The Catholic
Theological Union
LIBRARY
Chicago, Ill.

The Catholic
Theological Union
LIBRARY
Chicago, Ill.

SACRORUM CONCILIORUM NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO.

TOMUS DECIMUS NONUS.

19

REPRODUCTION

EN FAC-SIMILÉ

TIRÉE A 250 EXEMPLAIRES SEULEMENT

PAR LES PROCÉDÉS ANASTATIQUES

DE

CARL REINECKE NACHF.

A BERLIN

POUR

H. WELTER, ÉDITEUR

RUE BERNARD-PALISSY, N° 4, PARIS

ET A LEIPZIG, SALOMONSTRASSE, 16

1902

SACRORUM CONCILIORUM

NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,

IN QUA PRÆTER EA QUÆ

PHIL. LABBEUS ET GABR. COSSARTIUS S. J.

Et noviſſime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere,*

EA OMNIA INSUPER SUIS IN LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ

JOANNES DOMINICUS MANSI,

ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE

POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE

EM.^MO CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,

ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS, CURATA,
Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,
Ad MSS. Codices Vaticanos, Lucenſes, alioſque recenſita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CETERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.

The Catholic Theological Union LIBRARY Chicago, Ill.

TOMUS DECIMUS NONUS,

Ab anno DCCCCLXVII. uſque ad ann. MLXX. excluſive,

IN QUO ETIAM RES A JOANNE DOMINICO MANSI GESTÆ DESCRIBUNTUR.

WITHDRAWN

VENETIIS MDCCLXXIV.
APUD ANTONIUM ZATTA.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

(Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Welter, Bibliopola, Via dicta Bernard Palissy 4, Pariſiis M.D.CCCCII.)

WITHDRAWN

1288c
v. 19

TYPOGRAPHUS LECTORI.

PLuries a nonnullis eruditis Viris, transalpinis præcipue, admonitus fui, ut tum Vitam, moresque, tum res cunctas a Joanne Dominico Mansi gestas literariæ rei ditandæ gratia, antequam ad Lucenses Insulas a felicis memoriæ CLEMENTE XIII. evheberetur, in hoc Conciliorum Opus insererem, nomenque ejusdem immortalitati commendarem. Equidem fateor, me extra officium rem distulisse, non quia cæteroquin a suggestionibus eorum recedere existimassem, sed quia sinceris putisque Viri tanti monumentis profecto carebam. Ipse siquidem multa obiverat & gravia, & maxima, quæ me fugiebant; labores improbos in illustrandis aliorum Scriptis exantlaverat, quorum nonnulla magnæ quidem molis, & pluribus comprehensa Voluminibus eleganter, pureque latine verterat; alia suppleverat luculenter, & abunde; varias insuper ingenii sui præstantissimi elucubrationes protulerat; ac demum præter cuncta Instituti sui munia, nulla habita ratione ætatis senectute confectæ, hujusce emendandæ, augendæ, & ad artem Critices revocandæ P. Labbei, & Jacobi Cossartii Collectionis provinciam orsus erat, digesserat, perfeceratque.

At re quidem vera, longi temporis intervallo jam exacto, a Matris Dei tandem Congregationis Clerico Regulari, cui venerando in Ecclesia Instituto se voverat ab ineunte ætate prædictus Mansius, Acta ipsius obtinere mihi concessum fuit. Hinc nullus amplius excusationi locus; adduntur siquidem mihi quotidie stimuli, quibus reniti nefas. Accedit, quod communibus desideriis illud me impellit facere satis, nimirum obsequium meum, summaque erga eundem, dum inter vivos agebat, observantia, adeo ut ab officio meo recedere quammaxime censerem, si hoc etiam supremum ipsi parentare inficiarer. Quapropter ne Acta eadem ulterius inquirantur, neque aptius, neque opportunius, quam hìc edere, visum est; præponuntur enim volumini Operis, cui multum insudavit optime meritus Mansius, ut specimen indefessi Viri in literis promovendis præbere possint Posteritati.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Roſa Lanzi* Inquiſitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel Libro intitolato: *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Labbeo Soc. Jeſu curante Nicolao Coleti, & Joanne Dominico Manſi &c.* non v'eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Principi, e buoni coſtumi, concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator di *Venezia* che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Data li 20. Dicembre 1767.

(Sebaſtian Zuſtinian Riform.
(Alviſe Vallareſſo Riform.
(Franceſco Moroſini ſec. Cav. Proc. Riform.

Regiſtrato in Libro a Carte 335. al N. 2304.

Davidde Marcheſini Segr.

SYLLABUS
EORUM, QUÆ IN TOMO XIX.
CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice ☞ notata sunt, noſtræ Editioni noviter acceſiere *P. Joannis Dominici Manſi* cura, qui ad Archiepiſcopatum Lucenſem evectus, glorioſe obiit; omiſſis iis, quæ forte tipothetarum vitio notari non potuerunt.

ANNO CHRISTI		
	Vita Joannis Dominici Manſi Archiepiſcopi Lucenſis, qui poſtremam hanc Conciliorum editionem illuſtravit, & auxit.	pag. IX.
967 ☞	*Synodus Ravennatenſis.*	1
968 ☞	Ravennatenſe Concilium alterum.	3
☞	Bulla Joannis XIII. ad Adalbertum Magdeburgenſem Archiep.	5
☞	Ejuſdem Bulla altera ad eundem.	6
☞	Decretum Hattonis Archiep. Moguntini.	*ibid.*
☞	Diploma Ottonis Magni Imp.	7
969 ☞	Diſputatio inter Catholicos & Jacobitas.	*ibid.*
☞	Synodica Joannis Patriarchæ Jacobitarum.	*ibid.*
☞	*Nota Aſſemanni.*	12
☞	*CONCILIUM ANGLICUM.*	15
	— *ROMANUM.*	19
	— *MEDIOLANENSE.*	21
970	— *LONDONIENSE.*	23
	Diploma Joannis Papæ XIII.	24
971	Charta Edgari Regis.	25
☞	*Ad Concilium Londonienſe Additio.*	27
☞	Joannis Papæ XIII. Epiſtola ad Alfricum.	28
	CONCILIUM ROMANUM.	29
☞	*Synodus Tullenſis.*	30
972	*CONCILIUM APUD MONTEM SANCTÆ MARIÆ.*	31
	VITA DONI PAPÆ V.	34
☞	*CONCILIUM INGELHEIMENSE.*	35
☞	*Ejuſdem Concilii Decretum.*	37
	VITA, ET EPISTOLA BENEDICTI PAPÆ VI.	38
☞	*CONCILIUM COMPOSTELLANUM.*	39
☞	— *ROMANUM.*	*ibid.*
973	— *MARZIALENSE.*	42
	— *MUTINENSE.*	*ibid.*
☞	— *BATHONENSE.*	45
☞	— *ROMANUM*	*ibid.*
☞	Privilegium Benedicti Papæ.	*ibid.*
974	Charta Edgari Regis.	47
975	VITA BENEDICTI PAPÆ VII.	49
	Ejuſdem Epiſtola ad Gallos & Germanos.	52
☞	Adnotatio ad Epiſtolas Benedicti Papæ VII.	54
☞	Benedicti VII. Epiſtola ad Ludolphum.	55
☞	*Præfatio Collectoris.*	*ibid.*
	CONCILIUM ROMANUM.	57

ANNO CHRISTI		
☞	— *ROMANUM ALTERUM.*	57
975 ☞	Benedicti Papæ VII. Bulla.	*ibid.*
976 ☞	*CONCILIUM RAVVENNATENSE.*	59
	— *CONSTANTIPOLITANUM.*	*ibid.*
	— *REMENSE.*	*ibid.*
	— *WINTONIENSE.*	61
977 ☞	— *MAGNUM KYRTLINGTONIÆ:*	63
978	— *CALNÆ VILLÆ REGIÆ.*	*ibid.*
	— *AMBRESBIRIÆ.*	65
☞	Ottonis III. Auguſti Lex.	*ibid.*
☞	Leges Presbyterorum Northumbrenſium.	67
979 ☞	*CONCILIUM ROMANUM.*	71
☞	Privilegium Benedicti Papæ VII.	*ibid.*
980 ☞	*CONCILIUM ENGELHEIMENSE.*	*ibid.*
981 ☞	— *ROMANUM.*	73
	— *SENONENSE.*	75
☞	*Ad idem Concilium Adnotatio.*	*ibid*
982 ☞	*CONCILIUM REMENSE.*	*ibid.*
983 ☞	— *ROMANUM.*	77
☞	*Ad idem Concilium Adnotatio.*	79
984	VITA JOANNIS PAPÆ XIV.	*ibid.*
985	VITA ET EPISTOLÆ JOANNIS PAPÆ XV.	81
☞	Ad Epiſtolas ejuſdem Appendix.	83
☞	Ejuſdem Bulla.	85
	Adalberonis Archiep. Remenſis Epiſtola,	86
986	*CONCILIUM APUD GALDONIS CORTEM.*	87
988	— *LANDAVENSE.*	*ibid.*
989	— *ROMANUM.*	*ibid.*
	— *KARROLENSE.*	89
☞	De Conciliis in cauſa Arnulfi Archiep. Remenſis Diſſertatio.	*ibid.*
	CONCILIUM REMENSE.	93
	— *SILVANECTENSE.*	95
990	— *ANSANUM.*	99
☞	*Ad Concilia Anſana duo Adnotatio Critica.*	101
☞	Donatio Ardaldi Comitis Monaſterio Savinianenſi.	*ibid.*
	CONCILIUM NARBONENSE.	103
991	Conciliabulum Remenſe.	*ibid.*
	Notæ Severini Binii.	105
	Electio Gerberti Remorum Archiepiſcopi.	106
	Ejuſdem Profeſſio Fidei.	107
☞	*CONCILIUM REMENSE.*	*ibid.*
☞	*Ad idem Concilium Præmonitio.*	*ibid.*
☞	Capitula.	109

ANNO CHRISTI		
☞	Canones.	110
☞	Oratio Invectiva Episcoporum.	117
☞	Girberti Epistola ad Wilderodum Ep.	153
☞	Ejusdem ad Siguinum Archiep. Senon.	167
☞	Hugonis Regis ad Papam Joannem Epistola.	168
	Conventus Episcoporum apud Urgellum.	*ibid.*
993	*Synodus Provinciæ Remensis.*	169
	CONCILIUM ROMANUM.	*ibid.*
994	Confirmatio Hugonis & Roberti RR. Franc.	171
☞	Gallicana Synodus incerti loci.	173
	Miscella Epistolarum ad Arnulphi, & Gerberti Remensium Archiep. controversiam pertinentium.	*ibid.*
	CONCILIUM ANSANUM.	177
☞	Liber Legum Ecclesiasticarum.	179
995	*CONCILIUM MOSOMENSE.*	193
☞	— *VERONENSE.*	195
	— *REMENSE.*	197
	Nota Gabrielis Cossartii.	*ibid.*
996	VITA ET EPIST. GREGORII PP. V.	199
☞	*Ad Epistolas Gregorii Papæ V. Appendix.*	205
☞	*Adnotatio Chronologica ad Concilium Sandyonisianum.*	*ibid.*
☞	*Synodus Senonensis.*	207
	CONCILIUM ROMANUM.	*ibid.*
	Subscriptiones.	214
997	*CONCILIUM RAVENNATENSE*	219
	— *TICINENSE.*	221
	— *SANDIONISIANUM.*	*ibid.*
☞	— *PARISIENSE.*	223
998	— *ROMANUM.*	*ibid.*
	Bulla Gregorii Papæ V.	227
☞	Ad idem Concilium Additio.	229
☞	Definitio Judicatus de Sancta Maria Apiniaci.	230
☞	Præceptum Domini Ottonis Imperatoris.	232
☞	Capitula constituta a Gregorio Papa.	233
☞	Constitutio Decretalis sacræ Legis Ottonis III.	*ibid.*
☞	In eandem Constitutionem conjecturæ.	236
999 ☞	*CONCILIUM MAGDEBURGENSE.*	*ibid.*
☞	— *ROMANUM.*	237
	VITA ET EPISTOLÆ SILVESTRI PAPÆ II.	239
☞	Ejusdem Epistola de electione Theotardi in Episcopum Aniciacensem.	244
☞	Canones C. excerpti e diversis Conciliis.	245
☞	In eosdem Præmonitio.	*ibid.*
	CONCILIUM ROMANUM.	265
	Observatio P. Antonii Pagi.	*ibid.*
☞	Præmonitio in Synodos sequentium seculorum.	*ibid.*
1000	*CONCILIUM PICTAVENSE.*	*ibid.*
	— *COMPENDIENSE.*	267
	— *POLONICUM.*	268
	Concilia varia Germanica.	269
☞	*CONCILIUM GNESNÆ IN POLONIA.*	*ibid.*
	Statuta per Widonem Anicien sem Ep.	271
	CONCILIUM ROMANUM.	*ibid.*
☞	Gesta hujus Concilii.	272

ANNO CHRISTI		
☞	*Synodus Padalithi.*	274
1001	*CONCILIUM TUDERTINUM.*	275
1002	— *ROMANUM.*	*ibid.*
	— *FAVENTINUM.*	277
	Concilia varia Galliarum.	*ibid.*
1003	VITA JOANNIS PAPÆ XVI.	279
	VITA JOANNIS PAPÆ XVII.	*ibid.*
1005	*CONCILIUM TREMONIENSE.*	*ibid.*
	Adnotatio P. Pagi.	280
☞	*Ad idem Concilium additio.*	281
1007	*Synodus Romana.*	283
	CONCILIUM FRANCOFORDIENSE.	*ibid.*
	Acta ejusdem.	285
	Diploma Joannis Papæ XVII.	286
	Adnotatio P. Pagi.	288
☞	*Ad idem Concilium adnotatio Critica & variantes lectiones.*	*ibid.*
☞	Ejusdem Concilii Acta.	290
☞	Privilegium Henrici Wirzburgensis ep.	291
☞	*CONCILIUM PARISIENSE.*	*ibid.*
☞	— *AQUILEJENSE.*	293
1008	— *KALENSE.*	*ibid.*
1009	Conventus Episcoporum Barcinonensis.	295
☞	*CONCILIUM ÆNHAMENSE.*	297
☞	— juxta aliud exemplar.	304
☞	*Synodalia Decreta ejusdem.*	*ibid.*
☞	*CONCILIUM MEDIOLANENSE.*	309
☞	— *MOGUNTINUM.*	311
	VITA SERGII PAPÆ IV.	*ibid.*
	Sermo Synodalis parochianis enuntiandus.	*ibid.*
1010 ☞	*CONCILIUM COMENSE.*	315
1011	— *BAMBERGENSE.*	316
1012	Leges Ecclesiasticæ Æthelredi Regis.	319
☞	Privilegium Regis Æthelredi.	321
	VITA ET EPISTOLÆ BENEDICTI PAPÆ VIII.	323
☞	Privilegium Benedicti Papæ de confirmatione Babebergensis Ep.	*ibid.*
☞	Alia ejusdem Privilegia.	*ibid. & seq.*
	Privilegium Henrici Imperatoris.	331
	Diploma Canuti Regis.	335
☞	*Synodus ad Confluentiam.*	*ibid.*
	CONCILIUM LEGIONENSE.	*ibid.*
	CONCILIUM TICINENSE.	343
	Decretum Domni Papæ.	353
☞	Constitutio Nova Henrici Imp.	357
1014 ☞	*Synodus Ravennatensis.*	359
☞	— *Romana.*	*ibid.*
☞	— *Veronensis.*	*ibid.*
☞	— *Ravennatensis alia.*	361
1015	— *Romana.*	*ibid.*
	CONCILIUM REMENSE.	365
☞	*Synodus Aquilejensis II.*	*ibid.*
1016 ☞	Constitutiones Ecclesiasticæ sub S. Stephano Hungariæ Rege.	367
1017	*CONCILIUM AURELIANENSE.*	373
☞	*Synodus Legionensis.*	379
1018	— *Goslarienſis.*	381
☞	*CONCILIUM NOVIOMAGENSE.*	*ibid.*
1019	Conventus Gerundensis Episcopor.	*ibid.*
☞	*Synodus Fritislariæ.*	385
1020	*CONCILIUM AIRIACENSE.*	387
☞	*Ad idem Concilium.*	*ibid.*
	Conventus Episcoporum Tolosæ.	389
☞	*CONCILIUM GERMANICUM.*	*ibid.*
1021	— *WINTONIENSE.*	*ibid.*
	— *GALLICANUM.*	391

ANNO CHRISTI		
	— *LEMOVICENSE.*	*ibid.*
1022	— *SELEGUNSTADIENSE.*	393
	Canones ex Schannato, & Hartzeim. 399.	
	Appendix ejuſdem Concilii.	400
	CONCILIUM AQUISGRANENSE.	405
	— *GEYRENSE.*	*ibid.*
	— *INCERTI LOCI.*	*ibid.*
	Conventus Epiſcoporum apud Monaſterium Rotenſe in Catalonia.	407
1023	*CONCILIUM PAMPILONENSE.*	409
	— *MOGUNTINUM.*	411
	Ad Moguntinum Concil. Adnotat.	413
	Synodus Pictavienſis.	*ibid.*
1024	VITA JOANNIS PAPÆ XVIII.	415
	Ejuſdem Epiſtolæ.	*ibid.*
	Ejuſdem Epiſtola & Privilegium.	419
	CONCILIUM PARISIENSE.	421
1025	— *ANSANUM.*	423
	Synodus Atrebatenſis.	*ibid.*
1026	*CONC. SELINGENSTADENSE.*	460
	— *ROTOMAGENSE.*	461
	— *CONSTANTINOPOLITAN. G. L.*	*ib.*
1027	— *CONSTANTINOPOLITANUM ALTERUM G. L.*	*ibid.*
1028	— *CONSTANTINOPOLITANUM ſub Alexio Patriarcha G. L.*	467
	— *FRANCFORDIENSE.*	477
	Additio ad idem Concilium.	479
	CONCILIUM ROMANUM.	*ibid.*
	— *ROMANUM alterum.*	481
	Synodus Helenenſis.	483
	CONCILIUM AUSONENSE.	485
	Synodus Moguntina.	*ibid.*
	Addit. ad Geizliacenſe Concilium.	*ibid.*
	CONCILIUM KARROFENSE.	*ibid.*
	Synodus Romana.	487
1029	*CONCILIUM LEMOVICENSE.*	489
	Conventus Epp. pro dedicatione Eccleſiæ S. Aniani Aurelianenſis.	*ibid.*
	CONCILIUM IN PALITHI.	491
	— *AUSCENSE.*	*ibid.*
	Synodus Conſtantinopolitana.	*ibid.*
	— *Romana.*	*ibid.*
1030	— *Pictavienſis ſub Roberto Rege.*	495
	— *Viennenſis.*	497
1031	Epiſtola Canuti Regis ad Angliæ Proceres.	499
	CONCILIUM BITURICENSE.	501
	Additio ad idem Concilium.	507
	CONCILIUM LEMOVICENSE II.	*ibid.*
	Obſervatio de fictitio Bellovacenſi Concilio.	549
	Concilia Galliarum.	*ibid.*
1032	*CONCILIUM TRIBURIENSE.*	553
	— *PICTAVENSE.*	*ibid.*
	— *NARBONENSE.*	*ibid.*
	Leges Eccleſiaſticæ Canuti Regis.	555
	Conventus Epiſcoporum in Monaſterio Rivipulenſi.	563
	CONCILIUM PAMPILONENSE.	567
1033	VITA BENEDICTI PAPÆ IX.	*ibid.*
	CONCILIA DUO ROMANUM, & MAGALONENSE.	569
	Collectoris Adnotatio.	571
1034	*CONCIL. PROV. BITURICENSIS.*	*ibid.*
	Synodus Landavienſis.	573
1035	Conventus Epiſcoporum pro Monaſterio Coxanenſi.	*ibid.*
1036	*CONCILIUM TRIBURIENSE.*	575
	Ad idem Concilium Additio.	577

ANNO CHRISTI		
	Synodus Provinciæ Turonenſis,	*ibid.*
	CONCILIUM PICTAVENSE.	579
	— *ROMANUM.*	*ibid.*
1038	Conventus tres Epiſcoporum in Gallia Narbonenſi.	581
	CONCILIUM ITALUM.	587
	— *ROMANUM.*	*ibid.*
	Leges pro morum Reformatione.	589
1040	Conventus Epiſcoporum pro dedicatione Monaſterii Vindocinenſis.	*ibid.*
	CONCILIUM VENETUM.	591
1041	Concilia in diverſis Galliarum locis.	*ib.*
	GERMANICUM CONCILIUM.	593
	Synodus Biſuntina.	595
1042	*Synodus Cæſenatenſis.*	597
	Synodale Decretum de Pace.	*ibid.*
1043	Concilia duo Provinciæ Narbonenſis.	599
	Ad Narbonenſe Concilium Additio.	601
	CONCILIUM NARBONENSE.	*ibid.*
	Ad idem Concilium Additio.	603
1044	*CONCILIUM CONSTANTIENSE.*	*ibid.*
	Ad idem Concilium Additio.	605
	Synodus Romana.	*ibid.*
	VITA GREGORII PAPÆ VI.	609
	Gregorii Papæ VI. Epiſtola.	611
1045	Conventus Epp. apud S. Michaelem.	*ib.*
1046	Conventus Epiſcoporum Arulenſis.	613
	CONCILIUM TICINENSE.	615
	— *SUTRINUM.*	617
	— *ROMANUM.*	*ibid.*
	VITA ET EPISTOLÆ CLEMENTIS PAPÆ II.	619
	Privilegium ejuſdem.	621
	Bulla ejuſdem.	624
	CONCILIUM ROMANUM.	625
1047	— *ROMANUM alterum.*	627
	Concilii ejuſdem contra Simoniacos Canon	*ibid.*
1048	*CONCILIUM GERMANICUM.*	*ibid.*
	VITA DAMASI PAPÆ II.	629
	CONCILIUM SENONENSE.	*ibid.*
	Conventus Wormatienſis.	630
	Synodus Amalphitana.	631
	CONCILIUM SILVANECTENSE.	*ibid.*
	Conſtitutiones Eccleſiaſticæ Andreæ I. Hungariæ Regis.	*ibid.*
1049	VITA ET EPIST. LEONIS PAPÆ IX.	633
	Epiſtolæ ejuſdem XIX. a pag. 635. uſque ad	687
	Appendix ad eaſdem Epiſt. ſcilicet, ad Henricum Bambergenſem Ep.	688
	Ad Canonicos Eccleſiæ Lucenſis.	691
	Ad Udalricum Abbatem.	*ibid.*
	Adnotatio ad Epiſt. ad Epiſc. Italiæ.	*ib.*
	Ad Henricum Bambergæ Epiſ. altera.	693
	Leges Eccleſiaſticæ Maccabæi Regis Scotorum.	697
	Canones Ælfrici.	*ibid.*
	Capitula incerti Auctoris ad Eccleſiæ regimen congeſta.	703
	Leges Eccleſiaſt. S. Edwardi Regis.	713
	Ejuſdem Leges aliæ.	726
	CONCILIUM ROMANUM I.	721
	Ad idem Additio.	723
	CONCILIUM TICINENSE.	725
	— *ROMANUM.*	727
	— *REMENSE.*	*ibid.*
	Canones.	741
	Ad idem Concilium Additio.	745
	Teſtamentum Odalrici Præpoſiti Remenſis.	747

CON-

ANNO CHRISTI		
	CONCILIUM MOGUNTINUM.	749
☞	Leges Eccleſiaſticæ Maccabei Regis Scotorum.	750
	CONCILIUM ROTOMAGENSE.	751
	Notæ Angeli Godin.	754
	De damnatione Berengarii Opuſculum. 757.	
1050	*CONCILIUM ROMANUM II.*	759
	Notæ Gabrielis Coſſartii.	761
☞	*Ad idem Concilium Additio.*	*ibid.*
	Berengarii ad Lanfrancum Epiſtola.	768
☞	*Ad Concilium Romanum Additio.*	769
	Conventus Brionenſis.	773
	CONCILIUM VERCELLENSE.	*ibid.*
	Aſcelini & Berengarii literæ mutuæ.	775
☞	*Ad Concilium Vercellenſe Additio.*	779
	CONCILIUM PARISIENSE.	781
☞	*Ad idem Concilium Adnotatio.*	785
	CONCILIUM COYACENSE.	*ibid.*
☞	Ejuſdem Concilii Præfatio.	789
	CONCILIUM SIPONTINUM.	793
	— *PROVINCIALE APUD S. TIBERIUM.*	*ibid.*
1051	— *ROMANUM III.*	795
☞	*Ad idem Concilium Additio.*	797
1052	*CONCILIUM MANTUANUM.*	799
☞	*CONSTANTINOPOLITANUM G. L.*	*ib.*
	Conventus Epiſcoporum in quo Ictherius electus eſt Epiſcop. Lemovicenſis.	805
1053	Conventus Sandionyſianus.	807
	CONCILIUM ROMANUM IV.	809
☞	*Ad idem Additio.*	811
☞	*CONCILIUM AFRICANUM.*	*ibid.*
1054	Pſeudoſynodus Conſtantinopolitana G. L.	*ibid.*
☞	*Ad eandem Additio.*	821
	CONCILIUM NARBONENSE.	827
	Conventus Barcinonenſis.	831
	CONCILIUM MOGUNTINUM.	833
1055	VITA ET EPISTOLA VICTORIS PAPÆ II.	*ibid.*
	CONCILIUM FLORENTINUM.	835
	— *IN LUGDUNENSI GALLIA.*	837
	— *LEXOVIENSE.*	*ibid.*
	— *TURONENSE.*	839
☞	— *ARELATENSE.*	841
	— *ROTOMAGENSE.*	*ibid.*
1056	— *COLONIENSE.*	*ibid.*
	— *CABILONENSE.*	843
	Excerpta Concilii apud S. Ægidium.	*ibid.*
☞	Ad idem Adnotatio.	845
	Synodus Landavenſis.	*ibid.*
☞	Canones Tarviſmi anni incerti.	846
	CONCILIUM TOLOSANUM.	847
	— *COMPOSTELLANUM.*	855
1057	— *ROMANUM.*	857
☞	Ad idem Additio.	*ibid.*
	VITA ET EPISTOLÆ STEPHANI PAPÆ IX.	861
☞	Ejuſdem Decreta.	863
	CONCILIUM NOVARIENSE.	865
☞	— *AD FONTANETUM.*	*ibid.*
	— *ROMANUM.*	*ibid.*
	VITA ET EPISTOLÆ NICOLAI PP. II.	867
☞	Ad Epiſtolas ejuſdem Appendix.	875
1058 ☞	*CONCILIUM TOLOSANUM.*	877
	Conventus duo Epp. in Provincia Narbonenſi.	*ibid.*
☞	*Synodus Dioceſana Bambergenſis.*	883
1059	*CONCILIUM SUTRINUM.*	885
☞	Conventus Mediolanenſis.	*ibid.*

ANNO CHRISTI		
☞	*CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM G. L.*	895
	— *ROMANUM.*	*ibid.*
☞	Ad idem Concilium Additio.	905
☞	*CONCILII ROMANI CANONES.*	907
☞	Subſcriptiones.	909
☞	In eaſdem Adnotatio, & conjecturæ.	913
☞	Decreta addita Concilio Romano.	915
☞	Ad idem Additio nova.	*ibid.*
	CONCILIUM AMALPHIÆ.	919
☞	Ad Synodum Melphitanam Additio.	*ib.*
☞	*Synodus Beneventana.*	921
	Conventus Remenſis.	923
1060	*CONCILIUM VIENNENSE.*	925
	— *TURONENSE.*	*ibid.*
	— *AVENIONENSE.*	929
	— *JACCETANUM.*	*ibid.*
☞	— *SLEVICENSE.*	933
	— *BENEVENTANUM.*	935
	— *ROMANUM II.*	*ibid.*
☞	Ad idem Additio.	937
	Synodus Cadomenſis.	*ibid.*
1061	VITA ET EPIST. ALEXANDRI PP. II.	939
	Epiſtolæ XLV. a pag. 941. uſque ad	982
☞	Ad eaſdem Appendix.	*ibid.*
☞	Tabula Chronologica.	995
	CONCILIUM BASILEENSE.	*ibid.*
☞	*Ad idem Additio.*	997
1062	*Synodus Romana.*	*ibid.*
☞	*Ad eandem Additio.*	999
	CONCILIUM BENEVENTANUM.	*ibid.*
	— *OSBORIENSE.*	1001
	— *ARAGONENSE.*	1019
☞	— *PARMENSE.*	1021
☞	— *LUCENSE.*	*ibid.*
1063	— *ROMANUM I.*	1023
	— *CABILONENSE.*	1025
	— *ROTOMAGENSE.*	1027
	Conventus Epiſcoporum in Cadurcis. 1029.	
☞	*Synodus Ambianenſis.*	*ibid.*
1064	*CONCILIUM MANTUANUM.*	*ibid.*
☞	*Ad idem Additio.*	1033
	CONCILIUM BARCINONENSE.	1035
1065	— *ROMANUM II.*	1037
	— *ROMANUM III.*	1039
	— *ÆDUENSE.*	*ibid.*
	Nota Gabrielis Coſſartii.	1040
	CONCILIUM HELENENSE.	1041
	Nota Gabrielis Coſſartii.	1043
1066 ☞	*CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM G. L.*	*ibid.*
☞	Nicephori Botaniatæ aurea Bulla G.L. 1045.	
	Conventus Weſtmonaſterienſis.	1049
☞	*CONCILIUM IN PROVINCIA GRADENSI.*	1057
	Conventus Compendienſis.	*ibid.*
1067 ☞	*CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM G. L.*	1059
	Synodus Melphienſis.	1063
1068	*CONCILIUM AUSCENSE.*	*ibid.*
	— *TOLOSANUM.*	1065
	— *BURDEGALENSE.*	1067
	Concilia celebrata in Hiſpania Citeriori.	1069
	CONCILIUM GERUNDENSE.	*ibid.*
	— *MASCONENSE.*	1073
1069	— *MOGUNTINUM.*	1075
1070	— *ANSANUM.*	1077
	— *WINTONENSE.*	1080

COMMENTARIUM
DE
VITA ET SCRIPTIS
JO: DOMINICI MANSI,

CONGREGATIONIS MATRIS DEI PRIMUM CLERICI REGULARIS,

DEINDE ARCHIEP. DIOECESIS LUCENSIS.

Am fere consuetudo obtinuit, ut qui de Literaria Republica bene meruerint, eorum Vita posteritati consignetur. Etsi enim mentis acumen, præstantiam, laborem eorum scripta exprimant, semper tamen legentium animis quoddam studium inhæret Viri ingenium animique indolem, quam sibi pro suo quisque affectu effingit, cognoscendi. Hac nostra ætate, qua verum ab Eruditis Viris maxime amatur, nihil acceptius offerri posse arbitrati sumus quam Joannis Dominici Mansi hominis in omni literatura præstantis animum, vitæque institutum exhibere.

Et ut Stirpis originem leviter attingam, eam Gens Mansia e Germania deducit, quæ a dictione Man, *quæ illius provinciæ vocabulo Virum exprimit, Mansi subinde Italica lingua vocitari cæpit. Quidam enim Gherardus Vir in primis Nobilis, Moguntinus natione, qui inter Othonis* (Forte sub Othone I. qui Roma in Germaniam rediens Lucam advenit, An. 964.) *Imperatoris copias merens, cum in Italiam adveniſſet Lucæ constitit, ibique domicilium nactus, ac Civitatem adeptus, & Filio, qui ibi natus fuit, cui primum nomen Mansus, stirps* Mansi *vocari cæpit* (Jo: Villan. lib. 4. hist. Cap. 1. & 5.). *Ab hoc Manso pervetustæ tabulæ probant omnium Mansorum gentem propagatam esse, quæ primas semper in Republica obtinuit, quæque præclarissimis Viris floruit, qui maximis muneribus, legationibus, ac præcipue scientiarum laude majorem Nobilitatem Familiæ asciverunt.*

Ne quid vero Joanni Dominico ornamenti deesset, Joseph Mansi, a quo ipse progenitus, Joannis Filius, in Uxorem duxit Rosam Torre, quæ patrem habuit Joannem Torre, Virum cum Juris peritia, tum morum probitate præclarum. Is nobili loco natus non inter suos cives modo prædocti Viri laudem meruit, sed & apud Parmensem Ducem Raynutium II. Farnesium summam æstimationem adeptus est. Ejus quippe invitatu Parmam conceſſit, ut inter amplissimum illud Judicum Collegium optaretur, a summis Consiliis illi esset, ac præclarissimis muneribus ornaretur. Haud recens tamen hoc Nobili Familiæ decus fuit. Nam centum ferre annos ante Franciscus Torre, Avi ipsius Frater, eodem Collegio optari meruit, & ab Alexandro Farnesio, cui apprime carus, Civitate Placentiæ donatus fuit. Ex hac nobilissima Uxore, quæ cum stirpis Nobilitate morum suavitatem, solidamque virtutem conjunxit, longam filiorum seriem suscepit Joseph Mansius, quorum inter Masculos natu primus fuit Joannes Dominicus, qui anno 1692. die 16. Februarii in hanc lucem prodiit. Duo alii Fratres post multas sorores subsecuti sunt, quorum alter natu minor, Franciscus nomine Romam se contulit, ubi cum sui ingenii præclarum specimen dediſſet,

acerba morte abreptus fuit. Alter domeſticis curis intentus, publicis Magiſtratibus perfunctus, honoribuſque Senatus auctus, improviſo morbo oppreſſus & vitæ, & ſtirpi ſuæ finem impoſuit. Nondum enim Matrimonium inierat, ſoluſque ſuperſtes ex ſua gente nec filios, nec hæredes habuit. Sorores omnes, quarum nonnullæ etiam majores natu in Sacrarum Virginum contuberniis uſque a teneris annis diverſatæ, in iiſdem, ubi per ætatem licuit, ſacramentorum fœdere ſe perpetuo devoverunt, ſacratiſque diverſis clauſis addictæ ſumma Religionis, ac Pietatis laude vitam tranſegerunt.

Adoleſcentis animus per eas artes excultus fuit, quæ pro illorum temporum infelicitate in pretio erant, & in quibus magis e conſuetudine quam ex inſtituto ingenui adoleſcentes imbuebantur. Deſiderabatur enim in multis Parentibus ſolicitudo, & in Præceptoribus ſcientia, quibus ingenia & excitarentur, & ornarentur. Jacebant turpiter liberaliores artes, Græcæque literæ omnino a ſcholis exulabant, puriorque ſcribendi ratio omnino exoleverat. Verborum delectus nullus, niſi qui aut ineptum ſenſum redderet, vel plane inutilem. Sententiæ eæ in pretio erant, quæ vel futilem ſalem efferrent, vel inconcinna verborum conjunctione, diſtractaque ſignificatione inanem laborem mentis oſtentarent. Sed adoleſcentis peracre ingenium, ac ſingulare mentis acumen nemo erit, qui ſane non miretur; nam vix latinæ linguæ rudimenta didicerat, ut ſe ipſo, nullo duce, eam ſcribendi rationem inierit, quæ puriorem locutionem ſaperet, & incomptum novumque ſtylum, primo faſtidire cœperit, ac demum omnino reſpuere. Libros præcipue biſtoricos jam tum avidiſſime perlegere conſuevit, nec hianti ore, ut adoleſcentum mos eſt, omnia probabat, ſed quæ veriora ſibi videri poterant, ſeligebat. Memoria cum mire ſupra reliquos ætatis ſuæ adoleſcentulos præſtaret, ita ut quæ ſemel ſub oculos obvenerant alte ſervaret, & uſque ad ultimam ſenectutem reminiſceretur, Authores ſimul conferre, rerum geſtarum ordinem, temporum computationem accuratius dignoſcere haud ipſi difficile: Quam exercitationem ſenſim, ac primo levi conatu, ac quaſi per jocum ſuſceptam, debinc pro virili proſecutus eſt. Nemo ſibi mentem fingat eos, quos ad ſummam ſcientiarum laudem perveniſſe ſuſpicimus, facili aditu eo contendiſſe, ſed ſummo labore non intermiſſa contentione, immanique ſtudio adnixos fuiſſe. Contemnenda eſt profecto nonnullorum audacia, qui cum ſummis labiis ſcientiam aliquam deguſtarint, injuriam ſibi irrogari putant, ſi docti viri eorum lucubratiunculas vel parum laudant, vel minus avide excipiunt.

Non eo inficias tamen Patrem Bartholomeum Beverini (Beverinus obiit Lucæ Kal. Octob. 1786.) *e Congregatione Matris Dei Virum literarum bono natum, multos annos ante puriorem ſcribendi rationem in patriam revocaſſe, & ad omnes liberaliores artes publicis inſtitutionibus aditum ampliorem aperuiſſe. Sed neſcio quo malo fato, quæ meliora ſunt ex ſe ipſis in deterius abeunt, ac quaſi rubigine quadam quæ præclariora ſunt, obvolvuntur, ita ut ſi non omnino abſumantur, dignitatem tamen fere omnem amittunt.*

Verum Manſius in illo quaſi flexu ætatis non ad omnem literaturam ſolum paratiſſimum ingenium, ſed etiam quamdam ingenuæ virtutis indolem præferebat, ita ut æque ſcientiis, ac pietati incumberet. Quare mens illi ſubiit, quo primum per ætatem liceret, abdicatis rebus omnibus ſe totum in aliqua ſacra ſodalitate cultui Divino devovendi. Ætatis ſuæ jam annum decimum ſextum attigerat, cum Matris Dei Congregationi nomen dare ſecum, & ex animo cogitabat. Prima enim Religionis ſemina, ac animi ſui in pietate excolenda ſtudia eidem referebat accepta. Adoleſcentium ſodalitia, in quibus ab ineunte ætate erga Matrem Dei ſingulari cultu addictus fuerat,

rat, consodalium exempla, ac præcipue moderatorum graves exhortationes, quibus ad virtutem juvenes excitantur, stimulos addebant animo jam natura ipsa ad Pietatem comparato, ita ut sine hæsitatione propositum suum firmaret.

Anno igitur 1708. *Neapolim concessit, ut ibi Religiosæ vitæ rudimentis imbueretur. Locus quippe pro tota Congregatione Tyrocinio addictus Neapoli constitutus est, ubi Religiosi Tyrones in peramæno secessu recluſi, ab omni alia cura avocati per biennium, uni pietati, ac severioris disciplinæ institutis per omnes exercitationes excolendis se dedunt. Quare decreti biennii spatio incredibili alacritate, divinis rebus cogitandis, ac moribus ad Virum Religiosum formandum sanctioribus comparandis incubuit. Quam a primis diebus vivendi rationem instituit, servandi ad religionem usque sancitas leges semper usque ad extremum suæ vitæ diem sancte constanterque servavit. Quare jam tum præclarum virtutum omnium specimen in juvene adhuc homine vel emeriti viri admirabantur, morum præcipue suavitatem, innocentiam, ac eximiam castimoniam efferentes.*

Exacto Tyrocinii biennio Sacramentorum fœdere Congregationi obstrictus die 15. *Augusti* 1710, *in Patriam revocatus fuit, ut consuetum studiorum cursum, & aggrederetur, & conficeret. Nihil ipsi tunc jucundius quam ut vacare posset scientiarum studiis, quas ipse, ut flagrantibus juvenum animis evenire solet, properato cursu, nec moræ patienti sibi addiscendas esse putabat. At in ipso quasi vestibulo, adituque Philosophicarum quæstionum, in quibus inutili ambage verborum ingenia torquentur, hæsit anceps; remque non ut sibi finxerat animo, dignitatis, ac sententiarum plenam; sed aridis vocabulis, obscuris, & inanibus oppletam præceptis reperiens, quam sibi ineundam esse studiorum rationem ferme ignorabat. Hæc sæpe sunt vada, & scopuli, in quæ plurima juvenum ingenia illisa franguntur summo Reipublicæ literariæ damno. Nam tædio affecti flagrantiores animi, etsi quæ nostris bisce temporibus, traduntur philosophicæ institutiones utiliores redditæ sint, studiorum cursum inconsultius abrumpunt, nulloque rectore ducti, quo propria voluntate pelluntur, vel gloriæ studio, eo incertum iter dirigunt, nec portum ullum, metamque sibi proponunt. Quare inutili labore fracti misero otio tandem contabescunt, vel nulla instructi solida scientia inanibus scriptiunculis præstantium virorum sibi laudem præripere gestiunt, vel inepte sibi deberi contendunt. Mansius qua pollebat mentis acie, a recto tramite non deflexit, consiliumque iniit ex his vadis sine periculo emergendi. Nam quæ inutilia satis esse sciviſſe sibi ducens, quæque captiosi sermonis, ancipitisque obvoluta tricis revolvens, felici exitu ex his scopulis evasit. Quamobrem multum diei in evolvendis præstantioribus libris, & in unaquaque facultate magis probatos Authores seligens, iisque maxime inhærens, insumebat. Nec ei quæ permittuntur ab assidua contentione otia voluptati erant, nisi librorum aliqua lectione condirentur, quos secum semper deferre illi in more erat. Quare ob memoriæ incredibilem præstantiam, mentisque perspicuam methodum tantum sibi ad historiarum maxime cognitionem, omnemque literaturam commodi, ac quasi naturalis habitudinis sibi comparavit, ut non modo postea in scribendo non hæreret calamus, sed quasi per otium arduis etiam, obscurisque rebus illustrandis incumberet.*

Absoluto præscripto studiorum cursu munus ipsi easdem facultates tradendi fuit demandatum. Collegam habuit Patrem Hieronymum a Porticu, (Hieronymus a Porticu obiit Lucæ anno 1752. decimo Sept. Kal. Decembris.) *qui summam sibi in Theologicis præcipue facultatibus scientiæ laudem magis promeruit, quam sibi comparavit. Hic enixe non modo quæ ad illu-*

illustrandas difficiliores quæstiones sibi aptiora videbantur librorum lectione, ac morata consideratione parabat, sed tanta etiam animi contentione perficiebat, ut vix otii aliquid ad alias mentis exercitationes supereſſet; modo cuncta serio perpenderet, in iisque gravius momentum haberet. Hæc profecto studiorum ratio maxime probanda est, cum raro veræ doctrinæ laude præstare cæteris quisquam possit, nisi qui per omnes scientiarum gradus morato animo conscenderit. Alter vero ne minimum quidem a reliquarum facultatum studiis abreptus tantum impendebat Operis, quantum sibi sat esse norat ad suas sententias firmandas; jam tum animo suo præclariora moliebatur, quæ postea aggressus bono totius Reipublicæ literariæ perfecit. Unum tunc in Mansio desiderabatur ab omnibus, quod in ipso juventutis æstu, quo vires alacriores ad studiorum labores afferri possunt, melior ipsi valetudo inesset. Nam anhelitus difficultate, ac pectoris anxietate laborabat, qua sensim absumi, ac viribus exhauriri videbatur; quare medicæ artis periti verebantur ne tandem acerbo fato functus expectationem, quam excitarat, extingueret.

Sed ætate etiam corporis valetudo augeri cœpit, & quo præstare viribus sibi videbatur, eo vehementiori contentione, ac studio in rimandis pluteis Domesticæ Bibliothecæ, in perlegendis quæ ibi asservantur antiquis Monumentis, ac undique perquirendis incumbebat. Trienii spatio Theologicis facultatibus tradendis immorato, alia illi demandata fuit provincia, Theologicas nempe institutiones, quæ mores spectant publice edocendi Lucensem Clerum, *casusque conscientiæ, uti vocant, explicandi. Frequentem auditorum numerum P. Constantinus Roncaglia,* (Constantinus Roncaglia obiit Lucæ 6. Kal. Mart. 1737.), *summa doctrinæ commendatione, qua apud omnes præstabat, ad se advocarat, Mansius eidem muneri suffectus non solum non minui, sed in diem augeri meruit. Cum vero deprehenderet anxios, dubiosque Tyrones quotidie impingere in nonnullas difficultates, quæ in casuum reservatorum, uti appellantur, explicatione, offendi necesse erat, cum a nullo adhuc satis elucidatæ, ac evolutæ essent, operam suam in iis declarandis statim navavit. Prodiit hic primus suæ curæ partus anno 1724., qui vividum sui authoris ingenium satis perspicue profert. Exceptus liber omnium plausu, tantam illi æstimationem ascivit, ut eo inconsulto quidquam momenti a nullo susciperetur, & quasi ad Oraculum ex omni ordine homines ad illum confluerent. Multos annos has facultates tradendi incommodam provinciam sustinuit, partim amorem in Juvenes sacris rebus addictos, partim ne quæ diuturno labore didicerat, desuetudine tandem memoria excideret. Cum enim Theologicarum quæstionum scientia, quæ ad mores attinet, nullis, ut ita dicam, limitibus circumscribatur, nullaque certa methodo instructa sit, quin potius sententiarum varietati, innumeris ferme decretis, ac legibus nitatur, menti firmius consuetudine docendi, quam uno studio, ac meditatione adhæresceit. Ad hæc accedebat, flagrantis ingenii vis, qua ad alia studia, eaque longe ab his aliena rapiebatur; quare enixe illis incumbens, ægre ferebat se omnino a Theologicis facultatibus removere. Neque enim æstum animi sui in una continere poterat facultate, sed quidquid a doctis viris probari posset, quidque bono eruditorum utcumque cedere posse putaret, statim in mentem erigebatur vel notis illustrare, vel novis lucubrationibus ornatum publico donare. Prodiit libellus, per id tempus Jo: Burch: Menckenii,* (Lucæ Typis Leonardi Venturini. 1726.) de Charlataneria eruditorum declamationes duæ cum notis variorum, *tumultuariis notis ab ipso auctæ, quæ cum laude exceptæ ab eruditis fuerunt.*

Ad hujus interim Reipublicæ Archiepiscopalem sedem, a Clemente XII.

elatus

elatus fuit Fabius Colloredo, eductus pene invitus ex Oratorio Romano (ut vocant) S. Philippi Neri, qui non gentis modo Nobilitate, verum etiam morum innocentia, animique ſuavitate, ſumme apud omnes commendatus, dignus viſus fuit, ut Bernardino Guiniſio Patritio Lucenſi Antiſtiti numeris omnibus abſoluto, ſufficeretur. Tanto oneri quod maximum a bonis omnibus habetur, ſe imparem ſuſtinendo reputans, viri prædocti, probique opem quærebat. In Manſium ſtatim licet fama ſolum ſibi notum ſpem omnem convertit, nec minimum bæſit, quin ipſum præeligeret ut ſibi & a confeſſionibus, & a conſiliis eſſet. Quamobrem Lucanæ Eccleſiæ regimen ſuſcipiens ipſum in curandis rebus ſacris, in inſtituendis animarum Rectoribus, in tota adminiſtranda Diœceſi non adjutorem, ſed quaſi ducem adhibuit. Sed cum vere demiſſi animi ſui ſenſu, honoris vel ipſam ſpeciem exhorreret, probatæ virtutis, ſpectatæque fidei virum in omni juris exercitatione verſatum ſuo Antiſtiti conſtituit, cui ſummæ curæ, adminiſtrandæque Eccleſiaſticæ rei illuſtrior provincia incumberet. Ipſe interim comes adhibitus in reliquis muneribus, totum ſe dedit maxime in Sacræ Viſitationis, *ut vocant, laboribus obeundis. Quare peramplæ Diœceſis ruralia templa perluſtrans, diſſitas etiam regiones, acceſſuque aſperas ipſe præſens adibat, curabatque ubique ut nihil a ſacrarum legum ſtatutis alienum permitteretur. Nitorem in ſupellectile, præcipue in iis quæ ad ſacrum faciendum præſcribuntur, ornamentis, ſi minus pretium, ſolicite quærebat; quod omnes etiam pauperes Ædium ſacrarum cuſtodes facili negotio præſtare poſſunt. Studioſius vero ad ſanctas probataſque Canonum leges populorum Rectorum mores, eorumque vitæ rationem componere ſatagebat. Periculum ſæpius ſumebat de eorum ſcientia, quos ſi minus gnaros reperiſſet, ipſis religionem injiciebat, ut ultro abdicato regimine, magis idonei ſufficerentur, vel nacto opportuno temporis intervallo ſedulo curarent, ne impares tot obeundis muneribus, ineptique in novum periculum vocati deprehenderentur.*

Hiſce diſtentus curis, noviſque ſemper implicitus mentem eandem, eandemque alacritatem ad ſcribendum, legendumque afferebat, ita ut illi magis deeſſe libros, quam tempus videretur. In Armariis Archivi Archiepiſcopalis templi, multi, iique pervetuſti, ac variſſimi Codices, tabulæ ac membranæ aſſervantur, quæ omnia Mabillonius, ac Ludovicus Muratori, præclariſſimi noſtri ævi Viri ſumme laudarunt. Manſio loci hujus penitioris non modo facilis datus, quin etiam omnia illi patere vel variſſima humaniſſime permiſſum fuit; quod illi apprime gratum fuit, cum multas diei horas remotis arbitris, inſumere in illis rimandis pro ſuo voto poſſet. Hæc ſua erant oblectamenta, hæc ſpectacula, hæc ſolatia, quibus defatigatus animus ab omni cura levaretur. Sed cum perpaucæ diei horæ, quas ſibi ex aſſiduis laboribus detrabebat, nec ſatis pro legendi difficultate, nec pro ſua cupiditate eſſent, ſuppliciter petiit, obtinuitque ut ſecum deportaret, ac pro ſuorum ſtudiorum opportunitate retineret, quos nactus eſſet codices, qui in rem ſuam conducere opportune æſtimaret. Perilluſtris illius ſacri cœtus ampliſſimis Viris, penes quos cuſtodia Archivi, omniſque facultas eſt, pro ſingulari humanitate ita devictus vivebat, ut omnia illis ſe debere putaret. Neſcio, quo malo fato, a quibuſdam præſtantiorum Bibliothecarum Præfectis tanta æmulatione ab evolvendis antiquorum ſcriptis Viros eruditos arcent, ut vix illis ſuorum Authorum nomina innoteſcere permittant. Quantum profecto noſtra Italia Muratorio debeat vix verbis exprimi poteſt, qui ex abditiſſimis pluteis præſtantiorum Bibliothecarum innumera pene Monumenta eruit, & in apertam lucem incredibili eruditione prolata, omnium eruditorum commodo donavit.

Sed

Sed cum in Scientiarum acquiſitione, ac maxime in perquirendis antiquitatis monumentis, congerendiſque ad veritatem biſtoriæ illuſtrandam novis abditiſſimis notionibus, id eveniat, quod mercatoribus aſſolet, qui auctis pecuniis, in dies ipſis nova ex inopinato aperiantur uberiora negotia, quibus multiplicato fenore rem propriam in immenſum excreſcere ſentiant; ita Manſio quotidie rerum conſcribendarum ferme infinita ſeges parabatur. Nec illum, quod hominum conditioni commune eſſe ſolet, in ſuis lucubrationibus producendis laudis gloria, vel nominis commendatio movebat: ſed ipſa voluptas quam animis creare ſolet ſcientiarum acquiſitio; atque illud ſingulare oblectamentum, quod veritas ipſa propius inſpecta, ac proprio labore ex ſuis quaſi latebris educta ingerere ſolet, non alliciebat modo, ſed quibuſdam quaſi ardentiſſimis facibus ſubjectis, animum inflammabat. Verum flagrantes motus ita continebat, ut id ſolum quod publicæ utilitati, quodque Catholicæ Religionis dignitati, quod profecto virum Religioſum maxime decet, prodeſſe plurimum poſſet, ſeligeret. Quare ad ſtomachum uſque ſe faſtidire, ajebat, aliquorum ſcriptorum ineptiſſimam audaciam, qui hac noſtra ætate cæteris ſe præſtare vi ingenii arbitrantur, quod a receptis veterum ſententiis, firmatiſque & ſapientiſſimorum Virorum probatione & ſæculorum diuturnitate inſtitutis, longius abducuntur. Flagrante igitur mentis ſuæ æſtu agi permittebat in ea omnia quæ ſibi utiliora videri poterant, ac pro rerum copia non uni perficiendo operi allaborabat, ſed in multa, eademque maxima mentem animumque intendebat. Jam anno 1725. ex gallico idiomate in latinum verſum prodierat Lucæ (Typis Cappurii, & Venturini.) *Dictionarium* hiſtoricum *&c.* literale ſacræ Scripturæ, *ea elegantia ac opportuna animadverſionum additione ornatum, ut præſtantiſſimi Authoris ſui Auguſtini Calmeti dignitati omni ex parte abſolutum reſponderet* (Videantur acta eruditorum Lypſiæ an. 1729.) *iiſdem typis ſubmittebantur imprimenda ſupplementum ad Dictionarium* (Prodiit anno 1731. Typis Leonardi Venturini.) *&c. & prolegomena* (Prolegomena prodierunt ann. 1729. ſumptibus Leonardi Venturini.) *ac Diſſertationes ejuſdem authoris eadem diligentia latinis literis donata: eodemque tempore ſedulam operam navabat in transferendis in latinum ſermonem Commentariis* (Prodierunt duo Volumina Typis Salvatoris & Dominici Mareſcandoli an. 1730.) *literalibus in omnes libros veteris, & novi teſtamenti, ut immenſum opus a ſuo authore ſumma laude confectum, tantum incrementum ſumeret commendationis, quantum latius ejus præſtantia utilitatis pateret. Diſertas etiam animadverſiones addiderat paulo antea Ludovici Thomaſini operi* de veteri, & nova Eccleſiæ diſciplina, *Lucæ recuſo ſumptibus Leonardi Venturini anno 1728. Manum interim admoverat, quaſi tot lucubrationibus exornandis diſtentus omnino vacaret, ac pro virili aggreſſus fuerat Immortalis Cardinalis Baronii Annalium novam editionem curare, quæ omnibus numeris ut abſoluta prodiret, criticem biſtorico chronologicam Antonii Pagii ſingulis paginis ſubjecit, notiſque eruditis ubi opus eſſet ornavit, una cum animadverſionibus Clariſſimi Viri Dominici Giorgi, quæ conſulares faſtos reſpiciunt; Perſecutus poſtea etiam exornare Odoryci Rainaldi* (Typis ejuſdem Leonardi Venturini.) *eorumdem Annalium continuationem. Prodiit primum Volumen anno 1738. Paucorum igitur annorum ſpatio tot Reſpublica literaria præclaris Monumentis inſtructam, ac ornatam ſe vidit, ut mirum non fuerit ſi undique docti Viri certatim gratias referrent, ſummiſque laudibus flagrantem animum ad novos labores excitarent.*

Verum enim vero etſi in delectu ſtudiorum uſque ad Religionem ſui animi integritatem ſervaret; tamen ipſi labes impacta fuit, quod hianti oro

la-

laxiores ſententias, & amplecteretur, & efferret; perinde ſpecimen parum morati Viri, caſtigatique conſilii non leve tandem præbuiſſet, in permittendis novis quibuſdam voluminibus, quæ Lucenſibus typis recudebantur; in quibus etiam levibus, uti a quibuſdam ſuis æmulis objiciebatur, animadverſionibus, vel ut errores obtegerentur, vel ut a nullo improbarentur efficere ſui nominis authoritate patiebatur. In tantam hominum invidiam vocatus ne minimum quidem vel indignationis, vel querelæ ſenſum edidit, ſed incredibili demiſſione ſtatim calamum amovit ab exarandis notis, quæ opportune ſubjiciebantur operi, ac ubi innotuit ſuum laborem improbari omnino alienæ voluntati paruit. Hæc etſi ſerius ipſi evenerint, tamen hic adnotare operæ pretium duxi cum altius origo hujus invidiæ eſſet repetenda.

Magno jamdiu æſtu diverſæ ſacrarum ſodalitatum ſcholæ, ferventes nimium, ſuiſque ſententiis adhærentes, quæſtiones aliquas de probabili opinione (ut vocant) agitabant. Nec privata contentione res agebatur, ſed in publicum acrioribus ſcriptis erumpebat tanto impetu, ut quotquot probabilem opinionem defenderent in eandem invidiam impellerentur. Exorta interim Lucæ levis momenti controverſia inter recentis ſodalitii ſocios, & aliquos ſacros conſodales e perilluſtri Dominicana familia de quadam imagine Depictæ Sanctiſſimæ Virginis, excitataque ara in Publico templo ſub nuncupatione Roſarii, uti appellant, ipſe ſententiam ſuam aperuit, qua ſodalitio favebat. Quare ut probabilis opinionis aſſertor, in ſuſpicionem venit nimium favere poſſe facili doctrinæ, laxioreſque ſententias proferre. Hæc fuerunt quaſi primæ ſcintillæ odii, ac invidiæ, quæ poſtea in ipſum exarſit. Immorabatur tunc Florentiæ P. Hieronymus Lagomarſinius Vir e Societate Jeſu literarum laude eruditis omnibus notus. Inter ipſum & Manſium crebræ viciſſim epiſtolæ dabantur, quibus invicem de re literaria certiores reddi curabant. In vulgus prodierant quædam carmina, quæ cum authorem non præferrent, obtuſos ictus qui in iis in ſe jaciebantur, nec repellere cogitavit. Hos tamen ad Lagomarſinium miſit, qui ut amabat politas literas, reſcripſit, ſe nec legiſſe carminum ſeriem, quæ ſibi incompta videbatur. Hæ litteræ a Manſio deperditæ, vel potius e ſuo penu ſubtractæ declarare poſſe putabantur, quod aliqui ſuſpicari omnino cæperunt curaſſe ipſum editionem cujuſdam libri, quem Pater Ghezzius e Societate Jeſu lucubraverat. Prodiit Lucenſibus Typis liber in vulgus tanta commendatione ut nihil præſtantius & ſapore ſermonis, ac vi ſententiarum, ac doctrinæ, aliquibus viſus fuerit. Sed cum profuſam Patris Danielis Concinæ Viri æque docti, ac Religioſi, ſed fervidi ſane ingenii, argumentorum rationem, ac potius declamationum ſeriem qua & hiſtoriam probabiliſmi, & rigoriſmi, & ſuam Chriſtianam Theologiam compoſuit, lepide quidem ſed acerrime reprehendat, facile invidiam aliquibus creaſſet. Ut enim multitudinis mos eſt in diverſas partes ſciſſi multi fortaſſe imperitiores ad Cælum uſque laudibus Patris Concinæ doctrinam, acutumque ſcribendi ſtylum attollebant, æquiores alii vel modeſte ferebant æſtum prædocti viri, ac ſilentio animi ſententiam tegebant, vel faciles nimium in publicum privatas querelas cenſuraſque efferebant. Interim deperditæ literæ fuerunt Manſio, humaniter redditæ a Viro Religioſo e Dominicana familia, quem ſtatim adivit, ut gratias illi referret pro ſingulari officio, quo ſe proſecutus fuerat. Hanc colloquendi familiariter occaſionem nactus, de ſuorum ſtudiorum ratione, ac etiam de mutuis Lagomarſinium inter & ſe epiſtolis certiorem reddidit: Obteſtatus illi interim, perilluſtrem ampliſſimamque Dominicanam ſodalitatem, viroſque omnes vere, & ſincere colere, doctrinam maximi facere, quin ſe totamque ſuam Congregationem ex ſuis legibus Divi Thomæ ſententiis in Divinis

maxime facultatibus adhærere. Teſtari vero ſibi nec in mentem quidem veniſſe unquam Patris Danielis Concinæ doctiſſimas lucubrationes, Theologiamque Chriſtianam *vel verbis carpere, vel ſcriptis improbare. Mirari ſane quod in ſuſpicionem ſit vocatus, monitum quod in limine totius operis legitur, ſcriptum a ſe fuiſſe. Quantum a veritate alienum ſit, vel hoc unum aperte demonſtrat. Ipſe enim longe aberat a Civitate, quando amico, cui Editionis Gbezzianæ perficiendæ cura demandata fuit, monitum operi præfigendum traditum fuit, ſibique omnino ignotum auctorem fuiſſe. Precari denique, obteſtarique ut injuſtam de ſe opinionem abjiceret, ac valida ſua officia interponeret, ut P. Daniel Concina certior redditus de animi ſui in illum obſequio, veraque æſtimatione, inutilem contentionem abrumperet. Comiter inde uſque ad ædium fores deductus, officiiſque omnibus viciſſim obſtricti, omnem penitus litem extinctam putavit.*

Addictus igitur ſuis ſtudiis, pacato animo totus erat in evolvendis libris, congerendiſque monumentis, quæ jam in ordinem componebat, pro conficienda nova Conciliorum collectione, quæ ad Labbeanam Venetam addenda erat; & quæ in ſex maxima Volumina diſtincta prope diem prælis committere moliebatur. Quare ipſi novum, inopinatumque accidit, ut lis, quam jam omnino extinctam putabat, acrius inſtauraretur, ſibique jam aperta odia ſubeunda eſſent. Romæ etenim tot ſubjiciebantur invidiæ faces apud Dominicanæ familiæ alumnos præclariores, ut P. Daniel Concina Vir ſane Religioſus tam injuſtam Manſi imaginem in ſua mente expreſſerit, ut in eum ardentis ſui ſtudii ingeniique vim omnem efferre cæperit. Laxiores, ut ipſe ajebat ſententias, nimiumque facites, quæ ex tractatu reſervatorum Caſuum, *ut inſcribitur, eductas, cenſuraque notatas, ſtatim ad ſummum Magiſtratum, qui Doctrinæ ſanctiori ſervandæ præeſt, libroſque vel permittere vel proſcribere penes ipſum eſt, detulit. Mentemque firmavit ipſo authore librum Gbezianum in vulgus emanaſſe. Manſius ſubmiſſam, humanamque epiſtolam dedit ad perilluſtrem Virum, qua a ſe removebat omnem injuriam, ſincereque teſtabatur, & ſi opus eſſet juramento etiam firmaſſet, ſe nullo pacto editionis libri jam memorati conſcium fuiſſe, ſeque ignaro prælo ſubmiſſum fuiſſe. Extant epiſtolæ utrinque datæ, quibus faciles rationes, quibus impoſitas ſibi notas purgare nititur, immobiles alterius ſententia, nec juranti quidem fidem præſtandi, utpote qui* probabilem *ſe gereret, nec unquam in mitiorem partem deſcendendi, perſpicue dignoſcitur. Pater etiam Mamachius Vir ex eadem familia præclariſſimus, in* Ephemeridis literariis *Romæ editis, acrius in eum ſtylum acuit, quæque prodibant in vulgus a Manſio exornata non levibus animadverſionibus carpebantur. Alii etiam ad apicem uſque eoſdem* caſus reſervatos *ſcrutati, multas ſimul congeſſerant labes, ut omnino proſcribendum eſſe Manſianum opus videretur. Quantam in eum hæc excitaſſent injuriam præcipue apud Principes Romanæ Curiæ Viros, facile qui eorum ſtudium in ſervanda doctrinæ puritate, ſummamque Religionem norunt, conjicere poterunt. Cardinalis Beſozius, qui non Manſium ſolum, ſed totam etiam Congregationem, benevolentia ſingulari amplexus erat, vir ſummæ integritatis, morumque innocentiæ, ægre ferens ipſum, totamque ſacram ſodalitatem in tantam hominum invidiam, ſermonemque vocari, literas ad eum dedit amoris plenas, quibus de notationibus, cenſuriſque ſuo de Caſibus reſervatis libro impoſitis certiorem reddidit, & enixe hortatus fuit ut, in periculum jam adductas nonnullas ſuas ſententias, non ſatis perſpicue expoſitas defenderet, declararetque. Se ingenue fateri nullo pacto deſcendere poſſe in aliquorum ſententiam, qui ſuum opus in proſcriptorum librorum numerum accenſendum eſſe putabant, cum maximi & Viri probitatem, ac doctrinæ integritatem ſemper fecerit.*

Man-

Manſio ea de re nihil cogitanti, moleſtius quicquam haud evenire potuit, quam cum Cardinalis literis, quantam ſibi invidiæ notam inuſtam eſſe intellexit. Reſpondit ſtatim ſe incredibili amantiſſimi Principis benevolentiæ obſtrictiſſimum vivere, quantique faceret, & quantum rebus ſuis opportuna futura ſit authoritas, & ſuus favor vix eloqui verbis poſſe. Gratias igitur maximas agere, ſeque libentiſſime juſſis ſuis obtemperare, daturumque ſuarum theſium defenſionem, clarioremque explicationem quam primum. Haud profecto vereri cauſſam ſuam apud ſapientiſſimos Romanæ Curiæ viros, tum apud omnes æquos homines diluendam eſſe; ſed non ignorare nonnullorum infenſam mentem, conſtantemque invidiam, a quibus ſe defendere poſſe omnino deſperabat. Non ire inficias, dejici prorſus, ac in omnem mœrorem agi, cum ea a ſe exarata objicerentur, quæ laxiorem in omnem turpitudinem viam aperirent, frænumque in omnem luxuriam e perditorum hominum moribus omnino divellerent. Sibi profecto nihil antiquius ſemper fuiſſe, quam veteris diſciplinæ, ſanctiorumque morum inſtituta ut ſarta, tectaque ſint pro virili curare, & inductas iniquis præſertim hiſce temporibus libertates frænare, convellere, ac ſi ſibi daretur, omnino profligare. Qui ergo fieri potuit, ut aliqui homines, qui & diſciplinæ, & Religioſæ vitæ ſeveriorem rationem profitentur, ſe præclare feciſſe putarint, ſi inutiles turbas excitaverint, ſi injurioſas maculas impune ſibi inuſſerint, & in pravum ſenſum ac omnino a ſua mente alienum detorſerint leviora quædam, quæ ſola non ſatis ſervata verborum conjunctione in ſuum opus irrepſerunt peccata. Caſuum reſervatorum Tractatum, *qualiſcumque ille ſit, publici jamdiu juris factum in omnium manibus ſine offenſione verſatum fuiſſe, oculis omnium ſubjectum tot annorum ſpatio, ac ad trutinam quotidie ferme revocatum, nec unquam a tota prædocta Lucenſi Curia non improbatum modo, ſed nec ulli ex tot præclaris viris, ſapientiſſimiſque Epiſcopis ne religionem quidem erroris vel peccati injeciſſe. Mirari profecto perſpicatiſſimam privati hominis ingenii aciem qui tandem aliquando boſcitantem tot præſtantium virorum inſcitiam ſuis animadverſionibus excitarit.*

Verum ſi Manſio apud ſummos illos Chriſtianæ Reipublicæ Moderatores hæc ſummam injuriam procrearunt, facile tamen fuit infinitis ferme Authorum ſententiis ſuas in dubium vocatas Theſes a cenſuris vindicare: Quæ vero ex ancipiti verborum ſenſu, ac non ſatis perpenſa mutilatione dictionum, in præpoſterum ſenſum detorta, peccata objiciebantur, ſubmiſſe, ſincereque mentem declarando, ac verum ſcribendi inſtitutum, omnem offenſionem excutere, maculamque prorſus diluere. Quamobrem omnis cenſuræ nota a ſupremo illo Magiſtratu ſublata fuit, firmaque ſtetit jam acquiſita laus præſtantis, ſanæque doctrinæ Viri. Quare literas dedit Cardinali Beſozio, ipſius benevolentiæ ac amori ſingulari acceptum referens, quod cum laude ab omni injuria opus ſuum vindicatum fuerit. Cui humaniſſime reſcripſit (Data Romæ Kal. Aug. 1750.) *præſtantiſſimus Princeps; Officiis ſuis, quæ profecto in ſua cauſa adhibuit, nihil referendum eſſe, ſed felicem exitum uni tribuendum ſuæ virtutis merito, ac æſtimationi, quam in Romana Curia ſibi comparavit. Verum animadverſiones in Manſium notatæ in vulgus prodierunt, quodque omnino ab omnibus bonis improbandum, vindicatæ jam ab omni ſuſpicione erroris in periculum vocatæ ſententiæ in apertam lucem producuntur, ac ſumma injuria boneſtiſſimo viro infenſiſſimæ maculæ appinguntur.*

Cum jam in promptu haberet abſolutam novam Conciliorum Collectionem, quam jam prælo ſubmiſerat, conſilio ſuorum Amicorum in tanto invidiæ æſtu ampliſſimum Mecænatem qui & ſe & ſuas lucubrationes defen-

deret, ſibi quærendum eſſe putavit. Laudes interim quibus pleno ore ab omnibus Rex Sardiniæ commendabatur, & maxime ſingularis amor in literas, bonaſque artes, ac in Viros qui ſcientiarum bono ac utilitati allaborant benevolentia, in mentem erexerunt ut tantum ſibi Patronum aſciſceret. Auguſtam igitur Taurinorum ſe contulit, ut Regi præſens ipſe ſua manu abſolutum primum volumen offerret; ſimulque occaſionem ſumeret opportunam, quoſdam præſentes viros ſalutandi, quorum conſortio frui aliquando jam conſtituerat, bibliothecaſque ornatiſſimæ illius civitatis, ac monumenta perluſtrare. Hoc ipſi præclarius erat inſtitutum, ut longa itinera, laboreſque ipſi ſolatio eſſent, ſi docti alicujus viri amicitiam, vel abditi alicujus vetuſtatis monumenti inventionem compararent. Quare non illi oblectamento fuere, quæ in omnibus admirationem excitare ſolent, voluptatemque creare variora urbis ornamenta, ſed una ſolicita amicorum inquiſitio. Veneriam, quæ villa eſt ita magnifice, ac ornate inſtructa ut nihil deliciis, nihil Regiæ dignitati deeſſe omnes fatcantur, non longe diſſitam libenti animo nec viſit, ratus ſe nimio diſpendio temporis hoc ſibi oblectamentum quærere, ſi aliquam horam vel eruditis colloquiis, vel librorum lectioni detrahere cogeretur. Indicta die, qua ſibi ad Regem aditus permiſſus fuerat, tanta benignitate exceptus fuit, ut facile intelligeret quanta apud eum in æſtimatione eſſet. Submiſſe igitur, ac modeſte opus ſuum offerenti, precantique ut pro animi ſui magnitudine, inſitaque benignitate, ſpecimen etſi humile obſequentiſſimi ſtudii, ac officii ſui, quod exhibebat, dignaretur grato animo excipere; Rex humaniſſime reſpondit: Nihil ſibi acceptius evenire potuiſſe, quam præſtantem Virum, omnium commendatione jam ſibi perſpectum, præſentia cognoſcere. Mirifice delectari in ſcientiarum Patronum ſe vocari, cum bonas artes maximi faceret, viroſque doctos amaret. D. O. M. ſe profecto gratias agere, quod ſibi hanc mentem dederit, ut præclarum in ſuo imperio duceret, ſi pro virili curaret ut liberaliores artes, ſcientiæque omnes excolerentur impenſius, ac præmiis, honoribuſque propoſitis majus quotidie incrementum haberent. Se ſcire profecto prius eſſe populi Patrem, quam Regem ſibique prius ejus felicitati proſpiciendum, quam ſui nominis immortalitati. Unam incolumitatem populi, ac Reipublicæ tranquillitatem ſe beatum facere, rerum geſtarum laudes, præliorum felicitatem, victoriarum gloriam, cum vel unius hominis ſanguine comparari debeat, nonniſi ſibi moleſtiam creare. Quare laudes quibus efferri utcumque poterat ſuis potius capiis tribuendas, quam ſuæ virtuti; & ſi quid nominis, ac gloriæ ſibi comparavit, hoc D. O. Maximi ſingulari in eum largitati referre acceptum. Gratum profecto ſibi eſſe Volumen a tanto Viro lucubratum, ſciret, & maximi æſtimare quod ſuo nomini dicatum eſſet. Ad hæc Manſius modeſte proferens ea, quæ in eum gentes omnes pleno ore encomia congerunt, hæc pauca ſubdidit.

Regem præſtantiſſimum a ſe in Patronum ſui operis vocatum ut ſua dignitate, ac nominis ſplendore, quidquid minus laude dignum offendi in publica luce poſſet omnino obtegeretur. In eam mentem elatum non a ſuæ lucubrationis pretio, quod quanti valeat ſatis ipſe perſpicue noverat, ſed omnium ferme Doctorum hominum, qui ipſum ut ſcientiarum omnium Mecænatem ampliſſimum ſuſpicantur aſſidua perſuaſione effecerunt ut ipſi inſcriberet, offerretque. Gratias interim, quo ipſe majores poſſet referre pro incredibili benignitate, qua ſe ſuumque opus proſequi dignatus eſt: Seque ad laudes quibus illum jure optimo non ſuæ ditionis modo populi, ſed Civitates omnes, vel ipſæ barbaræ gentes, ad quas rerum geſtarum ſuarum fama pervaſit, ad Cælum uſque attollunt, addere, quod minimum humillimi officii ſui ſpecimen in tantum Principem, quod aliquando dederit, gratum acceptumque

pro

pro ſua magnanimitate acceſſerit. Colloquiis inde habitis, humaniſſimis, ornatiſſimiſque verbis ab eo eſt dimiſſus.

Tanti Regis favore auctus, Mediolanum verſus iter deflexit, ut Ambroſianam Bibliothecam præcipue, innumeris fere antiquioribus monumentis refertam perluſtraret. Verum cum multa jam a Muratorio publici juris facta inde deprompta ad omnem literaturam documenta probe ſciret, nec ſibi tantum otii datum, quantum ad effodiendos Theſauros illos antiquitatis pro ſuo voto exoptaret; fortaſſe invidiam etiam excitaret in ſciolis quibuſdam, ſatis ſibi duxit nonnullis notatu dignis diteſcere. Poſt laudem quam ſibi vindicarunt nonnulli præclari Viri, præcipue Muratorius ex immani labore, quem in rimandis iſtis Antiquitatis Monumentis, ac ſolicite perquirendis inſumpſerunt, quaſi recentioribus quibuſdam omnis præcluſus ad gloriam aditus eſſet, & exhauſti ad nova producenda antiquitatum omnium Theſauri, inſana æmulatione ſepeliunt, & nulli literato Viro vel externam Voluminum inſcriptionem legendam permittunt. Quare diu præſtantiora monumenta deliteſcunt, quæ tandem omnino vel pulvere abraſa, vel vetuſtate conſumpta prorſus depereunt, vel inutiliter in pluteis latent. Multi enim maxime ferventioris ingenii homines aliorum gloria excitati ſumma moliri animo inſtituunt: Sed cum labori multum, ſtudioque dandum ſit, hærent in medio turpiter; quæque ipſis ardua evadunt, nec aliorum induſtriæ concedunt.

In Patriam tandem reverſus novum opus idque maximum aggredi decrevit. Cum enim ſibi pro complemento ad Labbeana Concilia ſui ſupplementi ſex a ſe Volumina exacta nec dignitati operis, nec rerum addendarum moli reſpondere ſibi viderentur; totam recudere, eamque additamentis ſuis locis ornatam, novis undique collectis Conciliis, Synodis, Epiſtolis, Canonibus etiam ineditis, varioribuſque auctam publicæ utilitati donare excogitavit. Multa jam ſibi in promptu erant, multa facili negotio conquiri, multa etiam deſiderabantur, quæ non aliunde quam e præſtantioribus Bibliothecis a ſe erui poſſe intelligebat. Erat tunc temporis Viennæ in Auſtria a negociis Reipublicæ Lucenſis apud Imperatorem Joannes Baptiſta Sardinius, qui, cum aliquot Annos ex Senatus Conſulto ibidem immorandum ſibi eſſet, ſecum adduxerat Claram Sardiniam Uxorem ſuam. Legati munus non ſolum ſumma integritatis laude, ſed ea etiam dignitate qua delectum Optimatem decet, obibat. Accedebat etiam Viri ingenium, indoleſque animi, qua ſemper in omnibus ad præclare agendum movebatur, quare & ſuæ originis Nobilitatem, delatique muneris ſplendorem, & induſtria, & impenſa modeſte quidem, quod omnibus probatur, ſuſtinere ipſi perfacile erat. Cogitatio illi inceſſit Manſium per aliquod temporis ſpatium, ut ſui amiciſſimum ad ſe Viennam vocandi; quippe qui cum ſumma eruditionis laude apud illam etiam nationem commendaretur, facile conſortium literatorum virorum, multorumque præſtantium etiam authoritate & dignitate in illa ſumma Imperii Aula familiaritatem ſibi conciliaſſet. Hoc enim ſtudioſe quærunt ii, qui ſuorum Principum apud exteras nationes negocia curant, ut Principum Virorum clientelas, & æqualium amicitiam familiaritatemque obtineant, ut opportuna ad rem propriam tempora aperiantur, officia, favoreſque aſſequantur facilius, quæque pertractant prompto aditu, & cum laude conficiant. Vix literæ redditæ ſunt Manſio, quibus humaniſſime Viennam invitari intellexit, non modo ſe amiciſſimi Viri obſequi deſiderio, ſed ejus invitatum pro ſuis votis omnino ceſſiſſe reſcripſit, tum ut optimatem a ſe ſumme dilectum, ſuamque uxorem fœminam omnium virtutum laude præclariſſimam inviſeret, tum ut iter ſuſciperet quod tandem ſuorum ſtudiorum cauſa aggredi meditabatur. Vindobonenſem enim lectiſſimam Bibliothecam uberrimam ſibi mate-

riem parare posse intelligebat, multamque ex nonnullorum literatorum Virorum consortio, quod nisi præsens numquam obtinuisset. Iter igitur, quo citius potuit Venetias arripuit, ibique cum Antonio Zatta Bibliopola sibi devinctissimo, cujus curæ multum debet literaria Respublica ob præstantissimas librorum editiones, quibus producendis semper insudat bono omnium eruditorum, consilium iniit, firmavitque adornandæ nempe novæ universæ Labbeanæ Conciliorum Collectionis. Recta inde expeditiore via Viennam se contulit.

Hospitem a se vocatum quanta animi sui voluptate Sardinius exceperit, omne officiorum genus, quo ipsum prosecutus est, declaravit. Vir Munificentissimus, veræque laudis flagrans non eum modo pro suæ dignitatis splendore, sed pro suæ etiam benevolentiæ ac amoris singularis studio & domi suæ, suoque contubernio perhonorifice colere; & apud optimates, Principesque Viros laudibus extollere, in eorumque societatem adducere, doctorum virorum consortium apud se vocare, ut nihil ipsi ad hospitii solatium, voluptatemque deesset, solicite comiterque curavit. Verum Mansius etsi mirifice tot exquisitis ad solatium Viri Religiosi aptissimis oblectamentis delectari posset; nulla tamen alia voluptate arripiebatur vehementius, quam Windobonensem Bibliothecam adire, magnamque ibi diei partem in evolvendis libris insumere. Tanta hærebat semper animo addiscendi cupiditas, ut nec leviter illum attigerit commune omnibus, Italis præcipue, Imperatorem, vel ipsam Reginam Hungariæ, ubi saltem ex ipso occursu obvia sese offerret occasio, videndi. A diuturna legendi contentione revocabant solum consortia Doctorum virorum, quibuscum versari, amicitiamque inire illi fuit semper antiquissimum Inter omnes Comitem Firmian virum æque Nobilem, ac eruditione præclarum, Virisque doctis addictissimum singulari amoris fœdere sibi devinxit. Ob sua merita multum valebat gratia apud Imperatorem, tantique æstimabatur ut legationis ad Regem Carolum Neapolim munere optime functo, gubernium Insubriæ una cum Mutinensi Principe cui primus bonos est, ipsi demandatum fuerit. Tres ibi Menses commoratus gratiis humanissimo hospiti habitis, in Italiam rediit, Lucæque receptus manus statim præconcepto operi admovit. Etsi uberem in novam Conciliorum Collectionem adornandam secum opem detulisset, multaque jam sepositа in suo penu haberet, attamen desiderabantur quamplurima, quæ nisi e Vaticana Bibliotheca ab se erui posse perspicue noverat. Eo se conferre, ubi otium nactus esset, jamdiu decreverat, & Neapolim iter suum subinde protrahere. Romam igitur vere anni 1756. rediit statimque ad Vaticanam Bibliothecam se contulit, ut si posset propositum, consiliumque suum conficeret. At cum infinita propemodum ibi ad omnem eruditionem Monumenta congesta sint, Thesauros illos antiquitatis effodiens, uberiorem materiem reperit, quam pro temporis angustiis instrui posset. Operæ pretium duxit modo se facturum si iter suum conficeret, reversusque postea Lucam in seriem & ordinem conquisitas notas referret, Romam denuo regressurus, ut pacatiori animo aliquos Menses ibidem insumeret. Remissa igitur sua contentione Cardinalem Passioneum sæpius adiit, qui in suis ædibus amplissimam Bibliothecam instruxerat, quam non modo delectu librorum, sed & ornamentorum pretio singularem effecerat, quocum primis obsequii officiis exactis statim in summam familiaritatem, amicitiamque venit. Delectabatur mirifice Princeps præstantissimus prædocti Viri societate, sermonemque maxime de librorum Authoribus, præstantia, raritate, delectu, quæ omnia præclare noverat, quam frequenter habere. Quamobrem cum prope diem se recepturus esset in secessum quemdam, quem omni & ad delicias, & ad commodum apparatu sibi construxerat in Monte Portio, duodecim circiter ab Urbe Milliariis dissito, eni-

xt, ut ſecum aliquot dies ruri degeret, ſummæ comitate invitavit. Locum ſelegerat in ipſo clauſo, quod Sancti Romualdi ſodales, dicti Camaldulenſes Eremitæ ſancte religioſeque ſervantes, ab omnium aliorum hominum ſocietate, vel ab ipſa etiam conſodalium converſatione ſejuncti, ſilentio, jejunio, ſacriſque faciendis toti vacant. Quaſdam ſibi caſas in amœniori nemoris loco conſtituerat, quæ, uti Camaldulenſium legibus ſancitur, ſingulæ ſejunctim addictæ ſunt Eremitis. Hæ cum rudi muro extructæ ſint, ac ſimplici cultu ad paupertatem Religioſam compoſitæ; ipſe ſervata forma ad delicias uſque exornaverat. Quot hoſpites humaniſſimo Principis invitatu eo conveniebant, tot caſulæ ſingulis aſſignabantur, in quibus nihil deerat & commodi ad hoſpitium, & nitoris ad voluptatem. Inter alterutram caſam, quæ plurimæ erant, & ſeparatæ, variæ intercedebant viæ ſepibus vago ordine clauſæ, buxo viridi conſitis, quæ ex æquo tonſæ, ac intervallis diſtinctæ & aditum aperiebant ad ſingulas domos, & aſpectu delectabant. Aliæ viæ ad deambulationem magis protractæ hinc antiquioribus monumentis diſtinguebantur, inde fontium aliquorum, qui etiam ad quoddam clauſum, in quo aves aliquæ incluſæ hoſpites cantu excitabant, deducebantur, ornamento decorabantur. Quædam etiam arborum quorumdam umbra obtegebantur, quæ tandem in denſiorem inſimul conſertorum ramorum quaſi teſtudinem deſinebant. Eo quotidie pomeridianis horis ſolitam potiunculam, ex fabulis ex Aſia petitis, uſtulatiſque confectam, quam Caffè vocant, locuſque etiam ex eodem vocabulo barbaro Caffeaus dicebatur, ſumpturi omnes hoſpites conveniebant. Frequens profecto hujus exoticæ potionis uſus hac noſtra ætate tantum excrevit, ut raro merus ſit puruſque. Attamen multi tum e plebe, tum etiam culti urbium incolæ non ſatis ſtomacho feciſſe putant, niſi hanc atram potionem, quæcumque illa tandem ſit ſumant, modo nomen Caffè retineat. Hoc etiam uſuvenit ad animi ſolatium ſocietatemque Amicorum alendam: quare locus miſcendis ſermonibus, nuntiiſque vel veris, vel falſis venditandis, aut captandis invicem deſignatus Caffè vocitatur.

Officiis tanto Principi perſolutis, reliquos inviſit amicos. Quare ad Collegium Romanum ſe contulit, Patres Lagomarſinium, Lazzarium, ac Boſcovick ſalutaturus. Vix aditum prætergreſſus obviam caſu habuit eundem Patrem Hieronymum Lagomarſinium, quem peramanter amplexus, de tota literaria contentione, quam cum P. Daniele Concina maxime habuit, in quam & ipſe licet inſcius vocatus fuerat, certiorem reddidit, indicavitque quibus levibus ſcintillis invidiæ tantum in ſe incendium excitatum fuerit. Ipſo comitante ac deducente ad prædivitem, inſtructiſſimamque bibliothecam acceſſit, ubi Patres Lazzari, ac Boſcovick invenit, cum quibus de literaria re ſermones habuit. Inſpiciendam inde obtulerunt humaniſſimi illi Patres pretioſam multarum antiquitatum, ac monumentorum collectionem, & aliquas præcipue tabulas depictas, quæ ſi fides aſſertæ vetuſtati habenda eſt, nullibi præſtantiores conſpiciuntur. Hæ in antiquis parietibus confectæ ſunt, quas pictor quidam in ſubterraneis vetuſtioribus locis inventas, præciſas, ſectaſque, integras eruerat, ac litura quadam purgatas, expolitaſque ita antiquæ venuſtati reddiderat, ut nitorem mirabilem, perinde ac recenter a ſuorum Authorum manibus ſublatæ eſſent, præferrent. Quanti facienda ſint hæc antiquitatis Monumenta, ſi ſuppoſita non ſint, vel hoc unum declarat, quod lineamentorum proportionem, ordinem, ac elegantiam, colorumque vivacitatem, alborum præcipue, qui colores incogniti antiquis ſupponuntur, perſpicue proferant. Patrem Mamachium poſtea primus adire voluit, ut ſi quæ ſimultas adhuc præſtanti Viro hærere poſſet, prorſus extingueretur. Hac Manſi ſincera demiſſione ita captus fuit, ut non modo ſe comem exhibue-

rit

rit, ſed arctiſſimo etiam amicitiæ vinculo ſe obſtrictum declaraverit: Neapolim Roma, qua via Monaſterium Caſſinenſe adiri poteſt, ſtatim ſe contulit, ut interim pervetuſtam illam Bibliothecam inſpiceret, quæque ad ſuam rem proficere poſſent, notata ſecum deferret. Literatorum Virorum ſtudia Manſi adventum Neapolim præſtolabantur, præcipue Comitis Firmian, qui tunc temporis a negociis Imperatoris conſtitutus apud utriuſque Siciliæ Regem legati munere fungebatur. Plures ibi menſes commoratus & tempus, & otium habuit, quo cum illis prædoctis Viris, præcipue Martorello, ac Mazochio diu verſaretur. Sed cum ex una Vaticana Bibliotheca minori labore a ſe comparari poſſe cognoſceret, quæ rara ibi, nec ad ſuam rem apta vetuſtatis monumenta inveniebantur; quo primum æſtivi calores deferverent, nec diverſitas Cæli, aeriſque in Campania, ac Romano agro infecti, valetudini officere poſſet, Lucam redire decrevit, inibique rebus ſuis utcumque compoſitis Romam reverti. Hoc vere inſequentis anni effecit, Urbemque petens plures Menſes in Vaticana Bibliotheca tanto æſtu ſtudii, ac laboris inſumpſit, ut in ſcribendo ac legendo, evolvendiſque theſauris illis antiquitatis, multiſque non adhuc bene perpenſis ad exemplaria conferendis, animi ſui contentionem ad decem uſque horas in diem protraxerit. Summo quippe mane ex S. Mariæ Campitello ædibus, ubi morabatur, ad Vaticanum ſe quantocius conferebat, tantumque temporis, quantum ad cibum ſumendum ſufficere poterat, ſibi ſubducens, reliquum diei integrum lectioni, ſcriptionique dabat. Sub veſperam domi ſeſe recipiebat, ægre quidem, cum inde ſibi abſcedendum eſſet, ſummamque voluptatem abrumpere cogeretur. Cardinalem interim Paſſioneum, quando ipſi vacuum fuerat, frequenter adibat, quocum de ſuo inſtituto ſermones habebat, Viroque apprime in omni eruditione verſato quæ a ſe congeſta fuerant ſubjiciebat, ipſumque quaſi ducem in tanta rerum copia ſuſpicabatur. Quod ita gratum illi erat, tantaque animi ſui voluptate afficiebatur, ut Manſio ampliſſimam facultatem fecerit in eadem Bibliotheca pro ſua voluntate immorandi, utque etiam rariora in pluteis ſepoſita quæcumque monumenta ipſi paterent mandato ſuo effecit, quippe quem penes ſumma in eamdem Bibliothecam authoritas erat. Tantum eſt doctorum hominum, qui cum nobilitate ſcientiæ, etiam animi nobilitatem conjungunt, in literas, bonaſque artes ſtudium, ut ſe præclare feciſſe putent, ſi eaſdem pro virili foveant, iiſque qui ſcientiarum bono allaborant opem, favoremque præſtent. Quod contra evenit quibuſdam animis parum ingenuis, qui numquam depoſitis Natalium Maculis, potius invidia tabeſcunt, quam patere ſinant theſauros antiquitatis, perinde pretium amittant, ſi in rem publicam aliorum labores educantur (a).

Romæ

(a) *Quanti faceret Em. Paſſioneus Joannem Dominicum Manſium facile ex litteris conjicere licet, quas pro exhauriendis Bibliothecæ Vaticanæ Pluteis ſupplicatus ipſe Princeps reddidit Antonio Zatta. Sic ipſæ ſe habent.*

Dei due Soggetti, ch'ella mi accenna aver idea di preſciegliere per la ſovraintendenza alla grand'Opera Labbeana, m'è ſolamente noto il nome di quello, che dimora in Firenze, e l'ho in qualche ſtima; dell'altro poi dimorante in Venezia, non poſſo dir coſa alcuna, poichè affatto di lui mi ritrovo all'oſcuro. Siccome poi da lei ſono ricercato del mio parere, deſiderando che a' ſuddetti due Soggetti preſtaſſi la mia aſſiſtenza, e daſſi loro la libertà di eſaminare i Codici della Vaticana, di cui tengo la Prefettura (poichè appunto a tale effetto a ſue ſpeſe è determinata mandarli qui); non mi poſſo riſolvere a darle verun conſiglio, ſtantechè non ho cognizione dell'abilità d'eſſi due Soggetti in tali materie Dirò bene, come ſcriſſi in altra mia, eſſere neceſſario, che mandi Perſone dotte, ed intendenti, trattandoſi di eſaminar Carte, e Codici molti intricati.

L'unico conſiglio, ch'avrei a ſuggerirle (giacch'è diſpoſta di ciò far eſeguire a proprie ſpeſe) ſi è, che procuri, che il P. Gio: Domenico Manſi della Congregazione della Madre di Dio ſi diſponeſſe a qui venire. Queſto ſolamente io conſidero capace di diſſoter-

rare

Romæ hoc tempore luctus fuit ex morte Ss. Pontificis Benedicti XIV. qui ob eximiæ Virtutis laudem non ab Urbe ſolum, ſed ab omnibus nationibus, vel ab ipſis infenſis Chriſtianæ Religionis hoſtibus ſummo honore colebatur, quaſi delapſus e Cælo eſſet ad totius Orbis gubernium præclare regendum. Ad novi Pontificis creationem ſummi Senatus Principes ex diſſitis etiam regionibus aſciti Romam convenire ex antiquo inſtitutu debent, qui in Vaticanas ædes, ubi extructis cubiculis recepti ſunt, concedunt. Inde poſtea egredi cuique nefas eſt, Clauſumque tanta religione ſervatur, ut ad illos aditus nec ad amicos, familiareſque ullo modo pateat. Hac occaſione, cum Manſius quotidie ad Vaticanas ædes accederet, ſæpius ſua ſolita officia vel per Nuntium vel per ſe ipſum, fortaſſe ex peculiari permiſſu ſacri Senatus, Cardinali Paſſioneo perſolvebat, & ſæpius ad horam uſque colloquia protrahebat. Hinc Manſi nomen apud illos præclariſſimos Principes, Authore Paſſioneo plura de illo colloquente, commendari cæpit, ac in omni literatura inter primos Italiæ Viros præſtantes accenſeri. Cardinali etiam Rezzonico, qui Pontifex Maximus renuntiatus fuit, mirifice gratum erat tot ſapientiſſimorum Principum calculo Viri ingenium laboremque probari, ut in delectu poſtea eorum, quos in ſummum Cardinalium Senatum optandi ſunt, præ oculis ſpectatum Virum haberet. Profecto multi, iique probatiſſimi Viri, in eam ſententiam venerunt, Pontificem optimum tunc temporis in Manſium mentem, propoſitumque defixiſſe, ipſum inter alios ad tantum honoris gradum aſſumendi.

Verum præclariſſimi honores, quos Manſio deferri poſſe quidam ſuſpicari, quidam etiam vereri cæperunt, novam ipſi invidiam procrearunt. Manum jam Lucam reverſus appoſuerat ad purgandam Dictionarii Enciclopedici editionem, quod cum primum Pariſiis ſummo omnium plauſu prodiiſſet, Lucenſes nonnulli e re literaria non leve aliquid ſe facturos putarunt, ſi propriis typis caſtigatum, illuſtratumque denuo prodiret. Hæc maxime Manſio provincia demandata fuit ut pro operis dignitate opportunis notis appoſitis ſi quid ſubeſſet erroris corrigeretur, ut in omnium manus nova editio libri devenire abſque ulla ſuſpicione poſſet. Ut primum volumen in lucem prodiit, ſtatim ad eos qui librorum cenſuræ præſunt, delatum fuit, cumque jam Pariſiana editio proſcripta eſſet, ac anathemate confixa, hæc in Manſium injuria a ſuis æmulis apud probos omnes conflata fuit; ipſum nempe ad libri correctionem vocatum fuiſſe, ut quaſi nominis ſui authoritate errores foveret. Notulis enim quibuſdam, ut ipſi opponebatur, ubi opus eſſet appoſitis, non tolli errores, ſed liberius permitti videbatur. Pontifex ipſe hanc Manſio inuſtam notam ubi intellexit ita averſam mentem ſumpſit, ut Patri Friderico Sarteſchi totius Congregationis moderatori teſtatus fuerit, maxime dolere, quod Vir ſummus, & in magna apud omnes æſtimatione ea ſtudia proſecutus eſſet, quæ ſuæ laudi iniquiſſimam maculam intulerant, quam nullo pacto apud ſe diluere potuiſſet. Hæc ut primum illi ab eodem Friderico Sarteſchi per Epiſtolam patefacta ſunt, non alacriter modo paruit, & omnem ab ſe abjecit ſuſceptam provinciam: Verum etiam nullam pro ſe cau-

---

rare dalla Gran Biblioteca Vaticana coſe degne delle fatiche, ch'ha impreſo; ed a lui, piucchè ad ogn'altro accorderò l'acceſſo in ogni tempo, ed ora alla medeſima. La conſiglio valerſi di lui, ſiccome quello, il cui nome eſſendo coſpicuo, può accedere ad ogn'altra Biblioteca sì d'Italia, che d'Oltramonti, ſenza che per lui ſia biſogno di veruna raccomandazione. Lodo intanto le buone intenzioni di lei, nè poſſo ſe non ammirare il grand'animo, con cui ſi accinge ad una sì laborioſa, e diſpendioſa Opera. Tali ſono li miei ſentimenti, de'quali potrà ſervirſene, ſe li conoſce giovevoli, e intanto le auguro dal Cielo ogni felicità.

C. Paſſionei.

cauſam dixit, nec purgare ſe apud Summum Pontificem opportunum duxit; ratus ſe melius otio ſuo conſulere, ac tranquillitati, ſi tempori, ac oblivioni omnia relinqueret. Vacuum enim illi erat in ſui defenſionem afferre aliquorum Cardinalium præſtantiſſimorum facultatem ſibi factam purgandi Operis, plane perutilis, ſuffragiumque quo Lucenſium conſilium approbarunt: Sed ſemel impreſſæ animis Principum infenſæ mentes nunquam ut plurimum ita revocantur, ut primæ rurſus locum habeant: nec iniquæ notæ obliterantur, cum nec aditus ad ipſos facilis, & aliorum officia ſemper deſiderentur.

At cum impendiis Antonii Zatta, qui comes ei in hoc itinere fuit, Romam denuo ſe contuliſſet, Bibliothecæ Vaticanæ Codices inviſendi gratia, ibique ambo ad oſcula pedum intromiſſi eſſent, Sanctiſſimus Pater Clemens XIII. quæſivit a Manſio, quibuſnam ſtudiis tunc addictus eſſet? Reſpondenti Manſio in novam Conciliorum Collectionem incumbere, ſubjunxit Pontifex: P. Manſi ci è nota la voſtra virtù, perciò fate aſsai meglio impiegarla nella grand' Opera de' Concilj, di quello che nell' Enciclopedia. *Reprehenſio quidem mitiſſima ſi ob calumnias ei inuſtas conferatur animi Pontificis exarcebatio! Utriſque deinde benedictione collata, addidit Pontifex interrogans Manſium,* Volete nulla? *cui ipſe reſpondit;* B. P. la facoltà di dar cento benedizioni in articolo di morte; *aliaque permulta, quæ obtinuit; ſicut & Antonius Zatta eadem ipſamet occaſione. Robuſtiſſimi erat corporis habitus adeo ut in reditu cum ipſo Antonio Zatta, Venetias verſus, ut quæ Romæ collegerat, digereret, Auriga jam prope Viterbum relicta Rheda, ipſe nec ferventis æſtus timore percitus, nec montis aſcenſus, totam viam pedibus percurrerit, nulla ætatis grandævæ ratione habita. Ex quo factum eſt, ut Venetiis in domo ejuſdem Zatta lethali corriperetur morbo adeo ut a Medicis jam deſtitueretur, attamen divina auxiliante ope, ſummiſque curis, & impendiis amiciſſimi hoſpitis ad priſtinam valetudinem redactus eſt.*

Manſius interea in patriam redux, cum ingenio ita pacato comparatus eſſet, ut nec proſpera nec adverſa vix minimum moverent, omni ſepoſita ſolicitudine ſuis ſtudiis vacabat, nec Conciliorum modo novæ Collectioni perficiendæ allaborabat, ſed etiam ad ea omnia, quæ literarum bono eſſe utcumque putabat, mentem operamque convertebat. Fabricii jam anno 1754. Bibliothecam mediæ & infimæ latinitatis notis, additamentis, ac multa autorum ſerie illuſtratam Typis Patavinis publici juris fecerat. Pii II. dum quotidie prælo ſubmitterentur Supplementi Labbeani immani labore adornata volumina, in lucem prodierunt Orationes ex manuſcriptis Codicibus partim erutæ, partim hinc inde diſperſæ diligentiſſime ſimul collectæ, quæ etiam argumentis (quod nonniſi apprime in omni literaria hiſtoria Verſato facile) adornatæ notiſque illuſtratæ fuerunt. Novam pariter editionem præſtantiſſimi Anacleti Reinfeſtuel additamentis nonnullorum Theologorum auctam promendam curaverat, in cujus operis fine Epitomen moralis doctrinæ, & Canonicæ ex Bullis præcipue aliiſque operibus Immortalis Pontificis Benedicti XIV. concinnatam adjecit. Sumptibus Joannis Baptiſtæ Albrizzi publico donatum fuit anno 1758. Ad Balutiana anecdota, ferme eodem tempore, novis ineditis monumentis, præfationibus, notis, adornanda ſua ſtudia diviſit. Opus in quatuor Volumina diſtributum diſtincto charactere, charta nitida Lucenſibus Typis prodire cœpit anno 1761. Nec calamum eodem tempore removit ab illuſtranda notis præſtantioribus hiſtoria Eccleſiaſtica Patris Graveſon, quæ Venetiis anno 1762. impreſſa fuit. Hæc porro erant Viri oblectamenta pluribus (etſi arduis) ſtudiis inſudare, & ne una contentione animus defatigatus tandem infringeretur, modo ad hiſteriam ſacram, modo ad moralia,

rália, nunc ad philologica, quodque mirum eſt modo etiam ad latinam Poeſim ſe convertere. Quamobrem ut ſedulo agrorum cultori advenire ſolet, quod cum ſegetes matureſcere, fructuſque reſpondere ſuo labori cœperint, tantæ ſunt opes, Theſaurique, ut quibus gaudere magis debeat prorſus ignoret. Latinis verſibus, quibus componendis, niſi adoleſcens, nunquam ſtudium ſuum navavit, ſucciſſivis horis delectari jam ſenex cœpit, cum muſæ jam frigeſcere ſolent, & carmina omnino jacere. Quare nonnulla Epigrammata confecit, quæ hac noſtra tempeſtate pro nitido ac polito eruditorum guſtu quaſi omnino exoleſcere viſa ſunt; borum aliqua tamen cum ab humaniorum artium amatoribus non improbata fuerint, ipſi etiam anſam dederunt ut ſuæ vitæ ſeriem exametris & pentametris deſcriberet. Cum Laurentio Graziani, qui Medicæ Artis non minus peritus, quam ad omnem leporem, ac ſalem comparatus erat, quocum familiariſſime quoad vixit agebat, verbis, jociſque ludens hoc Diſtichо eum in conventu ſuorum Conſodalium excitavit.

Gratia nulla tibi eſt: quamvis det gratia nomen.
Te Medicum populus: non medicina facit.

Pluris tamen æſtimabat Virum honeſtiſſimum, qui nihilominus ſtatim, ut promptiſſimus erat, etruſco Epigrammate reſpondit: Ipſum inquiens, in eruditione non magis valere quam boves qui arandis agris inſudant, ſed meſſes aliis cedunt; quare eruditi Viri laudem ſibi præripere, magis quam mereri ut boves, qui revera nomen familiæ, ipſi vero laborem jugumque ceſſerunt.

Dum bis ſtudiis, remota omni aliarum rerum cura, quieto animo vacaret, jamque ætate ad ſenectutem vergente, annum enim ſeptuageſimum expleverat, quidquid ſupererat Vitæ ſuæ temporis, ac Virium, impendendum ſibi eſſe ſperaret in adornandis novis ad Eruditorum commodum lucubrationibus, donandiſque Reipublicæ literariæ ſui ingenii maturis fructibus, ſublato inopinata morte e vivis Joſeph Palma, Lucano Archiepiſcopo, omnis ſtudiorum ratio turbata fuit, in omnemque animi dejectionem conjectus. Cum etenim Summus Pontifex Benedictus XIV. Rempublicam Lucenſem, humaniſſimoſque illius cives ſingulari amore proſequeretur, tum ob ſanguinis conjunctionem, qua ſua familia cum illis erat conjuncta, tum ob officia ſummæ comitatis, ac benevolentiæ, quibus, dum Lucæ prima ſua juventute conſtitiſſet cumulatus fuerat, Senatui indulſerat, ut quadam ad inſtar dotis pecuniæ ſumma erogata in novum Eccleſiæ Lucenſis proventum, penes ipſum facultas eſſet trium Virorum nomina conſcribendi, quibus Summo Pontifici delatis, quem ipſe probaſſet, eligeret. Senſit ſtatim Manſius omnium Senatorum animos in ſe eſſe converſos, nomenque ſuum pro certo in eligendorum numerum recenſendum. Quare coacto Senatu in Manſium omnia Senatorum ſuffragia eligendum convenerunt, dein in Patrem Martinum Trenta ex Servorum Mariæ (uti appellatur) Ordine, poſtremo Vincentius Torre Eccleſiæ S. Petri Majoris præpoſitura ornatus electus fuit. Ubi nomen Vincentii Torre inter electorum numerum relatum quoque eſſe ipſi utcumque innotuit, inopinata voluptate perfuſus fuit, in ſpem erectus ſe poſſe ex his vadis ac ſcopulis tuto emergere, ac in ſuo cubiculo, ſtudiiſque conſiſtere. Sanguinis enim, ac amicitiæ vinculo cum Vincentio Torre devinctus erat, ipſiuſque præclaram ingenii indolem noverat tum ex aſſidua cum eo, totaque ejus gente conſuetudine, tum quia uſque ab ineunte ætate ab ipſo & animi, ac rerum ſuarum moderator, ac quaſi parens obſervatus, ſemperque

dilectus fuerat. Ætatis jam feneſcentis ſibi conſcius, etſi viribus conſtaret, tamen hanc pro ſe cauſam afferre ſincere poſſet, ac pro virili curare ut ſibi in electione ad Epiſcopatum Vir ætate adhuc florens præferretur. Epiſtolam ſtatim dedit ad Cardinalem Cavalchini, qui Prodatarii munere apud Summum Pontificem fungebatur, in qua Conſobrini ſui majoribus quibus poterat laudibus animi ornamenta efferens, ut ipſi tantum munus demandaretur orabat, & obteſtabatur. Se enim imparem, dicebat, maximo ſuſtinendo oneri, vel ratio haberetur ætatis ſuæ, vel animi ſui imbecillitatis, omni pro dignitate muneris adjumento virtutis deſtituti. Se profecto ducere ſibi piaculo, ſi hæc reticeret, ſummumque Pontificem latere utcumque pateretur, Epiſcopum Lucenſis Reipublicæ magnis iiſque difficillimis curis ſubeſſe, & ubi Antiſtites beneficiis, ſuis Principibus obſtricti ſunt, etſi nihil ſibi de ſua Republica verendum eſſet, tamen ne validiores quidem poſſe in gradu conſiſtere. Virum fractum viribus, ſtudiiſque aſſiduis conſumptum, quod Virtutis robur opponere ſi Eccleſiaſtica jura vel pravis Conſiliis convelli videat, vel authoritate infringi? Divina & humana ſus deque verti ac permiſceri neceſſe erit, ſi connivere plus æquo deprehendatur. Ad hæc accedere Diœceſim longe, lateque fines ſuos extendere, magnaque ex parte alpinis Montibus eſſe poſitam, quo acceſſus aſper, præruptuſque, ſpem omnem ſibi eripere, a ſe luſtrari unquam poſſe, præſentiaque cognoſci. Precari igitur & obteſtari ut Pontifici Optimo enixas ſuas preces, ac ſua vota exponere dignaretur; Et ſi qua laus ſcientiæ, ſi quod ſpecimen Virtutis, quod nullum in ſe eſſe perſpicue cognoſcebat, Pontifici mentem injicere potuiſſet fortaſſe, ut ſe in Epiſcopum eligeret, ſciret ſe maximo beneficio cumulari, ſi tantam pro ſuo Conſobrino habere vim poſſet, ut ipſum eo honore donaret. Se profecto quamdiu vita ſpiraret ſua gratum futurum, nullamque oblivionem memoriam tanti beneficii deleturam. Hæc epiſtola ut Cardinali Cavalchinio reddita, ſtatim ad Sanctiſſimum Pontificem delata fuit, qua audita in Conſilium venit Virum a Manſio laudatum in Epiſcopum Lucenſem eligendi.

Verum cum male affecta valetudo Vincentii Torre (etſi incertam vitæ diutius protrahendæ ſpem faceret) cum viribus ætate adhuc florente præſtaret: Tamen non levis ſuſpicio apud Medicos erat ex anxietate reſpirationis, & aſſidua tuſſi tabem aliquam in pulmonibus ineſſe, purulentumque vicus foveri ita ut in ſummo diſcrimine verſari vel ipſis Amicis videretur. Facta a Summo Pontifice electio ejuſdem Torre, ut per Tabellionem innotuit tanta illum voluptate perfudit, ut quaſi jam omnino valeret, Romam quam primum pergere decreverit, ubi expeditis, quæ ſibi agenda erant, Epiſcopali Ordine inſignitus ſtatim in Patriam reverteretur. Obortæ interim inter Romanum Pontificem ac Lucenſem Rempublicam de penſionibus imponendis levi controverſia, negocium hæſit; cumque jam prope diem ſpecimen cœbibiturus ſuæ ſcientiæ coram Pontifice ſe pararet, nuntium ei miſſum fuit ne condicta die ad Pontificias ædes accederet, ſciretque ſuum periculum differri. Res tandiu protracta eſt, ut tædio affectus melius ſibi proſpicere putarit, ſi re infecta, in Patriam reverteretur, ibique ut privatus degeret, ac domi ſuæ quieſcens meliorem opperiretur fortunam. Morbi interim vis non remiſſa modo, ſed ex byemis rigore vehementior facta ipſum paulatim abſumere, & corporis vires exhaurire cæpit: denique Martio menſe dum ruri moraretur ut Cælo mitiore frui poſſet, ultimum diem obiit, eadem virtutis, ac innocentiæ laude, qua totius ſuæ vitæ curſum pie, ſancteque duxerat.

Electi Antiſtitis obitu, ex candidatorum numero unus ſuperſtes relinquebatur Manſius: Pater enim Martinus Trenta, cum & ipſe interno mor-

bo

bo laboraret, novam expertus medicamenti vim, potionis nempe cujuſdam aquæ in pice dilutæ, quam Gallice eau du Coudran *appellant, in ſummam anxietatem, difficilemque anhelitum inopinata morte abreptus fuit. Miror equidem quod Itali, qui Patres ſcientiarum ſunt, ita alienis moribus addicti ſint, ut propria, quamvis ſæpiſſime meliora parvipendentes, incredibili voluptate peregrina amplectantur, quæ ſæpe inutilia, ſæpe cenſui, ſæpiſſime valetudini incommodum afferunt; & ut medicamenta, ita & vitæ inſtituta, quæruntur. Omnium bonorum luctu vere Religioſi Viri mors tum Civitati tum Senatui innotuit, qui ob virtutum ſuarum præſtantiam ab omnibus cultus, dignus tanto in Patria honore habitus fuit. Quodam igitur quaſi jure Manſius a Senatu, in numerum eligendorum rurſum optandum eſſe, nec in dubium facile revocari poterat. Quare pro virili Senatorum ſtudia a ſe removere & precibus, & amicorum officiis interpoſitis ſtudens, hoc præjudicium antevertere poſſe pro certo habebat. Verum ut Conſcripti Patres indicta die ad electionem convenerunt, Manſique nomen in concione prolatum fuit, non ſuffragiorum conſenſu modo, ſed & omnium plauſu probatum fuit.*

Lucam redeunti, Romam enim perrexerat ut Comitiis ſuæ Congregationis intereſſet, dum ſenis in Conventu quorumdam literatorum hominum, quem penes ſe Pius Giannelli Vir bonis artibus apprime deditus comes, boneſtuſque ſtudioſe vocabat, redditum nuntium fuit per epiſtolas, quod ad Epiſcopatum Lucenſem denuo a Senatu electus fuit. Subticuit primo Manſius ſilentio premens ſui animi turbationem, nec cauſam ſtatim ſubitæ mœſtitiæ aperire opportunum duxit. Sed cum ſatis latere internus animi æſtus inſpectantium oculis non poſſet, rem totam aperuit, omneſque nova lætitia afſecit. Quare illi certatim gratulabantur honorem quem diu reddi debere pleno ore prædicabant.

Jam antea Romæ dum aliquot dies immoratus fuerit, præſcius, ſeu verius timens ne in numerum trium candidatorum rurſus accenſeretur, Cardinali Cavalchinio enixas preces obtulerat, ipſi præſentia teſtatus, propoſitum ſuum, jam per literas alias ipſi ſignificatum, altius hærere animo ſuo, nec ab eo ullo pacto recedere unquam poſſe; etſi res ſuæ morte electi ſui conſobrini immutatæ utcumque viderentur. Quare ipſum obteſtabatur ut & ſuam authoritatem, & validiſſima officia apud Sanctiſſimum Pontificem interponeret, ipſique ſuum conſilium aperiret, ne in ſe eligendum mentem aliquando converteret. Quæ enim momenta quondam prorſus dimoverant ab omni vel leviſſima cogitatione, quæ obrepere poſſet tanti ſubeundi muneris, eo modo longe validiora eſſe, cum ad ſeptuageſimum duo ferme anni acceſſerint. In hac profecto ætate nec e re ſua, neque e publica Eccleſiæ utilitate ſe facturum putabat ſi hanc dignitatem ſibi deferri permitteret; quin probi cordatique Antiſtites preces afferre ſolent, ut ipſis liceat ſummam provinciam abdicare, curarumque infinitarum molem deponere. His confectis Lucæ receptus ſuis ſtudiis pacatiori animo, quaſi nihil ſibi impoſterum timendum eſſet totum ſe dedit. Decimum jam Labbeanæ Collectionis volumen prælis Venetis ſubmittebatur, & ipſe, perinde ac tempus aliquando deeſſe poſſet, nervos omnes intendebat, ut quæ imprimenda ſubinde erant, in promptu haberet, numerus enim voluminum vigeſimum longe excedere ſupputabatur. His ſtimulis quotidie excitabatur, ne quid ſibi adverſi contingeret tum per ætatem, tum etiam quia tempore & otio utendum eſt ſedulo dum vacat: ſemper enim homines tempus ſibi ſero ſentiunt deeſſe.

His diſtento ſtudiis, nihilque amplius verenti, en nuntiatio reddita per Epiſtolam a Cardinale Negroni mandato Pontificis ſcriptam, ipſum tandem ad Archiepiſcopalem ſuæ Civitatis ſedem implendam delectum fuiſſe. Vix fa-

cile dictu quanto ipsum molestiæ doloriſque ſenſu allatum nuntium affecerit. Incredibili enim perturbatione commotus, ac quaſi oppreſſus, nec reſponſa amicis, bonorem gratulantibus, ſuppetere, nec quid conſilii ſibi ſumendum ignorare omnino videbatur. Senſit enim ſtatim quam ægre laturus eſſet, a libris ac ſtudiis omnino divelli, & antiquam vivendi conſuetudinem prorſus immutare debere: inde quam ſibi provinciam aſſumendam, quod curarum onus ſuis humeris imponendum, in quos tempeſtatum fluctus conjiciendus eſſet. Proſtratum amicorum corona, qui aderant reficere curantes, rem ajebant non ita arduam eſſe, ut ſibi fingebat; Nonnulla enim, ſi procul conſpiciantur, inanem timorem injiciunt; quæ propius admota, quaſi larvæ, umbræque evaneſcunt. Id quotidie evenire ſolet in his omnibus, quæ maxima haberi ſolent dum turbata mente ſuſpiciuntur, quippe quæ primo aſpectu ita ardua apparent, ut etiam paratiſſimum quemque virum e gradu dejiciant. Sed facili aditu eo ſæpius adnitimur, quo nec obtutus convertere poſſe confidimus, & ubi eo gradum ducimus ſæpe voluptati ſunt, quæ nec poſſibilia putabamus. Verum hæc nec ſubjicienda erant Viro, quem longe præſtantiora argumenta movere poterant: Quare æternis Providentiæ decretis ſibi omnino acquieſcendum eſſe ſtatim duxit, ſeque non humana ſed Divina mente delectum, quem nec ullius præſtantis Viri ſuffragatio, aut Amicorum officia, eo advexerant.

His igitur tandem excitatus, & maxime ne viri probi partibus ullo pacto deeſſet (nam per amicum jam antea epiſtola Romam miſſa fuerat, qua declarabatur ipſum a ſuo propoſito dimotum fuiſſe) literas reddidit Cardinali Negronio, quibus gratias illi referebat maximas, qui incredibili benignitate ad ſe Epiſtolam dederit, qua de ſua electione certiorem reddiderit, tum etiam Pontifici optimo, qui nihil ſibi merenti maximum bonorem in ſua patria contulerit. Ægre quidem perpetuum vale ſe dicere ſuis ſtudiis, cum Epiſcopalis muneris curæ nec otium, nec tempus ad legendum, ſcribendumque ſibi eſſent impoſterum daturæ. Agi ſe profecto in immenſum Mare, relicta tranquillitate ſui conſueti contubernii, ac humilis ſui cubiculi, fractis pene viribus & in ea ætate conſtitutum, in qua gratius nihil Viro poteſt evenire, quam ut in tuto ſe recipiat, incertoſque vitæ curſus laboreſque quieto animo finiat. Se præterea ad Eccleſiæ gubernium vocari populos regendi arte omnino imperitum, ac ignarum ubi vada ſcopulique laterent. Una tamen ſpe reſici quod qui ſuæ Providentiæ vi ad Epiſcopalem dignitatem vel invitum ſuſtulit, D. O. M. omne etiam auxilium quo curſum tenere, & tempeſtates eludere poſſet ſibi eſſet collaturus.

Romam igitur Martio menſe (die 11. Mart. 1765.) *ſe contulit, ut Summo Pontifici ſe ſiſteret, a quo probatus in publica ſummi illius Senatus concione Epiſcopus renuntiaretur. Perbenigne exceptus fuit a Sanctiſſimo Principe, eique ſuum obſequium, ſubjectionemque teſtatus, gratiis actis, ſupplices preces exhibuit, quibus ſubmiſſe petebat, ut expenſarum, quæ ſibi ſubeundæ erant, partem ſibi aliquam remittere dignaretur, ut poſtea pro ſuo voto majores populis ſuis eleemoſinas erogare poſſet. Unum e ſua gente ſupereſſe, quæ ex improviſa fratris ſui minoris ſe natu morte, extincta fuit, cenſumque & fortunas omnes diſtractas fuiſſe. Se etſi primogenitum, omnia a ſe jura uſque ab ineunte ætate abdicaſſe, ſeque ita impoſterum ab omni pecuniarum quæſtu alienum vixiſſe, ut quæ in pretium laborum non levia emolumenta ſibi ſoluta fuerunt, ne teruntio quidem ſervato, in comparandis libris, maxime ad ſua ſtudia neceſſariis, & in ornanda ſui Collegii Bibliotheca, inſumpſerit. Oblatas preces futuro Senatui in Menſem Aprilis indicto perbenigne remiſit, ipſique gratulatus ſua ſtudia, ac præcipue Novam*

Lab-

Labbeanæ Collectionis Conciliorum editionem ab Antonio Zatta ſibi jam perfecto, curatam, diſceſſum a ſe permiſit. Quanta vero apud Patres ſummi illius Senatus in commendatione eſſet Manſius, vel hoc unum declarat, quod ſupplicem libellum illis in Conſiſtorio oblatum, in quo ut taxæ expenſarum, quæ ſingulis pro rata in vectigal cedunt, ut ex parte ſibi donarentur rogabat, eo tempore, quo nullum iniquius excogitari poteſt, non modo incredibili liberalitate, verum etiam ſumma alacritate remiſerunt. Annonæ enim caritate tota Italia, ſed maxime Roma premebatur, ob ingentem frumenti vim, quam alio aſportari ac diſtrahi ab his qui rei frumentariæ præſunt, fidentes nimis agri fecunditati, permiſerant. Quare Principes illi angebantur urbis totius ſumma egeſtate, & cum quotidie ex vicinis oppidis incolæ turmatim in Urbem confluerent, ne fame aſſumpti extremum diem obirent, communi malo largioribus pro eximia pietate eleemoſinis proſpicere adigebantur: Adeo ut aliqui Cardinales eximiæ ſanctitatis Viri ut largiorem ſtipem egentibus ſuppeditarent, ſuis omnibus conſumptis Vectigalibus, cenſum etiam imminuerint, & e proprio patrimonio non mediocrem pecuniæ ſummam diſtraxerint.

Indicta die, quæ fuit ſexta Aprilis, qua coram Summo Pontifice publicum ſuæ ſcientiæ ſpecimen documentumque daturus erat, ſtatim ut in genua provolutus periculo ſe ſubjecit, momentum inſolita benignitate ipſe Sanctiſſimus Pater adjecit, eumque ab examine abſolvit, hæc in viri commendationem proferens: Luculentum de tua idoneitate teſtimonium habemus. *Pontificio oraculo probato electorum examinatorum cœtus non gratulari modo præclarum bonorem, ſed novis laudibus pleno ore perſequebantur. Nona die ejuſdem Menſis in Senatum vocatis Patribus, iiſdem diverſa opinantibus circa rationem opportune proſpiciendi annonæ caritati, quo factum fuit ut ad plures horas concio protracta fuerit, animique Cardinalium tædio afficerentur; tamen Manſi proclamationem a Pontifice factam in Archiepiſcopum Lucenſem pergrate exceperunt, quodque ſummam admirationem creavit, ſupplicem libellum non modo ſine moleſtia audierunt, ſed unanimi etiam conſenſu ſupplicantis votis paruere. Demum Cardinali Enrico Eſtuardo Regio cum ſanguine præclaro, tum ſingulari Pietatis ac Religionis ſtudio omnium ore commendato facultas facta fuit ab eodem SS. Pontifice, ipſum in Epiſcopum conſecrandi, quod ſupplicibus precibus petierat.*

Regius Princeps dum in Tuſculana Civitate ſacris peragendis in Paſchate immoraretur, tertio die feſto, novo permiſſu Pontificis extra Urbem ſolemnes ritus habendi conſecrationum Epiſcoporum, ab ejus manibus, pompa qua tantum decebat Principem, & Ordinem Epiſcopalem, & inſignia dignitatis recepit. Florenti adhuc ætate Cardinalem Eſtuardum, qui ingenuæ innocentiæ indolem fronte ipſa exprimebat, ſeni imponere manus, chriſmate ſacro inungere, ac in Epiſcopum ſolenni ritu inaugurari, vix ſine pietatis ſenſu, & ut verius dicam, lacrymis nemo præſens aſpiciebat: Tantum in Viro juvene Majeſtatis, ac decoris ſpecimen: Tantum in ſene demiſſionis modeſtiæque documentum elucebat. Gratiis habitis Regio Principi, ad cujus Ædes poſtea deductus, hoſpitii etiam honore cumulatus fuerat, Romam altera die rediit, ut quæ ſupererant ſibi obeunda apud illius ſummi Senatus delectos Viros, & præcipue apud Summum Pontificem officia perſolveret. Interim a Pompejo Batoni ſtudia aliquorum Conſodalium ut Manſius in ſua Congregatione æternum viveret depictam effigiem obtinuerunt. Ardua quidem res erat Virum in ſumma commendatione maxime apud exteras nationes ob excellentem pingendi artem, qua pollebat, eo tempore quo Nobiliores advenæ Romam frequentes ventitant, & magno pretio ſuas effigies ad

vivum

vivum pictas comparare curant, adducere ut aliquam horam ab inceptis tabulis conficiendis ſubtraheret, & manum operi admoveret. Tanta valet præſtantiſſimus pictor ingenii vi in effingendo coloribus quocumque vultu, ut quos depictæ tabulæ referunt, ipſos & audire & videre, præſentiaque cognoſcere videamur.

Romæ rebus confectis Lucam ſtatim rediit, die nempe 2. Maji Senaſque adveniens ibi per diem integrum conſtitit, ut amicorum quorumdam ſocietate frueretur, novamque quam conſtruxerant Librariam Cellam, multis jam refertam libris, ac maxime ineditis quibuſdam Voluminibus, inſpiceret. Conſtitit etiam apud Epiſcopum Saminiatenſem Dominicum Poltri, Virum tum literis, tum virtute, & maxime ſingulari humanitate commendatum, invicemque & curas Epiſcopales, & ſtudia communicarunt. Lucam ut pervenit, ex omni ordine Viri gratulatum venerunt, nec ſolum conſuetæ a Senatu gratulationes perſolutæ fuerunt, verum etiam ſinguli & ſua ſtudia in illum, & voluptatem qua maxima afficiebantur declarare geſtiebant. Etſi hæc ſuorum Civium amoris documenta grato animo exciperet, tamen in ſuo tandem cubiculo receptus obortis lacrymis; en (inquit) omnis ſpes otii præcifa, en ad ſcriptionem, ac lectionem, ac ſolita ſtudia extincta voluptas, en penitus ſublata privati hominis felicitas. Modo alieno ſtudio, aliena voluntate agemur: Faxit Deus ut ſecundo curſu inſtitutum, cœptumque iter teneamus. Quantum valeam vix mihi ipſi conſcius: hoc unum ſcio me tanto ferendo oneri & per ætatem, & virtutem animi prorſus imparem. Hæſit ſemper alte animo infixus hic ſtimulus, & nonniſi ægerrime memoriam refricare præteriti otii, ac ſolitudinis patiebatur. Suum cubiculum, ſuaque privata Cella Libraria, Bibliotheca ſuo labore, ac induſtria præſtantioribus libris inſtructa obverſabatur ſæpe ante oculos, nec facile inde animum avertere poterat. Sed graviores curæ, ac ab illius ingenio prorſus alienæ, quas ſecum defert Epiſcopale munus alio vel invitum avocabant.

De ejus religioſi inſtituti ſervando ſtudio.

Mirari profecto omnes, qui literarum ſtudiis incumbunt non deſinent, quod Manſius in omni fere eruditione verſatus, ſemperque in ſcribendo, evolvendis libris, in educendis e pulvere, & latebris pluteorum antiquioribus Monumentis, ſancte ad religionem uſque ſui inſtituti leges ſervarit. Norunt enim, qui in aliqua ſacra ſodalitate Sacramentorum vinculo obſtricti vitam degunt, quam ægre, quam incommode cum aſſidua legendi, ſcribendique contentione componantur disjuncta tempora, quibus ſtatutis horis ad obeunda diverſa munia vocantur, quæ non mediocrem, & meliorem ſæpe diei partem ſibi vindicant. Quod in illis maxime ſodalitatibus moleſtius efficitur, in quibus non ætas, non dignitatis, non literaturæ ornamentum vel a minima lege eximit, ſed omnes ex æquo ſingulis ſtatutis ſubjiciuntur. Manſio a primis uſque Tyrocinii ſui initiis, antiquius nihil fuit, quam leges omnes, quibus obſtringebatur integre ſervare, nec unquam a propoſito vel legendi voluptas, vel ſcribendi contentio vel minimum dimovit. Abreptus ſæpius evolvendi, percipiendique alicujus antiquioris Voluminis flagrantiſſima cupiditate & ſi diem integrum inſumere pro momento haberet, ut ſuis muniis reddendis præſto eſſet, ſummam voluptatem abrumpebat. Quoties cum prælo quæ ab ipſo adornata fuerant jam ſubmiſſa eſſent, a Typographis vel Lucenſibus, vel Venetis maxima injiceretur ſolicitudo curandi perficiendique quam primum quæ imprimenda erant, ad audiendas (ut ajunt) Confeſſiones vocatus, quod frequentiſſime eveniebat, quaſi omnino vacaret ſepoſitis libris, re-

licto

licto calamo, vel linea ipsa abrupta, statim sedebat judex, aut verius Pater, omnes benigne excepturus, quot quot ad ipsum confluerent. Lepide quodam mane dum P. Daniel Concina, qui suæ male affectæ valetudinis causa Lucam venerat, ut Termalium aquarum vim experiretur, nervorumque præcipue dexteræ manus solutam virtutem reficeret, quibus morbis unicum remedium, eum visitatum venisset, ac in ejus cubiculo miscendis sermonibus immoraretur, Mansio signo factum fuit, quo ad audiendam quandam pauperculam fœminam vocabatur: Tu ne, inquit admiratione plenus, qui tot studiis implicitus bono publico adlaboras, confessarii munere fungeris? Hæc provincia, sancta equidem, consodalibus tuis omnino relinquenda est, qui ne inutilibus rebus vacent, satius in audiendis mulierum querelis, tempus insumunt. Quod si etiam in dirigendis eorum animis, informandisque perfectioris disciplinæ institutis pretiosum tempus assumeres, mebercule tecum irascerer, & a maximo piaculo nequaquam absolverem. Cui Mansius, quæso te (inquit) solitum animi tui æstum cohibeas, neque hic uti in sententiam probabilem, *vim tuam illam, qua Theologiam Christianam docte scripsisti, efferas perperam. Nam neque joco, neque serio id efficias, ut de sententia abscedam. En tibi meorum studiorum ratio, quam servandam mihi proposui: Tantum lectioni, ac scriptioni concedo temporis, quantum mihi supereſt ex horum meorum munerum absoluta observantia, & ab his succisivas horas solum detrabo. Quin si tibi candide animi mei sententiam aperiam, nulla alia in exercitatione versari cum majori alacritate fateor, quam in excipiendis, ut tu lepide ais, mulierculorum querelis; iisque consilio, omnique caritatis officio opem ferre, qui ad Pœnitentiæ Sacramenti tribunal accedunt. Imo mirifice erigor, incredibilemque voluptatem capio, quoties pauperculæ ac rusticæ cujusdam mulieris animi directioni incumbo. Hæc jam multos annos in suo potius Gurgustio, quam domo infirma valetudine detenta parum instructo lectulo jacet, cum qua altiores sermones habeo de rebus divinis, simplicique ejus sermone magis edoceor ego, quam ipsi nova a me suppeditentur rudimenta virtutum.*

Hæc virgo ipsius curæ usque a primis annis, quibus relicta rustica paterna domo, se in urbem receperat, cum excolendam se dedisset, tot virtutibus animum exornari, tot divinæ gratiæ donis a Deo cumulari est admiratus, ut ipsius vitæ narrationem instituere, ac aliorum utilitati publico donare decreverit. Hæc igitur erat totius suæ vitæ ratio. Summo mane persoluta primum hora ex instituti lege sancita, pro rerum divinarum meditatione, statim in templum descendebat, ut singulis etiam diebus qui ad se vel consilio juvandi, vel peccatorum expiationem petituri accederent benigne amplecteretur, omnique caritatis officio prosequeretur. Qua hora ad sacrum faciendum vocabatur, ordo enim servatur ætatis, & dignitatis, ut illi integrum erat, assurgebat continuo, tantoque muneri quo poterat majori animi affectu satisfaciebat. Quod ut præstantius conficeret sæpissime Zonam ferreis aculeis intextam cingebat, quod illi pro more erat diebus præcipue Virgini Matri Dei sacris, vel nota aliqua Religionis distinctis. Exactis vix solitis gratiarum actionibus, quas protrahere pro voto prohibebatur, ne deesset ullo modo reliquis, qui ab ipso audiri frequentes expetebant, quique operiebantur quotidie vacuum horæ tempus, ut quasi ab ipso oraculum peterent: Tum demum quasi rem omnem confeciſſet in suum cubiculum quieto pacatoque animo se recipiebat, lepide cum suis scriptoribus jocos aliquos miscens quasi per animi relaxationem, quibus tunc studebat adornandis lucubrationibus totus incumbebat. Diebus vero fastis, & maxime solemnioribus, integro mane sedebat judex in suo Tribunali pœnitentiæ (ut ajunt) quod tem-

poris

poris ſpatium cum omnium votis explendis non ſufficeret, horis etiam veſpertinis, ad ſe aditum omnibus patere volebat, ut huic præcipuo Sacerdotis muneri ſatisfaceret. Sex integras horas continuas audiendis tum Viris tum Mulieribus inſumebat, quibus duas addebat ex veſpertinis, ad quas nonnullæ etiam accedebant nocturnæ in ſuo cubiculo, in quibus adiri ab aliquibus Sacerdotibus, & multis optimatibus ſolebat. Tantum illius animo alte hærebat legum ſuarum ſtudium, ut nulla alia exercitatione ne minimum quidem ab iis ſervandis removeri potuerit.

Verum non his ſolum maximis muneribus ſolvendis, ſed iis etiam omnibus ad quæ ex ſui inſtituti vel conſuetudine vel lege adigebatur, iiſque non levibus, ſubeundis ſedulo addictus erat. Sacras conciones ad populum tum in ſua æde, tum in aliis templis, quoties vocabatur, ſæpiſſime habebat. Cui etiam muneri ſufficiebatur, ſi quando condicta die conjodalis caſu aliquo vel imparatus exiſteret, vel impeditus non poſſet. Quin etiam cum illi demandata eſſet ſingulis Feſtis diebus tradendi frequenti auditorum numero, explicandique ſacræ diſciplinæ inſtitutiones incommoda provincia, eadem multos annos functus fuit, ac levi intervallo facto ſuggeſtum aſcendere conſuevit, ac orationem elegantem, ac pro argumento eruditionis plenam recitare. Ipſi etiam in uſu erat, quaſi hæc omnia ſibi parvipendenda eſſent, poſt prolixiorem concionem, & catecheſis traditionem vel ad clauſa ſacrarum Virginum eas divinis rebus inſtituendas, vel ad ægrotos, Sacramentali abſolutione donandos, vel morbo preſſos, ægeſtate aſſumptos & ſtipe, & caritate levandos. Diei vero aliquid ſibi ſemper ſupereſſe ſtudebat, quod vel ab ipſo neceſſario otio detrabebat, ut viſitatum iret infirmam Virginem, de qua jam ſatis diximus, quacum longiores ſermones de divinis rebus habebat, ſolicite incumbens ne ſanctioris vitæ inſtitutis ullo pacto deeſſet; Opificiumque divinæ gratiæ in ea admiratus, ſæpius reconditos animi ſinus perluſtrabat, ne illuſio, aut error aliquando ſubrepere poſſet. Nec deeſſe ferebat ullo pacto flagrantiſſimi amoris ac pietatis ſuæ officiis, quibus proſequi eo omnes ſolitus erat, (& ſi diuturnioris temporis jacturam ſibi faciendam eſſe dignoſceret), qui animorum ſuorum moderatorem, & parentem elegerant, opemque ſuam in extremis vitæ angoribus expetebant. Ad plures enim horas lectulis aſſidere, ſolatium omne afferens quo efficacius poterat; pluresque noctes etiam vigiles ducere viſus eſt in eorum cubiculis, uſque dum animam efflarent, momentumque ultimum obirent.

His diſtentus curis totque rerum diverſarum exercitationibus implicitus, ne dicam diſtractus, mirabitur jure aliquis, quomodo tot ac pene infinita volumina perlegerit, tot abditiſſimas notiones eruerit, tot membranas, tabulas, chartas ſcrutatus fuerit; & ea diligentia, & obſervatione, ut nihil momenti ſuam memoriam fugeret, quæque e diverſis authoribus eduxerat, nullo modo præteriret, ubi recenſenda ſibi eſſent. Quod profecto præclarum in Manſio, qui in ampliſſimis collectionibus, quas exornavit, tot diverſarum rerum non ipſum latuit, quod jam prænotatum ab aliis fuerit, publicique juris factum; quare laudem accuratioris Authoris jure promeruerit. At mirari deſinet, ſi ſciet, ipſi nullum unquam vacuum fuiſſe momentum temporis, quo vel non aliquid legeret, vel ſcriptioni daret. Si colloqui cum amicis, qui frequentiſſimi ad ſuum cubiculum conveniebant, ipſi vel neceſſum, vel boneſtum erat, calamus fere ſemper hærebat chartæ, ſuoſque mentis conceptus exarabat, dum interim alios ſermonis lepore recreabat. Alio avocabatur, lineam inceptam abrumpebat, ſummam mentis contentionem ſæpius in evolvendis perlegendiſque attente libris remittebat ſtatim, nec tamen longa intervalla, diverſa munia, alienæ prorſus a ſuis ſtudiis exercitationes,

tiones, id efficere poterant, ut non ſtatim vel litteras proſequeretur in ſcribendo, vel lineam in legendo omitteret, aut verbum apicemque præteriret. Neque hic taceam, quod ſæpiſſime illi contingebat, quod cum ſumme incumberet in recenſenda aliqua vel temporum computatione, vel declaranda difficultate, ſi futilis illi propoſitio, vel quæſitio fieret æquo animo audiebat, comique fronte reſponſum dabat; eoque proceſſit patientiæ ut adoleſcentibus quibuſdam, quibus ad ſcribendum utebatur, primas grammatices difficultates ſciſcitantibus, quaſi ludimagiſter declararet, quin etiam perlegebat quæ ab ipſis in latinum ſermonem verſa erant, ne ſuorum præceptorum animadverſionibus ſubderentur. Tempus profecto etſi deeſſe ſcientiarum magnitudini omnes fateantur, in annos tamen quaſi augeri videtur, ſi ordine, ac utiliter impendatur. Quare ne lineam quidem niſi rariſſime ipſa concubia nocte exaravit, tum ne ſuis legibus deeſſet, tum ne a neceſſario ſomno horas ſubtraheret. Præpoſtero conatu literati aliqui fervente adhuc juventutis æſtu a neceſſaria quiete horas ſubripiunt, ut ſuis ſtudiis donent; ſed raro fructum percipiunt laborum, nam vel valetudini obſunt, vel rerum confuſione laborant. Scientiæ omnes, & maxime obſcuræ hiſtoriarum, monumentorum, & antiquitatis cognitiones pacatum animum, vacuumque curis, nullaque moleſtia fractum requirunt. Pomeridianis horis, æſtivis præcipue, in quibus quieti aliquid dare temporis natura ipſa exigit, in ſuo cubiculo receptus, ac ſedens, calamo inter digitos ſtricto, vel librum lectitando, bis, vel ter caput ad pectus ſemiſopitum demittebat, ſtatimque excuſſo ſomno libero ut antea curſu, vel ſcriptionem, vel lectionem perſequebatur; ſolum ut ita dicam remiſſiore ad momentum contentione refectus. Hæc uſque ad ætatis ſuæ ſeptuageſimum ſecundum annum, quo ſtudia, ſeceſſumque ſuum relinquere coactus fuit, conſtans, ac ſervata ratio ſui inſtituti, vitæque fuit.

De Animi ejus habitu, ac comi præcipue ingenio.

Mentis, animique, ut plurimum frons ipſa, ac vultus totus indicium eſt, internoſque animi habitus, indolemque indicare videntur. Manſio porro frons ſemper hilaris, vultuſque ad ſuavitatem, ac modeſtam feſtivitatem compoſitus, ejus comitatem, facilitatemque animi ſingularem ſatis perſpicue declarabant. Adeo pacatum ingenium illi natura dederat, ut nec mœroris nebulis, aut iræ æſtu perturbari niſi ad momentum potuerit. In morte fratris ſui minoris natu, qui acerbo fato dum Romæ degeret functus fuit, etſi ab omnium bonorum oculis, qui eum norant, lacrimas expreſſerit tam inopinatum nuntium; ipſe unus vix ad horam doloris ſignum oſtendit, ne de amiſſo fratre ſibi cariſſimo, non ſatis dolere videretur. Alterius fratris qui unus e ſua ſtirpe ſuperſtes erat, improviſa morte abrepti, ita parato animo extremum fatum audivit, ut vix unum alterumque triſtitiæ verbum emiſerit, ſolum mœrore affici aſſerens, quod improviſa morte functus eſſet, quod ſane chriſtiano viro maximi doloris argumentum eſt. Quod vero gens ſua extincta in funere fratris, ſtirps omnis ſublata eſſet: quod avitæ fortunæ, quod prædia, quod villæ ad extraneos hæredes devolverentur, quod domus ſuæ ornamenta ſub haſta exponerentur, diſtraberentur omnino, nullum in eo moleſtiæ ſenſum excitavit. Nec minori animi coſtantia Matris ſuæ funus duxit, quæ ad extremam uſque ſenectam ſemper bona valetudine, integriſque viribus vitam protraxit, etſi cum ea conſuetudine diuturna devinctus eſſet majori amoris vinculo, quam cum aliis fratribus: Res ſuas enim unus ſemper curavit, tamen tantum dolere de ejus morte viſus eſt, quantum filii amori dandum putavit, ne minimum quidem a ſuis ſtudiis, exercitatio-

nibuſque avocari permittens. Quin etiam morienti præſens ſemper adfuit, eique extrema officia, quibus agentem animam proſecutus, fuit, tum religionis, tum pietatis ſicco oculo perſolvit. Notatu etiam dignum videri poteſt, quod nihil ſibi ex materna hæreditate ſumpſit, etſi penes ſe ex teſtamento facultas omnis diſponendi eſſet, nec alius hæres e ſua ſtirpe ſupereſſet, niſi filiæ in diverſis Sacrarum Virginum Clauſis Deo Sacramentis devotæ, quæque jam non mediocrem partem avitarum fortunarum conſecutæ fuerant, cum nunquam nullam hæreditatem abdicaſſent; ſed totam & ex axe ad Gentem Torre, a qua ipſa progenita fuerat ut deferretur curavit, ſolum ſibi pertenui annuo in vitam ſuam legato relicto paucorum aureorum. Nihil de obitu ſui Genitoris diximus; eo enim orbatus fuit, dum prima ſua juventute ob male affectam valetudinem ac reſpirationis anxietatem ultimum ſibi fatum timeret; ac recenter a paternis amplexibus divulſus, eadem animi conſtantia, qua nuntium rebus omnibus remiſit, ejus mortem ſuſtulit.

At ſi rerum humanarum viciſſitudines, quibus omnes homines ſubſunt, vix moleſtiæ aliquid afferebant, ita ut ſolitam hilaritatem ſolvere ullo modo valerent: non minus tamen injuriis ipſis, quibus aliquando acriori ira exardeſcere ſolent, vel ipſi morati homines, quo pacatiore animo adverſa ſuſtinent, moveri potuit. Infenſæ inuſtæ fuerunt cenſuræ notæ quibuſdam ſuis libris, & quamvis ſibi compertum eſſet a quibus Authoribus tot conflarentur in ſe injuriæ, nullas tamen querelas de iis inſtituit; doluitque ſolum ſibi maculam impingi, a ſe pro virili diluendam; quod laxiores in ſuo de Caſibus *reſervatis tractatu doctrinas doceret, quibus profligati homines, perditique in omnem turpitudinem liberius abire, caſtique ac probi corrumpi poſſent: Quandam de Epochis Concilii Sardicenſis lucubrationem ediderat, quæ poſtmodum in noviſſima Conciliorum Collectione ſuo loco recuſa eſt: lis inde orta eſt literaria inter Patrem Mamachium quæ multarum Epiſtolarum concertationi locum dedit. Subjiciebantur interim invidiæ faces ab iiſdem ſuis æmulis; quare eo litis æſtus devenit, ut acriorem ſtylum in Manſium doctiſſimus vir exacuerit, actus quibuſdam verbis, quibus authoritatem quorundam Græcorum ſcriptorum ille excipiebat, eos appellans Græcæ fidei Authores. Ut ſenſit Manſius Virum probatiſſimum, quaſi in eum convicium jactaſſet, quippe quem Græcum natione, de injuria conqueri, non ſolum illum certiorem reddere pro virili ſtuduit, de præpoſtero ſenſu, & prorſus alieno a ſincera ſua ſcribendi ratione, ad quem ſua verba diſtorſerat, ſed & veniam petiit, rogavitque quam enixe ut injuſtam de ſe opinionem deponeret; Interim cui potior ratio faveret, cuique victoriæ laus deferenda eſſet, alieno judicio omnino committebat. Ipſum poſtea Mamachium viſitatum adiit, quoties Romam conceſſit, nec cum ipſo communi officiorum genere verſatus fuit, ſed quaſi ipſi devinctiſſimus viveret ſingularis amoris teſtimonia reddidit.*

Verum tam mite ingenium ut nec injuriis moveretur, nec rerum viciſſitudinibus perturbaretur, ut modum excedere conſummatæ virtutis unquam viſus fuerit, non tantum ejus Religioni ac pietati, quantum etiam naturæ tribuendum. Nec qui virorum excellentium animum exprimunt, laudationem intexere oratorum more inſtituunt, ſed veram effigiem animi efformare contendunt. Dum privatam vitam degeret hæc indoles comitatis, pacatique animi omnes, quotquot ipſum noverant, in ſui admirationem pertraxerat. At cum per Archiepiſcopalem dignitatem aliis præeſſe adactus fuit, una hæc fortaſſe etſi leviſſima nota ejus gloriæ quodammodo inurebatur. Virtutes enim ipſæ cum honoris gradu novam quandam dignitatem aſſumere conſpiciuntur, ita ut quæ privatum hominem decent, ſæpe in his

qui

qui perſonam publicam ſuſtinent vel vitio ſunt, vel ſaltem præſtantiam amittunt.

De ſingulari animi ſui demiſſione.

Quod profecto præſtare in Manſio viſum fuit, quodque ab ipſo ſervatum ſemper uſque ad extremum ſuæ vitæ tempus æquo curſu virtutis, fuit quidam animi ſui demiſſionis ſenſus, quo ſincere, nullaque ſimulationis ſpecie, nec ſcientiæ laudem affectare, nec ſua in pretio habere, quin immo parvi pendere conſuevit. Quamvis enim præclare cognoſceret ſe eruditione maxime multos alios ſuperare, ac multa ſibi comperta eſſe ex aſſidua, ac diuturna lectione librorum; lucubrationes tamen ſuas, ac quæcumque exararet ita modeſte alieno judicio ſubjiciebat, ut ſi nota aliqua cenſerentur, ſubmiſſe defenſionem exhiberet, quæ ſi non ſatis probari videret, æquo animo in aliorum ſententiam deſcendebat. Ad preces amicorum quorundam, qui inita inter ſe ſocietate Enciclopedicum dictionarium, uti inſcribitur, quod Lutetiæ Pariſiorum typis impreſſum, omnes literatos viros in ſui deſiderium pertraxit, denuo Lucæ quo poſſet accuratius recudere inter ſe convenerant, Manſius operam ſuam impendere actus fuit, ut opportunis notis, qua Catholicum dogma lædi poſſe videretur, caſtigatum prodiret. Vix in lucem primum volumen eductum fuit, ſumma approbatione ab omnibus exceptum fuit, quippe quod ab omni erroris ſuſpicione vindicatum, in omnium manus tuto devenire poterat; ſtatim tot in Romana Curia animadverſionibus notatum fuit, ut inter proſcriptos libros accenſeretur. Manſio vero tanta injuria creata fuit Æmulorum ſuorum nunquam extincta invidia, ut vehementer Optimi Pontificis animum moverit. Ut jam antea narratum fuit, rumor erat apud nonnullos, apud multos opinio, apud aliquos etiam metus, quod in ſummum Cardinalium Collegium optari poſſet. Nulla enim de ſelectu Religioſorum Virorum a Pontifice facta fuerat major commendatio, quam de Manſio: ac ſi qua illi mens de eo eligendo inceſſerat, nonnulli Cardinales, ut Paſſioneus, Antonellus, Gallius, aliique doctrinæ laude præſtantes augebant mirifice. Accedebat etiam, quod Pontifex non alio Conſilio agi maximopere optaret quam uno conſcientiæ ſuæ motu: Quare validiſſimæ, quæ ipſi quotidie ad faſtidium uſque preces offerebantur pro aliquibus præſtantioribus religioſis Viris, ab ampliſſimis Principibus, ipſum omnino retrabebant; nec melior ratio a tanto commendationum æſtu emergendi offerri ſibi videbatur, quam virum ſeligere, quem una doctrinæ laus commendaret. Sed tantam in Sanctiſſimo Pontifice hæc inuſta nota injuriæ offenſionem, moleſtiamque excitavit, ut Patri Friderico Sarteſchi totius tunc Congregationis Moderatori, pedes Sanctitatis ſuæ oſculaturo, hæc gravi ſupercilio, nec non ſine animi perturbatione eſſatus fuerit. Quæſo te, certiorem facias Manſium, quod ſuis ad Enciclopedicum dictionarium animadverſionibus adjectis, ſibi profecto rebuſque ſuis maxime obſuerit. Satis enim ſuperque tum ex tuis literis ad eum datis, tum ex Epiſtolis ampliſſimorum Cardinalium Beſozzi, & Galli ipſi innoteſcere debuit, a nobis improbari, quod operam ſuam navaret in curanda Editione libri, quod ab hac ſancta Sede omnino proſcriptum eſt, & anathemate confixum. Sciat igitur, iterum & non ſine animi noſtri dolore dicimus, ſibi, rebuſque ſuis, nimium obfuiſſe. Et quamvis idem P. Fridericus, pro ea qua apud Pontificem valebat gratia enixe illum purgare, ac ab omni injuria vindicare ſtuderet: ipſum, modeſte ſubjiciens, ſtatim ac per Epiſtolas ſibi redditas, vel leviter reſcivit ab hac ſancta ſede operam ſuam improbari, ſtatim calamum depoſuiſſe: Nec prius

denuo assumpsisse, nisi novo permissu sibi facto a Cardinali Besozio, certior redditus esset non solum Reipublicæ literariæ, sed & Romanæ Curiæ non ingratum esse laborem suum. Verum enim vero tam alte Pontificis animo hærebat hæc macula inusta Mansio, ut in eadem verba rursus eruperit: Sciat Mansius sibi, suisque rebus maximopere detraxisse. Sane a quibusdam cordatis amicis, ut norunt ipsum hanc invidiæ plenam in se suscepisse provinciam; etsi laude dignum videri posset, opus omni literatorum generi apprime utile opportunis animadversionibus, & ab erroris suspicione, & a proscriptione vindicare, tamen ut ab se omnino abjiceret, hortari, obtestarique studuerunt. In quibusdam etenim libris virus tam alte latet, erroresque tanto verborum fuco, & ornamentorum apparatu subjiciuntur, ut ne integra quidem volumina a legentium animis removere sufficiant. Ad hoc accedere etiam videtur, quod novas sententias asserendi procacitas, ac liberior scribendi licentia hac nostra tempestate ita legentes sibi conciliat, ut nihil verius putetur, quam quod novum, inusitatumque; nihil magis probatum, quam quod audacius effertur. Quibus omnibus nullum remedium serius, inefficaciusque adhibetur, quam animadversiones subjicere, quas nec quisquam sibi religioni ducit legere, quin etiam præclarum putet, si eas vel despiciat, vel omnino convellat. Ut literæ redditæ fuerunt Mansio, quibus mens Pontificis patefacta fuit, statim ab se omnem susceptam operam abjecit, nec paruit modo, sed nec ullam in sui defensionem, nec ad Besozium, nec ad Gallium, nec ad Passioneum lineam exaravit. Quare mirari omnes videbantur, quam submisse modo manum operi admoveret, modo retraberet: modo amicorum precibus morem gereret; modo obsisteret, sine ulla animi molestia, ac perturbatione, perinde ac illi esset vel suis amicis se subjicere, vel aliorum voluntati, modo submisse se gereret.

Sed si unquam suæ veræ demissionis specimen in apertam lucem prodiit, id profecto evenit, cum per Senatum in eligendorum ad Archiepiscopatum Lucensis Reipublicæ numerum relatus fuit. Cum enim per quendam sui amicissimum ex Senatorio Ordine Optimatem de sui electione fuerit certior redditus; vix dictu facile, in quantam animi perturbationem, ægritudinemque dejectus fuerit. Non illi tunc voluptati erant amicorum colloquia, non joci, salesque, quibus mirificè delectabatur; quin nec solitis studiis vacare, nec lectioni, vel scriptioni incumbere ullo modo valebat. Omnia illi fastidium, molestiamque creabant, quæ antea oblectamento esse poterant. Cum vero reliqui qui a Senatu delecti erant Viri innotuerunt, quasi nova spes improviso affulgeret, qua fluctus animi sedarentur, frontem in solitam hilaritatem explicavit, omnemque tristitiæ sensum deposuit. Ut jam satis narratum fuit, in trium Virorum, quos Senatus suo suffragio delegerat, numerum conscriptus fuerat Vincentius Torre, sibi sanguinis, & amicitiæ vinculo devinctissimus, cui statim tantam provinciam demandandam fore, tum per ætatem, tum per integritatem morum, pro certo existimavit, si & ipse ut pro voto res caderet studium omne impenderet, ac pro virili curaret. Neque hanc animi sui demissionem ostentare affectabat, dum deferendos sibi honores propius aspiceret, ut quasi consuetudine fieri assolet etiam a probatis viris, qui quo magis æstimatione virtutis præstant, eo magis abduci a dignitatibus gestiant, ut quasi inviti eo vocentur, quo eniti vehementius exoptant: cum haud ignorent, ut sturimum a Sanctissimis Pontificibus eligi, qui minus ad suprema munera inbiare videntur. Verum ea est hominum conditio, ut ea etiam quæ omnino exhorrere videmur, quasi consuetudine timoris, aliquando tandem minus terreant, ac licet inviti tamen sine molestia amplectimur. Hoc Mansio profecto evenit: nam quamvis non sine animi sui

per-

perturbatione ad Episcopalem dignitatem vocatus fuerit ; submisse tandem amicorum suorum consiliis, totius Civitatis votis, Sedis Apostolicæ Oraculis se subjecit. Hoc enim veræ virtutis indicium est, ac probatio, quod flecti in alteram partem quis possit, nec firmato consilio obdurataque mente ubi honestum præclarumque sit de suo gradu permittat abscedere.

Hanc demissam animi sui indolem in omnibus semper prætulit, adeo ut dignitates omnes etiam in sua Congregatione degens, vere & ex animo semper longe a se rejecerit. In comitiis suæ Congregationis habitis Lucæ anno 1738. *ad Collegii ejusdem Civitatis præposituram electus fuit, cui dignitati ex primævo institutu, bonos adjunctus est* Vicarii Generalis, *uti appellant, ut nota aliqua præclariori distingueretur, quippe quod caput, & Princeps est totius Congregationis. Præsenserat ipse electorum vota in sui electionem collimare posse in futura concione, ac tempestive obtenta a Romano Pontifice facultate quamcunque dignitatem abdicandi, post multas preces oblatas, tandem sibi factam facultatem in medium protulit, seque a suscipienda provincia vindicavit. Quare nec Congregationis Moderatores, nec Consodales sui ullam imposterum illi dignitatem demandandam esse rati sunt, ne molestiam crearent Viro, quem apprime observabant.*

Tanta vero vel ex ipso ingenio ad omnem demissionem quasi consuetudo erat, ut non minus communia hominum obsequia æstimaret, quam ipsis reddere etiam humilioribus e plebe quæcunque officia humanitatis, & amoris. Quare nec loca, nec tempora, nec conditio, nec ætas ne minimum quidem ipsum removebant, quin omnem opem, gratiamque paupello cuicunque humanissime afferret. Sæpissime dum per publicas vias, ac frequentiora urbis loca incederet, si ex humiliore loco natus aliquis sibi obviam fieret, faciles aures præbebat, apertoque capite preces excipiebat. Quodam mane hiemis tempore cum ad Episcopales ædes jam electus Episcopus pergeret, rustica quædam mulier fasce lignorum onusta, casu prope ipsum corruit, onusque suum improviso lapsu longius abductum fuit. Ipse statim anxius an quidquam læsionis passa sit scisciatus, statim auxiliariam manum porrigens erexit, struemque lignorum ut rursus capiti imponeret effecit. Quod cum a suo socio illi submisse quasi exprobraretur : An, inquit, pauperi auxilium præstare dedecori esse potest Viro Religioso ? Quicunque mirari velit, miretur profecto : Semper mihi hæc cuicunque caritatis officia præstare in usu fuit : Seriusque animadvertam an omnino deceat, quam opem tulerim. Demique vestitus ipse ad demissionem humilitatemque compositus erat. Nam plerumque vilis & abjectus, nullaque arte compositus, quin sæpius neglectu quodam vilior efficiebatur : Sed tamen semper nitidus, ac mundus servabatur. Incessu ipso, locutione, verbis ipsis tantam præferebat abjectionem ut nisi communis hominum æstimatio præclarum redderet, parvipendendus primo aspectu ab omnibus videretur. Nec huic suæ menti, ac demisso ingenio etiam Episcopali honore auctus, ullo pacto defuit, quin potius quasi præclaram omnibus Virtutis facem extulit, specimen præferens sinceræ demissionis, humilitatisque Christianæ. Infinitæ propemodum pauperes mulieres, ac e trivio homines ad ipsum confluebant, solemnioribus præcipue festis diebus, ut Sacramento Pœnitentiæ sua peccata expiarent, dum Religiosi viri in sua congregatione privatam vitam degeret. Hos omnes eodem animi affectu, ac flagrantissima caritate amplecti etiam dum gravioribus curis agebatur, conatus fuit ; quare dum per meliorem valetudinem, ac robustiores vires potuit, omnibus se præsto obtulit, & ex superioribus ædibus in Principem Ecclesiam descendebat, ut facilis ad omnes aditus pateret, ac Patris peramantis, ac animorum moderatoris partibus omnibus satisfaceret. Nec his finibus contineri

neri potuit demiſſus animi ſui ſenſus, ac veræ pietatis flagrans, quin ad humiliores quoſque, dum ægri decumberent, ſtatim ac certior redderetur, inviſendos ſe conferret, eoſque & conſilio, & amore, & larga ſtipe ubi opus erat levaret, ac Apoſtolica benedictione ſolaretur. Nec ſemel, aut iterum hæc officia præſtabat, ſed quo abjectiores, eo frequentius inviſebantur, qui tantum aberant, ut ipſius præſentiam pertimeſcerent, quin potius lætitia ſingulari levarentur. Quare ad eorum tuguria libero acceſſu properabat, nulluſque vel ſuæ paupertatis, vel ſqualloris verecundia afficiebatur, quin ejus adventum præſtolabant vehementiſſime, quaſi amantiſſimum patrem excepturi, a quo a ſumma dejectione eſſent erigendi.

De iis, quæ in Epiſcopatu geſſit.

Multa, eaque præſtantiſſima a Manſio conficienda eſſe ſtatim ac gubernium ſuæ diœceſis moderari cœpit, omnes pro certo habebant, quotquot Virum cognoverant Sacrorum Canonum peritia, literis, ac ſcientiis omnibus ornatiſſimum. Nec communem expectationem fefelliſſet eventus, ſi vel ætate validiori ad clavum ſui regiminis poſitus fuiſſet; vel quæ excogitantur meliora a ſupremis moderatoribus poſſent ſemper abſoluta lege ſanciri. In quacunque bene morata Republica infinita propemodum peccata leges tolerant, quibus omnibus occurrere nefas eſt; ne tranquillitas populi lædatur, neve mala erumpant pejora, quibus nec remedium apponi poſſit. Conſilium quippe ſtatim ſumpſerat, addendi ad ſancitas jam leges, recentes aliquas ſanctiones, quibus Clericorum præcipue morum ſanctitati proſpiceret, ac irrepentes nonnullos abuſus opportune reſcinderet. Quare concionem publicam indicere decreverat, ſtatim ac ſuæ diœceſis viſitationem, uti appellant, inſtituiſſet, a præſentia, quibus maxime occurrere malis deberet, & in quæ peccata l- bus magis animadvertendum, dignoſceret. A vigilantiſſimo Prædeceſſore ſuo, qui duo de viginti annos ad clavum Lucenſis Eccleſiæ ſederat, etſi multa edita eſſent paſtoralis ſolicitudinis præclara documenta, legeſque conditæ: Nullas tamen ſynodales ſanctiones edixerat: quare ſtatim viſitationem Diœceſis ſuæ aggredi decrevit.

Sed ipſo ſui regiminis initio, ita rei frumentariæ caritate Italia tota premebatur, ut in ſequentem annum Sacram Diœceſis Viſitationem remittere neceſſum duxerit. Ipſe enim præcipue Romæ cum Martio menſe immoraretur, oculis ſuis inſpexit quanta laboraret annonæ egeſtate vel Princeps illa urbs, quæ ob immenſam agri ubertatem frumentis redundare ſolet; tunc enim prorſus exhauſta, quotidie opperiebantur ad portus naves, quæ vim rei frumentariæ opportunam adveherent; quæ cum ex longinquis remotiſque regionibus deducenda eſſet, ob incerti itineris periculum, quiſque ſibi extremum fatum in diem timebat. Ubique locorum plurimi ſtabat frumentum, Lucæque aureum ad modium emendum vix ſufficiebat. Quod pretium etſi non leve, tamen minimum erat, quod in reliquis Civitatibus ſolveretur. Tot malis commotus, ne Rurales populorum Rectores, ſodalitates, ac æditui, omneſque qui cenſui ſubjecti ſunt, maximo populorum damno penſiones ſolverent, ac ſolitum vectigal conferrent, ſolius urbis viſitationem pro tunc inſtituit, quæ facili negotio, ac pertenui impenſa conficitur. Sacra profecto urbis loca, ac templa potius ab Epiſcopis ad ſervandum decorem, quam ut quidquam offendi a ſe poſſe putent, quod animadverſione dignum ſit, luſtrari ſolent. Tantus nitor in ſacra ſupellectile, tanta in Cuſtodibus templorum cura, tanta in Præfectis ſacrarum rerum vigilantia, ac ſtudium, ut nihil

ad

ad ornatum, nihil ad dignitatem, nihil etiam ad rerum omnium elegantiam desiderari facile possit.

Vere igitur insequentis anni 1765, in quo remissa annonæ caritate omnes Italiæ populi respirare visi sunt, sacram Diœcesis visitationem aggressus est, eaque loca primo sibi lustranda censuit, quæ remotiora, quæque vigili Pastorum cura magis indigent. Caseroniæ regionem, quæ suæ dictioni subest, invisendam, petiit; quæ Provincia cum inter Alpium montes posita sit ad Æsaris oras, unde originem ducit flumen, quod Reipublicæ Lucensis agrum interluit, abruptas vias habet, impervioſque montes, quo accessus asper præruptusque. Pars major Provinciæ ad Mutinensem Ducem pertinet, in qua oppida nonnulla Archiepiscopi Lucensis jurisdictioni subsunt, reliqua pars ejusdem Reipublicæ imperio paret, multisque privilegiis gaudet. Vix facile dictu quanta lætitia gens longe a suo Pastore posita, nec solita eum præsentia aspicere Mansium exceperit; tanta erat in omnibus probitatis, benevolentiæ æstimatio! Turmatim populi obviam illi gratulatum ibant, cumque ex cæli ingenio tum homines, tum mulieres acri mente præditi sint, quasi vel aspectu solo Viri comitatem singularem dignoscerent, omnes aut manum osculari, aut vestem propiusque quo fieri posset accedere gestiebant, nullus vel a Principis authoritate metu refugiens, vel dignitatem nimis veritus ab ejus conspectu se subducebat. Pleno ore illi fausta omnia precabantur, seque beatos si diutius, quam sua jam longæva ætas sibi sperare permitteret, tanto bono gaudere possent, prædicabant. Neque eorum expectationem, ac opinionem Mansius fefellit. Se quippe omnibus facilem præbebat, hilari fronte, ac naturali quodam risu qui humanitatem singularem indicabat vel humiliores excipiebat; præsto etiam se exhibens puerilis ipsis audiendis, quanta cum animi sui voluptate oves suas inviseret, declarabat. Sed non viarum asperitas, non itinerum labor, sed perditorum hominum vitia, obduratæque in pravis moribus consuetudines sunt, quæ Sanctissimum Pastorem defatigant. Ebeu quantæ solicitudinis sunt vigiles curæ in excutiendis maxime Ruralium Sacerdotum moribus, qui si animadversione digni reperiantur, nunquam vel delicta probantur, vel pœnis coercentur. Habent enim omnes suorum facinorum vel patronos, vel socios, qui ad Cælum usque hos profligatos homines attollunt, quos alii ad inferos deprimunt, utque pestes populi diris omnibus execrantur. Oppidulorum incolæ præcipue inter se dissidentes in partes diversas abeunt, singulorumque sententiæ ita variæ sunt, inconstantesque ut profligati, ac scelestissimi homines facile solertiores eludant, totque offundere nebulas valeant, ut vel apertissima scelera obtegant. Quare non impune solum, audaciusque grassantur, sed & probis, integrisque viris sæpius præferuntur. Quamobrem leges in delicta feruntur, ne singulares homines probri nota censeantur, utque, ut ita dicam, boni plectantur, qui novis statutis subduntur, ne ipsis liceat, quod ante impune licebat. Ipse profecto Pastoris pervigilis partibus pro virili satisfacere studuit, cumque nunquam agi vel metu, vel ullius officio passus sit, quando in vitia animadvertendum esse intelligeret, sedula inquisitione mores præcipue eorum qui animis præsunt observabat, peccata si quæ reperiret, acriter redarguens, ac inexorabilem in laxam vivendi consuetudinem, ac profligatam in turpitudinem, libidinemque se præbens libertatem. Quod vero sibi præcipuum duxit, probitatis singularis omnibus documenta relinquebat, & exemplo ad pietatem, integritatem, ad castimoniam, cæteraſque virtutes præclarissimam facem præferebat.

Argumentum sane non laudis modo, sed admirationis, ac potius pietatis erat omnibus hominem suspicere jam pene ætate confectum ad se ver-

titan-

ritantes ruſticos, ac miſerabiles homines incredibili caritate amplecti, quærelas facili aure excipere, verbis ſolari, favore proſequi, ad ſanctiores mores excitare, ipſoſque vel primis Chriſtianæ fidei rudimentis inſtituere. Ad multas horas, perinde ac florentibus viribus conſtaret alacri animo frequentiſſimam confirmandorum turbam ſacro Chriſmate liniebat, illique ſolatio erat quod ſacris rebus peragendis diutius immoraretur, ac Sacramentum conferret illis populis, ad quos perraro Epiſcopi accedunt. Quare etſi æſtivo calore defatigatus videri poſſet, iis qui ab eo ſciſcitabantur an laxitudine aliqua laboraret, ſe ne minimum quidem dolere ſtatim reſpondebat: tanta animi ſui voluptate in ſuas oves Pontificis munere fungebatur, ut vix poſtea ad momentum quieſceret, ut Vires omnes reficeret.

Neque vigilem curam ſolum declaravit in perluſtranda Diœceſi, quod munus ſtatim reſumere decreverat, remiſſo aeris rigore qui Anno 1765 intenſus adeo, diuturnuſque fuit, ut putarint ſeniores homines vim frigoris Anni 1709, ſuperaſſe, ſed & liberalitatem, ac munificentiam oſtendit. Decet profecto Principem, qui aliis cum dignitate, tum virtutibus præeſſe debet, non pœnis ſolum in pravos homines animadvertere, ſed & bonos præmiis afficere, & ſegniores exemplo, ac voce excitare. Nihil illi antiquius ſemper fuit quam morum ſanctitatem, animorumque culturam promovere, etiam dum privati Viri perſonam gereret. Quare optimo ſeni vix verbis dici poteſt quantæ voluptati erat, ſi Sacerdotum mores ſanctiores inſpiceret, vel contentionem ad ſcientias, vel in adoleſcentulis præclariorem ad virtutem indolem dignoſceret. Nihil ex vectigalibus, ac ſuis proventibus, ſuum eſſe putabat, niſi quod ſtatim elargiri ad inopiam egenorum hominum levandam, vel ad alliciendos ad literas, ac virtutem comparandam ſuorum ſubditorum animos. Crebra, & larga Bellariorum dona, quæ ſingulari opificio a ſacris Virginibus Civitatis elaborata ad irritamentum gulæ, vel ad ſtomachi refectum antiſtiti offeruntur, vix ipſius oculis ſubjiciebantur, ſtatim ſui Seminarii alumnis diſtribui jubebat. Incredibili amoris ſenſu afficiebatur, erga bos ſelectos ex tota ſua ditione adoleſcentibus, cumque ex eorum cultura magna ex parte felicitas populi pendeat, pro virili curabat ut ſanctioribus moribus, literarumque laude præſtarent. Ipſe ſuo exemplo, cum nulli vel puerulis ipſis non notus eſſet publica omnium commendatione eruditionis ac doctrinæ, incitamento erat, ut alacrius ſuis partibus omnes reſponderent; quod acrius efficere ſatagebat præſentia non raro ipſe periculum ſumens in privatis literariis concertationibus, eruditaſque enodandas quæſtiones proponens, ac difficultates objiciens. Siſcitabatur frequentiſſime ab eorum moderatoribus ingenium, Indolem, Pietatem, ac mirifice de eorum progreſſu, ac commendatione delectabatur. Quare ſi publicum ornatis lucubrationibus ſpecimen ingenii darent, tantam animi ſui voluptatem, feſtivumque gaudium exprimebat, ut lacrimis etiam obortis eorum ſtudium, ouram, laborem profuſis laudibus gratularetur; ita ut vix explicari poſſit quantum flagrantium juvenum animis lætitiam crearet, æſtumque ad ſcientias excitaret.

Singulari ejus liberalitati maximum deerat adjumentum, cum ſatis pro munifico ſuo ingenio nec præmiis præſtantes virtutibus homines, proſequi, nec egenorum inopiæ largiori ſtipe ſuccurrere poſſet. Permoleſte ferebat, nec magis ſuum animum angi ajebat, quam quod ad uſuras ſolvendas, penſioneſque ſibi impoſitas pars non tenuis ſuorum vectigalium, proventuumque, ſibi eſſet impendenda. Cum enim jam ſeneſcente ætate ad Epiſcopalem dignitatem evectus eſſet, nihilque ſibi æris toto vitæ ſuæ curſu reſervaſſet, aliena pecunia fere in immenſum obſtringi neceſſe fuit: Cumque uſuræ quæ ſibi ſolvendæ erant non menſuram ſumerent a conſueto pecuniæ acceptæ cenſu, ſed

a vi-

a vitæ ſuæ ſpatio, ac incerta ſorte nimium Vectigalia imminuebant. Ad hæc acceſſere annorum ſterilitas, reique frumentariæ Caritas, quæ maximam reddituum partem conſtituit; quo fiebat ut preſſi coloni agrorumque Conductores rerum omnium inopia, ſolvendo omnino impares eſſent. Quare non largitionibus ſolum, ac amplioribus eleemoſinis modum imponere cogebatur, ſed ſuæ rei domeſticæ ſedulo proſpicere, opportune a neceſſariis etiam ſumptibus parcendo. Verum adeo ipſi moleſtum erat, & a ſui ingenii indole alienum, flagrantiſſimam in pauperes caritatem cohibere, ut ſi quæ ad ſuas manus obventiones deferri contingeret, rei domeſticæ moderatori ſubduceret, ſtatimque in eleemoſinam erogaret. Pauperculus quidam lenta tabe jam pene abſumptus in Epiſcopalium ædium veſtibulo procumbere adactus fuit, cum nec domus illi ſatis inſtructa eſſet, nec quiſquam illum in proprio hoſpitio, ne conſanguinei quidem recipere vellent, ob morbi contagionem, qua infici poſſe e plebe homines plus æquo verentur. Id quamvis ægre ferrent familiares, acquieſcere tamen ipſis neceſſum fuit. Nam mandavit ut aptiori loco receptus commode decumbere poſſet, nihilque ad vitæ alimentum, morbumque curandum deeſſet. Ipſe poſtea languentem egenum non ſemel inviſit, qui tandem omnino conſumptus diem extremum obiit. Unus relinquebatur locus aliorum curæ, ut ab ejus conſpectu longius, quo fieri poſſet pauperes abducerentur, nec tam facilis ad ipſum aditus pateret. Quidquid enim æris inerat petentibus ſtatim largiebatur, nec ſatis ſibi dare videbatur, ſi vel teruncius reſiduus foret. Percupiebat quotidie ut tandem ære alieno ſolutus, integris ad ſe vectigalibus redeuntibus nullos imponere limites ſuæ liberalitati cogeretur. Anno 1766. Coloni omnes Lucenſis agri ad ſolvendos conductos canones ob communem ſterilitatem omnino impares, & ob præteritorum annorum rei frumentariæ caritatem præteritas debitiones in immenſum augere adigebantur: Ipſe ut redditus conſueti in commodum etiam miſerorum ruſticorum hominum ſibi excreſcerent, pactum iniit, ut dimidium penſionis debitæ perſolventi, totum debitum quodcumque illud eſſet remitteretur, nec quidquam inpoſterum pendendum ſupereſſet, niſi conductæ in annum obventiones. Id eo conſilio præſtitit ut quantocius fieri poſſet ab omni ære alieno liber nullum modum ſervare cogeretur, ſuoque in pauperes concives amori pro voto obſequi poſſet. Erat equidem lepida joci occaſio apud ſuos familiares, cum nimia pro ſui animi facilitate ſubmiſſione rei domeſticæ moderatorem obſervaret, qui ſtudens ſedulo parſimoniæ proventum omnem ſolicite præripiebat, rationemque eorum, quæ ab ipſo impendebantur, exigebat, plus æquo timens ne obæratus aliquando ſolvendo poſtea eſſe non poſſet. Si enim caſu aliquo ipſi pecuniæ ſumma ſolvi contingebat, eam eidem tradere omnino renuebat, ſubdens mirari profecto quod vix unius teruncii dominus eſſet. Caveret ſibi alio pacto; nam quæ ad ſuas manus obvenerant, pauperum erant, vel ad libros ſibi emendos, vel ad munera aliqua elargienda jam a ſe præſtituta. Sæpius etiam a quodam ſuo familiari Sacerdote, quocum verſari præ cæteris conſuebat, cum ſupplices deferrentur preces aliquorum miſerorum hominum, qui vel ad atrium, vel ad januam Epiſcopalium ædium frequentes accedebant, feſtivo quodam riſu ſtatim eleemoſinam largitus, reſpondebat, vereri ſe vehementer, ne cum hiſce miſellis aliquam ſocietatem iniret lucri, nam cauſam illorum peralacriter agebat, & frequentiſſime ſine moleſtia inſtaurabat.

Inter aſſiduas ſui Paſtoralis muneris curas, ſemper illi obverſabatur ante oculos, ſuæque mentis cogitatum rapiebat, quæ in ædibus ſuorum conſodalium extat Bibliotheca ſuis ſumptibus, ac labore præſtantiſſimis libris aucta, & in elegantiorem amplitudinem redacta. Dum vitam in ſua Con-

gregatione privatam degeret ipsi curandæ Bibliothecæ provincia fuit demandata, quod munus ad vitam suam in comitiis anni 1751. illi confirmandum esse decretum fuit. Archiepiscopali dignitate auctus personam hanc gerere etsi absens voluit, nec a suo gradu decedere ullo pacto permisit. Quare innumeros ferme selectos libros, quos libentissime a suis consodalibus ampla facultate donatus fuit, ut ad suas ædes deferret, retineretque, quippe quos ære proprio comparaverat, eidem semper addictos esse voluit, & quibus in dies augebatur vel amicorum liberalitate, vel literatorum virorum in eum æstimatione, vel subditorum obsequio, ad eandem statim submittebat. Nonnullos etiam quos desiderari in ipsa noverat solicite inquirere, ac numerata pecunia emere satagebat, ut quantum fieri posset in omni facultate absoluta redderetur.

Quamvis sint in Civitate Lucensi nonnullæ illustres Bibliothecæ tum apud sacras Religiosorum virorum sodalitates, tum apud aliquos Cives eruditos, nulla tamen præstat magis vel librorum delectu, vel numero, vel etiam elegantia quam S. Mariæ Curtis Orlandingorum, uti appellatur, Bibliotheca. Hæc in supremis Ædium locis ad commodum consodalium, qui ibidem sedem habent, seposita est, ac pro loci angustia in satis amplam longamque cellam protrahitur. Ordine ibi, ut in bene instructis Bibliothecis servatur, libri compositi sunt in ligneis armariis, quæ tantum inter se spatii habent, quantum columnulæ quædam affabre elaboratæ concedunt. Hæ ad ornatum erectæ porticum sustinent & ipsam ligneam, quæ in duos ordines totam librorum congeriem dividit, facilemque aditum ad singulos præbet. Quasi quodam peristylio ampla in medio area relinquitur, quæ exedræ instar aliis distinctis pluteis hinc inde instructa divisimque sepositis, & ad scribendum & legendum aptissima efficitur. Sed cum in dies doctissimorum virorum in vulgus efferantur infinitæ lucubrationes, ac libri, quos desiderari in Bibliothecis nimis ægre ferunt, qui literas, eruditionemque amant, mens semper illi inhæsit hujus cellæ librariæ fines extendere, locique angustiam disjecto muro removere, ut latius spatium nactus, uberiorem librorum vim conferre posset, & elegantiorem, & magis absolutam reddere. Ubi liceret sibi, mentem hanc conficere statuerat, sæpiusque flagrantissimam hanc suam cupiditatem suis consodalibus aperuerat, magnaque cum voluptate hac de re sermonem instituerat. Nihil enim ipsi majus oblectamentum creabat, quam horum librorum acquisitio, Bibliothecamque quasi suam iisdem augere. Sed ubi sunt uberiores proventus, etiam impensæ majores fiunt, maxime si aliorum etiam voluntate, ac cupiditate decernantur. Quare etsi Vectigalia ad extraordinarias etiam impensas sufficere abunde possent, tamen molesta ægritudo demum, ac mors ipsa hanc illi summam voluptatem præripuit.

De ultima ejus infirmitate.

Septuagesimum sextum jam vitæ suæ annum attigerat, cum ut mos est senescentium Virorum, qui si adhuc valeant, perinde ac integris primæ juventæ viribus constent, injuriam sibi irrogari putant, si quæ a validioribus præstari solent, iisdem obeundis minus idonei censeantur, imparem suis viribus personam, provinciamque gerere omnino voluit. Nulla quippe ratione nec a suis familiaribus, nec a Medicis ipsis dimoveri potuit a firma voluntate gestandi suis manibus argenteam Thecam, qua consecrata hostia, uti appellatur, deferri solet in solemni supplicatione, quæ ubique Christiani Orbis maxima pompa ad memoriam Sanctissimi Sacramenti verumque Christi Domini Corpus colendum, peragitur Quæ inde creari solet defatigatio

præ-

præſtantiores etiam viros deterret, tum ob itineris longitudinem, tum ob ſolis ferme ad meridiem vergentis ferventiores radios, tum denique ob prolixum incommodumque progreſſum; quare vires jam debilis ſenis ita exhauſit, ut mirum fuerit, ſi in itinere non omnino defecerit. Sacri Miniſtri qui hinc inde comitantur Pontificem, ita illum pene fractum ſuſtinere conabantur, ut ſuis ferme brachiis deportarent. Ipſemet adactus fuit poſtea ſuis familiaribus ſincere fateri, ſe ita labore proſtratum fuiſſe viribus, ut omnino ignoravit, an ſuo an alieno greſſu iter confecerit. Sed cum vires per ætatem exoleſcunt, quiete ac otio fovendæ ſunt, non violenta contentione ſolicitandæ; nam ægerrime quod virtutis amittunt reparant, ac ſæpiſſime prorſus extinguuntur. Quamobrem ſenem tanto ferendo labori imparem non quies poſtea, non conſuetæ potiones, uti præteritis annis contigerat, reficere valuerunt: Sed perinde ac nervorum virtus vividioreſque ſpiritus omnino jacerent, nulla arte erigebantur. Id unum curæ domeſticorum relinquebatur remedium, ut opportune proſpicerent, ne quod virium ſupererat ullo pacto imminueretur. Enervis igitur, ac languens Domi ſe continere adactus fuit, & quaſi tenui, nec ſatis perſpecto apoplexiæ ictu correptus fuiſſet, ex parte vi nervorum ſoluta nec dexteram manum libere movere, neque eidem lateri ſe ſuſtentare, linguamque ipſam ad expeditam loquelam ſolvere valebat. Inſomnes præterea noctes ducebat, prolixæque vigiliæ frequentes erant. Attamen reſpirare aliquantulum viſus fuit, ſtatim ac liberiori Cælo Marliæ, ubi Villa Epiſcoporum ſita eſt, vix quatuor mille paſſuum ſpatio a Civitate diſtans, frui licuit. In melioris ſtatim valetudinis gradu conſiſtit, viribuſque non mediocriter refici cœpit; & tum maxime dum Autumnalem ibidem ruſticationem exegit. Verum Aprili menſe 1768. cum quotidie familiaribus ſuis dictitaret vereri ſe ne ad momentum altero, eoque vehementiori apoplexiæ morbo corriperetur, tandem die 26. in conſueta ſua ſella ſedens ac reddito divinarum laudum penſo, quod in toto ſuæ malæ affectæ valetudinis tempore uſque ad religionem perſolvit, clamitans videri ſibi laxari nervos, cerebrumque vi inſolita perſtringi, ſtatim ferme oppreſſus ex eadem ſua ſella corruere, niſi a ſuo Domeſtico ſuſtineretur, illi neceſſum fuiſſet. Eo vis morbi ſtatim proceſſit, ut Medicos, qui advocati ad eum inviſendum convolarunt, ad extrema remedia adegerit. Sæpius vena inciſa fuit, largioreſque ſanguinis emiſſiones factæ, & affixa genibus urentia irritamenta, quæ vulgo viſcicantia *appellantur. Mens tamen illi ſemper integra fuit, licet morbi vis ne minimum quidem remitteretur, ita ut appoſita irritamenta a ſe divellere conaretur. Quæ enim a Jano Planco in hoc a Medicis excogitatum ægrotorum tormentum ſcripta fuerant ſubibant in mentem, & ut inutile omnino, & fortaſſe etiam exitioſum & ipſe reputabat. Tandem quaſi conclamata eſſet valetudo, etiam e temporalibus arteriis ſanguis emiſſus fuit. Sed tandem erigi non parum viſus fuit ex emetici cujuſdam ſumptione, quo è ſtomacho per vomitum biles permultæ, peccanteſque limphæ, quæ ibidem altius inſederant, exhauſtæ ſunt. Quare excitatæ vires, ſenſuſque minus torpidi, oculique vivaciores, vitæ protrahendæ non mediocrem ſpem omnibus, vel Medicis ipſis crearunt. At valetudo ita infirma jam tum prævidebatur, ut tantum ægerrime vivere poſſet, non ut aliquando convaleſceret. Igitur vix e cubiculo poſtea pedem efferre illi datum, nec vel unum greſſum producere niſi aliena ope ſuſtentaretur. Tædio affectus, cum nec librum legere, nec literariis ſermonibus vacare diu poſſet, nihilque oblectamenti reliquum eſſet, ad faſtidium levandum modo ruri degere, modo inde Lucam remeare adigebatur.*

Hic ſubdere non abs re facturos duximus, quod cum corporis vires

langueſcunt, animi etiam virtus quodammodo immutatur. Dum integris enim viribus conſtabat, ac præſertim cum florente adhuc juventa robuſtum animum gereret, parum adeo ſervandæ valetudini ſtudebat, ut joci occaſio eſſet, aliorum nimis fortaſſe ſolicitam curam aſpicere. Ebeu ſepiſſime dicebat, ebeu quantis non indigemus! Ipſe enim nec pomeridianas potiones, quæ Caffè dicuntur, ſumebat, nec ſub noctem hyemali tempore repetitos hauſtus calidæ aquæ ex exoticis herbarum foliis medicatæ, neque in mane ſorbitionem ex Americanis Amygdalis Zaccaro ac pretioſis aromatibus quaſi in pultem redactis compoſitam; quæ noſtra hac tempeſtate maxime a literatis hominibus, viriſque Religioſis tanto ſtudio adhiberi ſolet: perinde ac nec diu aliquam contentionem ferre, nec propria munera obire ſine præſidio hujuſce potionis valeant. Ætate jam jam ſeneſcente, ipſi quoque horum uſus primo frequens, deinde conſuetudine aſſiduus, ac neceſſarius evaſit. Sed Medicorum conſilia, eorumque pro curanda valetudine præcepta flocci facere ſemper perſtitit. Reficiendas equidem ajebat, eſſe vires, quæ per laborem, & per ætatem paulatim abſumuntur, & quidquid mentem, animumque chriſtiana permiſſaque ſobrietate recreat, virtutemque corporis ac robur ſervat, fateri plurimi habendum eſſe. At medicis legibus, quæ ab unoquoque vel pro temporum conſuetudine, vel pro hominum conditione, vel pro cujuſque ingenio, & cogitatu præſcribuntur, cæco ductu ſubjici, nonniſi mulierculis, & timidis homunciis convenire poſſe. Quare cum Laurentio Gratiani, quem alibi commemoravimus, quocum familiariſſime agebat, fere quotidie lepidos ſales, etiam dum ejus ope indigebat, contra Medicos artemque medicam jaciebat. Medicum, ajebat, ſi curantis perſonam aſſumit, gravi ſtatim inceſſu, ſupercilio ad terrendum compoſito, ad miſerum ægrotum accedere, quaſi Theſauros omnes naturæ in ſuo penu concluderet, pulſum explorat, frontem tangit, cibos removet, Arabos dehin quoſdam characteres ſcriptitat, horam, momentum ad ſumendum medicamentum præſcribit; valetudinem meliorem auguratur: abſcedit: res tota confecta eſt. Inde miſerrimus ægrotus vel moriatur, vel convaleſcat, perinde eſt. Nam ſi percat, in fatis erat: ſi convaleſcat Medicæ peritiæ tribuendum. Sed cum ejus natura infirma fuit ac pene imminuta Medicum propius, & quaſi ſemper hærentem lateri percupiebat: nec pedem e cubiculo efferre, nec ruri vel unum diem commorari tuto poſſe arbitrabatur niſi & Medici ſui, & amici præſentia reficeretur.

Sed jam pro male affecta, & conclamata valetudine diu vitam protraxiſſe dici poterat. Quare cum quotidie alternis vicibus nunc melius haberi, modo in deterius abire videretur, tandem die 24. Septembris inſolito ac vehementiſſimo vomitu aggreſſus, quo concretus ſanguis etiam exhauſtus fuit, proſtratis omnino viribus, vitæ adhuc producendæ omnibus ſpem omnem extinxit, incredibilemque mœrorem injecit. Tanta quippe erant in præclariſſimum Virum, in optimum Epiſcopum, in communem Patrem Civium omnium ſtudia, ut modo viveret, ſatis ſibi pro votis omnia ſecunda eſſe putarent. Lucæ tum morabatur Dominicus Poltri Epiſcopus Saminiatenſis, qui e thermis lucenſibus redux, ad Epiſcopales ædes illo mane ejus invitatu conceſſerat. Præſentia amiciſſimi Antiſtitis quantam caperet animo ſuo voluptatem, quantumque viri docti, ac humaniſſimi colloquiis delectaretur, inde plane dignoſcitur, quod morbi magnitudinem ſuperare viſus fuerit, multaſque horas cum ipſo verſatus fuerit. Sed tandem illi decumbere neceſſe fuit, ac in ſummum angorem dejectus ob reſpirationis anxietatem, jam ultimum diem ſibi imminere perſpicue intelligens: tum non a Medicis, ſed a ſuis familiaribus Sacerdotibus extrema adjumenta petiit: Eos rogans enixe ut agentem animum, quando ipſe amplius non valeret ob virium debilitatem,

tem, & piis precibus, & validioribus affectuum excitamentis, in Beatiſſimam Virginem Patronam ſuam, & in ejus filium dulciſſimum Jeſum, in cujus vulnerum oſculo extremum ſpiritum exbalare percupiebat, juvarent, & uſque ad ultimum momentum perſequerentur. Eccleſiæ igitur Sacramentis ea pietate ac religione, qua ſemper toto vitæ ſuo curſu præſtare viſus fuit, a ſe receptis, dilecto ſuo populo ultimum vale dicens, ac flagrantiſſimo amore fauſta omnia a D. O. M. illi apprecatus, placido fine deceſſit die 27. Septembris 1769.

Quanto omnes Concives ſuos luctu, ac mœrore affecerit mortis ejus rumor, ſtatim ac in publicum pervaſit, vix verbis exprimi poteſt, quamvis in diem vererentur, quod tandem evenit. Dolere omnes quod ad regimen Lucenſis Eccleſia ſerius acceſſiſſet, quam ut ampliſſima viri merita, ac bonum totius Reipublicæ poſtularent. Satis tamen ac diu vixiſſe illum omnes prædicare, qui probitate ſua omnibus magis ſubeſſe obſequio ac benevolentia, quam imperio præeſſe, ac dignitate, qui eximia morum integritate ſingulis præire exemplo, quam legibus viſus fuit.

Die 30. ejuſdem Menſis elatum cadaver in D. Martini templum quod Princeps eſt Civitatis, deportatum fuit, ibique ſolemnes exequiæ conſueta funebri pompa celebratæ fuerunt, virtuteſque defuncti diſerta Oratione laudatæ. Honeſtatæ etiam fuerunt a maxima populi frequentia, qui eo confluebat ex omni ordine, ut flagrantiſſimo quiſque ſuo in eum amori, ac obſervantiæ ſatisfaceret, profuſiſque lacrimis, ac acerbiſſimo dotori ſaltem ultimo conſpectu mortui Antiſtitis ſolatii aliquid daret. In tumulo quo Archiepiſcopi ſepeliuntur reconditum fuit Cadaver, & ad poſterorum memoriam in mortua ejuſdem manu ad pectus depoſita fuit conſcripta Charta in lumbea tbeca recluſa hac inſcriptione notata

D. O. M.
JOANNES DOMINICUS JOSEPHI MANSI FILIUS
PATRITIUS LUCENSIS
MORUM SUAVITATE INNOCENTIA CASTIMONIA
EFFUSA IN PAUPERES LIBERALITATE
PRÆCLARUS
ERUDITIONE PRÆSTANTISSIMUS
DE REPUBLICA LITERARIA OPTIME MERITUS
ARCHIEPISCOPALI TANDEM DIGNITATE AUCTUS
SENIO ET LABORE CONFECTUS
OBIIT LUCÆ
IV. KALENDAS OCTOBRIS CIↃIↃCCLXIX.
VIXIT ANNOS LXXVII. MENSES VIII. DIES XII.

Memoria tanti Viri celebrata fuit ab Academia Obſcurorum, quæ Lucæ cum diu jacuiſſet, multos jam annos, rurſum in lucem ſe extulit flagrantis in literas juventutis Civitatis ſtudio, & aliquorum Eruditorum Civium induſtria, inter quos Manſius etiam accenſendus. Indicta quippe publica concione in diem ſeptimam Februarii anni 1770. ornatiſſima habita fuit a Conſocio P. D. Ubaldo de Nobilibus Canonico Regulari Lateranenſi Concionum præſtantia Celeberrimo, Funebris Oratio, quam ſecuta fuerunt nonnulla carmina, a doctis illis ſociis recitata. Hæc in unum collecta typis Lucenſibus mandata ſunt & in vulgus manarunt die 9. Maji 1770.

Nullum adbuc dederat ſuæ obſervantiæ documentum alia Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Academia, cum iiſdem ferme viris conſtet quæ Obſcurorum appel-

pellatur: Hanc Manſius ipſe, quippe qui ſumme ſacram eruditionem amabat, ad exercitationem Juvenum, quibus ad ſcribendum utebatur, frequenteſque in privata ſua Cella libraria verſari ſolebant, inſtituit. Primo fines non exceſſit ejuſdem Cellæ, poſtea in ſuos etiam conſodales dimanata, aucta interim etiam præſtantioribus Civitatis Viris formam publicam ſumpſit. In eandem demum nomen dederunt Ampliſſimi Viri, qui novam dignitatem, maximumque decorum eidem contulerunt. Inter quos in primis fuerunt Cardinalis Querinus, Nicolaus Antonelli, Æneas Silvius Piccolomini, Franciſcus Incontri, Donatus Archangeli, Scipio Maffei, P. Franciſcus Antonius Zaccaria, Gorius, ac ferme plerique Italiæ eruditi Viri. At die 26. Aprilis in publica concione, aliquorum ſociorum ſtudio coacta, in ſuum principem, ac auctorem laudatio recitata fuit a Diſertiſſimo Conſocio Philippo Sardi, Cathedralis Canonico, qui ea elegantia ſermonis, ea dicendi ſuavitate, Optimi Archiepiſcopi Virtutes, Eruditi, ac Religioſi Viri laudes expreſſit, ut ſumma omnium commendatione excepta fuerit.

In publico Cœtu, qui primum in Menſem cogebatur erudita diſſertatio ab uno ex Conſociis in Hiſtoriam Eccleſiaſticam habebatur: Atque ut ordo ſervaretur, a primis Eccleſiæ Sæculis exordium ductum fuit, quæſtioneſque vel ſolvendæ, vel declarandæ præſcriptæ. Manſius, ut Auctor, Academiæ Princeps perpetuus renuntiatus nonnulla addebat, quibus lumen propoſitæ quæſtioni præclarius accedebat. In illis lucubratiunculis ſemper aliquid novæ eruditionis elucebat, quod vim ingenii apprime in omni rei hiſtoricæ, ac præcipuæ antiquitatis peritia verſati perſpicue declarabat. Piget profecto harum lucubrationum ſeriem ad manus non deveniſſe, quas publico aliquando donandas eſſe putaram. Hæ inter inedita ejus opera accenſeri poſſunt.

Deſideratur etiam Martyrologium, quod S. Hieronymo vulgo aſcribitur a Franciſco Maria Florentinio Lucenſi Patritio vulgatum. Hoc Martyrologium e Manuſcripto Codice a Florentinio (Prodiit Lucæ Typis Hyacinti Pace 1668.) *publico donatum tantum illi apud Literatos Omnes nomen aſcivit, ut facile præſtantiſſimus haberetur. Ipſe enim Volumen adornarat commentario perpetuo, ac diſſertationibus elegantiſſimis illuſtrarat. Volumen jam rarum ipſemet Auctor denuo recudere decreverat, jamque in ſuo codice ad oram novas adnotationes adjecerat. Hic Codex Manſio communicatus, ut Typis mandaretur denuo curavit, & jam a ſe abſolutum anno 1745. Leonardo Venturini imprimendum dederat. Præter eruditas novas ſui Auctoris notationes, ipſe fere ad ſingulos dies alias ſubjecerat: Vita Florentinii ab ipſo adornata, præſcribebatur, una cum judiciis de illo clarorum Virorum illuſtrata. Accedebat denique Martyrologium Vandelberti ex Mſ. Codice Lucenſi ab editis non raro diſcrepantis. In eo adornando ſumma alacritate operam impenderat, cum in eo quaſi exultare videretur immenſa Viri eruditio. Ad duo Volumina maxima opus excreverat.*

OPERA EDITA JOANNIS DOMINICI MANSI.

1724. *Tractatus de Caſibus, & excommunicationibus Epiſcopis reſervatis, confectus ad normam tabellæ Lucanæ.* Lucæ Typis Sebaſtiani, & Dominici Capurii 1724. Prodiit iterum in vulgus declaratis nonnullis quæſtionibus, quæ ex mutatione aliquorum verborum in eadem Tabella facta ad quintum, & octavum Caſum in Synodo a Fabio Colloredo celebrata anno 1738., denuo ſolvenda erant, & illuſtranda.

1726. *Jo: Burch: Menckenii de Charlataneria eruditorum declamationes duæ cum notis variorum.* Recuſus fuit libellus Lucæ typis Leonardi Venturini cui *ſupplementi loco* adjectæ fuerunt ſuppreſſo nomine a Manſio *notæ tumultuariæ*. Cum plauſu exce-

exceptæ fuerunt ab eruditis, ſæpiuſque novam editionem conficere vi majori notarum aucta excogitarat. Sed fortaſſe hæc leviora poſtea viſa ſunt, quam ut a ſe publico donarentur.

1725. Prodiit in lucem Typis Capurii, & Venturini *Dictionarium hiſtoricum, criticum, chronologicum, geographicum, & literale Sacræ Scripturæ*. In hac verſione ex Gallico Sermone in Latinum Manſius ſui præſtantiſſimi Auctoris Auguſtini Calmet dignitatem, ac elegantiam non ſolum ſervavit, ſed auxiſſe etiam dici poteſt. Nam quæ ex vitio Typographi, vel ſui auctoris oſcitatione menda in opus immenſum irrepſere, opportuna ad marginem notula, vel in ipſo textu corriguntur; idque maxime in præfationibus Dictionario Biblico, Supplemento, diſſertationibus commentariiſque præfixis. Videantur acta Eruditorum Lipſiæ Anno 1729. pag. 166.

1729. Edita fuerunt Lucæ: *Prolegomena & Diſſertationes in omnes, & ſingulos Sacræ Scripturæ libros.... Emo ac Rmo Principi Proſpero S. R. E. Cardinali Lambertino*. Sumptibus Leonardi Venturini.

1731. Editum fuit, *Supplementum ad Dictionarium Hiſtoricum, Criticum, Chronologicum, Geographicum, & literale Sacræ Scripturæ Auctore R. P. D. Auguſtino Calmet Benedictino Abbate Senonenſi. Opus Gallice primum ab Auctore, nunc vero Latinis literis traditum a Jo: Dominico Manſi Congregationis Matris Dei Lucenſi. Emo ac Rmo Principi Joſepho S. R. E. Cardinali Accoramboni*. Lucæ Typis Leonardi Venturini.

1731. In vulgus manarunt duo prima Volumina: *Commentariorum literalium in omnes libros Veteris, & novi Teſtamenti* ejuſdem præclariſſimi Authoris; reliqua ſeptem volumina inſequentibus annis prodierunt. Typis Jo. Dominici Mareſcandoli. Verſio eadem qua aliæ, elegantia accurataque textuum collatione præſtat.

1728. Rurſum impreſſum Lucæ typis Leonardi Venturini, in tria maxima Volumina in vulgus manaverat Opus Ludovici Thomaſini *De Veteri, & nova Eccleſiæ diſciplina*, opportunis animadverſionibus illuſtratum, *cum elogio hiſtorico* P. Ludovici Thomaſini latinis literis a Manſio tradito.

1738. Quo anno poſtremum Volumen *Commentariorum literalium* abſolutum fuit, prodiit e Leonardi Venturini prælis primum Volumen immenſi Operis Immortalis Cardinalis Baronii. *Annales Eccleſiaſtici Cæſaris Baronii S. R. E. Cardinalis una cum Critice Hiſtorico-Chronologica Antonii Pagii ſingulis Baronii paginis adjecta, ac eorumdem Annalium continuatione ſtudio Odoryci Raynaldi*. Ut opus apprime toti Reipublicæ literariæ utile numeris omnibus, quo fieri poſſet, abſolutum prodiret, a ſe excogitatum inſtitutum Leonardo Venturino præſcripſit, notas adjecit eruditione plenas, & opportunis animadverſionibus refertas, novis & adhuc ignotis Conciliis ſuo loco interpoſuit. Concilia addita ad ſexaginta accedunt. Adnotationes alias a Cl. Viro Dominico Giorgi lucubratas addidit, quæ faſtus conſulares ab anno urbis conditæ, uſque ad annum Chriſti 567. illuſtrant. Apparatum ad Annales ex plurium Auctorum ſimul congeſtis Opuſculis, cui longam eruditamque præfationem præſcripſit, confecit; appendicemque ſubdidit, ut lumen quod ſerius ipſi compertum fuit ad quartum Eccleſiæ ſæculum in obſcura Chronologia illuſtrandum afferret.

1742. *Rerum a Caſtruccio Geſtarum ex quo rediit in Patriam ſeries Chronologica ex editis, ineditiſque monumentis expreſſa a P. Joanne Dominico Manſi cum notis*. Incipit ab Anno Chriſti 1314. & deſinit in annum 1328. Legitur in Vita Caſtrucii Antelminelli Lucenſis Ducis Auctore Nicolao Tegrimi edita Lucæ Typis Capurri.

1746. *De Epochis Conciliorum Sardicenſium, & Sirmienſium, cæterorumque in cauſa Arianorum: qua occaſione rerum potiſſimarum S. Athanaſii Chronologia reſtituitur..... Emo Principi Joachimo Cardinali Beſutio nuncup:* Lucæ Typis Philippi Mariæ Benedini.

1748. *Sanctorum Conciliorum & Decretorum Collectio nova, ſeu Collectionis Conciliorum a PP. Philippo Labbeo, & Gabriele Coſſartio Societatis Jeſu Presbyteris primum vulgatæ, dein emendatioris, & amplioris Opera Nicolai Coleti Sacerdotis Venetiis recuſæ, ſupplementum; in quo additamenta, variantes lectiones, emendationes ad Concilia, ac decreta permulta exhibentur. Omnia ex editis, & MSS. Codicibus undique quæſitis Græcis, latiniſque collegit, digeſſit, additiſque præfationibus, notis, diſſertationibus hiſtoricis, criticis, chronologicis, dogmaticis illuſtravit Jo: Dominicus Manſi Lucenſis Clericus Regularis Congregationis Matris Dei. Lucæ typis Joſephi Salani, & Vincentii Juntini in ſex Volumina maxima omnia diſtributa*; quæ in ſingulos ſequentes Annos in vulgus manarunt.

In

In ephemeridis Venetis ad diem 20. Aprilis 1748. n. 16. pag. 123. hæc in laudem Manſianæ novæ Conciliorum Collectionis habentur. „ Dopo aver terminato l'Autore la ſua lodevole impreſa delle Annotazioni al Pagi *Critica in Annales Baronii:* ed al Rainaldi *Continuatio Annalium Baronii*, la quale opera riſulta dalla edizione, che preſentemente ſi eſeguiſce in Lucca di detti Annali Baroniani, e ſe ne divulgano di mano in mano i Volumi compiuti: Ecco ſi accinge ad una nuova importante fatica, vale a dire alla Collezione de' Concilj, la quale comprenderà ſei Volumi in foglio. Nella prefazione ſpiega egli ampiamente il ſiſtema, che ne ha formato..... ed in queſta nuova carriera è così felicemente riuſcito, che noi ſappiamo di certo avere egli radunato quì di nuovo ſeicento Concilj e più, i quali non ſono raccolti nella ſopraccennata Collezione Veneta.... Oltre poi il numero ſuddetto de' Concilj, che il P. Manſi chiama nuovi, egli ci ſomminiſtra notabili aggiunte a tutti quelli, che leggonſi nell' ultima raccolta *Veneto-Labbeana:* e poichè non ſi è contentato l'Autore di conſeguire in tale occaſione la ſemplice gloria di Collettore, perciò veggonſi di quando in quando introdotte alcune ſue diſſertazioni, nelle quali ci và correggendo l' Antica Cronologia, e la Storia Conciliare. In oltre da libri inediti egli ha prodotto molti pezzi importanti, che aſpettano a' Canoni de' Concilj, ed alla migliore lezione di alcuni Documenti già da altri pubblicati... Ha con felicità reſtituite le ſottoſcrizioni del Concilio Romano del 743. ſotto Zaccaria Papa; le quali per confeſſione dell'iſteſſo Labbè erano molto difettoſe, e mal concie..." . Laudes inde perſequuntur eædem Ephemerides, quas repetunt ad diem 12. Apr. 1749. n. 15. pag. 116. nec non in ſequentibus Annis. Hæc hic ſubjicere operæ pretium duximus, ut reſpondere diffuſam libri inſcriptionem ſui Auctoris menti, & Lectorum expectationi appareat. Videantur etiam acta Eruditorum Lipſiæ Anno 1750. Kal. Maii.

1749. *Nova editio Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ P. Natalis Alexandri* &c. in vulgus manavit iiſdem typis impreſſa, qubus prima editio a P. Conſtantino Roncaglia ſuis animadverſionibus publicæ utilitati reddita, & ab omni cenſuræ nota vindicata. Huic Manſius novas annotationes adjecit, quibus hinc inde Baſnagium ſcriptorem Annalium Politico-Eccleſiaſticorum carpit, ac eruditè confutat. In fine tertii Voluminis ſynopſim vitæ, & operum Patris Roncaglia addit; ſuumque aperit Conſilium novarum adnotationum.

Venetiis aliam editionem e ſuis typis protulit Thomas Bettinelli novis adhuc Manſianis notis adornatam 1759.

1754. *Jo: Alberti Fabricii Lipſienſis Sacræ Theologiæ inter ſuos D., & Profeſſoris publici, Bibliotheca Latina mediæ, & infimæ ætatis, cum Supplemento Chriſtiani Schottgenii, editio prima Italica a P. Joanne Dominico Manſi Clericorum Regularium Matris Dei Lucenſi e MSS. editiſque codicibus correcta, illuſtrata, & aucta. Accedunt in fine vetera plura monumenta tum a Fabricio olim tradita, cum hic primo adjecta.* Patavii ex Typographia Seminarii 1754. apud Joannem Manfrè Volum. in 4. tria.

1755. *Pii II. P. M. Olim Ænææ Silvii Piccolomini Senenſis Orationes Politicæ & Eccleſiaſticæ: ex MSS. Codicibus fere omnes nunc primum eruit; reliquas hinc inde diſperſas collegit, & ad MSS. Codd. recenſuit, argumentis, adnotationibus, & præfatione exornavit, atque appendice aliarum Pii II. lucubrationum ineditarum auxit Joannes Dominicus Manſi Clericorum Regularium Matris Dei Lucenſis.* Ex Typographia Philippi Mariæ Benedini. Vol. 2. in 4.

1765. *Memorie della gran Conteſſa Matilda reſtituita alla Patria Lucchese da Franceſco Maria Fiorentini. Seconda edizione illuſtrata con note critiche, e con l' aggiunta di molti Documenti appartenenti a Matilda, ed alla di lei Caſa da Gio: Domenico Manſi della Congregazione della Madre di Dio:* in Lucca 1756. nella Stamperia di Vincenzo Giuntini.

1758. *R. P. F. Anacleti Reinffeſtuel Ord. Min. S. Franciſci Theologiæ Moralis, brevi ſimulque clara Methodo comprehenſa cum noviſſimis acceſſionibus PP. Maſſæi Kreſslinger, & Dalmatii Kieki ejuſdem Ordinis. Accedunt ſupplementa nunc primum edita, in quibus præter Bullas ſelectas Benedicti XIV. continetur Epitome doctrinæ Moralis, & Canonica ex operibus ejuſdem Pontificis opera & ſtudio P. Joannis Dominici Manſi Congregationis Matris Dei.* Mutinæ ſumptibus Jo: Baptiſtæ Albrizzi Hieronym filii Veneti Typographi 1758.

Epitome ſeorſim recuſa fuit Venetiis, & poſtea Lucæ 1769. in Typographia Iacobi Juſti.

1759.

1759. *Sacrorum Conciliorum nova, & Ampliſſima Collectio, in qua præter ea quæ Philippus Labbeus, & Gabriel Coſſartius S. J. & noviſſime Nicolaus Coletti in Lucem ediderе; ea omnia inſuper ſuis in locis optime diſpoſita exhibentur, quæ Joannes Dominicus Manſi Lucenſis Congregationis Matris Dei evulgavit: Editio noviſſima ab eodem P. Manſi, potiſſimum favorem etiam, & opem præſtante Emo Cardinali Dominico Paſſioneo Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Bibliothecario, aliiſque Eruditiſſimis Viris manus auxiliatrices ferentibus curata, novorum Conciliorum, novorumque decretorum additionibus locupletata, ad MSS. Codices Vaticanos, Lucenſes, alioſque recenſita, & perfecta: Accedunt etiam notæ, & diſſertationes quamplurimæ, quæ in cæteris editionibus deſiderantur.* Florentiæ expenſis Antonii Zatta Veneti.

Hoc opus jam abſolutum perfectumque miſit Venetias ad ſupradictum Typographum, una cum Salmonis latina traductione, *De methodo ſtudendi Conciliis*; opus quod notis & additionibus illuſtratum Apparatus pretioſi locum tenere voluit ut apparet ex ipſius litteris die 20. Aprilis 1769. conſcriptis, quæ ſunt hujuſmodi, prout in calce (*a*).

1760. *Theologia Moralis in quinque libros diſtributa, quibus materiæ omnes practicæ cum ad externum Eccleſiarum, tum internum conſcientiæ forum ſpectantes nova methodo explicantur Auctore Paulo Laymann Societ. Jeſu Theologo, in epitomen redacta, & nunc primum pluribus in locis expolita, caſtigata, aucta, & frequentibus, luculentiſſimiſque animadverſionibus illuſtrata a R. P. Joanne Dominico Manſi Congregationis Matris Dei Lucenſi. Accedunt ſuis locis accommodatæ egregiæ omnes regulæ in praxi obſervandæ ex Theologia Morali R. P. Conſtantini Roncaglia ejuſdem Congregationis. Editio noviſſima uberrimo rerum codice locupletata.* Patavii 1760. Sumptibus Remondinianis.

1761.

(*a*) Molt'Illuſtre Sig. Sig. Patron Colmo.

Lucca il dì 20. Aprile 1769.

Non fui pronto a riſpondere alla ſua Lettera dello ſcorſo Marzo per poter eſſere a portata di conſolarla con queſta, dandole notizia, che nel termine di un meſe incirca avrò finita la diſpoſizione di tutte le Aggiunte, che rimanevano a farſi a' Concilj, col ſegnarne a' luoghi loro i neceſſarj richiami.

Cert' è per altro che gli Amanuenſi ricercano il loro tempo per reſcrivere ciò, ch' ho ſcielto dagli ultimi Manoſcritti, che mi pervennero da Vienna, e da altre Città.

Dico che ci vorrà del tempo, perchè non ſono coſe, la cui eſecuzione ſi poſſa affidare alli ſoli Amanuenſi. V'ha molta difficoltà per intendere li caratteri, onde v'ha biſogno della mia aſſiſtenza, principalmente per quelli che mi pervennero dalla Germania. Non mi poſſo impiegare di propoſito ſe non qualche giorno fra la ſettimana, e qualche poco la ſera, atteſe le incombenze, alle quali devo ſoggiacere nel geloſo mio Stato.

Se viveſſi come prima, nel mio ritiro di ſemplice Chierico, l'avrei Sig. Antonio Cariſſimo, ſollevata aſſai prima della ſpeſa menſuale, di cui è aggravata per li detti Amanuenſi, del che pare appunto mi dia fretta per liberarſi: ſebben per altro, conſiderandola compiacente nelle ſpeſe ch' impiega per queſt' Opera, mi fa penſare, che la cagione delle ſue premure provenga dal rifleſſo alla mia età cadente, per la quale dovendo io cedere al comun Fato, reſtar doveſſe deluſa dell' intiero termine.

Su queſto punto gli dò ragione di dubitare. Mi ſento in fatti ancor io d'eſſer vecchio, nè quì ho biſogno d'alcuna prova: ſicchè non mi luſingo veder terminata l'intiera ſtampa. Solleciti ella per tanto le ſtampe ſue, mentre già tiene in mano Originali abbaſtanza, mentr' io più preſto di quello le prometto, avrò condotto a fine il lavoro: e per darle un ſaggio della mia parola, ecco che le faccio ſpedire un fagotto con altri tre Tomi belli aggiuſtati. Me ne reſtano perciò in mano ſoli tre per il termine totale (*).

La Traduzion del Salmon intorno al Metodo di ſtudiar i Concilj è già compita, nè mi reſtano farle che poche Annotazioni per riporle a pie di pagina, e l'avrà fra due ſettimane. Abbenchè queſto dovrebbe andare nell'Apparato dell'Opera, come in altre mie le ho detto, con tutto ciò le dò la libertà di premetterlo a qualunque Tomo, che le piaceſſe, mentre farà coſa grata alli ſuoi Aſſociati, per eſſere un' Opera deſiderata, e neceſſaria; anzi la conſiglierei ſtamparne qualche centinajo a parte, aſſicurandola d'uno ſpaccio felice.

Giunto al termine di quel poco mi reſta a fare, darò mano, piacendo al Signore di darmi vita, alla Traduzione in latino del Dizionario de' Concilj; ma anche a queſto avrò molto da aggiugnere, ed accreſcerlo d'alcune mie coſe. Queſto del pari lo potrà ſtampare in ſeguela del Salmon, da frammetterſi verſo la metà dell' Opera, mentre daranno una grande illuſtrazione, e riſchiaramento. Penſi in tanto a proſeguire a gran paſſi la ſtampa de' Concilj, co' quali avrò compiuta ogni letteraria mia fatica.

Parlai con il Librajo dell' Enciclopedia, che mi riſpoſe, ch' eſſo le ſcriverà l' occorrente.

Le ho fatto un nuovo Aſſociato alla Storia Eccleſiaſtica di Monſignor Godeau, e potrà ſpedirmi li Tomi uſciti in Carta fina, unitamente agli altri libri che mi dee mandare. Faccio fine, e mi creda ec.

(*) *Due meſi dopo mandò gli altri tre rimanenti, e così ſupplì con gloria a tutti gl' impegni ſuoi.*

EX LIBRIS PROVINCIAE PRO STUDIO THEOL. S.S. CORDIS JESU.

1761. *Stephani Balluzii Tutelenſis Miſcellanea novo ordine digeſta, & non paucis ineditis Monumentis, opportuniſque animadverſionibus aucta, opera ac ſtudio Joannis Dominici Manſi Lucenſis.* Lucæ 1761. Apud Vincentium Junctinum, ſumptibus Joannis Riccomini. Tom. 4. in folio.

1762. *Hiſtoria Eccleſiaſtica variis colloquiis digeſta, ubi pro Theologiæ Canaidatis res præcipuæ non ſolum ad hiſtoriam, ſed etiam ad dogmata, Criticam, Chronologiam, & Eccleſiæ diſciplinam pertinentes per breves interrogationes & reſponſiones perſtringuntur, & in præclaro ordine collocantur: Opus novem tomis comprehenſum auctore Fr. Ignatio Hyacintho Amat de Graveſon ſacræ facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo Ord. FF. Prædicatorum. Editio noviſſima luculentiſſimis additionibus, perpetuiſque adnotationibus illuſtrata, & continuatione uſque ad Annum MDCCLX. locupletata a P. Joanne Dominico Manſi Congregationis Matris Dei Lucenſi.* Venetiis ex Typographia Remondiniana.

Opuſcula nonnulla hic adnectimus, quæ alia etruſco ſermone ſcripta ſunt, alia latinis literis.

1753. *Diario Sacro Antico, e Moderno delle Chieſe di Lucca compoſto già da un Religioſo della Congregazione della Madre di Dio, riveduto ed accreſciuto dal P. Gio: Domenico Manſi della medeſima Congregazione.* In hoc libello ſuis civibus perutili non vulgare pretium habent quæ ibi afferuntur ex antiquioribus monumentis tum Archiepiſcopalis, tum Canonicorum S. Martini Archivi deprompta, quæ peculiares liturgias Eccleſiæ Lucenſis exprimunt, & obſcuriſſima Epiſcoporum Chronologiam illuſtrant.

Auctor hujuſce Opuſcoli fuit primo P. Gabriel Grammatica ex eadem Congregatione, qui ſæpius Lucenſibus prælis novis ſemper additionibus auctum ſubmiſerat. In editione 1734. necnon 1736. a Manſio hæc confecta legitur diſſertatio. *Diſſertazione in difeſa del primato nella Criſtianità di Toſcana della Chieſa di Lucca.*

1755. *Succinto ragguaglio della Vita di Catterina Biagetti contadina dello Stato di Lucca Terziaria Franceſcana ſcritta dal P. Gian-Domenico Manſi della Congregazione della Madre di Dio ſuo Confeſſore.* In Lucca 1755. per Giuſeppe Salani.

De inſigni Codice Caroli Magni ætate ſcripto & in Bibliotheca Majoris Eccleſiæ Lucenſis ſervato commentarius. Extat in Opuſculis P. Calogerà Tom. 45. pag. 73. ad 223.

In nova editione Commentariorum in Sacram Scripturam P. Auguſtini Calmet additiones quaſdam ab Auctore è Nancis tranſmiſſas Gallice ſcriptas nec adhuc vulgatas, Manſius latinas reddidit, & inſerendas ſuis locis Typographo tradidit. Prodiit hæc editio Anno 1752. Typis Nicolai Coleti Venetiis.

Ne quid ſilentio prematur, hic ſubdimus etiam animadverſiones nonnullas appoſitas Dictionario Enciclopedico Lucæ recuſo, ad ea loca in quibus dogma Catholicum declarandum, aut ab erroris ſuſpicione vindicandum eſſe videri poterat, quas perſequi deſiit, cum non ſatis omnibus probari ſuam operam intellexerit.

Dedit pariter Apologiam pro ſua de Epochis Conciliorum Sardicenſis & Syrmienſium ad Cl. Virum Ephemeridum eruditorum, quæ Romæ vulgantur, Auctorem Anonymum Joannis Dominici Manſi pro diſſertatione ſua de Epochis Conciliorum Sardicenſis, & Syrmienſium Apologia Lucæ edita 1747.

Joannis Dominici Manſi Clericorum Regularium Matris Dei Lucenſis pro ſua de Anno habiti Sardicenſis Concilii ſententia ad V. C. P. Thomam Mariam Mamachium Caſanatenſis Bibliothecæ Præfectum Aſſertio altera. Lucæ Typis Joſephi Salani, & Vincentii Junctini.

Epitome Doctrinæ Moralis & Canonicæ ex Conſtitutionibus aliiſque Operibus ſ. r. Benedicti XIV. excerptæ a P. Joanne Dominico Manſi. Epitome hujuſmodi addita eſt Theologiæ Ligorii excuſæ typis Remondinianis anno 1763.

A P. Friderico Lucenſi, Rectore Generali Congregationis Matris Dei in ſuo libro de Scriptoribus Congregationis ejuſdem, de Joannis Dominici Manſi Operibus ineditis §. 2. indicatur opus *de Ortu, & progreſſu Fidei Chriſtianæ*, quod nos omnino latuit. De hoc opere affertur Vinciolus in ſua Epiſtola ita ſcribens. *Omittam alia, quæ a te expectantur non minus elaborata, ut opus præcipue omni laude digniſſimum de ortu & progreſſu Fidei Chriſtianæ.*

Ad manus inter alia ab ipſo exarata, diſſertatio venit, ita inſcripta *de Catholicorum, & Hereticorum Martyribus, ac Martyrio.* In ea diſſertatione notas quibus

veri

veri Chriſti Martyres diſtinguuntur eleganter & nitide aſſert, & luculenter hæreticorum, quos ipſi jactant Martyres, ex hiſtoria adducit, & quantum a vera Martyrii Laude abſint demonſtrat.

In eodem libro Epiſtola etiam notatur *Admodum R. P. Danieli Concina Ordinis Prædicatorum data*. Edita Lucæ Typis Joſephi Salani & Vincentii Junctinii in qua ſibi objectas cenſuras ad ſuum *de Caſibus reſervatis* &c. tractatum diluit, ac defendit. Ibidem etiàm a diligentiſſimo auctore notatur quod idem P. Daniel Concina in opere edito Venetiis, non Lucæ anno 17 5 cui titulus, *Eſplicazione di quattro paradoſſi* &c. paradoſſo V. pag. 47. n. 23. ſermonem habens *de Tractatu de Caſibus* &c. §. 1. n. 1. hæc habet. *Il libro del P. Manſi fu dinunziato alla Sagra Congregazione dell' Indice. E' ſtato meritevole della proſcrizione: E quando non lo ſtampi ſpurgato da molte propoſizioni falſe, e ſcandaloſe s'intende (come è notorio in Roma) iſſo fatto condannato*. Has iniquiſſimas maculas ita Manſius diluit, ut tantum abfuit ut a ſapientiſſimis illis Patribus proſcriptus fuerit, quin potius cum laude fuerit permiſſus. Extat Epiſtola reddita Manſio ab eodem Secretario S. Congregationis Indicis, uti appellatur P. Ricchinio ſub die 1. Auguſti 1750. Quæ hic ſubditur. *Era dovuto alla ſingolariſſima ſtima che ho di V. P. M. R. e della Congregazione il paſſo da me fatto al Sig. Cardinale Tamburini, per ſalvare da ogni pericolo il di lei libro, onde ella non deve ſapermene grado alcuno: devo ben io ringraziarla, ſiccome faccio divotamente de' corteſiſſimi ſentimenti con i quali meco ſi eſprime...* Eadem fermè reſcripſit ſub eadem die 1. Auguſti 1750. Cardinalis Beſozzius. *Deve V. P. attribuire al ſuo merito, ed al concetto che qui ſi ha della ſua Virtù, e non a' miei uffizj, li quali per altro ho intrapreſo molto volentieri, l'eſito felice della ſua cauſa intorno al libro de Caſibus Reſervatis* &c. Cardinalis denique Gentili, ne alia teſtimonia afferam, hæc & ipſe in Epiſtola ad Manſium reddita die 29. Julii 1750. ſcribit. *Entrando a miſura della particolare ſtima che nudriſco per la perſona di V. P. a parte di ogni ſua letteraria ſoddisfazione e convenienza ho provato molto piacere, che non ſia per farſi più la motivata relazione del ſuo libro per cui, e per il benemerito Autore goderò del pari di potere ſempre con frutto impiegare ogni mia più efficace e dovuta aſſiſtenza.*

FINIS.

ORATIO

HABITA IN SEMINARIO LUCENSI X. CAL. JUNII MDCCLXIV.

CUM PRIMUM AD ILLIUS URBIS ARCHIEPISCOPALEM SEDEM ASCENDIT

JOANNES DOMINICUS MANSI

CONGREGATIONIS MATRIS DEI TOTO ORBE CLARISSIMUS.

SI imago animi vultus eſt, PRÆSUL AMPLISSIME, & indices oculi cupiditatum, ſtudiorumque intimorum; ex intenſione frontis, & conjectu luminum in me plurimorum, mirari admodum pleroſque ſuſpicor, quod nos Adoleſcentes, qui propter ætatem neque ad inveſtigandum ſatis acuti, neque ad ornandum uberes, neque multa ad intelligendum ſumus præditi ſagacitate, & celeritate ingeniorum, humeris noſtris tantum oneris in laudatione tua poſitum conemur ſuſcipere, quantum nec robuſtus quisque multam dicendi experientiam, uſumque habens rerum maximarum, poſſit cum dignitate ſuſtinere. Quin geſtu ipſo, & veluti digito innuere nobis velle videntur in tabula illa benè picta, & hìc ad memoriam poſteritatis collocata vim, & copiam tantam Librorum, quos Tu Ipſe ſcripſiſti, ſuo ordine una cum tui imagine diſtributam; ut illinc ſpecies quædam aſpectu penè terribilis objiciatur, quæ ingenti ſplendore divinæ ſapientiæ, & doctrinæ tuæ undique circumfuſa Adoleſcentiam noſtram percellat, & à ſuſcepto conſilio, veluti quodam impetu, pulſuque deterreat. Quomodo vero, inquiunt, vos, Pueri, afferre in medium aliquid licet induſtria veſtra circumlitum, quod jam Ipſe de ſe non dixerit, quod non ſua ipſa monumenta teſtentur, quod communis fama, & vel ſermo hominum exterorum non longè, latèque diſſeminarit? Arrogantis eſt igitur dicere hoc tempore; rectè de ſe, ſuisque viribus ſentientis ſilere: concedat uſus, & conſuetudo, ſi quæ hactenus fuit, dum, non poteſt ſine periculo reprehenſionis teneri. Ergone quæ res invitamento adhuc & excitamento fuit, proh ſubito impedimento ſit, & offensæ? Ergo quia immenſum quiddam, & infinitum ſentiunt homines in laude tua, adeo ut non modo tenuitas noſtra, ſed ne ulla quidem ubertas ingenii, nullum etſi incredibile genus orationis accedere illuc, imo nec aſpicere, & aſpirare poſſit: iccircò vel in primo aditu, veſtibuloque labatur oratio, multitudinis perculſa clamore monentis eam non poſſe tantos curſus conficere? at non idem frontis tuæ indicium, non hæc clamitant iſti oculi; alia profecto vox oris, & vultus tui. Erumpit, erumpit inquam iſtinc ea, quæ antea in nos ſemper fuit humanitas, & ſuavitas illa mirabilis, cui, quod nunquam fere apud alios, ex dignitatis acceſſione accretio dulcedinis facta eſt. Hæc nos ſinit bono indulgere animo, & conceptam intime prædicationis tuæ voluntatem emittere tandem, vel cum periculo ſatietatis. Inſtar Parentis optimi, qui lubens circa ſe patitur digladiari cum ſirepitu puerulos filios; ut ex umbratili illa pugna cujusque indoles extet, & quis audacior, quis fractior, quis valentior viribus, quis ingenio ſolertior appareat. Quid? O pluſquam paterni amoris argumentum! Non modo laudes ſinis hauriri tuas, ſed & earum aperis fontes uberrimos, non quidem tui cauſa tanquam inanis gloriæ cupidus, quam nunquam amaſti, ſed communi omnium maxime Eccleſiaſticorum, quos ad eandem contentionem laboris, eandemque rationem ſtudiorum domeſtici exempli vis, & efficientia poteſt allicere. Et quanto id validius modo, cum ipſius Eccleſiaſtici Ordinis Principem, & Ducem Eundem, quem tot Scriptorem Librorum, tantæ pareatem eruditionis, tot tantorumque auctorem monumentorum habemus? Sit igitur magnus campus, ſit infinitus, immenſus; at eſt apertus ad laudem; at ſi minus glorioſa, juſta tamen, & debita excurſio, quin & propter exempli utilitatem ſalutaris: vix enim fieri poteſt, ut tot præclare factorum amplitudinem, dignitatemque imitatio aliqua non conſequatur.

Obvium quidem ad intuendum, & ad contemplandum perſpicuum fuit Ornamentum illud, non modo dignitatis, ſed & virtutis Inſigne, quod præter cætera Summus Hebraicæ Gentis Sacerdos gerebat in pectore veluti monile quoddam à collo pendens, & è monili veluti bulla gemmis diſtincta clariſſimis, in medio pictas opere Phrygio dnas voces habens, quæ Latine DOCTRINAM ſonant, & SANCTITATEM. Ex quo omnibus bene veritatem intuentibus facile erat cogitatione complecti, debere Pontificem, ſecretis penitus vitiis, omnium laudum, maximè vero ſcientiæ, & virtutis lumine accendi. Hæc ſpecies objecta extrinſecus ad interiorem mentis habitum pertinebat, non modo illorum veterum, ſed & noſtrorum Antiſtitum multo magis, quo ſanctior eſt muneris functio, & pubiicæ religionis, ſalutisque animorum propior cura; adeo ut quanto quis eo ornamenti genere reliquis præſtat modo, tanto melius magnitudinem Imperii, & Nominis dignitatem ſuſineat; beatiſſimique ſint illi, qui Pontificem habent iiſdem partibus expletum undique, & cumulatum.

An quærat hic *Urbs Luca* num ſit ejuſmodi novus antiſtes ſuus? Proh ſuperi! id quærat *Urbs Luca*, quæ non peregrinum Illum ſortita eſt, ſed Civem ultrò in hanc ſortem aſcivit, non aliundè accerſitum, ſed hic ex Patricia Gente ſuſceptum, hìc ingenue altum, atque inſtitutum, & è ludo ipſo, & pueritiæ diſciplina in Religioſam Domum ſummis, & eruditiſſimis viris affluentem profectum: tanto ingenio, tanta memoria, tanto diſcendi ardore, tantaque juvandi cæteros cupiditate in ſtudiis penitioribus, ut vel extrema adoleſcentia docendi ſacra Dogmata manus honorificentiſſimè tueretur? *Urbs Luca*, quæ Illum juvenem adhuc mirata eſt in publicum edentem Sacrarum Literarum ſeriem univerſam cum interpretatione rerum omnium Latine redditam, quæ antea Gallice legebatur; itemque duos earum Libros, quæ in quæſtionem venire poſſunt cum magno ad Indicem ſupplimento, ſimiliter in Latinum converſos? Subinde plures Theologiæ morum tum aliorum vel emendatos, vel auctos, tum ſuum de peccatis, quæ ſibi Epiſcopus apud nos voluit integra reſervari? Paulo poſt totum *Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ* per ſæcula bene multa diffuſum Opus, notationibus temporum, & promiſcuis animadverſionibus diſſeminatum? Hinc *Caſtruccii*, & *Mathildis* res geſtas cum additamento ex fontibus reconditis hauſto: hinc *Pii Secundi* P. M. Orationes, quæ nondum lucem aſpexerant: hinc *Balutii* monumenta in ordinem digeſta: hinc *Fabricii* Bibliothecam quamplurimis ſcriptorum nominibus auctam hinc additiones *Annato* factas, *Graveſonio*, *Thomaſinio*, *Doujatio*, *Natali Alexandro* graviſſimas: hinc collectas, & in ſex volumina diſtributas ſanctiones multas ubique terrarum per Eccleſiam in Conciliis omnis generis latas: hinc denique eaſdem in novas editiones traductas, & ſuo loco perbelle, & apte diſpoſitas? *Urbs Luca*, quæ, ſi mores ſpectes, vidit Eum apud ſe integerrimi ſemper, & religioſiſſimi viri opinione florentem; adeoque ſibi à plerisque vel è ſummis Poteſtatibus delectum moderatorem animi, datum Cenſorem Libro-

brorum, Inſpectatorem rerum Monaſticarum, & Eccleſiaſticarum, propoſitum ſibi à ſuis tanquam exemplar veteris diſciplinæ, ab omnibus ſapientia, & virtutis? Et quærat *Luca* num & moribus, & doctrina perfectus ſit Antiſtes ſuus, & quid beatitudinis poſſit ſibi ab Eo jure optimo polliceri?

Illuſtriora hæc ſole ipſo ſunt: cum MANSI nomino, mihi videor dicere omnia, & ſumma. Quærendum igitur potius, quid præcipua quæque geſtarum rerum poſtulaverit ab Eo laboris, eruditionis, & omnis generis Literaturæ. Quo in loco fortunam mihi ipſe gratulor meam, qui tuis pene verbis loqui poſſum, PRÆSUL SAPIENTISSIME, & in medium explicare ea, quæ Tute de ſcriptis tuis in limine quorumcumque Operum attuliſti. Et quod ad Interpretationem illam Sacrarum Literarum Latine redditam: Senſiſti Ipſe quidem nullum adhuc ea de re proditum Commentarium, qui foret numeris omnibus abſolutus: tenebas plures doctiſſimos viros uni aut alteri earum parti operam navaſſe cum laude: præclare tractaſſe ea, quæ ad Geographiam ſpectant, *Bonfrerium*, *Clericum*, *Relandum*, *Bochartum*: hunc itidem de animantibus ſacris: De veſtimento veterum Sacerdotum largiter *Braunium*: uberrime *Maſium* in Joſue: In Pſalmos *Muiz*: in Ezechielem *VVillalpandum*: unum, qui omnia ſcite complectere tur, cui nec prophana erudito, nec linguarum penitior ſcientia, nec cenſorium judicium deeſſet, qui ſervare modum, & juſtis finibus contineri, & temperanter uti noſſet ingenio, deſiderari. Verum vix in manus inciderunt *Calmeti* V. C. commentaria, ac uni huic datum vidiſti, quod nondum alteri. Videre veto, ac verſionem in Latinum ſuſcipere una cum emendatione, expolitione, exornatione conjunctam, idem fuit: *Inſitus ille meus in ſtudium Sacrarum Literarum amor*, Ipſe inquit, *diutina conſuetudine factus validior, & initum jam conſilium juvandi noſtros in eo genere eruditionis, in hanc me ſubito dimicationem objecit*.

At quanta dimicatio hæc ſubeunda, Dii boni! Quæ immenſitas latitudinum, longitudinum, altitudinum. Quod mare ſcopuloſum, profundum, in quo veluti adverſo agmine facto iuctantur venti, & undæ quaſi æſtu quodam effervent, & huc accedunt modo, modo illuc recedunt! Quid cum Tibi & incerto curſu, & maxima hyeme navigandum? Omnia vincet amor communis boni. Et vicit quidem, Auditores, magnificentiſſime vicit Jamdiu extat Opus integrum, expolitum undique, limatumque, certa doctrina refertum, omni undique affluens eruditione: non ita fuſe extentum, ut legentes deterreat, nec contractum adeo, ut eorum mentes cumulate non expleat. Ceſſet igitur MANSI, & præclare ſecum actum videns, ſuo bono fruatur, tandem in molli otio quieſcat. Ut quieſcat, ut otioſe vivat MANSI? Dixerat Ille olim: *Utinam quod de Sacris Literis per nos inchoatum jam, tandem felici exitu perfectum eſt, decem voluminibus editis, idem & in Eccleſiaſtica Hiſtoria eruditus aliquis aggreſſus efficeret, ut ex graviſſimis Animadverſionibus Norifii, Pagii, Tyllemontii, Dupinii, Nourrii, ac doctiſſimorum virorum, qui ſcripta omnia SS. Patrum ediderunt, inſtauratam Eccleſiaſticorum Annalium ſeriem haberemus*. Quod cum diceret, jam complexam animo tenebat Ipſe ejuſmodi renovationem. Jam notaverat locos omnes, qui forent exornandi, qui emendandi, qui ſupplendi, qui ex inordinato in ordinem ducendi: Jam viderat Monumenta omnia, quæ poſt V. *Baronii* primi Annalium Parentis clariſſimi mortem prodierant, vel quæ ipſius *Pagii* acerrimam aciem effugerant, utpote in locis adhuc ſepulta tenebricoſiſſimis. Detexerat Concilia multa, quæ vel alter omiſerat, vel alter non ſuo loco poſuerat. Percurrerat duo *Peterſeii* volumina, tria *Baluzii*, quinque *Mabillonii*, ſeptem *Lunigii*, novem *Martenii*, & *Durandi*, viginti ſeptem *Muratorii*, triginta & octo a *Bollando*, ejusque Sociis, quæ Sanctorum Acta continent, elaborata; inſuper *Anecdota* omnia quæ vocant, *Eccardi*, *Baſnagii*, *Cotelerii*, *Leibnitii*, *Dacherii*, *Tollii*, *Grabii*, *Peziorum*, & aliorum novem, quos Ipſe nominatim recenſet. Hæc, inquam, omnia intentis luſtraverat oculis ſingula veluti cribro ſubcreverat, excripſerat, quæ ſibi facerent, codices magnos earum rerum impleverat. O ſi vidiſſes ingentem illam ſcriptorum ſtruem, illam ornamentorum vim uno in loco congeſtam: quænam magnifico opere excitanda moles, dixiſſes, quanta munitione ſepienda, quanto intercludenda vallo, in quantum faſtigium attollenda? Architectum quæris, qui faciendo operi manum admoveat? Ecquis tantus Artifex, qui te melius, te citius poſſit ejuſmodi ſubſtructionem ad Cœlum uſque pertingentem fabricari? Nullus profecto fuiſſet, Auditores, nullus tantus machinator, & opifex, qui cum pari artificii, celeritatis, & pulchritudinis laude conficeret.

Recte Typographus ſub Præfatione, tanquam in poſte Templi, inſcriptum voluit: *Si quo Annales bi in volumina bene triginta diſpertiti modo emicant ſplendore, ſi qua fulgent eruditione, ſi quo rerum novarum lumine illuſtrantur, id totum acceptum referendum eſt JOANNI DOMINICO MANSI: Reſtinctus certe fuiſſet ille ad hos legendos animorum ardor, niſi pabulum ſtudii ſubjeciſſet Iſte additamentis ſuis. Maxime vero continuatio rerum per Rainaldum facta ſqualuiſſet penitus horrido ſitu demerſa, niſi in tergendo, expolicndoque deſudaſſet hic Vir nunquam labore, aut ſtudii ſatietate deſeſſus*.

Veriſſime dictum: *Nunquam labore, aut ſtudii ſatietate deſeſſus*. Nam, obſtupeſcat Poſteritas, ſi præſens hæc ætas nondum ſatis grata miratur, viden' ut poſt tot curſus novum pedibus iter ingreditur, longum, ſalebroſum, deterrimum, non una lata via, & perpetua, ſed multis, itemque tranſverſis abruptum, pulverulentum hic; & æſtuoſum, illic præceps, & lubricum? Plane loquar. Res, quæ ad cognitionem Conciliorum pertinet, ab initio ad hæc uſque tempora in Eccleſia univerſe una cum ſæculis, & ætatibus hominum, eo adducta videbatur jam, ut nihil illi detrahi, nihil vix addi poſſet. Quod enim ſæculo decimo ſexto *Merlinus* fuerat duplici Libro complexus, idem opera *Crabbe* ad volumina crevit poſtmodum tria, ſubinde ad quatuor ſtudio *Surii*, ad novem conſequenti ſæculo labore *Binii*, brevi ad decem, & ſeptem ſudoribus *Labbei*, & *Coſſartii*, noſtro tandem contentione *Coleti* ad viginti & unum. Proh fidem veſtram! nonne magnum fuiſſet homini robuſto, & otioſo hæc omnia præter illa jam dicta legere curſim, & leviter tangere? At quantum igitur à primo capite ad extremum inſiſtere ſingulis, cuncta inciſe, membratimque ſciutari, ad rationem temporum, ad naturam, ſitumque locorum, ad præcepta diſciplinæ perpendere, hæc argumentis probare, illa auctoritate convellere, hæc tractu leni, duro illa expolite, totas quandoque paginas commovere, adjicere vero tanta, ut ſex ingentia volumina ſeparatim confecta ex rebus additis extent: & tamen adhuc multa ſuperſint, ut nunc temporis cum nova editio excuditur, præter illa ſex volumina in hanc traducenda, tam lauta ſupellex adſit Typographo, ut quando totum Conciliorum Opus recuſum fuerit, cum Annalium Libris do numero poſſit conrendere: adeoque ſi cum decem illis primis Sacrarum Literarum, & triginta conſequentibus Aunalium, triginta rurſus volumina Conciliorum conjungas, ſeptuaginta *Tomos*, quos dicunt *in folio* habebis ampliſſimos, quarum ſinguli dabunt tibi hunc Virum paſſim interpretantem obſcura, exornantem incondita, diſtinguentem ambigua, multiplices ſententias afferentem, nihil dubium in *Chronologia*, in *Geographia*, in *Hiſtoria* relinquentem, nova ex ſe ſe perenniter propter infinitam rerum omnium cognitionem prementem: Solis inſtar, qui dux, princeps moderator luminum reliquorum totum orbem ſuis radiis accendit, nec quicquam patitur tenebricoſum latere. O rem portenti ſimilem in omnium ſæculorum memoriam propagandam!

Poteſtis hic vos cum animis veſtris, Auditores, cogitare quanti ſudoris hæc fuerint, & quanti ſumptus, ſuſcipiendæ etenim Illi fuerunt peregrinationes in longe diſſitas oras, deliteſcendum in tenebris Bibliothecarum, tabeſcendum inter codices mendis corruptos, & membranulas lituris interlitas, duriſſimus excribendi labor exantlandus. Erravi, Auditores, erravi. Nihil Illi dulcius, nihil jucundius, quam in ejuſmodi tenebris occultari, pulvere infici, excribendo defatigari. Non ita delectantur alii conviviis, celebritate ludorum, corporis voluptatibus, ut Ipſe labore improbo, quo fallere quandoque horas, quin dies ſolidos conſuevit. Fuit in locis, in quibus nobilitas urbium ampliſſimarum, ædium regiarum magnificentia, majeſtas Imperatorum grandem Illi admirationem movere potuiſſent. Relinquebat

bat hæc aliis, ſibi aditum in Bibliothecas Regum illorum unice poſtulabat: ibi deliciæ, & amœnes ſui, ibi ſuavitates, & gaudia, ibi opes, & divitiæ, quæ in aliorum commodum parabantur. At quid longinqua loca commemoro? Propinqua nobis, & quaſi finitima eſt illa ad *D. Martini* Bibliotheca, auguſta quidem, & ſancta, locuples, & referta Monumentis pretioſiſſimis, & ſpeciatim codicibus bene quadringentis manuſcriptis, quorum Ipſi per *Canonicos Illuſtriſſimos* exemplum ſumere licuit, ſeque novis divitiis exaggerare adeo, ut, quod olim de *Origene* ferebatur, Ipſe *Bibliotheca ambulans* fieret. Et revera quoties hæc Domus, quoties ſuburbium noſtrum poſt ambulationes illas æſtivas, quibus ipſi honoris noſtri gratia libuit ſæpe intereſſe (dulcis adhuc, at amara in poſterum recordatio; nam quod datum antea, ultra non dabitur) quoties, inquam, hæc Domus, ſuburbium noſtrum vidit Eum ſedentem in medio, corona maxima exterorum, domeſticorumque virorum, ſubito, & ex abrupto ſatis multa itemque diverſa inter ſe quærentibus facere, & memoriter eiſdem verbis, quæ legerat, recitare tum *Latina*, *tum Græca*, tum *Prophana*, tum *Sacra*, *Oratoria*, *Poetica*, *Polemica*, *Hiſtorica*; ex Scriptoribus omnibus reprehendere hunc, laudare illum, æſtimare pro dignitate Libros quosque, de Theologia vero morum tam late undique ad multas horas differere, ut facultas hæc ſe totam in ſinu Ejus collocaſſe videretur?

O *Urbs Luca*, ò Libertatis Sedes inclyta, ò beata *Reſpublica*, quem tibi Antiſtitem eſſe voluiſti! Quid ii præter hanc immenſam doctrinæ copiam, uno aſpectu, uti initio, & quaſi præteriens judices ſanctitatem; quid, inquam, tam illuſtre, egregium, præclarum in omni virtutum genere, cujus ab Eo petere exempla non poſſis? Temperantiæ ne, & mirabilis in ſumma poteſtate rerum omnium modi? At non vides cum dignitate acceſſionem factam eſſe humanitatis, cum fortuna moderationis, cum amplitudine modeſtiæ, Chriſtianæ humilitatis, & lenitudinis? Amoris ne in ſalutem tum animorum, tum corporum, in publicam incolumitatem, & religionem? At non vides æſtuantem Ipſi ſub pectore flammam illam, quæ non patitur dies, noctesque niſi de extirpandis vitiis, & de excitanda virtute, & ſublevandis calamitatibus cogitare? Voluntatis in ſtudia literarum, & ea maxime, quæ Eccleſiaſticum Ordinem poliant, exornent, perficiant? At non vides hac una de cauſa ſibi oblatam Poteſtatem, cæteroquin inviſam, & ſemel, & ſæpius firmiſſime repudiatam, gratulari; quod Clericos maxime Adoleſcentes liceat in hanc muneris partem explendam impenſius commovere, & vehementius impellere? Non ſentis iccirco patienter ferre, ut de ſuis laudibus prædicetur, ideoque adductum, ut labores ſuos Ipſe per ſe carminibus exornaret: caneret quam ſummis viris carus, quam eruditis acceptus, in quos cætus literatos aſcriptus, à quot Civitatibus ejuſmodi ſocietate donatus: & me, diceret, *Roma*, me *Venetiæ*, *Perufia*, *Piſaurum*, *Coſentia*, *Fulginium*, *Auximum*, *Corthona*, *Forum Cornelii*, *Volaterræ* ſimiliter honeſtarunt, ne dum *Patria*, ubi alterius cætus ſocium, alterius ducem ſapientum agmina voluerunt? Quid ſibi hac narratione propoſitum, niſi ut quemadmodum ſcriptis, ita & exemplo ipſo, & ſpecie honoris ſui ad pugnam provocet, cuncta moveat, moliatur cuncta, ut tandem ingenia non amplius molli otio tabeſcant, nec levi, & nugatorio ſtudio implicentur verius, quam explicentur; ſed rite ordine, & ratione formentur ad illuſtre aliquid in aſpectum, & communem lucem cum ſuo, tum aliorum commodo, & Eccleſiaſtici Nominis dignitate proferendum?

Et ob id ipſum putandum præſertim Te, PRÆSUL AMPLISSIME, ad hæc uſque tempora ſervatum divinitus, toties è faucibus mortis ereptum, iſta forti, & operoſa ſenectute auctum, ſuis tandem manibus à Deo ipſo in tam ſublimi ſede locatum, ut ex altitudine iſta non inſculptam pectori extrinſecus, ſed intrinſecus inſitam, & foras ex ſcriptis, dictis, & factis tuis erumpentem veram doctrinæ, & ſanctitatis ſpeciem largiter emicantem intuentes Clerici habeant, quem pene ſequantur, quem imitentur, quem exprimant. Quod ſi commune id cæteris, præcipuum tamen nobis, quorum oculi tanto propius exemplum hoc perfectiſſimum tangunt; tantoque preſſius hæc imitationis neceſſitas urget, quanto arctiorem hìc vivendi rationem profitemur. Quin & hæc eadem imitatio majorem continebit laudationem, quam quæ verbis exprimi poſſit; probare enim tunc facto videbimur, quod modo oratione perſequimur.

FINIS.

Dicebat Joſeph Landus Civis Lucenſis, Alumnus Seminarii, Philippi Landi antea in eodem Seminario Rhetoris, nunc Rectoris Nepos.

ORA-

ORAZIONE FUNEBRE

IN COMMENDAZIONE

DELL' ILLUSTRISS. E REVERENDISS. MONSIGNORE

GIAN-DOMENICO MANSI

DELLA CONGR. DELLA MADRE DI DIO PATRIZIO, ED ARCIV. DI LUCCA

Recitata il dì XXX. Settembre MDCCLXIX. nel Giorno della ſua ſolenne Depoſizione

DALL' AB. CRISTOFANO MATTEO MARTELLI LEONARDI

Maeſtro di Eloquenza nel Seminario Arciveſcovile.

AHi viſta, piena d' orrore, e d' affanno! E queſto è l'auguſto Tempio, terrena Geruſalemme, che, quaſi reale Spoſa, in altri tempi io vidi lieta, e con faſto abbigliarſi a pompa, e d' oſtro, d' argento, e d' oro riccamente veſtita far di ſe vaga moſtra al Divino ſuo Spoſo? Queſto è quel Tempio, a cui, pochi dì andarono, io vidi in lungo maeſtevol treno l' almo SENATO, e l' affollato popol Lucchese tripudiando concorrere, mentre all' intorno in maniera giuliva, e trionfale e le ſonore trombe, e i timpani militari, e i ſacri bronzi ſuonavano; e le interne pareti d' armonioſi concenti, di feſtevoli cantilene, inni giulivi echeggiavano ſoavemente, e per mano de' Sacerdoti pompoſamente adorni, ſovra gli Altari di faſto, e di dovizia veſtiti, e fregiati l' incruenta immolavaſi Eucariſtica Divina Vittima? Oh! come nel volger di pochi giorni (che in breve cangiano le umane coſe) e tanti oggetti ridenti, e tante cagioni di giubilo in un lacrimevol ſpettacolo, in una ſorgente di dolore, e di pianto ſonoſi in ſtrana guiſa rivolte! Sparì dalla bella figlia di Sion tutto il ſuo maraviglioſo decoro: il vivace color ſalubre le venne meno ſul volto; e quaſi vedova ſconſolata in nero lugubre ammanto, di diletto in vece, preſenta agli occhi miei triſtezza, e paura. Il lungo, rotto, lentiſſimo ſuono de' ſacri metalli mi rimbomba ſul cuore, e mi sbigottiſce. Le patetiche melodìe, i canti manchevoli, i Sacerdoti gementi, il volto ſquallido de' primati, del folto popolo, che mi circondano, il funeſto barlume di quelle fiaccole, oggetti ſon tutti, che ovunque rivolgami il guardo, mi ſcuotono di raccapriccio, e di orrore. Ma che forſe del sì grave, e pubblico lutto è ingiuſta, e ſconvenevole la cagione? Ah che ſe il guardo umiliato innalzo alla cima di quella funeſta mole, e veggio là sù giacerſi la fredda ſalma del Nobile, Saggio, Virtuoſiſſimo GIO: DOMENICO MANSI, inclito voſtro Concittadino, e amantiſſimo Paſtor voſtro non meno, che mio, ahi ch' io rimango convinto, che ſiccome al cader del paſtore, tutto ſi ſcompiglia, e diſerta il gregge, ed ogni valle, ogni luogo al lamentevol balato delle ſmarrite Pecorelle piange, e riſponde; così ben ſi debbe a tanta perdita l' univerſale coſternazione, e deſolamento. E perchè la ſola eloquenza nel pubblico lutto mancava, non ad eccitare (che nella morte del pubblico Amore inutil ſforzo ſarìa) ma a prender parte nel pianto altrui, a me ſi è dato il grave incarico di farmi interpetre del ſuo dolore. E come che io mi veggia, che al merito per ſe medeſimo, ed alla virtù ſovragrande di un tanto Principe, non più opportunamente l' eloquenza debbe delinearſi, e colorarſi de' tratti più lugubri, animarſi de' più compaſſionevoli modi, ed affetti; quanto adoperarmi io non deggio di lei debole interpetre, io, che dal favore di quello ottenni, comunque l' eſerciti, di eſercitarla? aperta da lungi a me la via, ad eſſergli grato in queſto, non mai da me penſato, acerbo cimento. E perchè il core e le midolle, penetrate dall' acerba ambaſcia, comune a tutti, in me hanno di ſoprappiù il colmo di quel dolore, che è miſero figlio della mia gratitudine, tuttochè non mi luſinghi di vincer colla coſtanza la forza del duol, che mi affanna, pure facciam coraggio, nè ſi defraudi l' aſpettativa voſtra, ed il merito ſuo, in riandando, io colla voce, voi col penſiero ſeguace de' detti miei qual predita abbiam noi fatta nella morte del comun Paſtore l' inclito GIOVAN DOMENICO MANSI.

TRE ſono i pregi, e le doti, che ad ogni Principe a me ſembrano convenire; sì perchè egli ſia degno in ſe dell' alto grado, a cui vien ſollevato; sì perchè ſia da i popoli a lui ſoggetti amato, e riverito: cioè a dire: nome, e concetto di ſingolar probità: ricco teſoro di non volgar dottrina; e diligente, indefeſſa operazione in ciò, che ha rapporto alla dignità che ſoſtiene: per la prima delle quali prerogative ſi rende ei meritevole del principato, che ottiene: per la ſeconda ſcuopre le vie, e le maniere conoſce, per ritenerſi con lode in quello; e per l' ultima alla dignità, che lo fregia, aggiunge ornamento, e decoro. Or queſti luminoſi caratteri, che propri eſſer denno di ogni Principe, da cui nella terrena ſocievole felicità ſi abbiano i ſudditi ſuoi a ſtabilire; con quanto più di ragione vengono eſſi preteſi dall' Apoſtolo Paolo a Timoteo, e Tito nella perſona ſovrana di un Veſcovo, che al ſegno più ſcabroſo, e ſublime della celeſte bentitudine debbe incamminare, e quaſi ſoſpingere il popolo a ſe commeſſo? Degniſſimo adunque di ogni approvazione, Veſcovo, Prelato, e Paſtore veracemente è, e dir ſi debbe colui, che di queſti ſuoi peculiari, nobiliſſimi ſegni venga notato, e diſtinto. Sia pure ſtato a profitto, e ſia a gloria perenne di queſta Repubblica fortunatiſſima, e ſia in benedizione, e mercede di quell' Anima grande, come queſti tre chiari ſegnali nel noſtro Paſtor defonto concorſero inſieme, e tal moſſer tra loro glorioſa lite, che incerto penderà il giudizio d' ognuno, che decider voglia di maggioranza. Venne egli a queſta voſtra Arciveſcovile ſpecioſa Cattedra con la coſtante, univerſal fama di ſpecialiſſima probità. Vi venne già conſumato, e maturo nella più ſoda prodigioſa dottrina. Vi ſtette (ahi! poco vi ſtette) adoperando una mirabile attività. Sicchè tutti il deſiderarono in Principe, e l' accolſero approvando, e plaudendo: tutti ſentiron, per fin che viſſe, ſoave, ed amabile l' obbedirgli: tutti videro più glorioſo il felice governo di un Paſtore eſemplariſſimo, dottiſſimo, operoſiſſimo.

Ed in fatti qual più perenne, più vera, più diſteſa rinnomanza precorrere lui poteva alla Cattedra Veſcovile? Qual' aura più favorevole ſenza contraſto recarvelo? E quando io dico, che fu perenne l'idea della ſua probità, intendo dir coſa, principalmente richieſta in un ſacro Paſtore, ed aſſai commendabile nel noſtro Defonto. Poichè per quanto uno ſiaſi adoperato a riſtorare, forbire, e radere con genere di vita ſanto, e virtuoſo le macchie, che in qualche tempo, febben lontano, vergognoſamente il notarono; ha ſempre la memoria dell' uomo, di che togliere al pregio preſente, e diminuirlo col paſſato confronto; e coſa mala giudicare, o almeno imperfetta quella, che non è libera da qualunque difetto: nella maniera, che ſulla candida prezioſa veſta di colta Donzella una benchè minima ſozza macchia ſi conoſce diſconvenire. E queſta taccia quanto più perniziosa, quanto più diſdicevole a dir ſi è in un ſacro Prelato, che il ſuo principal dovere,

re, ad ogni vizio, ad ogni vizioso correggere, esercitando; ben senza profitto altrui, e con sua vergogna il farebbe, quando ei, rampognando i colpevoli, si udisse rispondere: e tu ancora tal fosti un giorno, e tu fosti, di quel che mi accusi, accusato. Ma chi all' innocentissimo, ed integerrimo Pastor nostro una menomissima colpa poteva farsi, a rinfacciar tra le accuse? Anzi di tante virtù, che sono, qual mai non si dimostrava apertamente in Lui, e nella opinione degli uomini intimante silenzio, e vergognosa umiliazione tra le accuse, e le rampogne del contrario difetto? Deh! perchè non pos' io udir adesso le voci di quella Religione, che nella sua più tenera età raccolse, ed allevò nel suo chiuso recinto questa bennata sincera pianta, e che tutto potè spiarne il vigore, l' incremento, e le produzioni? Quella Religione là mi par di vedere adesso appiè di quel tumolo col crin sparso, ed incolto desolata, e sospirosa: e ritorcendo di tanto in tanto lo sguardo impaurito all'albero prediletto, reciso, e giacente, parmi che dica affannosamente: Ah! quando avronne io l' uguale? Ben mi ricordo con quanto trasporto, con quanta virtuosa importunità volle, ei giovinetto, venirmi in seno. Come egli vinse, quasi per scherno i ritegni, e le forze de i Parenti, e del sangue. Rimembro la generosa rinunzia, ch' ei Primogenito, e senza riserbo, fece del suo patrimonio, per vestirsi di queste povere, e ruvide lane mie, più baldanzoso per ciò che acquistava, che disanimato per quanto ei perdeva. Rammento ancora quel robusto, non mai rallentato volo, che ei tosto prese pe' i vasti spazi della più sublime virtù, onde stupivano i più provetti, e si incoraggivano i più dimessi. Mi stà ancora presente alla memoria la rigida, ed incolpabile osservanza fin della menoma delle mie leggi; l' amore appassionato alla religiosa povertà, per cui e le vesti più logore, e le celle più trascurate e discomode eran l' usata sua più bella scelta. La cieca ubbidienza ricordo, sol di se paga, per cui chinava ad ogni impero la fronte, e di cui per modo si dilettò, che, ricusata ogni preminenza sopra degli altri, antepose l' ubbidire al comandare, lo stato di suddito, a quello di Superiore; tanto, che nel grado pur di Arcivescovo, mandando lettere al Presidente Generale, volle serbare, più del costume, l' affetto sommesso, di protestarsi umilissimo figlio. Ahimè! Chi più di lui dedito alla Orazione? Chi più tenero amante della Divina Madre? Chi più ardente di zelo nella salute delle anime; incatenando indefessamente azione ad azione, con cui vedesse, potersi a quelle render giovevole? Chi più paziente di lui ne' suoi disagj, e nelle infermità? Chi più geloso della sua immacolata pudicizia, cui ancora farneticando nelle malattie guardò così, che seppe contrastare agli occhi altrui una vista, fatta omai necessaria? Chi più di lui mortificato? Io, io lo vidi, stringersi in ogni tempo al fianco un ispido sanguinoso cilicio, e so ben io, che già settuagenario, già eletto a questa Cattedra andò a presentarsi al sommo Pontefice cinto di questa tormentosissima zona. Chi finalmente più umile e men curante di se medesimo? Egli virtuoso così, benemerito della sua Congregazione, amato sovra modo da tutti, allorchè si mosse alla volta di Roma, per essere unto in Arcivescovo, prostrato la sera innanzi a' piedi di tutti piangendo tutti teneramente, implorò dal minimo fino al massimo di ogni mancanza sua benigno compatimento, e perdono. Ecco quello che dice a noi la Religione, aggravando il suo dolore colla rimembranza di tanta virtù perduta. E più cose minutamente direbbe, se non le troncasse la voce il sospiro, e il singhiozzo. Ma taccia pur ella, che la luce di un tanto uomo venne largamente a risplendere in faccia ancora del Mondo: cosicchè ciascheduno di voi potè a lungo tempo, dopo un maturo esame, restarne ferito, e abbarbagliato. Richiamate alla memoria l' importanza universale, e continua della opera sua, e francamente giudicherete, che ben doveva esser per ogni riguardo perfetto quello, il quale in ogni occasione potè essere a tutti necessario, e soddisfacente. Molti sono tra voi, che sentono tuttavia nell' animo, e nel costume la soavissima forza della Divina parola, che egli, non dallo studio, ma dal suo fervore animata, vibrava sul popolo affollato, e commosso. La vostra Città, le vicine ville spirano ancora la sana dottrina, che egli, catechizzando i fanciulli, innestò a frutto, e propagazione perpetua in quelle docili, e tenere menti. Nel suo Tribunale di Penitenza, aperto sempre ad ogni condizion di persone, chi può ridire le traccie segrete, cui egli adoperava, traccie sicure, e rado vuote di effetto, a convertire, a confermare, ed a perfezionare le anime, che alla condotta sua li commettevano? I suoi penitenti, persone nella vostra Città integerrime, e costumatissime, e quella Caterina, la di cui probità avendo egli stesso lodevolmete resa immortale, nelle lodi di lei la virtù sua non meno, che n' era stato il Direttore, venne, senza volerlo, a manifestare; tutti questi fanno chiara testimonianza, quanto più puro fosse quel fonte, da cui essi attingevan le acque, onde eran fatti così mondi, e forbiti. Chi era quegli al cui discernimento da chiccheffia fidavasi l'esame pericoloso de' figli suoi, che aspiravano a' voti migliori, se non il Padre Gian Domenico Mansi? Chi quegli, a cui si ricorreva per lume, per giudizio, per regola ne' casi dubbi, stanti a taluno a coscienza, se non il Padre Gian Domenico Mansi? Dal Padre Gian Domenico Mansi gli stessi Magistrati, per se illuminatissimi, non poche fiate tra gl' incerti pareri, e di più difficile schiarimento, addimandaron consiglio: e sicuri della sua probità non corrotta dall' amor di partito, non violata da propria dilezione, le sue risposte, quasi divino oracolo riverirono, accolsero, e s' affrettarono a compiere fedelmente.

Ma nulla più ne convince della sua singolare, e costante virtù, nulla più ne palesa la buona fama, non mai alterata, non mai diminuita nella opinione degli uomini, quanto il saperfi, che quattro de' vostri, l' uno all'altro succeduti, Arcivescovi, Calchi, Guinigi, Colloredo, e Palma (i quali io nomino con quella riverenza, che si conviene alla loro gloriosa memoria) e lui stimarono sommamente, e a lui commisero nella massima, e più malagevole parte le cure della Diocesi, e dove essi giugnere non poteano colla vigilanza, e col consiglio, si confidarono di avere assai provveduto colla accortezza, e collo zelo di un tanto Ministro. E non sappiam noi, che l' immortal Colloredo, titubante nell' animo, ad accettare l'offertagli Lucchese Cattedra, quando nel massimo ondeggiamento de' suoi pensieri udì, assicurarsi, che nella persona del Padre Gian Domenico Manfi avrebbe trovato in Lucca un valido appoggio, un braccio destro delle sue Pastorali incumbenze, allor finalmente preponderando questa fiducia, inchinò l' animo alla onorevole offerta? Sicchè se di un sì degno Pastore, se del suo felice, pacifico, e ben regolato governo, il quale è a bramare, che sia un prototipo a tutti i posteri, tu, o Lucca, ne andasti superba, e fastosa, tu istessa ne sei debitrice, e ne dei aver grado non meno a quegli, per la cui estimazione il zelantissimo Fabio si mosse a felicitarti. Che dirò poi di quella mirabile cospirazion vostra, o Padri Lucchesi, quando nelle due ultime scelte de' più ragguardevoli personaggi, che voi proponeste al Sommo Pontefice, onde riempiere questo Seggio vacante, voi in ambedue con pieni suffragi concorreste nella persona dell' adesso defonto Prelato? Io non so, che altro mai dir si possa in piena contestazione di una luminosa virtù, da tutti conosciuta, e veramente provata. Poichè in una Repubblica, dove tanti sono gli occhi principali, vegliantì sopra i costumi de' Cittadini, accorti a scoprirne i difetti, e le vere, o simulate virtù; quello certamente è superiore ad ogni eccezione, che per unanime sentimento venga giudicato saggio, retto, e da bene. Che se a questa librata pubblica scelta l'approvazione si aggiunga dello stesso Vicario di Cristo, quasi direi, che la testimonianza n'è resa poco men che infallibile. Ma che altro poteva attendere questa Repubblica, se non che Roma facilmente approvasse nella persona di Gian-Domenico Manfi, al primo leggerne il nome famoso, la vostra saggia elezione? Già fin dalla prima presentazione si manifestò del Sommo Pontefice l'aperto favore, inclinante a lui; Ma il Manfi solo mancando a se stesso, adoperati tutti gli sforzi della sua umiltà, e della non curanza di ciò, che si stima dagli uomini, potè rimuover l' animo di Clemente, e farlo piegare, mercè le sue partì officiose, nel meritevolissimo Monsignor Torre Arcivescovo eletto; stupendo Roma, trovarsi uomo,

che

che ad una dignità cotanto ambita, ripugnaſſe così, come pugnano gli altri, per conſeguirla. Ma piacque a i giuſti giudizj del Cielo, di rapire a queſta Città per morte immatura quell' Arciveſcovo, eletto non men per iſtanza del Manſi, che per voto del Sommo Pontefice; e allora fu, che dovette il noſtro Prelato alla irremovibile deſtinazion di Clemente cedere ſenza difeſa, e ſu queſta Cattedra diſprezzata ſantamente una volta, piagnendone egli inconſolabilmente, e lagnandoſi della ſua inſufficienza, aſcendere per la ſeconda. La qual nuova lietiſſima ai Padri, lietiſſima al popolo, poichè giunſe a queſte mura, parve che la Città tutta, moſſa a tripudio ſi ſvelleſſe dalle ime ſedi, e che da ogni porta, e per ogni via sboccando a torrenti la folla delle genti, empiente ogni luogo di plauſo, e di evviva, non che l'aria, il ſuolo medeſimo ne veniſſe commoſſo. Manifeſtandoſi in queſta inſolita eſultazione, che non tanto era grato il dopo molti anni acquiſtato in Paſtore, qualunque egli foſſe; quanto l'avere acquiſtato in Paſtore il già da tutti conoſciuto, e deſiderato virtuoſiſſimo Gian Domenico Manſi.

Ed ecco per qual coſtante, divolgatiſſima fama di ſpecial probità ſu queſto Paſtor Santiſſimo riputato degno di aſcendere ſu queſta luminoſiſſima Cattedra. Alla quale principaliſſima dote, e quaſi unico fondamento, ſui cui ſi debbono le dignità collocare, oh! come oppportunamente ſi aggiunſe, non ſolo a meglio condurvelo quaſi con roddoppiati vanni, ma a ſtabilirvelo ancora con ſomma lode, una ſingolare, e a queſto grado convenevol dottrina! E quivi, o voi che mi udite, qual mi ſi ſtende dinanzi agli occhi profondo ſterminato Oceano, cui dee ſolcar la noſtra Orazione. Ma vi s' ingolfi pure, chi il brama, e tutta l'altezza, la longitudine, e la vaſtità ne miſuri, che io non ho remi, non vele, non legno per inoltrarvimi. Egli ſciogliendo dal lido, ſi arreſti pure, ad ammirare il vivace, penetrantiſſimo ingegno del Manſi, e ſtupiſca, come egli poteſſe, Maeſtro a ſe medeſimo, le più ardue diſcipline Filoſofiche, e Teologiche apprendere per maniera, da poterne eſſere altrui precettore. Paſſi a fermarſi col guardo nella ſua, direi quaſi infinita indelebil memoria, e credendo a ſe ſteſſo appena, conſideri, come egli mai vi potè ſcolpire perpetuamente, e le idee di tutte le facoltà, che gli acquiſtarono il nome di letterato, e le infinite opinioni, e ſentenze di innumerabili autori letti ed appreſi; e la ſerie di tutti i tempi, de' ſecoli, degli anni, e de' momenti, e la diſtinzione di ogni perſona, di ogni fatto, che eran preſenti nel ſuo diſcorſo non meno, che ſe degli avvenimenti giornalieri della ſua patria favellaſſe. Spinga più oltre il naviglio, ed imbattutoſi in quella grandioſa mole di maſſicci volumi, altri per lui tradotti, altri raccolti, altri illuſtrati, ed altri infine prodotti dal proprio fondo, dieci Tomi in Foglio del Calmet, trenta del Baronio, altrettanti de' Concilj, quattro del Baluzio, le memorie di Caſtruccio, e Matilde, le Orazioni di Pio ſecondo, le Aggiunte all' Annato, al Graveſon, al Tomaſini, al Dujazio, al Natale Aleſſandro, la Biblioteca del Fabbrizio, i Caſi Riſervati, il Roncaglia, il Laiman, epilogato, e reſo alla Pratica, e cento altri opuſcoli quaſi per ſoverzo ſdrucciolati alla penna; imbattutoſi, io dico, in queſto gran monte di volumi, che ſtancarono, e ſtancano tuttavia i Torchi Veneti, ed i Luccheſi, inarchi per iſtupore le ciglia, nè ſappia comprendere, come egli poteſſe mai, divorar col guardo, vagliar colla mente, il ior cogliendo, rigettando la ſorfora, conciliando pareri, in viſta contraddicentiſi, decidendo ſulle ſentenze, alterandole, rinuovandole, il numero innumerabile di tanti voluminoſi Libri: come egli poteſſe, tante pergamene, tanti manuſcritti, roſi dalle età, cancellati dalle ſozzure, reſi impercettibili per vizio dello Amanuenſe, ſcorrer volando, e legger qual ſuo carattere, per iſtabilire, confrontare, e ordinare, quanto ha di più controverſo, di più diſparato la Cronologia. E che poi lo poteſſe quel Manſi, cagionevole della ſalute ne' primi anni della ſua giovinezza; involto in quotidiane brighe di Pulpito, di Scuola, di Confeſſionario, di Viſite, di Eſami, di lunghi corſi, e ricorſi viaggi, da Lucca a Roma, da Lucca a Turino, da Lucca a Vienna, e per la Liguria, e per la Lombardia, e per lo Regno di Napoli, e per cent' altre rinomate contrade; queſto è quello, che più reſta ad ammirare: ſembrando, che ad uomo appena, tutto ſacro agli ſtudj, non che a colui, che mendicar doveva i ritagli del tempo, ed i momenti notturni, dal ſonno, e dalla ſtanchezza interrotti, poteſſe venir ben fatto, quanto egli fece. Continui pure l'ardito nocchiero a ſpaziare, e chieda alla Senna, al Tamigi, al Danubio, alla Dora, al Tebro, ed all'Adria, ſe udiron mai riſuonar le lor foci del nome di Gio Domenico Manſi: ſe le produzioni del ſuo ingegno han preſſo de i loro abitanti e ſtima, e valore; e compreſo di meraviglia, al nome glorioſo feſtivamente riſpondere udrà ogni ſponda; e mormorando ſoavemente ogni flutto, che adeſſo dovrà gonfiarſi del comun pianto, moſtrerà in ſua maniera, che la fama di lui non ha più anguſti limiti del dotto mondo; che un volume, recanteſi in fronte il ſuo nome, oltre paſſa i mari: che lo deſidera ogni biblioteca: che rende ſicuro il commercio ad ogni Stampatore, e che ne conſacra alla immortalità il ſuo autore, riverito da i dotti, amato da i Principi, favorito da i Cardinali, e commendato, non ſenza mercede, da i Sommi Pontefici. Queſta è la ricca merce di cognizioni, onde può ritornare onuſto, chiunque voglia, tenerſi all' alto della ſua interminabil dottrina. Ma io barcheggiando ſu picciolo ſchifo, e in lago placido, e chiaro, anzichè eſaminarne la quantità, ſon vago piuttoſto, di farmi ammiratore della qualità di una ſcienza sì rinomata: E ben ſon pago di me medeſimo, tal ritrovandola, qual più era dicevole a quello, che aveva il Ciel deſtinato in voſtro Arciveſcovo: cioè dottrina ſemplice, e pura, dottrina ſchietta, e ſincera; non eccitante un dolce prurito alle orecchie; non tendente lacci naſcoſi ai piedi mal cauti, o non troppo ſicuri, non celante ſotto il vago aſpetto de' fiori e delle erbe odoroſe un toſſico micidiale; ma dottrina utile, e fruttuoſa, e che riſchiarando a buon giorno l' intelletto, eccitando la volontà, nella diſciplina, nel dogma, nel coſtume derivava i ſalubri benefici influſſi. E queſta lode, oh! quanto pochi arrogar ſe la ponno gli ſcrittori de' tempi noſtri! i quali, allo ingegno diſpiegando ſoverchiamente le vele, e fiduti di troppo nelle forze, per ſe manchevoli, della ragione, mentre ſi fingono di ſcuoprir nuovi mondi, non mai ſcoperti, e imperſcrutabili, o in manifeſti errori ſi avvolgono; o per malizia e parlano, e ſcrivono in modo, che de' ſenſi loro è a temere non meno, che delle ambigue riſpoſte di Apollo Delfico. Ma il Manſi, che per la profonda univerſale erudizione, per lo ſuo acutiſſimo macchinante ingegno poteva al pari di ogni altro, far plauſibile moderna pompa e di ſpirito forte, e di Filoſofo di nuovo penſare, ammainando le vele ad ogni traſporto della ſua mente, tenne le note vie, procurò di agevolarle altrui, e fuggendo ogni cieco ſcoglio per acque tranquille, e pure manifeſtanti il fondo in ogni parola, in ogni ſcritto, e ſe, ed ogni altro conduſſe felicemente alla verità. Di queſta dottrina del Manſi, rimirata in queſto proſpetto, io più mi paſco, mi diletto, e mi conſolo. Nè ſon lontano dal credere, che di queſta ſi dimoſtraſſe appieno ſoddisfatto Clemente XIII. quando, venutogli il Manſi innanti all'uſato eſperimento del ſuo ſapere, con iſpecial privilegio, con ampliſſimo encomio alla ſua dottrina, così dicendo, lo licenziò. *Luculentum de tua idoneitate habemus teſtimonium*: cioè di quella idoneità di dottrina ſincera, Criſtiana, Cattolica, e confacentiſſima ad un Arciveſcovo. E ben per te, fortunato Dominio Luccheſe, ben per lo ſteſſo Paſtore, or defonto, che quaſi egli preſago, di dover un tempo aver uopo, e contentezza di quella ſchietta dottrina, onde aveva e la mente, e le carte imbevuto, pensò per tempo a propagarla ancora nelle quotidiane ſcuole in tanti, e tanti diſcepoli, che poi trapiantati dal ſuo rigoglioſo ſeminario, ora in preſſo che tutte le parrocchie ruſticane, ed urbane, frutto di ſana dottrina producono, e lo verſan ſu i popoli, per nulla degenerante dal primo ſeme. Oh! come aſſunto egli a queſta Cattedra, dovette ſentirſi inondato l' animo di dolce ſoavità, veggendo così moltiplicato lo ſpirito della ſua dottrina; conſiderando, che per quanto dal ſuo Paſtore lontane foſſero le Pecorelle, eſſe non oſtante, quaſi lontaniſſimi prati, cui bagna, e feconda lo ſteſſo fiume diramaro in più rivi, avevan

paſcoli, ed acque ſalubri per canali, da ſe provenienti; fuor d'ogni timore d'intorbidamento, di corruttela, e di ſiccità. Nè queſto iſteſſo lieto penſiero ſaprà abbandonarlo per l'avvenire, nè non potrà riſorgere ad ogni iſtante nella ſua mente nel Cielo ancora. Poichè per quanto ſopravviveranno i ſuoi diſcepoli, e i diſcepoli de i diſcepoli, perpetuanti per ſucceſſiva tradizione il vigore della ſua dottrina; fintanto che in queſta dotta Città ſaranno aguzzati gl'ingegni dalla Accademia Eccleſiaſtica, per lui iſtituita, promoſſa, perfezionata, e di preſente dopo un qualche languore reſtituita per zelo altrui; ed egli di ſe medeſimo, e del vantaggio di queſta Diocesi, preparato da lui, dovrà compiacerſi; e non pur noi viventi, ma i noſtri poſteri inſieme ammireranno la ſana, la perpetua dottrina di queſto dottiſſimo Paſtore. Degno ben era adunque, che un uomo per tanta virtù luminoſo, per tanta erudizione impareggiabile; non rimaneſſe più nella aſcoſa condizion di privato; ma che finalmente quaſi gran candelabro, poſto ſovra del moggio, tramandaſſe luce dall'alto, per meglio diffonderſi a benefizio degli abitanti nella caſa di Dio. Eccolo pertanto innalzato a queſtu ſublime Cattedra Arciveſcovile. Ecco veſtito degli altri arredi Sacerdotali quel gran Sacerdote, che già nel ſuo Razionale dell' Urim, e Tummim, cioè di perfezione, e di dottrina andava adorno, e fregiato.

E pare a me, che per iſtimarſi ben collocato queſto onor principale nella perſona del Manſi; per credere, che più d'ornamento dal Manſi alla Cattedra, che dalla Cattedra al Manſi ne veniſſe allor compartito, doveſſero baſtare con traboccanza quelle due ſingolari doti, che noi riconoſcemmo fin quì: per le quali e potevaſi fare perfetto eſemplare di probità al gregge commeſſogli; ed alla erudizione, al diſinganno, al nutrimento ſuo, mercè di una ſcienza integerrima, adoperare. Ma ſe d'altronde alla retta cognizione di quello, che in tempo acconcio, e opportuno ſi reputa bene, e giuſto a farſi, ſi aggiunga l'azione iſteſſa dalla propria mente diretta, e il noſtro Paſtore egregio, non accorto legislatore ſoltanto, ma fattore lui ſteſſo delle leggi del ſuo intelletto; non intelligente alla più delle ottime, e ſane maniere, ma eſecutore, ed operatore di quelle riguarderemo, deh! ſe Dio vi ſalvi a qual ſplendor più brillante poteva egli recare l'onor del Bucolo, ed il fulgor della Mitra? Convinto egli dalla grandezza dell'animo ſuo, e dalla vera ſapienza, che quello ſolo veracemente è principe, il quale e gli animi giunge, e le perſone de' ſudditi a dominare; e che non al ſopracciglio minacciuſo, e ſevero; non al tuono imperioſo delle parole; non al diſprezzo ributtante degl'inferiori, ma alla ſerena dolcezza del volto, e dell'animo, alla facilità luſinghiera del tratto, volontarj ſi arrendono i cuori; giudicò, eſſer legge principaliſſima della ſovrana dignità, intelligenza primaria della ſua mente, ed operazione la più incumbente al ſuo carico, il trionfare per queſta via ſugli animi e ſulle perſone ſoggette, per dirigerle, a ſuo talento, ove tornaſſe meglio l'indrizzarle. Ond' ei ſi abbaſsò e ſi addomeſticò per maniera, adattandoſi ad ogni qualità di perſona, che eſſendo egli pure per dignità ſuperiore a tutti, pareva ſovente nella familiarità del diſcorſo, nella uniformità de i pareri, nella affabiliſſima converſazione pari a qualunque perſona volgare. Chi, per alto o per umil che foſſe, chi mai vi fu, ſu cui non ſcendeſſe il ſoave riſo della ſua bocca? Che non foſſe allettato dalla dolcezza di ſue parole? Che non s'incoraggiſſe a venire a lui? Chi può nominarmiſi, che dimandato, non otteneſſe ad ogn'ora facile acceſſo? Che parlando, non foſſe benignamente aſcoltato? Che, interrogando, e pregando, non ne riportaſſe riſpoſta, promeſſa, ed eſaudimento; e che, non eſaudito, dolce per la ſua bocca non ſentiſſe fin la ripulſa? O Dio immortale! Quali e quanti eſempj tanto maggiormente ſtupendi, quanto renduti più rari di amorevolezza, di carità, di compaſſione abbiamo veduto noi cogli occhi noſtri nella perſona del noſtro Prelato! Quando, ſpiate egli le malattie, le agonie di ogni perſona o nobile, o plebea, lui vedevamo recarſi alle loro caſe, ed ajuti ſpirituali, e corporali diſtribuire graziosamente. Ed io medeſimo non poſſo già ſenza un intimo ſenſo di confuſione inſieme, e di tenerezza, non poſſo non ricordarmi, che, giacendo pericolante in letto, per ben due volte vidi l'umile tetto mio penetrare, appreſſarſi oſpitalmente alle coltri del mio dolore (ah! che dirlovi non poſs'io, ſenza piagnere, e ſinghiozzare) queſto gran Pontefice appreſſarſi vid'io, queſt' Unto del Signore, e il proſternato ſuo ſervo racconſolar per maniera, che gli agitati, e farnetici ſpirti miei parte di quel ſollievo ſentivano, che cercavano invano dall' arte, e dalle medicine. Ma tempo è omai, che l'altro effetto d'amore, la liberaliſſima munificenza ſua prenda luogo nel mio ragionare; quella, che fuor d' errore può dirſi l' affetto ſuo predominante: quella, che talora impotente alle ſue funzioni, in anguſtia l' animo, in ſoſpiri il petto, in lacrime gli occhi all' ineſaudito clamor de' poveri gli fece rivolger ſovente: quella alla fine, che ſola ſola il fè deſioſo di ſcarſe monete, e di tutti i teſori dell' Univerſo. A voi, a voi mi appello, o mendichi, o Donzelle orfane, biſognoſe, o famiglie liete una volta, e poi ridotte a paſcervi tra la vergogna del pane del voſtro dolore, voi dite, ſe io dica il vero. Non foſte voi quegli, che a torme affollandovi al ſuo palagio per ogni dì, con quella iſteſſa ſicurezza, con cui al voſtro granajo, al teſoro voſtro fareſte andati, quindi ne ritornavate ſempre lieti di liberali elemoſine? Non foſte voi quelle, che l'onestà voſtra, ridotta a grave cimento, poneſte in ſalvo col di lui pronto opportuno ſuſſidio, e di dote per lo Matrimonio, e di alimento per lo Monaſtero? E voi Famiglie onorate, e miſere inſieme non foſte quelle, che per meſi, per anni vi ſoſtentaſte di ciò, che ſegretamente vi veniva da lui Religioſo, da lui Arciveſcovo in rilevanti ſomme di venti, di quaranta, e fin di cinquanta Scudi per ogni fiata. Parlate pur francamente, parlate: ciò ch'era bene occultare, lui vivo, meglio è il rivelare adeſſo, lui morto. E quando, egli reſtituitoſi da Roma a Lucca già unto in Arciveſcovo, voi pezzenti vi affollaſte al ſuo cocchio, additandogli il voſtro biſogno tra le voſtre congratulazioni, deh! ditemi, qual ne aveſte riſpoſta? Se nel dirlo temete, d'intenerirne troppo, ciò non mai vi ritenga, che in queſto giorno di tanto dolore il pianto non vuol miſura. Egli meſſo in mezzo da queſta vil calca di gente, cui guadagnata avea già colle ſue caritatevoli profuſioni, più lieto del ſuo trionfo, che i Ceſari, piagnendo per tenerezza, così ripreſe. *Figli amatiſſimi. Pregate il Cielo, che io viva; e ſe mi verrà fatto, di uſcire da quelle anguſtie, che ſtrettamente mi premono, tutto quello, che avrò, farà voſtro.* O ſpirito di carità, di munificenza ſingolare! E ben tutto fu voſtro mai ſempre: poichè non in luſſi, non in addobbi, non in morbidezze, non in lauti conviti, non a grandezza de' parenti diſſipò le annue entrate; ma tutto quello, che da un modeſto equipaggio, da una maſſerizia non ſordida, da una menſa frugale, dalla quiete dei debiti ſopravanzogli, fu tutto quanto per voi: coſicchè, eletto egli Veſcovo, per tante ſomme di denaro, ritratto dalle ſue vegliate carte, non più d' uno Scudo trovò eſſer l'avanzo della ſua liberalità: e morto adeſſo Arciveſcovo ..... Deh! permettetemi, che da queſta troppo penetrante immagine io ritorca il penſiero, eſſendo a voi noto, com' egli è morto, e laſciate piuttoſto, che io più a volo, che a corſo le altre azioni ſue delibi per ſaggio. Saggio dello zelo ſuo verſo delle anime a ſe confidate fu la ſua preſenza al Confeſſionario alla richieſta di chicchеſſia; e l' impazienza, e la fretta, che dieſſi della Viſita Paſtorale, cui egli in poco più di tre anni quaſi conduſſe a termine, non laſciando angolo della ſua vaſta Dioceſi ſenza del ſuo provvedimento. Saggio dell' amor ſuo rapporto a Dio, e furono i quotidiani ſuoi Sacrifizj, finchè lo potè, e le quotidiane Comunioni, quando laſciò di potere; e fu l' aſſiſtenza d' ogni dì, talvolta a più d' una Meſſa. Furon le viſite giornaliere a i ſacri Templi; il ſuo ritiro d' ogni giorno, e per più ore alle ſante meditazioni; la ſua aſſiſtenza alle Prediche, ai ſacri Uffizj; la compoſtezza, la divozione, nell' eſercitare le ſacre Funzioni. Nel che pregovi, a richiamare alla mente quelle due ultime Proceſſioni, una a dimoſtrazione di penitenza, l' altra al trionfo dell' auguſtiſſimo Sacramento impiegate, nelle quali, per quanto foſs' egli conſigliato, e quaſi forzato, a cedere alla ſua provetta etade, e debolezza di membra; ciò non pertanto, vinto ogni conſiglio, ogni iſtanza

dal

dal ſuo ſanto coraggio, che lui faceva di ſe maggiore, vidimo cogli occhi noſtri il tremolo vecchiarello canuto, e bianco pel lungo giro delle noſtre contrade, muover traendo il fianco antico, ed aitarſi col buon volere, rotto dagli anni, e dal cammino, e dal peſo, che reggeva, ſtanco, e anelante: ſendo egli così ad ognun, che il vedea, e miravalo, tenero ſpettacolo di compaſſione, e in uno efficaciſſimo eſempio di zelo, di ſofferenza, di divozione, forſe non mai veduto l' eguale in queſta Città. Ah! che ſe io teneſſi queſto diſcorſo, e queſte coſe narraſſi preſſo altri popoli, che non le videro, non le provarono, confido, che tutti gli deſterei a meraviglia di un tanto Paſtore. Ma ben ſtrano faria, che tu o ſaggio, o gentil popolo Luccheſe, tu, che vedeſti, tu, che toccaſti con mano le tante mirabili azioni di un tuo Concittadino, di un Paſtor tuo, non ammiraſſi queſt' uom ſingolare tanto affabile, tanto miſericordioſo, tanto fatichevole, ed operoſo. Ma queſt' uom ſingolare, queſto tuo Paſtore zelantiſſimo, o Lucca, già fu, ed or più non è. Egli, che per la ſua impareggiabile probità, per la ſua inarrivabil dottrina, per la ſua ineſtimabile attività degniſſimo era, di rimanerſi immortale, in quella Cattedra, la cui venne, in cui ſtette, cui meritò con fama univerſale di virtù, e di ſcienza, e cui illuſtrò maggiormente colle ſue paſtorali fatiche; ah! che egli dovette alla fine, correr la ſteſſa via, che tutti han corſa, e correranno i mortali. Un anno e mezzo già andò, che in grave periglio di morte, donandolo il Cielo a i pubblici voti, alle preghiere de' poveri, parve, volerne promettere la ſua immortalità. Ma oggi ha il terzo giorno, che il Cielo iſteſſo di furto, temendo quaſi direi, che le accorte ſuppliche noſtre gli faceſſero amabile violenza, e lo toglieſſero ancora a lui, per ritenerlo fra noi, ce lo ha tolto all'improvviſo. Sì. Il ſantiſſimo, il dottiſſimo, il zelantiſſimo Gian-Domenico Manſi, il voſtro Prelato, il voſtro Paſtore nella età di anni 77. meſi 7. giorni 11. dopo cinque anni, cinque meſi, giorni 18. di glorioſo Pontificato, caro ai Padri, cariſſimo certamente a tutto il popolo, a tutta la plebe (teſtimonianza del merito ſuo al pari di ogni altra valevole) nel bacio del Signore egli è morto. Deh rimiratelo per l' ultima volta sù quella eccelſa Piramide, e piangete amaramente il voſtro danno irremediabile. Mirate ſenza operazione quel capo, in cui coſtituirono il ſuo domicilio tante dottrine. Mirate ſenza moto quelle mani, che ſi ſteſero tante volte in ſollievo de' biſognoſi. Mirate ſenza vita quel petto, in cui ſoggiornarono tante virtù. Non più dagli occhi ſi volge ſopra di voi quel guardo benigno. Non più nel labbro ſi ſpiega quel dolce riſo, nè ſuonano le ſoavi parole. Nè più da tutta la perſona partono atti, a voſtro vantaggio condotti. Di tutto il voſtro Paſtore ſol la memoria, e l' anima grande ſovraſta ancora. Quella ſarà ſempre in eterna benedizione, finchè ſtarà la voſtra Repubblica, che io deſidero permanente, quanto la durazion delle coſe. Queſta, fatta abitatrice fortunata ne' Cieli, mercè dovuta alla ſua integrità, nè ſpogliata ancora dell' indole ſua beneficentiſſima verſo di voi, dall' alto vi mira, e porge all' Altiſſimo preghiere per voi. E per ſommo de' ſuoi deſiderj prega iſtantemente, che i ſaggi Padri Luccheſi, librando la ſcelta de i Perſonaggi, degni di ſuccedere a lui, a quelli inchinino i ſuoi ſuffragj, ne' quali ſia e rettitudine di coſtume, e ſaniſſimo ſapere, e zelo grande delle Anime. Prega, che il Sommo Pontefice quello traſcelga, in cui meglio riſplendano queſte tre doti, proprie di un Sacro Paſtore. E prega alla fine, che quel gregge una volta ſuo abbia un' immagine più bella di ſe nel ſuo Succeſſore. Deh! vagliano queſti ſuoi voti: onde noi, ricuperando un Paſtore, che raſſomigli quel, che perdemmo, potiam ſentir meno acerba, meno affannoſa la privazione preſente.

Queſto con orazione forſe troppo proliſſa, a chi mi aſcolta, ma certo mancante al merito non volgare del Perſonaggio compianto, io in luogo di molti, che per dignità, per dottrina poteano di gran lunga avanzarmi, per ſolo ſenſo di pietà, e di gratitudine verſo un Paſtore tanto di me benemerito dicea.

ELOGIO

PE' FUNERALI

DI MONSIGNORE

GIAN-DOMENICO MANSI

DETTO NELL' ADUNANZA DE VII. FEBBRARO MDCCLXX.

DALL' ABATE

D. FRANCESCO UBALDO DE' NOBILI.

FRA i tanti Ufizj, che gli Uomini viventi in Società debbono rendersi scambievolmente, il fare Elogio a coloro, che per cospicui Attributi, o dell'Intelletto, o del Cuore lo meritarono, non è l' Ufizio il meno importante. La lode, che si dà a quegli Uomini, che furono Grandi, è una lezione per quelli, che debbono esser tali; e a coloro, che in prò della Società impiegarono i loro talenti, la Società istessa, che ne riceve o comodo, o decoro, retribuisce per certo vicendevole patto questa, quasi mercede d'encomio. Dritta Ragione vorrebbe, che gli Uomini virtuosi ancor viventi riguardassero questa lode come Patrimonio dalla Virtù inseparabile; imperciocchè per una parte la Virtù esige onore in quel momento istesso in cui comincia o ad esistere, o a manifestarsi; e per l'altra parte l'Uomo che dona alla Società i suoi talenti, e gran porzione del suo *se stesso*, non ferma patto d' essere grande dopo morte, ma sibbene d'essere felice, e perciò riputato, ed onorato mentre egli vive: Ma la lode, che si rende ad uno solo ne umilia molti; e la Passione troppo spesso offende, e vince la Ragione. Una vergognosa esperienza ci dimostra per questo, che l'Umano Genere quasi sempre fu ingiusto con gli Uomini coetanei; e l' Encomio de' Virtuosi divenne omai un debito della Posterità.

I Funerali di Gian-Domenico Mansi stabilirono un confine immobile tra la presenza, e la ricordanza di Lui; e la tomba, che vieta vederne anche gli avanzi, mette un'intervallo immenso tra Lui, e coloro, che lo anno conosciuto: Così rimangono tranquilli quegli affetti, che commuovonsi nell' Uomo, e ingelosiscono in vista d'un'Oggetto troppo sorpassante l'uguaglianza de' simili; e l'Ambizione, l'Interesse, i propri riguardi, e quella che indi nasce pessima prole, emulazione, ed invidia, si placano, mentre non agiscono contro un' Uomo, che non è più.

Noi, Accademici, fummo sempre gli ammiratori d'un tanto Uomo quanto fu il Mansi; Noi lo amammo ancor vivente. Rimane adesso, che rendasi alla memoria di Lui quest'ultimo tributo; ed Egli, che vive sempre, e sempre viverà negli ammirabili suoi Volumi, viverà del pari ne' Fasti della sua Patria. I nostri Nipoti nel riandarli in ogni tempo diranno, che la Patria fu giusta verso un Cittadino così illustre, e impareranno qual gloria ne venga agli Uomini allorachè, siccome fece il Mansi, a profitto, e a decoro dell'umano genere divengono luminosi, e grandi. Questo, Accademici, è quello esattamente, che ciascheduno di Voi pensa, e sente; ed io facendo l'Elogio d'un tanto Uomo, che fu nostro Concittadino; nostro Pastore, nostro Socio, non altro debbo essere sennonchè organo delle vostre idee, e de' vostri sentimenti. Questo è l' Ufizio per me il più giocondo, e il più glorioso, che potesse da Voi decretarmisi

Gian Domenico Mansi fu l'Uomo della Società, o piuttosto un Genio vivente a gloria, e ad utile delle Società. Questo è il più vero, e il più magnifico Elogio, che per qualsiasi sforzo d'Eloquenza possa farsi. Chi non ignora quali sieno i Sociali doveri, e di quali attributi l'Uomo in Società vivente aver debba fornito lo spirito, non può ignorare qual' Elogio sia per un' Uomo il dire, che Egli di sociali virtù sia ricco, e de' sociali riguardi esatto osservatore. O Società! Nome soave, e santo! Chi sa se dagli Uomini in Società viventi, e della sociale vita gloriantisi sei abbastanza inteso, e venerato; Lo inteso, lo venerò Gian-Domenico Mansi; ed ecco perciò nel Mansi un'Uomo di nulla più sollecito che di adempire que' sacri riguardi, che la Società degl'Individui gradatamente, e con certo ordine richiede. Dico gradatamente, e con certo ordine: Imperciocchè, sebbene l'unione degli Uomini richieda dagl' Invidui tutti ugualmente quegli essenziali Ufizj, e quei riguardi, che sono i vincoli necessari per cui gli Uomini stanno insieme; vi sono però que singolari ufizj, che a proporzione del rango, de ministeri, de' talenti, da i non eguali Individui sono inegualmente richiesti. Altro è che chiedesi da i Grandi, altro dal Volgo: da i facoltosi Uomini, e dagli Artieri, dagli Uomini di basso ingegno, e di cuore mediocre; e da quegli Uomini, che anno maggiore intendimento, e cuore più vasto, non chiedonsi le medesime cose. Dirò più precisamente. Per natural Dettame, e per sociale Istituzione è ogni Uomo debitore di certi Ufizj a se stesso; è debitore di certi altri ofizj a i suoi simili. Debbe a se, all'ingegno suo, al Cuore, coltura, correzione, acquisto di lume, di nozioni, di Virtù, d'attitudine ad esercitarla: Debbe a i suoi simili amore, presidio consiglio, magistero. Questi sono que' riguardi, e que' doveri per i quali formasi l'Uomo Cittadino; Questi son quegli ufizj, per i quali comodo, e sicuro vivere nella Città si stabilisce. Coloro che di tali doveri sono violatori, rei si fanno tutto insieme di offesa Società; ma non tutti ugualmente. E delitto più grave a i Ricchi il negare sovvenimento, che non agli Uomini di facoltà mediocre: Più grave a i periti Artefici il negare magistero, ed opera, che non agli altri di mezzana sfera: Più grave agli Uomini di scelto lignaggio il negare coltura a i propri talenti, che non al Volgo.

Questo, Accademici, è quasi il compendio de' Sociali Doveri; e questo è in corto l'Elogio del Mansi. I più grandi Attributi, che formano l'Uomo Sociale, sono i colori, o piuttosto i lineamenti formanti l'immagine di Lui. Nacque Egli in questa libera Patria da chiarissima Stirpe tra i Patrizj;

e una

e una felice educazione ispirogli quel generoso orgoglio che sdegna i bassi sentimenti, e si volge alle azioni più utili, e più glorioſe. Il Formatore della Natura fornillo d'ingegno vivace, di senso sublime, di cuore dritto, e grande; ed Egli intese, che non de' vulgari, ma de' massimi Ufizj era perciò alla Società debitore.

Uno spirito di sì fatta tempra, e di tale capacità, doveva dunque a se stesso coltura, e istituzione. Pensano volgarmente gli Uomini, che il negare a se tale ufizio, e il consentire, che nell'ozio languisca, e si disfaccia il vigore dell'intelletto, e che in una lunga ignoranza ammutolisca alfine l'intima, del dritto senso compagna, avidità di sapere, pensano, dico, che tal cosa non sia iniquità; e che non debba l'Uomo per tal cosa rimproverarsi: Ma questo non è che acciecamento. O sia, che nell'Uomo parli un'intimo Dettame, ovvero un'appetito ingenito di Società: O sia, che la Natura ispiri nell'animo de' Ragionevoli l'amicizia de' suoi simili, siccome variamente i sommi Trattatori del naturale Diritto pensarono; sempre, e da ogni sistema per invitta conseguenza deducesi, che giusta i naturali principj la coltura del proprio spirito non può dall' Uomo, non da qualunque degli Uomini trascurarsi, senza offendere il Nume, senza tradire se stesso, senza nuocere a i suoi simili. Conobbe il Mansi fino dalla prima giovinezza un Vero così semplice, e sentendosi nell'animo una facoltà corredata di molto vigore, e di lume voglioſa, e di nozioni, pose tosto ogni cura per rendere a se medesimo il troppo importante Ufizio.

Sciolse i primi passi sulla via della scienza; e a vita solitaria si rivolse. Abbandonò il paterno tetto, e stabilì di trarre i suoi giorni in parte ove non giugnessero a scuoterlo gli strepiti del Foro, non quelli del Senato: ove niuna cura perturbatrice toccar lo potesse; non sollecitudine di Patrimonio, non pensiero di famiglia, non disturbo di cittadinesca faccenda. Potrà questo sembrare strano a coloro, i quali nemmeno intendono di Filosofia il vocabolo; poichè non sanno qual tranquillità, e sicurezza di animo, e libertà di Cuore, ed equilibrio di affetti sia bene ad un' Uomo delle scienze investigatore. Pur troppo a grave danno della Società non mancano coloro, a i quali il quieto, e tranquillo vivere non altro è che ragione d'ozio, di prevaricazione, e d'ignoranza; ma questi sono il disonore dell'umano Genere: Non meritano nemmeno l'onore d'un rimprovero; forse nemmeno quello d'un disprezzo: Ignorarli è meglio. Bello spettacolo alloncontro era vedere Gian-Domenico Mansi nella sua solitudine. Stabilisce tra se, e se, Egli dovere essere quell'Uomo, che a giovamento degli altri Uomini doveva *sapere*; e comincia a riguardare se come Uomo sacro interamente allo Studio. Spettacolo grande, ammirabile era il vedere Lui abitatore d'angusto tugurio; e là non altre intorno a Lui aggirarsi cure, e desiderj sennon di Scienza, e di Verità; non altre ore trascorrere, non giorni, non stagioni sennon stagioni, giorni, ore di lezione, di profonda investigazione; non altra delizia avvicinarsi a Lui, non altra idea di piacere, sennon il solo piacere di erudirsi: Piacere, che tutte rapivagli le ore del giorno, e in gran parte quelle ancora della notte. Là nel romito abituro non altro vedevasi sennonchè volumi, alimento di Scienza: Non d'altro là parlavasi sennon di Scienza: Agli Amatori delle Scienze era solo noto quel tugurio; e dalle labbra del Mansi parlante non altro scendeva sennonchè parole di Scienza.

Un' ingegno per tal modo avido di sapere avrebbe sdegnato ogni altro Oggetto fuorchè un'Oggetto abbracciante in se le scienze tutte, e le azioni, d'ogni genere; ma il conoscere che cosa sia *sapere* gl' insegnò, che l'Uomo poichè ha limitata facoltà, e corto vivere, non può essere Sommo se non sia d'una sola Scienza investigatore. Sentiva in se vigore d'ingegno incapace d'atterrirsi a vista delle più sublimi, delle più ardue; ma il Mansi sacro alla Società, più che la grandezza, e la gloria del suo Nome, cercar volle negli Studj la pubblica utilità. Per non negare a se stesso e ciò che a se stesso doveva, trascorre prima quelle discipline per le quali formasi nell' Uomo il Cuore: divora avidamente i Trattatori delle Divine cose, e delle morali: trapassa con piè franco; e con animo imparziale le spinose quistioni per le quali anche in grembo all'Unità dividonsi le scuole; e lasciando tra via le sterili speculazioni, solo raccoglie i sodi Principj, le accertate Massime, gli utili Documenti, e con tanta dovizia se ne fornisce, che a prò de' suoi molti Discepoli può spanderne, non rivi, ma fiumi. Nell' ampia, e profonda, e per ogni verso distesa Facoltà delle Teologiche investigazioni averebbe potuto immergere tutto il vigore del suo ingegno; ma pensò, che la scienza dell'Istoria, dalla quale anche le Teologiche nozioni in gran parte dipendono, stata sarebbe più utile.

Vi è chi disse, che l'Erudizione, e la Storia esser doveva occupazione degl'ingegni di non primaria sfera; ma non so se con ragione. Sapere l'Istoria non è certamente il riempiere la memoria d' una folla innumerabile di Nomi, non un nudo ricordare i passati avvenimenti: Questa è vanità, anzi frode di coloro, che, o debbono, o vogliono appagarsi di menar rumore tra il volgo degl' ignoranti. L'immergersi nelle folte caligini dell' Antichità, e sbarrazzarle, e cercare in quel bujo un Vero: lo stabilire a i fatti il proprio rango, onde il falso non si mescoli col Vero, non il probabile col certo: il dar regola, e ordine a i secoli oltrapassati, cosicchè sviluppandosi con chiarezza sotto gli occhi de' Viventi mostrino la non confusa corrispondenza de' fatti, e de' Tempi: il dissotterrare dalle antiche rovine, e dal cenere di tante spente Popolazioni le più vetuste, le più importanti memorie, cosicchè per opera del diligente Istorico vedano i Viventi passare sotto i loro occhi non interrotta l'istoria dell' umano Spirito; e quasi una gran tela formarsi, ove con i nativi colori vedansi rivivere i costumi, i pensamenti, gli affetti di tanti Uomini, di tante Nazioni, che già furono: il formare il vero carattere degli antichi Eroi, onde la Virtù degli estinti sia sempre in mezzo all'umano Genere aperta scuola, e vivente lezione: Questo è il vero spirito, e l'intimo Genio dell'Istoria, e questo non è certamente affare per i mediocri ingegni.

Anche l'ingegno del Mansi poteva scorrere vie così ardue; ma egli era Uomo sacro all'utile della Società: Lasciò quello, che poteva sembrare più splendido; e si applicò a quello, che era più vantaggioso, e alla necessità de' tempi più adattato. L' Istoria per divenire utile dee farsi nitida, e piana; e tale non può divenire senza lunghe, e nojose ricerche. Queste non possono farsi sennon da chi ami eroicamente il pubblico vantaggio; e queste furono dal Mansi coraggiosamente intraprese. Era quel Tempo, in cui cominciava il miglior senso dopo lungo sonno a risvegliarsi. L'imperizia, e la negligenza de' tempi precedenti lasciati aveva negletti nelle Biblioteche tanti illustri Monumenti; e tanti altri avevane sformati con inette favole, e con vane immaginazioni, e intanto l'Istoria, e l'Ecclesiastica massimamente, chiedeva di venire nel suo bel giorno.

Non v' è chi non sappia quanto con la pubblica utilità sia intimamente congiunto lo sgombrare l' Istoria della Chiesa da i supposti. Fatti, dagli apocrifi Scritti, dalle grossolane credulità. I contaminatori del buon senso fabbricato avevano in quest' ultime Età un sistema, in cui gli affari di Religione sconnessi vedevansi da quelli della Repubblica, e quelli inutili a questi, anzi pernicioſi; ma quel sistema, che meritava di mai non nascere, rapidamente passò, e perì. Importava alla Repubblica, alla Chiesa, alla Società, che la sacra Istoria venisse nel vero suo lume. Le Città, e le Nazioni sono giornalmente ciò che sono, o ciò che di mano in mano divengono: la Chiesa, la Religione non può essere sennon quello, che fu sempre. Se incomincia ad essere ciocchè non fu, finisce di esistere; e la verace Istoria esser debbe irrefragabile testimonio d' una invariabile identità: Ed ecco quanto importi, che dall' Ecclesiastica Istoria i dubbj, gl'immaginati, gl'inetti Monumenti si sbandiscano. Questo incominciato era alloraquando Gian-Domenico Mansi alle Istoriche investigazioni recò il suo ingegno: Ma, come spesso interviene, che dagli Uomini emendatori d' un disordine un altro se ne produca; così, spiegatasi allora nel suo valore l'arte critica, e divenuta il Genio dominatore, mietendo a grossi fasci i dub-

bj documenti, e gl'incerti fatti, con falce, determinata sempre a recidere, quasi senza distinzione recidevasi il tutto. L'Istoria della Chiesa diveniva a gran passi un fluttuante Pirronismo: e forse la Miscredenza non se ne doleva. Oh quanta molestia preparavasi, qual inedia, quante nojose indagini a i Professori dell'Istoria, agli Amatori del Vero, della Chiesa, della Società!

Ecco intanto un Dato, onde ridurre a calcolo la somma quasi immensa de' travagli, delle fatiche, de' tedioſi studj, a pubblica utilità dal Mansi sostenuti. Escludo dal computo quello, che dee farsi da chiunque voglia dell'Ecclesiastica Istoria acquistare le generali nozioni. I classici Scrittori, gli Annalisti, gli antichi, i moderni, gl'italiani, gli oltramontani Trattatori formano una serie di smisurati volumi da atterrire ogni ingegno, che sia mediocremente intollerante. Aggiugnete tutto quello, che a colmo d'erudizione dovè trascorrere il Mansi: Egli non lasciò angolo di sì vasta Provincia non veduto, non esaminato. Voi, che spesso lo riputaste una vivente biblioteca, Voi lo sapete, che Scrittore non vi fu tra gli antichi a Lui ignoto, non avvenimento, di cui non ricordasse ancora le minute circostanze, non Fatto di cui non determinasse l'Epoca, non Autore di cui ignorasse il Nome, o non sapesse il valore. Le Greche, le Latine, le Franzesi, le Germaniche, le Angliche, le Italiche Istorie, e delle particolari Chiese i singolari Monumenti, tutto era a Lui manifestissimo. Dio immortale, quanti studj, qual portentosa pazienza! Eppure GIAN-DOMENICO MANSI non altro fa fino a quì sennon erudirsi un po più esattamente di quelle cose, che ad ogni Professore d'Istoria non è lecito ignorare.

Guardate adesso le tante Opere, ed insigni, che furono dal Mansi donate al Pubblico, e singolarmente il Supplemento da Lui dato alla collezione de Concilj, le memorie di Matilde, il Baronio, l'Annato, il Fabrizio, e molte altre, ch'io trapasso, e che a tutti son note. Non contate le orribili fatiche di compilare, dettare, scrivere un sì gran numero di Volumi: e nemmeno valutinsi i lunghi, e frequenti viaggj per l'Italia, per la Germania da Lui fiacco, infermo, e di non fresca Età sostenuti. Formatevi solo un'idea di quello che da Lui dovè farsi per visitare, e rimescolare tanti Archivi, tante Biblioteche; ed ivi dalla polvere scosse, rintracciare, divorare un numero quasi immenso di pergamene, e consunte dal tempo, e quasi impercettibili caratteri; indi raccogliere, digerire, valutare, giudicare, emendare innumerabili Monumenti, permodochè nel diligente confronto nemmeno sfuggangli le varianti lezioni; e finalmente per esatto esame, e ben pesato giudizio riordinare ciò che era indigesto, sapere ciò che apocrifo, conciliare ciò che discordante, stabilire ciò che negli astrusi cronologici punti vi è di più controverso; formatevi, dico, un'idea di tutto questo: valutate quindi il vantaggio tutto, che alla Sacra Istoria, alla Chiesa, alla Società ne risulta, e poi dite se Gian Domenico Mansi fu Uomo, anzi Vittima sacra al pubblico Bene.

Tu, Sapientissimo Senato, Voi, Ottimi Padri di questa libera Patria Reggitori, nominandolo alla Cattedra Vescovile lo voleste Maestro di questa Chiesa, Pastore di questi Popoli, spiegaste così la pubblica riconoscenza. La Patria, i Cittadini, ogni Nazione, Roma istessa, e in Roma il Sommo Sacerdote applaudirono. Applaudirono quelli alla vulgata omai, e in ogni luogo celebre erudizione di Lui; ma quelli non poterono farne pieno Elogio, poichè ne ignoravano i più glorioſi Attributi. Fu grande l'ingegno di Gian-Domenico Mansi, fu portentosa la sollecitudine con cui a perfezione di se, a vantaggio de' suoi simili lo coltivò; ma fu non meno grande il Cuor di Lui, ed Egli non meno sollecito di farlo atto, per rendere a se, e agli altri i più importanti sociali Ufizj.

Se l'Uomo abbia vasto, e sublime ingegno, ma basso, e picciolo il cuore, se abbia colto l'intelletto, ma incolta, e feroce la Volontà, o non è capace, o non ardisce giovare a i suoi simili, o tutto intraprende per nuocere. Ed oh perchè in mezzo alla Società tante Scuole si aprono per esser fonti di scienza all'intelletto de' Giovanetti, niuna se ne apre per formarne il cuore! Il vero mezzo conducente all'umana Felicità è l'amicizia del Nume, la nostra, de' nostri simili, e quindi l'esercizio di quelle Virtù, che a i tre mentovati generi d'amicizia sono rispondenti. Allorachè con le nozioni dell'onesto e del giusto istruito è l'intelletto, con l'assidua esercitazione acquistasi tal'indole, che l'operare bene, e onestamente divenga un costume. Così formasi il cuore dell'Uomo sociale; così il Mansi formò il suo.

Già è detto più su, che Egli sulle prime mosse della sua glorioſa carriera tutte trascorse quelle scienze, che erano a tal formazione opportune. Quindi, poichè nello studio dell'Istoria, che è maestra del vivere, e vera formatrice de' costumi, sempre videsi sott'occhio gli esempj, le gesta, le insigni Virtù de' grandi Uomini, un cuore fatto come quello del Mansi di nulla più fu vago, che d'imitarli, Voi conosceste, Accademici, e Voi sapete se in quell'Amico vedesti germogliare quelle tante Virtù, ch'egli formando se stesso vi aveva seminate. Il Genio dominante di quel cuore era l'Amore de' suoi simili. Ed ho qual Ritratto! quanti splendidi colori! Equilibrio d'inclinazioni, moderazione, tranquillità, schiettezza, attitudine al bene d'ogni genere, orrore al nuocere, equità, disinteresse, vastità, fortezza, ecco quanti glorioſi attributi chiedonsi in un cuore perchè ivi l'ingenua, e magnanima benevolenza stia come in propia sua sede: ma ecco tutto insieme il perchè ad un Animo formato come quello del Mansi il beneficare, il soccorrere, il giovare era, e inclinazione, e costumo.

Se anche i lineamenti del volto, e il contegno della Persona sono un indice dell'animo, il volto del Mansi manifestava con verità, ch'egli era un'Uomo formato per amare, per giovare a i suoi simili. Sulla fronte di Lui, e nel ciglio regnava una serena tranquillità da iracondia, e da indiscreta severità forse non mai turbata. Sulle labbra del Mansi sempre fioriva un riso dimostrante benevolenza, verità, e schiettezza: un riso confinante col cuore, Ed oh qual cuore sotto tali sembianze! Un cuore sempre a giovare preparato; un cuore invitante sempre i suoi simili a pascersi delle sue beneficenze: largo in versare que'tesori di scienza, che possedeva, non mai ad alcuno negò consiglio, non mai agli afflitti conforto; non mai a i desideroſi di sapere negò magistero: sebbene i discepoli, gli afflitti, i bisognoſi di consiglio fossero in tanta frequenza, che potessero ad un'Uomo men vogliosо di giovare divenir oltremodo pesanti.

Un cuore così vasto, così magnanimo, così benefico doveva giugnere all'Eroismo. Vi giunse, ma non dovè per giugnervi o uscire fuora del suo sentiero, o violentare il passo. La prima volta, che, il Nome di Lui scritto fu tra gli Eletti a questo Arcivescovado, per rifiutarlo, per determinare l'animo del Sommo Sacerdote alla scelta di Vincenzo Torre, (la di cui glorioſa memoria sempre a noi è cara, e degna tra noi di perpetua onoranza) non altro dovè fare se non che seguire placidamente, siccome sempre soleva, i consigli del suo Disinteresse, i moti della magnanima sua Benevolenza. So, che un tale rifiuto, se chiamisi a filosofico esame, può tra la virtù, e la viltà divenire un Problema. Non già parlandosi del Mansi. Non era orrore di fatica, non picciolezza di genio, non biasimevole timore, che formasse in Lui l'idea del gran rifiuto. Un'Uomo avvezzo alle più gravi fatiche, e nelle più penose occupazioni invecchiato, non sarebbesi atterrito alla vista di quel peso, che anche non Prelato portato aveva per sì lungo tempo, mentre l'ottimo Colloredo alle cure del Mansi tutte lasciava le più pesanti pastorali sollecitudini; e un Cuore sì grande a vista d'una Dignità anche maggiore non era da sgomentarsi. La verace stima, la sincera, e fervida affezione, che il Mansi nudriva per un tal'Uomo qual'era il Torre; e finalmente la persuasione ingenua, che stava in mente al Mansi, che a vero vantaggio di questa Diocesi, e di questi Popoli dovesse il Torre a questa Cattedra innalzarsi, fu la ragione, che potè a tale Ufizio determinarlo.

Dio immortale! un'Uomo di tanta Scienza, e di tanta Virtù fornito, avente un cuore sì grande,

e tan-

e tanto benefico qual mai sarebbe divenuto a prò della Chiesa e della Società sulla Sede Vescovile, allorchè, sospingendovelo i communi Voti, dovè finalmente montarvi? Da quella profonda miniera di beneficenza veduto avrebbe l'umana Società scenderne a torrenti ammaestramento, e consiglio, e presidio, e correzione, e sovvenimento, e tuttociò onde gl'indigenti anno sollievo, i ciechi scorta, i deboli fermezza, gli afflitti conforto, i timidi sicurezza, gl'ignoranti magistero.

Ma finalmente sotto 'l peso degli anni, e più delle fatiche tanto vigore d'ingegno, tanta vivacità, e grandezza di cuore dovè rimanersi oppressa. La Morte, che finirebbe d'essere un male, se accorciando i giorni de' cattivi, e pernicioſi Uomini, quelli riserbasse de Grandi, e de' Benefici, la morte presto ci tolse anche il piacere di vedere uno spirante avanzo d'un Uomo sì grande, cinto il capo di Tiara, e vestito di manto Sacerdotale mostrare agli Uomini da sè beneficati gli argomenti di quella gratitudine, che aveangli potuto retribuire. Venne quel giorno infausto in cui sentimmo dire, Gian-Domenico Mansi non è più. Morì l'Uomo della Società; e noi vediamo nell'Universo rimanere un vuoto, cui riempiere sarà forse opera di Secoli. La memoria di Lui sarà immortale tra noi; ed Egli che vive su in Cielo tralle Anime Grandi si compiacerà di vedere viver tuttavia in Terra il suo genio, e durare permanente la sua Beneficenza, se la memoria di Lui chiami a ricalcarne le grandi orme i Posteri imitatori.

IN

IN MORTE DI MONSIGNORE

GIO-DOMENICO MANSI

DELLA CONGR. DELLA MADRE DI DIO, ARCIVESCOVO DI LUCCA

ORAZIONE

Recitata nella Pubblica Adunanza dell' Accademia Ecclesiastica da Lui instituita in detta Città

DA FILIPPO SARDI

PATRIZIO LUCCHESE, CANONICO DELLA CATTEDRALE,

Il dì XVI. Aprile dell'anno MDCCLXX.

GRande, e pericoloso intraprendimento egli è questo, Virtuosi Accademici, a che l'altrui comando vuol ch' io m' accinga in questo giorno, di ragionare, io dico, alla presenza vostra delle lodi, e la memoria celebrare del Defunto nostro Pastore, Padre insieme, ed Istitutor primo di questa Accademia Ecclesiastica, MONSIGNORE GIO-DOMENICO MANSI. Perciocchè, se le gesta degli uomini grandi da altri uomini medesimamente grandi trattate esser vogliono solamente, come potrò io rozzo, e novello Oratore parlar degnamente d'un Uomo all'età nostra singolarissimo, e come potrà il debile, e basso ragionar mio l'altezza, e lo splendore adeguar delle cose, che del MANSI parlando, sono a dirsi gravissime tutte, e luminosissime? La qual cosa se ardua, e difficile sarebbe in ogni tempo, difficilissima oggi diviene, dappoichè due valenti Oratori in questo campo già innanzi discesi il più bel fior della messe avendo già tolto, poca, o niuna speranza di ben raccogliere ad altri, che presso venga, hanno lasciato. Per la qual cosa io sarei già per cedere di buon grado all'onore insieme, ed all'incarico, se la stessa altezza, e nobiltà del suggetto, che da una parte mi dà ragion di timore, per l'altra meglio, e più sottilmente considerata non mi porgesse motivo di conforto, di speranza, e dirò ancora di sicurezza. E nel vero, se vi ha alcuno tempo, in cui l'Oratore dell' artificio, e degli ornamenti dell'eloquenza non abbisogni, e possa senza danno di sua causa essere incolto, ciò allora certamente addiviene, quando l'argomento, ch'ei prende a trattare, è per se grande, magnifico, sublime: perciocchè quella cosa non ha d'uopo d'essere da altri aggrandita, ed ornata, che grandissima è da se, e colla propria mole stà, e della propria luce si adorna bastevolmente. E certo, siccome veggiamo nella natura il bellissimo Cielo essere a noi cagione di grande maraviglia, e diletto soltanto, che nudo, ed aperto venga a mostrarsi: così le chiare azioni de' sommi Uomini, sebbene con piano, e semplice modo si manifestino, per la natìa loro bellezza grandemente piacciono, e si ammirano altamente, e si lodano. Ecco dunque quali avranno ad esser le parti mie in ragionarvi del MANSI. Dirò nudamente, e schiettamente le cose operate da lui; ma siccome queste grandi saranno, e luminose, questa istessa nudità, e schiettezza mia diverrà per esse grandezza, e splendore. Preparatevi, o Signori, ad udir l' elogio del MANSI non da altri formato, che da lui, e a più non dividere come far doveste in addietro, l'attenzion vostra, e la lode tra il merito del lodatore, e la virtù del lodato.

L'esser dotato d'una piena chiarezza d' intendimento, onde conoscere il vero perfettamente, e di una vigorosa fermezza di volontà, onde il bene abbracciare, e a quello attenersi costantemente, questa era la bellezza, questa la perfezione dell'Uomo nell' invidiabile, ma troppo breve stato della sua prima innocenza. L'avvolgersi ora per entro alle tenebre dell' ignoranza, e dell' errore, e fluttuar nell' incerto disordine delle sue passioni; questa è l'altissima miseria di lui caduto da tanto onore, ed a corrotta, e inferma condizione venuto. Quell' Uomo pertanto, che per mezzo di solida scienza l'oscuro intelletto riempiendo vada perpetuamente della pura, e candida luce del vero, e l'inferma volontà procuri di rendere stabile, e costante nell' acquisto, e possedimento della virtù, è manifesto, che quanto in queste due cose avrà fatto d' avanzamento, altrettanto dalla presente umana miseria allontanandosi, a quella primitiva bontà e perfezione si farà avvicinato, in cui siccome ogni pregio è riposto, così ogni cura, ed ogni studio dell'Uomo esser dee collocato, e rivolto per ogni tempo. Or eccovi, o Signori, additata la ricca, e nobil sorgente, da cui le molte, e singolarissime laudi discendono del nostro MANSI. Sebbene mal dissi additata, dovea piuttosto dire rammentata: perciocchè e a chi tra noi può essere ignoto, queste due cose aver formato tutto l'ordine, e la condizion tutta del viver di lui, voglio dire un perpetuo acquisto di vasto sapere, e dottrina, in cui fu eccellente, e un continuo esercizio delle più sublimi Morali, e Cristiane virtù, nelle quali divenne singolare? Per questa doppia via, che ad una sola meta conduce camminando egli, tanto a quella perfezione si appressò, che può dall' Uomo in terra ottenersi, quanto si è da noi stessi e sentito, e veduto, e chiara fama nelle più rimote parti diffusa altamente suona, e per l' Orazion mia sarà manifesto.

E perchè la copia grande delle cose per ogni parte mi circonda, e mi stringe, io già non mi arresto, o Signori, a porvi sott' occhio i luminosi pregi, e distinti della chiara Stirpe, da cui il nostro GIO: DOMENICO trasse i natali; quantunque per altra parte ciò dovessi io pur fare, acciocchè fosse a tutti aperto, e palese, quanto la gloria de' Domestici esempli co' suoi onorati fatti accrescesse egli, e dilatasse, e in tal guisa quello splendor degli Avi, che ne' più degli Uomini si rimane vuoto, a straniero ornamento, in Lui mercè il buon frutto, e l'ottima corrispondenza della propria Virtù proprio merito diveniste, e suo verace onore.

Ma non passerò io già sotto silenzio la fresca, e puerile età di Lui, che nella Paterna Casa quell' ottima instituzione ritrovò che era di se degna, e del suo sangue: perciocchè in questa io già vedo il primo non dubbio germe svilupparsi manifestamente di quella virtù, e i primi lampi apparire di quel sapere, che a tanto grande altezza crebbero appresso, o si sollevarono. Era veramente singolar cosa, e piena di altissimo presagio vedere il MANSI in quell' età, che l'etade esser suole della leggierezza, dell' incostanza, del divagamento, appena conosciuta la bellezza della virtù, a lei rivolgersi, e vinta ogni difficoltà lei con maturo consiglio, e con passi uniformi, e costanti seguire; nè minor maraviglia recar dovea certamente il vedere quell' ingegno nascente dominato già in sublime grado dall'amor della scienza, e del vero, già non conoscer altro diporto, che lo studio, i libri esser l'unica sua cura, e delizia, questi avidamente ricercare, conservar diligentemente, e in solo vederli arrestarsi, quasi fin d'allora prevedesse quale, e quanta ricchezza

di

di sapere potuto avrebbe un giorno ritrarne a comun giovamento: ciascuno agevolmente s'immagina, quanto belle, e grandi speranze si dovettero risvegliare a tal vista nell'animo de' Genitori, de' Congiunti, e degli Amici di Lui. Io non so però, se quelli tanto innanzi giugnesse colla speranza, quanto Egli appresso pervenne felicemente coll'opera.

Ma quantunque laudabile sia la Paterna educazione, non così sovente addiviene per avventura, che l'Uomo tra le domestiche pareti a gravi, ed ardue cose si desti, e si accinga: per la qual cosa la Divina Provvidenza, che far volea di Gio: Domenico Mansi un Uomo, che sopra il comune degli altri si levasse, ne preparò a lui con maravigliosa disposizione il più atto e confacente mezzo, che desiderar si potesse. Era di quella stagione, siccome per ogni tempo, in singolar grido di Santità, e di Dottrina l'Istituto de' Chierici Regolari della Madre di Dio, e se altrove chiaro splendeva, in Lucca potea veramente dirsi il Santuario d'ogni lodevol costume, e della più solida scienza: Uomini riputati per Apostoliche fatiche, chiari per fama di Ecclesiastica erudizione quì si vedevano, e si ammiravano; quì la sollecita istruzione della Gioventù, l'ammaestramento del Popolo, il difficile indrizzo dell'Anime erano a tal segno pervenuti, che avidamente accorrendovi i Cittadini, larghissima messe ne ridondava nel campo Evangelico. Or dove potea meglio collocarsi quell'Uomo, che in costume, e in dottrina dovesse ottenere eccellenza, se non là dove e l'uno, e l'altra sì grandemente fiorivano? Quì fu dunque dalle voci del Cielo chiamato il nostro Mansi. Pendeva dalla sua ubbidienza a' divini voleri l'adempimento del nobil fine, a cui per quelli venia destinato: l'ubbidienza fu pronta, e generosa; l'evento illustre, e singolare, e il Mansi in mezzo a dotti, e virtuosi Uomini divenne quell'Uomo, che in sapere, e in virtù a molti sovrastando, pochi a se uguali conobbe.

Molti, e bei pregj si racchiudono in questa sola azione di lui, la quale per lo suo stato, e condizione assai più grande, e virtuosa fu, che in molti esser non suole, in cui talvolta per torti, e bassi fini degenera, e diviene anco brutta, e viziosa. Era Gio: Domenico in sua Famiglia Primogenito: la Paterna successione, le pubbliche Dignità lo aspettavano. Era nel fior degli anni, d'egregia indole, di vivaci talenti; gli onori, ed i piaceri sotto un aspetto se gli offerivano innanzi, che i sensi allettando, poteano agevolmente sedurre, e vincere la ragione. Nulla però potè superare la costanza di quell'animo fermo, ed immobile in suo proponimento, e per colmo di straordinaria virtù volle per fino abbandonar con generosità ciò, che potea ritener con giustizia, ed altro non recò seco, entrando in Religione, che quella povertà, che a professar si accingeva.

Queste furono le virtù, di cui quasi cinto, ed armato pose mano all'opera della Religiosa perfezione, e siccome allora pienamente si manifesta il maschio valor del Soldato, quando posto si vede entro il duro cimento della battaglia; così locato egli in questa esercitazione, ed esperimento della Claustral vita, incominciò tosto a far paleše, quanto fosse egli ricco di pregj e nell'animo, e nel cuore. Sono le Regolari osservanze, siccome quelle, che all'umane passioni contraddicono, accompagnate da una certa quotidiana difficoltà, e fatica, la quale non senza un lungo esercitamento si vince, e allor solamente si perde, e dilegua, quando il dovere divenuto costume, diviene nel tempo stesso placida, e consumata virtù. Ella è però certa cosa, che fino da' primi anni di suo Religioso vivere il nostro Gio: Domenico soddisfaceva a tutte così compiutamente, che i più provetti Uomini, e coloro, che a lui per comando sopraštavano, stupivano altamente di scorgere in un Giovine, che incominciava, tanto di perfezione, quanto appena in chi è presso al termine si ritrova. Questi erano gl'incominciamenti del Mansi: niuno estimi però, che l'animo di lui veramente grande, ed elevato se ne appagasse, perchè a cose sempre maggiori era inteso, e rivolto perpetuamente. Quindi sentendosi egli fornito di non ordinarj talenti, e considerando maturamente, quell'istessa Provvidenza, che glie ne aveva fatto dono, averlo ancora chiamato a professare un Istituto, di cui il fine primiero è la Cristiana istruzione, e giovamento de Popoli, dirittamente pensò di consacrarli tutti ad un tanto nobile intendimento, e deliberò di farlo per modo, che al molto valore delle sue forze insieme fosse corrispondente, ed insieme all eccellenza della sua vocazione. Difficil cosa è, o Signori, a ridire, quanto il Mansi adoperasse per giugnere al conseguimento di un tanto fine: quanta fosse la contenzion dell'animo, la diligenza, la costanza nell'apprendere; quanto retto, e luminoso l'ordine, il metodo degli studj; quanti di numero, quanto varj per età, per le trattazioni i volumi fossero da lui assiduamente letti, e ponderati; quanto ei meditasse, conferisse, e scrivesse in quel tempo, che tutto per lui fu tempo di studio, di profitto, e di scienza. Assai più manifestamente il diranno le molte, e sublimi cognizioni, di cui in brevissimo giro d'anni colma, e ricca divenne la gran mente di lui.

Fatto superiore alla condizion de' suoi tempi coltivò egli, e diligentemente apprese i secreti, e gl'insegnamenti della natural Filosofia, ma non quella Filosofia l'intelletto del Mansi potè appagare, che o involta, e confusa nella barbara oscurità de i vocaboli, o dietro smarrita alle inutili quistioni infinite, o per soverchia arditezza d'immaginare presontuosa troppo dalla verità, ch'esser pur dee l'unico suo scopo, traviando si allontana; ma quella bensì, che a grado a grado a' principj delle cose risalendo il creato tutto a parte a parte contempla, l'ordine ne ricerca, la bellezza ne discuopre, ne sente la bontà, e sà dove sia d'uopo dubitare opportunamente, e dove affermare. Penetrò innanzi nello studio dell Uomo, cui sottilmente conobbe; in ciò da molti diverso, i quali se medesimi ignorando, le più estranee, e rimote cose avidamente cercano di sapere: la varia indole ne distinse, gli usi, le costumanze, gli ufficj, le leggi non meno quelle, per cui l'uomo se stesso governa, che le altre tutte, per cui la comunanza nasce, e la società, e le Nazioni si formano, e si reggon gl'Imperj.

E queste verità tutte o naturali, o profane egli, quantunque Uomo sacro, ed all'acquisto inteso precipuamente di sacra dottrina, non riputò già di poter senza biasimo ignorare, nè senza danno del medesimo intendimento suo principale, ben conoscendo il vincolo, e legame strettissimo, che tra di loro congiunge le nostre cognizioni tutte, e saggiamente avvisando, che in vano si lusinga di pervenire ad altezza di sacro Ecclesiastico studio colui, che innanzi non ponga il necessario fondamento del naturale, ed umano. Egli è il vero però, che siccome a quello, quasi a nobil meta, tendeva il Mansi primariamente: così, come vi fu pervenuto, in quello tutto l'animo pose, in quello stette costantemente, senza più altrove deviare, ed in quello, a vero dire, acquistò valore, e fama singolarissima.

Or chi non sa quante cose abbracci, ed a quante si estenda la sacra Ecclesiastica scienza? Tutte però nell'ampiezza loro abbracciò, ed a tutte si estese con maraviglioso evento il sublime ingegno del Mansi. La cognizione delle verità da Dio all'Uom rivelate, siccome quella, che leva l'Uomo sopra se stesso, ed avvicinandolo al suo principio il rende quasi divino, e la bellissima, e principalissima parte di questi studj; e in questa riuscì egli singolarmente dotto, e valente. Nè per ottener questo fine fu egli contento di tener l'usato e comun sentiero; perchè gli Uomini grandi per altre vie camminano, che non i vulgari. Vide, e conobbe egli certamente quelle dotte, ed insigni opere, in cui a'giorni nostri la Teologia bene, e copiosamente si tratta, s'illustra: ma non dovevan bastare i rivi, benchè limpidi, e chiari a quell'ingegno, che per se stesso risalir poteva alle fonti, d'onde questa scienza scaturisce, e si attinge. Di quì nacque l'ostinato studio, e da questo la profonda intelligenza delle divine Scritture, che a lui non meno costò della accurata cognizione delle originali lingue Latina, Greca, Ebraica, della notizia, ed esame delle Versioni, e Parafrasi così antiche come moderne de' Santi Libri, delle opinioni, de'sentimenti de'Sacri Interpreti ormai quasi ad infinito numero cresciuti: Di qui nacque la vasta lezione, e il profon-

do

do conoscimento delle Opere de' Padri della Chiesa, delle definizioni de' Pontefici, e de' Concilj, dove non meno la infallibile interpretazione delle Sante Scritture si ritrova, che l'incorrotta testimonianza delle Sacre Tradizioni; sopra le quali due cose tutta è collocata, e riposa la Teologica Facoltà. Questi studj, o Signori, così originalmente fatti singolar fatica richiedono, e costanza d'animo, compresi essendo, e dispersi dentro una immensa serie di volumi; pronta accortezza, e forza di raziocinare addimandano per trar fuori dalle tenebre degli altrui detti la verità, per dividere il dubbio dal certo, il falso dal vero, per librar con giusta lance l'autorità di chi scrive, il peso, e valor de' concetti, e tutto condurre alla forma, ed unità della Cattolica Dottrina. Per questi è necessaria l'intelligenza della storia di tutte le Genti, l'esatta notizia dell'antica e moderna Geografia, il preciso calcolo de' tempi, cose tutte spinose, e da infinite opinioni intricate, e ravvolte. Tutte queste cose addimandano tali studj, e niuna al Mansi mancò. Nè ciò solamente, ma tante, e sì variate cognizioni, quante sono quelle non meno profane, che sacre fin quì da me ricordate, e descritte, le quali insieme raccolte, e considerate quasi sembrano superare le forze dell'umano intendimento; queste, io dico, non solo non generarono entro la mente di lui confusione, e disordine, lo che in molti veggiamo accadere; ma tutte vi si trovarono sì chiare, distinte, ordinate, e tenacemgnte impresse, che bastava un solo cenno di suo volere, per averle tutte pronte all'occorrenza, e presenti. Era cosa veramente piena di stupore udir quest'Uomo negli stessi suoi familiari trattenimenti entrar con chiaro, piacevole, e profondo ragionare in qualunque ardua, e disparata materia, render di tutto fondata ragione, e sempre nuove, ed inaspettate cose produrre, e non esservi mai quistione, benchè difficile, ed improvvisa, alla quale non sapesse egli con altrettanto pronta, che adeguata risposta satisfare maravigliosamente.

Ecco, o Signori, la grande, e luminosa maniera, con che il Mansi si apparecchiò a giovare l'anime de' Fedeli, ed istruir la Chiesa di Dio. Io non so, quanti tra gli Uomini contar si possano, che un sì nobil fine con tanta eccellenza di mezzi si sforzino d'ottenere. So bene, ch'egli in guisa il conseguì, che a pochi, o quasi a niuno è conceduto. Niun sacro ministero è più geloso, e difficile, niuno più importante, ed alla Chiesa giovevole di quello, che nella potestà delle chiavi locato le veci in terra del Sommo Dio, legando, e sciogliendo le anime, sostiene. Or quanto, e qual fosse il frutto, che questo altissimo officio amministrando ricavò il Mansi dalla sua vasta dottrina a comun bene, assai fu manifesto per coloro tutti, che d'ogni condizion, d'ogni stato a gara accorsero a valersi dell'opera di Lui, i quali non sapean bene qual cosa in lui più dovesseto ammirare, o la vastità del sapere, o la fermezza dello zelo, o la dolcezza della carità, con cui mirabilmente sapea condur le anime nel cammino della salute. Nè bastando a Lui quella dottrina, che alle tenebre, ed al segreto delle orecchie è commessa, passò a diffonderla nella Luce dell'Evangelica Predicazione, e potè vedere (cosa a pochi conceduta) i certi, e sensibili effetti negli animi di chi lo ascoltava del suo fervido, e dotto, comecchè estemporaneo parlare.

Ma una via ancor più singolare trovò egli di rendersi altrui giovevole. Fatto tra' suoi Professore di sacra scienza morale seppe con altrettanto erudita, e profonda, che facile, e accomodata maniera tutti dichiararne i principj, e le conseguenze, chiaro il metodo renderne, e manifesta l'applicazione, che avidi, e bramosi accorrendo ad udirlo in folto numero i nostri Uomini Ecclesiastici, avvenne cosa maravigliosa a dire! tramandata così per lungo giro di anni, e con perpetua successione propagata la sana dottrina di lui nel nostro Clero, e da questo vicendevolmente a questi Popoli tutti trasmessa, sentì finalmente, e si avvide la Diocesi tutta quanta, non d'altronde venirle quel santo, salutar pascolo, con cui viveva, e pel Cielo si nutriva, che dal Mansi, il quale colla voce, e coll'opera di molti poteva dirsi veracemente, che quasi tutta la pascesse, e giovasse mirabilmente.

Queste però erano cose domestiche; ove la dottrina del Mansi era tale, che non una, od altra particolare, ma la Chiesa tutta universale doveva sentirne utilità, e giovamento. Vedete, o Signori, come andava gradatamente crescendo, e dilatando i confini. Era a luce comparsa la grande Opera voluminosa, con cui il Francese Calmet con insigne fatica tutta dall'imo al sommo illustrando la Divina Scrittura, aveva a comun giudizio degli Uomini dotti portato a ben'alto segno questo studio degnissimo, ed alla Chiesa giovevole sopra ogni altro. Il Gallico idioma, in cui l'Opera fu scritta dal celebre Autore, ne limitava sensibilmente la generale utilità, e giovamento: la Italia, e la Germania spezialmente con molto desiderio aspettavano un Uomo, il quale non con bassa, e mercenaria Opera, come pur troppo spesso addiviene, ma con altrettanta costanza nella fatica, che fondo di sapere tutta chiamandola a critico esame la illustrasse, e castigasse, ed estendesse, e tale renduta la facesse nell'idioma latino a loro familiare, e comune. Quest'Uomo si trovò, e fu il Mansi; il quale talmente nell'impresa riuscì, che nello universale applauso gli Eretici Scrittori del Giornale di Lipsia con pubblica non sospetta testimonianza giunsero a rendergliene un tributo di ringraziamento, e di lode.

Ma io non debbo abusarmi della pazienza vostra, e mi sembra di essere a quel Pellegrino somiglievole, a cui già il giorno, e la luce vien meno per giungere alla prefissa meta del viaggio, il quale non senza dispiacimento Palagi, e Ville ad osservarsi bellissime dai lati si lascia, e passa oltre; così io intatte lasciando molte cose degne tutte di memoria, vengo finalmente a quella parte più luminosa della Scienza del Mansi, con cui a tutta la Chiesa di Dio rendè immortale, e segnalatissimo giovamento. Non è alcuno, che ignori, quanta sia la bellezza, la dignità, la utilità indicibile della Storia Ecclesiastica. Per Istoria Ecclesiastica, io non intendo or quella, che con nuda, e digiuna narrazione descrive le cose alla Chiesa accadute. Io intendo dire di quella, quasi primitiva, ed originale, la quale tutte abbracciando le Divine, ed Ecclesiastiche Scienze, che ad essa fanno capo, siccome al Mare i Fiumi, dimostra la Cattolica Dottrina colle stesse Divine parole; che la dichiara, e la conferma con la incorrotta perpetua Tradizione, manifestandola nell'autentico Testimonio de' Padri, e de' Dottori d'ogni età, d'ogni Nazione; che discopre il veleno d'infinite Eresìe, e ne porge l'antidoto salutare colle voci della Chiesa, o ne' Concilj adunata, o per bocca parlante de' Sommi Pontefici; di quella io parlo, che la sana Morale da' suoi purissimi fonti deduce: dove le leggi si ritrovano, con che stà, e si governa il grande Corpo della Chiesa, dove si rende ragione de' Sacri Riti, e costumanze, con cui al sommo Essere il pubblico culto si presta. Di questa io parlo, e dico, che questa utilissima, e degnissima Facoltà, siccome fu dal Mansi in ogni sua parte posseduta con eccellenza; così per opera di Lui massimamente montò in quel grande, e singolare incremento, in cui la veggiamo, e per cui fu degna della luce di questi tempi. Interroghi la universal fama dell'età nostra colui, se pur v'ha, che di ciò, che io dico pur volesse più distinta prova, e più manifesta, e udirà narrarsi per ogni parte, come per lui parlarono il più esatto, e gastigato linguaggio della moderna Critica i primarj, e più rispettabili Scrittori della Chiesa; nuove, e molte, e utilissime notizie per lui dalla polvere delle vetuste Biblioteche vennero a luce; d'ignote gesta, e Decreti di Venerabili Concilj in grandissimo numero si arricchirono i Fasti della Chiesa; Finalmente per lui le parti tutte di questa scienza, separatamente illustrate, e ristabilite da i più famosi Uomini di questa età, così rinnovate in un sì congiunsero felicemente, e sotto la sua mano nuova stabilità ricevettero, nuova vita, nuova bellezza. Questo ristoramento della Storia Ecclesiastica tutta fu il grande, e singolar beneficio, che a degnamente corrispondere alla sua vocazione, recò il Mansi alla Chiesa tutta di Dio, e fu forse il più grande, che recar le potesse l'ingegno, e il sapere di un solo Uomo privato. Egli

però

però quasi poco satisfatto della sola opera sua, quantunque sì fruttuosa, e feconda, acciocchè questo giovamento viepiù crescesse, si dilatasse, e anco nel tempo avvenire si estendesse, cercò di moltiplicarla, per così dire, coll'altrui, e renderla così permanente, e perpetua. Voi già ben vi accorgete, o Signori, di qual cosa intendo io quì di parlare: voi vedete, che io parlo della Istituzione di questa Accademia, che alla illustrazione dell' Ecclesiastica Storia destinata unicamente, da lui riconobbe la sua origine, il suo nascimento, da lui ebbe vita, forma, e vigore, e che ad alto stato cresciuta rapidamente diede ben presto indubitate prove di quanto ne avessero a sperare la Patria, e la Chiesa, e quanto efficacemente alle mire, e al desiderio del Chiarissimo suo Istitutore fosse per corrispondere.

Queste cose tutte, che degli studj, e del sapere del Mansi ho divisato fin quì, sebbene con ingiuria di altre molte, che mi è stato forza tacere, tali sono, e così grandi, che alcuno forse entrar potrebbe in sospicione, aver queste sì fattamente ingombrato il vivere di lui, che allo esercizio delle virtù tutte poco, o nulla di luogo vi rimanesse, e di tempo. Ma chi così dubitasse dimostrerebbe di non sapere, che in ciò appunto da i comuni i grandi Uomini si distinguono, i quali più, e diverse cose fanno ad un tempo, e sì perfettamente ciascuna, quasi in essa sola si esercitassero unicamente. E nel vero quali, e quante furono le virtù, con che il Mansi accompagnò sempre i suoi lunghissimi studj, e faticosissimi? E quì nulla io dico dell'alto fine, a cui furon rivolti questi suoi studj medesimi, nè dell'uso, ch'ei ne fece costantemente rettissimo, per cui divennero anch'essi altrettante belle, e luminose Virtù. Tanta dottrina, e tanto ingegno da tutti conosciuto, e riputato, chi non vede quanto agevolmente avrebbon potuto levarlo in orgoglio, e renderlo difficile, aspro, della propria opinione tenace, e d'altri poco curante, come in molti suole addivenire? Niuno però fu più umile, umano, facile, cortese, di sua scienza liberale, ed a ricredersi pronto, che il Mansi. Uomini stranieri, da lontane parti a bella posta venuti per conoscere, ed ammirare un tale Uomo, appena a' proprj occhi potean credere, nascondersi sotto sì abbietta, e semplice apparenza quel celebre Letterato, di cui tanto suonava la Fama; se la dottrina che in larga copia fluiva dalla sua bocca convinti non gli avesse, poter nelle grandi Anime ottimamente insieme albergare grande umiltà, e grande scienza. E a chi mai negò egli lume, e ajuto, e consiglio sia nelle Morali, sia nelle Letterarie occorrenze? Quella stessa Cella solitaria, dov' egli cinto da i Libri si logorava nello studio, diveniva spesso per le altrui necessità strepitosa, e frequente: colà tutti accorrevano, i dubbiosi per consiglio, gl'ignoranti per luce, i timorosi per conforto. Potea ben esser egli nelle più profonde, e dilette speculazioni immerso, ed intento, niuno da lui perciò veniva rigettato; ma prontamente abbandonandole, tutti pazientemente ascoltava, con sereno viso, e dolci maniere accoglieva, consolava, ed ammaestrava: la dottrina di lui non era qual torrente, che inondando percote, ed opprime, ma quasi Fiume reale, che soavemente irrigando i campi gli feconda, ed impingua. Cosa ella è questa piena di stupore il pensare, come con raro innesto sapesse il Mansi insieme congiungere quelle virtù, che la esteriore opera dell'Uomo richiedendo, vivono del tumulto, e della distrazione, con quegli studj, che occupandone tutto l'interno animo addimandano la solitudine, ed il ritiramento. Ma quanto crescerà la maraviglia, se si pon mente a quelle molte, e gravi cose, che da lui non entro alle Religiose Mura, ma nella società, e nel commercio degli Uomini si adoperavano? In quel tempo stesso, che per lui di nuove opere si arricchivan di giorno in giorno la Chiesa, e le lettere, nel Tribunale di Penitenza sedeva con instancabile assiduità, e diligenza; gl'infermi se lo ritrovavano appresso al doloroso letto per conforto, e per soccorso non tanto di lingua, che di mano: appariva nelle Carceri oscure, e luce donava, e consolazione a quegli infelici: tenea cura principalissima delle Sacre Vergini Claustrali, cui con soavissima prudenza reggeva, e a cui veniva mostrando il vero cammino della perfezione. Ma che più? Quattro zelanti, e saggj Pastori nostri si stimarono felici di poter dividere col Mansi le altissime cure del santo ministero; le quali con quanta integrità, zelo, e dottrina si amministrassero da lui, sarebbe a dirsi distintamente, se la Città tutta, e la Diocesi non ne risonasse pur anco altamente.

E tante, e sì varie cose da esso ad un tempo operate, per le quali l'opera sua crescer sembrava, e moltiplicarsi oltre l'usato, già non si creda, che a se medesimo il togließero, e che per giovare altrui, con difetto non difficile ad intervenire, a se recasse nocumento. Pari alle descritte finora da me erano le più intime, e segrete virtù, e doti del Mansi; ferma ed immobile la Religione, solida ed illuminata la pietà, singolarmente illibato il pudore; era sobrio ne'cibi, e rigido castigatore del suo corpo, fino a doversegli vietar l'uso di quegl'Istrumenti, che non mortificato l'avrebbon solamente, ma distrutto; finalmente vuoto di ogni ambizione, e talmente degli onori schivo, e del comando, che degnissimo essendo di presedere, eleßero costantemente di sempre ubbidire. Ma se il Mansi gli onori fuggiva, e il comando, per lo contrario il comando, e gli onori lo ricercavano spontanei, e lo attendevano: e il tempo era venuto finalmente, in cui questa lucerna, che sotto il moggio si stava occulta e nascosta, sovra il candeliere si ponesse, e nella Chiesa maggiore, e sempre più benefica luce veniße a diffondere.

Siamo giunti, o Signori, a quel passo, in cui tutto ciò, che io son venuto mostrando fin quì del sapere, e della virtù di Gio: Domenico Mansi l'intera sua estrinseca prova, e adempimento riceve per la più autentica, e solenne testimonianza, che giammai se ne possa desiderare. Per la morte di Giuseppe Palma, Uomo di memoria degnissimo, e di lode, era vuota rimasta, e vedova del suo Pastore la Cattedra di Lucca. Egli è ben chiaro di quali, e quanto gravi, e sublimi, ed eminenti prerogative rivestito esser debba quell'Uomo, che dal comune stato, e condizione per comando di Dio si assume, e si solleva alla divina Dignità, ed al formidabile officio di sacro Pastore. La scienza delle umane, e Divine cose, e il santo, ed illibato costume tanto in esso debbon crescere, e dalla comune misura allontanarsi, quanto cresce, e dal comun si allontana l'altissimo grado, in cui vuol collocarsi. Or queste prerogative, che tanto grandi sono, e tanto a ritrovarsi difficili in un solo Uomo congiunte, scorte furono, e ritrovate nel Mansi. E dee ben notarsi da chi scorte furono, e ritrovate. Non da uno, od altro privato Uomo, il cui giudizio è alla prevenzione soggetto, ed all'inganno; ma dal Senato nostro illuminatissimo formato, e composto di quanto v'ha tra noi di principale, ed illustre; dal Senato nostro, il quale lo aveva sotto degli occhi presente, e di tutta la vita di lui era il testimonio d' ogni eccezione maggiore, da questo, io dico, fu il Mansi riputato degno, ed unitamente a due elettissimi Uomini nominato per ben due volte all'Arcivescovato di questa Patria. Questa illustre testimonianza del valor suo ognun vede, quanto sia splendida, e certa; pur non è nè la sola, nè la maggiore; ma si conferma, e si accresce per altra la più sacra, e venerabile, che in Terra aver si possa, per l'Oracolo, io dico, del Sommo Pontefice, del Vicario di Gesù Cristo, il quale, se cedendo da prima all'umile, e ritrosa modestia di lui lasciollo stare nella privata sua condizione; poscia più al bene, e al decoro di questa Chiesa riguardando, che non alle preghiere di lui, lo elesse ad esserne degno Capo, e Pastore, e quasi non pago di aver data una cotanto manifesta prova dell'alto concetto, in che tenea Gio: Domenico Mansi, altra ne aggiunse ancor più luminosa, e distinta, allorchè volle, ch'ei libero fosse da quella usata legge, che i Vescovi novellamente eletti a sostener costringe pubblico esame di lor dottrina, e sapere, dichiarando solennemente in faccia al Mondo tutto, non esservi d'uopo di alcuno esperimento a conoscere quella Dottrina, e valore, che già da tanto tempo per pubblica, e costante Fama era a tutti assai noto, e palese.

Dovrei or quì, se il tempo non mi fosse nemico, e la Orazione già non toccasse il suo termine, quelle cose ridire, che Gio: Domenico Mansi, nostro

ſtro Padre, e Paſtor divenuto operò di ſe degne, e di un tanto miniſtero. Dovrei farvi paleſe, come quelle virtù, che a lui furon compagne nell' oſcurità, e nel ſilenzio del Chioſtro, il ſeguirono coſtantemente in mezzo al tumulto, e alla luce della novella dignità; onde ſeppe eſſere nell' altezza del grado umile, nell' autorità manſueto, nello ſtrepito delle cure d' animo ſempre chiaro, fermo, e tranquillo. Dovrei dimoſtrarvi, come le altre doti, che più largo campo richiedono, e proprie ſon veramente degli elevati poſti, e ſublimi, crebbono in lui, e ſi dilatarono quaſi fiumi reali, che vinti una volta gli argini ſi ſpandono per la Campagna, e l'inondano; coſicchè fu intrepido, e fermo nell' opporſi al diſordine, generoſo, e magnanimo nel cuſtodire, e promovere i dritti del Santuario, animato perpetuamente da quella Carità ſollecita, ardente, univerſale, che il primo, e principal carattere coſtituiſce di ſacro Paſtore. Tutto ciò dovrei dirvi, ma queſte coſe, che ancor vive, e recenti s' aggirano nella pubblica luce, e vivono nella memoria di tutti, poſſono per me tacerſi ſenz' alcun danno del nome, e della gloria di lui, poichè la Fama aſſai meglio parla, e ridice ciò, che io non ſaprei con acconcie parole ſpiegare. Una coſa dirò ſolamente, che potrà per tutte valere ſenz' alcun dubbio. Le virtù, ed il ſapere del MANSI in mezzo a tanto ſplendore, e in tanta altezza di Dignità lungi dal perdere l'antica lor luce e bellezza, l' accrebbero sì fattamente, che ſe per eſſe era egli ſtato ſino a quel tempo buon Cittadino, ottimo Religioſo, valentiſſimo letterato, fu ancora a giudizio univerſale degniſſimo Arciveſcovo.

Tale, e tanto era l'Uomo, o Signori, ch' ora da noi con danno irreparabile ſi piagne perduto. Ma la memoria di lui non è da credere, che ſia giammai per eſtinguerſi in alcun tempo tra noi, nè cancellarſi: i noſtri poſteri ammirandone la virtù, lodandone la ſcienza, ci porteranno invidia d' averlo conoſciuto, e trattato preſente: Così ſia egli per ogni tempo da' noſtri Eccleſiaſtici tutti, ſiccome grande, e perfetto eſemplare, riguardato, ed imitato; e ſpezialmente queſti eletti Giovani, i quali in queſto ſacro aſilo (*) nutriti ſono, ed educati per la Vigna del Signore, e per la ſperanza della Chieſa, ogni qual volta rimireranno la terrena Immagine di Lui, che pendente da queſte Pareti ſtà loro dinanzi agli occhi continuamente, ſi rammentino ancora quelle eccellenti prerogative, che l'animo ne adornarono, le quali a miſura delle forze imitando eſſi, ſaranno ad un tempo la delizia de ſuoi, il bene della Patria, il ſoſtegno e l' onor della Chieſa.

(*) *L'Orazione fu recitata nella Sala del Seminario Arciveſcovile, dove di preſente riſiede l' Accademia Eccleſiaſtica.*

IL FINE.

RAVENNATENSIS

ANNO CHRISTI 967.

SYNODUS

A JOHANNE XII. PONTIFICE,

Præsente Ottone I. Imperatore,

ANNO DCCCCLXVII. HABITA.

ANNO CHRISTI 967.

y Mansi ppi T.III. ppend pag. 78. Ex Arch. rrar. Ma- r Eccl.mi. D Can. alabr.

IN nomine Domini. Johannes episcopus servus servorum Dei, omnibus Dei & sanctæ ecclesiæ fidelibus denunciantes mandamus, qualiter post justam, & legalem electionem, & consecrationem Martini episcopi Ferrariensis, in sancta Romana ecclesia a nobis factam, in civitate Ravennæ venimus cum ipso venerando Martino episcopo, aliisque quampluribus de nostra urbe Romanis, & in generali placito cum dopno Ottone imperatore diversas causas, lites inspiciendas, & deliberandas, & nobiscum tum residentium quoque astantium populorum multitudo clericorum, & laicorum, episcoporum, & abbatum de quampluribus regionibus infra basilicam beati Apollinaris convocatur; novus occurrit sermo prædicti Martini episcopi Ferrariensis supplicans & petens a nobis, ut omnia quæ a sancta Romana universali ecclesia per papam Vitellianum, & Adrianum, & Leonem sanctæ Romanæ ecclesiæ pontifices antecessores nostros in tempore Constantini, & Caroli imperatoris, per antiqua privilegia fuerant largità, tradita, & confirmata; ita & nos per hoc nostrum confirmaremus præceptum; cujus scilicet precibus, & petitionibus, & omnium principum, episcoporum, & abbatum, aliorumque clericorum, & laicorum inclinati pro Dei timore, & illius venerabilis fratris nostri præsulis Martini, omnia quæ a sanctis nostris antecessoribus, Romanæ sedis pontificibus, per antiqua privilegia

A Ursonem judicem Ferrariensem perlecta sanctæ Ferrariensis ecclesiæ beati Georgii, tempore Martini, & Andreæ, & Johannis prædecessorum prædicti Martini tradita esse cognovimus per hoc nostrum a parte sanctæ Romanæ ecclesiæ beati Petri apostoli in prædicta sancta Ferrariensi ecclesia beati Georgii similiter coram cunctis astantibus, & videntibus per hoc nostrum confirmamus præceptum, Massam videlicet Babilonicam illam, quæ vocatur Ferraria, in qua ipsa sancta ecclesia beati Georgii sita, & consecrata est cum duodecim fundis suis; cui alias omnes massas minores positas infra nostrum ducatum, & co-
B mitatum Ferrariensem cum omni obedientia, & securitate subjugamus; massam scilicet & ripam Pullariolus, cum duodecim fundis suis, & massam Constantiacus cum duodecim fundis suis, & massam quartisianam cum duodecim fundis suis; & massam Doncro cum duodecim fundis suis; sicque massam Petriculi cum duodecim fundis suis; & massam Popularis cum duodecim fundis suis; similiter massam Curuli, & massam Salectam cum viginti quatuor fundis suis; & massam Seneticam, & Castilionem cum omnibus fundis suis; similiter & massam Firmianam cum omni-
C bus fundis, & pertinentiis suis. Has quidem omnes massas cum omnibus juribus sibi pertinentibus, sicut a sanctis nostris supradictis antecessoribus in præfata sancta Ferrariensi ecclesia beati Georgii largitum fore cognovimus; ita & nos per hoc nostrum, sicut supra dictum est, in sancta nostra eccl. & sibi prædicto Martino confratri, & episc. nostro, & successoribus tuis infra totum

ducatum, atque comitatum, & episcop. nostrum Ferrarienſem in ſingulis maſſis, eccleſias, clericos, presbyteros, diaconos ordinare, & conſecrare. Super hæc quidem omnia, omnibus tam præſentibus quam abſentibus notum fieri volumus, per prædictum epiſcopatum Ferrarienſem, & eccleſiam S. Georgii, & te Martinum epiſcopum, tuoſque futuros ſucceſſores, epiſcopos, utramque parochiam perpetuo, ſicut ſupradicti noſtri anteceſſores habuerunt, & tenuerunt in ſuo dominio; ita & nos in jure, & dominio, ſeu privilegio ſanctæ noſtræ Romanæ eccleſiæ beati Petri apoſtoli, & noſtro noſtrorumque ſucceſſorum ſemper tenemus. Ut ſit ſemper ſub noſtra electione, ordinatione, inveſtitione, & conſecratione, & diſtrictu. Et non liceat unquam nemini do tuis ſucceſſoribus futuris, eligendis in ipſo epiſcopio epiſcopis ad nullius electionem, neque inveſtitionem, vel conſecrationem ire, niſi ad noſtram ſanctiſſimam ſedem Romanam & apoſtolicam beati Petri apoſtoli noſtrorumque ſucceſſorum; & non liceat nemini noſtrorum ſucceſſorum, vel alicui regni magnæ perſonæ, regis ſcilicet vel ducis, epiſcopi, neque archiepiſcopi hunc præfatum epiſcopum, & eccleſiam ſancti Georgii, neque epiſcopos a dominio, & jure, & electione, ordinatione, inveſtitione, conſecratione, diſtrictu ſanctæ Romanæ eccleſiæ beati Petri apoſtoli ſeparare. Si quæ vero perſona hujus noſtri regni, regis vel ducis parva, vel magna hanc ſupradictam noſtram Ferrarienſem ſanctam eccleſiam beati Georgii a jure, & dominio & poteſtate epiſcoporum ſuorum, electione, conſecratione, & inveſtitione ſanctæ eccleſiæ, & ſedis Romanæ beati Petri apoſtoli ſeparaverit, vel alienaverit, aut ſi de omnibus, quæ a ſancta Romana eccleſia ſibi ſunt data, & tradita diminuere vel moleſtare tentabit ullo modo, vel ingenio unquam in aliquo tempore anathematis vinculo a parte omnipotentis Dei, & beatæ virginis Mariæ, & beatorum apoſtolorum Petri, & Pauli, & omnium ſanctorum, & noſtra perpetuo alligamus, cui omnes qui aderant ibi reſponderunt dicentes: fiat, fiat. Quorum nomina ſunt hic in parte deſcripta, idest in primis:

Martinus epiſcopus ſanctæ Sutrinenſis eccleſiæ.

VVido epiſcopus ſanctæ Serſenatis eccleſiæ.

Johannes epiſcopus ſanctæ Cornelienſis eccleſiæ.

Azio prothoſcrinarius & apocriſarius ſanctæ Romanæ eccleſiæ.

Johannes dux urbis Romæ, qui vocatur Gambaruto.

Stephanus iniculator urbis Romæ.

Nec non Paulus Glorioſus judex.

Vigo judex Ferrarienſis.

Petrus Dativus iſtius civitatis Ravennæ.

Johannes Dativus Ferrarienſis.

Leo Dativus de civitate Faventia.

Petrus & Stephanus Dativi Ferrat.

Petrus comes.

Garardus, & Hirardus de comitibus.

Arderatus, & Rambertus germani comitibus.

Johannes dux de Romano.

Johannes & Almericus germani filii ſui

Paulus & Petrus ducibus Traverſaria.

Petrus filius ipſi Pauli.

Romoaldus dux.

Paulus filius Vitabiani.

Jonannes conſul, & patricius.

Heraldus filius Jaraldi ex genere ducum.

Atelbertus, & Sergius germani ducibus.

Andreas filius quondam Amabil Dativus.

Deus dedit de Ponte Auguſto.

Gaſirius filius Johannis conſulis.

Vitalis de Liuto.

Johannes & Luicio germani, filii quondam Anaſtaſii conſulis.

Leotarius.

Petrus de Malo.

Mauricius Spaza inferno.

Vitalis filius Vitalis de Marino.

De tabellionibus autem cives Ravenn.

Johannes conſul de Tabellio, qui vocatur Uter.

Stephanus Tabellio.

Domnicus Tabellio. Apollinaris Tabellio.

Sergius Tabellio.

De cancellariis autem.

Vitalis cancellarius.

Martinus cancellarius & ſarſore.

Leo cancellarius.

Sarius de Ciſterno.

Dominicus & Bernardus cancellarii de arbore Gaudenti. Iſti omnes de civitate Ravenna.

De Ferrarienſibus autem. Johannes archipresbyter ſanctæ Ferrarienſis eccleſiæ.

Lopicinus archidiaconus.

Petrus presbyter. Georgius presbyter. Bonizo presbyter, & primicerius. Johannes archiſubdiaconi.

De Laycis.

Leo de Andrea conſul.

Roſredo filio ejus. Leo conſul.

Gregorius de Danielis, & alius Gregorius conſul. Petrus conſul filius Leonis conſulis. Anſelmus conſul filius Raimbaldo. Paulus conſul, qui vocatur de Naſtaſia. Johannes qui vocatur de Criſtinia; & aliorum hominum multitudo, quorum nomina eſſet longum ad ſcribendum.

ANNO CHRISTI 967.

ANNO CHRISTI 967.

ANNO CHRISTI 968.

RAVENNATENSE CONCILIUM ALTERUM

ANNO CHRISTI 968.

Pro abſolvenda archiepiſcopatus Magdeburgenſis inſtitutione, Anno 968. octobri menſe, præſente Ottone I. & Joanne XIII. celebratum.

Ex Manſi Suppl. To l. pag. 1153.

RAvennatenſia concilia duo pro ſtabilienda Magdeburgenſis archiepiſcopatus inſtitutione diſtinguenda eſſe Pagius in critica Baronii ad An. 967. n. 4. & 5. dudum animadverterat; conſtatque plane ex narratione rei ea de cauſa geſtæ in iiſdem conciliis, alterum ab altero ſeſquianno ſejungi. Ex his vero in meis ad Pagium adnotationibus deduxi alterum Ravennatenſe Concilium Octobri menſe an. 968. conveniſſe. Id vero ex calculi ſupputatione deduxi: tum pariter ad poſtremum hoc concilium referenda ea omnia inſtrumenta cenſui, quæ Ravennæ Octobri menſe anni illius, ſive a Joanne XIII. ſive ab Ottone I. imperatore ad cauſam illam pertinentia data ſunt. Ex his quædam ſuppeditat Lunig, quæ cum ad acta ejus concilii referri poſſint, ideo ex eo huc transferuntur.

JOAN-

JOANNIS XIII. BULLA

ANNO CHRISTI 968.

AD ADALBERTUM MAGDEBURGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Primatum illi inter universos Germaniæ præsules, & æqualem cum primariis Galliæ honorem constituit.

Johannes episcopus, servus servorum Dei, dilecto nobis in Christo confratri, Adalberto S. Magdeburgensis ecclesiæ archiepiscopo in Domino aternam salutem.

ANNO CHRISTI 698.

: Lunig. icil. p. 154.

SI ea loca, quæ ad salutem maxime populi & B gentis ad Deum conversionis fundata sunt privilegio nostræ auctoritatis munimus & decoramus; hoc ad provectum & divinæ religionis cultum pertinere nullo modo dubitamus. Igitur quia sedem Magdeb. cui Deo authore præsides, nostra tuorumque comprovincialium authoritate archiepiscopalem esse decrevimus, quem inter cæteras ecclesias ordinem, vigorem, primatum, & æquitatem habere in posterum debeat, apostolicæ sedis privilegio muniri sanximus. Dei igitur omnipotentis auctoritate, & B. Petri, apostolorum principis, & nostra, te tuosque successores in perpetuum, & ecclesiam tuam omnium ecclesiarum archiepiscoporum, & episcoporum, qui in Germania sunt, ordinati in sedendo, in judicando, C in confirmando, in subscribendo, in sententiis dandis, omnique ecclesiastico ordine primatum habere volumus. Eorum vero, qui sunt in Gallia, item Mogoncienf. Trevirenf. & Colonienf. ecclesiæ in omnibus parem honorem & similem vigorem præsenti privilegio confirmamus. Cæterum, more Romanæ ecclesiæ, ecclesiam tuam duodecim presbyteros, & septem diaconos, & viginti-quatuor subdiaconos Cardinales, qui sandaliis & lisinis utantur habere volumus. Super hoc vero iisdem presbyteris, & abbatibus ecclesiæ sancti Johannis Baptistæ in suburbio ejusdem civitatis constructæ tunicis uti concedimus. Quibus exceptis & episcopis super altare in honorem B. Mauritii dedicatum missam celebrare aliquis nullo mo D do præsumat, quod non ad superbiam, sed ad loci sanctitatem speciali reverentia præsenti privilegio munimus, & decoramus. Quapropter frater fraterrime, Dominicorum salubriter reminiscens mandatorum ita in commissæ plebis regimine, lucrandisque animabus invigila, ut redemptori nostro fructum bonæ operationis, in quo lætari possis, exhibeas. Scriptum per manum Stephani Scriniarii sanctæ sedis apostolicæ in mense Octobri indict. XII.

ALTERA EJUSDEM AD EUMDEM BULLA.

Consecrationem episcoporum omnium inter Albiam & Salam, jusque pallii illi & successoribus tribuit.

Johannes episcopus, servus servorum Dei, charissimo confratri nostro Adalberto sanctæ Magdeburgensis ecclesiæ Archipræsuli in Domino æternam salutem.

ITa te, frater charissime, & coepiscope noster vita moresque tui hactenus idoneum reddidere, ut multa tibi credere, plura etiam committere, sicut bono dispensatori, non hæsitemus. Igitur quia ad pastorale culmen plebis tuæ, & comprovincialium tuorum, & nostra post Deum te authoritas promovit, & quia tanta Sclavorum plebs ultra fluvios Albiam & Salam, scilicet Deo noviter acquisita, paucis pastoribus minime tueri potest, qualiter episcopi tuæ sedi subjectis parochias rationabiliter, & caute dividas, & distribuas, suæ dispensationis & discretionis examini committo; & hoc sereniffimi spiritualis filii nostri imperatoris augusti, qui ejusdem tuæ ecclesiæ fundator & auctor est, cura, diligentia, & judicio fieri, per præsentis privilegii munimen statuo, & confirmo. Si ergo ab apostolica sede, cui Deo auctore præsideo, ecclesiæ tuæ concessum, ut ab ejus rectoribus episcopi, qui ultra Albiam & Salam constituti, & constituendi sunt, post futuris temporibus consecrentur, & ipsi ejusdem tuæ scilicet ecclesiæ archiepiscopos, sicut pro tempore fuerint, consecrent, qui pallium secundum morem Romanæ ecclesiæ a nostra sede recipiant. Unde, frater charissime, dilectationem * tuam admoneo & obtestor, ut animo sis solicitus, ne aliquid sibi commodi dato aut gratia, quæcumlibet supplicatio personarum in sacris ordinibus vendices, sed ad hoc officium ille perducatur, quem morum gravitas commendet, & vitæ præteritæ actio. Oramus autem omnipotentem Deum, ut sua te munitione circumagat, & sacerdotii susceptum officium operibus implere concedat. Actum per manus Stephani Scriniarii, & bibliothecarii sanctæ Romanæ ecclesiæ in mense Octobri, Indictione statutum duodecima.

Ex eodem pag. 16.

* *f.* dilectionem.

HATTONIS II. MOGUNTINI ARCHIEPISCOPI ET PATRUM QUORUNDAM SYNODI RAVENNATENSIS

DECRETUM,

Quo loca quædam ditionis suæ a se avulsa Magdeburgensi archiepiscopo subjicit.

x eodem bid.

bid. p. 1157.

IN nominæ sanctæ & individuæ Trinitatis, E Hatto, divina auxiliante clementia sanctæ Mogonciacensis ecclesiæ archiepiscopus. Quia sollicitudo pastorum in augmento gregis probatur; nec tantum ecclesiis nostris præesse, quantum prodesse jubemur. Idcirco nos onus nobis impositum in plura dividendum censuimus, ut dum in plures participatur, ab unoquoque nostrum jugum Christi, quod suave, & onus ejus, quod leve est, æquius, & portabilius portetur. Ad dilatandos quippe fidei christianæ terminos, & Sclavorum indomitas gentes ultra Albiam & Salam jugo Christi subdendos, in Magdeburg sedem archiepiscopalem fieri, & in Merseburg episcopum, Magdeburgensi ecclesiæ subjiciendum & ab ejus archiepiscopo ordinandum, archiepiscopali nostra auctoritate censemus, & instituimus. Episcopos vero ultra Albiam, Brandenburgensem scilicet, & Havelbergensem, nostræ hactenus ecclesiæ subjectos, a debita nobis obedientia absolvimus, &

præscriptæ Magdeburgensi ecclesiæ, ejusque archiepiscopo obedituros æque permittimus, & consentimus. Ne quam vero sancta Magdeburgensis ecclesiæ futuris, quod absit, temporibus a nostris successoribus inde molestiam patiatur, cartam consentaneam conscribi jussimus, & in præsentia serenissimi domini augusti imperatoris, vel venerabilium episcoporum, quorum nomina inferius inserentur, legi vel recitari, & subscriptionibus corroborari & confirmari rogamus. Ego Hatto S. Moguntinæ ecclesiæ archiepiscopus manu propria confirmavi & subscripsi. Ego Everardus sanctæ Leodicensis ecclesiæ episcopus consensi, & subscripsi. Ego Reginoldus sanctæ Rubilocensis episcopus consensi, ac subscripsi. Oldericus Pergami episcopus interfui & subscripsi. Hubertus episcopus subscripsi. Milo episcopus subscripsi.

ANNO CHRISTI 968.

OTTONIS MAGNI DIPLOMA IN EO CONCILIO EDITUM,

Quo prædium quoddam archiepiscopo Magdeburgensi concedit.

Ex eodem pag. 87.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Otto, divina favente clementia imperator Augustus. Noverit omnium nostrorum tam præsentium, quam & futurorum industria, qualiter nos interventu dilectæ conjugis nostræ Adelheidis, filiique & coimperatoris nostri Ottonis, tale nostræ proprietatis prædium, quale nos in Bodenhusen usque ad hanc diem habuimus, cum omnibus appenditiis suis, tam in mancipiis, quam in ædificiis, terris cultis, & incultis, pratis, pascuis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, in mobilibus, & immobilibus, exitibus & reditibus, quæsitis, & inquirendis, sancto Mauritio in Magdeburg liberaliter offerimus, & archiepiscopis illius ecclesiæ perpetualiter concedimus, ut teneant, & possideant, & suis usibus, sicuti res ecclesiasticas juxta libitum adjungant. Et ut hoc nostræ munificentiæ munus eidem ecclesiæ fidelibus nostrisque verius credatur, hanc cartam scribi, & annuli nostri impressione signari jussimus, quam & propria manu subter firmavimus. Data VII. non. Octob. anno Dominicæ Incarnat. DCCCCLXVIII. Indictione X. (lege XI.) anno vero regni Domini Ottonis XXXIV. imperii autem VII. Actum Ravennæ in Domino feliciter. Amen. Signum domini Ottonis magni & invictissimi imperatoris augusti. Ludigerus cancellarius ad vicem Haddonis archicapellani recognovi.

DISPUTATIO INTER CATHOLICOS ET JACOBITAS CONSTANTINOPOLI HABITA.

Agentibus pro Jacobitis Joanne eorum patriarcha, & pro catholicis patriarcha Constantinopolitano, forte Polieucto.

Anno Alexandri 1280. *Christi* 969. *mense Ab, vel Augusto coram Imperatore habita.*

Ibid. p. 1119.

SIluerunt huc usque conciliorum editiones celebrem disputationem, jussu Græci imperatoris Nicephori anno Alexandri 1280. die 23. mensis Ab, id est Augusti feria secunda, inter Jacobitarum, & catholicorum Græcorum patriarchas de fide institutam. Renaudotus tom. 2. Litur. Orient. pag. 489. ejus summam e MS. codice Seguierano; integra vero acta mox e Syriaco codice vulgavit Assemanus Bibl. Orient. tom. II. pag. 133. quæ tamen acta non e publicis quidem tabulis, quæ tunc forte scriptæ sint, sed e Synodica Joannis patriarchæ Jacobitæ ad Mennam patriarcham Coptorum repræsentantur. Quæ siquid referant catholicis aliquanto invidiosum, id studio partium hæretico scriptori debetur. Hæc scire juvat lectorem, antequam Synodicam ipsam legat.

SYNODICA JOANNIS PATRIARCHÆ JACOBITARUM,

Ad Mennam Alexandrinum Coptorum patriarcham.

Ex Assemano Bibl. Orient tom. 2. p. 133.

QUum imperator ex urbe Emesa Constantinopolim rediisset, quo nos (*Joannem Jacobitarum patriarcham*) adduxerat; patriarchæ (*Polyeucto*) mandavit, ut nos arcesseret. Arcessivit ille feria quinta ante Dominicam in Hosanna, præsentibus ejus clericis. Antequam vero patriarcham adiissemus, occurrit nobis ingens hominum multitudo, qui inconditis clamoribus terrorem nobis incutere volebant, ad patriarchæ colloquium euntibus. At Deus per tuas acceptas preces patientiam nobis dedit, & fortitudinem.

Post multum vero temporis ad patriarchæ tandem ædes pervenimus, cui milites & turba magna assistebant. Salutavimus eum, & ipse salutem quoque nobis dicens, sedere nos jussit. Mox percontatus est, inquiens, *cujusnam loci patriarcha es? Antiochenæ sedis*, respondimus. Tum ille: *duo igitur patriarchæ estis, qui unam sedem tenetis; an schisma inter vos est, & tu unam sedem tenes, & alter alteram?* cui ego: *schisma*, inquam, *inter nos est*. Quod cum ille audisset, excepit: *ecquis patriarcharum te admisit quum in patriarcham ordinatus fuisti?* Respondimus: *dominus Mennas*. Ait ille: *at is hæreticus est: scripsit enim nobis epistolam erroribus plenam, ejusque in Christum fides haud orthodoxa est: Alium autem habemus orthodoxum Alexandriæ patriarcham, Eliam nomine.* Cui nos confestim responsum dedimus, prout Deus nobis suppeditavit, dicentes: *non alium novimus Alexandriæ patriarcham, præter patrem Mennam, qui est noster in Christo pater & comministeri.* Tum ille: *Tua vero quænam est in Christum fides? Affirmas ipsum de cœlo descendisse, & inhabitasse in sancta Maria Virgine, & ex ea corpus connaturale nobis induisse, nec ne?* Respondi: *confiteor, Deum Verbum, qui est ante sæcula filium patris, de cœlo descendisse, & inhabitasse in sancta Dei genitrice Virgine Maria, & ex ea personaliter corpus connaturale nobis, anima rationali, & intelligente præditum assumpsisse, atque ita ex ea natum fuisse Deum hominem factum absque mutatione & conversione.* His auditis: *duæ*, inquit, *sunt igitur in Christo naturæ?* Cui nos: *Christum ex duabus naturis compositum novimus: unam autem dumtaxat natu-*

☞ *naturam ipsum fatemur post unionem, & unam per-*
sonam Verbi Incarnati. Et post longam disceptationem discessimus eo die.

ANNO CHRISTI 969.

Quum vero dies Dominica paschatis esset, etsi Liturgiæ & oblationis atque festivitatis expertes, juxta illud prophetæ: *solemnitates vestræ, in tristitiam convertentur;* arcessivit nos tamen imperator ad magnam eorum ecclesiam, ostenditque nobis ornamenta ecclesiæ, ejusque multiplicem apparatum, & stolas, & vela, & lampades, & innumerum populum, qui eo confluxerat, & magnitudinem imperii sui, existimans caducis iis rebus puerorum instar, capi nos posse. Sumpta autem eucharistia egressus imperator arcessitos nos duris sermonibus hunc in modum alloquutus est. *En Christum dividimus, ut ait Paulus, & alius quidem dicit, ego sum Cephæ, alius alterius se esse dicit, & id negat quod prior affirmat*. Cui suggerente Deo per vestras acceptas preces congruum & opportunum dedimus responsum. Et post longam confabulationem dimisit nos cum populo; a quo in paratas nobis ædes usque deducti sumus.

Dominica nova iterum adesse nos jussit imperator, & blande nos est alloquutus. *Moslemani*, ait, *& Judæi reprehendunt nos, auditores, & dicunt, varias inter nos hæreses esse, quosdam scilicet Melchitas, alios Jacobitas, alios Nestorianos & alios ex aliis sectis. Quæ autem, rogo, causa est schismatis inter nos & vos? Congregamini, & scrutemur scripturas, uno, duobus, aut tribus mensibus, & inquiramus ubinam sit veritas, & sequamur eam omnes*. Hæc ait, volens nos dulcibus sermonibus capere: existimabat enim se veritatem tenere. Cui protinus respondimus, nos in ea re ab imperatore haudquaquam dissentire, simulque pro ejus incolumitate precati sumus. Rogat ille; *quem futuræ disputationi præesse ipse velim: utrum ipsum, an patriarcham, aut metropolitas, vel monachos?* Respondimus, eum nos optare, quem clementissimus imperator statuisset: *quandoquidem*, ajo, *sub vestra sumus potestate; modo absit vis, & injuria*. His ab eo dimissi, ad nostras ædes regredimur.

Post biduum a patriarcha vocati accedimus. Invenimus eidem assidentes episcopos & magistratus imperii. Disputatum est. At illi nullum ex scripturis testimonium protulerunt, sed sola sui cerebri commenta producentes, eadem pertinaciter tueri conabantur, affirmantes Christo duas naturas inesse. Nos contra Christum ex duabus quidem naturis compositum; id tamen intelligendum esse ad mentem omnium sanctæ ecclesiæ Doctorum, velut in homine animam & corpus. Quumque illi reposuissent, homini quoque duas inesse naturas; contradiximus, affirmantes nos unicam agnoscere naturam compositam, nec Christum dici nisi unum, & unam voluntatem, atque operationem unam. At illi a sententia minime recessere, nec scripturarum verba attenderunt. Et quoniam identidem opponebamus, a nobis nihil ex nostro sensu affirmari, sed ea dumtaxat, quæ sancti patres, & sanctæ ecclesiæ doctores Christi Dei nostri unitatem optime intelligentes docuerant: qui non agnoscebant post unionem, nisi naturam unam Dei Verbi incarnati, atque omnino dualitatem peracta unione remansisse negabant: patriarcha subintulit. *Cedo doctores, quos vestræ opinioni, sectæque patrocinari affirmatis. Omnes*, ajo, *patres dabo, qui ecclesiam ædificarunt, fidemque confirmavere sua quisque ætate. Hujus*, subdit ille, *quam memorabas unionis testimonium mihi ex Cyrillo redde*. Quod nos actutum facturos spondimus. Existimabat nimirum id nos numquam effecturos. Descriptam ergo Græce obtulimus Syllogem testimoniorum, quam ad hujus voluminis calcem subjiciemus. Quum porro ea minime legeretur: *Jubes*, ajo, *ut perlegantur patriarchæ testimonia doctorum orthodoxorum, qui communi partium consensu suscipiuntur; ipsique sunt patres nostri. Et ostendite nobis ex patrum decretis, utrum Christo duas naturas ante unionem, an post illam tribuerint, nosque patrum dictis consentientes habebitis. En testimonia: sunt autem pauca quædam: ignorantes enim vestrum sermonem, cætera multa prætereunda duximus, ut inde fidei nostræ veritatem certitudinemque cognoscatis, neque nos imperitos atque erroribus implicitos existimetis*. Ad hæc conticuere illi, hoc tantummodo subdentes, Gregorium theologum in priori epistola ad Caledonium Apollinari objicere, eumdemque graviter reprehendere, quod Christum negaret assumpisse corpus perfectum, anima rationali intelligente præditum: duasque naturas sicut animam, & corpus Christo asserere. Tum vero: *percurrite*, ajo, *epistolam ab initio usque ad calcem, & perspicietis, quomodo sanctus doctor unionem definiat in eadem epistola, quam protulistis, & quomodo affirmet*: non alius est & alius; absit: sed uterque in unione, & commistione unus: Non quod sanctus Gregorius inducat in Christo commistionem, & confusionem; sed quia veritatem unionis certam, atque indubitabilem reddere voluit, Christumque unum esse, & agnosci in corpore; nec duabus constare naturis, sicut dicitis. At illi sententiam suam pertinacissime tuentes: *en ergo*, ajebant, *commistionem, & confusionem facitis, & divinitatem passam fuisse affirmatis, si unicam naturam asseritis*. Unus porro Deus novit, quæ gesta fuere, & quæ in hac nostra cum illis disputatione disseruimus: quoniam duodecies hactenus nos ad collationem provocarunt.

ANNO CHRISTI 969.

Hæc vero sunt testimonia (*a*) quæ græce scripta eis obtulimus consona doctrinæ sancti Cyrilli: quorum primum est ejusdem Cyrilli: ex sermone Athanasii de Incarnatione Dei Verbi &c. Vos itaque legite & expendite omnes ejusmodi textus, quos Spiritus Sanctus loquutus est per ora sanctorum patrum, & quidquid demonstravit S. Pater Cyrillus in omnibus suis libris, quorum lux est lux solis; quæve idem circa incarnationem Dei Verbi ostendit; quoniam ubi anathematizat, & affirmat mentem speculationi intentam videre duas naturas ad unionem, & compositionem venire in Christo, nosque confiteri unam naturam, unamque personam perfectam ex duabus per unionem sine defectu aut commistione, aut corruptione unum incarnatum. Testatur etiam pater Cyrillus antiquos patres hoc idem sensisse, & eadem similitudine usos fuisse: & secun-

(*a*) *Testimonia*. Auctores quos citat Joannes, hi sunt. *Cyrillus* Orat. in Diodorum, & Andream Samosatenum, ubi Anastasii sermonem de Incarn. Dei verbi citat. *Gregorius Taumaturgus* de fide. *Julius papa Romæ* Orat. adversus eos, qui incarnationem Dei Verbi impugnant. *Idem* orat. de unione deitatis & corporis Christi. *Idem* in epistola ad Dionysium episcopum Cypri. *Gregorius Theologus* orat. de nativitate Domini. *Idem* orat. de Deo verbo. *Cyrillus* epist. ad Acacium Meletinnensem episcopum. *Idem* epist. ad Successum. *Idem* tom 2. adversus Nestorium. *Idem* epistola heorstatica ad Theodosium imperatorem. *Idem* epistola ad Eulogium presbyterum Constantinopolitanum. ASSEMAN.

cundum reliquos omnes electos patres credimus, & affirmamus unum esse Christum ex duabus naturis & personis (a) divinitate & humanitate perfecta, factamque fuisse unam naturam, & personam unam Verbo incarnato homini facto. Omnino autem negamus post unionem duas naturas duasque personas, vel duas voluntates, aut contrarias operationes. Quicumque enim hoc dicit, anathematizatur & rejicitur a sanctis patribus & præstantibus doctoribus, quemadmodum præfati sumus. Et hæc est Nestorii assertio, & doctrina, & omnium ejus gregalium.

ANNO CHRISTI 969.

Porro quoties ajebam, hanc esse Nestorii hæresim, vehementer excandescebant, sibique id permolestum esse præseferebant, Nestorium cum suo errore execrantes, quamvis & ipsi ejus doctrinam consectentur, & doceant. Et nos quidem hæc & alia, quæ consulto prætermittimus, illis sæpius suggessimus. At illi in sua pertinacia, atque inveterato errore perstitere, his modis nobiscum agentes, suique imperii auctoritate nobis instantes, & vim intentantes, juxta vetus adagium: qui dominatur, sapit. Ut vero intelleximus, scripturarum oraculis eos minime acquiescere, nec veritati manus unquam daturos: *nec nostra*, subjecimus, *voluntate ad vos venimus, nec vobiscum disputare ambivimus unquam; sed imperatoris mandato nos huc accedere adegistis, rogatique, fides nostræ fundamenta aperuimus, quodque nobis tradidere, præstantissimi patres, & orthodoxi doctores, qui Dei ecclesiam rexerunt, eamque propugnarunt, atque apostolicam fidem confirmarunt. Vos autem nec illis, neque nobis acquiescitis. Impleto igitur opera patrum vestrorum, eorumque vestigiis insistite; Nos itidem nostros sequemur.*

Enimvero postquam patuit nos nulla vi, nullo metu a proposito discessuros, nec minis nec pollicitationibus infirmitatem virtutis nostræ ad eorum vota pertractum iri, (quoniam extrema pati nobis deliberatum fuerat, & mortem cætera inevitabilem oppetere) ipsi contuentes mortis metu nostram constantiam minime fractam, continuere sese parumper, nosque in carcerem conjecerunt. Sic hactenus nobiscum agitur. Meliora a Dei clementia præstolamur, vestris nimirum exorata precibus. Spes autem nostra in Deo est & patientia firma, quam nulla vis, nullus metus, aut casus ullus franget: & confidimus in eo, cujus spes non confundit, fore ut nos minime deserat, sed contra nobis gaudium & finem bonum sit allaturus, suumque judicium in nobis impleturus.

Quod autem rerum nostrarum seriem hoc libello retexere suasit, fuit, quoniam comperimus vobis nunciatum fuisse nostrum in urbem Constantinopolitanam adventum: sed fortasse res, ut gestæ sunt, minime tenetis; fama quippe a veritate plerumque aberrat. Compertumque præterea nobis est, vos pro vestra in nos benevolentia ex nostro infortunio non mediocri mœrore affectos; quandoquidem alter alterius membra sumus, & quum unum membrum dolet, reliqua eidem condolere consequens est, quia uno spiritu animati sumus. Tum etiam ne vobis, quod absit, ulla incidat adversus nos suspicio ex iis, quæ Satanas maledictus serere solet, aut a flagitiosis hominibus vobis insusurrari contingat: qui enim maledicto diabolo adhæret, ipse decipitur, & seductus puras mentes perturbat; etsi de vestra bona mente optime sentiamus, nec eam delatorum obtrectationibus patere credamus. Demum quia Deus, cujus nomini laus & gloria, videt quam oppido cupiamus fieri certiores, vos bene valere, vestraque omnia quam optime sese habere: vestras, inquam, benedictas ecclesias, & omnes pastores vestræ jurisdictioni subjectos, quos ut Deus vestris precibus tueatur, oramus: nec non monachos, qui in deserto agunt, & sanctos patres: ut tribuat nobis Deus benedictionem vestrarum eorumque orationum. Quod autem supplices etiam atque etiam a sanctitate vestra flagitamus, rogate omnes sanctos, qui in vestris provinciis commorantur, tum propinquos, tum a vobis remotos, ut pro nostra infirmitate, & pro universa ecclesia orthodoxa ipsorum matre ac nutrice orent: quia nobis incertum non est, a Deo non confundi eos, qui simpliciter in corde puro invocant illum, sed illum petitionem eorum ipsis tribuere. Precamur etiam sanctitatem & præstantissimam fraternitatem vestram, ut nos solari dignemini in hac tribulatione, in qua sumus, & in hoc exilio literis vestris, in quibus conquiescamus. Enimvero epistolam vestram contueri perinde erit, ac si gloriosam personam vestram videamus. Salutem divinam spiritalem dicimus dilectioni nobilis animæ tuæ & omnibus electissimis episcopis nominatim, atque universis discipulis vestris, & iis qui pro vobis accepti sunt; & præcipue illustri ac sapienti domino Macario scriptori. Ego vero & Sergius Metropolita Symnadæ, & Joannes episcopus Ramatuæ, & Constantinus episcopus Garmæ, qui mecum sunt in exilio: & omnes nostri discipuli, David, & Zacharias: & fideles familiares nostri in regia urbe vobis salutem dicunt: vosque Deo commendamus, & oramus, ut nos similiter Deo vos commendetis, nobisque parcatis, atque in vestra acceptabili oratione nostri memoriam habeatis.

Hæc scripsimus feria secunda die vigesima tertia Ab. (augusti) anno Alexandri Macedonis millesimo ducentesimo octogesimo.

(a) *Ex duabus naturis & personis*. Locutio a nullo veterum Monophysitarum, quod sciam, usurpata, primum occurrit in Synodica Theodosii, ut notavi supra tom. II. pag. 125. Eadem legitur in epistola Athanasii Antiocheni ad Philotheum sexagesimum tertium Coptorum patriarcham, his verbis: *Confitemur, quod Emmanuel est Christus unus, Dominus unus, unus filius, unum prosopon, una natura, una persona incarnata ex duabus personis, hoc est naturis, ex divinitate scilicet, & humanitate*. Ubi Athanasius personam cum natura confundit: mox subjungit hoc ineptissimum ratiocinium: *Quod si dicimus Christum Dominum post adunationem duas esse naturas, aut in duabus naturis, ut opinantur qui se sapientes putant, quum insipientes sint, quomodo dicendum non erit, Christum quoque duas esse personas, & in duabus personis: Et sic pro Trinitate quaternitas obtrudetur, quum fieri nequeat, ut natura fit, nisi in persona*. Personam ergo a natura haud distinguunt recentiores Monophysitæ, qui tamen quum in Trinitate naturam unam, tresque personas in iis ipsis Synodicis, quas citavi, diserte fateantur; necessario sequitur, eos vel omnino cæcos esse (id enim in Incarnatione non vident, quod in Trinitatis mysterio perspicacissime intuentur): vel sibimet repugnare, qui nunc personam a natura distinguunt, nunc utramque pro una eademque resumunt. *ASSEMAN.*

NOTA ASSEMANNI.

IS *fuit annus Christi* 969. *quo dies* 23. *Augusti in feriam secundam incidit, non annus* 958. *ut perperam scribit Renaudotius tom.* 2. *Liturg. Orient. pag.* 489.

NO-

NOTÆ DAV. WILKINS.

QUis Aelfricus ille fuit, qui hos ſcripſit canones, aut VVulfſinus iſte, ad quem ſcripti ſunt, rimatu quidem non eſt facile. Videntur ambo fuiſſe epiſcopi: ſic dignoſcitur VVulfſinus ex Aelfrici verbis, & VVulfſino parem innuit ſe Aelfricus, dum alloquitur eum fratris nomine. *Aelfricus* (inquit) *humilis frater, venerabili epiſcopo VVulfſino &c.* Reperio ſub hoc ſæculo duos tantum VVulfſinos, ſeu VVulfinos epiſcopos: unum qui Schirburnenſem cathedram adiit an. DCCCCXL. eamdemque tenuit uſque ad an. Dom. DCCCCLVIII. alterum qui Dorceſtrenſem accepit an. MLIII. eaque fruebatur uſque ad annum Dom. MLXVII. neutri vero horum Aelfricum quempiam coepiſcopum. In interſtitio multos quidem. Cridianenſem anno Dom. DCCCCLXXVIII. Hereſordenſem DCCCCLXXXIII. VViltunenſem an. DCCCCXC. Cantuarienſem in an. Dom. DCCCCXCV. Et Eboracenſem in an. Dom. MIII. qui Alfricus Putta, al. Puttoc dictus uſque ad an. Dom. MLI. ſedem dicitur tenuiſſe. VVulfſinum inter iſtos ne vel unum. Mox autem ab exceſſu Aelfrici Puttæ (proximo ſcilicet, vel anno altero) VVulfinus quidam (ut e dictis videas) ſemet exhibet in Dorceſtrenſi cathedra, quam an ille citius adierit, vel Aelfricus Putta Eboracenſem diutius obtinuerit; certum non omnino eſt ex auctorum calculis: una autem ſi claruerint, ego illis canones iſtos attribuerem, & circa an. Dom. MLII. collocarem.

Sunt vero qui ſuperiori VVulfino (ideſt Schirburnenſi epiſcopo) hos referre videntur, & Aelfrico illi Grammatico, quem alias dicunt abbatem S. Albani, alias Malmesburiæ, alias Abbingdoniæ, & demum Cantuariæ archiepiſcopum. Sed his male quadrat Synchroniſmus: nam Aelfricus ille grammaticus erudiri ſe ait in ſchola venerabili præſulis Aetuelvvoldi VVintonienſis, qui hoc non claruit præſulatu ante an. Dom. DCCCCLXIII. hoc eſt poſt ſexennium a VVulfini Schirburnenſis obitu. Quod ad Aelfricum etiam abbatem S Albani, nihil horum in vita ejus memoratur: nec quod Malmesburiæ unquam eſſet abbas aut Abbingdoniæ, aut archiepiſcopus Cantuariæ; ſed quod monaſterii ſui S. Albani rebus intentus, cito poſtea naturæ debita perſolvit, ut inquit codex illius monaſterii MS. Hæc ab aliis ſuggeruntur. Audi ſemetipſum de ſe ipſo in prefatione ad ſermones ſuos catholicos, quibus & hi ſubnectuntur canones: *Ego Aelfricus monachus, & miſſalis presbyter, tenujor licet, quam tali convenit ordini, miſſus fui in diebus Aethelredi regis ab Aelfeago epiſcopo ſucceſſore Aetheivvoldi ad monaſterium quoddam Cornell appellatum, rogatu Aethelmeri Thani* (ſeu miniſtri) *cujus ortus, atque bonitas uſquequaque innotuere. Mihi jam tum in mentem venit (& Dei ſpero motu) librum iſtum e Latino ſermone in Anglicum* (ſic jam Saxonicum appellabant) *transferre idioma*, &c. E quibus liquet illud MS. in quo primum exhibebantur ſermones illi catholici, & iſti canones, ſcribi etiam & transferri e Latino in linguam Saxonicam cœpiſſe in diebus Aethelredi regis, cum jam mortuo Aethelvoldo, VVintonienſem cathedram obtineret Aelpheagus, hoc eſt inter an. Dom. DCCCCLXXXIII. quo ſedem illam adiit, & MVI. quo evectus inde eſt in Archiepiſcopatum Cantuariæ: floruiſſe etiam ſub eodem tempore deprehendimus Æthelmerum Thanum (de quo loquitur) Cernenſis monaſterii in Dorceſtrenſi pago fundatorem. Subſcribentem enim eum jam tum videas in charta quadam Æthelredi regis ſup. (anno MVI) ad hunc modum. *Ego Æthelmer domini mei dapifer teſtis ſum.* Quas præterea tulit Ælfricus iſte dignitates, exploratum non habeo; niſi quod ad Sigvverdum ſcribens ſe abbatem nominat. Sed eſto demum quod hic non epiſcopus, VVulfſinum epiſcopum tanquam frater ſalutavit: deſideretur tamen (ut dixi) epiſcopus quiſpiam, cui ſcriberet, Wulfſinus Synchronus. Ad ſuperiorem vero VVulfſinum, ſi hi ſpectent canones, ſuperiori alicui anno tribuendi ſunt: ſed Aelfricum, quem hic quærimus, eundem eſſe conſtat, qui ſermones vertit, i. grammaticum. Hæc SPELMANN.

Licet Spelmannus in nota marginali (Clar. Uſſer. in MSS. notis audis) Savilium in hac chronologia ſtatuenda caligaſſe dicat, oculatiſſimum tamen ego putaverim fuiſſe Savilium noſtrum, & caliginem obſervaſſe, quam Schirburnenſium epiſcoporum hic ſucceſſioni affuderunt Flor. VVigorn. & Matth. Florilegus, cum Alfredum noſtri hujus VVulfini anteceſſorem alter anno DCCCCXLI. alter DCCCCXL. obiiſſe ſcribat. Anno enim DCCCCXLVIII. regis Edredi chartæ ſubſcribit Alfredus Schireburn. epiſcopus. Neque minus fallitur idem Florilegus cum anno DCCCCLVIII. Alfſium Dorſet epiſcopum obiiſſe narrat; VVulfſinum noſtrum eo nomine intelligens, de cujus ſucceſſore etiam addit: *Anno DCCCCLXXVIII. Alfvvoldus Dorſetenſium epiſcopus obiit, & in Scyreburna ſepultus eſt.* Quum tamen de VVulfſino ſcriptum reliquerit in Schireburnenſium epiſcoporum catalogo Guillielmus Malmesburius: hunc Dunſtanus archiepiſcopus, cum eſſet epiſcopus Londoniæ, abbatem apud VVeſtmonaſterium fecerat. Ita commiſſum officium ſancte & prudenter adminiſtranti honos epiſcopalis apud Schireburniam impactus. Anno vero DCCCCLVIII. (quo Alfſium; ſive VVulfſinum mortuum fingit Florentius) Londinenſis eccleſiæ epiſcopatum Dunſtano commiſsum indeque ad ſedem Cantuarienſem ſequente anno translatum illum fuiſſe, ipſe quoque agnoſcit Florentius VVigorn. ad ann. ſecund. Dionyſ. DCCCCLVII. & DCCCL X. eodemque anno Matthæus Florilegus Vulſium, ſive VVulfſinum (quem anno DCCCCXI. vita functum fuiſſe dixerat) VVeſtmonaſterienſis cœnobii a Dunſtano Londinenſi tum epiſcopo conſtitutum fuiſſe abbatem confirmat.

Neque neceſſe eſt, ut VVulfſino ſynchrono aliquem Aelfricum epiſcopum quæramus, ob illam epiſtolæ canonibus hiſce præfixæ epigraphem: *Aelfricus humilis frater venerabili epiſcopo VVulfſino, ſalutem in Domino.* Neque enim VVulfinum fratrem hic appellat, ſed ſeipſum humilem fratrem, id eſt, humilem monachum nominat; non auſus (ut ſtatim ſubiicit) aliquid ſcribere de epiſcopali gradu, ſed de inferiorum tantum ordinum officiis, ac ſi presbyterum non admodum deceret canones aliquos epiſcopo præſtituere. Nihil igitur obſtat, quominus canones iſtos circa annum Domini DCCCCLXX. ab Aelfrico præſcriptos exiſtimemus; quando VVulfſinus (ut in libro 2. de geſtis Pontif. refert Malmesburius) confeſtim in ſede epiſcopali monachos, clericis ejectis, inſtituit, ne in tanta contemporaneorum epiſcoporum ſedulitate dormitare videretur, cui conjugatorum clericorum ejectioni prævii fuerunt priores iſti Aelfrici canones.

In anno illo DCCCCLXX. completi ſunt poſt regis Aethelſtani mortem anno 30. Porro Aelfricum poſt regis Aethelrani mortem plus annis 30. conſtat abbatem Malmesburiæ factum fuiſſe, ut habet in vita Aldhelmi, ejuſdem monachus cœnobii Guillielmus, de quo etiam in Croylandenſis monaſterii hiſtoria, Ingulphus. Hoc eodem tempore, rex Edgarus clericis ejectis e monaſterio Maldemesbiriæ, quos Edvvinus frater ſuus monachis expulſis nequiter intruſerat, monachos revocavit, præficiens eis in abbatem Alfricum, virum in eccleſiaſticis officiis tunc celeberrimum, donans ei chartam ſuam in hunc modum. Deinde integram Edgari chartam anno DCCCCLXXIV. datam recitat; in qua de Aelfrico honorificam hanc rex facit mentionem: *Quorum unum nomine Alfricum, virum in omnibus Eccleſiaſticis experientiſſimum officiis, famoſiſſimi conſtitui cœnobii, quod Angli bifario vocant onomate Maldelmesburg.* Vide quæ Guil. Malmesb. in libro de vita Aldhelmi memorat. Hæc doctiſſimus USSERIUS.

CON-

ANNO CHRISTI 969.

ANNO CHRISTI 969

CONCILIUM ANGLICUM

A DUNSTANO ARCHIEPISCOPO CANTUARIÆ adversus Clericos conjugatos celebratum,

In quo monachatus promovetur: comes quidam præpotens ob incestas nuptias publicam agit pœnitentiam. Referuntur obiter Edgari regis cum velata virgine violentus concubitus, & injuncta ei pœnitentia septennalis.

Annal. porte 1. p. 426. Et Matth. West. in hoc anno 969.

Hujus concilii occasionem præbuit dictæ jam Edgari regis oratio, & indulta pariter authoritatis copia, de qua sic Hovedenus: Anno 969. rex Anglorum pacificus Eadgarus sancto Dunstano Dorobernensis, & beato Osvvaldo VVigornensis, & sancto Ethelvvaldo VVintoniensis ecclesiæ episcopis, præcepit ut expulsis clericis, in majoribus monasteriis per Merciam constructis monachos collocarent. Unde sanctus Osvvaldus sui voti compos effectus, clericos VVintoniensis ecclesiæ monachalem habitum suscipere renuentes de monasterio expulit; consentientes vero huic, ipse antistes monachizavit, eisque VVlfsinum magnæ religionis virum loco decani præfecit.

Surius item & Baronius.

De ipso autem concilio sic Osbernus præcentor Cantuariensis, qui floruit anno Domini 1074. *& hunc secutus Joannes Capgravus*. Per idem tempus (*intellige sub quinquennio annum* 974. *præcedenti*) authoritate Joannis papæ Dunstanus archiepiscopus, coacto generali concilio, statuit, & decreto firmavit, ut canonici omnes, presbyteri, diaconi, subdiaconi, aut caste viverent, aut ecclesias, quas tenebant, dimitterent. Habebat autem regem Edgarum in hoc negotio fidelem adjutorem, & firmum defensorem. Hujus enim decreti executio Osvvaldo VVigornensi, & Ethelvvoldo VVintoniensi episcopis commissa est. B. ergo Osvvaldus septem monasteria in sua diœcesi, ejectis clericis insolenter viventibus, constituit, & monachos introduxit, & abbates ei præfecit, *&c. Addit præterea post aliquot Osbernus*: in aliis etiam Angliæ locis insignes ecclesias B. Osvvaldus ob eamdem causam, ejectis clericis, monasticæ institutionis viris tradidit; puta ecclesiam Sancti Albani, sanctæ Æthelredæ virginis in Eli, & eam quæ apud Beamfledam honorabilis habebatur. In ecclesia sancti Albani Elfricum abbatem, in ecclesia Eliensi Brithnotum, in Beamfledensi Gotmannum. Quæ vero monasteria constituit, ea invisere solebat, & tum sermone, tum opere, ea quæ ad animarum salutem pertinerent, illis paterno affectu ministrare. Porro monasterio in Ramesciæ Abbo Floriacensem monachum degere voluit, morum sanctitate præclarum; & literis egregie eruditum, ut monachos doceret, scholis præesset, & tum regularem sive monasticam disciplinam, tum literarum scientiam promoveret. Is Abbo Dunstani hortatu, beati Edmundi regis & martyris passionem accurate conscripsit. Tandem Floriacum reversus, & abbas effectus, a suis monachis occisus est. *Hæc in actis sancti Osvvaldi habentur. juxta Baronium, qui ad historiam Edgari regis claustralem virginem vi comprimentis jam defluentes, semet ad præmissa demum recipit, & ex Osberno (quem Osbertum vocat) ita pergit.*

S. Ethelvvoldus corrector incontinentium clericorum.

Præsidebat ea tempestate VVentanæ ecclesiæ Ethelvvoldus vir eximiæ sanctitatis, & educatione patris Dunstani non parum insignis. Hic cognita de canonicis ecclesiæ suæ, quod nimium A sæculares existebant, voluntate Dunstani, monuit eos semel & sæpius, mores & actus mutare, * correctionis vitæ semitas relictis fœminis arripere. At in præsentiarum quidem id sibi possibile esse negantes, voce corvina semper in crastinum correctionem sui pollicebantur. Quod ipse gnarus non diu sustinuit: paratis namque quamplurimis monachorum cucullis, die quo communio, Servite Domino in timore, cantabatur, chorum intravit, vestes quas paraverat secum deferri faciens. Et projectis illis in medium, canonicis ait:

* *Forte*, correctioris *Hard.*

Animadvertistis quid modo cantaveritis? Animadvertimus, inquiunt. Igitur, inquit, si servire Domino in timore, & ei vultis exultare cum tremore, apprehendite disciplinam, vestem scilicet monachalem, ne pereatis, sicut cantastis, de via justa. Ad quod illi obstupefacti, more solito inducias petunt: id se facturos in futuro promittunt. Tunc ille: Mihi credite, amplius non credam huic vestræ responsioni corvinæ. Sed aut disciplinam in præsenti apprehendetis, aut loci istius beneficiis & conversationi, hinc eliminati, jamjam cedetis. Itaque nonnulli ex illis statim, abjecto clericali habitu, monachi facti sunt, cæteris verbo pontificis de ecclesia eliminatis. Cæterum quia isti qui noviter fuere conversi, regularis disciplinæ normam sine aliorum magisterio docte servare nequibant, monachi de Abendonia illuc ab eodem pontifice adducti sunt, qui monasticæ institutionis tramitem ibi docerent. †

Clerici in monachos conversi.

Quæ autem post hæc secuta sint de duobus conciliis eadem de causa celebratis, VVintoniense & Calense, inferius suis locis opportune dicetur.

Quare concilia Anglicana dicuntur generalia.

Ad id concilium generale (ita ab eis nominatum, quod omnes Angliæ episcopi in idem convenissent) spectat quod de publica comitis incestuosi pœnitentia ibi facta idem Osbertus scribit his verbis.

De comite incestuoso. Osbertus in Dunstano cap. 31. apud Surium die 19 Maji tom. 3.

Comes quidam præpotens cognatam suam illicito sibi matrimonio copulaverat, & a Dunstano semel, secundo, & tertio redargutus, incestum suum divortio expiare nolebat. Quapropter gladio Spiritus sancti a viro Dei percussus, a liminibus est sanctæ ecclesiæ separatus. Qui typho tactus superbiæ, regem adit, Dunstanum impiæ & immoderatæ severitatis accusat, regia sanctione se ab ejus tyrannide liberum constitui querula voce precatur & obsecrat. Cujus verbis rex acquiescens, Dunstano mandat, ut hominem cum ea quam duxerat, in pace manere sinat, & a quibus ipsum suspenderat, liminibus sacris restituat. Miratur ille ad audita, & dolet religiosum regem per mendacem hominis linguam, ante rei inquisitionem & examinationem, esse seductum. Ponit tamen hominem ad rationem, & tam pro commisso crimine, quam & propter injustam sui criminationem apud principem terræ factam, paulo durius increpat, cupiens eo modo ad pœnitentiam, & correctionem cor illius emollire. At ubi vidit ipsum non solum verbis suis non consentire, sed insuper contumaci spiritu contra se furere,

ANNO CHRISTI 969.

furere, minarique, supra id quod ab ingressu domus Dei suspenderat, ut dixi, omnem ei communionem fidelium, donec a sua pravitate discederet, interdixit. Tunc ille seipso deterior effectus, immani est furore correptus, & nihil eorum quæ possidebat alicujus esse momenti reputans, ad hoc solum se totum studebat impendere, ut Dunstano excitaret scandalum, & Christianæ legis jugum, quo a sua libidine coercebatur, sibi faceret alienum. Legatos itaque suos Romam destinat, & talibus assueta quorumdam Romanorum corda, & ora in suam causam largo munere, largiori sponsione, permutat. Quid inde? præsul apostolicæ sedis Dunstano, peccatori homini condescendere, verbis ac literis mandat, & cum ecclesiæ gremio integre conciliare monet, hortatur, imperat. * *Sed si pœnitens peccatum relinqueret, voluit mandatum intelligi; nec enim aliter potuit intellexisse. Pergit enim:*

Verba ...ronii.

Ad quæ Dunstanus ita respondet: Equidem cum illum, de quo agitur, sui delicti plenitudinem gerere videro, præceptis domni papæ libens parebo. Sed ut ipse in peccato suo jaceat, & immunis ab ecclesiastica disciplina nobis insultet, & exinde gaudeat, nolit Deus. Avertat etiam Deus a me, ut ego causa alicujus mortalis hominis, vel pro redemptione capitis mei, postponam legem quam servandam statuit in sua ecclesia idem Dominus meus Jesus Christus Filius Dei. Hæc ille relata sibi audiens, & Dunstanum ex his quæ certo diceret inflexibilem esse certissime sciens, & excommunicationis suæ pœna, cum pudore hominum, constrictus, tum timore periculorum quæ talibus nonnunquam accidere solent perterritus, obstinationem suæ mentis deposuit, & abdicato illicito conjugio, pœnitentiæ sibi cultum imposuit. Dunstano itaque generale totius regni concilium de observantia Christianitatis celebrante, ipse suimet oblitus, nudis pedibus, laneis indumentis corpus amictus, virgas manu ferens, concilio sese medium ingessit, & ante pedes Dunstani gemebundus & ejulans corruit. Quo viso moti sunt omnes qui aderant ad pietatem; & ipse pater omnium majori præ cæteris pietate motus est. In vultu tamen servato disciplinæ rigore, utpote hominem Deo conciliare desiderans, lacrymas ejus ad horam severus sustinuit: ac demum a toto concilio postulatus, lacrymans & ipse culpam indulsit. Ita ab excommunicationis vinculo absolutum, communioni fidelium, gaudentibus cunctis, eum restituit. *Hucusque Baronius.*

...mes ince-...osus in ...cilio pu... ...ce pœni-...

Sequitur prælibata narratio de Edgaro rege claustralem virginem comprimente, & de injuncta illi septennali pœnitentia.

P*Erpetratum est Edgari hoc scelus pluribus annis ante istud concilium, & injuncta tum etiam hæc pœnitentia, in qua in conjugatos clericos rex gravissime excitatur. Anteriori igitur loco erant ista tribuenda: sed cum huic ab authoribus referantur, nos sic utique collocamus, Osbertum e Baronio recitantes.*

Quadam enim vice rex Edgarus in monasterium virginum, quod [a] VViltolniæ situm est, venit. Ibique captus specie cujusdam puellæ, quæ de nobilibus Anglorum nata, inter non velatas nutriebatur & custodiebatur: eam in suum colloquium adduci secretius jussit. Illa cum duceretur, timens pudori suo, raptum ab una sanctimonialium capiti suo velum imposuit, eo modo se protegi sperans, si forte rex quid inhonesti a se exigere vellet. Quam ipse velatam intuens:

[a] al. Mulfi-ix. ...pud Sur. ...e 19. Maii ...m.5.c.38.

quam subito, inquit, sanctimonialis effecta es! arreptumque velum detraxit capiti ejus, illa conatu quo poterat frustra obnitente: abusus siquidem ipsa est, & gravi scandalo quoque per Angliam religiosi ex hoc mente vulnerati sunt. Quod scandalum eo vehementius fuit, quod rex idem legitimam uxorem habebat, Elfledam videlicet cognomine Candidam, Ordineri præpotentis orientalium Anglorum ducis filiam, de qua & sanctum Edvvardum genuerat.

Ubi vero res Dunstano innotuit, acerbo mœrore percussus est. Igitur cum in re non segnis ad regem veniret, & ille venienti pro more occurreret, eumque per manum ad solium suum perducere vellet: manum Dunstanus turbato vultu retraxit, nec eam ab homine contingi passus est. Ad quod ille attonitus (non enim illum scire putabat quod clanculum a se factum existimabat) cur manum sibi non dimitteret inquisivit. Ait: Tu, postposito omni pudore, adulterium commisisti: tu, despecto Deo, & signum castitatis non veritus, virgini suam integritatem præripuisti: & cur manum summo Patri Virginis Filium immolanti * impuris manibus non tradam, quæris? Lava prius per pœnitentiam manus tuas a sordibus suis: & tunc demum, quo gratiæ Dei concilieris, honora & amplectere manum pontificis. Tertius ille ad hæc, terræ procumbit, pedes antistitis petit; se peccasse gemitu verba interrumpente contestatus. Quod Dunstanus videns tantum in rege humilitatis exemplum, vehementer complectitur. Velocius ergo illum erexit, & pacato vultu cum eo familiariter, quæ salutem animæ ejus operarentur, loquens, septennem ei pœnitentiam injunxit. At ille pontificali absolutione potitus, omni studio injunctæ sibi pœnitentiæ operam dare, & multa quibus Deum placaret pietatis opera ipsi pœnitentiæ, instinctu & consilio patris sui, sollicitus cœpit superaddere.

* immolantem.

Rex pœnitens suscipitur a Dunstano.

Ipse præterea omni ordini hominum in suo regno consistentium legibus sibi in Christiana religione sancitis uti præcipiebat: ipse secus agentes indicta vindicta corripiebat: ipse in pravitate persistentes condigno examine puniebat. Exempli causa, ordo clericalis plurimum ea tempestate erat corruptus, & canonici cum presbyteris plebium, voluptatibus carnis plus æquo inserviebant. Quod malum Dunstanus corrigere cupiens, authoritate Joannis apostolicæ sedis antistitis apud regem obtinuit, quatenus canonicis, qui caste vivere nollent, ecclesiis quas tenebant depellerentur, & monachi loco eorum intromitterentur. *Hæc ex Osberto & Surio Baronius, de quibus etiam videndus Capgravius in vitis sanctorum Dunstani, Osvvaldi, Ethelvvoldi. Et audi quid idem Capgravius referat de pœnitentia ista regi imposita.*

Correctio incontinentium clericorum.

Denique cum magnitudinem peccati exposuisset Dunstanus, & paratum illum regem ad omnem satisfactionem reddidisset, septennem ei pœnitentiam indixit, ut in toto hoc spatio coronam regni non gestaret: jejunium in hebdomada biduanum transigeret: thesauros suos pauperibus large dispergeret. Super hæc sacrandis Deo virginibus monasterium Septoniæ fundaret: quatenus qui unam per peccatum Deo virginem abstulisset, plures & per plura sæculi volumina aggregaret. Clericos etiam malæ actionis de ecclesiis propelleret, monachorum agmina introduceret, justas Deoque acceptas leges sanciret, & per omnes fines regni, populis custodiendas mandaret. Nihil enim erat quod minus aut segnius rex impleret, quod a rectore vitæ suæ præceptum fuisset.

Forma pœnitentiæ Edgaro regi injunctæ.

fuisset. Elapso tandem septennalis pœnitentiæ termino, congregatis omnibus Angliæ principibus, episcopis, & abbatibus, imposuit regi coronam coram omni multitudine populi Anglorum, cunctis lætantibus, Deum in sancto Dunstano laudantibus, *&c.*

ANNO CHRISTI 969.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc synodus celebrata est in Anglia a sancto Dunstano Cantuariensi archiepiscopo, authoritate Joannis Romani pontificis; de quo in actis sancti Osvvaldi episcopi VVigornienſis apud Surium 15. Octobris ista habentur. *Per idem tempus authoritate Joannis papæ Dunstanus archiepiscopus, coacto generali concilio, statuit & decreto firmavit, ut canonici omnes, presbyteri, diaconi, subdiaconi, aut caste viverent, aut ecclesias quas tenebant, dimitterent.* Generale Concilium nominatur, quia in eo omnes Angliæ episcopi convenissent. In eodem hoc concilio comitem quemdam præpotentem ob incestuosas nuptias publicam egisse pœnitentiam refert Osbertus apud Surium in Dunstano, decimonono Maii.

ANNO CHRISTI 969.

Cur gen le concil appellet

CONCILIUM ROMANUM

A Joanne Papa XIII. celebratum anno Domini DCCCCLXIX.

In quo Beneventana sedes Archiepiscopatus titulo insignita.

Nihil ex hac synodo supereſt præter Joannis papæ literas in eadem datas, quibus Beneventanus archiepiscopatus instituitur: quas ex Italiæ sacræ tomo VIII. hic exhibemus.

Joannes episcopus servus servorum Dei. *Dilectissimo nobis Landulpho, venerabili atque merito honorabili Beneventanensis & Sipontinæ S. ecclesiæ, & modo per nostræ apostolicæ authoritatis concessionem archiepisc.*

CUm certum sit, Deo servientibus ineffabilia æterni regni præmia reservari: nobis tamen necesse est horum beneficia eis tribuere, ut in Dei laudibus ex remuneratione valeant multipliciter insudare. Et quia Beneventanensis ecclesia, in exercendis Dei laudibus magno conatu piaque religione insistit, atque erga reverentiam sanctæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ præcipue exuberasse cognovimus, quod nobis olim apud eam manentibus omnino constat inventum: debemus itaque ex ardore caritatis, atque studio Divini cultus eam causa honoris ac reverentiæ sublimiorem inter cæteras ordinare. Et quoniam sancta sedes est, ubi beati Bartholomæi apostoli corpus requiescit, merito decet augmento cultus amplioris decorare, quoniam & ad hoc divinæ miserationis respectu curam regiminis suscepimus, & ad exhibenda Deo sedula servitia, & canoras laudes potentiæ suæ devotos debemus sollicite invitare. Itaque præsidentibus nobis in sancta synodo acta ante confessionem beati Petri apostolorum principis septimo Kalendas Junias, propositis in medio sacrosanctis quatuor evangeliis, præsente domino Ottone glorioſissimo imperatore augusto, Romanoque, nostro filio, necnon Romanis, atque Italicis, & Occidentalibus religiosis quamplurimis, atque etiam catholicis & sapientissimis totius ordinis viris; hortatu siquidem benigno ipsius præfati domini clementissimi imperatoris augusti, una cum consensu infradictorum præsulum, atque sacerdotum, omniumque clericorum S. R. E. qui inferius subscripserunt, quibus..... Beneventanam cathedram velle exaltare, intervenientibus videlicet Pandulpho Beneventanæ & Capuanæ urbium principe, seu Spoleti & Camerini ducatus marchione & duce, simulque & Landulpho excellentissimo principe filio ejus, usum pallii tibi, præfate præsul, ad sola Missarum solemnia peragenda concessimus, scilicet in his festivitatibus, id est, in nativitate Domini, Epiphaniæ, Purificationis sanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ, similiter & in Annuntiatione ejusdem beatæ Mariæ, & in Paschali festivitate, & in ascensione Domini, & Pentecoste, & festivitate S. Joannis Baptistæ, & in natalitiis beatorum apostolorum, & in assumptione beatæ Mariæ, pariterque in nativitate ejusdem, simulque & in dedicatione sanctæ ecclesiæ tui archiepiscopatus, necnon & in die consecrationis, & consecratione episcoporum, tribuentes tibi insuper cum eo potestatem & honorem archiepiscopatus, ita ut fraternitas tua, & successores tui infra suam diœcesim, in locis, quibus olim fuerant, semper in perpetuum episcopos consecret, qui vestræ subjaceant ditioni, scilicet sanctæ Agathæ, Abellini, Quintodecimi, Ariani, Asculi, Bibini, Vulturariæ, Larini, Thelesiæ, Alisæ. Adjecimus etiam ut utaris pallio in festivitatibus B. Michaelis archangeli, & translatione B. Bartholomæi apostoli. Posteri vero tuæ ecclesiæ rectores post obitum tuum consecrationem ipsius archiepiscopatus, ac honorem pallii ab hac sancta & apostolica, cui Deo authore deservio, sede percipiant. Confirmamusque tibi successoribusque tuis similiter Sipontum & ecclesiam B. Michaelis archangeli in Monte Gargano, & Varranum oppidum cum massis, & villis, & omnibus pertinentiis ecclesiarum suarum, qualiter ab antecessoribus nostris per concessionem privilegiorum possideri videntur. Statuentes insuper apostolica censura sub Divini judicii obtestatione, & validis atque atrocibus anathematis interdictionibus, ut nullus unquam alicujus dignitatis potestate præditus homo præsumat, vel etiam quæcunque magna parvaque persona quoquo modo audeat destruere, dum profecto perenniter irrefragabili jure decernimus, ut ordinata in suo esse maneant: si tamen, ut supra dictum est, successores tui a sancta Romana & apostolica sede consecrationem & usum pallii decretaliter accipere non distulerint. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumpserit hæc refragare aut destruere, vel aliquam jacturam aut molestiam inferre, sit anathematis vinculis innodatus, & cum diabolo & ejus atrocissimis pompis, & cum Juda proditore Domini nostri Jesu Christi, æterni supplicii incendio concremandus. At vero qui pio intuitu observator, & in omnibus extiterit custodiens hujusmodi apostolici instituti, ad cultum Dei respiciens, benedictionis gratiam a misericordissimo Domino Deo nostro multipliciter consequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Amen.

Scriptum per manum Stephani scriniarii S.R.E. in mense Maji, Indict. XII.

Ego

ANNO CHRISTI 969.

Ego Joannes ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ XIII. papa in hoc privilegio a nobis promulgato manu propria ſubſcr.

†† Signum dom. Ottonis piiſſimi imperatoris.

Sico ſ..... eccleſiæ in hoc privilegio conſenſi & ſubſcr.

Joannes epiſcopus Galiſanæ eccl.

Joannes epiſcopus Anagninæ eccl.

Marinus epiſcopus ſanctæ Sutrenſis eccl.

Benedictus epiſcopus ſanctæ Terracinenſis eccl.

Leo epiſcopus ſanctæ Oſtienſis eccl.

Benedictus epiſcopus ſanctæ Portuenſis eccl.

Gregorius epiſcopus ſanctæ Albanenſis eccl.

Joannes epiſcopus ſanctæ Salernitanæ eccl.

Joannes humilis epiſcopus ſanctæ Caſtranenſis eccleſiæ.

Joannes epiſcopus ſanctæ Sarſinaten. eccleſiæ conſenſi & ſubſcr.

Stephanus epiſcopus ſanctæ Ficodenſis eccleſiæ conſenſi.

Conſtantinus epiſc.....

Ignizzo epiſcopus Floren. eccl.

Hubertus epiſcopus..... ſubſcripſi.

Guifridus epiſcopus ſanctæ Virodunenſis eccl.

Sigulphus ſanctæ Placentinæ eccleſiæ conſenſi & ſubſcripſi.

Luitprandus epiſcopus interfui.

Bozzo epiſcopus ſanctæ Aſtenſis eccl. conſenſi.

Abraham ſanctæ Frinſigenſis eccleſiæ epiſcopus conſenſi.

Raterius epiſcopus ſanctæ Marſicanæ eccl. conſenſi & ſubſcripſi.

Reginaldus ſanctæ Rubilanenſis eccleſiæ epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.

Albericus S. Reatinæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcr.

Domninus archipresbyter S. R. E. conſenſi & ſubſcripſi.

Creſcentius presbyter Card. S. R. E. conſenſi & ſubſcripſi.

Theophylactus S. R. E. presbyter conſenſi & ſubſcripſi.

Benedictus archidiaconus S. R. E. conſenſi.

Ego Bonifacius humilis diaconus S. R. E. conſenſi.

Leo diaconus S. R. E. conſenſi.

Joannes ſubdiaconus S. R. E. conſenſi.

Datum VII. Kal. Junii per manum Guidonis epiſcopi ſanctæ Sylvæcandidæ eccleſiæ, & Biblioth. ſanctæ ſedis apoſtolicæ, anno pontific. Domini noſtri Joannis XIII. Papæ quarto, imperatoris Ottonis majoris VII. & minoris II. Indict. ſupradicta duodecima, anno dominicæ Incarnationis DCCCCLXIX.

CONCILIUM MEDIOLANENSE,

In quo Albenſis Eccleſia Aſtenſi unitur.

De eo hæc habet Ughellus Ital. ſacr. tom. 4. in Epiſcopis Aſtenſibus num. 19. Cum autem iis temporibus Albenſis civitas ita a Saracenis devaſtata ac deſolata fuiſſet, ut ad antiquam civitatis dignitatem aſſurgere non poſſe videretur, ipſamet Albenſis cum ſua diœceſi Aſtenſi Eccleſiæ unita eſt, illiuſque Epiſcopo Rozoni, ac ſucceſſoribus ſubjecta in Concilio Provinciali, quod Mediolani in Eccleſia S. Theclæ Landulphus Mediolanenſis Archiepiſcopus coegit; eaque unio a Benedicto VI. fuit comprobata ann. 13. ſui Pontif. indictione XIII. *Et in Epiſcopis Albenſibus n. 8. eadem pene tradit.* Quod cum Otho M. Alba pertranſiens deprehendiſſet, & ubi Romam devenit, rem ad Pontificem ſummum detuliſſet, nulla aptior ad eam eccleſiam in priſtinum revocandam viſa ratio, quam ſi Aſtenſi tum maxime florenti eccleſiæ uniretur. Itaque Pontifex ad id coacto Epiſcoporum tum Romæ exiſtentium Concilio, eorumque ſuffragio reprobata, tum ipſe, tum Imperator ad VValpertum Mediolanenſem Metropolitam literas dant, quibus præcipiebatur, ut in Concilio Provinciali hoc ipſum executioni mandaretur. Cogitur itaque in S. Theclæ templo ſuffraganeorum cœtus, adfuerunt Epiſcopi Antonius Brixienſis, Aldegradus ſeu Andegraſſus Laudenſis, Ampoldus Novarienſis, Luttifredus Auguſtanus, Gottifredus Aquenſis, Otho Derthonenſis, & Roho ſeu Rozo Aſtenſis, qui Pontificis & Cæſaris epiſtolis auditis Albenſem Epiſcopatum in perſona ejuſdem Rozonis unierunt. Quæ quidem eveniſſe cenſemus, cum Otto Romam ſecundo eſt profectus, hoc eſt anno 966. quod non pridem eveniſſe perſpectum habemus ex Aſtenſis Eccleſiæ monumentis, quæ Rozonem eo ipſo anno electum affirmant. *Unde hæc hauſerit Ughellus, neque profert; neque prolata in examen deduxit. Nam (prætermiſſo, quod ann. 966. non fuit ſecunda Othonis Magni Romam profectio, ſed quarta;) anno 966. non Benedictus VI. ſed Joannes XIII. Romæ ſedebat, & indictio 9. non 13. currebat; imo nulla indictio XIII. incidit in Pontificatum Benedicti VI. aſſumpti anno 972. & poſt annum defuncti. Mihi tamen poſſe rejici videtur hoc Concilium in ann. 969. quo Romæ morabatur Otto M. & Joannes XIII. 7. Calend. Junias Synodum celebravit, in qua Beneventum erecta eſt in metropolim. Ex hac Synodo datæ ad Valpertum Archiep. Mediolan. literæ ſuper ea unione, quæ in Synodo provinciali a Valperto decreta comprobata deinde fuerit a Joanne XIII. anno ejus Pontif. IV. vel V. ind. XIII.*

ANNO CHRISTI 970.

CONCILIUM LONDONIENSE,

Habitum ſub Edgaro rege anno regni ſui XII. hoc eſt Domini noſtri DCCCCLXX. vel DCCCCLXXI.

In quo celeberrima privilegia ab Edgaro rege Glaſtonienſi cœnobio conceſſa confirmantur, reſervata autem regi & hæredibus ſuis conferendi baculum paſtoralem fratri electo poteſtate.

Malm. de geſt. reg. l. 2. cod.

GLorioſæ recordationis Edgarus Anglorum rex, filius Edmundi regis, cujus ſtudium divinis cultibus potiſſimum invigilabat, ad monaſterium ſanctæ Dei genitricis Mariæ in Glaſtingebiri frequenter adveniens, & eumdem locum clariori præ cæteris dignitate excolere ſummo elaborans ſtudio, plura admodumque magnifica privilegia contulit communi epiſcoporum, abbatum, primorumque conſilio.

Ut nullus niſi monachus ſit abbas Glaſton.

Quorum primum, ut nullus niſi einſdem loci monachus ibidem fungatur abbatis nomine vel officio; nec alius niſi quem ſecundum tenorem regulæ concorditer elegerit parilis conventus aſſenſio. Quod ſi alterius loci abbatem vel monachum eidem loco præfici neceſſitas ingruerit: non alium aſſumi cenſuit, niſi quem congregatio ipſius monaſterii ſecundum timorem Dei ſibi præeſſe elegerit. Tamen ne hoc fiat, obſervato omnimodo, ſi ibidem quiſpiam, vel extremus congregationis, illi officio aptus reperiri potuerit. Monachis ſiquidem electionem ſui abbatis perpetuo manere cenſuit: ſibi vero ſuiſque hæredibus tribuendi fratri electo paſtoralem baculum poteſtatem retinuit.

Monachi abbatem eligent, rex baculum dabit.

Monachi eligent qui ſuos ordines.

Sanxit etiam, ut quoties abbas loci vel monachi aliquos ſuorum ſacris ordinibus inſigniri decernerent, a quocumque præſulum canonice ordinato, aut in illius ſede, aut in eodem ſanctæ Mariæ Glaſtingenſi monaſterio, tam monachos quam clericos, quos idoneos judicarent, ad titulum ſanctæ Mariæ ordinari facerent.

Conceſſit etiam, ut ſicut ipſe in propria, ita totius inſulæ cauſas in omnibus tam eccleſiaſticis quam ſæcularibus negotiis, abſque ullius contradictione, abbas aut conventus corrigeret. Nec ulli omnino inſulam nativitatis ſuæ conſciam, ſive epiſcopus, ſive dux aut princeps, aut cujuſcumque ordinis alius, licitum foret intrare cauſa quidpiam faciendi quod contrarium inibi Deo ſervientibus eſſe poſſit: ſicut & prædeceſſores ſui fanxerunt, & privilegiis ſuis confirmaverunt, videlicet Cenvvines, Ines, Ethelardus, Cuthredus, Elfredus, Edvvardus, Ethelſtanus, Edmundus, omnino prohibuit.

Glaſtonia abbati, ut Anglia regi.

Lituus ſuper altari ponitur traditionis ſymbolum.

Ubi ergo generali aſſenſu, ut dictum eſt, pontificum, abbatum, optimatumque ſuorum, hæc privilegia ipſi loco conferre diſpoſuit: lituum proprium ebore decentiſſime formatum, auroque decoratum, ſuper altare ſanctæ Dei genitricis poſuit, ipſumque donatione eidem ſanctæ Dei genitrici, ac ſuis monachis, ea perpetualiter poſſidenda attribuit. Eumdemque lituum mox in ſui præſentia fecit ſecari in medium, ne eum cuiquam dare vel vendere poſſet quilibet abbatum ſequentium: præcipiens partem illius ſervari in loca ad jam dictæ donationis teſtimonium. Recogitans vero quam multa temeritas humanæ levitatis, quibuſque ſolet ſubrepere, vereniſque ne forte quis in poſterum vel hæc privilegia loco illi auferre, vel monachos inde moliretur ejicere: inclyto domno Joanni papæ, qui Octaviano in regiminis honore ſucceſſerat, direxit idem chirographum regiæ liberalitatis, orans ut & ipſe hæc roboraret ſcripto apoſtolicæ authoritatis: qui benigne directam ſuſcipiens legationem, concordi aſſenſu Romani concilii ſancita ab iis firmavit, ſcribendo apoſtolicæ authoritatis præceptionem; terribiliter intorquens in violatores, ſi qui forte emerſerint, perpetui anathematis ultionem. Igitur domni prædicti apoſtolici eidem loco directum teſtamentum, venuſtæ recordationis rex Edgarus, ſuper aram beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ ibidem ad perpetuale poſuit monumentum, jubens diligenter aſſervari in poſterum ad notitiam quorumcunque ſequentium.

Petit confirmationem papæ.

Ea etiam utraque, ne videamur talia commentari, his gratum habuimus ſubdere adverſus eos, qui non ut paſtores per oſtium intrare, ſed ut fures & latrones in idem ovile ſanctæ Mariæ aliunde quærunt irrumpere.

DIPLOMA JOANNIS PAPÆ XIII.

Joannis papæ XIII. * *Sic in exemplari.*

Noverit cunctorum notitia fidelium quod ego Joannes * XII. conditoris clementia, ſanctæ Romanæ ſedis exiſtens indignus papa, glorioſi Anglorum regis Edgari, necnon & ſanctæ Dorobernenſis eccleſiæ archipræſulis Dunſtani, ſummiſſo pulſatus ſum rogatu pro monaſterio ſanctæ Mariæ, videlicet Glaſtingeberi, quod ipſi acti amore ſuperni regis, in multis & magnis poſſeſſionibus ditaverant, monachorum inibi multiplicantes normam, præceptoque regali firmaverant, quod & ipſe facere non differam. Quorum aſſentiens benignæ petitioni, in ſinu Romanæ eccleſiæ, & beatorum apoſtolorum protectione, eumdem locum ſuſcipio, & privilegiis aſtruo & corroboro; quo fine tenus in eo quo nunc pollet, permaneat monachali ordine. Ipſi quoque monachi de ſuis ſibi adhibeant paſtorem. Ordinatio vero tam monachorum quam clericorum in arbitrio abbatis & conventus ſit. Decernimus etiam, ut nulli omnino hominum eamdem inſulam, cauſa placitandi, vel aliquid perſcrutandi aut corrigendi, intrare liceat. Si quis autem id molitus fuit contraire, aut poſſeſſiones ejuſdem eccleſiæ auferre, retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ex authoritate Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ſanctæque Dei genitricis Mariæ, ac Ss. apoſtolorum Petri & Pauli, omniumque ſanctorum, perpetuæ ſit addictus maledictioni, niſi reſipuerit. Omnibus vero eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, Amen: noſtraque ſtipulatio inconvulſa permaneat.

Actum tempore Ælfardi ejuſdem monaſterii abbatis. Hæc igitur prædictus rex Edgarus duodecimo anno regni ſui ſacro ſcripto Londoniæ con-

ANNO CHRISTI 972. *Corr.* 971.

confirmavit, eodemque anno (qui fuit * nongentesimus sexagesimus quintus dominicæ incarnationis) præfatus papa Romæ in generali synodo auctorizavit: cunctosque potioris dignitatis, qui præfuerunt eidem concilio generali, ea corroborare imperavit, Perpendant ergo contemptores tantæ comminationis, quantæ subjaceant sententiæ excommunicationis, *&c.*

CHARTA EDGARI REGIS.

Ex vetusto manuscripto codice Glastoniensi.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi. Quamvis decreta pontificum, & verba sacerdotum inconvulsis ligaminibus, velut fundamenta montium, fixa sunt: tamen pierumque tempestatibus & turbinibus sæcularium rerum religio sanctæ ecclesiæ maculis reproborum dissipatur ac rumpitur. Idcirco profuturum succedentibus posteris esse decrevimus, ut ea quæ salubri consilio, & communi assensu diffiniuntur, nostris literis roborata firmentur. Quapropter dignum videtur, ut ecclesia beatissimæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ Glastoniæ, sicut ex antiquo principalem in regno meo obtinet dignitatem, ita speciali quadam & singulari privilegii libertate per nos honoretur.

Glastonia principalis regni Ecclesia.

Hoc itaque, Dunstano Dorobernensi atque Osvvaldo Eboracensi archiepiscopo adhortantibus, consentiente etiam & annuente Brithelmo Fontanensi episcopo, cæterisque episcopis, abbatibus, & primatibus, ego Edgar divina dispositione rex Anglorum, cæterarumque gentium in circuitu persistentium gubernator & rector, in nomine almæ Trinitatis, pro anima patris mei qui ibi requiescit, & antecessorum meorum, præsenti privilegio decerno, statuo, confirmo, ut prædictum monasterium, omnisque possessio ejus, ab omni tributo fiscalium negotiorum nunc & in perpetuum libera & quieta permaneant, & habeant socam & sacam *&c.* ita libere & quiete sicut ego habeo in toto regno: eamdem quoque libertatem & potestatem, quam ego in curia mea habeo, tam in dimittendo quam in puniendo, & in quibuslibet omnino negotiis, abbas & monachi præfati monasterii in sua curia habeant. Si autem abbas vel quilibet monachus loci illius, latronem qui ad suspendium, vel quodlibet mortis periculum ducitur, in itinere obvium habuerit, potestatem habeat eripiendi eum ab imminenti periculo in toto regno meo.

Ejus privilegia sæcularia.

Sicut regis in regno.

Ejus abbas vel monachus obvium latronem a suspendio liberet.

Confirmo etiam & corroboro, ut, quod hactenus ab omnibus nostris antecessoribus diligenter observatum est, Fontanensis episcopus, vel ejus ministri, super hoc monasterium, vel super parochiales ejusdem ecclesias, videlicet, Streete, Mirielinge, Budeclea, Schapvvicke, Sovvi, aut super eorum capellas, nec etiam super eas quæ insulis continentur, scilicet Bekeria, quæ parva Hibernia dicitur, Godeneja, Marteneseja, Ferramere, Padenebergia, & Adredeseja, nullam potestatem omnino habeant: nisi tantum cum ab abbate, causa dedicandi vel ordinandi, advocati fuerint; nec eorum presbyteros ad synodum suam, vel capitulum, vel ad quodlibet placitum convocent; nec ab officio divino suspendant, & omnino nullum jus in eos exercere præsumant. Monachos suos & prædictarum ecclesiarum clericos, secundum antiquæ ecclesiæ Glastoniæ consuetudinem, & apostolicam auctoritatem, archipræsulis Dunstani, & omnium episcoporum regni mei assensu, abbas a quocumque comprovinciali episcopo voluerit ordinari faciat.

Ejus privilegia ecclesiastica.

Dedicationes vero ecclesiarum, si ab abbate rogatus fuerit, Fontanensi episcopo permittimus. In pascha quoque chrisma sanctificationis & oleum a Fontanensi episcopo ex more accipiat, & præfatis ecclesiis suis distribuat.

ANNO CHRISTI 971. Dedicationes & chrisma petat a Fontanensi episcopo. In violatores.

Hoc etiam super omnia Dei interdictione & nostra auctoritate (salva tamen sanctæ Romanæ ecclesiæ & Dorobernensis dignitate) prohibeo, ne persona cujuscumque potestatis, sive rex, sive episcopus, sive dux, aut princeps, vel quilibet ministrorum eorum, Glastoniæ terminos, vel supradictarum parochiarum, perscrutandi, rapiendi, placitandi gratia, vel quidquam aliud faciendi, quod contrarium possit esse ibidem servientibus, intrare præsumant; abbati tantummodo & conventui potestas sit, tam in notis causis quam in ignotis, in modicis & in magnis, & in omnibus omnino negotiis, sicut supra memoravimus. Quisquis autem hujus privilegii mei dignitatem qualibet occasione, cujuscumque dignitatis, cujuscumque ordinis, cujuscumque professionis, pervertere vel in irritum deducere sacrilega præsumptione amodo tentaverit: sciat se proculdubio ante districtum judicem, titubantem tremebundumque rationem redditurum, nisi prius digna satisfactione emendare studuerit.

Acta est hæc privilegii pagina & confirmata apud Londoniam communi consilio omnium primatum meorum, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi nongentesimo septuagesimo primo, indictione quartadecima. Hujus doni constipulatores fuerunt, quorum nomina inferius charaxari videntur.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Edgar rex totius Britanniæ præfatam libertatem cum sigillo sanctæ crucis confirmavi.

Ego Eilfgina ejusdem regis mater cum gaudio consensi.

Ego Edvvard clyto * patris mei donum cum triumpho sanctæ crucis impressi. * clytor

Ego Kinedius rex Albaniæ acquievi.

Ego Mascusius archipirata confortavi.

Ego Dunstanus Dorobernensis ecclesiæ archiepiscopus, cum trophæo S. Crucis, & cum suffraganeis præsulibus, regis donum corroboravi.

Ego Osvvalde Eboracensis ecclesiæ primas consentiens subscripsi.

Ego Ethellvvolde VVintonienſis ecclesiæ minister, & Glastonienſis monachus, signum sanctæ Crucis impressi.

Ego Britchtelm Fontanensis episcopus consentiens corroboravi.

Ego Elfstan episcopus confirmavi.

Ego Osvvolde episcopus acquievi.

Ego Elfvvolde episcopus concessi.

Ego VVinsige episcopus cum signo sanctæ Crucis concluſi.

Ego Segegar abbas vexillum sanctæ Crucis impressi.

Ego Escvvi abbas confirmavi.

Ego Ordgar abbas corroboravi.

Ego Ethelgar abbas concessi.

Ego Kinvvorde abbas consensi.

Ego Fideman abbas consolidavi.

Ego Elpheh abbas subscripsi.

Ego Adulf Herefordensis ecclesiæ catascopu, corroboravi.

Ego Ellphere dux dominæ meæ sanctæ Mariæ Glastonienſis ecclesiæ libertatem omni devotione cum sigillo sanctæ Crucis confirmavi.

Ego Oslac dux consensi.

Ego

ANNO CHRISTI 971.

Ego Ethelvvine dux hoc donum triumphale hagiæ crucis propriæ manus depictione impressi.
Ego Osvvolde minister confirmavi.
Ego Elvvrde minister corroboravi.
Ego Ethelsie minister consensi.
Ego Ellskie minister consensi.

Hanc privilegii paginam rex Edgarus, duodecimo anno regni sui, sacro scripto apud Londoniam, communi consilio optimatum suorum confirmavit. Eodemque Joannes papa XIII. hanc ipsam paginam Romæ in generali synodo auctorizavit: cunctosque potioris dignitatis viros, qui præfuerunt eidem concilio, confirmare fecit, ad instantiam prædicti regis Edgari, & beati Dunstani, ac aliorum nobilium præscriptorum. Et ad supplementum firmioris securitatis idem apostolicus dictum privilegium apostolica suffulsit auctoritate, cujus hæc est series:

DIPLOMA JOANNIS PAPÆ XIII.

Noverit cunctorum notitia fidelium, quod ego Joannes XIII. conditoris clementia sanctæ Romanæ sedis existens indignus papa, glorioso Anglorum regis Edgari, necnon & sanctæ Dorobernensis ecclesiæ archipræsulis Dunstani, summisso pulsatus sum rogatu, pro monasterio S. Mariæ Glastengeburi, quod ipsi acti amore superni regis in melius restauraverunt, & monachorum ibi majorem numerum aggregantes, normamque acriorem instituentes, præcepto regali firmaverunt, ut & ipse idem facere non differam. Quorum assentiens benignæ petitioni, in sinum Romanæ ecclesiæ & beatorum apostolorum protectionem eumdem locum suscipio, & privilegiis astruo & corroboro; quo fine tenus in eo quo nunc pollet permaneat monachali ordine: ipsique monachi de suis sibi adhibeant pastorem, & se suosque, quos idoneos judicaverint, quocunque in Dorobernensi diœcesi placuerit, ad ordinandum dirigant.

ANNO CHRISTI 971.

Decernimus etiam ut nulli omnino hominum eamdem insulam, placitandi causa, vel aliquid aliud ibi perscrutandi, aut corrigendi, intrare liceat. Si quis autem huic rei molitus fuerit contraire, aut possessiones ejusdem ecclesiæ auferre, retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ex auctoritate Patris & Filii & Spiritus sancti, sanctæque Dei genitricis Mariæ, sanctique Petri apostoli, omniumque sanctorum, perpetuæ sit addictus maledictioni, nisi resipuerit. Omnibus autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi: nostra autem astipulatio inconvulsa permaneat.

☞ AD CONCILIUM LONDINENSE

Quo privilegia Glastonienſis cœnobii firma & rata esse jubentur anno 971. habitum,

ADDITIO.

Ex Suppl. Mansi pag 2173. Anno 971.

CUm de juribus in commodum cœnobii Glastonienſis ab Edgaro rege concessis in concilio isto actum sit, eademque occasione literæ quædam Joannis XIII. ea de re datæ apud Labbeum afferantur, juvat & aliam epistolam a VVilkins ibidem recitatam, ejusdemque argumenti hic afferre.

☞ JOHANNIS XIII. PAPÆ AD ALFRICUM DUCEM,

de Glastonienſis cœnobii juribus conservandis.

EPISTOLA.

Joannes episcopus, servus servorum Dei, Ælfrico inclyto duci amantissimo filio nostro spirituali, salutem continuam, & apostolicam benedictionem.

Ex VVilkins tom. I. pag. 257.

RElatione quorumdam fidelium comperimus, te plura agere mala in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ vocatur Glastingebury, (quæ totius Britanniæ prima, & ab antiquis temporibus, ad proprietatem, & tutelam Romani pontificis pertinere dignoscitur) & prædia, ac villas (scilicet & ecclesias de Brente, de Pulton, quas Ina rege dante operam cum aliis ecclesiis, quas adhuc juste, & canonice possidet, scilicet Sovvejestret, Mereling, Budecal, Seapvvic) ab ejus jure tua avida cupiditate diripuisse, & propter quod eidem loco propinqua inhæres habitatione, illi semper nocivus esse. Opportunum autem extiterat, ut tuo suffragio sancta Dei ecclesia, cui propinquus habitando effectus es, perplurimum accresceret, & copia tui adjutorii proprietatibus ditaretur. Sed (quod nefas est) tuo decrescit impedimento, tuaque humiliatur oppressione. Et quia, licet indigni, non dubitamus nos in beato Petro apostolo omnium ecclesiarum curam, omniumque fidelium suscepisse sollicitudinem; ideo tuam ammonemus dilectionem, ut pro amore apostolorum Petri & Pauli, nostraque veneratione ab ipsius loci cesses direptione, nil de ejus proprietatibus, ecclesiis, capellis, villis, & possessionibus invadens. Quod si hæc non feceris, scias te vice apostolorum principis nostra auctoritate excommunicatum, & a cœtu fidelium remotum, perpetuoque anathemati submissum, & æterno igni cum Juda traditore perenniter mancipatum.

ANNO CHRISTI 971.

CONCILIUM ROMANUM

QUO PRIVILEGIA MONASTERIO SANCTÆ MARIÆ GLASTONIÆ

A rege Anglorum Edgaro conceſſa confirmantur anno Domini DCCCCLXXI. tempore Joannis papæ XIII.

Cauſa Concilii.

EDgarus rex Anglorum, & Dunſtanus Doroberneníis eccleſiæ archiepiſcopus Glaſtingebiri monaſterium quoddam in honorem Dei & beatæ Virginis erexerant, plurimiſque opibus ditarant. Et cum metuerent, ne poſteris fortaſſe temporibus ab aliquo ſucceſſore ea quæ ipſi pie ſancteque fundaverant everterentur; miſſo per legationem ad Joannem pontificem fundationis inſtrumento, rogarunt, illud auctoritate apoſtolica muniri & confirmari. Pontifex cum benigne directam legationem ſuſcepiſſet, *concordi aſſenſu*, inquit VVillelmus de geſtis regum Anglorum, *Romani concilii, ſancita ab eis firmavit, ſcribendo apoſtolicæ auctoritatis præceptionem, terribiliter intorquens in violatores, ſi qui forte emerſerint, perpetui anathematis ultionem.*

Ex Calmet Hiſt Lothar. affert Hartzheim.tom.2. Conc. Germ.

☞ SYNODUS TULLENSIS

SUB GERARDO EPISCOPO

Anno Chriſti CMLXXI. Joannis XIII. Papæ VII. Ottonis I. Imp. X.

S. Gerardus Epiſcopus donat Eccleſiæ S. Michaelis bona quædam Tullo vicina, in monte ſita.

In nomine Dei æterni Creatoris, ac Redemptoris generis humani, Gerardus dono divinæ dignationis humilis Sanctæ Leucborum Sedis Epiſcopus.

JUſtæ rationis ordo, & Chriſtianæ fidei Religio cunctos Catholico nomine gloriantes commonendo poſtulat, ne vitam præſentem, ſecularium cupiditate bonorum ducti, voluptuoſe tranſigant, veluti pecora, quæ natura finxit prona, atque ventri obedientia; neque in bene agendis torpeſcant neve errent pariter cum his, qui aliam vitam præter hanc minime ſperant. Si igitur hujus conſiderationis cautela competit omnibus Crucis Chriſti vexillo armatis; quanto magis Epiſcopis, quos pietas Divina præſidere voluit in tractandis S. Eccleſiæ negotiis, & corrigere pro viribus, quidquid in Divinis negligitur cultibus. Proponentes denique ante oculos æternorum magnitudinem bonorum, ne præſenti negligentia officii in culpam trahamur; actus noſtros impigro ſtudio in melius revocantes more paſtorali, timore perterriti cœpimus meditari de conſtruendis, & renovandis Sanctorum Oratoriis, quatenus eorum ſuffragiis conſequeremur præmium æternæ remunerationis, & pro terra cælum hæreditare poſſemus. Accreſcente vero per dies aliquot hujus voluntatis deſiderio, lacrymis ſtratum rigando, per revelationem divinam commonemur honori S. Michaelis conſtruere domum orationis in ſupercilio Barri-montis. Hac viſione plurimum exhilarati, de miſericordia uberi certiores effecti, grates egimus Omnipotenti, qui infert ſe medium de ſe loquentibus, præſertim vineam ſponſæ ſuæ fideliter excolentibus. Poſt expleti noſtri operis ſolemnia conſtituitur dedicationis dies, illis ipſis Calendis, quibus recolitur memoria ejusdem Archangeli a fidelibus populis. Terminavimus ergo hujus Eccleſiæ ambitum, habentem ex uno quoque latere longitudinem XII. perticarum, quæ pertica continuit numerum pedum XX. & unum, ubi & ſacravimus ſepulturam defunctorum. Ad hoc oratorium dedicandum multi convenere fidelium, quorum conſultu, auctoritatis vero ſacræ decreto, noſtræque Eccleſiæ judicio, ſacris uſibus illius Eccleſiæ conceſſimus dotis nomine, omnem decimationem proximæ villæ Barri nomine, ex omnibus, unde decima datur; quin etiam ſtatuimus, ut ipſi parrochiani ibi habeant baptiſterium, ſepulturam, omneque corporis & animæ refugium: ac ne ad aliam Eccleſiam convenire cogantur, auctoritate Divina interdicendo excommunicamus, & ab introitu Sanctæ Eccleſiæ ſegregamus, conſortioque illorum, qui dixerunt Domino: *Domine, recede a nobis*, innodamus. Ad hanc etiam donationem adjecimus decimationem vinearum, quæ ſunt plantatæ retro XXX. annos, ac poſtmodum plantandæ ab ipſa radice utriuſque montis. Barri videlicet & Barriſni. His itaque peractis, providentes, ne ſervitus Divina mihi negligeretur, apud ſacratiſſimum atque antiquum ſuburbii noſtri locum, Corpore glorioſi Chriſti Confeſſoris, ac primi noſtræ Eccleſiæ Doctoris Manſueti, decoratum, ubi Abbas Faribertus præeſſe videtur, locum illum cum omnibus, quæ nobiſcum ibi contulit pia fidelium devotio, ſervituti ejuſdem ſacrati loci, & Abbatis Fariberti, ejuſque ſucceſſorum providentiæ, per teſtamentum hoc legali conceſſione & confirmatione ſubjicimus, ac perpetim habendum decernimus, eo rationis tenore: ut unus de monachis ſuis ibi ſemper moretur, atque de præbenda monaſterii alatur, ac veſtiatur. Enimvero precamur, obteſtamur, & monemus per tremendam Divinæ poteſtatis juſtitiam omnes, qui hanc Sanctam poſt nos eſtis recturi ſedem, ut incertæ vitæ memores, hoc noſtræ parvitatis decretum, quod juſte a nobis videtur factum, & Divinæ auctoritatis ſententia roboratum, noſtra etiam manu noſtræque Eccleſiæ conſenſu adjudicatum, ſive ſubſcriptum, nullo modo faciatis irritum, ſed veſtræ ſemper pietatis cenſura ſubnixum, inviolabile maneat in ævum. Cæterum ſi quiſpiam mente perculſus ad tam illicita fuerit prorumpere auſus noſtra Paſtorali auctoritate, ut dignum eſt coerceatur; & niſi digne pœnitendo, vel Eccleſiæ, cujus pervaſor extiterit ſatisfaciendo ſuam correxe-

☞ xerit pravitatem, perpetuæ maledictionis incurrat damnationem, nec habeat cum Sanctis aliquam partem, quorum non timuit invadere possessionem. Et ut in posterum verius credatur, ac firmius observetur manu propria subterfirmavimus, & manibus fidelium nostrorum roborari fecimus. Ego Gerardus huic Testamento faveo, & signo Crucis roborando subscribo, annuloque nostræ Ecclesiæ consigno. Signum Grimaldi Primicerii. Sign. Sindebaldi Comitis Tull. Sign. Bernizonis Advocati. Sign. Amaelardi Decani. Sign. Odelrici de Mirumvalt. Sign. Arieti Majoris. Sign. Heriberti Archidiaconi. Sign. Richardi de Castiniaco. Sign. Archimenni Scabinii. Sign. Rodrodi Presbyteri. Sign. Ludovici de Commercio. Signum Harvini de Tiropulis Scabinii. Signum Nanteri Presbyteri. Sign. Beraldi de Vindopera. Sign. VVarnerii Scabinii de Viddiaco. Sign. Girardi Presbyteri. Sign. Folchemni de Asiman-

ANNO CHRISTI 971.

Ana. Sign. VValheri Scabinii de Tullo. Signum VVarneri Diaconi. Sign. Almarici laici. Signum Seivaldi Scabinii. Signum Heinrici Diaconi. Signum Norberti laici. Sign. Vixonis Scabinii. Signum Adzonis Diaconi. Sign. Immonis laici. Sign. Leutberti Scabinii. Sign. Jonæ Cantoris. Sign. Hugonis laici Signum Hayducii. Signum Hildebaldi Archidiaconi. Sign. Letucii de Rignejo. Signum Magni. Signum VValdulfi Presbyteri. Signum Seivardi laici. Signum Arnaldi. Actum Tulli publice in plenaria Synodo VII. Idus Octobris anno Incarnationis Dominicæ CMLXXI. Indictione XIV. ordinationis vero nostræ VIII. Regnante Magno Ottone Serenissimo Imperatore XXXV. Imperii sui anno. Duce Lothariensium Friderico. Summo, & Pontifice Joanne XIII. Ego Heribertus indignus Sacerdos, atque Ecclesiæ B. Stephani Cancellarius scripsi.

ANNO CHRISTI 971.

ANNO CHRISTI 972.

CONCILIUM APUD MONTEM SANCTÆ MARIÆ

IN PAGO TARDANENSI,

In quo a comprovincialibus episcopis confirmatum est decretum Adalberonis archiepiscopi Remensis, qui monachos in Mosomensi cœnobio pro canonicis collocarat, habitum anno Christi DCCCCLXXII.

ANNO CHRISTI 972.

Hujus concilii nihil edidit R. P. Jacobus Sirmondus, præter Adalberonis decretum. Reperit autem postea codicem antiquum MS. in quo & decretum idem emendatius, & literæ Joannis Papæ XIII. in eodem concilio recitatæ, & episcoporum subscriptiones, & concilii clausula. Quæ nos ex ejus apographo nunc edimus, non ad annum 984. ut ille mendosi codicis vitio deceptus ediderat, sed ad annum 972. at ex S. Arnulfi vita, & Joannis XIII. epistola intelligimus. In illo igitur codice, post S. Arnulfi Lotharienſis adolescentis martyrium, miracula, translationem, narratur origo Mosomensis cœnobii ab Adalberone Remorum episcopo institui. Mensis, *inquit*, erat November, VII. Id. quando in hoc loco constituti sunt monachi: ab Incarnat. ann. DCCCCLXXI. Indict. XV. * epacta XXII. concurrente VII. LII. decemnovennali cyclo lunari XIX. Adalbero natali Domini celebrato legatos suos cum literis Romam dirigit ad D. Joannem papam, cognomento albam gallinam privilegium poscit monasterio. Regressis legatis cum apocrisiariis papæ, & privilegio, CONCILIUM IN PAGO TARDANENSI apud montem S. Mariæ colligit mense Majo, (*anni scilicet consequentis* 972.). In eo lectum est privilegium Joannis papæ.

* Inchoata mense Septembri.

Joannes episcopus servus servorum Dei, carissimo in Domino fratri Adilberoni sanctæ Remensis ecclesiæ dignissimo archipræsuli, perpetuam in Domino salutem.

SI ecclesias longe lateque diffusas divino nutu in sancta religione crescere cognoscimus, Deo omnipotenti laudibus exultare gratiasque juges referre debemus. Quapropter cognovimus tua industria stabilitum in Mosomo castro, quod est super fluvium Mosæ, in veneratione Dei genitricis Mariæ, monasterium monachorum religione decusatum, * tuisque proprietatibus, ecclesiæque tuæ, terris & ecclesiis dotatum, quod sub pagina B. Petri apostolorum principis decreti, nostrique, te orante suscepimus. Insuper locellum, qui a Stephano viro illustri atque ejus conjuge Freduide, *Tin* nomine constitutus, sanctoque Remigio suppositus fuit, quem eidem monasterio Mosomo, quia per se ob exiguitatem rerum stare non poterat, contulisti, collatis rebus in compensatione B. Remigio, consentientibus fratribus. Ut autem cognoscat universa ecclesia, nos unanimiter assentire: a te collata vel conferenda, seu a quibuslibet, in terris cultis, & incultis, vineis, pratis, ecclesiis, mancipiis utriusque sexus; aquis, aquarum decursibus, in omnibus ad supradictum monasterium pertinentibus, B. Petri apostolorum principis, & nostri, firmamus decreto: quatenus sine livore oblatrantium locus quietus & inviolabilis jugiter permaneat. Si quis interea, quod non credimus, temerario ausu contra ea quæ ab hac nostra auctoritate pie & firmiter per hoc nostrum privilegium dispositа sunt, ire tentaverit, vel hæc quæ a nobis ob laudem Dei, pro stabilitate jam dicti monasterii, statuta sunt, frangere & in quoquam transgredi: sciat se auctoritate B. Petri, cujus quamquam immeriti vices agimus, anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo & Juda traditore Domini nostri Jesu Christi, æterno incendio concremandum. At vero qui pio intuitu observator in omnibus extiterit, custodiens nostri apostolici constituti ad cultum Dei respicientis præceptionem, benedictionis gratiam, & delictorum suorum indulgentiam consequatur, & vitæ æternæ particeps efficiatur.

* *ser.* decoratum, vel a decus decusatum.

Scriptum per manum Stephani scriniarii S.R.E. in mense Aprili. Data per manus Andreæ episcopi IX. Kalend. Maji, anno pontificatus Domini nostri sanctissimi *, & tertii decimi papæ septimo. Imperii autem D. Ottonis majoris Augusti XI. Junioris II. quinto: in mense Aprili. Indictione XV.

* *Joannis.*

ANNO CHRISTI 972.

Decretum Adalberonis archiepiſcopi de reformatione cœnobii Moſomenſis, & monachis in eo conſtitutis.

ADalbero divina propitiante clementia ſanctæ Remenſis eccleſiæ archiepiſcopus. Notum fiat univerſis tum præſentibus, tum etiam & futuris fidelibus, quondam nobis epiſcopio gratia ac benignitate regia contradito, ſanctorum quoque loca quædam honore integro reperiſſe plurimum valentia; quædam vero priſtinæ dignitatis ſtatu deficiente prorſus neglecta. Inter quæ etiam ille Moſomi cœnobialis locus, antiquitatis ſtudio certatim conſtructus, ab exordio ſcilicet ſanctimonialium vitæ aptatus, poſtmodum vero canonicorum ordine ab Heriveo prædeceſſore noſtro melius informatus, atque in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ digne conſecratus, ſed nefandis uſibus utrobique negligenter incultus, rebus quidem partim ſubtractis, partim vero intercurrentibus malis, ſiniſtræ ceſſit fortunæ. Quo igitur comperto, adhibito fidelium noſtrorum diligenti conſilio, liquido perpendens eumdem locum, pro mundi infelicitate, in canonicali ordine utiliter ſtare non poſſe, æternorum ſpe, prout opportunum extitit, ibidem monaſticæ religionis vitam ordinato abbate * Ledaldo conſtituit: ut ejusdem loci religioſi cultores, tam rebus delegatis quam etiam forte delegandis utentes, continua vota Deo ſolventes, ſint & pro nobis, & pro poſteris noſtris, cæteriſque ordinibus jugiter orantes. Quocirca paternitatem loco noſtri ſub rogandorum in illa charitate enixius imploramus, quo ſub divini amoris reſpectu, hujus rei geſtæ conducibili negotio conſentaneæ pietatis faveant zelo, idque liberalis auxilii indeficienti baſe dignentur temporum curriculis conſolari atque fulcire: ut ex eo gratiam Dei feliciter adipiſcentes, hujus præſtantioris emolumenti mereantur fore conſortes. Sed & hoc ex decretis ſanctorum patrum, ſub auctoritate paſtorali omnimodis inhibemus, immo etiam cum divini nominis obteſtatione omnino interdicimus, ne unquam hujuſcemodi ſtatutum qualibet temeritate ab ullo noſtri ordinis violetur: quin potius in reliquum ſtabile & inconcuſſum jure perpetuo id ipſum venerabiliter conſervetur. Nam ſi per laicos in rem hanc injuria invehatur, in eos proculdubio excommunicationis jaculum cum anathemate intorqueatur.

* al. Leoldo.

Anno igitur ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, DCCCCLXXII. provinciali ſynodo menſe Majo conſtituta, generaliter congregata apud montem ſanctæ Mariæ in pago Tardanenſi, hoc decretum ſolemniter recitatum eſt coram venerandis epiſcopis, abbatibus, cæteriſque fidelibus, huic noſtræ inſtitutioni pio aſſenſu faventibus, immo etiam collaudantibus atque confirmantibus. Quorum videlicet primus ego Adalbero jam præſcriptus archipræſul, eidem concilio Deo auctore pontificali auctoritate præſidens, manu noſtra ſubſcribens, idem corroboravi. Sed & cæteri non ſecus cenſuerunt manibus impoſitis ſolidari hoc ipſum pontificale ſtatutum, apoſtolicæ auctoritatis privilegio petitionis noſtræ obtentu, undecumque ſubnixum, ac per hoc ſummo honori omnibus reverenter habendum.

ANNO CHRISTI 972.

Ego Adalbero ſanctæ Remenſis eccleſiæ archipræſul ſubſcripſi & corroboravi.

Ego VVido Sueſſionenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Hildricus Belvacenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Thebaldus Ambianenſis epiſcopus.
Ego Haidulfus Noviomenſis epiſcopus.
Ego Theudo Cameracenſis epiſcopus.
Ego Adalbero Laudunenſis epiſcopus.
Ego * Gibvinus Catalaunenſis epiſcopus. * al. Gipuinus. *B.*
Ego Conſtantius Silvanectenſis epiſcopus.
Ego Lindulfus Tarvanenſis epiſcopus.
Signum Alberti Remenſis archidiaconi.
Signum Leudonis.
S. Thebaldi archidiaconi.
S. Hugonis archidiaconi.
S. Geranni archidiaconi.
S. Rogeri archidiaconi.
S. Erluini archidiaconi.
S. Emmonis archidiaconi.
S. Rodulfi abbatis ſancti Remigii.
S. Odelei abbatis ſancti Medardi.
S. Ratoldi abbatis Corbejenſis.
S. Berlandi abbatis ſancti Vincentii.
S. Azonis abbatis ſancti Baſoli.

Poſtquam hæc acta ſunt, bonæ memoriæ præſul Adalbero data benedictione ſolvit concilium, cum pace & gratia redeuntibus ſingulis ad propria. Moſomenſi abbatiæ advocatum dedit Godefridum fratrem ſuum, & ejus ſucceſſores. Annis XIX. eccleſiam Remenſem rexit. Obiit X. Kal. Februar. Cui eodem anno ſucceſſit Arnulfus.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Decretum hoc Adalberonis extat in appendice ad Flodoardum. *Hic etiam*, inquit, *Adalbero Moſomenſe Cœnobium a priori dignitate prolapſum, in monaſticum ordinem reformavit, ejuſdemque reformationis tenorem, ne per ſuccedentia tempora immutaretur, hujuſmodi auctoritatis ſuæ privilegio confirmavit.* Lectæ ſunt etiam in hac ſynodo literæ Joannis papæ XIII. ad Adalberonem archiepiſcopum, Moſomenſis Monaſterii fundationem ab eo factam confirmantes, datæ IX. Kal. Majas. Indictione XV. Anno pontificatus ejus VII. qui annus fuit Chriſti DCCCCLXXII.

VITA DONI PAPÆ V.

DOnus, qui ab aliis Domnus & Domnio nuncupatur, patria Romanus, factus eſt pontifex hujus nominis ſecundus anno 972. duodecimo Kalendas Octobris. Qui, cum ſediſſet menſibus dumtaxat tribus, obiit XIV. Kalendas Januarii.

ANNO CHRISTI 972.

☞ CONCILIUM INGELHEIMENSE

Anno Christi CMLXXII.

Ventilata cauſa Adalberonis, nepotis S. Udalrici, vivente Udalrico Epiſcopo Auguſtano, deſignati Epiſcopi Auguſtani: ſtatutum Udalricum manſurum Epiſcopum: Adalberoni vero commendandam ab Ottone ſolam procurationem cum ſpe ſucceſſionis in Epiſcopatum poſt mortem Udalrici.

Hx Chron. Herm Contract. affert Hartzeim Conc Germ. tom. II. pag. 654.

REvertentibus de Italia Imperatoribus, Patre ſcilicet, & ipſius prole ad Franciam, facta eſt Synodus in loco, qui dicitur Ingilenheim, ad quam Archiepiſcopi, cum cæteris ſuis ſuffraganeis Sanctum Udalricum cum ſuis Legatis honorifice invitaverunt, Adalberonemque ejus nepotem cum eo venire decreverunt. Illuc vero cum pervenirent, & Antiſtites ibidem congregati, Adalberonem baculum Epiſcopalem publice portare cognoviſſent (deſignatus enim ſolummodo fuerat ab Ottone M. avunculi ſui in Epiſcopatu Auguſtano ſucceſſore) irati ſunt contra eum, & dicebant, ut contra canonicæ rectitudinis regulam in hæreſim lapſus fuiſſet, & quod Pontificalis honorem ſublimitatis vivente Epiſcopo ſibi plus juſto vindicaret, & ideo ultra eum Epiſcopum ordinari non deceret. Quibus ille auditis, prima die Synodale colloquium intrare devitavit, & in alia domo cum cæteris Clericis Epiſcopi remanebat, Antiſtes autem cum paucis ſuis capellanis Synodum intravit.

Cumque cauſa S. Udalrici fuiſſet ventilanda (Nam nigrum cucullum indutus, Epiſcopalibus curis penitus ſe exuerat) & ille pro infirmitate tam ſonora voce, ut tota Synodus audire potuiſſet rationem proferre non poſſet; advocabatur unus ſuus Clericus nomine Gerhardus, qui extra Synodum cum Adalberone remanebat, ut pro eo deſiderii ſui rationem per latinitatis locutionem manifeſtaret; cumque vix pro denſitate multitudinis in præſentia Imperatorum, & Epiſcoporum præſens ſtetiſſet, interrogabatur quid deſideraret dominus ſuus? quibus interrogationibus multiplicatis dixit: non debeo interrogationibus veſtris reſpondere pro domino meo, niſi illo præcipiente. Cui dixit Epiſcopus: frater, bene tibi notum eſt, deſiderium meum, enarra hoc, & obſecra, ut eorum conſiliis, & permiſſionibus Deo juvante, expletum fiat. Tunc præfatus Clericus Gerhardus in præſentia omnium dixit: Excellentiſſimi Imperatores, & religioſiſſimi Antiſtites deſiderium domini mei eſt relinquere ſeculum, & ſecundum regulam S. Benedicti ſanctam inire vitam, & in contemplativa vita diem expectare obitus ſui. In indumento pro certo habitus exterioris, poteſtis cognoſcere voluntatem animi interioris. Iſtis, & aliis rationibus in voluntate domini ſui in finem deductus, terra tenus cecidit ante pedes Imperatorum, & Antiſtitum obſecrans, ut petitionem domini ſui ſecundum Dei voluntatem implere non dedignarentur. Qui ſimul reſpondendi inducias uſque in craſtinum diem poſtulaverunt, & poſtea inter ſe æſtimaverunt qualiter cauſa Adalberonis terminaretur.

Quidam vero Epiſcoporum adjutores Adalberonis fuerunt ne prorſus a ſpe Epiſcopalis ordinationis poſt vitam Avunculi ſui excluderetur. Hæc cum inter ſe prolixe ſermocinarentur; ultima in unum ratione coadunati omnes ſimul firmaverunt, niſi Adalbero ſe ſacramento excuſaret, quod non ſciret hæreſim manere, quia Epiſcopalem potentiam cum baculo arripuit, nullo modo ulterius legaliter Epiſcopus fieri potuiſſet. Altera vero die cum Epiſcopo etiam Adalbero Synodali interfuit colloquio, & cum ei prædictum crimen imputaretur multis objectionibus diverſorum cum ſuis adjutoribus a prædicto crimine ſe defendere ſtatuit. Hoc cum ei adunatio omnium Epiſcoporum non conſentiret, ſecundum prædictam deſtinationem Epiſcoporum Sacramentum perfecit per nomen Patris, & Filii, & Spiritus ſancti ſuper quatuor Evangelia.

Tunc iterum Epiſcopus Udalricus petitionis ſuæ reſponſa, quæ pridie procraſtinata fuerunt, per prædictum ſuum Clericum expetivit: quia deſideravit ut prædictus ſuus nepos Epiſcopus ordinaretur, & ille ſecundum regulam S. Benedicti in Monaſterio cum eorum conſenſu deſervire mereretur. Epiſcopi autem, quamvis eis ex toto non placeret, aperte ei in Synodo contradicere noluere petitionem ſuam: ſed ſapientiſſimi ex ipſis cum conſilio aliorum extra Synodum eum ambulare cum illis poſtulaverunt, ibique cum eo, & cum ſuis Clericis ſapientiſſimis ſecretam locutionem habuere, dicentes: Reverende Pater, cui nota eſt omnium Eccleſiaſticorum librorum normula, qui ſemper callem rectitudinis ambulaſti, non deviando: non decet nunc iſtam viam, quam ſemper tenuiſti, omittens, ſeminarium ex te ſumat talis error, ut alius in loco tuo te vivente ordioetur: quia ſi ex te talis conſuetudo incipit præſtari; in poſterum multis reverendis, & bonis Epiſcopis ab eorum nepotibus, & Clericis talia deſiderantibus multa concreſcunt adverſa. Melius ubi eſt, ut in eo miniſterio, in quo cepiſti Deo ſervire, permaneas, quam tuam voluntatem ſequens, aliis plurimis ſcandalum facias, quia ex te Canonici, & Monachi, & Sanctimoniales, & cæteri Chriſtiani ad rectitudinis ſtatum debent conſtringi, qui ex ſemetipſis per climata cadere feſtinant: qui autem, incaute ambulando, ceciderunt, ex te, Deo juvante, erigi poſſe, ſperandi ſunt. De nepote autem tuo Adalberone tuæ voluntati ſatisfaciendo in commune firmamus, ut nullus alius a nobis poſt tuum diſceſſum ad illum locum in quo tu paſtor exiſtis, eo vivente ordinetur, niſi ipſe.

His conſiliis conſentiens S. Epiſcopus Udalricus, cum eis in Synodum regrediebatur, & tunc cum conſenſu aliorum antiſtitum fecit ab Imperatore Adalberoni commendari in eorum præſentia, procurationem ſui habere, & ſub ipſo totius Epiſcopatus cautam diſpoſitionem in omnibus adimplere. Taliter vero iſtis terminatis finita Synodo Epiſcopus, & Adalbero cum ſuis ad Auguſtam revertebantur.

Ejuſ.

Ejusdem Concilii Ingelheimensis Decretum, quo Corbejensis Abbas, & Herfordensis Abbatissa coguntur restituere decimas Episcopo Osnabrugensi.

ANNO CHRISTI 972.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis. Otto divina favente clementia Imperator Augustus. Noverit omnium industria fidelium nostrorum tam præsentium, quam futurorum, qualiter vii venerabilis Luidolfus Osnebruggensis Ecclesiæ Episcopus, nosterque fidelis, ac consanguineus, necessitate compulsus, de Saxonica terra Ravennam usque serenitatis nostræ clementiam adiit querimoniam faciens, Ecclesiam suam decimis, unde jam a XII. annis transactis, Apostolica auctoritate, & multorum nostri Regni Principum consultu, & judicio definivimus, & Drogoni ejusdem Sedis Præsuli, nostræ libertatis, & immunitatis præceptum super hac eadem re fieri præcepimus, & dedimus, iterum a Corbejense Abbate, & Herisfordense Abbatissa, suisque fautoribus, temeraria præsumtione deprædatam esse, & multos acceptis inde beneficiis, nam nos de hac vita decessisse, apud illos diffamatum est in eorum adjutorium conjurasse. Hoc vero non æquo animo ferentes, quoniam iter nostrum Romam direximus, prædictum Episcopum nobiscum illuc usque venire fecimus. Ibi vero hoc negotio, cæterisque pro quibus venimus apud Patrem nostrum Joannem Apostolicum tractatis, *ejus jussu & consilio mox literis directis Synodum Inglinheim congregandam proximo autumnali tempore pro Ecclesiastico honore stabiliendo in hac re*, cæterisque quamplurimis condiximus. Illuc præfatum Episcopum, suosque adversarios ante nos convocare præcepimus: huic vero Synodo interfuerunt Ruodbertus Mogontiensis Archiepiscopus, & sui suffraganei Othalricus Augustensis, Poppo VVereiburgensis, Anno VVormatiensis, Erkanbaldus Argentinensis, Otuvvinus Hildinesheimensis, Rehinoldus Rabulocensis, vel Rubilocensis: Gero Colonienſis archiepiscopus cum suis suffraganeis, Notkero Luoduense, Liudolfo Osnabruggense, Buodone Mimigardefordense: Thidricus Treverensis Archiepiscopus, & sui suffraganei: Theodricus Metensis, Virigfrithus Viurdunensis, Gerhardus Tolensis Freduricus Juvanensis Archiepiscopus, Athaldagus, Hammaburgensis Archiepiscopus; Athalbertus Magdeburgensis Archiepiscopus cum suis suffraganeis, Fokkone Misnense, Gisilhario Merseburgense, multique alii nostri Principes, Duces, Comites, Clerici & laici, quorum nomina, & numerus comprehendi non possunt. His vero nobiscum in *Synodo* considentibus, Episcopus, & sui adversarii in medio constabant; ibi utrinque sententiis auditis & subtiliter dijudicatis decimas Episcopo canonica auctoritate reddi debere omnes affirmabant, sicque Abbas, & Abbatissa suique fautores *Synodali sententia* convicti decimas Episcopo reddiderunt, & XXX. libras auri pro injustitia illata, & un. bann. . . . . certis induciis, persolvendas promiserunt.

ANNO CHRISTI 972.

Quapropter ob amorem Domini nostri Jesu Christi, & monitum dilecti filii nostri Ottonis . . . . Oper. . . . Archiepiscoporum, Episcoporum, & cæterorum plurimorum.

VITA ET EPISTOLA
BENEDICTI PAPÆ VI.

Benedictus VI. quando Pontifex factus

BEnedictus patria Romanus, filius Hildebrandi, post obitum Doni subrogatus est in locum ejus XIII. Kal. Decemb. anno Redemptoris 972. Hujus temporibus Otto magnus Imperator, funeribus matris & VVilelmi Moguntini episcopi præmissis, mortuus est in Saxonia anno imperii sui duodecimo. Adelais relicta conjunx animam defuncti Ottonis mariti sui prosecuta fuit iis pietatis Officiis, quæ a VVitichindo in fine libri 3. describuntur. Post obitum patris Otto secundus solus imperare cœpit, qui cum patre sextum annum imperii sui inchoaverat. Benedictus a Bonifacio Francone Romano Fernitii filio, cardinale diacono, viro sceleſtissimo, captus & in carcerem detrusus, strangulatus est ab eodem, anno Christi 974 cum sedisset annum unum, menses tres, & dies aliquot. Sedem apostolicam sacrilega cæde optimi pontificis vacantem sacrilegus homicida Bonifacius, qui septimus ejus nominis reperitur alibi nuncupatus, violenter invasit, eamque annum unum & mensem tenuit. Hunc ego, antiquiores scriptores imitatus, inter veros & legitimos pontifices numerandum non esse judicavi, quod sedem apostolicam turpiter ingressus, turpius deseruerit. Nam cum post multa alia scelera & flagitia homo nefarius Vaticanam basilicam omnibus ornamentis suis expoliasset, Benedictus Albericorum, de quorum familia erat, ope & auxilio fretus, eum usque adeo exagitavit, ut Roma relicta Constantinopolim abire cogeretur. Quando & qua occasione Romam redierit, dicam infra in vita Joannis XIV.

Ottonis Imperatoris mors.

Benedicti papæ mors violenta.

Bonifacius VII. pseudopontifex.

C BENEDICTI PAPÆ VI. EPISTOLA AD FRIDERICUM SALISBURGENSEM Episcopum, & ejus comprovinciales. Ipsi ejusque successoribus vices Apostolicas in Norica & Pannonia concedit.

Benedictus divina favente gratia atque totius populi Romani electione Apostolicus, Friderico Salisburgensis ecclesiæ archipræsuli, una cum suis fratribus, videlicet Noricæ provinciæ episcopis, mansuram in Christo felicitatem.

PRotoplasto generis humani, atque ejus semine serpentina suasione in gemina cadente morte, multas Deus misericordia ductus medicinas misit in hunc mundum, patriarchas scilicet justos, prophetas veridicos, legiferum cum lege: & his omnibus mundum salvare non valentibus, novissime filium suum humana carne indutum ad redemptionem generis humani ad terras transmittere dignatus est. Eo itaque inter homines conversante, duodecim elegit apostolos, quos ad seminandum verbum Dei in corda fidelium per universum transmisit orbem: quorum atque totius ecclesiæ sanctum constituit Petrum principem, cui gregem commisit ecclesiasticum, tertio ei dicens; *Pasce oves meas*: cui etiam ligandi atque solvendi tradidit potestatem dicens: *Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis; quodcumque solveris super terram, erit solutum, & in cœlis*. Et non solum sancto talis concessa est Petro potentia, sed etiam suis successo-

Joan. 21.

Matth. 16.

cessoribus, ejus vicem in ecclesia tenentibus, eadem ligandi atque solvendi a Deo tradita est potestas. Sancti itaque Petri apostoli successores per loca, prout opus erat atque decuit, constituerunt archiepiscopos, qui eorum vicem tenerent in ecclesiis: quia ipsi universas regere non poterant ecclesias. Nos quoque vicem Beati Petri apostoli, prout hominibus iltius temporis possibile est, in ecclesia tenentes, statuta illorum antecessorum nostrorum confirmare, quantum possumus, libenter desideramus. B

Concedimus itaque vicem apostolicam Friderico Salsburgensis ecclesiæ antistiti, ejusque successoribus, in tota Norica provincia, & in tota Pannonia, superiori videlicet & inferiori, quomodo sui antecessores eandem potestatem a nostris habuere antecessoribus: ita scilicet, ut nulli liceat in præfatis provinciis sibi usurpare pallium, nec episcopos ordinare, nec ullum officium quod ad archiepiscopum pertinere debet, præter præfatum archiepiscopum ejusque successores. Quicunque autem huic refragari, vel contendere voluerit decreto, quod nos vice B. Petri apostoli fungentes, consensu nostrorum episcoporum ac totius cleri Romanæ ecclesiæ, decrevimus; sciat se B. Petro ejusque vicario esse contrarium, atque fore anathema usque ad satisfactionem, sive sit episcopus, aut presbyter, sive clericus cujuscunque ordinis, sive laicus cujuscunque fuerit dignitatis: quia sancta sanctorum antecessorum nostrorum solvere nolumus neque valemus. Sed quomodo illi consensu suorum episcoporum ac totius cleri constituerunt, fiat ex eorum pariter, & nostro decreto firmum atque perpetuum. Quicumque autem episcopi per amicos, sive clam per aliquam fraudem, aliquando ejusdem dignitatis petierint, sive petierunt privilegium, illos suspendimus ab ea dignitate: quia illicitum judicamus, ut aliquis episcopus, sine totius suæ provinciæ, atque suffraganeorum suorum consensu, pallium, sive aliquod archiepiscopatus privilegium, a Romano Pontifice acquirere præsumat.

ANNO CHRISTI 972.

ANNO CHRISTI 972.

☞ COMPOSTELLANUM CONCILIUM

Pro initiando Cæsario abbate S. Cæciliæ Monteferratensis in Tarraconensem archiepiscopum.

Anno circiter 972. celebratum.

Ex Suppl. Mansi pag. 1173.

EX epistola Cæsarii abbatis S. Cæciliæ in Monteferrato, quam ex Baluzii tom. VII. Miscellan. pag. 57. Venetus Labbei editor in collectionem suam transtulit, discimus monachum illum ad S. Jacobum Compostellam perrexisse, ut Tarraconensis archiepiscopus consecraretur, ibique in concilio episcoporum ejus provinciæ admissum, probatum, ac demum consecrationem obtinuisse. Agendum fuerat a patribus, de restituendo eo archiepiscopatu, postquam a Saracenorum vexatione provincia requievisset. Deliberari id nequaquam poterat ab episcopis ejusdem Tarraconensis provinciæ, qui archiepiscopo alteri, C Narbonensi scilicet subjecti fuerant. Quare ad synodum alterius provinciæ res delata. Decretum est pro Cæsario, qui tamen initiatus, & in suam provinciam redux eosdem provinciæ suæ episcopos adversarios nactus est; qua de causa ad Joannem XIV. literas dedit in loco mox relato recitatas. Ad annum hujus concilii quod attinet, quanquam annus 938. in iisdem literis exprimitur, mendum tamen subesse ex eo demonstrat Baluzius in notis ad eandem epistolam, quod Cæsarius anno 972. abbatem tantummodo agebat, ut ex Bulla Benedicti VI. ad eum anno illo data constat.

☞ ROMANUM CONCILIUM

Pro confirmanda auctoritate apostolica translatione Monachorum ad cœnobium Mosomense.

A Joanne XIII. anno 972. celebratum.

Ibid p 1175.

MOsomense Remensis diœcesis cœnobium canonicis regularibus olim cesserat; sed cum religiosæ professionis ardor in eo plurimum intepuisset, Adalbero Remensis archiepiscopus translatis de Tingensi cœnobio monachis illud attribuit. Ne quid vero ad translationis hujus firmitatem deesset, post natalitium J. C. festum anni 971. legatos suos Romam misit apostolicum diploma ea de re impetraturus. Pontifex habito E concilio bullam dedit cum apostolicis legatis, qui concilio in venturum mensem Majum in pago Tardensi habendum interessent. Rem narrat auctor chronici Mosomensis in spicilegio Dacherii tom. II. pag. 569. edit. in fol. his verbis: *Papa suorum officialium & consacerdotum in his omnibus sententiale requirit judicium, & per Dei gratiam, ut tanto viro, pontifici videlicet nostro* (Adalberoni) *annueret, unum omnium in hoc bono opere assensit consilium. Proinde accepto notario, & secundum Romanæ dignitatis consuetudinem paratis scriptisque ex papireo tomo chartis fecit privilegium, constituit decretum, quod hanc Mosomensem ecclesiam cum suis monachis, atque monachio ordine in perpetuum tueretur, quandiu illum divina clementia servandum disponeret: ac in suo concilio coram episcopis & generali synodo recitatum misit.* Quod hic indicatur Joannis XIII. papæ privilegium inter acta Synodi apud montem S. Mariæ in pago Tardanensi recitatum legitur apud Labbeum to. XI. col. 947. edit. Venet. signaturque die IX. Kal. Maji, ex quo certum tempus habitæ synodi Romanæ deducitur.

ANNO CHRISTI 973.

CONCILIUM MARZIALENSE

ab Honesto archiepiscopo, & comprovincialibus provinciæ Ravennatis, celebratum anno Domini DCCCCLXXIII.

Ex Labbei Append. tom. 9.

In quo, inter cætera, compositæ episcopatus Bononiensis, & Parmensis controversiæ

Ex Tomo II. Italiæ sacræ.

IN nomine sanctæ, individuæque Trinitatis. Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXXIII. apostolatus domini Benedicti primo, imperii vero domini Othonis octavo, pontificatus domini Honesti Ravennatis metropolitani tertio. Dum ab eodem sacrosancto Honesto archiepiscopo, suisque suffraganeis, scilicet Joanne episcopo Cornelienſi, Gerardo episcopo Faventino, Dodone Cesinate, Alberto Bononiensi, Uberto Parmensi, Sigulpho Placentino, in capella juris sanctæ Parmensis ecclesiæ in loco Marzalia sita, ad honorem vocabulumque S. Mariæ dedicata, sancta synodus de quibusdam necessariis ac utilibus regni ecclesiarum status rebus habita coleretur: perventum est, ut Albertus episcopus Bononiensis in medio illorum assurgens, inopiam sui episcopii adeo conquestus est, quatenus suarum ecclesiarum sarta tecta, clericorum pauperumve sumptibus necessaria, suppeditare nullatenus valeret. Inter ceteras denique suæ inopiæ angustias, quædam loca juxta Bononiam sita, ab Uberto Parmensi episcopo tunc temporis detenta, juris suæ ecclesiæ, videlicet Bononiensis, esse penitus conclamabat.

Cujus quidem incessabilibus querelis prælibatus dominus archiepiscopus commotus, Ubertum Parmensem episcopum omni affectione, quid ad eum prædicta loca pertinerent, discussit. Tunc demum præfatus Ubertus episcopus eadem loca suæ sanctæ Parmensi ecclesiæ, sibique quarundam scriptionum titulo, ex quorumdam prædecessorum suorum episcoporum parte deveniſſe, professus est. Enimvero dominus * archiepiscopus Uberto episcopo suggesserunt, quatenus prædicti amore præsentiaque domini metropolitani, suorumque sociorum & fratrum, prædictum Bononiensem episcopum non jure fori ventilaret, sed potius illius episcopio diligentiam adhibens, res omnes illas, de quibus super eum hactenus querebatur, Bononiensi ecclesiæ, ipsique Uberto episcopo legaliter refutaret; & ut ille Uberto episcopo, suæque Parmensi ecclesiæ, ob hoc proprietario jure plebem sanctæ Mariæ de Monte Bello concederet, & in duobus locis tornaturas vinearum triginta, videlicet in primo loco juxta monasterium S. Isaiæ vineam unam, quæ tribus viis publicis circumdatur, quarto latere cohæret terræ Gausipigæ; alteram vero prope monasterium sancti Joannis sitam, quæ similiter tribus viis publicis circumdatur, quarto latere cohæret terræ, quam detinet Dominicus filius Britonis; necnon & terrulam jugerum decem in finibus ipsius Parmensis episcopii jacentem, molendinumque cum fullone pariter super se habentem, unanimiter omnes decreverunt.

Quibus consultibus ambo, tam Ubertus Parmensis episcopus, quamque Albertus Bononiensis, acquiescentes, prout præscriptum est, alternatim unum alteri in eorum præsentia concessit: sicque in eadem synodo sancta definitum est, ut posthac a nemine illorum suorumque successorum replicetur. Sin autem quispiam illorum deinceps temerario ausu hanc canonicam synodalemque censuram transgredi quoquo modo tentaverit, tam Ubertus Episcopus, quam Albertus, suique etiam successores: decrevit sancta synodus libras centum auri, ut violator injuriam patienti componat: hæc tamen decreti pagina in suo vigore consistat. Itaque pari consensu tam dominus archiepiscopus, quam omnes prætaxati episcopi, sanxerunt, quatenus hæc synodalis institutio in perpetuum inconvulsa permaneat. Et ut ab omnibus, præsentibus videlicet, & futuris, firmius observetur, huic subscripserunt.

Honestus Dei nutu, sanctæ Ravennatis ecclesiæ metropolitanus archiepiscopus, huic diffinitioni interfui, diffiniens annui, & subscripsi.

Joannes episcopus sanctæ Corneliæ ecclesiæ, in hac diffinitione interfui, & subscripsi.

Gerardus episcopus sanctæ Faventinæ ecclesiæ, huic diffinitioni interfui, & subscripsi.

Albertus episcopus sanctæ Bononiensis ecclesiæ, subscripsi, huic diffinitioni interfui.

* *f.* domini episcopi.

CONCILIUM MUTINENSE

IN QUO CONTROVERSIA INTER DISSIDENTES (*a*)

Germanos proceres Petrum & Lambertum composita fuit, anno Domini DCCCCLXXIII. tempore Benedicti papæ VI.

Causa & locus concilii.

HÆc synodus convocata est ab Honesto archiepiscopo Ravennate apud Mutinam, ad componendum dissidium illud, quod inter duos germanos proceres, Petrum nimirum & Lambertum, agitatum fuerat. Id qua ratione factum fuerit prolixius enarrat Rubeus, libro 5. historiæ Ravennatis, anno 973.

G. C.

(*a*) Anno huic Synodos Provinciæ Ravennatensis binas assignatas a Labbeo in Collectione sua reperio. Id vero ex incuria factum non dubito, cum Synodus Marzalienſis & Synodus Mutinenſis unum, idemque Concilium fue-

ANNO CHRISTI 973.

G. C. Hæc tantum Binius. Nos vero operæ pretium duximus acta ipsa hujus, seu conventus, seu concilii, quamlibet lacunosa, & barbariem redolentia, hic exhibere, uti a Rubeo lib. 5. hist. Ravenn. edita sunt ex MS. codice Ursianæ bibliothecæ, vetustate exeso.

Temporibus domni Benedicti apostolici .... ejus, in Dei nomine anno primo: imperante domno Ottone piissimo anno VI. die nono Septembr. Actum in loco ubi dicitur Martialia, territorio Mutinensi, dum resideret ibidem Honestus coangelicus, sanctissimus archiepiscopus S. Ravennatis ecclesiæ, prope fluvium Sicla, subtus papirione ejusdem archiepiscopi, & cum eo etiam residentibus, quamque multitudo, fulgidaque fama pollentibus, tam Romanorum, & Longobardorum, archiepiscoporum, ducum, comitum, presbyterorum, diaconorum, & aliorum graduum clericorum, judicum, consulum, castaldiorum, & aliorum ordinum,..... nobilium: inter quos etiam Ubertus episcopus Parmensis ecclesiæ, Ubertus episcopus Bononiensis, Joannes episcopus Corneliensis, & Leo episcopus Ferrariensis ecclesiæ .... S. Ariminensis ecclesiæ, Adalbertus gratia Dei comes, filius quondam Bonifacii; Petrus comes, filius quondam Severi; comes, Garardus, & Arardus Germani comitibus, Lambertus comes,..... S. Petri, Marinus comes Ferrariensis, Ildebrando, & Rodulfo ger.... Ariminensis, Petrus, & Lambertus germ..... filiis quondam Joanni de civitate Bononia. Paulus judex ex genere ducis, de civitate Ravenna, Petrus judex de civitate Ravenna; presbyeri .... diaconi ..... S. Ravenn..... presbyteri.... diaconi..... Parmensis ecclesiæ ..... dux de Traversaria.... Andrea filius quondam Petri magistri milit. Rodaldus filius Rodaldi dux, magistro militum, Romoaldo filius Sergi, Petrus filius Adelberti, Henricus Romualdi ducis..... Attelianus, & Gerardus germ. consulibus. Mauritius filius quondam Romano consule, qui vocatur de Theodo .... Item Bononien. de monte cleri, de Galligata, de Bobio. In istorum suprascriptorum præsentia, orta est lis, & magna altercatio, inter Petrus, & Lambertus germ....filii suprascripti .....ecclesiæ, quo modo suprascriptum Ubertum detinet prædia, & rebus, possessionibusque eorum, contra voluntatem Petri; & Lamberto germ. & sic cum illis contendat. Tunc domnus Honestus sanctissimus ..... quale, altercationes, audientes, una voce cœperunt dicere, quod bonum & ratum est, ut lege inter se definiantur, ut inimicitia inibi non adcrescat. Suprascripti vero episcopi, & comiti, & duces atque .....episcopus sanctæ Parmensis, clara voce, dixit: Paratus sum hæc omnia adimplere, & per legem definire. Sicuti vos commendatis, atque sancitis .... suprascriptis Petro, & Lamberto germ. hæc audien.....ex jure q. perentium nostrorum jure, proprietatis, & quam per præceptores & Emphyteosim de sancta Ravennate ecclesia ..... Ubertus episcopus detinet, & contempsit nostra P..... dimus, & tu nobis contempsit ante dello potito in integro & curte A Susiano, positæ subtus pleno jure proprie .... monasterio sancti Joannis casa Puronia, atque, & a sanct. Roman..... sancti Martini, ibi ædificata, cum suis pertinentiis, & massa Silicese cum oratorio sancti Angeli, atque fundum Olmitula ..... & in fundo Ruda, similiter jure ...., & in quarto similiter super fluvio Rheno, & intro civitate Bononia solos terræ, cum casis, & vacuamentis, una cum ..... dicitur Melloncello, juxta Repone, & ..... præfata sanctæ Ravennatæ ecclesiæ, & de monasterio sancti B Joannis casa Puteria.... verumetiam, & de sanctæ Romanæ ecclesiæ, & aliis rebus circo circa Bononia. vel ubi..... quam nobis pertinentibus proprio quamque, & de condi..... domnus, Domnus Ubertus episcopus sanctæ Parmensis ecclesiæ, respondit pariter cum suo avocatore, nomine Ingelfredus ..... quondam Benedicti de Vallaria, de ipsius prædiis, & curte, & capellis, cum omnibus eorum pertinentiis..... Unde vos, adversum nos convenitis, nos etiam contemptimus, & habemus pro investituris magnis Ottonis imp..... & dictum audivimus, quod pertinent C suprascriptæ res, qualiter supradictum, nostræ Parmensis ecclesiæ, ante præsentiam imp. unde reclamavimus, & per ejus jussionem, inde investiti fuimus, unde nunc modo sum..... quia nullam scriptionem inde habemus, nec ullum directum inde reperire potuimus, nec nihil nostræ Parmensis ecclesiæ attinet, nec nos; sed vestra justitia est, ad habeudum vos, & vestris hæredibus: & si ullum unquam in tempore, Ego Ubertus episcopus .... successoribus, aliquam scriptionem ostenderit, vel hæc ex parte nostræ ecclesiæ, & vacua, & inter scedula, & falsa computetur, & nullum in se habeat vigorem, vel firmitatem.... Dutrumque spopondisse suprascripta Ubertus episcopus Parmensis ecclesiæ pariter cum suo avocatore in aliquo tempore ille, vel sui successores, aliqua molestia inde fecerit, vel altercaverit, vel investitionem ille facere voluerit, vel instiu....quot inde monstraverit, tunc daturo se promisit a suprascriptis Petrus, & Lambertus Germano, vel ad eorum hæredibus, argenti libras centum, & omnes istas suprascriptas res in duplum restituere scilicet suprascripto Paulo judex, & Petrus item judex de civitate Ravennæ prudenter sanxerunt, secundum manifestationem, atque sponsionem judicavimus, eidem Uberti episcopi manere in ipsa E sponsione, & de ipsis omnibus rebus, & possessionibus, & curtis, seu prædiis, & capellis, & omnibus prædictis rebus, tacito, & contempto, sibi, suisque successoribus, esse & permanere, & ipsis Petrus, & Lambertus germ. quiete, & pacifice ipsi, & hæredibus illorum habere, & possidere in perpetuum. Tunc senatus & populi multitudo, qui inibi aderant, laudaverunt, quod rectum, & judicatum est, & definitum. Hoc factum est sub die, mense, Indict. suprascripta secunda, Territorio Mutinense, in loco ubi dicitur Martialis.

ANNO CHRISTI 973.

Honestus Christo auxiliante, sanctæ Ravennatæ ecclesiæ archiepiscopus, huic ut prætaxatum est, notitiæ consensi, & subscripsi.

Joan-

fuerint. Lege, si lubet, Chartam apud Rubeum Hist. Ravenn. lib. v. ad Ann. 973. ex qua una Synodus illa Collectoribus innotuit. Temporibus Benedicti Apostolici .... anno ejus primo, imperante R. Othone anno VI. die IX. Septembris. Actum in loco ubi dicitur Martialia territorio Mutinensi. Ex his ergo constat Concilium Marzalienſe idem fuisse ac Mutinense, & in eo duplicem illam controversiam tum de juribus Ecclesiæ Bononiensis ab Episcopo Parmensi usurpatis, cum de dissidio Petri, & Lamberti fratrum definitæ sunt. Animadvertere tamen juvat mendum irrepsisse quo ad annos Othonis II. in inscriptione Concilii Marzalienſis; neque enim Otho die IX. Septembris anni hujus imperii annum VIII. ut ibid. legitur, at sextum tantummodo, ut recte in Charta apud Rubeum, agebat. Reliquæ notæ temporariæ anno huic 973. congruunt, cum hoc ipso anno die IX. Septembris Benedictus annum pontificatus sui primum & Honestus Archiepiscopus Ravennensis annum præsulatus sui tertium referant. Cœpisse enim Honestum anno 971. post diem XX. Julii ex tabulis a Rubeo indicatis discimus. *Mansi.*

ANNO CHRISTI 973.

Joannes episcopus sanctæ Cornelienſis eccleſiæ, in hac notitia, ſicut judicatum eſt, interfui, & ſubſcripſi.
Joannes archidiaconus Bononienſis.
Joannes diaconus, & * veſt.
Joannes presbyter Bonon.
Petrus presbyter Bonon.
. . . . . Presbyter Bonon.
Petrus exiguus presbyter Bononien.
Adalbertus comes, & Arardus comes.
Paulus, Deo annuente, Dativo ex genere ducis, ut ſuperius judicavi.
Petrus, divina gratia, Dativo, ut ſuperius interfui, & ...
Aſpirandus judex ſacri palatii.
Angelottus judex ſacri palatii.
Theutpertus judex ſacri palatii.
Et alii plures.

ANNO CHRISTI 973.

* Forte veſtitura. Harduinus.

☞ BATHONENSE CONCILIUM

In quo Edgarus rex Angliæ conſecratur.

ANNO DCCCCLXXIII. celebratum.

Ex chron. Saxon. ad eum annum.

In VVillelm. Malm. lib. 2 pag. 299. Ex Suppl. Manſi pag. 1195.

HOc anno fuit Eadgarus Anglorum gubernator cum magno honore in regem conſecratus in veteri civitate Acemanneſceaſter (dicta); incolæ vero alio vocabulo Bathoniam appellant. Ibi fuit gaudium magnum omnibus exortum in fauſto illo die, quem vulgus nominat, appellatque Pentecoſtes diem. Ibi convenerat ſacerdotum cœtus, ingens monachorum turba, ſapientumque concilium.

☞ ROMANUM CONCILIUM

Pro confirmandis eccleſiæ Trevirenſis juribus.

A Benedicto VI. pontifice anno I. die VI. Kal. Februarii Indict. I. Chriſti anno 973. celebratum.

Illi.

COncilii hujus, ſubobſcura licet, mentio & res geſtæ deducuntur ex bulla Benedicti VI. pro juribus eccleſiæ Trevirenſis confirmandis, & approbandis. Ait enim in ea pontifex ſe illa decreviſſe *totius ordinis ſedis Apoſtolicæ conſultu, gratuitoque aſſenſu*. Quibus verbis deſignari concilium aliquod cleri, & epiſcoporum ſuburbanorum evocatione collectum, neminem arbitror refragaturum, qui pontificum Romanorum ejus ætatis mores in rebus alicujus momenti decernendis compertum habuerit. Annus & menſis habiti cœtus in ipſa bulla recte expreſſi deſignant Januarium menſem anni 973. En vero bullam ex auctore geſtorum Trevirenſium archiepiſcoporum in collectione Monumentorum Martenii tom. IV. acceptam.

PRIVILEGIUM BENEDICTI PAPÆ,

Quod dedit epiſcopo Theodorico Trevirenſi.

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cariſſimis nobis in Chriſto fratribus univerſis epiſcopis, ac totius dignitatis, & ordinis catholicis viris, præſentibus ſcilicet & futuris, perpetuam ſalutem.

Ex Martene veter. monum. tom. IV. col. 152.

QUia, licet indigni, divinæ tamen dignationis gratia diſponente, beati Petri apoſtolorum principis ſacratiſſimam ſedem, univerſaleque in toto orbe magiſterium ſuſcepimus, neceſſe eſt omnium eccleſiarum, ut diligentiſſimam ſollicitudinem ita continenter habeamus, ne earum jura auctoritate ejuſdem apoſtolorum principis, cæterorumque ſucceſſorum ejus venerabilium patrum inviolabiliter ſtatuta, & confirmata, noſtro minuantur ac pereant tempore; ſed potius corroborata decenter augeantur atque proficiant. Ideo veſtram noſſe volumus ſanctitatem, quod Theoderico dilectiſſimo fratre noſtro Treverenſis eccleſiæ archiepiſcopo Romam dirigente legatarium, ad ſanctorum apoſtolorum limina audivimus, ſicut etiam pridem audiendo, immo & legendo compertum habuimus, eamdem ipſam præ cæteris Galliarum eccleſiis catholicæ Religionis exordium, & chriſtianæ Religionis catholicæque fidei rudimenta prima percepiſſe per ſanctorum virorum Eucharii, Valerii, Materni, & cæterorum evangelicam doctrinam, quos tempore ſuo prædictus beatiſſimus Petrus apoſtolus ordinavit, & inſtruxit, nec non illuc ad prædicandum direxit. Unde totius ordinis noſtræ ſedis apoſtolicæ conſultu, gratuitoque aſſenſu jura privilegiorum, quæ a ſancta Romana matre Eccleſia præfatis ſanctis, eorumque reliquis ſucceſſoribus, ideſt Agritio, Maximino, Paulino, Severo, almificis & apoſtolicis viris, a primordio uſque nunc authentice conceſſa ſunt, quæque etiam ipſius civitatis excidio, incendio aliquove caſu conſumpta approbantur, eidem Treverenſi eccleſiæ prædictoque fratri noſtro Theoderico, & per eum cunctis ſucceſſoribus ſuis reconfirmare, recorroborare & omni modo reſtituere dignum duximus decernentes &c. Ut Treverenſis præſul poſt quemlibet ordinarium legatum apoſtolicæ ſedis in Galliam, Germaniamve deſtinatum, primum inter alios pontifices locum obtineat. Et ſi miſſus Romanæ eccleſiæ defuerit, ſimiliter poſt imperatorem, ſive regem ſedendi, ſententiam edicendi, & ſynodale judicium canonice promulgandi primatum habeat, utpote in illis partibus vicarius noſtræ ſedis apoſtolicæ merito conſtitutus. Neque enim dignum eſt, ut illius eccleſiæ præſul aliquo tempore cæteris non habeatur prælatus, cujus honor in illis partibus ſub ipſo apoſtolorum principe extitit primitivus. Pari namque modo ſancimus, omnes in

pa-

parochiis ejus degentes, ſive ordinationem, & promotionem cujuslibet eccleſiaſtici gradus a pontifice ipſius percipientes, eidem ipſi matrici eccleſiæ epiſcopoque illius debere canonice placere obſequi, & jure obedire. Si quidem decreto beati Clementis papæ ſuper hoc ita cautum videtur. * *Si vobis epiſcopi non obedirent, omnes presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, ac reliqui clerici cuncti, omneſque principes tàm majoris ordinis, quam inferioris, atque reliqui populi, tribus & linguæ non obtemperaverint, a limitibus ſanctæ eccleſiæ Dei alieni erunt, dicente Domino: Qui vos ſpernit, me ſpernit.* Inter hæc quoque omnia, quæ ad ſupradictam Treverenſem eccleſiam intra & extra civitatem pertinere videntur, ideſt eccleſias cum univerſis rebus ſibi attinentibus, ſeu monaſteria tam monachorum, quam virginum, quæ ex præceptis, ſive ſcriptis regum, ſeu imperatorum, ſive eorumdem fundatorum auctoritate, ad ſe pertinent, & pertinere debent, & quidquid omnino illa ipſa eccleſia ubique, & quoquo merito poſſidet, & poſſidere debet generaliter & ſpecialiter concedimus, reformamuſque præfato Theoderico fratri, & coepiſcopo noſtro, ſuiſque ſucceſſoribus ad perpetuam ſanctæ Treverenſis eccleſiæ dominationem, atque ditionem, per hujus noſtræ apoſtolicæ ſedis præceptionis ſeriem, hac præſenti I. indictione, & uſque in finem ſæculi valituram. Contra quam ſi quis agere præſumpſerit, & quod juſte, & canonice a nobis decretum eſt in aliquo infringere tentaverit, ſciat ſe ex omnipotentis, & prædicti beatiſſimi apoſtolorum principis, omniumque ſanctorum, ac deinde noſtra auctoritate damnandum & anathematizandum, cum omnibus impiis æternis ſuppliciis deputandum. Qui vero hoc privilegium noſtrum obſervare fideliter ſtatuerit, benedictionis gratiam & miſericordiæ plenitudinem in cæleſtibus caſtris inter electorum numerum efficaciter a Domino Deo conſequi mereatur.

ANNO CHRISTI 973.

* Clem. ep. III. ad Rufi pum Toran

Scriptum per manum Stephani notarii, ſcriniarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, in menſe Januario indictione I. Data VI. Kal. Februarii per manum VVidonis epiſcopi & bibliothecarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, anno, Deo propitio, pontificatus domni Benedicti ſanctiſſimi ſummique pontificis, & univerſalis VI. papæ primo, imperii autem domni Ottonis majoris XII. minoris autem VI.

ANNO CHRISTI 973.

C. ANNUM CHRISTI 974.

CHARTA EDGARIS REGIS

Malmesburienſi cœnobio confecta.

Se indicat clericos ſæculares ejeciſſe, monachoſque vitæ regularis induxiſſe.

EGo Edgarus totius Albionis baſileus, necnon maritimorum, ſeu inſulanorum regum circumhabitantium, adeo ut nullius progenitorum meorum ſubjectione, largiflua Dei gratia ſuppetente, ſublimatus, quid imperii mei potiſſimum Regi regum dono darem, tanti memor honoris, ſolertius ſæpe tractavi. Piæ igitur fautrix devotionis pervigili meæ ſtudioſitati ſuperna ſubito inſinuavit pietas, quæque in regno meo ſancta reſtaurare monaſteria, quæ velut muſcivis ſcindulis, carioſiſque tabulis, tigno tenus viſibiliter diruta, ſic (quod majus eſt) intus a ſervitio Dei ferme vacue fuerant neglecta. Idiotis nempe clericis ejectis, nullis regularis religionis diſciplinæ ſubjectis, plurimis in locis ſanctioris ſeriei, ſcilicet monachici habitus, præfeci paſtores, ad ruinoſa quæque templorum redintegranda opulentos eis fiſcalium munerum exhibens ſumptus. Quorum unum nomine Eluricum, virum in omnibus eccleſiaſticum, famoſiſſimi conſtitui cuſtodem cœnobii, quod Angli bifario vocitant onomate Maldemelsburh. Cui pro commoditate animæ meæ, ob Salvatoris noſtri, ejuſque Θεοτόκου ſemper virginis Mariæ, necnon apoſtolorum Petri, & Pauli, Aldelmique almi præſulis, honorem, particulam terræ, & nominatim terram cum pratis, & ſilvis, munifica liberalitate reſtitui. Hæc a prædictis accommodata clericis a contentioſo injuſte poſſeſſa eſt * Edolnoto; ſed ſuperſtitioſa ſubtilique ejus diſceptatione a ſapientibus meis audita, & conflictatione illius mendoſa ab eiſdem me præſente convicta, monaſteriali a me reddita eſt uſui, anno dominicæ incarnationis nongenteſimo ſeptuageſimoquarto, regno vero mei decimoquarto, regiæ converſationis primo. *Hæc Malmesburienſis.*

Ingulph. hiſtor. Croyl. pag. 884. Malm. de geſt. reg. lib. 2. cap. 8.

Monaſteriorum miſera jam ſpecies.

* al. Edelnodo.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Edgarus totius Albionis finitimorumque regum baſileus cum ſigno ſanctæ Crucis iſtud chirographum confirmavi.

Ego Dunſtanus Dorobernenſis archiepiſcopus iſtud donum regium hagiæ Crucis trophæo corroboravi.

Ego Oſvvaldus Eboracenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ego Athelvvoldus epiſcopus VVintonienſis conſignavi.

Ego Leſvvinus Dorcaciſtrenſis epiſcopus conſenſi.

Ego Alſtanus epiſcopus Londonienſis annui.

Ego Turketulus abbas Croylandiæ ſubnotavi.

Ego Athelgarus abbas novi monaſterii VVintoniæ approbavi.

Ego Adulphus abbas Burgenſis collaudavi.

Ego Alferus dux adfui.

Ego Athelvvinus dux adſtiti.

Ego Britholdus dux aſpexi.

Et alii.

ANNO CHRISTI 975

ANNO CHRISTI 975.

VITA

BENEDICTI PAPÆ VII.

Benedictus iando & ibus auxi- pontifi um quiete eptus.

BEnedictus hujus nominis ſeptimus, omnium ſuffragio anno Chriſti 975. creatus eſt Romanus pontifex, quando auxilio Albericorum, de quorum familia ipſe erat, adjutus, tyrannum, & invaſorem throni apoſtolici Bonifacium ab urbe diſcedere, & pontificatum deſerere coegiſſet. Exemplo & auctoritate Leonis Oſtienſis, qui libro 2. cap. 4. Benedictum ſeptimum ejuſdem nominis Benedicto ſexto, nullo alio interpoſito, ſucceſſiſſe refert, ego cum reverendiſſimo & illuſtriſſimo cardinale Baronio, Bonifacio illo ſedis invaſore e numero & ſerie pontificum expuncto, eumdem Benedictum ſeptimum ſexto cognomine Benedicto ſubjungo, ob cauſas quas ſupra allegavi.

ur Bonifa- omiſſo pontifex jungatur cedenti nedicto?

Hic Sergium Damaſcenum epiſcopum a Saracenis relegatum benigne excepit, eique eccleſiam S. Bonifacii, ſive Alexii, colendam tradidit: in qua cum ille monachos collegiſſet, reſtitutaque obſervantia monaſtica annos quatuor illic egiſſet, ſancto fine quievit. Hujus temporibus Otto ſecundus, dum poſt obitum patris decem annis imperium tenuiſſet, propter cladem ſibi ſuoque exercitui in Calabria per Græcos, & Saracenos illatam mœrore confectus, obiit Romæ anno Redemptoris nongenteſimo octuageſimo tertio.

tto II. mo- tur.

Otto tertius, quem pater adhuc vivens per Moguntinum, & Ravennatem archiepiſcopos Aquiſgrani regem eligi & coronari procuraverat, in locum patris defuncti ſucceſſit. Octavo menſe poſt mortem Ottonis, Benedictus papa ex hac vita migravit decima Julii, anno Chriſti nongenteſimo octuageſimo quarto, cum annos novem ſedem pontificiam tenuiſſet. Sepultus eſt in baſilica ſanctæ Crucis.

tto III. ſuc- dit.

Benedicti bitus.

PILGRIMI LAURIACENSIS PRÆSULIS EPISTOLA AD BENEDICTUM PP. VII.

Petit pallium, & privilegia cætera eccleſiæ ſuæ alias conceſſa: fidei ſuæ confeſſionem mittit.

Ordinis ac nominis chariſmate prærogato ſanctæ Romanæ ſedis univerſali pontifici Benedicto, Pilgrimus ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ humilis ſervitor, Fidelitatem precum, devotumque ſervitium.

NOtum fieri dignetur vobis, ſumme ſacerdotum præſul, quod ſuper omne animi mei deſiderium nunc delectarer, & apoſtolorum viſitare limina, veſtraque optabili perfrui præſentia, & ea facie ad faciem, quæ literis, & internuntiorum committo indiciis, ſanctiſſimæ paternitati veſtræ coram rationari: niſi quod a neophyta Ungarorum gente huc ire prohibeor, apud quam fœdere pacto, ſub occaſione pacis fiduciam ſumpſimus operam exercere prædicationis. Hujus enim terror gentis ex longo tempore etiam aliarum provinciarum prædicatoribus meæ diœceſis hactenus aditum clauſit, ad quas nihilominus præſentis opportunitas temporis ire me vocavit. Quibus Deus omnipotens, quoniam ſolita ſua pietate ſemper diſperſa congregat, aperire dignatus eſt januam cordis ſui, diu clauſam: ut diſciſſo velamine duritiæ ſuæ, depoſitaque ferina crudelitate, leni jugo Domini colla ſubmittant. A qua ergo præfata Ungarorum gente multis precibus ipſe invitabar venire, aut miſſos meos in opus evangelii illuc dirigere. Ad quos dum tranſmitterem ſatis idoneos viros ex monachis, canonicoſque presbyteros, atque de ſingulis eccleſiaſticis gradibus clericos, & vita, omnique converſatione illorum ſic ordinata, quemadmodum in geſtis Anglorum didici: tantum divina gratia fructum ſtatim miniſtravit, ut ex eiſdem nobilioribus Ungaris utriuſque ſexus catholica fide imbutos, atque ſacro lavacro ablutos circiter quinque millia Chriſto lucrarentur. Chriſtiani autem, quorum major pars populi eſt, qui ex omni parte mundi illuc tracti ſunt captivi, quibus nunquam ſoboles ſuas licuit niſi furtive Domino conſecrare: modo certatim, nullo obſtante timore, offerunt eos baptizare, & gratulantur omnes tanquam de peregrinatione ſua in patriam reducti, quod Chriſtiano more oratoria audent conſtruere, & licentia percepta linguam ligatam in laudem ſalvatoris præſumunt ſolvere. Ipſi enim barbari mira omnipotentis Dei operante clementia, quorum licet adhuc gentilitate ſint quidam detenti, nullum tamen ex illorum ſubditis vetant baptizari, nec ſacerdotibus invident, quocumque libet proficiſci. Sed ita concordes ſunt pagani cum Chriſtianis, tantamque ad invicem habent familiaritatem; ut illic videatur Iſaiæ impleri prophetia: *Lupus & agnus paſcentur ſimul: leo & bos comedent paleas.* Factum eſt ergo, ut pene cuncta Ungarorum natio ſit prona ad percipiendum fidem ſanctam, ſed & aliæ Sclavorum provinciæ ad credendum promptæ: & eſt ibi meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Inde quoque viſum eſt, jam neceſſarium eſſe, quatenus ſanctitas veſtra illic jubeat aliquos ordinari epiſcopos, quia & quondam Romanorum Gepidarumque tempore proprios VII. antiſtes eadem orientalis Pannonia habuit, & Mœſia, meæ ſanctæ Lauriacenſi, cui ego indignus miniſtro, eccleſiæ ſubjectos, quorum etiam quatuor, uſque dum Ungari regnum Bavvariorum invaſerunt ſicut præſenti cognitum eſt ætati, in Maravia manſerunt. Quod nimium grave, ac valde oneroſum eſt mihi, ut mei pontificii parochias ſolus prædicando circumeam, quibus neceſſitate, & adjutorii inopia cogor nunquam meam ſubtrahere præſentiam. Ecce, dominorum amatiſſime, hujuſmodi eccleſiaſticis mancipatus officiis detineor, & ne feciſſem moram ſæpe dictæ gentis converſioni, ire & proſterni ad veſtra ſanctiſſima veſtigia diſtuli. Legatos autem meos, præſentium ſcilicet portitores, ad veſtram deſtinavi ſerenitatem: quos audire dignetur, quæſo, clementia veſtra, & eorum, meiſque mixtim precibus præbere aſſenſum; quatenus pallium, infulamque pontificalem, quod ſpeciale munus honoris ab hac ſede tantum dirigitur metropolitanis, quod etiam mei prædeceſſores a glorioſis hujus principalis cathedræ primatibus accipere ſoliti erant, mihi vero hoc ipſum benigno animo per illos dirigere dignetur. Pariterque etiam privilegia apoſtolicæ auctoritatis meæ eccleſiæ per eoſdem miſſos meos

Iſaiæ 11.

veſtris præſentata ſacris obtutibus, more prædeceſſorum veſtrorum roborari ſupplico, & confirmari: ut hac apoſtolica ſanctione, & benedictione munitus, mihi commiſſi populi gubernationem canonice exequi valeam; & veſtris in die judicii rationibus imputetur, quod in illis finibus ex paganis nova eccleſia domino lucratur. Quondam variæ, ac perverſæ hæreticorum ſectæ timendæ ſunt, quos ſæpe contigit deprehendi, alios, quibus præſunt, errore ſuo corrumpere, quos agnitione orthodoxæ veritatis debuerant illuſtrare. Ut hæc tam peſtifera de me amputetur ſuſpicio, ſolenne ſymbolum catholicæ fidei, quam ipſe teneo, ac doceo, veſtro apoſtolatui profitendum ſalubre cenſeo.

Confiteor, & credo ſanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum S. unum Deum naturaliter eſſe, unius ſubſtantiæ, unius naturæ, unius majeſtatis, & virtutis: & Patrem quidem non genitum, non factum, ſed ingenitum profiteor. Fons ergo, & origo ipſe eſt totius Trinitatis. Pater namque ineffabili ſubſtantia Filium genuit, nec tamen aliud quam quod ipſe eſt, genuit, Deus Deum, lux lucem. Filium quoque de ſubſtantia Patris, ſine initio, natum ante ſæcula, nec tamen factum fateor. Igitur non ſicut Filius a Patre, ita Pater a Filio eſt: quia non Pater a Filio, ſed Filius a Patre generationem accepit. Filius ergo Deus de Patre, Pater autem Deus, ſed Deus non de Filio. Si enim Pater fuit, ſemper habuit Filium, cujus eſſet Pater Deus: & ob hoc Filium de Patre natum ſine initio confiteor. Spiritum autem ſanctum, qui eſt tertia in Trinitate perſona, unum atque æqualem cum Deo Patre, & Filio, credo eſſe Deum, unius ſubſtantiæ, unius quoque naturæ, nec tamen genitum, vel creatum, ſed a Patre Filioque procedentem, amborum eſſe Spiritum. Nec enim procedit de Patre in Filium, nec de Filio tantum procedit ad ſanctificandam creaturam *: ſed ab utriſque procedere monſtratur, quia caritas, ſive ſanctitas amborum eſſe cognoſcitur, & nec Patris tantum, nec Filii tantum, ſed ſimiliter Patris, & Filii Spiritus dicitur. In relativis vero perſonarum nominibus, Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus ſanctus ad utroſque refertur. Quæ cum relative tres perſonæ dicantur, una tamen natura, vel ſubſtantia creditur. Nec ſicut tres perſonas, ita tres ſubſtantias prædico: ſed unam ſubſtantiam, tres autem perſonas. Quod enim Pater eſt, non ad alium, ſed ad Filium; & quod Filius eſt, non ad ſe, ſed ad Patrem eſt; ſimiliter Spiritus ſanctus non ad ſe, ſed ad Patrem, & Filium relative refertur, in eo quod Spiritus Patris, & Filii prædicatur. In hac ergo ſancta Trinitate tres perſonas unum Deum confiteor. Ergo non ipſum qui Pater eſt, dico etiam Filium, vel Spiritum S. nec ipſum Filium, Patrem aut Spiritum S. fateor; vel eum qui eſt Spiritus S. Patrem vel Filium dicere valeo: ſed quod Pater eſt, hoc Filium eſſe, hoc eſſe Spiritum S. ſine ulla ambiguitate pronuncio. Perſonas enim diſtinguo, non naturam Deitatis ſeparo. Tres ergo illas unius atque inſeparabilis naturæ perſonas ſicut non confundo, ita ſeparabiles nullatenus prædico. Cum nulla ante aliam, nulla poſt aliam, nulla ſine alia, vel extitiſſe, vel quippiam operata fuiſſe aliquando credatur. Inſeparabiles enim inveniuntur in eo quod ſunt, & in eo quod faciunt. Habet enim Pater æternitatem ſine nativitate, Filius æternitatem cum nativitate, Spiritus vero ſanctus æternitatem proceſſionis a Patre & Filio ſine nativitate. De his ergo tribus perſonis, ſola Filii perſona hominem verum ſine peccato pro liberatione generis humani, ex Maria virgine, novo ordine, novaque nativitate ſumpſit. Novo ordine, quia inviſibilis in divinitate, inviſibilis monſtratur in carne; nova autem nativitate eſt genitus, quia incorrupta virginitas, & virilem coitum neſcivit, & fœcunda per Spiritum S. carnis materiam miniſtravit. Dei enim Filius non perſonam hominis accepit, ſed naturam. Naturam enim noſtram in unitatem ſuæ perſonæ aſſumpſit: & idcirco Filius Dei, & Filius hominis unus eſt Chriſtus. In eo namque quod Filius eſt Dei, æqualis eſt Patri; & in eo quod Filius eſt hominis, minor eſt Patre. Qui etiam ex quo homo eſt, pro delictis noſtris paſſionem ſuſtinuit: mortique addictus & cruci, veram carnis mortem accepit. Tertia quoque die virtute propria ſuſcitatus de ſepulcro. Hoc ergo exemplo capitis noſtri, in hac carne, qua nunc ſum, & moveor, reſurrecturum me credo. Idem autem Dominus & Salvator noſter, peracto reſurrectionis ſuæ triumpho paternam ſedem repetiit, a qua per divinitatem nunquam receſſit. Inde in finem ſæculorum venturus, judicabit vivos, & mortuos, reddetque ſingulis prout geſſit quiſque in corpore, ſive bonum ſive malum. Eccleſiam ſane catholicam pretio ſui ſanguinis redemptam, cum eo credo in perpetuo regnaturam. Credo & confiteor unum baptiſma, in remiſſionem omnium peccatorum. Hanc ergo fidem profeſſionis meæ inviolatam me retinere, & ab ea nunquam deviare promitto.

Qualiter ergo ex prælibata fide idiotas erudire debeam, & ipſe in ſuſcepta novitiorum eccleſia converſari, reſcripto paternitatis veſtræ cautus flagito ut merear edoceri. Memetipſum enim iterum iterumque ſanctitatis veſtræ fidei, precibuſque ſubnixe commendo. Dignam autem veſtræ ſublimitatis memoriam, quam tota per orbem frequentat eccleſia, ego cum omnibus mihi ſubditis, votis & orationibus celebrare non deſiſto. Quidquid etiam humani ſervitii, quod veſtram deceat magnitudinem, ex me conferri poſſit, totum, & ex toto, pro libitu voluntatis veſtræ liberaliter expendere, pater dilectiſſime, ſatago.

* *al.* naturam.

BENEDICTI PAPÆ VII. EPISTOLA AD GALLOS ET GERMANOS.

Laureacenſem, hoc eſt, Patavienſem eccleſiam metropolitanam eſſe decernit: hujus & Salisburgenſis limites conſtituit: Pilgrimo Lauriacenſi archiepiſcopo vices apoſtolicas delegat.

*Dilectiſſimis nobis in Chriſto filiis, Hrodeberto, ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ, & Diotrico, ſanctæ Treverenſis eccleſiæ; atque Adalberto ſanctæ Magdeburgenſis eccleſiæ; parique modo Gereoni ſanctæ Colonienſis eccleſiæ; atque Friderico ſanctæ Juvanenſis eccleſiæ; ſed & Adaldago ſanctæ Bremenſis eccleſiæ, archiepiſcopis. Pariterque domino Ottoni glorioſiſſimo imperatori Auguſto, atque nepoti ſuo Henrico præcellentiſſimo duci Bavvariorum, ceteriſque comitibus Galliæ, atque Germaniæ, Benedictus divina gratia præditus * apoſtolicæ ſedis pontifex, ſervus autem ſervorum Dei, in Domino ſalutem.*

* prædictus, nempe in ſuperiore epiſtola.

OPortet juſtis ſupplicationum petitionibus nos ſemper faciles, & humiles exhibere: & præcipue cum fraternis religioſorum conſacerdotum precibus ſollicitamur, qui paſſim ab omni mundi termino tenorem & regulam, atque proprii offi-

cii

cii vigorem ab hac universali sancta Romana ecclesia, ejusque sortiuntur ministro, vicario scilicet beati Petri principis apostolorum: cujus quamvis indigni, ejusdem tamen gratia & dono, potestati succedimus, & ordini, cui voce dominica dicitur: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*. Quapropter dignum æstimavimus, assensum præbere congruis postulationibus reverendissimi archiepiscopi, quas per probabiles personas nobis intimavit, responsalium suorum duorum presbyterorum, quatenus sibi pallium, & metropolitanum honorem cathedræ suæ, sanctæ Lauriacensi ecclesiæ restitueremus, confinio Ungrorum adjacenti: quod omnino nos eidem ecclesiæ debere testantur antiquissima secum apportata privilegiorum testimonia. In quibus enim continebatur, quod ætate pontificatus beati Symmachi hujus almæ sedis apostolici præsulis, præfata sancta Lauriacensis habetur ecclesia metropolis: & in quantum tam exinde quam etiam de passionibus beatorum martyrum, qui illic plures in tempore persecutionis pro fide Christi variis sunt tormentis mulctati, colligere possumus, ex omnibus ecclesiarum diœcesibus Pannoniæ, hæc antiquitate, & archiepiscopii dignitate esse primitiva creditur: quæ jam multis retro actis temporibus ex vicinorum frequenti populatione barbarorum deserta, & in solitudinem redacta, nullum Christianæ professionis habitatorem meminit, usquedum invictissimus Augustus, & pater gratiæ, genitor quippe pii imperatoris nostri, quem adhuc superesse, & diu dominari mundus exoptat, bellico trophæo eorum vires retundit. Nunc autem, quamobrem votis exultantibus in laudem omnipotentis Dei erumpimus, non solum sæpe dicta sancta Lauriacensis ecclesia, hostium cessante terrore, cum accolis suis pace, & tranquillitate potitur: verum etiam ipsi dudum inimici, illum quem persecuti sunt more gentili, jamjam Christum baptizati profitentur, & sacerdotes modo habere desiderant, ac prout scire rudes poterunt, venerantur; & ecclesias quasdam in sua terra, quas patres incendio dederunt, posteri restaurare videntur. Hac ergo suadente ratione: quod prænominati sanctæ Lauriacensis ecclesiæ archiepiscopi postulatio, antiqua apostolica authoritate commendatur; & præterea, quod cum justum esset, pariter etiam utile visum est, ut ad fructificandas Deo gentes, ex novitiis cultoribus fidei Ungrorum, atque Maravorum, sive etiam aliis multis provinciis Sclavorum suæ parochiæ finitimis, illic ordinatis episcopis secundum quod antiquitus * depositi erant, eis hunc constitueremus archiepiscopum. Quoniam autem Salisburgensis ecclesia metropolis abusa est subjectione sanctæ Lauriacensis ecclesiæ, pontifici obliterata & attenuata sua dignitate ex devastatione barbarorum, quam propterea perceptis apostolicis privilegiis nequaquam patimur privari: cum & priora sint Salzburgensibus, & ideo authoritativa, vel authorabiliora. Quæ conditio testimonii etiam apud sæcularia viget, & prævalet. Nos vero in hujusmodi constitutionibus omnem calumniam atque contentionis occasionem, Domino adjuvante, facile propulsamus, ambabus parochiis ab invicem certis limitibus sequestratis, & tamen apostolicis sanctionibus ubique stabilitis, quas nostrum est semper defendere, & secundum evangelicam sententiam nihil ex eis solvere, sed adimplere. Unde ergo auctoritate & potestate B. Petri principis apostolorum, atque exemplo beatorum pontificum scilicet prædecessorum nostrorum, eandem sanctam Laureacensem ecclesiam, ejusque rectores jam archiepiscopos, amodo petim ab omni Salzburgensis ecclesiæ ejusque præsulum subjectione ac ditione absolvimus; & honore metropolitano sublimamus. Et sicut modernis temporibus sanctæ memoriæ Agapitus papa terminos earumdem parochiarum ab invicem distinxit, sic & ipsi diffinimus: ita quoque ut sancta Salzburgensis ecclesia superioris Pannoniæ episcopos habeat suffraganeos, quibus usque huc sui pontifices præesse videbantur, cum tanta talique diœcesi, quali hactenus in inferiori usi sunt Pannonia: sancta autem Laureacensis ecclesia in inferioris Pannoniæ, atque Mœsiæ regiones, quarum provinciæ sunt Bavvaria atque Maravia, in quibus septem episcoporum parochiæ antiquis temporibus continebantur, suique antistites archiepiscopalem deinceps habeant potestatem, cum tanta taliqne diœcesi, quali hactenus in superiori usi sunt Pannonia. Quibus utique in superni * præceptis injungimus, ut juxta beati Gregorii decretum, Anglorum archiepiscopis directum, alter illorum qui prior sit in ordinatione tempore, & quoad vivat, prioratum teneat & in ordine. Penitus enim determinatis utriusque ecclesiæ diœcesibus, omnique excluſa altercandi occasione: canonica sub districtione interdicimus, ut neuter earumdem ecclesiarum archiepiscopus invadere alterius parochiam præsumat, vel quibuscumque jurgiis aut disceptationibus super diffinitis a nobis modo rebus alter alterum sollicitare audeat. His igitur sedatis, venerabilem confratrem nostrum Pilgrimum archiepiscopum, canonicis literis munitum, sedi sanctæ Laureacensis ecclesiæ inthronizavimus, palliumque ei secundum antiquum ejusdem ecclesiæ usum direximus: atque in provinciis Bavvariæ, regionum quoque inferioris Pannoniæ sive Mœsiæ, & in contiguis sibi Sclavorum nationibus circumquaque manentium, nostram apostolicam authoritatem, & vicem exercere committimus atque delegamus: quatenus illic, more antecessorum suorum sanctæ Laureacensi ecclesiæ archiepiscoporum, habeat potestatem presbyteros, & episcopos ordinare, atque constituere, & ex prædictis gentibus sua sancta prædicatione parare domino plebem perfectam.

* *Forte*, dispositi. H.

* *f.* insuper

AD EPISTOLAS BENEDICTI VII. PAPÆ LABBEANAS ADNOTATIO CRITICA.

Ex Suppl. Mansi pag 1173. Anno 975.

UNicam Benedicti VII. epistolam affert Labbeus, eademque pontifex justis Piligrini Laureacensis episcopi petitionibus annuens divisionis terminos inter metropolim Salisburgensem, & Laureacensem constituit. Sed non suo authori E has literas adscriptas fuisse, cum ad Benedictum VI., non vero ad Benedictum VII. referendæ sint, ita ego in meis ad Pagium animadversionibus ad A. 979. 9. evici.

Has literas Piligrini archiepiscopi Laureacensis epi-

epistolæ responsivas, magno errore Bendicto VII. tribui censeo, cum revera a Benedicto VI. scriptæ fuerint, quod nullo negotio demonstro. Directæ sunt ad varios per Germaniam episcopos, ac inter cæteros ad Geronem episcopum Colonien sem. Gero autem decessit anno 974. die III. Kal. Julii, ut asserit annalista Saxo Eccardi ad eumdem annum. Suo igitur authori Benedicto A VI. qui anno 973. & deinceps sacris præfuit tribuendæ sunt, & a Benedicto VII. cui hucusque adscriptæ fuerunt abjudicandæ. Quamquam enim Benedictum VII. anno 974. cœpisse supra in nota ad A. 975. 3. ostendimus, ab exitu tamen anni illius exordium ejus duci oportet; Gero autem dimidio ejus anni decesserat. ANNO CHRISTI 975. ANNO CHRISTI 975.

BENEDICTI VII. EPISTOLA

PRÆFATIO COLLECTORIS.

EA quæ de aliis Romanorum pontificum epistolis monui; hæc pariter de epistola hac Benedicti VII. arbitror repetenda. Nimirum pontificis hujus, quemadmodum & aliorum epistolas alias me facile potuisse colligere, nisi ea mihi proposuissem tantummodo afferre, ex quibus momenti aliquid ad ecclesiasticam historiam accederet. Eo consilio ductus unam hanc Benedicti VII. epistolam, seu bullam affero, pro Corbejensibus datam, in qua & vetera cœnobii illius jura asseruntur, & pontificalium insignium usus in certis per annum solemnibus abbati ejus monasterii conceditur, cujus concessionis exemplum, vel novum prorsus tunc fuit, vel sane non commune, & fere singulare. Affert bullam hanc Lunig Spicileg. pag. 80. signaturque Benedicti anno VII. indictione IX. imperii Ottonis XII. legendum tamen XIV. quem agebat Otto imperator anno 981. quo bullam illam scriptam annus pontificis & indictio demonstrant.

AD LIUDOLPHUM ABBATEM CORBEJENSEM

Corbejensis monasterii jura confirmat & pontificalia ornamenta abbati concedit.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, Liudolpho, religioso abbati sanctæ Corbejensis ecclesiæ, nostroque dilectissimo filio, suisque successoribus in perpetuum.

Anno 974. ex Lunig. Spicileg. pag. 80.

CUM summæ apostolicæ dignitatis apex in hoc divini profectus nitore dinoscitur præfulgere, cum in exercendis Dei laudibus sui impensius studuit laboris exhibere certamen; ob hoc debita nos ejusdem apostolicæ pastoralis compulit sollicitudinis cura, quidquid ad stabilitatem piorum pertinere dinoscitur locorum ubertim promulgari, & apostolicæ institutionis censura confirmari. Igitur quia postulasti a nobis, quatenus monasterium SS. Martyrum, protomartyris Stephani, atque Viti martyris in loco, qui dicitur Corbeja, privilegiis sedis apostolicæ, & insulis decoretur, ut sub jurisdictione sanctæ nostræ sedis, cui Deo auctore deservimus, ecclesiæ jurisdictionibus submittatur: pro qua re piis desideriis favent es hac nostra auctoritate, id quod postulas effectui mancipamus, & omnem cujuslibet ecclesiæ sacerdotem, in præfato monasterio ditionem quamlibet habere, & auctoritatem, præter sedem apostolicam prohibemus: ita ut, nisi ab abbate monasterii fuerit invitatus, nec missarum ibidem solemnia quisquam præsumat celebrare, omnimodo statuentes, apostolica censura sub divini judicii obtestatione, & validis, atque atrocioribus anathematis interdictionibus, ut nullus unquam præsumat, quacumque dignitate sit præditus vel potestate, vel etiam quæcumque magna parvaque persona in eodem monasterio vel ejus causis incumbere, aut de rebus & possessionibus, vel quicquid ad illud monasterium pertinere videtur, quoquo modo auferre, vel alienare; promulgantes nempe, & hoc auctoritate beati Petri apostolorum principis, coram Deo, & terribili ejus futuro examine per hoc nostrum apostolicum privilegium atque constitutum sancimus atque decernimus, ut loca, quæ ab abbate quolibet in eodem monasterio commutata, vel etiam concessa sunt, nec non & aliæ laicorum possessiones, B quæ a regibus, vel ducibus, & a cæteris christianis ad eumdem sanctum locum largitæ atque oblatæ sunt, aut inposterum illi concessæ fuerint firma stabilitate prædicti monasterii existenda, atque in perpetuum statuimus permanenda. Concedimus etiam, & confirmamus apostolica auctoritate, ut de alio monasterio abbas ibi non constituatur; sed ipsi servi Dei secundum regulam beati Benedicti viventes, etiam ex sua propria congregatione potestatem eligendi abbatem habeant. Insuper etiam concedimus, ut in præcipuis festivitatibus, idest in natali Domini, atque in Epiphania, & purificatione sanctæ Mariæ, die resurrectionis, & ascensionis, pentecoste, & festivitate S. Joannis Baptistæ in natalitiis apostolorum, in festivitatibus S. Mariæ & Sanctorum, quorum meritis jam dictum monasterium dedicatum est, abbas ipsius loci intra missarum solemnia dalmatica, & sandaliis utatur. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumpserit his, quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dicti monasterii statuta sunt, refragari, aut in quoquam transgredi, sciat se anathematis vinculo innodatum; & Diabolo & ejus atrocissimis pœnis, atque cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi æternis incendiis & supplicio concremandum deputamus a Domino. Qui vero pio intuitu, & in ominibus extiterit custoditor hujus nostri apostolici constituti, ad cultum Dei respicientis, benedictionis gratiam a misericordissimo Domino Deo multipliciter consequatur, & vitæ æternæ particeps efficiatur. Scriptum per manum Johannis notarii nostri, & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, nonis Aprilis indictione IX. Datum per manum Stephani episcopi & bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno, Domino propitio, pontificatus Domini nostri Benedicti summi Pontificis & universalis ecclesiæ papæ in sacratissima sede beati Petri Apostoli septimo, imperante Domino nostro Ottone coronato, anno imperii ejus XII. quarto nonas Aprilis.

CON-

ANNO CHRISTI 975. Ex P. Pagi ad an. Chr. 975. n. 5.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO CHRISTI 975.

IN QUO BONIFACIUS VII. ANTIPAPA EXCOMMUNICATUR,

Habitum anno DCCCCLXXV.

BEnedictus VII. ubi Apoſtolicam ſedem adeptus eſt, Synodum celebravit, in qua Bonifacium VII. Antipapam excommunicationis ſententia perculit, uti diſcimus ex Epiſtola Adalberonis Remenſis Archiep. & Stephani Romani diaconi ad Theobaldum Epiſcopum Ambianenſem, mox in Remenſi Concilio afferenda, in qua Stephanus & Adalbero in Concilio Remenſi congregati 8. Cal. Octob. eumdem Theobaldum excommunicant, quod alias ab Hugone pſeudo-Archiepiſcopo Remenſis ordinatus fuiſſet, & præſenti ſynodo intereſſe recuſaſſet: *Et quoniam*, inquiunt, *judicio domini Benedicti VII. Papæ in ſynodo, qua Bonifacius damnatus eſt, incurabilis repertus es, nec ejus filius Stephanus S. R. E. diaconus mederi tibi prævalet &c.* Porro hujus ſynodi adverſus Bonifacium VII. meminit etiam Gerbertus Remenſis Archiepiſcopatus invaſor, in Actis Remenſis Synodi a ſe, vel ſuo juſſu ſcriptis: *Succedit Romæ*, inquit, *in Pontificatum horrendum monſtrum* (nempe Benedicto Papæ VI.) *Malefacius* (ita Bonifacium VII. appellat) *cunctos mortales nequitia ſuperans, & jam prioris Pontificis ſanguine cruentus. Sed etiam hic fugatus, & in magna ſynodo damnatus eſt.* Denique ejuſdem ſynodi mentio in epitaphio Benedicti VII. a Baronio an. 984. n. 1. recitato.

☞ CONCILIUM ROMANUM

Quo Trevirenſium epiſcoporum jura iterum confirmantur,

A Benedicto VII. pontifice anno ejus primo, Chriſti 975. celebratum.

Ex Suppl. Manſi T. I. pag. 1181.

ANno 975. Januario menſe Benedictus VII. ſummum ſacerdotium jam tenuiſſe contra Pagium, ſerius illud repetentem, in mea ad Pagium nota ad eumdem annum num. I. demonſtravi. In hoc ipſo vero pontificatus exordio, a Theodorico Trevirenſi epiſcopo rogatus, jura eccleſiæ ſuæ præſertim in cellam SS. Quatuor Coronatorum de Urbe aſſeruit, Qua in re conferenda, vel confirmanda concilium ex Romano clero & epiſcopis Romano pontifici aſſiſtentibus B eſt habitum, ut illis verbis indicatur: *Nos cum auctoritate B. Petri Apoſtolorum principis gratuitoque ſacerdotum, clericorumque, totiuſque Romanæ plebis aſſenſu &c.* Perſimile eſt igitur concilium iſtud alteri in eadem cauſa a Benedicto VI. collecto, de quo ad annum 973. Annus vero poſterioris hujus ſynodi in eadem Benedicti bulla expreſſus ſignat annum 975. En bullam ex geſtis Trevirenſium archiepiſcoporum ex Martene Veter. monum. tom. IV. col. 154.

☞ BENEDICTI PAPÆ VII.

Bulla pro Trevirenſis archiepiſcopatus juribus.

Ex Martene Vet monum. tom. IV. col. 154.

BEnedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, chariſſimis nobis in Chriſto fratribus univerſis epiſcopis, ac totius dignitatis & ordinis catholicis viris, præſentibus ſcilicet & futuris, perpetuam ſalutem. Quia licet indigni &c. Unde omnium tam præſentium, quam futurorum ſanctitatem, & induſtriam noſſe volumus de ſancta fratris noſtri Theodorici ſanctæ Trevirenſis eccleſiæ archiepiſcopi primatiſque, noſtra prædeceſſorumque noſtrorum ab exordio chriſtianitatis per beatum Petrum conſtitutione, totius Galliæ & Germaniæ in eumdem apoſtolorum principem devotione, qui in ſua ſede, eccleſiam Chriſti glorioſius gubernando multa monaſteria, quæ uſque ad ſua tempora manſerunt, deſerta reſtaurando, beatorumque apoſtolorum limina cæteris ſæpius, nullo longioris vitæ periculo ſeu labore territus, liberaliſſime viſitando, nobis ad hoc uſque complacuit, quod eidem ſuæque eccleſiæ poſſidenda in perpetuum aliqua conferre juſtum duceremus. Quapropter notum ſit omnibus, nos cum auctoritate B. Petri Apoſtolorum principis, gratuitoque ſacerdotum, clericorumque totiuſque C Romanæ plebis aſſenſu eidem S. Treverenſi eccleſiæ cellam quatuor Coronatorum condonaſſe in perpetuum poſſidendam, cum omnibus appenditiis ſuis, aquis ſcilicet, aquarumque decurſibus, pratis, paſcuis, vineis, ſilvis, cultis & incultis, curtibus & manſionibus. Quæ omnia eidem fratri noſtro Theoderico S. Treverenſis eccleſiæ archiepiſcopo vicarioque noſtro cariſſimo in partibus totius Galliæ & Germaniæ, ac per eum cunctis ſucceſſoribus in perpetuum poſſidenda, tenenda, ac ordinanda per hujus noſtræ apoſtolicæ præceptionis ſeriem tribuimus, quæcumque eadem cella ex diverſis donationibus fidelium authentice ſecundum legem Romanam poſſidet, vel jure poſſidere debet, data videlicet, & uſque in finem ſæculi quoquo pacto danda, ſeu per violentiam inimicorum eidem cellæ ablata, ſeu per incuriam commanentium in eadem cella perdita ex integro, & ad integrum eidem fratri noſtro Theoderico S. Treverenſis eccleſiæ archiepiſcopo, digniſſimoque noſtro vicario in partibus totius Galliæ & Germaniæ, univerſiſque ſucceſſoribus ſuis per eum a præſenti indictione III. bea-

beati Petri Apoſtolorum principis noſtraque permittimus auctoritate. Contra quam ſi quis agere præſumpſerit, & quod juſte, & canonice a nobis decretum eſt, in aliquo infringere tentaverit, ſciat ſe ex Omnipotentis, & prædicti beatiſſimi apoſtolorum principis, omniumque ſanctorum, ac deinde noſtra auctoritate damnandum &c.

ANNO CHRISTI 975.

Scriptum per manum Stephani notarii regionarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ in menſe Januario indict. III. bene valete.

ANNO CHRISTI 975.

Data XV. cal. Februarii per manum VVidonis epiſcopi & bibliothecarii S. Sedis apoſtolicæ, anno Deo propitio, pontificatus domni Benedicti ſeptimi papæ primo, imperante domno piiſſimo principe auguſto Ottone a Deo coronato magno imperatore anno VIII. indict. III.

RAVENNATENSE CONCILIUM

Pro ſimonia in electione abbatum cœnobii S. Joannis Evangeliſtæ Parmenſis vetanda, Anno circiter 976. ab epiſcopis ejus provinciæ celebratum.

Anno 976. circiter.

DE hac ſynodo ita ego in meis ad Pagium notis ad An. 976. 5. diſſerui. Hoc circiter anno celebrata fuit ſynodus quædam Ravennatenſis, de qua hæc author coævus vitæ S. Joannis abbatis Parmenſis vulgatæ a PP. Bollandianis ad diem 22. Maji pag. 179. *Ravennam perrexit* (S. Joannes) *atque ibi in ſancta ſynodo ſubter confirmante archiepiſcopo cum cæteris coepiſcopis decretum in prænominato monaſterio* (S. Joannis Evangeliſtæ in ſuburbiis Parmæ) *tali ordine conſcripſit, ut ſi quis unquam ex ſucceſſoribus ſuis per pecuniam, aut aliunde abbatem conſtitueret, anathematis jaculo feriretur*. Hæc author de Joanne in abbatem jam conſecrato a Sigefrido II. qui Parmenſem epiſcopatum non citius quam anno 973. adire potuit. Cum autem Joannes iſte poſt adminiſtratam abbatiam ſeptennio, anno 982. obierit, ut correcto errore, qui in acta irrepſit, probant Bollandiani, hinc liquet ſynodum Ravennatenſem non citius anno 975. nec ſerius anno 982. celebrari potuiſſe. De hac ſynodo nihil apud collectores.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM

QUO BASILIUS PATRIARCHA

Depoſitus fuit anno (*a*) MCCCCLXXV. ſub Benedicto papa VII.

IN hac ſynodo, quæ teſte Curopalate habita fuit indictione tertia, Baſilius patriarcha criminis accuſatus deponitur, & in locum ejus ſubſtituitur Antonius Studites. Baronius anno 975. num. 10.

CONCILIUM REMENSE,

IN QUO THEOBALDUS EPISCOPUS AMBIANENSIS

Eccleſiæ uſurpator, excommunicatus eſt, præſidente Stephano diacono Benedicti VII. papæ legato, celebratum anno Chriſti MCCCCLXXV.

Epiſtola Adalberonis Remenſium archiepiſcopi, & Stephani Romani diaconi, ad Theobaldum epiſcopum Ambianenſem.

INveterate dierum malorum, vide tandem quid lucri tua tibi contulit abſentia: noſtrane ut abutaris patientia, contemptor legum divinarum atque humanarum? Sedem apoſtolicam appellaſti, nec adiſti. Literas pecunia, & mendacio tuo Romæ editas, a te accepimus XIV. Kalendas Auguſti, pluſculum in te quam pro te continentes. Cui ſynodo nec interfuiſſes, niſi interpoſita conditione reſervandi honoris: quod abeſſe fuit, non adeſſe. Cur latitas? Cur ſanctam ſynodum fugis? Ei quæ acta eſt V. Non. Jul. exhibere te noluiſti: & præſenti, quæ denunciata eſt agi VIII. D Kal. Octobr. intereſſe recuſas. Convenerunt pro te reverendi medici, qui morbos tuos optime noverint, tyrannicam ſcilicet vim qua infulatus es contra regium velle, ac illum tuum pſeudoarchiepiſcopum * cum epiſcopis excommunicatis, qui ſuarum manuum impoſitione velut quodam contagio te infecerunt. Et quoniam judicio domni Benedicti VII. papæ in ſynodo, qua Bonifacius damnatus eſt, incurabilis repertus es, nec ejus filius Stephanus S. Romanæ eccleſiæ diaconus mederi tibi prævalet: velut morbidum & morboſum hircum ſeparamus te a grege dominico,

* *nempe* Hugonem.

(*a*) Baſilium Patriarchatu CP. an. 974. dejectum oſtendunt Zonaras, qui ait, eum *poſt quadriennium ſuæ deſignationis* loco motum eſſe, & Leo Diaconus, qui ea de re agit, cum de iis, quæ anno 974. geſta ſunt, loquitur. *Pagius ad An. Ch. 975. n. 15.*

nico, & ex authoritate omnipotentis, & S. Mariæ, ſanctique Petri principis apoſtolorum, damnamus te, & excommunicamus, ſacriſque liminibus eccleſiæ arcemus, uſque ad veram tui recognitionem, & dignam ſatisfactionem. ANNO CHRISTI 975.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Stephanus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus ad vicem domni Benedicti Papæ VII, huic ſtatuto præfui, & præſcripſi.

Ego Adalbero ſanctæ Remenſis eccleſiæ archiepiſcopus interfui, & firmavi cum reliquis. ANNO CHRISTI 975.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Sententiæ hujus exemplum ex veteri libro deſcriptum, Andreæ Quercetani diligentiæ debemus. Annum autem ex conjectura illum adſcripſimus, quo conſtabat damnatum a Benedicto VII. pulſumque ab apoſtolica ſede quam invaſerat Franconem, qui Bonifacius dicebatur. Theobaldum porro inte annos fere triginta epiſcopum Ambianis ordinarat Hugo pſeudoarchiepiſcopus Remenſis. Quam ob cauſam excommunicatus jam fuerat in ſynodo Trevirenſi, cui Marinus legatus præfuit anno 949. & nunc iterum eadem ſententia percellitur.

CONCILIUM VVINTONIENSE,

SUB SANCTO DUNSTANO CANTUARIÆ ARCHIEPISCOPO,

In interſtitio regnorum Edgari, & Edvvardi martyris regum celebratum.

In quo dum acerrime contenditur de clericis uxoratis monachiſve præferendis, imago dominica pro monachis dicitur elocuta, & controverſiam protinus diremiſſe, præſentibus Edgaro rege cum ſua conjuge, ſancto Dunſtano archiepiſcopo Cantuariæ, cum cæteris epiſcopis, abbatibus, &c. Elfero principe Merciorum, Ethelvvino duce orientalium Anglorum, Elfvvoldo ſuo germano, Brithnotho comite, cum nobilitate totius regni.

DE *hoc concilio hæc Binius e Baronio*: Dum Angliæ clerici non ſatis probatæ vitæ opera principum & optimatum, abbates eorumque monachos optime viventes e monaſteriis ab Ethevvaldo VVintonienſi epiſcopo aliiſque regibus & viris pie fundatis ejeciſſent, eorumque bona invaſiſſent: delatum eſt negotium ad Dunſtanum Cantuarienſem epiſcopum, qui ſynodum apud VVintoniam congregavit, in qua circa medium utriuſque partis diſputantis conflictum, *inquit Matthæus VVeſtmonaſterienſis*, imago dominica, quæ altercantibus aſtabat in eccleſia, expreſſe locuta ita allegatur: Non fiet, non fiet: judicaſtis bene, male mutaretis. Quare (*inquit idem Matthæus*) clerici, omneſque eorum fautores, elingues redditi, nullam deinceps monachis controverſiam moverunt.

Habetur in hanc ſententiam vetuſtioris authoritatis ſcriptor VVilielmus Malmesburius, qui rem ſic memorat: Defuncto Eadgaro, clerici quondam ab eccleſiis rediviva prælia ſuſcitarunt, dicentes ingens eſse, & miſerabile dedecus, ut novus advena veteres colonos migrare compelleret: hoc nec Deo gratum putari, qui veterem habitationem conceſſiſset; nec alicui probo homini, qui ſibi idem timere poſſet quod aliis præjudicio acciditſe cerneret. Ea de re in clamores & iras ſurrectum, & ad Dunſtanum perrectum eſt, præcipue proceribus, ut laicorum eſt, ſucclamantibus præjudicium, quod clerici paſſi fuerant injuſte, leniori conſilio ſuccidi debere. Nam unus eorum Elferius omnia pene monaſteria, quæ reverendiſſimus Ethelvvoldus monachus, & VVentanus epiſcopus conſtruxerat in provincia Merciorum, magna uſus inſolentia evertit. Itaque frequenti ſynodo coacta, primum VVintoniam ventum. Quis ibi fuerit finis certaminis, aliæ literæ docent, dominicam imaginem expreſſe locutam, clericos eorumque fautores confudiſse; ſed adhuc non ſedatis animis, Calnæ concilium indictum: ubi, *&c. ut leges in Calnenſi concilio hic inferius habito.*

Geſt. reg. lib. 2. c. 9.

Hæc itemque Fornalenſi, & præterea quidpiam. Congregato, *inquit*, ſuper hoc celebri concilio apud VVinton, imago Crucifixi voce humana in veteri monaſterio VVinton coram omnibus viam Dunſtani aſſeruit eſse veram, ſic dicens: Abſit hoc ut fiat, Abſit hoc ut fiat; Judicaſtis bene, mutaretis non bene. In cujus rei memoriam, in capite refectorii ejuſdem monaſterii ſuper caput Crucifixi ſic ſcribitur:

Humano more crux præſens edidit ore
Cœlitus effata, quæ proſpicis hic ſubarata.

Hujus litis, & ipſius ſynodi, ante Malmesburium meminit Edgari ſæculi vicinius Florentius VVigornenſis, non miraculi. Cujus, *inquit*, *ſcilicet Eadgari*, deceſſu totius regni ſtatus eſt perturbatus, & poſt tempus lætitiæ, quod illius tempore ſtabat pacifice, cœpit tribulatio undique advenire. Nam princeps Merciorum Alferus, quamplureſque regni primates, magnis obcæcati muneribus, abbates cum monachis de monaſteriis, in quibus rex pacificus Eadgarus eos locaverat, expulerunt, & clericos cum uxoribus ſuis introduxerunt. Sed huic veſaniæ, viri timorati, dux orientalium Anglorum Athelvvinus Dei amicus, & ſuus germanus Alfvvoldus, & Brithnotus comes vir religioſus, reſtiterunt, & in ſynodo conſtituti ſe nequaquam ferre poſse dixerunt, ut monachi ejicerentur de regno, qui omnem religionem tenuerunt in regno. Congregato dein exercitu, monaſteria orientalium Anglorum maxima ſtrenuitate defendunt. Dum hæc aguntur, de rege eligendo magna inter regni primores oborta eſt diſſenſio. Quinam namque regis filium Edvvardum, quidam vero fratrem ejus elegerunt Æthelredum. *Sic VVigornenſis, totidemque plane verbis ipſum idem poſtea Hovedenus. Audiendus demum author chronici VVintonienſis monaſterii, ex vetuſto manuſcripto, qui longe aliter rem exhibuit.*

Anno, *inquit*, dominicæ incarnationis nongenteſimo ſexageſimo octavo, anno regni Chriſtianiſſimi regis Edgari octavo, anno pontificatus ſui Athelſtvvoldi quinto, ſabbato Ramiſpalmarum, expulſi ſunt clerici a novo monaſterio VVintoniæ, quod modo Hyda nominatur. Chronic. VVintonienſe.

Clerici vero, dum ab eccleſia, quæ vetus nominatur cœnobium, in urbe VVentana, expulſi, rediviva prælia ſuſcitarunt; inter ſe altercantes, ingens eſſe & miſerabile dedecus, ut novus advena

ANNO CHRISTI 975.

vena veteres colonos migrare compelleret; hoc nec Deo gratum putari qui veterem habitationem conceſſiſſet, nec ali qui probo homini, qui ſibi idem timere poſſet, quod aliis præjudicio accidiſſe cerneret: ea de re in clamores & iras ſurrectum, reſpirandique ad priſtinam dignitatem propoſitum arripientibus canonicis, apud VVintoniam ſuper hac re convenitur.

Adſcivit rex inclytus Edgarus, & Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſanctus Dunſtanus, pro utraque parte judices veraciſſimos, in refectorio prædicti monaſterii pro tribunali conſidentes, in orientali videlicet parte ipſius refectorii, in medio ſedilis, habentes a tergo murum, in quo erat crux immurata, a tempore quo canonici, rege Æthelredo * tertii filii Athulphi regis permittente, graviter tamen id ferente, monachis per Danos interfectis, eccleſiam ſæpe dictam uſurpantes intrabant, rege Edgaro cæteriſque ibidem præſentibus penitus ignorantibus. Qui murus tunc erat ubi modo tertius gradus conſiſtit, quo itur ad ſedem præſidentis, ſive ad prædictæ crucis imaginem, ſecundum Vigilantium in libro de baſilica Petri, capitulo nono, cum quo etiam concordant plurimi antiqui chronicantes. Stant parte ſiniſtra refectorii duces, cum totius regni magnatibus, necnon cum expulſis canonicis, pro ipſis clericis allegantibus. Ex parte vero dextra ſoli duo ſanctiſſimi pontifices aſtiterunt, videlicet ſanctus Oſvvaldus Eboracenſis archiepiſcopus, & VVentanæ ſedis antiſtes ſanctiſſimus Athelvvoldus, cum monachis, & pro ipſis ut permanerent, coram rege & archiepiſcopo philoſophantes. Tandem magnates regni contemplantes ſe fore victos, promiſſa vitæ emendatione ex parte clericorum, regem & archipræſulem humillime deprecantur, ut reintrarent canonici, quorum precibus, lacrymis, ſuſpiriis, motus clementiſſimus rex Edgarus, in arcto conſtituitur, quid ſuper hoc agere debeat mente ruminatur. Quid multa? Veniam clericis ſub ſpe emendæ conceſſurus, licentiam reintrandi ipſis annuere propoſuit. Cum igitur ſententiam ſuæ diffinitionis erat in proximo proponendi, audita eſt vox divinitus afflata de imagine crucis muratæ perſonans: Abſit hoc ut fiat: Abſit hoc ut fiat: Judicaſtis bene: Mutaretis non bene. Quam quidem vocem articulatam ſoli Edgarus inclytus princeps, & ſanctus archipræſul Dunſtanus, qui judices cauſæ extiterant, audiverunt. Ad quam quidem vocem ſtupefacti rex, & archipræſul, corruerunt proni in terram, cæteri vero omnes audientes vocis ſonum quaſi tonitrui magni, ceciderunt perterriti in terram. Quid plura? Vox ſecundo de cruce perſonuit regi, & archipræſuli ſub hac forma: Surgite, ne expaveſcatis, quia hodie juſtitia, & pax in monachis oſculatæ ſunt. Sicque ſtabilimentum ſuſcepit ordo monaſticus, ut inhabitet in domo domini in longitudinem dierum, maligno conſilio clericorum diſſipato, ut ſcribit Vigilantius in libro de baſilica Petri, capitulo nono, ut ſcribit VVilielmus Malmesburienſis de regibus libro ſecundo, Athelvvoldus ex monacho Glaſtonienſi abbas Abbandonienſis.

* *Rectius* tertio filio

ANNO CHRISTI 975.

CONCILIUM MAGNUM KYRTLINGTONIÆ *

ANNO CHRISTI 977.

* *alias* Kyrtlinege. *aliat* Kyrding, ſeu Kerling.

ANNO CHRISTI 977.

POST PASCHA HABITUM ANNO CHRISTI DCCCCLXXVII.

Præſentibus Edvvardo rege & Dunſtano archiepiſcopo Cantuarienſi.

Ex Chron. Sax. pag. 124.

Ex verſion. VVilk. to. I. pag. 252.

ERat magnum aliquod concilium Kyrtlingtoniæ poſt Paſcha; & ibi obibat Sidemon epiſcopus ſubitam mortem 2. calend. Maji. Erat ille Devoniæ epiſcopus, & in votis habebat, ut corpus ſuum ſepeliretur Cridiantunæ in ſede ſua epiſcopali.

Tunc ordinavit Edvveardus rex & Dunſtanus archiepiſcopus, ut illum ferrent in monaſterium S. Mariæ, quod eſt Abbandunæ, (*a*) quod etiam ita factum eſt.

Et honorifice quoque ſepultus eſt in Boreali parte in porticu S. Pauli.

ANNO CHRISTI 978.

CONCILIUM CALNÆ VILLÆ REGIÆ

ANNO CHRISTI 978.

VVILCERIÆ SUB S. DUNSTANO ARCHIEPISCOPO CANTUARIÆ,

Habitum, anno IV. ſancti Edvvardi martyris: cui præter epiſcopos alios & ceterum clerum, omnes aderant Anglorum optimates, rege tamen propter teneram ætatem abſente:

In quo dum acrius contenditur de ejiciendis monachis, reducendiſque presbyteris ſæcularibus, cum uxoribus ſuis & liberis, conciliabuli decidit ſolarium.

Geſt. reg. lib. 2. c. 9.

DE *hoc Malmesburius ita:* Sed adhuc non ſedatis animis, Calnæ concilium indictum: ubi cum in cœnaculo, abſente propter ætatem rege, conſidentibus totius Angliæ ſenatoribus, magno conflictu, & controverſia res ageretur, & validiſſimum illum murum eccleſiæ, Dunſtanum dico, multorum conviciorum jacula imeterent, nec quaterent, ſuas partes cujuſcumque or-

(*a*) In verſione Spelmanni paulo aliter hæc efferuntur; ita enim ibi: *Ordinarunt jamnunc rex Edvvardus & Dunſtanus archiepiſcopus ut homines ruſticani religionis cauſa ad eccleſiam S. Mariæ Abbandunenſem peregrinarentur; quod & factum eſt.*

dinis viris ſummo ſtudio tuentibus, ſolarium to- A
ANNO CHRISTI 978. tum repente cum axibus, & trabibus diſſiluit & concidit. Omnibus ad terram eliſis, ſolus Dunſtanus ſtans ſuper unam trabem quæ ſuperſtes erat, evaſit probe: reliqui vel exanimati, vel perpetui languoris compede detenti. Hoc miraculum archiepiſcopo exhibuit pacem de clericis, omnibus Anglis tunc & deinceps in ejus ſententiam concedentibus. *Hæc e Malmesburio Baronius. De eodem Henricus Huntingdonienſis hiſt. lib.* 5. Edvvardi ſancti regis anno quarto omnes optimates Anglorum ceciderunt a quodam Solario apud Calne, præter ſanctum Dunſtanum, qui trabe quadam apprehenſa reſtitit. Unde quidam eorum valde læſi ſunt, quidam vero mortui. Signum ſcilicet Dei excelſi fuit, quod proditione & interfectione regis ſui ab amore Dei caſuri eſſent, & a diverſis gentibus digna contritione conterendi. ANNO CHRISTI 978.

CONCILIUM AMBRESBIRIÆ

SEU IN URBE AMBROSII VVILTONIENSI PAGO

Celebratum anno Chriſti DCCCCXXVIII.

PRæter nomen nihil exhibet hoc concilium. De hoc ita VVirgolenſis: In Eaſtanglia apud villam quæ Kyrtlinege nominatur, maxima ſynodus celebratur. Dehinc apud Calneregiam villam dum alia celebraretur, totius Angliæ majores natu, qui ibidem congregati fuerunt, excepto Dunſtano, de ſolario corruerunt; quorum quidam mortui ſunt, quidam vero mortis periculum vix evaB ſerunt. Tertia apud Ambresbyrig ſynodus celebrata eſt. Domnaniæ præſul Sidemannus obiit. *Hæc ille & inferior Jornalenſis*: Celebratæ ſunt (*inquit*) in Anglia tres ſynodi; prima apud Kerlynge, ſecunda apud Calne, ubi omnes proceres, excepto Dunſtano, de ſolario corruerunt: tertia fuit Ambresbyteri. *Anni non meminit, ſed hæc ille in Edgari regis vita poſuit.*

☞OTTONIS III. AUGUSTI LEX

A. 983. circ.

OTTO III.

„ *Romæ* (*a*) *Sindonico Rex tertius invidet Otto.*

CAPUT I.

Et Murat. Rr. Italic. t. 2. p. 22. pg. 174

QUotidie contra leges agitur, quotidie malum C
mali facere non verentur. Ideo hanc (*b*) legem per omnes ævum divinitate propitia valituram eſſe adjicimus, ut toto anni tempore liceat judicibus cauſas agere, lites dirimere, tumultum quæſtionum determinare, & definire, ut qui quotidie legem offendunt, quotidie legis ſententia feriantur. Nec enim tempore meſſis, vel vindemiarum legis edictum effugere debent, qui in nullo tempore peccare deſierunt. Bene (*c*) eum facere, verum dicere, juſtitiam amare, rectum judicare omnibus temporibus licuit, ſemperque licebit, quia a bonis nunquam, a malis autem operibus ſemper requieſcendum eſſe catholice didicimus. D
Et hoc jugiter conſervandum Deo auctore, & Imperiali majeſtate decernimus. David autem rex & propheta dicit: *Beati qui cuſtodiunt judicium, & faciunt juſtitiam in omni tempore.* In nativitate vero Domini, & in epiphania, & in ſtatutis jejuniorum diebus, in diebus Quadrageſimalibus, in Paſcha, in Aſcenſione Domini, in Pentecoſte, in Dominicis diebus & in feſtis præcipuis judiciarios motus ſequi, publicas quæſtiones appeti, ut hæ ſolemnitates, quæ ſunt Chriſtianorum, cum omnia vigilantia celebrentur, penitus prohibemus. II. 49. 2. ſecundum editionem Goldaſti.

(*Sequitur in cod. Eſtenſi ſive legis pars, ſive Gloſſa.*)

Hæ ſunt feſtivitates præcipuæ in anno, quæ per omnia venerari debent.

Natalimbum (*d*) Sancti Stephani.
Sancti Johannis Evangeliſtæ.
Innocentium.
Octavæ (*e*) Domini.
Octavæ Epiphaniæ.

☞ (*a*) Quid ſibi velit verſus iſte, quis œdipus mihi ediſſerat? corrigendum utique video; ſed aliis emendationem apponendam relinquo.

(*b*) Audi cod. Eſten. *Ideo hac lege omne per ævum divinitate propitia valitura, edicimus.* Infra: *tumultus quæſtionum terminare.* Infra. *tempore, meſſium vel vindemiarum.*

(*c*) Error Typographi. Cod. Eſten. *Bene enim facere.* Infra. *In natali vero Domini.* Et infra. *Ut omni cum vigilantia ſplemnitates, quod Chriſtianorum eſt, celebrentur &c. Hæ ſunt feſtivitates.* An hæc etiam ab Ottone III. manarint, an vero addita a quopiam Gloſſatore vetuſto, non ſtatim decernas. Ego Gloſſam, ſed antiquam ſuſpicor quod ex aliquot feſtivitatibus hic minime commemoratis intelligere poſſumus. Illud *venerari debent* non ſatis conſonat cum eleganti ac nobili ſtylo, quo lex ipſa conflata eſt, Gerberto forſitan, qui Silveſter II. Papa fuit, eam dictante.

(*d*) Pro *natale*, ſive *natalitium* Sancti Stephani, cujus exemplum alibi non facile reperias, niſi ſit vitiatus codex.

(*e*) Hoc eſt circumciſionis dies. Quæ infra Octavæ dicuntur, re vera quam adhuc appellamus octavam diem

ANNO CHRISTI

Purificationis S. Mariæ.
Paschæ dierum octo.
Letaniæ majoris.
Ascensionis Domini.
Pentecostes.
S. Joannis Baptistæ.
Octavæ Apostolorum, maxime tamen SS. Petri & Pauli.
Dedicationis S. Archangeli Michaelis.
Sancti Martini.
Assumptionis sanctæ Mariæ.

ANNO CHRISTI

LEGES PRESBYTERORUM NORTHUMBRENSIUM

Cum ad mores eorum corrigendos, tum ad ipsorum ministeria promovenda.

Ex MS. Coll. Corp. Chr. Cantabr. S. XVIII.

Damus ex nova versione Davidis Wilkins to. I. pag. 218.

I. SI quis presbytero alicui injuriam aliquam intulerit, omnes socii ejus cum auxilio episcopi diligenter compensationem curent, & sint ad quodcumque justum faciendum, uti scriptum est, *quasi cor unum & anima una.*

II. Et (quasi) Dei interdictum prohibemus, ut nullus sacerdos vel emat alterius ecclesiam vel recipiat, nisi is capitali crimine effecerit, ut altari deservire imposterum dignus non esset. Et si quis presbyter contrarium fecerit, perdat dignitatem suam, & sociorum suorum amicitiam; & nullibi missam celebret, donec obtineat eam is, qui jure illam possidere debeat, & solvat is, qui injuriam fecit, XX. oras episcopo, XII. oras sacerdoti, quem ex ecclesia sua ejecit; XII. oras omnibus sociis; & perdat etiam pecuniam illam, si injuste aliquid pro alterius presbyteri ecclesia dederit. Quilibet etiam sacerdos inveniat sibi XII. fidejussiones, quod leges presbyterorum debite observare velit.

III. Et si quis sacerdos delinquat, ac contra episcopi mandatum missam celebret, solvat pro (transgressione) mandati illius XX. oras; & ad hæc etiam delictum illud compensat, quod antea patravit.

IV. Si presbyter episcopi proprium edictum negligat, solvat XX. oras.

V. Si presbyter tributum laicis det, quod sacris initiatis debebat, solvat XX. oras.

VI. Si presbyter archidiaconi edictum negligat, solvat XII. oras.

VII. Si presbyter criminis sit reus, & absque archidiaconi edicto missam celebret, solvat XII. oras.

VIII. Si presbyter baptismum vel confessionem negaverit, compensat hoc XII. oris, & saltem apud Deum intercedat sedulo.

IX. Si presbyter justo tempore chrisma non quærat, solvat XII. oras.

X. Quilibet infans mature baptizetur intra IX. dies sub pœna VI. orarum; & si infans paganus (h. e. absque baptismo) intra IX. dies per negligentiam mortuus sit, emendent (parentes) apud Deum absque mulcta mundana; & si supra IX. dies fuerit, emendent apud Deum, & solvant XII. oras parocho illi quod ethnicus tamdiu fuerit.

XI. Si presbyter populo male indicat festum vel jejunium, compensat apud Deum, & solvat XII. oras.

XII. Si presbyter injuste extra diœcesim ordinem obtineat, solvat XII. oras, & diaconus VI. oras; & perdant ordinem suum, nisi diœcesanus episcopus ordinem illis confirmaverit.

XIII. Si presbyter in non consecratis ædibus missam celebret, solvat XII. oras.

XIV. Si presbyter extra consecratum altare missam celebret, solvat XII. oras.

XV. Si presbyter in ligneo calice eucharistiam consecret XII. oras.

XVI. Si presbyter absque vino missam celebret, solvat XII. oras.

XVII. Si presbyter S. eucharistiam negligat, solvat XII. oras.

XVIII. Si presbyter sæpius, quam ter uno die, missam celebret, solvat XII. oras.

XIX. Si quis ecclesiasticam pacem violet, compensat pro ecclesiæ dignitate, & pro immunitate ejus.

XX. Si quis cum ecclesia mercaturam exerceat, compensat pœnam violatæ legis.

XXI. Si quis ecclesiam necessariis suis servire faciat, compensat hoc pœna violatæ legis.

XXII. Si quis presbyterum injuste ex ecclesia ejecerit, compensat hoc pœna violatæ legis.

XXIII. Si quis presbyterum vulneret, compensetur cura vulneris, & ad compensationem altaris propter ordinem illius dentur XII. oræ; pro diacono VI. oræ ad altaris compensationem.

XXIV. Si quis presbyterum occiderit, solvatur plena capitis æstimatio, & episcopo XXIV. oræ in altaris compensationem; pro diacono XII. oræ ad altaris compensationem.

XXV. Si presbyter ecclesiam dedecoret, unde omnis ejus gloria oriri debet, hoc compensat.

XXVI. Si presbyter rem indecentem in ecclesiam posuerit, hoc compensat.

XXVII. Si presbyter rem ecclesiæ ejecerit, hanc compensat.

XXVIII. Si presbyter sua sponte ecclesiam deserat, in qua ordinatus erat, hoc compensat.

XXIX. Si presbyter alium contempserit, vel eum illuserit verbo, vel facto, hoc compensat.

XXX. Si presbyter cum alio pugnet, compensat ei & episcopo.

XXXI. Si presbyter aliis in re injusta auxilio sit, compensat hoc.

XXXII. Si presbyter aliis justum auxilium deneget, hoc compensat.

XXXIII. Si presbyter alium non admoneat ejus, quod noverit ipsi detrimento fore, hoc compensat.

XXXIV.

---

post festum aliquod solemne significant. Anastasius sive quis alius auctor vitæ Leonis IV papæ aperte advenisse ait præclarum & celeberrimum diem, *quo Beatæ Dei Genitricis Assumptio celebratur.* Tum infra subdit: *Octavam Assumptionis beatæ Dei Genitricis diem, quæ minime Romæ antea colebatur, vigiliis sacris &c. celebrari præcepit.* Vide Amalarium de eccles. Offic. lib. IV. cap. 36. Micrologum & alios.

XXXIV. Si presbyter tondere negligat barbam vel comam, hoc compenſet.

ANNO CHRISTI

XXXV. Si presbyter concubinam deſerat, & aliam accipiat, anathema ſit.

XXXVI. Si presbyter temporibus conſtitutis non pulſet vices, nec horas cantet, hoc compenſet.

XXXVII. Si presbyter cum armis eccleſiam ingrediatur, hoc compenſet.

XXXVIII. Si presbyter incondite peragat eccleſiaſticum annuum miniſterium die vel nocte, hoc compenſet.

XXXIX. Si presbyter ordalium male diſpoſuerit, hoc compenſet.

XL. Si presbyter tonſuram obvelet, hoc compenſet.

XLI. Si presbyter ebrietati deditus ſit, vel ſcurrilis aut cereviſiarius fuerit, hoc compenſet.

XLII. Si presbyter aliquid occultet in parochia ſua inter viros ad injuſtum regimen, compenſet hoc.

XLIII. Si presbyter annuos ritus per oblivionem prætermittat, compenſet hoc.

XLIV. Si presbyter ſynodum negligat, hoc compenſet.

XLV. Si presbyter ad juſtitiam non inclinaverit, ſed epiſcopi decreto adverſatus fuerit, hoc compenſet; vel ſeparetur a cœtu ordinatorum, & perdat tam ſocietatem, quam dignitatem quamlibet, niſi ſe ſubmittat, & magis compenſet.

XLVI. Si quis divinam vel humanam legem ſpernat, ſedulo compenſet.

XLVII. Omnes unum Deum venerari & diligere debemus, & unum chriſtianiſmum diligenter ſervare, & omnem paganiſmum omnino abjicere.

XLVIII. Si igitur aliquis notus fiat, quod paganiſmum aliquem exercuerit, vel per ſortilegium, vel per tædam, ſive aliquo veneficio delectetur, aut idola colat, ſi ſit regis thanus, ſolvat x. ſemimarcas; dimidium Chriſto, dimidium regi.

XLIX. Si ſit alius terræ poſſeſſor, ſolvat VI. ſemimarcas; dimidium Chriſto, dimidium fundi domino.

L. Si ſit ruſticus, ſolvat XII. oras.

LI. Si regius thanus hoc negaverit, tunc nominentur ei XII. & ſumat XII. cognatos & XII. peregrinos, ejuſdem æſtimationis; & ſi deficiat, tunc ſolvat pœnam violatæ legis, decem ſemimarcas.

LII. Si terræ poſſeſſor hoc negaverit, tunc nominentur tot ejus æquales, omnes ejuſdem æſtimationis, quot apud thanum regis; ſi hoc ei defecerit, ſolvat pœnam violatæ legis VI. ſemimarcas.

LIII. Si colonus hoc neget, tunc comminentur ei tot æquales ipſius, omnes ejuſdem æſtimationis, quot aliis; ſi hoc ei defecerit, tunc ſolvat pœnam violatæ legis, XII. oras.

LIV. Si conventus ſuperſtitioſus ſit in alicujus terra, circa lapidem, vel arborem, vel fontem, vel aliquas ejuſmodi nugas, tunc ſolvat is qui hoc fecerit, pœnam violatæ legis, dimidium Chriſto, dimidium terræ domino. Et ſi terræ dominus ad diſciplinam auxilium præbere noluerit, tunc habeat Chriſtus & rex hanc compenſationem.

ANNO CHRISTI

LV. Die ſolis mercaturam prohibemus ubique, & omnem populi conventum & omne opus, & quamlibet peregrinationem, tam cum curribus, quam cum equis & cum oneribus.

LVI. Si quis aliquid horum fecerit, ſolvat mulctam, homo liber XII. oras, ſervus vapulet; exceptis peregrinis, qui ex neceſſitate metam emetiri debent. Et propter bellum proficiſci licet vigiliis feſtorum, neceſſitatis cauſa, inter Eboracum, & ſex milliaria menſurata.

LVII. Si quis feſtum aut juſtum jejunium violet, ſolvat mulctam XII. orarum. Volumus etiam ut quilibet Romæ denarius ſolvatur circa feſtum Petri epiſcopali cathedræ. Volumus etiam ut in quolibet Vvapentachio nominentur duo fideles Thani, & unus presbyter, ut eum colligant, ac deinde tradant, prouti audeant jurare.

LVIII. Si regius thanus vel aliquis terræ dominus eum detineat, ſolvat x. ſemimarcas, dimidium Chriſto, dimidium regi.

LIX. Si aliquis villaticus denarium celet, vel detineat, ſolvat terræ dominus illum denarium, & ſumat bovem unum illo homine, & ſi terræ dominus hoc negligat, tunc capiat Chriſtus & rex in plenam compenſationem XII. oras.

LX. Si quis decimas detineat, & ſit regis thanus, ſolvat x. ſemimarcas; terræ poſſeſſor VI. ſemimarcas, colonus XII. oras.

LXI. Et prohibemus ex Dei interdicto, ut nullus vir habeat niſi unam uxorem, & illa ſit legitime conjugata, & data: & ut nullus vir uxorem ducat in cognatione, ſcilicet infra quartum gradum; neque vir aliquis ſponſorem ſuum in baptiſmo uxorem ducat, & ſi quis hoc fecerit, non habeat Dei miſericordiam, niſi reſipiſcat, & compenſet, ſicuti epiſcopus indixerit.

LXII. Si is tunc in injuſtitia vitam finiverit, perdat honeſtam ſepulturam, & Dei miſericordiam.

LXIII. Si quis cum moniali concubuerit, ſit uterque capitis æſtimationis reus, tam ille quam ipſa, & ſi in hoc abſque pœnitentia moriantur, perdant honeſtam ſepulturam, & Dei miſericordiam.

Si quis legitimam ſuam uxorem viventem dimittat, & aliam uxorem injuſte duxerit, non habeat Dei miſericordiam, niſi illud compenſet.

Sed retineat quilibet juſte uxorem ſuam, quamdiu illa vivat, niſi accidat, quod ambo eligant cum epiſcopi conſenſu ſeparari, & inde poſtea caſtitatem ſervare velint.

Si aliquis inpoſterum juſtam legem ſpernat, compenſet hoc diligenter.

Omnes debemus unum Deum diligere, & colere, & unum chriſtianiſmum ſedulo ſervare, & omnem paganiſmum abjicere. Volumus etiam ut pretium fundi pacto datum, & juxta legem facta emptio, & fidejuſſio, & verum teſtimonium, & juſtum judicium, & plenarium juramentum, & præſtipulatio firmiter permaneant, & præmium ad potandum datum, & domini legitima dona; ac ſaltem unus chriſtianiſmus & unum regnum ſemper in populo ſint.

ANNO CHRISTI 979.

☞ ROMANUM CONCILIUM

Quo monaſterium Biſuldunenſe ſub S. Petri tuitione recipitur, ejuſque jura ac latifundia aſſeruntur,

A Benedicto VII. anno 979. celebratum.

Ex Suppl. Manſi T. I. pag. 1183.

HUjus concilii acta omnia perierunt, nihilque ſupereſt niſi Benedicti bulla pro monaſterio Biſuldunenſe, quod ante nonnullos annos Miro Gerundenſis epiſcopus in pago diœceſis ſuæ conſtruxerat. En bullam, in cujus tamen notis chronicis error quoad æram irrepſit, cum non quidem æra MVII. ſed æra MXVII. legendum ſit.

PRIVILEGIUM BENEDICTI PAPÆ VII.

pro monaſterio Biſuldunenſi.

Monaſterium ſub ſua protectione ſuſcipit, ejus poſſeſſiones confirmat, aliaque ei concedit privilegia.

Ex Vet. Monum. Martenod. col. 328

BEnedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Gausberto abbati monaſterii Biſulduno, quod eſt ſitum infra caſtrum Biſulduni, ad flumen Fluviani, ejuſque fratribus tam præſentibus quam futuris regularem vitam profeſſis, ſalus, pax, & benedictio, quod ad mundum permaneat. Amen.

Cum conſtet Dominum Deum noſtrum honorem ſanctæ univerſalis eccleſiæ inceſſanter a propagantibus beatæ fidei augmentare, neceſſe eſt accipientibus ab illo totius curæ regiminis: & idcirco ego Benedictus papa cum cœtu epiſcoporum, presbyterorumque, cum omni caterva clericorum in Romana ſede degentium, ſub norma beatiſſimi Petri Deo militantium, in noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio roboramus illud donum, quod dilectus filius noſter (*a*) Miro epiſcopus Gerundenſis per paginam donationis Romanæ eccleſiæ tradidit pro remedio animæ ſuæ, ſuorumque parentum, videlicet eccleſiam S. Petri Biſulduno cum omnibus eccleſiis, & prædiis, & villis, & dominicaturis ab eo datis, ſeu ab aliquibus fidelibus in futurum conceſſis, adipiſci potuerit, noſtro in hoc præſenti privilegio in perpetuum confirmamus & in omni libertate diſponimus: ſtatuentes etiam, ut ordo monaſterii, qui ſecundum Deum & regulam B. Benedicti ab eodem epiſcopo inſtitutus eſſe dignoſcitur, ſemper inviolabiliter ſub regimine proprio abbatis obſervetur. Præterea quæcumque bona idem monaſterium in futurum donatione, & pontificum conceſſione, regum vel principum oblatione, multorumque fidelium, dante Deo, poterint adipiſci, a modo firma nobis ſub tutela B. Petri & noſtra illibata in ſempiternum permaneant. Concedimus ſi quis de illis regionibus alodia, vel aliqua oblatio mercedis ſanctæ Romanæ eccleſiæ relinquitur, præfatum monaſterium per noſtrum beneficium poſſideat in ſempiternum, & abbas, qui præeſt, vel qui præfuerit in eodem monaſterio, per ſingulos annos quinque ſolidos S. Petro Romæ perſolvat in cenſum; & ſi minime annuatim venire non poſſunt, ad quartum annum viginti ſolidos perſolvant. Statuimus etiam, ut quando abbas ipſius monaſterii obierit, neque a regibus, neque a comitibus neque a quacumque perſona ibidem abbas conſtituatur; ſed a cunctis ibidem degentibus ſervis Dei juxta patris Benedicti regulam eligantur abbates, qui a Romano pontifice, vel a ſuo mandatore benedictionem ſuſcipiant. Confirmamus igitur, & ſtabilimus ut nullus archiepiſcopus, nullus epiſcopus in ipſum monaſterium, ſive ſuas eccleſias a prædicto epiſcopo datas, neque clericos in eis ſtantes, in eodem monaſterio, neque abbatem, monachos & converſos ſuos audeat & præſumat ſententiam excommunicationis inferre, vel a nullo poſſint interdici vel excommunicari, niſi a Romano pontifice.

Deeſt aliquid.

Item etiam concedimus, ut ſi quis cauſa orationis ad prædictum monaſterium venerit, habeat licentiam introducendi, & omne officium audiendi, niſi forte quis reatu ſuo proprio fuerit excommunicatus. Concedimus quoque ipſius loci abbati correctionem cunctorum ſuorum clericorum, ut nullus epiſcopus, nulla eccleſiaſtica, vel laica perſona dominationem ibi habeat: ſed quidquid eccleſiaſticum eſt per manum ipſius abbatis, & ſub regimine ipſius cuncto ſubſiſtant tempore. Oleum vero ſeu ſanctum chriſma baptizantium, conſecrationes altarium, a quocumque voluerit catholico epiſcopo ſuſcipiat. Cimiterium de omni villa Biſuldini, & de omnibus circumſtantibus villis, ſicut a ſupradicto epiſcopo conſtitutum eſt, confirmamus, & roboramus &c.

Datum VIII. idus majas, imperante domno noſtro Ottone, a Deo coronato, magno & pacifico, anno XII. & indictione VII. anno Dominicæ Incarnationis nongenteſimo ſeptuageſimo nono. Æra MVII.

☞ ENGELENHEIMENSE CONCILIUM

Pro aſſerenda utriuſque cœnobii Malmundarii, & Stabulenſis ſub uno abbate conjunctione, aliiſque eccleſiæ negotiis agendis.

Anno 980. coram Ottone II. imperatore celebratum.

Anno 980. Ex Suppl. Manſi pag. 1185.

DE hac Synodo juvat ea modo repetere, quæ olim in meis ad Pagium adnotationibus diſſerui, uno hoc tantum addito, nempe erraſſe me cum in annum 979. ſynodum hanc contuli, ductus

(*a*) Fundationis chartam monaſterii Biſuldunenſis a Mirone epiſcopo Gerundenſi, & comite Biſuldunenſi, atque a fratribus ipſius Olibano, & Seniofrido comitibus habes in Marcæ Hiſpanicæ appendice pag. 919. MARTENE.

ctus in eam opinionem ex indictione VII. & anno XIII. imperii Ottonis, quæ ambo convenire arbitrabar in anni 979. menſem junium, quo Ottonis diploma, unde concilium iſtud eruitur, obſignatur. Id vero per oſcitantiam a me aſſertum fateor, quanquam enim indictio annum illum 979. ſignat, anni tamen Ottonis cum anno 980. qui pariter annus in eodem diplomate adnotatus eſt, congruunt. Quare præſtat duos temporis characteres conſonos retinere, & indictionem corrigere, quam ad unicam indictionis notam utrumque reformare. Hoc ergo emendato errore, cætera mihi iterum adopto. ANNO CHRISTI 980.

Anno iſto Synodus Engelenheimenſis ſub Ottone II. celebrata fuit, & in ea agitata cauſa monachorum Malmundarienſium, & Stabulenſium. Duo erant inſignia cœnobia a S. Remaclo Tungrenſi epiſcopo conſtituta, qua de re nos in nota ad A. 651. 9. Ambo vero uni, eidemque abbati parebant: Cum autem hæc monaſteriorum ſub uno Stabulenſi abbate conjunctio incommoda eſſet Malmundarienſibus, diviſionem & duplicis abbatis electionem tentarunt, quod tamen illis negatum fuit ſynodi Engelenheimenſis ſententia & diplomate Ottonis, quo judicium ſynodale confirmavit. Datum eſt illud II. *nonas Junii anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXXX. indictione VII. anno vero regni ſecundi Ottonis XIX. imperii autem XIII.* In eo vero imperator ſequi- ANNO CHRISTI 980.
ſe aſſerit conſilium *omnium in eadem ſynodo epiſcoporum maxime* VVilligiſi Moguntini, Deoderici Metenſis, & Notgeri Leodienſis. Ejuſdem ſententiæ & ſynodi tempore *divæ memoriæ Ottonis II.* habitæ interventu *viginti epiſcoporum* meminit Fridericus Colonienſis archiepiſcopus in ſuo diplomate dato anno 1128. indictione VI. Extat utrumque diploma in collectione Veter. monum. Martenii to. I. col. 50. & 88. De hac ſynodo nihil in collectionibus. Denique unam eamdemque ſynodum cenſeo, ac ſynodum illam Engelenheimenſem, cujus meminit Theodericus monachus auctor coævus, in hiſtoria inventionis corporis S. Celſi epiſcopi, quæ Treviris anno 978. acta eſt. Ita enim ille capit. II. *Non multo poſt* (ab inventione S. corporis, nempe poſt biennium) *corrogata eſt imperiali edicto ſolemnis ſynodus epiſcoporum, atque abbatum, patrum videlicet Belgicæ, nec non Germaniæ apud regale palatium, quod barbarico vocabulo Engilenhein vocatur, in qua nonnulla eccleſiaſticæ utilitati neceſſaria, ſacrorum canonum præviante auctoritate dulciter ſunt promulgata; atque ſucceſſuræ poſteritati inviolabiliter obſervanda indicta. Cui neceſſarium interfuit Trevericæ eccleſiæ Metropolitanus benignus Ecbertus.* Addit in eo concilio decretam fuiſſe ſolemnem S. Celſi translationem.

ROMANUM CONCILIUM

Benedicto papa VII. & Ottone II. præſentibus Anno 981. habitum.

Ex Suppl. Manſi T. III. Append. pag. 1381. Ex archivo Major. Eccleſ. Ferrar. miſit D. Canon. Scalabrin.

„ AN ſynodus hæc Romana eadem habenda
„ ſit cum ſynodo ejuſdem loci, quam an-
„ no 981. habitam in cauſa Giſileri Magdebur-
„ genſis archiepiſcopi Pagius ad A. 983. num.
„ 10. contendit, ambiguus hæreo. In meis enim
„ ad eumdem Pagium adnotationibus demonſtra-
„ tum arbitror, ſynodum in cauſa Giſileri non-
„ niſi anno 982. conveniſſe. Noſtram vero hanc
„ habitam anno 981. chronicæ omnes notæ, re-
„ ctæ inter ſe conſtantes, demonſtrant. Fit er-
„ go, ut ſynodi duæ per duos ſuccedentes an-
„ nos Romæ celebratæ cenſeri poſſint.

In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Domno noſtro Otto, divina favente gratia, auguſto imperatore, anno quarto decimo, ſitque domno Benedicto ſummo & univerſalis papa de apoſtolica ſacratiſſima beatiſſima beati Petri Apoſtoli domini anno ſeptimo, in menſe marcio & indic. IX., in Roma, reſidente magnifico domno Ottone imperatore, & feliciſſimo papa Benedicto in ſinodali concilio, in eccleſia ſancta Lateranenſi, & cum eis innumerabilis populus, epiſcopi, egregii, nobiles, ſapientes, Romani, Saſſones, abbates diverſi, nomina quorum graviſſimus eſt tranſcurrere affirmacionis cauſa (ſic legitur) *paon.* litera narrat, patriarcha Aquilegenſis, Homo epiſcopus, Benedictus epiſcopus, Azo epiſcopus, Comaclenſis epiſcopus, Fantinus epiſcopus, Gebizo epiſcopus, Leo Vercellenſis epiſcopus, epiſcopus, epiſcopus, epiſcopus. Ugo abbas, abbas, abbas, abbas. Et omnibus his reſidentibus & de communi hutilitate ſanctæ eccleſiæ loquentibus, occurrit ſermo de Leone epiſcopo Ferrarienſe dicens: Queritur ſancta Ferrarienſis eccleſia beati Georgii epiſcopato coram univerſo concilio ad hanc ſanctam univerſalem eccleſiam matrem omnium eccleſiarum; & ego Leo, indignus adminiſtrator de prædicta ſancta Ferrarienſe eccleſia, de Oneſto archiepiſcopo ſanctæ Ravennatis eccleſiæ, a quo multa injuria & contumelia ipſa prædicta filia veſtra Ferrarienſis, & ego jam dictus indignus Leo procurator illius continue patimur; de hoc ſcilicet quod ſancta Romana eccleſia per beneficium in ipſa ſacroſancta Ferrarienſi eccleſia dedit, tradidit, atque in perpetuum emancipavit Maſſam idem quartiſianam quæ vocatur capore, quam domnus Leone ſummo & univerſalis papa in tempore de Andrea ipſius ſancta Ferrarienſis eccleſia epiſcopo emancipavit, una cum aliis undecim maſſis in noſtro territorio Ferrarienſi ſine omni condicione; & coram univerſo concilio ipſo inſtrumento emancipacionis atque tradicionis perlecto & audito. Queſto eſt iterum de prædicta Maſſa quartiſiana quam ipſe Oneſtus archiepiſcopo, volens nobis malam conſuetudinem imponere, nunquam deprædare & devaſtare non ceſſat. Quo audito, jubente univerſalis papa & prædicto domno Ottone imperatore, omnibus reſident. ibi atque adſtantibus laudantibus refutavit ipſe Oneſto archiepiſcopo ipſam Maſſam quartiſianam in ipſo Leone epiſcopo Ferrarienſe. In tali tenore & pacto, quod ſi ipſe aut ſui ſucceſſores ipſam in futuro depredare, aut devaſtare.... aliquo modo vel ingenio, promiſit & obligavit ſe in manu ipſius epiſcopi Ferrarienſis dare & componere ſibi ſuiſque ſucceſſoribus pena auri libras quadraginta; & ſoluta pena in ſua ſemper maneat firmitate & anathematis vinculo univerſalis ſedes teneatur. Hujus rei teſtis eſtat ſancta & univerſalis ſedes cum omnibus circumſtantibus. Et ego Stefanus ſcriptor ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſcripſi, complevi & dedi.

CON-

ANNO CHRISTI 980. Ex Labbei Appendice Tom. 9.

CONCILIUM SENONENSE

ANNO CHRISTI 980.

ANNO DOMINI DCCCCLXXX. CELEBRATUM.

In quo Sevinus archiepiscopus monasterio S. Petri Vivi nonnulla restituit.

Ex chronico S. Petri Vivi, tom. II. Spicileg. Dacheriani.

ANno ab Incarnatione Christi DCCCCLXXX. Indictione octava. Cum sederem ego Sevinus archiepiscopus Senonensis, & circumsederent quidam de coepiscopis nostris, cum personis ecclesiæ sanctæ Mariæ virginis, sanctique Stephani protomartyris, quorum consilio & actu vigor ecclesiasticus vigere debet: venerunt ante nostram præsentiam abbas monasterii sancti Petri Vivi, & sancti Saviniani martyris cum turma monachorum ejusdem ecclesiæ, petentes a nobis ad supplementum victus & vestitus sui & successorum suorum, aliquod augmentum largiri a nobis sibi clementer. Quorum petitionibus, & precibus prædictarum vel prænominatarum personarum, consentientes, aurem accommodavimus, & quod petebant, quia suum esse vidimus, concessimus. Scilicet altare quod est in pago Senonico, cum villa quæ dicitur Alsonus, in honore sancti Petri dicatum, quod olim domnus Egil bonæ memoriæ hujus sedis archiepiscopus eidem ecclesiæ dedit, & litteris firmavit. Item in villa quæ dicitur Sanceias, altare quod est in honore sancti Sanctiani martyris consecratum. Item tertium quod distat a crypta prædicti monasterii quinquaginta dextros in honore sancti Saviniani martyris & protopræsulis nostri. Quartum quoque in pago Pruvienſe in villa quæ dicitur Naudus, in honore sancti Lupi consecratum. Ad petitionem igitur Rainardi ejusdem monasterii abbatis, & monachorum ejus, dedimus hæc quatuor altaria, ut ipsi & successores eorum ex omni tempore possideant absque alicujus servitii administratione, & in eis fideles sacerdotes ad serviendum Deo omnipotenti digne constituant.

Postulo ergo serenitatem successorum meorum archiepiscoporum, ut sicut cupiunt scripta voluntatum suarum cuncto tempore fieri rata, ita orthographium desiderii mei fideliumque meorum perenniter servent stabile. Unde & propria manu firmo, roboraudumque coepiscopis meis & fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ humiliter deprecor & trado. Præterea violatores hujus privilegii, & diminutores, gladio Spiritus sancti, nisi resipuerint, & satisfecerint quibus damnum datum est, ferimus. Actum in ecclesia sanctæ Mariæ, & sancti Stephani Senonicæ urbis, synodaliter atque feliciter.

Sevinus peccator archiepiscopus firmo & sigillo meo munio.

Odo Carnotensis archiepiscopus *.
Rainoldus Parisiorum episcopus
Milo Trecarum episcopus.
Ego Manasses Aurelianensis episcopus.
Theodoricus hujus sedis archidiaconus.
Grunerius hujus ecclesiæ archiclavis.
Albericus VVastinensis archidiaconus.
Griverius cancellarius scripsit.

* Sic in MS.

AD CONCILIUM SENONENSE

Quo jura nonnulla monasterio S. Petri Vivi asseruntur anno 980. celebratum.

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Suppl. Manſi T. I. pag. 1185.

IN sinceritatem concilii hujus suspicionem movet Cl. historiæ ecclesiasticæ Parisiensis scriptor Du-Bois adnotans ex testimonio D. Suaffai nullum tunc temporis ecclesiæ Aurelianensi Manassem (cujus nomen in subscriptione concilii hujus legitur) præfuisse. Sed neque Rainoldus ecclesiam Parisiensem tunc regebat. Idem vero Parisiorum episcopus huic concilio subscribit. Quare sive ea, quæ de hoc concilio in chronico S. Petri Vivi asseruntur commentitia haberi, sive concilium istud ad aliud tempus, quocum hæc omnia quadrent, transferri oportet.

ANNO CHRISTI 982.

REMENSE CONCILIUM

ANNO CHRISTI 982.

Pro veritate miraculorum S. Landoaldi indaganda.

Intra spatium anni 980. & 982. celebratum.

Ibid. p 1187.

Anno 692. circ.

ITa ego olim de concilio isto scripsi in meis ad Pagium adnotationibus: Circa hunc annum synodum quamdam provincialem Remis celebratam discimus, non quidem ex collectoribus synodorum omnium, apud quos nulla de hac mentio; sed ex monacho Gandensi coævo in historia translationis corporis S. Landoaldi relata apud Bollandistas ad diem 19. martii pag. 46. Narrat in ea auctor miracula viri illius sancti literis demandasse Herigerum, quod dein scriptum a Neotdegario Leodiensi episcopo approbatum, suisque literis commendatum fuisse. Extant autem literæ illæ in exordio vitæ S. Ladoaldi apud eosdem Bollandistas ibidem scriptæ *anno 980. indictione octava tertio decimo Kalendas julii, imperante Domino Ottone post mortem patris octavo episco-*

episcopatus Nodgeri anno nono. Post hæc, subdit author operis illius, scriptum illud Herigeri ad archiepiscopum Remensem allatum, ab ipso auditis etiam testibus veritatem miraculorum, quæ in eo narrabantur, confirmantibus *in plenissima synodo ipso cum aliis episcopis septem*. His narratis author dein missos fuisse scribit monachos, qui cum episcopo Noviomensi de translatione sacrarum reliquiarum in locum aptiorem agerent, quod ab ipso Gandavum veniente præstitum fuit, *Idibus junii anno ab incarnatione Verbi nonagesimo octogesimo secundo Indict. decima*. Ex tota narrationis hujus serie intelligimus concilium hoc Remense collocandum esse intra biennium illud, quod inter diem XIII. Kal. junii anni 980. & diem iduum junii anni 982. comprehenditur.

ANNO CHRISTI 982. ANNO CHRISTI 962.

ANNO CHRISTI 983. ANNO CHRISTI 983.

CONCILIUM ROMANUM

IN CAUSA GISELERI MAGDEBURGENSIS EPISCOPI SECUNDI

Celebratum anno [1] DCCCCLXXXIII. tempore Benedicti Papæ VII.

Giselerus II. Magdeburg. archiepisc.

HOc tempore habitam fuisse Romæ synodum, in qua inter alia agitata sit causa Giseleri Magdeburgensis episcopi, testatur Ditmarus lib. 3. chron. Quod ait Giselerum malis artibus ab Imperatore eam iedem obtinuisse, fidem nullam meretur; cum Adam probatæ fidei antiquus chronographus, libro 2. cap. 14 Giselerum virum sanctum & Vvinulorum apostolum nominet. Vide Baronium anno 983.

Ex Labbei Append. t. 9.

CONCILIUM ROMANUM

A BENEDICTO PP. VI.

contra simoniacos habitum anno Christi DCCCCLXXXIII.

Ex codice Ms. monast. Cuxanensis in comit. Ruscinonensi edidit v. cl. St. Baluzius ad caput x. lib. VI. de concord. sacerdotii & imperii.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei. Notum esse volumus omnibus catholicis & orthodoxis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, regibus & principibus, ducibusque & comitibus, vel universis in toto orbe terrarum Christo famulantibus, qualiter synodum aggregatum est in ecclesia beati Petri Apostolorum principis, ante sacratissimum ejus corpus, una cum domno Ottone serenissimo imperatore augusto, spirituali filio nostro, cum nostris suffraganeis, archiepiscopis, & episcopis, presbyteris, & diaconibus, vel cuncto clero sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ. Et ibidem perlecta sunt capitula de sacris canonibus, qualiter liceret episcopo de sacris ordinibus aliquod præmium accipere. Et auxiliante Deo, & annuente ipso apostolorum principe beatissimo Petro, in eodem loco interdictum est primitus a nostro proprio ore, & postea a cunctis venerabilibus archiepiscopis & episcopis in eodem sacratissimo loco residentibus, quod ab ista hora in antea, ab ostiario usque ad sacerdotium, nullum pretium exinde accepturos esse, sicuti in decretis sanctorum patrum continetur. „ Si quis (episcopus per pecuniam fecerit ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam, quæ non potest vendi, ordinaveritque) „ per pecunias episcopum aut presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet ex his qui connumerantur „ in clero, aut promoveri per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel quemquam qui „ subjectus est regulæ, pro suo turpissimi lucri „ commodo: is cui hoc attentanti probatum fuerit, proprii gradus periculo subjacebit. Et qui „ ordinatus est, nihil ex hac ordinatione vel „ promotione, quæ est per negotiationem facta, „ proficiat: sed sit alienus a dignitate, vel sollicitudine, quam pecuniis quæsivit. Si quis vero mediator tam turpibus & nefandis datis vel „ acceptis extiterit: si quidem clericus fuerit, „ deponatur; si vero laicus, aut monachus, anathematizetur.

„ Item in eisdem decretis: Si per pecuniam, „ hanc obtineat dignitatem: dejiciatur & ipse, „ & ordinator ejus, & a communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon magus a Petro. Can. apost. 30.

Verum etiam propter illam pessimam emptionem Hierosolyma capta est: quia ipsi sacerdotes iniqui, qui debuerant esse observatores legis & prædicatores, ipsi primi facti fuerant prævaricatores. Denique invenerant sibi quoddam ingeniolum, ut persuaderent filiis Israel de longinquo venientibus, ut victimas secum non deferrent, sed munera: offerentibusque sibi, non sicut præceptum erat a Domino, immolabant; sed ad hoc sibi reservabant, ut aliis atque aliis venderent, & ad hoc sibi pretium muneris multiplicarent.

Nam idem Dominus & Salvator noster Jesus Christus, non per prophetas, neque per apostolos, aut per doctores aliquos, sed per se ipsum, *flagellum de funiculis fecit; & ejecit omnes de templo, boves quoque & oves; & nummulariorum effudit æs, & mensas subvertit. Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis*. Domus autem a Salomone ita condita fuerat, ut domus Dei vocaretur, esseteque, sicut ipse sapientissimus Rex. Sed domus negotiationis facta est, quando in ea boves, & oves, & columbæ vendebantur. Joan. 2.

Unde nos, carissimi fratres, & dilectissimi filii, sollicite vigilare oportet, qui pastoralem curam in nostris ovibus exercendam suscepimus, ne eas lupinis dentibus lacerandas tradamus; & ad ultimum nosmetipsi, qui pastores vocamur, in die tremendi examinis apud pium & benignum judicem

a id est, Ecclesiasticis.

Chalcedon. can. 2. Uncinis inclusa deerant in exemplari Baluziano. Multa alia emendata ex ipso archetypo.

1 Annus emortualis Adalberti Archiep. Magdeburgensis, quo synodus hæc Romana habita, contigit non anno 983. sed 981. ut tradit Chronographus Magdeburgensis Ms. in Bibliot. Regia asservatus, & ex eo Pagius ad an. Ch. 983. n. 7. & seqq. Chronographus item Magdeburgensis a Meibomio publicatus asserit Gisilerium anno 981. *suscepto a Benedicto Papa pallio* Archiepiscopatum Magdeburgensem ab Ottone Imp. 3. *Id. Septemb. ut mox exegit*, accepisse, & 1. *Kal. Decemb.* solemni ritu Magdeburgi a Clero & populo fuisse susceptum. Hæc igitur Synodus hoc eodem anno 891 celebrata.

cem lupi rapaces inveniamur. Pro quibus vestram sanctam fraternitatem rogando, obsecrando, monendo, & arguendo mandamus, ut omni occasione postposita, diligenti studio, & sollicitudine maxima, ea quæ vobis agenda transmisimus, implere studeatis. Nam si quislibet presbyterorum, aut diaconorum, gratis donum Spiritus sancti ab archiepiscopo, sive a metropolitano suo accipere non potuerit: studeat venire ad sanctam matrem Romanam ecclesiam catholicam, atque apostolicam, & in eadem episcopalem benedictionem accipiat sine omni simoniaca hæresi.

ANNO CHRISTI 983.

S. Gregorius lib. 4. ep. 44.

„ Is autem qui ordinatus fuerit, si non ex „ placito, neque exactus, aut petitus, post acce- „ ptas chartas & pallium, offerre aliquid cuili- „ bet ex clero gratiæ tantummodo causa volue- „ rit, hoc accipi nullo modo prohibemus: quia „ ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, „ quæ ex accipientis ambitu non processit.

Quicunque de sanctis ordinibus hanc nostram viderit epistolam, & verba vel exempla sanctorum patrum non observaverit, sciat se non esse connumeratum inter discipulos Domini & salvatoris nostri Jesu Christi; sed damnatum inter impios, & inter eos *qui dixerunt Domino Deo: Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.*

Job. 21.

Hi vero qui legitime illam custodierint, & pio intuitu observaverint, recipiant partem cum Abram, Isaac, & Jacob, in regno cœlorum, una cum eodem Domino & salvatore nostro Jesu Christo, qui nunc & semper vivit & regnat Deus in cuncta sæcula sæculorum.

ANNO CHRISTI 983.

Hanc itaque nostram epistolam jubemus atque præcipimus, ut per manum carissimi confratris nostri Mironis episcopi, cunctis aliis archiepiscopis & episcopis deportetur, ut idem ipse per suum laborem & certamen, dignam exinde mercedem recipiat, & fructum afferat * in pœnitentia.

* *Forte* in p tientia. *M.*

OBSERVATIO.

Nulla temporis nota insignitum est hoc concilium. *Verum*, inquit Baluzius, *cum ejus publicandi cura delegetur Mironi episcopo, Gerundensi nimirum, isque circa annum* DCCCCLXXIII. *ad eam cathedram vocatus, ab Aymerico Narbonensi archiepiscopo consecratus sit: pax est existimare, synodum illam esse revocandam ad annum* DCCCCLXXXIII. *quo Romanum concilium a Benedicto VII. celebratum est ad discutiendam causam Giseleri episcopi Magdeburgensis, qui malis, ut aliqui ajebant, artibus, ad eam sedem pervenerat. Quæ res dare potuit occasionem decernendi pœnas adversus eos qui pecuniam pro ordinatione aut accipiunt, aut tribuunt. Eo autem anno Ottonem II. extitisse Romæ, satis constat.*

Ceterum hic Miro ex illustri genere ortus erat, frater nimirum Olibani comitis Bituldinensis; identidemque in veteribus actis se comitem & episcopum inscribit. Fuisse autem virum magni nominis, patet ex veteribus actis illius ævi.

AD CONCILIUM ROMANUM

In causa Giselerei Magdeburgensis episcopi.

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Ex Suppl. Mansi T. I. pag. 1187. Anno 982. Ex adnotat. ad Pagi An. 982.

SYnodum hanc Romanam ad annum 982. pertinere vix dubito. Licet enim Adelbertus Moguntinus obiit anno 981. die XIII. Kal. julii, ut præter laudatos a Pagio scriptores, annalista Saxo Eccardus consentit; Romana tamen Synodus, in qua ei successor datus fuit, nonnisi ad sequentem annum pertinet, cum habita fuerit die III. idus aprilis, juxta ac tradit Chronographus Magdeburgensis apud Pagium hic, & annalista Saxo Eccardus, qui ambo cum Ditmarum ad literam exscribant, perspicue demonstrant hanc pariter fuisse genuinam Ditmari lectionem, nec nisi corrupte in ejus textum pro aprili, irrepsisse *Septembrim*.

ANNO CHRISTI 984.

VITA JOANNIS PAPÆ XIV.

ANNO CHRISTI 984.

Joannes XIV. quando pontifex factus.

JOannes, qui antea Petrus nominabatur, ex episcopo Papiensi & archicancellario Ottonis secundi, anno Christi 984. sub regno Ottonis tertii factus est Romanus pontifex, hujus nominis decimusquartus. Quod cum Bonifacio VII. apostolicæ sedis invasori, qui necato pontifice & expilata basilica Vaticana, ut supra dixi, Constantinopolim fugerat, innotuisset; simulque Ottonem Imperatorem, qui suo hunc patrocinio defendebat, e vita decessisse cognovisset: sedem iterum invasurus, Romam rediit, cathedram Petri involavit, & quem in ea sedentem inveniebat Joannem, inde non tantum exturbavit, verum etiam vinculis alligatum in sancti Angeli munitionem, quæ a suorum factione detinebatur, magna cum tyrannide intrusit, detentumque ibidem mensibus quatuor, violentus & sacrilegus prædo tandem fame perire coegit: & ne quid illi, qui partium Imperatoris erant, amplius sperarent, corpus extincti pontificis præ foribus munitionis Angelicæ civibus omnibus spectandum exhibuit. Illi vero dum intuitu macilenti cadaveris pontificem fame extinctum vidissent, & doluissent, venerandum corpus in basilicam S. Petri delatum sepelierunt. Interea invasor sedis, duorumque pontificum crudelissimus interfector, parricida nefandus, & truculentus prædo Bonifacius antipapa, Petri cathedram, proh nefas! per tyrannidem occupavit. Post quatuor autem menses quibus sedem apostolicam violenter & injuste detinuerat, ultore Deo punitus, morte repentina interiit. Defuncti cadaver, factiosi illi, quorum subsidio vivens nitebatur, nudatum lanceis vulnerarunt, & per urbem traxerunt. Hæc ex antiquis Vaticanis codicibus Baronius anno 984. & sequentibus. Videant recentiores chronographi, quantum prædonem & tyrannum in numerum optimorum pontificum referant, qui potius inter famosissimos latrones, & potentissimos patriæ proditores, Syllas, & Catilinas, annumerandus erat.

Bonifacius VII. pseudopapa Joannem fame enecat.

Bonifacius quamdiu sedem illegitime detinuerit.

Obitus Bonifacii qualis.

Chronographi redarguuntur.

VITA

ANNO CHRISTI 985.

ANNO CHRISTI 985.

VITA
ET EPISTOLÆ
JOANNIS PAPÆ XV.

Joannes XV. quando & quomodo electus. Cur Roma discesserit?

JOannes patria Romanus, ex patre Leone postea presbytero natus, post extinctum tyrannum communi suffragio legitime electus est anno Christi 985. sub regno Ottonis III. Hic timore eorum quæ prædecessor passus erat, secessit in Tusciam, cum a novo tyranno Crescentio Numentano, qui titulo consulatus munitionem sancti Angeli possidere aggressus est, infestaretur. Cumque legationes ad Ottonem mittere frequentaret, Romani memores eorum quæ propter injurias pontificibus illatas ab Ottonibus anterioribus passi erant, e vestigio honorifica legatione eumdem Joannem revocarunt, dataque illi omni securitate in urbem redire rogarunt. Quod dum faceret, omnes adventanti occurrerunt, piis officiis & obsequiis eumdem honorarunt, seque illi subjecerunt. Libentio Hamburgensi episcopo pallium concessit. Leonem Trevirensem viceepiscopum ad regem Angliæ & ducem Nortmannorum ablegavit, ut eos inter se dissidentes conciliaret. Acta pseudosynodi Remensis, qua amoto Arnulpho Gerbertus subrogatus fuerat, improbavit, & amotum sedi suæ restitui feliciter * procuravit. Ad Crescentii tyrannidem, quæ in dies magis magisque invalescebat, propulsandam, Ottonem regem Germaniæ Romam venire rogavit. Antequam vero accederet, defunctus est pontifex optimus septimo Maji, cum sedisset annos decem, menses .... dies duodecim. Sepultus est in basilica S. Petri in oratorio S. Mariæ.

Qua occasione Romam revocatus fuerit?

Pacem componit.

* non est effectum nisi sub Gregorio V. ut dicetur in notis ad Concil. Remens. ann. 995. J. C.

Obitus Joannis.

EPISTOLA JOANNIS PAPÆ XV.
AD OMNES FIDELES.

De pace concilianda inter Ethelredum regem Angliæ & Richardum ducem Nortmanniæ, quem marchionem vocat.

Joannes quintusdecimus sanctæ Romanæ ecclesiæ papa omnibus fidelibus salutem.

Malm. de Gest reg. lib. 2, cap. 10.

NOverint omnes sanctæ matris ecclesiæ fideles, & nostri utriusque ordinis per climata sæculi dilatati, qualiter nobis relatum est a compluribus de inimicitia Ethelredi Saxonum occidentalium regis, nec non & Richardi marchionis. Unde nimium tristis effectus, utpote de filiis nostris spiritualibus: tandem inito salubri consilio, accersivi quemdam apocrisiarium nostrum Leonem, viceepiscopum S. Treverensis ecclesiæ: & misi eum illuc cum literis nostris exhortatoriis, ut resipiscerent ab hac superstitione. Qui transiens vestras intercapedines terrarum, tandem marinos transmeavit fines, & in die nativitatis Domini pervenit ante conspectum regis præfati, moxque ex parte nostra salutato obtulit literas, quas illi miseramus. Qui, accersitis cunctis sui regni fidelibus utriusque ordinis sapientioribus, ob amorem & timorem Dei omnipotentis, nec non & S. Petri apostolorum principis, & per nostram admonitionem paternam, firmissimam concessit pacem cum omnibus filiis & filiabus suis, præsentibus & futuris, & cum omnibus fidelibus suis sine dolo. Qua de re misit Edelsinum sanctæ Schireburnensis ecclesiæ præsulem, nec non Leofstanum filium Alfvvoldi, & VVulstani filium Ederelnothum, qui transierunt marinos fines, & pervenerunt usque ad Richardum præfatum marchionem. Qui & monita nostra pacifice suscipiens, simulque audiens decretum suprafati regis, libenti animo pacem firmavit eamdem cum filiis suis & filiabus præsentibus & futuris, & cum omnibus fidelibus suis: eo rationis tenore, ut si aliquis eorum, vel ipsi, injuste aliquid contra alium perpetraverint, digna emendatione purgetur. Paxque maneat perpetualiter & inconvulsa, sacramentorum utriusque partis stigmate stipulata. Ex parte scilicet regis Ethelredi, Edelsinus, præsul sanctæ Schireburnensis ecclesiæ, & Leofstanus Alfvvoldi filius, & Ederelnothus VVlstani filius. Ex parte Richardi Rogerius episcopus, Rodulphus Hugonis filius, Truteno filius Thurgis. Actum Rothomagi Kalendis Martii, anno ab incarnatione Domini nongentesimo nonagesimo primo, Indict. quarta. Et de hominibus regis, vel de inimicis suis nullum Richardus recipiat, nec rex de suis, sine sigillo eorum.

II. AD ARNULFUM COMITEM
ET ALIOS.

Ex chronico Centulensi, edito a D. Luca Dacherio, tom. 4. Spicilegii.

Ut monasterio sancti Richarii, quæ abstulerunt, restituant.

Joannes Episcopus servus servorum Dei, Arnulfo comiti, Balduino comiti cum matre sua, Gosberto vicecomiti, atque Iliardæ, dilectissimis filiis nostris spiritualibus, omnimodam salutem, & apostolicam benedictionem.

MOnemus vos a pravis operibus recedere, & bonis operibus adhærere, quatenus Dei omnipotentis misericordiam consequi mereamini, & vitam perpetuam acquirere valeatis. Quapropter, carissimi, mandamus vobis, ut omnem hæreditatem, quam abstulistis ex monasterio S. Richarii confessoris, pro Dei omnipotentis amore reddere procuretis. Nam si reddideritis, habebitis benedictionem sancti Petri, & nostram: si autem monitionibus nostris non obaudieritis, ex auctoritate Dei omnipotentis & nostra, sciatis vos esse excommunicatos & maledictos, & ab ecclesia Dei, & a communione omnium Christianorum separatos, nisi ad satisfactionem perveneritis.

III. AD EPISCOPOS ALIQUOT

Ut restitui curent, quæ sancti Richarii monasterio sunt ablata.

*Joannes episcopus, servus servorum Dei, Guidoni * venerabili episcopo, Fulconi Ambianensis civitatis venerabili episcopo, Balduino Terganensis civitatis epi-*

* Suessionensi.

episcopo, dilectissimis filiis nostris spiritualibus, carissimam salutem, & apostolicam benedictionem.

ANNO CHRISTI 983.

SI sospitatis copiam, alacritatisque abundantiam erga vos fore noverimus, haud aliter, quam de nobis ipsis lætamur. Cæterum mandamus vobis, quatenus pro Dei omnipotentis amore, sanctique Petri veneratione & nostra interveniente, huic nomine Ingilardo succurratis, ut monasterium sancti Richarii confessoris per nostrum & per vestrum auxilium relevetur. Illis quoque militibus, qui hæreditatem monasterii abstulerunt, vestras excommunicatorias literas unicuique mittere non prætermittatis, ut omnia, quæ de prædicto monasterio abstulerunt, reddere procurent. In hoc apparebit quod sanctam Romanam ecclesiam diligitis, cum nostra deprecatio apud vos venerit, si eam adimpleveritis.

ANNO CHRISTI 983.

AD EPISTOLAS JOANNIS XV. PAPÆ

APPENDIX.

AD OMNES FIDELES

Bulla qua Corbejensibus monachis jura quædam nova tribuuntur, asseruntur vetera.

Ex Suppl. Mansi pag. 1138. Ex Lunig. Spicil. eccl pag. 82.

CONvenit episcopali auctoritate maximeque summi præsulis, pie, solliciteque semper cogitare quatenus ita ecclesiarum sollicitudines habeant, ut sacris locis, in quibus jugi famulantium sedulitate Deus placatur, opportuna conferre suffragia non detrectent. Unde ego servus servorum Dei Johannes sacrosanctæ apostolicæ sedis præsul omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus suggero, quod venerabilis abbas Thetmarus, monasterii quod vocatur nova Corbeja, per interventum Hildibrandi Mutinensis episcopi, nostram efflagitavit clementiam, ut omnia præcepta gloriosissimorum imperatorum, seu regum, sive quorumlibet principum chirographa, nec non etiam quæ a nostris prædecessoribus, Adriano, atque Stephano collata, vel conscripta sunt, nostra quoque auctoritate confirmaremus, & roboraremus; & his quæ ab apostolica sede decreta sunt, nostræ subscriptionis chartulam adjungeremus. Nos itaque considerantes religiosam ejus petitionem, pastoralisque esse officii servorum Dei jugiter utilitati, commodisque prospicere, decrevimus, ut duo monasteria, Corbejense videlicet monachorum, atque Herifordense sanctimonialium, de omnibus rebus, quæ vel in communi Principum charta, vel præceptis confirmata esse agnoscuntur, nihilominus talem ex apostolica sanctione obtineant firmitatem, ut nihil habeant unde se tueri possint, quicumque sibi promittunt hæc aliquando se posse immutare, vel infringere. Habeant ergo præfata monasteria rerum suarum liberam in omnibus disponendi regulariter potestatem; & ut plenius prosequamur, quod sanctos apostolicos jam dictos intendisse sentimus, atque ante eos B. Gregorium, ac reverendæ memoriæ Nicolaum sanxisse de statibus monasteriorum invenimus, nos humiliter tantis auctoritatibus subscribendo confirmamus, ut nullus episcopus Patherbrunnensis aliquam ex eis vel accipiat, vel exposcat portionem, neque vel in his, qui regiminis locum tenent, vel in ipsis congregationibus, aut ipsis cœnobiis potestatem obtineat; neque ipsorum dominatione potiatur ulla, neque in clericis, neque in famulis, aut in omnibus quæcumque ad monasteria ipsa videntur habere possessionis respectum, sicut ab omnibus eis hactenus servatum & concessum est episcopis, in quorum parochiis res eorumdem monasteriorum conjacere videntur. Nam ipsius præfati monasterii abbati suisque successoribus licentiam damus, juxta altare sedendi, populoque infra suum monasterium vel cellas, secundum Deum prædicandi ac docendi, ita ut nullus episcopus per se ad ipsa monasteria, vel cellas eorumdem, vel œconomus ejus, vel archipresbyter, aut archidiaconus illius, seu quælibet ex ejus agentibus persona potestatem habeat accedendi, nisi forte necessitatis causa, vel dilectionis gratia vocatus advenerit; ne importunitate sui, ministrorumque suorum inquietudine sacris locis fiat molestia. Neque in ecclesiis præfatis monasteriis subjectis, vel in presbyteris eisdem ecclesiis ordinatis aliquam tentet facere perturbationem, novam constituendo, antiquam constitutionem violando; sed sicut regulariter ac canonice disposuerint, ex longo jam tempore manentis ita futuris temporibus maneant inconcusse. Ordinationes, quæ necessariæ fuerint ipsis monasteriis, agere non differat; altaris quoque, & basilicarum benedictiones, sive consecrationes, prout necessitas postulaverit, vel in ipsis monasteriis, vel in agris eorum libenter concedat; chrisma quoque oleumque consecratum per singulos annos præbere non differat, & pro his omnibus nullum munus exigat, ne Spiritus sancti gratiam vendere conatus, inde, quod absit, damnationem incurrat. Hoc constitutum non solum Patherbrunnensem, verum etiam omnium locorum episcopos, ubicumque præfata monasteria, vel ecclesias, vel agros, vel familias habere noscuntur, observare sine cunctatione, seu contradictione oportet, ut nullus potestatis jure rebus eorumdem monasteriorum abutatur, sed maneant omnia in potestate prælatorum eis, & regulari dispositione, quæcumque, ut diximus, vel in agris, vel in familiis, vel in decimis eis constant esse collata. Sicut & apostolica & imperialia præcepta, partim simul, partim singulatim eis confirmavimus. Abbatem vero, & abbatissam in his locis semper eligendi habeant potestatem, ut eam eligant personam, quæ propositum conversationis in utrolibet monasterio, & moribus & habitu profiteatur, non canonicum aut laicum, neque alterius monasterii monachum, in quo specialiter nos audire dignetur regia dominatio, ut nullam eisdem monasteriis proponat personam, quæ non ab ipsis congregationibus fuerit regulariter electa. Qua de re noverit clementia, vel nunc existentium, vel successionis jure omnium futurorum principum a sede apostolica sancitum, nostraque subscriptione roboratum, nec non antecedentium regum præceptis cautum, ut prædictis monasteriis nullam præficiant personam de quocumque ordine, nisi quæ per electionem probabilem sumatur. Quoniam vero multæ quæruntur ab importunis hominibus malignitatis occasio-

siones, ac necesse semper adversa tela clypeo protectionis repellere, quod apostolica decrevit auctoritas, nos quoque approbamus, ut qui ordinati fuerint ad regimen sæpedictorum monasteriorum, nulla potestate prævalente dejiciantur, nisi criminis causa fuerint deprehensi, cujus merito Rectores non debeant administrare officium. Infamiæ vero maculis, sive criminis alicujus denotatione si fuerint appetiti, non præter canonicam aut regularem deponantur examinationem. Si quis ergo apostolicæ sedis decretum contempserit, proculdubio damnationis censuram suscipiet, quam credimus divino Spiritu per apostolicam linguam probatam. Nos igitur nostram subscriptionem annuli nostri impressione signantes, obsecramus coepiscopos nostros omnes, in quorum manus ista devenerint, ut sua etiam auctoritate & subscriptione hæc confirmare velint, ut quicumque hæc temerare præsumpserit generalitatis nostræ sententiis ita anathematis vinculo obligetur, ut neminem habeat, de cujus favore blandiatur, aut se tueri putet a sententia damnationis. Ab imperatoribus etiam aut regibus sive ducibus, aut a quacumque potestate, quæ pro tempore tunc ordinata fuerit componere cogantur mille libras auri optimi, medietatem prædictis monasteriis, ac medietatem cameræ eorum principum. Cunctis autem ista servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ quietis inveniant. Scriptum per manus Stephani primi scrinei Sanctæ Romanæ ecclesiæ in mense Junio, & indictione secunda. Datum calend. Julii per manus Joannis episcopi Sanctæ Ephesienſ. * ecclesiæ, & Bibliothecarii sanctæ Sedis apostolicæ. Anno pontificatus domini Joannis sanctissimi, quinti decimi papæ, IV. Indictione secunda.

ANNO CHRISTI 985.

* An tunc dabantur jam episcopi titulares?

EJUSDEM BULLA.

Qua monasterium conditum a Gebehardo II. Constantiensi episcopo sub apostolica tuitione excipit, variisque donat.

Joannes episcopus, servus servorum Dei. In nomine sanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris videlicet, & Filii, & Spiritus sancti.

Lunig. Spicil. pag. 399.

NOtum esse volumus omnibus Christi fidelibus, qualiter Gebehardus II. amabilis episcopus Sanctæ Constantiensis ecclesiæ, dilectissimus confrater noster, orationis causa Romam veniens, ad limina Apostolorum Principum Petri, & Pauli, & ante nostram præsentiam, retulitque nobis, quatenus ipse, Dei nutu compulsus, ecclesiam Cœnobitarum construxisset super ripam fluminis, quod dicitur Rhenus, ad honorem Beati A Gregorii Confessoris Christi, in quo loco regulam S. Benedicti abbatis, & monachorum fratrum luculentissimo ordinaret: ubi devotissime de suis propriis prædiis, quæ a suis parentibus illi evenerunt, & partem de rebus sanctæ suæ ecclesiæ obtulit ad substentationem & stipendium illorum videlicet monachorum, qui in ipso sancto monasterio seculo * Christi laudes persolvere diu noctuque non cessant: de quibus nostræ humilitatis supplicans clementiam, ut prædictus locus ipse sub tuitione & defensione S. Petri nostraque nostrumque successorum pontificum in perpetuum maneat. Ita tamen ut nullus rex, aut dux, neque marchio, neç etiam episcopus, qui per tempora in ipso episcopio fuerit, aut ulla persona audeat B de omnibus, quæ ibidem ab ipso jam dicto Gebehardo episcopo concessa sunt alienare, aut quoquo modo de ipso sancto monasterio extrahere, sed tuta & stabilita, atque firma, usque in futura tempora concedimus permanenda. Sed & hoc apostolica præceptione, rogante supradicto confratre nostro interdicimus in nomine Domini nostri Jesu Christi, ne aliquis eidem monasterio præficiatur, nisi quem communi consensu fratres, ibidem Christo sedulo servientes elegerint, electumque episcopus benedictionis titulo confirmare procuret. Et hoc ipsum de Advocati electione decerni placuit. Si vero, quod absit, aliquando contigerit, ut episcopus ejusdem sanctæ ecclesiæ hæreticus vel schismaticus existat, fratres supradicti C monasterii ex auctoritate sedis apostolicæ habeant potestatem ecclesiasticos ordines requirendi, ubicumque catholicum noverint esse episcopum, ne ille iniquus de hoc aliquam eis injuriam inferre præsumat. Nam si quis aliquis homo, cujuscumque sit ordinis vel potestatis, quod non credimus, in aliquo disrumpere temptaverit ea, quæ ab ipso jam dicto confratre nostro in prædicto monasterio concessa sunt, & a jure, & ditione ipsius monasterii auferre voluerit, nisi resipiscat, excommunicatus a corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi consistat, & anathematizatus a SS. Patribus omnibus & a nobis, nec in exitu vitæ communicet, sed etiam mortuo nomen ejus inter missarum solemnia nullo modo recitetur. Qui D vero pio intuitu custos & procurator hujus nostri præcepti extiterit, benedictionis gratiam, vitamque ab ipso Domino Deo & Salvatore Jesu Christo mereatur in sæcula sæculorum amen. Scriptum per manum Joannis Notarii, & Regionarii, & Scriniarii sacri Lateranensis palatii, in mense Aprili, & Indictione secunda: Datum vero septimo calendas majas per manus Gregorii episcopi sacræ Portuensis ecclesiæ, & Bibliothecarii sedis apostolicæ, anno pontificatus Domini nostri Joannis sanctissimi papæ quarto.

ANNO CHRISTI 985.

* renuantes

ADALBERONIS ARCHIEPISCOPI REMENSIS

ANNO CHRISTI 985. Ex supplemento Conciliorum Galliæ.

EPISTOLA EVOCATORIA.

Ad comprovinciales episcopos.

MUlta super statu ecclesiarum Domini, multa super publicis privatisque negotiis ratiocinaturi, cum nostræ diœceseos confratribus carissimo vos invitamus affectu, non tantum nostri, quantum vestri causa honoris, ac utilitatis. Locus loquendi, mons S. Mariæ Terdonensis; tempus, III. Iduum Decembris. Valete E

Quid in hoc conventu gestum sit, mcompertum est.

Ejusdem epistola Rhotardo Cameracensi episcopo.

HIs litteris acceptis, Balduinum, quem nuper excommunicavimus, excommunicate: ob Ibidem.

ANNO CHRISTI 985.

suam uxorem male derelictam: & quod negligentia diutius est delatum, obedientia corrigatur, nihilque sibi profuerit Romam adiisse, dominum Papam mendaciis diluciſſe: cum Paulus dicat: *Si quis vobis aliud annunciaverit, præterquam accepistis, etiam Angelus, anathema sit.* Estote ergo nobiscum divinarum legum defensores, qui sacerdotalis dignitatis gaudetis esse participes. Valete.

ANNO CHRISTI 985.

ANNO CHRISTI 986.

CONCILIUM APUD GALDONIS CORTEM

Ex supplemento Concil. Galliæ.

IN PROVINCIA REMENSI,

Ad quod VValo, ejusque fautores iterum vocati sunt sub pœna excommunicationis.

HUjus synodi mentionem legimus inter epistolas Gerberti, quarum XXIX. scribitur VValoni, ejusque sequacibus ex persona Adalberonis Archiepiscopi Remensis, quæ sic habet. *Hactenus stultitiam vestram patienter tulimus, & quia synodalia decreta parvipenditis, vocati contemnitis, humana divinis præfertis. Ad Conventum nostrorum Fratrum apud Galdonis cortem habendum in Cal. Juliis vos iterum audiendos vocamus. Eo autem venite, aut sententiam damnationis eadem die, quo animo vultis, cum vestris fautoribus expectate.*

ANNO CHRISTI 988.

ANNO CHRISTI 988.

SYNODUS LANDAVENSIS

* al GUCAUNO.

SUB * GUCANO XXVI. LANDAVIÆ EPISCOPO,

A sancto Dunstano archipræsule Cantuariæ, anno Domini DCCCCLXXXVIII. consecrato.

Qua Arthmail rex Guentiæ ob fratricidium anathema declaratur.

E Landavensi ms.

ARthmail Guentiæ, filius Nougui, occidit fratrem suum Eliſed, immo semetipsum, ut est metrice dictum,

Quicunque .... alium molitur lædere, primum
Ipsum se jaculo percutiet proprio.

Ex facto tam execrabili homicidio, & humano generi exoso, episcopus Gucaunus misit legatos per totam parochiam sibi subditam, & obtemperantem ecclesiæ suæ Landaviæ, propter clericos omnes de majoribus gradibus usque ad inferiores gradus, ut simul convenirent apud Landaviam. Et congregatis illis omnibus de fine ad finem, ut prædiximus, affirmante tota synodo, fecit regem anathematizare, & ablata sibi tota christianorum communitate, & audito sibi facto anathemate, requisivit veniam lacrymabili devotione apud Landaviam, & injuncta sibi pœnitentia de fratricidio perpetrato, largitus est in eleemosyna Deo, & sanctis Dubricio, Teliavo & Oudoceo, & Gucauno episcopo, & omnibus præsulibus Landaviæ in perpetuo, *Lanm Mihaegel*, *Lichrit*, &c.

ANNO CHRISTI 989.

ANNO CHRISTI 989.

CONCILIUM ROMANUM

IN CAUSA S. ADALBERTI EPISCOPI PRAGENSIBUS

Restituendi celebratum, anno [1] DCCCCLXXXIX. tempore Joannis papæ XV.

Causa concilii.

SAnctus Adelbertus Pragensis episcopus cum Bohemos suos sibi valde contrarios esse experientia didicisset, secundum evangelicam sententiam eos deserens, anno Chr. 983. sub Benedicto papa VII. Romam venerat, ut consensu Romani pontificis episcopatum dimitteret, sibique ad loca sancta peregrinari liceret. Peracta peregrinatione Romam reversus, monasterium S. Bonifacii ingressus est. Cumque in eo, tanquam in palæstra Christi, integro quinquennio se pugilem strenuissimum exhibuisset: Pragenses emendationem polliciti, episcopum suum repetiverunt, eaque de causa duos viros ad sedem apostolicam ablegarunt. Quos cum pontifex audivisset, conventum hunc synodalem collegit, in quo post diligentem facti inquisitionem visum est sanctæ patrum congregationi, plane necessarium esse, ut episcopus ad pœnitentem populum redire cogatur, quantumvis ille reluctetur. Addidit pontifex hanc legem & conditionem: *Si audierint eum, teneant cum benedictione: si vero non audierint, absque periculo sui capitis malorum consortia, declinet.* Sententiæ concilii & imperio abbatis Adelbertus obtemperans, magno cum dolore plurimisque lacrymis ad episcopatum rediit. Qua ratione eumdem episcopatum ob ingravescentia populi peccata iterum deseruerit; quave occasione postea Hungarorum apostolus effectus Stephanum regem baptizaverit, refertur apud Surium in actis S. Adelberti, die 23. Aprilis, tomo 2. & in vita Stephani Hungarorum regis apud eumdem tom. 4. die 25. Augusti.

Decretum concilii

Adalbertus Hungarorum apostolus.

CON-

1 Dithmaro primo Pragensi Episcopo anno Ch. 983. defuncto subrogatus est S. Adalbertus. Post annos Episcopatus septem, inquit primus Auctor ejus vitæ coævus, relicto Episcopatu Romam venit. *Erat ipsis diebus Romæ Imperatrix Augusta Theophania, mater ejus, qui modo regnat, tertius, & Deo juvante maximus Otto.* Quare Theopha-

ANNO CHRISTI 989.

CONCILIUM KARROFENSE

APUD KARROFUM PICTAVENSIS

Diœceſis monaſterium ab epiſcopis Aquitaniæ II. celebratum Kal. Junii, anno Chriſti circiter DCCCCLXXXIX. Joannis XV. papæ, anno V. Hugonis regis III. Villelmo III. Aquitanorum duce.

Ex apographo Jac. Sirmondi S. J. qui illud deſcripſit ex Engoliſmenſi codice Joan. Tillii.

INDEX CANONUM.

I. Anathema infractoribus eccleſiarum.
II. Anathema res pauperum diripientibus.
III. Anathema clericorum percuſſoribus.

PRÆFATIO.

PRædeceſſorum noſtrorum auctoritatibus ſynodalicis roborati, in nomine Domini, & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Kalendis Junii: ego Gunbaldus archiepiſcopus ſecundæ Aquitaniæ, cum omnibus epiſcopis comprovincialibus, convenimus aulam quæ olim Karrof vocitatur, tam epiſcopi, quam & religioſi clerici, necnon etiam & omnis uterque ſexus, auxilium divinæ pietatis implorantes: ut qui quædam in noſtris domiciliis, moribus peſtiferis, per longam tarditatem concilii diu pullulare cognovimus, reſpectu cæleſtis gratiæ, & eradicentur noxia, & plantentur utilia. Nos ergo in Dei nomine ſpecialiter congregati decrevimus, ſicut in ſequentibus manifeſtata clareſcunt, ita.

CANONES.

I. Anathema infractoribus eccleſiarum.

Si quis eccleſiam ſanctam infregerit, aut aliquid exinde per vim abſtraxerit, niſi ad ſatis confugerit factum, anathema ſit.

II. Anathema res pauperum diripientibus.

Si quis agricolarum, ceterorumve pauperum, prædaverit ovem, aut bovem, aut aſinum, aut vaccam, aut capram, aut hircum, aut porcos, niſi per propriam culpam, ſi emendare per omnia neglexerit, anathema ſit.

III. Anathema clericorum percuſſoribus.

Si quis ſacerdotem, aut diaconum, vel ullum quemlibet ex clero, arma non ferentem, quod eſt ſcutum, gladium, loricam, galeam, ſed ſimpliciter ambulantem, aut in domo manentem invaſerit, vel ceperit, vel percuſſerit, niſi poſt examinationem proprii epiſcopi ſui, ſi in aliquo delicto lapſus fuerit, ſacrilegus ille, ſi ad ſatisfactionem non venerit, a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ habeatur extraneus.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Ego Gunbaldus archiepiſcopus Burdegalenſis ſubſcripſi.
Ego Gislebertus Pictavenſis epiſcopus ſubſcr.
Ego Hildegarius Lemovicenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Frotarius Petrocororum epiſcopus ſubſcr.
Ego Abbo Santonus epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Hugo Engoliſmenſis epiſcopus ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 988.

DE CONCILIIS IN CAUSA ARNULFI REMENSIS ARCHIEPISCOPI

ANNO CHRISTI 988.

Ante annum 988. & deinceps celebratis.

DISSERTATIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1191.

ARnulfus Lotharii regis filius ſpurius eccleſiaſticæ licet quietis & a curis ſæcularibus vacationis profeſſionem aſſumpſiſſet, a publicis tamen negociis ſe continere nequaquam potuit. Carolo Lotharingiæ duci patruo ſuo favorem occultum primo, dein & palam præſtavit. Quare cum ducis illius arma cædibus & vaſtationibus Galliam depopularentur, tot malorum auctor & conſcius habitus Arnulfus in conventu totius Galliæ epiſcoporum damnatus eſt, ait Gerbertus Remenſis archiepiſcopus in epiſtola ad VVideronum Argentinum epiſcopum, cujus fragmentum Ducheſnius in tom. IV. hiſt. Francorum ediderat; paulo integriorem e Mabillonii ſchedis Martene Veter. Monum. tom. I. col. 351. vulgavit, ſed omnino integra dabitur inferius poſt acta Conc. Do-

ro-

phania cum anno 990. Romæ fuerit, Chronographus Magdeburgenſis adhuc ineditus recte ſcripſit: *Anno 990. S. Adalbertus Romæ ad S. Alexium, inſcio Abbate quis eſſet, factus eſt Monachus.* Integro ſaltem quinquennio ibi Monachum profeſſus eſt, ut aſſerit Auctor poſterioris ejus vitæ in Actis SS. ad diem 23. Aprilis n. 14. *Quinquennio pleno miles in monaſterio erat*, ab anno ſcilicet Chriſti 990. ad 994. quo ad Epiſcopatum redire compulſus eſt. Ad hunc igitur annum protrahenda hæc Romana Synodus ejus cauſa celebrata.

rocurtensis. Concilium hoc primum est omnium quotquot deinceps in causa Arnulfi celebrata sunt, ANNO CHRISTI 988. eodem Arnulfo adhuc privatam vitam agente, ut ex epistola illa constat, in qua, prosequitur Gerbertus, damnationem illam subtulit dein Adalbero episcopus Laudunensis, in cujus diœcesi agebat Arnulfus; atque ita ecclesiæ restitutus, Remensis archiepiscopus renunciatus fuit. Concilii hujus, cujus certus locus ignoratur, annus facile detegitur; cum enim Carolo arma infesta in Galliam inferenti Arnulfus cohæserit, ejusque criminis reus eam pœnam incurrerit, haberi utique non potuit ante annum 987. quo idem Carolus a Gallis posthabitus, præferri sibi in regni gubernatione Hugonem acerbissime tulit. Nemo huc usque inter collectores concilii hujus, quod sane frequentissimum fuisse oportet, meminit.

Ita vero ecclesiæ redditus Arnulfus, anno sequenti a damnatione sua nempe 988. in concilio Remensis provinciæ ecclesiæ illius infulis donatur. Extat concilium istud apud Labbeum tom. XI. pag. 983. Venet. edit. quamvis anno non suo refertur; non enim anno 989. sed potius 988. die X. Kal. Februarii, ut Pagius demonstrat, Adalberoni Remensi fatis functo Arnulfus successit. Alterum est hoc ex conciliis in causa Arnulfi habitis.

Tertium dein succedit concilium Silvanectense, quo in prædones Remensis provinciæ, & episcopii Laudunensis pervasores anathema dictum. Arnulfi in eos sententiam legas in collectione Veneto Labbeana tom. XI. col. 986. sed annum corrigas; cum enim urbis Remensis invasio sexto nondum elapso ab ordinatione Arnulfi mense contigerit; qua occasione in prædones sæviit, & in illos concilium animadvertit; ab anno 988. removeri concilium illud nequaquam potest. Utrum vero hæc omnia sincere præstiterit Arnulfus, an vero potius, ut proditionem suam ea simulatione tegeret, aliis judicandum dimitto. Non diu enim post cædium & vastationum illarum, quin & in carcerem detrusionis auctor ipse suæ redargutus est, qua de re legas Baronium in annalibus ad A. 990.

Quartum concilium in collectionibus omissum illud fuit, cum Remensis, vel forte etiam aliarum provinciarum episcopi Arnulfum turpis proditionis reum insimulaturi convenerunt. Dies tunc dicta Arnulfo, qui sæpe vocatus, numquam venit; quare a patribus synodica data est ad Joannem XV. ut sua ipsa auctoritate vel Arnulfum cogeret ad causam suam defendendam, vel deponendum permitteret. Extant literæ illæ post concilium Silvanectense apud Labbeum col. 988. Datas vero in concilio quodam indicat Gerbertus in eadem epistola ad VViderodum his verbis: *Interea legatis, literis synodicis Romanus pontifex, ut ecclesiæ turbatæ subveniat, admonetur.* Quodnam sit concilium, vel forte concilia ista, & ubi locorum Galliæ celebrata, ignotum. Nec de anno satis constat; certe post Silvanectense parum, convenit.

Quintum aliud concilium indicat idem Gerbertus, paulo post verba illa subjungens: *Itaque gravium episcoporum facto consultu, legatis & literis synodicis, ac trina admonitione Arnulfus convenitur decem & continuis mensibus, ut a cœpto furore desisteret.* Cum vero vocationem illam factam asserat Gerbertus, postquam Romanus pontifex requisitus, ut manum adjutricem ferret, neglexit; recta inde consecutione deducimus, synodum hanc posteriorem, & plane diversam ab ea esse, quæ literas ea de re ad pontificem dedit. Nec hujus pariter concilii, immo forte plurium conciliorum, locus certumque tempus rescitur; quamvis de tempore facilis est conjectura; cum enim decem & octo continuis mensibus judiciali illi vocationi Arnulfus restiterit, totum temporis illius spatium quod ab anno 989. inclinante, ad 990. intercedit, concilio vel conciliis illis assignandum est. ANNO CHRISTI 988.

Hæc omnia concilia pone sequutum est conciliabulum Remense, cujus Gerbertus in eadem epistola meminit, ejusque acta Aimoini continuator, ex quo Labbeus tom. XI. col. 991. Venet. edit. complexus est. Omnium ibi gestarum summa eo tendit, ut Arnulfus & episcopatu, & libertate privaretur, Gerberto in ejus loco constituto: annus, mensis, & dies non latet, legiturque ibidem. (a)

Res ita constitutæ sunt, non vero compositæ; nam paucis elapsis annis prostratus Arnulfus erigi iterum cœpit. Igitur Joannis XV. jussu missus est in Gallias Leo abbas S. Bonifacii, qui concilium primo quidem Mosomii oppido Belgicæ in Remensi metropoli habuit. Cognita tunc Arnulfi causa est, auditusque Gerbertus pro se perorans; prohibere tamen non potuit quominus a sacris abstinere se juberetur, donec res maturius in Remensi concilio ad Kalendas Julii ejusdem anni indicto discuteretur. Habitum est concilium istud Remis; pro Arnulfo judicatum: tum res Romam delata ad Pontificem. Num statim a Remensi concilio causa delata sit Romam, penitus ignoro; illud constat, nonnisi sub Gregorio V. qui cœpit anno 966. Majo mense, & Roberto in Galliis regnante missum fuisse Romam Abbonem Floriacensem abbatem, ut curaret Arnulfi restitutionem, teste Aimoino in vita ejusdem Abbonis, scribente missum Abbonem ad Gregorium, ut Arnulfi causam tractaret, regressumque eidem Arnulfo pallium, a Romano pontifice acceptum tulisse. Cum vero addat idem Aimoinus Gregorium pontificem statim ab assumptione sua anathema in totum regnum Francorum comminatum fuisse, nisi Arnulfus restitueretur; indicari his censeo, subobscure licet, dejecti hujus archiepiscopi causam jam tunc a Romano Pontifice definitam, absolutamque fuisse; id vero præstitum in Ticinensi quodam Concilio demonstrat Canon primus Concilii Romani anni 998. prout legitur in codice Udalrici Banbergensis, de quo ego in additionibus ad idem concilium. En Canonis verba: *placuit sanctæ synodo, ut omnes episcopi occidentales, qui in depositione Arnolfi Remensis Archiepiscopi fuerunt, & cæteris induciis vocati Papiensem synodum spreverunt, & inconvenientes causas ad confutandam synodum per manum laicalis personæ miserunt, ab episcopali officio suspendantur.*

Quo tempore synodus hæc Ticinensis convenerit, sub quo pontifice, has habeo conjecturas, quas proferam. Anno 997. *Papa Ticini complurium Episcoporum concilium adunavit*, verba sunt Chronici Hildensheimensis. Hoc igitur forte in concilio eadem Arnulfi causa cum aliis definita est. Ratio temporis, & rerum circumstantiæ omnes cum hac synodo quadrant; nam anno 995. pro Arnulfo in Gallia decisum est: anno 996. vacatio est facta, sive quod Galliæ res adeo fuerint perturbatæ, ut nihil obtineri potuerit pro Arnulfo; sive quod vivo adhuc Hugone rege numquam evinci potuerit, ut restitueretur Episcopus parti ejus aversus. Anno demum 997. Hugone jam e vivis translato, sedatisque domesticis dissensionibus exteras ac potissimum Gallicanas turbas sopire aggressus est Gregorius; Quare in concilio

(a) Concilii hujus acta fusiori stilo ab ipso Gerberto descripta inferius proferentur. *Manst.*

cilio Ticini habito cauſam hanc iterum diſcuſſit, Arnulfum reſtituendum judicavit, recuſanteſque Gallos minis terruit. Tunc a Roberto Francorum rege Abbo Floriacenſis mittitur ut pacem amice cum Pontifice componeret. Vir ſanctus Pontificem adiit, mandata ab eo accepit, & pallium pro Arnulfo, regreſſuſque ita cum rege ſe geſſit, ut tandem depoſitus Epiſcopus ſacerdotium amiſſum reciperet. ANNO CHRISTI 988.

Nec ita tamen cauſa penitus abſoluta eſt; cognoſcendum enim ſupererat de Epiſcopis, qui Arnulfum injuſſu Romani Pontificis exauctoraverant. In illos ergo dicta eſt ſuſpenſionis ſententia in Concilio Romano anni 998. Huc uſque nos ducunt ea, quæ ſuperſunt, hiſtorica monumenta. An res ultra proceſſerit, æque cum ignorantibus ignoro. ANNO CHRISTI 988.

ANNO CHRISTI 989.

CONCILIUM REMENSE

ANNO [1] DCCCCLXXXXIX. IN QUO ARNULFUS

Archiepiſcopus Remenſis, electus eſt.

Sanctæ ac univerſali eccleſiæ catholicæ, ſalutem dicunt filii Remorum metropolis.

PIæ memoriæ patre noſtro Adalberone ſenſus corporeos relinquente, clarum lumen paſtoris amiſimus, præda hoſtium facti ſumus. Itaque dum molimur tanti viri reſarcire ruinas, elapſa ſunt canonica tempora, violatæ ſunt leges, quibus cavetur nullam ſedem amplius triginta dierum ſpatio vacare licere. Nuncque tandem pulſantibus divina lux ſe aperuit: & quo ſequeremur oſtendit, depulſo antichriſto, ſimoniaca hæreſi damnata. Nos, inquam, dicimur * epiſcopi diœceſeos Remorum metropolis, cum omni clero, diverſi ordinis populo acclamante, orthodoxis regibus noſtris conſentientibus, eligimus nobis in præſulem virum pietate præſtantem, fide inſignem, conſtantia mirabilem, in conſiliis providum, rebus gerendis aptum; in quo hæ virtutes quæ ſic clare relucent, indicio ſunt cæteras abeſſe non poſſe. Arnulfum dicimus regis Lotharii filium: quem etſi altus ſanguis vitio temporis ſub anathemate poſiti aliquo infecit contagio, ſed tamen hunc mater eccleſia purificans myſticis ſabluit ſacramentis. Hunc, inquam, dicimus Laudunenſis eccleſiæ filium, & ut verius fateamur, Remenſis. Ea quippe civitas Remenſe territorium, Remenſis parochia eſt, nec ſic a B. Remigio diviſa, ut fieret aliena. Nimirum ille Deo plenus, unitatem appetens, non ſciſſionem affectans, ſic ſcidit, ut cohæreret velut pars in toto: & quis, & quantus futurus eſſet intelligens, natale ſolum beavit ſacerdotii dignitate. Eligimus ergo Arnulfum, hinc ortum, hinc educatum, ſimoniacæ hæreſis expertem, a factione tyrannica remotum, ſua cuique debita jura reddentem, ſanctuarium Dei non diſſipantem. Sint procul ab electione noſtra dolus, & fallacia: nec putent eam ad ſe pertinere filii Belial. Filii pacis & concordiæ, ſtabilem & ſolidam in perpetuum faciunt, confirmando, corroborando, ſubſcribendo.

* *Forte*, qui dicimur. *H.*

LIBELLUS FIDELITATIS ſub ſpecie chirographi editus ab Arnulfo archiepiſcopo.

EGo Arnulfus, gratia Dei præveniente, Remorum archiepiſcopus, promitto regibus Francorum Hugoni & Roberto, me fidem puriſſimam ſervaturum; conſilium & auxilium, ſecundum meum ſcire & poſſe, in omnibus negotiis præbiturum; inimicos eorum, nec conſilio, nec auxilio ad eorum infidelitatem ſcienter adjuturum. Hoc in conſpectu divinæ majeſtatis, & beatorum ſpirituum, & totius eccleſiæ aſſiſtens, promitto, pro bene ſervatis laturus præmia æternæ benedictionis. Si vero, quod nolo, & quod abſit, ab his deviavero: omnis benedictio mea convertatur in maledictionem, & fiant dies mei pauci, & epiſcopatum meum accipiat alter. Recedant a me amici mei, ſintque perpetuo inimici. Huic ego chirographo a me edito, in teſtimonium benedictionis, vel maledictionis meæ ſubſcribo, fratreſque, & filios meos, ut ſubſcribant, rogo.

Ego Arnulphus archiepiſcopus SS.

NOTA SEVERINI BINII.

Argumentum in libellos duos qui ſequuntur, nempe Arnulphi commonitorium cum excommunicatione; & concilii Silvanectenſis invectivam & anathema.

Arnulfus Remenſis archiepiſcopus ab Hugone Francorum rege ad eam dignitatem promotus, venerat in ſuſpicionem, quaſi conſcius foret illius proditionis, qua per presbyterum quemdam Remenſem * Gislebertum nomine Carolus frater Lotharii civitate Remenſi potitus erat, ipſumque Arnulfum captivum abduxerat. Augebat ſuſpicionem, quod filius Lotharii regis defuncti, & Caroli nepos eſſet, adeoque ejus juſſu civitas Carolo patruo ſuo tradita fuiſſet. Ad quam ſuſpicionem tollendam cum ille ſententiam excommunicationis, quæ extat in concilio Remenſi, cap. 12. adverſus omnes qui tam nefaria perpetraſſent, privatim intorſiſſet; voluit Galliarum epiſcopos convenire, idemque quod ille fecerat præſtare. Obtemperarunt ſuo archiepiſcopo aliarum eccleſiarum antiſtites, atque eosdem prædones, poſt habitam orationem invectivam, ſententia anathematis condemnarunt. Recitata ſunt iſta omnia poſtea in Remenſi concilio, atque inde a Gerberto in ſuum commentarium translata fuerunt.

* Adalgerum.

AR-

1 Bis Arnulphus poſt ejus ad Remenſem Archiepiſcopatum evectionem ab Hugone rege deſcivit, & utraque Arnulphi rebellio per menſes 19. duravit, in univerſum annos tres, ut colligitur ex epiſtola Gerberti ad VVilgerodum Argentinenſem Epiſcopum a Baronio ad ann. Chriſti 992. n. 39. relata. Quare cum ejus depoſitio contigerit in Synodo Remenſi an 991. neceſſe eſt ejus electionem ad an. 988. referre. Vide *Pagium ad Annum Chriſti* 991. *n.* 1. *& ſeq.*

ANNO CHRISTI 991.

ARNULFI ARCHIEPISCOPI REMENSIS COMMONITORIUM ET ANATHEMA in prædones Remorum.

Arnulfus gratia Dei archiepiscopus. Commonitorium prædonibus Remorum.

QUid tibi vis prædonum Remensium scelerata manus? Nihilne te movent pupilli, & viduæ lacrymæ, nec advocatus eorum? Velis nolis, dominus tuus ipse testis, & judex, & gravis ultor, cujus judicium non effugies. Vide quid ante oculos ipsius egeris. Sanctam pudicitiam virginum non erubuisti: matronas, etiam barbaris verendas, nudas reliquisti: orphanum & pupillum non respexisti. Parvum tibi hoc. Accessisti ad templum matris Dei cunctis mortalibus reverendum, ejus atrium perfregisti, polluisti, violasti. Quod oculi ibi viderunt, concupivisti: quod manus attrectare potuerunt, rapuisti. Et nos quidem contra divinum ac humanum jus, misericordia abutentes, quod cibi & potus abstulisti, non indulgemus, sed propter impia tempora non exigimus. Exigimus autem reliqua omnia, quæ pollutis manibus pervasisti ac retines. Redde ergo, aut sententiam damnationis in pervasores rerum ecclesiasticarum a sacris canonibus promulgatam, eam in te latam, multotiesque ferendam, excipe.

Anathema in prædones.

Auctoritate omnipotentis Dei, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, interveniente & adjuvante beata Maria semper Virgine, auctoritate quoque & potestate apostolis tradita, nobisque relicta, excommunicamus, anathematizamus, maledicimus, damnamus, & a liminibus sanctæ matris ecclesiæ separamus vos, Remensium prædonum auctores, factores, cooperatores, fautores, & a propriis dominis rerum suarum sub nomine emptionis abalienatores. Obtenebrescant oculi vestri, qui concupiverunt: arescant manus, quæ rapuerunt: debilitentur omnia membra, quæ adjuverunt. Semper laboretis, nec requiem inveniatis, fructuque laboris vestri privemini. Formidetis ac paveatis a facie persequentis, & non persequentis hostis, ut tabescendo deficiatis. Sit portio vestra cum Juda traditore Domini, in terra mortis & tenebrarum, donec corda vestra ad plenam satisfactionem convertantur. Hic autem sit modus plenæ satisfactionis, ut omnia injuste ablata, præter cibum & potum, propriis dominis ex integro restituatis, coramque Remensi ecclesia pœnitendo humiliemini, qui sanctam Remensem ecclesiam reveriti non estis. Ne cessent a vobis hæ maledictiones, scelerum vestrorum persecutrices, quamdiu permanebitis in peccato pervasionis. Amen, fiat, fiat.

ANNO CHRISTI 990.

CONCILIUM SILVANECTENSE

IN QUO PROVINCIÆ REMENSIS EPISCOPI,

Prædonibus Remensis civitatis anathema dixerunt, anno Domini [1] DCCCCXC.

Invectiva episcoporum Remensis diœceseos vice decreti.

QUousque se extendet effrœnata licentia vestra, alterius proditoris Judæ satellites? Ad quem finem scelerum progredietur incæpta vestri ducis audacia? Ducis dicimus Adalgeri presbyteri, qui nomen sacerdotalis dignitatis suo nomine polluit. Te igitur interpellamus, funeste presbyter. Quid tibi visum est, post illa cruenta arma, quibus te Lauduni exercuisti, ut iterum vilis apostata factus, Arnulfum Remorum archiepiscopum traderes: cum ante velut fidissimus custos cubares, conviva assiduus esses, consilia disponeres, sacrosancta administrares? Num rigorem ecclesiasticæ severitatis, vel judicium omnipotentis Dei effugere te putasti? Urbis portas aperuisti, hostes introduxisti, venerabile templum matris Dei, atque ipsis barbaris reverendum, velut hostium castra oppugnasti. Num etiam vos, prædonum maxima portio, qui ecclesiæ ingentibus beneficiis eratis obligati; qui dicitis, hæreditate possideamus sanctuarium Dei; qui signa militaria loricati, & galeati, cum scutis, & lanceis ante aram B. Dei genitricis intulistis, qui pollutis manibus pastorem cum clero, & populo, inter sancta sanctorum comprehendistis, custodiæ distribuistis, carceri mancipastis, & adhuc retinetis. Num, inquam, vos divina jura effugietis? Vos quoque, quorum dolo & fraude, consilio & auxilio, tantum scelus factum est, cum his qui principes tanti facinoris fuerunt, consociandi estis: ut pœnam peccati simul feratis, qui causa peccati simul conspiratis, bonaque civium Remensium prædones impiissimi, velut sub hasta distraxistis. Nec etiam vos abesse debetis, qui in Adalberonem Laudunensem episcopum non minus levia perfecistis. Et ut pullulantem hæresim rescindamus, quæ dictitat omnia licere Karolo etiam in sacris locis: Remensem simul ac Laudunensem ecclesiam, utramque sacrilegio, quamvis dissimili pollutam, a sacris removemus officiis, donec legitime reconcilietur utraque. Et ne quis nos talibus monstris hominum favere, talibus negotiis assensum præbituros putet, sed pro fide, qua vivimus, omnibus expositos periculis: sententiam nostram ita confirmamus, stabilimus, corroboramus.

Anathema in reos.

Auctoritate omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti, interveniente & adjuvante B. Maria

1 *Necdum a sua ordinatione sextus mensis elapsus erat*, inquit Gerbertus in laudata epist. ad Argentinensem episcopum, *& ecce quasi tempestas urbem ab eo proditam hostis invasit, Sanctuarium Dei polluit, spolia diripuit, Clerum & populum captivavit. Post hæc vero Arnulphus suos prædones sub anathemate posuit, atque ut idem facerent Galliarum episcopis imperavit*, respiciens Gerbertus ad Synodum Silvanectensem. Quare Arnulphi proditio & Silvanectensis Synodi celebratio anno 988. sexto nempe mense ab ordinatione Arnulphi accidere. *Pagius ad Ann. Christi* 991. *n.* 1.

Maria ſemper Virgine, cum omnibus ſanctis: auctoritate quoque ac poteſtate apoſtolis tradita, nobiſque relicta, excommunicamus, anathematizamus, damnamus, & a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ ſeparamus Adalgerum presbyterum diaboli membrum, epiſcopi & cleri, & totius populi Remenſis traditorem: eos quoque qui hujus traditionis extiterunt inventores, auctores, factores, cooperatores, fautores, civiumque depopulatores, & a propriis dominis rerum ſuarum ſub nomine emptionis abalienatores. His adjungimus Laudunenſis epiſcopii pervaſores, ac ipſius epiſcopi graviſſimos tortores. Fiat illis, ſicut ſcriptura dicit: Qui dixerunt, hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti, ſicut ignis qui comburit ſilvam, & ſicut flamma comburens montes; ita perſequeris eos in tempeſtate tua, & in ira tua turbabis eos; imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Erubeſcant & conturbentur in ſæculum ſæculi, & confundantur, & pereant; & cognoſcant quia nomen tibi Dominus, tu ſolus altiſſimus in omni terra: & quia pupillum & viduam non miſerati ſunt, neque templa Dei reveriti, dominiumque eccleſiarum ſibi uſurparunt, fiant filii eorum orphani & uxores viduæ, ſcrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eorum, & diripiant alieni labores illorum: nutantes transferantur filii eorum & mendicent: ejiciantur de habitationibus ſuis: fiant dies eorum pauci, & principatum eorum accipiat alius: & duplici contritione contere eos Domine Deus noſter: niſi reſipiſcant, & eccleſiæ catholicæ fructuoſa pœnitentia ſatisfaciant. Amen, fiat, fiat.

ANNO CHRISTI 990.

EPISCOPI REMORUM DIOECESEOS

Salutem dicunt Reverendiſſimo Patri R.

Mittunt exemplar præcedentis anathematiſmi.

QUoniam frater & coepiſcopus noſter Arnulfus intra ſuam eccleſiam captus, propter vim hoſtium, ut fertur, non ſatis quæ ſui juris ſunt, exequi valet: nos noſtri officii non immemores, quod olim in famoſiſſimos prædones ſuo conſilio feceramus, repetivimus: hoc addito, quod in cibo & potu contra divinum & humanum jus nulla miſericordia abuſi ſumus * ut ipſe. Sed inſuper duces, & comites, & conſcios totius factionis, anathemate damnavimus: eamque eccleſiam ab officio ſuſpendimus, cæteras Chriſtianis fidelibus ſufficere poſſe judicantes. Itaque decreti atque anathematis exemplar vobis mittimus, noſtræque ſententiæ vos favere atque idem facere hortamur, monemus, oramus.

* *Arnulfus in ſuo anathemate pag. 95 excepérat illum & potum: iſti non excepérunt in ſuo.*

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. J.

Huc uſque Arnulfo ſtuduerant, ut vides, comprovinciales epiſcopi. Mox autem Hugoni Regi obſecuti, alia omnia ſenſerunt: ut ex epiſtolis & Synodo Remenſi, quæ ſubjicio, intelliges.

Beatiſſimo Papæ Joanni Hugo gratia Dei Francorum Rex.

NOvis atque inuſitatis rebus permoti, ſummo ſtudio, ſummaque cura, veſtra conſilia expetenda decernimus: quippe cum ſciamus vos omne tempus in humanis ac divinis ſtudiis exegiſſe. Conſiderate ergo quæ facta ſunt, & facienda præſcribite: ut & ſacris legibus ſuus honor reddatur, & regalis poteſtas non annulletur. Arnulfus Regis Lotharii, ut dicunt, filius, poſt graves inimicitias ac ſcelera, quæ in nos, regnumque noſtrum exercuit, loco parentis adoptatus eſt a nobis, ac metropoli Remorum gratis donatus, jusjurandum præbuit, quod contra præterita & futura valeret ſacramenta. Libellum fidelitatis ſub nomine chirographi conſcripſit, recitavit, corroboravit, corroborarique fecit. Milites ac omnes cives jurare coegit ut in noſtra perſiſterent fide, ſi ipſe aliquando in poteſtatem hoſtium deveniret. Contra hæc omnia, ut certiſſimi teſtes ſunt, ipſe portas hoſtibus patefecit; clerum ac populum ſuæ fidei creditum captivitati & prædæ diſtribuit. Sed eſto eum eſſe addictum alienæ poteſtati, ut ipſe videri vult: cur cives & milites pejerare cogit? cur arma contra nos comparat? cur urbem ac caſtra contra nos munit? Si captus eſt, cur non patitur liberari? ſi vi hoſtium oppreſſus, quare non vult ſibi ſubveniri? & ſi liberatus eſt, cur ad nos non redit? vocatur ad palatium, & venire contemnit: invitatur ab archiepiſcopis, & coepiſcopis, nihil ſe eis debere reſpondet. Ergo qui vices Apoſtolorum tenetis, ſtatuite quid de altero Juda fieri debeat, ne nomen Dei per nos blaſphemetur: & ne forte juſto dolore permoti, ac veſtra taciturnitate, urbis excidium, totiuſque provinciæ moliamur incendium. Nec judici Deo excuſationem prætendetis, ſi nobis quærentibus atque ignorantibus, formam judicii dare noluerit.

ANNO CHRISTI 990.

Domino & reverentiſſimo Papæ Joanni, Epiſcopi Remorum Diœceſeos.

NOn ſumus neſcii, beatiſſime pater, jamdudum oportuiſſe nos expetere conſulta ſanctæ Romanæ eccleſiæ pro ruina atque occaſu ſacerdotalis ordinis: ſed multitudine tyrannorum preſſi, longitudine terrarum ſemoti, deſideria noſtra hactenus implere nequivimus. Nunc itaque veſtro examini non ſine magno dolore perferimus novum atque inuſitatum crimen Arnulfi Remorum Archiepiſcopi, qui famoſus apoſtata factus, locum Judæ traditoris olim in eccleſia tenet. Qui filius quondam eccleſiæ Laudunenſis, cum epiſcopum ſuum dolo & fraude ceperit, eccleſiam ejus pervaſerit, ad cumulum ſuæ damnationis Remenſem ſibi creditam cum clero & populo captivavit. Nec movet eum noſtra vocatio, vel potius ſaluberrima exhortatio, non Archiepiſcoporum comprovincialium multoties repetita admonitio, non canonice facta coram Deo & Angelis ejus profeſſio, non chirographi in conſpectu eccleſiæ recitata deſcriptio, non numeroſa ſacramenta miris excogitata conſiliis. Stant ſuo vitio quamplures eccleſiæ paſtoribus viduatæ: pereunt innumerabiles populi ſine ſacerdotali benedictione & confirmatione: ipſe factione tyrannica, divina humanaque jura contemnens, tyrannidem exercet: regibus noſtris, a quibus tantam gloriam gratis conſecutus eſt, interitum meditatur. Ergo tandem ad monſtra perditiſſimi hominis expergefacti, ivimus in ſententiam Domini dicentis: *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore teſtium duorum vel trium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic eccleſiæ: ſi autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Matth. 18.

Adeſto, pater, ruenti eccleſiæ, & ſententiam ex ſacris canonibus promulgatam, vel potius ab

ANNO CHRISTI 990.

ipsa veritate prolatam, profer in reum. Sentiamus in vobis alterum Petrum defensorem & corroboratorem Christianæ fidei: ferat sancta Romana ecclesia sententiam damnationis in reum, quem universalis damnat ecclesia. Suffragetur nobis vestra auctoritas, & in hujus apostatæ dejectione, & in ejus qui domui Dei præesse possit, archiepiscopi nova ordinatione; simulque invocatis episcopis nostris fratribus necessaria promotione: ut sciamus & intelligamus, cur inter cæteros apostolatum vestrum præferre debeamus.

ANNO CHRISTI 990.

CONCILIUM ANSANUM

Anno DCCCCXC. celebratum. In quo Cluniacensis monasterii possessiones episcopali auctoritate confirmantur, & varia eduntur decreta.

Ex chartario Cluniacensi.

Decretum quod apud (*a*) Ansam fecit Burchardus Lugdunensis cum aliis bene multis episcopis congregatis venerabili abbati Majolo juxta petitiones suas & fratrum.

NOverit omnis catholica sancta mater ecclesia, quia anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi 990. indictione II. in Lugdunense territorio quem vocant Ansam in basilica beati Romani congregatam synodum vidimus, aggregatis ibi scilicet sanctis ac venerabilibus patribus, videlicet Domino Burchardo sanctæ sedis Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopo, Teubaldo sanctæ sedis Viennensis archiepiscopo, VValterio sanctæ sedis Æduensis venerabili episcopo, necnon Domno Lamberto sanctæ sedis Cabilonensis episcopo, & Leutbaldo sanctæ sedis Matiscensis episcopo, VVigonem etiam sanctæ sedis Valentinæ ecclesiæ civitatis episcopo, Erboldum Utracæ urbis episcopo, Eurardum sanctæ sedis Moritanæ civitatis episcopo, Humbertum scilicet sanctæ sedis Gratiopolitanæ civitatis episcopo, Anselmum sanctæ sedis ecclesiæ Augustæ civitatis episcopo, Amico sanctæ sedis ecclesiæ Terentanæ civitatis episcopo: quibus multa ob ædificationem orthodoxæ fidei & sanctæ Dei ecclesiæ stabilimentum multa tractantibus, & SS. Patrum roborati documentis, coram sanctorum patrum antistitum scilicet & abbatum conventum, necnon & aliorum religiosorum virorum, adiit sancti loci Clunienſis cœnobii dilectus & a Deo nobis datus Odilo abbas venerandus, necnon & Domnus Vivianus præcipuus prior, cum alia cohorte sibi cohærentium non modico conventu fratrum, implorantes eorum præsulatus dignitatem, insuper & ostendentes quantis qualibusque premerentur angustiis, seu jam dictus locus Clunienſis sanctissimus premeretur malis: poscentes eorum sanctitati, ut sub anathematis terribili vinculo privilegium in Dei nomine ad habendum eis concederent. Quibus sanctissimis patribus adquiescentibus postulantibus, & tam pro reverentia sancti Petri, cujus fungebantur officio, & aliorum sanctorum quorum ibi memoria habetur, quamque & domni ac sanctissimi Majoli abbatis in omnibus Dei magnifico cultore, de cujus (*b*) transitu tristati, sed olim clarescentibus gratulati, vel etiam pro persecutoribus, jam sacratissimi loci infestationibus, quidquid in illorum sonat privilegiis vel cartis acquisitionum, sine alicujus inquietudine, sua pontificali auctoritate inviolabile privilegium concesserunt. Scilicet omnia eorum ecclesias cum decimis & servitiis ad eumdem cœnobium pertinentibus, vel burgum ejusdem sancti loci infra & extra sine præcepto & consensu abbatis, vel fratribus ejusdem loci, aliquam personam nullus præsumat. Sancimus etiam privilegio concedendo, & in omnibus confirmando potestate sancti loci superius dicto, infringere, aut violare, vel prædam auferre, vel ecclesiis cum domibus & cellariis ad eumdem locum pertinentibus, scilicet in pago Matiscensi, Lordonem montem capere, vel deprædare sua pontificali auctoritate excommunicando, anathematizando, vehementissime contradixerunt: Blanoscum scilicet, & Bernosiacum, curtem & villam sibi adhærentem, Macerias & Peronnam, Cavinias, Soleſtriacum, Socionas & Claromane cum appenditiis suis, S. Victorem constitutum supra fluvium Remis, Belmontem etiam in pago Cabilonensi sito, in pago Lugdunensi Saviniacum & Romanam potestatem, Chavariacum, & Toſciacum, Poliacum, Artadunum, Ambertam cellam cum appenditiis suis, Luvirendam, & castrum Ojedellis, Monasterium Somna, qui vocatur Caruslocus, Reyniacum monasterium in comitatu Matiſconensi supra fluviolum Remis, necnon & ecclesias cum potestatibus ad locum supradictum Cariloci cœnobium, necnon etiam Regniacum cum sibi pertinentiis: videlicet domibus, cellariis sibi adhærentibus, & quidquid modo habere vel possidere videntur, vel quidquid in futurum ad augendum nutu divino fuerit, in quocumque loco & pago, nulla qualibet persona infringere vel deprædare minime audeat, suæ etiam præsulatus auctoritate prohibuerunt & vehementer sub testificatione anathematis vetuerunt: ut nullus judex publicus, aut exaccionarius, comes quoque, vel quilibet exercitus proprius aut conductitius, castrum facere, aut aliquam firmitatem infra aut juxta eumdem locum vel potestates ejusdem jam dicti loci sacrati ædificare aliquotiens quis præsumere audeat, statuerunt etiam in eodem sancto concilio, ut nulla sæcularis dignitas, seu militaris sublimitas, aut homines juxta Cluniacum commanentes, & in locum quoque jam dictum Carum locum commorantes, in eumdem castrum vel in burgum ejusdem loci prædam auferre, vel prædam aliquam tam in bubus, vaccis, vel porcis, quamque etiam in caballis, vel quidquid præda videri aut nominari potest, foris intus nec de intus foris

(*a*) Ansa oppidum olim non incelebre ad Ararim fluvium quatuor a Lugduno dissitum leucis versus Matisconem.

(*b*) Transitus hoc loco non de vita ad mortem intelligendus est, qui anno 994. contigit, sed de abbatiali dignitate, quam aliquot ante obitum annis dimisit, subrogato sibi S. Odilone, cujus electionem habes Spic. tom. 6.

ris mittere audeat: quia non decet sanctis cœnobitis in jam dicto loco morantes a malignis vel superbis hominibus molestias ingeri. In hoc privilegio conscribi jusserunt. (*a*)

ANNO CHRISTI 990.

I.

Ac vetaverunt a nullo homine Corpus & Sanguinem . . . . . tare ad infirmum nisi sacerdotis solius.

II.

Nunquam autem servetur Corpus Dominicum in ecclesia amplius quam diebus VIII. & semper renovetur in die dominico.

III.

Ad vigilias frequenter veniant: cum gemitu & suspirio ibi stent, sine loquacitate, & scurrilitate. Ad opus Dei nihil agant aliud nisi quod expedit animabus eorum.

IV.

Ad venationem nullus clericus eat, ab eo sciat, quem irridet, esse damnandum.

V.

Est autem decretum a sanctis patribus in concilio & catholicis episcopis, ut sacerdotes ab uxoribus se abstineant: sin autem, in ecclesiis sacrum mysterium non faciant, & ipsas ecclesias quas possident perdant.

VI.

Incantationes neque auguria nec divinationes faciant, nec credant. Qui autem fecerit, nec a pœnis perpetuis nec ab incendiis liberabitur, nisi per veram satisfactionem emendaverit.

ANNO CHRISTI 990.

VII.

Sabbato vero post nonam opera nulla faciat. Dominico autem emere aut vendere nullus præsumat, nisi tantum quod in die manducet. Placitum non quærat neque faciat.

VIII.

Laici omnes feria IV. a carne abstineant, & VI. feria jejunent, si ita possunt perficere, aut pauperibus eleemosynas tribuant. Secunda & IV. & VI. feria missas audiant si possunt.

IX.

Hujus igitur privilegii conservatoribus pax a Deo patre & Domino Jesu Christo omni benedictione cœlesti veloci cursu super eos descendat. Violatores autem anathema maranatha damnentur, nisi resipuerint & pœnitentiam egerint, aut ab abbatibus sanctissimi loci Clunienſis vel a fratribus ipsius loci absoluti quandoque fuerint. Sin aliter æterno supplicio damnati permaneant, Amen. Fiat, fiat.

☞ AD CONCILIA ANSANA DUO,

Alterum anno 990. alterum anno 994. celebrata.

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Suppl. Mansi T. I. pag 1197. Anno 990. 994.

IN conciliorum collectione Veneto-Labbeana tom. XI. col. 987. anno 990. collocatur concilium quoddam in oppido Ansa, quod leucis quatuor Lugduno distat, celebratum, assidentibus Burchardo Lugdunensi, & Theobaldo Viennensi archiepiscopis cum episcopis comprovincialibus novem. In eo vero canones IX. ad ecclesiasticam disciplinam reformandam sanciti; sicut & Cluniacensibus possessiones suæ asseruntur. Item ad an. 994. concilium aliud Ansanum profertur ex iisdem omnino patribus constans, in quo canonici in ecclesia S. Romani oppidi Ansa instituuntur, vel restituuntur. Duo hæc concilia unum idemque censeri debere, nec nisi ab uno eodemque concilio anni 994. hæc omnia sancita fuisse, multiplici argumento demonstro. Inscriptio concilii anni 990. plane mendosa est, cum anno illi assignet Indictionem II. quæ superiori anni 989. conveniebat; secundo', Patres illi gravius se accepisse significant nuncium de *transitu* S. Majoli. Obiit autem S. Majolus anno 994. ut Pagius ad An. 993. egregie demonstrat. Martenius quidem, qui concilium istud primus vulgavit, Anecdot. tom. IV. col. 74. censet *transitus* nomine designari hic spontaneam illam demissionem dignitatis, qua S. Majolus aliquot ante obitum annis sese abdicavit. Sed vix persuaderemur muneris pastoralis dimissionem a patribus illis designari nomine *transitus*. Quin & abdicationem illam non citius quam anno 992. contigisse Pagius ad annum 1048. 3. demonstrat. Non ergo sermo de illa haberi potuit in concilio anni 990. Denique concilio huic Ansano assedit Leubaldus Matiscensis, qui sedem illam post Milonem tenuit. Milo vero Matiscæ recensetur inter patres conciliabuli Remensis anno 991. celebrati; & Leubaldus unus fuit ex patribus concilii secundi (ut creditur) Ansani anno 994. habiti. Absurdum erit igitur concilium Ansanum anno 990. comminisci, cui Leubaldus quidam Matiscensis interfuerit; ideoque pronum est reputemus Ansanum concilium fuisse unicum an. 994. coactum, in quo & canones illi conditi sunt, & firmata Cluniacensium privilegia illa, quæ concilium anni 990. authoritate sua roborasse creditum fuit; ac demum in eo pariter concilio de ecclesiæ Romanensis administratione deliberatum, quod hucusque ad idem Ansanum concilium anni 994. optime relatum est.

Ad hoc ipsum concilium spectare censeo sequens instrumentum donationis, quod in bibliotheca Sebusiana centur. I. num. XXXIX. Guicheonus vulgavit, ex quo hic.

DONATIO ARDALDI COMITIS

Monasterio Saviniacensi.

In Dei nomine.

EGo Artaldus (*b*) comes, Geraldi (*c*) quondam nobilis viri, & Gimbergiæ filius, reminiscens malorum omnium, quæ tam pro acquisitione, quam etiam pro defensione honoris mei, con-

(*a*) Hic unum in chartario deest folium, continens subscriptiones episcoporum & initium statutorum ejusdem concilii.

(*b*) *Artaldus comes*) Lugdunensis scilicet & Forensis, Historicis Lugdunensibus & *Quercetano* notus. Horum comitum pleniorem historiam habemus ab eruditissimo Domino de la Mirre, *ecclesiæ Montisbrisonis collegiatæ canonico & sacristæ dignissimo*. GUICHEON. (*c*) *Geraldi*) cujus pater fuerat alter *Artaldus* comes. GUICHEON.

ANNO CHRISTI 990.

contra Dei præcepta, egi; paveſco Dei judicia, pro his metuens æterna perpeti ſupplicia; verum quia longanimis eſt ſuper me Domini patientia, non differo diutius pœnitentiæ ſubire remedia. Nuper itaque ſacerdotum ac miniſtrorum Dei adii conſilium, quærens ab eis ſalubre conſilium, qui dijudicantes me ſecundum ſanctorum canonum ſtatuta, hæc inter cætera mihi indixerunt monita, quo poſſint levius mea ſolvi peccata. His ſalutaribus præceptis monitus, conſiderans quæ, & quanta erga ſancti Martini monaſterium, quod vocatur Saviniacum, (*a*) commiſerim mala in deprædando villas ejus, ac devaſtando agros, primum ipſi *beato Martino* aliquid ex rebus meis poſſeſſionis tribuo. Igitur ego *Artaldus* dono de hæreditate mea eccleſiæ ſancti Martini, quam regit Dominus abbas Hugo, (*b*) una cum grege ſibi commiſſo. Eſt autem ipſa hæreditas ſita in pago Lugdunenſi, in agro Cogniacenſi, ſuper fluvium Ararium, in villa Toriniaco, hoc eſt vinea indominicata, cum curtilis, viridariis, campis, pratis, ſylvis, aquis, aquarumque decurſibus, ſervis etiam & ancillis, quantumcumque in ipſa villa viſus ſum habere, & in villa Caſocco manſum unum, cum omnibus appenditiis ſuis, id eſt curtilis, campis, pratis, ſylvis, & quidquid ibi viſus ſum habere hæreditatis, & quidquid in *Miſeriaco*, & in Mota videor habere, id eſt, portum cum piſcationibus, terras cultas & incultas, ſervos & ancillas utriuſque ſexus, quidquid ego in prædictis villis, & a rivulo *Morgona* uſque in Ronnecum viſus ſum habere totum, ac integrum uſque in exquiſitum, dono ſancto Martino, & monaſterio Saviniacenſi ad ſtipendium fratrum, Deo ibi inſervientium, pro emendatione mali facti, pro abſolutione omnium peccatorum meorum, & omnium parentum meorum; tali vero ratione hanc eleemoſinam in donationem fieri juſſi, ut a die præſenti ſupradictæ res in dominio & poteſtate Sancti Martini permaneant. Nullique hominum liceat ab hodierna die, & deinceps, quidquam de ipſis rebus ab ipſa eccleſia auferre & deminuere, nec mihi, nec alicui parentum meorum, vel propinquorum, nec epiſcopo, nec abbati, nulli, inquam, poteſtati. *S. Artaldi* comitis & uxoris ejus Theodebergiæ (*c*) qui ita fieri & firmare rogaverunt. *S. Fredelanni*, *Vichardi*, *Milonis*, *Bernardi*, & alterius *Beraldi*, *Eteleni*, *Leudegarii*. Data per manum Gerberini, menſe martio, regnante Conrado (*d*) rege.

ANNO CHRISTI 990.

CONCILIUM NARBONENSE ADVERSUS

ECCLESIASTICORUM BONORUM INVASORES

habitum anno Chriſti circiter DCCCCXC.

ANno dominicæ incarnationis circiter 990. Ermengaudus Narbonenſis archiepiſcopus provinciale concilium habuit, adverſus nobiles viros, qui non tantum eccleſiaſticorum bona omnia invadebant, ſed in eos etiam ſæviebant. Interfuerunt autem concilio non tantum provinciæ Narbonenſis epiſcopi, ſed etiam multi laici nobiles, ut Raymundus comes Ruthenenſis, Rogerius comes Carcaſſonenſis, ejuſque filius Raymundus, Raymundus vicecomes Narbonenſis, idemque Ermengaudi archiepiſcopi frater, Guillelmus vicecomes Biterrenſis, alique. *Ita Guillelm. Catellus in commentariis Occitaniæ. lib. V. in Ermengaudo.*

ANNO CHRISTI 991.

CONCILIABULUM SIVE PSEUDOSYNODUS

Remenſis, qua Arnulfus archiepiſcopus depoſitus, & Gerbertus eidem ſubſtitutus fuit, anno Domini DCCCCXCI. tempore Joannis Papæ XV.

Quid actum in Concilia-bulo.

QUid in hac pſeudo-ſynodo geſtum fuerit, ex legitimis actis Eginaldus in auctario quod eſt apud Aimonium deſcripſit his verbis: In illis diebus in Remenſium civitate erat archiepiſcopus vir bonus & modeſtus, frater * Lotharii regis ex concubina, nomine Arnulfus. Hugo autem rex invidebat ei, volens exterminare progeniem Lotharii regis. Congregantſque in urbe Remenſi ſynodum, in eum locum idem Hugo rex invitavit archiepiſcopum Senonicæ urbis nomine Seguinum, cum ſuffraganeis ſuis. In quo concilio fecit degradari dominum Arnulfum archiepiſcopum Remorum dolo nepotis ſui, quem tenebat Din carcere, dicens non debere eſſe epiſcopum natum ex concubina. In loco autem ejus conſecrari fecit dominum Gerbertum monachum philoſophum: qui Gerbertus magiſter fuit Roberti regis, filii iſtius Hugonis; & domini Leutherici archiepiſcopi ſucceſſoris venerabilis Seguini: Arnulfum autem mancipari cuſtodiæ in Aureliana civitate. Venerabilis autem Seguinus archiepiſcopus non conſenſit in degradationem Arnulfi, neque in ordinationem Gerberti; juſſio autem regis urgebat. Alii vero epiſcopi, licet inviti, tamen propter timorem regis degradaverunt Arnulfum, & ordinaverunt Gerbertum. Seguinus autem

* filius

(*a*) *Saviniacum*) monaſterium ordinis S. Benedicti, Divo Martino dicatum, in pago Lugdunenſi non longe ab oppido la Bresle. *GUICHENON.*

(*b*) *Abbas Hugo*) qui electus fuit anno 984. indict. 2. conſentiente Conrado rege, & Burchardo Archiepiſcopo Lugdunenſi vid. cartul. Saviniac. *GUICHENON.*

(*c*) *Theodebergia*) alibi Tetbergia vocatur. *GUICHE.*

(*d*) *Regnante Conrado rege*) annus hic deeſt, ſed cum Hugo Saviniacenſis abbas vixerit ab anno 984. uſque ad annum 1005. & Conradus mortuus ſit anno 995. uti jam ſuperius judicavimus, neceſſe eſt illum eveniſſe ab anno 984. uſque ad annum 99. *GUICHENON.*

tem plus timens Deum, quam terrenum regem, noluit consentire nequitiæ regis: sed magis quantum potuit redarguit ipsum regem, propter quam causam ira regis contra eum efferbuit. Cum magno itaque dedecore expelli jussit Arnulfum de ecclesia beatæ Mariæ Dei genitricis Remensis, & sic alligatum retrudi in carcerem. Alligatus autem in carcere Aurelianæ civitatis, ubi detinebatur nepos ejus Carolus, mansit ibi annis tribus. Nunciantur hæc omnia præsuli Romano, qui valde indignatus super hoc facto, interdixit sacris, omnibus episcopis qui Arnulfum dejecerant; & Gerbertum ordinaverat, *&c. Hæc de rebus in pseudo-synodo Remensi gestis, prædicto loco. Post hæc ibidem subjungitur, quomodo Joannes papa indicta alia synodo Remensi, in præsentia Leonis abbatis a sede apostolica ablegati, acta hujus conciliabuli retractari & plane improbari mandaverit. De quibus infra suo loco.*

ANNO CHRISTI 991.

Notæ Severini Binii.

Causa concilisbuli. Causam habiti conciliabuli præbuit rumor, qui de urbe Remensi per Arnulfum prodita augebatur. Nam cum Hugo rex Francorum sua promotione Arnulfum ad hanc dignitatem archiepiscopalem evexisset: hoc summo studio deinceps peregit, ut episcopum suo judicio ingratum in ordinem redigeret, aliumque in ejus locum subrogaret. Cumque Arnulfus ad judicium synodale vocatus, ad pontificem tanquam competentem judicem provocasset: missis isthuc binis legationibus hoc non sine dolo ac fraude mandatum fuit, ut si post literas sedi apostolicæ ante triduum exhibitas non audirentur, in Gallias redirent. Quod cum legati præstitissent, suoque judicio id quod leges ecclesiasticæ de pontifice hac in re consulendo jubent summa cum fraude perfecissent, & in Gallias revertissent: indicta est episcoporum congregatio: vocatus est, de proditione aliisque criminibus & irregularitatibus accusatus Arnulphus archiepiscopus Remensis. Cumque ille allegaret se a Carolo patruo suo Lauduni captivum detineri, neque alio proficiscendi veniam impetrare posse; Hugo rex Francorum Laudunum proditione episcopi subegit, & Arnulfum qui ibidem in vinculis detinebatur captivum abduci, & synodali huic patrum congregationi judicandum præsentari: eoque modo quo supra dixi dijudicari mandavit.

Acta conciliabuli.

Acta Conciliabuli germana non extant. Acta Concilii germana, pura, simplicia, & sincera, sicut ab exceptoribus notarius vel aliis scripta fuere, non extant. Gerbertus Arnulfi adversarius in hoc conciliabulo ad Remensem archiepiscopatum evectus, & a Romano pontifice deinceps amotus, eadem acta edidit, sed paraphrastice & rethorico magis quam historico more. Nam, ut ipse fatetur in prologo, alibi quædam addidit, alibi vero ex iisdem nonnulla sustulit & expunxit, quædam autem paraphrastice transtulit & mutilavit.

Libellus Gerberti sub nue synodi Remensis editus Francofurti qualis? Quod si ita est, verissimum esse apparet, libellum illum, quem multis blasphemiis & mendaciis intextis antehac ediderant centuriatores, quemque hoc nostro tempore in odium Romanæ ecclesiæ novatores anno 1600. Francofurti in lucem emiserunt, non tam acta synodalia Remensis concilii, quam scriptum quoddam & opus Gerberti in ipsa acta synodalia pro arbitratu illius emissum, continere, vanamque & mendacem esse inscriptionem, qua libellus & opus ipsius Gerberti *Synodus ecclesiæ Gallicanæ* nominatur. Si enim Romanus pontifex, prout infra dicemus, acta hujus congregationis plane improbavit, amotumque judicio synodali Arnulfum sedi suæ restitui demandavit: non tam synodus, quam pseudosynodus appellanda erat. Quas blasphemias & calumnias contra Deum & ecclesiam, quotve mendacia huic suo libello Gerbertus inseruerit, videre est apud Baronium, a quibus recensendis atque hoc loco memorandis ego propterea in primis abstineo, quod non tam actis alicujus conciliabuli, quam commentitio Gerberti scripto contineantur. Quisquis ea scire voluerit, anno Domini 992. numero 12. & sequentibus Baronium consulat. (*a*)

ANNO CHRISTI 991.

II.

ELECTIO GERBERTI REMORUM Archiepiscopi.

Eschedia P. Sirmondi cum sequ.

SEmper quidem, dilectissimi fratres, judicia Dei justa sunt, sed interdum occulta. Ecce enim post dissolutionem bonæ memoriæ patris Adalberonis, quemdam ex regio semine prodeuntem nobis ecclesiæque Remensi præfecimus, & clamore multitudinis impulsi, scriptura dicente, vox populi, vox domini; & sanctorum canonum institutis desiderium ac vota cleri & populi in electione episcopi perquirentium. Caligavit acies mentis nostræ literam incaute sequendo, concordem sententiam divinarum scripturarum parum investigando. Non erat quippe vox domini, vox populi clamantis, crucifige, crucifige. Ergo non omnis vox populi, vox domini: nec omnis cleri & populi vota & desideria in electione episcopi perquirenda sunt; sed tantum simplicis & incorrupti, id est spe quæstus minime illecti. Sententiæ patrum exponendæ: non liceat, inquit, turbis electionem facere eorum qui ad sacerdotium provocantur: sed judicium sit episcoporum, ut eum ipsi qui ordinandus est probent, si in sermone & fide, & in episcopali vita edoctus est. Non igitur episcopi Remorum diœceseos, secundum has constitutiones patrum, favore & conniventia utriusque principis nostri domini Hugonis Augusti, & excellentissimi regis Roberti, assensu quoque eorum qui Dei sunt in clero & populo, eligimus nobis archiepiscopum Abbatem Gerbertum, ætate maturum, natura prudentem, docibilem, affabilem, misericordem. Nec præferimus illi vagam adolescentiam, ambitionem se extollentem, omnia temere ministrantem: immo nec talibus subjugari patienter auditu perferimus, quorum sapientia & consilio ecclesiastica ac civilia jura administrari non posse scimus. Cumque in unoquoque episcopo sit hoc speculandum, maxime tamen in eo qui cæteris præest metropolitano. Eligimus itaque hunc Gerbertum qui, ... fuit. Hujus vitam ac mores a puero novimus, studium in divinis ac humanis rebus experti sumus. Hujus consiliis ac magisterio informari quærimus. Ejus electionem subscribendo confirmamus, stabilimus, corroboramus communi omnium bonorum consensu.

III.

(*a*) Hæc tamen Acta a Gerberto conscripta hic ego danda censui ex editione Francofurtensi anni 1600. tum quod rarissime sese offerant, cum pariter quod nonnulla, imo plura contineant ex verustioribus aliis Conciliis desumpta, ex quibus lectiones nonnullæ veterum illorum Conciliorum facta collatione desumi possunt. Ceterum quod ibi nonnulla sese offerant asperiora in Romanam Ecclesiam dicta orthodoxas lectorum aures nequaquam offendent, quippe qui justum dare pondus noverint rebus ac dictis effæratorum in eamdem Ecclesiam hominum, quos non ratio, sed rabies, & sæpe etiam assentatio trahebat in adversum. Porro si hæc ratio valeret ad acta ista supprimenda prævaluisset etiam, ne acta concilii Basileensis darentur, ut multa pariter supprimerentur eorum, quæ adversus Gregorium VII. dicta & gesta sunt. Addendum est etiam Pontifices Romanos caliginosis illis temporibus non ea luxisse morum sanctimonia, qua & præcedentium, & nostrorum seculorum tempora claruerunt. *Mansi.*

ANNO CHRISTI 991.

III.

PROFESSIO FIDEI GERBERTI REMORUM ARCHIEPISCOPI.

EGo Gerbertus gratia Dei præveniente mox futurus archiepiſcopus Remorum, ante omnia fidei documenta verbis ſimplicibus aſſero, id eſt Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, unum Deum eſſe confirmo: totamque in Trinitate Deitatem coeſſentialem, & conſubſtantialem, & coæternalem, & coomnipotentem prædico. Singulam quamque in Trinitate perſonam verum Deum, & totas tres perſonas unum Deum profiteor. Incarnationem divinam non in Patre, neque in Spiritu ſancto, ſed in Filio tantum credo, ut qui erat in divinitate Dei Patri Filius, ipſe fieret in homine hominis matris filius. Deus verus ex patre, homo verus ex matre. Carnem ex matris viſceribus habentem, & animam humanam rationalem, ſimul in eo utriuſque naturæ, id eſt hominem & Deum, unam perſonam, unum filium, unum Chriſtum, unum dominum creaturarum omnium quæ ſunt & auctorem, & dominum, & rectorem cum patre & ſpiritu ſancto confiteor; paſſum eſſe vera carnis paſſione, mortuum vera corporis ſui morte, reſurrexiſſe vera carnis ſuæ reſurrectione, & vera animæ reſurrectione, in qua veniet judicare vivos & mortuos aſſero. Novi & veteris teſtamenti unum eumdemque credo authorem, & dominum, & Deum. Diabolum non per conditionem, ſed per arbitrium factum eſſe malum. Credo hujus quam geſtamus, & non alterius carnis reſurrectionem: credo judicium futurum, & recepturos ſingulos pro eis quæ geſſerunt vel pœnas vel præmia. Nuptias non prohibeo, ſecunda matrimonia non damno, carnium præceptionem non culpo, pœnitentibus reconciliatis communicari debere confiteor. In Baptiſmo omnia peccata, id eſt, tam illud originale contractum, quam ea quæ voluntarie admiſſa ſunt, dimitti credo. Et extra eccleſiam catholicam nullum ſalvari poſſe confiteor. Sanctas ſynodos quatuor, quas univerſales mater Eccleſia confirmat, confirmo.

ANNO CHRISTI 991.

☞ IN SEQUENTEM SYNODUM PRÆMONITIO.

HAnc Synodum ideo ſupprimendam, nec cum cæteris inferendam Labbeus cenſuit, quod Card. Baronii rationibus convictus fictitiam eſſe credidit, fabellam a Gerberto archiepiſcopo primum Remenſi, dein Ravennatienſi Archiepiſcopo, tandem Romano Pontifice ſub nomine Silveſtri II. fabricatam, ut intruſionem ſuam in Remenſem cathedram defenderet. Quas autem Baronius affert rationes tanti non eſſe hodie Eruditi judicant, ut Gerberto putidum adeo commentum affingant, cenſentque vulgo omnes Gerbertum reipſa & ſincere recitaſſe acta Concilii vere habiti pro aſſumptione ſua ad Remenſem cathedram & Arnulphi depoſitione. Illa tamen, non ut a ſcribis ejuſdem Concilii deſcripta ſunt, dedit Gerbertus, ſed ſtilo ſuo veſtita & expolita, quod & ultro ipſe in præfatione ad hanc hiſtoriam admonuit. Fateor equidem Concilii hujus Patres in agenda cauſa Arnulphi ultra præſcriptos Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopis limites tranſcendiſſe, & multo liberius, quam ut par erat, in Romanorum Pontificum auctoritatem excurriſſe adverſus tunc vigentem in Gallia diſciplinam, adverſus capitularia Regum Francorum. Sanxerat enim Carolus Magnus imperator quouſque provehenda eſſent obſequia erga Romanum Pontificem verbis illis: *in memoriam B Petri Apoſtoli honoremus ſanctam & apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat magiſtra eccleſiaſticæ rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa S. Sede imponatur jugum, feramus, & pia devotione toleremus. Si vero, quod non decet, quilibet, ſive ſit presbyter, ſive diaconus aliquam perturbationem machinando, & noſtro miniſterio inſidiando redarguatur, falſam ab apoſtolica ſede detuliſſe epiſtolam, vel aliud quid, quod id non convenerit, ſalva fide & integra circa apoſtolicum humilitate penes Epiſcopum ſit poteſtas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat cuſtodiam, uſque quo per epiſtolam, aut per idoneos, ſuæ partis legatos apoſtolicam interpellet ſublimitatem, ut potiſſimum ſua ſancta legatione dignetur decernere, quid de talibus, juſto ordine, lex Romana ſtatuat definire; ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.* Hanc legem recitat Gratianus diſt. XIX. cap. 3. & eſt integra in can. XXX. concil. Tribur. an. 895. Affert etiam Baluzius inter Capitularia an. 801. Hæc igitur diſciplina tunc in Eccleſia Gallicana vigebat, & ex ea pariter intelligimus, Epiſcopos ita debacchantes in Romanam Eccleſiam digniſſimos eſſe nomine ſeditioſorum.

☞ REMENSE CONCILIABULUM

Habitum Durocortori Remor. ſub Hugone Arch. & Roberto Francor. Reg. Cum Apologia ejuſdem Synodi ſcripta a Girberto, tum quidem Archiepiſcopo Remenſi.

Ex vetuſtiſſimo Codice Miciacenſis quondam Monaſterii.

Incipit prologus Synodi Remenſis. G. Papæ.

Ex edito Francofurti. an. 1600.

LIcet æmuli mei dentes in me exacuant, dictaque, & facta proſcindere parent: plus tamen amicorum obſequio, quam invidorum odio permoveor. Non enim ubi non erat timor, timere didici; nec amicorum infecta relinquere negocia. Accingar igitur, & ſummarum quidem genera cauſarum, in Remenſi concilio expoſita breviter attingam, ut & geſtorum veritas innoteſcat,

ANNO CHRISTI 991.

scat, & quæ a summis viris retractata sunt agnoscantur. Peto autem ab hujus sacri conventus prælatis, si quid minus grave vel parum comptum expressero, non suæ injuriæ, sed meæ adscribi ignorantiæ: ab auditoribus quoque; ne me aliena vel parum dixisse denotent. Siquidem triplici genere interpretationis utendum fore censeo, scilicet ut quædam ad verbum, ex alia in aliam transferantur linguam. In quibusdam autem sententiarum gravitas, & eloquii dignitas dicendi genere conformentur: Porro in aliis una dictio occasionem faciat, & abdita investigari, & in lucem ipsos affectus manifeste proferri. Quæ etsi ad plenum assequi non potuero, his tamen modis doctissimorum hominum sententias conabor interpretari. Sed earum amplificationes, digressiones, & si qua ejusmodi sunt, quodam studio refringam: ne odio quarundam personarum, potissimumque Arnulphi proditoris moveri videar, quasi ex ejus legitima depositione Remense episcopium legitime sortitus videri appetam. Alterius erit hoc operis, aliisque implicitum quæstionibus cum de propriis, communibus, & differentiis episcoporum, archiepiscoporum, vel metropolitanorum, patriarcharum, seu primatu, vel etiam Romani episcopi potestate, ut animo concepi, prolixius disputabo. *Explicit Prologus.*

INCIPIUNT CAPITULA.

I. *Qui, & quo, & ex quibus provinciis episcopi convenerint.*
II. *Prælocutio Arnulphi episcopi, de examinanda Arnulphi causa.*
III. *Responsio Siguini archiepiscopi, de cognitione judicii.*
IV. *Objectio Daiberti archiepiscopi, & Hervei episcopi.*
V. *Conquestio Brunonis episcopi.*
VI. *Prosecutio Gotesmannis & Brunonis episcoporum, de discussione Arnulphi.*
VII. *Rathbodus episcopus, Lotharienses episcopos chirographum Arnolphi reprehendere dicit.*
VIII. *Libellus Arnolphi.*
IX. *Arnulphus episcopus eundem libellum in parte vituperat, & in parte laudat.*
X. *Exemplar libelli cujusdam hæretici conversi.*
XI. *Confessio Adalgeri presbyteri.*
XII. *Odo episcopus commonitorium Arnulphi, & anathema inducit.*
XIII. *Gualterus episcopus ea reprehendit.*
XIV. *Guido episcopus aliud anathema inducit.*
XV. *Siquinus archiepiscopus argumentatur, Arnulphum, & suos complices damnatos videri.*
XVI. *Exempla canonum de damnatis, qui ministrant.*
XVII. *Arnulphi episcopi admonitio, pro defensione Arnulphi.*
XVIII. *Siguini archiepiscopi anathema, pro eadem re.*
XIX. *Qui Arnulphum defendere conati sunt, & quibus exemplis.*
XX. *Epistola Stephani archiepiscopi ad Damasum Papam.*
XXI. *Rescriptum Damasi ad eundem.*
XXII. *Rathodus episcopus decretalem tomum Synodi porrigit, pro Arnulphi defensione.*
XXIII. *Brevis annotatio accusationis, & defensionis Arnulphi.*
XXIV. *Quod juste captus sit, ex Africano concilio.*
XXV. *Exempla epistolæ Regis, ad Romanum pontificem directæ, pro causa Arnulphi.*
XXVI. *Item, episcoporum ad eundem.*
XXVII. *Quid regis & Brunonis episcopi legati Romæ egerint.*
XXVIII. *Luculenta oratio Arnulphi episcopi, vim totius Synodi continens.*
XXIX. *Exempla canonum contra Arnulphum.*
XXX. *Arnulphus in Synodum deductus, episcoporum sententiis contradicit: sed retineri sententiam non ferens, secessum petit.*
XXXI. *Synodus absente Arnulpho, in ejus crimina capitula annotat.*
XXXII. *De confinitimis hostium sacerdotibus, qui sine regis licentia legat.*
XXXIII. *De his, qui regibus fidem promissam non servant.*
XXXIV. *De Clericis, qui capitalia crimina committunt.*
XXXV. *De confugientibus ad hostes.*
XXXVI. *De his, qui rege superstite, aut sibi, aut aliis affuturum provident regnum.*
XXXVII. *De custodia vitæ principum.*
XXXVIII. *De refugis atque perfidis clericis sive laicis.*
XXXIX. *De Clericis, vel monachis, contra regem perjuris.*
XL. *Episcoporum collectio, & Arnulphi confessio, & super ejus depositione quæstio.*
XLI. *De Maximo episcopo depositio.*
XLII. *De Eutychete presbytero.*
XLIII. *De Ratherio & Petro ejectis.*
XLIV. *De injuste depositis.*
XLV. *Quomodo Arnulphus deponi debeat.*
XLVI. *Exemplum de Potamio archiepiscopo depositio.*
XLVII. *De Egidio & Ebone depositis.*
XLVIII. *De judicio non innovando.*

Sequentis diei Synodus.

XLIX. *Ingressus Regum in Synodum.*
L. *Arnulphus episcopus, præteriti diei actus breviter recapitulat.*
LI. *Arnulphus episcopus Arnulphi confessionem subornat contra comitem Brochardum.*
LII. *Arnulphus a regibus veniam petit, & accipit, modumque abdicationis agnoscit.*
LIII. *Libellus abdicationis Arnulphi.*
LIV. *Adalgeri presbyteri reclamatio, & depositio.*
LV. *Africanum concilium, in quo modus Romani episcopi cognoscitur.*

INCIPIT SYNODUS REMENSIS.

CAPUT I.

ANno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi DCCCCXCI. indictione quarta, anno V. regni Domini Hugonis Augusti, & excellentissimi regis Roberti, congregata est Synodus in Remensi territorio. Actum est autem magna industria principum, ut quia omnes Galliarum episcopi eo convenirent, qui comprovinciales essent. Deinde ex vicinis provinciis fama & dignitate honestiores, & qui legatione suarum provinciarum digni viderentur, suorumque fratrum absentiam sua præsentia sustinere possent.

Igitur XV. Kalend. Jul. collecti sunt in basilica domni Basoli confessoris, Remorum quidem Diœcesanei: Guido Suessonicæ urbis episcopus, Adalbero Laudunensis, Herveus Beluacensis, Gotesmannus Ambianensis, Ratbodus Noviamensis, Odo Silvanectensis: ex provincia Bituticensium, quæ Aquitanorum esse putatur, Daibertus Archiepiscopus: ex provincia Lugdunensium prima Gualterus episcopus Augustidunensis, Bruno,

Lingo-

Lingonensis, Milo Matisconensis. Ex provincia Senonensium, quæ est prima Sequanorum metropolis, Remensique provinciæ contigua, Siguinus archiepiscopus, Arnulfus Aurelianensis, Herbertus Antisiodorensis; præterea diversarum urbium abbates quamplurimi aderant: post solitariam episcoporum disputationem, residere jussi sunt: habitaque ratione totius summæ Synodi, dignitas prælaturæ ac potestas quasi judiciaria, stetit penes archiepiscopum Siguinum, quem & ætas & vitæ meritum ac scientia commendabat. Arnulfus autem venerabilis episcopus, ordinis custos, ac omnium gerendorum interpres declaratus est, eo quod inter omnes Galliarum episcopos sapientia, & eloquentia clarior haberetur. Hunc post expositam allegationem eorum Sacerdotum qui minime adesse poterant, post totius Cleri ingressum, quibusdam sententiis pertractatis, hoc modo prælocutum accepimus.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT II.

Ita quidem est ut dicitis, revendissimi Patres: nullus tumultus, nullus accusator improbus, nullus judex iniquus, hoc sanctum Concilium agitare debet. Servetur unicuique personæ suus locus, debita reverentia: nullusque aut se aut alium præjudicio gravari putet, cum sit libera facultas & proponendi, & scisitandi, & respondendi. Consultationes autem, sive deliberationes, sic in medio locentur, ut nemo causetur imponi sibi quod nolit, aut eripi quod velit. Sane quem me priorem dicere voluistis, dicam quod sentio in præsentia vestra, ut cleri nuper admissi, id paulo altius repetam, ut res bene digesta melius innotescat. Ego quippe cum inter varios tumultus bellorum pro pace Ecclesiæ, cui authore Deo deservio, totis viribus elaborarem: novi nuncii fama, inauditi sceleris rumore, sic subito turbatus sum, ut etiam in vilibus rebus lingua balbutiret, intellectus hebesceret. Ferebatur quippe illa nobilis urbs Remorum, dolo proditionis hostibus patuisse, prædæ ac direptioni cessisse, sancta sanctorum armata militum acie polluta fuisse. Horum omnium malorum incentor, auctor, quod sine magno dolore animi referre nequeo, is qui tutari debuerat, Arnulfus episcopus nunciabatur: sacerdotalis dignitas hujus causa impetebatur: vixque erat qui nostro ordini non insultaret. Nunc quia religionis amore, & studio sereniissimi regis nostri domni Hugonis congregati sumus, quærendum est, quomodo tanta infamia carere possimus, & si frater & coepiscopus noster Arnulfus illata crimina diluere queat, vel crimen regiæ majestatis propulsare. Scitis enim, omnes nos insimulari probro infidelitatis & perfidiæ, causa unius. Si, inquiunt, justis episcopi utuntur legibus, fidissimique suis regibus sunt, cur hominem impurissimum suis legibus non puniunt? nimirum aliorum flagitia ideo moliuntur celare, ut impune liceat eis peccare. Absit hoc ab vestro sanctissimo coetu, absit, ut contra divinas & humanas leges quenquam moliamur defendere, vel damnare. Dicant tantum qui noverunt serjem gestorum: iique suos exponant casus, qui graves (ut ipsi asserunt) injurias pertulerunt: tum, si qua contradictio fuerit oborta, discussis partibus ex authoritate canonum judicium promulgetur.

A

B

C

D

E

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT III.

Tum Siguinus: non patiar, inquit, discussionem fieri ejus qui dicitur esse majestatis obnoxius, nisi forte convicto supplicii indulgentia promittatur. *Simulque trigesimum primum caput Toletani concilii prolatum est ex eadem re.*

„ Sæpe principes contra quoslibet majestatis ob„ noxios, sacerdotibus negocia sua committunt: „ & quia Sacerdotes a Christo ad ministerium „ salutis electi sunt, ibi consentiant regibus fieri „ judices, ubi jurejurando supplicii indulgentia „ promitteretur: non ubi discriminis sententia „ præparatur. Si quis etiam Sacerdotum contra „ hoc commune consultum, discussor in alienis „ periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis, ad „ Christum, & apud Ecclesiam perdat proprium „ gradum.

CAPUT IV.

Gravissimum vero est, ait Daibertus, ideo te judicem præbere in alienis negotiis, ut cum reum convincis, tu concidas: cum dijudicas, tu damnatus abeas: si hoc, *inquit Herveus episcopus*, periculosum est: videte ne sit periculosius, judicia ecclesiastica deinceps a secularibus non expectari. Consequens enim est, ad forensia jura nos pertrahi, si divinis legibus in aliquo videbimur obniti. At quomodo sine judicio relinquetur, quod commissum esse constiterit? vel cur contra principem nostrum causabimur, si quod attingere non audebimus, judiciaria potestate conceditur.

CAPUT V.

Bruno episcopus dixit: Nullum certe vestrum æque turbat tanti discriminis examen, ac me: ego quippe solus ob hunc infœlissimum per ora omnium volito. Ego eum in has miserias præcipitasse videor, qui contra omnium bonorum vota, memetipsum in pignus obsidis dedi, pro se conservandæ fidei: tanti erant apud me regis Lotharii merita: tantumque me carnis affinitas permovebat. Et cum scirem hunc Laudunensis urbis pervasorem, totiusque tyrannicæ factionis fuisse principem; sub obtentu tamen hujus honoris, ad meliorem statum vitæ attrahere nisus sum: ut qui discordiarum & bellorum incentor extiterat, pacis & charitatis ipse jaceret fundamenta. Attendite pacis principia; attendite hominem mala pro bonis reddentem. Homines mihi percharos, & ad usum vitæ multum necessarios, id est, unicum fratrem meum, comitem Gislebertum, meumque consobrinum comitem Guidonem, cum ceteris, quorum amicitia gloriabar, sua simulata captivitate veræ captivitati contradidit; me pacis sponsorem in mortis discrimine, dereliquit: & o impudens audacia hominis! qui mei, imo sui & totius Ecclesiæ homicida, adhuc improba fronte negat, quod negari non potest. Certe ex his quæ confitetur, eliciemus ea quæ propalare erubescit. Certe in præsentia regum, in præsentia episcoporum, ante ora cleri & populi, sacramento volens obligatus est, se principibus suis adjumento futurum consilio & auxilio, secundum suum scire & posse contra Carolum; itemque inimicis dominorum suorum, nec consilium nec auxilium se laturum scienter ad eorum infidelitatem; neque pro præterito aut futuro sacramento se præsens relicturum. An non erat inimicus Carolus qui regnum pervadere nitebatur? an non inimici Rotgerius & Mannases,

qui

qui clerum & populum ejus in ecclesia ipsius armata militum manu ceperant? Hos ipse consecretales & primos amicorum esse fecerat; hos eorum bonis ditaverat, qui se elegerant, qui sibi principatum contulerant, quibus sine perjurio auferre nihil poterat, quos necessario juvare debebat, nisi in se peccarent. At quid peccaverunt? Fidemne promissam servare, quid sibi persuadere nisi sunt? Ignoscite, fratres, si dolor nimius de gravitate sacerdotali aliquid derogavit, & si orationem finire non sinit, quam vestra intelligentia ex præcedentibus ad plenum comprehendit.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT VI.

Hic Godesmannus Ambianensis ecclesiæ episcopus subintulit: multa venerabilis pater Bruno prosecutus est, quæ quanto magis fidem dubiis faciunt, tanto magis reum majestatis arguunt, ac sacerdotio indignum revincunt. Sed quia paulo ante de periculosa discussione sermo habitus est, velim nosse, quid pater Bruno inde sentiat. Non est enim æquum nos fieri auctores effundendi sanguinis, qui debemus esse auctores salutis. Et ille: sentio, inquit, reverendi patres, & hoc vos intelligere quod dicitis, & alterum pudori esse quod tacetis. Nam movent vos divinæ leges; movet etiam homo affinitate carnis mihi conjunctissimus, utpote avunculi mei regis Lotharii filius; habeo & rependo charitati vestræ multiplices grates. Sed absit hoc a me, ut amori Christi amorem sanguinis præferam; aut ut meo sanguine (quantum in me est) ecclesia Dei polluatur. Ergo agite: discussionem simul & judicium aggrediamur: nec sanguinis effusionem perhorrescite, cum apud benevolentiam principum juste petita obtinere non difficile sit. Cum hoc maxime sit pertimescendum, ne dum forte uni personæ parcere volumus, sicut frater & coepiscopus noster Herveus paulo ante retulit, & eam, & omnem Ecclesiasticum ordinem sub periculo sanguinis relinquamus. Itaque is presbyter, qui urbis portas aperuit; intromittatur si placet: atque gestorum ordinem pandat. Ab universis dictum est: Placet.

A B C D

CAPUT VII.

Quoniam, inquit Ratbodus Noviomensis ecclesiæ episcopus, a multis nostrorum fratrum audio dici, libellum fidelitatis sub specie chirographi editum ab Arnulpho, ad damnationem ejus posse sufficere; quoniamque Lotharienſium quosdam contra hanc scripturam fama est disputare: interim de hac re judicium tantorum patrum experiri velim, quidque de eo sentiendum sit, agnoscere. Synodus dixit: Proferatur in medium: prolatus est itaque libellus chirographi ad hunc modum.

CAPUT VIII.

„ Ego Arnulphus gratia Dei præveniente Remorum archiepiscopus, promitto regibus Francorum Hugoni, & Rotberto, me fidem purissimam servaturum, consilium, & auxilium, secundum meum scire, & posse, in omnibus negotiis præbiturum: inimicos eorum nec consilio, nec auxilio ad eorum infidelitatem scienter adjuturum. Hæc in conspectu divinæ majestatis & beatorum spirituum, & totius Ecclesiæ assistens, promitto, pro bene servatis laturus præmia æternæ benedictionis: Si vero, quod nolo, & quod absit, ab his deviavero, omnis benedictio mea convertatur in maledictionem, & fiant dies mei pauci, & episcopatum meum accipiat alter. Recedant a me immici mei, sintque perpetuo inimici. Huic ergo chirographo a me edito, in testimonium benedictionis, vel maledictionis meæ subscribo, fratresque & filios meos ut subscribant, rogo. Ego Arnulphus archiepiscopus. SS.

E

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT IX.

Quo perlecto, Arnulphus Aurelianensis ecclesiæ venerabilis episcopus subjunxit: Habet, inquam, hæc scriptura maximam vim reprehensionis; habet etiam subtiles defensionis vires, habita ratione personarum. Nam ejus author Arnulphus detestabilis est, eo quod ob immensum ambitum affectati honoris; inauditum seculo prius monimentum sui detestabile reliquit. Qui vero commentati sunt, rem utilem ac necessariam feciſſe visi sunt: ut si aliquando fidem promissam pernegare vellet, scriptura contra se testis existeret; & si deviaret ipse, contra suam professionem & subscriptionem veniens, honore se privaret, & ne forte peccans nomine summi Pontificis diutius defenderetur: ipse summus pontifex sententiam suæ damnationis in se dixisse visus est. Sed quia presbyter adest, finem dicendi faciam, ut ipsi locus pateat. Interim tamen dum presbytero stando locus eligitur, significabat sibi assidentibus, quendam episcopum ex hæresi ad fidem catholicam conversum, beato Gregorio similem libellum porrexisse: sed hoc interesse, quod hic Arnulphus malarum causarum rationibus permotus sit, id est, perfidia & cupiditate: ille autem optimarum, id est, fide catholica & amore habendi Deum. Erat vero ibi ita scriptum inter cætera.

CAPUT X.

„ Et ideo, postquam comperto divisionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum deliberatione pertractans, prona & spontanea voluntate ad unitatem sedis Apostolicæ, divina gratia duce, reversus sum; ne non pura mente, sed simulare reversus existimer, spondeo sub ordinis mei casu, & anathematis obligatione, atque promitto tibi, & per te S. Petro Apostolorum principi, atque ejus vicario beatissimo Gregorio, vel successoribus ipsius, me nunquam quorumlibet suasionibus vel quocunque alio modo ad schisma, de quo Redemptoris nostri misericordia liberante ereptus sum, reversurum: sed semper me in unitate ecclesiæ catholicæ, & concione Romani pontificis per omnia permanere. Unde juratus dico per Deum omnipotentem, & hæc sancta quatuor Evangelia, quæ in meis manibus teneo, & salutem geniumque Mauricii atque Theodosii dominorum nostrorum R. P. gubernatores, me in unitate (sicut dixi) Ecclesiæ, ad quam Deo propitio reversus sum, & communione Romani pontificis, semper, & sine dubio permanere. Quod si (quod absit) aliqua excusatione, vel argumento ab hac me unitate divisero, perjurii reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inveniar, & cum autore schismatis habeam in futuro seculo portionem.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XI.

Adalgerus : Scio me, inquit, non magnam habiturum expectationem in dicendo, reverendissimi Patres, cum omnia quæ pro defensione mea dicturus sum, contra me fortasse videantur, hoc enim & in initio intellexi, cum Dudo, Caroli miles, ut hujus proditionis auctor existerem, machinatus est. Cui cum responderem, cur ex tanta massa hominum ego clericus & Sacerdos potissimum eligerer, ut seniorem & episcopum meum traderem ob causam Caroli, ad quem nihil attinebam? Primum, socordiam & fatuitatem hominum me scire dicebat; meum autem ingenium, prudentiam, animi magnitudinem, miris laudibus extollebat; denique ipsum meum seniorem hoc ita velle, sibique ita præcepisse; cui cum fidem quasi spopondissem, non tamen satis tutum fore hoc mecum reputabam, nisi ex ipsius senioris ore, non bene credita, per memetipsum sine interprete recognoscerem. Ejus amor, ejus imperium, me in has præcipitavit miserias. Quærebam tamen ex eo, cujusnam fretus auxilio imperata perficerem; & si sibi pertimescendum foret: qui cum Karolum sibi patruum esse dixisset, Mannassen quoque & Rotgerium sacramenta quæ voluerit præstitisse: avunculum suum Rotbertum, Caroli servum, comitem fidissimum fore designavit, cum aliis quibusdam; & ut hoc factum sub specie honesti tegeretur, manus, & Sacramenta simul Carolo præbui. Sed jussu ipsius, claves urbis accepi: sed a manu ipsius portas aperui, sed illius præcepto. Hæc si quisquam vestrum aliter esse putat, meque indignum cui credatur; credat igni, ferventi aquæ, candenti ferro: faciant fidem tormenta, quibus non sufficiunt verba mea. Ipsi hostes mei, quibus nuper invisus esse cœpi, testimonio erunt, cum suo me beneficio vivere comprobabunt; quando vestrum anathema perhorrescens, eorum tunc miseratione, gladios Richardi fratris episcopi vix evasi, hanc meam confessionem expavescentis.

CAPUT XII.

Ad hæc Odo episcopus Silvanectensis: Bene nunc (inquit) anathema in memoriam redit. Pater enim Arnulfus, hunc nostrum Arnulfum in chirographo se damnasse dicit; nos autem quoddam scriptum ab eo in tempore ipso accepimus, per manus Guidonis venerabilis episcopi, in quo & confessio sui facti, & damnatio ipsius contineri videbatur, quod in præsenti jubeat recitare sanctitas vestra. Synodus dixit: Recitetur. Recitatum itaque est in hunc modum: „ „ Arnulfus gratia Dei archiepiscopus commonitorium prædonibus Remorum. Quid tibi vis „ prædonum Remensium scelerata manus? nihil„ ne te movent pupilli & viduæ lachrimæ, nec „ advocatus eorum? velis, nolis, dominus tuus, „ ipse testis & judex, & gravis ultor, cujus ju„ dicium non effugies. Vide quid ante oculos ip„ sius egeris: sanctam pudicitiam virginum non „ erubuisti, matronas etiam barbaris verendas nu„ das reliquisti: orphanum & pupillum non re„ spexisti. Parvum tibi hoc? accessisti ad tem„ plum matris Dei, cunctis mortalibus reveren„ dum: ejus atrium perfregisti, polluisti, viola„ sti. Quod oculi ibi viderunt, concupivisti: „ quod manus attrectare potuerunt, rapuisti. Et „ nos quidem, contra divinum ac humanum jus, „ misericordia abutentes, quod cibi, & potus „ abstulisti, non indulgemus: sed propter impia „ tempora non exigimus: exigimus autem reliqua „ omnia, quæ pollutis manibus pervasisti, ac re„ tines. Redde ergo, aut sententiam damnatio„ nis, in pervasores rerum Ecclesiasticarum, a „ sacris Canonibus promulgatam: eam in te la„ tam, multotiesque ferendam, excipe.

ANNO CHRISTI 991.

Anathema in prædones.

„ Authoritate omnipotentis Dei, Patris & „ Filii, & Spiritus Sancti, interveniente, & a„ diuvante beata Maria semper Virgine, auc„ ritate quoque ac potestate Apostolis tradita, „ nobisque relicta, excommunicamus, anathemati„ zamus, maledicimus, damnamus, & a limini„ bus sanctæ matris ecclesiæ separamus, vos Re„ mensium prædonum auctores, factores, coope„ ratores, fautores, & a propriis dominis rerum „ suarum sub nomine emptionis abalienatores. „ Obtenebrescant oculi vestri, qui concupiverunt: „ arescant manus, quæ rapuerunt: (debilitentur „ omnia membra, quæ adjuverunt.) Semper la„ boretis, nec requiem inveniatis, fructuque la„ boris veri privemini: formidetis & paveatis a „ facie persequentis, & non persequentis hostis, „ ut tabescendo deficiatis. Sit portio vestra cum „ Juda traditore Domini, in terra mortis & te„ nebrarum, donec corda vestra ad plenam sa„ tisfactionem convertantur. Hic autem sit mo„ dus planæ satisfactionis, ut omnia injuste a„ blata, præter cibum & potum, propriis domi„ nis ex integro restituatis, coramque Remensi „ ecclesia pœnitendo humiliemini, qui sanctam „ Remensem ecclesiam reveriti non estis: Ne „ cessent a vobis hæ maledictiones, scelerum „ vestrorum persecutrices, quandiu permanebitis „ in peccato pervasionis. Amen: Fiat, Fiat.

CAPUT XIII.

Quo perlecto, Gualterius Augustidunensis ecclesiæ episcopus: Quidnam, inquit, hoc portentum est: satisne sanæ mentis est hic episcopus, qui pro jactura vilissimæ supellectilis eos damnat: super sui autem & cleri & populi captivitate tacet: pro pauperum tuguriis forte magis carie, quam vi ruentibus, anathematizat: & pro populo Dei per orbem terrarum famosissimo nihil dicit? Nempe, omnis terrena creatura, homine vilior est: & omne manufactum ædificium, templo Dei vilius. Sed forte quia Apostolus dicit, *si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi*: tanquam pietate usus, prædonibus cibum & potum indulget: attamen ab auro & argento deterret. Quid hoc ad pauperes Christi? certe ii aurum & argentum non perdiderunt, quia non habuerunt: sed cibum & potum, quem ad usum vitæ non sine magno labore conquisiverunt. Ecce audistis, fratres, argumentum perditi hominis, pauperum necatoris, prædonum nutritoris. Intellexistis quia ad hoc voluit capi, ut sua simulata captivitas, veram nobilium efficeret captivitatem. Ideo sacrilegos a concione non arcet, quia se auctorem sacrilegii esse cognoscit: nec sic tamen evadit, dum auctores, inventores, factores, cooperatores, fautoresque simul permiscet. Ipse enim auctor, cujus consilio & imperio proditio facta est. Ipse factor & cooperator, ut per quemdam sapientem dicitur: *Comites illi tui, manus erant tuæ*. Ipse fautor, qui usque in præsens tacendo consensit: &, ut fama est, magnis insuper beneficiis cumulavit. Tendit materia hæc

in

in immensum, sed contraho sermonem qua possum brevitate, ne videar quasi criminales diffaro.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XIV.

Guido episcopus: Si in propriis conscriptionibus, ubi cavere sibi potuit Arnulfus, ita læsus est: quomodo in proxima Synodo Sylvanectis habita, damnatus non est? Conveneramus quippe in unum nos omnes, qui hic adsumus Remorum diœcesani, conquestum sanctam Remensem ecclesiam nostrarum omnium matrem desolatum iri. Metropolitanus noster cum clero, & populo teneri ab hostibus prædicabatur. Rumor tamen factæ proditionis frequens erat: itaque nostrorum comprovincialium communi consultu, statuimus anathema in reos, quod nullus aliquo modo se occultans, subterfugere posset. Ejus exemplar (si placet) proferatur, prolatumque est in hunc modum.

Oratio invectiva episcoporum

Remensis Diœceseos, vice decreti, habita Sylvanectis.

QUousque se extendet effrænata licentia vestra, alterius proditoris Judæ satellites? Ad quem finem scelerum progredietur, incœpta audacia vestri ducis, ducis dicimus Adalgeri presbyteri, qui nomen sacerdotalis dignitatis suo nomine polluit? Te igitur interpellamus, funeste presbyter? Quid tibi visum est, post illa cruenta arma, quibus te Lauduni exercuisti, ut iterum vilis apostata factus, Arnulfum Remorum archiepiscopum traderes, cum ante velut fidissimus custos cubares, conviva assiduus esses, consilia disponeres, sacrosancta administrares? Num rigorem ecclesiasticæ severitatis, vel judicium omnipotentis Dei effugere tu putasti? urbis portas aperuisti, hostes introduxisti, venerabile templum Matris Dei, atque ipsis barbaris reverendum, velut hostium castra oppugnasti. Num etiam vos, prædonum maxima portio, qui Ecclesiæ ingentibus beneficiis eratis obligati: qui dicitis, *Hæreditate possideamus sanctuarium Dei*, qui signa militaria, loricati & galeati, cum scutis & lanceis ante aram beatæ Dei Genitricis intulistis; qui pollutis manibus pastorem cum clero & populo intra sancta sanctorum comprehendistis, custodiæ distribuistis, carceri mancipastis, & adhuc retinetis: num, inquam vos divina jura effugietis? Vos quoque, quorum dolo & fraude, consilio & auxilio tantum scelus factum est, cum his qui principes tanti facinoris fuerunt, consociandi estis, ut pœnam peccati simul feratis, qui causa peccati simul conspirastis, bonaque civium Remensium, prædones impiissimi, velut sub hasta distraxistis. Nec etiam vos abesse debetis, qui in Adalberonem Laudunensem episcopum non minus levia perfecistis. Et, ut pullulantem hæresim rescindamus, quæ dictat omnia licere Carolo, etiam in sacris locis: Remensem simul ac Laudunensem ecclesiam, utramque sacrilegio (quamquam dissimili) pollutam, a sacris removemus officiis, donec legitime reconcilietur utraque. Et ne quis nos talibus monstris hominum favere, talibus negotiis assensum præbituros putet: sed pro fide qua vivimus, omnibus expositos periculis sententiam nostram ita confirmamus, stabilimus, corroboramus.

Anathema in reos.

ANNO CHRISTI 991.

„ Auctoritate omnipotentis Dei Patris & Filii „ & Spiritus sancti, interveniente, & adjuvante „ beata Maria semper Virgine, cum omnibus „ Sanctis: auctoritate quoque ac potestate Apo„ stolis tradita, nobisque relicta, excommunicamus, „ anathematizamus, damnamus, & a liminibus „ sanctæ matris ecclesiæ separamus, Adalgerum „ presbyterum, diaboli membrum, episcopi, cleri, „ & totius populi Remensis traditorem: eos quo„ que qui hujus traditionis extiterunt invento„ res, auctores, factores, cooperatores, fautores, „ civiumque depopulatores, & a propriis dominis „ rerum suarum sub nomine emptionis abalienato„ res, his adjungimus Laudunensis episcopii „ pervasores, ac ipsius episcopi gravissimos tor„ tores. Fiat illis, sicut Scriptura dicit: qui di„ xerunt, *Hæreditate possideamus sanctuarium Dei*, „ *Deus meus, pone illos ut rotam, & sicut stipu„ lam ante faciem venti. Sicut ignis qui comburit „ sylvam, & sicut flamma comburens montes; ita „ persequeris eos in tempestate tua, & in ira tua „ turbabis eos. Imple acies eorum ignominia, & „ quærent nomen tuum Domine: erubescant & „ conturbentur in seculum seculi, & confundantur, „ & pereant: & cognoscant, quia nomen tibi Do„ minus, tu solus altissimus in omni terra.* Et quia „ pupillum & viduam non miserati sunt, neque „ templa Dei reveriti, dominiumque ecclesia„ rum sibi usurpaverunt, fiant filii eorum or„ phani, & uxores viduæ. Scrutetur fœnerator „ omnem substantiam eorum, & diripiant alieni „ labores illorum. Nutantes transferantur filii „ eorum, & mendicent, ejiciantur de habitatio„ nibus suis: fiant dies eorum pauci, & princi„ patum eorum accipiat alter. Et duplici contri„ tione contere eos, Domine Deus noster: nisi „ resipiscant, & ecclesiæ Catholicæ fructuosa pœ„ nitentia satisfaciant. Amen; fiat, fiat.

CAPUT XV.

Siguinus Archiepiscopus: Pervenit hoc scriptum ad notitiam Arnulphi? dictum est pervenisse: subjunxit: suspendit se post ab eorum communione, quos justissime damnatos accepit? Immo, inquiunt, eos omni fidelium communione, dignos habuit. Ego, inquit non satis admirari queo super ejus audacia. Primum ipse prædones suos a communione removit, eisque modum damnationis præscripsit, ut omnia injuste ablata restituerent, coramque Remensi ecclesia humiliarentur, qui sanctam Remensem ecclesiam reveriti non essent; & sicut paulo antea a quibusdam fratribus mihi relatum est, restitutio amissarum rerum aut vix ulla facta est, aut nulla; pœnitentia autem a nullo publice suscepta, ob facinus publice admissum. Occulte autem qui potuit, cum scriptum sit: *Qui publice peccat, publice pœniteat?* vel, quomodo pro vili supellectile reos damnavit, sicut frater & coepiscopus noster Gualterius paulo ante retulit, pro violata ecclesia a communione nullum removit? an vile putavit esse crimen, quod divinæ leges per se totum ulcisci posse non putant, nisi ad humana jura transfundant? Sicut enim scriptum est in Toletano Concilio, capite decimo: *Nullo teneantur eventu necessitudinis, qui Dominicis se defendendos commiserunt claustris. Si quis autem hoc decretum violare detentaverit, & ecclesiasticæ excommunicationi subjaceat, & severitatis regiæ feriatur sententia.* Ecce

☞ hic plane dicitur, quod ab episcopis excommunicandi sint hi sacrilegi, & a rege digna pro meritis pœna animadvertendi; sed quis ipsos absolvere potest, nisi pœnitentes, & digna satisfactione veniam postulantes? At hi quando satisfecerunt, ut absolvi possent, cum neminem revera captum abire liberum sciverint? Sed esto, Arnulfus eos absolverit: cur ergo clericus ejus Rainneri vicedomini filius, retentus est? Si per vim factum est, & Arnulfo invito, in crimine sacrilegii permanentes, etiam ab idoneo episcopo absolvi non potuerunt. Si autem eo consentiente, obligationem pro absolutione ab obligato acceperunt. Item, esto, Arnulfus eos absolverit: quomodo id sine suorum clericorum præsentia potuit? At eos non interfuisse constat, dum absolverentur: interfuerunt autem, dum obligarentur. Irrita autem habenda est, quæ solennis debuit esse, si in abditis absolutio facta est. Scriptum quippe est in concilio Carthaginensi, capite vigesimo tertio, *Ut episcopus nullius causam audiat, absque præsentia clericorum suorum: alioquin irrita erit sententia episcopi, nisi præsentia clericorum confirmetur.* Et quia scriptum est, *Impius, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*: tantorum scelerum ipse sibi conscius, sacrosancta tractare non erubuit in ecclesia; quam fratres, & coepiscopi nostri Remorum Diœceseos, nostro consultu a communione suspenderant justissimis de causis. Quapropter si placet, capitula Canonum super his perquirantur, ut nemo causetur hunc nostro, sed vero sanctorum patrum damnatum esse judicio. Synodus dixit: Placet, perquirantur; prolatæ sunt itaque in medium hæ sententiæ.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XVI.

De damnatis, & ministrare tentantibus ex concilio Antiocheno, cap. 4.

Si quis episcopus damnatus a Synodo, presbyter aut diaconus a suo episcopo, ausi fuerint de ministerio sacro contingere, sive episcopus, juxta præcedentem consuetudinem, sive presbyter aut diaconus: nullo modo liceat ei, nec in alia Synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis. Sed & communicantes ei omnes abiici de ecclesia, & maxime si posteaquam didicerint adversum memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentaverint. Item, si quis excommunicatus, ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.

Ex concilio Carthaginis, cap. 29.

Item placuit universo Concilio, ut qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, sive episcopus, sive quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communionem præsumpserit, ipse in se damnationis judicetur protulisse sententiam.

Item ex Concilio Carthaginis, cap. 13.

Ut episcopus, qui contra suam professionem in concilio habitam venerit, deponatur. Si quis contra professionem vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore privabit.

CAPUT XVII.

Arnulphus episcopus dixit: Quamvis hæc ita se habeant, reverendissimi patres, certumque sit hunc Arnulphum omnium patrum concordibus damnari sententiis; tamen ne in invidiam adducamur, admoneantur si qui sunt studiosi ejus defensionis; habeantque locum contradicendi; suumque Arnulphum quomodo libet defensandi. Sitque hoc nostrum edictum sub disciplina Ecclesiastica; ita ut nullus deinceps excusandi pateat locus. Excusset nunc, qui eum justas putat habere causas. Hic clerus ipsius adest, hic abbates scientia & eloquentia non ignobiles; exigant jacentem, attollant humiliatum; & si injuste dejectum existimant, qua justitia reformari debeat, edoceant. Non enim in ruina fratris & consacerdotis nostri lætari nobis fas est; nec quisquam in injuriam sui ducet, si ea quæ contra Arnulphum dicta vel facta sunt, veracibus cognoverit refelli assertionibus.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XVIII.

Siguinus archiepiscopus dixit: Sicut frater & coepiscopus noster venerabilis Arnulphus peroravit, auctoritate Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus sancti, adjuvante beata Maria semper virgine; cum omnibus sanctis; auctoritate quoque hujus sacri conventus præcipimus, ut nemo in hac Synodo silentio tegat, quæ pro defensione Arnulphi putaverit esse idonea; vel si ea quæ circa ipsum facta sunt, reprehensione digna existimat. Nec deinceps alicui licentia pateat refricandi aut remordendi, quod hoc sacrosanctum Concilium decreverit, qui se nunc defensioni subduxerit; cum utique & ex tanto tempore excurrere potuerit, & nunc ei omnis copia dicendi adsit. Sed nec occasione insidiarum sibi quisquam blandiatur, cum sciamus Principes nostros, omnibus licentiam absque injuria veniendi, & causas proprias exponendi, quæ vellent, concessisse. Sic accusatoribus sive obtrectatoribus, tam præsentibus, quam futuris, vel contra Arnulphum, vel contra nos testis conscientia præsens, qua in extremo examine quisque dijudicandus est: sit nobis judicantibus, præsens forma Christi in ultimo judicio judicantis; habeant defensores exemplar misericordiæ, qua misericordibus miserendum est.

CAPUT XIX.

Hic cum ab universis patribus pronunciatum esset, Placet, placet hoc edictum Siguini: stupor se quamplurimis infudit, qui pertinaci episcoporum sententia Arnulphum damnandum fore putabant: quosdam autem spes defendendi in magnam animi alacritatem perduxit. Et suæ quidem ecclesiæ filii accusare nolebant, pudore permoti: defendere autem minime præsumebant, conscientia simul & anathemate devincti. Sed aderant acerrimi defensores, scientia & eloquentia insignes, Johannes scholasticus Antisiodorensis, Romulfus abbas Senonensis, Abbo rector cœnobii Floriacensis, ignorantia præteritorum gestorum pressi, & anathemate ad dicendum provocati.

Facto itaque silentio, diversarum partium multiplicia librorum volumina subito apparuerunt. Multa denique in medium prolata, multa inter consistentes collata ingens spectaculum præbuerunt: in primisque Stephani archiepiscopi, e trium Conciliorum epistola ad Damasum perlecta est: itemque Damasi responsio continuata in hunc modum.

CA-

CAPUT XX.

ANNO CHRISTI 991.

Quod episcoporum & summorum negotiorum ecclesiasticorum causæ semper ad sedem Apostolicam sint referendæ.

Has epistolas, & sequentia Decreta ex apocryphis Isidori desumptas notum est. *Manss.*

Domino beatissimo & Apostolico culmine sublimato, sancto patri patrum Damaso papæ, & summo omnium præsulum pontifici, Stephanus archiepiscopus concilii Mauritaniæ, & universi episcopi ex tribus conciliis Africanæ provinciæ.

Notum vestræ facimus beatitudini, quod quidam fratres in confinio nobis positi, quosdam fratres nostros, venerabiles videlicet episcopos, vobis inconsultis, a proprio dejicere moliuntur gradu, cum vestræ sedi episcoporum judicia, & summorum finem ecclesiasticorum negotiorum, in honorem beatissimi Petri, patrum decreta omnium, cunctam reservare sententiam, inquirendi reverentia de Dei rebus, quas omni cura & solicitudine observare debemus. Maxime vero debent ab ipso præsulum examinari vertice Apostolico, cujus vetusta solicitudo est, tam mala damnare, quam relevare laudanda. Antiquis enim regulis censitum est, ut quidquid horum quamvis in remotis, vel in longinquo positis ageretur, provinciis, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, ut ejus auctoritate, juxta quod fuisset pronunciatum, firmaretur. Et reliqua multoties talia, & his similia, quæ super his constituta sunt. Quibus, si illicite factum est, ut semper vestræ sedi consuetudo fuit, festinanter occurrite, & pro his viriliter, ut pater pro filiis certantes, state. Sicut bene ad Jesum filium Syrac dictum est: *Usque ad mortem certa pro veritate, & semper Dominus Deus tuus pugnabit pro te; accipere enim personam impii non est bonum, ut declines a veritate judicii.* Sin minus illicita sunt hæc, pateat nobis talis omnibus licentia, beatissime pater: aut si liceat hos vel aliquos etiam minorum graduum clericos, nisi canonice tempore legitimo vocatos, aut sine legitimis accusatoribus, aut absque veris & innocentibus testibus: vel nisi manifeste canonice convictos, aut sponte confessos, vel a suis sedibus, aut suis rebus expoliatos, vocare ad Synodum, vel damnare. Quia legimus, eos non posse canonice ad Synodum, aut suam diu tenendam & gubernandam, viribus scilicet pleniter resumptis, restitutionem vocari suisque omnibus sibi legaliter restitutis integerrime: & sic imperare, ut veniant ad Synodum, nisi sponte voluerint.

CAPUT XXI.

Item epistola Damasi ad eumdem Stephanum, & ad concilia Africæ, quod episcoporum judicia, & majores causæ non aliter quam auctoritate Sedis Apostolicæ sint terminandæ.

Damasus servus servorum Dei, atque per gratiam ejus episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ urbis Romæ, Stephano archiepiscopo concilii Mauritani, & universis episcopis Africanæ provinciæ. Lectis fraternitatis vestræ literis, primo gratias ago, quod tantorum fratrum merui benedictione frui. Deinde, quod circa fratres solicitos vos reperi, & cum eis crucem Domini deferre, qui ait: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me:* & reliqua ad hunc modum pertinentia. Igitur quoniam in præsenti opportune gestorum consultatione, Apostolicis ve-

ANNO CHRISTI 991.

A stra beatitudo visceribus commota nos hortata est, tuitione fratrum Apostolica impendere auctoritate, & eorum injuriis subvenire: dum constat, vos eadem cum Apostolo compassibiliter dicere, *quis infirmatur, & ego non infirmor, quis scandalizatur, & ego non uror?* satagentes, ne aliquis de his qui nobis crediti sunt, a sævis bestiis laceretur, aut capiatur; pro qua re oportet juxta vestram prudentem commonitionem, magis autem secundum Domini divinam præceptionem, nos qui supra domum ejus, hoc est, universalem catholicam Ecclesiam episcopale suscepimus ministerium, solicite vigilare, ut ne quid de sacris ejus muneribus, id est, Apostolici juris, Apostolorumque successoribus atque ministris, quisquam B nobis dormitantibus valeat supprimi, atque injuste nobisque inconsultis damnari. Scitis fratres chariſſimi; firmamentum a Deo fixum & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, idest, omnium episcoporum, Apostolicam sedem esse constitutam, & verticem ecclesiarum. Tu es enim, sicut divinum pronunciat veraciter verbum, Petrus: & super firmamentum tuum, Ecclesiæ columnæ, qui episcopi intelliguntur, confirmatæ sunt: tibi & claves cælorum regni commissi, atque ligare, & solvere potestatem, quæ in cælis sunt, & quæ in terris, promulgavi. Tu prophanatorum hominum & membrorum meorum, maximeque meorum discipulorum existis, ut princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ C fidei, cujus vice hodie (gratia Dei) legatione pro Christo fungimur: & omnes hujus sanctæ Sedis præsules ejus vicem gesserunt, gerunt, & gerent. Ideo omnia, quæ innotuistis non licere mandantem, nisi vos tam pleniter instructos esse scirem, quod cuncta super quibus consulitis, illicita esse non dubitetis. Discutere namque episcopos, & summorum Ecclesiasticorum causas negociorum, metropolitanos, una cum omnibus suis comprovincialibus, ita ut concordent negociis, licet. Sed definire eorum atque ecclesiarum summas querelas causarum, vel damnare episcopos, absque hujus sanctæ sedis auctoritate, minime licet, quam omnes appellare, si necesse fuerit, & ejus fulciri auxilio oportet. Nam, ut nostis, Sy- D nodum sine ejus auctoritate fieri, non est catholicum: nec episcopus nisi in legitima Synodo & suo tempore Apostolica vocatione congregata, definite damnari potest: neque ulla unquam concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta Apostolica auctoritate. Accusatores autem clericorum, & testes super quibus rogitastis, absque ulla infamia aut suspicione vel manifesta macula, & veræ fidei & pleniter instructi esse debent; & tales, quales ad sacerdotium eligere divina jubet auctoritas. Quoniam sacerdotes (ut antiqua tradit auctoritas) criminari non possunt, nec in eos testificari, qui ad eundem non debent nec possunt provehi honorem. Vocatio enim ad Synodum, juxta decreta patrum, canonica ejus qui impeti- E tur, tam sua præsentia, quam & scriptis atque apocrisiariis, per spacium fieri debet congruum atque canonicum: quia nisi canonice vocatus fuerit suo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit ad conventum quacunque necessitate, nisi sponte voluerit, nullatenus suis respondebit insidiatoribus. Quoniam nec seculi leges hoc permittunt fieri: quanto magis divinæ? De ejectis vero, atque suis rebus expoliatis, nihil vobis verius significare queo, quam quod sancti patres definierunt, & nostri prædecessores Apostolica auctoritate roboraverunt. Ita enim hæc se habent: episcopos ejectos, atque suis rebus expoliatos, ecclesiæ

ecclesias proprias primo recipere, & sua omnia eis legaliter reddi, sancti Canones decreverunt: & postea si quis eos accusare vellet, æquo periculo facere sanciverunt. Judices esse decernentes episcopos recte sapientes, & juste volentes ad tempus, diuque illis resumptis viribus & suis potestative fruentibus rebus, amicisque, & Dei servis sapientibus consulentibus viris, in ecclesia convenientes, ubi testes essent singulorum, qui oppressi videbantur, & reliqua ad hunc ordinem pertinentia, quæ prolixitatem vitantes hic non inseruimus, quia his sufficere credimus. Si quis autem his non est contentus, legat ea, & satiabitur. Scimus enim, homines inermes non posse cum armatis rite pugnare. Sic nec illi qui ejecti, vel suis bonis sunt expoliati, cum illis qui in suo stant statu, & suis fruuntur amicis atque bonis, litigare rite possunt. Nec seculi quoque leges hæc secularibus fieri permittunt: sed prius ejectos vel oppressos aut expoliatos, cum suis omnibus restitui jubent: & postea suo tempore (sicut lex eorum continet) ad placita venire præcipiunt, nec ulla carceris custodia appellantem arceri permittunt. Docent enim ex parte (sicut nostis) terrena, quæ sunt cælestia. Accusatores vero & accusationes quas seculi leges non adsciscunt, nullatenus sunt in horum admittendæ causis: quia omne quod irreprehensibile est, catholica defendit ecclesia: & hoc a majoribus definitum esse, propter pravorum hominum insidias non dubitatur. Decet enim Domini sacerdotes fratrum causas pie tractare, & venerabiliter intendere, atque eorum judicia super sacrificia ordinare, ne proterve aut tyrannica dominatione (ut de quibusdam refertur) sed charitative pro Deo & fraterno amore cuncta peragere, & quod sibi quis fieri juxta Dominicam vocem non vult, alii inferre non præsumat; &, in qua mensura mensi fueritis, remetientur vobis. Ea vero quæ Apostolorum prædicatione & patrum institutione percepimus, semper tenere debemus, ne aliqua nova cudere, aut ad noxam fratrum semper intendere videamur. Sed alterutrum onera portemus, ut juxta Apostolum, legem Domini adimplere valeamus. Tempus enim congruum prævideri oportet, quando uniuscujusque accusatæ personæ causa, rectissime in medium producatur, quatenus gravitatem ejus & consonantiam, quæ contra patrum decreta vel Synodi confessionem prodi, minime cognoscatur, quam ordinabiliter (omnes intendant, ut ad eam in omnibus rationabiliter) respondeant, & juste se velle manifeste ostendant. Nullus autem introducatur personaliter; sed accusatores, & accusati æqua audiantur ratione, juxta quod gestorum ordo exigit. Accusatores vero & judices non iidem sint: sed per se accusatores, per se judices, per se testes, per se accusati, unusquisque in suo ordinabiliter ordine. Nam inscriptio primo semper fiat, ut talionem calumniator recipiat: quia ante inscriptionem nemo debet judicari, vel damnari, cum & sæculi leges hæc eadem retineant: de quibus omnibus vera semper fiat æquitas, quatenus accusationis & judicii ac testimonii mercedem per veritatem gestorum consequi valeant. Scriptum est enim: *Abominatio Domino labia mendacia, & testem fallacem, proferentem mendacia, & seminantem inter fratres scandala, atque litigia detestatur, ipso monente, atque dicente: Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum, non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis: non considerabis personam pauperis, nec honores vultum potentis. Juste judica proximo tuo: & quod tibi non vis fieri, alteri non facias, & reliqua.*

ANNO CHRISTI 991.

Et maxime præceptum habentes Apostolicum, attendere nobis ipsis & gregi, in quo nos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere Dei ecclesiam, quam acquisivit per sanguinem suum proprium; convenit & iterum, Attendite lupos, attendite malos operarios, qui perversa faciunt, & adversa loquuntur, ut detrahere semper discipulos Domini, & infamare queant. Quos corrigere vos, & omnes Domini sacerdotes summo studio oportet: quia pejus malum non est, quam ut cives civibus invideant, & sacerdotes, vel clerici, sacerdotibus vel pontificibus insidientur, testante etiam veritatis voce: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei: & qui scandalizaverit unum de pusillis istis melius est illi ut suspendatur mola asinaria in collum ejus, & demergatur in profundum maris.* Et item: *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.* Ille proculdubio scandalizatus est in me, qui ejus scandalizat episcopum vel sacerdotem: & multa talia, quæ hic non inseruntur, ne nimis prolixa efficiatur epistola. Monentes quoque, instruere debetis memoratos vicinos vestros, ut a talibus se subtrahant: & quæ illicite circa præfixos fratres egerunt, cito corrigant: & quos nobis inconsultis læserunt, nobis inconsultis plena satisfactione sanent, & cito sibi eos reconcilient, si noluerint Apostolicæ sedis suscipere censuram. Nam si quid fortasse in eis aut contra eos emerserat, nostrum fuerat expectandum examen, ut nostra (ut semper huic sedi fuit concessum privilegium) aut condemnarentur auctoritate, aut fulcirentur auxilio; neque enim suo pro libitu nostra debuerant jura pervadere, absque Apostolicæ sedis dispositione mandante. A talibus deinceps omnes se abstineant sacerdotes, qui noluerint ab Apostolicæ petræ, super quam Christus (ut prædictum est) universalem construxit ecclesiam, cui episcoporum summa judicia atque majorum causæ (sicut paulo superius memoratum est) reservatæ sunt, soliditate, atque sacerdotali honore secludi. Induciæ enim accusatis in criminalibus, episcopis, sex mensium, vel eo amplius (si necesse fuerit) concedendæ sunt: quoniam & laicis hoc permissum, nullus secularibus imbutus disciplinis ignorat: quanto magis sacerdotibus, qui superiores esse eis non dubitantur? Habetur quoque in decretis patrum sancitum, non fore canonicum, quemquam sacerdotem judicare, vel damnare, antequam accusatores canonice examinatos præsentes habeat, locumque defendendi accipiat: idest, inducias ecclesiasticas, ad abluenda crimina, & cætera: nec extra propriam fiat provinciam, primo discussionis accusatio sine Apostolica præceptione, cui in omnibus causis debet reverentia custodiri: quoniam & antiqua docet hoc patrum regula, in qua & imperialia pariter statuta concinunt. *Criminum*, inquiunt, *discussio ibi agitanda est, ubi crimen admissum est*; nam alicubi criminum reus prohibetur audiri, & alibi in canonibus præcipitur: *quæcumque negotia in suis locis, ubi orta, sunt finienda*: & reliqua. Talia & his similia; salva tamen in omnibus Apostolica auctoritate, ut nihil in his diffiniatur, priusquam ei placere cognoscatur, qua omnes suffultos esse oportet: & si quid eis grave intolerandumque acciderit, ejus est semper expectanda censura, neque enim proterve, aut stimulo suæ cogitationis impulsus (ut sæpe actum agnovimus) detrahere, aut accusare præsumat quenquam sacerdotum: quia injuria eorum ad Christum pertinet, cujus vice legatione pro populo Christi sanguine redempto funguntur. Causas enim eorum, qui Dei causæ sunt, ejus judi-

cio reservandas, qui valet corpus occidere, & animam mittere in gehennam, qui dicit: *Mihi vindictam, & ego retribuam*, apud quem conscientia nuda est, cui non absconduntur occulta. Instruendi etiam omnes sunt, quoniam per nos illis Christus intonuit, non esse ovium, lupi insidias prævidere, sed pastoris. Monet igitur beatus apostolus Paulus, ut de his temere, leviterque præsumatur judicium, de quibus nemo potest verius, vel melius judicare quam Deus. Tu autem, inquit, quare judicas fratrem tuum, aut cur spernis eum? omnes enim stabimus ante tribunal Dei. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur Domino. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. In hoc ergo non sibi quispiam temerarios ausus usurpet, ut præter quod ad concordiam pertinet, aliud agat, unde unitas ecclesiæ dissipetur. Non ergo leviter quisquam assentiat in detractione, vel judicatione, aut damnatione fratrum, maximeque sacerdotum qui proximiores sunt Deo, & qui proprio ore Christi corpus conficiunt: quia ad hoc venit ira Dei in filios prævaricatorum, qui Christum in suis persequuntur membris. Nolite, fratres, nolite effici participes eorum, nec communicetis peccatis talium, aut infructuosis verbis illorum: magis autem & redarguite talium cœtus, qui extendere moliuntur quasi arcum in fratres linguas suas. Defendite ergo fratres, & omnes monete, ut armentur contra fratrum persecutores. Confidimus autem de vobis meliora & viciniora salutis, qua neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua (magistro gentium docente) poterit nos separare a charitate Domini nostri Jesu Christi, quæ maxime in sacerdotibus & reliquis perficitur membris ejus. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Ecce enim judex ante januam assistit, coronas hilariter promittens his qui pro eo fratribus auxilium ferunt, & oppressis succurrunt, atque in charitate collaborant. Quod si subtraxerit se quis, non placebit Deo, sed cadet: quia non sublevavit cadentem, sed emarcuit.

ANNO CHRISTI 991.

Et post aliquanta.

Temere enim judicat, si quis episcopum absque sedis Apostolicæ auctoritate condemnat, cum ei (ut paulo superius prælibatum est) hoc specialiter privilegium reservatum sit.

Item post aliquanta.

Ille proculdubio fecit in judicio, qui ea sibi vendicat, quæ ei vindicare non licet: ideo quæ huic sedi concessa sunt, ut nullus usurpare sine ejus consultu præsumat, qui non vult honore ecclesiastico indignus aut contemptor judicari. Itaque oportet propulsare negligentes, sed ita, ut nolentes non roborentur: & bonos improbis atque insidiatoribus fratrum resistere, ne corpore desidiæ oppressi, taciturnitatis teneamur obnoxii. Itaque qui potest obviare, & perturbare oppressos, & non facit, nihil agit aliud quam favere impietati. Nec enim caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinore desinit obviare. & reliqua.

CAPUT XXII.

Allatus est autem etiam Tomus, ab Lothariensi regno per manus Ratbodi episcopi Noviomensis, in quo hæc continebantur. Ex decretis sancti Clementis papæ, de accusatione episcoporum. Accusandi vel testificandi licentia denegetur, qui Christianæ religionis, & nominis dignitatem, & suæ legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerunt. Transgressores enim legis suæ sponte, ejusque violatores, Apostatæ nominantur. Omnis enim apostata refutandus est, & ante reversionem suam non in accusatione aut testimonio suscipiendus.

ANNO CHRISTI 991.

Ex decretis Stephani papæ.

Nullus episcoporum, dum suis fuerit rebus expoliatus, aut a sede propria qualibet occasione pulsus, debet accusari, aut a quoquam ei potest crimen objici; priusquam integerrime restauretur, & omnia quæ ei ablata quocunque sint ingenio, legibus redintegrentur, & ipse propriæ sedi, & pristino statui regulariter reddatur.

Item ejusdem.

Accusatores & accusationes, quas seculi leges non recipiunt, & antecessores nostri prohibuerunt, & nos submovemus; nullus enim alienigena, aut accusator episcoporum fiat, aut judex. Unde & de Loth scriptum est: Ingressus erat advena, nunquid ut judices? Accusator autem eorum nullus sit servus, aut libertus, nullaque suspecta aut infamis persona. Repellantur etiam cohabitantes inimici, & omnes laici.

Ex decretis Xysti Papæ.

Nemo pontificum aliquem suis rebus expoliatum episcopum, aut a sede pulsum excommunicare aut judicare præsumat: quia non est privilegium, quo expoliari possit jam nudatus.

Ex decretis Julii Papæ.

Si quis ab hodierna die & deinceps episcopum, præter hujus sanctæ sedis sententiam damnare, aut propria sede pellere præsumpserit, sciat se irrecuperabiliter esse damnatum, & proprio carere perpetim honore, eosque qui absque hujus sedis sententia sunt ejecti vel damnati, hujus sanctæ sedis auctoritate scitote pristinam accipere communionem, & in propriis restitui sedibus.

Item.

Nocumenta episcoporum sunt prohibita, ita ut qui talia tentaverint, aut eis nocere præsumpserint, siquidem clerici fuerint, a proprio gradu decidant: si vero monachi aut laici fuerint anathematizentur.

Ex decretis Symmachi Papæ.

Ordinis dignitate, & communione privetur, qui vivo pontifice, quolibet modo episcopatum ejus convictus fuerit ambisse, vel tentasse, omnesque pariter hujus culpæ reos, anathematis pœna duximus plectendos.

Item.

Nulli fas est vel velle vel posse transgredi Apostolicæ sedis præcepta, nec ejus dispositionis ministerium, quod omnium sequi oportet charitatem. Sit ergo ruinæ suæ dolore prostratus, quisquis Apostolicis voluerit contraire decretis: nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris a sancto ministerio fiat: nec de ejus judicio quisquam postea curam habeat, quoniam jam damnatus a sancta, & Apostolica Ecclesia, ejusque auctoritate & propria inobedientia atque præsumptione a quoquam esse non dubitatur: quia majoris excommunicationis dejectione est exigendus, cui sanctæ Ecclesiæ commissa fuerit disciplina: quia non solum prælatæ sanctæ Ecclesiæ jussionibus parere debuit, sed etiam alios, ne præterirent, insinuare. Sitque alienus a divinis, & pontificalibus officiis, qui noluit præceptis obtemperare Apostolicis.

Ex

Ex decretis Euſebii Papæ.

ANNO CHRISTI 991. Oves ergo, quæ paſtori ſuo commiſſæ fuerunt, eum nec reprehendere, niſi a recta fide exorbitaverit, debent, nec ullatenus accuſare poſſunt: quia facta paſtorum, oris gladio ferienda non ſunt, quanquam recte reprehendenda videantur. Ideo iſta dicimus, quia his ſcriptis veſtris reperimus, quoſdam epiſcopos veſtris in partibus a propriis ovibus accuſatos, aliquos videlicet ex ſuſpicione, & aliquos ex certa ratione: & idcirco quoſdam ſuis eſſe rebus expoliatos, quoſdam vero a propria ſede pulſos: quos ſcias nec ad Synodum comprovincialem, nec ad generalem poſſe vocare, nec in aliquibus judicare, antequam cuncta quæ eis ſublata ſunt, legibus poteſtati eorum redintegrentur.

Item ejuſdem.

Errorem veſtrum corrigite, fratres, & ab omni erroris macula vos cuſtodite, ut purum Deo munus offerre valeatis. Servos Dei nolite perſequi, Epiſcopos nolite infamare, neque accuſare: quia Deus eos ſuo judicio voluit reſervari.

Ex decretis Adriani Papæ.

Homicidæ, malefici, fures, ſacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerit, vel falſum teſtimonium dixerit, ſeu qui ad ſacrilegos magoſque cucurrerint, nullatenus ad accuſationem, vel ad teſtimonium erunt admittendi. Qui crimen intendit, agnoſcendum eſt, ſi ipſe ante non fuit criminoſus: quia periculoſum eſt, & admitti non debet rei adverſus quemcunque profeſſio.

Ex decretis Fabiani Papæ.

Similiter ſtatutum eſt, & nos eadem ſtatuta firmantes ſtatuimus, ut ſi aliquis clericorum ſuis epiſcopis infeſtus, aut inſidiator fuerit, eoſque criminari tentaverit: aut conſpirator fuerit, ut mox ante examinatum judicium ſubmotus a clero, curiæ tradatur, cui diebus vitæ ſuæ deſerviat, & infamis abſque ulla reſtitutionis ſpe permaneat, nec ullus unquam præſumat accuſator ſimul eſſe & judex.

Ex decretis Marcelli papæ.

Si qui epiſcoporum expulſi fuerint, aut expoliati ſuis rebus, primo omnia legaliter reddi, quæ eis ab inimicis aut perſecutoribus ablata ſunt, & ſedes proprias cum omnibus ad ſe pertinentibus regulariter congregatis reſtitui, & poſtea tempore congruo vocari ad Synodum regulariter congregatam, cenſemus: nec liceat ei, priuſquam hæc fiant, de ſe juxta ſtatuta prædictorum reſpondere, aut de ſuis impetitionibus, ſi ſe viderit prægravari, reddere rationem. Sed his rite peractis, ſuiſque omnibus libere diſpoſitis, ſi tum juſte videtur, ſuis reſpondeat accuſatoribus: & ſi ei neceſſe fuerit, inducias accipiet non modicas, ut explorare valeat ea, quæ objiciuntur ei, ne aliqua deluſus fraude nocenter ruat.

Ex decretis Anacleti papæ.

Accuſatores, inquit, & teſtes eſſe non poſſunt, qui ante heſternum diem, aut nudiuſtertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, ne læſi ulciſci ſe velint. Inoffenſus igitur accuſatorum, & teſtium affectus quærendus eſt, & non ſuſpectus.

Ex decretis Damaſi papæ.

Qui accuſare alium elegerit, præſens per ſe, & non per (alium) accuſet, neque ullus unquam judicetur, antequam legitimos accuſatores præſentes habeat, locumque defendendi accipiat, ad abluenda crimina.

A Sylverius autem papa de fraudulenta ſui comprehenſione querimoniam faciens, inter cætera dixit: Qui talia contra me egerunt, anathematizavi: & una cum epiſcopis, Apoſtolica, & Synodali auctoritate ſtatui, nullum unquam epiſcoporum ita decipi: hujuſmodi vero præſumptionem anathema maranata fieri in conſpectu Dei & ſanctorum Angelorum.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XXIII.

In his omnibus qui defenſioni Arnulfi ſtudebant, quatuor quædam principaliter ingerebant. Primum, ut ſuæ ſedi reſtitueretur: neque enim ſpoliatum reſpondere debere. Deinde legitimas vocationes, & ut Romano pontifici cauſa ſignificaretur, tum accuſatum, accuſatores, teſtes, ac judices in magna Synodo diſcernendos, neque ſibi aliter ex ratione canonum poſſe videri cauſam conſtare. Quibus omnibus diligenter conſideratis, ab altera parte reſpondebatur: Juxta hunc ordinem decretorum, omnia pene conſummata eſſe. Nam ut ab ultimis, inquiunt, repetamus, accuſator ejus ad hanc cauſam ſatis idoneus eſt. Quippe nec ante inimicus, nec ad accuſandum metu aut præmio adductus: ſed tantum zelo religionis permotus; & qui, ſi eum non cognoviſſet, eo quo utitur presbyteratu dignus haberi poſſet. Vocationes autem ejus ad Synodum per epiſtolas canonicas, & per apocriſarios, non ſolum ſex menſium, ſed etiam anni ſpacia tranſcendunt. Addebant præterea, ſedi ſuæ minime poſſe reſtitui, eo quod etiam reſtitutus vocem loquendi non haberet: Sic enim contineri in Africano concilio, titulo duodecimo: *Si clerici intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.* Et quia captio ejus invidioſa putabatur, neque inuſitatum, neque alienum a ſacris legibus idem reperiebatur. In hiſtoria quippe Remenſium pontificum ſcriptum conſtabat, Hildemannum Belvacenſem epiſcopum, detentum in monaſterium ſancti Vedaſti, Synodum expectaſſe: eo quod apud Imperatorem Ludovicum inſimularetur, ad Lotharium Cæſarem profugere voluiſſe. Ebonem quoque Remorum archiepiſcopum idem molientem, per Rothadum Sueſſonicum, & Erchentadum Pariſiorum epiſcopum in Fuldenſi monaſterio, pro ſimilibus ſimilia ſuſtinuiſſe. Juſtum ergo videri, ut qui de Regiæ majeſtatis crimine impeditus, vocationi epiſcoporum non paruerit, judiciaria poteſtate conventus ſit, idque firmari ex Africano concilio, titulo trigeſimo octavo.

CAPUT XXIV.

Creſconius Villaregienſis epiſcopus, plebe ſua derelicta, Turbunienſem invaſit eccleſiam, & uſque hodie commonitus, ſecundum quod ſtatutum fuerat, relinquere eandem quam invaſerat eccleſiam, contempſit adverſus ſtatuta, quæ pronunciata fuerant: Confirmata quidem audivimus, ſed petimus ſecundum quod nobis mandatum eſt, ut dignemini dare fiduciam; quo neceſſitate ipſa cogente, liberum nobis ſit, rectorem provinciæ ſecundum ſtatuta glorioſiſſimorum principum adverſus illum adire: ut qui miti admonitioni ſanctitatis veſtræ acquieſcere voluit, & emendare illicitum, auctoritate judiciaria protinus excludatur. Aurelius epiſcopus dixit: Servata forma diſciplinæ, non exiſtimabitur appetitus, ſi veſtra charitate modeſte conventus recedere detrectaverit, cum fuerit ſuo contemptu & contú-

macia

macia faciente, etiam auctoritate judiciaria, conventus.

ANNO CHRISTI 991.

Item ex eodem concilio, titulo quadragesimo tertio. Sunt plerique conspirantes cum plebibus propriis, quas decipiunt (ut dictum est,) earum scalpentes aures, ad seducendum vitiosæ vitæ homines: vel certe inflati, & ab hoc consortio separati, qui putant propriæ plebi incubandum: & nonnunqnam conventi ad concilium venire detrectant, sua forte ne prodantur flagitia metuentes. Dico (si placet) circa hos non tantum Diœceses esse servandas: verum etiam & de propria ecclesia, quæ illis male saverit, omni modo adnitendum, ut etiam auctoritate publica rejiciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris removeantur. Oportet enim, ut qui universis fratribus, ac toto concilio inhæserit, non solum sua jure integro, sed & diœceses possideat. At vero qui sibimet putant plebes suas sufficere, fraterna dilectione contempta, non tantum diœceses amittant, sed (ut dixi) etiam propriis publica careant auctoritate, ut rebelles.

CAPUT XXV.

Ad Romanum autem pontificem causam perlatam fuisse dicebant, exemplaribus in hunc modum prolatis: Beatissimo papæ Joanni Hugo gratia Dei Francorum Rex. Novis, atque inusitatis rebus permoti, summo studio, summaque cura vestra consilia expetenda decrevimus, quippe cum sciamus, vos omne tempus in humanis ac divinis studiis exegisse. Considerate ergo quæ facta sunt, & facienda præscribite, ut & sacris legibus suus honor reddatur, & regalis potestas non annulletur. Arnulfus, regis Lotharii (ut dicunt) filius, post graves inimicitias ac scelera, quæ in nos regnumque nostrum exercuit, loco parentis adoptatus est a nobis, ac metropoli Remorum gratis donatus, jusjurandum præbuit, quod contra præterita & futura valeret sacramenta. Libellum fidelitatis sub nomine chirographi conscripsit, recitavit, corroboravit, corroborarique fecit. Milites ac omnes cives jurare coegit, ut in nostra persisterent fide, si ipse aliquando in potestatem hostium deveniret. Contra hæc omnia, ut certissimi testes sunt, ipse portas hostibus patefecit: clerum ac populum suæ fidei creditum, captivitati & prædæ distribuit. Sed esto eum esse addictum alienæ potestati, ut ipse videri vult; cur cives, & milites pejerare cogit? Cur arma contra nos comparat? Cur urbem ac castra contra nos munit? Si captus est, cur non patitur liberari? Si vi hostium oppressus, quare non vult sibi subveniri? & si liberatus est, cur ad nos non redit? vocatur ad palatium, & venire contemnit. Invitatur ab archiepiscopis & coepiscopis; nihil se eis debere respondet. Ergo qui voces apostolorum tenetis, statuite, quod de altero Juda fieri debeat, ne nomen Dei per nos blasphemetur, & ne forte justo dolore permoti, ac vestra taciturnitate urbis excidium, totiusque provinciæ moliamur incendium. Nec judici Deo excusationem prætendetis, si nobis quærentibus atque ignorantibus, formam judicii dare nolueritis.

Item episcoporum epistola ad eundem.

CAPUT XXVI.

Domino & reverendissimo papæ Joanni, episcopi Remorum Diœceseos: Non sumus nescii, Beatissime pater, jamdudum oportuisse nos expetere consulta sanctæ Romanæ ecclesiæ pro ruina, atque occasu sacerdotalis ordinis; sed multitudine Tyrannorum pressi, longitudine terrarum semoti, desideria nostra hactenus implere nequivimus. Nunc itaque vestro examini non sine magno dolore perferimus novum, atque inusitatum crimen Arnulfi Remorum archiepiscopi, qui famosus apostata factus locum Judæ traditoris olim in ecclesia tenet, qui filius quondam ecclesiæ Laudunensis cum episcopum suum dolo, & fraude ceperit, ecclesiam ejus pervaserit, ad cumulum suæ damnationis Remensem sibi creditam cum clero, & populo captivavit; nec movet eum nostra vocatio, vel potius saluberrima exhortatio; non archiepiscoporum comprovincialium multoties repetita admonitio, non canonice facta coram Deo, & angelis ejus professio; non chirographi in conspectu ecclesiæ recitata descriptio; non numerosa sacramenta miris excogitata consiliis Stant suo vitio quamplures ecclesiæ pastoribus viduatæ, pereunt innumerabiles populi sine sacerdotali benedictione, & confirmatione; ipse factione tyrannica divina humanaque jura contemnens tyrannidem exercet. Regibus nostris, a quibus tantam gloriam gratis consecutus est, interitum meditatur. Ergo tandem ad monstra perditissimi hominis expergefacti ivimus in sententiam Domini dicentis: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum, vel trium stet omne verbum Quod si non audierit eos, dic ecclesiæ. Si autem & Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* Adesto pater, ruenti Ecclesiæ, & sententiam ex sacris Canonibus promulgatam, vel potius ab ipsa veritate prolatam, profer in reum. Suffragetur nobis vestra auctoritas, & in hujus apostatæ dejectione, & in ejus qui domui Dei præesse possit, archiepiscopi nova ordinatione, simulque, invocatis episcopis nostris fratribus, necessaria promotione; ut sciamus & intelligamus, cur inter cæteros Apostolatum vestrum præferre debeamus.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XXVII.

His epistolis in media Synodo recitatis, missionis earum tempus, & relata legatio a defensoribus Arnulfi perquirebatur, & de primo quidem mensis undecimus reperiebatur, de altero autem nihil memoria dignum. Sed legatos tantum scripta Romano pontifici porrexisse, primoque se blande acceptos esse; postea vero quam Heriberti comitis legati equum corpore præstantem, niveo colore insignem cum aliis muneribus pontifici obtulerunt, se per triduum ante januas palatii defatigatos, nec admissos, infecto negotio, rediisse. Astipulabantur etiam huic rationi Brunonis episcopi præsentes clerici, qui se pro ejus captione Romanum pontificem adesse dicebant. A quo maledicta in reos cum ex auctoritate Apostolica expeterent, ejus ministri summam solidorum decem dari censebant. Quibus derisis, eo quod si pecunia redimi posset, nec mille talenta moras inferrent, hoc tandem in responsis ab ipso pontifice receperunt, ut is, pro quo captus esset, bene illi prospiceret. Non ergo sedem Apostolicam huic judicio præjudicare. Bene quoque Africanos episcopos super hoc Romanorum typo permotos fuisse, qui super hac re Synodo CCXVII. episcoporum, tempore Zosymi papæ inchoata, & per tempora Bonifacii distenta, tandemque sub

☞ Cœlestino consummata, quid de Romani episcopi potestate sentiri vellent, in æternis monimentis statuerunt. Quod concilium quoniam insigne est, & beati Augustini præsentia illustratum, & artificiosis consultationibus expolitum, vinique multiplici argumenti huic Synodo præbuit, ad plenum his gestis annectere utile judicavimus.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XXVIII.

Multa super his pater Arnulphus publice locutus est, multa cum sibi tantum assidentibus contulit, quæ ne forte minus suavitatis habeant, ita sparsim posita, ut sunt ab eo prolata, ea in unum colligere maluimus, ut continuata oratio plus utilitatis studioso lectori conferat. Nos vero, inquit, Reverendissimi patres, Romanam ecclesiam propter Beati Petri memoriam semper honorandam decernimus, nec decretis Romanorum pontificum obviare contendimus, salva tamen auctoritate Nicæni concilii, quod eadem Romana ecclesia semper venerata est. Statuta etiam sacrorum Canonum diversis locis, diversis temporibus (sed eodem Dei spiritu conditorum) in æternum valere præcipimus, ab omnibus servanda censemus. Duo autem sunt, quæ magnopere a nobis prævideri debent, idest: Si Romani pontificis silentium, aut nova constitutio promulgatis legibus Canonum, vel decretis priorum præjudicare potest. Si enim silentium præjudicat, omnes leges, omnia priorum decreta, eo silente, silere necesse est; si autem nova constitutio, quid prosunt leges conditæ; cum ad unius arbitrium omnia dirigantur? Videtis, quia de his duobus causis admissis ecclesiarum Dei status periclitatur, & dum legibus leges quærimus, nullas omnino leges habemus. Quid ergo? num privilegio Romani pontificis derogabimus? minime. Sed si Romanus episcopus is est, quem scientia, & vitæ meritum commendet, nec silentium, nec nova constitutio metuenda est. Quod si vel ignorantia, vel metu, vel cupiditate abalienatur, vel conditio invidiam facit (quod fere sub hæc tempora vidimus, Romæ tyrannide prævalente) tunc multo minus idem silentium, & nova constitutio formidanda sunt. Non enim is, qui quolibet modo contra leges est, legibus præjudicare potest. Sed o lugenda Roma, quæ nostris majoribus clara patrum limina protulisti, nostris temporibus monstruosas tenebras futuro sæculo famosas effudisti! Olim accepimus claros Leones, magnos Gregorios. Quid dicam de Gelasio, & Innocentio, qui omnem mundanam Philosophiam sua sapientia & eloquentia superant? Longa series eorum est, qui sua doctrina mundum repleverunt. Eorum itaque dispositioni, qui vitæ merito & scientia cunctos mortales anteirent, recte universalis ecclesia credita est; quamvis & in hac ipsa fœlicitate hoc privilegium tibi ab Africanis episcopis contradictum sit, has credo quas patimur miserias magis, quam typum dominationis formidantibus. Nam quid sub hæc tempora non vidimus? Vidimus Johannem cognomento Octavianum, in volutabro libidinum versatum, etiam contra eum Ottonem, quem Augustum creaverat, conjurasse, quo fugato, Leo neophitus in pontificem creatur. Sed Ottone Cæsare Roma discedente, Octavianus Romam venit, Leonem fugat, Johannem Diaconem naso, dextris digitis, ac lingua mutilat, multaque cæde primorum in urbe debacchatus in brevi moritur, cui Benedictum Diaconem, cognomento Grammaticum, Romani substituunt, eum quoque Leo neophitus cum suo Cæsare non longe post aggreditur, obsidet, capit, deponit, perpetuoque exilio in Germaniam dirigit. Succedit Ottoni Cæsari Cæsar Otto natura, ætate cunctos principes armis, consilio ac scientia superans. Succedit Romæ in pontificatu horrendum monstrum Bonifacius, cunctos mortales nequitia superans, etiam prioris pontificis sanguine cruentus, sed hic etiam fugatus, atque in magna Synodo damnatus post obitum. Divi Ottonis Romam redit, insignem virum Apostolicum Petrum, Papiensis ecclesiæ prius antistitem, data sacramentorum fide, ab arce urbis dejicit, deponit, squalore carceris affectum perimit. Num talibus monstris hominum ignominia plenis, scientia divinarum & humanarum rerum vacuis innumeros sacerdotes Dei per orbem terrarum, scientia, & vitæ merito conspicuos subjici decretum est? Quid est hoc, Reverendissimi Patres? vel quonam vitio fieri credendum est, ut caput ecclesiarum Dei, quod in sublime erectum gloria, & honore coronatum est, ita in infima dejectum ignominia & dedecore deturpatum est? Nostrum, nostrum est hoc peccatum, nostra impietas, qui quærimus, quæ nostra sunt, non quæ Jesu Christi. Si enim in quovis ad episcopatum electo morum gravitas, vitæ meritum, divinarum ac humanarum rerum scientia subtiliter investigantur, quod in eo qui omnium episcoporum magister videri appetit, investigandum non est: cur ergo in summa sede sic infimus constituitur, ut etiam in clero nullum habere locum dignus inveniatur? Quid hunc, Reverendi patres, in sublimi solio residentem, veste purpurea, & aurea radiantem, quid hunc (inquam) esse censetis? Nimirum si charitate destituitur, solaque scientia inflatur & extollitur, Antichristus est, in templo Dei sedens, & se ostendens tanquam sit Deus. Si autem nec charitate fundatur, nec scientia erigitur, in templo Dei tanquam statua, tanquam idolum est, a quo responsa petere, marmora consulere est. Quo ergo consultum ibimus? Evangelium docet, quendam in siculnea ter fructum quæsisse, & quia non repererit, succidere voluisse, sed admonitum expectasse. Expectemus ergo primates nostros, quoad possumus; atque interim divini verbi pabula, ubinam aperiri valeant, investigemus. Certe in Belgica & Germania, quæ vicinæ nobis sunt, summos sacerdotes Dei, in religione admodum præstantes, inveniri, in hoc sacro conventu testes quidam sunt. Proinde si regum dissidentium animositas non prohiberet, inde magis episcoporum judicium petendum fore videretur, quam ab ea urbe, quæ nunc emptoribus venalis exposita, ad nummorum quantitatem judicia trutinat. Quod si quispiam dixerit secundum Gelasium, Romanam Ecclesiam de tota Ecclesia judicare, ipsam ad nullius commeare judicium, nec de ejus unquam judicio judicari. Is, inquam, qui hoc dixerit, eum nobis in Ecclesia Romana constituat, de cujus judicio judicari non possit: quanquam hoc ipsum Africani episcopi impossibile indicant, nisi forte (inquiunt) quisquam est qui credat, unicuilibet posse Dominum nostrum examinis inspirare justitiam, & innumerabilibus congregatis in concilium sacerdotibus denegare.

Sed cum hoc tempore Romæ nullus pene sit (ut fama est) qui literas didicerit, sine quibus (ut scriptum est) vix ostiarius efficitur; qua fronte aliquis eorum docere audebit, quod minime didicit? Ad comparationem quippe Romani pontificis in aliis sacerdotibus ignorantia utcunque tolerabilis est; in Romano autem, cui de fide, mori-

moribus, disciplina sacerdotum, deque universali ecclesia catholica judicandum est, intolerabilis videri potest. Is enim est (ut quibusdam placet) qui secundum Ezech. prophetam moratur in gazophylacio, quod respicit viam meridianam, & excubat in custodiis templi; cur autem loco prior, scientia inferior non æquo animo ferat judicium loco inferioris, scientia prioris? Certe ipse Apostolorum princeps non abnuit judicium quamvis loco minoris, Pauli, scientia prioris, in faciem sibi resistentis; quoniam non sana videbatur doctrina magistri, & Gregorius papa cum dicat, si quæ culpa in episcopis invenitur, nescio quis Apostolicæ sedi subjectus non sit, subinfert. Cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis pares sunt. Involutus ergo criminibus sentiat præesse sibi Romanum pontificem; qui nullis atrocioribus factis prægravatur, intelligat parem dignam se ac Romano pontifice in quolibet negotio laturus sententiam. Sed esto, ponamus nunc Romæ esse Damasum; quid contra ejus decretum actum est? nempe, si bene recordor, primum capitulum fuit, quod Episcoporum & summorum negociorum Ecclesiasticorum causæ semper ad sedem Apostolicam sint referendæ. Utique relatæ sunt non solum ab episcopis, sed etiam a Principe nostro serenissimo, liberaque potestas Apostolicæ sedi data est, & vera investigandi, & cognoscendi, & dijudicandi per temporum intervalla nimis prolixa, nec prius ad causam accessimus, quam desperatione judicii ejus protraheremur. Consultus est ergo Romanus episcopus ut oportuit, & de hujus Arnulphi depositione, & ejus qui domui Dei digne præesse posset, substitutione; sed cur nihil responderit, quorum interest, ipsi viderint. Nos autem Sardicense concilium, quod privilegio Romanæ Ecclesiæ plurimum favet, ita ad hanc causam inflectimus, ut quod de solo episcopo in qualibet provincia relicto dicit, ad Romanum episcopum affectum esse credamus. Sic enim habetur titulo sexto.

„ Osius episcopus dixit: Si contigerit in una „ provincia, in qua fuerint plurimi episcopi, „ unum forte remanere episcopum, ille vero per „ negligentiam noluerit ordinare episcopum, & „ populi convenerint episcopos vicinæ provinciæ, „ debere illum prius conveniri episcopum, qui in „ eadem provincia moratur, & ostendere quod „ populi petant sibi rectorem, & hoc justum esse, ut & ipsi veniant, & cum ipso ordinent „ episcopum. Quod si conventus literis tacuerit, „ & dissimulaverit, nihilque responderit, tunc „ satisfaciendum esse populis, ut veniant ex vicinis provinciis, & ordinent episcopum.

Juxta hujus sententiæ tenorem, ad petitionem populorum ab episcopis, & principe conventus est, ut sua auctoritate Arnulphus deponeretur, & alter substitueretur.

Quia ergo conventus literis tacuit, & dissimulavit, & nihil respondit, nunc satisfaciendum esse populis censeo, ut episcopi, qui ex vicinis provinciis convenerant, & hunc Arnulphum, si depositione dignus est, deponant, & si forte qui domui Dei præesse possit, repertus est, episcopum constituant. Et quoniam Damasus episcoporum summa negocia metropolitanis discutere concedit, definitionem eorum suæ potestati attribuit: Damaso quidem non resistimus, sed scriptum beati Gregorii in medium proferimus. *Lator*, inquit, *præsentium Nemesion ad nos veniens, indicavit Paulum Teatinæ civitatis episcopum, inter alia mala in corporali crimine lapsum, a suis fuisse clericis accusatum, atque habita cognitione ita, quod*

ANNO CHRISTI 591.

sine dolore dicere non possumus, claruisse, atque insuper postquam convictus est, etiam libellum eum, in quo ea, de quibus accusatus fuerat, vera esse confessus est, obtulisse. Qua de re illo depositio, episcopali sententia, ejus loco cum fraternitatis vestræ consensu esse episcopum ordinatum. Ecce hic Paulus episcopus, ignorante Gregorio, deponitur, alter in loco ejus substituitur, causis cum suis effectis per latorem apicum Gregorio significatur; non in depositores Gregorius ulciscitur, sed in depositum alterius sævit: ait enim post aliquanta: *Qui si forte (quod non credimus) post depositionem suam inverecunde, ac mente perversa aliquid de episcopatu loqui, atque rursus ad hoc qualibet aspirare præsumptione tentaverit, fraternitatis vestræ se contra improbitatem ipsius omnino vigor accendat, atque Dominici corporis, & sanguinis communione privatum in monasterio eum usque ad diem obitus sui ad agendam curet pœnitentiam retrudendum, quatenus perpetrati sceleris maculas dignis discat fletibus emundare, quas magis in interitu animæ suæ nequiter augere desiderat.* Quomodo nunc decretum Eusebii papæ servatum est? Etenim paulo ante in Tomo decretali lectum est. Oves ergo, quæ pastori suo commissæ fuerint, eum nec reprehendere, nisi a recta fide exorbitaverit, debent, nec ullatenus accusare possunt. Quia facta pastoris oris gladio ferienda non sunt, quamquam recte reprehendenda videantur. Certe hic Paulus a suis ovibus, idest, a suis clericis reprehensus & accusatus est, non de fide, sed de corporali crimine. In hac itaque decretorum vel canonum varietate hoc observandum est, ut causarum eventus finem accipiant juxta æquitatem, nullis animorum perturbationibus improvide admixtis. Et quoniam summi negocii discussionem & definitionem a metropolitano primæ Justinianæ factam fuisse cognovimus, doceamus etiam nunc, quod episcopis etiam suorum metropolitanorum summa negocia discutere liceat. Scribit item Gregorius universis episcopis concilii Vizachii: *Sicut*, inquit, *laudabile discretumque est, reverentiam & honorem debitum exhibere prioribus, ita rectitudinis, & Dei timoris est, si qua in eis correctionis indigent, nulla dissimulatione postponere, ne totum, quod absit, corpus incipiat morbus invadere, si languor non fuerit curatus in capite. Ante multum siquidem temporis quædam ad nos de fratre nostro Clementio primate vestro perlata sunt, quæ cor nostrum non modico mœrore transfigerent, sed prementibus diversis tribulationibus, & maxime circumsævientibus hostibus, ea nobis non fuit spacium requirendi; & quoniam ita sunt gravia, ut transire indiscussa, nullo modo debeant, fraternitatem vestram his hortamur affatibus, ut cum omni sollicitudine ac vivacitate veritatis indagare substantiam multis modis debeatis, &, ut audita sunt, ultione canonica resecentur, aut falsa, & fratris nostri innocentia diu sub nefandæ opinionis dilaceratione non jaceat.*

Unde ne quis desidiæ tepor in requisitione sit, admonemus ut non cujusdam personæ sit gratia, non favor, non blandimenta, vel quodlibet aliud, quenquam vestrum, vel ab his, quæ nobis nunciata sunt molliat, vel a tramite veritatis excutiat, sed sacerdotaliter ad investigandam vos veritatem propter Deum accingite. Nam si quis in hoc aut piger esse, aut negligenter præsumpserit se exhibere, dictis criminibus apud omnipotentem Dominum se noverit esse participem, cujus zelo ad perscrutandas subtiliter nefandi causas facinoris non movetur. Et hic profecto intelligimus, nullam personam peccantem esse, quæ judicio universalis Ecclesiæ non subjaceat,

ceat. Omnis enim criminaliter peccans, vel, ut ita dicam, alteratus, & quasi legibus capite minor censetur. Accusatur apud Gregorium Lucillus Militæ civitatis episcopus, & ex epistolis coepiscoporum illata crimina vera esse cognoscit. *Et ideo*, inquit, *quia tanti facinoris ultio nulla debet dilatione differri, fraternitas vestra tres vel quatuor de fratribus ac consacerdotibus sibi nostris adhibeat, ut ipsis quoque præsentibus, prædicta, ac satisfacta veritate, prædictum Lucillum de episcopatus ordine, quem hujus sceleris contagium maculavit, studeat sine ambiguitate deponere.* Progreditur ultra, & in consocios criminum dignam Romano pontifice sententiam jaculatur. *Quia vero*, inquit, *presbyteri, vel diaconi quidam proditæ iniquitatis fuisse conscii ac participes memorantur, sanctitas vestra subtili indagatione discutiat; & si ita repererit, ab honoris sui & ipsos similiter gradu dejiciat, & in monasteriis, ubi digne valeant agere, ad pœnitentiam deputentur. Non adhuc satis est, quia scit dictum Ezechielis prophetæ: Fili hominum, perfode parietem, sed quia, inquit, per hos multi hujus labe peccati perhibentur esse collapsi, cunctos, qui rei esse claruerint, Dominici corporis & sanguinis participatione privare vos convenit.* Ecce hic convenit non nutrit vitia, sed amputat. Quid est enim aliud, de manifestis peccatis tacere, quam scelera nutrire. Sed esto. Taceamus de his, in quibus se lædi conqueritur, quid acturi erimus, si armati duces genialis lecti nocturna furta deprehenderint? Si irati reges quemlibet nostrum majestatis reum convicerint? Quid, inquam, acturi erimus, si quodam colludio, longis ambagibus, perplexis cavillationibus se deludi senserint; num eos judicii formam Romæ pecunia redempturos putatis? reumque sibi defuturum, quin auri & argenti montes Romanis offerat, si se redimi pecunia speret? At si remota ab usu & consuetudine & spacio terrarum esse putatis, quæ præponimus, sint vobis exempla e vicino petita. Egidius certe Remorum archiepiscopus, quia Hilperici regis amicitia usus fuisse convictus est, ad Childeberti regis sui infidelitatem, in urbe Metensi a Galliarum episcopis depositus, apud Argentoratum (quæ nunc Strateburgis dicitur) perpetuo exilio damnatus est, cui mox Romulfus, Lupi ducis filius jam presbyter substituitur; nec Magnus Gregorius, privilegii Romanæ ecclesiæ acerrimus defensor quicquam pro his, aut contra hæc dixisse reperitur. Ebo etiam ejusdem Remensis ecclesiæ metropolitanus ob crimen regiæ majestatis apud Theudonis villam a Galliarum episcopis deponitur, longeque post a Nicolao papa requisita, & cognita ejus depositio est, ac deinde a Sergio corroborata. Quid ergo? Num Damasi decreta damnabimus? minime. Sed in causis latentibus, & in quibus ob magnitudinem sui juxta provocatio fit, ad universale Concilium, vel ad Damasum recurremus, si tamen eum Romæ commorari audierimus: quamvis etiam ad Damasum provocatio Africanis inhibeatur conciliis, ut superius dictum, & adhuc dicendum est; at in causis evidentibus, & in quibus ad Romanum episcopum nulla provocatio fit, provincialibus, vel comprovincialibus utemur conciliis. Quod etiam Antiochena Synodus velle videtur, capitulo 14.

Si quis, inquit, *episcopus de aliquibus causis criminalibus in judicio episcoporum fuerit accusatus, contingat autem de ipsis episcopis provinciæ, qui convenerunt diversas habere sententias, & alios quidem innocentem eum pronunciare, alios reum: propter hujusmodi igitur controversiam amputandam, placuit sanctæ synodo, Metropolitanum Episcopum alterius vicinæ provinciæ, & aliquantos cum eo episcopos alios, qui pariter residentes, quæcumque fuerit, dirimant quæstionem, propter hoc ut firmum sit judicium, quod ab unius provinciæ Episcopis fuerit promulgatum.*

ANNO CHRISTI 991.

Quamvis & hoc Concilium, quod de privati coepiscopi nostri causa agitur, universale videri debeat, utpote plurium provinciarum judicia continens, ne forte ad placitum loqui videamur, veterumque sententias male interpretari, audite quid hinc sentiat Hincmarus Remorum archiepiscopus, & in lege Dei eruditissimus. Scribens enim ad Nicolaum Papam, ita inquit: *Absit a nobis, ut privilegium primæ & summæ sedis sanctæ Romanæ Ecclesiæ pontificis pro sic parvo pendamus, ut controversias & jurgia tam superioris quam etiam inferioris ordinis, quæ Nicæni, & cæteri sacrorum Conciliorum Canones, & Innocentii atque aliorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ pontificum decreta, in Synodis provincialibus, a Metropolitanis præcipiunt terminari, ad vestram summam auctoritatem fatigandam ducamus. At si forte de Episcopis causa nata fuerit, unde certa & expressa in sacris regulis non habeamus judicia, & ob id in provinciali, vel in comprovinciali nequeat examine diffiniri, ad divinum oraculum, ideest, ad Apostolicam sedem nobis inde est recurrendum.* De provocationibus autem idem Hincmarus æque nobiscum sentit, quod a suspectis judicibus & minoris auctoritatis ad majoris auctoritatis judices legitima provocatio sit. Ab electis vero, & ubi reus causa decidit, nullam omnino fieri posse, de quo & in Africanis conciliis ita legitur: *Ut ab electis judicibus provocare non liceat.* Si autem fuerit provocatum, eligat qui provocaverit, judices & cum eo ille contra quem provocaverit, & ab ipsis deinceps nulli liceat provocare. Item in eisdem Conciliis de eadem re, capite vigesimo secundo: *Quod si clerici ab Episcopis provocandum putaverint, non provocent nisi ad Africana concilia, vel ad primates suarum provinciarum, sicut & de episcopis sæpe constitutum est. Ad transmarina autem qui putaverint appellandum, a nullo intra Africam in communione suscipiantur.* Nimirum per transmarina Romanam ecclesiam volentes intelligi, causam, ubi orta est, debere terminari, Africani episcopi confirmaverunt. Videat autem, qui potest, quod non sine quodam scrupulo paulo ante lectum est: *Ut nostis*, inquit Damasus, *Synodum sine ejus, ideest, Romanæ Sedis auctoritate fieri, non est catholicum.* Quid ergo, si barbarorum gladiis circumsævientibus licentia commeandi Romam intercludatur: vel si Roma barbaro cuilibet serviens metu libidinis ejus in aliquod regnum efferatur, num interim aut nulla concilia erunt, aut orbis terrarum episcopi ad suorum regum damna, vel interitus ab hostibus disponendarum rerum consilia, & concilia expectabunt? Et certe Nicænus canon, qui ipsa Romana ecclesia teste omnia concilia, omnia decreta eminentia sui exuperat, bis in anno concilia debere fieri dicit, nihilque inde ad Romani episcopi auctoritatem spectare præscribit. Sed insuper ejus privilegio (sicut Africana Synodus interpretatur) multum derogat. Et de privatis quidem causis, in provinciali Synodo: de communibus, in generali concilio eadem Africana Synodus judicandum præscribit, capite nono concilii Milevitani. At nos controversiarum lite depulsa Romanam quidem Ecclesiam, ob memoriam Apostolorum principis, ita ut a majoribus nostris accepimus (quoad possumus) amplius quam Afri colamus; &

seu

seu se digna seu indigna prolatura sit, si status regnorum patitur, ab ea responsa petamus, sicut etiam pro causa Arnulfi factum esse constat. Si in expetendis vel vitandis justam vel injustam judicii promulgaverit formam, in altero pax ecclesiarum, & unitas conservabitur, in altero vocem Apostoli audiemus dicentis: *Quicunque vobis annunciaverit præter quod accepistis, anathema sit*, licet angelum de cælo esse se fingat. Porro si tacebit, ut nunc, consultæ leges voce conditorum loquentur. Sed, o infelicia tempora, quibus patrocinio tantæ frustrantur ecclesiæ. Ad quam deinceps urbium confugiemus, cum omnium gentium dominam humanis ac divinis destituatur subsidiis videamus? ut enim planius dicamus, palamque fateamur post Imperii occasum hæc urbs Alexandrinam ecclesiam perdidit, Antiochenam amisit; & ut de Africa taceamus, atque Asia ipsa jam Europa discedit: nam Constantinopolitana ecclesia se subduxit, interiora Hispaniæ ejus judicia nesciunt. Fit ergo discessio, secundum Apostolum, non solummodo gentium, sed etiam Ecclesiarum: quoniam cujus ministri Gallias occupaverunt, nosque totis viribus premunt, Antichristus instare videtur, &, ut idem Apostolus ait, jam mysterium iniquitatis operatur tantum, ut qui tunc tenet, teneat, donec de medio fiat, ut ille perditionis filius reveletur, homo peccati, qui adversatur, & extollitur supra Dei nomen, Deique culturam. Quod jam in aperto fit, ut Romana potentia conquassata, religione profligata, nomen Dei frequentibus perjuriis impune humilietur, ipsius divinæ religionis cultus etiam a summis sacerdotibus contemnatur. Ipsa insuper Roma jam pene sola a seipsa discedit, dum neque sibi neque aliis consulit. Proinde si placet charitati vestræ, quia Pelagium patriarcham a duodecim episcopis auditum esse scimus, ut Beatus Augustinus in libro quodam contra eundem Pelagium scribit, quoniamque Romana ecclesia a nobis consulta nullam judicii formam promulgavit, ex sacris legibus capitula proferantur, & a quot episcopis episcopus detentus audiri debeat, & qui causæ suæ dicendæ adesse noluerit, quam sententiam excipiat. Itaque jubente Synodo hæ sententiæ recitatæ sunt. Ex concilio Carthaginis titulo decimo.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XXIX.

„ Fœlix Episcopus dixit: Suggero secundum „ statuta veterum conciliorum, ut si quis episcopus, quod non optamus, in reatum aliquem „ incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas, non „ posse plurimos congregare, ne in crimine remaneat a 12. Episcopis, & presbyter a sex „ episcopis cum proprio suo episcopo audiantur, „ & diaconus a tribus.

Ex concilio Carthaginis cap. 7. „ Aurelius epi„ scopus dixit: Quisquis episcoporum accusatur, „ ad primatum provinciæ ipsius causam deferat „ accusator, nec a communione suspendatur, cui „ crimen intenditur, nisi ad causam suam dicen„ dam electorum judicium, die statuta, literis „ evocatus minime occurrerit, hoc est, infra spa„ cium mensis ex ea die, qua eum literas acce„ pisse constiterit. Quod si aliquas veras necessi„ tatis causas probaverit, quibus eum occurrere „ non potuisse manifestum sit, causæ suæ dicen„ dæ intra alterum mensem integram habeat fa„ cultatem. Verum tandiu post mensem secun„ dum non communicet, donec purgetur. Si au„ tem ad concilium universale anniversarium oc„ currere noluerit, ut vel ibi causa ejus termi„ netur, ipse in se damnationis sententiam dixis„ se judicetur: tempore sane quo non communi„ cat, nec in sua ecclesia vel parochia commu„ nicet. De contemptu judicii, ex epistola Pa„ pæ Bonifacii: " probat vera esse illa, quæ ad„ versum se dicta sunt, qui ad ea confutanda „ adesse minime vult, ei nullus dubitat, quod „ ita judicium nocens subterfugit, quemadmo„ dum ut absolvatur, qui est innocens, quærit. „ Sed astuta cavillatio eorum, qui versutis agen„ dum credunt esse consiliis, nunquam inno„ centiæ nomen accipiet. Confitetur enim de „ omnibus, quisquis se subterfugere judicium di„ lationibus putat. Veniet tamen aliquando ille, „ qui talis perhibetur, in medium; nec prodest „ illi toties latuisse, toties subterfugisse, quem sui „ actus, & commissa, quocunque fugerit, ea quæ „ subjiciunt illi, si vera sunt crimina, persequun„ tur, ut si adesse voluerit præsens, si confidit, „ ad objecta respondeat; quod si adesse neglexerit, „ dilationem sententiæ de absentia non lucretur. „ Nam manifestum est, confiteri eum de crimi„ ne, qui indulto, & toties delegato judicio, „ purgandi se occasione non utitur. Nihil enim „ interest, utrum in præsenti examine, omnia „ quæ dicta sunt, comprobentur, cum ipsa quo„ que pro confessione procurata constet absentia.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XXX.

His omnibus pertractatis, a defensoribus Arnulphi venia postulatur, & quod ejus negotia minus caute prius inquisierint, & quod concilium magnis dilationibus defatigaverint. Deinde adjungunt non se controversiarum genere adductos ad studium defensionis accessisse, sed episcoporum anathema sibi necessitatem dicendi imposuisse. Episcopi vero, & qui contra Arnulphum stetisse videbantur, æquo animo se objecta accepisse dicebant. Sibi quoque placere, quod judicium posse fieri jam in commune legitimum putaretur: nihilque aliud superesse, quam ut ipse Arnulphus in medium deduceretur, & de qualitate sui facti juxta quod vellet, responderet. Itaque jubente Synodo, in episcoporum ordine consedit, cui pater Arnulfus circa eum regis beneficia, itemque ipsius in regem maleficia miti colloquio commemorat. Negat ille se quicquam contra regis salutem egisse, sed pro fide ad eum conservata cum clero & populo se in propria urbe ab hostibus captum fuisse, nihilque solatii proinde a rege tulisse, sed insuper maleficia pro beneficiis recompensata sibi esse. Opponit pater Arnulphus præsentem presbyterum, qui urbis portas, acceptis a manu ejus clavibus, jussu ipsius affirmabat se hostibus aperuisse. Ille respondet, presbyterum longe meditata dicere, falsaque pro veris narrare, suamque innocentiam ejus fictis criminationibus haberi suspectam non debere. Cui e contra presbyter ingerebat, quod se ad accusandum nemo impulerit, quod locus fugæ sibi patuerit, quod sibi semper fidissimus fuerit; nihilque aliud in accusandi causa se habere, quam ut crimine proditionis liberaretur, qui ejus imperio paruisset; & si quid in veri confessione Synodi dubitet, vel suo vitio adscribat: Synodi decretis se subjiacere pollicebatur, tantum ecclesiasticæ communioni restitueretur. Ad hæc Arnulphus, teneri se ab hostibus conque rebatur, nec aliquando se vidisse episcopum sic attractatum; ideoque se respondere nescire. Neque vero sibi relictos esse suos monachos, suos cleri-

eos,

cos, suos abbates, quibus, quæ vellet, præcipere posset, quod dictum insulsi hominis esse putabatur. Et quidnam, inquit pater Arnulphus, his præcipiendum est? num ut te a culpis eximant? & quidem, si pro testimonio ferendo dicis, en tui episcopi, qui te frequenter pro semetipso, ut apud Synodum venires, hortati sunt. En tui Abbates, tuusque clerus cum sibi prælatis; his omnibus datur licentia te defendendi non solum voluntaria, verum necessitate imposita. Ad hæc ille ad priora relabebatur, non se vidisse episcopum sic attractatum dicens, nec ita se habitum scire respondere; doctum etiam hominem inter tot sapientes insipientem videri posse. Cur ergo, inquit episcopus Guido, secundum tua vota habitus, totiesque ab episcopis, & domino tuo rege vocatus, respondere noluisti? & ille: Delatus ad regem eram, & ideo quo vocabar, ire non audebam. Non ita est, inquit Guido episcopus, sed cum te in vicinia Laudunensis urbis apud Cavinionem convenissem, coram fidelibus testibus clericis & laicis, tertio te ad fratrum tuorum conventum invitavi sub obtestatione Divini nominis, ex canonum auctoritate & societate omnium fidelium, ad dominorum quoque tuorum præsentiam ire monui, per fidelitatem, quam eis promiseras, per omnia sacramenta, quæ ipsis præbueras; unde perjurum te esse negare non potes per chirographum, cui subscripsisti, & omnes nos subscribere fecisti. Sed cum tu responderes, non posse te ire sine ductoribus Oddone, & Heriberto, eo quod vim tibi inferri timeres, fratrem meum Gualterum obsidem tibi obtuli, me & patrem meum comitem Gualterum itinerisductores pollicitus sum, ut sine periculo vitæ, membrorum, captionis ad tua redires. Idem quoque in eodem momento, sacramento firmare propria manu præsto fui: cumque te a Carolo captum esse prætenderes, eisque sacramenta & obsides præbuisse; ideoque sine ejus licentia ire non posse percontabar a te, quinam obsides pluris tibi viderentur? utrum Richardus fratres tuus, Bruno episcopus consobrinus tuus, ejus sororis filius, in regum potestate constituti? an milites tui Sehardus & Rainoldus, qui datis pro se pueris abire permissi sunt, quorumque beneficii simulatis captivatoribus tuis attribuistis, palam faciens, quanta in dante & accipiente obsidum diligentia fuerit. Quodnam etiam tibi sacramentum potius servandum foret, requirebam, scilicet quod regi, & domino tuo sponte dederas, aut quod hosti armato invitus dare debueras? Tria autem erant sacramenta, quæ nulla arte, nullo ingenio effugere poteras. Primum quo te obligasti, ut pro nullo a te facto vel faciendo sacramento a fidelitate dominorum nostrorum recederes. Secundum, ut si ab hostibus interceptus esses (sicut tunc simulabas) mox ut locus fugæ tibi pateret, ad dominos tuos redire, per rectam fidem non differres. Idque in præsenti facere monebam, cum tecum pauci essent; ego autem optimorum militum copias haberem. De tertio vero quid dicam? cum tam multiplicis perjurii reus sis, quot esse perjuros facis? Omnes enim cives tui ac milites, te jubente, juraverunt, ut si aliquando ab hostibus capereris, vel si ipse tua sponte a Regis fidelitate deficeres, regi se fidem servaturos, urbemque & castra sub eorum jure retenturos. Econtra cum tu a fidelitate regis defeceris, contra omnes mortales tibi sacramenta præbere jussisti, domino tuo regis portas civitatis obtruxisti, Carolo, quoties tib libuit, aperuisti, nec ad professionem tui chirographi respicere voluisti, cum inimicis dominorum tuorum consilium, & auxilium, secundum scire tuum & posse, subministrares. Nunquid & hæc negare contendet? Addebat etiam de pactis, & constitutis in vulgari lingua cum eodem habitis, quibus episcopos a sua subjectione quasi emancipaverat, si a chirographi conditionibus declinasset: seque id ex sua ac reliquorum episcoporum persona jamdudum apud Cavinionem effecisse. Ad hæc ille de non servatis chirographi, & sacramentorum conditionibus erubescebat, quibus tamen poterat modis hæc eadem attenuabat. Petebant ergo episcopi, ut aliquis familiarium ejus testis horum admitteretur, cujus conscientiam veretur. Admittitur ergo Raynerius, secretorum ipsius per omnia conscius, & qui eum inter alia perjuria etiam contra se ac suam uxorem ac filium publice perjurum protestabatur. Cui cum a sacro conventu diceretur, quæ Arnulfus de regis infidelitate denegaret, tali eum sermone aggressus est: cur omnem populum tuo errore perdis? nescis quæ ante urbis traditionem juxta fluvium Asonam mihi retuleris? & ut omnium melius recorderis, nescis & Ludovici amorem filii Caroli omnibus prætulisse mortalibus? & si tibi placere vellem, ut de ejus salute cogitarem? Vade ergo, & scelera tua episcopis confitere, ut quia corpus perdidisti, saltem animam per pœnitentiam salves, & populum, qui de tuis criminibus adhuc dubitat, ab hoc errore absolvas. Quod si nolueris coram episcopis, coram omni multitudine, quæ pro foribus astat, peccata tua, quæ adhuc dubia sunt, manifesta faciam, & scelera tua, quæ in nulla opinione populi sunt, in medium proferam, ut omnes sciant, & intelligant, quid de te sentire debeant, & ut verbis meis fides in æternum habeatur, postquam peroravero, mea dextera ita esse sacramento firmabo, meumque vernaculum episcopis tradam, qui per ignitos vomeres incedens, Deum de te judicare manifestis declaret indiciis. Ad hæc Abbatum quidam dicebant, debere dari Arnulfo secessum deliberandi, cum quibus vellet, ut consultius pro se respondere valeret. Quibus pater Arnulfus: quis, inquit, prohibet? Surgat, & quoscunque delegerit, suis consultationibus adhibeat. Surgens itaque ad criptæ secretiorem partem, ostiis diligenter obseratis, venerabiles deduxit episcopos Siguinum Senonensem, Arnulfum Aurelianensem, Brunonem Linguonensem, Gotesmannum Ambianensem.

ANNO CHRISTI 991.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XXXI.

In horum absentia multa ex canonum capitulis in Synodo prolata sunt, multa inter assidentes collata, utpote omnium ignaros, quæ in abditis agerentur, non tamen nescios imperatricis Theutanii, ac hostium regis colloquia contra ipsius regis voluntatem & utilitatem Arnulfum expetisse, suorumque militum copias sub signis Caroli contra eumdem regem in acie constituisse, & insuper criminis regiæ majestatis reum esse. Itaque variis quoque sacramentorum generibus implicitum videri, ut a nemine sacerdotum tot perjuriis obvoluto episcopale ministerium ullis legibus valeret impleri. Ad has autem causas hæ sententiæ quasi e vicino respicientes reperiebantur.

Ex Concilio Toletano cap. 30.

CAPUT XXXII.

„ Confinitimi hostium sacerdotes præter eos, „ qui a regia potestate licentiam acceperunt, a „ quo-

„ quolibet mandatum agentes extraneum occulte
„ accipere vel diligere non præſumant. Qui au-
ANNO CHRISTI 991. „ tem deprehenditur aut convincitur, denunciatus
„ principi apud concilium digna animadverſione
„ multabitur.

Item ex eodem titulo 75.

CAPUT XXXIII.

„ Poſt inſtituta quædam Eccleſiaſtici ordinis,
„ vel decreta, quæ ad quorundam pertinent di-
„ ſciplinam; poſtrema nobis cunctis ſacerdotibus
„ ſententia eſt pro robore noſtrorum Regum,
„ & ſtabilitate gentis Gothorum, pontificale ul-
„ timum ſub Deo judice ferre decretum. Mul-
„ tarum quippe gentium (ut fama eſt) tanta
„ extat perfidia animorum, ut fidem ſacramento
„ promiſſam regibus ſuis obſervare contemnant,
„ & ore ſimulent juramenti profeſſionem, dum
„ retineant mente perfidiæ impietatem. Jurant
„ enim regibus ſuis, & fidem, quam pollicen-
„ tur, prævaricant, nec metuunt volumen illud
„ judicii Dei, per quod inducitur maledictio,
„ multaque pœnarum comminatio ſuper eos,
„ qui jurant in nomine Dei mendaciter. Quæ
„ igitur ſpes talibus populis contra hoſtes labo-
„ rantibus erit, quæ fides ultra cum aliis agen-
„ tibus in pace credenda, aliter quod fœdus poſt
„ fœdus non violandum? quæ in hoſtibus jura
„ iſta permanebunt ſponſione, quando nec ipſius
„ propriis regibus juratam fidem conſervant?
„ Quis autem adeo furioſus eſt, qui caput ſuum
„ manu ſua propria deſecet? illi, ut notum eſt,
„ immemores ſalutis ſuæ propria manu ſe ipſos
„ interimunt, in ſemetipſos ſuoſque reges pro-
„ prias convertendo vires: & cum Dominus di-
„ cat, *nolite tangere Chriſtos meos*, & David:
„ *Quis*, inquit, *extendit manum ſuam in Chriſtum*
„ *Dominum, & innocens erit?* illis nec vitare me-
„ tus eſt perjurium, nec regibus inferre exitium.
„ Hoſtibus quippe fides pacti datur, nec violatur.
„ Quod ſi in bello fides vigeat, quanto magis
„ in ſuis ſervanda eſt? ſacrilegium quippe eſt,
„ ſi violetur a gentibus regum ſuorum promiſſa
„ fides, quia non ſolum in eis ſit pacti tranſ
„ greſſio, ſed & in Deum quidem, in cujus no-
„ mine pollicetur ipſa promiſſio. Inde eſt, quod
„ multa regna terrarum cœleſtis iracundia ita
„ permutavit, ut pro impietate fidei & morum
„ alterum ab altero ſolveretur. Unde & nos o-
„ portet cavere caſum hujuſmodi gentium, ne
„ ſimiliter plaga feriamur præcipiti, & pœna pu-
„ niamur crudeli. Si enim Deus angelis in ſe
„ prævaricantibus non pepercit, qui per inobe-
„ dientiam cœleſte habitaculum perdiderunt (un-
„ de & per Eſaiam dicit: Inebriatus eſt gladius
„ meus in cœlo) quanto magis nos noſtræ ſa-
„ lutis interitum timere debemus, ne per infide-
„ litatem eodem ſæviente gladio pereamus? Quod
„ ſi divinam iracundiam vitare volumus, & ſe-
„ veritatem ejus ad clementiam provocare cupi-
„ mus, ſervemus erga Deum religionis cultum,
„ atque timorem, cuſtodiamus erga principes no-
„ ſtros pollicitam fidem atque ſponſionem. Non
„ ſit in nobis, ut in quibusdam gentibus, infi-
„ delitatis ſubtilitas impia, non ſubdolæ mentis
„ perfidia, non perjurii nefas, & conjurationum
„ nefanda molimina; nullus apud nos præſump-
„ tione regnum arripiat, nullus excitet mutuas
„ ſeditiones civium, nullus meditetur interitus
„ regum, ſed defuncto in pace principe, prima-
„ tes gentis cum ſacerdotibus ſucceſſorem regni
„ communi ex more conſtituant, ut dum unita-
„ tis concordia a nobis retinetur, nullum pa-
„ triæ, gentiſque diſſidium per vim ambitionis
„ moveatur. Quod ſi hæc admonitio mentes no-
„ ſtras non corrigit, & ad ſalutem communem
„ cor noſtrum nequaquam perducit, audite ſen-
„ tentiam noſtram. Quicumque igitur a nobis,
„ vel totius Hiſpaniæ populis qualibet conjura-
„ tione vel ſtudio Sacramentum fidei ſuæ, quod
„ pro patriæ ſalute, gentiſque Gothorum ſtatu,
„ vel conſervatione regiæ ſalutis pollicitus eſt,
„ temeraverit, aut regem nece attrectaverit, aut
„ poteſtate regni exuerit, aut præſumptione ty-
„ rannica regni faſtigium uſurpaverit, anathema
„ ſit in conſpectu Dei Patris, & angelorum, at-
„ que ab eccleſia catholica, quam perjurio pro-
„ fanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni cœ-
„ tu Chriſtianorum alienus cum omnibus impie-
„ tatis ſuæ ſociis. Quia oportet, ut una pœna
„ teneat obnoxios, quos ſimilis error invenerit
„ implicatos. Quod iterum ſecundo replicamus,
„ dicentes: Quicunque amodo ex nobis, vel cun-
„ ctis Hiſpaniæ populis, quolibet tractatu vel
„ ſtudio ſacramentum fidei ſuæ, quod pro pa-
„ triæ ſalute, gentiſque Gothorum ſtatu, vel
„ conſervatione regiæ ſalutis pollicitus eſt, vio-
„ laverit, aut regem nece attrectaverit, aut po-
„ teſtate regni exuerit, aut præſumptione tyran-
„ nica regni faſtigium uſurpaverit, anathema in
„ conſpectu Chriſti & Apoſtolorum ejus ſit, at-
„ que ab Eccleſia catholica, quam perjurio pro-
„ fanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni
„ conſortio Chriſtianorum alienus, & damnatus
„ in futuro Dei judicio habeatur cum compartí-
„ cibus ſuis. Quia dignum eſt, ut qui talibus
„ ſociantur, ipſi etiam damnationis eorum par-
„ ticipatione obnoxii teneantur. Hoc etiam ac-
„ clamamus, dicentes: Quicumque amodo ex
„ nobis, vel cunctis Hiſpaniæ populis, qualibet
„ meditatione vel ſtudio, ſacramentum fidei ſuæ,
„ quod pro patriæ ſalute, gentis Gothorum ſta-
„ tu vel incolumitate regiæ poteſtatis pollicitus
„ eſt, violaverit, aut regem nece attrectaverit,
„ aut poteſtate regni exuerit, aut præſumptione
„ tyrannica regni faſtigium uſurpaverit, anathe-
„ ma ſit in conſpectu ſpiritus ſancti, & marty-
„ rum Chriſti, atque ab eccleſia catholica, quam
„ perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, &
„ ab omni communione Chriſtianorum alienus,
„ nec partem habeat juſtorum, ſed cum diabolo
„ & angelis ejus æternis ſuppliciis condemnetur
„ una cum eis, qui eadem conjuratione nitun-
„ tur, ut par pœna perditionis conſtringat, quos
„ in perniciem prava ſocietas copulat. Et ideo ſi
„ placet omnibus, qui adeſtis, hæc tertio reite-
„ rata ſententia veſtræ vocis conſenſu confirma-
„ te. Ab univerſo clero vel populo dictum eſt:
„ Qui contra hanc veſtram definitionem præſum-
„ pſerint, anathema, maranatha, hoc eſt, per-
„ ditio in adventu Domini ſint, & cum Juda
„ Iſcharioth partem habeant, & ipſi & ſocii eo-
„ rum; Amen. Quapropter nos ipſi, & ſacerdo-
„ tes omnes Eccleſiam Chriſti, ac populum
„ admonemus, ut hæc tremenda, & totiens rei-
„ terata ſententia nullum ex nobis præſenti,
„ atque æterno condemnet judicio, ſed fidem
„ promiſſam erga glorioſiſſimum dominum no-
„ ſtrum regem Siſenandum cuſtodientes, ac ſin-
„ cera illi devotione famulantes, non ſolum di-
„ vinæ pietatis in nobis clementiam provocemus,
„ ſed etiam gratiam antefati principis percipere
„ mereamur.

ANNO CHRISTI 991.

Item

ANNO CHRISTI 991.

Item ex concilio Agathenſi, titulo quinquageſimo capite trigeſimo quarto.

CAPUT XXXIV.

„ Si epiſcopus, presbyter, aut diaconus capi-
„ tale crimen commiſerint, aut chartam falſave-
„ rint, aut teſtimonium falſum dixerint, ab of-
„ ficii honore depoſiti in monaſterium retrudan-
„ tur, & ibi tantummodo, quam diu vixerint,
„ laicam communionem accipiant.

Item ex concilio Toletano ſexto, capite duodecimo.

CAPUT XXXV.

„ Pravarum audacia mentium, ſæpe malitia
„ cogitationum, aut cauſa culparum refugium
„ appetit hoſtium, unde quiſquis patrator cauſa
„ extiterit talium, virtutem potens defendere ad-
„ verſariorum, & patriæ vel genti ſuæ detrimen-
„ ta intulerit rerum, in poteſtatem regis ac gen-
„ tis reductus, excommunicatus & retruſus lon-
„ ginquioris pœnitentiæ legibus ſubdatur. Quod
„ ſi ipſe mali ſui prius reminiſcens, ad eccle-
„ ſiam fecerit confugium, interceſſu ſacerdotum
„ & reverentia loci regia in eis pietas reſervetur,
„ comitante juſtitia.

Item ex eodem Concilio, titulo 17.

CAPUT XXXVI.

„ Quamvis in concilio anteriori, quod anno
„ primo glorioſi Principis noſtri habitum eſt,
„ de hujuſmodi re fuerit promulgata ſententia,
„ tamen placet iterare, quod convenit cuſtodiri.
„ Itaque regis vita conſtante, nullo ſibi aliquo
„ opere vel deliberatione cujuſcunque dignitatis
„ laicus, ſeu gradu epiſcopi, aut presbyteri, aut
„ diaconi conſecratus cæteriſque clericatus officiis
„ deditus futurum regem prævideat contra vi-
„ ventis regis utilitatem, & proculdubio volunta-
„ tem, nullo blandimento vel ſuaſione pro ea-
„ dem ſpe aut alios in ſe trahat, aut ipſe in
„ alium acquieſcat. Iniquum enim, & valde e-
„ xecrabile Chriſtianis debet haberi, futuri tem-
„ poris illicitis proſpicere, & vitæ ſuæ ignaris
„ ventura diſponere. Quod ſi quiſquam jam ta-
„ lia iniqua deliberatione cum quocunque eſt
„ meditatus, hoc ſibi noverit eſſe ſacerdotali
„ moderatione conceſſum, ſi veniabiliter poſcit,
„ ut hoc ſine mora præſentis Principis auribus
„ ſtudeat publicare. Si autem retineat, & deli-
„ berationis ſuæ machinamenta noverit dicere,
„ peſſimo plectatur anathemate.

Item ex eodem Concilio tit. 18.

CAPUT XXXVII.

„ Jam quidem in antecedenti univerſali Syno-
„ do ſaluti noſtrorum principum conſtat eſſe con-
„ ſultum, ſed libet iterare bene ſancita, & di-
„ gna auctoritate munire ſalubriter ordinata. I-
„ deoque teſtamur coram Deo, & omni ordine
„ angelorum, coram prophetarum, & apoſtolo-
„ rum, vel omni martyrum choro, coram om-
„ ni eccleſia catholica, & Chriſtianorum cœ-
„ tu, ut nemo intendat interitum regis, nemo
„ vitam principis attrectet, nemo eum regni gu-
„ bernaculis privet, nemo tyrannica præſumptio-
„ ne apicem regni uſurpet, nemo quolibet ma-
„ chinamento in ejus adverſitate ſibi conjurato-
„ rum animum adſociet. Quod ſi quilpiam ho-
„ rum quicquam noſtrorum temerare præſumptor
„ extiterit, anathemate divino perculſus abſque
„ ullo remedii loco habeatur condemnatus æterno
„ judicio. Is autem qui ejus ſedem fuerit aſſecu-
„ tus, ſi vult tanto expiari piaculo, quaſi proprii
„ patris ejus ulciſcatur interitum.

ANNO CHRISTI 991.

Iterum ex eodem concilio, æra DCLXXXIV.

CAPUT XXXVIII.

„ Non parum proficit ad emendationem mul-
„ torum, ſi ea, quæ conſtituta ſunt, per frater-
„ ternam collationem ad memoriam reducantur,
„ ſi illa etiam adiiciantur, quæ aut deeſſe viden-
„ tur, aut omnino conſtituenda competenter e-
„ xiſtimantur. Quis enim neſciat, quanta ſint
„ hactenus per tyrannos & refugas, transferendo
„ ſe in externas partes illicite perpetrata, & quam
„ nefanda eorum ſuperbia jugiter frequentata,
„ quæ & patriæ diminutionem afferrent, & exer-
„ citui Gothorum indefinentem laborem impo-
„ nerent. Quod ſi quidem laicorum inſania fuiſ-
„ ſet factum, tolerandum nobis forſitan aliquo-
„ tiens videretur. Illud autem eſt vehementius
„ ſtupendum, quod pejus eſt; quia tanti ex re-
„ ligionis propoſito in hac interdum præſumptio-
„ ne præcipites efferuntur, ut non ad levem con-
„ fuſionem noſtram pertineat, ſi res ullatenus
„ inulta remaneat, quam & mundana lege & eccle-
„ ſiaſtica convenit inſtanter diſciplina corrigere.
„ Ideoque placuit nunc concordi ſententia defini-
„ re, ut quiſquis in ordine clericatus a maximo
„ gradu uſque ad minimum conſtitutus in alie-
„ næ gentis regionem ſe quacunque cauſa trans-
„ duxerit, ut exinde ſuperbiendo, vel reditum
„ ſuum, vel quodlibet aliud videatur expetere,
„ ſive etiam quod gentem Gothorum, vel pa-
„ triam, aut regnum ſpecialiter ſub hac occaſio-
„ ne poſſit nocere, vel fieri diſpoſuerit, vel ali-
„ quatenus fecerit, ſed & quicumque talibus con-
„ ſcius reperitur, eiſque vel conſilium, vel opem
„ adminiſtrare cognoſcitur, qualiter aut ad gen-
„ tem alienatam fugam appeterent, aut in malis
„ quæ cœperant, perdurarent, ſeu quamcunque
„ læſionem genti Gothorum, vel patriæ principi
„ poſt fugam inferrent, atque in eadem pravita-
„ te perſeverarent: quiſquis hoc feciſſe dignoſci-
„ tur, iſte ita indubitanter omni honoris ſui gra-
„ du privetur, ut locum ejus in quo miniſtrave-
„ rat, alter continuo perpetim regendum acci-
„ piat. Ipſe vero tranſgreſſor ſub pœnitentia
„ conſtitutus, ſi reminiſcens mali, quod fecerat,
„ uſque in diem mortis ſuæ ſi rectiſſime pœnitue-
„ rit, in ſolo tantum fine communio ei præſtan-
„ da eſt, ita ut antequam finis ejus tempus
„ adveniat, ſi quiſpiam ſacerdotum etiam ordi-
„ nante Principe ei communicare conſenſerit,
„ particeps criminis illius effectus, anathema fiat
„ in perpetuum, ac ſimili cum eo, cui commu-
„ nicaverit, ſententia condemnetur: quoniam po-
„ teſtati principis nullus ſacerdotum in hoc præ-
„ bere debet aſſenſum, unde vel perjurium vi-
„ deatur incurrere, vel (quod abſit) ſi quicun-
„ que catholicæ fidei prævaricator Princeps ſur-
„ rexerit, ſacerdos nullatenus vel favore princi-
„ pis, vel terrore a recto credulitatis lumine ad
„ tenebras cogatur reverti. Sic enim nec ſuper
„ adnexa, vel imperiis principum, vel terrori-
„ bus oportebit unquam evacuari; quia novimus

„ om-

„ omnes pene Hiſpaniæ ſacerdotes, omneſque A
„ ſeniores vel judices, ac cæteros homines officii
ANNO CHRISTI 991. „ Palatini juraſſe, atque ita nunc legibus decre-
„ tum ſuiſſe, ut nullus refuga, vel perfidus, qui
„ contra gentem Gothorum, vel patriam, ſeu
„ regem agere, aut in alterius gentis ſocietatem
„ ſe transducere reperitur, integritate rerum ſua-
„ rum nullatenus reformetur, niſi forſitan prin-
„ ceps humanitatis aliquid perſonis talibus im-
„ pertire voluerit, cui tamen non amplius quam
„ viceſimam partem rerum ei, qui perfidus exti-
„ tit, de rebus unde rex elegerit, tribuendi po-
„ teſtatem habebit. Sed quia pleroſque clericos
„ inſtantis levitatis interdum gravitas ita elevat, B
„ ut prætermiſſa ſui ordinis gravitate, ac polli-
„ citi ſacramenti immemores, conſtante princi-
„ pe, cui fidem ſervare promiſerant, in alterius
„ erectionem temeraria levitate conſentiant, a-
„ brogari decet hanc omnino licentiam, & a no-
„ ſtro conſortio penitus extirpari; ita ut ſi qui-
„ cunque laicorum quandoquidem intra fines
„ patriæ Gothorum ſuperbiens, regni apicem
„ ſumere fortaſſe tentaverit, eique clericorum
„ quilibet adjutorium vel favorem præſtiterit, at-
„ que hunc, qui ſuperbire videtur, ad eam re-
„ gni ambitionem prævalente delicto pervenire
„ contigerit, ex eodem quidem die vel tempore
„ eundem epiſcopum, vel cujuslibet ordinis
„ clericum excommunicatum manere perpetim C
„ oportebit, quo tali ſe ſcelere implicavit, ta-
„ men ſi propter improbitatem principis, cui
„ inique conſenſit, non potuerit inſtantia ſa-
„ cerdotum a communione ſuſpendi, ſaltem
„ ſi ſuperſtitem poſt ejuſdem regis obitum tem-
„ pus invenerit, ſuperiori anathematis correc-
„ tioni ſubjaceat. Et quicunque illi præter
„ in ultimo vitæ ſuæ fine (ſi tamen eum le-
„ gitime pœnitere probaverit) communionis
„ gratiam conſenſerit impendendam. Nobis in-
„ terim ratio perſuaſit, Synodali ſuper hoc
„ conſtitutione decernere, ut quicunque etiam
„ laicorum interdictis capitulis, hoc eſt, in ad-
„ verſitatem gentis, aut patriæ, vel regiæ pote-
„ ſtatis, in externas partes ſe conferendo, vel D
„ talibus opem præbendo noxius fuerit ultra re-
„ pertus, non ſolum (ut dictum eſt) omni re-
„ rum ſuarum proprietate privetur, ſed & per-
„ petua excommunicatione damnatus nunquam
„ illi niſi ultimo mortis ſuæ tempore communio
„ tribuatur. Excepto, ſi communionis ejus reme-
„ dium, vel eorum, de quibus ſupra taxavimus,
„ imploratione ſacerdotum apud principem fuerit
„ impetratum. Nam ſi in derogationem aut con-
„ tumeliam principis reperiatur aliquis nequiter
„ loqui, aut in necem regis, ſeu direptionem in-
„ tendere, vel conſenſum præbere, nos quidem
„ hujuſcemodi excommunicatione dignum cenſe-
„ mus. Utrum tamen ſit quandoque communi-
„ candum, pietati principis decernendum relin- E
„ quimus, cujus proculdubio poteſtatis eſt, ſub-
„ jectorum culpas miſericordiæ, judiciique ſen-
„ tentia temperare. Conteſtamur autem clemen-
„ tiſſimos principes, & per ineffabile divini no-
„ minis ſacramentum obteſtantes unanimiter ob-
„ ſecramus, ne quandocunque abſque juſta, ubi
„ neceſſe fuerit, imploratione ſacerdotali excom-
„ municationis hujus ſententiam a perfidis cleri-
„ cis, vel laicis ad externas partes ſe transferen-
„ tibus, vel conſenſum præbentibus quacunque
„ temeritate ſuſpendat. Nam hoc magis utilita-
„ tibus videtur fore conſultum, ut conſtitutionis
„ noſtræ forma ſervetur, & ut execrandum ana-
„ thema fiat, & velut prævaricator catholicæ fi-

„ dei ſemper ad Dominum reus exiſtat, quicun-
„ que Regum deinceps canonis hujus cenſuram
ANNO CHRISTI 991. „ in quocunque crediderit, vel permiſerit vio-
„ landam.

Item ex Concilio Toletano Æra S. DCLXVIII.

CAPUT XXXIX.

„ Frequentiam moleſtiarum nocens impulſus
„ contemni quidem magnitudine decentis poterit
„ gravitatis, ſed quia honeſta ſollicitudo cohibe-
„ re properat, quod frequentata uſitatio vitare
„ non curat, ideo cum & quorundam paterno-
„ rum ſanctionibus decretorum, & inſtitutionibus
„ ſit legalibus cautum, ne contra ſalutem prin-
„ cipum, gentiſque, aut patriæ quiſnam medita-
„ ri conetur, adverſum hoc unum ſpecialiter nunc
„ depromitur obſervandum, ut ſi quis religioſo-
„ rum ab epiſcopo uſque ad extremum ordinis
„ clericorum, ſive monachorum generalia jura-
„ menta in ſalutem regiam, gentiſque, aut pa-
„ triæ data reperiatur violaſſe voluntate profana,
„ mox propria dignitate privatus, & loco, & ho-
„ nore habeatur excluſus.

CAPUT XL.

C Hæc & hujuſmodi dum ſibi quiſque vel alteri replicat, Epiſcopi, qui in Synodo reſidebant, ab eis convocantur Epiſcopis, qui Arnulphum ad remotiora comitati fuerant. Quo cum conveniſſent, cauſam ſui adventus non ſine lacrimis & multo gemitu didicerunt. Erat autem Arnulfi cauſa Apiarii presbyteri cauſæ conſimilis, de quo, ſicut Africani epiſcopi Cæleſtino papæ Romano retulerunt, ita & hic de Arnulpho epiſcopi epiſcopis in hunc modum referre viſi ſunt. Tergiverſationes Arnulphi, quibus nefandas turpitudines occulere conabatur, Deus judex juſtus, & fortis, & longanimis magno compendio reſecavit. Tetriore quidem ac putridiore obſtinatione compreſſa, qua tantum lividum cœtum impudentia negationis volebat obruere, Deo noſtro ejus conſcientiam coarctante, & occulta, quæ in illius corde tanquam in volutabro criminum jam damnabat etiam hominibus publicante, repente in confeſſione cunctorum objectorum flagitiorum doloſus negator erupit, & tandem de omnibus incredibilibus opprobriis ultroneus ſe ipſe convicit. Atque ipſam quoque noſtram ſpem, qua eum & credebamus & optabamus de tam pudendis maculis poſſe purgari, convertit in gemitus: niſi quoniam iſtam noſtram mœſtitiam uno tantum ſolatio initiavit, quod & nos labore diuturnioris quæſtionis abſolvit, & ſuis vulneribus qualemcunque medelam, etſi invita ac ſuæ conſcientiæ reluctante confeſſione, providit. Addebant præterea confeſſores epiſcopi, eum ſuis pedibus provolutum cum lacrimis & gemitu ſua crimina ſub nomina confeſſionis declaraſſe, ſeque a ſacerdotali officio, quo hactenus indigne uſus fuerat, removeri velle. Sed epiſcopi, qui conſentiente Arnulpho confeſſionis teſtes admiſſi fuerant, ab ipſius ore ſe audire malle dicebant. Quod cum factum eſſet, epiſcopi per terribile nomen omnipotentis Dei ſub tremendo anathemate præcipiunt, ne ulla formidine coactus aliquid falſi de ſe proferat, ſeque illi omne ſolatium laturos, ac priſtinum honorem etiam invitis regibus recuperaturos ſpollicentur, tantum innocentiam ex æquo, & utili aſtruere velit. At ille epiſcopis quidem pro ſalutis ſuæ ſtudio gratias

agens, quæ eorum fidei commiserat, vera esse confirmat, nec se Deo, in cujus conspectu adest, velle mentiri, ANNO CHRISTI 991. ad cujus judicium ire formidet. Petebant ergo episcopi, quoniam ea, quæ per confessionem protulerat, gravissima sibi viderentur, ut abbatum & clericorum doctissimos ac religiosissimos intromitti liceret, quique sacramento vel anathemate devincti & sua peccata fido silentio tegerent, & quid facto opus esset, in commune decernerent, futuris quoque temporibus dictorum & factorum fidissimi testes existerent. Quod aliquandiu secum reputans fieri permisit. Admissi ergo sunt ex omni abbatum & clericorum collegio fere numero triginta, quibus per conditionem anathematis Arnulphi confessio, ipso jubente, in ipsius præsentia propalata est. Itaque eo remoto, longis consultationibus definitum est, quomodo ejus arcanum tegeretur, & clero ac populo absenti pro ejus depositione satisfieret. Jam enim eum, qui sibi delectos judices constituerat, ad alterius non posse commeare judicium certum erat. Jam episcopi invidia Romani privilegii carere videbantur, cum Arnulphus nec ad alios judices, nec ad Sedem Apostolicam provocasset, vel ante electorum judicum audientiam; quod bene quidem licuerat, si se justam habere causam putasset, vel post eorundem judicum sententiam, quod minime licere manifestum erat; sed utpote reus a torquente se conscientia convictus, & sua sponte (ut videri tunc potuit) confessus judicii formam improbus accusator sui expostulaverat. Quæsitum ergo est, qualiter ipsius depositio celebraretur, ut lege & consuetudine constaret. Et de lege quidem manifestum erat, quod una & eadem semper ad æquitatem spectet. De consuetudine vero, quod neque una, neque eadem, neque semper ad æquitatem intendat, sed eam præcellere, quæ legi vel æquitati vicina sit. Quærebatur ergo lex & consuetudo depositionis episcoporum, vel Archiepiscoporum. Et lex quidem hæc reperiebatur in Africanis conciliis, sed sine depositionis celebritate & consuetudine.

CAPUT XLI.

„ De Maximino autem Bagajensi, & ad eum „ & ad ipsam plebem placuit de Concilio literas „ dari, ut & ipse ab episcopatu discedat, & illi „ sibi alium requirant.

CAPUT XLII.

Item Eutiches presbyter in Constantinopolitana Synodo depositus non aliud depositionis festum excepit, nisi quod anathema ipsi ab universis conclamatum est, & post aliquanta a Flaviano episcopo sententia in hunc modum prolata. „ Per omnia Eutyches quondam presbyter, & „ archimandrites ex his, quæ ante acta sunt, „ & propositis ejus quæstionibus, Valentini & „ Apollinaris perversitate repertus est ægrotare, „ & eorum blasphemias incommutabiliter sequi, „ qui nec nostram reverens persuasionem & doctrinam rectis voluit consentire dogmatibus. „ Unde gementes, perfectam ejus perditionem „ decrevimus per Jesum Christum Dominum „ nostrum ab eo blasphematum, extraneum esse „ ab omni officio sacerdotali & nostra communione & primatu monasterii. Sciant ergo & „ hi, qui postea cum eo colloquentur, & ad eum „ convenerint, quoniam rei erunt & ipsi pœna „ excommunicationis, si non declinaverint confabulationes ejus.

CAPUT XLIII.

ANNO CHRISTI 991.

Item quæ circa Ratherium Veronensem episcopum, vel circa Petrum Ravennatem archiepiscopum usu, vel consuetudine provenerunt, ab omnibus abrogata sunt. Uterque enim nec abdicationis porrecto libello, nec sacerdotalibus depositis insignibus successorem acceperat: Ratherius quidem Milonem, Petrus vero Honestum monasterii beati Apollinaris abbatem, quem Honestum domnus Joannes Papa, cognomento Bonus, ad consecrandum prius sibi oblatum vidit, quam de Petri dejectione vel fama nunciante cognoverat. Deferebatur ergo lex & consuetudo sive depositionis festivitas, ex concilio Toletano, cap. 28.

CAPUT XLIV.

„ Episcopus, presbyter, aut diaconus, si a „ gradu suo injuste dejectus, in secunda Synodo „ innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altari „ de manu episcoporum. Si episcopus est, horarium, annulum, & baculum: si presbyter, horarium & planetam; si diaconus, horarium, & „ albam: si subdiaconus, patinam, & calicem: sic „ & reliqui gradus ea in reparationem sui recipiant, quæ cum ordinarentur, perceperant.

CAPUT XLV.

Ex hac itaque sententia intellectum est, ut quæ in promotione sua quisque acceperat, ea in depositione reddere deberet. Arnulphus autem in sui promotione annulum & baculum acceperat, quoddam genus horarii, quod per differentiam pallium dicitur; hæc ergo eum reddere debere. Neque vero in hoc facto primati Romano præjudicium inferri, quod neque ad eum ab Arnulpho provocatum sit, neque eidem Arnulpho depositionis necessitas ulla imposita, quodque ab episcopis & Principe Romanus episcopus conventus respondere noluerit, cum ipse potius sacrorum canonum executor & reum sua damnare authoritate, & episcopos judicium remorantes instigare debuerit, ut Gregorius Episcopus concilii Vizachii pro crimine sui primatis. Idem decretum pro Potamio Braccarensi archiepiscopo, ex concilio Toletano, lege, & consuetudine valere constitutum est. Erat autem hujusmodi.

CAPUT XLVI.

„ Adsumere poteramus canonicam in cantum „ fraternæ lætitiæ tibiam, quia divina pietas conventum nostrum ad concordiæ convocaverat „ studia, & convenerat mœstitiam vitare, quoniam visitatione disciplinæ videbamur paternas „ regulas innovasse, sed gravius sistrum pro cymbalo sumimus, & funus pro carmine decantamus, gementesque cum Hieremiæ questibus „ dicimus: Dissolutum est gaudium cordis nostri, „ versus est in luctum chorus noster. Unde & „ væ coram nobis conspicimus, quoniam cecidisse coronam capitis nostri videmus, dum tam „ nobile in infimum corruit, quod in statu sublimi sanctitatis optime stetit. Ecce etenim „ tractantibus nobis in pace de Ecclesiasticis regulis, delatum est conventui nostro epistolium „ confusæ confessionis & abolendæ subscriptionis, „ quod Potamius Braccarensis Ecclesiæ episcopus

„ de

ANNO CHRISTI 991.

„ de factis propriis, suis verbis, suis adnotarat A
„ articulis. Quo referato, quid obliteranda pa-
„ gina, & abolenda literarum panderent elemen-
„ ta, fletibus potius quam sermonibus lacrymosa
„ concio recensuit. Tunc solitarie tantum secre-
„ timque adunatis pontificibus Dei, prædictum
„ episcopum adesse fecimus coram nobis, quem
„ singultibus aggredientes amplius quam loquelis,
„ referatam illi suæ deformitatis, & nostræ con-
„ fusionis protulimus scripturam, quam accipiens
„ ac recurrens, sciscitantibus nobis, utrum sui
„ operis, & suæ annotationis intimatio esset?
„ Ille suum actum, suique oris eloquium, suo-
„ rumque digitorum esse robur adseruit, quod
„ illic relegendo prævidit. Rursum divini nominis
„ contestatione hunc adjurantes obtestati sumus, B
„ ut an de se sponte mendacium diceret, aut
„ alicujus violentia premeretur, & perterritus ta-
„ lia enarraret, veraciter indicaret? Qui mox
„ flebili voce, luminibusque madentibus ploratu,
„ & fragore singultuum, cum unius Dei nomi-
„ nis juramento clamavit, se & vere eadem ma-
„ la de se confiteri, & ad hæc confitenda nulla
„ se violentia prægravari. Unde etiam ferme per
„ novem menses sponte deseruisse regimen Ec-
„ clesiæ suæ, & ergastulo quodam pro admisso
„ flagitio acturus pœnitentiam se conclusisse præ-
„ dixit. Tunc per fidelem confessionem est agni-
„ tio, quod tactu fœmineo sorduisset, declarata;
„ & licet hunc paterna antiquitas sacris regulis
„ ab honore decerneret, nos tamen miserationis C
„ jura servantes, non abstulimus nomen hono-
„ ris, quod ipse sibi sui criminis confessione jam
„ tulerat: sed valida authoritate decrevimus, per-
„ petuæ pœnitentiæ hunc inservire officiis & æ-
„ rumnis, providentes melius illum per asperam
„ ire pœnitentiæ solitudinem, ut quandoque per-
„ veniret ad refrigerii mansionem, quam reli-
„ ctum in voluntatis suæ latitudine, ad præcipi-
„ tium deiici æterna damnatione. Tunc venera-
„ bilem Fructuosum Ecclesiæ Dumiensis episco-
„ pum communi omnium nostrum electione con-
„ stituimus Ecclesiæ Braccarensis gubernacula con-
„ tinere, ita ut omnem Metropolim provinciæ
„ Galliciæ, cunctosque episcopos, publicosque
„ conventus ipsius, omniumque curam animarum D
„ Braccarensis ecclesiæ gubernandam suscipiens,
„ ita componat, atque conservet, ut & Domi-
„ num nostrum de rectitudine operis sui glori-
„ ficet, & nobis de incolumitate Ecclesiæ ejus
„ gaudium præstet. Quia vero ad futurum pro-
„ spicere convenit, ne exoriatur in statu pacis
„ quædam commotio, patrum sententiam, quæ
„ jam dictum Potamium episcopum rectitudine
„ damnat, huic decreto connectere vigilantia
„ nostra procurat.

„ Ex concilio Valentino, titulo quarto. Nec
„ illud, fratres, scribere alienum ob ecclesiæ u-
„ tilitatem censuimus, ut sciretis, quicunque sub
„ ordinatione vel diaconatus, vel presbyterii,
„ vel episcopatus mortali crimine dixerint se es- E
„ se pollutos, a supradictis ordinibus submoven-
„ dos, reos scilicet vel veri confessione, vel men-
„ dacio falsitatis. Neque enim absolvi potest in
„ his, si in se ipsos dixerint, quod dictum in
„ alios puniretur: quoniam omnis qui sibi fue-
„ rit mortis causa, major homicida sit. Multæ
„ quidem & aliæ sententiæ huic poterant anne-
„ cti decreto, quæ dictum Potamium episcopum
„ severissima austeritate abjicere jubent, sed ex
„ omnibus hanc conscriptam ponere sententiam
„ maluimus, ne si tot condemnationis edicta
„ replicassemus, gravissimæ ultionis auctores exi-
„ stere videremur.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XLVII.

Post hæc Potamii dejectionem, Remensium Archiepiscoporum Egidii & Ebonis depositiones ad legem simul & consuetudinem valere visæ sunt. Quod ergo tertio factum sit, nec reprehensum, sed insuper æternis traditum monimentis, pro lege, & consuetudine valere censebant. Nec quenquam Episcoporum in depositione sua scindendum, more Romanorum honestum judicabant, cum hoc nec lege firmaretur, nec consuetudine factum in historiarum monimentis reperiretur. Africanum ergo concilium sequentes, ut ipsius Arnulphi verecundiæ parceretur, statuebant, & propter Ecclesiæ opprobrium, & propter insolentem insultationem secularium, ne dignitas sacerdotalis pollueretur, & ne forte de his, de quibus impetitus, & adhuc impetendus erat, publice convictus foret. Libellum ergo ejus depositionis dictandum, & coram eo ipsius jussu scribendum censebant, & propria manu corroborandum, & vivæ vocis confessione attestandum, ut ejus abdicatio nec exquisita, nec invita vel extorta fore videretur: tot enim sceleribus inquinatum sacris altaribus adstare non posse. Quod si corpore languens episcopus, abdicationis porrecto libello, secundum Gregorium, successorem accipere potest, multo magis qui in anima Deo mortuus est, abdicationis porrecto libello, successorem accipere posse. Addebant præterea, quia si hæc ita festive & solemniter determinata forent omnino judicium hoc innovari non posset: idque firmari ex concilio Antiocheno, capite 15.

CAPUT XLVIII.

„ Si quis episcopus criminaliter accusatus, ab
„ omnibus qui sunt intra provincialem episcopis
„ exceperit unam consonamque sententiam, ab
„ aliis ulterius judicari non poterit, sed manere
„ circa eum oportet tanquam convenientem,
„ quæ ab omnibus prolata est, firmam, ratam-
„ que sententiam. His ita definitis, discessum est.

CAPUT XLIX.

Sequenti autem die, considentibus episcopis in basilica domni Basoli confessoris, totiusque cleri depositio conventu, pauca de civilibus, plurima vero de Ecclesiasticis negociis pertractata sunt. Rursumque Arnulphus Remensis in memoriam rediit. Cumque causa ejus jam non in defensione, sed maxime in conquestione versaretur, aliis illum propter genus, aliis propter florem juventutis miserantibus, Episcopos ruina fratris, & ignominia sacerdotalis dignitatis gravius stimulabat, unusquisque enim casum ejus ex seipso metiebatur, seque ab infamia liberari putabat, si is qui publice impetebatur, a criminibus liber foret (vel periclitari, si causam perderet).

CAPUT L.

Sed cum has in longum ducerent querimonias, ecce Francorum reges cum primoribus palatii sacro conventui se inferunt, episcopis gratias agunt, quod pro salute principum diutius consultando, devotionem suam plena fide signassent. Laudant quod a privatorum hominum conspiratione non so-

lum se removissent, verum etiam ipsa mente se alienos fuisse suo studio demonstrassent, simulque gestorum seriem breviter exponi petunt, & in quo fine constiterint. ANNO CHRISTI 991.

CAPUT LI.

Non inquit pater Arnulphus, hoc nobis adscribi debet, quod minime promeritos constat. Pro salute enim vestra quamvis omni tempore consultandum sit, hoc tamen tempus saluti fratris nostri in periculo positi totum contulimus, & si res eo, quo volumus, deducta non est, non utique amore & benevolentia vestri, vel odio ipsius hoc actum est, sed difficultate causarum, in quibus si aliqua similitudo defensionis apparuisset, argumentorum fortia machinamenta, sententiarum validissima jacula pro ejus munimine excitassemus, tanta nos pietas commovit, tantus charitatis fervor accendit. Denique non solum eos qui defendere parati erant, pro eo exacuimus, verumetiam eos qui impugnare videbantur, nostro anathemate dubitare coegimus. Itaque utrimque numerosæ patrum sententiæ prolatæ sunt, sed nulla earum adjutus est. Deductus quoque in medium est, & interrogatus, qui primo quidem omnia negavit, sed cum sibi singillatim species causarum proponerentur, necesse erat sibi confiteri, quod publice factum constabat. Cumque ex his quæ confitebatur, consequerentur ea, quæ negaverat, illa quoque quæ plurimum celare nitebatur, in dubium adducebat. Inter has tergiversationes cum hæreret, propositum sibi est, ut sibi consuleret, qui secessum petens, episcopos ad remotiora duxit. Ibique dum de qualitate purgationum agere putaretur, stimulante conscientia, subito in confessionem peccatorum suorum erupit, cunctosque, qui aderant, attonitos reddidit. Episcopis autem salutem illi promittentibus, nihilque grave passurum, si rumores adversos propelleret, ille nihilominus in sui confessione permansit, seque sacerdotio privari popposcit. Huic confessioni quidam ex abbatibus, multi ex clero interfuerunt, secretorum Arnulfi testes per longa secula futuri. Sed si placet, in præsentiam omnium deducatur, coramque multitudine ipse sibi testis, & judex causam suam exponat, simulque accusatores, testes, atque judices invidia liberet, in se uno horum omnium personam gerens.

CAPUT LII.

Quo ingresso cum universo populo, post paulum silentium indictum est. Deinde pater Arnulfus ad Arnulfum: Videsne omnium ora in te unum conversa? cur pro te ipso non loqueris? Qui cum male concinna verba effunderet, minusque intelligi posset, ait pater Arnulfus: Esne adhuc in sententia, in qua te fero reliquimus? Sum inquit. Visne te abdicare a Sacerdotii honore, quo hactenus abusus es? & ille: Sicut dicitis. Tum comes Brochardus: Quid est, inquit, istud, sicut dicitis, palam eloquatur, palam confiteatur, ne postmodum episcopos crimina, quæ voluerint, finxisse dictitet, se confessum esse abneget. Et ille: Palam, inquit, dico, & profiteor me errasse, & a fidelitate regia deviasse. Sed peto, ut Domino Arnulpho pro me loquenti credatis, ipsumque in vestra præsentia deprecor, sicut mihi conscius, & sibi placet, ut ita causam meam exponat. Natura, inquit pater Arnulfus, taciturnus est, & insuper quæ sub testimonio Christi nostræ fidei celanda commisit, palam confiteri erubescit: Sufficiat vobis hoc tantum nosse, quod publice confitetur, scilicet sacramenta quæ regibus publice præbuit, minime conservasse, contra confessionem & subscriptionem suam sub specie chirographi factam publice venisse. Non est mihi satis, inquit comes Brochardus, nisi publice fateatur, aut publice perneget sub vestro testimonio, se traditionem fecisse, ut alteri sit libera facultas in ejus locum succedendi. Imo inquit pater Arnulfus, non eritis hodie pares sacerdotibus, quibus solis pura debetur confessio: nonne, si quis militum pro nominato crimine apud regem insimularetur, ipse autem illud quidem denegaret, confiteretur autem ita se in aliis peccasse, ut nec prædium nec beneficium obtinere posset, proque sola vita supplicaret: si ejus, inquam, prædium vel beneficium regali munificentia vobis offerretur, accipere recusaretis. Quid enim interest inter omnia mortifera crimina, utrum homicidio vel adulterio, an veneficio quis puniatur? Satis ergo vobis sit, quod per confessionem nobis sua peccata manifestavit, quod publice se indignum sacerdotio protestatur, quod sic se peccasse coram regibus in conspectu Ecclesiæ confitetur, ut nullo honore hujus seculi dignus sit: non enim ad rem spectare videtur, utrum hoc an illo crimine se ipsum sacerdotio privet. ANNO CHRISTI 991.

CAPUT LIII.

Tum conversus ad Arnulfum: Quid ad hæc, inquit, dicis quæ pro te hactenus locutus sum? Ita, inquit, dico & profiteor, sicut hactenus locuti estis. Prosternere ergo, inquit pater Arnulfus, coram tuis Dominis, coramque tuis regibus, quos inexpiabiliter offendisti, propriamque confitens culpam, pro tui vita supplica. Qui cum in modum crucis prostratus pro vita & membris ejulatu, quo poterat, supplicaret, in lacrymas, & suspiria synodum totam convertit. Moxque Daibertus Byturicensium archiepiscopus ad genua Principum obvolutus humillimas preces omnium pro salute viri offert. Qui pietate flexi: Vivat, inquiunt, vestro beneficio, nostraque degat sub custodia, nec ferrum, nec vincula metuens, nisi forte in fuga spem posuerit. Hoc dictum Episcopis non satis placuit, quippe cum putarent adolescenti fugam facile posse persuaderi, ob eam rem mortis legibus iterum subjaceret. Iterant ergo preces, & iterum obtinent, juvenem minime gladio feriendum, nisi iterum digna ultore gladio committat. Elevatus itaque a terra, nihilque grave ultra metuens, depositionem sui attonitus expectabat. Quærebatur itaque ab eo, utrum abdicationem suam ex auctoritate Canonum solemniter celebrari vellet. Quod cum potestati Episcoporum assignasset, persuasum illi est, ut culmen honoris, quod gradibus extulerat, gradibus deponeret. Resignat ergo Regi, quæ a Rege acceperat. Deponit quoque sacerdotalis dignitatis insignia apud Episcopos non quidem exigentes, nec retinere cupientes, sed iis, quorum intererat, in futurum reservare disponentes. Deinde libellum suæ abdicationis secundum exemplar abdicationis prædecessoris sui Ebonis præscribi rogat: præscriptumque hoc modo in medio conventu recitat.

CAPUT LIV.

„ Ego Arnulfus quondam Remorum archiepi-
„ scopus recognoscens fragilitatem meam, & pon-
„ dera peccatorum meorum testes confessores
„ meos, Siguinum archiepiscopum, Daibertum
„ archiepiscopum, Arnulfum episcopum, Gotes-
„ mannum episcopum, Herueum episcopum, Rat-
„ bodum episcopum, Gualterium episcopum,
„ Brunonem episcopum, Milonem episcopum,
„ Adalberonem episcopum, Odonem episcopum,
„ Guidonem episcopum, Heribertum episcopum

„ con-

„ constitui mihi judices delictorum meorum, & „ puram ipsis confessionem dedi quærens remedium pœnitendi, & salutem animæ meæ, ut „ recederem ab officio & ministerio pontificali, „ quo me recognoleo esse indignum, & alienum „ me reddens pro reatibus meis, in quibus peccasse me secreto ipsis confessus sum, & de quibus publice arguebar, eo scilicet modo, ut illi sint testes alii succedendi, & consecrandi in „ loco meo, qui digne præesse, & prodesse possit Ecclesiæ, cui hactenus indignus præfui; & „ ut inde ultra nullam repetitionem aut interpellationem auctoritate Canonica facere valeam, „ manu propria mea subscribens firmavi". Quo perfecto ita SS. Ego Arnulphus quondam Archiepiscopus SS. Huic libello Arnusi, præsentes Episcopi testes adfuerunt, ab eo rogati subscribere, SS. ac singillatim illi dixerunt: Secundum tuam professionem & subscriptionem cessa ab officio. Post hoc clerum & populum a sacramentorum nexu absolvit, ut omnibus libera facultas in alterius transmeandi jura pateret.

ANNO CHRISTI 981.

CAPUT LV.

His solenniter peractis, ecce Adalgerus presbyter ad regum pedes prosternitur, seque privari communione conqueritur, eo quod imperio domini & archiepiscopi sui, cui resistendum non erat, paruerit. Cui pater Arnulfus: Aperuisti, inquit, urbis portas hostibus? & ille: Aperui; & pater Arnulfus: Ingressus es templum Dei hostiliter? Tum presbyter: Negare non possum; & pater Arnulfus: Ex ore, inquit, tuo te judico. Sanguis tuus super caput tuum. Subjunxit Gualterius episcopus: Quando, inquit, imperans episcopus ita mulctatus est, tu obtemperans, an manibus jussa perficiens, consequentem mulctam exolves. Et pater Bruno: Tu, inquit, ac tui similes malis consiliis, & malis executionibus juvenem perdidistis: Ut ergo ille ploret, & tu cantes? aut quomodo questibus temperare potero, si nulla afficiantur pœna, qui filium patrui mei in has præcipitavere miserias? Itaque presbytero jubetur, ut quod malit, eligat, aut perpetuum anathema, aut suam legitimam depositionem: sua enim sponte venerat sub conditione, ne quid violentiæ pateretur. Diu ergo secum deliberans, maluit deponi, quam sub perpetuo anathemate detineri. At episcopi nulla miseratione circa eum adducti, veste sacerdotali induunt, ac mox illi singula quæque usque ad subdiaconatum sine reverentia detrahentes, singillatim per singula subinferunt: Cessa ab officio. Deinde per legitimam reconciliationem, laicam illi tantum communionem concedunt, ac pœnitentiæ subdunt; eos vero sacrilegos, urbisque proditores, qui nec sponte, nec vi ad satisfactionem venerant, iterato anathemate damnant. Post hæc Concilium solemniter determinatur.

Explicit Synodus Remensis.

WILDERODO ARGENTINÆ CIVITATIS EPISCOPO.

Girbertus salutem.

BEne concepta meliusque retenta casta societas, sanctaque amicitia quantorum sint causæ bonorum docti noverunt, indocti sæpe stupuerunt: Et quia horum bonorum causa bonum est, & quod exinde gignitur, bonum esse necesse est. Unde enim familiæ, unde urbes, & regna, nisi societate, & amicitia stabiliuntur? Quidnam aliud adaeremi devia mortales attraxit, nisi ad Deum societas? Mundus ipse contraria sui potentia aliter dissidens, aliter conciliatur amice, corporeum hominis incorporeo eadem copula nectit. Quæ cuncta bona a maximo bono, ideſt Deo, & magno bono societatis & amicitiæ æterna lege sui conditoris ordinem servant. Hoc igitur amicitiarum bonum tam præclarum, tamque jucundum, meo quidem judicio, propter se, non ut quibusdam videtur propter aliud, expetendum est; ut enim Seneca ait in moralibus.

ANNO CHRISTI 991.

Sapiens etsi contentus est se, tamen habere amicum vult, si nihil aliud, ut exerceat amicitiam, nec tamen magna virtus jaceat. Non ad hoc, quod dicebat Epicurus, ut habeat, qui sibi ægro assideat, succurrat in vincula conjecto, vel inopi, sed ut habeat aliquem, cui ipse ægro assideat, quem ipse circumventum hostili custodia liberet. Hæc generositas, hæc animi vestri prudentia subtilius intellexisse visa est, cum me remotum, vixque solo nomine cognitum fidei interpretis dulci alloquio recreasti, mea vel commoda, vel incommoda exponi vobis curastis, eoque præstanti officio palam fecistis, cui & quanto Helvetia pareat sacerdoti. Deponam igitur apud tanti judicis aures moderni temporis malorum materiam, quidve inter dissidentes conveniat, quidve in controversia sit, ut toto genere causæ cognito judicium diligens haberi possit, cui parti faveat æquitas.

Arnulfus regis Hlotharii, ut fama est, filius, postquam suum Episcopum dolo & fraude circumventum cum propria urbe captivavit, post multum cruorem humani sanguinis a se effusi, post prædas, & incendia, in conventu Episcoporum totius Galliæ damnatus est, at deinde post obitum beatæ memoriæ Adalberonis a solo Adalberone Episcopo Laudunensi reconciliatus spe obtinendæ pacis metropoli Remorum donatus est, acceptis ab eo terribilibus sacramentis, & libellari professione pro fide sui regibus conservanda, quam & viva voce in conventu Ecclesiæ recitavit, & propria manu subscribendo corroboravit. Necdum a sua ordinatione sextus mensis elapsus erat, & ecce quasi tempestas urbem ab eo proditam hostis invasit, sanctuarium Dei polluit, spolia diripuit, clerum, & populum captivavit. Posthæc vero Arnulphus suos prædones sub anathemate posuit, atque ut idem facerent, Galliarum episcopis imperavit, prædia Ecclesiæ, quæ per sacramentum suis militibus dederat, abstulit, hostibus contulit, conjuratorum manum contra suum regem, ejusque exercitum in aciem sub signis Caroli produxit. Interea legatis & literis Synodicis Romanus Pontifex, ut Ecclesiæ turbatæ subveniat, ammonetur. Sed neque legatis, neque literis consulentibus consulit. Itaque gravium Episcoporum facto consultu, legatis & literis Synodicis ac miti ammonitione Arnulphus conventus decem & octo continuis mensibus, ut a cæpto furore desisteret, seque a scelere proditionis, & rebellionis, quo impetebat, regulariter purgaret: noluit. Sed cum a se fautores maximos nequitiæ suæ discedere sensit, territus, regem adiit, noviſque sacramentis, ac novis rerum conditionibus regiæ mensæ particeps factus est. Atque ita ira regis sedata, omni crimine se exutum credidit: indeque mox rediens fidem sacramentorum rupit, conditionibus non servatis. At ii, quorum intererat, totiens se decipi, totiens bonis suis privari non ferentes Lauduni arcem occupant. Arnulphus inter hostes regis invenitur, Synodo repræsentatur, pro tot tantisque flagitiis rationem reddere deposcitur. Qui diu secum atque cum

suis

suis familiaribus multum deliberans, sua sponte in confessionem peccatorum suorum erupit suisque confessoribus alios testes adhibuit, crimina sua in libellum retulit, eique a se viva voce coram Ecclesia recitato subscripsit, insignia sacerdotii deposuit, eoque se abdicavit, confessoribus suis ac testibus attestantibus & respondentibus: Secundum professionem, & subscriptionem tuam cessa ab officio. ANNO CHRISTI 991.

His de flagitiis & sceleribus Arnulphi satis inter partes convenit, sed defensorum studia bifariam se scindunt. Alii quippe regem sacerdoti Arnulfo omnium peccatorum veniam tribuisse dicunt, neque post veniam quicquam non veniabile commisisse. Alii Romano Pontifici injuriam factam videri volunt, quasi sine ejus auctoritate, & suis juribus resumptis deponi non debuerit. Ad hæc, Reverende, similiter discutienda, quoniam res sub judiciali genere causarum posita tum ratione tum scripto tractatur, ideſt, constitutionibus conjecturali, diffinitiva, translativa, qualitativa, itemque legalibus statibus. Primum mihi videtur breviter dicendum de ratione & veritate, consuetudine & lege, itemque de legum differentia, & quæ quibus anteferantur in Ecclesiasticis dumtaxat causis. His enim præcognitis, facilius quæsita patebunt.

Plane, inquit Augustinus, *verum est, quia ratio, & veritas consuetudini præponenda est*. Sed cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri. Is enim in libro de baptismo inter cætera: *Quod si consuetudo Ecclesiæ pristina non habebat, & postea catholicus orbis terrarum robustissima firmitate consensionis exclusit, ut quod per disputationes ejusmodi in aliquorum mentes irrepere cœperat, de salute veniens unitatis potentior veritas, & universalis medicina sanaret*. Legem partim natura, partim auctoritate firmari didicimus; & lex quidem naturæ manifesta est; quæ autem in auctoritate consistit, partim divina, partim habetur humana, & in divinis vel in humanis facienda, vel non facienda præscribit. Post legem vero naturæ data est lex tum naturæ, tum gratiæ, quæ utraque auctoritate divina subnixa, tanto est utraque præstantior, quanto divinitas humanitatem supervenit. Et quoniam legem literæ lex gratiæ transcendit, hæc eadem subtilis & multiplex, velut ab ipso divinitatis fonte emanans ab Apostolo accepta, tum a primæ sedis Pontificum decretis, tum ab innumerabilium sacerdotum conciliis dilucidata, & quasi per quosdam purissimos rivulos pene in infinitum derivata est. In hac itaque lege summopere, ut diximus, auctoritas spectanda est. Multum enim interest, utrum Deus loquatur, an homo; & si homo, utrum Apostolus, an simpliciter episcopus. Porro in episcopis item multa differentia est, quæ differentia eadem auctoritate sulcitur. Hanc autem auctoritatem aut numerus, aut scientia, aut locus, ut quibusdam videtur, attribuit. Et numerus quidem in Conciliis, ubi multorum catholicorum assensus, ideſt, scientia in particularibus vel in divinis superveniens. Locus vero in maximis consideratur urbibus. Rursum numerus, scientia, & locus tum a se, tum inter se differunt. Et numerus quidem a numero, vel pluralitate, vel rationis & veritatis pondere superatur. Pluralitate, cum inter æque bonos & doctos pars a parte dissentit. Rationis & veritatis pondere, ut Ariminensis numero famosa Synodus a parvo Episcoporum numero cassata. Idem in numerosis ad individua. Itemque locorum ad alia & inter se collationem perspici licet. Sit ergo in legibus maximum & præcipuum, quod per Christum, per Apostolos, perque propnetas innotuit. Deinde his consona, & consensu omnium catholicorum corroborata secundum in legibus vigorem obtineant. Tertio succedunt loco quæcunque a singularibus viris scientia & eloquentia clarissimis in lucem intelligentiæ prolata sunt. Et ne forte ad placitum loqui videar, injuriamque decretis pontificum Romanæ inferre ecclesiæ, Gelasium Romanæ sedis pontificem sententiæ meæ primum afferam testem. Hic quippe in catalogo divinorum librorum authenticis præmissis scripturis, Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam, Chalcedonensem quoque Synodum subjungit, ita subinferens: *Et si qua concilia a sanctis patribus instituta, post horum quatuor auctoritatem & recipienda & custodienda decrevimus*. Deinde ab universalibus ad specialia, seu individua transitum fecit, atque adjunxit: *Item opuscula atque tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo a sanctæ Ecclesiæ Romanæ consortio deviarunt, nec ab ejus fide vel prædicatione sejuncti sunt, sed ipsius communionis per gratiam Dei usque ad ultimum diem vitæ suæ fuere participes, legenda decernimus*. Deinde qualiter ipsius sedis decreta accipienda sint, hoc modo distinguit: *Item Decretales epistolæ quæ beatissimi papæ diversis temporibus ab Urbe Roma pro diversorum patrum consolatione dederunt, venerabiliter suscipiendas*. Et sic nominatim quædam specialia determinans legenda, solertissime ac discretissime tam de epistolis quam de specialibus opusculis quid foret sentiendum expressit. Sed cum hoc, inquit, ad catholicorum manus advenerit, beati apostoli præcedat sententia: *Omnia probate, quod bonum est tenete*. Hinc locum differentiarum etiam Hincmarus Remorum venerabilis antistes nepoti suo æquivoco scribens ita interpretatus est. *Animadvertenda igitur est discretio ex verbis beati Gelasii inter Synodalia concilia & apostolicorum virorum epistolas, quas ante concilia celebrata diversis temporibus pro diversorum patrum consolatione dederunt, quasque venerabiliter suscipiendas dicunt. Si qua sunt autem concilia sanctis patribus instituta post quatuor conciliorum auctoritatem custodienda & observanda decrevit. Unde item in decretis suis idem dicit: Patres*, inquit, *nostri Catholici, doctique Pontifices in unaquaque hæresi quolibet tempore suscitata quidquid pro fide, pro veritate, pro concione catholica, atque apostolica secundum scripturarum tramitem prædicationemque majorum, facta semel congregatione, sanxerunt, inconvulsum voluerunt, deinceps firmumque constare, nec in hac eadem causa denuo, quæ præfixa fuerant, retractari qualibet recenti præsumptione permiserunt. Quantum enim distet inter illa scilicet concilia, quæ custodienda & recipienda decrevit, & inconvulsa firmaque deinceps patres Catholici manere voluerunt, & illas epistolas, quæ diversis temporibus pro diversorum consolatione datæ fuerunt, quas venerabiliter suscipiendas dicunt, nemo in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus ignorat. Si enim quædam ex his, quæ in quibusdam illis epistolis continentur, tenere, & custodire velle inceperimus, adversus ea, quæ antea servare voluimus, faciemus; & conciliis sacris, quæ perpetuo nobis recipienda, tenenda, custodienda, atque sequenda sunt, deviabimus. Sed & a consuetudine, quam Catholica Ecclesia habuit, ex quo in sacrum Nicænum concilium patres nostri convenerunt, qui adhuc, sicut Leo dicit, nobiscum in suis constitutionibus vivunt, pernicioſissime discedemus, & nihil certe tenentes, in sectam Genethliacorum, ideſt, Mathematicorum offendemus, qui diffinierunt omnia*

ANNO CHRISTI 991.

in

ANNO CHRISTI 991.

in incertum. Nam & beatus Gelasius easdem epistolas non solum sacris canonibus in quibusdam adversas, sed etiam sibi ipsi diversas ostendit, cum dicit illas diversis temporibus pro diversorum consolatione datas: Et hinc forte adversum me dices: Ergo calumniaris Apostolicam sedem in sanctis ejus pontificibus, eo quod male senserint, & non tenenda decreverint. Unde tibi respondebo, quod de lege non judaice servanda contradicentibus sibi & dicentibus: * *Lex ergo adversus promissa Dei, Respondens Apostolus, Absit: Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum, sed personis & temporibus suis congrua, quæ propter transgressiones posita est, donec venerit semen, cui repromiserat Deus, ordinata per angelos in manu mediatoris. Et illas epistolas sanctorum & Apostolicorum virorum diversis temporibus pro diversorum consolatione, sicut Gelasius dicit, a sede Apostolica datas, & per eosdem Domini sacerdotes, qui & Angeli secundum scripturam appellantur, ordinatas cum beato Gelasio Apostolico viro venerabiliter suscipiendas dico, quæ suis temporibus congruentes fuerunt, donec per sacra concilia patres nostri in unum convenientes, sicut ejusdem Apostolicæ sedis Pontifices protestantur, suggerente sibimet sancto spiritu, quoniam aliter credendum non est, mansuras usque in finem seculi leges condiderunt. Et sicut dicit de lege Apostolus: Si enim esset, quæ posset vivificare, vere ex lege esset justitia, ita, salva reverentia sedis Apostolicæ, dico, quia si illa, quæ in eisdem epistolis continentur, & suis temporibus congrua fuerunt, subsequentibus temporibus, ita ut in eis temporibus continentur, omnia & simul custodiri valerent, & servari, ac teneri congruerent, patres nostri catholici, doctique Pontifices in consiliis sacris leges mansuras usque in seculi finem non conderent. Suscipiendas igitur illas epistolas venerabiliter cum beato Gelasio dico, & cum leguntur, sicut ipse præcepit Gelasius, Apostolica illa præcedat sententia, quæ dicit: omnia probate, quod bonum est tenete. Et hæc dico non ut in eis dicam quædam non esse bona, sed non per omnia sacris canonibus patrumque conciliis consona.* Sicut & Apostolus dicit: *Lex quidem bona & sancta, & mandatum sanctum & justum & bonum, sed in temporibus suis.* Item idem Hincmarus sacrarum legum differentia loquens inter cætera sic dicit: *Quædam denique, sicut in eisdem epistolis ab Apostolis tradita leguntur, vel ex legibus Romanis assumpta inveniuntur, ita plenariorum conciliorum auctoritate firmata servantur, & quædam ex his in conciliis immutata fuerunt.* Sed & quædam de his quæ in regionalibus fuere statuta conciliis, plenariorum Conciliorum immutata auctoritate, vel in posterum irrefragabiliter conservanda tenentur, sicut catholici Doctores, & ecclesiæ magistri demonstrant, & partim ex eorum dictis supra ostendi. Et præter ea quæ de verbis Augustini in hoc opusculo posui, in libris de Baptismo dicit, primum quidem ostendens differentiam inter epistolare colloquium, quo istæ epistolæ apostolicorum, de quibus agitur, conditæ sunt, & regionale ac plenarium concilium. *Video*, inquit, *quid adhuc a me possit inquiri, videlicet, ut respondeam verisimilibus illis rationibus, quibus vel ante Agrippinum vel ipse Cyprianus vel illi, qui eis in Africa consenserunt, vel si forte aliqui ex transmarinis terris longe discretis, nullo quidem sive plenario, sive saltem regionali concilio, sed epistolari colloquio commoti sunt, ut esse faciendum putarent, quod & si consuetudo Ecclesiæ pristina non habebat, & postea catholica orbis terrarum robustissima firmitate consensionis excludit, ut quod per disputationes ejusmodi in aliquorum mentes irrepere cœperat, de salute veniens unitatis potentior veritas & universalis medicina sanaret.* Item differentiam inter regionalia, & plenaria concilia ostendit hoc modo: *Nobis*, inquiens, *tutum est in ea non pertrahi aliqua temeritate sententiæ, quod nullo in catholico regionali concilio cœpta, nullo plenario terminata sunt. Id autem securum est sententia vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri & Salvatoris Jesu Christi universalis ecclesiæ consensione roboratum est.* Item differentiam ostendit inter authenticas scripturas & regionalia & plenaria concilia; item inter priora & posteriora concilia: *Quis*, inquit, *nesciat sanctam scripturam catholicam tam veteris, quam novi testamenti certis suis terminis contineri, eamque omnibus posteribus Episcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari, vel disceptari non possit, utrum verum, vel utrum rectum sit quicquid in ea scriptum esse constiterit? Episcoporum autem literas quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt, vel scribentur, & per sermonem forte sapientiorem cujuslibet in ea re peritioris & per aliorum Episcoporum graviorem auctoritatem, doctorumque prudentiam per Concilia licere reprehendi, si quid forte in eis deviatum est, & ipsa Concilia, quæ per singulas regiones vel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritate, quæ fiunt ex universo orbe Christiano sine ullis ambagibus cedere, ipsaque plenaria sæpe pecora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognosci-tur quod latebat sine ullo typo sacrilegæ superbiæ, sine ulla inflata cervice arrogantiæ, sine ulla contentione lividæ superbiæ, cum sancta humilitate, cum pace Catholica, cum Christiana?*

ANNO CHRISTI 991.

In rebus fidei & morum, recta docet Hincmarus, quæ vero sunt disciplinæ verius temporum & locorum circumstantiis accommodanda sunt.

Et item: *Quapropter illud unum isti considerent, quod omnibus patet, si auctoritas Cypriani consequenda est, magis eam sequendam esse in unitate conservanda, quam in Ecclesiæ consuetudine commutanda. Si autem Concilium ejus attendimus huic esse universæ Ecclesiæ posterius Concilium præponendum, cujus se membrum esse gaudebat, & ut se in totius corporis compage retinenda ceteri imitarentur, sæpius ammonebat.*

Nam & concilia posteriora prioribus apud posteros præponuntur, & universim partibus semper optimo jure præponitur. Cyprianus enim sanctæ Ecclesiæ Catholicæ universitas non fuit, sed in ejus universitate permansit, cujus radicem nunquam deseruit, sed in cujus radice fœcundus, ut esset fœcundior, ab agricola cœlesti purgatus est.

Hæc de aliis Conciliis a Beato Augustino sunt dicta.

Cæterum de sacra, & mystica Nicæna Synodo, sicut supra ex verbis Leonis & aliorum ostendi, nihil unquam a quoquam vel Apostolicæ sedis Pontifice, vel a plenario Concilio, minime autem a regionali est immutatum, quod non penitus sit irritum. Sicut & Gelasius in decretis suis dicit: *Non*, inquiens, *nos latet in tempestate persecutionis Arianæ plurimos Pontifices de exiliis pace reddita respirantes, per certas provincias congregatis secum fratribus Ecclesias turbatas composuisse, non tamen ut illius Synodi Nicænæ quidquid de fide, & communione catholica diffiniverat, immutarent, nec nova quemquam pro lapsu damnatione percellerent, sed illius decreti tenore si respuisset, judicare damnatum, esseque consequens ut nisi corrigeret, damnationi proculdubio subjaceret.* Item hinc Hincmarus ad eundem. *Repetam tibi quod de sacris conciliis ad Januarium dicit beatus Augustinus: Omnia itaque talia, quæ neque sanctarum scripturarum auctori-*

☞ *floritat, ibus continentur, nec in conciliis Epiſcoporum ſta-*
tuta inveniuntur, nec conſuetudine univerſalis Eccle-
ANNO CHRISTI 991. *ſiæ roborata ſunt, ſed diverſorum locorum diverſis*
motibus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut
omnino nunquam inveniri cauſæ poſſint, quas in eis
conſtitutis homines ſecuti ſunt, ubi facultas tribui-
tur, ſine ulla dubitatione reſecanda exiſtimo. Quæ
verba B. Auguſtini quomodo placeant tibi tu videris:
exiguitati autem meæ tutius & ſalubrius videtur
cum illo ſacra ſequi concilia, & omnibus qui me
audire voluerint, inculcare, non ſequi, relictis ſacris
conciliis, illa quæ exiſtimat reſecanda quam illa,
quæ tu reſecata, & diſſecata proponis ſectanda, quo-
niam ſibi ipſis diverſa oſtendunt ſe non poſſe eſſe in
omnibus ſervanda, atque ſequenda. Oportet igitur,
inquit Innocentius ad Decentium Eugubinum B
Epiſcopum, *eos, qui ſunt Domini ſacerdotes hoc ſe-*
qui, quod Eccleſia Romana cuſtodit, a qua eos prin-
cipium accepiſſe non dubium eſt, ne dum peregrinis
aſſertionibus ſtudent, caput inſtitutionum videantur
omittere. Quid ſit autem quod Eccleſia Romana cu-
ſtodit, & Domini ſacerdotes oporteat ſequi, demon-
ſtrat Gelaſius: *Confidimus*, inquiens, *quod nullus*
jam Chriſtianus veraciter ignoret uniuſcujuſque Syno-
di inſtitutum, quod univerſalis eccleſiæ probavit aſſen-
ſus, nullam magis exequi ſedem præ ceteris oporte-
re quam primam, quæ unamquamque Synodum &
ſua auctoritate confirmat, & continuata moderatio-
ne cuſtodit pro ſuo ſcilicet principatu, quem beatus
Petrus Apoſtolus voce perceptum, Eccleſia nihilominus
ſubſequente & tenuit ſemper & retinet. Ecce habes C
ſecundum legem & Evangelium plenitudinem teſtium
teſtificantium de ſequendis inconvulſe conciliis, & de
non ſtudendis peregrinis aſſertionibus, Apoſtolo et-
iam præcipiente: *Doctrinis variis & peregrinis no-*
lite adduci. Peregrinas autem eas aſſertiones ideo
cum Innocentio dico, quia ex quo ſacra concilia in
eccleſia catholica celebrari cœperunt, illa quæ ſuo
tempore parum viguerunt, in quantum ex eis ſacra
concilia aſſumenda viderunt, ab uſu Eccleſiaſtico ef-
fluxerunt, uſquequo nuper a te quantum ex te eſt,
recrudeſcere cœperunt, ut ad ea, quæ aſpiras liben-
ter tranſire poſſis in affectum cordis licenter, & a
nullo coerceri vel judicari valeas regulariter. Sed
non ſentiunt tecum, neque tibi conſentiunt Doctores
& magiſtri Eccleſiæ. Hæc quidem Hincmarus. D
Porro Nicæna Synodus quem locum obtineat in
divinis legibus, quibuſve nitatur teſtibus, brevi-
ter audi: *Illa*, inquit, *Nicænorum canonum per*
ſanctum vere Spiritum ordinata conditio nulla un-
quam eſt parte ſolubilis, nulla ſibimet de multiplica-
tione congregationis ſynodalia concilia blandiantur,
neque trecentis illis decem atque octo epiſcopis quan-
tumlibet copioſior numerus ſacerdotum vel compara-
re ſe audeat, vel præferre: cum tanto divinitus pri-
vilegio Nicæna ſit Synodus conſecrata, ut ſive per
pauciores, ſive per plures eccleſiaſtica judicia cele-
brentur, omni penitus auctoritate ſit vacuum quid-
quid ab illorum fuerit conſtitutione diverſum. De
cujus privilegio & beatus Ambroſius dicit: Non hu-
mana induſtria, non compoſitione aliqua trecenti de- E
cem & octo epiſcopi ad concilium convenerunt, ſed
ut in numero eorum per ſignum ſuæ paſſionis &
nominis Dominus Jeſus ſuo probaret ſe adeſſe conci-
lio. Crux in trecentis, Jeſu nomen in decem & octo
eſt ſacerdotibus.

Et mihi, inquit, Hilarius, *ipſe ille numerus hic*
ſanctus eſt, in quo Abraham victor regum impio-
rum, ab eo, qui etiam in ſacerdotii eſt forma, be-
nedicitur.

Et idem beatus Leo Papa: *Sancti illi & vene-*
rabiles patres, qui in urbe Nicæna, ſacrilego Ario
cum ſua impietate damnato, manſuras uſque in fi-
ANNO CHRISTI 991. *nem mundi leges Eccleſiaſticorum Canonum condide-* A
runt, & adhuc in toto orbe terrarum in ſuis reſti-
tutionibus vivunt, & ſi quid uſque aliter quam il-
li ſtatuerunt, præſumitur, ſine cunctatione caſſatur.

Et hinc Sanctus Leo ad Pulcheriam Augu-
ſtam: *Contra ſtatuta*, inquit, *canonum paterno-*
rum, quæ ante longiſſimæ ætatis annos in urbe Ni-
cæna ſpiritualibus ſunt fundata decretis, nihil cui-
que audere conceditur, ita ut ſi quis diverſum ali-
quid decernere velit, ſe potius minuat, quam illa
corrumpat.

Quæ ſi ut oportet a cunctis Pontificibus inte-
merata ſerventur, per univerſas Eccleſias tran-
quilla erit pax & firma concordia, nullæ de men-
ſura bonorum diſſenſiones, nullæ de ordinationi-
bus lites, nullæ de privilegiis ambiguitates, nulla B
erunt de alieni uſurpatione certamina, ſed æquo
jure charitatis rationabilis morum, officiorumque
ordo ſervabitur, & ille vere erit magnus, qui
fuerit totius ambitionis alienus.

Hæc de legum divinarum differentia, & quæ
quibus anteferantur, breviter dicta ſufficiant.
Nunc quibus earum Arnulphus ſacerdotio in æter-
num defunctus ſit, expediendum eſt; prius de
peccatorum generibus, deque ordine judiciario
paucis præmiſſis.

Sunt igitur peccata in Deum, ſunt in homi-
nem. Eorum autem peccatorum quædam ſunt oc-
culta, quædam manifeſta.

Unde manifeſtum eſt judicia & judiciorum or-
dinem juxta peccatorum diſtribui qualitatem. Hinc C
ſcriptum eſt: *Qui occulte peccat, occulte pœniteat:*
& qui publice, publice pœniteat.

Hinc judiciarius ordo duplex: Unus de quo
dicit Apoſtolus: *Si quis nominatur fornicator:* eam
nominationem intelligi volens, ut dicit Auguſti-
nus in libro de pœnitentia, quæ fit in quemque,
cum ſententia ordine judiciario & cum integrita-
te profertur. Noluit enim hominem ab homine
judicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extra-
ordinario uſurpato judicio, ſed potius ex lege
Dei ſecundum ordinem eccleſiæ, ſive ultro con-
feſſum, ſive accuſatum, atque convictum. Nam
ſi nominatio ſufficit, multi damnandi ſunt inno-
centes: quia ſæpe falſo in quemquam crimen no- D
minatur.

Qui ordo judiciarius qualiter exequi debeat,
beatus Gregorius in commonitorio ad Joannem
defenſorem euntem in Hiſpanias dicit: videlicet
ut alii ſint accuſatores, & alii teſtes, deinde cau-
ſarum qualitas, & ut præſente accuſato ſub ju-
rejurando dicatur teſtimonium ſcriptis alligatum,
& accuſatus reſpondendi, & defendendi ſe locum
habeat, & examinatio perſonarum accuſantium,
ac teſtificantium regulariter fiat. Quem judiciarii
ordinis modum etiam Dominus innuit, cum in
reſuſcitatione puellæ in domo jacentis mortuæ,
ac ſi in revelatione non omnibus cauſæ notæ,
quoſdam diſcipulorum ſuorum teſtes, ſed & pa-
trem, & matrem puellæ ſecum adhibuit. Alter
vero judiciarii ordinis modus eſt eorum, quæ non E
ſub paucorum notitia, quaſi adhuc in cubiculo
contecta, ut patrata credantur, teſtibus indigent;
ſed quaſi jam extra portam civitatis multa turba
comitante elatus, ad multorum cognitionem de-
lata eſſe noſcuntur. De quo judiciarii ordinis
modo dicit Apoſtolus. *Ego quidem abſens corpore,*
præſens autem ſpiritu jam judicavi ut præſens eum,
qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Jeſu
Chriſti congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtu-
te Domini Jeſu tradere hujuſmodi hominem Satanæ
in interitum carnis. Et paulo ſuperius: *Ut tollatur*
de medio veſtrum qui hoc opus fecit. Unde Ambro-

ſius

☞ sius cognito opere pellendum peccantem fuisse de cœtu fraternitatis dicit : *Omnes enim crimen ejus sciebant*. In qua re neque testibus opus est, neque tergiversatione aliqua poterat regi crimen. De patratore autem manifestorum etsi ad judicium adduci non potest, Bonifacius Papa ad VII, provincias decernens dicit de Maximo, qui conventus etiam devitabat, & adesse minime volebat. *Nullus*, inquit, *dubitat, quod ita judicium nocens subterfugit, quemadmodum ut absolvatur, qui est innocens quærit*. Sed astuta cavillatio eorum, qui versutias agendi credunt esse consilia, nunquam innocentiæ nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus quisquis se subterfugere judicium dilationibus putat. Nihil enim interest utrum in præsenti examine omnia, quæ dicta sunt, comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione procurata totiens constet absentia. Quod si adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur. Sic & Cælestinus de Daniele Galliarum quondam Episcopo judicavit. Et quia nemo præpostere, vel præpropere scilicet non commonitus neque conventus est, judicandus de conventione hujusmodi patratoris manifestotum criminum lex dicit: *Quicunque tribus auctoritatibus judicis conventus, vel tribus edictis ad judicem fuerit provocatus, aut uno pro omnibus peremptorio, ideſt, quod causam extinguit, fuerit evocatus, & præsentiam suam apud eum judicem, a quo ei denunciatum est, exhibere noluerit, adversus eum quasi in contumacem judicari potest. Quinimo nec retractari per appellationem negotia possunt, quoties in contumacem fuerit judicatum*. Et hanc sententiam de tribus auctoritatibus conventis ex evangelica virtute Cælestinus ad Nestorium scribens de Ephesina Synodo de eodem decernens, & beatus Gregorius ad Joannem scribens comprobat.

ANNO 591.

De peremptorio autem scripto Africanum concilium monstrat de Cresconio, ut si conventus resipiscere detrectaverit, suo contemptu & contumacia faciente auctoritate judiciaria protinus excludatur. Et idem concilium de sacerdotibus qui conspirant, & suis plebibus incubant, & ad concilium venire detrectant, sua forte ne prodantur flagitia metuentes hoc statuit, ut non tantum Diœceses non retineant, verum etiam de propria Ecclesia, quæ illis male faverit, omnimodo admitendum, ut etiam auctoritate publica rejiciantur, atque ab ipsic principalibus cathedris removeantur, & etiam propriis publica careant auctoritate ut rebelles.

Animadvertit prudentia sacerdotalis Arnulphi peccata non inter occulta, sed inter manifesta computari: Episcopos quoque Galliarum novas leges in Arnulphum non condidisse, sed legum conditarum diligentes executores fuisse; & quia legibus parere noluerit, lege peremptoria, ideſt, episcoporum totius Galliæ literis conventus, suo contemptu & contumacia faciente, auctoritate judiciaria a sua ecclesia exclusus sit; & ut vox ejus audiri non possit, contemptus & contumacia unius anni efficit.

Neque vero objici potest, aut eum extra suam provinciam evocatum quasi ad externa concilia, quo testes producere difficile sibi fuerit, cum obsides & sacramenta oblata sibi abunde fuerint, aut extra provinciam dijudicatum ab his, qui ejus causam ignorarent. * Sed neque primati Romano injuriam illatam, cum per XVIII. menses literis & legatis commonitus respondere noluerit: Non enim ejus silentium aut dissimulatio vel nova constitutio jam constitutis præjudicat legibus. Sed o improborum hominum astuta cavillatio! Deus

* Caute lege, nam per easdem causas per quas lex nascitur, per easdem tollitur. *Maas.*

dicit: *Peccantem fratrem usque ad ecclesiæ aures corripiendum & commonendum, monitaque non audientem habendum sicut hæreticum & publicanum*: & Synodus Africana, *potestate principis coercendum, & ab Ecclesia expellendum*: & tu dicis, Arnulphum incendia, seditiones, traditiones, flagitia, captivitates, suorumque direptiones exercentem, suorum regum interitus molientem, patriam hostibus prodentem, divina humanaque jura contemnentem nec communione debuisse privari, nec potestate principis abjici sine episcopi Romani jussione, cum Apostolus dicat: *Quia princeps non sine causa gladium portat, sed ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum*. Favete omnes qui regibus vestris fidem promisistis, promissamque servare vultis, qui clerum vobis commissum & populum nec tradidistis, nec tradere disponitis, vos, inquam, qui tantorum scelerum facta perhorrescitis, favete his qui obediunt Deo jubenti: *Peccantem & ecclesiam non obaudientem habendum sicut ethnicum, & publicanum*. Qui iterum dicit: *Væ vobis, scribæ & Pharisæi, qui transgredimini mandatum Dei, ut traditionem vestram statuatis*. Iterum oro & deprecor favete his qui principi Apostolorum obtemperant dicenti: *Oportet Deo obedire magis quam hominibus*: & Apostolo concionanti: *Si quis vobis annunciavit præter quod accepistis, etiam Angelus de cælo, anathema sit*. Et propheta his consonat: *Væ*, inquit, *bis qui dicunt bonum malum, & malum bonum*. Et ne quis nos in invidiam adducat, quasi privilegiis Romanæ ecclesiæ derogantes, audiat Hieronymum dicentem: *Si auctoritas quæritur, orbis major est urbe*. Quod si persona major presbytero quæritur, ille sacerdos magnus Leo Papa accedat: *Non tenetur*, inquit, *Petri privilegium, ubi non ex ejus æquitate fertur judicium*. Sed esto, in non judicatis novum & æquitate Petri ponatur judicium, indeque ad Sedem Apostolicam tanquam ad divinum ponatur oraculum. At quid judicata, si judicanda exinde non informantur, aut quomodo manseras in æternum leges trecenti decem & octo patres constituerunt, si horum constituta ad unius libitum permutantur, aut perimuntur? Apiarius presbyter ab Afris damnatus, a Romanis communioni restitutus est. Scribunt Africani Episcopi Cælestino Papæ, *contra Nicænam Synodum factum videri*. Ajunt calumniatores nostri summum sacerdotem Arnulphum a summo sacerdote Romano debuisse tantum dijudicari. Ait beatus Augustinus: *Si Cæcilianus totius Africæ primatem ejus accusatores, quod in vita non potuerunt, post mortem convincant a sacrorum proditoribus voluminum ordinatum, vel ipsum proditorem fuisse, etiam post mortem sine retractatione se ei anathema dicturum*. Licuit ergo episcopis Galliarum viventi Arnulpho confesso, & convicto, ut ethnico & publicano dixisse anathema; licuit, inquam, sequi Evangelium, Apostolos, prophetas, sacra concilia, vivorum Apostolorum decreta, ab his quatuor non discordantia semper in usu habita, semper habenda: *Si oculus tuus*, inquit Christus, *scandalizat te, erue eum, & projice abs te*. Et Apostolus: *Corde creditur ad justitiam &c.* Et item: *Si nosmetipsos judicaremus, non utique judicaremur*. Et Synodus Nicæna: *Si qui sine examinatione promoti sunt presbyteri, aut episcopi vel cum discuterentur, confessi sunt quod peccaverunt, vel si ab aliis evincantur, & confitentibus contra canonem homines commoti manus eis imposuerunt, tales canon non suscipit, sed abjicit*. Hoc enim quod irreprehensibile est defendit catholica ecclesia. Confessus ergo Arnulphus est sua sponte se contra suam professionem, & sub-

ANNO CHRISTI 591.

scriptionem suis regibus factam venisse: Confessus est ea, quæ sui novere confessores, & hoc post indultam sibi vitam, membra supplicia; postquam impositum sibi anathema ab episcopis, ne quid falsi de se proferret, dijudicavit semetipsum, ut Judas, ut Achar, ut Achitofel; crimina in libellum retulit, ut Potamius Bracharensis Ecclesiæ Episcopus, & hoc juxta sedis Apostolicæ traditionem, juxtaque sui facti qualitatem. Scribit Zosimus Papa Aurelio & provinciis septem inter alia dicens.

ANNO CHRISTI 991.

Lazarus dudum in Taurinensi concilii gravissimorum episcoporum sententiis pro calumniatore damnatur, cum Briccii innocentis episcopi vitam falsis objectionibus appetisset, post vero indebite ab eodem Proculo, qui inter cæteros in Synodo damnationi ejus assenserat, sacerdotium consecutus est, a quo ipse vitæ suæ conscius, datis literis in abdicationem sui sponte submovit. Et Joannes Papa de contumelioso quodam episcopo ad universos episcopos per Gallias constitutos scribit: *prædictum*, inquiens, *contumeliosum episcopum, ut habeat pœnitendi licentiam petitorium dare vobis censemus, ubi errorem suum evidenter allegans sub die profiteatur, & Consule.* Et S. Gregorius ad Joannem primæ Justinianæ Archiepiscopum: *Dilectissimus*, inquit, *lator præsentium Nemesion ad nos veniens indicavit, sicut & gestorum exemplaria, quæ huc detulit, continebant, Paulum Diadinæ civitatis episcopum:* & post pauca: *etiam libellum, in quo ea, de quibus accusatus fuerat, vera esse confessus est, obtulisse. Qua de re sententia episcopali, illo depositio, se ejus loco cum fraternitatis vestræ consensu esse episcopum ordinatum.* De moderatione autem, ac temperantia hujusmodi libelli Leo ad universos episcopos per Campaniam, & Samnium, ac Picenum, cæterasque provincias scribit, dicens: *Magna indignatione commoveor, & multo dolore contristor, quod quosdam ex vobis comperi esse Apostolicæ traditionis oblitos, & studio erroris interitos.*

Et post aliquanta, de pœnitentia, quæ a fidelibus postulatur: *nec de singulorum peccatorum genere libello scripta professio publicetur conscientia peccatorum, sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur, tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea qui pœnitentiam poscunt, non timeant publicari, removeatur improbabilis consuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta referari, quibus possint legum constitutione percelli.*

Et beatus Gregorius, sicut in ejus epistolis multotiens invenitur, quia etiam pro infirmitate corporis, dato libello ab episcopatu se valeat episcopus, si voluerit, removere, & in loco ejus alius subrogari, demonstrat, ut de pluribus unum ponamus de Joanne Archiepiscopo: *Si*, inquit ad Anatholium diaconem, *idem reverendissimus Joannes fortasse pro molestia sua petierit, ut ab Episcopatus honore debeat vacare, eo petitionem scripto dante, concedendum est.* Quod si ex sententia Gregorii episcopus corpore languens dato libello successorem accipere potest, quænam invidia est, si Arnulpus in anima Deo & Ecclesiæ defunctus, dato libello successorem ex Synodi sententia accepit? Sed forte, inquies, falsa de se dicit. Decernit Africanum concilium de illo episcopo, qui se Donatistis communicasse mentitus est, ut episcopatum amittat, ejusque professioni, & subscriptioni credi debere judicatum est secundum sententiam Synodi, cui sanctus Cæsarius Arelatensis episcopus sedis Apostolicæ vicarius, sicut in ipsius sedis invenitur scriptis, præsedit, docente Antiochena regula, *perfectum esse concilium, ubi interfuerit Metropolitanus Antistes:* quod juxta Nicænos & aliorum conciliorum Canones Romanæ sedis auctoritate formatos, & continua moderatione firmatos, bis in anno omnibus semel episcopis congregatis provinciæ celebrari, & in eis præcipiuntur singula, quæ fortasse emerserint, corrigi, quatenus, ut dicit Gregorius, *& præterita corrigantur, & regulam futura suscipiant.*

ANNO CHRIST 991.

Nec illud (inquit præfata Synodus plurimorum Metropolitanorum cum suffraganeis suis, cui præsedit Cæsarius) *fratres alienum ab ecclesiæ utilitate censuimus, ut scirelis quicunque sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyterii, seu episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, a supradictis ordinationibus submovendos, reos scilicet tueri confessione, vel mendacio falsitatis. Neque enim absolvi potest is qui in seipso dixerit mortis causam, qua dicta in alium puniretur: cum omnis qui sibi fuerit mortis causa, major homicida sit*, Domino dicente in Evangelio: *ex verbis tuis justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.*

Et item: *Ex ore tuo te judico.* Et David propheta ad eum etiam qui mendaciter se ait interfeciſſe Saul Christum Domini: *Sanguis tuus super caput tuum: os enim tuum locutum est adversum te.* Et S. Gregorius ad Maximum Solitanum Episcopum de Andrea dixit: *quia flagitari judicium non debet de causa, quam ipse judicavit.* Si enim Arnulphus, ut tunc dixerunt Episcopi, de se verum confessus fuit, quod pro reatibus suis ab officio, & ministerio pontificali se reddidit alienum, criminosus: si falsum, tanquam falsus contra semetipsum testis abjiciendus fuit: quoniam cum non liceat dicere contra proximum falsum testimonium, Domino dicente in Decalogo, quod & in Evangelio comprobat: *non loqueris contra proximum falsum testimonium*, multo minus contra semetipsum. Et sacri Canones, & jam publicæ leges ad accusationem majoris natu neque ad testificationem contra eum criminosos admittunt, multo minus ad gradum Ecclesiasticum accedere, vel in gradu Ecclesiastico manere permittunt. Sicut Zosimus de Lazaro, qui in Taurinensi concilio gravissimorum Episcoporum sententia pro calumniatore damnatus est, scribit. *Unde*, sicut Leo dicit ad Rusticum, *hujusmodi lapsis ad promerendum misericordiam Dei, privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.*

Toletana porro concilia pro regum robore proprias leges condentia Arnulphum spoliari proprio honore confessum vel convictum sine mora jusserunt, eumque usque in diem mortis suæ sine communione in perpetuo ergastulo retruserunt. Cælestinus autem Papa eundem totiens juste damnatum frustra in examen deductum demonstrat, sciens, ut ait Prosper contra Cassianum, *damnatis non examen judicii, sed solum sententiæ remedium esse præstandum*: ideoque Cælestinum quasi non discussi negotii audientiam postulantem, totius Italiæ finibus jussit extrudi, adeo & prædecessorum suorum statuta, & decreta Synodalia inviolabiliter servare censebat, ut quod semel meruerat abscidi, nequaquam admitteret retractari. Monstratum est, ut arbitror, nullam Romano Pontifici jure factam videri posse injuriam, nec sine Romanorum Pontificum auctoritate Arnulphum damnatum, nec suas legibus vires recipere debuisse: De quibus omnibus in Remensi concilio plenius exposuimus.

Prior

ANNO CHRISTI 991.

Prior vero pars Arnulphi causam defendentium per seipsam infirma est, scilicet quod Reges Arnulpho peccatorum suorum veniam attribuerint, & quod post nihil non veniabile commiserit: sacerdotibus quippe animarum pontificium, non regibus commissum est: Neque vero ipsis pontificibus ligandi & solvendi potestas ad placitum commissa est: quem enim in peccatis mortuum Christus ad vitam erigit, sacerdos absolvit; & quem proprius reatus implicat, sacerdos ligat. Ostendit Christus hoc in Lazaro resuscitato, ostendit Petrus in Simone Mago damnato. Jam vero alter clamantibus clamat Propheta: *Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & vivificabant animas, quæ non vivunt.* Quod Gregorius exponens ait: *Sæpe in ligandis, ac solvendis subditis pastor suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur.* Unde fit, *ut ipsa hac ligandi & solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus & non pro subjectorum moribus exercet.* Unde recte per Prophetam dicitur: *Mortificabant animas*, ut superius. Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat, & non victurum mortificare nititur, qui reum supplicio absolvere conatur. Ac sæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatos solvat. Et Justiniani Catholici Imperatoris lex, quam probat & servat Ecclesia Catholica, capitulo 441. decrevit, *ut nemo episcopus, nemo presbyter excommunicet aliquem, antequam causa probetur, propter quam Ecclesiastici canones hoc fieri jubent.*

Si quis autem adversus eum excommunicaverit aliquem, ille quidem qui excommunicatus est, majoris sacerdotis auctoritate ad gratiam sanctæ communionis redeat. Is autem qui legitime non excommunicavit, in tantum a sacra communione abstineat Episcopus, quantum majori sacerdoti visum fuerit, ut id quod injuste fecit, ipse juste patiatur. Et hinc Sanctus Gregorius ad Joannem episcopum injuste excommunicantem inter cætera scripsit dicens: *Cassatis prius atque ad nihilum redactis prædictæ sententiæ tuæ decretis, ex beati Petri Apostolorum principis auctoritate decernimus in triginta dierum spatio sacrata communione privatum, ab omnipotente Deo nostro tanti excessus veniam cum summa pœnitentia, ac lacrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognoverimus implesse, remissius non tantum injustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas, juvante domino, severius puniendam.* Et item alibi: *Quod si contra hæc, quæ statuimus, quolibet tempore, qualibet occasione, vel subreptione venire tentaveris, sacra te communione privatum, nec eam te, excepto vitæ ultimo tempore, nisi cum concessa Romani pontificis decernimus jussione recipere. Hæc enim consona sanctis patribus diffinitione sancimus, ut qui sacris nescit obedire canonibus, nec saeris administrare, nec communionem capere sit dignus altaribus.* Stulte ergo Arnulfus a regibus peccatorum absolutionem accepisse putatur, cum Episcopis tanto sui periculo concessum esse videatur. Illud quoque irrisione potius dignum, quam admiratione, quod post, eum nihil non veniabile commisisse edicunt. Cum enim scriptum sit: *Verba sacerdotis aut vera, aut sacrilega*, quonam modo purgandus est, qui os suum postea perjurio polluit, qui sacrosancta privilegio profanavit, ea nimirum dextera, quam tot perjuriis addictam, tot sceleribus implicitam a sacrosanctis & mysticis nunquam retraxit, quam impiis, & damnatis a se & totius Galliæ episcopis cum sacra Eucharistia osculandam præbens non erubuit.

Erudito antistiti satisfactum esse arbitror: Arnulfum jure videri damnatum, legibus Evangeliorum, Apostolorum, Prophetarum, Sacrorum Conciliorum, Decretorum quoque Romanæ ecclesiæ præsulum, viris doctissimis, atque eloquentissimis consona: his sentientibus, atque attestantibus. At nunc te convenio, meaque tibi seria suggero, magne Dei sacerdos, ego parvus meritis non loco sacerdos; ego ille *multis jactatus terris & alto*, dum philosophorum inventa persequor, dum gentes indisciplinatas fugio, & non evado. Ego, inquam, qui magnæ urbis Remorum proditæ, captivi, & spoliati populi pars non parva fui, ad te quasi ad tutissimum confugio portum. Ergo fluctuanti salutarem porrige manum, fessum alleva, paria si fors dederit, repensurum. Nam & Amalecites recreatus Dux David factus est. Non aurum poscimus, non prædia requirimus, sola charitas est, quam interceptam reposcimus. Edax livor, cupiditas cæca sinistrorum ore dissleminaverunt me alterius invasisse sedem, meo instinctu pastorem captum, accusatum, dejectum, quod ita non esse sacerdotalis dignitas Galliæ testis est, testes reges & proceres. Neque vero me importunum injeciisse huic officio quisquam probare potest. Noverunt hoc, qui me inscio, super hac re plurimum elaboraverunt; noverunt fratres & coepiscopi mei, qui post Arnulfi dejectionem sub divini nominis attestatione hoc officium me suscipere coegerunt. Cur ita factum sit, si forte requiras, nescire me fateor; fateor, inquam, me nescire cur egenus & exul, nec genere, nec divitiis adjutus, multis locupletibus, & nobilitate parentum conspicuis prælatus sit, nisi quod tui est muneris, bone Jesu, qui *de stercore erigit pauperem, ut sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat.* Tu omnium horum dator & distributor, tu pacis, & charitatis auctor, tu scis me Germaniam & Belgicam semper honorasse ut dominam, coluisse ut matrem, pro earum adversis palluisse, pro secundis lætam mentem tulisse: & nunc quidem a te dulces affectus, quos perdidi, reposco, tuumque antistitem Villelmum gratiæ indebite amissæ reconciliatorem fieri oro, meæque interpretem innocentiæ coram præsulibus, coram rege suo, cui favendo tempore Regis HLotharii gladiis hostium addictus sum. Et nunc quidem mala pro bonis retribuuntur nobis ab his, quos pacis amatores, innocentium protectores existimabamus. Prossa jacet tyrannide omnis Ecclesia Gallorum; atqui non a Gallis, sed ab his sperabatur salus. Sed una salus hominum, o Christe, tu es. Ipsa Roma omnium Ecclesiarum hactenus habita mater bonis maledicere, malis benedicere fertur, abutens ligandi, & solvendi potestate a te accepta: cum apud te non sententia sacerdotum, sed reorum vita quæratur, nec possit hominis esse, impium justificare, justumque damnare.

Hæc sunt, dulcissime frater, quæ rhetorum nugis complexus sum, amicitiarum, pariendæ societatis, retinendæ benevolentiæ causa, insuper vobis & vestris me, meaque impensurus. Perinde vestrum expectabo judicium, cum in his, tum in Remensi concilio a me utrumque interpretato. In quo opere res genusque dicendi doctis auribus si placuerint, erit mihi tutissima merces id effeciisse, quod summis viris potuerit placuisse.

GERBERTUS

Siguino Archiepiſcopo Senonenſi.

ANNO CHRISTI 991.

OPortuerat quidem prudentiam veſtram callidorum hominum verſutias evitaſſe, & vocem Domini audire dicentis: *Si dixerint vobis, ecce hic Chriſtus, aut ecce illic, nolite ſectari.* Romæ dicitur eſſe, qui ea, quæ damnatis, juſtificet, & quæ juſta putatis, damnet; & nos dicimus, quod Dei tantum eſt, & non hominis ea, quæ videntur juſta, damnare, & quæ mala putantur, juſtificare. *Deus*, inquit Apoſtolus, *eſt, qui juſtificat, quis eſt, qui condemnet?* conſequitur ergo ſi Deus condemnat, ut non ſit qui juſtificet. Deus dicit: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum.* 1. t. d. 1. 5. & reliquas uſque, *ut ethnicus, & publicanus.* Quomodo ergo noſtri æmuli dicunt, quod in Arnulfi dejectione Romani epiſcopi judicium expectandum fuit? Poteruntne docere Romani epiſcopi judicium Dei judicio majus eſſe? Sed primus Romanorum Epiſcopus, immo ipſorum Apoſtolorum princeps clamat: *Oportet obedire Deo magis quam hominibus*; clamat & ipſe orbis terrarum magiſter Paulus. *Si quis vobis annunciaverit, præter quod accepiſtis, etiam Angelus de cælo, anathema ſit.* Num quia Marcellinus papa Jovi thura incendit, ideo cunctis Epiſcopis thurificandum fuit? Conſtanter dico, quod ſi ipſe Romanus Epiſcopus in fratrem peccaverit, ſæpiuſque admonitus Eccleſiam non audierit, hic, inquam, Romanus epiſcopus præcepto Dei eſt habendus ſicut ethnicus & publicanus. Quanto enim gradus altior, tanto ruina gravior eſt. Quod ſi propterea ſua concione nos indignos ducit, quia contra evangelium ſentiendi nullus noſtrum conſentit, non ideo a concione Chriſti nos ſeparare poterit; cum etiam presbyter niſi confeſſus aut convictus ab officio removeri non debeat, præſertim cum Apoſtolus dicat; *quis nos ſeparabit a charitate Chriſti?* Et iterum: *Certus ſum enim, quod neque mors, neque vita* &c. Et quænam major ſeparatio quam a Filii Dei corpore, & ſanguine, qui quotidie pro noſtra immolatur ſalute, quemlibet fidelium removere? Quod ſi hic, qui vitam ademit corporalem, vel ſibi, vel alteri homicida eſt hic; qui ſibi vel alteri vitam adimit ſempiternam, quo nomine appellandus eſt. Neque vero Gregorii ſententia in populum relata in epiſcopos referri poteſt: *Sive*, inquit, *juſte, ſive injuſte obliget paſtor, ſententia paſtoris gregi timenda eſt*: Non enim epiſcopi grex dicitur, ſed populus; quantum namque vita paſtoris diſtat a grege, tantum vita paſtoris diſtare debet a plebe. Non igitur a ſacra concione quaſi criminoſi confeſſi, vel convicti ſuſpendi debuiſtis, neque vero velut rebellis, ac refuga, qui ſacroſancta concilia nunquam devitaſtis, maxime cum actus & conſcientia ſit pura, nec legalis ſententia damnationis in vos adhuc ſit lata, nec legibus inferri poſſit. Legalis ideo illata non eſt, quia Gregorius dicit:

ANNO CHRISTI 991.

Sententia ſine ſcripto prolata, nec nomen ſententiæ habere meretur. Legibus inferri non poteſt, quia Magnus Leo Papa dicit; *Non tenetur Petri privilegium, ubicunque non ex æquitate fertur judicium.* Non eſt ergo danda occaſio noſtris æmulis, ut ſacerdotium, quod ubique unum eſt, ſicut Eccleſia Catholica una eſt, ita uni ſubjici videtur, ut & pecunia, gratia, metu, vel ignorantia corrupto nemo ſacerdos eſſe poſſit, niſi quem ſibi hæ virtutes commendarint. Sit lex communis Eccleſiæ catholicæ evangelium, Apoſtoli, Prophetæ, canones ſpiritu Dei conſtituti, & totius mundi reverentia conſecrati, decreta Sedis Apoſtolicæ ab his non diſcordantia; & qui per contemptum ab his deviaverit, per hæc judicetur, per hæc abjiciatur. Porro hæc ſervanti, & pro viribus exequenti, ſit pax continua, & continuo ſempiterna. Vos bene valere optamus. xxccv. Iterum valete & a ſacroſanctis, & myſticis ſuſpendere vos nolite. Qui enim accuſatus ante judicem tacet, confitetur; & qui judice judicante pœnæ ſe addicit, confitetur. Confeſſio autem fit aut ſalutis, aut perditionis cauſa ſalutis, cum quis confitetur de ſe vera; perditionis, cum falſa de ſe confingit, vel in ſe patitur confingi. Tacere ergo ante judicem, confiteri eſt; confiteri porro falſa & mortalia crimina homicidæ eſt: quia omnis, qui ſibi mortis cauſa fuerit, major homicida eſt, & Dominus dicit: *Ex ore tuo te judico*, Repellenda igitur falſa accuſatio, & contemnenda illegalis judicatio, ne dum volumus videri innocentes coram Eccleſia, efficiamur nocentes.

HUGO REX,

PAPÆ JOANNI.

BEatitudini veſtræ ego & Epiſcopi mei per T. Archidiaconum Remenſis Eccleſiæ ſcripta direximus, in quibus Arnulphi rationes vobis explanavimus; ſed hoc nunc obſecrando ſuperaddimus, ut mihi, meiſque juſta decernatis, nec dubia pro certis recipiatis. Nihil nos contra Apoſtolatum veſtrum egiſſe ſcimus; quod ſi abſentibus non ſatis creditis, præſentes de præſentibus vera cognoſcite. Gratianopolis civitas in fine Italiæ, & Galliæ poſita eſt, ad quam Romani Pontifices Francorum regibus occurrere ſoliti fuerunt. Hoc ſi vobis placet, iterare poſſibile eſt. At ſi nos, & noſtra inviſere libet, ſummo cum honore deſcendentem de alpibus excipiemus, ac redeuntem debitis obſequiis proſequemur. Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis, & cognoſcatis nos & noſtros veſtra nolle declinare judicia. Petimus itaque, ut Archidiaconi legationem benigne ſuſcipiatis, ut dum quod petit, obtinuerit, nos in ſuo adventu efficiat lætos, & in veſtro obſequio ferventiſſimos.

CONVENTUS EPISCOPORUM

APUD URGELLUM,

Anno Chriſti DCCCCXCI.

ANNO 991. Salla Epiſcopus Urgellenſis ad ſe evocavit Vivanem Epiſcopum Barcinonenſem, & Aimericum Ripa-curtienſem, tum etiam Canonicos & Sacerdotes, monachoſque diœceſeos Urgellenſis; & cum eorum authoritate, & conſenſu excommunicavit, & alligavit, ſeu interdicto

ſuppo-

ANNO CHRISTI 991.

ſuppoſuit, ut poſteriorum temporum verbis utamur, *omnem Epiſcopatum Cerdanienſis, vel Berchitanenſis*, ideſt, pagos Cerdanienſem, & Bergitanenſem pertinentes ad diœceſim Urgellenſem. Quia pravi homines authoritate uſi Ermengardis Comitiſſæ Certanienſis, filiorumque ejus, eoſdem pagos, eorumque eccleſias perruperant, & cenſum exinde Epiſcopo debitum ei denegabant. Ne tamen in ſe concitaret odia ejuſdem Comitiſſæ filiorumque ejus, diſpenſatione uſus eſt, eoſque excipiens ab excommunicatione, eam tulit in conſiliarios & miniſtros eorum, Arnaldum ſcilicet, & Radulphum, & omnes ſequaces eorum. Tum literæ encyclicæ rem geſtam continentes miſſæ ad omnes epiſcopos, ut & ipſi quoque eam excommunicationem ſua authoritate confirmarent.

ANNO CHRISTI 991.

C. ANNUM CHRISTI 993.

SYNODUS PROVINCIÆ REMENSIS

C. ANNUM CHRISTI 993.

Adverſus illius pervaſores circa ann. Domini DCCCCXCIII. habita.

Hujus ſynodi nihil ſupereſt, præter epiſcoporum commonitorium quod ſubjicio.

GERBERTUS gratia Dei Remorum epiſcopus, Guido Sueſſonicus, Adalbero Laudunenſis, Ratbodus Noviomenſis, Rotardus Cameracenſis, Odo Silvanectenſis, Fulco Ambianenſis, Framericus Morinenſis, Ill. Belluacenſis, per gratiam S. Spiritus epiſcopi. Vobis Gerberto*, & his qui ſubſcripti ſunt pervaſoribus, atque tyrannis. Diu modeſtia ſacerdotum, furoris veſtri rabiem ſuſtinuit: & adhuc patienter expectat. Quouſque ergo inſania veſtra ſanis intellectibus noſtris obſiſtet? Quouſque diſſimulatio pravorum, ſimplicium quietem perturbabit? Cædes clero infertis; a cleri, monachorum, & pauperum rapinis non ceſſatis. Convenimus ergo conſcientiam veſtram omnes epiſcopi Remorum diœceſeos, & ad ſatisfactionem invitamus, ſpatiumque pœnitentiæ uſque in proximis Kalendis attribuimus: tunc vos aut infertiles eccleſiæ palmites recogniturі, aut tanquam inutile lignum ab agro Dei gladio ſancti ſpiritus exciſuri.

* *f.* Heriberto.

f. fertiles

G. C. Circa hæc quoque tempora datam fuiſſe neceſſe eſt a Gerberto archiepiſcopo Remenſi epiſtolam ad Fulconem Ambianenſem epiſcopum: quam, quod & ad res eccleſiaſticas attineat, neque extet in ejus epiſtolarum corpore, hic repræſento.

GERBERTI REMORUM ARCHIEPISC. Ad Fulconem epiſcopum Ambianenſem epiſtola.

Increpat quod bona eccleſiaſtica pervaſerit.

INTER varias magnarum rerum occupationes nulla moleſtia magis afficimur, quam veſtrorum exceſſuum crebra relatione. Et ſi enim totius metropolis Remorum cura nobis injuncta eſt; ſed veſtri potiſſimum, qui & annorum teneritudine, & morum levitate, pondus ſacerdotale necdum ferre didiciſtis. Cur ergo contra pactum in commune ſtatutum uſque ad tempus concilii pervaſionem in propria parochia feciſtis? nec in hoc enim alleviamini, ſi res eccleſiæ ſunt quas diripuiſtis, cum hoc niſi legibus fieri non liceat. Acceſſit ad hoc inlicitum, armorum præſumptio, eccleſiæ violatio, quaſi ſacerdoti omnia in eccleſiis liceant. Sed ait apoſtolus, *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt*. 1. Cor. 6. Licent per liberum arbitrium, quo male uſi eſtis ſed non expediunt per jura divina, quæ contempſiſtis. Monemus itaque fraternitatem veſtram, errata corrigere; & nobis, quos offendiſtis, ſi placet, ſatisfacere: ut horum exceſſuum recognitio multorum peccatorum poſſit eſſe abolitio.

CONCILIUM ROMANUM

Pro Canonizatione Sancti Udalrici Auguſtani epiſcopi celebratum anno Chriſti redemptoris DCCCCXCIII. tempore Joannis Papæ XV.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus, in Gallia & Germania commorantibus, ſalutem in domino ac apoſtolicam benedictionem.

Quanta fuerit ſolemnitas feſti S. Udalrici patet ex ejus vita & ex Greg. VII epiſt. 3. lib. 6.

CUM conventus eſſet factus in palatio Laterenſi pridie Kalendas Februarii, reſidente Joanne ſanctiſſimo papa cum epiſcopis & presbyteris, adſtantibus diaconibus & cuncto clero, ſurgens reverendiſſimus Luitolphus Auguſtæ epiſcopus inquit: Domine ſanctiſſime præſul, ſi vobis placet & omnibus epiſcopis & presbyteris hic reſidentibus, libellus quem præ manibus habeo, coram vobis legatur, de vita & miraculis venerabilis Udalrici, ſanctæ Auguſtanæ eccleſiæ dudum epiſcopi, & quid libitum vobis fuerit, decernatur. Quia Spiritus ſancti teſtatur præſentia & congregatio ſacerdotum, certum eſſe quod legimus, quia nec poteſt veritas noſtra mentiri, cujus in evangelio iſta eſt ſententia: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum*. Quod Matth. 18. cum ita ſit, nec huic tam brevi numero Spiritus ſanctus deeſt: quanto magis eum nunc intereſſe credamus, quando in unum convenit turba ſanctorum? ſanctum namque eſt pro debita veneratione collegium.

Cumque perlecta eſſet vita prædicti ſanctiſſimi epiſcopi, ventum eſt ad miracula, quæ ſive in corpore, ſive extra corpus geſta ſunt, videlicet cœcos illuminaſſe, dæmones ab obſeſſis corporibus effugaſſe, parlayticos curaſſe, & quamplurima alia ſigna geſſiſſe, quæ nequaquam calamo & atramento illuſtrata ſunt.

Quæ omnia lepida ſatis urbanitate expolita recepimus, & communi conſilio decrevimus, memoriam illius, id eſt ſancti Udalrici epiſcopi, affectu piiſſimo, devotione fideliſſima venerandam: quoniam ſic adoramus & colimus reliquias martyrum & confeſſorum, ut eum cujus martyres & confeſſores ſunt adoremus, honoramus ſervos, ut honor redundet in dominum, qui dixit: *Qui vos recipit, me recipit*: ac proinde nos qui fiduciam noſtræ Matth. 10.

ANNO CHRISTI 993.

ſtræ juſtitiæ non habemus, illorum precibus & meritis apud clementiſſimum Deum jugiter adjuvemur, quia divina ſaluberrima præcepta, & ſanctorum canonum ac venerabilium patrum inſtabant efficaciter documenta omnium eccleſiarum pio conſiderationis intuitu, immo apoſtolici moderaminis anniſu, utilitatum commoditatem, atque firmitatis perficere integritatem, quatenus memoria Udalrici jam præfati venerabilis epiſcopi divino cultui dicata exiſtat, & in laudibus Dei devotiſſime perſolvendis ſemper valeat proficere. Si quis interea (quod non credimus) temerario auſu contra ea quæ hac noſtra authoritate pie ac firmiter per hoc privilegium conſtituta ſunt, contraire tentaverit, vel hæc quæ a nobis in laudem Dei, & pro reverentia jam dicti epiſcopi ſtatuta ſunt reſragari, aut in quoquam tranſgredi: ſciat ſe authoritate B. Petri principis apoſtolorum, cujus vel immeriti vices agimus, anathematis vinculo innodatum. At vero qui pio intuitu obſervator extiterit, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Domino Deo noſtro multipliciter conſequatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur. Scriptum eſt per manum Stephani notarii regionarii & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe Februario, indictione VI. anno nongenteſimo nonageſimo tertio.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Joannes ſanctæ Romanæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ epiſcopus huic decreto a nobis promulgato conſenſi & ſubſcripſi.

A Joannes epiſcopus S. Anagninæ eccl. conſenſi:
Benedictus epiſc. S. Pipernenſis eccl. conſenſi.
Dominicus epiſc. S. Ferentinæ eccleſiæ conſenſi.
Creſcentius epiſcopus ſanctæ Silvæ-candidæ eccleſiæ conſenſi.
Anniſo epiſcopus S. Cerenſis eccleſiæ conſenſi.
Bonizo archipresbyter & cardinalis S. Luciæ conſenſi.
Benedictus presbyter & cardinalis S. Stephani conſenſi.
Leo presbyter & cardinalis S. Nerei conſenſi.
Joannes presbyt. & cardin. S. Damaſi conſenſi.
Leo presbyter & cardinalis S. Sixti conſenſi.
Joannes presbyter & cardinalis Ss. Apoſtolorum conſenſi.
B Joannes presbyter & cardinalis Ss. quatuor Coronatorum conſenſi.
Joannes presb. & card. S. Clementis conſenſi.
Creſcentius presb. & card. S. Calliſti conſenſi.
Benedictus archidiaconus.
Joannes diaconus & oblationarius.
Benedictus diaconus.
Joannes diaconus.
Hi omnes conſenſerunt & ſubſcripſerunt.

Data tertio * Kalendas Februarii per manum Joannis epiſcopi ſanctæ Nepeſinæ eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, anno pontificatus domini noſtri Joannis ſanctiſſimi papæ XV. octavo, & indictione ſexta. Notas.

ANNO CHRISTI 994.

HUGONIS, ET ROBERTI RR. FRANC.

Confirmatio fundationis Burguliacenſis.

In Chriſti nomine Hugo atque Robertus opitulante divina gratia Francorum reges, anno incarnationis dominicæ DCCCCXCIV. indictione VII. regni autem noſtri VIII. communi omnium notitiæ tam præſentium, quam etiam futurorum notum eſſe cupimus, quia Emma Pictavienſis comitiſſa, in quadam curti, vocabulo Curguliaca, pro amore omnipotentis Dei, cum conſenſu comitis Odonis ſui fratris, eam ex noſtro beneficio tenentis, monaſterium conſtruxit, futuroſque ibidem monachos perpetualiter decrevit. Ut vero utriuſque largitio firmior haberetur, jam defuncto Odone comite, uxor ipſius Berta nomine, una cum filiis ſuis, pariterque Gauberto abbate clementiam noſtram humiliter poſtulavit, ut noſtra aſſertione eamdem rem corroboraremus. At nos curam ſanD ctæ Dei eccleſiæ in mente habentes, eamque ſemper exaltare cupientes, cum conſilio & aſſenſu tam epiſcoporum, quam optimatum noſtrorum, pro animarum noſtrarum redemptione, eorumque, qui hoc expoſtulaverunt, æterna ſalute, ipſorum petitionem noſtra authoritate munitam in perpetuum fore volumus. Sed ne poſtmodum humana calliditate vel invidia contrarietas aliqua oriretur, deſignando judicavimus, ut quicquid ad C eamdem curtim pertinet, cum vicaria, & ceteris adjacentiis integrum habeatur, ſalvo tamen jure eccleſiaſtico. Præterea noſtræ inſcriptioni inſerere placuit, quatenus nullius judiciaria poteſtas incolis ejuſdem loci moleſtiam inferat, malamve conſuetudinem ingerat, nec ad aliquem quicquam ex eadem re pertineat. Præter id, ut decedente abbate, alium conſtituendi electum a fratribus, abſque ullius pretii commercio, reſpectus ad prædictam comitiſſam, filioſque ejus habeatur. Super hoc etiam addimus, ut nulli futuro abbati liceat terras ad eumdem locum pertinentes ſecularibus diſtribuere, aut aliquo modo mutare abſque illius loci utilitate. Si quis vero contra prælibatam interdictionem aliquid præſumere tentaverit, libras centum coactus exſolvat, iramque Dei omnipotentis irrecuperabiliter abſolvendus incurrat: ſtultaque ejus repetitio omnimodo fruſtretur. Signum Hugonis glorioſiſſimi Regis. Signum Roberti regis. Data eſt hæc authoritas Pariſiaco palatio. Regnantibus Hugone & Roberto regibus anno VIII.

Rogerius protocancellarius ſubſcripſit.

ANNO CHRISTI 994. & 1016.

GALLICANA SYNODUS LOCI INCERTI

Qua libertas quorumdam, qui se in tuitionem monachorum Besuensium contulerant, asserta est.

Inter annum 994. & 1016. celebratum.

Ex Suppl. Mansi T. I. p. 199. inter annum 994. & 1016.

HEctor Biſuntinus archiepiſcopus cathedram illam nonniſi poſt annum 994. aſcendit, ut ex Sammarthanis in Gallia Chriſtiana to. I. conſtat. Bruno vero Lingonienſis epiſcopus anno 1016. deceſſit, teſte authore chronici Beſuenſis. Intra hoc temporis ſpatium habitum eſt iſtud Gallicum incerti loci concilium. Quid in eo geſtum ſit, ignoratur, præter pauca illa quæ memorantur in charta quadam relata in chronico Beſuenſi, unde concilii hujus memoria ad poſteros tranſmiſſa eſt. En chartam ex Beſuenſi chronico legendo in Spicilegio Dacherii to. II. pag. 415. edit. in fol.

Charta de Buſtello.

NOtum eſſe volumus præſentibus & futuris, quod Fulbertus & Berengerius fratres recedentes de Buſtello, pro inimicitiis, quas vicini eorum contra eos exercebant, dederunt alodium ipſius vici Buſtelli S. Petro, & ſeipſos, & omnem poſteritatem ſuam commendaverunt perpetualiter eidem ſancto, una denerata ceræ omni anno, tam virum, quam mulierem. Ea conventione, ut ſi ipſi, aut aliqui ex eorum progenie reverterentur in regionem, hæreditatem ſuam, quam ſancto dederant, ab abbate loci, & monachis tenerent. Diſcedentes itaque de epiſcopatu Lingonico, tempore Brunonis epiſcopi, & ducis Henrici, venerunt in diœceſim archiepiſcopatus Veſuncionenſis tempore Hectoris archiepiſcopi, & comitis Vvillelmi, pervenerunt in locum, qui dicitur Rollens, & remanſerunt ibi ſuper terram Teduini, & Beroardi fratris ejus: qui ſcilicet Teduinus, pater fuit Bernardi. Ea verò conventione in terra illorum remanſerunt, ut ipſis reditus, & conſuetudines terræ perſolverent; ſancto vero Petro Beſuæ cenſum, quem debebant, annuatim deportarent. Timentes autem monachi, ne per ſuccedentia tempora hæredes Teduini, & Beroardi fratris ejus, ipſis hominibus aliquam violentiam irrogarent, vel in ſervitutem eos redigere vellent, cum abbate ſui Vvillelmo adeuntes concilium, in quo archiepiſcopus Hector, & epiſcopus Bruno cum aliis epiſcopis reſidebant, deprecati ſunt, ut hanc chartam pariter, & libertatem iſtorum hominum eccleſiaſtica authoritate roborarent. Quod ipſi libenter concedentes cum conſenſu aliorum epiſcoporum, & totius ſancti concilii eoſdem omnes liberos ſancti Petri eſſe ſtatuerunt, & perpetuo anathemate excommunicaverunt, qui illis ſervitutis jugum ullo modo imponere auſi fuiſſent. Signum Hectoris archiepiſcopi. Signum Brunonis Epiſcopi. Signum Vvalteri Epiſcopi. Signum Burchardi epiſcopi. Signum Goſſeni Epiſcopi.

ANNO CHRISTI 994.

MISCELLA EPISTOLARUM AD ARNULPHI ET GERBERTI REMENSIUM ARCHIEPISCOPORUM

ANNO CHRISTI 994.

Controverſiam pertinentium.

Cum Joanni XV. renunciatum eſſet, depoſitum eſſe a Remenſi ſynodo Arnulfum ſuffectumque Gerbertum, epiſcopis omnibus, qui concilio interfuerant, ſacris interdixit, quod ſe inconſulto id auſi eſſent. Hoc primum. Deinde miſſis ad ipſum regis & epiſcoporum legationibus, minime placatior effectus, legatum miſit in Gallias Leonem S. Bonifacii abbatem, qui Moſomenſe concilium, ac deinde Remenſe habuit, in quo ſtatutum, ut reſtitueretur Arnulfus, Gerbertus deponeretur. Datas interim epiſtolas quatuor, idcirco huc tanquam in faſciculum unum colligimus, quod nullam præferant certam notam temporis, cui tribuantur.

HUGONIS FRANCORUM REGIS epiſtola ad Joannem P. XV.

Tuetur ea quæ geſta ſunt adverſus Arnulfum: Pontificem rogat, ut veniat in Gallias, ut de iis præſens ipſe judicet.

BEATITUDINI veſtræ ego & epiſcopi mei per T.* archidiaconum Remenſis eccleſiæ ſcripta direximus, in quibus Arnulfi rationes vobis explanavimus. Sed hoc nunc obſecrando ſuperaddimus, ut mihi, meiſque juſta decernatis, nec dubia pro certis recipiatis. Nihil nos contra apoſtolatum veſtrum egiſſe ſcimus: quod ſi abſentibus non ſatis creditis, præſentes de præſentibus vera cognoſcite. Gratianopolis civitas in fine Italiæ & Galliæ ſita eſt, ad quam Romani pontifices Francorum regibus occurrere ſoliti fuerunt. Hoc, ſi vobis placet, iterare poſſibile eſt. At ſi nos & noſtra inviſere libet, ſummo cum honore deſcendentem de Alpibus excipiemus: morantem, ac redeuntem debitis obſequiis proſequemur. Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis & cognoſcatis, nos & noſtros veſtra nolle declinare judicia. Petimus itaque, ut T. archidiaconi legationem benigne ſuſcipiatis: &, dum quod petit obtinuerit, nos in ſuo adventu efficiat lætos, & in veſtro obſequio ferventiſſimos.

* al. Joannem.

G. C. Non venit in Gallias Joannes, ut ab Hugone rogabatur, ſed legatum miſit Leonem S. Bonifacii abbatem, qui de hac cauſa cognoſceret.

II.

GEBBERTI REMORUM ARCHIEPISCOPI Epiſtola ad Conſtantinum Miciacenſem abbatem. Quid Leonis legatione, præſertim epiſcopis metuendum.

SATIS ſuper venerabilis A. legatione miratus ſum. Referebat quippe! Hæc autem omnia

non

non dolores, sed initia dolorum sunt. Majus est, quod quæritur, & quod appetitur, quam ego humilis & parvus; verumque proverbium est: Tua res agitur, paries cum proximus ardet. Et divinus sermo: A sanctuario meo incipite, id est a regni fundamento, & ab arce. Hoc factum qui doli comitentur in aperto est. Hoc enim concesso, dignitas, vel potius gravitas confunditur sacerdotalis, status regni periclitatur. Quod si hoc inconsultis episcopis agitur, episcoporum potestas, gravitas, dignitas annullatur: qui episcopum, quamvis sceleratum, sacerdotio privare nec potuerunt, nec debuerunt. Si vero consultis, ipsi suæ damnationis testes sunt: quia a se non judicandum judicaverunt; & qui contra professionem suam & subscriptionem suam, in libello abdicationis a seipsis factam, venire præsumpserunt. Reducetur ad memoriam ejus captio, carcer prolixus, alterius in ejus sedem ordinatio, ordinatores, ordinatus, atque ab eo ordinati calumniæ subjacebunt. Ipsi quoque reges in peccatis singulis peccatores apparebunt. Nec sibi quisque blandiatur quolibet conquassato, se incolumi, nec falso nomine sponsionis decipiatur: cum res & facta non ex indulgentia judicum, sed ex stabilitate pendeant causarum.

ANNO CHRISTI 994.

III.

EJUSDEM AD SIGUINUM ARCHIEPISCOPUM SENONENSEM EPISTOLA.

Eum obfirmare conatur adversus Romanum judicium, quo sacris interdictum erat episcopis, qui synodo Remensi apud S. Basolum interfuerant.

Prætermittit hæc epistola non debuit, cum jam edita sit a Baronio.

OPORTUERAT quidem prudentiam vestram callidorum hominum versutias evitasse, & vocem domini audire dicentis: *Si dixerint vobis: ecce hic Christus, aut ecce illic, nolite sectari.* Romæ dicitur esse qui ea, quæ damnatis, justificet; & quæ justa putatis, damnet: & nos dicimus quod Dei tantum est, & non hominis, ea quæ videntur justa, damnare: & quæ mala putantur, justificare. *Deus*, inquit Apostolus, *est qui justificat, quis est qui condemnet?* consequitur ergo si Deus condemnat, ut non sit qui justificet. Deus dicit: *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum*, & reliqua usque, *ut ethnicus & publicanus.* Quomodo ergo nostri æmuli dicunt, quod in Arnulfi dejectione, Romani episcopi judicium expectandum fuit? Poteruntne docere Romani episcopi judicium Dei majus esse? Sed primus Romanorum episcopus, immo ipsorum Apostolorum princeps clamat: *Oportet obedire Deo magis, quam hominibus.* Clamat & ipse orbis terrarum magister Paulus: *Si quis vobis annunciaverit, præter quod accepistis, etiam Angelus de cœlo, anathema sit.* Num quia Marcellinus papa Jovi thura incendit, ideo cunctis episcopis thurificandum fuit? constanter dico: quod si ipse Romanus episcopus in fratrem peccaverit, sæpiusque admonitus ecclesiam non audierit, hic, inquam, Romanus episcopus præcepto Dei est habendus sicut ethnicus & publicanus. Quantum enim gradus altior, tanto ruina gravior est. Quod si propterea sua communione nos indignos ducit, quia contra evangelium sentiendi nullus nostrum consentit, non ideo a communione Christi nos separare poterit: cum etiam presbyter, nisi confessus aut convictus, ab officio removeri non debeat, præsertim cum apostolus dicat; *Quis nos separabit a charitate Christi?* Et iterum. *Certus sum enim, quod neque mors, neque vita, &c.* Et quænam major separatio, quam a filii Dei corpore & sanguine, qui quotidie pro nostra immolatur salute, quemlibet fidelium removere? Quod si hic, qui vitam ademit corporalem vel sibi, vel alteri, homicida est: hic qui sibi, vel alteri, vitam sempiternam, quo nomine appellandus est? Neque vero Gregorii sententia, in populum relata, in episcopos referri potest: *sive*, inquit, *juste, sive injuste obliget pastor, sententia pastoris gregi timenda est.* Non enim episcopi grex dicitur, sed populus: Quantum namque vita pastoris distat a grege, tantum vita pastoris distare debet a plebe. Non igitur a sacra communione, quasi criminosi confessi, vel convicti, suspendi debuistis: neque vero veluti rebellis ac refuga, quia sacrosancta concilia nunquam devitastis: maxime cum actus & conscentia sit pura, nec legalis sententia damnationis in vos adhuc sit lata, nec legibus inferri possit. Legalis ideo illata non est, quic Gregorius dicit: *Sententia sine scripto prolata nec nomen sententiæ habere meretur.* Legibus inferri non potest quia magnus Leo papa dicit: *Non tenetur Petri privilegium, ubicumque non ex æquitate fertur judicium.* Non est ergo danda occasio nostris æmulis, ut sacerdotium, quod ubique unum est, sicut ecclesia catholica una est, ita uni subjici videtur, ut & pecunia, gratia, metu, vel ignorantia corrupto nemo sacerdos esse possit, nisi quem sibi hæ virtutes commendarint: Sit lex communis ecclesiæ catholicæ evangelium, apostoli, prophetæ, canones spiritu Dei constituti, & totius Mundi reverentia consecrati, decreta sedis apostolicæ ab his non discordantia, & qui per contemptum ab his deviaverit, per hæc judicetur, per hæc abjiciatur. Porro hæc servanti, & pro viribus exequenti, sit pax continua & continuo sempiterna. Vos bene valere optamus. XXCCV. Iterum valete, & a sacrosanctis & mysticis suspendere vos nolite. Qui enim accusatus ante judicem tacet, confitetur: & qui judice judicante pœnæ se addicit, confictur. Confessio autem fit aut salutis, aut perditionis causa: salutis, cum quis confitetur de se vera; perditionis, cum falsa de se confingit, vel in se patitur confingi. Tacere ergo ante judicem, confiteri est: confiteri porro falsa & mortalia crimina, homicidæ est: quia omnis qui sibi mortis causa fuerit, major homicida est. Et dominus dicit: *Ex ore tuo te judico.* Repellenda igitur falsa accusatio, & contemnenda illegalis judicatio; ne, dum volumus videri innocentes coram ecclesia, efficiantur nocentes.

Matth. 24.

Rom. 8.

Matth. 18.

Act. 5.

Galat. 1.

Immemor est Gerbertus dominicæ vocis: Quæcumque dixerint vobis, servate & facite, secundum opera vero eorum nolite facere.

Rom. 8.

ANNO CHRISTI 994.

Gregorius.

Gregorius.

Leo.

IV.

EJUSDEM AD ADELAIDEM IMPERATRICEM, ET EPISCOPOS Remensis diœceseos epistola.

Remis aberat Arnulfus, cum Remensem synodum brevi habiturus esset Leo legatus: hortabatur Adelais, ut rediret: causas ille affert, cur redire nolit.

DOMINÆ *& gloriosæ Adelaidi reginæ semper augustæ Gerbertus gratia domini Remorum episcopus, omnibus suis confratribus, & coepiscopis Remorum diœceseos, bene valere in Christo.*

EPISTOLA vestri nominis læta principia pertulit, monita salubria habuit, sed tristi fine concluſa est. Suavem quippe animi vestri affectum circa me ostendit, ad propriam sedem reditum maturare admonuit. Sed quid sibi voluit tam acerba con-

ANNO CHRISTI 994.

conclusio? Ita enim se habet. Cognoscite quia si A modo hujusce monita parvi penderitis, utemur nostrorum rebus, & consiliis absque crimine vestri. Me urbi Remorum præsidente, quando non licuit, licet, vel licebit, vestris uti consiliis, & rebus mihi commissis? An melius licuit Arnulfo eam obtinente? Sed ille eam vobis dolo & fraude abstulit; ego contra multorum dolos & fraudes vobis eam multis vigiliis multoque labore conservavi. Mirum nimis est, vestrorum hostium vos non sentire insidias. Qui enim Arnulfum ad vestri regni confusionem suæ sedi restituere quærunt, non sibi hoc tutum fore putant, nisi me prius qualibet occasione perdant. Quod multum verisimile esse duplici capimus argumento, quia me Remis nuper posito eum absolvere decreviſti: & quia B Leo Romanus abbas, ut absolvatur, obtinuit, ob confirmandum senioris mei regis Roberti novum conjugium, ut mihi a Remensibus per literas significatum est. Accedit ad hoc discrimen fides a præsentibus Corte-calmiciaca a Gibuino Gibuini nepote pervasa. Infinitus, credo, erat villarum numerus, nec ad possidendum sufficere poterant Remenses, nisi ad colonias obtinendas invitarentur Catalaunenses. Quid ergo si Arnulfus absolvendus est, vel si Gibuinus, vel alius quilibet in fede mea inthronizandus est: reditum meum sine capitis mei periculo intelligere non est. Quod ita esse, sed vos minus animadvertere, dubitare non debeo. Novi enim studia vestra omnibus mortalibus prædicanda, novi animi vestri dulcissimos af- C fectus circa me. Quibus si respondere nequeo meritis, respondebo votis. Quocirca ut mea vobis minus ingeram, deque me omnino taceam, quem divina gratia a periculorum immensitate liberat, & in quantum ad me solum attinet, in omni felicitate disponit & conservat: per terribile nomen omnipotentis Dei oro & deprecor, ut Remensi ecclesiæ desolatæ & attritæ, si quolibet modo valetis, subveniatis. Quæ quoniam regni Francorum caput est, si deperierit, ut membra sequantur necesse est. At quomodo non deperit, quæ sub nomine duorum, quasi inter malleum & incudem dispositæ, dum eorum neutrum rectorem approbat, velut inter undas maris sine remige fluctuat? Quid porro fieri, putatis, si tertius sine judicio ecclesiæ ad numerum accesserit? Neque vero hæc loquor tanquam augur aut divinus. Memini etiam meos conspirasse non solum milites, sed & clericos, ut nemo mecum comederet, nemo sacris interesset. Taceo de vilitate & contemptu, nihil dico de gravissimis injuriis sæpe mihi a pluribus illatis. Ad hæc ut redeam provocatis, & ut graviora patiar, minas superaddit epistola. Quid B est, o divina majestas! adeo-ne me infatuatum, vel a te abalienatum putant, ut vel gladios imminentes non videam, vel ecclesiam tuam schismate confundam? Ego vero improborum versutias acute conspicio, & contra omnia schismata unitatem ecclesiæ, si sic decretum est, morte mea defendo. Peto ergo, o domina mea semper augusta, item a fratribus meis coepiscopis, qui pro causa traditoris Arnulfi, sive juste, sive injuste sub anathemate positi sunt, ut me judicium ecclesiæ expectantem patienter ferant. Neque enim ecclesiam, quam episcoporum judicio regendam accepi, sine episcoporum judicio relinquere volo. Nec rursus contra episcoporum judicium, ubi major authoritas adsit, eam quasi per vim retinere C dispono. Quæ judicia dum expecto, exiliunt, quod a multis felix putatur, non sine multo dolore tolero.

ANNO CHRISTI 994.

G. C. Hanc epistolam credidit Baronius scriptam post Remensem synodum Leonis legati. Probabilius autem mihi videtur, scriptam esse, cum jam jamque cogenda esset; eo scilicet tempore quo abstinere a divinis officiis jussum esse in Mosomensi concilio Gerbertum, mox videbimus.

CONCILIUM ANSANUM

Anno DCCCCXCIV. celebratum Canonicos in Ecclesia Romanensi instituit, seu restituit.

Ex chartario Romanensi.

In nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis D Theutbaldus sanctæ Viennensis ecclesiæ archipræsul præsentibus & futuris fratribus in Christo salutem. Patrum orthodoxorum sanctione multifarie multisque modis promulgatum comperimus, qualiter pastoralis cura erga filios ecclesiæ exercenda, quove pacto res ejusdem pro qualitate temporum, tranquillitatis videlicet, favente Christo, dilatatæ ordinandæ, inquietudinis vero defensandæ a malignis & importunis hominibus, qui sanctuaria Dei diripiunt, sicut nunc cernimus loca per plurima ecclesias desolatas, & pene a religione a sanctis patribus expositæ dissolutas, instigante hoc vento contrario, id est diabolo, qui contra ipsam confligere non desinit, malens eam suis erroribus innectere, quam nequiter funditus E evertere, auctoris sui jussa servando fulta munimine, qui cum illa se affore promisit omni tempore. Fidei ergo dogmatis regulam, quam a Christo sumsit, incontaminate servans inviolabili & igniti sponsi sui, qui eam sine macula & ruga elegit amore succensa, quam viriliter, ut ita dicam, in juventute viguit, ipsa cum se a Domino doctam a juventute sua meminit, & pronunciandam se mirabilia ejus dicit: Deus docuisti me ex juventute mea, &c. Declarant hoc Acta apostolorum insignia, martyrumque de antiquo hoste atque de tyrannis accepta victoria, necnon & confessorum & doctorum palmam, qui, sicut B. Gregorius dicit, mundum vicerunt & sexum, sed quoniam mundi appropinquante termino, jam jamque quasi confecta senio a statu sui rectitudine paulatim non omnino in se, sed in quorundam improbis filiorum suorum moribus deflexa, liberari se de procelloso hujus sæculi mare turbido cupiens, & ad portum salutis pervenire desiderans, ne a Domino deseratur, jugiter cum psalmista orando postulat, *ne projicias me in tempore senectutis, cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Et iterum, *& usque in senectam & senium, Deus ne derelinquas me*, &c. Præordinante igitur & favente sublimi arbitris clementia, nobis de ejus pace & stabilitate atque doctrina tractantibus, residentibus me & coepiscopis nostris quodam loco in episcopio Lugdunensi, in Synodali conventu anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXCIIII. per consensum & adhortationem magnifici viri domni Silvionis, adierunt præsentiam

Psal. 70. 9.

Ibid. 18.

ANNO CHRISTI 994.

nostram quidam canonici sanctæ Romanensis ecclesiæ, quæ est constructa super fluvium Isaram in honorem XII. apostolorum, sive trium martyrum Severini, Exuperii, & Feliciani dicata, nostram omnifarie expetierunt clementiam, ut eos per pontificale auctoritatis nostræ præsidium, secundum auctoritatem canonicam à sanctis patribus evangelicis atque propheticis instrumentis & catholicorum sanctorum opusculis compositam, in prædicta sede locaremus. Totis autem viribus nihilominus flagitantes, ut de hoc quod ad id peragendum, & suffultiendum, & constructum ego confero, & prædictus Silvius & ipsi canonici reddunt ad ipsam ecclesiam, vel ex sua tribuunt, & quod singillatim ex rebus præfixæ ecclesiæ possidebant, & quæcumque possident, sicut supra scriptum est, ad muniendum reddiderint memoriale illis præceptum sub privilegio juris ecclesiastici more fieri juberent, & pro futura firmitate traderent: ita dumtaxat, ut nemo sine suo detrimento inrecuperabili auferre audeat. Verumtamen si ipsi sæpe nominati regulares a fide non exorbitaverint, & propositum suum secundum posse suum, si gratia divina contulerit, non observaverint. Ut ergo eorum cognovi appetitum probum, si Deo auspice, ad optatum pervenerint effectum, ne bonæ voluntati eorum videret impedire quemadmodum expetiere, hanc ferulam more prædecessorum nostrorum illis contuli, supplici devotione implorando. Posco {successoribus meis super hujusmodi decretum auctoritate nostra, immo venerabilis ecclesiæ nostræ collatum prædictis canonicis, ut ipsi ab ipsis inviolabiliter observetur, & a nullo quolibet pacto & ratione quoquo tempore dissolvatur; & ita per omnia tempora ab ipsis observetur, utpote sua decreta & statuta a suis successoribus voluerint observari. Si quis nempe violator hujus collectionis nostræ existere, aut dissolvere, & dirumpere quolibet pacto tentaverit, nullatenus vindicet, sed sit damnatus & a corpore & vivifico sanguine Christi alienatus, ac ab omni communione & consortio sanctæ Dei ecclesiæ sequestratus, & dicatur ei in æternum, anathema maranatha. Ut hæc autem nostræ collationis auctoritas nostris ac successorum nostrorum temporibus firmiorem obtineat vigorem, manu propria subter eam firmavimus, & venerabilibus episcopis, & filiis ecclesiæ nostræ firmare decrevimus. Signum Theutbaldi Viennensis archiepiscopi, (a) Barnardus archiepiscopus Lugdunensis SS. Amiso præsul Tarentasiensis, Gualterius episcopus Augustodunensis, Lancbertus pontifex Cabilonensis, Leutbaldus Matiscensis, Humbertus præsul Gratiopolitanensis, Guigo episcopus Valentinensis, Ebrardus pontifex Maurienensis, Anselmus pontifex Aug. Aribaldus Uticensis, Odilo abbas Clunicnsis ecclesiæ, Ado abbas, Aldebertus abbas Insulæ Barbarensis ecclesiæ, Hugo abbas Sabinicnsis ecclesiæ, Barnardus abbas, Othmarus præpositus Viennensis, & ceteri abbates & canonici ejusdem ecclesiæ. Renco præpositus, L. Silvius, G. Otgerius decanus Viennensis, Barnardus decanus, Fulcherius decanus, Gundulfus poeta. Acta sunt hæc in Basilica S. Romani in loco qui vocatur Ansa vel territorio Lugdunensi publice in concilio residentibus præfatis pontificibus ecclesiæ ordinibus anno sequente quo supra notavimus, anno II. Rodulfi regis regnante Domino nostro in æternum.

ANNO CHRISTI 994.

☞ LIBER LEGUM ECCLESIASTICARUM.

Ex Mſ. Colleg. Corp. Chr. Cantabr. S. XVIII.

Proœmium hortativum ad legendum hæc capitula.

Ex Verſione Wilkins t. I. pag. 265.

EGo vos obsecro, fratres dilectissimi, ut vigilanti curetis labore emolumentum bonorum operum, & compensationem malefactorum vobis subjecti populi, quomodo eum semper quam diligenter possitis docere viam, quæ promovet salutem, sive doctrinam sive etiam exemplis justæ vestræ vitæ, ut tam vos pro eorum progressu, quam nos pro vestra promptitudine, possimus Deo dignos fructus ferre iis, qui nobis concrediti sunt, utiles. Rogo vos etiam sedulo fratres, ut vos hæc pauca capitula, quæ pro vestro communi usu ex sacris libris collegi, sæpissime legatis, & ea in memoria vestra retineatis, & vitam vestram quotidie sacrorum librorum lectione & bonorum operum cultibus ornetis ac emendetis, & cum vobis subdito populo, Deo auxiliante, ad cæleste regnum aspiretis.

I. *De munere & dignitate Sacerdotum.*

Absque dubio scire debetis & semper meminisse, quod nos quibus commissa est cura populi Dei, & regimen animarum illorum, pro omnibus iis, qui ex nostra negligentia pereunt, rationem reddituri simus in die judicii, & pro iis, quos nostris exemplis, & doctrinis Deo thesauri-

zaverimus, accepturi simus præmium, vitam æternam. Nobis dictum est per Dominum nostrum: „Vos estis sal terræ“: Si igitur populus Christianus est Dei cibus, & nos sumus sal, tunc Deo auxiliante per nos populus ad Dei voluntatem (perficiendam) contineri debet.

Scire etiam debetis, quod vestri ordines sint posteriores nostris ordinibus, & nobis proximi; sicuti episcopi sunt in loco apostolorum in sancta sua ecclesia, ita presbyteri sunt in Christi ministrorum loco. Episcopi Aaronis, & presbyteri ordinem tenent filiorum ejus, quoniam vos decet semper esse memores tam magni honoris ordinis vestri, & consecrationis etiam ac unctionis ejus, quam in manibus vestris accepistis per episcopi manus, cum ordinem susciperetis, ut nunquam tam sacram benignitatem perdatis, nec manus vestras tam sacro unguento unctas peccando polluatis, sed conservantes vestram cordis & corporis puritatem omni populo exemplum sistatis bene vivendi, & iis quibus præestis ostendatis viam veram ad regnum cæleste.

II. *Quod*

(a) *Lege* Burchardus.

II. *Quod sacerdotes debeant orationi & lectioni incumbere.*

ANNO CHRISTI 994.

Vos decet admodum sedulo sacros libros legere, & frequenter orare, quoniam justi hominis vita per lectionem sacrorum librorum ad Deum incitatur, & disponitur, & per orationem ornatur juxta id quod David dicit: „ In corde meo abscondo eloquia tua, ne peccem contra te. „ Hæc nempe sunt arma, quibus diabolus superatur, scilicet crebra & assidua lectio sacrorum librorum & continuæ preces. Hæc sunt illa instrumenta, quibus cæleste regnum obtineri potest. His armis quodlibet vitium comprimitur & his alimentis omnes virtutes nutriuntur, & promoventur.

III. *Quod vacantes opificium exerceant manuale.*

Illis temporibus, quibus a lectione sacrorum librorum, & oratione cessatis, debetis aliquod utile opus mundanum auspicari, quoniam otium inimicus est animæ, & quia diabolus ultro sæpe eum ad vitium aliquod perducit, quem invenerit cessantem ab aliquo bono opere. Per consuetam igitur sacrorum librorum lectionem, potestis tam discere quomodo ipsi ad regnum cœleste pervenire possitis, quam etiam quomodo (illud) alios docere debetis. Per preces autem potestis tam vobis ipsis, quam aliis hominibus, quibus vero amore conjuncti estis, sæpe multo auxilio esse, tam viventibus, quam morientibus. Per hanc operationem manualem potestis corpus vestrum regere, ut sit eo minus habile ad vitia, & etiam operari possitis per opus illud, ut bonis vestris pauperes auxiliari queatis, qui ipsi nihil habent, & vires non habent, ut operari queant.

IV. *Ad Synodum venientes quid secum ferent.*

Quandocumque ad episcopi Synodum convenitis, habeatis vobiscum quilibet vestimentum missale, & quilibet librum, & quilibet vasa eucharistiæ; & singula quibuscum vobis concreditum officium administrare possitis; & duos presbyteros, vel tres, aut tot laicos ad servitium responsorium, ut sanctum sacramentum reverenter vobiscum celebrare possint, ut in vobis cerni possit, quam diligenter & quam magnifice vos Deo in vestris ministeriis serviatis.

V. *Ut panis, vinum, & aqua in missa sint mundissima.*

Injungimus etiam ut panes eucharisticos, quos in sancto Sacramento Deo offertis, vel vos ipsi coquatis, vel servi vestri coram vobis, ut sciatis munde & nitide factos esse; & ut tam panes eucharistici, quam vinum & aqua, quæ ad eorum oblationem pertinent, in missæ celebratione omni cum puritate, & industria, & timore Dei tractentur, & cura eorum habeatur, ut nihil immundum in iis sit, nec impurum, quoniam nulla celebratio missæ fieri potest absque his tribus rebus, hoc est, panibus eucharisticis, & vino, & aqua, prouti S. scriptura dicit: " Sit Dei timor vobiscum, & omne quod facitis, facite „ multa cum diligentia „. Vinum significat Domini nostri passionem, quam pro nobis sustinuit, aqua populum, pro quo Christus sanguinem suum effudit.

VI. *Ut feminæ ad altare in celebratione non accedant.*

Injungimus etiam, ut iis temporibus, quibus presbyter missam celebrat, nulla mulier appropinquet altare, sed stet in suo loco, & presbyter ibi ab illa oblationem accipiat, quam Deo offerre velit. Mulieres recordari debent infirmitatis suæ, & sexus sui imbecillitatis, & ideo cavere A debent, ne aliquid illarum sacrarum rerum immundent, quæ ad ecclesiæ ministerium pertinent; laici viri etiam caveant ne forte talem promereant pœnam, qualem Uzza promeruit, cum arcam Dei portare vellet, id quod eum non decebat, quoniam statim ibi a Domino percutiebatur. ANNO CHRISTI 994.

VII. *Ut sacerdos solus non celebret.*

Non debet presbyter unquam solus absque aliis viris missam celebrare, ut sciat, quem salutet, & quis ei respondeat debet salutare circumstantes suos, & illi ei respondere debent. Recordari debet tunc dominici sermonis, quem in evangelio suo dicebat. Inquiebat. „ Ubicunque duo vel „ tres congregati sunt in meo nomine, ibi sum B „ in medio eorum. „

VIII. *Ut nihil non sanctum ponatur in ecclesiis: non messes, non fœnum ec.*

Sæpe etiam vidimus in ecclesiis tam frumentum, quam fœnum, & quodcumque mundanum quid contineri; aut nolumus, ut ibi aliquid contineatur, nisi quod ad ecclesiasticum ornatum pertinet; hoc est, sanctus liber, & vasa eucharistica, & vestimentum missale, & ecclesiastici habitus in singulis negotiis, tam in vestimentis, quam in vasis, ne forte alias ad nos dicatur, prouti ad Judæos: „ Domus mea dicta est domus orationis, nunc fecistis illam latronum cryptam. „

IX. *De non sepeliendo in ecclesiis &c.*

Antiquus erat mos in his regionibus, mortuos C homines frequenter in ecclesiis sepelire, & loca, quæ ad Dei ministerium sanctificata, & consecrata erant ad offerendum, ipsi facere cœmeteria. Jam nolumus ab hinc, ut aliquis in ecclesia sepeliatur, nisi sit vir sacerdotalis ordinis, aut etiam tam justus laicus, ut sciatur quod vivus proter meritum vitæ suæ talem locum corpus suum ibi reponendi promeruerit. Nolumus tamen ut corpora quæ prius in ecclesia sepulta erant, ejiciantur, sed tumuli, ubi appareant, ut utrum horum (eligatur) vel profundius illa in terra sepeliantur, vel transitus super ea fiat, & æqualiter, ac convenienter cum ecclesiæ pavimento condantur, ut nullus tumulus ibi videatur. Si autem in ali- D quo loco tot tumuli sint, ut hoc difficile sit factu, tunc sinant loca illa esse cœmeteria, & auferatur altare inde, & in purum locum ponatur, & ibi ecclesiæ sint, ubi Deo reverenter & pure offerri possit.

X. *Ut in ecclesiis non sint vaniloquia &c.*

Non est æquum, ut ob aliquam aliam rem ad ecclesiam adeamus, nisi ad orandum, & ex Dei amore; prohibemus etenim tam tumultus, quam lusus & vaniloquia, imo quæcunque inutilia in sacris locis fieri. Procul dubio ubicunque Dei nomen crebro invocatur, & sacrum Sacramentum in missæ celebratione offertur; nullum est dubium, quin Dei angelorum præsentia ibi valde propie sit; & ideo admodum periculosum est in sacris E illis locis vel illud facere aut dicere, quod locis illis non convenit, cum Dominus noster illos homines ejecerit ex templo suo, qui tam emebant, quam vendebant quicquid Deo offerebant. Quanto magis putes, quod illos in ira ex templo suo sit ejecturus, qui mendaciis & vaniloquiis, & immodicis risibus, & hujusmodi nugis loca ad Dei ministerium consecrata fœdant & polluunt.

XI. *Ut missa non celebretur, nisi in loco sacro.*

Neque etiam justum est, ut missa celebretur in aliquo loco, nisi in ecclesiis, neque in domibus, neque in aliquo loco, nisi in locis illis, quæ Deus

☞ ad id elegit, prouti scriptum est: " Non offeras
ANNO CHRISTI 994. „ hostiam tuam in quolibet loco, quem videris,
„ sed in illo loco, quem Deus ad id elegit, ut
„ nomen suum ibi ponat: " præterquam in exercitu, tunc servetur tentorium ad hoc tantum, & consecrata altaria, in quibus ministerium celebrationis missarum expleatur.

XII. *Ut femina non habitet cum sacerdote.*

Non est justum, ut mulier aliqua cum presbytero habitet in domo, licet hoc canones matri & sorori concedant, & illis personis, quas alicujus infamiæ accusare non audemus; attamen interdicimus singulis mulieribus, quoniam si de cognatione earum sint, habent alias ancillas, quas vereri possumus, ne presbyterum ad peccatum alliciant.

XIII. *Ut sacerdos ebrietatem & tabernas fugiat, & inordinata etiam convivia.*

Cuicumque presbytero etiam quam maxime necessarium est, ut sibiipsi ab ebrietate caveat, & etiam populo, qui ei subjectus est, illud doceat. Presbyteri non debent in tabernis comedere vel bibere, neque debent peregrini territorium, vel domum vel spectaculum aliquod frequentare, neque cum mulieribus, vel cum aliquibus impuris personis aliquod commercium habere; sed si aliquis venerandus paterfamilias eum ad domum suam invitet si velit cum uxore sua & liberis spirituali gaudio lætari, & ab eo accipere refectionem spiritualis doctrinæ, ac ipsi ex charitate porrigere corporalem refectionem; tunc decet, ut illum in humilitate visitetis, ac eum spiritualibus vestris doctrinis reficiatis, qui vos mundanis suis bonis refecit.

XIV. *Ut sacerdotes aliorum parochianos ad se non alliciant ob contrahendas decimas.*

Non suadeat aliquis presbyter aliquem de alterius ecclesiæ auditoribus ad suam ecclesiam, neque (aliquem) alterius parochiæ doceat, ut suam ecclesiam frequentet, & ipsi decimas suas det, & eos corrigat, qui aliis illas dare deberent. Sed quilibet gaudeat propterea quod quis ad ecclesiam suam veniat, & Deo ejus rei causa gratias agat, quoniam scriptum est: " quod nemo alteri id „ facere debeat quod nolit, ut quis ei faciat. " Et dictum est etiam in S. Evangelio: " quæcumque vultis, ut vobis alii faciant, facite hoc illis ipsi. Quisquis autem hæc instituta, & nostram doctrinam spreverit, sciat alterutram horum (se incurrere) vel quod ordinem perdere, vel quam gravissime compensare debeat juxta jus legis.

XV. *Ut sacerdos alterius clericum non subducat.*

Jubemus etiam omnibus modis, ut nullus presbyter alterius presbyteri clericus fiat, nec eum persuadeat, nec aliquem, licet ipse quæsiverit, illi subducat, quoniam quam firmissime in canonibus prohibitum est.

XVI. *De presbytero, qui dato munere alterius ecclesiam ambierit.*

Si quis presbyter inventus sit; quod vel sacerdotalis, vel laici ordinis homini aliquod munus impendat, vel impenderit, pro eo quod velit alterius presbyteri ecclesiam surripere, puniatur pro hac rapina, & pro hac violenta avaritia, alterutro horum; vel quod ecclesiam suam perdere, vel in carcere per longiorem & ærumnosiorem pœnitentiam emendare debeat, juxta præscriptum legis, & pro episcopi jussu ac auctoritate.

XVII. *Ut nullus presbyter ægrotantem parvulum recuset baptizare.*

Si quis aliquem ægrotum infantem ad presbyterum appertet, cujuscumque presbyteri parochiæ sit, tunc statim eum baptizet, & ob nullum impedimentum illum baptizare negligat, quocumcumque modo sit; si propter aliquam rem hoc negligat, & absque baptismate moriatur, tunc sciat, quod in die judicii pro anima illa rationem redditurus sit Deo. ANNO CHRISTI 994.

XVIII. *Vasa sacra non profananda.*

Nullus sacerdos, vel laicus unquam audeat præsumere, vel calicem, vel patinam, vel aliquod vasorum, quæ ad divinum cultum sanctificata sunt, ad aliquem mundanum usum convertere. Nimirum qui ex consecrato calice aliquid aliud præter Christi sanguinem bibit, qui in sacramento Missæ consecratus est, vel patinam ad ulla alia servitia adhibet præter altaris, cogitet ne ipsi accidat, quod Balthazari, cum Domini consecrata vasa in suum servitium adhiberet, perdebat simul tam vitam quam regnum suum.

XIX. *De scholis in ecclesiis.*

Si quis presbyter velit nepotem suum, vel quendam consanguineum suum erudiendum mittere ad ecclesias, quæ nobis ad gubernandum concreditæ sunt, concedimus ei hoc libentissime.

XX. *Ut presbyteri per villas scholas habeant, & gratis parvulos doceant.*

Presbyteri semper debent in domibus suis ludimagistrorum scholas habere, & si quis devotus (homo) parvulos suos eis ad instructionem concredere velit illos quamlibentissime suscipere, & benigne docere debent. Cogitare debetis quod scriptum sit, quod qui docti sunt fulgebunt sicut splendor cæli, „ & quod „ qui multos ad justitiam erudiverunt & docerunt, splendebunt sicut stellæ in æternum. " Attamen non debent pro instructione eorum aliquid a consanguineis ipsorum expectare, nisi quod propria voluntate facere voluerint.

XXI. *De vita sanctius instituenda præcepta plurima.*

Cum nempe tota sacra scriptura exemplis ac doctrinis bonorum operum repleta sit, & cum in campis sacræ scripturæ facillime arma inveniri possint, quibus vitia comprimi, & bona opera promoveri queant; tamen nobis placuit in his scriptis cujusdam sancti Patris sententiam addere, ad promovendum & docendum bona opera. In ea sententia paucis verbis dictum est, quid facere, & quomodo nos gerere debeamus. Primo omnium ibi jussum est, ut quisque diligat Dominum Deum suum cum toto suo corde, & cum tota sua anima, & cum omnibus suis viribus; & proximum suum sicut seipsum. Postea etiam jussum est, ne quis occidat, ne quis injustum adulterium committat, ne furetur, ne alterius rem injuste cupiat, ne in falso testimonio inveniatur; jussum etiam est, ut quemlibet honoret; & nemini faciat quod nolit, ut quis ipsi faciat, & abneget corporis sui desideria, & sequatur Christi præcepta, ac mundet corpus suum, & mundi ornamenta non desideret, & jejunium amet, inopes nutriat & nudos vestiat, infirmos visitet, mortuos sepeliat, omnibus afflictis auxilio sit, & dolentes consoletur, & eos ipsos quantum potest, semper postea tam verbis quam factis mundanis moneat ac conservet, & nihil eis adeo imprimat, quam amorem Christi. Et in ira sua nihil faciat, cujus eum postea pœnitere possit, neque saltem per aliquod tempus iram retineat, ac in corde suo nullum dolum foveat, & nulli homini pacis osculum det, nisi in corde cum eo plenam pacem habeat. Et cum nemine iram retineat post solis occasum in animo suo remittat, & verum Dei ac proximi amorem nunquam negligat; & nunquam juret, ne forte pe-

jeret,

jeret; & ex corde ac ore suo semper veritatem proferat, & nemini malum malo compenset. Nemini injuriam faciat, sed si quis ei aliquam fecerit, patienter illam ferat, ac ex Dei amore inimicum suum diligat. Et si quis ei maledixerit, ipse iterum non maledicat, sed ei potius benedicat. Et si quis eum coram aliquo judicio execretur & persequatur, perferat hoc libenter. Non sit superbus; non sit ebrietati deditus, non sit somnolentus, non sit nimium edax, non sit piger, non sit murmurans, non sit detractator, sed omnem spem suam in Deo collocet, & si quid boni fecit, attribuat Deo non sibi ipsi, & quod ipse malum facit, vel antea fecit, sciat hoc ex se ipso oriri. Recordetur semper diei judicii, & timeat inferni pœnam, & omni cum spirituali desiderio desideret æternam vitam, & meminerit quotidie novissimi diei vitæ suæ, & quovis tempore annitatur bonum facere, & cogitet absque dubio, quod semper sit in conspectu Dei; & si malæ cogitationes quædam in animo ipsius oriantur, tunc confiteatur ea statim spirituali suo medico, qui est confessor ejus. Et semper meminerit passionis Domini nostri, quomodo ille ex humilitate sua & pro nostra necessitate egebat, qui creavit omnes creaturas, humiliatus in cruce est affixus, & quomodo ipsius deinde tam pedes, quam manus clavis perforatæ sunt, & quomodo latus ejus hasta transfixum est. Tunc his cogitationibus dispellere potest malas cogitationes, & ex animo suo exterminare. Os suum a perversis malis eloquiis continere debet, non sit ipsi gratum multa injuste loqui, neque loquatur vana verba, quæ inutilem risum excitant, neque diligere debet multas & immodicas cachinnationes, sed sanctorum librorum lectionem libenter audiat, ac crebro preces suas dicat; & sic anteactum malum lachrymis & gemitibus quotidie in oratione Deo debet confiteri, & remissionem ab eo petere, & Deum sedulo orare, ut ipsum inposterum præservet tam ab anteacta mali repetitione, quam a quocumque maleficio. Corporis sui desideriis non obsequatur, nec propriam voluntatem sequatur, sed in omnibus rebus magistri sui præceptum audiat, licet sit tale, quale Deus vult ut non sit. Quod si doctor, qui eum in doctrina instruit; ipse aliud quid faciat, recordari debet sermonis, quem Dominus noster in evangelio suo dicebat, quod id, quod vos facere jubent; faciatis, & quod ipsi faciunt, non faciatis, cum ipsi vos in doctrina instruunt & contrarium faciunt. Non vult ipse ut sanctus dicatur antequam talis sit, sed mereatur prius, ut juste possit sanctus nominari. Dei præcepta quotidie factis impleat, castitatem diligat, nullum hominem oderit, invidiam aut rancorem non foveat, disputationes non diligat, superbiam fugiat, seniores veneretur, & juniores amore Christi amet, & pro inimicis suis oret. Cum iis quibuscum discordiam habuit, ante solis occasum redeat ad pacem, de misericordia Dei nunquam desperet. Jam hæ sunt doctrinæ & instrumenta spiritualis artis, quæ si a nobis die & nocte indesinenter exercitata sint, & ad vitæ nostræ finem adimpleta, tunc erit nobis ejusmodi a Domino compensatio, quam promisit iis, qui præcepta ipsius observabunt ac præstabunt: cum " nullus unquam oculus vidit, nec ulla auris audivit, neque in ullius hominis cor ascendit, quæ præparavit Deus illis, qui ipsum amant.

XXII. *De oratione dominica & symbolo discendis.*

Omnes fideles commonendi sunt generaliter a minimo ad maximum, ut quilibet discat Pater noster & Credo; & ipsis dicendum est ac considerandum, quod in his duobus fundamentum totius christianæ fidei est; & nisi quis has duas sententias cantare possit & ita credat, prouti inibi dictum est, & illas sæpe recitet, non potest esse christianus. Olim constitutum erat, ut nullus eorum, qui nesciebat Credo & Pater noster, vel ad episcopi confirmationem, vel ad baptisma aliquem susciplat, neque aliquis sponsor ejus sit dum baptizatur vel confirmatur, nisi ejus sit ætatis, ut ante nominatas sententias discere nequeat.

XXIII. *De mane & vespere orando.*

Christianis laicis etiam dicendum est, ut quisque bis saltem oret die, nisi sæplus queat, hoc est, mane & vesperi, nisi quis Pater noster & Credo possit, cantet & dicat: " Tu Domine, „ qui me formavisti, & creavisti, miserere mei: „ Deus miserere mei peccatoris. " Et Deo gratias agat pro quotidiano victu, & quod ipsum ad imaginem suam creaverit, & quod eum a pecoribus segregaverit. Et his ita factis, & postquam creatorem suum solum adoraverit, invocet Dei sanctos, & oret ut pro eo apud Deum intercedant; primo sanctam Mariam & omnes Dei sanctos. Illi qui ecclesiam adire possunt, faciant in ecclesia; illi qui ecclesiam adire non possunt faciant id ubicunque sunt, sive vesperi, sive mane, quoniam psalmista dicebat. In omni loco est dominatio Dei: & deinde loquebatur ad Deum: „ In omni loco tu es, & licet in cælum ascendero ibi tu es. " Similiter dicebat: „ Nullum „ locum invenire possum, in quo dominatio tua „ non sit. "

XXIV. *De die dominica cautius celebranda.*

Dies solis admodum sancte est celebrandus, ideo jubemus, ut nullus homo præsumat in hoc sancto die aliquod seculare opus inchoare, præterquam quum cibum suum præparat. Excipe si accidat ut proficisci debeat; tunc potest sive equitare, sive navigare, sive eam viam aggredi, quæ ad iter illius conducit, ea conditione ut missam suam, & preces suas non negligat. Die solis Deus creabat prius lucem, & eo die mittebat populo Israelitico in deserto cælestem panem, & illo die resurgebat a mortuis, postquam antea sponte pro humani generis salute mortem esset passus; & in illo die mittebat spiritum sanctum super servos suos; ideo quam maxime justum est, ut quilibet christianus illum diem maxima cum veneratione celebret. Oportet etiam omnem christianum, qui hoc perficere potest, die Saturni ad ecclesiam venire, & luminare secum adferre, ac ibi cantum vespertinum audire, & noctu laudes nocturnas, & mane cum oblationibus suis venire ad missarum solemnitatem. Et cum illuc veniunt, non audiatur ibi aliqua contentio, nec aliquod jurgium, nec aliquod scandalum, sed sereno modo in hoc sacro ministerio tam pro seipso, quam pro omni Dei populo intercedat tam precibus, quam eleemosynis suis, & post hoc sacrum officium domum redeat, atque cum amicis, & proximis, ac cum exteris spiritualiter cibo se reficiat, & contra ingluviem & ebrietatem se muniat.

XXV. *De suscipiendis hospitibus sine munere.*

Cuilibet presbytero etiam maxime necessarium est, ut parochianos suos diligenter instruat, ac doceat, ut hospitales sint, & nullis itinerantibus hominibus domum suam denegent, benefaciant eis Dei gratia omnia, quæ facere velint vel possint, quoniam absque dubio quod Dei causa advenis factum est, Deo ipsi factum est, prouti ipse in die judicii dicet illis, qui ad dexteram

ejus

ANNO CHRISTI 994

ANNO CHRISTI 994

ejus manum collocati sunt: " Ego advena fui, " & vos me suscepistis: " Qui vero Dei gratia ANNO CHRISTI 994. aliquos advenas suscipiunt, non desiderent aliquod mundanum præmium, per hospitalitatem quam multi Deo placuerunt, adeo ut digni fuerint, quod Dei angeli eos visitarent. Nemo præmium mundi cupiat ab advenis, quoniam illius loco ei promissum est æternum gaudium in regno Dei.

XXVI. *De perjurio.*

Maxime etiam necessarium est, ut diligenter perjuria inhibeatis, & parochianis vestris dicatis, quam indecorum peccatum hoc sit, & quantopere prohibitum tam in lege, quam in libris prophetarum, & in propriis Christi libris. Etenim auditu accepimus, quod nonnulli hoc nimis parvum delictum, quale non est, credant; sed est aliquod maximorum delictorum, & eodem modo compensandum, ac homicidium, vel adulterium, vel aliud quoddam capitalium flagitiorum compensari. Scire etiam debetis & vestris parochianis dicere, quod cuilibet eorum, qui capitale crimen aliquod commiserit, & ad pœnitentiam se convertere nolit, prohibeatur quælibet communio cum christianis hominibus tam in ecclesiis quam extra, tam cibus quam potus & cohabitatio in domibus nisi ad pœnitentiam se convertere velint.

XXVII. *De falso testimonio.*

Presbyteris etiam valde necessarium est ut parochianis suis dicant, quod nemo eorum studio proferat falsum testimonium, quoniam quam gravissimum delictum est, & Dominus noster severissime in monte Sinai illud delictum prohibuit, & ita dixit: " non sitis unquam in aliquo falso testimonio, quoniam falsus testis nunquam erit impunitus. Quilibet homo, qui delictum hoc committit, vel commisit eadem pœnitentia id purgare debet, quam prius de perjuriis & etiam aliis capitalibus criminibus statuimus vel ab omni christianismo sit separatus. Quid magis stultum esse potest, quam cum quis ex cupiditate auri & argenti, vel pretiosorum vestimentorum, vel alius mundanæ rei, in tale grave delictum cadat, ut vel septem annis, in severissima ærumna in pœnitentia vivere, vel ab omni christianismo segregari debeat? Dominus noster dicebat, " quod ho- " mini nihil prosit, licet totum mundum lucre- " tur, si animam suam perdere vellet. "

XXVIII. *Ut sacerdos quilibet modo aliquo plebem doceat.*

Præcipimus etiam presbyteris, qui nobis subjecti sunt, ut diligentissimi populum doceant; eos (quidem) qui in libris versati sunt, ut sæpe ac diligenter parochianos suos ex libris doceant; qui autem in libris non sunt versati præcipiant junioribus suis, ut a malo abstineant, & bonum faciant, pacem quærant & sequantur, & dicant eis, " quod oculi Dei sint super justos, & aures " ejus audiant justorum petitionem, & facies Do- " mini sit super male agentes, ideo ut eos per- " dat, & deleat de terra memoriam illorum, " Nemo vestrum ab hac doctrina excusare se potest. Quilibet vestrum linguam habet, qui bona eloqui vult, semper aliquos corrigere potest. Simul ac sacerdos quidam aliquem in errore viderit, omnes vires impendere debet, ut ipsum ad virtutem ducat tam increpando, quam obsecrando, & orando, ac neminem illorum dimittat, antequam illos ad aliqua bona opera perduxerit. Volo etiam ut temporibus conventionis, Deo juvante, ad synodos conveniamus, ut unusquisque mihi dicere sciat, quos fructus, Deo juvante, in parochia sua collegerit, & quomodo parochianos suos ad justitiam deduxerit, qui antea in errore vixerant, & si quis meo auxilio indigeat, tunc statim præparet se in vero amore Dei & hominum, & quam optime potero illud postea præstabo. ANNO CHRISTI 994.

XXIX. *De formula orandi.*

Debetis etiam monere parochianos vestros, ut preces suas præcipue eo modo faciant, quo vos eos orare docuistis. Primum Credo cantare debent, tunc erit similima vera illorum fides huic vestro fundamento. Et postquam *Credo* cantaverit, dicat ter, *Deus qui me creavisti, miserere mei*, & ter, *Deus miserere mei peccatoris*. Et deinde cantet orationem Dominicam, ac postea si locum & tempus habeat, invocet prius sanctam Mariam ac sanctos apostolos, & sanctos martyres, & omnes Dei sanctos, ut pro eo apud Deum intercedant. Et tunc frontem suam cum sanctæ crucis signo armet, hoc est signet se, & tunc cum elevatis manibus & oculis in corde suo Deo gratias agat pro eo, quod ipsi remiserit tam levia quam gravia; si autem tempus non habeat, ut hæc omnia facere possit, faciat tamen sicut supradiximus; hoc est, dicat ter: *Deus qui me creavisti miserere mei*, & ter, *Deus miserere mei peccatoris*. Et postea interiori corde cantet orationem Dominicam, & se signet.

XXX. *De eodem & de confessione.*

Quolibet die Deo semel vel bis vel sæpius, si possumus, in oratione nostra peccata nostra confiteri debemus, dicente propheta. " Domine delictum " meum tibi notum feci, & injustitiam meam ad- " versus meipsum, & tu Domine remisisti mihi " impietatem peccati mei. " Tunc post confessionem cum gemitu, & cordis compunctione debemus ad Dominum orare, & tum quinquagesimum psalmum cantare vel XXIV. vel XXV. vel eorum aliquem, qui ea de re tractat; & sic orationem complere. Confessio, quam sacerdotibus facimus peccatorum nostrorum, ad hoc nobis utilis est, quod per eam consequamur salubria consilia, & medicamenta eorum delictorum, quæ in nobis ipsis propter propria nostra opera inesse dicimus, & ut per observationes præceptorum illorum, quæ nobis injungit, possimus peccata nostra abolere. Deinde confessio, quam Deo soli confitemur, ad hoc nobis utilis est, quod quanto sæpius (peccatorum) meminimus, tanto libentius Deus ea remittit, Domino dicente per prophetam; *peccatorum tuorum non recordor*. Ast e contrario quanto sæpius peccatorum obliviscimur, eo libentius Deus illorum recordatur. Nos oportet cogitare id, quod David propheta dicebat, & illud etiam quantum valemus facere. Dicebat: *injustitiam meam cognoscebam, & peccatum meum semper est coram me.*

XXXI. *De peccatis in confessione enumerandis.*

Quodlibet peccatum pœnitentiario confiteri debemus; omne quod unquam commisimus vel verbo, vel opere, vel cogitatione. Octo sunt principalia vitia, ast admodum pauci sunt, qui non (in) aliquibus vel omnibus deliquerunt. Unum est gastrimargia, alterum fornicatio, tertium trilitia mundi, quartum desiderium pecuniæ, quintum vana gloria, sextum invidia, septimum ira, octavum superbia. Cum quis ad pœnitentiarium suum venit eo consilio, ut necessitatem suam ipsi indicare velit, & peccata sua confiteri; tunc pœnitentiarius eum diligenter interrogare debet de eo, quod ipsi confitetur, quomodo res facta sit, an sponte, an invite, & an subito, an considerato modo; & tunc ei pro quolibet malefacto pœnitentiam injungat pro ratione facti. Valde differt homo, qui seipsum defendendo

do alium occidit, ab eo qui alii insidiatus fuerit & ipsum occiderit. Ita se res habet tam cum concubitu, quam cum quibusvis maleficiis. Pœnitentiarius interrogare debet unumquodque, quod ad necessitatem ejus conducit, & ipsum docere ut nihil ei dissimulet nec in verbo, nec in facto ejus, quod unquam cogitavit se contra Dei voluntatem feciſſe; & pœnitentiarius pro quibuslibet rebus compensationem ei imponere debet.

ANNO CHRISTI 994.

XXXII. *Ut opera charitatis quisque faciat, & quonam modo fient.*

Esurientibus cibum dare debemus, sitientibus potum, nudi operiendi sunt, & infirmos, ac qui in carcere sunt, visitare debemus, & advenas excipere, uti Dominus noster ipse dicebat: " Esu- „ rivi, & vos mihi dedistis cibum, sitivi & vos „ mihi dedistis potum, fui nudus & vos me ve- „ stivistis, fui infirmus, & in carcere, & vos „ me visitavistis. " Tunc quilibet in seipso illud spiritualiter habere debet, & in aliis corporaliter id adimplebit. Ast licet hoc omnino impleverit, non potest eum ad vitam æternam perducere, si in luxuria, & superbia, & in invidia, & in aliis diversis vitiis, quæ enarrare nimis longum esset, vitam suam transigat. Sed simulac homo meminerit, quod Christum in se non habeat, qui dixit: " Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi: " nec verum amorem, qui est animæ nutrimentum, absque dubio tunc est esuriens. Ast si per bona opera deserat pristina sua vitia, Christo se adjungit, & seipsum veri amoris dulcedine implet, tunc nutrivit seipsum esurientem in anima sua. Qui autem seipsum vidit separatum a fluvio doctrinæ sacræ scripturæ, & Spiritus sancti, ille satis erit sitiens; ast qui seipsum cum scaturigine verbi divini irrigat, & animum suum cum dulcedine spiritualis potus implet, dat potum sitienti suo animo. Quicumque crediderit seipsum justitia, & aliis bonis operibus seipsum operit, quid aliud agit, quam quod seipsum nudum vestiat. Qui autem jacet in lecto vitiorum, & morbo injustitiæ suæ, tunc satis ægrotus est, & in carcere valde tenebroso. At si surgat de lecto vitiorum suorum, & per confessarium aggrediatur, & per lamentationem veræ compensationis absolvatur a peccatis suis; & deinde studiose egrediatur ad lucem bonorum operum, hic absque dubio seipsum infirmum & in carcere visitat. Qui autem seipsum viderit in via præsentis vitæ laborare, & cum procellis vitiorum, quasi cum magnis aeris procellis inquietari, & viderit se receptaculum bonorum operum non habere, tunc sciat, quod sit in itinere, & hospitio bene indigeat. Ast si seipsum invitet ad domum sanctarum virtutum, & se ibi in illarum tutamine conserver, tunc recipit advenam illum in seipsum. Omnia quæ homo sibi ipsi spiritualiter facit, Christum in se cujus membrum homo est, nutrit, & potat, & vestit, & visitat, & suscipit.

XXXIII. *De mutuis parentum & liberorum officiis.*

Dei amici etiam admonendi sunt, ut liberos suos doceant obedientes esse parentibus suis, quoniam Dominus dixit. " Honora patrem tuum, „ & matrem tuam ut sis longævus super terram. " Parentes etiam erga liberos suos benevoli esse debent, dicente apostolo: " Parentes non provocetis filios vestros ad iram, nulla tamen peccata impunita linquere debetis. " Salomon dicit: " Qui parcit virgæ, odit filium suum. " Nullum peccatum in futuro sæculo absque vindicta negligetur, nisi antea hic pœnitentia compensatum sit; quare cuilibet multo melius est, hic filium suum corripere pro malefactis suis, quam ad iram Dei ipsum reservare.

XXXIV. *De vera charitate.*

Presbyteri etiam populo dicere debent, quod sit vera charitas, cum quis Deum diligit magis quam seipsum, & proximum suum uti seipsum; & nulli homini id faciat, quod non vult, ut ei fiat, & multa alia, quod nunc longum esset recensere. Ast putant nonnulli, quod in cibo & potu sit vera charitas. Hoc non est. De hoc enim dicit apostolus. " Regnum Dei non est cibus nec potus " Attamen ubicumque cibus & potus ex vero amore Dei datur, hoc est valde bonum opus, & inter alia sancta opera numeratur.

XXXV. *Ut decimæ & eleemosynæ tam ex negotiatione debeantur, quam e fructibus.*

Admonendi etiam sunt qui de mercaturis vivunt, ut ita mundana præmia desiderent, ut saltem vitam æternam non perdant. Proculdubio qui nimis cogitat de mundanis præmiis, de animæ suæ salute valde aberrat. Et de hoc quidam sapiens dicit: conscientiam perdit in via sua, qui præsentem vitam sumit pro via, sed necesse est ei audire apostoli doctrinam. Apostolus dicit: non circumveniat vestrum aliquis alterum in mercatura, quoniam injuriæ illius, qua quis alios affecerit vel in minimis rebus, Deus erit ultor. Navigantibus æqualiter injunctum est agricolis, ut omnium eorum, quæ in illorum negotiatione incrementa ceperint, Deo decimam partem dent, & ex novem partibus etiam eleemosynas suas faciant. Ita etiam cuilibet injunctum est, ut per artificium illud, quo corporis sui necessaria prospicit, animæ suæ necessaria procuret; illa est melior corpore.

XXXVI. *Ut in hebdomada ante quadragesimam confessiones, & pœnitentiæ fiant &c.*

Septimana ante initium quadragesimæ proxima, quilibet ad pœnitentiarium suum abeat, & facta sua confiteatur, & pœnitentiarius ejus talem ei pœnitentiam imponat, qualem ob facta sua ei faciendam esse intelligit. Et omnibus parochianis suis præcipere debet in mandato Dei, ut si eorum aliquis cum quodam ullam discordiam habeat, cum eo in gratiam redeat. Si quis autem reverti nolit, tunc ejus confessionem accipere, sed episcopo indicet ut ipsum ad justitiam deducat, si ad Deum pertinere velit; tunc omnis discordia & disputationes sedandæ sunt. Et si aliquis ibi sit, qui aliquam discordiam cum alio habeat, tunc remittere sibi debent, ut eo liberius dicere possint in oratione dominica: " Domine remitte nobis debita nostra, prouti remittimus iis, qui nos offendunt. " Et sic purificatis animis ingrediantur tempus sancti jejunii, & per pœnitentiam seipsos purificent versus sanctum pascha, quoniam pœnitentia similis est secundo baptismo. Sicuti in baptismo, prius commissa peccata remittuntur, ita per pœnitentiam etiam purificantur peccata, quæ post baptismum commissa sunt.

Septem modis dicit nobis sacra scriptura peccata remittuntur, primo in baptismate, quod nobis datum est propter remissionem peccatorum, & secundo modo per afflictiones. De eo ait psalmista: " Beatus est vir, cui Dominus peccatum non imputavit. " Juxta ejusdem Davidis sententiam peccata remittuntur per baptismum, & teguntur per pœnitentiam, & per martyrium non imputantur. Et tertio per eleemosynam remittuntur. De hoc Daniel ait ad Nabuchodonosorem regem: " redime peccata tua eleemosynis in mise-

☞ misericordia pauperum. " Et hoc sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. ANNO CHRISTI 994. Et Dominus in evangelio dixit: *date eleemosynas vestras, tunc per hoc eritis mundi.* Quarto cum remittis iis, qui erga te peccaverunt, prouti in evangelio dictum est: *remittite, & remittetur vobis, date & dabitur vobis.* Et deinde: *Si dimiseritis illis, qui erga vos peccaverunt, tunc remittet vobis cælestis Pater vester peccata vestra.* Quinto, cum quis per doctrinam & per prædicationem præceptorum Dei aliquem ab errore suo ad justitiam reducit, prouti apostolus dicit: *si quis peccatorem ab errore suo ad justitiam reduxerit, animam ipsius liberat a morte, & multitudinem peccatorum ejus cooperit:* Sexto per verum Dei & hominum amorem, prouti dictum est: verus amor Dei & hominum cooperit multa B peccata per salvatorem Christum Dominum nostrum. Septimo per pœnitentiam, uti David dixit: *conversus sum in ærumna mea, tunc mihi fractum est tergum.* Similiter dicebat, simulac a superbia mea & vitiis meis cessavi, & pœnitentiam eorum egi coram Deo remissionem eorum habeo.

XXXVII. *De observatione Quadragesimæ.*

Jejunium quadragesimale maxima cum cura observandum est, ita ut nullus dies sit, præter dies dominicos solos, quo quis aliquo cibo utatur ante horam decimam vel duodecimam, nisi quis adeo infirmus sit, ut jejunare nequeat, & (nisi sint) juvenes, qui adeo adulti non sunt, ut jejunium observare possint. Illi enim dies sunt dies decimarum anni, & nos eos cum omni re- C ligione, & sanctitate celebrare debemus. Mos est sæpe alius jejunium ex charitate amici eleemosynis redimere, sed hoc nullo modo mercandum est. Alio tempore homo jejunans præmium abstinentiæ, & peccatorum suorum remissionem apud Deum promereri potest, dummodo jejunium hoc cum eleemosynis adornaverit. Ast hoc tempore cum quis jejunare possit & nolit, absque dubio æternam pœnam sibi ipsi acquirit, quoniam Dominus ipse dies illos per Moysen & per Eliam & per seipsum sancto jejunio sanctificavit.

XXXVIII. *Ut jejunantium cibus prætermissus pauperibus erogetur.*

Quotidie unicuique homini necesse est eleemosynas suas indigentibus hominibus tradere; atta- D men cum jejunamus, plures eleemosynas dare debemus, quam aliis diebus, quoniam cibum & potum, quibus uti deberemus, quando non jejunamus inter pauperes distribuere debemus. Quando quidem cum jejunamus & prandium ad cœnam servamus, non est hoc jejunare sed tempus prandii differtur, & cœna dupliciter augetur.

XXXIX. *Ut jejunium non solvatur ante Vesperas.*

Multorum hominum consuetudo est cum jejunare volunt, cum simulac signum nonæ diei horæ audiverint, cibum capiant; sed hoc non est permissum ut id sit legitimum jejunium: Sed hoc est verum (jejunium) ut post cantum nonalem missa audiatur, & post missam cantus vesper- E tinus illius temporis, & post cantum vespertinum quilibet eleemosynam suam tradat, prout ipsi placuerit, & deinde cibum capiat. Si quis autem per officium aliquod coactus sit, ut nec ad missam nec ad cantum vespertinum venire possit, attamen ita remaneat jejunans usque dum sciat, quod missa & cantus vespertinus peracta sint, & tunc adimpletus propriis suis precibus, & eleemosynis, bonis suis utatur, & prandium capiat.

XL. *A quibus rebus & quomodo abstinendum sit.*

Hoc tempore abstinentia debet esse omnium A deliciarum, & sobrie ac caste nobis vivendum est: Cum quis hoc sacro tempore a caseo & ovis & piscibus abstinere potest, summum hoc jejunium est. Illi autem, qui ex infirmitate, vel ex aliis aliquibus causis ab his abstinere nequit, necesse est, ut moderate iis utatur, & illis temporibus quibus permissum est, hoc est, post cantum vespertinum, nec vinum neque alium potum sumat ad ebrietatem aliquam, sed ad cordis refectionem. Vini ebrietas & voluptates peccati sunt prohibita, lac & caseus non sunt. Non dixit apostolus, nullum edite caseum nec ovum, sed dicit: Ne inebriamini vino neque omni alio (potu), in quo est luxuria. ANNO CHRISTI 994.

XLI. *De crebra corporis & sanguinis Domini susceptione in Quadragesima.*

Quolibet die solis hoc sancto tempore (quadragesimali) sacra synaxis sumenda est ab omnibus exceptis illis qui excommunicati sunt, uti etiam die jovis ante pascha, & die veneris & vigilia paschatis & omnes dies septimanæ paschalis æquali religione celebrandi sunt.

XLII. *De litibus & debitis in jejunio remittendis.*

Sanctis jejunii diebus nullæ disputationes aut lites movendæ sunt, sed semper in Dei amore, & in necessariis operibus firmissime permanere debemus, quoniam Dominus noster redarguit eos qui diebus jejunii fidejussores suos monent, & contentiones ac lites excitant, per prophetam: C *In diebus Jejunii inveniuntur voluntates vestræ, in illis diebus quæsivistis omnes vestros debitores, & propter lites ac contentiones jejunatis, & admodum injuste percutitis fratres vestros.* Omnes Christiani in Deo fratres.

XLIII. *Ut conjuges invicem se jam abstineant.*

Conjugibus etiam valde necessarium est, ut se sanctis his diebus caste gerant, absque ulla concubitus inquinatione, ut per vitam religiosam, purificata corda & corpora sancta per bona opera ad sanctos paschatis dies adducere queant. Quoniam nihil prodest jejunium, quod cum conjugali opere inquinatum est, neque illud commendatur, nisi orationibus & vigiliis, & eleemosynis sit ornatum.

XLIV. *Ut populus excitetur ad crebram corporis & sanguinis Domini susceptionem &c.*

Populo etiam dicendum est, quod illis temporibus, quibus sanctum sacramentum sumunt corporis & sanguinis Christi, hoc est sacram communionem, hoc magno cum timore & reverentia faciant, & antea tam jejuniis, quam eleemosynis seipsos purificent & abstineant a conjugali opera, & a quibuscumque vitiis, ac se tam precibus, quam eleemosynis, & quibuscumque bonis operibus præparent, quomodo tunc multa cum reverentia eam recipiant. Valde etiam periculosum est, si quis impurus & negligens illam sumat, & etiam si quis nimis, dico, ab ea abstineat; & nemo saltem (eam) recipiat absque pœnitentia in sui venia, quam habere debet antequam confiteatur omne quod contra Dei voluntatem peregit, quod meminisse potest, & juxta statutum ejus emendare (vult). Multi Monachi tamen sunt, & viduæ tam sanctæ, (&) religiosæ vitæ, ut quotidie quandocumque voluerint, hoc facere possint.

XLV. *Ut Missæ publicæ non officiat peculiaris.*

Deinde injungimus presbyteris etiam, qui tam diebus solis quam aliis festis ante missam magnam (missam) cantare volunt, ut hoc privatim faciant, ut nullam populi partem a missa magna abstrahant. Pessima namque est consuetudo quam

multi

multi homines tam diebus solis, quam aliis festis observant, hoc est quod statim primo mane missam audire velint, & illico post missam a primo mane per totum diem in ebrietate & deliciis ventri suo serviant, non Deo. Præcipimus igitur, ut nemo cibum aliquem gustet, antequam servitium missæ publice impletum sit, sed omnes tam feminæ quam viri congregentur ad missam magnam, & ad sanctam & spiritualem ecclesiam, & ibi missam magnam & prædicationem verbi divini audiant. Et sicuti antea diximus, presbyteri præterquam in oratoriis nullibi cantent, nisi secrete hoc faciant, ita ut neminem a missa magna abstrahant; & hoc fiat medio tempore matutino, ut deinde possint ipsi missæ magnæ interesse. Cujuscumque ordinis hominibus injungimus, ut quilibet missam magnam frequentet, exceptis consecratis virginibus solis, quarum non est mos, aut consuetudo ex monasteriis suis egredi, debent intra monasterii sui claustra remanere, & ibi missam audire.

ANNO CHRISTI 994.

ANNO CHRISTI 994.

Capitula hæc incertæ editionis Joannes Johnson vicarius olim Cranbrookiæ in comitatu Cantii Theodulfo episcopo Aurelianensi in Gallia attribuit, eorumque versionem Anglo Saxonicam Aelfrico VViltonienſi primum episcopo, dein Cantuariensi Archiepiscopo adscribit an. 994. vel 995. *VVilkins.*

CONCILIUM MOSOMENSE

ANNO CHRISTI 995.

Habitum anno DCCCCXCV. a Leone legato Apostolico, ubi lectæ litteræ Joannis XV. auditus Gerbertus, & a divino officio atque ad Remensem synodum abstinere jussus.

ANNO CHRISTI 995.

Anno ab incarnatione domini DCCCCXCV. Indictione VIII a papa Joanne synodus denunciata est habenda in parochia Remensi Metropoli. Itaque IV. Nonas Junii convenientibus Mosomum venerabilissimis episcopis, Liutolfo Trevirensi, Aymone, Virdunensi, Notgario Leodicensi, Sigefrido civitatis Mintgardevvrdæ, Leo abbas monasterii sancti Bonifacii urbis Romæ, vicem agens domni Joannis papæ, medius inter eos consedit in ecclesia B. Dei genitricis Mariæ. Atque in eorum prospectu Gerbertus Remorum archiepiscopus, pro sua ordinatione rationem redditurus. Interfuerunt etiam huic concilio diversarum urbium abbates non ignobiles, sed vita, moribus, & scientia præclari. Ex laicis quoque admissi sunt Godefridus comes, & reliqui. Facto itaque silentio, cunctis residentibus qui aderant, Aymo episcopus surrexit, & Gallice concionatus est, dominum Joannem papam episcopos Galliarum, cauta synodi, ad Aquas Grani palatii invitasse, & eos illo venire noluisse: iterum invitasse in urbem, & eos non venisse: nunc pro sua sollicitudine, in Remensi provincia concilium statuisse. Et qui de Arnulfi dejectione & Gerberti promotione contraria sibi dicerent, per tuum vicarium velle cognoscere. Post hæc protulit epistolam plumbeo sigillo munitam, quam dissolvens coram omnibus recitavit hoc modo se habentem. Joannes episcopus servus servorum Dei, omnibus archiepiscopis Galliarum, salutem & apostolicam benedictionem, & reliqua.

Hac epistola recitata, surrexit Gerbertus Remorum archiepiscopus: & hanc orationem subintulit.

Semper quidem, reverentissimi patres, hanc diem præ oculis habui, spe ac voto ad eam intendi, ex quo a fratribus meis ammonitus onus hoc sacerdotii non sine periculo capitis mei subii. Tanti erat apud me pereuntis populi salus, tanti erat authoritas qua me tutum fore existimabam. Recordabar prætéritorum beneficiorum, dulcis atque affabilis benevolentiæ vestræ, qua sæpenumero cum multa laude præstantium usus fueram: cum ecce subitus rumor vos offensos insinuat, vitioque dare laborat, quod magna paratum virtute inter alios constabat. Horrui, fateor, & quos ante formidabam gladios, præ indignatione vestra posthabui. Nunc quia propitia divinitas coram contulit; quibus salutem meam semper commisi, pauca super innocentiam meam referam. Ego quippe post obitum divi Ottonis Augusti cum statuissem non discedere a clientela patris mei Adalberonis: ab eodem ignorans ad sacerdotium prælectus sum, atque in ejus discessu ad dominum, coram illustribus viris, futurus ecclesiæ pastor designatus. Sed simoniaca hæresis in Petri soliditate me stantem inveniens repulit, Arnulfum prætulit. Cui tamen plusquam oportuerit fidum obsequium præbui, donec eum per multos & per me apostatare palam intelligens, dato repudii libello cum omnibus suis apostaticis dereliqui, non spe nec pactione capessendi ejus honoris, ut mei æmuli dicunt, sed monstruosis operibus diaboli territus in effigie hominis latitantis. Non, inquam, ideo illum dereliqui, sed ne illud propheticum incurrerem: *Impio præbes auxilium, & iis qui oderunt me amicitia jungeris: & idcirco iram quidem Dei mereberis.* Deinde sanctionibus ecclesiasticis per longa temporum spatia peractis, legeque peremptoria consummata, cum nihil aliud restaret, nisi ut judiciaria principis potestate coerceretur, & tanquam seditiosus ac rebellis a principali cathedra removeretur: lege Africani consilii iterum a fratribus meis & regni primatibus conventus & commonitus sum, ut excluso apostata curam discissi & dilaniati susciperem populi. Quod quidem & diu distuli, & postea non satis sponte acquievi: quoniam quæ tormentorum genera me comitarentur, omnimodis intellexi. Hæc est viarum mearum simplicitas, hæc innocentiæ puritas, & coram Deo & vobis sacerdotibus in his omnibus munda conscientia. Sed ecce ex adverso occurrit calumniator, vocum novitatibus, ut major fiat invidia, obloquitur: Dominum tuum tradidisti, carceri mancipasti, sponsam ejus rapuisti, sedem pervasisti. Itane ego dominus, cujus nunquam servus fuerim, cui etiam nullum sacramenti genus unquam præstiterim? Etsi enim ad tempus famulatus sum, fecit hoc imperium patris mei Adalberonis, qui me in Remensi ecclesia commorari præcepit quoadusque pontificis in ea sacrati mores actusque dinoscerem. Quod dum opperior, hostium præda factus sum: & quæ vestra munificentia, magnorumque ducum largitas clara & præcipua contulerat, violenta prædonum manus abstulit, meque pene nudum gladiis

1. Paral. 19.

ANNO CHRISTI 995.

ſuis ereptum deluit. Denique poſtquam illum apoſtatam dereliqui, vias & itinera ejus non obſervavi, nec quolibet modo ei communicavi. Quomodo ergo eum tradidi, qui ubi tunc temporis fuerit neſcivi? Sed neque eum carceri mancipavi, qui nunc nuper ſub præſentia fidelium teſtium ſeniorem meum conveni, ut propter me nec ad momentum ulla detineretur cuſtodia. Si enim authoritas veſtra per me ſtaret, in tantum Arnulfus vileſceret, ut mihi minimum valeret obeſſe. Quod ſi contraria mihi, quod abſit, ſententia veſtra decerneret: quid mea intereſſet utrum Arnulfus, an alius Remorum conſtitueretur epiſcopus?

Jam de ſponſa rapta, ſedeque pervaſa quod dicitur, ridiculoſum eſt. Dico enim primum nunquam illius fuiſſe ſponſam, quam pro legitima donatione ſpiritualis dotis collatis ante beneficiis expoliavit, proſcidit, & dilaniavit. Necdum ſacerdotali anulo inſignitus erat, & jam omnia quæ denominatæ ſponſæ fuiſſe videbantur, ſatellites Simonis vaſtaverant. Dico etiam ſi concederetur quolibet modo illius ſponſam fuiſſe, utique eſſe deſiit, poſtquam pollutam & violatam, & ut ita dicam, adulteratam, ſuis prædonibus proſtravit. Num igitur eam, aut quam non habuit, aut quam ſuo ſcelere perdidit, illius ſponſam rapui? Sedem autem multorum populorum multitudine refertam advena & peregrinus nullis fretus opibus pervadere qui potui? Sed forte apoſtolica ſedes nobis opponitur: tanquam ea inconſulta ſummum hoc negotium diſcuſſum ſit, vel ignorantia, vel contumacia. Certe nihil actum vel agendum fuit, quod apoſtolicæ ſedi relatum non fuerit: ejuſdem per decem & octo menſes expectata ſententia. Sed dum ab hominibus conſilium non capitur, ad filii Dei ſupereminens eloquium recurritur: *Si oculus tuus ſcandalizat te*, & reliqua. Et fratrem peccantem coram teſtibus coramque eccleſia commonitum, & non obaudientem decernit habendum tanquam ethnicum & publicanum. Conventus ergo Arnulfus, & communitus literis & legatis epiſcoporum Galliæ, ut a cœpto furore deſiſteret, &, ſi valeret, quoquo modo ſe a proditionis ſcelere purgaret: dum monita ſalubria contemnit, habitus eſt tanquam ethnicus & publicanus. Nec tamen idcirco dijudicatus ut ethnicus ob reverentiam ſedis apoſtolicæ, ſacerdotiique ſacri privilegia; ſed a ſeipſo in ſeipſum damnationis ſententia lata, hoc ſolum eum in omni vita ſua præclare egiſſe dijudicatum eſt. Quia nimirum ſi ſe ipſo damnante epiſcopi abſolverent, pœnam ſceleris ejus incurrerent. *Si*, inquit magnus Leo papa, *omnes ſacerdotes & mundus aſſentiat damnandis, damnatio aſſentientes involvit. Hoc enim Dominus omnium indicavit, qui peccantem mundum generali diluvio interemit.* Et papa Gelaſius: *Error qui ſemel eſt cum ſuo authore damnatus, in participe quolibet parvæ communionis effecto execrationem ſui geſtat & pœnam.* Excluſo itaque illo a Remenſi eccleſia, mihi reluctanti, multumque ea quæ paſſus ſum, & adhuc patior, formidanti, a fratribus meis Galliarum epiſcopis hoc onus ſacerdotii ſub divini nominis obteſtatione impoſitum eſt. Quod ſi forte a ſacris legibus quippiam deviatum eſt: non id malitia, ſed temporis importavit neceſſitas. Alioqui tempore hoſtili omne jus, omneque licitum cavere, quid eſt aliud quam patriam perdere, & necem inſeire? Silent equidem leges inter arma, quibus ille feralis beſtia O..... ita abuſus eſt, ut reverentiſſimos ſacerdotes Dei quaſi vilia mancipia caperet, nec ab ipſis ſacroſanctis altaribus temperaret, commeatus publicos interciuderet. Redeo ad me reverentiſſimi patres, cui ſpecialiter ob ſalutem pereuntis populi, totiuſque reipublicæ curam, mors furibunda cum omnibus ſuis incubuit copiis. Hinc dira egeſtas, horrea & apothecas armata manu ſibi vindicat, ſola veſtra authoritas ut tantorum malorum levamen fieret expectata eſt: quæ tantam vim habere creditur, ut non ſolum Remenſi, ſed omni eccleſiæ Gallorum deſolatæ & pene ad nihilum redactæ, ſubſidio eſſe valeat. Quod divinitate propitia exſpectamus, & ut fiat, omnes in commune oramus.

Hanc orationem Gerbertus finiens Leoni abbati ſcriptam protulit, & epiſtolam papæ recepit. Tum epiſcopi a concilio recedunt, & comitem Godefridum conſultationibus ſuis adhibent. Poſt hæc Gerbertum ad ſe vocant, & Leonis abbatis monachum Joannem ad reges Francorum cum omni honore deduci faciat, orant & obtinent. Deinde Kalendis Julii Remis habendam ſynodum denunciant. Jam ſynodus ſoluta eſſe videbatur, cum ecce Gerbertus epiſcopus legatos epiſcopos accipit, tanquam a parte Leonis, ut a divino officio uſque ad denunciatam ſynodum abſtineat. Qui cum renueret, in præſentia ipſius Leonis perventum eſt. Ibique breviter commemorat, non eſſe in poteſtate cujuſquam epiſcopi, vel patriarchæ, vel apoſtolici, quemquam fidelium a communione removere, niſi ſponte vel convictum, vel ad concilium venire nolentem. Sibi autem nihil horum obſtare. Quippe qui nec confeſſus, nec convictus ſit, & qui ſolus de Gallia ad concilium venerit. Non ergo ſe ſuo judicio damnaturum, qui in nullo genere oppoſitorum ſibi male conſcius ſit. Sed modeſtia & probitate domni Luidulfi Treverenſis archiepiſcopi conventus, & fraterne commonitus, ne occaſionem ſcandali ſuis æmulis daret, quaſi judionibus domni apoſtolici reſultare vellet, ſub nomine obedientiæ, ut a miſſarum tantummodo celebritate abſtineret, adquievit uſque ad proximas Kalendas Julias, quo tempore altera ſynodus indicta erat, & ſic diſceſſum eſt.

Matt. 5.

Matth. 18.

VERONENSE CONCILIUM

Quo jura Veronenſis epiſcopi in eccleſias quaſdam Aquilejenſi patriarchæ ſubjectas definiuntur.

Anno 995. vel forte 994. celebratum.

Ex Suppl. Manſi pag. 1199.

AQuilejenſis epiſcopus Joannes eccleſias quaſdam in urbe Verona ſitas obtinebat, quarum eccleſiarum presbyteri debitam Veronenſi epiſcopo ſubjectionem negabant. Moleſte id ferens Otbertus Veronenſis epiſcopus querelas ea de re ſuas ad provincialem ſynodum detulit, in qua auditis partibus definitum eſt, ut eccleſiarum illarum ſacerdotes Veronenſi epiſcopo ad ſynodum, & *proceſſiones*, vel ſupplicationes invitanti, tum & in feſtis per annum ſolemnibus jubenti epiſcopo, ne miſſæ

missæ ibi celebrarentur, parerent. Adfuerunt synodo præter Joannem Aquilejensem Joannes alter, quem Æmonensem episcopum egisse ex Ughellio Muratorius conjicit. Sichardus quem Cenetensi ecclesiæ præfuisse ex eodem scriptore idem recognoscit, cum aliis, quorum nomina apud Ughellium plane depravata leguntur. Hanc synodi sententiam vulgavit Muratorius in dissert. Med. ævi tom. V. col. 1003. eamdemque ex documento a Bartholomæo Campagnola sibi tradito dedit P. de Rubeis in monum. eccl. Aquilej. pag. 485. Cum verò integrius appareat quod datum est a Muratorio præ altero; ideo hic ex eodem Muratorio acceptum reddo, adscriptis in margine ex Rubeo variantibus. Concilii annus inter 994. & 995. fluctuat. Indictio enim VIII. qua sententia ejusdem mox recitanda signatur, cum novembri mense conjuncta annum 994. ferret; sed in eadem sententia annus 995. notatur. Quare vel indictio IX. pro VIII. legenda est, vel nullam septembri mense indictionis mutationem contra morem fere ubique tunc obtinentem factam agnoscamus oportet.

ANNO CHRISTI 995.

SYNODI VERONENSIS SENTENTIA

pro Otberto Veronensi episcopo.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi. Anno Incarnationis ejus DCCCCXCV. Indictione VIII. die vigesimotertio mensis novembris. Dum in Dei nomine Johannes patriarcha sanctæ Aquilejensis ecclesiæ in synodo resideret in ecclesia beatæ Mariæ sitæ in civitate Veronæ cum cœtu episcoporum, sacerdotum seu levitarum; surgens Otbertus episcopus ejusdem sedis beatæ Mariæ, queri cepit contra eundem Johannem patriarcham de clericis habitantibus in titulis ipsius monasterii sanctæ Mariæ antiquæ, & sanctæ Margaritæ, quia * ipsi secundum canonicam traditionem, & antiquam consuetudinem sibi obedire vetarent * ita ut nec ad synodum, nec ad processionem ipsius venire vellent, nec illud observare, quod cæteri tituli de eadem civitate faciunt, scilicet & missas publicas præcipuis festis interdictis ab episcopo facere non deberent. * Ad hæc idem patriarcha respondens agebat quod hic esset antiquus mos, ut homines sui titulari agere deberent. Tunc Lambertus episcopus Vicentinus surgens ait; *scio quod me in hac ecclesia archidiacono manente clerici prædictarum ecclesiarum prælibata servitia episcopo hujus nostræ ecclesiæ exhibebant.* Id ipsum etiam presbyteri & diaconi prænominatæ Veronensis ecclesiæ dixerunt. Tunc præfatus patriarcha videns, quod rectum & canonicum erat, quod ipse episcopus sciebat, * consultu omnium episcoporum ac sacerdotum, qui in eodem concilio residebant, statuit, ut deinceps clerici de præfatis suis titulis parati essent obedire Veronensi episcopo, tam in synodali advocatione, quamque & in processionis honore, seu etiam in missarum, cum ab eodem episcopo interdictum solemnibus festis noverint, observatione. Verum si aliquid a quoquam objectum fuerit, vel si episcopus ejusdem sedis illos ad placitum ducere voluerit, nulli suorum clericorum potestatem illos corrigendi vel distringendi tribuat; sed advocato abbate sanctæ Mariæ, qui pro tempore fuerit, in organo, quidquid justum & canonicum est, eo * definiat. Quod ut verius credatur, diligentiusque ab omnibus observetur pro futuris temporibus idem patriarcha cum cæteris episcopis, qui in eodem concilio adfuerunt, propriis manibus subscribentes, hanc diffinitionis chartulam roborarunt.

ANNO CHRISTI 995.
* Integra hæc periodus abest apud de Rubeis.
* petebat.
* cum eo

Ego Johannes patriarcha consensi & subscripsi.

Ego Johannes episcopus interfui.

Ego Sichardus episcopus interfui, & subscripsi.

Rozo Tarvisianensis ecclesiæ episcopus interfui, & subscripsi.

Rainoardus * Tridentinus episcopus interfui ac subscripsi.

Lambertus Vicentinus episcopus interfui & subscripsi.

* Ralnfardus.

* de Rub. * ipsi. Videtur.

CONCILIUM REMENSE

Quo per Leonem sedis apostolicæ legatum Arnulfus, Gerberto depositio, Remensi ecclesiæ restitui jubetur, anno Domini DCCCCXCV. tempore Joannis papæ XV.

HÆC *est illa vera & legitima synodus Remensis, qua acta præcedentis pseudo-synodi authoritate apostolica improbantur & plane annullantur. Quid in ea gestum fuerit in appendice Aimoini narratur his verbis:* Nunciantur hæc omnia, *de quibus supra in conciliabulo Remensi*, præsuli Romano, qui valde indignatus super hoc facto, interdixit sacris, omnibus episcopis, qui Arnulfum dejecerant & Gerbertum ordinaverant. Misit quoque Leonem abbatem a sede apostolica ad dominum Seguinum archiepiscopum urbis Senonicæ, qui vice sua in urbe Remensi synodum congregaret, mandans illi, ut sine dilatione revocaret Arnulfum, & degradaret Gerbertum. Collecto igitur concilio iterum in urbe Remensi, ex jussione apostolica revocatus est Arnulfus de custodia, & cum honore magno receptus in propria sede. Gerbertus autem intelligens quod injuste pontificalem susceperisset dignitatem, pœnitentia ductus est. Altercationem vero Gerberti pontificis & Leonis abbatis valde utilem plenius invenies in gestis pontificum Remensium. *Hæc de actis hujus synodi, Aimoini appendix. Libellus Gerberti refert, quod in hac synodo*

Concil. General. Tom. XIX.

nodo, episcopi illi, qui Arnulfum sede sua ejecerant, dixerint, in totius regni discrimine nihil melius & utilius fieri potuisse, quam ut tyranno excluso pastor aliquis populo & regno utilis constitueretur: cumque a Leone arguerentur, quod illud sine apostolicæ sedis authoritate fecissent; respondebant, binas hac de re legationes Romam missas, non fuisse auditas ideo, quia Crescentium palatii custodem nullo munere corrupissent: nihilque, quod falsum esse constat ex verbis Aymoini supra in pseudosynodo Remensi recitatis, sine consensu & authoritate Seguini Senonensis archiepiscopi, sedisque apostolicæ legati, peregisse. Plura hac de re Baron. ann. 992. & 995. &c.

NOTA G. C.

Persuasit sibi Baronius, quem Binius, ut in omnibus solet, secutus est, tantam fuisse Hugonis regis erga Rom. Pontificem reverentiam, ut obsecutus sit huic posteriori Remensi synodo, eductumque de carcere Arnulfum restituerit: quamquam ipsum, ut germen Carolinæ stirpis, sibi adversantem expertus esset. Hunc in errorem inductus est ab Aymoini continuatore, cujus modo verba legisti. At restitutum Arnulfum non fuisse, neque Aurelianensi e carcere eductum, nisi annis post Leonis legationem

ANNO CHRISTI 995.

tionem ac ſynodum tribus, jam functo Hugone rege, Roberto ſolo regnante, Gregorio V. Pontifice, diſcimus ex Aymoino in libro de vita S. Abbonis. „ Paucis labentibus annis, inquit cap. XI. occaſio ſe præbuit, ut „ rogatu ac precibus glorioſi regis Rotberti, (Abbo) „ Romuleam repedaret ad urbem. Præcipua vero earum, „ pro quibus directus eſt, cauſarum hæc fuit: quia „ Arnulfus Remorum archiepiſcopus, abſque juſta audientia, ſede ſua privatus, cuſtodiæque fuerat mancipatus. Ob hoc Gregorius, qui Joanni in apoſtolica ſucceſſerat ſede, non ſolum nobilitate generis, verum etiam probitate clarus mentis, toti regno „ Francorum anathema ſe inveƈturum comminatus eſt. „ Hac igitur ex re Italiam repetere ſervus Dei cogitur. Et capite XII. Regreſſus itaque honorabilis Abbo ad regem, a quo miſſus fuerat: cuncta pro quibus „ jerat, perfecta nunciat. Arnulfum Remenſem cuſtodia exemptum pontificatui reſtituit: pallium illi a „ domno Papa directum reddidit. Poſt hæc per internuntios ipſi venerabili apoſtolico domno Gregorio „ amicabiles plenaſque reverentiæ dirigit literas: in „ quibus innoteſcit, ſe cuncta, uti juſſerat, perfeciſ- A „ ſe: quarum iſtud eſt exordium. Domino ſemper in „ Chriſto venerabili, S. Romanæ & Apoſtolicæ ſedis „ præſuli, ac ideo univerſalis eccleſiæ doƈtori, ſuus ilius, Abbo Floriacenſium reƈtor, in Chriſto ſalutem. „ Sæpius contingit, ut puritas integræ veritatis, vacillet ſententia maleſidi interpretis. Quod ego, venerabilis Pater, cavens, veſtri animi ſenſa fideliter ſimpliciterque, ut præcepiſtis, deprompſi: nec animoſitem regis perhorrui, dum fidem, quam vobis promiſeram, ex aſſe ſervavi. Quando quidem nihil addidi, „ nihil minui, nihil immutavi, nihil reliqui. Horum „ omnium, ipſe Arnulfus, e cuſtodia liberatus & abſolutus, teſtis eſt: cui veſtrum pallium coopertum „ obtuli, quomodo illud acceperam ex ſanƈtis manibus „ veſtris.

Quod ſi tunc reſtitutus Arnulfus eſt, cujus rei fides certa eſt penes Aymoinum & Abbonem; qui faƈtum eſt, ut qui Gregorio ſucceſſit Silveſter, eumdem quaſi de integro reſtituerit, palliumque miſerit per literas, quas infra poſt Silveſtri ejuſdem vitam reperies? Ad epiſtolam illam hæc a nobis controverſia diſceptabitur. B

ANNO CHRISTI 995.

ANNO CHRISTI 996.

VITA ET EPISTOLÆ GREGORII PAPÆ V.

Quando pontifex faƈtus.

GREGORIUS, qui Bruno nominabatur, natione Germanus, Ottonis imperatoris conſanguineus, faƈtus eſt pontifex anno domini 996. antequam Otto Romam veniſſet. Hunc Brunonem nominatum fuiſſe ante pontificatum, teſtantur Ditmarus & Rupertus abbas Tuitienſis. Creſcentii ſtudio & opera contra eum in ſchiſmate elevatus eſt in thronum apoſtolicum Joannes (quem XVI. nominant, & in numerum pontificum male referunt) natione Calaber, Placentinus epiſcopus. Sed cum Otto imperator ad vindicandam injuriam pontifici per Creſcentium illatam in Italiam veniſſet, Romam expugnaſſet, invaſori ſedis apoſtolicæ manus ſacrilegas amputari, aures abſcindi, atque oculos evelli præcepit. Cumque a tyrannide Creſcentii (de quo Otto obtruncatione capitis extremum ſupplicium ſumpſerat) Romani liberiores faƈti eſſent, poſt illam membrorum amputationem aſello impoſuerunt, tenentemque alterius aſini præeuntis tanquam reƈtoris caudam in manibus, compulerunt ut per publicam totius urbis viam hæc caneret: „ Tale ſupplicium patitur qui Romanum papam de ſua ſe„ de pellere nititur “.

Gregorius V. Bruno antea dictus.

Joannes XVI pſeudopapa.

Joannes pſeudopapa membris mutilatus aſino imponitur.

Hoc ſchiſmate ſublato, Otto III. Romæ coronatus eſt imperator, poſtquam regnum Germaniæ duodecim annis obtinuiſſet.

Gregorius V. jus eligendi Romanorum regem Germanis ſolis concedit.

Hic pontifex patriam ſuam inſigni aliqua dignitate ornare volens, prævio ſynodali judicio Romæ conſtituit, ut penes ſolos Germanos eſſet jus eligendi regem Romanorum, qui poſt diadema a Romano pontifice acceptum imperator & Auguſtus appellaretur. Idem Bonifacium Ottonis cognatum recens ad fidem Chriſti converſum, & martyrio ſancti Adelberti inflammatum, ad prædicandum gentibus munere apoſtolatus donatum miſit in Ruſſiam. Heriberto Colonienſi archiepiſcopo pallium donavit, in numero ſeptem electorum, quibus eligendi imperatoris Romani poteſtas conceſſa fuit, eumdem aſſumpſit. Defunƈtus eſt anno Chriſti 999. pridie Nonas Februarii, cum ſediſſet annos 2. menſes 8. dies 4. C D E

I. GREGORII V. EPISTOLA AD JOANNEM RAVENNATENSEM ARCHIEPISCOP.

Placentinam eccleſiam reſtituit, Monteferetranam ſubjicit.

Dilecto filio Joanni S. Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopo venerando, tuiſque ſucceſſoribus archiepiſcopis in perpetuum.

DIVINÆ remunerationis præmia, & bonæ actionis noſtræ labores ab æterna manu optate fruƈtificari ſperantes, dignum duximus omni divinæ ſervitutis obſequio, hilari mente, impendere famulatum, maxime in reſtaurandis eccleſiis, quas ab anteceſſoribus noſtris ad divini uſum ſervitii dicatos conſpeximus. Quapropter conſiderantes etiam univerſas hæreſes in S. catholica eccleſia miſerabiliter ortas, dignas reſecari S. Ravennat. eccleſiæ, tibi Joanni ejuſdem eccleſiæ venerando archipræſuli, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, paterno amore ſubvenimus. Placentinam eccleſiam injuſte tibi a meo anteceſſore ablatam, & contra canones ſub nomine archiepiſcopatus locatam, tibi, tuiſque ſucceſſoribus refutantes in perpetuum. Inſuper etiam a noſtro apoſtolatu poſtulaſtis, quatenus pro omnipotentis Dei amore, mercedeque animæ noſtræ, necnon & pro ſtatu regni domini inviƈtiſſimi tertii Ottonis imperatoris auguſti, epiſcopatum Monteferetranum, cum omni integritate ſua, ex noſtro dono ſub jure S. Ravennatis eccleſiæ donando, & epiſcopum conſecrandi amodo in antea cui volueritis, tibi tuiſque ſucceſſoribus, noſtræ apoſtolicæ authoritatis privilegio muniremus in perpetuum. Propterea tuis flexi precibus, ad honorem S. Ravennatis eccleſiæ, & ſtabilitatem ejuſdem venerandi loci, ipſum jam fatum venerabilem epiſcopatum Monteferetranum, cum omni integritate ſua, ſcilicet eccleſiis, capellis, caſis, caſalibus, curtibus, manſis, coloniis, abbatiis, cellis, fundis, ſeu terris, vinei, pratis, paſcuis, etiam famulis utriuſque ſexus, & cum omnibus ad jus notati epiſcopii legaliter pertinentibus, ſalvum & in cunƈtis quietum conſiſtere ſub jure ſanƈtæ Ravennatis ſedis tuitione, ſine cujuslibet quacumque contradiƈtione. Ita ſcilicet confirmantes, decernimus, ut epiſcopus, qui in eodem epiſco-

Rubeus mutilam ediderat, Ughelius integram

scopio pro tempore fuerit a te, vel a tuis successoribus ordinatus, sine omni contradictione, subjectionem impendat, & ut alii suffraganei, in omnibus secundum ecclesiæ tuæ profectum obediant. Insuper namque sub divini judicii obtestatione interminantes jubemus atque præcipimus, ut nullus imperator, vel rex, dux, aut marchio, de præfata consecratione in aliquo te, tuosque successores, lædere præsumat, sed a præsenti decima indictione in antea usque in perpetuum, quemcumque eligere voluerint, per nostram concessionem, ecclesiastico more, in præfato episcopatu, episcopum consecrare debeatis, remota omnium hominum contradictione. Statuentes apostolica censura sub divini judicii obtestatione, & anathematis interdictu, ut si quicumque homo, cujuslibet potestatis existens, præsumpserit ausu temerario contra hoc apostolicæ confirmationis privilegium agere, aut a jure S. Ravennatis ecclesiæ præfatum episcopatum, donum, & consecrationem subripere tentaverit, nisi resipuerit, & his monitis nostris acquieverit, auctoritate Dei & nostra non solum anathematis vinculis innodetur, sed a regno Dei alienus existat; qui autem verus custos & observator extiterit, benedictionis gratiam a Domino consequi mereatur.

Scriptum manu Petri scriniarii, notarii, & regionarii, S.R.E. in mense Julio, indictione supradicta x. Dat. non. Jul. per manus Joannis episcopi S. Albanensis ecclesiæ, & bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis.

II. AD GERBERTUM RAVENNATEM EPISCOPUM.

Mittit pallium, Ravennatensem ecclesiam multis ornat privilegiis, multis donationibus auget.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, Gerberto S. Ravennatis ecclesiæ archiepiscopo, ac nostro spirituali filio, & per te in eandem ecclesiam, cunctisque successoribus tuis archiepiscopis in perpetuum.

Ex Rubeo & Ughello.

QUONIAM apostolicæ sedis benevolentia, & antiquæ consuetudinis zelo provocati, fraternitatem tuam Ravennati ecclesiæ præfecimus; insignia præsulum ejusdem ecclesiæ dignum duximus tibi conferenda, cum usu pallii, quo uti debeas certis temporibus, certisque modis, sicut antecessores tuos usos fuisse cognoscis. Hoc te nihilominus admonentes, ut sicut a nobis hujus decoris usum, ac sacerdotalis officii honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum, atque actuum probitate, susceptum in Christo sacerdotium adornare contendas. Sic enim alterno eris honore conspicuus, si cum habitu corporis, mentis quoque bona concordant, ut foris compositus, intus autem directus, Deo cum propheta vere dicere possis: *Provideo * Deo in conspectu meo semper, ut sit a dextris mihi, ne unquam commovear.* Ut autem caritatis in nobis fundatæ dulcedinem recognoscas: ex gratuita largitate nostra, post mortem Adeleidæ Imperatricis augustæ, donamus tibi, tuæque ecclesiæ, districtum Ravennatis urbis, ripam integram, monetam, teloneum, mercatum, muros, & omnes portas civitatis. Si vero alia privilegia aliquibus facta apparuerint, sanctæ ecclesiæ obnoxia, & huic nostro privilegio contraria: authoritate Dei, & S. Petri, ad nihilum redigenda illa dijudicavimus: & hoc quod facimus, stabilimus, & intactum permanendum jubemus. Donamus etiam tibi, tuæque ecclesiæ sanctæ, Comaclensem comitatum, post mortem Adeleidæ Imperatricis augustæ: ut tu, tuaque sancta ecclesia, tuique successores, illum, cum omnibus inibi pertinentibus, libere teneant, & ordinent in perpetuum. Et quod bene factum est ut bene reservemus, & in melius corroboremus: privilegium, quod tuo prædecessori Joanni, cum Monteferetrana, & Cerviensi ecclesiis, & cum omnibus, quæ sibi largiti sumus, ex nostra benevolentia, tibi, tuæque S. Ravennati ecclesiæ, tuisque successoribus confirmamus, & incorrupta semper esse decernimus: id est, monasterium sancti Thomæ apostoli, & Euphemiæ martyris, cum omni integritate eorum, & cum omnibus rebus, & possessionibus eorum cultis, & incultis, tam in civitate Ariminensi positis, quam extra, scilicet in comitatu Pisaurensi, Ariminensi, & Monteferetrano collocatis. Quæ omnia per centum jam curricula annorum, vestra ecclesia, & vestri antecessores tenuerunt, & vos, Deo gratia, tenetis quiete: id est, castellum quod vocatur Ligabizzi, cum omni pertinentia sua, & curte de sancto Hermete, cum prædicta ecclesia, & cum casalibus, & appendicibus suis: scilicet castellum, quod vocatur Galliola, cum omni pertinentia sua: nec non & castrum, quod vocatur Granariolo, cum omnibus rebus, & possessionibus suis. Et castellum quod vocatur Montecorlino cum omni integritate sua: necnon & integrum castellum quod vocatur crucis, cum omnibus rebus, & possessionibus suis. Et ut paternitas bonitatis nostræ, filiationem tuæ devotionis summo affectu, & affluenter in Christo enutriat, authoritate Dei omnipotentis, & S. Petri principis apostolorum, hoc nostro privilegio, præceptum de Regiensi episcopatu, cum omnibus sibi adjacentiis, a venerabili Ottone augusto, tibi, tuæque ecclesiæ, tuisque successoribus attributum, confirmamus, stabilimus, & inconvulsum permanendum præcipimus, ut teneas, defendas, regas, & ad Dei honorem, tam tu, quam tui successores, libere ordinetis. Confirmamus etiam tibi, tuæque ecclesiæ in perpetuum donamus Cæsenam, cum omnibus inibi pertinentibus: & potestate apostolica jubemus, ut de subtus strata, usque ad mare, nullus audeat districtum, aut venationem ullam exercere, nisi cui tu, aut tui successores jusserint: sed absque omnium hominum inquietudine, ad honorem, & utilitatem tuam, potestative omnia ibi facias & præcipias. Omnia etiam privilegia jampridem a prædecessoribus nostris tuæ ecclesiæ collata, omniaque præcepta aut a regibus, aut imperatoribus, pro Dei respectu, attributa, hoc nostro privilegio in voluntate Dei, & authoritate sancti Petri, confirmamus, corroboramus, & in æternum valere volumus, & præcipimus. Si quis igitur contra hæc, quæ per hoc nostrum privilegium pie & firmiter dispositæ sunt, temerario ausu ire tentaverit: sciat se authoritate B. Petri principis apostolorum, cujus immerito vices agimus, anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & Juda traditore, æterni supplicii incendio concremandum; sicque irremediabiliter involvendum, ne unquam a nexibus anathematis sit absolutus. At vero qui observator in omnibus extiterit, custodiens hujus nostri apostolici constituti authoritatem, ad cultum Dei nostri respicientis, benedictionis gratiam a misericordissimo Deo nostro multipliciter consequatur, & vitæ æternæ particeps efficiatur.

Psal. 15. * Verius Deum. H.

Script. per manus Petri notarii, & scriniarii S. Romanæ ecclesiæ, in mense April. Indict. xi. Bene valete.

Dat.

Dat. IV. Kal. Maji, per manum Joannis episcopi S. Albanen. ecclesiæ, & bibliothecarii sanctæ Apostolicæ sedis, anno pontificatus domni Gregorii summi pontificis, & universalis papæ, in sacratissima sede B. Petri apostoli anno II. imperante domno Othone III. a Deo coronato, magno, & pacifico imperatore, anno II. in mense, & indict. suprascripta.

III. DIPLOMA QUO PRIVILEGIUM ABBATIÆ S. AMBROSII CONFIRMATUR.

POstquam beato Petro apostolorum principi, dominus ac redemptor noster Jesus Christus ex utero virginis pro nostra redemptione, ut erat Deus verus ante sæcula, verus homo in fine sæculorum apparere dignatus est, ligandi, atque solvendi in cœlo, & in terra potestatem tribuit, etiam januas regni cælestis referandas concessit, supra soliditatem fidei sanctam stabilire dignatus est ecclesiam, secundum illius veridicam vocem, dicentis: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adversus eam; & tibi dabo claves regni cælorum; & quodcumque ligaveris super terram, ligatum erit & in cælo; & quodcumque solveris super terram, solutum erit & in cælo.* Matth. 16. Postquam & hujus vicarii sinceriſſime Deo famulantes, carentes nebularum densitatibus, tantam dignus perceperunt potestatem, & universi curam sunt sortiti regiminis; inter quos, & nostram parvitatem Dei omnipotentis misericordia connumerare dignata est. Ob hoc universitati credentium innotescere voluimus, quoniam abbatiam in honore celeberrimi Christi confessoris Ambrosii, necnon venerabilium martyrum Protasii & Gervasii constitutam, ubi eorum sacra corpora reconduntur, per hujus nostræ authoritatis privilegium integerrime corroboramus cum omnibus ecclesiis, oraculis, curtibus, massaritiis, districtis, ad ipsam respicientibus: scilicet Basiliano, monte Feliciano, Leveniano, Ceresola, Lemonta, Capiate, Oleoducto, Campilioni, Anticiaco, Colonia, Verederio, Cavenaco, Villa Alba, Cugniano, atque cum universis ad præfatam abbatiam spectantibus: eo scilicet ordine, ut monachi ipsius cœnobii simul cum abbate, qui nunc sunt, vel qui pro tempore fuerint, prætaxatas ecclesias, oracula, curtes, massaritios, servos, ancillas, Aldiones, & Aldianas, sine alicujus majoris, minorisve personæ contradictione, habeant, teneant, & possideant, atque in eorum usum ac sumptum, prout melius providerint distribuant, nostra apostolica authoritate concedentes. Si quis vero, quod non credimus, diabolico suasu contra hujus nostræ apostolicæ concessionis firmitatem in posterum agere tentaverit, & prælibati monasterii cœnobitas in aliquo, quod eis concessimus, inquietaverit; sit anathema horrendum a trecentis decem & octo patribus, & ex consensu fraudis Judæ, Ananiæque adæquetur flammis, & a Patre, Filio, sanctoque Spiritu, necnon a beato apostolo Petro maledictus in præsens, & futurum, rei crimine astrictus semper maneat; atque a catholica ecclesia sit eliminatus, donec prænominatæ abbatiæ monachos, eorumque patrem digna satisfactione placare studuerit.

Datum IV. Kal. Majas, per manus Joannis episcopi S. Albanensis ecclesiæ, & bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis: anno, Deo propitio, pontificatus domni Gregorii summi pontificis, & universalis quinti papæ, in sacratissima sede beati Petri apostoli secundo: imperante domno Ottone tertio, Deo coronato, magno, & pacifico imperatore, anno II. in mense, & Indict. supra scripta XI. Scriptum per manus Petri notarii & scriniarii S. R. E. in mense Aprili, & indictione undecima. P. Bene valete.

IV. AD CONSTANTIAM * REGINAM GALLIARUM.

* *Roberti R. Franc. conjugem.*

Ut qui villas Juliani episcopi prædati fuerant, & incenderant, ecclesiastica, regiaque authoritate coerceantur.

Ex Burchardo lib. II. c. 22. Et ex apographo Sirmondi quod describserat ex codice S. Sergii Andegav.

CUm devotissimam dominam sciam de cælesti vita atque remedio animæ suæ sedulo cogitare, culpam me committere vehementer existimo, sic ea quæ pro timore omnipotentis Dei sunt suggerenda, siluero; & te sanctissimam de ecclesiastica pace sedule non commonuero. Nimis me Juliani fratris & coepiscopi nostri proclamatio nuper contristavit: maxime cum villæ suæ, videlicet ecclesiæ, a nequissimis prædonibus sint deprædatæ, atque nocturnis incendiis more furum combustæ: & dum iidem maligni juxta nostri prædecessoris Bonifacii decreta, pro emunitate illud emendare noluerint: dum & sæculi leges hæc eadem ita habere voluerint, lege vulgari teste in qua sic scribitur: Si quis manu armata usque ad quatuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit, ille qui prior est pro illicita præsumptione componat solidos DCCCC. Sequaces vero ejus, unusquisque solidos LXXX. Si vero ibi incendium fecerint, sibi nonam componant, prædam vero in quadruplum restituant. Si sæculi leges talem justitiam habere voluerint, lex divina cur inferior esse debebit? Cum in ipsius veritatis præsentia a Zacchæo conlaudatum sit, si aliquem defraudaret, ut in quadruplum restitueret. Et quia summum in regibus bonum est justitiam colere, ac sua cuique jura servare, & in subjectos non sinere quod potestatis est fieri, sed quod æquum est custodiri; quod vos & diligere, & omnino confidimus studere. Quapropter excellentiæ vestræ mense Novembri præsentis anni * II. Indict. Petrum fratrem & coepiscopum a gremio sanctæ Romanæ ecclesiæ transmittimus, ut fratribus ejusdem provinciæ in unum congregatis, emunitas, & præsumptio, & sacrilegium, canonica authoritate, & vestra regia dignitate talem terminum accipiant, ne post hæc membra diaboli, filii nequam, in sancta ecclesia te etiam ibi regnante talia præsumant.

* *Cor.* XII.

NOTA GARBIELIS COSSARTII.

Indictionis certissima, quam apposui, emendatio est. Scripta est enim epistola mense Novemb. ann. 998. quo anno Constantiam Robertus rex conjugem duxit. Neque enim scribi potuit, vel anno præcedenti, quo nondum regina erat Constantia; vel consequenti, quo Gregorius Pontifex jam inde a Februario mense obierat, Porro Novembri ann. 998. currebat indictio XII. inchoata a Kal. Septembr. quod erat iis temporibus pontificiæ indictionis initium, immo & aliquandiu postea fuit, ut ex Gregorii VII. epistolis apparet, ac nominatim lib. I. epist. 19.

Non designat Gregorius, cujus urbis episcopus esset ille Julianus. Andegavi forte, siquidem epistolæ hujus exemplum ex Andegavensi codice descriptum est. Quod si ita est, addendus Julianus Andegavensium episcoporum catalogo. Neque locus ipsi deerit. Nam circa hæc tempora magnus hiatus est in Gallia Christiana.

☞ AD

Ex Suppl. Manſi pag. 1201.

☞ AD EPISTOLAS GREGORII V. PAPÆ

APPENDIX.

Bulla pro confirmandis juribus monaſterii de Pettershauſen ad ripam Rheni in diœceſi Conſtantienſi:

Ex Lunig. Spicileg pag. 400.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis, A Gregorius qui & Bruno ſanctæ catholicæ, & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ Dei gratia epiſcopus & ſervus ſervorum Dei. Deſiderium quod ad religioſum propoſitum & ſanctorum locorum ſtabilitatem pertinere monſtratur, ſine aliqua eſt Deo authore dilatione perficiendum; & quoties in quibuſdam ſanctæ eccleſiæ utilitatibus, vel commodis noſter aſſenſus, & ſolitum apoſtolicæ authoritatis expoſcitur præſidium, ultro benignitatis intuitu nos convenit ſubvenire, & ratum propoſitum pro integra ſecuritate ex ratione ſolidare, ut ex hoc ſanctorum veneratio locorum, ſalus, & indemnitas profligetur, & nobis quoque lucri potiſſimum præmium a conditore omnium præſcribatur. Volente igitur atque rogante tertio Ottone imperatore Auguſto & Lamperto ſanctæ Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopo, quoddam monaſterium in ripa Rheni, juxta Conſtantiam in villa quæ vocatur Petrishuſa, de Gebehardo beatæ memoriæ epiſcopo, in honorem S. Gregorii conſtructum, apoſtolica defenſione munimus, & præceptis Romanæ eccleſiæ eo tenore decoramus, quatenus ad ipſum monaſterium, cui nunc abbas Pericherus præeſt, cum omnibus ad ſe pertinentibus, diverſis prædiis, cultis & incultis, colonis, & familiis, vel quæcumque idem Gebehardus epiſcopus hæreditario jure, vel aliqua acquiſitione ad idem monaſterium contradidit, aut quæcumque de epiſcopio commutavit, aut ſine commutatione permiſit, nec non quicquid prædictus Lampertus epiſcopus ad ipſum monaſterium in quocumque negotio conceſſit, cum Siggeri prædiis, Tuſcenanch, & VVengiu vocatis, in pago Turgeu, ſub comitatu Peretholdi Comitis ſitis, quorum unum de rebus epiſcopii per epiſcopum Gebehardum, aliud de ejuſdem monaſterii rebus per prædictum abbatem Perichorum acquiſitum eſt, vel quodcumque per aliquem Dominum timentium ad eundem pium locum concedendum eſt, aut conceſſum jam venit, apoſtolica Beati Petri defenſione, ac tuitione ſtabilitum, & inconcuſſum ſub Chriſti teſtimonio permaneat & perſiſtat. Hoc etiam jam apoſtolica juſſione, cum conſenſu tertii Ottonis imperat. aug. & Lamperti ſupradicti epiſcopi, qui hæc fieri rogaverunt, omnino interdicimus, ne forte aliquis eidem monaſterio præfigatur, niſi quem communis fratrum ibidem Deo ſervientium concordia eligat; ad epiſcopum vero eum, qui ita electus eſt, ſtabilire tantum pertineat. Id ipſum etiam de advocati electione decernimus. Electo autem abbati, vel monaſterio advocato curæ ſit res monaſterii curare, eaſque diſſipantibus reſiſtere. Si quis interea, quod non credimus, temerario auſu contra ea, quæ ab hac noſtra authoritate pie, ac firmiter per hoc noſtrum privilegium diſpoſita ſunt, contraire, vel his, quæ a nobis ad laudem Dei pro ſtabilitate jam dicti monaſterii ſtatuta ſunt, refragari, aut in quoquam tranſgredi temptaverit, ſciat ſe ex auctoritate B. Petri principis apoſtolorum, cujus vel immeriti vicem agimus, anathematis vinculo innodatum, & cum Diabolo atque Juda traditore Chriſti æternis incendiis concremandum. At vero qui pio intuitu obſervator noſtræ ſalutiferæ præceptionis extiterit, benedictionis gratiam a juſto retributore Domino multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ex eodem.

☞ AD SANDIONYSIANUM CONCILIUM

Anno 996. habitum pro decimis eccleſiæ reſtituendis

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Anno 996.

DE anno quo concilium iſtud convenit ita ego olim diſſerui in meis ad Pagium adnotationibus ad annum 997. 12. Concilium Sandionyſianum ad annum ſuperiorem 996. referendum eſſe potius quam ad præſentem 997. certum deinceps, ratumque eſſe debet; nam Seguinus Senonenſis, qui in eo concilio tam fœde habitus fuit, ac narrat Aimoinus apud Pagium, hic D e vivis deceſſit anno illo 996. die XVI. Kal. junii, ut adnotat diligentiſſimus author brevis chronici Senonenſis S. Columbæ vulgatus a Martene Anecdot. tom. III. col. 1451. qui licet exeunte ſæculo XII. ſcribebat, res tamen ſuperioris ætatis, accuratiſſime adnotat, ut eodem in corrigenda annalium chronologia feliciſſime non ſemel uſus fuerim.

SE-

ANNO CHRISTI 996.

☞ SENONENSIS SYNODUS,

Ex eodem. *In qua Parisiensibus canonicis altaria quædam juris ecclesiæ Senonensis traduntur.*

Anno 996. habita.

Anno 996. SYnodi hujus acta desunt, sola supereſt charta Leotherici Senonensis archiepiscopi in hoc concilio firmata, quam profert Dubois Hist. eccles. Paris. tom. 1. pag. 682. ex quo hic datur.

Imperante auctoritatis summæ serenissimo favore Leothericus Senonensis archipræsul illustrissimus, Christicolis in urbe degentibus universis, pignus pacis cum felicibus incrementis geminæ salutis.

Noverit cœtus reipublicæ, immo cunctorum concio sedis nostræ fidelium, quoniam divini judicii & inexorabilis memores periculi, pietatis, utiliter cogimur immorari præceptis, scilicet ut quidquid supplicii pro humana fragilitate sumus obnoxii, per officia debitæ qualitatis, ex altera fraternæ dilectionis impendia, sanctorum præcipue per amoris incendia facile sit expurgatum, & quidquid dignum quæritur veniæ, nihil negari detur nostræ fragilitati, unde sentiat amplitudo christiani nominis, munificentiam nostiæ serenitatis ordinantem. Privatis & publicis etiam compluribus conventam negotiis erga frequentiam providæ dilectionis domni & charissimi nobis Raginaldi Parisiorum pontificis, nec non & congregationis sanctæ Mariæ glorioſæ cultricis jam dictæ sedis, & nihil nostris dignius fieri votis, quam verbi eorum obsequi studiis; qua ipse roborati, & precum sub arma collecti prænominatæ sedis Parisiorum canonici oborta humilitate Senonum præsidia subeuntes, nostram accesserunt præsentiam, rogantes sibi optata concedi de quatuor altaribus nostræ Diœceſi subjacentibus. Quorum orata cordis sereno corde susciptentes, & cælestis curiæ palatia tam nobis, quam successoribus mercari curantes, in amore agni divini, & in devotione sanctæ Dei genitricis Mariæ, omnium supernorum civium, & pro ambarum utilitate partium concessimus in publica Senonensis ecclesiæ synodo cum assensu Ragenoldi archidiaconi nostri, ex cujus ministerio esse videntur, prænominatis canonicis quatuor altaria, videlicet altare de cellis in honore S. Germani dedicatum, & aliud in Vernolio in nomine sancti Petri, aliud quoque in Steovilla in nomine sancti Germani, aliud quoque in Machello in nomine S. Germani; & hæc quidem altaria, per interventum domni pontificis Raginaldi, tali tenore obtulimus canonicis Parisiis S. Mariæ serventibus, & pro habenda inibi jugiter nostri, nostrorumque episcoporum memoria, fine tenus teneant, regant, atque possideant sine alicujus repetitionis infestatione & calumnia. Datum in mense septembri regnante Roberto rege Francorum anno IX.

CONCILIUM ROMANUM,

Quo constitutum fuit, ut Imperator deinceps a septem electoribus (1) Germaniæ principibus eligatur.

Habitum fuit anno Domini DCCCCXCVI. tempore Gregorii papæ V.

SEVERINIUS BINIUS.

Habitum fuisse hoc concilium probatur quinque assertionibus.

HUjus concilii acta omnia interierunt; ob causam tamen in titulo allegatam hoc tempore habitam fuisse evidenter satis colligit reverendissimus & illustrissimus cardinalis Baronius ex quinque assertionibus. Quarum prima est: Res magni momenti non nisi consultis patribus, & collectis episcopis in synodo, fieri consueverunt. Hæc res quanti momenti sit, indicat magna illa controversia, quæ hac de re inter catholicos & novatores hæreticos jamdiu agitata fuit. Nos enim jus eligendi regem Romanum pontifici Romano Gregorio V. vel. X. acceptum ferimus: illi imperatori Ottoni, aut Friderico idem acceptum referunt.

Prima assertio.

Secunda assertio.

Secunda ejusdem assertio est, hoc tempore synodum Romæ celebratam fuisse, idque probat ex vita S. Adelberti apud Surium his verbis: *Post hæc facta est synodus, & zelo juris ductus Moguntinus archiepiscopus antiquam cantilenam cantat, & episcopum sanctum a quiete monasterii ad relictos greges revocare instituit. Assensit papa Gregorius, & semel susceptum gregem non posse impune cum dimittere scripturæ sententiis affirmat. Velit nolit vir Dei, eat, inquiunt episcopi sedentes; aliter vinculis nectatur anathematis. At ille secretum petens, ad papam ait: Hostis quieti meæ invidet, qui vos suo stimulo instigat, ut eo me redire compellatis, ubi animarum fructum non faciam, detrimenta autem capiam animæ meæ immania: mitiga ærumnam meam, defectui meo remedium appone: tristi recessui meo da vel unum solatium: si audiunt oves meæ quam clamo vocem, vivens moriar cum eis: sin minus, pietas tua mihi succurrat, ut verba vitæ eis spernentibus, cum licentia tua vadam ad exteras & incultas gentes quæ nesciunt nomen Domini. Acquievit libens voluntati hominis Dei papa Gregorius, ut erat satis bonus, quantum permisit vaga juventus. Reliquit sanctus Adelbertus monasterium non sine magno planctu suo & fratrum, moleste ferens ruptam quietem, sed habens*

(1) Electorale Collegium non in hac Synodo, sed serius institutum docet Pagius ad an. Ch. 996. n. 10. & seqq.

ANNO CHRISTI 996.

bens de illo martyrio ſpem vivam, cujus in ſuo pectore ardebat longum deſiderium, &c. Iſta tunc in ſynodo. At hujus quoque concilii mentio habetur in vita ſancti Burchardi VVormatienſis epiſcopi, ubi pariter dicitur interfuiſſe eidem concilio Franco tunc epiſcopus VVormatienſis, accepiſſeque ab eo tunc abbatiam, cujus inveſtituram in eadem ſynodo recitatam tradit, eumque hoc anno eſſe defunctum.

Tertia aſſertio.

Tertia ejuſdem aſſertio hæc eſt. Ottoni magno a Romano pontifice conceſſum fuit, ut ſibi ſucceſſorem deligeret: ceteri autem imperatores eo jure caruerunt. Probat eadem his verbis: Extat de his Leonis papæ octavi decretum ad Ottonem primum imperatorem datum, quod & recitant ipſi novatores, cum inter alia ipſe pontifex, quo pertrahat ipſum Imperatorem ad liberandam Romanam eccleſiam a tyrannis oppreſſam, concedit ipſi facultatem eligendi ſibi ſucceſſorem. Sunt hæc verba ab iiſdem pariter recitata: *Nos quoque Leo ſervus ſervorum Dei, epiſcopi ſimiliter cum cuncto clero & univerſo populo Romano, omnibus ordinibus hujus almæ urbis (ſicut in ipſis conſcriptis apparet) conſtituimus, confirmamus, corroboramus, & per noſtram apoſtolicam authoritatem concedimus atque largimur domino Ottoni primo Teutonico regi, dilectiſſimo ſpirituali in Chriſto noſtro filio ejuſque ſucceſſoribus, hujus regni Italici in perpetuum tam ſibi facultatem ſucceſſorem eligendi*, &c. idque factum, ut authoritate diplomatis hujus, ipſe ſibi filium eligeret ſucceſſorem, in regnum primo, inde in imperium promovendum. Ex præſcripto igitur Romani pontificis factum videmus, ut non rex eligeretur ab electoribus, ſed ipſi imperatores primus & ſecundus Otto, ſucceſſores regni in imperium promovendos filios nominaverint. Otto autem tertius, quod prole caruerit, per pontificem Gregorium aliter imperio conſulendum putavit, nempe ut electoribus principibus id concederetur ab ipſo.

Cent. 10. cap. 16. pag. 720. v. 9.

Quarta aſſertio.

Quarta aſſertio, quam ad acta concilii inveſtiganda affirmat, & probat, iſta eſt. Eſt firma, & in omnibus conſtans aſſertio, ſicut imperium authoritate Romani pontificis ex oriente in occidentem translatum eſt, ita jus eligendi imperatorem Germanis conceſſum, vel dixerimus regem in imperatorem promovendum, ab eorumdem Romanorum pontificum authoritate, & conceſſione manaſſe: Accipe quæ de his Innocentius tertius papa ſcripſerit ad ducem Caringiæ ſive Turingiæ: *Illis principibus jus, & poteſtatem eligendi regem, in imperatorem poſtmodum promovendum, recognoſcimus, ut debemus: ad quos de jure antiqua conſuetudine noſcitur pertinere, præſertim cum ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab apoſtolica ſede pervenerit, quæ Romanum imperium in perſonam magnifici Caroli a Græcis tranſtulit in Germanos*; hæc Innocentius. In concilio Viennenſi eadem Clemens quintus his verbis: *Romani principes orthodoxæ fidei profeſſores, ſanctam Romanam eccleſiam, cujus caput eſt Chriſtus redemptor noſter, ac Romanum Pontificem ejuſdem redemptoris vicarium, fervore fidei, & claræ devotionis promptitudine venerantes, eidem Romano Pontifici, a quo approbationem perſonæ ad imperialis promptitudinis apicem aſſumendæ, necnon unctionem, conſecrationem, & imperii coronam accipiunt, ut ſua ſubmitterent capita, non reputarunt indignum, ſeque illi, & eidem eccleſiæ, quæ a Græcis imperium tranſtulit in Germanos, & a qua ad certos eorum principes jus, & poteſtas eligendi regem in imperatorem promovendum pervenit, aſtringere vinculo juramenti*, &c. id quidem adeo ſine contradictione a majoribus receptum eſt, ut ſemper ipſi electores & imperatores ab eis electi, ingenue hoc ipſum profeſſi ſint, intelliexerintque pariter ejus eſſe facultatis qui dedit, & auferre pariter, cum viderit expediens eſſe reipublicæ Chriſtianæ: quod & cetera exempla demonſtrant.

Extra de elect. c. venerabilem 34.

Clement. de jurejur. cap. 1.

Quinta aſſertio.

Quinta ejuſdem aſſertio hæc eſt. Facultas eligendi imperatorem conceſſa eſt electoribus non ab alio quam a Gregorio papa V. Quod ut probet, iſta præmittit: Sane quidem dum Otto Romæ fuit, tractaſſe inter alia quæ ad regni jura pertinent Sigebertus affirmat. Si concilii Romani, de quo agimus, monumenta extarent, nobis haud laborandum eſſet in perquirendo qualis fuerit iſta ab ipſo pontifice iiſdem electoribus tributa conceſſio: num ſcilicet ipſa fuerit omnibus Germaniæ principibus generatim collata, an tantum ſex vel ſeptem certis nominatiſque expreſſis principibus (ut nunc ſunt) eccleſiaſticis atque laicis exhibita. Certe quidem revocandum non eſt in dubitationem, generalem ſaltem conceſſam Germaniæ principibus omnibus eamdem facultatem eligendi regem in imperium promovendum. Etenim id omnino afferere, etiamſi alia quæque teſtimonia deeſſent, facta ipſa non modo ſuadent, ſed cogunt. Cum enim, ut audiſti, conceſſum fuerit a Leone VIII. Ottoni primo ejuſque ſucceſſoribus, ſucceſſores eligere reges in imperium promovendos, & ab eis factum uſque ad tertium Ottonem conſtet, & poſt ipſum nunquam id tentatum ab ipſis fuiſſe inveniatur: plane dicendum eſt, eam facultatem demptam fuiſſe imperatoribus ipſis penitus, & Germaniæ collatam principibus, nec ab alio quam a Romano pontifice; cujus dumtaxat id eſſet authoritatis, quod, ut nuper audiſti, electores, & electi imperatores publicis ſcriptis ingenue ſunt profeſſi.

Sigebertus anno 1002.

His præmiſſis, quintam aſſertionem ita probat. Ut autem non ab alio quam ab ipſo Gregorio id factum ſit, multa ſunt quæ nos id affirmare cogunt. Atque in primis, quem diximus, ipſe rei uſus, cum poſt ipſum Gregorium Ottone imperatore defuncto, non amplius per imperatores, ſed per electores principes, conſtet fuiſſe ſucceſſores electos, quod ſcriptores omnes affirmant, & quævis vetera monumenta teſtantur: ſpeciatim vero complures authores, qui ſuorum temporum res ſcripſerunt, id abſque controverſia aliqua aſſerunt; quod & ipſi etiam refractarii novatores, ut dictum eſt, profitentur.

Iſta autem decernendi Gregorio ipſe Otto imperator fuiſſe author videri poteſt. Cum enim abſque liberis eſſet, & ſpes omnis dempta, ut in filium, quod fecerunt prædeceſſores, transferret imperium: ne poſt ejus obitum inter omnes ſibi conſanguinitate, & affinitate conjunctos, & alios æmulos ejuſdem honoris principes, exoriri poſſent bella civilia, quibus idem conflagrans perderetur imperium: in electores eam refundendam poteſtatem authoritate pontificia conſultius exiſtimavit. Et quod videret æmulos gloriæ Germanorum Francos, exploſis Carolinis ignominiæ nomine fugillatos, novos eoſdemque pugnaciſſimos habere cœpiſſe ex alia linea reges: ne illis imperium pariter affectandi, & ad Francos, e quibus in Germanos fluxerat, revocandi aliqua quærentibus pateret occaſio, bene conſultum rebus Germanorum putavit, ſi apoſtolica authoritate firmaret, ut iidem tantum eſſent Germani, quibus facultas eſſet creandi regem, quem idem Romanus pontifex promoveret in imperatorem: ita tamen, quod ſi cauſa aliqua eſſet id negandi, libere facere poſſet, nec aliquo neceſſitatis nexu, quem ipſi elegiſſent in regem, compelleretur probare atque ungere

gere imperatorem. Nam audi Innocentium tertium idipsum electoribus his verbis insinuantem: *Sed & principes recognoscerè debent, & utique recognoscant, sicut iidem in nostrâ recognovere præsentia, quod jus & authoritas examinandi personam electam in regem, & promovendam ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, & coronamus. Est enim regulariter, & generaliter observatum, ut ad eum examinatio personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat. Namquid enimsi principes non solum in discordia, sedetiam in concordia sacrilegum quemcumque vel excommunicatum, in regem, tyrannum, vel fatuum hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, consecrare, ac coronare hominem hujusmodi deberemus? Absit omnino.* Hæc Innocentius. Porro quis non intelligat, quod si personam electam in imperatorem assumendam ex causa ipse potest rejicere pontifex, multo magis ipsos electores ab electione repellere potest ex causa: præsertim vero si inquinatus sit hæresi, in qua nec recipiendus, sed spernendus ab eo esset imperator electus? Porro non sic jus eligendi in alios transtulit Romanus pontifex, ut illud apud se noluerit remansisse, & cum opus fuerit, & necessitas exegerit, eo pro arbitrio uti posset, hunc recipiendo, abjiciendo autem illum, prout opportunitas postularet. Nam audi quid dicat Glaber Rodulphus, horum temporum probatus scriptor, qui ab hoc tempore usque ad millesimum quadragesimumquintum historiam scripserit ad sanctum Odilonem abbatem suum. *Illud,* inquit: *nihilo minus nimium condecens, & perbonestum videtur, atque ad pacis tutelam optimum decretum, scilicet, ut ne quisquam audaciter Romani imperii sceptrum præproperus gestare princeps appetat, seu imperator dici, aut esse valeat, nisi quem papa sedis Romanæ morum probitate delegerit aptum reipublicæ, eique commiserit insigne imperiale.* Hæc ipse, haud ignorans, quæ assidue ante ejus oculos versabantur, per principes imperii feudatarios eligi qui esset in imperium promovendus, probe noscens summam rerum penes pontificem esse, ut probaret, vel non probaret quem elegissent qui jus habuerant eligendi.

ANNO CHRISTI 996. Extra. de elect. c. Venerabilem.

Glab. hist. lib. 3. c. 5.

Cum ergo ex his manifestum sit, hanc rem tanti momenti Romæ in præsentia Ottonis tertii imperatoris a Gregorio quinto constitutam fuisse: sine dubio ea de re actum fuisse oportet in illo, quod eodem tempore Dei providentia celebrabatur, Romæ concilio in causa Adalberti Pragensis, & Burchardi VVormatiensis episcopi.

De septem electorum origine, & institutione.

De septem electorum origine, & institutione, illud ibidem subjungit Baronius: Reperitur magnopere controversum, & prolixa disceptatione agitatum, num septem tantum electorum selectio, & electio, qui Romanorum regem crearent, fuerit ejusdem Gregorii papæ quinti institutio, vel alterius Romanorum pontificum. Hujus rei occasione, scimus Panvinium commentarium de comitiis imperatoris elaborasse: quo nihil aliud probare nititur, quam septem electores non a Gregorio quinto institutos fuisse, sed a Gregorio ejusdem nominis decimo, nullum alium habens suæ sententiæ quem sequatur authorem, nisi infectam hæresis scabie bestiam, quem indigne nimis ipse homo catholicus pectine scalpit eburneo, dum eum prædicat virum esse disertum. Quem si cominus inspexisset lucerna Cleanthis, eum potius sicut pietate, ita & doctrina intellexisset omnino desertum, nullo autem modo disertum: ut cum ex multis aliis, tum ex ipso in quo sequitur eum quem laudat, & in quo laudat errantem, intelliges. Quos ambos turpiter errantes egregie corrigit, quem jure laudavimus, Bellarminus vere doctissimus, ostendens (quod ipsos latuit) complures, eosdemque fide integros, scripsisse ante Gregorium decimum auctores de septem electoribus jam antea constitutis, adeo ut nequaquam vel fingi potuerit eosdem ab ipso Gregorio decimo originem ducere, quorum ante ejus pontificatum fieret mentio a diversis ejusdem temporis claris auctoribus.

Aventinum author intelligit, qui lib. 7. annalium Bojorum id asserit.

ANNO CHRISTI 996. Bellarminus de translatione Romani imperii lib. 3.

De numero electorum.

Explosis igitur novatorum falsis opinationibus, repudiatisque novitatibus eorumdem, nec sic definita remanet quæstio, ut factum a Gregorio V. affirmare possimus, quod a Gregorio X. institui potuisse negatur. Siquidem etsi in controversiam revocari non potest, ut dictum est, id quod tributum fuerat a Romano pontifice Ottonibus imperatoribus eligere successores, per Gregorium V. transfusum ad Germaniæ principes: haud tamen adeo liquet, per ipsum fuisse electores ipsos numero senario, vel septenario definitos; sed & si factum fuerit, constare tamen nequaquam id fuisse usu receptum. De his ergo modo nobis agendum, ac demum a quo potissimum Romano pontifice id primum invenerimus institutum, in medium adducendum.

Feudatarii imperii iidem electores.

Sane quidem nemo jure inficias ire poterit, post tertii Ottonis imperatoris obitum, ducentis & amplius annis, quotquot electi fuerunt Romanorum reges, imperatores designati, eosdem non septem duntaxat electorum, sed omnium principum Germanorum qui ad comitia convenissent suffragiis fuisse ad regium culmen electos. Quod præterquam singulorum promotiones perspicue satis edocent, ut dubitationi nullus possit locus esse relictus: quæ adhuc extant de ipsis promovendis literæ diversorum pontificum Romanorum ad Germaniæ principes datæ, & inter alias, quas Gregorius scribit ad omnes episcopos, duces atque comites Teutonicos, de novi regis electione facienda, si Henricus in synodo excommunicatus non resipisceret, ostendens illorum omnium jus esse par in eligendo rege in imperium promovendo. Ita etiam perseveravisse tempore Innocentii papæ tertii, anno redemptoris millesimo ducentesimo, cum mortuo Henrico sexto imperatore principes Germaniæ scissi sunt inter se, eligentibus aliis Ottonem IV. aliis vero Philippum, literæ ambarum partium ad Innocentium papam datæ significant: quibus manifeste apparet, non penes septem tantum fuisse jus eligendi, sed penes omnes tam ecclesiasticos quam laicos feudatarios imperatoris in utraque Germania principes. Extat scriptus tunc codex omnium illarum epistolarum, quæ in ea causa ultro citroque datæ fuere, asservaturque in archivo apostolicæ sedis in castello sancti Angeli in Urbe: nimirum literæ Balduini comitis Flandriæ unius ex electoribus; aliæ comitis Daburgensis, & Metensis eodem munere perfungentis: Adolphi archiepiscopi Colonienſis, & aliorum qui elegerunt Ottonem: quæ cum non sint adeo prolixæ, hic exempli causa recitandas esse haud duximus otiosum. Sic se habent.

Gregorius VII. lib. 4. epist. 3.

Eod. conf. epist. Innocentii papæ epist. 7. Eod. cod. epist. 8. Eod cod. epist. 9 Eod. cod. epist. 10.

Sanctissimo patri, ac domino, Innocentio sacrosanctæ Romanæ sedis summo pontifici, principes, & barones Alemanniæ, clerici, & laici, debitam in Christo reverentiam, & sinceritatem obsequii.

CUm placuisset ei qui aufert spiritum principum, & magnus & terribilis est super reges terræ, dominum Henricum imperatorem de medio auferre: necessarium nobis fuit visum, de substituendo rege tractatum, & colloquium habere.

bere. Convenimus ergo sæpius, & miserias, & oppressiones, quas hactenus sustinueramus, recensentes, per universos regni..... animos nostros ereximus, & quid honori ecclesiæ Dei, & paci ac quieti subjectorum expediret, deliberantes, nunc unum, nunc alium, quasi finaliter eligere putabamus. Verum quia non est prudentia, non est potentia, non est consilium, nisi per Deum: placuit ei qui Abrahæ filium immolare volenti victimam providit, & David fratribus juniorem de post fetantes accepit, atque Matthiam ex discipulorum numero ad sortem apostolatus elegit, serenissimum dominum nostrum Ottonem quondam Henrici ducis Saxoniæ filium, ad regimen Romani imperii de terra peregrinationis suæ ex inopinato offerre nobis. Invocata itaque, S. Spiritus gratia, prædictum dominum Ottonem, Christianæ fidei cultorem devotissimum, atque sanctæ Romanæ ecclesiæ advocatum, & defensorem fidelissimum, & judiciariæ potestatis observatorem justissimum, de longa, & antiqua regum prosapia ex utraque linea specialiter editum, ad Romani regni fastigium juste, & rationabiliter elegimus; &, sicut debuimus, ipsius electioni consensimus, ipsumque in Augustorum sede a Carolo magno apud Aquisgranum huic dignitati deputata locavimus, & corona, & regni diademate, per manum Domini Adolphi Colonienſis archiepiscopi, ea qua decuit solennitate, feliciter coronavimus.

Nos autem principes, qui jam dictum dominum in regem elegimus, feuda nostra quæ ab imperio tenemus, a manu ipsius recipientes, homagium sibi fecimus, & fidelitatem juravimus. Tantæ igitur dignitatis munus excellentissimus princeps divinæ potius gratiæ quam suis meritis adscribens, primitias hujus honoris afferens domino, propria voluntate juramento firmavit in primis sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, deinde omnia ecclesiarum jura bona fide servare, & manutenere, & subjectos imperii, exhæredatos maxime, & a suis possessionibus violenter ejectos, in sua justitia pro posse juvare, & conservare. Pravam illam consuetudinem insuper, quam imperatores antecessores sui in occupandis rebus mobilibus vel se moventibus decedentium episcoporum vel abbatum principum hucusque servaverunt, penitus extirpans, nos ecclesiasticos principes ex hac indebita vexatione, regali benevolentia, liberos dimisit, & decedentium bona suis successoribus servanda liberaliter statuit.

Paternitati ergo vestræ dignum supplicare duximus, quatenus fidem, & devotionem Domini nostri regis attendentes, merita quoque illustrissimi patris sui Henrici ducis Saxoniæ, qui ab obsequio sanctæ Romanæ ecclesiæ nunquam recessit, memoriter tenentes, paci, & quieti nostræ, & vestræ, intuitu Dei ac nostri obsequii, providentes, ipsius electionem, & consecrationem, auctoritate vestra confirmare, & imperiali coronatione armare, paterna pietate dignemini. Sanctitatem insuper vestram obnixe rogamus, quatenus principes, & barones, a tam rationabili electione discordes, ecclesiastica censura ad concordiam revocetis, & ab illicita fidelitate partis adversæ clave sancti Petri resolutos, ad præstandam regi domino nostro fidelitatem & subjectionem auctoritate vestra compellatis. Ut autem a domino rege nostro jura Romanæ ecclesiæ, ut prædictum est, integra & illibata serventur, nos in bona fide spondemus, & pro domino rege nostro sidejubemus.

ANNO CHRISTI 996.

SUBSCRIPTIONES.

ANNO CHRISTI 996.

Ego Adolphus Colonienſis archiepiscopus elegi, & subscripsi.

Ego Berardus Paderbornensis episcopus elegi, & subscripsi.

Ego Thiemarus Mindensis episcopus elegi, & subscripsi.

Ego VVitichindus Condejensis Abbas elegi, & subscripsi.

Ego Gerardus Tudensis abbas elegi, & subscripsi.

Ego Eribertus VVerdensis abbas elegi, & subscripsi.

Ego Henricus dux Lotharingiæ, qui & Brabantiæ, marchio Romani imperii, elegi, & subscripsi.

Ego Henricus comes de Kuke consensi, & subscripsi.

Porro hos omnes legitimos fuisse electores, ipse Innocentius papa suis est sæpe literis testatus, ad Germaniæ episcopos & principes datis, eodem codice comprehensis. Sed neque adversarii ipsi negarunt hos legitimos fuisse imperii electores, sed tantum fuisse numero pauciores objecere, coslemque auro corruptos ab Anglorum rege eidem nepoti suo Ottoni favente.

Sed ut scias reliquos electores Philippo Sueviæ duci suduisse, quem in regem elegerunt, ex titulo iterarum earumdem ad Innocentium papam tunc scriptarum sic accipe:

Reverendo in Christo patri domino Innocentio, sanctæ Romanæ ecclesiæ pontifici, Germaniarum principes & magnates, in Christo filii, Magdeburgensis archiepiscopus, Trevirensis archiepiscopus, Bisuntina sedis archiepiscopus, Ratisponensis episcopus, Frisingensis episcopus, Augustanus episcopus, Constantiensis episcopus, Eistetensis episcopus, VVormatiensis episcopus, Spirensis episcopus, Brixiensis electus, Hildesheimensis episcopus, imperialis aulæ cancellarius, abbas Fuldensis, abbas Hesvvoldensis, abbas de Tergente, abbas Ebuvacensis, item rex Bohemiæ, dux Saxoniæ, dux Buvvariæ, dux Austriæ, dux Moraviæ, marchio de Ruvesperg, aliique Alemanniæ nobiles.

MAgnitudini vestræ duximus declarandum, quod mortuo inclyto domino nostro Henrico Romano imperatore Augusto, collecta multitudine principum, illustrem dominum nostrum Philippum in imperatorem Romani solii rite, & solenniter elegimus, *&c.*

In fine autem numerantur, & alii principes absentes, qui per literas consensum præstiterunt. Incipit epistola: *Existimare non valet ratio*, &c. & ista est, ad quam respondet Innocentius illa quæ habetur descripta in capitulo *Venerabilem*. Ex quibus redarguas Ostiensem, dum interpretans decretalem illam, hos, quos ipse papa redarguit, existimavit fuisse illos septem vulgatos ore omnium electores. Nam ex his perspicue intelligimus, quam procul absit ut temporibus Innocentii papæ tertii septem tantummodo fuerint electores, cum liqueat ex dictis epistolis, omnes imperii fundatarios ecclesiasticos, archiepiscopos, episcopos, & abbates, & sæculares principes, duces, marchiones, comites, & barones, legitimos esse habitos electores Romanorum regis, designati imperatoris. Sed neque id mutatum reperitur, cum anno millesimo ducentesimo duodevigesimo post

Cap. Venerabilem ext. de elect.

Certa fides de tempore quo creati sunt septem electores.

ANNO CHRISTI 996.

post Ottonem Fridericus II. creatus est Cæsar ut apparet ex comitiis tunc ea causa habitis. Hæc cum ita luce meridiana perspicua habeantur, attamen non usque ad Gregorium decimum fuit septem electorum dilata creatio; quæ a quonam Romano pontifice fuerit primitus decreta, & ubi locorum, qui electi fuerint, certo certius ex synodalibus actis in promptu est demonstrare, ut ea tuto affirmare possimus. Et ne de impostura, vel levis suspicio possit oriri; ipsos etiam sanctæ ecclesiæ Romanæ hostes acerrimos, & implacabiles, suis libris asserentes, & in medium afferentes, & aliud licet agentes, id tamen ingenue profitentes, adhibebimus testes: quorum alter suis temporibus res gestas conscripsit, & ex epistolis Romanorum pontificum, imperatorum, regum, aliorumque principum, necnon ex conciliorum actis aliisque publicis monumentis ex integro recitatis, historiam texuit; alter vero ex recentioribus hujus temporis novatoribus; qui in odium quo flagraret adversus Romanam ecclesiam, illum e latebris erutum edidit commentarium. Hæc autem ut exacte percipias attende.

Vixit temporibus illis Matthæus Parisiensis monachus S. Albani in Anglia, qui Anglicanam historiam aggressus est scribere ab anno Redemptoris millesimo sexagesimo sexto, perduxitque eam usque ad annum millesimum ducentesimum quinquagesimum, ut in fine ipse testatur his verbis: *Hic terminantur fratris Matthæi Parisiensis monachi sancti Albani chronica, quæ pro utilitate posteritatis subsecuturæ, Deicamore & beati Albani Anglorum protomartyris honore, ne memoriam eventuum modernorum vetustas aut oblivio deleat, literis commendavit.* His vero mox subjicit versus istos:

Virginis a partu jam mille volumina Phœbus
Cum bis centenis, & quinquaginta peregit
Annum; sed visum non est sub tempore tanto
Aprilis sexto fuerit quod pascha Kalendas,
Dum quinquagenus orbem percurreret annus.
Hoc tamen evenit anno cui terminus hic est.

Addit vero: *Fluxerunt utique ab incarnatione Domini viginti & quinque annorum quinquagenæ*, &c. Hæc ad tempora authoris cognoscenda, quibus vixit & scripsit, dicta sunto. Qui suis scriptis quam fuerit animo infensissimo in apostolicam sedem, juxta illud, *loquela tua manifestum te facit*, quivis facile poterit intelligere (nisi probra illa fuerint additamenta potius ejus qui edidit novatoris hæretici hominis, cum peculiare sit illis, libros, quos potuerint, depravare) dum nulla in eo libro prætermittitur occasio carpendi Romanos pontifices: immo & sine occasione, omnia ipsorum facta in deteriorem accipiens partem, cordis secreta rimans, & in malum sensum semper interpretans, in eos eorumque ministros acerbissime invehitur semper, nec parcit unquam: ut plane de illo sit jure meritoque dicendum: *Malus homo de thesauro suo profert mala:* cum & secundum illud dictum Salvatoris acciderit ipsi: *Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tenebrosum erit:* dum etiam quæque sancta, quæque justa ac pia in pravum sensum accipiens, fugillat pariter, & infamat. Sed quid accidit? cum liber iste, indignus luce a majoribus judicatus, occultatus lateret in angulo, his ipsis temporibus nostris, magno præconio tanquam prævia face, emersit in lucem, novatoris opera editus Londini in Anglia, anno redemptoris millesimo quingentesimo septuagesimo primo. A quo libro si quis demat invectivas, dicacitates, & blasphemias in apostolicam sedem frequenter iteratas, aureum sane dixerit commentarium, utpote quod ex publicis monumentis, totidem verbis redditis, ut dictum est, egregie contextum, & coagmentatum inveniatur.

Matth. 16.

Matth. 12.

Matth. 6.

De concilio œcumenico sub Innocentio papa IV.

In quo quidem, inter alia nobilia monumenta, habentur acta concilii Lugdunensis œcumenici, cui interfuerunt in primis ipse qui indixit Innocentius papa IV. anno redemptoris millesimo quadragesimoquinto, simulque duo patriarchæ orientales, Constantinopolitanus videlicet, & Antiochenus: suamque præsentiam eidem exhibuit imperator Constantinopolitanus, præter alios principes, regumque legatos, post præsides diversarum ecclesiarum. In eo autem post excommunicationis sententiam promulgatam ab ipso pontifice in Fredericum imperatorem, post tractationem eorum quæ spectant ad expeditionem in subsidium terræ sanctæ, complura alia ad statum ecclesiæ bene disponendum constituta sunt: & inter alia titulus est additus de electionibus ob litium decisionem: in eoque simul septem definiti ab eodem pontifice electores imperatorum leguntur:

ELECTORES IMPERATORUM.

Septem primus instituti electores.

LAICI
- *Dux Austriæ.*
- *Dux Bavvariæ.*
- *Dux Saxonum.*
- *Dux Brabantiæ, qui & Lovaniæ.*

PRÆLATI (PRINCIPALES)
- *Archiepisc. Colonienſis.*
- *Archiepisc. Moguntinus.*
- *Salzburgenſis.*

Sequuntur hæc: *Isti ducentur in insulam quamdam Rheni, & dimittentur soli in ea, & amovebuntur omnes naviculæ, & ibi tractabunt de electione imperatoris. Nec adveniat aliquis ad eos, donec sint concordes. Huic negotio præerit archiepiscopus Colonienſis, secundus Moguntinus, tertius Salzburgenſis.*

Hæc de electoribus septenario numero definitis. Stetit numerus conscriptus, perseveravitque in futurum: personæ autem quatuor mutatæ, nempe ut pro Saltzburgensi positus fuerit archiepiscopus Trevirensis; proque tribus illis ducibus, Austriæ, Bavvariæ, atque Brabantiæ, fuerint subrogati, comes palatinus Rheni, marchio Brandeburgensis, atque rex Bohemiæ, qui potius locum teneret definitoris, si discrepent electores, quam unius ex electoribus ipsis.

A quonam autem, retento electorum septenario numero, facta fuerit ista mutatio, num ab eodem Innocentio, vel alio aliquo ex successoribus ejus, hoc fatemur nos latere. Ex conventione autem Germaniæ principum id esse sancitum, qui sui temporis chronicon scripsit, perduxitque usque ad annum ducentesimum quinquagesimum sextum, post indictum sub Innocentio IV. concilium Lugdunense annos undecim, Albertus abbas Stadensis, quod haud pridem Helmæstadii cusum est, anno Domini 1587. hæc habet: *Ex prætaxatione principum, & consensu eligunt imperatorem, Trevirensis, Moguntinus, & Colonienſis*: & de sæcularibus: *Palatinus eligit* (inquit) *quia dapifer est; dux Saxoniæ, quia marscalcus; & margravius de Brandenburg, quia camerarius; rex Bohemiæ, quia pincerna est, non eligit, quia non est Teutonicus.* Hæc ipse.

Ex quibus illud in primis intelligere possumus, id ipsis exposcentibus principibus simul consentientibus, (nam hoc est illud quod ait *ex præ-*

ANNO CHRISTI 996.

prætaxatione principum, & consensu) vel ab ipso Innocentio IV. post Lugdunense concilium factum esse, vel sub ejus successore Alexandro IV. cujus annus secundus incidit in annum redemptoris 1256. ad quem dictus author suum perduxit chronicon, & non ab ipsis principibus sua sponte. Nam cujus fuit de septem electoribus legem contendere, non alterius quam ipsius esse potuit eam aliquo modo mutare, vel quomodolibet moderari.

Elicitur etiam ex dicta Alberti assertione, ipsum regem Bohemiæ nondum in electorem vel definitorem inter electores ad numerum septenarium cooptatum fuisse, ante scilicet dictum annum quinquagesimum sextum post millesimum ducentesimum, quo ea ipse scribebat. Quod vero qui ab Innocentio electi principes electores, dux Austriæ dux Bavvariæ, & dux Brabantiæ, cesserint aliis: inde proveniisse videri potest, quod magis cuperent eligi, quam eligere imperatores: sicque inter eligendos potius quam inter electores locum habere maluerint.

Porro ante hæc tempora nullum historicorum invenire est, qui vel nomine tenus septem electorum meminerit. Qui primus horum meminisse reperitur Martinus Polonus, qui claruit eodem Innocentio papa IV. in Ottone III. de istis agit his verbis: *Et licet isti tres Ottones per successionem generis regnarint, tamen postea fuit institutum, ut per officiales imperii imperator eligeretur, qui sunt septem, videlicet primi tres cancellarii, Moguntinus Germaniæ, Trevirensis Galliæ, Colonienſis Italiæ; marchio Brandeburgensis camerarius est, palatinus dapifer; dux Saxoniæ ensem portat, rex Bohemus pincernam agit. Unde versus:*

Moguntinensis, Trevirensis, Colonienſis,
Quilibet imperii sit cancellarius horum.
Est palatinus dapifer, dux portitor ensis,
Marchio præpositus cameræ, pincerna Bohemus:
Hi statuunt dominum cunctis per sæcula summum.

Hæc Martinus, primus omnium author qui septem meminit electorum, in Ottone III. referens quæ postea suo tempore facta essent. Unde irrepsit error, ut sub Ottone III. sub quo id ab eo scriptum invenerunt, multi putaverint septem fuisse creatos electores, scripserintque a Gregorio factum, quod scriptum repererunt sub eodem Gregorio papa V. nimirum ab ipso eosdem septem constitutos fuisse electores. Cum tamen illud quod Martinus ait: *Tamen postea fuit institutum, ut per officiales imperii*, &c. ad sua ipsius Martini tempora, ut auditi, sit referendum. Et cum non alius quam Martinus ut dictum est, ut primus author hujus assertionis habeatur (nullus enim, quod repetendum est, ante eum repertus est author qui vel nomine tenus septem electorum meminerit) ad ipsum alluisse oportuit S. Thomam, dum de regimine principum scribens hæc obiter ait: *Otto imperium tenuit usque ad tertium generationem, quorum quilibet vocatus est Otto. Et tunc, ut historici tradunt, per Gregorium V. genere similiter Teutonicum provisa est electio, ut videlicet per septem principes Alemanniæ fiat quæ usque ad ista tempora perseverat, quod est spatium ducentorum septuaginta annorum vel circiter: & tantum durabit, quantum Romana ecclesia, quæ supremum gradum in principatu tenet, Christi fidelibus expediens judicaverit.* Thom. de reg. princ. lib. 3. c. 19. Hæc sanctus Thomas: qui cum numeret ducentos septuaginta vel circiter annos a Gregorio V. utique ad ultima tempora ejusdem sancti doctoris ea est scriptio referenda, cum ipse obiisse dicatur anno septuagesimo quinto post millesimum atque ducentesimum annum.

ANNO CHRISTI 996.

Ceterum etsi Martini historia hæc excedat tempora, ut quæ perveniat usque ad annos redemptoris mille ducentos septuaginta sex, eam prius editam, annuis accessionibus, dum vixit, auctam possumus existimare. Cum igitur sanctus doctor his quæ asserit de septem electoribus citet historias, nec aliæ usquam sint inventæ quæ septem electorum meminerint, nisi Martini in Ottone III. ipse eum secutus, quod ipsum sensisse putavit, bona fide conscripsit, sicut & ceteri postea eadem scribentes fecisse noscuntur. Verum non dixit Martinus: Post Ottonem id fuit observatum, sed sic. *Postea fuit institutum, ut per officiales imperii*. &c. Quando autem acciderit illud, *postea*, certe non ante Innocentium IV. ut est demonstratum. Verum amphibologia Martini scriptores illos omnes fecit errare, qui constitutionem septem electorum Gregorio V. tribuerunt, qui tantum author reperitur fuisse ut electio regis in imperatorem promovendi, ut superius dictum est, ad omnes Germaniæ principes, & prælatos imperii feudatarios pertineret. At hæc his satis qui puram diligunt veritatem. *Hic Baronius anno 996. num. 54. & seqq.*

ADDITIO AD CONCIL. ROMANUM a Gregorio Papa V. habitum anno Christi DCCCCXCVI.

ANNO *Christi* DCCCCXCVI *Herluinus Cameracensis episcopus Romæ a Gregorio V. Pontif. Max. ordinatus, cum in Romana synodo de iis qui ecclesiæ suæ bona invaserant, conquestus esset: Gregorius privilegiis ecclesiam illam communiit, invasoresque excommunicavit. Cujus rei mentionem, & Gregorii litteras, habet Baldrici episcopi Noviomensis chronicon lib. 1. cap.* III. Exin, *inquit*, habita inibi synodo cum imperatore, papa residente cum episcopis, abbatibus, presbyteris, cum de necessariis ecclesiæ negotiis satis tractaretur, Herluinus episcopus surgens, populatores suæ parochiæ cum gravitate querimoniæ indicavit. Sed & quod nuper opes sui antecessoris, ut præmisimus a VValthero, & ab aliis devastatas repererit, in medio proclamationem extulit. Unde papa confirmante, immo episcopis, abbatibus, cunctis quoque, qui ibi residebant, assentientibus, charaxaturam fieri obtinuit hujusmodi.

GREGORIUS *episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Herluino, sanctæ Cameracensis ecclesiæ antistiti, suisque successoribus in perpetuum.*

CURÆ pastoralis officium; summæ sedis dignitas, qua nos licet indigni utimur, compellit nos non solum nobiscum manentia, verum etiam longe posita sanctæ Dei ecclesiæ mysteria, Christo annuente, vigilanti sollicitudine custodire & gubernare. Quoniam vero, sicut omnibus pene notum est, interveniente hac re, quæ inter Arnulfum Remensis ecclesiæ archipræsulem, & Gerbertum invasorem ejus excrevit, idem prædictus Herluinus præsul, illorum odiis, Remis canonico more consecrari nequivit: ejus consecratio ad apostolicam sedem usque ad nos haud injuste pervenit. Quem consecrantes, lacrymabilem ab eo querimoniam audivimus: scilicet, quod tempore antecessorum suorum idem episcopium multipliciter a malignis hominibus de-

præ-

ANNO CHRISTI 996.

prædatum sit. Unde & nos humillime implora- A ne firmiter teneant atque possideant, ut tempo- ANNO CHRISTI 996.
vit, ut nostra apostolica authoritate, aliquod ei ralibus præsidiis sufficienter adjuti sine murmura-
subsidium contra inimicos sanctæ ecclesiæ dare- tione, sempiterna fiducialius appetere valeant.
mus. Cujus precibus annuentes, per istud no- Insuper eidem Herluino episcopo, suisque succes-
stræ apostolicæ authoritatis privilegium sancimus, soribus in perpetuum, per hanc nostri præcepti
ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, seu paginam concedimus & confirmamus, ut nullus
aliqua magna vel parva persona, dehinc, præno- dux, marchio, vel comes, seu alia quævis ma-
minatæ ecclesiæ loca invadere seu deprædare præ- gna vel parva persona, aliquem districtum, sive
sumat. Quod si præsumpserit, sciat se a nobis, judicium, vel aliquod placitum in aliquo loco
Christo authore, ac B. Petro apostolo, anathe- sæpe nominati episcopii tenere audeat, nisi ab
mate illigatum, quousque prædictæ sedis antistiti ejusdem sedis episcopo licentiam acceperit, vel
satisfecerit: vel, Romam veniendo, se ibidem invitatus fuerit: sed liceat sibi de suis quemcum-
purificaverit. Hoc quoque nobis similiter intima- que voluerit, ad id officium peragendum ordina-
tum est, quod obeunte episcopo, vel ceteris sa- re. Si quis autem, quod non optamus, hujus
cerdotibus prædictæ sanctæ Cameracensis eccle- nostri apostolici privilegii violator extiterit sciat
siæ, aliqui diabolico repleti spiritu, soleant res B se cum Juda traditore, & apostaticis angelis
ecclesiasticas, quas vel episcopus, sive etiam sa- æterno igne concremandum. Qui vero curator
cerdotes reliquerint, diripere ac devastare. Quibus & observator fuerit, benedictionem & gratiam, &
itidem apostolica censura, ne hoc amplius agere indulgentiam peccatorum suorum, ac vitam æter-
præsumant interdicimus. Quod si fecerint, cujus- nam a Christo salvatore nostro consequi mereа-
cumque sunt ordinis vel dignitatis, sciant se tur. Amen. Scriptum per manus Petrisgionis
anathematis vinculo perculsos, quousque hoc di- notarii, & scriptoris sanctæ Romanæ eccl siæ, in
gna satisfactione correxerint. Illud quoque ma- mense Majo, & Indict. nona. In Christo bene
gnopere præoptamus, ut fratres in cœnobio ejus- valere. Anno I. pontificatus domni Gregorii
dem ecclesiæ commanentes, cunctæque congre- summi pontificis, & universalis ecclesiæ papæ,
gationes ad eam pertinentes, quicquid juste ac imperii vero domni Ottonis tertii imperatoris
legaliter possidere debent, sine aliqua diminutio- anno undecimo.

ANNO CHRISTI 997.

☞ CONCILIUM RAVENNATENSE

ANNO CHRISTI 997.

A GERBERTO ARCHIEPISCOPO HABITUM ANNO CMXCVIII.

De multis ad Ecclesiasticam disciplinam spectantibus.

PErpetuo regnante Domino nostro Jesu Chri- C ultionem arbitrio primorum hujus eccle-
sto; imperio Pii Cæsaris Ottonis M. in an- siæ. Et ab omnibus est laudatum.
no secundo imperii ejus XI. indict. sub imagine
Salvatoris infra valvas majoris Ecclesiæ Raven. III.
natensis, Gerbertus ejusdem Ecclesiæ præsul resi-
dens cum pluribus Episcopis & Presbyteris Ec- Et quamvis antiquitus sit statutum, ut
clesiæ memoratæ adstantibus Diaconibus & cun- nullus Episcoporum alterius clericum sine
cto Clero dixit. commendatitiis litteris recipiat, aut Ec-
clesiam in alterius diœcesi * consecret, aut * In Lab. nun-
I. aliquem promoveat ad sacrum ordinem nulla inventa est lectio.
qui sit alterius Diœceseos, vel per acce-
In sancta ac Ravennatensi Ecclesia, ptam sive promissam pecuniam. Sed ne-
cui divina dispensatio præesse me voluit, que illum quem vita probabilis ad officium
dudum consuetudo est valde reprehensibi- non invitat, aut immatura ætas vel cri-
lis orta, ut subdiaconi corpus Domini men excludit. Nec illum quem insciti
quod formatam appellant tempore con- D literarum coercet, vel leges infamia dam-
secrationis Episcoporum ipsis vendant Epi- nant, aut debilitas vel imminutio mem-
scopis, & chrisma vendant Archipresbyte- brorum cohibeat, seu quem abjecta offi-
ris annualiter parochiæ nostræ; in quibus cia vel ministeria deformia notant, vel
apparet venditio Filii Dei, & venditio quem turpis lucri cupiditas abjicit vel
Spiritus Sancti. Qua de re præsenti de- contra leges procreatio, neque ullum eo-
creto constituto, ut in hac Sede & in his rum quos neophytos dicunt bigamos vel
omnibus quæ ad nos pertinent ulterius curiales, vel laicos, vel eorum qui in ca-
minus fiat. Quod omnes stantes lauda- nonibus & legibus cohibentur. Tamen
runt, & dixit: Si quis contra hoc no- competere non ambigimus, ut præsenti
strum decretum ausus fuerit attentare, concilio priscorum Patrum sanctiones fir-
anathema sit. Et responderunt omnes E mantes teneamus, ut nemo nostrum Ec-
Amen. clesiam vel aliquando Oratorium in alte-
rius Diœcesi dedicare attentet sine per-
II. missu & consensu Episcopi, ad quem per-
Statuimus etiam ut annualiter in fe- tinet ipsa Diœcesis; neque alterius Diœ-
sto S. Vitalis omnes Archipresbyteri ad nos cesenses vel Parochianos recipere aut pro-
* non parum dissonas in Lab. pertinentes pro respectu sedis * Subdiaco- movere seu retinere præsumat sine cano-
nis nostris persolvant solidos duos, & qui-
cumque contempserit, censualem sentiat nicis

ANNO CHRISTI 997.

nicis epistolis quas Nicææ Synodus apud Bithyniam congregata sancivit latino more vocitari formatas; & ut nullum sacris committat ordinibus nisi quem ætas, vita, doctrina, mores, auctoritas canonica commendat atque legalis. Ut autem hæc sanctio per omnia firmior teneatur, & ut hoc indignis non concedatur, * quod solis dignis concedi præcipitur sub anathematis obligatione nosmetipsos costringimus & successores nostros Episcopos qui contra hæc decreta præsumpserit. Et si quis sacri ordinis de sepultura mortuorum aliquid acceperit, nisi forte ea quæ sponte ab amicis vel propinquis mortuorum Ecclesiæ fuerint collata, hac maledictione teneantur obnoxii.

Et laudaverunt omnes pariter placere sibi, ac dicentes clamaverunt: fiat, fiat.

Promulgata sunt hæc an. 997. Incarnat. Dominicæ die Kalendarum Majarum indict. XI. sub clementissimo imperio memorati Principis Ottonis siquidem III. & subscribentes confirmaverunt Episcopi qui intererant & presbyteri Cardinales Ecclesiæ Ravennatis,

Gerbertus.
* Albertus Livienſis.
* Alboardus Sarſenas.
Joannes Bononienſis.
* Rambaldus Cornal[illegible]ſis.
Ildeprandus Faventinus.
Georgius * Eumiclenſis.
* Sergius Seſinas.
Leo * Ficoclenſis.
Teupertus Pupilienſis.
Chriſtophorus & * Grimizo nuncii S. Permenſis Eccleſiæ
Joannes * & Varimus Presbyteri. Anaſtaſius & Deuſdedit. Paulus & Leo.

Concilium iſtud expreſſi ad normam codicis Vallicellani vetuſtiſſimi, & concilio huic fere coævi, ſignati A. A. IV. eo quod codex Labbei vitiatus & non ſemel luxatus ſit, variantes tamen nonnullas ex Labbeo dare viſum eſt. Manſi.

ANNO CHRISTI 997. * & Joannes & Vannius

Observatio Gabr. Cossartii.

Huic ſynodo interfuiſſe Otton. Imp. ait Rubeus hiſt. lib. v. ſed ex his actis, falſi convincitur. Quam vero refert Riveſius in hiſtoria conciliorum ſynodum Ravennæ hoc ipſo anno habitam, Gerberto præſide, in qua Hugonem abbatem Farfenſem, inique & Simoniace ingreſſum, pœnitentiam egiſſe alt, & Arnulfo Mediolanenſi *Papatum ablatum*: nullum ejus apparet hoc an. veſtigium: at neque tunc Arnulfus ullus erat Mediolanenſis archiepiſcopus, cui *Papatus auferretur*. Nam Arnulphus primus obiit anno 975. Arnulfus vero ſecundus anno tantum 999. archiepiſcopatum iniit. *Vide Ottonis Conſtitutionem poſt aliquot paginas.*

Observatio P. Antonii Pagi. *ad Ann. Chr. 998. n. 22.*

Hoc anno 998. Gerbertus Concilium habuit Epiſcoporum omnium, qui Ravennati Eccleſiæ ſubjiciuntur, in quo tres canones conditi ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes. Refertur hic, uti & apud Rubeum in hiſt. Ravennat. ſed cum anno 997. male conjungitur, ut ex ipſius Concilii Præfatione liquet: *Perpetuo regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto. Tempore pii Cæſaris Ottonis III. in anno ſecundo Imperii ejus, undecima indictione.* &c. ideo jue Chriſti anno 998. quo Otto III. uſque ad 31. Menſis Maii ſecundum Imperii annum numerabat, & Indictio XI. in curſu erat. Verum eſt infra poſt Canones legi: *promulgata ſunt hæc anno 997. Incarn. Dominicæ dit Kalendarum Majarum Indict XI.* At annus Chriſti manifeſtiſſime ibidem corruptus, legendumque *anno* 998. ut ipſamet Indictio XI. cum Kalendis Maii conjuncta oſtendit. Præterquam quod anno ſuperiori eo die Joannes Gerberti deceſſor adhuc in vivis erat. Denique anno ſuperiori Otto III. Kalendis Maii non ſecundum, ſed primum Imperii annum numerabat.

Lab. leg. Albertus Albardut
Raimbal-us
Comaclen-is
Georgius Æſenas
Ficodenſis
Grimizo

CONCILIUM TICINENSE,

A Gregorio Papa V. habitum anno DCCCCXCVII. in quo Creſcentius excommunicatus.

Ita de hac ſynodo chronicon Hildensheimenſe: Anno DCCCCXCVII. papa Ticini adunato complurium epiſcoporum concilio Creſcentium anathemate perculit. *Cur autem anathemate perculſus? Cauſam anno ſuperiore præmiſit:* Otto imperator habito cum Romanis placito, quemdam Creſcentium, quia priorem papam iujuriis ſæpe laceraverit, exilio ſtatuit deportari. Sed ad preces novi apoſtolici Imperator omnia remiſit. Sed non multo poſt imperatore urbe excedente, idem Creſcentius domnum apoſtolicum, nudum omnium Romana urbe expulit. *De hoc Creſcentio vide Glabr. Rodul. l. 1. c. 4.*

CONCILIUM SANDIONYSIANUM

In quo actum de decimis Eccleſiæ reſtituendis, anno Chriſti circiter DCCCCXCVII.

De hac ſynodo ſic Aymoinus in vita S. Abbonis Floriacenſis abbatis, cap. IX. In illis ſane diebus, in monaſterio S. Dionyſii, haud procul a Pariſiis, concilium aggregatum eſt quamplurium epiſcoporum. Qui cum de fidei puritate, de corrigendis tam ſuis quam ſubditorum pravis moribus, ſermocinari debuiſſent, juxta vulgare proverbium, cunctum ſuum ſermonem ad decimas verterunt eccleſiarum. Quas laicis, ac Deo ſervientibus monachis auferre moliti, reſiſtente eis in hac re hoc venerabili Dei cultore Abbone, promiſcuam in ſe vulgi concitavere manum. Ortaque ſubito ſeditione, tantus in epiſcopos timor irruit, ut publica ſtatione relicta, paſſim quiſque diffugeret, inter quos Seguinus Senonum archiepiſcopus, primatum Galliæ in ea ſynodo ſibi uſurpans, primatum quoque fugæ arripuit. Et inter fugiendum ſecuri inter ſcapulas ictus, lutoque, a popularibus oblitus ægre evaſit. Uni quoque epiſcoporum timor fugienti

tam

ANNO CHRISTI 997.

tam velòces addidit alas ut affluentissimo prandii apparatu, quem sibi etruxerat, relicto, vicinæ urbis Parisiorum mœnia, fugitabundus expeteret. Totam ergo tantæ calumniam injuriæ, tam a præfato Arnulfo * quam a reliquis pontificibus sub semet devolvi perpendens hic Deo devotus Abbo, in eodem apologetico non solum ab hoc, verum & a quibusdam aliis, hoc modo se purgat objectis. Nec me vestro ait Regibus *, aliorumque sapientum examini subduco, qui contra „ canones sensisse suspicor. In episcopos, manum „ monachorum movisse accusor, vestram bene- „ volentiam proprio episcopo tulisse blasphemor, „ quibusdam excommunicatis participasse crimi- „ nor. Sed esto, cui sententiæ canonum contra- „ dixi, qui in illo concilio vix apertum librum „ videre potui? Aut concilium illud fuit, ubi „ conciliati venerunt, & disconciliati recesserunt? „ Cum ibi discordes reconciliari debuerint, aut „ canonica districtione mulctari. Quid in me sin- „ gulariter commiserunt episcopi, ut eis saltem „ cogitatione obesse voluerim? præsertim cum „ non inimicum, sed fide & opere amicissimum, „ graviora pericula * pertulisse contigerit. Ecce „ coram Deo in Christo non mentior, quia au- „ dita insequentium conclamatione, ultra quam „ dici possit indolui, recordatus pristinæ amici- „ tiæ & beneficiorum tanti viri, cujus nix ve- „ nerandum caput ostendit, excepta primatis præ- „ rogativa, & sacerdotali insula. Qua suggestio- „ ne vos decepi, ut vestram benevolentiam, opti- „ mis auferretis, male meritis conferretis? Num „ ego Deus sum, qui mutat mentes, mutat cor- „ da, mutat regna & tempora? Vere fateor me „ magicam ignorare, nec aliquid malarum ar- „ tium didicisse.

ANNO CHRISTI 997.

* *Aurelian. episcopo de quo supra Idem Aymoinus, cap. 8.*

* *Hugoni & Roberto.*

* *Quid passus sit Abbo ab Arnulpho Aurelian. episc. vide ibi. p. 8.*

De eodem concilio ità in schedis MSS. quas penes me habeo.

Apud cœnobium Dionysianum conventus factus est plurimorum episcoporum de rebus ecclesiasticis. Cumque de decimis quæ a laicis plurimum occupabantur, & monachis passim detrahebantur, ad parochos reducendis, quæstio in medium foret proposita, Abboque monasterii Floriacensis cœnobiarcha resisteret: is monachos sancti Dionysii, & ceteros familiares illorum contra episcopos concitavit. Seditione gravi orta, pontifices re infecta huc illucque diffugere coacti, & fuga sibi salutem quærere. Seguinus Senonensis archiepiscopus canitie venerandus, fugiens, inter scapulas securi ictus, a populo cœno & luto oblitus, pene mortuus relictus est: nec eum dignitas sacerdotalis protexit, aut canities, quin pene occideretur. Cujus causam concitationis in Abbonem omnes rejecerunt: & de ea, apologetico ad reges Hugonem, & Robertum scripto, expurgare se nititur.

Observatio G. C.

Miror a Gregorio Rivesio conjectam hanc synodum fuisse in annum Christi millesimum. Habita est certe Hugone & roberto regnantibus: apud quos apologetico se purgavit Abbo. At obiit Hugo anno 997. Oct. 24.

PARISIENSE CONCILIUM

An. DCCCCXCVII. celebratum forte idem cum præcedenti.

Ad hoc Concilium pertinet fragmentum chartæ Roberti regis Francorum quod affertur a Brevvl antiquit. Paris. pag. 1139.

ROBertus rex Francorum semper augustus &c. Damus Deo, & S. Dionysio quasdam res juris nostri cum conjuge ac filiis. Hoc est bannum hominis vulnerati vel interfecti & infractu- ram intra vel extra castellum ipsius cœnobii, & legem duelli quod vulgo dicitur campus, ac totum procinctum intra vel extra, sicut antiqui Reges ei dederunt & nos hactenus tenuimus &c.

Si quis autem, quod non credimus temerario ausu infringere præsumpserit auctoritate nostra & Episcoporum nostrorum qui nobiscum hoc præceptum in sancta synodo (quæ XVI. Kal. Junii Kalæ nostræ sedis palatio collecta resedit) firmaverunt, anathema sit.

Lethericus Senonensis archiepiscopus subscripsit, Hugo Turonum archiep. Fulbertus Carnotensis episcopus, Fulco Aurelian. episcopus, Fulco Suessionensis episc. subscripsit, Fromondus Trecassinorum episc. subscr. Rogerius Belvacensis episc. Adalbertus Laudunensis episc. Wido Catalaunensis episc. subscripsit, Gislebertus Meldensis episc. Robertus Silvanecten. episc. Beldoinus Tarvanen. episcopus, Franco Diaconus atque chartigraphus relegit & sigillavit.

ANNO CHRISTI 998.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO CHRISTI 998.

In quo de Roberti regis, qui consanguineam duxerat, dissolvendo conjugio actum est, in basilica sancti Petri a Gregorio papa V. præsente Ottone III. imp. celebratum anno Domini DCCCCXCVIII. Gregorii ejusdem papæ anno III. Roberti vero regis anno II.

Nunc primum in lucem editum, ex apographo R. P. Jacobi Sirmondi S. J. quod excepit, ex cod. S. Mariæ Anicien sis.

TITULI CANONUM.

I. *Ut Robertus rex Bertam uxorem consanguineam dimittat.*

II. *Excommunicantur episcopi qui tale conjugium consecravant.*

III. *Episcopatus Merseburgensis in pristinum statum restitutio.*

IV. *De*

ANNO CHRISTI 998.

IV. *De Gisilario episcopo, qui a minore sede ad majorem migrarat.*

V. *Stephani Vallavensis episcopi contra canones electi & ordinati depositio.*

VI. *Excommunicantur episcopi qui Stephanum ordinarant.*

VII. *Ut in Stephani Vallavensis locum alter eligatur, & a papa consecretur.*

VIII. *Ut rex Robertus Stephano deposito non faveat.*

PRÆFATIO.

Edidit hanc præfationem domnus Lucas D'Acheri, to. 9. Spicil.

IN nomine Domini Dei summi, incipiunt capitula generalis concilii edita a domino Gregorio quinto Papa, cui interfuit gloriosissimus tertius Otto Cæsar Augustus, & omnes subscripti episcopi; habiti Romæ in basilica beati Petri principis Apostolorum, anno tertio imperii ejusdem Cæsaris, & Apostolatus præfati Papæ.

CANONES.

I. *Ut Robertus rex Bertam uxorem consanguineam dimittat.*

Ut rex Robertus consanguineam suam Bertam, quam contra leges in uxorem duxit, derelinquat, & septem annorum pœnitentiam agat, secundum præfixos ecclesiasticos gradus, judicatum est. Quod si non fecerit, anathema sit: idemque de eadem Berta fieri præceptum est.

II. *Excommunicantur episcopi qui tale conjugium consecrarant.*

Erchembaldum Turonensem archiepiscopum talis conjugii consecratorem, cum omnibus episcopis qui consentientes interfuerunt his incestis nuptiis regis, & Bertæ consanguineæ suæ, a sacrosancta communione suspendimus, donec ad hanc sanctam sedem apostolicam veniant satisfacturi.

III. *Episcopatus Merseburgensis in pristinum statum restitutio.*

Ut episcopatus Merseburgensis a sede apostolica, & bonæ memoriæ Ottone I. Imperatore per universale concilium fundatus, & ab imperatore Ottone II. sine concilio destructus, ut in proprium honorem redeat a sede apostolica judicatum est per universale concilium, præsidente D. Ottone III. Augusto Cæsare, & D. Gregorio V. papa.

IV. *De Gisilario episcopo qui a minori ad majorem sedem migravit.*

Si [1] Gisilarius sanctæ Magdeburgensis ecclesiæ episcopus potuerit canonice comprobare, quod per ambitionem de minori sede Marseburgensi, ad majorem Magdeburgensem non migraverit: ut non deponatur, judicatum est. Sed si populi & cleri invitatione migravit, in eadem permaneat metropoli. Quod si absque eorum invitatione & electione migravit, non tamen per ambitionem, & avaritiam factum esse constiterit, ad priorem redeat sedem. At si ambitionem, & avaritiam negare non potuerit: definitum est, amittat utramque.

V. *Stephani Vallavensis episcopi contra canones electi, & ordinati depositio.*

Stephanus sanctæ [2] Vallavensis ecclesiæ dictus episcopus, ut omni ordine sacerdotali careat, authoritate apostolica edicimus, eo quod a Widone vivente episcopo avunculo & prædecessore suo, sit electus sine cleri & populi voluntate: ac post ejus mortem, a duobus tantum episcopis non comprovincialibus sit ordinatus.

VI. *Excommunicantur episcopi qui Stephanum ordinarant.*

[3] Dagbertum Bituricensis ecclesiæ archiepiscopum, & Rodenum Nevernensis ecclesiæ episcopum, a communione suspendimus, donec ad hanc sanctam & apostolicam sedem veniant, & satisfaciant, eo quod Stephanum Widonis episcopi nepotem eo vivente contra leges ecclesiasticas in episcopum ordinare præsumpserint.

VII. *Ut in Stephani Vallavensis locum alter eligatur, & papa consecretur.*

Ut clerus, & populus civitatis Vallavorum licentiam habeant eligendi episcopum, judicatum est: ut electus, a domno papa consecretur in episcopum, judicatum est.

VIII. *Ut rex Robertus Stephano depositio non faveat.*

Ut rex Robertus Stephanum, Widonis quondam [4] Vallavorum episcopi nepotem juste damnatum, & depositum, nullomodo juvare præsumat, nec ei præbere auxilium, judicatum est: sed ut cleri, & populi faveat electioni, salva sibi debita subjectione decretum est.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Ego Gregorius, sanctæ catholicæ, & apostolicæ Romanæ ecclesiæ præsul, præfui, & subscripsi.

Gerbertus [5] Ravennensis archiepiscopus.

[6] Gislebardus Capuanus archiepiscopus.

Sigefridus Placentinus episcopus.

Hubertus Firmensis episcopus.

Petrus Cumanus episcopus.

Lambertus Constantiensis episcopus.

Hugo Genavensis episcopus.

Hugo Sedunensis episcopus.

Henricus [7] S. Kyliani vicarius.

Benedictus [8] Laicanensis episcopus pro se, & pro omnibus cardinalibus episcopis.

[9] Joannes Maturanensis episcopus.

Tetbaldus episcopus [10] Velleternensis,

Petrus

---

1 *Dach.* Gislarius. 2 *Dach.* Vellavensis. 3 *Dach.* Dagobertum; *& mox*, Roclenum. 4 *Dach.* Vellavorum. 5 *Dach.* Ravennas. 6 *Dach.* Gisebardus. 7 *Dach.* S. Juliani. 8 *Dach.* Lavicanensis. 9 *Dach. hic addit*: Joannes Albanensis Episcopus. 10 *Dach.* Bellezensis.

ANNO CHRISTI 998.

Petrus Prænestinus episcopus.
Gregorius Ostiensis episcopus.
Benedictus Portuensis episcopus.
Stephanus Cerensis episcopus.
11 Arfridus Ferentinensis episcopus.
Ingizo Castellanus episcopus.
Hubertus Luscalis episcopus.
Hubertus Arimas episcopus.
12 Ildeprandus Faventinus episcopus.
Joannes Suessanus episcopus.
13 Adelbertus . . . . . episcopus.
14 Adelbertus Pisaurensis episcopus.
Rainerius Fundensis episcopus.
Bernardus Cajetanus episcopus.
Arialdus Clusinæ episcopus.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

Paruisse regem sedis apostolicæ mandato, Eertamque consanguineam cui se sociaverat, dimisisse, cum historiæ nostræ scriptores testantur, tum Leo papa IX. in epistola ad Henricum regem ejus filium, cujus partem recitat Ivo Carnotensis part. IX. *cap.* VIII. Pater, *inquit*, tuus Robertus, laude & consultu episcoporum regni tui, Bertam matrem Odonis comitis sibi duxit uxorem: ob quam rem, quoniam sibi erat carnis affinitate conjuncta, ab antecessore nostro cum episcopis, qui placito interfuerunt excommunicati: post ad sedem apostolicam venientes cum satisfactione susceptæ pœnitentiæ, redierunt ad propria.

In hoc eodem concilio decisa lis Arnulphum inter & Guadaldum, quorum singuli Ausonensem Episcopatum sibi asserebant; & Guadaldus in ordinem redactus.

Acta typographi oscitantia hic omissa ad voluminis hujus calcem dabimus.

BULLA GREGORII V.

pro Arnulpho in Epis. Ausonensem eligendo.

Ex Baluzii Miscellan. tom. 7. p. 63.

GRegorius Episcopus servus servorum Dei. Divina nobis salubertima præcepta & sanctorum canonum instituta veneranda nos admonent considerationis intuitu, immo & apostolici moderaminis annisu, utilitatum commoditatem atque firmitatis proficere integritatem, quatenus procurandarum utilitatum subsidia, ut divino cultui dedicata existunt, inconcusse permaneant, atque in laudibus Dei diutissime persolvendis valeant proficere. Hoc procul dubio commissa solicitudo nos provocat pia consideratione sanare, ut ex hoc divina placata clementia, in sydereis arcibus nobis adscribatur remuneratio. Ideoque omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus tam præsentibus quam & futuris notum esse volumus, qualiter peracta fuit synodus septimo Idus Maias in basilica beati Petri Apostolorum principis, ante aram sive altare ejus, cum omni Romanæ Ecclesiæ Episcopis & ultramontanis necnon Diaconibus utriusque gradus sanctæ nostræ apostolicæ sedis, cunctæque sedis Romanæ urbis, inter quos etiam adfuit Domnus glorioſissimus & serenissimus Otto tertius Imperator augustus cum ultramontanis Longobardorumque Ducibus, comitibus, seu militiæ copia nimis. Et residentes illic ad pedes præfati Augusti Ermengaudo Comite filio Borrelli Aquitaniorum sive Gothorum nobilissimo Marchione cum optimatibus sive clericis suis, Arnulpho Episcopo, & Guadaldo advocato Episcopo, in eodem conventu vel synodo inter se altercantibus de episcopio Ausonensi, Guadaldo se reclamante ante apostolicam & imperialem præsentiam quod prædictus Arnulphus per vim & injuste tolleret ei prædictum Ausonensem episcopatum, una cum Raymundo ipsius A provinciæ Marchione, Arnulpho Episcopo respondente quod ei non abstuliſſet per vim nec injuste prædictum episcopatum, sed juste & legaliter se obtinere, & a proprio Metropolitano Narbonensi, cujus diœcesis fore debet, esse consecratum, & Guadaldum vivente Fruiano Pontifice Ausonensi ab alio Metropolitano Oddone Galliæ provinciæ Archiepiscopo fraudulenter & absque lege ordinatum, & a Joanne Papa antecessore nostro & a cœtu Episcoporum Romanæ Ecclesiæ sive aliis compluribus condemnatum & anathematizatum, reclamante se prædicto Episcopo Fruiano, quem Guadaldus interfici fecerat cum fratre & consanguineo suo & aliis pluribus. Hæc talia illis dicentibus, diligenti animo, cum summo studio, letaniis, psalmis, & orationibus intercedentibus, & fidem catholicam relegentes, tractare cœpimus qualiter fida relatione ad regularem tramitem perduceremus & secundum canonicam & apostolicam auctoritatem eos discuteremus. Tunc nos demum secundum canonicam & apostolicam auctoritatem ferula excommunicationis & bandi nostri constrinximus prælibatum Ermengaudum Comitem cum clericis & optimatibus suis ut quicquid exinde veraciter sentirent, nobis pro amore Dei & Apostolorum principis Petri renunciare satagerent. At illi professi sunt uno animo unaque voce ea quæ ab Arnulpho Episcopo audieramus vera & recta omnia esse & Guadaldum vivente Fruiano Episcopo episcopatum sibimet usurpasse & ab alio Metropolitano injuste subintroductum, & postea prædictum Fruianum a præfato Guadaldo innocenter occisum. Deinceps nosmet cœtusque Episcoporum diligenter præfatum Guadaldum inquirendo discussimus, si vera essent quæ ipsi contra eum objecerant. At ille, quia negare non potuit, se proprio ore professus est præfatum episcopatum vivente Fruiano Pontifice sibimet subripuisse, & ab alio Metropolitano, non a diœcesano Narbonensi, ordinatum, & seditionem se incitasse, qua ipse prælibatus Pontifex Fruianus a suis fuit interemptus. Tunc nos deinceps hæc audientes, & ejus verbis magis quam aliorum testimoniis credentes, cœpimus perquirere sanctos canones, & recitando invenimus capitula a sancto Nicæno Concilio constituta, non debere usurpari alicui episcopatum Episcopo vivente, nec ab alio Metropolitano nisi diœcesano ordinari, etiamsi talem clerus & plebs eligerent, sed hujus rei factorem secundum suam professionem, & canonicam & apostolicam auctoritatem debere deponi. Nos denique obedientes præceptis canonum, judicantibus Episcopis Romanis, Longobardis, & ultramontanis, consentiente & judicante Domno Ottone Imperatore Augusto, jussimus a Benedicto Archidiacono nostro & Rotberto Oblationario ipsum Guadaldum deponi. Qui statim nostris jussibus obedientes, ut mos est Romanorum, de dextera illius annulum evellentes, & virgam pastoralem super caput ipsius frangentes, & casulam atque dalmaticam scindentes, & ab ordine pontificatus eum degradantes, in terram sedere fecerunt. Post hæc omnia peracta, Domno Imperatore jubente, & Episcopis Romanis, Longobardis, atque ultramontanis judicantibus, consentiente & acclamante Ermengaudo Comite cum clericis & optimatibus qui de regione illa ibi aderant, una cum senatu & militia Romana Longobardorum & ultramontanorum, privilegio nostræ auctoritatis confirmando & corroborando Arnulphum prænomina-

ANNO CHRISTI 998.

11 *Dach.* Alfredus. 12 *Dach.* Lideprandus. 13 *Dach.* Aldebertus. 14 *Dach.* Aldebertus.

natum Episcopum in ordine pontificali Ecclesiæ Ausonensis statuimus atque sublimavimus, annulumque & virgam pastoralem ei dedimus, ligandi solvendique potestatem vice Apostolorum & nostra ei concessimus, & episcopatum præfatum una cum præcepto Domni Augusti cum omnibus suis pertinentiis quæ ad sedem ipsam pertinent vel pertinentiis quæ ad sedem ipsam pertinere debent, illi stabilivimus, ita ut nullus homo vel judicialis potestas in præfato episcopatu vel sede aliquid contra hunc Arnulphum Episcopum sive successores suos temerario ausu contra Ecclesiam (seu res) sancti Petri seu sanctæ Mariæ in vico Ausonensi sitas disrumpere, invadere, surripere, vel dehonestare aut dilaniare, aut aliquid per vim auferre, contendere, vel extorquere præsumat, id est, nec parrochias, neque fiscos, nec prædia, aut castella, neque monetam, neque telonea, neque pascuaria, neque omnia, quicquid dici vel nominari potest, seu etiam abbatias quæ ad jus Ecclesiæ pertinent. Si quis autem contra hoc nostri privilegii robur vel contra jus supradictarum Ecclesiarum, sive præcepta episcopii, vel contra Canonicos ibidem Deo famulantes, ad irrumpendum venerit, aut in aliquo molestiam fecerit, aut legerit nisi resipuerit anathematis vinculo ex auctoritate Beati Petri, & aliorum Apostolorum, atque ex parte nostra sciat se esse excommunicatum, & cum Juda traditore catenis igneis nodatum. ANNO CHRISTI 998.

Scriptum per manus Petri notarii, & scriniarii S. Romanæ Ecclesiæ in mense Majo indictione XI.

Benedictus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Archidianus, qui deposuit Guadldum.

Joannes Diaconus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui Homo vocor.

Ego Notkerus Sanctæ Leodicensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Benedictus Diaconus.

Joannes Diaconus S. Ecclesiæ Romanæ.

Petrus Abbas, qui in synodo, quod hoc privilegium narrat, resedi, & subscripsi.

Ego Otto Dei gratia Romanorum Imperator Augustus subscripsi.

Anno Pontificatus Domni Gregorii summi Pontificis, & universalis quinti Papæ in sacratissima sede Beati Petri Apostoli tertio, imperante Domno tertio Ottone a Deo coronato magno, & pacifico Imperatore anno secundo in mense Madio, & indictione XI.

Joannes Præfectus, & Comes Palatii, atque dativus Judex.

AD CONCILIUM ROMANUM

Pro variis ecclesiæ negotiis agendis a Gregorio V. Papa & Othone II. imperatore.

Anno 998. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Mansi pag. 2208.

AD concilium hoc Romanum pertinere non dubito chartam quandam in chronico VVulturnensi Rer. Ital. tom. I. par. II. pag. 487. relatam. Charta illa signatur indictione XI. Gregorii V. anno II. Ottonis imperatoris anno II. die XXX..... Characteres ipsos chronologicos exprimere censui tempus Romani concilii anni 998. ante majum mensem, quo Gregorius & Otto annum secundum nondum excesserant. Ipsum vero concilium charta repræsentat, commemorans pontificem & imperatorem *in basilica S. Petri* cum venerabilibus archiepiscopis & episcopis ultramontanis & Italicis residentes. Altera est etiam charta in eodem concilio signata, in qua Otto III. imperator Hugoni Farfensi monacho abbatiam illam committit. Hanc vero ad concilium hujus anni pertinere hoc indicio demonstro. Hugo ille Farfensis abbas in ea, quam anno 1014. scripsit, querimonia de usurpatis monasterii sui fundis legenda in chronico Farfensi Rerum Italicarum tom. II. part. II. col. 553. narrat oblatam sibi cœnobii illius abbatiam ab Ottone III. non acceptasse *usque Romam ad synodum:* Ottonis vero diploma, quo eundem Hugonem a se olim exauctoratum restituit abbatem, ibidem legendum col. 492. signatur *VIII. Kal. martias anno DCCCCXCVIII. indictione XI. Ottonis III. regnantis XV. imperii II. actum Romæ.* Pro martias tamen legendum Majas, ex iis quæ ad Romanum concilium anni 999. afferemus, constabit. Romanum ergo concilium celebratum est anno Ottonis II. ante majum, quin & intra aprilem mensem. Porro utramque chartam tum VVulturnensem illam, atque alteram Farfensem hic dare juvat, quippe quas ad idem Romanum concilium anni 998. pertinere arbitror. Sed antequam VVulturnensem proferam, monendos censeo eruditos hac ipsa charta sanari luxationem quandam in subscriptionibus episcop. quæ canonibus concilii subjiciuntur. Porro in illis sic repræsentatur episcopus quidam *Adelbertus . . . . . episcopus*. Hunc igitur *Brixiensem* tenuisse ecclesiam ex charta ista docemur. Hac ergo luxatione sanata, ita scribendum est; *Adelbertus Brixiensis episcopus*.

DEFINITIO JUDICATUS DE SANCTA MARIA DE APINIANICI.

Actum Romæ.

LEo archidiaconus & Adelbertus episcopus Brixiensis, missi constituti ab Ottone III. imperatore, in Placito adigunt Rainaldum comitem ad restituendum monasterium S. Mariæ Apinianici abbati Sancti Vincentii ad Vulturnum anno DCCCCXCVII.

In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi. Anno Deo propitio pontificatus Domni nostri Gregorii summi pontificis & universalis V. papæ in sacratissima sede B. Petri Apostoli secundo, imperante Domno (*a*) Ottone a Deo co-

(*a*) Placitum hoc Chronographus noster ad tempora Ottonis II. Augusti retulit, sed perquam supine. Memoratur heic Gregorius V. summus Pontifex, una cujus mentio sat aperte monere eum poterat, memorari heic Ottonem

coronato magno & pacifico imperatore anno II. indictione XI. die XXX..... Decretum judicum ex juſſione Domni Ottonis piiſſimi imperatoris auguſti, qualiter idem ipſe Domnus imperator proclamationem audivit a Johanne religioſo abbate venerabilis monaſterii ſancti Vincentii martyris Chriſti, ſitum ſuper Vulturni fluminis fontes, ſuper quendam comitem Raynaldum de monaſterio ſanctæ Dei Genitricis Mariæ Dominæ noſtræ, qui nominatur Apinianicæ, in comitatu Marſicano eſt conſtructum, quæ eſt cella prædicti cœnobii ſancti Vincentii, quem idem ipſe prædictus Raynaldus comes jam pro duobus annis invaſit ſupraſcripto monaſterio ſanctæ Mariæ cum omnibus ſuis pertinentiis, & uſque hactenus vi virtutis retinuit, & violenti manu vindicabit, Unde nutu Dei, ejuſque clementia dum domnus imperator in Secretario, qui eſt juxta Baſilica ſancti Petri apoſtolorum principis, reſideret cum venerabilibus archiepiſcopis & epiſcopis Ultramontanis & Italicis, & Ottoni duci, & honoratiſſimis viris, in quo ſupter manibus eorum adnotatur, Tunc ſupraſcriptus Johannes abbas in medio eorum adiit, & proclamatus eſt dicens. *Domine ſanctiſſime imperator, & ſemper auguſte, quatenus mihi & meo denique monaſterio ſancti Chriſti martyris Vincentii legem & juſtitiam faciatis; qualiter vim & violentiam paſſus a Raynaldo comite videlicet de monaſterio S. Mariæ, qui vocatur Apinianici, quæ eſt cella ſupraſcripti cœnobii ſancti Vincentii.* Quibus ad hæc pius imperator miſericordia motus juſſit ſuis fidelibus, videlicet Domno ſanctiſſimo Leoni archidiacono & judicem ſacri palatii almifici imperatoris, & exinde foras abirent, & cum eo domno Adelberto epiſcopo ſanctæ Brixienſis eccleſiæ per Deificam legem eos fuirent. Et mox inde egreſſi abierunt in dexteram partem hujus baſilicæ, reſidentibus ambobus judex, & epiſcopus, & plurimis viris ibidem conſpectui adſtantibus. Rurſum Johanni abbati eis reclamavit eumdem ſupraſcripto ſermone. Tunc prædictus Raynaldus, qui & comes reſpondit: *noli* * *Deus ut ſupraſcriptam cellam, quæ & monaſterio ſanctæ Mariæ contravi, neque contrare permiſi.* Tunc ſupraſcripti judices judicaverunt, ut prædicto Raynaldo comite refutaret jam dictam cellam ſupraſcripto abbati, ejuſque cœnovio ſancti Vincentii: Et mox Raynaldus comes apprehendit virgam manu, & conſona voce refutavit eundem monaſterium ad ſupraſcriptum abbatem, & ſuis ſucceſſoribus in perpetuum, cum omnibus ſuis rebus, ſervis, & ancillis, vineis, & terris, montibus, & collibus, planis, & planitiis, rupibus, & fontibus, molendinis & piſcariis, rivis, aquis, aquarumque decurſibus, omnibuſque ſupraſcripto monaſterio ſanctæ Mariæ generaliter, & in perpetuum pertinentibus. Et ſuper hæc ſpondeo, polliceor vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, omni tempore, ego una cum heredibus, & ſucceſſoribus meis, vobis, & veſtro monaſterio ſemper defendere, adjuvare, & in omnibus auxiliare ſupraſcripto monaſterio ſanctæ Mariæ conavero ab omni inſurgenti pars hominum. Et ſi hoc non fecero ego vel heredibus meis, tunc de auro nos promittimus componere auri puriſſimi libras centum, medietatem cameræ ſanctiſſimi imperatoris, & medietatem vobis & monaſterio S. Vincentii. Qui vero ibidem vim virtutem fecerunt, & ejecerunt monachos ejuſdem loci foras jecerunt, & ſuorum filiæ ibidem vexaverunt intuiti eos prædicti judices recompenſaveruut dicentes tunc. *Cur tam inceſtam vobis dedit licentiam, ut ſupraſcripto monaſterio invaſiſſetis, & ſine nutu Dei, & voluntate nominati abbatis monachos foras ejeciſſetis & velatas mulieres introduxiſſetis?* Quibus illi reſpondentes dixerunt: *Domine ſcimus autem quia injuſte, & irritam fecimus; ſed ſi placet vobis, hoc, quod injuſte fecimus, refutamus, & ob hoc ſupraſcriptum pœna obligamus nos noſtriſque heredibus.* Et ſtatim apprehenderunt virgam manu, & clara voce refutaverunt monaſterio ſanctæ Mariæ a ſupraſcripti judices, & prænominato abbate, ut nunquam ulterius exinde altercare, vel moleſtiam præparare, aut vim facere maluerimus. Et ſi autem, quod abſit, aliquando in tempore aliquam temeritatem, aut violentiam facere conamus, tunc daturi nos pro unoquoque, & noſtris heredibus promittimus componere vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & partem veſtri monaſterii auri puriſſimi libras L. medietatem cameræ domni imperatoris, & medietatem prædicto abbati ejuſque monaſterio. Unde pro futura memoria futurorumque teſtimonio ſupraſcriptos Leonis domno archidiacono & Judici ſacri palatii, imperatoris miſſus, Johannes ſcriniarius ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſcribere præcepit in menſe & indictione ſupraſcripta XI.

Adelbertus gratia Dei Brixienſis epiſcopus, & domni imperatoris miſſus interfui & ſubſcripſi.

Leo ſacroſancti palatii, & miſſus domni imperatoris interfui & ſubſcripſi.

Signum manu Raynaldi ſcripſit, & confirmavit.

Signum manu Giſoni ſcripſit, & confirmavit.

Signum manu Donelli ſcripſit, & confirmavit.

Ego Johannes ſcriniarius ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & ſcriptor hujus judicati pagina ex juſſione domni imperatoris feci, complevi, & abſolvi.

* al. *nivit.*

INCIPIT PRÆCEPTUM DOMNI OTTONIS IMPERATORIS.

OTto Dei gratia Romanorum imperator Auguſtus. Omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ noſtriſque fidelibus præſentibus & futuris notum eſſe volumus, quoniam dudum moti juſte ſuper quodam monacho, qui ſibi imperialis abbatiæ, monaſterii videlicet Farfenſis, abſque noſtro aſſenſu regimen uſurpaverat inique, & quod deterius eſt, pretio emerat a Romano pontifice; id ei quod habere videbatur, debito cum dedecore abſtulimus, & digne noſtris ab obtutibus ejecimus; monaſterium vero ipſum cuidam *Hugoni epiſcopo* in beneficium dedimus, & quemdam noſtrum cariſſimum Herphonem ibidem manere præcepimus. Poſt hæc vero ejuſdem monaſterii religioſi congregationi magnis precibus poſtulanti, noſtræ aures clementiæ accommodavimus, eumque Hugonem gratiam in noſtram recepimus, & in ipſius regimine confirmavimus. Præcipientes itaque imperiali potentia jubemus, ut deinceps juxta canonum regulæque monaſticam auctoritatem, & ejuſdem monaſterii per antiquorum regum, & imperatorum adeptam præceptorum libertatem, ele-

ANNO CHRISTI 998.

ANNO CHRISTI 998.

* Cur non dicatur pertinere ad ann. 998. ante mutum, quo indictio XI. currebat.

tonem III. auguſtum. Recte autem procedunt chronologicæ notæ. ſi menſem, qui hic deſideratur, ſeptembrem, aut ſequentes anni 997. ſubintelligas, tunc enim in curſu erat indictio XI. * Noſtrum decepit *Johannis Abbatis* mentio; ſed illi animadvertendum erat, alterum Joannem abbatem floruiſſe ſub Ottone III. auguſto, ut infra patebit. Memoratur hic *Otto dux*. Eundem vide in placito Ticinenſi anno 1001. ſub eodem Auguſto cap. XIV. pag. 125. Antiquitat. Eſtenſ. *Murator.*

electus quisque ab eadem congregatione, prius ejusdem imperiali patrocinio præsentatus gratis roboretur, & tunc a summo pontifice canonice consecretur. Aliter si præsumpserit, imperiali censura condemnetur, & quicquid de bonis monasterii scriptitaverit, omnimodis evacuetur. Quod ut verius credatur, & in posterum diligentius observetur, nostri sigilli impressione inferius insigniri jussimus. ANNO CHRISTI 998.

Heribertus cancellarius vice Petri Cumani episcopi recognovi.

Datum VIII. Kal. Martii, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXCVIII. Indict. XI. anno autem Ottonis tertii regnantis XV. imperii II. Actum Romæ feliciter in Dei nomine. Amen.

Denique acta integra ejusdem concilii cum canonibus ab editis in multis plane diversis servavit nobis Udalricus Bambergensis in suo codice vulgato ab Eccardo historic. med. ævi to. II. *pag.* 16. *Ex quo hic dantur.*

CAPITULA CONSTITUTA A GREGORIO ROMANO PONTIFICE

filio Ottonis regis (ducis.)

PLacuit sanctæ synodo, ut omnes episcopi occidentales, qui in depositione Arnolfi Remensis archiepiscopi fuerunt, & cæteris induciis A vocati, Papiensem synodum spreverunt, & inconvenientes causas ad confutandam synodum per manum laicalis personæ miserunt ab episcopali officio suspendantur. Adelberonem Laudunensem episcopum, qui etiam Metropolitanum suum apprehendit & tradidit, ab episcopali officio suspendimus, quia ad synodum venire contemsit. Auctoritate enim Julii papæ hoc sanctum est, qui etiam occidentales episcopos, ad synodum venire contemneutes, depositionis reos judicavit: illos vero absque apostolica auctoritate depositos innocentes remanere. Decretum est etiam, ut rex Rubertus, qui consanguineam suam contra interdictionem apostolicam in conjugium duxit, ad satisfactionem convocetur cum episcopis his B incestis nuptiis consentientibus. Si autem renuerint, communione priventur. Constituit etiam sancta synodus, ut si quis episcopus, presbyter, diaconus, aut clericus, papa incolumi, & eo inconsulto, aut subscriptionem pro Romano pontificatu commodare, aut pitatio promittere, aut sacramentum præbere tentaverit, aut aliquod certe suffragium pollicitus fuerit, loci sui dignitate, & omnium fidelium communione privetur, & anathematizetur. Cum his & sancta synodus sancivit, ut Neapolitanus invasor, qui illius loci archiepiscopum apprehendi fecit, & se in eumdem locum per simoniacam hæresim constitui fecit, nisi satisfaciat, anathematizetur. ANNO CHRISTI 998.

CONSTITUTIO DECRETALIS

SACRÆ LEGIS D. OTTONIS III.

Piissimi Imperatoris.

Edita in collectione Romana Holstenii.

Ex chronico Farfensi MS.

Otto Dei gratia Romanorum imperator augustus, archiepiscopis, abbatibus, marchionibus, comitibus, & cunctis judicibus intra Italiam constitutis, in perpetuum.

COmperimus quod episcopi, & abbates, ecclesiarum possessionibus abutantur, & perscripta quibuslibet personis attribuant; & hoc non ad utilitatem ecclesiarum, sed pecuniæ, affinitatis, & amicitiæ causa. Dumque eorum successores, & pro domorum Dei restauratione, ac pro reipublicæ officio, nostroque obsequio commonentur, suarum ecclesiarum prædia ab aliis detineri causantur; seque imperata non posse perficere re vera demonstrant. Proinde quia status ecclesiarum annullantur, nostraque imperialis majestas non minus patitur detrimentum, dum subditi nobis debita non possunt exhibere obsequia: constituimus, & imperiali edicto confirmamus, ut omnia scripta, sive si libelli nomine, sive si emphyteosis, prolatum fuerit quid de ecclesiis Dei, sive aliquo modo, effici non possit: obeunte auctore obeat, soluseque detrimentum habeat, qui se eo scripto obligavit atque vinxit; nec omnino ad eum superscripta damna pertineant, qui ei in regimine successit: sed sit ei libera facultas omnia E quæ per libellos vel alias quaslibet scripturas abalienata fuerint, in proprium jus ecclesiæ revocare, & ita ordinare, ut Deo & nobis debitum obsequium valeat exhibere. Nam cum regibus, & imperatoribus, ea quæ regni & imperii sunt, nisi servientibus, dare non liceat, exceptis ecclesiis: quomodo abbatibus, & episcopis, res ecclesiarum per tempora suorum successorum distribuere liceat? Omne quippe jus, sive lex, sive quodlibet scriptum, vel quælibet consuetudo, si contra ecclesiæ utilitatem fuerint, in irritum deducenda sunt; nec nostra auctoritate debent firmari, quæ contra imperii auctorem, & propagatorem, probabuntur inferri. Hoc ergo solum scriptum pro lege in talibus causis habeatur, quod D ecclesiæ Dei prosit, & nullomodo obesse possit. Quod si aliquis contra hanc constitutionem nostram tentaverit, tanquam rebellis judicetur, & sit ei anathema maranatha, nisi resipiscat, ab omnibus episcopis, qui huic imperii nostri edicto subscripserunt, vel assensum præbuerunt, vel præbituri sunt. Amen.

Actum XII. Kalend. Octobris, Indictione XII. anno tertio domini Gregorii V. papæ pontificatus, promulgata per manus Gerberti sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopi, in ea synodo, in qua Mediolanensi episcopo, Arnulpho nomine, papatum ablatum est in basilica sancti Petri, quæ vocatur ad cœlum aureum. Et subscripserunt omnes qui adfuerunt episcopi.

IN

ANNO CHRISTI 998.

IN CONSTITUTIONEM DECRETALEM OTTONIS III. IMPERATORIS,

Manſi Suppl. pag. 1212.

Quo res ab eccleſia præſulibus alienatæ reſtitui ſucceſſoribus jubentur.

Anno 998. editam

CONJECTURÆ.

Anno 998. OTtonis III. conſtitutionem ex Farſenſi chronico tunc MS. nunc a Muratorio Rer. Ital. tom. II. par. II. vulgato primus omnium edidit Holſtenius in collectione Romana, ex quo in ſuam tranſtulit Labbeus, legiturque tom. XI. col. 1031. editionis Veneto-Labbeanæ. Ita vero utrimque ſignatur. *Actum XII. Kal. Octobris, indictione XII. anno tertio domni Gregorii papæ pontificatus. Promulgata per manus Gerberti ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopi in ea ſynodo, in qua Mediolanenſi epiſcopo, Arnulfo nomine, papatum ablatum eſt, in baſilica beati Petri, quæ vocatur ad cœlum aureum; & ſubſcripſerunt omnes qui adfuerunt epiſcopi.* Adnotatio hæc crucem figit eruditis, quæ ſit enim hæc ſynodus; quæ Arnulfi in pontificem electio, electique depoſitio, plane ignoratur. Nec ſane licuit me eſſe tam felicem, ut tenebras haſce plane depellam; quamquam arbitror, lucis aliquid afferre rei obſcuriſſimæ in aliquo ſaltem poſſe illud quod in eodem Farſenſi chronico Hugo ejuſdem cœnobii tunc abbas narrat in ea querimonia, quam de uſurpatis rebus monaſterii ſui anno 1014. ſcripſit, legenda in eodem chronico col. 549. En ejus verba: *Prædictus autem imperator*, (Otto jam Romæ coronatus, habita jam Romana ſynodo anni 998. ut ex contextu liquet) *ex quo Ravennam venit, præcepit cunctis abbatibus & epiſcopis ut ſcriberent res perditas ſuarum eccleſiarum, qualiter, & quomodo perdiderint, vel a quibus detinentur; quod & ego feci. Deinde venimus ante præſentiam imperatoris & papæ coram judicibus Romanis, & enumeravi omnia &c. Inter alia vero protuli, quod a nullo abbate haberet ſcriptum de prædicto caſtello, niſi ab ipſo Guidone* (abbate intruſo) *qui donum ab imperatore non habuit, nec præceptum. Tunc ab imperatore judices interrogati uno ore dixerunt: epiſcopus aut abbas, qui pertinet palatio imperiali vel pontificali nullo modo valet facere ſcriptum, niſi prius ab ipſis donum adquirat.* Eadem per omnia continet Ottonis conſtitutio; quare non dubito, quominus ea occaſione lex illa data ſit, & quidem Ravennæ in quadam epiſcoporum ſynodo, vel conventu, ut totus chronici Farfenſis contextus demonſtrat. Menſis, & dies deſignati ſunt in ſubſcriptione ejuſdem conſtitutionis ſignantis diem XII. Kal. Octobris, indictionem XII. ideſt annum 998. Semel igitur illa conſtituta, dein in ſynodo quadam Papienſi in baſilica S. Petri ad cœlum aureum nuncupata iterum confirmatur, & promulgatur. Ita legimus in ſubſcriptione ejuſdem conſtitutionis. Cum vero Synodus illa convenerit, cum Arnulfo Mediolanenſi antiſtitis papatus ablatus eſt, Gerberto nondum e Ravennatenſi eccleſia ad Romanam translato, non inani conjectura ſuſpicarer, ſynodum illam poſt Gregorii V. obitum, qui in Februarium ſequentis anni 999. incidit, conveniſſe. Tunc enim forte vacuam pontificiam cathedram Arnulfus invaſit, e qua depulſus, Gerberto, qui Silveſter II. dictus eſt, locum conceſſit.

Ibid.

MAGDEBURGENSE CONCILIUM

Pro ventilanda cauſa puellæ e Parthenopeo a ſponſo raptæ,

A Giſilerio Magdeburgenſi archiepiſcopo circa exordium anni 999. celebratum.

Anno 998. excunte, vel in exordio anni 999. LIutgarda Ekkihardi marchionis filia, patre in Italia cum Ottone III. profecto, commendata fuerat, curæ Machtildis Quidelingeburgenſis abbatiſſæ, quæ illam in monaſterio educabat, VVerinharius Thuringiæ comes, cui Ekkihardus puellam deſponderat, moræ impatiens clam in monaſterium irrumpens illam ſecum adduxerat; qua juvenis temeritate offenſa abbatiſſa, id egit, ut concilium in Magdeburgh haberetur, cui ambo ſponſi adeſſe juſſi ſunt, ut raptor de injuria reſponderet, raptæ voluntas exploraretur. Venerunt illi, & a patribus interrogata puella, velle ſe in conjugio perſeverare reſpondit; juvenis vero admiſſi criminis veniam ſupplex popoſcit, & impetravit. En verba annaliſtæ Saxonis ab Eccardo in corpor. hiſtoric. tom. I. vulgati. *Decretum in Magdaburgh fieri conventum*; (*epiſcoporum* addit chronographus Saxo a Leibnitio in acceſſion. hiſt. tom. I. vulgatus; quin & idem habet annaliſta Saxo inferius) *huc ſponſum cum ſponſa venire; auxiliatores quoque omnes ante ſe reos ibi præſentari, aut damnatos fugere: ſicque factum eſt. Confluente enim illuc multitudine ineffabili, VVerinharius cum ſuis cooperatoribus nudis pedibus pervolvitur; uxorem reddit, veniam de commiſſis ſibi ſuiſque auxilio principum promiſſa emendatione promeruit. Sed venerabilis in omnibus Machtildis finito colloquio Luitgardam ſecum duxit non pro retentione, ſed pro amoris magni confirmatione; bonæ autem ſuæ voluntatis propoſitum præventu ſubitaneæ mortis eſt interruptum.* E poſtremis his verbis diſcimus concilium januario circiter menſe anni 999. conveniſſe, cum Machtildis VII. idib. februarii anni 999. deceſſerit. Porro conventum hunc epiſcopo-

porum verum concilium idem historicus inferius agnoscit, narrans Sigefredum Odonis marchionis filium inter monachos Corbejæ novæ aliquandiu promeritum, dein abjecto cucullo ad sæculum rediisse, quare, ait, ab abbate suo, & Giselero archipræsule vocatus ad synodum Magdaburgh venit, & quamvis invitus pristino habitu indutus, judiciali sententia ipse se XII. sacramentis exolvit, exemplo unius qui Romæ simili sententia *se in conspectu Cæsaris ejusdem purgavit. In eodem pariter concilio Macktild sanctimonialis filia Theodorici marchionis, quæ sancto religionis proposito abjecto se subtraxerat, & conjugium admiserat, ex quo fœta puerum genuit, ad saniora tandem revocata tantæ miseriæ absolutionem & abbatiam in Magdaburgh indigna percepit.* Id vero in Magdaburgensi concilio hoc præstitum, quamvis non dicit historicus, facile persuadeor.

ANNO CHRISTI 999.

ANNO CHRISTI 999.

CONCILIUM ROMANUM

Ad varia ecclesiæ negotia tractanda,

Gregorio V. pontifice & Ottone III. præsentibus anno forte 999. celebratum.

CConcilia Romana sub Gregorio duo Labbeus, ceterique cum illo omnes agnoscentes, alterum anno 996. aliud vero anno 998. constituerunt. Ex quo factum est, ut quotquot sub Gregorio synodice Romæ constituta leguntur, omnia ad alterutrum ex his conciliis retulerint. Ita canones illi octo, qui in MS. codicibus in Romano concilio sub Gregorio editi leguntur, ad concilium anni 998. revocati sunt; cum præsertim in præfatione ejus concilii, quam eisdem canonibus præfixam vulgavit Dacherius, ac recusa datur in nova Veneto-Labbeana conciliorum editione; in ea, inquam, præfatione coacta scribatur synodus illa anno tertio pontificatus Gregorii, & tertio itidem Ottonis imperantis, quæ sane annorum epocha cum anno 998. Majo exeunte componitur. Itidem controversia de Ausonensi episcopatu, quæ sublata refertur in concilio Romano anno secundo Ottonis, & tertio Gregorii indictione XI. concilium utique anni 998. exposcit. Hæc ego pariter vera esse convenio; nec dissimulo concilium aliquod Romanum præter illud anni 996. celebratum anno 998. agnosci oportere; nec abnuo pariter definitam in eo controversiam de Ausonensi episcopatu. Sed & aliud Romanum concilium vel exeunte anno illo 998. vel sequenti 999. ineunte admitti oportet, cui vindicandi sunt canones illi qui concilio anni 998. majo mense incipiente habito huc usque adscripti sunt. Id vero ex tempore, quo utrumque concilium convenit, plane demonstro. In Romano concilio primo anni 998. septimo idus maji, controversia Ausonensis peracta est; signatur enim eodem mense & die Gregorii anno III. Ottonis II. Porro Gregorius anno 996. die III. Maji consecratus; Otto vero nonnisi die XXXI. Maji, ut Pagius censet, vel saltem die XXI. ejusdem mensis, ut ego quidem maluerim, imperii coronam, adeoque & ejusdem imperii sui epocham cœpit. Ex quo sequitur concilium illud Romanum anni 998. die IX. maji absolutum fuisse. Sed & diploma Ottonis III. pro Hugone Farfensi, quod ego supra ad Romanum concilium anni 998. pertinere demonstravi, signatur die VIII. Kal. martii, quod mendose scriptum esse pro majo nemo non videt, alias concilium a februario usque ad majum perseveraſſet, quod est incredibile. Aprili ergo exeunte concilium jam cœperat, illudque adhuc perseverabat die XXX. ejusdem mensis, quo signatum judicatum de Apininiaco censeo, quamvis mensis nomen erasum est, de quo judicato ego ibidem egi. Constare ex his arbitror, concilium Romanum prius anni 998. ad finem aprilis, & maji exordium referendum esse. Concilium vero Romanum, quod secundum appello non plane citius quam exeunte majo, vel forte junio jam cœpto haberi potuit, (quanquam ego ad exitum anni 998. vel forte ad sequentis 999. exordium libentius revoco) cum ejusdem concilii præfatio in Spicilegio vulgata signetur anno Ottonis III. & Gregorii itidem tertio, quæ sane epocha nonnisi a die XXXI. vel saltem XXI. maji incipere potuit, cum Otto anno 996. die pentecoste, ut Pagius censet, die scilicet XXXI. maji, vel die Ascensionis XXI. maji, ut ego quidem opinor, imperium ascenderit. Nulla ergo ratione, aliqua saltem temporis intercapedine inter se discreta, unum idemque haberi possunt. Hoc ipsum synodi utriusque discrimen evincit non obscure factum Giseleri archiepiscopi Magdeburgensis, quem Otto imperator *in synodo accusans Romana judiciali eum sententia ab officio suspendi & ab apostolico Romam vocari per internuntios fecit.* Verba sunt annalistæ Saxonis Eccardiani tom. 1. 371. id vero definitum est in canone IV. concilii Romani, quod ego secundum anni 998. appello. Porro Giselerus anno 998. exeunte, vel forte etiam ineunte anno 999. depositionis sententiam nondum retulerat, cum habitæ eodem tempore Magdeburgensi synodo, de qua superius dictum est, ipse tanquam archiepiscopus assederit, subjectosque provinciæ suæ monachos ad synodum illam vocaverit, teste eodem annalista Saxone ad annum 999. Quæ si admiserimus, constare utique arbitror concilium hoc Romanum secundum, vel exeunte anno 998. vel in exordio sequentis conveniſſe, cum Magdeburgense concilium circa idem tempus celebratum fuerit. Accedit etiam ad idem discrimen demonstrandum controversia de Ausonensi episcopatu in concilio priori definita, quæ sane inter canones concilii recurreret; quemadmodum aliæ persimiles in illis exhibentur, si concilium, in quo controversia illa discussa est, & illud pariter, cujus canones extant, unum idemque concilium fuissent. Accedunt insuper episcoporum utriusque concilii diversa nomina, & sedes; Guadaldus & Arnulphus, qui ambo Ausonenses episcopi sese vocantes in synodo anni 998. disceptabantur, in subscriptionibus alterius synodi frustra queruntur, sicut neque apparet Rotkerus Leodiensis episcopus. Stent ergo Romana concilia per hæc tempora duo, quorum alterum die VII. id. majarum anni 998, absolutum est; alterum vero, sive eodem

dem anno desinente, sive in exordio sequentis convenit. Forte tamen januario mensi anni 999. opportune assignaretur, tunc enim Otto III. imperator Romæ aderat, ubi & signavit diploma pro Pataviensi ecclesia legendum apud Lunig spicileg. num. XIX. pag. 770.

ANNO CHRISTI 999.

ANNO CHRISTI 999.

VITA ET EPISTOLÆ SILVESTRI PAPÆ II.

Silvester II. fit Pape.

SIlvester hujus nominis secundus, ex Ravennate archiepiscopo factus est pontifex Romanus, anno Christi redemptoris 999. tempore Ottonis III. imperatoris. Hic ante pontificatum Gerberti nomine appellatus, ille est, qui post captatam Hugonis Galliarum regis amicitiam, Arnulphum Remensem archiepiscopum sede sua amoveri, seque per decretum pseudosynodi Remensis, de qua supra, in locum ejus subrogari procuravit: quique demum per Leonem sedis apostolicæ legatum, & decretum Remensis concilii inde ejectus, ad Ottonem imperatorem fugit. De injuriis Arnulpho illatis, & de calumniis sedi apostolicæ per fraudem, dolum, & mendacium objectis, eum pœnitentiam egisse apparet, ex eo quod post hæc tempora talis extiterit, quem ad Ravennatem archiepiscopatum populus jure meritoque eligendum, & imperator Otto promovendum esse judicaverint: quemque Gregorius pontifex talem reperiit, cui ipse neque ordines, neque usum pallii negari voluerit. Natus, inquit Ditmarus, de occiduis regionibus, a puero liberali arte nutritus: in philosophia, & astrologia tantum profecit, ut suos quosque coætaneos variæ artis notitia superaverit. Ingressus vitam monasticam, factus est præceptor Roberti regis & filii Hugonis. In regia aula hac occasione aliquamdiu versatus, primo ad Remensem, atque deinde ad Ravennatem archiepiscopatum sibi aditum præparavit. Ad pontificatum evectus est studio, & patrocinio Ottonis III. ejus nominis imperatoris, quamquam Aimoinus scribat eum a populo, imperatori sine dubio adulante, postulatum fuisse. Credo faviſse eidem imperatorem, tum quod Germanus esset; tum etiam quod cum eo diu conversatus, ut ait Ditmarus, in Magdeburg admirabile horologium feciſſet, atque ita per instrumentum dædalica inventione compositum, totum in sui amorem & favorem pertraxisset.

Gerbertus ante nominatus.

Post actam pœnitentiam de injuriis aliis sedibus illatis factus est papa.

Vita Gerberti, alias Silvestri.

Aimoinus lib. 5. c. 45.

Cur Otto imperator III. favorit?

Benno qui se cardinalem archipresbyterum nominat, quique ex schismaticorum scissione sibi nomen tantæ dignitatis abripuit, & tempore Gregorii VII. & Henrici imperatoris schismatici vixit, Papirio Massono testante, & refellente, primus architectus fuit istius fabulæ, qua vulgo jactatur, Silvestrum magicis incantationibus ad apostolicæ sedis culmen provectum esse, pacta pro mercede diabolo anima, quam statuto loco Hierosolymis (sic nuncupatur in urbe sanctæ crucis ecclesia) exactor violentus extorserit. Sed cum auctor fabulæ non hunc tantum, verum etiam omnes Gregorii VII. prædecessores, astrologiæ, philosophiæ, & naturalis magiæ peritos, maleficii accuset & condemnet, ad refutationem fabulæ satis est auctorem prodidisse. Quamquam si hæc omnia deessent, epitaphium illud, quod Sergius IV. communi consensu vir sanctus, huic post quintum annum obitus erexit, quodque infra ex Lateranensi ecclesia descriptum invenies, abunde satis fabulosum auctoris commentum refutaret.

Quid Benno de Silvestro fabuletur?

Redargutio fabulæ.

Huic pontifici Otto imperator III. Vercellensem civitatem cum comitatu, necnon sanctæ Agathæ comitatum donavit. Novæ hæreses, quas Glaber recenset, sub hoc pontifice plane sunt sopitæ eodem anno, quo fuerant exortæ. Stephanus, qui hactenus dux Hungarorum nominatus erat, per suos ad sedem apostolicam ablegatos coronam regni Polonis præparatam accepit; quia ipse (ut testatur Gregorius VII. epist. 13. lib. 2.) regnum Hungaricum Romanæ ecclesiæ contulisset. Sub hoc pontifice anno Christi 1000. vana multorum assertione prænunciatus est mundi interitus: cui Abbo Floriacensis scripto apologetico contradixit. Otto imperator excessit e vivis. In locum ejus ab electoribus jam ante constitutis subrogatus est Henricus I. a VVilligiso Moguntiæ archiepiscopo inauguratus, quem post annos 12. Romanus pontifex Benedictus VIII. nomine tituloque Augusti Imperatoris donavit. Ejusdem tempore, opera S. Stephani regis Hungarorum, Transilvani ad fidem conversi fuerunt. Post quintum annum sedis suæ inchoatum, mortuus est 12. Maii, anno Christi 1003. ut ex epitaphio, ejus sepulchro a Sergio papa apposito, satis apparet. Quod cum hactenus in basilica Lateranensi integrum servatum fuerit, & ad illam de magico Silvestri ingressu fabulam, a Bennone homine schismatico primum excogitatam, styloque mendaci vulgatam, plurimum conferat: hic describendum curavimus. Sic enim se habet.

Rex gestæ sub Silvestro.

Infidelium conversio. Obitus Silvestri.

Iste locus mundi, Silvestri membra sepulti
Venturo domino conferet ad sonitum.
Quem dederat mundo celebrem doctissima virgo,
Atque caput mundi culmina Romulea.
Primum Gerbertus meruit Francigena sede
Remensis populi metropolim patriæ:
In Ravennatis meruit conscendere summum
Ecclesiæ regimen nobile, sitque potens.
Post annum Romam mutato nomine sumpsit,
Ut toto pastor fieret orbe novus.
Cui nimium placuit sociali mente fidelis
Obtulit hoc Cæsar tertius Otto sibi.
Tempus uterque comit clara virtute sophiæ,
Gaudet, & omne seclum, frangitur omne reum.
Clavigeri instar erat cœlorum sede potitus,
Terna suffectus cui vice pastor erat.
Iste vicem Petri postquam susceperit, abegit
Lustrali spatio sæcula morte sui.
Obriguit mundus discussa pace, triumphus
Ecclesiæ nutans dedidicit requiem.
Sergius hunc loculum miti pietate sacerdos
Successorque suus compsit amore sui.
Quisquis ad hunc tumulum devexa lumina vertis,
Omnipotens domine dic miserere sui.

Obiit anno dominicæ incarnationis 1003. indictione 1. mensis Maii die 12.

EPI-

EPISTOLA I. SILVESTRI PAPÆ II. AD AZOLINUM LAUDUNENSEM EPISCOPUM.

Ipſum de multis criminibus accuſatum ad proximam ſynodum Romæ evocat.

Azolino *Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei Azolino Lauduneſi.*

SUper ſalute & apoſtolica benedictione nihil eſt quod admirari poſſis, quoniam, ſub pontificali nomine homo etiam moribus eſſe deſiiſti. Si fides mortalem Deo ſociat, perfidia nihilo minus rationabilem brutis animalibus æquat. Cum hoc totum te ſapere conſtet, vehementer admiramur nativam te conditionem reliquiſſe, & nova & inaudita ſcelera inhumanius perpetraſſe. Epiſtola regis Roberti & ſuorum pontificum, apoſtolicis & imperialibus oblata eſt manibus, quæ te coram univerſo clero ac populo his publicis accuſat criminibus. Ad ſynodum habitam Compendio, cum a Remenſi & Turonenſi archiepiſcopis ceteriſque confratribus invitatus fueris, acceptis a quibuſdam eorum & aliorum ſacramentis pro vitæ membrorum atque captionis ſecuritate, tandem veniſſe diceris: ſynodalem ſeveritatem cum tibimetipſi conſcius merito perhorreſceres, ad miſericordiæ preces eadem epiſtola teſte veniſti, legibus te non poſſe objectis reſpondere manifeſtaſti, dominum tuum regem offendiſſe te non negaſti, indulgentiam tantummodo poſtulans per univerſam ſynodum, regis gratiam innovatis perjuriis obtinuiſti, datis obſidibus, archidiacono ſcilicet tuo, & altero milite. Turres Lauduni te redditurum promiſiſti. Magiſtrum tuum Remenſem archiepiſcopum, pro accipiendis turribus ſub Judæ ſpecie tecum ducens, capere voluiſti: carcer quippe ceterorum, fraudis in eum conceptæ detegit dolum. O Juda magiſtri proditionem innovans, & pontificalem gloriam noſtris temporibus deturpans! Cum magiſtrum archiepiſcopum tradere velis, domino regi non parceres, ſi poſſes. In carcere tenes traditos milites, & feſelliſſe non vereris regem. Ex orationum epiſtolis quoties te monuimus, & ab his periculis eruere te deſudavimus! Sed quoniam irruentibus peccatorum cumulis te coercere nequivimus, in hac proxima paſchali hebdomada Romæ te adeſſe præcipimus, & generaliter ibi habendæ ſynodo repræſentare te monemus. Hujus ergo invitationis noſtræ nulla occaſione ſis tranſgreſſor vel ſuſpenſor, quoniam, niſi adfueris, ſynodicæ auctoritati in eodem concilio ſubjacebis; & de abſentia nihil lucraberis. Viarum excuſatio nulla te premat, quoniam in Lotharienſi regno nullæ te manent inſidiæ: Italia vero nullam prætendit formidinem: niſi corporis moleſtia occupatus fueris: aliter excuſatio nulla eſſe poterit. Sed teſtes mittendi ſunt, qui & tuum languorem confirment, accuſatoribus tuis reſpondeant, & legibus te expurgent.

NOTA SEVERINI BINII.

Hanc epiſtolam a Gerberto poſt Romanum pontificatum impetratum ſcriptam, in bibliotheca Papirii Maſſoni poſt obitum ejus inter codices repertam, hic inſeri viſum eſt, ne pereat. Quas idem Gerbertus ante pontificatum Romanum ſub nomine ſuo Gerberti ſcripſit, illæ numero centum ſexaginta, ex ejuſdem Papirii Maſſoni bibliotheca ſeparatim anno 1611. Pariſiis excuſæ ſunt.

II. AD ARNULFUM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Reſtituit eum in jura omnia Remenſis archiepiſcopatus.

Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Arnulfo, ſanctæ Remenſis eccleſiæ archiepiſcopo.

APOSTOLICI culminis eſt non ſolum peccantibus conſulere, verum etiam lapſos erigere, & propriis privatos gradibus reparatæ dignitatis inſignibus informare, ut Petro ſolvendi libera ſit poteſtas, & Romanæ gloriæ ubique fulgeat dignitas. Quapropter tibi Arnulfo Remenſi archiepiſcopo, quibuſdam exceſſibus pontificali honore privato, ſubvenire dignum duximus, ut quia tua abdicatio Romano aſſenſu caruit, Romanæ pietatis munere credaris poſſe reparari. Eſt enim Petro ea ſumma facultas, ad quam nulla mortalium æquiparari valeat felicitas. Concedimus ergo per hujus privilegii noſtri ſtatuta, tibi baculo & anulo redditis, archiepiſcopali officio fungi, & omnibus inſignibus, quæcumque ad ſanctæ metropolim Remenſis eccleſiæ pertinent, ſolito more perfrui. Pallio ſolemnitatibus ſtatutis utaris, benedictionem regum Francorum, & tibi ſubjectorum epiſcoporum obtineas, & omne magiſterium quod tui anteceſſores habuiſſe viſi ſunt, noſtra authoritate apoſtolica geras. Præcipimus etiam, ut nullus mortalium in ſynodo, aut in quacumque parte, abdicationis tuæ crimen tibi quoquo modo opponere præſumat, vel hac occaſione in improperii contra te verba exardeſcat; ſed noſtra te ubique authoritas muniat, etiam ſi conſcientiæ reatus accurrat. Confirmamus inſuper tibi & concedimus archiepiſcopatum Remenſem in integrum, cum omnibus epiſcopatibus ſibi ſubjectis, ſeu cum omnibus monaſteriis, plebibus, titulis, & capellis, atque curtibus, caſtellis, villis, caſalibus, & cum omnibus rebus ad eccleſiam Remenſem pertinentibus, ſalvo & inviolabili teſtamento B. Remigii Francorum apoſtoli. Statuentes apoſtolica cenſura ſub divini obteſtatione judicii, & anathematis interdictione, ut nulli unquam noſtrorum ſucceſſorum pontificum, vel aliæ quælibet magnæ parvæque perſonæ, hoc noſtrum privilegium infringere liceat. Si quis vero, quod abſit, hoc Romanum decretum violare tentaverit, anathema ſit.

Ex codice S. Remigii Remenſis a Sirmondo deſcripta, & nunc primum edita.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Jam reſtitutum a Gregorio V. Silveſtri deceſſore Arnulfum ſupra diximus ex Aymoino in vita S. Abbonis, cap. XII. Quo fit ut exiſtimem, hanc non Silveſtri, ſed Gregorii epiſtolam eſſe; & librarii ſive inſcitia, ſive incuria, mendum hoc irrepſiſſe. Quod ſi quis eam aſſerere Silveſtro pertinaciter velit, hoc dicat: voluiſſe Silveſtrum hoc judicio ſic Arnulfum reſtituere, ut eum ob crimina dejectum eſſe declararet, idque publico monumento teſtatum relinqueret: hoc enim facit, dum & *reatus conſcientiæ meminit*, & *quibuſdam exceſſibus pontificali honore privatum aſſerit*. Intererat enim Silveſtri, qui ante pontificatum Gerbertus dictus, & Remenſi primum, ac deinde Ravennenſi archiepiſcopatu potitus, non videri inſontem Arnulfum, ne calumnia ipſum olim oppreſſiſſe diceretur. Ejus ergo condemnationem abrogare ſe dicit, non quod fuerit injuſta per ſeſe, ſed *quod Romano aſſenſu caruerit*. Quæ conjectura ſi locum aliquem habeat, cenſeri debet prior Arnulfi per Gregorium V. reſtitutio, non ſupremo judicio facta, ſed legitimo judicio præmiſſa. Spoliati ſiquidem ante reſtitutionem reſpondere non coguntur: eoſque prius reſtitui, quam conveniri, jus eſt.

III. AD ROBERTUM VIZELIAC. ABBAT. Privilegia Vizeliacenſia confirmat.

Ex libro 1. hiſtor. Vizeliac. edita a D. Luca Dacherio, Tom. III. Spicilegii.

Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Roberto religioſo abbati ſancti Vizeliacenſis cœnobii, omnique congregationi ejuſdem monaſterii, in perpetuum.

QUotiens illa a nobis tribui ſperantur que rationi incunctanter conveniunt, animo nos decet libenti concedere, & petentium deſideriis congruum impertire ſuffragium. Atque ideo quia poſtulaſti a nobis, quatenus privilegium ſedis apoſtolicæ monaſterio Vizeliaco, cui præeſſe dinoſceris, quod conſtat olim a Gerardo nobiliſſimo, & chriſtianiſſimo viro, necnon & Bertha uxore ejus, in honore domini & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & veneratione beatiſſimę Marię genitricis ejuſdem domini noſtri, conſtructum in regno Burgundiæ in parochia Auguſtodunenſi, in pago Avalenſi; quodque a præfatis fundatoribus B. Petro apoſtolorum principi liberali devotione & teſtamenti pagina collatum eſt, facere deberemus, veluti a prædeceſſoribus noſtris piæ memoriæ Nicolao papa, atque Joanne, jamdudum factum fuiſſe: inclinati precibus tuis libenter fieri decrevimus. Per quod apoſtolicæ auctoritatis privilegium, confirmamus, atque ſtatuimus, ut nulli imperatorum, nulli unquam regum, nulli antiſtitum, nulli quacumque prædito dignitate, nulli cuiquam alii, de omnibus rebus mobilibus vel immobilibus, quæ eidem monaſterio a jam dictis fundatoribus, vel ab aliis quibuſcumque perſonis collatæ & conceſſæ, vel in futurum a quolibet de proprio fuerint jure donatæ, ſub cujuslibet cauſæ occaſioniſve ſpecie liceat minuere vel auferre, neque ſuis uſibus applicare: ſed cuncta quæ ibi oblata ſunt vel offerri contigerit a præſenti XIV. indictionis tempore illibata, & ſine inquietudine, in ſuſtentatione jam dicti monaſterii, & uſibus abbatum, & monachorum ſub regula patris Benedicti ibi Deo militantium, volumus, atque præcipimus poſſideri; ea videlicet conditione, ut nullus ſucceſſorum noſtrorum pontificum in hac ſancta ſede, cui Deo auctore ſervimus, unquam vel uſquam quiddam de eiſdem rebus cuiquam beneficiare, commutare, aut ſub cenſu quolibet concedere per futura tempora patiatur: ſed cenſum tantummodo in teſtamento traditionis a fundatoribus, qui ex eodem monaſterio hanc ſanctam ſedem Romanam hæredem fecerunt, etiam delegatum, unam videlicet libram argenti annis ſingulis ſucceſſores noſtri accipientes, piæ paternitatis ſuffragium eidem monaſterio, & tibi, ſucceſſoribuſque tuis, ac monachis ſub jam dicti patris regula ibidem degentibus, ſollicitudine paſtorali vigilanter contra omnes infeſtantes impendere ſtudeant. Item conſtituimus, ut obeunte abbate dicti monaſterii, non alius ibi quacumque obreptionis aſtutia ordinetur, niſi quem conſenſus monachorum ſecundum timorem Dei, & inſtitutionem regulæ B. Benedicti elegerit, & hujus apoſtolicæ ſedis pontifex providerit ordinandum. Unde conſtituimus, & apoſtolica auctoritate cenſemus, atque per hoc noſtrum apoſtolicum privilegium confirmamus, ut nullus rex aut pontifex, vel abbas aut comes, vel qualiſcumque magna, parvaque perſona, avaritiæ cupiditate corruptus, aut diabolica ſuggeſtione deceptus, audeat vel præſumat contra tuum honorem, o venerabilis Roberte abbas, qualicumque modo inſurgere, vel in tuo loco, aut de tuo honore moleſtias tibi inferre, vel de omnibus rebus monaſterii, quæ tibi tuiſque deceſſoribus a nobis noſtriſque anteceſſoribus per paginam privilegii conceſſa atque firmata ſunt, aliquas invaſiones vel rapinas, ſive violentias inferre; ſi non vult auctoritate Dei, & S. Petri, & noſtra apoſtolica excommunicatione, a corpore & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ab ingreſſu eccleſiæ noverit ſe eſſe disjunctum. Hoc quoque capitulo præſenti ſubjungimus, ut locum avaritiæ ſecludamus, nulli unquam liceat de regibus, nulli de epiſcopis vel ſacerdotibus, vel de quibuſcumque fidelibus, per ſe, ſuppoſitamve perſonam, de ordinatione ejuſdem abbatis, aut clericorum, vel presbyterorum, aut de largitione chriſmatis, vel de conſecratione baſilicæ, vel de quibuſcumque cauſis ad idem monaſterium pertinentibus, audere in qualibet ſpecie exenii loco quicquam accipere, neque eumdem abbatem pro ordinatione ſua aliquid dare; neque epiſcopus civitatis ipſius parochiæ, niſi ab abbate ipſius monaſterii invitatus, ibidem publicas miſſas agat, neque ſtationes in eodem cœnobio indicat, ne ſervorum Dei quies quocumque modo populari conventu valeat perturbari, neque manſionaticos exinde præſumat exigere. Suſceptionem autem fidelium, aut religioſorum virorum, atque beneficentiam quam jubet apoſtolus cunctis exhibendam, pro poſſibilitate loci & facultate, non modo ibidem fieri denegamus, verum etiam ſuademus. Si quis vero regum, epiſcoporum, ſacerdotum, abbatum, judicum, comitum, aut ſæcularium perſonarum, contra hanc noſtræ inſtitutionis paginam tentaverit, percuſſus apoſtolico anathemate, poteſtatis honoriſve ſui dignitate careat, reumque ſe coram divino judicio cognoſcat: &, niſi ea quæ a ſe male acta ſunt, defleverit, a ſacratiſſimo corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque æterno examini diſtrictæ ultionis ſubjaceat. Cunctis autem eidem loca juſta ſervantibus, ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud æternum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

☞ SILVESTRI II. PAPÆ EPISTOLA

Gall. Chriſt. t. 1. pag. 226.

De electione Theotardi in epiſcopum Anicienſem.

SIlveſter ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo in Domino filio Theotardo, ſanctæ Vallavenſis Eccleſiæ epiſcopo. Quotiens quæſtiones ex adverſo oriuntur, oportet ut ſynodali concilio finis quæratur, & ſecundum ſynodalem definitionem, quod ſtatutum fuerit impleatur. Quocirca, quia conſtat ex generali ſinodo habita * Romæ, Stephanum tuæ eccleſiæ invaſorem a prædeceſſore noſtro Gregorio V. jure damnatum, & ab omni ſacerdotali officio depoſitum, quod Guidone vivente epiſcopo avunculo & prædeceſſore ſuo ſit electus, ſine cleri & populi voluntate; & a quibuſdam tantum Epiſcopis in Epiſcopum poſt ejus mortem, ſit ordinatus, & quia in ea ſynodo clericis in Vallavenſi eccleſia Deo famulantibus, licentia alium eligendi epiſcopum prius conceſſa decretum eſt, ut eorum electus a Romano Pontifice in epiſcopum ordinaretur, & cum te ab eiſdem electum didicerimus, ideo eorum electioni favente auctoritate apoſtolica, te in epiſcopum ordinamus, atque paſtorali ſollicitudine te, frater cariſſime, hortamur, ut ſolerti cura gregem tibi commiſſum cuſtodias, temetipſum ſic in bonis operibus diſponas &c. ut ſi quis Epiſcopus te

* *Hanc ſynodum ſubſcripſerat Silveſter tunc archiepiſcopus Ravenna ſub nomine Gerberti.*

vel

vel tuum locum ausu temerario excommunicare præsumpserit, aut anathematis vinculis irretire tentaverit, nostro fretus munimine ipsam excommunicationem parvipendas.

PRÆMONITIO
IN SEQUENTIA CAPITULA.

Quisnam vir fuerit Atto Vercellensis Episcopus, quo vixerit tempore disputavi ego in Præfatione ad Sermones ejus, & ad Perpendiculum, quod est nomen Opusculi ab eo conscripti a me primum excusi in appendice ad secundum volumen Miscellaneorum Baluzii editionis Lucensis pag. 561. Ex hac discent lectores attigisse illum seculum XI. quamquam aliter sentit Ughellius in Vercellensibus. Nec sane negari potest Attonem quendam Vercellensem Episcopum sæculo decurrente X. diem clausisse ut perspicue demonstrant documenta ab eodem Ughellio prolata; sed forte noster hic secundus fuit ab illo, quamquam, ut vera fatear, Atto alius posterior in tabulis Ughellianis non comparet. At in perpendiculo ab Attone Vercellensi conscripto mentio videtur fieri Silvestri II. Summi Pontificis velati jam demortui; constat autem Silvestrum seculo jam decurrente XI. obiisse; Utcumque res habeat se se, capitula ista, quæ in collectione Conciliorum ego hic primus infero hucusque ceu genuinus Attonis labor credita, & habita sunt non repugnante titulo quem Dacherius, Spicileg. tom. 1. pag. 402. nov. edit. de suo adjecit. Sed in codice unico Vaticano 4322. quem ego consului, alium reperi adscriptum, ex quo aliter persuademur, eundemque hic repræsento. Quod interdum hic hiulca nonnulla appareant fecit humor noxius, qui in Cod. superiores foliorum lineas corrupit.

Ex Cod. Vatic. 4322. ubi sunt Epistolæ quædam & opuscula Attonis Vercellensis Episcopi. Est autem Codex membranaceus sæculi ut arbitror, X. sed primæ lineæ singularum paginarum ex humore noxio computruerunt.

INCIPIUNT CAPITULA

Canonum (sic) *Excerptarum de diversis Conciliis, decretalibus, statutis, atque epistolis congruentium ad Forense judicium collecta tempore Domni Attonis episcopi.*

Sequitur brevis indiculus, seu tituli singulorum Canonum, qui tamen tituli cum repetantur ante singulos canones, ideo hic omittendos censui.

INCIPIUNT CANONES

CAPUT I.

Admonitio Pontificis ad Presbyteros, qualiter erga subditos agant.

Theodulfi capitulare cap. 1.

OBsecro vos fratres dilectissimi ut erga subditarum plebium profectum, & emendationem vigilantissima cura laboretis, quatenus illis viam salutis ostendentes, & eos verbis & exemplis instruentes, & vos de eorum profectu, & nos de vestro Domino nostro Jesu Christo auxiliante fructuosos illi manipulos reportemus. Obsecro etiam fraternitatem vestram, ut hæc capitula, quæ ad emendationem vitæ breviter digessi assidue legatis, & memoriæ commendetis, & eorum, sive cæterarum sacrarum scripturarum lectione mores componatis, vitam emendetis & cum subditis plebibus, opitulante domino, ad regna celestia pergere certetis.

II.

Retractatio ejusdem, & de Ordinis discretione, bonæque vitæ exhortatione.

Ibidem.

Veraciter nosse debetis, & semper meminisse, quia nos quibus regendarum animarum cura commissa est; pro his, qui nostra negligentia pereunt rationem reddituri sumus; pro his vero, quos verbis, & exemplis lucrati fuerimus præmium æternæ vitæ percipiemus. Quod si populus fidelis cibus est Dei, condimentum ejusdem cibi nos sumus. Scitote vestrum gradum nostro gradui secundum, & pœne conjunctum esse; sicut enim episcopi Apostolorum in ecclesia, ita nimirum presbyteri ceterorum discipulorum Domini vicem tenent; & illi tenent gradum summi Pontificis Aaron; isti vero filiorum ejus. Unde oportet vos semper memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, memores sacræ, quam in manibus suscepistis, unctionis, ut nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro sanguine delibutas peccando polluatis. Sed cordis, & corporis munditiam conservantes, plebibus exemplum bene vivendi præbentes his, quibus præestis ducatum ad cælestia regna præbeatis.

III.

De ignorantia vitanda, & doctrina sectanda.

Ignorantia mater cunctorum errorum maxime sacerdotibus Dei vitanda est; quia docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas frequenter admonet Apostolus dicens ad Thimotheum: *attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ semper mane in his.* Sciant igitur sacerdotes scripturas & canones. Ut omne opus eorum in prædicatione, & doctrina consistat, atque ædificent cunctos tam fidei scientia, quam operum disciplina. Conc. Tolet. IV. cap. 24.

IV.

Ut omnes Fidem Catholicam memoriter teneant.

Primo omnium fidem catholicam omnes presbyteri, & diacones, seu subdiacones memoriter teneant; ut si quis hoc faciendum prætermittat, quadraginta diebus a vino se abstineat; & si post abstinentiam neglexerit, condemnandum dupliciter (duplicetur) in eo sententia.

V.

De negligentia cavenda, justitia amplectenda, & vita emendanda.

Nemo clericorum ultra hæc, quæ jussa sunt dissimulet, aut negligere ullatenus audeat sed libenter expleat; & sacramenta divina nequaquam negligenter contractet; ideo tam juvenes, quam senes de his, & de omni conversione sua, hac conversatione, & pœnitentia valde esse sollicitos, satisque agere oportet, ut hæc condigne agant; & de reliquo orent. Tam clerici, quam sæculares animas suas ornamentis dignissimis, dogmatibus scilicet veritatis, decore pudicitiæ, splendore justitiæ, candore pietatis, aliisque omnibus, quibus comptam esse decet rationabilem mentem. Tunc præterea declinare a consortiis inhonestis, & infidelibus, & societatem habere fidelium, atque illos frequentare conventus, in quibus de pudicitia, de justitia, de pietate tractatur. Orare semper Deum, & ab ipso petere quæ decet, ipsi gra-

gratias agere, & veram pœnitudinem gerere præteritorum gestorum. Aliquantulum etiam si possibile est per misericordiam pauperum juvare pœnitentiam.

VI.

Theodulf. cap. 11. *Quibus armis diabolus, & vitia expugnentur.*

Oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi; quia vita viri justi lectione instruitur, oratione ornatur. Et assiduitate lectionis munitur homo a peccato juxta illum qui dicebat: *in corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Hæc sunt enim arma, videlicet lectio, & oratio, quibus diabolus expugnatur; hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur; his armis vitia comprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur.

Ps. 118 11.

VII.

Quod sacerdos Missam solus nequaquam celebret.

Idem cap. 7. Sacerdos missam solus nequaquam celebret; quia sicut illa celebrari non potest sine salutatione sacerdotis, responsione nihilominus plebis; nimirum nequaquam ab uno debet celebrari; esse debent qui ei circumstent quos ille salutet, a quibus & respondeatur. Et ad memoriam illi reducendum est, illud Dominicum: *ubicumque fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, & ego in medio eorum sum.*

VIII.

Quod sacerdos missas nisi in sacratis ab episcopo locis non præsumat celebrare.

Cap. Nullus Presbyter. de consec. Dist. 1. (*sic*) Hic in Romana synodo constitutum est omnium cum consensu synodi: ut nullus presbyter missas nisi in sacratis ab episcopo locis celebrare (præsumat; juxta illud quod scriptum est: vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegit Dominus, ut ponat nomen suum ibi) Qui particeps de cætero sui voluerit esse sacerdotii, (& pietatis affectus nisi magna necessitas præoccupaverit; & hoc cum judicio episcopi fiat.)

Anfulfi inclusa desunt in Dacherio.

IX.

Quod divina Mysteria studiose celebrentur.

Theodulf. cap. 3. In sacrificiis, dilectissimi, ante omnia diligenter observetur, ut panis, & vinum, & aqua, sine quibus missæ nequeunt celebrari mundissime atque studiose tractentur; & nihil in his vile, nihil non probatum inveniatur. Sit timor Domini nobiscum, (& cum diligentia cuncta facite.)

X.

Item ex eisdem.

Corpus Domini nullo modo consecretur, nisi ex integra oblatione; neque enim Dominus sui corporis aliquam sustinuit diminutionem; sicut scriptum est: *non dabis sanctum tuum videre corruptionem*; & alibi: *os non comminuetis ex eo.* Missæ etiam nisi a jejunis sacerdotibus, non celebrentur.

Ps. 15. 10. Joan. 19. 36.

XI.

Ut fœminæ ad Altare non accedant.

Idem cap. 6. Fœminæ missam Sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant; sed locis suis stent, & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores esse debent fœminæ infirmitatis suæ, & sexus imbecillitatis. Et idcirco quædam mulier quælibet sancta in mynisterio divino contingere voluit, & Dei judicio percussa est.

XII.

Ut fœminæ sacrata vasa, vel pallas non contingant.

Cap Sacratas. Dist 23. Sacratas Deo fœminas, vel monachas sacra vasa, vel sacratas pallas pœnes vos contingere, & circa altaria incensum deferre perlatum est ad Apostolicam sedem; quæ omnia reprehensione, & vituperatione plena esset nulli recte sapientium dubium est. Quapropter hujus sanctæ Sedis auctoritate hæc omnia resecare funditus quantocius poteritis, censemus; & ne pestis hæc latius divulgetur per omnes provincias abstergi citissime mandamus.

XIII.

Ut nullus præsumat quælibet ex sacris illicite usurpare.

Theod. cap. 18. Nullus præsumat calicem, aut patenam, aut quælibet vasa sacra & Divino servitio mancipata ad alios usus retorquere, nec de calice sacro aliud bibat præter sanguinem Christi, qui in sacramento accipitur. Nec patenam ad aliud officium admittere audeat, quam ad altaris ministerium; & altaria non cooperiantur, nisi nitidis, & novis pannis. Corpora vero mortuorum in ipsis nullo modo involvantur.

XIV.

Ut vestimenta ecclesiastica sacrata, & honesta sint.

Cap. Vestimenta. De consec. Dist. 1. Vestimenta igitur ecclesiastica, quibus Domino ministratur sacrata debent esse, & honesta; quibus aliis usibus nemo debet frui, quam ecclesiasticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi a sacratis hominibus, ne ultio, quæ Balthasar percussit, super hæc transgredientibus & alia præsumentibus veniat divina. Qui dum vasa Domini in usus communes assumpsit vitam pariter cum regno amisit.

XV.

Ut Clerici sæcularibus indumentis non utantur.

21. q. 4. cap. Episcopi. Presbyteri, & Diaconi sæcularibus indumentis minime utantur, nisi ut condecet, tunica sacerdotali. Sed neque dum ambulaverint in civitatem, aut in viam, aut in plateas sine operimento præsumant ambulare præter si in itinera longa ambulaverint. Quia sicut *mulier orans in ecclesiis non velato capite deturpat caput suum*, juxta apostolicam vocem; ita sacerdos sine operimento deturpat sacerdotium suum. Nam si temere præsumpserit contra Statuta agere, communione privetur, donec quæ statuta sunt adimplere maturet.

1. Cor. 11. & 4.

XVI.

Quando Symbolum competentibus tradatur.

Conc. Agat. cap. 13. Symbolum etiam placuit ab omnibus ecclesiis una die, idest ante octo dies Dominicæ Resurrectionis publice in ecclesia competentibus tradi.

XVII.

De temporibus Baptismi.

Gelas. in ep. ad Epis. Lucan. cap. 12. Baptizandi sibi quispiam passim quocunque tempore nullam credant inesse fiduciam præter Paschale Festum, & Pentecosten venerabile Sacramentum, excepto dumtaxat gravissimi languoris incursu, in quo verendum est; ne homo succrescente periculo sine remedio salutari fortassis ægrotans exitio præventus abscedat.

XVIII.

Qualiter Baptismi Sacramenta celebrari oportet.

Catechumeni antequam baptizentur instruantur qualiter credant, ut sacerdotibus cum baptizantur . . . . . facultas loquendi . . . . . imminente periculo obmutuerint per Christianissimos testes eorum fides examinetur, qui illis antequam obmutuerint, adfuissent: Et si eorum testimoniis digni inventi fuerint, baptizentur; hi vero qui ab infantia muti fuerint si aliquibus nutibus, ac indiciis Christianos se esse velle, vel baptismum petere videantur, non est illis vetandum. Pro infantibus vero, quibus ætas adhuc loquendi non est aliis non abnuimus respondendum,

ca-

catholicis tamen, sed qui pro eis fidem promittunt, curam & sollicitudinem habere debent, ut illi hoc impleant quod ipsi pro eis promiserunt. Si autem religiosi, & docti talibus parentes fuerint, ipsis cum hac protestatione committendi sunt. Qui si defuerint, illi eos frequentius instruant, suisque beneficiis sæpius studeant confortare.

XIX.

Item de parvulis ægrotantibus.

Si parvulus ægrotans, ad quemlibet presbyterorum Baptismi gratia de cujuslibet Parochia allatus fuerit, Baptismi sacramentum nullo modo denegetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectaverit; & ille parvulus absque Baptismi gratia mortuus fuerit, noverit se ille qui eum non baptizavit pro ejus anima rationem redditurum.

XX.

Ut Presbyteri absque diaconibus Baptisma non celebrent.

(*sic*) Ut nulla Ecclesia cujuslibet Diœceseos, ubi Baptismum celebratur, Presbyter absque Diacono esse reperiatur, unde omnis Presbyter non habens diaconem eligat sibi personam, & plebi suæ innotescat; tunc ad Pontificem suum consignans deducat cujus vitam probatam habeat, & diaconus consecretur. Quod si distulerit Presbyter dicens, eo quod non habeat talem clericum, episcopus suus provideat ex ecclesia sua aut unde voluerit bonam personam. Tantum est, ut sine diacone non sint.

XXI.

Quæ in ecclesiis recondi liceat.

Videmus crebro in ecclesiis messes, & fœnum congeri unde volumus, ut hoc pœnitus observetur, ut nihil in ecclesia præter vestimenta ecclesiastica, & vasa sacra, & libros recondatur. Si autem tempore persecutionis propter improbitatem prædonum sua pauperes alimenta ibi servanda reponunt, non sunt ejicienda; ita sane ut de eadem ecclesia pace recepta illico transportentur. Vendendi, enim, vel emendi ibi nulla detur licentia; ne forte si alia ibi qua oportet negotia exerceantur, a Domino audiamus: *Domus mea domus orationis est, vos autem speluncam latronum fecistis.*

XXII.

Quod in ecclesiis Convivia, & accubitus non fiant.

Quod non oporteat in Domini ecclesiis convivia quod vocantur agapæ fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.

XXIII.

Quod in ecclesiis sepulturæ non fiant.

Antiquus in his regionibus in ecclesia sepelliendorum mortuorum usus fuit, & pleraque loco divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias præparata, cimiteria, seu poliandria facta sunt; unde volumus, ut ab hac re deinceps abstineatur; & nemo in ecclesia sepelliatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut cujuslibet justi hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo suo corpori defuncto locum acquisivit. Corpora vero, quæ antiquitus in ecclesia sepulta sunt, nequaquam projiciantur; sed tumuli, qui apparent profundius in terra mittantur, & pavimento desuper facto nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiæ reverentia conservetur. Ubi vero tanta est multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile sit, locus ille pro cimiterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco constructo, ubi religiose, & pure Deo sacrificium offerri valeat.

XXIV.

Ut sepulturæ non vendantur.

Questa nobis est Nereida clarissima fœmina quod solidos pro filio suo sepultura Fraternitas vestra velit exigere, atque super doloris gemitum majorem dispendii studet inferre molestiam. Quod si ita se veritas habet, quia grave nimis, & procul est a sacerdotis officio pretium de terra concessa putredini quærere & de alieno velle facere luctu compendium, ab hac se petitione Fraternitas vestra contineat, & molesta ei de cetero non existat. Hoc autem vitium & nos postquam Deo auctore ad episcopatus honorem accessimus de ecclesia nostra omnino vetuimus, & pravam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus, memores quia dum Abraham a filiis Effron, hoc est a Filio Soor sepulcrum pretio ad humandum corpus conjugis postularet, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere confecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium, vel in alienis denuo tentari præsumatur admoneo; sed si quando aliquem in ecclesia vestra sepellire conceditis siquidem parentes ipsius proximive hæredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint accipi non vetamus; peti vero aut aliquid exigi omnino prohibemus. Ne quod valde irreligiosum est, aut venalis fortasse, quod absit, dicatur ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si de eorum cadaveribus studetis quærere quolibet modo compendium. Greg. lib. 7. ep. 55.

XXV.

Ut Diœceses singulis annis visitentur.

Multorum experientia casuum magistrante reperimus nonnullas Diœceses (sic) ecclesias destitutas, pro qua re id constitutione decrevimus ut antiquæ consuetudinis ordo servetur, & annis singulis ab episcopis Diœceses visitentur; & si qua forte basilica reperta fuerit destituta, ordinatione ipsius reparetur. Tarracon. sub Hormisda cap. 8.

XXVI.

Qui Presbyteri chrisma petant.

Presbyteri qui per Diœceses ecclesias regunt non a quibuslibet episcopis, sed a suo, nec per juniorem clericum, sed per seipsos, aut per illum, qui sacrarium tenet ante Paschæ solemnitatem chrisma petant. Conc. Carth. IV. cap. 36.

XXVII.

Quod singulis annis synodus celebretur.

Nulla pene res disciplinam plus ab ecclesia, Christi depellit, quam sacerdotum negligentia, qui contemptis canonibus ad corrigendos ecclesiasticos mores synodum facere negligunt. Ob hoc a nobis universaliter definitum est, ut quia juxta antiqua Patrum decreta bis in anno difficultas temporis fieri concilium non sinit, saltem vel semel a nobis celebretur. Tolet. IV. cap. 3.

XXVIII.

Qualiter majores Presbyteri ad Synodum veniant.

Quando more solito ad synodum venietis vestimenta, & libros, & vasa sacra, cum quibus vestrum ministerium, & injunctum officium peragatis vobiscum deferte; nec non duos, vel tres clericos, sive laicos, cum quibus missarum solemnia celebratis, vobiscum adducite: ut probetis quam diligenter, quamque studiose Dei servitium peragatis. Theod cap. 4.

XXIX.

Quod singulas Kalendas collatio in Plebibus fiat.

Experimento didicimus non minus bonam collationem, quam etiam lectionem prodesse; unde

a præ-

☞ a præsenti statuimus, ut per singulas plebes, singulis calendis omnes presbyteri, seu clerici simul conveniant, ut de fide, ac sacramentis divinis, seu de vita, & conversatione, & singulis officiis ad eos pertinentibus communiter tractent. Et si forte aliquis inter eos negligens, aut reprehensibilis invenitur, a cæteris corrigatur. Quod si corrigi omnino non studuerit, mox suo nuntient episcopo, ut hæc acrius emendare quantocius studeat, ne cum eadem Diœcesi . . . . . tentur. Si autem Kalendæ in festivis fuerint sub . . . . . .

XXX.

Quod nullus absolute clericus ordinetur.

Chalced. cap. 6. Nullum absolute ordinari debere presbyterum, aut diaconem, vel quemlibet in gradu ecclesiastico, nisi specialiter ecclesiæ civitatis, aut possessionis, aut martyrii, aut monasterii, qui ordinandus est pronuntietur. Qui vero absolute ordinatur, decrevit sancta Synodus irritam haberi hujuscemodi manus impositionem, & nusquam posse ministrare ad ordinantis injuriam.

XXXI.

Ut in singulis ecclesiis sacerdotes ordinentur.

Clem. ep. 2. ad Jacob. Ecclesias per congrua, & utilia facite loca, quas divinis præcibus sacrare oportet; & singulis sacerdotes divinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non a quoquam gravari.

XXXII.

De Clericis, qui loca, in quibus ordinati sunt, derelinquunt.

Arelat. I. cap. 21. De Presbyteris, ac Diaconibus, qui solent dimittere loca sua, in quibus ordinati sunt; & ad alia loca se transferunt, placuit, ut eisdem locis ministrent; quod si derelictis locis suis ad alium se locum transferri voluerint, deponantur.

XXXIII.

De Presbyteris, qui pro alterius ecclesiis munera promittunt.

Theod. cap. 16. Si quis Presbyter, vel quislibet in Clero inventus fuerit alicui clerico, aut laico deinceps munera dare, aut promittere, aut ecclesiam alterius presbyteri subripiat, (quam ad se rectius Aufulis inclusa desunt in Dacherio. pertinere non putat,) sciat se pro hac rapina, seu cupiditate, aut gradum amissurum, aut gravi corporis maceratione castigandum. Illi vero, quem fatigare præsumpserit, omne damnum, quod ei pro hac acciderit querela ipsosque actionis sumMulta veniunt in Dacherio. ptus insuper restaurare cogatur nullusque alterius presbyteri clericum, vel parochianum persuadeat, ut ad suam ecclesiam concurrat, relicta ecclesia propria, & suas decimas sibi dent; sed unusquisque sua ecclesia, & populo contentus, quod sibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat, juxta illud evangelii: *quæcunque vultis ut faciant vobis homines, hæc eadem facite illis.*

XXXIV.

Ut nullus oblationes ecclesiæ, præter conscientiam episcopi, aut det, aut accipiat.

Gangren. c. 7. Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam mancipare, vel dare voluerit præter conscientiam episcopi, vel ejus, cui hujuscemodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit facere consilio, anathema sit.

XXXV.

Ut nullus Presbyter absque permissu episcopi aliquid in ejus Parochia agat.

Clem. ep 1. Nullum presbyterum in alicujus episcopi Parochia aliquid agere absque ejus permissu docebat, sed & cunctos presbyteros propriis episcopis in omnibus obedientes, instituente Domino, esse debere docebat. Nullum aliena concupiscere, aut eorum præsumere, sed unumquemque suis, sibique commissis contentum esse docebat. Neminem etiam alicui aliquid facere, nisi quod sibi vult fieri instruebat.

XXXVI.

Ut nullus clericus mulierem in consortio familiaritatis habeat.

Illud præterea speciali ordinatione decernimus Toler. II. cap. 3. quod nec antiqua concilia in universis pene canonibus siluerunt, ut nullus clericorum a gradu subdiaconii, & supra in consortio familiaritatis habeat mulierem, vel ingenuam, vel libertam, aut ancillam; sed si sunt ei hujuscemodi servitia matri, vel sorori aliæque cujuslibet propinquitati contradat; & quicquid suis manibus perfecerint, proprio Domino deferantur. Aut si propinquitas memorata deest, alia domus longe ad earum habitaculum requiratur, eo modo ut nulla occasione introeundi domum clerici fœminæ permittantur, unde aut laqueos possit incurrere, aut noxialis fama innocenti fortassis possit inuri. Sane si deinceps post datam hanc admonitionem quisquis harum consortio frui voluerit, noverit se non solum a clericatus officio retrahi, vel ecclesiæ foribus pelli, sed etiam ab omnium catholicorum clericorum, vel laicorum communione privari, nulla prorsus vel colloquii consolatione relicta.

XXXVII.

Ut clericus nullam conversationem cum muliere post denominationem habeat.

Vid. Richulf. in cap. 15. Ut si cui sacerdoti ex qualibet muliere renuntiatum fuerit, ut exinde suspicio malæ opinionis efficiatur, nullam cum ipsa habeat conversationem neque secretam, neque præsentem. Si deinc episcopus inventus fuerit per secundam, & tertiam contestationem ut contemptor gradus sui periculum sustineat.

XXXVIII.

Qualem professionem Presbyteri, & Diaconi faciant quando ordinantur.

Toler. IV. cap. 16. Quando presbyteri, & diaconi per Parœchias constituuntur, oportet eos professionem episcopo suo facere, ut casti, & puri vivant sub Dei timore, & ut eos talis professio alligatos talis disciplinæ retineat.

XXXIX.

Item qualem Episcopus diaconem faciat.

A præsenti die episcopis omnibus dicatur, ut nullum facere diaconem præsumant, nisi qui se caste victurum promiserit.

XL.

Ut Clerici Episcopis suis obtemperent; ad honorem eos promovere volentibus.

Item placuit, ut quicunque clerici, vel diaco- Chartag. cap. 31. ni pro necessitatibus ecclesiasticarum rerum non obtemperaverint episcopis suis volentibus eos ad honorem ampliorem in sua ecclesia promovere, nec illic ministrent in suo gradu unde noluerunt recedere.

XLI.

Quod nullus clericus die Dominico aliquod sæculare negotium audeat judicare.

Tarracon c. 4. Ut nullus Præsbyterorum, vel clericorum die Dominico propositum cujuscunque causæ negotium non audeat vindicare, nisi hoc tantum ut Deo statuta solemnia peragant. Cæteris vero diebus cohibentibus personis illa quæ justa sunt habeat licentiam judicandi, exceptis criminalibus negociis.

XLII.

Ut clericis ludricis spectaculis non interfint.

Laodic. cap. 54. Non oportet ministros altaris vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut

aut in cœnis exhibentur, interesse; sed antequam A musici themalici ingrediantur, surgere eos de convivio, & habire debere.

XLIII.

Ut clerici per plateas, vel andronas, aut nundinas non ambulent.

Carthag. IV. c. 47. 48. III. c. 27. Clerici per plateas, vel androues, aut nundinas non ambulent, & ad forum, vel tabernas non accedant absque certa corporis, vel officii sui necessitate, vel si fuerint peregrinatione compulsi, nec ibi comedere, aut bibere præsumant.

XLIV.

Item clericum scurrilem puniendum.

Carthag. IV. c. 60. Clericum scurrilem, & verbis turpibus jocularem ab officio retrahendum.

XLV. B

Item clericus adulator, & proditor degradetur.

Ibid. c. 56. Clericus qui adulationibus, & proditionibus vacare deprehenditur degradetur ab officio.

XLVI.

Clericus qui inter epulas cantat similiter.

Ibid. c. 61. Clericum inter epulas cantantem supradictæ sententiæ severitate coercendum.

XLVII.

Quibus negociis se miscere debeant.

Dist 88. c. Decrevit. Decrevit Nicæna Synodus nullum clericum aut possessiones conducere, aut negociis sæcularibus se miscere nisi forte episcopus civitatis ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere præcipiat, aut pupillorum, & orphanorum, aut viduarum. Ubi liquido patet quia alia sunt nego- C cia sæcularia, & alia ecclesiastica.

XLVIII.

Ut clerici auguria non credant nec divinationes exquirant.

Toler. IV. cap. 29. Si quis Presbyter vel Diaconus, vel quilibet ex ordine clericorum magos, & aruspices, aut certe augures, vel sortilegos vel eos qui profitentur artem magicam aut aliquos eorum similia exercentes consuluisse, fuerit deprehensus ab honore dignitatis suæ depositus monasterium ingressus pœnam excipiat ibique pro pœna pœnitentia detentus scelus admissum sacrilegii solvat. Item si quis post hanc cognitionem ecclesiasticam contendens doctrinam, ade..... vos prophetas, aut angelos vel aliquorum sanctorum defunctorum æ- D quivocos falso vocans abierit, eorumque pravis doctrinis inhæserit, anathema sit, nullisque mysteriis ecclesiasticis communicet, donec ad pontificis venerit satisfactionem, nam ipse Dominus Matthæi 24. 4. in evangelio docet: *surgent enim pseudo-christi, & pseudo-prophetæ, & seducent multos;* & Paulus Ad Hebr. 13. 9. postolus: *doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci.* Similiter etiam de illis, qui arbores colunt, aut ad fontes hujuscemodi religione accedunt, deliberare curavimus. Insuper nullus talibus communicare præsumat.

XLIX.

Ut clerici usuras non accipiant, nec laici quoque.

Carthag. III. cap. 16. Item placuit, ut clericus si commodaverit pe- E cuniam, pecuniam accipiat; si speciem, eamdem speciem, quantum dederit accipiat. Similiter Laici quoque ab usuris se abstineant. Quod si non fecerint excommunicentur.

L.

Ut clerici vilius emendi, & carius vendendi usum non habeant.

Tarracon. c. 2. Sicut per canonum statuta firmatum est, quicunque in clero esse voluerit emendi vilius, & vendendi carius studio non utatur. Certe si voluerit exercere, cohibeatur a clero.

LI.

Ut clerici sæcularem defensionem adversus ecclesiasticam disciplinam non requirant.

Agar. c. 8. Id etiam placuit, ut clericus si relicto officio suo propter districtionem ad sæcularem fortasse defensionem transierit, & ei, ad quem recurrerit, solatium defensionis impenderit, ne ecclesiæ communione pellatur.

LII.

Ut Clerici ecclesiastico judicio contenti sint.

Clem. Epist. I. ad Jacob. Si qui ex fratribus negocium habent inter se apud cognitores sæculi non judicentur, sed apud presbyteros ecclesiæ, & quidquid illud est dirimat.

LIII.

Ut Clerici vigiliis non desint.

Carthag. 4. cap. 49. Clericus qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendio privetur.

LIV.

Ut Presbyter in nuptiis bigami non prandeat.

Neocæs. c. 7. Presbyterum in nuptiis bigami prandere non convenit, quia cum pœnitentia bigamus egeat, quis erit, qui propter convivium talibus nuptiis possit præbere consensum.

LV.

Quod ex collatis convivia non celebrentur.

Laodic. c. 55. Quod non oporteat sacerdotes aut clericos ex collatis vel comessationibus convivia celebrare; hoc autem nec laicis posse congruere.

LVI.

Quod ad agapem vocati, ciborum partem non accipiant.

Ibid. c. 27. Quod non oporteat sacro ministerio deditos clericos ad agapem vocatos ciborum partes accipere; propterea quod hinc ecclesiastico ordini fiat injuria.

LVII.

Quod clericos orare, & legere, ac manibus laborare instanter conveniat.

Theodul. c. 3. Clericus victum, & vestimentum sibi artificio, vel agri cultura absque officii dumtaxat sui detrimento præparet: & si quando a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi, quia otiositas inimica est animæ; & antiquus hostis quem a lectione, vel ab oratione vacantem invenerit, facile ad vitia rapit. (Petrus namque ait): *lectione discetis qualiter, & vos vivatis, & alios doceatis.* Per usum orationis, & vobis, & his, quibus in caritate conjuncti estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem, & corporis macerationem, & vitiis alimenta negabitis, & vestris necessitatibus subvenietis, & habebitis quod necessitatem patientibus porrigatis.

Ausfulls included sunt in Dacher.

LVIII.

Qui Psalmi in ecclesia cantentur vel libri legantur.

In canonib. Matti Brach. cap. 67. Quod non oporteat plebejos psalmos in ecclesia cantari, nec libros præter canonem legi; sed sola sacra volumina Novi testamenti, vel Veteris. Licet etiam legi passiones Martyrum cum anniversaria eorum celebrantur.

LIX.

Ut Oratio Dominica quotidie proferatur.

Toler. IV. cap. 10. Oratio quæ Dominica dicitur, quam Dominus proprio ore composuit, suisque discipulis per eam orare docuit, non tantum diebus dominicis, sed quotidie in omni oratione frequentanda est. Consideret tamen unusquisque conscientiam suam, quia si ex puro corde omnibus a quibus læsus fuerit non dimiserit, hæc oratio magis ad occasionem, quam ad veniam illi esse videtur.

LX.

Quod profundiores quæstiones penitus non adstruantur.

Cæleſt. ad Epiſc. Gall. c. 13. Profundiores vero, difficilioreſque partes incurrentium quæſtionum, quas latius perpetrarunt, vel contractarunt qui hæreticis reſtiterunt, ſicut non audemus contemnere, ita neceſſe non habemus inſtruere quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt, ſatis credimus ſufficere quidquid ſecundum prædictas regulas Apoſtolicæ Sedis nos ſcriptura docuerunt, ut prorſus non opinetur catholicum quod apparuerit præfixis ſententiis eſſe contraria.

LXI.

Ubi, & qualiter Scholæ habeantur.

Theodulf. c. 20. Presbyteri etiam per villas & vicos ſcholas habeant, & ſi quislibet fidelium ſuos parvulos ad diſcendas litteras eis commendare voluerit, eos ſuſcipere, & docere non renuant; ſed cum ſumma caritate eos doceant: Dan. 12. 3. *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti; & qui ad juſtitiam erudiunt multos, fulgebunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Cum ergo eos docent, nihil ab eis prætium pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis Parentes caritatis ſtudio ſua voluntate obtulerint.

LXII.

Quibus libertis manus mittatur.

Tolet. IV. cap. 72. Quicunque libertatem a Dominis ſuis percipiunt, ut nullum ſibimet in eis obſequium patronus retentet; iſti ſi ſine crimine ſint ad clericatus ordinem libere ſuſcipiuntur; quia directa manumiſſione abſoluti noſcuntur. Qui vero retento obſequio manumiſſi ſunt pro eo quod adhuc a Patrono ſuo ſervitute tenentur obnoxii, nullatenus ſunt ad eccleſiaſticum ordinem promovendi, ne quando voluerint eorum domini, fiant ex clericis ſervi.

LXIII.

Quales ad miniſterium clerici eligantur.

Clem. Epiſt. 3. Tales ad miniſterium eligantur clerici, qui digne poſſint dominica ſacramenta tractare; melius eſt enim Domini Sacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſint digne exercere opus Dei, quam multos, & inutiles, qui onus grave ordinatori inducant.

LXIV.

De jejunio Quadrageſimali Clericorum.

Teleſph. In Epiſt. Cognoſcite a nobis, & cunctis epiſcopis in hanc ſanctam, & apoſtolicam ſedem congregatis ſtatutum eſſe, ut ſeptem hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes clerici in ſorte Domini vocati a carne jejunent. Quia ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorum a laicorum converſatione; ita & in jejunio debet fieri diſcretio. Has ergo ſeptem hebdomadas, omnes clerici a carne, & deliciis jejunent, & hymnis ac vigiliis, atque orationibus Domino inhærere die noctuque ſtudeant.

LXV.

Quod nulli Sacerdotum liceat canones ignorare.

Cæleſt in Epiſt ad Epiſc. per Calabr. Nulli ſacerdotum ſuos liceat canones ignorare, nec quicquam facere quod poſſit Patrum regulis obviare: quæ enim a nobis res digne ſervabitur ſi decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permiſſa frangatur?

LXVI.

Quod adverſa pro Chriſto patienter toleranda.

Anaclet. Epiſt. I. Nolite mirari, cariſſimi, quod perſecutiones patimini quaſi novi vobis aliquod contingat; ſed communicantes Chriſti paſſionibus gaudete ut in A revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes; quia ſi exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis. Nec pro aliqua cupiditate, vel ſegnitia, aut metu hæc quæ vobis facienda, vel dicenda ſunt, dimittatis. Nec a populi increpatione ſi deviaverit ullo modo ceſſetis. Nemo autem veſtrum patiatur quaſi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut Chriſtianus non erubeſcat; glorificet autem Deum in iſto nomine; quia ſcriptum eſt: *beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam; quoniam ipſorum eſt Regnum cœlorum.* Cavete, quia *propter juſtitiam* dixit; nam qui pro aliquo crimine patitur ob hoc non erit beatus. Mat. 5. 16.

LXVII.

B *Quod cum excommunicato non ſit orandum.*

Si quis cum excommunicato ſaltem in domo ſimul oraverit, iſte communione privetur. Can. 11. Apoſtol.

LXVIII.

Quod oblationes diſcordantium, vel pauperes opprimentium refutandæ ſunt.

Oblationes diſcordantium fratrum neque in ſacrario neque in gazophylacio recipiantur. Eorum etiam qui pauperes opprimunt donaria a ſacerdotibus refutanda ſunt. Cor. 4. c. 93. 94.

LXIX.

Ut ebrietas vitetur.

Amo omnia clericis vetetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes ac nutrix eſt. Itaque eum, quem ebrium fuiſſe conſtiterit, ut ordo patet, Aut trium dierum ſpatio a vino ſtatuimus ſubmovendum, aut corporali ſubdendum judicio. Quod ſi hoc in uſum aſſumpſerit, excommunicatio protaletur (ſic); ſi vero corrigi non potuerit, a ſacerdotali ordine depellatur. Agath. c. 41.

LXX.

Qualiter ſingulis feriis agendam ſit.

Qui die Dominico ſtudioſe jejunat, non credatur catholicus; & nullum negotium, nullumque opus ſervile eodem die fiat. Quinta feria quoque non eſt jejunandum, ut inter jejunium Chriſtianorum & gentilium catholicorum atque hæreticorum diſcretio ſit. Die Dominico Dominus Jeſus Chriſtus . . . . . ſive quia eo die gratia Spiritus ſancti poſt aſcenſionem ad cælos diſcipulos inflammavit, eiſque mittens tradidit charismatum dona. Quinta feria autem cum eiſdem diſcipulis ultimæ cœnæ myſteria celebravit. Nec multo poſt eodem revolvente die illis videntibus ad cœlos aſcendit; ipſo etiam die chriſma conficitur; eodem quoque die pœnitentes reconciliantur. Quarta vero, ſexta, & ſeptima feria præ cæteris jejunandum eſt; quia quarta feria Judas de proditione Salvatoris cum Judæis ſtatuit, ſexta autem Chriſtus crucifixus eſt. Sabbato quidem inter metum & ſpem Apoſtoli triſtem duxerunt diem, dubii aliquantulum de Reſurrectionis gloria permanentes. Qui ergo iſtis tribus diebus in crapula, vel epulis abſque magna intervenienſte feſtivitate vel neceſſitate fuerit, videtur aut cum E tradente tradere, aut cum crucifigentibus crucifigere, aut Apoſtolorum injurias deridere. Nam qui vult de Domini cum ipſis reſurrectione gaudere, triſtari quodammodo cum ipſis debet de Paſſione. Cap. Jejunium Diſt. 34. Car. 4. c. 14. Innocent. Epiſt. I. c. 4.

LXXI.

Quod die Dominico ſtantes oremus.

Quoniam ſunt quidam in die Dominico genuflectentes, & in diebus Pentecoſtes, ut omnia in univerſis locis conſtanter obſerventur, placuit ſancto Concilio ſtantes in his diebus Domino vota perſolvere. Nicæn. c. 20.

LXXII.

Ut ſacerdotes admoneant populum qualiter feſtis diebus ſe habeat.

Sacerdotes admoneant populum, ut in diebus Feſtis non vacent conviviis malis, & jocis turpibus, ſed orationibus.

LXXIII.

Quibus Feſtis populus communicet.

Sæculares vero, qui natalem Domini, Paſcha, & Pentecoſten non communicaverint catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur.

LXXIV.

Si Sacrificium per negligentiam ceciderit.

Si cui Sacrificium per negligentiam ceciderit, aut lingua lambat, ut nihil inde remaneat, aut diebus XL. jejunet. Si autem per negligentiam alterius hoc factum fuerit, pœniteat ipſe cujus eſt negligentia. Locus autem in quo ceciderit, aut igne ſuccendatur, aut penitus extergatur; & quidquid exterſum fuerit, comburatur.

LXXV.

Si vomitus intra tres dies poſt communionem negligenter evenerit.

Si quis poſt accepta ſacroſancta myſteria infra tres dies * vomitum per negligentiam fecerit . . . . . & quidquid rejectum fuerit comburatur.

LXXVI.

Ut inergumeni non communicent, & balnea in ſacratis balneis non fiant.

Nulli liceat porrigere Corpus, vel Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti inergumenis, donec in eadem paſſione ſunt, niſi forte diſcrimen mortis incurrerit. Nam cum criminoſis talia ſacramenta vetentur, quanto magis illis, quos ipſe auctor criminis invadit? Si autem divina miſericordia liberati fuerint, longo tempore in abſtinentia, & oratione permaneant ſecundum arbitrium ſacerdotum, & ſic demum communicent inter cæteros chriſtianos. Quod ſi baptizati, vel conſignati nondum fuerint, licet eos omni tempore baptizare, vel conſignare. In aqua vero ſanctificata nullus balneum facere audeat pro aliqua infirmitate, vel neceſſitate, quæ ſpargi tantummodo conceſſa eſt. Hujuſcemodi enim lavacra nec in ſacris invenimus, nec a Patribus acta audivimus, nec nobis utilia videntur.

LXXVII.

Qualiter myſteria Baptiſmatis, vel Chriſmatis cuſtodienda ſint.

Qui ſacri Baptiſmatis myſterium, vel donum Spiritus Sancti in Chriſmate ſuſceperint, ante nonum diem cum mulieribus nullo modo coeant; ſimiliter hujuſcemodi mulieres omni modo a viris ſe abſtineant; nec ullo turpi ludo vel negotio ſe ullo modo miſceant. A carnium eſu tandiu abſtineant, donec epiſcopus loci pro qualitate perſonæ vel temporis proviſerit. Nec de ſacro fonte aliquem levare, aut ad conſignandum ante Epiſcopum tenere aliquis audeat; nec clericus ullum ſacrum ordinem adſumere præſumat, niſi prius hæc eadem prædicta ſacramenta in ſe celebraverit. Si quis autem in aliquo ſupradictorum prævaricator extiterit, judicio Epiſcopi pœniteat.

LXXVIII.

Ut ſpectacula ludorum diebus feſtis non celebrentur.

Necnon & illud petendum, ut ſpectacula theatrorum, cæterorumque ludorum die Dominica, vel cæteris Religionis Chriſtianæ diebus celeberrimis amoveantur. Maxime quia S. Paſchæ octavarum die populi ad circum magis quam ad eccleſiam conveniunt, debere transferri (ſic).

LXXIX.

Ut nullus Kalendas Januarias colere, aut choros ducere præſumat.

Ut nullus Kalendas Januarias, & brumas ritu paganorum colere præſumat. Si quis Kalendas Januarias, & brumas colere præſumpſerit, aut menſas cum lampadibus in domibus præparare, aut per vicos & plateas cantiones & choros ducere præſumpſerit, quod magna iniquitas eſt, coram Deo anathema ſit.

LXXX.

Ut ..... ad eccleſiam conveniendum ſit.

. . . . . debere ad Eccleſiam ob aliam cauſam convenire niſi ad laudandum Deum, & ejus ſervitium faciendum. Diſceptationes vero, & tumultus, & vaniloquia, & cæteras actiones ab eodem loco ſancto pœnitus abigenda ſunt. Ubi enim Dei nomen invocatur, Domino ſacrificium offertur, Angelorum frequentiam eſſe non dubitatur, periculoſum eſt tale aliquid dicere, vel agere, quod loco non conveniat. Si enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas quæ ſibi offerrentur, emebant vel vendebant; quanto magis illos inde abjiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, riſibus, & hujuſcemodi nugis locum divino cultui mancipatum fœdant?

LXXXI.

De doctrina virorum, & mulierum.

Laicus præſentibus clericis, niſi ipſis probantibus docere non audeat; & mulier quamvis docta, & ſancta viros in conventu docere non præſumat.

LXXXII.

Item de indumentis eorum.

Si quis virorum propter continentiam, quæ putatur, amictu pallii utitur, quaſi per hoc habere ſe juſtitiam credens, & deſpicit eos qui cum reverentia birris, & aliis communibus, & ſolitis utuntur veſtibus, anathema ſit. Similiter & mulier quæ propter continentiam, quæ putatur, habitum mutat, & pro ſolito muliebri amictu virilem ſumit, anathema ſit.

LXXXIII.

Ut natalitia, ſeu nuptiæ in Quadrageſima non fiant.

Quod non oporteat in Quadrageſima martyrum natalitia celebrare; ſed eorum in ſabbato, & Dominico die tantum memoriam fieri.

Nuptiæ vero, aut natalitia eiſdem diebus nullo modo celebrentur.

LXXXIV.

De jejunio Quadrageſimali.

Placuit etiam ut omnes eccleſiæ exceptis diebus dominicis in Quadrageſima, etiam die ſabbati Sacerdotali ordinatione & diſcretione communicationis debeant jejunare.

LXXXV.

Item de obſervatione ejuſdem.

Quod non oporteat in quadrageſima in ultima ſeptimana quintæ feriæ jejunium ſolvere, totamque Quadrageſimam ſine veneratione tranſire magiſque conveniat omnem quadrageſimam diſtricto venerari jejunio.

LXXXVI.

Item unde ſupra.

Quidam in die ejuſdem Dominicæ paſſionis ad horam nonam jejunium ſolvunt, & conviviis abſtinent & dum ſol ipſe eadem die tenebris palliatur lumen ſubduxerat, ipſaque elementa turbata mœſtitiam totius mundi oſtenderit; illi qui jejunium tanti diei polluunt, epuliſque inſerviunt. Et quia totum eumdem diem univerſalis eccleſia propter Paſſionem Domini in mœrore, & abſti-

nentia peragit, quicunque in eo jejunium præter parvulos, ſenes, & languidos ante peractas indulgentiæ preces reſolverit a Paſchale gaudio depellatur; nec in eo ſacramentum corporis, & ſanguinis Domini percipiat, qui diem paſſionis ipſius per abſtinentiam non honorat.

LXXXVII.

De jejunio Quatuor temporum.

Callist. Epist. I. Jejunium quod ter in anno apud nos celebrare didiciſtis, convenientius nunc per quatuor tempora fieri dicimus; ut ſicut annus per quatuor volvitur tempora, ſic & nos quaternum ſolemne agamus jejunium per quatuor tempora; juxta Zach. 8. 19. Prophetæ Zachariæ vocem qui ait: *hæc dicit Dominus exercituum: jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium ſeptimi, & jejunium decimi erit domui Judæ in gaudium, & in lætitiam, & in ſolemnitates præclaras. Veritatem tamen, & pacem diligite dicit Dominus exercituum.* In hoc ergo omnes nos unanimes oportet eſſe, ut ſecundum Apoſtolicam doctrinam idipſum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata.

LXXXVIII.

Jejunium eccleſiaſticum non diſſolvendum.

Gang. c. 19. Si quis eorum, qui continentiæ ſtudent abſque neceſſitate corporea tradita in commune jejunia & ab eccleſia cuſtodita ſuperbiendo diſſolvit, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit.

LXXXIX.

Ut Pœnitentibus infirmis oleum ſanctificatum non fundatur.

Innoc. Ep. ad Dent. c. 8. Pœnitentibus infirmis oleum ſanctificatum fundi non poteſt, quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi?

XC.

Qualiter Presbyteri erga pœnitentes agant.

Non debet Presbyter injungere pœnitentiæ leges ſine aliquo reſpectu perſonæ, aut cauſæ, ſed tempora pœnitentiæ, aut reconciliationis epiſcopi arbitrio concedat. Et ut presbyter inconſulto epiſcopo non reconciliet pœnitentem, niſi epiſcopo permittente. Sed potius Presbyteri, qui in plebibus ordinantur, providentiam magnam habeant, ne eorum Parochiani in criminalia incidant delicta. Quod ſi evenerit, tam ab ipſis, quam ab omnibus vicinis diligenter qualiter acta ſunt inquirant, & ſcriptis notare non differant, eoſque admonere frequenter . . . . . quod ſcripſerat, ſecum aſſumat. Quod ſi iidem pœnitentes venire diſtulerint ipſe in capite jejunii ad primam ejuſdem epiſcopii ſedem eſſe nullo modo cum eodem diſſimulet ſcripto, ſuoque hoc ſuggerat epiſcopo, ut quid ei exinde agendum ſit, conſideret. Si autem etiam pœnitentes adfuerint, leges quæ illis pœnitentiæ imponuntur, rurſus deſcribat; curamque, & ſollicitudinem erga eos maximam gerat, ut eorum converſationem pleniſſime cognoſcere poſſit. Quod ſi obnixe aliquem pœnitentiæ viderit incumbere, ut debilitate incurrente periculum ſperet; aut ſi infirmitas quempiam oppreſſerit ad ſuum presbytes recurrat epiſcopum, ut illi per ipſum remedia concedantur; qui ſi defuerit cardinalibus primæ ſedis presbyteris interim ſuggeratur; ad diem namque reconciliationis, id-eſt cœnæ Domini, ipſe quoque (recurrat ſingulorum acta pleniſſime indicandum. Similiter etiam quarto die poſt octavam Pentecoſten) cum ipſis pariter adeſſe feſtinet, ut rurſus quæ illis juſſa fuerint cognoſcere, & deſcribere poſſit.

Anfulis inclusa omisit Dacherius.

XCI.

Ut Pœnitentes quotidie genua flectant.

Pœnitentes etiam diebus remiſſionis genua flectant. Carth. ca.

XCII.

Ut mortuos Pœnitentes ſepeliant.

Mortuos pœnitentes offerant eccleſiæ, & ſepeliant. cap. 83.

XCIII.

Pœnitentes ſæcularibus negotiis abſtineant.

Qualitas lucri negotiantem aut excuſat, aut arguit, quia eſt honeſtus quæſtus, & eſt turpis; verumtamen pœnitenti utilius eſt diſpendia pati quam periculis negociationis obſtringi; quia difficile eſt inter ementis vendentiſque commercium non intervenire peccatum; unde monemus ne pœnitens aliquo negocio, ſeu venatione ſe obſtringat; ſed ſub cuſtodia ſacerdotis, qui loco præfuerit, orationi, & jejuniis vacet. Victum autem ſuum ſi egenus eſt tali artificio quærat, cui nulla inhæreat macula peccati; quatenus ita teſtimonio ſacerdotis fultus ad Pontificis ſui ſecurius recurrat ſententiam. Sed neque infra pœnitentiæ ſuæ actionem pergat ad militiam ſæcularem; cum Apoſtolus dicat: *nemo militans Deo implicat ſe negociis ſæcularibus.* Quapropter non eſt liber a laqueis diaboli qui ſe militiæ mundanæ voluerit implicare. Ergo illicitorum veniam poſtulantem oportet etiam a multis licitis abſtinere; dicente Apoſtolo: *omnia licent, ſed non omnia expediunt.* Unde ſi pœnitens habet cauſam, quam negligere forte non debeat melius expetit Eccleſiaſticum quam forenſe judicium.

Leo Epist. 92. ca. 9.

Ibid. c. 1

2. Tim. 4.

Leo 16. cap. 8.

1. Cor. 6.

XCIV.

Qualiter ſponſus & ſponſa a ſacerdote benedicantur.

Sponſus, & ſponſa antequam conveniant a parentibus ſuis, vel a paranymphis ſacerdotibus offerantur, & ab eis benedicantur. Qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipſius benedictionis in virginitate permeneant. Carth. 4. 13.

XCV.

Quæ nuptiæ vitandæ ſint.

Ut nullus præſumat Deo dicatam fœminam, aut commatrem ſuam, ideſt novercam, ſeu matrem aut ſororem aut filiam ſpiritualem, vel de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, ſibi in conjugio copulare.

Et virginem, aut viduam nullus rapere præſumat, aut furari in uxorem, niſi deſponſatam habuerit a propriis parentibus, vel a tutoribus ejus, etiamſi ipſa voluerit. Si quis vero, vel ſi qua in aliquo prædictorum nefario conjugio convenerit, & in eo permanſerit, ſciat, ſe auctoritate canonica anathematis vinculo eſſe innodatum. Conſentientes vero, atque conſiliantes etiam anathematis vinculo implicentur. Si autem hi, qui convicti ſunt admoniti declinaverint, & ab alterutrum fuerint diviſi pœnitentiæ ſubmittantur, ut epiſcopus loci providerit. Similiter illi qui in hoc conſiliati fuerint, vel aliquam habuerint portionem. Quicunque vero Sacerdotum, vel clericorum in talibus aſſenſum præbuerit, aut communicaverit eorum conſortio, condemnatus ſacerdotii vel miniſterii ſui honore privetur.

Rom. I. Greg. II.

XCVI.

Qualiter unuſquiſque docendus ſit.

Cum ergo omnium ſacrarum ſcripturarum paginæ inſtrumentis bonorum operum refertæ ſint, & per ſacrarum ſcripturarum campos poſſint inveniri arma, quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur; licuit nobis huic noſtro capitulari inſerere ſententiam cujuſdam Patris de Inſtru-

Theod. c.

S. Bened. Regul. c

strumentis bonorum operum, in qua magna brevitate quid agi, quidve vitari debeat continetur. In primis Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute, deinde proximum tanquam seipsum. Deinde non occidere, non adulterare, non facere furtum, non concupiscere, non falsum testimonium dicere. Honora omnes homines; & quod sibi non vult, alii non faciat. Abnegare semetipsum sibi, ut sequatur Christum. Corpus castigare, delicias non amplecti, Jejunium amare, pauperes recreare, nudum vestire, infirmum visitare, mortuum sepelire, dolentem consolari, a sæcularibus se facere alienum, nihil amori Christi præponere, iram non perficere, iracundiæ tempus non reservare, dolum in corde non tenere, pacem falsam non dare, charitatem non derelinquere. Non jurare, ne forte non perjuret, veritatem ex corde & ore proferre, malum pro malo non reddere, injuriam non facere, sed & factam patienter sufferre, inimicos diligere, maledicentes non maledicere, sed magis benedicere. Persecutionem pro justitia sustinere. Non esse superbum, non vinolentum, non multum edacem, non somnolentum, non pigrum, non murmurosum, non detractorem. Spem suam Deo committere; bonum aliquod in se cum viderit Deo applicet non sibi, malum vero semper a se factum sciat, & sibi reputet.

Diem judicii timere, gehennam expavescere, vitam æternam omni concupiscentia spiritali desiderare; mortem ante oculos quotidie suspectam habere; actus vitæ suæ omni hora custodire; in omni loco Deum respicere. Cogitationes malas cordis sui advenientes mox ad Christum allidere, & seniori spiritali patefacere; os suum a malo, vel pravo eloquio custodire, multum loqui non amare, verba vana, aut risui apta non loqui, risum multum aut excussum non amare, lectiones sacras libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala sua præterita cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri, de ipsis malis emendare, desideria carnis non perficere, voluntatem propriam odere. Præceptis Sacerdotis, & Præceptoris in omnibus obedire, etiamsi ipse aliter, quod absit, agat, memores illud divinum Mat. 23. 3. Dominicum præceptum: *quæ dicunt facite; quæ autem faciunt facere nolite*. Non velle dici sanctum antequam sit; sed prius esse quod verius dicatur. Præcepta Domini factis quotidie studeat adimplere, castitatem amare, nullum odere, zelum & invidiam non habere, contentionem non amare, elationem fugere, seniores venerari, juniores diligere, in Christi amore pro inimicis orare, cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, & de Dei misericordia nunquam desperare. Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritalis; quæ cum fuerint a nobis die noctuque incessabiliter adimpleta & in die judicii reconsignata, illa retribuentur nobis a Domino recompensabiliter quæ 1. Cor. 2. 9. ipse promisit, *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus his, qui diligunt eum*.

XCVII.

Ut Orationem Dominicam, & symbolum omnes memoriter teneant.

Theodul. c. 22. Commonendi sunt omnes fideles, ut generaliter a minimo usque ad maximum orationem Dominicam & Symbolum memoriter teneant; & dicendum est eis quod in his duabus sententiis omne fidei Christianæ fundamentum incumbit, & nisi qui has duas sententias memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione sæpissime frequentaverit catholicus esse non poterit.

Constitutum namque est, ut nullus chrismetur, neque baptizetur, neque a lavacro fontis alium suscipiat, neque coram episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi Symbolum & orationem Dominicam memoriter tenuerit, exceptis his, quod ad loquendum ætas minime perduxit.

XCVIII.

Ut hos canones nullus refutare præsumat.

Cumque nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temere nihil licere; & cum sedes apostolica super his omnibus favente Domino, quæ paternis canonibus præfixa pio, devotoque studeat tenere proposito; satis indignum est quemquam vel pontificum, vel ordinum subsequentium hanc observantiam refutare, quam beati Petri sedem & sequi videat, & docere; satisque conveniens sit ut totum corpus ecclesiæ in hac sibimet observatione concordet, quam illic vigere conspicit, ubi Dominus ecclesiæ totius posuit principatum. Gelas. Epist. 9.

XCIX.

Ut quæ statuta sunt nullo modo immutentur.

Hæc vero statuta nulla debent improbitate convelli, quia alia ratio est sæcularium, alia divinarum.

C.

Quod scire etiam nos oporteat quæ in sacris scripturis recipienda sunt, quæve refutanda.

Quamvis aliud fundamentum nemo possit ponere præter id quod positum est; Christus Jesus, tamen ad ædificationem sanctæ ecclesiæ post illas veteris, & novi testamenti, quas regulariter suscipimus, etiam suscipi non prohibet scripturas. Idest S. Synodum Nicænam cccxviii. Patrum, mediante maximo Constantino Augusto; sanctam Synodum Ephesenam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatissimi Cælestini papæ, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis Antistite, & Arcadio ab Italia destinato. Sanctam Synodum Calchedonensem, mediante Marciano augusto, & Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana, & Eutychiana hæreses simul cum Dioscoro ejusque complicibus damnatæ sunt. Gelas. in Conc. Rom.

Item opuscula B. Cæcilii Cypriani martyris Carthaginensis episc. Opuscula b. Gregorii Nazianzeni episc. Opuscula b. Athanasii Alexandrini episc. Opuscula b. Joannis Constantinopolitani episc. . . . . Opuscula b. Hilarii Pictavensis (sic) episc. Opuscula b. Ambrosii Mediolanensis episc. Opuscula b. Augustini Hipponiensis episc. Opuscula b. Hieronymi presbyteri, Opuscula b. Prosperi viri religiosi, Opuscula b. Leonis Papæ ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum destinata, cujus textum quispiam si usque ad unum jota disputaverit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit.

Item opuscula, atque tractatus omnes diversorum Patrum orthodoxorum, qui in nullo a S. Ecclesiæ consortio deviarunt, nec ab ejus fideli prædicatione disjuncti sunt, sed ipsius communionis per gratiam Dei, usque in ultimum diem vitæ suæ fuerunt participes, legenda decernimus.

Item decretales epistolas, quas beatissimi papæ diversis temporibus ab urbe Roma pro diversorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas.

Item gesta sanctorum Martyrum, quæ multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant; quis ita catholicorum dubitet, majora eos in agonibus perpessos, nec suis viribus, sed Dei gratia, & adjutorio universa tolerasse? Sed ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautela in S. Ro-

mana ecclesia non leguntur, quia & eorum qui conscripsere nomina pœnitus ignorantur, & ab infidelibus, vel idiotis superflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, esse putantur. Sicuti cujusdam Cirici, & Julittæ, sicut Gregorii, aliorumque ejusmodi passiones quæ ab hæreticis perhibentur composita. Propter quod, ut dictum est, ne vel levis subsannandi oriretur occasio in sancta Ecclesia non leguntur. Nos tamen cum prædicta ecclesia omnes martyres, & eorum glorioſos agones, qui Deo magis quam hominibus noti sunt, omni devotione veneramur. Item vitas Patrum, Pauli, Antonii, Hilarionis, & omnium Heremitarum, quas tamen vir beatissimus composuit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. Item actus b. Silvestri episcopi Apostolicæ sedis, licet ejus, qui conscripsit nomen ignoretur; a multis tamen in urbe Roma catholicis legi cognovimus, & pro antiquo usu multæ hoc incitantur Ecclesiæ. Item scriptura de inventione sanctæ Crucis, & alia de capite S. Joannis Baptistæ, novellæ quidem relationes sunt, & nulli eas catholici legunt; sed cum hæc ad catholicorum manus pervenerint, beati Pauli præcedat sententia: *omnia probate, quod bonum est tenete.*

Item Rufinus vir religio . . . . . beatissimus Hieronymus eum in aliquibus de arbitri . . . . notavit . . . . . Hieronymum sentire cognovimus. Et non solum de Rufino, sed etiam de diversis, quos . . . . . memorat zelo Dei, ac Fedei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus; reliqua autem omnia cum suo auctore renuenda. Item chronica Eusebii Cæsarienſis, atque ejusdem historiæ Ecclesiasticæ libros, quamvis in primo narrationis suæ libro (sic) tentaverit, & post in laudibus, atque excusatione Origenis schismatici unum conscripsit librum; propter rerum tamen singularem notitiam, quæ ad instructionem pertinent, usquequaque non dicimus renuendos.

Orosium vero eruditissimum collaudamus, quia valde nobis necessarium (sic) adversus Paganorum calumnias ordinavit historiam, miraque brevitate contexuit. Venerabilis viri Sedulii Paschale opus, quod heroicis descripsit versibus insigni laude proferimus. Juvencii nihilominus laboriosum opus non spernimus, sed miramur. Cætera quæ ab hæreticis sive schismaticis conscripta, vel prædicta sunt nullatenus recipit catholica, & apostolica ecclesia; de quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, & a catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda.

Item Ariminensem Synodum a Constantio Cæsare Constantini Augusti filio congregatam mediante Tauro præfecto, & tunc & nunc in æternum confitemur esse damnatam. Itinerarium nomine Petri Apostoli quod appellatur S. Clementis libri numero octo apocryphum esse scimus. Actus nomine Andreæ Apostoli apocryphi. Actus nomine Thomæ Apostoli libri numero decem, apocryph. Actus nomine Petri Apostoli alius apocriph. actus nomine Philippi Apostoli Apocryph.

Evangelia nomine Mathiæ apocryph. Evangelia nomine Barnabæ apocryph. Evangelia nomine Jacobi minoris apocryph. evangelia nomine Petri Apostoli apocryph. Evangelia nomine Bartholomei Apostoli apocryph. Evangelia nomine Andreæ Apostoli apocryph. Evangelia nomine Thomæ quibus Manichæi utuntur apocryph. Evangelia, quæ fallavit Luciano Apocryph. Liber de Infantia Salvatoris apocryph. Liber de nativitate Salvatoris & de Maria vel obstetrice apocryph. Liber qui appellatur Pastoris apocryph. Libri omnes, quos fecit Seleutius discipulus diaboli, apocryph. Liber qui appellatur fundamentum apocryph. Liber qui appellatur . . . . . Liber Proverbiorum ab hæreticis conscriptus, & sancti . . . . . apocryph. Revelatio quæ appellatur Thomæ apocryph. Revelatio quæ appellatur Pauli apocryph. Revelatio quæ appellatur Stephani apocryph. Revelatio quæ appellatur translatio, idest assumptio S. Mariæ Apocryph. Liber qui appellatur pœnitentiæ Adæ apocryph. Liber de Eugenio nomine Gigantis, qui cum Dracone post diluvium ab hæreticis pugnasse perhibetur, apocryph. Liber qui appellatur Pœnitentiæ Origenis apocryph. Liber qui appellatur Pœnitentia Cypriani apocryph. Liber qui appellatur Pœnitentia Jamne & Mambre apocryph. Liber qui appellatur Sortes Apostolorum apocryph. Liber qui appellatur Ludus Apostolorum apocryph. Liber qui appellatur Canones Apostolorum apocryph. Liber Physiologus, qui ab hæreticis conscriptus, & beati Ambrosii nomine præsignatur, apocryph. Liber Historia Eusebii Pamphili apocryph. Opuscula Tertulliani apocryph. Opuscula Lactantii apocryph. Opuscula Africani apocryph. Opuscula Postumiani apocryph. Opuscula Montani & Prisillæ (sic) & Maximillæ apocryph. Opuscula omnia Fausti Manichæi apocryph. Opuscula alterius Clementis Alexandrini apocryph. Opuscula Tusci Cypriani apocryph. Opuscula Arnobii apocryph. Opuscula Tichonii apocryph. Opuscula Cassiani presbyteri Galliarum apocryph. Opuscula Victoriani Pictavensis apocryph. Opuscula Fausti Regiensis Galliarum apocryph. Opuscula Frumenti cœci apocryph. Centoni (sic) de Christo Virgilianis compaginatum versibus apocryph. Epistola Jhesu ad Agarum apocryph. Scriptura, quæ appellatur Salomonis contradictio apocryph. Passio Georgii apocryph. Philacteria omnia, quæ non Angelorum ut illi confingunt, sed dæmonum magis nominibus conscripta sunt, apocryph. Hæc & his similia, quæ Simon magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Basilides, Hebion, Paulus etiam Samosetanus, (sic) Fotinus, & Bonosus, qui simili errore defecerunt, Montanus quoque, cum suis obscenissimis sequacibus, Apolinarius, Valentinus, Arrius, sive Manichæus Fautus (sic) Africanus, Sabellius, Macedonius, Eunomius vocatus Sabbatius, Eustatius, Jovianus, Pelagius, Julianus Eclanienſis, Cælestius, Maximianus, Priscilianus ab Hispania. Nestorius Constantinopolitanus, Maximus, Cynicus, Lampecius, Dioscorus . . . . . Constantinopolitanus cum Consortibus suis, nec non & . . . . . matici docuerunt, vel conscripserunt, quorum nomina minime retinentur, non solum repudiata, verum etiam ab omni sancta catholica & apostolica ecclesia eliminata, atque cum suis auctoribus sub anathemate insolubili vinculo in æternum confitemur esse damnata.

(a).

CON-

(a) Capitulare illud Attonis Vercellensis collatum a me est cum unico Vaticano Codice, ex quo illud primus omnium Dacherius evulgavit ad se transmissum Roma a V. Cl. Joanne Bona, qui dein inter S. R. E. Cardinalis coopta-

ANNO CHRISTI 999.

CONCILIUM ROMANUM

In cauſa Giſeleri Magdeburgenſis epiſcopi celebratum, anno Domini DCCCCXCIX. tempore Silveſtri papæ II.

Ditmarus, ubi agit de ſecundo adventu Ottonis in urbem, de rebus in hac ſynodo geſtis ita ſcribit: *Synodus Romæ tunc, in qua accuſatus Giſelerus archiepiſcopus Magdeburgenſis, quod duas parochias teneret: percuſſus ille paralyſi venire non potuit; res repoſita ad concilium provinciale Germaniæ.* In eodem concilio imperatorem voluiſſe recitari privilegium Vvormatienſi eccleſiæ conceſſum teſtatur Baronius anno 999. nu. 12.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI

Ad An. Ch. 999. num. 4.

Concilium Romanum in cauſa Giſeleri Magdeburgenſis Archiep. cujus meminit Ditmarus, anno Chriſti 998. celebratum, cum jam Gerbertus, qui eidem ſubſcripſit, Ravennenſis Archiepiſcopus eſſet. Illud etiam ad eum annum a Collectoribus Conciliorum adfertur; cujus hæc verba quarti Canonis: *Si Giſilarius S. Magdeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopus potuerit canonice comprobare, quod per ambitionem de minori ſede Marzeburgenſi ad majorem Magdeburgenſem non migraverit, ut non deponatur, judicatum eſt. Sed ſi populi & Cleri invitatione migravit, in eadem permaneat metropoli. Quod ſi abſque eorum invitatione, & electione migravit, non tamen per ambitionem & avaritiam factum eſſe conſtiterit, ad priorem redeat ſedem. At ſi ambitionem & avaritiam negare non potuerit, definitum eſt, amittat utramque.* Docet autem Ditmarus hanc rem repoſitam fuiſſe *ad Concilium Provinciale Germaniæ*, ut ſcilicet examinaret, an Giſilarius per ambitionem ad Magdeburgenſem Eccleſiam migraſſet. Hic vero præfatum Concilium Romanum in duo perperam dividitur, primumque dicitur ſub Gregorio V. alterumque ſub Silveſtro II. coactum.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Præmonitio in Synodos ſequentium Seculorum.

DEcurſo obſcurorum ſeculorum ſtadio, eo tandem devenimus quo ſcriptorum copia major eorundem temporum hiſtoriæ majorem lucem affundit. Factum inde ut maxima Conciliorum ſeges ſe ſe offerat quam ſi totam colligere tentaverim, voluminum multitudo creſceret in immenſum. Hunc igitur modum rei totæ imponendum mihi eſſe exiſtimavi: Concilia omnia, quæ in Labeanum opus inducta ſunt, diligenter retinenda cenſui. Ita pariter & præſtitum a me eſt cum Synodis, quas olim ego in meum Conciliorum ſupplementum invexi; cetera vero, quæ de novo inducenda occurrebant non ſine delectu recitanda duxi. De Synodis Diœceſanis loquor, quæ per ſequens, & poſteriora ſecula multa ſe ſe offerunt legenti. Igitur omnia ea Concilia, vel fere omnia, quæ in collectiones privatas inducta ſunt ſepoſui, ut ex. gr. Germanicam, Hiſpánicam, Hungaricam Anglicanam &c. niſi tamen canones aliquos exhibeant: & maxime ea quæ Sacras Donationes, privilegia, ſeu nova ſeu vetera confirmant, & his ſimilia: minimæ enim hæc ſunt utilitatis iis qui ſacris hiſce ſtudiis ſeſe dedicarunt. Hanc rationem tenui toto hoc ſequenti ſeculo, & ſuccedenti. Cum vero ad ſeculum XIV. ventum erit tunc nullas proferam Diœceſanas Synodos, typis excuſas, ad eas tantummodo me reſtringens, quæ ex MS. codicibus mihi quærenti obvenerunt. Hæc præmonuiſſe juvit, ne lectores eruditi querantur, ſi forte aliquas a me omiſſas repererint ſive in collectionibus, ſupra memoratis, ſive in ſingularum Diœceſeon hiſtoriis.

CONCILIUM PICTAVENSE

Pictavis celebratum Idibus Januariis Anno Chriſti circiter milleſimo, Silveſtri Papæ II. anno II. Roberti regis III. Vvillelmo IV. Aquitanorum duce.

Ex apographo Jac. Sirmondi S. J. qui illud deſcripſit ex Engoliſmenſi codice Joan. Tilii.

INDEX CANONUM.

I. Ut de rebus controverſis omnes ſtent ad juſtitiam coram principe, vel judice.

II. Ut epiſcopus pro pœnitentia vel confirmatione munera non requirat.

III. Ut presbyter & diaconus ſi fœminas domi habent, gradum amittant.

PRÆ-

cooptatus fuit. Corruptum ego reperi ex noxio humore; quare nonnulla in ſuperioribus pagellarum foliis evanuerunt; nec dubito quin etiam in eodem ſtatu fuerit quo tempore in uſum Dacherii tranſcriptus fuit; quare ſi ſanior eſt apud Dacherium quam extet in meo codice ex hoc proveniſſe credo, quod Dacherius lacunas illas expleverit ex vetuſtis monumentis excuſis ex quibus Atto ea recitaverat. Hinc tamen effectum eſt ut nonnulla aliter apud Dacherium expreſſa ſint quam in codice legantur. Illa enim idem Dacherius ex excuſis emendanda cenſuit. Dacherium ego pariter fere in omnibus ſecutus ſum; non tamen in poſtremo canone, quem ita deſcribendum judicavi, ut modo in codice legitur iiſdem lacunis ſervatis; quo conſilio id effecerim norunt eruditi. *Manſi.*

ANNO CHRISTI 999.

PRÆFATIO.

SPecioſum quidem nomen eſt pacis, & pulchra eſt opinio unitatis, quam Chriſtus aſcendens in cœlum reliquit ſuis diſcipulis. Igitur Idibus Januariis, Guillelmo Pictavenſe ducc convocante concilium, Pictavi convenerunt epiſcopi numero quinque, archiepiſcopus Burdegalenſis Siguinus, Gislebertus Pictavenſis, Hilduinus Lemovicenſis, Grimoardus Engoliſmæ civitatis, Islo Santonenſis, & abbates duodecim, pro reſtauratione eccleſiæ. Firmaverunt per obſides & excommunicationem dux, & reliqui principes, hujuſmodi pacis & juſtitiæ reſtaurationem.

CANONES.

I. *Ut de rebus controverſis omnes ſtent ad juſtitiam coram principe vel judice.*

COnſtituerunt ut a quinque annis præteritis quæcumque res invaſæ fuerunt, & ab ipſo præſenti concilio in reliquum tempus, unde altercatio in ipſis pagis habetur, quorum ibi erant principes, ſi ex contendentibus de ipſis rebus unus alium interpellaverit, veniant ante principem ipſius regionis, vel ante aliquem ipſius pagi judicem, & ſtent in juſtitia pro ipſis rebus: & qui ſub diſtrictione juſtitiæ ſtare noluerit, princeps vel judex, ipſius rei aut juſtitiam faciat, aut obſides perdat; & ſi juſtitiam facere non potuerit, convocet principes & epiſcopos qui concilium inſtituerunt, & omnes unanimiter in deſtructionem & confuſionem ipſius pergant: & tamdiu patiatur ipſam perſecutionem & confuſionem, quouſque redeat ad juſtitiæ rectitudinem. Ergo dati ſunt obſides, & excommunicatum eſt in concilio pro hujuſmodi confirmatione, ut nullus ab ipſo die in antea eccleſiam infringat, & cetera ſicut in concilio Karrofenſe conſtitutum eſt.

ANNO CHRISTI 999.

II. *Ut epiſcopus pro pœnitentia, vel confirmatione, munera non requirat.*

Ut nullus ſacerdos propter pœnitentiam, neque propter ſancti Spiritus donum, munera accipiat, neque requirat, niſi tantum ſi quis libenti animo donaverit.

III. *Ut presbyter & diaconus, ſi fœminas domi habent, gradum amittant.*

Ut nullus presbyter, neque diaconus, fœminam in ſua domo teneat, neque in cellario, neque in ſecreto loco intromittat, propter fornicationem. Nam ſi facere tentaverit, ſciat ſe omnem gradum perditurum, & cum aliis hominibus ſacrum myſterium non celebraturum: quia qui manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & B. Gregorius: Nec opus bonum eſt aliquid ſine caſtitate, nec caſtitas vero magna eſt ſine bono opere.

C. ANNUM CHRISTI 1000.

CONCILIUM COMPENDIENSE

C. ANNUM CHRISTI 1000.

ANNO CIRCITER M. CELEBRATUM.

HIs temporibus Compendienſe Concil. habitum fuiſſe a nonnullis Archiepiſcopis Galliarum eruitur ex Epiſtola I Sylveſtri papæ III. ad Azolinum Laudunenſem Epiſcopum; in ea enim legimus. *Epiſtola Regis Roberti, & ſuorum Pontificum, apoſtolicis, & imperialibus oblata eſt manibus, quæ te coram univerſo clero ac populo his publicis accuſat criminibus. Ad Synodum habitam Compendio, cum a Remenſi & Turonenſi Archiepiſcopis ceteriſque confratribus invitatus fueris, acceptis a quibuſdam eorum & aliorum ſacramentis pro vitæ, membrorum, atque captionis ſecuritate, tandem veniſſe diceris: ſynodalem ſeveritatem cum tibimetipſi conſcius merito perhorreſceres, ad miſericordiæ preces eadem epiſtola teſte veniſti, legibus te non poſſe objectis reſpondere manifeſtaſti, dominum tuum regem offendiſſe te non negaſti, indulgentiam tantummodo poſtulans per univerſam ſynodum, regis gratiam innovatis perjuriis obtinuiſti, datis obſidibus, archidiacono ſcilicet tuo, & altero milite. Turres Lauduni te redditurum promiſiſti. Magiſtrum tuum Remenſem archiepiſcopum pro accipiendis turribus ſub Judæ ſpecie tecum deducens, capere voluiſti &c.* Incertum tamen quo anno habitum fuerit hoc Concilium. Sed cum Robertus Rex ſucceſſerit Hugoni patri an. 997. uti oſtendit Pagius ad an. 998. n. 3. & Sylveſter II. anno 999. die 2. Aprilis Romanam Eccleſiam adminiſtrandam ſuſceperit, obieritque an. 1003. die XI. Martii, intra hoc tempus celebratum fuiſſe ſtatuendum eſt.

CONCILIUM POLONICUM

Anno Chriſti M. ab Ottone III. imperatore coactum ob erectionem Gueſnenſis Metropolis.

DE hoc Chronographus Hildensheimenſis apud Pagium ad an. 1000. nu. 2. his verbis: *Imperator Otto cauſa orationis ad S. Adalbertum Epiſcopum, & martyrem quadrageſimæ tempore Sclaviam* (ideſt Poloniam) *intravit, ibique coadunata ſynodo Epiſcopia ſeptem diſpoſuit, & Gaudentium fratrem B. Adalberti in principali urbe Sclavorum Praga* (legendum *Gueſna*) *ordinari fecit Archiepiſcopum, licentia Romani Pontificis, cauſa petitionis Bolyzlavonis Bohemiorum Ducis* (legendum, *Polonorum Ducis*) *ob amorem potius & honorem ſui venerandi fratris digni Pontificis & martyris.* Ubi notan-

notandum, quod disposuerit septem Episcopia, non quod ea fundaverit, quæ jam ab anno 965. extabant, ut habet Pagius ad an. 999. sed sub nova metropoli Gnesnensi ea collocasse intelligendum est. Eadem docet Author vitæ S. Meinvverì Episcopi Paderbonensis apud Bollandianos die 5. Junii. ANNO CHRISTI 2000.

☞ GNESNÆ IN POLONIA CONCILIUM,

Quo Gnesnensis archiepiscopatus constituitur, Anno 1000. coram Ottone III. imperatore celebratum.

Ex Suppl. Mansi pag. 1215.

VEnetus Labbei editor concilium Polonicum a Labbeo omissum diligenter quidem supplevit ex historico Hildensheimensi acceptum; sed præterquamquod aliqua historicus ille omittit, locum etiam habitæ synodi reticet. Quare sub nomine concilii Polonici ab eodem Veneto editore indicatur. Omissiones hasce supplet Annalista Saxo Eccardi ad annum 1000., cujus proinde verba in rem præsentem afferre juvat. Narrat igitur historicus ille Imperatoris iter Gnesnam, tum addit: *Nec mora fecit ibi archiepiscopatum* (utique in synodo, quam ea de causa coactam notat Annalista Hildensheimensis) *ut spero, legitime, sine consensu præfati præsulis sui Gisileri Magdeburgensis; sed tamen Romano pontifice assentiente* (ut notat Hildensheimensis) *metropolitani, cujus diœcesi omnis hæc regio subjecta est; committens eundem prædicti martyris* (S. Adalberti Gnesnensis episcopi) *fratri, qui & Gaudentius, subjiciens ei Rombertum Salsecolnienſis ecclesiæ episcopum, Popponem Cracovensem, Joannem Vvrotislaensem, Ungero Posnanienſi excepto; factoque ibi altari sanctas in eo honorifice condidit reliquias* (S. Adalberti). *Dispositis igitur in Slavia VII. episcopis a Boleslao usque Magdaburh deducitur ubi palmarum solemnia celebriter peracta sunt.*

CONCILIA VARIA GERMANICA

Circa hæc tempora habita super controversia Vvilligisum Archiep. Mogunt. inter & S. Bernvvardum Episc. Hildesheimensem de cœnobio Gandesheimense; & super causa Giseleri Archiep. Magdeburgensis duplicem sedem occupantis.

GANDESHEIMENSE.

CONcilium Gandesheimense circa hæc tempora habitum fuisse eruitur ex Chronico Hildensheimensi, ad an. 1001. Indict. XIV. asserente Bernvvardum Hildensheimensem Romam se contulisse, atque coram Pontifice Sylvestro, & Imperatore Ottone III. in Epiphaniis conquestum fuisse de synodo a Vvillegiso Maguntino Archiepiscopo habita cum extraneis Episcopis in sua Gandesheimensi ecclesia, præter ejusdem alias infestationes; quod idem fusius legitur in vita S. Bernvvardi Episcopi Hildensheimensis in actis SS. ordinis S. Benedicti sæculo 6. par. 1. pag. 214. n. 24.

FRANCOFURTENSE, ET FRIDESLARIENSE.

Duo hæc colliguntur ex eadem vita S. Bernvvardi p. 221. n. 30. ubi hæc habentur: *post discessum autem illius* (nempe Legati Apostolici Friderici Archiepisc. Raven.) *Episcopi dolentes item, & controversiam diutius bacchari, conventum Francofurti statuunt: ad quem cum venerabilis Præsul noster* (nempe S. Bernvvardus) *venire non posset gravi corporis infirmitate impeditus, vicesua me direxit* (nempe Tangmarum presbyterum legatum S. Bernvvardi Episcopi ad summum Pontificem cum Ottone III. Imper. Tudertinæ synodo præsidentem.) *Tandem in communi reverendi Patres decreverunt, ut neque Archiepiscopus* (nempe Vvilligisus Moguntinus) *nec senior noster* (nempe S. Bernvvardus episcopus) *de Gandesemensi cœnobio se intromittant usque post octavas Pentecostes, & tunc Frideslare ad synodum pro hac causa conveniant.* Ex his igitur quilibet conjicere poterit tria hæc Concilia Germanica, nempe Gandesheimense, Francofurtense, & Frideslariense coacta fuisse pro causa inter Vvilligisum Archiep. Moguntinum, & S. Bernvvardum Hildesheimensem Episcopum super cœnobium Gandesheimense decertantes: de quo item Concilium Palithi infra ad an. 1020.

MAGDEBURGENSE, & AQUISGRANENSE.

Concilium Magdeburgense ab Ottone III. coactum, de quo coævus author vitæ Ms. Giselerii secundi Archiep. Magdeburg. Ditmarus apud Bollandianos die 6. Junii pag. 922. hæc habet: *Anno Domini M. præfatus Imperator facta cum Episcopis in Magdeburg synodo, Gisilharium ejusdem civitatis episcopum convenit, ut dans gloriam Deo, uno & legitimo contentus esset Episcopio. Ipse autem non ratione, sed pecunia respondens hujus causæ mediatoribus, usque in frequentiorem curiam Paschæ Quindilingburg agendam protelari rogavit. Quo dum per languoris instantiam venire non posset, quemdam Rotmannum Clericum sibi familiarem, & Vvalthardum Magdeburgensis ecclesiæ Præpositum, ut eum excusatum haberent, direxit: ubi nihilominus inducias ad Concilium Aquisgrani coram Imperatore congregandum accepit. Huc ergo cum fratribus suis profectus ab Apostolicæ sedis Legato de prædicta causa bis, terve convenitur; nec minus ille renitens defensiones molitur; sed tandem sententia omnium convictus hæc usque ad generalem Romanæ ecclesiæ Synodum differri callide precatur. Talibus machinamentorum artibus impedita res, nec terminata intercipitur.* Notum autem est Gisilharium a Merseburgensi ad Magdeburgensem sedem transiisse, atque obiisse an. 1006. 8. Kal. Februarias ex citato Ditmaro.

STA-

C. AN CHRISTI 1000. Ex Sammarth. Gall. Christ. tom 2. p. 225. in Istrum.

C. AN. CHRISTI 1000.

STATUTA PER VVIDONEM ANICIENSEM

Episcopum ad pacem inter Christianos conciliandam promulgata.

IN Nomine Dei summæ & individuæ Trinitatis. Ego Vvido Dei gratia Anicienſis præſul, ſupernæ pietatis miſericordiam expectantibus, ſalutem & pacem. Notum eſſe volumus omnibus Dei fidelibus, quoniam videntes maleficia quæ in populo quotidie accreſcunt, congregamus quoſque Epiſcopos, domnum Pe. Vivarienſem, Vvigonem Valentinenſem, Begonem Arvernenſem, Raimundum Toloſenſem, Deuſde Rutenenſem: Fredelonem Elnenſem, & domnum Fulcrannum Ludevenſem, & Vvidonem Glandenſem & alios quamplurimos Epiſcopos, & quoſque principes & nobiles, quorum numerus non eſt inventus. Et quia ſcimus, quia ſine pace nemo videbit Deum, admonemus propter nomen Domini, ut ſint filii pacis, ut in iſtis Epiſcopatibus, quos iſti Epiſcopi regunt, neque in iſtis comitatibus de iſta hora & in antea eccleſiam homo non infringat, extra eccleſiam quæ in firmamento caſtellaniæ, ſe ſciente niſi epiſcopi * propter eorum cenſum. Prædam in iſtis comitatibus, neque in iſtis epiſcopatibus homo non faciat; de equis, pullis de bovibus, de vaccis, de aſinis vel de aſinas, vel de faſcibus quos ipſi portant, neque de ovibus, vel de capris, neque de porcis, neque ea occidat niſi per conductum ſuum vel ſuorum; in itinere poſitus accipiat victum ſicut ad ſuam domum, nihil portet, vel ad caſtellum baſtire, aut obſidere, niſi unuſquiſque de ſua terra, aut de ſuo alode, vel de ſuo beneficio, vel de ſua commenda; clerici non portent ſæcularia arma: monachis injuriam nullus * homo aliquam non faciat, neque his qui cum eo perrexerint, qui arma non portaverint, niſi epiſcopi aut archidiaconi propter eorum cenſum; villanum aut villanam propter redemptionem nonniſi per ſuum ſorſactum *; & niſi eumdem villanum qui alterius terram araverit vel laboraverit, quod eſt in contentione, niſi unuſquiſque de terra ſua aut de ſuo beneficio; terras eccleſiaſticas, epiſcopales, canonicales, monachales, nullus præſumere audeat, neque aliqua mala conſuetudine dishonorare, niſi de manu Epiſcopi aut fratrum voluntate per precariam adquiſierit de iſta hora & in antea; negotiatores etiam nullus apprehendere vel rebus ſuis ſpoliare præſumat ſe ſciente. Interdicimus etiam, ut nullus laicorum ſe intromittat de ſepulturis eccleſiæ, vel offerendis; & nullus presbyterorum pretium de baptiſterio accipiat, quia donum Spiritus ſancti eſt. Si vero aliquis raptor fuerit, aut maledicus qui hanc inſtitutionem infregerit & tenere noluerit, ſit ipſe excommunicatus, & anathematizatus, & a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ ſegregatus, * uſque ad* ſatisfactionem veniat. Quod ſi non fecerit, presbyter ei miſſam non cantet, divinum ei officium non faciat; & ſi mortuus fuerit, presbyter eum non ſepeliat, neque ad eccleſiam ſit ſepultus, communionem non donet ei ſe ſciente; & ſi aliquis presbyter hoc infregerit ſe ſciente, ab ordine deponatur. Precamur etiam vel admonemus ut in iſto tempore, ſcilicet mediante Octobrio menſe, ad iſtum Dei placitum cum bono animo & bona voluntate veniatis, in Dei nomine, ut remiſſionem peccatorum veſtrorum conſequi valeatis, præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit, & regnat. Confirmat hoc archiepiſcopus Dagobertus Biturienſis ſedis, & domnus Theotbaldus Viennenſis Archipræſul.

* Hic exſcriptor videtur omiſiſſe verbum.

* ullus.

* F. forsfactum.

* f. niſi.

Observatio.

Ad an. 1002. decretum hoc in dubium revocat Marcæ Hiſpanicæ ſcriptor eruditiſſimus. *Cum enim*, inquit, *inter eos* (epiſcopos qui cum Vvidone decretum condiderunt) *nominatur Fredolo Elenenſis, nullaque ejus mentio reperiatur ante annum octavum regni Roberti regis, & anno milleſimo certum ſit Berengarium* (Fredelonis anteceſſorem) fuiſſe Epiſcopum Elenenſem, liquet eum epiſcoporum conventum agi non potuiſſe ante an. milleſimum. *Sammarth.*

ANNO CHRISTI 1001. Ex Labbei Append. To. 9.

ANNO CHRISTI 1001.

CONCILIUM [1] ROMANUM

Anno Domini MI.

CHronicon *Hildensheimenſe*. Anno MI. Ind. XIV. Dominicator natalem Chriſti Romæ celebravit: & illo Bernuardus epiſcopus in Epiphaniis ſuper multis infeſtationibus archiepiſcopi Vvilligiſi, & maxime de ſynodo quam in ſua, id eſt, Gandeshemenſi eccleſia, cum extraneis epiſcopis habuit, conqueſtus advenit: totamque ejuſdem metropolitani illicitam uſurpationem in præſentia Silveſtri papæ, & Imp. III. Ottonis, ſynodali authoritate prorſus adnullavit.

☞ GESTA HUJUS CONCILII

De Cauſa Gandersheimenſi.

IN fronte actionis, poſt Evangelia lecta, & quædam Patrum Capitula, benedictione data, cum ſediſſent viginti Epiſcopi de Romania, aliquanti etiam de Italia, & Tuſcia; de Germania vero Sigefridus Auguſtenſis, Ilmiricus Wirciburgenſis, Hugo etiam junior Citicenſis, præſidente Domino Gerberto Apoſtolico cum Imperatore in Palareni Eccleſia S. Sebaſtiani Martyris, præſente nihilominus ſingularis meriti viro, Henrico Duce

1 Res geſtas in hac ſynodo fuſius deſcriptas vide in vita S. Bernvvardi Epiſcopi Hildesheimenſis in Actis ſanctorum Ord. S. Benedicti ſæc. 6. par. 1. pag. 214. n. 24. *Harduinus*. Ex hac vita eruta ſunt quæ ego hic adjeci. *Manſi*.

ce (*Bavariæ*) pacatissimo, & Abbatibus, astantibus quoque Presbyteris & Diaconibus, omnique Romana dignitate. ANNO CHRISTI 1001.

Facto silentio Venerabilis Episcopus Bernardus de loco sessionis suæ modicum progressus, humiliter Domno Henrico Duci, omnique Synodo causam Ecclesiæ suæ elimato sermone exposuit. Cunctis itaque questu ejus compunctis, sapientissimus Papa, interrogavit Concilium, si Synodus habenda, vel vocanda esset, quam Archiepiscopus cum suis, quos adduxerat, collegisset in Ecclesia, ab Hildesemensibus semper possessa Episcopis: præcipue cum Episcopus abfuerit, & ad Romanam Sedem pro eadem causa confugerit: vel quo nomine tale conventiculum vocandum sit? Sanctum Concilium secessum petiit, ut secretius inter se de his inquirant. Quod piissimus Papa libens annuit. Egressique sunt soli Romani Episcopi: & postmodum introgressi, cum iterum consedissent: Apostolicus ait: Quid sancitis, Fratres, de Synodo? Sanctum Concilium respondit: In aliena Ecclesia, & ab alio possessa, nil juris habuit, neque canonice ibi Synodum celebrare, aut aliquid constituere sine consensu proprii Episcopi potuit: nec omnimodis Synodus dici potest. Sapientissimus Papa dixit: Ergo quo nomine rite vocari potest? Sanctum Concilium dixit: Schisma concilians discordias. Sapientissimus Papa dixit: Abjicienda sunt, quæ ibi gesta sunt? Concilium respondit: Canonica auctoritate & Sanctorum Patrum, exterminanda sunt, quæ ibi adinventa, vel statuta sunt Apostolicus ad hæc inquit: Apostolorum potestate, Sanctorumque Patrum auctoritate dissipamus, & effringimus, & annullamus, quæ absente Fratre, & Coepiscopo Bernvvardo, in sua Diœcesi ab Archiepiscopo Willigiso, & suis complicibus adinventa, & sacramentis statuta sunt. Et adjecit: Frater & Episcopus Bernvvardus petit sibi restitui sublatam vestituram ab Archiepiscopo: Quid sancitis Fratres? Sanctum Concilium respondit: vestituram quam Archiepiscopus non potuit auferre, non est necesse illi reddere: sed quia hoc ipse petendo instat, si Domino Imperatori placeat, Apostolatus vestri ferula vestitura ei redintegretur & corroboretur. Papa respondit: Fiat juxta placitum vestri, & tradidit illi Apostolicam ferulam dicens: Gandenesemense Cœnobium cum adjacentibus villis, & terminis, tuo juri redintegro, & corroboro, & Apostolica Sanctorum Petri, & Pauli auctoritate interdico, ne aliquis, nisi quantum Canones permittunt, tibi obsistat.

His finitis Dominus Apostolicus, quid faciendum esset, Concilium requisivit. Responsum est: Si utrisque Principibus id conveniat, scriptis Archiepiscopum, quod tam audax incœptum, canonibus, Patrumque regulis contrarium attentavit; simul quoque ut imposterum a tali controversia desistat, nec aliquid se intromittat, nisi canonice emancipet.

Synodum quoque Episcopis per Saxoniam indici, Vicarium nihilominus ex parte Domini Apostolici destinari, qui Synodo præsideat, complacitum est.

Locus Palatii habendæ Synodi disponitur. Dies undecimo Kalendas Junii denuntiatur. Fritherícus Cardinalis, Presbyter S. Romanæ Ecclesiæ, postea Ravennæ Archiepiscopus, Saxo genere, juvenis ætate, sed senior morum probitate, Vicarius Domini Apostolici eligitur, atque dirigitur, Apostolicis paramentis atque insigniis non minus insulatus, quam Papa procedebat.

SYNODUS PALITHI

ANNO CHRISTI 1001.

Anno Christi mi. Sylvestri ii. Papæ iv.

De actis præcedentis Synodi, habitæ Gandesheimii

Affuit ab Apostolico & Imperatore, vice Papæ directus, Cardinalis Presbyter Fridericus, omnibus insigniis Apostolicis, ac si Papa procedat, insulatus, equis Apostolica sella, Romano more, ostro instratis. Scripta quoque a Papa & Imperatore, Episcopis, & cæteris Principibus mittuntur, ut Romanum Legatum digno honore suscipiant, ejusque Legationi indubitanter omnes, quasi Apostolicus præsens cernatur, obediant.

Convenerunt itaque Palithi ad Synodum X. Kalendas Julii juxta decretum Apostolici: præscriptum Legatum vero vario affectu excipiunt. Archiepiscopus autem, & qui ei favebant, mira indignatione & execratione illum spernebant. Episcopus vero Bernvvardus, & Lievezo Hammaburgensis Archi-Præsul, aliique quamplures reverenter eum tractabant, præcipuoque honore colebant. Sed postquam ad Concilium ventum est, vix dici poterit, quanta seditione, & tumultu agitetur. Nam nec locus sessionis Vicario Apostolici idoneus conceditur, horribilis strepitus ingeminatur, jus fasque contemnitur, Canonica disciplina annullatur.

Vicarius inter Episcopos Lievezonem & Bernvvardum sedens, Apostolici scripta & Legationem ad Episcopos se habere; facultatem exequendi, quæ ferat sibi exhiberi orabat. Imperato denique silentio, primo dulci affamine Episcopos de pace, & caritate, & concordia commonet; deinde Epistolam Papæ, Archi-Episcopo specialiter directam, profert, publiceque in auribus omnium recitari precatur; quam cum Archiepiscopus tangere, vel videre dedignaretur; Episcoporum judicio palam est recitata, in qua ipse Episcopus aperte corripitur, & de fraterna concordia, & obedientia admonetur. Vicarius autem, quamvis Archiepiscopum irritare magno studio parceret; tamen miti affatu, quæcunque illi objiciebantur, obedienter fratrum consulta satisfacere, Apostolica auctoritate commonet.

Super his, etsi indignans, consilium a fratribus, & præcipue ab Archiepiscopo Lievezone quærit. Ad hæc ille: bonum sibi, quia læsus frater Dominorum nostrorum Apostolici, & Imperatoris suffragia petiit, coram Vicario, illorum Episcoporum judicio satisfaciat.

Januæ interim Ecclesiæ panduntur, laici intromittuntur. Fit strepitus tumultusque validus; Moguntinis exultantibus, arma exposcunt, immensas minas ingerunt adversus Apostolici Vicarium, & Beatum Bernvvardum Episcopum. Legatus autem, & præfatus Episcopus nec tumultu moti, nec minis territi, licet numerosiores haberent militum copias, non arma fremunt, sed seditionem compescunt. Episcopi autem, negotium in posterum diem prosequendum suggerunt, in fidem suam suscipiunt, Archiepiscopum adventurum justitiamque obedienter exequuturum. Interea Archiepiscopus nimio furore succensus egreditur, quem infra coronam fratrum Vicarius insequitur, a banno Apostolicæ auctoritatis ad Synodum in tandem Ecclesiam sequenti diluculo invitat. Sicque illa actio soluta est.

Matutino itaque crepusculo clam Archiepiscopus omnibus ignorantibus cum suis abscessit. Vicarius autem secundam actionem Synodi sequenti die adorsus in principio actionis Archiepiscopum in-

☞ inquirit, quem, quia non aderat, ab omni Episcopali ministerio, usque ad Papæ præsentiam suspendit. Cunctis vero Episcopis in natali Domini ad Papæ præsentiam Apostolica auctoritate indicit. Archiepiscopo nihilominus scripta in hunc modum dirigit. „ Quia Synodo te subtraxisti, & „ jussis Romani Pontificis inobediens fuisti auctoritate Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & illorum Vicarii Papæ Sylvestri ab omni „ sacerdotali officio scias te usque ad præsentiam „ illius suspensum. " Sic secunda actio terminata est. ANNO CHRISTI 1001. ANNO CHRISTI 1001.

Ex Harduini Collect. Concil. t. 6 p. 763.

CONCILIUM TUDERTINUM

Anno Domini MI. celebratum.

Quæ gesta sunt in hoc concilio refert Tangmarus presbyter, in vita sancti Bernvvardi episcopi Hildesheimensis, in Actis sanctorum Ordinis sancti Benedicti, sæculo VI. parte prima, pag. 221. n. 30. bis verbis. Anno singularis Nativitatis Domini nostri Jesu Christi millesimo secundo, Indictione decima quinta, Apostolicus cum Imperatore, Tuderti natale Domini celebravit. Ubi in festo sancti Joannis Evangelistæ concilium coadunatur episcoporum per Romaniam, & aliquorum de Tuscia & Italia. De nostris quoque confederunt, Rotgerus Leodiensis, Sigifridus Augustensis, Hugo Citiensis. Inter Missarum solemnia itaque considentibus ad triginta Patribus, præsidentibus quoque dominis ac principibus urbis, Papa, atque Imperatore. Post evangelium, recitatis ex decretis sanctorum Patrum aliquibus capitulis, ad præsentiam synodi per oblationarium legatus venerabilis Bernvvardi episcopi statutus est. Ad quem Apostolicus ait: Dic qua causa ad nostram præsentiam veneris, vel quid ad synodum habeas? Mox legatus, toto corpore ad terram prostratus, & erectus faventium manibus, pedibus utriusque * principibus provolvitur, consurgensque, sic ait: Dominus meus Apostolatus vestri auctoritatem, Imperialem quoque majestatem mirifice gratatus est, pro cunctis in quibus pro sua ecclesia clementer laborastis. Quid autem legatus vester profecerit, aut quid in sua legatione occurrerit, ipse, quia præsens est, melius exponet. Post discessum autem illius, episcopi dolentes litem & controversiam diutius bacchari, conventum Franconovorti statuunt: ad quem cum venerabilis Præsul noster venire non posset, gravi corporis infirmitate impeditus, vice sua me direxit. Tandem in communi reverendi Patres decreverunt, ut neque archiepiscopus, nec senior noster de Gandesemensi cœnobio se intromittant, usque post octavas Pentecostes: & tunc Frideslare ad synodum pro hac causa conveniant. Et quia hic ad Apostolatus vestri sedem delata (causa) vestris scriptis multoties est annullata, vestrum expetit judicium, ut vestra auctoritas jubeat, in quo foro, vel sub quibus judicibus causam terminare debeat. Ad præsentiam nihilominus hujus sanctissimi conventus, gratia sancti Spiritus hic per vos aggregati, parvitatem meam destinavit, ut omnis senatus Apostolicæ ecclesiæ publice cognoscat, illum devotissimo affectu domino Apostolico & Romanæ sedi obedire & consentire; & vestro judicio adinventa, vel decreta poscere, & pro posse perpetuo servare. Ad hæc dominus Apostolicus obedientiam B. Antistitis, & devotionem ac studium magnifice collaudavit. Prosequitur quoque venerabilis Ravennatis ecclesiæ metropolitanus Fridericus, & qui Palithi, atque in tota legatione sua illi occurrerint, contexuit. Archiepiscopi inobedientiam, injuriam, contemptum etiam Romanæ sedis; & e contra B. Bernvvardi benignitatem, caritatem exponit: & quod ab illo præcipuo honore sit habitus, & affluentia omnium bonorum opulentissime * refectus. Ad hæc animositas archiepiscopi palam ab omnibus Romanis episcopis improbata, temeritas præsumptionis illius carpitur. In commune tamen cuncti deliberant, Colonienſem archipræsulem, cæterosque episcopos, qui proxime venturi erant, exspectandos. Mittuntur etiam nuncii, qui in Epiphania Domini, ad præsentiam utriusque principis illos venire jubeant. Sed cum minime venirent, exspectantur ad tres inducias. Cum autem nullo modo fieri posset, ut convenirent; presbyter Tangmarus, ut absolveretur, omni nisu institit. Tertio itaque Idus Januarii Imperator dimisit a se legatum cari sui magistri sæpe dictum presbyterum, largissime remuneratum. Episcopo quippe munera præcipua direxit; inter alia onychinum vas magni pretii, species quoque medicinales diversas, pigmenta etiam diversa.

Anno incipiente igitur a Natali Domini.

* *Lege*, principis.

* *Forte*, refectus.

ANNO CHRISTI 1002. Ex Labbei Append to 9.

CONCILIUM ROMANUM

Anno Domini MII celebratum.

In quo inter cetera abbatiæ Perusinæ immunitas asserta.

Ex tomo IX. *Italiæ sacræ.*

Quæcumque lites judiciali calculo definiuntur, optimum est, ut scriptoris officio commendentur, ne protractu temporum oblivioni succumbant, & recidivo ortu præteritum errorem incipiant.

Præsidente itaque domno Silvestro II. Romanæ sedis pontifice, in synodo habita in palatio sacrosancto Lateranensi, anno quarto ordinationis suæ, mensis Decembris die tertia, Indictione prima, astitit Petrus scriniarius ejusdem sacri palatii, & coram universa synodo hunc protulit sermonem dicens: Domine papa, hic abbas tuus de Perusia queritur adversus Cononem Perusinum episcopum, qui armata manu suorum satellitum de

ANNO CHRISTI 1002.

ANNO CHRISTI 1002.

de sub altare monasterii tui, cujus ipse regimen tenet, abstractus fuerit, & extractus de ecclesiæ januis, & fratrum claustris, omnia quæ ibi inventa sunt ad utilitatem fratrum, direptioni concesserint, de quibus partem noscitur habere episcopus; quoniam eisdem sacrilegiis communicat episcopus, ejusdemque criminis nequaquam creditur alienus. Ad quem præsens respondit episcopus: Paratus sum me expurgare secundum illorum meorum fratrum judicium, quoniam neque mea præceptione, neque mea voluntate id factum fuerit: & si abbas de aliquo mihi proclamaret, aut ad satisfactionem illum cogerem, aut si non possem, meam gratiam cum omni beneficio sibi defenderem. Sed, omnium pontificum pater, misericordiam tuam & totius conventus præsentis exoro, ut nullum mihi hodie præjudicium fiat. Tu mihi ecclesiam Perusinam commisisti, & ut ego neque illam imminuerem, neque imminui consentirem, me fecisti jurare. Monasterium illud, quod iste abbas tenet, ad meum episcopatum proprie pertinet, & nulli alteri juri subjacebit: si lex inde fieret, vester apostolatus nullam specialitatem in eo haberet.

Cui reverendus papa subjunxit: Ego monasterium ecclesiæ tuæ neque subtraxi, neque subducere feci; sub jure & dominio ecclesiæ nostræ illud inveni, & ita possessum usque nunc tenui. Veniant privilegia nostrorum antecessorum paparum, & his perlectis, censeant fratres coepiscopi, quæ sit æquitatis rectitudo. Prolatis ergo in medium privilegiis, Joannis scilicet papæ, atque Gregorii ejus prædecessorum, ac coram omni synodo perlectis, ait episcopus: Privilegia hæc non reprobo: sed sine consensu antecessoris mei, cujus temporibus illud prius privilegium factum est, factum fuisse dico: si solum viderem consensum, haberem inde æternum silentium. Cui e contra omnis clerus sanctæ Romanæ ecclesiæ ait: Vidimus omnes epistolam antecessoris tui, in qua & consensus erat, & precibus, ut hoc fieret, episcopus obnixe postulat: cujus rei testes sumus, & secundum canonicam sanctionem verum fuisse comprobamus. Oblatis denique evangeliis, & clericis jurare paratis, episcopi hanc dederunt sententiam, ut aut episcopus testimonia illa recipe-

ANNO CHRISTI 1004.

ret, & pœnam privilegii persolveret, aut monasterium illud refutaret. Episcopus autem prædictus Conon sanctæ Perusinæ ecclesiæ, monasterium illud prænominatum sancti Petri non longe a Perusina civitate constitutum, cum omnibus ad id monasterium pertinentibus, & in præfatis privilegiis titulatis, domino suo Silvestro papæ refutavit, & præfato abbati pacis osculum attribuit, atque eum se adjuturum deinceps promisit. Post hæc autem idem reverendissimus papa hoc cum Romanis judicibus decrevit, ut quicunque Perusinæ ecclesiæ episcopus hanc definitam litem renovare contra hunc abbatem, vel suos successores tentaverit, decem libras purissimi auri Lateranensi palatio componat. Hæc definitio in æternum valitura permaneat.

ANNO CHRISTI 10...

CONCILIUM FAVENTINUM.

ANNO CHRISTI 10...

HUjus mentio fit in Decreto 2. par. Causa 16. qu. 2. cap. 6. *Quod Abbates absque Episcopi consilio in Parochialibus ecclesiis Presbyteros non ordinent*: cui decreto subditur: *Item ex Concilio apud Faventiam habito*. Ejus etiam meminit Ugonius Episcopus Famaugustanus in Synodia de Conciliis in præludiis his verbis: *Faventin. apud Faventiam* XVI. *q.* 2. *c. statuen. nobis*. Quo tamen anno, & sub quo Pontifice, sive a quo coactum latet.

ANNO CHRISTI 1002.

CONCILIA VARIA GALLIARUM,

ANNO CHRISTI 1002.

IN QUIBUS QUÆSITUM EST DE JEJUNIIS

Ante Pentecosten, de cantu hymni *Te Deum*, & de festo Adnunciationis Dominicæ, Anno Christi MII.

NOn *unico, sed pluribus Galliæ locis habita fuisse hoc anno concilia, inquit Glaber Rodulfus libro* III. *Historiæ, cap.* III. *simulque quid in his potissimum actum sit, docet his verbis*. Tunc temporis, *inquit*, in Galliis plerique episcoporum nonnulla inter se diversis quæstionibus habuere synodorum conciliabula.

I.

Nam de jejuniis, quæ plerique fidelium inter Ascensionem Salvatoris & Pentecosten observant, ita decreverunt, ut ne per imperium sacerdotum fierent, excepto sabbato Pentecostes; & a quibus fieri vellent, ne prohiberentur fieri.

II.

Simul incidit quæstio, cur monachi per tres vel quatuor dominicas dies ante diem Nativitatis Dominicæ, seu quadragesimalis observationis tempore, hymnum *Te Deum laudamus* decantarent contra morem Romanæ ecclesiæ. Qua videlicet Dquæstione aggressi tam abbates, quam monachi, responderunt se pro nulla re id agere, nisi ex B. Benedicti nominatissimi atque excellentissimi patris præceptione. Cujus etiam actus, simulque dicta a summo Romanorum pontifice, videlicet Gregorio, haberentur descripta, ac laudabiliter roborata. His denique compertis ab episcopis, usus monachorum authentico ex more viguit.

III.

Nec non etiam de die Adnunciationis Dominicæ, qui celebratur VIII. Kalendarum Aprilium, si forte quolibet alio tempore præter quadragesimam excoli congruentius potuisset, ab iisdem pontificibus non parva illata est quæstio. Ferebatur enim a quibusdam, eamdem Adnunciationem Dominicam more Hispanorum quintodecimo Kalendarum Januariarum die irreprehensibiliter posse celebrari. Quid plura? apud nos antiqua consuetudo, uti decebat, prævaluit.

ANNO CHRISTI 1003.

VITA JOANNIS PAPÆ XVI.

QUI PERPERAM XVIII. NOMINATUR.

Joannes quando pontifex factus

JOannes, cognomento Siccus, patria Romanus, post obitum Silvestri factus est ejus nominis pontifex decimus sextus, anno domini millesimo tertio, tempore regnantis & nondum imperantis Henrici primi. Qui cum, juxta antiquos Vaticanos indices, sedisset menses quinque & dies aliquot, obiit.

VITA JOANNIS PAPÆ XVII.

QUI PERPERAM XIX. APPELLATUR.

Joannes XVII. papa factus quando.

Res gestæ a Joanne XVII.

JOannes, qui cognominatur Fasanus, creatus est pontifex hujus nominis decimus septimus XII. Kalendas Decembris, anno Christi millesimo tertio, tempore Henrici primi. Hic initio pontificatus sui legatum misit in Germaniam, qui Magdeburgensem archiepiscopum, juxta privilegium a sede apostolica impetratum, auctoritate pontificia consecraret. Sancto Elphego Cantuariensi episcopo pallium misit; sancto Brunoni, ad Prussiæ populum convertendum, apostolatum contulit; quem cum fideliter perfecisset, a barbaris martyrio affectus est eodem prope tempore, quo sanctus Bonifacius in Russia eodem apostolico munere perfunctus, eadem martyrii corona insignitus fuit. Hujus tempore Leuthericus Senonensis archiepiscopus, hæresis Berengarianæ primordia & semina sparsit. Auctore hoc pontifice Constantinopolitanam ecclesiam cum Romana in communione catholica conjuncta fuisse, testatur Petrus episcopus Antiochenus in epistola ad Michaelem Cerularium, & epitaphium Joanni erectum quod recitat Baronius anno 1009. his verbis:

Unio Constantipolitanæ & Romanæ ecclesiæ.

Quam solers Domino, placuit quam mente modesta
Præsul apostolicus, orbis & omne decus.
Hic statuit tumulo claudi sua membra sub isto;
Hæc eadem sperans ut sibi reddat humus.
Ardua qui fulsit cunctis per sidera cæli,
Augustis carus, gentibus, & tribubus:
Doctrinis comptus sacris, & dogmate claro,
Per patrias sancta semina fudit ovans.
Nam Grajos superans, Eois partibus unam,
Schismata pellendo, reddidit ecclesiam.
Principis hinc Petri sed auisquis tendis ad aulam,
Dic supplex isdem regnet ut arce poli.

Tempus dis.

Defunctus est Joannes Papa, XV. Kalend. Augusti, anno millesimo nono. Post obitum ejus vacavit sedes apostolica uno mense & diebus tredecim.

ANNO CHRISTI 1005.

CONCILIUM TREMONIENSE

PRO REFORMANDA ECCLESIA CELEBRATUM

Anno Domini millesimo quinto, tempore Joannis papæ XVII.

Locus & acta concilii.

DItmarus libro 6. testatur, allegato tempore celebratam esse in Germania magnam synodum Tremoniensem, in qua rex Henricus de ejus temporis sanctæ ecclesiæ deformatione conquestus, magna instantia apud episcopos laboravit, ut collapsa ecclesiæ disciplina reformaretur. Præstiterunt illud pro viribus quibus id potuerunt diligentissime, communique consensu ediderunt sacros canones, quibus sanctissimæ leges ecclesiasticæ in pristinum usum revocarentur, pravique mores, qui in clerum ac populum irrepserant, exularent & corrigerentur. Quibus statutis rex sibi Deum propitium conciliavit, viamque ad victorias consequendas, & Romanum imperium obtinendum, aperuit. Celeberrimi concilii acta plane interierunt: exordium dumtaxat eorum apud Ditmarum descriptum reperitur tale: *Anno dominicæ incarnationis millesimo quinto, anno autem domini Henrici secundi regnantis quarto*, inchoato, *in die nonarum Julii*. Reliqua desunt.

Actorum agnoptum.

ADNOTATIO P. PAGI

ad An. Ch. 1005. n. 7. & seqq.

Ditmarus lib. VI. mentionem facit magnæ Synodi in Germania *Tremoniæ*, quæ Urbs est VVestphaliæ, hoc anno *in die Non. Julii* celebratæ, cujus Acta desiderantur, indeque quilibet de Decretis in ea habitis suo modo discurrit. Verum Tom. I. Bibliothecæ Labbeanæ recitatur Vita *B. Adalberonis* Metensis Episcopi a Monacho Anonymo, eique coævo scripta, qui hæc de illa Synodo narrat, quæ quia Tom. IX. Concil. non memorantur, hic referenda duxi: *Domnus Henricus rex*, inquit Anonymus, *qui tertio Ottoni divo Imperatori, ad regnandum quidem, necdum autem ad imperandum in tota Germania, quæ citra Rhenum est, & in Lotharii regno, quod cis Rhenum est, successerat, colloquium Synodumque concivit. Ubi omnes pene regni sui summos Sacerdotes coadunans, & ex diversis diversa disputans, inter disputandum ipsos ejusdem Sacerdotes acerrime congreditur, cur videlicet in suis Diœcesibus, & Diœcesanis, ea quæ Synodali ac per hoc spirituali falce secanda erant, non resecarent, ac gladio Spiritus sancti putrida, & male sana a membris fidelium abscindere supersederent. Mirantibus omnibus quid sibi verba Regis, tam districtissima vellent, quove tenderent, Rex admiratione eos absolvere curavit, quidve prætenderet, palam fecit.*

Inter multa, inquit, quæ in regno nostro, suisque Parochiis corrigenda sunt, parentes sic sibi proxime conjugio copulantur, ut Deum non timentes, & Deum non reverentes, etiam tertii loci consanguinitatem, quod nefas dictu

ANNO CHRISTI 1005.

ANNO CHRISTI 1005.

ctu est, ad copulam adsciscere non refugiant, & lineam quæ ad septimam usque generationem sacris canonum institutionibus illibata conservari jubetur, Judæis, Paganisque infeliciores in ipsis sui exordiis abrumpere non formidant. Episcopis hinc inde sedentibus, diuque silentibus, pars de quo diceretur nescius, pars personam, de qua dicebatur, multum vel amans vel timens, quid dictis Regalibus responderet, prorsus ignorabat. Mens enim male sibi conscia, dum ea quæ non vult, audire computatur, fit stupida, vox refugit, verba dilabuntur; sapienti coram positus honestius ei videtur flere, quam loqui. Rex, quem fallere nemo poterat, quia erat homo literis apprime imbutus, eloquentia facundissimus, ad regendum Dei timor vivacissime adstrictus, motum cordis patientiæ prænis restringens, sacræ Scripturæ exemplis eos aggredi honestius esse judicans; Ecce, inquit, ecce vos estis loca quidem sanctorum Sacerdotum tenentes, & in meliori cathedra, quam sedisset Moyses, sedentes, utpote vices Domini possidentes, qui & boni canes, & sancti arietes pro vitæ mrrito dici debueratis, contraria vice, inversoque ordine canes muti non valentes latrare, estis effecti, ipsique cæcitate mulctati, dum subditis ducatum præbere cogimini, & ductor & sequens ambo in foveam præcipitamini. Ecce, inquit, Conradus Dux Austrasiorum consanguinitate nobis, & quicumque in tota patria nobiliores sunt, cunctis affinitate conjunctus, uxorem duxit sic sibi propinquam sic proximam, ut sicut timemus, non modo ipsi, verumetiam omni patria offensa Dei citissime, &, ut dicitur, pro foris adesse videatur. Parumque minus crimen malis tacentibus judicatur, quam ei, qui idem scelus audacter, & sine peccati æstimatione perpetrare cernitur.

Domnus Adelbero Metensium venerabilis Præsul, sanguinitate & affinitate Regi adsidenti, & cunctis, qui ex magni Henrici (Aucupis dicti, Germaniæ Regis) *linea descenderant, apprime conjunctus, huic sacræ Synodo interfedebat; &, ut erat cunctis Consacerdotibus nobilior, excelsiorque, sic nobiliori celsiorique sella inter suos prominebat. Hic Regis objurgationem ultra ferre non valens, & tacere amplius inhonestum judicans: interim, inquit, ætatis sane titulis & scientiæ prærogativa locum quidem loquendi cum fratribus nostris dantes, & honorem canis, senectutique divino præcepto exhibentes, quo dicitur, coram cano capite consurgat, quia majestatis vestræ potentiam, domine mi Rex, ad dedecus nostri Ordinis objurgationi & invectioni plus plusque videmus verba augere, tacere ultra vere fatemur; & quæ recta sunt non dicere, non solum stultitiæ, sed quod majus est, magnæ verecundiæ deputamus. Domnus Otto Dux, pater istius venerabilis Conradi Ducis, nobis consedentis, natus ex filia magni Ottonis est, cujus soror Girbergia dedit filiam suam Conrado Burgundionum Regi. Ex Conradi autem filia nata est domina Mathildis, hujus Conradi assidentis uxor. Hoc ergo genealogiæ ordine, quia fratres, sororque in supputationem non admittuntur consanguinitas horum non plus quam secundo loco elongari prævalet.*

Pergit Anonymus: *Hæc beato viro retexente, tantæ iræ, tantæque simultates in ipsa Synodo exurgere cœpere, ut nisi esset ea nobilitas, qua cælo, terra, marique ultraque inclytus effulgebat Conradus Dux, de quo res agebatur, & quicumque suæ partis erant, neque Deum, neque majestatem Regiam reverentes, neque Sacerdotibus, quorum maxima & honestissima multitudo præsens aderat, aliquid bonoris exhibentes, arma furoremque corripuissent, & ad insaniam exsatiandam quidquid mali manus-roburque inferre posset, non omisissent. Aderat huic magis seditioni, quam Synodo dominus Theodericus, frater quidem hujus domni nostri Adelberonis Pontificis, dux eorum, qui cis citraque Mosam, Mosellamque residet, & hæc quæ agebantur, quæque juste disponebantur, sua auctoritate firmabat, atque corroborabat, nuptiasque inlicitas cum reliquis Ducibus, Comitibusque, & quod majus est, Sacerdotibus Deo, & rectitudini ac Regiæ justitiæ faventibus damnans, & humanas iras non formidans, æquitatis lances quæ Dei erant, liberrime decernebat. Aderant etiam in hac venerabili Synodo primi & præcipui Sacerdotes, VVilligisus Moguntinus Præsul, VVarmacensis, &c. Argentensis, VValterus Spirensis, Notgerus Leodiensis, Hezel VViziburgensis, Haimo Verdunensis, Bertaldus Leucensis, aliique quamplures, non solum ex Lotharii regno, verum ex omni Germania, quorum pars favore, pars timore nobilis personæ hinc inde agitati, hinc inde defluentes pauci admodum, at ipsi inter suos præcipui Deo dilectissimi Adelberoni, & dictis ejus justissimis testimonium veritatis exhibentes egerunt, ut inter verum falsumque dissidii & discordiæ non modica disceptatio fieret, quam etiam ipse Rex omnino sedare non potuit. Verum nisi esset domni & Pontificis nostri Adelberonis incomparabilis nobilitas, furor cæcus & insania misera arma etiam, telaque corripuisset, & ad homicidium usque iræ commotione pertingere contigisset.*

Hac igitur simultatione, his odiis infestissimis discessum est, & unusquisque ad propria redire festinabat. Sed domnus Pontifex, dum ex patria propria recedens, ad Regale colloquium perrexerat, nihil horum metuens, nihil horum æstimans, quia erat omnium sui temporis mitissimus atque pacificus, non multa militari manu, sed Clericorum & honestissimorum Laicorum dulcissimo comitatu, usus est, & propter id in redeundo, verens, ne forte in via hostis insidias pateretur, ab itinere parum quid declinare dignum duxit, & cedere magis ad horam, quam vesaniæ furentis Principis locum cædis, aut alicujus alterius malignitatis dare voluit. Dei autem Omnipotentis & Christi ejus ineffabilis pietas, & æterna clementia aliter quam domnus Pontifex crediderat, rei eventum miserando disposuit, & disponendo præordinavit, dum spiritum furoris & malignitatis, dum vim latrantis & turbulenti vertigine in eum pavorem in eumque timorem commutavit, ut eo impetu eaque virtute, qua Dei servum ante persequi molie-batur, nunc fugere, ac retro ire, viribus, quibus poterat, aggrederetur, ac magis capi timeret, quam corpore elaboraret. Duabus igitur diebus fugæ fidem committens, donec in tuto se esse credidit, semper se a domno Pontifice, & fratre ejus Duce Theoderico insequi existimabat memoratus Conradus; nostri vero nihil aliud quam patriam repetere, & ad id summa festinatione conabantur: & quia & tempus poscebat, præter pacem, & ea quæ pacis sunt videlicet metere, charis domesticis utilia administrare Ita Auctor ille Anonymus, quod nullus ante eum nos docuerat. Gestorum in hac *Tremoniensi* Synodo narratio in proximam Conciliorum editionem inserenda erit. Antequam Vita beati *Adalberonis* Metensis Episcopi e tenebris erueretur, hujus Synodi causa ignota erat.

AD CONCILIUM TREMORIENSE

Anno 1005. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1218. Anno. 1005.

TRemoriense istud concilium notius est, quam ut diligentiam collectorum fugere potuerit. Ejus tamen acta hucusque ignorata sunt. Pagius V. Cl. in critica Baronii ad annum 1005. non modicam eorum portionem deprehendisse sibi persuasit in Vita Beati Adalberonis II. Metensis episcopi ab Anonymo coævo descripta, & vulgata in priori volumine Bibliothecæ manuscriptorum Labbeanæ. Verum auctor ille synodi quidem meminit ab Henrico collectæ, sed nomen loci silet; quare nonnisi per conjecturam, quæ ibi auctor exponit, ad Tremorienſem synodum referrentur. Sed & ex conjectura plane contraria discimus, dicta illa de synodo plane alia a Tremorienſi accipi oportere, cum Annalista Saxo Eccardi, qui seculo XII. nondum adulto scribebat, quique sua omnia ex probatissimis accipit, acta quædam referat concilii Tremorienſis, quæ cum narratis ab Anonymo plane nihil congruunt; & inter archiepiscopos, & episcopos, quos concilio adfuisse narrat, eos fere omnes recenseat, qui in catalogo episcoporum apud Anonymum non comparent. Id vero argumentum validum est in archiepiscopis. Cum enim illi præ episcopis multo pauciores fuerint, si alios exhibeat Annalista, alios Anonymus; id plane ad sensum demonstrat, de conciliis inter se diversis ab utroque tractari. Porro ex archiepiscopis unus Willigisus Moguntinus

tinus ab Anonymo asſertur; ac viciſſim apud Annaliſtam Moguntinus non apparet, & Colonienſis, Remenſis, ac Magdeburgenſis legitur. Denique Metenſis epiſcopus Theodericus eſt apud Annaliſtam, apud Anonymum vero Adalbero. Porro Adalbero anno 1005. decembri menſe deceſſit, ut Anonymus in ejus vita adnotavit, cui Theodericus ſucceſſit. Ex quo fit, ut cum decretum ſynodi Tremorienſis die nonarum Julii, teſte annaliſta Saxone & Ditmaro lib. VI. prodierit, ad ſequentem annum 1006. referendum ſit. Idque dies ipſa nonarum Julii confirmat, quæ ſequenti anno 1006. non vero præſenti 1005. in diem dominicam (qua haberi ſolebant concilia) incidit. Quod vero tam ab annaliſta Saxone, quam a Ditmaro annus concilii 1005. conſignetur, id me parum movet, cum norim Ditmari textum mendoſum eſſe in multis, & annaliſtam Saxonem ita Ditmari codicem ſequi, ut ſæpe erret cum illo. Proferenda ſunt modo Tremorienſis decreta illa ex fide Annaliſtæ: *Poſita eſt in loco, qui dicitur Trotmanni* (Tremoria in Weſtphalia) *magna Synodus, ubi Rex, Epiſcopis, & omnibus præſentibus plurima eccleſiæ inconvenientia & communi eorum conſilio hæc ſtatuit deinceps prohiberi, & optimo novæ inſtitutionis decreto gravem peccatorum ſarcinam relevari. Actum eſt hoc decretum nonas Julii in conſpectu Regis Henrici, & conjugis ejus Cunigundæ, & archiepiſcoporum Heriberti Colonienſis, Lievizonis Bremenſis, Thaginonis Magdaburgenſis; Epiſcoporum quoque Suicgeri Mimigardevordenſis, Theoderici Metenſis, Bernharii Fardenſis, Bernvvardi Hildeneisheimenſis, Retharii Patherbrunnenſis, Burchardi Vvormatienſis, Notgeri Leodicenſis, Aufridi Trajectenſis, Thietmari Aſnebruggenſis, Vvicberti Mersburgenſis. In obitu cujuſque ſupra nominatorum ſinguli Epiſcoporum infra XX. dies, niſi infirmitas impediat, miſſam pro defunctis celebrent, & unuſquiſque Presbyterorum ſimiliter faciat. Presbyteri vero forenſes tres miſſas peragant. Diaconi, & cæteri inferioris ordinis X. pſalteria. Rex, & Regina infra XXX. dies mille quingentos denarios pro animæ redemptione erogent, & totidem pauperes paſcant, & XXX. denarios expendant; & totidem lumina accendant. Dux autem Bernhardus quingentos pauperes paſcat, & XV. ſolidos expendat. Vigiliam S. Johannis Baptiſtæ, & Vigiliam Apoſtolorum Petri, & Pauli, & Vigiliam S. Laurentii, & omnium Sanctorum in pane, ſale, & aqua decernimus jejunare. Vigiliam aſſumptionis S. Mariæ, & omnes Vigilias Apoſtolorum, ſicut in Quadrageſima; quatuor tempora ſicut in Quadrageſima, excepta ſexta feria ante Natale Domini, quam in pane, ſale, & aqua decernimus jejunare.*

Ibid.

ANNO CHRISTI 1005.

ANNO CHRISTI 1005.

C. ANNUM CHRISTI 1007.

SYNODUS ROMANA

C. ANNUM CHRISTI 1007.

A Joanne P. XVII. pro confirmanda erectione Eccleſiæ Bambergenſis celebrata anno MVII.

COncilium a Joanne Papa XVII. in S. Petri Baſilica anno Chriſti 1007. coactum pro confirmanda erectione Eccleſiæ Bambergenſis ab Henrico II. Imperatore facta teſtantur mox afferenda concilii Francofurtenſis acta in hæc verba: *Romanus vero Pontifex, & univerſalis Papa Joannes precatorias prædicti Henrici Epiſcopi* (Wirceburgenſis) *literas inſpiciens, piiſſimi Regis Henrici devotione congaudens, habita in S. Petri baſilica Synodo pro confirmando Bambergenſi Epiſcopatu, privilegium fecit conſcribi, & Apoſtolica auctoritate corroborari* &c.

ANNO CHRISTI 1006.

CONCILIUM FRANCOFORDIENSE,

ANNO CHRISTI 1006.

DE ECCLESIA BAMBERGENSI IN CATHEDRAM

epiſcopalem erigenda, celebratum anno Domini MVI. tempore Joannis papæ XVII.

SEVERINUS BINIUS.

Acta concilii.

IN hoc concilio, teſtimonio Ditmari, qui eidem præſens interfuit, inter alia tractatum eſt de eccleſia Bambergenſi in cathedram epiſcopalem erigenda: idque ad petitionem regis Henrici, qui eam civitatem a puero dilexerat, & ſemper excoluerat, & uxori in dotem aſſignaverat. Henricus VVirceburgenſis epiſcopus ad Synodum vocatus venire noluit, niſi poſt unionem ſuæ parochiæ cum Bambergenſi eccleſia factam ipſe archiepiſcopus conſtitueretur. Exordio concilii petitionem ſuam epiſcopis in ſynodo conſidentibus rex patefecit, verbis quæ a Ditmaro recitantur hiſce: Conſidentibus ibidem ordine archiepiſcopis cum omnibus ſuimet * ſuffragenſis rex humo tenus proſternitur, & a Willegiſo antiſtite Moguntino, in cujus diœceſi ſynodus habebatur, elevatus, cunctis præſentibus talia fatur: Ob recompenſationem futuram Chriſtum hæredem elegi, quia in ſobole acquirenda nulla ſpes remanet Dmihi. Et quod præcipuum habui, meipſum cum modo acquiſitis ſeu acquirendis in ſacrificium Patri ingenito jamdudum ſecreto mentis obtuli. Epiſcopatum in Bavenberga cum licentia antiſtitis mei facere hactenus concupivi, & hodie juſtum hoc perficere volo deſiderium. Ob hoc ſerediſſimam veſtrimet interpello pietatem, ne abſentia ejus qui per me voluit obtinere quod mihi non licuit huic concedere, propoſitum voluntatis meæ queat impedire: cum in baculo ejus mutuæ confirmationis ſigno clareſcat, hunc non propter Dominum, ſed ob dignitatis nullatenus adipiſcendæ dolorem, fugiſſe. Moveat omnium corda præſentium, quod per ambitionem ſuam ſanctæ matris eccleſiæ augmentum annullare cum nugigerula legatione præſumpſit. Ad hæc firmiter conſtituenda, contectalis meæ præſentis, & unici fratris & cohæredis mei, larga benignitas aſpirat: & ſibi placita adimpletione his me eadem reſtituere utique pro certo ſciat. Si quando autem epiſcopus venire, & promiſſa dignatur ſuſcipere:

* forte ſuffragantis.

pa-

ANNO CHRISTI 1006.

paratum me ad omne quod vobis bonum videtur A procul dubio inveniet.

Finitis talibus alloquiis, Bernigerus antiſtitis Henrici Wirceburgenſis capellanus ſurrexit: propter timorem regis, ſeniorem ſuum huc non veniſſe, & detrimentum eccleſiæ ſibi a Domino commiſſæ in aliquo fieri nunquam laudaſſe, teſtatur: & obſecrat cunctos præſentes per Chriſti amorem, ne talia fieri, abſente eo, futurum ſibi in exemplum paterentur. Privilegia ejuſdem ibi alta voce recitantur. Inter hæc quotiens rex anxiam judicum ſententiam nutare perſpexit, totiens proſtratus humiliatur.

Bambergenſis epiſcopatus erigitur.

Tandem archiantiſtiti Willegiſo, quid de his faciendum foret, judicio perſcrutanti Tagmo primus reſpondit, hæc tunc ſecundum regis eloquium B legaliter fieri poſſe. Cunctis præſentibus ejus ſermonem tunc affirmantibus, & ſubſcribentibus, Eberardo tunc cancellario cura paſtoralis a rege committitur, & hic a præfato archipræſule eodem die conſecratur. Poſt hæc autem Henricus antiſtes, auxilio confratris Heriberti archiepiſcopi Colonienſis, regis gratiam & impletionem ſibi placitam acquiſivit.

ACTA EJUSDEM FRANCOFORDIENSIS CONCILII.

Ex tabulario eccleſiæ Bambergenſis.

ANno dominicæ Incarnationis M. VII. Indict. C v. Kal. Novembris regnante piiſſimo ac ſereniſſimo Heinrico ſecundo, anno regni ſui VI pro ſtatu & augmento ſanctæ matris eccleſiæ, in loco Franconofurt dicto magna ſynodus habita eſt & celebrata. Nam idem rex Heinricus, magnus & pacificus, ut in Deum erat credulus & in homines pius, dum alta mentis deliberatione ſæpenumero cogitaret in quo Deum ſibi maxime placaret, ſumma inſpirante divinitate cogitando diſpoſuit, ut Deum ſibi hæredem eligeret & conſcriberet, & epiſcopatum in honorem ſancti Petri principis apoſtolorum, in quodam ſuæ hæreditatis paternæ loco Babenberk dicto, ex omnibus ſuis rebus hæreditariis conſtrueret: ut & paganiſmus Sclavorum deſtrueretur, & Chriſtiani D nominis memoria perpetualiter celebris haberetur. Sed dum parochiam ad eumdem locum reſpicientem non haberet, & ſanctam pentecoſten in eodem regni ſui anno VI. Moguntiæ celebraret: quandam partem VVirciburgenſis diœceſis, comitatum videlicet Ratzengouvv dictum, & quandam partem pagi Volckfelt dicti, inter fluvios Uraha, & Ratentza ſitum, ab Heinrico VVirciburgenſi epiſcopo firma ac legali commutatione acquiſivit, tradens contra VVirciburgenſi eccleſiæ CL. manſus in vico Meinungun dicto, & in proxime adjacentibus locis. Hoc conſentientibus & perſpicientibus venerabilibus patribus, in primis videlicet VVirciburgenſis eccleſiæ epiſcopo Heinrico, & VVilligiſo reverendo archiepiſcopo E Moguntino, & Burckardo VVormatienſi, & VValtero Spirenſi, & Adelberone Baſilienſi, & Lamberto Conſtantienſi, & Udalrico Curienſi, & Luidolfo archiepiſcopo Treverenſi, & Theodorico Metenſi, & Berchtoldo Tullenſi, & Heimone Virdunenſi, & Hereberto archiepiſcopo Colonienſi, & Nothkero Leodicenſi, & Eralvvino Camaracenſi, & Paginino archiepiſcopo Magideburgenſi, & Hildolfo Mantuano. Glorioſiſſimus vero rex Heinricus tunc voti compos effectus, pari ſupradictorum patrum conſultu duos ex capellanis ſuis Albericum videlicet & Ludovvicum, adjunctis Heinrici VVirceburgenſis epiſcopi literis, Romam uſque direxit, quatenus hic bene incæpta in melius proficerent authoritate Romana. Romanus vero pontifex & univerſalis papa Joannes, precatorias prædicti Heinrici epiſcopi literas inſpiciens, piiſſimi regis Heinrici devotione congaudens, habita in ſancti Petri baſilica ſynodo pro confirmando Bambergenſi epiſcopatu, privilegium fecit conſcribi, & apoſtolica authoritate corroborari, univerſis Galliæ & Germaniæ epiſcopis reſcribens, ut & ipſi pari communique authoritate eundem epiſcopatum corroborarent & confirmarent.

ANNO CHRISTI 1006.

DIPLOMA JOANNIS P. XVII.

Quo confirmat epiſcopatum Bambergenſem.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

OFficit noſtri eſt omnium ſanctarum Dei eccleſiarum commoda generaliter conſiderare, & maxime earum, quæ ſpecialiter ſub jure ac dominio noſtræ Romanæ eccleſiæ conſiſtunt: ſi quod eſt incommodum, abolere, ne pro gravi incommoditate ſua neglectæ vileſcant, vel qualibet nacta occaſione, debita ſolemnitate careant. Propterea omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus, præſentibus ſcilicet & futuris, notum eſſe volumus: quia dilectus & ſpiritualis noſter filius Heinricus, glorioſiſſimus atque invictiſſimus rex, divina inſpirante clementia, de propriis hæreditariis rebus, pro ſua ſuorumque parentum anima, epiſcopatum in loco, qui dicitur Babenberk, perfectæ fidei & caritatis devotione, in honorem beatiſſimi Petri apoſtolorum principis eſſe conſtituit, commutatione facta jure ac legaliter cum Heinrico VVirzeburgenſi epiſcopo de aliqua parte parochiæ ſui epiſcopatus. Unde etiam prædictus epiſcopus nobis ſuas literas miſit, ut ſuo conſenſu, privilegio noſtræ apoſtolicæ authoritatis, epiſcopatus noviter factus fundaretur. Ex vita S. Henrici a Gfetſero. edita.

Pro qua ratione Heinricus ſecundus glorioſiſſimus rex nuncios ſuos ad nos direxit, qui nobis hæc omnia dicerent, & nos pro hac ſede confirmanda interpellarent. Cujus ſanctiſſimam imitationem paterna & præcordiali dilectione intuentes, omnes res, quas B. Petro apoſtolorum principi, in loco prænominato, legitima ratione collectas contulit, noſtræ authoritatis privilegio confirmare decernimus, ea videlicet ratione, ut epiſcopus ejus loci, & qui in perpetuum ſui fuerint ſucceſſores, ea ſecura tranquillitate poſſideant, & liberam habeant poteſtatem res & proprietates ejuſdem eccleſiæ, ordinare, atque componere, vel etiam augmentare; diſſipare vero, atque confundere, nullam habeant poteſtatem.

Noſtra quoque authoritate ſancimus, uti in terminis, & in rebus ejuſdem eccleſiæ, nulla ſit infeſtatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet pravorum hominum, ſive ſint in civitate ipſa Babenberk, ſive in caſtellis, & villis, ſervis & ancillis, tributariis, decimis, foreſtibus, ſilvis, piſcationibus, venationibus, molendinis, campis, pratis, paſcuis, terris cultis & incultis, & quidquid modo illuc pertinet, vel in futurum acquiri poſſit, per noſtræ authoritatis privilegium corroboratum, in ſecura quiete permaneat. Nullus ibi comes aut judex legem facere præſumat, niſi quam, per conceſſionem glorioſiſſimi regis Heinrici vel ſucceſſorum ejus, epiſcopus loci ejuſdem deligeret. Nulla aliena poteſtas ibi per violentiam irruat. Sit ille epiſcopatus liber, & ab omni poteſtate extra-

ANNO CHRISTI 1006.

extranea ſecurus, Romano tantummodo * mundiburdio ſubditus: quatenus epiſcopus eo melius cum canonicis ſuis ſervitio Dei poſſit inſiſtere, & primi conſtructoris ejuſdem loci & recuperatoris jugiter memoriam habere. Sit tamen idem ſuo * metropolitano ſubjectus, atque obediens. Quicumque hæc præcepta ſervaverit, divinam remunerationem, & apoſtolicam benedictionem accipiat. Qui autem contemptor & violator extiterit, perpetui anathematis damnationis ubjaceat, [niſi reſipiſcens ad ſatisfactionem perveniat. Scriptum per manus Petri notarii, & ſcriniarii S.R.E. in menſe Junio, Indict. v.

* *Mundiburdium eſt defenſio:* * *In cod. Vienn. additur*, archiepiſcopo Moguntiuo.

Quod videlicet privilegium venerabiles patres in ſupradicta ſynodo Franconofurt habita, generali concilio conſiſtentes, ſumma veneratione legendo ſuſcipientes, & apoſtolicæ authoritati obedientes, devotis mentibus ſubſcribendo unanimiter laudaverunt, communiterque corroboraverunt.

VVilligiſus ſanctæ Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopus, qui eidem ſynodo vice Romanæ eccleſiæ præſidebam, conlaudavi & ſubſcripſi.

Radherius Padelbrunenſis eccleſiæ epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Megingaudus Eichſtatenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Berenvvardus Hildinisheimenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Lambertus Conſtantienſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Arnolfus Halberſtatenſis epiſc. interfui & ſubſcr.

Udalricus Curienſis epiſc. interfui & ſubſcripſi.

Burckardus VVormatienſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

VVerinharius Argentinenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

VValtherius Spirenſis epiſc. interfui & ſubſcrip.

* Forte, *Bruno. H.* Brun * Auguſtenſis epiſcopus interfui collaudavi & ſubſcripſi.

Luidolfus Treverenſis archiep. interfui & ſubſcr.

Berchtoldus Tullenſis epiſc. interfui & ſubſcripſi.

Heimo Virdunenſis epiſc. interfui & ſubſcripſi.

* Al. *Hartvvitus*, Hartungus * Juvavenſis archiepiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Chriſtianus Patavienſis epiſcopus interfui & ſub.

Gevehardus Radeſponenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Egilbertus Frinſingenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Adalbero Brixienſis epiſc. interfui & ſubſcripſi.

Heribertus archiepiſcopus Colonienſis interfui ad votum ſynodi & ſubſcripſi.

Schvvidgerus Mimigarduordenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Anſfridus Trajectenſis epiſ. interfui & ſubſcripſi.

Theodericus Mindenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Thietmarus epiſcopus Oſneburgenſis interfui & ſubſcripſi.

Dagino archiepiſcopus Magdeburg. interfui & ſubſcripſi.

Hildivvardus Citizenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Burchardus archiepiſcopus * Laudunenſis interfui & ſubſcripſi.

* Lugdunenſis. *Sic emendatur quod tum erat Lugdun. archiep. For. Tarantaſienſis.* H.

Baldolfus archiep. Taraſienſis * interfui & ſubſc.

Anaſtaſius Ungrorum archiepiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Adalbero Baſileenſis interfui & ſubſcripſi.

Hugo Genuenſis ſubſcripſi.

Heinricus Lauſonenſis ſubſcripſi.

Eckehardus Seleſvvigenſis ſubſcripſi.

Albericus Cumanus epiſc. interfui & ſubſcripſi.

Richolfus Tergeſtinenſis eccleſiæ epiſcopus.

G. C. Edidit Jac. Gretſerus S. J. vitam S. Henrici Imp. cujus caput x. narrat quæ geſta ſunt in hac ſynodo ante privilegium a Joanne XVII. miſſum; & iiſdem pene verbis quibus in hoc inſtrumento.

Adnotatio P. Antonii Pagi

ad An. Ch. 1006. n. 1.

Henricus Germaniæ Rex Bambergam Franconiæ eppidum a puero dilexerat, & uxori in dotem aſſignarat. Cum itaque in ſobole acquirenda nulla ſpes remaneret ei, ut ipſemet in Synodo Francofurdienſi dixit, epiſcopatum in eadem civitate inſtituit, literaſque obtinuit a Joanne Papa ſupra recitatas, in quarum fine legitur: *Scriptum per manus Petri Notarii & Scriniarii S. R. E. in menſe Junio Indict. V.* id eſt, anno Ch. 1007. Quod privilegium magnus epiſcoporum numerus in Synodo Franconofurt habita unanimiter laudarunt, & ſuis ſubſcriptionibus corroborarunt, ut in fine laudati reſcripti Apoſtolici legere eſt. Quare Concilium illud non anno 1006. ſed ſequenti congregatum, & quidem die prima Novembris, quo Joannis Papæ literæ ab omnibus ſubſcriptæ. In Tabulario enim Barmbergenſis eccleſiæ ut ſupra in Labbeo videre eſt, legitur: *Anno dominicæ Incarn. MVII. Ind. V. Kal. Novembris, regnante piiſſimo ac ſereniſſimo Henrico II. anno regni ſui ſexto, pro ſtatu & augmento ſanctæ matris eccleſiæ, in loco Frantonofurt dicto, magna Synodus habita eſt & celebrata.* Quare tam Hermannus Contractus ex editione Cariſiana, quam Chronographus VVirziburgenſis a Baluzio Tom 1. Miſcel. editus hanc inſtitutionem cum anno 1007. accurate illigarunt. Præfata autem Indictio V. vel Natali Chriſti, vel a Kalendis Januarii inchoata.

AD CONCILIUM FRANCFORDIENSE

Ex Suppl. Manſi pag. 1219.

Pro conſtitutione epiſcopatus Bambergenſis Anno 1006. celebratum.

ADNOTATIO CRITICA, ET VARIANTES LECTIONES.

AD concilium iſtud hæc olim in meis ad Pagium adnotationibus diſſerui. Placent, & vehementer placent quæ ad rectam chronologiam dirigendam quoad exordium epiſcopatus Bambergenſis Bollandiani ſocii doctiſſimi contulerunt ad vitam S. Henrici die 14. Julii pag. 735. Igitur anno 1006. Synodus aliqua Francfordienſis omnino aſſignanda eſt, cum id tradat Ditmarus apud Baronium. Sed cum chronologus iſte pro ſuo more plura in unum annum congerat, quæ in plures diſtribuenda eſſent; ideo non eſt cur in eo concilio totum negotium abſolutum ſtatuatur, quamvis ibi rem totam ſub uno contextu narrat Ditmarus. In ea prima Synodo actum eſt de inſtituendo Epiſcopatu, & cum id tandem decretum fuiſſet, Epiſcopus VVirceburgenſis, qui a Synodo, quamvis vocatus, abfuerat, & pro viribus in eadem ſynodo per Capellanum ſuum erectioni illi obſtiterat, tandem victus manus dedit roganti Henrico Imperatori, ut ex actis ejuſdem Concilii conſtat. Pertinent hæc omnia ad annum 1006. vel ad ſequentis exordium. Dein Henricus *duos*

☞ *e Capellanis suis. Albericum, & Ludovicum* adjun-
ANNO CHRISTI 1006. tis Henrici Vvirceburgensis Episcopi literis Romam direxit, ut Francofurti bene cœpta, ibi proficerent auctoritate Romana. Joannes Papa *Nuncios* Henrici *ad se directos hæc omnia sibi referentes, seque pro hac Sede confirmanda interpellantes* auscultans (verba sunt ejusdem Joannis in suis literis) patentes literas ea de re scripsit, datas mense Junio, Indict. V. id est anno 1007. His peractis, Synodus habetur nova, vel forte eadem, quæ superiori anno nondum absoluta Francofurti celebrata fuit, in qua literæ illæ Joannis XVIII. lectæ, & recognitæ fuerunt, ut ex epigraphe ejusdem Concilii a Pagio relato constat. Ita salva est fides Ditmari scriptoris coævi, nec Baronius ita plane erravit, ut Pagius censet, quin & Pagius nonnihil deceptus, dum Synodos duas in unum confudit. Porro duas synodos hac de re tunc celebratas etiam Anonymus in vita S. Henrici apud socios Bolland. ad 14. Julii cap. 2. num. 1. & 15. distinguit; quamquam illam, quæ posterior fuit, priori præponit, & quæ posteriori assignanda sunt, superiori tribuit. Vide Soc. Bolland. ibid. in Apparatu prævio §. II.

Addere his juvat, priori illi concilio ab alio sequenti anno 1007. celebrato distinguendo valere pariter nomina episcoporum, qui utrique adfuerunt. Nam priori, antequam literæ Romam mitterentur, adfuisse inter cæteros legimus *Theodericum Metensem*, & *Erluinum Cameracensem*; quæ duo nomina in subscriptionibus literarum Joannis papæ, quas patres concilii posterioris bullæ illi jam impetratæ addiderunt, non apparent.

Supereſt modo, variantia quædam ex collatione diversorum codicum, acta ejusdem concilii exhibentium, promamus. Udalricus Bambergensis in codice, quem ex variis hujus ætatis diplomatibus, actisque publicis compegit, vulgato ab Eccardo Historic. med. ævi tom. II. eadem acta concilii Francfordiensis refert, quæ Gretserus ex codicibus Mss. ecclesiæ Bambergensis vulgavit; ex quorum collatione variantia hæc in subscriptionibus episcoporum resultant.

GRETSERUS	UDALRICUS.
Berenvvardus Hildinisheimensis.	*Deest.*
Heimo Virdunensis.	Hermo Virdunensis.
Hartuigus Ivvaviensis.	Hartungus Juvaviensis.
Adalbertus Brixiensis.	Adalbertus Brixigensis.
Svvidgerus Mimigerdvordiensis.	Svindegerus Mimegardefordiensis.
Baldofus Tarasiensis.	Baldolfus Tarantasiensis.

Juvat hic etiam totum Henrici regis sermonem ad synodum reproducere; qui enim in collectione Labbeana ex Ditmaro affertur, pro, more ejusdem scriptoris hinc inde erasus, breviatusque exhibetur. Integriorem dat Annalista Saxo Eccardi ad hunc annum, ex quo hic describo. Adjeci literas Henrici Vvirceburgensis, qui copiam facit erigendi novum episcopatum Bambergæ; (quæ urbs ditionis suæ erat) quas literas in concilio Francfordiensi anni 1006. datas ex superioribus liquet. Has literas servavit Udalricus Bambergensis sæculi XII. scriptor in suo codice, quem Eccardus in altero volumine Historicorum medii ævi vulgavit.

FRANCFORDIENSIS CONCILII ACTA

ANNO CHRISTI 1006.

Ex Annalista Saxone Eccardi Tom. I. col. 405.

COnsedentibus igitur per ordinem Archiepiscopis cum suis suffraganeis, Rex Heinricus humotenus prosternitur, & a Vvilegiso Archiepiscopo, in cujus Diœcesi synodus habebatur, elevatus, cunctis præsentibus talia fatur: „ Domini, „ & Patres a mea parvitate huc asciti convenistis, „ & quamobrem vos ascierim, aperiam, precor. „ que omnium clementiam, ut in his, quæ divi„ na gratia mihi, ut spero, inspiravit, pro ejus „ amore faveatis. Nam quia in sobole habenda „ nulla mihi spes supereſt, Christum hæredem „ elegi, Episcopatum in Bavemberh, cum licen„ tia Episcopi mei facere hactenus concupivi, & „ hodie perficere statui. Ob hoc sereniſſimam „ pietatem vestram interpello, ne ejus absentia, „ qui apud me voluit obtinere, quod mihi non „ licuit concedere, propositum meum valeat im„ pediri. Ecce baculus, in quo mutuæ confirmatio„ nis signum clarescit, quod non propter Domi„ num, sed ob dignitatis nullatenus adipiscendæ „ dolorem fugerit. Moveat corda omnium præsen„ tium, quod augumentum S. Matris Ecclesiæ „ cum nugigerula legatione adnullare præsumit. „ Ecce ad hæc conjugis meæ præsentis, & uni„ ci fratris mei, & cohæredis larga benivolentia „ aspirat; meque placita sibi redditione illis re„ stituere uterque pro certo sciat: sique Episco„ pus, venire, & promissa dignatur suscipere, pa„ ratum me ad omne, quod vobis placuerit, in„ veniet. „ Tunc Beringerus, Heinrici Vvirceburgensis Episcopi Capellanus, surrexit dicens: timore Regis Antistitem suum non venisse, detrimentum Ecclesiæ a Deo sibi commissæ in aliquo fieri nunquam eum laudasse; obsecrat omnes præsentes per amorem Christi, ne tale fieri, eo absente, sibi futurum in exemplum patiantur. Privilegia quoque ejusdem Ecclesiæ alta voce ibi recitantur. Inter hæc, quotiens Rex anxiam judicum sententiam nutare perspexit, totiens humiliatus solotenus prosternitur. Tandem Archiepiscopo Vvilligiso, quid de his faciendum esset, judicio perquirenti, Thagino archiepiscopus primus respondit. Justa voluntas & petitio Regis consensu omnium vestrum legaliter potest impleri; cunctisque præsentibus sermonem ejus confirmantibus, Rex glorioſus Eberhardo Cancellario suo curam pastoralem commisit, quem præfatus Archipræsul Vvilligisus eodem die consecravit. Post hæc Heinricus Episcopus auxilio Heriberti Archipræsulis Regis gratiam, & adimpletionem sibi placitam adquisivit. Itaque eundem Episcopatum in honore S. Georgii, & Sancti Petri Apostoli constituit; locumque ipsum prædiorum divitiis, & omni ornatus decore, ut in præsentiarum cernitur, copiosissime ditavit. In meridiana quoque parte civitatis Monasterium in honore S. Stephani Protomartyris sub ordine canonico construens; ex altera vero, hoc est, aquilonari aliud Monasterium sub Monachili regula in honore S. Michaelis Archangeli, Sanctique Benedicti constituens, sibi, suæque civitati supra petram Apostolicæ firmitatis fundatæ, muroque, & propugnaculis meritorum Sancti Georgii, cæterorumque Sanctorum munitæ, ac exornatæ contra incentivos vitiorum jactus turrim fortitudinis in Stephano, & contra refrigerantes status illius, qui in Aquilone; unde malum omne panditur, sedem

ponere disposuit; refugium certum in Angelico præparavit præsidio, ut a dextris, & a sinistris justitiæ armis vallatæ in nullo sufficiat prævalere. Aliis quoque Sanctorum locis per regni latitudinem munificentiæ suæ impertivit largitatem, quædam delapsa in melius restituens, quibusdam quæ minus suppetebant, adjiciens. ANNO CHRISTI 1006.

PRIVILEGIUM HENRICI VvIRZBURGENSIS EPISCOPI

de constitutione Bambergensis episcopatus.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis. Omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium, tam præsentium, quam futurorum notitiam non latere desideramus, qualiter glorioſissimus Rex Henricus, divinæ, ut credimus, ammonitionis stimulo compunctus, de prædiis, quæ Dei gratia, hæreditarioque jure parentum in suæ possessionis dominium provenerant, Dei servitium augere, episcopatum constituendo atque ordinando, considerans, quomodo id legitime, rationabiliterque fieri potuisset, H. venerabilem Vvirtzburgensis ecclesiæ provisorem quatenus quemdam locum, Babenberch nuncupatum, cum pago, qui Ratenzgou dicitur, qui ad suæ diœceseos statum pertinere videbantur, de suo jure in suum jus A id ad perficiendum transfunderet, studiose cœpit flagitare. Qui, quoniam justæ atque rationabiles causæ videbantur, ejusdem augustissimi atque invictissimi regis petitionibus acquiescens, cum communi cleri sui atque militum consilio, nec non totius populi consilio, & sensu præfatum locum cum prædicto pago, tribus parochianis ecclesiis exceptis cum suis adjacentiis, quarum hæc nomina sunt, Vvachenrode, Lonenrstat, Mulhusen, omni postmodum remota contradictione, suæ potestati tradiderunt. Alterius autem pagi, qui Volezelt vocatur, in quo præfatus locus situs est, partim eidem regi concessit, quantum est de Babenberch ad flumen Uraha in Ratenzam flumen, & sic juxta decursum fluminis ejusdem in Moyn, B & inde ad rivulum Vvichebach, demum ad caput ejusdem rivuli, sicque quam citissime ac proxime perveniri potest ad Uraham. Et ut hæc traditio firma atque inconvulsa permaneat, ipse præsul H. corroboravit, & subscripsit. Actum in civitate Vvirtzburgensi, præsente serenissimo Imperatore H. ea conditione, ut decimam in novavilibus jam incisis, & ad mansum mensuratis, cum veteri decima non commutata, Vvirtzeburgensis ecclesia retineat; in novavilibus vero posthinc excolendis decimam Babenbergensis ecclesia possideat cum termino commutato. ANNO CHRISTI 1006.

CONCILIUM PARISIENSE

Anno 1006. habitum.

Concilii hujus annus & res in eo gestæ continentur in subjecta bulla Joannis papæ VIII. quam idcirco hic recitandam duxi acceptam ex tom. VII. Galliæ Christianæ novissimæ editionis pag. 26. appendicis, ubi eruta asseritur ex Chartulario Parisiensi lib. 19. cap. 11.

Johannes VIII. confirmat donum a Rainaldo episcopo Parisiensibus Canonicis factum.

JOhannes episcopus servus servorum Dei. Imperiosæ rationis institutione in quibuslibet ordinandis, ac disponendis rebus antiquorum priscæ, ac providæ auctoritati, ut totius posteritatis subsequens adnisus diligenter obtemperando, & prudenter imitando respondeat, utilitate sentitur, & sanioris censura judicii omnimodis roboratur. Et quoniam vita ipsa, qua fruimur, pollice multimodæ brevitatis cohercetur, & pluriſque immatura succiditur, ad interminabilem diuturnitatis palmam altioribus salutarium velis virtutum subrigi, ac felicioribus bonorum incrementis operum diatim unumquemque submoneri, quam sit saniſſimum facile est intueri. Quibus in Dei nomine & pace sanctorum omnium permotus ego Regenoldus Parisiorum episcopus ex mei vice officii commissi gregis vigilanti cura sollicitus, & memor magnæ diei tremendi examinis, & utriusque justorum, sive injustorum retributionis, operæ pretium duxi ex accessibus patrimoniorum meorum, felici commercio mihi internorum, subsidia civium fænorari. Cujus devotionis fervore succensus notum esse volo omnibus tam futuris, quam & præsentibus, quia ob sempiternæ præmia remunerationis, & pro obtinenda delictorum venia genitorum meorum, Comitis videlicet Buchardi, ejusque opinatissimæ conjugis Elisabeth, ut gremiis sanctæ immortalitatis confoveri, & jucunditate lucis æternæ perpetim mereamur lætari, placuit vestræ reverentiæ Synodali conventu, & favore, C ac notitia cœtus reipub. quoddam alodum', vulgo vocitatum: *Largum Campum*, conferre Sanctæ Mariæ Parisiacensi Ecclesiæ, & rebus vel usibus deputare fratribus inibi degentium, Deoque canonice militantium. Ut autem prædictus *Largus Campus*, in pago, & comitatu Vvastinensi constitus, silvis, villis, & villulis, vineis, pratis, terris cultis, & incultis cum ecclesia in honore S. Maturini dicata cum omnibus appenditiis suis, ea quidem lege: ac omne jam dicti possessionem allodi S. Mariæ, & prædictis collegis canonicæ congregationis offerimus, ut nostri memoriale illis ab omnibus habeatur in psalteriis, ac missarum solemnii, ac cunctis vespertinis, ac matutinalibus vigiliis, perpetuoque sit ratum jure, tria denique nostri anniversaria, videlicet patris, & matris, & ipsius Antistitis Ragenoldi, ut regni devotione, & celebri commemoratione annuatim profiteatur obnoxie precamur. Si quis vero rationis expers, livore, & facibus avaritiæ pervasus nostræ devotionis adeo munificum pignus auferre, & quolibet jure, quacumque injuria voluerit impedire, mille auri librarum fratribus, vel canonicis S. Mariæ regia sublimitate cogatur exsolvere, & rusticano more, vel paE ralitate submissus, capitalis census dissolutione plectatur & ad tolerandum perpes totius perpetuitatis tormentum, auctoritate Patris, & Filii, & Spiritus Sancti sit maledictus, & confusus, & nullis Sanctorum suffragiis mereatur mederi, sitque

☞ que conjunctus diabolo & Angelis ejus in Infer- A ficatus Johannis octavidecimi, & universalis Papæ
no inferiori, & pereat in æternum. Datum IV. in sacratissima sede B. Petri Apostoli, indictio- ANNO CHRISTI 1006.
ANNO CHRISTI 1006. non. Decemb. per manus Petri Abbatis, & Can- ne V.
cellarii sacri Lateranensis palatii anno III. ponti-

AQUILEJENSIS SYNODUS

Qua constitutio novi Episcopatus Bambergensis approbatur, Joanne Aquilejensi præside anno circiter 1007. celebrata.

Anno circiter 1007. VOtis S. Henrici, tunc regis, dein Imperatoris ejus nominis I. novum episcopatum Bambergensem condere optantis, aliquandiu obstitit B Henricus Vvirceburgensis episcopus, in cujus diœcesi Urbs illa adjacebat. Dein vero exorabilem se præbens Patribus concilii Francfordiensis, ipsique demum regi obnixe id deprecanti optatum assensum præstitit. Rex, ut majori authoritate constitutio illa firmaretur, literas Vviceburgensis, & concilii sententiam ad omnes ditionis suæ episcopos approbandas transmisit. Aquilejam ut venerunt literæ, Joannes Patriarcha synodum convocavit, rata habuit omnia, tum & suo, ac suffraganeorum nomine literas ad Vvirceburgensem dedit. Has literas tamquam a concilio latas per partes exhibet Cl. P. de Rubeis in monumentis ecclesiæ Aquilejensis. Ego vero ex codice Udalrici Bambergensis desumptas hic continuata serie recito.

SYNODICA JOANNIS PATRIARCHÆ AQUILEJENSIS

Ad Henricum Vvirceburgensem episcopum.

Beatissimo Domino & sincera charitate diligendo H. sanctæ Vvirtzburgensis ecclesiæ venerabili episcopo, Joannes sanctæ Aquilejensis patriarcha cum omnibus suæ diœceseos episcopis fraternam dilectionem in eo, qui prior dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, Jesu Christo Domino nostro.

LIcet, reverende frater, fraternæ dilectionis cura nos admoneat, ut in omnibus operibus bonis, quæ conditor humani generis misericorditer ad salutem quotidie disponit, immensas gratiarum actiones ipsi agere debeamus, quandocumque tamen vel ubicumque ex provectu sanctæ ecclesiæ vel ejus exaltatione locatione aliquid nos magnifici operis audire contigerit, immensæ devotionis C affectu illum laudare & benedicere & prædicare debemus, cujus hæc dona sunt, & a quo bona cuncta infallibiliter procedunt. Quare inter innumerabilia sempiternæ dignationis sacramenta, ea & in suorum cordibus Principum dictat, quæ ad multorum salutem, & exemplum profutura procurat, in quibus unum est, quod divinitus nuper factum maximam mentibus nostris lætitiam generavit. Audivimus nempe, quid dominus noster H. * glorioſissimus, & invictissimus Rex, divina sic * Henricus
inspirante gratia, ex suis prædiis & paterna hæreditate in loco, qui dicitur Babere episcopatum in honore beatissimi Petri Apostolorum principis construxit, & commutatione facta digne & legaliter cum vestra ecclesia partem quamdam ex ejus diœcesi acquisivit, atque hoc concambium apostolicæ sedis privilegio corroboravit. Quod quidem eximium, & laudabile opus ejus dignissimam liberalitatem, & vestram charitatem satis egregie laudabilem commendat, cum & suum est per operationem, & vestrum per dilectionem. In quo omnipotenti Deo immensas gratias referimus, ad cujus inæstimabilem gloriam spectat, quod per regem nostrum H. bonum & fidelem ministrum suum fundatissimam pacem omnibus ecclesiis parat, & insuper novam ecclesiam format, per quam & de inimico humani generis in vicinias Sclavorum gentes Deo opitulante triumphabit, & innumerabilem familiam per lavacrum regenerationis D sibi multiplicabit. Nos autem cum omnibus nostræ diœceseos episcopis hoc divinum opus in commune laudamus, atque in eo juste consentientes, & subter conscribentes in perpetuum valere confirmamus.

ANNO CHRISTI 1008. ANNO CHRISTI 1008.

CONCILIUM KALENSE,

Anno Christi M. VIII. in Kale palatio præsente Roberto Francorum rege celebratum XVI. Kal. Jun. Hujus concilii nihil supereſt, nisi præceptum Roberti regis, quod subjicio.

Præceptum Roberti regis pro monasterio S. Dionysii datum in synodo Kalensi, episcoporumque ejusdem synodi subscriptionibus firmatum.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Robertus divina ordinante clementia rex Francorum semper Augustus. Dum Deus omnipotens hanc Galliarum patriam a tenebris infidelitatis eruere disponeret: sanctissimum Dionysium, divini videlicet verbi splendidissimam lampadem, eidem ad innotescendum veritatis suæ lumen di- rigere dignatus est. Cujus prædicatione conversa, multa largiente Domino semper experta est E beneficia. Idem autem pretiosus martyr Christi, cum omnibus suum quærentibus auxilium divinæ largitatis munificentiam prærogaverit: circa regum tamen Francorum excellentiam noscitur per cuncta benignus, atque in omnibus adjutor piissimus: præsertim cum ipsi toto nisu ejus memoriam sollicita mente, ac magnifico opere jugiter studuerint sublimare. Eos nempe, ut in coritm gestis legitur, ad obtinendum regni prin-

cipatum ſuis digniſſime ab ineunte ætate ſemper A
ANNO CHRISTI 1008. fovit auxiliis, hoſtium eripuit inſidiis, æterniſque, depoſita carnis ſarcina, perfui impetravit bonis. Dicimus autem eos, quos erga Dei cultum, ſuum quoque devotos cognovit obſequium. Denique ut liquido claret, quicumque ſummi Dei, atque ipſius curam ſollicito exhibere ſtuduerunt obſequio, poteſtate regia digniter necnon perenni feliciter ſublimati ſunt gloria. Qui autem Deo ipſique famulari, ut dignum erat, contempſerunt, vitam cum regno pariter amiſerunt. Quoniam a tempore Karoli tertii Imperatoris uſque ad præſens, in tantum a multis eorum ejuſdem beati martyris neglectus eſt locus, ut ordo ſacræ religionis, monaſtici ſcilicet ordinis, uſque ad ſæcularem pompam deveniret. Quocirca bona B illius loci undique depopulata, diſtracta, atque diſperſa ab illo tempore multis modis videntur. Idemque locus multis calamitatibus oppreſſus, qui libertatem ac dignitatem præ omnibus hujus regionis cœnobiis adeptus fuerat. Hujus igitur calamitatis genitor noſter divæ memoriæ Hugo, atque genitrix noſtra glorioſa Adelaidis, noſque pariter compatientes, ordinem in eo monaſticum reparare, immo conſolidare auxilio Dei, & conſilio procerum noſtrorum ſtuduimus, ac venerabilem virum dominum Vivianum jam ſuperius fato ſancto loco abbatem præfecimus. Qui ut vir magnæ prudentiæ & induſtriæ, atque ſedulus inveſtigator bonorum loci ſibi commiſſi intus ac ſoris, noſtram adivit præſentiam, petens, ut ſicut C ſpiritalia, ſic etiam terrena augere incrementa Deo digno loco provideremus. Cujus petitioni aſſenſum præbentes, cum dono priore patris noſtri glorioſi regis, ac præclariſſimæ genitricis, pro ſalute ac remedio animarum eorum ac noſtræ, immo pro ſalute animæ fidelis * noſtri Hugonis, damus Deo ac ſancto Dionyſio, quaſdam res juris noſtri, cum conjuge ac filiis noſtris, hoc eſt bannum hominis vulnerati vel interfecti, & infracturam intra vel extra caſtellum ipſius cœnobii, & legem duelli, quod vulgo dicitur campus, ac totam procinctam intra vel extra, ſicut antiqui reges ei dederunt, & nos hactenus tenuimus; ad VVaſioniſvillam cum appenditiis ſuis, & prata quæ ab eadem villa uſque ad murum pertingunt, ac Rubridam ſilvam, cum legibus quæ ex ea ſiunt, & quod in villa picta, vel fiſco Ruoilo, vel Ferriciaco tenebamus, omnes videlicet conſuetudines, quas ibi habebamus cum omni integritate. Unde hoc noſtræ integritatis præceptum fieri juſſimus, obſecrantes & nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti obteſtantes, ut nullus regum ſuccedentium aut principum, hæc noſtra Deo conlata munera ullo modo infringere præſumat. Si quis autem, quod non credimus, temerario auſu infringere præſumpſerit, auctoritate noſtra, & epiſcoporum noſtrorum, qui nobiſcum in ſancta ſynodo, quæ XVI. Kal. Junii, Kale ſedis noſtræ palatio collecta reſedit, firmaverunt, anathema ſit. Ut enim pleniorem hoc idem præceptum obtineat vigorem, manu propria cum epiſcopis ſanctæ ſynodi noſtræ firmavimus, ac nomina epiſcoporum ejuſdem ſynodi ſubter adſcribi juſſimus, & anuli noſtri impreſſione ſigillari fecimus.

ANNO CHRISTI 1009.

Lethericus Senonum archiepiſcopus ſubſcripſi.
Hugo Turonorum archiepiſcopus ſubſcripſi.
Fulbertus Carnotenſium epiſcopus ſubſcripſi.
Adalbero Laudunenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Fulco Aurelianenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Rogerius Belvacenſium epiſcopus ſubſcripſi.
Fulco Sueſſionenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Frotmundus Trecaſſionorum epiſcopus ſubſcr.
Fulco Ambianenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Gislebertus Meldenſium epiſcopus ſubſcripſi.
VVido Catalaunenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Robertus Silvanectenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Baldoinus Tervvanenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Franco diaconus, atque chartigraphus relegit, & ſigillavit.

*ſ. Filii

CONVENTUS EPISCOPORUM

Barcinone anno M. IX.

Ex Labb. Append. tom. 9.

ANno Chriſti M. IX. VII. Id. Mart. coactus D eſt Barcinone conventus epiſcoporum, in quo confirmatæ ſunt donationes eccleſiæ Barcinonenſi factæ. Interfuerunt huic conventui Æthius epiſcopus Barcinonenſis, Arnulfus Auſonenſis, Odo Gerundenſis, Silla Urgellenſis, & Oliva Helenenſis. *Ex ſchedis illuſtriſſimi Petri de Marca archiepiſcopi Pariſienſis.*

Acta hujus Conventus in Append. ad Marcam Hiſpanicam allata p. 159. hæc ſunt.

An. 1009. Ex chartulario Eccleſiæ Barcinonenſis.

IN nomine Domini Dei æterni miſeratoris & pii. Si ſacerdotibus in quibuslibet neceſſitatibus eccleſiaſticis noſtra auctoritate ſublevandis conſulimus & ad miniſterium ſuum liberius exe- E quendum opem ferimus, a ſummo Pontifice Domino noſtro Jeſu Chriſto æternæ remunerationis larguri nobis præmia non ambigimus. Igitur notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtris præſentibus ſcilicet & futuris qualiter in civitate Barchinona advenit quidam homo nomine Roberto negociatore: qui fatali caſu præventus juſſit Bonutii Presbyteri Canonici ſede ſanctæ crucis ſanctæque Eulaliæ ut fieret ſuum eleemoſynarium, & omnia quæ ſecum attulit in Barchinona juſſit diſtribuere illi pro anima ſua. Ob hanc cauſam ſuprafato Bonutio, adhibito conſilio cum ceteris paribus atque Canonicis ſupra memoratæ, Eccleſiæ poſtulantes clementiam domni ac illuſtriſſimi Raimundi Marchionis Comitis conjuxque ejus Ermeſindis pia ac benivola Comitiſſa ſi præberent illis adjutorium ac ſolatium conloquii, & unanimiter depoſcerent clementiam domni & venerabilis Pontificis Æthii, & ut reſtauraſſent canonicam, quod dudum deceſſores eorum habuerunt, & per incuriam atque ignaviam & oppreſſionem paganorum deperiit. Sed ſcimus veraciter a Karulo Imperatore initiatam, deinde a Ludovico filio ejus reſtauratam ſub Frodoino Pontifice. Qui utique & fecerunt. Deprecati ſunt unanimiter ſupra memoratum Pontificem ut dediſſet Eccleſiam ſanctæ Mariæ ſitam juxta mare cum ipſam parrochiam in ipſa canonica, & iſte meminitus Bonutius dimitteret eidem omnem ſubſtantiam quam ille defunctus ſupra libatus juſſit diſtribuere pro anima ſua, id ſunt palleos XIV. de variis coloribus. Denique adquieſcens

ANNO CHRISTI 1009.

ſcens domnus Pontifex precibus & oblocutionibus eorum contulit ſupralibatam Eccleſiam ſanctæ Mariæ cum decimis & primitiis & oblationibus illius atque alodibus cunctis quæ nunc habet vel habere debet ſive Deo largiente ad futurum adquiſierit in ipſa canonica ab æternitate ſervitura, ut poſſideant ipſa Canonici ſanctæ crucis qui hodie ſunt & futuri erunt abſque ullius inquietudine, & inſuper palleos VI. quod de ſupradicto Bonutio vel de aliis hominibus emit. Et Bonutius contulit ſupradictos palleos XIV. in ipſa Eccleſia ſanctæ crucis pro ipſa canonica ab æternitate ſervituros. Præterea & ſupra memoratus princeps Raimundus ſimul cum conjuge ſua præfata ob remedium animæ eorum patribuſque illorum & ob proſperitate filiorum ſuorum contulit in ſupra memorata canonica aliquod munus auri, ſpondentes ſe veraciter daturos, ut Deus omnipotens abluat cunctis piaculis eorum, & ut ipſi Canonici inter ſe eligant Abbatem vel Præpoſitos ſive Decanos & miniſtros qui fideliter diſtribuant & ſerviant operibus illorum. Inſuper conceſſit ibi prædictus Æthius Pontifex ipſa clauſtra qui eſt juxta Eccleſiam ſede ſanctæ crucis, qui eſt circumdata ex pariete petra & calce, & eſt ibi domus inchoata ad refectorium. Rurſum conceſſit ibi domnus Pontifex ipſos tertios de ipſos caſtros ab integre fideliter qui ſunt ultra alveum Lubricatum, ſimul cum ipſas ruptas, quæ vulgo nominant tretas, quæ nunc ſunt cultæ & ad futurum ad culturam perduxerint, ut habeant ipſi Canonici & pauperes ad proprium victum in omnibus locis epiſcopatus ſui. Jungit ſe jam dicta clauſtra a parte occidentali cum ipſa præfata Eccleſia, & pertingit uſque ad palatium Epiſcopi quem dicunt ſolarium longum, cum omnes arbores qui infra ſunt, & cum puteo vel vites, ut faciant ibi domos quoties voluerint. Et Arſinus Presbyter miniſter Epiſcopi largitus eſt Domino Deo & ipſa canonica .... III. de vineas, & ipſam decimam de Karucio Cerdano ſimiliter conceſſit ibi ob remedium animæ ſuæ. Nos quoque in unum pariter Æthius Præſul Barchinonenſis, Arnulfus Pontifex Auſonenſis, Oddo divina miſeratione Epiſcopus Gerandenſis, Salla Epiſcopus Urgellenſis, Oliva Epiſcopus ſedis Elenenſis, unanimiter ſponte annuentes confirmamus hæc omnia quæ ſupra taxata ſunt & in ipſa canonica Domino Deo conlata vel quotquot ab hodierno die & tempore ibi a fidelibus Dei ad præſens conlatæ fuerint vel ad futurum conlatæ erunt ſub immunitatis noſtræ ſtilo confirmamus, ut nullus Princeps, vel Comes, ſeu Epiſcopus, vel aliquis ſucceſſorum noſtrorum, aut aliquis homo vivens utriuſque ſexus hoc infringere vel quippiam per vim exinde auferre præſumpſerit, percutimus eum & excommunicamus per gladium patris & filii & ſpiritus ſancti, inſuper innodamus eum ſub anathemate maranata inſolubili vinculos. Ipſe vero qui hoc pactum largitionis noſtræ cuſtodierit ac conſervaverit & adjecerit, addat Dominus dies ejus & accumulet cum proſperitate omni augmento illius & benedicat omnibus actis ejus omni per ævo. Amen, Acta ſunt hæc in Barchinona civitate VII. Idus Martii in æra XLVII. poſt milleſimam, Domini vero nono poſt milleſimum, regnante Roberto Rege Francorum XIII. anno, in Dei nomine. Raimundus gratia Dei Comes inclitus atque Marchio. Ermeſindis gratia Dei Comitiſſa conjux ejus, firmamus ultro & corroboramus omnia ſupra exarata.

Oliba, gratia Dei ſedis Elenenſis Epiſcopus unus de conſervis vel Canonicis ſedis ſanctæ crucis ſanctæque Eulaliæ hæc aſſentiens corroboravi.

Odo ac ſi indignus gratia Dei Epiſcopus ſanctæ ſedis Gerundenſis Eccleſiæ & nutu Dei Abba, qui hæc confirmo, ut ſtabilis permaneat omni per ævo.

Æthius ac ſi indignus gratia Dei Barchinonenſis Præſul, qui inſpirante Deo in corde meo hanc canonicam annui, & in æterna confirmatione eam ſtabiliri percenſui, in ea tamen conditione ut qui temerator fortaſſe extiterit, anathema fiat & cum Juda particeps efficiatur.

Arnulfus ac ſi indignus humilis Auſonenſis Epiſcopus, qui & confirmo.

Ermengaudus Comes.

Bernardes gratia Dei Comes.

CONCILIUM ÆNHAMENSE

HORTATU ÆLFEAGI DOROBERNENSIS

Et Wiſtani Eboracenſis archipræſulum, ab Æthelredo rege indictum, accerſitiſque epiſcopis, & univerſis Anglorum optimatibus, in die ſanctæ pentecoſtes celebratum, inter annos Domini MVI. (id eſt regis Æthelredi XXVIII. quo Ælfeagus a Wintonia ad Doroberniam translatus eſt) & MXIII. hoc eſt Æthelredi XXXV. quo truncato a Danis nefandiſſime Ælfeago Livingius ſucceſſit in Dorobernenſi archiepiſcopatu.

☞ CONCILIUM ÆNHAMENSE.

Ex nova Verſione Wilkin. Concilior M. Britan. I. pag. 285.

Ex mſ. Cott. Claudius A. 3.

EGo ſum conſecrationis liber: Propitius ſit illi Dominus, qui me tam pulchre ornatum compoſuit, Thureth piæ memoriæ ſic me juſſit concinnari, amoris & honoris cauſa eorum, qui nummi candelaris ſunt memores. Multum valet is, qui illius explicationem perficere poteſt & retri-

☞ tribuat ei rector nationum, quod solicitus sit mul- A
tos thesauros consignatos mihi offerre, & ipse ANNO CHRISTI 1009.
ANNO CHRISTI 1009. mercedem integram inveniet, quod rectam ejus explicationem perfecerit.

De sapientum decretis; in quibus multa ad ecclesiæ politiam, nonnulla ad salutem regis defensionemque regni, & reipublicæ statuuntur.

De christiana religione promovenda.

Hæ sunt constitutiones, quas Angli consiliarii elegerunt, & edixerunt, ac instanter docuerunt, ut observarentur. Hoc autem in primis est episcoporum primum consultum, ut omnes a peccatis quam diligentissime possumus, revertamur, & B
malefacta nostra libenter confiteamur, & sedulo emendemus, & unum Deum recte diligamus, & veneremur, & unam religionem christianam firmiter teneamus, & quemlibet ethnicismum diligenter evitemus, & precum formulas instit amus inter nos, & pacem & concordiam admodum diligamus, atqui uni regi domino fideliter obsequamur, & sedulo eum colamus cum vera fidelitate.

Decretum sapientum etiam est, ut abbates & abbatissæ propriam suam vitam recte instituant, ac etiam familiam suam prudenter instruant, & ut cujuslibet ordinis homines diligenter se submittant (in iis quæ ad Deum spectant) & (quæ) ad mundum, quilibet illi legi, quæ ad ipsum C
pertinet; & ante omnia Dei ministri, episcopi & abbates, monachi & monachæ, canonici & moniales ad justitiam convertantur, & regulariter vivant, & pro omni populo Christiano diligenter intercedant.

Decretum etiam sapientum est, ut quilibet monachus, qui extra monasterium est, & regulas non observat, faciat prouti eum oportet; revertatur diligenter ad monasterium cum omni humilitate, & a malefactis abstineat, & emendet quam diligentissime, quod transgressus est, meminerit voti & pacti, quod Deo promisit. Monachus etiam qui monasterium non habet, accedat ad episcopum provinciæ, & fideliter seipsum obstringat coram Deo, & coram hominibus, D
quod tria saltem abhinc observaturus sit, h. e. castitatem suam, & vestitum habitus monachalis, & (quod) Domino, quam optime possit inserviturus sit. Et si hoc præstiterit, tunc dignus sit; ut eo melius æstimetur ubicumque habitaverit.

Et canonici, ubi facultates suppetunt quod refectoria & dormitoria habere possint, teneant monasterium suum in castitate, uti regulæ eorum adnotant. Attamen justum est, ut perdat locum illum, qui hoc nolit (servare).

De sacerdotum & cleri cœlibatu.

Et omnes Dei ministros & in primis sacerdotes rogamus, & docemus, ut Deo obediant, & E
castitatem diligant & caveant sibi ipsis ab ira Dei. Certissime norint, quod non debeant habere ob aliquam coitus causam uxoris consortium, ast pejus est, quod aliquis habeat duas vel plures: & quidam licet demiserit eam, quam nuper habuit, ipsa vivente tamen aliam ducit, quod nullos christianos facere decet. Et quicumque ab hoc abstinere voluerit, & castitatem servare, habeat Dei misericordiam, & ad augendam mundi [veneration]em, sit æstimatione capitis Thani, & jure Thani dignus tam in vita quam in cœmeterio, & si quis hoc facere nolit, quod ordinem ejus decet, privetur dignitate sua tam coram Deo, quam coram mundo. ANNO CHRISTI 1009.

Attamen volumus omnes amicos obsecrare, & omnem populum etiam diligenter docere, ut interiore corde unum Deum diligant & quemlibet paganismum diligenter evitent.

Ut sagæ, incantatores &c. exulent.

Et si sagæ vel harioli, incantatores vel scorta, homicidæ vel perjuri alicubi in terra inveniantur, eiiciantur ex hac terra, & purgetur natio hæc; vel cum omnibus (suis) terra exeant nisi abstineant, & eo magis emendent.

Ut leges justæ ferantur & serventur.

Sapientum decretum, etiam est ut justæ leges constituantur concernentes Deum, & concernentes mundum, & omnis injustitia diligenter deleatur, & ut deinceps cuilibet homini tam pauperi, quam diviti juris gentium dignitas concedatur, & ut pax ac amicitia debite colatur intra hanc terram coram Deo & coram mundo.

Ut nemo vendatur extra patriam.

Sapientum decretum etiam est ut christiani, & innocentes extra patriam non vendantur, neque saltem ad ethnicam gentem, sed caveant diligenter ne anima perdatur, quam Christus propria sua vita redemit.

Ut pro modico delicto nemo moriatur.

Sapientum decretum etiam est, ut christiani ante omnia pro re minima ad mortem non condemnentur, sed potius præparentur pacificæ correctiones ad necessitatem populi, nec perdatur pro parvo opus manuum Dei, & propria ejus possessio, quam caro emit; sed quodlibet crimen discernatur caute, & judicium ex facto temperetur juxta meritum prouti coram Deo est justum, & coram mundo tolerabile, ac cogitet diligentissime, qui alium judicat, quod ipse petat, cum ita dicit: "& dimitte nobis debita nostra "&c.

De gradibus matrimonium prohibentibus.

Docemus etiam instantius, ut Christianus quilibet illegitimos fugiat concubitus, & christianam legem recte teneat.

Et nunquam etiam fiat, ut christianus uxorem ducat in quartam consanguinitatem in propria sua familia, h. e. intra quartum gradum, neque viduam quæ adeo propinqua esset, in mundana cognatione, neque cognatam uxoris, quam prius habuit, neque sanctam aliquam monialem, neque susceptricem suam, neque repudiatam alioquis Christianus unquam uxorem ducat, neque aliam uxorem ducat, dum unam (jam) habeat, sed habitet cum illa unica, quamdiu vixerit, si legem divinam recte curare velit, & ab inferni incendio animam suam liberare.

De multiplici pace ecclesiæ.

Et quælibet ecclesia sit in pace Dei, & regis & totius populi Christiani.

Et sit cujuslibet ecclesiæ pax intra parietes, & pax regis manu data, æque incorrupta.

Et nemo in posterum ecclesiæ servitium imponat, nec negotiationem ecclesiæ injuste faciat, neque eiiciat ecclesiæ ministrum absque episcopi jussu.

De debitis Deo reddendis.

Et Deo debita præstentur quovis anno quam diligentissime, h. e. eleemosynæ aratri xv. dies saltem post pascha.

Et fœtuum decimæ ad pentecosten, & fructuum terræ ad omnium Sanctorum festum.

De denario S. Petri.

Et denarius Petri ad festum Petri, & census ecclesiastici ad festum Martini.

De

ANNO CHRISTI 1009.

De censu luminarium & sepultura.

Et luminarium census ter in anno.

Et justissimum est, ut animæ census solenniter semper solvantur ad apertum sepulcrum.

Et si aliquod corpus extra suam parochiam alicubi condatur, tunc animæ census præstetur nihilominus monasterio, ad quod pertinet, & omnia Dei jura diligenter promoveatur omnino, uti necesse est.

De festis & jejuniis.

Festa enim & jejunia observentur legitime. Diei solis festum observetur sedulo, prouti ad illud pertinet, & a mercatura ac conventu populi, & venatione ac operibus mundanis in sanctis diebus abstinendum est diligenter. Et S. Mariæ summum festum omnes sedulo honorent, primum jejunio, & deinde festivitate; & ad cujuslibet apostoli festum jejunent diligenter, præterquam ad Philippi & Jacobi solennitatem; neque jubemus aliquod jejunium ante paschalem festivitatem, nisi quis velit. Omnia alia festa & jejunia sedulo celebrentur, prouti illi celebrant, qui ea optime celebrant.

De jejunio quatuor temporum.

Et jejunia quatuor temporum, & jejunia prouti S. Gregorius Anglorum nationi imposuit.

De die Veneris jejunanda.

Et jejunandum est quolibet die Veneris, nisi festum sit.

De diebus juridicis & matrimonialibus.

Et ordalium, ac juramenta, & matrimonia semper sint prohibita summis diebus festis, & veris jejuniis quatuor temporum, & ab adventu Domini ad octavam Epiphaniæ, & a septuagesima ad xv. dies post paschа, & sit sacris illis temporibus, prouti justum est, omnibus christianis pax & concordia communis, & omnis contentio componatur. Et si quis alius debeat fidejussionem vel compensationem pro rebus mundanis solvat illud ipsi tunc aut statim postea.

Ut Viduæ sint per annum innubæ.

Et sit quælibet vidua, quæ seipsam recte continuerit, sub præsidio Dei & regis, & sedeat XII. menses marito orba, deinde eligat, quem ipsa voluerit.

De confessione & pœnitentia agendis.

Et quilibet christianus faciat, prouti ipsum oportet, diligenter observet christianismum suum, & frequenter assuescat se confessioni, & intrepide peccata sua confiteatur, ac diligenter emendet, prouti ipsi adnotatur. Præparet, etiam seipsum ad S. Eucharistiam saltem ter in anno, qui proprium (animæ) suæ commodum intelligere velit, prouti illum oportet.

De verbis & operibus curandis.

Verba etiam & opera quilibet amicus observet decenter, ac juramentum & pactum caute teneat & quælibet injustitia quam diligentissime quis possit, de hac terra ejiciatur & dolosa facta ac detestanda injuria admodum evitentur; h. e. injusta pondera & iniquæ mensuræ & falsa testimonia & turpes rixæ, ac illiciti concubitus, & tremenda perjuria, & diabolica facta in homicidiis & in cædibus, in furtis & in rapinis, in avaritia, & in luxuria, in gula & in ebrietate, in fascinationibus, & in variis violationibus legis, in adulteriis & in sacrorum ordinum violationibus, in violationibus festorum & in jejuniorum violationibus, in sacrilegiis, & in diversi generis maleficiis.

Diligenter etiam intelligendum est, quod omne hujusmodi sit evitandum, & nunquam diligendum.

Sed diligatur Dei judicium inposterum sedulo, verbo & opere, tunc huic nationi Deus mox erit propitius.

De emendatione pacis numismatis.

Noverint etiam omnes pacis compensationem & compensationem nummariam quam diligentissime considerare.

Ita compensationem pacis prouti patribus familias accepta & furibus odiosa sit, & ita compensationem nummariam, ut una moneta transeat per omnem hanc regionem præter falsum, & mensuræ ac pondera sedulo examinentur, & omnis injustitia inposterum evitetur. Oppidorum etiam & pontium instauratio diligenter suscipiatur ubique, & militaris etiam ac navalis profectio, quandocumque necesse fuerit, prouti imperabitur ob universale commodum.

De navali expeditione sub paschate.

Cavendum etiam est, ut quolibet anno statim post paschа expeditio navalis præparetur.

Et si quis publicæ navi militari damnum intulerit, sedulo (id) emendet, & regis pacem; & si eam ita destruxerit, ut nulli usui inserviat, plenario illam compenset, & regi pacem violatam.

De militia detrectante.

Et si quis ab exercitu, cui rex ipse interest, absque venia revertatur, luat possessionem suam.

Ut homicida aut pejerator coram rege non veniat, priusquam satisfecerit.

Et si occulti homicidæ vel perjuri vel manifesti homicidæ adeo præsumant, ut in regis vicinia habitent antequam compensationem inceperint coram Deo & coram mundo tunc luant possessionem suam & omnes suas facultates, nisi refugium petierint.

De vitæ regis insidiatore.

Et si quis vitæ regis insidietur, reus sit vitæ suæ, & omnium quæ possidet, si hoc de eo affirmetur, & si seipsum purgare velit & possit faciat hoc per maxime solemne juramentum, vel per triplex ordalium in lege Anglorum, & in lege Danorum per illud, quod eorum lex est.

De eo, qui latrocinium fecerit.

Et si quis latrocinium contra leges Christi vel regis

☞ regis alicubi fecerit ſolvat capitis æſtimationem A & ad commodum pauperum, & ad eccleſiarum
vel mulctam pro ratione facti; & ſi ſe oppoſuerit, C. AN. CHRISTI 1008. & ipſe auctor ſit, quod occidatur, jaceat inultus.

De monialem aut viduam comprimente.

Et ſi quis monialem vitiaverit, vel viduam ſtupraverit ſerio hoc emendet coram Deo & coram mundo.

De conſilio efferendo Deo & populo probatiſſimo.

Et conſideretur ſemper quolibet modo quam certiſſime poſſit conſilium exequiri, in commo- B dum nationis, & verus chriſtianiſmus quam maxime ſtabiliri, ac quælibet injuſtitia diligentiſſime evitari, quoniam in terra poſſeſſio in bono ſtatu conſervatur, cum injuſtitia ſupprimitur, & juſtitia diligitur coram Deo, & coram mundo.

Exhortatio cum ad eccleſiaſticos tum ad ſeculares.

Nunc etiam Dei miniſtros ſedulo docere volumus, ut ſaltem caute reminiſcantur, & per Dei auxilium caſtitatem diligant, & ſedulo libris ſuis ac orationibus indulgeant, & die ac nocte, ſæpe & crebro Chriſtum invocent, & pro omni populo chriſtiano diligenter intercedant.

Inſuper etiam amicum quemlibet monere vo- C lumus, prouti nobis incumbit ſæpe facere, ut quiſque diligenter meminerit, & ut a peccatis diligenter revertatur, & aliorum hominum injuſtitiam cohibeat, & ut ſæpe ac crebro habeat in memoria quod hominibus quam maxime neceſſarium eſt ſæpiſſime reminiſci; h. e. ut ſinceram fidem unanimiter habeant in verum Deum qui gubernat, & fecit omnes creaturas, & ut rectam fidem chriſtianam recte teneant, & ut eccleſiaſticos doctores ſedulo audiant, ut Dei doctrinis & legibus diligenter obtemperent, & ut Dei eccleſias ubique diligenter ſalutent & tueantur, & cum lumine ac oblationibus eam ſæpe ſalutent, & ipſimet ſedulo ad Chriſtum orent.

Et ut Deo debita quolibet anno juſte præſtent, D & feſta ac jejunia debite obſervent.

Et ut a mercatura diei ſolis, & conventu populari ſedulo ceſſent.

Et ut Dei miniſtros ſemper tueantur & honorent.

Et ut Dei pauperes foveant & nutriant.

Et ut viduas ac orphanas non laceſſant crebro, ſed ſedulo conſolentur.

Et ut peregrinos ac extraneos non vexent, neque graventur.

Et ut aliis hominibus injuriam non inferant omnino, ſed quilibet homo aliis faciat illam juſtitiam, quam ipſe voluerit, ut ei fiat juxta id, quod juſtum eſt, & hæc eſt lex æquiſſima.

Compenſationes pendendæ, ubi delinquitur.

Et quicumque unquam in poſterum veram legem ſpernat Dei, vel hominis, ſedulo hoc emendet quocunque modo id convenit, tam per eccleſiaſticam compenſationem, quam per mundanam diſciplinam.

Et ſi ex mulcta pro peccatis adverſus Deum commiſſis proveniente, compenſatio pecuniaria exſurgat, prouti mundi ſapientes diſciplinæ loco conſtituerunt, hoc debite pertinet juxta epiſcoporum conſtitutionem ad orationes comparandas, C. AN. CHRIST 1009. inſtaurationem, & ad erudiendum, & ad veſtiendum, ac ad nutriendum eos, qui Deo inſerviunt, & ad libros, & ad campanas, & ad veſtimenta eccleſiæ, & nunquam ad mundanas inanes vanitates, ſed pro diſciplina mundana ad eccleſiaſticas neceſſitates, interdum de mulcta, interdum de ſolutione æſtimationis capitis, interdum ex pœna colli obſtricti, interdum ex mulcta legis violatæ, interdum de facultatibus, interdum de poſſeſſione, & interdum de majoribus, interdum de minoribus.

Potentes gravius mulctandi.

Et ſi quis ſit potentior hic in mundo, vel per B honorem ſuperior in ordine, hic gravius peccata emendet, & omnia malefacta carius compenſet. Quoniam potens & impotens non ſunt æquales, neque æqualia onera habere poſſunt, neque infirmus ſano æqualis eſt. Et illi ſunt moderandi, ac diſcrete diſcernendi tam in eccleſiaſticis confeſſionibus, quam in ſæcularibus diſciplinis, ſenes & juvenes, diviteo & egeni, ſani & infirmi, & cujuſcumque ordinis.

Et ſi contigerit, ut quis invitus, vel fortuito aliquid malefecerit non ſit æqualis ei, qui ſponte & de induſtria ipſe malefecerit, & etiam qui neceſſitate compulſus hoc patraverit, hic tutamine, & meliore jure dignus ſit, quia neceſſitate com- C pulſus erat ad id quod fecit.

Omne factum cautius diſcernendum eſt, & jus ſemper juxta factum recte diſponendum, & juxta merita moderandum coram Deo & coram mundo, & clementia exhibeatur ex timore Dei, & manſuetudo fiat libenter, & foveatur pro facti ratione is, qui ea opus habet, quoniam omnibus nobis neceſſe eſt, ut Dominus noſter crebro, & ſæpe miſericordiam ſuam nobis concedat. Amen.

CONCILIUM ÆNHAMENSE
JUXTA ALIUD EXEMPLAR.

PRÆFATIO.

QUondam tempore contigit, ut regis Æthelredi edicto concrepante, archipræſulumque Ælfeahi, & Vvulfſtani cohortatu inſtigante, univerſi Anglorum optimates, die ſancto pentecoſtes, ad locum ab indigenis Eanham nominatum accuti ſunt convenire. Collecto itaque ibidem Chriſticolarum cœtu venerabilium quam plurimorum, de catholicæ cultu religionis recuperando, deque etiam rei ſtatu publicæ reparando, vel conſulendo; plura, & non pauca, ut pote divinitus inſpirati, ratiocinando ſermocinabantur. Denique in eorumdem ſynodalis exordio ſermocinationis, epicopi ſemetipſos primitus fidei ſpeique, & caritatis quatuorque principalium virtutum, prudentiæ videlicet, & juſtitiæ, fortitudinis quoque, & tem- E perantiæ decore adornari, mutuis colloquiorum inſtructionibus ſalubrium invicem cohortabantur, ſtatueruntque pro invicem quotidianam interventionem, atque pactum pacis & concordiæ fideliter firmiterque inter ſe confirmabant. Cauſa hoj concilii.

SYNODALIA DECRETA.

I.

Omnem quoque populum monebant, unum regem ſub unius cultu religionis Regem & religionem colendos, populum in ſtruendum

Chri-

C. ANNUM CHRISTI 1009.

Christianæ, superstitionis ritu fanaticæ omnimodo abjecto, & timere, & diligere. Deinde uniuscujusque ordinis, vel sexus, vel ætatis catervam accitam assistentemque, ut juxta legis sanctiones catholicæ suam sobrie, & juste, ac pudice in hoc sæculo vitam instituerent, suggestionibus multimodis, secundum apostoli monita beati, arguebant, obsecrabant, increpabant. Ibi ergo episcopi, ut erga creditæ sibi salutem plebis, paganorum incursionibus vel irruptionibus, ceterisque calamitatum ærumnis pluriformium opprimentibus, a religionis tramite recto anfractibus errabundis exorbitantis, pervigiles existerent: eisque vitæ pabula vel alimenta, quibus ad fidei cultum catholicæ recrearentur, solicite instanterque ministrarent, monitibus cogebantur intentis. Memores enim fore prophetæ monebantur, dicentis: *Pascite qui in vobis est gregem Dei*. Abbatibus namque, necnon & abbatissis, maximis ibidem prædicabatur obsecrationibus, ut vitæ propriæ legis frœna regularis imponerent, collaque jugo Christi levissimo omnimodis infatigabiliter, humiliterque supponerent, & sedula instantia sagacitatisque studio intensissime monita sibimet subjectis salutaria, actuumque exemplaria bonorum nomina majoris officiis æquantes, vel implentes, studiosissime impendere procurassent, eosdemque a sanctæ tramite religionis, vel ab almi norma patris Benedicti per anfractus obliquos dextrorsum vel sinistrorsum nequaquam deviare permitterent. Archipontifices etiam, una cum ceterorum consensu pontificum, orthodoxorumque jam tunc præsentium, salubre hoc piumque cœlitus afflati elegerunt tradideruntque consilium, ut si quispiam monachorum, vel quæpiam monialium, ex cujuspiam monasterio abbatis, vel abbatissæ, ipsius videlicet vel antecessorum ejus temporibus regiminis, ritu apostatico per proprium arbitrium egressi, vel proprii reatu deliquii expulsi, alicubi reperti fuerint, in monasterium iterum revertantur, & absque ulla contradictione suscipiantur. Caveant etenim abbates, necnon & abbatissæ, ne illud propheticum de illis dicatur: *Quod infirmum non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis*. Reversi ergo monachi, vel moniales, observantiæ regulari humiliter subjaceant, negligentiasque priores nimium pœniteant, & a cunctis amodo vanitatibus desistant. Vota enim, vel promissa, quæ Deo voverunt, mente solicita revolvant, factisque eadem persolvere studeant. Si autem cujuspiam monachorum monasterium, quo se per promissionis votum, perque habitus susceptionem spiritalis, domino obtulit omnipotenti, velut plerumque mutata temporum vicissitudine contingere solet, cum canonicis vel cum sanctimonialibus constitutum sit; isque tam alicui ecclesiæ vel monasteriolo in Christi famulatu deditus fuerit: idem ipse pontificem, ad cujus diœcesim eadem ecclesia vel monasteriolum cui præest pertinet, promptissime adeat, triaque hæc se semper servaturum data dextra devoveat, castitatem videlicet, habitumque monachicum, & perpetuam in Christi servitute perseverantiam. Quod si hæc persolverit, dignior habeatur. Canonici namque in suis se monasteriis ita observent, ut in continentia pura, & in castitate magna, domino regulariter deserviant; horis competentibus officium divinum in ecclesiis pariter concelebrent; & si eo loci substantiæ abundantia victualis non defuerit, in suis per dies singulos prandeant refectoriis; noctibus quoque singulis, ut eis regulæ monstrat authoritas, in dormitoriis requiescant. Quod si hæc observare neglexerint: vel regulariter emendent, vel de monasteriis ejiciantur, & Dei hæreditate careant.

C. ANNUM CHRISTI 1009.

1. Pet. 5. Cœnobitæ regulam suam teneant.

Monachi, & moniales vagi redeant ad sua monasteria.

Exech. 34.

Regulariter vivant.

Tria vovent.

Canonici cœnobia fuatenent.

II.

Sacerdotes itaque, sive presbyteros, summopere obsecramus, ut caste, & continenter domino jugiter servientes, a connubiis se fœmineis omnino abstineant, sicque domini iram devitent. Si enim taliter domino servire voluerint, domini cunctipotentis misericordiam hic & in futuro consequantur perpetuam; insuper & nobilium honore personarum, & in vita præsenti, & post vitæ terminum, digni habeantur: Quod si hæc observare noluerint, omni honore penitus priventur.

Sacerdotes caste vivant.

III.

Post hæc igitur archipontifices prædicti; convocata plebis multitudine collectæ, regis edicto suprascripti, omniumque consensu catholicorum, omnibus communiter prædicabunt unum Deum colendum esse debere, Patrem videlicet, & Filium, & Spiritum sanctum; Patrem siquidem ingenitum, Filium autem ante tempora genitum a Patre, in tempore natum e matre; Spiritum vero sanctum ab utroque procedentem; Trinitatem siquidem in personis, unitatem in substantia; deitate coæqualem; honore & gloria coæternum. Unum, inquiunt, Deum, unamque spem, & unam fidem, atque unum baptisma nos colere oportet, & omnes paganas superstitiones contemnere.

Deum unum, & fidem colendos.

IV.

Incantatores autem, magos, pythonicos, & veneficos, necnon idolorum cultores, acriter oportet constringere, vel etiam ex patria ejicere. Decreta namque, vel statuta, vel scita legalia, æqua & justa, semper teneamus, injusta autem legique contraria penitus exterminentur, & ab

Incantatores, fagas, &c ejiciendos.

omnibus eliminentur. Juris quoque statuta civilis æquissima, nulli abstrahantur personæ nobili neque ignobili.

C. ANNUM CHRISTI 1009.

V.

Pax & fides.

Fides firma, caritas non ficta, amicitia vera, & non falsa, inter singulos teneantur.

VI.

Christianus non vendendus extra patriam.

Nemo etenim, pro pecuniæ commutatione alicujus, quempiam Christianum insontem ex patria ejiciat, sed nec paganorum dominio subdat. Nefas igitur est, ut quos Christus sanguinis sui effusione redemit, Judæorum vel Gentilium vinculis sint irretiti.

VII.

Pro re modica nemo occidatur.

Delinquentes etiam, pro delictis modicis morti minime tradantur, sed pie cauteque puniantur, ne forte punitionis severitate judicis iram districti provocent punientes: Dominus enim dicit: *Nolite condemnare*, & reliqua. Et item: *In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini*. Et apostolus dicit: *Castigate, & non mortificate*: plasmati namque domini plasmantis, quod proprio sanguine redemit, semper ubique parcatur.

Luc. 6.

Matth. 7.

2. Cor. 6.

VIII.

Connubia illicita.

Connubia illicita cunctis generaliter interdicimus Christianis, sed legi divinæ cum Dei timore adstringantur. Nemo igitur illicitis conjunctionibus se inquinet, id est, cum cognatis, vel cum conjugatis, vel cum Deo sacratis, seu cum aliis illicitis personis.

IX.

Ecclesiæ, & ministri immunes.

Ecclesiæ itaque per loca singula ædificatæ in domini subsidio cunctipotentis, necnon & regis terreni, cunctæque plebis catholicæ, tuitione semper persistant: nec quisquam pro quopiam commercio, jugo servitii suam subjugans ecclesiam, venditor efficiatur ecclesiarum; sed in Christi servitute levissima libere semper permaneant: neque sacerdotes, vel ministri Deo ibidem fideliter servientes, absque pontificis consilio inde expellantur: nec ecclesiæ antiquitus constitutæ decimis, vel aliis possessionibus priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur.

X.

Decimæ, & Deo debita reddenda

Decimationes frugum, & vitulorum, & agnorum, necnon & aratrales eleemosynæ, ecclesiasticaque munera, domino per singulos annos temporibus rependantur congruis: eleemosynæ videlicet aratrales quindecim diebus post pascha peractis, vituli quoque, & agniculi decimales, erga pentecosten; frugum vero terræ decimationes, circa omnium festivitatem sanctorum, ecclesiis persolvantur opportunis.

XI.

Denarius Romanus.

Pecunia quoque Romana erga beatorum solennitatem apostolorum Petri & Pauli pontificibus per singulos annos reddatur.

C. ANNUM CHRISTI 1009.

XII.

Census ecclesiasticus.

Luminaria.

Ecclesiastica vero munera in beati festivitate Martini per singulos annos ecclesiis donentur competentibus. Lumina etiam cereorum ter in annis singulis reddantur, augeantur, reparentur.

XIII.

Defunctorum munera.

Munera necnon defunctorum animabus congruentia puteo impendantur aperto.

XIV.

Jejunia.

Jejunia quadragesimalia, & cetera a sanctis patribus indicta, sanctorumque festivitates a catholicis institutæ, summopere observentur.

XV.

Dies dominica.

Festum B Mariæ.

Dominicæ solennia diei cum summo honore magnopere celebranda sunt, nec quidquam in eadem operis agatur servilis: negotia quoque sæcularia quæstionesque publicæ in eadem deponantur die. Genitricis namque domini nostri, almæ videlicet Mariæ, festa solennia, primo cum jejuniis, & postea cum suavisona melodiarum cantilena, honorifice ab omnibus celebrentur solenniter. Festa quoque apostolorum cunctorum similiter cum jejuniis concentibusque spiritualibus summopere colenda sunt.

Apostolorum.

XVI.

Jejunium quatuor temporum.

Jejunia vero quatuor temporum nos observare oportet, ut sanctus Gregorius nobis constituit; quamvis aliæ gentes aliter exercuerunt.

XVII.

Dies Veneris.

Sextæ etenim jejunia feriæ ab omnibus magnopere per singulas hebdomadas exercenda sunt; si tamen in eadem die aliqua festivitas non evenerit.

XVIII.

De diebus juridicis.

Judicium quippe, quod Anglice *ordal* dicitur, & juramenta vulgaria festivis temporibus, & legitimis jejuniis, sed & ab adventu domini usque post octavas epiphaniæ, & a septuagesima usque xv. dies post pascha, minime exerceantur; sed sit his temporibus summa pax & concordia inter Christianos, sicut fieri oportet.

XIX.

Viduæ per annum innuba.

Viduæ singulæ in subsidio dominico, inque regis cunctæque plebis munitione catholicæ semper consistant, perque menses XII. in continentia perseverent; quibus peractis, libero utantur arbitrio, vel nubendi, vel in continentia permanendi.

XX.

Confessio & pœnitentia.

Christiani quique colloquia frequentia, & salubria cum sacerdotibus crebro exerceant, suaque sibi peccata inverecunde depromant, ac confiteantur, confessaque juxta sacerdotis institutionem pœniteant, atque emendent; seque per continentiam,

& per

& per reliqua operum ſtudia bonorum ita purificent, ut corporis & ſanguinis participatione creberrime digni, & mundi efficiantur. C. ANNUM CHRISTI 1009.

XXI.

Verba, & facta. Verba, & facta unuſquiſque juſte diſponat, juramenta & vota fideliter compleat.

XXII.

Iniquas omnia abolenda. Nequitiæ namque cunctigenæ a cunctis Chriſtianis penitus ejiciantur, iræ videlicet, rixæ, diſſenſiones, blaſphemiæ, adulteria, homicidia, furta, rapinæ, necromantiæ, avaritiæ, fornicationes, perjuria, ſacrilegia, ſortilegia, ebrietates, comeſſationes, idololatriæ, falſa teſtimonia, fraudes ſubdolæ, maleficia, veneficia, ponde. ra doloſa, menſuræ iniquæ, ſtateræ fraudulentæ, ceteræque peſtes, quæ ad interitum hominem pertrahunt. Si enim iſtas mortiferas peſtes a nobis avellere voluerimus, omnipotens & miſericors dominus nobis noſtræque genti procul dubio miſerebitur. Fraus itaque monetariorum funditus abſiſtat, exque pura, & ſimplici materia pecunia cudatur. Furta autem, & latrocinia omnia radicitus abſiſtant, vel ea perpetrantes multimodis pœnis puniantur. Arcium muri, urbes, oppida, caſtella, civitates, pontes, reparentur, reſtaurentur, renoventur, vallis, & foſſis muniantur, & circumvallentur.

Monetarii.

Furta, &c.

Munitiones.

XXIII.

Expeditio navalis. Naves per ſingulos annos ob patriæ defenſionem, & munitionem præparentur, poſtque ſacroſanctum paſcha cum cunctis utenſilibus competentibus ſimul congregentur. Qua igitur etiam pœna damnari qui navium detrimentum in aliquibus perficiunt, notum cunctis eſſe cupimus. Quicumque aliquam ex navibus per quampiam inertiam, vel per incuriam, vel negligentiam corruperit, & tamen recuperabilis ſit, is navis corruptelam, vel fracturam ejuſdem, perſolidam prius recuperet, regique deinde ea quæ pro ejuſdem munitionis fractura ſibimet pertinent rite perſolvat.

XXIV.

Si autem de expeditione, id eſt, de præcinctu, cui ipſe rex interierit; ſine licentia quiſquam diſceſſerit, rerum facultatumque cunctarum diſcrimen incurrat.

B militia diſcedens.

XXV.

Si etiam quiſquam de excommunicatis, niſi cauſa refugii, in regis præſumpſerit præſentia ante pœnitentiæ ſatisfactionem peractam conſiſtere, facultatum proſcriptione damnetur.

Criminoſi non veniant coram rege.

XXVI.

Si quis dæmoniaco inſtinctu regem circumvenire molitur: illum dignum morte judicamus, niſi forte maximo juramento, vel fervente ferro excuſetur.

Regi inſidians.

XXVII.

Et ſi quis legi Dei manifeſte reſiſtit, vel contradicit, reddat quod debet legis deſertor: & ſi is contrarius rebellare armis nititur, & ſic occiditur, jaceat abſque redditione.

Legibus reſiſtentes.

XXVIII.

Nullus itaque Chriſtianus nonnam Deo dicatam violet; nemo viduam vi opprimat ſine periculo ſubſtantiæ ſuæ.

Nonnam, &c. oppri. mens.

Concluſio. In his itaque, & in cunctis, iniqua omnia & injuſta, quæ rex noſter una cum optimatibus exterminare decreverat, vel mandaverat, ſemper & ubique penitus abjiciantur, eliminentur, omnimodiſque excludantur: juſtitiaque & veritas ſemper ſervetur. Sicque pax ſumma, frugumque fertilitas, omniumque copia bonorum in patria abundabit, domino patrocinium præſtante, qui vivit, &c.

Hæc itaque legalia ſtatuta, vel decreta, in noſtro conventu ſynodali a rege noſtro magnopere edicta, cuncti tunc temporis optimates ſe obſervaturos fideliter ſpondebant. Idcirco ego N., gratia domini diſponente, Eboracenſium archiepiſcopus, eadem ad ſequentium memoriam, necnon & ad præſentium vel futurorum ſalutem, literis infixi, domini videlicet proximique dilectione compunctus.

Archiepiſcopus Eboracenſis ſcriba, ſeu cancellarius.

MEDIOLANENSE CONCILIUM

Pro condemnatione, & depoſitione Olderici ab Henrico II. tunc rege, Aſtenſi epiſcopatu donati,

Anno 1009. ab Arnulpho Mediolanenſi archiepiſcopo celebratum.

Ex Manſi ſuppl. p. 1226. HEnricus II. rex, & I. imperator venerat in Italiam invitatus, expulſoque Arduino regnum illud occupaverat. Ne quid vero ſibi deinceps a fautore regis illius, Aſtenſi epiſcopo timeret, fuga dilapſum illum exauthorandum epiſcopatu curavit, Olderico viro nobili, & potenti in ejus locum ſubſtituto. Cum vero non rite electum, nec a populo expetitum conſecrare recuſaret Metropolitanus Mediolanenſis Arnulphus, ideo a Romano pontifice conſecrationem hanc expetiit, & obtinuit. Graviter id tulit Arnulphus, quare coacto Mediolani concilio Oldericum anathemate feriit; dein collecto exercitu, novum illum epiſcopum coegit, ut ſupplex veniam poſtularet, & Metropolitani ſui confirmationem efflagitaret. Quæ de concilio Mediolani habito dixi, hæc expreſſiſ-

se mihi visus sum ex his Arnulphi vetusti rerum Mediolanensium scriptoris verbis lib. I. cap. XIX. ANNO CHRISTI 1009.

Veniens ergo (Archiepiscopus Mediolanensis) *in conventu Mediolanensis ecclesiæ anathematis jaculo consecrati* (Olderici) *transfixit audaciam.* ANNO CHRISTI 1009.

MOGUNTINUM CONCILIUM

Anno MXI. celebratum.

Anno 1011. DE concilio hoc Moguntino omnia latent, & ex uno annalista Saxone Eccardi parum aliud præter nomen innotuit. Hæc igitur ibi ad annum 1011. *Eodem anno rex* (Henricus) *habuit concilium in Moguntia civitate, ubi Theodericus Metensis episcopus, & Heinricus dux fratres reginæ* (S. Conegundæ) *interfuerunt; cumque omnia ibi juxta suum placitum eis respondere non possent, revertebantur irati, pace tamen ad tempus facta.* Nec plura de hoc concilio.

VITA SERGII PAPÆ IV.

Sergius quando papa factus. SErgius, ejus nominis quartus, post interregnum unius mensis, & tredecim dierum, pridie Kalendas Septembres, anno salutis 1009. tempore Henrici regis, ex episcopo Albanensi creatus est Romanus pontifex, optimus, pluribusque virtutibus exornatus. Hic ante Petrus nuncupatus, ob reverentiam apostolici culminis nomen pristinum immutavit, & Sergius nominari voluit: ut patet ex sepulcrali inscriptione, de qua infra. Errat ergo Ditmarus, qui suo judicio & assertione ideo id factum scribit, quod nomine non satis honesto Buccaporci nominaretur. Turpius falluntur, qui hujus solius pontificis exemplo posteros sua nomina immutare arbitrantur. cum ex præcedentibus liquido constet, quod Joannes XII. ante pontificatum Octavianus, Gregorius V. Bruno, Silvester II. Gerbertus, nuncupati fuerint. Hoc judice, Libentio Hamburgensi archiepiscopo controversia, quæ inter ipsum, & Bernarium Verdensem de parochiæ Ramsolæ subjectione agitabatur, & ob quam ille Odonem Romam ablegaverat, adjudicata fuit. *Adam.*

Cur nomen mutaverit.

Novatores redarguuntur.

Res gestæ sub Sergio. Hoc tempore magno cum prodigio Romæ in quadam ecclesia oleum scaturiit, ex quo vas aliquod impletum missum est ad Henricum regem. Rem gestam describit hujus temporis scriptor Ditmarus lib. 7.

Persecutio ecclesiæ Anglicanæ. Anglicanam ecclesiam Dani persequuntur. Ex clericis & monachis, novem occisis, strangulatis, aut per verenda suspensis, decimum quemque vitæ reservarunt. Sanctum Elphegum Cantuariensem episcopum, post multas carceris & vinculorum injurias, glorioso martyrio affecerunt.

Obitus Sergii. Sergius papa, cum sedisset annos duos, menses octo, & dies tredecim: obiit 13. Maji, anno salutis 1012. sepultus est in basilica Lateranensi, cum hac sepulcrali inscriptione:

Quisquis ad hæc tendis sublimia limina lector,
Et caperis tantæ nobilitate domus,
Intentis oculis aulæ percurrere varas
Desine materias, arte juvante manus.
Lumina cum gressu prudenter secula coercens,
Respice solicitus quid velit hic titulus.
Hic tumulata jacent pastoris membra sereni,
Quem decus ecclesiæ contulit Omnipotens.
Pauperibus panis, nudorum vestis opima,
Doctor & egregius qui fuit in populo.
Jura sacerdoti lata dum vidit aristas.
Cœtibus æquavit naviger angelicis.
Albanum regimen lustro venerabilis uno
Rexit, post summum ducitur ad solium,
In quo mutato permansit nomine præsul,
Sergius ex Petro; sic vocitatus erat.
Ductus mente pia, Jesu, dic, parce Redemptor:
Utque vicem capias, dic: Deus hunc habeas.

Qui sedit annos 2. & menses 8. & dies 13. indictione x. anno dominicæ incarnationis millesimo decimo tertio.

SERMO SYNODALIS,

EX CODICE MANUSCR. MONASTERII NERESHEIMENSIS,

Scripto anno Christi 1009. quod ex verbis istis colligitur: Ab initio Mundi usque in adventum Domini secundum Hebraicam veritatem anni sunt 3956. secundum vero interpretes, anni 5699. Colliguntur autem anni omnes a creatione primi hominis usque in septimum annum Henrici imperatoris secundum Hebraicam veritatem 4965. secundum vero interpretes 6708.

Est homilia Leonis IV. quæ in Synodis legi solebat Mansi. *Sermo synodalis, qui in singulis synodis, parochianis presbyteris enunciandus est.*

FRatres presbyteri & sacerdotes domini, cooperatores nostri ordinis estis. Nos quidem, quamvis indigni, locum Aaron tenemus, vos locum Eleazari & Ithamaris. Nos vice duodecim apostolorum fungimur, vos ad formam septuaginta discipulorum estis. Nos pastores vestri sumus, vos pasto-

a Extat etiam in Codice Bibliothecæ Vaticanæ, qui inscribitur, Liber censuum sub hoc titulo: *Homilia Leonis papæ IV. De cura pastorali, ejusve officio ac munere, quam per Episcopos omnibus Sacerdotibus curam animarum gerentibus intimari voluit* Harduinus. Vide totum prope hunc sermonem supra post Vitam Leonis IV.

ANNO CHRISTI 1009.

pastores animarum vobis commissarum. Nos de vobis rationem reddituri sumus summo pastori domino Jesu Christo, vos de plebibus vobis commissis. Et ideo, carissimi, videte periculum vestrum. Admonemus & obsecramus fraternitatem vestram, ut de communi salute vestra cogitantes attentius audiatis admonitionem nostram; & quæ vobis suggerimus, memoriæ commendetis, & opere exercere studeatis.

In primis admonemus, ut vita & conversatio vestra irreprehensibilis sit, scilicet ut cella vestra sit juxta ecclesiam, & in ea fœminas non habeatis. Omni nocte ad nocturna surgite. Cursum vestrum certis horis decantate. Missarum celebrationes religiose peragite. Corpus & sanguinem cum timore & reverentia sumite. Vasa sancta propriis manibus abluite & abstergite. Nullus cantet missam, nisi jejunus. Nullus cantet, qui non communicet. Nullus cantet sine amictu, alba, stola, fanone, planeta. Et hæc vestimenta nitida sint, & ad nullos alios usus sint. Nullus cum alba, qua in suos usus utitur, præsumat missam cantare. Nulla fœmina ad altare domini accedat, nec calicem domini tangat. Corporale mundissimum sit; altare coopertum de mundis linteis. Super altare nihil ponatur, nisi capsæ & reliquiæ, aut forte quatuor evangelia, & buxida cum corpore domini ad infirmos, cetera in nitido loco recondantur.

Missale plenarium, lectionarium, & antiphonarium, unaquæque ecclesia habeat. Locus in sacrario aut juxta altare sit præparatus, ubi aqua effundi possit quando sacra vasa abluuntur, & ibi vas nitidum cum acqua dependeat, ibique sacerdos manus lavet, post communionem Ecclesiæ sint coopertæ bene & cameratæ, & atrium sit sepe munitum. Nullus extra ecclesiam per domos aut in locis non cameratis missam cantet. Omnis presbyter clericum habeat aut scholarem, qui epistolam vel lectionem legat, & ad missam respondeat, & cum quo psalmos cantet. Nullus solus missam cantet.

Nullus cum calcariis, quos sporones rustice vocamus, & cultellis extrinsecus dependentibus, missam cantet: quia indecens est, & contra regulam ecclesiasticam est.

Calicem & oblatam recta cruce signate, id est, non in circulo, & variatione digitorum, ut plurimi vestri faciunt, sed strictis duobus digitis & pollice intus recluso, per quos Trinitas innuitur, istud signum † recte facere studete: non enim aliter quidquam potestis benedicere. Infirmos visitate, & eos reconciliate, & juxta apostolum oleo sancto inungite, & propria manu communicate. Et nullus præsumat tradere communionem laico, aut fœminæ, ad deferendam infirmo.

Jac. 5.

Nullus vestrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis, præmium vel munus exigat. Videte ne per negligentiam vestram ullus infans sine baptismo moriatur. Nullus vestrum sit ebriosus & litigiosus, quia servum domini non oportet litigare. Nullus vestrum arma ferat in seditione, quia arma vestra debent esse spiritualia. Nullus canum aut avium jocis inserviat.

Nullus in tabernis bibat. Unusquisque vestrum, quantum sapit, plebi suæ de evangelio vel apostolo, die dominico, vel festis diebus, annunciet. Verbum domini debetis prædicare. Curam pauperum, peregrinorum, & orphanorum habete, eos ad prandiola vestra invitate. Estote hospitales, ut alii a vobis exemplum bonum sumant.

Omni die dominica ante missam aquam benedictam facite, unde populus aspergatur, & ad hoc solum vas habete. Sacra vasa, & vestimenta sacerdotalia, nolite in pignore dare negotiatori, aut tabernario. Nullus vestrum usuras exigat, & conductor sui fœnoris existat. Res & facultates, quas post diem ordinationis vestræ acquiritis, sciatis ad ecclesiam pertinere. Nullus sine scientia & consensu nostro ecclesiam acquirat. Nullus per potestatem sæcularium ecclesiam obtineat. Nullus ecclesiam ad quam titulatus est relinquat, & ad aliam quæstus causa migret. Nullus plures ecclesias teneat sine adjutorio aliorum presbyterorum. Nullatenus una ecclesia inter plures dividatur. Nullus alterius parochianum, nisi in itinere, & cum placitum fuerit, ad missam recipiat. Nullus in alterius parochia missam canet. Nullus pœnitentem invitet carnem manducare, & bibere vinum, nisi pro eo ad præsens eleemosynam fecerit. Nullus præsumat baptizare, nisi in vigilia paschæ, & pentecostes, nisi propter periculum mortis. Unusquisque fontes habeat, & si non potest lapideos, habeat aliud vas ad hoc præparatum, in quo nihil aliud fiat. Videte, ut omnibus parochianis vestris symbolum, & orationem dominicam insinuetis. Jejunium quatuor temporum, & rogationum, & litaniæ majoris, plebibus vestris omnimodis observandum insinuate: feria quarta ante quadragesimam plebem ad confessionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti pœnitentiam injungite, non ex corde vestro, sed sicut in pœnitentiali scriptum est. Quater in anno, id est, natale domini, & cœna domini, pascha, & pentecoste, omnes fideles ad communionem corporis & sanguinis domini accedere admonete. Certis temporibus conjugatos ab uxoribus abstinere exhortamini. Eulogias post Missam in diebus festis plebi tribuite. Nullus induatur vestimentis laicalibus. Nullus rem, aut possessionem, aut mancipium ecclesiæ, vendere, aut commutare, aut quocumque ingenio alienare præsumat.

ANNO CHRISTI 1009.

Diem dominicum, & alias festivitates, absque opere servili a vespera usque ad vesperam celebrari docete. Cantus & choros mulierum in atrio ecclesiæ prohibete. Carmina diabolica, quæ super mortuos nocturnis horis vulgus facere solet, & cachinnos quos exercent, sub contestatione Dei omnipotentis vetate. Cum excommunicatis nolite communicare. Nullus illis præsumat missam cantare, sed & plebibus vobis hoc annunciate. Ad nuptias nullus vestrum eat. Omnibus annunciate, ut nullus uxorem accipiat, nisi publice celebratis nuptiis. Raptum omnimodis prohibete, & ut nullus ad proximam sanguinis sui accedat, & ut alterius sponsam nullus ducat. Porcarios, & alios pastores, vel dominica ad missam venire facite. Patrini filiolis suis symbolum, & orationem dominicam insinuent, aut insinuari faciant. Chrisma semper * sub cera sit sigillo, propter quosdam infideles. De ministerio etiam vobis commisso vos admonere curamus, ut unusquisque vestrum, si fieri potest, expositionem symboli, & orationis dominicæ, juxta traditionem orthodoxorum penes se scriptas habeat, & eam pleniter intelligat: & inde, si novit prædicando populum sibi commissum sedulo instruat; si non, saltem teneat, vel credat. Orationes quoque missarum, & canonem bene intelligat; & si non saltem memoriter ac distincte valeat proferre. Epistolam, & evangelium bene legere possit, & utinam ad literam ejus sensum posset manifestare. Psalmorum verba & distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronunciare sciat. Sermonem, ut supra

* *for.* sub cera sit, & sigillo.

dixi-

ANNO CHRISTI 1009.

diximus, Athanasii episcopi de fide Trinitatis, cujus initium est: *Quicumque vult*, memoriter teneat. Exorcismos & orationes ad catechumenum faciendum, ad fontem quoque consecrandum & reliquas preces super masculum, & fœminam, pluraliter ac singulariter distincte proferre valeat. Similiter baptizandi, ad succurrendum infirmis, ordinem quoque reconciliandi, juxta modum sibi canonice servatum, atque ungendi infirmos, orationes quoque eidem necessitati competentes bene saltem sciat legere. Similiter ordinem, & preces in exequiis agendis defunctorum. Similiter exorcismos & benedictiones salis & aquæ memoriter teneat. Cantum nocturnum atque diurnum noverit.

Computum minorem, id est, epactas, concurrentes regulares, terminum paschalem, & reliquos sapiat, si est possibile. Martyrologium & pœnitentiale habeat, & cetera. Volumus autem, fratres carissimi, quatenus quæ nostra percepistis traditione, quantum humana patitur infirmitas, bonis studeatis operibus adimplere, præstante domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

CONJECTURA MARCI VALSERI
de authore superioris sermonis.

Cum codex Neresheimi in Augustana diœcesi, anno Christi 1009. hoc est trigesimo sexto post mortem S. Udalrici, scriptus sit: verisimile fit synodales has constitutiones a S. Udalrico fluere, quas sequentes deinde episcopi, quod inscriptio innuit, sæpius repetere & proponere consueverint. Primum vero earum authorem S. Udalricum esse magnopere confirmat locus vetusti scriptoris in ejus vita cap. 6. *In quibusdam autem diebus capitula cum clericis habere disposuit, in his locis ubi hæc aptissime fieri archipresbyteri putaverunt, & ubi cum ab aliis mundanis conciliis absolutionem esse arbitrabantur. Congregatis ante se clericis archipresbyteros, & decanos, & optimos quos inter eos invenire potuit, caute interrogavit qualiter quotidianum Dei servitium ab eis imploretur & qualiter populus illis subjectus ex eis regeretur in studio prædicandi docendique, quantaque cautela infantes baptizarentur, infirmi visitarentur, & ungerentur, defuncto rum etiam corpora quanta compassione sepulturis traderentur, qualiter de decimis & oblationibus fidelium pauperes recrearentur, viduis, & orphanis in universis necessitatibus subvenirent, quantoque studio in hospitibus & advenis Christo ministrarent; si subintroductas mulieres secum habuissent, & inde crimen suspicionis incidissent, si cum canibus vel accipitribus venationes sequerentur, si tabernas causa edendi vel bibendi ingrederentur, si turpes jocos in usu haberent, si ebrietates & comessationes supra modum amarent, si rixis & contentionibus & æmulationibus deservirent, si nuptiis sæcularibus interessent, vel si aliqui eorum ministeria indecentia in consuetudine haberent, si per Kalendas more antecessorum suorum ad loca statuta convenirent, ibique solitas orationes explerent, suasque ecclesias ad tempus revisserent, si obedientiam eorum magistris præbuissent, & in toto suo ministerio devoti & apti manere studuissent.* Cum pleræque harum interrogationum constitutionibus respondeant, tempus præterea locusque conveniat: profecto nihil vetat uni eidem S. Udalrico constitutiones & interrogationes tribuere.

NOTA SEVERINI BINII.

Amice lector, hunc sermonem synodalem, post primam editionem, conciliorum secundæ inserendum misit ad me ampliſſimus dominus Marcus Valserus piæ memoriæ, quondam inclytæ reipublicæ Augustanæ duumvir, sequens prisci ævi monimentum, una cum conjectura de autore; operæ pretium facturum me putavi, ut latentem sermonem omnibus pastoralibus synodis celebrandis utilissimum, e tenebris erutum in lucem emitterem. Quod ecclesiasticæ disciplinæ fausum sit: eritque ut spero, si qui in sortem ac ministerium domini cooptati sunt, hæc tam salutaria monita in intimas medullas demittant, ut ad eorum præscriptum, vitam, mores & actiones suas conformare studeant. Cum incertum sit quoto anno ab Udalrico habitus fuerit, præfixum initio scripti libri annum retinendum esse judicavi.

ANNO CHRISTI 1010.

COMENSE CONCIL. DIOEC.

ANNO 1010. CELEBRATUM.

In nomine sanctissimæ & individuæ Trinitatis,

Extat apud Tatti Annal. Comens. to. 2. pag. 828.

DOmino sancto ac beatissimo patri & confessori Abundio Albericus licet indignus tui vicarius. Si laudis tuæ usibus aliqua servitura conquiro, tuum tibi reddo non meum dono. Nihil enim sine te meum, per quem & a quo ipsum, quo fruor, hebeo post Dominum. Cujus multiplicium beneficiorum copiam nullatenus possum recompensare digniſſimam; tamen ne prorsus cuncta in vanum sumpsisse comperiar, aliquid assidue tuo famulamini insistendum aggrediar. Regens enim per triennium pontificatus tui cathedram, totiusque gregis curam gerens, nullumque subditorum periclitari volens, sancta statuta synodo mores & acta præcessorum Antistitum inquisivi, si cujus forte incuria tuarum omnium Ecclesiarum funditus forent, destituta cœnobia. Cumque multis referentibus vitam priorum, alterius digna facta laudantibus alterius perpetrata flagitia suspirantibus, qualiter sic cuncta desolata essent, didicerim. Mox, Deo inspirante, Civium & suburbanorum consilio in animo statui, & si omnia non possent, vel unum ex multis in tuo nomine recuperari. Ubi tamen aptius hæc renovatio consurgeret, quam ubi tuum corpus venerabile jacet? Unde præsentibus totius episcopii clericis & laicis, ipsisque multum cogentibus atque precantibus volo & statuo in tua S. Ecclesia cotidie sub monachico jure servituros, quibus necessaria victus & vestitus distribuo, partim de tuo hactenus in meum usum sumpto, partim aliunde acquisito vel jam nunc acquirendo. In primis igitur dono ipsos ordines cum massariis, decimis & omnibus terris pertinentibus, quorum censum ibi servientes in stultitiam & secularem curam videbantur expendere ut sicut hactenus temporalibus, & caducis inde servierunt, ita deinceps de eodem Domino serviatur. Sancti quoque Carpophori VII. ordinum investituram & traditionem Abbati dispono. Curtem etiam de Abbate cum massariis & omnibus suis pertinentiis, molendinum de Trinale, alterum de Broilo majore cum prato a fossato quod est prope ipsum molendinum usque ad pontem Petrinum, sicut aqua Cosiæ discurrit ex parte montis. Massarium ad S. Joannem sub monte, & campum sub eadem Ecclesia positum molendinum juxta monasterium sanctæ Mariæ, & quartum molendinum ad Rondanarium. Quintum quoque de Broilo minore. Concedimus etiam ipsam Abbatiam ad suum usum habere navem in nostro Cumano lacu. De centum quoque fiscalibus libris nostri mercati, quæ hactenus Pontificum usui fuerunt, largimur eidem abbatiæ decem Papiensium denariorum libras. Alias etiam XI. fisci libras mediolanenses & solidos IX. de piscaria, de Adua, scilicet de uesi libram 1. de Insula & Gaeno libram 1. de menasio solidos VIII.

de

de mandello solidos X. de Granedona solidos XVI. de Anonio & valtellina libras VII. & dimidiam. A summo lacu villam, quam ego ædificavi, cujus nomen est villa nova cum omnibus rebus ad eam pertinentibus. Ibidem etiam piscaria quæ dicitur ad Riziolum. De piscaria quoque nostra de Adua cocedimus centum truttas. De piscaria de Postilavi centum truttas. De Ardenno & Barbennó concedimus centum & decem caseos nostri fisci. Propterea largimur vineam sitam prope tuam ecclesiam quæ dicitur S. Abundii ut verum sit vocabulum, cum alia vinea, quæ ipsi Ecclesiæ propior est. Olivetum quoque quod dicitur usque modo in mezagri nostræ parti habuimus. Aliud etiam olivetum in Lalio ad Rostalese. Ecclesiam etiam B. Martini sita in Burmi cum omni reditu suo & Roncum, quod est subtus Ecclesiam S. Carpophori. Etiam concedimus castellum de castenate cum omni districtione & de omnibus villis, quæ in ipsum castellum Castellantiæ scilicet de liberis & famulis. Et de abbate similiter concedimus liberis & famulis qui ibi habitant, omnem districtionem. Hæc omnia, & si qua acquirere possumus, concedimus, largimur, donamus, & a nostra potestate & dominio & parte transfundimus & delegamus in jus & proprietatem tuæ Basilicæ omnibus futuris Abbatibus & monachis. Ut Abbas cum monachis habeat licentiam, & potestatem de omnibus supradictis ad investiendum donandum tollendum commutandum & quicquid sibi ad utilitatem Ecclesiæ faciendum placuerit de massariis vineis, pratis, terris, cultis & incultis, & de supradictorum locorum districtu & de omnibus suis pertinentiis. Præcipientes vero & a Dei parte & sanctæ Mariæ, tuaque, & omnium sanctorum, excommunicantes anathematizamus, ut nullus noster successor, nullus vicedominus, nullusque Episcopii miles, Gastaldio advocatus inquietare, molestare, ut de iis omnibus divestire præsumat, sed habeat idem abbas de omnibus licentiam & ordinare, & suum proprium quem elegerit advocatum ponere & habere. Verum ne livor antiqui hostis me, quem tantus amor huic operi nunc constringit aut meos successores aliquando instiget, quo a dominio & potestate servientium in hac tua sancta Ecclesia Abbatis & monachorum aliquo tempore supradicta acquisita, donata, vel unquam acquirenda dona subtrahere velimus laudantibus & confirmantibus Clericis, & laicis omnibus maledictionem imponimus, ut si quis diaboli calliditate deceptus hanc ordinationem infringere tentaverit, & acquisita vel acquirenda minorare, vel tollere voluerit, anathematis irretiatur vinculis, & cum Juda Domini traditore æternis crucietur incendiis, super quem terra os suum aperiat, & eum sicut Dathan & Abiron absorbeat, ut in judicio & justorum consortio nunquam resurgat. Hujus autem ordinationis observator in Paradisi gaudiis se sentiat sanctissimis tuis, beate Abundi, semper adjutum meritis. Et ut hæc institutio in omnium appareat placabilis animo, ego primus laudans, corroborans, manu mea subscribo, deinde libenter Presbyteri, Diaconi subdiaconi Cardinales, & ceteri nostri Compresbyteri: post quos militum civium quamplurimi laici.

ANNO CHRISTI 1010.

ANNO CHRISTI 1010.

Albericus Dei gratia hujus sedis episc. instituens & laudans subscripsi.

Flambertus archipresbyter laudans subscripsit.
Ego Azo presbyter laudans subscripsi.
Ego Gaudentius presbyter laudans subscripsi.
Ego Adam presbyter laudans subscripsi.
Adam presbyter laudans subscripsit.
Andreas presbyter laudans subscripsit.
Adelbertus presbyter laudans subscripsit.
Aribertus presbyter laudans subscripsit.
Aribert presbyter laudans subscripsit.
Ermarius archidiaconus laudans subscripsit.
Ego Aritaldus diaconus laudans subscripsi.
Ego Limprandus diaconus laudans subscripsi.
Ego Deusdedit diaconus laudans subscripsi.
Ego Adam diaconus laudans subscripsi.
Ego Leodinus diaconus laudans subscripsi.
Otto Diaconus laudans subscripsit.
Ego Gaudencius subdiaconus laudans subscripsi.
Adam primicerius huic scriptioni consentiens subscripsit.
Ego Malbertus subdiaconus laudans subscripsi.
Ego Arioaldus subdiaconus laudans subscripsi.
Vvido Ypolevita laudans subscripsit.
Bonizo subdiaconus, laudans subscripsit.
Ego Flambertus Ypolevita laudans subscripsi.
Adam subdiaconus laudans subscripsit.
Ego Flambertus ultimus subdiaconus laudans subscripsi.

ANNO CHRISTI 1011.

ANNO CHRISTI 1011.

CONCILIUM BAMBERGENSE,

De controversiis quibusdam episcoporum, celebratum anno MXI. tempore Sergii papæ IV.

Causa concilii.

CUm Henricus rex ad dedicationem basilicæ Bambergensis a se constructæ cœtum plusquam triginta episcoporum convocasset, ab iisdem ista occasione hoc loco congregatis habita est synodus, in qua sedatæ sunt controversiæ illæ inter episcopos, de quibus Ditmarus Merseburgensis episcopus, qui eidem synodo præsens interfuit, Alia concilii. hæc scribit: *Post hæc synodus hic fuit magna, in qua Gebehardus Ratisponensis ecclesiæ præsul ab archiepiscopo suimet arguitur, & Metensis ecclesiæ præsul Theodoricus a rege increpatur, eo quod epistola suimet hunc injuste apud papam accusaret. Hæc omnia, & multa alia consilio prudenti finita sunt, & restitutio parochiæ tunc promissa est mihi.* Idem Ditmarus fatetur se pro recuperandis suæ parochiæ bonis synodo huic libellum dedisse, atque Theodorico Metensi episcopo ab omnibus in synodo præsentibus interdictum, ut anno purgationem missam non caneret. Vide Baronium anno 1011. num 1.

** HILDESHEIMENSE *chronicon*. Rex (Henricus) cum summa regali reverentia Babenberg profectus est. Ibi venerabile monasterium, ipsius domni regis nobile ac speciale studium, ab Eberhardo primo ejusdem sedis episcopo, cum consensu & conventu omnium Cisalpinorum præsulum, 11. Non. Maji consecratum est ad laudem & honorem D. N. Jesu Christi, & pretiosissimi martyris ejus Gedrii

Ex Labbei Append. To 9.

LEGES

C. ANNUM CHRISTI 1012. C. ANNUM CHRISTI 1012

LEGES ECCLESIASTICÆ

Æthelredi Regis circa annum MXIX. apud Habam conditæ.

Quatuor partes habentur in Jornalensi manuscripto. Tres priores nil conferunt in rem ecclesiæ: quartæ vero sunt hæc capitula.

Ex Tom. 1. Concil. Britannic.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De denario sanctæ ecclesiæ dando, & de decimatione thaynorum.*
II. *De jejunio, & feriatione trium dierum ante festum sancti Michaelis.*
III. *Quid regi & populo omni die sit cantandum.*
IV. *De consuetudinibus sanctæ Dei ecclesiæ reddendis.*
V. *Ne quis vendatur extra patriam.*
VI. *De roboria.*
VII. *De eleemosynis, & rectitudinibus ecclesiæ.*

HÆC INSTITUERUNT REX ÆTHELR. & sapientes ejus apud Habam.

CAPITULA.

I.

IN primis ut unus Deus super omnia diligatur, & honoretur, & ut omnes regi suo pareant, sicut antecessores sui melius fecerunt, & cum eo pariter defendant regnum suum. Et constituerunt in primis Dei misericordiam & auxilium invocare jejuniis, eleemosynis, confessione, & abstinentia, & malefactis, & injustitia abstinere. Et ut detur de omni carruca denarius, vel denarium valens, & omnis qui familiam habet, efficiat ut omnis hirmannus suus det unum denarium. Quod si non habeat, det dominus ejus pro eo. Et omnis thaynus * detenet totum quod habet.

* *fol.* detimet.

II.

Et instituimus, ut omnis Christianus, qui ætatem habet, jejunet tribus diebus, jejunet in pane, & aqua, & * bis crudis, ante festum sancti Michaelis. Et omnis homo ad confessionem vadat, & nudis pedibus ad ecclesiam, & peccatis omnibus abrenunciet emendando, & cessando. Et eat omnis presbyter cum populo suo ad processionem tribus diebus nudis pedibus, & super hoc cantet omnis presbyter triginta missas, & omnis diaconus, & clericus triginta psalmos, & apparetur tribus diebus corrodium uniuscujusque sine carne in cibo, & potu, sicut idem comedere deberet, & dividatur hoc totum pauperibus. Et sit omnis servus liber ab opere illis tribus diebus quo melius jejunare possit: operetur sibimet quod vult. Hi sunt illi tres dies; dies Lunæ, dies Martis, & dies Mercurii proximi ante festum sancti Michaelis. Si quis jejunium suum infringat, servus corio suo componat, reddat liber pauper triginta denarios, & regis thaynus centum viginti solidos, & dividatur hæc pecunia pauperibus. Et sciat omnis presbyter, & tungravius, & decimales homines, ut hæc eleemosyna, & jejunium proveniat, sicut in sanctis jurare poterunt.

* *legeherbis.*

III.

Et præcipimus, ut in omni congregatione cantetur quotidie communiter pro rege, & omni populo suo una missa ad matutinalem missam, quæ inscripta est. Contra paganos, & ad singulas horas decantet totus conventus extensis membris in terra psalmum: *Domine, quid multiplicati sunt,* & collectam contra paganos, & hoc fiat quamdiu necessitas ista nobis est in manibus. Et in omni cœnobio, vel conventu monachorum, celebret omnis presbyter sigillatim triginta missas pro rege & omni populo, & omnis monachus dicat triginta psalteria.

Psal. 3.

Et præcipimus, ut omnis homo super dilectionem Dei, & omnium sanctorum det cyriseattum, & rectam decimam suam, sicut in diebus antecessorum nostrorum fecit, quando melius fecit; hoc est sicut aratrum peragrabit, decimam acram: & omnis consuetudo reddatur super amicitiam Dei ad matrem ecclesiam cui adjacet, & nemo auferat Deo quod ad Deum pertinet, & prædecessores nostri concesserunt.

V.

Et prohibemus, ne quis extra patriam vendatur: si quis hoc præsumat, sit præter benedictionem Dei, & omnium sanctorum, & præter omnem Christianitatem, nisi pœniteat, & emendet, sicut episcopus suus edocebit.

VI.

Et prohibemus omnem roboriam omni homini. Et sit omnis homo jure publico dignus, pauper, & dives, & reddatur omnis roboria: si quis aliquam fecerit, emendet sicut prius, & postea fecit. Et si quis præpositus eam fecerit, dupliciter emendet quod alii judicaretur.

VII.

Et reddatur pecunia eleemosynæ hic ad festum sancti Michaelis, si alicubi retro sit per plenam Vitam, & omnibus annis deinceps reddantur Dei rectitudines in omnibus rebus quæ supra dictæ sunt, per amicitiam Dei, & sanctorum omnium, ut Deus omnipotens misericordiam nobis faciat, & de hostibus triumphum nobis & pacem indulgeat, quæ sedulo deprecentur, ut misericordiam ejus consequamur hic, & in futuro requiem sine fine. Amen.

De officio judicis.

Omnis judex justus misericordiam & judicium liberet in omnibus, ut in primis per rectam scientiam dicat emendationem secundum culpam, & eam tum admensuret propter indulgentiam. Quædam culpæ reputantur a nobis judicibus secundum rectum emendandæ: quædam per Dei misericordiam condonandæ. Judicia debent esse sine omni *Haderunga* quod non parcatur dimitti alicui, vel egeno, amico, vel inimico, jus publicum rectori, & nihil injustius est quam susceptio munerum pro judicio subvertendo, quia munera excitant corda sapientum, & subvertunt verba justorum. Dominus Jesus dixit: *In quo judicio judicaveritis, judicabimini.* Timeat omnis judex, ac diligat judicem suum, ne in die judicii mutus fiat, & humiliatus ante oculos judicis cuncta videntis. Qui innocentem opprimit, & dimittit noxium, pro pecunia, vel amicitia, vel odio, vel quacumque factione: opprimetur ab omnipotenti judice. Et nullus dominus stultos aut improbos judices constituat, quia stultus per ignorantiam, improbus per cupiditatem, vitat quam didicit veritatem. Gravius enim lacerantur pauperes a pravis judicibus

Matth. 7

bus quam a cruentis hostibus. Nullus hostis acerbior, nulla pestis efficacior quam familiaris inimicus. Potest aliquotiens homo fuga vel defensione vitare pravos judices. Non ita possunt judices, quotiens adversus subditos malis desideriis inflammantur. Sæpe etiam boni judices habent malos vicarios, & ministros nefandos: quorum ipsi domini constringuntur, si non eos coerceant, & a rapacitate cohibeant, quia dominus & minister sæculorum ait: *Non solum male agentes, sed omnes consentientes, digni sunt æterna morte.* Sæpe etiam pravi judices judicium pervertunt, vel respectant, & non finiunt causam, donec voluntas eorum impleatur. Et quando judicant, non opera sed munera considerant impii judices, juxta verbum sapientum: *Sicut rapaces lupi vespere nil residuant usque mane*: id est, de præsenti solum vita cogitant, de futura nihil considerant. Malorum præpositorum mos est, ut quidquid possunt auferant, & vix necessarium parum quid relinquant sustentationum. Iracundus judex non potest accedere rectam judicii satisfactionem: nam per furoris excæcationem non perspicit rectitudinis claritatem. Justum judicium est, ubi non persona consideratur. Scriptum est: *Non attendas personam hominis in judicio, nec pro aliquo facies ut a vero declines, & injuste judices.* Susceptio muneris est dimissio veritatis.

C. ANNUM CHRISTI 1012. — Rom. 1. — C. ANNUM CHRISTI 1012. — Soph. 3.

☞ PRIVILEGIUM REGIS ÆTHELREDI

Ecclesiæ Christi Cantuariensi, quo ejectionem clericorum de monasterio Christi Cantuar. & inductionem monachorum gratulatur & confirmat villas eidem plurimas, & amplissima privilegia concedens. Ex ms. Cott. Claudius A. 3.

Ex Wilkins T. I. pag 282. anno Christi 1003.

IN nomine Domini Dei omnipotentis. Ego Æthelredus Dei gratia gentis Anglicæ rex, & monarcha etiam aliarum insularum circumjacentium, notum facio Anglicis christianis quod venerandus archiepiscopus Ælfricus ex episcopali sua sapientia cura me circa præcepta Dei sæpius occupatum reddidit; ego etiam Dei instinctu, quidquid divinæ illius doctrinæ & prædicationis mihi necessarium fuerit tedulo addiscere volo. Et hanc disciplinam intelligo per hominum malitiam & injustitiam nimis late perditam & abolitam esse.

In intellectu meo etiam video & plane perspicio, hanc disciplinam per presbyterorum incuriam longe lateque negligenter corruptam ac Dei servitium omissum & frigescens esse vehementer doleo. Dixi etiam consiliariis meis qui mihi de rebus divinis & mundanis consilium dant, quod Deus illis intellectum dederit in animi mei exaltationem. Tunc illi inquiebant, Deo opitulante melius fore, si presbyteros ab ecclesiis Christi propter manifesta illorum scelera & crimina expellerem, & in ecclesiis Christi monastici ordinis homines constituerem, qui pro me & gente mea ibidem rite Deo preces & gratias funderent. Hoc idem ego effeci: in ecclesiis Christi monachos constitui ad eorum exemplum quos S. Augustinus huc attulit quod ille scilicet in ecclesiis Christi ex S. Gregorii præcepto, & magni regis Æthelberti consilio, & auxilio, eos sanctos monachos ibidem collocaret, quos secum in terram hanc attulerat. Et cum monachi postmodum ob sanctam eorum conversationem episcopi facti sunt, terræ eorum ecclesiasticæ florebant. Monachos etiam hos ibidem habitantes, congregatos esse in æternum hoc privilegio confirmo, & nominatim describo illorum urbes, quæ antiquitus & a me Anglorum rege, ac ab aliis fidelibus hominibus hactenus ad illorum sacram sedem concessæ sunt.

Prima est Eastrige, quam regionem ad ecclesias Christi pro anima mea, tam in terris quam in littore maris perpetuo concedo. Tum Joccham, Bosingtun, Edesham & Apeldra, Berwic parvula, & Swyrdhlincas Præstatum, Gravanea, Wylan, Ciart, Fernleah. In Suffexia Peccingas. In occidentali Cantio Meapham, Culingas. In Suthria prope Londinum Wealawyroth itidem ultra Thamissin. Hrisebyrgan ad marginem Cilternæ, ad urbem ecclesiæ Christi prope adjacens. In Essexia Laelling In orientali Anglia Hædleh, & vicinia Illaleh. In Taneta regione aliquæ terræ.

Sit inposterum hoc antedictum monasterium ab omni terreno servitio liberum cum omnibus villis ad id pertinentibus, hoc est: in campis, & in pascuis, & in pratis & in sylvis, & in mariscis salsis, & in piscationibus, & in venationibus, & in aucupationibus, exceptis his tribus, scilicet expeditione, pontium refectione, & arcium reparatione. Si quis bene moratus homo hoc privilegium meum beneficiis augeat, Deus omnipotens habitationem ejus in cælestibus mansionibus, cum omnibus sanctis cumulet. Si autem aliquis malus homo a diabolo inflammatus sit, ut hoc meum privilegium diminuat, vel parvi faciat, sit socius Judæ proditoris Christi, laceretur canum infernalium dentibus inter terribilia gehennæ supplicia cum omnibus diabolis absque ullo fine nisi illud ante obitum suum rite emendaverit, quod contra Dominum suum impie deliquerat. Siquidem satius est hominem a peccatis cavere, quam ea laboriose emendare. Obsecro & adjuro vos omnes mei legitimi successores, reges & episcopi & senatores, gentisque dominatores ne sitis ecclesiæ Christi prædones, sed ut sitis sedulí custodes patrimonii Christi, & monachorum illorum, qui ibi Deo serviunt, ut in perpetuum requie, vita æterna & gaudio fruamini cum omnibus ejus sanctis semper in æternum. Amen.

Ego Æthelredus Angliæ, hoc ecclesiæ Christi privilegium ex auctoritate Christi confirmo.

Ego Ælfricus ecclesiæ Christi archiepiscopus, boni regis munificentiam signo crucis in æternum corroboro.

Ego Wulfstanus Londinensium episcopus Domini mei nobili dono semper consentio.

Ego Ælfheah Wintonienſium episcopus hoc antedicti regis scriptum meis viribus confirmo.

Ego Ordbyrhtus episcopus idem hoc cum Dei benedictione feci.

Ego Æthelricus episcopus hoc idem feci.

Ego Athulfus episcopus hoc idem feci.

Ego Godwinus episcopus omne hoc idem feci.

Ego Lyfing episcopus Domini mei voluntatem, & bonitatem in æternum confirmo.

Ego Wulfricus abbas verus testis.

Ego Ælfwardus abbas similiter.

Ego Wulfosar abbas.

Ego Ælflige abbas.

Ego Leofric abbas.
Ego Wighard abbas.
Ego Ælfricus ſenator.
Ego Ælfhelmus ſenator.
Ego Leofwinus ſenator.
Ego Leofſiga ſenator.
Ego Æthelmærus Domini mel dapifer teſtor.
A Ego Ordulfus itidem verus teſtis.
Ego Eadricus fidelis teſtis.
Ego Byrhtricus regis miniſter teſtor.
Ego Æthelricus ſenior fidelis teſtis.
Ego Leofricus veſtiarius verus teſtis.
Ego Siwardus regis miniſtet hoc verbum fideliter teſtor.

ANNO CHRISTI 1012.

VITA ET EPISTOLÆ BENEDICTI PAPÆ VIII.

ANNO CHRISTI 1012.

Benedictus quando papa factus.

BEnedictus natione Tuſculanus, hujus nominis octavus, creatus eſt pontifex anno redemptoris noſtri 1012. tempore Henrici regis. Adverſus hunc in ſchiſmate contra ſacros canones creatus eſt Gregorius, qui potentia Romanorum fretus, Benedictum ab urbe expulit. Pontifex hanc injuriam a ſchiſmatico illatam non ferens, ad Henricum regem in Saxonia degentem ſe contulit, expoſitaque coram imperatorem, quæ paſſus erat, vi & ignominia, Henricus rex parato & convocato quam potuit citiſſime exercitu, ad vindicandam injuriam ſedi apoſtolicæ illatam Romam profectus eſt. Cujus adventu Gregorius pſeudopapa ſchiſmaticus perterritus relicta urbe aufugit: Benedictus, quem rex præmiſerat, eamdem Petri cathedram recepit. Cumque Romam venienti coronam imperialem conferre decreviſſet: pro inſigni imperiali regi conferendo, juſſit, inquit Ditmarus, fabricari aureum pomum, atque circumdari per quadrum pretioſiſſimis quibuſque gemmis, ac deſuper auream crucem inſeri. Erat autem inſtar ſpeciei hujus mundanæ molis, quæ videlicet in quadam rotunditate circumſiſtere perhibetur: ut dum illud reſpiceret princeps terreni imperii, foret ei documentum, non aliter debere imperare vel militare in mundo, quam ut dignus haberetur vivificæ crucis tueri vexillo: in ipſo etiam diverſarum gemmarum decoramine, videlicet imperii culmen plurimarum virtutum ſpeciebus exornari oportere. Venienti, & urbi jam appropinquanti, obviam proceſſit pius pontifex, quodque pararat ſtemma & inſigne imperii eidem obtulit: ac paulo poſt in urbem introductum, una cum Chunegunde conjuge ejus ſanctiſſima, titulo & corona imperiali decoravit. Henricus primordia ſui imperii Deo conſecrare volens, inſigni munificentia Romanam eccleſiam pie ſanctequ eſt proſecutus, ut videre eſt ex inſtrumento privilegii quod infra ſubjungimus.

Schiſma novum.

Benedictus quo inſigni imperiali imperatorem donaverit.

Benedictus Sarracenos bello fugavit.

Sarracenos, qui litora eccleſiæ invadebant, bello aggreſſus fugavit, & feliciter expugnavit. De Judæis quibuſdam Romæ degentibus, teſte Glabro lib. 3. cap. 8. capitis ſupplicium ſumpſit, quod in paraſceve, actionem eorum qui Chriſtum crucifixerunt imitati, imaginem Chriſti iiſdem injuriis & contumeliis affeciſſent, quibus olim ipſe Chriſtus affectus fuerat. Addit: eodem die poſt crucem adoratam circa veſperum turbine ventorum totam Romam concuſſam, omneſque pene Romanos occiſos eſſe: neque prius ceſſaſſe ventos, quam de Judæis per Judæum accuſatis pontifex capitis ſupplicium ſumpſiſſet.

De Judæis imaginem Chriſti crucifigentibus ſupplicium capit. Cur ſumpſerit.

Hujus hortatu Northmanni Græcos in Apulia pluribus victoriis debellarunt. Rogatus ab Henrico imperatore ad confirmandum ſua præſentia Bambergenſem epiſcopatum, quem ipſe imperator erexerat, Bambergam venit in Germaniam: B ibique poſt dedicatam ſancti Stephani eccleſiam, per donationem imperatoris, ipſius urbis omniumque jurium ejuſdem dominium obtinuit. Nam cum aliquandiu poſt hæc tempora Romæ tanquam dominæ ſuæ annuum cenſum perſolviſſet, Henricus junior pro ea liberanda, & a Romanorum dominio eximenda, Beneventum pro ea tradidit, tempore Leonis IX. Romani pontificis. *Leo Oſtienſis, lib. 2. cap. 47.*

Bamberga Romano pontifici donata.

Imperatoris geſta quæ?

Imperatorem ad ſuppetias ferendas adverſus Græcos provocavit. Anno enim ſecundo poſtquam pontifex in Germaniam veniſſet, imperator hoſtibus tremendus in Italiam cum exercitu ſe contulit, ſuoque adventu Græcorum fautores alios cepit, alios fugavit; Capuam, Trojam aliaſque C urbes Græcis deditas obſedit, & expugnavit. Anno ſequente in Germaniam reverſus cum Roberto Francorum rege de ſtatu regni, eccleſiæ, & imperii, congreſſum habuit, eumque pluribus muneribus donavit.

Obitus Benedicti.

Benedictus papa ex hac vita migravit tertio Kal. martii anno 1024. cum ſediſſet annos duodecim. Poſt obitum pœnas purgatorii paſſum fuiſſe, indicant duæ pluresve ejuſdem poſt mortem factæ apparitiones, quibus, ut refert Petrus Damiani in Odilone apud Surium, & in epiſtola ad Nicolaum ſecundum, per interceſſionem Odilonis, & eleemoſynas germani fratris in ſede apoſtolica ſucceſſoris, liberari petivit.

D EPISTOLA BENEDICTI PAPÆ VIII. AD EPISCOPOS BURGUNDIÆ, AQUITANIÆ & Provinciæ.

Edita Tom. IV. hiſtor. Franc. Querceſiani.

Mandat ut invaſores bonorum Cluniacenſium, niſi ſatisfecerint, excommunicentur.

Benedictus per divinam gratiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ præſul & epiſcopus, omnibus fratribus & coepiſcopis per Burgundiam, Aquitaniam, & Provinciam conſtitutis, Burchardo ſcilicet archiepiſcopo Lugdunenſi, ejuſdem nominis archiepiſcopo Viennenſi, VValterio archiepiſcopo Beſonſienſi, VValterio ſummæ religionis epiſcopo Auguſtodunenſi, Stephano epiſcopo Arvernenſi, Fredeloni epiſcopo Anicienſi, Gaufredo epiſcopo Cabilonenſi, Lamberto epiſcopo Lingonenſi, Gauſlino epiſcopo Matiſconenſi, E Vicigoni epiſcopo Valentinenſi, Harmanno epiſcopo Vivarienſi, Pontio archiepiſcopo Arelatenſi, Aribaldo epiſcopo Vzeticenſi Oldorico epiſcopo Tricaſſinenſi, Geraldo epiſcopo Vapicenſi, Petro epiſcopo Vaſſinenſi, Eldeberto epiſcopo Avinionenſi, Stephano epiſcopo Carpentoratenſi, Almerado epiſcopo Rhegenſi, ſalutationem & benedictionem, ex parte Dei omnipotentis, & beati Petri apoſtolorum principis, & mea, qui præſulatum, licet indignus, tenere videor apoſtolicæ ſedis.

LIquidum eſt, Cluniacenſe monaſterium olim a Willelmo nobiliſſimo Aquitanorum princi-

pe

pe in pago Matiſconenſi conſtructum, ipſo agente, cum apoſtolicæ ſedis pontifice, & Romanorum Imperatore, regibus quoque Francorum & Burgundionum; quod ita ſit ab omni ſubjectione cujuslibet perſonæ, ſive regis, ſive epiſcopi, ſive comitis liberum, ut aliquid debeat nulli niſi Deo, & ſancto Petro, & ſedis apoſtolicæ ſummo præſuli. Quæ libertas a cunctis anteceſſoribus noſtris, qui a conditione ipſius loci in hac ſancta Romana eccleſia fuerunt uſque ad nos, ſcriptis privilegiis, & a prælibatis principibus, datis præceptis; tam de ipſo loco, quam de omnibus ad ſe pertinentibus, in Burgundia, Aquitania, Provincia conſtitutis: videlicet monaſteriis, cellis, terris cultis & incultis, corroborata & confirmata eſt: eo voto & deſiderio, ut ſeculum deſerentes, & in eodem loco ſub regulari diſciplina Chriſti ſervitio ex toto ſemet mancipantes, abſque ullius impedimento licentius Deo adhærerent, & de ibidem Deo & S. Petro a fidelibus oblatis, hoſpitalitati & egenorum curæ inſervirent. Quod hactenus, Deo propitiante, & apoſtolica authoritate ſuffragante bonitate inſuper circum ſe manentium adminiculante, in quantum potuerunt devote fecerunt.

Nunc vero, ſicut in præſentia Deo devoti domini Roberti regis Francorum, principumque ejus & optimatum, qui cum eo venerunt ad limina apoſtolorum, & reclamatoria legatione dilectiſſimi filii noſtri Odilonis ejuſdem loci abbatis, percepimus, ita malorum contra eos exardeſcens inſurrexit & convaluit cupiditas & inſania; ſcilicet terras ipſorum invadendo, & ſubſtantias tam ipſorum, quam pauperum ſibi commiſſorum deprædando: ut multiplicibus anguſtiis & afflictionibus tribulati, nullomodo, ſicut nunc uſque fecerunt, convenienter Deo debitum obſequium valeant ſolvere, nec ſolitam curam ſupervenientium hoſpitum & pauperum poſſint exercere.

Igitur quia in eodem loco juges orationes, & miſſarum celebrationes, & eleemoſynæ fiunt pro ſtatu ſanctæ Dei eccleſiæ, & omnium fidelium vivorum & defunctorum ſalute & requie: ipſius diſpendium, commune omnium noſtrum eſt detrimentum. Et licet omnes boni fideles de eorum anguſtia & perturbatione debeant compaſſionem habere, & ſummo cum ſtudio ſervos Chriſti juvare, ut abſque ullo impedimento queant in ſancto propoſito perſiſtere: ego tamen, ad quem poſt Deum & ſanctum Petrum cura & providentia ſæpe dicti loci ſpecialiter pertinet, juvamen & ſolatium authoritatis apoſtolicæ non deſiſtam ſubminiſtrare.

Sunt autem crudeliores ſæpe nominati loci habitatorum perſecutores: Ildinus omnis bonitatis inimicus, qui non ſolum in hoc illos irritat, quod ſua ſuorumque eis tollit; ſed etiam quod ſuam nequitiam in illos retorquere cupidus, facit circum ſe manentibus intelligere, omnem juſtitiam de male a ſe commiſſis eis velle ſe facere: & ita eos in ipſo placito & concordatione ſemper fallit & illudit, ut pro juſtitia deteriorem ab eo injuriam ſuſcipiant. Eſt & Wichardus de Belioco, qui eis tollit eccleſiam de Treſdo cum omnibus appendiciis ſuis. Bernardus quoque de Retorterio, Hugo de Monte-Pavonis, & uxor ejus Arilina, qui eis tollunt poteſtatem de Laſiaco, cum omnibus ad ſe pertinentibus, ſicut divæ memoriæ comes Leotaldus primum, deinde Milo religioſus miles, per teſtamentum literarum olim contulerunt ſancto Petro, & præfato loco: Falco nepos Iterii clerici, & frater ejus, omneſque conſortes illorum, qui eis tollunt poteſtatem de Oiadellis cum omnibus appendiciis ſuis. Warulfus de Branceduna, & frater ejus Walterius Matiſcenſis præpoſitus, qui eis contrarii ſunt de precaria, quam tenebat de ſancto Petro beatæ recordationis Leobaldus epiſcopus, eorum videlicet avunculus; & de alia terra, quam idem præſul ante mortem ſuam, ipſam precariam reſtituens, ex ſua parte donaverat ſancto Petro. Durandus de Caudiaco, Aiminus de Caudiaco, Girardus de Centurpennis, qui eis contrarius eſt de Villa-Fontanedo. Robertus de Islevee, qui tollit eis plantas, quas Bernardus Dolun interfectus dederat S. Petro. Sed & illi qui eis contrarii ſunt de poteſtate Sarrianis; necnon & illi, qui deprædationes & injuſtas conſuetudines faciunt & requirunt in poteſtate Valentiola, & in poteſtate Tudelleta, & in Podio Odolenis: & in ceteris poteſtatibus, villulis, & terris ad præfatum locum pertinentibus. Sunt etiam alii quam innumerabiles, quorum nomina longiſſimum eſſet huic ſcedulæ inſeri.

Hos ſupra nominatos, & omnes perſecutores, deprædatores, & invaſores terrarum, & ſubſtantiarum ad ſæpe dictum locum pertinentium, more anteceſſorum noſtrorum præfati loci ad nos ſpecialiter pertinentis curam & providentiam habentes, ex parte Dei, & ſancti Petri, & noſtra, vocamus ad reſipiſcendum: & monemus, ut contrarietates & injuſtas querelas, quibus ſervos Dei inquietant & conturbant, quamcitius deponant. Terras etiam injuſte pervaſas, & ſubſtantias deprædatas, cum omni integritate, juxta rationem quam cum eis invenire potuerint, reſtituant. Sed de injuria, quam ſine cauſa illis intulerunt, congrue ſatisfaciant infra ſpatium quod eſt ab hinc uſque in feſtivitatem S. Michaelis. Quod ſi fecerint, habeant gratiam & benedictionem & abſolutionem Dei, & S. Petri, & noſtram. Si autem, infra præfixum a nobis terminum, monitioni & vocationi noſtræ non adſenſerint, ſed contemptores & inobedientes extiterint, in ſua malitia perſeverantes: cauterio eccleſiaſtici examinis quaſi putrida membra a corpore Chriſti præſcindantur, ſintque a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ procul repulſi, & a conſortio fidelium alienati & excommunicati. Sint maledicti ſtantes & ambulantes, vigilantes & dormientes, ingredientes & egredientes. Sint maledicti manducantes & bibentes. Sit maledictus cibus eorum & potus. Sit maledictus fructus ventris eorum, & fructus terræ eorum. Suſtineantque plagas Herodianas, quouſque diſrumpantur viſcera eorum. Et cum Dathan & Abiron de terra viventium perditi, cum diabolo & angelis ejus perpetualiter damnati, maneant in pœnis infernalibus ſine fine cruciandi. Fiant etiam filii eorum orphani, & uxores eorum viduæ. Nutantes transferantur filii eorum, & mendicent. Ejiciantur de habitationibus ſuis, omnibuſque maledictionibus, quæ in veteri vel novo teſtamento contineri videntur, maledicti & anathematizati ſubjaceant, quouſque reſipiſcant, & noſtræ vocationi & monitioni congrue ſatisfaciant.

Vobis etiam fratribus meis & coepiſcopis ſupra nominatis mando & præcipio authoritate apoſtolica, ut hanc meam confirmetis ſententiam, & ſimiliter illos excommunicetis: omnibuſque preſbyteris, & ceteris ſacri ordinis miniſtris vobis commiſſis, excommunicare præcipiatis. Si quis autem veſtrum, quod minime credo futurum, non obedierit huic noſtræ juſſioni, de contemptu inobedientiæ noverit ſe habiturum rationem ante tribunal Chriſti. Ipſe namque dixit, *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Sed & Senio-

Seniori quam reverendo domino Willelmo comiti, necnon præcipuæ bonitatis & dulcedinis domno Hugoni comiti domnoque Raimaldo comiti filio ſupranominati domni Willelmi; bonæ quoque indolis, ac totius affectu dilectionis amplectendo domno Ottoni comiti; omni etiam reverentia & veneratione dignissimæ domnæ Adeleidæ comitissæ, cognomento Blanche, * meruique ejus domnæ Gerbergæ comitissæ: sed & illustribus viris domno Wigoni vice-comiti, & fratri ejus domno Willelmo, domno quoque Odulrico, & domno Ansoldo, & cæteris principibus & optimatibus totius Burgundiæ, Aquitaniæ, & provinciæ, qui auxilio esse possunt habitatoribus sæpe nominati loci, apostolicæ benedictionis & absolutionis munus mittimus, ipsisque omnium suorum peccaminum veniam implorantibus, in cunctis benefactis, quæ a nobis & a ceteris fidelibus in hac sancta Romana ecclesia quotidie fiunt, ex parte Dei, sanctique Petri, & nostra, partem & societatem damus: eo obtentu, ut semper adjutores & defensores prædicti loci, omniumque ad se pertinentium, de omnibus sibi contrariis existant. Quod si neglexerint, non solum tanto beneficio privabuntur: sed insuper de potestate ob defensionem fidelium a Deo sibi data in die ultimi examinis sine dubio rationem reddent. Data Kal. Septembris.

* Lege, meruique, H.

☞ PRIVILEGIUM BENEDICTI PAPÆ de confirmatione Babebergensis Episcopi.

Benedictus episcopus servus servorum Dei dilectissimo in Domino Jesu Christo filio &c. sanctæ Babebergensis ecclesiæ venerabili episcopo perpetuam salutem.

Ex Codic. Udalric. n. 77.

QUandocumque nostræ apostolicæ corroborationis piæ exposcitur suffragium, celeri effectu est attribuendum. Et, si in his exposcitur quæ durare perpetuo videntur, literis est & ad notandum, ne prolixitas temporum posteris hoc reddat dubium vel incertum. Quapropter notum esse volumus cunctis sanctæ ecclesiæ filiis tam præsentibus quam futuris, qualiter de episcopatu, quem Christianissimus Henricus imperator ad honorem principis apostolorum Petri Babebere devotissime præfecit, actum in eadem ecclesia nobis præsentibus sit. Sæpius enim obnixe dictus imperator fervens nimio amore episcopatus quem tactus divino impulsu perfecerat, honorifice ad confirmandum apostolica auctoritate Babebere adire nos deprecatus est; cujus deprecationes assiduas & indeficientem instantiam de justo desiderio procedere cognoscentes, iniquum judicavimus præsentiam nostram illi denegare, & inhumanam calliditatem contra venerabilem locum aliquando occasionem sumere.

Venimus igitur Babebere, ubi ab eodem imperatore suscepti sumus, prout poterat & noverat melius. Ecclesiam autem cum omni integritate episcopatus S. R. E. cui, Deo auctore, præsidemus, & nobis obtulit. Quod videntes, æquum consideravimus seriem hujus nostri privilegii, & episcopatum confirmare in perpetuum, eumque tibi dilectissime, & tuis successoribus concedere, ea videlicet ratione, hoc ordine, ut nullus unquam viventium, cujuscumque sit dignitatis vel ordinis contra hanc nostram confirmationem episcopatus venire audeat, vel contra te tuosque successores ob hoc agere, neque liceat ei de omnibus, quæ nunc habet, vel habiturus est prælibatus episcopus, vi, fraude aut iniqua calliditate aliquid abradere, vel te tuosque successores de his omnibus inquietare aliquo modo; ita sane ut singulis quibuque indictionibus, sub nomine pensionis equum unum album nobis nostrisque successoribus persolvat cum sella conveniente Romano pontifici. Si forte, quod non optamus, aliquis superbus & arrogans temerario ausu contra hanc nostræ præceptionis seriem pie a nobis promulgatam venire aut agere tentaverit, sciat se Domini nostri & apostolorum principis Petri cui oblatus est, a jam dicto Christianissimo Imperatore episcopatus cum suis pertinentiis, & cujus suffragium & judicium per nos nostrosque successores expectat, anathematis vinculo innodatum cum diabolo, & cum ejus atrocissimis pompis, atque cum Juda traditore Domini & Salvatoris nostri æterno igni concremandum.

Qui vero pro intuitu curator & observator hujus nostræ salutiferæ præceptionis extiterit, benedictionis gratiam & cælestis retributionis gaudia a justissimo judice Domino consequatur.

Scriptum per manus Raphonis notarii regionarii & scriniarii S. R. E.

ITEM PRIVILEGIA BENEDICTI PAPÆ ut supra.

Benedictus servus servorum Dei dilectissimo sibi in Christo semper Domino & serenissimo regi H. a Deo coronato, suoque spiritali filio &c. quoque confratri & episcopo suo sanctæ videlicet Babebergensis ecclesiæ venerabili episcopo æternam in Domino salutem & apostolicam benedictionem. Ibid. n. 78.

INter omnia, quæ divino providentiæ consilio disponuntur, ad laudem respicit creatoris quando & a summis viris Deoque devotis intuitu pietatis & spe externæ retributionis venerabilia loca eorum sumptibus sublimantur, rectissimeque ordinantur, possessionum suarum beneficiis cumulantur, & in meliorem statum Christo auxiliante committuntur. Unde dilectissime fili, quia in nobis, quæ te ad laudem & gloriam Redemptoris nostri devote & misericorditer fecisse, manifestum est, nihil perfectius, nihilque melius ad promerendum cælorum regnum agere potuisti, quam quod illum tuum fecisti hæredem, a quo æternam accepturus hæreditatem es, quodque sancta Babebergensis ecclesia ad episcopalis dignitatis fastigium per te sublimata, illic tibi beatissimam Dei genitricem semperque virginem Mariam, beatissimosque Christi apostolos Petrum & Paulum una cum sanctis martyribus Ceorio & Chiliano elegisti in patrocinium, qui Christo propitio compensata vicissitudine adipiscendi regni cælestis perpetuum præstabit auxilium. Pro tanto igitur Deo, ejusque sanctis collato servitio inprimis ipsi gratias debitasque laudes referimus, qui tibi tam sanctum opus inspiravit faciendum, & ut ad votum tuum perficeres largiflua pietate adjuvare disposuit. Deinde quoniam S. R. ecclesia, quæ bene fundata est supra firmam petram, hoc semper habuit veræ charitatis indicium, ut de exteriorum gaudeat provectu ecclesiarum, competit nostro apostolico moderamini, ut nos qui eidem Deo auctore servimus, sancto studio tuo plenissime congaudeamus, sperantes tui operis habere portionem, si quid tuum est per laborem nostrum facimus per charitatem. Quapropter quoniam petisti a nobis una cum fratre nostro &c. ejusdem sanctæ Babebergensis ecclesiæ digno episcopo, ut omnia, quæ privilegiorum auctoritate sibi suæque ecclesiæ a prædecessoribus nostris, videli-

cet

☞ cet Domino Johanne & Sergio ſummis pontifici-bus collata ſunt, noſtræ quoque auctoritatis privilegio confirmaremus, conſiderantes nos quidem noſtræ devotionis affectum, piæque voluntatis propoſitum libentiſſime petitionibus veſtris aſſenſum præbere decrevimus. Quocirca ſtatuentes atque promulgantes coram Deo & terribili ejus futuro examine, per hujus noſtri apoſtolici privilegii ſeriem & conſtitutionem ſancimus, & beatæ Dei genitricis ſemperque Virginis Mariæ, nec non & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, Sanctorumque martyrum Georii & Kiliani, cæterorumque omnium Sanctorum auctoritate, in quorum nomine prænominata eccleſia prædicata eſt, decernimus atque obteſtamur tam apoſtolicæ Sedis futuros pontifices, quam qui eccleſiaſticas amminiſtraverunt actiones, cunctoſque chriſtianitatis titulo inſignitos, ut nullus habeat licentiam de his omnibus, quæ eidem eccleſiæ a prædeceſſoribus noſtris per privilegia conceſſa ſunt, vel a vobis data, vel danda ſunt, aut ab aliquibus fidelibus viris ac mulieribus præfatæ eccleſiæ tradita ſunt, vel inantea futuris temporibus contradentur tam in familiis, quam in terris ſeu in aliquibus poſſeſſionibus, convellendi, deſtruendi, moleſtandi, vel alienandi. Si quis vero, quod non credimus, temerario auſu contra ea quæ hac noſtra ſtabili & inconvulſa firmitate pie & fideliter per hoc noſtrum privilegium diſpoſita ſunt, contraire tentaverit, & hæc, quæ a nobis ad laudem Dei pro ſtabilitate præſcriptæ eccleſiæ ſtatuta ſunt, refragari, & in quoquam tranſgredi, ſciat ſe auctoritate beati Petri principis apoſtolorum omnium, noſtraque, cujus immeriti vicem agimus, anathematis vinculis innodatum, & cum diabolo ejuſque atrociſſimis pompis atque cum Juda traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti æterni incendii ſupplicio concremandum, niſi reſipuerit, & eidem eccleſiæ digna emendatione ſatisfecerit. At vero qui devota intentione obſervator in omnibus extiterit hujus noſtri apoſtolici privilegii, ad cultum Dei reſpicientis, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Deo noſtro & Domino multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Sancta Trinitas charitatem veſtram illibatam cuſtodiat, dilectiſſime frater. Scriptum per manum Berardi S. R. E. ſcrinarii, in menſe Julio indict. XI. Dat. XII. Kal. Febr. per manum Benedicti Portuenſis & bibliothecarii S. R. E. anno Deo propicio pontificatus Domini noſtri B. ſummi pontificis & univerſalis octavi papæ primo in menſe ſupra dicto.

BENEDICTUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI

Dilectiſſimo in Domino ſpiritali filio H. invictiſſimo ac triumphatori auguſto.

id. num 80. QUanquam rei commutatio ex ipſa corporali traditione poſſit firma conſiſtere vel ea quæ legaliter geruntur nulla valeant refragatione convelli; ne quæ tamen poſſit eſſe contradendi dubietas, noſtræ debet intervenire auctoritatis anniſus. Et quoniam curtes tres cum omnibus earum pertinentiis, ſervos denique & ancillas, colonos cum colonabus utriuſque ſexus ibidem reſidentibus, ſic hactenus noſtra apoſtolica ſedes detinuit in jure ſanctæ Romanæ, cui, Deo auctore, deſervimus eccleſiæ, caritas noſtra poſcit & deſiderat commutare; ad cujus vicem recompenſationis recepimus nos a vobis in ſanctam noſtram Romanam eccleſiam, dilecte fili H. imperator Auguſte, curtem regalem, quæ dicitur N. cum omni ſua pertinentia, conſtituta infra comitatum Spolitanum, quæ ad veſtrum videtur pertinere impervium, vobis in perpetuum jam dictas tres curtes tradimus atque commutamus, ut a præſenti die illas habeatis, teneatis, poſſideatis, & in veſtrum jus & dominium perpetualiter vindicetis, ita ut nullus unquam noſtrorum ſucceſſorum pontificii, vel quælibet alia magna vel parva perſona ipſas tres prædictas curtes cum omnibus earum pertinentiis a poteſtate & ditione veſtra auferre aut alienare audeat: ſed liceat vos in perpetuum omni tempore a noſtra S. R. E. receptas tenere & poſſidere. Quod ſi quis hoc noſtrum apoſtolicum præceptum, quod non credimus, infringere temptaverit, ſciat ſe vobis compoſiturum auri puriſſimi libras centum; & hanc commutationum paginam in ſua manere firmitate perpetualiter.

BENEDICTUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI

Cunigundæ venerabili abbatiſſæ æternam in Domino ſalutem.

COnvenit apoſtolico moderamini pia religione pollentibus benivola compaſſione ſuccurrere, & poſcentium animis alacri devotione præbere aſſenſum. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium apud conditorem omnium dominum promeremur, ſi venerabilia loca Sanctorum opportune ordinata ad meliorem ſtatum fuerint perducta, & ideo quia poſtulatis a nobis, quatenus apoſtolica auctoritate concederemus & confirmaremus vobis & eis, quæ vobis in perpetuum ſuccedere debent, monaſterium in honore ſanctæ Mariæ & S. Andreæ ſitum in loco qui vocatur Goffia in comitatu Liubana a bonæ memoriæ Aribone & Adala conjuge ſua incœptum & a filio eorum Aribone venerabili diacono perfectum & in libertate dilectiſſimi filii H. imperatoris commiſſum: inclinati precibus veſtris, & præcipue deprecatione dicti imperatoris, & interventu ejuſdem Aribonis venerabilis diaconi perfectoris ejuſdem loci, concedimus & confirmamus vobis & eis quæ vobis ſuccedere debent in perpetuum, dictum monaſterium cum omnibus pertinentiis ſuis, & integritatibus, quæ quoquo modo habet vel habiturum eſt in perpetuum. Ita ſane ut ſingulis quibuſque indictionibus penſionis nomine unus aureus ſolidus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ perſolvatur. Statuentes igitur apoſtolica auctoritate cenſemus ut nulli unquam mortalium liceat contra tenorem hujus noſtri privilegii inſurgere uſurpando, invadendo aliquid de poſſeſſionibus monaſterii vel de rebus eccleſiaſticis, ſive de hoc quod modo habet, vel habiturum eſt in perpetuum ſeu inquietando vos poſteraſque veſtras. Si quis, quod non optamus nefario auſu hoc noſtrum privilegium pie a nobis promulgatum in quoquam perfringere aut evacuare tentaverit, iram Dei incurrat, & principis Apoſtolorum, atque cum Juda traditore Domini in inferiori gehenna damnetur. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator hujus noſtri privilegii extiterit, gratiam Dei conſequatur & Apoſtolorum principis benedictionem mereatur, atque cum electis in cæleſti tabernaculo in æternum lætetur.

Scriptum per manus Stephani ſcrinarii Romanæ eccleſiæ in menſe Aprili indict. III.

PRI-

PRIVILEGIUM HENRICI IMPERATORIS

QUO PATRIMONIA ROMANÆ ECCLESIÆ

ab anteceſſoribus piis eccleſiis quondam collata, Benedicto pontifici gratitudinis ergo & pietatis in principem apoſtolorum amore confirmavit.

Contulimus illud, inquit Baronius, *cum quatuor diverſis manuſcriptis, atque ita ob nonnulla, in quibus variant, diſtinximus, ut A. Codicem Cencii Camerarii, B. volumen privilegiorum Romanæ eccleſiæ, C. autographum molis Hadriani, D. noſtrum manuſcriptum denotet.*

Exemplum privilegii Henrici Imperatoris de regalibus beato Petro conceſſis.

IN nomine Domini Dei * omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti *. Ego Henricus Dei & gratia Imperator Auguſtus, ſpondeo atque promitto per hoc pactum confirmationis noſtræ, tibi beato Petro principi Apoſtolorum * & clavigero regni cælorum, & per te vicario tuo domno Benedicto ſummo pontifici & univerſali Papæ, ſicut a prædeceſſoribus veſtris uſque nunc in poteſtate veſtra ac ditione tenuiſtis & diſpoſuiſtis civitatem Romanam cum ducatu ſuo, & ſuburbanis, atque viculis omnibus, & territoriis ejus, montanis ac maritimis litoribus, ac portubus, ſeu cunctis civitatibus, caſtellis, oppidis, * ac viculis Tuſciæ * partibus, id eſt, Portum, Centumcellas, * Ceram, Bledam, * Maturianum, Sutrium, Nepem, caſtellum, * Gallicenſe, Orthem, Polimartium, * Ameriam, * Tudam, Peruſiam cum tribus inſulis ſuis, id eſt, * majorem & minorem, Pulvenſim (*a*) & lacu, Narniam & Utriculum, cum omnibus finibus & territoriis ad ſupradictas civitates pertinentibus, nec non & exarchatum Ravennatem ſub integritate, cum * urbibus, civitatibus, * oppidis & caſtellis, quæ piæ recordationis * dominus Pipinus, & dominus Carolus, & dominus Ludovicus, & Otto, & (*b*) itidem Otto filius ejus, prædeceſſores videlicet noſtri, beato Petro Apoſtolo & prædeceſſoribus veſtris jamdudum per donationis * paginam contulerunt, hoc eſt, civitatem Ravennam, & Æmiliam, Bobium, Ceſenam, Forum * populi, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, * Comiaclum, * Adrianis atque Gabellum, cum omnibus finibus, territoriis atque inſulis, terra marique ad ſupradictas civitates pertinentibus; ſimul & Pentapolim, videlicet Ariminum, * (*c*) Peſaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam * Auſimum, Humanam, * Eſim, Forum Sempronii, Montem Feltri, Urbinum, & territorium * Balveoſe, * Callem, Luciolis, & Eugubium, cum omnibus finibus ac territoriis ad eaſdem civitates pertinentibus. Eodem modo territorium Sabinenſe, ſicut a prædictis Imperatoribus anteceſſoribus noſtris beato Petro Apoſtolo per donationis ſcriptum conceſſum eſt ſub integritate, (*d*) & eſt in partibus Tuſciæ, Longobardorum, Caſtellum Felicitatis, (*e*) Urbem veterem, Balneum regis, * Ferenti, Viterbium, Orthem, Martam, * Bledam, Tuſcanam, Suanam, Populonium, * Roſelles, cum ſuburbanis, atque viculis, & omnibus territoriis, ac maritimis oppidis, ſeu finibus omnibus. Itemque * (*f*) Almus cum inſula Corſica in Suriano, deinde in montem Bardonis, * deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in (*g*) Regium, * exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque provincia Venetiarum & Iſtria, nec non & cunctum Spoletanum ducatum, ſeu (*h*) Beneventanum, una cum eccleſia ſanctæ Chriſtinæ poſita prope Papiam juxta Padum quarto milliario. Item in partibus Campaniæ, * Sora, Arces, Aquinum, (*i*) Arpinum, Theanum, Capuam, nec non & patrimonium ad poteſtatem * ditionem veſtram pertinentia, ſicut eſt patrimonium Beneventanum, & Neapolitanum, atque patrimonia Calabriæ ſuperioris & inferioris. De civitate autem Neapolitana cum caſtellis & territoriis, ac finibus & inſulis ibi pertinentibus, ſicuti ad * eaſdem aſpicere * videntur: nec non patrimonium * Siciliæ, ſi Deus noſtris illud tradiderit manibus. Simili modo civitatem (*k*) Cajetanum, & Fundum, cum omnibus earum pertinentiis. Super hoc confirmamus vobis * Fuldenſe monaſterium, & abbatis ejus conſecrationem, atque omnia monaſteria, curtes & villas quas in * ultramontanis (*l*) partibus ſanctus Petrus habere dignoſcitur, * abſque (*m*) Aterna, Wmiterinca, ſive Wilmbach, quæ a ſancti Petri eccleſia per conventionis paginam epiſcopo noſtro Bambergenſi collatæ ſunt: pro quibus ſæpe dictæ eccleſiæ ſancti Petri tranſcribimus, concedimus, & confirmamus omnem illam terram * quæ inter Narniam, * Teramnem vel Spoletum ex regni noſtri parte habuimus. Sub tuitione præterea ſancti Petri & veſtra veſtrorumque ſucceſſorum prætaxatum (*n*) epiſcopum Bambergenſem offerimus, unde ſub * penſionis (*o*) noſtræ equum unum album phaleratum ex ejuſdem loci epiſcopo * vos annualiter ſuſcepturos * ſancimus. Offerimus inſuper, firmamus, & corroboramus tibi beato Petro ac vicario tuo donno Benedicto & ſucceſſoribus ejus, prout bonæ memoriæ Papæ Joanni ſuiſque ſucceſſoribus a prædeceſſoribus noſtris Ottonibus * factum, civitates & oppida cum piſcariis ſuis, Reatem, Amiternum, * Furconem, Nurſiam, Baluam, & Marſiam, & alibi civitatem Teramnem cum pertinentiis ſuis.

Has omnes ſupradictas provincias, urbes & civitates, oppida atque caſtella, viculos ac territoria, ſimulque patrimonia, pro ſtatu regni * noſtri, cunctoque Chriſtianorum populo conſervando, jam dictæ eccleſiæ tuæ, beate Petre, vicarioque tuo Benedicto ac ſucceſſoribus ejus, uſque in

* D. *deeſt*.
* D. Amen.
* D. *deeſt*.
* D. ſeu.
* D. pertinentibus.
* D. Caram.
* D. Marturiam, *al.* Maturanum.
* D. Galiſenſe.
* D. Ameliam.
* D. Tudertum.
* D. majore & minore.
* D. omnibus urbibus.
* D. pertinentibus, nec non & oppidis.
* A BC donans *ubique*.
* D. paginam gratiam.
* C D Pompilii.
* D Comaclum.
* D. *deeſt*.
* D. Piſaurum.
* D Auximum
* D Æſium.
* Balnenſe ac Balueenſem.
* C. Callis, Tuccolos.
* D. Ferenti caſtrum.
* C Pledam.
* C D. Roſcellas.

* C. ſis.
* D. ſeu limentis
* D. *deeſt*
* D. Sit
* D. *de*
* D. neſſ & ditio
* D. e fiam
* D. vi tur & te tur.
* D. in lia.
* D. Fun ſe.
* D. U marinis.
* D. atqu menſua. mixting
* D. qu
* D Inte nem &
* A. B. C fcopium
* D. n penſioni bito.
* D. ann ter nos
* D. fax
* A. B. ſtum eſ
* D. F vium.
* D. *d*

(*a*) Contuli cum exemplari Vaticano ed. a Cl. Cenni in noviſſima editione Operis inſcripti: *Monumenta Dominationis Pontificiæ*, &c. Romæ 1761. tom. II. pag. 187. *Manſi*. Deeſt *& lacu*. (*b*) Deeſt *itidem*. (*c*) *Penſaurum*. (*d*) *Item*. (*e*) Urbivetum. (*f*) *a Lunis*. (*g*) *Regia*. (*h*) *Beneventum*. (*i*) *Ariminum*. (*k*) *Gajetam*. (*l*) Deeſt *partibus*. (*m*) *Anteſna*. (*n*) *Epiſcopium Babembergenſe*. (*o*) *nomine*.

in finem ſæculi eo modo confirmamus, ut in ſuo detineant jure, * principatu atque ditione. Simili modo per hoc noſtræ delegationis pactum confirmamus donationes, quas piæ recordationis Pipinus rex, & poſtea donnus Carolus excellentiſſimus Imperator, ac deinceps (a) Ottones piiſſimi, beato Petro Chriſti Apoſtolo ſpontanea voluntate contulerunt; necnon & cenſum, * vel penſionem; ſeu cæteras * donationes, quæ (b) annuatim in * palatio regis * Longobardorum inferri ſolebant, ſive de Tuſcia, ſive de ducatu Spoletano, ſicut in ſupraſcriptis donationibus continetur, & inter ſanctæ memoriæ Hadrianum Papam & donnum Carolum Imperatorem convenit, quando idem pontifex * eidem de ſupradictis ducatibus, id eſt, Tuſcano, & Spoletano, ſuæ auctoritatis præceptum confirmavit; eo ſcilicet modo; ut annis ſingulis prædictus cenſus ad partem eccleſiæ ſancti Petri perſolvatur, ſalva ſuper eoſdem ducatus noſtra in omnibus dominatione, & illorum ad noſtram partem ſubjectione.

Cæterum ſicut (c) duximus, (d), omnia ſupra ſcripta nomina ita ad veſtram partem per hoc noſtræ confirmationis pactum * corroboravimus, ut in veſtro permaneant jure, principatu, atque ditione: & neque a nobis, neque a ſucceſſoribus noſtris per quodlibet argumentum, ſive machinationem, in quacumque parte veſtra poteſtas imminuatur, aut a * vobis inde aliquid ſubtrahatur

De ſupradictis vero provinciis, urbibus, civitatibus, oppidis, caſtris, viculis, territoriis, ac patrimoniis, necnon & penſionibus atque cenſibus (e) ſed potius omnia quæ ſuperius leguntur, id eſt, provinciæ, civitates, urbes, caſtella, oppida, terræ, patrimonia atque inſulæ, cenſuſque & penſiones, ad partem eccleſiæ beati Petri * Apoſtoli, atque pontificum in ſacratiſſima ſede (f) illius reſidentium, nos in quantum poſſumus defenſores eſſe * teneamur; (g) ad hoc ut eam (h) illi ditionem ad * utendum atque diſponendum firmiter valeant (i) obtinere, ſalva in omnibus poteſtate noſtra poſterorumque noſtrorum, ſecundum quod in pacto & conſtitutione ac promiſſionis firmitate Eugenii pontificis ſucceſſorumque illius continetur: ut omnis clerus & univerſi populi Romani nobilitas, propter diverſas neceſſitates & pontificum irrationabiles erga populum ſibi ſubjectum aſperitates retundendas, ſacramento ſe obliget: quatenus futura * pontificum electio, quantum uniuſcujuſque intellectus fuerit canonice & juſte fiat: & ut (k) ille qui ad hoc * ſanctum regimen eligetur, nemine * conſentiente conſecratus fiat pontifex; priuſquam talem in præſentia miſſorum noſtrorum, ſeu univerſæ generalitatis, faciat promiſſionem pro omnium ſatisfactione, ac futura conſervatione, qualem donnus & venerandus (l) ſpiritualis pater noſter Leo (m) ſponte feciſſe dignoſcitur.

Præterea alia minora huic operi * inſerendum prævidimus: videlicet ut in electione pontificum neque liber neque ſervus ad hoc venire præſumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per conſtitutionem ſanctorum patrum * antiqua admiſit conſuetudo, aliquod faciat impedimentum. Quod ſi quis contra hanc noſtram (n) * inſtitutionem venire præſumpſerit, exſilio tradatur.

Inſuper etiam, ut nullus miſſorum noſtrorum cujuſcumque impeditionis argumentum componere audeat in præfatam electionem, prohibemus. Nam & hoc omnimodo inſtituere placuit, ut qui ſemel ſub * (o) ſpirituali defenſione donni Apoſtolici ſive noſtra fuerint ſuſcepti, impetrata juſte utantur defenſione. Quod ſi quis in quemquam illorum qui hoc prometuerunt violare præſumpſerit, ſciat ſe periculum vitæ ſuæ eſſe (p) incurſum *. Illud etiam confirmamus, * ut donno Apoſtolico juſtam in omnibus ſervent obedientiam, ſeu ducibus & judicibus ſuis, ad faciendam juſtitiam. Huic enim inſtitutioni * hoc neceſſario annectendum eſſe perſpeximus, ut miſſi donni apoſtolici, ſeu noſtri, ſemper ſint conſtituti, qui annuatim nobis renunciare valeant, qualiter ſinguli duces ac judices (q) populo juſtitiam faciant. Hanc imperialem conſtitutionem quomodo obſervent, qui miſſi, decernimus ut primum cunctos clamores, qui per negligentiam ducum vel judicum fuerint inventi, ad notitiam donni apoſtolici deferant, & ipſe unum e duobus eligat, aut ſtatim per eoſdem * miſſos fiant neceſſitates emendatæ, aut miſſo noſtro nobis renunciante per noſtros (r) nuncios a nobis directos emendentur. Hoc ut ab omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ, * & (s) * veſtris firmum eſſe credatur, propriæ manus * ſignaculo hoc pactum confirmationis noſtræ roboravimus, & (t) * ſigilli impreſſione aſſignari juſſimus.

Signum donni Henrici glorioſiſſimi * Romanorum imperatoris Auguſti.

Signum * Erchandildi Maguntini archiepiſcopi.
Signum Heriberti Colonienſis archiepiſcopi.
Signum Bobonis Trevirenſis archiepiſcopi.
Signum Thiederici Metenſ. epiſcopi.
Ego Eberhardus (u) Bambergenſis * eccleſiæ epiſcopus * Romanæ ſedis * ſubditus ſubſcripſi.
* Ego (x) Mazelinus Wirceburgenſis epiſcopus ſubſcr.
* Ego (y) Walterius Spirenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego (z) * Ricodardus Conſtantienſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego (aa) * Zodalricus Curienſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Adalbertus Baſileenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego (bb) Hemmo * Werdunenſis epiſcopus ſubſcripſi.
* Ego (cc) Walter Heichſtedenſis epiſcop. ſubſcripſi.
Signum * Richardi * Fuldenſis.
Signum Arnoldi Herfendenſis abbatis.
Signum (dd) * Bruardi abbatis.
Signum Gottifridi ducis.
Signum Beringardi ducis.
* Signum Thiederici ducis.
(ee) * Signum Simonis comitis.
Signum * Velphonis comitis.
Signum Cunonis comitis.
Signum (ff) * Kunzadi comitis.
Signum Ottonis comitis.
* Signum Adilbrahtis comitis.
Signum * Bobonis comitis.
Signum Frederici comitis.
Signum Bezelini comitis.

Si-

(a) *ditiones*. (b) Deeſt *annuatim*. (c) *diximus*. (d) *omnia ſuperius nomina &c.* (e) Addit: *ita ut neque nos facturi ſimus neque quibuslibet ea facere volentibus conſentiamus. Sed potius &c.* (f) *illic*. (g) *teſtamur*. (h) *illius*. (i) *obtineri*. (k) *illi*. (l) *ſpiritualiter*. (m) Deeſt *ſponte*. (n) *conſtitutionem ire præſumpſerit*. (o) *ſpeciali*. (p) *incurſurum*. (q) Deeſt *populo*. (r) *miſſos*. (s) *noſtris*. (t) *ſigilli noſtri*. (u) *Babemburgenſis*. (x) *Macelinus*. (y) *VValtius*. (z) *Ruodardus*. (aa) *Rodalricus*. (bb) *Heimmo*. (cc) *VValti Heihſteidenſis*. (dd) *Bruchardi Abbatis. Signum Ryodhois Eluanen. Abbatis. Signum &c.* (ee) Deeſt *ſignum Simonis Comitis*. (ff) *Cunradi*.

D. deeſt.
B. C. D. & B. dationes. A B. C. patium. D. deeſt.
D pro tem. re de ſuaſcriptis.
D. corroramus.
B. D. nobis.
D. deeſt.
A. tenemur, C. teſtaur. D. deeſt.
D. deeſt.
B. C. reimen apotolicum. D. contraiante.
B. C. inſeenda.
D. aliqua.
B C. conſtitutionem.
* B. C. D. ſpeciali.
* B. C. D incurſurum. * D. in dominio. * D. deeſt.
* D. nuntios.
* D. deeſt. * C. noſtrit. * B. ſignaculo, & nobilium optimatum noſtrorum ſubſcriptionibus. * C. ſigilli noſtri. * D. Romani. * D. Erkinbaldi Maguntinenſis. * D. eccleſiæ Apoſtolicæ. * D Apoſtolicę. * C. D. ſubditus ſervus. * D. Matelinus Vvirtemburgenſis epiſcopus ſervus. * D. deeſt. * D. Rodomardus. * D Joldaricus. * D. Verdunenſis. * D deeſt. * D Ricaldi Faldenſis. * B Fuldenſis abbatis. * D Brucardi. * D deeſt. * A. B C. deeſt.
* D. Wlphonis. * D. Conradi.
* D deeſt. * D. Boybonis.

Signum Ezonis comitis Palatini.
Signum Frederici camerarii.
Signum * Ezonis (*a*) * in Fercore.
Signum * Heunzonis pincernarii.
Signum * Huzis.
* Alimunbereger.
Adilman.
Adilbero.
Ego * Wicelius Aſtratzburgenſis epiſcopus.
Signum * Ryodhois Fiuvanenſis abbatis.

* A C Mezonis.
* D. infertorum.
* A C. D. Heimo Eunponis.
* D. Hudis.
* D. Alumnum Roriger.
** A. B. D. *defunt*.

DIPLOMA CANUTI REGIS ANGLIÆ,

Quo eccleſiam Salvatoris in Dorobernia omnium eccleſiarum regni Angligeni matrem & dominam confirmat.

EGo denique Imperator Knuto, a Chriſto rege regum regiminis Anglici in inſula potitus, audiens beneficia prædeceſſorum meorum regum, ſcilicet regalia privilegia, ſimiliter cernens libertatem monaſteriorum intra Cantiam poſitorum, archipræſuliſque piiſſimi Livingi admonitionem, placuit cordi amborum præſentem chartulam corroborare, videlicet: Eccleſia Salvatoris in Dorobernia ſita, omnium eccleſiarum regni Angligeni mater & domina, cum omnibus ad illam pertinentibus, ſit libera: nec quiſquam hominum in ea & rebus ſuis, aliquid juris vel conſuetudinis, præter archiepiſcopum & monachos ibidem Deo famulantes, exigat vel obtineat. In ſempiternum hoc noſtrum decretum inviolabile tempore meo & ſucceſſorum meorum, pro ſpe ſalutis æternæ, ſtabile perſeveret, his teſtibus quorum ſigna ſubtus annotantur.

Ego Knuto gubernator Anglici orbis propria manu confirmo.

Ego Levingus metropolitanus archipræſul libenter annuo.

Ego Emma regina ſigno crucis confirmo.
Ego Wolſtanus Eboracenſis conſolidavi.
Ealdelmus epiſcopus gratum habens.
Ego Algarius epiſcopus concedo.
Ego Leofricus epiſcopus confirmo.

Ego Haldenne princeps regis pro viribus aſſenſum præbeo.

Et ego Turkillus dux concedo.

Facta eſt autem iſta conceſſio anno dominicæ incarnationis 1018.

* *veteſte codice Cantuarienſi.*

ANNO CHRISTI 1012.

☞ SYNODUS AD CONFLUENTIAM,

ANNO CHRISTI 1012.

Anno 1012. *Henrico rege præſente celebrata.*

Ex Matth. Suppl. pag. 2227.

DE hac ſynodo pauca hæc debes Annaliſtæ Saxoni Eccardiano ad annum 1012.

Poſt feſtum S. Martini Confluentiæ ſynodum habuit, Theodericum Metenſem epiſcopum, cæteroſque ſuos rebelles cauſa damnandi, ſi nollent converti. Quod Regis decretum illi aliquantulum timentes, legatos de pace miſerunt. In eodem concilio ab omnibus adſidentibus epiſcopis Theoderico interdictum eſt, ut ante purgationem Miſſam non celebraret. Rex recenti injuria ſaucius pacem poſcentibus per omnia non ſatisfecit. Tamen Moguntiæ ſe videndi licentiam dedit, quo quidam ex illis venire neglexerunt. Alii regio imperio parentes ſine ſecuritate ſuſpenſi adhuc redierunt.

CONCILIUM LEGIONENSE

ÆRA ML. id eſt ANNO CHRISTI MXII. ſub Alphonſo V. rege Legionenſi.

Decreta Alphonſi regis & Geloiræ reginæ.

PRÆFATIO.

SUb æra milleſima quinquageſima, VIII. Kal. Auguſti, in præſentia regis domini Adelfonſi & uxoris ejus Geloiræ reginæ, convenimus apud Legionem in ipſa ſede beatæ Mariæ omnes pontifices, & abbates & optimates regis Hiſpaniæ, & juſſu ipſius regis talia decreta decrevimus, quæ firmiter teneantur futuris temporibus.

CANONES.

I.

In primis cenſuimus, ut in omnibus conciliis, quæ deinceps celebrabuntur, cauſæ eccleſiæ prius judicentur, judiciumque rectum abſque falſitate conſequantur.

II.

Præcipimus etiam, ut quidquid teſtamentis conceſſum & roboratum, aliquo tempore eccleſia tenuerit, firmiter poſſideat: ſi vero aliquis inquietare voluerit illud quod conceſſum eſt teſtamentis, (quidquid fuerit) teſtamentum in concilio adducatur, & a veridicis hominibus, utrum verum ſit exquiratur: & ſi verum inventurum fuerit teſtamentum, nullum ſuper *eum agatur judicium, ſed quod in eo continetur ſcriptum, quiete poſſideat eccleſia in perpetuum. Si vero eccleſia aliquid jure renuerit, & inde teſtamentum non habuerit, firment ipſum jus cultores eccleſiæ juramento, ac deinde poſſideat perenni ævo: * pareat triennium jure habito, ſeu teſta-

* illud

* præjudic tricenniu

men-

(*a*) *infertorit*.

mento: Deo etenim fraudem facit qui * per A triennium rem ecclesiæ rescindit.

ANNO CHRISTI 1014. * post triennium.

III.

Decrevimus etiam, ut nullus contineat seu contendat episcopus abbates suarum diœceseon, sive monachos, abbatissas, sanctimoniales, refuganos, sed omnes permaneant sub ditione sui episcopi.

IV.

Mandavimus adhuc, ut nullus audeat * rapere ab ecclesia: verum si aliquid * infra cœmeterium per rapinam sumpserit, sacrilegium solvat; & * si quid inde abstulerit, ut rapinam reddat. Si autem extra cœmeterium * abstulerit rem ecclesiæ, reddat eam, & calumniam * ipsius ecclesiæ, more terræ. B

* aliquid rapere
* intra
* quidquid
* Injuste abstulerit
* cultoribus ipsius

V.

Item decrevimus, ut si forte aliquis hominem ecclesiæ occiderit, & per * seipsam ecclesia justitiam adipisci non potuerit, concedat. *..... vocem judicii, * dividant per mediam, calumniam homicidii.

* se ipsa
* majorino regis
* dividatque

VI.

Judicato ergo ecclesiæ judicio, adeptaque justitia, agatur causa regis, deinde populorum. C

VII.

Decrevimus iterum, ut nullus emat hæreditatem servi ecclesiæ: qui autem emerit eam, perdet eam & pretium.

Hic multa decreta [1] sequebantur in codice ad civilem potius quam ecclesiasticam regni gubernationem pertinentia, quæ ideo omisimus. *Hæc Baronius anno* 1012.

NOTA SEVERINI BINII.

Acta concilii unde accepta,

Acta hujus concilii ex manuscripto codice Hispanico per Valerium Serenum Lovanien sem anno Christi 1565. excerpta accepi a reverendo & doctissimo viro domino Jacobo Huttero sacræ theologiæ doctore, & metropolitanæ ecclesiæ Colonien sis canonico presbytero. Contuli eadem cum excusis Baronianis, quæ etiamsi parum & non nisi locis in margine notatis discrepent: hoc tamen singulare habent, quod lacunam illam apud Baronii annales relictam impleant, verbaque apud ipsum omissa restituant ista: *Concedat majorino regis, vocem judicii: dividatque per mediam, calumniam homicidii.* Item quod post sextum capitulum, cujus initium est: *Judicato ergo ecclesiæ*, &c. additur in nostro codice septimum istud capitulum: *Decrevimus iterum ut nullus emat hæreditatem servi ecclesiæ: qui autem emerit eam, perdet eam & pretium.* D

Post quod immediate subjungitur: *Reliqua quadraginta decreta pertinent ad res civiles.* Hujus concilii meminit Rodericus Toletanus his verbis: *Rex autem Aldefonsus concilium celebravit, & reædificavit Legionem, quam Almanzor & Habdelmalich filius ejus destruxerunt: & leges Gothicas reparavit, & alias addidit; quæ in regno Legionis etiam hodie observantur.*

Ex Card. de Aguirre Concil. Hisp. t. 3. p. 190.

Alia decreta ejusdem Concilii Legionensis ad regimen populorum spectantia, nunc primum edita ex MSS. Toletano & Monderaxensi. E

VIII.

Item mandavimus, ut homicida & rausos omnium ingenuorum hominum Regi integra reddantur.

IX.

Præcipimus etiam, ut nullus nobilis, sive aliquis de benefactoria, emat solare, aut hortum alicujus junioris: nisi solummodo mediam hæreditatem de foris: & in ipsa medietate quam emerit, non faciat populationem usque in tertiam villam. Junior vero qui transierit de una mandatione in aliam, & emerit hæreditatem alterius junioris, si habuerit in ea, possideat eam integram; & si noluerit in ea habitare, mutet se in villam ingenuam, usque in tertiam mandationem, & habeat medietatem præfatæ hæreditatis, excepto solare & horto.

ANNO CHRISTI 1012.

X.

Et qui acceperit mulierem de mandatione, & fecerit ibi nuptias, serviat pro ipsa hæreditate mulieris, & habeat illam. Si autem noluerit ibi morari, perdat ipsam hæreditatem. Si vero in hæreditate ingenua nuptias fecerit, habeat hæreditatem mulieris integram.

XI.

Item decrevimus, quod si aliquis habitans in mandatione asseruit se nec juniorem, nec filium junioris esse; majorinus Regis ipsius mandationis per tres bonos homines ex progenie * inquietati, habitantes in ipsa mandatione, confirmet jurejurando eum juniorem & junioris filium esse. Quod si juratum fuerit, moretur in ipsa hæreditate junior, & habeat illam serviendo pro ea. Si vero in ea habitare noluerit, vadat liber ubi voluerit cum cavallo & atondo suo, dimissa integra hæreditate, sua bonorum suorum medietate.

* locus corruptus.

XII.

Mandavimus iterum, ut sicut alicujus pater aut avus soliti fuerint laborare hæreditates Regis, aut reddere fiscalia tributa, sic & ipse faciat.

XIII.

Præcipimus adhuc, ut homo, qui est de benefactoria, cum omnibus & hæreditatibus suis eat liber quocumque voluerit.

XIV.

Et qui injuraverit aut occiderit Sayonem Regis persolvat quingentos solidos.

XV.

Et qui fregerit sigillum Regis, reddat centum solidos: & quantum abstraxerit de subsigillo, solvat ut rapinam, si juratum fuerit ex parte regis: medium autem calumniæ Regi, aliud autem medium domino hæreditatis: & si jurare noluerit ex parte Regis, criminatus habeat licentiam jurandi: & quantum juraverit, tantum ut rapinam reddat.

Item

[1] Edidit ea Card. de Aguirre tom. 3. Conc. Hisp. p. 190. & inde huc mox transferemus

XVI.

ANNO CHRISTI 1013. Item si aliquis Sayo pignuram fecerit in mandamento alterius sayonis, persolvat quemadmodum si non esset sayo: quia vox ejus & dominium non valent nisi in suo mandato.

XVII.

Illi etiam qui soliti fuerint ire non fossatum cum Comitibus, cum majorinis eant semper solito more.

XVIII.

Mandavimus iterum, ut in Legione, seu omnibus cæteris civitatibus, & per omnes alfoces, habeantur judices electi a Rege, qui judicent causas totius populi.

XIX.

Et qui aliquem pignoraverit, nisi prius domino illius conquestus fuerit, absque judicio reddat in duplum quantum pignoraverit. Et si prius facta querimonia aliquem pignoraverit, & aliquid ex pignore acciderit; plane absque judicio reddat in duplum. Et si facta fuerit querela ante judices de superstitione, ille quem suspectum habuerint, defendat se juramento, & calida aqua per manus bonorum: & si querimonia vera fuerit, & non per suspectionem; perquirant veridici homines: & si non potuerit inveniri vera exquisitio, parentur testimonia ex utraque parte talium hominum qui viderunt & audierunt: & qui convictus fuerit, solvat more terræ illud, unde querimonia facta fuerit. Si autem aliquis testium falsum testificasse probatum fuerit, reddat pro falsitate Regi sexaginta solidos; & illi contra quem falsum protulit testimonium, quicquid suo testimonio pertulit, reddat integrum: domusque illius falsi testis destruatur a fundamentis, & deinceps a nullis recipiatur in testimoniis.

XX.

* locus corruptus. Constituimus etiam, ut Legionem * civitas, quæ depopulata fuit, ad hos foros subscriptos, & nunquam violentur isti fori in perpetuum, Mandamus ergo, ut nullus junior, cuparius, ac vendarius, adveniens Legionem ad morandum, inde extrahatur.

XXI.

Item præcipimus, ut servus incognitus similiter inde non extrahatur, nec alicui detur.

XXII.

Servus vero, qui per veridicos homines servus probatus fuerit, tam de Christianis, quam de Agarenis, sine aliqua contentione detur domino suo.

XXIII.

Clericus vel Laicus non det ulli homini rausum, sossatariam, aut maneriam.

XXIV.

Si quis homicidium fecerit, & fugere potuerit de civitate, aut de sua domo, & usque ad novem dies captus non fuerit, veniat securus ad domum suam, & vigilet se de suis inimicis, & nihil sayoni vel alicui homini pro homicidio quod fecit persolvat: & si infra novem dies captus fuerit, & habuerit unde integrum homicidium reddere possit, persolvat illud: & si non habuerit unde reddat, accipiat sayo domus ejus medietatem substantiæ suæ de mobili: altera vero medietas remaneat uxori ejus & filiis, vel propinquis cum casis & integra medietate. ANNO CHRISTI 1012.

XXV.

Qui habuerit casam in solare alieno, & non habuerit cavallum, vel asinam, det semel in anno domino soli decem panes frumenti, & mediam cannatelam vini, & unum lumbum bonum; & habeat dominum qualemcumque voluerit, & non vendat suam domum, nec exigat laborem suum coactus; sed si voluerit ipse sua sponte vendere domum suam, duo Christiani, & duo Judæi appretientur laborem illius: & si voluerit dominus soli dare diffinitum pretium, det hoc, & suum alvoroch: & si noluerit, vendat dominus laboris laborem suum cui voluerit.

XXVI.

Si miles vero in Legione in solo alterius casam habuerit, bis in anno eat cum domino soli ad junctam. Ita dico, ut eadem die ad domum suam possit reverti, & habeat dominum qualemcumque voluerit, & faciat de domo sua sicut supra scriptum est: & ulli domino non det nutio

XXVII.

Qui autem equunt non habuerit, & annos habuerit, bis etiam in anno det domino soli asinos suos: sic tamen ut eadem die possit reverti ad domum suam: & dominus soli det illi, & asinis suis victum: & habeat dominum qualemcumque voluerit, & faciat de domo sua sicut supra scriptum est.

XXVIII.

Omnes homines habitantes infrascriptos terminos (per sanctam Martham, per Quintanellas de via de... per centumfontes, etiam per villam auream, per villam-felicem, & per villas Nilieras, & per Cascantes, per villam Velite, & per villar Masarese, & per villa de Ardone, & per sanctum Julianum) propter conditiones quas habuerunt contra Legionenses, ad Legionem veniant accipere & facere judicium, & in tempore belli & guerræ veniant ad Legionem vigilare illos muros civitatis, & restaurare illos, sicut cives Legionis, & non dent portaticum de omnibus causis, quas ibi vendiderint.

XXIX.

Omnes habitantes intra muros, extra

præ-

ANNO CHRISTI 1012.

prædictæ urbis semper habeant & teneant in prima die quadragesimæ ad capitulum S. Mariæ de regula, & constituant mensuras panis & vini & carnis, & pretium laborantium, qualiter omnis civitas teneat justitiam in illo anno. Et si aliquis præceptum illud præterierit, quinque solidos monetæ sub majorino Regis det.

XXX.

Omnes vinatarii ibi commorantes bis in anno dent suos asinos majorino Regis, ut possint ipsa die ad domos suas redire: & dent illis & asinis suis victum abunde; & per unumquemque annum ipsi vinatarii semel in anno dent sex denarios majorino Regis.

XXXI.

Si quis mensuram panis & vini minoraverit, quinque solidos persolvat majorino Regis.

XXXII.

Quicumque cibariam suam ad mercatum detulerit, & maquilas Regis furatus fuerit, reddat eas in duplum.

XXXIII.

Omnis morator civitatis vendat cibariam suam in domo sua per rectam mensuram sine calumnia.

XXXIV.

Panatariæ quæ pondus panis falsaverint, in prima vice flagellentur; in secunda vero quinque solidos persolvant majorino Regis.

XXXV.

Omnes carnizarii cum consensu Concilii carnem porcinam, hircinam, arietinam, vaccinam per pensum vendant, & dent prandium Concilio una cum Zaunorres.

XXXVI.

Si quis vulneraverit aliquem, & vulneratus dederit vocem sayoni Regis: ille qui plagam fecerit, persolvat sayoni Regis cannatelam vini, & componat se cum vulnerato: & si sayoni vocem non dederit, nihil illi persolvat; sed tantum componat se cum illo vulnerato.

XXXVII.

Nulla mulier ducatur invita ad fingendum panem Regis, nisi fuerit ancilla ejus.

XXXVIII.

Ad hortum alicujus hominis non vadat majorinus, sed sayo invito domino horti, ut inde aliquid abstrahat, nisi fuerit servus Regis.

XXXIX.

Qui vinatarius [illegible] fuerit per forum, vendat vinum suum in domo sua sicut voluerit, per veram mensuram; & nihil inde habeat sayo Regis.

XL.

Homo habitans in Legione, & infra prædictos terminos, pro ulla calumnia non det fideatorem, nisi in quinque solidos monetæ urbis; & faciat juramentum, ut calidam aquam per manum bonorum sacerdotum, vel inquisitione per juridicos inquisitores, si ambabus partibus; sed si accusatus fuerit feciſſe jam furtum, aut per traditionem homicidium, aut aliam proditionem, & inde fuerit convictus, qui talis inventus fuerit, defendat se juramento, & per litem cum armis.

XLI.

Et mandamus, ut majorinus vel sayo, aut dominus soli, vel aliquis senior, non intrent in domum alicujus hominis Legione commorantis, pro ulla calumnia, nec portas auferant a domo illius.

XLII.

Mulier in Legione non capiatur, nec judicetur, nec infidetur, viro suo absente.

XLIII.

Omnes macellarii de Legione per unumquemque annum in tempora vindemiæ dent sayoni singulos utres bonos, & singulas arrelas de suo.

XLIV.

Monatariæ dent singulos argentos sayoni Regis per unamquamque hebdomadam.

XLV.

Piscatum maris, & fluminis, & carnes quæ adducentur ad Legionem ad vendendum, non capiantur per vim in aliquo loco a sayone, vel ab ullo homine: & qui vim fecerit, persolvat Concilio quinque solidos, & Concilium det illi centum flagella, in camisia ducens illum per plateas civitatis per funem ad locum ejus: ita & de cæteris omnibus rebus quæ Legionem ad vendendum venerint.

XLVI.

Qui mercatum publicum, quod quarta feria antiquitus agitur, perturbaverit, cum nudis gladiis scilicet, ensibus, & lanceis, sexaginta solidos monetæ urbis persolvat sayoni Regis.

XLVII.

Qui in diebus prædictis a mane usque ad vesperum pignoraverit, nisi debitorem aut fidiatorem suum, & istos extra mercatum; * pectet sexaginta solidos sayoni Regis: & duplet pignuram illi quem pignoravit: & si Sayo aut majorinus ipsa die pignuram fecerint, aut per vim aliquid alicui abstulerint, flagellet eos Concilium, sicut supra scriptum est, centum flagellis, & persolvant Concilio quinque solidos: & nemo sit ausus ipsa die contradicere sayoni directum quod Regi pertinet.

* locus depravatus.

XLVIII.

Quisquis ex nostra progenie, vel extra-

tranea, hanc noſtram conſtitutionem ſciens frangere tentaverit; fracta manu, pede, & cervice, evulſis oculis, fuſis inteſtinis, percuſſus lepra, una gladio anathematis, in æterna damnatione cum diabolo & Angelis ejus luat pœnas.

ANNO CHRISTI ...

CONCILIUM TICINENSE

ANNO CHRISTI ...

A BENEDICTO PAPA VIII. CELEBRATUM.

De continentia clericorum: de ipſorum filiis, & eorum maxime clericorum qui eccleſiæ ſervi ſunt: de acquiſitis a ſervis eccleſiæ.

INDEX CAPITULORUM.

I. *Ut nullus in clero mulierem attingat.*
II. *Ut epiſcopus nullam fœminam habeat, neque cum aliqua habitet.*
III. *Ut filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſerviſint eccleſiæ cum omnibus adquiſitis.*
IV. *Ut filiis clericorum ſervorum eccleſiæ nullus judex libertatem promittat.*
V. *Ut ſervi eccleſiarum per manus liberi nihil adquirant.*
VI. *Ut ille qui chartam per ſuas manus accipit, finem eccleſiæ faciat.*
VII. *Ut nullus judex aut tabellio chartas ſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

PRÆFATIO BENEDICTI PP. VIII.

COmmunis honor, communis dolor: quia unde per Dei gratiam erigimur, inde promerentibus peccatis noſtris dejicimur. Quamdiu propitio Deo patrum noſtrorum regulis, & ſynodalibus obedivimus informatis: florente eccleſia floruimus, in via poſiti non deviavimus. Sed dum Deo irato a magiſtrorum via receſſimus: diſcipuli facti erroris, pecualiter erravimus. Obſuſcata enim noſtris exceſſibus eccleſia, merito obſuſcamur, merito dimergimur, merito ab inimicis vincimur & confundimur: nec erit unquam a profundo imo reſurgendum, niſi prius ad viam fuerit revertendum. Sic enim legitur. *Beati immaculati in via*, id eſt in lege domini. Si beati in via, non ergo beati extra viam. Deus quidem eccleſiam ſibi ſponſam elegit, non habentem maculam nec rugam: ſed manus omnium contra eam. *Pſal. 118.*

Hi tamen maxime contra eam ſæviunt, & pravis eam moribus & operibus commaculant, qui ſacerdotes Dei dicuntur, qui bonis ejus incraſſantur, & incraſſati recalcitrant. Reges utique & imperatores Chriſtum ſequuti, & populus catholicus armis fidei adquiſitus, ampliſſimis patrimoniis eccleſiam ditaverunt, & exquiſitiſſimis eam poſſeſſionibus ad mare uſque ampliaverunt. Sed bene * parata, male ſunt conſervata. Omnes enim eam pertranſeuntes diripiunt: & hi maxime qui videntur eſſe rectores, modis omnibus quibus poſſunt conculcant, & paupertant. Prædia enim & poſſeſſiones aut tollunt, aut minuunt, aut quibuſdam titulis & ſcriptis colludio fabricatis, a nomine & a jure eccleſiæ alienant; ſervos libertant, licet non poſſint; filiis congerrones infrontati omnia congerunt. Ipſi quoque clerici, qui ſunt de familia eccleſiæ, ſi ſunt dicendi clerici, qui vivunt ut ethnici, cum ſint ab omni muliere legibus excluſi, ex liberis mulieribus filios procreant; ancillas eccleſiæ hac ſola fraude fugientes, ut matrem liberam filii quaſi liberi proſequantur. Ampla itaque prædia, ampla patrimonia, & quæcumque bona poſſunt, de bonis eccleſiæ, neque enim aliunde habent, infames patres infamibus filiis adquirunt. Et ut liberi non per rapinam appareant, volunt enim in terra rapere libertatem, ut diabolus in cœlo voluit deitatem, in militiam eos mox faciunt tranſire nobilium.

* Forte, *parata*. H.

Hi ſunt, o cœlum! o terra! qui tumultuantur contra eccleſiam. Nulli pejores hoſtes eccleſiæ, quam iſti. Nulli paratiores ad inſidiandum eccleſiæ & Chriſto, quam iſti. Sic filii ſervorum in libertatem, ut falſo commentantur, remanentibus, eccleſia utrumque & ſervos perdit, & conquiſita. Sic eccleſia olim ditiſſima, incuria & malignitate præſidentium, & incorrecto auſu clericorum, pauperrima noſtris eſt effecta temporibus. Sic annullatur eccleſia, ſic mendicat. Sic aut perrarus, aut ex familia eccleſiæ nullus jam inveniatur qui valeat: quia hac fraude omnes filii ſervorum eccleſiæ ad clericatum aſpirant, non ut Deo ſerviant, ſed ut ſcortati cum liberis mulieribus, filii eorum de famulatu eccleſiæ cum omnibus bonis eccleſiæ raptis quaſi liberi exeant. Sic jam nonnullæ eccleſiæ pauperes ſunt in familiis, quod jam pretio ſervientes eccleſiarum miniſtri conducant, & in annuam mercede ſolvenda tranſeant neceſſitatem.

Deo itaque propitio, primo datis & receptis legibus oſtendemus, nulli in clero muliebrem complexum fuiſſe conceſſum. Poſtea vero de filiis eorum, qui nulli debuerunt eſſe, & permaxime de filiis eorum clericorum, qui ſunt de familia eccleſiæ, perfacilis erit cognitio.

Nicæna enim ſynodus a CCC. XVIII. magiſtro Deo, patribus inſtituta, nec licere quidem in una domo vult clericis habitare niſi cum matre aut ſorore, aut cum eis perſonis quæ ſuſpectiones effugiant. Cautius autem poſtea contra cauſam cauſa inventa, permanſio etiam cum matre aut ſorore clericis tollitur: quia omnes qui cum matre mea veniunt, vel ſorore, poſſunt eſſe non matres, poſſunt meæ non omnes eſſe ſorores. Carnale quidem connubium ſubdiaconis in epiſtola ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſcopum Leo papa interdicit. Ecce, ecce, ſi ſubdiacono negatur: diacono & presbytero non datur: multo minus utique epiſcopo conceditur. Paulus autem Corinthiis, & utique laicis: abſtinete vos, ait, ad tempus, ut orationi vacetis. Et ſi laicis, ut exaudiri mereantur, ad tempus eſt abſtinendum a licitis: quomodo non multo magis omni tempore clericis eſt abſtinendum ab inlicitis, quibus ſemper eſt pro commiſſis orandum, & jugiter ſacrificandum? cum ſcriptum ſit, *Omnia munda mundis*. Formam ergo abſtinentiæ vel ſic erubeſcendo, a laicis clerici aſſumant, & lupanaria catillare erubeſcant. *Erubeſce enim Sidon, ait mare*. *Tit. 1.* *Iſa. 23.*

Neque murmurent contra nos idiotæ, vel qui ſpon-

ſponte deviant, vel quibus magis pudendum aliquid diſcere, quam omnia neſcire videtur. Non certe novas leges edimus: ſed antiquas, ſed uſitatas, ſed catholicas proferimus. Nimirum antiqua eſt divinæ legis diſciplina, & ab initio cuſtodita. Sacerdotes utique Moſaicæ legis anno vicis ſuæ habitabant in templo, toto illo anno domorum & uxorum abſtinentes; ut nitidi ſine offenſa, imaginaria implerent præcepta. Si vero illi ad tempus abſtinebant, qui ad tempus templo ſerviebant: cur epiſcopis, presbyteris, diaconibus ſubdiaconibus, & omnibus qui ſunt in clero, jugiter non eſt abſtinendum, quibus juge & verum eſt ſacrificium? Quotidie enim aut in miſſarum ſolemniis, aut orationum frequentiis, aut baptiſmi ſacramentis occupantur; neque per annum, ſed per continuum ſerviunt. Sed neque deviante diabolo de via errent, dicentes ideo mulierum ſibi licere concubitus, quia veteribus miniſtris, peracta ſacerdotii vice, ad uxores liceret domoſque redire. Legant ſtulti, & ira Dei, quia Deum non cognoſcunt, juſte percutiendi: legant & addiſcant, & qui ſciunt proteſtentur quod verum eſt, quia non ob libidinis vitium, ſed propter ſucceſſionis ſtudium, uxorinus eis uſus fuerat relaxatus. Nullus enim ex alia tribu niſi Levitica ad ſacerdotium admitti fuerat juſſus. Nunc autem, quia omnes Dei gratia vocavit & vocat, & ex omni populo, ſi ſit modo idoneus, promovetur ad ſacerdotum, non eſt ſacerdotibus de generis ſucceſſione hac conditione timendum: neque ut * ſacerdotium homine deficiente habeat defectum, uxoribus pro filiis hac occaſione procreandis inſerviendum.

Addiſcant pudicitiam ſaltem ab exteris, qui nolunt eam ſequi datam & juſſam a patribus. Abimelech enim Ægyptius nullum, utpote Rex hominum, timens, licet ferus immanitate & barbarus, in Rebecca Abrahæ tamen cuſtodita, & curam ſignificavit pudoris ſervandam, & adulterii crimen evidenter docuit effugiendum. Et ſi hic paganiſſimus & vir ſanguinum Deum timuit, & a vetito per ſomnium abſtinuit: cur clerici, qui cum ipſo lacte diſciplinam eccleſiæ ſuxerunt manifeſtiſſimam, Deum non timent, & vel cum pagano homine adulterium fugiunt? ¡Redeant, oro & obſecro, redeant, & reſipiſcant, cito rubore ſuffuſi, de prope, niſi de Sodoma aufugerint, fulminandi. Unicuique enim eorum cum rege Baſan ex ore domini loquitur propheta: *Ecce ego demetam poſteriora tua*. Omnibus igitur novi teſtamenti miniſtris omni tempore a mulieribus erit abſtinendum, quibus erit omni tempore ſerviendum, nec unquam de ſacerdotii ſucceſſione timendum.

3. Reg. 21.

S. Leo ad Ruſtic.

Quod ſi inimici ſanctæ continentiæ garriunt, epiſcopis, presbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & non ceteris qui ſunt in clero, abſtinendum eſſe: legant aliquando Leonem papam ad Ruſti. cum Narbonenſem epiſcopum ſcribentem ita: legem continentiæ eandem eſſe altaris omnibus miniſtris, quam epiſcopis & presbyteris conſtat eſſe impoſitam. Siricii quoque monita extant evidentiſſima, ut incontinentes, in officiis talibus poſiti, omni honore priventur, nec ad tale admittantur miniſterium, quod ſola continentia oportet impleri.

Siricius P.

Contra hæc novæ & veteris legis ſtatuta ſpiritu Dei condita, & totius mundi reverentia conſecrata, ſacerdotes Dei, ut equi emiſſarii in fœminas inſaniunt: nec jam annum, ut veteres, cuſtodiunt, ſed toto vitæ ſuæ tempore ſummum bonum, ut Epicurus philoſophorum porcus, voluptatem adjudicant. Neque id caute faciunt incauti: cum publice, & pompatice, laſcivientes, obſtinatius etiam quam excurſores laici meretricari non erubeſcant. Merito his per Prophetam dominus minatur: Nolo vos, ait, nolo ſacrificia veſtra polluta. Recedite a me quia polluti eſtis.

De tali maledicto, quia inlicito concubitu, filii maledicti naſcuntur, qui eccleſiam Dei bonis ante noſtra ſæcula adquiſitis omnino nudant, & rapta libertate expoliant. Taceo nunc de filiis, qui ingenuo clerico & libera matre, licet contra leges, naſcantur: contra quos alia manu erit agendum, & in proxima ſynodo conſilio altiore tractandum. De illis modo ſit ratio, qui ſervo clerico eccleſiæ, & libera putida procreantur; quorum filios ideo fures eccleſiæ liberos eſſe dicunt, quia uſuale eſt apud eos ſonare, filii matrem ſequuntur. Sed quam prave cum diabolo interpretentur ſcripturas, quas non didicerunt, volatica luſtrivagorum decreta putantes eſſe magiſtrorum, Deo vincente facile convincentur: & id non de filiis clericorum, ſed de filiis laicorum intelligendum eſſe, velint, nolint, docebuntur.

Chriſtianiſſimi namque reges & imperatores ditaverunt eccleſias, & omni libertate eas donaverunt, reſque earum & familias, ut hodie in præceptis eorum, quæ eccleſia pro teſtimonio ſervat, apparet, ab omni publica quæſtione fecerunt alienas: ſeipſos adjutores tantum & defenſores eſſe pro eccleſia coram omnibus promittentes, & coram Deo ſpondentes. Si ergo promulgatis prius legibus in poteſtate fuerat eccleſiæ de ſuis judicare; & res & familiæ eccleſiæ ab exſecutione principum, ipſorum principum donatione, longe prius erant remotæ: cur poſtea principes mundani de filiis eorum, qui in clero fuerant, judicare debuerunt, dum de eis judicare, ad eos non pertinuerit? & ſi quid ad eos pertinuerat, eſto; ſcriptis eorum teſtibus eccleſiæ conceſſum conſtiterit.

Verum nec pertinere, nec pertinuiſſe alicui laicorum jura eccleſiæ, conſtitutum papæ Symmachi de rebus eccleſiæ conſervandis clara voce demonſtrat, ubi Eulalio epiſcopo Syracuſano dicente, nulla unquam laicis, etſi religioſis, de eccleſiaſticis rebus & facultatibus aliquid diſponendi poteſtas eſt attributa: ubi nullum licet prædium ruſticum vel urbanum, ſub perpetua alienatione ad cujuslibet jura transferre, nec in uſufructu rura aliquibus dare, nec data retineri, præter clericos, & peregrinos: ubi donator, alienator, & venditor, honoris ſui amiſſione multantur; petens vero, accipiens, defendens, conſentiens, & ſubſcribens, anathemate feriuntur.

Symmachus P.

Reſtat itaque factores legum de illis quæ ad ſe pertinent protuliſſe judicium, id eſt de filiis ſæcularium ad eorum jura pertinentium, non de filiis clericorum ad ſolum diſtrictum eccleſiæ lege & antiquitate reſpicentium. Errant certe, & non intelligunt ſcripturas, & legum promulgatores injuſte inculpant, qui putant eos poſthabita ſolertia, legem pro filiis ſervorum eccleſiæ, & maxime ſervorum qui ſunt in clero, & pro filiis ſervorum ſæcularium æque conſtituiſſe. Neque enim pervigiles eſſe non potuerunt, qui mundum legibus ſummiſerunt. De filiis ergo laicorum ad publicum pertinentium, publici rectores fecerunt edictum: non de filiis ſervorum eccleſiæ, quam illi ipſi legum magiſtri ab omni publica exactione in perpetuum decreverunt eſſe immunem. Verum ſi conſpectius agatur, de filiis clericorum, qui nulli eſſe debuerunt, quæ lex, niſi nulla erit? Filiis quidem laicorum, qui debue-

ANNO CHRISTI ...

debuerunt esse ulli, sit lex ulla. Filiis autem clericorum, qui debuerunt esse nulli, lex utique erit nulla. Neque enim legum moderatores illis, quos futuros non crediderunt, legem dare potuerunt. Sileant ergo ii, qui sine lege sunt nati: sciant se legem non habere, sed contra legem eniti. De quibus, ut pote de nullis, id est de non futuris, nulli sæculi judices ad votum clericorum testamentum Dei profanantium impressere sermonem. Qui si legem haberent, paterna bona legitima successione perciperent; non confictam inscriptionem contraherent. Et quia non succedunt, legem ergo non habent. Et si haberent legem patri succedendi, haberent utique & legem, matrem, quam garriunt liberam, prosequendi. Utrumque enim, & succedere & sequi, non ex plebeia levitate, sed de publica authoritate descendit. Qui ergo patri legibus non succedunt, matrem legibus non sequuntur. Qui enim unum horum habebit, alterum obtinebit: & qui uno carebit, neutrum tenebit. Jure ergo filii clericorum nulli erunt, qui ita a patre & matre sunt alieni, ut nec cum eis sortem habeant, nec cum viventibus legem accipiant. Erunt igitur nulli, qui per legem, nec patrem sequuntur, nec matrem. Sed de his duobus, id est succedere, & sequi, dicam amplius, ut testibus cœlo & terra, omnibus satisfaciam contra causantibus. Quæ duo quia filii clericorum non habent, tanquam non sint, lege & nomine carent. Neque enim filii habebunt, quod patres legibus perdiderunt.

Amplius. Hæc autem duo, id est succedere & sequi, ideo filiis clericorum mundanæ leges attribuunt, quia ex patre & matre eorum, qui ea habuerunt, ad filios descenderunt. Quod enim parentes legibus habuerunt, relinquere filiis legibus potuerunt. Filii ergo laicorum legibus nati, legibus & patrem sequentur & matrem. Filiis autem clericorum ideo hæc legitima leges non consentiunt, quia pater eorum & mater, ut pote indigni, ea non habuerunt. Et quia parentes nihil habuerunt, nihil filiis reliquerunt. Hæc enim legitima, id est succedere & sequi, ipsi parentes, dum eos contra legem genuerunt, ipsa lege jubente amiserunt. Et ideo quæ miseri parentes legibus perdiderunt, ad miseros filios non pertinebunt, qui contra leges intraverunt & exierunt. Nihil ergo pater & mater eorum habuerunt, quia contra leges nascuntur. Nec patrem in hæreditate, nec matrem sequentur in libertate: quia quæ parentes jam sub lege peccati captivi non habuerunt, dare filiis non potuerunt. Quis enim dabit quod non habet? Sed habuerunt: quid autem? infamiam, & supplicium conscientiæ. Hæc duo utique habuerunt, hæc duo suis parvulis dimiserunt.

Sed ut in sole convincantur, & ultra hiscere non audeant: dicant, dicant, quæ leges filiis clericorum libertatem vel successionem adjudicent. Et cum judicia conscripta proferre non potuerint, hoc sibi quod sequitur a nobis responsum teneant, & de cetero lacessere desinant, & ultra jam contendere non aspirent: immo contendisse & rebellasse suspirent. Lege enim Nicæna, quicumque ex clero cum qualibet muliere habitaverit, vel eam turpiter cognoverit, vel filium, vel filiam genuerit, deponitur, Lege autem Justiniana æque deponitur, & curiæ civitatis; cujus est clericus, traditur. Ecce clericos legibus damnatos; ecce clericos curiæ, & servos legibus traditos. Num mutire fas erit? Si servi sunt patres, servi erunt & filii. Servient itaque cum filiis patres in curia, id est, curam super his tantum in publico habebunt, quæ ad solam ecclesiæ utilitatem forensem pertinebunt: illa scilicet causa, ut qui noluerunt intus, id est in ecclesia servire ut clerici; serviant foris, id est in publico, ut laici.

Neque enim clerici, licet damnati, ut exeunt ab honore, ita a famulatu ecclesiæ exibunt: neque ulli extra ecclesiam, utpote officialium alicui personarum servient, sed in publico ea tantum publica quæ ad ecclesiam respexerint, procurabunt. Et ideo postquam lex a Deo data proscriptos curiæ tradidit civitatis cujus est clerus, cautissime addidit; ne forte publici apparitores sibi eos mancipandos putarent, & ecclesiæ suæ servituros esse dubitarent. Filii autem eorum qui apparuerunt, servi ecclesiæ erant, quia servitutem a capite ad pedes traxerunt.

Sed si de clericis liberis, & eorum filiis: quid erit de clericis servis ecclesiæ, & de filiis eorum? Æquitas enim ipsa est, quæ paribus in causis paria jura desiderat. Neque enim lex divina ait, & humana, si quis liber aut servus in clero mulierem acceperit, deponatur; sed, si quis tantum signanter dixit, & generaliter scripsit, servum & liberum uno capistro & una lege astringens. Nullæ enim vero leges receptæ ecclesiis Dei præjudicant. Nullæ leges quodcumque proprium est ecclesiæ, mobile vel immobile, minuere vel auferre præsumunt. Nullæ utique leges filiis clericorum aut successionem bonorum permittunt, aut corporum libertatem indulgent. Quod si facerent, non malorum essent ultrices, sed malorum utique incentrices: ipsumque nomen leges perderent, quæ a ligando, id est a cohibendo, nomen sumpserunt: quia non jam transgressores punirent, sed transgressiones nutrirent, & transgressores contra seipsas defenderent: ipsique legum factores, non jam legum factores, sed legum & rerum dicerentur eversores. Quomodo enim staret mundus, si divina mandata, & jura rescinderentur humana?

Sint itaque nulli filii clericorum, & maxime illorum clericorum, qui sunt de familia ecclesiæ. Sint equidem, sint, inquam, inquam erunt nulli. Qui injuste causando matrem quantum ad se liberam, quantum vero ad Africanum concilium ultra mare ut ancillam vendendam, juste & matrem perdiderunt & patrem, more æstuantis diaboli, qui injuste ambiendo illicita, juste perdidit acquisita. Qui, licentia mea dixerim, si nimis non insaniret, non ita victus & confusus, in interminabilem obstinationem abiret. Ita quidem filii clericorum servorum ecclesiæ, si, prout juste deberent, & genus avitum importat, servirent cum patre, adhuc forsitan si tacerent & caverent non ita sollicitarentur, licet juste potuerint pro matre. Sed profuit diabolum insaniisse, quia mundo eum jam non ferente, disrupti cæli redemptorem velocius transmiserunt. Prodierit & filios clericorum de familia ecclesiæ excanduisse, quia excludentur, id est, manifesti fient, quod probati sunt argento, id est, eloquentiæ autoramento. Filii igitur laicorum juste geniti, & patrem sequentur & matrem, quia legem a patre & matre venientem acceperunt: filii autem clericorum, & maxime illorum clericorum, qui sunt de familia ecclesiæ, licet matre libera procreentur, matrem tamen non sequentur in libertate, sed nec patrem in hæreditate: quia nec a patre nec a matre legem venientem acceperunt, quam ipsi parentes contra leges mœchando legibus perdiderunt. Sed ne ipsi filii clericorum, quia sunt sine lege, dispereant, aut credant se, omni soluto ser-

servitutis vinculo, licenter abire posse ut profugos: A
ANNO CHRISTI ... miserescimus illis, hac conditione præmissa, ut ex nullis appareant ulli, & ex Gabaonitis Nathinæi fiant: & cum Josue vitam reservando, hanc eis legem concedimus, ut in servitium templi, quod effugere nullatenus possunt, aquas, & ligna, & cetera generis ejusdem, veluti forenses ecclesiæ actionarii comportent. Multis deinde multa non patent æque, & ideo multi errant indiscrete, nec putant omnia esse intelligenda: una Pauli sententia satis circumspecte communimur,
1. Cor. 7. qua scribitur: *Unusquisque fornicationis causa habeat suam.*

Hoc Paulus de laicis tantum. Jovinianus autem de laicis & clericis æque dictum affirmat. Hoc intelligendum erit de clericis, ut hæresiarchæ colluentes effantur. Periit ergo omnium castitas, nec necessaria erit virginitas, & imperabit incontinentia, quam omnis catholica synodus ejicit de ecclesia. Et mentiuntur Nicæni Patres, qui non solum connubium, sed etiam cum mulierious habitationem, clericis omnibus apertissime interdicunt. Convicti ergo filii Belial absque jugo legis taceant, & sciant apostolum, sicut de laicis tantum ut unam unusquisque habeat dixisse, sic inventores legum de filiis tantum servorum sæcularium, id est, laicorum, ut matrum consecutionem habeant significasse. Erit igitur hoc integrum judicare, filios & filias omnium clericorum, qui fuerint de familia ecclesiæ, ex quibuscumque mulieribus, quocumque modo sibi conjunctos, servos esse proprios suæ ecclesiæ in servili genere: quia & servitus paterna eos accusat, & maternum adulterium eos infamat & damnat.

Adulterium enim non est solum cum aliena peccare conjuge, sed omne quod non habet potestatem conjugis, teste sanctissimo Ambrosio in libro qui de Abraham inscribitur. Verum illis, qui filios servorum clericorum ecclesiæ ex libera concubina liberos esse volunt, & e contra filios laicorum servorum ecclesiæ ex uxore servos esse putant indiscreti indiscretam differentiam facientes, veluti bene offerentes sed male dividentes, respondere libet, nec sine risu dum licet, & paucis, eos, ut saltem sic resipiscant, absolvere. Dicant eja fanatici, dicant profani, dicant ultra insensatos Galatas fascinati: dicant, adulterium sit legalius, an matrimonium? Coacti respondebunt matrimonium: & adulterium, id est, alterius uxoris violationem, & omnem contra leges Christianas concubitum mecum damnabunt.

Quomodo igitur, respondeant, filii concubinarii sint liberi, filii vero uxorii servi fiant? Filii enim clericorum servorum ecclesiæ, quos de libera matre male liberos esse volunt, servi certissime suæ erunt ecclesiæ, quia tribus inlicitis tenentur obnoxii. Uno, quia ex adulterio emerserunt: quod enim potestatem non habet conjugii, adulterum dicitur: alio, quia patre clerico prodierunt, ubi mater licet fuerit libera, quia se tamen petulanti clero vendidit sponte, Africana synodo agente, arcillabitur corpore ut corde: tertio, quia patre servo processerunt, patris ideo natalia secuturi. Si enim omne verbum tribus stat testibus, dicente evangelio: his ergo tribus elogiis hujusmodi convicti clericorum filii stabunt perpetuo servitutis obligati opprobrio: filios vero laicorum servorum ecclesiæ bene servos esse volunt, quia & id leges concedunt. Sed filii uxorii, justius quam filii concubinarii, liberi viderentur, nisi patre servo nato retraherentur, & matre ancilla sponte facta involverentur. At mater uxoria, & concubinaria, utraque ante cognitionem libera fuit, & utraque ultronea ancilla facta est. Si utraque mater legibus ancilla utriusque ergo filii legibus servi erunt. Si utraque mater est ancilla cum filiis, & uterque pater servitutem non abnegat: qua temeritate filii Nabal stulti unam partem libertati, alteram servituti dederunt? Qua fronte filios clericorum servorum ecclesiæ in adulterio natos liberos; & filios laicorum servorum ecclesiæ ir conjugio, servos este voluerunt, cum lex hos & illos æque servituti summittant? Num forsan isti ideo liberi, quia adulteri; & hi ideo servi, quia legitimi? Erant utique Pharisæi, quia divisi: unum, quod divisionem non recipit, indisciplinabiliter dividere volentes. Una enim filios servitus ligat, quorum & matres idem opus eademque indissimiliter copulavit voluntas. B

Itaque hic, hic, si placet, filii matrem sequantur: quia ut nimis & ultra jam inculcatum est, & matres ut ancillas ultra mare vendet ecclesia, & secundum placitum filios aut æque habebit venales, aut domestico servitio legibus subjugabit. Filii igitur clericorum servorum ecclesiæ, ita de libera sicut de ancilla, servi suæ erunt ecclesiæ, quia si patrem sequuntur, servi erunt ut pater; si vero matrem, ut judices sine literis volunt, sequuntur, servi pariter erunt ut mater; quia ancilla, quia voluit, ex libera fieri potuit.

Cur ergo passim erraverint, dicant; & cur unam partem damnaverint, alteram autem liberaverint, dicant. Utramque enim partem lex divina C & humana ecclesiæ cujus est servituti addixit. Verum, quo hausto potionati insanierint, eo quod tam stulte, & tam pueriliter erraverunt? Num legalior concubinaria detestatio, quam matrimonialis erit contractus? Unde, qua lege, quo inventore, honor libertatis datus est adulterio, quod ipsi damnant incogniti, & ignominia servitutis imposita est matrimonio, quod Deus ipse laudavit? Dicent quidem, velint nolint, dicent rubore confusi verecundiæ legum violatores, nulla lege, nullo hoc fuisse præsumptum jubente. Illi ipsi certe male voluerunt, pejus dixerunt, pessime, quod evomerunt, in injuriam legum verterunt. Et quia diabolum male scriptura interpretantes sequuntur: ideo in dicendo & faciendo erraverunt, & errant, & omnes usque nunc ita intelligentes errare fecerunt, & faciunt. Certe, si filii damnandi sunt pro conjugio: justius multo pro adulterio & inlicito concubitu damnabuntur. D

Legant denique, vel si legere fastidiunt, legentem intelligant Justiniani Augusti viri Christianissimi ad Dominicum præfectum pro Lugdunensibus conquerentibus fundos detrimentari, eorumque functiones minorari, & reipublicæ vectigalia defutura, quia filii servorum ex liberis mulieribus, liberi recedebant. Sed imperator discretissimus in commune omnibus consulens, generali lege, multa imposita, præcepit & præcipit, filios servorum patrum ex liberis etiam mulieribus, non matrum, sed patrum sequi naturam. Longo oculo vir Justinianus, nominis ipso privilegio merito justus, futura videns dominorum dispendia, si filii servorum, quia ex libero utero exirent, liberi abirent. Si ergo hoc conceditur sæcularibus propter indemnitatem: cur non permittitur ecclesiæ propter utilitatem & necessitatem? E

Ubi sunt, ubi conturbatores & prædones ecclesiæ, qui filios servorum qui sunt in clero, propter matres liberas liberos esse garriunt? Ecce, ecce filios servorum ex liberis matribus natos, qui lege data non matres, sed patres sequuntur. Et si hoc licet in servis sæcularium, qui licito mulieribus utuntur: cur non licet in filiis servorum

ANNO CHRISTI ...

ecclc-

ANNO CHRISTI

ecclesiæ, quos in clero, quibus mulierum omnino est usus prohibitus? An non, qui leges non intelligit, si judicare quod ignorat cæcus præsumpserit, omnes leges divinas & humanas pervertit? & factus Jeroboamita peccat, & peccare facit filios Israel?

Ausim erroneos judices Jeroboam fornicanti in excelsis conferre; quia ut ipse erravit in vitulis armentorum, ita & isti mendaces in stateris, errant in vitulis labiorum. Ausim & ecclesiarum magistros libere increpare, qui salutis communia & nolunt, & metuunt prædicare, quorum interest semper clamare, & nunquam cessare, & ovile Dei continuis latratibus custodire, & malignantes odio perfecto odire. Neque enim propheta mirabilis increpare, nec ad sua odia inimicos metuit excitare, qui Creatori omnium quasi in munere ardenter obtulit, dicens: *Nonne qui te, Deus, oderunt, oderam? justitiam enim tuam non abscondi in corde meo*, ut faciunt multi, sed palam annunciavi. Qui ergo justitiam Dei palam intrepidi metuunt adnuciare, *canes muti sunt non valentes latrare*. An non in ecclesia canes muti facti sunt sacerdotes? An non verboso exercitu tantum verborum clamosi in populo, sine sale palatii palatini facti sunt judices? Sacerdotes enim Dei propter filios sacerdotum & clericorum, quos libertate incassum moliuntur, iram Dei scienter incurrunt, & libertate animi amissa, servi fiunt diabolorum, pro filiis clericorum. Et sortem Dei, a qua cleri vocantur, perdentes, ipso etiam honore sacerdotii canonum lege damnantur: jam apud Deum certo depositi, licet ante oculos hominum videantur prosperari, & in accepto honore ad votum extolli.

Psal. 138.

Psal. 39. Isaiæ 56.

Judices autem non judicantes, immo Judaizantes, pro filiis clericorum, quos a famulatu ecclesiæ abstrahunt, & honorem palatii legibus perdunt, & rationem post mortem, nisi hic pœnitentia liberentur, verissime reddunt. Verum si ignorantia deliquerunt, quærant canonizatos magistros: & scholarum remedio sensum captivatum vel redimant, vel non datum accipiant. Si autem studio bene inventa & scita depravarunt: currant ad celerem & superabundantem misericordiam Dei, qui pro certo corrigit pœnitentia quod commisit præsumptio, & impudens appposuit negligentia. Et revera magna judicibus opus est pœnitentia, qui impudentes clerorum & sacerdotum lenones effecti, ad hanc devenerunt ignominiam, ut sicut dæmones de gaudio in supplicium, ita judices de palatio ceciderint in lenocinium. An non cleros ad lupanaria invitant, & quasi ad stupra cogunt, qui filiis eorum libertatem mutuant, & hæreditatem promittunt? Si utique cleri crederent filios suos hac lege servituros, seque ipsos, ut sunt deponendi secundum Nicænam regulam canonum matricem, passim viderent depositos: ad cor confusi Deo medicante redirent, & forsan a paganismo reveriri quandoque cessarent. Ipsæ quoque curraces meretrices futuram secum filiorum & suam colligentes ignominiam, clerorum declinassent periculum, & in laicorum demigrandum esse deliberassent patrocinium.

Omnes igitur filii & filiæ omnium clericorum, quos de familia ecclesiæ, de quacumque libera nati fuerint, vel uxore, vel concubina, quia neutrum nec licet, nec licuit, nec licebit, servi suæ erunt ecclesiæ in sæcula sæculorum. Conticescant ergo impii, saltem in publico, & stulti aliquando sapiant, & ineptire vel imminente senio jam dediscant. hoc scientes, hoc inviolabiliter perpetuo tenentes, quia si filii laicorum servorum ecclesiæ ex liberis uxoribus serviunt: multo magis filii omnium clerorum servorum ecclesiæ ex libera concubina procreati, servi suæ erunt ecclesiæ, neque inde exire debebunt: quia adulterium ab omni mundo damnatum, nulli unquam profuit, nec servum a jugo prementis liberavit, immo liberum servitio turpiter subjugavit. Ideoque nullo tempore honorem aut libertatem, sed omnem ignominiam & servitutem apud Christianos & paganos semper accepisse & ætas prodit & stylus. Sint itaque hujus conditionis filii & servi, &, si possit dici, serviores, qui omnibus aliis servis in nascendo lege divina & humana probantur indigniores. Quorum patres, ut cleros imputdicos ab ecclesia abjicit ecclesia, eosque depositos servire sibi ut forenses in curiali facit impudentia: matres vero, utpote pro adulterio vendita libertate ancillantes, lex divina & humana prius in foro castigat, & postea exilio macerat.

Sed neque ipsæ liberæ meretrices, ex quibus cleri diacones aut sacerdotes de familia ecclesiæ furati sunt filios, cum bonis adquisitis exibunt: sed omnia quæcumque fuerint adquisita, mobilia sive immobilia, ad ecclesiam, unde omnia injuste subtracta, subrepta sunt, & subducta, cum filiis & filiabus juste omnia revertentur: totumque ecclesia ut suum proprium recipiet, quidquid falsorum falso judicum consilio, per manus * autem, per nomen alicujus liberi hominis fuerit conquisitum. De bonis enim servorum ecclesiæ, non de facultate illius liberi, cujus solum nomen sonat in charta, hujusmodi est adquisitio facta. Et ideo judices, qui has scriptiones faciunt, & illi qui per suas nihil valentes manus recipiunt, æquo ecclesiæ feriendi sunt judicio. Ipsa etiam mater, quæ dicebatur libera, nisi humanius ageremus, quia sacrilegium fecit, servitio esset ecclesiæ mancipanda. Est enim sacrilega, quæ rerum divinarum furtum facit. Res, inquam, divina est omnis * Deus. Rem ergo divinam omnis mulier furatur, quæ cum clero meretricatur; nec libera esse deberet, quæ exterminante furore libidinis suimet oblita, omnem a se corporis & animæ propulit libertatem.

* *f.* eo.

* *f.* clerus

Quam tamen cum sua quacumque libertate, synodi etiam Africanæ severitatem temperantes, liberam ideo abire volumus, ut ii quos illa lupa devoraverat, per Dei gratiam liberentur. Exulet longe tamen volumus, sed trans mare nolumus: ut a visu, auditu, & congressu cleri aliena, pœnitentia reddat ecclesiæ, quod incursione furentis perierat fœminæ. Trans mare vero ut exulet ideo nolumus, quia jugum importabile Deo prohibente non audemus imponere. Aeris enim alieni homo perfragilis infecta inclementia, & maceratione insolita destituta, potius morti destinata, quam pœnitentiæ putaretur deputata.

Authore igitur Deo, & principibus nostris Petro & Paulo, florente gloriosissimo filio nostro H*. semper Augusto, approbantibus fratribus nostris, & omnibus consacerdotibus, hunc ita de mundo tollamus errorem, & ita hanc intelligentiam omnibus sæculis, omni dubietate fugata, infundamus: ut nullis unquam temporibus hæc pestis repullulet, nec unquam in talibus sine causa secutura posteritas dubitet. Et ut firmum post hac quod sancimus permaneat, & in fines orbis terræ conservandum perveniat, totius hujus summa sententiæ hac nostri forma decreti, fratribus & coepiscopis nostris subscribentibus confirmabitur.

* Henrico.

DECRE-

ANNO CHRISTI ... Benedicti.

DECRETUM DOMNI PAPÆ B*.

I. *Ut nullus in clero mulierem attingat.*

Nullus presbyter, nullus diaconus, nullus subdiaconus, nullus in clero uxorem aut concubinam admittat: cum nulli quoque laicorum scire liceat mulierem præter uxorem. Quod si fecerit, secundum ecclesiasticam regulam deponatur. Sed neque secundum humanas leges ex longo factas, & receptas, * ullus admirationis locum in plebe habeat.

* f. ullius administrationis

II. *Ut episcopus nullam fœminam habeat, neque cum aliqua habitet.*

Episcopus sicut nullam habebit, ita cum nulla penitus habitabit. Quod si fecerit, & nostris regulis, & mundanis legibus concordantibus, honore, quo se ipse fecit indignum, abjicietur.

III. *Ut filii clericorum servorum ecclesiæ, servi sint ecclesiæ cum omnibus adquisitis.*

Filii & filiæ omnium clericorum, omniumque graduum de familia ecclesiæ, ex quacumque libera muliere, quocumque modo sibi conjuncta fuerit, geniti, cum omnibus bonis per cujuscumque manus adquisitis, servi proprii suæ erunt ecclesiæ nec unquam ab ecclesiæ servitute exibunt.

IV. *Ut filiis clericorum servorum ecclesiæ nullus judex libertatem promittat.*

Quicumque filios clericorum servorum ecclesiæ de quacumque libera procreatos, liberos esse judicaverit, anathema sit. & habeat in judicio quod fecit, quia ecclesiæ tulit quod non dedit.

V. *Ut servi ecclesiarum per manus liberi nihil adquirant.*

Nulli servorum ecclesiæ, sive in clericatu, sive in laicatu, de quibus nostrum est & fratrum nostrorum judicare, liceat comparare, aut ullo modo adquirere per manus aut nomen alicujus liberi hominis. Quod qui fecerit, evasibiliter cæsus, tamdiu carceratus habebitur, quamdiu * omnis ecclesia recipiat scriptiones.

* Forte, omnit. H.

VI. *Ut ille, qui chartam per suas manus accipit, finem ecclesiæ faciat.*

Ille autem male liber, qui factus est diaboli servus, per cujus manus latrocinantes servus ecclesiæ, quicquid illud fuerit, adquisivit, aut ecclesiæ totam faciat securitatem, aut maledictus inter fures ecclesiæ & sacrilegos habeatur.

VII. *Ut nullus judex aut tabellio chartas scribant, quas servi ecclesiæ per manus liberi adquirunt.*

Judex vero, aut tabellio, qui tam inlicitas chartas scripserint, & res pretio servorum ecclesiæ comparatas, aut aliqua liberalitate conlatas, nomini alicujus liberi titulari præsumpserit, anathemate feriatur. Sed neque honorabitur in palatio, qui ecclesiam palatii matrem non erubuit impugnare. ANNO CHRISTI ...

Hoc autem ecclesiæ Dei testamentum, contra malignantes, Deo authore, authoramentum, dilectissimi filii nostri H. Augusti edicti lege firmari, corroborari, & humanis inseri & inscribi legibus volumus: & per omnem imperii sui latitudinem, ut suscipiatur, teneatur, & publica authoritate omni tempore judicetur, omnes in commune oramus & obsecramus. Erit enim Deo volente in æternum valiturum: si, quod ecclesiastica gravitas prohibet, publico fuerit vigore exterminatum. Nec factiosi, hujus decreti scientiam dissimulabunt, quæ omnium libris inscripta, per ora omnium evolabit. Nec impune putabunt audendum, quod publica damnatum severitate cognoverint.

Ego B*. papa æternæ urbis huic constituto synodali subscrip. * Benedictus

Ego A*. sanctæ Mediolanensis ecclesiæ archiepiscopus subscripsi. * Arnulfus, vel Ariberius.

Ego R*. Ticinensis ecclesiæ episcopus subscripsi. * Raynaldus

Ego A*. Cumanus episcopus subscripsi. * Albericus

Ego L*. Taurinensis ecclesiæ episcop. subscripsi. * Landulfus

Ego P*. Terdonensis ecclesiæ episcop. subscripsi. * Petrus.

Ego Leo Eusebianæ ecclesiæ catholicus episcopus subscripsi.

Actum Papiæ Kal. Augusti, imperante domno H*. glorioſissimo Augusto, per manus fratris Leonis Vercellensis episcopi. * Henrico

RESPONSIO AUGUSTI.

Nihil tibi, sanctissime papa B. possum negare, cui per Deum omnia debeo: præsertim cum justa petas, honesta cum justis fratribus suggeras, & me in consortium sanctæ solicitudinis ideo advoces, ut sicut laboris, ita participes simus & gaudii. Gratias itaque sancto episcopatui tuo jure habeo uberes, qui & salubriter componit ecclesiam, & a clericorum incontinentia, unde omne malum velut ab Aquilone super terram emersit, correctionis vigilanter fecit principium. Omnia quidem, quæ pro ecclesiæ necessaria reparatione synodaliter instituit & reformavit paternitas tua, ut filius laudo, confirmo, & approbo: & ut omnes sint paratiores, * eam me inviolabiliter servaturum adjuvante Deo promitto. Et in æternum mansura, & inter publica jura semper recipienda, & humanis legibus solenniter inscribenda, hac nostra authoritate vivente ecclesia per Dei gratiam victura, cum senatoribus terræ, cum domesticis palatii, & amicis reipublicæ, coram Deo & ecclesia ita corroboramus.

* Forte etiam. H.

INDEX CAPITULORUM.

I. *Ut nullus in clero mulierem contingat.*
II. *Ut nullus episcopus mulierem habeat, aut cum ea habitet.*
III. *Ut filii clericorum servorum ecclesiæ, servi sint suæ ecclesiæ cum omnibus adquisitis.*
IV. *Ut nullus filiis clericorum servorum ecclesiæ libertatem audeat judicare.*
V. *Ut servi ecclesiæ per manus liberi hominis nihil adquirant.*

VI. *Ut judex aut tabellio chartas * inſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

VII. *Ut ille per cujus manus ſervus eccleſiæ chartas accepit, finem & ſecuritatem eccleſiæ faciat.*

ANNO CHRISTI ...

* Cor. non ſcribant.

Edictum Augusti.

I. *Ut nullus in clero mulierem contingat.*

Nullus in omni gradu eccleſiæ uxorem vel concubinam habere præſumat, nec in una domo cum muliere audeat habitare. Quod ſi fecerit, ſervata Juſtiniani Auguſti æquitate, curiæ civitatis tradatur cujus eſt clericus. Jure etenim manebit miſer in curia, quem eccleſiæ regula depoſitum ejecit ab eccleſia.

II. *Ut nullus epiſcopus mulierem habeat, aut cum ea habitet.*

Epiſcopus cum nulla unquam muliere habeat tectum, cum nulla habeat lectum. Quod ſi fecerit, ſervato antiquo & moderno eccleſiæ judicio deponatur. Eritque tanto caſus gravior, quanto gradus altior.

III. *Ut filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſervi ſint ſuæ eccleſiæ cum omnibus adquiſitis.*

Filii autem omnium clericorum, omniumque graduum ſervorum eccleſiæ, de quacumque muliere, quocumque modo ſibi conjuncta fuerint nati, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ, cum omnibus bonis adquiſitis: & quia ſervi ſunt, & erunt, nunquam de ſervitio eccleſiæ exire debebunt. Et omnia quæ ipſi per manus & per ſcriptiones alicujus liberi adquiſierint, eccleſiæ ſicut ſua propria reddimus. Suo etenim juri totum eccleſia ut proprium vendicabit, quidquid ullo ingenio eccleſiæ ſervus contraxit: nec ulli ſecundum phantaſmaticos dabit adulterium libertatem, quod corpus in infamiam, & in ſervitute trajicit animam.

IV. *Ut nullus filiis clericorum ſervorum eccleſiæ libertatem audeat judicare.*

Quicumque ergo poſt hac eos eſſe liberos judicaverit, & pro eis contra eccleſiam dederit ſententiam, & hoc capitulum authoritate ſanctæ eccleſiæ ſtatutum noſtræ* ceperit, & in ſuis libris non ſcripſerit, & ſecundum hoc capitulum filios clericorum de familia eccleſiæ, proprios ſervos eſſe ſuæ eccleſiæ uſu ſemper valituro non judicaverit, facultatum publicatione nudatus, perpetuo damnetur exilio. Ubi ſicut nulla unquam illi lex judicandi, nulla ita erit ſpes remeandi. Neque enim mirum, ſed juſtiſſimum, nimirum ſi is amiſſo officio corpore exulabit, quem eccleſia, quia Deum amiſit, anathemate fulminavit. Matres vero eorum libertatem adulterio vendentes, prius in foro caſtigatæ fiant exemplum, & poſtea judicio eccleſiæ & noſtro exulent. Quia ſi fuerint in vicinia, vix aut nunquam eorum ceſſabit malitia.

* f. non receperit

ANNO CHRISTI 1012.

V. *Ut ſervi eccleſiæ per manus liberi hominis nihil adquirant.*

Servis eccleſiæ, ut noſtris, adquirere licet juſte, & licuit: ſed per manus alicujus liberi ſcriptiones ullas contrahere nullo unquam tempore licebit. Quod ſi fecerit, eccleſiæ judicio ut ſuus coercebitur. Si enim ad noſtrum ſpectaret judicium, ut fugitivus addiceretur.

VI. *Ut judex aut tabellio chartas * inſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

* Cor. non ſcribant.

Judicibus vero & tabellionibus, quorum noſtra intereſt, ſi poſthac tales fecerint ſcriptiones, manum amputamus dexteram, quæ ſcripſit contra eccleſiam. Ut qui noluit integer verum judicare in palatio, in foro mancus, corrigat alios a mendacio.

VII. *Ut ille, per cujus manus ſervus eccleſiæ chartas accepit, finem & ſecuritatem eccleſiæ faciat.*

Ille autem Deo, & hominibus execrandus, per cujus manus invalidas, & nomen vacuum, fraudulenter eccleſiæ ſervus ſcriptiones accepit, ſub ſacramento eiſdem redditis ſcriptionibus, ut omnium litium jacula ſopiantur, omnem eccleſiæ, prout conſtiterit, coactus faciet finem. Moxque eum inſequetur ſtylus proſcriptionis, quem mater & magiſtra noſtra eccleſia vulneravit gladio maledictionis.

SUBSCRIPTIO.

Ego H*. gratia Dei Imperator Auguſtus hanc conſtitutionem legis perpetuæ per conſilium domni Papæ B*. ſuggerente plurimo cœtu epiſcoporum, Deo authore ſtatui, firmavi, & ſemper valere decrevi, & optavi, meoſque imperii primores firmare rogavi.

* Henric.

* Benedi.

Ego O. Marchio interfui, & hanc legem mundo perneceſſariam, & oculos eccleſiis ſublatos reddentem, firmavi, & laudavi.

Ego R. Marchio interfui, & laudavi.

Ego O. comes palatii interfui, & laudavi.

Et plures alii quorum nomina injuria temporis rierunt.

Notæ Gabrielis Cossartii.

Hujus ſynodi nomina propria, initialibus tantum literis indicantur in MS. codice, ex quo eam deſcripſimus. Quærendum ergo tempus fuit, in quod ab iis inchoata literis tot nomina concurrerent. Quod repertum a nobis eſt Benedicto VIII. Pontifice maximo, & S. Henrico imperante.

Certum annum non aſſigno. Id tantum conſtat, celebratam eſſe hinc ſynodum inter annum 1014 quo Benedictus VIII. pontificatum, Henricus II. imperium ſimul tenuerunt, & 1024. quo uterque obiit.

Ticinenſem epiſcopum recte a nobis Raynaldum vocari, conſtat ex ſubſcriptionibus ſynodi Romanæ Benedicti VIII. anno 1015. quam hac ipſa in pagina legis. Qua ex ſynodo a viro eruditiſſimo Ughello edita, Ughelli ipſius Italia ſacra non tam emendanda hoc loco, quam augenda eſt. Is enim Ticinenſes illius temporis epiſcopos ſic deſcribit, ut Ubertus anno 1008. cœperit; Gui-

Guido anno 1026. Raynaldus vero anno 1028. Quæ series conciliari cum Romana illa ſynodo, & hac noſtra Ticinenſi non poteſt. Neceſſe eſt ergo, inter Ubertum & Guidonem, Raynaldus alter extiterit. Certe ex veruſtis monumentis prodire quotidie prius ignotos epiſcopos, cuivis in his ſtudiis verſato compertum eſt. Atque ut ne ab hac ſynodo recedamus: habemus hic A. Cumanum epiſcopum, qui ſine dubio Albericus eſt, ut apparet ex ſubſcriptionibus ſynodi Francoford. anni 1007. Atqui Alberici hujus nulla inter Cumanos epiſcopos ab Ughello facta mentio.

Terdonenſis epiſcopus, idem ac Dertonenſis. Nam Dertona Longobardiæ civitas, quæ hodie vulgo Tortona, ab ævi illius ſcriptoribus Terdona vocitata eſt.

A. Mediolanenſis epiſcopus, Arnulfus eſt, ſi cocta hæc ſynodus ante an. 1019 ſi poſt annum illum, Arlbertus, qui & Heribertus ſæpius dicitur.

Observatio Justi Fontanini in Diſquiſitione de Corpore S. Auguſtini.

Gabriel Coſſartius, in colligendis veterum Synodorum actis Labbei ſocius, ex codice MS. primus vulgavit Concilium de continentia Clericorum a Benedicto VIII. P. M. Ticini celebratum coram *plurimo cœtu epiſcoporum*, ut ait S. Henricus I. Imperator, qui præſens eidem ſubſcripſit, & *volente* ac *rogante* pontifice, ipſum *humanis legibus firmavit & corroboravit*. *Ex plurimis* tamen illis epiſcopis ſeptem dumtaxat, primis nominum literis ſubſcripti, ſuperſunt, omnes Mediolanenſi metropoli contributi, omneſque eodem A. D. 1022. certe ſuperſtites, ut de ſingulis facile oſtendi poteſt. Synodi annum Coſſartius non adſignavit, id tantum conſtare adnotans, eam celebratam inter A. D. 1014 quo Benedictus VIII. pontificatum, & Henricus I. imperium tenuerunt, atque A. D. 1024. quo uterque ſupremum diem obiit. Ceterum A. D. 1022. Henricum I. Auguſtum in Italiam deſcendiſſe, inque ea verſatum, certiſſimis monumentis proditum eſt. Expeditionis cauſſa fuit, ut Græcos & Saracenos, Apuliæ & Campaniæ oris infeſtos, ac Romæ ipſi ferme incubantes, retunderet. Vide Mabillonium tom. IV. Annalium libro IV. cap. XIV. pag. 288. & pag. 291. ante cap. XX. ubi ſanctum Imperatorem in agro Lucenſi die XXIII. *Julii* ejuſdem anni 1022. moratum adnotavit. Quum autem dira lues ejus copias invaſiſſet, ipſe Ticinum ad Pontificem properavit, ubi *Kalendis Auguſtis* Concilio interfuit, eique ſubſcripſit apud Labbeum. Addam verba Anonymi Saxonis, quem illuſtris Eccardus primus vulgavit in Corpore hiſtorico tomo I. pag. 454. Aperte enim hanc Synodum Ticinenſem exprimere mihi videtur, ubi tradit, Henricum *citato curſu tranſgreſſum Alpium* (id eſt Apennini) *cacumina*; *mox Synodale colloquium*, *confluentibus undique diverſarum regionum Epiſcopis*, *aliiſque populis quamplurimis*, *in partibus peregriſſe occidentalibus*; nimirum Ticini in *Langobardia*; quam pariter *occidentales regiones* vocat Ditmarus reſtitutus in Chronico lib. VI. pag. 397. editionis Leibnitii. Mediæ ætatis ſcriptores eas Italiæ *partes* & *regiones occidentales*, *Heſperiam*, & *Neuſtriam*, quod perinde eſt, appellaverunt, quemadmodum aptis teſtimoniis in Vita claræ memoriæ Philippi a Turre Adrienſis epiſcopi cap. 2. ante ejus Commentarium de Antii monumentis editionis III. Romanæ pridem oſtendimus. Caput autem *Neuſtriæ* erat Ticinum, *regiæ* civitatis elogio a veteribus honeſtatum. Nullum vero Concilium præter hoc Ticinenſe, a *plurimis Epiſcopis* tunc celebratum fuiſſe comperimus. Non enim cum viris doctis verba Saxonis ad Selingenſtadienſe, vel Aquiſgranenſe trahenda ſunt, quæ non hoc, ſed inſequenti A. D. 1023. extra Italiam *perpauci* epiſcopi celebraverunt. Vir egregius Jo: Baptiſta Sollerius, qui Actis Sanctorum Bollandianis ſedulo proſequendis eruditam operam impendit, verba alterius Saxonis, quem edidit Leibnitius, rem paullo aliter narrantis, adduxit tomo III. Julii, de Sancto Henrico agens pag. 743. num. 150. & Mabillonius in tomo IV. Annalium pag. 291. quaſi magnum iſtud Concilium in *Germania* habitum fuiſſet: quod tamen certo adſignare non poſſunt. Sed monemus, verba illa eſſe confuſa: quod Sollerii ſagacitas alibi non ſemel in eodem Chronographo animadvertit. Corrigenda ea ſunt & reſtituenda ex alterius Anonymi Saxonis ab Eccardo prolatis Annalibus: quos in eadem hac re, de qua agimus, olim expreſſit Brovverus Trevirenſium Annalium tomo I. lib. XI. pag. 511. col. 2. Non eſt hoc loco mihi tacendus præclarus & vir & amicus Guido Grandius Abbas Camaldulenſis, qui in pererudita Epiſtola de Pandectis Florentinis pag. 9. tantum non attigit hujus Ticinenſis Concilii epocham, ubi ait, *circa annum* 1022. id celebratum. Unde vir doctus hoc hauſerit, neutiquam prodit, neque jam vacat ſcriptis ad eum literis hoc ſciſcitari.

☞ CONSITUTIO NOVA

D. HENRICI IMPERATORIS AUG.

Dat. IIII. die menſis April. civitate Arimino.

Quam hic edo legem ex MS. meo profert etiam Murator. Rer. Ital. to. I. par. II. pag. 178.

QUoniam legibus cautum eſt, ut nemo clericus jurare præſumat, alibi vero reperitur ſcriptum, ut omnes principales perſonæ in primo litis exordio ſubeant juramentum calumniæ; nonnullis legum peritis res venit in dubium; utrum clerici jusjurandum præſtare debeant, aut alii perſonæ hoc officium liceat delegare; quia illud conſtitutionis edictum, ubi clerici jurare prohibentur a * Marco Aug. Conſtantino p. p. de Conſtantinopolitanis clericis promulgatum fuiſſe videtur, idcirco ad alios clericos pertinere non creditur. Ut ergo iſta dubietas ab omnibus penitus auferatur, nos illam divi * Marci conſtitutionem, ita interpretari decrevimus, ut ad omnium eccleſiarum clericos generaliter pertinere judicetur. Nam cum divus Juſtinianus jure decrevit, ut canones patrum vim legum habere oporteat, & in nonnullis patrum canonibus reperiatur, ut clerici jurare non audeant, dignum eſt, ut totus clericalis ordo a præſtando jurejurando immunis eſſe proculdubio cenſeatur. Quapropter nos utriuſque videlicet divinæ, & humanæ Legis intentione ſervata decernimus, ut non epiſcopus, non abbas, non presbyter, non cujuſcumque ordinis clericus, non aliquis monachus vel ſanctimonialis, in quacumque controverſia, ſive criminali, ſive civili jusjurandum compellatur qualibet ratione ſubire; ſed ſuis idoneis advocatis hoc officium liceat delegare.

* Marciano.

* Marciani

ANNO CHRISTI 1014.

☞ SYNODUS RAVENNATENSIS

IN CAUSA ADALBERONIS ARCHIEPISCOPI INTRUSI

Anno 1014. coacta.

Ex Suppl. Manſi T. I. pag. 1227.

RAvennatenſis cujuſdam Synodi iſto quidem anno 1014. Labbeus ex Ughellio Italiæ S. tom. 2. pag. 358. vet. edit. meminit; ſed cum in ſynopſi actorum quam ex veteri ſcheda Ughellius, & ex illo Labbeus exhibet, habita illa legatur anno 111. Henrici Imperatoris die pridie Kal. Majarum, chronici iſti characteres in annum 1016. nos deducunt. Nec eſt, cur mendum in his chronicis notis ſuſpicemur; quamquam enim hoc ipſo anno 1014. Concilium Ravennæ admitti oportet, aliud eſt tamen poſtremum hoc ab eo, quod Ughellius commemorat; nam huic præfuiſſe Arnoldum Ravennatenſem Archiepiſcopum acta ipſa perhibent. Huic vero noſtro alius quiſpiam, & forte ipſe Benedictus VIII. papa, ut ex iis, quæ inferius dicentur, conſtabit. Stet igitur in ſua ſede anni 1016. Ravennatenſis provincialis ſynodus, ad quam acta Ughellio-Labbeana referantur. Huic tamen anno 1014. ſua conſtet ſynodus ex teſtimonio annaliſtæ Saxonis Eccardi aſſerta, cujus ſunt hæc verba: *Rex* (Henricus) *Ravennam properans habita ſynodo Arnoldum fratrem ſuum Epiſcopali dignitate prius donatum, & quorumdam vi redire coactum, auctoritate Papæ, ac cunctì Senatus conſilio revocat eumque archipræſulem* (Ravennatenſem) *digno honore ſtabilivit.* Hæc annaliſta, qui dein ſubdit Romanam Henrici profectionem, & in urbe abſumptionem ad Imperium. Dein proſequitur: *Arnoldum fratrem ſuum Imperator ab Apoſtolico conſecrare fecit.* (Ubique Romæ, habita jam antea Ravennatenſi ſynodo, cui proinde Arnoldus præfuiſſe nequaquam potuit) *ſupplantatorem autem ejus Adelbertum* (cujus & ſynodus Ughelliana meminit) *injuſte diu ſedentem primo degradare voluit; ſed aſſidua piorum interceſſione devictus Ariciæ præfecit Eccleſiæ.* Legendum ſuſpicor Aretinæ, nam Aricium oppidum, nunquam vero urbs fuit Epiſcopalis, & Aretinæ Eccleſiæ tabulæ per hos annos Albertum, qui idem eſt ac Adalbertus, Epiſcopum ſignant apud Ughellium in Aretinis tom. 1. *In Ravenna*, pergit idem annaliſta, *duos, & Romæ totidem ſynodali judicio Papa depoſuit, ab Archiepiſcopo Leone* (Ravennatenſi) *jam mutuo conſecratos.* His verbis ſynodum quamdam Romæ a Benedicto habitam deſignari cenſeo, in qua forte accepta, & confirmata fuit conſtitutio illa Imperialis Henrici, in ejus conſecratione lata, qua jura Romanæ Eccleſiæ agnoſcuntur, & aſſeruntur. Id enim tunc in moribus poſitum fuiſſe, ut cum novi Imperatores coronam Romæ accipiebant, ſynodus haberetur, tum ex ſynodis ſub Ottonibus habitis conſtat, cum vero diſerte aſſerit Benzo horum temporum ſcriptor in vita Henrici III. Imperatoris lib. 1. cap. XII. Statuatur ergo ſequens ſynodus in Collectoribus omiſſa.

☞ SYNODUS ROMANA.

ANNO 1014

Sub Benedicto VIII. præſente Henrico I. Imperatore celebrata.

Ibid.

QUo anno & tempore Henricus imperator Romanæ ſe contulit imperialis coronæ recipiendæ gratia, (quam vel die VI. vel XVI. Kal. Majas accepiſſe ſatis conſtat) ſynodum habitam indicat Annaliſta Saxo Eccardianus ad eumdem annum his verbis: *In Ravenna duos, & Romæ totidem ſynodali judicio Papa depoſuit.* Quinam depoſiti hi fuerint, nec indicat Annaliſta, & ſilent alii. Suſpicor tamen æmulos eſſe quoſdam, qui pontificalem dignitatem illi refragarint. Nam minus pacificam dignitatem non ſtatim obtinuiſſe Benedictum colligo ex verbis ejuſdem Annaliſtæ Saxonis Eccardiani, ad annum 1012. ubi Gregorium quemdam æmulum, & adverſarium habuiſſe illum affirmat. Hunc forte, & alium aliquem ejus patronum, & defenſorem in eo concilio Romano pontifex depoſuit. Ejuſdem Romani, vel forte Ravennatenſis, nam amborum ſimul meminit Annaliſta, decreta alia deſignat his verbis: *Sanctorum Patrum inſtituta diu in his partibus neglecta cum excommunicatione redintegrata renovantur. Prohibent namque canones, ut ante XXV. annos Diaconus, Presbyter autem, & Epiſcopus ante XXX. annos aliquis nullatenus ordinetur.*

☞ SYNODUS VERONENSIS

AD DEFINIENDAS LITES INTER PATRIARCHAS GRADENSEM ET AQUILEJENSEM

Coram Benedicto VIII. & Henrico I. imperatore anno forte 1014. *celebrata.*

Ibid. pag. 1229. An forte 1014.

VEtus erat controverſia ſæpe in utramque partem agitata, & numquam ita definita, ut ſtabilem quietem parturierit, quæ inter Gradenſem, & Aquilejenſem patriarchas ventilabatur. Huic definiendæ ſub Benedicto VIII. eo anno 1014. quo S. Henricus ſuſcipiendæ imperii coronæ

☞ næ venit in Italiam, ambo præſules, Urſo ſcilicet Gradenſis, & Aquilejenſis patriarcha ad Synodos Ravennatenſem primum, dein Romanam acciti ſunt; quorum alterum, Gradenſem ſcilicet, utrique concilio defuiſſe accuſat Popo Aquilejenſis patriarcha in concilio Romano anni 1027. de quo infra. Dies ergo utrique dicta eſt tertio ad ſynodum Veronenſem, accitumque Gradenſem tertio affuiſſe palam coram eadem ſynodo Romana anni 1027. arguit idem Popo Aquilejenſis. Atque hæc tantummodo ſcimus de ſynodo illa Veronenſi, cui & Henricum imperatorem, & Benedictum pontificem adſediſſe non obſcure deſignant verba illa actorum concilii Romani, unde concilii hujus notitiam accepi: ex quo deducendum arbitror Veronenſem hanc ſynodum eodem ipſo anno, quo Ravennatenſis, & Romana, conveniſſe, anno nempe 1014. quo Henricus imperialem coronam Romæ ſumpturus veniens ſimul una cum Pontifice perſæpe ſynodos celebravit. En verba actorum concilii Romani, quæ ſuo loco integra dabimus ex de Rubeis Monum. Eccleſ. Aquilejen. tom. I. cap. LV. col. 513. *Urſo, qui in eadem plebe falſum patriarchæ nomen ſuſceperat, olim tempore Benedicti Papæ, atque Henrici imperatoris ad Ravennatem, atque Romanam, nec non Veronenſem ſynodum canonice appellatus, nunc quoque ad ſacratiſſimum concilium apoſtolicis literis convocatus, præſentiam ſuam exhibere juſſus eſt.*

ANNO CHRISTI 1014.

ANNO CHRISTI 1014. id.

ANNO CHRISTI 1014.

☞ SYNODUS RAVENNATENSIS

AB ARNALDO RAVENNATENSI EPISCOPO

& Epiſcopis diverſarum Provinciarum celebrata anno Chriſti MXIV. ſub Benedicto Papa VIII.

ANNO EJUS II.

Adverſus ea quæ Adelberti archiepiſcopi tempore irrepſerant.

PErpetualiter Jeſu Chriſto Domino noſtro regnante quartodecimo anno poſt milleſimum divinæ mortalitatis aſſumptæ ſub imperio Clementis Auguſti Domini Henrici in tertio anno per quartamdecimam olympiadem prid. Kal. Maj. Congregata eſt venerabilis Synodus Patrum in Eccleſia Ravennate, cui vocabulum eſt S. Reſurrectionis infra portas majores ſub imagine Salvatoris, præſidente in ea SS. ac venerabili Arnaldo archiepiſcopo Sedis ejuſdem ſimulque cum eo celeberrimo atque in Chriſto fideliſſimo Sigenfredo Placentino epiſcopo aliiſque Patribus pluribus Hemiliæ, Flaminiæ, atque Pentapolis provinciarum * exarchatus Ravennæ, cum multis aliis diverſorum ordinum Eccleſiæ ſanctæ Dei.

* hoc additur alia manu ſed antiquis.

Relatum eſt in Synodo quod in viduitate Eccleſiæ Ravennatis quæ pro peccatis noſtris XI. annis vidua manſit; hoc eſt a morte Præſulis Frederici uſque ad ordinationem ſanctiſſimi patris Arnaldi, unde multa mala crimina, vitia atque peccata hac in provincia ſunt excreta. Qua de re contra Canonum conſtitutiones, ſanctorum decreta Pontificum contra etiam ſtatuta noſtrorum Præſulum Gerberti & Frederici multæ malæ atque illicitæ ordinationes atque promotiones ſacrorum ordinum & dedicationes Eccleſiarum, Monaſteriorum, Plebium & Capellarum atque invaſiones ordinum per alteros quibus minime competebant inventæ ſunt extitiſſe. Unde ſtatutum eſt, ut omnes tales ordinationes ſuſpenderentur a myſteriis uſque ad diſcuſſionem certiſſimam.

Altera autem die Synodi ſtatuere placuit ut omnes eccleſias vel capellas, quas invaſor Adelbertus conſecrare præſumpſit ab omni officio divino immunes eſſe conſtarent, & ipſa benedictio haberetur perpetuo irrita in omni provincia Ravennatis Epiſcopatus.

Placuit etiam tertia die Synodi, ut ſicut in decretis SS. Patrum cautum eſt, & Romanæ legis conſtitutionibus ſtatutum, ut omnes res Petri clerici interfecti, quæ per bona Eccleſiarum, quas a S. Ravennate eccleſia obtinuit ſibique nullo modo conquiſivit Eccleſiæ poteſtati ſubjaceant. Statutum eſt etiam, & ſub anathematis vinculo noſmetipſos conſtringimus. Si nullus noſtrorum Epiſcoporum ad Ravennatenſis Eccleſiam pertinentium deinceps chriſma vendiderit, aut commendationes animarum, aut horum omnium quæ interdicta ſunt a ſanctis Patribus, & noviter a nobiſmetipſis damnata temporibus religioſorum præſulum Gerberti atque Friderici, & tam per nos quam per noſtros ſubjectos. Item ſtatuimus, ut nullus archipresbyter benedictionem ſuper populum det, non confirmationem chriſmatis faciat, neque illud conficiat, & ſi aliter fecerit communione privetur.

Hujus Synodi integriorem ac ſaniorem lectionem, quam ſit in Labbeo reſtitui ex MS. cod. Bibliothecæ Vallicellanæ num. IV. A. A. Manſi.

ANNO CHRISTI 1015. Ex tom. 2. Italiæ ſacræ pag. 996.

SYNODUS ROMANA

BENEDICTI VIII.

In qua Fructuarienſis cœnobii privilegium editum.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Anno qui computatur ab incarnatione Domini MXV. Indictione XII. reſidente in ſynodo domino & glorioſo papa Benedicto intra baſilicam Lateranenſem, adſuit quidem abbas Willelmi nomine, quiddam præſtandum, valdeque utile a materno univerſalis eccleſiæ ſinu, ſuppliciter expeſcens: videlicet, ut monaſterio Fructuarienſi quod

ANNO CHRISTI 1015.

ANNO CHRISTI 1015.

quod in honorem Dei, & Domini noſtri Jeſu Chriſti, ejuſque intemeratæ genitricis, in paterno ſolo conſtruxerat, apoſtolica dignitas libertatis ſuffragium exhiberet. Cujus petitioni, Romanæ ſedis non contemnenda ſublimitas aſſenſum idcirco tam facillime præbuit, quia præfatum monaſterium in deſerto loco, unde nullus unquam epiſcopus alicujus vel decimæ redditum noſcitur habuiſſe, fundavit, & apoſtolica, regalia, necnon & imperialia teſtamenta adquiſivit, juſtum votum, juſtumque laborem pie cunctis juvantibus. Præterea idem ipſe Warmundus epiſcopus * Hipporiensis, in cujus epiſcopii limite idem locus ſitus eſſe videtur, manu propria firmavit, pluresque firmare rogavit epiſcopos teſtamentum, ubi excommunicationis noſtræ minamine prohibetur temeraria cunctorum hominum audacia, videlicet ne qua regia, epiſcopalis, vel cujuſpiam mundani vel eccleſiaſtici ordinis dignitas valeat, ſub qualicumque occaſione ſæcularis ambitus, vel eccleſiaſticæ religionis obtentu, habitatores illius loci ullo modo inquietare. Unde dominus Benedictus univerſalis pontifex ad confirmationem teſtamentorum omnium, unde corroboratus eſt locus ipſe Fructuarienſis, ſacro ſuo eum dotavit privilegio: inſuper hoc, cui omnis hæc ſancta ſynodus favens ſubſcriberet, exarare præcepit decretum. Unanimiter ergo tanti patris, ſummique pontificis libentiſſime parentes imperio, ſaluberrimoque ejus ſubjacentes deſiderio, * corrumpere nituntur tantæ auctoritatis privilegia, atque violare illa, quæcumque vel a Guntardo Levita, vel ab epiſcopis, aut a regibus ipſi ſancto Fructuarienſi cœnobio collata, vel fuerint teſtamenta: ipſos confidenter hæc ſancta ſynodus eccleſia percutit in gladio, utpote contradicentes jura majorum, patrumque inſtituta contemnentes ſanctorum, qui ſanctæ Romanæ eccleſiæ ab ipſo apoſtolorum tempore omnem obedientiam a cunctis ordinibus exhibendam fore decreverunt. Hujuſmodi armis inſtructi, excommunicationis jacula in eos retorquentes, neminem perverſorum permittimus immutare, vel infringere quicquid ad quietem, libertatem, ſecuritatem, honoriſque honeſtatem ipſi Fructuarienſi monaſterio, ſuiſque rectoribus per tanta ac talia conceſſa ſunt teſtamenta. Quæ quicumque ſervaverint, dilexerint, & magnificantes auxerint, gaudeant cum eis, quorum nomina ſcripta ſunt in cælo: qui autem contempſerint, corruperint, & pro poſſe deleverint, caveant, ne & ipſi deleantur de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur: quoniam niſi reſipuerint ab hac nequitia, a cunctis etiam ſe noverint excommunicatos. Quorum hic ſubter ſcripta ſunt nomina.

Ego Benedictus S. Romanæ eccleſiæ præſul.

Ego * Eribertus S. Mediolanenſis archiepiſcopus.

Ego Michael archiepiſcopus.

Ego Theobaldus ſanctæ Veliternenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Petrus ſanctæ Prænestinenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Cono Peruſinæ epiſcopus.

Ego Arduinus Monteferetranus epiſcopus.

Ego Petrus Caſtellanus epiſcopus.

Ego Emino epiſcopus Aſculanenſis.

Ego Adelbertus epiſcopus Spoletanus.

Ego Lambertus epiſcopus Polimartienſis.

Ego Joannes epiſcopus Balneoregienſis.

Ego Deusdedit ſanctæ eccleſiæ Amerinæ epiſcopus.

Ego Benedictus epiſcopus.

Ego Joannes Quieſthomo epiſcopus.

Ego Stephanus Narnienſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Gregorius epiſcopus N.

Ego Joannes ſanctæ Alinxæ epiſcopus.

Ego Joannes ſanctæ Tudertinæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Creſcentius ſanctæ * Phalaritanæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Domnus ſanctæ Sutrinenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Petrus Centumcellenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Joannes ſanctæ Suanenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Heldericus Urbevetanus epiſcopus.

Ego Boto epiſcopus.

Ego Henricus Populonienſis epiſcopus.

Ego Georgius Aſſiſinatenſis epiſcopus.

Ego Theobaldus ſanctæ Albanenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Raynerius Roſelenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Lambertus Lingonenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Benedictus ſanctæ Caſtrienſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Petrus ſanctæ Pipernenſis eccleſiæ epiſc.

Ego Lintulphus ſanctæ Trivenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Benedictus Cerenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Creſcentius Nepeſinæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Joannes Sabinenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Deodatus Terracinenſis eccleſiæ epiſcop.

Ego Joannes Fundanæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Robertus Signenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Benedictus Ferentinus eccleſiæ epiſcopus.

Ego Sigefredus Placentinæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Raynaldus Ticinenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Landulphus Taurinenſis eccleſiæ epiſcop.

Ego Henricus Parmenſium epiſcopus.

Ego Dertonenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Joannes presbyter, & cardinalis, tituli ſanctæ Suſannæ.

Ego Landulphus Genuenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Stephanus presbyter cardinalis, tituli ſanctæ Cæciliæ.

Ego presbyter Petrus, & cardinalis, tituli ſancti Sixti.

Ego Joannes presbyter, & cardinalis, tituli ſancti Marcelli.

Ego Petrus presbyter, & cardinalis, tituli ſancti Marci.

Ego Petrus presbyter, & cardinalis, tituli ſancti Damaſci.

Ego Creſcentius presbyter, & cardinalis, tituli ſancti Stephani in Celerina.

Ego Sebaſtianus presbyter, & cardinalis, tituli ſancti Clementis.

Ego Benedictus diaconus.

Ego Creſcentius diaconus.

Ego Joannes diaconus.

Ego Creſcentius diaconus.

Ego Petrus diaconus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & cancellarius ſacri palatii.

Ego Franco diaconus.

Ego Landulphus Cremonenſis cuſtos.

Ego Guido abbas.

Ego Dominicus abbas Capitolii.

Ego Joannes abbas ſancti Silveſtri.

Ego Joannes abbas ſancti Matthæi.

Ego Petrus abbas ſanctæ Mariæ ad vincula.

Cujus teſtamenti notitiam præcepit ſcribere mihi Benedicto, ſacri palatii ſcriniario, dominus papa Benedictus, tertio die menſis Januarii.

CON-

* Qui melius Hyporediensis, ſed ævo illo ita locuti.

ſ. dantſi, ſi qui

* Qui & Aribertus nuncupatus.

ANNO CHRISTI 1015.

ſ. Calauritanæ.

ANNO CHRISTI 1015.

CONCILIUM REMENSE

Anno MXV. celebratum, in quo Arnulphus archiepiſcopus conceſſa Moſomenſi cœnobio, a coepiſcopis ſuis confirmari procurat.

Ex Autographo Moſonenſi.

Ex Martene Theſaur. Anec. t. 4. p. 77.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis notum ſit omnibus tam præſentibus quam futuris fidelibus, quod ego Arnulfus gratia Dei Remorum Archipræſul venerandi Abbatis Boſonis cæterorumque meorum fidelium imploratione rogatus, contuli S. Mariæ Moſomenſis eccleſiæ quartas omnium eccleſiarum, quæ ad præfatum pertinebant locum, haud contra S. Remigii ſtatuta, qui indigentibus juſſit dari illas, ſed ad relevandam ipſius loci paupertatem, & ob peregrinorum pauperumque ſuſceptionem. Indulſi etiam in adjutorium victus Monachorum omnem decimam porcorum, quos prædicti loci Abbas & fratres mitterent in Ardennam ſylvam gratia ſaginandi, & decimam illorum porcorum, quos homines ſuæ poteſtatis, videlicet villæ Bervelliacenſis in prænominatam ſylvam haberent. Simulque donavi piſcationem Cari fluminis ſecus Duſiacum decurrentis, a loco ubi bannum tenent de Bervelliaco, uſque ad decurſum ipſius fluminis in Moſam. Hæc omnia præſcripta, quæ a me, vel ea, quæ ab anteceſſore meo Adalberoni, ſeu a quibuslibet fidelibus perſonis collata, aut conferenda ſunt, perpetualiter ſecureque & abſque ulla repetitione meorum ſucceſſorum vel præpoſitorum aut officialium pertinentium ad Remenſem epiſcopum, ſeu cujuslibet perſonæ, locus jam dictus poſſideat, pro animæ meæ, anteceſſorumque meorum, ſeu cæterorum fidelium remedio, Romaniſque privilegiis & apoſtolicis decretis ſub anathematis vinculo corroboravimus: & nunc in præſenti Synodo fratres coepiſcopos cæteroſque fideles confirmare fecimus. Quod ſi quis contra hujus donationis ſcriptum cupiditatis felle præventus ire tentaverit aut infringere voluerit, iram omnipotentis Dei incurrat; & quod repetit non evendicet, ſed cum Juda traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti æterno gehennæ incendio concrematur, niſi reſipuerit, & coram abbate fratribuſque loci ejuſdem ad ſatisfactionem confugerit. Fiat, fiat.

S. Arnulfi Dei gratia Remenſis eccleſiæ archipræſulis.

S. Adalberonis ſanctæ Laudunenſis eccleſiæ epiſcopi. †

S. Fulconis Ambianenſis epiſcopi. †
S. Rotgeri Catalaunenſis epiſcopi. †
S. Rodulfi Silvanectenſis epiſcopi. †
S. Gerardi Cameracenſis epiſcopi. †
S. Rotgeri Belvacenſis epiſcopi. †
S. Harduini Novomagienſis epiſcopi. †
S. Balduini Tavarnenſis epiſcopi. †
S. Rayneri Præpoſiti.
S. Alulfi Vicedomini.

Acta Remis 1 monaſterio S. Mariæ anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti MXV. indictione XII. 4. id. Maji, regnante glorioſiſſimo Rege Francorum Rotberto.

Ego Dario Vice Cancellarii ſubſcripſi.

☞ SYNODUS AQUILEJENSIS II.

Pro confirmanda largitione Joannis patriarchæ facta Præpoſitio, & Canonicis S. Stephani Forolivienſi anno 1015. celebrata.

Ex Suppl. Manu pag. 1129.

IN nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Regnante D. Henrico Romanorum Imperatore Auguſto, anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quinto decimo, indictione tertiadecima. Joannes licet indignus Patriarcha. Si laudis tuæ, beata Maria Virgo genitrix Domini, uſibus aliqua ſervitura conquiro, tuum tibi reddo, non meum dono. Nihil enim mihi ſine te meum, per quam, & a qua ipſum, quo fruor, habeo poſt Deum: cui multiplicium beneficiorum copiam nullatenus poſſum recompenſare digniſſimam. Tamen ne cuncta tua prorſus in vanum ſumpſiſſe comperiar, aliquid aſſidue tuo famulamini manendum aggrediar. Regens igitur per trigeſimum ſecundum (*annum*) pontificatus tui cathedram, totiuſque gregis curam gerens, nullumque ſ..ditorum periclitari volens, ſancta ſtatuta ſynodo, mores, & acta prædeceſſorum antiſtitum inquiſivi, ſi cujus forte incuria tuarum omnium Eccleſiarum funditus forent canonicæ deſtitutæ. Cumque, multis referentibus vitam priorem, alterius digna facta laudantibus, alterius perpetrata flagitia ſuſpirantibus, qualiter cuncta deſtructa eſſe didicerim, mox Deo inſpirante, civium, & ſuburbanorum conſilio ſtatui: & ſi omnia non poſſunt, vel unum ex multis in tuo nomine recuperavi. Unde præſentibus epiſcopis, clericis, & laicis; ipſiſque multum cogentibus, atque precantibus, volo, atque conſtituo in tua ſancta eccleſia deinceps ſub canonicali jure ſervitutis, quibus neceſſaria victus, ac veſtitus diſtributa, partim de tuo hactenus in noſtrum uſum ſumpto, partim aliunde acquiſito, vel jam nunc acquirendo. In primis igitur dono tibi Moronto præpoſito, tuiſque ſucceſſoribus, necnon omnibus ſancti Stephani canonicis habitantibus in civitate Forojulii, Decaniam in loco, qui dicitur Lanc, & alteram in loco, qui dici-

1 Monaſterium hoc loci non pro cœnobio, ſed pro templo ſumitur: qua ſignificatione ab auctoribus ſæculi x. ſæpius uſurpatur. Eſt autem Eccleſia S. Mariæ cathedralis Remenſis. *Martene.*

☞ dicitur Fuſeja, & montem, qui vocatur Onuf, & decimam de villa, quæ vocatur Peregula, & ANNO CHRISTI 1015. unam Maſſariciam in Yſopo, & aliam Glemona, & unam in Retenia, & quatuor campos in S. Daniele, & decimam, quæ debet exire de plebe, quæ vocatur Walzana, & decimam de porta pontis, & decimam de porta S. Petri, nec non & decimam de omnibus rebus, quæ pertinent ad meam curtem ſitam in civitate Forijulii: inſuper villam, quæ vocatur Primariacus, cum terris, cum vineis, ac decimis, necnon penſionibus: & omnes illas terras, quas noſtri anteceſſores, ſive boni comites, necnon alii homines, atque clerici in ipſam canonicam miſerunt. Hæc autem ſupradicta loca concedimus, largimur, donamus, & a noſtra poteſtate, & dominio & parte transfundimus, & delegamus in jus, & proprietatem canonicæ S. Stephani, & omnibus futuris præpoſitis, atque ipſius eccleſiæ canonicis, ut habeant licentiam, & poteſtatem de omnibus ſupradictis ad inveſtiendum, tenendum, collocandum, ac commutandum, & quidquid illis ad utilitatem illorum placuerit faciendum; videlicet cum placitis, & diſtrictionibus, collectis, & angariis, fotro, & ſuffragiis, cum omnibus famulis in ſupradictis locis manentibus, & liberis ſimiliter hominibus, cum eorum maſſariciis, vineis, pratis, terris cultis, & incultis, montanis, & planis, aquis, aquarumve decurſibus, molendinis, herbaticis, atque pabulaticis, necnon gemmaticis, ſive eorum ameſſer, & de omnium ſupradictorum locorum diſtrictu, ſeu cum omnibus ſuis pertinentiis, atque publicis functionibus, quæ noſtri anteceſſores, vel nos tenuerimus. De his vero omnibus ſupradictis, excommunicantes a Dei parte, & Sanctæ Mariæ, & omnium Sanctorum anathematizamus, ut nullus noſter ſucceſſor, vicedominus, advocatus, gaſtaldio, ſculdaſio, nullusque epiſcopii miles ipſam canonicam inquietare, moleſtare, aut de his omnibus diſveſtire præſumat. Sed præpoſitus licentiam de omnibus habeat & ordinare, & ſuum, quem elegerit, advocatum, judicem ponere, & habere. Verum ne livor antiqui hoſtis aut me, quem tantus amor huic operi nunc conſtringit, aut meos ſucceſſores aliquando inſtiget, quo a dominio & poteſtate præpoſiti, & canonicorum aliquo in tempore ſupradicta dona acquiſita, & acquirenda ſubtrahere velimus, laudantibus, & clamantibus clericis, & laicis, maledictionem imponimus, ut ſi quis diaboli calliditate deceptus hanc ordinationem infringere temptaverit, & acquiſita, vel acquirenda minorare vel tollere temptaverit, anathematis irretiatur vinculis, & cum Juda Domini traditore æternis crucietur incendiis, ſuper quem terra os ſuum aperiat, & eum ſicut Dathan, & Abyron ſorbeat: ut in judicio, & juſtorum concilio numquam reſurgat. Hujus autem ordinationis obſervator in paradiſi gaudiis ſentiat. O beate Stephane ſanctiſſimis tuis ſemper adjutum meritis præſta, ut hæc inſtitutio, magis omnibus placeat, ac certior, firmiorque appareat, ſanctiſſima, & laudabili ſynodo Aquilegiæ congregata. Ego Joannes patriarcha hujus inſtitutionis conſervator, libens ſubſcribo. Si quis igitur hanc inſtitutionem infringere temptaverit, anathema ſit. Bertholdus Polenſis epiſcopus, Richiro Feltrenſis epiſcopus, Ricolphus Tergeſtinus epiſcopus, Lodoicus Belunenſis epiſcopus, Almericus Tarviſienſis epiſcopus, Azo Civitatis-Novæ epiſcopus, Mayo Concordienſis epiſcopus, Stephanus Petenenſis epiſcopus, dixerunt: Si quis hanc inſtitutionem infringere temptaverit, anathema ſit Et clamavernnt omnes: fiat, fiat, fiat.

ANNO CHRISTI 1015.

☞ CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ

SUB S. STEPHANO REGE HUNGARIÆ.

conditæ circa annum 1016.

PRÆFATIO AD DECRETA.

Ex Muſi Suppl. pag. 1131.

REgnante divina clementia, opus regalis dignitatis alimonia catholicæ fidei effectum, amplius, ac ſolidius alterius dignitatis ſoler operibus eſſe: & quoniam unaquoque gens propriis agitur Regibus, idcirco nos quoque Dei nutu noſtram gubernando Monarchiam, antiquos, & modernos imitantes Auguſtos, decretali meditatione noſtra ſtatuimus genti, & populo noſtro; quem admodum honeſtam, & inoffenſam ducat vitam; ut ſicut divinis legibus ſunt ditati, ſimiliter etiam ſæcularibus ſint addicti: ut, quantum boni in his divinis ampliantur, tantum mali, & rei in iſtis vilitentur. Quæ autem decrevimus, in ſequentibus ſubnotavimus.

CAPUT I.

De ſtatu eccleſiaſtico, & de veneratione domus Dei. (*a*)

Quiſquis faſtu ſuperbiæ elatus domum Dei ducit contemptibilem, & poſſeſſiones Deo conſecratas, atque ad honorem Dei ſub regiæ immunitatis defenſione conſtitutas inhoneſte tractarit, vel infringere præſumpſerit, quaſi invaſor, & violator domus Dei excommmunicetur (*b*) Decet enim, ut indignationem ipſius domini regis ſentiat, cujus benevolentiæ contemptor, & conſtitutionis prævaricator extitit. Nihilominus tamen rex

CL. V. P. CAROLI PETERFFY SOCIETATIS JESU.

NOTÆ.

(*a*) Totum caput cum ſequente, nullis mutatis, legitur in Concilio Moguntino I. ſub Rhabano Archiepiſcopo, tempore Leonis Papæ IV. & Lothario Imperatore celebrato an. 847. cap. VI. apud Binium Tom. 3. p. 1. ſect. poſt.

(*b*) Graviores pœnæ ſunt illæ, quibus in fundationum clauſulis divus rex comminatur. Tres, ne longius excurram, attuliſſe ſuffecerit: enarratis epiſcopatus Quinque-eccleſienſis limitibus ait: *Quos terminos, ſi quis violare præſumpſerit in poſterum, componat* 100. *libras auri optimi &c. &, ut plus Divinæ iræ occurſum paveat, ſciat, ſe a Deo Patre, Filio, & Spiritu Sancto, & glorioſa Dei genitrice Maria, & a S. Petro Apoſtolo, in cujus honorem memo-*

rex ſuæ confeſſionis immunitatem ab hominibus A
ANNO CHRISTI 1016.
ditioni ſuæ ſubjectis illæſam præcipiat conſerva-
ri, aſſenſum vero non præbeat improvide affir-
mantibus, non debere eſſe res dominicas, id eſt,
Domino dominantium traditas. Itaque ſub de-
fenſione regis ſit, & ſicuti ſuæ propriæ hæredi-
tati, magiſque advertat. Quia quanto Deus ex-
cellentior eſt homine, tanto præſtantior eſt Di-
vina cauſa mortalium poſſeſſione; quocirca deci-
pitur quiſquis plus in propriis, quam in Domi-
nicis rebus gloriatur: quarum defenſor, & cuſtos B
Divinitatis conſtitutus, diligenti cura, non ſo-
lum eas ſervare, ſed etiam multiplicare debet,
magiſque illa, quæ diximus, præſtantiora, quam
ſua defendere oportet, & augmentare. Si quis
igitur inſanus importunitate, improbitateque ſua,
regem a recto propoſito pervertere tentaverit,
nulliſque remediis mitigari poſſe viſus fuerit, li-
cet obſequiis aliquibus, & tranſitoriis ſit neceſſa-
rius, abſcindendus ab eo, projiciendusque eſt,
juxta illud evangelium: *Si pes, manus, aut ocu-*
lus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs C
te. Matth. 18.

Caput II.

De poteſtate epiſcoporum ſuper res eccleſiaſticas.

Ut epiſcopi habeant poteſtatem res eccleſiaſti-
cas providere, regere, gubernare, atque diſpen-
ſare ſecundum Canonum auctoritatem volumus,
ut laici eorum miniſterio obediant epiſcopis, ad
regendas eccleſias, viduas, & orphanos defenſan-
dum, & ut obedientes ſint eis, ad eorum chri- D
ſtianitatem ſervandam, conſentienteſque ſint co-
mites, & judices præſulibus ſuis ad juſtitias fa-
ciendas, juxta præcepta legis Divinæ, & nulla-
tenus per aliquorum mendacia, vel falſum teſti-
monium, neque per perjurium, aut per præ-
mium lex juſta in aliquo depravetur.

Caput III.

Quales debeant eſſe accuſatores, & teſtes, & quod E
laici clericos accuſare non poſſint.

Teſtes autem, & accuſatores, ſine aliqua ſint
infamia, uxores, & filios habentes, & omnino
Chriſtum prædicantes. Teſtimonium laici adver-
ſus clericum nemo recipiat. Nemo etiam quem-
ANNO CHRISTI 1016.
libet clericum in publico, niſi in eccleſia, ex-
communicare præſumat.

Caput IV.

De aſſiduo, & gravi labore Sacerdotum.

Scitote patres cuncti, quod ſupra omnes labo-
rant Sacerdotes, unuſquiſque enim veſtrum ſuum
fert laborem proprium, illi vero & ſuum, & ſin-
gulorum. Ideo ſicut & illi pro omnibus vobis,
ita & vos omnes pro ei ſummopere laborare de-
betis, in tantum, ut ſi neceſſitas fuerit, animas
veſtras pro eis ponatis. (*a*)

Caput V.

De conceſſione regali propriarum rerum.

Decrevimus regali noſtra potentia, ut unuſ-
quiſque habeat facultatem ſuam dividendi, tri-
buendi uxori, filiis, filiabuſque, atque parentibus,
ſive Eccleſiæ; nec poſt ejus obitum, quis hoc
deſtruere audeat. (*b*)

Caput VI.

De obſervatione dominicæ diei, ut abſtineant a laboribus.

Si quis igitur presbyter, vel comes, ſive alli-
qua alia perſona fidelis die dominica invenerit
quemlibet laborantem, abigatur: ſi vero cum bo-
bus, tollatur ſibi bos, & civibus ad manducan-
dum detur: ſi autem cum equis, tollatur equus,
quem dominus bove redimat, ſi velit; & idem
bos manducetur, ut dictum eſt. Si quis aliis in-
ſtrumentis, tollantur inſtrumenta, & veſtimenta,
quæ, ſi velit, cum cute redimat.

CA-

---

memoratus conſtructus eſt epiſcopatus, perpetuo anathemate damnandum, & ante tribunal Chriſti rationem redditurum. Datum X. Kal. Septemb indict. VII. anno Chriſti MIX. Pio Stepano regnante an. IX. Actum in Civitate Jauriana. Donationem itidem epiſcopatus Veſprimienſis ſic finit: *Si quis igitur hujus noſtri præcepti paginam frangere tentaverit, aut prælibatæ S. Michaelis Veſprimenſis eccleſiæ Stephanum magnificum epiſcopum, ſuoſque ſucceſſores ex cunctis prænotatis rebus, eccleſiis, nec non dotibus, moleſtare conaverit* 800. *librarum auri cocti, ſciat ſe compoſiturum, medietatem cameræ noſtræ, & medietatem prælocutæ S. Michaelis Veſprimienſis eccleſiæ, nec non Stephano celebri epiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus, trecentorumque decem & octo patrum* (qui in concilio Nicæno I. Oecumenico an. 324. ſub Sylveſtro I. pap. habito, interfuerunt) *anathemate feriendum atque perpetuali ſupplicio puniendum, jugiterque barathri pœna, perpetuo fore cremandum. Ut verius credatur, diligentiuſque ab omnibus obſervetur, paginam hanc noſtram propriam corroborantes annuli impreſſione ſubterconſignari curavimus. Datum in Sooly apud Capellam B. Stephani Protomartyris, anno ab incarnatione Domini MIX.*

Denique fundationis literas monaſterii vallis Veſprimin. monialium, græco idiomate ſcriptas ſic terminat: *Si vero quis præſumpſerit ex iis, quæ dedi, ab hac habitatione abſcindere, aut abalienare aliquid, ſive ex generatione mea, ſive alter quiſpiam, ſive reges, ſive principes, ſive epiſcopi, ſive duces militum, ſive alii quidam, ut habeat anathema a Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, glorioſa Domina noſtra Dei genitrice, & ſemper virgine Maria, glorioſis Apoſtolis, & trecentis, & octo patribus, & omnibus Sanctis, & a me peccatore.* Ex tranſcriptione Colomanni R. ad an. 1028. Aliorum regum, Geyzæ nempe I. & II. Belæ I. & II. Andreæ II. Stephani II. Caroli I. Ludovici I. & plurium literas præterimus. Quid porro ad hæc illi? qui invadere eccleſias malunt, quam ornare, diripere, quam dotare.

(*a*) Huc facit monitum a divo rege, Emerico filio datum, Cap. 3. de epiſcopi nomenclatura, & de impendendo honore pontificibus. Decerpo nonnulla: *Sine enim illis non conſtituuntur reges, neque principatus. Si illorum benevolentiam habebis, neminem adverſariorum timebis. Ab hominibus interdixit reprehendendos eſſe per David Deificum regem. Nolite tangere Chriſtos meos.* Pſalm. 140. *Ille autem tangit Chriſtos Dei, qui contra Divinum, atque canonum inſtitutum ſacri ordinis viros falſis criminibus fœdat, atque in publicum protrahit, quod te omnino fili mi agere prohibeo, ſi vis beatus vivere, & tuum regnum honeſtare, quia in his rebus in primis offenditur Deus.*

(*b*) Mirum profecto, collata in eccleſias, & religioſorum domicilia immenſa vi auri, argenti, fundiſque opimis, quotidiana inter bella, luxum regium, publicumque, nullius omnino gentis ſubſidio Hungariam eguiſſe. Mos præterea apud Hungaros invaluit, ut deficiente prole, ad ſacras ædes, cœnobia, erigenda monaſteria, patrimonium transferrent. *Immo piaculum grande ducebatur, nihil a morte, Deo in ſervis ſuis legaviſſe.* Otrokoczy. Volumen novum ediderim, ſi munificentiam Hungarorum in pios uſus commonſtrem. Ladislai IV. diploma, ut ſupprimam, a me non impetro. Quanta tum regis, in peſſimos licet Cumanorum mores effuſi pietas! *Ladislaus, Dei gratia Hungariæ &c. rex. Libenter, & liberaliter, accedente optimatum noſtrorum approbatione, conſilio, & conſenſu contulimus in ſequentibus adnotatas Annuimus equidem, & regia liberalitate du-*

ANNO CHRISTI 1016

CAPUT VII.

Ut eadem die dominica omnes concurrant ad Ecclesiam.

A sacerdotibus vero, & comitibus (*a*) commendatur omnibus villicis (*b*) ita ut ipsorum jussu omnes concurrant die dominica (*c*) ad ecclesiam, majores, & minores, viri, & mulieres, excepris illis, qui ignes custodiunt. Si quis vero obstinatus remanebit, ob negligentiam vapulet, & depiletur (*d*).

CAPUT VIII.

De observantia quatuor temporum.

Si quis quatuor temporum jejunia, cunctis cognita, carnem manducans violaverit, per spatium unius hebdomadæ inclusus jejunet.

CAPUT IX.

De observatione sextæ feriæ.

Si quis sexta feria ab omni christianitate (*e*) observata, carnem manducaverit, per unam hebdomadam lucæ (*f*) inclusus jejunet.

CAPUT X.

De his qui sine confessione moriuntur

Si quis tam obstinatus est (quod absit ab omni Christiano) ut nolit confiteri sua facinora secundum suasum presbyteri, hic sine omni divino officio, & eleemosynis jaceat, quemadmodum infidelis. Si autem parentes proximi neglexerint vocare presbyteros, & ita subjaceat absque confessione morti, ditetur orationibus, & consoletur eleemosynis; sed parentes luant negligentiam jejuniis secundum arbitrium presbyterorum. Qui vero subitanea periclitantur morte, cum omni ecclesiastico sepeliantur honore. Nam occulta, & divina judicia nobis sunt incognita

ANNO CHRISTI 1016

CAPUT XI.

De observanda Christianitate.

Si quis observatione christianitatis (g) neglecta, stoliditate elatus, quid in eam commiserit juxta qualitatem offensionis ab episcopo per disciplinam canonum judicetur. Si vero rebellitate instinctus, renuerit sibi impositam sufferre pœnam, iterum eodem judicio restringatur, etiam usque septies. Tandem, si per omnia resistens, & abnuens invenietur, regali judicio, scilicet defensori christianitatis tradatur.

CAPUT XII.

De conventu ad ecclesiam, & de his, qui murmurant hora missæ, vel loquuntur.

Si qui ad ecclesiam venientes ad audiendum Divinum officium, & ibidem hora solemnitatis missarum inter se murmurant, & cæteros inquietant, exponentes fabulas otiosas, & non intendentes divinas lectiones cum ecclesiastico nutrimento; si majores sunt, increpati cum dedecore expellantur de ecclesia; si vero minores, & vulgares, in atrio ecclesiæ pro tanta temeritate coram omnibus ligentur, & corripiantur flagellis (*h*).

CA-

---

rimus indulgendum, ut quicumque Nobiles, sive in diœcesi Strigon, sive alibi, in quacumque parte regni nostri, quacumque nobilitatis præminentia præfulgentes, liberorum forte solatio defituti, possessiones suas, emptionis, permutationis, seu regiæ donationis, seu alio quocumque justo titulo devolutas, ad eos, jura etiam patronatus monasteriorum, quæ quocumque præmissorum modorum, vel quæcumque justo titulo optime dignoscuntur, ecclesiæ Strigon. S. Adalberti Martyris patrocinio se committens, in bona valetudine, vel ægritudine, in ipsis etiam extremis relinquere, legare, seu donare per modum testamenti, donationis, seu cujuscumque relicti titulo, voluerint; largam liberalem, absolutam, irrevocabilem, & immutabilem a regia liberalitate concissam habeant facultatem, nec habeant necesse expressam, seu specialem, super præmissis omnibus nostram requirere voluntatem, seu permissionem: sed hæc præsens permissionis nostræ gratia, robur validum, & inviolabilem in perpetuum obtineat facultatem, firmitatemque juxta tenorem gratiæ factæ Varadienſi ecclesiæ, per inclytæ recordationis quondam Regem Stephanum, charissimum patrem nostrum &c. Anno 1283. Mus. Hist.

(*a*) Comes parochianus, vel parochialis, regioni, seu comitatui præfectus.

(*b*) Villici dicti a villa, id est vico, pago, cui præerant, comitibus parochialibus subjecti.

(*c*) Esto peculiari religione ab Hungaris coleretur dies dominicus, nundinationes tamen, & mercimonia annorum lapsu admissa sunt. Hodiedum lingua patria *Vasar-nap*, dies nundinarum. Mirum certe videatur tot pœnis per secutura etiam concilia in transgressores statutis, plebeculam, & qui hanc regunt, non sapere.

(*d*) Depiletur, decalvetur, pœna ignominiosa, & familiaris: videtur Philippus Firmanus A. S. L. cum Lodislaum IV. ad frugem revocare vellet, in synodo Budensi A. 1279. postea recitanda, depilationem hujusmodi apud Hungaros instituisse, cum ad Cumanorum ritus desciverant. Radebantur porro etiam capite medio. *Anno 1228. ubi servi ecclesiæ S. Benedicti, juxta gradum, de villa Uduard, se a debita servitute ejusdem loci, abbatis, Cend nominati, alienassent, Andreas rex cum palatino Dionysio sententionavit contra infideles servos abbatis, quod semirasis capitibus eidem ecclesiæ redderentur.* Mus. Hist.

(*e*) Id est ab omni populo christiano.

(*f*) Luca, carcer, obscurus. An ex Hungarico Luk, foramen, locus retrusus: an ex Lucus, vel lucarius, arboretum densum rari luminis?

(*g*) Instituta, præcepta christianæ religionis.

(*h*) Flagellatio virgis, vel loro fiebat: erat in emendationem pœna canonica, non in contemptum. S. Augustinus epist. 159. scribit Marcellino tribuno de castigandis Donatistis, crimina sua in quæstione confessis. *Nolt perdere paternam diligentiam, quam in ipsa inquisitione fruvasti, quando tantorum scelerum confessionem non extendente eculeo &c. sed virgarum verberibus eruisti. Qui modus coercitionis, & a magistris artium liberalium, & ab ipsis parentibus, & sæpe etiam in judiciis solet ab episcopis haberi.* Gregorius M. Antemio subdiacono l. 9. ep. 66. *Fratrem nostrum Paschasium volumus admoneri, ut eundem Hilarium prius Subdiaconatus, quo fungitur indignus, privet officio, atque verberibus publice castigatum faciat in exilium deportari.*

Modestiam Hungarorum in æde sacra, magnopere laudat Petrus episcopus Vulturanensis ad reformandam pacem inter Fridericum Cæsarem, & Mathiam Corvinum a Sixto IV. Pap. A. S. L. Budam missus, in epist. anno 1483. pontifici scripta. *Habet (Mathias) cantorum capellam, qua nullam præstantiorem vidi; & pridie in capella sua solemnem missam juxta suorum gloriosos mores cantari fecit, magna prælatorum, & nobilium præsente caterva. Cum rediero, quanto silentio, quanta devotione, quibus cæremoniis, quanta gloria, missa illa perfecta sit, explisare studebo. Confundebar sane, arguebarque a sæculari principe in his, quæ ad Divinum cultum, & animarum majorem ædificationem attinent, superari. Obstupui profecto.* Ex MS. Vatic.

CAPUT XIII.

De ædificatione, & dote ecclesiæ a villis (a) compositæ.

Decem villæ ecclesiam ædificent, quam duabus mansis (b) totidemque mancipiis dotent; equo, & jumento, sex bobus, & duabus vaccis, triginta quatuor minutis bestiis (c). Vestimenta vero, & corporalia, & coopertoria rex provideat; (d) presbyterum, & libros episcopi.

ANNO CHRISTI 1017.

CONCILIUM AURELIANENSE

ANNO CHRISTI 1017.

IN QUO LISOJUS ET HERIBERTUS, ALIIQUE HÆRETICI

Roberti regis jussu flammis exusti anno Christi MXVII. Benedicti VIII. papæ anno V. Roberti ejusdem regis XX.

DE hac synodo, ejusque occasione scribit Glaber Rodulphus historiæ suæ libro III. *capite* VIII. *Narrat enim deprehensam hoc anno in urbe Aurelianensi hæresim fuisse, quæ per mulierem Italam in Gallias invecta ferebatur: ab ea corruptos passim plurimos: tum in ea urbe duos propagandi erroris principes extitisse Lisojum & Heribertum qui genere ac scientia cæteris clericis anteibant, & apud regem, aulæque proceres in magna gratia erant. Gliscente autem malo, cum res ad Roberti regis aures perveniisset, coacta synodo, pœnas de impiis exegit. Glabri ergo verba sunt loco supra scripto.* Tertio, *inquit*, de vicesimo infra millesimum anno reperta apud Aurelianensem urbem cruda nimium, atque insolens hæresis, quæ diutius ac culte germinata, in perditionis segetem male pullulans, plures in suæ cæcitatis præcipitavit laqueum. *Et post alia.* Ut autem cognovit rex Robertus, ut erat doctissimus ac Christianus, tristis ac mœrens nimium effectus, quoniam & ruinam patriæ revera, & animarum metuebat interitum. Idcirco quantocius Aurelianis properans, convocatis plurimis episcopis & abbatibus, ac religiosis quibusque laicis, acerrime cœpit perscrutari, qui essent auctores hujus perversi dogmatis, vel qui parti illorum, jam decepti, consentirent. Facta igitur perscrutatione inter clericos; quomodo unusquisque sentiret, & crederet ea quæ fides catholica per doctrinam apostolicam incommutabiliter servat & prædicat, duo, videlicet Lisojus & Heribertus, statim se aliter sentire non negantes, quales diu latuerant, manifestaverunt. Deinde vero plures post illos se parti istorum profitebantur hærere: nec ulla ratione se posse affirmabant ab illorum segregare consortio. Quibus compertis, tam rex, quam pontifices, tristiores effecti, interrogaverunt illos secretius, utpote viros hactenus in omni morum probitate perutilissimos: quorum unus Lisojus in monasterio sanctæ crucis, clericorum carissimus habebatur; alter, idem Heriber- * *Aganoni* Stephanus.

(a) Id est prædiis, vel si mavis, villam dicto domorum plurium in campo collectionem. Sed quis credat 10. pagis unum nonnisi Parœcum, unamque ecclesiam constitutam fuisse?

(b) Hic portio duorum agrorum: alias curia, prædium.

(c) Capris, ovibus, &c.

(d) Magnam S. Regis curam, & providentiam in ornanda Dei domo docent ea, quæ ecclesiæ S. Benedicti de radice Montis Ferrei dono obtulerat An. 1015. *Altaria his decoravimus ornamentis. Videlicet* 19. *casulis, dalmaticis* 14. *tunicis* 18. Vestis episcopi, quam duplicem induit, aut tunica caputiata monachorum *Cappis* 10. erant diversæ formæ, & usus varii: quædam instar tunicæ laxioris & talaris: quid si vestem dicam, quam religiosi S. Benedicti, dum ad psallendum conveniunt, sibi imponunt? *Pallis altarium* 27. *Mantilibus* 29. *Pallis ad cooperiendum sedilia* 4. *Albis* 30. *Camisis de Pallio* 10. *& aliis* 15. *tapetibus ante altaria* 10. *Crucibus* 9. *Pulvinariis* 7. *Altaribus ad viam* 5. *thuribulis* 4. *candelabris* 11. *bacolibus* 12. *urceis* 4. *scriniis*. (feretrum conditorium, in quo reliquiæ sacræ reponebantur) *de argento tribus. Stolis & manipulis* 30. *libris vero, quorum præcipue auctoritas fulget in ecclesia: tum bibliotheca, duobus voluminibus, nocturnalibus* 4. *antiphonalibus* 5. *lectionariis cum evangeliis, missalibus* 6 *psalteriis* 4. *gradualibus* 5. *regulis* 2. *baptisteriis* 2. *glossariis* 3. *Omeliar. volumine uno.* Sequitur dos ecclesiæ: equis 120. vaccis 84. ovibus 464. &c.

Clar. Math. Bel, in adparatu ad hist. Hung. mon. V. pag. 193. in not. lit. *m.* cum similem donationem archiabbatiæ S. Martini a D. Rege factam recenset, & Jobbagiones, Udvarnicos, Coquos &c. cœnobio adscriptos (quos nos in hac charta non attulimus) posita serie enumeratet, addit sequentem peniculum: *En! unius cœnobii ministeria!* Miranti viro erudito munificentiam S. Regis, vel causam ignoranti, transcribo, occupandi marginis gratia, ex P. Du Mesnil S. J. Doctrina, & Disc. Eccl. Tom. III. lib. 48. pag. 305. num. 58 paucula: *Quia Pomerani quosdam prædicatores, censu tenues, propter inopiam contempserant, quasi non suo, salute hominum, sed pro sua necessitate relevanda, officio insisterent, prædicandi, studiose procuravit, ut opulentus appareret* (S. nempe Otto Bamberg. episc.) *Assumptis ergo clericis idoneis, missalia, aliosque libros, & calices, alia quoque utensilia, oestes pretiosas, &c. secum portare fecit: ne forte indigentiæ causa videretur evangelizare. . . . a rege* (Poloniæ Boleslao II.) *susceptus est, ... eique dedit Polonicæ, & Teutonicæ linguæ gnaros satellites, ac diversa ejus ministeria, currus etiam, qui illius sarcinas portarent, & monetam illius terræ liberaliter contulit.* Et reliqua. Ex vita S. Otto. apud Canis. lect. ant. Tom. 3. Immo, sunt præ manibus insignia regum documenta, quibus tot unius cœnobii ministeria ad regiæ etiam majestatis nostræ, si ad monachos hujus loci nos diversari contigerit (contigit sæpenumero) magnificentiam, & pro Udvarnicorum, & Baronum nostrorum servitio uti possimus Chartæ Belæ I. Stephani II. Caroli I. Quis demum ab infelici clade Ludovici II. tot ministeria cœnobiorum pessumdedit, diripuit, invasit?

Dux quoque Damoslaus (proditur fuisse Hungarus, aut inter hos multis annis consedisse) *duobus prædii. ditavit monasterium, scilicet: tabula argentea ante altare S. Benedicti, & altari argenteo, ad viam in ecclesia, in honorem OO. SS. dedicata.* Mus. Hist.

Addo ex Bonfinio; de pietate S. Stephani, p. 125. *quod ter quotannis basilicas, & cœnobia, quæ fundarat, revisere, ad aras primum omnes, pias preces, & sacra facere solitus fuerit, deinde singillatim templa lustrare, ne qua negligentia collaberentur.* Imploro nunc æquitatem, fidemque judicum! cui supplicio addicendus sit Frider. Lampe. a pag. 25. usque 31. ex his ipsis constitutionibus, in amurca sua historico-Synodica probare contendens *S. Regem Stephanum ad evangelicos, & reformatos*, seu virus Calvini quasi prægustatum ea ætate, *in prima conversione Hungarorum magis accessisse, quam ad hodiernos Romano-catholicos. Cœci & duces cœcorum!*

ANNO CHRISTI 1017.

ribertus, sancti Petri ecclesiæ, cognomento Puellaris, capitale scholæ tenebat dominium. Qui dum interrogati fuissent, a quo vel unde eis ista præsumptio accidisset, hujusmodi dederunt responsum: Hoc enim diu est quod sectam, quam vos tarde agnoscitis, amplectimur: sed tam vos, quam cæteros cujuscumque legis vel ordinis, in eam cadere expectavimus, quod etiam adhuc fore credimus. His dictis, continuo palam exposuerunt omnium antiquorum stultissimam ac miserrimam, nempe sui deceptricem hæresim. Cui videlicet raciocinatio tanto minus erat idoneis sermonibus obnixa, quanto constat esse illi ter veritati contrariam. Dicebant ergo, deliramenta esse quidquid in veteri ac novo canone, certis signis ac prodigiis, veteribusque testatoribus, de trina unaque deitate beata confirmat auctoritas. Cælum pariter ac terram, ut conspiciuntur, absque auctore initii semper extitisse asserebant: & cum universarum hæresum * insanientes, canum more latrantes * deterrima, in hoc tantum Epicureis erant hæreticis similes, quoniam voluptatum flagitii credebant non recompensari ultionis vindictam. Omne Christianorum opus, pietatis dumtaxat & justitiæ, quod æstimatur pretium remunerationis æternæ, laborem superfluum esse judicabant. Interea his aliisque quamplurimis insanis imprudenter ab eisdem prolatis, non defuere fideles atque idonei testes veritatis, qui illis sufficienter, si vellent tam veritati quam propriæ acquiescere saluti, respondere de suis cæcis atque erroneis assertionibus valerent. *Et post alia*, Præterea cum a pluribus omni sagacitate elaboratum fuisset, qualiter deposita mentis perfidia veram & universalem reciperent fidem, atque illi omnimodis se facere denegarent. dictum est eis, quoniam nisi celerius ad sanam fidei mentem redeant, regis jussu, & universæ plebis consensu, igne essent protinus crematuri. At illi male in sua confisi vesania, nil pertimescere se jactantes, seque evasuros ab igne illæsos promittentes, quin potius meliora sibi suadentibus spernendo illudebant. Cernens quoque rex, & universi qui aderant, minus posse illos revocari ab insania: jussit accendere non longe a civitate ignem permaximum, ut vel eo forte territi, a sua malignitate desinerent. Ad quem cum ducerentur, rabida adacti dementia, se omnimodis hoc velle proclamabant, ac sese ultro ad ignem trahentibus inferebant. Quibus ad ultimum numero XIII. igni traditis, cum jam cœpissent acrius aduri, cœperunt voce qua poterant ex eodem igne clamare, se pessime deceptos arte diabolica, nuper de universorum Deo ac Domino male sensisse, & ob hanc ab eisdem illatam ei blasphemiam illos temporali atque æterna ultione torqueri. His vero plures e circumstantibus auditis humanitatis pietate permoti, accedentes ut vel semivivos ab igne eriperent, minime valuerunt: quoniam vindice flamma consumente illos, continuo in * pulverem sunt redacti. Si qui vero postmodum hujus perversitatis sectatores fuere reperti, simili ultionis vindicta ubique fuerunt perditi. Præterea venerabilis catholicæ fidei cultus, extirpata insanientium pessimorum vesania, ubique terrarum clarior emicuit.

* Cor. hæresum deterrima
* *Expunge hinc*, deterrima.

* Pro, *in rem*. Harduinus.

Qui de his porro post Glabrum meminerunt, nonnulli eos propter quamdam dogmatum similitudinem Manichæos appellarunt, ut Ademarus monachus. Eo tempore, *inquit*, decem ex canonicis sanctæ Crucis Aurelianis, qui videbantur esse religiosiores aliis, probati sunt esse Manichæi. Quos rex Robertus, cum nollent aliquatenus ad fidem reverti, primum a gradu sacerdotii deponi, deinde ab ecclesia eliminari, & demum igne cremari jussit. Quidam etiam Aurelianensis canonicus, cantor nomine Theodatus, mortuus erat ante triennium in illa hæresi, ut perhibebant viri religiosi & hæretici ipsi. Cujus corpus postquam probatum est, ejectum est de cœmeterio jubente episcopo Odalrico, & projectum in invium. Qui autem flammis judicati sunt supradicti decem cum Lisojo, quem rex valde dilexerat propter sanctitatem, quam eum habere credebat, securi nihil timebant: & a flammis se inlæsos exire promittebant, & ridentes in medio ignis ligati sunt, & sine mora penitus in cinerem redacti sunt, ut nec de ossibus residuum inveniretur eorum.

ANNO CHRISTI 1017.

Ejusdem concilii occasionem & acta descripta plenius accipe ex veteri commentario, quem Aganonem vocant, cœnobii S. Petri in valle prope Carnutum, prout edidit D. Lucas Dacherius, tomo II. Spicilegii. Rursum quoque duxi dignum memoriæ tradendum de præfato viro, scilicet Arefasto, quomodo in Aureliana urbe, divina ope, suique ingenii salubri acumine, hæreticam pravitatem latenter pullulantem, jamjamque per Galliarum provincias nefandi erroris venena exitialia propinantem, non solum deprehenderit, sed etiam omnino compresserit. Erat enim de genere comitum Normannorum, eloquio nitidus, consilio providus, bonis moribus comptus, ac idcirco legationis officio tam apud Francorum regem, quam apud proceres notissimus extitit. Hic in domo sua quemdam clericum habuisse dicitur nomine Herbertum, qui lectionis gratia Aurelianam urbem adire decreverat. Verum, dum veritatis auctores quærere satageret, cæco itinere in totius hæresis barathro dilabitur. Nam ea tempestate in eadem civitate duo clerici, Stephanus * & Lisojus, apud omnes sapientia clari, sanctitate seu religione magnifici, eleemosynis largi, opinione habebantur vulgi. Eosdem memoratus expetiit clericus, & parvo temporis interstitio docilis discipulus, cum divini verbi dulcedine ab eis debriatur mortifero nequitiæ hausto, qui dementia errore diabolico irretitus, totius divinitatis expers, sapientiæ arcem conscendisse se credidit Qui patriam repedans, dominum suum, quem singulari affectu diligebat, subtilitate verborum in erroris viam sensim admovendo, secum attrahere cupiebat: testificans Aurelianum urbem præ cæteris urbibus coruscare luce sapientiæ, atque sanctitatis lampade. In cujus verbis dominus ejus intellectuali auditu ipsum animadvertit a via justitiæ devium: & cito comiti Richardo causam innotuit, atque rogavit, ut Rodberto regi literis pestem in regno ejus adhuc latitantem, antequam propagaretur, patefaceret; & ut rex eidem Arefasto ad expellendam eam opportunum auxilium non denegaret. Itaque rex insperata re attonitus, mandavit ut idem vir cum clerico suo ad Aurelianum urbem cito gressum dirigeret, pollicens omnimodis in hac re suum auxilium.

* *Glabro*, Herbertus *dicitur*.

Cumque jubente rege iter ageret, Carnotis devenit, Fulbertum venerabilem antistitem super hac re consulturus qui forte tunc aberat; nam Romam gratia orationis abierat. Tunc causam sui itineris cuidam sapienti clerico Ebrardo nomine Carnotensis ecclesiæ sacrisrinio innotuit: flagitans sui consilii opem, qualiter stare deberet in acie, & quibus armis se muniret contra multimodas artes diabolicæ fraudis. Qui sapienti usus consilio eum prædocuit, ut quotidie primo mane omnipotentis opem quæsiturus, ecclesiam devotus adiret, orationi incumberet, atque sacro-

san-

ANNO CHRISTI 1017.

sancta communione corporis & sanguinis Christi se muniret, deinde fideliter ad audiendam hæreticam pravitatem signaculo sanctæ crucis protectus pergeret, nihil horum quæ ab eis audiret, contradiceret, sed simulato discipuli vultu, omnia tacitus in domicilio pectoris conferret.

Igitur Aurelianis deveniens, uti edoctus fuerat, quotidie sacra communione ac supplici oratione munitus, ad eorum doctrinam veniens, ad instar rudis discipuli ultimus intra domum erroneorum assidebat. Cumque primum divinorum voluminum exemplis eum & quibusdam rerum similitudinibus informarent, atque more perfecti discipuli subdita aure intentum viderent: inter alias similitudines, silvestris arboris similitudinem ei proferunt. Tractandus es, inquiunt, a nobis ut arbor silvestris, quæ translata in viridario, tamdiu aquis perfunditur, donec humo radicetur, dehinc spinis & rebus superfluis emundatur, ut postmodum terræ tenus truncata sarculo, melioti inseratur ramusculo, quæ postmodum fertilis sit mellifluo pomo. Itaque tu simili modo translatus de iniquo sæculo in nostro sancto collegio, aquis perfunderis sapientiæ, donec informeris, & gladio verbi Dei vitiorum spinis carere valeas, ac insulsa doctrina tui pectoris ab antro excluſa, nostram doctrinam a sancto Spiritu traditam, mentis puritate possis excipere. At ille de omni verbo quod proferebant semper Deo gratias referebat: unde rati sunt eum conversum esse in eorum errorem, jamjamque suæ nequitiæ sentinam verbis divinorum librorum antea coopertam securi aperiunt, dicentes: *Christum de virgine Maria non esse natum, neque pro hominibus passum, nec vere in sepulcro positum, nec a mortuis resurrexisse*: Addentes: *In baptismo nullam esse scelerum ablutionem: neque sacramentum corporis & sanguinis Christi in consecratione sacerdotis. Sanctos martyres atque confessores implorare pro nihilo ducebant.*

Cumque hæc alia execrandi & miserrimi homines a fœtido pectore evomerent, Arefastus sic ad eos dixisse fertur: Si in his quæ enumeratis salus hominum, quæ speratur, nulla, ut dicitis, esse potest: a vobis obnixe rogo mihi aperite, in quibus sperari poterit, ne meus animus in dubio positus cito cadat in desperationis ruinam. Procul dubio, frater, inquiunt, in charybdi falsæ opinionis hactenus cum indoctis jacuisti: nunc vero erectus in culmine totius veritatis, integræ mentis oculos ad lumen veræ fidei aperire cœpisti. Pandemus tibi salutis ostium, quo ingressus per impositionem videlicet manuum nostrarum, ab omni peccati labe mundaberis, atque sancti Spiritus dono repleberis, qui scripturarum omnium profunditatem, ac veram dignitatem, absque scrupulo te docebit. Deinde cælesti cibo pastus, interna satietate recreatus, videbis persæpe nobiscum visiones angelicas, quarum solatio fultus cum eis quovis locorum, sine mora vel difficultate, cum volueris, ire poteris: nihilque tibi deerit, quia Deus omnium tibi comes nunquam deerit, in quo sapientiæ thesauri, atque divitiarum consistunt. Interea rex, & Constantia regina, sicut vir memoratus mandaverat, ad urbem Aurelianam cum episcoporum collegio venientes: die sequenti; illo ipso suggerente, omnis illa nequissima congregatio simul per officiales regios de domo ubi erant congregati, abstracti, & in ecclesiam sanctæ Crucis ante regem, atque episcoporum ac clericorum cœtum adducti.

Sed antequam ad conflictum veniamus: de cibo illo, qui cælestis ab illis dicebatur, quali arte conficiebatur, nescientibus demonstrare curabo. Congregabantur siquidem certis noctibus in domo denominata, singuli lucernas tenentes in manibus, ad instar letaniæ dæmonum nomina declamabant, donec subito dæmonem in similitudine cujuslibet bestiolæ inter eos viderent descendere. Qui statim ut visibilis illa videbatur visio, omnibus extinctis luminaribus, quam primum quisque poterat mulierem quæ ad manum sibi veniebat, ad abutendum arripiebat: sine peccati respectu, & utrum mater, aut soror, aut monacha haberetur, pro sanctitate & religione ejus concubitus ab illis æstimabatur. Ex quo spurcissimo concubitu infans generatus, octava die in medio eorum igne accenso probabatur per ignem more antiquorum paganorum, & sic in igne cremabatur. Cujus cinis tanta veneratione colligebatur, atque custodiebatur, ut Christiana religiositas corpus Christi custodire solet, ægris dandum de hoc sæculo exituris ad viaticum. Inerat enim tanta vis diabolicæ fraudis in ipso cinere, ut quicumque de præfata hæresi imbutus fuisset, & de eodem cinere quamvis sumendo parum prælibavisset, vix umquam postea de eadem hæresi gressum mentis ad viam veritatis dirigere valeret. De qua re parum dixisse sufficiat, ut Christicolæ caveant se ab hoc nefario opere, non ut studeant sectando imitari. Verum, quia digressionem feciſſe videor, ad eadem modo quæ dimisi vertatur oratio, ac succincto cursu infidelium crudelitas transcurrendo peragatur, ne prolixior controversiæ sermocinatio fastidium generet delicato lectori.

Igitur, ut dictum est, illis introductis ante regem, & episcoporum conventum, prior Arefastus regem allocutus est, dicens: Domine mi rex, miles sum Richardi tui fidelissimi comitis Normanniæ, & immeritus teneor vinctus, & catenatus ante te. Cui rex ita respondit: Causam tui adventus cito nobis indica, ut ea cognita aut reus in vinculis tenearis, aut innoxius a vinculis dimittaris. Ad hæc ille respondit: Audita sapientia & religione horum qui vincti adstant mecum ante te, ad hanc urbem venire volui, ut inde exemplo bonorum operum, atque doctrina eorum, melioratus redirem. Hæc quidem causa est, pro qua de patria mea exire volui, & hanc urbem petii. Quod si reatu aliquo pro hoc opere teneor, præsules tibi assistentes videant, & judicent. Tunc præsules dixerunt: Si sapientiæ ac religionis modum quem ab his didicisti nobis proferas, nostro judicio facile dignoscetur. At ille ait: Regia majestas, & vestra authoritas eis jubeat, ut quæ me docuerunt, ea ipsi coram vobis dicant, quatenus audita a vobis, aut digna laude habeantur, aut oblivioni tradantur. Quibus rex atque antistites cum juberent ut suæ fidei normam referendo patefacerent, totius veritatis inimici alia pro aliis dicentes, intra suæ hæresis fœditatem nulla adita introire volebant: sed ut serpens quanto plus in manibus stringitur, tanto amplius elabitur; ita & isti quo amplius concludebantur, veritatis sermonem tanto magis labiliores videbantur effugisse. Tunc Arefastus videns quod redimerent tempus, & sermonum clypeo festinarent obnubilare suæ fidei errorem, ad eos est conversus, dicens: Veritatis magistros non erroris habere putavi, dum constanter illam mihi doctrinam, quam salutiferam evangelizabatis, viderem vos docere, atque pollicebamini pro pœnis inferendis, & etiam pro morte toleranda, nunquam eam a vobis esse denegandam. Nunc vero oblita fide quam promisistis, ut videor, timore mortis ab illa doctrina longe vultis fieri, meque adhuc rudem discipulum in periculo mortis dimittere

ANNO CHRISTI 1017.

tere parvi penditis. Unde regiæ juſſioni parendum A eſt, & obedire tantorum præſulum authoritati oportet, ut in his quæ a vobis didici, ſi qua ſunt religioni Chriſtianæ contraria, iſtorum judicio cognita, quæ ſequenda ſunt, & quæ reſpuenda, agnoſcam. Docuiſtis equidem me nullam in baptiſmo promereri veniam peccatorum, neque Chriſtum de virgine eſſe natum, neque pro hominibus paſſum, neque vere ſepultum, neque a mortuis reſurrexiſſe; neque panem & vinum, quod ſuper altare manibus ſacerdotum ſancti Spiritus operatione effici videtur ſacramentum, converti poſſe in corpore & ſanguine Chriſti.

Cumque hæc Arefaſtus una voce peroraſſet, Guarinus Belvacenſis præſul interrogavit Stephanum & Liſojum, qui hujus erroris videbantur B eſſe magiſtri, ſi ita ſentirent, & crederent quæ ab Arefaſto erant memorata. At illi cum diabolo in inferno jam manſionem paratam habentes vera eſſe memorata, & ita ſe ſentire ac credere conſtanter aſſerunt. Quibus cum præſul diceret, voluiſſe Chriſtum naſci de Virgine, quia potuit, & pro noſtra ſalute pati in humanitate, ut tertia die devicta morte reſurgeret in ſua deitate, noſque doceret eſſe reſurrecturos in reformatione: viperino ore reſponderunt, dicentes: Nos neque interfuimus, neque hæc vera eſſe credere poſſumus. Ad hæc præſul eos, inquit, interrogans: carnales parentes habuiſſe creditis an non? Cumque ſe credere aſſererent, præſul reſpondit: Si ex parentibus vos eſſe procreatos creditis, cum C non eratis: ante ſæcula Deum de Deo genitum ſine matre, in fine temporis ſancti Spiritus obumbratione de Virgine natum, cur credere reſpuitis? At illi dixerunt: Quod natura denegat, ſemper a creatione diſcrepat. Quibus præſul reſpondit, dicens: Antequam quicquam fieret per naturam, non creditis per filium Deum patrem feciſſe omnia ex nihilo? Cui alienati a fide dixerunt: Iſta lilis narrare potes, qui terrena ſapiunt, atque credunt figmenta carnalium hominum ſcripta in membranis animalium: nobis autem qui legem ſcriptam habemus interiori homine a Spiritu ſancto, & nihil aliud ſapimus, niſi quod a Deo omnium conditore didicimus, incaſſum ſuperflua & a divinitate devia profers: idcirco verbis finem im- D pone, & de nobis quidquid velis facito. Jam regem noſtrum in cœleſtibus regnantem videmus, qui ad immortales trinmphos dextera ſua nos ſublevat, dans ſuperna gaudia.

Cumque ab hora diei prima uſque ad horam nonam multifariam elaborarent omnes, ut illos a ſuo errore revocarent, & ipſi ferro duriores minime reſipiſcerent: juſſi ſunt ſinguli ſacris veſtibus indui in ſuo ordine, ſtatimque ab antiſtitibus a proprio honore ſunt depoſiti: & rege jubente, Conſtantia regina ante valvas baſilicæ ſtetit, ne populus eos intra eccleſiam interficeret: & ſic de gremio ſanctæ eccleſiæ ejecti ſunt. Qui cum ejicerentur, regina Stephani ſui olim confeſſoris cum baculo, quem manu geſtabat, oculum eruit. Deinde extra civitatis educti muros, in quodam tuguriolo copioſo igne accenſo, præter unum clericum, atque unam monacham, cum nefario pulvere, de quo ſupra diximus, cremati ſunt. Clericus enim & monacha divino nutu reſipuerunt.

ANNO CHRISTI 1017.

Ejuſdem quoque concilii mentio, ſed breviſſima, in Chronico S. Petri Vivi, edito ab eodem Dacherio, eodem Spicilegii tomo.

Observatio P. Antonii Pagi
ad An. Chr. 1017. n. 1. & ſequ.

Glaber l. 3. c. 8. de hæreſi Manichæorum loquens ait. *Tertio de viceſimo infra jam dictum milleſimum anno reperta eſt apud præfatam Aurelianenſem urbem cruda nimium atque inſolens hæreſis*, &c. Baronius in margine loco, *infra*, legit, *ſupra*, ſed hæc emendatio difficultatem non tollit: Legendum itaque, *tertio & viceſimo*, hæreſis enim illa an. 1022. detecta, & Glaber annum unum amplius dicit. Porro certum & indubitatum, hæc ad an. 1022 pertinere. In brevi enim Chronico Antiſiodorenſi a Labbeo Tom. 1. Biblioth. edito, ad an. 1022. habetur: *Aurelianis igne cremantur Clerici diabolica ſuggeſtione a fide catholica exorbitantes effecti, ac ſi denuo Manichæi hæretici*. Secundo, in fragmento Hiſpaniæ Aquitanicæ ad eundem annum legitur: *Apud Toloſam inventi Manichæi, & ipſi deſtructi*. Tertio adhuc ſupereſt privilegium a Roberto Francorum rege Alberto Miciacenſi Abbati conceſſum, in quo dicitur, ſententiam in hæreticos illos prolatam fuiſſe an. 1022. tum Præſule Aurelianenſi Odelrico: *Aurelianis publice an. 1022. regni Roberti regis 28. Ind. V. quando Stephanus hæreſiarcha, & complices ejus damnati & arſi ſunt Aurelianis*. Sed loco, *regni Roberti regis* 28. legendum 25. a morte ſcilicet Hugonis patris, quæ an. 997. accidit deductl.

Hujus hæreſeos occaſione celebratum Aurelianis Concilium, perperam proinde anno Chriſti 1017. alligarunt, cum, ex dictis ad an. 1022. revocandum ſit. Huic Concilio præfuit Leothericus Senonenſis Archiepiſcopus, ut habetur in Chronico S. Petri Vivi: *Sub ipſo tempore exorta eſt magna hæreſis, nova & inaudita in urbe Aurelianenſi. Quapropter accerſiens Rex* (nempe Robertus) *Archiepiſcopum juſſit congregari in ea urbe Synodum*. Aurelianis Epiſcopus erat Udelricus, ut ex Adelmaro diſcimus.

☞ LEGIONENSIS SYNODUS

Ex Mauſ Suppl. pag. 1239. Ex Guicheon. Biblioth. Seduſ. cent. II. nu. LXXIV.

Qua Fructuarienſe S. Benigni monaſterium a ſubjectione epiſcopi liberatur, Anno 1017. celebrata.

EGo Lambertus Sanctæ Lingonenſis eccleſiæ epiſcopus. Notum fieri decrevi, tam præſentibus, quam futuris, quod quidam dilectus ex dilectis, abbas videlicet Wilelmus, adiit paternitatem noſtram juſtis precibus, ut ſynodali decreto quoddam teſtamentum, quod ad votum præventu mortis, beatæ memoriæ prædeceſſoris noſiri Brunonis adimplere nequivit benignitas, noſtræ benevolentiæ, proficeretur authoritate, quod quidem non immerito tanto facilius debet impetrare, quanto Dei cognoſcitur zelus id omnino poſtulare. Quidam enim ſuus, carnali propagine germanus, nomine Godefredus, ad ſanctam veniens converſionem, totum quodcunque habuit ſecum, Deo devote contulit, ea maxime intentione, ut de proprio ſuo conſtrueretur monaſterium, quod ne alicujus epiſcopio, vel cœnobio fieret aliqua E ſubjectione obnoxium, ſolerti pertractatum eſt conſilio, ut in quodam loco, antiquitus Fructuaria dicto, ædificaretur, quod legalem per chartulam a Nitardo & Rosberto germanis ipſius Gotefredi, cuidam Guntardo levitæ traditum eſt, ut ipſe inde faceret judicatus teſtamentum, ſub liberrima omnino conditione. Quod & factum eſt, ſed non ſine multorum, maxime Arduini Regis, & Bertæ uxoris ejus, adjutorio; quorum ſagaci induſtria legali legaliter confirmata ſunt teſtamenta, & ſancto Divionenſi cœnobio non parvi pretii, ut patet, collata ſunt ornamenta; ſcilicet textum unum auro, gemmis & lapidibus mi-

ANNO CHRISTI

re ornatum, casula auro decorata, duæ stolæ deauratæ cum earum manipulis & unum cingulum atque quatuor amicti similiter deaurati, quod & ideo facere studuerunt, ut & locus, unde Fructuariensis videlicet sumpsit exordium, his honestaretur emolumentis, & hoc memores in posterum non habeant, unde scandalum struere iniqua possint voluntate. Et nos igitur, æquitatis jura appendentes, & animarum lucris magis quam cupiditatibus perversorum consulentes, sed & sancti prædecessoris nostri promissa complentes, a privilegiis quoque Apostolicis, atque decretis episcopalibus, a præceptis denique imperialibus, ac regalibus non discrepantes, Fructuariense cœnobium cum omnibus, quas possidere videtur, rebus tam mobilibus, quam immobilibus, in nulla subjectione, in nullo jure cuiquam nostri episcopii pertinentiæ obnoxium proclamantis, quin imo sub proprio pastore, ut per omnia absoluta libertate in Romana sed sibi concessa potiatur, & a sublato hujusmodi subjectionis vinculo constet alienum. Volumus & nos, & statuimus subsynodali decreto, ut nullus monachus, aut præscripti videlicet domini W. abbatis successor, contra præfatum locum aliquid querelæ, vel calumniæ inferat, vel quidquam proprietatis, seu subjectionis requirat. Ut sit igitur ipse locus Fructuaria dictus, nostra quoque auctoritate inconvulsa stipulatione liber & absolutus, & ab omni querela immunis, & in fructificandis animabus semper Christo duce sacris aptus incrementis, *testibus* ex nostro clero admissis, nostra subscriptione signamus. *Signum* Lamberti Lingonensis sedis episcopi. Signum Beraldi archidiaconi. Signum Beraldi abbatis S. Stephani Divionensis &c. Actum apud Divionem publice III. Id. Jan. anno ab incarnat. Domini MXVII. Indict. XV. regnante Roberto, rege Francorum. Ego Odo cancellarius in synodo sanctæ Lingonensis ecclesiæ hoc testamentum perlectum, & ab omni synodo laudatum. & confirmatum recognovi, & subscripsi.

ANNO CHRISTI 1017.

ANNO CHRISTI 1018.

SYNODUS GOSLARIENSIS

ANNO CHRISTI 1018.

Anno MXVIII. celebrata, in qua Godescalchi & Girtrudis matrimonium dissolutum.

DE ea hæc habet Author Vitæ S. Meinvveri Episcopi Paderbonensis apud Bollandianos ad diem 5. Junii cap. 11. n. 81 *Episcopi tus ergo ejus, anno nono Dom. Incarnationis MXVIII. Berenvvardus Hildenesheimensis Episcopus, tempore quadragesimali Synodum in Goslaria habuit: in qua præsidente Imperatore cum Episcopis ceterisque regni primoribus, Godescalchum Ekkihardi, Comitis filium, & Gertrudem filiam Comitis Ekkiberti separavit.* Dithmarus ait propter consanguinitatem proximam excommunicatos. Eo anno Pascha incidit in diem 6. Aprilis.

NOVIOMAGENSE CONCILIUM

In quo Otto incestarum nuptiarum reus damnatur, & quidam ecclesiastici ritus sanciti, Anno 1018. celebratum.

Ex Mansi tom. pag. 0.

CONcilii Noviomagensis circa hæc tempora habiti meminit coævus scriptor Alipertus Metensis cœnobii monachus in libello de diversitate temporum lib. II. cap. XVI. & XIX. qui tamen res in eo definitas omnes silet. Annalista vero Saxo Eccardi & concilium memorat, & res in eo constitutas has indicat. *Mense martio XVII Kal. Aprilis* (quæ anno illo incidit in dominicam) *magna synodus fit in Numagon*, (Noviomagi scilicet) *ubi Otto quidam de primoribus Francorum, & uxor ejus Irmingard consanguinitate proximi, injuste diu conjuncti ob inobedientiam continuæ vocationis excommunicati sunt, cooperatoresque eorum a suis episcopis ad satisfaciendum vocati Ibi etiam constitutum est, antiquo exemplari perlecto, ut corpus Dominicum ad sinistram, calix ad dexteram sacerdotis poneretur.* Porro de Ottone isto, quisnam fuerit, inferius in additionibus ad concilium Moguntinum indicabo.

ANNO CHRISTI 1019.

CONVENTUS EPISCOPORUM GERUNDENSIS

ANNO CHRISTI 1019.

In quo vita Canonica in Ecclesiam Gerundensem introducitur.

Marca in ap. l. p. 1016.

CUm in nomine sanctæ & individuæ trinitatis in Ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ sedis Gerundensis in unum residerent Episcopi, Petrus ejusdem sedis præsul, Ermengaudus Urgellensis, Deusdedit Barchinonensis, Berengarius Helenensis, Adalbertus Carcassonensis, Ato Coseranensis, Abbates etiam Bernardus sanctæ Mariæ Crassæ, Petrus Rodensis, Landricus Gissalensis, Guifredus cœnobii Gallicantus, Amblardus cœnobii sancti Cirici, Vives cœnobii sancti Pauli maritimi, Poncius cœnobii sancti Saturnini, necnon etiam quamplurimi alii sacerdotes, assistentibus Archidiaconis atque Canonicis ejusdem sedis Gerundensis & Barchinonensis, divinitus inspirati concordia ac pari animo definientes statuerunt ut ad servitium Dei & ejus genitricis in eadem sede domus canonica construeretur & rebus ecclesiasticis ex fidelium dono juste collatis ditaretur, quo facillime Deo ibidem quotidie famularetur & militaretur; & quæcumque ejusdem sunt ordine justo perficerentur. Unde idem Petrus præsul egregius de statu ecclesiastico diligenter tractans cum iis omnibus, præsente ac consentiente Comitissa Ermensendi una cum filio suo domno Berengario

Comi-

ANNO CHRISTI 1019.

Comite & Marchione, collaudantibus cunctis prædictis, donavit ad conſtruendum & dotandum jamdictam canonicam domum hæc quæ infra ſunt ſcripta dicens: Ego in Chriſti nomine Petrus Gerundenſis Epiſcopus, permittente Ermeſſenda Comitiſſa eadem, filioque ſuo eodem Berengario Comite, dono ad ædificandum & munerandum atque dotandum jamdictam canonicam domum ad ſervitium Dei & ejuſdem genitricis Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Caſtellone cum decimis atque primitiis atque oblationibus ejus & ſuis omnibus alodiis, & Eccleſiam ſanctæ Eulaliæ de Villa-nova cum decimis & primitiis & oblationibus fidelium & alodiis ſuis, & Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Aguillana cum omnibus rebus ad eam pertinentibus, & Eccleſiam ſancti Saturnini de Arcus cum omnibus rebus quæ ad eam pertinent, & in comitatu Biſuldunenſi Eccleſiam ſancti Petri de Monteacuto cum omnibus ſuis pertinentiis, & Eccleſiam de Navello cum omnibus ſuis pertinentiis, & Eccleſiam ſancti Andreæ de Lorona, & alias parrochias, & alodia quæ Miro Vicecomes Biſuldunenſis tenebat quando obiit ab hoc ſeculo & juris ſanctæ Mariæ eſſe dinoſcebantur cum omnibus ſuis pertinentiis, & Eccleſiam de Ordeis, & fiſcum de Lebres, cum decimis & primitiis & omnibus illorum pertinentiis. Supradicta autem omnia quæ in aliis comitatibus ſunt ego ſupra nominatus Gerundenſis Epiſcopus Petrus taliter dono & trado prædictæ canonicæ domui qualiter jamdicta ſedes ſanctæ Mariæ ea in prænominatis aliis comitatibus juſte habere debet vel habet. Inſuper ego Ermenſendis & Berengarius Comes & Petrus Epiſcopus damus prælibatæ canonicæ Eccleſiam ſancti Martini de Cacano cum decimis & primitiis atque omnibus pertinentiis ejus, necnon & Eccleſiam ſancti Martini de Colonico cum decimis, & primitiis & ejus oblationibus atque alodiis, & Eccleſiam ſancti Juliani de Curtibus cum omnibus ſuis pertinentiis, & alodium quod..... Vicecomes debitavit ad prædictam canonicam domum, & eſt in comitatu Gerundenſi in villa Pera, necnon & manſum de Fontudeta cum omnibus ſuis pertinentiis, & medietatem Eccleſia ſanctæ Leocadiæ de Parietibus, quantum ſcilicet ad eamdem Eccleſiam pertinet, & alodium de Ferrerons & de Ruvirans cum omnibus appendiciis ſuis, & medietatem parrochiæ ſancti Felicis de Palatio Rabuni cum omnibus ejus pertinentiis, & molendina quatuor quæ Gitardus Archidiaconus tenebat. Et ego Arnuſtus dono atque concedo ad eamdem canonicam medietatem decimarum de parrochia S. Stephani quæ eſt ſub appendicio ſancti Martini de Romaniano. Et nos prædicti Petrus & Ermenſendis & Berengarius donamus eidem domui canonicæ parrochiam ſancti Amantii cum decimis & primitiis atque oblationibus & cum ſuis omnibus & pertinentiis & cum ſuo appendicio Eccleſiæ ſancti Martini de Prela cum decimis & primitiis & oblationibus & cum ſacrariis & cimiteriis triginta pedum, & Eccleſiam ſancti Martini de Campo majore cum omnibus ſuis pertinentiis, & parrochiam ſancti Mameti de Rudmorts cum omnibus ſuis pertinentiis, & medietatem Eccleſiæ S. Martini de Lemena cum ſuis pertinentiis, & parrochiam ſancti Andreæ de Mata cum omnibus pertinentiis. Dono quoque ego Petrus Epiſcopus parrochiam ſancti Petri de Navata cum omnibus ſuis pertinentiis, & fiſcum Criſpiani cum quartis ſancti Stephani de Bas, & medietatem juſtitiarum de Baſcara, & eccleſiam de Fontanillas cum ſuis pertinentiis, & Eccleſiam ſancti Geneſii de Monels cum omnibus ſuis pertinentiis, & omne alodium quod condam fuit de Altrude fœmina, & eſt in Monels, & illa conceſſit domui canonicæ cum omnibus ſuis pertinentiis. Et dono eidem canonicæ de omnibus adapturis quæ mihi adeptæ fuerint ex rebus eccleſiaſticis decimam partem. Præterea ego Petrus ſtatui & confirmavi & donavi una cum clericis prædictæ ſedis de omnibus rebus mobilibus quas acquiſiturus ſum vel adepturus de epiſcopatu ſanctæ Mariæ tertiam partem prædictæ ſanctæ Mariæ, in tali ratione ut de prædicta tertia parte dentur duæ partes reſtaurationi eccleſiaſticæ, alia vero tertia pars detur prædictæ canonicæ. Ego vero Ugo Comes Impuritanus dono cenſum de duobus caranis prædictæ domui canonicæ in Impuriis civitate, qui ad me pertinet vel pertinere debet, & quicquid homines ipſius terræ prædictæ canonicæ conceſſerint ſimul dono & habere conſentio propter ſalutem animæ meæ & filiorum meorum ac conjugis. Poſtea moriens Bernardus Robores reliquit Eccleſiam ſancti ..... de villa Blareis cum decimis & primitiis & oblationibus & alodiis & pertinentiis ſuis eidem canonicæ, & eccleſiam S. Agathæ cum ſuis pertinentiis, conſilio & voluntate prædicti Petri Pontificis. Præterea ego ſæpedictus Petrus Epiſcopus dono eidem canonicæ Eccleſiam ſancti Juliani de Caſtelficit cum omnibus ſuis pertinentiis. Et quidam vir miles bonus nomine Soniarius Ruffus moriens abſque liberis reliquit totum ſuum alodium cum integro de Monte calvo eidem domui canonicæ, & totum ſuum alodium de Monte malo cum integro ſui, & totum ſuum alodium de Elpidels, & totum ſuum alodium de Pantaliu, cum eorum omnibus pertinentiis, eligens Deum ad vicem filii hæreditandum. Similiter ejus conjux Adaledis moriens reliquit ſuas voces in ſupradictis alodiis omnibus prædictæ canonicæ. Ego Poncius Caputſcholæ & Levita dono alodium de Pujo alto cum finibus & terminis & cum ſuis affrontationibus eidem canonicæ S. Mariæ. Præterea alii boni viri morientes timentes Deum, relinquentes ſua alodia, hæredem fecerunt prædictam canonicam, id eſt, Raymundus Guttiſcli de Pujals, Sendredus Guillelmi, & Miro frater ejus, & Donnitus, clericus de Cruce, & Berengarius Donnitus, qui reliquit ſuam hæreditatem de Ulivars prædictæ canonicæ, & ſupraſcriptus Soniarius reliquit ſuum alodem de Caſtanet & ipſum de Caſtellone cum molendinis & molendinariis in fluvio Ticeri. Et Seniofredus Saffard reliquit alodium eidem domui canonicæ intra terminos parrochiæ de Canapoſt, & reliquit alodium eidem domui quod eſt ad Roram. Et ego Petrus prædictus Epiſcopus dono ipſum manſum de Abellars cum ſuis pertinentiis omnibus, necnon & medietatem parrochiæ ſanctæ Mariæ epiſcopalis decimarum, & fiſcum de Parietibus cum molendinis ſuis & cum omnibus rebus ad eumdem fiſcum pertinentibus, quod tenebat Archidiaconus Guillelmus, & alodium quod eſt in Rodas & in Armendera & in Palatio Rabuni, & Eccleſiam ſancti Cypriani maritimi, atque Eccleſiam ſancti Aſiſeli, cum omnibus illorum pertinentiis. Prædictus denique Bernardus Robores reliquit omne alodium quod habebat in parrochia ſancti Dalmatii de Tornavels vel in Seliga eidem domui canonicæ. Et Adalbertus Ennegonis dedit quatuor manſos cum illorum pertinentiis qui ſunt in parrochia ſancti Felicis de Borſeleu eidem domui. Et Raymundus Præpoſitus reliquit manſum unum in Fruyan cum

ſuis

ANNO CHRISTI 1019.

suis pertinentiis. Et Guillelmus Seuvilli alterum ibidem cum suis pertinentiis. Et Arnaldus de Conzels reliquit medietatem sui alodii quod habebat in Fuyan vel in Conzels prædictæ canonicæ. Et Bernardus Tegmarus dimisit de suo alodio eidem domui quod habebat in Palatio Frogel & in Pera. Et Guitardus Gaufredi clericus reliquit omnem suum alodium prænominatæ Ecclesiæ quod habebat in Furnels & in Candoran & in villa de Asinis. Et Baron Boni-hominis dimisit alodium quod habebat in Camos. Et uxor Raymundi Boni-hominis mansum unum qui est in villa de Man jamdictæ domui, Et Guifredus Guillelmi dedit quatuor mansos qui sunt in parrochia sanctæ Cæciliæ de Carcar & quatuor in villare Situran eidem domui. Et Stephanus Presbyter de Catan reliquit mansos duos qui sunt in eadem parrochia & in Ratxa & Lalelas. Et Vicecomitissa Impuritanensis uxor quondam Guillelmi reliquit unum mansum quod habebat in Virginibus sæpius dictæ domui cum suis pertinentiis. Et prædictus ejus vir Guillelmus Vicecomes reliquit omne alodium quod habebat in Castellone eidem ipsi domui, & alodium quod est in Pedret & in Mercadal & in Plano ante Gerundam, & ipsum de Betlor totum quod fuit de Usulard dedit Gondebaudus prædictæ domui canonicæ cum omnibus suis pertinentiis. Et Berengarius Episcopus ejusdem sedis donavit Terraus cum molendinis & molinariis cum omnibus eorum pertinentiis & simul cum ipsa aqua Ticeri usque in medium alveum ejusdem Ticeris, qui sunt a termino loci qui vocatur Sale alte usque ad Marcadal quod est ante Gerundam civitatem canonicæ eidem. Hæc omnia a prædicto Episcopo Berengario donata sunt in parte meridiana cum palatio & cum triliis & cum iis quæ tenent Bonifilius & Johannes clerici. Et Comitissa prædicta Ermensendis donavit alodium quod fuit Bernardi Amati clerici eidem canonicæ. Hoc alodium cum suis pertinentiis est in valle Angles. Petrus Presbyter montis Eusebii reliquit alodium eidem canonicæ. In eodem monte sunt alia plurima alodia & terræ & mobilia quæ hodie prædicta domus canonica habet & possidet & habere debet & futuro Domino donante a fidelibus juste collata eadem canonica adquisierit cum suprascriptionibus. Hæc omnia supradicta in jure prædictæ canonicæ nos prænominati Episcopi ab integro confirmamus propriis nominibus. Et si aliquis abstulerit aliquid ex suprascriptis rebus omnibus, aut supradicta omnia..... a jure canonico, nisi satisfaciens resipuerit, restitutis ad integrum ablatis, perpetuo anathematis vinculo eundem aut eosdem præsumptores excommunicamus & a consortio fidelium separamus & cum Juda Domini proditore in inferno inferiori participem fieri optamus. Amen. Petrus Episcopus, Berengarius Comes, Ermensendis Comitissa, nos qui hanc donationem libenti animo fecimus & firmare eam rogavimus. Acta sunt hæc anno incarnationis dominicæ decimo nono post millesimum, XII. die Kalendarum Decembrium, anno XXIII. regni Roberti Regis

Ego Benedictus sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ Ecclesiæ confirmo hoc præscriptum, & præcipio in Dei nomine valere in æternum cum apostolica authoritate.

Ato Episcopus. Villelmus Episcopus. Ermengaudus ac si indignus Dei gratia Episcopus. Berengarius sanctæ sedis Helenensis Episcopus suprascripta libenter confirmo. Adalbertus Episcopus Carcassonensis. Deusdedit gratia Dei ac si indignus Episcopus omnia suprascripta confirmo. Amelius Episcopus hoc confirmo. Ugo Episcopus Ecclesiæ Uticensis. Stephanus Atensis. Bernardus gratia Dei Episcopus.

SYNODUS FRITISLARIÆ

ANNO CHRISTI MXX.

Summa. Clericus qui ex præsagio S. Heimeradi ad inopiam redactus erat, ob fornicationis crimen accusatus apud Synodum Friteslarienſem forte a S. Minvvereo celebratam novo miraculo a pœna liberatur.

Affert P. Hartzeim in Conc. Germ. tom. 3. pag. 52. ex Egberto auctore vitæ S. Meinvverei.

ERat quoque ibi Clericus in juvenili ætate vernans, sed superbus admodum, & arrogans. Hic jam principio multas viro Dei ob invidiam faciebat injurias. Quadam itaque die cum pergeret illi molestus esse, vir Dei dixit ad eum: propius medullis accipe, quæ prædico tibi: dives quidem futurus es, sed postquam omnia congregaveris veniet satanas, & omnia tibi teque simul auferet. Utinam jam in ipso non impleta sit ista Prophetia, quod pace hujus sancti, salva verborum ejus fide, optaverimus: quam impletam, rerum exitus docuit in ipsius substantia.

Nam postquam vir Dei de rebus humanis excessit, cum jam multa clericus coacervasset; ad ultimum ancillam cujusdam præpotentis hominis, ejusdem loci indigenæ, corrupit, qui statim domum ejus, omnemque supellectilem invasit, nihilque ex omnibus præter miseram vitam relinquens, insuper ad *Frieteslar apud generalem synodum eum* accusavit. Cumque in eo esset, ut Episcopus ad degradandum eum baculum levare debuisset, subito prorumpens sanguis de naribus ejus cum impetu super Episcopum venit: illico ejectus ltam diu sanguinem fudit, usquequo aliis, quæ introducenda erant, introductis, & determinatis, eo oblivioni tradito synodus illa solveretur.

Quis ambigat enim in tantæ necessitatis articulo beati viri miseratione liberatum! Qui profecto cum vidisset prophetiam suam in rebus suis esse impletam, ne amisso pariter *sacerdotali gradu* funditus omni spe nudaretur subveniendum ei censuit.

C. ANNUM CHRISTI 1020.

CONCILIUM AIRIACENSE

In Pago Autiſſiodorenſi præſente Roberto Francorum Rege celebratum anno dom. circiter MXX.

Ex Chronico S. Petri Vivi, edito a D. Luca Dacherio, Tomo II. Spicilegii.

IN tempore illo factus eſt magnus conventus in Autiſſiodorenſi pago, in Airiaca villa, a Leotherico archiepiſcopo: ubi de ſingulis locis delata ſunt ſanctorum martyrum, confeſſorum, virginum pretioſa pignora in ſui ſcriniis. Inter quæ de cœnobio B. Petri Vivi dum deferretur, vel referretur beatus martyr Sanctianus, imminentibus noctium tenebris, ſuper duo capita ſcrinii emicuerunt duo præclariſſima ſidera, omnes totius noctis tenebras ſui ſplendore ſuperantia, oculis quidem deducentium viſibilia, ſed tactu impalpabilia. Ibi vero præſentes fuerunt Robertus rex, & Gauslinus Bituricenſis archiepiſcopus, cum aliis epiſcopis, & abbatibus, & populo innumerabili. Ibi etiam multa diſpoſita ſunt ad utilitatem eccleſiarum.

Concilii ejuſdem fit mentio libro II. *hiſtoriæ ſancti Bercharii Dervenſis abbatis editæ a Nic. Camuzatio in Promptuario antiquitatum Trecenſium*. Glorioſus rex Robertus, *inquit*, apud villam Aireyas nomine noſcitur concilium habuiſſe, ubi cum innumeræ plebis multitudines, diverſi utriuſque ſexus & ætatis concurrerent, ad cumulandam quoque populi proficiſcentis devotionem, plurima ſanctorum corpora a fidelibus viris advehi cœperunt.

In libro Geſtorum Pontificum Autiſſiodorenſium, cauſa hujus congregandæ ſynodi affertur: nempe ad redintegrandam pacem in Burgundia, coactum concilium apud Airiacum, *inquit*, villum beati Germani, in quo rex Robertus..... ſimul & innumerabilia ſanctorum pignora totius pene provinciæ. Ubi dum quidam peterent, ut glorioſi Germani corpus illuc deferretur, reſpondit Hugo epiſcopus: Abſit, ut oſſa incomparabilis viri pro quacumque re aliquando commoveantur. Quod ceteri audientes, gratanter conſenſerunt. Similiter & per diverſa loca, ut in pagis, Divionenſe, Belnenſe, atque Lugdunenſe, concilia ſæpius celebrari fecit.

G. C. Morem deferendi ſanctorum reliquias ad concilia, tum ex aliis intelligimus, tum ex Glabro, lib. IV. c. V. quem mox referemus ad annum 1031.

AD CONCILIUM AIRIACENSE

NOTA CHRONOLOGICA, ET ADDITIO.

An. 1022. vel 1023. Ex Suppl. Manſi T. I. pag. 1345.

AIriacenſis, qui urbis Autiſſiodorenſis pagus eſt, concilii meminit quidem Labbeus, ſed anno 1020. ex authore Chronici S. Petri Vivi male quidem, meo judicio, collocat. Ego enim in annum 1023. vel 1024. rejiciendum hac ductus conjectura in meis ad Pagium adnotationibus cenſui. Ita enim ibidem differo: in hunc annum (1020) referunt Conciliorum collectores provinciale concilium Airiacenſe, qui pagus eſt in ditione Autiſſiodorenſi. At ſi quid valeant conjecturæ, promovendum illud arbitror ad annum 1022. vel 1023. Hujus enim concilii veluti recens habiti mentio fit in diplomate Roberti regis Francorum, legendo in bibliotheca Sebuſiana Gaicheonis cent. 1. Cap. LXXX. quod datum legitur: *Avaloni anno* MXXIII. *regnante Roberto* Rege XXXVII. menſe, & die incertis. Hæc annorum Roberti ſupputatio, ſi ab anno 888. cum Pagio ducatur, ſignat anni 1024. exordia, quæ ſane cum anno 1023. a Martio cæpto ex veteri ſtilo congruere poſſunt. Quis vero credat concilium anno 1020. celebratum tanquam *nuper habitum* anno 1024. haberi, & dici potuiſſe! Melius igitur in annum 1023. vel 1022. referatur. Nec repugnat author Chronici S. Petri Vivi, qui licet anno 1020. ejuſdem Concilii meminerit, conſulte ſcribit celebratum fuiſſe non eo quidem anno; ſed *tempore illo*. Porro diplomate illo ſuo Robertus Eccleſiam quandam Monaſterio Fructuarienſi, in Pedemonte ſito, elargitur, quam donationem a ſe præſtitam fuiſſe in concilio *nuper Ariaci habito* teſtatur, & literis patentibus manifeſtat. Quæ nova conjectura eſt ad illigandum concilium illud anno 1023. Neque enim regiæ literæ de donatione hac ſua diu differendæ fuerant.

Hanc ipſam chartam utpote portionem quamdam actorum concilii hujus continentem hic produco.

DONATIO ROBERTI FRANCORUM REGIS MONASTERIO FRUCTUARIENSI:

Ex litera originali.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis.

EGo Robertus gratia Dei Francorum rex. Noverit omnium ſanctæ matris eccleſiæ fidelium induſtria, ut præſens, ſed etiam futura, quod quidem noſter comes, *Guillelmus* nomine, noſtræ Serenitatis adierit præſentiam, rogans & obnixe poſtulans, ut quandam eccleſiam in honore S. Martini ſacratam, in ſuburbio *Belnenſis* caſtri ſitam, olim abbatiam, ſed jam omnimodo deſtructam, quam etiam jure noſtri beneficii poſſidebat, ſe mihi liceret credere, eo conventionis tenore, ut eamdem eccleſiam cuidam congregationi in loco Fructuarii, juxta alpes Deo regulariter ſervienti, comminus traderemus perpetualiter habendam. Cujus rationabili & devotæ petitioni libenter condeſcendere volui, quoniam eidem cœnobio jam pridem quandam abbatiam Sanctæ Mariæ in ſuburbio Cabilonenſi ſitam, cum eccleſia Buſciani, & *Allodum* Caſſiniaci, cum eccleſia ejuſdem villæ per præcepti firmitatem conceſſeram. Quæ omnia dedi inſtictu, & petitione domini Guilelmi abbatis, ejuſdem loci Fructuarienſis devoti fundatoris, interveniente & ſubſcriben-

te *Gosfrido*, Cabilonensi episcopo, cum reliquis episcopis, qui interfuerunt concilio nuper Ariaci habito. Innotesco igitur cunctis, prædictam ecclesiam Belnensem, Guilelmum comitem mihi reddidisse, & mihi eam Fructuarensi cœnobio dedisse; erga quem locum taliter nostræ benevolentiæ inculcamus affectum, ut, quicumque in omni nostræ dominationis regno pro redemptione peccatorum suorum aliquid inibi conferre voluerit, nostræ authoritatis habeat assensum; & sicuti nostri præcepti authoritate firmavimus, ita etiam legaliter dandi in posterum habenda absque declaratione decernimus, & harum rerum conventionem annuli nostri impressione signamus. *Actum Avaloni anno incarnat. Verb. MXXIII. regnante Roberto XXXVII. Ego Balduinus Cancellarius relegendo subscripsi.*

ANNO CHRISTI 1020. ibid. pag. 1247.

ANNO CHRISTI 1020.

CONVENTUS EPISCOPORUM

TOLOSÆ ANNO CIRCITER M.XX.

ANno Christi circiter M.XX. Tolosæ in episcoporum conventu excommunicati sunt omnes, seu viri, seu fœminæ, qui aliquem usaticum malum in strata de Stap usque Tolosam miserint, vel mitti consenserint. Cui conventui interfuerunt archiepiscopi duo, Narbonensis, & Auxitanus: episcopi vero Carcassonensis, Biterensis, Magalonensis, & tres suffraganei episcopi Auxitani. *Ex schedis Petri de Marca archiepiscopi Parisiensis.*

Ex Labbei Append. T. IX.

Conventus *hujus acta Catellus viderat, ex quo discimus, lib. v. commentar. Occitan. a Raymundo Tolosano archiepiscopo convocatum fuisse, cum Guillelmo comite Tolosano, archiepiscopo Narbonensi; episcopis, Carcassonensi, Biterrensi, Magalonensi, & Auscitano archiepiscopo, cum aliquot suffraganeis. Sententiam vero excommunicationis refert in verba:* Nos ex parte omnipotentis Dei, & beati Petri, & omnium sanctorum, interdicimus, & excommunicamus, ab ecclesia & consortio fidelium separamus, & corpus ac sanguinem Domini, ac sepulturam prohibemus omni homini, vel fœminæ, qui aliquod usaticum malum in strata de Stap usque Tolosam miserit, vel mittere consenserit, præter hoc quod Donatus modo retinet. Eamdem excommunicationem, quam fecit Ausciensis episcopus cum suis tribus episcopis, abbates omnes laudaverunt.

CONCILIUM GERMANICUM

Sed incerto loco a Benedicto Papa VIII. & Herinco II. Imperatore Anno 1020 celebratum

Ex Mansi suppl. pag. 1242.

BBenedicti VIII. in Germaniam profectionem, quam Pagius cum aliis ad annum 1019. refert, in annum sequentem 1020. transferendam olim docui in Nota ad Pagium ad A. 1019. 1. His vero stantibus anno eodem profectionis suæ pontificem una cum imperatore concilium habuisse his documentis adstruxi *ibid.* in nota ad annum 1020. 1. Adendum hic ex Ruperto monacho monasterii S. Laurentii, cujus operis epitomen vulgarunt PP. Martene, & Durand Vet. Monum. tom. IV. col. 1053. Benedictum papam Romanum *ab imperatore pro quibusdam regni, & ecclesiæ negociis invitatum in Galliam venisse.* Tum subdit. *Multisque episcoporum ad synodum unde confluentibus, multa ibi utilia, multa honesta decreta sunt, quæ omnia hujus nostri Vvolbodonis* (Leodiensis episcopi) *adstipulatione submissa.* Synodi hujus in Germania quidem, sed loco incerto celebratæ coram Benedicto papa nulla est alicubi, ne in collectionibus quidem conciliorum mentio.

ANNO CHRISTI 1021.

ANNO CHRISTI 1021.

CONCILIUM WINTONIENSE

SUB CANUTO REGE ANGLORUM, DANORUM ET NORVVEGARUM,

Habitum in sancto natali Domini, anno Christi MXXI.

Ex manuscripto burgi sancti Edmundi.

HÆc sint statuta Canuti regis Anglorum, Danorum, Norvvegarum, venerando sapientum ejus consilio ad laudem & gloriam Dei, & sui regalitatem, & commune commodum, habita in sancto natali domini apud Vvintoniam, *&c.*

Rex Canutus anno regni sui quinto, videlicet per centum & triginta annos ante compilationem decretorum, quæ anno domini 1150. fuerunt compilata anno septimo pontificatus papæ Eugenii tertii, & ante compilationem aliorum canonum quorumcumque, cunctos regni sui prælatos procerosque, ac magnates, ad suum convocans parliamentum, in suo publico parliamento, persistentibus personaliter in eodem Vvlstano & Adelnodo archiepiscopis, & Ailvvino episcopo Elmhamense, & aliis episcopis ipsorum suffraganeis, septem ducibus, cum totidem comitibus: necnon diversorum monasteriorum nonnullis abbatibus, cum quamplurimis gregariis militibus, ac cum populi multitudine copiosa, ac omnibus tunc in eodem parliamento personaliter existentibus, votis regiis unanimiter consentientibus, præceptum & decretum fuit: Quod monasterium sancti Edmundi, *&c.* sit ab omni jurisdictione episcoporum & comitatus ex tunc in perpetuum funditus liberum & exemptum, *&c.*

Exemptio ab episcoporum jurisdictione.

Illustris rex Hardicanutus prædicti regis Canuti filius, hæres & successor, ac sui patris vestigiorum devotus imitator, *&c.* cum laude & favore

ANNO CHRISTI 1021.

Ægeluodi Dorobernensis, nunc Cantuariensis, & Aitrici Eboracensis episcoporum, aliorumque episcoporum suffraganeorum, nec non cunctorum regni sui mundanorum principum, descriptum constituit roboravitque præceptum.

ANNO CHRISTI 1021.

CONCILIUM GALLICANUM

Incerto loco habitum, in quo Lemovicensis civitas excommunicatur.

Ex P. Pagi ad An. Ch. 1021. n. 2.

IN Chronico Ademari legitur, Girardo Episcopo Lemovicensi vita functo, Vvillelmum Aquitaniæ Ducem elegisse Jordanum *magnæ nobilitatis & simplicitatis virum*. Tum subjungitur *Quadragesima superveniente Dux Romam adiens, filio suo prudentissimo adolescenti, VVillelmo imperavit, ut revertens ordinatum reperiret Episcopum, quod ille adimplere curavit, & Sabbato mediæ quadragesimæ Angeriaco ante caput S. Joannis* (quod ann. 1018. inventum fuit;) *diaconus & presbyter ordinatus est, & crastina Dominica consecratus est ab Ilstone Episcopo Sanctonensi & Coadjutore Archiepiscopi Burdigalensis, & Roone atque Arnaldo, nec non & Isimberto Episcopis. Post vero a clarissimæ indolis Vvillelmo Comite, & Arnaldo Petragoricensi Episcopo Lemovicam deductus intbronizatus est in sede S. Martialis. Archiepiscopus vero Bituricensis Gauzlenus, ad cujus diœcesim Lemovica pertinet, & quia sine sua auctoritate consecratus est episcopus, facta synodo in Francia, coram Rege Rotberto, ubi VII. Archiepiscopi adfuerunt, die Pentecostes cum suffraganeis Episcopis, totum Lemovicinum excommunicavit, præter locum S. Martialis, & quæ proprie ad eum pertinebant, ipsumque probibuit ab officio suo episcopali: tamen satisfaciens, nudis pedibus, cum centum Clericis & Monachis, omnibus similiter discalciatis pedibus, Bituricam sedem adiit, ubi Archiepiscopus cum Clero eis processit obviam, & honorifice eos deducens, quod ligaverat, absolvit.* Cum vero Ademarus subjungat, *eo tempore* decem ex Canonicis civitatis Aurelianensis ob hæresim Manichæorum flammis addictos esse, quod anno 1022. accidit, apparet illud Concilium hoc vel sequenti anno, incerto loco celebratum esse.

LEMOVICENSE CONCILIUM

In causa Apostolatus S. Mrtialis a Jordano Lemovicensi

Anno circiter 1021. *celebratum.*

Ex Mansi Suppl. pag. 1143.

DE concilio hoc, sicut & de causa sancti Martialis in eo agitata inter apostolosne, sive inter confessores in sacris precibus invocandus fuerit, nonnulla habentur in actis concilii Lemovicensis II. seu potius III. anni 1031. Sess. I. Concilium istud Lemovicense I. *ante hos plures annos per hebdomadam pentecostes* habitum ibidem asseritur; ex quo intelligimus aliud profecto esse a Lemovicensi illo, cujus in iis pariter actis concilii Lemovicensis II. sermo inducitur. Habitum enim illud asseritur ibidem *primo anno dedicationis Lemovicensis basilicæ* Augusto mense ineunte. In hoc vero, quod primum omnium Lemovicense concilium statuo, Jordanus urbis illius præsul exposuit patribus dissidia, quæ viros doctos agitabant de apostolatu S. Martialis, aliis inter Apostolos, aliis inter Confessiores referendum judicantibus. Quid tunc decisum sit, ignoratur. Forte tamen res integra remissa est ad Lemovicense concilium, quod primum dicitur, reipsa vero est II. quodque anno 1029. collectores omnes cum Labbeo assiguant. Sed in annum præcedentem 1028. referendum ex eo constat, quod anno illo, quo concilium est habitum, dies Augusti tertia in Dominicam cadebat, idque adamussim cum anno 1028. congruit. His ergo ita stabilitis non duo, uti huc usque, sed tria Lemovicensia concilia in causa S. Martialis constitui oportet, primum ante plures annos, quam haberetur tertium anni 1031. forte anno 1026. seu 27. alterum anno 1028. postremum tandem 1031.

Hæc olim ex mera conjectura, sed non inani commentabar, qua in re veritatem attigisse me nunc glorior; quam veritatem detegit concilii hujus synodica vulgata in nova Galliæ Christianæ editione tom. II. in append. pag. 161. Quamquam enim ibi de loco habiti Concilii nil legitur, vix tamen alteri congruere potest Concilio, quam huic Lemovicensi diverso ab altero anni 1028. itemque ab alio anni 1031. Nam alia est plane Concilii hujus, ex quo synodica data est, definitio, ab ea, quam ambo illa concilia anni 1028. & 1031. tulerunt. Illa enim negat S. Martiali locum dandum esse inter Apostolos, quem locum posteriora illa Concilia ultro viro sancto permittunt. Sed age, synodicam ad Benedictum VIII. papam recitemus. Caret illa temporis adscriptione, sed cum Benedictus ultra annum 1024. vitam nequaquam produxerit, nec Jordanus Lemovicensis prius anno 1020. exeunte cœperit, intra breve hoc spatium cadere necesse est.

JORDANI EPISCOPI LEMOVICENSIS EPISTOLA AD BENEDICTUM VIII. PAPAM,

De non ponendo S. Martiali in numero apostolorum.

DOmno, ac venerabili, Deo, & hominibus dilecto papæ nostro Benedicto Robertus Dei gratia Rex Francorum, Guillelmus Dux Aquitanorum, archiepiscopus Bituricensis, archiepiscopus Burdegalensis, archiepiscopus Turonensis; omnesque eorum suffraganei; nec non Isambertus Pictavensis, Arnaldus Petroguoricensis, Isolo, Roo, ceterique eorum confratres, Jordanus Episcopus Lemovicensis, qui hanc cartam scribere jussit, hi omnes domno apostolico salutem, & dilectionem. Dominum nostrum Jesum Christum

sci-

☞ scimus & credimus duodecim sibi elegisse apostolos, quibus dedit potestatem ligandi atque solvendi, ex quibus cecidit unus nomine Judas, in cujus locum ceteri Apostoli elegerunt alium nomine Mathiam, ut duodenum restaurarent numerum, in quorum consortium Dominus noster alios septuaginta duos sibi elegit, quos & discipulos vocavit, ex quibus Beatus Petrus princeps Apostolorum unum sibi elegit nomine Martialem, qui una cum illo aderat ante præsentiam Domini nostri Jesu Christi: & ad cœnam, & ubicumque Dominus noster aliquod suis apostolis ostendebat miraculum, beatus Martialis cum S. Petro interfuit. Sed post sanctam Domini resurrectionem, ac Ascensionem beatus Martialis, qui fuit ex septuaginta duobus discipulis unus Beato Petro adhærebat; quem Martialem Beatus Petrus cum duobus Presbyteris Alpiniano, Austricliniano Gallicam gentem prædicare transmisit. Illi vero iter carpentes venerunt Elsam: ibi mortuus est Austriclinianus unus ex presbyteris. Inde statim Beatus Martialis rediens Romam, sancto Apostolo unum ex comitibus suis mortuum nuntiavit; cui Apostolus ait: Sume tibi baculum istum, & cum pervenias ad Corpus, tange istud isto meo baculo, & dic: In nomine Domini Jesu Christi surge, Austricliniane. Deus erit Comes itineris tui. Beatus Martialis jussa S. Apostoli implevit, tetigit Corpus Austricliniani, & statim sanus effectus est; inde proficiscentes venerunt Lemovicam Civitatem. Ibi invenerunt Stephanum ducem cum tota familia sua idola adorantem, quem statim Evangelicis prædicavit verbis, ad Christianitatem convertit, & cum tota familia sua baptizavit. In eo autem Templo, ubi ipse dux ante adorabat idola vana, & surda, Beatus Martialis cum duobus suis presbyteris Alpiniano, & Austricliniano, adjuvante duce Stephano Basilicam construxit, & in honore Beati Stephani primi martyris dedicavit; ibi divina celebravit mysteria, ammonuit, docuit, usque dum totam Aquitanicam gentem a via erroris ad veram vitam, quæ Christus est, perduxit: tandiu ibi missarum solemnia celebravit usque dum ante ipsum altare protomartyris Stephani finivit, & cum magna Angelorum reverentia animam Deo reddidit; dux vero Stephanus cum magno honore Corpus illius foras Civitatem sepelivit in eo loco, ubi ipse sanctus Martialis Ecclesiam in honore S. Petri sui magistri ædificavit. S. Aurelianus successor illius, quem ipse S. Martialis de Inferno traxit, Ebulus, Aticus, Ermogenianus aliique ejus successores usque triginta sex; ego vero septimus, qui vocor Jordanus, omnium infimus, hi omnes pro sanctissimo confessore eum habuerunt, similiter omnes abbates in ejus monasterio habitantes usque in hodiernum diem. Iste abbas, qui nunc est novitate deceptus, superbia elatus venit ad me, qui sum vilior meis antecessoribus, deprecans ut in consilio meo, & in synodo sanctissimum Confessorem in numero ponerem Apostolorum, quod facere nolui. Ille perseverans dictis fidem, quam habuit, cum duodecim monachis illius monasterii, mihi promisit, ut cum authoritate in omni concilio me defenderet. Hoc facere non potuit in Concilio Guillelmi Aquitanorum ducis, audiente Archiepiscopo Bituricensi, Isemberto Pictavensi, cæterisque eorum suffraganeis. Omnes Episcopi Francorum, Alvernorum, Vasconum, Aquitanorum, cum quibus ego fui locutus, comprobant, & confirmant sanctissimum Confessorem Martialem non debere tollere de illo loco, uti sancti Patres & nostri antecessores eum posuerunt, & non esse Apostolatum nisi auctoritate comprobatum. Talem dicunt rationem: Si ego S. Martialem, qui fuit ex septuaginta duobus in numero ponam Apostolorum, illi omnes septuaginta duos in numero ponunt Apostolorum, & ubi eorum corpora condiuntur, ipsum locum pro Apostolatu tenere: tibi vero ego Jordanus has literas mitto de parte istorum prædictorum, regis scilicet Roberti, Guillelmi ducis Aquitanorum, archiepiscoporum omnium, videlicet Catholicorum, qui mihi contradicunt, ne sanctum Martialem in numero ponam Apostolorum. Tu autem si ausus es hoc facere, quod non fecerunt sancti tui antecessores Gregorius, Clemens, Bonifacius, multi alii, ut ponerent Confessores inter Apostolos; si peccatum est, tuum sit: ego ero liber a culpa, neque iniquitas, neque peccatum meum; voluntatem omnium Aquitanorum tibi monstrabo, quia ille Abbas seductor nulla alia causa hoc facit, nisi quia vult destruere sedem Episcopalem primi Martyris & apostolatum S. Petri advilare. Per istius chartæ portitorem literas mihi mitte, & per omnia tuam voluntatem mihi manda. Ego ad præsens tecum loqui non potero, sed quanto citius mihi erit posse, limina S. Petri adibo. Vale viriliter, age jussa patrum, noli prævaricare.

ANNO CHRISTI 1021.

CONCILIUM SALEGUNSTADIENSE

IN CAUSA DISCIPLINÆ ECCLESIASTICÆ

Celebratum anno redemptoris nostri MXXII. tempore Benedicti papæ, & Henrici imperat.

☞ *Aribonis Moguntini Archiepiscopi invitatoria scripta Godehardo Hildesiensi ad Concilium in Salingestat.*

DOmno Godehardo S. Hildesimensis Ecclesiæ pontifici venerando Aribo gratia Dei quidquid est, debitum illud orationis, quod humanitas exigit Christianitatis. Quamvis a te frater multis sim lacessitus injuriis, indebitisque affectus contumeliis, memor tamen regulæ nostræ quia jubemur nos invicem diligere, & in nos peccantibus usque septuagies septies peccata dimittere, E nolo fraternæ dilectionis erga re claudere sinum, sed dilatato corde meum tibi commendare & tuum contra suscipere libenter consilium. Sumus unius corporis membra, &, ut ita dicam, quædam in eodem corpore luminaria, quodsi nos minus caligamus propter . . . . . siones cornoris in quo sumus, rectum ostendimus iter propter vitæ hujus caligi . . . . . rendum. Est ergo nobis omnimodo . . . . . sententia illa Prophetica torquea . . . . catio: *obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva*: nam si propter nos dorsum ad peccati laqueum curvatur,

tur, quid reſtat, niſi ut ipſe viſus æterna cæcitate damnetur, & in ipſa morte ſopiatur. Quid eſt in fratrum diſcordia, niſi quædam, ut ita dicam, in ipſa vita mortis pœna? Hinc Joannes ait: qui non diligit manet in morte: his, & aliis auctoritatibus motus, & concitatus moneo te unum eſſe de noſtris confratribus, & quamvis noſtram fraternitatem multis tergiverſationibus effugere coneris, revocamus te tamen clariſſima voce ſinceræ dilectionis; præceſſores enim tui huic adhærebant fraternitati, nec tu inde reſcindi poteris, niſi lugentibus & flentibus nobis. Unde tibi frater, Concilium intimamus, quod communi conſenſu fratrum noſtrorum in proxima feſtivitate S. Matthæi Apoſtoli apud Selingeſtat cum cæteris fratribus, & coepiſcopis habituri ſumus; ipſumque Concilium primo rogamus ut laudes, laudatumque cum cæteris fratribus viſites, ut tibi non ſolum plantemus, & ædificemus, ſed etiam evellamus, deſtruamus, & diſſipemus. Credo quod tibi commiſſam Eccleſiam rite rationabiliterque habeas circumſpectam, & quod propter hoc nulla neceſſitate cogaris noſtrum Concilium viſitare; verum quia præcipitur lege canonica, *bina a Provincialibus* in anno celebrari Concilia prædictum tibi terminum indicamus, & ad eum te enixe rogando invitamus. Nam tibi quamvis nihil, quod corrigendum ſit, obſtat . . . ia ſanctitas in commiſſo tibi grege . . . . itius vigilat: mihi autem in meo grege procurando propter alias occupationes nimium tremoris incutitur & ne grex neglectu meo . . . . pateat morſibus lupinis . . . cura exigat paſtoralis. Cauſa vero hujuſmodi iterum, & iterum te frater obnixius rogamus ut intereſſe velis fraterno conventui, Vale.

ANNO CHRISTI 1022.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De abſtinentia carnis & ſanguinis in ſubſcriptis temporibus.*

II. *De cuſtodiendo jejunio quatuor temporum.*

III. *Quibus temporibus legitima connubia prohibenda ſint.*

IV. *Ut presbyter qui poſt galli cantum bibat, niſi neceſſitas cogat, ſequenti die Miſſam celebrare non audeat.*

V. *Ut presbyter non amplius quam tres Miſſas in die celebret.*

VI. *Ut nemo corporale, ad extinguendum incendium, in ignem projiciat.*

VII. *De hoc, ſi duo inculpati fuerint in adulterio, & unus negat, alter profitetur, quid inde faciendum ſit.*

VIII. *Ut nemo gladium in eccleſiam portet.*

IX. *Ne mala colloquia in eccleſia aut in atrio eccleſiæ fiant.*

X. *De evangelio*, In principio erat verbum, *& Miſſis peculiaribus, ne fiant non ſuis temporibus.* (Joan. 1.)

XI. *De computatione conſanguinitatis.*

XII. *Ædificia laicorum in atrio eccleſiæ non ponantur.*

XIII *Ut nullus laicus presbytero eccleſiam ſuam commendet ſine licentia epiſcopi ſui.*

XIV. *Si duo de adulterio accuſati fuerint, quid inde faciendum ſit.*

XV. *Ut bannitum jejunium ab omnibus diligentiſſime obſervetur.*

XVI. *De illis qui Romam ituri ſunt.*

XVII. *Ut* * *carrina non dividatur pœnitenti.* (* forte, carinam.)

XVIII. *De illis qui pœnitentiam a ſacerdotibus accipere nolunt.*

XIX. *Ut omnis pœnitens, dum* * *carrinam ſuam jejunat, de loco ad locum non migret.* (ANNO CHRISTI 1022. * forte, carinam.)

XX. *Ut nullus presbyter quemquam pœnitentem introducat.*

PRÆFATIO.

IN Dei nomine, ego Aribo [b] Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, quamvis indignus, cum cæteris confratribus noſtris & coepiſcopis, Burchardo Wormatienſi, Werhenario Argentino, Brunone Auguſtenſi, Eberhardo Bambergenſi, Meginhardo Wirzburgenſi, ſynodum in Salegunſtat condiximus, ann. domin. incarnation. MXXII. [c] indict. V. II. Idus Auguſti anno autem domini Henrici ſecundi regnantis XXI. imperii vero * VI. quatenus cum communi fratrum prædictorum conſilio atque conſultu, multimoda divinorum officiorum atque ſynodalium legum componeretur diſſenſio, & diſparilitas noſtrarum ſingularium conſuetudinum honeſta conſenſione redigeretur in unum. Ideoque propter illas lamentabiles diſſenſiones communi decreto concilii hæc capitula ſancita ſunt. (* Legend. IX.)

CAPITULA.

I.

Ut quatuordecim dies omnes Chriſtiani ante feſtivitatem ſancti Joannis Baptiſtæ in abſtinentia ſint carnis & ſanguinis, niſi infirmitate impediente, aut alicujus feſti ſolemnitate, quæ in illo epiſcopio celebris habetur, intercedente. Et ante nativitatem Domini ſimiliter, & in vigilia epiphaniæ, & in omnium vigiliis apoſtolorum, & in vigilia aſſumptionis ſanctæ Mariæ, & in vigilia ſancti Laurentii, necnon etiam in vigilia omnium ſanctorum: adjicientes prædictis vigiliis unam horam refectionis, excepta infirmitate, niſi aliquis ſit qui proprio voto majori abſtinentia uti velit.

II.

De incerto autem jejunio quatuor temporum hanc certitudinem ſtatuimus, ut ſi Kalendæ Martii in quarta feria ſive antea evenerint, eadem hebdomada jejunium celebretur. Si autem Kalendæ Martii in quintam feriam aut ſextam aut ſabbatum diſtenduntur, in ſequentem hebdomadam jejunium differatur. Simili quoque modo ſi Kalendæ Junii in quartam feriam, aut antea evenerint, in ſubſequente hebdomada jejunium celebretur. Et ſi in quintam feriam aut ſextam aut ſabbatum contigerit, jejunium in tertiam hebdomadam reſervetur. Et hoc ſciendum eſt, quod ſi quando jejunium menſis Junii in vigilia pentecoſtes ſecundum prædictam regulam evenerit, non ibi celebrandum erit, ſed in ipſa hebdomada ſolenni pentecoſtes: & tunc propter ſolennitatem Spiritus ſancti, diacones dalmaticis induantur, & Alleluja cantetur, & Flectamus genua non di-

dicatur. Eodem modo de Septembris je- ANNO CHRISTI 1022.
junio constitutum est, ut si Kalendæ Septembris in quarta feria evenerint, aut antea, jejunium in tertia hebdomada celebretur: & si in quintâ aut sexta aut sabbato contigerit, in quarta hebdomada jejunandum erit. In Decembri illud observandum erit, ut proximo sabbato ante vigiliam natalis Domini celebretur jejunium: quia si vigilia in sabbato evenerit, simul vigiliam & jejunium celebrare non convenit.

III.

De legitimis autem conjugiis ita visum est, quod nullus Christianus uxorem ducere debeat ab adventu Domini usque in octavas epiphaniæ, & a septuagesima usque in octavas paschæ, nec in supra notatis 14. diebus ante festivitatem sancti Joannis Baptistæ, neque in prædictis jejuniorum diebus, sive in omnium solennium dierum præcedentibus noctibus.

IV.

Decretum est etiam in eodem concilio, ut presbyter aliquis post galli cantum æstivis noctibus bibens, proximo die missam
hiemalibus. non celebret: * hiemantibus similiter, nisi necessitas cogat.

V.

Item decretum est, ut unusquisque presbyter in die non amplius quam tres missas celebrare præsumat.

VI.

Conquestum est etiam in sancto concilio de quibusdam stultissimis presbyteris, ut quando incendium videant, corporale dominico corpore consecratum, ad extinguendum incendium temeraria præsumptione in ignem projiciant. Ideoque decretum est sub anathematis interdictione, ne ulterius fiat.

VII.

Interrogatum est, si duo in adulterio inculpati forent; & unus profiteretur, & alter negaret, quid inde agendum esset. Decretum est etiam a sancto concilio, ut ille qui negaverit, probabili judicio se expurget: & qui professus fuerit, digne pœnitentiam agat.

VIII.

Decretum est etiam in eodem concilio, ut nemo gladium in ecclesiam portet, regali tantum excepto.

IX.

Statuit etiam sancta synodus, ut mala consuetudo, quæ apud omnes pene jam inolevit, omnino prohibeatur, hoc est, quod colloquia sua in atrio alicujus ecclesiæ constituunt habenda, & tunc ea in ipsa * maxima exercent ecclesia, ubi orationes & divina tantum fieri æquum est officia.
maxime

X.

Quidam etiam laicorum, & maxime matronæ, habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant evangelium, *In principio erat Verbum*, & missas peculiares, hoc est de sancta Trinitate, aut de sancto Michaele: & ideo sancitum est in eodem concilio, ut hoc ulterius non fiat, nisi suo tempore, & nisi aliquis fidelium audire velit pro reverentia sanctæ Trinitatis, non pro aliqua divinatione: & si voluerint ut sibi missæ cantentur, de eodem die audiant missas, vel pro salute vivorum, aut pro defunctis. ANNO CHRISTI 1022.

XI.

Quidam etiam generationem consanguinitatis ita volunt numerare, ut frater & soror sint primi. Hoc autem statuit sancta synodus, sicut etiam ab antiquis patribus decretum est, ut ita non esset: sed ut nepos & neptis, id est filius fratris, ac filia sororis, primi habeantur.

XII.

Statutum est etiam, ut ædificia laicorum, quæ ecclesiis adjuncta sunt, auferantur: & nulla in atrio ecclesiæ ponantur, nisi tantum presbyterorum.

XIII.

Item decretum est, ut nullus laicorum alicui presbytero suam commendet ecclesiam præter consensum episcopi: sed eum prius mittat suo episcopo, vel ejus vicario, ut probetur si scientia, ætate, & moribus talis sit, ut sibi populus Dei commendetur.

XIV.

Statuit quoque sancta synodus, si duo de adulterio accusati fuerint, & ambo negaverint, & orant sibi concedi ut * alterum illorum utrosque divino purget judicio, si * unum in hoc deciderit, ut ambo rei habeantur.
* for. alter.
* unus.

XV.

Decretum est etiam, ut omnes [d] bannitum jejunium, in quocumque episcopio celebratur, diligentissime observent: & si quis illarum octo interdictarum rerum aliquam redimere voluerit, unum pauperem, prout sua facultas erit, eadem die reficiat.

XVI.

Decrevit quoque sancta synodus, ut nullus Romam eat, nisi cum licentia sui episcopi, vel ejus vicarii.

XVII.

Et illud sub anathemate præceptum est, ut nullus presbyterorum cuiquam pœnitenti [e] carrinam dividere præsumat, si infirmitas non intervenerit.

XVIII.

Quia multi tanta mentis suæ falluntur stultitia, ut in aliquo capitali crimine inculpati pœnitentiam a sacerdotibus suis accipere nolint, in hoc maxime confisi, ut Romam euntibus apostolicus omnia si-

bi

bi dimittat peccata: ſancto viſum eſt concilio, ut talis indulgentia illis non proſit, ſed prius juxta modum delicti pœnitentiam ſibi datam a ſuis ſacerdotibus adimpleant, & tunc Romam ire ſi velint, ab epiſcopo proprio licentiam, & literas ad * *forte de* apoſtolicum ex iiſdem rebus deferendas accipiant,

ANNO CHRISTI 1025.

XIX.

Decretum eſt etiam in eodem concilio, ut omnis pœnitens, dum carrinam ſuam jejunat, de loco in locum non migret: ſed ibi permaneat ubi ſuam acceperit pœnitentiam, ut proprius ſacerdos ſibi præbeat teſtimonium. Si autem ibi propter hoſtiles injurias jejunare non poterit, ſuus ſacerdos eum confratrum ſuorum alicui, ubi pacifice poſſit jejunare, diligentiſſime commendet.

XX.

In eodem quoque concilio decretum eſt, ut nullus presbyterorum quemquam, niſi juſſu epiſcopi, in eccleſiam introducere præſumat, cui pro aliquo delicto illam ingredi non liceat.

Affert Harthzeim Conc. Germ. to. III.

☞ *Sequentes canones reperit Schannatus in biblioth. Vatic. cod. 979. inter cod. Reginæ Suecia, in quo canones editi diſtributi ſunt in canones XIX.*

XX.

Altare qui emit vel vendit anathema ſit.

XXI.

Bannitum jejunium III. dierum in hebdomada Paſchæ.

Jejunia . . . . . .

XXII.

Unuſquiſque parochianum ſuum ſi ad ſynodum ſuam venire, & ad interrogata rationabiliter reſpondere recuſat, in generali concilio, præſidente archiepiſcopo, ipſe epiſcopus ſuus, ſicut deberet in Synodo ſua banno eum conſtringat, & cauſam ſuam potenter & ſynodaliter diſcutiat.

Miſſa S. Udalrici confeſſoris ſolemniter celebretur. Chriſma, baptiſterium vel ſepulturam quicumque Sacerdos vendiderit anathema ſit.

Altare epiſcopus vel archidiaconus ſi pro munere vendiderit, & clericus qui munera obtulerit cum Simone mago uterque anathema ſit.

Quod omnes Slavi decimas dent ſicut ceteri chriſtiani & ad hoc banno conſtringantur. Si vero propter hujuſmodi conſtrictum dominum ſuum deſeruerit aliquis, nemo illum ſuſcipiat, immo omnium bonorum ſuorum prior dominus poteſtatem habeat.

Clericus qui oblationibus Sacrorum pro fidelibus defunctis datis liberos homines facit inveſtiri, ut ſic alienentur ab altari, anathema ſit.

ANNO CHRISTI 1025.

Raptores & fures ſi raptu ipſo comprehendantur vel publice rei eſſe convincantur ſub anathemate ſint, ut quicumque eos, quacumque pœna affecerint, vel certe occiderint, nullius judicio ſubjaceat.

APPENDIX
CONCILII SALEGUNSTADIENSIS.

Quomodo initianda ſit ſynodus.

HOra convenienti, quando epiſcopo vel ejus vicario viſum fuerit, omnes expellantur de eccleſia, obſeratis foribus cunctis: ad unam januam, per quam ſacerdotes ingredi oportet, oſtiarii ſtent, & ſella ponatur in medio, & ſuper eam ſacræ reliquiæ & plenarium cum ſtola ponantur. Deinde convenientes presbyteri omnes intrent, & ſecundum ordinationis ſuæ tempus reſideant. Poſt hos ingrediantur diaconi probabiles, quos ordo popoſcerit intereſſe. Exinde introducantur laici bonæ converſationis. Tunc ingrediatur epiſcopus, ſi voluerit, vel ſi neceſſitas exegerit: & ſi non aderit epiſcopus, ejus vicarius eadem faciat. Synodum ingrediens ipſe, vel ejus vicarius primum ſalutet clerum & populum: & verſus in orientem, mediocri voce dicat: Deus humilium viſitator, qui nos fraterna dilectione conſolaris, prætende ſocietati noſtræ gratiam tuam, ut per eos in quibus habitas, tuum in nobis ſentiamus adventum. Per Dominum *&c.*

Quæ ſequuntur apud Burchardum invenimus, idcoque ipſa omittere noluimus.

Tunc procedent diaconus cum ſubdiacono & cum thuribulo, & cum ceroferariis duobus, legat evangelium.

Cum eſſet ſero die illo una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ.

Deinde dicat pontifex, vel ejus vicarius:

Sancta Maria, & omnes ſancti, & electi Dei, intercedite pro nobis peccatoribus ad Dominum Deum noſtrum, ut mereamur ab eo adjuvari, & protegi, & ſanari, qui vivit & regnat in ſæcula.

Poſtmodum duabus vicibus dicat:

Deus in adjutorium meum intende.
Domine ad adjuvandum me feſtina.

Tunc tertio iterum dicat:

Deus in adjutorium meum intende.

Clero reſpondente.

Domine ad adjuvandum me feſtina.

Cum Gloria Patri, & Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.

Domine ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum.
Adjuva nos Deus ſalutaris noſter.
Eſto nobis Domine turris fortitudinis.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, & dies noſtros in tua pace diſpone, ut a cunctis perturbationibus liberati, tranquilla tibi ſervitute famulemur. Per Dominum, *&c.*

Deinde pro univerſis ordinibus, necnon pro ſtatu papæ, & antiſtitis ejuſdem ſedis, dicant iſtos pſalmos.

Mi-

ANNO CHRISTI 1022.

Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam *&c.*
Deus in nomine tuo ſalvum me fac.
Miſerere mei Deus, miſerere mei.
Deus miſereatur noſtri.

Et Pater noſter, cum precibus.

Sacerdotes tui induantur juſtitiam.
Memento congregationis tuæ.
Salvos fac nos Domine Deus noſter.
Ut confiteamur nomini ſancto tuo.
Adjutorium noſtrum in nomine Domini.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Omnipotens ſempiterne Deus, cujus ſpiritu totum corpus eccleſiæ ſanctificatur & regitur, exaudi nos pro univerſis ordinibus ſupplicantes, ut gratiæ tuæ munere ab omnibus tibi gradibus fideliter ſerviatur. Per Dominum, *&c.*

Deinde dicat:

Deus omnium fidelium paſtor & rector, famulum tuum, quem paſtorem eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, propitius reſpice: da ei, quæſumus, verbo & exemplo quibus præeſt proficere, ut ad vitam una cum grege ſibi credito perveniat ſempiternam. Per Dominum, *&c.*

His expletis, ſeptem pſalmos pœnitentiæ decantent, cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.

Ego dixi, Domine miſerere mei.
Convertere Domine uſquequo.
Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Dies noſtros, quæſumus Domine, placatus intende, pariterque nos & a peccatis abſolve propitius, & a cunctis eripe benignus adverſis. Per Dominum, *&c.*

Poſt hæc vero egrediantur omnes, exceptis presbyteris & cæteris idoneis clericis: factoque ſilentio, pontifex, vel ejus vicarius, dicat hanc orationem.

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Adeſto nobis, quæſumus, Domine ſancte Spiritus, peccati quidem immanitate detentis, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregatis: veni ad nos, & dignare illabi cordibus noſtris: doce nos quid agamus: quo gradiamur oſtende: quid efficiamus operare: eſto ſalus & ſuggeſtor & effector judiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre & ejus Filio nomen poſſides glorioſum: non nos patiaris perturbatores juſtitiæ eſſe, qui ſummæ veritatis diligis æquitatem, ut in ſiniſtrum nos non ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel perſonæ corrumpant, ſed junge nos tibi efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, ut ſimus in te unum, & in nullo deviemus a vero, quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis juſtitiam, ut & hic a te in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna.

Tunc diaconus codicem canonum in medium proferens, capitula de conciliis agendis pronunciet, id eſt ex concilio Toletano: finitiſque titulis, & cunctis in ordine ſedentibus, hæc admonitio ab epiſcopo, vel, ſi voluerit, a diacono legatur.

Ecce, ſanctiſſimi fratres, præmiſſis Deo precibus, fraternitatem veſtram cum pia exhortatione convenio, & per divinum nomen obteſtor, ut ea quæ a nobis de Deo & ſacris ordinibus, vel noſtris moribus, vobis fuerint dicta, cum ſumma reverentia perficere intendatis. Quod ſi forſitan aliquis noſtrum, aliter quam dicta fuerint, ſenſerit: ſine aliquo ſcrupulo contentionis in noſtrum omnium copulatione ea ipſa de quibus dubitaverit conferenda reducat, qualiter Deo mediante aut doceri poſſit, aut doceat. Deinde vos ſimili obteſtatione conjuro, ut nullus veſtrum in judicando aut perſonam accipiat, aut quolibet favore aut munere pulſatus a veritate diſcedat. Sed cum tanta pietate quidquid cœtui ſe judicandum intulerit retractate, ut nec diſcordans contentio ad ſubverſionem juſtitiæ inter nos locum inveniat, nec iterum in perquirenda æquitate vigor noſtri ordinis vel ſolicitudo tepeſcat.

Poſt hanc exhortationem, quiſquis clericorum velit, conferat querelam. Et admonendi ſunt, ut nullus ad ſynodum veniat non jejunus, vel a cœtu communi ſecedat, antequam generalis ſeceſſio adveniat. Et tunc quoque ſynodus primæ diei ſolvatur.

Secunda die quando epiſcopus, vel ejus vicarius, ſynodum ingreditur, in loco ſuo ſtans dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus qui nobis in famulis tuis præſentiæ tuæ ſigna manifeſtas, mitte ſuper nos ſpiritum caritatis, ut in adventu fratrum conſervorumque noſtrorum gratia nobis tuæ largitatis augeatur. Per Dominum, *&c.*

Poſtea legatur evangelium ita ut in priori die.

Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos.

Deinde dicat epiſcopus, vel ejus vicarius, preces ſicut in priori die.

Sancta Maria & omnes ſancti, *& ſic cætera.*

Tunc omnes proſtrati decantent pſalmos iſtos pro regis noſtri & aliorum ſui regni primatum ſoſpitate.

Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me?
Exaudiat te Dominus in die tribulationis.
Deus auribus noſtris audivimus.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.

Domine ſalvum fac regem.
Eſto ei Domine turris fortitudinis.
Salvum fac populum tuum Domine.
Fiat pax in virtute tua.
Exurge Domine, adjuva nos.
Domine exaudi orationem meam.
Domine Deus virtutum converte nos.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus regnorum omnium, & Chriſtiani maxime protector imperii, da ſervo tuo regi noſtro triumphum virtutis tuæ ſcienter excolere, ut qui tua conſtitutione eſt princeps, tuo ſemper munere ſit potens. Per Dominum, *&c.*

Oremus.

Prætende Domine famulis tuis dexteram cæleſtis auxilii, ut toto corde perquirant, & quæ digne poſtulant conſequi mereantur. Per Dominum, *&c.*

Deinde pro infirmis & pro ſalute totius eccleſiæ iſtos pſalmos decantent.

Beatus qui intelligit ſuper egenum.
Domine refugium factus es.
Domine Deus ſalutis meæ.

ANNO CHRISTI 1022.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.

Caſtigans caſtigavit eos Dominus.
Nihil proficiat inimicus in eis.
Exurge Domine adjuva nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus infirmitatis humanæ ſingulare præſidium, auxilii tui ſuper infirmos famulos & famulas tuas oſtende virtutem, ut ope miſericordiæ tuæ adjuti, eccleſiæ tuæ ſanctæ repræſentari mereantur. Per Dominum, &c.

Poſtea legatur a diacono homilia Gregorii, incipiente verſu iſto:

Meſſis quidem multa, *uſque*, Patres eſſe minime recognoſcunt.

Tunc, ſi clerici querelam non habent conferendam, laici intromittantur. Illis autem audientibus, lectio Nicæni concilii recitetur:

Judices non niſi jejuni leges & judicia decernant.
Quiſquis ex laicis habet querelam, proferat.
Et ſynodus ſecundæ diei ſic ſolvatur.

Tertia die cum epiſcopus, aut ejus vicarius, ut in ceteris diebus, ſynodum ingreditur, dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Protege Domine, quæſumus nos famulos tuos ſubſidiis mentis & corporis, & ſpiritualibus enutriens alimentis, propitius redde ſecuros ab hoſtibus univerſis. Per Dominum, &c.

Et poſt hoc legatur evangelium.

Circuibat Jeſus civitates & caſtella.

Deinde pro fidelibus defunctis iſtos pſalmos decantent:

Verba mea auribus percipe Domine.
Domine ne in furore tuo, *minorem*.
Ad te Domine levavi animam meam.
Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:
Requiem æternam dona eis Domine.
In memoria æterna erunt juſti.
A porta inferi.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Inveniant, quæſumus Domine, animæ famulorum famularumque tuarum omnium in Chriſto quieſcentium, lucis æternæ conſortium, qui in hac luce poſiti tuum conſecuti ſunt ſacramentum. Per Dominum, &c.

Poſt hæc pro irreligioſis pſalmos iſtos decantent:

Ad te Domine clamabo.
Benedicam Dominum in omni tempore.
Deus venerunt gentes in hæreditatem.
Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.
Fiat pax in virtute tua.
Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam.
Deus tu converſus vivificabis nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus qui infideles deſeris, & juſte indevotis iraſceris, populum tuum, quæſumus, ad te converte propitius: ut qui te per duritiam irreligioſæ mentis ſemper offendunt, ad ſancta officia promerenda, tuæ miſerationis gratia inſpirante convertas. Per Dominum, &c.

Si quæ ſint quæſtiones vel querelæ, conferantur; & ſic ſynodus tertiæ diei ſolvatur.

Quarta vero die epiſcopus ſynodum ingrediens, ſic procedat, ut primum portentur ante eum duo candelabra cum cereis incenſis, quæ ſequatur ſubdiaconus portans evangelium, duæ cruces hinc & inde; deinde diaconus, poſtremum epiſcopus, epiſcopalibus indutus veſtimentis & cappa, ingrediatur. Et ingreſſus, in ſede ſua ſtans dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Noſtrorum tibi Domine curvantes genua cordium, quæſumus, ut bonum, quod in nobis a te requiritur, exequamur: ſcilicet, ut prompta tecum ſolicitudine gradientes, diſcretionis arduæ ſubtile judicium faciamus, ac miſericordiam diligentes, clareamus ſtudiis tibi placitæ actionis. Per Dominum, &c.

Poſtea ſolito more legatur evangelium.

Reſpiciens Jeſus diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro: Si peccaverit, &c.

Notæ Severini Binii.

a Hoc concilium teſte Beronio ab auctore micrologi Moguntinum nominatur. Eo nomine jure meritoque nominari poſſe in ſua hiſtoria Moguntina Nicolaus Serarius recte exiſtimat. *Nam Salegunſtadium*, inquit, *ſive ſit a Salegaſto ſapiente, ut vult in hiſtoriæ compendio Trithemius, ſive a Salicis, & Salingi, uti Beatus: Moguntinæ jam tum diœceſis erat, ſicuti & hodie continetur principatu, eique præſedit archiepiſcopus Moguntinus Aribo.* Et paulo poſt hæc nonnulla quæ ad canonum quorumdam explicationem multum conferunt, iſta ſubjungit: *In hac autem ſynodo duæ ſunt illius temporis obſcuræ voces*, bannitum jejunium, *cap.* 15. & carrina vel carena, *cap.* 17. 18. 19. *de qua ſic lib.* 19. *cap.* 5. *ſæpiſſime Burchardus*. Carrina eſt dierum 40. continuorum jejunium in pane & aqua. *Sicque in Moguntino concilio, quod ab archiepiſcopo Petro habitum eſt, dum ſacrarum indulgentiarum nimia profuſio reſtringitur, ita ſancitum eſt.* In dedicationibus ac ordinum temporibus relaxari carenas, & pœnitentes introduci omnino vetamus: ſed hoc fiat tantummodo in feſto cœnæ Domini ad hoc ordinario. *Illud vero* a banno *eſt, quæ vox in Triburienſi Concilio, cap.* 9. *in Mariano, Urſpergenſi, aliiſque compluribus legitur, etiam in regum literis, & diplomatibus Caroli Craſſi, in fundatione Francofordienſis Bartholomæani templi, & Caroli Francorum regis apud Baronium tomo* 10. *anno* 853. *eſtque hodie in Germania perufitata, vel* pro excommunicatione, *vel* pro aliqua ditione, *ſeu* diœceſeos portione, *vel denique, ut explicat in Friderico I. Urſpergenſis*, pro pecuniaria pœna, *immo etiam interdum pro* publica proclamatione. *Ex prima enim illa notione dicitur eſſe aliquis in* ban, *id eſt, in excommunicatione: ex altera dicuntur tabellarii nonnulli* bannum illum *vel* illum habere, & geſtare bansbrieff, *atque hinc etiam apud Gallos & Italos* bannire, *pro in exilium mittere, &* banniti *pro exules: ex tertia vero, Fridericus* bannum *conſtituit, id eſt pœnam pecuniariam apud eumdem Urſpergenſem: e quarta vero, dicit in ſummula Cajetanus cap. de matrimonio*, banna ſervari oportere, *id eſt, proclamari nuptias: apud nos* die banne laſſen druber gehen. *Sic apud Hincmarum epiſtola quarta, & in S. Gothardi vita, Trithemio, & ſimilibus.* Bannitum *igitur* jejunium *fuit magnum & intenſum jejunium, quod ad Dei bannum ſeu pœnam iramque avertendam, ab iis ſuſcipiebatur qui ſe banno divino dignos agnoſcebant: Hucuſque ad noſtra fere tempora fuit in Moguntina eccleſia uſus, & eo modo fere per triduum ſervabatur, iiſdemque quemadmodum quatuor temporum jejunia, ſed aliis hebdomadibus, quas ad memoriam verſiculo iſto ſignificabant:*

Poſt *ſalus* & *miſeri* tibi erunt jejunia banni.

Id eſt poſt dominicas quibus canitur ſalus & miſericordia, quarum illa eſt dominica XIX. *poſt Trinitatem, hæc dominica* 1. *poſt* Quaſimodo. *Hæc Serarius prædicto loco.*

Moguntinum an poſſit appellari?

b *Aribo*. Quatuor hujus præſulis, teſte Serario, lib. 5. hiſtoriæ Moguntinenſis, inveniuntur nomina, Aribo, Erbo, Eribo & Abbo. In catalogo virorum illuſtrium a Trithemio breviter cum laude deſcribitur his verbis: *Aribo Moguntinenſis eccleſiæ* XIX. *archiepiſcopus, vir in divinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſæcularium literarum non ignarus, ingenio clarus, & dulcis eloquio, ſcripſit inter alia ingenii ſui monumenta opus pulcherrimum*

Aribonis quatuor nomina.

mum super 15. psalmis grad. lib. 2. & varias epistolas ad diversos, &c. Plura de Aribone Serarius lib. 5. historiæ Moguntinensis.

ANNO CHRISTI 1022.

e *Anno Domini* 1022.) Ita de tempore propter additam indictionis quintæ notam Baronius prædicto loco, ubi pro anno sexto imperii Henrici, ipse legit anno nono: ex tempore factæ coronationis, quæ facta est anno Christi 1014. sexto Kal. Martii, ita legendum esse patet. Serarii lectio ab hac in tempore discrepat.

ANNO CHRISTI 1022.

d *Bannitum jejunium*.) Vide quæ in banno & jejunio bannito ex Serario supra dixi.

e *Carrinam*.) Carrina quid sit, ex Burchardo dictum est supra. Cap. 15. Cap. 17.

CONCILIUM AQUISGRANENSE,

QUO CONTROVERSIA INTER PILIGRINUM

Archiepiscopum Colonienſem, & Durandum epiſcopum Leodicenſem, de ſubjectione monaſterii Burcitani terminata fuit anno Domini MXXII. tempore Benedicti papæ VIII.

DE rebus in hac ſynodo geſtis chronicon Cameracenſe libro III. cap. XXXV. iſta: *Sub his diebus, cum forte Imperator Henricus in Aquiſgrano palatio tam de eccleſiaſticis, quam & de ſæcularibus pertractaret, in ipſa interim eccleſia provincialis ſynodus ab epiſcopis celebrata eſt. Ubi ſiquidem inter archiepiſcopum Colonienſium Piligrinum & Durandum Leodienſium pontificem, altercatio non parva recruduit pro monaſterio Burcitho, quod uterque ſuæ parochiæ ſubjicere contendebat. Dominus autem Gerardus epiſcopus, ut teſtimonio veritatis litem compeſceret, viva voce increpuit, quod epiſcopi Leodienſes quinque abbates illius monaſterii ſine ulla contradictione archiepiſcopi conſecraverunt: immo & ipſe Imperatore rogante, & Baldrico epiſcopo Leodienſi petente, in præſentia domini imperatoris, in Aquenſi eccleſia ſanctæ Mariæ, præfati monaſterii clericos ordinavit, ipſumque monaſterium cum archiepiſcopo Poppone Trevirenſium, & Haimone Virdunenſium, conſecravit. Eo ergo ſibi videri rectius Leodienſi quam Colonienſi regimini ſubjacere. Quod ita quoque cæteris teſtificantibus, archiepiſcopus præter ullam ſynodalem reverentiam ira commotus abſceſſit.* Hæc chronicon Cameracenſe.

CONCILIUM LEYRENSE

CELEBRATUM XI. KAL. MAII AN. DOM. MXXII.

Ex Card. de Aguirre Concil. Hiſp. Tom. 3. p. 193.

SAnctius Major Rex concilium celebrari juſſit apud Monaſterium S. Salvatoris Leyrenſis in regno Navarræ 11. Kal. Maji æra 1060. id eſt die 22. Aprilis anni 1022. Inter cætera quæ in hoc concilio decreta fuerunt ad fidei catholicæ augmentum, confirmavit Sanctius privilegia eidem monaſterio conceſſa ab avo ſuo Sanctio & Urraca regina, ipſius avia, necnon a Garſia & Ximena parentibus ſuis. Statutum item fuit, ut anno proximo Concilium Pampilone celebraretur. Id privilegium confirmarunt Garſia, Ferdinandus, & Gundiſalvus, ejus filii, ac Ramirus frater. Adfuerunt autem Sanctius, Guillelmus Vaſconiæ comes, & Berengarius Comes Barcinonenſis. *Goribayus in compendio Hiſt. Hiſp. l. 22. cap. 24.*

In Monaſterio Leyrenſi educatus fuit Sanctius Major Rex; quare deinceps incredibili amore illud proſequutus eſt. Nam cum Garſia Rex, ejus pater, monachi cujuſdam Sanctii nomine (qui poſtmodum ad Cathedram Pampilonenſem evectus eſt) curæ ac ſolicitudini educandum commendaſſet; Rex poſtea in gratiam Magiſtri nonnulla fecit memoratu digna: præſertim vero anno D. 1022. Concilium apud idem monaſterium convocari juſſit, prout anno proxime ſequenti aliud apud Pampilonam. In quibus illud inter alia conſtitutum fuit, ut ſedes Epiſcopalis, quæ tunc penes Monaſterium S. Salvatoris Leyrenſis erat, ad antiquam eccleſiam Pampilonenſem transferretur, cum incommoda, propter quæ illuc translata erat, penitus ceſſaſſent. *Yepius in Chronico Benedict. ad an. 890.*

CONCILIUM INCERTI LOCI,

SED FORTE IN ITALIA

Coram Henrico I. Imperatore anno 1022. habitum.

Ex Manſi ſuppl. pag. 1146.

HUjus ſynodi omnia latent præter hæc, ex annaliſta Saxone Eccardi ad annum 1022. comperta: *Poſt hæc* (poſt natale Dom. an. 1021.) *obſedit* (Imperator) *novam Trojam, quam licet obſidione longa glorioſiſſime devincens, inde perrexit Romam, ibique aliquantulum moratus, nivoſa alpium cacumina cito tranſgreditur curſu . . . Mox ſynodale colloquium confluentibus undique diverſarum regionum Epiſcopis aliiſque populis quampluribus in partibus peregit occidentalibus.* Nec plura de hoc Concilio, cæteroqui ignoto.

ANNO CHRISTI 1022.

CONVENTUS EPISCOPORUM

APUD MONASTERIUM ROTENSE IN CATALONIA,

Quando nova ejus Eccleſia conſecrata eſt.

Ex Card. de Aguirre T. 3. Concil. Hiſp.

ANNO 1022. 3. *Nonas Octobris nova eccleſia Monaſterii S. Petri Rotenſis conſecrata eſt a VVifredo Archiep. Narbonenſi*, ad vicem Petri Gerundenſis Epiſcopi: *tum etiam a Stephano Aptenſi, Stephano Agathenſi, & Oliba Auſonenſi. Decreverunt autem eodem tempore Epiſcopi, ut ſalva eidem monaſterio eſſent bona ſua, & ut* juxta decreta Romanorum Pontificum & Sanctorum Canonum, ſit ſubditum ſanctæ matri Romanæ Eccleſiæ. *Quod decretum uti verum erat, habita ratione privilegiorum ei monaſterio conceſſorum a Romanis Pontificibus; ita valde nutabat ex alia parte; cum certum ſit Canones non jubere ut Monaſteria ſint in poteſtate Romani Pontificis. Sed ita tum plerique putabant, quia diſtinguere neſciebant decreta canonum a decretis Pontificum ſedis Apoſtolicæ. Addunt Epiſcopi pœnam excommunicationis adverſus cos, qui hoc eorum decretum violaverint. In eodem conventu lecta eſt Epiſtola Benedicti VI. Papæ de libertate ejuſdem monaſterii ſubſcriptionibuſque Epiſcoporum firmata. Poſt quæ Petrus Abbas epiſtolam ad Benedictum VIII. Papam ſcripſit, in qua conqueritur contemni a populo excommunicationes ab epiſcopis illis auctoritate Apoſtolica decretas adverſus invaſores bonorum monaſterii ſui, Rogat eum uti VVillelmum Comitem Biſuldunenſem, qui publice dicebat ſe nihili facere excommunicationem Papæ, privet alodibus, qui ad eum pervenerant beneficio monachorum ejuſdem loci. Monet vero ne excommunicet Hugonem comitem Emporitanum, qui jam reſipuerat, ſed tantum admoneat ut in melius proficiat. Petit etiam ut ſub excommunicatione mandet univerſis Epiſcopis provinciæ illius, ut de hoc Concilium agant, ut quod non rectum eſt in melius dirigatur: quod ſi non fecerint, eos ab omni Pontificali vel ſacerdotali miniſterio ſuſpendat. Epiſtolæ tenor hic eſt.*

Benedicto Patri Petrus gratia Dei Abbas omneſque ſubditi veſtræ ſubtiliſſimæ poteſtati vobis ſalutes & multimodas dirigimus preces. Anno tranſacto vidiſtis coram vobis ex noſtris fratribus monachis querelam deferentibus quod noſter locus, qui ſub tuitione & defenſione ſanctæ Romanæ eccleſiæ conſtabat, devaſtaretur, atque conculcaretur ab iniquis hominibus, id eſt, poteſtatibus, eorumque ſubditis habitantibus noſtræ confinia regionis. Quod vos ut audiſtis, benigne annuiſtis noſtris precibus, & unicuique Comiti ſub excommunicatione mandaſtis, ut prædicto loco omnia ſua reſtituerent & nihil ſibi extra voluntatem noſtram ſibi retinerent. Hæc igitur omnia poſtponentes, exprobrantes veſtram juſſionem atque excommunicationem, dicentes nihil facturos ad veſtrum imperium, adducentes nos in magnam confuſionem atque improperium, ut jam pene univerſus populus necnon & vulgus dicat nihil facturum per excommunicationem ſacerdotum a Principibus eorum veſtra poſtpoſita. Heu proh dolor! quam male tractantur ſancta deteriuſque conculcantur, cum a principe totius orbis, id eſt, Papa Romano, excommunicationes factæ ita ſunt poſtpoſitæ nec ſunt obſervatæ? Irrevocabilis nempe eſt lapſus, cum juſtitia contemnitur, pietas reſpuitur, miſericordia denegatur. Pro certo nihil aliud conſtat niſi ut abrenuncient omnes Chriſto & ſequantur diabolum ipſius opera imitando, ejuſque veſtigia ſequendo detrudantur cum ipſo ad ima infernalis barathri, perpetim luituri, cum a vobis excommunicati nullatenus ad recta ſunt converſi, ſed in deterius mutati. Epiſcopi vero, quibus præcepit veſtra ſublimitas ut conciliabula agerent & prædictum locum in priſtinum ſtatum informarent & ſuis exhortationibus ipſos Comites eorumque ſubditos cogerent ut nihil ſibi de prædicto loco retinerent, contemptores veſtræ juſſionis effecti, nihil agentes, inſuper etiam ſubtrahentes ſe a conſecratione ejuſdem loci novæ ædificatæ Eccleſiæ, præter ſolum Oliba Epiſcopum Auſonenſem, & primæ ſedis Wifredum Narbonenſem Epiſcopum, & Stephanum Agathenſem, atque Stephanum Attenſem. Hi omnes cum conſenſu Comitum, id eſt, Ugonis, Wifredi, Willermi, atque Comitiſſæ Ermeſſindis, atque plurimarum illuſtrium perſonarum hoc collaudantium per veſtram juſſionem in veſtra vice taliter excommunicaverunt. Anno milleſimo vigeſimo ſecundo incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti, Indictione quinta, tertio Nonas Octobris, venit Wifredus Narbonenſis Archiepiſcopus ad vicem Petri Gerundenſis Epiſcopi atque nomine illius cum cæteris coepiſcopis, id eſt, Stephano Attenſi, atque Stephano Agathenſi, Oliba Auſonenſi, ad conſecrationem novæ Eccleſiæ ſancti Petri Rodenſis. Confirmamus ergo nos omnes prædicti Epiſcopi illi venerabili cœnobio ſua prædia cunctaque mobilia quæ hodie habet atque Dei miſericordia in antea acquiſierit, ſicut in ſuis ſcripturis juſte reſonat, & ut ab omni cenſu cujuslibet ſervitutis liberum ſit in perpetuum, eo ſcilicet tenore ut juxta decreta Romanorum Pontificum & ſanctorum canonum ſit ſubditum ſanctæ matri Romanæ Eccleſiæ. Si quis autem hujuſmodi noſtri decreti, quod non credimus, qualitercumque violator extiterit, tamdiu vinculo excommunicationis de parte Dei omnipotentis & ſancti Petri Apoſtolorum principis & noſtra innodatus maneat & ab Eccleſia ſeparatus exiſtat, donec pœnitendo & emendando pleniter ſatisfaciat. Actum in prædicto beati Petri Rodenſi cœnobio tempore vel die ſupra nominato. Quam etiam prædictam excommunicationem præfati Epiſcopi ſubſcripſerunt, necnon etiam abſentes confirmarunt, id eſt, Deusdedit Barchinonenſis Epiſcopus omneſque Canonici prædictæ ſedis Gerundenſis. Veſtram itaque excommunicationem eorum ſubſcriptionibus ſubnixam ſpernentes ad hoc uſque nos habens deductos niſi ut circum provincias mendicando, & nec ullus ſuperſit qui in eodem loco reſiduus ſit. Proinde petimus ut hunc Comitem Willelmum follem, qui in ſuis verbis dicere cœpit veſtram excommunicationem nihil ſe facturum, ut jam amplius nihil ſibi retineat ex alodo ſancti Petri prædicti, nec ullo modo inquietare pertentet. Noſtrum vero Comitem Ugonem, qui nobis jam recte fecit, & melius facturus eſt, rogamus, non ut compellatis, nec etiam excommunicetis, ſed ut filium admoneatis ut in melius proficiat. Homines vero ipſius

ſer-

ANNO CHRISTI 1020.

terræ ut cæteros excommunicetis. Si vero in hoc A nobis non succurritis, priusquam hunc nuncium nostrum viderimus .... nos ex eodem monasterio egressuros & nunquam per vestram fiduciam in prædicto monasterio habitaturos. Propter inopiam ergo quæ nos obsidet nequivimus vestræ præsentiæ faciliores vel meliores nuncios dirigere, sive etiam propter metum atque timorem Comitum non fuimus ausi alium mittere. Per hunc ergo nobis quicquid nobis utile & vobis placitum sit mandate. Petimus etiam ut sub excommunicatione mandetis universis Episcopis provinciæ nostræ ut de hoc Concilium agant, & quod non rectum est, in melius dirigant. Quod si non fecerint, ab omni pontificali vel sacerdotali ministerio eos suspendite, ut per hunc districtum vestram impleant jussionem usquequo vobis se præsentent, vosque per vestram excommunicationem illos discutiatis ut contemptores ac rebelles sacrorum canonum ac vestræ jussionis.

ANNO CHRISTI 1020.

CONCILIUM [1] PAMPILONENSE

ANNO CHRISTI 1023.

ANNO CHRISTI 1023. Card. de Aguirre Hisp. tom 3. p. 195.

Septem episcoporum, celebratum 3. Kal. Octob. anno Christi MXXIII.

In quo de restauratione Ecclesiæ Pampilonensis actum est.

Regale simul, & Pontificale privilegium, ob honórem S. Mariæ Sedis Pampilonensis, nec non & cœnobii S. Salvatoris Legerensis, decretum a clarissimo Rege Sanctio in Pampilonensi Concilio III. *Kal. Octobris.*

EGo Sanctius clementissima omnipotentis dignatione Rex, licet nemini sanctorum Regum merear adæquari, desinere tamen erubesco eos in aliquo sanctitatis justitiæque facto nolle imitari. Præsertim cum illud tempus ad exsequendum adsit congruum; quod si profecero apparebit, ut ajunt mihi Pontifices, opus justum & idoneum. Promulgatum enim vero est, quod quamplurimæ sedes Episcoporum desertæ, & sine nomine jacent multitudine prædatorum, & paucitate defensorum: & nullus fortasse status vel honor maneret modo episcopalium sedium, nisi eas ab ingruentia vastatorum, Regum bonorum & Principum retraxisset Concilium. Proinde concessa mihi divina subvenienti potentia securitate de hostibus, quamvis divinis beneficiis nihil æquale possit recompensari, neque id donum comparari, quod receptum habeo creatoris largitate; congregans tamen Præsules Ecclesiarum & catholicos viros Concilium ad celebrandum, secundum præcepta canonum conari decrevi pro cælesti præstitu Iruniensem sedem restaurare, & sanctam illam Ecclesiam præcepi sponso idoneo maritare. Proh dolor! una enim de illis est hæc sedes, quæ pene sunt sine nomine, vel quæ omnis honoris multatæ, videntur ingloriæ. Grassante quippe barbarorum nequitia, pessime quoque istius gentis sæviente perfidia, facta est sine tutore misera, omnium bonorum indiga, & sine marito vidua. Quapropter grata mente, sana sponte, placido consensu meæ conjugis domnæ Majoræ Reginæ, communi affectu nostrorum filiorum, vel consilio Episcoporum atque Abbatum, sive omnium seniorum, juxta præcepta canonum, & decreta sanctorum Patrum dantes tertiam partem cunctarum frugum decimarum, & reddentes sibi omnes suas diœcesis scilicet villas, Ecclesias, domos, necnon & hæreditates terrarum, & vinearum, quæ olim dignoscebantur in ejus potestate consistere, concedo illa dominatui S. Salvatoris posthac creditura pertinere; & tibi Domino & magistro meo Sancio Abbati & episcopo, ut Deo juvante tu cum nostro auxilio renoves, & restaures, & canonicum ordinem ibidem constituas, & disponas, qualiter nobis inde ab æquissimo recompensatore, & justo judice Deo mereamur criminum nostrorum in die retributionis remedium acquirere. Post nostrum vero obitum, hæc ne ulterius, ut nunc usque, sancta Ecclesia pro indignis periclitetur rectoribus, ne vel a nobis inchoatus * renovaturus Episcopatu exhæreditetur; potius Ecclesiasticus status hactenus nostra in patria ignorantiæ caligine offuscatus renovetur & melioretur viæ regularis ordo, ab antecessoribus Regibus, scilicet meis parentibus, & ab Episcopis, Abbatibus in cœnobio Legerensi, ad honorem S. Salvatoris, & Ss. martyrum & virginum Nunilonis & Alodiæ constitutus, continendo conservetur, & inde propagando per monasteria regni nostri dilatetur; regali auctoritate præcipimus sequentibus Regibus novis, ut S. matris hujus prælibatæ Ecclesiæ Irunensis futuros Episcopos, rectores, & gubernatores, de præfato cœnobio cum electione comprovincialium Episcoporum, cum favore omnium seniorum & militum, vigilantissima cura præcipiatur ordine de regulari eligere egregios sponsos, prudentissimos viros, bonæ operationis sedulitate probatissimos, sacerdotalis & pontificalis honore dignissimos; qui cum totius populi præconio asserentis eos idoneos esse, sint ad episcopalem sublimitatem commodi, utpote bonitate largissimi, affabilitate mitissimi, humiles, amabiles, desiderabiles, probabiles, celebres oratores, benefactores, concordes, misericordes, pii, justi, mansueti, benigni, pacifici, castissimi. Sint præterea bene instructi ad Ecclesiastica officia, psalmistæ, computistæ, cantores, lectores, & fide sancta pleni. Ergo magni pendenda Episcoporum, cæterorumque ordinum, quos supra nominavimus electione, & regali decreto, omniumque tandem favore, quicumque acquieverint, & consenserint, consecrentur, ordinentur, & in Episcopatum sublimentur, & Pontificali adornati infula, atque intra dealbati mundissime, Antistites in cathedra collocentur. Si quidem prius voveant atque promittant animo puro & corde vero, Deo & S. Mariæ semper virgini, cujus glorioso nomine est vocata mater eorum

* locus depravatus.

1 Baronius, & ex eo Conciliorum Collectores ad an. 1032. hanc synodum perperam referunt.

ANNO CHRISTI 1022.

rum ecclesia, atque omnibus sanctis, cunctis se audientibus, fidem catholicam sanctæ Trinitatis & unitatis, scilicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti credituros, observaturos, & firmiter prædicaturos. Promittant præterea secundum instituta canonum catechizare, baptizare, & cunctum ordinem Christianitatis dare, & diaconos, atque presbyteros, cunctosque grádus Ecclesiasticos sine pretio ordinare, peccata castigare, plebem ad pœnitentiam convocare, infirmos, & carcere clausos visitare, pauperibus eleemosynam dare, discordes ad concordiam revocare, miseris subvenire, querelantes audire, pie, juste, sobrie, & caste vivere, & terras, atque mandationes ad eorum diœcesim pertinentes assidue perquirere, & ut non cessent clamare apud Reges, & Principes, quorumcumque violentia eorum sancta fuerit ecclesia fraudata. Item promittant, & voveant Regi, cujus donatione hunc acceperint honorem, fidem integram & sine fraude servare, & suo Metropolitano obtemperare atque obedire, & sicut discipuli magistro suo servire. Ad hæc vero concludant in votis, quod sint solliciti secundum rectas horas dierum ac noctium, divinum in suis ecclesiis celebrare officium, & cunctas eis oves commissas, in quantum valuerint, a faucibus luporum rapacium liberare & servare. Quicumque futurorum Regum successorum nostrorum transgredientes & deviantes ab hoc regali simul & Pontificali decreto tentaverint dissolvere hanc scripturam; in præsenti sæculo omnipotens Deus, qui est justus judex, & Regum Rex, dissolvat & dividat regalem honorem & potentiam regni eorum, detque illud se diligentibus & timentibus; & in futuro separati a consortio omnium Christianorum, interpellante pro eis beata semperque Virgine Maria, cum omnibus Sanctis, participent societatem cum Dathan, & Abiron & Juda traditore, in inferno inferiori luentes pœnas perpetui incendii sine fine, per æterna sæcula sæculorum. Ego vero supradictus Sanctius Rex, qui hanc chartam episcopalis & cœnobialis honoris scribere mandavi, intercedente gloriosa & beatissima Maria cum omnibus Sanctis justis, & electis Dei, merear remissionem peccatorum meorum consequi, & cælesti in regno feliciter cum Christo lætari. Amen.

Facta charta, & confirmata in præsentia Episcoporum, Abbatum, & potestatum, & totius populi congregati in Pampilonensi concilio, currente æra LXI. post T. die 3. Kal. Octob. Regnante supradicto Sanctio serenissimo Rege in Pampilona, in Aragona, in Supraarbe, in Ripacorza, in omni Gasconia, in Alaba, in cuncta Castella, in Asturias, in Legione, sive in Astorka; Imperante divina clementia Domini nostri Jesu Christi, qui vivit & regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen. Sunt testes Eximina Regina, & mater Regis, Regina domna Majora cum filiis suis domino Garsia, & Ferdinando, & Gundesalvo, & fratre eorum Ranimiro. Mancius Aragonensis Episcopus. Sanctius Pampilonensis Episcopus. Garsia Najarensis Episcopus. Arnulphus Ripagorcensis Episcopus. Munio Alabensis Episcopus. Julianus Castellensis Episcopus. Pontius Ovetensis Episcopus. Arduinus grammaticus & scriptor hujus testamenti testis. S. Fortunio Sanz. S. Eximino Garceix. S. Fortunio Sanz. S. Azenari Fortunionis. S. Garsia Fortunionis. S. Lope Encionis.

ANNO CHRISTI 1022.

NOTÆ.

Ex hoc privilegio patet, jam tempore hujus Concilii Ripa-curtiam in Navarræorum regum potestatem devenisse cum Sanctius Rex ejus titulo utatur, & Arnulphus Ripa-curtiensis Episcopus subscripserit.

Julianus Castellensis Episcopus) Scilicet *Aucensis*, ut alibi sæpius reperitur, teste Josepho de Moret in Annal. Navarr. lib. 12. cap. 3. vel *Burgensis*, ut censet Garibayus.

Pontius Ovetensis Episcopus.) Haud levis dubitandi causa oritur ex hac subscriptione, an Rex Sanctius Oveto jam dominaretur, atque ea civitas ex illarum esset numero, quas Alphonso V. regnante armis captas, propriæ ditioni subdiderat; præsertim cum in hoc ipso privilegio regnasse in Asturiis dicatur. Sunt qui velint præfuisse veluti Metropolitanum pro Archiepiscopo Tarraconensi, cujus sedes a Mauris detinebatur. Quod mihi incongruum videtur, cum non primo loco, qui quidem Metropolitano & præsidi debebatur, sed ultimo subscripserit. Forte interfuit uti legatus Alphonsi V. Legionensis, ut matrimonium Ferdinandi Regis Sanctii filii cum Sanctia Alphonsi filia (de quo tunc agebatur) ad optatum finem perduceret, ac civitates & oppida in regno Legionensi a Sanctio capta per matrimonii vinculum restituerentur. Hoc enim constat, præfatum Episcopum Ovetensem diu apud Sanctium fuisse moratum: unde suspicari possumus de gravi aliquo negotio consilium iniisse. JOSEPHUS DE MORET. *ibid.*

CONCILIUM MOGUNTINUM

IN CAUSA OTTONIS COMITIS AB HANISTEIN

Congregatum anno Domini MXXIII. tempore Benedicti papæ VIII.

Causa, locus, & tempus.

DE causa, loco, & tempore hujus concilii Moguntiæ celebrati in vita sancti Gothardi c. 12. apud Surium ista leguntur: *Aribo archiepiscopus Moguntinus illo anno Imperatorem ad Pentecosten Moguntiam invitavit, ubi etiam concilium generale coegit, in quo multa collapsa correxit. Præcipue vero Ottonem comitem ab * Haniſtein & Limingardam præter fas sibi cohærentes separare constituerat; quod tamen perficere non potuit, quandoquidem comes, partim imperatoris metu, partim episcopi commonitione, utcumque ad meliorem se recepit frugem; fœmina autem bannos vel proscriptiones negligens, jus ibi funditus perdidit, ut hodieque perspici potest.*

* Lege, Hamerſtein, & Irmgardam.

Ad hoc concilium etiam noster præsul & Episcopi & Imperatoris jussu evocatus, non contemnenda cleri & militum frequentia, quamvis invitus & nolens, stipatus properabat, & in quodam qui vicinus est illi castello, ubi Dei gratia & electus & consecratus fuit, iter faciebat: ubi tum mulier quædam ab immundo vexata dæmone, a parentibus & propinquis per ecclesias ad sanctorum imploranda patrocinia circumducebatur. Qui cum audirent novum illuc advenire episcopum, obviam ei cum dæmoniaca fœmina fidenter processerunt, sanctæ ejus existimationis fama illecti. Impurus autem spiritus illorum acceleratione pavefactus, per os fœminæ anxiis cœpit percontari vocibus, quonam perduceretur. Dicentibus illis, se

jam

Sanctus G... thardus ve... nicus ad S... nodum in ... ta curas ... monacam

ANNO CHRISTI 1023.

jam in occursum Gothardi episcopi properare, horrifico mugitu & ululatu misere se opposuit: & ipsis etiam a quibus trahebatur, mirantibus & formidantibus, reluctatus est, ejulans & vociferans Gothardum se nec audire nec videre posse. Sub hac colluctatione cum misera illa a fidelibus fide & spe, ut patuit, ferventibus traheretur, & spiritus nequam omni contentione obniteretur: tandem profligato illo, mulier liberata est, & ad virum Dei, sub quadam arbore refrigerii causa residentem, sana corde & corpore adducta est. Is vero cognitis iis quæ facta fuerant, timore & gaudio compunctus, lacrymabundus gratias egit Deo, in faciem se prosternens. Ac deinceps fœminæ manus imponens, ei bene precatus est, eamque in fine confirmatam, recte valentem, atque etiam gaudentem, cum exultantibus amicis a se dimisit, cœptoque perrexit itinere. Quotquot autem comitabantur eum, viso hoc miraculo, plus eum revereri & amare cœperunt: utpote cujus tam præclara apud Deum merita cognoscerent. At ille graviter eis interdixit, ne cuiquam id indicarent. Sed neque ægra mulier, quæ miraculum in se experta fuit, neque turba quæ ei interfuerat, id reticendum putavit.

ANNO CHRISTI 1023.

Sed quia ex Ruperto abbate Tuitiensi colligitur, expugnationem arcis Hamerstein factam esse anno præcedente, eamque præcessisse vexationem & anathematismum; effici omnino videtur concilium aliquod generale Moguntiæ vel alibi celebratum fuisse, quo spiritali gladio excommunicationis impurum nefariumque comitis conjugium & publicum hoc vetiti matrimonii scandalum damnari meruerit. Vide Serarium libro v. hist. Mogunt. in Erkenboldo & Aribone.

Quot concilia Moguntina sub Benedicto habita fuerint.

AD MOGUNTINUM CONCILIUM

Anno 1020. *habitum.*

ADNOTATIO CHRONOLOGICA, ET CRITICA.

Ex Manfi uppl. pag. 41.

DE Moguntino concilio ex authore vitæ S. Gothardi agens Labbeus non semel aberrat. Qui enim Ottonem incesti connubii reum expulit Moguntinus archiepiscopus, non quidem Aribo, sed Arkanbaldus fuit; sicut & pro anno 1023. annus 1020. substituendus est. Cedo mihi verba Chronici Quedlimburgensis in additamentis a Menkenio editis inter rerum Germanic. Scriptores tom. III. pag. 196. ubi ab Authore, uti quidem arbitror, coævo tota hæc historia, cujus causa Moguntinum concilium est habitum, ita describitur. *Interim Otto quidam nobilium satus prosapia, Francorum illicito sibimet patrimonio incaute ascito, dum ab Arkanbaldo Moguntinæ sedis archiepiscopo, sæpius ecclesiastico more, pro hoc eodem corriperetur incestu, cæco furibundus amore, dispositis circumquaque insidiis, nefandam eidem Christo Domino parat inferre manum. Sed divina id sceleris probibente clementia, elapso frustratus antistite, socios, qui navali eundem sequebantur itinere, invadit; capit, custodiæ tradit, multisque inhumane injuriis tractat, eo ferociorque, quo sibi, quem ultra jus & fas vitaverat, præsulis sanguinem oblatum dolet. Quod cum imperatori Augusto celeri legatione defertur, habita cum episcopis totiusque regni primatibus deliberatione, primo per nuncios, deinde per amicos, perque semetipsum ab hac inani tentat revocare vesania, quibus omnibus rebellem, refragantemque, communi assensu anathematis damno* (forte banno) *subjiciunt, ut vel sic jam timore pœnali tactus, civibus matris ecclesiæ, dignis pœnitentia lamentis reddi studeret. Quæ ille omnimodis despectui habens, copias suas cum conjuge in quamdam arcem Harmestein vocatam contrahit, quam naturæ ope, non hominum arte saxigenis undique molibus muratam, Rhenique circumferentia adeo munitam ferunt, ut difficilem cuilibet vel obsidendi, vel quoquo modo oppugnandi pandat accessum. Hunc ergo locum imperator Augustus justitiæ fidem omnigeno obsidionum genere circumligat, nec ullo rebellibus vel aditu, vel exitu concesso, ipsum Dominici natalis diem ibidem agens, adeo muniit, ut qui semet non armis, non armatorum millibus cessuros meminerant; famis injuria tandem perempti, sola hujus vitæ suspiria pacifcendo, instante celebri per orbem Stephani prothomartyris festo, se, suaque omnia imperatoriæ dedunt potestati. Dignum namque erat & justum, ut qui eodem die inter cruentos lapidantium ictus pie exoraverat, amicis matris videlicet ecclesiæ filiis pacem suo reconciliaret interventu.*

SYNODUS PICTAVIENSIS

Ex P. Pagi d An. Ch. 023. n. 2.

ANNO CIRCITER MXXIII. CELEBRATA.

ANno circiter 1023. magna Lemovicis Clericos inter civitatis, & Monachos S. Martialis rixa exorta, cujus hæc causa fuit. In Litaniis & publicis supplicationibus Martialis nomen ex antiquo ritu inter Confessores habebatur, cumque Hugo inter Apostolos eum adnumerare & apostoli nomen illi dare cœpisset, quod primus Evangelii præco in illis partibus fuerit, Jordanus Episcopus Lemovicensis, & Clerici Lemovicenses antiquum morem defendere instituerunt. Vvillelmus Aquitanorum Dux hujus nominis IV. vir literatus, & literatorum studiosus, ad dirimendam litem Synodum Pictavi congregavit, ut liquet ex his Odolrici S. Martialis Abbatis verbis in Concilio Lemovicensi, (de quo infra,) prolatis: *Illud quoque mihi commemorandum est, quod ante hos septem annos; Rex Anglorum* (Canutus scilicet) *Duci Aquitaniæ* (præfato scilicet Vvillelmo) *regalia munera misit, simulque codicem literis aureis scriptum, in quo nomina sanctorum distincta cum imaginibus continebantur: quod volumen jam in* CONCILIO PICTAVIENSI *dum hac eadem de re quæstio esset, illud Dux Guillelmus literis edoctus in testimonium antiquitatis Pontificibus ostendit: erat enim ibi Martialis in aliorum Apostolorum catalogo positus, qui peritissimus Princeps dicebat Archiepiscopo Burdegalen-*

ANNO CHRISTI 1023.

galenſi, & aliis, qui ibidem aderant Epiſcopis, concludere, inquiens, poſſumus quam egregiæ auctoritatis ſit B. Aquitanorum Patronus, de quo Gregorius in illa ſui laboris gente hanc legem tradidit obſervandam: nimirum imperitorum eſt dubitare de quo S. Papæ Gregorius non dubitavit. Videtis ecce, o Epiſcopi, &c. Verum in illa ſynodo nihil certi definiri potuit, aliaque anno ſeq. Pariſiis cogenda fuit, ut infra narrabimus.

ANNO CHRISTI 1024.

VITA JOANNIS PAPÆ XVIII.

QUI PERPERAM XX. APPELLATUR.

Joannes quando pontifex factus.

JOannes Gregorii comitis Tuſculani filius, prædefuncti pontificis Benedicti frater germanus, potentia principum & largitione pecuniæ ſedem apoſtolicam invaſerat primo die poſt obitum fratris, anno Chriſti 1024. tempore Henrici imperatoris. Ad hunc legationem pluribus muneribus inſtructam miſerunt Græci, petentes, quatenus ejus conſenſu (ita Glaber libro IV. cap. I.) liceret eccleſiam Conſtantinopolitanam in ſuo orbe, ſicut Roma in univerſo, univerſalem dici & haberi: idque ideo fortaſſe, quoniam peculiare id eſſe noverant homines fraudulenti, ut qui pecunia ſacra emunt, pecunia pariter ſacra diſtrahant. Verum ſingulari Dei providentia, qua cathedram Petri ipſe gubernat, accidiſſe videtur, ut hac de re per literas Vvillelmi abbatis monaſterii ſancti Benigni admonitus, nihil plane conceſſerit. Intelligens ſedem apoſtolicam a ſe injuſte detineri, acturus pœnitentiam, ſeipſum abdicavit: legitime deinde a clero electus, eamdem uſque ad obitum tenuit.

Græci ſtatuſum univerſalis epiſcopi affectant.

Joannes qua occaſione legitime iterum electus?

Hujus tempore obiit Henricus imperator, qui ob vitam ſancte, pie, & juſte tranſactam, poſt obitum ſanctitate & miraculis celeberrimus extitit: de quo hoc memorabile refert Leo Oſtienſis, quod moriturus, epiſcopis abbatibuſque præſentibus, Chunegundem conjugem ſuam propinquis tradiderit, ac dixerit: Recipite quam mihi tradidiſtis virginem veſtram. Chunegundis poſtquam animam conjugis ſui piis officiis proſecuta fuiſſet, vitam monaſticam eſt profeſſa: ut eadem caſtitate qua cœperat ſtadium & curriculum vitæ, quod reſtabat decurrendum, abſolveret. De his conjugibus jure meritoque glorietur Germania, quod uno partu Auguſtum & Auguſtam imperatores inter ſanctos relatos ediderit.

Henricus imperator ſanctus.

Chunegundis uxor & virgo.

Conradus ſucceſſor Henrici qualis.

Conradus, ex Vvormatiæ ducibus originem ducens, ab archiepiſcopis aliiſque Germaniæ principibus, non ſine potentum contradictione, electus, ſuccedit anno Chriſti 1024. Coronam imperii a Joanne pontifice, tertio anno ſuæ electionis, ipſo feſto paſchalis ſolemnitatis, ut ait Otto Friſingenſis, Romæ accepit. Is memor accepti beneficii, anno imperii ſui ſeptimo Romam rediit, ipſumque pontificem a proceribus Urbis expulſum ſedi ſuæ reſtituit. Obiit pontifex VI. Idus Novembris, cum ſediſſet annos novem, menſes octo, & dies aliquot. Sepultus eſt in baſilica ſancti Petri, inter portam Argenteam & Romanam.

Obitus papæ.

VVILLELMI ABBATIS S. BENIGNI DIVIONENSIS EPISTOLA AD Joannem XVIII.

Audierat Guillelmus, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ conceſſum eſſe a Joanne nomen univerſalis, ob hoc eum increpat.

Gratia Dei & reverentia B. Petri ſedi in orbe terrarum excellentiſſimæ indepto papæ Joanni, VVillelmus crucis Chriſti ſervus, ſedem judicii cum apoſtolis, & coronam regni.

MAgiſtri gentium dictis inſtruimur, ſeniorem non increpandum. Idem tamen alias dicit: *Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis.* Idcirco igitur filiationis diligentia hortamur communem veſtram paternitatem, ut in uno imitemini cogitationes hominum pervidentem dominum ſalvatorem, ut dicatis ad aliquem vobis unanimem, quemadmodum & ipſe Petro: Quid dicunt homines de me? Si vero reſponſum ejus ex fide fuerit, animadvertite qualiter ſonuerit: ſi clare, cuſtodite ne obfuſcetur: ſi vero obſcure, lux mundi oranda eſt, qualiter ita fulgeatis, ut univerſis in gremio eccleſiæ conſtitutis ad viam mandatorum Dei gradiendam lumen præbeatis. Sed eſt fama rei, quæ nuper apud vos accidit, de qua quis audiens ſi non ſcandalizatur, noverit ſe longe ab amore ſuperno diſparari. Quoniam licet poteſtas Romani imperii, quæ olim in orbe terrarum monarches viguit, nunc per diverſa terrarum loca innumeris regatur ſceptris: ligandi ſolvendique in cœlo & in terra poteſtas incumbit magiſterio Petri. Atque idcirco iſta diximus, ut animadvertatis non aliter Græcos quam cenodoxia, hoc quod audivimus apud vos requirere, impetraviſſe. De cetero quoque optamus ut univerſalem decet antiſtitem, vos acrius in correptione & diſciplina ſanctæ & apoſtolicæ eccleſiæ vigere, æterneque & feliciter in Chriſto valete.

1. Tim. 5.

2. Tim. 5.

Matth. 16.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Græci eccleſiam Conſtantinopolitanam univerſalem aſſentiente Romana dici, miſſa ad Joannem legatione contenderunt. Conceſſum iis hoc eſſe a Rom. Pont. fama percrebuit, ſed falſa, id quidem moliebatur Joannes, ſed literis Gallicanorum præſulum deterritus fuit, ac præcipue Guillelmi hujus, qui qualis quantuſque fuerit docemur a Glabro l. 3. c. 5. Ex falſo rumore, ſcribendi argumentum Guillelmus accepit.

De hac Græcorum legatione, totoque negotio, videndus Glaber l. 4. c. 1. & Hugonis Flaviniac. chronicon ad ann. 1024. Uterque hanc epiſtolam habet.

EPI-

EPISTOLA I. JOANNIS PAPÆ XVIII. AD JORDANUM LEMOVICENSEM EPISCOPUM, ceteroſque Galliarum epiſcopos.

De S. Martialis apoſtolatu.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Jordano epiſcopo, & ejus clero, cunctiſque epiſcopis Galliarum, ſalutem cariſſimam cum benedictione apoſtolica.

AD paſtoralem quidem ſollicitudinem pertinet, cum aliquid controverſiæ in eccleſia oritur, antequam vires recipiat, falcaſtro ſeveræ linguæ extirpare radicitus, & ea ſuperſerere tam divinis, quam ſanctiſſimis exemplis, quæ meſſem Dei faciant & lætificent. Cur enim talia ſuſcepimus, propalabunt ſubjecta. Beatiſſimus quidem Martialis, ſicut in geſtis ejus reperimus, docente Chriſto in mundo, & præcipiente, a Petro apoſtolorum principe baptizatus eſt, & tanto ſancti Spiritus igne inflammatus, ut ex eo derelictis parentibus, ſoli ipſi filio Dei ſervire eligeret, & hunc magiſtrum & dominum, Petro apoſtolo confirmante, cujus ſanguine cretus erat, deſideraret: quod & factum eſt. Nam in reſuſcitatione Lazari præſens aderat, in cœna interfuit, in lavatione pedum miniſtravit. Poſt paſſionem vero, quando putabant ſe ſpiritum videre, palpare manus & latus Thomam vidit. Quando apoſtolis dictum eſt: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, &c. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis, retenta ſunt*: audivit. Aſcendentem in cœlum vidit, Spiritum ſanctum in igneis linguis deſcendentem, & vidit & accepit, omnibuſque linguis eſt uſus. Deinde principi apoſtolorum adhæſit, ut pote carne propinquus, & baptiſmate filius, a quo, præcipiente Chriſto, ad prædicandum provinciis Galliarum eſt deſtinatus, ubi infinitum populum a cultu idolorum removens, Chriſto ſua doctrina dedicavit: quam piam, ſanctamque, tam gravitate & pietate morum, quam reſuſcitatione mortuorum, recuratione claudorum, cæcorum illuminatione, & omnium mirabilium perpetratione confirmabat.

Matth. 28. Joan. 19.

Huic modo quidam veſtrorum, ut audivimus, detrahere præſumunt, quaſi nihil ſit ei commune cum apoſtolis, ſed confeſſoribus. Hi vero non loqui, ſed inſanire videntur: quia gravati faſcibus peccatorum, in cœlis judicare contendunt. Petrum denique noſtrum cui claves cœlorum commiſſæ ſunt, confeſſorem dicimus quia Chriſtum confeſſus eſt, dicens: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*: & apoſtolum dicimus, quia ab ipſo Domino ad prædicationem eſt miſſus: martirem nominamus, quia prædicando Chriſtum, martyrio vitam finivit, principem apoſtolorum credimus, quia apoſtolos conſtituit, ſicut eſt Marcus baptiſmate filius, & Matthias ſorte electus, Lucas diſcipulus apoſtoli Pauli, & Barnabas, & quamplures. An forte nolunt hos recipi inter apoſtolos, eo quod ab apoſtolis ſint electi & miſſi; qui Martialem, eo quod non ſit de duodeno numero, apoſtolica dignitate nolunt clarum videri?

Matth. 16.

Non putant alios apoſtolos, niſi illos duodecim: & ubi eſt quod dicit apoſtolus Paulus Philippenſibus? *Neceſſarium autem exiſtimavi Epaphroditum fratrem, cooperatorem, & commilitonem meum, veſtrum autem apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos.* Silam quoque & Judam ab apoſtolis apoſtolos nominatos invenimus. Anglorum enim eccleſia uſque hactenus beatiſſimum Gregorium, quem nos confeſſorem dicimus, proprium ſuum apoſtolum nominat. Romani pontifices, quia vice apoſtoli funguntur, apoſtolici nominantur. Cum igitur apoſtoli nomen non ſit numeri, ſed ſuffragii: quicumque revelante Deo ad prædicandum mittitur, & ſua pia exhortatione & exemplo, commiſſum ſibi divinitus populum a poteſtate diaboli liberat, non incongrue apoſtolus dici poteſt, quia apoſtolus miſſus dicitur.

Philip. 2.

Nos vero in firma petra ædificati hunc de quo loquimur Martialem, utrum inter confeſſores, an inter apoſtolos, Jeſus Chriſtus Dei filius, cui corporaliter adhæſit, & cujus gloriam vidit, & benedictione eſt uſus, annumeret: apoſtolum nominari poſſe definimus, & æque apoſtolica officia in divinis myſteriis exhiberi ſibi cenſemus: nec de illius beatitudine dubitare quemquam poſſe confidimus, qui ſibi reſpondente nomine ſacris operibus apoſtolicam dignitatem ſubtrahere invidioſe conatur. Ut autem reverentia & celebritas tanti apoſtoli in toto terrarum orbe excelſius recolatur, ædificatum & dedicatum eſt a nobis in ejus honorem pulcherrimum altare in baſilica ſancti Petri apoſtoli Romæ ad meridianam templi partem III. Idus Maii, ubi quotidie ipſius ſancti memoria devotiſſime veneratur, & præcipue in die natalitii ejus, quod eſt pridie Kalendas Julias, quotannis dulcius recolitur.

II. AD S. ODILONEM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Ex Spicilegii D. Lucæ Dacherii, tomo II.

Redarguit, quod Lugdunenſem archiepiſcopatum recuſaverit.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Odiloni abbati, ſalutem cariſſimam cum benedictione apoſtolica.

DOcente beatiſſimo Gregorio, multa videntur bona, & non ſunt. Verumtamen cum dicatur, ſi rogas, audies; quia omnia tua quæ videbantur bona, bona non eſſe ſentimus. Quid enim in monacho obedientia ſanctius? Quid in Chriſtiano acceptabilius? nonne *melior eſt obedientia, ſacrificio*, ſecundum propheticum judicium? & voce Dominica dicitur: *obedientiam volo, & non ſacrificium*. Quantum vero beatus Benedictus eam ſuis præconiis extollat, non eſt dignum hic inſerere, cum te non lateat. Percipimus igitur injuriam ſanctæ eccleſiæ Lugdunenſis petentis te in conjugium, quia competebat: cui etiam ſalivam in facie jeciſti. Omittimus injuriam ſanctæ plebis, cujus regimen, parcendo ſoli vitæ tuæ, refugiſti, & refugis. Tacemus quod authoritatem tantorum præſulum monentium, & rogantium ad epiſcopalem dignitatem accedere, poſthabuiſti: quod ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & nobis inobedientem te reddidiſti, & inultum relinquere, nec debemus, nec poſſumus: niſi forte obedientia diluat, quæ inobedientia maculavit; ſatisfactione purgetur, quod transgreſſione inquinatum eſt. Id eſt, niſi expetitum regimen jam dictæ eccleſiæ, quod inobediendo uſque hactenus ſpreviſti, obedienter ſuſceperis: quid amaritudinis, vel ſeveritatis erga meritos ſciat Romana eccleſia injicere, ſenties. Nam hoc ſacrum regimen ſicut a nullo eſt temere uſurpandum, ſita petente eccleſia, a nullo tuo ſimili eſt vitandum. Quoniam tantorum perditionis reus eris, quantorum ſaluti exemplo & doctrina prodeſſe potuiſſes. Nota loqui-

1 Reg. 15.

quimur, & quæ te ſcire pleniter confidimus. Ideoque taceat jam charta, & lingua loquatur, verum epiſcopi Gaudfridi, cui luce clarius voluntatem meam referandam tam tibi, quam confratribus tuis, & omni eccleſiæ commiſimus. Vale.

Nota Gabr. Cossartii S. J.

Quod ait Hugo Flaviniacenſis, Odilonem a Gregorio VI. nominatum eſſe Lugdunenſem archiepiſcopum, ſatis hac Joannis epiſtola refellitur. Deinde certum eſt, honorem hunc oblatum Odiloni poſt Burchardum archiepiſcopum, qui anno 1033. obiit. Quo tempore adhuc ſedebat Joannes. Rem narrant Glaber libro v. cap. IV. & Hugo in chronico. Uterque miſſum Odiloni a pontifice maximo, pallium & annulum teſtatur, virumque ſanctum honorem renuiſſe; pallium autem & annulum accepiſſe, ut futuro archiepiſcopo reſervaret. Addit Hugo, ea Cluniaci, ad ætatem ſuam ſervata eſſe.

LITERÆ ABSOLUTIONIS HUGONI Autiſſiodorenſi epiſcopo, a Joanne XVIII. conceſſæ.

Joannes gratia Dei Romanæ ſedis epiſcopus, univerſis in orbe terrarum eccleſiæ filiis.

NUllum in eccleſia catholica majus poteſt eſſe nefas, quam exiſtimare alicujus nævum criminis, præcipue pœnitentis, quod non queat diſſolvere conceſſa Petro a Domino clavis. Debemus enim ante oculos mentis revocare lapſum ipſius primi paſtoris: qui dum magiſtrum negavit, protinus ut pœnituit, non ſolum gradum, vel dignitatem apoſtolici culminis non amiſit, ſed potius ſui ovilis cuſtodiam Chriſtus illi poſtmodum evidentius aſſignavit. Quod nihil aliud, ut credimus, quam lapſorum medicina fuit. Proinde fratri noſtro Hugoni Autiſſiodorenſi præſuli, Deo & nobis ſua peccata confitenti, ſeſeque culpabilem reddenti, plenariam a Deo pollicente promittimus conſequi indulgentiæ veniam, ſecundum ſponſionem ejuſdem, qua dixit: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.* Ideoque nobis debet effici cariſſimus: quia Dei timore correptus, apparet humillimus, & quia in talibus requieſcit Deus. Matth. 9.

Nota Gabr. Cossartii S. J.

Quantum ex geſtis pontificum Autiſſiodorenſium intelligere poſſumus, idcirco abſolvi ſe Hugo hic noſter a pont. max. voluit, quia cum & epiſcopus Autiſſiodorenſis eſſet, & comes Cabilonenſis, bella ſuſceperat conſeceratque, ex quo epiſcopus ordinatus fuerat.

☞ *Johannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo in Domino Filio N. religioſo abbati venerabilis monaſterii, ubi S. Nazarii pretioſi martyris corpus requieſcit, in loco qui dicitur N. qui dedicatus eſt in honore Apoſtolorum Petri & Pauli, & S. Nazarii martyris ſimiliter conſecratus, ſucceſſoribus tuis in perpetuum.*

CONvenit apoſtolico moderamini pia religione pollentibus benevola charitate ſuccurrere, & promptum cum alacri devotione impertire aſſenſum. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium eo conditore omnium reponitur Deo, quando venerabilia loca opportune ordinata, ad meliorem fuerint ſine dubio ſtatum noſtra apoſtolica auctoritate perducta. Et quia excellentiæ veſtræ laudabilis manſuetudo poſtulavit a vobis, quatenus pro amore dilecti filii noſtri domini Ottonis III. imperatoris, & dilectæ matris ſuæ Theophaniæ, & dominæ noſtræ aviæ ſuæ, ſpiritualium filiarum noſtrarum, prædictum monaſterium confirmaremus, concedimus & confirmamus vobis veſtriſque poſteris præfatum monaſterium cum omnibus rebus mobilibus & immobilibus illuc pertinentibus, quæ dici vel nominari poſſunt, a præſenti III. indictione ad ipſum ſacratiſſimum monaſterium permanendum ſtatuimus, & ſtatuendo confirmamus, ita ut cuncta loca urbana vel ruſtica, ideſt in fundis & caſalibus, caſis & villis, vinetis & terminis, ſeu caſtellis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſaltibus, arboribus, pomiferis, fructiferis & infructiferis diverſi generis, puteis, fontibus & rivis, aquis, molendinis, piſcationibus, prædia culta & inculta, una cum colonis & familiis ſuis, cum decimis, & ſolitis dationibus & univerſis rebus, quæ aliquo modo ad ipſum locum pertinent, vel pertinere debent, amodo & uſque in finem ſæculi, ſicuti ab anteceſſore noſtro domino N. ſanctiſſimo papa, per præcepti paginam vobis conceſſum eſt, ita & nos omnia in integrum per hoc noſtrum privilegium, & auctoritate beati Petri apoſtoli cum omni ſecuritate & tranquillitate vobis & poſteris veſtris concedimus & confirmamus donandum perpetualiter. Poſt obitum vero abbatis nemo ibidem abbatem conſtituat, niſi quem conſenſus, & communis voluntas fratrum ex ipſa congregatione elegerit. Statuimus etiam apoſtolica cenſura ſub' divini judicii obteſtatione & anathematis interdictu, ut nullus dux, nullus comes, nullus archiepiſcopus vel epiſcopus, vel etiam quælibet hominum magna parvave perſona præſumat eidem venerabili monaſterio damnum ſive moleſtiam inferre, ſive de rebus ipſius auferre vel alienare, ſed ſicut ſupra a nobis confirmatum eſt, ita perennibus atque perpetuis temporibus ſine aliqua diminutione liceat finetenus permanere. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu extiterit, qui contra hoc noſtrum apoſtolicum confirmationis privilegium venire, aut in quoquam dirumpere præſumſerit, & ſicut ſuperius a nobis confirmatum eſt, ita permanere non dimiſerit, ſciat ſe, niſi reſipiſcat, auctoritate Dei omnipotentis & beati Petri Apoſtolorum principis, atque noſtra qui ejus fungimur vice, anathematis vinculo eſſe innodandum, & a regno Dei alienum, atque cum Juda traditore D. N. J. C. & cum omnibus impiis in æterno incendio concremandum. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator extiterit hujus noſtri apoſtolici confirmationis privilegii, benedictionis gratiam a juſto judice Domino noſtro Deo conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

Scriptum per manum Stephani ſcriniarii ſacri palatii in menſe octobri, & indictione III. Data XIII. Kalendas Novemb. per manum Johannis epiſcopi Nepæſinæ eccleſiæ, & bibliothecarii S. ſedis apoſt. Anno pontificatus domini noſtri Johannis P. V. in menſe octobri, & indict. ſupra ſcripta, imperante D. N. Ottone III. imperatore.

PRIVILEGIUM JOHANNIS PAPÆ XIX.

de confirmatione Babebergenſis epiſcopi.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

OFficii noſtri eſt omnium ſanctarum Dei eccleſiarum commoda generaliter conſiderare, & maxime earum quæ ſpecialiter ſub jure & dominio noſtræ Romanæ eccleſiæ conſiſtunt, ſi quid Aa. 1007.

eſt

est incommodum abolere, ne pro gravi incommoditate sua neglectæ vilescant, vel nacta qualibet occasione debita solemnitate careant. Propterea omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus præsentibus scilicet ac futuris notum esse volumus, quia dilectus ac spiritalis filius noster H. glorioſissimus atque invictissimus rex, divina inspirante clementia de propriis hæreditariis rebus pro sua suorumque parentum anima episcopatum in loco, qui dicitur Babeberc, quem ipse fidei & charitatis devotione in honorem beatissimi Petri apostolorum principis esse constituit, commutatione facta jure ac legaliter cum H. Wirzeburgensi episcopo de aliqua parte parochiæ sui episcopatus, unde & prædictus episcopus suas literas misit, ut suo consensu privilegio nostræ apostolicæ auctoritatis episcopatus noviter factus fundaretur. Pro qua ratione H. secundus glorisissimus rex nuncios suos ad nos direxit, qui nobis hæc omnia dicerent, & nos pro hac sede confirmanda interpellarent. Cujus sanctissimam imitationem paterna & præcordiali dilectione intuentes, omnes res, quas beato Petro apostolorum principi in loco prænominato legitima ratione collectas contulit nostræ auctoritatis privilegio confirmare decernimus, ea videlicet ratione, ut episcopus ejus loci, & qui in perpetuum sui fuerint successores, eas secura tranquillitate possideant & liberam habeant potestatem res & proprietates ejusdem ecclesiæ ordinare atque componere, vel & augmentare. Dissipare vero atque confundere nullam habeant potestatem. Nostra quoque auctoritate sancimus, uti in terminis & in rebus ejusdem ecclesiæ nulla sit infestatio tirannorum vel aliorum quorumlibet pravorum hominum, sive sint in civitate ipsa Babeberc, sive in Castellis, & in villis, servis & ancillis, tributariis, decimis, forestibus, silvis, venationibus piscationibus, molend., camp., pratis, pascuis, terris cultis & incultis, & quicquid modo illuc pertinet, aut in futurum acquiri possit per nostræ auctoritatis privilegium corroboratum in secura quiete permaneat. Nullus ibi comes aut judex legem facere præsumat, nisi quam per concessionem glorioſissimi regis H. vel successorum suorum episcopus ejus loci deliberet. Nulla aliena potestas ibi per violentiam irruat. Sit ille episcopatus liber & ab omni extranea potestate securus Romano tantummodo mundiburdio subditus, quatenus episcopus eo melius cum canonicis suis servitio Dei possit insistere, & primi constructoris ejusdem ecclesiæ & recuperatoris jugiter memoriam habere. Sit tamen idem episcopus suo metropolitano archiepiscopo Moguntiensi subjectus ac obediens. Quicumque hæc præcepta servaverit, divinam remunerationem, & apostolicam benedictionem accipiat: qui autem contemptor & violator extiterit perpetui anathematis damnationi subjaceat, nisi resipiscens ad satisfactionem perveniat.

Scriptum per manus Petri notarii & scrinarii S. R. E. in mense Junio, ind. V.

ANNO CHRISTI 1024.

CONCILIUM PARISIENSE

ANNO CHRISTI 1024.

Super quæstione, an S. Martialis Apostoli vel Confessoris nomine vocandus esset, Anno Christi MXXIV. celebratum.

Ex P. Pagi ad An. 1024. 12. & seq.

CUm anno 1023. in Concilio Pictavensi quæstio agitata fuisset, an S. Martialis Apostoli vel Confessoris nomine vocandus esset, nihilque decidi potuisset, anno 1024. Parisiis aliud celebratum, ubi frequentior Doctorum numerus adfuit. Robertus Francorum rex, Gauzlenus Bituricensis Archiepiscopus, & multi Præsules, Hugo Abbas S. Martialis, Odelricus ejus successor, aliique cum Magistris Parisiensibus eidem præsentes fuere. Lemovicenses contendere, Martialem vocandum esse *Primum Confessorem*, non *Apostolum*; Parisienses vero eum etiam Apostoli nomine præter cæteros XII. posse appellari: tandemque a Roberto Rege pro Parisiensibus conclusum, & sententia Synodi Romam ad Joannem XIX. Papam transmissa, ut eam ipse sua auctoritate confirmaret. Constant hæc ex Concilio Lemovicensi II. an. 1031. habito; in eo enim Odolricus ait: *Adhuc enim vivente Rege Rotberto, cum anteceſſor meus Hugo in Palatio ei* APUD PARISIOS *adſiſteret, tum multitudine nobilium & doctorum altercatio inter Francos & Lemovicenſes de re hujuſmodi coram Rege fieri cœpit; & ego ibi tunc præſens interfui. Dicebant iſti &c.* infra in Concil. Lemovicen. II. legenda.

Hujus Synodi Parisiensis meminit Ademarus in Catalogo seu Commemoratione Abbatum Lemovicensium basilicæ S. Martialis Apostoli, & sub Hugone Abbate XIII. habitam esse his verbis commemorat. *XIII. Abbas Hugo præfuit annis ſex. Hic in Francia collationem fecit cum Rege Roberto & Archiepiſcopo Bituricenſi Gauzleno, & cum multis epiſcopis & ſapientibus viris Franciæ de Apoſtolatu S. Martialis; cur alii in Apoſtolorum, alii in Confeſſorum numero eum tenere videbantur. Qui in numero Confeſſorum eum tenebant, ideo hoc agebant, quia non putabant aliquos eſſe Apoſtolos præter duodecim. Alii vero hoc agebant, quia nomen ejus in quatuor Evangeliis non reperiebant. Qui vero ſanioris conſilio intellecta ſapiebant, affirmabant eum eſſe Apoſtolum unum præcipuum poſt* XII. *quia cum* XII. *converſatus eſt, & eamdem gratiam Apoſtolatus, quam & ille a Domino accipere meruit. In quo Concilio ab omnibus definitum eſt, non eum numerari niſi in catalogo Apoſtolorum, ſicut Joannes Evangeliſta, qui in pace migravit, debere. Nam plurima teſtimonia reperta ſunt antiquitus eum in litaniis & in aliis ſcriptis Apoſtolum fateri per Galliam & Britanniam, Italiam, & Hiſpaniam, & illos eſſe Ebionitas hæreticos, qui non credunt præter* XII. *Apoſtolos. Nam geſta ejus canonica ſemper ab eccleſia recepta ſatis declarant privilegium Apoſtolatus ejus, & quia ſine dubitatione unus de 72. Apoſtolis, quos Dominus miſit velut agnos inter lupos: quos 72. non ſolum Græci, verum etiam Lucas Evangeliſta & Paulus Apoſtolus in ep. ad Cor. 1. vocat Apoſtolos. Nam & apud Græcos ſapientiores Martialis Apoſtolus notiſſimus eſt.*

ANNO CHRISTI 1025.

CONCILIUM ANSANUM,

In quo judicatum est, non licuisse archiepiscopo Viennensi monachos apud Cluniacum ordinare sine permissu episcopi Matisconensis, actum anno Christi MXXV.

ANno MXXV. Dominicæ incarnationis convenerunt apud Ansam in ecclesia sancti Romani, causa concilii, archiepiscopi cum pluribus episcopis, scilicet Burchardus Lugdunensis archiepiscopus, alter Burchardus archiepiscopus Viennensis, Amito archiepiscopus Tarantasiensis, Helminus episcopus Æduensis, Gauslenus episcopus Matiscensis, Gaufridus episcopus Cabilonensis, Hugo comes episcopus Autissidorensis, Guigo episcopus Valentinensis, Humbertus episcopus Gratianopolitanus, Azibaldus episcopus Ucetiensis, Anselmus episcopus Augustensis, & Urardus episcopus Maurianensis. Dum igitur multa de ecclesiasticis causis, & de communi populi utilitate ibidem tractarent, surgens prædictus episcopus Gauslenus, in medio proclamavit se de Burchardo prædicto Viennensi archiepiscopo, qui sine licentia & assensu suo, contra canonum instituta ordinationes de monachis fecerat in episcopatu suo, scilicet in Cluniacensi cœnobio. Ad quæ idem archiepiscopus respondens, domnum Odilonem abbatem, qui præsens aderat, illarum ordinationum adduxit authorem in defensorem. Surgens itaque domnus Odilo cum suis monachis, ostendit privilegium, quod habebant a Romana ecclesia, quod eis talem libertatem tribuebat, ut nulli, in cujus territorio degebant, nec alicui aliquatenus subjacerent episcopo: sed quemcumque vellent, vel de qualibet regione, adducerent episcopum, qui faceret ordinationes, vel consecrationes in eorum monasterio. Relegentes ergo sancti Chalcedonensis, & plurimorum authenticorum conciliorum sententias, quibus præcipitur, qualiter per unamquamque regionem abbates & monachi proprio subesse debeant episcopo, & ne episcopus in parochia alterius audeat ordinationes, vel consecrationes, absque licentia ipsius episcopi facere: decreverunt chartam non esse ratam, quæ canonicis non solum non concordaret, sed etiam contrairet sententiis. Adjudicaverunt quoque domnum abbatem non posse existere archiepiscopo legitimum authorem canonicæ defensionis. Unde prædictus archiepiscopus ratione convictus, petens veniam a Gausleno episcopo, loco satisfactionis firmavit per quales ipse voluit fidejussores, ut unoquoque anno, quamdiu ambo viverent, tempore quadragesimæ, sufficientiam olei de olivis ad conficiendum chrisma, ipsi persolveret sine negligentia.

SYNODUS ATTREBATENSIS

A Gerardo Cameracensi & Attrebatensi Episcopo celebrata anno MXXV.

Ex Dacherii Spicileg. p. Edit. in fol. t. p. 607.

PRÆFATIO.

*Reginaldum Leodiensem conjicio. *Dacherii.*

R. nominis dignitate & prærogativa meritorum episcopo, Gerardus nullius meriti Coepiscopus, quidquid ad beatam vitam præstantius,

CUm nobile ingenium, & prudentiam vestram considero, non adeo demiror potuisse nefarios homines erroris spiritu magicatos, in aliquam pravi dogmatis conspirasse dementiam: sed ad inquisitionem vestram qualiter dissimulare potuerint, ut vos fallerent, vehementer stupeo. Nam quosdam, ut ipse scitis, hujusmodi homines in finibus vestris cohabitasse, sicut veris indiciis comprobavimus, retulimus charitati vestræ. Quos, quia terrore supplicii speciem religionis metiebantur, indemnatos velut innoxios abire permisistis. Quod quidem in illis efficacior ad subvertendos simplices causa extitit, simplicibus autem scrupulum, ne non audiendos æstimarent, injecit, quos vero examine discussos audirent, nec causam puniendi inventam. Verum illi quoque qui missi ab eis ad seductionem hujusmodi ad nos devenerant, comprehensi, multa dissimulatione renitebant, adeout nullis suppliciis possent cogi ad confessionem: donec per eos ipsos, quos jam pene eodem sui erroris maleficio imbuerunt, convicti, tandem suæ sectæ disciplinam partim nobis expossuerunt. Et post aliqua quæ se tenere ex evangelica, & apostolica doctrina mentiebantur, dicebant Baptismatis mysterium & dominici corporis & sanguinis sacramentum nullum esse; & idcirco rejiciendum, nisi simulationis causa non *intrare; pœnitentiam nihil ad salutem proficere; conjugatos nequaquam ad regnum pertinere, & cetera quæ hujus libelli sequentia indicant. Quod ideo vobis remandamus, ne simulatam religionem eorum, aut composita verba audire debeatis.

* Acherius legit *ministrare*: et verius *ministraretur*.

CAPUT I.

Anno Dominicæ Incarnationis M.XXV. Indict. VIII. Domno Gerardo Ecclesiam Cameracensis seu Attrebatensis urbis regente, quodam annuæ observationis more contigit, ut Dominici Natalis & Apparitionis diebus in sede Cameraci solemni cursu expletis, idem Præsul per aliquot dies stationem in sede Attrebatensi facere deberet. Ubi cum de ecclesiasticis functionibus satis pro opportunitate temporis tractaret, relatum est ei, quosdam ab Italiæ finibus viros eo loci adveniisse, qui quamdam novæ hæreseos sectam introducentes, evangelicæ atque apostolicæ sanctionis disciplinam pervertere tentabant, & quamdam justitiam præferentes, hac sola purificari homines asserebant, nullumque in sancta Ecclesia aliud esse Sacramentum, per quod ad salutem pervenire potuissent. His auditis, domnus Episcopus perquiri homines jubet, & inventos sibi præsentari. Qui audita inquisitionis causa fugam occulte parabant, sed præventi a quæstoribus trahuntur ad præsentiam Episcopi. Qui in aliis causis definiendis tunc plurimum occupatus, pauca ad tempus de fide illorum

rum ſciſcitatus eſt: ſentienſque eos quodam pravi dogmatis errore teneri, recludi in cuſtodia jubet uſque in diem tertium; & die ſequenti clericis & Monachis indicit jejunium, ut eos divina gratia catholicæ fidei perceptione reſipiſci donaret. ANNO CHRISTI 1023.

Tertia vero die, quæ dominica habebatur, ſegmentatus Epiſcopus cum ſuis Archidiaconis, paratis crucibus & textis evangelicis, circumfuſa totius cleri ac populi multitudine, Synodum celebraturus in eccleſia beatæ Mariæ progreditur, impoſitaque antiphona *Exurgat Deus*, totum Pſalmi hujus curſum expleverunt. Denique reſidente epiſcopo in conſiſtorio ſuo, & utrique Abbatibus, Religioſis atque Archidiaconis, ceteriſque ſecundum ordinationis ſuæ gradum diſcumbentibus, homines e cuſtodia educti in medium introducuntur. Et in primo quidem epiſcopus ſuper his generaliter verbum fecit ad populum. Deinde converſus ad iſtos: Quænam eſt, inquit, doctrina veſtra? lex atque cultura, quiſve auctor eſt diſciplinæ veſtræ? At illi referunt, ſe eſſe auditores Gundulfi cujuſdam ab Italiæ partibus viri, & ab eo evangelicis mandatis & apoſtolicis informatos, nullamque præter hanc ſcripturam ſe recipere, ſed hanc verbo & opere tenere. Verum quia ad notitiam Epiſcopi pervenerat, illos ſacri Baptiſmatis myſterium penitus abhorrere, dominici corporis & ſanguinis ſacramentum reſpuere, negare lapſis pœnitentiam, poſt profeſſionem proficere, eccleſiam annullare, legitima connubia execrari, nullum in ſanctis Confeſſoribus donum virtutis ſpectare, præter Apoſtolos & martyres neminem debere venerari.

Illos Epiſcopus ſuper hujuſmodi interrogans; Quomodo, inquit, conſequens eſt vos evangelica & apoſtolica inſtituta tenere, & contraria iſtis prædicare? Narrat namque textus evangelicus, qui princeps Judæorum Nicodemus dum ex ſignis & miraculis Jeſum a Deo veniſſe confiteretur, continuo Dominus reſpondit, neminem hoc ſolo confeſſionis munere regnum cœlorum poſſe mereri, niſi renatus foret ex aqua & ſpiritu. Quod quidem regenerationis myſterium vos aut pleniter recipere, aut evangelicis verbis contraire neceſſe eſt, cum conſtet vere hæc Jeſum dixiſſe.

Ad hæc illi dederunt hujuſmodi reſponſum: Lex & diſciplina noſtra quam a Magiſtro accepimus, nec evangelicis decretis, nec apoſtolicis ſanctionibus contraire videbitur, ſi quis eam diligenter velit intueri. Hæc namque hujuſmodi eſt, mundum relinquere, carnem a concupiſcentiis frœnare, de laboribus manuum ſuarum victum parare, nulli læſionem quærere, charitatem cunctis quos zelus hujus noſtri propoſiti teneat, exhibere. Servata igitur hac juſtitia, nullum opus eſſe Baptiſmi; prævaricata vero iſta, Baptiſmum ad nullam proficere ſalutem. Hæc eſt noſtræ juſtificationis ſumma, ad quam nihil eſt quod baptiſmi uſus ſuperaddere poſſit, cum omnis apoſtolica & evangelica inſtitutio hujuſmodi fine claudatur. Si quis autem in baptiſmate aliquod dicat latere ſacramentum, hoc tribus ex cauſis evacuatur. Una, quia vita reproba miniſtrorum, baptizandis nullum poteſt præbere ſalutis remedium. Altera, quia quidquid vitiorum in fonte renunciatur, poſtmodum in vita repetitur. Tertia, quia ad parvulum non volentem neque currentem, fidei neſcium, ſuæque ſalutis atque utilitatis ignarum, in quem nulla regenerationis petitio, nulla fidei poteſt ineſſe confeſſio, aliena voluntas, aliena fides, aliena confeſſio, nequaquam pertinere videtur.

Quibus e contra Epiſcopus ait: Si huic juſtitiæ veſtræ ab evangelica & apoſtolica inſtitutione fidem attribuitis, hanc facile non aliunde ſumptis viribus evacuamus. Natum namque ex immaculata virgine Dei filium nulla peccati corruptione infectum teneri, evangelica & apoſtolica teſtatur auctoritas: ſed ſicut Apoſtolus docet, ipſe juſtus eſt, & juſtificans omnia, non quod ipſe extrinſecus donum juſtitiæ accepiſſet, cujus participatione dicatur juſtus; ſed principaliter & ſubſtantialiter juſtus, ut neceſſario in eo idem & unum dicamus eſſe juſtum quod juſtitiam, alioquin fallitur Apoſtolus in eo quod dicit, *juſtificans omnia*. Nam ſi aliunde accepit, ut ipſe ſit juſtus; infirmioris juſtitiæ & inferioris eſt, quam is a quo accepit; nec erit juſtificans omnia, ſed ille a quo accepit, ut ipſe & omnia juſtificentur. Verum ipſe a ſeipſo accipit ut ſit juſtus, & juſtificet omnia, ſine quo nullus ſanctus, nullus etiam juſtus, per quem omne ſanctum & juſtum, & a quo omnis gratia & omne donum juſtitiæ deſcendit, ſicut ait beatus Jacobus: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum*. Quod autem a Patre luminum deſcendiſſe donum dicit, non te ſcandalizet, quia cum deſcendit a Patre, deſcendit & a filio, quia ipſe ait: *Ego & Pater unum ſumus*. Jure igitur ait Apoſtolus, quod ipſe ſit juſtus, & juſtificans omnia: non comparative quidem juſtus, ut poſſit augeri vel minui, ſed immutabiliter, & eſſentialiter juſtus. *Jacob. 1. 17.* *Joan. 10. 30.*

Verumtamen talis & tantus Dei filius, ſicut narrat Evangeliſta, venit in Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Cui cum ex infirmitatis propriæ coſcientia miniſterium recuſaret, ait Dominus: *Sine modo, ſic enim decet nos omnem juſtitiam implere*. Quid enim? in quo erat totius plenitudo juſtitiæ, & immutabiliter & incomparabiliter juſtus & juſtificans omnia erat: numquid ei aliquid a perfecta juſtitia deerat, ut ad implendam juſtitiam materialis aquæ fluentis & baptizantis miniſterio indigeret? Porro ſi hoc baptiſmatis myſterio ad ſupplendam juſtitiam indigebat, non perfecte juſtus, nec juſtificans omnia erat. Nihil enim impletur, niſi cui de ſumma plenitudinis aliquid deſit. Plenitudo enim crementum non poteſt accipere. Juſtus igitur non perfecte erat: quod nefas eſt de Deo judicare: Si autem juſtus fuerat, nihil a baptiſmo, quo ſuam ſuppleret juſtitiam, accipere poterat: ſed immutabiliter, & perfecte, & ſumme juſtus erat: igitur baptizari non indigebat. Cur ergo dicebat, *Sic decet nos omnem implere juſtitiam*, qui nec baptizari indigebat, nec juſtitia qua plenus redundabat quo ſuppleretur per baptiſmum habebat? Indigebat certe, non ſibi, ſed nobis. Juſtitiam quærebat implere, non ſuam, ſed noſtram. Nam ſemper in æterno ejus conſilio manſit generis humani reparatio, & diſcretis ſpiritualibus Sacramentorum obſervantiis, quod profuturum & neceſſarium ad noſtræ reparationis erat effectum, hoc per manus diſpenſatorum viſibiliter voluit adminiſtrari, ſed inviſibiliter operante Spiritu Sancto impleri. *Matth. 3. 15.*

Cujus rei gratia plurima in Sancta Eccleſia providus Dominus inſtituit Sacramenta, (e) quibus primum ad regenerationis myſterium inſtituit Baptiſmatis uſum. Porro Baptiſmum Græce, Latine tinctio interpretatur, quia ibi homo ſpiritu gratiæ in melius immutatur, & longe aliud quam fuerat, efficitur. Prius enim fœdi eramus deformitate peccatorum, in ipſa tinctione reddimur pulchri dealbatione virtutum. Cujus myſterium non aliter, niſi ſub Trinitatis deſignatione, id-eſt, Patris & Filii & Spiritus Sancti cognomination-

ANNO CHRISTI 1022.

tione completur. Unde Dominus ad discipulos, *Ite*, inquit, *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*. Quod quidem mysterium a secretis virtutibus, vel a sacris Sacramentum dicitur: quod ideo penes ecclesiam fructuose agitur, quia Sanctus in eo descendens Spiritus, eumdem Sacramenti latenter operatur effectum. Unde seu per bonos, seu per malos ministros intra ecclesiam dispensetur; tamen quia Spiritus Sanctus mystice illud vivificat, nec bonorum meritis amplificatur, nec malorum vitiis attenuatur: quia *neque qui plantat*, aliquid est, *neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus*. 2. Cor. 3. 7. Unde & ipse Minister super baptizatum non dicit, *Ego*, sed *Deus omnipotens Pater domini nostri Jesu Christi, qui te generavit ex aqua & Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum; ipse te linivit chrismate salutis in vitam æternam*. Qua in re perspicuum est, quia vita Ministri nihil derogat his qui de Spiritu Sancto concipiunt virtutem sanctificationis, præsertim cum inter ceteros discipulos Judam futurum Domini traditorem baptizasse legamus; & cum rebaptizatos omnes a Discipulis Domini fuisse, quos Joannes Baptista in aqua baptizaverat, sciamus; nullum tamen, quem Judas baptizasset, iterato fonte ablutum reperimus. Nam si improba vita traditoris nocuisset baptizandis, nequaquam ille, qui omnes venerat salvare, pateretur in illo solo baptisma perire. Sed quia malitia hominis non potest imminuere divinæ opus virtutis, noluit repetere quod homo ministraverat, Spiritus sanctificaverat. Porro testante divina Scriptura, audivimus reges magnos fuisse in Jerusalem, qui administrabant res quasdam pertinentes ad Babyloniam, quosdam vero cives Babyloniæ administrasse res Jerusalem. Sic itaque novimus cives bonæ civitatis administrasse res malæ civitatis, & e contra cives malæ civitatis administrasse res bonæ civitatis. Si ergo respublica bonæ civitatis per cives Babyloniæ sine sui corruptione administrari potuit: quanto magis Sacramentum quod vim sanctificationis per invisibilem Sancti Spiritus operationem concipit, a pravis Ministris non corrumpitur, cum aliud sit quod exterius agitur, exhibente ministro, aliud quod interius vivificatur, animante Spiritu Sancto? Inde est, quod cum Joan. 4. 1. Joannes in Evangelio diceret, *quia audierunt Pharisæi, quod Jesus baptizabat, quamvis ipse non baptizaret, sed discipuli ejus*; in hoc quamdam operantis Dei, & administratorii officii discretionem voluit intelligi: videlicet ut in eo quod Jesum dicit baptizare, invisibilem divinæ virtutis insinuet operationem; in eo vero quod subdidit, *quamvis Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus*, non de operante virtute, sed de visibili exequentium administratione dictum intelligatur. Igitur in baptizandis fidelibus aliud est quod invisibiliter efficitur per Spiritum operantem, aliud quod visibiliter exhibetur per Ministrum obsequentem.

Quod autem per materialem aquam Baptismum datur, hæc ratio est. Voluit enim Dominus, ut res illa invisibilis per congruentem, sed profecto tractabilem rem, & visibile impenderetur elementum; super quod Spiritus Sanctus ferebatur in principio. Nam sicut per aquam purgatur exterius corpus, ita latenter ejus mysterio purificatur & animus. Invocato enim Deo descendit Spiritus Sanctus de cœlis, & medicatis aquis sanctificat eas de semetipso, & accipiunt vim purgationis, ut in eis caro & anima delictis inquinata mundetur. Et sic in morte Christi & in resurrectione ejus, potentia baptismatis novam creaturam condit ex vetere, ut in renascentibus & mors Christi operetur & vita, dicente beato Apostolo: *An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte, ut quomodo surrexit Christus per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Rom. 6. Unde notandum, quia in baptismatis regula & mors intervenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio, & ab aquis elevatio resurgentis instar est de sepulcro. Deinde vero sacri chrismatis unctione perfunditur infans, ex cujus nomine Christus dicitur, & homo post lavacrum sanctificatur. Nam sicut in baptismo peccatorum remissio datur, ita per unctionem Spiritus adhibetur. Quæ licet carnaliter administretur, spiritualiter tamen proficit, sicut & ipsa baptismi gratia, visibilis actus est, quod in aqua mergimur, sed spiritualis efficitur, quod delictis mundamur. Manus impositio ideo fit, ut per benedictionem advocatus invitetur Spiritus Sanctus. Tunc enim Paraclitus post mundata corpora libens a Patre descendit, & quasi super baptismi aquam velut super pristinam sedem recognoscens quiescit. Nam legitur, quia in principio *Spiritus Dei ferebatur super aquas*. Genes. 1.

Hoc est primum nostræ reparationis sacramentum, ad quod confirmandum Dominus nullius indigens remissione peccati, nec remedio renascendi, cum non haberet quod aquis potuisset mundari, tamen ad Joannem aquis Jordanicis baptizandus, sicut Evangelista docet, festinavit. Cui recusanti ait: *Sine modo; sic enim decet nos omnem implere justitiam*. Matth. 3. Ac si diceret exemplum præbere omnis justitiæ, ut videlicet discant omnes fideles, neminem posse absque baptismo justificari, quamvis innocenter ac juste vivat. Joannes vero ait: *Et ego nesciebam eum*. Joan. 1. 33. Ac si diceret, ignorabam eum primum, sed videns eum sibi retinere baptismum, intellexi quia hic erat qui baptizaturus erat in Spiritu Sancto, & (in) remissionem peccatorum. Sicut ipse dixit: *Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super se, ille est qui baptizat in Spiritu Sancto*. Ibid. V. Quare notandum est, quia impossibile est quemquam ad perfectum justitiæ fine regenerantis aquæ mysterio aspirare, maxime cum opera justitiæ hanc gratiam Cornelio Cæsarienſi dare non potuerint, donec eum cum omni familia sua salutari unda Petrus innovavit, super quos Spiritus Sanctus ante Baptismum inaudito præeuntis gratiæ exemplo cecidit: ut hac manifesta Dei virtute animatus Petrus regnum Dei gentibus aperiret, quem cum cæteris discipulis, ne in viam gentium abiret, Dominus ante monuerat.

Quod cum ita sit, profecto in hoc vobis repugnare convincimini, quod evangelica vos & apostolica præcepta tenere dicitis, & his contraria prædicatis. Nam & Evangelista refert, quia *Jesus venit & discipuli ejus in Judæam, & ibi demorabatur cum eis, & baptizabat*. Ibid. 3. 1. Qui baptismi Sacramentum, & regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ejus profluerent sanguis redemptionis, & aqua baptismatis. Unde Joannes Apostolus: *Tres sunt*, inquit, *qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & sanguis*. 1. Joan. Petrus vero, cui primatum ecclesiæ Dominus contulerat, dum credentium numerum promissus Sancti Spiritus replevit adventus, tria millia hominum sua prædicatione conversorum aqua baptismatis consecravit, sicut Lucas testatur dicens: *His auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum & reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus vero ad illos:* Act. 2. 37.

ANNO CHRISTI 1023.

ANNO CHRISTI 1025. Ibid. v. 40.

illos: Pœnitentiam, inquit, *agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum: & accipietis Spiritum Sanctum.* Aliis etiam pluribus verbis exhortabatur eos dicens: *Salvamini a generatione ista prava.* Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, & appositæ sunt animæ in illa die circiter tria millia. Paulus etiam, cujus vos doctrinam tenere profitemini, divinæ injuriæ pœnis affectus, ab Anania baptizatus est: qui & postmodum Crispum & Gajum & Stephanæ domum se baptizasse dicit. Philippus etiam Eunuchum Candacis Reginæ ab Jerusalem redeuntem in aqua baptizavit, sicut liber Apostolicus indicat. Quam ab Apostolis traditionem Catholica adhuc servat Ecclesia.

Unde colligitur, quia quamlibet juste & innocenter quis videatur vivere, salvari tamen absque divini fontis lavacro non possit. Verum utrumque originalis culpæ, aut propriæ actionis reatu teneatur adstrictus, tamen fonte renatus, mundus, & totius peccati sorde purgatus, ideo innovatur, ut qui filius diaboli in fonte descenderat, filius Dei renatus ascendat. Et ut cuncta colligam, qualem primum hominem ex virginea terræ massa finxit sapientia Creantis, talem etiam hunc ex purificato fontis utero produxit clementia Redemptoris. Quod contra infideles garrire solent, dicentes primum hominem, si non peccasset, immortalitatis munere donatum; istum vero quamlibet juste & innocenter vivat, nequaquam tamen posse mortis vitare jacturam, & ideo multum repugnare a vero, ut qualis ille fuerat factus a Conditore, talis & hic regeneretur ex fonte. Quam eorum repugnantiam facile est inflecti ad consequentiam, si quis divinæ pietatis consilium considerare potuerit. Nam ex uno, eodemque fonte divinæ rationis descendit, & quod illum immortalem mirabiliter creaverat, & quod istum morti obnoxium misericorditer reformaverat. Porro facile fuerat istum immortalitatis gloria donari tanquam & illum, si fuisset in consilio creantis. Sed quia dum illum libera voluntas, & mortalitatis securitas decepit, per prævaricationis culpam traxit ad mortem; istum, ne spe immortalitatis deceptus, temporalibus deliciis ardentius insistat, per inevitabilem mortis eventum invitat ad veram vitam. Quia vero ille mortis securus, auctore contempto, aurem aperuit suasori, & superbiæ * audaciam una petiit: hunc pietas Redemptoris voluit suspensum morte teneri, ut per humilitatis custodiam vitaret hostem, audiret Conditorem, sicque ad superna conscenderet. Nihil igitur repugnat a vero, talem hunc regeneratum ex fonte, quem mors invitat ad vitam; qualem illum, si non peccasset, formatum, quem mox de immortalitate præsumptio coegit subire mortis ruinam.

* Locus corruptus: forte *& superbiæ audaciam petiit.*

Sed fortasse obiicis mihi, quantum ei præstitit donata immortalitas, ex qua ruinæ causam venturam Conditor non ignorabat. Multum quidem ei contulerat, ut videlicet si sine peccato manere voluisset, & mortem non gustaret, & tam ipse quam ejus progenies, Angelos semper haberet concives. Sed dum præceptum neglexit Conditoris, ipsa sua libertate deceptus, a paradiso seclusus, in ignotis partibus sui generis posteritatem transposuit, atque pœnam, quam ipse prævaricationis reus exceperat, generando transmisit in posteros; de qua non potuisset erui, nisi eum Christus suo adventu relevasset; qui per novæ regenerationis mysterium, omne præteritum vitium sui baptismatis lavacro purgavit, & statum pristinæ libertatis reformavit. Igitur ad vitanda impro-

ANNO CHRISTI 1025.

bi seductoris tentamina, cum primum parvuli sive juvenes ad regenerationis veniunt sacramenta; non prius fontem vitæ adeunt, quam exorcismis & sufflationibus Sacerdotum ab eis spiritus immundus abigatur: ut vere appareat, quomodo princeps mundi hujus ejiciatur foras, & prius alligetur fortis, & vasa ejus diripiantur translata in possessionem victoris, qui captivam ducit captivitatem, & dat dona hominibus.

Quod si refugitis credere, ut qui parvulum fidei nescium, suæque salutis ignarum, nec regenerationis curam habentem, de fonte suscipiunt, eorum fides aut confessio illi puero nequaquam proficiat: consequitur, ut nec paralytico offerentium fidem profuisse credatis, de quo Evangelista dicit, quia *videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* Matth. 9. 2. Sed nec illud recipiendum æstimabitur; quod in Evangelio legimus de muliere Chananæa, ut fides ejus ad impetrandam salutem filiæ profuerit. Porro alius Evangelista dicit, quod offerebant Jesu parvulos, ut manus eis imponeret; & complexans eos, & imponens manus, benedicebat eos. Qua in re datur intelligi, quia non parvulorum fides, quæ adhuc nulla fuerat, sed offerentium fidelis credulitas, ut parvuli benedicerentur, obtinuerat, sicut Dominus dixit: *Vade, & sicut credidisti, fiat tibi: & sanatus est puer in illa hora.* Ibid. 8. 13.

Denique vos, qui nihil in sancta Ecclesia corporaliter gerendum arbitramini, ut in hoc baptismatis mysterio aqua, oleum chrismale, Sacerdotis officium, & cætera quæ usque hodie catholica servat ecclesia: vos, inquam, rogo, quid sibi vult illa materialis aquæ alluvio, quam lavandis pedibus invicem exhibere soletis? Nam si hoc ab Evangelio vos accepisse dicitis, ut quia Dominus Discipulorum pedem lavans, hoc illis exemplum reliquisse legitur, & vos quoque hujus rei gratia facere vos invicem dicatis: stultum est, immo sacrilegum cætera & multo majora repudiare, quæ ab ipso rerum auctore Domino sunt constituta, ab Evangelio enunciata, ab Apostolis tradita, sine quibus nostræ salutis plenitudo non potest consistere: quæ quidem ipse Dominus & ante resurrectionem, & post resurrectionem Discipulis suis servanda instituit.

CAPUT II.

De Corpore & Sanguine Domini.

Fuerant certe satis quæ de his dici poterant, si horæ suppeterent: sed quia dies ad occasum declivior ad propria quemque commonet redire; jam nunc his omissis, transitum faciamus ad illud sacrum & immutabile Dominici corporis & sanguinis sacramentum, quod vos ad vestram confusionem, nisi resipueritis, adversum divinam & apostolicam traditionem impugnantes, evertere tentatis. Quod quidem mysterium, quale quantumcumque in se contineat pondus veritatis, impossibile est humanæ rationis intuitu perscrutari. Quod anima ultra hominem est, infra sensum hominis non potest cohiberi. Non igitur sufficit illud facundia humana comprehendere: hoc enim illud sanctum & admirabile commercium, per quod terrenis cælestia junguntur, inferna spoliantur, paradisus aperitur, homo exul antiquo horto relocatur: per quod etiam Angeli recognoscunt hominem concivem suum, & supra se positum adorant hominem Deum. Verum nos, quia tempus commonet, quantum nostræ fragilitatis sen-

sus

ANNO CHRISTI 1025.

—sus percipit, illius, de quo loquimur, gratia confi edicimus.

Sacrificium dicitur quasi sacrum factum, quia prece mystica consecratur in memoriam pro nobis Dominicæ passionis. Unde hoc ipso jubente Corpus Christi, & sanguinem credimus, quod dum sit ex fructibus terræ, sanctificatur, & fit sacramentum operante invisibiliter Spiritu Dei. Quod quidem ideo sacramentum esse dixerim, quia tanquam viaticum nobis sit introducens ad contemplationem æternitatis. Cujus panis & calicis sacramentum Græci Eucharistiam dicunt, quod Latine bona gratia interpretatur. Quid enim melius corpore & sanguine Christi? Quod quidem sacrificium, dum de pane & vino cum aqua mixto, ineffabili sanctificatione, cruce & verbis illius in altari consecratur, dumque Passionis & resurrectionis ejus, atque in cælum ascensionis ibidem salutifera memoria agitur, verum ac proprium corpus Domini nostri Jesu Christi, & sanguis verus ac proprius efficitur, quamvis aliud esse videatur. Videtur namque panis materialis, sed verissime efficitur corpus Christi, sicut ipsa eadem veritate attestante didicimus. Nam ipsa nocte qua sponte per passionis mysterium corpus suum pro nobis in mortem traditurus erat, sicut Evangelista refert: *Accepit panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, dicens: Sumite, hoc est corpus meum. Similiter & calicem accipiens benedixit, & dedit Discipulis suis dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est calix novi Testamenti, qui pro multis fundetur in remissionem peccatorum.* Quod vero subdit, *hoc facite in meam commemorationem*, ad hoc retulit, quod per ministerium Sacerdotum quotidie a fidelibus fieri mandavit, dum Passionis suæ memoria agitur, & sub Sacramento communicandæ carnis & sanguinis panis sanctus & calix consecratur. Ad hanc spiritalem alimoniam, ad hoc mysticum & divinum epulum nos Dominus invitat, tantamque necessitatem sumendi hujus alimenti nobis indicat, ut aliter in nobis vitam habere non possimus, nisi carnem ejus manducaverimus, & sanguinem biberimus.

Matth. 26. 27. Marc. 22. 19. 23. 24. Luc. 22. 19. 20.

Sed fortasse aliquis nimis carnaliter hoc audiens objiciat, neminem posse vitam habere in semetipso cum Christus carnem, quam proprio gestabat corpore, nemini edendam erogasse, sed perfecto & integro corpore cælum penetrasse legatur; aut certe, quod nefas dictu est, Dominum in hoc verbo culpam mendacii subiisse cum multi vitam in se habere videntur, qui carnem aut sanguinem ejus gustasse aliquando se non meminerunt. Quod nos, Deo volente, tali modo solvimus. Possunt quidem homines sine hoc cibo temporalem hanc vitam in præsenti sæculo habere; æternam vero vitam habere nequeunt, quæ solis fidelibus carnem & sanguinem Christi digne sumentibus promittitur. Unde & ipse dicit: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: vitam videlicet animæ, ipsum Christum, qui alibi dicit: *Ego sum via, veritas, & vita.* Filium vero hominis se dicebat, cujus corpus quotidie per Sacerdotes immolatur in altari. De quo Apostolus ait: *Panis quem frangimus, nonne corpus Domini est? Et calix cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Domini est?* Unde cum Dominus diceret: *Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi: si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: litigabant Judæi ad invicem dicentes: Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum?* Non enim hunc panem intelligebant, audientes carnem exhorrescebant; non enim erant membra Christi, idcirco scandalizabantur in carne Christi. Sed & cum Discipuli verba ejus carnaliter accipientes dicerent: *Durus est hic sermo, quis potest eum audire?* respondit Dominus: *Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius*; suspensa, & quasi defectiva oratio fuit. Putabant enim Discipuli, Christum carnem qua indutus erat, particulatim incisam credentibus distributurum, & quasi hoc contra naturam esset hominum (videlicet humanam carnem in cibum sumere) quasi de re difficillima & impossibili dixerunt: *Durus est hic sermo, quis potest eum audire?* Unde & Dominus: *Si*, inquit, *videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius*: subaudiendum, tunc videbitis, quia non eo modo quo putatis meam carnem credentibus distribuo, sed spiritali gratia me illis dando, ipsos in meum corpus transfundo: & hæc gratia non consumitur morsibus, nec dentibus teritur, sed interioris hominis palato, hoc est, ratione & intellectu percipitur. Unde & communio Dominici corporis, sicut supra diximus, Græco quidem, sed Latinis usitato sermone Eucharistia, id est, bona gratia appellatur. Videtur enim sanctus ille panis, quo corpus Domini consecratur, & visibiliter ore percipitur; sed virtus Dei Verbi, id est, divinitas, qua anima percipientis sanctificatur, videri non potest. Ascendit ergo Christus perfecto corpore suo, & reliquit nobis sacramentum corporis sui. Denique ne putarent sibi in isto cibo & potu sic promitti vitam æternam, ut jam nec corpore morerentur, cum dixisset, *Qui manducat meam carnem*; continuo subjunxit: *Et ego resuscitabo eum in novissimo die.* Nam qui digne carnem Christi comedit, & sanguinem ejus bibit, licet mortuus corpore, habet interim secundum spiritum vitam æternam. Quod vero ad corpus attinet, nec ipsum vita æterna fraudabitur, quia resuscitabitur in novissima die, ultra jam non moriturum. Hoc igitur modo Veritatis sermo sine culpa mendacii fuit, dicens neminem vitam in se habere, nisi qui communicandæ carnis ejus & sanguinis spiritalibus alimentis pasceretur.

Ibid. v.

Poterat vero illud infirmis auditoribus huic sententiæ contrarium videri, quod subditur: *Caro non prodest quidquam*, cum superius nullum vitam habere in se dixisset sine perceptione carnis suæ. Sed ita intelligendum est; si carnaliter verba mea intelligere vultis, ut si carnem meam sicut alium cibum manducetis, caro nihil vobis prodest.

Joan. 6.

Qui enim potest ita suum corpus per tot ecclesias in toto orbe diffusas distribui, per tam innumerabiles populos & longa tempora, singulis diebus, singulis hominibus sumendum distribui, & nunquam deficere?

Objectio

Quo contra vobis respondemus, dum fidem evangelicam & traditionem apostolicam vos fateri audimus. Verbum quod in principio erat apud Deum, id caro factum in fine temporum, quomodo totum cum Patre fuit semper, & totum se clausit in utero Virginis? Si totus in Virgine, quomodo totus cum Patre? Sed audi tantæ virtutis mysterium. Ascensurus in cælum Dei filius, Discipulis pro discessu ejus sollicitis promittit se mansurum cum eis omnibus diebus usque ad consummationem sæculi, quibus paulo ante prædixerat se ire ad Patrem. Quod quidem refugeret credere humanus intellectus, nisi virtus discretionis adhibeatur. Homo namque corpore circumscriptus in loco manere, & a loco discedere, nisi per successum temporis, non potest.

Respons.

Æter-

ANNO CHRISTI 1025.

Æterna vero Dei essentia sicut nec tempore angustatur, ita nec loco constringitur; sicut enim semper est, ita semper ubique est. Manere igitur ejus est, nulli omnino loco deesse; redire vero, est corpus in terris sumptum ab eis subtrahere. Manere ergo cum illis, & ire ad Patrem se dicebat; dum corpus quod corruptibile induerat, jam incorruptionis gloria sublimatum ad cœlos evehit, & per majestatis præsentiam ubique se cum illis mansurum promittit. Qui ergo ad Patrem, cum quo semper est, ivit, & cum Discipulis mansit, non impossibile est, corpus, quod æternum & incorruptibile est, & in cælis servare, & in terris communicandum nobis corporis sui sacramentum præbere.

Quod vero in tot partibus, temporibus, populis, hominibus quotidie sumptum & non imminutum objicitis, nullum incredulitatis scandalum parit, si quis fidei oculis intueri velit, quod ait Dominus, dum porrigeret illis panem & calicem dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*. Semel namque Christus passus, semel mortuus, quotidie in ecclesia nobis patitur, quotidie nobis moritur, dum ipso jubente sacrosanctæ passionis ejus memoria agitur, & per Sacerdotum ministerium salutaria corporis ejus & sanguinis mysteria renovantur. Quæ invisibiliter eodem spiritu vivificantur, quo operante in utero Virginis incarnatus est Dei filius. Quod quidem ex verbis beati Andreæ Apostoli intelligi datur, cujus vos doctrinam inter cæteros Apostolos imitari profitemini, qui cum ad sacrificium idolorum compelleretur, ait: „ Omnipotenti Deo qui unus & verus est, ego omni die sacrifico, non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatum sanguinem quotidie in altari crucis sacrifico; cujus carnem postea quam omnis populus credentium manducaverit, & ejus sanguinem biberit, Agnus, qui sacrificatus est, integer perseverat & vivus. Et cum vere sacrificatus sit, & vere carnes ejus manducatæ sint a populo, & vere sanguis ejus sit bibitus; tamen, ut dixi, integer permanet, & immaculatus, & vivus. Interrogante vero Ægea, quomodo fieri posset, ut occisus viveret Agnus, sacrificatus vero & comestus, quomodo integer & immaculatus permaneret? Apostolus respondit: „ si Discipuli formam imitatus crederet, „ facile ad discendum; sin autem ad indaginem veritatis non posse attingere. Quod & vobis quoque impossibile erit intueri, nisi depositio incredulitatis rigore formam fidemque Discipulorum receperitis. Verum quia hoc fidei oculis intuendum docuimus, si quem magis visibilia ædificant, quam invisibilium virtus accendat, pauca de multis edicimus, quæ Dominus ad corroborandas mentes carnalium oculis carneis contuenda, de hoc ipso corporis sui & sanguinis sacramento dignatus est ostendere.

Tempore namque quo beatus Gregorius Romanæ Ecclesiæ pastorali curæ deserviebat, quædam materfamilias religionis studio oblationes facere, & summo Pontifici ad Ecclesiam familiariter offerre consueverat. Quæ cum ex more quadam die ad communicandum de manu Episcopi ordine suo accederet, & illi Pontifex Dominici portionem corporis porrigeret dicens: „ Corpus Domini nostri Jesu Christi prosit tibi in remissionem peccatorum & vitam æternam, “ subrisit. Quod vir Dei intuens, communionem retraxit, & separatim super altare repositam Diacono servandam, dum cæteri communicarent, tradidit. Expletis vero sacris mysteriis Episcopus risus causam requirit. At illa respondit recognosse se partiunculam illam ex oblatione, quam propriis manibus factam Episcopo obtulerat, & quia corpus Domini eam dixerat, in risum se excitatam. Unde facto verbo ad populum Episcopus omnes in commune orationem ad Dominum fundere hortatur, ut ad corroborandam fidem multorum manifesto suæ virtutis indicio mulieris incredulitatem compesceret. Quod & factum est. Surgentibus autem cunctis ab oratione, & ad decernendum cæleste spectaculum comprimentibus, dominus Episcopus corporalem palam revelat, & universo populo & muliere contuente partim digiti auricularis sanguine cruentatam invenit, & converssus ad mulierem dixit: Vel nunc experta divinæ virtutis miraculum, ne differas audire veritatem dicentem: Panis quem ego do, caro mea est, & sanguis meus vere est potus. Sed præscius Conditor infirmitatis nostræ potestate, qua cuncta fecit ex nihilo, & corpus sibi ex carne Virginis, operante Spiritu Sancto, fabricavit, panem & vinum aqua mixtum, propria manente specie, in carnem & sanguinem suum ad catholicam precem ob reparationem nostram, Spiritus sui sanctificatione convertit. Denique omnes rursum in oratione prostrati divinam potentiam exorant, ut sanctum mysterium in pristinam formam convertat, quatenus ad sumendum mulieri fiat possibile. Quod & factum est. Consequuta igitur mulier Dominici corporis participationem, postea in sancta religione & fide, & omnes qui aderant, in amore Christi & credulitate ferventes proficiebant.

Alio quoque tempore quidam vir nobilissimus, atque juxta sæculum potentissimus, a beato Gregorio reliquias beatorum Apostolorum & Martyrum petiit sibi transmitti. Erat enim Episcopo familiaris, & erga Dei cultum per admonitionem ejus sufficienter imbutus. Honorifice igitur legatos suscipiens, aliquamdiu secum morari fecit. Memorias igitur Apostolorum & martyrum pro hujusmodi negotio agens, dum reliquias consecrando Missarum solemnia expleret, particulatim pannos super quibus sancta celebraverat, dividit, & singulis singulatim buxtis imposuit, quas sigillo munitas legatis tradit: & sic proficiscuntur. Qui dum iter carperent, & quidem secum ferrent, ignorarent, cœperunt curiosius se ipsos reprehendere, quod qui domino portabant, penitus ignorarent. Quid longius moramur? Fractis sigillis & apertis buxtulis, nihil aliud nisi pannos contemplantur. Indignati igitur Romam redeunt, accusantes Episcopum, quod sui domini petitionem, & sui itineris laborem tam parvi æstimasset, ut pro reliquiis pannos ei misisset, tanquam hujusmodi genus apud se non inveniri posset. Quorum stultitiam Episcopus patienter ferens, eos celebrandis mysteriis jubet interesse. Ut autem ad locum sermonis ventum est, suadet populo Dei gratiam & sanctorum exorare, ut suæ virtutis potentiam in hac re dignetur ostendere, quatenus quid fides mereretur, ignorantes agnoscerent. Data igitur oratione, & ab eo qui signa fregerat, accepto cultello, super altare S. Petri unum ex pannis per medium pungens secavit, ex quo, visu mirabile! sanguis defluens, omnem eandem panni particulam cruentavit. Stupentibus Legatis & cæteris, qui aderant, super arcanum fidei sacræ miraculum, dixit ad eos beatus Episcopus, qui sacras reliquias parvi duxerant. Scitote, fratres, quia in consecratione Dominici corporis & sanguinis cum ob sanctificationem reliquiarum in honore

ANNO CHRISTI 1025.

Apostolorum & martyrum Christi, quibus specialiter assignabantur, supra sanctum altare libamina offerebantur, semper illorum sanguis hos pannos intravit, qui effusus est pro nomine Domini nostri Jesu Christi. Sic itaque ædificatos in fide Legatos S. Gregorius ad Dominum suum gaudentes remisit.

Pensate igitur, si sanguis martyrum Christi in eorum memoria pannos intravit, quanto magis sanguis Christi & corpus in se transformat panem sanctum & vinum, quoties Dominicæ passionis memoria agitur. Superest aliud dicendum, quod quidem mirificum, & ad incredulitatem malorum confutandam est proficuum.

Quidam vir virtute venerabilis Plexis nomine, Monachorum gregem cura pervigili servabat: cujus de virtutibus & miraculis esset satis ad loquendum. Sed quod ad præsens negotium attinens utiliter occurrit, unum audite. Hic dum quadam die ex more sacrosancto altari humili devotione adstaret, & missarum solemnia celebrans Dominici corporis & sanguinis veneranda mysteria consecraret: ut ventum est ad horam fractionis, vidit subito quod & fideliter credendum, & credduliter sit admirandum, id est, sanctificati panis portionem in infantem transformari, & Angelum Domini particulatim ipsum dividere: manifesto veritatis indicio, quia verum Christi corpus & sanguis est, quod sub Sacramento communicandæ carnis & sanguinis de altari sumimus. Sæpe etiam, dum hæc sacra mysteria celebrantur, visum est a pluribus Angelorum choros mensam altaris, in quo sancta consecrantur, ambire, tanquam milites in obsequio sui regis adstantes.

Talibus dictis domni Episcopi, omnes qui circumstabant fideles, lacrymis obortis, Dei virtutem & Dei misericordiam laudabant. E conversus ad eos qui astabant hæretica pravitate seducti: Dicite, inquit, si quid habetis, quo hæc refellenda arbitremini. At illi gravitate verborum, & cælestium virtute magnalium stupefacti, vultibusque demissis, quamdam pœnitudinis similitudinem præferentes, & ex alto suspirantes, gemitum una dederunt, dicentes, nihil hic se nisi divinum audire, & quod se mutos & pene elingues faceret. Corruentesque in terra, tunsis pectoribus culpam fatentur. Elevantes autem (vocem) Dei se patientiam dicunt admirari, qui tamdiu eos ad ignominiam Christiani nominis toleraverat; nullam sui erroris veniam posse sperare, qui tanto incredulitatis profundo non se solos immerserant, sed & alios quamplures ejusdem ruinæ præcipitio necaverant. Quibus Episcopus ait: Qui lapsis huc usque veniæ semitam interdixistis, nec ullum in pœnitentia reconciliationis fructum sperandum judicastis, durum est id vobis spectare ab eo qui peccantes vocat in pœnitentia, & gaudet potius super uno pœnitente, quam supra nonaginta novem justis, nisi melioris fidei pretio id ab eo studueritis quærere, qui certe pœnitentibus semper suæ misericordiæ sinum paratus est aperire. Si autem perfidiæ vestræ duritiam catholicæ fidei perceptione rejicitis, & depositio incredulitatis rigore fidei Christianæ documenta susciptis, confidenter vobis a Deo veniam promitto.

CAPUT III.

De Sancta Ecclesia, quæ est domus Dei.

Sed latere in vobis adhuc quasdam infidelitatis tenebras sentio, quas dum in cordibus vestris manere permiseritis, nullam supernæ lucis visitationem sperare potestis. Hæ sunt enim tenebræ, quæ vos infidelitatis cæcitate damnatos contra sanctam Dei ecclesiam erigere, & domum Dei vivi ignominiosis verborum ictibus impugnare faciunt, dicentes in Templo Dei nihil esse, quod sit aliquo cultu religionis dignum magis quam proprii domicilii cubiculum, nihilque in eo sanctum præter cæmenta & lapides artificum opere digestos, sed & mensam Domini, in qua corporis & sanguinis ejus libamina offeruntur, nullum in se aliud præter acetvum lapidum retinere sacramentum. De quibus si ea quæ paulo ante de corpore & sanguine ejus præmisimus, fideliter tenentur, nihil est quod humana mens jure dubitare possit. Sicut enim Dominus & Redemptor noster in his sanctificandis mysteriis, quibus ex rebus conficerentur specialiter, quibusve ministris consecrarentur, instituit, ita & quo in loco specialiter sacrificarentur, elegit, id est, in Ecclesia sancta, quæ domus Dei specialiter appellatur, quia veri sacrificii extra catholicam Ecclesiam non est locus. Hic enim (locus) divinis cultibus agendis est consecratus. De quo ipse Dominus ait: *Domus mea, domus orationis vocabitur.* Luc. 19. 46. In hoc enim quadragesimo suæ nativitatis die puer cum hostiis offerri voluit: in hoc eum Simeon longi desiderii compos suscepit: in hoc Anna prophetissa Redemptorem Israel cognovit, cui quidem ad insigne sancti propositi & vidualis castimoniæ constantiam, hoc singulariter ex Evangelica lectione crevit in laudem, quod non discedebat de Templo. Denique Dominus duodennis puer, ignorante matre & cognatis, remansit in Templo. Unde ipse requirentibus ait: *Quid est quod me quærebatis? Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* Luc. 2. 42. Appropinquante vero hora passionis suæ, Jerosolymam adiens, statim intravit in Templum, formam nobis religiosæ conversationis, quam sequi debeamus, ostendens: videlicet ut cum oppidum, aut castellum, sive aliquem locum, ubi domus orationis Deo sit consecrata, ingredimur, prius ad illam festinare debemus, ubi orationis nostræ vota solventes, nosmetipsos Deo commendamus. Ingressus igitur in Templum, cœpit ejicere vendentes in eo, & ementes, dicens: *Domus mea domus orationis est.* Luc. 19. 46. Domus illa Dei ad hoc a Salomone primum, & postea a Jesu Sacerdote, & Zorobabel constructa fuerat, non quod Deus in manufactis templis habitet; sed ut ibi nomen ejus invocaretur, ibique devotæ plebis orationes audiret, vota susciperet, munera, & orationes acceptaret. De quo paulo post Evangelista dicit: *Quia accesserunt ad eum cæci & claudi, & curavit eos in Templo.* Matth. 21. 14. Ejectis namque indignis, & profanatoribus Templi cœcos & claudos in eo sanavit: non quod in platea, aut in civitate curationis ejus gratia defuisset; sed certa causa mysterii suæ virtutis potentiam exercuit, ut profecto ostenderet præter Ecclesiam nemini locum patere salutis, (&) istum esse locum, in quo uberius divina beneficia quærentibus donantur. In hoc publicanus peccator advenit, justificatus rediit. De hoc etiam dicit liber Apostolorum, quia *quotidie perdurabant unanimiter in Templo.* Act. 2. 46. Et paulo post; *Petrus & Joannes ascenderunt in Templum ad horam orationis nonam.* Ibid. 3. 1. De hoc Dominus ait: *Duo homines ascenderunt in Templum ut orarent.* Luc. 18. 10. Porro infirmus, quem diuturno languore tabescentem Dominus sanaverat super probaticam piscinam, suæ salutis auctorem nequaquam agnoscere potuit in turba sedentem, donec eum Jesus invenit in

Tem-

ANNO CHRISTI 1025.

Templo, ibique se recognoscí voluit: aperte docent, ut si gratiam Conditoris nostri cognoscere, & ad ejus visionem desideramus pervenire, confugiamus devoti ad Templum Dei, ubi illi de perceptis beneficiis gratias agere, & de percipiendis exorare satagamus, nosque ipsos Templum Dei, in quo misericorditer venire, & mansionem facere dignetur, præparare curemus.

Hæc semper familiaris fuerat consuetudo Domini, ut in quamcumque civitatem introisset, statim diverteret in Templum. Unde Joannes Evangelista: *Perrexit Jesus in Montem Oliveti, & diluculo iterum venit in Templum.* Et Lucas Evangelista: *Intravit Jesus secundum consuetudinem in Synagogam, & surrexit legere.* Ubi audis Synagogam, Templum intellige, ubi conventus Judæorum erat. Hæc semper Domino gratissima sedes fuerat, adeout in eam semper ingrediens sermonem faceret ad populum, ac divinitatis suæ sacramenta pandere dignaretur. Unde licet nullum locum vacare a præsentia majestatis ejus sciamus, in hac tamen præsentius atque uberius suæ gratiæ beneficia petentibus tribuit, ubi corporis ejus & sanguinis sacrosancta mysteria celebrantur, & laudes divinæ, & vota solvuntur. In Templo Dominus Salomoni in nube gloriæ suæ apparuit, dicens se ibi petentibus daturum cuicumque tribulationis & angustiæ remedium, & contra tempestates & mortalitatem, adversus gladium & famem, siccitatem & omnem intemperiem aeris, quidquid ibi a petentibus quæreretur, effectum Dei gratia præstaret. Quotidie certe Dominus sanctam spiritualiter intrat Ecclesiam, non quod sibi altitudine murorum, aut varietate pavimentorum delectetur, sed quia ibi fit conventus fidelium; ibi grates pro largitis beneficiis a fidelibus accipit; hymnos & cantica spiritualia, & devotæ laudis sacrificia suscipit, & sancta corporis sui & sanguinis sui commercia tribuit. Postremo Lucas ad Theophilum scribens, ait, quia Dominus Jesus *post passionem suam Discipulis seipsum vivum præbuit in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei.* Quid est loqui de regno Dei, nisi de statu Ecclesiæ, quæ regnum dicitur Dei, ordinare?

Joan. 8. 2. Luc. 4. 16. Act. 1. 3.

Igitur quod congestis lapidibus domum Dei, quam nos ecclesiam nominamus, fabricatam, nihilque sanctum ex ea lapidea materia trahere in se contenditis, & ideo nihil differre, quin in domiciliis & privatis mansionibus vestris orationes factæ tantum valeant, quantum & in Templo sancto Dei: adversus hæc considerare oportet, cum Dominus tanto cultu tabernaculum fœderis sibi per Moysem jussit fieri, in quo postHabitis cæteris omnibus locis specialius gloria ejus apparuerat, ibique singulariter in rebus dubiis consultus, judicia & legem filiis Israel exposuerat. Unde & Apostolus ad Corinthios ait: *Numquid non habetis domos ad manducandum, & bibendum, aut ecclesiam Dei contemnitis?* Et paulo post: *Itaque fratres mei*, inquit, *cum convenitis ad manducandum, invicem expectate: si quis autem esurit, domi manducet, ut non in judicium conveniatis.* Monstrante itaque Paulo, propterea convenimus ad Ecclesiam ut oremus & manducemus cœnam Domini. Duo audistis, cur conveniat populus ad Ecclesiam: unum ex antiqua traditione, ut judicia rerum, & cognitiones accipiat; alterum ex novo Testamento, ut manducet corpus Christi. Utraque enim quærimus ad Ecclesiam, scilicet, ut in ea audiamus judicia nostra mala, sive bona, & cognitionem Dei, & ut manducemus corpus Christi. Quia vero quidam viri comam nutriebant, & mulieres nudato capite procedebant in Ecclesiam, gloriantes in crinibus, quod non solum inhonestum erat, sed etiam concupiscentiæ fomenta præstabat, ab hac consuetudine Apostolus eos compescens, dicebat: *Decet mulierem non velatam in Ecclesia orare Deum? nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem, si comam nutriat, ignominia est illi: mulier vero si comam nutriat, gloria est illi?*

1. Cor. 2. 13. 14

Denique beatum Urbanum martyrem (si vere martyres creditis debere imitari) audire vos oportet, qui domum sanctæ Cæciliæ sanctæ ecclesiæ nomine dicavit. Unde doctor egregius Augustinus in Psalmo 80. „ Hæc quæ extruuntur ad tempus „ ad recipienda corpora vel vivorum, vel mortuorum, necessaria sunt, sed tempori præte„ reunt. Numquid post judicium Dei istas fabricas „ in cælum levabimus? Sine his tamen hoc tempore „ quæ ad possidendum cælum pertinent, agere „ non poterimus. " Porro ipsa domus idcirco vocabulum habet ecclesiæ, quia continet ecclesiam, ideſt, populum convocatum ab eo, qui facit unanimes habere in domo. Quæ ideo sanctificatur ab Episcopo, ut in ea velit esse adventus Angelorum, & homines in eam introeuntes ab omni turpiloquio, & scurrilitate, & inutili cogitatione norint se continere. Audiunt qui intrant Ecclesiam, quod audivit Moyses, quando voluit visere rubum ardentem: & Dominus: *Ne appropies*, inquit, *huc, solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.* Et Angelus ad Josue: *solve*, inquit, *calceamentum de pedibus: locus enim in quo stas, terra sancta est.* Et apostolus ait: *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* Intrantes igitur Domum Dei, ecclesiam, ubi Dominus, & Angelis ejus sunt, oportet nos exuere mortuæ actioni calceamentis, & cogitare de conversatione Angelorum, & de præsentia majestatis Dei, & assiduis hymnis & psalmis spiritualibus invocare nomen Domini, ut illud compleatur in nobis, quod ait Psalmista: *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis a Templo sancto tuo quod est in Jerusalem.*

Exod. 3. 5.

1. Cor. 3. 17.

CAPUT IV.

De sacro Altari.

Quod autem de mensa Domini, & de materiali structura ejus fabulas fingitis, quod nihil aliud sit, nisi acervus lapidum, & ideo inani religionis officio illam venerari: non est vox ista hominis, sed diaboli, cum nullus sit locus in orbe alius, ubi legitima veneranda corporis ejus & sanguinis libamina queant sanctificari; nescit enim crucis pretium, qui non credit manere in altari cæleste mysterium. Altare de terra Dominus per Moysen sibi fieri instituit, super quod holocausta & sacrificia offerri debuissent: de quo liber Leviticus testatur, quia præceperat eidem Moysi Dominus, ut poneret Sacerdos, qui unctus erat, de sanguine hostiæ super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod erat in tabernaculo testimonii: Quod quidem altare in tabernaculo novo, ideſt, in sancta ecclesia, imaginem corporis Christi & sepulcri tenet, in quo sanguis veri Agni & immaculati Christi quotidie fidelibus immolatur, qui seipsum pro nobis obtulit hostiam Deo patri. Hoc quidem primo a Patriarchis, postea, sicut diximus, a Domino per Moysen consecratum est. Nam legimus, quia Noe post diluvium *ædificavit altare Domino, & tollens de pecoribus*

1. Cor. 22.

ANNO CHRISTI 1023.

ribus & volucribus mundis, obtulit holocausta super eum, odoratusque est Dominus odorem suavitatis. Similiter & Abraham, Isaac & Jacob. Qui Jacob egressus de Bersabee, vidit scalam a terra cœlos usque eminentem, per quam Angelos Dei ascendentes & descendentes, ipsum etiam Dominum loquentem sibi vidit. Qui mane exurgens: *Vere*, inquit, *Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.* Pavensque; *Quam terribilis est*, inquit, *locus iste! non est hic aliud nisi domus Dei & porta cœli. Surgens ergo mane tulit lapidem, quem suppposuerat capiti suo, & erexit in titulum, fundensque oleum desuper vovit Domino*, ibique decimas & hostias obtulit: ad cujus instar adhuc in sancta ecclesia oleo sacro altaria perunguntur. De hoc Dominus in Evangelio dicit: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum.* Et alibi: Quid, inquit, *majus est, donum, an altare quod sanctificat donum?* De hoc Lucas ait: Quia dum Zacharias sacerdotio fungeretur in Templo, *Angelus Domini apparuit ei, stans a dextris altaris incensi.* Et Joannes in Apocalypsi: *Vidi*, inquit, *sub altare Dei animas interfectorum.* Et iterum: *Alius Angelus venit, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum, & data sunt ei incensa multa, ut daret de orationibus Sanctorum super altare quod erat ante thronum.* Et paulo post: *Accepit*, inquit, *Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris.*

Gen. 8. 20. & 21. Ibid. 28. 16. & seq. Matth. 5. 23. Idem 23. 19. Luc. 11. 11. Apoc. 6. 9. Ibid. 8. 3. Ibid. v. 5.

De Thymiamate.

Quoniam de sacro altari verbum facientes, thymiamatis quoque & incensi mentionem fecimus, quorum usum & in cœlis angelico ministerio, & in terris per antiquos & novos Patres observari legimus, talem ex hoc divinæ institutionis authoritatem habemus. Porro inter cetera, quæ ad cultum Tabernaculi facienda Dominus constituerat, hæc quoque jussit Moysi dicens: *Facies mihi altare ad adolendum thymiama de lignis Sethim.* Et iterum: *Pones altare contra velum, quod ante arcam pendet coram propitiatorio, ubi loquar tibi, & adolebit incensum super eo Aaron, suave flagrans mane. Quando componet lucernas, incendet illud, & quando collocat eas ad vesperum, uret thymiama sempiternum Domino.* Dehinc in sequentibus ait: *Sume tibi aromata, & stacten, & onyca, galbanum quoque boni odoris, & thus lucidissimum, faciesque thymiama compositum opere unguentarii mixtum diligenter, & purum & sanctificatione in remissionem.* Prædicare [1] *annum Domini acceptum & diem retributionis.* Et paullo post intendentibus in eum dicit: *Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.* Sed & Paulus, qui semper a veteribus nos docet transire ad nova, multa de Moyse & Prophetis & Psalmis suis scriptis inserit, ut est illud in Genesi: *Factus est primus homo Adam in animam viventem.* Quid igitur: Numquid vetus testamentum reprobasse dicendus est, qui in epistola ad Hebræos ita scribit: *Tabernaculum factum est primum, in quo erant candelabra, & mensa, & propositio panum, quod dicitur sancta: post velamentum autem secundum Tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum, aureum habens thuribulum, & arcam testamenti circumtectam omni ex parte auro*, & cetera, quæ in eadem epistola de veteri Testamento prosequitur.

Exod. 30. 1. Ibid. v. 6. & seq. Ibid. v. 34. Luc. 4. 19. Ibid. v. 21. 1. Cor. 15. 45. Hebr. 9. 12.

Igitur nos sanctorum Patrum exempla servantes, plurima ab illo veteris observantiæ cultu in A ministerium novi Testamenti per ministros ecclesiæ tractanda, Apostoli & eorum successores transtulerunt, ut est hæc ipsa, de qua loqui incœpimus, sacri chrismatis, atque olei unctio, de qua olim Sacerdotes, & Reges, jubente Domino, ungebantur. Nam in Exodo scriptum est, ut populi offerant oleum, dicente Domino: *Præcipe filiis Israel, ut offerant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum.* Nam ut Isidorus ait: *Olea ipsa arbor est, fructus oliva, succus oleum.* Est autem olea arbor pacis insignis, & habet pinguedinem, qua lassi atque infirmi artus recreantur, & gratia præstatur luminis; cujus succus, dum offertur a populo, simplex liquor est, per benedictionem vero Sacerdotum transfertur in Sacramentum, sicut de B aqua Baptismatis ante docuimus. Animales autem hæc non possunt percipere, sed fides sapiat quod carnei oculi non possunt contemplari, ut fiat illud, quod ait Apostolus. *Invisibilia ipsius a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus & divinitas.* Unde beatus Augustinus in Psalmo XLIV. explanat: Oleum visibile in signo est, oleum invisibile in Sacramento est. Potest Deus per se oleum spirituale tribuere sine corporali, sed propter animales aguntur visibilia, ut invisibilia facilius capiantur. Apostoli denique hac arte olei utebantur in redintegratione infirmorum, & apostolici viri in consignatione neophytorum. Sic enim scriptum est in Evangelio: *Exeuntes prædicabant, ut pœnitentiam agerent, & dæmonia ejiciebant, & ungebant oleo multos infirmos, & sanabant.* Unde ait Apostolus Jacobus: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & si in peccatis fuerit, dimittentur ei.* Unde patet & ab ipsis Apostolis hunc sanctæ ecclesiæ morem traditum, ut energumeni & alii quilibet ægroti ungantur oleo pontificali benedictione consecrato. Consignantur etiam, ut diximus, neophyti de eo, ad cujus exorcismum jubetur diabolus recedere a catechumeno, qui adhuc pro mortuo deputatur, quia nondum est baptizatus. Chrismalis autem unctio sanctificat viventem ex mortuis, & Spiritus sancti gratiam in filium adoptionis invitat.

Rom. 1. 20. Marc. 6. 13. Jac. 5. 14.

Porro in veteri Testamento Aaron a Moyse unctus est, & filii ejus qui in tabernaculo Dei ministraturi fuerant, sicut Dominus loquutus est ad Moysen dicens: *Accipe Aaron & filios ejus, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonii; cumque laveris patrem cum filiis aqua, indues Aaron vestimentis suis, & oleum unctionis fundes super caput ejus.* Et iterum: *Pontifex, idest, Sacerdos maximus inter fratres suos, super cujus caput fusum est unctionis oleum, & cujus manus in Sacerdotio consecratæ sunt, vestituque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet, & ad omnem mortuum non ingredietur omnino. Sub patre quoque suo, & matre non contaminabitur, non egredietur de sanctis, ne polluat sanctuarium Dei, quia oleum sanctæ unctionis Dei super eum est.* Unde Psalmista ait: *Unxit te Dominus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Quando consortes nominavit, quos alios intuebatur, nisi Episcopos, quos Christi vicarios spiritu prophetico, ad regendam sanctam ecclesiam prævidebat, qui hanc unctionis gratiam ab eo accepturi erant, qui est verus Sacerdos secundum ordinem Melchisedech? Porro caput nostrum Christus est, ideo Pontifex in capite ungitur,

Exod. 29. 4. Ibid. v. 5. Levit. 21. 10. Psal. 44. 8.

1. Hic deesse non pauca mirum, Acherium non intellexisse. Nam ex sequentibus liquet, Gerardum cum de thymiamate dixisset, sermonem instituisse de sacro oleo, cujus usum cum illi objecissent, nonnisi in veteri Testamento reperiri, ita respondet: ex illo non pauca in novum Testamentum esse translata.

tur, qui Christi vicarius efficitur. Imitando enim illum, qui est totius caput ecclesiæ, per hoc unctionis mysterium fit & ipse caput ecclesiæ sibi commissæ. Et sicut Christus pro universa interpellat ecclesia, ita Episcopus pro sibi commissa. In eo autem quod ait Propheta, unctum Christum præ consortibus suis, spiritualis gratiæ donum, quo Christus præ consortibus, ideſt, ceteris sanctis, unctus est, insinuat. Cujus unctio illo expleta est tempore, quando baptizatus est in Jordane, & Spiritus sanctus in specie columbæ descendit super eum, & mansit in illo. In eo vero, quo Christi consortes unctos oleos dixit, materialis unctionis gratiam, qua Vicarii Christi, ideſt, Pontifices perfunduntur, insinuat. Nam si sacerdotalis gratiæ unctionem singularem solus sibi Christus retinuisset, nequaquam Apostolus hanc ceteris gratiam inesse doceret, cum ait: *Plures facti sunt Sacerdotes secundum legem, idcirco quod morte prohiberentur permanere.* Hebr. 17. 23.

Igitur hunc unctionis morem in ordinandis episcopis sancta adhuc servat ecclesia: ipsi etiam episcopi in consecrandis presbyteris, manus eorum ungunt de oleo, ut mundi sint ad offerendum Deo hostias, & largi ad cetera officia pietatis. Utrumque enim designatur per oleum, & gratia curationis, & charitas dilectionis, de qua Apostolus ait, quia *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.*

Si quis autem objiciat: Cum Deus sine oleo possit sanare infirmos, effugare dœmones, sanctificare suos, quare tanto studio observatur cultus consecrationis olei? respondemus: Nonne antiqui justi potuerunt Deo placere sine circumcisione? Potuerunt utique; sed postquam eis præceptum fuit, ut circumciderentur, nisi ita agerent, peccati vinculis tenebantur. Unde beatus Augustinus ait: Antiqui justi, si non circumciderentur, non erat eis peccatum; postea vero quam jussit Deus circumcidi Abraham, ejusque posteritatem, jam nisi fieret, grave peccatum fuit.

CAPUT V.

De Signis.

Signorum quoque usus a veteri Testamento sumptus est. In quo per Moysem Dominus jussit fieri tubas argenteas ductiles, quam dum Levitæ tempore sacrificii clangerent, sonitu dulcedinis populus commonitus, ad tabernaculum fœderis ad adorandum festinarent, quarum etiam clangore hortatus ad bellum tela prosterneret adversantium, & fortitudo inimicorum eo sono exterrita in se deficeret. Nam legimus, quia ante arcam fœderis per clangorem tubarum muri Jerico, quibus adversantium cingebatur exercitus, corruerunt. Ad hunc modum in sancta ecclesia hodie tintinnabula fiunt, ut per illorum tactum fideles ad gremium matris ecclesiæ invitentur, ut depositis curæ sæcularis occupationibus discant se armare adversus spirituales incursus. Et sicut fit, ut audita bellica tuba milites ad prælium animosius accendantur, hostilis impetus formidine fusus dispergatur; ita exterritis turbis nocentibus confortetur ad dominica bella per signum populus evocatus, & procul pulsis aereis potestatibus, conventus ecclesiæ manu angelica servetur.

CAPUT VI.

De Sacris Ordinibus.

Veniendum est autem ad sacratissimos Ordines, quos vesanæ mentis pertinacia vos rejicere audimus. De quibus primo notandum est, quia eos, qui magis sunt in ecclesia necessarii, Apostolus denominat, & eorum mores depingit, sine quibus non potest rite immolatio altari celebrari, ideſt, Levitas & Sacerdotes. Ut enim sine retractatione Sacerdos circa hostias vigilet, necessarius est Diaconus ad ministrandum ea, quæ necessaria sunt Sacerdoti. Ceteri ordines his subjecti sunt: crescente namque ecclesia, crevit officium ecclesiasticum; ut enim multitudini ecclesiæ subveniri possit: adjiciuntur inferiores in adjutorio præpositorum. De quibus sunt Ostiarii, ideſt, Janitores, qui pervigili cura sanctæ ecclesiæ januam servant, & thesauros domus Dei custodiunt, per quos accessum habemus in Templum Domini, qui ait: *Ego sum ostium.* Hi suscipiunt eos, quos prærogativa fidei invitat, & excludunt illos qui ab unitate disjuncti sunt, quibus dicturus est Dominus: *Nescio vos.* Post instituuntur Lectores, ideſt, dominici verbi relatores, de quibus Apostolus ait: *Alii datur sermo sapientiæ secundum eumdem spiritum.* Hi sunt, qui distincte atque ordinate modulantes in Ecclesia, sanctis moribus fideles instruunt. Deinde sunt Exorcistæ, qui per impositionem manuum, & benedictionem sacerdotalem sumunt potestatem abjiciendi spiritus immundos, & gratiam curationum; de quibus Dominus in Evangelio: *In nomine meo Dæmonia ejicient.* Quam effugandorum dæmonum potestatem nulla manuum impositione, aut sacerdotalis benedictionis prærogativa donati olim quidam usurpare volentes, ab obsessis corporibus dæmones per exorcismum tentabant ejicere, sicut de filiis Scevæ Judæi liber Apostolorum commemorat. Qui cum in nomine Jesu, quem Paulus prædicabat, spiritus immundos exorcizarent, concito indignantis spiritus furore vexati, temeritatisque ausum ultore spiritu luentes, Daudierunt increpantis responsum hoc modo: *Jesum novi, & Paulum scio; vos autem qui estis? & continuo insiluit in eos spiritus immundus.* Quibus illa sui pœna furoris sane dedit indicium, quia non erant ex eorum numero, quibus hoc donum gratiæ auctoritate sacerdotali præstitum fuerat. Hos sequuntur Acolythi, id est, ceroferarii, qui ignem verbi cœlestis, quo illuminentur fratres ad agnoscendum, & inflammentur ad diligendum Deum, prædicando ministrant. Subdiaconi vero hi sunt, qui oblationes a populis in Templo Domini suscipiunt, & officiis deserviunt Levitarum, in offerendis vasis corporis & sanguinis Domini, & in administrandis his, quæ aguntur circa altaris officia.

Joan. 10. 9. — 1. Cor 12. 8. — Matt. 7. 22. — Act. 19. 15.

Cui vero otium fuerit vetus Testamentum revolvere, inveniet ab eo hos sumpsisse exordium, nec minus etiam eos qui supersunt, ideſt Levitas; & Sacerdotes, quorum gradus quia altior est, paulo plus in eis nobis est immorandum. Nam sicut liber Numerorum refert, loquutus est Dominus ad Moysen dicens: Applica Tribum Levi, & fac stare in conspectu Aaron Sacerdotis, ut ministrent ei, & excubent, & observent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram Tabernaculo testimonii, & custodiant vasa tabernaculi, servientes in ministerio ejus. De his scriptum est in Actibus Apostolorum, quia *convocantes duodecim* Act. 6. 2. & seq.

ANNO CHRISTI 1025.

cim multitudinem Discipulorum, dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos spiritu sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus; nos vero orationi, & ministerio verbi erimus instantes. Et placuit sermo coram multitudine, & elegerunt Stephanum virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum & ceteros, quos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes imposuerunt eis manus. Exhinc jam decreverunt Apostoli, vel successores Apostolorum, per omnes Ecclesias septem Diacones, qui sublimiori gradu ceteris circa aram Christi quasi columnæ altaris assisterent. De his Paulus, cujus vos doctrinam tenere dicitis, scripsit ad Timotheum. Nam cum præmisisset, Episcopum debere irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, moribus ornatum, continuo intulit:

1. Tim. 3. 8. & c. *Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in conscientia pura: & hi probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes.*

Presbyterorum ordo quoque exordium sumpsit a filiis Aaron, qui tunc Sacerdotes vocabantur in veteri Testamento, nunc autem Presbyteri vocantur. Porro hi præsunt Ecclesiæ Christi, & in confectione corporis & sanguinis Domini consortes cum Episcopis sunt, similiter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi. De his Paulus Apostolus scribit ad Titum: *Hujus*, inquiens,

Tit. 1. 5. & 6. *rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt, corrigas, & constituas per civitates presbyteros, quemadmodum ego tibi disposui, si quis sine crimine est.*

1. Tim. 4. 14. Et in prima ad Timotheum epistola: *Noli*, inquit, *negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyteri.* Igitur cum Presbyteri ordinantur, per impositionem manuum sacerdotalis gratiæ donum suscipiunt. De quibus in libro Numerorum scriptum est:

Num. 11. 16. & 17. *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sint ac magistri; & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, facieque ibi stare tecum, ut descendam & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamque eis.* Et paulo post: *Descendit Dominus per nubem, & loquutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse, & dans septuaginta viris.* De his etiam in actibus Apostolorum scriptum est, quod cum venisset Paulus Apostolus Miletum, miserit Ephesum, & vocaverit presbyteros ejusdem Ecclesiæ,

Act. 20. 28. quibus inter cetera ait: *Attendite vobis & omni gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit pascere ecclesiam Domini, quam acquisivit per sanguinem suum.*

1. Petr. 5. 1. & seq. Sed & Petrus in prima Epistola: *Presbyteros*, inquit: *qui in vobis sunt, obsecro consenior & testis Christi passionum, & ejus quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator; pascite, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum, non turpis lucri gratia, sed voluntarie; neque ut dominantes in Clerum, sed forma facti gregis ex animo; & cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam.*

Denique pontificalis Sacerdotii Ordo initium sumpsit ab Aaron, sicut dicit Isidorus, quamquam & Melchisedech prior obtulerit sacrificium, & post hunc Abraham, Isaac, & Jacob: sed isti spontanea voluntate, non sacerdotali auctoritate ista fecerunt. Ceterum Aaron primus in lege Sacerdotale nomen accepit, primusque pontificali stola indutus victimas obtulit, dicente Domino

Exod 29. 4. 5. ad Moysen: *Accipe*, inquit, *Aaron & filios ejus, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis aqua, indues Aaron vestimentis suis, idest, linea, & tunica, & superhumerale, & rationale, quod constringes balteo: & pones tiaram in capite ejus, & laminam sanctam super tiaram, & oleum unctionis fundes super caput ejus.* In novo autem Testamento post Christum pontificalis Ordo a Petro cœpit, ipsi enim primum datus est Pontificatus in Ecclesia Christi, sicut dicit Dominus: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Hic ergo ligandi solvendique potestatem primus accepit, primusque ad fidem populum virtute prædicationis adduxit. Siquidem & ceteri Apostoli cum Petro pari consortio honoris & potestatis acceperunt, & ipsis Apostolis ordinantibus successerunt Episcopi, qui sunt constituti per Mundum in sedibus Apostolorum, qui non jam ex gente carnis & sanguinis eliguntur sicut primum, sed pro uniuscujusque merito, quod in eum divina gratia contulit.

Matt. 16

Quod autem per manus impositionem a præcessoribus Dei Sacerdotibus Episcopi ordinantur, antiqua institutio est. Sic enim Patriarcha Isaac manum super caput Jacob imponens benedixit ei: similiter & Jacob filiis suis. Moyses super caput Josue manum imponens, dedit ei spiritum virtutis & ducatus in populo Israel. Sic & suppletor legis & Prophetarum Dominus noster Jesus Christus Apostolos benedixit. Et in Actibus Apostolorum ex præcepto sancti Spiritus Paulo & Barnabæ Apostolis manus imposita est in Episcopatum, & sic missi sunt ad evangelizandum. Caput enim principale mentis designat; & sicut mente corpus regitur, ita per Episcopos Ecclesia, quæ est corpus Christi, regitur. De his Paulus Apostolus ad Titum ait: *Oportet*, inquit, *Episcopum irreprehensibilem esse, sicut Dei dispensatorem.* Et ad Timotheum ait: *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: oportet enim Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem.* Et item: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei quæ in te est, per impositionem manuum mearum.* Jam vero, quod sæculares viri nequaquam ad ministerium Ecclesiæ assumantur, eadem apostolica auctoritas docet & dicit: *Manus nemini cito imposueris.* Et iterum: *Non neophytum, ne in superbiam* Delatus putet se non tam ministerium humilitatis, quam administrationem sæcularis potestatis adeptum, & in condemnationem superbiæ sicut diabolus per jactantiam dejiciatur. Non enim valebit sæcularis homo sacerdotii magisterium implere, cujus nec officium tenuit, nec disciplinam cognovit, sed neque docere potest, quod non didicit.

Tit. 1. 7

1. Tim. 3. & 2.

2. Tim. 1

1. Tim. 5. Ibid. 3.

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquod gratiæ donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in biviis, aut etiam intra pudenda sepia latrinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: *Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.*

2. Tim. 6.

CA-

ANNO CHRISTI 1025.

CAPUT VII.

De Sepultura.

De ſepnltura etiam, quam præter ullum ſalutis compendium avaritiæ Sacerdotum adſcribitis, ſermocinabimur. Aſſertis quidem nihil differre, utrum mortui in atriis domus Domini, an aliis in quibuslibet locis ſepeliantur, fingentes nullum prætendi myſterium ſanctitatis, præter quod de ipſo pretio Sacerdotes ſibi coacervant pecuniam. Sed ſi ſanctæ matris Eccleſiæ ſinum fidelibus vivis derogare præſumitis, nec mirum ſi vultis derogare & defunctis. Verum quia de Eccleſia ſuperius certiſſime tractavimus, de ſepultura etiam aliquid differamus. Porro cum fideles Chriſtiani temporalem vitam in unitate Spiritus Sancti, ſub myſterio catholicæ fidei in hac temporali Eccleſia communiter exigunt, ut per hanc ad cœleſtem perveniant, ubi, rogo, debent corpora eorum poſt reſolutionem rectius quam in ſinu matris Eccleſiæ tumulari? Sicut enim temporali Eccleſiæ temporaliter vivendo per fidem adhærent, ita & temporaliter moriendo in ſinu ipſius requieſcunt, diem videlicet reſurrectionis & intemporalis Eccleſiæ gloriam expectantes. Hæc eſt enim mater credentium, quæ natos ad mortes regenerat ad immortalitatem, quæ filiorum corpora ſervat ſane ad tempus ſopita, in generali tamen reſurrectione ad immarceſſibilem gloriam ſuſcitanda. Si ergo in tanto lumine veritatis caliginem erroris non deponitis, dicite unde ſpiritus vitæ æternæ vobis promittitis. In ſancta quippe Eccleſia Deo renati offerimur, & per ipſam juxta piæ converſationis qualitatem ad æternitatem tendimus. Ceterum cum reſolvimur, in ipſa ſepulti quieſcimus, & juxta ſpeciem mortis imitamur futuræ beatitudinem reſurrectionis.

Qui ergo hoc Chriſtianæ fidei unicum pignus non amplectitur, a compage corporis Chriſti proculdubio divellitur. Ad hujus vero fidei unitatem pater Abraham ſe noverat colligendum, cum ab Ephron duplicem ſpeluncam emeret; quam etſi ſine pretio poſſet habere, tamen ne cum improbis videretur participari, æſtimavit potius comparare. Ibi nimirum Saram uxorem ſepelivit, & ipſe poſtea ſepultus eſt, necnon Iſaac cum Rebecca Illuc etiam Jacob, cum in Ægypto mori debuiſſet, filios ſuos ſepeliendum ſe reportari commonuit. Joſeph vero filius ſuus, antequam moreretur, quodam prophetico contuitu dixit ad fratres ſuos: *Poſt mortem meam Deus viſitabit vos, & aſcendere faciet de terra iſta ad terram quam juravit Abraham, Iſaac, & Jacob patribus noſtris. Cumque aſcenderitis, aſportate vobiſcum oſſa mea de loco iſto*, ad patriam videlicet ſepulturam. Quod & iſti fecerunt. Tobias vero vir plenus Spiritu ſancto filium ſuum monuit, ut cum ipſe moreretur, funus ſuum curaret, & juxta eum ſepeliret uxorem ſuam. Notandum enim quod ſancti Patres non ſolum in vita, ſed poſt mortem ab alienigenis diſſociari volebant; quippe unitatem futuræ Eccleſiæ prætendentes, quæ ſeorſum fidelibus aggregatis profanos cultus abhorret.

Quod ſi Abraham ſepulcrum ſibi pretio coemiſſet, cum gratis poſſet habere, cur non potius & nos in ſepulturis noſtris ſanctam Eccleſiam quolibet munere donabimus, quod & ad remedium vivis, & ad veniam proſit defunctis? Si autem objicitis, quia hoc magis avaritiæ Sacerdotum exigit; nec quidem nos negamus, quia aliqui hoc faciant: faciunt enim aliqui. Nec mirum, cum ex duodecim Apoſtolis unus avaritiæ inhiaſſet. Sciendum vero, quod vitio malorum boni depravari non debent, aut divina myſteria informari. Quidquid enim fiet in nomine Domini, præmio non vacabit. O vos cæci & errantes, Dominicis verbis vos increpo! Neſcientes legem, quare non ſcrutamini Scripturas? Hoc habet plane liber Regum, quod Reges Iſraeliticæ plebis in uno loco omnes ſepelirentur, exceptis pravis & impœnitentibus. Quod ſi pœnitentes admiſſa correxerint, cum ceteris ſepulturam ſortirentur. Unde datur intelligi, quod cum Salomon cum ceteris tumuletur, veniam criminum meruiſſet, licet ſua pœnitentia non legatur. Ad hoc autem & alia multa, quæ de ſepultura occurrunt myſteria, ipſius Salvatoris eo etiam affuit providentia, quod crux ſancta in qua pependit, ſuper tumulum protoparentis Adam, ut tradunt Doctores, figeretur. Nec vacat, quod pretio ejus ſanguinis ager Acheldamah emitur, ubi peregrinorum corpora tumulantur: revera enim ejus ſanguine Eccleſia comparatur, in cujus ſinu pauperes Chriſti quieſcunt.

ANNO CHRISTI 1025.

CAPUT VIII.

De pœnitentia.

Quoniam quidem ſuperius regenerationis myſterium nihil eſſe dixiſtis, ob hanc ſcilicet cauſam quia quidquid ex operibus ſatanæ baptizandus abdicare ſe profitetur, poſtmodum in vita repetere non timet: ex qua ſententia pœnitentiæ derogare videmini, & ceteris quæ Deus ad peccantium reconciliationem remedia contulit; reſtat nobis adhuc ſuper hujuſmodi inſudare. Necdum enim incredulitatis vulnus ad vivum uſque attigimus, quod quidem nos medicantis verbi ferramento opus eſt recludere, unde latentis putredinis ſanies in apertum erumpat. Sciens certe divina providentia neminem baptiſmatis gratia renovatum, ad ſuperandas diaboli inſidias, & vincendas carnis concupiſcentias eſſe idoneum; ne quis poſt lapſum in deſperationis foveam corruat, adverſus ſingula vitiorum vulnera reſervavit convenientia reparandæ ſalutis medicamenta, parans ſuperbis humilitatem, invidis charitatem, luxuriosis continentiam, guloſis parſimoniam, lapſis pœnitentiam, & ceteris quibuſque vitiis congrua medicamenta, per quæ peccator quaſi quadam baptiſmi regeneratione Deo reconcilietur. Sed ut de reliquis fileam, quoniam pœnitentiam abjicitis, cum tamen Evangelii auditores vos eſſe dicitis, interrogo vos, quid Dominus in Evangelio eſſe voluerit quod ait: *Gaudeo ſuper uno peccatore pœnitente, quam ſupra nonaginta novem juſtos qui non indigent pœnitentia.* Et alibi: *Non veni vocari juſtos, ſed peccatores in pœnitentiam.* Satis certe ſuperque abundant exempla pœnitentiæ, per quæ revelante Scriptura multos de tumulo vitiorum & morte animæ reſuſcitatos cognovimus, de quibus multos ante electionem in malitia ſua perdurantes, per pœnitentiam reſipiſci cognovimus; plurimos vero poſt electionem lapſos, ſed poſtea pœnitentiæ remedio in priſtinam gratiam relocatos. De quibus beatum Petrum primum in medium introducimus, qui dum pœnitendo fleret culpam negationis, non ſolum priorem gratiam reimpetravit, ſed inter omnes totius eccleſiæ quæ in terris & in cœlis eſt, primatum accepit. Quin etiam prodigum filium a gratia paterna privatum in Evangelio audivimus pœnitendo non ſolum in gratiam patris rediſſe, ſed & ſtolam primam

quam

Luc 15. 7.

Matth 9. 3.

quam amiserat, recepisse. Primam cum audis, non novam intelligas, sed antiquam, quia prioris innocentiæ vestem, qua se peccando expoliaverat, pœnitendo reparavit.

ANNO CHRISTI 1025.

Denique qui doctrinam apostolicam suscipitis oportet audire qualiter Paulus fornicantem fratrem compellat ad pœnitentiam: *Omnino*, inquit, *auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris quis habuerit. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore; præsens autem spiritu jam judicavi ut præsens, eum qui sic operatus est in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis vobis & meo spiritu cum virtute Domini Jesu, tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.* Et alibi: *Timeo ne cum venero humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex his qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditiam, & fornicationem, & impudentiam quam gesserunt.* Quid enim tradere hominem Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat, aliud est, nisi hunc quod per incontinentiam carnis deliquerat, per tribulationem carnis diluere, ut carnis titillantis rubigine pœnitentiæ camino excocta, spiritus purior in diem Domini salvus fiat? Unde ipse postmodum dicit se timere ne lugeat de eorum interitu, qui non egerunt pœnitentiam super immunditiam & fornicationem suam.

1. Cor. 5. 1 & seq.

Denique in ecclesiastica historia quemdam juvenem apud Ephesum audivimus a beato Joanne Apostolo in Monasterio reclusum: qui catholicis disciplinis instructus, & baptismatis gratiam adeptus, post multa religiosæ conversationis exempla, diabolicæ suasionis spiritu agitatus monasterium deseruit, & inter sylvas & lustra ferarum homicidiis, furtis, & omnigenis flagitiis depravatus est. Quem cum Apostolus requisitum ad Ecclesiam revocaret, & miser ille ob magnitudinem criminum nullam reparandæ salutis spem se habere diceret, beatus Joannes jurisjurandi sacramento ei spem veniæ promittit. Dehinc jejuniis & orationibus eum intra paucum tempus ita reddidit emendatum, ut ceteros anteiret sanctitate, & ipsius Ecclesiæ regimen illi Apostolus commendaret: præbens per hoc magna exempla veræ pœnitentiæ, & documentum ingens regenerationis, atque insignia quædam & trophæa visibilis in eo resurrectionis ostendens. Verum qualiter idem Joannes Apostolus Angelo Ecclesiæ Ephesi scribat, animadvertite: *Memento*, inquit, *unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac; alioquin veniam tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ejus.* Extat unum, quod ad commendandam pœnitentiæ vim sufficiat, exemplum. Senatoris cujusdam filiam Deo consecratam vir quidam concupiscentiæ furiis agitatus quondam eo usque adamavit, ut per maleficos immundum spiritum consuleret. Cui cum spiritus malignus desiderii effectum promitteret, si Christo abrenunciare vellet, ille non solum acquievit, verum abrenunciationis chartam manu propria scriptam illi donavit; sicque sponsoris sui arte Virginis amplexum adeptus, non post multo amare deflebat stupri mercede auctorem suum negasse. Tandem beato Basilio Cappadociæ civitatis Episcopo omnem rei ordinem confessus, in quodam conclavi per tres dies sub pœnitentiæ satisfactione recluditur, ubi infestantis spiritus convitia multa patitur. At vir beatus convocata in Ecclesiam Cleri ac populi multitudine non destitit orare ad Dominum, donec validissimo orationis certamine scriptum de manu Diaboli extorsit, & cunctis intuentibus demissam per aerem chartam recepit.

Abfit igitur a fidelium mentibus hanc vestram execrabilem audire doctrinam, ut lapsis post electionem pœnitentiam nequaquam proficere credant, cum luce clarius est post perpetrata scelera homines per eam redire ad innocentiam. Quam quidem adeo efficacem, adeo potentem ad abolenda peccata experti sumus, ut etiamsi in ultimo vitæ spiritu quis admissorum pœniteat, & publica lamentatione commissa prodantur, fructum tamen & spem veniæ salutaris non perdat, quia propositum quod decrevit salvare quod perierat, non potest immutari: & ideo quia voluntas ejus non mutatur, etiamsi tempus emendationis non conceditur, si tamen in supplici confessione vita exceditur, fideli proposito venia non negatur ab illo, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur a perditione pœnitendo, & salvatus miseratione Domini vivat. Quod autem objici poterat de peccato ad mortem, cui nulla patet ad veniam consolatio, id quidem eorum est, qui in desperationis foveam corruentes, nihil prorsus quo inde eximi valeant, sibi reliquerunt.

ANNO CHRISTI 1025.

CAPUT IX.

Quod pœnitentia post mortem prosit.

Verum ne quis pœnitentiam solis vivis & non defunctis proficere credat, multos qui a sæculo transierant, suorum pietate viventium a pœnis relevatos Scriptura teste comperimus, dum pro eis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynæ fiunt, vel quis vicariam pœnitentiæ solutionem defuncto amico persolvit, dum quod æger præventus morte non potuit, vivus supplet amicus. Quod quia cæci lumine fidei non solum refugitis credere, sed penitus destruere tentatis, non vere, ut asseritis, Evangelii auditores estis. Nam ipsa veritas dicit, quia *si quis in Spiritum sanctum* blasphemiam *dixerit, neque in hoc sæculo remittetur ei, neque in futuro.* In qua sententia in Dialogo suo beatus ait Gregorius, datur intelligi quasdam culpas in hoc sæculo, quasdam vero in futuro posse relaxari. Quod enim de uno negatur, consequens intellectus patet, quod de quibusdam conceditur; sed hoc de parvis minimisque peccatis credendum est, sicut est continuus otiosus sermo, immoderatus risus, vel ali.... curæ familiaris, & cetera sine quibus vita humana non agitur, quæ etiam post mortem gravant, si adhuc in hac vita positis minime fuerint laxata; quæ per ignem purgatorium post mortem ipse paulo post dicit purgari, si in hac vita positus hoc bonis actibus, ut illic obtineat, aliquis promereatur. Unde jure a sanctis Doctoribus purgatorius ignis esse dicitur, quod per eum peccata aliqua purgantur, prout viventes aut eleemosynis, aut sacrificiis, aut certe, sicut ante diximus, vicaria pœnitentiæ solutione obtinere possunt. Unde & Paulus ait, quia *vir fortissimus collatione facta misit Jerosolymam duodecim millia drachmas argenti, offerre eas pro peccatis mortuorum, juste & religiose cogitans de resurrectione: nisi enim eos qui ceciderunt, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis.* Deinde dicit: *Sancta est & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccato solvantur.*

Matt. 12.

2. Mac. 12. 43. &

Constat igitur, ut diximus, talium operum pretio defunctos posse a peccatis absolvi, alioqui Paulus Apostolus, cujus vos auditores esse mentimini, nequaquam audiendus esset, qui dicit, lignum,

gnum, fœnum, ſtipulam, ideſt peccata minima atque leviſſima igni purgatorio facile conſumi: quibus nimirum non purgatoria, ſed æterna ſupplicia inferrentur, niſi talibus hoſtiis promeruiſſent igne purgatorio reſolvi. ANNO CHRISTI 1025.

CAPUT X.

De Connubiis.

De connubiis vero, quæ vos contra evangelica & apoſtolica decreta ſacrilega mente abominanda judicatis, dicentes conjugatos id ſortem fidelium nequaquam computandos, multa ſanctorum patrum occurrunt exempla, quæ ad infidelitatis hujus blaſphemiam confutandam ſatis ſufficiant. De quibus nos reſponſuros quodam diſcretionis gubernaculo noſtri ſermonis carinam ſubire oportet, ne quaſi inter duos ſcopulos naufragium incurrentes occaſionem demus in alterutrum, ſcilicet aut omnes indiſcrete a conjugiis exterrendo, aut omnes indiſcrete ad connubia commonendo. Porro ſicut inter ſæculares & eccleſiaſticos viros quædam ordinis diſcretio eſt, ita & converſatio eorum quadam diſcretionis ratione ſervanda eſt. Nam vir eccleſiaſticus, poſtquam relicta ſæculi militia in ſortem Domini computatur, non poteſt, ſalvo profeſſionis ſuæ cingulo, conjugali thoro ſe iterum mancipare. At viris ſæcularibus, qui nulli eccleſiaſtici regiminis jugo ſunt obnoxii, nec evangelica, nec apoſtolica decreta legitima præjudicant connubia, ſi tamen ſciunt omni tempore ſibi debere eſſe ſubjectam conjugii voluptatem, & ſi diſcernunt certa concubitus tempora, quando coeundum, & quando ab uxoribus ſit abſtinendum. Non enim talia connubia beneplacita ſunt Deo, quibus homines ad luxuriam, & delicias inſtar animalium provocantur, qui Deum a ſua mente excludunt, & ſuæ libidini vacant, ſicut equus & mulus. Qui autem ita conjugio utitur, ut cum timore Dei in amorem filiorum potius intendat, quam ut petulantis carnis appetentiam expleat, hunc copula conjugii de ſorte fidelium non privabit.

Falluntur igitur, qui conjugatos a regno Dei exterminandos affirmant, præſertim cum in Evangelio hujuſmodi teſtimonium habeamus, & apoſtolica traditio talem humanæ conſuetudinis legem multis in locis confirmet. De qua re hoc unum ex ore veritatis teſtimonium proferimus. Nam Phariſæis tentantibus & dicentibus, ſi liceret homini uxorem ſuam dimittere quacumque ex cauſa, ille reſpondens ait: *Non legiſtis quia qui fecit, maſculum & fœminam ab initio fecit eos, & dixit, Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro; quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Requirentibus autem illis, ut quid Moyſes mandaſſet dari libellum repudii, & dimittere, ait illis: *Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic. Dico autem vobis, quia quicumque uxorem niſi ob fornicationem dimiſerit, & aliam duxerit, mœchatur.* Petrus autem in epiſtola ſua ait: *Mulieres ſubditæ ſint viris ſuis, ut & ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſine verbo lucrifiant.* Et paulo poſt: *Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres ſperantes in Deo ornabant ſe, ſubjectæ propriis viris, ſicut Sara obediebat Abrahæ dominum eum vocans.* Et iterum: *Viri ſimiliter cohabitantes ſecundum ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impertientes honorem.* Unde & beatus Paulus ad Corinthios ait. *Bonum eſt homini non tangere mulierem, propter fornicationem aut unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque virum ſuum habeat. Uxori vir debitum reddat, ſimiliter & uxor viro.* Et paulo poſt: *His autem qui in matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere; quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari: & vir uxorem non dimittat. Si quis frater uxorem habeat infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illum; & ſi quæ mulier habet virum infidelem, & conſentit habitare cum illa, non dimittat virum: ſanctificatus eſt vir infidelis per mulierem fidelem.* Et rurſum cum de Virginibus præceptum Domini ſe non habere diceret, converſus ad conjugatos ait: *Exiſtimo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe. Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem; ſi autem acceperis uxorem, non peccaſti.* Scribit autem ad Epheſios ita: *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino, quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt eccleſiæ.* Et iterum: *Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit.* Scribit autem & ad Titum hoc modo: *Adoleſcentulas doce, ut viros ſuos ament, filios diligant, prudentes, ſobrias, domus habentes curam, ſubditas ſuis viris.* Et ad Timotheum: *Adoleſcentulas*, inquit, *viduas devita; cum enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare maledicti gratia; jam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.* Et ad Coloſſenſes: *Viri*, inquit, *diligite uxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas.*

Cum igitur hæc humanæ conſuetudinis lex tantis divinæ auctoritatis fulciatur inſtitutis, nimirum abjicienda eſt veſtræ hæreſeos ac penitus conculcanda doctrina. Nam ſi conjugalis ſocietas homini cauſa eſſet perditionis, qui venit perditos reparare, nullum daret hujus culpæ documentum, nullum præceptum. Paulus denique, qui tanto charitatis igne flagrabat, ut etiam pro fratribus anathema fieri optaret, nullum ſuper hujuſmodi daret conſultum, ſi hoc ad detrimentum animæ ſpectare intellexiſſet. Sed de his ſatis ad præſens dictum.

ANNO CHRISTI 1025.

Matt. 19. 4. & ſeq.

Ibid. v. 8. & ſeq.

1. Petr. 3. 1.

Ib. v. 5. & 6.

Ibid. v. 7.

1. Cor. 7. 2. & ſeqq.

Ibid. v. 10. & ſeq.

Ibid. v. 36.

Epheſ. 5. 22.

Ibid. v. 29. Tit. 2. 4. & 5.

1. Tim. 5. 11. & ſeq.

Coloſſ. 3. 19.

CAPUT XI.

De Confeſſoribus.

Jam vero quis non videat vos in hoc divini judicii & chriſtianæ communionis reos eſſe, quod adverſum beatiſſimos Chriſti Confeſſores pravi dogmatis ſeditionem ſacrilego auſu movetis, dicentes præter Apoſtolos & Martyres neminem jure venerari, in Confeſſoribus nullum donum virtutis eſſe, nec ab eis aliquam ſalutis gratiam poſſe ſpectari, quorum corpora in cineres reſoluta nihil a mortuis animalibus differre videntur. Petrus certe Apoſtolus datam ſibi a Domino ligandi atque ſolvendi poteſtatem, hanc quoque beato Clementi, Lino etiam & Anacleto ipſe tradidit; ceteri quoque Apoſtoli eandem gratiam ſucceſſoribus ſuis, ideſt ſanctis Doctoribus atque Confeſſoribus reliquerunt; quorum quidam gladio occubuerunt, alii in pace Eccleſiæ quieverunt. Sed non idcirco ab hominibus injuſte venerantur, quia percuſſoris gladium non ſenſerunt. Verum ſi ratio temporum non potuit præſtare martyrium, gloria tamen martyrum non carent, quia & voto & virtute & potuerunt eſſe martyres & voluerunt.

ANNO CHRISTI 1043.

Nam & illi pro ſpe æternitatis multas humanorum dolorum pertulere paſſiones, famem, vigilias, nuditates, jejunia, opprobria invidorum, inſectationes malorum, curam pro infirmantibus, ſollicitudinem pro periclitantibus, gemitum pro pereuntibus, cum flentibus flentes, cum ſcandalizantibus urentes. Quinetiam adverſum humanæ ſpiritualiſque nequitiæ diverſa certamina ſemper in eis emicuit fortitudo vincendi, patientia exſpectandi, æquanimitas ſuſtinendi. Quibus etſi percuſſor deeſſet, ipſi ſibi percuſſoris miniſterium ſuppleverunt. Nam quid in eis carnifex aliud feriret, quam corpus? Et certe quod ad momentum percuſſor faceret, ipſi ſibi longo cruciatu intulerunt, dum carnis concupiſcentias in ſe occiderunt, & quod ſuave, quod dulce, quod voluptuoſum fuerat, ademerunt.

Porro pœnalis carcer eis non defuit, qui ſe inter anguſtam aridioris vitæ cuſtodiam a mundi illecebris concluſerunt, quorum mens luciditſima, manus plenæ munditiæ, eo quod in menſa altaris ſacroſancta corporis & ſanguinis myſteria celebrantes, & in ſui cordis penetralibus hoſtiam vivam Deoque placentem, ideſt, ſemetipſos ſine macula, atque admixtione pravi operis offerre non deſiſtunt. Et ſicut diximus licet percuſſoris non ſenſiſſent gladium, tamen per vitæ meritum Deo digni martyrio non privantur, quia martyrium non ſolum effuſione ſanguinis, ſed abſtinentia peccatorum perficitur, alioquin longe a vero differre videbitur, quod ex ore veritatis ad duos fratres filios Zebedæi dictum eſt: *Calicem quidem meum bibetis:* cum unum quidem gladio occubuiſſe, alterum in pace eccleſiæ quieviſſe legamus. Sed neque ullo auctorum exemplari oſtendunt beatam Dei genitricem Mariam gladio vitam finiſſe, etſi per Spiritum Sanctum Simeon Propheta paſſuram illam dixerat: *Et tuam*, inquiens, *animam pertranſibit gladius*. Unde beatus Hieronymus in hoc animam ejus gladium pertranſiſſe dicit, quod in morte Chriſti compaſſionis atque doloris gladium ſentit; dum per eximiæ dilectionis vim mortem Chriſti ſuam fecit. Philippum etiam Apoſtolum & Lucam Evangeliſtam non per paſſionis certamen, ſed per pacem a ſæculo migraſſe legimus. Poſtremum vero quis tam lapidei cordis eſt, ut ad quorum tumulum ægros venientes optatam ſalutem vident reportare, eorum merita apud æternum judicem vivere non credat? Sed quis poſt Apoſtolos Martino, quis Benedicto in miraculis potentior?

Matt. 20. 23.

Luc. 2. 35.

Sed fortaſſe objicitis, quia multi in nomine Chriſti mira operati ſunt, & tamen poſt a Domino reprobati ſunt: de quibus in Evangelio Dominus: *Multi*, inquit, *venient dicentes: Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus?* Quibus dicturus eſt Dominus: *Amen dico vobis, neſcio vos, diſcedite a me, omnes operarii iniquitatis*. Quorum vita quidem, quia non concordabat verbis, idcirco a Domino reprobantur. Quod autem videntur operari, non ſuis meritis, ſed Chriſti nomini imputatur. Ejecti namque dæmones, non eos, ſed Chriſti nomen fugerunt, quod quondam in filiis Scevæ cujuſdam Judæi patuit, qui, ſicut ſuperius diximus, per exorciſmum dæmones in nomine Jeſu, quem Paulus prædicabat, ab obſeſſis corporibus tentabant ejicere, qui concito indignantis ſpiritus furore vexati audiunt: *Jeſum novi, & Paulum ſcio; vos autem qui eſtis? Et continuo inſiluit in eos ſpiritus immundus*. Quibus illa ſui pœna furoris ſane dedit indicium, quia non erant ex eorum numero, quorum vita ſanctitatis concordabat ſanctæ prædicationi. Eorum vero corpora terræ mandata declarant, quales utrique in vita exſtiterant, cum illi quotidie miraculis vivere, iſti nulla virtutis indicia ex ſe poſſe dare videantur. Nam in ſancta Eccleſia plena redundant miraculis volumina, quæ ad ſanctorum Confeſſorum tumbam fieri conſpiciuntur, cum reprobi poſt clauſas in inferno animas, & ſepulcris recondita corpora, nulla ſancti meriti reliquunt indicia, præter quod aliquando diabolus ad decipiendos homines phantaſticæ lucis ſigna ad eorum oſſa demonſtrat, ut ex hoc ad uſum venerationis deceptas mentes invitet, ſicut tempore beati Martini legimus approbatum, qui vulgi errore dicatum monaſterium tanquam in honore martyris ſuper latronem inveniens, verbi ſui imperio juſſit ſepultum confiteri, quia nihil ſibi cum ſanctis fuerat commune, ſed ſuorum ſcelerum culpis cum diabolis ſe in inferno torqueri. In talibus igitur locis ſi quid huic ſimile evenerit, de quo majorum memoria nihil certum ferat, interdicunt ſanctificationes, ne ritu Gentilium fana idolorum antiquitus conſtructa pro ſacris venerentur, neve ſepultis temere divina ſolvantur, niſi per provincialem Epiſcopum vita ſepulti examinetur, ſi ſecundum Evangelium Chriſti fuit.

ANNO CHRISTI 1025.

Sulpit. Severi cap. 8. de Vita S. Martini.

Act. 19. 15.

CAPUT XII.

De Pſallendi Officio.

Quis autem dubitet vos immundo ſpiritu agitari, dum hoc quod per Spiritum ſanctum prolatum, atque inſtitutum eſt, ideſt, uſum pſallendi in ſancta Eccleſia, abjicitis, & quaſi ſuperſtitioſum errori cultum imputatis. Sumſit ergo hanc modulandi formam ordo Eccleſiaſticus, non ex ludicris, aut jocularibus inſectationibus, ſed ex veteris & novi Teſtamenti patribus, ſicut de David in libro Regnorum legimus, quia cum arcam Domini de Terra Philiſthinorum educeret, ipſe depoſitis regalibus inſigniis, & ſumpta cithara coram ea pſallere cœpit, quod ille nullum ſupernæ gratiæ tunc aptius ſacrificium intellexerat. Qui etiam per hanc modulandi dulcedinem Saulem Regem a dæmone liberaverat, quem medicorum ars victa deſperaverat. Certe & apud ſupernos cives legimus hujus modulationis inſignia celebrari, ut in Apocalypſi Joannis Apoſtoli: *Habentes ſinguli citharas, & cantabant canticum novum*. Et iterum: Et vocem quam audivi, ſicut citharædorum citharizantium in citharis ſuis. Hinc ergo colligendum eſt, quam gratum ſit Deo officium pſallendi, ſi intenta mente peragatur, quando in hoc Angelorum choros imitari videmur, quos conſtat laudes Domini ſine intermiſſione perſonare. Unde Pſalmiſta ſæpe nos admonet dicens: *Cantate Domino canticum novum*: Et; *Bene pſallite ei in vociferatione*. Et iterum: *Pſalmum dicite nomini ejus, date gloriam laudi ejus*. Et in Evangelio Matthæi: *Et hymno dicto exierunt in montem Olivarum*. Tale namque ſacrificium ſuper taurorum pinguedinem aut hircorum ſanguinem Deo placere per Spiritum ſanctum Pſalmiſta viderat, cum dixit; *Numquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo? Immola Deo ſacrificium laudis*. Et iterum: *Sacrificium laudis honorificabit me*.

Apoc. 5. 8.

Ibid. 14. 2.

Pſal. 32. 3.

Idem 65. 2.

Idem 49. 13.

Ibid. v. 23.

Denique non ſolum irrationabilem creaturam, ſed cuncta quæ ſunt condita, ſuum Conditorem continuo pſallendi tenore laudare jubet, cum dicit: *Laudate Dominum de cœlis*, & cætera uſque in finem Pſalmi, quem ita concludit: *Omnis Spiritus laudet Dominum*. Ne ergo Pſalmiſta irratio-

Pſalm. 148.

Idem 150.

nabi-

nabilem, aut inanimatam Creaturam fruſtra in laudem Creatoris commonere dicatur, tam vere, quod ore non poteſt, ſe in laudem Dei videtur erigere, cum ſuæ naturæ motibus ſe ad voluntatem & imperium creantis conformat, vel potius rationales animos in hoc commonere videtur, ut de beneficiis divinis laudem Conditori dare meminerint, cujus munera ipſa uſibus hominum famulari videntur. Sed & Paulus, cujus vos imitatores eſſe dicitis, in concentum Pſalmodiæ nos hortatur, dicens: *Loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes Deo.* Et ipſe alibi dicit: *Pſallam ore, pſallam ſpiritu & mente.* Quin etiam in tranſitu ſanctorum virorum pſalmodiæ cantum ceciniſſe Angelos multa divinæ ſcripturæ exemplaria docent.

Unde conſtat eos de gremio ſanctæ eccleſiæ exterminandos, qui hoc pſallendi officium judicant nequaquam ad cultum divinum pertinere. Quod autem arbitrantur, nobis ipſis pſallendo multa adverſa imprecari, ubi videlicet Pſalmiſta mentis oculum in maleficos intorſit, ut eſt illud: *Quid gloriaris in malitia?* Et; *Obſcurentur oculi eorum ne videant*, & cætera talia; falluntur neſcientes eum prophetico ſpiritu intueri ea, quæ ſuperventura fuerant his, quos in mortem Chriſti, & ſanctorum Martyrum tumentes gloriari inſpexerat, quique a malitiæ ſuæ pravitate nequaquam declinantes exultant in rebus peſſimis, & lætantur cum male fecerint. Patet igitur tales a capite ſuo, ideſt, diabolo non diſſentire, qui eſt caput omnium iniquorum, qui etiam Scripturam ſanctam intelligens ſiniſtra eam interpretatione prævertere molitur.

ANNO CHRISTI 1025.

Ephes. 5. 19.

1. Cor. 14. 15.

Pſal. 51. 3.

Idem 68. 24.

CAPUT XIII.

De veneratione Dominicæ crucis.

Quoniam vero adverſum Crucem Dominicam & vivificum lignum viperei dogmatis venena funditis, dicentes hoc ex errore hominum veniſſe, quod venerantur eam, cum nullam magis in ſe virtutem contineat, quam cætera ligna ſylvarum, præter quod opere manuum hominum eſt efformata, pro quo nulla veneratione digna eſt: pauca e multis, quæ ad hanc cauſam utilia videntur, edicimus.

Scimus namque, quia omnis ſubſtantia quæ Deus non eſt, creatura eſt, & quæ creatura eſt, Deus non eſt. Ligno igitur nihil divinum damus, ut illud adorandum judicemus, quia inter cæteras creaturas, quæ Deus non ſunt, ſuæ naturæ ſubſtantiam ſumit: ſed ſi rationem myſterii diligenter inveſtigetis, non ſolum ab hominibus, ſed etiam ab Angelis Dominicæ Crucis vexillum honorandum videbitis, quæ quidem aperuit ſacramentum quod neſciebant. Primus namque Adam inobedientiæ mucrone interfectus eſt a ligno ſcientiæ boni, & mali, & nos ſecum traxit in mortem: ſecundus Adam per palmam obedientiæ a cruce tranſivit in vitam æternam, & nos ſecum duxit. Verumtamen lignum ſcientiæ boni & mali non dicimus ſecundum ſuam naturam in ſe mortem habuiſſe, ſed fuit in cauſa, ut in eo probaretur obedientia parentis noſtri, ſive vindicaretur inobedientia; quo contra, lignum vitæ in cauſa ſempiternæ vitæ eſt. Hoc lignum attulit vobis Dominus noſter Jeſus Chriſtus per lignum Crucis in eccleſia noſtra, ut qui morti debitores eramus per lignum ſcientiæ boni & mali, faceret nos vitæ capaces per lignum ſanctæ Crucis. Et ſicut illud ex ſua natura non habuit mortem, ita lignum unde nobis vita conceditur, non in ſe habuit hanc virtutem, ſed ex illius virtute, qui infirmus fuit ex nobis, vivit autem ex virtute Dei. Regnavit etiam mors & diabolus ab inobedientia ligni ſcientiæ boni & mali, ſuperata eſt eadem mors, & diabolus per obedientiam ligni ſanctæ Crucis. Quis ergo negare audeat jure ab hominibus venerari, per quam diabolus victus & mundus Deo operante ſalvatus eſt? Quis autem niſi inſaniæ furiis agitatus, neget vexillum atque virtutem dominicæ Crucis eſſe colendam, qui beatum Andream, quem vos imitari inter cæteros Apoſtolos mentientes dicitis, tanto eam paſſionis amore expetere, atque ſedula veneratione audiat prædicare. „ Cum vero, inquit Scriptura, perveniſſet ad „ locum ubi Crux parata erat, videns eam a lon„ge, exclamavit voce magna dicens: Salve crux, „ quæ in corpore Chriſti dedicata, & ex mem„bris ejus tanquam margaritis ornata. Antequam „ te aſcenderet Dominus noſter, timorem terre„num habuiſti: modo vero amorem cæleſtem „ obtinens, pro voto ſuſciperis. Sciens enim „ quanta intra te gaudia habeas, ſecurus & gau„dens venio ad te, ita ut & tu exaltans ſuſci„pias me diſcipulum ejus qui pependit in te, „ quia amator tuus ſemper fui, & deſideravi te „ amplecti. O bona Crux, quæ decorem & pul„chritudinem de membris Domini ſuſcepiſti: „ diu deſiderata, ſollicite amata, ſine intermiſ„ſione quæſita, & aliquando concupiſcenti ani„mo præparata! Accipe me ab hominibus, & „ redde me Magiſtro meo, ut per te me reci„piat, qui per te me redemit." Et Paulus Apoſtolus: *Mihi*, inquit, *abſit gloriari niſi in Cruce Domini mei Jeſu Chriſti*. Glorificantes igitur Crucem dominicam, Chriſtum quaſi pendentem in ea mente invocamus. Quem vero invocamus, ipſum adoramus. Proſternimur corpore ante Crucem, mente (ante) Deum: veneramur Crucem per quam redempti ſumus, ſed illum deprecamur, qui nos redemit.

Gal. 6. 14.

CAPUT XIV.

De Imagine Salvatoris in Cruce.

De imaginibus quoque quæ in eccleſiis fiunt, ratio citius perpenditur, ſi ex veteri Teſtamento aliqua ſimilitudo trahatur. Gradiens namque populus Iſrael per deſertum aliquando, ignitorum ſerpentium morſibus ad mortem vulnerabantur, ſuper quod conſultus Dominus juſſit fieri ſerpentem æneum & alto ſtipite levari, quem percuſſi reſpicientes cito ſanabantur. Et nos de Ægypto carnalis converſationis per deſertum mundani exilii ad terram ſupernæ promiſſionis tendentes, per reſpectum Mediatoris in Cruce pendentis antiqui hoſtis venenum a cordibus noſtris evacuamus. Qui enim Chriſtum per imaginem filii Dei ac paſſionem conſpexerit, ipſe antiqui hoſtis venena evadere poterit. Hoc certe indicant verba ipſius Domini dicentis: *Sicut exaltavit Moyſes ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis.* Apte autem æneus ſerpens ligno ſuſpenſus eſt, ut Dominus & in ſerpente mortuus, & in ære ſignificaretur æternus: mortuus videlicet per humilitatem, æternus per divinitatem. Eſt vero alia hujus ratio: ſimpliciores quippe in eccleſia & illiterati, quod per Scripturas non poſſunt intueri, hoc per quædam picturæ lineamenta contemplantur, id eſt, Chriſtum in ea humilitate, qua pro nobis pati & mori voluit, dum hanc ſpeciem venerantur, Chriſtum in Cruce aſcendentem, Chriſtum in

Joan. 3. 14.

Cruce passum, in Cruce morientem, Christum solum, non opus manuum hominum adorant. Non enim truncus ligneus adoratur, sed per illam visibilem imaginem mens interior hominis excitatur, in qua Christi passio & mors pro nobis suscepta tanquam in membrana cordis inscribitur, ut in se unusquisque recognoscat quanta suo Redemptori debeat; dum videlicet juxta salvatoris sententiam, quæ postulat imago Cæsaris, redduntur Cæsari, & quæ Dei, Deo.

ANNO CHRISTI 1025.

Similiter de imaginibus Sanctorum ratiocinari licet, quæ ideo in sancta ecclesia fiunt, non ut ab hominibus adorari debeant, sed ut per eas interius excitemur ad contemplandam gratiæ divinæ operationem, atque ex eorum actibus aliquid in usum nostræ conversationis trahamus. Verbi gratia, cum imaginem beatæ Dei genitricis Mariæ intuemur, profecto divinæ dignationis per eam beneficia recolimus, qui de massa perditionis recreavit massam reconciliationis. Quæ nimirum studio obedientiæ & humilitatis exemplo suadet nos supernam patriam quærere, quam primæ virginis superbia atque inobedientia clauserat. Sic itaque Angelos in ministerio conditori assistentes, dum per exteriores imagines contemplamur, per eam quam a Deo claritatis gloriam accipiunt, ad eorum numerum studio conversationis incitamur. Apostolorum atque Sanctorum Martyrum imaginatas effigies intuentes, quid aliud per eas jubemur, nisi ut calcatis curis sæculi, spretisque corporibus, eorum doctrinis imbuti, & glorioso certamine roborati, inter mundi triumphatores coronari mereamur? Simili modo Confessorum ac Virginum imagines speculantes, monemur ex eorum imitatione mundi concupiscentias declinare, lenocinia carnis calcare, immaculatam hostiam Deo nosmetipsos offerre. Sic igitur aliorum Sanctorum ordines inspecti ad æmulationem virtutum nos instruunt, sicut quondam fortia facta virorum ipsis suis laudibus ad quæque audendum alios accendunt.

CAPUT XV.

De Ordinibus Ecclesiastici regiminis.

Sed neque rebellionis vestræ tumorem grassari adversum divinam ordinationem diutius patior, qua ecclesiasticæ administrationis ordinem in nihilum redigere laboratis. Sancta quippe ecclesia, quam beatus Paulus Apostolus supernam Jerusalem, ac matrem nostram, & manentem civitatem, & ad ædificationem ex Deo domum non manufactam appellat, ex Angelis & hominibus constat. Quæ partim ex hominibus societate Angelica in ordinibus distinctis perfruens jam cum Deo regnat in cælo; partim vero in ordinibus distinctis adhuc peregrinatur in terra, & ad supernam societatem suspirat, ubi secundum Apostolum tabernaculum est non manufactum, neque hujus creationis, ad cujus instar per Moysem factum est tabernaculum, de quo dixit ad eum Dominus:

Exod. 25. 40. *Omnia fac juxta quod tibi in monte ostensum est.* In quo superno & vero tabernaculo, quod finxit Deus, & non homo, in interiora velaminis, id est, in ipsum cælum, confessionis nostræ summus Pontifex

Hebr. 7. 24. Id. 9. 1. *sempiternum habens Sacerdotium, per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa*; sedensque ad dexteram Patris, idest, in gloria paternæ majestatis interpellat non voce, sed miseratione pro nobis. Denique

1. Tim. 6. 15. *Rex regum, & Dominus dominantium*, per quem reges regnant, & conditores legum justa decernunt, cælestem ac terrenum principatum, cunctam videlicet rempublicam regens, & universam militiam tam cælestem & spiritualem, quam terrenam & temporalem distinctis ordinibus disponens ac moderans, & supernæ atque mundanæ curiæ præsidens, miro ordine Angelorum hominumque ministeria pro temporum varietate & opportunitate dispensat; & quæ singulis quibusque temporibus, vel personis congruunt; sua occulta inspiratione, vel evidenti illustratione, vel patefacta præceptione decernit.

ANNO CHRISTI 1025.

Itaque legimus sacros ordines in cælo, & in terra, & in Testamento veteri & in novo dispositos a Deo, ex quo juxta Apostolum omnis paternitas in cælo & in terra nominatur. Unde beatus Dionysius Areopagites, Antistes videlicet & venerabilis pater, sicut didicit a Paulo Apostolo, qui raptus est usque ad tertium cælum, vidit cælestia secreta, duos libros de Angelico & ecclesiastico principatu scripsit, Unde & beatus Gregorius dixit, quia ad hoc divinæ dispositionis provisio gradus & diversos constituit Ordines esse distinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, una concordiæ fieret ex diversitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim universitas alia poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentiæ ordo servaret. Quia vero creatura in una eademque æqualitate gubernari, vel vivere non potest, cælestium militiarum exemplar nos instruit, quia dum Angeli sint, Archangeli sint, liquet quia non æquales sunt, sed in potestate & ordine differt alter ab altero. Quod per hoc datur aperte intelligi, quia ad explendum de supernis ministerium, alii Spiritus alios mittunt, Zacharia scilicet propheta testante, quia ait. *Ecce* Zach. 2. 3. 4. *Angelus, qui loquebatur in me, gradiebatur, & alius Angelus egrediebatur in occursum ejus, & dixit ad eum: Curre & loquere ad puerum istum dicens: Absque muro habitabitur Jerusalem.* Dum enim Angelus ad Angelum dicit, *Curre & loquere*; dubium non est, quia alius alium mittit. Minora vera sunt quæ mittuntur, & majora quæ mittunt. Huic autem sensui & illud creditur non inconvenienter opitulari, quod per Danielem dicitur: *Millia millium ministrabant ei, & decies* Dan. 7. 10. *millies centena millia assistebant ei.* Aliud namque est ministrare, aliud assistere.

Si ergo inter hos qui sine peccato sunt, ista est distinctio, quanto magis inter eos quos constat non posse esse sine peccato hæc gerendi principatus gratia est servanda? Liquet, inquit beatus Gregorius, quod omnes homines natura æquales genuit; sed variante meritorum ordine, alios aliis culpas postponit. Ipsa autem diversitas quæ accessit ex vitio, divino judicio dispensatur, ut quia omnis homo æque stare non valet, alter regatur ab altero. Unde B. Paulus: *Omnis*, inquit, *anima sublimiori potestati subdita sit: non est enim potestas nisi a Deo, cui qui resistit, Dei ordinationi resistit.* Item Apostolus Petrus: *Subjecti estote omni* 1. Petr. 2. 13. *humanæ creaturæ propter Deum, sive regi quasi præcellenti, sive Ducibus tamquam ab eo missis.* Igitur ordines in ecclesia veteris populi, quæ usitato nomine synagoga vocatur, fuisse legimus per Moysem a Deo dispositos, qui & quales & qualiter ac quando ordinare cæteros vel ordinari a cæteris deberent. Sed & nunc in ecclesia, quæ regnum cælorum appellatur, ad instar cælestium ordinum ministros Domini institutione, & apostolica traditione legimus & cognoscimus distincte esse compositos, quibus inter cæteros quædam

dam dignitas major, & in similitudinem honoris fuit quædam discretio potestatis; quorum sollicitudine inferiores tanquam ex quadam diversitate in unum ecclesiæ corpus coeant, ne occasione libertatis subintret causa prævaricationis. Hujus rei gratia statuta ab Apostolis & Apostolorum successoribus regula est usque in hodiernum diem, per episcopos atque Archidiaconos, Decanos etiam atque Præpositos totius ecclesiastici regiminis causam dispensari. Quod cum ita sit, nihil est quod jure contra hæc repugnare debeatis.

ANNO CHRISTI 1025.

CAPUT VI.

De eorum falsa justitia.

Verum quoniam falsæ justitiæ doctrinam introducere tentatis, quam divinæ gratiæ adeo præponitis, ut omnia propriis meritis adscribatis, hunc nefariæ præsumptionis errorem divinæ auctoritatis ictibus labefactamus: nam nulla justitia, nullum boni constat meritum, quod non de fonte supernæ gratiæ id quod est, acceperit. Unde ipse, quo, perhibente Domino, nemo inter natos mulierum major est, de se Joannes dicit: Non potest homo accipere quidquam, nisi ei fuerit datum de cælo. Et Apostolus dicit: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum.* Et Paulus ait: *Infelix homo; quis, me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* Et iterum: *Gratia Dei sum id quod sum.* Et iterum: *Sed plus illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Ad hanc nos professionem ipse instituit, cum ait (sine intermissione orate), quia nullum tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio. In prævaricatione namque primi hominis naturalem possibilitatem & innocentiam amisimus, & nemo de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium potest consurgere, nisi eum gratia miserantis erexerit.

Jacob. 1. 17.

Rom. 7. 24. 1. Cor. 15. 10.

Quæcumque igitur in cordibus nostris, aut in nostro arbitrio sancta cogitatio est, aut pium consilium, aut quilibet motus bonæ voluntatis, ex suæ gratiæ dono descendit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus, sicut ipse discipulis ait: *Sine me nihil potestis facere.* Nam omnia hominum merita ab ipsius gratia præveniuntur, per quem fit, ut aliquid boni & velle incipiamus & facere. Denique quibus justitiæ operibus Maria peccatrix a peccatis dimissa, Zachæus justificatur, latro ad paradisi gaudia receptus est, nisi sola divinæ pietatis gratia? de qua Apostolus ad Romanos: *Ubi abundavit*, inquit, *delictum, superabundavit gratia.* Et alibi: *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius.* Et iterum: *Fuimus*, inquit, *& nos natura filii iræ sicut & ceteri.*

Joan. 15. 5.

Rom. 5. 20. Ibid. 3. 23. & 24.

Ephes. 2. 3.

Certissime itaque tenemus, omnes homines per semetipsos non solum perfectionem, sed nec initium justitiæ posse contingere, sed universos qui fiunt boni, divina gratia præveniri. Bonam namque in hominibus voluntatem ipse gratis præparat, gratis donat, ipse adjuvat, ipse consummat. Ut enim *abnegantes impietatem & sæcularia desideria, sobrie, juste & pie vivamus in hoc sæculo*, ait: Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, cujus hæc est inexhausta pietatis munificentia, ut ex insipientibus sapientes efficiat, infidelibus fidem tribuat, errantes non solum vocet, sed etiam revocet, desideriis terrenis expulsis desiderium regni cœlestis inspiret, inserta bonitate malitiam exstirpet, benignitatis dono invidiam expellat, odibilibus quoque & odientibus invicem donum dilectionis infundat. Ut ergo ex malis boni simus, ut sanctæ charitatis igne flagremus, gratiæ spiritalis opere in nobis inchoatur, ejusque in nobis operatione perficitur.

Tit. 2. 12.

ANNO CHRISTI 1025.

Proinde nosse debet unusquisque Christianus, neque in viribus naturæ, neque in legalibus præceptis, sed in illuminatione cordis, & voluntario divinæ voluntatis munere constare gratiæ salutaris exordium, qua fit ut quod divinitus præcipitur, non solum a nobis agnosci, sed etiam diligi possit ac fieri. Jure igitur gratuito beneficio divinæ bonitatis adscribitur, qui nos ideo ad bona opera misericorditer excitat, ut habeat quod in nos justis coronare debeat. Quibus sicut per misericordiam præparavit gratuitum justificationis donum, ita per justitiam præparavit æternæ justificationis præmium. Opus itaque gratiæ in omnibus prædestinatis gratuita misericordia inchoatur, & justa retributione perficitur. Quod vero e contra de injustis occurrere poterat, illis quidem non injusto judicio ignem æternum præparat, quos præviderat dignos ad luenda supplicia, nec tamen prædestinavit ad facienda peccata. Prædestinavit Deus quod Divina æquitas redderet, non quod humana iniquitas amisisset: præparavit igitur homini reo non culpam quam odit, sed judicium quod diligit; scriptum est enim: *Quia misericordiam & judicium diligit Deus.* Proinde bona opera quæ Deus misericorditer donat, juste coronat; opera vero quæ non ipse tribuit, juste punit. In istis ergo coronatur divina largitio, in illis transgressio humana damnatur. Nihil igitur iste habet, quod propriis meritis adscribere, nec ille, quod divino judicio jure possit derogare. Igitur juxta Apostolum non est quod dicat *figmentum ei qui se finxit: Quid me fecisti sic?* Quia *habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam.* Ostendit igitur divitias bonitatis suæ in vasis misericordiæ: potentiam vero atque judicium in vasis iræ, dum hos præparat ad gloriam, illos sustinet ire in interitum.

Psal. 83. 12.

Rom. 9. 20. Ibid. v. 21.

Quænam igitur est ista vestra justitia, quæ cuncta solis meritis, nihil tamen gratiæ debet? Porro Paulus jam testimonium vobis perhibet, quod æmulationem Dei habetis, sed non secundum scientiam. *Ignorantes* enim *Dei justitiam, & vestram quærentes statuere justitiæ Dei non estis subjecti. Moyses vero scripsit quoniam justitiam quæ ex lege est, qui fecerit homo, vivet in ea.* Quanto magis autem justitia, quæ ex Evangelio Christi & auctoritate apostolica est, vitam donabit? Quid enim Apostoli aliud docuerunt, nisi quod ex ore veritatis acceperunt. Quid autem aliud sancta Ecclesia tenet, nisi quod a beato Petro, & ceteris Apostolis accepit? Quis autem nesciat, aut non advertat quod a Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custoditur ab omnibus, debere servari, nec superduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? Præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispaniam, Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes nullum instituisse ecclesias, nisi eos quos venerabilis Petrus, aut ejus successores constituerunt Sacerdotes. Aut legant si in his provinciis alius Apostolorum invenitur aut legitur docuisse: qui si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos hoc sequi quod ecclesia Romana custodit, a qua eos

Ibid. 10. 3. & seq.

prin-

ANNO CHRISTI 1025.

principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur amittere.

CAPUT XVII.

Jam dies ad occasum declivior erat, & domnus Episcopus his qui audiendi gratia convenerant, circumstantibus ait: Fuerant satis, fratres, quæ de his nos oportuerat ad confirmandam fidem vestram enunciare, sed ne vos plus onere verborum gravemus, sufficiant ista. Hoc tantum servate fidei vestræ intemeratum signaculum, recolentes hoc quod Paulus Apostolus prædixerat, quia *in novissimis diebus discedent quidem a fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum in hypocrisi loquentium, & cauteriatam habentium conscientiam suam: prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus.*

Verum talibus dictis domni Episcopi, hi qui paulo ante sibi videbantur insuperabiles verbo, nec ullo verbi genere posse constringi, verborum gravitate & manifesta Dei virtute ita obstupefacti steterunt, ac si nunquam ullum sermonem didicissent contradicendi, mutique ad omnia hoc solum potuerunt respondere, ita sibi videri, nec aliter Christianæ salutis summam posse consistere, quam in his quæ in præsentia Episcopus enarrasset. Ad quos Episcopus: Si hæc, inquit, ita esse creditis, deponentes tantæ perfidiam incredulitatis, nobiscum hanc hæresim cum suis auctoribus, nisi resipuerint, damnantes excommunicate. Tunc Episcopus & omnes qui aderant Abbates atque Archidiaconi, cleruque omnis simul favente populo ita incipiunt.

Hanc hæresim, quæ hodie contra veram & catholicam Ecclesiam conspirasse inventa est, quæ videlicet baptismum ad abluendam originalis culpæ maculam, & actualia delicta, nihil profuturum contendit, & per pœnitentiam peccata nequaquam posse relaxari profitetur; & quæ sanctam Dei ecclesiam, & sacrosanctum altare, atque dominici corporis & sanguinis sacramentum nihil esse aliud, nisi quod corporeis oculis intuetur, & hoc tanquam vile negotium respicit, & quæ legitima connubia devitat: hanc & omnes qui eam affirmant, damnamus & anathematizamus. Profitemur enim secundum fidem evangelicam & traditionem apostolicam, nullum posse salvari, nisi per aquam regenerationis, ut ipse Joan. 3. 5. Dominus ait: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei*: Peccata vero quæ post Baptismum suadente diabolo, & propria voluntate contrahunt homines, confitemur per pœnitentiam non solum relaxari; verum ipsam divinam gratiam posse promereri, cum per eam videamus peccatricem Mariam mundatam, Zachæum justificatum, Petrum post lapsum relevatum, latronem intra Paradisum receptum.

ANNO CHRISTI 1025.

Credimus autem sanctam ecclesiam communem omnium fidelium matrem, nullumque ad eam quæ in cœlis est, posse pervenire, nisi per hanc quæ in terris est, acquisitus fuerit. Sacramentum autem Dominici corporis & sanguinis, hoc a Deo confitemur esse pignus nostræ redemptionis & salutis, de quo Dominus ait: *Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et iterum: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.* Quod corpus & sanguinem, secundum quod ipse ait; *Accipite & manducate ex hoc omnes, hoc est enim corpus meum:* &, *Bibite ex hoc omnes, hic est enim calix sanguinis mei*; indubitanter profitemur eamdem esse carnem, quæ ex Virgine nata, in cruce passa, de sepulcro levata, super cœlos exaltata, sedet in paternæ majestatis gloria. Hoc qui audit incredulus, huic nec Christus natus, nec passus, nec sepultus est, nec cum Christo partem beatæ resurrectionis obtinebit. Quod mysterium non alias potest sanctificari, nisi super sacrosanctum altare, quod de terra sibi Dominus per Moysen instituit fieri.

Joan. 6. 54. Ibid. v. 56. Matt. 26. 26. Ibid. v. 27.

Connubia autem quibus concessa sunt, Dominus & discipuli ejus, Doctorque gentium & licentiam dedit, & legitima servare instituit, &c. Si quis autem contra hanc catholicam institutionem senserit, sortem inter fideles habere non poterit. Verum quia illi qui paulo (ante) hæretica infidelitate tenebantur, hæc quæ Latina oratione tenebantur, non satis intelligere poterant, audita per interpretem vulgarem excommunicationis (sententia,) expositaque sacræ fidei professione, pari voto se, & quod damnatum fuerat, (abjurarunt,) & quod a fidelibus creditum fuerat, credere se professi sunt. Sed ad confirmandum suæ fidei testamentum, unusquisque eorum in modum crucis hujusmodi † quemdam characterem conscripsit, ut hoc illis signum in extremo judicio, si fidem hanc servarent, repræsentaretur ad salutem; si autem prævaricarentur eam, fieret eis in confusionem. Sic itaque omnes Deo gratias in commune reddentes, & a Domno Episcopo benedictionis munere donati, redierunt feliciter in sua.

ANNO CHRISTI 1026.

CONCILIUM SELINGENSTADENSE

ANNO CHRISTI 1026.

Ab Aribone Archiepiscopo congregatum.

DE eo Wolferus in vita S. Godehardi Episcopi Hildensheimensis cap. 4. apud Bollandianos die 4. Maii p. 511. *Eo tempore prædictus Aribo Archiepiscopus in natali S. Matthæi Apostoli* (21. Septembris) *Selingenstadt* (celebre monasterium ad Mœnum fluvium) *concilium generale episcoporum duodecim concivit; in quo Præsulem nostrum* (nempe S. Godehardum) *super prædicto Gandesheimensi territorio publice convenit: quam tamen synodum unanimitas fratrum in futurum annum comperendinavit. Rex autem* (nempe Conradus Salicus) *natale Domini festum Iporet initiavit.* Postea narrat eumdem Regem Romam profectum in die Paschatis a Joanne Papa Imperatorem coronatum fuisse, quod accidit 26. Martii 1027. unde arguimus hoc concilium anno 1026. coactum.

ANNO CHRISTI 1026.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

Incerti temporis & loci.

Ex Bessin. Concil. Rotom. p. 39.

HUjus habetur notitia ex privilegio immunitatis Eccleſiæ de Fontenido &c. intra Vilcaſſinum Franciæ, juris Abbatiæ S. Petri Carnutenſis, ex pervetuſto ejuſdem loci chartario, quod Aganum appellant. Poſt annum 1025. collocandum eſſe, nec tamen multo ſerius, ſuadent eorum qui interfuerunt Epiſcoporum nomina, in primis Radbodi Sagienſis, qui anno 1026. ad infulas perveniſſe creditur. Quid aliud ibidem actum ſit, neſcimus.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Adverſus defectionum & tumultuum authores

Anno mundano 6531. Chriſti 1026. habitum.

ARGUMENTUM.

Ex Manſi Append. ad Suppl. pag. 74. Ex Jur. Græc. Rom. Leuncl. tom. I. lib. 2. pag. 118.

Η' κατὰ τὸν Ἰούνιον μηνα, τῆς θ'. ἐπινεμήσεως, τῷ ϛφλδ'. ἔτει χρηματίζη νεαρτὶ παρὰ τῷ βασιλέως, κυρίε Κωνσταντίνε τῷ πορφυρογεννήτε, συμπράξαντος καὶ τῷ τότε ἁγιωτάτε πατριάρχε, κυρίε Ἀλεξίε, καὶ τῆς συνόδε, ἡ καὶ τάξιν τόμε συνοδικῆ ἐπέχουσα, ὡς ὑπογραφεῖσα παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδε, καὶ διορίζομένη ἀναθεματίζεσθαι τὸς ἐπιχειροῦντας ἀποστασίαν κατὰ βασιλέων ποιῆσαι, ἢ τυραννίδα, κἀντεῦθεν τὸς ὑπηκόες κατὰ τῆς αὐθεντείας αὐτῶν ἀποστατοῦντας, διορίζεται μὴ τῆς ἄλλων περὶ τὸ τέλος καὶ ταῦτα ῥητῶς.

Novella menſe Junio, IX. indictione, anno VICIↃIↃXXXIV: ab imperatore, domino Conſtantino in Porphira nato condita, interveniente conſenſu atque opera patriarchæ ſanctiſſimi, qui tunc præerat, domini Alexii, & ipſius quoque ſynodi; quæ ſane novella tomi etiam ſynodici vicem obtinet, tamquam ab imperatore ſynodoque ſubſcripta, ſtatuit anathemati ſubiiciendos eos, qui defectionem adverſus imperatores, aut perduellionem moliuntur, & hinc ſubditis adverſus dominos ſuos inſurgendi auctores ſunt; inter alia, circa finem hæc diſerte decernens.

C

Τοῖς μέλλουσιν ἢ ἐπιβουλαῖς ἀπόγε τῷ νῦν ἐπιχειρεῖν, ἢ μέλτῳ, ἀνάθεμα τοῖς συμπράττουσιν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνοῦσιν ἐν τῇ ἀποστασίᾳ, ἀνάθεμα. τοῖς συμβουλεύουσιν, ἢ παρορμῶσιν εἰς τὰ τοιαῦτα, ἀνάθεμα. τοῖς δεχομένοις αὐτὰς ἐν μετανοίᾳ, μὴ μεταμελομένοις ἀπὸ τῆς ἀποστασίας, καὶ καταλιμπάνοντας αὐτίκα, ἀνάθεμα.

EIs, qui rebelliones in poſterum, vel tumultum excitabunt, anathema. Participibus horum & in ſeceſſione commovenda ſociis, anathema. Conſilia ſuggerentibus vel ad hujuſmodi res impellentibus, anathema. Expeditiones cum his ſuſcipientibus, anathema. Recipientibus eoſdem per pœnitentiam, quum eos necdum defectionis pœniteat, nec eam deſerant, anathema.

ANNO CHRISTI 1027.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Præſide Alexio Patriarcha Anno Mundano 6536.

Chriſti vero 1027. Novembri menſe habitum.

Jur. Græc. Rom. to. I. pag. 256.

Γσον ὑπομνήματος ἐναποτεθειμένε τῷ ἐν Κωνσταντινοπόλει θαγεῖ χαρτοφυλακείῳ, τῆς πατριάρχε κυρῦ Ἀλεξίε, περὶ τῆς ὀφλ' δωρεᾶς λαμβανόντων μοναστήρια, καὶ περί τινων ἄλλων ἀναγκαίων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ταῖς μητροπόλεσι, ταῖς ἀρχιεπισκοπαῖς, & ταῖς ἐπισκοπαῖς ἀνηκόσων.

Exemplum monumenti in venerabili ſcrinio Conſtantinopolitano reconditi, quod eſt domini Alexii patriarchæ, de iis, qui per donationem monaſteria conſequuntur, & de aliis quibuſdam neceſſariis eccleſiaſticis cauſſis, quæ ad metropoles, Archiepiſcopatus, & epiſcopatus pertinent.

Μετὰ τῆς ἄλλων ἁπάντων, παραλλέχων ὁ χρόνος, καὶ τὰς πατριαρχικὰς ἐκμηχανήσατο δωρεάς· & τὰς ἐπὶ ὀφαμονῇ καὶ εὐθυΐᾳ, καὶ πλατυσμῷ τῆς ἱερῶν φροντιστηρίων πράξεις τῆς μακαριωτάτων πατριαρχῶν, πράσεις ἀνελεύθερες, καὶ μεταφορὰς ἀπὸ προσώπε εἰς πρόσωπα, καπήλες καὶ πάσης ἐωμολοχίας πεπληρωμένας. καὶ εἰκότως. ἐλλειπόντων γὰρ τῆς ἀμέμπτως πορευομένων, ἐπλή-

UT temporis progreſſus alia ſolet omnia, ſic patriarchales etiam donationes innovavit: & tendentes ad durationem, & felicitatem, & amplificationem ſacrorum monaſteriorum actiones beatiſſimorum patriarcharum, convertit in mercaturas illiberales, ac translationes ab una perſona in aliam, cauponaria levitate, atque omni nequitia plenas, nec abs re quidem. Dum enim deficiunt, qui citra reprehenſionem ambulant;

au-

auctus est eorum numerus, qui arant absurda, quemadmodum Jobus loquitur, & virtutem improbitas fertilitate sua superavit. Quilibet inhiat argento, nullum turpem quæstum vel lucrum injustum repudians, sed ex religiosis pariter ac piacularibus ditescere cupiens. Quo fit, ut periculum sit, ne sacra eodem habeantur loco, quo impura, & ne sancta profanentur; & qui discrimen inter rem sacram profanamque faciat, vel virtutem colat, & videat, & recte ambulet, prope nemo sit in hominum vita reliquus. Ac videquæso, quid sibi velit hoc meum exordium. Omnis in hominum vitam modo vitiositas irrepsit, & inhonesta per summam licentiam impune committuntur. Simulatio & larva, pro re honesta, laudabilique ducitur: nec aliud quidquam universi propemortales magis sollicito complectuntur studio, quam unde quis, & quomodo lucrari possit, & avaritiæ quæstum inveniat, ac præsentibus aliquid adiiciendi viam sibi muniat, easque subtilitates excogitet, quæ haud dubie captos animos abducant a Deo. Pecuniam majori, quam animas nostras, in pretio habemus. Adtigere jam nonnulli etiam non tangenda, nec eis pepercere; sed inexplebilem animi sui libidinem porrexerunt ad minime adtentanda, Deoque dedicatis cupiditatem avaram, & infrenem adpetitum injecerunt, ædes sanctas reddiderunt inutiles, monasteria sacra in solitudinem redegere, templa divina donariis sacris spoliarunt: dum castum Dei timorem & horum scelerum vindictam, suis, ab oculis longe remotam habent. Ita factum est, ut sancta Dei verba mendacii arguant, & legem ejus irrideant. Quinetiam nonnulli ob ea, quæ designantur, ingemiscere perspicacem illum oculum justitiæ per errorem non putantes, id operam dederunt, ut animi occulto dolo, & lingua fraudulenta sanctorum quoque patriarcharum, reliquorumque sacerdotum simplicitati & sanctæ modestiæ insultarent, ac peterent ipsi quidem, monasteria per donationem ab eis consequi, cum promisso nullum non beneficienti egenus in ea declarandi, & illatam eis ipsorum ratione temporum ceterorumque casuum infelicitatem dissipandi, formamque pulcherrimam restituendi: sed tantum abfuit, ut ea cuncti verba factis præstarent, & promissa implerent; ut etiam inverecunde omnia contraria designent, & vastationes eorum vastationibus cumulent: dum bonis iis, quæ auferunt, ad satietatem fruuntur: eorum vero, quibus indigent ipsa, ne minimum quidem rependant, donec ea tandem ad eversionem ac vastitatem extremam redegerint. Atque hoc modo perdita monasteria perinde divendunt, atque communia profanaque prædia, vel aliis ea gratis locant, ut erucæ residua devoret locusta, & plagam extremam plenus excipiat interitus: ac si quid illos effugit, ab his consummatur: in quo sane facinus admittunt incursui barbarico simile, sed christiana tum honestate, tum modestia prorsus indignum. Jam quod etiam his ipsis & inhonestius est, & alienius a decoro, virilibus monasteriis mulieres præsunt, & viri muliebrium curam gerunt: a lupis, quod ajunt, pascuntur agni; vel ignis fœno immittitur. Quippe quum ne fortuitus quidem, ac minime meditatus aditus viris ad muliebria monasteria sacris a canonibus permittatur, aut e contrario mulieribus ad virorum domicilia: multum profecto abest, concessum esse, ut in venerabiles feminas quæ soli Deo vivere decreverunt, imperium viri gerant; ac mulieres viris religiosis præsint. Nisi quis forte non miscenda miscere velit, & contumaciter divinis

ANNO CHRISTI 1037.

Α θωαν οἱ ἀεροτρεῖῶπες τὰ ἄτοπα, κατὰ τὸν Ἰὼβ, καὶ τῷ ἀρετῷ παρῆμείρησεν ἡ κακία. πᾶς δέ τις κέχλωκεν εἰς ἀργύριον, ἀδικία πόρον αἰσχρὸν, ἢ κέρδος ἄδικον παραιτούμενος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ δικαίων ὁμοίως ζητῶν χρηματίζεσθαι. ὡς κινδυνεύειν ἐντεῦθεν τὰ ἱερὰ ἐν ἴσῳ κεῖσθαι τοῖς μιαροῖς, καὶ κοινοῦσθαι τὰ ἅγια. καὶ τὸν διακρίνοντα μεταξὺ ἱεροῦ καὶ βεβήλου, ἢ κατορθοῦντα, καὶ ὁρῶντα, καὶ περιπατοῦντα ὀρθῶς, μὴ εἶναι σχεδὸν, μὴ δὲ πολιτεύεσθαι. καὶ σκέπει, τί μοι βούλεται τὸ προοίμιον. παρεφθάρη τῷ βίῳ πᾶσα φαυλότης πανταχοῦ, καὶ τολμᾶται ἀνέδην τὰ ἄσεμνα. ἡ δὲ σκληρὰ καὶ τὸ ἀπροσωπεῖον, ὡς τίμιον ἐπιτήδευμα, καὶ ἐπαινετόν. καὶ οὐδεὶς ἄλλο διαφεροντισμοῦς σπουδῆς οἱ πάντες σχεδὸν τίθενται ἄνθρωποι, ἢ πόθεν ἄρτις, καὶ ὅπως κερδήσει, καὶ τῇ φιλοχρηματίᾳ πόρον ἐξεύρει, καὶ τοῖς ἔσι προσθήκην ἐμπραγματεύσαιτο, καὶ ἐπινοίας ἐπινοήσῃ ἀντικρυς αἰχμαλωτίζουσας ἀπὸ Θεοῦ. καὶ ποιοῦμαι τὰ χρήματα τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς προτιμότερα. ἥψαντο καὶ τῶν ἀψαύστων πολλοὶ, καὶ οὐκ ἐφείσαντο. ἀλλὰ τὴν ἑαυτῶν ἀπλησίαν καὶ μέχρι τῶν ἀτελμήτων ἐξέτειναν, καὶ τοῖς ἀνακειμένοις Θεῷ πλεονέκτιδα ἐπιθυμίαν, καὶ ἀκόλαστον ἐπέβαλον ὄρεξιν· οἴκους τε ἁγίους ἠχρείωσαν, καὶ ἱερὰ ἠρήμωσαν φροντιστήρια. καὶ τεμένη θεῖα, ἱερῶν κειμηλίων ἐψίλωσαν· τὸν ἀγνὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις νέμεσιν, πόρρω που καὶ μακρὰν ἑαυτῶν ἐξοικίσαντες. ὅπου ῥήματι τὰ ἅγια ἐψεύσαντο τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ ἐμυκτήρισαν. ἤδη δέ τινες καὶ μὴ ἐπισκάζειν τοῖς πατριάρχαις ὀφθαλμὸν, ἐσπούδασαν μεθ' ὑποκεκρυμμένης φρονήματος, καὶ γλώσσης ἀπατηλῆς, καὶ πατριαρχῶν ἁγίων καὶ ἱερέων ἑτέρων ἁπλότητος καὶ ἐπιεικείας ἀγιοπρεποῦς καταρχήσασθαι, καὶ αἰτήσασθαι μὲν φροντιστήρια διὰ δωρεᾶς λαβεῖν παρ' αὐτῶν, ἐφ' ὑποσχέσει τοῦ πᾶν ὁτιοῦν εἰδος εἰς αὐτὰ ἐπιδείξασθαι, καὶ ἀποσχεδάσαι τινὰ ἐπισυμβᾶσαν τούτοις δυσχίαν ἐκ τῆς κυρῶν καὶ τῆς ἄλλων ἐπιφορᾶς, καὶ ὄψιν αὐτοῖς ἀνωφελεστάτην ἐπισκιάσαι. λαβόντας δὲ, τοσοῦτο δεῆσαι εἰς ἔργα τοὺς λόγους ἀποτελέσαι, καὶ τὰς ἐπαγγελίας ἀποπληρῶσαι, ὅτι καὶ τἀναντία πάντα ἀνερυθριάστως νεανιεύονται· καὶ ταῖς ἐρημώσεσι τούτων, ἐρημώσεις ἀπεργάζονται· τῆς μὲν, ὧν φέρουσιν, ἀγαθῶν εἰς κόρον ἀπολαύοντες. τῆς δὲ, ὧν δέονται, ὑδὲ τὰ δίπελες ἀντεισφέροντες· ἕως εἰς ἐσχάτην αὐτὰ καταφορὰν καὶ ἐρήμωσιν συνελάσωσιν. ἐπειδὰν καὶ ὅπου ταῦτα καταλυμαίνηται, ἐπίσης κοινῆς κτησειδίοις ἀπεμπολῶσιν, ἢ δωρεὰν ἄλλοις ἐκδιδόασιν, ὡς ἂν τὰ καταλοιπα τῆς κάμπης καταφάγοι ἡ ἀκρὶς, καὶ τῷ ἐσχάτην πληγὴν ὁ παντελὴς διαδέξηται ὄλεθρος. καὶ εἴτις ἐκείνης διέφυγε, ὑπὸ τούτων ἀναλωθείη· τόλμημα τολμῶντες βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς ὅμοιον, χριστιανικῆς δὲ σεμνοπρεπείας καὶ κοσμιότητος πάντη ἀνάξιον. Καὶ τὸ ἔτι τούτων ἀσεμνότερόν τε καὶ ἀπρεπέστερον, γυναῖκες μὲν ἀνδρῶν ἐπισατοῦσι φροντιστηρίων, ἄνδρες δὲ γυναικείων φροντίζουσι. λόκοι, φασὶν, * ἄνδρας ποιμαίνοντες, ἢ καὶ πῦρ εἰς χόρτον ἐπαφιέμενοι. ὅπου γὰρ ὑδὲ πάροδος τυχαία καὶ ἀπερίσκεπτος ἀνδράσι μὲν εἰς γυναικεῖα ἐφεῖται παρὰ τῶν θείων κανόνων, ἢ τἀναντίον γυναιξὶν εἰς ἀνδρῶν καταγώγια. πολλοῦ γε δεῖ ἐνδοθῆναι, ἄνδρας μὲν γυναικῶν

* κοινοῦται

* ἄρνας

ANNO CHRISTI 1027.

κῶν ἄρχειν τιμίων, Θεῷ μόνῳ ζῆν ἑλομένων, γυναῖκας δὲ ὁσίων προίσασθαι ἀνδρῶν. εἰ μή πως τὶς τὰ ἄμικτα μιγνύειν ἐθέλοι, καὶ τῆς θείων νόμων καὶ τῆς ἐντολῆς καταπαίζειν αὐθαδιάζοιτο. ἀλλ' ἡ μελλούσης ἡμῶν τῆς τε φυλακῆς τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ τῶν θείων διαγωμάτων παρατηρήσεως μηδὲν τι προργιαίτερον ποιεῖσθαι, καὶ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ φθάνουσα καὶ ἰσῶσα δεινὰ, καὶ τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω φορᾶς ἀνακόπτουσα, διορίζεται, μήτε μετένεξιν ἀπὸ τοῦ παρόντος μοναστηρίου γίνεσθαι οἱανδήποτε, ἀπὸ τῶν ὁσίων δωρεᾶς κατέχοντος τοῦτο εἰς ἕτερον πρόσωπον, ἀλλ' εἰ καὶ γοήτευσί ποτε, ἄκυρον εἶναι ταύτῃ, καὶ ἄδεκτον, καὶ δίθυμαις ὄχλον ταῖς ἁρμοδιωτάτοις. μήτε γυναῖκα, οἵας ἂν εἴη τύχης, ἀνδρῶν δεσπόζειν μοναστηρίου. ἢ τοὐναντίον, ἄνδρα γυναικείου. καὶ μάλιστα, ἡλικίας ὑποπτευομένης τυγχάνοντα, καὶ σκανδάλου ἀφορμὴν τοῖς πιστοῖς ἐμπαρέχοντα. καὶ τοῦτο φυλάττεσθαι καὶ ἐν μητροπόλεσι, καὶ ἐν ἐπισκοπαῖς, ἁπανταχοῦ. ἐκποδὼν γὰρ δεῖ ποιεῖσθαι τὰς πονηρὰς ὑποψίας πάσῃ μηχανῇ, ἀλλ' ὐχὶ καὶ πτώματι ὀφθῆναι συγχωρεῖν ἀποτίκτεσθαι, καὶ τὸ λίμιον τῆς ἐκκλησίας καθυβρίζεσθαι πλήρωμα. ὡς ἂν ἓν μήτε μεταφορὰ τὸν μέλλοντα χρόνον ἀπὸ προσώπου εἰς πρόσωπον ἱερᾶς φρονλισηρίου πλυμμεληθείη, ἢ ἀπεμπόλησις, (τοῦτο δ' αἰχιστὴ καὶ ὑπολογίζεσθαι, μήτι λέγειν καὶ πιστεύειν γραφῇ) μήτε μιᾷ γυναικείων ἄνδρες σεμνείων ἐπισατοῦσιν, ἢ γυναῖκες ἀνδρῶν προίσαιντο, τὸ παρὸν ὑπόμνημα ἐξετέθη. πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἔτι καὶ πᾶσαν ἔκδοσιν παραλαυρίων τε, καὶ ἱερῶν φροντιστηρίων, καὶ κτημάτων, καὶ τοπίων ἁπλῶς καὶ ἀμπελώνων, ἥτις μὴ κατὰ γνώμιον πατριαρχικὸν, ἢ εἴδησιν τοῦ τε σεκρέτου τοῦ διαγοῦς χαρτοφυλακείου προέβη, ἀναργύρως ἀνατρέπον καὶ ἀκυρῶν. ὅπω μοίτει, ὥστε μηδεμίαν σύτευθεν ζημίαν τὰ διαγῆ σεμνεῖα ὑφίσασθαι. ἀλλ' αὐτὸς ἐκείνης τὰς ἐκδεδωκότας, οἴκοθεν ταύτῃ ἐπιγινώσκειν, καὶ πρὸς ὃς ἐκδεδώκασι, τὰς μοὶ, ὡς δολερὰς, καὶ ἃ μὴ ἐπετράπησαν παρὰ τῶν ἁγιωτάτων ἀρχιερέων, ἐπὶ κέρδει ἰδίῳ κακῶς ἐκποιησάντας. τὰς ἐκλαμβάνοντας δὲ, ὅτι μὴ ἐφρόντισαν ἀκριβώσασθαι πάρ ὧν δεῖ ἐκλαμβάνειν, ἐ ἠσφαλίσαντο ἑαυτὰς. καὶ μάλιστα, εἰ μὴ προφανὲς εἴη καὶ δῆλον, ὅτι εἰς χρειώδεις καὶ ἀναγκαίας ἐξόδους τῶν φροντιστηρίων προεχώρησαν τὰ εἰσδεκτικά. ἀπὸ δὲ τοῦ παρόντος, μηδὲν τι τούτων γίνεσθαι, ἀλλ' εἰ καὶ δεήσει χρύεσθαι, τῇ ἡμῶν ἀναφέρειν μετριότητι, ἢ καὶ τῷ θεοφιλεστάτῳ χαρτοφύλακι, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν διλαβεστάτοις ὀγδοικοις καὶ πατριαρχικοῖς νοταρίοις· καὶ προτροπῇ, καὶ συναινέσει ἐγγράφῳ, προβαίνειν τινὶ ἔκδοσιν· ἄλλως δὲ, τὸ βέβαιον καὶ ἀῤῥαγὲς ἰδεμία δέξεται τῶν ἐκδόσεων. ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκλαμβάνων τοῦ τιμήματος ἐκπεσεῖται, κατὰ τινὰ τῶν κανόνων καὶ τῶν νόμων διάταξιν, καὶ ὁ ἐκδιδοὺς ζημιωθήσεται. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ μητροπόλεων κρατείτω, καὶ ἀρχιεπισκοπῶν, καὶ μήτε δωρεὰ μοναστηρίου εἰς πρόσωπον ἀμοσγέπως μεταβαινέτω, τὸ μὴ ἀναπαυόμενον ἐν αὐτῇ, μήτε ἄνδρες γυναικείων, ἢ γυναῖκες ἀνδρῶν μοναστηρίων φροντιζέτωσαν, μήτε μιᾷ ἔκδοσις παραλαυρίων, ἢ τινος ἀκινήτου ἑτέρου, χωρὶς διδοκήσεως τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, ἢ μητροπολίτου, καὶ ἀρχιεπισκόπου γινέσθω. γεγονυῖα δὲ, ἐν γράμμασι κείσεται μόνον. ἐν πράγμασι δὲ, οὐδ' ὅσα ὄνειροι ἐνεργήσει, ἢ ὀνήσει τοὺς ἐκλαμβάνοντας. ἀλλὰ καὶ ἐπίσκοποι, ὅσοι δωρεαῖς μητροπολιτῶν κατέχουσι μοναστήρια, καὶ ἔτυχε τὰς μοὶ μητροπόλεις σώζεσθαι καὶ ἀπορεῖν, τοὺς ἐπισκόπους, δικαίως τοὺς δωρεὰς

A legibus ac præcepto illudat. Enim vero mediocritas noſtra conſervatione ſacrorum canonum, & jurium divinorum obſervatione nihil antiquius habens, ſimul & hæc mala velut anticipans ac ſiſtens, & quo minus ulterius ſerpant, retundens; ſtatuit, ut ex hoc tempore neque translatio monaſterii quæcumque fiat ab ea perſona, quæ per donationem id poſſidet, ad aliam perſonam, & ſi facta ſit forte, ſit irrita, nec admittatur, & pœnis convenientibus reprimatur. Nec ut item mulier cujuſcumque conditionis ſit, virilis monaſterii dominium habeat: aut vice verſa, vir muliebris; præſertim, qui ſuſpectæ ſit ætatis, & occaſionem ſcandali fidelibus præbeat. Atque hoc obſervandum tam in metropolibus, quam epiſcopatibus, & ubique. Nam omni conatu removendæ ſunt ſuſpiciones malæ, multoque minus permittendum, ut lapſus inde proveniant, & infamia venerabile corpus eccleſiæ adficiatur. Ut igitur in poſterum neque translatio ſacri alicujus monaſterii a perſona in perſonam committatur, aut venditio, (quod vel cogitatu turpe fuerit, nedum ut dicatur, & in litteras referatur) neque viri muliebribus ſcholis honeſtatis præſint, aut virilibus mulieres: præſens hoc monumentum expoſitum eſt, quod præter ea quæ dicta ſunt, etiam omnem locationem paralauriorum, & ſacrorum monaſteriorum, & prædiorum, & fundorum ſimpliciter, ac vinearum, quæ de ſententia patriarchæ, ac ſcientibus iis, qui ſecretario venerabilis ſcrinii præſunt, non proceſſit; abſque pretii reſtitutione reſcindit & abolet. Ita tamen, ut venerabiles honeſtatis ſcholæ nullum inde detrimentum ſuſtineant; ſed ut illud de ſuo locatores agnoſcant, & conductores: illi quidem, ut fraudulenti, & qui non permiſſa a ſanctiſſimis pontificibus proprii lucri cauſa male alienent: conductores vero, quod curam nullam adhibuerint, ut certiores eſſent, a quibus conductionem fieri oporteat, nec eo modo ſibi caverint, ac præſertim, ſi non manifeſto pareat, quod ad utiles & neceſſarias expenſas monaſteriorum erogata ſint, quæ recepta ex reditibus erant. Deinceps quidem, nihil horum fieri debet. Ac ſi maxime fieri oportuerit, ad mediocritatem noſtram referatur, vel ad religioſiſſimum chartularium, & adjunctos ei venerabiles diaconos ac patriarchales notarios; horumque juſſu & conſenſu ſcripto, alienationem fieri volumus. Abſque quo ſit locatio nulla certa & indirupta manebit: ſed tum conductor excidet pretio numerato, ſecundum canonum legumque conſtitutionem; tum etiam locator multabitur. Hoc autem & in metropolibus valeat, & in archiepiſcopatibus, & epiſcopatibus. Ac neque donatio monaſterii locum habeat umquam in perſona, quæ in ea non eſt inſerta: neque viri muliebrium, vel mulieres virilium monaſteriorum curam gerant: neque locatio paralauriorum, vel alicujus alterius immobilis rei, ſine approbatione ſanctiſſimi patriarchæ, vel metropolitani & archiepiſcopi, fiat. Facta vero, litteris tantummodo continebitur: quum re ipſa ne tantum quidem efficacitatis, quantum ſomnia, ſit habitura, vel profutura conductoribus. Quin etiam epiſcopi, quotquot ex metropolitanorum donationibus monaſteria poſſident, ſi metropoles in arctum cogi, & inopes fieri contigerit, beatos autem & locupletes eſſe epiſcopatus; merito donationes illas reſti-

☞ tuent, ac metropolibus monasteria cedent; ut eorum angusta sors paullum ex eo solatii capiat. Similiter & aliæ personæ facient. Nam haud dubie absurdum est, & alienum a ratione, omnis generis exactionibus gravari metropoles episcopatuum ad inopiam redactorum caussa: locupletes autem episcopatus non manum porrigere, nec opem ferre metropolibus suis egentibus nec pertinentibus ad se si poscat usus, monasteriis cedere. Verum ut illud, ceu necessarium & irrecusabile publicorum redituum illatio præter consuetudinem fieri jubet: ita hoc præsens sententia, ex certa deliberatione profecta, disponit; & in posterum exercendum peragendumque tradit. Hæc audientibus perlecta religiosissimis metropolitanis, Cyriaco, Ephesino, Constantino, Nicæno; Theodoro, Chalcedonensi; Constantino, Sidensi: Joanne, Melitenæ; Constantino, Tyanensi; Joanne, Claudiopolitano; * Theophane, Neocæsariensi; Joanne, Iconiensi; * Sergio, Corinthio; Michaele, Athenensi, Theognosto; Mocisio, Constantino, Trapezuntio; Agapero, Adrianopolitano, Stephano, Cretensi; Nicolao, Hydruntino; & archiepiscopis, Dionysio Preconesio; Strategio, Aproo; Leone, Brysensi; Petro, Cypsellensi; Nicolao, Lemnio; sigillo plumbeo munita sunt, & corroborata, dataque mense Novembri indictionis XI. anni VI. CIↃIↃXXXVI.

* Theophylacto, * Georgio,

ANNO CHRISTI 1027.

ἀντισρέψασι, καὶ τῇ φροντισηρίων ὑπ' ἐκσῶσι τοῖς μηξοπόλεσιν, ὡς ἂν μικρόντι ἐντεῦθεν ἡ σύγκλησις αὐτῇ παραμυθήσαιτο εὐσυχωρία. ὡσαύτως καὶ τοὺς ἕτερα. ἀτεχνῶς γὰρ ἄτοπον ἐστὶν καὶ παράλογον, τοὺς μὲν μηξοπόλεις παντοίαις βαρεῖσθαι εἰς πράξεσιν ὑπὲρ τῆς ἐξαπορημβίων αὐτῆς ἐπισκοπῶν· τοὺς δ' πορύσας δὲ τῆς ἐπισκοπῶν μὴ συστρατοτεῖν καὶ σωαίρεσθαι τοῖς ἀπορύσαις αὐτῆς μηξοπόλεσι, καὶ τῆς διαφερόντων αὐτοῖς, εἰ τύχοι, μοναστηρίων παραχωρεῖν. ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖνο ὡς ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον ἡ εἰσφορὰ καινοτομεῖ τῆς δημοσίων εἰσπράξεων, ὅπω τοῦτο ἡ παροῦσα λελογισμένη κρίσις οἰκονομεῖ, καὶ δίδωσιν ἐνεργεῖσθαι καὶ πράττεσθαι τελοιπῶ. Ταῦτα εἰς ἐπήκοον ἀναγνωσθέντι θεοφιλεσάτων μηξοπολιτῶν, Κυριακῦ, Ε'φέσυ· Κωνσαντίνυ, Νικαίας. Θεοδώρυ, Χαλκηδόνος. Κωνσαντίνυ, Σίδης. Ι'ωάννυ, Μελιτιωῆς. Κωνσαντίνυ, Τυάνων. Ι'ωάννυ, Κλαυδιυπόλεως. * Θεοφάνυς, Νεοκαισαρείας· Ι'ωάννυ, Ι'κονίυ. * Σεργίυ, Κορίνθυ. Μιχαὴλ, Α'θηνῶν, Θεογνώστυ, Μωκισῦ. Κωνσαντίνυ, Τραπεζύντος. Α'γαθωνῦ, Α'δριανυπόλεως· Στεφάνυ, Κρήτης· Νικολάυ, Υ'δρῦντος. καὶ ἀρχιεπισκόπων, Διυσίυ, Προικονήσυ· Σ'ρατηγίυ, Α'πρω. Λέοντος, Βρύσεως. Πέτρυ, Κυψέλλων. Νικολάυ, Λήμνυ. τῇ δοθ' μολίβδυ σφραγῖδι ἐπισωθῇ, καὶ ἐπεβεαιώθη, καὶ ἐπεδόθη μηνὶ Νοεμβρίῳ, ἐπινεμήσεως ιά, ἔτυς σφλς'.

* Θεοφυλάκτυ. * Γεωργίυ,

ANNO CHRISTI 1028.

☞ CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1028.

Præside Alexio Patriarcha Anno mundano 6536.

Christi vero 1028. *Novembri mense habitum.*

Ex Manſi Suppl. pag. 81.

Monumentum sanctissimi patriarchæ Alexii, de diversis caussis ecclesiasticis, pertinentibus ad universas metropoles & archiepiscopatus.

Μνημόνημα τοῦ ἁγιωτάτυ πατριάρχυ Α'λεξίυ, περὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ἀνηκόντων πάσαις τοῖς μηξοπόλεσι καὶ ἀρχιεπισκοπαῖς.

Alexius miseratione Dei archiepiscopus Constantinopolis, novæ Romæ, & universalis patriarcha.

Α'λέξιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσαντινυπόλεως, νέας Ρ'ώμης, καὶ οἰκυμενικὸς πατριάρχης.

Ex Jur. Græc. Rom. tom I. lib. III. pag. 250.

QUum divini sacrique canones unicuique religiosissimorum episcoporum potestatem rerum ecclesiasticarum permittant, ea tamen lege, ut & indigentibus adhibita cautione de iis suppeditent, & ipsemet res necessarias percipiant: episcopi quidam indifferenter, ut ita dixerim, & magna licentia res eas invadentes, & usui suo vindicantes, non ipsos dumtaxat episcopatus per occasionem difficultatis temporum in extremam perniciem præcipitarunt, verum etiam metropoles illas, quibus subsunt, intolerandis detrimentis ac novitatibus subjecerunt, dum onera ad episcopatus pertinentia, metropoles sustinent; ac paulatim ad interitum consimilem adiguntur. Quamobrem nostra mediocritas una cum venerabili hac ad urbem synodo re deliberata, omnino rata grave, dubioque procul injustum, ut talia tantaque damna metropoles episcopatuum nomine sustineant, a quibus nullum ad ipsas lucrum redit; modum inveniendum censuit a sacris constitutionibus haud alienum, immo magnopere ad finem & consentaneum, quo earum

ΤΩ̃ν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἑκάστῳ τῆς θεοφιλεσάτων ἐπισκόπων τινὶ ἐξουσίαν τῆς ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρεπόντων πραγμάτων, ὅπω μόνον, ὥστε καὶ τοῖς δεομένοις συμβοήθειαν ἐπιχορηγεῖν, καὶ αὐτὸς τῆς δεόντων μεταλαμβάνειν. τινὲς τῆς ἐπισκόπων ἀδιαφόρως, ὡς ἄντις εἴποι, καὶ ἀδεῶς τοῖς πράγμασι προσφερόμενοι, καὶ τῆς ἑαυτῆς χρήσεως ταῦτα ποιούμενοι, οὐ μόνον αὐτὰς τὰς ἐπισκοπὰς προφάσει δηθὲν τῆς τῆς καιρῶν δυσκολίας εἰς ἔσχατον κατέβεγκαν ὄλεθρον, ἀλλὰ καὶ τὰς μηξοπόλεις, ὑφ' ἃς τελοῦσιν, ἀφορήτοις τοῖς ζημιώμασι καὶ ταῖς καινοτομίαις ὑπέβαλον, ἐκ τοῦ τὰ ἀνήκοντα ἐκείναις βαρηταύτας ἐσπράττεσθαι, καὶ συνωθεῖσθαι καταμικρὸν εἰς τὴν ὁμοίαν κατασροφήν. διόπερ ἡ μελετήτης ἡμῶν ἅμα τῇ ἐνδημούσῃ σεβασμίᾳ συνόδῳ τὰ τῆ πράγματος διασκεψαμένη, χαλεπὸν ὄντως κρίνασα καὶ ἀτεχνῶς ἄδικον, τὰ τηλικαύτας ζημίας ὑφίσασθαι τὰς μηξοπόλεις ὑπὲρ τῆς ἐπισκοπῶν, ἐξ ὧν οὐδὲν κέρδος τούτοις προσγίνεται, δεῖν

δεῖν ἔγνω τρόπον ἐξάρειν, οὐ ξένον τῶν ἱερῶν διατάξεων, ἀλλὰ καὶ λίαν οἰκεῖον καὶ σύμφωνον, ᾧ τὸ ἀζήμιον ταύταις καὶ ἀβαρὲς κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον περιποιηθήσεται. ἔνθεν τοι καὶ διωρίσατο ἀπὸ τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων αὐθεντίας, οἰκονόμους καθίστασθαι παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, ἐφ' ὅσαις τῶν ἐπισκοπῶν, ἀφελείᾳ τῶν λαβόντων αὐτὰς, αἱ μητροπόλεις ἐζημίωνται, ἄχρις οὗ τὸ ὑπὲρ ἑκάστου αὐτῶν ζημίωμα ταῖς μητροπόλεσι πορισθῇ, καὶ διάγνωσις γένηται, ὁπόθεν εἰς ἀπορίαν καὶ στένωσιν καταφέρονται. ἐπεὶ δὲ ἑτέρων ἐπισκοπὰς διὰ μοχθηρίαν καὶ κακοήθειαν τῶν προέδρων αὐτῶν, ὅμοια πείσεσθαι ὑποπτεύειν φασὶν οἱ μητροπολῖται, καί τινας αὐτῶν σπουδάσματα ποιουμένων τὴν τῶν θείων κανόνων παρόρασιν, εἶτα τὴν ἐξ αὐτῶν καταδίκην ὑφορωμένους, τούς τε καρποὺς καὶ τὰς ἄλλας προσόδους τῶν ἐκκλησιῶν ὑφαιρεῖσθαι καὶ μετακομίζειν ἔνθα καὶ βουλητόν ἐστιν αὐτοῖς, καὶ σκοπὸν ἔχοντας ἐπιδημούντων ἀπαιτητῶν. ἀποδημεῖν τῶν λαχουσῶν, καὶ ἀλλαχοῦ που μεθίστασθαι, κἀν τοῦθεν πρὸς τὰς μητροπόλεις ἀμύνης τρόπον τῶν αὐτοῖς προσηκόντων ὀφλημάτων τὴν εἴσπραξιν παραπέμπειν, ἀναγκαῖον κἀν ταύταις πρὸς τοῦ εἰς τέλος ἀχθῆναι τὸ σπουδαζόμενον, ἀσφαλείας χάριν, καὶ οἷον θεραπείας, καὶ φυλακῆς τὸν αὐτὸν τηρηθῆναι τύπον. καὶ φροντιστὰς ὁμοίως παρὰ τῶν μητροπολιτῶν δοθῆναι, τοὺς ὀφείλοντας ἅπασαν τὴν πρόνοιαν τῶν ἐκκλησιῶν ποιεῖσθαι ἅμα τοῖς αὐτῶν ἐπισκόποις, καὶ λόγους τῆς κατ' ἐνιαυτὸν εἰσπράττεσθαι διοικήσεως. καὶ τὸ περιττεῦον τῶν προσόδων, εἴγε καὶ περισσεύοι, τὸ μὲν, ἐκ τῶν ζημίας αἰτίων γινομένων τῇ μητροπόλει, ταύτῃ δηλονότι ἀναδίδοσθαι. τὸ δ' ἐκ τῶν λοιπῶν, συντηρεῖν τὴν ἐκκλησίαν ἀκαινοτόμητον. ὅτι δὲ κανονικῆς ἔχονται ἀκριβείας τὰ ὁρισθέντα, ἐξ αὐτῶν τῶν θείων κανόνων δείκνυται. καὶ γὰρ ὁ ε. καὶ κ. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανὼν, τοῖς ἐπισκόποις τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρέπων πραγμάτων, κωλύει μεταβάλλειν αὐτὰ εἰς ἰδίας χρείας, καὶ οἰκείοις αὐτῶν συγγενέσι παρέχειν, εἰς τὸ διὰ τούτου λεληθότως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῶν ἐκκλησιῶν. διὸ καὶ ὑπευθύνους ταῖς κατ' ἐπαρχίαν συνόδοις τιθεὶς, τὸ πρέπον αὐτοὺς δοκιμάζειν ἐπιτρέπει. καὶ τοίνυν κἀνταῦθα, ἐπεὶ κατὰ τὸ λεληθὸς πρὸς τὰς μητροπόλεις ἔρχεται τὰ τῆς βλάβης, τὸ πρέπον ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγία σύνοδος δοκιμάσασα, ἀναγκαίως τὴν τῶν οἰκονόμων προχείρισιν διετάξατο, κατὰ τὸν ια. δηλονότι τῆς ἑβδόμης συνόδου κανόνα. ἄδειαν γὰρ ἐκεῖνος δίδωσι καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ, καὶ τοῖς ἱερωτάτοις μητροπολίταις, οἰκονόμους καθιστᾶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὧν οἱ μητροπολῖται καὶ οἱ ἐπίσκοποι τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἀνέχονται, ἢ καὶ κακῶς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν διέπουσιν. ὅτι δὲ ὁ τοιοῦτος κανὼν τῷ τοῦ προτέρου συνᾴδει σκοπῷ, οὐδένα οἶμαι διαμφιβάλλειν τῶν μὴ παρέργως αὐτοῖς τὸν νοῦν ἐφιστώντων. ἐπεὶ οὖν ἐνταῦθα, ὡς σαφῶς ἀποδέδεικται, τοῖς θείοις κανόσιν ἑπόμενοι τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα διετυπώσαμεν, δεῖ ταῦτα διενεργεῖσθαι ἀναμφιλέκτως, ἐπί τε τῶν ἤδη προξένων γεγονότων ζημίας ταῖς μητροπόλεσιν ἐπισκόπων, καὶ ἐπὶ τῶν ἤδη προσδοκωμένων, καὶ κακῶς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν καταχρωμένων, καὶ ἐκποιουμένων, καὶ σκορπιζόντων ἀνελευθέρως, ἃ οὐκ ἐπισυνήγαγον αὐταῖς, καὶ μάλιστα τῶν τὰ ἀλλότρια κτήματα ἐκλαμβανομένων, ἢ καὶ κοσμικὰς ἀναξίως μεταχειριζομένων φροντίδας, τῶν δὲ τῆς λαχούσης αὐτοὺς καταφρονούντων. ἀλλὰ καὶ τῶν τοιούτων, εἰ μὴ μεταβάλλοιντο, καὶ καθαίρεσιν τελείαν οἱ τοῦ λόγου μύσται

A indemnitati, & onerum relaxationi, quantum ejus fieri poterit, consulatur. Unde ex auctoritate sacrorum canonum statuit, ut a religiosissimis metropolitanis oeconomi sive rerum administratores pro episcopatibus iis constituantur, a quibus illorum culpa qui eos adepti sunt, detrimentum metropoles capiunt; donec acceptum singulorum nomine damnum metropolibus resartum fuerit, & judiciaria sententia definitum, unde nam ad eam egestatem & inopiam redigantur. Et quoniam ne aliorum episcopatus, ob improbitatem & malitiam ipsorum præsidum, consimilia patiantur, vereri se perhibent metropolitani, eorumque nonnullos qui sacrorum canonum contemtu in laude ponunt, nihilominus imminentem ex eis condemnationem, metuentes, tam B fructus, quam reditus ecclesiarum ceteros ajunt auferre, quoque velint ipsi, transportare; defixisque in adventum exactorum oculis, suis ecclesiis excedere, atque alio commigrare, & ad metropoles debitorum ad se pertinentium exactionem defensionis titulo transmittere: necessarium est, ut in his etiam prius, quam quod moliuntur, ad exitum perducatur, certitudinis gratia, quasique correctionis, & cautionis eadem ratio servetur; adeoque curatores similiter a metropolitanis dentur, qui ecclesiis omni adhibita sollicitudine cum episcopis earum prospiciant, & administrationis annuæ rationes exigant: quodque superfluum est ex reditibus, si quidem aliquid superat, partim iis ademtum, qui metropo- C li auctores accepti detrimenti sunt, eidem reddatur: reliquum ecclesia, nulla innovatione facta, sibi servet. Quod autem hæc a nobis ita definita, consentanea sint accuratæ canonum menti; ex ipsis canonibus sacris constat. Nam quintus & vicesimus Antiochenæ synodi canon, potestatem in res ecclesiasticas episcopis concedens; quo minus eas in usus suos convertant, cognatisque suis præbeant, ut hoc modo rationes ecclesiarum tacite detrimentum capiant, prohibet. Ideoque rationibus ad synodos provinciales reddendis obnoxios faciens, decori explorandi curam eis injungit. Quapropter heic etiam, quum tacite damnum ad ipsas metropoles redeat, hæc sancta D synodus nostra, decori ratione habita, necessario constituendos administratores decrevit, secundum XI. scil. concilii septimi canonem. Is n. licentiam dat tum sanctissimo patriarchæ, tum sacratissimis metropolitanis œconomos in iis ecclesiis constituendi, quarum metropolitani & episcopi hoc facere non sustinent, aut male res ecclesiarum administrant. Quod autem canon ille cum scopo prioris consentiat, neminem ex iis ambigere arbitror, qui non otiose mentem in eos defigunt. Quum igitur heic, uti liquido demonstratum est, sacrorum canonum vestigiis insistentes, superius indicata sanciverimus: oportet ea citra contradictionem exsequi, tam in iis episcopis, qui hactenus auctores exstiterint accepti me- E tropolibus damni, quam qui deinceps exspectantur, & male rebus ecclesiarum abutuntur, easque alienant, & illiberaliter dissipant, quæ pro eis ipsi non collegerunt; ac præsertim, qui aliena prædia conducunt aut indignum in modum mundanas curationes in sese suscipiunt, quum res ecclesiæ sibi commendatæ negligant. Quinetiam tales, nisi mutentur, depositionis plenæ

☞ sententia mystæ verbi patres, & mysteriorum doctores, una cum ipsis damnant: nullo impedimento rebus per episcopos adferendo, donec & de damnis satisfactum metropolibus fuerit ab iis, a quibus illata sunt, & cognitione facta, constitetit in posterum, an incumbentibus sibi sufficiant oneribus metropoles, nec ne. Quod si prius, quam hæc fiant, episcoporum quispiam fuerit ausus impedimenti causam œconomis objicere, vel molestiam negotiis adferre; extra quam si docere velit aliquid eorum, quæ commodo ecclesiarum servitura norint: is ipsus sibi gravioris condemnationis conciliator erit, ut qui definitis ex auctoritate synodorum & canonum adversetur. Quinetiam ne provincialibus episcopi synodis interesse negligant, absque necessaria quadam & minime rejicula caussa, synodali decreto sententiaque statuimus. Quippe tamquam ad utilitatem multorum, & ædificationem, ac fortassis etiam correctionem contrariorum quorumdam, singulis temporibus incidentium, e quovis conveniendum est loco: & qui absque justa caussa a conventu abest, aut vocatus non paret, nisi probabilem rationem absentiæ suæ reddiderit, & impedimenti futurum sciat, ut in eum sententia feratur, sicut inter ceteros multos etiam LXXVII. synodi Carthaginensis canon decernit. Neque vero fines alienos hi ambitiose invadant, & extra limites suos ordinent, atque hac ratione confusionis auctores sint, qui boni ordinis exemplum aliis fieri debent, & primum virtutis exemplar: neque clericos alterius provinciæ quocumque modo admittant, absque sententia & scripto episcopi sui commendatitio, quemadmodum sacri divinique canones requirunt. Quod magis etiam in hac custodita divinitus urbe rite servabitur, utpote ad quam constituti ubique terrarum clerici, rei pariter & non rei, ordinati, & non ordinati, confluunt; nemineque prohibente sacra peragunt. Nec item secundis illigati nuptiis, quod passim jam fieri accepimus, vel criminibus vetitis obnoxii, vel adhuc impuberes, vel accuratissimo testimonio destituti, vel qui prius alias sibi desponderunt, & aliis postea injuncti sunt matrimonio prorsus ad sacerdotium admittantur. Nam qui hæc non observant episcopi, dum canones violant, a canonibus abdicabuntur, & interminatis per eos pœnis inevitabiliter subjicientur. Clericos autem cum clericis disceptantes, aut monachos cum monachis, apud episcopum suum debere jus petere, sacros canones sequendo, pronuntiamus. Clerici vero cum episcopis, vel episcopi cum episcopis, apud metropolitanum provinciæ, synodo interveniente, agant. Sin aliquod incidens offendiculum, suspicionem alterutri partium gignat: ad sanctissimum cujusque temporis patriarcham, & ad sacrum magnumque concilium servata lis decidatur: non tamen absque sententia & commendatitio metropolitani scripto, urbem imperatricem episcopus ingrediatur, vel alio peregrinationem instituat, si qua necessaria res ita flagitet, quippe canonibus obnoxium reumque sese reddet. Episcopum autem, qui temere metropolitani pœnam contemnit, inaudita caussa removeri jubemus. Et personam sacerdotalem, vel personam monachicam mundanos audire judices, & petere, de quacumque ut lite per ipsos cognoscatur, omnino non permittimus; sed in episcopos, episcopatus, in clericos, clericatus, in monachos, amissi hoc facto monasterii justam sententiam ferimus: & adversus judices qui hos suscipiunt, vel etiam ad se vi pertrahunt; præter justam

ANNO CHRISTI 1018.

ANNO CHRISTI 1018.

A καὶ μυσαγωγοὶ τῶν πατέρων συὶ αὐτῆς ἐκείνοις κατυψηφίζοντυι. μηδενὸς ἐμποδίσ παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπαγομβύσ τοῖς πράγμασιν, ἄχρις ὅ τύ τε ζημιώματα τοῖς μητροπόλεσιν ἱκανωθῇ, ἐξ ὧν ἐπλωέχθη, καὶ διάγνωσις γοίνηται τελοιπῶ, εἴτε πρὸς τὰ ἐπικείμβνα τυύτοις ἐξαρκῶσι βάρη, εἴτε καὶ μή. εἰ δέ γε πρὸ τοῦ τυῦτο γοίνεσθαι, πλημμεμέτις τῶν ἐπισκόπων προφάσιν ἐμποδισμοῦ τοῖς οἰκονόμοις ἐπενεγκεῖν, ἢ παρενοχλῆσαι τοῖς πράγμασι, πλεὶ τοῦ ἀναδιδάσκειν, εἴτι τῶν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἐκκλησιῶν ἐπίσαντυι συντελεῖν, αὐτὸς ἑαυτῷ τῆς μείζονος καταδίκης χρήσεται πρόξενος, ὡς τοῖς συνοδικῶς καὶ κανονικῶς ὁρισθεῖσιν ἐναντιύμβνος. ἀλλὰ μηδὲ τῆς κατὰ τὸν ἐπαρχίαν συνόδου ἀπολιμπάνεσθαι τοὺς ἐπισκόπους, χωρὶς ἀναγκαίας τινὸς καὶ ἀπαραιτήτου αἰτίας, συνοδικῇ ψήφῳ καὶ κρίσει διορίζόμεθα. ὡς γὰρ ἐπὶ λυσιτελείᾳ πολλῶν καὶ οἰκοδομῇ, τάχα δὲ καὶ διορθώσει ἐναντίων τινῶν συμπιπτόντων ἑκασαχῆ, δεῖ ἐκ παντὸς τόπου τὸν συνέλθσιν γίνεσθαι. καὶ ὁ ἀνθλόγως τυύτης ἀφυστερῶν, ἢ καλύμβνος ἀπειθῶν, εἰ μὴ ἀποφάσισον λόγον ἀποδώσει τῆς ἑαυτοῦ ἀπολείψεως, καὶ τὸ ἐμποδισμοῦ, ἔσω εἰδὼς, ψῆφον νομοθετησομβύλιω κατ' αὐτοῦ, ὡς μεθ' ἑτέρων πολλῶν καὶ ὁ ἐν Καρθαγοίνῃ αἷ ὁρίζει κανών. μήτε δὲ ἀλλοξίαις τύτες ἐνορίαις πλεονεκτικῶς ἐπεμβαίνειν, καὶ χειροτονεῖν ὑπερόρια, καὶ νομοθετεῖν ὅτως τιὶ ἀτιμίαν, τὸς ὀφείλοντας ἀκρίβειας καὶ ἑτέροις ὑπόδειγμα γίνεσθαι, καὶ ἀρχέτυπον ἀρετῆς. μήτε κληρικὸς ἑτέρας ἐπαρχίας προσίεσθαι καθ' οἱονδήτινα τρόπον, πάρεξ γνώμης καὶ ἐγγράφου συσατικοῦ τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἐπισκόπου, ὡς οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖον κανόνες προσαπαιτοῦσιν ὃ καὶ μᾶλλον ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει καλῶς φυλαχθήσεται, ἅτε τῶν ἁπανταχοῦ γῆς κληρικῶν, ὑπολθύνων τε ἅμα καὶ ἀνολθιώων, καὶ κεχειροτονημβύων καὶ ἀχειροτονήτων, εἰς αὐτιὰ συνρεχόντων, καὶ ἀκωλύτως ἐνεργούντων. μήτε μιὰ διγάμυ, ὃ πολλαχοῦ ἀκηκόαμβυ γίνεσθαι νυῦ, ἢ ἐν αἰτίαις τισὶν ἀπηγορομβύαις γεγομβύης, ἢ ἔτι ἀφήλικας, ἢ χωρὶς μαρτυρίας ἀκριβεσάτης, ἢ προμνησθσαμβύης ἑτέρας, καὶ ἑτέραις συναφθσύτας, εἰς ἱερωσύνιω παραδέχεσθαι ὅλως. ἐπεὶ οἱ τυῦτο μὴ παρατηροῦντες ἐπίσκοποι, ἀθετοῦντες τὸς κανόνας, ἀθεληθήσονται παρ' αὐτῶν, καὶ τῆς ἠπειλημβύαις ὑπ' ἐκείνων λθύναις ἀφύκτως ὑποβληθήσονται. Κληρικὸς δὲ κληρικοῖς διαμφισβητοῦντας, ἢ καὶ μοναχὸς μοναχοῖς, παρὰ τῷ οἰκείῳ κρίνεσθαι ἐπισκόπῳ, ἀκολύθως τοῖς θείοις κανόσιν ἀποφαινόμεθα. κληρικὸς δὲ ἐπισκόποις, ἢ ἐπισκόπους ἐπισκόποις, παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας μητροπολίτῃ συνοδικῶς. εἰ δὲ σκάνδαλον ὑποφέχον, ὑποψίαν θατέρῳ ἐμποιεῖ τῶν μερῶν, παρὰ τῷ κατὰ τιὰ ἡμέραν ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ, καὶ τῇ ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ ἱηρεῖσθαι καὶ τέμνεσθαι τὸ ἀμφισβήτημα. πλεὶ μὴ ἄνευ γνώμης καὶ συσατικῆς τοῦ μητροπολίτου γραφῆς, ἐπιβαίνειν τιὰ βασιλθύσιν ἐπίσκοπον, ἢ ἀλλαχόθεν σέλλεσθαι ἀποδημίαν, εἴτι δὲ ἂν καὶ ἐπὶ τὸ καλὸν ἀναγκαῖον. ἐπεὶ σχολὴν ἑαυτὸν ἀπεργάσεται τοῖς κανόσιν. ἐπίσκοπον δὲ προπετῶς ἐπιτιμίᾳ ὀλιγωροῦντα μητροπολίτου, καθαιρεῖσθαι ἀναπολογήτως προσάσομβυ. κοσμικοῖς δὲ δικασαῖς ἱερατικὸν πρόσωπον, ἢ καὶ μοναχικὸν πρόσωπον προσιέναι, καὶ ζητεῖν ὑπ' ἐκείνων δικάζεσθαι

σθαι δίκην τινὰ τύχῃ, ὅλως ἐκ ἐφιέμθα. ἀλλὰ τῶν μὴ ἐπισκόπων, τῆς ἐπισκοπῆς. τῶν δὲ κληρικῶν, τὸ κλήρε. καὶ τῶν μοναχῶν, τὸ μοναστηρίε δικαίαν αὐτόθεν καταψηφιζόμεθα ἔκπτωσιν. καὶ κατὰ τῶν παραδεχομένων ἰδίας δικασῶν, ἢ κ βιαίως ἑλκόντων, μ᾽ τῆς ἐκ Θεῦ δικαίας ὀργῆς, ἔτι κ τινὰ τῆς βασιλικῆς μεγαλειότητος ἀγανάκτησιν ἐπικαλεσόμεθα, κ τὰς ἐκ τῶν νόμων δίνας. ὁ δὲ ἀφ᾽ ἡμῶν δεσμὸς, ἀλυτ@ αὐτοῖς μένει ἐξόδε παρεκτιθήσεται, εἴπερ δῆλον μὴ μεταβαλλόμενοι, κ τῆς ἀνοσίε ταύτης ἀποχοιντο προαιρέσεως. ὅτι κ οἱ θείοι νόμοι, κ ὁ χριστιανὸς κ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς ὁ πορφυρογέννητος, μ᾽ τὸ ὂν μακαρία τῇ λήξει αὐταδέλφε αὐτῦ, ἐν τοῖς ἐγγράφοις αὐτῶν τυπικοῖς, ἀνασέλλουσι τὰς δικασὰς, τοιαῦτα εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ νεανιεύεσθαι πρόσωπα. ὑφαρπάζεσθαι γὰρ τὰ ἐκκλησιαστικὰ, κ ἱερὰ, κ θεῖα προνόμια, παρὰ τῶν θεματικῶν ἢ πολιτικῶν δικαστῶν, ὅλως ἐκ ἀνεχόμεθα. ἀλλὰ κ᾽ πρὸ ἡμῶν ὁ ὑπὸ τούτων καταφρονούμενος κ᾽ μυκτηριζόμεν@ Θεὸς, ἔκδικον αὐτοῖς ἐποίσει τινὰ ἀγανάκτησιν, κ᾽ τινὰ ῥομφαίαν δικαίαν σιλεώσει τῆς ἐκδικήσεως. αἰσχύνη γὰρ ἔ ὕβρις, τῆς τῆς θειοτέρας κ κρείττον@ μοίρας, ἐπὶ κοσμικῶν διαπληκτίζεσθαι, κ τὰς λοιδόρους διερεθίζειν γλώσσας κατὰ παντὸς τῆς ἐκκλησίας πληρώματ@. ὃ κ μάλιστα οἱ τῆ βασιλικῶν λεγομένων μονῶν κ κλήρων κληρικοὶ κ μοναζοντες ἀνέλαβῶς ποιεῖν κ ἀνοσίως θρασυύονται, ὡς κοσμικῶν αἱρέμενοι ἐπὶ καταγνώσει ἑαυτῶ κεῖνεσθαι κ κατακεῖνεσθαι, ὃς βελτίων αὐτοὶ κ ῥυθμίζειν ἐτάγησαν, ἢ ἀρχιερεῦσι Θεῦ εἰς γνῶσιν τὰ διάφορα προτίθεσθαι κ τὰς τέπων αἰτίας, κ᾽ τινὰ ἁρμόζουσαν ἐκεῖθεν θεραπείαν, ὡς ἐξ ἐπισημόνων κομίζεσθαι παῤῥων, κ παρὸς τινὰ τὸ καλὸ μελέτην ἐπιθαῤῥύεσθαι τινὰ ἀρετύ. ἀλλὰ τὸς τῶν τοιούτων μοναστηρίων μοναχὸς τοιαῦτα τολμῶντας, σωφοδικῶς ἀποφαινόμεθα, μήτε τὸς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπισκόπους, μήτε τὸς παρ᾽ ὁμοίαν, ἢ χειροθεσίας καταξιῦν, ἢ λογίας ἑτέρας κ κοινωνίας μεταδιδόναι. ὁ γὰρ παρόδον ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῦτο παραγματευόμενοι, ἀλλὰ τὸ σεμνὸν ἐκ παντὸς τρόπε κ τὸ τίμιον τῆς μοναδικῆς πολιτείας διώκοντες, τὰ παρόντα διορίζόμεθα. ὥσε εἰμὴ τινὰ ἀναφορὰν ἐκεῖνοι, κ τινὰ ἄλλην τιμὴν παρ᾽ τῆς τῆς ἐπαρχίας ἀποδώσουσιν ἐπισκόποις, ἐκ ἀντιλήψονται παρ᾽ αὐτῶν ἢ παρ᾽ ἑτέρων ἱερωσύνης ἄξίωμα ὐδὲ ὁ. κλητικὸς δὲ ἀπειθοῦντας τοῖς οἰκείοις μητροπολίταις, ἐπίταγμα αὐτοῖς ἐκκλησιαστικὸν ἀμνησικάκως τὸ δυνατὸν ἐπιτάττομεν, δίκαιόν ἐστιν ἐπιτάσσομεν. ὁ γὰρ ἀνυποταξίαν κ ἀνηκοΐαν ἡ κυριακὴ νομοθετεῖ ἐντολὴ, ἀλλ᾽ ἀπείθειαν κ ὑπακοήν. ὥσε ὁ μὴ ταύτῃ στοιχῶν, κ τῆς κλήσεως κ τῆς ἐκκλησίας ἀλλότρι@. τὸς δὲ διακονίας ἐκκλησιαστικὰς ἐμπεπισθυμένους, κ᾽ λόγους ὧν ἐπισθύθησαν δοῦναι μὴ ἀνεχομένους, κανονικῶς δίκαιόν ἐστιν, κ ἐκλογισμοῖς κ ἄκοντας ὑποβάλλεσθαι μ᾽ κληρονόμων κ λοιπῶν τὸ γένους ὑποδόχων, κατὰ τὰς ἱερὰς κανόνας κ πολιτικὰς νόμε, ὁρίζομεν. ἐπεὶ δὲ κ περὶ μοναστηρίων ἐκδιδομένων διὰ δωρεᾶς οἱ ἱερώτατοι ἀδελφοὶ ἀνήγγειλαν κ συλλειτουργοὶ, ὡς ἐπιβλαβῶς παρὸς ταῦτα διατεθέντες οἱ τὰς δωρεὰς εἰληφότες, εἰς ἔχατον αὐτὸ σωμήλασαν ἀφανισμὸν, τὰς τέπων

ANNO CHRISTI 1028.

ANNO CHRISTI 1028.

numinis iram, imperatoriæ quoque majestatis indignationem, legumque pœnas implorabimus. Et vinculum quo per nos illigabuntur, insolutum eis ad finem usque vitæ porrigetur: si videlicet animum non mutaverint, & ab hoc impio proposito non abstiterint. Nam & religiosæ leges, & præpotens atque sanctus imperator noster, in * Porphyra natus, una cum beatæ memoriæ fratre suo germano, in publicatis edictis suis judices coercent, quo minus in personas ecclesiasticas talia juveniliter audeant committere. Quippe surripi nobis ecclesiastica, & sacra, divinaque privilegia, sive a provincialibus, sive urbanis judicibus, omnino non patimur. Immo etiam ante nos ipse Deus, qui ab eis contemnitur & subsannatur, ultricem in eos indignationem stringet, & justum vindictæ gladium coruscare faciet. Est enim & dedecus & probrum, divinioris ac melioris sortis homines, coram mundanis litigare, linguasque contumeliosas hominum in universum ecclesiæ corpus acuere. Quod sane vel imprimis imperatoriarum (quæ dicuntur) mansionum & clerorum, tam clerici, quam monachi profane atque impie facere per summam audaciam gestiunt, dum ad suimet condemnationem judicari damnarique malunt a mundanis, quibus corrigendis & in ordinem redigendis ipsi præfecti sunt, quam Dei pontificibus variorum negotiorum cognitionem permittere, atque illorum causas & sanationem idoneam tamquam a peritis medicis accipere, ipsorumque virtutem ab iisdem excitari ad recti meditationem. Sed enim auctoritate synodali decernimus, ut nec illius episcopi provinciæ, nec diversi territorii, monachos ejusmodi monasteriorum qui talia committunt, vel impositione manuum dignentur, vel eis aliam benedictionem aut communionem impertiant. Non enim hæc ideo sancimus, ut nobis metipsis aditum ad talia patefaciamus: sed omni modo vitæ monasticæ dignitatem & honestatem quærimus. Adeo quidem, ut nisi * relationem illi atque alios honores episcopis suæ provinciæ tribuerint, vicissim ab eis, vel ab aliis, nec unam quidem sacerdotii dignitatem accipiant. Clericos autem contumaces erga metropolitanos suos, qui mandatum aliquod ecclesiasticum eis, non injuriandi animo, quoque præstari possit, imponunt; in ordinem cogi jubemus. Non enim contumaciam & inobedientiam dominico præcepto docemur, sed facilitatem in parendo, & subjectionem. Quo sane qui se non dirigit, tam vocatione, quam ecclesia excidit. Eos autem, quibus ecclesiastica ministeria credita sunt, nec rationes sibi commissorum reddere sustinent, secundum canones in jus debere vocari, & ad reddendas rationes etiam invitos, una cum suis heredibus, ac ceteris successoribus adigi, secundum sacros canones & leges civiles, decernimus. Quia vero etiam de monasteriis, quæ per donationem locantur, sanctissimi fratres & comministri ad nos retulerunt, quod qui donationes illas acceperunt, in ipsa monasteria parum æquis adfecti ad extremum ea redigant interitum, domum suam reditus deportantes, ipsaque bonis suis nudata relinquentes, quodque nonnulla prorsus in hospitia mundana commutent, coactis eorum monachis per omnis generis rerum inopiam & angustiam, ut inde vel inviti abscedant: licitum eis esto, ejusmodi homines impune reos peragere de quibusvis damnis & innovationibus, quibus nocuisse monasteriis deprehensi fuerint: atque etiam, ut malis eorum curatoribus ex eis cum contumelia expulsis, libere jurib., ea metropolitanum

* Constantinus scil. Basilii junioris frater.

* nominis commemorationem in sacris.

ANNO CHRISTI 1028.

tanum videlicet. Quod si fortasse curatores eorum aliquid habeant probabile; quod his objiciant: non adeant mundana tribunalia, quippe hoc facto seipsos omni jure suo excludent. Sed ad sacram synodum nostram accedant, quodque fas æquum fuerit, impetrabunt. Neque vero credimus quemquam sacratissimorum metrop. & ceter. pontificum, absque caussa & immerito, perque solam injuriam, beneficiarium e mansione expellere: nisi quis indigne se gerere velit, & injustitiam amplecti. Quod si quibus monasteriis ratione priscæ sanctionis alicujus erat injunctum, ut collationem aliquam metropolibus præstarent, sive personis singularibus eam præbendo, sive judicum & exactorum fisci alimentis exhibendis, sive alioquin, atque illa forte deinceps onera contigit aliis esse imposita: statuimus, ut ea collatio sine defraudatione, nec ulla innovatione facta, metropolibus præstetur. Quæcumque vero quadam ex parte commune quid cum metropolibus habent, aut quæ jus aliquæ provinciæ, & permistionis, cum eis copulat, nec ante hac aliquibus jure beneficiario concessa sunt: ea nobis haud placet ullis personis donari. Immo vero si maxime donata sint, eas donationes irritas, & nullius esse roboris volumus: ipsaque monasteria metropolibus e vestigio, vel episcopatibus restitui. Nam longe dissita, suisque descripta finibus ut donentur; præclare tum patribus qui ante nos exstitere, tum nobis placuit: nullo autem modo ea, quæ metropolitanorum & episcoporum quasi domicilia sunt, & fulcra sustentaculaque sanctarum ecclesiarum; nec nostra id prorsus admittit mediocritas: Per locationis autem contractum, & (verbi gratia) ad annos XX. & IX. monasterium, vel certis pactis metropolim & episcopatum locari: tamquam alienum ab evangelico mandato, & apostolicis patriisque traditionibus omnino interdicimus: & pariter tum eos, qui hoc audent facere, tum qui, si fiat, negligunt; indignos pontificia perfectione judicamus, & sacrorum canonum adversarios: nec hisce rebus ultionem convenientissimam secundum canones adhibere singulari cum providentia cessabimus. Non n. patiemur, ut sacra illa gratia venalis habeatur, & ipsi consortes eorum simus, qui sacra contra canones profanant, utque lucri caussa dona spiritualia profanorum instar distrahantur. De sessione autem episcoporum sancimus, ut episcopi secundum ordinem suorum metropolitanorum sedeant, idque in consessibus sacris, & in synodis & in conviviis: neque superiores sedes & primatus studium adfectent indignis sese modis inferiorum metropolium episcopi: sed in suos metropolitanos, tamquam in canones & sanctiones quasdam, oculos dirigant; secundum quos in consessibus & ubique sese conforment. Et quoniam alicubi quidam potentes in oratoriis imperium habere, cœtusque cogere nituntur, & sacras preces, baptismos, aliaque talia peragere, patriarchalibus scilicet crucium defixionibus aut episcopalibus freti: generales interim ecclesias repudiantes, & cœtus, qui in eis habentur, contemnentes: operæ pretium est, de his etiam decernere, ut episcopi provinciales tale quid amplius fieri non permittant; sed sacerdotes quidem, qui præterquam ante ministerium sacrum, idque

A προσόδους οἴκοι μετακομίζοντες, καὶ γυμνὰ τῶν οἰκείων ἐῶντες ἀγαθῶν, ἕτερα δὲ καὶ εἰς κοσμικὰ τελείως μεταμείβουσι καταγώγια, τοὺς τούτων μοναχοὺς πάσῃ ἐνδείᾳ καὶ στενοχωρίᾳ μεταναστεῦσαι καὶ ἄκοντας ἐκεῖθεν καταναγκάσαντες. ἐξέσται αὐτοῖς τοὺς τοιούτους εὐθύνειν κατὰ πᾶσαν ἄδειαν εἰς ὅτι ἂν εὑρεθεῖεν τὰ μοναστήρια καινοτομήσαντές τε καὶ καταβλάψαντες· εἶτα καὶ τοῖς δικαίοις τῶν μητροπόλεων ἀνασώζειν ἐπ' ἐξουσίᾳ, τοὺς κακοὺς αὐτῶν φροντιστὰς μεθ' ὕβρεως ἐξ αὐτῶν ἀπελάσασιν. εἰ δέ τι τυχὸν ἔχοιεν πρὸς ταῦτα εὔλογον προτείνειν οἱ τούτων προνοηταὶ, μὴ κοσμικοῖς προσίτωσαν δικαστηρίοις. ἐπεὶ ἐκκλείσουσι παντὸς δικαίου ἑαυτούς. B ἀλλὰ τῇ παθ' ἡμᾶς ἱερᾷ προσφοιτάτωσαν συνόδῳ, καὶ τῆς ἐνδεχομένης οὐκ ἀμοιρήσουσι δικαιώσεως. ἀναιτίως δὲ, καὶ ἀνεγκλήτως, καὶ διὰ μόνην ἐπήρειαν, οὐδένα πιστεύομεν τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων, χαριστηκάριον ἐξωθῆσαι μονῆς. εἰ μή τις ἀναξίως ἑαυτοῦ βούλοιτο πολιτεύεσθαι, καὶ τὴν ἀδικίαν ἀσπάζεσθαι. εἰ δέ τινα τῶν φροντιστηρίων τύπον εἶχον ἐκ παλαιοῦ, συνεισφοράν τινα συνεισφέρειν ταῖς μητρόλεσιν, εἴτε ἐπὶ μονοπροσώπων παροχῇ, εἴτε ἐπὶ τροφαῖς κριτῶν καὶ τῶν τοῦ δημοσίου ἀπαιτητῶν, εἴτε καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ἔτυχε ταῦτα ὕστερον ἀνατεθῆναι τισὶ, τὴν συνεισφορὰν διοριζόμεθα παρέχειν πρὸς τὰς μητροπόλεις ἀνυστερήτως ἀκαινοτόμητον. C ὅσα δὲ κοινωνεῖ κατά τι ταῖς μητροπόλεσιν, ἢ πλησιασμὸν ἐν ταύταις ἔχει, καὶ ἀνακοίνωσιν, καὶ οὐκ ἀπεχαρίσθη πρὸ τούτου τισίν, εἰς δωρεὰς δίδοσθαι προσώποις οὐκ εὐδοκοῦμεν. ἀλλ' εἰ καὶ ἐδόθη, ἀκύρους εἶναι καὶ ἀνισχύρους τὰς δωρεὰς βουλόμεθα. καὶ τὰ φροντιστήρια αὐτόθεν ἀντιστρέφεσθαι πρὸς τὰς μητροπόλεις, ἢ ἐπισκοπάς. τὰ γὰρ μήκοθεν καὶ ἰδιοπεριόριστα δωρεῖσθαι, καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἁγίοις πατράσι καλῶς ἔδοξε, καὶ ἡμῖν. τὰ δὲ οἷον ἐνδιαιτήματα τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, καὶ ὑπερείσματα καὶ συγκροτήματα τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, οὐδαμῶς· οὐδὲ ἡ ἡμῶν τοῦτο παραδέχεται μετριότης τοσύνολον. ἐκδοτικῶς D δὲ, καὶ οἷον ἐπὶ χρόνοις εἴκοσι καὶ ἐννέα μοναστήριον, ἢ πακτικῶς μητρόπολιν ἐκδίδοσθαι, καὶ ἐπισκοπὴν, ὡς ξένον τῆς εὐαγγελικῆς διατύξεως, καὶ τῶν ἀποστολικῶν τε καὶ πατρικῶν παραδόσεων, πάντῃ ἀπαγορεύμεν. καὶ τούς τε τολμῶντας ἅμα, καὶ τοὺς τὸ γινόμενον παρορῶντας, ἀναξίους τῆς ἀρχιερατικῆς κρίνομεν τελειότητος, καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐναντιόφρονας. καὶ τοῖς πράγμασιν ἐκδίκησιν τὴν πρεπωδεστάτην κανονικῶς προμηθεύσασθαι οὐκ ἀποκνήσομεν· οὐ γὰρ καπηλεύεσθαι τὴν ἱερὰν χάριν, καὶ E κοινωνεῖν τοῖς κοινοῦσιν ἀκανονίστως τὰ ἅγια, καὶ τὰς πνευματικὰς δωρεὰς ὡς κοινὰς ἐμπορεύεσθαι ἀνεξόμεθα ἐμπορίας χάριν. περὶ δὲ τῆς τῶν ἐπισκόπων καθέδρας, διοριζόμεθα· κατὰ τὴν τάξιν αὐτοὺς τῶν οἰκείων καθέζεσθαι μητροπολιτῶν, καὶ ἐν συνθρόνοις, καὶ ἐν συνόδοις, καὶ ἐν ἑστιάσεσι. καὶ μὴ τὰς προεδρίας ἁρπάζειν, καὶ τὸ φιλόπρωτον, ἀναξίως ἑαυτῶν, τοὺς τῆς ὑποβεβηκυίας μετροπόλεως ἐπισκόπους. ἀλλ' ὡς πρὸς κανόνας καὶ ὅρους, τοὺς ἰδίους ὁρᾷν μητροπολίτας, καὶ τυποῦν ἑαυτοὺς ἔντε καθέδραις, καὶ πανταχοῦ. ἐπεὶ δὲ καί τινες τῶν κατὰ τόπους δυνατῶν ἐν τοῖς τῶν οἴκων εὐκτηρίοις σημαίνειν τὲ καὶ συνάγειν φιλονεικοῦσι, καὶ ἱερολογίας, καὶ βαπτίσματα, καὶ ἕτερα ἐπιτελεῖν, πατριαρχικοῖς δῆθεν σταυροπηγίοις ἢ καὶ ἐπισκοπικοῖς θαρροῦντες, τὰς καθολικὰς παραιτούμενοι, καὶ τῶν ἐπὶ ταύταις συνάξεων καταφρονοῦντες, ἄξιον καὶ περὶ τούτων διορίσασθαι, ὥστε μηκέτι τοιοῦτόν τι συγχωρεῖν τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους γίνεσθαι. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἱερεῖς,

τοὺς

ANNO CHRISTI 1018.

τὰς πλεῖ πρὸς λειτουργίας, καὶ ἐκείνῃ τυχὸν ἐν ἑορτῇ, ᾗ κατ' ἐπιτροπὴν τῶ ἐπισκόπε, ἑτέραν ἀ-
χολυθίαν ἱερὰν ἐν ἔκτῃσίοις ἐπιτελέσαι πλημήσον-
τας, καθαιρέσει· τὰς δὲ μὴ καταδεχομένους τῶτο
τῶν δωατῶν, ἀναθέματι ὑποβάλλειν. φησὶ γάρ·
εἴ τις διδάσκοι τὸ οἶκον τῶ Θεῶ ἔκαταφρόνητον εἶναι,
ᾗ τὰς ἐν αὐτῷ σωάξεις, ᾗ παρὰ τὴν καθολι-
κὴν ἐκκλησίαν ἰδίᾳ ἐκκλησιάζοι, ᾗ μὴ συνόντος
παντὸς τῶ πρεσβυτερίε, ἀνάθεμα ἔςω. Ταῦτα δὲ
τῳ συγκεφαλαιωθέντα, ᾗ ὁμολογθέντα, ᾗ ἐπὶ συνε-
δρίων τῶν θεοφιλεςάτων μητροπολιτῶν, Κυριακῦ,
Ἐφέσε. Δημητρίε, Κυζίκε. Κωνσαντίνε, Νι-
καίας· Θεοδώρε, Χαλκηδόνος. Κωνσαντίνε, Σί-
δης. Ἰωάννε, Μελιτίνης, Κωνσαντίνε, Τυάνων.
Ἰωάννε, Κλαυδιουπόλεως. Θεοφιλάκτε, Νεοκη-
σαρείας· Ἰωάννε, Ἰκονίε. Γεωργίε, Κορίνθου.
Μιχαὴλ, Ἀθηνῶν· Θεογνώσου, Μωκισῦ. Κων-
σαντίνε, Πατρῶν. Κωνσαντίνε, Τραπεζύντος.
Ἰωάννε, Φιλίππων. Ἀγαπητῦ, Ἀδριανουπόλεως.
Θεωδώρου. Καμάχε. Κωνσαντίνε, Χωνῶν. Στε-
φάνε, Κρήτης. Νικήτα, Τζερνίκου. Σισινίου,
Κελτζηνῆς. Καὶ ἀρχιεπισκόπων, Νικήλα, Βιζύης.
Διονυσίου, Προικονήσε. Νικηφόρε, Κίε. Στρα-
τηγίε, Ἄπρω. Ἀνδρέε, Κερσῶνος. Λέοντος, Βρύ-
σεως. Νικολάε, Λήμνε. Ἰωάννε, Βοσπόρε. Ἀρ-
σενίε, Σουγδαίας· ἐν ὑπομνήμασιν ἐντεθέντα, τῇ
συνήθει διὰ μολίβδε σφραγίδι ἐβεβαιώθη, ᾗ ἐπε-
δόθη μηνὶ Ἰανουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος ια', ἔτους ςφλς'.

A fortasse die feriato; & episcopi permissu aliud quid rei sacræ in oratoriis peragere fuerint ausi, depositioni: potentes autem, qui hoc non amplectuntur, anathemati subjiciens. Hæc enim * canonis verba sunt: Si quis doceat, ædem Dei contemni posse, & qui fiunt in ea congressus: sique seorsum quis extra generalem ecclesiam cœtus cogat, toto * presbyterio non simul præsente: anathema esto. Hæc ita summatim exposita & definita, inque confessibus religiosissimorum metropolitanorum, Cyriaci, Ephesini: Demetrii, Cyziceni; Constantini Nicæni: Theodori, Chalcedonensis: Constantini, Sidensis, Joannis, Melitenæ, Constantini, Tyanensis; Joannis Claudiopolitani: Theophilacti, Neocæsariensis, Joannis, Iconensis, Georgii, Corinthii, Michaelis, Athenensis, Theognosti, Mociisii: Constantini, Patrensis; Constantini, Trapezuntii, Joannis, Philippensis, Agapeti Adrianopolitani, Theodori, Camacheni; Constantini, Chonens; Stephani, Cretensis; Nicetæ Hydruntini, Sisinii, Celzenæ, & archiepiscoporum, Nicetæ, Bizyensis; Dionisii, Præconensii, Nicephori, Ciensis, Strategii, Aproi; Andreæ, Cersonis; Leonis, Bryslei; Nicolai, Lemnii, Joannis, Bosporiani; Arsenii, Sugdæensis, monumentis illata consueto plumbeo sigillo corroborata sunt, & data mense Januario, indictionis XI. anni VICIↃIↃ XXXVI.

B C

ANNO CHRISTI 1018.
* apostolorum scilicet

* presbyterorum ordine

ANNO CHRISTI 1027.
x Labbei Append. om. IX.

ANNO CHRISTI 1027.

CONCILIUM FRANCOFORDIENSE,

ANNO DOMINI MXXVII.

HIldensheimense *chronicon*: Anno MXXVII. Indict. X. synodus generalis in Francovvrdi episcoporum XXII. præsente Cuonrado Imp. in qua damnatus Godehardus diœcesim suam super Gandeshemense territorium canonice retinuit, testimonio VII. episcoporum, Brunonis Augustensis, Eberhardi Bavenbergensis, Neginvvreti Paterbrunnensis, Meginardi Werziburgensis, Hildinvardi Citicensis, Sigiberti Mindensis, Brunonis Mersiburgensis. In hac synodo Godehardus juvenis frater imperatoris arma compulsus deposuit, & clericalem tonsuram accepit.

Plura de hoc Concilio scribit VVolferus in vita S. Godehardi Episcopi Hildensheimensis apud Bollandianos die 4. Maii, qui narrata Conradi coronatione, ejusque in Germaniam reditu subdit cap. 4. Eo item anno Aribo Moguntinus Franconovordi concilium synodi coadunavit præsidente Imperatore cum Episcopis XXIII. in quo iterum beatum virum Godehardum de sæpius præventilata causa more suo inquietavit. Ibi Præsul noster tandem summa veritate, quæ Deus est, miserante pariter & adjuvante Episcopatus sui proprietatem super totum Gandesheimense territorium testimonio septem Episcoporum, qui prædictam pactionem in Gandisheim & audierant, & viderant, canonice retinuit; scilicet Brunone Augustensi concionante Wernero Argentinensi decernente, ipso vero Metropolitano vere invito, verbi Dei banno affirmante. Hi enim erant episcopi, qui seniori nostro suum testimonium sicut audierant & viderant, præbuerunt; ideſt, Bruno Augustensis, Ebehardus Babenbergensis, Meinvvercus Paderbronensis, Meginhardus Wirceburgensis, Sigebertus Mindensis, Hildivvardus Citizensis, Bruno Merseburgensis. Pulchra enim erat ibi, & rationabiliter ordinata tam regalis, quam & Episcopalis confessio. Nam in Orientali parte ante altare Archiepiscopus Aribo cum suis suffraganeis Wernero Argentinense, Brunone Augustense, Mesinvverco Paderbronense, Eberardo Babebergense, Meginhardo Wirciburgense, Godehardo Hildenesheimense, Branthoo Halverstadense, Wiggero Verdense, Hazecone Wormatiense consedit. In Occidentali vero parte Imperator consedit, & a dextris ejus Piligrinus Coloniæ Archiepiscopus cum sibi subditis Sigiberto Mindense, Sigifrido Mimigardense, Bennone Trajectense; a sinistris Hunfridus Parthenopolitanus (*nempe Magdeburgensis*) Archiepiscopus cum suis, Hildevvardo Citizense, Brunone Merseburgense, Luizone Havesbergense, Thiederico Misnense. In Australi autem plaga episcopi Rambrechtus Virdunensis, Rodolphus Slesvicensis, Hiltolphus Mantuanus, Reginoldus Aldenbergensis assederunt. In Aquilonari etiam Abbates Richardus Fuldensis, Reginboldus Loresheimensis, Arnolphus Herveldensis, Gerbertus Moguntinus cum aliis etiam ejusdem ordinis sex adfuerunt. *Actum est hoc Concilium post Nativitatem S. Joannis Baptistæ, ut idem Auctor habet.*

D E

AD

ANNO CHRISTI 1027.

AD FRANCOFORDIENSE CONCILIUM

ANNO MXXVII. CELEBRATUM.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. pag. 1243.

AD Francofordienſe concilium præter ea, quæ a Labbeo diligenter adnotata ſunt, addendum ſuccurrit ex Annaliſta Saxone Eccardi ad eundem annum: *In eadem ſynodo domna Sophia abbatiſſa Ganderſebimenſis nonnas ſuas, cogente ſynodali decreto, ab archiepiſcopo* (Moguntino) *recepit.*

ROMANUM CONCILIUM

In quo lis inter Gradenſes, & Aquilejenſes de jure metropolitico, pro Aquilejenſibus deciſa eſt,

A Joanne XX. ſeu XIX. Conrado imperatore præſente.

Anno 1027. celebratum.

Ibid. SAlvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Imperante Chonrado perpetuo Auguſto anno primo, VIII. idus Aprilis, indictione decima: Preſidente ſancto, ac Beatiſſimo nonodecimo Joanne Papa Apoſtolicæ Urbis Romæ, una cum prædicto Imperatore, in Eccleſia Domini Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ vocatur Conſtantiniana: reſidentibus etiam viris venerabilibus .... cum eis .... ibus Meriberta Ravennate Archiepiſcopo, Sigifredo Placentino, Epiſcopo, Petro Adrianenſi, * Teuberto Foropopulenſi; Heriberto Mediolanenſi archiepiſcopo, Arderico Verzelenſi epiſcopo, Oberto Albenſi .... Bergamenſi; Harpone * Magontino archiepiſcopo, Brunone Auguſtenſi epiſcopo, Wezilino * Straburgenſi, Warmundo * Conſtantienſi; Popone archiepiſcopo Trevirenſi ..... Salsburgenſi archiepiſcopo .... archiepiſcopo; Tebaldo Velletrinenſi epiſc. Benedicto Portuenſi, Petro Sylvæ Candidæ, Petro Peneſtrinenſi, Petro Oſtienſi, Teudaldo Albanenſi, Dominico Sutrenſi, Liutolfo Trevenſi, Rayneno Nenfeſinæ * ..... Narnienſi, Joanne Tuſcanenſi, Joanne ..... Boſone Tiburtinenſi, Joanne Caſtrenſi, Benedicto Anagnenſi, Joanne Luzenſi, * Jacobo Feſulenſi, Dodone Nocerenſi, Widone Lunenſi, Teudaldo Aretino, Lamberto Florentino, Widone Lucino, * Joanne Suanenſi, Gon..... Vulterano, Mariciano Reſenato, Widone Piſturienſi, Leone Senenſi, Veneciæ Provinciæ, Joanne Veronenſi, Alberico Cumano, Helmengero Cenetenſi, Theudaldo Vicentino, Rothario Tarviſiano, Albuino Belluneníi: Abbatibus quoque Vodelone Cluniacenſi, Berno Augenſi, Teoberto de Sancto Angelo, Benedicto Sextenſi, Cronrado ſancti Sautni, Widone de S. Trinitate, Alberto de S. Apoſtolo, Joanne de S. Sepulcro, Widone de Seuna, Widone de S. Maria, Petro de S. Petro ad vincula, Stephano de S. Andrea, Franco de S. Anaſtaſio, Teuzone Montis-viridis, Petro de S. Petro in Campo, Rozone de Turre, Dominico de S. Geruncio, & Petro de Campoleonis. Popo venerabilis patriarcha ſanctæ Aquilejenſis eccleſiæ, apoſtolicis, & imperialibus pedibus advolutus, eorum, & ſacratiſſimi concilii reverentiam humiliter deprecatus eſt: uti omnipotentis amore Domini, necnon apoſtolica, & imperiali pietate, lamentationibus ſuis benignum auditum præberent, multiſque anteceſſorum ſuorum proclamationibus pro Gradu Aquilejenſis eccleſiæ plebe, ſynodaliter factis certum finem imponerent. Cujus lamentatione benigne ſuſcepta, Urſo, qui in eadem plebe falſum patriarchæ nomen ſuſceperat, olim tempore Benedicti papæ atque Henrici imperatoris; ad Ravennatem, atque Romanam, necnon Veronenſem ſynodum canonice appellatus, nunc quoque ad ſacratiſſimum concilium apoſtolicis literis convocatus, præſentiam ſuam exhibere juſſus eſt. Et cum bis, & ter per Romanum archidiaconum vocatus abeſſet, Petrus Veneticorum diaconus affuit, apoſtolicas literas Urſoni adveniſſe negavit. Verum cum hoc jurejurando adfirmare non .... ſeque pro hujus rei negotio non veniſſe manifeſtaret; ſynodali decreto Adalgerus Aquilegienſis eccleſiæ archidiaconus, vice Poponis patriarchæ, & ſenioris ſui, per Sancta evangelia comprobavit, Majonem Concordienſem epiſcopum apoſtolicam epiſtolam Urſoni detuliſſe, eumque ex apoſtolica authoritate ad ſynodum convocaſſe. Relecta ſunt ergo ad hæc in eadem ſynodo ſcripta Aquilegienſis eccleſiæ, qui inter plurimas Aquilegienſium patriarcharum proclamationes aſſerebant: Beatum Eugenium papam tempore Ludovici, & Lotharii imperatorum hanc inveteratæ proclamationis controverſiam inter Maxentium Aquilegienſem patriarcham, & Venerium Gradenſem in Mantuana ſynodo ventilaſſe: atque apoſtolica, necnon ſynodali auctoritate Gradenſem plebem Aquilegienſi eccleſiæ reſtituiſſe; atque pontificali ſede ibidem omnino prohibita, prædictam Aquilegienſem eccleſiam caput, & metropolim totius Venetiæ conſtituiſſe. Quod quia prædicti Urſonis, & anteceſſorum ejus temeritate violatum eſt, decrevit ſancta ſynodus Urſonem totiens præſtantiam denegantem de abſentia nil lucrari: & Poponem patriarcham de Gradenſi plebe cum ſuis pertinentiis ad jus Aquilegienſis eccleſiæ reveſtiri. Itaut pontificali ſede ibidem prohibita, perpetuis temporibus ſanctæ Aquilegienſi eccleſiæ, Diœceſis jure, ſubjaceat. Reverentiſſimus igitur papa, & piiſſimus imperator, ſecundum quod prædictum eſt, Poponem patriarcham de Gradenſi plebe paſtorali virga inveſtientes, ex apoſtolico, & imperiali decreto hoc privilegium Aquilegienſi eccleſiæ, & Poponi patriarchæ ſub anathematis vinculo inviolabiliter permanſurum, Romanæ eccleſiæ bibliothecario ſcribere, juſſerunt.

* Adrienſi.
* Aribone.
*al. Werneto.
*Warmanno.
* Nepeſinæ.
* Lucenſi.
* Cluſino.

Ego

Ego Petrus Notarius, ut vidi in privilegio, ita ſcripſi: nec dictionem, vel ſyllabam addidi, nec prætermiſi.

ANNO CHRISTI 1027.

Ad hoc ipſum pariter Romanum concilium ſpectare credo verba Joannis XIX. ſeu XX. in bulla de translatione epiſcopatus Citicenſis Naumburgum, quæ ſic efferuntur: *Tibi abſenti rogatu filii noſtri cariſſimi Imperatoris Kunradi & confratris noſtri Humberti Magdeburgenſis Archiepiſcopi, necnon aliorum, qui hæreditatem ſuam eccleſiæ contulerunt ..... conſilio epiſcoporum, & clericorum noſtrorum ſedem epiſcopalem de Ziza in Necemburg transferre conceſſimus.* Porro Conradus numquam alias Joanne pontifice ſuperſtite Romam venit, quare ita de hoc concilio, cui Conradus interfuit, ſermo hic a Joanne haberi potuit, ut de alio nunquam. Hanc bullam inferius ad aliud Romanum concilium ſub Joanne dabimus.

ANNO CHRISTI 1027.

Ad hanc Romanam ſynodum ſub Joanne XIX. ea pertinent, quæ Arnulphus Mediolanenſis hiſtoricus operis ſui lib. II. cap. V. narrat his verbis. *Poſt dies aliquot indicta eſt ſynodus Romæ authoritate Apoſtolica, in qua conſtitutum eſt, ut in omnibus negotiis pontificalibus Ravennas nullo modo in æternum ſe Mediolanenſi præferat antiſtiti; & ſi forte præſumpſerit, canonicæ legi ſubjaceat. Inſuper placuit omnibus in hac re conſcribi tomum in ſempiternum teſtimonium. De quo pauca de pluribus iſta decerpſimus.*

CONCILIUM ROMANUM

Pro approbanda translatione Citicenſis epiſcopatus ad urbem Naumburgenſem.

Inter annum 1027. & 1032. celebratum.

Inter an. 1027. & 1032.

Conſilium transferendi epiſcopatus ex urbe Citicenſi ab Naumburgenſem Joannes XIX. ſeu XX. in ſynodo Romana anni 1027. probaverat, atque permiſerat. Qua munitus facultate imperator Conradus translationem illam exequutus eſt. Hanc igitur peractam Joannes authoritate ſua confirmaturus, concilium epiſcoporum, & clericorum ſuorum convocavit, cujus concilii ſynodicam ex Lunigio Spicileg. Eccleſ. cent. III. pag. 144. hic damus.

JOANNES EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI.

Dilecto in Chriſto filio Hildivvardo ſanctæ Nuemburgenſis eccleſiæ epiſcopo, & omnibus ſucceſſoribus tuis perpetuam in Domino ſalutem.

CONvenit apoſtolico moderamini pia religione petentibus benevola cooperatione ſuccurrere, ac poſcentium animis alacri devotione impertiri aſſenſum. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium a conditore omnium Deo procul dubio promeremur, ſi venerabilia loca opportune ordinata & ad meliorem per vos fuerint ſtatum perducta. Sicut ergo, cariſſime fili, tibi abſenti rogatu filii noſtri chriſtianiſſimi imperatoris Konradi, & confratris noſtri Hunfredi Magdeburgenſis archiepiſcopi, nec non illorum, qui hæreditatem ſuam eccleſiæ contulerunt, videlicet Hermanni marchionis, & germani ſui Ekkihardi, & maxime pro magna utilitate & ſecuritate eccleſiæ tuæ, conſilio epiſcoporum, & clericorum noſtrorum, ſedem epiſcopalem de Ziza in Nuemburg transferre conceſſimus. Ita nunc quoque tibi præſenti cum clero tuo & dignioribus de populo & nunciis prædicti imperatoris, & archiepiſcopi conſilio eorundem archiepiſcoporum, & clericorum noſtrorum factum probamus, & tam tibi, quam omnibus ſucceſſoribus tuis perpetua ſtabilitate confirmamus. Quod enim ſecundum canones pro neceſſitate ſæpe factum fuiſſe legimus, noſtris quoque temporibus fieri non prohibemus. Quoniam igitur canonice, & communi conſenſu omnium, ad quos attinebat, ſedis tuæ translatio facta eſt, abſque omni contradictione univerſi ſucceſſores tui a Nuemburgenſi clero, & populo eligantur, atque ad eundem titulum regulariter conſecrentur, & Magdeburgenſibus archiepiſcopis, quorum diœceſim translatio non excedit, utpote Metropolitanis ſuis omni pietatis devotione ſint ſubjecti. Hoc quoque communicato conſilio placet addere, quod eccleſia Citicenſis in honorem beatorum apoſtolorum Petri, & Pauli conſecrata non omnimodis negligatur, ſed in loco clericorum in Nuemburg tranſeuntium, monachi, vel canonici ſubſtituantur, qui integrius ſtipendiis ejuſdem eccleſiæ inibi Deo ſerviant, & ſicut pacis filii matri ſuæ Nuemburgenſi eccleſiæ in Domino ſemper devote obediant. Si quis autem, quod minime credimus, temeraria præſumptione contra hoc noſtrum Apoſtolicum privilegium venire, aut in aliquo contraire præſumpſerit, ſeu violator extiterit, ſciat, ſe authoritate Dei omnipotentis & beati Apoſtolorum principis Petri, ac noſtra, anathematis vinculo eſſe innodatum, & a regno Dei alienum, atque cum Juda traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti ſocium futurum inferno, excommunicationique ſubjaceat, donec reſipiſcens ad ſatisfactionem, & congruam emendationem revertatur. Qui vero ſuo intuitu curator, & obſervator hujus noſtri Apoſtolici privilegii extiterit, benedictionis gratiam, vitamque æternam, & æterni regni gaudia a Domino percipere mereatur in ſæcula ſæculorum, amen.

ANNO CHRISTI 1027.

SYNODUS HELENENSIS

IN PRATO TULUGIENSI,

In qua de treugua & pace actum, atque alia quæ ad disciplinam ecclesiasticam spectant, instaurata.

Edita ex tabulis ecclesiæ Helenensis a Stephano Baluzio V. cl. tom. 1. de concord. sacerd. & imp.

Ex Labbei Appendice Tom. IX.

ANno Dominicæ Incarnationis XXVII. post millesimum ; XVII. Kal. Junii, convenit Oliba pontifex Ausonensis, ad vicem Berengarii Helenensis episcopi, tunc temporis in transmarinis partibus peregrini, una cum Udalchero sanctæ Helenensis ecclesiæ archipresbytero, & Gancelino archidiacono, & Ellemaco sacrisrinio & choraule, Gauzberto, & cæteris præfatæ sedis canonicis, cœtuque sacrorum ducum, caterva quoque fidelium, non solum virorum, sed etiam fœminarum. Convenerunt autem in comitatu Rossilionense, in prato Tulujes.

Quo cum convenissent, primo rogantes Domini misericordiam, ut corda fidelium suorum ad se converteret, mentes quoque & actus dirigeret: dein requisierunt, si quæ * hactenus a præfatis episcopis * statuta fuerant, observarentur. Sed cum pene omnia inveniissent nisi solum * pedibus conculcata, sed etiam oblivioni dedita: iterum reparare studuerunt eodem tenore, quo fuerant hactenus condita.

Constituerunt * itaque præfati episcopi simul cum omni clero & fideli populo, ut nemo in toto supradicto comitatu vel episcopatu habitans, assalliret aliquem suum inimicum ab hora sabbati nona usque in die Lunis hora prima, ut omnis homo persolvat debitum honorem die Dominico: neque ullo modo aliquis assalliret monachum cum clericum * sine armis incedentem ; neque aliquem hominem ad ecclesiam cum concilia * euntem, vel redeuntem; neque aliquem hominem cum fœminis euntem: neque aliquis * auderet ecclesiam vel domos in circuitu positas a XXX. passibus violare, aut assallire. Hoc autem pactum sive treugam ideo constituerunt, quoniam Divina lex, & pene omnis Christiana religio ad nihilum deducta, ut legitur, abundabat iniquitas, & refrigescebat caritas.

Et ideo nos præcipimus supradicti, episcopus, clerus simul, & omnis ordo serviens Divinis cultibus, & coram Deo interdicimus: ut nullus homo vel fœmina, de suprascriptis aliquid voluntarie temerare vel infringere præsumat: nec invadat res sanctæ matris ecclesiæ Helenensis, sive cæteris ecclesiis, vel monasteriis debitas; neque aliquis, se sciente, in incestu usque ad VI. gradum permaneat: neque aliquis uxorem propriam dimittat, nec alteram fœminam habeat. Quod qui fecit, sive in antea fecerit, nisi resipuerit, & pro posse emendaverit, & ad plenam satisfactionem sanctæ matris ecclesiæ coram supradictis canonicis infra mensium trium spatium venerit, a liminibus sanctæ ecclesiæ, & omnium Christianorum cœtu excommunicatus permaneat.

Et ut noveritis omnes, quale peccatum sit, jungi excommunicatis; nullus Christianus debet manducare cum eis, vel bibere, neque osculum eis porrigere, neque cum eis loqui, nisi de satisfactione: neque si excommunicati defuncti fuerint, debentur ad ecclesias sepeliri: neque aliquis clericus vel fidelis debet pro eis orare.

Si vero pro nihilo duxerint excommunicationem, transactis tribus mensibus anathematis vinculo, idest, ut perditi sicut Judas proditor, damnentur. Et si, quod Deus avertat, in hac perfidia obierint; corpora illorum cum psalmis & hymnis, vel spiritalibus canticis, non ducantur ad sepulturam, nec inter fideles mortuos eorum nomina ad sacrum altare recitentur. Et quia peccatum perpetraverunt ad mortem: nisi pœnituerint, sine fine damnentur in æternam damnationem.

Omnibus canonicis suprascriptæ sedis interdicimus coram Deo & sanctis ejus, ut nullus eorum de his aliquid solvere audeat sine consensu præfati archipresbyteri vel archidiaconorum, sive sacrisrinii, & caputscholaris, vel cæterorum fratrum canonicorum.

Ministeria autem Divina sine intermissione fiant pro excommunicatis per spatium trium mensium, ut *det illis Deus pœnitentiam, & resipiscant a laqueis diaboli, a quibus capti tenentur ad ipsius voluntatem*. 1. Timoth. 2.

Quod qui noluerit perficere, noverit se mulctandum, nisi resipuerit, suprascripta excommunicatione. Omnibus autem supradicta observantibus pax & misericordia concedatur a Domino Jesu Christo hic & in perpetuum. Amen.

* *Legebatur*, ficque: *cujus emendatio & perspicua, & necessaria*,

* *Nempe ab Oliva & Berengario, in synodis prius celebratis.*

* *Corr.* non solum.

* *For.* constituerant, *hoc est, Berengarius & Oliva prius in synodis suis ediderunt statuta quæ sequuntur, quæque anus Oliva servari mandat.*

* *Corr.* aut clericum.

* *For.* cum familia.

* *Male legebatur*, aliquid.

OBSERVATIO G. COSSARTII.

AD annum MXLVII. rejecit hanc synodum eruditissimus illius editor, cum existimaret posteriorem esse concilio Helenensi celebrato a Guifredo Narbonensi archiep. quod ipse anno MXLV. affigit. Ego vero & concilium istud anno circiter MLXV. tribuendum esse, supra demonstrasse mihi videor; & ad illud cur respexisse synodus nostra dicatur, causam nullam video; & anno MXLVII. celebratam non esse, hoc maxime persuadet, quod ejus præses Oliva Ausonensis anno MXLV. Garibayo teste, obierit.

ANNO CHRISTI 1027.

AUSONENSE CONCILIUM

TRIUM EPISCOPORUM CELEBRATUM ANNO DOM. 1027.

Ex Append. ad Labb Vet. edit. tom. XI. pag. 1491.

ANNO 1027. habitum est Concilium in civitate Ausonensi, cui interfuere Oliba Episcopus Ausonensis, Amelius Urgellensis, & Guadallus Barcinonensis. *Ex Didaco & Puiadesio refert Petrus de Marca ad hunc annum.*

ANNO CHRISTI 1028.

SYNODUS MOGUNTINA

IN GEIZLETE AN. MXXVIII. CELEBRATA.

HUjus *memoriam concilii debemus Hindelsheimensi chronico, in quo his verbis refertur.* Anno MXXVIII. Indict. XI. Moguntinus archiepiscopus Aribo in Geizlete synodum generalem cum suis suffraganeis episcopis habuit. In qua inter cætera ecclesiastica, quidam homo ingenuus de homicidio Sigefridi comitis incusatus, candenti se ferro expurgavit. Qui ex decreto synodali post duas noctes probatus, illæsus apparuit.

AD GEIZLIACENSE CONCILIUM

Ad renovandam sopitam jam controversiam de Gandinsheimensi territorio,

Ab Aribone Moguntino anno 1028. coactum.

ADDITIO.

Ex Manss Suppl. pag. 1251.

DE hac synodo ita differit Annalista Saxo Eccardi ad hunc annum. *Eo anno iterum Aribo archiepisc. synodum suam Geizlicæ concivit. Ad idem beatum Godehardum inquietandum legatis, & scriptis vocavit, quo ille venire dissimulans, venerabilem virum Tadilonem decanum illius ecclesiæ cum fratribus ei obviam misit, qui eum honorifice ex parte senioris salutando de præteritæ synodi admonitione commonuit; & plurali altrinsecus auctoritatum collatione profusa episcoporum auxilio eum ab ipsa repetitione tunc tantummodo compescuit. In eadem synodo inter cætera quidam homo ingenuus de homicidio Sigefridi comitis incusatus, candenti se ferro excusavit; qui ex decreto synodali post duas noctes probatus illæsus apparuit.*

CONCILIUM KARROFENSE,

a Willelmo IV. Aquitaniæ duce congregatum anno MXXVIII. de fide catholica, deque firmanda pace.

REvixisse *in Galliis nonnihil Manichæorum hæreseos didicimus supra ex concilio Aurelianensi, anni 1017. Privata quoque bella, & perpetuæ cædes ac direptiones quantum vastitatis inferrent, ab omnibus illorum temporum scriptoribus docemur. Adversus utramque illam pestem celebrata est hæc synodus, auctore Ademaro, qui in chronico:* His, *inquit*, diebus concilium aggregavit episcoporum & abbatum dux Willelmus apud Karrosum, propter extinguendas hæreses, quæ vulgo a Manichæis disseminabantur. Ibi adfuerunt omnes Aquitaniæ principes, quibus præcepit pacem firmare, & ecclesiam Dei catholicam venerari. *Hæc Ademarus.*

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Nullus hujus synodi certus designatur annus in Ademari chronico. Quod autem anno 1028. eam tribuerim, ejusdem chronici epitomen sum secutus: cujus tamen fidem non præsto. Libentius autem ad annum 1031. rejicerem: quo tempore multis Galliarum locis haberi cœpta de firmanda pace concilia.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Chr. 1027. n. 12.

Cum in Galliis Manichæorum hæresis reviviscere videretur, & bella inter privatos gesta magnorum malorum causa essent, VVillelmus Aquitaniæ Dux, hujus nominis IV. Concilium apud Carrosum, monasterium in marchia pagi Pictonici situm, anno 1027. congregavit. In Chronici enim Ademari fine, antequam narretur electio Gotefridi II. in Archiepiscopum Burdigalensem, quam ad an. 1027. pertinere constat, legitur: *His diebus Concilium aggregavit Episcoporum, & Abbatum Dux VVillel-*

ANNO CHRISTI 1028.

lelmus apud Sanctum Carrosum propter extinguendas hæreses, quæ vulgo a Manichæis disseminabantur. Ibi adfuerunt omnes Aquitaniæ Principes, quibus præcepit pacem firmare, & Ecclesiam Dei Catholicam venerari. Cossartius hoc Concilium cum anno 1028. copulat, additque *libentius ad an. 1031. rejicerem, quo tempore multis Galliarum locis haberi cœpta de firmanda pace Concilia.* Verum præterquam quod Ademarus anno 1028. Chronicon suum absolvit, & magna eorum pars, quæ in fine habentur, ad annum 1027. pertinent, Chronographus Malleacensis ad an. 1028. a Paschate inchoatum ait: *Sequenti anno post multa laudabilia facta ipse Dux Guillelmus Monachus factus apud Malliacum plenus dierum in senectute bona obiit in pace pridie Kalendas Februarii.* Quare Concilium Carrosense a Guillelmo indictum hoc anno, vel serius sub sequentis exordium convocatum fuit.

ANNO CHRISTI 1028.

SYNODUS ROMANA,

Pro juribus Episcopo Sylvæ Candidæ servandis, anno MXXVIII. celebrata.

Ex Ughelli Italia sacra Tom. 1. pag. 98. Venetiæ edit.

IN nomine sanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Ego Joannes divina providentia XIX. Papa Romanus, sciens pene cuncta oblivioni dari ob nimiam fragilitatem humanam, quæ ad honorem, & utilitatem SS. Rufinæ, & Secundæ martyrum temporibus gesta sunt, literis pandenda mandavimus, ut posteri devotionem erga nostra loca cognoscant, & si qui rebelles fuerint, contabescant & erubescant. Defuncto igitur Gregorio Episcopo supradictarum martyrum Rufinæ, & Secundæ, Petrum consecravimus Episcopum, post cujus consecrationem, nondum transactis tribus annis presbyteri S. Nicolai de Galeria cœperunt gerere eundem Episcopum de presbyteris S. Andreæ, presbyteri vero S. Andreæ rogaverunt Episcopum, ut illuc iret, & in prædicta Ecclesia S. Andreæ altaria ædificaret. Quibus Episcopus respondit non debere ibi altaria consecrare, quia de ipsa ecclesia litigatur presbyter S. Nicolai, prius igitur veniant utræque partes ante nos, & legibus finiatur, & tunc si canonice potero, ad servitium S. Ecclesiæ faciendum libenter ibo. His auditis reversi sunt, & Archipresbytero, & cæteris presbyteris nunciaverunt, qui iterum, atque iterum canonice vocati, tandem utræque partes venerunt ante suum episcopum, quorum causam volens prælibatus Petrus Episcopus ita finire, ut nunquam magis lis inde oriretur, ante nostram præsentiam illos conduxit, nos vero residentes in ecclesia S. Sylvestri, quæ est infra palatium Lateranense, una cum Theobaldo Belliternens. Petro Prænestino, Benedicto Portuensi, Theobaldo Albanensi, Petro Ostiensi, Dominico Lavican. Benedicto Archidiacono, Crescentio, atque Raynerio, Gregorio Diaconibus, Petro Card. S. Damasi, Francone Card. S. Sixti, Tuidisco Cardin. S. Marcelli, aliisque quamplurimis Sacerdotibus, & Clericis adstantibus autem Benedicto Primicerio, & alio Benedicto Secundicerio, Crescentio Nomenclatore, Petro primo defensore, Stephano Proto Scriniario, Joanne Deubaldo, Dativo judice, seu fratre nostro Domino Alberico Comite Palatii, & Joanne Tocco Comite Galeriæ, dictos presbyteros utrarumque ecclesiarum introire fecimus cum paucis laicis Galeranis, videlicet Joanne filio Rodulphi, Baldo; tunc Episcopus veniens ad pedes nostros cœpit exponere, quomodo, & qualiter, & qua pro causa vocasset eos, & cœpimus causam quærere, quæ illos movebat, tranquilla mente dirimere, & tractare. Quæ cum protelaretur, ut reor, suggestione Spiritus sancti, venit mihi in mentem, quod multum lucri Episcopus S. Rufinæ haberet de tot sacerdotibus, & tam magno populo Galerano, hoc cogitans infra me ipsum, & volens addiscere quantitatem redditus prædictæ Galeriæ, taliter Episcopum interrogavi. Credo quidem multum redditus habere Episcopum S. Rufinæ de tot sacerdotibus, & tam amplo populo Galerano. Episcopus respondit, a sacerdotibus S. Nicolai 14. solidos per annum, & a presbyteris S. Andreæ 30. denarios, consequitur Episcopus nihil amplius. Quod nos audientes maxima tristitia affecti sumus, & relinquentes causam, quam tractabamus, omnes uno spiritu, una mente cogente tanta impietate, ad hoc tractandum conversi sumus. Tunc Archipresbyterum vocavimus S. Nicolai cum suis, & syndicum S. Andreæ cum suis, quia Archipresbyter absens erat, infirmitatis causa, nos taliter aggressi sumus, dicite nobis, quare tam parum Episcopo redditis, & quare vel tertiam non redditis sibi, sicut & alia loca faciunt? Qui responderunt: consuetudo nostra fuit; & nos contra habetis ab aliquo Episcopo inde aliquid scriptum? qui responderunt per omnia, Domine nullum; tunc nos interrogavimus residentes Episcopos, sacerdotes, diaconos, judices, quid deberet de hoc fieri, & prælibatus Episcopus procedens ad pedes nostros, talia cœpit: Domine si vestri gratia est, ad eam causam redite, pro qua huc venimus, istam opportuno tempore reservate. Tunc nos commoti, & valde irati contra eum, quia nolebat nos proponere, quod ipse quærere debebat, diximus, miror cum sis prudens, ac potens, quare ecclesiam tuam non sublevas? sed magis opprimis, quare non dixisti hoc per tot dies? & quare illam consuetudinem, quam omnes Ecclesiæ habent, non exigis ab ipsis, mihi adeo non imputabitur quod in ea est ecclesia, ego eam vobis dedi, si tu non vis tertiam ab eis exigere, ego illam exigam, ut ecclesia tibi commissa, meo, & tuo tempore non decrescat. His verbis Petrus Episcopus correptus respondit, Domine quid vos, & S. hoc Concilium judicat, recipere paratus sim, tunc ab omni Concilio definitum, & judicatum est, ut cunctis postpositis prius ecclesia S. Rufinæ, & Episcopus suus honoretur, & per me de tertia cunctæ Galeriæ Episcopus ministretur, refutantibus ea presbyteris, & dare integram promittentibus sibi, suisque successoribus in perpetuum, & sic ad inchoatam causam presbyterum redire, quod & factum est. Nam accepta ego virga, investivi Episcopum Petrum, & per se suosque successores de universa tertia omnium ecclesiarum Galeriæ, assuetaque datione, consentientibus presbyteris utriusque ecclesiæ, & refutantibus, atque dare eam promittentibus, ac dicentibus, quod se illam prius sponte darent. Iterumque judicatum est, ut sub interdictione anathematis hoc poneretur, & confirmaretur, & factum est, nam nostra jussione, & omnium prædictorum sacerdotum, Episcoporum, Diaconorum accepta stola Benedictus Portuensis Episcopus dixit, auctoritate Patris, Filii, & Spiritus sancti, & auctoritate B. Petri Apostoli, & D. N. Joannis Papæ hoc S. Concilio præsidentis, & auctoritate hujus S. Concilii maledicimus, & excommunica-

ANNO CHRISTI 1029.

nicamus, & perpetuo anathematis vinculo obligamus, quicumque sacerdotum, sive clericorum, sive laicorum, seu qualiscumque persona mortalium tertiam universarum ecclesiarum Galeriæ Petro Episcopo, suisque successoribus aliquo modo contendere præsumpserit, vel aliquo modo fraudare disposuerit, & hoc quod de Galeria judicavimus ab omnibus locis prædicti Episcopatus S. Rufinæ, & ab omnibus sacerdotibus, & clericis, vel laicis, & ab omni persona observari sub simili anathemate Apostolica auctoritate sancimus, & statuimus in perpetuum, postquam ter a Petro Episcopo, vel suis successoribus supradicta tertia requisita fuerit; & ab omnibus clamatum est, fiat fiat, amen, amen. Et ut diligentius observetur, & clarius cognoscatur, totum per ordinem Gregorio Scrivanio S. R. E. scribere præcepimus, & ab omnibus, qui interfuerunt, propriis manibus roborari voluimus. Benedictus Archidiaconus interfui, & in perpetuum valere judico. Petrus Prænestinus Episcopus interfui, & in perpetuum valere judico. Ego Benedictus Episcopus Portuensis interfui, & in perpetuum valere judico. Datum XIX. Kalend. Januarii per manus Bosonis Episcopi Tiburtinæ Ecclesiæ, & Bibliothecarii S. A. S. interfui, & in perpetuum valere judico. Raynerius Diaconus de Diaconia S. Georgii, & Leon Episcopus Ostiensis ecclesiæ interfui & in perpetuum valere judico. Gregorius S. Luciæ interfui, & in perpetuum valere judico. Benedictus Episcopus S. Anagninæ ecclesiæ interfui. Joann. Episcopus S. Bledanæ ecclesiæ interfui, & in perpetuum valere judico. Benedictus Episcopus Ceren. hoc decretum firmum, & in perpetuum valere judico. Petrus Cardinalis tituli S. Marci interfui, & in perpetuum valere judico. Raynerius Episcopus Nepesinæ ecclesiæ hoc decretum firmum, & in perpetuum manere judico. Amasus Episcopus, atque Capellanus Domini Papæ. Franco Cardinalis S. Sixti. Benedictus Domini gratia Secundicerius S. A. S. Joannes Cardinalis tituli Sancti Marcelli. Crescentius Domini gratia nomenclator S. A. S. Ego Stephanus Dei gratia Scrivanius S. Sedis Apostolicæ scripsi, &c.

ANNO CHRISTI 1029.

Hujus tamen Concilii Epocha non adeo certa est, cum nullo consignata sit anno, vel Indictione, sed solum XIX. Kalend. Januarii. *Ex iis tamen quæ habentur initio concilii, eruitur celebratum circa an.* 1028. *dicitur enim ibi:* nondum transactis tribus annis *a consecratione Petri Episcopi Sylvæ Candidæ, quæ contigit anno* 1026. *ut ex literis Joannis XIX. ad eumdem Petrum datis* 16. *Kal. Jan. ejusdem anni apud Ughellum colligi potest.*

CONCILIUM LEMOVICENSE I.

Quo declaratum est S. Martialem Lemovicensis sedis auctorem episcopum apostolicum esse nominandum: ejusdem corporis elevatio facta fuit anno Domini MXXIX. tempore Joannis papæ XVIII.

HAnc synodum celebratam esse anno Christi 1029. acta Lemovicensis concilii indicant his verbis: *In primo anno dedicationis hujus Lemovicensis basilicæ redemptoris nostri*, &c. Dedicatio autem ejusdem ecclesiæ (ut habetur in scripto chronico Gaufredi monachi sancti Martialis) habita fuit anno 1028. Quæ in hoc concilio gesta fuerunt, continentur actione I. concilii Lemovicensis II. infra ad an. 1031.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Qui cum Roberto rege ad dedicationem ecclesiæ sancti Aniani Aurelianensis convenerunt anno MXXIX.

MOnasterium *sancti Aniani apud Aurelianos a Roberto rege instauratum, novamque ecclesiam insigni opere constructam, docet in ejus vita Helgaldus. Post ecclesiæ vero descriptionem, dedicationis narrationem aggreditur his verbis.* Post quæ omnia, *inquit*, cupidus sanctæ benedictionis rex Robertus glorioſus, suæ ordinationis, & assumptionis in regem anno XXXVI. jussione imperatoria evocavit archipræsules Gauzlinum Bituricensem & abbatem Floriacensem, Leothericum Senonensem, necnon & Arnulfum Turonensem. Quorum præsentiam subsequuntur præsules, Odolricus Aurelianensis, Theodoricus Carnotensis, Bernerius Meldensis, Warinus Beluacensis, & Rodulfus Silvanectensis. Non defuit etiam præsentia domni & venerabilis Odilonis Cluniacensium abbatis, & aliorum bonorum virorum non Dminimi meriti, cum quibus semper desiderabat colloqui. Ab his pro certo, & aliis Dei ministris levatur illud nobile corpus amici Dei Aniani sanctissimi, de sepulcro, cum corporibus sanctorum Euspicii, Monitoris, & Flosculi confessorum, Baudelii, & Scubilii martyrum, & Agiæ matris Sancti Lupi confessoris: & ab ipso glorioso rege & aliis, quos jam prænotavit litera, qui pro tali negotio advenerant, custoditur, laudatur, & decantatur in hymnis & laudibus in ecclesia S. Martini, quoadusque præpararentur utilia, & necessaria sanctæ benedictioni. Præparatis ergo omnibus, ab ipsis sanctis sacerdotibus locum ipsum benedici & consecrari solenniter fecit, anno Dominicæ incarnationis MXXIX. Indictione XII.

ANNO CHRISTI 1029.

CONCILIUM IN PALITHI

ANNO MXXIX. HABITUM.

DE hoc concilio id tantum habemus quod refertur in Hildensheimenſi chronico, ad hunc modum. Anno MXXIX. Indictione XII. Generalis ſynodus in Palithi, præſidente Imperatore cum epiſcopis XI. in qua iterum Moguntinus archipræſul domnum Godehardum ſuper Gandesheim inquietare cœpit. *Eodem ſpectat quod refert anno ſequenti*: Hoc anno domnus Godehardus epiſcopus, & A Aribo Metropolitanus Moguntiæ, inter ſe invicem ſuper Gandesheim reconciliati ſunt. Nam ipſe Metropolitanus patrem Godehardum ſecreto convenit, ſeque ſuper eadem parochia erraſſe confitendo nunciavit, & omnem fraternam ſatisfactionem, ſed & de præterita lite perpetuam taciturnitatem, ſub vero Chriſti & eccleſiæ teſtimonio promiſit.

☞ CONSTANTINOPOLITANA SYNODUS

In qua Joannes Abdon Jacobitarum Antiochenus patriarcha damnatur,

Anno Chriſti 1029. celebrata.

Ex Manſi ſuppl. pag. 1252.

DE concilio hoc, Scriptoribus Græcis ignoto, pauca iſta ex Aſſemano Biblioth. Oriental. tom. II. pag. 150. accipe: *Joannes Abdon apud imperatorem* (Romanum utique Argyrium, qui ab anno Chriſti 1028. ad annum 1034. imperavit) *accuſatus, Conſtantinopolim cum quatuor epiſcopis, & tribus Monachis Jacobitis abductus eſt, & in ſynodo epiſcoporum Græcorum condemnatus;* B *duobus poſt annis in exilio periit.* Hæc Aſſemanus ex Michaele epiſcopo Taneos in vita ejuſdem Joannis Arabica, qui dein Michael Joannis obitum conſignat, *anno ſanctorum Martyrum ſeptingenteſimo quadrageſimo ſeptimo;* id eſt Chriſti 1031. ex quo concilio Conſtantinopolitano annum 1029. aſſignes.

AUSCENSE CONCILIUM

Anno 1029. circiter habitum.

CONcilii hujus, alias plane ignoti fit mentio in charta quadam in Gallia Chriſtiana nov. edit. tom. I. pag. 167. append. his verbis: *Remundus Petianenſis abbas* (Cœnobium eſt ordinis S. Ben.) *ſuper abbatia S. Joannis conqueſtus in concilio Auxienſi, judicio Auxienſis archiepiſcopi Remundi Cup.* (quem paulo ante annum 1030. deſiiſſe conſtat) *atque domni Gregorii ejuſdem* (Aquenſis) *ſedis epiſcopi omniumque epiſcoporum in concilio exiſtentium ab abbate S. Joannis VVillelmo poteſtatem* C *prælationemque diu amiſſam recuperavit, & ſibi per manum ſuam conſilio ſalvo jure S. Michaelis* (abbatiæ Petianenſis) *eidem præfato abbati Guillelmo monaſterium commiſit. S.R. Cupe Auxenſis archiepiſcopi. S. Gregorii epiſcopi. S. Guillelmi abbatis Cellæ Medulfi. S. Remundi ejuſdem monaſterii abbatis. S. Fortii prioris. S. Florentii monachi. S. Remundi. Arnaldi vicecomitis ejuſdem civitatis S. plurimorum aliorum.*

SYNODUS ROMANA

IN QUA PRIVILEGIUM POPPONI PATRIARCHÆ AQUILEJENSI

Conceſſum irritatur, & Gradenſis Eccleſia Venetæ ac Hiſtriæ Metropolis confirmatur.

Ex Ughelli Ital Sac. To. V. p. 1110. Venet. edit.

JOannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Si mortalibus inevitabiliter non immineret accidens ex prothoplaſti parentis vitio deficere, nulla penitus ratio cogeret acta eorumdem ſervanda futuris ſeculis bona ad exemplum, vel improba ad cautelam ſtilo inextricabili commendare, illa minus idoneum foret auctores præſentes inſpicere, & acta exequi exarata. Sed quia, ut præmiſſum eſt, primi parentis piaculo inſtantia cæterorum D deficere cœpit, provide eorum invenit humanitas, ne ſecum deperirent geſta propria ad informationem ſequentium ſæculorum, vel ad evitationem, ſi obſcura fuerint, debere adnotari, ut ipſa adnotatio immemores ætates ſuperans ſignificaret, E quid utile, quidve geſtum fuiſſet inutile, & lucida indagatione verum a falſo in tempore opportuno ſecerneret. Quod ſi eſt in ſæcularibus negotiis id ſervari ſancitum, cautius, & diligen-

lius

ANNO CHRISTI 1029.

tius in Ecclesiasticis est observandum, qui tanto tempestatem sæculi horrent, quanto quiete perpetua ardent, tanto inquietudinem refugiunt mortalium, quanto soli viventi Deo in sæcula sæculorum placere desiderant. Cujus rei gratia omnibus S. Dei Ecclesiæ filiis notum esse volumus, quod inter Ursonem Patriarcham Gradensem, & Popponem Forojulienſem Patriarcham, proh dolor! nostris temporibus zabulo ventilante commotum est, & ad quod usque perductum. Conspirante namque Veneticorum populo contra Dominum suum Ducem, & prælibatum Patriarcham fratrem suum, uterque posthabitis dignitatibus & curis, quæ ad se pertinebant, alias se receptarunt, donec sopitis sæcularibus insolentiis ad sua repedare quivissent, sicuti postea rei probavit eventus. Interea vero antiquo zelo accensus hostis Forojulienſis Patriarcha Poppo Gradensem civitatem adit, petens se recipi a civibus adjutorem confratris sui Patriarchæ Gradensis, & amici sui Ducis. Cui cum nollent acquiescere per Deum & octo suorum sacramenta firmavit, sicut referente Ursone Patriarcha, & quamplurimis Veneticorum nobilibus, ac tum provincialium Episcopis didicimus, quod ad salvam faciendam Duci & fratri suo Patriarchæ civitatem intraret. Ubi postquam intratum est, oblitus sacramentorum, Gentilium more, ut de sæcularibus audivimus, quicquid in ecclesia inventum est, unca manu deprædatum est, duorum monasteriorum Sanctimoniales stupratæ, ac violatæ a suis sunt, neque Monachis pepercit. Quin etiam defunctorum corpora quietem desiderantia e propriis tumulis auferens ad civitatem suam inhonorata transtulit, reliquias minus tamen quam desiderabat similiter secum devexit, altaria confregit, thesauros abstulit, civitatem aliquibus patronis Gradensem licet destitutam munitam suis reliquit. Cui non sufficiens hoc appposuit iniquitates super iniquitates; nos suis legatis petiit poscens confirmationem omnium locorum suorum a nobis, & nominatim Gradensis Insulæ: quibuscum responderem non sibi juste, & Canonice, ac per antiqua privilegia pertinere, dixerunt: non aliter ea petit Dominus noster sibi confirmari, nisi quemadmodum per privilegia vestrorum antecessorum suis antecessoribus & ecclesiæ suæ confirmata est: & sibi juste & canonice pertinere videtur, ac ipse probare potest, & promittit. His auditis nec arbitrantes eum audere illudere Apostolicæ sedi, & magis quia novimus pro hac ratione Ursonem Patriarcham a bonæ memoriæ Domno Benedicto Papa Romam vocatum fassum se venire non posse sub excusatione imperialis timoris, licet legatos suos mitteret petitionibus suis condescendentes privilegium sibi dare filio nostro Petro Diacono & Cancellario præcepimus. Sed & de Insula Gradensi inseri jussimus, sicut audietis. Præterea confirmamus vobis Insulam Gradensem cum pertinentiis, sicut juste, & canonice per antiqua privilegia vobis & ecclesiæ vestræ pertinere dinoscitur; & sicut tu ipse juste probare omni tempore potes, & promittis, ita ut secundum Deum tibi eam ordinare liceat. Quod totum in contrarium accidit, quia nec juste sibi pertinere convinctum est: qui vocatus ad satisfaciendum de hoc Gradensi Patriarchæ sicut promisit, venire distulit, nec secundum Deum dictam ordinavit insulam, neque antiqua per privilegia eam sibi pertinere, ut promiserat, ostendit. Privilegium, quod scriptum est sub præfata conditione manu nostra corroboratum, per suos remissum est nuncios. Post eorum reversionem nondum expleto triduo nuncius Patriarchæ Gradensis supervenit, flebilem nobis repræsentans Epistolam, quam cum legissemus magno mœrore affecti sumus; sed recuperata spe ex eo, quod probare omni tempore justitiam se habere promisit, nuncium nostrum Gregorium fide probatum, & omni eloquentia insignem adutrumque misimus cum Epistolis paterne vocantibus eos ad nostram Synodum. Sed Poppo visis literis commotus..... sicut Gregorius retulit, quod nec etiam caput inclinaret, sed potius tenorem privilegii denegaret: Et quia perditam Gradensem insulam haberet, querebatur, nec posse se venire ad nostram synodum nulla ratione interveniente profitebatur; sed de tenore privilegii in eodem loco vinctus est mendacem esse: quia exemplar demostratum est a Gregorio: cui revertenti junxit se Urso Patriarcha nos vocatus adiens. Quod cum cognovisset Poppo Forojulienſis Patriarcha, Monachum quemdam legatum ad nos misit, nulla probabili ratione, nec justa defensione, ut promiserat, munitum. Quem cum retinere audito adventu Ursonis Patriarchæ voluissem, fugam arripuit. Veniens autem ante nos Patriarcha Gradensis triduo flebiliter questus est. Postea vero congregata Synodo in ecclesia B. Sylvestri infra nostrum palatium residentibus nobiscum Venerabilibus Episcopis Petro Pipernensi, Benedicto Portuensi, Dominico Lavicanensi, Bosone Tiburtinensi, Reginerio Nephiensi, Benedicto Cerensi, Dodone Nucerensi, Petro Prænestinensi, Joanne Bledensi, Joanne Ortensi, Azo, Amato, seu Benedicto Episcopis, ac Diaconibus Benedicto Archidiacono, Crescentio Diacono, Petro Diacono Archicancellario, Crescentio, & Rainerio Diaconibus, & Cardinalibus, Stephano, Petro, Joanne, & alio Joanne, seu cæteris tam Episcopis, quam presbyteris, necnon Diaconibus, quorum subtus manus ascriptæ esse subcernuntur; omnes res per ordinem relatæ sunt, atque privilegia antecessorum nostr. scil. Sanctissimi Pelagii, Gregorii, & Honorii, Stephani, & Gregorii, Leonis, Sergii, & Leonis, Benedicti, Adriani, Bonifacii, Romani, Theodori, Anastasii, Joannis, Sylvestri, & Sergii ostensa, quorum imitantes quam plurima do eadem Gradensi sede instituta, talem definitionem promeruit, ut privilegium confirmationis judicio nostrorum Episcoporum sibi, suisque successoribus de ejusdem sedis stabilitate perpetualiter faceremus. Quod & fecimus, statuentes Apostolica censura sub divini judicii obtestatione, ut nulli unquam in tempore prædictum Ursonem Patriarcham, ac successores ejus de prædicto Patriarchatu Gradensi, sive de rebus, ac possessionibus ejus inquietare, aut molestare præsumat; sed potius sæpius nominatum Patriarcham Gradensem cum sua integritate quietum remota omni contradictione ipse, suique successores perpetuis possideant temporibus, ita etiam ut absque suo suorumque successorum voluntario consensu nulli electionem suorum suffraganeorum facere liceat. Et quidquid ab eis juxta normam canonicam pro commissæ sibi Ecclesiæ cura prolatum fuerit, tam a suffraganeis sibi Episcopis, quam a clero & populo custodiri præcipimus. Qui vero hæc, quæ a nobis pio intuitu promulgata sunt, infringere, aut in aliquo transgredi præsumpserit, omnipotentis Dei iram incurrat, & nostro anathemate confossus pereat, sed & cum Diabolo perpetuo damnatus gemat. Qui autem custos, & observator hujus nostri Apostolici privilegii extiterit, gratiam mereatur SS. Trinitatis, & nostra benedictione fruatur, ac in secula seculorum lætetur.

ANNO CHRISTI 1029.

Scri-

Scriptum per manus Georgii ſcriniarii S. R. E. in menſe Decembri Indictione VIII. † Bene valete.

ANNO CHRISTI 1029.

Ego Benedictus Epiſcopus Portuenſis interfui & ſubſcr.
Ego Boſus Epiſcopus S. Tiburtinæ Eccleſiæ ſubſcripſi.
Ego Petrus Epiſcopus Hoſtienſis ſubſcr.
Ego Dominicus Epiſcopus Lavicanenſis Eccleſiæ ſubſcripſi.
Ego Benedictus S. Cerenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcr.
Ego Joannes Epiſcopus S. Ortanæ Eccleſiæ ſubſcripſi.
Ego Raynerius S. Nepeſinæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcr.
Ego Petrus Epiſcopus S. Pipernenſis Eccleſiæ ſubſcripſi.
Ego Benedictus Epiſcopus de Portalatina ſubſcr.
Ego Dodo Epiſcopus Nucerenſis ſubſcr.
Ego Azo Epiſcopus Camerinenſis ſubſcr.
Ego Joannes Epiſcopus S. Bledanæ Eccleſiæ ſubſcripſi.
Ego Almatius . . . . ſubſcr.
Ego Leo S. Picoclenſis Eccleſiæ Epiſc. ſubſcr.
Ego Monaldus Epiſcopus Ariminenſis ex juſſione D. Jo. Papæ ſubſcr.
Ego Berardus S. Fulgilienſis Eccleſiæ Epiſc. ex juſſione D. Jo. Papæ ſubſcr.
Ego Benedictus Archidiaconus, & vicedominus ſubſcr.
Ego Petrus Diaconus S. R. E. & cancellarius ſacri palatii ſubſcr.
Ego Creſcentius diaconus ſubſcr.
Ego Riginerius diaconus ſubſcr.
Ego Stephanus Cardinalis interfui.
Ego Joannes Cardinalis tit. S. Marcelli interfui.
Ego Joannes Cardinalis S. Marci interfui.

ANNO CHRISTI 1029.

Datum videretur ex Indictione VIII. hoc ſynodale decretum anno Chriſti 1024. *Verum in præſcripta Indictione mendum ineſſe oportet, ſiquidem privilegium Popponi conceſſum eſt Indictione X. ſeu mavis XI. ut vult Pagius. Fortaſſe pro VIII. reponenda eſt Indictio XIII. adeout coacta ſit Synodus, ac emanarit ſententia labente jam anno* 1029.

ANNO CHRISTI 1030.

Ex Martene Theſauro Anecdot. T. IV. p. 78.

CONCILIUM PICTAVIENSE

SUB ROBERTO REGE CIRCA AN. CHRISTI MXXX.

Vetat ne quis terras aut poſſeſſiones Eccleſiarum aut monaſteriorum invadat.

Ex Chartario S. Maxentii.

CUm inter mundi fluctivagos diſcurſus ſanctæ Eccleſiæ ſtatus dilabi videretur, & pro innumeris hominum delictis, ſuadente diabolo religio ſancta corrumperetur, miſertus Dominus generi humano non diu paſſus prævalere zabulo, & dominari mundo, tandem his cladibus permiſit finem fieri, ſicque voluit ad ſanctæ religioſitatis mores priſtinos revocari. Præveniente igitur miſericordia piiſſimi conditoris, actum eſt ſub Principe Aquitanorum, rege videlicet Rotberto Francorum regna juſte diſponente, & ducibus ſub regimine ejus degentibus, pontificibus quoque quamplurimis, nec non & diverſorum ſacerdotum ſimulque omni ordini clericorum, ut concilia per ſingulas civitates celebrarentur, ac innumera multitudo plebium coadunata tam nobilium quam pauperum de fide catholica & rebus ſanctæ Dei eccleſiæ ibi concionaretur, ut emendata fides ab omnibus a Deo confirmaretur. Inter ceteras ergo diverſas partes accidit, ut Pictavæ urbis concilium ageretur, duce videlicet nobiliſſimo Willelmo cum Iſemberto ipſius urbis epiſcopo, & Jordane Lemovicenſium præſule, atque Arnaldo Petragoricæ regionis, & diverſorum ordinum Chriſtianorum, abbatibus videlicet, monachis, & clericis, necnon & fidelibus populis. Cum igitur de pluribus rebus tractarent, ſtatuerunt ut ſi quis hominum res ſanctæ Dei eccleſiæ fraudulenter aut violenter poſſederat aut injuſte rapuerat, cum ſummo ſtudio reſtitueret, & ut terras monaſteriorum integras liberaſque perſolverent, quod & ita omnes decreverunt fieri, & ſub omni excommunicatione & juramento firmaverunt. Sub iiſdem ergo diebus contigit, ut domnus Willelmus comes deveniret in quoddam caſtrum, quod vocatur antiquitus Metulo, ut ibi cum ſuis judicibus & præpoſitis, ac multis nobilibus de rebus plurimis judicia exigerent juſta, cujus præſentiam adeuntes monachi ex cœnobio beati Maxentii atque B. Leodegarii interpellati ſunt eum de propriis terris, in quibus judices & præpoſiti per falſitatem & cupiditatem injuſta judicia exercebant, & pauperes condemnabant. Tunc ipſe convocans majores natu, & qui priores antiquitus noverant conſuetudines, interrogavit ſi vera eſſent quæ dicebantur. Quibus adſtantibus ait: accedat quis ex teſtibus qui ſub juramento adfirmet, & fiat ſicut ipſi requirunt; tunc quidam ex ſubjudicibus teſtatus eſt patrem ſuum judicem fuiſſe pluſquam 70. annos, ſeque poſt mortem ejus annis quamplurimis exegiſſe hujus rei negotium, ſicque ſuper altare, & reliquias ſanctorum juravit, ſic eſſe conſuetudines priores. Tunc comes, & omnes qui aderant tam nobiles quam pauperes teſtati ſunt, ita perenniter abſque ulla contradictione permanerent inlæſa. Cauſæ autem hujus rei hæ ſunt de terra S. Maxentii, quod eſt in parochia Vedrinas & Montiniaco & Bonolio, Virinella, Boſſiaco cum villis qui ad ipſam villam pertinent, & Villam-novam de quatuor cauſis, raptum, furtum, homicidium, incendium medietatem vicarii accipiant, aliam dimidiam monachi habeant. Omnem autem clamorem quicumque hominum ſe clamaverint deintus in terra S. Maxentii monachi rectum faciant, ſine ullo homine partiente, & ſi foras terram S. Maxentii vicarii clamum habuerint, ipſi diſtrictum accipiant. Sed & de propriis hominibus S. Maxentii, nemo præpoſitorum nullus judex judicet, niſi ante monachum aut in quo ipſe juſſerit. Et in his cauſis nemo præpoſitorum partem habeat. In totam autem terram ſupra ſcriptam nullus vicarius, nec ullus præpoſitus nullum interſignum mittat, & ſi quis miſerit, nullus hominum horum

rum ad ipſum pergat, ſed ante monachum judi- A nulſus, Gatzo & Girbertus aliique quamplurimi.
ANNO CHRISTI 1030. cium fiat. Ut autem hæc deſcriptio firma permaneat, ſub omni firmamento & ſtabilitate & promiſſione concilii, manibus propriis corroboraverunt principes & nobiles qui adfuerunt, Willelmus videlicet, & Odo frater ejus, & Willelmus Vicecomes, & Conſtantinus, & Majengodus & Leterius, necnon & Stephanus & Ugo & Ran- Facta eſt autem ſtabilitas hujus negotii IV. Idus Decembris ſub domno [1] Amblardo abbate & monachis ſibi ſubditis, quorum nomina enarrare prætermittimus. Si quis hanc violaverit, ira Dei omnipotentis incurrat, & cum damnatis pereat, ſicque omnibus maledictionibus Dei ſubjaceat. Sienerus levita rogatus ſcripſit. ANNO CHRISTI 1030.

SYNODUS VIENNENSIS

IN QUA S. LEODEGARIUS ARCHIEPISCOPUS

Monaſterio S. Petri aſſerit Eccleſiam de Cedranis.

Ex Chartario Viennenſi S. Petri.

Ex Martene Theſauro Anecdot. t. 1. p. 81.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis notum ſit omnibus hominibus præſentibus & futuris, quod quidam homo nomine Mailres cum uxore ſua nomine Pleſtiva tempore Caroli glorioſi Principis, qui cognominatus eſt Magnus, & tempore Vultrajæ, qui & Wlfericus Viennenſis archiepiſcopi, volentes baſilicam ædificare in propria hæreditate, ſcilicet in villa quæ vocatur Cedranis, petierunt ab illis hominibus, qui tunc temporis matrem Eccleſiam poſſidebant hæreditario jure, quæ hactenus conſtructa cernitur in honore S. Chriſtophori in villa quæ vocatur Sole, decimas & primitias, quæ eidem matri eccleſiæ in villa Cedranis debebantur, eccleſiaſtico more ſibi vendi, quatenus libera facultate conceſſa expeditius ſupradictam baſilicam ædificarent. Quod ſicut petierunt, impetraverunt. Igitur baſilica ædificata, & longo tempore poſtea a ſancto Alexandro Viennenſi archiepiſcopo dedicata, cum decimis, & primitiis ſicut ædificatores emerant, filiis & nepotibus hæreditario jure evenit hoc modo. Mailus ædificator dimiſit filio Mailo, & iſte dimiſit Widrico filio ſuo, & iſte dimiſit filio ſuo Girunculo, qui Girunculus cum genero ſuo nomine Arengo & filia nomine Azelina dederunt eam integre Deo & S. Petro principi Apoſtolorum, cujus baſilica & cœnobium habetur foris murum urbis Viennæ ad auſtralem portam, tempore Henrici II. Romanorum Cæſaris & domni Leudgarii archiepiſcopi & domni Guitgerii abbatis ſupradicti cœnobii. Quo tempore ſupraſcripta Eccleſia S. Chriſtophori de Sole jam dudum a poſſeſſoribus, ſcilicet Arberto & B Athenulfo & Abone fratribus, qui fuerunt nepotes illorum, qui decimas & primitias ſupradictas vendiderunt, tradita cœnobio S. Theuthfredi fuerat, & a monachis S. Theuthfredi cœnobii contra Guitgerium abbatem S. Petri ſupradicti cœnobii vivente Girunculo contentio eſt exorta, volentes primitias & decimas ſibi & ſuæ eccleſiæ vendicare. Unde etiam in ſancta ſynodo in Vien- C nenſi urbe 4. Calendas Maii acta in præſentia Leudgarii archiepiſcopi chartulam oſtenderunt: in qua villulæ, quæ ſuas primitias & decimas debebant Eccleſiæ matri S. Chriſtophori notificatæ erant, inter quas etiam villa Cedranis inſerta reperta eſt, ignorantes qualiter poſtea a Mailo ſupradicto libera, juſto dato pretio, ab omni cenſu facta eſt. Propter quam controverſiam decre- D vit S. Synodus in præſentia domni Leudgarii archiepiſcopi, ut propter mutuam pacem, & ut deinceps nulla inde contentio oriretur, ſicut veriſſimi & antiquiſſimi teſtes affirmaverunt, inviolabiliter & perpetualiter S. Petri cœnobio integre Eccleſia cum decimis & primitiis in villa Cedranis remaneret, & ſicut Girunculus, & Arengo ſocer ſuus, & filia Deo dederunt, & S. Petri ſæpe nominati cœnobio, ita inconvulſe & inte- E merate futuris in omnibus temporibus teneret, haberet, & poſſideret. S. domni Leodgarii. S. Guigoni decani. S. Dothmari abbatis. S. Andreæ. S. Pladini præpoſiti Tacernaco S. Bernardi archidiaconi. S. Ermendrici archipresbyteri. S. Durandi archipresbyteri. S. Ardrudi presbyteri. S. Guitberti presbyteri. S. Aſterii archipresbyteri. S. Andreæ archipresbyteri, S. Girbaldi canonici.

EPI-

1 Amblardus abbas S. Maxentii anno 1027. ordinatus eſt ab Iſemberto Pictavenſi Ep. Gisleberti ſucceſſore, ut docet nos chronicon Malleacenſe. Hinc colliges, concilium iſtud Pictavenſe celebratum fuiſſe inter annum 1022. & 1031. quo Robertus Rex obiit. *Martene.*

ANNO CHRISTI 1031.

EPISTOLA CANUTI REGIS,

AD ANGLORUM PROCERES

Missa Roma anno regni ejus XV. *Domini* MXXXI.

Refert quanta benignitate a Joanne papa, Conrado imperatore, & Rodulpho rege amplexus est. Se Romam transeuntibus impetrasse privilegia: vitæque suæ institutum correcturum vovet. Monet ut declinent injustitiam, & fisco nil indebite ferant. Ad ecclesiam pertinentia sedulo quæque reddi jubet.

*Cnuto rex totius Angliæ, & Danamarchiæ, & Norvvegiæ, & partis Suavorum, * Ailnotho metropolitano, & Alfrico Eboracensi, omnibusque episcopis & primatibus, & toti genti Anglorum, tam nobilibus quam plebeis, salutem.*

* al. *Egelnoth*

Malm. gest. reg. lib. 2. cap. 11. Romam adiit pro salute animæ.

NOtifico vobis me noviter iisse Romam oratum pro redemptione peccaminum meorum, & pro salute regnorum, quique meo subjacent regimini populorum. Hanc quidem profectionem Deo jam olim devoveram, sed pro negotiis regni & causis impedientibus, hucusque non poteram perficere. Nunc autem ipsi Deo meo omnipotenti valde humiliter gratias ago, quod concessit in vita mea Petrum & Paulum beatos apostolos, & omne sanctuarium quod intra urbem Romam, aut extra addiscere potui, expetere, & secundum desiderium meum præsentialiter venerari, & adorare. Et ideo hoc maxime patravi, quia a sapientibus didici, sanctum Petrum apostolum magnam potestatem accepisse a domino ligandi atque solvendi, clavigerum esse regni cœlestis: & ideo specialiter ejus patrocinium apud Deum expetere valde utile duxi.

Sit autem vobis notum, quia magna congregatio nobilium in ipsa solennitate paschali, ibi cum domino papa Joanne, & imperatore Conrado erat: scilicet omnes principes gentium a monte Gargano usque ad istud proximum mare, qui omnes me, & honorifice susceperе, & magnificis donis honoravere. Maxime autem ab Imperatore donis variis & muneribus pretiosis honoratus sum, tam in vasis aureis & argenteis, quam in palliis & vestibus valde pretiosis. Locutus sum igitur cum ipso imperatore & domino papa, & principibus qui ibi erant, de necessitatibus totius populi mei, tam Angli, quam Dani, ut eis concederetur lex æquior, & pax securior in via Romam adeundi, & ne tot clausuris per viam arcerentur, & propter injustum telonium fatigarentur. Annuitque postulatis imperator, & Rodulphus rex, qui maxime ipsarum clausurarum dominator, cunctique principes edictis firmarunt, ut homines mei, tam mercatores, quam alii orandi gratia viatores, absque omni angaria clausurarum, & telonearіorum, firma pace Romam eant, & redeant.

Donis honoratur.

Transitus Romam sit æquior.

Conquestus sum iterum coram domino papa, & mihi valde displicere dixi, quod mei archiepiscopi in tantum angariabantur immensitate pecuniarum quæ ab eis expetebantur, dum pro pallio accipiendo secundum morem apostolicam sedem expeterent: decretumque est ne id deinceps fiat. Cuncta enim quæ a domino papa, & ab imperatore, & a rege Rodulpho, ceterisque principibus, per quorum terras nobis transitus est ad Romam, pro meæ gentis utilitate postulabam, libenter annuerunt, & concessa etiam sacramento firmaverunt, sub testimonio quatuor archiepiscoporum & viginti episcoporum, & innumeræ multitudinis ducum & nobilium quæ aderat. Quapropter Deo omnipotenti gratias magnificas reddo, quia omnia quæ desideraveram, prout mente decreveram, prospere perfeci, votisque meis ad velle satisfeci.

Et archiepiscoporum sumptus pro pallio.

Impetrat quæ petit.

Nunc itaque sit notum, quia ipsi Deo supplex devovi vitam meam amodo in omnibus justificare, & regna mihi subdita populosque juste & pie regere, æquumque judicium per omnia observare: & si quid per meæ juventutis intemperantiam aut negligentiam hactenus, præter id quod justum erat, est actum, totum, Deo auxiliante, dispono emendare. Idcirco obtestor, & præcipio meis consiliariis, quibus regni consilia credidi, ne ullo modo, aut propter meum timorem, aut alicujus potentis personæ favorem, aliquam injustitiam amodo consentiant vel faciant pullulare in omni regno meo. Præcipio etiam omnibus vicecomitibus, & præpositis universi regni mei, sicut meam volunt habere amicitiam, aut suam salutem, ut nulli homini, nec diviti, nec pauperi, vim injustam inferant; sed omnibus tam nobilibus quam ignobilibus sit fas justa lege potiundi, a qua nec propter favorem regium, nec propter alicujus potentis personam, nec propter mihi congerendam pecuniam, ullo modo devient: quia nulla mihi necessitas est, ut iniqua exactione pecunia mihi congeratur. Ego itaque notum vobis fieri volo, quod eadem via qua exivi regrediens, Danamarchiam vado, pacem & firmum pactum, omnium Danorum consilio, compositurus cum eis gentibus quæ nos & vita & regno privare, si eis esset possibile, volebant; sed non potuerunt, Deo scilicet virtutem eorum destruente, qui nos sua benignitate in regno & honore conservet, omniumque inimicorum nostrorum potentiam annihilet. Compositа denique pace cum gentibus quæ in circuitu nostro sunt, dispositoque & pacato omni regno nostro hic in oriente, ita ut a nulla parte bellum aut inimicitias aliquorum timere habeamus: quam citius hac æstate apparatum navigii habere potero, in Angliam venire dispono.

Vitam spondet correcturum.

Justitiam præcipit.

Exactiones prohibet.

Per Danamarchiam redibit pacem compositurus.

Hanc autem epistolam jam præmisi, ut de mea prosperitate omnis populus regni mei lætificetur; quia, ut vos ipsi scitis, nunquam memetipsum, nec meum laborem abstinui, nec adhuc abstinebo impendere pro omnis populi mei necessaria utilitate. Nunc igitur obtestor omnes episcopos meos, & regni mei præpositos, per fidem quam mihi debetis & Deo, quatenus faciatis ut, antequam in Angliam veniam, omnium debita, quæ secundum legem antiquam debemus, sint persoluta, scilicet elec-

Solvi jubet quæ debentur, electionas, &c.

ANNO CHRISTI 1031.

eleemosyna pro aratris, & decimæ animalium ipso anno procreatorum, & denarii, quos Romam ad sanctum Petrum debetis, sive ex urbibus, sive ex villis, & mediante Augusto decimæ frugum, & in festivitate sancti Mattini primitiæ seminum, ad ecclesiam sub cujus parochia quisque degit, quæ Anglice * Curcscet nominatur. Hæc & alia si cum venero non erunt persoluta, regia exactione secundum leges, in quem culpa cadit, districte absque venia comparabit.

* al. Chireth

CHARTA REGIS CANUTI,

qua omnes causas insulæ Glastoniæ, tam ecclesiasticas quam sæculares, abbatis supponit judicio, ceteris exclusis potestatibus.

Malm. gest. reg. lib. 2. c. 7.

REgnante in perpetuum domino, qui sua ineffabili potentia omnia disponit atque gubernat, vicesque temporum hominumque mirabiliter discernens, terminumque incertum, prout vult, æquanimiter imponens, & de secretis naturæ mysteriis misericorditer docet, ut de fugitivis, & sine dubio transitoriis, mansura regna Dei suffragio adipiscenda sint.

Quapropter ego Cnuto rex Anglorum, ceterarumque gentium in circuitu persistentium gubernator & rector, cum consilio & decreto archipræsulis nostri Edelnothi, simulque cunctorum Dei sacerdotum, & consensu optimatum meorum, ob amorem cœlestis regni, & indulgentiam criminum meorum, & relaxationem peccaminum fratris mei regis Edmundi, concedo ecclesiæ sanctæ Dei genitricis Mariæ Glastoniæ jura & consuetudines in omni regno meo, & omnes forisfacturas omnium terrarum suarum; & sint terræ ejus sibi liberæ, & solutæ ab omnia calumnia & inquietatione, sicuti meæ mihi habentur.

Verum illud præcipue ex omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus sancti authoritate, & perpetuæ Virginis interdictione prohibeo, & universis regni mei præpositis & primatibus super suam salutem præcipio, ut nullus omnino illam insulam intrare audeat, cujuscumque ordinis, aut dignitatis sit: sed omnia, tam in ecclesiasticis quam in sæcularibus causis, tantummodo abbatis judicium, & conventus expectent, sicuti prædecessores mei sanxerunt, & privilegiis confirmaverunt, Cenvvines Ines, Cuthredus, Ailredus, Alfredus, Edvvardus, Ethelredus, Alstanus, & gloriosissimus Edmundus, & incomparabilis Edgarus.

Si quis autem quovis deinceps tempore sub aliqua occasione interrumpere atque irritum facere hujus privilegii testamentum nisus fuerit, sit a consortio piorum ultimi examinis ventilabro dispertitus. Si quis vero benevola intentione hæc facere, probare, & defensare studuerit, beatissimæ Dei genitricis Mariæ, & omnium sanctorum intercessione, amplificet Deus portionem ejus in terra viventium. Scripta est hujus privilegii donatio, & promulgata in Lignea basilica sub præsentia regis Cnutonis, anno ab incarn. dominica 1032. Indict....

CONCILIUM BITURICENSE

AB EPISCOPIS AQUITANIÆ PRIMÆ

Celebratum Kalendis Novembris anno Christi MXXXI. Henrici regis I.

INDEX CANONUM.

I. *Ut sancti Martialis nomen & memoria inter apostolos proponatur.*
II. *Ut corpus Domini in ecclesiis per singulas dominicas renovetur.*
III. *Ut de sacris ordinibus munus ab episcopo, vel ab ejus ministris, non accipiatur.*
IV. *Ut archidiacoui omnes diaconi fiant.*
V. *Ut nullus presbyter, diaconus, subdiaconus uxorem habeat, aut concubinam.*
VI. *Ut qui subdiaconus ordinatur, promittat se uxorem vel concubinam non habiturum.*
VII. *Ut tonsuram ecclesiasticam habeant, qui ministerium in ecclesia tractant.*
VIII. *Ut filii presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum, clerici non fiant.*
IX. *Ut servi & colliberti, nisi libertate a dominis concessa, clerici non fiant.*
X. *Quod filii clericorum censeri non debeant, qui ex eorum conjugio nascuntur postquam ad laicalem ordinem reversi sunt.*
XI. *Ut ab archidiacono deponantur qui ex filiis clericorum, vel ex servis clerici facti sunt.*
XII. *Ut pro baptismo, pœnitentia, sepultura, nihil accipiatur, nisi quod sponte oblatum est.*
XIII. *Ut presbyteris cedant quæ ipsis ad manus offeruntur, & de cereo paschali.*
XIV. *Ut pallia mortuis imposita, super altare non ponantur.*
XV. *De carriagio & sagmegio diei Dominicæ.*
XVI. *Ut qui uxorem sine culpa fornicationis dimiserit, alteram illa vivente non ducat.*
XVII. *Ut nullus de parentela sua uxorem ducat.*
XVIII. *Ut eam quæ uxor fuit consanguinei nullus accipiat.*
XIX. *Ut nullus filiam suam det uxorem clericis, vel filiis eorum.*
XX. *Ut nullus in uxorem accipiat filiam vel uxorem clerici.*
XXI. *Ut sæculares beneficia ecclesiastica super presbyteros non habeant.*
XXII. *Ut laici presbyteros in ecclesiis, nisi in manu episcopi, non ponant.*
XXIII. *Ut qui clericatum dimittunt, ab aliis clericis separentur.*
XXIV. *De monachis, qui habitum sponte derelinquunt.*
XXV. *Ut monachi & canonici ad alia monasteria sine episcopi vel abbatis licentia non transeant.*

PRÆFATIO.

HÆc sunt, capitula super quibus hoc tempore depravata erat S. Bituricensis mater ecclesia. Itaque patrum sequentes vestigia statuerunt, qui præsentes ibi fuerunt episcopi, Aymo Bituricensis, Stephanus Aniciensis, Renco Arvernensis, Ragamundus Mimatensis, Æmilius Albiensis, Deusdedit Cadurcensis, hæc servanda ab ecclesiis sibi commissis.

ANNO CHRISTI 1031.

CANONES.

I. *Ut ſancti Martialis nomen & memoria inter apoſtolos proponatur.*

In primis, ut per omnes ſuarum diœceſeon eccleſias ſancti Martialis doctoris Aquitaniæ nomen & memoria, non inter confeſſores, ſicut inter nos negligenter a nonnullis fieri ſolitum erat, ſed inter apoſtolos proponatur, ſicut a Romana ſede, & a pluribus antiquis patribus, ſecundum veritatem Spiritus ſancti definitum eſt. Ita in eo gradu, in quo a rege ſæculorum collocatus eſt, tantus ille Dei princeps & amicus, ab eccleſia, uno corde & ore, ſemper deinceps rata ſtabilitate confirmetur: quatenus ejus interceſſione omnis ſancta eccleſia catholica in augmentum excreſcat ſanctæ religionis, & optata proſperitate quieſcat in altitudine pacis.

II. *Ut corpus Domini in eccleſiis per ſingulas dominicas renovetur.*

Item quia corpus Domini per eccleſias parœcianas dicebatur nimia vetuſtate neglectum, ſtatuerunt epiſcopi in eodem concilio, ut corpus Domini non plus ſervetur quam a dominica in alteram.

III. *Ut de ſacris ordinibus munus ab epiſcopo, vel ab ejus miniſtris non accipiatur.*

Item, ut epiſcopi de ſacris ordinibus munus non accipiant, nec aliquis eorum, neque aliquis de ſubjectis eorum, ſicut pro ſcribendis nominibus ordinandorum ſolebant ſcriptores pretium accipere.

IV. *Ut archidiaconi omnes diaconi fiant.*

Vt archidiaconatum nullus habeat, niſi diaconus efficiatur.

V. *Ut nullus presbyter, diaconus, ſubdiaconus uxorem habeat, aut concubinam.*

Vt presbyteri, & diacones, & ſubdiaconi, ſicut lex canonum præcipit, neque uxores neque concubinas habeant: & qui eas modo habent, ita eas ſine mora peracto hoc concilio derelinquant, ut nunquam ulterius ad eas accedant: qui vero derelinquere eas noluerint, a proprio gradu & officio ceſſent, & inter lectores & cantores permaneant. Similiter nulli de clero permittimus deinceps uxorem neque concubinam habere. Supradicti autem in choro tantum intrent ad legendum & cantandum: ad altaris vero miniſterium nullatenus accedant.

VI. *Ut qui ſubdiaconus ordinatur, promittat ſe uxorem vel concubinam non habiturum.*

Vt epiſcopi nullum amplius ad ſubdiaconatus gradum ordinent, niſi in præſentia epiſcopi ante altare ſedis Deo promittat, nunquam ſe habiturum uxorem neque concubinam: & ſi tunc eam habuerit, mox ei abrenunciet, quod lingua Francorum gurpire dicimus.

VII. *Ut tonſuram eccleſiaſticam habeant, qui miniſterium in eccleſia tractant.*

Vt archidiaconi, abbates, præpoſiti, capiſcholi, canonici, oſtiarii, & omnes qui miniſterium intra ſanctam eccleſiam tractant, tonſuram eccleſiaſticam habeant, hoc eſt, barbam raſam, & coronam in capite.

VIII. *Ut filii presbyterorum, diaconorum, & ſubdiaconorum clerici non fiant.*

Vt filii presbyterorum, ſive diaconorum, ſive ſubdiaconorum, in ſacerdotio, vel diaconatu, vel ſubdiaconatu nati, nullo modo ulterius ad clericatum ſuſcipiantur: quia tales, & omnes alii qui de non legitimo conjugio ſunt nati, ſemen maledictum in ſcripturis divinis appellantur, nec apud ſæculares leges hæreditari poſſunt, neque in teſtimonium ſuſcipi. Et qui de talibus clerici nunc ſunt, ſacros ordines non accipiant: ſed in quocumque gradu nunc ſunt, in eo tantum permaneant, & ultra non promoveantur.

IX. *Ut ſervi & colliberti, niſi libertate a dominis ſuis conceſſa, clerici non fiant.*

Similiter nullus ſervorum, vel colliberctorum amodo clericus fiat, niſi prius libertatem de dominis ſuis habuerit ſub idoneis teſtibus.

X. *Quod filii clericorum cenſeri non debeant, qui ex earum conjugio naſcuntur poſtquam ad laicalem ordinem reverſi ſunt.*

Qui autem de aliquo gradu eccleſiaſtico ad laicalem ordinem ex toto reverſi ſunt, & ad conjugium legitimum acceſſerunt, & poſtea agentes pœnitentiam dignam ad priſtinum gradum reverſi ſunt, eorum filii legitimi ſunt: quia in laicali ordine, & legitimo conjugio procreati ſunt, nec dici poſſunt filii clericorum, ſed laicorum: vel etiamſi laici permanſerint, idem eſt.

XI. *Ut ab archidiaconis deponantur qui ex filiis clericorum, vel ex ſervis, clerici facti ſunt.*

Ita ſtatutum eſt, ut epiſcopi quando fecerint ordines vel clericos, audiente populo excommunicent, ut nullus eis offerat ad clericatum filium presbyteri, neque diaconi, neque ſubdiaconi, neque ſervos, neque collibertos aliorum, niſi libertate donatos. Et ſi ipſi ſe per ſemetipſos obtulerint, nullus ſcienter eos ibi celet. Et ſi cuipiam de talibus ſacrum ordinem aut clericatum ignoranter tribuerit epiſcopus, mox ut cognitum fuerit, archidiaconus deponat eos: quia irrita eſt illicita ordinatio, ſicut ſancti patres dixerunt, & in talibus eccleſia Dei deſpectui patet.

XII. *Ut pro baptiſmo, pœnitentia, & ſepultura, nihil accipiatur, niſi quod ſponte oblatum ſit.*

Nullus pretium pro baptiſmo, neque pro pœnitentia danda, neque pro ſepultu-

ra

ra accipiat, nisi quod fideles sponte dare vel offerre voluerint.

XIII. *Ut presbyteris cedant, quæ ipsi ad manus offeruntur, & de cereo paschali.*

Ut presbyteri oblationes vel luminaria, quæ eis ad manus offeruntur, tanquam propria sua habeant: & cereus paschalis ad illuminanda altaria remaneat.

XIV. *Ut pallia mortuis imposita, super altare non ponantur.*

Ut pallia quæ super mortuorum corpora posita sunt, non ponantur super altare.

XV. *De carregio vel sagmegio diei dominicæ.*

Ut in die dominica vectigalia non fiant, quod carregium vel sagmegium dicitur, nisi amore Dei, vel timore hostium, vel propter magnam necessitatem.

XVI. *Ut qui uxorem sine culpa fornicationis dimiserit, alteram illa vivente non ducat.*

Ut illi qui uxores legitimas sine culpa fornicationis dimittunt, alias non accipiant illis viventibus, nec uxores viros, sed sibimet reconcilientur.

XVII. *Ut nullus de parentela sua uxorem ducat.*

Ut nullus de parentela sua uxorem accipiat usque in sextam vel septimam progeniem.

XVIII. *Ut eam quæ uxor fuit consanguinei nullus accipiat.*

Ut nullus uxorem consanguinei, vel alicujus parentis sui in conjugium accipiat, quia vir & uxor legitime conjuncti una caro sunt.

XIX. *Ut nullus filiam suam det uxorem clericis, vel filiis eorum.*

Vt nullus filiam suam det uxorem presbytero, neque diacono, neque subdiacono, neque filiis eorum.

XX. *Ut nullus in uxorem ducat filiam vel uxorem clerici.*

Vt nullus filiam presbyteri, neque diaconi, neque subdiaconi, neque uxores eorum in conjugium accipiat, quia detestabile est. Nam & S. Gregorius dixit: Qui presbyteram in conjugium duxerit, anathema sit.

XXI. *Ut sæculares beneficia ecclesiastica super presbyteros non habeant.*

Vt sæculares viri ecclesiastica beneficia, quod sevos presbyterales vocant, non habeant super presbyteros.

XXII. *Ut laici presbyteros in ecclesiis suis, nisi in manu episcopi, non ponant.*

Vt nullus laicus presbyteros in suis ecclesis mittat, nisi in manu episcopi sui, quia episcopus curam animarum debet unicuique presbytero commendare de parochiis ecclesiarum singularum.

XXIII. *Vt qui clericatum dimittunt, ab aliis clericis separentur.*

Vt clerici clericaturam suam dimittentes, ab aliis clericis separentur.

XXIV. *De monachis qui habitum sponte derelinquunt.*

Ut illi qui voluntarii, & secundum regulam S. Benedicti habitum monachi susceperunt, & postea voluntarii dereliquerunt, communione fidelium priventur usque ad emendationem dignam: Et si abbates, vel alii monachi nolunt eos suscipere: maneant cum clericis in monasteriis, vel apud ecclesias, in habitu monastico, & reverentia, atque abstinentia.

XXV. *Ut monachi & canonici ad alia monasteria sine episcopo vel abbatis licentia non transeant.*

Ut canonici & monachi de monasteriis suis, ubi prius titulati sunt, nisi causa rationabilis necessitatis, vel ædificationis animæ, vel ordinem melius observandi, ad aliud monasterium non transeant propter adipiscendum aliquod ministerium vel honorem, vel occupationem terrenam, absque consensu episcopi sui vel abbatis.

AYMONIS ARCHIEP. BITURICENSIS

edictum post synodum suprascriptam.

IN nomine domini. Ego Aymo archiepiscopus anno incarnationis dominicæ MXXXI. Indictione XIV. in concilio Bituricensi, quod actum est Kalendis Novembris, cum consensu coepiscoporum, seu abbatum, & reliquorum fidelium, qui ibidem præsentes adfuerunt, decrevi, & authoritate propria firmavi, ut privilegium domni Joannis Romanæ sedis papæ, quod isdem domnus instituit, & episcopis, abbatibus, & reliquis fidetibus totius Galliæ misit, inconvulsum & inlibatum permaneat. Scilicet ut beatissimus Martialis in numero apostolorum, tam in litaniis, quam in omnibus divinis officiis computaretur, & esset, nec immerito. Est quippe dignum, sicut in gestis ejus reperimus insertum, illum videlicet tam in cœna domini, quam in passione, necnon & resurrectione, ascensione quoque, præsentem adfuisse, & cum ceteris apostolis Spiritum sanctum accepisse. Quia etsi reliquarum gentium apostolus non est, totius tamen Galliæ ad Christum convertendi princeps & apostolus est. Hunc autem nostrum edictum episcopis, abbatibus, & reliquis fidelibus totius Aquitaniæ direximus: observantes, ut sicut privilegium a sede apostolica delatum, inviolabiliter custodiatur: & qui huic privilegio apostolico, & nostro edicto contrarius extiterit, contraire se noverit præceptis apostolicis, & iram ipsius incurrere nostri redemptoris: cujus ipse, de quo loquimur, apostolus Martialis invincibilis extitit testis.

Hæc sunt nomina episcoporum qui interfuerunt; Aymo archiepiscopus Bituricensis, Jordanus * Lemovicensis, Stephanus Vallacensis, Renco Arvernensis, Amelius Albigensis, Deusdedit Cadurcensis, Ragamundus Mimatensis, sede Ruthenensi vacante, & Azenerius abbas Miciacensis, cum reliquis quamplurimis abbatibus, & religiosis viris.

* *falsum vide notat.*

NOTÆ GABR. COSSARTII. S. J.

Perierint licet hujus acta concilii, eorum tamen memoriam nonnullam servant acta Lemovicensis II. decimo-

ANNO CHRISTI 1031.

moquinto post die celebrati. Ex iis discimus, recitatas esse in Bituricensi concilio Joannis papæ XVIII. litteras, quibus sancto Martiali apostolica dignitas asseritur: deinde, actum ibidem esse de compescendis privatis bellis, & pace firmanda, & eos, qui pacem & quietem recusarent, eodem fuisse percussos anathemate, iisdemque concepto verbis, quibus in Lemovicensi Excommunicationem igitur, quam illic leges, hujus quoque concilii partem esse statue,

Quod vero post Aymonis edictum, inter eos qui interfuisse concilio dicuntur, nomen extat Jordani Lemovicensis episcopi: manifesta est haliucinatio. Nam actione 1. Lemovicensis concilii, ut mox leges, abfuisse se dicit: Expungendum igitur Jordani nomen, tum ex hoc loco, tum ex Mſ. codice S. Stephani Lemovicensis, in quo reperiri dicitur.

A Perperam autem a Baronio, ac deinde a Binio collocatum hoc concilium anno 1034. fuisse, docet tum recitata in eo recens allata Joannis papæ epistola; tum Aymonis edictum anno 1031. & indictione XIV. consignatum. Quamquam, indictio potest negotium facessere. Nam si ejus initium a Septembri ducitur, jam inchoata erat XV. Quid igitur an emendandum censebimus? haudquaquam necesse est. Quod enim a Romanis pontificibus longo post tempore observatum est, ut indictio ad anni usque finem labi sineretur, & novæ duceretur initium a Kal. Januar. id in Galliis hac ætate jam usurpatum fuisse, ex multis monumentis didicimus. Denique de hujus anno concilii dubitare non sinit Lemovicense II. decimo quinto posa die habitum an. 1031. ut demonstramus in ipso ejus vestibulo.

ANNO CHRISTI 1031.

AD CONCILIUM BITURICENSE

Ab episcopis Aquitaniæ primæ anno 1031. *celebratum*,

ADDITIO.

Ex Suppl. Marsi T. I. pag. 1155.

Diu hæsi anceps, num monumentum, quod statim producturus sum in concilio Bituricensi sub Haymone archiepiscopo datum, concilium aliud plane diversum a Bituricensi anni 1031. *cujus canones extant apud Labbeum, designet. Pro utriusque discrimine plurimum apud me valebant nomina Hugonis Nivernensis, & Durandi Caturcensis, quæ in hac charta leguntur, quique adfuisse concilio eidem possent. Hæc enim nomina non leguntur in edicto Haymonis eidem synodo subjecto apud Labbeum. Forte tamen charta illa, quamquam aliquid continens eorum, quæ in synodo gesta sunt, extra synodum tamen exarata est, cum adhuc episcopi illi adessent: utcumque res sese habeat, profero documentum ad synodum Bituricensem sub Haymone pertinens, quod offert auctor patriarchii Bituricensis cap. LVIII. in Haymone.*

Clare, & nullo refragante constat, quia Dominus, & Salvator noster, ecclesiam suam, toto orbe terrarum diffusam, ordini commisit pontificali, eamque vocans regnum suum, Apostolis tamquam seminario sacerdotali commendavit, dicendo, *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum*. Quam commendationem dispositionis ego Haymo sacerdotum vel ultimus, alta mente considerans, & vehementer expaveſcens, unde ad reformandam pacem, & res ecclesiarum commode disponere, consilio regis Henrici, & B episcoporum ad nostram sedem pertinentium decrevimus concilium facere in Biturica civitate; ideoque adjunctis episcoporum, vel abbatum, sacerdotumque, atque cleri voluntatibus bene aptavimus ac dispositimus res ecclesiarum, prout clericatus ordo exigit, cooperante Spiritu Sancto. Deinde pacem toto nisu corroboravimus in tantum, quantum Divina virtus facultatem nobis concessit. Et ita peractum postmodum in eodem concilio coram episcopo, abbatibus, clericis, seu C laicis nobilibus, vel pauperibus, concessimus Domino Deo, & sancto Sulpicio, & abbati ipsius loci debitum synodorum, atque paradas ex omnibus ecclesiis pertinentibus ad supradictum locum, quatenus a prædecessoribus nostris aliquando sancitum fuerat, videlicet Dacberto, & Wazelino. Itemque hoc concessu manu propria hanc descriptionem adstipulavimus. Factum est hoc sub testimonio trium episcoporum, nomina quorum hic titulare jussimus. Scilicet dominus Rinco episcopus Claromontensis vir apostolicus, & sectator D bonorum operum, atque ecclesiæ hujus sedis nostræ decanus. Et dominus Hugo episcopus Nivernensis, qui ex hoc bonus adjutor per omnia fuit; atque dominus Durandus Caturcensis episcopus.

CONCILIUM LEMOVICENSE II.

In quo agitur de apostolatu S. Martialis,

Et multis ad disciplinam spectantibus: celebratum anno Domini MXXXI. die XVIII. Novembris.

Fragmenta ediderat Binius post Baronium; nunc integrum in lucem prodit ex codice MS. bibliothecæ Thuanæ.

G. C. Anno 1031. non 1034. habitum esse invictissime probat dies ipse, quo inchoatum est, nempe 14. Kal. Decemb. incidens, ut testantur hæc acta Vide præterea notas ad concilium Bituricense,

SESSIO I.

Celebrata XIV. *Kalendas Decembris.*

FActum est illo tempore, ut Dei nutu in festivitate dedicationis templi Domini Salvatoris, quod est XIV. Kal. Decemb. congregaretur concilium apud urbem Lemovicam. Ipsa atque dedicationis die, summo mane convenerunt omnes E simul episcopi cum presbyteris & diaconibus, in ecclesiam beati protomartyris Stephani. Erat autem eadem basilica propter coadunatum concilium solenni more pridie ornata, sicut & ecclesia Salvatoris Domini: in qua anniversaria dedicationis festivitas ab omni Lemovicensi populo rite celebrabatur. Fuerunt itaque dispositæ in modum coronæ sedes episcoporum in eadem sancta Lemovicensi ecclesia: quæ est prima omnium ecclesiarum

Gal-

Galliæ. At ubi oratum est, & sederunt episcopi, A
ANNO CHRISTI 1031. data ab archidiacono lectione, Jordanus pontifex, ait: Gratia divina inspirante, vocatione nostra episcopi præsentes ad nostrum suffragium, de quibuscumque opus fuerit, dignati sunt venire, qua de re omnium vestrum, dilectissimi clerici, admonemus, ut in hoc sancto concilio veritatem nullus scienter occultet, nullus timore, aut favore, sive munere, sive odio, rectam perturbare præsumat justitiam. De ordine siquidem nostro in primis loquendum est, ut quæ corrigenda sunt, Deo opitulante, corrigantur, & superflua resecentur, probata vero ab omnibus corroborentur: quatenus inter nos unitas pacis firma permaneat. Scimus enim quia in scissuris mentium Deus non est, & Deus unitate gaudet: & illi gratiam ejus B merentur habere, qui se ab invicem per sectarum scandala non dividunt. Si quis vero de aliquo sibi dubius esse videtur, aut forte de quacumque re ceteros putat reprehensibiles: exeat in medium, & libere dicat, ut aut doceat, aut doceatur, & derogatio confundatur de fraternitate ecclesiæ. Ideoque hic in nomine Jesu congregati esse videmur, qualiter justitia sibi internos locum inveniat, & injusta explodantur.

Cumque de divinis strictim esset disputatum, iterum pontifex ait: Dolorem cordis mei vobis patefacio, o venerabiles episcopi, & reliqui ministri domini, & clamorem facio de sæcularibus potestatibus parochianis meis, qui ecclesiam Dei quietam esse non sinunt, res sanctuarii pervadunt, C pauperes mihi commissos & ecclesiæ ministros affligunt, & me, qui eorum pastor sum, de pace audire nolunt. Omnes episcopi uno ore dixerunt: Qui conturbat vos, portabit judicium, quicumque est ille: dignum est enim ut tales, qui vobis contraire præsumunt, ab ecclesiæ communione abscidantur. Nam quicumque vobis subditos conturbant, vos conturbant: qui autem vos conturbant, Christum conturbant, cujus vice episcopi legatione funguntur. Ideoque divinæ & apostolicæ severitate districtionis digni sunt; & a nostro concilio, justo anathemate plectendi, quousque fructuose pœnitendo resipiscant.

Tunc Odolricus monasterii reverentissimus pater, sacris, ut juxta pontificem residebat, vesti- D bus ornatus, in corona episcoporum exurgens, facto silentio, dixit pontifici: Rogamus, optime pontifex, reverentiam ordinis vestri, ut priusquam de quibuspiam conferatur, quæstio ecclesiæ vestræ de apostolatu beati Martialis prudenter ventilata, hic secundum regulam veritatis pacem inveniat: hac enim præcipue de re ego & vos concilium hoc aggregare curavimus. Ecce vobiscum sancti præsentes episcopi in nomine Spiritus sancti adsunt: ecce in divinis & sæcularibus scripturis eruditi præsto sunt plures. Ecce quicumque nobis contradicere vult de hac re, qua beatum Martialem profitemur esse apostolum, & memoriam ei ubique in divinis apostolicam exhibemus, cum fiducia exeat coram vobis: & aut mendaces E nos per rationem ostendat, & nos libenter ei acquiescamus: aut, quod Deo opem ferente credimus, veraces nos inveniat, & veritatem cum pace suscipiat. Totiens vos rogavimus, ut firmiter in omnibus ecclesiis & monasteriis per Lemovicinum statueretis hanc regulam. totiens excusastis id vos minime agere velle, quousque post epistolam papæ Joannis in concilio apud hanc sedem causa a comprovincialibus episcopis audiretur, & dignum & justum atque rationabile fiert per antiquorum authoritatem judicaretur: ne videlicet vos sine consultu vicinorum agere videremini a malivolis.

ANNO CHRISTI 1031. Et pontifex ait: Sicut primum a Romano papa, & iterum a concilio Bituricensi, in quo mea vos vice fuistis in capite hujus Novembris, absque præsentia mea probatum est, & collaudatum atque confirmatum: sic volo ut modo præsente me in hac sancta sede beati Martialis dijudicetur juste & canonice, ut per tertiam istam authoritatem, totum schisma de omni Lemovicino deinceps tollatur edicto nostræ authoritatis. In conspectu ergo episcoporum fiat examinatio de apostolatu beati Martialis, utrum vere sit apostolus, an non. *Aberat Jordanus a concilio Bituricensi.*

Ad hæc apprime eruditus quidam Aniciensis ecclesiæ canonicus & presbyter Engelricus coram exurgens, ait: ideo infinita indoctorum hominum multitudo contradicit eum esse apostolum, quia non est unus de duodecim: & dum crebro duodecim discipulos, vel duodecim sedentes super duodecim sedes audiunt, putant multi nullum esse apostolum, exceptis duodecim; nec alios septuaginta duos, putant fuisse apostolos, sed tantum simpliciter discipulos. Sed contra hæc deferatur in concilium vestrum illius authoritas viri, qui vetus & novum testamentum de Hebræo & Græco in Latinum fideliter transtulit, qui sacrorum voluminum expositor fuit, de cujus authoritate dubitare quempiam nefas est, cum inter omnes doctores, post apostolos, fortior columna ecclesiæ sit.

Tunc delato & perscrutato codice, commentum Hieronymi super epistola ad Galatas legere episcopi fecerunt coram se: ubi Hieronymus scribit, „ dicens: Quod autem exceptis duodecim, „ quidam vocentur apostoli, illud in causa est: „ omnes qui dominum in carne viderant, & eum „ postea prædicabant, fuisse apostolos appellatos, „ ut illud Pauli: *Visus est illis undecim, deinde* 1. Cor. 15. „ *visus est Jacobo, deinde apostolis omnibus*, id est, „ septuaginta duobus, qui bini a domino ad præ- „ dicandum missi sunt. Nam & alii ab his quos „ Dominus elegit ordinati sunt apostoli, sicut ad „ Philippenses ait: *Necessarium existimavi Epa-* „ *phroditum commilitonem meum, vestrum autem* „ *apostolum mittere ad vos*. Et ad Corinthios de Philip. 2. „ talibus scribitur. *Sive apostoli ecclesiarum in glo-* 2. Cor. 8. „ *riam Dei*. Silas quoque & Judas ab apostolis „ apostoli nominati sunt. Hieron. in c. 1. ad Galat.

Et subjunxit ad hæc Engelricus, dicens: Si illi qui in carne dominum videntes, eum postea prædicantes, apostoli sunt: quanto magis Martialis apostolus est, qui domini in carne discipulus fuit, & in prædicatione maximus laborator extitit & fructificator, ita ut Gallia signum sit apostolatus ejus? Scit omnis Aquitania Martialem esse primum illuminatorem Galliæ: cui contradicere nullus potest. Cum ergo discipulus domini sit sicut & Cleophas, & hanc partem occiduam signum apostolatus habeat: indubitanter apostolus est eodem ordine quo & Paulus & Barnabas. Si tamen hæc melior inchoata institutio quibusdam dura esse videtur, propter usitatum sibi morem, quo ejus memoriam de confessore facere solent: tamen confidenter dico, hoc nemo contradicere aliqua ratione potest illis qui ejus memoriam potius de apostolo eligunt agere.

Ad hæc quidam literarum peritus, monasterii Masciacensis pater Azenerius, exurgens in conspectu episcoporum, testimonium perhibuit, dicens: Quia inter grammaticos detritus ego, & postea in palatio, nunquam in nostris monasteriis per Franciam, Martialem, qui hanc primam

ecclc-

ANNO CHRISTI 1031.

ecclesiam ante omnes Galliæ ecclesias dedicavit, audivi recitare nisi cum aliis apostolis: & merito, quia ipse populos Galliæ primus in Christo Jesu per evangelium genuit. At postquam jubente rege Roberto, in solo Bituricensi monasterio ejus prælationem suscepi: ibi primum aliam de hac re indebitam consuetudinem reperi, quam mox amputavi. Quia mox in eo proprio quo Deus eum gradu posuit, hoc est, inter apostolos, nomen & memoriam ejus adscripsi. Nam olim, antequam monachi habitum susciperem, dum Hierosolymam proficiscens, apud Constantinopolim in basilica sanctæ Sophiæ, sabbato pentecostes, solenni interessem officio: memini me audisse, in litaniis Græcis Martialem inter alios apostolos post duodecim fuisse a Græcis pronunciatum.

Ad hæc Odolricus explicare cœpit, dicens: Audiant me pontifices & seniores qui coram adstent. Quod Martialis semper ab antiquitate in pluribus doctissimorum locis pronunciatus sit apostolus, mihi necesse non est testificari, ne forte adulatorius judicer testis, pro ejus ecclesiæ regimine. Adsunt ab externis locis, qui ex hoc verum dent coram vobis testimonium. Non tamen est mihi tacendum, quod quando jam longe olim apud monasterium sancti Benedicti in Francia per plures annos artibus imbuerer liberalibus, annosam monasterii legem reperi, Martialem in litaniis cum aliis pronunciari apostolis. Pater illius loci Abbo florentissimus philosophia, quem multi vestrum noverunt, & omni divina & sæculari authoritate totius Franciæ magister famosissimus, & postmodum gladio persecutoris martyrio coronatus apud Vasconiam, quid de Martiale scripserit, quod de eo testimonium perhibuerit, hujus urbis clero notum est. Extitit post eum ipsius monasterii pater tum grandævitate, tum genere, cum eloquentia & disciplinis liberalibus clarus, ac demum levatus Bituricæ sedi archiepiscopus. Quod testimonium sancto Dei perhibuit ille, multi ex nostris noverunt. Adhuc enim vivente rege Roberto, cum antecessor meus Hugo in palatio ei apud Parisios assistere cum multitudine nobilium & doctorum, altercatio inter Francos & Lemovicenses de re hujusmodi coram rege fieri cœpit: & ego ibi tunc præsens interfui. Dicebant isti: Vos Franci non recte facitis, quia Martialem cum apostolis pronunciatis: nos recte agimus, quia eum inter confessores recitamus. Vos ultimum apostolorum dicitis: nos primum confessorum in litaniis dicimus. Quorum litigium archiepiscopus supradictus Gauzlenus compescuit, dicens: Ambæ hujus rei partes nisi uniformes fuerint, altera pars altera parte justior est, & necesse est, ut semper justior rationabilior prævaleat pars. Nam omnes qui Martialem inter confessores pronunciant, non bene juste, non bene perspicaciter agere mihi videntur: ille enim magis est sortis apostolicæ unus, quam sortis confessorum. Idcirco non bene recte agunt, qui nomen ejus auferunt de eo in quo Deus eum posuit gradu, & ponunt ubi Deus non posuit. Potius est apostolico de agmine, quam de confessorum, qui post martyres sunt, serie. Utique si regis qui adest nomen non inter regum, sed comitum subjectorum vocabula diceret quis: aut rusticus diceretur, aut malivolus regis contemptor. Et si simplicitate rustica id fieret, nil moveretur rex animo, sed rusticitati facile ignosceret: si vero non simpliciter, sed contemptive diceretur, non dubium quin regis animus ad iracundiam pro contemptu suo accenderetur. Quod si in tali intentione contemptor persisteret; sententiam contra se pro malivolo contemptu sentiret: nec tantum rex, quantum subditi comites ejus, & principes, & amici, in contemptorem irati fierent. Revera scit omnis hæc regio, quia ille prædicator Aquitaniæ de gradu non confessorum, qui post martyres sunt, sed apostolorum, qui ante martyres sunt, exstitit. Ego autem, si nomen ejus de apostolico ordine auferrem, timerem ut apostoli Petri & aliorum indignationem hac in re incurrerem, qui olim in mundo, & nunc in cœlo, collegam & sodalem suum Martialem præclarum consocium per sedilia apostolica habent. Et si nomen ejus permutarem in eum catalogum quo sanctum Benedictum, & Hilarium, & Martinum pronuncio; metuerem quidem iram S. Benedicti & Hilarii & Martini & aliorum incurrere, qui eum in cœlo gaudent ordine apostolico radiare. Illic nulla invidia, nullum litigium inter sanctos esse potest, quia regnat in omnibus unitas caritatis, & quod singuli per se non habent, per caritatem in omnibus habent, ubi est Deus omnia in omnibus. Nimirum si alii apostoli sunt, exceptis duodecim, sicut & absque dubio sunt; ille utique apostolus est, qui omne donum gratiarum a domino cum aliis duodecim accepit apostolis. Certe Martialis non est nunc, nec erit alius, quam olim quis fuit; & qui fuit, ipse est nunc, & ipse semper erit. Amicus Dei fuit, amicus Dei est, amicus Dei erit. Apostolus fuit, apostolatum habet (nam signaculum apostolatus ejus Gallia est) apostoli honorem in cœlo in æternum habebit. Apostolus officio fuit, apostolus est remuneratione, apostolus erit in æternum gloria & honore. Est carnaliter de genere Abrahæ, est discipulus domini, est a Petro baptizatus, Christo jubente, est eidem Petro regni clavicurario, & protomartyri Stephano consanguinitate carnis junctus, est a domino missus, est per insufflationem domini Spiritu sancto consecratus, & potestate ligandi & solvendi sublimatus, est a domino die ascensionis suæ benedictione episcopali sanctificatus, est in Sion in die pentecostes Spiritu sancto repletus, omnium gentium loquelas novit, gentibus istis occiduis testimonium Dei vivi attulit primus, resurrectionis Christi invictus extitit testis. Ideoque ipsum crucifixum & resurrectionem in resuscitandis extinctis semper testem barbaris præferebat, dicens: In nomine domini, quem Judæi crucifixerunt, & tertia die resurrexit a mortuis, surgite qui mortui jacetis. Ipsam testificationem Dei, ejus nomen resonare videtur: Martialis quippe interpretatur Græco nomine testimonium, sive testis vitæ, vel, sicut alii volunt, virtus immortalis: quia discipulum virtute resurrectionis de morte post sex dies Petri baculo tactum resurgere fecit; sive virtus immortalitatis, hoc est prædicator, vel testis illius qui rex sæculorum immortalis solus habet immortalitatem, ideoque testificator resurrectionis Christi extitit invincibilis. Plane si apostolus nullus est, exceptis duodecim, sicut Ebionitæ hæretici prædicant, & nefas est cogitare (ipsi enim nullum apostolum recipiunt, præter duodecim, & Paulum repudiant, quia non est de duodecim, sicut Beda in commentario super Marcum dicit) ergo Paulus & Barnabas non sunt apostoli: quod putare dementiæ est. Nos Franci morem quem patres nostri, qui primi monasterium S. Benedicti suo magisterio innormatunt, plena nobis ratione subnixum tradiderunt de hac re, ratum conservamus. Quisquis nos hac in re imitari voluerit, rectam veritatis lineam tenebit. Quo perorato, archiepiscopus tacuit: & rex cum omni dignita-

Gauzlenus, abbas Flor. & archiep. Biturig.

gnitate clericorum & principum qui sibi assiste- A
ANNO CHRISTI 1031. bant, dicta archiepiscopi collaudavit. Nos autem ubi regressi sumus ad hanc urbem, hac de re codices antiquos loci nostri perquirere confestim curavimus, & innumeros, tam penes nos, quam per diversas Aquitaniæ ecclesias, invenimus, Martialem habentes scriptum apostolum. In antiquis etiam martyrologii voluminibus duos ejus discipulos, Alpinianum & Austriclinianum, scriptos esse adhuc reperimus apostolos. Sic quippe legitur in vetustissimis quibusdam: Pridie Kalendas Julii, natalis sancti Martialis Aquitaniæ doctoris & apostoli, cum duobus apostolis Austricliniano & Alpiniano, quorum vita signis & miraculis admodum effulsit. Ne miremini autem quod in vestro concilio testimonium hoc protuli, reverentissimi B
præsules, quasi ipsos discipulos ejus recitari velimus apostolos: hoc enim nolumus, ne vilescat, ut ajunt quidam, nomen apostolicum, si tot apostolos ecclesia proferat, cum hoc de ipso Martiale nonnullis ingratum esse sciamus. Verum hæc idcirco diximus, ut qui præsentes in concilio sunt facile perpendant, quia si ante nos longe olim antiqui patres discipulos Martialis non dubitaverant fateri apostolos: multo magis eorum magistrum sciebant procul dubio, & credebant esse apostolum. Interrogentur de ipsa antiquitate majores monasteriorum per Lemovicense solum, ut
Jerem. 6. impleamus illud propheticum: *State super vias, interrogate de semitis domini antiquis, quærite quæ sit via recta, & ambulate in ea.* Testificatur no- C
bis pater monasterii Tutelensis, quia postquam ipse locus fundatus est temporibus Caroli Augusti, consuetum semper retinet morem memorandi Martialis apostoli.

Interea pater monasterii Solemniacensis Geraldus solemniter in concilio residens, sacris indumentis ornatus, ait coram omnibus: Antiquissimos codices scio penes nos, antiquissimum habentes testimonium, Martialem esse apostolum ab antiquis prædicatum. Verum crescente paulatim negligentia ecclesiasticorum virorum, cum alia quoque recta cœpissent depravari, hoc etiam depravatum est a junioribus, ut jam non vocaretur apostolus, quia non erat unus de duodecim (nam multi hodieque non advertentes, Paulum & Bar- D
nabam putant esse de duodecim) ideoque permutarunt ejus nomen per litanias, de ordine apostolico in confessorum seriem: zelumque bonum habentes, sed non secundum scientiam, putarunt patronum suum melius honorari, si non ultimum apostolorum, sed primum confessorum dicerent: ideoque per ejus gesta in aliquibus locis confessorem eum scripserunt. Nam in vetustissimis codicibus probatum est, hoc minime per ejus gesta scriptum. Hac de re consultius est eum per omnia scribi apostolum, quam pontificem sive confessorem: quia sancti apostoli qui episcopi fuerunt, sive occisi sive non occisi gladio, omnes & pontifices & confessores vocantur, dum apostoli vocantur: pontifices autem & confessores innumeri E
sunt, qui apostoli non sunt. Si autem in consecratione episcopali episcopus vocatur apostolus, ubi dicitur: Urbanus es, apostolus Christi es, sit ecclesia mater tua, sint apostoli fratres tui, apostolatus tui gradum custodiant angeli: quanto magis ille apostolus est, qui ab ipso domino missus & consecratus, & potestate apostolica, id est ligandi & solvendi, est sublimatus? Sed in concilium vestrum, o præsules, veniat Ambrosius Mediolanensis, fortis columna ecclesiæ: audiamus ejus super hac re authoritatem. Tunc delato codice lectum est in commentario super epistola ad

Timotheum, ubi Ambrosius dicit: Primo itaque nascentis ecclesiæ tempore omnes presbyteri vocabantur episcopi sive presbyteri, & omnes episcopi vocabantur confuse & presbyteri sive episcopi: item omnes episcopi vocabantur apostoli. Cur ergo nunc discreta sunt hæc vocabula, ut jam episcopi non vocentur apostoli, non presbyteri, sed tantummodo episcopi; & presbyteri ante ordinationem episcopalem non vocentur episcopi, nisi solum presbyteri? Episcopi qui post decessum apostolorum ecclesias regebant, cum viderent se non eamdem habere quam apostoli habuerant gratiam, in potestate signorum, in virtute miraculorum, in resuscitatione mortuorum, grave sibi existimaverunt vindicare apostolicum nomen: ideoque hæc duo nomina ita inter se diviserunt, ut majores sacerdotes vocarentur episcopi tantum, minores vero sacerdotes presbyteri dumtaxat appellarentur. Si igitur illi episcopi quondam post apostolos virtute signorum apostolis qui dominum viderant inferiores vocabantur apostoli, quanto magis ille apostolus est, & jure apostolus vocabatur, qui a domino omne donum gratiarum cum consortibus suis accepit, & in virtute signorum, tanquam vere apostolus, præpotens fuit?

ANNO CHRISTI 1031. *Locus falso citatus.*

Cumque fileret, dixit Petrus quidam presbyter: Hoc idem testificatum est ante hos plures annos a Ragembaldo patre monasterii Milbecensis. Nam cum vos, o venerande pontifex, in hac basilica per hebdomadam pentecostes in vestra synodo, adstante multitudine sacerdotum, resideretis, allocutus estis synodum, dicens: Nobis nescio quæ novitas de patrono nostro Martiale orta est, mihi satis dura, & gravis. Alii memoriam ejus de apostolo, alii de confessore agunt: alii testantur eum esse apostolum, alii coapostolum: quid ergo, fratres, in hoc sentitis? At ille memoratus veneranda canitie, doctrina & moribus egregius, confestim admirando signare se cœpit signo crucis, & sic primus respondit: Tale nunquam audivi quale nunc. Certe auribus meis, o pontifex, majorem inducitis novitatem. In nostro siquidem monasterio, & in ceteris, in quibus a pueritia mea usque modo per Bituricensem & Turonensem provincias conversatus fui, nunquam audivi Martialem recitari nisi cum aliis apostolis. Interea in concilio illo, cum quidam ex clericis Petracoricæ urbis cum patre monasterii Solemniacensis altercaretur, & diceret: Eodem modo sanctum Frontum possumus dicere apostolum. Ille coram omnibus sic ei respondit. Tace, inquam, frater; melius est ut fileas: quia quando nos in scholis magistrorum mel & lac bibebamus, tu solam ruminabas fabam. Scripturam de sancto Fronto novam, cujus, tu authoritate niteris, Gauzbertus noster edidit lucri causa, qui sub hujus Lemovicæ sedis episcopo Hildegario chorepiscopus nobis extitit. Qua autem ratione ille potest esse apostolus qui indigena Petracoricensis fuit? Profecto si ibi a puero psalterium didicit, sicut in ejus gestis legitur, & ibi clericus est factus: jam ibi sacerdotium & Christianitas erat, ubi scholæ scripturarum divinarum, ubi clericatus ordo erat. Legitur eum potius eremitam vixisse, quam episcopum. Dicere nescis quæ signa ille operatus est, ut Petracoricenses converteret. Potius ille eos Deo acquisivit, qui omnem Aquitaniam cum Stephano principe Galliarum ad fidem traxit. Neque Frontus, neque Saturninus, neque Dionysius leguntur mortuos suscitasse. Et utique sine suscitatione mortuorum, sine ostensione signorum primi gentiles non potuerunt credere, dicente domino: *Nisi signa &* An. 31

ANNO CHRISTI 1031.

prodigia videritis, non creditis. Item alibi dicitur: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Apostolus nullus fuit, nisi qui a Jerusalem profectus est, dicente Isaia: *De Sion exibit lex, & verbum domini de Jerusalem.* Itemque dominus ait: *Oportebat Christum pati, & prædicare in nomine ejus pœnitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientes ab Hierosolyma.* Et alibi dicit: *Eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa, & Samaria, & usque ad ultimum terræ.* Ubi autem est locus, ubi Frontus Georgium legitur suscitasse? Porro apud Elsse monstratur semper locus ubi Martialis Austriclinianum suscitavit. Martinus Turonensis tantam post apostolos gratiam a Deo legitur habuisse, ut trium mortuorum suscitator fieret. Discipuli ejus orbem lustrasse dicuntur, si quem forte tunc juvenem invenire potuissent in suscitatione trium mortuorum Martino similem, nec invenire potuerunt. Dic nobis, frater, quos martyres, quos confessores, quas virgines legisti post apostolos ultra tres mortuos suscitasse? nimirum hac in re etiam Martialis ostenditur vere apostolus esse, eo quod, ut multam Deo gentilitatem acquireret, ut fructum plurimum afferret, sex mortuos tanquam vere apostolus suscitavit. Sex ipsos mortuos in testimonium veritatis possumus ostendere in quibus jacent monumentis. Austriclinianum quippe, & filium Nervæ, duosque idolorum pontifices, atque armigerum Stephani, & filium Arcadii novimus, ubi quiescentes expectent resurrectionem mortuorum. Præter hos suscitavit puellam, quæ quasi mortua facta erat dilaniata a dæmonio. Item penes Mauritaniam oppidum maritimum, qui ante pedes ejus quasi mortui jacebant, ut cunctus populus mortuos eos crederet, novem simul viros suscitavit. Veritatem dico, non mentior: nisi Martialis ab eo qui discipulis suis potestatem mortuos suscitandi tradidit, tantam signorum gratiam haberet, non tantam cœlo gentilitatem acquireret. Talibus signis barbari facile potuere fidem & Christi nomen suscipere. Nos autem ita, Deo opem ferente, in ecclesia catholica constantes sumus & solidi, ut quamvis omnia hæc apostuli officio Martialis egerit, nullo tamen pacto eum fateremur apostolum, hoc est legatum Dei, nisi hoc etiam ab antiquis patribus nostris esset præoccupatum. Nisi enim vere legatus Christi esset, hoc est a Christo missus ad prædicandum: nunquam antiqui olim eum faterentur esse apostolum, nunquam nomen ejus cum nominibus aliorum apostolorum nobis scriberent pronunciandum. Hanc rem antiqui codices a Francia, ab Hispania, a gente Anglorum advecti demonstrant: hoc priorum tractatus doctorum, qui in ejus laude quædam probe ediderunt, indicat: Scimus quia Deus mendacio non oblectatur, sancti ejus adulatione non gaudent. Veritatem requirit Dominus; propter veritatem sancti pervenerunt ad regnum. Et ne verbo meo longiores faciam vos, o venerabiles patres qui in hoc interestis concilio, hoc tantum breviter perstringam, quia nunquam usque ad hunc hodiernum diem, qui est quinta sabbati, factus est liber in toto orbe terrarum, qui in ordine apostolorum per litanias habeat scripta nomina Fronti, Saturnini, Dionysii, Juliani, Austremonii, Ursini, neque aliorum, qui post Martialem in Galliam venerunt, patrum: Martialis vero nomen, ut jam dixi, & in vetustissimis Aquitaniæ & Franciæ, nec non & Hispaniæ, sive aliarum gentium libris, per innumeras litanias cum aliis apostolis

Marc. 16.

Isa. 2.

Luc. 24.

Act. 1.

14. *Kal. Decemb. fer. 5.*

A inscriptum comperitur. Denique qui eum in duodecim apostolorum serie per canonem missæ & per alia loca scripserunt, sicut Paulum, & Barnabam, Lucam, & Marcum, & Cleopham: non utique id agerent, nisi eum vere apostolum scirent esse; de illo scilicet ordine, quo dicuntur esse apostoli Paulus atque Barnabas. ANNO CHRIST 1031.

Ad hæc ex clericis Engolismensibus, qui tamen minus eruditus erat, quidam se opposuit, dicens: Si nomen Martialis inveniretur in Actibus apostolorum, sufficeret nobis.

Cui mox quidam eruditus ex ipsis Engolismensibus clericis, qui tunc ab Engolisma cum episcopo Rohone ad concilium venerat, obviavit, respondens: Adjurare episcopos in concilio B isto audivimus, ne quis scienter hic taceat veritatem: ideoque de hac re non audeo quin tibi coram omnibus respondeam. Nomina septuaginta duorum nec in evangeliis nec in Actibus apostolorum inveniuntur, & Martialis procul dubio unus est de illis septuaginta duobus. Quando autem discipulus Pauli Lucas Actus apostolorum scripsit, jam ante triginta annos Martialis apud Aquitaniam erat. Tacuit Lucas de adventu Petri in Antiochiam, tacuit de adventu Petri ad urbem Romam. Si hæc duo tangeret plene, & Martialem non exprimeret nominatim; juste mirareris. Verum quia Petrus in Antiochiam, dehinc ad urbem Romam, cum Martiale venit; & primum Antiochiæ, dehinc Romæ episcopus se- C dit; & quatuordecim annis ante Paulum venerunt Romam Petrus & condiscipulus ejus Martialis, & Lucas de his nihil dixit: nihil est quod mireris, vel dubites. Si enim propter hoc dubitas, quasi Martialis de tempore prædicationis domini non fuerit, gesta ejus non credis: & idcirco merito brutum animal reputaris, si tot ac tantos & tales, patres doctissimos, & priscos, & modernos, qui ejus gesta summa reverentia & susceperunt & suscipiunt, nutasse hac in re arbitraris. Quod autem a quibusdam dudum audivi, necesse est mihi in hoc concilio proferre. Nonnulli enim nescio utrumque vero an falso, opinantur Martialem esse illum adolescentem, qui, secundum Marcum, in passione Dominum post D omnes discipulos est secutus. Et hoc propterea opinantur, eo quod tunc Martialis adolescens erat, & in cœna nocte ipsa Domini ministraverat. Ætatis enim quindecim annorum erat, quando eum Dominus vocavit, & baptizari a Petro jussit. Alii autem illum adolescentem suspicantur esse Joannem evangelistam. Sic autem Marcus ait: *Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum. At ille, rejecta sindone, nudus profugit ab eis.* De qua re in commentario super Marcum Beda dicit: Hic adolescens, sive Joannes sive alius quilibet nobis ignotus proprio nomine fuerit, certum est quia magnum amoris ardorem in Dominum habuerit. Item alii E opinantur, Martialem fuisse illum discipulum, qui secundum Joannem notus erat pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Petrum: quod hac de re opinantur, quia de nobili fuisse legitur genere, ac per hoc cognitus pontifici. Alii autem hoc negant, & asserunt ipsum discipulum fuisse Joannem. Augustinus vero in commentario super hac re sic ait: Nescimus quis iste discipulus fuerit notus pontifici. Non enim possumus affirmare illum fuisse Joannem: quia Joannes, ubicumque se commemorat, hoc adjicit, *Quem diligebat Jesus:* hic vero prætermittit. Alios quoque vidi, qui opinabantur, Martialem ipsum esse Mathiam, & simili-

Marc. 14.

Beda sensum non verba.

Item & Augustini.

Joan. 13.

tu-

litudine nominis a lingua Aquitanorum ita faci. A le cœpisse vocari: sive propterea quod non facile invenitur ubi corpus jacet Matthiæ. Ego autem pro certo teneo, quod si non alius esset Matthias, & alius Martialis: uterque tam in nostris quam in Anglorum gentis libris minime in ordine apostolorum esset scriptus. Per litanias siquidem vetustorum voluminum Angligenæ gentis, quæ fidei rudimentum & ecclesiasticas institutiones a Gregorio papa percepit, Matthias, & Martialis, uterque cum aliis apostolis inscriptus habetur. Proinde non ignorabat Gregorius, non eumdem esse Matthiam qui & Martialem. Ego autem quemdam Græcum peritum interrogans, didici ab eo Matthiam Armeniæ minori prædicasse, & ibi in pace migrasse. Sed libenter me audiat sacer pa- B trum conventus. Ante hos plures annos quidam ex fratribus de monte Sinai in hanc partem advenerunt occiduam Dei disponente nutu, moribus graves, doctrina catholica fidei profluentes, vita per omnia honesti, utriusque linguæ periti: qui cum diu nobiscum Engolismæ fuissent expectantes principem civitatis, & literis Græcis & Latinis eos videremus ad unguem imbutos, super hac re interrogare curavimus eos. Eo tempore hæc regula de apostoli memoria in hac urbe frequentabatur, recuperata potius quam primo inchoata, viventibus rege Roberto & Gauzlino Bituricensi archiepiscopo. Ego autem Engolismæ positus, ubi etiam ab ineunte ætate educatus sum, dum inter alios quasi sciolus viderer, ante omnes C & super omnes huic sanæ regulæ repugnabam, putans esse vanum & falsum, sive ex elatione descendisse, quia Martialem audiebam in hac urbe Lemovicensi prædicari esse apostolum: & incautus rusticorum opinioni meam accommodabam intelligentiam, putans neminem esse apostolum præter duodecim. Itaque illos conveni Græcos, scischans, utrum orientales Martialem nossent. Qui alter Simeon, alter nomine Cosmas, consono ore responderunt, dicentes: Utique Martialem novimus apostolum, unum de septuaginta duobus. Quibus cum diceremus: Nescimus præter duodecim apostolos: interrogaverunt nos: Habetisne, inquiunt, per istas occidentales ecclesias evange- D listam Lucam, qui scribit, alios septuagintaduos esse electos a domino post duodecim apostolos? Et cum diceremus utique haberi, sed illos septuaginta duos a nobis non credi fuisse apostolos, sed tantum discipulos: illi protinus nos fugientes, & signo crucis se munientes, cœperunt detestari vocem nostram, dicentes: Discedite procul a nobis, miseri, quia hæretici estis, cum non creditis verbis domini, dicentis ad illos: *Ite, ecce ego, mitto vos sicut agnos inter lupos*. Non creditis esse apostolos illos, quos ipse incarnatus dominus ad prædicandum misit? Duodecim misit binos, & postea nihilo minus binos misit alios septuaginta duos. Græci semper Latinis sapientiores fuerunt, & scripturæ Latinorum ex Græcorum fonte derivatæ sunt. Martialem proinde, quem nos E dicimus, ὁ ἅγιος * Μαρτιάλιος, vere scimus esse unum de illis septuaginta duobus, qui cum Petro occidentem petiit ad prædicandum: cujus gesta, & omnium septuaginta duorum, in monte Sinai in eloquio nostro habemus. Hoc ego testimonio a Græcis accepto cœpi mecum multa volvere: & curiose antiquorum voluminum arcana rimatus, frequentius Martialem comperiebam ab antiquis pronunciatum esse apostolum. Animadverti quoque Paulum & Barnabam, Silam & Timotheum, esse apostolos, non de duodecim, non de septuaginta duobus. Perspexi quia Timotheus discipu-

lus Pauli a Hieronymo dicitur apostolus. Marcus etiam & Lucas, Silas atque Onesimus, & a- ANNO CHRISTI 1031. lii quidam per veteres scripturas dicuntur apostoli, & memoria illis apostolica exhibetur. Sic, Deo revelante, patenter intelligere cœpi, vere illum esse apostolum, qui genere Hebræus, domini discipulus, domini in cœna minister, domini in insufflatione Spiritu sancto repletus, a domino potestate ligandi atque solvendi sublimatus, a domino ad prædicandum missus, fructificator maximus in officio apostolatus existere meruit: & hanc regulam rationabilem, & authoritatis antiquorum plenam, & Dei voluntate inspiratam, deinceps judicavi, & ex eo defendere totis viribus cœpi, quod non viribus ante ignorans persequebar. Nam & episcopus noster Engolismensis Hugo, vir undequaque doctissimus, qui ante hos quadraginta annos migravit, cujus successor ante hos quatuordecim annos est defunctus, in quadam sua editione de Martiale hæc locutus est: Illis, inquit, temporibus civitas Lemovica ante omnes & super omnes Galliarum urbes eminebat, arcem regni Aquitanici tenens: & pervenit ad eam beatus Martialis, qui a domino per legationem B. Petri gentibus Aquitanicis est destinatus apostolus. Qui dum ad Burdigalam urbem ad prædicandum Vasconibus proficisceretur, transitum per civitatem Engolismam habuit. Et diu illic demoratus, Engolismensem populum ad Deum vivum convertit, ejusque primum episcopum nomine Ausonium, ex ipsa patria oriundum, quem ipse baptizaverat, ordinavit.

Et cum quidam ex concilio dicerent: Cur Dionysius, qui longe post Martialem in Galliam venit, in libro Actuum apostolorum nominatur, cum Martialis nominatim non ibi exprimitur? ille respondit: Quia Dionysius gentilis discipulus Pauli fuit, & Lucas comes Pauli erat, qui in illo libro plus gesta Pauli, quæ vidit, enarrat, Sed de nominibus eorum qui tunc in prædicatione floruerunt, quid nobis vel controversiæ vel utilitatis attingat, non video: cum plures nominentur ibi, vel in epistolis Pauli, quorum memoriam in festivitatibus minime novimus. De Jasone illo antiquo discipulo, de Philippo evangelista, de Apollo, de Epaphra, sive de aliis ibi nominatim expressis, nos quidem eorum mentionem per singula, quamvis speciatim, sive nesciamus, sive omittamus, illi tamen populi, quibus patroni dati sunt, certum est memoriam eorum non segniter venerari. Nam etsi Martialis memoria apud quasdam gentes annua speciatim non agatur: nobis tamen occidentalibus, qui ejus adventu illuminati sumus cælesti claritate, qui eum in cælo & terra patronum occiduis gentibus esse scimus, non ignobili recordatione semper pro opportunitatibus habenda est gaudiorum. Porro autem de Dionysio Areopagita, qui in Actibus apostolorum memoratur, putare solebam ipsum esse qui in Galliam cum Rustico & Eleutherio post discessum apostolorum Petri & Pauli & Martialis venit: donec nuper contigit mihi fortuito legere commentarium Bedæ super libro Actuum apostolorum, ubi ita scriptum est: Dionysius iste Areopagita Beda in Act. 17. ipse est, qui postea Corinthiorum episcopus factus, gloriosissime ecclesiam rexit, & eloquio clarus multos libros ad utilitatem ecclesiæ scripsit. Hujus Dionysii Hieronymus in chronico suo men- *Hieron. falso cisains.* tionem faciens, dixit: Dionysius Corinthiorum episcopus, eloquio clarus sub Antonino floruit imperatore, quo tempore Polycarpus discipulus Joannis evangelistæ passus est: sub Trojano vero, qui

quintus post Vespasianum imperavit, Joannes apostolus in pace quievit; & Clemens papa in mare mersus, martyrio coronatus est, Hujus Dionysii Gregorius in quadam homilia meminit, dicens: Fertur Dionysius ille antiquus venerabilis pater Areopagita dicere, quod ex minoribus angelorum agminibus foris ad explenda ministeria vel visibiliter vel invisibiliter mittuntur. Hic autem de Francia Dionysius, unde fuerit oriundus, in passione sancti Marcelli fideliter memorari mihi videtur: sic enim ibi habetur. Puer quidam Marcellus sub doctrina beati Sixti erudiebatur: cumque suppliciis Sixtum episcopum videret puer macerari, cœpit timere. Tunc sanctus Laurentius corroborans ætatis ejus infantiam, ait ad eum: Marcelle, genitor tuus Ægeas noluit Christum credere, nam mater tua Marcellina, & fratres tui Saturninus & Dionysius, jubente sancto Clemente papa urbis Romæ, partibus Galliarum, ut ad fidem Christianam gentes instruerent, directi sunt. Vade ad eos, ut non pereas in manu Decii. Et infra dicitur: Profectus Marcellus cum Anastasio commilitone Christiano, ut iret ubi erat frater suus Saturninus episcopus, pervenit usque ad Argentomagum: ubi a præside comprehensus, inquisitus est unde esset, aut de qua provincia vel civitate huc veniisset, Puer respondit: Christianus sum, ab urbe Roma exivi, & propero ad civitatem Tolosam, ubi fratres mei Saturninus & Dionysius commorantur. Cui Heraclius præses ait: Dic mihi vocabulum patris vel matris tuæ. Puer respondit: Pater meus Ægeas, & mater mea Marcellina nuncupati sunt. Sed si velint episcopi, ipsa passio in concilium eorum potest sine mora deferri. Hæc mihi non discrepare videntur a scriptura quæ penes nos Engolismæ de Dionysii gestis habetur. Ibi enim legitur, quod Clemens quemdam Philippum ordinaverit episcopum, & Hispaniæ destinaverit ad prædicandum: Dionysio vero verbi divini semina gentibus tradidit eroganda; quem in Galliam misit, sociosque ei Saturninum, Marcellinum, & Lucianum, atque Rusticum, & Eleutherium adhibuit. Qui cum simul perveniissent ad portum Arelatensium civitatis, Marcellinus in Hispaniam abiit, Saturninus autem Tolosam profectus est, & Dionysius cum Rustico & Eleutherio Parisios adierunt, Lucianus vero presbyter ad Belvacensem profectus est urbem. Julianus quoque Cenomanensis, ut in gestis ejus reperimus, genere Romanus fuit. Saturninus autem, ut passio ejus docet, tempore Diocletiani & Maximiani, Decio Germanico & Grato consulibus, passus est. Verum nonnullos audio interdum movere, quomodo non discrepet illud quod apud Tolosam gesta ejus de tempore narrant: videlicet si in tempore Diocletiani & Maximiani, consulatu vero Decii Germanici & Grati, primo Tolosam advenit, vel, quod verius esse mihi videtur, tempore Decii secundum passionem supradicti Marcelli, & sub ipsorum principum tempore passus est, quomodo a Petro apostolo episcopus ordinatus, & Tolosam missus est? namque a passione B. Petri, quæ secundum puram veritatem Hieronymi trigesimo-septimo a resurrectione Domini, hoc est decimotertio Neronis anno, extitit, usque in primum annum Decii, fuerunt anni numero 182. & a primo Decii anno usque in primum Diocletiani annum, fuerunt anni duodetriginta. Fuerunt a resurrectione Domini usque in ultimum annum Diocletiani anni numero 265.

ANNO CHRISTI 103.

Gregor. homil. 34. in Evangel.

Ad hanc vocem cum in concilio a quibusdam de chronicæ concordia, propter adventum Martialis in Aquitaniam, subtilis inquisitio a clericis fieret, ille Engolismensis clericus adjunxit, dicens: Hieronymi chronica quæ mentiri non potest, si placet, in concilium deferatur, & super hac quæstione diligenter perspiciatur. Itaque perscrutato libro locutus est: Licet, inquiens, Beda in commentario super Actus apostolorum dicat, Petrum quarto Claudii anno Romam veniisse, & trigesimonono anno post resurrectionem Domini passum esse: tamen secundum Hieronymi chronicam subtiliter supputatam ita invenitur, quod decimo octavo anno Tiberii Dominus passus est: post Tiberium vero regnavit Cajus, & post eum Claudius, cujus imperii secundo anno venerunt Romam princeps apostolorum Petrus, & condiscipulus ejus Martialis; ipsius autem Claudii quarto anno Marcus in Ægypto, Martialis in Gallia, Dominum prædicare cœperunt. Post Claudium, qui imperavit annis 13. mensibus 7. diebus 28. suscepit jura principalia Nero, nihilo minus annis 13. mensibus 7. diebus 28. nam 13. plenis annis regnavit, & quarto decimo plusquam medio mortuus est. Hujus imperii primo, rex Galliarum Stephanus Romam cum legionibus Gallorum ad eum perrexit, quemadmodum literis per veredarios ei fuerat jussum. Ipsius quoque Neronis anno secundo, Paulus apostolus primitus venit Romam, hoc est quarto decimo anno post adventum B. Petri: necdum enim fuerat Paulus Romæ, quando Stephanus ad Neronem profectus est. Missus est autem vinctus Romam Paulus a Festo præside Judææ, quia Cæsarem appellaverat. Item anno primo Tiberii, Herodes tetrarcha apud Judæos cœpit regnare: qui regnavit per annos 24. id est usque ad primum annum Caji Caligulæ, qui fuit successor Tiberii: sub quo Herode Dominus passus est, fuitque frater Archelai, id est filius illius Herodis, sub quo Christus natus est. Post Herodem vero tetrarcham regnavit Agrippa annis septem, Ipse est Herodes qui Jacobum occidit, & Petrum comprehendit, & ab angelo percussus est. Cujus Herodis anno quinto, hoc est Claudii Cæsaris secundo, Petrus & Martialis, ut jam diximus, primo venerunt Romam. Post Agrippam Herodem, regnavit filius ejus alter Agrippa annis 26. hoc est usque in secundum annum Vespasiani, quando Judæorum regnum defecit. Post Neronem quippe imperavit Vespasianus, cujus tertio anno imperii Martialis apud Lemovicam quievit. Supervixit Petro quatuor annis. Anno enim 37. resurrectione Domini, ut jam diximus, hoc est decimo tertio anno Neronis imperii, Petrus passus est: & anno quadragesimo post resurrectionem Domini, hoc est tertio anno Vespasiani, Martialis assumptus est. Hæc omnia ita diligenter supputantur, ut si secundum quosdam trigesimo nono anno post resurrectionem Domini Petrus passus est, ergo Martialis Petro supervixit uno integro anno, & crastina die, hoc est prima alterius incipientis anni die, cælos cum Christo ascendit. Atque ipso anno quo basilicam, in qua ipse membris quiescit, in honore Petri apostoli dedicavit, post duos menses dierum temporalem mortem suscepit. Si autem juxta Hieronymum Petrus trigesimo septimo a resurrectione Domini, hoc est decimo tertio Neronis passus est anno: igitur Martialis Petro quatuor annis supervixit.

Hæc & his similia de convenientia annorum cum satisfactum esset, & ille Engolismensis clericus iterum diceret, quia nihil mirum si Martialem Lucas nomine proprio non exprimit, cum illo-

illorum septuaginta duorum nomina non ostendat, atque Petri adventum in Antiochiam & Romam nullo modo scribat, iterum Odolricus pater allocutus est concilium, dicens: Ne quis forte nos dicat nunc novum fateri apostolum, & hactenus non auditum: de apostolatus ejus antiquitate, eo quod jam olim præoccupatus ab antiquis & testificatus fuerit, iterum perhibebo testimonium verum, o venerabiles episcopi. Ecce duo sacerdotes ex fratribus nostris coram adsunt, quos olim hac ipsa de causa in Britanniam misi, ut Anglorum a Gregorio, ut reor, præfixam legem annosam diligentius perscrutarentur, & omni submoto mendacio ad nos referrent. Qui cum ad Anglos perveniissent, tam in martyrologiis eorum, quam in litaniis Martialem ab antiquitate reperiebant apostolum scriptum. Ad quoddam autem magnum devenientes monasterium, in quo primus Anglorum episcopus requiescit corpore Augustinus (compererunt enim ibi non haberi librum de actibus beati Martialis) per litanias tamen atque martyrologia in eodem loco invenerunt eumdem patronum nomine apostolico decoratum. At cum a patre monasterii perquirerent, dicentes; Ut quid Martialem in vestris litaniis prædicatis apostolum, cum ejus gesta dicatis non haberi penes vos? ille respondit; Quia ab illo, inquit, tempore, quo primo in hac provincia Christi nomen auditum est, a patribus hoc nostris observatum est, quorum nullatenus immutare possumus traditionem. Scimus quippe doctores nostros priores de Gregorii profluxisse magisterio: attamen sæpius inter nos conferre indagando solemus, quis iste est apostolus, cujus vocabulum in evangeliis & in actibus apostolicis minime intuemur. Et quoniam gestorum ejus authoritatem non habentes, de eo non parum hæsitabamus, ideo nomen ejus crebro a memoria apostolica eradere putabamus. Sed econtra cum animadverteremus quia antiqui patres nostri non incassum hunc nobis scripserunt apostolum: idcirco nullo ausu ejus vocabulum a serie apostolorum abolere audebamus. Vos autem peregrini Galli, qui de ejus estis apostolatu, qui nobis ejus actus enunciatis, a nostris cordibus de eo omnem omnimodis dubitationem abjecistis: & hac de re dudum creberrime Deo supplicabamus certos nos reddi. Nec in adventu vestro derelicti spe nostra videmur: immo exultandum nobis est de tam egregiæ virtutis domini nostri Jesu Christi discipulo. Multa alia testimonia penes eamdem gentem Anglorum de hujus authoritatis vetustate testes veraces narraverunt nobis sese comperisse. Illud quoque mihi memorandum est, quod ante nos septem annos * rex Anglorum * duci Aquitaniæ regalia munera misit, simulque codicem literis aureis scriptum, in quo nomina sanctorum distincta cum imaginibus continebantur. Quod volumen jam olim in concilio Pictavensi, dum hac eadem de re quæstio esset, idem dux Wilielmus literis edoctus in testimonium antiquitatis pontificibus ostendit. Erat enim ibi Martialis in aliorum apostolorum catalogo positus. Qui peritissimus princeps dicebat archiepiscopo Burdigalensi, & aliis qui ibidem aderant episcopis: Conjicere, inquiens, possumus quam egregiæ authoritatis sit beatus Aquitanorum patronus, de quo Gregorius in illa sui laboris gente hanc legem tradidit observandam. Nimirum imperitorum est dubitare, de quo sanctus papa Gregorius non dubitavit. Videtis ecce, o episcopi, in hoc codice, qui apud Anglos scriptus est, prætermissum esse Timotheum, & Cleopham, & Silam, & alios, quorum nomina in evangeliis, & in actibus apostolicis, sive in epistolis Pauli leguntur, quos apostolos dicitis præter duodecim esse: non tamen prætermissum esse illum nostrum patronum, qui primus Galliarum fuit episcopus, cujus nomen in evangeliis reticetur; ut scilicet vere illum Dei fuisse sciamus discipulum in carne, & cum duodecim prioribus electis discipulis maximam a Deo accepisse apostolatus gratiam, hanc gentem occiduam possidendi signum apostolatus in æternum. Hoc autem in Martiale fieri videmus, quod etiam in Barnaba, Luca, & Marco, & antiqui faciebant, & moderni hactenus faciunt. Nam eorum alii memoriam de confessoribus, non de apostolis, agunt, ea tantum causa quia non sunt de duodecim: alii autem rectius arbitrantes, non de confessoribus, sed de apostolis eorum agunt recordationem, eosque apostolos prædicant; ideo quia de Israel genere secundum carnem procreati, ad prædicandum ab aliis apostolis missi sunt. Ita & qui Martialis mentionem de confessore agunt, idcirco agere videntur, quia non fuerit unus de duodecim. Qui vero ejus de apostolo recordantur, rectius autumant, quia quamquam unus non sit de duodecim, ex genere tamen Abrahæ, hoc est de tribu Beniamin, ortus, dominum in carne videns, ejus fuit discipulus. Omne etiam donum gratiarum cum duodecim a domino accipere promeruit. De cetero a domino per beatum Petrum ad prædicandum Galliis missus est, ubi clara habet apostolatus signa; prædicationis quippe fructificatio maxima illi inter alios apostolos extitisse probatur: siquidem præter Paulum & illos duodecim nescimus tanta copia fructificasse alium apostolorum, quanta Martialis prædicando fructificavit.

Hæc & his similia cum super his dux peroraret, ejusque verbo nullus contraire quivisset: quidam clericorum de eruditis ait ad eos qui sedebant in concilio: Non ignoramus quia Matthias de septuaginta duobus dudum fuerit, & post per constituentem Petrum unus de duodecim extiterit. Verum alter, quem sors in duodenario non accepit, nihilo minus tamen de eorum ordine qui exceptis duodecim erant, apostolus permansit. Ipse est enim postea dictus Judas apostolus, qui tunc Joseph justus sive Barsabas dicebatur. Ipse denique est, qui cum Sila apostolo ab aliis apostolis missus est: unde Hieronymus divinæ legis interpres scribit, dicens: Silas quoque & Judas ab apostolis apostoli appellati sunt. Si ab apostolis illis appellati apostoli sunt, ergo vere apostoli erant: priores enim apostoli eos quos apostolos vocabant, non incassum apostolos existimabant: nec appellassent, nisi essent. Præterea Paulus apostolus, in quo Christus loquebatur, exceptis undecim, non appellaret apostolos, nisi vere apostoli exceptis undecim essent. Non in vanum quippe, neque mendaciter aliquod verbum locutus est Paulus: *Apparuit*, inquit, *undecim, deinde apostolis omnibus*. Hæc propter quosdam protuli, qui in concilio verbum ventilant, dicentes: Quid enim, si Martialis apostolus tunc erat, ut quid minime in locum Judæ ponebatur, quando Matthias eligebatur? Sciant itaque non solum Matthiam, sed cum eo & Barsabam ab apostolis electos & statutos, & occulta sorte Matthiam, ut in locum Judæ esset, assumptum; quatinus non jam undecim, sed duodecim primi testes resurrectionis domini essent: Barsabam vero apostolico nomine minime caruisse, quia alii præter duo-

1. Cor. 15.

* Cauto hic erat cognomento Magnus.
* Wilielmo

ANNO CHRISTI 1031.

duodecim jampridem ad apostolatus officium destinati fuerant, dicente domino: *Ite ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos*. Sane quis dixerit Martialem non fuisse resurrectionis domini testem? Numquid non Barsabas, quia unus erat de septuaginta duobus, sicut & Matthias, sicut apostolus tunc erat, ita deinceps apostolus fuit? Nonne ipse est, ut jam dixi, qui nunc dicitur Judas apostolus cum Sila apostolo? Etenim quemadmodum Matthias prius erat apostolus de septuaginta duobus, dehinc autem unus de duodecim fuit ita & Barsabas, ut apostolus erat, apostolus permansit, licet non de duodecim. Eodem modo & Martialis, si unus de septuaginta duobus fuit, ergo tunc & apostolus erat, & demum apostolus permansit, translato Matthia in duodecimum. Ut autem quidam ait, apostolus non numeri sed officii nomen est. Re autem vera illi statuti sunt duo ad supplendum duodenarium ordinem, qui a baptismate Joannis usque in diem ascensionis opera domini viderant perfectæ ætatis existentes. Si enim ipse dominus non ante trigesimum ætatis est exorsus prædicare annum: quanto magis discipulos duodecim oportebat non ante ætatem perfectam testes domini publicos Judæis esse? Porro si Martialis, quando dominus ascendit in cœlum, necdum vicesimum ætatis annum attigerat, quid in eo præjudicare possumus, quod minime in locum Judæ substitutus fuerit? præsertim cum anteriores duodecim testes, vel grandævi, vel perfectæ essent ætatis, hic autem nondum impletam corporis ætatem haberet. Si autem David, cum adhuc esset adolescens, a domino electus in regnum, & eo jubente consecratione regia unctus est, tamen non ante regnare cœpit, quam triginta ætatis compleret annos: quid mirum si Martialis ætate adhuc adolescens unctionem sancti Spiritus in potestate ligandi atque solvendi, & cetera gratiarum charismata ad officium apostolicum pertinentia, cum aliis a domino accepit apostolis? ubi jam enim pervenit ut integræ esset ætatis, hoc est annorum triginta, per beati Petri legationem Aquitanicæ gentilitatis apostolatum efficacissimo opere a domino suscepit. Quod autem dominus jussit Petro ut dirigeret Martialem ad prædicandum provinciis Galliarum, idem est simillimum illi * a quo doctoribus Antiochiæ degentibus ait Spiritus sanctus: *Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus quo assumpsi eos. At illi orantes & jejunantes, imposuerunt eis manus, & dimiserunt eos*. Et sicut illi missi fuerint a Spiritu sancto, quamvis per ministerium discipulorum, sic Martialis missus est a domino in Galliam, licet per legationem & consultum beati Petri. Qui vocante & eligente se domino, ætatis quindecim annos impleverat tantummodo, tribusque cum eo permansit, id est usque ad passionem & ascensionem, post adventum denique sancti Spiritus super apostolos in Sion, annos quinque apud Judæam fecit, & post cum Petro Antiochiæ septem permansit: at vero dehinc sequenti anno, imperante domino, Aquitaniam introivit, in qua per viginti octo annos prædicationi institisse cognoscitur: siquidem tertio Vespasiani anno migravit. His igitur verbis æmulorum pertinacia cum pullulans esset facile extincta, omnesque peritorum acclamassent satis fuisse conveniens ætatis perfectionem, in illis qui duodecim apostoli priores electi sunt, extitisse: interim in illo concilio Pictavensi super hoc capitulo cessatum est.

Subjunxit etiam idem venerandus senior qui hæc perorabat, dicens: Quid multa necesse, dilectissimi? nil profecto hic obesse conspicitis, quam illam minus congruam multorum consuetudinem, non ratione perspicacem, sed incuria, ut assolet, torpente, penes plures inveteratam. Quo autem modo hæc quæ in multis invaluit traditio, ex quo, videamus fonte, descendit. Nostrorum equidem patrum non incerta didicimus, quia longe olim, immo ab ipsius discipuli domini tempore, quo, imperante Vespasiano in pace occubuit, usque in tempora nepotum Caroli Augusti, quando in monasticum canonicalis ordo, facientibus Pippino & Carolo fratribus, filiis Hludovvici, in quo ego rector sum loco, permutatus est, eumdem Christi discipulum passim per Aquitaniam priores nostri cum aliis recitabant apostolis, ejusque de apostolo mentionem recolebant; donec juniores, quasi melius zelando, imo deterius sapiendo, cœperunt novitatem inferre, dicentes: Licet nobis patronum Aquitaniæ de loco apostolorum, in quo nunc ultimus est, transmutare, ut sit nobis honorabilior, si primum in confessorum serie eum dicamus: sit nobis principium confessorum, non extremitas apostolorum: eligimus ut sit primus ante omnes confessores, quam ultimus in apostolis. Hoc itaque arbitrio humano nulla ratione fulto, paulatim usque ad hæc tempora nostra talis increvit mos, non tamen in omnibus locis. Nonnullæ quippe ecclesiæ hodieque hac in re antiquiorem retinere videntur observantiam: quam licet alii permutassent in terris, nullatenus tamen potuere ejus imminuere neque obscurare gloriam in cœlis, ubi ingens apostolicum decus, in glorioso rutilans apostolorum choro, ante conspectum majestatis gloriæ Dei perenniter possidet. Si ergo priora & antiquiora patrum, secundum veritatem & rationabilem authoritatem, Deo inspirante, recuperamus instituta, olim humanis adinventionibus ablata atque depravata, idque agimus renovando magis quam novitatem præsumptivam tradendo: ut quid culpamur velut transgressores paternorum terminorum, de quibus scriptum est: *Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui*? cur, inquam, durum id aliquibus videbitur, si rectam veritatis lineam sequimur, si perspicaciores patres antiquos hac in re imitemur, si minus acutos non sectari dignum ducamus? Nonne hic pater Azenerius, atque Benedictus rector monasterii Clusæ sancti Michaelis, pluresque alii doctissimi & reverentissimi abbates & episcopi, tam præsentes quam absentes, una cum Romana apostolica sede, huic sententiæ testificantur nobiscum, bonumque id ac justum Deoque beneplacitum ducunt? Cur autem multorum opinioni incaute aurem præbendo obscurare, immo, quod absit, infalsare tanti gesta patroni videbimur? qua enim ratione possumus eum negare fuisse discipulum domini, eumque in carne secutum? Sed quisnam temere inficiari audeat, eum a domino ad prædicandum missum, necnon & ligandi solvendique cum aliis apostolis potestate promotum; partemque gentilitatis enormem in occiduo climate specialem in sorte apostolatus, Christo jubente ac donante, beatoque Petro consultum præbente, suscepisse? Omnia hæc de illo abnuunt, qui eum aut non credunt esse apostolum, aut, si credunt, non libenter suscipiunt. Illi, inquam, hæc denegare videntur, qui eum non quemadmodum Joannem evangelistam, sed velut Silvestrum papam, aut unum de his qui dominum in carne non secuti sunt, vel non viderunt, simpliciter confessorem autumant.

Tunc quidam moribus & ætate grandævus, ex episcopis qui sedebant in concilio, Albinensi videli-

ANNO CHRISTI 1031. *Luc. 10.*

ANNO CHRISTI 1031.

* Forte *quod*. Hard.

Prov. 22.

ANNO CHRISTI 1031.

delicet eccleſiæ paſtor Æmilius, facto ſilentio, A dixit: Hunc Aquitanicæ patriæ coruſcum illuminatorem, qui ad hanc plagam patres noſtros venit primus ſalvare, quem Chriſtus dominus & beatus Petrus, alter imperans ut magiſter & dominus diſcipulum & ſervum, alter exhortans ut condiſcipulus & compropinquus condiſcipulum & compropinquum, ad ſalutem & lumen gentium Galliarum, in tenebris & umbra mortis ſedentium, direxerunt, juſtiſſimum & digniſſimum eſſe omnimodis cenſemus, ut quo magis poſſumus excellentiori habeamus honore, ſecundum tamen rectam veritatis normam. Hæc, inquam, in eo teneamus quæ non ſint ultra veritatem: & quod verum & clariſſimum illic eſt nec prætermittentes nec excedentes, quo eum mage B valemus honoremus. Si enim vere a domino ad prædicandum miſſus eſt, ſi diſcipulus ejus in carne fuit, ſi unus de illis eſt, quibus dictum eſt: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis:* qui eum negat apoſtolum, profecto conſtat quia veritatem prætermittit, immo impugnat. Si autem ita diceretur apoſtolus, ut de origine Iſrael diſcipulus domini non eſſet, nec a domino poteſtatem ligandi ac ſolvendi accepiſſet: ultra veritatem fieret tranſcenſio. Ut ſi quis eum unum de duodecim, dicat fuiſſe, ultra veritatem pertranſit: qui vero ita eum dicit apoſtolum, tanquam a domino miſſum, non de duodecim, ſed de ſeptuaginta duobus unum, ſive tanquam Paulum & Barnabam, qui poſt domini aſcenſionem electi apo- C ſtoli extiterunt: hic veritatem neque contemnit, neque tranſcendit, verum nec ad lævam nec ad ſiniſtram devians per viam rectam juſtitiæ graditur. Igitur ſi pars aliqua probabilis antiquiſſimorum patrum comperitur eum dixiſſe apoſtolum, & nomen ejus cum aliis pronunciaſſe apoſtolis: bonum mihi videtur nos eorum indubitanter tramitem tenere, ut poſteri noſtri callem directum deinceps aſſueſcere ipſum non cunctentur.

Hæc & his ſimilia eo dicente, alius ex epiſcopis, videlicet Iſembertus Pictavenſis eccleſiæ rector, cœpit explanare dicens: Qui de hoc verbo controverſiam parit, nodum in ſcirpo quærit. Nos non ſumus Ebionitæ, qui non recipiunt præter duodecim apoſtolos, & Paulum quaſi D tranſgreſſorem legis repudiant. Sufficit ad confodiendos adverſarios hoc telum acutiſſimum, hoc eſt ſola beati Hieronymi ſententia. Item mucrone validiſſimo Pauli apoſtoli, nulla arte aut vi unquam retundendo, omnis pars contentioſa perimenda eſt. Ait Paulus, quia *apparuit dominus undecim, deinde apoſtolis omnibus*: ut ſciamus apoſtolos fuiſſe, omnes quos dominus in carne adhuc degens miſit ad prædicandum. Ait Hieronymus, ut in præſenti recitatum eſt lectione: Omnes qui dominum in carne viderunt, eumque poſtea prædicaverunt, fuerunt apoſtoli: &c. Liquido conſtat quia Martialis dominum in carne vidit, & eum poſtea prædicavit. Bonum eſt eum dici apoſtolum, quamvis non malum ſit dici con- E feſſorem. Nam & apoſtolus Petrus ſi dicatur confeſſor, malum non eſt: cum confeſſio veritatis ſemper ſit communis per os omnium ſanctorum, tam in veteri, quam novo inſtrumento. Cum hunc autem patronum bonum ſit confeſſorem dici, melius tamen eſt eum prædicari & apoſtolum: ne latere videatur ſub modio claritas ejus, qua domini diſcipulus, & ſortis apoſtolicæ unus eſſe prædicatur. Qui autem contentioſe eum dicit confeſſorem, ideo non bonum eſſe mihi videtur: quia quaſi negare videtur ejus proprium, & inimicitias in eccleſia parit. Ne igitur ſciſſura in eccleſia Dei hac fieri poſſit occaſione: ſummopere eſt providendum, ut omnes conſono corde & ore unum id quod melius eſt pronuncient. Sola quæ obeſſe videtur auribus conſuetudo, in melius accipiatur: & ſchiſma ac murmuratio atque dubietas prorſus a noſtro communi cœtu aboleatur. Quod ſi quis contraire præſumpſerit huic pacificæ concordiæ, de contentioſis & ſchiſmaticis unus judicetur.

ANNO CHRISTI 1031.

Ad hæc venerandus ait Jordanus: Multa, cariſſimi, ante hos annos hac de re facta eſt inquiſitio, quouſque hæc altercatio ad aures apoſtolicæ ſanctæ Romanæ ſedis perveniret. Super quo dominus Joannes papa exemplar epiſtolæ nobis eſt dignatus deſtinare, magnopere teſtificans apoſtolatus ejus gloriam, & redarguens omnes qui eum contradicunt eſſe apoſtolum. Quæ epiſtola ſacra conſervata in promptu habetur, in qua facile claret teſtimonium verum Romanæ ſedis.

Cui Bituricenſis archiepiſcopus Aimo reſpondens dixit: Textum epiſtolæ papæ Joannis omnibus Galliarum epiſcopis directæ, ante hos quindecim dies in concilio Bituricenſi, ubi plures epiſcopi congregati eramus, coram nobis recitare fecimus: ubi multa doctorum turba interfuit, qui hanc diſceptationem ſub magna diſcretione examinantes, invenerunt ſanum eſſe quod Joannes papa in Romana ſede, & vos in hac quæ prima omnium eccleſiarum Galliæ eſt, ſancto Spiritu afflante, de hac juſtiſſima re inſtituiſtis. Nemo C denegat eum fuiſſe unum de ſeptuaginta duobus. Illis autem dominus dixit: *Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos*. Conſtat ergo quos dominus dixit apoſtolos, quia vere apoſtoli ſunt. Et hunc protoducem Galliæ ſemper plures antiquorum, non cum confeſſoribus, ſed cum apoſtolis pronunciaſſe viſi ſunt. Itaque primo doctorum choro perſuadente, coram omni populo, in majori eccleſia Bituricenſi, teſtimonium perhibuimus beato Martiali, quia apoſtolus veritatis eſt. Curavimus enim ne Romanæ apoſtolicæ ſedis decreto & imperio repugnaremus. In teſtimonium vero veritatis, in eodem concilio tomum ſcribere rogavimus, quem manibus corroboravimus noſtris: quatenus omnibus ſit notum, nos de hac D re a Romana ſede minime velle deſciſcere: quia non oportet. Porro verbum idem dum in eccleſiæ totius conſpectu concionaretur, illico omnis populus quaſi vir unus una voce dominum benedixit pro ſui gloria patroni. Sicut igitur Romana teſtificatur eccleſia, cui contradicere nefas eſt, & quemadmodum in prædicto Bituricenſi teſtificati ſumus concilio: ita in præſenti concione generali hanc ſententiam juſtam & neceſſariam ſanctæ eccleſiæ teſtificamur eſſe.

Concil. Bituricenſe ante 15. dies.

Luc. 10.

Tunc Deo amabilis Jordanus reſpondit: Hoc equidem verbum, qualiter ante hos annos, hoc eſt in primo anno dedicationis hujus Lemovicenſis baſilicæ redemptoris noſtri, quam hodie exultanter hæc civitas nobiſcum recolit, viventibus E tunc doctiſſimo rege Francorum Roberto, & Gauzleno metropolitano prædeceſſore veſtro, hæc ſedes Lemovica non ſine enormi authoritate divina receperit, paucis memorare libet. Poſt multas enim hujus capituli altercationes, aliis aſſentientibus, aliis vero repugnantibus, cum ſuper hac re factæ multæ eſſent litaniæ, ut hoc verbum, niſi Dei eſſet bona voluntas, in concordia hujus ſedis minime reſideret: advenit ſynodalis ad hanc eccleſiam conventus, ubi tertia die ſynodi, omnis ſacerdotum generalitas, ac ceterorum clericorum numeroſitas, una nobiſcum nobilium virorum & legis doctorum adjuncta multitudine,

Acta concilii Lemovic. l. an. 1029.

credo

credo Deo gubernante, unum cor & unam vo-
ANNO CHRISTI 1031. luntatem hora diei tertia ſuſcepit: taliterque omnibus inſpiratum eſt, ut pacifice, & libenter, atque voluntarie, bona obedientia, hæc ſuſciperetur ab omnibus ſententia, deincepſque immutabiliter per noſtram diœceſin obſervaretur. Et bene placuit omnibus, qualiter hanc Deo beneplacitam voluntatem acciperemus: ut quemadmodum multitudini novitas videbatur, ita contra hanc altera quidem res nova, ſed magnifica, & glorioſa adverſus omnes æmulos confirmaretur. Aggregato itaque maximo populorum conventu, ſacratiſſimum corpus patroni a ſuo levavimus tumulo, & piiſſimo obſequio tranſtulimus ſuper hoc ſanctum altare, quod in honorem protomartyris
Anno 129. quo anno 3. Auguſti erat dies domini. 14. Stephani ipſe conſecravit. Facta ſunt hæc dominica reſurrectionis die, in ipſa ſolemnitate inventionis corporis beati Stephani, atque hujus ſancti templi conſecrationis, quod idem patronus primum in omni Gallia Deo dedicavit, dirutis, quæ in hoc loco pridem gentilitas coluerat, ſimulacris. Quæ res ita nobis convenire viſa eſt, ut ſicut ille vivens hanc ſuam ſedem totius Aquitanicæ gentis fontem baptiſmi & illuminationis evangelicæ fecerat, ita corpore ſuo eamdem viſitando perluſtrans, iſthic nobis hujus daret initium obſervationis, hocque inſtitutum membra in reliquum conſervandum non cunctarentur, quod exordium in capite ſuo ſumebat. Super hoc itaque altare eodem die myſteria in gloria apoſtolatus ejus ſolemniter celebravimus. Quod ſemper in reliquum celebrare tam hic, quam per omnes noſtræ diœceſis eccleſias, & monaſteria, mandavimus: ut videlicet ulterius non in confeſſoris, ſed in apoſtoli recordatione memoria patroni ab omnibus concorditer fieret. Hanc etiam diem ſtatuimus habendam in recordatione omnibus annis, qua ad ſuam ſedem egregius paſtor translatus eſt: qua etiam die cathedra ejus, hoc eſt ordinatio, ſive initium epiſcopatus ejus eſt. Non quod eadem die conſecratus ſit in epiſcopum: (nam die aſcenſionis domini conſecrationem epiſcopalem cum aliis epiſcopis a domino accepit, quando elevatis manibus benedixit diſcipulis dominus, & ferebatur in cœlum) ſed ſicut eſt cathedra beati Petri Antiochiæ, itemque cathedra Romæ, non quod tunc conſecratus ſit epiſcopus, qui a domino jam olim conſecrationem ſuſceperat pontificalem, ſed quia tunc primum in illa die apud eaſdem eccleſias ſedit, ad ſuſcipiendum ſuper populum Dei regimen paſtorale: ita in hac die, quæ eſt tertia menſis Auguſti dies, hanc domum de fano dæmonum fecit Chriſti templum, & in ipſa eccleſia hac primum ſedit, ſuſcipiens in populo curam & regimen paſtoris: quem duo ſacerdotes Dei, Auſtriclinianus & Alpinianus, diſcipuli ejus, inthronizaſſe creduntur in hujus eccleſiæ cathedra, in teſtamento veritatis: ut ubi duo vel tres congregati eſſent in nomine Salvatoris, in medio eorum ibi dominus eſſet. Nam & beatum Petrum Linus & Cletus diſcipuli ejus ſacerdotes, immo cum eis idem beatus Martialis condiſcipulus ejuſdem beati Petri, apud primam Romanam eccleſiam inthronizaſſe creduntur: quæ eccleſia, prima, ut quidam dicunt, eſt apud titulum qui vocatur Ad primum, & eſt in honore Levitæ Stephani primi martyris; ut alii autem ferunt, eſt apud Lateranis, quia ibi patriarchium eſt. Altera ergo die, quæ eſt poſt dedicationem hujus ſacroſanctæ baſilicæ, ſive inventionem reliquiarum protomartyris Stephani, translatio patroni ad ſuam ſedem, ſive feſtivitas cathedræ ejus, ex eo tempore celebrari ſolita eſt in hac eadem ſancta Lemovicenſi eccleſia. Eodem vero die, conſummatis cum tripudio myſteriis, & de apoſtolica commemoratione inſtituta fœderato cum pace inter ſe univerſo clero & populo, ſacratiſſimum patroni corpus ad proprium retulimus monumentum. Poſuimus autem ſub anathemate eos, qui in noſtra diœceſi ulterius hanc inquietare præſumerent ſententiam. Poſt multum vero temporis, cum in nonnullis per Galliam eccleſiis de hoc verbo murmur fieret, & quidam dicerent: Quomodo poteſt apoſtolus eſſe qui in evangeliis non dicitur, ſed nec in actibus apoſtolorum manifeſtatur? alii vero putarent nunquam hactenus dictum id eſſe, ſed noviter a nobis primum, quod abſit, uſurpatum eſſe, iterumque gravis altercatio pullularet, Deo diſpenſante, directa eſt nobis ſuper hac re epiſtola ab apoſtolicæ Romanæ ſedis papa Joanne. Tunc unanimi conſulto decretum fecimus, ut propter hoc verbum iterum aut ſuſcipiendum aut non ſuſcipiendum, congregatio epiſcoporum atque peritorum virorum ad hanc urbem colligeretur. Si ergo decernitis hanc non ſuſcipi debere ſententiam: nec a me ultra ſuſcipienda eſt, ſed magis impugnanda. Si autem ſuſcipitis: & ego ita ſuſcipio, ſicut ante ſuſceperam; ut quicumque noſtræ diœceſis in eo ſcandalum generale ulterius præſumpſerit, tam veſtra quam noſtra coerceatur animadverſione.

Tunc archiepiſcopus ait: Sicut jam dixi, & iterum nunc palam omnibus dico: quemadmodum Romana eccleſia ſuſcipit, & ſuſcipi per textum epiſtolæ mandat, & hanc ipſam rem Bituricenſe concilium nuperrime collaudavit, ſic laudo hoc bonum eſſe, & in pace ſuſcipio, & hujus ſancti concilii fraternitatem abſque ſchiſmate ſuſcipere id obſecro & exhortor. Si quis autem exhortationi noſtræ non acquieverit, habeat judicem Deum, uniuſcujuſque conſcientiæ teſtem. Verumtamen comprovinciales noſtros neceſſe eſt, niſi ſuſceperint, admoniti * obediant Romanæ ſedi capiti ſuo, ſevera authoritate noſtra compulſi.

ſer. ad neri.

Ad hæc Jordanus venerabilis ait: Ut video, quia hoc verbum in bona voluntate Dei a nobis cum pace ſuſcipitur, gratias agimus Jeſu Chriſto Domino Salvatori noſtro: & benedictus Deus, qui hanc ſanctam Lemovicenſem eccleſiam ſacerdotio beati Martialis nobilitavit, & hanc gentem occiduam ejus fructifera prædicatione ab idolorum ſervitute ad veram libertatem retraxit. Ipſi patri domini noſtri gratiarum actiones offerimus, qui noluit lucernam ardentem ſub modio occultari, nec civitatem ſupra montem poſitam abſcondi: ſed quod ab antiquitate patres noſtri priores probantur præoccupaſſe, nunc eventilatum prudenter in diebus noſtris, largiri nobis dignatur luce clarius apparere. Vere cœlum & terra tranſibunt: ſed verba & promiſſa Dei non præteribunt. Et ſi beatus Martialis lux mundi a domino vocatus eſt: eadem promiſſio domini impoſſibile eſt quin compleatur in eo, qui officio apoſtolatus & prædicationis, claruit lumine magno. Ideoque in nomine ipſo, jure rutilat fulgore apoſtolico.

Iterum converſus ad archiepiſcopum, locutus eſt, dicens: Jam, ſi placet, venerabilis pater, abſolvatur hodiernum concilium: ne populus feſtivus tædio moræ noſtræ gravetur. Craſtina enim & tertia die de aliis diſputaturi Deo erimus auxiliante. Nunc ergo ſimul omnes ad eccleſiam Salvatoris noſtri procedamus, ubi nos multus expectat populus: ſtationem ibi feſtam agamus, & ſacrificium pro ſolennitate unus ex nobis Deo offerat. Nos quoque reliqui illic circumadſtabimus,

& po-

& populum de præsenti concilio admonebimus, & pacificis benedictionem, bella volentibus maledictionem, secundum legem domini proponemus. ANNO CHRISTI 1031.

Ad hunc sermonem de sedibus suis surrexerunt episcopi, & cum timore Dei processerunt, ascendentes ad locum templi, ad audienda solennia sacrosanctæ basilicæ. Rogante vero venerabili Jordano, metropolita Bituricensis sacro usus pallio ad celebranda sancta accedit. Inter laudes autem, quæ τροπάρια Græco nomine dicuntur a conversione vulgaris modulationis, dum versus sanctæ Trinitatis a cantoribus exclamarentur, illico omnes episcopi, cum archiepiscopo & diaconibus ceteriſque ministris, ad maximum altare pariter accedentes oraverunt, mutuamque tam sibi quam ministris altaris pacem, ut mos est, dederunt: deinde per circuitum altaris in sedibus præparatis resederunt. Angelico interea hymno cum tropis, id est, festivis laudibus, ornatissime expleto, primam orationem de solennitate ecclesiæ dedit archiepiscopus: secundam, audiente omni ecclesia, de beati Martialis commemoratione annexuit. Quæ oratio in hunc modum continetur.

Omnipotens sempiterne Deus, qui beatum Martialem apostolum ecclesiæ tuæ sanctæ præesse voluisti, quæsumus, nobis, ejus suffragantibus meritis, pietatis tuæ gratiam largiaris.

Quam orationem idcirco præsertim palam omnibus voluit protulisse, ut testimonii apostolatus beati patroni clarus assertor liquido patesceret. Quæ oratio, cum secreta, & præfatione, & ea quæ dicitur ad complendum, idcirco Gregoriana esse dicitur: quia a Joanne papa Romano ad Lemovicenses directa jamdudum fuerat.

Post evangelium denique lectum, facto in plebe silentio, Jordanus pontifex, conversa facie ad plebem, astans coram altari in eminentiori loco, sic alloqui cœpit populum, dicens: Audivimus, dilectissimi, verba sancti evangelii: *Quia venit Filius hominis quærere & salvum facere quod perierat*. Ideo enim Salvator dicitur esse dominus noster Jesus Christus, quia omnes peccantes vult ad salutem revocare, dicente apostolo: *Fidelis sermo, quia Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum*. Cumque de fide Zacchæi, qui defraudata reddidit in quadruplum, paucis dixisset atque ad milites, deprædantes sive per calumniam vel potentiam res sanctuarii, & pauperum turbam opprimentes, ut fidelem Zacchæum imitantes ea juste restituerent quibus rapuerant, retraxisset sermonem: ad ultimum adjecit, dicens: Ecce propter vestram pacem, dilectissimi, hic adsunt pastores ecclesiarum sancti fratres nostri episcopi, qui ad sublevandum onus mei ponderis, & vos salvandos atque pacificandos, dignati sunt ad hanc urbem convenisse, sequentes Domini nostri Jesu Christi exemplum, qui venit quærere & salvum facere quod perierat. Qua de una re cum illis moneo vos, obtestans in Domino Jesu, quatenus nemo vestrum illis inobtemperans existere præsumat, nemo sese a concilio isto excusando subducat: sed omnes principes & capita populorum ex Lemovicensi provincia in crastinum & tertium diem ad nos cum pace conveniant, & nullus a nostro cœtu communi secedat, nisi a nobis voluntario animo jussus.

Luc. 19.

1. Tim. 1.

Luc. 19.

Convenientibus autem ad concilium, nemo alteri propter aliquas inimicitias nocere præsumat, sive in facultatibus, sive in domo ejus, neque dum hic steterit, neque dum ad propria redierit, neque ante septem dies postquam regressus fuerit. Nemo in hac congregatione seditionem generet, neque extra urbem: nullus aliquid per vim rapiat: nullus, ut assolet, quasi propter justas querelas, pugnam inire constituat: nullus hic expeditionem, neque equitatum ineat aliquando agendum. Sed nihil aliud hic quam pacem quispiam inquirat, si forte pax nobis a domino tribuatur quieta: quia hic conventus proprie conventus domini est, ad inquirendam pacem, ad consolandam sanctam Dei ecclesiam. ANNO CHRISTI 1031.

Hæc qui observaverit, tanquam filio pacis, immo Dei, a domino nostro Jesu Christo, & sanctis apostolis ejus, absolutionem conferimus peccatorum, & benedictionem æternam: ut sicut dominus B. Petro, & huic B. Martiali, ad cujus sacratissimum corpus assistimus, ceteriſque apostolis virtutem atque potestatem ligandi atque solvendi tribuere dignatus est; ita a peccatorum nexibus absolvere dignetur eos, qui de pace & justitia Deo & nobis, qui ejus vice licet indigni fungimur, obedire festinaverint. Qui autem pacem nostram non susceperint: tanquam non Deum, sed diabolum sequentes, huic damnationi, quam modo coram recitare jubebimus, subjacebunt. Pax autem nostra ad nos revertetur, sicut dominus in evangelio ait: *Si fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur*. Tunc jubentibus episcopis, idem qui evangelium pronunciaverat diaconus, sic in tomo chartæ excelsa voce maledictionem coram populo in tribunali ante altare legere cœpit, dicens: Luc. 10.

Excommunicatio in seditiosos.

Ex authoritate Dei Patris, omnipotentis, & Filii, & Spiritus S. & sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctique Petri apostolorum principis, & B. Martialis, & aliorum apostolorum, atque omnium sanctorum Dei. Nos episcopi, in nomine Dei specialiter congregati, Aymo archiepiscopus Bituricensis, Jordanus antistes Lemovicensis, Stephanus Anicensis, Renco Arvernensis, Ragmundus Mimatensis, Æmilius Albiensis, Deusdedit Caturcensis, Isembertus Pictavensis, Arnaldus Petracoricensis, Roho Engolismensis: excommunicamus illos milites de isto episcopatu Lemovicensi, qui pacem & justitiam episcopo suo firmare, sicut ipse exigit, nolunt, aut noluerunt. Maledicti ipsi & adjutores eorum in malum: maledicta arma eorum, & caballi illorum: erunt cum Cain fratricida, & cum Juda traditore, & cum Datham & Abiron, qui vivi introjerunt in infernum. Et sicut hæ lucernæ extinguuntur in oculis vestris, ita gaudium eorum extinguetur in conspectu sanctorum angelorum: nisi ante mortem ad satisfactionem atque emendationem, sive pœnitentiam dignam, venerint in judicium episcopi sui.

Omnes episcopi & presbyteri candelas ardentes in manibus tenentes, mox eas in terram projicientes extinxerunt. Ad quod verbum cor populi valde expavit, & omnes clamaverunt, dicentes: Sic extinguat Deus lætitiam eorum, qui pacem & justitiam suscipere nolunt.

His dictis, dominus Jordanus ait ad populum: Hæc verba maledictionis eodem dicta sunt tenore nuperrime in sancto concilio Bituricensi in adversarios pacis. Quemadmodum autem inter Bituricenses, Deo donante, pax firmata est: ita inter Lemovicenses pacem fieri optamus. Post hæc singuli episcoporum, & ultimus archiepiscopus, de pace populum monuere, dicentes: Sicut pastor vester ecce prædixit vobis de pace, ita nos ejus dicta firmamus uno corde, & uno consensu, ex authoritate Salvatoris Jesu Christi domini nostri, & B. Petri, atque B. Martialis, sanctorumque aliorum apostolorum, quibus proprie a domino

collata est potestas ligandi atque solvendi. Quid- A
ANNO CHRISTI 1031. quid hic pastor vobis a Deo datus confirmat, confirmamus; & quidquid destruit, destruimus; ligamus, quos ipse ligat; benedicimus, quibus benedicit.

His & hujusmodi peroratis, facto silentio, cum ad horam confractionis dominici corporis ventum esset, atque ex more archiepiscopus benedictionem populo funderet, super B. Martialis nomine mentionem interseruit, ita dicens: Benedicat & custodiat vos omnipotens Deus, domumque hanc sui * muneris præsentia illustrare, atque suæ pietatis oculos super eam die ac nocte dignetur aperire. Amen. Concedatque propitius, ut omnes qui ad solennitatem anniversariam dedicationis hujus basilicæ hodierna die convenistis, in- B tercedente B. Martiale apostolo, & ceteris sanctis suis, quorum reliquiæ hic pio venerantur amore, vobiscum hinc veniam peccatorum vestrorum reportare valeatis. Amen. Quatinus eorum interventu ipsi templum S. Spiritus, in quo sancta Deus Trinitas jugiter habitare dignetur, effici, & post hujus vitæ labentis excursum ad gaudia æterna feliciter pervenire mereamini: *& cetera quæ in episcopali benedictione proferri solitum est.* Secundus tamen benedictionis ille versus in eo codice, sicut & in nonnullis aliis, nomen beati Joannis evangelistæ inscriptum continebat: verum, ut dixi, ob loci, & festivitatis opportunitatem, convenienter & consulto hæc circumstantium peritorum assensu ab archiepiscopo in B. C
Martialis proprietate & gloria dicta sunt. Quod valde placuit omni ecclesiæ summo amore & tripudio. Certissimum quippe tenemus ea placere Spiritui sancto, quæ plurimorum fidelium consensu in unam voluntatem conveniunt, juxta quod
Act. 4. scriptum est: *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una.*

Claudente luce diem, finitis vespertinis solenniis, Æmilius pontifex veneranda canitie angelicus, in eadem basilica, hanc, propter patrocinium B. Martialis, benedictionem dedit populo, dicens: Omnis qui vos in apostolicis tribuit consistere fundamentis, benedicere vos dignetur, B. Martialis apostoli sui intervenientibus meritis, *&c. quæ sequuntur*. Consilio autem inito, D
episcopi semetipsos altrinsecus monuerunt, ut tarditate remota, crastino valde mane, quod illuxit sexta feria, ad concilium iterato cogerentur in unum. Quod qualiter actum sit, sequenti lectione paucis perstringendo reservabimus: postulantes dominum ut utilia quæ oculis ipsi vidimus, & auribus præsentes audivimus, memoriæ nostræ suggerere ad literis mandandum dignetur Deus & Dominus noster Jesus Christus, cum quo est gloria Patri una cum Spiritu sancto: per immortalia sæcula sempiterna. Amen.

SESSIO II.

Celebrata XIII. Kalendas Decembris, E

Cui inserta est enarratio rerum in concilio Lemovicensi I. anno MXIX. *gestarum.*

SEcundo interea concilii die, post anniversariam dominicæ basilicæ solennitatem excursam, surgentes episcopi ad psallendum ante lucem, atque cum aurora lucis daret primum initium ipsi diei, altaris mysterium Domino persolventes; valde mane, antequam clarius illucesceret, ad basilicam sanctæ sedis aggregati, congruenti & disposito ordine intraverunt ad concilium. A Litaniam imposuit illis tribus diebus jam dictus domnus Azenerius, venerabilis pater monasteriorum S. Martini Masciacensis, sanctique Benedicti Floriacensis, qui una cum antistite Bituricensi ad concilium Lemovicense advenerat. In quibus Litaniis beatum Martialem inter aliorum apostolorum nomina enunciavit per singulos dies. Nam hæc illi & suis antiqua inerat consuetudo, sicut ipse cunctis in concilio publice prædicabat. Erat autem apprime liberalium artium peritus, qui dicebat valde fieri inconveniens, eum qui potestatem ligandi & solvendi a Redemptore cum aliis apostolis acceperat, inter eos sanctos qui non acceperant prædicari. Licet enim omnes episcopi potestatem habeant ligandi & solvendi non B tamen eam a Christo privatim alii acceperunt, nisi tantummodo illi qui eum in carne beatis oculis viderunt, & secuti sunt, & ab eo ad prædicandum missi sunt; dicente Domino: *Sicut mi-* *Joan. 20.*
sit me Pater, & ego mitto vos. Hoc cum dixisset, insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. Porro cum orassent omnes in unum, & ab archidiacono data esset congrua lectio, & deinde consequenti ordine ab eo qui verbum declamatorie jubentibus episcopis fecit, doctrina ex scripturis divinis, & de fide catholica promulgata esset; iterum inter episcopos sermo habitus est de veritate requirenda, & usque ad mortem observanda, de fallacia notanda, & ad nihilum redigenda, de justitia, de pace, de patrum statutis inviolabiliter tenendis. C

In primis itaque, antequam de aliquibus inter episcopos confabulatio fieret, extitit ex majoribus quidam qui archiepiscopo diceret: Quosdam, carissime pater, ex clericorum ordine in hac sede & in hac urbe modo esse deprehendimus, qui non ratione, sed levitate vestris non obsequi parant verbis, quibus hesterno concilio agitatum est de beato Martiale Aquitaniæ doctore, ut potius inter apostolos quam inter confessores pronunciari ab omnibus recte debeatur. Super qua re quidam adhuc, velut novitatis nacti occasionem, murmurant in angulis.

Cui archiepiscopus ita respondit: Nullus nostrum ignorat, hesterno coram omnibus rationabiliter esse diffinitum, quod beati Martialis legationis testimonium ab antiquis præoccupatum & testificatum sit: & quia sicut caput nostrum Romana sancta apostolica sedes comprobat, ita nos ejus membra hoc idem debemus suscipere, & omni veneratione amplecti, & quia qui potestatem ligandi atque solvendi proprie a Christo, in terris in carne adhuc degente acceperunt, absque dubio apostoli sunt: & quia nemo contradicere vero potest, beatum Martialem a Christo in terris in carne adhuc degente, potestatem ligandi & solvendi cum reliquis apostolis accepisse. Sancti etiam doctores & patres nostri antiqui, columnæ E
ecclesiæ fortiores proclamant, omnes qui dominum in carne viderunt, eumque postea prædicaverunt fuisse apostolos appellatos. Et quis negaverit, beatum patronum istum, vidisse dominum in carne, & eum postea prædicasse? Paulus quoque doctor gentium alios, exceptis undecim, scribit esse apostolos, dicens: *Apparuit dominus* *1. Cor. 15.*
undecim; deinde apostolis omnibus; hoc est septuaginta duobus, de quibus indubitanter unum esse credimus beatum Martialem. Nam & cum Dominus diceret: *Nonne vos duodecim elegi?* num- *Joan. 6.*
quid dixit: Nonne vos duodecim apostolos elegi? Potius subauditur, discipulos, teste Joanne evan-

ANNO CHRISTI 1031.

evangelista, qui ait: *Multi discipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant.* Dixit ergo Jesus ad duodecim, subauditur, discipulos: *Nonne vos duodecim*, subintelligitur, discipulos: *elegi*? Et profecto constat multitudinem fuisse discipulorum domini, illosque specialiter fuisse apostolos, quos ipse dominus elegit, & misit ad prædicandum. Nonne electi ad prædicandum fuerunt illi, de quibus Lucas ait evangelista: *Designavit dominus, & alios septuaginta duos, & misit illos, dicens: Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.* Sed quia contendunt de beato Dionysio, & aliis patribus antiquis Galliarum: numquid Dionysius & Saturninus, genere gentiles, ab ipso Jesu, antequam in cœlos ascenderent, acceperunt potestatem ligandi & solvendi cum his qui dominum in carne viderunt, & secuti sunt? Numquid usque hodie inveniuntur, quia de novitate causantur, nomina Dionysii & Saturnini scripta uspiam per litanias inter apostolorum nomina? Liquido constat vero quia per antiquissimos codices, penes innumeros locos & gentes longinquas, beatus Martialis una cum aliis apostolis scriptus est. Apostolus ergo sit nobis, quia & erat antiquis. Quod denique de beatis Dionysio & Saturnino dixi, eodem modo dictum puta de Ursino, de Austremonio, de Fronto genere Petracorico, de Juliano Cenomanensi, genere Romano, & de aliis, qui apostolos viderunt in carne, vel videre potuerunt, qui tam a beato Petro, quam a beato Clemente sive successoribus ejus, in Galliam post beatum Martialem prædicare missi sunt. Illi non specialiter a Christo, sed ab eis qui illos in episcopatus ordine consecrarunt, potestatem ligandi solvendique acceperunt: quemadmodum & ego ipsam potestatem non meo merito, sed gratia Dei, ab eo qui mihi gratiam tribuit episcopatus, consecratore meo, præsente videlicet domno Jordano, hujus sanctæ sedis Lemovicensis pastore, accepi. Sed quid adhuc plura recapitulari opus sit, de quibus jam & ab antiquis patribus, & a sancta Romana & apostolica sede, & nuper a concilio Bituricensi, & hic hesterna peritorum disputatione plenius ad ordinem perfectum definitum est? Nihil itaque jam aliud restat, quam ut a nobis hic in conspectu concilii publica damnentur excommunicatione, quicumque clerici de omnibus comprovincialibus nostris ulterius post hoc concilium repugnanti animo beatum Martialem, doctorem primum Aquitaniæ, in alio quam in apostolorum ordine & memoria enunciaverint.

Ibidem.

Luc. 10.

Et cum austero vultu metropolitanus ligamentum damnationis vellet ab ore proferre, sic domnus Jordanus locutus est ei, dicens: Petimus authoritatem vestram, venerabilis pater, ut hodie hoc judicium suspendatis a clericis hujus sanctæ sedis. Adhuc enim, secundum dominicam vocem, corripiam eos hodie inter me & ipsos solos. Si me audierint, lucratus ero fratres meos: si autem non me audierint, adhibebo mecum adhuc unum vel duos ex præsentibus coepiscopis fratribus nostris, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si eos non audierint, dicam ecclesiæ, publico præsenti concilio, ut omnes audiant in testimonium. Si autem ecclesiam, hoc est sanctum præsens concilium, non audierint, erunt mihi sicut ethnicus & publicanus: & tunc verbo vestræ authoritatis ligate eos, tanquam non hominibus, sed Spiritui sancto inobedientes. Namque, ut ait Augustinus, Spiritus sanctus, qui quondam per apostolos loquebatur, nunc etiam per nos loqui dignatur, quotiens de divinis differentes veritatem loquimur.

His verbis primatis credens archiepiscopus. Ergo inquit, cetera quæ ad concilium pertinent, domino opem ferente, discutiantur.

Cumque de regulis ecclesiasticis diutius explicassent, ait domnus Jordanus: Bene placet ut Bituricensis concilii capitula in promptu afferantur, si forte Lemovicensibus hæc ipsa tantummodo coaptentur, an aliter clero nostro placeant, sive alia opportune superadjiciantur. Non enim una eademque lex omnibus ecclesiis, sive populis, sive civitatibus, sive gentibus, semper potest congruere, sed quædam pro qualitate locorum, & gentis, & animorum, quamvis diverso tamen congruenti ordine, in consuetudinem deducuntur. Nihil quippe obest diversa locorum consuetudo: si tamen ratione sive authoritate fulciatur. Plus tamen ratio quam authoritas prævalere debet: nam gentiles pro majorum suorum authoritate, nulla tamen subnixi ratione, idola colunt. Quia quædam authoritas sine ratione videtur esse: ratio vero per semetipsam authoritatis dignitatem accommodat. Atque ideo multorum majorum authoritas sæpe in melius commutata, sive penitus neglecta est: quia minus ratione fulcitur. Gravis autem culpa est, si quis pro arbitrio authoritatem, quæ rationis plena est, contemnere præsumit. Rationabilis itaque authoritas, sive ratio cum authoritate, & authoritas cum ratione, semper ut se dignam præbeat & excellat necesse est. Diversarum igitur consuetudinum usus & observantia per populos, per loca, nisi fidei, spei, & caritati contraria sint, nihil officere Christianæ dignitati videtur: immo illa consuetudo semper ad religionem prodesse creditur, quæ tum pro loco, tum pro tempore, pro necessitate, pro dignitate, pro ratione, pro authoritate, unanimi voluntate fratribus in unum habitantibus bene complacere videtur. Quid enim? Numquid canonici monachos pro duodecim lectionibus, vel monachi canonicos pro novem numero reprehendere possunt? Utraque enim ratione & authoritate firma sunt: ter quatuor pro quatuor mundi partibus S. Trinitati subjectis, ter autem ternis pro novem angelorum ordinibus S. Trinitati gloriam dantibus. Duodecim comprobavit ille vir spiritu omnium justorum plenus sanctusque papa Gregorius, prius monachus, postea apostolicus. Novem traditæ sunt a discipulo beati Petri Ignatio martyre, qui per novenarium numerum lectiones & psalmos ab angelorum choris prolata audivit in cælo: deinde a Nicæno concilio, deinde ab ipso sancto Gregorio hic numerus in psalmis & lectionibus atque responsoriis observatus est. Quid etiam orientalibus vel occidentalibus clericis usus barbam radendi vel non radendi officere ad religionem videtur? Isti enim Petrum apostolum authorem hujus consuetudinis habent: & cum authoritate hanc tenent rationem, rationabile esse dicentes, clericos a laicis, sicut in vita, ita in corporis habitu differre. Quocirca hic mos ad religionem nobis potius prodesse quam obesse perspicitur. Illi autem barbam non radendi morem eligunt, Paulum sive Jacobum fratrem domini apostolos in authoritatem sibi assumentes. Qui cum authoribus rationem adjungunt (fieri quippe oportet rationabile obsequium nostrum) rationabile dicentes, clericos sicut & laicos decorem in facie servare virilem, juxta dignitatem humanæ conditionis a Deo creatam, quæ solum virum barbam propter decorem habere voluit, & in vertice solummodo capitis clericatus signum præmonstrare:

ANNO CHRISTI 1031.

ANNO CHRISTI 1031.

aliam adjungunt sibi rationem, quia dominus noster Nazaræus & intonsus esse voluit, ferrum super caput ejus non ascendit, coronam spineam dumtaxat in vertice dignatus est pati. Ad cujus instar clericorum corona in vertice, ferro incidente figuratur, ut regnum & sacerdotium Christi etiam in clericorum capitibus rasura ipsa præmonstretur. Ita sicut super hac re nostra consuetudo authoritatem, simulque rationem & religionis habet augmentum: sic etiam penes Græcos, illorum talis a nostra dissidens consuetudine consuetudo, authoritatem una cum ratione & religionis continet fructum. Et hac in re neque illi nos, neque nos possumus reprehendere illos: sicut de fidelibus qui carnibus vescebantur, ait apostolus: *Qui non manducat, manducantem non* Rom. 14. *spernat: & qui manducat non manducantem non judicet. Qui enim manducat, domino manducat; & qui non manducat, domino non manducat.* Qui porro authoritatem observant cum ratione, recte possunt reprehendere illos qui sine ratione custodiunt authoritatem: hi autem istos nullo modo. Qua de re qui beatum doctorem Aquitaniæ inter confessores proponunt, authoritatem habentes majorum sine ratione, dicentes sic proposuerunt. Qui ante nos fuerunt illi & illi, merito reprehenduntur ab his qui cum authoritate rationem ostendunt; proponentes eum una cum aliis apostolis, & dicentes: Illi & illi antiqui patres apud illa authentica loca, & Romana apostolica sedes, illique peritissimi viri, eum proposuerunt in apostolorum ordine. Rationabile autem est, ut ille qui inter alios a domino accepit virtutem prædicandi evangelium, potestatem ligandi & solvendi, scientiam omnium linguarum, & signaculum apostolatus habet Galliam, ideoque apostolus est, merito cum ipsis apostolis proponatur, & memoria ejus de gloria apostolatus semper confirmetur. Isti ergo illos, non illi istos, super hac re arguere juste poterunt. Hæc idcirco dixi, ne diversorum diversæ consuetudines & leges, si rationem habent, scandala generent. Observandum equidem nobis magnopere est ante omnia & super omnia, uti mandatum Dei, & non nostras traditiones, populo observandas tradamus: & nihil nisi scripturarum divinarum authoritate fultum agendum statuamus: nihilque de cordibus, nihil extra præceptum domini, & sanctorum patrum, quod absit, constituere, docere, vel jubere præsumamus. Quæ vero aliis trademus, primi nos ea ipsi faciamus, ne simus de illis super cathedram Moysi sedentibus, super quibus Salvator ad turbas & ad discipulos suos ait: *Dicunt enim, &* Matth. 23. *non faciunt:* & iterum, *Digito autem suo nolunt ea movere.*

His dictis, conversus archiepiscopus ad eum qui ad dexteram suam, super aliam cathedram sedebat, sacris vestibus ornatum Azenerium abbatem, dixit ad eum: Rogamus, carissime, ut, sicut domnus Jordanus pontifex jubet, capitula Bituricensis concilii, velut vos ipsi, qui interfuistis, audistis, huic sancto concilio coram exponatis.

Concilium Bituricense sup. editum pag. 501.

Tunc ipse enunciare cœpit, dicens:

Hæc sunt capitula, super quibus hoc tempore depravata erat S. Bituricensis mater ecclesia. Itaque patrum sequentes vestigia, statuerunt, qui præsentes ibi fuerunt episcopi, Aymo Bituricensis, Stephanus Aniciensis, Renco Arvernensis, Ragamundus Mimatensis, Æmilius Albiensis, Deusdedit Cadurcensis, hæc servanda ab ecclesiis sibi commissis.

In primis, ut per omnes, *&c. jam edita, pag.* 501.

Talia senior cum peroraſſet, ait domnus Jordanus: Omnia nobis hæc bene placent: tantum de corpore domini mutando, propter presbyteros qui omnibus dominicis diebus ad ecclesias suas nequeunt adesse, placet ita temperanter institui: ut ab omnibus valeat inexcusabiliter observari. Quæ enim in ecclesia instituuntur, sic debent fieri moderata, ut absque importabili fasce ab omnibus portentur, & qualiter animæ salventur, & quod facit ecclesia, absque murmuratione faciat, & ne inobedientia locum inveniat.

Itaque placet, ut corpus domini in anno per duodecim terminos renovetur in omnibus illis ecclesiis ubi incessanter custodiri solet, hoc est, in pascha, in pentecoste, in nativitate S. Joannis, ad vincula S. Petri, in assumptione S. Mariæ, in festivitate S. Michaelis, in omnium sanctorum, in S. Andreæ, in natali Domini, in hypapante, in quadragesima, in media quadragesima. His enim distinctionibus anni, omnes presbyteri ad proprias possunt recurrere ecclesias: & ipsum corpus Domini, quod mutatur, non nisi a mundis ecclesiæ ministris sumatur. Monasteria vero monachorum regularia, quia diligentius & nitidius omnia ad cultum altaris procurant, in abbatum suorum arbitrio de his, sicut de aliis regulis, permittimus. Illi enim nostris legibus constringi non debent, qui ultra nos per arctam & angustam portam vitæ ingredi appetunt, qui voluntatem propriam frangunt, qui jugum ab adolescentia portant, qui episcoporum jussis summopere in omnibus obediunt. Tales, inquam, legibus non oportet subjici conciliorum, nisi forte reprehensioni vel contemptui patuerint. Sic apostolus ait: *Justo lex non est posita: sed* 1. Tim. 1. *injustis, & non subditis, impiis & peccatoribus, scleratis & contaminatis, patricidis & matricidis, homicidis, fornicatoribus, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, perjuris, & si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur, quæ est secundum evangelium gloriæ beati Dei quod creditum est mihi.* Nam & abbates regulares non ideo ad synodum venire cogo hujus sedis, ut arguantur: sed ut mihi de rebus ecclesiasticis moderandis consultum præbeant, quatenus ipsi spirituales viri, dum mihi per diversas multorum curas dispersos opem ferunt ad sublevandum onus, in retributione coronæ mecum participentur. De cultu enim ecclesiastico & reverentia corporis Domini, probavi ipse oculis meis regulares per Lemovicinum monachos altaria & codices, vestimenta, calices, linteamina, & cuncta quæ ad altare pertinent, mundissima quotidie, & cum reverentia servare.

Cumque de his, & aliis hujuscemodi, plura dicerentur, & archiepiscopo omnibusque placerent, accusatores justi extiterunt ex senioribus, qui dicerent in concilio: In loco S. Petri * Bellocensis monasterii, sancta ecclesia Lemovicensis vim patitur. Hic siquidem locus in ordine regulari quondam fuit illustris: nunc autem ita sæcularibus conculcatus est, ut super monachos ipsius monasterii dominetur abbas sæcularis, & absque monachi habitu.

* Corr. Bellilocensis

Clamaverunt omnes qui erant in concilio: Hoc magna destructio est, ut cæcus videntes ducat, stultus sapientes doceat. Hac enim in re disciplina moritur, locus hypocrisis monachis datur, occasio propria possidendi monachis surripitur, per quæ decepti perire possunt. Capite morbido totum corpus inutile est, & pro tali destructione locorum Dei, ira super populos a facie Dei egreditur.

Tunc

Tunc requisiti monachi supradicti monasterii, adstantes in conspectu episcoporum, dixerunt: Ordinetur nobis abbas idoneus secundum regulam, & in pace erimus: lugentibus enim nobis iste super nos tyrannidem arripuit. Ut autem præsentibus episcopis sit notum, Rodulphus archiepiscopus quondam Bituricensis, monasterium ipsum tempore Caroli regis in fundo suo construxit, & prædiis suis multisque donis satis superque nobilitavit. Post cujus transitum ad cælos longo excurso tempore, occasione reperta, comes Tolosanus cœnobium ipsum suæ potestati addixit: & comiti Petracoricensi in beneficio largitus est. Ille quoque vicecomiti Combornensi concessit, qui nunc nobis laicalem personam imposuit, ea de causa quia Bernardus monachus Solemniacensis, & postea episcopus Cadurcensis, nobis vero abbas, antecessor ejus, avunculus ejus extitit.

Dixerunt episcopi: Ecclesiastica officia non secundum carnis originem, sed secundum meritorum virtutem, distribui oportet.

Cumque ille clericus, non monachus, abbas, sæculari nobilitate ac generositate magnus, mox vocatus in concilium ante episcopos reus adstaret, genibus positis, & super hac re judicaretur secundum canones, ita respondit: O reverentissimi patres, hanc, rogo, justo judicio corrigite rem, & libenter consentio.

Dixerunt patres: Idoneum ex regularibus monachis aliquem adducito ante domnum Jordanum, ut ipse eum regulariter ordinet abbatem ad regendum ipsum locum: & tu extrinsecus non dissipator, sed defensor & provisor loci adesse memento. Itaque episcopi, postquam de his diu locuti essent, primati Lemovicensi sub testimonio concilii, & Wilielmi ducis Aquitanorum, hoc taliter commiserunt negotium: ut usque ad natalis Domini festivitatem, quæ in sexta hebdomada expectabatur, ordinaret in eo loco dignum pastorem secundum regulam. Quod si contradicentes reperiret qui id fieri non permitterent: & ipsos, & ipsum locum excommunicatione canonica ligaret, donec idem locus ad pristinam revocaretur dignitatem.

Quibusdam vero sciscitantibus, si qui monachorum forte de eodem sæculari loco ad alium regularem transmigrare vellent, utrum eis liceret: eruditi qui aderant, recte sapere tales judicabant. Tales, inquiunt, Deo placere studeant. Nam si perfectus est, qui inter malos bonus est: tamen bonorum consortium adipisci laudabile & perutile est. Quia sicut Spiritus sanctus per psalmistam ait: *Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris: cum perverso autem perverteris.* Et rursum apostolus: *Corrumpunt mores bonos colloquia mala.* Rursus scriptura ait: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicaverit superbo, induet superbiam.* Nam si lilium inter spinas lucet, tamen gravatur a spinis, & gloriosius crescit inter amœna quam inter spineta. Nam & ipse regularis abbas si contigerit ut super sæculares ordinetur monachos, nec eos ab illicitis potuerit deflectere, nec habuerit bonos qui eum adjuvent ut patienter toleret malos: satius est eos derelinquere, & secum solum habitare, quam eorum incorrigibili mordacitate, cordis tranquillitatem amittere. Et juxta dominicam vocem, melius est ei luscum vel claudum in vitam intrare, quam duos oculos, vel duos pedes habentem, mitti in gehennam: hoc est, melius est se solum lucrari, quam cum pravis, quos inutiliter amat, detrimentum pati. De talibus loquitur Spiritus sanctus per prophetam dicens: *Fili hominis, increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* Et item Job: *Frater fui draconum, & socius struthionum.* Et David: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* Certe beatus Benedictus sæculares vel agrestes monachos, qui eum veneno necare conati sunt, ideo deseruit, ne mentis suæ tranquillum oculum eorum pessima fœditate turbidaret. Ut enim sancti patres dixerunt, quidquid pacem vel tranquillitatem cordis, qua Deum assidue cogitare debemus, perturbare potest, quamvis utile, quamvis necessarium sit, abjici oportet: quolibet quippe vitio cor perturbatum, Deum cogitare non potest. Hæc dicentes, non eos damnamus, qui inter pseudomonachos boni aliquotiens, vel cum pravis majoribus necessario degunt: si tamen illud adimplent quod scriptum est: *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite:* & item: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Et periculis in falsis fratribus apostolus exercitatus est: & præcepta pastoris in omnibus * adimplere, etiamsi ipse, quod absit, aliter agat. Et in talium exemplo B. Petrus Lot in testimonium assumit, dicens: *Et justum Lot a nefandorum conversatione eruit, habitantem inter eos qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant.* Nec de solis monachis, verum etiam generaliter de omnibus Christianis, qui boni inter malos conversantur, hæc dicta sunt. De talibus item Paulus ad discipulos ait: *In medio nationis pravæ & perversæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.* Hinc Joannes Pergami ecclesiæ: *Scio*, inquit, *ubi habitas, ubi sedes est satanæ, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam.* Ergo, sicut Gregorius ait: bonus non est qui malos tolerare recusat. Et tanto magis mali tolerandi sunt, quanto & amplius abundant. Regulares autem monachos dicimus, quia illicita nolentes, non suo sed alieno imperio vivunt: quibus omnia in medium conferuntur communia, nec aliquid habent quod abbas non dederit aut permiserit. Potest autem, quamlibet difficile contingere possit, regularis unus inter plures agrestes conversari, si tamen ab illicitis sese continet; si his quæ sibi ad hujus vitæ usus congruunt, permittente aut dante eo qui sibi præest, contentus fuerit: juxta quod apostolus loquitur, dicens: *Habentes victum, & tegumentum, his contenti sumus.* Sæculares autem monachos illos dicimus, quos regulares monachi in die judicii judicabunt: sicut Ninivitæ, vel regina Austri, dicente domino, Judæos incredulos damnabunt; vel apostoli duodecim, tribus Israel duodecim judicabunt, quia illis credentibus illi credere noluerunt. Sic isti illos judicabunt, quia istis regulariter viventibus, illi regulariter vivere noluerunt. In capitibus ergo justis monasteria eriguntur & vigent, in vitiosis ruunt & languent. Episcopus itaque, ad cujus diœcesin pertinent monasteria, & abbates, atque Christiani vicini, nisi prohibuerint indignos in pastoralem curam ingredi, malum in illos respicit: sicut bona merces a Deo illos expectat, si familiæ Dei dignos constituant dispensatores.

Hæc & his similia cum mystico & utili audientibus sermone de sublimiori proposito edissertata essent, ait domnus Jordanus: Ago Deo gratias, quia in diœcesi Lemovicensi plura monasteria recto tramite incedunt, & boni odoris de se exempla latius diffundunt, sicut apostolus ait: *Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salvi fiunt, & in his qui pereunt.* Hos quippe, qui præsentes huic sancto concilio interfuerunt, abbates Lemovicenses lau-

ANNO CHRISTI 1031.

Exod. 2. Job. 30. Psalm. 54.

Matth. 23. Cant. 2.

* Forte, *Indeat adimplere.* H.

1. Petr. 2.

Philip. 2.

Apoc. 2.

1. Tim. 6.

2. Cor. 2.

ANNO CHRISTI 1031.

laudo, & teſtificor in domino Jeſu, quia cum ſibi ſubditi regulariter agentes, lucrandis animabus potius invigilant, quam de caducis rebus & tranſitoriis curent. Dignum eſt enim, ut quicumque ſuſcipiunt animas regendas, præparent ſe ad rationem reddendam. In primis denique familiam B. Martialis in hac urbe, & Cambonenſe monaſterium B. Valeriæ poſſeſſionem B. Martialis, & alia quæ ei jure poſſeſſionis perpetuæ ab antiquis ſubjacent temporibus monaſteria, non ignoro regulariter vivere. Nihilo minus Solemniacum atque Uſercam cœnobia nobiliſſima, monaſteria quoque in hac urbe ſancti Martini & Auguſtini, necnon & congregationem virginum in baſilica beatæ Dei genitricis, & alias ſervorum Dei per Lemovicinum congregationes, gaudeo ſancti ordinis reverentiam regulariter obſervare. Quantum denique in oculis omnipotentis domini ad intercedendum pro ſalute populorum congregationes valeant ſervorum Dei, beatus Gregorius de congregatione ſanctimonialium locutus, oſtendit, inquiens: Inter tot Longobardorum gladios his noſtris temporibus Roma nequaquam ſubſiſtere poſſet, niſi virginum ſanctimonialium in hac urbe Romana congregationes ſuis orationibus tantæ hoſtilitati reſiſterent. Et item: Ideo, inquit, providendum nobis monaſteriis ancillarum Dei, quatenus eis abundanter ſubſidia miniſtremus: ne qua forte penuria gravatæ, a ſuo propoſito vel aliquantulum ſuccumbant. Nam monaſteria monachorum idem Gregorius per univerſum mundum libera & quieta eſſe volebat: ut ſi quem epiſcoporum comperiſſet aliqua ratione ea excommunicare, vel inquietare, graviter in eos vindicaret; quod in epiſtolis ſuis facile perſpici poterit. Nos quoque monaſteria ſervorum Dei defenſa, quieta, & tuta eſſe deſideramus, tanti patris veſtigia ſequendo. Verumtamen ſi culpa ſuperbiæ, vel in obedientiæ in abbatibus inventa fuerit, eam canonice inſequi oportet. Hoc dixi propter abbatem monaſterii Uſercenſis, quem dicunt hoc anno inſtituta ſancti concilii contemniſſe. Quidam enim narraverunt nobis, quia excommunicatum vicecomitem Albucienſem interfectum in præda ipſe apud ſuum monaſterium ſepelierit: ſuper qua re, ſi vera eſt, cor meum contriſtatur. Omnes enim noverunt, in ſanctis conciliis ſic inſtitutum, ut ſi quis ab epiſcopo ſuo excommunicatus, interfectus, aut obitu proprio mortuus abſque reconciliatione fuerit, nullatenus Chriſtianorum ſepultura ſepeliatur, niſi epiſcopus, ſatisfacientibus pro eo amicis vel parentibus, abſolutionem & licentiam ex hoc conceſſerit. Sed neque pro eo oretur, nec facultas ejus in eleemoſynam ſuſcipiatur, quouſque ab epiſcopo abſolvatur. Simili modo ſi vulneratus ad mortem quilibet de excommunicatis fuerit, vel infirmitate ad exitum correptus, pœnitentiam ex corde petierit, vel eſſe monachus quæſierit; pœnitentia ejus ſuſcipiatur quidem, & viaticum ei pro miſericordia tribuatur; nullatenus tamen ſepeliatur, neque poſt mortem pro eo oretur, donec ab epiſcopo ſuo abſolvatur. Dicente enim beato Gregorio in dialogorum libro ſecundo: Tantam eccleſiæ ſuæ Chriſtus largitus eſt virtutem, ut etiam qui in hac carne adhuc vivunt, jam carne ſolutos abſolvere valeant, quos vivos ligaverant. Dicente domino ad Petrum: *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Nam ſanctus Benedictus duas ſanctimoniales, & unum ex fratribus, qui ligati obierant, poſt mortem abſolvit. Idemque papa Gregorius medicum fratrem in ipſo exitu vitæ ligavit: nec eum conſolari in fine, nec pro eo orare permiſit, ſed nec eum in cœmeterio eccleſiæ ſepeliri ſivit, quem tamen longe poſt mortem pro miſericordia abſolvit, & pro eo orare inſtituit. Verumtamen valde horrendum eſt, ut beatus papa ſcribit, cum quis irreconciliatus a ſæculo exit. Præterea ſi, quem epiſcopus ligat, alius abſolvere ſe putat: & ipſe decipitur qui eum ſuſcipit, & qui ſuſcipitur perit: & hac occaſione falſæ pietatis concilia patrum deſtruuntur, & Deus contemnitur, & pax de eccleſia expellitur. Siquidem ille qui excommunicatum ſuſcipit, idcirco ſimul cum eo perit, quia ſimilem ſortitur excommunicationis vindictam; &, ut beatus Petrus in ſcriptura beati Clementis ait, quicumque excommunicato conſentit, vel in colloquio participatur, unus & ipſe eſt de illis qui eccleſiam Dei deſtruunt.

Matth. 16.

Cumque in concilio a quibuſdam interrogaretur, utrum obſervanda eſt excommunicatio ei, quem aliquando forte injuſte, & abſque culpa pontifex ligat: Odolricus pater ſic ait: Quemadmodum beatus Gregorius atteſtatur, cujus authoritas minime ſperni poteſt, ſi paſtor ligat aliquem aut juſte, aut injuſte, aut ob culpam, aut ſine culpa, obſervanda eſt excommunicatio, ne is, qui injuſte forſitan ligatur, ipſam excommunicationem ex alia culpa mereatur. Neque ovis paſtorem ſuum temere reprehendat: ne ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa quæ non erat fiat. Dicit autem de epiſcopis, quia ipſi ſe hac poteſtate privant, qui vel odio, vel gratia, & non ſecundum meritum cauſæ, ligant vel ſolvunt.

Ad hæc pontifex adjecit, dicens: Presbyter qui excommunicatum ſcienter ſuſcipit, ideo ab ordine deponitur, quia ſemetipſum excommunicat, qui excommunicato conſentit.

Tunc epiſcopi dixerunt: Statuimus canonice, ut qui amplius excommunicatum neſciens ſuſceperit, & poſtea probaverit, ad pœnitentiam mox recurrat in conſpectu & judicio epiſcopi ſui. Qui autem ſcienter id egerit, ſive in vita, ſive in morte, ſive aliquid de facultate damnati in eleemoſynam probatus fuerit ſuſcepiſſe: ab ordine presbyter ceſſet, nec gradum recipiat, niſi ſatisfactus, ab epiſcopo ſuo ſacris veſtimentis reinduatur. Si presbyter non eſt, communione euchariſtiæ, & audientia Miſſæ privetur, uſque ad reconciliationem epiſcopi. Quando autem epiſcopus presbyterum depoſuerit, ſic agat. Jubeat eum prius indui omnibus ſacerdotalibus indumentis, deinde manu ſua auferat ei manipulum, deinde caſulam, deinde mediam ſtolam de collo reflectat ei inter ſcapulas ſub latere dextro: & depoſitus eſt a presbyteratu in diaconatum. Quando quemlibet excommunicaverit, eat publice ad oſtium eccleſiæ, & oſtium pro eo claudat. Dum abſolverit, ambulet cum eo uſque ad portas eccleſiæ, & aperiat ei, ut ingrediatur. Aliter autem nullus excommunicatus eccleſiam ingrediatur, quia nefarium, & illicitum eſt. Presbyteri autem de ignotis cauſis; epiſcopi, de notis excommunicare eſt: ne epiſcopi vileſcat poteſtas.

His dictis, cum accuſatum abbatem inquirerent quid reſponderet; ille reſpondit domino primati: Domine, inquit, pater, de hac re, qua accuſor, veritas vobis nunciata non eſt. Abſit a me, ut abſque veſtra licentia aliquando ſuſcipiam excommunicatum. Ordo enim noſter quanto ſublimior eſt, tanto ſubjectior & promptior ad obediendum epiſcopis ut ſit, neceſſe eſt. In epiſcopis enim ipſum Deum honoramus, vel contemnimus, ſicut ipſe ait: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Ecce idoneos teſtes adhibeo, quia

Luc.

quia ille vicecomes excommunicatus, postquam A prædando interfectus est (comites enim prædantes, excommunicati palam in omnibus conciliis sunt) me ignorante a militibus suis ad monasterium nostrum deportatus est: cujus corpus neque suscepimus, neque sepelivimus, sed sine officio sacro retro ultra aquam revehi jussimus, ubi milites ipsi, nullo clericorum adstante, sepelierunt illud.

Quo audito, episcopi judicaverunt, dicentes: Si ita est, nec ille excommunicatus sepultus est, nec abbas monasterii culpabilis judicari potest.

Tunc episcopus Cadurcensis cœpit enarrare, dicens: Nuperrime post concilium Bituricense, quidam de excommunicatis eques in nostra diœcesi interfectus est, quem ego rogantibus amicis & B propinquis ejus nullatenus solvere volui, ut ceteri metum haberent: gravem enim culpam prædantis habuerat. Itaque sine sacerdotis obsequio a militibus apud quamdam ecclesiam sancti Petri, non me jubente, sepultus est.

Mane autem facto, corpus ejus longe extra cœmeterium projectum, & nudum super faciem terræ inventum est: tumulus autem, ubi sepulturam habuerat, intactus, ita, ut dimissus pridem fuerat, repertus est. Quem iterum milites aperuere, & nihil in eo aliud nisi vestes, quibus involutum fuerat, invenerunt. Rursus cadaver ibidem sepeliunt, & diligenter tumulum sub enormi pondere terræ & lapidum claudunt, sed die altero projectum cadaver & tumulum intactum, ut supra, C aspiciunt. Quinquies sepeliunt, toties eodem dejectum tenore contuentur. Tanto demum victi stupore, corpus longe a cœmeterio ecclesiæ terra obruunt. Quo terrore perculsi principes militiæ pacem nobis, velut optabamus, firmare nequaquam distulerunt.

Ad hæc respondit concilium: Quid hoc aliud est, nisi quia sub oculis hominum, arbiter omnium affirmat ecclesiæ suæ authoritatem, quia excommunicati a sepultura Christianorum juste ab episcopis segregantur? Tales enim negant fidem, dum latrocinia potius quam pacem sectantur. Non enim Christiani dicendi sunt, de quibus ait apostolus: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*. Item Jacobus: *Fides sine operibus mortua* D *est*. Certe Dathan & Abiron pro pastorum suorum contemptu perierunt de medio multitudinis. Ita in episcopo suo Deum contemnens, juste insepultus ab ecclesia disjungitur: si in excommunicationis vinculo eum contingat oppetere mortem.

Odolricus interea venerabilis pater familiæ beati Martialis, sedens in cathedra juxta primatem Lemovicensem, sacris ut erat indutus ornamentis, dare cœpit consilium episcopis, dicens: Hic vos, carissimi, decernere oportet medicinam, quam contra generalem morbum adhibeatis. Si enim de pace tenenda, sicut est vestra voluntas, principes militiæ Lemovicensis vobis obstiterint, quid contra ista sit agendum? Dixerunt episco- E pi: Hac in re petimus, carissime, ipse date consultum. Quibus ille: Nisi de pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovicensem publica excommunicatione: eo videlicet modo, ut nemo, nisi clericus, aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a bimatu, & infra, in toto Lemovicino sepeliatur, nec in alium episcopatum ad sepeliendum portetur. Divinum officium per omnes ecclesias latenter agatur, & baptismus petentibus tribuatur. Circa horam tertiam signa sonent in ecclesiis omnibus, & omnes proni in faciem preces pro tribulatione, & pace fundant. Pœnitentia & viaticum in exitu mortis tribuatur. Altaria per omnes ecclesias, sicut in paraseeve, nudentur: & cruces & ornamenta abscondantur, quia signum luctus & tristitiæ omnibus est. Ad missas tantum, quas unusquisque sacerdotum januis ecclesiarum obseratis fecerit, altaria induantur, & iterum post missas nudentur. Nemo in ipsa excommunicatione uxorem ducat. Nemo altari osculum det. Nemo clericorum aut laicorum, vel habitantium, vel transeuntium, in toto Lemovicino carnem comedat, neque alios cibos, quam illos quibus in quadragesima vesci licitum est. Nemo laicorum aut clericorum tondeatur, neque radatur, quousque districti principes, capita populorum, per omnia sancto obediant concilio.

Si quis vero probatus fuerit aliquo modo hujus vinculi violator, non recipiatur, nisi cum digna pœnitentia. Magnopere enim episcoporum excommunicatio est observanda: ne forte plus irascatur furor domini super nos, & super populum.

Tunc interrogatum est in concilio, utrum uni aut duobus primoribus, si obedierint, debeat ab episcopo ignosci, sine omnibus aliis, an non? Quod Æmilius pontifex & Azenerius abbas hoc modo enodaverunt, respondentes: Si de centum impiis præter unum nequimus revocare, ipsum solum cum gaudio debemus suscipere.

Odolricus autem pater, sic respondit: Si unus de centum perditis ad salutem lucratur, gaudium est coram angelis Dei. Si quis denique post mortem inobediendi, ad obediendum episcopo festinat, jam a Deo interius vivificatur, ideoque eum absolvi necesse est. Nam de his qui ad pœnitentiam compunctos non suscipiunt, obduratos vero aut terrore aut amore sæculari absolvunt, sic Spiritus sanctus per prophetam dicit: *Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt*. Et rursum: *Væ his qui dicunt bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem*. Si ergo vel unus ex primoribus principibus vobis obedierit, ceteri vero omnes attrita fronte rebelles extiterint: pacificum suscipite in pace Christi, eique in omnibus opem ferte: & terram honoremque ejus in absolutione gaudentem & liberum esse permittite: ceteræ autem partes Lemovicensis terræ, quæ rebelles principes habent, in supradicto relinquantur anathemate, usque ad dignam correctionem, ut sit inter bonum & malum differentia, ac si inter lucem & tenebras. Quod si omnes majores potestates Lemovicenses pacem consenserint, ut omnia sint absoluta, & aliqui de privatis militibus, sive minoribus principibus, inventi fuerint concilio inobedientes: hi tales ita privatim excommunicentur, ut sint segregati a communione corporis & sanguinis domini: in ecclesiam intrandi nullam habeant licentiam: cum Christianis non comedant, neque bibant, neque ambulent: linum non induant, carnem non comedant, vinum non bibant: non tondeantur, neque radantur: ad nullas orationes proficisci præsumant: si infirmi fuerint, non visitentur a clerico: morientes in ipsa excommunicatione, non sint de loco levati, in quo mortui fuerint, nec cooperiantur ligno, neque petra, neque aliqua munitione: substantiam eorum nullus pro animabus eorum in eleemosynam accipiat.

Ezech. 13.

Isai. 5.

Quæ pœnæ in episcopos transgressores.

Dictum in concilio est: Si quis de episcopis aliquotiens timore, vel amore, vel pecunia se inflexerit, ut secundum concilium non distringat per justitiam illum quem distringere debet, & po-

& potest, sive absolverit vivum vel mortuum, quem absolvere non debet, aut in aliquo probatus fuerit violare concilium, quod ipse cum aliis episcopis instituit: ab ipsis episcopis deponatur usque ad spatium temporis, quod ipsi episcopi concorditer judicabunt. Dixerunt episcopi omnes: Placet nobis hæc propositio, & sic fiat. Similiter fiat de illo episcopo, qui excommunicatum alterius episcopi susceperit vivum, sive mortuum, vel in episcopatu suscipi a quoquam permiserit vel consenserit.

ANNO CHRISTI 1031.

Interea cum talia episcopi sermocinarentur, querimonia in concilio commota est a dicentibus: In monasterio beati Martialis sursum in pascha & pentecoste baptismus agitur, & ibi servi a dominis suis libertate donantur. Hæc volunt clerici hujus sedis non amplius alibi quam in hac sede administrari.

His oppositа sunt ista ad sanum sapientibus, qui sic responderunt: In oratorio sancti Joannis Baptistæ, quod est ad meridiem, sursum secus Salvatoris basilicam, fontes ab antiquis temporibus præparati sunt, & tantummodo in pascha & pentecoste ibi semper solet agi baptismus; aliis vero temporibus, per totum annum in ecclesia sancti Michaelis, de illa superiori parochia baptizantur infantes; nec ullo modo pro his hæc sancta sedes hactenus querelas commovit. Parochiani siquidem sancti Petri ecclesiæ Cairogensis, & quicumque ex principibus ex omni Lemovicino volunt, filios suos ad scrutinium in quadragesima, & baptizandos in pascha, sive in pentecoste, ad hanc deferunt sedem. Parochiani vero ecclesiæ S. Michaelis, & ecclesiæ sanctæ Mariæ de Arenis, & aliarum ecclesiarum, quæ basilicæ beati Martialis subjectæ sunt, & quicumque de principibus ex toto Lemovicino, sive de externis Aquitaniæ civitatibus voluerint, filios suos baptizandos sursum ad Redemptoris aulam dirigunt. Denique semper fuit consuetudo, ut quicumque voluerunt, sursum aut ante altare Redemptoris, aut ante corpus beati Martialis, servos suos libertati darent. Quod ergo usque ad nos semper licitum, nec amplius prohibitum; quo pacto nunc amodo illicitum erit? Verum justo judicio judicent præsentes episcopi, quid hac in re æquum sit.

Dixerunt episcopi; Beato Martiali privilegium suum ab antiquis statutum auferre nefarium est. Hæc autem sedes beati Martialis, caput, & mater omnium Galliæ ecclesiarum est, quia prima ante omnes alia in Gallia extitit Deo consecrata; ideoque Lemovicenses omnes ecclesiæ præsertim huic tanquam capiti proprio, in omnibus honorem exhibeant. Ipsa autem sedes & mater, nullatenus a filiabus suis ceteris ecclesiis justa antiquitus concessa tollat instituta, nec eis impendi honorem debitum prohibeat. Gaudere enim pontifex & assensum præbere debet, ut ecclesiæ sibi subjectæ in honore antiquo perseverent. Itaque in beati Martialis monasterio, sicut antiquitus solitum erat, propter ordinem paschalem non negligendum, qui mentes carnalium ad altiora trahit, & propter trinas litanias, & propter stationem ad fontes, recte opportunum est celebrari baptismum, de tribus non minus infantibus, in pascha solummodo & pentecoste. Simili ratione fieri congruum est in aliis monasteriis & ecclesiis, ubi ab antiquis diebus exerceri id solitum est: ita tamen, ut major numerus baptizandorum sit apud hanc matrem ecclesiam. Et hi qui in aliis ecclesiis apud hanc civitatem baptizantur ipso die coram episcopo ad confirmationem in hac sede cum luminaribus exhibeantur. Ubi enim cereus paschalis consecratur, & baptismus agitur, ibi honestius paschalis ordo perficitur, & tres litaniæ, quæ in sabbatis paschæ & pentecostes nulla ratione prætermitti possunt, ne, quod absit, authoritas Spiritus sancti vilescat, aptius persolvuntur. Post sex enim lectiones, septena fit in choro a pluribus simul cantoribus solenniter indutis. Deinde cum terna ipsi cantores & sacerdotes ac ceteri ministri procedunt ad fontes. Facto vero baptismo de tribus tantum infantibus, (nam ceteri, si plus fuerint, ab alio presbytero qui ibi remanserit baptizantur) cum terna a fontibus regrediuntur, qui ad chorum, ad chorum; & qui ad altare, ad altare, cum cereis nondum luminatis, sonantibus interim omnibus signis. Finita enim ipsa terna, & cessantibus metallinis clangoribus, mox hymnus angelorum a sacerdote excelsa voce profertur; illuminata jam omni ecclesia, ex quo cantores clamaverint: Accendite.

ANNO CHRISTI 1031.

Hæc de baptismo satis sint. Nunc de servorum libertate dicendum, quia hanc agere licitum est, vel apud hanc sedem, vel ante corpus beati Martialis, vel ad quamcumque ecclesiam domini elegerint coram testibus, vel ante corpus defuncti proximi, sicut sæpe per plures civitates fieri videmus: ita sane, ut hujus sedis nominativus cancellarius libertatem scribat. Nam & apud regale palatium, vel in quocumque loco res fuerit, coram rege libertates legitimas fieri cernimus: immo lex Salica continet, ut ubicumque servi dominus voluerit, potest servum relaxare. Salicæ

His dictis, cum quidam de prædicatione ad populum, & de indicendis jejuniis & litaniis pro opportunitate temporum dicerent, quod hæc apud sedem dumtaxat debeant institui & edici, dixerunt episcopi: Prædicatio non solum apud sedem, sed etiam per omnes ecclesias assiduanda est: ubi hanc dare strenuum doctorem domini voluntas inspirat: etenim adeo gemendum est, quia valde rari sunt in messe Dei operarii. Et si multi sunt qui bona audiant, sed rari sunt qui dicant. Nam omnes sacerdotes, quibus parochia commissa est, omnibus dominicis & festivis diebus admonere prædicando populum debent, secundum illud: *Argue, obsecra, increpa*. Quia sacerdos, si sine prædicationis sonitu incedit, interminatione divina mortis reus est: episcopus autem quos doctos ad officium viderit, & idoneos, non tantum jussu sed etiam rogatu ad tam sublime opus incitare debet. Quod officium sive monachus sive clericus suscipere nequaquam potest, nisi in gradum lectoris fuerit ab episcopo ordinatus. Porro de litaniis indicendis, sive jejuniis, sic in libro capitulorum Caroli insertum est. Quando tribulatio super populum venerit, sive mortalitatis, sive hostilitatis, sive famis, aut intemperantiæ aeris, vel si quid hujusmodi, & non fuerimus præsentes: nullus nostrum expectet edictum, sed mutuo se exhortantes clerici, sive monachi, una cum populo festinent in litaniis vel jejuniis misericordiam domini super regnum nostrum inclinare. Igitur si talia sine sedis consultu, necessitate, non temeritate, vel, quod absit, typho superbiæ, ab alia ecclesia instituta fuerint: nihil est quod indignentur clerici sedis. Tamen ita cuncta concordantia moderentur in invicem inter omnes vicinas congregationes, ut pax & unitas inter sedem & alias ecclesias permaneat inconvulsa. 2. Tim.

Episcopus autem Petracoricensis, de quodam canonico suo tantum clerico, qui uxorem duxerat, inquirendo proposuit, dicens, ut judicarent quid de eo ageretur. Ad hoc verbum in concilio responsum est: Canones judicent. Quomodo enim

ANNO CHRISTI 1031.

nim noſtro poſſumus arbitrio judicare quidquam: cum omnia a prioribus judicata ſint? Nihil quippe dicendum, quod non prius dictum ſit.

Tunc lecti ſunt canones apoſtolorum, ubi in capit. 27. ita dicitur: Qui clerici debeant conjugibus copulari. Innuptis qui ad clerum provecti ſunt, præcipimus, ut, ſi voluerint, uxores accipiant, ſed lectores, cantoreſque tantummodo. Et iterum dictum eſt: Canones Toletani & hoc judicant, ut in monaſteriis nutriti cum venerint ad annos adoleſcentiæ, detur eis optio libera, utrum velint vovere propoſitum, an inter laicos eſſe. Qui voluerint, uxores ducant: qui autem propoſitum in ſua poteſtate relicti voverint, non ultra eis ad ſæculum licet reſpicere. Nam concilium Bituricenſe, ſicut audivimus, judicavit, ut qui clericaturam ſuam dimittit, ab aliis clericis ſeparetur.

Item de abbatibus quibuſdam propoſita quæſtio eſt, qui majoribus feſtis capellanos & plures diaconos ad celebrandam Miſſam, ſicut epiſcopi, habent: & conſulte tractatum eſt, hoc non pro uſurpatione, ſed honore ſolennitatis fieri: nec ſolum abbatibus, ſed etiam aliis ſacerdotibus apud plures eccleſias, ubi magni numeri congregationes monachorum, aut canonicorum ſunt, propter ſolennitatis reverentiam exhiberi licitum videtur. Non tamen plus quam tres diaconi abbatibus, vel reliquis ſacerdotibus, in ſolennitatibus adhibentur. Epiſcopis autem aliquando tres, aliquoties quinque, nonnunquam ſeptem diaconi, pro opportunitate feſtivitatum, & ad omnes publicas miſſas præſto ſint. Nam in monaſterio beati Martialis, notum eſt ſemper antiquum morem ſervatum, hodieque ſervari, & nunquam debere prætermitti: ſcilicet in paſcha, & eminentioribus per annum feſtis tres diaconos & capellanum miniſtrare abbati in publica miſſa: aliis autem diebus, ſive minoribus feſtis, capellanum tantummodo, & unum diaconem.

Tunc accuſabantur quidam, qui propter presbyterii gradum, pecuniam dederunt; & alii qui duas uxores ante diaconatum habuerant; alii autem qui in clericatu ſibi virilia amputaverant; alii vero qui in laicali ordine homicidium fecerant, & poſtea monachi facti gradum diaconii ſuſceperant. Dictum de his in concilio eſt: Nulla his miſericordia poteſt tribui, quin omnes deponantur. Si enim quos ſancti patres damnant, abſolvimus, falſam eis miſericordiam & æternam mortem impendimus.

Tunc canones apoſtolorum prolati ſunt, ubi capitulo xxx. legitur. „ Si quis epiſcopus, presby- „ ter, aut diaconus, per pecunias hanc obtinuerit „ dignitatem, dejicitur, & ipſe, & ordinator „ ejus, & a communione modis omnibus abſcin- „ datur, ſicut ego Petrus Simonem magum de- „ jeci. Item, capitulo xxxi. Si quis epiſcopus „ ſæcularibus poteſtatibus uſus, epiſcopatum vel „ eccleſiam per illos obtinuerit, deponatur, & „ ſegregetur, & omnes qui illi communicant. „ Item capitulo xvii. Si quis poſt baptiſma ſe- „ cundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam „ habuerit, non poteſt eſſe epiſcopus, non dia- „ conus, aut prorſus ex numero eorum qui mi- „ niſterio ſacro deſerviunt. Item capitulo xviii. „ Si quis viduam vel ejectam acceperit, aut an- „ cillam, vel aliquam de his quæ publicis man- „ cipantur ſpectaculis, non poteſt eſſe epiſcopus, „ non presbyter, non diaconus, nec ex numero „ eorum qui ad altare deſerviunt. Item capitulo „ xxi. Eunuchus ſi per inſidias hominum factus „ eſt, vel ſi in perſecutione ſunt ejus amputata „ virilia, vel ſi ita natus eſt, & eſt dignus, ef- „ ficiatur epiſcopus. Item capitulo xxii. Si quis „ abſcidit ſemetipſum, ideſt, ſi quis amputavit „ ſibi virilia, non fiat clericus, quia * ſuus ho- „ micida eſt, & Dei conditionis inimicus. * " Si quis, cum clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur, quia ſuus homicida eſt. * Laicus ſemetipſum abſcindens, annis tribus communione privetur, quia ſuæ vitæ inſidiator extitit. De homicidis vero dictum eſt: ut ſi quis voluntarius, & non per neceſſitatem, fecerit homicidium, & poſtea monachus fuerit factus, ad gradus altaris promoveri non poteſt. Monachi enim, qui ad gradus provehuntur eccleſiaſticos, ſummopere providendum eſt abbati illos epiſcopo offerenti, ut idonei & probati ſint, juxta quod ſanctus Benedictus ait: Si quis abbas ſibi presbyterum vel diaconum ordinari petierit, de ſuis eligat qui dignus ſit ſacerdotio fungi. Nam ille qui adhuc vivens eſt, qui Stephanum epiſcopum dolo occidit, cum non inveniret pro tanto crimine pœnitentiam, Cluniacum cœnobium petiit, monachus ibi effectus eſt. Qui legere & cantare tanquam peritus clericus ſciens, ab Odilone abbate cogitabatur offerri epiſcopo ad gradus altaris. At prudenter tractans venerandus abbas, literis directis ad papam Romanum conſultum expoſtulat, & crimen monachi intimat, cui apoſtolicus talia remandat: Impoſſibile eſt talem ad aliquem gradum provehi, nec etiam offerre poteſt oblationem ad manus ſacerdotis, ne forte pro eo uno in plures furor Domini deſcendat: ſed nec communionem ſanctam accipere poteſt: in exitu autem vitæ pro miſericordia ei viaticum detur. Nihil hic aliud quam luctum agat, ſi forte illic miſericordiam inveniat. Ita hactenus ille * vivat, permanens in pœnitentiæ luctu, non offerens, non communicans.

ANNO CHRISTI 1031.

* ſuiipſius

* Cap. 23.

* Cap. 24.

* Forte, vivit. H.

Item inquiſitum eſt de temporibus ordinum, quia nonnulli ex epiſcopis per totum annum ordinationes nunc faciunt, quod priores epiſcopi non faciebant. Revoluta ſunt ergo patrum ſtatuta: & inventum quia graduum ordinationes recte fiunt per menſem Martium, & Junium, Septembrem quoque, atque Decembrem, ſabbato videlicet in duodecim lectionibus, quando jejunia quatuor temporum aguntur. Ubi ſi tanta multitudo fuerit ordinandorum, ut ſabbato non poſſit omnes epiſcopus conſecrare, in craſtina dominica uſque ad horam ſextam a mane, qui ſuperfuerint debent ordinari. Alias autem nullo modo, niſi cauſa grandis neceſſitatis, de diaconatu tantum vel presbyteratu oportet ordinationes agi. Et hoc in nulla feſtivitate, niſi dominica die, quam tamen jejunium generale in ſabbato præceſſerit. Nam & ipſe epiſcopus ordinari non poteſt, niſi in dominica die, circa horam diei tertiam. De ſancto autem Gregorio conſtat, quia nunquam niſi in menſe Martio ordinationes egit. Beatus vero Petrus apoſtolus in menſe Decembrio, & non aliubi: in Junio autem tantummodo beatus .... porro in Septembri & non alio beatus ....

Rurſum in concilio conquiſitum * eſt de excommunicatis Aquitanigenis, qui ignorantibus epiſcopis ſuis a Romano papa pœnitentiam & abſolutionem accipiunt: & hac de cauſa pax & concilium in Aquitania deſtruitur, dum quos iſti juſte ligant, ille injuſte abſolvit. Ad hæc venerandus Engelricus canonicus ſanctæ Mariæ Anicenſis eccleſiæ, cœpit explicare, dicens: Stephanus Arvernenſis præſul ante hos annos Pontium comitem Arvernenſem excommunicatione obſtrinxit,

* fer. conqueſtum de accipientibus abſolutionem a papa.

ANNO CHRISTI 1031.

pro uxore legitima, quam dimiserat, & aliam duxerat. Quem cum nulla ratione vellet absolvere, nisi emendatum, comes Romæ a domno papa absolutionem accepit, ignorante papa eum excommunicatum. Quod graviter episcopus ferens, * conquisitorias literas Romam apostolico misit: cui ille in hunc modum remisit epistolam.

* Corr. conquæstorias.

Papæ epistola pro conservandis juribus episcoporum.

„ Quod nescienter egi, frater carissime, non „ mea sed tua est culpa. Scis enim quia quicumque de universa Dei ecclesia, quæ est in „ toto orbe terrarum, ad me causa remedii recurrit, impossibile est mihi ejus curam negligere, dicente Domino ad beatum specialiter „ Petrum: *Petre, pasce oves meas.* Quo ergo modo sedes apostolica poterit ejicere aliquem de „ medela, nisi rationabili causa? Debueras certe mihi, antequam illa * mortua ovis Romam „ veniret, ejus causam tuis innotescere apicibus: „ & ego eam omnimodo abjicerem, tuamque firmando auctoritatem, eam anathematis ictu re„ percuterem. Profiteor quippe omnibus consacerdotibus meis ubique terrarum, adjutorem „ me & consolatorem potius esse, quam contradictorem. Absit enim schisma a me, & a co„ episcopis meis. Itaque illam pœnitentiam & „ absolutionem, quam tuo excommunicato ignoranter dederam, & ille fraudulenter accepit, „ irritam facio & cassam: ut de illa nihil aliud „ speret quam maledictionem, quoad satisfactum „ tu juste absolvas. "

Joan. 21.

* morbida

Dicebant ergo episcopi adinvicem: Frustra hæc querela adversus caput nostrum mutire audet: apostolicus enim absque culpa est, & potius nos culpabiles sumus, nisi literis nostris ei notum faciamus, de quibus nolumus ut absolvantur. Cum ergo tales deceperint apostolicum, ut fraudulenter absolvantur ab eo, irrita est eis illa absolutio: ideoque nec ab eo nec a nobis confirmanda. Quidam autem in concilio dixit: Vidi nuper de episcopo Engolismensi, qui præsens est, quod dico. Quidam ex suis parochianis excommunicatus ab eo, dum satisfacere nollet, non poterat impetrare ab eo pœnitentiam. Qui sine licentia episcopi sui papæ Romano subripuit pœnitentiæ legem, & literas ex nomine ejus episcopo detulit in cœna Domini, quibus episcopum rogabat apostolicus, quatenus illi pœnitentiam, quam imposuerat, affirmaret. Episcopus vero intelligens fraudem, ait homini: Versa vice, quod ego postulare debueram ab apostolico, apostolicus postulat a me. Non credere possum hoc mandatum ab eo exortum: hoc tibi nihil utile est: & donec aut a me, vel ab hujus sedis archidiacono, me jubente, accipias pœnitentiam, permane in excommunicatione. Et ejecit eum foras de ecclesia.

Et dixerunt episcopi: Hoc ab ipsis apostolicis Romanis & cæteris patribus cautum tenemus: ut parochiano suo episcopus, si pœnitentiam imponit, eumque papæ dirigit, ut judicet, utrum sit an non pœnitentia digna pro tali reatu, potest eam confirmare auctoritas papæ, aut levigare, aut superadjicere. Judicium enim totius ecclesiæ maxime in apostolica Romana sede constat. Item si episcopus parochianum suum cum testibus vel litteris apostolico ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis fieri solet reatibus, in quibus episcopi ad dignam hæsitant pœnitentiam imponendam: hic talis licenter a papa remedium sumere potest. Nam inconsulto episcopo suo, ab apostolico pœnitentiam & absolutionem nemini accipere licet. Sane, ut exempli causa aliquid dicatur, beatus Martialis Aquitaniæ apostolus Stephano regi Galliarum, qui sub Nerone Galliam usque ad montes Pyrenæos regendi habebat potestatem, pro virginis Valeriæ interfectione cæterisque reatibus jam pœnitentiam indixerat, jam fonte baptismatis, quo cuncta delentur admissa, ipsum purificaverat. Attamen quia necesse principi fuit, ut Romam cum legionibus Galligenis, jubente Nerone, properaret: præmonente, ut credimus, beato Martiale, beatum Petrum apostolum adiit, & pro virginis interfectione ab eo se absolvi postulavit. Illa profecto principis absolutio a beato Petro, confirmatio illius fuit absolutionis & pœnitentiæ; quam ei beatus Martialis indixerat. Certe beatus Petrus si sciret illum esse a beato Martiale excommunicatione obligatum, potius eum damnaret quam absolveret. Sic apostolici Romani episcoporum omnium sententiam confirmare, non dissolvere debent: quia sicut membra caput suum sequi, ita caput membra sua necesse est non contristari. Referam vero ad ædificationem, quod dudum de illo milite contigit Vasconе, qui jubente duce Vasconum Sancio, seniorem suum decollavit, invitus tamen, & errore ducis perterritus id egit, interminante irato duce, & dicente: Nisi illum occideris, occidam te. Uno ergo ictu seniorem proprium decollavit: & gravissimo dolore repletus, ad episcopum suum pœnitentiæ causæ recucurrit. Cui ille compassus dixit: Debueras pro seniore tuo mortem suscipere, antequam illi manus aliquo modo inferres, & martyr Dei pro tali fide fieres: sed gravissimum reatum egisti, & nobis inauditum. Nescio tibi consilium ferre pœnitentiæ, sed vade quantocitius ad papam Romanum. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo: si te ille abjecerit, nunquam nec a me nec ab aliquo invenies pœnitentiam. Quod ille concitus implevit, & cum testibus detulit secum litteras episcopi sui. Et cum apostolicus secunda paschali feria apud sanctum Petrum sacra agens post evangelium resedisset, cœpit ille reus ante eum in conspectu totius ecclesiæ gravissime plorans & suspirans exclamare, dicens: Pœnitentiam volo, Domine: Pœnitentiam volo, Domine. Et apostolicus, qui dextra lævaque ei assistebant ait: Requirite pro qua culpa. Ille inquisitus nihil aliud dicebat: Creatorem meum offendi: Creatorem meum offendi. Cui apostolicus: Cur, inquit, episcopum tuum non expetebas? Et ille: Episcopus meus me misit ad te. Tunc testes apostolico suggesserunt culpam, eique litteras episcopi protulerunt. Sic apostolicus episcopo qui a dextris ejus stabat locutus est, dicens: Recogita auctoritatem divinam, quali pœnitentia hic mortuus possit vivificari. Et episcopus ait: Dominus dicit in evangelio: *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, vel sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet . . . .* Matth.

Cetera desiderantur.

ANNO CHRISTI 1031.

DE FICTITIO BELLOVACENSI CONCILIO.

Observatio Gabr. Cossartii.

Baronius ad annum 1034. celebratum ait Bellovacense concilium diebus post Bituricense quindecim, ab episcopis Lemovicas convenientibus; idque Lemovicensis secundi acta testari. In quo ipsum Binius, ac Binium alii deinde secuti sunt. Mirum est autem, repertos fuisse quibus persuaderent, episcopos Aquitaniæ primæ, Bellovaci in Belgica celebrasse concilium, & intra dies 15. tum in Bellovacis, tum in Lemovicibus fuisse. Sed nimirum Bellilocense dicere volebat Baronius: & hoc mendum ejus amanuensi tribuendum est. Bellilocensis quippe monasterii non longe a Lemovicum civitate distantis mentio fit in actis concilii Lemovicensis: ubi cum *Bellocense* corrupte scriptum esset, Bellovacense mali critici legerunt. Sed habiti in eo loco concilii nullum in his actis vestigium.

CONCILIA DIVERSIS GALLIARUM LOCIS HABITA ANNO CHRISTI M. XXXI.

In quibus pax, & publica securitas constituta, & feriæ sextæ atque sabbati religio sancita est.

POst *gravem inopiam famemque sævissimam, succedente summa frugum ubertate & copia, populum partim excitarunt episcopi, ad divinam agnoscendam beneficentiam: partim recente calamitatis memoria deterruerunt a criminibus, præsertimque a privatis inter se bellis, rapinis, cædibus, sacrarum rerum direptionibus. Hæc occasio tot conciliorum. De quibus in hunc modum scribit Glaber Rodulfus, lib. IV. historiæ, cap. V.* Tunc ergo, *inquit*, primitus cœpere in Aquitaniæ partibus, ab episcopis & abbatibus cæterisque viris sacræ religionis devotis, ex universa plebe coadunari conciliorum conventus. Ad quos etiam multa delata sunt corpora sanctorum, atque innumerabiles sanctarum apophoretæ reliquiarum. Dehinc per Arelatensem provinciam, atque Lugdunensem, sicque per universam Burgundiam usque in ultimas Franciæ partes per universos episcopatus indictum est, qualiter certis in locis a præsulibus magnatisque totius patriæ de reformanda pace & sacræ fidei institutione celebrarentur concilia. Quod etiam tota multitudo universæ plebis audiens, lætanter adiere maximi, mediocres, ac minimi: parati cuncti obedire quicquid præceptum fuisset a pastoribus ecclesiæ. Non minus videlicet, quam si vox emissa de cælo hominibus in terra loqueretur. Terebat enim universos clades præteriti temporis, instabatque metus ne adipiscerentur opulentiam futuræ ubertatis. Erat quippe descriptio capitatim digesta, qua continebantur tam illa quæ fieri prohibebantur, quam ea, quæ devota sponsione omnipotenti Domino offerre decreverant.

In quibus potissimum erat de inviolabili pace conservanda, ut scilicet viri utriusque conditionis, cujuscumque antea fuissent rei obnoxii, absque formidine procederent armis vacui. Prædo namque aut invasor alterius facultatis legum districtione arctatus, vel donis facultatum seu pœnis corporis acerrime multaretur.

Locis nihilominus sacris omnium ecclesiarum honor & reverentia talis exhiberetur, ut si quis ad ea cujuscumque culpæ obnoxius confugium faceret, illæsus evaderet, nisi solummodo ille qui pactum prædictæ pacis violasset: hic tamen captus ab altari, præstitutam pœnam lueret.

Clericis similiter omnibus, monachis, & sanctimonialibus, ut si quis cum eis per regionem pergeret, nullam vim ab aliquo pateretur.

Plurima autem in eisdem conciliis constituta sunt quæ perlongum duximus referre.

Illud sane memorandum, quod omnibus in commune placuit, qualiter omnibus hebdomadibus sanctione perpetua, sexta die abstineretur a vino, & carnibus septima: nisi forte gravis infirmitas compelleret, aut celeberrima solemnitas interveniret. Si vero affectio aliqua intercederet, ut hic tenor paululum laxaretur, tres proinde pauperes victu sustentarentur.

Tunc innumeræ sanitates patratæ sunt infirmantium, in eisdem conventibus sanctorum.

Eodem spectat commemoratum in Baldrici chronico Gallicanorum antistitum decretum. Cujus tempus cum Baldricus non notet, & Sigeberti editio prima annum 1032. Miræana sequentem designet: admonet res ipsa referendum ad hæc de quibus Glaber loquitur concilia, quæ intra unius anni spatium non omnia forte perfecta sunt. Istiusmodi decretum, *inquit Baldricus*, a Franciæ episcopis datum est servari subjectis sibi populis. Unus eorum cælitus sibi delatas dixit esse litteras, quæ pacem monerent renovandam in terra. Quam rem mandavit cæteris, & hæc tradenda dedit populis; Arma quisquam non ferret, direpta non repeteret, sui sanguinis vel cujuslibet proximi ultor minime existens percussoribus cogeretur indulgere, jejunium in pane & aqua omni sexta feria observarent, & in sabbato a carne & pinguamine: soloque hoc contenti jejunio in omnium peccatorum satisfactionem, nullam sibi scirent aliam adjungendam pœnitentiam; & hæc se servare sacramento firmarent. Quod qui nollet, Christianitate privaretur; & exeutem de sæculo nullus visitaret, nec sepulturæ traderet. Alia quoque quam plura dederunt mandata, quæ oneri visa sunt replicare. L. 3. c. 52.

Hæc novitate pulsatus mandati præsul noster, *Gerardus Cameracensis episcopus*, infirmitatique peccantium condescendens, secundum decreta sanctorum patrum, ad singula suum formavit eloquium. Genus humanum ab initio trifariam divisum esse monstravit, in oratoribus, agricultoribus, pugnatoribus: horumque singulos alterutrum dextra lævaque foveri evidens documentum dedit.

dit. Oratorum a sæculi vacans negotiis dum ad Deum vadit intentio, pugnatoribus debet, quod sancto vacat otio, agricultoribus, quod eorum laboribus corporali pascitur cibo. Nihilo minus agricultores ad Deum levantur oratorum precibus, & pugnatorum defensantur armis. Pari modo pugnatores dum reditibus agrorum annonantur, & mercimoniis vectigalium solatiantur, armorumque delicta, piorum, quos tuentur, expiat precatio sancta: foventur, ut dictum est, mutuo: Quibus dum Abraham, & Josue, & David, ex voce domini arma tulisse in prælium vetus ostendit pagina, & sacerdotes gladio accingunt reges: regnante gratia, in nostra matre ecclesia, Dei sponsa, officium non est in culpa, si deest peccatum in conscientia. Hos & apostolus ministros Dei appellat, ita dicens: *Minister enim Dei est, vindex in iram*, subinferens: *Non enim sine causa gladium portat*.

Rom. 13.

Rapinas reddere debere ut vetus fileat mandatum, Zacchæi satis est exemplum, dicentis ad dominum: *Si quem defraudavi, reddo quadruplum*. Nec peccant qui repetunt, licet audiant: *Si quis quæ tua sunt tulerit, ne repetas*. Duo enim legimus, & tacuisse dominum interrogatum; & non interrogatum fuisse locutum. Cujus silentium ita non est otiosum, quemadmodum est salutiferum ejus verbum. Ut enim laudavit Zacchæum de rapinarum redditione, ita siluit de earum repetitione pro inevitabili necessitate. At ubi dixit, *ne repetas*, permisit perfectis quod habebant in voto, pro resecanda cupiditate: non imperavit, ut dixi, pro necessitate. Itaque illic non prohibuit repetere, & hic concessit repetere. Inde reges per sanctos patres edocti, statuerunt firmas leges, ut res suas injuste sublatas ecclesias, vel quilibet, juste repeteret: quas legaliter cogeretur, qui rapuerat, restituere.

Luc. 19. Luc. 6.

Simili stat sententia inter percussorem hominis & ultorem proximi. Percussor enim debet ultorem satisfactione placare & muneribus, quem læsit & offendit subtractis amici mortui consolationibus. Neque cogi debet absque placatione ad ignoscendum, cui Dominus misit ab altari reconciliatorem munus offerentem: quem utinam minus perfectum, hæc a pœnitente oblata trahat benivolentia.

Matth. 5.

Jejunium in sexta vel septima feria generaliter non est omnibus imponendum, quibus nec una est sanitas corporis, nec æqualiter remordet accusatio peccati: sed nec sufficiens est omnibus peccantibus hæc satisfactio credenda. Crescentia quidem in dies crimina purganda sunt secundum evangelii, apostolorumque, & canonum decreta: nec est conveniens, ut alia his contraria, qui præsunt, jubeant populo: eisque concordent, qui organa facti Spiritus sancti, per ejus flatum sonuerunt sua verba vel scripta, ne videantur destructa.

Excommunicatione quoque non sunt feriendi, qui hæc sacramento firmare noluerint: cum de servando uno mandato satis infirma sit fragilitas humana, nedum perjurio in omnibus his neglectis teneatur adstricta. Quando autem ab hoc sæculo ad aliud quis habet ire, mens ejus naturaliter habens obliviscí & memorari, magnitudine seu novitate viæ nimis extra se sparsa, & propterea aliquantulum sui oblita, consolationibus piorum debet revocari, ut pœniteat de peccatis, etiamsi tunc usque fuit obdurata: ne dicam, ut ei postulanti, hæc, quod absit, denegetur misericordia. Mortuum etiam quemlibet peccatorem terræ tradere, Dei dixit auctoritas: ex quo peccator, omnium peccatorum occisor, audivit: *Terra es, & in terram ibis*.

Gen. 3.

Eadem habet Sigebertus, iisdemque verbis, usque ad Gerardi orationem, quam in compendium contrahit. Eademque Sigeberti verba Albericus in chronico, & Vincentius Bellovacensis in speculo historiali descripserunt.

Ad pactum idem pacis juramento sanciendæ pertinet quod habet Baldricus idem, nec ulla temporis nota consignat. Accidisse tamen oportet ante annum 1030. *exeuntem, siquidem ibi mentio Beroldi Suessionensis episcopi, & VVarini Bellovacensis, qui anno* 1030. *obiisse ambo perhibentur.* Ipso in tempore, *inquit*, videntes episcopi, B. * Suessionensium, & VV. * Belvacensium, præ imbecillitate regis, peccatis exigentibus, statum regni funditus inclinari, jura confundi, usumque patrium & omne genus justitiæ profanari: multum reip. succurrere arbitrati sunt, si Burgundiæ episcoporum sententiam sequerentur. Hi nimirum totius authoritatis expertes, commune decretum fecerunt, ut tam sese quam omnes homines sub sacramento constringerent, pacem videlicet & justitiam servaturos. Hujusmodi igitur commento prædicti episcopi excitati, superioris quidem Galliæ coepiscopis conspirantibus etiam domnum Gerardum episcopum *, ut secum sentirent, pariter monuerunt. Qui altius causas advertens, procul renuere æstimavit, cunctisque pernicioſum consilium ac impossibile intelligens, nullum assensum porrexit. Hoc enim non tam impossibile, quam incongruum videri respondit, si quod regalis juris est, sibi vendicari præsumerent. Hoc etiam modo, sanctæ ecclesiæ statum confundi, quæ geminis personis, regali videlicet ac sacerdotali, administrari præcipitur. Huic enim orare, illi vero pugnare tribuitur. Igitur regum esse, seditiones virtute compescere, bella sedare, pacis commercia dilatare: episcoporum vero, reges, ut viriliter pro salute patriæ pugnent, monere; ut vincant, orare. Hoc ergo decretum periculosum esse omnibus, omnes videlicet aut jurare, aut anathemati subjicere. Omnes enim communi peccato involvi, si commento hujusmodi uterentur. Itaque episcopum dissentientem cæteri coepiscopis occultis reprehensionibus improbabant, dicentes eum non esse pacis amicum, qui pacem volentibus dissentiret. Postea vero suorum crebro hortamine circumventus, sed maxime abbatum Leduini * videlicet & Rotrici precatu coactus, acquievit invitus. Sed quod ante reclamabat, postea probavit eventus. Vix enim pauciſſimi crimen perjurii evaserunt. *Hæc Baldricus.*

* Berold. * Warin.

* Camerac. censem.

* al. Lieduini.

Notæ Gabr. Cossartii S. J.

Horum conciliorum, quibus pacem constitutam, & mutuis privatorum incursionibus, prædis, cædibus, obviam itum esse discimus ex Glabro, duo superius a nobis edita sunt, Bituricense & Lemovicense II. ac fortassis etiam Karrofense, ut supra observavi pag. 1193.

Cæterum in anno indicando lapsus est Glaber, & Hugonem Flaviniacensem aliosque in errorem induxit. Nam anno 1033. celebrata scribit; eoque anno, quo Robertus rex Francorum mortuus est. Atqui mortuum esse Robertum anno 1031. cum scriptores ferme asserunt cæteri, tum alia probant a Labbeo nostro indicata, Gallicæ Chronologiæ Tomo IV. quibus ego argumentum addo certissimum, petitum ex concilio Lemovicensi II. quod & anno 1031. celebratum est, ut supra probavi, & mortuo jam Roberto, ut acta ipsa testantur. Hæc de tempore.

Eam autem, de qua constituenda hic agitur, pacem, minus caute nonnulli cum treuga Domini confundunt. Plenam perfectamque pacem his in conciliis fundare cogitabant episcopi: sed cum hoc non processisset, conati sunt, post annos decem, saltem inducias obtinere, certis præscriptis in hebdomade diebus, quibus ab inferenda cuiquam injuria prorsus abstineretur: *& placuit universis*, inquit Glaber, l. 5. c. 1. in gestis anni 1041. *ut treuga Domini vocaretur.* Sed hoc suo loco reservamus ad annum scilicet 1041.

Ob-

ANNO CHRISTI 1031.

Observatio P. Antonii Pagi

ad An. Chr. 1034. *n.* 1.

Glaber lib. 4. c. 5. ſcribit *anno a Paſſione Domini milleſimo memoratæ cladis penurias ſubſequente*, cœpiſſe Concilia celebrari in Aquitaniæ partibus, dein per Arelatenſem provinciam atque Lugdunenſem indictum eſſe, *qualiter certis in locis a Præſulibus Magnatiſque totius patriæ de reformanda pace & ſacræ fidei inſtitutione celebrarentur Concilia*. Quæ Baronius recte ad an. 1034. refert, qui juxta Glabrum milleſimus primus eſt a Paſſione; annum enim a Paſſione Domini juxta Glabrum Epocha Incarnationis annis 33. antecedit. Coſſartius tamen in nota ad iſta Concilia diverſis locis habita, ea refert ad an. 1031. aitque deceptum Glabrum, qui ſcripſit ea an. 1033. congregata; eoque anno quo Robertus Rex Francorum mortuus eſt; cum tamen hic anno 1031. demortuus ſit. Verum non dicit Glaber ea anno quo Robertus e vivis exceſſit, coacta, neque Robertum anno 1033. vitam cum morte commutaſſe, ſed tantum Roberti & aliorum quorumdam illuſtrium virorum obitus famem & penuriam præceſſiſſe, uti anno ſuperiori n. 9. expoſuimus. Ea itaque Concilia in diverſis Galliarum partibus anno 1034. celebrata, ut Epiſcopi populum excitarent ad divinam agnoſcendam beneficentiam, utque eum recentis calamitatis memoria deterrerent a criminibus, præſertimque a privatis inter ſe bellis, cædibus, & ſacrarum rerum direptionibus.

ANNO CHRISTI 1031.

CONCILIUM TRIBURIENSE

Præſente Conrado Imperatore Anno MXXXI. habitum. De primi menſis jejunio.

HUjus *acta concilii Baldricus ſummatim enarrat in chronico Cameracenſi, libro* III. *cap.* VI. Triburiæ, *inquit*, ſecus Maguntiam imperator Conradus de diverſis partibus epiſcopos convocavit, ut quæ utilitatis & religionis ſunt, ad invicem conferrent. Qui poſt aliqua dictorum ſuorum, hoc habuerunt capitulum: ut, ſi quando jejunium primi menſis, in ea hebdomada qua conſtat caput jejunii, ſicut ſolet, eveniret, amborum jejuniorum celebritas una officii expletione compleretur. In hoc rurſus moderatiſſimus paſtor (*Gerardus Cameracenſis epiſcopus*) antiquam patrum conſuetudinem ſervari monebant, & in altera hebdomada officium primi jejunii celebrandum, pro conſuetudine antiqua cenſebat. Cujus oblata ſententia, viſa eſt congrua, & ab eis decreta eſt tenenda. *Eadem æqualis Baldrici Sigeberti habet, annoque* 1031. *conſignat: quem authorem ſequimur. Addit regalem & ſynodalem fuiſſe conventum: neque ſolum Gerardum ſed paucos aliquot cum eo epiſcopos cæterorum decreto contradixiſſe.*

ANNO CHRISTI 1032.

CONCILIUM[1] PICTAVENSE,

ANNO CHRISTI 1032.

ANNO M. XXXII. HABITUM.

De fide catholica: de rebus eccleſiaſticis per fraudem aut vim ablatis: de terris monachorum liberis integriſque ſervandis.

HUjus *ſynodi Malleacenſe chronicon ad annum* M. XXXII. *in hæc verba meminit*. Eo tempore, *inquit*, fuit concilium factum Pictavis de fide Catholica, rege Roberto concedente, ut per omnes civitates fierent concilia. Inter cetera ergo accidit, ut in Pictava urbe, ſicut diximus modo, concilium ageretur, duce nobiliſſimo * Willelmo videlicet, & Iſemberto urbis illius epiſcopo, Jordane Lemovicenſium præſule, atque Arnaldo Petragoricenſis regionis, & diverſorum ordinum abbatibus videlicet, monachis, & clericis: necnon & fidelibus populis. Cum igitur de pluribus tractarent, ſtatuerunt, ut ſi quis homo res ſanctæ Dei eccleſiæ fraudulenter ac violenter poſſideret, quas injuſte rapuerat, cum ſummo ſtudio reſtitueret; & ut terras monachorum integras liberaſque perſolveret.

* Guillelmus VIII. cognomento Magnus.

NARBONENSE CONCILIUM

Ad confirmanda privilegia Cangionenſis monaſterii a VVifredo archiepiſcopo anno 1031. *celebratum.*

Ex Manſi Suppl. pag. 1255.

IN nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis, Guifridus primæ ſedis Narbonenſis archiepiſcopus, & univerſa conveniens apud præfatam urbem (*a*) ſynodus Sduano venerabili abbati, atque ſuis in perpetuum ſucceſſoribus cunctis, & omnibus matris eccleſiæ filiis univerſis. Quoniam EIdcirco Dominus gratiæ ſuæ nos rectores conſtituit eccleſiæ, ut prælatio majorum infirmitati ſubveniat ſubditorum; æquum nobis eſt, ea, quæ ſuæ partis fuerint adjuvare, & ne cuilibet adverſitati ſuccumbant, totis viribus ejus auxilio ſuſtentari .... ei maxime credimus nobis divinum

1 Hoc idem cum Pictavenſi, cujus acta ſupra ex Martene retulimus celebratum ante an. 1032. quo Robertus Rex e vivis jam exceſſerat.

(*a*) Quo anno celebratum fuerit hoc concilium non profert S. Victoris chartarium, unde illud eruimus, ſed ex chronicis notis epiſcoporum, qui ei interfuerunt, annum conjicere poſſumus. Certe Raimbaldus Arelatenſis archiepiſcopus anno 1031. conſecratus eſt, Odombellus vero epiſcopus Lodovenſis anno 1032. extinctus dicitur. Igitur alterutro anno coactum & celebratum eſt. MARTENE.

num adesse præsidium, si rebus ad ipsum perti-
nentibus intulerimus pro posse subsidium. Ideo-
ANNO CHRISTI 1031. que nos omnes in unum secundum venerabilis papæ Sergii privilegium & nostrorum constitutionem prædecessorum confirmamus beatissimi confessoris Christi Martini cœnobium in (a) Canigoni montis altitudinibus a cultoribus divinæ religionis constructum, & consecratum ad serviendum Deo secundum legem patris beatissimi Benedicti digne dispositum, ut quodcumque usque hodie juste, & legaliter acquisivit, vel in perpetuum acquisierit, in pace teneat, & possideat, nec alicujus inquietudinis damna ex qualibet persona sustineat. Hoc ante omnia sub divini judicii obtestatione, & nostri ordinis interdictione statuentes, ut nulla quælibet cujuscumque ordinis magna, parvaque persona prædicta.. cuilibet loco audeat subrogare. Semper autem sit liberum, nullæque servituti alterius loci obnoxium, sed sicut cætera monasteria regis præceptis, & apostolicis privilegiis exaltata per se maneat sublimatum. Deferat vero debitum honorem suo pontifici, & propriæ sedi, sicut tantum deferre præcipiunt canones sancti. Si quis autem hæc nostri concilii statuta parvipendere ausus fuerit, hunc de potestate Dei omnipotentis Patris, Filii, & Spiritus Sancti, & omnium cœlestium virtutum, sanctorumque omnium, ecclesiastici ordinis, & nostra, nisi resipuerit, excommunicationis ab universorum fidelium cœtu extorrem .... nostræque constitutionis præceptum propriis manibus confirmamus,

Guifredus sanctæ primæ Narbonensis ecclesiæ episcopus ſs. ANNO CHRIS 1031.
Raimbaldus archiepiscopus Arelatensis.
Petrus Iherundensis episcopus.
Beringarius episcopus.
..... episcopus Ausonensis.
Ermengaudus, ac si indignus episc. Regiensis.
Amalius episcopus Albiensis.
Guirsedus episcopus Carchassensis.
Beringarius episcopus Conseranensis.
Stephanus episcopus Biterrensis.
Odombellus episcopus Lutevensis.
Stephanus episcopus Agatensis.

Item, alio in tempore collecti in præfata urbe eodem modo quamplures episcopi his, qui nec-dum subscripserant libenter annuerunt, ac propriis manibus proprio nomine subscripserunt.

Froterius Episcopus Nemausiensis.
Stephanus episcopus Attensis.
Guadaldus episcopus Barchinonensis.
Ugo episcopus Uzetensis.
Petrus episcopus Cabilonensis.
Bernardus episcopus Comonensis.
Arnallus Magalonensis episcopus.
Arnallus Tolosanus episcopus,
Heribaldus gratia Dei episcopus Urgellensis.
Willelmus Ausonensis gratia Dei episcopus.
Willelmus episcopus Urgellensis.
Raimundus gratia Dei episcopus Elnensis.
Beringarius episcopus Iherundensis.

ANNO CHRISTI 1032. ANNO CHRISTI 1032.

LEGES ECCLESIASTICÆ CANUTI REGIS

Ex MS. cott. Nero A. 1. collato cum legg. nost. Anglo-saxon.

Hoc est consilium, quod Cnutus, totius Angliæ & Danorum & Norvvegorum rex, cum sapientum suorum consilio sancivit, in laudem Dei, & sibiipsi in ornamentum regium, & ad utilitatem populi; & hoc erat sacris natalibus Domini nostri Wintoniæ,

I. *De Deo, religione, & rege debite colendis.*

HOc est primum igitur, ut super omnia alia unum Deum semper diligere, & unum christianismum unanimiter conservare, & regem Cnutum, & justa fidelitate venerari velint.

II. *De pace Dei, regis & ecclesiarum.*

Et Dei ecclesias salutent ac protegant, & crebro frequentent in salutem animæ, & nobisipsis ad utilitatem. Quælibet ecclesia jure est in propria Christi pace, & quilibet Christianus multum laborare debet, ut pacem illam magna in veneratione habeat. Pax enim divina, & quam proxime regis præ omni alia pace obtinenda, & sedulo conservanda est. Tunc valde justum est, ut Dei ecclesiastica pax intra parietes, & pax christiani regis manu data semper consistat immobilis. Et si quis alterutram violet, perdat patriam & vitam, nisi rex ei condonare velit. Et si unquam aliquis homo posthæc Dei ecclesiasticam pacem adeo violaverit, ut intra ecclesiæ parietes homicida fieret, tunc istud est inexpiabile, & persequantur (eum) omnes, qui Dei amici sunt, nisi fieret, ut inde erumperet, & ad adeo magnum asylum confugerit, ut rex ipsi eapropter vitam condonaret post plenariam compensationem tam apud Deum, quam apud homines. Et hoc est primum, ut propriam æstimationem capitis Christo & regi det, & hoc modo seipsum exlegem restituat ad compensationem. Et si tunc ad compensationem res rediit, & eam rex toleret, tunc solvatur ecclesiastica pax illi ecclesiæ per regis plenariam pacis violationem, & ecclesiæ reconciliationem consequatur, sicuti decet; & deinde tam cognati, quam viri occisi compensationem plene solvat, & apud Deum saltem intercedat.

III. *De mulcta pro dignitate ecclesiæ conferenda.*

Et si ulla ecclesiæ pax sine interfectione sit violata, sedulo compensetur pro ratione ejus quod factum est, sive sit per pugnam, sive per rapinam, sive per aliud quid compensanda est ecclesiæ prius pacis violatio pro ratione ejus quod factum est, & pro ratione dignitatis ecclesiæ. Non sunt omnes ecclesiæ æquali modo terreno honore dignæ, licet eandem habeant ecclesiasticam consecrationem. Violatio pacis primariæ ecclesiæ est eadem ac compensatio rerum pro regis pace, hoc est, quinque libris, secundum Anglorum leges; & in terra Cantii pro violatione pacis v. libris regi, & III. archiepiscopo; & mediocris ecclesiæ CXX. solidis, & idem est pro regis mulcta; & tunc adhuc minoris, ubi parvum est ministerium, & cœmeterium tamen LX. solidis; & templi campestris, ubi cœmeterium non est, XXX. solidis.

IV. *De*

(a) Canigonense S. Martini monasterium anno 1001. a Guifredo comite Ceritaniæ fundatum in diœcesi Helenensi, hactenus perstat, sed valde exiguum. *Martene.*

IV. *De reverentia sacerdotibus præstanda.*

ANNO CHRISTI 1032.

Omnes christianos quam maxime decet sanctuarium & ordines & consecratam Dei domum semper diligentissime frequentare & protegere, & quemlibet ordinem venerari juxta dignitatem. Intelligat enim quicumque velit vel possit, magnum & præclarum esse, quod sacerdos agendum habet pro salute populi, si Domino suo debite placeat. Magnum (quid) est exorcismus, & præclarum est consecratio, quæ diabolum dispellit, & profugum reddit, quoties baptismus peragitur, vel S. Eucharistia consecratur. Et sancti Angeli ibi circumfunduntur, & res illas custodiunt, & per Dei potentiam sacerdotem adjuvant, quoties Christo debite serviunt. Et hoc toties faciunt, quoties sedulo intimo pectore invocat Christum, & pro populi necessitate diligenter intercedit; & illi propter Dei timorem pro ordinis dignitate cum ratione sunt cognoscendi.

V. *De purgatione ordinatorum.*

Et si contingat, ut quis accusationibus & imperitiis sacerdotem, qui regulariter vivit, oneret atque ille ipse conscius sit innocentiæ, celebret missam, si audet, & purget solus seipsum per solam eucharistiam a simplici accusatione; & triplicem accusationem purget, si audeat etiam in S. Eucharistia cum duobus ejusdem cum eo ordinis. Si quis diaconum accuset, qui regulariter vivit, simplici accusatione, sumat duos ejusdem secundum ordinis, & purget se cum illis. Et si accusetur triplici accusatione, sumat sex ejusdem ordinis (& ipse sit septimus) & purget se illis. Si plebejus sacerdos accusationibus oneretur quod regularem vitam non degat, purget se sicut diaconus, qui regularem vitam agit. Et si quis amicis destitutum altaris ministrum accusationibus oneret, qui non habet sacramentales, eat ad offam execratam, & ibi fiat, sicuti Deus voluerit, nisi se per S. Eucharistiam purgare possit. Et si quis sacris initiatum inimicitiæ accuset, & dicat quod homicidii auctor sit, vel consiliarius, purget se per cognatos suos, qui inimicitiam tolerare vel emendare debent. Et si sit cognatis destitutus purget se per socios, vel jejunium suscipiat, si audeat, & ea ad offam execratam, & ibi fiat, sicuti Deus judicaverit. Et nullus templi monachus unquam jure inimicitiæ compensationem petere, nec inimicitiæ compensationem solvere tenetur, deponat cognationis leges, cum transit ad leges regulares. Et si presbyter unquam fuerit falsus testis, vel perjurus, vel furti conscius, aut consiliarius fuerit, tunc sit sanctificata ecclesia exclusus, & perdat ubique tam societatem quam amicitiam, & cujuslibet venerationem, nisi apud Deum & apud homines majori modo compenset, prouti episcopus eum instruxerit, & inveniat sibi fidejussorem, quod imposterum semper a simili (crimine) cessaturus sit. Et si eum purgare velit purget pro facti modo, sive triplici sive simplici purgatione pro facti modo.

VI. *Exhortatio ad ecclesiasticos, ut sancte vivant.*

Et volumus ut cujuslibet ordinis viri diligenter se submittant singuli juri, quod ad eos pertinet, & præsertim Dei ministri, episcopi & abbates, monachi & moniales, canonici & vestales ad rectum inclinent, & regulariter vivant, & die ac nocte: sæpe & crebro Christum invocent, & pro omni populo Christiano diligenter intercedant. Et omnes Dei ministros rogamus, & docemus, & præsertim sacerdotes ut Deo obediant, & castitatem ament, & caveant sibi ipsis ab ira Dei, & ab æstuante incendio, quod furit in inferno. Diligentissime sciant, quod omnino non debeant coitus causa cum fœmina communicare. Et si quis ab eo abstinere & castitatem servare velit, habeat Dei misericordiam, & quoad terrenam venerationem sit jure Thani dignus. Et quilibet christianus ex timore Domini sui injustum coitum sedulo evitet, & leges ecclesiasticas juste observet.

ANNO CHRISTI 1032.

VII. *De conjugiis prohibitis.*

Docemus etiam & rogamus, & in Dei nomine imperamus, ne aliquis christianus infra sestum cognationis gradum in propria affinitate unquam uxorem ducat, neque cognati sui viduam, cui eadem vicinia cognatus erat; neque cognatam uxoris suæ, quam antea habuerat ipse; neque susceptricem suam; neque consecratam vestalem; neque repudiatam aliquis christianus unquam uxorem ducat; neque aliquam meretricem unquam sectetur; neque plures una uxore habeat; & ea sit legitime nupta uxor, sed habitet cum illa sola, quamdiu ipsa vixerit; ita semper (facere) debet, qui Dei leges juste curare, & ab inferni incendio animam suam custodire velit.

VIII. *De decimis reddendis.*

Et persolvantur Dei jura quovis anno juste diligenter, hoc est, arationis eleemosyna decimo quinto die a paschate, & fœtuum decimæ ad pentecosten, & terræ primitiæ ad sestum omnium sanctorum; & si quis tunc decimas persolvere nolit, prouti diximus, hoc est, decimas agri, eodem modo ac aratrum progressum fecit; tunc conveniant regis præpositus & episcopi, & fundi dominus & ecclesiæ presbyter, & sumant invito illo decimam partem pro ecclesia, ad quam pertinet, & assignent ei nonam partem; & dividatur octava pars in duo, & capiat terræ dominus dimidium, & dimidium episcopus, sive sit regis, sive Thani minister.

IX. *De nummo Romano.*

Et denarius Petri ad sestum Petri (solvatur) & si quis eum usque post illum diem retinuerit; det episcopo illum denarium, & addat xxx. & regi centum viginti solidos.

X. *De primitiis seminum.*

Et seminum primitiæ ad Martini sestum, & si quis casusque post illum diem retinuerit, det eas episcopo, & compenset undecies & regi cxx. solidos.

XI. *De decimis ad ecclesiam Thani pertinentibus.*

Si quis tunc Thanus sit, qui in possessione sua ecclesiam habeat, in qua sit cœmeterium, tradat tunc tertiam partem propriarum decimarum ecclesiæ suæ. Et si quis ecclesiam habeat, in qua non est cœmeterium, det ex IX. partibus presbytero suo id quod velit, & quilibet ecclesiæ census primario tradatur templo ex omnibus ingenuorum focis.

XII. *De pecunia pro lucernis.*

Et nummus candelaris ter quotannis (solvatur;) primo vigilia paschatis, cera valoris dimidii oboli pro qualibet hyda, & deinde ad omnium sanctorum sestum tot etiam, & postea ad purificationem beatæ Mariæ similiter.

XIII. *De pecunia quæ vicitur symbolum animæ. & de sepultura.*

Et æquissimum est, ut pecunia sepulcralis semper solvatur ad apertum sepulcrum, & si quis aliquod corpus ex sua parochia alibi humaverit solvatur nihilominus pecunia sepulcralis illi ecclesiæ, ad quam illud pertinet.

XIV. *De Dei juribus, sestis, & jejuniis conservandis.*

Et omnia Dei jura præserventur diligenter prouti

uti neceſſarium eſt; feſta & jejunia debito modo celebrentur; & fiat quolibet die dominico feſti celebratio a die ſaturni hora pomeridiana, uſque ad diei lunæ auroram, & quilibet alius dies feſtus, prouti indictus fuerit.

ANNO CHRISTI 1032.

XV. *De die dominico.*

Et die ſolis mercaturam etiam ſeveriſſime prohibemus, & omnem conventum populi, niſi pro maxima neceſſitate ſit, & venationem, & ab omnibus mundanis operibus in hoc ſancto die ſedulo ceſſandum eſt.

XVI. *De jejuniis.*

Et ut quodlibet injunctum jejunium cum omni diligentia obſervetur, ſive ſit jejunium quatuor temporum, ſive ſit jejunium quadrageſimale, ſive ſit aliud quodcumque jejunium, & quolibet feſto B. Mariæ, & feſto cujuſcumque apoſtoli jejunetur, excepto feſto Philippi & Jacobi, (quia) non injungimus aliquod jejunium ante feſtum paſchatis, & quolibet die Veneris (ſit) jejunium, niſi ſit feſtum, & non neceſſe eſt jejunare a paſchate uſque ad pentecoſten, niſi injunctum ſit, vel ipſe omnino velit jejunare, uti etiam a natali Domini uſque ad octavam epiphaniæ, hic eſt ſeptem dies poſt duodecimum diem feſtum.

XVII. *De temporibus juſtitiæ.*

Et prohibemus ordalium ac juramenta feſtis diebus, & diebus quatuor temporum, & diebus Quadrageſimalibus, & juſtis diebus jejunalibus, & ab adventu Domini uſquedum octavus dies ſupra duodecimum diem præteriit, & a ſeptuageſima uſque ad decimum quintum diem ſupra paſcha. Et ſancti Edwardi feſtum ſapientes elegerunt, ut feſtum celebraretur per omnem Angliam, (h. e. XIV. die Martii XV. Cal. Aprilis; & ſancti Dunſtani feſtum XIV. cal. Junii hoc eſt XXX. die in majo. Et his ſanctis temporibus, prouti juſtum eſt, inter omnes chriſtianos pax & concordia ſit, & omnis fraus diſſipetur. Et ſi quis alicui fidejuſſionem vel compenſationem pro rebus terrenis debuerit, reddat ei ſedulo ante vel poſt.

XVIII. *Pia exhortatio ad confeſſionem & pœnitentiam.*

Rogamus etiam per Dei amorem, ut quilibet chriſtianus intelligat ſedulo proprium ſuum commodum. Ante omnia tempus aliquod expectare debemus, quum quod, quamdiu potuimus, paruerimus diligenter voluntati Dei, nobis gratius erit, quam omne, quod in toto orbe eſt. Sed tunc ſimplicem mercedem habere debemus ejus, quod ſi vita antea fecimus. Voce illius tunc, qui promeruerunt inferni mulctam. Sed agendum, quam diligentiſſime a peccatis revertamur, & ſinguli delicta noſtra confeſſario noſtra ſedulo confiteamur, ut ſemper abſtineamus, ac ſedulo compenſemus. Et ſinguli noſtrum aliis injungamus, quod volumus, ut nobis injungatur. Hæc eſt lex juſta, & Deo valde grata, & is erit feliciſſimus, qui legem hanc ſervaverit. Namque Deus omnipotens nos omnes creavit, & deinde magno pretio, hoc eſt, propria vita quam pro nobis omnibus tradidit, redemit.

XIX. *Ad Euchariſtiam & probitatem.*

Et quilibet Chriſtianus faciat, quod ipſum oportet; incumbat chriſtianiſſimo ſuo diligenter, & præparet ſe etiam ad communionem S. Euchariſtiæ ſaltem ter in anno cuilibet, qui propriam neceſſitatem intelligere velit, neceſſe eſt, & verbum ac factum erga quemlibet amicum ordinet cum juſtitia, & jusjurandum ac fœdus caute ſervet; & quodlibet injuſtum diligenter ex hac terra ejiciatur, quantum fieri poteſt, & diligatur Dei juſtitia abhinc ſedulo verbis & factis. Tunc nobis omnibus Dei miſericordia propinquior erit.

ANNO CHRISTI 1032.

XX. *Ad fidelitatem erga dominos.*

Agendum faciamus etiam ſedulo, ſicut docemus, ſimus ſemper Domino noſtro obſequentes & fideles, & perpetuo omnibus viribus cultum ipſius tueamur, & voluntatem ejus operemur. Omne namque, quod unquam pro vero Domino fideliter fecerimus, omne illud nobis ipſis facimus ad majorem utilitatem. Illi namque certe Deus gratioſus eſt, qui domino ſuo vere obſequens eſt. Magna etiam cuilibet domino eſt utilitas, ut famulos ſuos juſte gubernet.

XXI. *Ad Deum ex intimis colendum & fidem.*

Et omnes chriſtianos quam diligentiſſime docemus, ut interiore corde Deum ſemper diligant, & verum chriſtianiſſimum libenter ſervent, & eccleſiaſticos doctores ſedulo audiant, & Dei doctrinam ac leges contemplentur ac perſcrutentur ſæpe & crebro propriam ſuam utilitatem.

XXII. *Ut Orationem dominicam & ſymbolum calleant.*

Docemus etiam ut quilibet chriſtianus diſcat, ut ſaltem poſſit veram fidem recte intelligere, & Pater noſter „ ac Credo „ diſcat, quoniam uno quilibet Chriſtianus Deum implorare, & altero veram fidem oſtendere debet. Chriſtus ipſe orabat prius „ Pater noſter, „ & hanc orationem diſcipulos ſuos docebat. Et in oratione hac eccleſiaſtica ſunt ſeptem petitiones, hanc ſi quis ex animo oraverit, nuncium ſemper mittit ad Deum ipſum pro quolibet commodo, quod ipſi neceſſarium eſt, ſive in hac vita, ſive in futura. Sed quomodo quis unquam ex animo ad Deum orare poteſt, niſi internam habet charitatem, & veram in Deum fidem, quoniam ille deinceps non obit mortem in chriſtianorum communione, nec in conſecrato cœmeterio quieſcit, neque in vita ſua S. Euchariſtiam percipit, neque bonus eſt chriſtianus, qui hoc diſcere nolit; neque ille debite alium ſuſcipere poteſt ad baptiſma, vel ad confirmationem, niſi hæc diſcat, ut bene illa norit.

XXIII. *Ut exitialia fugiant.*

Docemus etiam, ut exitialia peccata & diabolica facta quam diligentiſſime a quolibet evitentur, & compenſentur libentiſſime, juxta confeſſarii conſilium, ſi quis per diaboli inſtigationem in peccata fuerit lapſus.

XXIV. *Et inter hæc ſtuprum.*

Docemus etiam, ut homines a turpi ſtupro, & ab illicito concubitu, & ab omni adulterio moneantur ſemper ſe abſtinere.

XXV. *Ut caveant ſibi de tremendo judicio.*

Docemus etiam ut quilibet homo diligenter Dei timorem in animo ſuo habeat, & die ac nocte caveat a peccatis, diem judicii timeat, & ab inferno abhorreat, & ſemper finem dierum adſtare ſibi arbitretur.

XXVI. *Ut epiſcopi & Sacerdotes fide obeant officia.*

Epiſcopi ſint præcones & doctores legum Dei, & explicent, ac exemplo ſuo doceant libenter eccleſiaſtica officia, attendat his quicumque velit. Quoniam inutilis paſtor invenietur gregi, qui nolit gregem, quem tueri debet, clamore defendere, ſi alias poſſit, cum aliquod damnum gregi nocere incipit. Nullum eſt damnum adeo malum ac diabolus ipſe, qui ſemper hoc unum meditatur, quomodo animabus hominum maxime nocere poſſit. Tum oportet paſtores eſſe valde vigiles, & diligenter clamantes, qui ab hoc latrone publico populum tueri debent. Hi ſunt epiſcopi & presbyteri, qui eccleſiaſticum gregem defendere & tueri debent per ſapientes doctrinas ne furioſus lycanthropus eum nimium diſcerpat, aut mul-

multos ex ecclesiastico grege mordeat. Et si quis maxime curet, ut Dei nunciis obediat, idem est ac si Deo ipsi obediat. Semper sit nomen Dei benedictum, & sit laus ei, ac honor, & gloria, in omnes sæculi ætates. Amen. ANNO CHRISTI 1032.

Hoc est seculare consilium, quod ex consultatione cum sapientibus meis volo, ut observetur per totam Angliam.

I. *De justitia efferenda.* Ll. Sax. I.

Hoc igitur est primum, quod volo, ut justæ leges sanciantur, & quælibet injustitia sedulo damnetur, & ut sarculetur & eradicetur, quodlibet injustum, quam diligentissime possit de hac terra & promoveatur Dei justitia, ac inposterum omnes tam pauperes quam divites, jure publico fruantur, & justum illis judicium reddatur.

II. *De misericordia exhibenda in judicio.* Ll. Sax. 2.

Docemus etiam, quod licet quis delinquat, & ipse profunde pœniteat, tunc adhibeatur moderatio (in pœna irroganda) prouti coram Deo decens, & coram mundo tolerabile est. Et meminerit diligentissime, qui judicio præsidet, ejus, quod ipse habere gessit, cum hoc modo dicit: Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus. Et prohibemus ne christianus ante omnia saltem levis rei causa ad mortem tradatur; sed potius mitis pœna statuatur in populi commodum, neque perdatur pro re parva Dei manuum operatio, & proprium ejus pretium, quod caro redemit.

III. *De christiano non vendendo extra regnum.* Ll. Sax. 3.

Prohibemus etiam, ne christianus quisquam procul de terra vendatur, neque ad gentilissmum saltem perducatur, sed diligenter foveatur, ne anima perdatur, quam Christus propria sua vita redemit.

IV. *De sagis, sortilegis &c. ejiciendis.* Ll. Sax. 4.

Prohibemus etiam, ut terram circumquaque diligenter mundare incipiant, & a nefandis actionibus ubique abstineant. Et si sagæ, vel arioli, sicarii, vel meretrices alicubi in regione deprehendantur, educantur sedulo ex terra illa, vel in terra pereant omnino nisi cessent a factis malis, & majori modo compensent. Præcipimus etiam, ut profugi & exleges Dei ac hominum, ex patria exterminentur, nisi se submittant, & quam diligentissime emendent. Et fures ac latrones publici brevi pereant, nisi cessent (a malefactis.)

V. *De gentilium superstitionibus abolendis* Ll. Sax. 5.

Prohibemus etiam serio ethnicismum. Ethnicismus est, cum quis idola adorat deos gentiles, & solem vel lunam, ignem vel fluvium, torrens vel saxa, vel alicujus generis arborum ligna, vel (quum quis) veneficium amat, vel vicariatum committit ullo modo, vel sortilegio, vel teda vel aliquo phantasmate aliquid perficit.

VI. *De homicidis pejerantibus, & mœchantibus.* Ll. Sax. 6.

Homicidæ & perjuri ordinum violatores & adulteri submittant se & emendent, vel scienter in peccatis moriantur.

VII. *Quod peccatum turpius sit in diebus & locis sacris: & majores magis sunt plectendi.* Ll. Sax. 35.

Injustum non est ullo tempore permissum; attamen diebus festis, & in jejuniis, & in locis sanctis diligentissime ab eo cavendum est. Et semper quo quis est potentior vel majoris ordinis, eo magis coram Deo & mundo injustum emendare debet. Et ecclesiastica compensatio semper diligenter inquirenda est ex scriptis, & mundana compensatio inquirenda est ex mundana lege. ANNO CHRISTI 1032.

VIII. *De ministrum altaris occidente.* Ll. Sax. 36.

Si quis altaris ministrum occiderit, sit exlex apud Deum & apud homines, nisi per exilium & apud cognatos etiam magis compenset, vel purget se capitali purgatione, & intra xxx. dies incipiat compensationem ubique tam apud Deum, quam apud homines (solvendo) omnia quæ habet.

IX. *Ut rex sit ordinatis, & alienigenis patronus.* Ll. Sax. 37.

Si quis sacris initiatum vel exterum aliquo modo seducat ad ea quæ concernunt pecuniam vel vitam, tunc rex ei sit loco cognati, & loco patroni, nisi is alium dominum habuerit, & compensetur regi, prout decet, vel factum illud quam maxime vindicetur. Regem christianum quam maxime decet, Dei injuriam quam severissime ulcisci pro eo, quod factum est.

X. *De ministro altaris homicida &c.* Ll. Sax. 38.

Si minister altaris homicida fiat, vel alias magnum nefas perpetraverit, tunc perdat deinde tam ordinem quam honorem, & peregrinetur quam procul papa ei præscripserit, & illud libenter emendet, & si se purgare velit, purget se triplo, & nisi intra xxx. dies compensationem inceperit apud Deum & apud homines, tunc sit exlex.

XI. *De ordinatum vinciente, aut verberante.* Ll. Sax. 39.

Si quis sacris initiatum vinciat vel verberet, vel admodum convitietur, compenset ei prout justum est, & episcopo aræ expiandæ mulctam pro ordinis modo, & domino vel regi pro plena violatione pacis, vel purget seipsum plena excusatione.

XII. *De ordinato capitis reo.* Ll. Sax. 40.

Si quis sacris initiatus capitale crimen commiserit, apprehendatur, & sistatur coram curia episcopali pro illo quod factum est.

XIII. *De reo confessarium petente.* Ll. Sax. 41.

Si quis capitalis criminis reus sedulo confiteri velit, non negetur illud ipsi unquam, & si quis ei negaverit, compensetur hoc apud regem cxx. solidis, vel purget se sumens quinque homines, & ipse sit sextus.

XIV. *De die dominica & festis observandis.* Ll. Sax. 42.

Si apprehendi potest, non occidatur unquam diei solis festo aliquis occidendus homo, nisi fugiat vel pugnet, sed apprehendatur & teneatur usque dies festus præteriit. Si liber homo die festo laboret, tunc compensetur hoc obstricti colli mulcta, & saltem apud Deum diligenter compensetur, prouti docetur. Servus si laboret, vapulet, vel pretium verberum pro ratione ejus, quod factum est, (luat.) si dominus servos suos die festo cogat ad laborandum perdat servum, & sit inposterum liber, & dominus solvat violatæ legis pœnam apud Danos, mulctam apud Anglos, pro ratione ejus, quod factum est, vel purget se.

XV. *De jejunium violante* Ll. Sax. 43.

Si liber homo verum jejunium dissolvat, solvat violatæ legis pœnam apud Danos, mulctam apud Anglos, pro ratione ejus, quod factum est. Malum est tempore veri jejunii ante prandium edere, & adhuc pejus, seipsum carne defœdare. Si servus hoc fecerit, vapulet, vel pretium verberum pro ratione ejus quod factum est, (luat.)

XVI. *Ut quadragesima & festa non temerentur.* Ll. Sax. 44.

Si quis publice quadragesimam dissolvat per di-

☞ micationem, vel per patrimonium, vel per rapinam vel per aliquod nefandum facinus, duplo hoc compenſetur, uti in magno feſto, pro ratione ejus quod factum eſt. Et ſi quis (hoc) neget triplici purgatione ſe purget.

ANNO CHRISTI 1032.

XVII. *De eccleſiæ debita vi detinente.* Ll. Sax. 45.

Si quis vi eccleſiaſticis judiciis ſe oppoſuerit, ſolvat violatæ legis pœnam apud Danos, mulctam apud Anglos, vel purget ſe ſumens undecim, & ipſe ſit duodecimus. Si aliquem vulneret, compenſet hoc, & ſolvat plenam mulctam domino, & ab epiſcopo manum redimat, vel eam perdat. Si aliquem occiderit, ſit exlex, & perſequantur eum cum clamore omnes illi, qui juſtitiam volunt. Si ipſe auctor fuerit, quod ſit occiſus, pro eo quod ille juſtitiæ ſe oppoſuerit, ſi hoc confirmetur, jaceat inultus.

XVIII. *De ſacrum ordinem violante.* Ll. Sax. 46.

Si quis ſacrum ordinem violaverit, emendet hoc pro dignitate ordinis, ſive per æſtimationem capitis, ſive per mulctam; ſive per violatæ legis pœnam, ſive per omnem poſſeſſionem.

XIX. *De adulterio.* Ll. Sax. 47.

Si quis adulterium commiſerit, emendet per hoc quod factum eſt. Malum adulterium eſt, quod uxoratus homo cum ſoluta coeat, & multo pejus cum alterius uxore, vel cum ſacris initiata votis.

XX. *De inceſtuoſis.* Ll. Sax. 48.

Si quis inceſtum commiſerit, compenſet hoc pro dignitate cognationis, ſive per capitis æſtimationem, ſive per mulctam, ſive per totam poſſeſſionem. Non eſt eadem ratio cum ſorore ac cum remotiore cognata coire.

XXI. *De viduam violante.* Ll. Sax. 49.

Si quis viduam vi violaverit, compenſet hoc per capitis æſtimationem. Si quis puellam vi ſtupraverit compenſat hoc per capitis æſtimationem.

XXII. *De uxoris adulteræ pœna gravi.* Ll. Sax. 50.

Si marito vivo uxor cum alio concubuerit, & illud manifeſtum fieret, fiat ipſa inpoſterum infamia mundi, & habeat verus maritus omnia, quæ (illa) poſſidebat, ac perdat illa utrumque tam naſum quam aures. Et ſi accuſatio ſit, & purgatio fracta ſit, tunc epiſcopus poteſtatem (in eam) habeat, & ſeveriſſime judicet.

XXIII. *De uxorato fornicante, aut concubinam habente.* Ll. Sax. 51.

Si vir uxoratus coeat cum propria ſua ancilla, amittat eam, & pro ipſa compenſet apud Deum, & apud homines. Et ſi quis legitimam uxorem habeat, & concubinam etiam; huic nullus presbyter aliquos faciat ritus, qui chriſtianis fieri debent, niſi ceſſaverit, & quam maxime emendet, prouti epiſcopus eum edocuerit, & poſtea abſtineat ab iiſdem.

XXIV. *Ut alienigenæ libidinoſi ejiciantur.* Ll. Sax. 52.

ANNO CHRISTI 1032.

Si alienigenæ concubitus ſuos reformare nolint, ex regione cum poſſeſſionibus, & peccatis ſuis exterminentur.

XXVI. *Ut homicida in purgatione cadens epiſcopo tradatur.* Ll. Sax. 53

Si homicidium manifeſtum fiat, quod quis ſit trucidatus, tradatur cognatis (homicida,) & ſi accuſatio ſit, & purgatio male ſuccedat, judicet epiſcopus.

XXVII. *De eo, qui excommunicatum vel ut exlegatum cuſtodierit.* Ll. Sax. 64.

Si quis Dei fugitivum retineat injuſte, tradat eum ad juſtitiam, & compenſet illi, ad quem pertinet, ac emendet regi per capitis æſtimationem. Si quis excommunicatum vel exlegem habuerit, & cuſtodierit, luat vitam & omnem ſuam poſſeſſionem.

XXVIII. *De miſericordia exhibenda.* Ll. Sax. 65.

Et ſi quis diligenter ab injuſtitia deinde reverti velit ad juſtitiam, miſericordiam conſequatur ex timore Dei, quam optime & diligentiſſime fieri poſſit.

Pii regis pia peroratio. Ll. Sax. Epilog.

Nunc diligenter rogo, & in Dei nomine oro quemlibet, ut ex intimo corde ad Dominum ſuum convertatur; & ſæpe ac crebro contempletur quam diligentiſſime id quod ei eſt faciendum, & quod omittendum. Nos omnes maxime decet Deum diligere, & Dei legibus obſequi, & eccleſiaſticis doctoribus ſedulo obedire, quoniam ii nos producent ad judicium, cum Deus judicabit quemlibet pro factis ſuis. Et beatus eſt paſtor, qui gregem ad Dei regnum, & ad cæleſte gaudium lætum ducere poteſt propter facta ſua. Bene etiam eſt gregi illi, qui paſtorem ſequitur eum, qui illum a diabolis eripuit, & Deo acquiſivit. Agedum omnes unanimi corde diligenter domino noſtro placeamus cum eo quod juſtum eſt, & in poſterum ſemper caveamus diligenter ab incaleſcente incendio, quod prevalet in inferno faciant nunc etiam doctores & eccleſiaſtici præcones, prouti juſtum, & cuilibet neceſſarium eſt; exponant ſæpe eccleſiaſticas neceſſitates, & omnis qui diſcretus eſt, audiat eas diligenter, ac doctrinas eccleſiaſticas in mente retineat quam firmiſſime, in propriam ſui utilitatem, & ſemper quilibet homo in honorem Domini ſui præſtet Deo ſuo id quod poteſt, verbo & facto, hilariter ſemper. Tunc nobis omnibus Dei miſericordia paratior erit. Semper ſit nomen Dei in æternum benedictum, ac gloria ei, & laus & veneratio ſit ſemper in ſeculum ſeculi. Deus omnipotens ſit nobis omnibus miſericors, prouti ipſi placuerit, & conſervet nos ſemper ad æternitatem. Fiat. Amen.

CONVENTUS EPISCOPORUM

In monaſterio Rivipullenſi, anno MXXXII.

ANno Dominicæ Incarnationis MXXXII. XVIII. Kal. Februar. habitus eſt conventus epiſcoporum in monaſterio Rivipullenſi, Auſonenſis diœceſis, ad dedicationem baſilicæ illius monaſterii. In eo actum eſt de monaſterii ejuſdem privilegiis, quæ ab epiſcopis confirmata ſunt. Interfuerunt autem epiſcopi, Oliba Auſonenſis, Wifredus Carcaſſonenſis, Berengarius Helenenſis, Amelius Albienſis, Wadaldus Barcinonenſis. Subſcriptum poſtea fuit a pluribus epiſcopis, & a Galterio epiſcopo Albanenſi, Romanæ eccleſiæ legato. *Acta ex Rivipullenſi tabulario deſcripſit illuſtriſſimus Petr. de Marca Pariſienſis archiepiſcopus, cui hoc breviarium debemus.*

Anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti MXXXII. æra milleſima LXX. Indictione XV. XVIII. Kalendarum Februariarum, anno primo quo poſt deceſſum venerabilis memoriæ Rodeberti Re-

Ex Marca Hiſpan. l. append. 1030.

ANNO CHRISTI 1032.

Regis Francorum ſuſcepit regni gubernacula filius ejus Henricus, factus eſt conventus Epiſcoporum in cœnobio ſanctæ Mariæ perpetuæ virginis territorii Rivipollenſis ad dedicationem baſilicæ ipſius Dei genitricis ſimulque principum patriæ ac reliquorum fidelium utriuſque ſexus, ætatis, ordinis. Actum eſt autem hoc inſtinctu & ordinatione domni Olibani Pontificis Auſonenſis, ad cujus diœceſim prædictus pertinet locus: qui progenitorum venerandis aſſenſum præbere cupiens documentis, atavi ſcilicet ſui beatæ memoriæ Comitis & Marchionis Vvifredi, qui prædictum cœnobium a fundamentis extruxit, exemplo quoque avi reverendæ memoriæ Comitis Mironis, qui eandem Eccleſiam admodum parvulam deſtruens, majori ſumptu & opere ædificavit, ſervans etiam inſtituta patris ſui domni Olibani Comitis fratrumque illius, qui hanc ſecundo majoris operis culmine ſuſtulerunt, ut omnes pietate, ſic univerſos etiam ædificii tranſgreſſus eſt magnitudine. Omne enim ſuperpoſitum ejuſdem Eccleſiæ ſolo tenus coæquavit, & a fundamentis extruens, multo labore & miro opere divina ſe juvante gratia ipſe complevit. Ut autem ſui deſiderii ſatisfaceret votis, vicinarum regionum Epiſcopos congregavit, & eandem quam conſtruxit Eccleſiam in nomine Domini cum ſuis coepiſcopis venerabiliter dedicavit, atque in die eodem cum omnibus qui aderant Epiſcopis necne clariſſimis & venerandis Comitibus, domno videlicet Vvifredo fratre, domnoque Vvillermo nepote ad ſtabilimentum præfati cœnobii hanc ordinationem dotis fecit, conſtruxit, atque firmavit.

OLIBA ſanctæ Auſonenſis Eccleſiæ Præſul, & Berengarius Epiſcopus Elenenſis, & Guadaldus Epiſcopus Barchinonenſis, & Vvifredus Epiſcopus Carcaſſonenſis, & Amelius Epiſcopus Albienſis, omnibus ſanctæ matris Eccleſiæ filiis cujuſcunque ordinis & ætatis, hæreditatem & gaudium regni cœleſtis. Notum eſſe volumus veſtræ fraternitati, dilectiſſimi fratres & filii, quoniam convenientes ad dedicationem Eccleſiæ Dei genitricis cœnobii Rivipollenſis, ipſius domus decorem & ſtatum, ut in melius proficeret, qua valuimus perficere inſtantia peregimus. Nam & ſacris reliquiis venerabilium ſanctorum illam cum divina gratia ſanctificavimus, & per invocationem nominis Jeſu Chriſti, quatinus potuimus, benedictionibus eam ad alta ſuſtulimus; quatinus diligentibus amor & Dei auxilium, & odientibus maneat timor atque judicium. Hanc quoque conſtitutionis noſtræ dotem prædictæ Eccleſiæ fecimus, manibuſque noſtris, ut infracta permaneat, inſignire curavimus, ſtatuentes ſub divini judicii obteſtatione & anathematis interdictione ut nullus audeat hoc violare quod noſtra auctoritas ad ſtabilimentum domus Dei voluit confirmare. Igitur ſicut venerabilium Apoſtolicorum quæ prædicto facta ſunt cœnobio continent privilegia, & ſicut Regum Francorum demonſtrant regia præcepta, quemadmodum oſtendunt dotes quæ a noſtris anteceſſoribus ei firmata ſunt per retroacta tempora, ſic illi confirmamus & ſtabilimus omnia ſua, videlicet cuncta, quæ quorumlibet dono fidelium uſque hodie juſte adquiſivit vel quolibet modo uſque in finem ſeculi juſte adquiſierit. Concedimus etiam & confirmamus Abbatibus & monachis ipſius loci omnem libertatem ſua placita diſtringendi vel judicandi in omnibus exceſſibus vel malefactionibus quæ facta fuerint infra terminos omnium prædiorum præſcripti cœnobii, & ut nullus judex vel vicarius vel cujuslibet poteſtatis homo habeat licentiam cauſas eorum diſtringendi vel quolibet modo ſine illorum juſſione dijudicandi, neque in telonio ipſius mercati, neque in omnibus omnino locis quæ præfato cœnobio pertinent aliquam violentiam inferendi. Inter hæc interdicimus omnibus univerſi ordinis hominibus vel ipſius loci vel extraneis ut de ornamentis ipſius loci nullus præſumat aliquid auferre, commutare, vel donare ad damnum vel dehoneſtamentum prædictæ Eccleſiæ. Concedimus quoque & firmamus prædicto monaſterio juxta conſtitutionem domni Papæ Benedicti, ſicut ipſe eidem cœnobio per auctoritatem beati Petri Apoſtoli & ſuam firmavit, ut ſi feſtivitas Ypapanti Domini, quam purificationem ſanctæ Mariæ dicimus, poſt Septuageſimam evenerit, habeant in perpetuum licentiam habitatores ipſius cœnobii *Alleluya* & *Gloria in excelſis Deo* ſolemniter decantare. Si quis ergo hujus noſtræ conſtitutionis adjutor extiterit, hunc de parte Dei omnipotentis & beatæ Mariæ virginis & noſtra benedicimus, & ut in perpetuum ſalvus permaneat peroptamus. Si quis autem, quod abſit, auſu temerario effrangere vel violare quolibet modo hoc quod conſtituimus voluerit, hunc a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ extraneum judicamus, & ab omni conſortio Chriſtianorum illum ſegregamus, atque de parte Dei omnipotentis & ſanctæ virginis Mariæ illum excommunicamus donec digna pœnitudine Deo & beatæ Mariæ virgini ſatisfaciat, inſuper & diſtrictione venerandorum principum legalis illum pœna coerceat, & ſacrilegii cenſura conſtringat, & in antea hæc dos noſtræ conſtitutionis ſtabilis & inconvulſa permaneat. Oliba Epiſcopus. Vvifredus nutu Dei Carcaſſonenſis Epiſcopus. Amelius Epiſcopus Albienſis. Berengarius nutu Dei ſanctæ Elenenſis Eccleſiæ præſul. Eriballus Epiſcopus Urgellenſis. Bernardus gratia Dei Epiſcopus Coſeranenſis. Guilabertus gratia Dei Epiſcopus Barchinonenſis. Petrus Epiſcopus Gerundenſis. Arnallus Epiſcopus Toloſenſis. Guifredus ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis. Vvillelmus gratia Dei Epiſcopus Auſonenſis. Rambaldus gratia Dei Epiſcopus. Berengarius gratia Dei Gerundenſis Epiſcopus. Vvillelmus gratia Dei Urgellenſis Epiſcopus. Arnulfus Epiſcopus Rotenſis. Berengarius gratia Dei Tarraconenſis Archiepiſcopus. Ego Gualterius indignus Albanenſis Eccleſiæ Epiſcopus atque Romanæ Eccleſiæ Cardinalis ac Legatus quidquid continetur in privilegiis & in dotibus hujus Eccleſiæ laudo & confirmo atque corroboro. Arnallus gratia Dei Auſonenſis Epiſcopus. Guifredus gratia Dei Comes. Vvillelmus Comes gratia Dei. Ermengaudus gratia Dei Comes. Berengarius Raymundi. Ermeſſendis gratia Dei Comitiſſa. S. Fulconis Vicecomitis. S. Vvifredi Vicecomitis. S. Seniofredi Vicecomitis. Petrus Vicecomes. Scriptum per manum Iſarni ad vicem Arnalli Olivæ Pontificis Notarii. Vvillelmus Archidiaconus. R. Abba. Vvifredus Levita, qui & judex, ſubſcribo presbyter. Raymundus presbyter. Vivas Levita. ſacerdos, & judex. Senderedus ſacerdos Oloſtenſis. Ermemirus Levita & ſacriſcrinii. S. Dalmatii Levitæ. Arnallus Archilevita. S. Poncii Bonifilii Marci Præpoſiti & judicis Barchinonenſis, qui hæc quæ ſupra ſcripta ſunt juſta ſciens ſubſcripſit. Arnallus judex. Bonifilius ſacerdos. Ricardus Sacriſta. Berengarius Sacriſta.

ANNO CHRISTI 1032.

CONCILIUM PAMPILONENSE

DE EPISCOPATU PAMPILONENSI ANTIQUÆ SEDI SUÆ

Restituendo, [1] celebratum anno domini MXXXII. tempore Joannis papæ XVIII.

Causa Concilii.

CUm antiquis temporibus, teste Mariana rerum Hispanicarum scriptore, Pampilonenses sedem episcopalem, ob barbarorum incursiones, in monasterium Leirense, quod situm est in montibus Pyrenæis, transtulissent; atque vigore factæ translationis, monachi ejusdem monasterii jam recens permissu pontificis Pampilonensium episcopum creassent: habitum est ista de causa hoc concilium, actumque in eo ut antiqua A sedes Pampilonensi episcopatui restituatur. Idque post obitum ejus, qui tunc erat Pampilonensis episcopus, tempore successoris fuit executioni mandatum.

Interfuerunt concilio Pontius Ovetensis archiepiscopus, Garsias Anagari, Nunnius Alavæ, Arnulfus Ripagorsæ, Sancius Aragoniæ, hoc est Iaccæ, Julianus Castellæ, hoc est Ancæ, episcopi. Vide Baronium anno 1032. num. 4.

ANNO CHRISTI 1033.

VITA BENEDICTI PAPÆ IX.

Benedictus IX quando sedem invaserit; & quoto anno ætatis.

BEnedictus Alberici Tusculani comitis filius, B duorum germanorum pontificum Benedicti & Joannis prædecessorum nepos circiter annum ætatis decimum, vel saltem, quod verius est, decimum octavum, quod capax erat impudicitiæ & luxuriæ, quæ ipsi a Petro Damiani adscribitur, tyrannide parentis Alberici intrusus est in sedem apostolicam sexto Idus Novembres anno Chr. 1033. tempore Conradi imperatoris. Hanc aliasve maculas sanctissimæ cathedræ Petri, in hoc, aliisve pluribus supra recensitis pontificibus illatas, ecclesia non intulit: sed post diuturnas reclamationes & contradictiones, ut ait Petrus Damiani, cleri, & populi, patienter perpessa sustinuit. Unde quam impudenter quamque indiscrete novatores hæretici suis calumniis ecclesiam his C vulneribus a furibus & latronibus violenter sauciatam proscindant, nemo non satis aperte intelligit. Et quamquam indignus sedem apostolicam per vim & tyrannidem detineret: tamen universus orbis catholicus, quod mirandum est, eumdem successorem Petri coluit, & pro Romano pontifice agnovit. Nam Hermannus Hamburgensis archiepiscopus, ejusve successores Bezelinus, cognomento Alebrandus, & Adelbertus, pallium petierunt, & impetrarunt. *Ex Adam Bremensi.* Conrado imperatori ad compescendum Mediolanensem archiepiscopum, imperii perduellem, Cremonæ inter Missarum solemnia coronam regni contulit. Simeonem anachoretam apud Treviros inclusum, instantia Popponis Trevirensis archie- D piscopi, in numerum sanctorum retulit. Cremona abeuntem comitatus est Conradus imperator, ad compescendam Pandulphi principis Capuani tyrannidem, & sacrilegam bonorum ecclesiasticorum invasionem. Instantia Polonorum, authore Longino, per legatos sedem apostolicam interpellantium, Bohemos ad restitutionem spolii, quod Gnesnensi ecclesiæ intulerant, minitans pœnam excommunicationis, adegit. Casimirum Poloniæ principem, Boleslai magni primi regis nepotem, exulem, urgente necessitate & utilitate ecclesiæ, & regni Polonici, a voto religionis in E monasterio Cluniacensi emisso absolvit; ordinique diaconatus, quem susceperat, per dispensationem

Redarguuntur hæretici,

Benedictus aguitus est pro pontifice.

Conradus coronat. Simeonem canonizat.

Cum Casimiro rege Polonorum monacho & diucono dispensat.

Cur Polonos tonsuram clericalem gestent.

Berengarii hæresis revixit.

Conradi Imperatoris obitus.

Schisma novum: ejus autores qui & quales?

rorum

[1] Hoc Concilium habitum an. 1123. & de eo supra

rorum portis emergens sanctissimam Petri cathedram miserrime infestavit. Hunc statum ecclesiæ miseratus quidam presbyter Romanus, nomine Gratianus, singulos adiit, & a sede sancta cedere (non ad emendam ullam spiritualem dignitatem, sed ad redimendam quam vocant vexam ecclesiæ) data & collata iis pecunia persuasit. Atque ita Benedictus, cui tanquam digniori de reditibus Angliæ provisum erat, seipsum pontificatu abdicavit: & ad cupiditates suas liberius deinceps exequendas in paternam domum se recepit, cum sedem apostolicam undecim annos pervim & tyrannidem intrusus detinuisset. Cumque ejus exemplo reliqui, sua sibi assignata redituum portione contenti, idem præstitissent: ecclesia schismate propulsato, & tyrannide, qua opprimebatur, sublata, pristinæ unioni, paci & concordiæ restituta fuit anno domini millesimo quadragesimo quarto.

Gratianus tea Greius VI. lesiam ad schisma- tiberasit.

Benedictus quamdiu foderit?

ANNO CHRISTI 1033. 1037.

☞ CONCILIA DUO

ANNO CHRISTI 1033. 1037.

ROMANUM forte, & MAGALONENSE

In causa restitutionis sedis episcopalis urbis Magalonæ,

Aliud anno 1033. *aliud* 1037. *habita.*

COLLECTORIS ADMONITIO.

Ex Mansi ppl. pag. 56.

NOn quidem rei conciliaris amplificandæ indulgentia, sed ipsa rei veritate maturius discussa, gemina hæc concilia, inaudita collectoribus, anno 1033. *&* 1037. *statuo. Neutrum quidem concilii nomine designatur in monumentis illis, quæ hic statim daturus sum; sed de Romano quidem res est probabilis, cum literis pontificiis subscripta legantur episcoporum Italorum nomina plura, quos tunc Romæ præsentes adfuisse, nec alia facile de causa, quam ad concilium, vix dubito. Magalonense vero concilium produnt nomina episcoporum, qui eo venerant ad novæ ecclesiæ dedicationem, & decreta ab illis ea occasione edita. Quatuor vero annorum discrimen inter concilium utrumque statuendum, suadet variarum rerum conciliandarum discrepantia; nam Romanum concilium, a quo data litteræ sunt pro urgendis fidelibus ad juvandam templi Magalonensis restitutionem sub Joanne XIX. qui & XX. dictus est, convenit, cujus nomen & litteræ ipsæ præferunt. Obiit vero Joannes anno* 1033. *quare non serius anno illo synodus haberi potuit. Vicissim autem episcoporum concilii Magalonensis nomina posteriorem epocham concilio huic exigunt. Bernardus Nemausensis non prius anno* 1036. *cœpit, ut Galliæ christianæ auctores doctissimi tom. VI. pag.* 307. *demonstrant. Quare nonnisi optimo jure scriptores illi restitutionem templi Magalonensis, ejusque dedicationem, cui Bernardus interfuit, anno* 1037. *adscribunt. Porro Magalonensem urbem jam inde ante aliquot sæcula Saraceni vastaverant ac desolaverant; ex quo factum, ut urbis illius episcopi ad Substantionem vicum prope Montem-pessulanum sedem suam transtulisset. Sedi igitur in urbe Magalona restituendæ laboravit Arnaldus, ejus diœcesis episcopus, eaque occasione duo hæc, quæ concilia appello, habita sunt. Documentum ad utrumque spectans, una narrationis serie comprehensum, hic exhibeo ex serie episcoporum Magalonensium, Arnaldi de Verdala, vulgata a Labbe Bibliot. MSS. tom.* 1. *pag.* 797.

Dominus Arnaldus Magalonensis episcopus, qui miserabiles ruinas hujusmodi quasi in desertum positum respiciens, & se ad sublevandas necessitates istas impotentem attendens, cum sibi opes ad sumptus tanti operis non adessent, præsertim quia possessiones & jura episcopalia erant per nobiles & subditos occupata, ad reparationem hujusmodi manus suas subito apponere non est ausus; sed suum cogitatum jactans in Domino, non absque anxietate, & paupertate nimia ad sanctissimum dominum Joannem Papam XX. * direxit ocyus, pro consilio & auxilio gressus suos, & ei statum miserabilem suæ Ecclesiæ explicavit, dictus vero summus Pontifex necessitatem ipsam sedula mente considerans, consilium, quod potuit, huic negotio exhibuit, & omnibus populis Magalonensis Diœceseos, ac aliis audituris, & intelligentibus tam propinquis, quam longe positis, misit epistolam, quam per omnes Episcopos confirmari, & subscribi voluit in hunc modum.

* i. e. XIX. qui etiam XX. dictus est.

Joannes Episcopus, servus servorum Dei, omnibus bonum facientibus in Ecclesia Magalonensi, ad honorem Apostolorum Petri, & Doctoris gentium Pauli dedicata, & dedicanda salutem charissimam, Cum benedictione Apostolica & absolutione.

Supradictam Magalonensem Ecclesiam, peccatis exigentibus, ad nihilum redactam audivimus, unde valde dolemus, quia Ecclesiarum desolatio Christianorum detrimentum esse dignoscitur. Ob hoc quidem tam Ecclesiæ supradictæ, quam & omnibus circumcirca de gentibus suggerere volumus Christianis, ut in restauratione hujus ecclesiæ laborent: peccatorum namque suorum veniam & indulgentiam promereri a justo Judice apostolica auctoritate spondemus, quicumque de propria hæreditate, vel de propriis bonis offerendo, aut de beneficiis reddendo, Ecclesiam supradictam relevare nisus fuerit. Nam unam & similem mercedem accipiet qui propria offeret, & qui beneficia Ecclesiastica reddet in commune, & benedictione pariter & absolutione apostolica fruetur. Quod si aliquis Episcopus, vel cujusque dignitatis honore, quod ibidem ablatum fuerit, pravo ingenio alienare, usurpare, vel vendere voluerit, maledictione anathematis percellatur, habeaturque extraneus a Christianorum consortio & regno Dei. Hoc vero decretum firmari ab omnibus volumus Episcopis, quos Arnaldus invitaverit, sicut nos fecisse inferius cognoscent ✠ benevalete. Aldericus Dei gratia Vercellensis Episcopus. Reynaldus Dei gratia Papiensis Episcopus. Petrus, quem dicunt Episcopum sanctæ Ruffinæ subscribens firmavit. Ismundus archiepiscopus Ebredunensis firmavit. Oldericus episcopus Aurelianensis Ecclesiæ ✠. Raymundus episcopus de Rende. Deodatus episcopus Lunensis firmavit. Aluicus Astensis

☞ sis firmavit. Vaudinus Taurinensis firmavit, Bernardus Aggenensis firmavit, Deodatus episcopus Tholonensis firmavit, Petrus episcopus Massiliensis firmavit. ANNO CHRISTI 1034.

Hanc igitur epistolam, manu habens Arnoldus prædictus epicopus ab urbe Roma redit, & deinde juxta dictum apostoli: *Dum tempus habemus operemur bonum*, in cuncto labore non deficit, sed sumptibus innumeris præparatis diem dedicandi Ecclesiam constituit, & profectus circumquaque, Archiepiscopos, & episcopos tam ex vicinis quam longinquis partibus convocavit, quod ut melius enucleemus, singulorum nomina, urbes, & provincias præsentialiter inseramus, ut evidentius cognita eorum authoritate, & dignitate fidelis quisque & humilis dicta eorum cum gaudio legat, vel audiat: infidelis vero, vel superbus siquis (quod absit) fuerit, timore perculsus Domini, & si non sponte, saltem invitus, suscipiat; alioquin tanquam miserrimus, quicumque sit, juxta vocem Domini remaneat judicatus. Hæc sunt igitur nomina per sedes, & provincias declarata. Gisredus Archiepiscopus Narbonensis, Leodegarius archiepiscopus Viennensis, Raymboldus archiepiscopus Arelatensis, Gineminarius archiepiscopus Ebredunensis, Austenchus episcopus Avicensis, Frontius, seu Froterius episcopus Nemausensis, Bernardus episcopus Biterrensis, Gonterius, seu Gontharius, episcopus Agathensis, Rostagnus episcopus Lodovensis, Hugo episcopus Entyensis, Alphonsus episcopus Astensis, Gilebertus episcopus Barcinonensis, Arnaldus A episcopus Elnerius, Petrus episcopus Carcassonensis, & Dominus Arnaldus Magalonensis episcopus: quibus in unum congregatis præfatus Pontifex Arnaldus epistolam præparatam Joannis papæ protulit, & cujus rei gratia serioſius intimavit. Tunc omnibus in commune placuit, ut & ipsa decreta apostolica confirmarent, & amplius absolutionem, & benedictionem populi, & ad honorem Sanctæ Ecclesiæ augmentarent. Decreverunt ergo, ut siquis homo in vita sua hæreditatem suam ad Ecclesiam supradictam post mortem suam concesserit, & de peccatis suis confessus fuerit, in cæmeterio Ecclesiæ memoratæ sepultus fuerit, ab omnibus peccatis, de quibus pœnitentiam suscepit, absolutus sit, & particeps B fiat vitæ eternæ, & regni Dei. Addiderunt etiam, ut quicumque homo cujuscumque provinciæ, ad solemnitatem dedicationis hujus Ecclesiæ, quæ per singulos annos celebratur, advenerit, de justo labore suo, aut hæreditate oblationem sanctam Deo fecerit, & peccata sua eo die, vel infra octo dies confessus fuerit, si infra terminum illius anni mortuus fuerit, Apostolicam absolutionem, & eamdem habeat, & remissionem peccatorum, & vitam æternam accipiat. Super hoc firmaverunt hæc, quod ipsa Ecclesia habeat legitime, ut si quis pœnitens ad ipsam Ecclesiam venerit, & abstinendi ab Ecclesiæ introitu in pœnitentiam præceptum habuerit, ipsam ecclesiam libenter introeat, pacis osculum libere accipiat, & si qua C sint similia, præterquam sanctam Eucharistiam, quam minime accipiet. ANNO CHRISTI 1034.

COLLECTORIS ADNOTATIO.

DE Romana hac & Magalonensi Synodo hæc dedi, quæ in serie episcoporum Magalonensium Arnaldi de Verdala reperi, ipsis Arnaldi verbis servatis. An vero satis assertæ sint fidei, ea saltem quæ de absolutione a peccatis omnibus iis indulta, qui recurrente per annos singulos dedicationis novi templi festo eo venerint adoraturi; mihi quidem ægre probaretur. Indulgentiæ istæ, quas vocant, plenariæ, ætatis longe posterioris sunt. Viderint docti.

☞ BITURICENSIS PROVINCIÆ CONCILIUM,

In quo abbatia S. Satyri prope Sacrum Cæsaris (*Sancerre*) constructio confirmatur.

Anno 1034. *habitum*.

Ex Mansi Suppl. pag. 1159.

H*Enrici Gallorum regis anno IV. consignatur charta Mathildis cujusdam nobilis fœminæ, quæ abbatiam S. Satyri dote constituta fundat, eamdemque confirmandam synodo Bituricensis provinciæ proponit. Hanc ipsam chartam in ea synodo lectam hic recito, acceptam e Gallia Christ. nov. edit. tom. II. pag.* 51. *append.*

CHARTA FUNDATIONIS S. SATIRI.

IN nomine sanctæ, & Individuæ Trinitatis: Aimo Bituricensium gratia Dei & nutu archiepiscopus. Quoniam &c. Notum esse volumus cunctis fidelibus præcipue coepiscopis nostris & E omni cœtui canonicorum sedis S. Stephani protomartyris Bituricensis ecclesiæ, quibuscumque ordinibus, honoribusque promotis, quoniam quædam juvencula nomine (*a*) Mathildis, filia cujusdam nostræ ecclesiæ militis nomine Gimonis, cujus erat castrum, quod dicitur S. Satyri, nec non & Odo comes palatii, quem sibi eadem juD vencula sola sine fratribus inter cognatos & amicos emeritum elegit, quem sibi subrogaret vivens in jus hæreditatis & mortua *in ejus hæreditatis*: sanctorum necessitatibus communicantes, quendam locum in honorem Sancti Petri principis apostolorum & S. Satyri, plurimorumque sociorum ejus martyrum, quorum nomina in cœlis scripta sunt, antiquis temporibus multo honore ditatum, sed in beneficio multis jam distributum, & pene ad nihilum redactum, restaurare cupientes, serenitatem nostram adeundo petierunt, consensu & adstipulatione nostra fieri quidquid restaurationis & honoris pro remedio animæ suæ & parentum suorum eidem loco conferre voluerint. Inprimis prædictum locum honore præcipuo decorantes, officium clericorum inibi canonice viventium consensu & actu eorum devote constituimus, ea scilicet ratione, ut ipsi, aut aliquis suorum, sive præpositus, sive judex, sive vicarius, sive miles, sive servus, sive liber, aut aliquis suorum hæredum viventium, sive succedentium, nullam ulterius

(*a*) In notis Horstii & Picardi ad ep. 150. Bernardi hæc Mathildis dicitur nupsisse Gofredo de Bullonio, qui postea Jerosolymæ recuperatæ rex fuit. Ibidem legimus hoc cœnobium cessisse canonicis S. Victoris Paris. in cujus necrologio legitur ad V. id. Febr. *Obiit Dominus Andreas abbas S. Satyri & noster canonicus*. Sammartanus.

rius in eis exerceant potestatem, neque in ecclesia, neque in clausтro, neque extra clausтrum, neque in villa, neque extra villam, neque in omnibus quæcumque, sive ab illis, sive ab aliis jam conlata sive conferenda sunt; sed habeant ipsi canonici potestatem libere faciendi quidquid interius, sive exterius communis consilii meliori censura deliberaverint. Quod si quis canonicorum sive prælatus, sive subditus debitum humanitatis exolverit, quæcumque communi consilio elegerint, subsтituant: & quidquid inde acceperint, aut stipendiis fratrum aut honestati aut utilitati ecclesiæ conferatur suo, non alterius consilio. Et quia prædictam puellam, & Odonem comitem palatii ita visitavit Oriens ex alto, ut non solum de his, quæ ad eamdem ecclesiam pertinere videntur, sed etiam de suis propriis hæreditatibus atque thesauris ad restaurationem loci multa donaria tribuant, ipsam ecclesiam cum altari, cum nonis & decimis & quidquid ad ecclesiam vel ad altare pertinere videtur, quæ omnia de jure matris ecclesiæ protomartyris Stephani in beneficio se habere testantur, precibus puellæ & comitis palatii canonicis ejusdem loci conferimus immunem & liberum ab hodierna die & deinceps. Statuimus præterea, ut nullus successorum nostrorum contra hoc nostræ deliberationis scriptum agere contra ipsos canonicos pertentet, excepto quod debitam subjectionem matri ecclesiæ canonice exsolvant, & inventione B. protomartyris Stephani, quæ colitur III. nonas Augusti, processionem & duas libras persolvant incensi. Ut ergo canonici S. Petri & S. Satyri nostri beneficium perpes sentiant, & nostri temporis sit consolatio, & nostræ fragilitatis remissio, & firmum atque inviolabile teneat: hæc cautio tenorem, manu propria in præsenti synodo, & coepiscoporum, & canonicorum ac militum nostrorum assertioni stipulandum obtulimus. S. Aimonis archiepiscopi, S. Odonis comitis palatii, S. Mathildis, cujus beneficium, S. Tetbaldi comitis, S. Ermengardis comitissæ, S. Gotzfredi vicecomitis, S. Archembaldi, S. Odonis, S. Ebbonis, S. Roggerii decani, S. Arnulsti cantoris &c. S. Stephani Aniciensis episcopi, S. Ranconis Arvernensis episcopi, S. Ragimundi Gaballitanensis episcopi, S. Amelii Albiensis episcopi, S. Deusdet Caturcensis episcopi, S. Acmerii abbatis Magiacensis, S. Viviani abbatis Navensis monasterii, S. Harbert abbatis Dolensis monasterii, S. Odolrici abbatis Lemovicensis, S. Martini abbatis Virsonensis, S. Ymoni abbatis Exildunensis. Datum in mense Augusto anno IV. regnante Heinrico rege, & infra: S. Henrici comitis cognomine Stephani, S. Adelæ comitissæ uxoris Henrici comitis cognomine Stephani, S. Gofridi de Vabra cognomine Normanni, S. Gauteris de Lusarchiis.

ANNO CHRISTI 1034.

ANNO CHRISTI 1034.

SYNODUS LANDAVENSE

Sub Joseph XXVIII. ibidem episcopo, in qua Mouric rex Gualatmorcant ob violatum Refugium SS. Dubricii &c. anathematizatur.

Ex Spelman. Concilia. tom. 1. p. 510.

MOuric Rex Gualatmorcant filius Hiugel iratus est cuidam potenti suo viro, & venit cum furore nimio ad Landaviam, frangendo refugium SS. Dubricii, Teliavi, & Oudocei, & accepit ab ostio Ecclesiæ uxorem illius viri nomine Seisill, & in præsentia Episcopi Joseph, & violato refugio Sanctorum, & vulnerato quodam de familia Episcopi, & ablata uxore, & vi & fortitudine: mandavit Pontifex per Ecclesias totius parochiæ adjacentis Ecclesiæ Landaviæ ab ostio. Taratir super ripam Gui usque ad ripam Tigui: & adunatis omnibus Clericis de majori gradu usque ad inferiorem, & in plena Synodo anathematizavit Regem, potius iniquum mandatorum Dei transgressorem. Et facto anathemate & per patriam dilatato, Rex requisivit veniam apud Landaviam. In primis offerens se redditurum raptam uxorem, & vulneratum virum familiarem Episcopi pacare muneribus, cum Refugii plena redintegratione: & juncta sibi pœnitentia cum data venia ad modum culpæ, reddidit, villam Trefgulich cum tribus modiis terræ Deo & SS. Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, quæ antea fuerat illorum, & tempore Judhail Regis Morcannuc filii Athris contemporanei Oudocei Episcopi, & cum sua tota libertate, & data communione in campo & in Silvis, in aqua & in pascuis. De Clericis testes sunt Joseph Episc. Rind Sacerdos, Joseph Sacerdos. De Laicis Mouricus Rex Caratauc, filius Gulbrit, Seisill filius Gisterth, Teudur filius Idguin. Finis illius (terræ) est Orpognisma Direruic, &c. Quicumque custodierit, &c.

ANNO CHRISTI 1035.

CONVENTUS EPISCOPORUM

ANNO CHRISTI 1035.

In quo Coxanensi Monasterio confirmatur ecclesia S. Mariæ Inter-ambas-aquas, ejusque loci immunitas statuitur & definitur.

Ex Mabillon de re Diplom. l. 6. n. 615.

IGitur nos in Dei omnipotentis nomine subscripti Episcopi videlicet Guifredus sanctæ primæ sedis Narbonensis Archiepiscopus, & Bernardus Præsul Tolosanensis, & Petrus Episcopus Gerundensis, & Arnaldus Episcopus Commengensis; & Arnaldus Episcopus Magalonensis, & Oliba Episcopus Alsonensis, & Giffredus Episcopus Carcassonensis, & Bernardus Præsul Coseranensis, & Berengarius Episcopus Elenensis, & Bernardus Præsul..... * & Ugo Nuncius Domini

* f. Biterrensis.

* Nicolai Papæ, hanc constitutionem dotis, quæ facta est temporibus domni Garini Abbatis bonæ memoriæ ad utilitatem & honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, cujus locus ab indigenis Inter-ambas-aquas vocatur, omnes uno animo unaque sententia confirmamus, & quidquid ad prædictam Ecclesiam S. Mariæ, ubicumque pertinet, totum simul cœnobio S. Michaelis Archangeli, quod Coxanum dicitur, & Abbatibus vel Monachis ejusdem loci, ut in perpetuum libere possideant, auctoritate pontificali nos stabilimus & roboramus. Terminus autem de immunitate prædictæ Ecclesiæ S. Mariæ incipit ab aquilone, & vadit per medium fluminis Hirsti usque ad vadum Parler...

* f. Benedicti.

ler..., ante nipem de Caveto, & de ipso vado ANNO CHRISTI 1035. tendit per semitam usque ad caput de Baissaco, & exinde tendit per rivulum qui intrat in flumen Aregia: scilicet a Negabon, & a medio fluminis Aregiæ revertitur ad Aquilonem. Addidimus etiam hoc per sacerdotalem auctoritatem gratia Jesu Christi nobis concessam, ut quælibet persona, magna, vel parva non habeat licentiam aliquam vim in totis ipsis allodibus facere, neque aliquid tollere sine voluntate Abbatis vel Monachorum præfati cœnobii S. Michaelis Archangeli, neque ibi aliquid agere, quod pertineat ad dehonestamentum vel damnum ipsius Ecclesiæ. Concedimus etiam propter honorem Dei, & Sanctæ Virginis Mariæ, & sancti Martini Confessoris Christi, sanctique Quintini martyris, quorum ecclesiæ pertinent ex toto ad proprietatem prænominati cœnobii, ut qualiscumque pœnitens ibi advenerit, licentiam habeat introeundi & orandi, & omne divinum officium audiendi. Addidimus quoque non excommunicando, sed rogando & obsecrando, & per Deum omnipotentem admonendo, ut plusquam sex caballerii non se jungant ad placitandum infra terminos prædictæ immunitatis sanctæ Mariæ Virginis, & S. Michaelis Archangeli. Quicumque ergo hujus nostræ constitutionis, quæ ad honorem Dei & beatæ Virginis atque glorioſi Archangeli Michaelis a nobis facta & confirmata est, observator extiterit, atque hunc locum exaltaverit, vel de suis beneficiis honoraverit & defenderit, hunc de parte omnipotentis Dei & omnium Sanctorum ejus & nostra benedicimus: & ut illum Dominus ab omni vinculo delictorum absolvat, oramus: ita ut in præsenti vita ejus misericordiam consequatur, & in futuro cum sanctis omnibus vivere mereatur. Qui vero hoc quod nos excommunicando firmamus, transgredi ausus fuerit, neque dederit honorem Deo, sanctisque ipsius & ordini nostro: hunc de parte omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & sanctæ Mariæ Virginis, A sanctique Michaelis archangeli & omnium sanctorum, & per auctoritatem nostri ordinis excommunicamus, & ab omni consortio Christianorum extraneum judicamus; & a regno Dei alienus sit, & pars ejus sit cum impiis & sceleratis, donec digna satisfactione pœniteat & humiliter emendet, quod superbe deliquit, & sic postmodum per divinam misericordiam absolutus existat. In fine quoque hujus operis hoc addimus, & per divinam auctoritatem & apostolicam & nostram atque hujusmodi obtestationem secundum superiorem allegationem intendimus, ut præfata ecclesia sanctissimæ Virginis Mariæ semper in perpetuum maneat absoluta, nec per ullam personam aut propter quamlibet causam unquam sit excommunicata, sed sine ullo vinculo alligationis irrevocabiliter omnino sit libera. Datum in cœnobio prænominato anno Incarnationis Dominicæ MXXXV. æra MLXXIII. Indictione III. sub die nono Kal. Jul. Anno V. Ainrici regis.

S. † Arnaldus Præsul.
S. Bernardus Præsul.
† S. Arnaldus Episcopus Magalonensis.
† S. Guifridus sanctæ primæ Narbonensis sedis Ecclesiæ Episcopus.
S. Guilabertus episcopus Barchinonensis.
† S. Oliba Episcopus.
† S. Bernardus Episcopus Biterrensis.
† S. Bernardus gratia Dei Episcopus.
† S. Stephanus Agathensis Episcopus.
S. Petrus Episcopus.
† Guiffredus Carcassonensis Præsul.
† S. Berengarius sanctæ Elnensis Ecclesiæ nutu Dei Præsul.
† S. Eribaldus gratia Dei Episcopus.
† S. Durandus Præsul.
† S. Amelius Episcopus Albiensis.
† S. Willelmi Episcopi Convenarum.

† Scriptum per manus Radulfi Presbyteri advicem Arnaldi, Olibæ Pontificis notarii, præfato anno vel die.

ANNO CHRISTI 1035. vel 1036.

CONCILIUM TRIBURIENSE,

Anno Domini MXXXV. vel MXXXVI. celebratum tempore Benedicti papæ IX.

TRiburiense *concilium, quod hoc anno Binius ex Baldrici chronico describit, ad annum* 1031. *auctore Sigeberto supra retulimus. Celebrata est tamen anno* 1035. synodus magna apud Triburiam ab Imperatore collecta, ut *auctor est Hermannus in chronico tum Urstisianæ, cum Canisianæ editionis. In qua quid gestum sit, discimus ex chronico Hildensheimensi: quod eam synodum in annum consequentem rejicit. Quæ causa fuit, cur nihil inscripserim certi: sed an.* 1035. *anno, an* 1036. *tribuenda sit, dubium reliquerim. Nam unam eandemque esse, prope mihi certum videtur. Quæ admonere visum est, ut integrum sit cuique judicium. Sic igitur paucis Hildensheimense chronicon.* Anno MXXXVI. Indict. IV. Imperator pascha Engilenheim feriavit. Deinde Triburiam tendens generali ibidem synodo præsedit, in qua germanitas episcoporum priora decreta redintegravit, & etiam quædam ad firmamentum sanctæ ecclesiæ necessaria conformavit. Ibidem etiam prædictus Otto, cogente synodo, E Mathildem sibi desponsatam juramento a se abalienavit. *De hoc Ottone, idem chronicon sic ad annum antecedentem.* Otto de Sumvordi, ibidem (*hoc est, Bambergæ*) Mathildem filiam Bolezlavonis Polianorum ducis sibi desponsavit.

Observatio P. Antonii Pagi

ad An. Chr. 1035.

Accurate Baronius Synodum Triburianam cum Hermanno Contracto in auctiori Chronico an. 1035. perperam vero Cossartius cum Sigeberto an. 1031. consignat; Hermannus enim est horum temporum Scriptor. Recte tamen Cossartius hujus Acta Concilii ex Baldrico in Chronico Cameracensi l. 3. c. 51. narrat. Chronographus Hildensheimensis Concilium istud in an. 1036. differt, indeque idem Cossartius Concilium Triburiense in duo dividit, quorum prius an. 1031. posterius hoc vel sequenti anno celebratum fuerit. Sed non dubito, quin Auctores isti de uno, eodemque Concilio verba faciant, quod unus Hermannus Contractus suo anno reddidit.

ANNO CHRISTI 1035.

AD TRIBURIENSE CONCILIUM

Anno 1035. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi T. I. pag. 1261.

STephanus *Tornacenſis epiſcopus, cujus epiſtolas lego in Biblioth. Patrum Pariſienſi in epiſtola I. ad Robertum Pontiniacenſem, canonem concilii Tri-burienſis recitat, quem ad hoc concilium, ut referam, nec ſtylus, nec rei argumentum prohibet. Ita ergo ille.* In concilio Triburienſi ſic ſtatutum.

CANON.

VIrgines ſacræ ſi pro lucro animæ ſuæ, & propter diſtrictiorem vitam ad aliud monaſterium pergere diſpoſuerint, & ibidem commanere decreverint, ſynodus concedit. Si vero fuga diſciplinæ alium quæſiverint, ad locum redire cogentur.. *Et in fine capituli exprimitur:* Quia qui de monaſterio ad monaſterium tranſit, redire cogendus eſt.

Perſimilem ſanctionem de viris monaſticam profeſſionem ſectantibus edidit circa hos ipſos concilii Triburienſis annos concilium Bituricenſe Can. XXV. & diu ante hunc annum aliud Triburienſe concilium anni 895. *can. XXVI.*

TURONENSIS PROVINCIÆ SYNODUS

Qua teſtamentum pium Gervaſii Cenomannenſis epiſcopi confirmatur, & violatores diris devoventur.

Inter annum 1035. *&* 1052. *celebrata.*

Inter ann. 1035. & 1052.

IN *libello de geſtis epiſcoporum Cenomanenſium a Mabillonio in Analectis pag.* 306. *edit. in fol. vulgato inſerta eſt ſuprema diſpoſitio Gervaſii, tunc Cenomanenſis epiſcopi, dein vero Remenſis archiepiſcopi, qua de rebus ſuis in commodum eccleſiarum Cenomanenſium decernit. Has ille tabulas, ut ibidem legitur, concilio cuidam, cui Arnulfus Turonenſis cum epiſcopis, ut arbitror, ſuffraganeis interfuit, approbandas tradidit. Ejus piis votis annuerunt patres, tabulas illas probarunt, atque in earum violatores anathema ſolemni ritu pronunciarunt. En tabulas, & diras epiſcoporum, quas inter annum* 1035. *quo Gervaſius cœpit, &* 1052. *quo Arnulfus deſiit, collocandas conſtat.*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, ego Gervaſius, ſanctæ Cenomanenſis eccleſiæ non merito præſul, dum divina mihi, licet indigno, inſpirante gratia, præteritorum reminiſcor, ſpe frui merear certiore, inſudandum reor. Quapropter ſunt exercenda caritatis opera per dilectionem, in qua lex pendet, & prophetæ, ut per viſibile ſignificetur inviſibile, id eſt qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum. Quis mihi dignus frater ſit requirendus, quam noſter clerus, ſanctæ matris utero renatus, ejuſdemque activis, & contemplativis uberibus altus? qui quotidie quantis caſſatur crudelium injuriis, memoria nequit teneri. Illud tamen recenſendum quod veritas ait: *Si mundus vos odit, ſcitote, quia priorem vobis me odio habuit:* & Paulus: *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam.* Quas omnino vitare non poſſumus, Petro admonente ante omnia, mutuam in nobiſmetipſis caritatem continuam habeamus, quæ operit multitudinem peccatorum, & quæ, ſi perfecta, foras mittit timorem. Item Jacobo: *Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo caritas remanet in eo?* Ergo, filioli mei hujus eccleſiæ commilitones canonici, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere, & veritate; & quæ nobis dedit Deus, compartiamur, Nemo vero velut dives ad menſam ſedeat avarus: vos autem ad oſtium, ut Lazarus lingua canina linctus. Simul ſimus Lazari apoſtolica lingua linti, a divite largo micam ſuſcipientes: qui dum ad inferna deſcendit, non Abrahæ guttam depopoſcit; ſed ejus ſinum reddidit confertum: & ut legem adimpleamus, alter alterius onera portemus. Propitietur Deus, neſciat ut noſtra ſuperba ſiniſtra, quid factura ſit humillima dextera: ſed coram hominibus lux luceat in nobis, ut dum viderint opera bona, glorificent eum, a quo proceſſerunt, & a quo omne datum optimum, & omne donum optimum deſcendit perfectum. Et quia mos fuit ſemper, & decet, ut quæ memoria forent retinenda, legali teſtimonio corroborarentur, & literis notarentur; ſi qua vobis diſtribuo, pergameno deſcribo: ſimiliter & pactum quod a noſtris poſtulo canonicis, tam præſentibus, quam futuris. In primis pro magna mihi mole peccaminum indulgenda, ſanctique anteceſſoris & avunculi mei Aveſgaudi requie impetranda, cæterorumque anteceſſorum noſtrorum hujus ſedis epiſcoporum, nec non genitoris cum genitrice mea Haymonis ſcilicet, & Hildeburgæ, cunctorumque fidelium, qui judicaturus eſt redivivos extrema die; deligamus noſtris ſumptibus medietatem cunctarum oblationum hujus ſanctæ ſedis eccleſiæ, vel altarium, cunctaſque ibi decimas pertinentes, cunctos cenſus, & ſuburbia, quæ archiclavi tenere ſolebant, excepta proferenda, quam archicapellanus de manu pontificis miſſam cantantis recepit, vel ſi aliquid ſanctuario datum fuerit ornamentum eccleſiarum, quas canonico victui ..... poſſidetis altaria diſtribuimus. De patrimonio autem meo vobis villulam quandam prope civitatem ſuper Idoneæ fluvium ſitam, nomine Benais cum omnibus conſuetudinibus terræ pertinentibus, cum XII. vinearum

rum agripennis ibidem positis. Similiter & ec- ANNO CHRISTI 1035. clesiam me vivente dimidiam, & decedente totam, nisi ante placuerit, in territorio Letdunis sitam, Patriarchum voc. tam, quam prædicti parentes mei viventes jure possederunt, & a novo reædificaverunt, proprieque mihi dimiserunt. Universas quoque consuetudines vobis trado, quæ a vestris terris patri meo persolvebantur, pertinentes ad ejusdem castrum *Lit* vocatum. Concedoque vobis illam aulam patris mei, sitam in ejusdem prædio in orientali scilicet civitatis angulo, cum omnibus areis indominicatis, infra & extra murum circumquaque adjunctis, cum nemore ad constituendas claustri officinas, ad quod ædificandum elaborare nitor, ut ibi Domino regulariter & canonice studeatis militare; in qua sacratissimam Dei ecclesiam sancti Salvatoris antiquitus fundatam reædificavi, atque decoravi, quam devotissime obsecro venerari. Claustro vero nondum præparato, & quamdiu simul non comedetis, prædictæ oblationes non dividantur vagantibus clericis, sed ecclesiæ tantummodo servitoribus assiduis, vel episcopi capellanis, canonicis, & sancto Vincentio: ut in Dominica die recipiant in capitulo præcedentis hebdomadæ oblationes..... his, qui in eadem assidue servierunt. In quo lectione finita, decantent psalmum, *Levavi oculos meos ad montes*, cum oratione Dominica, & precibus, & collecta pro nobis propria cum cæteris benefactoribus. Videant nempe fratres, ne tempore sterilitatis minus serviant ecclesiæ, quam fertilitatis. Quod vero compascimur, ut vestris potiar precibus assiduis cum dilectione perfecta; ne quis canonicorum Dominicam, aut, privatam Missam celebrare præsumat absque collectis pro me superstite vel defuncto, in solemnitate cum silentio, in hebdomada cæterarum modo. Annuale avunculi mei Domni Avesgaudi episcopi quotannis decenter agatur, qui Jerosolymis rediens apud Verdunum VI. Kal. Novembris obiit in pace, ibique sepultus est a sanctissimo RAMBERTO episcopo in basilica suæ sedis. Sic & qui & eadem die accidit sorori ejus, quippe matri meæ Hildeburgæ. Nec prætermittatur illud patris mei Haymonis XVIII. Kal. Februarii accidens: necnon & ordinationis meæ XIV. Kal. Januarii; meque nutu Dei migrante, vertatur in illud. Ut autem hæc paginola quocumque annuali meo recitetur in capitulo, obsecro, moneo, & percupio: & quo parum promerui suffragia, fratrum caritas exuberet. Si qua vero nostro vobis famulante studio de rebus vestris antiquitus amissis recuperatis, chartula placet depingi. Ecclesiam sancti Audoeni, terrasque de illa Vastina, & ecclesiam de Murcena infra quintam Cenomanicam; ecclesiam sancti Albini cum terris in eadem parochia degentibus, & villam Germeiz, & Marciacum; in pago Cenomanico ecclesiam de Aciaco cum potestate; in eodem pago ecclesiam de Monciaco. ANNO CHRISTI 1035.

Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti auctoritate, & ab eodem cum cæteris apostolis beato Petro Apostolo potestate tradita, necnon & canonum lege sancita, & ministerio nobis tradito indignus excommunicamus, & anathematizamus, & christianorum consortio sequestramus omnes hujus scedulæ prævaricatores, vel præscriptarum rerum fraudatores, raptores, & invasores, sive calumniatores contra sanctæ matris Ecclesiæ Cenomanicæ filios, scilicet & adscriptos canonicos præsentes, vel futuros, quamdiu non resipuerint, vel illis canonice non emendaverint, aut satisfecerint, amen. Nec vero quispiam, quod absit, instingante diabolo ad hanc excommunicationem pro nostra fragilitate vilipendat, memor illius veritatis; *Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis, &c. Qui vos spernit, me spernit.* Aqua vero, qua regenerantur fideles, hoc bonitate sua factum, an Domini præcepto? Si quis dominus fideli suo imperaturus legatum miserit, quod fidelius attenditur, persona loquentis, an timor mittentis? Qui autem ad hæc obturaverit aures, memor sit Ananiæ, & Saphiræ, qui quia obturaverunt, interierunt. Similiter Simon magus, & cæteri quamplures. Hæc excommunicatio facta est ab episcopis, & sacerdotibus subscriptis, & a plusquam quingentis sacerdotibus in sancta Synodo sanctissimi Abbatis Cluniacensis monasterii Odilonis, cujus admonitione hæc egimus domni Arnulphi Turonorum archiepiscopi carissimi patris nostri, domni Gervasii hujus sedis episcopi.

CONCILIUM PICTAVENSE,

ANNO CHRISTI 1036. ANNO CHRISTI 1036.

ANNO MXXXVI. HABITUM DE PACE FIRMANDA.

Superest *hujus synodi memoria in chronico Malleacensi, cujus hæc sunt verba.* Anno MXXXVI. Isembertus episcopus Pictavis fecit synodum, ubi magnam pacem firmavit. *Quæ de privatis bellis compescendis intellige.*

CONCILIUM ROMANUM

ANNO CHRISTI 1037. Ex Labb. Append. Tom. IX. ANNO CHRISTI 1037.

In quo Andreas Perusinus episcopus

Cedit jure omni in monasterium S. Petri anno Domini MXXXVII.

Ex Tomo IX. Italiæ sacræ.

Notum sit omnibus præsentibus ac futuris, qualiter Andreas episcopus sanctæ Perusinæ Ecclesiæ, refutavit domno Benedicto IX. papæ consecratori suo monasterium videlicet S. Petri, quod

ANNO CHRISTI 1037.

quod ſitum foris murum ſupradictæ civitatis, & aliud monaſterium, ſcilicet ſancti Salvatoris, & monaſterium S. Mariæ in valle de Ponte, nimirum cum omnibus proprietatibus, atque pertinentiis eorum; adſtantes ibidem Dominicus epiſcopus Lavicanenſis, Robertus epiſcopus Signenſis, Ugo epiſcopus Aſſinenſis, Ugo abbas Farfenſis, Bartholomæus abbas Græcus, Joannes abbas ſancti Montani, Ugo diaconus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, Creſcentius diaconus ejuſdem eccleſiæ, Leo ſubdiaconus, Benedictus presbyter cardinalis, Sergius ſcriniarius, quinetiam cuncta, quæ ſuperius prælibata ſunt, proprio ore per ſacramenta ſanctorum evangeliorum conſervare profeſſus eſt: adjudicante illi ſacramentum Gregorio germano prædicti papæ. Poſtea vero denominatus epiſcopus, ſe jactando, atque injuriam faciendo in quodam archipresbytero S. Conſtantii, ſupradicti monaſterii ſancti Petri, oſtendit ſe cauſare monaſterium, atque ad ſuum jus intromittere. Tunc venerabilis abbas Bonizo venit ad ſynodale concilium, indicavit hoc jam prælibato papæ. Ipſe vero Benedictus ſummus apoſtolicus, ſciſcitavit eundem Andream epiſcopum, ſi aliquo modo cauſaret ſupradictum monaſterium. Ipſe enim nulla ratione eum cauſare profeſſus eſt, atque iterum refutavit coram domno Benedicto papa, necnon & eorum cunctis epiſcopis, atque abbatibus, quorum nomina inferius adnotare curavimus.

Petrus epiſcopus S. Rufinæ, patronus ejuſdem monaſterii.

Tendaldus Albanenſis epiſcopus.

Petrus Oſtienſis epiſcopus.

Joannes epiſcopus Prænestenſis.

Leo epiſcopus Belletrenſis.

ANNO CHRISTI 1037.

Munaldus Ariminenſis, Petrus Caſtellenſis, Teudaldus epiſcopus Ugubinenſis, Adam Froſumbrinenſis, Tedericus Orbinenſis, Arduinus Monfeltrenſis, Oneſtus Forumpopulonenſis, Adalbertus Senenſis, Ugo Farenſis, Ugo Aſiſenatenſis, Azo Centumcellenſis, Albertus Caſtranenſis, Joannes Lucanenſis, Atto Florentinus, Jacobus Feſulanus, Heinricus Populonienſis, Joannes Suanenſis, Leo Orbitenſis, Gotifredus Volaterrenſis, Wido Piſtorienſis, Wido Cluſinenſis, Creſcentius Roſellenſis, Joannes Terracinenſis, Stephanus Seccenſis, Joannes Pipernenſis, Girardus Berolenſis, Landovinus Ortenſis, Creſcentius Fallarenſis.

Joannes cardinalis Benev. archidiaconus, cum aliis equidem S. Romanæ eccleſiæ diaconibus.

Gregorius abbas S. Sabæ, Titus abbas S. Pauli, Franciſcus abbas S. Laurentii, Benedictus abbas S. Petri a vinculis, Creſcentius S. Silveſtri, Martinus abbas de Farneto.

Et aliorum diverſorum ordinum nomina quæ perlonga ſunt ad narrandum, &c.

Hoc factum eſt in præſentia ſupradicti Benedicti papæ, temporibus domini Chounradi imperatoris, IV. nonas Novembris per Indictionem quintam.

ANNO CHRISTI 1038.

CONVENTUS TRES EPISCOPORUM IN GALLIA NARBONENSI.

ANno æræ Chriſtianæ MXXXVIII. convenerunt epiſcopi ad Gerundenſis eccleſiæ dedicationem, cui interfuerunt Guifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Guifredus epiſcopus Carcaſſonenſis, Oliva Auſonenſis, Heribaldus Urgellenſis, Bernardus Conſeranenſis, Guilabertus Barcinonenſis, Berengarius Helenenſis, & Arnaldus Magalonenſis.

1038. Anno Chriſti MXXXVIII. Kal. Septembr. anno VIII. regni Henrici regis, Auſonam convenerunt epiſcopi ad Auſonenſis eccleſiæ dedicationem. Quo in conventu actum eſt de finibus epiſcopatus Auſonenſis. Interfuerunt Guifredus Narbonenſis, & Rimbaldus Arelatenſis archiepiſcopi, & epiſcopi complures.

1040. Anno Chriſti M. XL. Henrici Francorum regis anno X. convenerunt epiſcopi ad Urgellenſis eccleſiæ dedicationem: ſcilicet, Guifredus Narbonenſis archiepiſcopus, Heribaldus Urgellenſis epiſcopus, Berengarius Helenenſis, Guifredus Carcaſſonenſis, Bernardus Conſeranenſis, & Arnulfus Rotenſis.

Ex ſchedis Petri de Marca Pariſienſis archiepiſcopi, qui acta deſcripſit ex locorum ipſorum tabulariis.

Acta Conventuum Gerundenſis, & Urgellenſis hæc ſunt ex Appendice ad Marcam Hiſpanicam pag. 1065. & 1069.

Ex Marca Hiſpan. in Append. p. 1065.

QUoniam ſanctæ religionis divinique cultus verum ſummumque extat proprium inceſſanter inoffenſoque calle ad ſuæ provectionis tendere gradum ſuppeditante caterva Deo religioſe militantium virorum, quorum unanimitas inhianter æſtuat optatum æternitatis adipiſci gaudium, utile duximus & neceſſarium ut quicumque Chriſticolarum æternæ beatitudinis cupit percipere regnum, primitus ſummopere ſtudeat ſanctæ matris Eccleſiæ inviolate corroborando obſervare ſtatum, quæ ubivis terrarum humanæ ſalutis extat initium. Unde quoniam quidem nil in humanis rebus ex omni parte conſtat perfectum, & ad capeſſenda æterna minus idonea invenitur rationalis anima ſorde peccatorum pro extirpanda effugandaque propagine mortalitatis animæ conglutinatæ amore temporalium rerum, convenit infinitus ſexus utriuſque cœtus in Gerundenſem urbem ad venerabilem genitricis Dei Mariæ ſedis Eccleſiæ dedicationem. Quam vero dedicationem domna Ermeſſendis Comitiſſa Dei amatrix, ſanctæque religionis ſervatrix, ac magnificus & venerabilis ſedis præfatæ præſul, domnus videlicet Petrus, undique evocatis aliarum Eccleſiarum Pontificibus rogaverunt fieri. Dignum ſiquidem erat ut poſt conſummationem Eccleſiæ, quam cœperant a fundamentis decenter renovare, ejuſdem dedicationem accelerarent priuſquam mors improviſa accideret, hac ſcilicet ſpe, ut pro temporali domo Eccleſiæ domum æternam in cœlis ædificatam interventu beatæ Mariæ a Chriſto poſtmodum læti ac ſecuri acciperent bonorum omnium retributore. Nam & domos in quibus qui Deo militare cuperent canonice viverent, prædicta domna Ermeſſendis venerabilis Comitiſſa, frater quoque ejus antiſtes magnificus, domnus videlicet Petrus, ea ſpe qua prædictum eſt cum domno Raymundo Comite ac Marchione ſtruxe-

ANNO CHRISTI 1038.

runt, quibus non ſolum de rebus eccleſiaſticis, ſed etiam de ſuis ad in commune vivendum ita ſufficienter dederunt ut abſque excuſatione & in ſanctis locis frequentiam habere & divinum officium poſſent peragere. Tali quippe facto imitati ſunt Dominum, qui populo Iſraeli promittens felicitatis gaudia terrenæ, priuſquam ad hæc perveniſſent, pavit in itinere, ut majora ſe poſtmodum accepturos certius ſperarent præmia qui jam in eundo ſufficienter vitæ neceſſaria percipiebant. Sicſic prædicta Comitiſſa Dei timorata & antiſtes inclytus frater ipſius cum Raymundo Comite clerum Eccleſiæ ipſius in præſenti vita rebus ſuſtineant neceſſariis quaſi in via, ut facilius ad promiſſa perveniant cœleſtia, quæ dudum per promiſſionis terram fuerant figurata. Ita etiam tam ipſi quam & prædicti Pontifices univerſas præfatæ Eccleſiæ facultates & congregationis ejuſdem canonicæ, cum utrumque una ſit Eccleſia propter fidei unitatem, & alterum utriuſque diverſum videatur habere nomen, pro melius vivendi conſuetudine ſub benedictionis perpetuæ præmio confirmavere; & nihilominus maledictionis vinculo innodaverunt æternæ ut quiſquis aliquid præfatæ Eccleſiæ vel canonicæ tentaverit minuere ac præſumpſerit vi retinere, primitus Dei omnipotentis iram percipiat, deinde eccleſiaſticæ ſit ſocietatis excluſus conventione: quin etiam poſſeſſio ipſius, ſi quam videre habetur, cum ipſo depereat, ita quod ad nihilum deveniat cum eis qui tali viſi fuerint patrocinari, ut quandocumque infeliciter ipſius infelicem maligni ſpiritus ingredientem rapiant animam & cum proditore Domini & eis qui dixerunt Domino Deo, *Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus*, perpetuis æſtuandi averni ignibus concremandus & vermibus flammivomis depaſcendus, niſi priuſquam defungatur reſipiſcat, & hæc quæ tulit vel injuſte poſſedit canonica ſatisfactione aut Pontificis prænominatæ ſedis vel cleri ipſius aſſenſu vel auctoritate reſtituerit. Pontificem vero prælibatæ ſedis, domnum ſcilicet Petrum ac ſororem ejus Ermeſſendem Comitiſſam, necnon etiam dictum Comitem ejus nepotem, ut diu & beate vivant, Dei clementiam exoramus ſupplices, quos vere ejuſdem Eccleſiæ novimus fundatores ac acerrimos defenſores & nunc & eſſe & affuturos Deum humo tenus expoſtulamus. His ergo expeditis, quicunque a prædictarum rerum rapacitate, ſicut prædictum eſt, manus continuerit, aut relaxaverit illicita poſſeſſione, vel etiam eaſdem res de ſuis bonis auxerint, præſentis vitæ longæva cumulentur ſanitate, & cum luce caruerint præſenti, ditentur felicitate cœleſti. Inter hæc vero religioſi Pontifices, domnus ſcilicet Guifredus ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis Archiepiſcopus, hujuſque ſedis antiſtes illuſtriſſimus, regalique ſtirpe ſatus ac etiam Deo dilectus & populo ſummiſque virtutum meritis æquiparandus Oliva jure pro debito Auſonenſis Epiſcopus, necnon & egregius domnus Heribaldus Urgellitanus Epiſcopus, atque etiam ſanctæ religionis amator domnus Bernardus Coſeranenſis Epiſcopus, præſulque Guilabertus illuſtris & præclarus Barchinonenſis pius in omnibus, hiſque pari voto conjunctus domnus Berengarius Elnenſis Epiſcopus, ſimilique aſſenſu Guifredus Carcaſſonenſis Epiſcopus, quin etiam converſationis bonæ fama notus omnibus Arnaldus Magalonenſis Epiſcopus, admonuerunt ſane ut quicumque cupit cum fidelibus cœleſtis vitæ hæreditate perfrui, nihil de rebus Eccleſiæ quæ regali ſeu apoſtolicali auctoritate ſive per vota fidelium ſedi jamdictæ ſunt collatæ vel erunt ſcriptis aut collatione quacumque, furtim teneat ac vi qualibet minuat, ſeu quod non optamus, ſacrilego auſu diripiat, & eos quos furtive ſeu doloſe noverit tenere Pontifici aut clero hujus iſtius ſedis publicare non differat. Alioquin hujus inſtitutionis ſervatorem cœleſtis patriæ optaverunt fieri fortiorem, e contra quippe rebellem in ignibus perpetuis ſtabilem. Ut vero liquidius pateat noſtræ diſpoſitionis ſeries, nec poſteros quadam confuſione quicquam de prædictis moveat, ſuccincte & compendioſe necnon & abſolute cuncta ad explicanda utile & perneceſſarium duximus, ut concludendo diffiniat, hujus dotis quidem corroboratores in primis admittimus ut irrefragabili perpetuitate ea quæ hac continentur dote, eorum pontificali auctoritate confirmata ſub divina obteſtatione eorum ſacrati ordinis abſque inquietudine permaneant inconvulſa, ſcilicet omnes Eccleſiæ vel univerſa prædia quantacunque vel ubicunque quorumlibet Deo devote militantium virorum dono juſte ſanctæ matri Eccleſiæ ſunt conceſſa vel in perpetuum abſolute erunt concedenda, cum ſilvis & pratis, cultis vel incultis, aut horum paſcuariis, undecunque habet vel habere debet aut habuit, ſive rafigis, vel monetis aut teloneis, vel piſcatoriis, ſtagnis, aut ſalinariis locis, vel maritimis piſcariis, & navium mercimoniis, ſive naufragiis, quæ cuncta noſcitur habere jam ſæpe prænominata ſedes, ſive in comitatu Gerundenſi, vel Biſuldunenſi, aut Impuritanenſi, necnon etiam Petralatenſi, abſque ambiguitate. Verumtamen hujus dotis confirmatores hi ſunt, videlicet venerabilis primæ Narbonenſis ſedis Archiepiſcopus Guifredus, Oliva Auſonenſis ſedis Epiſcopus, Arnaldus Magalonenſis Epiſcopus, Berengarius Elnenſis Epiſcopus, Bernardus Coſeranenſis Epiſcopus, Eribaldus Urgellitanus Epiſcopus, Guifredus Carcaſſonenſis Epiſcopus, Guilabertus Barchinonenſis Epiſcopus, obſecrante & corroborante ineffabilis pietatis Petro Epiſcopo hujus ſedis fundatore largiſſimo; qui canonum authoritate fulti hanc conlaudando confirmant, & confirmando eam obſervare prædicant: ſic quidem ut ſi quis quicquam de prælibatis præſumpſerit minuere aut minuendo ſurripere aut ſurripiendo retinere, Deum primitus flexis poplitibus lacrymabiliter exorantes ut Dei iram incurrat & Plutonis regna poſſideat, & a ſacroſanctis matris Eccleſiæ liminibus ſequeſtratus abſcedat, nullamque cum fidelibus portionem obtineat, qui matrem Eccleſiam infeſtis niſibus opprimere captat. Ne vero prætermittam quoddam & proprium hæreditarioque jure perpetualiter poſſidendum, & ut ita dicam, tertiam partem de ſuprataxatis rafigis & monetis aut teloneis, vel piſcatoriis, ſtagnis, ſive paſcuariis, naviumque mercimoniis, quod hactenus viſa eſt ſancta Eccleſia poſſidere in prædictis comitatibus regali ſive apoſtolicali cenſura. Quibus vero terminibus ſumma contineatur hujus epiſcopatus ſat patet omnibus. Equidem his quatuor comitatibus, Gerundenſi, Biſuldunenſi, Empuritanenſi, Petralatenſi; cum eorum finibus propriiſque terminibus. Iſtius quidem dotis pagina XI. Kal. Octobris facta & a prædictis patribus confirmata eſt anno quidem dominicæ incarnationis MXXXVIII. Indictione V. milleſima LXXVI. regni Henrici glorioſiſſimi Regis VIII.

Oliba Epiſcopus. Berengarius Epiſcopus. Guifredus ſanctæ Narbonenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, qui hanc Eccleſiam noſtræ diœceſis dedicavi, ſubſcripſi. Petrus Epiſcopus. Eriballus Epiſcopus. Arnaldus Epiſcopus. S. Ermeſſendis Comitiſſæ, quæ eadem die ad honorem Dei & matris Eccleſiæ

ANNO CHRISTI 1038

Ex Marca Hiſpan in append. p. 969.

cleſiæ trecentas auri contulit uncias ad auream conſtruendam tabulam.

Acta conſecrationis Eccleſiæ Urgellenſis.

Cum venerabiles doctores noſtri amici Dei & electi ab ipſo diſcipuli irent in mundum pro prædicatione fidei, placuit illis ut communiter viverent in unum congregati cibo carnali ſicuti unanimiter vivebant cibo ſpirituali, ut nihil eſſet propter quod poſſent ab alterutrum dividi. Actus quidem ita dicunt Apoſtolorum, quia quotquot erant poſſeſſores domorum ac prædiorum, vendebant & ponebant pretia ante pedes Apoſtolorum, diſtribuebantur autem prout opus erat unicuique eorum, & erat illis cor unum & anima una. Hujus cauſæ exemplum ſequens Chriſtianiſſimus Ludovicus Rex Francorum unum conſtituit locum ut miniſtri Eccleſiæ coadunarentur in illum & ſumerent carnalem victum, quatinus ſine excuſatione agerent Dei miniſterium. Qui locus recte appellatur canonica, quia ibi eccleſiaſtica atque divina obſervatur regula. Canon enim Græce regula dicitur Latine. Igitur ego Guifredus primæ ſedis Narbonenſis Archiepiſcopus una cum domno Heriballo Urgellenſis ſedis perpetuæ virginis Mariæ Epiſcopo, atque cum domno Berengario Elnenſis Eccleſiæ Pontifice, & Guifredo Carcaſſonenſis Eccleſiæ Præſule, & Bernardo Coſeranenſis Eccleſiæ antiſtite, atque Arnulfo Rotenſis Eccleſiæ venerabili Pontifice, agens atque celebrans dedicationem glorioſæ ac perpetuæ virginis Mariæ pari voto parique conſenſu ſimul cum Conſtantia Comitiſſa ejuſdem Urgellenſis terræ & filio ejus Ermengaudo Comite, quamvis in puerili conſtituto ætate, aliiſque Principibus terræ, peracta dedicatione ſanctæ Urgellenſis ſedis prædictæ beatæ Mariæ, atque peracta ab omnibus ejuſdem Eccleſiæ ſanctæ ſedis dote, hanc ſcripturam factam ejuſdem ſedis canonicæ confirmavi cum prædictæ ſedis Pontifice & aliis præſcriptis in ordine. Hæc autem ſcriptura ita in perpetuum ſit valitura cum omnibus rebus quas ipſa adquiſivit canonica & quas deinceps eſt adquiſitura. Res vero ejuſdem canonicæ quæ ſcriptæ habentur in ea quam fecimus dote hic iterum ſunt reſcriptæ & eidem canonicæ noſtra manu confirmatæ. In primis confirmamus alodia omnia atque caſtella & Eccleſias cum parrochiis & primitiis & decimis & omnibus ſibi pertinentibus quæ religioſiſſimus reverendæ memoriæ Ermengaudus Epiſcopus dedit ad prædictæ ſedis ſeu ejus canonicæ opus, ob quam meriti cauſam Deus retribuat requiem & vitam, & Chriſti mater virgo acquirat delictis ejus in cœlis veniam, quod ipſe in terris illi fabricavit Eccleſiam ipſam ſedem beatæ Mariæ jamdictam. Poſt cujus diſceſſum venerabilis & nobiliſſimus ſucceſſor ejus Eribaldus prædictæ Eccleſiæ opus tranſtulit in melius & ſuis locupletavit muneribus, inſuper & ad honorem ſedis canonicam conſtituit Dei fidelibus Eccleſiæ ſervientibus, ſicuti ibi factæ teſtantur domus novis ſubſiſtentes ædificiis ac parietibus; quem Deus pro tantis geſtis remuneret donis vitæ præſentis & clarificet in civibus angelicis luce & vitæ perennis. Confirmamus ergo, ut prædiximus, alodia ſeu caſtella quæ Ermengaudus Præſul dedit & omnia hic nominatim expreſſa. In comitatu Urgellenſi caſtrum quod eſt Jeſſona cum terminis ejus & caſtellis quæ ſunt in terminis ejus & omnibus ſibi pertinentibus. Ipſa caſtella hęc ſunt, caſtellum Villæmuri, caſtellum Fluviani, caſtellum de Rubeolis, caſtrum de Tapeolis, caſtellum Moranæ, caſtellum Gradiani, caſtellum Concabellæ, caſtellum Guandalor, caſtellum Guarda ſivenen, caſtellum Urſon, caſtellum Coſcolioſæ, caſtellum Eſpalargii, caſtellum de Figerola, caſtellum Sadaonis, caſtellum Turris fractæ, caſtellum Turris rubeæ, caſtellum Bellivicini, ſimulque cum aliis caſtellis & turribus quæ jam conſtructa ſunt ſive quæ deinceps conſtruentur atque omnibus ad eadem caſtella & turres pertinentibus cum ſuis terminis ac finibus. Inſuper caſtrum Fontaneti cum primitiis ac decimis, cum finibus ac terminis, & caſtrum de Bordello cum primitiis ac decimis ejuſque terminis. Inſuper caſtrum de Petra rua cum primitiis ac decimis, cum finibus & terminis. Præterea caſtrum de Cornellana cum finibus & terminis. In comitatu Confluenti alodium de Aqua tepida cum Cuguzac, cum villis & villulis ac terminis & primitiis ac decimis & taſcis, & alodium de Aſtover cum omnibus ſibi pertinentibus. In comitatu Roſſelionenſi alodium de Pontelliano. In comitatu Paliarenſi parrochiam de Siarb cum primitiis & decimis & cimiteriis. In comitatu Cerdanienſi medietatem alodii de Pino & de Villa vetere cum Cirinnano. In comitatu Urgellenſi alodium de aqua mortua & de cruces de Pontelliano. In comitatu Bergitanenſi alodium quod eſt in parrochia ſancti Cucufatis ſive intra terminos caſtelli Etralis. Hæc ſunt hactenus quæ dedit Ermengaudus Epiſcopus prædictus præfatæ ſedi & canonicæ ejus. Confirmamus etiam alodia cum parrochiis quæ Ermengaudus egregius Urgellenſis Comes dimiſit ſeu dedit canonicæ cum conſenſu & voluntate digniſſimi ac magnificentiſſimi Præſulis Heribaldi jamdicti. In comitatu Urgellenſi parrochiam de Oliana, & parrochiam de Etral, & parrochiam de Maciana, quæ eſt in valle Andorræ. In comitatu Cerdanienſi parrochiam de Montelliano. Iſtas parrochias cum primitiis & decimis & villis de Tuxen & parrochia ejuſdem loci cum primitiis & decimis & taſcis, & cum omni redditu cenſuali, & cum cimiteriis Eccleſiarum & Eccleſiis & terminis & finibus ſibi pertinentibus. Et in prędicto comitatu Urgellenſi alodium de Mora cum vineis de Erolis. Hæc ſunt hactenus quæ dimiſit ſeu dedit Comes prædictus Ermengaudus cum tertia parte telonei & mercati prædictæ ſedis, quem Deus merito cauſæ hujus gaudiis remuneret cœleſtibus. Confirmamus etiam parrochiam de Bar & medietatem alodii de Pino & de Villa vetere & tertiam partem de cenſu defunctorum ad ſanctam ſedem ſepultorum, & alias duas partes quas Canonici habebant. Hæc ſunt hactenus quæ dedit Sanla Epiſcopus ad canonicæ opus cum alodio de Elas: quem Epiſcopum Deus faciat hæredem cœleſtium gaudiorum illud donum; & merito, quia ipſe conſtituit ipſius canonicæ primordium. Confirmamus quoque parrochiam de Eguils, quam præſul inſignis ſanctæ ſedis Urgellenſis prædictus Heriballus dedit, & alodium de Erolis & de Aranel & Entruas, & de Stamariz, & de Villa Mediana, quæ dedit Sancia Vicecomitiſſa, & alodium de Ventenago, quod fuit de Guadaldo Epiſcopo, & alodium de Ilinga, quod fuit de Livani Presbyteri; & alodium de Vallicella cum alodio de Traverſeris, & alodium de Tolon, quę fuerunt Senfredi Vicecomitis, & quatuor manſos in Meranicis, & alodium de Ger & Moniolum, & alodium de Oceja, & duos manſos in Cereja qui fuerunt Arnaldi Vicecomitis. Et in prædicto comitatu Urgellenſi alodium de Enargon & de Salent & de Torel, quę fuit Bernardi Sanlę, & manſum de Vineolis, & alodium de Timoneta,

ANNO CHRISTI 1038.

quod

quod dedit Borrellus Tartavallenſis, & ſextam ANNO CHRISTI 1038. partem caſtri Cabannæ bonæ, ſeu alodium de Picafolets, quod dicitur turris Enegonis, & alodium de Olius, & alodium de monte Leddan, & alodium de Scaribot in Celſona, & ipſa alodia quæ ſunt in Bar. Hæc omnia ſupraſcripta nos omnes Epiſcopi præſcripti confirmamus præfatę ſedi atque ejus canonicæ in perpetuum habituræ. Id ſunt caſtra, caſtella, alodia eccleſias, parrochias, villas, villulas, primitias, decimas, cimiteria, cenſus, oblationes, cum caſis, terris cultis & incultis, arboribus, vineis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſalictis, aquis, puteis, Molendinis, aquarumque diſcurſibus, piſcariis, montibus, vallibus, collibus, & adjacentiis eorum, & decimis ſerri & piſcis, ſimulque cum omnibus ad eandem ſedem & canonicam pertinentibus quæ hodie habent vel habituræ ſunt, & quod adquiſierunt vel adquiſituræ ſunt. Præterea ego Heriballus gratia Dei Epiſcopus conſtituo in meæ ſedis Urgellenſis canonica cum domnis religioſiſſimis Epiſcopis ut quadraginta Canonici illic habeantur de illis qui in Eccleſia majores eſſe videntur cum ſuis clericis ſibi ſubjectis qui ſtatores ſunt. Conſtituo quoque & ſub anathematis vinculo cum omnibus hominibus Epiſcopis & clericis totius ordinis ſubjungo, ut nullus clericorum meę Urgellenſis ſedis qui nunc ſunt & erunt, recipere nec acclamare ſucceſſorem ſeu ſucceſſores meos nec conſortium habere intra clauſtra canonicę ſeu in Eccleſiis quæ ibi ſunt & erunt audeat, niſi prius ipſe Epiſcopus juret & jurent jure jurando fideliter ſuper altare beatę Mariæ promittat ſeu promittant quod in omnibus & ſedem & canonicam cum omnibus rebus bene regere & diſpenſare ad honorem ſedis & canonicę & clericorum procuret ſeu procurent. Hęc omnia ſupraſcripta ita conſtituo ego Heribaldus gratia Dei Epiſcopus pariter cum omnibus Epiſcopis jamdictis omnes facultates ſedis & canonicę confirmo, ita ut nulla perſona cujuslibet hominis utriuſque ſexus hoc in quocunque evellere audeat aut evelli faciat aut aſſentiat aut aſſenſum prętet. Quod ſi fecerit, excommunicationi perpetuę ſubjaceat, niſi pœnitentia ductus ſedi & canonicę illi ſatisfaciat, ſeu ejus clero canonicali ſatisfaciens ſe pręſentare ſtudeat. Quicumque vero hanc conſtitutionem & confirmationem ſervaverit, cœleſtium bonorum hęreditatem accipiat, & hic & in ęternum gaudeat. Acta hæc confirmatio atque conſtitutio decimo Kalendas Novembris anno decimo regnante Henrico Rege Francorum. Eriballus Epiſcopus ſubſcripſit. Arnulfus gratia Dei Epiſcopus ſubſcripſit. Conſtantia gratia Dei Comitiſſa ſubſcripſit. Raimundus Levita & caput ſcolæ. Gerallus Archilevita. Borrellus ſcholaſticus hoc ſcripſit die & anno quo ſupra.

ANNO CHRISTI 1038.

☞ CONCILIUM ITALUM, forte ROMANUM

In cauſa Ariberti Mediolanenſis archiepiſcopi a Benedicto IX. anno 1038. celebratum.

Ex Manſi Suppl. pag. 1265.

ARibertum Mediolanenſem archiepiſcopum perduellionis apud Conradum Salicum imperatorem accuſatus in conventu Salernitano, cum cauſam ſuam defenſurus, minus caute de imperatore obloquutus fuiſſet, nec forte purgare ſe ſe valuiſſet, cuſtodiæ Popponis Aquilejenſis patriarchæ ab eodem imperatore traditus eſt. Sed fuga præreptus cum non reſipiſceret, ſequenti anno 1038. a Romano pontifice juſſus eſt concilio ſe ſiſtere. Ibi cum ad officium nulla vi ſeu prece conſenſiſſet, *Dominus Apoſtolicus illum generali pontificum decreto anathematis condemnatione percuſſit, & in ejus pontificatum Ambroſius vir nobilis regius Capellanus illius terræ indigena donante Imperatore ſucceſſit, illo infra muros reſidente* (nempe Ariberto): *iſto de foris pro poſſe res ſuas contrahente*. Hæc de concilio Romano anni 1038. alias incomperto, tradit Annaliſta Saxo Eccardi ad hunc annum.

☞ ROMANUM CONCILIUM

Quo Bracilao Bohemiæ duci pœnitentia pro translatis ſua authoritate ſacris Iypſanis S. Adalberti injungitur.

Anno 1039. *vel* 1040. *celebratum.*

An. 1039. vel 1040.

BRacilaus Bohemiæ dux opportunam nactus occaſionem armis in Polonos motis totam eorum ditionem facili molitione occupavit. Gneſnam igitur victor ingreſſus de opimo urbis illius ſpolio nihil curavit ſuper martyris Adalberti, & Gaudentii fratris ejus aliorumque ſanctorum Iypſana. His mœnibus urbem ſuam metropolim tutaturus, Pragam ſacra pignora tranſtulit. *Non defuit*, ſubdit Annaliſta Saxo Eccardi, *qui hæc Domino Apoſtolico* (Benedicto IX.) *ut geſta erant retulit, Epiſcopum, & Ducem Bohemiæ ſanctiones patrum violaſſe. Aderant legati ducis Bohemiorum ferentes mandata cum muneribus pœnitentes ſimul & veniam poſtulantes. Ad hæc Apoſtolicus ait: ſi pœnitet error. Mox ſummoti a concilio potiuntur hoſpitio, & per noctem circumeuntes ſperabant lenire judicialem ſententiam. Poſtera die legatis in concilio præſentatis apoſtolicus ait. Magnum eſt peccatum aliena rapere; chriſtianos autem ſpoliatos, & captivatos ceu bruta animalia vendere, nimis eſt abominabile. Quod autem nulli liceat ſine noſtra permiſſione de loco ad locum transferre ſacrum corpus, canones patrum teſtantur; ſed quia ſive ignoranter, ſive bona intentione hæc feciſſe vos dicitis, præcipimus, ut dux veſter, & epiſcopus cœnobium eccleſiaſticis uſibus applicatum conſtruant, & officia ſervientium Deo cleri-*

clericorum ex more conſtituant, ut vel ſic in conſpectu Dei reatus veſtri tranſgreſſio deleatur. Quibus dux libenter obtemperans, in honore S. VVenceslai in urbe Bolezlau juxta flumen Labe, ubi idem ſanctus olim feliciter martyrium conſummaverat, præpoſituram faciens, venuſtiſſimum, ſicut hodie cernitur, clericorum cœnobium fabricavit.

ANNO CHRISTI 1039.

LEGES PRO MORUM REFORMATIONE BRACILAI BOHEMIÆ DUCIS

Anno 1039. ad tumulum S. Adalberti latæ.

BRacilio Bohemiæ dux occupata armis Gneſna Polonorum metropoli, nihil habuit antiquius, quam ut pretioſum ex ea ſpolium, Lypſana ſcilicet S. Adalberti martyris referret. Sed ſacrum tumulum reſerare tentantes Bohemi, ſubito ſtupore obriguere; quod intelligens Severus Pragæ epiſcopus, per quietem noctis a S. Adalberto admonitus, mane ſequentis diei pro concione principem, & populum admonuit, ſiquidem vellent ſibi habere civem Adalbertum, morum reformationem ſponderent. Quare Bracilio ſuo & populi nomine hæc ſtatuit, & pro concione promulgavit: *Extendite fratres ſimul veſtras ad Deum dextras, & ad meos attendite ſermones, quos volo, ut veſtræ fidei ſacramento confirmetis, hoc meum maximum & primum ſit decretum, ut veſtra connubia, quæ hactenus habuiſtis, ut lupanaria a modo juxta canonum ſcita ſint legitima, ſint privata, ſint inſolubilia, ut una vir conjuge, conjux uno viro contenti vivant. Si autem conjux virum, aut vir conjugem ſpreverit, & rixa inter eos uſque ad diſſidium efferbuerit, qui ex his in priorem copulam redire noluerit, nolo, ut ſecundum noſtræ terræ ritum in ſervitutem redigatur, ſed per hujus decreti angariam redigatur in Ungariam, qualiſcumque ſit perſona, nec liceat, ut pretio ſe redimat, aut in hanc terram redeat, ne contagio unius oviculæ totum ſerpat per ovile. Severus epiſcopus dixit: quicumque aliter fecerit, anathema ſit. Eadem ſententia ſint plectendæ virgines, & viduæ, & adulteræ, quæ nomen bonum amiſiſſe, ac per ſcortum concepiſſe noſcuntur. Tunc Dux ſubjungens ait; ſi vero mulier proclamaverit pari vice non amari, ſed inclementer a viro affligi, detur inter eos judicium Dei, & qui inventus fuerit reus, panas ſolvat. Similiter de his, qui homicidiis infamantur, archipresbyter comiti illius civitatis nomina eorum adſcribat, & comes eos conveniat, & ſi ſunt rebelles, in carcerem redigat, donec aut pœnitentiam dignam agant, aut ſi negant, ignito ferro, ſive adjurata aqua examinentur. Fratricidas autem, & parricidas, ſive ſacerdotum interfectores & hujuſmodi capitalium criminum reos archipresbyter aſſignet comiti, vel duci, qui per manum & ventrem ferratos, de regno ejiciat, ut inſtar Cain, jugi, & profugi circumeant terram. Tabernam quoque, quæ eſt radix omnium malorum, & parari, & paratam comparari probibemus. Et qui fuerit hujus decreti violator tabernarius, in foro ad palum ſuſpenſus, & uſque ad præconis faſtidium cæſus, depiletur; res tamen ejus non infiſcentur, ſed potus tantum in terram projiciatur, ne quis eo polluatur; potatores autem deprehenſi non prius de carcere exeant, quam in fiſcum ducis unuſquiſque tercentos nummos componat. Fora vero Dominicis diebus fieri interdicimus, quæ immo maxime in his celebrant regionibus, ut cæteris diebus ſais vacent operibus. Si quis autem Dominicis diebus vel feſtis publice ad eccleſiam feriari indictis, in ſervili opere inventus fuerit, ipſum opus, & quod in opere inventum fuerit, archipresbyter tollat, & tercentos nummos in fiſcum ducis componat. Et qui in agris, vel ſylvis ſepeliunt mortuos, ab hujuſmodi archipresbyter bovem tollat, & tercentos nummos in fiſcum ducis ſolvant; mortuum tamen in Poliandro fidelium condemnat dinuo. Hæc ſunt, quæ Deus odit, hæc ſunt, quæ S. Adalbertus pertæſus, non ſuas deſeruit oves, & ad exteras maluit ire docturus gentes, Severus epiſcopus dixit: Iſta ducis deliberatio juſta ſit anathemate firma.*

Anna. Saxo di ad 1039.

CONVENTUS EPISCOPORUM

ANNO CHRISTI 1040.

Ad dedicationem Vindocinenſis monaſterii ſanctæ Trinitatis, anno Chriſti MXL.

ANno MXL. *Indict.* VIII. *regnante Henrico I. Francorum rege, anno ipſius IX. convenerunt Vindocinum epiſcopi octo, abbates viginti tres, Barones plurimi, aliique, ad dedicationem eccleſiæ monaſterii S. Trinitatis, a Goffrido Andegavorum comite, ejuſque conjuge Agnete, recens conditi & magnis poſſeſſionibus dotati. Hic publicas fecit litteras ipſo dedicationis die Arnulfus epiſcopus, quibus tum ipſe, tum alii præſentes epiſcopi donationem ratam habuerunt; poſſeſſionum augendarum facultatem conceſſerunt: ceteri approbarunt. Cujus diplomatis apographum hoc eſt.*

Ego Arnulfus Turonenſis eccleſiæ archiepiſcop. fidelibus ſanctæ eccleſiæ notum facio, quod Gaufredus inclitus comes, uxorque ejus venerabilis comitiſſa, monaſterium beatæ & individuæ Trinitati dicatum, in caſtro quod Vindocinum vocatur, rebus propriis ædificaverunt, & conceſſione Theoderici Carnotenſis epiſcopi, in cujus diœceſi locus ipſe eſſe cognoſcitur, nobis præſentibus, B. Petro & Romanæ eccleſiæ in patrimonium & alodium devoverunt. Quod cum bona eorum liberalitate dicatum fuiſſet, & ornamentis adornatum: ad illius loci dedicationem nos & plures epiſcopos & abbates venire rogaverunt. Et ut fratres in loco ipſo quiete & abſque moleſtia Deo ſervire potuiſſent: petierunt a nobis, & ab aliis qui aderant epiſcopis, quatenus huic eccleſiæ noviter ædificatæ, pro amore Dei & ſupplici prece ipſorum, quod jam eidem loco in diœceſibus noſtris contulerant, ſive ipſi vel alii homines collaturi erant, concederemus, & noſtra firmaremus authoritate. Nos vero eorum precibus difficiles eſſe noluimus, & quod petebant concedere juſtum putavimus. Concedimus itaque & noſtra authoritate firmamus, quicquid prædictum monaſterium in epiſcopatu noſtro hodie poſſidet, ſeu deinceps fratribus ejuſdem loci ab eccleſiaſticis, vel a ſæcularibus perſonis datum extiterit, vel conceſſum, tam in eccleſiis, & eccleſiaſticis poſſeſſio

ANNO CHRISTI 1040.

ANNO CHRISTI 1040.

sessionibus, quam etiam in temporalibus beneficiis. Et ut hæc nostra concessio inviolata servetur, scriptum hoc fieri justimus, & in aures omnium, qui ad dedicationem convenerant, fecimus recitari. Si quis vero hanc nostram confirmationem scienter violare, aut ei calumniam inferre præsumpserit: authoritate Dei & nostra excommunicatus maneat, nisi resipuerit, & dignos inde pœnitentiæ fructus fecerit. Chartam istam super altare Windocinensis monasterii manibus nostris posuimus, ad notitiam & in testimonium nostræ confirmationis. Hæc autem laudaverunt & concesserunt clerici ecclesiæ nostræ qui nobiscum venerant, Bono decanus, Vvenilo archidianus & thesaurarius, Rotbertus cellararius, Galterius ædituus.

Quod viderunt & audierunt honorabiles personæ episcoporum, abbatum, & multi alii, tam ecclesiasticæ militiæ, quam sæcularis, Theodericus Carnotensis episcopus, Gervasius Cenomanensis episcopus, Hubertus Andegavensis episcopus, Isembertus Pictaviensis episcopus, Arnulfus Sanctonensis episcopus, Girardus Engolismensis episcopus, Amelius Albiensis episcopus. A civitate Carnoto, Arnulfus archidiaconus & præcentor, Girogius archidiaconus, Sigo magister scholarum, Agivertus capellanus, Hildegarius subdecanus, Hildevinus juvenis, Galterius archidiaconus. A monasterio Sancti Martini, Goffredus decanus, Galterius cantor, Rogerius subdecanus, Albertus cellararius, Odo subcantor. A civitate Pictava, Arnulfus decanus, Guillelmus cantor, Raino cantor sancti Hilarii. A Cenomano, Girardus cantor, Ingoisus, Hubertus, Ermenulfus, scholasticus, Manselinus, Rainaldus capellanus, Guillelmus. A civitate Andegava, Gauslenus decanus, Beringerius archidiaconus, Burchardus thesaurarius, Rainaldus archidiaconus, Fulcojus capellanus, Joannes scholasticus, Gauslenus puer, Petrus subdiaconus. Ab Engolismo, Guillelmus archidiaconus, Vivianus capelianus. A Sanctonis civitate, Ranulfus archidiaconus, Acbaldus archidiaconus.

ANNO CHRISTI 1040.

De abbatibus, Hugo de sancto Salvatore Carrosi, Fredericus de sancto Florentio, Galterius de sancto Albino, Ebrardus de sancto Kariletto, Landricus de sancto Petro Carnoti, Durandus de sancto Gildasio, Salomon de Bonavalle, Hugo Longiledii abbas, Fulco de sancto Joanne, Ansegisus peccator, Petrus de Nantoilo, Algerius de sancto Amando, Arnaldus de Angeliaco, Odo de sancto Sabino, Ato de sancto Michaele eremi, Archembaldus de sancto Maxentio, Joannes de Luzione; Tetbaudus de Quinciaco, Ansbertus de Ponteleucio, Teudo de Burgulio, Odolricus de sancto Martiale, Ermenterus abbas de Turscio, Teutbaudus de sancto Benedicto.

Nomina Baronum: Goffridus comes Andegavorum, Agnes comitissa, Guillelmus Alduinus comes, Radulfus vicecomes, Erfredus vicecomes, Guillelmus vicecomes, Herveus vicecomes de Blesо, Haimericus de Rancono, Goffridus de Prusliaco, Isembardus, Teutbaudus de Blazono, Rainardus, Albericus de Monte Joannis, Joscelinus de sancta Maura, Petrus de Camiliaco, Ingelbaldus, Leo de Ambazio, Rainaldus, Salomon de Lavarzino, Nihardus de Monte aureo, Landricus de Balgenciaco, Odo Dolensis, Gislebertus, Heila de Volvento, Berlajus, Hademerus malæ capsæ, Hildebertus de Rupemahildis, Guillelmus Chabocius, Petrus abbas, Guillelmus de Rupe, Ranaulfus Rabiolus, Guillelmus de Parteniaco, Constantinus de Mello, Joscelinus Cavansgranum, Petrus Maisnade, Manasses frater episcopi, Simon de Verruca, Stephanus de Mennaco, Guillemus frater Gervasii episcopi, Harduinus de Rupibus, Albericus de firmitate Auraimi, Hubertus de Munitione.

Actum Vindocini ipso die dedicationis monasterii sanctæ Trinitatis, anno ab incarnatione domini MXL. indictione VIII. regnante Henrico rege Francorum, anno regni sui IX.

CONCILIUM VENETUM

In causa disciplinæ ecclesiasticæ celebratum anno Christi MXL. sub Benedicto Papa IX.

HOc concilium, assistente & favente Dominico Flabanico duce Venetiarum, celebratum est Venetiis in ecclesia sancti Marci sub Ursopatriarcha, in quo, teste Andrea Dandulo in suo brevi chronico, pleraque ad disciplinam ecclesiasticam spectantia constituta fuerunt.

De hoc Concilio hæc habet Dandulus in Chronico: Anno Domini nostri Jesu Christi 1040. assistente & favente hoc Duce (*nempe Dominico Flabanico*) Concilium Prælatorum & totius Cleri Venetiæ in Ecclesia S. Marci congregatum est, in quo interfuerunt Ursus Ursiolo Patriarcha, Dominicus Gradonico Episcopus Olivolensis, Vitalis Ursiolo Episcopus Torcellanus, & Leo Episcopus Equilinus, & ceteri, ubi statutum est juxta decreta Sanctorum Patrum, ut consecrationes Presbyterorum ante trigesimum annum, & Diaconorum XXVI. non fiant, absque congruenti necessitate, & cum consensu tamen Metropolitani; & Monialium consecrationes non fiant nisi in Albis Paschalibus, Epiphania, & in festis Apostolorum. Item ut Chrisma, & corpus Domini, vasa sacra, & paramenta, sub clavi in Ecclesia conserventur. Item ut nulla altaria, amictus, casula a personis idoneis in cella laventur, & veterata comburantur; calix vero, & patena, & corporale nonnisi a Ministris in sacrario abluantur. Item ut Moniales vasa sacra non tangant, nec altare velent, nec incensum faciant; & plura alia pro reformatione morum decreta sunt.

ANNO CHRISTI 1041.

CONCILIA IN DIVERSIS GALLIARUM LOCIS

ANNO CHRISTI 1041.

Pro instituenda treuga & pace anno Christi MXLI.

PAcem & justitiam inter privatos statuere, multis ante conciliis cum frustra tentassent episcopi: treugam tandem, hoc est, aliquot dierum inducias statis temporibus recurrentes instituerunt. Quod hoc demum

demum anno factum narrat Glaber, lib. v. cap. 1.

ANNO CHRISTI 1041.

Contigit vero, *inquit*, ipso in tempore, inspirante divina gratia, primitus in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per universum Galliarum territorium, firmari pactum propter timorem Dei pariter & amorem: taliter ut nemo mortalium a feriæ quartæ vespere, ad secundam feriam incipiente luce, ausu temerario præsumeret quippiam alicui hominum per vim auferre, neque ultionis vindictam a quocumque inimico exigere, nec etiam a fidejussore vadimonium sumere. Quod si ab aliquo fieri contigisset contra hoc decretum publicum; aut de vita componeret, aut a Christianorum consortio expulsus, patria pelleretur. Hoc insuper placuit universis, veluti vulgo dicitur, ut TREUGA DOMINI vocaretur. Quæ videlicet non solum humanis fulta præsidiis, verum etiam multotiens divinis suffragata terroribus. Nam plerique vesani audaci temeritate præscriptum pactum non timuere transgredi: in quibus protinus aut divina vindex ira, seu humanus gladius ultor extitit. Et hoc passim tam frequenter contigit, ut præ sui multitudine singulatim non queat adnotari. Et satis juste. Nam sicut dies dominicus propter dominicam resurrectionem venerabilis habetur, & octavus cognominatur: ita quintus, sextus, & septimus, ob dominicæ cœnæ, & ejusdem passionis reverentiam, debent ab iniquis actionibus esse feriati.

ANNO CHRISTI 1041.

Quod synodicis decretis fuisse præscriptum dubitare non possumus: præsertim cum dicat Glaber statutum fuisse, ut qui secus fecisset, a Christianorum consortio pelleretur: *& affirmet Ivo Carnotensis, epist. 90.* Treviam Dei, episcoporum & ecclesiarum authoritate firmatam esse: *neque tamen* communi lege sancitam, sed pro communi utilitate hominum, ex placito ac pacto civitatis ac patriæ. *Quo de argumento plura qui volet legat Petri de Marca Parisiensis archiepiscopi notas ad canonem primum concilii Claromontani, tom. sequent. & M. Antonii Dominicy dissertationem de treuga & pace: qui quod illi cum multis commune est, neque satis adhuc observatum, pacem in multis Galliarum conciliis firmatam, cum treuga domini confundit.*

☞ GERMANICUM INCERTI LOCI CONCILIUM

Quo Trevæ Dei pia & sancta institutio stabilita est, anno circiter 1041. celebratum.

Circa hos annos pia & sancta Trevæ Dei institutio cœpit authore, vel suasore S. Odilone Abbate Cluniacensi, teste Hugone Flaviacensi ad annum 1041. *Hæc igitur meditamenta sua a S. Abbate Raginbaldo Arelatensi archiepiscopo, & suffraganeis in concilio, ut credere par est, collectis proposita, a quibus hæc prodiit epistola, vel synodica ad episcopos, cæterosque clericos per Italiam directa, quam PP. Martene, & Durand. Anecdot. tom. I. col. 161. referunt.*

SERMO ET CONFIRMATIO SANCTORUM PATRUM.

Sancta Treuva Dei.

IN nomine Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus Sancti. Raginbaldus Arelatensis archiepiscopus, cum Benedicto Avenionensi, & Nitardo Nicensi episcopis, necnon & venerabili abbate domno (*a*) Odilone una cum omnibus episcopis, & abbatibus, & cuncto clero per universam Galliam habitantibus, omnibus archiepiscopis, episcopis, presbyteris, & cuncto clero per totam Italiam commorantibus, gratia vobis & pax a Deo Patre omnipotente, qui est, & qui erat, & qui venturus est.

Rogamus vos, & obsecramus omnes, qui timetis Deum, & creditis in eum, & ipsius sanguine redempti estis, ut caveatis, & provideatis vos ad salutem animarum, & corporum, & sequamini vestigia Dei, pacem habentes ad invicem, ut cum ipso mereamini pacem, & tranquillitatem perpetuam possidere. Recipite ergo, & tenete pacem, & illam trevam Dei, quam & nos, divina inspirante misericordia de cœlo nobis transmissam jam accepimus & firmiter tenemus, ita constitutam, & dispositam, videlicet ut ab hora vespertina diei Mercurii inter omnes christianos amicos, & inimicos, vicinos, & extraneos, sit firma pax & stabilis treuva usque in secundam feriam, id est, die lunæ ad ortum solis, ut istis quatuor diebus ac noctibus omni hora securi sint, & faciant quidquid erit opportunum ab omni timore inimicorum absoluti, & in tranquillitate pacis, & istius treuvæ confirmati. Quicumque hanc pacem, & treuvam Dei observaverint, ac firmiter tenuerint, sint absoluti a Deo Patre omnipotente, & Filio ejus Jesu Christo, & Spiritu Sancto, de Sancta Maria cum choris virginum, & de S. Michaele cum choris angelorum, & de S. Petro principe apostolorum cum omnibus sanctis, & fidelibus cunctis nunc & semper, & per omnia sæcula sæculorum. Qui vero treuvam promissam habuerint, & se sciente infringere voluerint, sint excommunicati a Deo Patre omnipotente, & Filio ejus Jesu Cristo, & Spiritu sancto, & de omnibus sanctis Dei, sint excommunicati, maledicti, & detestati hic & in perpetuum, & sint damnati sicut Dathan, & Abiron, & sicut Judas, qui tradidit Dominum, & sint dimersi in profundum inferni, sicut Pharao in medio maris, si ad emendationem non venerint, sicut constitutum est. Videlicet si quis in ipsis diebus treuvæ Dei, homicidium fecerit, exul factus, atque a propria patria ejectus Jerusalem tendens, longinquum illic patiatur exilium. Si vero in aliis quibuslibet rebus supradictam treuvam Dei & pacem fregerit, examinatus per decreta legum secularium, juxta modum culparum cogatur persolvere, & per sanctorum canonum regulas duplicata pœnitentia judicabitur. Quod ideo dignum ducimus, ut si promissionem illic factam in aliquo corrumpere præsumpserimus, mundano, & spiritali judicio dupliciter condemnemur. Credimus namque istam causam a Deo nobis cælitus inspiratam divina

(*a*) Hugo Flaviniacensis abbas Trevam authore S. Odilone in primis firmatam fuisse anno 1041. disertiv verbis asserit in chranico, eamque non solum humana authoritate, sed etiam divinis terroribus confirmatam. *Martino.*

☞ vina opitulatione, quia apud nos, ut credimus, nihil boni agebatur, quando a Deo populo suo
ANNO CHRISTI 1041. transmissa est. Dominica certa dies non celebrabatur, sed cuncta servilia opera in ea fiebant. Promisimus itaque Deo ac devovimus quatriduum, ut supra diximus, ut V. feria propter ascensionem, VI. feria propter Christi passionem, sabbatum pro veneratione sepulturæ, & ut Dominica resurrectio inviolabiliter celebraretur, ab omnibus rurale opus in ea omnino non fieret, inimicus inimicum non formidaret, secundum auctoritatem a Deo collatam, & ab apostolis traditam. Omnes, qui hanc pacem, & Dei treuvam amaverint, benedicimus, & absolvimus, sicut superius dictum est. Illos autem, qui contradicunt, excommunicamus, maledicimus, & anathematizamus, & a liminibus sanctæ matris ecclesiæ eliminamus. Cum autem evenerit cuiquam vindicare in eos, qui hanc chartam, & Dei treuvam irrumpere præsumpserint, vindicantes nulli culpæ habeantur obnoxii, sed

A sicut cultores causæ Dei ab omnibus christianis exeant, & redeant benedicti. Si vero residuis diebus aliquid sublatum fuerit, & in diebus treuvæ obviaverit, omnino non teneatur, ne occasio inimico data videatur. Prætereatrogamus vos, fratres, ut in quacumque die apud vos prædicta pax & treuva constituta fuerit, ipsum diem devote recolatis in nomine Sanctæ Trinitatis. Latrones quoscumque de vestra regione ejiciatis, & abominemini, maledicatis, & excommunicetis ex parte omnium Sanctorum, qui supra scripti sunt. Decimas vero vestras & primitias de laboribus vestris Deo offeratis. De bonis vestris ad ecclesias deportetis pro salute vivorum, & defunctorum, ut Deus vos liberet ab omnibus malis
B in hac vita, & post hanc vitam perducat vos ad regna cælorum, qui cum Deo Patre, & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus in sæcula sæculorum, Amen.

ANNO CHRISTI 1041.

☞ BISUNTINA SYNODUS DIOECESANA

Occasione dedicationis templi Murbacensium Monachorum, in quo libera jura illorum Monachorum confirmantur, ab Hugone Archiepiscopo anno 1041. celebrata.

Hugonis Archiepiscopi Bisuntini Diploma pro jure libero ecclesiæ S. Desiderii in Murbach datum in plena synodo.

Ibid. p. 1269. An. 1041. Extat apud Lunig. Spic. Eccl. Continuat. I. par. 996.

SI res ecclesiasticas augemus, Deum inde propitium nobis fore credimus. Hanc enim sibi sponsam elegit, hanc sanguine proprio acquisivit, Quidquid huic sponsæ confertur, sponsi ad usus conceditur; nec habent inter se quid divisum, quia spiritualiter sunt unum. Credo si rex cælorum arbiter sæculorum hanc vellet esse ancillam, non sibi eligeret sponsam; quia indecens valde esset, ut, qui ad hoc venit, ut mundo libertatem ferret, causa sponsæ suæ servus fieret. Lex enim sic continet humana: sed absit, ut nostræ legi subdantur divina. Quapropter ego Hugo sanctæ Chrisopolitanæ ecclesiæ archiepiscopus, notum fieri cupio omnibus sanctæ religioni colla subdentibus, qualiter domnus abbas Eberhardus nobis præ omnibus carissimus, cunctaque congregatio sancti
D cœnobii Murbacensis petierunt a nobis, ut dedicaremus illis quamdam ecclesiam infra nostrum episcopatum sitam, noviter restauratam, sed ab antiqua fundatam, quod libenter fecimus, rectumque fieri judicavimus. Suprascripta namque ecclesia olim fuit regalis abbatia, sed ab antiquis regibus S. Leodegario Murbacensi per præceptum tradita, sicque deinceps manfit illi subdita, habuitque sua prius privilegia, manfitque ab omni servitutis jugo libera, sicut cæteræ abbatiæ nostra in parochia. Postquam autem sanctorum martyrum Desiderii, & Regenfridi corpora a supradicto loco ad Murbacensem sunt ecclesiam delata, stimulante invidia, inardescente avaritia, ecclesiæ nostræ ministri, qui penes nos vocantur archipres-
E byteri, plus æquo diligentes formam nummi, hanc voluere esse sub tributo: sed non accidit res ex toto, sicuti proposuerant animo. Retulerunt ad archiepiscopum, cujus nos nunc occupamus locum; quod turpiter circatæ ibi largum posset servitium accipere, & sic deinceps facerent illam tributariam, quam prius inveneram liberam; quod minime est peractum, quia factendi non erat licitum; tamen parvum sibi usurparunt servitium, sex scutellas cum flasca dum fieret ab episcopo circata, ob hoc archipresbyteri voluere

C placitum Decaniæ per se habere inibi: sed causa congregationis, & abbatum, qui semper familiarem apud nostrates obtinuere locum, non est permissum usque in diem hodiernum: sed dum aliquid contra jus divinum ab aliquo esset ibi patratum, mittebat præpositus monasterii post decanum, & simul perficiebant opus divinum. Non inde referebat decanus numum, sed præpositus accipiebat bannum.

Taliter usque ad nostra tempora res est acta. Postquam enim effectus sum archiepiscopus, domnus abbas suprascriptus cœpit mihi ita esse familiarissimus cum suis omnibus, quod non magis suum, quam meum diligebat commodum: & ita, ubicumque poterat, nostram ut suam exaltabat
D ecclesiam. Visum fuit nostris fratribus dignum, ut quod antea cupidinarie fuerat actum, caritative esset emendatum; Rogatu Willenci nostri præpositi, & Theodorici sancti Joannis Evengelistæ decani, & Lamberti sancti Stephani primicerii, cæterisque utriusque congregationis canonicis non solum consentientibus, sed etiam devote rogantibus, ut pristinam libertatem suprascriptæ ecclesiæ concederemus: quod & facimus, posterisque nostris servare mandamus. Hanc præsentem libertatem, quam peragimus, in plena synodo facimus. Interdico denique ex auctoritate divinæ clementiæ, ne quis meorum successorum hoc libertatis donum audeat violare in posterum, ipsiusque ecclesiæ altaria, proprio si fuerint pastore
E viduata, Morbacensis ecclesiæ rectores personam eligant habilem, & in præsens usque, ut convenit, deducant: cui nostri successores absque pecunia animarum tribuant curam.

Et ut hoc velut cæleste munus inconvulsum, stabileque permaneat, proprii sigilli impressione notam ponimus: & a canonicis nostris a majore usque ad minorem præsente Sancta synodus extensis manibus firmare jubemus. Si quis vero, quod minime spero, bellator adversus deifica castra hoc ingenuitatis privilegium infringere conatus fuerit, ex parte Pastoris pastorum, & ex

par-

parte B. Petri principis Apostolorum, atque ex parte S. Stephani protomartyris Christi, & omnium Chrisopolitanæ urbis fundatorum, catena sit ligatus, anathematizatus, & in terra viventium bona Domini non videat cum justis. Ego Hugo archiepiscopus hanc chartam propria manu firmo, cæterisque firmare præcipio. S. Willenci præpositi sancti Johannis Evangelistæ. S. Theodorici decani. S. Gibuini cantoris & archidiaconi cardinalis, S. Rotberti archidiaconi, & archiclavi, S. Lamberti decani, S. Stephani, S. Girardi archidiaconi, S. Winibaldi archidiaconi, S. Theodorici archidiaconi, S. Frederici Genevensis episcopi, nostræ ecclesiæ archidiaconi, S. Alberici subcantoris, Signum Manegaldi, Signum Stephani cantoris, S. Rodulphi. S. Bundini Cellerarii. S. Dundini capellani, S. Ottonis capellani, S. Deodati capellani, levitæ, S. Constantini levitæ, S. Rotgeri levitæ capellani, S. Alberici subdiaconi capellani, S. Frodonis abbatis, S. Martini, S. Petri, S. Dadini sacerdotis, S. Ardulfi diaconi, S. Rainaldi sacerdotis, S. Ottonis archipresbyteri, S. Rudolphi archipresbyteri. Ego Raherius levita recognovi ad vicem Ermanfridi cancellarii anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadragesimo primo, indictione nona. ANNO CHRISTI 1041.

Acta Bisuntio publice in sancta synodo VI. Feria VIII. Id. Novembris, regnante Heinrico Rege II. anno IV. præsulatus vero domni Hugonis decimo.

SYNODUS CÆSENATENSIS, ANNO CHRISTI 1042.

In qua Joannes episcopus, clericorum in commune viventium societatem instituit, iisque alendis patrimonium assignat, anno Christi MXLII.

IN nomine Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, Anno, Deo propitio, pontificatus D. N. Benedicti summi pontificis, & universalis papæ, in apostolica sanctissima beati Petri apostoli domini sede, anno decimo, die secunda mensis Junii, indictione decima, & anno ab incarnatione domini millesimo quadragesimo secundo, post obitum Conradi imperatoris, Cæsenæ. Diversa licet in se membra retineat ecclesia mater universalis: unita tamen est, & ratione fidei, & operatione virtutis. Nam secundum apostoli sententiam, in uno corpore diversa sunt membra: omnia autem non eumdem actum habent. Et in ecclesia diversi sunt ordines: sed ad unum caput, quod Christus est, generaliter referuntur. Constat ecclesiam ..... Aliter tamen in ecclesia monachi, aliter clerici conversantur ..... Et ideo ego Joannes divini respectus operatione episcopus Cæsenas, clericorum nostri episcopatus vitam in melius reformare, domino inspirante volens ..... cum concilio Gebeardi senioris, & magistri nostri, Ravenatis sedis archiep., aliorumque confratrum nostrorum, tam episcoporum, quam etiam religiosorum abbatum, aliquantos sacerdotes, necnon & diacones, ceterosque ecclesiastici status, in unum collegimus, qui ad honorem domini, & sancti Joannis Baptistæ, communiter in uno loco conveniant, ubi communiter vescantur, & dormiant, & ad serviendum domino sine intermissione consistant; & ut solummodo divino cultui mancipetur, a populari conversatione removeantur. Nam sicut ait apostolus: *Qui militat domino, non implicat se negotiis sæcularibus.* Ideo consilio, tam majorum, quam minorum, totiusque populi nostri: Ego prædictus Joannes episcopus Cæsenas trado, & ordino, & in perpetuum dispono vobis, Joannes archipresbyter, Petre presbyter, & per vos, vestris fratribus, & successoribus in perpetuum, qui canonico more ad serviendum nostræ ecclesiæ sunt permansuri, idest, plebem unam integram cum omnibus sibi pertinentibus, qui vocabulum est sancti Victoris in valle, monasterium unum integrum, cui vocabulum est sanctorum Laurentii, & Zenonis, ... Debeatis etiam orare assidue pro mea, & meorum antecessorum, & successorum anima. Et non licebit nobis & nostris successoribus, hæc omnia quæ largiti sumus per ullum modum abstrahere, vel minuere. Quod si quis supradictæ ordinationis & dispensationis statutum temerarie..... 2. *Tim.* 2.

Ego Geheardus, Dei gratia, archiepiscopus.

Ego Joannes, gratia Dei, episcopus Cæsenatensis ecclesiæ, sic disposui, sic decrevi, & in perpetuum valere præcepi.

Et subscripserunt aliqui testes.

SYNODALE DECRETUM DE PACE,

QUÆ VULGO TREVIA DEI DICITUR,

Constitutum a Willelmo seniore Rege Anglorum ac Duce Normannorum, & Episcopis Normanniæ, apud Cadomum 1042.

Sic restituitur titulus ex MS. S. Michaelis, quocum cetera sunt collata, simul & cum Bigotiano.

FRatres in Domino carissimi, in pace quæ vulgo dicitur Trevia Dei, & quæ die Mercurii Sole occidente incipit, & die Lunæ Sole nascente finit, hæc quæ dicam vobis promptissima mente dehinc in antea debetis observare. Nullus homo, nec fœmina hominem aut fœminam unquam assaliat, nec vulneret, nec occidat, nec castellum, nec burgum, nec villam in hoc spatio quatter dierum & quinque noctium assaliat, nec depredetur, nec capiat, nec ardeat ullo ingenio, aut violentia, aut aliqua fraude. Quod si aliquis, quod absit, illam non tenendo quæ præcipimus infregerit: si non 30. annorum pœnitentiam in exilio fecerit, & antequam ab Episcopatu nostro exeat, quicquid fecit contra pacem, emendaverit, a Domino Deo sit excommunicatus,

ANNO CHRISTI 1042.

tus, & a tota Christianitate sit separatus. Quicumque vero illi aliqua in re communicaverit, aut consilium, sive adjutorium dederit, aut ullum colloquium, nisi ut ad pœnitentiam veniat, & ut dictum est, ab hoc Episcopatu exeat habuerit, similiter sit excommunicatus, donec ad emendationem venerit. Quod si ille sanctæ pacis violator miserrimus, priusquam accepta pœnitentia 30. annorum exul moriatur, nullus Christianorum præsumat illum visitare, aut corpus a loco in quo jacuerit tollere, nec quicquam, ex substantiæ suæ bonis accipere.

Præterea, Fratres, hanc pacem & Treviam Dei, de terris ac de bestiis, insuper de rebus omnibus quæ haberi possunt, tenebitis inter vos. Quod si quis aut aliquam bestiam, aut etiam obolum, sive vestimentum in ista pace tulerit alieni, sit excommunicatus, donec ad emendationem veniat. Quod si ad emendationem voluerit venire, primum reddat, quod rapuit, aut tantum quanti erat pretii quod abstulit. Dehinc 7. annis pœniteat infra Episcopatum. Si autem morietur priusquam satisfaciat, & pœnitentiam sumat, non sepeliatur, nec a loco quo obiit moveatur, nisi pro illo parentes ejus satisfecerint ei, cui injuriam fecit. Ceterum in hac pace nullus nisi Rex aut Comes hujus patriæ caballicationem aut hostilitatem faciat: & quicumque in caballicatione aut hostilitate Regis fuerit, in hoc Episcopatu: nihil plusquam sibi ac suis equis necessaria ad victum accipiant. Mercatores autem, & omnes homines qui ab aliis regionibus per vos transierint, pacem habeant a vobis.

Hanc etiam Dei Treviam ab initio Adventus Dominici usque ad Octavas Epiphaniæ, & a capite jejunii usque ad Octavas Paschæ, & a diebus Rogationum inchoantibus usque ad Octavas Pentecostes per omnes dies tenebitis. Presbyteris autem præcipitur, ut in festivitatibus ac diebus dominicis omnes illos, qui hanc pacem observaverint, pro illis preces agendo, benedicant; illos vero qui infregerint, aut qui infractoribus consenserint, maledicant. Si quis autem se pacem nescienter dixerit infregisse prius sacramentum faciat, calidumque [b] judicii ferrum portet.

ANNO CHRISTI 1042.

Observationes.

Caroli Magni stirpe ad occasum inclinante, Comites, sui Provinciarum Rectores eas sibi tanquam privatas facultates in patrimonium ascisere cœperunt. Translatio Regni ad Hugonem illorum conatus plurimum adjuvit: Provinciæ non amplius ex anteriorum legum auctoritate directæ; sed quisque res magis ex commodo, quam ex æquo ordinare gestiebat. Vicino vicinum invidere, rixas movere, pugnas invicem committere in morem devenit. Magnatum exemplo privatorum pugnæ & bella quasi domestica; Faida quam vocitabant ante quasi intermortuarevixit, & quo semel quis quempiam occidisset, propinqui cædem ulcisci, & in vindictam ipsum interfectorem vel quemvis ex ejus genere impune occidere cœperunt. Ad tollendum tam grave malum, quoniam non poterat statim curari, hac arte itum est. Quidam dies assignati sunt, quibus quies esset ab hujusmodi bellis, nec alium quivis persequi auderet, sed singuli publica quiete securi fruerentur: & has inducias Treugam Dei seu Treviam Domini vocitarunt, de qua passim apud Auctores illius temporis. Trevia illa decretis Conciliorum, & summorum Pontificum literis celebrata est & approbata; qui vero hanc induciarum legem temere violare ausi essent, capitis aut exilii pœna vel excommunicatione plectebantur: imo apud scriptores illius ævi legitur plurimos ipso Deo vindice prostratos. Non eodem tempore ubique suscepta fuit. Anno 997. Dagbertus Bituricensis Archiep. chartam de Treuga & pace a Vvidone Anicensi aliisque Episcopis factam cum Theobaldo Viennensi Archiep. confirmavit. Anno 1033. per Arelatensem & Lugdunensem Provincias, adeoque per universam Brgundiam, editum fuit ab Episcopis decretum de reformanda pace seu Treuga Dei, quod universi promptis animis acceperunt. Ex Glabro Radulfo l. 4. c. 5. an. 1041. Treuga Dei, auctore in primis Odone Cluniacensi Abbate, denuo statuta est, teste Hugone Flaviniacensi Abbate. Hanc Austrasii probavere, ac tandem Neustrasii in Conciliis Cadomi habitis an. 1043. & 1061.

b *Judicii ferrum portet.*) In Pontificali ante 1000. an. scripto, quod in Gemmeticensi bibliotheca asservatur, ritus judicii per ferrum candens ita se habet. *Ferrum proferatur, quod a culpato coram omnibus accipiatur, & per mensuram novem pedum portetur; manus sigilletur, sub sigillo servetur, & post tres noctes aperiatur: & si mundus est, Deo gratuletur; si autem sanies crudescens in vestigio ferri inveniatur, culpabilis & immundus reputetur.*

ANNO CHRISTI 1043.

CONCILIA DUO PROVINCIÆ NARBONENSIS.

ANno salutis humanæ MXLIII. in concilio provinciæ Narbonensis, cui interfuerunt archiepiscopi duo, Narbonensis & Arelatensis, & episcopi octodecim, excommunicati sunt invasores bonorum monasterii Cuxanensis.

1045. Anno Christi MXLV. decretum ediderunt Guifredus Narbonensis archiepiscopus, & Oliba episcopus Ausonensis: quo privilegiis suis communierunt ecclesiam sancti Michaelis Fluvianensis in comitatu Emporitano. Cui decreto subscripserunt Guifredus archiepiscopus Narbonensis, Bernardus episcopus Conseranensis, Petrus episcopus, Oliba episcopus*, Arnaldus episcopus Magalonensis, Froterius Nemausensis, Berengarius Helenensis, Arnulfus Rotensis, Vvifredus episcopus*. Et subsequentibus temporibus, Guillelmus episcopus Ausonensis, Berengarius Gerundensis, & Berengarius Barcinonensis. Diu vero post hæc tempora, decretum illud confirmavit Girardus Ostiensis episcopus, apostolicæ sedis legatus.

* Ausonensis.

* Carcassonensis.

Ex tabulis Cuxanensis monasterii, Acta utriusque concilii descripsit Petrus de Marca Parisiensis archiepiscopus: cui accepta ferimus hæc breviaria. Posterius concilium tempore Gregorii VI. celebratum est. Hic tamen cum priore conjunximus, cum sint ambo ejusdem provinciæ, ambo ex iisdem tabulis Cuxanensibus descripsit.

Acta Narbonensis Concilii anni 1043. *hæc sunt ex Martene Thesauro Anecdotorum t.* 4. *p.* 83.

Vvifredus sanctæ primæ sedis Narbonensis Ecclesiæ archiepiscopus, & Petrus Gerundensis episcopus, & Gausfredus episcopus Carcassonensis, & Berengarius episcopus Elenensis, & Guislebertus episcopus Barchinonensis, & Guillelmus Urgellensis episcopus, & Bernardus episcopus Conseranensis, & Bernardus episcopus Biterrensis, dilectissimis sanctæ matris Ecclesiæ filiis donum perpetuæ benedictionis. Fratres & coepiscopi nostri Olivæ, ac congregationis sancti Archangeli Michaelis Coxanensis cœnobii sibi commissæ, gravissimam querimoniam vidimus atque audivimus: quam valde dolentes vestris nunc auribus intimamus: ut & vos condoleatis, & eis una nobiscum pro posse auxilium ferre studeatis. Est autem hujusmodi. Sunt prædictis in Teniliotense & in Rossilionense Comitatu Deo & S. Michaeli a fidelibus & religiosis viris donata, atque concessa. Hæc ita assiduis deprædationibus, invasionibus, hospitationibus, atque rapinis a pravis & perversis hominibus devestantur, ut pene ipsi pontifici & fratribus prædicti cœnobii inutilia esse videantur.

Hujus

ANNO CHRISTI 1043.

Hujus rei lamentabilem coram noſtri præſentia facientes querelam, deprecati ſunt nos cum multo gemitu, ut ſibi dignaremur in hac parte ſuccurrere, & eadem prædia; ut ſibi ſalva & integra ſervarentur, aliquo modo ſtabilire. Quorum precibus annuentes, & præcepta regalia ac ſummorum Apoſtolicorum privilegia eidem venerabili loco facta cognoſcentes, ſicut in eis auctoritate regia conceſſum, & apoſtolica manu roboratum invenimus, ita & confirmamus, commonentes ex parte omnipotentis Dei, & ejuſdem glorioſiſſimi Michaelis archangeli, omniumque ſimul ſanctorum, ut nullus deinceps in jam dictis vel in omnibus aliis ejuſdem cœnobii prædiis hoſpitari, prædare, invadere, rapere, diripere, vel aliquam injuriam inferre, aut ullum placitum contrarium abbati, vel fratribus præfati cœnobii tenere præſumat: ut & præcepta regalia inconvulſa permaneant, & prædictus pontifex ac fratres ſupra nominati cœnobii, & ſucceſſores eorum prædia ſua ſine ulla inquietudine poſſideant. Si vero, quod abſit, aliquis hanc noſtram commonitionem pro nihilo duxerit, & præceptis regalibus ac apoſtolicis ſedis Romanæ privilegiis contrarius extiterit, hunc ex parte Dei & magni principis Michaelis omniumque Sanctorum Chriſti excommunicamus, & a liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ extraneum judicamus: ea videlicet ratione, ut tamdiu excommunicatus, & a conſortio omnium Chriſtianorum ſeparatus permaneat, A quo ad uſque digna pœnitudine Deo & S. Michaeli & fratribus ejuſdem cœnobii ſatisfaciat, & ulterius talia perpetrare non audeat. Excipimus autem ab hoc vinculo excommunicationis domnum Guillelmum comitem, & fratres, ac filios ejus, quia indignum ducimus illos excommunicationi ſubdere, quos ſæpe dicti cœnobii patronos vel defenſores cupimus eſſe. Hanc vero commonitionis chartulam manibus noſtris firmamus, & ceteros coepiſcopos noſtros, in quorum manibus venerit, ſeu comites regionis noſtræ ob remedium animarum ſuarum firmare rogamus. † Berengarius epiſcopus. † Wifredus Carcaſſonenſis præſul. † Arnaldus epiſc. Malagonenſis. † Guislibertus gratia Dei epiſc. † Bernardus epiſc. † Ugo epiſcopus B Vceciæ. † Froterius epiſcopus Nemauſenſis. † Ugo Toloſanenſis. † Arnellus epiſcopus. † Guillelmus gratia Dei Urgellenſis epiſcopus. † Bernardus gratia Dei epiſcopus Conſeranenſis. † Oliba epiſcopus. † Guillelmus epiſcopus. † Bernardus Lutevenſis præſul. † Stephanus Attenſis epiſcopus. † Bernardus ſedis Biterrenſis epiſcopus; Petrus epiſcopus. † Petrus epiſcopus Caballonenſis. † Guifredus ſanctæ primæ Narbonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi. † Raimbaldus archiepiſcopus Arelatenſis. Scripta manu Johannis, juſſu domni Olivæ pontificis anno 1043. Domini incarnationis, 16. cal. aprilis XII. anno regni Henrici regis.

ANNO CHRISTI 1043.

☞ AD NARBONENSE CONCILIUM

Anno 1045. *habitum.*

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. pag. 1275.

QUæ fuit cauſa Narbonenſis concilii anno 1043. indicendi, hæc ipſa pariter & alterius anno 1045. cogendi præbuit occaſionem. Juratas anno 1043. Narbonæ in concilio inducias abriperat Gaufredus Narbonenſis archiepiſcopus, reſumptis, quæ jam poſuerat, in comitem Narbonenſem armis. *Quare venerunt epiſcopi in meam* C *terrum* (Narbonam videlicet) *& una cum eodem archiepiſcopo firmaverunt treguam Dei inviolabilem tenere in omnem terram meam, atque ex eadem corruptores teterrimos juſtitiam facere.* Verba ſunt Vicecomitis Narbonenſis; de quo in concilio anni 1043.

CONCILIUM NARBONENSE

Ex Martene Theſauro Anecdot. pag 85.

Eodem anno MXLIII. celebratum confirmat donationem factam Eccleſiæ Carcaſſonenſi a Vvillelmo Hugonis.

Ex Chartario Carcaſſonenſi.

ANno Dominicæ Incarnationis XLIII. poſt milleſimum æra milleſima MXXXI. indict. XI. calendarum Auguſti, anno 13. regnante Henrico piiſſimo Francigeno, actum Synodale concilium apud urbem Narbonam præſidente piiſſimo Guifredo ejuſdem civitatis, Deo favente, metropolitano cum ſuffraganeis ſuis inſerendis, atque ſanctiſſimo primate ſanctæ Arelatenſis eccleſiæ nomine Raimbaldo cum coepiſcopis in eodem ſancto concilio reſidentibus. Quorum conſpectibus offerens ſe Willelmus Hugonis vir bonæ indolis, rogans obnixe idem ſanctum Concilium confirmare Domino Deo & S. Dei genitrici Mariæ a ſe reædificatæ, in locum quem vocant Edra, alodium a D ſe & uxore ejus Senegundis. Notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ præſentibus & futuris, quoniam nos reſtauravimus quamdam Eccleſiam in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ cum altaribus SS. Johannis & Petri, ob amorem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut miſericors & propitius ſit peccatis noſtris, & conferat nobis remunerationem æternæ vitæ, & deſiderium cæleſtis E patriæ. Conferimus etiam eidem eccleſiæ alodium prædictum Edra nuncupatum de villa Somniaco, qui vocatur Mairne, cum domibus & omnibus ædificiis quæ ad domos pertinent, terris, vineis,.... tum & heremum arboribus, pomiferis, vel impomiferis, vel olivariis, ſylvis, pratis, paſcuis,

ANNO CHRISTI 1043.

ſcuis, garicis, fontibus, decurſibus vel recurſibus aquarum vel viarum, cum omnibus ad noſtrum jus pertinentibus in prædictis locis, cum terminis & afrontationibus, exiis & regreſſis earum. Similiter donamus ipſum alodium, quod eſt in termino villæ, quæ dicitur Mora, & ipſum quod habemus vel habere debemus in locum qui nominatur Roca, quantum in præfatis locis per quamcumque directam vocem habemus, vel habere debemus, ſeu per parentes, ſeu per comparationem, ſive per donationem, ſeu per commutationem, vel per quamcumque vocem cum terminis & afrontationibus, exiiſque, & regreſſis viarum .... præſenti donamus, & in futuro Deo, & donaturi ſumus ut .... domus Dei perpetuo ſit honorata, & illuminata, & decorata, vel ab ordine canonico, vel ſi Deus voluerit monacho. Enixeque veſtram almitatem rogamus, & veſtræ ſanctiſſimæ & reverentiſſimæ firmitati vel auctoritati, Deo donante, roboretur, ut nullus veſtræ auctoritati reſiſtere queat ſine animæ ſuæ detrimento. Nam iſdem locus dudum eſt conſecratus a præſule Gerundenſis Eccleſiæ Petro, & epiſcopo Carcaſſenſi & Guifrido, & Bernardo pontifice Conſeranenſi. Igitur nos præſcripti præſules cum ſancto conventu prædicto annuentes votis, & precibus eorum, confirmavimus prædictæ Eccleſiæ, & omnibus ibidem Deo militantibus, omnia quæ & iſti nunc offerunt, & inantea, Deo juvante, collaturi ſunt, ſive per quæ inantea quislibet fidelium eumdem locum venerabilem de ſuis rebus juſte ditaverit. Si quis autem, quod minime credimus fieri, temerario auſu voluerit infringere, vel quolibet modo de poteſtate præfatæ eccleſiæ diſrumperit, & infra trium menſium ſpatium non emendaverit, primum iram Dei incurret, & a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ & omnium Chriſtianorum conſortio extraneus fiat. Quo vinculo conligamus eos, qui antiquum alodium præfatæ eccleſiæ, ſe ſciente, occulte retinuerint, donec eum præfatæ eccleſiæ reddant, & ad ſatisfactionem veniant. Cujus etiam particeps efficiatur, qui terminos ſalvationis quos præfati Epiſcopi ſtatuerunt, qui eamdem eccleſiam dedicaverunt, crucem ad ſignum ponentes, qui eumdem locum diſruperit vel diſrumpere tentaverit, vel quoquo modo malo vel injuſto ordine tranſierit; & ſi, quod abſit, parvipendentes fuerint hujus excommunicationis, anathemate feriantur, donec ad plenam ſuperius, ut nunc eſt ſcriptum, veniant ad ſatisfactionem. Si vero, quod Deus avertat, in ea obierint ..... tiam corpora eorum cum pſalmis & hymnis ..... ſepulturam, nec nomina eorum inter fideles mortuos ad .... altare recitentur. Quoniam nos de his decernimus hoc, quod B. Gregorius de talibus decrevit dicens: Quoniam tales Chriſtiani non ſunt, quo & nos & omnes catholici chriſtiani epiſcopi & univerſitatis eccleſia generaliter anathematizat. Et ut verum ſit quod ſupra diximus, manibus propriis hoc confirmamus. S. Willelmi Hugonis. S. Senegundis, qui hanc donationem fecimus, & teſtibus firmare rogavimus. Nomina eorum præſulum qui in concilio aderant. Oliba epiſcopus, Arnaldus epiſcopus, Arnaldus præſul, Wiſcafredus Carcaſſonenſis præſul, Hugo epiſcopus, Bernardus epiſcopus, Bernardus Lutovenſis epiſcopus, Berengarius epiſcopus, Stephanus epiſcopus Attenſis, Froterius epiſcopus Nemauſenſis, Raimbaldus archiepiſcopus Arelatenſis, Petrus epiſcopus Cabillonenſis, Bernardus gratia Dei epiſcopus Conſeranenſis, Petrus epiſcopus, Bernardus Bitterenſis epiſcopus, Guifredus Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus, Willelmus Agathenſis præſul. Oſmundus adoleſcens hanc chartam ſcripſit, ſed unde translata eſt, Segarius levita in vice Bernardi ſacri ſcrinii.

ANNO CHRISTI 1043.

AD CONCILIUM NARBONENSE

ANNO 1043. CELEBRATUM.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1271.

NArbonenſis hujus concilii indicendi cauſa per Labbeum & collectores huc uſque latuit. Quæ enim ejus acta a Labbeo, & P. Martene referuntur, hæc ad privatas tantum querelas, occaſione ſynodi hujus ſopitas, pertinent; nihil vero publicum, nihil ex decretis ad morum vel eccleſiaſticæ diſciplinæ reformationem habent. Nunc tandem concilii hujus peculiarem ſcopum detexiſſe mihi viſus ſum in querimonia Berengarii vicecomitis Narbonenſis de Guifredo Narbonenſi archiepiſcopo coram Patribus Toloſani (ut Baluzius arbitratur) concilii, legenda apud Labbe tom. XII. columna 16. Venet. edit. Ita enim D ibi de hoc ut conjicit Baluzius) Narbonenſi concil. *Aggregavit concilium non modicum juxta præfata urbe Narbona multorum ſuæ diœceſis epiſcoporum, inter quos fuit Raimbaldus Arelatenſis archiepiſcopus*, (cujus inter concilii Patres nomen re ipſa legitur) *& in eorum, atque noſtrorum omnium præſentiam reliquit cunctas armas militarias, & omnem ſæculi militiam, atque excommunicando miſit ſub anathema tam ſe ipſum, quam omnes ſuæ diœceſis epiſcopos, qui ab illa die deinceps armas erant ſumpturi.* Is ergo concilii ſcopus & decreta.

CONCILIUM CONSTANTIENSE

Ubi maxima pax inſtituta anno Chriſti MXLIV.

De hoc concilio ita Marianus Scotus in chronico, & ex eo chronicon Hildensheimenſe: Anno MXLIV. indict. XII. Heinricus * rex iterum E Pannonias invadens, ſatisfactiones, obſides, munera, pacis per jusjurandum confirmationem accipiens, diſceſſit. Inde reverſus, Conſtantienſi ſyno-

* qui poſtea fuit Imp. Henr. IV.

ANNO CHRISTI 1044. al. mugnitionibus.

nodo affuit, ubi cunctis debita dimisit: destructisque omnibus inimicitiis *, pacem hactenus inauditam, tam in tota Suevia, quam in aliis regni sui provinciis, regia censura per edictum confirmavit.

A

ANNO CHRISTI 1044.

Observatio P. Antonii Pagi

ad An. Chr. 1043. n. 6.

Baronius ad an. 1043. refert ex Hermanno Contracto in fusiori Chronico, Heinricum Germaniæ regem Synodum Constantiensem celebrasse, in qua iis, qui contra se deliquerant, debitum omne dimisit. Cum eodem anno Hepidannus, qui hoc tempore florebat, Concilium istud connectit, ideoque non audiendi Marianus Scotus & Chronographus Hildensheimensis, qui illud in sequentem annum rejiciunt, quos tamen Cossartius secutus est, Mirum vero Marianum Scotum; qui hoc tempore etiam vixit, idem Concilium cum anno 1044. copulasse. Gravius peccavit Glaber l. 5. c. 1. qui illud differt in annum 1045. quem Hugo Flaviniacensis Abbas in Chronico Virdunensi imitatus est; adeo per hæc tempora Scriptores in Chronologia parum diligentes.

☞ AD CONSTANTIENSE CONCILIUM

Pro restauranda pace, & contra simoniacos, Agente Henrico II. Imperatore,

Anno 1043. *celebratum*.

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl. pag. 1274.

COnstantiensis hujus concilii acta nulla extant apud Labbeum nec sane quidquam sub expresso concilii Constantiensis nomine apud Scriptores veteres legitur. Sed cum eo accitos episcopos post relatam secundo de Ungris, vel Hungaris ab Henrico II. imperatore victoriam, ex eorum testimonio noverimus, non dubito, quin ad ejus concilii acta referenda sint ea, quæ Hugo Flaviacensis narrat his verbis: *Ea tempestate Ungros secundo sibi rebelles cum vicisset imperator, ex omni imperio suo episcopos congregari fecit, & contra Simoniacos agens sic orsus est*: Lugens vobis incipio loqui, qui vice Christi in ejus ecclesia constituti estis, quam sibi desponsavit, & suo sanguine redemit. Sicut enim gratuita bonitate de sinu patris per Virginem ad nos redimendos venire dignatus est; ita suis præcepit, & dixit mittens eos: Gratis accepistis, gratis date. Vos autem avaritia, & cupiditate corrupti, qui benedictionem conferre debetis, in hac transgressione dando, & accipiendo maledicti estis. Nam & pater meus, de cujus animæ periculo valde pertimesco, eamdem damnabilem avaritiam in vita sua nimis exercuit. Itaque quicumque vestrum hac se macula pollutum agnoverit, oportet, ut a sacro ministerio arceatur. Propter hanc enim offensam venit super filios hominum fames, mortualitas, gladius. Omnes enim gradus ecclesiastici a maximo pontifice usque ad ostiarium opprimuntur per vestræ damnationis præmium; & in cunctos spirituale grassatur latrocinium. *Ad hanc vocem imperatoris stupefacti pontifices, misericordiæ operam* (opem) *implorabant. At princeps misericordia motus pro anima patris sui orare eos monens, proposuit edictum*: ut nullus gradus vel ministerium ecclesiasticum pretio adquireretur; & si quis attentaret, omni honore multaretur. Sicut, *inquiens*, Deus coronam imperii gratis mihi dedit, ita ego quod ad religionem pertinet gratis impendo.

B C

SYNODUS ROMANA

In qua Gradensis Patriarchatus confirmatur.

Ex Ughelli Italiæ sacræ tom. V. novæ editionis pag. 113.

BEnedictus Episcopus servus servorum Dei Ursoni Gradensi Patriarchæ perpetuam in Domino Jesu Christo salutem. Sicut plurimum gaudemus in Domino, & in dono gratiæ ipsius gloriamur, si sancta Ecclesia per bona opera crescit magnifice, & dilatatur amplissime, ita nimium affligimur, & tribulamur de ejus oppressione, super quam crebrior lamentationum sermo perlatus est. Non oportuerat quidem ab illis, quibus substentari, atque honorari debuerat, tantis eam oppressionibus concuti, ideoque necessarium est, ut remotis talium tergiversationibus, quibus venenosa malitia revelari, & obscurari bonitas & veritas solet, adminiculum non modicum lamentantibus juste impendatur, atque ab Apostolica sede suffragetur, quos per divinam gratiam Christi auxilio dignum est adjuvari, neve totius Ecclesiæ perturbatione imprudens præcedat intentio, & ea quæ a sanctis prædecessoribus nostris, & reliquis sanctis dudum fuerant prohibita, denuo reviviscant. Sedis namque nostræ consideratione compellimur ea, quæ ad notionem nostram emendanda pervenerunt, propter Deum non relinquere, sed digna emendatione corrigere. Et si sæcularibus officiis ordo suus, & tradita a majoribus disciplina servanda est, quis ferat Ecclesiasticos ordines temerari, ac præsumptione confundi? aut ita negligere, & emendanda non opem ferendo postponere? Quapropter omnibus S. Dei Ecclesiæ filiis notum esse volumus, quod detestabile nefas tempore nostri decessoris Joannis Papæ a Poppone Forojulienſi Præsule diabolo suadente actum est adversus Ursonem Gradensis Ecclesiæ novæ Aquilejæ Patriarcham; prædictus quidem Poppo Gradensem Civitatem adiens fraudulenter eam invasit, invasamque Gentilium more depopulavit, Ecclesias violavit, altaria fregit, thesauros abstulit, monasteria destruxit, & de tantis non erubescens flagitiis insuper hanc Apostolicam sedem suis petiit simulationibus, poscens ab ea per suos nuncios sibi privilegium fieri nominatim de Gradensi insula, quam promiserat juste, & canonice, ac per antiqua privilegia ostendere ad se pertinere, unde privilegium sub tali con-

D E

consecutus est tenore. Ut si quando de ea aliqua oriretur quæstio, sic juste absque ulla occasione ad se pertinere comprobaret, quemadmodum promiserat. Quod totum in contrarium accidit, quia cum Urso Gradensis Ecclesiæ Patriarcha primum per suos nuncios, deinde per semetipsum hanc Apostolicam peteret sedem ad conquerendum de suæ sedis invasione, idem Poppo vocatus ad satisfaciendum sicut promisit, non solum venire distulit, verum etiam prædictam insulam per antiqua privilegia juste ac secundum Deum sibi pertinere, ut promiserat, ostendere minime potuit, quin etiam tenorem privilegii negavit. Et quoniam ex his, quæ promisit, nihil ostendere valuit, privilegium quod sub præfata conditione consecutus est, suo tenore juste evacuatum, ac regulariter ad nihilum est redactum. Pro hac siquidem re idem noster decessor Joannes Papa congregavit S. synodum in Ecclesia B. Sylvestri, ante cujus præsentiam veniens Urso Gradensis Ecclesiæ Patriarcha de statu suæ Metropolitanæ Ecclesiæ, ejusque pertinentiis quam plurima ostendit privilegia a nostris antecessoribus suæ sedi concessa, scilicet a sanctissimo Pelagio, Gregorio, Honorio, Stephano, item Gregorio, Leone, Sergio, item Leone, Benedicto, Adriano, Bonifacio, Romano, Theodoro, Anastasio, Joanne, Sylvestro, & Sergio. Quæ omnia noster antecessor studiose considerans firmando vetera per synodalem censuram sub divini judicii obtestatione tale novum construit privilegium, ut nullus unquam in tempore prædictum Ursonem Patriarcham, ac successores suos de prædicto Patriarchatu Graden. sicut de rebus, ac possessionibus ejus inquietare, aut molestare præsumat, sed potius cum sua integritate quietus remota omnium contradictione ipse, suique successores eamdem Patriarchalem sedem cum omnibus suis pertinentiis perpetuis possideant temporibus. Popponi vero Epistolam direxit, ut cuncta ablata sub trium personarum sacramento Gradensi Patriarchæ restitueret. Quod non solum non adimplevit, sed etiam contra divinum jus, & SS. Patrum sancita quibusdam inhoneste sibi suffragantibus privilegium fraudulenter impetravit de stabilitate suæ Ecclesiæ, & Gradensis Patriarchatus subjectione. Qui ad cumulum suæ damnationis addens quoque iniquitatem super iniquitatem, nostro etiam tempore iterum Gradensem civitatem furtim ingrediens cunctis abominabile in ea commisit flagitium, totam videl. civitatem cum ecclesiis incendit, altaria confregit, thesauros abstulit, & quicquid ab igne remansit, paganorum ritu secum detulit. Pro tanto denique repetito sacrilegio Gradensis Patriarcha apud Apostolicam sedem, eodem mittente invasore, per suas litteras lamentatus est. Sed antequam a nobis de tanto coerceretur ausu, divino judicio sine confessione, & viatico ab hac luce subtractus est. Tandem Urso Gradensis Patriarcha una cum Dominico Contareno dilecto filio nostro Duce Veneticorum sive Dalmaticorum, & populo Venetiæ nobis per suos supplicavit Legatos, videlicet Benedictum vener. Abb. SS. Trinitatis & S. Michaelis Archangeli de Brundulo, Joannem Stornatum, Gregorium Clericum, quatenus omnia sibi, suæque sedi subjecta nostra restituerentur auctoritate, & privilegium, quod Poppo de Gradensis ecclesiæ subjectione contra divinam auctoritatem acquisivit, evacuaremus: quin etiam privilegia nostrorum decessorum palam ostensa de statu suæ ecclesiæ renovaremus, atque confirmaremus, sive de rebus, atque possessionibus sui Patriarchatus, quatenus quæ infra Venetiæ, vel Italici regni ditionem, seu in Comitatu Istrienſi consistere noscuntur, videlicet ut omnia quæ in Rivoalto, in Methamauco, in Equilio, in Pineto, in Civitate nova, in confinio suæ jam dictæ Civitatis Gradensis, seu Ursiano, vel Gajazzo, in Zemulis, partim in territorio Aquilejæ, & in marino termino, in Istria, in Tergeste, Justinopoli, Pirano, item in Civitate nova, Parentio.....: Pola, atque in Castello S. Georgii, & in reliquis locis tam infra, quam extra seu in Bononia, vel Romania, Ravenna, Arimino, Pensauro, sive in quibuscumque locis Italici regni, seu Venetiæ habere, ac possidere sui antecessores visi sunt, ipse, suique successores absque cujusquam contrarietate, seu refragatione retinere, & possidere quivissent. Quorum petitionibus zelo domus Dei calefacti libenter annuentes, & justum esse decernentes in Romana ecclesia S. Synodum congregavimus, residentibus nobiscum venerabilibus episcopis, Presbyteris, Diaconibus, Cardinalibus, Subdiaconibus nostris, Abbatibus, & quorum aliquorum nomina hæc sunt,

ANNO CHRISTI 1044.

Joannes Lavicanensis nepos noster episcopus.
Tedaldus Albanensis episcopus.
Joannes Portuensis episcopus.
Joannes Prænestinensis episcopus.
Benedictus Ostiensis episcopus.
Amatus Vellitrensis episcopus.
Bonizo Tuschanensis episcopus.
Honestus Foropopilienſis episcopus.
Adam Forosempronensis episcopus.
Crescentius S. Ruffinæ eccles. episc.
Vido Humanensis episc.
Andreas Perusinus episc.
Ubertus Sasenates eccles. episc.
Arduinus Feretranus episc.
Teudaldus S. Mariani episc.
Joannes S. Sabinensis eccl. episc.
Theudericus Urbinensis.
Theudaldus.
Ubertus.
Benedictus Archidiaconus S. R. E. & Vicedominus.
Ugo.
Petrus Cancellarius noster.
Leo.)
Romanus.) Diacones
Crescentius.) nostri.
Petrus qui & Mancio dicitur.)
Joannes Archicanonicus & Archipresb. Canonicæ S. Jo. ante Portam Latinam.
Joannes Cardinalis presb. tituli S. Cæciliæ.
Joannes Card. tit. S. Martini.
Joannes Card. tit. S. Damasi.
Ubertus Card. tit. S. Anastasiæ.
Martinus Card. tit. S. Savinæ.
Teudaldus Primicerius.
Benedictus Oblationarius S. R. E.
Benedictus Presb. & Card. tit. S. Sylvestri.
Petrus Card. tit. S. Grisogoni.

Subdiacones autem.

Joannes.
Adelmarius.
Etrozo.
Sico.
Benedictus Abbas Monasterii S. Gregorii, quod dicitur clivus Scauri.
Bartholomæus Vener. Abbas S. Mariæ Grotta Ferrata.
Benedictus Abbas Monasterii S. Mariæ, quæ vocatur S. Petri ad Vincula.
Leo Abbas S. Pauli Apostoli.

Geor-

ANNO CHRISTI 1044.

Georgius Abbas S. Laurentii foris murum.
Joannes Abbas S. Sabæ.
Petrus Abbas S. Mariæ in Aventino.
Joannes Abbas S. Roſilli Foropupilenſis.
Bonizzo Abbas Monaſterii S. Petri Peruſii.
Felix Abbas S. Blaſii.
Simeon Abbas S. Mariæ in Pallara.

Et ceteri nobiſcum reſidentes in gremio S.R.E. quorum deliberatione hoc Apoſtolatus noſtri privilegium fieri decrevimus tibi fratri noſtro venerabili Urſo S. Gradenſis Eccleſiæ Patriarchæ, ad quem nunc noſtrum convertimus ſermonem præcipue ob juſtitiam, quam te, tuamque eccleſiam petere evidenter novimus, per quod Apoſtolorum B principis Petri, & noſtra, cujus vicem gerimus, auctoritate anteceſſorum noſtrorum privilegia imitando prædictam Gradenſem eccleſiam perpetua ſtabilitate Patriarchatum eſſe ſancimus, tibique illic præſidenti, tuiſque ſucceſſoribus totum Metropolitanæ, atque Patriarchæ officium libere peragendum concedimus, & de omnibus veſtris poſſeſſionibus præcipiendo interdicimus, ut nullus Patriarcha, Archiepiſcopus, Præpoſitus, Decanus, Vicedominus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, aut exactor alicujus rei, nec ullus judex publicus, vel quilibet ex judiciali poteſtate vim C aliquam, vel invaſionem inferre præſumat, aut aliquo modo moleſtiam ingerere tibi Urſoni Patriarchæ, tuiſque ſucceſſoribus, ſive in eccleſiis, & plebibus, ſeu Monaſteriis tuæ eccleſiæ pertinentibus, ſeu in familiis, in colonis, ſervis, vel mancipiis, ac reliquis, quæ ſuper ejuſdem eccleſiæ terris manent. Sed omni jure, & tenore S. Gradenſis eccleſiæ a Patriarchis nunc & ſemper ibidem præſidentibus libere, quæ prælibavimus, abſque ullius infeſtatione retineantur, ac perpetuo jure poſſideantur. Privilegium vero, quod Poppo Forojulienſis Præſul de ſubjectione Gradenſis Patriarchatus fraudulenter ab hac ſede conſecutus D eſt, quia nulla illud canonica munitum auctoritate decernimus, reſidentium nobiſcum venerabilium fratrum auctorali cenſura corrumpendo penitus omnino corrumpimus, & evacuamus. Si quis ergo noſtrorum ſucceſſorum, vel aliorum aliquorum hominum contra hujus noſtræ conceſſionis, ac confirmationis privilegium agere præſumpſerit, aut præſumentibus conſenſerit, vel fautor extiterit, & non potius obſervare in integre ſtuduerit, ſciat ſe auctoritate beati Petri Apoſtolorum principis, & cælorum regni clavigeri, noſtroque anathematis vinculo eſſe innodatum, & a regno Dei alienatum, atque cum Diabolo veluti tranſgreſſor ſanctorum Patrum ſine fine damnatum. Qui vero cuſtos, & obſervator hujus noſtri privilegii exiterit, benedictionem, & gratiam a juſto judice Domino noſtro Jeſu Chriſto hic & in æternum conſequi mereatur.

ANNO CHRISTI 1044.

Scriptum per manus Sergii ſcriniarii, & notarii ſacri noſtri Lateranenſis palatii menſe Aprili Indict. XII. Benevalete.

Ego Joannes S. Lavicanenſis eccl. epiſc. interfui & ſubſc.
Ego Tedaldus Albanenſis eccl. epiſc. interfui & ſubſcripſi.
Ego Joannes S. Portuenſis eccl. epiſc. interf. & ſubſcr.
Ego Joannes Prænestinenſis eccl. ep. interf. & ſubſcr.
Ego Benedictus Oſtienſis epiſc. interf. & ſubſc.
Ego Amatus Vellitrenſis epiſc. interf. & ſubſc.
Ego Bonizzo Tuſcanenſis epiſc. interf. & ſubſc.
Ego Honeſtus Foropopilienſis epiſc. interf. & ſubſcr.
Ego Adam Foroſempronien. epiſc. interf. & ſubſcr.
Ego Creſcentius S. Ruffinæ eccl. epiſc. interf. & ſubſcr.
Ego Vido Humanenſis epiſc. interf. & ſubſc.
Ego Andreas Peruſinus epiſc. interf. & ſubſcr.
Ego Ubertus Saſenates eccl. epiſc. interf. & ſſ.
Ego Arduinus Feretranus epiſc. interfui, & ſubſcr.
Ego Theudaldus S. Mariani epiſc. interfui, & ſubſcr.
Ego Joannes S. Sabinen. eccleſiæ epiſc. interfui, & ſubſcr.
Ego Theudericus Urbinenſis epiſc. interfui, & ſubſcr.
Ego Benedictus Archidiaconus S.R.E. & Vicedominus interfui, & ſubſcr.
Ego Joannes Archicanonicus, & Archipresb. interfui & ſubſcr.

VITA
GREGORII PAPÆ VI.

Gregorius VI. quando & a quibus electus?

GRegorius, hujus nominis ſextus, cui antea E Gratiani nomen erat, anno domini 1044. tempore regnantis Henrici ſecundi a Romanis, tanquam eccleſiæ Dei liberator, unanimi conſenſu electus eſt pontifex: quando tricipitem illam beſtiam pharmaco tali, quod temporis illius infelicitas exigebat, e medio ſuſtuliſſet, dataque pecunia, ab intruſis pontificibus pacem & unionem eccleſiæ comparans, ejuſdem eccleſiæ vexationem redemiſſet. Factum pontificis prudentiſſimum nemo, niſi Benno ſchiſmaticorum ſignifer, utriuſque Gregorii VI. & VII. magiſtri & diſcipuli hoſtis infenſiſſimus, hominum omnium mendaciſſimus, tanquam ſimoniacum reprehendit unquam. Gregorius VII. qui implacabilis ſimoniacorum hoſtis erat, ob ejus amorem ſe poſt adeptum pontificatum Gregorium VII. vocari voluit, cum antea Hildebrandus appellatus fuiſſet: in concilio Romano, quod anno pontificatus ſui ſeptimo habitum fuit Romæ, eumdem legitimum pontificem, & præceſſorem ſuum recognoſcit. Glaber, qui hoc tempore ſcripſerat. „ Gregorium ſummo- „ pere laudans, hæc de ejus ingreſſu commemo- „ rat: Tunc vero cum conſenſu totius Romani „ populi, atque ex præcepto imperatoris, eje- „ ctus eſt a ſede Benedictus: & loco ejus ſurro- „ gatus eſt vir religioſiſſimus ac ſanctitate per- „ ſpicuus Gregorius, natione Romanus, cujus „ videlicet bona fama, quidquid prior ſœdave- „ rat, in melius reformavit. “ Ipſe quidem Petrus Damiani, mox quam audiſſet ejus promotionem canonicam, ſcriptis ad eum literis eidem congratulatur, quod eccleſia Dei, per ejus electionem ſordibus expurgatis, priſtinum decorem conſecuta fuerit. Otto Friſingenſis, poſtquam ſchiſmatis ſupra recenſiti fœditatem commemo

An fuerit ſimoniacus?

ANNO CHRISTI 1044.

rasset, dixissetque miserrimum statum ecclesiæ per religiosum quendam presbyterum nomine Gratianum, zelo pietatis facta redemptione schismatis, in melius mutatum esse, modo quo supra ejusdem authoritate enarravi, subjungens ibidem ait: Ob ea cives præfatum presbyterum tanquam ecclesiæ Dei liberatorem, in summum pontificem elegerunt, eumque mutato* nomine Gregorium VI. vocaverunt. Unde sicut errare noscuntur hi, qui Joannem schismaticum, de quo supra in Benedicto, cum Gratiano conflant in unum: ita etiam qui Gregorium inter tres illos improbatos pontifices enumerant. Initio pontificatus a Casimiro eam, quam Benedictus solvendam imposuerat, contributionem denarii accepit. Post hæc sceleratos urbe expulit: & sacrilegos rerum ecclesiasticarum invasores, quos verbis & gladio spiritali non poterat, gladio militari ad restitutionem spolii adegit. *VVilielmus Malmesburius de gestis Anglorum.*

ANNO CHRISTI 1044.

* Gregorius an fuerit schismaticus?

Qua de causa dum odium & invidiam Romanorum ex furtis & rapinis viventium incurrisset, crimine simoniæ & homicidii insimulatus, venit ad Henricum regem, Placentiæ degentem: ibique habito concilio Sutrino cui ipse præsedit, nullo testimonio convictus, nullave sententia judicatus, ob pacem ecclesiæ conciliandam, & schismatis periculum, quod iterum imminebat conflandum, imitatus Gregorium Nazianzenum, sponte se abdicavit, anno domini millesimo quadragesimo sexto: cum, teste Leone Ostiensi, sedisset annos duos & octo menses.

Gregorius quando & cur se pontificatu abdicaverit?

☞ GREGORII VI. EPISTOLA.

Missas ter in anno se celebraturum spondet pro iis, qui se collaturos statuerant annuam pecuniam pro sartis tectis templorum Romanæ urbis.

Ex Mansi suppl. pag. 1174. Extat in Spicil. Dacher. t. 3. p. 398.

GRegorius episcopus servus servorum Dei omnibus, qui christiana fide censentur, & B. Apostolorum Principis sedem Ecclesiarum ommum matrem recognoscunt, salutem, & absolutionem omnium peccatorum per benedictionem, & merita BB. Petri, & Pauli Principum Apostolotum.

Notum vobis fieri volumus, fratres carissimi, quod a Sancta Romana Ecclesia communi matre, omnium magistra & domina, non solum splendor sanctæ religionis universum mundum illuminavit, sed etiam multis indigentibus per diversas partes terræ necessaria pietate distribuit: modo vero peccatis non tantum nostris, sed etiam multarum gentium exigentibus & in religione friguit, & terrenas opes majori ex parte amisit. Nonnulli etiam imperatores, reges, & principes, aliorum ordinum personæ, misera cupiditate capti maternam maledictionem incurrere non timentes, ejus possessiones invaserunt, distraxerunt, & in proprios usus redegerunt: qui etiam gladio anathematis percussi, & more infelicis Judæ sacrilegii vinculo strangulati, ne ad pœnitentiam redirent dissipuerunt. Hino igitur inopia, devastationes, latrocinia, rapinæ, contra ipsum ecclesiæ caput, Beatum videlicet Petrum, & in ejus quasi visceribus exortæ sunt. Proinde propria ipsius ecclesia, & B. Pauli, quæ illorum corporibus per totum orbem resulgent, & suo odore, suaque pietate omnes ad se gentes provocant, jam jam heu proh dolor! ruinam minantur. Unde nos utcunque meritis pauperes, nec rebus quidem divites cœpimus, ut tanto periculo Deo adjuvante succurrere, manumque adjutorii ad instaurandum præbere possemus. Hoc autem religiosi clerici videntes, & laici quamplurimi, quos Guillelmus gloriosus Aquitaniæ dux ad nostrum auxillum incitare cœpit, unoquoque anno de suis rebus oblationes largiri disposuerunt ad hoc specialiter, ut ea, quæ in ejus propria ecclesia sunt necessaria, restaurentur, & ædificentur, quatenus Omnipotens Dominus & eorum meritis, & speciali Sanctæ Romanæ ecclesiæ oratione per veram pœnitentiam eos ad eam fidem instaurare, quam in baptismo Domino promiserunt, & cœlestis patriæ ruinam restituens, in æterna beatitudine eos collocet. Quorum nos videntes devotionem, & laudabilem erga communem matrem dilectionem, tam per nos, quam etiam per successores nostros, ter in anno cum omnibus Romanis Ecclesiis generaliter Missam celebrare, & septies illorum specialiter memoriam inter sacra missarum solemnia habere promisimus, ut Omnipotens Dominus meritis Dei genitricis, quæ singulari pietate Romanam semper tuetur Ecclesiam, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli authoritate, omnium Sanctorum maxime Romæ quiescentium oratione, a cunctis eos peccatis absolvat, & ad vitam æternam perducat.

ANNO CHRISTI 1045.

CONVENTUS EPISCOPORUM

ANNO CHRISTI 1045.

Apud S. Michaelem Fluvianensem in Comitatu Emporitano pro conservatione dictæ Ecclesiæ.

Ex Card. de Aguirre Concil. Hispan. t. 3. p. 206.

ANno 1045. die 26. Julii consecrata est Ecclesia S. Michaelis Fluvianensis in Comitatu Emporitano. Peracta est ea consecratio a Guifredo Narbonensi Archiepiscopo, Bernardo Cameracensi, Petro Episcopo, Oliba Ausonensi, Arnaldo Magalonensi, Fronterio Nemausensi, Berengario Helenensi, Arnulpho Rotensi, VVifredo Episcopo; & subsequentibus temporibus VVillelmo Ausonensi Episcopo, Beringario Gerundensi, & Berengario Barcinonensi. Diu vero post hæc tempora decretum confirmavit Giraldus Ostiensis Episcopus, & Apostolicæ sedis Legatus. Acta consecrationis ex archivo Monasterii Cuxanensis eruta ab illustriss. Petro de Marca ejusmodi sunt.

Ex Marc Hispan. app. p. 10

Guifredus sanctæ Narbonensis Ecclesiæ Archiepiscopus & Oliba Episcopus Ausonensis universis in obedientia & aspersione sanguinis Jesu Christi sanctificatis & fonte regenerationis per spiritum sanctum emundatis atque per totam Hispaniam in gremio catholicæ Ecclesiæ constitutis gratiam & pacem, salutem & benedictionem. Innotescimus dilectioni vestræ, carissimi, quoniam locum a Deo electum ad le glorificandum & ad cœlestis militiæ principem glorioſissimum Michaelem archangelum coram omnia, mortalium mirificandum

ANNO CHRISTI 1045.

dum in comitatu Impurienſi, loco qui ad ripam alvei Fluviani dicitur ſitum, adeuntes, dignumque ſumma veneratione ducentes, una cum illuſtriſſimo præfati pagi Comite Pontio, aſtante utriuſque ſexus & ætatis non minima populi multitudine, prænominatum locum divino cultui perpetim mancipare decrevimus, & per traditam nobis a Deo poteſtatem hac privilegii lege roboravimus. Statuimus namque & ſub divini nominis conteſtatione hanc immunitatis legem firmamus ut infra terminos prætaxati loci per infixas cruces deſignatos nullus fidelium quempiam perſequi, calumniari, deprædare, vel injuriare præſumat: quatinus omnes infra prædictos terminos conſtituti ab omni hoſtilitatis incurſu liberi divina ſe gratia fretos & beatiſſimi archangeli Michaelis ejuſdem loci, ut credimus, cuſtodis, ac omnium quæ ibi geruntur inſpectoris gaudeant juvamine fultos. Quicumque vero hujus conſtitutionis noſtræ temerator violentus extiterit, tamdiu excommunicatus & ab omni ſit Eccleſiarum ingreſſu extraneus atque anathematis vinculo colligatus, quouſque in eodem loco digne ſatisfacere & quicquid deliquerit juſte ſtudeat emendare. Concedimus etiam ut ille locus omni pœnitenti ſit pervius, & cuicumque aliarum Eccleſiarum ingreſſus negatur, hic ob vota orationis ſolvenda & divina myſteria audienda libere ingredi permittatur. Omnes quoque qui præfati loci adjutores & viſitatores extiterint, & qui de rebus ſuis eidem contulerint, atque in ædificando adjutorium impenderint, totius beneficii in cœnobio Cuxanenſi, ad quod idem locus pertinere dignoſcitur, facti decernimus eſſe participes, & divinę benedictionis augmento ac glorioſiſſimi archangeli Michaelis patrocinio fieri optamus felices.

A Ceterum eos qui corpora ſua hic ſepulturæ tradenda decreverint, tradita a nobis a Deo ligandi atque ſolvendi poteſtate abſolvimus, ac felicitatis æternæ conſortes & per beatiſſimi archangeli Michaelis omnium animarum fidelium ad divinum examen, ut credimus, præſentatoris interceſſionem, beatorum ſpirituum ac æternę requiei ſimul & perpetuæ lucis oramus fore cohæredes auxiliante Chriſto Jeſu ſalvatore benigno, qui cum patre & Spiritu ſancto vivit & regnat ſine termino. Nos ergo hujus conſtitutionis cum jamdicto totius prudentiæ viro ſtrenuiſſimo Comite Pontio auctores propriis manibus hanc confirmamus, & domnum Petrum Epiſcopum, in cujus diœceſi idem locus de quo agitur eſſe B dignoſcitur, ceteroſque coepiſcopos in quorum manus devenerit confirmare rogamus. Factum eſt hoc anno incarnationis Domini MXLV. die Julii menſis XXVI. regnique Regis Henrici anno XVI. Guifredus ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi. Bernardus gratia Dei Epiſcopus Coſeranenſis. Poncius gratia Dei Comes. Petrus Epiſcopus. Gauzfredus gratia Dei Comes. Oliba Epiſcopus. Arnaldus Epiſcopus Magalonenſis. Froterius Epiſcopus Nemauſenſis. Berengarius ſanctæ Elenenſis Eccleſiæ Epiſcopus. Arnulfus gratia Dei ſanctæ Rotenſis Eccleſiæ Epiſcopus. Wifredus gratia Dei Epiſc. Willelmus C gratia Dei Epiſc. Auſonenſis Eccleſiæ. Berengarius Dei gratia Gerundenſis Epiſcopus. Berengarius Epiſcopus Barchinonenſis.

Ego Giraldus Dei gratia Hoſtienſis Epiſc. ſedis apoſtolicæ Legatus longo poſt tempore viſa & perfecta canonice conſtituta laudavi & ſcripto corroboravi.

ANNO CHRISTI 1045.

ANNO CHRISTI 1046.

CONVENTUS EPISCOPORUM

ANNO CHRISTI 1046.

Arulenſis in diœceſi Helenenſi anno MXLVI.

ANno Chriſti MXLVI. Ad dedicationem monaſterii B. Mariæ Arulenſis in diœceſi Helenenſi convenerunt, Wifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Berengarius epiſcopus Helenenſis, & Wifredus Carcaſſonenſis: abbates quoque; Petrus Rodenſis, & Raymundus ſancti Andreæ. In eo conventu confirmata eſt libertas monaſterii Arulenſis. *Ex Arulenſi tabulario acta ipſa deſcripſit Petrus de Marca Pariſienſis archiepiſcopus, cujus ex ſchedis hoc ſummarium habemus.*

Acta hujus conventus ex Appendice ad Marcam Hiſpanicam p. 1090. hæc ſunt.

Ex Marca Hiſpan. in Append. p. 1089.

Anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quadrageſimo ſexto, æra milleſima octuageſima quarta, Indictione decima quinta, decimo ſeptimo Kalendarum Decembrium, anno decimo ſexto quo poſt deceſſum venerabilis memoriæ Roberti Regis Francorum ſuſcepit regni gubernacula filius ejus Henricus, factus eſt conventus Epiſcoporum in cœnobio ſanctę Marię perpetuę virginis territorio Arulenſi ad dedicationem baſilicę ipſius Dei genitricis ſimulque principum patrię ac reliquorum fidelium utriuſque ſexus, ętatis, & ordinis. Actum eſt autem hoc inſtinctu & ordinatione domini Wifredi ſanctę primę ſedis Narbonenſis Archiepiſcopi & domini Berengarii Pontificis Elenenſis, ad cujus diœceſim prędictus pertinet locus, qui eandem Eccleſiam religioſorum virorum eidem cœnobio vicinorum ſtuD dio inſtantiaque perfectam in nomine Domini cum ſuis coepiſcopis venerabiliter dedicavit, atque in die eodem cum omnibus qui aderant Epiſcopis necne clariſſimis & venerandis Comitibus, domno videlicet Willelmo inclito Comite, domnoque Raymundo Wifredi, necne & Gauzfredo, ad ſtabilimentum prędicti cœnobii hanc ordinationem dotis fecit, conſtituit, atque firmavit.

Petrus Epiſcopus omnibus ſanctę matris Eccleſię filiis cujuſcumque ordinis & ętatis hęreditatem & gaudium regni cœleſtis. Notum eſſe volumus veſtrę fraternitati, dilectiſſimi fratres & filii, quoniam convenientes ad dedicationem Eccleſiæ Dei genitricis cœnobii Arulenſis, ipſius domus decorem & ſtatum, ut in melius proficeE ret, qua valuimus inſtantia peregimus. Nam & ſacris reliquiis venerabilium ſanctorum illam cum divina gratia ſanctificavimus, & per invocationem nominis Jeſu Chriſti quantis potuimus benedictionibus eam ad alta ſuſtulimus: quatenus diligentibus amor & Dei auxilium & odientibus maneat terror atque judicium. Hanc quoq. conſtitutionis noſtræ dotem prędictæ Eccleſiæ fecimus, manibuſque noſtris, ut infracta permaneat, inſignire curavimus, ſtatuentes ſub divini judicii obteſtatione & anathematis interdictione ut nullus audeat hoc violare quod noſtra auctoritas ad ſtabilimentum domus Dei voluit confirmare. Igitur ſicut venerabilium Apoſtolicorum quæ prędicto facta ſunt cœnobio continent privilegia, & ſicut Regum Fran-

corum demonſtrant regia præcepta, & quemadmodum oſtendunt dotes quæ a noſtris anteceſſoribus ei firmatæ ſunt per retroacta tempora, ſic illi confirmamus & ſtabilimus omnia ſua, videlicet cuncta quæ quorumlibet fidelium dono votive & potentialiter uſque hodie juſte adquiſivit vel quolibet modo uſque in finem ſeculi juſte adquiſierit. Concedimus etiam & confirmamus Abbatibus & monachis ipſius loci omnem libertatem ſua placita diſtringendi vel judicandi in omnibus exceſſibus vel malefactionibus quæ facta fuerint infra terminos omnium prædiorum præſcripti cœnobii, & ut nullus judex vel vicarius vel cujuslibet poteſtatis homo habeat licentiam cauſas eorum diſtringendi vel quolibet modo ſine illorum juſſione dijudicandi, neque in teloneo ipſius mercati neque in omnibus locis, quæ præfato cœnobio pertinent, aliquam violentiam inferendi. Inter hæc interdicimus omnibus univerſi ordinis hominibus vel ipſius loci vel extraneis ut de ornamentis ipſius loci nullus præſumat aliquid auferre, commutare, vendere, vel donare ad damnum vel dehoneſtamentum prædictæ Eccleſiæ. Si quis ergo hujus noſtræ conſtitutionis adjutor extiterit, hunc de parte Dei omnipotentis & beatæ Mariæ virginis & noſtra benedicimus, & ut in perpetuum ſalvus maneat peroptamus. Si quis autem quod abſit, auſu temerario infrangere vel violare quolibet modo hoc quod conſtituimus voluerit, hunc a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ extraneum judicamus, & ab omni conſortio Chriſtianorum illuc ſegregamus, atque de parte Dei omnipotentis & ſanctæ virginis Mariæ & ſancti Petri principis Apoſtolorum & omnium ſanctorum illum excommunicamus, donec digna pœnitudine Deo & beatæ virgini Mariæ ſatisfaciat, inſuper & diſtrictione venerandorum principum legalis illum pœna coerceat, & ſacrilegii cenſura conſtringat, & in antea hæc dos noſtræ conſtitutionis ſtabilis & inconvulſa permaneat.

Igitur tempore Chriſti præſcripto ego gratia Dei Wifredus metropolis Narbonæ ſedis Archiepiſcopus, & Berengarius Elenenſis præſul, atque Wifredus Carcaſonæ pariter convenimus in cœnobio Arulenſi ad conſecrationem Eccleſiæ perpetuæ Mariæ virginis ejuſdem loci cum innumera multitudine virorum utriuſque ſexus, ætatis, & ordinis. Cumque ſane illi præſcriptas concederemus libertates, allatum eſt privilegium oculis noſtris auctoritate apoſtolica roboratum, per manus ſcilicet Sergii Romanæ ſedis Pontificis, qui tunc fungebatur vice Apoſtolorum principis; in quo jubetur ut adveniens ibi quique pœnitens ſegregatus pro facinoribus ſuis a ſanctæ Dei Eccleſiæ liminibus, licentia ſit illi eandem Eccleſiam matris Chriſti ingredi & divina myſteria quæ ibi celebrantur audire quandiu ibi ſteterit. Quod nos

Vide ſupra col. 168.

ANNO CHRISTI 1046.

A quoque illi auctoritate noſtri pontificatus concedimus & confirmamus, ut omnibus pateat pœnitentibus. Illos vero homines qui adjutores ſunt vel fuerint ad perficiendum ædificium præfixæ domus, quæ manet adhuc imperfecta, abſolvimus eos a peccatis illorum de quibus agunt vel egerint pœnitentiam uſque ad circulum anni. Si cui vero ex illis infra prælibatum terminum mors advenerit, interceſſu glorioſæ virginis & ſancti archangeli Michaelis, ſanctique Petri Apoſtolorum principis & omnium ſanctorum abſolvat eos pater & filius & ſpiritus ſanctus, & nos quantum permiſſu noſtro eſt. Wille.mus Comes gratia Dei. Stephania gratia Dei Comitiſſa. Gauzfredus Comes. Azalaicis Comitiſſa. Bernardus Albuinus. B Petrus Bilgdarius. Deuſde Albuinus. Pontius Abba ſancti Geneſii. Petrus gratia Dei Abbas ſancti Petri cœnobii Rodenſis. Raymundus gratia Dei Abbas ſancti Andreæ. Rigualdus Gauzbertus. Guntarius filius Wilaberti Comitis. Guillelmus judex. Bernardus Willelmus de Ultraria, Willelmus Dalmatius Vicecomes. Pontius Oliba. Bernardus Raimundus de caſtro Albera. Gauzbertus Adalbertus Mir. Raimundus Adalbertus. Berengarius nutu Dei Epiſcopus. Guifredus ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi. Wifredus gratia Dei præſul.

Adveniente tempore conſecrationis templi præfati cœnobii ego Berengarius nutu Dei præſul munire juſſi eum ab utriſque partibus immunitatis ſignum propter quorundam temeritatem vel pravitatem infidelium qui ſacra venerari prout ſanctitas exigit negligunt loca, eo videlicet tenore ut ſi quis homo perſequens aliquem, illius inſidiator exiſtens, qualibet ex cauſa priuſquam infra prænotata fuerit ingreſſus immunitatis noſtræ ſigna, non præſumat ei vim inferre nec in aliquo calumniari vel injuriari ſive dehoneſtari, ſed ſint hæc ſigna omnibus fugientibus inimicis ſuis ad pactum firmiſſimum & tutamen pacis quandiu infra præfixa manſerit ſigna immunitatis. Si quis vero hujus noſtræ immunitatis auſu temerario violator vel interruptor extiterit, niſi ſatisfaciens juxta legem pœnituerit, in primitus iram Dei omnipotentis ejuſque genitricis ac omnium ſanD ctorum incurrat, & deinceps auctoritate pontificali excommunicationis vinculo ſe inretitum ſciat.

Ego Bernardus Languardi donator ſum Deo & ſanctæ Mariæ cœnobio Arulenſi decimum quem habeo in parrochia ſancti Michaelis quæ vocatur Molletello ad proprium; in tali vero conventu ut nullus homo vel fœmina jam non teneat in ſevum, ſed ſanctæ Mariæ ſit proprium ipſum decimum. Quod ſi fecerit, ad me revertatur aut uni ex conſanguineis meis. S. Bernardi Languardi.

CONCILIUM TICINENSE

Coram Henrico III. Rege celebratum Anno MXLVI. menſe Octobri.

Ex Ughell. Ital. Sac. t. 5. p. 760. novæ edit.

EJus meminit *Hermannus Contractus*: Coaduna- E*to*, *inquit*, exercitu, Papiæ ſynodum celebravit. *Quid autem in eo geſtum ſit, ignoratur. Illud ſolum memoriæ proditum, quod orta inter Epiſcopos contentione, quemnam locum tenere deberet in ſynodis Veronenſis Epiſcopus, ſtatutum in eo eſt juxta dexteram Aquilejenſis Patriarchæ ejus ſeſſionem fore ex jure, juſſumque fuit ſedile VValteri Veronen. Epiſcopi prope dexteram ejuſdem Patriarchæ poni. Hujus facti claram memoriam ex vetuſto libro mſ. pergameno decretorum Burchardi apud Card. Sirletum extante, vidit, & legit Aloyſius Card. Cornelius S. R. E. Camerarius, ſuaque authoritate authenticum exemplar extractum in Veronenſi tabulario*

ANNO CHRISTI 1046.

rio locatum est, ac deinde ab Ughello in Italiæ sacræ tom. V. in Veronensibus allatum. Hæc autem Burchardi Codex.

Anno Dominicæ Incarnationis MXLVI. Indict. XI. octavo Kalendas Novembris regnante domino nostro invictissimo Rege Henrico III. præcepto ejusdem glorioſi congregata est Papiæ generalis synodus, cumque multæ res in eadem synodo juste atque rationabiliter in ejusdem glorioſi regis præsentia, Archiepiscoporum illius, & Episcoporum pertractarentur, intra ceterarum causarum discussiones de Episcopi Veronensis sessione, ubi deberet collocari, facta est inquisitio; ibique certissime investigatum est, & repertum, quod ejusdem Episcopi sessio juxta Aquilejensis Patriarchæ dexteram debere ibi fore ponenda; sicque factum est. Residente namque D. Eberardo venerabili Patriarcha in jam dicta Papiensi synodo cum glorioſo Episcoporum Collegio, D. Walterii Veronen. Episcopi sedile ad jam dicti Patriarchæ dexteram decenter jussum est poni, & per victorioſi Regis Henrici præceptum, & sanctæ Synodi laudatione, atque corroboratione statutum, ut per Synodos & concilia, urbs Verona apud Aquilejam secundam sibi sedem vindicans possideat, & abhinc perpetualiter secunda habeatur, appelletur pariter, & vocitetur sedes. Interfuit itaque A in eadem Synodo, ut jam diximus, Eberardus Aquilejensis Patriarcha; interfuit etiam Wido Archiepiscopus Mediolanensis, Adelbertus quoque Archiepiscopus Remensis, Rambaldus Archiepiscopus Arelatensis, Ugo Archiepiscopus Chrysopolitanus, Raginaldus Episcopus Papiensis, Wido Placentinus Episcopus, Odolricus Brixiensis, Ambrosius Bergomensis, Gregorius Vercellensis, Riprandus Novariensis, Ambrosius Laudensis, Gumpertus Taurinensis, Wibertinus Astensis, Petrus Terdonensis, Luizo Bobiensis, Erimbertus Albingaunensis, Ubaldus Cremonensis, Rolandus Ferrariensis, Sifredus Regiensis, Wibertus Mutinensis, Cadalus Parmensis, Martianus Mantuensis, Arenulfus * Isolensis, Odolricus Tridentinus, Astulfus Vicentinus, Arnaldus * Patuensis, Liuterus Cumanus; interfuit etiam Balduinus Salzburgensis Archiepiscopus, Gebehardus Ratisponensis, Lituerus * Babimbergiensis, Poppo Brixinonensis, Severus Pragensis, Ebemanus Firmensis, Sibigo Spirensis, Arnaldus Wormacienſis, Geboardus * Agestenensis, Macilinus Feltrensis, Ruoterius * Travisinensis, Adelgerus * Istricensis: interfuere quoque Canonici memoratæ Veronensis Ecclesiæ, quorum nomina hæc sunt, Amelricus Archidiaconus, Artuinus Præpositus, Imardus, & Adelbertus diaconi, aliique quamplures.

ANNO CHRISTI 1046.

* An. *Ajelensis*.
* i. e. Patavianus.
* Pro, *Bambergensis*.
* Forte *Agennensis*,
* Pro, *Tarvisinensis*; ideſt, Tarvisinus.
* Forte, *Justinopolitanus*.

CONCILIUM SUTRINUM

Quo Gregorius VI. seipsum pontificatu abdicavit, anno domini MXLVI.

Ao concii.

DE rebus in hac synodo gestis Hermannus hujus temporis scriptor ista refert: *Coadunato exercitu, Papiæ synodum celebravit. Inde Placentiam veniens, Gratianum clarissimum, nempe Gregorium VI. quem expulsis prioribus Romani papam statuerant, ad se venientem honorifice suscepit: sicque cunctis prospere cedentibus, juxta natalem domini non longe ab urbe Roma apud Sutrium synodo item acta, causaque erroneorum pontificum diligentius ventilata, Gratianum papam convictum baculo pastorali privavit. Deinde omnium, tam Romanorum, quam aliorum consensu, Suidgerum episcopum, qui post Eberhardum primum secundus Bambergensem sexto jam anno regebat ecclesiam, nimium reluctantem summum Romanæ ecclesiæ elegit pontificem. Sicque circa vigilias natalis domini ipsam ingrediuntur urbem.* Hæc de rebus in concilio gestis Hermannus. Sed quod refertur in hac synodo, tres schismaticos pontifices depositos esse, non aliter intelligendum est, quam quod privati fuerint illis reditibus, quos cum illis transigens Gratianus, ad C quietem & unionem ecclesiæ redimendam; illis assignaverat. Et quorum gratia idem in hoc judicio simoniæ accusatus, sed nequaquam convictus fuerat. Illud vero quod ait, Gregorium in hoc concilio Sutrino depositum fuisse, nequaquam sustineri potest: sicut etiam quod de electione successoris constitutum esse adjicitur. Scribit enim Leo Ostiensis, quod abdicatione Gregorii imperator exultans, cum omnibus ipsius concilii episcopis Romam venerit, & in ecclesia beati Petri D apostoli congregato clero populoque Romano, quod Sutri gestum esset exposuerit, & de ordinando pontifice tractatum fuerit. Et præterea quod post factam diligentem inquisitionem, cum nullus alius tanto munere & officio dignus inveniretur, electione omnium episcopus Bambergensis ecclesiæ ab Hamburgensi præsentatus, natione Saxo, electus, eique nomen Clementis secundi impositum fuerit. *Vide Baronium anno* 1046. *num.* 12.

An Gregorius hic depositus?

n & quodo tres eudopapæ hismatici hac syno- depositi?

☞ CONCILIUM ROMANUM

In quo Henrico Rege Francorum petente sub Apostolica tutela excipitur cella quædam pagi Veromandensis, atque diræ in usurpatores dicuntur a Gregorio VI. die VIII. Kal. Martias indictione XIV. anno Christi 1046.

x Suppl. Manſi pag. 275.

UT bullam hanc Gregorii VI. in concilio quodam Romano datam statuerem, fecerunt qui in fine additi leguntur, anathematismi a Gregorio cum assensu comprovincialium pontificum *in eos lati, qui apostolicam sanctionem illam violare tentassent. Hunc enim suffraganeorum assensum numquam scimus a Romanis pontificibus postulatum, nisi cum episcopi collecti essent in concilium.*

BULLA GREGORII VI.

Pro Monasterio S. Quintini de Monte in concilio Romano lata.

GRegorius episcopus servus servorum Dei Gualeranno abbati Sancti Quintini montis tuisque successoribus perpetuam in Domino salutem.

Ex Chart. Monast. vulgavit Mabillon. An. Ord. S. Bened. to. IV. n. LVIII. append.

tem. Si juſtis petitionibus præſtabiles voto pio-
ANNO CHRISTI 1046. rum aſſenſum præbemus, voluntati Domini nos militare credimus. Ergo notum ſit univerſis catholicæ matris Eccleſiæ filiis, quod miſit ad nos filius noſter, Henricus ſcilicet rex Francorum, paternitatem noſtram humiliter obſecrans, ut quamdam cellam in pago Viromandenſi ſitam in honore ſanctæ Trinitatis ac ſancti Quintini martyris conſtructam apoſtolicæ auctoritatis præſidio muniremus, quam ſuggerentibus Rotberti militis bonæ memoriæ filiis, qui eandem abbatiolam jure beneficii poſſident, ad ſacræ religionis cultum venerabilem erigere conatus eſt, ac regiæ poteſtatis præcepto corroborari niſus eſt. Quorum petitioni congaudentes Eccleſiaſtici vigoris manum ereximus, & ex ea qua fulcimur apoſtolica auctoritate præcipimus, ut præfatam abbatiam nemo unquam ſæcularium poſſideat, neque ex rebus ejuſdem eccleſiæ quidquam ſibi aliquis uſurpet, non rex, non comes, non epiſcopus, neque quilibet princeps quacumque poteſtate præditus, villam, aut manſum, vel campum, ſive conſuetudines, ſeu diſtrictiones terræ prætitulatæ abbatiæ appendentis, in dominium ſibi ſubripiat, niſi forte tuendi, ac defendendi cauſa, & hoc nonniſi ejuſdem loci regularis abbatis fiet permiſſione. Si quis vero pro hac adipiſcenda pecunia, vel quodlibet munus regi, aut cuilibet principi dederit, ſive promiſerit, ſubinferendæ maledictioni ſubjacebit. Sit igitur eidem eccleſiæ abbas ſecundum regulam ſancti Benedicti conſtitutus, & monachi regulari diſtrictione ſubjecti, quos de rebus ejuſdem eccleſiæ aliquod diſpendium perpeti cum omni imperio prohibemus. Res vero ejuſdem eccleſiæ ſunt. In pago Viromandenſi villa una, quæ dicitur Aiſiolcurt *, & in ipſo pago in villa Curticulas * nuncupata manſi ſeptem. In Hadoniſcurte manſus unus. In Duriaco medietas eccleſiæ. Molendinus de Belliſaſis * cum aqua, & ſuis adjacentiis; in ſuburbio Perronæ viginti ſeptem curtilli cum molendino, & vineis; in Perronella eccleſia cum hoſpitibus. In Tegerihamo * manſi duo; in villa ſanctæ Radegundis manſi tres. Villa, quæ Vivarius * dicitur cum ſuis appenditiis. In Alania * manſi duo. In Dodonico * Molendinus unus cum tertia parte prati. In pago Sueſionico, in villa, quæ Alamans vocatur, manſi duo cum alodio Witberti. In Wadoniſcurte manſi duo. Deinde ea, quæ a prædicto Rotberto ad reſtaurationem ſæpedictæ abbatiæ ſunt hæc, alodium de Baillos *. Item alodium de Tiliaco. Similiter alodium de Oſtricurt * cum eccleſia, & alodium Barderi. Scaincurt * quinque hoſpites cum terra & ſilva. Frigilcurt * cum appenditiis ſuis. Salicellus cum ſilva. Curcellis * deinde cum omnibus appenditiis ſuis. Eccleſia de Buriaco. * Item eccleſia de Sterpiniaco * cum aqua piſcatoria, & aqua de Sebodiſcula *. Eccleſia de Aſciniaco *. Pons Huberti. In Friſia manſus unus cum aqua. In villa Atheis * molendinus unus cum tribus hoſpitibus. Apud Liniacum manſi duo. In Guitardi curte manſus unus. In Habelinicurte * manſus unus. Hæc itaque & his ſimilia, & ſi qua alia eadem Domino opitulante adquirere ſibi potuerit, apoſtolica fulta auctoritate licenter, & ſine aliqua contradictione poſſidebit. Si quis vero contra hujus apoſtolici privilegii tutelam aliquid ſiniſtri molitus fuerit, & ex his, quæ dicta ſunt, aliqua pervertere voluerit, hunc cum auxilio Domini noſtri Jeſu Chriſti, & adjutorio Beatæ Mariæ ſemper Virginis genitricis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti, faventibus nobis omnium cæleſtium virtutum beatiſſimis ſpiritibus, & annuentibus Sanctorum Patriarcharum, & Prophetarum agminibus, & auctoritate beatiſſimi Petri Apoſtolorum principis cum omnibus apoſtolis, & diſcipulis Domini, martyrum etiam, ſive confeſſorum, ac virginum ad hoc ſuffragantibus meritis, cum aſſenſu comprovincialium pontificum, & hujus ſanctæ Sedis ſuffraganeis epiſcopis, excommunicamus, & anathematizamus, & a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ ſequeſtrantes ab omni chriſtianorum ſocietate ſeparamus, ut ſub hujus anathematis vinculo perennaliter innodatus, ſit anathema maranatha conſtrictus vinculis hujus noſtræ præceptionis. Qui autem eidem monaſterio bene egerit, benedictione noſtra redundet, pro eo quod noſtrum præceptum conſervavit illæſum. Scriptum per manus Johannis primiſcrinii noſtri Lateranenſis palatii Indict. XIV. Bene valete.

Datum IV. Kal. Martii per manum Petri Diaconi bibliothecarii, & cancellarii ſacri Lateranenſis palatii anno primo domni Gregorii univerſalis papæ. Indict. XIV.

* Atizecourt
* Courcelles
* Belleraiſel
* Et ſacham
* Vivier
* Alaine
Doula
* Barlex
* Eſtricourt
* Frigicourt
* Buires
* Eſterpi
* Sopote cluſe
* Aſſigny
* Athies
* Ablincourt

VITA ET EPISTOLA
CLEMENTIS PAPÆ II.

Clemens II. quando & a quibus pontifex electus.

CLemens papa natione Germanus, hujus nominis ſecundus, ante Suidgerus appellatus, poſt factam Gregorii ſexti abdicationem, ex Bambergenſi epiſcopo, opera ſtudioque Henrici regis, quaſi tanto munere dignior nullus inveniretur, unanimi conſenſu omnium creatus eſt pontifex, Romæ, in vigilia nativitatis domini, ann. 1046. Poſtero nativitatis domini ex more conſecratus,

Henricus coronatur.

& nomine Clementis ſecundi appellatus, Henricum regem, ejuſque conjugem Agnetem, imperiali benedictione ſublimavit. Imperator Roma diſcedens, Gregorium ſextum quondam pontificem, ne quid ipſo præſente Romæ innovaretur, ſecum in Germaniam adduxit. Comitatus eſt eum Hildebrandus ejus diſcipulus, ſedis apoſtolicæ ſubdiaconus, poſtea vero Gregorius ſeptimus. Cum eodem Roma profectus eſt Clemens, qui ultra montes, teſte Leone Oſtienſi, ſeptimo Idus Octobris, nono menſe a ſua promotione ex hac vita migravit. Corpus ejus Roma Bambergam translatum, ſepultum eſt Bambergæ. Quod cum Benedicto innotuiſſet, ille tertio ſedem, apoſtolicam invaſit, eamque uſque ad Damaſi II. electionem per octo menſes tenuit. *Leo Oſtienſis.*

Clementis bitus, & te pus ſedis.

EPISTOLA SIVE DIPLOMA

CLEMENTIS PAPÆ II. AD JOANNEM Salernitanum archiepiſcopum.

Factam ejus translationem ex epiſcopatu Peſtano in Salernitanum confirmat, eique pallium concedit.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto fratri Joanni amodo Salernitano archiepiſcopo, perpetuam in Domino ſalutem.

QUotiens ita contingit, ut exigente neceſſitate, & maxima utilitate, tranſmutandus eſt quilquam epiſcopus de propria ſede ad aliam: diligentiſſime perquirenda eſt perſona, utrum neceſſario ſit tranſmutanda, ut ſic major utilitas oriatur, ſicut major ſedes aſſumitur. Te vero, frater cariſſime, quem unanimitas cleri & populi Salernitanæ eccleſiæ, una cum glorioſiſſimo principe Guaimario de ſede Peſtana accepit, & in ſuum pontificem elegit, diligenter diſcuſſimus, ne tuæ ambitionis cauſa, & non majoris utilitatis neceſſitate electus fuiſſes, aut forte per ſimoniacam hæreſim. Quod ita ab omnibus eſt abnegatum, ut nullius audiretur ore prolatum. Siquidem Salerni manentes, & hoc ab omnibus perquirentes, cum te audiremus ab omnibus lauda ri, & ab omnibus videremus amari: Dominum benediximus, qui tantam concordiam in tanta hominum diverſitate ſuper te potuit efficere, ut nullus videretur diſcrepare. Etenim circa te idem amor in omnibus, eadem intentio, commune omnibus deſiderium. Quapropter annuentes petitioni votoque eorum omnium, & maxime prædicti glorioſi principis Guaimarii, te, frater, ſicut & de ſede propria ad ſuam tranſtulerunt, poſcentibus tuorum meritis morum, non rapina tuæ avaritiæ id affectante, apoſtolica aſſenſione per hoc noſtræ authoritatis privilegium incardinamus, & inthronizamus eidem Salernitanæ ſedi, in qua fungæ s archiepiſcopi decore & honore Nam in te nobis complacuit, quidquid de te fama diſpergit, videlicet ſanctitas, caſtitas, benignitas, & omnia quæ Deo placabilia ſunt.

Unde in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, archiepiſcopali pallio noſtra apoſtolica manu dilectionem veſtram inſignivimus; quo utaris toties in anno, quoties prædeceſſores tuos eo uſos fuiſſe conſtat. In quo, quia de vellere ovis eſt, intellige te ovium paſtorem. Et quia eo circumcingeris, & etiam circa humeros portas, cognoſcas & undique circumſpicias, ne aliqua erret, & in morſos incidat luporum. Quod ſi aliquando, quod abſit, contigerit, eam habeas in humeros ad caulam reportare, & priſtinæ ſocietati coadunare. Quod vero ante & retro crux Domini habetur: illud apoſtolicum ſemper docet ante oculos tuæ mentis habere: *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Confirmamus etiam tibi ipſum ex integro archiepiſcopatum Salernitanum, cum omnibus adjacentibus parochiis ſuis. Et inſuper licentiam damus & poteſtatem ordinandi & conſecrandi epiſcopos in his ſubjectis vobis locis, hoc eſt, Peſtanenſem epiſcopatum, cum parochiis & adjacentiis ſuis, & epiſcopatum Conſanum, & epiſcopatum Nolanum, & epiſcopatum * Maluitanum, necnon & epiſcopatum * Acerentinum, ſimulque & epiſcopatum Biſiniacenſem, atque epiſcopatum * Cuſentiæ; cum omnibus parochiis & adjacentiis eorum. Pro pallio vero, quod ſu-

Apra diximus, poſt diſceſſum quidem tuum ſucceſſores tui perveniant ad apoſtolicam ſedem, & uſum pallii conſecrationemque decretaliter recipiant. Et non habeant poteſtatem ſucceſſores noſtri in cunctis prædictis epiſcopatibus, quo vobis apoſtolica authoritate conceſſimus, deinceps epiſcopos conſecrare, quemadmodum vobis conceſſum eſt. Si quis autem nefario auſu, quod non optamus, huic noſtræ conceſſioni aliquo modo contraire voluerit, & omnia ſupraſcripta a nobis firmata violare præſumpſerit, perpetuo anathematis vinculo religetur. Et ut hæc noſtra conceſſio firma in perpetuum maneat, bulla noſtra & ſigillo eam ſignari præcipimus. At qui pio intuitu cuſtos & obſervator hujus noſtri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, & cœleſtem retributionem a juſto judice domino Deo noſtro conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1046.

Scriptum eſt per manus Joannis ſcriniarii & notarii ſacri Lateranenſis palatii, *&c.* Datum XII. Kalendas Martii per manus Petri diaconi & bibliothecarii & cancellarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis, anno domini Clementis II. papæ primo, indictione decimaquinta.

☞ PRIVILEGIUM CLEMENTIS PP. II. QUI ET SVVIEDERUS SECUNDI BABEBERGENSIS EPISCOPI.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei ſacratiſſimæ noſtræ Babebergenſi eccleſiæ, in filiis & filiabus ejus, clero videlicet ac populo perpetuam in Domino ſalutem.

DIſpenſatio ſeculorum venit de principe cœlorum, qui antequam ſecula efficerentur, præſcivit, qualiter diſponentur Inde fit, ut non poſſit non impleri, quid ab æterno illius oculo potuit provideri. Tanti numinis nutus te ſuam clariſſimam filiam Babeberc nobis in ſponſam legitimam deſponſavit, & ante reges quantum in nobis fuit, ſua propitiatione donavit. Certe nulli marito circa uxorem purior fides & amor ardentior, quam circa te: nobis nec unquam vel in mentem venit, te deſtituere & alii adhærere. Sed neſcio quo divino conſilio evenit, quo matri tuæ omniumque eccleſiarum conſociarer & aliquid non tamen omnino a te ſeparer. Ecce igitur cum illud caput mundi illa Romana ſedes hæretico morbo laboraret, & cariſſimi filii noſtri domni H. imperatoris Auguſti preſentia ad hoc invigilaret, ad hoc inſtaret, ut hujuſmodi ægritudinem propulſaret, exploſis tribus illis, quibus idem nomen papatus rapina dederat, inter tot agmina ſanctorum, qui aderant, patrum, dignatione cæleſtis gratiæ noſtram indigniſſimam mediocritatem, cunctis niſibus refragantem voluit eligi, & altiſſimi apoſtolorum principis vice fungi Et vulſum me tunc a tuo gratiſſimo latere, dulciſſima ſponſa, quis dolor apprehenderit, quis mœror confecerit, quo neſcio pacto liceat exprimi, cum nobis omnem modum videtur tranſgredi, plus honoris, plus decoris, pluſque virium matri quam filiæ, utpote cui omne genu terreſtrium flectitur; pro cujus arbitrio cœli janua aperitur & clauditur: adverſus quam nec portæ prevalent inferorum; non tamen tantæ dominationis cupido oſtio noſtræ mentis irrepſit, cordiſque cervicem libenter inflexit.

Extat in Codice Udalrici Bambergenſis n. 87. apud Eccardum in corp. Hiſtor. tom. 2. p. 81.

Satis nobis erat activam, bene, contemplativam quoquo modo ducebamus vitam, præſertim cum perfectus amor nec ſpecies alterius unquam, nec intueatur opulentia. Teſtem invocamus aciem divi-

divinam, non commentari nos apologiam. Illa enim ſecreta cordis rimatur, cui nulla nox obtenebratur. Pro teſte quoque utimur ipſa conſcientia, ubi tua eſt ſollicitudo continua. Interiorem pupillam nunc tanta terrarum ſpaciositas, nunc tot retundunt oppoſita, quin amicam meam, ſororem meam, ſponſam meam, columbam meam, diligentiori cura circumſpiciam, & undique munitam faciam. Conceſſum eſt nobis divinitus non ex noſtris meritis, ut jam diximus, jus illud apoſtolicum, quod & cœlis imperat & terris, unde dignum duximus & accommodum decrevimus ut de profectu noſtro tu quoque proficias, & inde tibi amplius conſulatur unde ipſa poteſtas nobis ampliatur. Piæ recordationis dominus H. imperator Auguſtus te fundavit, te erexit, te & in altum culmen evexit: quo ſupplice, inexpugnabili muro & propugnaculis apoſtolici muniminis adverſus omnes impias manus prævalentes bene circumvallata es per prædeceſſores noſtros Johannem ſcilicet XIV. papam, & Benedictum. Quod & idem nos facere cupientes ut triplici tuitione circumcincta per virtutem S. Trinitatis nihil unquam paveas læſionis, nihil unquam ab aliquo moleſtationis, ſecura ſemper & quieta maneas in filiis, & filiabus tuis, ſemper Deo devote ſerviens, devote obediens, ſtatuimus per hoc noſtrum apoſtolicum privilegium, ut de bonis illis omnibus quæ tibi, ſponſa cariſſima, virgo caſtiſſima, eccleſia ſpecioſiſſima Babebere ſumma liberalitas ejuſdem orthodoxi imperatoris de ſumma devotione prædecens pio affectu contulit, & nominetenus illa per concambium convenientiſſimum, & acceptiſſimum a Vvitzeburgenſi & Eigiſtetenſi epiſcopis canonico & rationabili judicio permutavit, vel quorumcumque poſt eum fidelium religioſa pietas obtulit & oblatura eſt uſque in perpetuum, ſive ſunt mobilia, ſive immobilia, nullus imperator, nullus rex, dux, marchio, vicecomes, & præterea non archiepiſcopus non epiſcopus, non abbas, nec ulla hominum perſona audeat, temptet, præſumat, quicquam vel violentia vel fraude vel furto detrahere, minuere, mutilare. Quod ſi quis diabolico inſtinctu pulſatus crudeli temeritate admittere non perhorruerit, & admiſſum, potius emendare neglexerit, hujuſmodi hominem quicumque de communione ſacroſancti ſanguinis & corporis D. N. J. C. & a participio totius chriſtianitatis non ſolum excludimus, ſed & propulſamus. Quin & apoſtolici anathematis acutiſſima lancea eum tranſverberamus, ut pro male factis male perditus mortem gemat æternam, aſſociatus in gehena inferioris inferni dæmonum principi mortis inventori, & Judæ ſacrilego & proditori, undique circumcinctum draconibus tartareis in ultionem ſævientibus, nec in ultimo tremendi Dei judicio ad vitam reſurgat ſed crudeliſſimum corpus reſumens duplici contrictione conteratur, infeliciſſimo & miſerrimo vivendi genere mortem quærens & non inveniens. Qui vero pio intuitu proprias manus ab hujuſmodi temeritate ſubtraxerit, etſi ita res exegerit, adverſum omnes inſurgentes, & quicquam auferre conantes ea bona defenderit ad tuum tuorumque opus, ſanctiſſima Babenberc, illa ſcilicet ut prædictum eſt, quæ tibi collata ſunt vel de cetero in æternum tibi conferenda ſunt; talis ab illo benedicatur, qui ſuper Cherubim ſedet & gloriatur, pro eo quod hoc noſtræ authoritatis privilegium ſtuduit obſervare illæſum, ſuoque robore ſolidatur; quod nimirum conſilio & voluntate nec non alacri promptoque animo clariſſimi filii noſtri jam ſuperius memorati domini H. imperatoris Auguſti de noſtra apoſtolica ſede tibi tranſmiſimus eidem gratulari. Etenim ut te plantavit conditor tuus ille primus H. Cæſar Auguſtus ſic eſt hic ſecundus veſtigia ejus ſequens, ut pari nomine parique dignitate, ſic pari devotione te rigavit, tibi incrementum dedit, & adhuc dum uſque vixerit Deo miſſerante & inſpirante dabit. In quo te, dulciſſima ſponſa, optamus in ſæcula ſæculorum creſcere, pollere, vigere dicentes, bene valete.

ANNO CHRISTI 1046.

BULLA CLEMENTIS II. PONT. MAX.

Qua Eccleſiæ Fuldenſi donat monaſterium S. Andreæ ſitum Romæ juxta Eccleſiam S. Mariæ ad Præſepe.

CLemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto & ſpirituali filio noſtro Roingo pio & religioſo Abbati venerabilis monaſterii ſalvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti & S. Boniphatii, quod ſitum eſt in loco qui vocatur Bochonia juxta ripam fluminis quod vocatur Fulda, & per te in eodem venerabili monaſterio tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum. Convenit apoſtolico moderamini pia religione pollentibus benivola compaſſione ſuccurrere, & poſcentium animis alacri devotione impertire aſſenſum; Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium a conditore omnium Deo proculdubio promeremur, dum venerabilia loca opportune ordinata ad muliebrem fuerint ſine dubio ſtatum perducta. Igitur quia poſtulatis a nobis, quatenus noſtra apoſtolica præceptione concederemus ac reconfirmaremus perpetualiter vobis veſtriſque ſucceſſoribus ſupradictum monaſterium Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti & ſancti Boniphatii ſitum in loco, quod Bochonia juxta ripam fluminis quod vocatur Fulda cum omnibus rebus mobilibus & immobilibus ſuis pertinentibus, quas nunc habet, & in antea Deo adjuvante habebit, iterum concedimus ac donamus vobis, Kariſſime ac dilectiſſime Fili, veſtriſque ſucceſſoribus abbatibus in perpetuum pro magno amore & nimia dilectione quam circa vos habeo, & habere inantea debeo quouſque vixero, monaſterium in honorem S. Andreæ, & ſancti qui vocatur Exajulo, quod ſitum eſt juxta Eccleſiam ſanctæ Dei genitricis, ſemperque Virginis Mariæ, quæ vocatur ad Præſepe cum omnibus manſionibus Kaminatis & cellis vinariis & conquina & vineis & hortis & diverſis arboribus pomorum & curte atque puteo & introitu ſuo per portam majorem a via publica & cum omnibus ad idem generaliter pertinentibus, ſeu quæ extra urbem ſive intra urbem erunt, quæ & jure ac rationabiliter pertinere dinoſcuntur. Ergo præſenti quintadecima indictione perpetualiter & ſpecialiter ſub immunitate S. noſtræ R. S. A. idipſum ſacratiſſimum monaſterium permanendum ſtatuimus & ſtatuendo confirmamus ita ut cuncta loca ipſius monaſterii amodo & uſque in finem ſeculi cum omni ſecuritate & tranquillitate vos cum poſteris veſtris tenere & poſſidere valeatis, ut ſub jure & ditione ſanctæ noſtræ, cui Deo auctore deſervimus Eccleſiæ conſtitutum nullius alterius Eccleſiæ juriſdictionibus ſubmittatur, pro qua re piis deſideriis faventes hac noſtra auctoritate, id quod expoſcitis effectui mancipamus, & ideo omnem cujuslibet Eccleſiæ ſacerdotem in præfato monaſterio ditionem quamlibet habere aut auctoritatem præter ſedem apoſtolicam prohibemus ita ut niſi ab abbate monaſterii fuerit invitatus nec ibidem miſſarum ſolemnitatem quiſquam præſumat omnimodo

ANNO CHRISTI 1046.

Extat in C dice Uda ci Bamb genſis n 87. apud cardum corp. Hiſt tom. 2. p 81.

modo celebrare ut profecto juxta id quod ſubjectum Apoſtolicæ ſedi firmitate privilegii conſiſtit inconcuſſe dotatum permaneat; locis & rebus tum his quas moderno tempore tenet vel poſſidet, quam quas futuris temporibus in jura ipſius monaſterii divina pietas voluerit augere ex donis & oblationibus, decimiſque Fidelium abſque ullius perſonæ contradictione, firmitate perpetua ſervatis. Conſtituimus quoque per hujus decreti noſtri paginam, ut quicumque cujuslibet Eccleſiæ præſul, vel quacumque dignitate prædita perſona, hanc noſtri privilegii chartam, quam auctoritate Principis & apoſtolorum firmamus, temerare temptaverit, anathema ſit, & iram Dei incurrat, & ſanctorum omnium extorris exiſtat, & nihilominus præfati monaſterii dignitas a nobis indulta, perpetualiter inviolata permaneat apoſtolica auctoritate ſubnixa. Scriptum per manus Joannis ſcriniarii & notarii noſtri ſacri Lateranenſis Palatii. Benevalete. Data III. Kal. Jan. per manus Petri diaconi bibliothecarii & cancellarii S. A. S. Anno D. N. J. C. 1046. domni Clementis ſecundi papæ indict. XV.

ANNO CHRISTI 1046.

ANNO CHRISTI 1046.

CONCILIUM[1] ROMANUM

ANNO M.XLVI. A CLEMENTE PAPA II. CELEBRATUM,

Labb. pend. m. IX.

In quo ſtatutum, ut Ravennati epiſcopo ſecundus a pontifice Romano locus in conciliis abſente imperatore tribueretur.

TEſtes hujus concilii ſuperſunt Clementis litteræ ſynodicæ apud Ferdinandum Ughellum, Italiæ ſacræ tomo II. in hunc modum:

Clemens epiſcopns, ſervus ſervorum Dei, omnibus ſanctæ eccleſiæ filiis, perpetuam in Chriſto ſalutem.

QUod propulſis ab apoſtolica ſede his qui in ovile ſacratiſſimum apoſtolorum principi Petro a Chriſto Domino commendatum non ingreſſi fuere per oſtium, ſed aliunde ſurrepſere, utpote fures & latrones, proſpicientes ſuis commodis potius, quam gregis humilitati, non eſt noſtris meritis adſcribendum, ſed Divinæ benignitati, qui elegit ea quæ non ſunt, tanquam ſint, ut ea quæ ſunt, evacuentur. De multis autem quæ in ipſo noſtri pontificatus primordio acta ſunt in ſynodo, quam & pro communi utilitate maturavimus, & circa nonas Januarias celebrantes unum propitiante Domino nobis conceſſum eſt illic determinare, quod multoties ventilatum a retro pontificibus prædeceſſoribus noſtris, aut vix aut nullo fine ſopitum eſt, illud videlicet in ſynodo ſedendi jurgium quod emerſerat inter Ravennatem, & Mediolanenſem archiepiſcopos, unde & in ipſa noſtra ſynodo Aquilejenſis patriarcha muſſitabat. Quiſquis enim ſibi juxta nos dextri lateris locum vendicabat, & cui jure deberetur, nobis incertum erat. Contigit autem prima die ſynodi non intereſſe Mediolanenſem archiepiſcopum a primordio, ſed jam die inclinato, cum patriarcha a dexteris noſtris ſederet, interpoſita tamen ſella cariſſimi filii noſtri Imp. Henrici, qui jamjam advenire putabatur, quia eo loci erat electus quoque Ravenn. eccleſiæ a ſiniſtris ut ſederet; quo Mediolanenſe archiepiſcopo in medium veniente, dexterum quia locum petierat, hinc acclamatum eſt ab electo Ravenn. ſibi deberi illum; ſimili modo a patriarcha Aquilejenſi: & ita unius rei altercatio inter ſe ſe orta eſt. Placuit autem univerſæ ſynodo trium partium diſſenſionem coram differri. Statimque prolatus quidam catalogus nominum eorum archiepiſcoporum, qui interfuerant ſynodo Symmachi papæ, ubi præſcriptus erat Mediolanenſis archiepiſcopus, quo contra oſtenſum eſt privilegium Ravennatis eccleſiæ, continens qualiter illa inſcriptio nominum non aliquo jure, non aliqua plenitudine, ſed potius gratia humilitatis evenerit, quod ſcilicet archiepiſcopus Ravenn. permiſerit præſcribi ſibi illo tantummodo caſu archiepiſcopum Mediolanenſem: & ne propterea quivis error imperum gigneretur, placuiſſe papæ Joanni ſucceſſori illius Symmachi ipſum privilegium fieri, hoc autem propterea ut quis videretur eſſe major, quamvis non dextra papæ Romani ſemper jure deberetur archiepiſcopo Ravennati: addendum tamen ei eſſe, ſoli imperatori, ſi præſens adeſſet, & ſic ad ſiniſtram eum tranſmigrare debere. Quibus duorum altercatorum oſtenſis, cæteri quoque altercatoris, ideſt patriarchæ, oſtenſum eſt privilegium a Joanne XIX. papa actum ſimiliter de ſeſſione ad dexteram partem. His auditis, univerſa ſynodus interrogata eſt. Primo autem omnium Romani epiſcopi, cleruſque Romanus, quibus auctoritas eſt major, & ipſa res nota erat: deinde retribuimus. Cumque ex ordine Joannes epiſcopus Portuenſis, & Petrus diaconus noſtræ apoſtolicæ ſedis cancellarius, privilegium Ravennatis eccleſiæ vice ſua univerſæ partes laudarent: Poppo quoque Brixienſis epiſcopus hoc idem fecit, ejuſque vocem tota ſynodus eſt conſecuta: quo igitur in unum placitum vox omnium conveniens, noſter quoque aſſenſus pari ratione accommodatus eſt. Ut vero quod actum eſt, omnibus innoteſcat, placuit noſtris apoſtolicis litteris annotari, & tam præſentibus, quam futuris intimari, ut tanto firmius valeat, quanto conſtat de noſtro ore audiri. Verum ne poſthac iterum vel archiepiſcopo Mediolanenſi, vel patriarchæ Aquilejenſi, de ſeſſione dextri lateris noſtri liceat excitare quamlibet controverſiam: interdicimus noſtra apoſtolica auctoritate hoc eis de cætero licere. Quod ſi forte fuerit præſumptum, pro temeratione interdicti noſtri, non modo bannum ſancti Petri noſtræ ſedi perſolvat, verum noſtræ quoque excommunicationis, & anathematis laqueos incurrat. Sedem etiam Ravennatenſem archiepiſcopi jubemus ſemper eſſe a dextris noſtris noſtrorumque ſucceſſorum, ſecundum antiquæ conſtitutionis auctoritatem, niſi forte imperator affuerit: & tunc etiam ipſum ſiniſtrum locum tenere per hanc noſtræ auctoritatis firmitatem huic noſtræ narrationi ſubjectam. Scripta per manum Joannis ſcriniarii, & notarii ſacri noſtri palatii.

CON-

1 Hoc habitum anno 1047. & idem eſt cum Romano ſequenti.

ANNO CHRISTI 1047.

CONCILIUM ROMANUM,

Ad reformandum eccleſiæ ſtatum, contra ſimoniacos in primis, celebratum anno Chriſti MXLVII. tempore Clementis papæ II.

A quo indictum?

Quid actum.

CLemens recens creatus, hanc ſynodum, teſte Petro Damiani in epiſtola ad Henricum archiepiſcopum Ravennatem, ad reformandum eccleſiæ ſtatum Romæ indixit. In qua illud potiſſimum annitente imperatore conatus eſt, ut ſimoniacos vepres, qui adeo excreviſſent, ut patriſfamilias ſementem ſuffocarent, non modo ſuccideret, ſed penitus eradicaret. Quid vero contra ſimoniacos hic conſtitutum fuerit, his verbis prædicta epiſtola recenſet: *Poſt longam ſane diſceptationem, tandem ſuggeſtum eſt reverendæ memoriæ imperatori, ejuſdem ſedis epiſcopum Clementem decreviſſe, ut quicumque a ſimoniaco conſecratus eſſet, in ipſo ordinationis ſuæ tempore non ignorans ſimoniacum eſſe, cui ſe obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & ſic in accepti ordinis officio miniſtraret.* In eadem hac Romana ſynodo altercationem eſſe obortam inter Mediolanenſem, Aquilejenſem, & Ravennatem antiſtites, de loco ſedendi, quinam ipſorum proximus apud Romanum pontificem ſedere deberet, adjudicatam autem eſſe cauſam Ravennati, narrat Hieronymus Rubeus in hiſtoria Ravennate, deque his confectum eſſe diploma, quod ſe vidiſſe teſtatur.

☞ CONCILII ROMANI

CONTRA SIMONIACOS A CLEMENTE II.

Anno 1047. habiti.

CANON.

Lex concilii Clementis, quod detinuit Roma cum Henrico Imperatore.

Ex Manſi Suppl. pag. 1277. Ex ſchedis MSS. Bibliotheb. Capituli Cathedralis Eccleſiæ Luc.

ISſum (*ſic*) eſt antiquitus, & nos ſub anathemate idipſum interdicimus, de hæreſis ſimoniaca, quæ . . . . . ſancta Decretum Synodus (*ſic*) nullum aut eccleſiarum conſecrationem, aut clericatus ordinationem, aut archipresbyteratum, Aut commendationes altarium, aut traditiones eccleſiarum, aut abbatias, aut præpoſituras vendere. Quiſquis contradixerit, aut vendiderit, anathema ſit.

CONCILIUM GERMANICUM

Adverſus Simoniacos ab Henrico Imperatore celebratum præſente Clemente II. Pontifice Anno MXLVIII.

Ex Baronio ad an. 1049. n. 6. & ſeq.

LIquet *Glabri teſtificatione Henricum III. Imperatorem ab Urbe reverſum collegiſſe Concilium Epiſcoporum ad extirpandum, quod reliquum erat Simoniacæ pravitatis, in eoque ad Epiſcopos peroraſſe gravique invectiva eoſdem exagitaſſe ejuſdem criminis reos. Sed audiamus ipſum iſta ita narrantem lib.* 5. *c.* 2. Dignoſcens igitur idem Henricus per univerſam Galliam, atque Germaniam ſimoniacæ philargiriæ graſſari cupiditatem, coadunari fecit ex omni imperio ſuo tam Archipræſules, quam cæteros Pontifices, & tales eis intulit colloquium. Lugens vobis incipio loqui, qui vice Chriſti in Eccleſia conſtituti eſtis, quam ipſe ſibi deſponſavit, ac pretio ſui ſanguinis redemit. Sicut enim ipſe gratuita bonitate de ſinu Dei patris per Virginem ad nos natus eſt redimendos, ita ſuis præcepit, mittens eos in univerſum

Matth. 10.

orbem, Apoſtolis: *Gratis accepiſtis, gratis date.* Vos autem avaritia & cupiditate corrupti, qui dum conferre deberetis in hujuſmodi tranſgreſſionis, dando, & accipiendo, canonem, maledicti eſtis. Nam & pater meus, de cujus animæ periculo valde pertimeſco, damnabilem avaritiam in vita nimis exercuit. Idcirco quicumque veſtrorum hujuſce ſe norunt contaminatos, oportet, ut a ſacro miniſterio ſecundum depoſitionem canonicam arceantur. Patet ergo manifeſtiſſime, quoniam propter hanc offenſam venerunt ſuper filios hominum diverſæ clades, fames videlicet, atque mortalitas, necnon & gladius. Omnes quippe gradus Eccleſiaſtici a maximo Pontifice uſque ad Oſtiarium opprimuntur per ſuæ damnationis pretium, ac juxta vocem Dominicam, in cunctis graſſatur ſpiritale latrocinium.

His denique ab Imperatore acerrime prolatis ſtupefacti Pontifices, quid illi reſponderent, non habebant. Pertimeſcebant enim carere ob hanc culpam propriis epiſcoporum ſedibus. Et quoniam non ſolum in Gallicanis epiſcopis hæc peſſima pullulaverat nequitia, verum etiam multo amplius totam occupaverat Italiam (omnia quippe miniſteria eccleſiaſtica ita eo tempore habebantur venalia, quaſi in foro ſæcularia mercimonia) cernentes * quoque epiſcopi gravi ſe invectione ir-

* quique

reti-

retitos, misericordiæ opem implorabant. At ipse Princeps misericordia motus, tale consolationis protulit verbum: Ite, inquiens, & quod illicite accepistis, bene disponere satagite, ac pro anima patris mei, qui hac noxa reus vobiscum tenetur, attentius intercedere mementote, quatenus ei indulgentiam hujus facinoris a Deo possitis acquirere. Tunc proposuit edictum omni suo imperio, ut nullus gradus clericorum, vel ministerium Ecclesiasticum pretio aliquo conquireretur: ac si quis dare, aut accipere præsumeret, omni honore destitutus anathemate mulctaretur: Spopondit insuper promissum hujusmodi dicens: Sicut enim mihi Dominus coronam imperii sola miseratione sua gratis dedit; ita & ego, quod ad religionem ejus pertinet, gratis impendam. Volo, si placet, ut & vos similiter faciatis.

ANNO CHRISTI 1048

ANNO CHRISTI 1046.

Hæc Imperator, præsente, ut puto, Clemente Pontifice, quem secum ex Italia in Germaniam duxerat. Non erat Imperatoris opus, cum Simoniacis Episcopis dispensare, ut retinerent Episcopatum, nec inferre anathema in delinquentes.

VITA

DAMASI PAPÆ II.

Damasus quando, ubi, a quo electus?

DAmasus, qui, cum esset episcopus Brixiensis, Poppo nominabatur, sedi apostolicæ ab imperatore præsentatus, & Romam missus, omnium suffragiis est electus, comprobatus & consecratus pontifex Romanus anno Domini 1048. tempore Henrici imperatoris II. Sedit dies tantum viginti tres. Defunctus Prænestæ, ut habet Leo Ostiensis, delatus Romam in ecclesia sancti Laurentii, extra muros est sepultus. Sedes usque ad annum sequentem vacans, unguibus Benedicti invasoris discerpta fuit.

CONCILIUM SENONENSE,

Ab omnibus provinciæ Senonensis episcopis coram Henrico rege habitum, Anno MXLVIII.

ANno æræ Christianæ MXLVIII. Senonis congregata est coram Henrico Francorum rege synodus, cui præfuit Gilduinus Senonensis episcopus, interfueruntque omnes provinciæ Senonensis episcopi: Imbertus * Parisiensis, Maynardus Trecensis, Hugo Nivernensis, Herbertus Autissiodorensis, Gualterus Meldensis, & Isambardus Aurelianensis. Quo in concilio rex & episcopi, Theobaldi comitis Trecensis precibus annuentes, fundationem monasterii sancti Aygulfi in urbe Pruvinensi, a Theobaldo factam, confirmarunt. *Ex diplomate sancti Aygulphi cui rex, & episcopi subscripserunt.*

* al. Humerrus.

CONVENTUS WORMATIENSIS,

In quo Leo IX. summus Pontifex eligitur.

DE eo hæc VVibertus in vita S. Brunonis Episcopi Tullensis apud Henschenium ad diem 19. Aprilis l. 2. c. 1. Apud Wangionum urbem (Wormatiam vulgo dictam) ante præsentiam glorioſi Henrici secundi Romanorum Augusti, fit Pontificum, reliquorumque procerum non modicus Conventus. Inter quos hic Christo dignus Præsul convocatur: quippe sine ejus consilio intra Imperialem curiam nihil magni disponebatur. Et repente illo nihil tale suspicante, ad onus Apostolici honoris suscipiendum eligitur a cunctis. Quod officium humilitate commonente diutissime refugiens, dum magis ac magis cogitur tridnum consulendi depoposcit spatium: in quo jejuniis vacans & orationibus, omnino sine cibo potuque permansit. Cumque denuo repungeretur ad obedientiæ impletionem, spontanee coram omnibus suam dixit confessionem; conatus quasi quadam suorum enormitate scelerum, communem permutare electionem &c. Videns ergo, nullo modo se posse effugere Imperiale præceptum, & commune omnium desiderium, coactus suscepit injunctum officium, præsentibus Legatis Romanorum ea conditione, si audiret totius Cleri ac Romani populi communem esse sine dissidio consensum.

ANNO CHRISTI 1048.

☞ SYNODUS AMALPHITANA

Circa annum 1048. *habita.*

Ex Suppl. Manſi pag. 1278.

SYnodi hujus nuda, & ſola nominis mentio ſupereſt in epiſtola Nicolai papæ ad Amalphitanos, quam e MS. codice inferius ad Romanam ſynodum dabo, his verbis: *Vos ergo hæc & alia SS. Patrum ſtatuta fideliter, & chriſtiana reverentia obſervate, & nominatim illa, quæ vobis archiepiſcopus veſter præcepit in ſynodo, quam apud vos habuit primo anno ordinationis ſuæ; ſi vultis de ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & apoſtolicæ ſedis pace, & communione, atque benedictione gaudere.*

☞ CONCILIUM SILVANECTENSE

Anno 1048. *celebratum. Reſtituit, & confirmat monaſterio S. Medardi caſtellum de Vico.*

Ex autographo Sueſſionenſis monaſterii S. Medardi.

Ibid. Extat apud Martene Vet. Monum. to. VII. col. 58.

ANno incarnati Verbi milleſimo quadrageſimo octavo, agente in ſceptris regni Francorum rege Henrico ſub anno octavo decimo, poſt multas tyrannicæ dominationis preſſuras, & pericula, quas per ſeptennium venerabilis locus abbatiæ Sanctorum Medardi, & Sebaſtiani, atque Gregorii papæ perpeſſus fuerat, divina præveniente gratia, ejuſdem regis induſtria, ipſam abbatiam de poteſtate Stephani comitis in ſua mundeburde recepit propria. Ea tempeſtate privatur præfatus ſanctorum locus caſtello dicto nomine Vico, cum beneficiis ad ipſum caſtrum pertinentibus; quod malum & venerabilis loci detrimentum præfati Stephani comitis incuriæ, & nugacitati ſignatur adſcriptum. Denique domnus rex pro remedio animæ ſuæ, & pro anima genitoris ſui, videlicet B. memoriæ Roberti regis, compatiens utilitatibus loci, & conſiderans, quod idem ipſe locus jam ſatis pœnas luerit, ob reverentiam & meritum B. Gregorii papæ, cui antiquis temporibus ſupradictum caſtrum cum omnibus appenditiis ſuis donatum fuerat, per liberalitatem Bertæ ſororis Chlodovici imperatoris, regia poteſtate clementer monaſterio reſtituit per petitionem Willelmi Normannorum principis, & induſtria Rainaldi abbatis ipſius monaſterii, epiſcopali auctoritate firmavit, ut nemo abbatum per ſucceſſiones quemquam de ſua linea vel progenie ſupradicto caſtro præficiat, nec ſubtrahere, vel minuere, vel immutare audeat, vel alicui quiddam in beneficium tribuere præſumat. Qui vero aliter facere præſumpſerit, & hujus præcepti noſtri confirmationem violaverit, a Deo cujus extiterit contemptor, pœnis æternalibus cum Juda traditore Domini ſe damnandum cognoſcat. Hoc autem noſtrum decretum ut verum eſſe credatur, & a præſentibus ſervetur, & futuris, ſubſcriptionibus epiſcoporum cum maledictionis anathemate roborare ſtuduimus, & ſigillo noſtro ſigillare decrevimus. Actum civitate Silvanectenſium in ſacro palatio glorioſi Regis Henrici, ſub die ſancto Pentecoſten, indictione ſecunda:

S. Henrici regis.
S. Widonis Remorum archiepiſcopi.
S. Gelduini Senonum archiepiſcopi.
S. Geroldi Sueſſorum epiſcopi.
S. Dragonis Belvagorum epiſcopi.
S. Gibuini Laudunenſis epiſcopi.
S. Frotlandi Silvanectenſis epiſcopi.
S. Balduini Noviomenſis epiſcopi.
S. Mainardi.
S. Hezelini Pariſiorum epiſcopi.
S. Rotgeri Catalaunenſium epiſcopi.
S. Fulconis Ambianenſium epiſcopi.
S. Walteri Meldenſium epiſcopi.
S. Balduini Flandrenſium comitis.

S. Tetbaldi comitis, S. Walteri comitis, S. Willelmi comitis, S. Rodulphi comitis, S. Oddonis comitis, Sign. Ivonis comitis, Sign. Ingranni comitis, S. Walteri de Brienna comitis, S. Hilduini comitis, S. Manaſſe comitis, S. Gelduini comitis, S. Hugonis Bardulphi, S. Rodulphi camerarii, S. Everardi, S. Walteri, S. Bernardi, S. Nivelonis.

☞ CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ ANDREÆ I.

Hungariæ regis, editæ in comitiis circa annum 1048.

Ibid. Extant in Peterſey Concil. Hungar. tom. I.

I. UT quicunque Ungarus, ſeu peregrinus in Ungaria depoſito Scythico gentili & ethnico ritu, ad veram Jeſu Chriſti fidem illico non rediret, ac ſacram legem a divo rege Stephano traditam non reciperet, capite, & bonis multaretur. Civitates, oppida, villæ, templa demolita, dirutaque reficerentur.

II. Pontifices, & collegia Sacerdotum priſtino more obſervarentur, & illis parerent.

III. Ritus omnes chriſtiani revocarentur.

IV. Profanas & Scythicas cæremonias falſoſque Deos abrogarent, & ſimulacra demolirentur.

V. Si quis Deo, Sanctiſque ejus, & Sacerdotibus malediceret, aut in eos mali quid patraret, Dei primum, tum vindictam ſuam incurſurum ſe ſciret.

VI. Quicumque ſacris addictum, aut etiam profanum hominem occidiſſet, peccatum more veteri expiaret, omnes demum a cœdibus, latrociniis, ac cæteris injuriis, & vi abſtinerent.

VII. Qui vero conſtitutionem hanc contemneret, & ei animo reluctaretur, capitis, & omnium rerum reus eſſet, edixit.

VI.

ANNO CHRISTI 1049.

ANNO CHRISTI 1049.

VITA ET EPISTOLÆ
LEONIS PAPÆ IX.

LEo, qui hujus nominis vulgo IX. appellatur, ex comite Dagſpurgenſi, epiſcopo Tullenſi in Leucis, cui nomen Bruno fuerat, maximo bono totius eccleſiæ catholicæ creatus eſt pontifex Idibus Februarii, anno 1049. tempore Henrici imperatoris II. Cardinales per legationem ab imperatore petiverunt ſuo nomine eligi & præſentari aliquem idoneum, qui Benedictum jam tertium ſedem apoſtolicam violenter invadentem ejicere poſſet. Delegit imperator Brunonem ex nobili Francorum proſapia oriundum, Tullenſium epiſcopum, eumque purpura pontificali indutum a ſe dimiſit, ut coram cœtu cardinalium ſe eligendum præſentem ſiſteret. „ Cum per Gallias „ iter ageret, inquit Otto Friſingenſis, contigit „ eum Cluniacum venire, ubi forte tunc præta„ tus Hildebrandus, prioratus, ut dicitur, obe„ dientiam adminiſtrabat. Is vero Leonem adiens, „ æmulatione Dei plenus, conſtanter eum de in„ cœpto redarguit, illicitum eſſe inquiens per „ manum laicalem ſummum pontificem ad gu„ bernationem totius eccleſiæ violenter introire. „ Verum ſi ſuis ſe credere velit conſiliis, utrum„ que, & quod majeſtas imperialis in ipſo non „ exacerbetur, quodque libertas eccleſiæ in ele„ ctione renovetur, ſe pollicetur effecturum. In„ clinatus ille ad monitum ejus purpuram depo„ nit, peregrinique habitum aſſumens, & ducens „ ſecum Hildebrandum, iter carpit. Igitur ad „ Urbem uſque venientes conſilio Hildebrandi, „ a clero & populo Bruno in ſummum pontifi„ cem eligitur. “ Ita Leo, ſicut illi more apoſtolico præcedentibus prophetiis & viſionibus ante quinquennium divinitus revelatum fuerat, legitime electus eſt Romanæ eccleſiæ pontifex optimus, meritis valde inſignis, & ob vitam quam ducebat angelicam, angelorum conſortio digniſſimus. De quo hoc memorabile refert Sigebertus, quod cum ex Galliis Romam tenderet, audiverit voces angelorum cantantium: *Dicit Dominus: Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis.* Unde factum eſſe credo, quod ſimul ac conſecrationem pontificiam Romæ accepiſſet, nihil ibi moratus, Sipontum in Apulia ad viſitandam eccleſiam ſancti Michaelis in rupe Gargana ſitam, & ad promerenda apud Deum ſuffragia ſanctorum angelorum, celeberrimam ejus temporis peregrinationem accurrerit. Ex hac peregrinatione reverſus, monaſterium Caſſinenſe ingreſſus, peracto ibidem miſſæ ſacrificio, pro honoribus ſibi exhibitis gratias egit, & monaſterium ſimul & abbatem multis privilegiis donavit. Tullenſis eccleſiæ tantus amator extitit, ut titulum priorem Tullenſis epiſcopatus relinquere non voluerit. Patrimonium ſuum impendit in erectionem monaſterii ſanctæ crucis, illudque ampliſſimis reditibus locupletavit. Rebus eccleſiæ in Italia compoſitis, venit in Germaniam, habitiſque ibidem conciliis pluribus, quoad mores eamdem reformavit. Cumque ex Galliis in Italiam ſe conferret, ex Lotharingia ſecum duxit Humbertum, virum omni virtute & doctrina excellentiſſimum, eumque ad prædicandum Siculis verbum Dei archiepiſcopum ordinavit: ex quo poſtea ſanctæ Romanæ eccleſiæ factus eſt cardinalis. Donatione abbatis monaſterii ſancti Remigii ſin Gallia ſuſceperat ligneum ſcyphum benedictionis cauſa oblatum, quem pro amore tanti pontificis, valde obſervabat: qui cum de manu ferentis miniſtri caſu decidiſſet, & fractus fuiſſet, valde contriſtatus eam ob rem pontifex, juſſit ſibi fragmenta offerri: præmiſſaque oratione, altera pars alteri adjuncta fuit. Presbyterum quemdam, qui per cancellarium ſedis apoſtolicæ, data pecunia corruptum, litteras abſolutionis furtim obtinere ſtuduerat, redditis illi cum imprecatione apoſtolica muneribus dementavit. „ Quamdiu Romæ remora„ tus eſt, inquit Leo Oſtienſis, omni tempore „ tribus per hebdomadam diebus a Lateranenſi „ eccleſia uſque ad ſanctum Petrum privato ha„ bitu, nudiſque pedibus, cum duobus aut tri„ bus clericis, noctu pſallendo & orando perge„ bat. “ Decimam partem oblationum, quas prædeceſſores in ſuum uſum convertere conſueverant, ipſe utilitati baſilicæ principis apoſtolorum ceſſit. Suenonum Danorum regem, cognomento Magnum, trium regnorum dominum, coegit dimittere uxorem quam duxerat conſobrinam. Ad componendas diſſenſiones inter imperatorem & Andream Hungariæ, Roma evocatus venit in Germaniam; ſed deluſus a rege Hungariæ nihil effecit. Adverſus Northmannos auxilium imperatoris petiit & impetravit. Cum Wormatiæ una cum imperatore natalem Redemptoris celebraret, poſtero die, propter inobedientem diaconum auctoritate apoſtolica ſuſpenſum, ipſi cum Luitpoldo Moguntino orta fuit illa controverſia, quam abbas Urſpergenſis refert; & de ea, pro ſuo odio quod ſchiſmaticus in Romanos pontifices conceperat, male judicavit. Eodem tempore in Germania exiſtens, abbatiam Fuldenſem, & Bambergam ſedi apoſtolicæ antehac donatam, pro Benevento aliiſve civitatibus & juribus in Italia ab imperatore acceptis, permutavit. Cum Northmannis infelici prælio pugnavit: fugato enim toto exercitu, Teutonicorum militum alii cæſi, alii capti fuerunt: immo ipſe pontifex in Northmannorum manus ac poteſtatem venit, non ſine vincentium Northmannorum dolore & pœnitentia. Unde factum quod eidem, quamquam victus eſſet, ob reverentiam apoſtolici culminis, in omnibus tanquam victori morem gererent, ipſumque cum ſuis omnibus, prout petierat, relaxarent, & honorifice in locum quem vellet tutum deducerent. Petrus Damiani, in epiſtola ad Firminum epiſcopum, adverſus Leonem bella tractantem & militaribus copiis ſe miſcentem ſcripſit: eumque hac de re, quaſi rem malam, & eccleſiaſtico ordini inconvenientem egerit, reprehendit & ſugillat. Sed cum hac de re aliter univerſa ſentiat eccleſia, ignoſcendum eſt mœrenti eremitæ, qui Germanorum & Gallorum loricatos & galeatos epiſcopos perſtringens, ſtylum nimis laxavit: &, ut in hujuſmodi affectibus frequenter accidere ſolet, metam redargutionis exceſſit. Petrus patriarcha Antiochenus ſapiens quæ ſunt catholicæ fidei, ſimul ac creatus eſt patriarcha, more majorum, catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ communionem per epiſtolam una cum fidei profeſſione ad Leonem miſſam expetivit: &, ut ex reddita

Miracula Leonis IX. adhuc viventis.

Controverſia inter Leonem & Luitprandum Moguntinum epiſcopum.

A Northmannis ſuis victoribus honorarus.

Petrus Damiani reprehendens Leonem bella gerentem redarguitur.

Antiochena eccleſia Romanæ conciliatur.

Leo-

Leonis epistola constat, impetravit. Post acceptam & refutatam impiam Michaelis Constantinopolitani patriarchæ epistolam, pro pace inter Latinos & Græcos concilianda, & pro bello adversus Northmannos conficiendo, legationem misit Constantinopolim ad Constantinum Monomachum imperatorem. Fungebantur legatione Humbertus episcopus Silvæ candidæ, Fridericus archidiaconus cancellarius, cardinales, & Petrus episcopus Amalphitanus. Rerum ab ipsis Constantinopoli gestarum commemoratio brevis & succincta extat apud Baronium, quam infra subjungimus, Antequam a legatione reverterentur, Beneventi infirmatus in comitatu Gunfridi Northmanni olim hostis sui, Romam delatus, sancte & pie obdormivit in Domino XIV. Kalendas Maji, postquam sedisset annos 5. menses 2. & dies 8. Sepultus in basilica sancti Petri juxta sepulchrum sancti Gregorii, miraculis celeberrimis claruit, de quibus supra, & infra in notis concilii Remensis. Cessavit episcopatus menses undecim, & dies viginti quatuor.

Legationem misit in Orientem.

Sanctus Leo post obitum miraculis claret.

EPISTOLA I.

LEONIS PAPÆ IX.

AD MICHAELEM CONSTANTINOPOL. PATRIARCHAM.

Adversus ejus & Leonis Acridani episcopi inauditas præsumptiones, & nimias vanitates.

Leo episcopus servus servorum Dei, Michaeli Constantinopolitano, & Leoni Acridano, episcopis.

I.

Luc. 2. *IN terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hujusmodi exordium docuit nos illud dominicum: *Luc. 10.* *In quamcumque domum aut civitatem intraveritis, primum dicite: Pax huic domui: & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos revertetur. In pace etenim vocavit* 2. *Cor. 7.* *Ephes. 2.* *nos Deus, qui est pax nostra; qui fecit utraque unum, & veniens evangelizavit pacem his qui longe, & bis qui prope erant*: & inter nonnulla dixit: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Quorum *Matth. 5.* pedes deiloquus Isaias admiratus, proclamat: *Isa. 52.* *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem!* Ad quam *Rom. 10.* magnus Paulus contestando sic discipulos adhortatur: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Et: *Si fieri* *Hebr. 12.* *potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Et rursum: *Pacem habete, & Rom. 12.* *Deus dilectionis & pacis erit vobiscum.* Nec im- 2. *Cor. 13.* merito, dicente discipulis suis, immo omnibus *Joan. 14.* Christianis, ipso Domino: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Quæ utique quam germano & unanimi affectu, & indissolubilis fœderis nexu retinenda sit, hinc potest colligi, quod eam ultimam cohæredibus & comparticibus suis, velut hæreditario & perpetuo jure commendatam sub testamento, mox suo sanguine subscripto, & pia morte confirmato reliquit, quasi diceret: Fratres & cohæredes mei, relinquo vobis ex patrimonio nostro sortem, temporalem videlicet pacem: quam si integram & incontaminatam in fine mihi repræsentaveritis, meam sortem, pacem scilicet sempiternam, adjungo vobis. Nec his contentus, Patri æqualis, Patreque minor, pro hac ipsa Patrem sic deprecatur, ad Patrem suum, & Patrem nostrum, a quo nunquam discesserat, rediturus: *Pater, quos dedisti mihi, vo-* *Joann. 17.* *lo ut sint unum, sicut & nos unum sumus, & sint consummati in unum.*

II.

Sed *væ mundo ab scandalis*: quia cum pene *Matth. 18.* omnes paginæ divinæ nos pariter invitent ad bonum unitatis & pacis, quatenus cor unum & anima una sit nobis in eo qui unanimes in domo sua, quæ est catholica ecclesia, habitare facit: extitere tamen hactenus, & exsiliunt miseri homines, sua, non quæ sunt Jesu Christi, quærentes, per omnia militibus Dominum gloriæ crucifigentibus nequiores. Illi siquidem corruptibili tunicæ ipsius, quia inconsutilis & desuper contexta erat per totum, perceperunt, dicentes: *Non scindamus eam*: quadam utique reverentia *Joan. 19.* admirati & textricis diligentiam, & operis elegantiam. Isti vero incorruptibili caritati ejus, qua univit ecclesiam, ut exhiberet sibi vestem glorioſam, non habentem maculam aut rugam, impias & sacrilegas manus ad discindendum crudeliter injiciunt, linguas magniloquas & dolosas ad confodiendam illam exacuunt: nihili pendentes ineffabili & speciali artificio coæternæ Deo Patri sapientiæ compactam & contextam, nec humano ingenio, seu philosophorum syllogismis aut argumentationibus consutam: *Stulta enim* 1. *Cor. 1.* *mundi elegit Deus, ut confundat sapientes.* Neque enim per rhetores & sophistas collegit piscatores, sed per piscatores & simplices piscatus est sophistas & oratores: quia, sicut egregius Paulus dicit: *Non est in sermone regnum Dei, sed in* 1. *Cor. 4.* *virtute.*

III.

Verum erubescat & confundatur impia hæresis, impudenter inhians sectioni atque divisioni insecabilis & indivisibilis unitatis, reclamante & repugnante non solum ipsius unitatis natura, sed etiam humanæ sapientiæ conjectura. Discedant ergo perfidi corvi, milvi, vultures, & quæcumque laniatu vel morte aliena pascuntur aves. Sola columba ad arcam redeat; & super caput Domini Jesu manens, totum corpus ejus, quod est ecclesia, uniat, infundat & repleat: unicamque columbam de diversæ professionis & nationis hominibus atque linguis omnibus, quasi de diversis membris efficiat, cui voce capitis, quod est ipse Christus, dicat: *Una est columba mea,* *Cant. 5.* *perfecta mea, immaculata mea.* Quæ enim semper una vocatur, & est, nunquam dividitur aut secatur: quæ semper perfecta, hoc est plena, nunquam minuitur aut evacuatur: quæ semper immaculata, nunquam corrumpitur aut maculatur. Quoniam etsi nonnunquam ab ea plerique ita exeunt, ut non revertantur: non tamen ejus unitas inde discinditur, aut perfectio minoratur, seu virginitas violatur. Quandoquidem membra corvina ad hoc revertuntur, ut suo corpori, a quo ad tempus videbantur esse disjuncta, reincorporentur, & integerrima permaneat columba illa unica, cui se incorporatos & unitos falso gloriabantur. Et quæ gemebat sub periculis in falsis fratribus, revelata illorum exitu, per os beati Joannis apostoli libere protestatur: *Ex nobis* 1. *Joan.* *exierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Qui enim pectus columbæ, velut humores mali, solebant premere, & ad nauseam jugiter provocare, alicujus accessionis vel occasionis impulsu egressi, vel ejecti, aut potius egesti, comprobantur eam relevare: atque bonæ valetudinis statum sua discessione eidem revocare. Quotquot autem exeunt rediturі, omnino ab ea nequeunt avelli aut præcidi:

De eccles. unitate.

cidi: & si videntur aliquamdiu avulsi aut præcisi, quia *novit Deus qui sunt ejus*, per cujus prædestinationem sunt intus sine errore, etiam qui putantur foris esse, & errare: nec rapit quisquam de manu ipsius, quos jam prorsus raptos suspicabamur.

IV.

Sed væ hominum superbiæ & arrogantiæ, qui membra antichristi, & præcursores ejus effecti, qui est rex super universos filios superbiæ, non cessant zizaniorum pestes in medium tritici spargere, & messem, cui cœleste præparatur horreum, quantum in eis est, atterere. De quorum periculoso tempore dilectus Domini virgo Joannes voluit nos instruere: *Filioli*, inquiens, *novissima hora est, & sicut audistis quia antichristus venit, nunc autem antichristi multi facti sunt*. Hæc novissima hora a primo adventu Salvatoris incepta, usque ad secundum ejus adventum est protendenda. Quæ quot antichristos jam habuerit aut detexerit, dicere quis poterit? De quibus & doctor gentium mirabilis Paulus Ephesiis in Actibus apostolorum ait: *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi graves in vos, non parcentes gregi: & ex vobismetipsis exurgent viri loquentes perversa, uti abducant discipulos post se*. Sed, o Domine Jesu, pervigil pastor, & leo de tribu Juda, qui, secundum psalmistam, super aspidem & basiliscum ambulas, & conculcas leonem & draconem, jam in fine sæculorum oves pascuæ tuæ variis insidiis, & rabie innumerabilium luporum hactenus fessas miseranter attende, & increpa feras arundinis, quæ sæviunt, & dentibus frendunt super humilitatem ecclesiæ tuæ, fulti & protecti arundineto, id est, mundana potestate, exterius quidem nitida, sed interius vacua: ubi, sicut ad beatum Job divina voce dicitur: *Non solum omnes bestiæ agri ludunt*, cuncta scilicet turba malignorum spirituum secundum libitum suum debacchatur, verum etiam Behemot, eorum utique princeps, ibidem sub umbra dormit in secreto calami & locis humentibus, cum sine aliqua inquietudine vel contradictione in superborum & lubricorum cordibus requiescit securus. Catholica vero ecclesia promissiones tuas retinens, Domine, quotidie gaudet compleri in doctoribus suis illud Sapientiæ: *Fulgebunt justi, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent*, atque vento agitatas arundines comburent. Tunc feræ arundinis pariter interient, in quibus est congregatio taurorum, cœtus videlicet hæresiarcharum, cervicoso ducatu post se trahentium vaccas, id est, lascivas animas populorum: ut qui probati sunt argento, excludantur, scilicet perfecti in eloquiis divinis & stabiles in fide appareant, emineant vel manifestentur. Argento quippe eloquia divina significantur, ut idem psalmista testatur: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum*. Per exclusionem autem, argentum vel aurum quodam artificio subrigitur, elevatur, & exprimitur: ut repente videatur resperfum, & insignitum decenti figuratione diversorum florum aut imaginum, quod prius humile jacebat & planum. Quod totum brevius & clarius sic eloquitur magnus Paulus: *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt manifesti fiant in vobis*. Sed, o maligna hæresis, non inde tibi blandiaris, quod ab apostolo, *Oportet hæreses esse*, audieris. Etenim in sancto evangelio Dominus noster dicit: *Necesse est, ut veniant scandala: verumtamen væ homini per quem scandalum venit*. Nempe non est frustra in fornace aurificis palea: quia aurum non purgatur, si palea non uratur.

V.

Hæc & alia similia his cum pene omnes sacri eloquii paginæ contra impudentem vesaniam hæreticorum concrepent: vehementer obstupescimus, & lacrymis caritatis plangimus, sic edormisse ecclesiæ sacerdotes; quatenus qui Dei debuerant esse adjutores, non exhorreant eorum fieri sequaces, quorum memoriam cum sonitu periisse, & civitates destructas vident. Inde est totum illud, quod tandem cum indicibili contritione & gemitu cordis ac corporis effundimus, in quo omnia viscera catholicæ matris concutiuntur, in quo omnes sensus Christianorum obtunduntur, in quo disciplina ecclesiastica & sanctorum vigor canonum confunditur ac calcatur: quia tu, carissime nobis, & adhuc dicende in Christo frater & antistes Constantinopolitane, tuque Leo Acridane, dicimini apostolicam & Latinam ecclesiam nova præsumptione, atque incredibili audacia, nec auditam nec convictam palam damnasse, pro eo maxime, quod de azymis audeat commemorationem dominicæ passionis celebrare. Ecce incauta reprehensio vestra, ecce non bona gloriatio vestra, quando ponitis in cœlum os vestrum, cum lingua vestra transiens in terra, humanis argumentationibus & conjecturis antiquam fidem confodere ac subvertere moliatur. Ecce, nisi quantocius resipiscatis, incorporati & annumerati, quod absit, eritis in illa cauda draconis, qua tertiam partem stellarum cœli traxit, & in terram misit. Ecce jam post mille ac ferme viginti a passione Salvatoris nostri annos, incipit per vos discere Romana ecclesia, qualiter memoria passionis ejusdem sit recolenda, quasi nil ei contulerit præsentia, conversatio & diuturna institutio, seu qua clarificavit Deum, mors pretiosa illius venerabilis senis, cui specialiter Christus Filius Dei vivi dicit: *Beatus es, Simon Bar-Iona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui est in cœlis*. Matth. 16.

VI.

Non ergo perpenditis, quanta impudentia dicatur pater qui est in cœlis abscondisse a principe apostolorum Petro cultum, sive ritum visibilis sacrificii, per dispensationem unigeniti sui, cui per semetipsum plenissime revelare dignatus est illud ineffabile arcanum invisibilis divinitatis ejusdem Filii sui? Et cui non per angelum, nec per prophetam, sed proprio ore, ipse Dominus angelorum & prophetarum sic repromittit in sequentibus: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:* illius capiti vos satagitis subtrahere Christum Jesum, præter quem nemo potest universali ecclesiæ aliud ponere fundamentum? Quod utique devotissimus ille Petrus non solum vivens, sed etiam moriens demonstravit, quando nimia humilitate & congrua significatione se crucifigi deorsum verso capite petivit: profecto divina inspiratione præfigurans, sese esse primum & quadrum lapidem in fundamento, quod est Christus Jesus, compaginatum, cohærentem atque connexum: qui, ut pote superpositus angulari lapidi, totum pondus ecclesiasticæ fabricæ incorruptibili soliditate sufferret, ac proprii capitis suppositione omnia membra corporis Christi per aptas & naturales compages, usque ad consummationem sæculi, quasi usque ad pedes crescentia, inflexibili collo ad cælos sustolleret. Ibidem.

VII.

Taliter S. ecclesia super petram, id est, Christum, & super Petrum vel Cepham filium Joannis, qui prius Simon dicebatur, ædificata, quia infe-

inferi portis, disputationibus scilicet hæreticorum, quæ vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret superanda. Sic pollicetur ipsa veritas, per quam sunt vera, quæcumque sunt vera: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Cujus promissionis effectum se precibus impetrasse a Patre idem Filius protestatur, dicendo ad Patrem: *Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Erit ergo quisquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle est posse, audeat in aliquo vacuam putare? Nonne a sede principis apostolorum, Romana videlicet ecclesia, tam per eumdem Petrum, quam per successores suos, reprobata & convicta, atque expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata?

Matth. 16. Luc. 22.

Ibidem.

Hæresis omnes per ecclesiam Romanam expugnatæ.

VIII.

Præterimus nominatim replicare nonaginta & eo amplius hæreses ab orientis partibus, vel ab ipsis Græcis, diverso tempore ex diverso errore ad corrumpendam virginitatem catholicæ ecclesiæ matris emergentes. Dicendum videtur ex parte, quantas Constantinopolitana ecclesia per præsules suos suscitaverit pestes, quas viriliter expugnavit, protrivit, & suffocavit Romana & apostolica sedes. Ecce Eusebius Nicomediensis episcopus, sedis Constantinopolitanæ invasor, & signifer maledicti Arii extitit. Quartus Macedonius hæresiarcha, suffocator antecessoris sui beati Pauli, blasphemator Spiritus sancti, tortor Christianorum, & usque ad mortem persecutor, & alter Julianus, charactere in frontibus notando catholicos. Hæc & alia mala tam ipse, quam sui sequaces, per omnes orientis urbes, & maxime Constantinopoli, agebat: cum Hesperiæ partes ab hac tempestate immotæ manerent, teste vestro historiographo Socrate. Quintus Eudoxius Arianus invasor sedis, & ordinator Eunomii hæretici, dicens Patrem ἀγέννητον, quod nullum colat; Filium γεννητόν, quod Patrem colat. Sextus Demophilus, ipse Arianus. Nonus Maximus, Cynicus & Apollinarista. Decimus Nectarius vir sanctus, ordinatus a sancta Constantipolitana synodo prima: de quo cum sancti patres Damaso papæ, & suis coepiscopis scripsissent, dixerunt: Constantinopolitanæ urbis novellam, ut ita dicamus, ecclesiam velut ex ore leonis, hæreticis suffossam blasphemiis, abstraximus: teste Theodoreto vestro historiographo. Sed non inde omnino suffocatus est ille vepernosus basiliscus & venenosus: quia successor hujus Joannes Chrysostomus ab ingrata ecclesia bis est depositus, & in exilio defunctus. Cujus depositionem non ferentes occidentales episcopi, id est, Latini, ab orientalium communione sunt segregati. Hujus successor Arsacius manu militari in Joannitas desæviit, in sequaces videlicet beati Joannis. Jam quintus decimus in catalogo Nestorius hæresiarcha extitit, qui spiritu diaboli plenus, inter alias suæ perversitatis blasphemias, tale virus evomuit: Dei genitricem Mariam nullus appellet: Maria enim homo fuit, & Deum ab homine generari nimis impossibile est. Qui etiam duas personas in Deo Christo mentitus est. Hinc septimus decimus Flavianus beatus præsul martyrio coronatus postea, quia damnavit Eutychen abbatem, unam substantiam vel naturam in Christo asserentem. Propter quod beatissimæ memoriæ domino papa Leone, & Marciano Christianissimo imperatore factum est Chalcedonense concilium sexcentorum triginta pontificum. Quid dicemus de Acacio accusatore, & restitutore Petri Alexandrini episcopi, per quos plurima homicidia extiterunt, nisi quod a sanctissimo Gelasio papa in perpetuum fuere ambo damnati cum Joanne successore & defensore Acacii? Post quos Anthimus Eutychianus hæreticus per præsentem papam Agapetum in ipsa Constantinopoli est depositus. Eutychius autem, quia dogmatizabat humanum corpus in resurrectione impalbabile futurum, & vento aereque subtilius, a beato Gregorio tunc diacono ita est convictus, ut in præsentiæ piæ memoriæ Tiberii imperatoris codices dogmatis ejus justis flammis traderentur.

Hæresis 99. Græcorum.

Socrates historiæ eccles. lib. 2. cap. 2.

Theodoretus eccles. histor. lib. 5. cap. 5.

In tom. anathem. vinculo e & 11.

Agap. e 4. & 5.

IX.

Successit quoque huic Joannes, cujus superbiam quamvis universus mundus capere nequiverit, angustus tamen cespes post non multum temporis compressit. Hic nimiæ vanitatis novum nomen primus sibi usurpavit, ubi se a cunctis œcumenicum patriarcham, id est, universalem, & dici & scribi debere decrevit. Pro qua utique præsumptione a beatis Pontificibus Pelagio & Gregorio digna perculsus est excommunicatione. Cujus contagii macula adhuc vobis cum ipsa maledictione sic adhæsit: ut nunc quoque vosipsos œcumenicos patriarchas, & appellare, & scribere non timeatis. Et certe nomen istud a sanctis patribus in Chalcedonensi synodo, ob reverentiam S. Romanæ & apostolicæ sedis, sanctissimo decessori nostro Leoni papæ, & præclarissimo doctori, successoribusque ejus fuit oblatum: sed nec ab illo, nec ab ullo successorum ipsius constat hactenus receptum. Et cui post Christum Jesum hoc nomen magis poterat aptari, quam successoribus Petri? Sed imitanda humilitas reverendorum pontificum, attendens quod ipse princeps apostolorum non inveniatur dictus universalis apostolus superbum refutavit vocabulum penitus, quo videbatur par dignitas subtrahi cunctis per orbem præsulibus, dum uni ex toto arrogaretur, tanquam singuli dicerent verbis & factis, quod magister eorum & primus crucifigendus inquit: Non sum dignus caput sursum ponere, sed declinare vultum in terram. Vestra ergo fraternitas videat, quanta apud se protervia tumeat, quæ nec oblatum sibi a quoquam, nec concessum, sed potius denegatum, & sub anathematis interpositione ab apostolica & prima sede, & a sanctis atque orthodoxis patribus interdictum superstitiosum vocabulum, tantæ obstinationis contumacia, per quadringentos jam a beatissimo papa Gregorio & amplius annos, usurpare non cessat. Et qualiter exemplo Domini nostri Jesu Christi & suorum, parati estis pro fratribus animas ponere, qui per tot tempora noluistis saltem inane nomen, & totius ecclesiæ unitatem sua insolentia scandalizans deponere? & quid effecit in vestris mentibus toties declamata in auribus illa glorioſi apostoli professio, qui dicit: *Quis scandalizatur, & ego non uror?* qui non solum pro scandalo aliorum non urimi-

Joannis scopi C stantinop litani a santia.

1. Cor. 2

ni, sed etiam scandalo vestro quotidie uritis ecclesiam Dei?

X.

Sed ut ad reliquos decessores vestros revertamur: quid de Pyrrho episcopo, imo hæresiarchæ Macarii Antiocheni sequace dicetur? qui veniens Romam, scripto anathematizavit omnia, quæ ipse & decessores sui contra fidem catholicam & apostolicæ sedis senserant. Sed quantocius ad vomitum reversus, a papa Theodoro est damnatus, & successor ejus Paulus, quod ab eodem Romano pontifice monitus & increpatus non resipuit: quando velut simulacrum aut phantasma aliquod in-

insensibile dominum nostrum Jesum Christum arbitratus, nec unam, nec duas voluntates vel operationes in eodem fuisse diffinivit, & altare Latinorum & legatorum Romanæ ecclesiæ, quod nemo hæreticorum ante eum præsumpserat, subvertit. Ad cujus rabiem, qua sæviebat in catholicos, destruendam, sanctissimus papa Martinus, collectis centum & quinque episcopis, damnavit Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Constantinopolitanos episcopos. In qua utique vesania nec vos istis modo temporibus inferiores illo vestro Paulo, summam & apostolicam sedem, cunctosque institutionis ejus fidissimos observatores anathemate damnatis: incauta, impudenti arrogantia adeo cœcati, ut non animadvertatis quid, & qui faciatis, & cui. Illi nempe facitis præjudicium, de qua nec vobis, nec cuilibet mortalium licet facere judicium: beatissimo & apostolico pontifice Silvestro divinitus decernente, spiritualique ejus filio Constantino religiosissimo Augusto cum universa synodo Nicæna approbante ac subscribente, ut summa sedes a nemine judicetur: inviolabiliter & inconcusse. sibi conservato illo privilegio, quod idem princeps quarto baptismatis sui die devotus contulit pontifici Romano: scilicet in toto orbe sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut omnes judices regem. Quorum semper omni mundo reverendam sententiam, sicut veraciter divina inspiratione promulgatam, amplexæ reliquiæ universales synodi, id est Constantinopolitana prima, consensu pii Augusti & religiosi majoris Theodosii; Ephesina prima, sub juniore Theodosio filio Archadii; Chalcedonensis, sub imperio divæ memoriæ Marciani; tertia Constantinopolitana, rogatu & consensu junioris Constantini: unanimi voluntate, concordique verbo & scripto confirmavere sanctam Romanam & apostolicam sedem, post dominum Jesum caput esse omnium ecclesiarum Dei: & hoc debere credi, confiteri, & scribi ab omnibus veneratoribus Nicæni Concilii: cujus statutorum usque ad unum jota contemptoribus districtum anathema cautum est a quinque præfatis, & cunctis sanctorum patrum synodis subsequentibus.

Romana
le nulli
dicare li-
.

XI.

Sic juxta Sapientem, lapis missus non pergit ad cœlum, & maledictum frustra prolatum, revertitur in authorem suum: Sic, juxta vulgi proverbium, qui supra caput suum spuere conatur, quantocius in faciem illius sputum relabitur. Sic nobis maledictum pro maledicto non reddentibus, sed cum Psalmista adversum nos peccatore consistente, custodiam ori nostro jam diu ponentibus, per tumorem vestrum incurristis, quod dolemus: quia præjudicium faciendo summæ sedi, de qua nec judicium licet facere cuiquam hominum, anathema accepistis ab universis patribus omnium venerabilium conciliorum. Quo indissolubiliter adstringemini, si cor impœnitens retinendo super tantam præsumptionem, ab illo per vicarios ipsius non solvamini, cui specialiter dixit Christus Filius Dei vivi: *Quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cœlis.* Si conferamus vetera novis, Balaam ille ariolus in hac parte cautior fuit vobis: qui reverens Deum, nec promissis, nec nimis regis Moab ad maledicendum filiis Israel flecti potuit: *Quomodo*, inquiens, *maledicam cui non maledixit Deus? aut quomodo detestabor quem dominus non detestatur?* Vos vero nec amor Dei & proximi, nec reverentia divinorum canonum, aut, sicut dicitur, orthodoxorum principum vestrorum prohibitio revocat, quin publice maledicatis & detestemini genus electum, regale sacerdotium, gentemque sanctam.

Psal. 57.

Matth. 16.

Num. 23.

XII.

Quod quamvis omnibus ecclesiis Christi, quæ unam catholicam in toto mundo efficiunt, a principe apostolorum Petro sit vero dictum: nulli tamen verius aptatur, quam illi cui proprie præsidet ipse qui cœlestis regni meruit gubernacula obtinere, Domino Jesu Christo sibi dicente: *Tibi dabo claves regni cœlorum*, & in speciali potestate ligandi & solvendi, summi sacerdotii privilegium. At quoniam, attestante Salomone, *Cor regis in manu domini, quocumque voluerit vertet illud:* tantum apicem cœlestis dignitatis in beato Petro & in ejus vicariis prudentissimus terrenæ monarchiæ princeps Constantinus intima consideratione reveritus, cunctos usque in finem sæculi successuros eidem apostolo in Romana sede pontifices, per beatum Silvestrum non solum imperiali potestate & dignitate, verum etiam insulis & ministris adornavit imperialibus: valde indignum fore arbitratus, terreno imperio subdi quos divina majestas præfecit cœlesti: cui equidem comparatum istud terrenum, nihil est nisi vanitas vanitatum, qua homines obliti domini creatoris sui, intumescentes, mox detumescunt. Et tamen imperialis celsitudo hoc totum quod potuit effecit, quando tota devotione quidquid a domino acceperat, eidem in ministris suis reddidit. Ut enim venerabilis Paulus docet, *Non est potestas nisi a Deo: quæcumque autem sunt, a Deo ordinata sunt.* Quibus in terreni regni oppotuna administratione non resistendum sic instruimur per ipsum principem apostolorum: *Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum; sive regi, quasi præcellenti; sive ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: quia sic est voluntas Dei.* Et post pauca: *Deum timete, regem honorificate.* Atque per coapostolum ejus Paulum: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nam qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem aquirunt.* Unde Sapientia in Proverbiis intonat, dicens: *Per me reges regnant, & principes justa decernunt.* Quod etiam sæpe dictus Augustus Constantinus perspicacis animi vivacitate deprehendit, & matri suæ religiosæ Helenæ inter nonnulla sic rescripsit: Qui moderatur sæcula, & disponit totius mundi suffragia, quibus alimur & sustentamur, per se quidem spirantia vivificat, sed per pectora principum sua jura sæculis dictat.

Matth. 28.

Rom. 13.

1. Petr. 2.

Prov. 8.

Prov. 21.

Rom. 13.

XIII.

His & aliis quam plurimis testimoniis, jam vobis satisfactum esse debuit de terreno & cœlesti imperio, immo de regali sacerdotio S. Romanæ & apostolicæ sedis, præcipue super speciali ejus dispositione in cœlis: si quoquo modo Christiani esse vel dici optatis, & si ipsam evangelii veritatem aperte, quod absit, non impugnatis. Ad cujus tonitruum quisquis non expergiscitur: non dormit, sed omnino est mortuus, cui jam frustra ab hominibus clamabitur. Sed ne forte adhuc de terrena ipsius dominatione aliquis vobis dubietatis superfit scrupulus, neve leviter suspicemini ineptis & anilibus fabulis sanctam Romanam sedem velle sibi inconcussum honorem vendicare & defensare aliquatenus, pauca ex privilegio, ejusdem Constantini manu cum cruce aurea super cœlestis clavigeri venerabile corpus posito, ad medium proferemus, quibus fundetur veritas, & confundatur vanitas: ut omnia membra catholicæ matris cognoscant, nos illius Petri disciplinæ esse, qui sic in epistola sua ait de se:

2. Petr. 1. *Non enim doctas fabulas secuti notam vobis fecimus Domini nostri Jesu Christi virtutem, sed speculatores facti illius magnitudinis*: & nos vobis inculcare non tam relatu quolibet, quam quæ ipso visu & tactu comperta sunt. Vel admoniti recognoscite, quia idem glorioſus princeps in jam dicto privilegio post Christianæ fidei claram perfectamque confessionem, atque baptismatis sui enucleatam commendationem, specialem sanctæ Romanæ ecclesiæ dignitatem sic promulgavit, dicens: „ Utile judicavimus una cum omnibus nostris „ satrapis, & universo senatu, optimatibus etiam „ & cuncto populo Romanæ gloriæ imperio subjacente, ut sicut beatus Petrus in terris vicarius Filii Dei videtur esse constitutus, ita etiam & pontifices ipsius principis apostolorum vice, principatus potestatem, amplius quam terrenæ imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam a nobis nostroque imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem apostolorum, vel ejus vicarios, firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostra est terrena imperialis potentia, ita ejus sacrosanctam Romanam ecclesiam decrevimus venerater honorare, & amplius quam nostrum imperium terrenumque thronum, sedem sacratissimam B. Petri glorioſe exaltare: tribuentes ei potestatem & gloriæ dignitatem, atque vigorem & honorificentiam imperialem: atque decernentes sancimus, ut principatum teneat tam super quatuor sedes, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam ac Constantinopolitanam, quamque etiam super omnes in universo orbe terrarum Dei ecclesias: & pontifex, qui pro tempore, ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat; & ejus judicio quæque ad cultum Dei vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. Justum quippe est, ut ubi lex sancta caput teneat principatus, ubi sanctarum legum institutor Salvator noster beatum Petrum apostolum obtinere præcepit cathedram, ubi & crucis patibulum sustinens, beatæ mortis sumpsit poculum, suique magistri & Domini imitator apparuit: & ibi gentes pro Christi nomine confessione colla flectant, ubi eorum doctor beatus Paulus apostolus pro Christo extenso collo martyrio est coronatus: & illic usque in finem quærant doctorem, ubi sanctorum doctorum quiescunt corpora: & ibi proni ac humo prostrati, cælestis regis Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi famulentur officio, ubi superbi, terreni regis serviebant imperio. " Et succincte commemorato suo studio & devotione in construendis aliquot sanctorum basilicis, & imperialium donationum magnificentia abundanter ditatis, ait: „ Concedimus ipsis sanctis apostolis „ dominis beatissimis Petro & Paulo, & per hos „ etiam beato Silvestro patri nostro, summo pontifici, & universali urbis Romæ papæ, & omnibus ejus successoribus pontificibus, qui usque „ in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, atque de præsenti contradimus palatium „ imperii nostri Lateranense, quod omnibus in „ toto orbe terrarum præfertur atque præcellit „ palatiis. Deinde diadema, videlicet coronam „ capitis nostri, simulque phrygium, necnon & „ superhumerale, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum: verum etiam & „ chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia imperialia indumenta, sed & „ dignitatem imperialium præsidentium equitum: conferentes ei etiam imperialia sceptra, „ simulque cuncta signa atque banda, etiam & „ diversa ornamenta imperialia, & omnem processionem imperialis culminis, & gloriam potestatis nostræ. Viros etiam reverendissimos „ clericos diversi ordinis, eidem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ servientes, illud culmen singularis potentiæ & præcellentiæ habere sancimus, „ cujus amplissimus noster senatus videtur gloria „ adornari: id est, patricios atque consules effici, necnon & cæteris dignitatibus imperialibus „ eos promulgamus decorari. Et sicut imperialis „ exstat decorata militia, ita & clerum S. Romanæ ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum imperialis potentia diversis officiis, cubicul ariorum nempe & ostiariorum, atque omnium excubitorum ornatur: ita & sanctam „ Romanam ecclesiam decorari volumus. Et ut „ amplissime pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, ut clerici ejusdem S. Romanæ „ ecclesiæ mappulis & linteaminibus, id est candidissimo colore decoratos equos equitent. Et „ sic noster senatus calceamentis utitur cum „ udonibus, id est candido linteamine illustratis, sic utantur & clerici: & ita, cælestia sicut terrena, ad laudem Dei decorentur. Præ „ omnibus autem licentiam tribuentes, concedimus „ ipsi sanctissimo patri nostro Silvestro urbis Romæ episcopo, & papæ, & omnibus qui post eum „ in successu, & perpetuis temporibus advenerint, beatissimis pontificibus, pro honore & „ gloria Christi Dei nostri in eadem magna Dei „ catholica & apostolica ecclesia ex nostro indicto, quem placatus proprio consilio clericare „ voluerit, & in numero religiosorum clericorum connumerare, nullum ex omnibus præsumentem superbe agere.

XIV.

„ Decrevimus itaque & hoc, ut idem venerabilis pater noster Silvester summus pontifex, „ vel omnes ei succedentes pontifices, diademate, videlicet corona quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo & gemmis „ pretiosis uti debeant, & in capite ad laudem „ Dei pro honore beati Petri gestare. Ipse vero „ beatissimus papa super coronam clericatus, quam „ gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipsa ex „ auro non est passus uti corona: phrygium autem candido nitore, splendidam resurrectionem „ dominicam designans, ejus sacratissimo vertici „ manibus nostris imposuimus, & tenentes frænum equi ipsius, pro reverentia beati Petri, „ stratoris illi officium exhibuimus, statuentes eodem phrygio omnes successores ejus singulariter uti in processionibus, ad imitationem imperii nostri. Unde ut pontificalis apex non vilescat, sed magis quam imperii dignitas & gloriæ & potentia decoretur, ecce tam palatium „ nostrum, ut prælatum est, quam Romanam „ urbem, & omnes Italiæ seu occidentalium regionum provincias, loca & civitates, sæpefato „ beatissimo pontifici & patri nostro Silvestro universali papæ contradentes atque relinquentes, „ ei vel successoribus ipsius pontificibus potestatem & ditionem firmam imperiali censura per „ hanc nostram divalem jussionem & pragmaticum constitutum decernimus disponenda, atque „ juri sanctæ Romanæ ecclesiæ concedimus permansura. Unde congruum prospeximus, nostrum imperium & regni potestatem orientalibus transferri ac transmutari regionibus, & in „ Byzantiæ provinciæ optimo loco nomini nostro „ civitatem ædificari, & nostrum illic constitui

„ im-

„ imperium: quoniam ubi principatus sacerdo-
„ tum & Christianæ religionis caput ab impera-
„ tore cælesti constitutum est, justum non est
„ ut illic terrenus imperator habeat potestatem.
„ Hæc vero omnia, quæ per hanc imperialem
„ sacram, & per alia divalia decreta statuimus
„ atque confirmavimus, usque in finem mundi
„ illibata & inconcussa permansura decernimus.“
Deinde facta obtestatione coram Deo vivo & terribili ejus judicio, & imprecatione æternæ condemnationis temeratori vel contemptori ipsius sui privilegii, secutus idem venerabilis Constantinus, ait: „ Hujus vero imperialis nostri decreti pagi-
„ nam propriis manibus roborantes, super vene-
„ randum corpus B. Petri principis apostolorum po-
„ suimus, ibique eidem Dei apostolo spondentes
„ nos cuncta inviolabiliter conservare, & nostris
„ successoribus imperatoribus conservanda in man-
„ datis relinquere, patri nostro Silvestro summo
„ pontifici & universali papæ, & per eum cun-
„ ctis successoribus ejus pontificibus, Domino Deo
„ & salvatore nostro Jesu Christo annuente, tra-
„ dimus, feliciter atque perenniter possidenda.

XV.

Tot ergo & talibus aliisque quamplurimis testimoniis subnixa non erubescit veritas, sed confutatur impudens vanitas. At nos hinc habentes
Gen. 3. testimonium majus Constantino; *Qui*, ut ait beatus evangelista Joannes, *de terra est, & de terra loquitur*, vix ab homine testimonium accipimus, contenti testimonio illius qui de cœlo venit, & super omnes est, & dicit: *Tu es Petrus, & super*
Matth. 16. *hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.* Qui etiam in catalogo apostolorum instar cardinis ab ipso domino Jesu Christo primus positus, Petrus, id est, Cephas extat cognominatus. Cui specialiter & nominatim, non tantum ante passionem suam, verum, & in ipsius articulo passionis, mox ut sui corporis & sanguinis mirabile mysterium agendum generaliter discipulis tradidit, tam oves se pastorum pastore percusso dispergendas, quam & usque in finem sæculi ad unum ovile, & ad se unum pastorem colligendas commendando, ait:
Luc. 22. *Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Ipsum quoque angelus per mulieres ad videndam resurgentis magistri gloriam
Matth. 16. nomine invitavit, cum dixit: *Dicite discipulis ejus, & Petro, quia surrexit: & ecce præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis.* Necnon eidem, ipsa die resurrectionis suæ, pius & verax magister apparuit, quemadmodum venerabilis evangelista Lucas
Luc. 24. nos instruit, dicens: *Quia surrexit dominus vere, & apparuit Simoni.* Quam manifestationem soli Petro prius, deinde illi cum reliquis condiscipulis factam, glorioſus coapostolus ejus Paulus de-
1. Cor. 15. clarat, ubi ad Corinthios sic scribit: *Quia surrexit Christus tertia die secundum scripturas: & quia visus est Cephæ, & post hæc undecim.*

XVI.

Instante quoque jam suæ assumptionis gloria, ubi prandebat cum septem discipulis suis, dominus amorem Petri erga se tertio inquisivit, & tertio confitenti, agnos & oves suas tertio pascere præcepit: pro quibus qua morte clarificaturus esset Deum, in extensione manuum illius & præcinctione futura, eidem significavit. Qui nec mora, assumpto domino, in medio centum & viginti fratrum exurgens, & profundos sanctissimi Psalmistæ sensus edisserens, authoritate sua apostolicum numerum, sorte annumerato Matthia, supplevit, quem undenarium remanere nefas credidit. Quibus etiam pariter misso Spiritu S. in variis linguis, cum quidam stuperent admiratione, quidam deridentes inveterata cæcitate, dicerent musto plenos esse: Petrus uno S. Joelis te-
Joel. 2. stimonio & ignaros instruxit, & incredulos destruxit. Deinde constanter improperata illis scelerata sua conspiratione adversus dominum & Christum ejus, qua ipsum authorem vitæ morte turpissima tunc condemnantes interfecerant: clarissimis beati David oraculis adstruxit illius sanctam resurrectionem, & glorioſam ascensionem, & ab eo impræsentiarum factam Spiritus Sancti effusionem. Ita compunctis Judæis, primus apostolorum reis sanguinis Christi pœnitentiam indixit, & eorum protinus tria millia baptizavit.

XVII.

Hic solus, sicut doctiloquus evangelista Lucas testatur, dum qui dispersi fuerant pro persecutione facta sub Stephano, circuirent civitates, nemini loquentes verbum vitæ, nisi solis Judæis, orans in cœnaculo, factus est in excessu mentis: & linteum omnibus terræ quadrupedibus, & reptilibus, volucribusque cœli refertum, quatuor initiis submitti de cœlo vidit, sibique cœlitus dictum tertio: *Surge, Petre, occide & manduca:* &
Act. 10. tertio ab eo responsum: *Quia commune & immundum nunquam introivit os meum:* & tertio superna voce repetitum: *Quod Deus mundavit, tu ne commune dixeris:* sufficienter instructus, a quatuor mundi partibus gentes quondam immundas in unitatem fidei congregandas, sicque fide mundatis eorum conscientiis ab operibus mortuis, & occisa in eis pristina immunditia, cui servire membra sua exhibuerant, Christo delectabiliter invisceranda tribus nunciis in mysterio Trinitatis se invitantibus, immanem aprum illum de silva gentium, Cornelium centurionem aggressus, non reluctantem occidit & comedit, quando aqua & Spiritu mundatum ecclesiæ indidit. Cui, coadunatis ipsius domesticis & amicis, dum adhuc loqueretur, Spiritus sanctus cecidit super omnes qui audiebant verbum: & erant loquentes linguis, & magnificantes Deum. Quod nulli Judæorum, nec ipsis apostolis, usquam legitur concessum, ut paracleti tantam plenitudinem acciperent prius quam baptismum. Nonne hinc jam luce clarius constat, Petrum primitus ad ædificationem ecclesiæ Christi Judæos & Gentiles attraxisse, & quasi duos parietes ex diverso venientes, per angularem lapidem Christum indissolubili caritatis glutine conjunxisse? Qui postea videns messem multam, & operarios paucos, Paulum & Barnabam ab Antiochia prædicatores omnibus nationibus destinavit: quibus strenue officio insudantibus dexteram societatis dedit, ut illi quidem in gentibus, ipse vero in circumcisione esset, sicut in epistola ad Galatas ostenditur evidenter. Neque tamen partito in eos onere, subtraxit se cœptæ vocationi gentium & curæ: quam post Asiam ab Illyrico sentit tota Europa & Africa, præcipueque mundi caput & domina gentium Roma. Nam cum quidam pseudoapostoli turbassent corda fratrum, dicentes eos debere circumcidi secundum legem Moysis: Paulusque & Barnabas Hierosolymam iissent, super hac quæstione consulturi: solus Petrus, sua authoritate, circumcisionis onus atque veteris legis jugum a cervicibus discipulorum removit, & gratiam evangelii ad plenam salutem credentium sufficere censuit, dicens: *Quare vi-*
Act. 15. *sis*

tis imponere grave jugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? sed per gratiam domini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum & illi. Visum est enim Spiritui sancto & nobis, nihil oneris ultra vobis imponere. Qua utique responsione confirmatus doctor gentium Paulus, Galatis protestatur: *Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.* Galat. 5.

XVIII.

Sed & illud in ipso Petro nihilo minus est animadvertendum, quod sui corporis umbra infirmis conferebat optatæ sospitatis remedium. Quod nulli sanctorum constat hactenus concessum; nec ille, per quem Petrus potuit quidquid boni potuit, ex suo sanctissimo corpore aliquando cuiquam tale donum attribuit sanctus sanctorum, sed suo Petro specialiter in magna significatione præsentis & futuræ ecclesiæ hoc reservavit privilegium. Scilicet quia ipse utriusque principalis rector existeret, utriusque statum in seipso portenderet, quatenus hæc visibilium & transiturorum sacramentorum secreta virtute, quasi umbra sua, morbis animarum in terra curatis, illam nobis adhuc invisibilem veritatis & beatitudinis solidam speciem, velut solidum corpus, exhibeat in cœlis. Quarum differentiam breviter Apostolus demonstrat: *Videmus nunc*, inquiens, *per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.* Cui concordans Joannes coapostolus suus ait: *Carissimi, filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est.* Quod vero præsens ecclesia fide & spe salvatur, Paulus sic loquitur: *Sine fide impossibile est placere Deo. Fides autem est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Idem in alio loco: *Spe salvi facti sumus, spes autem quæ videtur, non est spes. Quod enim videt quis, quid sperat?* Sic modo credendo, & sperando, atque per patientiam expectando quod non videmus, fide & spe a peccatis liberati vidimus, quia justus ex fide vivit. In futuro plenam beatitudinem in re videbimus & possidebimus, qua per caritatem solam sine fastidio satiabimur, cum apparuerit gloria ejus.

1. Cor. 13. 1. Joan. 3. Hebr. 11. Rom. 8.

XIX.

Verum vestra insolentia, nihili pendens talia, specialibus Christi ovibus claudere & interdicere non timet, in quibus temporaliter ad laudem Dei recubabant, ovilia: quas ipse non cessat invitare & introducere ad sempiternæ vitæ pascua: quas tantum ex omnibus sibi compatientes in crucis ultima pœna jam positus attendens, pro eisdem animam ponendo, cum gratiarum actione & piissima prece in ipsa emissione sui beati spiritus domino commendavit, dicens: Gratias tibi ago. Pastor bone, quia oves, quas tradidisti mihi, compatiuntur mihi. Peto ergo ut participent mecum de gratia tua in sempiternum. Ergo prævalebit illis portas vitæ obserare vel obstruere errorum claviculis, seu sophismatum tendiculis, quilibet inimicus, quas potestate, meritis, & prece, referat & pandit tantus amicus, cui portæ inferi non prævalebunt aliquatenus in cœlis terrisque præpotens ex ultimo desiderio animæ suæ, & voluntate labiorum suorum a domino, ad quem mox ibat, erit fraudatus? Absit.

XX.

Quapropter a tanta amentia jam resipiscite, & Latinos vere catholicos, atque maximi Petri familiariores discipulos, institutionisque ejus devotiores sectatores cessate subsannando azymitas vocare, aut ecclesias illis denegare, seu tormenta, sicut cœpistis, inferre, si vultis nunc & semper pacem & portionem cum Petro habere. Cujus doctrinam & traditionem in epistola ad Romanos, sapientibus & insipientibus debitor ille gentium doctor, ad tertium cœlum, & in paradisum raptus, sic per omnia commendat, dicens: *Primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in universo mundo.* Ex cujus capituli occasione beatus & catholicus doctor Augustinus, in Latinaque lingua clarissimus, atque noster Chrysostomus ait: Fides ista, quam Romani habent, ipsa eademque est, & non alia, quæ in universo mundo annunciatur & creditur: quæ non solum in terra, sed & in cœlis prædicatur: quia Jesus pacificavit per sanguinem suum non solum terrestria & inferna, sed & cœlestia. Et hoc est in universo mundo fidem prædicari, per quam omnis mundus sit subditus Deo. Sed Paulum audite subsequentem: *Desidero videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos.* Qui ne putaretur velle aliquid institutioni Petri addere, vel demere, exposuit quid dixerit *ad confirmandos vos, id est, simul consolari in vobis per eam, quæ invicem est, fidem vestram atque meam.* Et in fine epistolæ monens eos devitare falsos fratres, & præter doctrinam quam ipsi acceperant, euntes, ait: *Rogo vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt: & declinate ab illis. Hujuscemodi enim Christo domino nostro non serviunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra enim obedientia in omni loco divulgata est. Gaudeo igitur in vobis.* Rom. 1. Rom. 16 Hæretici schismatici vitandi.

XXI.

Ecce in totius epistolæ serie non invenitur magnus Paulus fidem Latinorum correxisse, nec vitia redarguisse: sed congratulatus fidei & conversationi eorum, de perseverantia commonuisse: cum non propter reprobam actionem, sed & ob ipsius fidei citissimum naufragium in Græcos fuerit invectus acerrime ab initio usque in finem primæ ad Corinthios epistolæ. Quod certe liquet in paucis verbis, ubi ait: *fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii ejus Jesu Christi domini nostri. Obsecro autem vos, fratres, per nomen domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia. Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab his qui sunt Chloes, quod contentiones sint inter vos. Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Christi. Divisus est Christus?* Et ubi notavit eos ex arrogantia falsæ & mundanæ sapientiæ, subjunxit: *Jam saturati estis, jam divites facti estis, sine nobis regnatis: & utinam regnaretis, ut & nos vobiscum regnaremus.* Et inflationi eorum minatus virgam, ait: *Omnino auditur inter vos fornicatio: & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris habeat quidam. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.* Quibus expletis, admonuit eos secum epulari, non in fermento veteri, quod totam massam corrumpit, sed in azymis sinceritatis & veritatis. 1. Cor. 1. 1. Cor. 4. 1. Cor. 5.

XXII.

Igitur istis & hujusmodi apostolicis sanctorumque patrum dictis cum evidenter approbetur Latinorum sincera obedientia, & plurimorum Græcorum improbetur corrupta insolentia: sunt adhuc

huc plura his ſuper hoc parti noſtræ faventia, quæ ſi liceret ad medium deducere, non ſolum excederent modum epiſtolæ, verum etiam poſſent armaria onerare. Quapropter his omiſſis, caritative monemus, ne abſentes ſitis vobiſmetipſis: ſed vos ante vos conſtituatis, vias prædeceſſorum veſtrorum & veſtras ſolicite conſideretis, nec nos privato amore palpetis, & in fratrum oculis feſtucam explorantes, in veſtris trabem non videatis. Recordamini illius nefandæ ſynodi, quam voluerunt vocari ſeptimam veſtri hæreſiarchæ: quorum conſpiratione, ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti & ſanctorum reverendæ imagines, aut flammis traditæ, aut aquis ſunt immerſæ, picturæ vero ex parietibus baſilicarum deletæ. Quamvis ſemper reſtiterit Romanorum pontificum auctoritas præ cunctis tamen ſanctiſſimi papæ Nicolai ubivis laudanda libertas: qui per legatos ſuos, tam pro ſacris imaginibus, quam pro depoſitione beati antiſtitis Ignatii, & ſubſtitutione Photii neophyti, eccleſiam agiæ Sophiæ clauſit, donec ſedis apoſtolicæ acquieſceret decretis.

ze eſt Constantinopoli- ta ſub Constantino Coronymo.

XXIII.

Abſit autem ut velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ eccleſiæ contigiſſe, ut eunuchos contra primum ſancti Nicæni concilii capitulum paſſim promovendo, fœminam in ſede pontificum ſuorum ſublimaſſet aliquando. Hoc tam abominabile ſcelus deteſtabileque facinus, etſi enormitas ipſius vel horror fraternaque benevolentia non permittit nos credere: conſiderata tamen incuria veſtra erga ſanctorum cenſuram canonum, quia eunuchos & aliqua parte corporis imminutos, non ſolum ad clericatum, ſed ad pontificatum etiam indifferenter ac ſolemniter adhuc promovetis, fieri potuiſſe penſamus. Sed quid plura? Tot & tantis ſchiſmaticis & hæreticis, catholicam atque apoſtolicam eccleſiam aperte impugnantibus, & diſcindere laborantibus, hactenus redundaſtis: ut Latina vel occidentalis eccleſia de vobis merito conqueri poſſit, voce ſponſæ dicens in Canticis Canticorum: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Et vere: numquid enim Romana & apoſtolica ſedes, quæ per evangelium genuit Latinam eccleſiam in occidente, mater non eſt Conſtantinopolitanæ eccleſiæ in oriente, quam per glorioſum filium ſuum Conſtantinum, & nobiles ſapienteſque Romanos, non tantum moribus, ſed & muris ſtuduit reparare? Quod ſi contradicitis, ad quid veſtro imperatori Latinæ laudes, & in eccleſia Græcis recitantur Latinæ lectiones? Utique ob reverentiam illius matris, quæ jam cunctis paganorum crudelitatibus, & diverſorum tormentorum quæſtionibus vexata & impugnata, ac velut aurum nimiis perſecutorum flammis decocta, delicioſam filiam, videlicet eccleſiam Conſtantinopolitanam edidit.

nt. 2.

XXIV.

Et certe jam decima a Nerone in Chriſtianos perſecutio penitus refrixerat, jam omne mundanæ inſaniæ incendium ſopitum erat; jam Roma adulta & longæva, in divino cultu victrix & coronata, alta pace triumphabat; jam innumerabilis utriuſque ſexus & diverſæ ætatis martyrum exercitus, noſtris azymis ſaginatus, univerſos idololatriæ fregerat impetus; jam mundum, & ipſum mundi principem ſub pedibus habebat; jam non ſolum ipſi noſtræ inſtitutionis antiſtites, ſed & miniſtri eorum, in quibus Laurentius ac Vincentius, omni mundo ſtupente, deficientibus ipſis tormentis & tortoribus inſultabant. Modo delicata filia in conclavi reſidens ſecura, deliciis, laſcivia, & longo otio diſſoluta, nec ad campum rite agonizantium aliquando progreſſa, pia matre ſatagente & decertante pro ea, non erubeſcit aut veretur primatum arrogare, maternæ ſenectuti jam emeritæ derogare, nec effętum corpus ejus laboribus & diebus, rugoſoſque & minus validos artus, quondam toroſos & ad prælia divina exertos, ſaltem aliquo humanitatis reſpectu conſiderare, nullam reverentiam reverendis canis ipſius habere, ſed ipſam puellari levitate poſt innumerabiles triumphos, ad recidiva bella adverſum ſemet provocare, & eam ſolido perfectorum cibo privatam, ad carnalium lac retrahere, quod contra uſum naturæ, ex ipſis pubertatis ſuæ mammis in Ægypto, ſicut ſupra dictum eſt, toties confractis, conatur impudenter ori ejus inſtillare.

XXV.

Et utinam ſaltem verum lac. Sed, proh dolor, non eſt lac, quo tenera fidelium paulatim nutriatur infantia, ut ad ſolidam eſcam pertingat; ſed quod Salomon cavendum denunciat, dicens: *Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis.* Et: *Væ ei qui lactat amicum ſuum, & ducit eum via non bona.* Nec eſt aqua, de qua qui biberit, non ſitiat ultra: quia fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam, & flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ, ſed potius aquæ furtivæ de puteis, quos Palæſtini, lutum non aquam amantes, repleverunt terra: vel de ciſternis diſſipatis, ſeu fluminibus Ægypti & Babylonis, quibus diſtenditur venter, & gravatus non repletur, ſed exinanitur & intumeſcit, ut more hydropici tanto plus ſitiat ad perniciem, quanto plus biberit. De quibus profecto dominus per Jeremiam contra quoſdam conqueritur, dicens: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas.* Et poſt aliqua: *Nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? Aut quid tibi in viis Aſſyriorum, ut bibas aquam fluminis?* Quas utique ne ſitiamus idem vetat, dicens: *Prohibe guttur tuum a ſiti.* Hinc Salomon, quas aquas appetere, quaſque debeamus vitare demonſtrans, ait: *Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide. Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta.* Et in ſubſequentibus, hæreticam vanitatem, ſub ſpecie ſtultæ mulieris, viſibili quodammodo forma coloratam atque depictam introducit, dicens: *Mulier ſtulta & clamoſa, plenaque illecebris, & nihil omnino ſciens, ſedet in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo urbis loco, ut vocaret tranſeuntes per viam & pergentes itinere ſuo: Qui eſt parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta eſt: Aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuavior. Et ignoravit quod gigantes ibi ſint, & in profundis inferni convivæ ejus.*

Prov. 1. Prov. 16. Jerem. 2. Ibidem. Ibidem. Prov. 3. Prov. 9.

XXVI.

Quorum ne ſit particeps in Tartari flammis, quas viciſſim ſine fine paſcat medullis ſuis, jam nunc filia recordetur gemitus piæ genitricis, & quot vel quanta pericula propter eam, ſeu propter ſorores ipſius, in utero ſuo hactenus vidit: & gratia Dei diſcat talis fieri, ſaltem admonita, qualis bene de ſe meritam matrem, etiam ſenio ac aſſiduo incurvam labore & tremulam, data manu atque ſuppoſito humero ſtudeat ſublevare & ſuſtentare, non ad ruinam impellere, deprimere, perturbare, vel affligere. Pio affectu & humili corde jugiter perpendat quid idem Salomon dicat: *Stultus homo deſcipit matrem ſuam.* Et item: *Ne deſpicias cum ſenuerit mater tua.* Alioquin

Prov. 15. Prov. 23.

quin si, quod absit, pertinax esse voluerit, & piæ matri supercilium ejus & arrogantiam adhuc dissimulanti, atque ad satisfactionem patienter expectanti, parcere & parere contempserit: experietur in anicula matre virides annos exertos ad paternarum traditionum defensionem lacertos, adolescentulæ competentem alacritatem, juvenculæ
Prov. 1. constantiam efficacem: &, juxta Salomonem, contumax comedet fructus viæ suæ, suisque con-
Eccles. 3. siliis saturabitur: quia, sicut idem testatur: *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Et iterum: *Quam*
Ibidem. *malæ famæ est qui fugit patrem: & est maledictus*
Prov. 19. *a Deo qui exasperat matrem.* Et: *Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominiosus est & infelix.* Quam utique offendere cavet quisquis placere patri studet, velut etiam quidam sapientium sæculi ait.

Ne matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

XXVII.

His igitur & aliis quamplurimis liquet assertionibus, quid mereatur etiam carnalis matris contemptus: & quid de spiritualis genitricis contumelia & exprobratione dicetur. Illa siquidem in iniquitatibus nos conceptos generavit ad mortem: ista vero, culpis remissis, regeneravit ad vitam. Quarum ceu dispar est meritum, ita & dispar
[a] & , vel pro earum honore [a] ut dedecore præmium: quia carnalem matrem honoranti longævitas super morientium terram, & firmamentum casæ casuræ repromittitur: exasperanti autem eam, terrenorum eradicatio fundamentorum. Porro spiritualem venerantes, longitudinem dierum in dextra Dei videbunt, & in terra viventium sine fine habitabunt: spernentes vero illam, duplici contritione conterentur, &, sicut diploide, confusione sua induentur, & radix eorum de terra viventium evelletur. Etenim affectio carnalis matris si nos prohibet a reverentia spiritualis, penitus relinquenda & abscindenda est nobis, ut in Deu-
Deut. 33. teronomio Moyses de tribu Levi dicit: *Qui dixerit patri suo & matri, nescio vos; & fratribus suis, ignoro illos, & nescierunt filios suos: hi custodierunt testamentum tuum, judicia tua, o Jacob, & legem*
Matth. 19. *tuam, o Israel.* Quod denique facturis dominus Jesus in evangelio centuplum hic, & in futuro vitam æternam repromisit.

XXVIII.

Sed ecce jam non debet ingrata filia apparere, quia præ ceteris eam honorare dignata est mater sua. Nam cum nullo divino vel humano privilegio honorabilior seu clarior aliis ecclesiis Constantinopolitana existat ecclesia, & Antiochena, atque Alexandrina, ob reverentiam principis apostolorum, inter alias retentent dignitatis jura: tamen pia mater, Romana scilicet ecclesia, nolens dilectam filiam dote honorificentiæ ex toto carere, per beatos prædecessores nostros in aliquot synodis curavit decernere, ut, salva principalium & apostolicarum sedium antiqua dignitate, Constantinopolitanus antistes honoraretur sicut regiæ civitatis episcopus: quamvis Justinianus religiosus Augustus legibus humanis voluisset adstruere, ut post papam Romanum sedeat Constantinopolitanæ præsul ecclesiæ. Et certe hoc nulla alia excellentia meritorum est assecuta, nisi quod Romana ecclesia pro amore venerabilis Constantini, seipsam, quantum in eo fuit, honorantis & exaltantis, civitatem ipsius hoc privilegio honoris sola humana benevolentia insignivit, juxta pro-
1. Reg. 2. phetæ dictum ad Heli: *Glorificantem me glorificabo: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*

XXIX.

Aut si quod aliud retinet, aut putat se habere dignitatis privilegium, vos rebelles lumini ac veritati, & signiferi umbræ & vanitatis, proferte in medium. Vos enim alloquimur, *qui*, sicut do-
Luc. 11. minus ait Pharisæis, *tulistis clavem scientiæ, qui claudit regnum cœlorum ante homines*: nec ipsi intrastis, nec alios intrare permittitis, sed potius prohibetis, dum matris venerandam faciem conspuere quæritis, dum eam insequimini conviciis & maledictis, dum agnos ejus ab ea segregare, etiam anathemate & flagellis, ne vocem maternam agnoscant & sequantur, contenditis. Ut e-
Græcorum Latinos in juria. nim fertur, omnes Latinorum basilicas penes vos clausistis, monachis monasteria & abbatibus tulistis, donec vestris viverent institutis. Ecce in hac parte, Romana ecclesia quanto discretior, moderatior, & clementior vobis est! Siquidem cum intra & extra Romam plurima Græcorum reperiantur monasteria sive ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur vel prohibetur a paterna traditione, sive sua consuetudine: quin potius suadetur & admonetur eam observare. Nec enim animositatem impiæ hæreseos habet, quæ semper divisione gaudet, dicens per patricidam meretricem: *Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur*: sed pietate
3. Reg. 3. veræ matris sic Salomonem deprecatur: *Obsecro, domine, date huic infantem vivum, & nolite interficere eum.* Scit namque quia nil obsunt saluti credentium diversæ pro loco & tempore consuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona quæ potest, uni Deo commendat omnes.

XXX.

Quod vos cum ex debito gradus & loci vestri oportuisset scire & prædicare, quatenus de collectis ovibus gratiam a bono pastore, non condemnationem pro dispersis mereremini percipere, incurristis illud apostoli ad Hebræos: *Quia cum de-*
Hebr. 5. *bueritis magistri esse ex tempore, iterum necesse habetis doceri quæ sint elementa sermonum Dei. Zelum*
Rom. 10. *enim Dei habetis, sed non secundum scientiam.* Quam ut apprehendissetis, non saltu, sed canonico intervallo, immo plano pede ad episcopatus culmen a laica conversatione pervenire debuistis, ne vobis refragarentur verba ipsius apostoli, de episcopo dicentis: *Non neophytum, ne in superbiam*
1. Tim. 3. *elatus in judicium incidat diaboli.* Nam cum locum doctoris usurpat indoctus, necesse est, ut, aut discat quod doceat, aut cæcus pastor, seu non valens latrare canis mutus, perniciose sibi & subjectis remaneat; aut discere & tacere erubescens, pernicioisius docere præsumat. Raro quoque evenit, ut in culmine positus valeat humilitatem discere, qui in imis non desiit superbire. Huc accedit & illud, quod albuginem habens in oculo, a sacerdotio prohibetur. Albuginem quippe habet in oculo, quisquis arrogantia justitiæ vel sapientiæ cæcatur.

XXXI.

Sed absit ut religiosi principes & orthodoxi, atque Christianissima & Deo devota civitas, vos in hoc vestro errore audiendos putent: quos potius ad unitatis bonum terrore potestatis cogere debent. Recordentur Constantinopolitanos præsules in tantum priscis temporibus familiarissimo sibi morbo superbiæ laborasse, ut edicto Augustorum Theodosii, Arcadii & Honorii prohibitus sit quisquam ex Constantinopolitana ecclesia pontificatum, defuncto episcopo Sisinnio, deinceps sperare, sed ex alia sibi jugiter pontificem expetere: quia erant inani gloriæ dediti, & supra modum arrogantes, ceu commemorant historiographi. Qui etiam referunt, quod septuaginta sex orientales episcopi concilium Sardicense declinantes, in Philip-

lippopoli Thraciæ anathematizandum conventiculum habuerunt, ſanctamque & immaculatam Nicænæ ſynodi fidem adulterantes, communi ſubſcriptione errorem ſuum confirmarunt: occidentales vero trecenti amplexi ſanam ſanctorum patrum ſententiam, unanimitate ſua corroborarunt. Quod totum ideo dicitur, ne poſt priorum cognitionem incaute præſentibus credatur.

XXXII.

Nam Romanæ eccleſiæ fides per Petrum ſuper petram ædificata, nec hactenus deficit, ne deficiet in ſæcula, Chriſto ejus domino rogante pro ea, ceu teſtatur ſub ipſa paſſione ſua: *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Quo dicto demonſtravit fidem fratrum vario defectu periclitandam, ſed inconcuſſa & indeficiente fide Petri, velut firmæ anchoræ ſubſidio figendam, & in fundamento univerſalis eccleſiæ confirmandam. Quod nemo negat, niſi qui evidenter hæc ipſa verba veritatis impugnat: quia ſicut cardine totum regitur oſtium, ita Petro & ſucceſſoribus ejus totius eccleſiæ diſponitur emolumentum. Et ſicut cardo immobilis permanens ducit & reducit oſtium, ſic Petrus & ſui ſucceſſores liberum de omni eccleſia habent judicium, cum nemo debeat eorum dimovere ſtatum: quia ſumma ſedes a nemine judicatur. Unde clerici ejus cardinales dicuntur; cardini utique illi, quo cetera moventur, vicinius adhærentes.

XXXIII.

Quapropter nos certiſſime retinentes omni venerabilem mundo inſtitutionem Petri, & fidem ipſius coapoſtoli ſui & doctoris gentium Pauli clariſſimo calamo ſubſcriptam, ab apoſtolica ſede omnibus libere clamamus quod Galatis idem Paulus: *Licet nos aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizatum eſt vobis, anathema ſit. Sicut prædixi, & nunc iterum dico: Si quis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Nec ideo ſilebimus, ſi dicimur non eſſe quales debemus, nec qualis eſt Petrus. Quod utique agendum eſſet, ſi cuiquam commendaremus noſmetipſos. *Quia vero*, ſicut ait apoſtolus, *non prædicamus noſmetipſos, ſed dominum Jeſum, nos autem ſervos ſervorum ejus per Jeſum: nobis pro minimo eſt, ut a vobis judicemur, aut ab humano die: quoniam qui judicat nos, dominus eſt. Neque enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat.* Et repellendo temerarium judicium, dicit alibi: *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Suo domino ſtat aut cadit: potens eſt enim Deus illum ſtatuere.*

XXXIV.

Nempe & vos, licet quamplurimum tumeatis, quamvis de vobis ultra modum alta ſentiatis, non credimus tamen quod dicere audeatis, vos eſſe quales debetis, aut qualis Alexander, Joannes Chryſoſtomus, vel Flavianus fuit: ſicut nec Antiochenus ſe talem, qualis extitit ipſe Petrus: nec Alexandrinus parem ſe Marco vel Athanaſio profiteri eſt auſus: quia ſine retractatione a ſuis punirentur. Idcirco etſi ad hoc vos impellit tumor, tamen retardat timor. Quæ cum ita ſint, nullius tamen vos detractio reprimit, quin diligenter lac & lanam ab ovibus exigatis: nec veremini, ne dicatur non eſſe vos pares illis anteceſſoribus veſtris magnis. Cur hoc, niſi quia quicumque ſacerdotes, etſi diſpares ſunt merito, pares tamen ſunt officio? Nec poteſt denegari pro merito quod debetur officio. Alioquin non ſtaret ſacerdotium, ſi majus aut minus fieret, ſeu variaretur ſecundum humanorum varietatem meritorum: eſſentque pene tot ſacerdotia, quot homines.

XXXV.

Qua de re, fratres, utinam non ad judicium noſtrum dicamus, profecto ſumus qualis Petrus, & non ſumus qualis Petrus: quia idem ſumus officio, & non idem merito. Et quotieſcumque lac & lanam, ſcilicet ſtipendium & honorificentiam ab ovibus Dei exigimus, nulla meriti noſtri ibi fit commemoratio, ſed officio noſtro quæritur debita recompenſatio. Ac ſic meritum Petri non habentes, officium autem Petri exequentes, officio noſtro debitos repoſcimus honores, apoſtolo dicente: *Quamdiu miniſter ero, miniſterium meum honorificabo.* Et præmonens oves Chriſti ad ſolvendum ſingulis debita, ait: *Reddite omnibus debita: cui honorem, honorem.* Non quia bonum ſit accipientibus, ſed quia malum ſit non reddentibus. Sic ergo & beatiſſimus prædeceſſor noſter Gregorius dicit: Nemo nos propter nos in loco Petri deſpiciat: quia ex cathedra ejus, cui, authore Deo, qualeſcumque præſidemus, debita ſibi jura noſtrum officium reclamat. Frequenter enim ſolet evenire quod dicimus, ut perſona in hoc mundo potens deſpectum ſervum habeat. Cumque per eum ſuis vel extraneis aliqua mandat, non deſpicitur, perſona miſſi ſervi, quia in corde ſervatur reverentia mittentis domini. Ergone ſaltem quod dominus conceſſit Phariſæis & Scribis ſedentibus in cathedra Moyſis, ſervus denegabit qualibuſcumque conſervis ſuis in cathedra Petri? *Super cathedram*, inquit, *Moyſis ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis ſervate & facite.* Ita quod male vivimus, noſtrum eſt: quod vero bona dicimus, cathedræ, cujus occaſione neceſſe habemus recta prædicare. Unde dicit ille exercitatiſſimus Paulus: *Dum omnimodis ſive occaſione, ſive invidia Chriſtus annuncietur: & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.* Ecce apoſtolus ſic neceſſarios ducit hujuſmodi, ut gaudeat ſuper eis: & vos qui eſtis, qui negligentiam eorum ad injuriam apoſtolicæ cathedræ retorquetis? Nos enim quid ſumus? Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra dominum, cujus ordinationi reſiſtendo, damnationem vobis acquiritis: cum noſtra poteſtas, ſicut & omnis, a nullo alio niſi ab ipſo ſit. Sciendum eſt, quia falſa juſtitia dedignationem, vera autem compaſſionem habet. Qua utique privamini, inſultando, non compatiendo, alienæ calamitati. Et forte approbare nequitis, quod objicere vel calumniari præſumitis: immo conſtat vos comprobare non poſſe. Sed eſto. *Ecce in cœlo judex noſter, & conſcius noſter in excelſis.*

XXXVI.

Ceterum de homine ſentite, o homines, quod vultis: unum tamen conſcientia reſpondet nobis, quia omnium eccleſiarum Dei ſalutem & exaltationem ſummopere deſideramus. Sed ut quicumque quodlibet ex ſuperbia arripiat, & ſibi contra noſtram apoſtolicam ſedem atque leges ejus uſurpet, hoc nos tolerare non poſſumus; quia quiſquis Romanæ eccleſiæ authoritatem vel privilegia evacuare ſeu imminuere nititur, non hic unius eccleſiæ, ſed totius Chriſtianitatis ſubverſionem & interitum machinatur. Cujus enim compaſſione vel ſuſtentatione ulterius reſpirabunt filiæ a quovis oppreſſæ, unica illa ſuffocata matre? Cujus refugium appellabunt? Ad quam confugium habebunt? Ipſa enim Athanaſium, ipſa omnes catholicos ſuſcepit, fovit, defendit, & ſedibus propriis pulſos reſtituit.

XXXVII.

XXXVII.

Ideo cupiendo omnes in viſceribus Jeſu Chriſti nobiſcum, vos admonemus, ne falſum nomen ſcientiæ, juſtitiæ, vel gloriæ quærendo, unus adverſus alterum infletur, ne cinis & terra periculoſe ſuperbiat, ne abominabilis & miſer homo, bibens quaſi aquas iniquitatem, ſequendo exteriora, in vita ſua projiciat intima ſua. Simus unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati ſumus in una ſpe vocationis noſtræ. Ipſa corporis compoſitio & membrorum nos doceat, qualiter & quanti habenda ſit eccleſiæ unitas. Ipſa etenim corpus eſt Chriſti, ut Apoſtolus dicit: *Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. Et ſicut in uno corpore multa membra habentur, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Et ſi dicit auditus, vel manus, non ſum oculus, non ſum de corpore: ideo non eſt de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus*, & reliqui ſenſus? Nunc autem diſpoſuit Deus, ſicut voluit, corporis membra, ſingula officio ſuo apta. Membrum vero ſuo officio non contentum, ſed cupiens præripere alienum, conturbat corporis ordinem totum: velut ſi viſus voces, auditus colores, guſtus odores, olfactus aſperas res aut lenes, tactus tentaret diſcernere ſapores, nonne fruſtra omnes paterentur? Sic ſingulorum ornamenta ſeu indumenta non ſunt omnibus membris accommoda, nec congrua: ſed unumquodque requirit ſua, & abjicit aliena. Nempe refutat pes coronam, galeam & pileum, caputque ſandalia vel pedules ad ſuum non applicat uſum. Sic manuum dignitas & maxima utilitas, quamvis componat inſignem imperii coronam, non tamen hanc ſibi adaptat & imponit, ſed capiti, contenta ſuis armillis, dextrocherio, & annulis. Idem fit & in ceteris, & tam diſcors concordia eſt in eis, ut eorum quodlibet alii officium ſuum omnino deputare recuſet: & tamen de bono unius pariter exultent, ſicut de malo communiter dolent: & officia ſua non ſibi tantum, ſed magis mutuæ utilitati, exhibent. Unde ſecutus idem apoſtolus, ait: *Si glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra.* Et quantæ inſipientiæ eſt nolle nos imitari quod ſumus, & quod ad tranſitoriam vitam aliquandiu retinendam accepimus, non conſiderare, ut in perpetuum ſubſiſtamus?

Rom. 12. 1. Cor. 12. 2. Cor. 12.

XXXVIII.

Superbia & invidia quarum rerum origo.

Quia vero ante omnia peſtilens mater ſuperbia, ejuſque crudeliſſimæ filiæ, invidia ſcilicet ac inanis gloria, paſſim obſtinata rabie corpus Chriſti moliuntur eviſcerare & dilacerare: non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes: ne, quod avertat Deus, contingat nobis dictum apoſtoli: *Quod ſi invicem mordetis, videte ne ab invicem conſumamini.* Et illud Jacobi: *Quod ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſunt in vobis, nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem. Non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primo quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, amans bonum, ſine ſimulatione.* Has itaque duas & valde ſibi contrarias ſapientias vigili mente diſcernite, & ſi Petrus ſingulariter figura ſummi capitis noſtri, vicariuſque ejus, ac ſui ſucceſſores jam in terris retinent ſpecialem dignitatem terreni cœleſtiſque regni, nolite invidere vel detrahere Romanæ eccleſiæ apici, quem per caritatem totum valetis adipiſci, & in nobis regnare & ipſi. Sin alias, audietis quod ſupra: *Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis: ſine nobis regnatis; atque utinam A regnaretis, ut & nos vobiſcum regnaremus.*

Galat. 5. Jacob. 3. 1. Cor. 4.

XXXIX.

Ecce nos veſtram gloriam ducimus noſtram: cur vos annullare nitimini nobis divinitus & humanitus conceſſam? Nonne decus vel dedecus ſui capitis manus ſeu pes ſuum non ducit? Nec dolet, ſed potius gaudet uno ſenſu, id eſt, ſolo tactu donatum corpus, ſuperpoſitum ſibi caput omnibus pollere ſenſibus, quia eos militare facit, & invigilare corporis ſubjecti utilitatibus: & caput de omnibus judicans ſenſibus nullo ſenſu judicatur, utpote ſolius ſui judicio ſufficientiſſimum: utque apoſtolus dicit, *ſpiritualis judicat omnia, ipſe autem a nemine judicatur.* Hæc & ſupra dicta de corporis noſtri harmonia ſi non ſentitis B in vobis, in corpore non eſtis, nec in corpore vivitis: & ſi in corpore Chriſti, quod eſt eccleſia, non eſtis, nec de eo vivitis, jam videte ubi & quid ſitis. Abſciſſi eſtis, putreſcitis, & velut palmes præciſus de vite foras miſſi eſtis, & areſcitis, ut in ignem mittamini, & ardeatis: quod divina pietas longe faciat a vobis.

1. Cor. 2.

XL.

Sed quia jam nunc videmur digreſſi modum epiſtolæ, alio exordio congruum cenſuimus reſpondere veſtræ calumniæ, quam confratribus & coepiſcopis noſtris Apulis, ſcriptam ad ſuggillationem noſtri azymi, & prædicationem veſtri fermenti, non dubitaſtis dirigere. Inter hæc dirigimus veſtris cavillationibus refragantia venerabi- C lium patrum noſtrorum aliqua ſuper his ſcripta: deinde, ut Deus inſpirabit, noſtra reſcripta, quatenus multipliciter veſtra retundantur & retro ferantur jacula, & quem non vultis feriant. Nam ſi vos non erubeſcitis, nec timetis de loquacitate, nos non tantum erubeſcere, quantum timere debemus de taciturnitate: quia de noſtra, multorum pendent animæ, quæ falſis fratribus calumniantibus, & nobis tacentibus, habent perire.

XLI.

Iſta autem vobis paterna pietate, ac germanæ dilectione interim reſcribimus, in quibus ſatis declinaſſe nos credimus, ne in illud Salomonis incideremus: *Noli reſpondere ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris illi ſimilis.* Verum ſi non reſi- D pueritis, experiemini quod idem mox ſecutus ait: *Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur.* Et illud apoſtoli: *Hæreticum hominem poſt unam & ſecundam correptionem devita: ſubverſus eſt enim qui ejuſmodi eſt, & delinquit, proprio judicio condemnatus.* Et cavendo interdictum veteris legis typicum, deinceps non coquemus hœdum in lacte matris ſuæ: ſed impetiginem ejus & ſcabiem fricabimus inſtanter mordaci aceto & multo ſale: quia cum dolore abſcindenda ſunt, quæ leni manu palpari & ſanari non poſſunt, ut dominus admonet, dicens: *Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum.* Sed miſeratio Dei præcedens hæc no- E ſtra dicta, parcet & nobis & vobis, ut deinceps non ſit neceſſe circa quæſtiones & pugnas verborum occupari, ſed ex divinis paginis noſtram in hoc mundo peregrinationem invicem conſolari, & pacifice adhortari, ut pſalmiſta canit: *Pax multa diligentibus legem tuam, domine, & non eſt illis ſcandalum.* Quod vero caritas & unitas fratrum ipſa ſit lex Dei, oſtendit illud evangelii: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.* Quam nos ſinceram hic conſervare, & in futuro ſine fine ipſam, quæ Deus eſt, perſpicere, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, dignetur concedere. Amen.

Prov. 26. Tit. 3. Matth. 18. Pſal. 118. Joan. 13.

II. AD

II AD EPISCOPOS VENETIÆ ET ISTRIÆ.

Præcipit, ut patriarchæ Gradenſi, cujus primatum ab apoſtolica ſede conceſſum in ſynodo confirmarat, obedientiam præbeant.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis Venetiæ & Iſtriæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

anno 1053. NOverit veſtra cariſſima nobis in Chriſto fraternitas, hac in præſenti indictione * ſexta, cariſſimum confratrem noſtrum Dominicum Gradenſem, immo novæ Aquilejæ patriarcham, ad ſynodum noſtram Romæ habitam veniſſe, & querimoniam de ſua & Forojulienſi eccleſia, quam credimus vos non ignorare, lacrymabiliter coram feciſſe. Cujus tandem relectis privilegiis, a ſancta Romana & apoſtolica ſede ſibi conceſſis, judicio totius ſanctæ ſynodi hoc definitum fuit: Ut nova Aquileja totius Venetiæ & Iſtriæ caput & metropolis perpetuo haberetur, ſecundum quod evidentiſſima prædeceſſorum noſtrorum adſtruebant privilegia. Forojulienſis vero antiſtes, tantummodo finibus Longobardorum eſſet contentus, juxta privilegium Gregorii II. & retractationem tertii. Et hoc quidem extra patientiam canonum ei pro magno conceſſimus, quia quater jam vocatus a nobis, nec venit nec excuſavit: cum Gradenſis, id eſt, novæ Aquilejæ patriarcha, quinquies noſtræ ſynodo, etiam non vocatus, interfuerit. Unde monendo mandamus, & præcipimus vobis ex parte Dei, & ſancti Petri, & noſtra, ut præfato Gradenſi patriarchæ ſucceſſoribuſque ejus, in omnibus, ſecundum jura canonica, obedientes ſitis, ſicut primati veſtro & patriarchæ eſſe debetis, & ſicut anteceſſoribus ejus noſtri perpetuo confirmarunt. Et ſi quid ſui juris in urbibus veſtris vel parochiis continetur, quod ſuo dominatui merito debeat ſubdi, nullus veſtrum ſibi contradicere præſumat. Si quis vero veſtrum quidquam juſtæ querimoniæ adverſus eum videtur habere: aut coram vobis confratribus & comprovincialibus cauſam ſuam proferat, & cum eo, ſi potuerit, pacifice diffiniat; aut in præſentiam noſtram utraque pars examinanda veniat, ſalva ſibi interim per omnia & patriarchali reverentia, & proprietate ſua. Quod ſi extra feceritis, ſententia canonica ſuper vos vigilabit.

III. AD THOMAM EPISCOPUM AFRICANUM.

Oſtendit Carthaginenſem archiepiſcopum totius Africæ eſſe primatem: Gummitanum vero epiſcopum, ſine illius conſenſu nec epiſcopos conſecrare, nec provinciale concilium convocare poſſe: ſolius autem Romani pontificis eſſe, & epiſcopos deponere, & generalia concilia indicere.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Thomæ confratri cariſſimo & coepiſcopo, ſalutem.

CUm ex venerabilium canonum authoritate recolimus ducentos quinque epiſcopos concilio interfuiſſe Carthaginenſi, & nunc a tua fraternitate audimus, quinque vix epiſcopos ſupereſſe in tota Africa, utique tertia hujus corruptibilis mundi parte: compatimur tantæ veſtræ imminutioni totis viſceribus animi. Cum autem ipſas Chriſtianitatis reliquias ediſcimus interna & mutua diſſenſione diſcindi & diſpergi, & adverſus ſe invicem zelo & contentione principatus inflari, nil aliud nobis primo dicendum occurrit, quam illud ſancti Amos vatis: *Parce, Domine, parce obſecro: quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?* Amos 7. Sed quamvis in tali tantoque defectu religionis plurimum doleamus; multum tamen gaudemus, quia ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris veſtræ ſententiam requiritis & expectatis ſuper quæſtionibus veſtris: & quaſi rivulis ab uno fonte erumpentibus, & in ſuo ſe curſu per diverſa ſpargentibus, ad ipſius fontis primam ſcaturiginem reverti debere optimum putatis, ut inde reſumatis directionis veſtigium, unde ſumpſiſtis totius Chriſtianæ religionis exordium. Noveris ergo procul dubio, quia poſt Romanum pontificem primus archiepiſcopus & totius Africæ maximus metropolitanus eſt Carthaginenſis epiſcopus. nec quicumque ſit ille Gummitanus epiſcopus, aliquam licentiam conſecrandi epiſcopos, vel deponendi, ſeu provinciale concilium convocandi habet, ſine conſenſu Carthaginenſis archiepiſcopi, cujuslibet dignitatis aut poteſtatis ſit, exceptis his quæ ad propriam parochiam pertinent: cetera autem, ſicut & alii Africani epiſcopi, conſilio Carthaginenſis archiepiſcopi aget. Unde cariſſimi confratres noſtri coepiſcopi Petrus & Joannes recte ſentiunt de Carthaginenſis eccleſiæ dignitate, nec conſentiunt errori Gummitanæ eccleſiæ. Hoc autem nolo vos lateat, non debere præter ſententiam Romani pontificis univerſale concilium celebrari, aut epiſcopos damnari, vel deponi: quia etſi licet vobis aliquos epiſcopos examinare, diffinitivam tamen ſententiam, abſque conſultu Romani pontificis, ut dictum eſt, non licet dare: quod in ſanctis canonibus ſtatutum, ſi quæritis, poteſtis invenire. Quamvis enim omnibus generaliter apoſtolis dictum ſit a Domino: *Quæcumque ligaveritis in terra, ligata erunt & in cœlo; & quæcumque ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cœlo:* Matth. 18. tamen non ſine cauſa ſpecialiter & nominatim dictum eſt B. Petro apoſtolorum principi: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam: & tibi dabo claves regni cœlorum.* Matth. 16. Et in alio loco: *Confirma fratres tuos.* Luc. 22. Scilicet, quia omnium eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ, per ſanctam & principalem B. Petri ſedem a ſucceſſoribus ejus ſunt diffiniendæ. Jam quia ad interrogata etiam confratrum noſtrorum Petri & Joannis epiſcoporum decrevimus reſpondere; optamus, ut ſanctam tuam fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus ſanctæ catholicæ eccleſiæ, atque devote pro nobis orantem, ſancta & individua Trinitas ſemper conſervet, cariſſime frater.

Datum XVI. Kalendas Januarii, anno domini Leonis papæ IX. quinto *, indictione VII. * anno 1054.

IV. AD PETRUM ET JOANNEM EPISCOPOS.

Ejuſdem argumenti. Addit præterea nonnulla de epiſcoporum & archiepiſcoporum inſtitutione.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimis in Chriſto fratribus Petro & Joanni epiſcopis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEcus eccleſiarum Africanarum ita conculcatum a Gentibus nimium dolemus, ut modo vix quinque inveniantur epiſcopi, ubi olim ducenti quinque ſolebant per concilia plenaria com-

computari; & ibi pauculas oves, quotidianæ occisioni deputatas, remansisse, ubi quondam innumerabilis grex Domini sub numerosis arietibus exultabat alta pace. Sed hæc peccatis nostris imputantes, justitiam creatoris collaudantes, timeamus, & misericordiam ejus instanter postulemus, ut servos suos tandem respicere dignetur. Quod autem scripsistis nobis pro sanctæ Romanæ ecclesiæ statu, nostraque incolumitate, vos Dominum gratias agendo exorasse; noveritis nos vestræ fraternitatis gratias agere, & pro consolatione vestra semper orare. Et revera, fratres, hoc acceptabile est Domino nostro Jesu Christo, ut caput omnibus membris prospiciat & invigilet; membra vero sui capitis salutem sine intermissione quærant & optent. Bene equidem fecistis, quod jussi a nobis concilium de rebus ecclesiasticis habuistis: quod etiam omni anno vel semel agere debetis. Insuper recte contra Gummitanum episcopum, dignitatem Carthaginensis ecclesiæ defendistis; quia sine dubio post Romanum pontificem primus archiepiscopus, & totius Africæ maximus metropolitanus est Carthaginensis episcopus, nec pro aliquo episcopo in tota Africa potest perdere privilegium semel susceptum a sancta Romana & apostolica sede: sed obtinebit illud usque in finem sæculi, & donec in ea invocabitur nomen Domini nostri Jesu Christi, sive deserta jaceat Carthago, sive resurgat gloriosa aliquando. Hoc ex concilio beati martyris Cypriani, hoc ex synodis Aurelii, hoc ex omnibus Africanis conciliis, hoc, quod majus est, ex venerabilium prædecessorum nostrorum Romanorum præsulum decretis aperte monstratur: nec quicumque ille sit Gummitanus episcopus, aliquam licentiam consecrandi episcopos, vel deponendi, seu provinciale concilium convocandi habet sine consensu Carthaginensis archiepiscopi, cujuslibet dignitatis aut potestatis sit. Tantummodo procurabit ille Gummitanus episcopus, quæ ad propriam parochiam pertinent: cetera autem, sicut & alii episcopi Africani, consilio Carthaginensis archiepiscopi aget, qui solus in Africa pallium ab apostolica sede habere solet. Unde & episcopos consecrandi principale & antiquum jus retinet, sicut ex verbis Aurelii in concilio Carthaginensi, capitulo trigesimo nono, potest intelligi, cum dicit: In ecclesia, ad quam dignata est vestra sanctitas convenire, crebro ac pene per diem dominicam episcopos ordinandos habemus, &c. Sed hoc vos non lateat, non debere præter [a] scientiam Romani pontificis universale concilium celebrari, aut episcopos damnari, vel deponi, quia etsi licet vobis aliquos episcopos examinare, diffinitivam tamen sententiam absque consultu Romani pontificis, ut dictum est, non licet dare. Quod in sanctis canonibus statutum, si quæritis, potestis invenire: scilicet quia omnium ecclesiarum majores & difficiliores causæ, per sanctam & principalem beati Petri sedem, a successoribus ejus diffiniendæ sunt, utpote cui divinitus dicitur: *Confirma fratres tuos:* &, *Tibi dabo claves regni cœlorum*, &c.

Carthaginensis episcopus solus in Africa pallium habet. Concil. Carthagin. III.

[a] sententiam.

Luc. 22. Matth. 16.

Nunc quia de archiepiscopis & metropolitanis sententiam nostram requiritis, venerabilium antecessorum nostrorum dicta aperte demonstrant, id est, Clementis, Anacleti, Aniceti, & aliorum, ubi ita legitur: Sacerdotum ordo bipartitus est, nec amplius quam duos ordines, id est, episcoporum & presbyterorum, nobis collati sunt, nec apostoli docuerunt. Episcoporum autem ordo unus est, quamvis alii præferantur aliis, sive pro eo quod primas civitates, & magis nominatas, A secundum potentiam, aut leges sæculi retinent, sive quod a sanctis patribus pro aliqua reverentia sanctitatis aliquod privilegium dignitatis possident. Nam sicut omnis mundana potestas his gradibus dignitatum a se invicem distat, id est, ut primus sit Augustus vel imperator, deinde Cæsares, deinde reges, duces, & comites atque tribuni: ita & ecclesiastica dignitas ordinata a sanctis patribus invenitur, dicente beato Clemente: in his civitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi flamines eorum, atque primi legis doctores erant, primates vel patriarchæ positi sunt, qui reliquorum judicia & majora negotia juste diffinirent, qui etiam non uni provinciæ, sed pluribus præessent. Deinde ubi archiflamines erant paganorum, archiepiscopi instituti sunt Christianorum, qui singulis provinciis præessent. Ubi vero metropolis erat, quæ interpretatur mater civitas, metropolitani erant: quippe qui de tribus aut quatuor civitatibus intra aliquam provinciam majori & matri aliarum civitatum præsidebant. Isti aliquando metropolitani tantum nominantur, aliquando vero archiepiscopi, si in ipsa provincia majores non fuerint aliqui. Ubi autem minores civitates habuerint solummodo flamines vel comites, episcopi sunt instituti. Porro tribuni plebis non absurde intelliguntur presbyteri, sive reliqui inferioris ordinis clerici. His omnibus divino & humano privilegio prælatus est pontifex Romanus. Sed de Africæ primatibus aliter intelligendum est, quia in singulis ejus provinciis antiquitus primates instituebantur, non secundum potentiam alicujus civitatis, sed secundum tempus suæ ordinationis; quibus tamen omnibus præerat unus, scilicet Carthaginensis archiepiscopus, qui etiam non incongrue dici potest metropolitanus propter Carthaginem metropolim totius Africæ, quorum supra meminimus. Ita legitur in concilio Carthaginensi, capitulo vigesimosexto; Primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus. Sanctam vestram fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus sanctæ Dei ecclesiæ, atque devote pro nobis orantem, sancta & individua Trinitas semper conservet, carissimi fratres.

Epist. 1. t. 1. p. 91.

Concil. Carthaginense

V. AD PETRUM EPISCOPUM.

Gratulatur de ejus erga sedem apostolicam observantia. Confirmat ejus ordinationem, si secundum canones fuerit promotus. Hortatur ut suæ ecclesiæ dignitatem tueatur. Probat fidem ad se ab eo scriptam, eamdem esse quam tenet Romana ecclesia, cujus fidei summa capita ad eum mittit.

Leo episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri & coepiscopo Petro.

Antioch. episcopo.

CONgratulamur vehementer in Domino tuæ sanctissimæ fraternitati, atque multimodas gratias, ut dignum est, referimus ei qui est vera pax & caritas suorum, quod tandem per te, carissime frater, videtur refloruisse sanctæ Antiochenæ ecclesiæ studium, & sentire quod est sentiendum. *In hoc enim cognoscent omnes, quia Christi sumus discipuli* (qui primum in ipsa magna Antiochia nominati fuerunt Christiani) *si dilectionem habuerimus adinvicem, & idipsum dixerimus omnes, & non fuerint in nobis schismata: si fuerimus perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia.* Neque enim Deus, qui unus est, in scissuris

Joan. 13. 1. Cor. 3.

ris mentium, ſed in ſola unitate, & puro corde habitat, & habitare facit unanimes in domo. Alioquin domus exaſperans erit, nec jam digna vocari eccleſia Dei, ſed ſynagoga maligni. Porro ſicut calamitoſum eſt, ſi unitas deeſt bonis; ita pernicioſum, ſi adſit malis. Quod ipſe ex ſpecula ſanctæ illius eccleſiæ, cui videris deſignatus divinitus ſpeculator, prudenti oculo conſiderans, promotionem tuam ad epiſcopale faſtigium, electione cleri & populi, ſicut aſſeris, factam, atque fidem tuam, ſecundum antiquæ conſuetudinis religioſum & valde neceſſarium ſtudium, apoſtolicæ & primæ ſedi, cui, Deo authore, quamvis indigni præſidemus, annunciare & exponere curaſti. In quo facto noverit tua dilectio nos plurimum recreatos & gaviſos in domino; quia quod maxime oportebat, tibi & eccleſiæ, cui temporaliter præſides, non diſtuliſti efficere. Siquidem ab apoſtolica tua ſede noſtram apoſtolicam ſedem conſulendo, perpendimus tuam dilectionem nolle deviare a dominico & omnium ſanctorum patrum concordi decreto, quo inviolabiliter cunctis in toto orbe terrarum eccleſiis, ſancta Romana & apoſtolica ſedes caput præponitur, ad quam majores & difficiliores cauſæ omnium eccleſiarum definiendæ referantur. Sic omnia veneranda concilia, ſic leges humanæ promulgant, ſic ipſe ſanctus ſanctorum, rex regum, & dominus dominantium confirmat; quatenus ibi principalis dignitatis, & totius eccleſiaſticæ diſciplinæ venerabilis apex præfulgeat & præcellat, ubi ipſe vertex atque cardo apoſtolorum Petrus, caruis ſuæ beatam reſurrectionem in noviſſimo die expectat. Nimirum ſolus eſt ille, pro quo, ne deficeret ejus fides, Dominus & Salvator aſſerit ſe rogaſſe, dicens: *Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando converſus, confirma fratres tuos.* Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius uſque in ſæculum ſæculi; ſed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, ſicut uſquenunc confirmare non ceſſavit. Pro cujus excellentia tertiam a Romana eccleſia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere ſummopere monemus, non tuæ gloriæ cauſa, ſed pro ſedis, cui ad tempus præſides, antiqua honorificentia. Nec revoceris ab hac intentione cujuslibet pompa vel arrogantia, quin conſtanter defendas honorem, quem Antiochenæ eccleſiæ reliquerunt omnia ſanctorum patrum concilia. Ad quod utique, ſi oportuerit, maxima mater, Romana ſcilicet atque prima ſedes, tam dilectæ ſibi filiæ, immo conſociæ, nuſquam & nunquam deerit. Quod totum ideo dicimus, quia quoſdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochenæ eccleſiæ audivimus.

Porro quod a nobis cauſas diviſionis univerſalis eccleſiæ compatiendo requiris, fatemur tuæ religioſæ ſolicitudini, nos adhuc a Domino miſerante firmiſſime retinere vinculum ſanctæ unitatis: nec videmus nos alicubi incurriſſe damnum ſchiſmatis, quos integritas concordiæ, & plenitudo eccleſiaſticæ diſciplinæ indeſinenter regit. Unicuique noſtrum debetur honor, & ſua jura conſervantur. Terminos, quos patres noſtri fixerunt, nulli arroganter tranſgredi conceditur. Magis veſtra fraternitas circumſpiciat, ne qua radix amaritudinis, atque diſſenſionis, quod abſit, in veſtris partibus ſuccreſcat, per quam inquinentur multi, & quam neceſſe ſit diſtricta falce ſanctorum canonum a catholicæ eccleſiæ agro extirpu.

Ari. Mea vero humilitas in culmine apoſtolici throni ideo exaltata, ut approbanda approbet, improbanda quoque improbet, tuæ ſanctiſſimæ fraternitatis epiſcopalem promotionem libens approbat, collaudat, & confirmat: & communem Dominum inſtanter exorat, ut quod humano ore jam diceris, ante ejus oculos exiſtas. Noveris tamen, nos ipſam tuam promotionem taliter approbare, ſi non hanc neophytus, aut curialis, ſeu bigamus, vel pretio, aut alio quolibet modo ſacris canonibus contrario, quod abſit, obtinuiſti. Sane fidem tuam, quam proprio ſcripto ſummæ & apoſtolicæ ſedi expoſuiſti, ſanam & catholicam atque orthodoxam per omnia proteſtamur, & ſicut vere unicam & ſalutarem amplectimur, & tuæ dilectioni vehementer congratulantes in Domino, eamdem noſtram eſſe devoto corde & prompto ore profitemur. Firmiter enim credo ſanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, unum Deum omnipotentem eſſe, totamque in Trinitate deitatem coeſſentialem & coniubſtantialem, coæternam & coomnipotentem, uniuſque voluntatis, poteſtatis, & maieſtatis: creatorem omnium creaturarum, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, quæ ſunt in cælo & in terra, viſibilia & inviſibilia. Credo etiam ſingulas quaſque in ſancta Trinitate perſonas, unum Deum verum, plenum & perfectum. Credo quoque ipſum Dei Patris Filium, Verbum Dei æternaliter natum ante omnia tempora de Patre, conſubſtantialem coomnipotentem, & coæqualem Patri per omnia in divinitate, temporaliter natum de Spiritu ſancto ex Maria ſemper virgine, cum anima rationali: duas habentem nativitates, unam ex Patre æternam, alteram ex matre temporalem: duas voluntates & operationes habentem: Deum verum, & hominem verum: proprium in utraque natura atque perfectum: non commixtionem atque diviſionem paſſum, non adoptivum neque phantaſticum: unicum & unum Deum, Filium Dei in duabus naturis, ſed in unius perſonæ ſingularitate: impaſſibilem & immortalem divinitate, ſed in humanitate pro nobis & pro noſtra ſalute paſſum vera carnis paſſione, & ſepultum, ac reſurrexiſſe a mortuis die tertia, vera carnis reſurrectione: propter quam confirmandam, cum diſcipulis nulla indigentia cibi, ſed ſola voluntate & poteſtate comediſſe, die quadrageſimo poſt reſurrectionem cum carne, qua ſurrexit, & anima, aſcendiſſe in cælum, & ſedere in dextera Patris: inde decimo die miſiſſe Spiritum ſanctum: & inde, ſicut aſcendit, venturum judicare vivos & mortuos, & redditurum unicuique ſecundum opera ſua. Credo etiam Spiritum ſanctum plenum & perfectum verumque Deum, a Patre & Filio procedentem, coæqualem & coeſſentialem & coomnipotentem, & coæternum per omnia Patri & Filio, per prophetas locutum.

Fidei Romanæ eccleſiæ explicatio.

Hanc ſanctam & individuam Trinitatem non tres deos, ſed in tribus perſonis, & in una natura ſive eſſentia unum Deum omnipotentem, æternum, inviſibilem & incommutabilem ita credo & confiteor, ut Patrem ingenitum, Filium unigenitum, Spiritum ſanctum nec genitum nec ingenitum, ſed a Patre & Filio procedentem, veraciter prædicem. Credo ſanctam catholicam & apoſtolicam unam eſſe veram eccleſiam, in qua unus datur baptiſmus, & vera omnium remiſſio peccatorum. Credo etiam veram reſurrectionem ejuſdem carnis, quam nunc geſto, & vitam æternam. Credo etiam novi & veteris teſtamenti, legis & prophetarum & apoſtolorum unum eſſe au-

ctorem Deum & Dominum omnipotentem: Deum prædestinasse solummodo bona, præsciviſſe autem bona malaque. Gratiam Dei prævenire & subsequi hominem credo & profiteor, ita tamen, ut liberum arbitrium rationali creaturæ non denegem. Animam non esse partem Dei, sed ex nihilo creatam; & absque baptismate, originali peccato obnoxiam, credo & prædico.

Porro anathematizo omnem hæresim extollentem se adversus sanctam ecclesiam catholicam, pariterque eum quicumque aliquas scripturas, præter eas quas catholica ecclesia recipit, in auctoritate habendas esse crediderit, vel veneratus fuerit. Quatuor concilia omnimode recipio, & velut quatuor evangelia veneror: quia per quatuor partes mundi, universalis ecclesia, in his, tanquam in quadro lapide, fundata consistit. Primum, Nicænum trecentorum & octodecim patrum sub B. Silvestro papa Romano, & Constantino Augusto magno; cui præfuerunt Victor & Vincentius Romani presbyteri. Secundum, Constantinopolitanum primum centum quinquaginta patrum, sub Damaso papa & Theodosio majore. Tertium, Ephesinum primum ducentorum patrum, sub Cælestino papa & juniore Theodosio. Quartum Chalcedonense sexcentorum & triginta patrum, sub beato Leone papa, & Marciano Augusto.

Ita divus Gregorius ep. 24. l. 1.

Pari modo recipio & veneror reliqua tria concilia, id est, secundum Constantinopolitanum, sub Vigilio papa & Justiniano Augusto: deinde tertium Constantinopolitanum contra Monothelithas, sub Agathone papa & Constantino nepote Heraclii; ultimum, secundum Nicænum, sub Hadriano papa & Constantino Irenes filio, pro reverendis Domini Jesu Christi & sanctorum imaginibus. Quidquid supra dicta septem sancta & universalia concilia senserunt & collaudaverunt, & sentio & collaudo: & quoscumque anathematizaverunt, anathematizo. Hanc fidem sancta Romana & apostolica sedes corde credit ad justitiam, & ore confitetur ad salutem. Secundum hanc vivere, Domino donante, studet, & pro ejus defensione, si oportuerit, mori parata est. Quam & in te, frater carissime, perfectam cognoscimus, & secundum eam te vivere nobiscum admonemus, profecto scientes quia fides sine operibus mortua est. Salutamus cum omni fraternitate seu collegio sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis tuam fraternitatem sanctam, cunctumque collegium in Domino tibi subjectum: & ut pro nostra gemina salute omnipotentem Dominum jugiter exores precamur plurimum, reverende & desiderabilis frater.

VI. AD MICHAELEM CONSTANTINOP. ARCHIEPISCOPUM.

Gratulatur ei, quod Græcos Latinis conciliare studeret. Arguit eum, tum quod patriarchas Alexandrinum & Antiochenum suæ potestati subjicere conaretur, tum quod universalis patriarchæ nomen sibi usurparet, & Romanam ecclesiam, quæ in azymis sanctum eucharistiæ sacrum conficiat, damnaret. Probat Christum in azymo consecrasse.

Leo episcopus, servus servorum Dei, Michaeli Constantinopolitano archiepiscopo.

SCripta tuæ honorandæ fraternitatis tandem ad nos pervenerunt, in quibus ad maxime necessarium omnibusque Christi fidelibus amplectendum bonum concordiæ & unitatis exhortari studes: quatenus post nimium longas & pernicioſas discordias, filia ex propriæ matris reconciliatione exultet. Ad quod utique te provocantem & prænonentem tanto promptius auscultare cupimus, quanto vigilantius animadvertimus hanc solam esse propriam & specialem virtutem piorum atque sanctorum, cum cæteræ virtutes bonis & malis esse possint communes, Domino sic præmonstrante. *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinvicem.* Et deiloquo Paulo protestante: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Unde plurimum tuæ fraternitati congratulamur in Domino, quoniam summum desiderium nostrum tua industria anticipasti: quod utique si aliquo frigore caritatis pigritareris exequi, nostra debueras solertia prævenire. Nos enim, juxta præfatum apostolum, si fieri potest, cum omnibus hominibus pacem habere peroptamus: quanto magis ergo tecum, quem videmus ecclesiæ Dei valde utilem & necessarium posse fore ministrum, si non transgredi laboraveris terminos quos patres nostri posuerunt? Et quia Christianæ perfectionis est, pacificum esse, etiam cum inimicis pacis, spe correctionis, non consensu malignitatis: tanto solicitius debemus omnes occasiones scandalorum de medio tollere, quanto tenacius optamus pacis amicos retinere. Plurima autem ex tua fraternitate intolerabilia rumor jamdiu pertulit ad aures nostras, quæ nos, partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas inquirendi talia concedebatur, indiscussa hucusque reliquimus. Denique diceris neophytus, & non gradatim prosiluisse ad episcopale fastigium: quod nullatenus esse faciendum, & apostolus edocet, & venerabiles canones interdicunt. Hinc nova ambitione Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, antiquis suæ dignitatis privilegiis privare contendens, contra omne fas & jus tuo dominio subjugare conaris. Quod quanto tuo periculo tentes, omnibus sanæ mentis patet: quandoquidem vana gloria & pompa sæculari elatus, consilium divinitatis antiquum super stabilimento columnarum suæ ecclesiæ * contendis, quasi ex fallacibus divitiis præjudicium facturus illi, qui cum vere & singulariter dives esset, pauper pro nobis factus, delegit suæ temporali nativitati oppidulum, & speluncæ diversorium, non quodlibet regum palatium. Cujus exempla quisquis horret, ad sortem illius pertinet, qui tunc per se, nunc autem per suos satellites, dicere audet: *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Sed non cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ meæ, viæ vestræ dicit Dominus*: qui dispergit superbos in furore suo, & respiciens omnem arrogantem humiliat, & exurgit ut non prævaleat homo, in cujus conspectu non est Deus. Ne enim superbia propter altitudinem suam se conjunctam putaret Deo, dicit psalmista: *Alta a longe cognoscit excelsus Dominus.* Unde per semetipsum testatur: *Quod altum est hominibus, abominabile est apud Deum.* Qualis vero, & quam detestabilis atque lamentabilis est illa sacrilega usurpatio; qua te universalem patriarcham jactas ubique & scripto & verbo, cum omnis Dei amicus hujusmodi hactenus horruerit honorari vocabulo? Et quis post Christum convenientius posset insigniri hoc vocabulo, quam cui dicitur divina voce: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*, &c. Verumtamen quia ille non invenitur universalis apostolus dictus, quamvis princeps apostolorum sit constitutus, nullus successorum ejus tam prodigioso prænomine consensit appellari penitus, licet magno

Caritatis tus prop sanctorum Joan. 13.

Hebr. 12.

Rom. 12.

1. Tim. 3.

* Hic deest mutare, aut aliquid ejusmodi.

Isa. 14. Isa. 55.

Psal. 137.

Luc. 16.

Matth. 16.

gno Leoni prædeceſſori noſtro, & ſucceſſoribus ipſius, hoc ſancta decreverit Chalcedonenſis ſynodus. Nempe animadvertebant non eſſe amicum ſponſi, qui pro ſponſo vellet amari; quin potius paranymphum & lenonem antichriſti, qui adverſatur & extollitur ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Ecce ille Joannes veſter, cujus veſanæ adinventionis adhuc hæredes permanetis, qui, ſecundum pſalmiſtam, per vos adhuc vocat nomina ſua in terris ſuis, cum interiit non ſumpſit omnia, neque deſcendit cum eo gloria ejus ad infernum: quia cum in honore eſſet, non intellexit. Ipſe a beatiſſimis pontificibus Pelagio & Gregorio ſucceſſoribuſque eorum pro hac inſolentia anathematizatus, in ſua pertinacia irrevocabilis periit, jamque per quadraginta & quadringentos annos ſuæ contumaciæ ſequaces præcipitare non ceſſavit. Quibus quid profuit ſuperbia, divitiarum jactantia quid contulit? *Tranſierunt omnia velut umbra. Quid denique prodeſt homini, ſi totum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur?* Et quomodo animas pro fratribus habetis ponere, qui inane nomen, & univerſam eccleſiam ſcandalizans, dedignamini deponere? Reſipiſce ergo, rogamus, ab hac inſania, ne illius conſors tu quoque, quod abſit, fias, de quo dicitur: *Omne ſublime videt, & ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ.* Illud autem quis non ſtupeat, quod poſt tot ſanctos & orthodoxos patres, per mille & viginti a paſſione Salvatoris annos, novus calumniator eccleſiæ Latinorum emerſiſti, anathematizans omnes, & publicam perſecutionem excitans, quicumque participarentur ſacramentorum ex azymis? Quam præſumptionem tuam & fama nobis obtulit, & literarum ſub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifeſtavit; quæ violenter adſtruere conantur fermentatum panem fuiſſe, quo Dominus apoſtolis ſuis corporis ſui myſterium in cœna commendavit. Quod omnino falſum eſſe ex utroque teſtamento facillime deprehenditur: quia qui non venerat ſolvere legem, ſed adimplere, juxta ipſius legis præceptum, ex azymis & vino vetus paſcha adimplevit, & protinus ex azymis & vino novum, ſicut aperte Lucas narrat, diſcipulis tradidit. Neque enim totis octo diebus illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Iſrael, & apud quemcumque inveniebatur, peribat anima ejus de populo ſuo. Quod ſi in cœna Domini Jeſu apparuiſſet, aut ipſe ſeu diſcipuli ejus quoquo modo guſtaſſent, juſte ſicut prævaricatores legis perirent, nec ipſe Dominus diceret ſuis inſidiatoribus: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Nec eſſet opus falſos teſtes ad perdendum eum quærere, cum hoc ſolo perderetur juſte. Sed qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus, quod paſſurus diſcipulis mandavit, evidenter per apoſtolum, in quo loquebatur, commemorans, inquit: *Epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis. Denique modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Ubicumque autem corruptio, ibi procul dubio naturæ deterioratio, & alicujus vitii ſuſceptio.

Porro noſtrum paſcha ideo novum dicitur, quia illud vetus præceptum eſt Iſraelitis in memoriam ſuæ egreſſionis ex Ægypto: iſtud vero Chriſtianis in memoriam dominicæ paſſionis, qua ad Patrem tranſivit ex hoc mundo. Sed quia tam de his, quam de aliis, quibus nos calumniaris, latius a noſtris nunciis per alia ſcripta noſtra, quæ deferunt, inſtrueris: hic breviter attigiſſe ſit ſatis. Diſcat autem fraternitas tua, ſaltem admonita, caute & humiliter loqui, ne aliquando Dominus dicat & tibi: *Ex abundantia cordis os loquitur.* Scripſiſti ſiquidem nobis, quoniam ſi una eccleſia Romana per nos haberet nomen tuum, omnes eccleſiæ in toto orbe terrarum haberent per te nomen noſtrum. Quid hoc monſtri eſt, frater cariſſime? Romana eccleſia, caput & mater eccleſiarum, membra & filias non habet? Et quomodo poteſt dici caput aut mater? Credimus enim propter quod & loquimur atque conſtanter profitemur: Romana eccleſia adeo non eſt ſola, vel ſicut tu putas, una, ut in toto orbe terrarum, quæcumque natio diſſentit ſuperbe ab ea, non ſit jam dicenda vel habenda eccleſia aliqua, ſed omnino nulla; quin potius conciliabulum hæreticorum, aut conventiculum ſchiſmaticorum, & ſynagoga ſatanæ. Videre diceris illud ſancti Eliæ, tunc præſumentis de ſe: *Relictus ſum ego ſolus.* Sed audi quid ille audivit a Domino: *Reliqui mihi ſeptem millia virorum.* Quieſce, quieſce jam, venerabilis frater, ab his ſuperſtitionibus, ne illud Salomonis in te dicatur: *Sunt qui ſe divites affectant, nihil habentes.* Simillimum nempe hoc eſt diabolicæ arrogantiæ, qui regna mundi a conditore omnium facta putans ſua eſſe, dixit illi: *Hæc omnia tibi dabo.* Igitur hinc jam ad cor redeatur, & tam pernicioſa ſcandala de medio tollantur, & tunc, ſecundum pſalmiſtam: *Loquetur Dominus pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor.* Nam nos cum pertinacibus, & in errore ſuo permanentibus, pacem aliquam habere non poſſumus, ne operibus malignis communicemus: quia nec Dominum Chriſtum alicubi talia feciſſe invenimus: cum etiam in nativitate ipſius, angeli pacem annunciaverunt ſolummodo bonæ voluntatis hominibus. Qui etiam oculum ſcandalizantem eruendum, manum vel pedem ſcandalizantes abſcindendos inſinuat.

Ceſſent ergo hæreſes & ſchiſmata, & diligentibus legem Dei jam non erit ſcandalum, ſed pax multa. Quicumque gloriatur Chriſtiano nomine, ceſſet Romanam ſanctam & apoſtolicam eccleſiam maledicere & laceſſere: quia fruſtra patremfamilias honorat, quiſquis ejus uxorem exhonorat. Et fruſtra matrisfamilias caput & faciem magnificat, qui minimos filiorum ejus impugnans, tanquam digitos pedum illius conculcat. Unde in Eccleſiaſtico dicitur: *Quam mala eſt fama, qui fugit patrem: & eſt maledictus a Deo qui exaſperat matrem.* Et in Proverbiis: *Oculum qui ſubſannat patrem, & deſpicit matrem, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.* Confidimus tamen ex divina pietate, quod ab his innoxius aut correctus invenieris, aut certe admonitus cito corrigeris. Quod dum fuerit effectum, pax noſtra jam ad nos non revertetur, ſed ſuper te requieſcet, ceu ſuper pacis filium; & regnabit inter nos germana caritas, de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta: nec neceſſe habebis nobis ſupplicare, ſed jubere. Super hæc, ſicut cœpiſti, collabora, ut duo maxima regna connectantur pace optata. Orantem pro nobis tuam honorabilem fraternitatem ſancta Trinitas in perpetuum conſervet. Data menſe Januario, * indictione VII.

* 22. 1054.

Matth. 12.

3. Reg. 19.

Prov. 13.

Matth. 4.

Pſalm. 84.

Eccleſ. 3.

Prov. 30.

VII. AD CONSTANTINUM MONOMACHUM IMPERATOREM.

Laudat eum, quod pacem inter Latinos & Græcos conciliare curet. Hortatur ut Romanam ecclesiam defendat. De arrogantia Michaelis Constantinopolitani conqueritur: legatosque commendat.

Leo episcopus, servus servorum Dei, glorioso & religioso imperatori novæ Romæ Constantino Monomacho, dilecto filio salutem.

QUantas gratias referre jugiter debeamus creatrici & gubernatrici omnium sanctæ & individuæ Trinitati, super inenarrabili dono ejus, quo operatur omnia in omnibus, etiam ex tua devotione & religiosa industria, glorioſissime fili atque sereniſſime imperator, perpendere possumus: qui te talem nostris exhibuit & gratuita pietate providit diebus, cujus fida ope statum sanctæ & catholicæ ecclesiæ relevari, & terreni imperii rempublicam meliorari confidamus. Tu enim post nimium longas & pernicioſas discordias, primus pacis & concordiæ monitor, portitor, & exoptatus exactor efficeris, & cum ipso vase electionis humillimo Paulo dicere videris: *Pro Christo ligatione fungentes, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus, veconciliamini propter eum qui est pax nostra, qui facit utraque unum.* Etenim velut religiosa & egregiæ indolis proles, gemitus matris tuæ non oblivisceris: nec contemnendam, quia senuit, sed potius reverendam arbitraris, atque plenis caritate visceribus, ad eam redire meditaris, ut uni Deo & Patri omnium tanto fias cautior & propinquior, quanto eidem principali matri benignior atque humilior. Neque enim tuam prudentiam latet, quod in Ecclesiastico habent: *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Et illud: *Ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo jugiter.* Quæ utique proverbia magis curant nobis commendare matrem quæ ad æternam vitam nos generat & erudit, quam illam quæ ad mortem parit, & carnaliter diligit, & instruit. Cui nisi illa succesſerit, ut regeneret & refoveat, ista procul dubio secundæ morti filios suos destinat. Porro hæc catholica mater & incorrupta virgo, quamvis omnem terram & fines orbis occupaverit membris suis & repleverit: tamen unum caput omnibus reverendum & suspiciendum exerit, & prætendit. Quod quicumque exhonorat, frustra se se in ipsius membris computat. Illud autem quid sit, tua imperialis claritas omnino novit: illud nimirum, quod Christi vox prætulit, & præeminere voluit universis, & subsequens ecclesiæ pietas, & generalis sanctorum patrum consensus jugiter hactenus celebravit. Cujus venerabilem faciem tu quoque honorificare disponis, non ingratus illi quæ tuum verticem diademate terreni principatus decenter insignivit, & tremendum & amandum populis effecit, &, ut in sempiternum regnes, chrismate adoptionis inunxit. Nempe ipsa antiqua & jam emerita Roma illum primum nobiliſſimum & religioſiſſimum Constantinum, cujus genealogia gloriaris, & potentia magnificaris, cujusque de nomine dictam urbem famosam regis, temporaliter edidit, nutrivit, provexit, & super omnes mortales constituit, nec a beneficiis cessavit, donec eumdem æterni regni gloria cumulavit. Unde multimoda gratiarum actione tuam excellentiam, glorioſiſſime fili, magnificando tanto majori super tua devotione & recognitione replemur gaudio, quanto copioſior animarum numerus ex tuo regimine pendet, tuoque innititur exemplo. Et ideo non cessamus orare communem Dominum, per quem reges regnant, & principes justa decernunt, ut in suo beneplacito te conservet longævum, & compleat in bonis desiderium tuum. Porro ego ipse, qualiscumque apostolicæ vicarius sedis, pro modulo humilitatis meæ & possibilitatis supplere laborans vicem mihi commissæ dispensationis, secundum deiloquum Paulum, *væ mihi est, si non evangelizavero: necessitas enim mihi incumbit maxima*, posituro rationem æterno & districto judici, propter unius regimen ecclesiæ, * ex omnium ecclesiarum merito. Illa ergo solicitudine, qua omnibus ecclesiis debeo invigilare, videns indisciplinatam & alienam gentem incredibili & inaudita rabie, & plusquam pagana impietate adversus ecclesias Dei insurgere passim, Christianos trucidare, & nonnullos novis horribilibusque tormentis usque ad defectionem animæ affligere, nec infanti, aut seni, seu fœmineæ fragilitati aliquo humanitatis respectu parcere, nec inter sanctum & profanum aliquam distantiam habere, sanctorum basilicas spoliare, incendere, & ad solnm usque diruere: sæpissime perversitatem ejus redargui, commonui, obsecravi, prædicavi, opportune importuneque institi, terrorem divinæ & humanæ vindictæ denunciavi. Sed quia Sapiens ait: *Nemo potest corrigere quem Deus despexerit, & stultus non corrigitur*; adeo obdurata & obstinata ejus malitia permansit, ut de die in diem adderet pejora pessimis. Unde non tantum exteriora bona pro liberatione ovium Christi cupiens impendere, sed superimpendi ipse peroptans, visum est mihi ad testimonium nequitiæ eorum, vel, si sic expediret, ad repressionem contumaciæ, humanam defensionem undecumque attrahendam fore, audiens ab apostolo, principes non sine causa gladium portare, sed ministros Dei esse, vindices in iram omni operanti malum: & quia principes non sunt timori boni operis, sed mali: & reges atque duces missos a Deo ad vindictam malefactorum.

Suffultus ergo comitatu, qualem temporis brevitas & imminens necessitas permisit, glorioſi ducis & magistri Argyroi fideliſſimi tui colloquium & consilium expetendum censui, non ut cujusquam Northmannorum, seu aliquorum hominum interitum optarem, aut mortem tractarem, sed ut saltem humano terrore resipiscerent, qui divina judicia minime formidant. Interea nobis eorum pertinaciam salutari admonitione frangere tentantibus, & illis ex adverso omnem subjectionem ficte pollicentibus, repentino impetu comitatum nostrum aggrediuntur: sed adhuc de victoria sua potius tristantur, quam lætentur. Sicut enim tua pietas scribere curavit ad nostram consolationem, pro ista sua præsumptione majorem in proximo expectant sibi superventuram indignationem, post illam, quam experti sunt, suæ catervæ diminutionem. Nos quoque divinum adjutorium nobis adfore, & humanum non defore credentes, ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus nostris, nisi cum requie sanctæ ecclesiæ periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam, habemus maximum ex divina pietate solatium & præsidium, carissimum atque clarissimum filium nostrum imperatorem Henricum, cujus de die in diem expectamus promissum & proximum adventum, utpote cum procinctu & expeditione imperiali properantis ad nostrum subsidium. Ad quod etiam superna gratia

2. Cor. 5. Ephes. 2.
Malef. 2. Prov. 4.
Prov. 8
1. Cor. 9
* hoc est
Eccles. 7.
Rom. 13.

tia tuam ſerenitatem animavit, ut hinc inde vobis duobus, velut totidem brachiis, inimicam gentem ab eccleſia Chriſti propellentibus & procul effugantibus, afflictæ nunc Chriſtianitatis relevetur decus, & reipublicæ reformetur ſtatus. Et quia abundante iniquitate & refrigeſcente caritate, ſancta Romana eccleſia & apoſtolica ſedes nimium diu obſeſſa fuit mercenariis & non paſtoribus, a quibus ſua, non quæ ſunt Jeſu Chriſti, quærentibus, devaſtata jacebat miſerabiliter hactenus: divinum conſilium voluit meam humilitatem ſuſcipere tantæ cathedræ pondus. Quo licet plurimum mei imbecilles prægraventur & deprimantur humeri, non parum mihi ſubeſt ſanctæ ſpei, quandoquidem ex utroque latere tales adſtant filii religione & potentia præclariſſimi. Quaproprer, devotiſſime fili, & ſereniſſime imperator, collaborare nobis dignare ad revelationem tuæ matris ſanctæ eccleſiæ, & privilegia dignitatis atque reverentiæ ejus, necnon patrimonia recuperanda in tuæ ditionis partibus, ſicut manifeſte cognoſcere poteris ex venerabilium prædeceſſorum noſtrorum ſeu tuorum ſcriptis & geſtis. Tu ergo magnus ſucceſſor magni Conſtantini, ſanguine, nomine, & imperio factus, ut fias etiam imitator devotionis ejus erga apoſtolicam ſedem, exhortamur; & quæ ille mirabilis vir poſt Chriſtum eidem ſedi contulit, & confirmavit, & defendit, tu juxta tui nominis etymologiam, conſtanter adjuva recuperare, retinere, & defendere. Ita enim apud Deum ſingulariter pugnans, cognominaberis, quod jamdudum inter homines cognominaris. Hoc ſane glorioſiſſimus filius noſter Henricus perficere molitur in ſuis partibus. Quæ omnia nobis & vobis provenient felicius, & multiplicius, ubi quantocius, Dei gratia præveniente, & beatiſſimis apoſtolorum principibus intervenientibus, & me qualicumque vicario eorum mediante, & obtinente, firmiſſimum pacis & amicitiæ inter vos ambos componetur fœdus.

udit ad nomen monachi.

Præterea confrater noſter archiepiſcopus Michael exhortatorias ad concordiam & unitatem direxit nobis litteras: quem ad tam optabile & neceſſarium bonum præmonentem tanto neceſſe eſt nos devotius & alacrius ſuſcipere, quanto perſpicacius conſideramus non poſſe computari inter diſcipulos Chriſti aliquem, qui fraternæ paci dedignatur acquieſcere, Domino ſuis dicente: *In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinvicem*: & magno Paulo ſic proteſtante: *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*. Sed noverit tua claritas, ſuper præſumptionibus ejus multa & intolerabilia jamdudum perveniſſe ad aures noſtras, qualiter etiam aperta perſecutione in Latinam eccleſiam exardeſcens, anathematizare non timuit omnes qui ſacramenta attrectant ex azymis; & quod Alexandrinum & Antiochenum patriarchas antiqua dignitate ſua privare contendens, contra fas & jus ſibi ſubdere nova ambitione appetit; & pleraque quæ uſurpare dicitur, ſicut a noſtris nunciis diligenter cognoſcere poteris. In quibus ſi, quod abſit, pertinax fuerit, pacem noſtram nullatenus retinere poterit: quia procul dubio, *ad nos revertetur*, ſicut Dominus dicit, *ſi ille noluerit eſſe filius pacis*. Unde & apoſtolus: *Si fieri*, inquit, *poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes*. Siquidem in vano patremfamilias honorat, qui uxorem ejus exhonorat. Et fruſtra matrisfamilias caput & facie magnificat, qui vel minimos filiorum ejus impugnans, velut digitos pedum ejus conculcat. Contra quem ſapientia Dei in Eccleſiaſtico ſic intonat: *Quam malæ famæ eſt qui fugit patrem, & eſt maledictus a Deo qui exaſperat matrem*. Confidimus tamen quod præveniente gratia Dei invenietur innoxius ab his, aut correctus, aut cito reſipiſcet admonitus: & efficietur non qualis dicitur, ſed qualis a nobis pie deſideratur & ſperatur. Hinc jam tuæ gloriæ præſentes filios noſtros ſanctæque Romanæ & apoſtolicæ ſedis nuncios per omnia commendamus, quatenus, ut decet, liberaliter ſuſcipiantur, reverenter habeantur, benigne & honeſte tractentur, rationabiliter patienterque audiantur, atque quantocius nobis laudabiliter remittantur, ne tantum laborem illos fruſtra arripuiſſe pigeat, nos mandaſſe pudeat. Porro ex Amalfitano epiſcopo nulla tibi ſuboriatur ſuſpicio, quia Romanus eſt omnino, & ab Amalfitanis diſcedens, familiariter nobiſcum vivit jam pene anno integro. Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis dignetur tuam excellentiam benedicere omni benedictione ſpirituali, repleatque omni gaudio & pace, ut in præſenti ſæculo per longa tempora feliciter domineris, & in futuro ſine fine cum Rege regum, & Domino dominantium, regno cælorum beate perfruaris, honorabilis & deſiderabilis nobis in Chriſto fili, & glorioſe Auguſte, Amen.

Ecl. 3.

VIII. EPISTOLA LEONIS PAPÆ IX. AD OMNES PER ITALIAM EPISCOPOS.

Ex MS. Sirmondi.

Ne poſſeſſiones omnes ſuas quiſquam donet monaſterio, ſed earum ſaltem medietatem eccleſiæ ad quam pertinet.

Leo epiſcopus, omnibus epiſcopis in Chriſto per totam Italiam.

RElatum eſt auribus noſtris, eſſe quoſdam perverſe agentes, qui ſubvertere atque dividere conantur eccleſiæ unitatem: videlicet abbates & monachi, qui non ſtudio caritatis, ſed zelo rapacitatis invigilant, & docent atque ſeducere non ceſſant ſæculares homines quos illaqueare poſſunt, ut res ſuas atque poſſeſſiones, ſive in vita, ſive in morte, * in monaſteriis illorum tradant; & eccleſiis quibus ſubjecti eſſe videntur, & a quibus baptiſmum, pœnitentiam, euchariſtiam, necnon pabulum vitæ cum lacte acceperunt vel accipiunt, nihil de bonis ſuis relinquant. Hanc denique formam diſcordiæ nos animadvertentes, omnibus modis inhibere volumus; &, ne amplius fiat, omnino prohibemus: conſiderantes non eſſe bonum, ut illi qui olim fuerunt ſocii paſſionum, ſecundum apoſtolum, ſint immunes a ſocietate conſolationum; & quia dignus eſt operarius mercede ſua. Ideoque præcipimus atque jubemus, ut quicumque amodo in monaſterio ſe converti * voluerint, ſive in vita, ſive in morte, omnium rerum & poſſeſſionum, quas pro ſalute animæ ſuæ diſponi decreverit, medietatem eccleſiæ, cui ipſe pertinere dignoſcitur, relinquat: & ſic demum in monaſterio, prout libitum ſibi fuerit, eundi convertendique habeat licentiam. Quicumque autem hujus decreti contradictor extiterit ac temerator, anathematis gladio ſubjaceat.

* Forte redundat, *in. Hard.*

* Forte, *voluerit.* H.

IX.

IX. AD FRANCOS.

De rebus in concilio Remensi gestis, ac nominatim de celebrando festo S. Remigii.

Leo episcopus, servus servorum Dei, fratribus & filiis catholicis per universum regnum Francorum constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

COmpertum caritati vestræ credimus, quod post consecrationem nostram, *&c. Extat infra in fine actorum concilii Remensis sub Leone.*

DIPLOMA LEONIS PAPÆ IX.

De concessa basilicæ Vaticanæ decima oblationum.

BEate Petre apostole, ego Leo episcopus servus tuus, & omnium servorum Dei, de tuis donis aliquam tibi offero particulam, quam mihi fuit visum dignum & justum curis, quibus circumdor, auferre, & tibi offerre quasi meam, cum sit tua. Quidquid enim est quod in juribus nostris sit, licet sit parum ad conferentiam præteritorum quæ nostri antecessores habuerunt: id tamen, quantumcumque sit, dignum tecum judicavi sortiendum. Ecce enim de oblationibus fidelium, quæ tibi offeruntur in altari tuo, sub quo sacrum & venerabile corpus tuum requiescit, & etiam in confessione ipsius C altaris, decimam partem tibi, quamvis tuum totum sit, humili devotione, & tota cordis prosternatione offerimus, donamus, concedimus, & etiam corroboramus, atque confirmamus, ad constructionem & resarcitionem ipsius tui sacri templi, in ædificandis parietibus, picturis, tignis, tectis, imbricibus, & præterea luminariorum concinnationibus assiduis olei & ceræ, necnon lampadibus, vitreis, & acindulis, atque thymiamate, cæterisque omnibus utensilibus, quæ ad usum & necessitatem atque decorem totius ipsius ecclesiæ pertinent. Decimam vero ipsam semper volumus esse decimam diem, ut oblatio quæ tibi debetur, separata sit a cæteris oblationibus, & nullum aliqua confusione patiatur errorem. D

Super hoc etiam, si qua vasa, si qua ornamenta, vel indumenta ecclesiastica, super ipsum sacrum & venerabile altare tuum oblata fuerit ad cultum Dei, divinis officiis & mysteriis necessaria: conferimus ea omnia ipsi tuæ ecclesiæ, ibi perpetuo permansura in usum & salariûm, Deo & tibi illic servientium, & serviturorum.

Addendum quoque credimus illud oblationis munus, ut quidquid scilicet per fideles ad ipsum tuum altare, & ad ipsam confessionem offertur in vigiliis natalis tui, & in ipsa tui natalis die, beate Petre apostole, totum sit speciale tuum pro luminaribus & cæteris diversis necessitatibus, ad ipsa tua solennia agenda pertinentibus. Nec illud prætermittendum censuimus, ut quotiescumque, E de quibuscumque regnis vel oris, tributa, sive ad altare tuum offeruntur, sive ad apostolici pedes ponuntur, sive quovis modo apostolicæ sedi, cui, Deo auctore præsidemus, persolvuntur: decima pars eorum semper tibi, beate Petre apostole, debeatur ad reformationem ecclesiæ tuæ, & cætera quæ superius diximus.

Ut vero hæc omnia observentur illibata, tam a successoribus nostris in sede tua, o beate Petre usque in finem sæculi sessuris, quam etiam cunctis hominibus, tam magnis, quam parvis, tam divitibus, quam pauperibus, mediocribus, A diversi sexus & ætatis: statuimus apostolica censura, qua licet indigni fungimur, sub divini judicii obtestatione, & terribilis anathematis interpositione, ut scilicet quicumque contra hoc nostræ humilitatis donum tibi de tuo, beate Petre apostole, fideliter ac pure collatum venire tentaverit, & intemeratum non justificaverit, non solum segregatus sit a communione fidelium in hac temporali vita; sed in illa quoque æterna damnatus sit perpetuis pœnis, & gehennalibus tormentis. A contrario etiam, quicumque devotus custos & cautus observator nostræ oblationis extiterit, divinis benedictionibus augeatur, & hic per te, beate Petre apostole, a peccatorum vinculis absolvatur, & illic quoque per te intra januam B regni cælestis admittatur.

Hoc itaque nostræ devotionis privilegium, ut verius credatur, & certius habeatur, subscriptione nostra roboravimus, & roboratum nostro sigillari sigillo jussimus, ad laudem & gloriam Domini nostri Jesu Christi, apud quem, beate Petre apostole, semper esto memor nostri & omnium ovium, quas suas ipse pascendas tibi commisit, & per nos miseratus pascit, & pascet adhuc per alios in sæcula sæculorum.

Ego Leo episcopus servus tuus, beate Petre apostole, donum, quod tibi de tuo feci, manu propria roboravi.

X. AD AUXIMANOS.

Post obitum episcopi expilatores domorum episcopalium redarguit.

Leo episcopus, servus servorum Dei dilectis in Christo filiis omnibus Auximanis, clero & populo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUia auctore Deo sic nobis unius ecclesiæ cura specialiter est commissa, ut per dignitatem apostolicæ sedis etiam cæterarum ecclesiarum generalis sit provisio delegata: nostro competere videtur officio, non solum quæ hactenus adversus easdem ecclesias temerariis ausibus sunt usurpata corrigere, sed etiam ne rursus eadem præsumantur in posterum providere. Perversam autem & prorsus execrabilem quarumdam plebium consuetudinem fama vulgante cognovimus: ut videlicet, suo defuncto episcopo, domum episcopi hostiliter irrumpentes invadant, facultates ejus prædonum more diripiant, prædiorum domos incendant, vites insuper & arbusta, bestiali immaniores feritate, succidant.

Quod nimirum nisi ecclesiastici vigoris fuerit censura correctum, haud dubium, quia regionibus illis repentini furoris immineat gladius. Si enim honorare parentes primum dicitur in repromissione mandatum, si maledicens patri vel matri mulctari morte præcipitur: cujus animadversionis sententia digni sunt, qui non carnales genitores persequi gestiunt, sed ipsam matrem suam ecclesiam, in qua ex aqua & Spiritu sancto regenerati sunt, ut viperinum genus dissipare contendunt? Etsi enim sacerdos quilibet ex debito humanæ conditionis obiit: sed Christus, qui animarum nostrarum episcopus est, ex virtute divinitatis in æternum vivit. Sicut enim Paulus dicit, *Plures facti sacerdotes secundum legem, eo quod morte prohiberentur permanere: Jesus autem quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium.* Deum ergo inhonorare convincitur, qui mortali episcopo vivente, terrena pressus formidine, ab ecclesiæ se læsione cohibuit: defuncto autem eo,

Contra expilatores domus episcoporum.

Hebr. 7

ad

ad injuriam Christi, qui immortalis ecclesiæ sponsus est, fel odii & virus malitiæ, quod eatenus occultabat, effundit. * Et fortasse episcopus in vita sua aliquem læsit? Sed Christus, qui ecclesiæ custos relictus est, quid peccavit? Si ergo illi, qui nocuit, malum pro malo non redditur: cur æterno pontifici, qui nobis bona pro malis reddidit, reverentia non habetur? Verumtamen si ecclesiæ prædo, Dei Filium immortalem procul dubio pontificem videret, si eum ubique præsentem omnia nosse ac posse consideraret: coram ejus oculis admittere tam impium, tam sacrilegum facinus non auderet. Sed vere in illo completur quod per Psalmistam dicitur: *Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus*. Porro si illi, qui bona sua ecclesiæ conferunt, proprii reatus absolutionem felici commercio promerentur: subsequenter autem illi, qui ecclesiasticas facultates barbarica feritate diripiunt, in æternæ suæ damnationis voraginem cadunt: qui nimirum novo & incomparabili criminis genere sic Judaicam perfidiam superant, ut non modo Gentilium errorem, sed & hæreticorum pravitatem detestabiliores excedant, a quibus videlicet Christus iterum crucifigitur, & corpus ejus, quod est ecclesia, crudeliter laceratur.

Deprimatur ergo ausus illicitus, & nefarius diabolicæ instigationis cohibeatur excessus, abstineat manus audax ab ecclesiastico patrimonio, ne victus pauperum pereat: ne quod ex oblatione fidelium jam Deo factum est sacrificium, præda raptorum fiat. Quisquis autem hujus nostri decreti improbus temerator extiterit, ex parte Dei omnipotentis, & auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli anathematizandum esse decernimus, & ut revera putridum membrum, excommunicationis ferro a sanctæ ecclesiæ corpore detruncamus. Sit igitur, nisi resipiscat, anathema, maranat'ha, omnesque maledictiones Hebal super caput suum descendisse cognoscat. Observatoribus autem gloriam, & honorem, & incorruptionem quærentibus, vitam æternam. Amen.

Forte, *Al.* ard.

Psalm. 13.

Deut. 27.

XI. AD JOANNEM ARCHIEPISCOPUM SALERNITANUM.

Jura metropolitanus ejusdem ecclesiæ confirmat.

Leo episcopus servus servorum Dei, sanctæ & venerabili Salernitanæ ecclesiæ, quæ est beatæ & semper virginis Dei genitricis Mariæ, ubi etiam gloriosum Matthæi apostoli & evangelistæ corpus cum beato martyre Fortunato requiescit, & per eum confratri nostro Joanni ejusdem ecclesiæ archiepiscopo in perpetuum.

OFficium sacerdotale assumere, si interiori vigilantia perpendamus, oneris est magis quam honoris: quippe cui propria curare non sufficiat, nisi & salubriter gesserit aliena. Nam ad hoc pastoralis regiminis curam aggreditur, ut aliorum in se solicitudinem pia provisione suscipiat, ut in eorum se custodia vigilanter disponat, ne nostra forte desidia invidus hostis rabida, quod absit, quempiam fauce deglutiat, & eorum ad nostram non immerito applicetur pœnam perditio, qui commissos solicita custodire cautela negligimus.

Exhibeamus ergo quod dicimus, & quibus divini dispensatione consilii præesse nos contigit, prodesse quantum possumus festinemus: ut dum creditor rationem nobiscum positurus advenerit, lucrum nos feciſſe reperiat, & sua, sicut promisit, remuneratione lætificet. Et quoniam ad præsens ecclesiam istam nullis bonis nostris honorare, ditare, vel, ut oportet, adaugere possumus: sua sibi confirmare, & indiscissa vel imminuta pia devotione censemus conservare. Unde fratris Joannis archiepiscopi petitioni libentissime annuentes, hoc apostolatus nostri privilegium fieri decrevimus, statuentes apostolica censura, ut quæcumque imperatores, reges, principes, aut qui nunc clare principatur Guaimarius, ad hanc domum Domini contulit bona, vel omnia a quibuscumque Christi fidelibus concessa, vel in pertuum sunt concedenda, rata semper & inviolata permaneant.

Confirmamus etiam tibi ipsum ex integro archiepiscopatum Salernitanum cum sibi adjacentibus parochiis suis. Et insuper licentiam & potestatem damus ordinandi & consecrandi in his subjectis nobis locis, hoc est Pestanensem episcopatum cum parochiis & adjacentiis suis, & Nolanum, & Consanum cum parochiis & adjacentiis suis, necnon Malvitanum, & Cusentinum, simulque episcopatum Bisunianensem, atque episcopatum Acerentinum cum omnibus parochiis & adjacentiis eorum. Necnon liceat tibi ordinare episcopus super congruentia loca, secundum regulam sanctorum patrum, in ipsa integritate Salernitani archiepiscopatus. Et non habeant potestatem successores nostri, in cunctis prædictis episcopatibus, quos vobis apostolica auctoritate concessimus, deinceps in perpetuum episcopos consecrare, quemadmodum vobis concessum est.

Si quis autem contra hujus nostræ præceptionis privilegium agere præsumpserit, aut præsumentibus consenserit, aut fautor extiterit, & non potius observare eum in integrum studuerit, sed nostram apostolicam hanc præceptionis interdictionem transgredi præsumpserit: sciat se auctoritate beati Petri apostolorum principis cælorum regni clavigeri, nostroque anathematis vinculo & innodatum, & a regno Dei alienatum, atque cum diabolo & ejus atrocissimis pompis, transgressorum sanctorum patrum canonica traditione deputatum. Quoniam scriptum est: Terminos patrum nostrorum nulla auctoritate illicitæ temeritatis transgredi præsumi. Et quia opportunitatis exigit ratio, protervos ac transgressores ex canonicæ correctionis fræno debere constringi: illius insuper * speciali jaculo perdat animam, cujus temporali gladio Malchus amisit auriculam. Qui vero hujus nostri privilegii constitutionem & confirmationem observaverit, a Domino Deo benedicatur, & æterni regni, beato interveniente Matthæo evangelista, particeps effici mereatur.

Prov. 22.

* spirituali

Datum XI. Kalendas Augusti per manus Friderici diaconi, sanctæ apostolicæ sedis bibliothecarii & cancellarii, & domini Hermanni Colonienſis archiepiscopi & archicancellarii, anno Domini Leonis IX. papæ tertio, * indictione XV. Ann. 1051.

DIPLOMA LEONIS PAPÆ IX. DE CORPORE S. DIONYSII.

In Salvatoris nostri Jesu Christi nomine. Amen.

Leo episcopus servus servorum Dei, clarissimo filio inclyto regi Francorum, ac venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, & dilectis in Christo filiis abbatibus, prioribus, præpositis, & decanis; universisque tam subditis quam prælatis ejusdem regni, salutem & apostolicam benedictionem:

DEus omnipotens, qui non immerito per Prophetam in sanctis suis esse mirabilis prædi-

dicatur, mira quadam inſcrutabilis conſilii ſui profunditate diſponit: quæ dum conſiderare non ſufficit mens humana, ipſa ſuimet infirmitate deficiens, in quemdam ſui exceſſum rapi cogitur & ſtuporem. Quod ipſi nos nuper experti, & vobis in Chriſto cariſſimis, & univerſitati fidelium promulgare compellimur, ut & Dei opera pariter admiremur. Nam cum per inſtantiam ſereniſſimi imperatoris Henrici ad partes Germaniæ viſitandas, ac præcipue ad urbem quæ dicitur Ratiſpona, vel Regenſpurg, evocati eſſemus ad venerabile corpus beati Wolfgangi ejuſdem urbis epiſcopi transferendum, hoc ea qua decuit reverentia & devotione peracto, tui, Francorum rex in Chriſto fili cariſſime, nos legati, tuorumque omnium vice ſoliciti rogarunt, quatenus litem, quæ inter vos & urbem prædictam ſuper ſacroſanctis oſſibus beatiſſimi Dionyſii Areopagitæ diutiſſime ventilatam, veritate diſcuſſa, dirimere curaremus: vobis quidem eadem apud vos eſſe dicentibus, civibus autem atque incolis urbis præfatæ aſtruentibus e converſo ea per invictiſſimum Arnulphum quondam imperatorem ad eccleſiam beati martyris Emmeranni eſſe translata, ibidemque deinceps contineri. Quæ quidem eccleſia inibi ſita eſt, atque ab omni aliorum ſubjectione ac juriſdictione libera & excepta, ad jus & proprietatem beati Petri apoſtolicæ ſedis immediate pertinere dignoſcitur: oblatione videlicet excellentiſſimi Romanorum imperatoris Caroli Magni, ac poſterorum ipſius, qui eidem hactenus ſucceſſerunt, ſeu in imperio, ſeu in regno. Idipſum nihilo minus venerabilis abbas Reginvvardus ac fratres ejuſdem eccleſiæ cum univerſitate Ratiſpona inſtantiſſime petiverunt fieri.

Nos ergo utriuſque partis precibus inclinati, nec volentes ulterius corda fidelium hujus dubii ambiguo caligare, in fratrum noſtrorum ac plurium epiſcoporum ac prælatorum præſentia & conſpectu, ſcripta Arnulphi Auguſti, ordinemque rei diligentiſſime perlegentes; nec eo contenti, capſus, thecas, & ſcrinia, in quibus ſacræ reliquiæ conditæ dicebantur, ac titulos ac epigrammata eorumdem, oculo tenus ſolerti examine diſcutiendo, nihilque omittendo quod ad indagationem certitudinis pertinet, tam imperialibus quam papalibus anteceſſorum noſtrorum litteris ſufficienter inſtructi, picturis quoque parietum multiplicibus, & ſculpturis vetuſtiſſimis, exprimentibus indicia veritatis & notas: indubitata fide comperimus, dicti doctoris & martyris oſſa venerabilia, excepta particula unica ſimul & minima manus dextræ, apud memoratum B. Emmeranni cœnobium integraliter contineri. Etenim, ne teſtimonia hominum, quæ jam diximus, non ſufficerent, divina quoque non defuere prodigia & portenta, quæ dubium omne penitus abegerunt: quæ nos quoque conſcribi juſſimus diligenter, vobiſque tranſmitti per veſtros nuncios ac legatos, necnon apud eccleſiam prædictam perpetuo conſervari; ut & ad poſteros geſtæ rei notitia deducatur, & ulterius litigandi materia penitus conquieſcat. Inſuper & diſtricte præcipimus, ſtatuentes, ut translationis ipſius veneranda ſolemnitas, tam a fratribus ejuſdem eccleſiæ, quam ab univerſis urbis jam dictæ, annis ſingulis, cum omni jucunditate & gaudio celebretur, totaque tripudiet regio Germanorum tanti patris atque patroni adventui non ingrata.

Vos autem in Chriſto dilectiſſimi filii, rex Francorum, tuique fideles, quamvis invidendi Teutonicæ genti videamini juſtam quidem habere materiam, ita ut putatis merito de Alemannorum vobis lætitia ſit dolendum: conſiderantes tamen & Dei omnipotentis & invicti martyris ſui voluntatem, quem ablatum plangitis, conſolationis tandem admittite placamentum, penſantes attentius, quod nec vobis ablatus eſt, quippe qui cariſſimos prædicationis ſuæ & paſſionis conſortes, Ruſticum & Eleutherium, in dilectionis adhuc & tutelæ pignus & certitudinem dereliquit: nec dolete, ſi Germanos jam viſitare dignatus eſt vel defunctus, qui vobis adhuc vivens prædicavit, & apud vos bonum certamen certando, curſum conſummando, fidem ſervando, triumphum peregit victorioſiſſimæ paſſionis, apoſtolatus ſui ſuper vos ſigna tam in vita perficiens, quam in morte.

Qui igitur Alemanniam ipſius oſſa fovere non permittatis in ſolatium & tutelam, quem vobis Athenæ, ut Chriſto lucrifaceret vos, vivum recipere, audire, & cœlo tranſmittere permiſerunt? Accedet nihilo minus conſolationis & alia ratio, & authoritas ſcilicet & excellentia ſubtractoris. Pretioſum quidem theſaurum vos perdidiſſe fatemur, ſed ablatoris attendite dignitatem: ſimulque patris & apoſtoli veſtri gloriæ congaudete, qui cum vos meritorum atque doctrinæ ſuæ gaza ditaverit, & reliquiarum ſaltem ſuarum ac apothecas tam devotum ſurem ſui corporis habet quam inſignem, auro utique & topazio meliorem, qui ſui valore ad oſſa ſua ſanctiſſima ſubtrahenda cæſareum etiam verticem inclinavit. Nec majeſtas imperialis, nec regia celſitudo, pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulpho: dummodo beati corporis opibus vel doli, vel furti, vel ſacrilegii modo ſacrari atque diteſcere mereretur, qui fures atque ſacrilegos erat ſolitus condemnare. Dummodo macatii Dionyſii pretioſo corpore frueretur, fur ipſe tunc fieri & ſacrilegus non contempſit.

Cum inſuper fides atque devotio dubium etiam omne per hoc penitus amputavit, quod non in ipſa Roma, non in quacumque metropoli, non in urbe qualibet regni vel arce ſibi ſtudebat eligere ſepulturam, ſed ubi ſuum ſe Dionyſium condidiſſe & ſciunt, & lætantur, ſuo ſe ſperans patrocinio defendendum, & conreſuſcitandum in die noviſſimo cum beatis. Præſentibus igitur dilectionem veſtram monemus attentius, & hortamur in domino, diſtricte præcipientes, quatenus Ruſtico & Eleutherio pie contenti, non fallentes voſmetipſos & alios, beatiſſimi Dionyſii oſſa in urbe Ratiſponenſium apud eccleſiam beati Emmeranni martyris & noſcatis & fateamini coruſcare.

Datum & actum Ratiſponæ per manus Friderici diaconi bibliothecarii & cancellarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ catholicæ & apoſtolicæ, anno domini milleſimo quinquageſimo ſecundo, anno pontificatus domini Leonis noni papæ quarto, indictione * quinta, nonis Octobris.

* Forte, *ſexta*, H.

COMMEMORATIO BREVIS RERUM A LEGATIS APOSTOLICÆ SEDIS Conſtantinopoli geſtarum.

Incipit brevis & ſuccincta commemoratio eorum quæ geſſerunt apocriſiarii ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis in regia urbe, & qualiter anathematizarunt Michaelem cum ſequacibus ſuis.

ANno duodecimo imperii Conſtantini Monomachi * indictione ſeptima, ipſo die nativitatis beati Joannis Baptiſtæ, advenientibus a domno papa Leone nono apocriſiariis ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, Humberto ſcilicet cardina-

Res geſtæ per legatos apoſtolicos Conſtantinopoli.

* ann. 1054

dinali episcopo Silvæcandidæ, & Petro Amalphitanorum archiepiscopo, Friderico quoque diacono & cancellario, ad monasterium Studii intra urbem Constantinopolitanam: Niceta monachus, qui & Pectoratus, ante præsentiam præfati imperatoris, & procerum ejus, insistentibus ipsis nunciis Romanis, anathematizavit quoddam scriptum sub suo nomine contra sedem apostolicam & omnem Latinam ecclesiam editum, & prætitulatum de azymo, de sabbato, & de nuptiis sacerdotum. Insuper anathematizavit cunctos, qui ipsam sanctam Romanam ecclesiam negarent primam omnium ecclesiarum esse, & qui illius fidem semper orthodoxam præsumerent in aliquo reprehendere. Post hæc statim in conspectu omnium, ad suggestionem eorumdem nunciorum Romanorum, jussit idem orthodoxus imperator præfatum incendi librum, sicque fuit discessum.

Niceta Pectoratus cantat palinodiam.

Sequenti autem die prædictus Niceta urbe egressus, ultro adiit ipsos legatos intra palatium [1] Pigi, a quibus accipiens perfectam suarum propositionum solutionem, iterum sponte anathematizavit omnia dicta, & facta, vel tentata adversus primam & apostolicam sedem. Sic ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus. Porro dicta vel scripta eorumdem nunciorum adversus diversas calumnias Græcorum, & maxime contra scripta Michaelis Constantinopolitani episcopi, & Leonis Acridani metropolitani episcopi, atque sæpe dicti Nicetæ monachi, jussu imperatoris in Græcum fuere translata, & in eadem urbe hactenus conservata. Tandem Michaele præsentiam eorum & colloquium devitante, atque in stultitia sua perseverante, præfati nuncii decimo septimo Kalendas Augusti adierunt ecclesiam sanctæ Sophiæ, & super obstinatione illius conquesti, clero ex more ad missas præparato, jam hora tertia, die sabbati, chartam excommunicationis super principale altare posuerunt sub oculis præsentis cleri & populi. Inde mox egressi, etiam pulverem pedum suorum excussere in testimonium illis, juxta dictum evangelii, proclamantes: *Videat Deus, & judicet*. Hinc ordinatis ecclesiis Latinorum intra ipsam Constantinopolim, anathemate dato cunctis qui deinceps communicarent ex manu Græci Romanum sacrificium vituperantis, in osculo pacis, accepta orthodoxi imperatoris licentia, donisque imperialibus sancto Petro & sibi, alacres cœpere reverti decimo quinto Kalendas Augusti.

Humberti scripta in Græcum translata.

Excommunicatur Michael patriarcha Constantinopolitanus.

Manib. 10.

Sed nimia instantia precum Michaelis, spondentis tunc demum se conflicturum cum eis, imperator compulsus, a [2] Solembria litteris suis eos revocavit decimo tertio Kalendas Augusti. Quo etiam die festinantes regressi diverterunt ad palatium Pigi. Quos præfatus hæresiarcha comperiens rediisse, quasi ad concilium conabatur adducere in ecclesiam sanctæ Sophiæ sequenti die, ut ostensa charta illorum, quam omnino corruperat transferendo, obruerentur ibidem a populo. Quod prudens imperator præcavens, noluit haberi aliquod concilium, nisi & ipse adesset præsens. Cumque in hoc ei omnimodis Michael contradiceret, jussit Augustus ipsos nuncios confestim arripere iter. Quod & factum est.

Legati apostolici profecti revocati. Machinatio contra legatos apostolicos.

Porro vesanus Michael dolens suas non procedere insidias, concitavit imperatori seditionem vulgi maximam, velut nunciis cooperata fuerit ejus voluntas. Unde imperator coactus, interpretes Latinorum, Paulum videlicet, ac filium ejus Smaragdum, cæsos & detentos, Michaeli tradidit: sicque tumultus ille conquievit. Verum imperator post nuncios Romanos directis suis, exempla excommunicationis veracissimum a civitate Russorum sibi remissum accepit civibusque: ac tandem Michaelem falsasse chartam legatorum comperiit, atque convicit. Itaque commotus, amicos & affines ipsius honoribus privatos a palatio eliminavit: contraque ipsum usque nunc graves iras retinuit. Denique exemplar chartæ excommunicatoriæ est tale.

Commotus populus contra imperatorem.

Libellus excommunicationis contra Michaelem patriarcham.

Humbertus Dei gratia cardinalis episcopus sanctæ Romanæ ecclesiæ, Petrus Amalphitanorum archiepiscopus, Fridericus diaconus & cancellarius, omnibus catholicæ ecclesiæ filiis. Sancta Romana prima & apostolica sedes, ad quam tanquam ad caput solicitudo omnium ecclesiarum specialius pertinet, ecclesiasticæ pacis & utilitatis gratia, ad hanc regiam urbem nos apocrisiarios suos facere dignata est, ut, juxta quod scriptum est, descenderemus, & videremus, utrum opere completus sit clamor, qui sine intermissione ex tanta urbe conscendit ad ejus aures: aut si non est ita, ut sciret. Quamobrem cognoscant ante omnia glorioси imperatores, clerus, senatus, & populus hujus Constantinopolitanæ urbis, & omnis ecclesiæ catholicæ, nos hic personsisse magnum, unde vehementer in domino gaudeamus, bonum; & maximum, unde miserabiliter contristemur, malum. Nam quantum ad columnas imperii, & ejus honoratos, atque cives sapientes, Christianissima atque orthodoxa est civitas: quantum autem ad Michaelem abusive dictum patriarcham, & ejus stultitiæ fautores, nimia zizania hæreseon quotidie seminantur in medio ejus.

Errores Michaelis & sociorum.

Quia sicut simoniaci, donum Dei vendunt: sicut Valesii, hospites suos castrant, & non solum ad clericatum, sed insuper ad episcopatum promovent: sicut Ariani, rebaptizant in nomine sanctæ Trinitatis baptizatos, & maxime Latinos: sicut Donatistæ, affirmant, excepta Græcorum ecclesia, ecclesiam Christi, & verum sacrificium atque baptismum ex toto mundo periisse: sicut Nicolaitæ, carnales nuptias concedunt & defendunt sacri altaris ministris: sicut Severiani, maledictam dicunt legem Moysis: sicut Pneumatomachi vel Theomachi, absciderunt a symbolo Spiritus sancti processionem a Filio: sicut Manichæi, inter alia quodlibet fermentatum fatentur animatum esse: sicut Nazareni, carnalem Judæorum munditiam adeo servant, ut parvulos morientes ante octavum a nativitate diem baptizari contradicant; & mulieres in menstruo vel partu periclitantes communicare, vel si paganæ fuerint, baptizari prohibeant; & capillos capitis ac barbas nutrientes, eos qui comas tondent, & secundum institutionem Romanæ ecclesiæ barbas radunt, in communionem non recipiant.

Pro quibus erroribus, & aliis pluribus factis suis, ipse Michael litteris domini nostri Leonis papæ admonitus resipiscere contempsit. Insuper nobis nunciis illius, causas tantorum malorum rationabiliter reprimere volentibus, præsentiam suam & colloquium denegavit, & ecclesias ad Missas agendum interdixit. Sicut & prius Latinorum ecclesias clauserat, & eos Azymitas vocans, verbis & factis ubique persecutus fuerat, in tantum, ut in filiis suis anathematizasset sedem apostolicam, contra quam se adhuc scribit œcumenicum patriarcham. Unde nos quidem sanctæ primæ

1. Pro *Reges*, vel *Peganum*. Vide Constantinopolim Christianam Du Cangii. *Hard.*
2. Quæ Selymbria Plinio est. *Hard.*

mæ & apoſtolicæ ſedis inauditam contumeliam & injuriam non ferentes, catholicamque fidem ſubrui multis modis attendentes, authoritate ſanctæ & individuæ Trinitatis, atque apoſtolicæ ſedis, cujus legatione fungimur, & cunctorum orthodoxorum patrum ex conciliis ſeptem, atque totius eccleſiæ catholicæ: anathemati, quod dominus noſter reverendiſſimus papa eidem Michaeli, & ſuis ſequacibus, niſi reſipiſcerent, denunciavit, ita ſubſcribimus: Michael abuſivus patriarcha, neophytus, & ſolo humano timore habitum monachorum adeptus, nunc etiam criminibus peſſimis a multis diffamatus, atque cum eo Leo Acridanus epiſcopus dictus, & ſacellarius ipſe Michaelis Conſtantinus, qui Latinorum ſacrificium profanis conculcavit pedibus, & omnes ſequaces eorum in præfatis erroribus & præſumptionibus, ſint anathema maranatha cum Simoniacis, Valeſiis, Arianis, Donatiſtis, Nicolaitis, Severianis, Pneumatomachis, Manichæis, & Nazarenis, & cum omnibus hæreticis, immo cum diabolo & angelis ejus, niſi forte reſipuerint. Amen, Amen, Amen. *Poſt hæc mox iſta*:

Item alia excommunicatio ibidem facta in præſentia imperatoris, & optimatum ejus viva voce.

Quicumque fidei ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, ejuſque ſacrificio pertinaciter contradixerit, ſit anathema maranatha, nec habeatur Chriſtianus catholicus, ſed Prozymita hæreticus. Fiat, fiat, fiat.

XII. AD [1] PRINCIPES BRITANNIÆ.

Excommunicat epiſcopum Armoricæ, tum quod Turonenſi archiepiſc. ſubjici recuſent; tum quod ſimoniacas ordinationes faciant.

Leo ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia Dei papa E. Britonum principi, & Analo comiti, & cæteris principibus Britanniæ, ſecundum Deum vivere volentibus, vita & ſalus.

IN ſcriptis veterum reperimus, omnes epiſcopos tuæ patriæ archiepiſcopo Turonico ſubjectos eſſe debere: de qua re Nicolai papæ temporibus, & Joannis, Leoniſque, & ceterorum, quorum nomina inſerere longum eſt, clamor factus eſt. Ex quibus Nicolaus papa litteras Salomoni regi Britonum direxit, in quibus præcipit, ut omnes ſuæ patriæ epiſcopi, Turonicæ eccleſiæ ſubjecti ſint. Alii vero apoſtolici eoſdem apoſtolica authoritate ob id excommunicaverunt, ad nos quoque in Remenſi concilio clamor hujuſmodi delapſus eſt. Nos ſtatim, ut ipſe veſter archiepiſcopus cum ſuis ſubjectis Romano concilio præſens adeſſet, non ſolum de hac cauſa redditurus rationem, ſed etiam de hoc quod ſimoniacus cum ſuis ſuffraganeis eſſe comprobatur & exlex, quærens quæ ſunt mundi, non quæ Jeſu Chriſti, legatos etiam Turonici archipræſulis adeſſe præcepimus. Legati Turonici adfuerunt, veſtrates pontifices cum ſuo capite ſe ſubtraxerunt. Nullo itaque modo probare potuimus illum veſtrum præſulem archiepiſcopum eſſe debere: præſertim cum archiepiſcopus ſine ſede civitatis, ſine pallio archiepiſcopali nequeat haberi. Excommunicamus omnes hos, de quibus ſermo eſt, ex authoritate Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ſanctique Petri & noſtra, non ſolum propter hanc præſumptionem, qua ſubjici Turonicæ eccleſiæ dedignantur, ſed etiam propter ſimoniacam hæreſim qua polluti ſunt, & ordinatos a ſe contaminare videntur; tali ratione, ut divinum officium non peragant, neque benedictionem tribuant. Simili etiam ſententia ab eis ordinati feriantur. Tibi autem, cariſſime fili, mandamus, ut te ab eorum conventibus cum omnibus fidelibus ſubtrahas, deinde eos commoneas, ut noſtris præceptis obſecundent, ſimoniacam hæreſim deponant; ſecundum Deum vivant. Et hoc te authoritate hortamur apoſtolica, ut per totum regnum tibi commiſſum pacem facias, juſtitiam diligas, ſubditos pie regas. Turpe eſt enim, ut cum unus ex maximis Galliæ principibus habearis, naturalibus his vitiis ſubjugaris. Et ſi ſecundum Deum te vivere audiero, bonumque exemplum præbere ſubjectis, benedictione ſancti Petri & noſtra donaberis: ſin aliter egeris, & excommunicatis te adjunxeris, ut illi, noſtra authoritate excommunicatus ſis. Quod ſi veſter archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis de hoc quod Turonicus pontifex clamat, deque ſimoniaca hæreſi excuſare ſe rationabiliter valuerint, Vercellenſi concilio, Kalendis Septembris futuro præſentes ſint, noſque ibi, ſi Deus permiſerit, erimus, cauſas eorum audituri. Vale.

XIII. AD EDWARDUM REGEM ANGLORUM.

Extat in conventu VVeſtmonaſterienſi anno domini MLXVI.

XIV. AD JOANNEM PORTUENSEM EPISCOPUM.

Ejus tranſitum a Tuſcanenſi epiſcopatu ad Portuenſem approbat: ipſique & ſucceſſoribus Portuenſem eccleſiam confirmat. Ex Tomo I. Italiæ ſacræ.

Dilectiſſimo nobis in Chriſto fratri & epiſcopo noſtro Joanni Portuenſis eccleſiæ antiſtiti, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, in domino ſalutem.

SUpplicantium deſideriis annuendum nobis eſſe, & ratio & benignitas poſcit: quia quod rationabile eſt impendere, benigne quidem non negare. Quapropter quia tranſmigrationem feciſti de ſede Tuſcanenſi ad Portuenſem, dignum duximus in ſynodo prius ventilare, utrum juſte facta fuerit, vel injuſte: quod & fecimus, reſidentes in ſynodo, & eccleſia ſalvatoris. Cumque ibi diligenter eſſet examinatum, qua ratione de epiſcopatu ad epiſcopatum tranſieris: inventum eſt tam neceſſitatis quam utilitatis cauſa hoc factum fuiſſe, & judicatum eſt hoc fieri potuiſſe. Quæ etiam fuerit neceſſitas, quæ utilitas, ſatis patenter eſt expreſſum: neceſſitas, quia jam Romana eccleſia in filios, quos ipſa lactaverat, defecerat, quorum tu pars ſuperſtes eras congrua: utilitas vero, ſive pro rebus ipſius eccleſiæ, quæ tibi notæ erant præ aliis: ſive pro conſiliis dandis; ſive etiam pro mediatione Romanæ eccleſiæ, & imperatorum, quorum tu ſæpe mediator fuiſti. Hac igitur re inclinati, decrevimus petitioni tuæ ſatisfacere, ſcilicet ut tibi tuisque ſucceſſoribus ipſum Portuenſem epiſcopatum confirmemus. Et primum ipſum epiſcopatum Portuenſis eccleſiæ, quæ poſita eſſe videtur foris prædictam Portuenſem civitatem, cui vocabulum eſt S. Hippolyti, cum

[1] Hanc Epiſtolam falſi ſuſpectam eſſe multis nominibus oſtendit nuper Domn. Alexius Lobineau O. B. in præfatione ad Hiſtoriam Britanniæ minoris. *Harduinus*.

cum vineis, & hortis, &c. *Enumerat poſſeſſiones Portuenſis eccleſiæ, & omnia quæ ex ea dependent.* *Mox addit*: Etiam confirmamus vobis veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum totam inſulam quæ vocatur Lycaonia, ubi eſt eccleſia S. Joannis Baptiſtæ, & S. Adalberti: unde querimoniam poſuiſtis in ſynodo, quam celebravimus in eccleſia ſalvatoris, contra Creſcentium S. Sylvæ candidæ eccleſiæ epiſcopum, qui eandem eccleſiam ſuo epiſcopatui vendicabat. Cum vero ambæ partes ante præſentiam noſtram, & totius ſynodi ſtaretis, placuit ut ſi ſcripturam exinde haberes, in medium videndam, legendamque proferres. Statim attuliſti privilegium, quod anteceſſori tuo Benedicto epiſcopo, qui dicebatur de Pontio, Benedictus VIII. anteceſſor noſter fecit de integritate totius epiſcopatus. Quod cum lectum eſſet, nominatim ibi inventa eſt eccleſia illa, quam, ſicut in querimonia tua dixiſti, ipſe tuus anteceſſor dicaverat tempore Ottonis tertii Imperatoris, a quo ædificata fuit in honorem ſancti Adalberti, qui ſuo tempore martyrium pro Chriſti nomine ſuſcepit. At epiſcopus ille rogavit ſibi a nobis dari inducias ad certum terminum, ut afferre nobis poſſet juſtitiam, quam ſe habere dicebat; nos vero, quia ſynodus ea die terminabatur, conceſſimus. Cumque terminus adveniſſet, tu ad nos humiliter, & ſolus; ille autem magna hominum multitudine fretus, ad nos venire deſpexit. Reſidentes tamen nos cum judicibus noſtris, ad eum legatum, ut ad nos veniret, direximus: ſed nonniſi cum ſuis redemptis adjutoribus venire ſe dixit; quo dicto cum tota ſua multitudine receſſit. Sed nos ad ejus contumaciam non reſpicientes, ex conſilio judicum archidiaconum noſtrum Hugonem uſque ad domum ejus miſimus, ut ſequenti die ad nos veniret, ſicut epiſcopus cum epiſcopo rationem habiturus. Cumque die altera ſimili modo reſideremus expectantes eum, non venit; ſed epiſtolas quaſdam veniam præferentes miſit. Cumque nihil rationis diceret, ut amplius expectari deberet, laudantibus omnibus judicibus, frater Alinardus Lugdunenſis archiepiſcopus, canonicam, & diffinitivam protulit ſententiam, primam de contumacibus puniendis, ſecundam de eccleſiis, quæ ſunt intra limites epiſcopatus, quomodo ad eum pertineant. Qua prolata ſententia, a nobis, & ab omnibus laudata, confirmata fuit. Quapropter tam tibi, quam tuis ſucceſſoribus eandem eccleſiam per hoc noſtrum privilegium concedimus, confirmamus, querimonia tam illi epiſcopo, quam ſucceſſoribus ejus perpetuo interdicta de eadem eccleſia, ſita in prædicta inſula, cum curtibus, & oratoriis infra eaſdem curtes, & cum omnibus ad eas generaliter, & in integrum pertinentibus, cum hortis, & aquimolis ſuis, ſita infra hanc urbem Romanam, ſicuti extenditur ab uno capite, ubi dividitur flumen, & uſque in altum caput ipſius inſulæ, ubi adunatur. Pari modo concedimus & confirmamus vobis, veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum, omnem ordinationem epiſcopalem, tam de presbyteris, quam de diaconis, vel diaconiſſis, ſive ſubdiaconis, conſecrationem eccleſiarum, vel altarium, quæ in tota Tranſtiberi neceſſe fuerit facienda; niſi forte cardinales diaconi, vel ſubdiaconi, aut acolyti, ſacri Lateranenſis palatii efficiantur, ſcilicet omnia tibi, tuiſque ſucceſſoribus, vel quibus epiſcopis a vobis invitati fuerint, ordinandi, benedicendi, & conſecrandi concedimus poteſtatem; & ne parochia veſtra ab aliquo pervadatur epiſcopo, fines ejus per hoc noſtrum privilegium inſinuare, tuæque eccleſiæ confirmare curamus, incipiente primo termino a fracto ponte; &c.

Hic deſcribuntur limites epiſcopatus Portuenſis.

Iterum ſancientes jubemus, ut nullus presbyter, vel cujuslibet ordinis clericus de toto epiſcopatu audeat ad placitum conſtringere, aut ad finiendas contentiones compellere, aut aliquod ſervitium ab eis exigere, præterquam Portuenſes epiſcopi, in cujus parochia ſunt. Quicunque vero præſumptor, ſive dux, ſive comes, vel vicecomes, aut cubicularius, vel a noſtra apoſtolica ſede miſſus, aut qualiſcumque interveniens poteſtas, de ipſa civitate Portuenſe dominatum tenuerit, de quocumque fuerit ordine, prædicta omnia immobilia loca, aut præcominatum * caſtaldum, vel duos piſcatores, & duos curiales, vel omnes prædictos clericos a jure, & poteſtate, atque ditione præfati epiſcopii auferre, vel minuere voluerit, vel parochiam infringere tentaverit, aut homines in prædicta turre habitantes, vel ubicumque proprietas epiſcopii manſionata fuerit, ad publicum ſervitium revocaverit: ſciat ſe compoſiturum ipſi epiſcopatui auri puriſſimi, lib. 20. & inſuper anathemati ſubjaceat. Statuentes apoſtolica cenſura, ſub divini judicii obteſtatione, & anathematis interdictione, ut nullus unquam ſucceſſorum noſtrorum pontificum, vel alia quælibet magna, parvaque perſona, ea quæ a nobis ad laudem Dei, pro ſtabilitate vel augmento prædicti epiſcopatus ſtatuta ſunt, refragari, aut in quoquam tranſgredi, aut aliquid deinde minuere audeant: ſed ſicut ſuperius a nobis ſtatutum, vel conceſſum eſt, ita perennibus ac perpetuis temporibus ſine aliqua minutione permittat in æternum permanere. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu contra hoc noſtrum privilegium venire, aut in quoquam dirumpere præſumpſerit, & ſicut a nobis ſuperius ſtatuta ſunt, firma manere non dimiſerit, & in aliquo offenderit: ſciat ſe, ni reſipuerit, authoritate Dei omnipotentis, & B. Petri apoſtolorum principis, atque noſtra, qui ejus fungimur * vices, anathematis vinculo eſſe innodatum, & a regno Dei alienum, atque cum Juda traditore domini noſtri Jeſu Chriſti, cum diabolo, & omnibus pompis ejus æterno incendio concremandum. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator hujus noſtri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, vitamque æternam a juſto judice domino Deo noſtro conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen. Benevalete. Datum 10. Kal. Maii, per manum Petri diaconi bibliothecarii, & cancellarii S. apoſtolicæ ſedis, anno domini Leonis noni papæ primo, * Indict. 2.

* Sive *Caſtaldum*. H.

* Forte, *vices*. H.

* *ann.* 1049.

Ego Eberchardus Treverorum archiepiſcopus, quamvis indignus, interfui & ſubſcripſi.

Ego Alinardus Lugdunenſis archiepiſcopus hoc decretum laudans, manu propria ſubſcripſi.

Ego VV. epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Roprandus epiſcopus ſcripſi.

Ego Cunibertus epiſcopus Taurinenſis ſcripſi.

Ego Cadolus Parmenſis epiſcopus ſcripſi:

Ego Oppizo Piſenſis epiſcopus ſcripſi.

Ego Guido Wlternenſis epiſcopus ſcripſi.

Ego Henricus Spoletanus epiſcopus ſcripſi.

Ego Arnulfus epiſcopus ſcripſi.

Ego Martinus Piſtorienſis epiſcopus ſcripſi.

Ego Petrus Cluſienſis epiſcopus ſcripſi.

Ego Dux epiſcopus interfui.

Teuderius Arbinenſis epiſcopus interfui.

Ego Benedictus epiſcopus Foroſempronienſis interfui.

XV.

Ex biblioth. Cluniac.

XV. AD HUGONEM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Confirmat Cluniacensia privilegia.

Leo episcopus servus servorum Dei, dilectissimo in Christo filio Hugoni abbati Cluniacensis monasterii nostri in honorem beatorum apostolorum Petri & Pauli fundati, tuisque successoribus abbatibus perpetuam in domino salutem.

CONvenit apostolico moderamini, pia religione pollentibus benivola compassione succurrere, & petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Ex hoc enim lucri potissimum præmium a conditore omnium Deo in sidereis arcibus promerebimur: si venerabilia loca nostro tempore, aut ad meliorem fuerint statum perducta, aut, ne unquam in aliquo minuantur, corroborata. Quapropter inclinati precibus tuis, dilectissime fili, ipsi monasterio nostro Cluniacensi, cui Deo authore præesse videris, per hoc nostræ apostolicæ authoritatis privilegium, sicut & fecerunt privilegiis suis antecessores nostri, confirmamus atque corroboramus quicquid rerum & facultatum modo habet, & usque in perpetuum est habiturum: ne ab aliqua humana temeritate aliquid unquam exinde mutiletur; sed in sua integritate omnia custodiente Deo permaneant in usum, & salariùm fratrum ibidem nunc servientium, & per sæcula serviturorum. In qua apostolicæ munitionis tuitione locum etiam ipsum antiqua, & per prædecessores nostros ei concessa libertate donamus, non nova facientes, sed vetera confirmantes. Ne scilicet ullus mortalium, sive sit imperator, sive rex, sive dux, seu marchio, vel archiepiscopus, vel episcopus, aut aliqua alia humana potestas, super idem Cluniacense monasterium aliquam in aliquo potestatem exercere præsumat. Nec post solutionem tui corporis aliquem ibi præferre, & ordinare audeat: sed in arbitrio semper & electione fratrum consistat, quemcumque de sua congregatione secundum Deum, & secundum regulam sancti Benedicti sibi præferre & imponere abbatem voluerint: cujus consecratio non a constituto episcopo, sed a quolibet, quicumque ipsi congregationi placuerit, expetatur, non aliquo pretio redimenda, sed gratis accipienda. Quod etiam de omnibus ecclesiasticorum graduum ordinationibus, & altarium, sive ecclesiarum consecrationibus præcipimus & confirmamus: ut liceat vobis, vestrisque successoribus, a quocumque ea velitis episcopo gratis exposcere, nullusque audeat vobis contradicere. Quam prærogativam a prædecessoribus nostris monasterio vestro concessam, & a nobis merito confirmatam, idcirco eidem contribuere decrevimus: ut sicut hactenus sub apostolico tantum jure & ditione constitit, ita amodo semper consistat, nec aliorsum respiciat: quatinus sub apostolicæ defensionis umbraculo positum semper crescat, semper augescat, nullam pravorum hominum tyrannidem, nullam humanam potestatem metuens. ut quotidiana Deo obsequia devote, ut solent, & quiete ibi agantur; nec agentes, in aliquo per aliquem solicitentur, molestentur, inquietentur. In qua prærogativa, etiam chrismatis libera receptio a quoquo velitis episcopo consistit. Quæ omnia, sicut præmisimus, quemadmodum a prædecessoribus nostris sancita reperimus, ita quoque nos stabilire & confirmare decrevimus. Statuentes apostolica censura, sub A divini judicis obtestatione, ut nulla unquam magna parvaque persona, spirituali vel sæculari dignitate prædita, omnive dignitate privata, contra hoc nostræ apostolicæ authoritatis privilegium venire, aut in quoquam illud infringere pertentet. Quod quicumque ausu temerario impiaque præsumptione contra Deum, & sanctum Petrum, contraque animam suam fecerit, in tunc tantum se noverit nostræ apostolicæ maledictionis aculeo transpunctum, nostræ excommunicationis telo perfossum, nostri etiam apostolici anathematis gladio transverberatum, nec ipsi per dignam satisfactionem saluti pristinæ reparandum. Qui vero se ab hoc observaverit, & inviolatum hoc nostrum privilegium permanere laudaverit: hic benedictionem, gratiam, & omne bonum, a retributore omnium bonorum Deo & in præsenti sæculo consequatur, & in futuro.

Datum IV. Idus Junii, per manus Petri diaconi bibliothecarii, ac cancellarii, sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis IX. papæ primo, * Indict. II.

* ann. 1

XVI. AD FULCONEM CORBEJENSEM ABBATEM.

Corbejensis abbatiæ privilegia confirmat.

Leo episcopus servus servorum Dei, Fulconi abbati Corbejensis monasterii, siti in pago Ambianensi, perpetuam in domino salutem.

Ex Spicil. Dacheria Tom. VI.

CONvenit apostolico moderamini, pia religione pollentibus benevola compassione succurrere, & petentium desideriis congruum impartiri suffragium. Et ideo quia postulasti a nobis quatenus exempla antecessorum nostrorum sequentes, privilegio nostræ apostolicæ authoritatis monasterium vestrum, ejusque bona, tam præsentia quam futura muniremus, & etiam prærogativam ipsi monasterio collatam ab episcopis Ambianensibus, & archiepiscopis Remensibus, necnon apostolicis viris antecessoribus nostris corroboraremus: inclinati precibus tuis, per hanc nostræ apostolicæ authoritatis censuram confirmamus & corroboramus quidquid invenitur in privilegiis antecessorum nostrorum Benedicti, Nicolai, Christophori: ut scilicet præfatum vestrum monasterium, rerum suarum liberam obtineat dominationem, & quæcumque eidem monasterio in auro, in argento, in agris, in famulis, in quibuslibet aliis rebus fuerint oblata, in tua tuorumque successorum abbatum, fratrumque maneant dispositione & libera potestate: nec liceat episcopo Ambianensi quidquam portionis ex eis accipere, vel exposcere; nec in abbate, vel in fratribus, vel in ipso cœnobio potestatem exercere, sive in cellis ejusdem monasterii, videlicet Busco, Braczo, Taneta, Naurdi, Uscia, Thenis, sive in clericis, vel in laicis, vel in famulis, omnibusque possessionibus ad respectum ejusdem monasterii ejusque cellarum pertinentibus, sicut ipsi monasterio jamdudum concessum cognovimus, & collaudatum ab episcopis Ambianensibus, & archiepiscopis Remensibus, ceterisque episcopis Galliarum.

Prohibentes ne quis unquam Ambianensis episcopus potestatem habeat ipse, vel œconomus, vel archipresbyter, aut archidiaconus ejus, accedendi ad vestrum monasterium, ejusque cellas, nisi forte vel necessitate vel dilectione ab abbate monasterii fuerit vocatus: ea tamen ratione, ut nec in ecclesiis eidem monasterio subjectis, vel in earum ecclesiarum clericis, molestationem vel pertur-

turbationem agere audeat, vel novam consuetudinem abbati vel fratribus statuat, disponens aliquid contra voluntatem eorum. Qui tamen monachorum vel canonicorum, & quas abbas cum fratribus petierit, ordinationes differre non debebit; similiter altarium & basilicarum consecrationem tam in ipso monasterio, quam in possessionibus ejusdem; chrisma quoque & oleum consecratum singulis annis: nec aliquod propterea munus exposcere.

Constituentes etiam ut nullus per Galliarum Germaniarumque provincias, sive laicus sit, sive clericus, in ecclesiis, agris, vel famulis, aliquam suam voluntatem exerceat præter voluntatem abbatis & fratrum, etiamsi rex sit, dux, marchio, archiepiscopus, vel episcopus.

Sancimus præterea inter se abbatem eligere fratres secundum Deum, nec aliquem principem hoc audere agere, nec ipsum abbatem postquam electus fuerit, nisi in probabili crimine deprehendatur, dejici: sed canonice examinetur & dijudicetur. Quam nostram sanctionem si quis violaverit, admoneatur satisfactionis ab Ambianensi episcopo: sin vero non obedierit, etiam a Remensi archiepiscopo; quod si nec hunc audierit, liceat fratribus monasterii Romanam sedem appellare: & Romanus pontifex non differat eumdem violatorem ore proprio anathematizare.

Ultimo, quia ad apostolicam sedem tam devotus, fili carissime, venisti, placuit munificentiæ nostræ usum tibi dalmaticæ & sandaliorum concedere: ea tamen ratione ut non negligas annis singulis nuncium ad apostolicam sedem dirigere, tuique conveniens monasterii notificare: ut vos valeamus, si necesse fuerit, adjuvare. Statuentes apostolica censura, ne quis unquam mortalium, sive sit rex, sive comes, archiepiscopus, vel episcopus, aliave parva magnaque persona, contra hoc nostrum privilegium venire attentet. Quod qui fecerit, ad usque dignam satisfactionem vinculo anathematis innodatus sit. Qui vero illibatum custodierit, a domino Deo benedicatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur, Amen.

Data XIV. Kal. Majas per manus Petri diaconi bibliothecarii & cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis IX. Papæ * secundo, indictione quarta.

* sosu

XVII. AD PETRUM DAMIANI TUNC EREMITAM.

Approbat librum Damiani, qui Gomorrhianus inscribitur, adversus clericos qui contra naturam peccabant: præscribitque quinam ex iis gradu suo privandi sint.

AD splendidum nitentis pudicitiæ torum, fili carissime, pio certamine, intentionem tuæ mentis perveniſſe, libellus, quem contra quadrimodam carnalis contagionis pollutionem, honesto quidem stylo, sed honestiori ratione edidisti, manifestis documentis commendat. Subegisti quidem carnis barbariem, qui sic erexisti brachium spiritus adversus libidinum obscœnitatem. Execrabile quidem vitium, longeque segregans ab authore virtutum, qui cum sit mundus, nihil admittit immundum. Nec de sorte ejus esse poterit, qui sordidis illecebris subjacebit. Clerici vero, de quorum vita spurcissima flebiliter, pariterque rationabiliter tua prudentia disputavit, vere, & omnino vere ad funiculum hæreditatis ejus non pertinet, de quo ipsi voluptuosis se oblectationibus submovent. Quod si pudice conversaren-

tur, non solum templum Dei sanctum, sed ipsum etiam sanctuarium dicerentur: in quo, niveo candore conspicuus ille Dei agnus immolatur, per quem fœda totius orbis lues lavatur. Tales nimirum clerici, etsi non verborum, operum tamen testimonio profitentur, quia non existunt quod censentur. Quomodo enim clericus esse possit vel nominari, qui proprio arbitrio non metuit se inquinare?

De qualibus, quia sancto furore permotus, quæ tibi videbantur scripseras: oportet, sicut desideras, apostolicam nostram interponamus authoritatem, quatenus scrupulosam legentibus auferamus dubietatem: & constet omnibus certum, nostro judicio placuisse, quæcumque continet ipse libellus diabolico igni velut aqua oppositus. Igitur ne cœnosæ libidinis impunita licentia pervagetur, necesse est apostolicæ severitatis congrua reprehensione refellatur: & tamen aliquod tentamentum in austeritate ponatur.

Ecce omnes illi, qui quavis quatuor generum, quæ dicta sunt, fœditate polluuntur, prospecta æquitatis censura ab omnibus immaculatæ ecclesiæ gradibus, tam sacrorum canonum, quam nostro judicio depelluntur. Sed nos humanius agentes, eos qui, vel propriis manibus, vel inter se egerunt semen, vel etiam qui inter femora profuderunt, & non longo usu: nec cum pluribus, si voluptatem refrænaverint, & digna pœnitudine probrosa commissa luerint, admitti ad eosdem gradus, in quibus in scelere manentes, non permanentes, fuerant divinæ miserationi confisi, volumus, atque etiam jubemus, ablata aliis spe recuperationis sui ordinis, qui vel per longa tempora secum, sive cum aliis, vel cum pluribus brevi licet tempore, quolibet duorum fœditatis genere, quæ descripseras, maculati, vel, quod horrendum est dictu & auditu, in terga prolapsi sunt. Contra quod nostrum apostolicæ sanctionis decretum si quis ausus fuerit vel judicare, vel latrare, ordinis sui se noverit periculo agere. Qui enim non pungit vitium, sed palpat: cum eo qui vitio moritur, ipse quoque mortis reus merito judicatur.

Sed, o fili carissime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo conversationis instruis, quidquid oratoria facultate docuisti. Plus est enim opere docere quam voce. Quapropter, authore Deo, palmam obtinebis victoriæ, & cum Dei & virginis filio lætaberis in cœlesti mansione, & tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te a diaboli laqueis fueris constipatus, & quodammodo coronatus.

XVIII. AD EUNDEM.

Edita initio Tomi III operum Damiani.

Privilegium ipsius eremo concessum.

APostolicæ sedis competit authoritati, & legaliter ordinata statuere, & Deo semel oblata, ut inconvulsa serventur, in posterum providere: ne, quod priorum devota Deo pietas inchoat, sequentium pravitas, sacrilega, quod absit, temeritate subvertat. Quapropter eremum, quæ dicitur Ocri, in Saxena videlicet territorio constituta, tibi, Petre Damiane prior ejusdem eremi, tuisque successoribus adjudicamus: & ipsam eremum in suo statu persistere, & in perpetuum valere decernimus. Nec liceat ulli mortalium, non parvæ, non magnæ personæ, ipsam quandoque eremum ad sæculi jura redigere, vel alicui prorsus monasterio subjugare. Enimvero prædictum locum per semetipsum quidem fieri monasterium, si congruum

visum

visum fuerit, non abnuimus: juri vero alterius monasterii subjici, omnimodis prohibemus. Non enim ignoramus, quia hujusmodi suppositio, plerumque loci est absque dubietate destructio. Sancimus etiam, ut plebem S. Mariæ positam in loco, qui dicitur Vineole, præfata eremus perpetuo jure possideat. Sed & prædia, si qua nunc sunt, vel deinceps acquisitura est, absque injusta cujuscumque molestia, quiete & tranquille detineat. Nec ulli hominum liceat in ipsam eremum per hostilem impetum violenter irrumpere, & servos Dei, qui illic habitaverint, vel expellere, vel deprædationibus infestare; salvo tamen jure fidelium laicorum, qui ejusdem eremi patroni sunt, & eam pro animarum suarum remedio condiderunt. Si quis autem hujus nostri apostolici decreti temerator extiterit, nisi resipiscat, atque in omnibus apertus Dei inimicus emendare contemnat, anathematis se vinculis obligandum indubitanter agnoscat

Ex. Tom. VIII. Italiæ sacræ.

XIX. AD SICENOLPHUM ABBATEM SANCTÆ SOPHIÆ, BENEVENTI.

Abbatiæ privilegia confirmat.

Leo episcopus servus servorum Dei, Sicenolpho dilecto nostro in Christo filio, & abbati venerabilis cœnobii almæ & coæternæ domino patri Sophiæ intra Beneventum in loco nuncupato Urbe-Vetere, constructi, & post te in eodem cœnobio tuis successoribus canonice promovendis in perpetuum.

AD hoc in sacerdotali culmine constituti sumus, ut evellamus, necnon & destruamus, & ædificemus juxta ac plantemus in nomine ejus. Debito officii nostri exigente optimum duximus diebus nostris, prout superna gratia concesserit, obvia quæque nobis illicita * fallæ ecclesiasticæ disciplinæ dimittere; & licitis, copiam fructificandi passim suppeditare. Quamobrem post nimiam calamitatem Beneventanorum, quam pertulerunt juste ob injuriam & superbiam Romanorum pontificum & dominorum Imperatorum, postque eorum miserabilem & luctuosam satisfactionem: tibi jam dicto Sicenolpho, quem loco illius dejecti ac scelerati Gregorii, abbatis immerito dicti, nec jam dicendi, ordinavimus, juxta petitionis tuæ tenorem, confirmamus ex integro præfatam abbatiam S. Sophiæ, cum ecclesiis, cortibus, villis, casalibus, vineis, terris, servis ac ancillis, omnibusque mobilibus, vel immobilibus ad se juste pertinentibus, tam ea quæ hactenus acquirere potuit, quam quæ deinceps liberalitate, collatione, sive concessione quorumlibet religiosorum hominum poterit adipisci, atque prorsus, quæcumque concessa sunt illi, corroborata piorum imperatorum, vel principum præceptis, aut chirographis. Præterea authoritate apostolicæ sedis Romanæ concedimus ac confirmamus tibi, tuisque successoribus in perpetuum, omnes integrum oblationes vivorum, ac defunctorum, quæ amodo & deinceps ipsi monasterio, vel ecclesiis illi subjectis a quibuscumque personis datæ fuerint: liceat quoque ipsis monachis ex eadem congregatione eligere abbatem sibi, si inibi idoneum ad hoc officium invenerint: sin alias, undecumque possunt dignum rectorem sibi eligant: & perpetuo maneat jam sæpe fatum cœnobium sub tutela, seu jure sanctæ Romanæ ecclesiæ, liberum & immune ab omni subjectione, ac jugo Cassinensis monasterii; itaut nec vox calumniatorum super hoc recipiatur aliqua, sed penitus habeatur frivola & irrita, sitque rata controversiæ illius manifeste ac publice facta definitio a religiosis principibus Jandolpho, ac Pandolpho, magnatibus, ac ducibus eorum, quando prius Malepotus, deinde Joannes Cassinenses abbates, adversus Ursum, ac Gregorium abbatiæ S. Sophiæ rectores, super hæc litem suscepere. Obtineat ergo & possideat semper libertatem, antecessorum nostrorum privilegiis & imperatorum præceptis hactenus sibi concessam & confirmatam: ita ut nullus deinceps imperatorum, regum, ducum, vel principum, aut marchionum, nec ulla cujuscumque dignitatis persona, contra hanc nostram authoritatem, aut conditionem privilegiorum, venire audeat, aut de bonis ejusdem abbatiæ, per nos aut quoscumque concessis, usurpare, minuere, aut alienare quicquam quocumque modo aut ingenio præsumat, ne sub judicio districti anathematis decidat. Porro quia ab aliquibus episcopis solent cœnobia gravamina sustinere, nos vero alicui præjudicium nec volumus, nec debemus facere: hoc tandem concedimus tibi hac nostra authoritate, ut si ab episcopo in cujus diœcesi consistis, nequiveris ecclesiasticas ordinationes gratis & canonice acquirere, licentiam habeas a quocumque tibi tuisque acquirendi eas juste. Hujus nostri privilegii statuta infringere, & cassare, nullus aliquando quacumque arte præsumat: ne damnationem ab initio a sanctis patribus promulgatam pro sacrilegis incurrat. Nam quisquis hæc pio divinitatis respectu reverenter observaverit, confidimus quia a sancta Trinitate benedictionem habebit, & sortem nanciscetur cum eis, qui præcepta dominica servaverunt, & ad cœlestes thesauros terrena patrimonia transtulerunt.

Data XII. Kal. Junii per manus Frederici diaconi S. R. E. bibliothecarii, necnon & cancellarii vicedomini Hermanni archicancellarii & Colonienſis archiepiſcopi, anno domini Leonis papæ quarto. Indict. * v.

* Lege, *salvo* ... *demere*. H.

* *male* ... *batur Ind* ... *Ann. est* ...

ANNO CHRISTI 1049.

☞ AD EPISTOLAS LEONIS IX.

ANNO CHRISTI 1049.

APPENDIX.

AD HENRICUM BAMBERGENSEM EPISCOPUM.

Ex Suppl. Manſi pag. 1282.

Ad preces Henrici II. pallium, & insignia alia episcopis Bambergensibus concedit.

Extat in Cod. Udalric. Babemb. in Corp. Hist. Eccard. tom. I pag. 91.

LEo episcopus servus servorum Dei H. Bambebergensi episcopo sibique canonice in sede ejusdem episcopatus successuris in perpetuum æternam in Domino salutem. Cum exigente cura pastorali totius sanctæ Dei ecclesiæ nobis Dei providentia commissæ in partes Germaniæ venissemus, quæ orientali Franciæ adjacent, prece dilectissimi filii nostri H. Bamberbec venimus, & in die

☞ die natali beati Lucæ Evangeliſtæ inter miſſarum ſolemnia, dum verbum Dei haberemus ad populum, præſente prænominato cariſſimo filio noſtro H. & Epiſcopis quamplurimis, aſtantibus etiam & laicis & diverſis poteſtatibus ſæculi, relecta ſunt prædeceſſorum noſtrorum privilegia, quibus idem locus fundatus, & corroboratus eſt auctoritate Romana S. ſedis Apoſtolicæ. Relecta eſt ibi & conſcriptio & confirmatio H. Wirzeburgenſis epiſcopi, qua prædictam eccleſiam Bambergenſem banno epiſcopali, & epiſcopii termino accepta placita commutatione firmavit, quæ ſic acta eſt. Dum enim primus H. in imperio, ſecundus in regno, divini ignis amore ſuccenſus, de prædiis, quæ Dei gratia hæreditario jure in ſuæ poſſeſſionis dominium provenerant, Dei ſervitium augere conſtruendo epiſcopatum, atque ordinando deſiderans, quo id legitime, & rationabiliter potuiſſet, H. venerabilem Wirzheburgenſis eccleſiæ proviſorem, quatenus prædictum locum Babeberc nuncupatum, cum pago, qui Ratenzgovve dicitur, qui ad ſuæ diœceſeos ſtatum pertinere videbatur, de ſuo jure in ſuum jus id ad perficiendum transfunderet, ſtudioſe cœpit flagitare. Qui quoniam juſtæ, & rationabiles videbantur cauſæ, ejuſdem invictiſſimi regis petitionibus acquieſcens, cum communi cleri ſui, atque militum necnon totius populi conſilio, & conſenſu præfatum locum cum prædicto pago, tribus parochianis eccleſiis cum ſuis adjacentiis exceptis, quarum nomina ſunt hæc, Wachenrode, Lonerſtat, Mulihuſen, omni poſtmodum remota contradictione ſuæ poteſtati tradidit. Alterius autem pagi, qui Volchenfelt nominatur, in quo præfatus locus ſitus eſt, partem eidem regi conceſſit quantum eſt de Babeberc uſque ad flumen Uraha, de Uraha in Ratenzam flumen, & ſic juxta decurſum ejuſdem fluminis in Moin, & inde ad rivulum Wihiritbach, deind ad campum ejuſdem rivuli, ſicque, qua citiſſime ac proxime perveniri poteſt, ad Uraha. Et ut hæc traditio firma, & inconvulſa permaneret, ipſe præſul H. corroboravit, & conſcripſit. Signum H. epiſcopi Wirzeburgenſis ✠ Hildelmus ejuſdem eccleſiæ præpoſitus. Fridinus decanus ſubſcripſit. Azzo presbyter ss. Regilo presbyter ss. Diedo presbyter ss. Gerich presbyter ss. Albuvinus presbyter ss. Engilhardus presbyter ss. Scripta autem hæc confirmatio eſt anno incarnat. Dominicæ MVIII. Ind. VI. non. Mai. Actum in civitate Wirzeburch. Qua relicta cum juxta vota omnium, ut ſemper juſtis operibus favorem debemus, & nos prædictum venerabilem locum vellemus corroborare, ipſe prænominatus ejuſdem loci epiſcopus H. proclamationem ſuam fecit, quia locus ſuus ejuſdem loci a clericis Alberonis epiſcopi temeraria præſumptione invaſus eſſet. Quod nos quoniam utrique epiſcopi præſentes aderant, inter quos cauſa ſtabat, ibidem volentes diſcutere, A. epiſcopo, a quo injuria illata erat, deliberationem fecimus, ut objectionem hanc, ſi poſſet, refelleret, ſi non juſtitiæ ſatisfaceret. Tunc ille inito cum ſuis omnibus, qui aderant, clericis, & laicis conſilio regrediens ad ambonem, de illata injuria ſe cum ſatisfactione excuſavit, & de omnibus, quæ ad bannum, & epiſcopalem juſtitiam & poteſtatem Babebergenſis epiſcopi pertinerent, ex tunc & deinceps renunciavit, exceptis his cauſis, quas de bonis utriuſque epiſcopii ipſi inter ſe poſſent epiſcopi legaliter definire. Verum nos, ſicut ſemper de prof ctu gaudemus fidelium, & juſtis operibus debemus augmentum, eundem locum Babeberc ab anteceſſoribus noſtris corroboratum apoſtolica auctoritate, ibidem viva voce corroboravimus, & eandem corroborationem nunc & literis ſignamus, ut eundem locum, & omnia, quæ ibidem Deo ſanctoque Petro a felicis memoriæ H. ſecundo rege, & primo imperatore tradita ſunt, & quæ in poſterum juſte acquiri poſſunt, vel juſte acquiſita, prædia ſunt, mancipia, aurum, argentum, pallia, vaſa, ornamenta, vel aliqua utenſilia, nemo audeat in perpetuum ſubripere, auferre, aut commutare, niſi ad utilitatem ejuſdem eccleſiæ; ſed epiſcopus ejuſdem loci, vel qui in perpetuum ejuſdem canonice fuerint ſucceſſores, ſecuras eas in tranquillitate poſſideant, ac liberam habeant poteſtatem, omnes res, & proprietates ejuſdem loci ordinare, atque vel & augmentare; diſſipare vero, atque confundere nullam habeant inde poteſtatem, aut deminatione. Inſuper noſtra auctoritate ſancimus, ut in terminis, ac rebus ejuſdem eccleſiæ nulla ſit infeſtatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet hominum pravorum, ſive ſint in civitate ipſa Babeberc, ſive in caſtellis, vel villis, ſervis, ancillis, tributariis, decimis, foreſtis, ſilvis, venationibus, piſcationibus, molendinis, campis, pratis, paſcuis, agris, cultis, & incultis, aut quicquid modo illuc pertinet, aut in futurum juſte acquiri poterit, per noſtræ auctoritatis privilegium corroboratum in ſecura permaneat quiete. Nullus ibi comes aut judex placitum, ſeu diſtrictionem aliquam facere, vel tenere audeat, niſi quam per conceſſionem glorioſiſſimi imperatoris ſecundi H. vel ſucceſſorum ejus epiſcopus ejuſdem loci deliberavit, nulla aliqua dignitas, vel poteſtas, magna, parvave perſona per violentiam irruat. Sit ille epiſcopatus liber, Romano tamen mundiburdio ſubditus, quatenus epiſcopus Liberius, & delectabilius cum clericis ſuis ſervitio Dei poſſit inſiſtere, & H. primi imperatoris ejuſdem loci venerabilis noſtrique ſcilicet noni Leonis papæ, ac noſtrorum ſucceſſorum H. quoque cariſſimi filii noſtri imperatoris ſecundi, atque omnium, quibus debitores ſunt, memoriam jugiter habere. Sit idem epiſcopus ſuo metropolitano epiſcopo Moguntino in canonicis cauſis tantummodo ſubjectus, & obediens. Deliberatis igitur, ſancitis, ac corroboratis omnibus ſupradictis rebus ejuſdem, ſancto placuit loco addendum inſigne honoris eccleſiaſtici a noſtra apoſtolica auctoritate, ducti amore, & reverentia Clementis piæ memoriæ noſtri prædeceſſoris, quam Deus miro diſpoſitionis ordine a prælatione hujus loci ad ſanctæ Romanæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ apicem dignatus eſt accerſire, & mirabilius e Romanis finibus defunctum corpus ejus reducere volens, hanc eccleſiam, ut æſtimamus, quaſi novam, tanto decoratam eſſe patrono, Romanamque contentam, & ſufficientem præteritis, & futuris patribus manere ornatam, quin & amore, & deſiderio fratrum, qui nos in ſuis recepere eccleſiaſticis ſtipendiis & quotidianis, unum noſtræ viciſſitudine regem fratrum mitras geſtandi licentiam concedimus, ea ſcilicet ratione, ut ab epiſcopo prævideantur digniores, & honeſtiores presbyteri, & diaconi, qui bonis moribus, vel maturis ætatibus, vel in prælationibus ipſius loci emineant, his videlicet diebus. In nativitate Domini, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & in Cœna Domini, & in Sabbato ſancto, & in dio glorioſæ reſurrectionis ejuſdem, & ſancto Pentecoſte, & in die ſancti Georgii, & in die ſanctorum Petri, & Pauli, & Aſſumptionis beatiſſimæ Mariæ, & ſancti Dionyſii pro reverentia prælibati noſtri prædeceſoris domini Clementis Papæ, cujus anniver-

ANNO CHRISTI 1049.

ANNO CHRISTI 1049.

☞ versarius dies tunc ab eisdem fratribus agitur, & in anniversario die domini H. Imperatoris ejusdem loci
ANNO CHRISTI 1049 venerabilis constructoris. His vero concedimus hanc dignitatem, qui tunc specialiter excubant, vel deserviunt apud prædicti prædecessoris nostri sepulcrum. Contentis his, tantum sancimus diebus fore nec ultra a quoquam temere usurpari, ne honor proprius apostolicæ sedis vilescat. Hæc vero omnia supradicta observari, ac custodiri in perpetuum nostra apostolica auctoritate decernimus, confirmamus, ac corroboramus. Qui vero, quod absit, hujus nostri privilegii temerarius transgressor extiterit, Dei, & beatissimæ Mariæ, & beatorum Petri, & Pauli omniumque Sanctorum & nostra maledictione maledicatur, & perpetui anathematis vinculis innodetur, nisi digna satisfactione resipuerit, & canonice satisfecerit. Qui autem pio corde hujus observator privilegii extiterit, Dei omnipotentis & almæ Mariæ, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli benedictione ditatus æterni regni particeps fieri mereatur. Data per manus F. Diaconi Bibliothecarii, & cancellarii sanctæ Romanæ catholicæ, & apostolicæ ecclesiæ vice Domini H. Colonienſis archiepiscopi, & Archicancellarii. Anno Dominicæ incarnationis MLII. Anno pontificatus Domini L. noni Papæ IV. VIII. idus Novemb. Actum Triburi, feliciter, Amen. ANNO CHRISTI 1049

☞ AD LUCENSIS MAJORIS ECCLESIÆ CANONICOS

Bona illis ad communem convictus assignata confirmat, & quæ possident presbyteri uxorati illis concedit.

Extant apud VVading. in Comment. ad Vitam S. Anselmi Lucen. epis. p. 66.

LEo episcopus servus servorum Dei Canonicis principalis, ac majoris Ecclesiæ in civitate Luca, Deo, ac sancto Martino confessori regularem vitam inibi ducendo, & castitatem servando famulaturis.

Cum ad bona ecclesiarum firmiter obtinenda magna sit adhibenda sollicitudo, ut eorum, qui caste, ac regulariter sancto altari servire desiderant, animæ serventur, & corpora, avidiori est procurandum desiderio, quia dum inibi laborant fideliter deservire, oportet eos inde canonicum usum victus, ac vestitus accipere, ne dum ista præ necessitate quæritant, culpam vagationis incurrant. Huic siquidem vestro defectui benevolam compositionem, ac benignam provisionem volentes impendere, piæ Apostolicæ auctoritatis pagina, omnia quæ ad communem usum regulariter vivendo modo habetis, vel in perpetuum habituri estis, aut episcopi vestri concessione, qui nunc est benevolus, & hilaris vester adjutor, frater, & coepiscopus noster Joannes, aut successorum suorum, vel aliquorum fidelium charitativa donatione; volumus rata vobis, & confirmata, & nulla ratione violanda esse. Et si Dominus Deus humilitatem ecclesiæ suæ misericorditer respiciens, Ecclesiam vestram ab uxoratis presbyteris, & omnino a dominica oblatione repellendis, liberaverit, pro incestis casti, pro immundis mundi restituantur, & bona, quæ habent ecclesiastica, quæ illi luxuriose vivendo dissipant, in communem usum canonice cohabitantium redigantur; sicque horum exoptabilis interitus, pastoralis fiat familiæ desideratissima salus, nec in præbendis dandis aliquam pretii, aut venditionis molestiam ab episcopo suo sustineat hic fidelis conventus. Usque modo igitur tenebræ, nunc autem lux facta in Domino, ut filii lucis ambulate, ut unanimes uno ore honorificetis Deum, & patrem Domini nostri Jesu Christi, qui est benedictus in sæcula, qui & vos conservet, & confirmet in fraterna concordia: dissipator vestræ congregationis dissipetur; contradictori contradicatur; quilibet episcopus vester vos in hoc ignorans, illi, de quo dictum est, quia omnis ignorans ignorabitur, assimiletur. Coadjutor vester per Martinum sanctum semper adjutus congaudeat, optamus, divinæ retributioni vere dicens, adjutorium nostrum in nomine Domini.

Datum IV. Id. Mart. per manus Federici Cancell. vice Domini Herimanni S. Apostolicæ sedis Archicancell. & Colonien. Archiep. anno D. Leonis papæ tertio. An. Christi 1051. ind. IV.

ADNOTATIO AD EPISTOLAM LEONIS AD OMNES PER ITALIAM EPISCOPOS,

Quæ inter Labbeanas est VIII.

IN MS. Burchardi codice Bibliothecæ Canonicorum sancti Martini Lucensis hanc ipsam sancti Leonis epistolam ab ipso operis scriptore additam offendi, ex qua variantia, & additamenta quædam haud levioris momenti hic dare constitui. Inscriptio ita fert in codice: *Omnibus fidelibus per totam Italiam;* cum in edito sit: *Ad omnes per Italiam Episcopos.* Codex: *quibus salvati esse videntur* (phrasis est usitata ad exprimenda sacramenta in ecclesia aliqua recepta). Editus habet: *Quibus subjecti.* In eodem codice legitur hæc data, qua editi carent: *Dat. Romæ mense Aprilis die XX. indictione V.*

☞ *Leo IX. episcopus servus servorum Dei dilectissimo in Domino Udalrico religioso abbati venerabilis Laureſſamensis ecclesiæ, & per te in eodem venerabili monasterio tuis successoribus in perpetuum.*

Extat in Cod. Udalrici num. XI.

QUoniam concedenda sunt quæ rationabilibus desideriis pertinere noscuntur, nostri apostolatus auctoritas ad roborandam piam devotionem sancta loca construentium in præstandis privilegiis debet minime abnegari. Igitur quia excellentia spiritualis filii nostri Domini H. piissimi imperatoris Augusti postulavit a nobis, quatenus monasterium N. quod constructum esse certum est a piissimis imperatoribus Karolo Magno & filio ejus Ludovico eorumdemque successoribus, ubi modo venerabilis abbas N. regulari institutioni præesse videtur, privilegii sanctæ Romanæ & apostolicæ Sedis modis omnibus decoretur, scilicet ut nullius juri & ditioni submittatur. Ideo piis desideriis spiritualis filii nostri faventes, hac nostra apostolica auctoritate decernimus, id ipsum præfatum monasterium & modo & usque ad finem seculi, sub patrocinio sanctæ Romanæ & apostolicæ matris ecclesiæ, cum omnibus quæ ad illud pertinent, permanendum. Decernimus igitur sub divini judicii obtestatione & beati Petri apostolo-

lorum principis, noſtræque humilitatis interdictione, ut nullus in aliquo gradu conſtitutus, vel ANNO CHRISTI 1046. in quolibet ordine & miniſterio, audeat moleſte cauſis ejuſdem monaſterii incumbere, aut de rebus aut poſſeſſionibus quoquomodo auferre aut alienare, ſeu ipſos monachos inibi Deo ſervientes inquietare præſumat, nec quamlibet malitiam, & jacturæ moleſtiam ibidem inferre conetur, dum profecto illud, ut ſæpe prædictum eſt, firma ſtabilitate & juriſdictione, ſub patrocinio ſanctæ noſtræ Romanæ matris eccleſiæ permanendum ſancimus. Addimus præterea poſt obitum abbatis, ut nemo ibidem abbatem conſtituat, niſi quem conſenſus & communis voluntas fratrum ibidem regulariter viventium ex ipſa congregatione elegerit, nullumque præmium ſive donum pro conſecratione illius abbatis, qui tunc temporis fuerit præſul, accipere contendat, & ſi eum gratis ordinare noluerit, vel a noſtra Romana matre eccleſia, vel a quolibet venerabili epiſcopo noſtra auctoritate ordinetur. Promulgantes nempe, & hoc auctoritate beatiſſimi Petri apoſtolorum principis, coram Deo & terribili ejus futuro examine, per hujus noſt i apoſtolici privilegii conſtitutionem ſancimus, ut univerſa, quæ ab anteceſſoribus ſucceſſoribuſque noſtris in rebus mobilibus & immobilibus conceſſa ſunt nec non & poſſeſſionibus quæ a regibus & principibus ſeu quibuslibet Chriſtifidelibus collata ſunt fuerintve in poſterum, inconcuſſa ſtabilitate ad jus & dominium ſancti Nazarii martyris, perpetuis temporibus perſeverent, nec licentia ſit ut dictum eſt, ex omnibus ejuſdem monaſterii pertinentibus, cuiquam vel magnæ vel parvæ perſonæ diripere quicquam, vel auferre, ut profecto ad Dei laudem ſecurum & tranquillum juſte id quod ſubjectum juri & patrocinio fuit decrevimus, bene dotatum & in melius dotandum permaneat. Si quis autem quod non optamus, nefario auſu præſumpſerit hæc, quæ ad honorificentiam Domini Dei & Salvatoris noſtri pro ſtabilitate ipſius monaſterii & quiete monachorum ſtatuta ſunt, tranſgredi, ſciat, ſe anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & omnibus impiis eum incendii atrociſſimo ſupplicio deputatum. At vero qui pio intuitu cuſtos & obſervator eorum exſtiterit, omnimodæ benedictionis gratiam, omniumque peccatorum ſuorum abſolutionem & indulgentiam & cæleſtis vitæ beatitudinem cum ſanctis & electis, a miſericordiſſimo Domino Deo noſtro conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum, Amen. Data XI. Kal. Novembr. per manus Petri diaconi & bibliothecarii & cancellarii ſanctæ apoſtolicæ Sedis anno Domini Leonis P. primo. Indict. III.

Item privilegium Leonis papæ IX. qui & Bruno, de confirmatione Babebergenſis eccleſiæ.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei H. Babebergenſi epiſcopo ſibique canonice in ſede ejuſdem epiſcopatus ſucceſſuris in perpetuum æternam in Domino ſalutem.

Ex eodem Cod. num. C. CUm exigente cura paſtorali totius ſanctæ Dei eccleſiæ nobis Dei providentia commiſſæ in partes Germaniæ veniſſemus, quæ Orientali eccleſiæ adjacent, prece dilectiſſimi filii noſtri H. ſecundi imperatoris & tertii regis ac ſuprafati dilectiſſimi confratris noſtri epiſcopi Babeberc venimus, & in die natalis S. Lucæ evangeliſtæ inter miſſarum ſolemnia, dum verbum Dei haberemus ad populum, præſente prænominato cariſſimo filio noſtro H. & epiſcopis quamplurimis, adſtantibus etiam & laicis & diverſis poteſtatibus ſeculi, relecta ſunt prædeceſſorum noſtrorum privilegia, quibus idem locus fundatus & corroboratus eſt auctoritate Romana ſanctæ ſedis apoſtolicæ. Relecta eſt ibi conſcriptio & confirmatio H. Wirzeburgenſis epiſcopi qua prædictam eccleſiam Babebergenſem banno epiſcopali & epiſcopi termino accepta placita commutatione firmavit, quæ ſic acta eſt. Dum enim primus H. in imperio, ſecundus in regno, divini ignis amore ſuccenſus, de prædiis, quæ Dei gratia hæreditario jure in ſuæ poſſeſſionis dominium pervenerant, Dei ſervitium augere conſtruendo epiſcopatum, atque ordinando deſiderans quo id legitime & rationabiliter potuiſſet, H. venerabilem Wirzeburgenſis eccleſiæ proviſorem, quatenus prædictum locum Baberbec nuncupatum, cum pago, qui Ratenzgovve dicitur, qui ad ſuæ diœceſeos ſtatum pertinere videbatur, de ſuo jure in ſuum jus id ad interficiendum transſunderet, ſtudioſe cepit flagitare. Qui quoniam juſtæ & rationabiles videbantur cauſæ ejuſdem invictiſſimi regis petitioni adquieſcens cum communi cleri ſui atque militum, nec non totius populi conſilio & conſenſu præfatum locum cum prædicto pago tribus parrochianis eccleſiis cum ſuis adjacentiis exceptis, quarum nomina ſunt hæc, Wachenrode, Lonerſtat, Mulihuſen, omni poſt modum remota contradictione ſuæ poteſtati tradidit. Alterius autem pagi, qui Volchenfelt nominatur, in quo præfatus locus ſitus eſt, partem eidem regi conceſſit, quantum eſt de Babeberc uſque ad flumen Uraha, de Uraha in Ratenzam flumen, & ſic juxta decurſum ejuſdem fluminis in Moin, & inde ad rivulum Wihiritbach, deinde ad campum ejuſdem rivuli, ſicque, qua citiſſime ac proxime perveniri poteſt, ad Uraha. Et ut hæc traditio firma & inconvulſa permaneret, ipſe præſul H. corroboravit & conſcripſit. Signum H. epiſcopi Wirzeburgenſis Hildelmus ejuſdem eccleſiæ præpoſitus. Fridinus decanus ſubſcripſit. Reinardus presbyter ſubſcripſit. Azzo presbyter ſubſcripſit. Regilo presbyter ſubſcripſit. Diedo presbyter ſubſcripſit. Gerich presbyter ſubſcripſit. Albuvinus presbyter ſubſcripſit. Engilhardus presbyter ſubſcripſit. Scripta autem hæc confirmata ſunt anno incarnationis Dominicæ MVIII. ind. VI. Non. Mai. actum in civitate VVirzeburch. Qua relicta, cum juxta vota omnium, ut ſemper juſtis operibus favorem debemus, & nos prædictum venerabilem locum vellemus corroborare, ipſe prænominatus ejuſdem loci epiſcopus H. proclamationem ſuam fecit quia locus ſuus ejuſdem loci a clericis Alberonis epiſcopi temeraria præſumptione invaſus eſſet, quod nos quoniam utrique epiſcopi præſentes aderant, inter quos cauſa ſtabat, ibidem volentes diſcutere A. epiſcopo, a quo injuria illata erat, deliberationem fecimus, ut objectionem hanc, ſi poſſet, refelleret, ſi non juſtitiæ ſatisfaceret. Tunc ille inito cum ſuis omnibus, qui aderant, clericis & laicis conſilio regrediens ad Ambonem de inlata injuria ſe cum ſatisfactione excuſavit, & de omnibus, quæ ad bannum & epiſcopalem juſtitiam & poteſtatem Babebergenſis epiſcopi pertinerent. Ex tunc & deinceps renunciavit, exceptis iis cauſis, quas de bonis utriuſque epiſcopi ipſi inter ſe poſſent epiſcopi legaliter definire. Verum nos, ſicut ſemper de profectu gaudemus fidelium & juſtis operibus debemus augmentum eumdem locum Babeberc ab anteceſſoribus noſtris corroboratum apoſtolica auctoritate ibidem viva voce corroboravimus, & eamdem corroborationem nunc & literis ſignamus, ut eumdem

ANNO CHRISTI 1049.

dem locum & omnia quæ ibidem Deo sanctoque Petro a felicis memoriæ H. secundo rege & primo imperatore tradita sunt, & quæ in posterum juste acquiri possunt, vel juste acquisita, prædia sunt mancipia, aurum, argentum, pallia, vasa, ornamenta, vel aliqua utensilia, nemo audeat in perpetuum subripere, auferre, aut commutare, nisi ad utilitatem ejusdem ecclesiæ, sed episcopus ejusdem loci vel qui in perpetuum ejusdem canonice fuerint successores, secura eas in tranquillitate possideant, ac liberam habeant potestatem, omnes res & proprietates ejusdem loci ordinare atque vel & augmentare, dissipare vero atque confundere nullam habeant inde potestatem aut dominationem. Insuper nostra auctoritate sancimus ut in terminis ac rebus ejusdem ecclesiæ nulla sit infestatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet hominum pravorum, sive sint in civitate ipsa Babeberc, sive in castellis, vel villis, servis, ancillis, tributariis, decimis, forestis, silvis, venationibus, piscationibus, molendinis, campis, pratis, pascuis, agris cultis & incultis aut quicquid modo illuc pertinet aut in futurum juste acquiri poterit, per nostræ auctoritatis privilegium corroboratum in secura permaneat quiete. Nullus ibi comes aut judex placitum seu districtionem facere vel tenere audeat, nisi quam per concessionem glorioſissimi imperatoris secundi H. vel successorum ejus episcopus ejusdem loci deliberavit, nulla aliqua dignitas vel potestas, magna parvave persona per violentiam irruat. Sit ille episcopatus liber. Romano tamen mundiburdio subditus, quatenus episcopus liberius & delectabilius cum clericis suis servitio Dei possit insistere, & H. primi imperatoris ejusdem loci venerabilis nostrique scilicet noni Leonis papæ ac nostrorum successorum H. quoque carissimi filii nostri imperatoris secundi atque omnium, quibus debitores sunt memoriam jugiter habere. Sit idem episcopus suo metropolitano episcopo Moguntino in canonicis causis tantummodo subjectus & obediens. Deliberatis igitur, sancitis ac corroboratis omnibus supradictis rebus ejusdem, sancto placuit loco addendum insigne honoris ecclesiastici a nostra apostolica auctoritate, ducti amore & reverentia Clementis piæ memoriæ nostri prædecessoris, quem Deus miro dispositionis ordine a prælatione hujus loci ad sanctæ Romanæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ apicem dignatus est accersire, & mirabilius e Romanis finibus defunctum corpus ejus reducere volens, hanc ecclesiam, ut æstimamus, quasi novam, tanto decoratam esse patrono, Romanamque contentam & sufficientem præteritis & futuris patribus manere ornatam, quin & amore & desiderio fratrum, qui nos in suis recepere ecclesiasticis stipendiis, & cotidianis, unum nostra vicissitudine regem fratrum mitras gestandi licentiam concedimus, ea scilicet ratione, ut ab episcopo prævideantur digniores & honestiores presbyteri & diaconi, qui bonis moribus vel maturis ætatibus vel in prælationibus ipsius loci emineant, his videlicet diebus. In nativitate Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi, & in cœna Domini, & in Sabbato sancto & in die glorioſæ Resurrectionis ejus dein & sancto Pentecoste, & in die S. Georgii, & in die SS. Petri & Pauli, & Assumptionis beatissimæ Mariæ & S. Dionysii pro reverentia prælibati nostri prædecessoris domini Clementis papæ, cujus anniversarius dies tunc ab eisdem fratribus agitur, & in anniversario die domini H. imperatoris ejusdem loci venerabilis constructoris. His vero concedimus hanc dignitatem, qui tunc specialiter excubant, vel deserviunt apud ptædicti prædecessoris nostri sepulchrum. Contentis his tantum sancimus diebus fore nec ultra a quoquam temere usurpari, ne honor proprius apostolicæ sedis vilescat. Hæc vero omnia supradicta observari ac custodiri in perpetuum nostra auctoritate apostolica decernimus, confirmamus, atque corroboramus. Qui vero, quod absit, hujus nostri privilegii temerarius transgressor extiterit, Dei & beatissimæ Mariæ, & BB. Petri & Pauli, omniumque Sanctorum & nostra maledictione maledicatur, & perpetui anathematis vinculis innodetur, nisi digna satisfactione resipuerit, & canonice satisfecerit. Qui autem pio corde hujus observator privilegii extiterit, Dei omnipotentis & almæ Mariæ, & SS. Apostolorum Petri & Pauli benedictione ditatus æterni regni particeps fieri mereatur. Data per manus F. diaconi bibliothecarii & cancellarii sanctæ Romanæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, vicedomini ac Colonienſis archiepiscopi, & archicancellarii. Anno Dom. Incarn. MLI. Anno pontificatus domini L. IX. p. IIII. VIII. id. Novembris. Actum Tri buri feliciter. Amen.

ANNO CHRISTI 1045.

ANNO CHRISTI 1049.

Leo IX. contra epistolam Nicætæ abbatis de Monasterio Studii.

Ex Ma... Suppl. A... Tom II p... 68.

Clementis lib. I. Petri Apostoli itinerarium & Canones Apostolorum numerant Patres inter Apocrypha exceptis Cap. L, quos decrevit orthodoxis adjungi.

Apud nos nec ad subdiaconatus gradum quisquam admittitur, nisi perpetuam continentiam, etiam a propria conjuge, profiteatur; nec post gradum cuiquam ducere uxorem conceditur.

In Paun... mia MS. ... bliot. Taur... fig F. IV. ... lib. 2. le... hoc dec... tum de Le...

Leo IX. in epistola qua supra.

Seriatim & aperte prosequitur quod S. R. E. etiam in gradibus clericorum agit; clericos enim ostiarios, lectores, exorcistas, acolythos si extra * vomitum & habitum monachi inveniantur, & continentiam profiteri nolunt, uxorem ducere virginem cum benedictione sacerdotali permittit; non autem viduam repudiatam; qui propter hoc deinceps nec ad subdiaconatum promoveri poterit, nec laicus non virginem fortitus uxorem, aut bigamus ad clericatum. Quod si quis ex præfatis ordinibus desiderat ad subdiaconatum ascendere, non potest sine consensu uxoris suæ, ut de carnali fiat deinceps conjugium spirituale, cogente eos nemine. Nec permittitur postea uxor injungi eodem marito suo carnaliter, nec cuiquam nubere permittitur in vita, aut post mortem illius.

ibidem.

* f. follius

Idem ibidem.

Omnino confitemur non licere episc. presbytero, diacono, subdiacono propriam uxorem causa religionis abjicere a cura sua, scilicet, ut ei victum & vestitum largiatur; sed non ut cum illa ex more carnaliter jaceat. Sic SS. Apostolos legimus egisse, B. Paulo apostolo dicente; *nunquid non habens potestatem sororem mulierem circumducendi sicut F. D. & Cephas?* Vide, insipiens, quod non dixit: nunquid non habemus potestatem sororem mulierem amplexandi, sed circumducendi; scilicet, ut mercede prædicationis sustentaretur ab eis, nec tamen deinceps foret inter eos ulterius carnale conjugium.

LE-

ANNO CHRISTI 1049.

LEGES ECCLESIASTICÆ

MACCABÆI REGIS SCOTORUM

e sæcularibus suis depromptæ,

CHristo initiatum ad profanum judicem non vocato: vocatum comparentemve non judicato, sed ad sacros antistites remittito.

Decimam partem terræ nascentium pastoribus ecclesiarum libere conferto, Deumque semper votis & oblationibus consuetis adorato.

Qui pontificis auctoritatem annum totum execratum contempserit, neque se interim reconciliarit, hostis reipublicæ habetor: qui vero duos annos in ea contumacia perseverarit, fortunis omnibus multator.

Si quis quempiam, cujus ipse sumptibus aut victu non alitur quotidiano, ad ecclesiam, seu ad publicum conventum, seu ad forum nundinasve comitatus ut assecla fuerit, capitis reus esto.

CANONES ÆLFRICI,

C. ANNUM CHRISTI

AD WULFINUM EPISCOPUM.

Habentur canones isti ad finem libri catholicorum sermonum, Anglice in ecclesia recitandorum, in celebri bibliotheca corporis Christi, vulgo sancti Benedicti Cantabrigiæ, prout sequitur.

EPISTOLA DE CANONIBUS.

Ælfricus humilis frater venerabili episcopo VVulfino, salutem in Domino.

OBtemperavimus jussioni tuæ libenti animo; sed non ausi fuimus aliquid scribere de episcopali gradu, quia vestrum est scire quomodo vos oporteat optimis moribus exemplum omnibus fieri, & continuis admonitionibus subditos exhortari ad salutem, quæ in Christo Jesu dico; tum quod sæpius debueretis vestris clericis alloqui, & illorum negligentiam arguere, quia pene statuta canonum, & ecclesiæ religio, vel doctrina, eorum perversitate deleta sunt. Ideoque libera animam tuam, & dic eis quæ tenenda sunt, sacerdotibus & ministris Christi, ne tu pereas pariter, si mutus habearis canis. Nos vero scriptitamus hanc epistolam, quæ Anglice sequitur, quasi ex tuo ore ditata sit, & locutus esses ad clericos tibi subditos, hoc modo incipiens:

I.

Dico vobis sacerdotibus ego ipsemet: Non feram negligentiam vestram in vestro ministerio, sed in veritate vobis annunciabo, quid de sacerdotibus constitutum est. Christus ipse nobis exemplum præbuit Christianæ institutionis, & puritatis vitæ, seu castitatis. Omnes igitur, qui in via sua secum ambulaverint, mundana omnia reliquerunt, * ne uxores respicientes. Unde ipsemet in quodam evangeliorum suorum ait: *Qui uxorem suam non odit, indignus est esse meus discipulus.*

II.

Post Christi vero ascensionem in regnum cælorum, & excessum venerabilium ejus apostolorum, tanta excitata est in terrarum medio persecutio, ut ad synodum congregari nequibant ministri Dei, propterea quod eorum vitis insidiabantur gentes ethnicæ: donec Constantinus Cæsar imperium orbis assecutus, Christianus fieret.

III.

Tunc congregavit ille in Nicæa civitate 318. episcopos ex omnibus nationibus ad confirmandam fidem catholicam. Erant in hac synodo multi episcopi insignibus clari miraculis, & hi missalem B quemdam sacerdotem, Arium nomine, telo anathematis perstrinxerunt, quod non crederet Filium Dei viventis in perpetuum qualis esset potentiæ cum Patre suo glorioso. Ipsumque igitur satanæ tradiderunt omnes: sed is noluit resipiscere, usquedum effusa cum alvo intestina sua in latrinam * viderat. Arium damnat.

* Hoc est, *fuderat*. H.

IV.

In hac synodo instituta fuit sanctæ ecclesiæ liturgia, & fidei symbolum quo in missa utimur, C nonnullaque alia ad cultum & servitium Dei pertinentia. Liturgiam & symbolum edit.

V.

Decreverunt jam tum omnes unanimi cogitatione, ut neque episcopus, neque sacerdos missalis, neque diaconus, nec qui vere est canonicus, in domo sua secum haberet aliquam mulierem, nisi matrem vel sororem suam, amitam vel materteram suam: & qui aliter fecerit, ordine & gradu suo privaretur. Canon Nicænus. Sacerdos non habeat mulierem in domo.

VI.

D Considerate igitur digna hæc auditu. Cum enim habueritis ecclesiæ vestræ solicitudinem, e contrario..... adduct..... quasi periculosum non esset, sacerdotem vivere more conjugati *. Sed dicetis eum haud posse carere muliebribus servitiis. Respondeo. Quonam pacto vitam transegerunt sancti olim viri absque fœmina vel uxore, qui in mercedem casti sui animi vita nunc fruuntur sempiterna? Ad hoc dicent sacerdotes, Petrum habuisse uxorem. Verum est: sub E lege enim veteri, dum in Christi adhuc non venisset clientelam, bene ei licuit: quamprimum autem factus est discipulus Christi, qui castitatis exemplum præbuit, uxorem dereliquit, & mundana omnia. Ecclesia conjux sacerdotis.

* vel hominis plebei.

VII.

In lege veteri, pontifici licuit uxorem sibi sumere puram virginem, & ex ea prolem suscitare usque in tempus constitutum, propterea quod ex una tantum familia ad eumdem ordinem, & non ex alia umquam consanguinitate, cooptandus esset pontifex. Nec tamen licuit pluries quam semel uxorem ducere, nec hanc viduam aut repudiatam, sed, ut jamjam diximus, puram virginem In hoc differunt nova lex, & vetus.

nem. Bene tamen sub iis sæculis uxore frueren- A Christianis se exemplum præbens, & vitam agens
ANNO CHRISTI .... tur: neque enim missam celebrabant, nec sacramentum corporis & sanguinis Christi administrabant, sed boves offerebant, usque dum Christus ante passionem suam illud sacramentum sanctificaverat, missamque instituerat.... modo per eum exist.....

VIII.

Qui sunt ordinandi. Constitutum etiam fuit in eadem synodo, ut is qui viduam duxerat, aut repudiatam, aut ad secundas nuptias transierat, ad sacrum ordinem nunquam postea assumeretur, nec consecraretur in sacerdotem: sed is qui castæ unius uxoris maritus fuerat, ad castum ordinem eligendus foret, juxta id quod apostolus Paulus in epistola sua scriptum tradidit.

IX.

Digamiæ non benedicendum. Nulli liceat sacerdoti iis interesse nuptiarum celebritatibus, in quibus aut secundæ vir uxori jungitur, aut secundo viro fœmina: nec vel iisdem benedicere, ut admonuit eum..... ita quod in castitate degant. Sic doctores scripserunt, licet apostolus veniam cesserit iterum ducendi uxorem, si uxor ejus.... Canones autem jam tum prohibent benedictionem, & ejusmodi connubentibus imponunt etiam pœnitentiam.

X.

De ordinibus ecclesiæ. Septem gradus constituti sunt in ecclesia: primus, ostiarius secundus, lector: tertius, exorcista: quartus, acolytus: quintus, subdiaconus: sextus, diaconus: septimus, presbyter.

XI.

Ostiarius. I. Ostiarius est ostiorum templi seu ecclesiæ custos, qui campanarum sonitu designat tempora, fidelibusque ecclesiæ fores aperit, infidelibus vero occludit.

XII.

Lector. II. Lector is est qui legit in ecclesia Dei, ad hoc etiam ordinatus, ut verbum Dei populo prædicet.

XIII.

Exorcista. III. Exorcista idem est qui malignos spiritus homines cruciantes omnipotentis Dei nomine prodire ex eisdem adjurando cogit.

XIV.

Acolytus. IV. Acolytus dicitur qui scandelam, vel cereum D accensum fert, dum evangelium legitur in Dei ministerio, vel dum sacerdos sacramentum corporis Domini ad altare consecrat: non ita tamen ad arcendum caliginosas tenebras, sed ad indicandum eo lumine beatitudinem, ad Christum honorandum, qui est lumen nostrum.

XV.

Subdiaconus. V. Subdiaconus is est qui diacono vasa porrigit, & omni cum humilitate ad altare sanctum eidem famulatur, vasa subministrans ad sacramentum corporis Domini nostri pertinentia:

XVI.

Diaconus. VI. Diaconus est qui missali sacerdoti est a ministerio, oblationes super altari ponit, & in divinorum celebratione evangelium legit. Et liceat E baptizare, populoque cœnam Domini exhibere..... Salvatori deservire, & vitæ cœlestis rationem in castitate colere, & omnia ..... sicut decet illum ordinem. Sacerdos qui versatur absque diacono, nomen tenet, non ministerium.

XVII.

Presbyter, vel sacerdos. VII. Presbyter est sacerdos missalis, aut senior, non a senectute, sed quod senili gaudet prudentia. Illius est corpus Domini in sacramento consecrare, eodem modo quo Salvator ipse instituit. Ejus est ut populum ducat ad fidem, cum & prædicando, tum & sacra ministeria caste exequendo,

non pro more laicorum. Haud piuris interest inter missalem presbyterum & episcopum, quam quod episcopus constitutus sit ad ordinationes conferendas, & ad visitandum, seu inspiciendum, curandumque ea quæ ad Deum pertinent (Dei jura) quod nimiæ crederetur multitudini, si omnis presbyter hoc idem faceret. Ambo siquidem unum tenent eumdemque ordinem, quamvis dignior sit illa pars episcopi.

XVIII.

Monachi abbates sunt inter dines. Non est alius ordo constitutus in ecclesiasticis ministeriis præter memoratos septem istos. Monachorum & abbatum classes alterius sunt generis, & neque istis annumerantur, neque ordinis B alicujus nomen obtinent. Dicti autem ordines sancti sunt, & perducunt presbyterorum suorum animas ad beatitudinem, si pure teneantur.

XIX.

Ut presby fervet ho canonicas Ad presbyteros spectat, & ministros Dei omnes, ut ecclesiam suam sancto colant obsequio, septem in ea horarios cantus psallant, ut a synodo constitutum est, id est cantus antelucanus, cantus matutinus, cantus tertianus, vel ad horam diei tertiam, cantus meridianus, cantus nonalis, vel ad horam nonam diei, cantus vespertinus, cantus nocturnus, qui & septimus.

XX.

Ut orer rege, pop &c. Tenentur hi etiam preces obnixius fundere pro rege, & ipsorum episcopo, etiam pro suis bene- C factoribus, & pro omni populo Christiano.

XXI.

Ut habe codices eros. Habebit etiam presbyter quilibet, priusquam ordinatus fuerit, arma ad opus spirituale pertinentia, videlicet codices sacros, id est, psalterium, epistolarum librum, & librum evangeliorum, librum missalem, libros canticorum, librum manualem, seu enchiridium, *gerim*, passionalem, pœnitentialem, & lectionarium. Hæc ut habeat necessarium est: & curet presbyter diligenter, ut accurate omnia sint correcta, & a scribarum vitiis liberata.

XXII.

Et missa vestimenta Habebit etiam missalia vestimenta, ut Deo serviat prout decet, honorifice: nec sint ea mu- D cida, ne vel aliquantulum ..... & altaris etiam pallia affabre sint contexta. Calix ejus e pura una materia factus, putredini non obnoxia: & sic etiam patina. Corporale item nitidum, ut Christi convenit ministerio. Nemo quidpiam impune proferat quod non semper dignum fuerit apud Deum, ut ei serviat, cum in prudentia, tum in puritate.

XXIII.

Ut expon evangeliu &c. Presbyter etiam, seu missalis sacerdos, in diebus Solis, & missalibus, evangelii ejus intellectum populo dicet Anglice, & ipsorum etiam *Pater noster* & *Credo* toties quoties poterit ad eos instruendos adhibere, & ut symbolum fidei memoriter discant, Christianamque suam teneant E confessionem, monente hoc Domino, una & propheta inquiente: *Canes muti non possunt latrare.* *Isa. 56.* Oportet nos latrare & exhortari laicos, ne forte pro defectu instructionis perdamus eos. De insipienti doctore ait Christus in evangelio: *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* *Luc 6.* Cæcus est doctor qui litteras nescit, & ignorantis sua laicos & indoctos decipit. Caveatis in hoc igitur, prout opus fuerit.

XXIV.

Decimæ dandæ. Sancti etiam patres statuerunt, ut ecclesiæ Dei decimas suas quique conferant, tradanturque eæ sacerdoti, qui easdem in tres distribuat portiones

nes: unam ad eccleſiæ reparationem, alteram pau- ANNO CHRISTI peribus erogandam, tertiam vero miniſtris Dei qui eccleſiam ibi curant.

XXV.

Conſtituerunt etiam, ut nemo miſſam celebraret in domo non conſecrata, niſi urgente neceſſitate, vel quiſpiam ſit infirmus, & ad eccleſiam proficiſci nequeat.

XXVI.

Si puer non baptizatus libere adducatur ad preſbyterum, caveat ille ut eumdem protinus baptizet, ne forte moriatur ethnicus.

XXVII.

Nullus presbyter pro pecuniis vendat miniſterium ſuum, nec pro eodem quidpiam petat, neque pro baptiſmo, neque pro alio aliquo miniſterio exequendo; ne ſit eorum ſimilis, quos de templo Chriſtus ipſe flagro expulit, quod mercaturam nequiter exercebant in eodem. Dei ſiquidem miniſtri non jam faciant miniſteria, ut pecuniam inde ſibi conferant, ſed ut gloriam mereantur ſempiternam.

XXVIII.

Nullus itemque presbyter ex quacumque lucri vel cupiditatis cauſa ab una eccleſia ad aliam tranſeat, ad mortem uſque in eadem hæreat, cui primitus ordinatus fuit.

XXIX.

Nullus presbyter ex ineptia bibat plus quam decet, nec alium provocet ad bibendum ultra quod deſiderat: ne forte minime compos fuerit, cum vel infans baptizandus, vel moriturus quiſpiam viatico ſit donandus. Quod ſi non acciderit, haud tamen fiat ebrius, quia Dominus miniſtris ſuis interdixit ebrietatem.

XXX.

Presbyter nec ſit mercator, nec mercaturæ cupidus, nec, omiſſo theologiæ ſtudio, ſe ad mundanas conferat ſermocinationes, nec arma ferat, nec cauſidicus ſit, vel lites agat: nec in tabernis bibat more ſæcularium: juramentum etiam ne jurato: ſemper autem & ſimpliciter verum dicat abſque mendacio, ut ſervi Dei docuerunt.

XXXI.

Diſtincte etiam peccatoribus inſtituet pœnitentiam, unicuique ſcilicet juxta meriti ſui rationem, ſicuti probabilius eam aſſequatur. Infirmis & ægrotis cœnam Domini miniſtrabit, dum tamen valeant hanc deglutire: ſemimortuo autem non porriget, quia Chriſtus dicit, homo manducat hoc ſacramentum.

XXXII.

Habebit etiam presbyter conſecratum oleum duplex: hoc infantibus, id ægrotis paratum: & ægrotos ſemper unget jacentes. Quidam vero ægroti hoc nihili pendunt, & in ægritudine ſua ſe non concedunt ungi. Dicam quid de iis docuit Jacobus Domini apoſtolus, qui credentibus ait: *Triſtatur aliquis veſtrum? oret æquo animo, pſallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra: & orate pro invicem, ut ſalvemini.* Hæc locutus eſt Jacobus de ungendis ægrotis. Ægrotus autem, priuſquam inungatur, confitebitur ab intimo corde, ſi quid peccati commiſerit, pro quo dignam non contulerit ſatisfactionem, ſicut apoſtolus hic jam ſupra eum monuit: & nemo præſumat ungere, niſi exoratus, & poſt peractam confeſſionem. Si antea peccator fuit, & negligens, faciat jam demum confeſſionem, pœnitentiam, & elemoſynam ante obitum ſuum, ut inferno non adjudicetur, ſed divina gaudeat miſericordia. ANNO CHRISTI

XXXIII.

De dignitate quatuor primarum ſynodorum.

Quatuor erant ſynodi pro veræ fidei defenſione contra hæreticos blaſphemias eructantes in ſanctam Trinitatem, & Salvatoris noſtri humanam naturam. Prima Niceæ, ut hic antea memoravimus: poſt eam altera Conſtantinopoli, e 150. epiſcopis ſanctis Dei ſervis: tertia Epheſi fuit, e 200. epiſcopis: quarta vero Chalcedoni, ubi multæ aderant epiſcoporum centuriæ: & hi omnes unanimi aſſenſu omnia confirmarunt quæ in Nicæna ſtatuebantur ſynodo, & in quibus violata fuit, ea omnia refecere. Quatuor iſtæ ſynodi adeo obſervandæ ſunt a Chriſti eccleſia, ut quatuor Chriſti codices. Multæ ex illo tempore fuerunt ſynodi, ſed hæ quatuor erant firmiſſimæ. Extinxerunt enim iſtæ hæreticas illas doctrinas, quas adverſus Deum hæretice poſuerunt hæretici, & conſtituerunt pariter eccleſiaſticum miniſterium.

XXXIV.

Sacerdotes provocat ad obſervandos canones exemplo monachorum. Sacerdotibus non conveniunt ſæcularia officia.

Qua igitur audacia, o ſacerdotes, iſtorum omnium deſpexeritis conſtitutiones? Monachi enim, unius hominis conſtitutiones tenent, ſancti videlicet Benedicti, & ſecundum regulam ejus vivunt; quam ſi violaverint, corrigunt ſtatim omni cum humilitate, juxta abbatis eorum ſententiam. Vos etiam habetis regulam: ſi vel eam legere voluerit, videretis quid ſit vobis conſtitutum. Vos autem mundanis delectamini collocutionibus, vicecomites fieri, præpoſiti, ſeu ballivi, neglecta interea eccleſia veſtra, & his una conſtitutionibus.

XXXV.

Volumus, ut conſtitutiones perhibent, vos voſmetipſos, prout Chriſtianos decet, citius expedire, eccleſiæque veſtræ ſedulo indulgere. In eccleſia vero, ne vel fabulari liceat, aut ..... loqui: orationis enim domus eſt, & Deo conſecrata in ſermonis ſpiritualis exercitationem. Nec in ea quiſpiam bibat, aut indebite edat: cum ſit illis ſanctificata qui ibidem corpus Domini in fide manducaverint. Hæc quamvis turpia faciunt homines, bacchantes ſæpe, & uſque ad inſaniam bibentes in domo Dei, contumelioſe etiam & turpiter ludentes, quin & fœdis ſermonibus ipſam hanc domum contaminantes: ſatius eis foret in lectis ſuis acquieſcere, quam Deum iſtiuſmodi irritare.

Reliqua deſunt.

CA-

ANNO CHRISTI ....

CAPITULA INCERTI AUCTORIS,

Loci, & temporis ad eccleſiæ Regimen congeſta.

TITULI CAPITULORUM.

Ex manuſcripto, collegit Corp. Chriſti Cantabr.

I. *De munere & dignitate ſacerdotum.*
II. *Quod ſacerdotes debent orationi & lectioni incumbere.*
III. *Quod vacantes, opificium exerceant manuale.*
IV. *Ad ſynodum venientes quid ſecum ferent.*
V. *Ut panis, vinum, & aqua, in miſſa ſint mundiſſima.*
VI. *Ut fœminæ ad altare in celebratione non accedant.*
VII. *Ut ſacerdos ſolus non celebret.*
VIII. *Ut nihil non ſanctum ponatur in eccleſiis: non meſſes, non fœnum,* &c.
IX. *De non ſepeliendo in eccleſiis,* &c.
X. *Ut in eccleſiis non ſint vaniloquia,* &c.
XI. *Ut miſſa non celebretur, niſi in loco ſacro.*
XII. *Ut fœmina non habitet cum ſacerdote.*
XIII. *Ut ſacerdos ebrietatem & tabernas fugiat, & inordinata etiam convivia.*
XIV. *Ut ſacerdotes, aliorum parochianos ad ſe non alliciant ob contrahendas decimas.*
XV. *Ut ſacerdos, alterius clericum non ſubducat.*
XVI. *De presbytero, qui dato munere, alterius eccleſiam ambierit.*
XVII. *Ut nullus presbyter ægrotantem parvulum recuſet baptizare.*
XVIII. *Vaſa ſacra non profananda.*
XIX. *De ſcholis in eccleſiis.*
XX. *Ut presbyteri per villas ſcholas habeant, & gratis parvulos doceant.*
XXI. *De vita ſanctius inſtituenda præcepta plurima.*
XXII. *De oratione dominica, & ſymbolo diſcendis.*
XXIII. *De mane & veſpere orando.*
XXIV. *De die dominica cautius celebranda.*
XXV. *De ſuſcipiendis hoſpitibus ſine munere.*
XXVI. *De perjurio.*
XXVII. *De falſo teſtimonio.*
XXVIII. *Ut ſacerdos quilibet modo aliquo plebem doceat.*
XXIX. *De formula orandi.*
XXX. *De eodem, & de confeſſione.*
XXXI. *De peccatis in confeſſione enumerandis.*
XXXII. *Ut opera caritatis quiſque faciat, & quonam modo fient*
XXXIII. *De mutuis parentum, & liberorum officiis.*
XXXIV. *De vera caritate.*
XXXV. *Ut decimæ & eleemoſynæ tam ex negotiatione debeantur quam e fructibus.*
XXXVI. *Ut in hebdomada ante quadrageſimam, confeſſiones & pœnitentiæ fiant,* &c.
XXXVII. *De obſervatione quadrageſimæ.*
XXXVIII. *Ut jejunantium cibus prætermiſſus pauperibus erogetur.*
XXXIX. *Ut jejunium non ſolvatur ante veſperas.*
XL. *A quibus rebus & quomodo abſtinendum ſit.*
XLI. *De crebra corporis & ſanguinis Domini ſuſceptione in quadrageſima.*
XLII. *De litibus & debitis in jejunio remittendis.*
XLIII. *Ut conjuges invicem ſe abſtineant.*
XLIV. *Ut populus excitetur ad crebram corporis & ſanguinis domini ſuſceptionem,* &c.
XLV. *Ut miſſæ publicæ non officiat peculiaris.*

A PRÆFATIO.

OBſecro vos, fratres dilectiſſimi, ut erga ſubditarum plebium profectum & emendationem, vigilantiſſima cura laboretis: qualiter illis viam ſalutis oſtendentes, & eos verbis & exemplis inſtruentes, & vos de eorum profectu, & nos de veſtræ fidei agro, Domino noſtro Jeſu Chriſto auxiliante, fuctuoſos illi manipulos reportemus. Obſecro etiam fraternitatem veſtram, ut hæc capitula, quæ ad emendationem vitæ breviter digeſſi, aſſidue legatis, & memoriæ veſtræ commendetis: & bonorum operum cultibus, ſive ſanctarum ſcripturarum lectionibus componatis vitam, & emepdetis: & cum ſubditis plebibus, o- B pitulante Domino, ad regna cœleſtia pergere ceteris.

CAPITULA.

I.

Veraciter noſſe debetis, & ſemper meminiſſe, quibus regendarum animarum cura commiſſa eſt: quod pro his qui negligentia noſtra pereunt, rationem reddituri ſumus; pro his vero, quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim a Domino dictum eſt: *Vos eſtis ſal terræ.* Quod ſi populus fi- *Matth.* delis, cibus eſt Dei: ejuſdem cibi condimentum nos ſumus. Scitote veſtrum gradum eſſe noſtro C gradui ſecundum, & pene conjunctum eſſe. Sicut enim epiſcopi apoſtolorum in eccleſia, ita nimirum presbyteri ceterorum diſcipulorum Domini vicem tenent: & illi tenent gradum ſummi pontificis Aaron: iſti vero filiorum ejus. Unde oportet vos memores eſſe tantæ dignitatis, memores veſtræ conſecrationis, memores ſacræ, quam in manibus ſuſcepiſtis, unctionis: ut nec vos ab eadem dignitate degeneretis, nec veſtram conſecrationem irritam faciatis, nec manus ſacra unctione delibutas peccando polluatis: ſed cordis & corporis munditiam conſervantes, plebibus exemplum bene vivendi præbentes, his quibus præ- D eſtis, ducatum ad cœleſtia regna præbeatis.

II.

Oportet vos aſſiduitatem habere legendi, & inſtantiam orandi: quia juſti viri vita lectione inſtruitur, oratione ornatur: & aſſiduitate lectionis munitur homo a peccato, juxta illum qui dicebat: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non pec-* *Pſal.* cem tibi. Hæc ſunt enim arma, lectio videlicet & oratio, quibus diabolus expugnatur; hæc ſunt inſtrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur; his armis vitia comprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur.

III.

E Sed & ſi quando a lectione quis ceſſet, debet manuum operatio ſubſequi: quia otioſitas inimica eſt animæ, & antiquus hoſtis, quem a lectione, ſive ab oratione, ſive ab operatione vacantem invenit, facile ad vitia rapit. Per uſum namque lectionis diſcitis, qualiter & vos recte vivatis, & alios doceatis: per uſum orationis, & vobis, & his, quibus in caritate conjuncti eſtis, pro-

Hoc ipſum eſt Capitulare Theodulphi Aurelianenſis, editum ſupra Tom. IX. p. 183.

prodesse valebitis. Per manuum operationem & corporis macerationem, & vitiis alimentum negabitis, & vestris necessitatibus subvenietis, & habebitis quid ad necessitatem patientibus porrigatis. ANNO CHRISTI

IV.

Quando modo solito ad synodum convenitis, vestimenta, & libros, & vasa sancta, quibus vestrum ministerium & injunctum officium peragatis, vobiscum afferte: necnon duos aut tres clericos, sive laicos, cum quibus missarum solennia celebretis, vobiscum adducite: ut probetis, quam diligenter quamque studiose Dei servitium peragatis.

V.

Panes, quos Domino in sacrificium offertis, aut a vobis ipsis, aut a vestris pueris, coram vobis nitide ac studiose fiant. Et diligenter observetis, ut panis, & vinum, & aqua, sine quibus missæ nequeunt celebrari, mundissime atque studiose tractentur. Et nihil in his vile, nihil improbatum inveniatur, juxta illud quod ait scriptura: *Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite*. Vinum, cruciatum significat quem pro nobis sustinuit Dominus noster: aqua, populum pro quo sanguinem suum effudit Christus. Psal. 19.

VI.

Fœminæ, missam sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, sed locis suis stent: & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores enim esse debent fœminæ infirmitatis suæ, & sexus imbecillitatis: & idcirco sancta quælibet in ministerio ecclesiæ contingere pertimescant: quia etiam laici viri pertimescere debent, ne Ozæ pœnam subeant, qui dum arcam Domini extra ordinationem contingere voluit, Domino percutiente interiit.

VII.

Sacerdos missam solus nequaquam celebret, quia, sicut illa celebrari non potest sine salutatione sacerdotis, & responsione plebis, admonitione sacerdotis nihilo minus pleb..... ita nimirum nequaquam ab uno debet celebrari. Esse enim debent qui ei circumstent, quos ille salutet, a quibus ei respondeatur: & ad memoriam illi reducendus est ille dominicus sermo: *Ubicumque fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi sum & ego in medio eorum*. Luc. 19.

VIII.

Videmus crebro in ecclesiis messes & fœnum congeri. Unde volumus ut hoc penitus observetur, ut nihil in ecclesia præter vestimenta ecclesiastica, & vasa sancta, & libri recondantur. Ne forte si alia ibi quam oportet negotia exerceantur, a Domino audiamus: *Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem fecistis eam speluncam latronum*. Ibidem.

IX.

Antiquus in his regionibus in ecclesiis sepeliendorum mortuorum usus fuit, ut plerumque loca divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias præparata, cœmeteria sive polyandria facta sunt, id est, tumuli mortuorum. Unde volumus, ut ab hac re deinceps abstineatur. Et nemo in ecclesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut cujuslibet justi hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo suo corpori defuncto locum acquisivit. Corpora vero, quæ antiquitus in ecclesiis sepulta sunt, nequaquam projiciantur: sed tumuli qui apparent, profundius in terram mittantur. Et pavimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiæ reverentia servetur. Ubi vero tanta est multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile sit, locus ille pro * mysterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco constituto, ubi religiose & pure Deo sacrificium offerri valet. ANNO CHRISTI

X.

Non debere ad ecclesiam ob aliam causam convenire, nisi ad laudandum Deum, & ejus servitium faciendum, statuimus. Disceptationes vero & tumultus, & vaniloquia, & ceteræ actiones ab eodem sancto loco penitus prohibendæ sunt. Ubi enim Dei nomen invocatur, Deoque sacrificium offertur, angelorum inesse frequentia non dubitatur: periculosum est tale aliquid dicere, vel agere, quod sancto loco non convenit. Si enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas quæ sibi offerebantur emebant vel vendebant: quanto magis illos iratus inde abjiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, risibus, & hujuscemodi nugis locum divino cultui mancipatum fœdant? * Lege cœmeterio, juncta concilium Meldense.

XI.

Missarum solemnia nequaquam alibi nisi in ecclesia celebranda sint, non in quibuslibet domibus & in vilibus locis, sed in loco quem elegerit Dominus, juxta illud quod scriptum est: *Vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus, ut ponat nomen suum ibi*. Exempta ratione eorum qui in exercitu per gentes ad hoc opus habent tentoria & altaria dedicata, in quibus missarum solemnia expleantur, Deut. 16.

XII.

Nulla fœmina cum presbytero in una domo habitet. Quamvis enim canones matrem, & sororem, & hujusmodi personas, in quibus nulla sit suspicio, cum illo habitare concedant: hoc nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obsequio, sive in occasione illarum veniunt aliæ fœminæ, quæ non sunt ei affinitate conjunctæ, & eum ad peccandum illiciunt.

XIII.

Observandum vobis est, ut & vos ab ebrietate abstineatis. & ut plebes vobis subditæ abstineant se, illis prædicetis: & neque per tabernas eatis bibendo, aut comedendo: neque aliorum domos, aut vicos, curiositate qualibet peragretis: neque cum fœminis, aut cum quibuslibet & impuris personis convivia exerceatis, nisi forte paterfamilias quilibet vos ad domum suam invitaverit, & cum conjuge sua, & prole velit vobiscum spirituali gaudio lætari, & verborum vestrorum refectionem accipere, & vobis refectionem carnalem caritatis officio exhibere. Oportet enim, ut si quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis, a vobis reficiatur epulis spiritualibus.

XIV.

Nullus presbyter fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ de alterius presbyteri parochia persuadeat ut ad suam ecclesiam concurrant, relicta propria ecclesia, & suas decimas sibi dent. Sed unusquisque sua ecclesia & populo contentus, quod sibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat, juxta illum evangelicum sermonem: *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, hæc eadem facite illis*. Quisquis autem contra hæc constituta venerit, aut his monitis nostris reniti tentaverit: aut gradum se sciat amissurum, aut in carcere longo tempore detinendum. Matth. 7.

XV.

Hoc quoque modis omnibus prohibemus, ut nullus vestrum alterius clericum solicitet, aut recipiat: quia gravis de hac re in sacris canonibus sententia est.

XVI.

Si quis presbyter inventus fuerit alicui clerico

aut laico munera dare aut dediſſe, ut eccleſiam alterius presbyteri ſubripiat: ſciat ſe pro hac rapina & ſæva cupiditate aut gradum amiſſurum, aut in carceris ærumna longo tempore pœnitentiam agendi detinendum. ANNO CHRISTI ....

XVII.

Si parvulus ægrotans ad quemlibet presbyterum baptiſmi gratia de cujuslibet parochia allatus fuerit, ei baptiſmi ſacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectaverit, & ille parvulus abſque baptiſmatis gratia mortuus fuerit: noverit ſe ille qui eum non baptizaverit, pro ejus anima rationem redditurum.

XVIII.

Nullus ſacerdos ſeu laicus præſumat calicem, aut patinam, aut quælibet vaſa ſacra, & divino cultui mancipata, ad alios uſus retorquere. Nam quicumque de calice ſacrato aliud bibit præter Chriſti ſanguinem qui in ſacramento accipitur, & patinam ad aliud officium habet quam ad altaris miniſterium: deterrendus eſt exemplo Baltaſſar, qui dum vaſa Domini in uſus communes aſſumpſit, vitam pariter cum regno amiſit.

XIX.

Si quis ex presbyteris voluerit nepotem ſuum, aut aliquem conſanguineum, ad ſcholam mittere in eccleſiis quæ nobis conceſſæ ſunt ad regendum, ei licentiam id faciendi concedimus.

XX.

Presbyteri per villas & vicos ſcholas habeant: & ſi quislibet fidelium ſuos parvulos ad diſcendas literas eis commendare vult, eos ſuſcipere, & docere non renuant; ſed cum ſumma caritate eos doceant, attendentes illud quod ſcriptum eſt: *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, fulgebunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Cum ergo eos docent, nihil ab eis pretii pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant: excepto quod eis parentes ex caritatis ſtudio ſua voluntate largientur. *Dan. 12.*

XXI.

Cum ergo omnium ſacrarum ſcripturarum paginæ, inſtrumentis bonorum operum refertæ ſint, & per ſanctarum ſcripturarum campos poſſint inveniri arma quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur: placuit tamen nobis huic noſtro capitulario inſerere ſententiam cujuſdam patris de inſtrumentis bonorum operum, in qua magna brevitate, quid agi, quid vetari debeat, continetur. In primis Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute: deinde proximum ſuum tanquam ſeipſum: deinde non occidere, non adulterari, non facere furtum, non concupiſcere rem proximi, non falſum teſtimonium dicere, honorare omnes homines, & quod ſibi quis fieri ab alio non vult, alii ne faciat: abnegare ſemetipſum ſibi, ut ſequatur Chriſtum, corpus caſtigare, delicias non amplecti, jejunium amare, pauperes recreare, nudum veſtire, infirmum viſitare, mortuum ſepelire, in tribulatione oppreſſo ſubvenire, dolentem conſolari, a ſæculi faſtibus ſe facere alienum, nihil amori Chriſti præponere, iram non perficere, iracundiæ tempus non reſervare, dolum in corde non retinere, pacem falſam non dare, caritatem non derelinquere, non jurare, ne forte fiat perjurium, veritatem ex corde & ore proferre, & malum pro malo non reddere, injuriam non facere, ſed ſibi & factam patienter ſufferre, inimicos diligere, maledicentibus ſibi non remaledicere, ſed magis benedicere, perſecutionem propter juſtitiam ſuſtinere: non eſſe ſuperbum, non vinolentum, non ſomnolentum: non multum edacem, non pigrum, non murmurantem, non detractorem: ſpem ſuam Domino committere, bonum aliquid in ſe cum viderit, Domino applicet, non ſibi; malum vero ſemper a ſe factum ſciat, & ſibi reputet: diem judicii timere, gehennam expaveſcere, vitam æternam omni concupiſcentia ſpirituali deſiderare, mortem quotidie ante oculos ſuſpectam habere, actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire, in omni loco Deum ſe reſpicere pro certo ſcire, cogitationes malas cordi ſuo advenientes mox ad Chriſtum allidere, & ſeniori ſpiritali patefacere. Os ſuum a malo vel pravo eloquio cuſtodire, multum loqui non amare, verba vana aut riſui apta non loqui, riſum multum, aut exceſſum non amare, lectiones ſanctas libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala ſua præterita cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri, de ipſis malis de cetero emendare, deſideria carnis non perficere, voluntatem propriam odiſſe, præceptis ſacerdotis & præceptoris in omnibus obedire, etiamſi ipſe aliter, quod abſit, agat, memorans illa dominica præcepta, in quibus habetur; *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere*: non velle dici ſanctum, antequam ſit, ſed prius mereri ſanctus eſſe, quod verius dicatur: præcepta Dei factis quotidie adimplere, caſtitatem amare, nullum odiſſe, zelum & invidiam non habere, contentionem non amare, elationem fugere, ſeniores venerari, juniores diligere, in Chriſti amore pro inimicis orare, cum diſcordantibus ante ſolis occaſum in pacem redire, & de Dei miſericordia nunquam deſperare. Ecce hæc ſunt inſtrumenta artis ſpiritualis, quæ cum fuerint a nobis die noctuque inceſſabiliter adimpleta, & in die judicii reconſignata, merces nobis a Domino recompenſabitur, quam ipſe promiſit: *Quam oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quam præparavit Deus his qui diligunt eum.* *Matth. 23.* *1. Cor. 2.*

XXII.

Commonendi ſunt fideles, ut generaliter omnes a minimo uſque ad maximum orationem dominicam & ſymbolum diſcant: & dicendum eis quod in his duabus ſententiis omne fidei Chriſtianæ fundamentum incumbit. Et niſi quis has duas ſententias memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione ſæpiſſime frequentaverit, catholicus eſſe non poterit. Conſtitutum namque eſt, ut nullus chriſmetur, neque baptizetur, neque a lavacro fontis alium ſuſcipiat, neque coram epiſcopo ad confirmandum quemlibet teneat, niſi ſymbolum & orationem dominicam memoriter tenuerit; exceptis his, quos ad loquendum ætas minime perduxit.

Præcepta plurima.

XXIII.

Dicendum illis, ut ſingulis diebus, qui amplius non poteſt, ſaltem duabus vicibus oret, mane ſcilicet & veſpere, dicens ſymbolum, ſive orationem dominicam. *Qui plaſmaſti me, miſerere mei,* vel etiam, *Deus propitius eſto mihi peccatori*: Et Domino gratias agens pro quotidianæ vitæ commeatibus, & quia ſe ad imaginem ſuam creare dignatus ſit, & a * peccatoribus ſegregare. His actis, & ſolo Deo creatore ſuo adorato, ſanctos invocet, ut pro ſe intercedere ad majeſtatem divinam dignentur. Hæc facient quibus baſilicæ locus prope eſt in baſilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occaſione in ſilvis aut in agris eſt: ubicumque eum hora matutina vel veſpertina invenerit, ſic faciat, ſciens Deum ubique præſentem eſſe, dicente pſalmiſta: *In omni loco dominationis ejus.* Et: *Si aſcendero in cœlum, tu ibi es,* &c. *Luc. 18.* * *lege peccatoribus.* *Pſal. 102.* *Pſal. 138.*

XXIV.

ANNO CHRISTI ....

XXIV.

Dies vero Dominica, quia in eo Deus lucem condidit, in eo mannam eremo pluit, in eo redemptor humani generis sponte pro salute nostra mortuus resurrexit, in eo Spiritum sanctum super discipulos infudit, tanta esse debet observantia: ut præter orationes, & missarum solennia, & ea quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat. Nam & necessitas fuerit navigandi, sive iter agendi, licentia datur; ita dumtaxat, ut ex occasione missæ & orationes non prætermittantur. Conveniendum est sabbato die cum luminaribus cuilibet Christiano ad ecclesiam: conveniendum est ad vigilias, sive ad matutinæ officium: concurrendum est etiam cum oblationibus ad missarum solemnia. Et dum ad ecclesiam convenitur, B nulla causa dici debet vel audiri, nulla jurgia sunt habenda, sed tantummodo Deo vacandum est in celebratione videlicet sacrorum officiorum, exhibitione eleemosynarum; & in Dei laudibus cum amicis, & proximis, & peregrinis spiritualiter epulandum.

XXV.

Admonendi sunt, ut hospitalitatem diligant, & ut nulli hospitium præbere detrectent: & si cui forte hospitium præstiterint, nullam ab eo mercedem accipiant, nisi forte ille qui recipitur, sponte sua aliquid det: dicendumque illis qualiter multi per hospitalitatis officium Deo placuerunt, dicente apostolo: *Per hanc enim placuerunt* . Pet. 1. *quidam Deo, angelis hospitio susceptis*. Et iterum: C . Pet. 4. *Hospitales invicem sine murmuratione*. Et ipse Dominus dicturus est in judicio: *Hospes eram, &* Matth. 25. *collegistis me*. Sciant sane quicumque hospitalitatem amant, Christum se in hospitibus recipere. Nam ille modus hospitalitatis non solum inhumanus; sed etiam crudelis est, quo nunquam hospes in domum ante recipitur, nisi prius dandi hospitii merces compensetur; & quod Deus agere jussit pro perceptione regni cœlestis, pro acquisitione terrenarum rerum agatur.

XXVI.

Prædicandum est etiam, ut perjurium fideles caveant, & ab hoc summopere abstineant: scientes hoc grande scelus esse, & in lege & prophetis sive evangelio prohibitum. Audivimus enim D quosdam parvipendere hoc scelus, & levem quodammodo perjuris pœnitentiæ modum imponere: qui nosse debent talem perjuro pœnitentiam imponere debere, qualem & de adulterio, & de fornicatione, de homicidio, & de ceteris criminalibus vitiis. Si quis vero perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiæ longam ærumnam, ad confessionem venire noluerit: ab ecclesia repellendus est, sive a communione & consortio fidelium, ut nullus cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque eum in sua domo recipiat.

XXVII.

Dicendum est eis, ut a falso etiam testimonio se abstineant: scientes & hoc gravissimum scelus E esse, & ab ipso Domino in monte Sinai prohibitum, dicente ipso Domino: *Non falsum testimonium* Exod. 20. *dixeris*: sive: *Testis falsus non erit impunitus*. Sciat Prov. 19. se etiam quisquis hoc perpetravit, aut tali pœnitentia purgandum, ut superius dictum est de perjurio, aut tali damnatione, aut excommunicatione damnandum, sicut superius insertum est. Dicendumque illis est, quod summa stultitia est, si quis pro cupiditate argenti & auri, aut vestimentorum, aut cujuslibet rei, aut, quod creberrime contingere solet propter, ebrietatem, in tam grande scelus voluerit corruere; ut aut septem annis in arcta ærum-

A na sit, aut ab ecclesia repellendus, dicente Domino: *Quid prodest homini, si lucretur totum mundum,* ANNO CHRISTI .... *& animæ suæ detrimentum faciat*: quippe, cum a liis videatur pius exitere, sibimet crudelis existat. Marc. 8.

XXVIII.

Hortamur vos paratos esse ad docendas plebes. Qui scripturas scit, prædicet scripturas; qui vero nescit, saltem hoc quod notissimum est plebibus dicat; ut declinent a malo, & faciant bonum; inquirant pacem, sequantur eam: quia oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini super facientes malum, ut perdat de terra memoriam eorum. Nullus ergo se excusare poterit, quod non habeat linguam, unde possit aliquem ædificare. Mox enim ut quemlibet errantem viderit, prout potest, & valet, aut arguendo, aut obsecrando, aut increpando, ab errore retrahat, & ad peragendum bonum opus hortetur. Cum vero, Domino opitulante, ad synodum in unum convenerimus, sciat nobis unusquisque dicere quantum, Domino adjuvante, laboraverit, aut quem fructum acquisierit; & si quis forte nostro indiget adjutorio, nos cum caritate nihilo minus ei pro viribus adjutorium ferre differemus.

XXIX.

Admonere debetis fideles, ut assiduitatem & studium habeant orandi. Ipse autem orandi modus talis esse debet: ut primo, dicto symbolo, quasi fidei suæ recensito fundamento, dicat quisquis est tribus vicibus: *Qui plasmasti me, miserere mei*; & tribus vicibus: *Deus propitius esto mihi peccatori*. Et compleat orationem dominicam. Si ergo locus aut tempus exierit, deprecetur sanctos apostolos, sive martyres, ut pro eo intercedant: & armata fronte signo crucis, elevatis cum corde manibus & oculis, Deo gratias agat. Si vero tempus ad hæc omnia peragenda minus sufficiens est, sufficiat tantum, *Qui plasmasti me*, *Ibidem.* *miserere mei*; Et, *Deus propitius esto mihi peccatori*: & oratio dominica tantum, cum gemitu & contritione cordis. Luc. 18.

XXX.

Omni enim die Deo in oratione nostra, aut semel, aut bis, aut quando amplius possimus, confiteri debemus peccata nostra, dicente Propheta: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitias meas non abscondi. Dixi: Confitebor adversum me injustitias meas, Domino, & tu remisisti impietatem peceati mei*. Facta etenim confessione cum gemitu & lacrymis Domino in oratione, recitandus est psalmus quinquagesimus, sive vigesimus quartus, sive vigesimus quintus, atque alii ad rem pertinentes, & sic complenda est oratio: quia confessio, quam sacerdotibus facimus, hoc nobis adminiculum affert, qui accepto ab eis salutari consilio, saluberrimis pœnitentiæ observationibus, sive munitiis peccatorum maculas diluimus. Confessio vero, quam Deo soli facimus, in hoc juvat, quia quanto nos memores sumus peccatorum nostrorum, tanto horum Dominus obliviscitur: & e contrario, quanto nos horum obliviscimur, tanto Dominus reminiscitur, dicente eo per prophetam: *Et peccatorum tuorum non me-* Ezech. 33. *minero*: Tu autem memor esto, quod David propheta fecisse testatur, cum dicit: *Quoniam ini-* Psal. 50. *quitatem meam ego cognosco, & peccatum meum coram me est semper*. Psal. 31.

XXXI.

Confessiones dandæ sunt de omnibus peccatis, Octo peccata quæ sive in opere, sive in cogitatione perpetran- principalia. tur. Octo sunt principalia vitia, sine quibus vix ullus inveniri potest. Est enim gastrimargia, hoc

ANNO CHRISTI ....

est, ventris ingluvies; secundum, fornicatio: tertium, acedia, sive tristitia; quartum, avaritia; quintum, vana gloria; sextum, invidia; septimum, ira; octavum, superbia. Quando ergo quis ad confessionem venit, diligenter debet inquiri, quomodo aut qua occasione peccatum perpetraverit quod peregisse confitetur: & juxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet ei persuaderi ut de perversis cogitationibus faciat confessionem, & nominatim debet ei sacerdos unum quodque vitium dicere, & suam de eo confessionem accipere.

XXXII.

Esurientes satiandi sunt, sitientes potandi, nudi operiendi, infirmi & qui in carcere sunt, visitandi, & hospites colligendi, dicente Domino: *Esurivi enim, & dedistis mihi manducare*, &c. Nam hæc omnia, & in se quisque debet specialiter agere, & in aliis temporaliter adimplere: quia pene nihil possunt hæc omnia proficere ad vitam æternam capessendam, si luxuriose, superbe, invide, &, ne singula replicem, si vitiose & inordinate quis vivat, & ceteris bonis operibus non vacet. Qui ergo videt se Christum non habere, qui dixit, *Ego sum panis vivus qui de cœlo descendi*, & charitatem quæ est pastus animæ non habet, esurit quidem: sed si semper bona opera Christi adjungit, & caritatis se dulcedine replet, esurientem omnino semper pavit. Qui se videt doctrina Spiritus sancti, & scripturarum sanctarum fluentis carere, sitiens est: sed si se fluentis verbi Dei irriget, & mentem suam spiritualis poculi ducedine inebriet, se sitientem potavit. Qui induit se justitia sive ceteris virtutibus, nudum se procul dubio vestit, si in lecto vitiorum suorum jacet, & morbo iniquitatis suæ laborat, & funibus peccatorum suorum constrictus est, & vitiorum obsitus pariete, & in tenebris iniquitatis suæ est, infirmus quidem est: sed si de lecto vitiorum per confessionem egreditur, & per pœnitentiæ lamenta vinculis peccatorum absolvitur, & ad lucem bonorum operum egreditur, infirmum & in carcere positum se procul dubio visitat. Sin hujus vitæ via videt se laborare, & vitiorum procella quasi quadam aeris intemperie inquietari, & receptaculum bonorum operum non habere, sciat se in itinere positum hospitio egere. At si se ad virtutum domum deducat, & se se in earum tutamine receptet, hospitem quidem suscepit. Quæ omnia sibi spiritualiter exhibet, Christum in se, cujus ipse membrum est, pascit, potat, vestit, visitat ac suscipit.

Matth. 25.

Joan. 6.

XXXIII.

Admonendi sunt fideles sanctæ Dei ecclesiæ, ut filios suos, & filias suas edoceant parentibus obedientiam exhibere, dicente Domino: *Fili, honorifica patrem tuum*. Nam & ipsi patentes erga filios suos ac filias modeste debent agere, dicente apostolo: *Et vos parentes, nolite ad iracundiam provocare filios vestros*. Et hoc dicendum est eis, ut si illi genitali affectu parcere velint injuriis filiorum, non has impune Dominus sinit, nisi forte digna pœnitentia exhibeatur: & quia levius est filiis parentum quælibet flagella suscipere, quam Dei iram incurrere.

Exod. 20.

Ephes. 6.

XXXIV.

Admonendus est populus, quod hæc sit vera caritas, quæ Deum diligit pluſquam se, & proximum tanquam se: quæ nihil vult alii facere, nisi quod sibi vult fieri; & plura quæ recensere longum est. Nam quicumque in potu, & cibo, & dandis atque accipiendis rebus caritatem putant, non mediocriter errant, dicente apostolo: *Regnum Dei non est cibus & potus*. Nam & ipsa quando cum caritate fiunt, bona sunt, & inter virtutes computanda sunt.

Rom. 14.

XXXV.

Admonendi sunt qui negotiis ac mercationibus rerum invigilant, ut non plus terrena lucra quam vitam cupiant sempiternam. Nam qui plus de rebus terrenis quam de animæ suæ salute cogitat, valde a via veritatis aberrat, & juxta quemdam sapientem, in via sua perdidit intima sui. Sequendus est in hac parte, sicut in ceteris, apostolicus sermo, qui ait: *Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio proximum suum: vindex est enim Deus de his omnibus*. Sicut enim ab his qui labore agrorum, & ceteris laboribus, victum atque vestimentum quærunt, & necessaria usibus humanis acquirere inhiantes instant, decimæ & eleemosynæ dandæ sunt, ita his quoque qui pro necessitatibus suis negotiis insistunt faciendum est. Unicuique enim homini Deus dedit artem qua pascitur: & unusquisque de arte sua, de qua corporis necessaria subsidia habet, animæ quoque, quod magis necessarium est, subsidium administrare debet.

1. Thess. 4.

XXXVI.

Hebdomada prima ante initium quadragesimæ confessiones sacerdotibus dandæ sunt; pœnitentia accipienda, discordantes reconciliandi, & omnia jurgia sedanda, & dimittere debent debita invicem de cordibus suis, ut liberius dicant: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*: & sic ingredientes in beatæ quadragesimæ tempus, mundis & purificatis mentibus ad sanctum pascha procedant, & per pœnitentiam se renovent, quæ est secundus baptismus. Sicut enim baptismus peccata, ita & pœnitentia purgat: at qui post baptismum peccat, denuo non potest baptizari. Hoc medicamentum a Domino pœnitentiæ datum est, ut per eam vice baptismi peccata post baptismum diluantur. Septem enim modis peccata dimitti scripturæ sanctæ demonstrant. Primo enim in baptismate, quod propter remissionem peccatorum datum est. Secundo, per martyrium, juxta illud quod ait psalmista: *Beatus cui non imputavit Dominus peccatum*: quia juxta ejusdem David sententiam, remittuntur peccata per baptismum, teguntur per pœnitentiam, non imputantur per martyrium. Tertio, per eleemosynam, juxta Danielem, qui profano Nabuchodonosor ait: *Peccata tua eleemosynis redime in misericordiis pauperum*. Et illud: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccata*. Et Dominus in Evangelio: *Veruntamen date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis*. Quarto, si remittat quis peccanti in se peccata sua, juxta illud: *Dimittite & dimittetur vobis. Date, & dabitur vobis*. Et illud: *Sic & Pater vester dimittet vobis peccata vestra, si remiseritis unicuique de cordibus vestris*. Quinto, si per prædicationem suam quis, & bonorum operum exercitium, alios ab errore suo convertat, juxta illud quod ait apostolus: *Quoniam si converti fecerit quis peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, & cooperiet multitudinem peccatorum*. Sexto, per caritatem, juxta illud: *Caritas Dei cooperiet multitudinem peccatorum per Jesum Christum Dominum nostrum*. Septimo per pœnitentiam, juxta quod ait David: *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina*.

Matth. 6.

Peccata per plicie dimittun

Psalm. 3

Daniel. 4

Eccles. 4

Luc. 11.

Idem 6.

Marc. 11.

Jacob. 5.

1. Pet. 4.

Psal. 31.

XXXVII.

Ipsa autem quadragesima cum summa observatione custodiri debet, ut jejunium in ea, præter dominicos, qui abstinentiæ subtracti sunt, nullatenus resolvatur: quia ipsi dies, decimæ sunt anni no-

ANNUM CHRISTI .....

ni noſtri, quos cum omni religione & ſanctitate A tranſire debemus. Nulla enim in his occaſio ſit reſolvendi jejunii; quia alio tempore ſolet jejunium caritatis cauſa diſſolvi, iſto vero nullatenus debet: quia alio tempore jejunare, in voluntate & arbitrio cujuslibet poſitum eſt, in hoc vero non jejunare, præceptum Dei tranſcendere eſt; & in alio tempore jejunare, præmium abſtinentiæ acquirere eſt, in hoc vero, præter infirmos aut parvulos, quiſquis non jejunat, pœnam ſibi acquiret: quia eoſdem dies Dominus per Moyſen, & per Eliam, & per ſemetipſum ſacro jejunio conſecravit.

XXXVIII.

Diebus vero jejunii eleemoſyna facienda eſt, & cibum ſive potum, quo quiſque uti debuit ſi B non jejunaret, pauperibus eroget: quia jejunare, & cibos prandii ad cœnam reſervare, non mercedis, ſed ciborum eſt incrementum.

XXXIX.

Solent plures qui ſe jejunare putant, mox ut ſignum audierint, ad horam nonam manducare: qui nullatenus jejunare credendi ſunt, ſi manducaverint, antequam veſpertinum celebretur officium. Concurrendum eſt enim ad miſſas, & auditis miſſarum ſolennibus, ſive veſpertinis officiis, largitis eleemoſynis, ad cibum accedendum eſt. Si vero aliquis neceſſitate conſtrictus fuerit, ut ad miſſam convenire non valeat, æſtimata veſpertina hora, completa oratione ſua, jejunium abſolvere debet.

XL.

Abſtinentia vero in his diebus pene omnium deliciarum eſſe debet, & ſobrie & caſte vivendum. Qui vero ovis, caſeo, piſcibus, vino abſtinere poteſt, magnæ virtutis eſt, qui autem his, aut infirmitate interveniente, aut quolibet opere, abſtinere non poteſt, utatur tantum, ut jejunium uſque ad veſperam ſolemniter celebret; & vinum non ad ebrietatem, ſed ad refectionem corporis ſui ſumat. A caſeo vero, lacte, butyro & ovis abſtinere & jejunare dementiſſimum eſt, & ab omni ratione ſemotum. Vinum enim pro ebrietate & luxuria prohibitum eſt, non lac & ova: non enim ait apoſtolus, Nolite comedere lac & ova, ſed, *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.*

um in je- is prohi- m, non & ova.

ef. 5.

XLI.

Singulis diebus dominicis in quadrageſima, præter hos qui excommunicati ſunt, ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti ſumenda ſunt. Et in cœna domini, vigilia paſchæ, & in die reſurrectionis domini, penitus ab omnibus hominibus communicandum eſt. Et ipſi dies paſchalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi ſunt.

XLII.

In his jejuniorum diebus nullæ lites, nullæ contentiones eſſe debent, ſed in Dei laudibus, & in opere neceſſario perſiſtendum. Arguit enim eos qui contentiones & lites quadrageſimæ tempore conſtruunt, & qui debita a debitoribus exigunt, dominus per prophetam dicens: *Ecce in die jejunii veſtri inveniuntur voluntates veſtræ, & omnes debitores veſtros repetitis: ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impie.* Iſaia 58.

ANNO CHRISTI .....

XLIII.

Abſtinendum eſt enim in his ſacratiſſimis diebus a conjugibus, & caſte & pie vivendum, & ſanctificato corde & corpore iſti ſancti dies tranſigantur, & ſic perveniatur ad diem ſanctum paſchæ: quia pene nihil valet jejunium quod conjugali macula vel opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, eleemoſynæ non commendant.

XLIV.

Admonendus eſt populus ut ad ſacroſanctum ſacramentum corporis & ſanguinis domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc minime abſtineat: ſed cum omni diligentia atque prudentia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere conjugali abſtineat, & vitiis ſe purget, virtutibus exornet, eleemoſynis & orationibus inſiſtat, & ſic ad tantum ſacramentum accedat. Quia ſicut periculoſum eſt, impurum quemque ad tantum ſacramentum accedere; ita etiam periculoſum eſt ab hoc prolixo tempore abſtinere, ſola ratione eorum qui excommunicati, non quando eis libet, ſed certis temporibus communicant, & religioſis quibuſque ſancte viventibus, qui pene omni die id faciunt. C

XLV.

Ut & miſſæ quæ per dies dominicos peculiares a ſacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus a publicis miſſarum ſolemnibus, quæ hora tertia canonice fiunt, abſtrahatur. Quia peſſimus uſus eſt apud quoſdam, qui in diebus dominicis, ſive in quibuslibet feſtivitatibus, mox miſſam celebrare etiam pro defunctis ſi audierit, abſcedit, & per totum diem a primo mane ebrietati & comeſſationi potius quam Deo deſervit; admonendus eſt populus, ut ante publicum peractum officium ad cibum non accedant, & omnes ad publicam ſanctam matrem eccleſiam miſſarum ſolemnia & prædicationem audituri conveniant; & ſacerdotes per oratoria nequaquam miſſas niſi tam caute ante ſecundam horam celebret, ut populus a publicis ſolemnibus non abſtrahatur. Sed diverſi ſacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe ſunt, ſive populus, ut prædiximus, in unum ad publicam miſſarum celebrationem convenient, exceptis Deo ſacratis feminis, quibus mos eſt ad publicum non egredi, ſed clauſtris monaſterii contineri. D

LEGES ECCLESIASTICÆ

Sancti Edvvardi Regis (a) Et confeſſoris e ſæcularibus ſuis depromptæ.

TITULI LEGUM ECCLESIASTICARUM. E

I. *De clericis & poſſeſſionibus eorum.*
II. *De temporibus & diebus pacis regis.*
III. *De juſtitia ſanctæ eccleſiæ.*
IV. *De univerſis tenentibus de eccleſia.*
V. *De reis ad eccleſiam fugientibus.*
VI. *De fractione pacis eccleſiæ.*

VII.

(a) Pſeudonimas has leges eſſe contendit Hickes diſſert. Epiſtol. fol. 55. & nullas ab Eduardo rege leges fuiſſe conditas cuilibet conſtat; idcirco cum Angli per aliquot Principum ſuorum poſt conqueſtum regna totis viribus adlaboraſſe dicuntur leges Edvvardi confeſſoris renovare, de legibus Anglo-ſaxonicorum & Danorum Regum ab Edvvardo mutatis & correctis intelligendum eſt. Huic collectioni legum poſt tempora VVilhelmi I. quædam acceſſerunt; nam cum de Tanegeldo cap. 52. agitur, mentio ſit VVillelmi Rufi. *VVilkins.*

VII. *De decimis ecclesiæ reddendis, de ovibus & porcellis.*
VIII. *De apibus, & aliis multis minutis decimis.*
IX. *De his qui ad judicium ferri vel aquæ judicati sunt per justitiam regis.*
X. *De denario sancti Petri, quod Anglice dicitur Romescot.*
XI. *Quid sit danegeldum, & qua occasione sit constitutum.*
XII. *De multimoda pace regis*, &c. *Item de manbota archiepiscopi, episcopi*, &c.
XIII. *De thesauris in terra absconditis & inventis.*
XIV. *Quid sit regis officium, & de Carolo & Pippino * fratre ejus exemplum.*
XV. *De baronibus qui suas habent curias & consuetudines.*
XVI. *De sacha.*
XVII. *De soca.*
XVIII. *De thol.*
XIX. *De theam.*
XX. *De infangthefe.*
XXI. *De Judæis.*
XXII. *Decretum regis de usurariis.*

* leg. filio

Incipiunt Leges Sancti Edvvardi regis quas in Anglia tenuit, quas Willelmus hæres & cognatus suus postea confirmavit.

PRÆFATIO.

POst acquisitionem Angliæ Willelmus rex quarto anno regni sui, consilio baronum suorum, fecit submoneri per universos Angliæ consulatus, Anglos nobiles, sapientes, & sua lege eruditos, ut eorum leges, & jura, & consuetudines ab ipsis audiret. Electi igitur de singulis totius patriæ comitatibus viri duodecim, jurejurando primum coram rege confirmaverunt, ut quoad possent recto tramite incedentes, nec ad dextram nec ad sinistram divertentes, legum suarum & consuetudinum sancita patefacerent, nihil prætermittentes, nihil addentes, nihil prævaricando mutantes. A legibus igitur sanctæ matris ecclesiæ sumentes exordium, quoniam per eam rex & regnum, solidum subsistendi habent fundamentum, leges, libertates, & pacem ipsius concionati sunt, dicentes:

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Omnis clericus, & etiam scholaris, & omnes eorum res & possessiones, ubicumque fuerint, pacem Dei & sanctæ ecclesiæ habeant.

II.

Ab adventu Domini usque ad octavas epiphaniæ pax Dei & sanctæ ecclesiæ per omne regnum. Similiter a septuagesima usque ad octavas paschæ. Item ab ascensione Domini usque ad octavas pentecostes. Item omnibus diebus quatuor temporum. Item omnibus sabbatis ab hora nona, & tota die sequenti, usque ad diem Lunæ. Item vigiliis sanctæ Mariæ, sancti Michaelis, sancti Joannis Baptistæ, apostolorum omnium, & sanctorum quorum solemnitates a sacerdotibus dominicis annunciantur diebus, & omnium sanctorum in Kalendis Novembris: semper ab hora nona vigiliarum, & subsequente solemnitate. Item in parochiis, in quibus dedicationis dies observatur. Item in parochiis ecclesiarum, ubi propria festivitas sancti celebratur. Et si quis devote ad celebrationem sancti adveniat, pacem habeat eundo, & subsistendo, & redeundo. Item in omnibus A Christianis ad ecclesiam causa orationis euntibus pax in eundo & redeundo sit eis. Similiter ad dedicationes, ad synodos, ad capitula venientibus, sive submoniti sint, sive per se quid agendum habuerint, sit summa pax. Etiam si excommunicatus aliquis absolvendi causa ad episcopum confugerit, absolutus, eundo & redeundo pacem Dei & sanctæ ecclesiæ habeat. Quod si aliquis ei forisfecerit, episcopus inde justitiam faciat. Verumtamen si quis arrogans pro episcopi justitia emendare noluerit, episcopus regi notum faciat. Rex autem constringat malefactorem, ut emendet cui forisfecerit, scilicet primum episcopo, deinde sibi: & sic erunt duo gladii, & gladius gladium juvabit.

III.

B Ubicumque regis justitia, vel cujuscumque sit, placita tenuerit, si missus episcopi veniens illuc apparuerit causam sanctæ ecclesiæ, ipsa primitus terminetur. Justum est enim ut ubique Deus præ cæteris honoretur.

IV.

Quicumque de ecclesia aliquid tenuerit, vel in fundo ecclesiæ mansionem habuerit, extra curiam ecclesiasticam coactus non placitabit, quamvis forisfecerit: nisi, quod absit, in curia ecclesiastica rectum defecerit.

V.

Ubicumque reus vel noxius ad ecclesiam, præsidii causa confugerit: ex quo atrium ecclesiæ tenuerit, a nemine insequente nullatenus apprehendatur, nisi per pontificem vel ministros ejus. Quod si fugiendo, domum sacerdotis, vel curiam ejus intravit: eamdem securitatem & pacem habeat, quam & apud ecclesiam: dum tamen domus sacerdotis & curia ejus, in fundo ecclesiæ consistant. Hic si latro vel raptor est, quod male cepit, si ad manum est, reddat: & si illud penitus extirpaverit, & de suo proprio unde reddet habuerit, in integrum ei cui damnum intulit, restituat. Quod si more solito latro taliter egerit, & forte fortuito ad ecclesiam & sacerdotum domos frequenter evaserit: ablatione restituta, provinciam forisjuret, nec redeat: & si forte reditum fecerit, nullus eum hospitari præsumat, nisi a rege data licentia.

VI.

Si quis vero sanctæ pacem ecclesiæ violenter infregerit, episcoporum est justitia. Quod si nocens sententiam eorum diffugiendo vel arroganter contemnendo despexerit, clamor de eo deferatur ad regem post quadraginta dies: & regis justitia mittet eum per vadimonium, & plegios, si habere poterit, usque dum Deo primitus, regi & ecclesiæ postea satisfaciat. Qui si infra triginta & unum dies, sive per amicos aut notos, sive per justitiam regis inveniri non poterit, ut legabit eum rex verbo oris sui. Si vero postea repertus fuerit, & retineri possit, vivus reddetur, vel caput ejus, si se defenderit: lupinum enim gerit caput a die ut legationis suæ, quod Anglice *VVulfesheofod* dicitur. Et hæc est lex communis & generalis de omnibus ut legatis.

VII.

De omni annona, decima garba Deo debita est, & ideo reddenda. Et si quis gregem equarum habuerit, pullum reddat decimum; qui unam tantum vel duas habuerit, de singulis pullis singulos denarios. Similiter qui vaccas plures habuerit, decimum vitulum; qui unam vel duas de vitulis singulis obolos singulos. Et qui caseum fecerit, det Deo decimum; si vero non fecerit, lac decimo die. Similiter agnum decimum, vel-

lus

lus decimum, caseum decimum, butyrum decimum, porcellum decimum.

VIII.

De apibus vero similiter decima commodi, quin etiam de bosco, de prato, de aquis, & molendinis, parchis, vivariis, piscariis, virgultis, hortis, & negotiationibus, & omnibus rebus quas dederit Dominus, decima pars ei reddenda est, qui novem partes simul cum decima largitur. Qui eam detinuerit, per justitiam episcopi & regis, si necesse fuerit, ad redditionem arguatur. Hæc enim beatus Augustinus prædicavit & docuit: & hæc concessa sunt a rege, & baronibus, & populo. Sed postea instinctu diaboli multi eam detinuerunt, & sacerdotes locupletes negligentes non curabant inire laborem ad persequendas eas, eo quod sufficienter habebant suæ necessaria vitæ. Multis enim in locis modo sunt tres vel quatuor ecclesiæ, ubi tunc temporis una tantum erat, & sic cœperunt minui.

IX.

De illo quo judicium fieri debet, veniat illuc minister episcopi cum clericis suis, & similiter justitia regis cum legalibus hominibus provinciæ illius, qui videant & audiant, ut æque omnia fiant: & quos Dominus per misericordiam suam, non per merita salvari voluerit, quieti sint & libere recedant: & quos iniquitas culpæ, non Dominus damnaverit, justitia regis de ipsis justitiam faciat. Barones vero qui suam habent curiam de suis hominibus, videant ut sic de eis agant: quatenus erga Deum reatum non incurrant, & regem non offendant. Et si placitum de hominibus aliorum baronum oritur in curiis suis, adsit ad placitum regis justitia, quoniam absque ea placitum finiri non licet. Si qui barones judicia non habent, in Hundredo, ubi placitum habitum fuerit, ad propinquiorem ecclesiam, ubi judicium regis erit, determinandum est, salvo jure baronum illorum.

X.

Omnis qui habuerit triginta denariatus vivæ pecuniæ in domo sua, de suo proprio, Anglorum lege, dabit denarium sancti Petri: & lege Danorum, dimidiam marcam. Iste vero denarius debet submoneri in solemnitate apostolorum Petri & Pauli, & colligi ad festivitatem quæ dicitur, ad vincula, ita ut ultra illum diem non detineatur. Si quispiam detinuerit, ad justitiam regis clamor deferatur, quoniam denarius hic eleemosyna regis est: justitia vero faciat denarium reddere, & forisfacturam episcopi & regis. Quod si quis plures domos habuerit, de illa ubi residens fuerit in festo apostolorum Petri & Pauli denarium reddat.

XI.

Danegeldi redditio propter piratas primitus statuta est: patriam enim infestantes, vastationi ejus pro posse suo insistebant. Ad eorum quidem insolentiam reprimendam, statutum est danegeldum annuatim reddi, scilicet duodecim denarios de unaquaque hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni resistendo obviarent. De hoc quoque danegeldo libera & quieta erat omnis ecclesia, & etiam omnis terra quæ in proprio dominio ecclesiæ erat, ubicumque jacebat, nihil prorsus in hac tali redditione persolvens: quia magis in ecclesiæ confidebant orationibus, quam in armorum defensionibus. Hanc itaque tenuit Anglorum ecclesia libertatem usque ad tempora VVilielmi regis junioris, qui Rufus vocabatur; donec eodem a baronibus Angliæ auxilium requirente, ad Nortmanniam retinendam de Roberto fratre suo, cognomento Curtehose, Jerusalem proficiscente, concessum est ei, non lege statutum tamen, neque firmatum, sed hac necessitatis causa, ex unaquaque hida sibi dari quatuor solidos, ecclesia non excepta. Dum vero collectio census fieret, proclamabat sancta ecclesia, suam reposcens libertatem: sed nihil profecit.

XII.

Pax regis multiplex est. Illa enim data manu sua, quam Angli vocant *cynninger bonde scalde grith*: alia, die quum primum coronatus est, quæ dies tenet octo: in natali Domini, dies octo: in paschate, dies octo: in pentecoste, dies octo, *&c. Infra*. Mambote vero (id est compensatio Domino persolvenda pro homine suo occiso) Anglorum lege, regi, & archiepiscopo, tres marcas de hominibus eorum propriis: sed episcopo ejusdem comitatus, & consuli, & dapifero regis, viginti solidos, baronibus autem aliis, decem solidos, *&c.*

XIII.

Thesauri de terra regis sunt, nisi in ecclesia vel in cœmeterio inveniantur. Et licet ibi inveniatur, aurum regis est, & medietas argenti: & medietas ecclesiæ ubi inventum fuerit, quæcumque ipsa fuerit, vel dives, vel pauper.

XIV.

Rex autem qui vicarius summi regis est, ad hoc est constitutus, ut regnum terrenum, & populum Domini, & super omnia sanctam veneretur ecclesiam ejus, & regat, & ab injuriosis defendat, & maleficos ab ea evellat & destruat & penitus disperdat. Quod nisi fecerit, nec nomen regis in eo constabit: verum, testante papa Joanne, nomen regis perdit. Cui Pippinus & Carolus filius ejus necdum reges, sed principes, sub rege Francorum stulto scripserunt, quærentes si ita permanere deberent Francorum regis solo regio nomine contenti. A quo responsum est: Illos decet vocari reges, qui vigilantes defendunt regum ecclesiam Dei, & populum ejus, imitari regem Psalmographum dicentem: *Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam*, &c.

XV.

Archiepiscopi, episcopi, comites, barones, & omnes qui habent sacham, & socam, thol, theam & infangthefe: etiam milites suos & proprios servientes, scilicet dapiferos, pincernas, camerarios, coquos, pistores, sub suo friborgo habeant. Et item isti suos armigeros, vel alios sibi servientes sub suo friborgo. Quod si cui forisfacerent, & clamor vicinorum de iis assurgeret, ipsi tenerent eos rectitudini in curia sua: illi dico qui haberent sacham, & socam, thol, & theam, & infangthefe.

XVI.

Sacha est, quod si quilibet aliquem nominatim de aliquo calumniatus fuerit, & ille negaverit, forisfactura probationis vel negationis, si evenerit, sua erit.

XVII.

Soca est, quod si aliquis quærit aliquid in terra sua, etiam furtum, sua est justitia, si inventum fuerit, an non.

XVIII.

Thol (quod nos dicimus telonium) est, scilicet quod habeat libertatem vendendi & emendi in terra sua.

XIX.

Theam, quod si quispiam aliquid interciet super aliquem, & interciatus non poterit vvarrantum

Psal. 100. Quæ præterea sequuntur apud Lambardum in hoc capite de officio regis, & de jure & appendiciis coronæ regni Britanniæ, cum epistola Eleutherii papæ ad Lucium regem, non habentur aut in nostro manuscripto, aut in Hovedeno.

Videtur hoc caput additum esse tempore Henrici I.

Ecclesia libera fuit a danegeldo usque ad tempus VVilielmi Rufi.

tum ſuum habere, erit forisfactura ſua, & juſtitia ſimiliter de calumniatore, ſi defecerit.

XX.

Omnis enim qui habet ſacha & ſocha, thol & theam, & infangtheſe, prædictas videlicet conſuetudines, juſtitia cognoſcentis latronis ſua eſt, de homine ſuo, ſi captus fuerit ſuper terram ſuam Illi vero qui non habent has conſuetudines, coram juſtitia regia rectum faciant in hundredis, vel in vvapentachiis, vel in ſcyris.

XXI.

Sciendum quoque quod omnes Judæi, ubicumque in regno ſunt, ſub tutela & defenſione regis ligea debent eſſe: nec quilibet eorum alicui diviti ſe poteſt ſubdere ſine regis licentia. Judæi enim, & omnia ſua, regis ſunt. Quod ſi quiſpiam detinuerit eos, vel pecuniam eorum, perquirat rex, ſi vult, tanquam ſuum proprium.

XXII.

Uſurarios quoque defendit rex Eduvardus, ne remaneret aliquis in toto regno ſuo. Et ſi quis inde convictus eſſet quod fœnus exigeret, omni ſubſtantia propria careret, & poſtea pro ex lege haberetur. Hoc autem aſſerebat ille ren, ſeu audiſſe in curia regis Francorum, dum ibidem moraretur, quod uſura ſumma radix omnium vitiorum eſt.

LEGES ALIÆ EDUVARDI REGIS NORTMANNICO IDIOMATE conſcriptæ.

TITULI LEGUM ECCLESIASTICARUM.

I. *De pace ſanctæ eccleſiæ, & aſyli jure eidem conceſſo.*
II. *De eo, qui monaſterium, ſeu eccleſiam, vel domum fregerit.*
III. *De denario ſancti Petri (ſeu* Romeſcot*) pendendo.*
IV. *De renuentibus ſancti Petri denarium pendere.*
V. *De inteſtatorum bonis.*

PRÆFATIO.

CEs ſont les lois & les cuſtumes que le reis Willia mgrauntat a tut le puple de Engleterre, apres le conqueſt de la terre: iceles meiſmes que le reis Edovvard ſon coſin tint devant lui.

HÆ *ſunt leges & conſuetudines quas VVilielmus rex conceſſit univerſo populo Angliæ, poſt terræ acquiſitionem: ipſe ſcilicet eaſdem quas rex Edvvardus conſanguineus ejus ante ipſum cuſtodivit.*

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Ceo eſt a ſaveir Pais a ſaint Ygliſe, de quel forfait que home out fait on cel tens, e il pout venir a ſaint Ygliſe out pais de vie & de membre. E ſe alquons meiſt main en celui qui la mere Ygliſe requireit, ſe ceo fuſt v eveſque, v abbeje, v Ygliſe de religion, rendiſt ceo que il javereit pris, e cent ſols de forfait, e de mer Ygliſe de paroiſſe xx. ſolz. e de chappele x. ſolz. e que enfrajant la pais le rei en Merchenelae, cent ſolz les amendes, altreſi de heinfare, e de avveit purpenſed.

II.

Et ſi alquons eſt apelez de muſter fruiſſer, v de chambre, e il neit eſted blamed enarer, ſen eſcondit per xii. leals homes nomez ſei dudzime mein, e ſil eſt alre fiee eſted blamed, ſen eſcondied a treis dubles, ceo a ſaveir, per * xlviii. homes leals, nomes ſei trenteſiſte mein: e ſil aver nes pot aut a la iviſe a treis dubles ſi coil douſt a treis du blein ſerment, e ſil ad enarrer larcin amended alt al evv, li arceveſque averad de forfaiture xl. ſolz en Merchenlae, e li eveſques xx. ſolz, e li quenz xx. ſolz, e le baron x. ſolz, e li vilain xl. denir.

* xxxvi,

* I. dubiein.

III.

Franc home qui ad aver champeſtre xxx. deniers vailaunt, deit doner le dener ſeint Pere. Le ſeignur pur iiii. den. que il dourad, ſi erunt quites ſes bodiers, & ſes boner, & ſes ſerians. Li burgeis qui ad en ſon propre chatel demi marc vailant, deit doner le dener ſeint Pere. Qui en Denalae francz home eſt, e il averad demi marc en argent vailant de aveir champeſtre, ſi devrad doner le dener ſeint Pere: e par le dener qui li ſeignur durrat, ſi errent quites ceals qui meinent en ſon demaine.

IV.

Qui renent le dener ſeint Pere, le dener rendra per la juſtice de ſeint Ygliſe, e xxx. den.

I.

Intelligendum eſt: Pax ſanctæ eccleſiæ de quocumque reatu quis hoc tempore ſit culpabilis, & venire poteſt ad ſanctam eccleſiam, pacem habeat vitæ & membri. Et ſi quis manum ei injecerit, qui matrem eccleſiam quaſierit, ſive epiſcopi fuerit eccleſia, ſive abbatiæ, ſive eccleſiæ religionis, reſtituat quod abſtulerit, & mulctæ nomine centum ſolidos, matrici etiam eccleſiæ parochiali viginti ſolidos, & capellæ decem ſolidos. Et qui pacem regiam violaverit, centum ſolidis emendet lege Merciorum, ſimiliter de heinfare, & de inſidiis præcogitatis.

II.

*Et ſi quis appellatus fuerit de fractione monaſterii, ſeu eccleſiæ, vel cubiculi, nec fuerit retro defamatus, ipſe abneget cum xii. legalibus hominibus, quos vocant, duodecima ſua manu; & ſi alia vice increpatus fuerit, tunc hoc neget triplicato numero, videlicet xxxvi. legalibus hominibus, quos vocant, tricesima ſexta ſua manu: & ſi hos habere nequierit, eat a la * iviſe triplicatum, ſicut diebus ad triplicatum ſacramentum: & ſi alias de latrocinio compoſuerit, eat ad judicium aquæ. Archiepiſcopus habebit de forisfactura xl. ſolidos in Merciorum lege, & epiſcopus xx. ſolidos, & comes xx. ſolidos, & baro x. ſolidos, & villani xl. denarios.*

* Examen genus : hæc per jeſtuam

III.

Liber homo qui habuerit 30. denariorum valorem in averiis campeſtribus, debet dare ſancti Petri denarium. Pro iv. denariis quos dominus dederit, quieti erunt bordarii ſui, etiam bonerii & ſervientes ſui. Burgenſis qui in propriis ſuis bonis valorem poſſidet dimidiæ marcæ, tenetur dare ſancti Petri denarium. Qui Danorum lege liber eſt, & in campeſtribus animalibus valere æſtimatur dimidium marcam argenti, tenetur dare ſancti Petri denarium: & per denarium quem dominus dederit, quieti erunt qui in ſuo degunt dominico.

IV.

Qui negaverit denarium ſancti Petri, eum reddat per juſtitiam ſanctæ eccleſiæ, & mulctæ nomine xxx.

for-

forfait, e ſi il en eſt plaide de la juſtice le rei, le forfait al eveſque xxx. den. e al rei xl. ſolz.

V.

Si home mort ſans deviſe, ſi departent les enfans l'erite entre ſei per uvvell.

den. & ſi in jus vocatus fuerit a juſtitia regis, epiſcopo luat xxx. denariis, & regi xl. ſolidis.

V.

Si quis inteſtatus obierit, liberi ejus hæreditatem æqualiter dividant.

ANNO CHRISTI 1049.

CONCILIUM ROMANUM I.

ANNO CHRISTI 1049.

CONTRA SIMONIACOS CELEBRATUM ANNO Domini MXLIX. tempore Leonis Papæ IX.

Tempus concilii.

HAnc ſynodum tempore ſupra notato Romæ celebratam fuiſſe teſtatur Hermannus in chronico, his verbis: Proximo paſcha Udalricum Augienſis cœnobii proviſorem Romam venientem abbatis benedictione conſecravit: & monaſterii ejuſdem privilegia, antiquitus a ſede apoſtolica tradita, ſua authoritate confirmavit & innovavit, Indictione ſecunda, VII. Kalendas Aprilis. Idem papa in hebdomada poſt Albas ſynodum cum epiſcopis Italiæ Romæ celebravit. Idem in hebdomada pentecoſtes aliam ſynodum Papiæ congregavit: indeque per montem Jovis cum pluribus Romanorum in Ciſalpinas partes devenit. *Hæc Hermannus.*

Acta concilii quæ Damian. opuſcul. 6. c. 33. Tom. 3.

Decretum illud quod contra ſimoniacos in concilio Romano ſub Clemente II. conſtitutum fuerat, in hac ſynodo per Leonem pontificem confirmatum eſſe Petrus Damiani in epiſtola ad Henricum Ravennatem archiepiſcopum teſtatur his verbis. Verumtamen & hoc otioſum eſſe non credimus, ſi quid ſuper hoc negotio idem venerabilis Leo papa ſtatuerit, exponamus. Nam cum omnes ſimoniacorum ordinationes ſynodalis vigoris authoritate ceſſaſſet, protinus a Romanorum ſacerdotum multitudine, magnæ ſeditionis tumultus exortus eſt: ita ut non ſolum ab ipſis, ſed a pleriſque diceretur epiſcopis, omnes pene baſilicas ſacerdotalibus officiis deſtitutas, & præcipue miſſarum ſolemnia, ad ſubverſionem Chriſtianæ religionis, & deſperationem omnium circumquaque fidelium, funditus omittenda. Quid plura? Poſt longa ſane diſceptationum hinc inde volumina, tandem ſuggeſtum eſt, reverendæ memoriæ nuper ejuſdem ſedis epiſcopum Clementem decreviſſe: Ut quicumque a ſimoniaco conſecratus eſſet, in ipſo ordinationis ſuæ tempore non ignorans ſimoniacum eſſe cui ſe obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & ſic in accepti ordinis officio miniſtraret. Quam nimirum ſententiam protinus venerabilis Leo ratam percenſuit, & ſub hujuſmodi pœna hos in acceptis officiis de cetero perſeverare mandavit. Nam & nonnullos hodieque conſpicitis, qui dum a talibus per diverſos gradus fuerint ordinati, ab eodem ſummo pontifice ad epiſcopatus apicem ſunt provecti: nec id perperam, *&c.*

Clem. II. Decretum de ſimoniacis.

Aliud Leonis decretum, eadem epiſt ad Henr. c. 27.

Aliud idem Petrus ejuſdem pontificis ſynodale decretum recitat ſuperius eadem epiſtola, iſtis verbis: Nam & is qui ſupra magnificus Leo, omnes clericos ab hæreticis venientes, in his quidem, quos adepti ſunt, ordinibus præcepit recipi: ad altiores autem gradus prohibuit promoveri. Cujus decreti nos titulum contenti ſumus hic breviter adhibere: ad textum autem mittemus, quibus vacat diffuſius illic exarata perlegere. Quin omnis, *inquit*, cujuslibet ordinis clericus, qui catholicam deſerens, hæreticæ communioni ſe miſcuerit, ſi

2. q. 1. c. omnis cujuslibet.

ad eccleſiam fuerit reverſus, in eo gradu, in quo erat, ſine promotione permaneat, *&c.* Ponamus itaque, ut ſimoniaci in nullo a ceteris hæreticis differant, atque per ſchiſmaticam ſectam ſimiliter cum eis ab eccleſiaſtica communione procul recedant: in ſacerdotio tamen, vel ceteris gradibus, quicumque jam ab eis promoti ſunt, Leoniano decernuntur permanere judicio. *Hæc Petrus ex decreto Leonis ſancito in hac prima ſynodo, in qua prominentiores vepres ſucciſi eſſe noſcuntur.*

G. C. *Celebratam hanc a Leone ſynodum cum epiſcopis Italiæ, ait Hermannus: ſed ad eam convocatos Galliæ epiſcopos omnes aſſerit chronicon S. Benigni, cujus hæc ſunt verba.* Domino Leucorum epiſcopo Brunone, qui appellatus eſt Leo Papa, ordinato, evocatus eſt ab ipſo Romæ ad concilium domnus archiepiſcopus *Halynardus, ſimulque omnes epiſcopi Galliæ, ad pertractandum inibi de ſtatu & correctione ſanctæ eccleſiæ. *Lugdunenſis.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI ad Ann. Chr. 1049. n. 10.

De hoc Concilio hæc VVibertus lib. 2. Vitæ S. Leonis c. 3. *Ibi Sanctus Leo ſtatuta quatuor Synodorum principalium viva voce corroboravit, decretaque omnium deceſſorum ſuorum Pontificum tenenda confirmavit: Simoniacam etiam hæreſim damnavit, quæ jam nonnullas mundi partes invaſerat, & in eodem Concilio quoſdam depoſuit Epiſcopos, quos prædicta hæreſis nævo ſuæ nequitiæ maculaverat.* Paulo poſt: *Decimas quoque a cunctis dandas Chriſtianis, quarum nec mentio erat apud Apuliam, & per quoſdam orbis fines, eccleſiis reſtituit. Venditiones altarium ſub anathemate prohibuit; ſed conſtituit, ut partes decimarum ad Epiſcopum pertinentes, aut quiſque Præſul ſibi teneret, aut cuicumque vellet, tribueret: partem autem ad altare pertinentem proprio Paſtori Eccleſiæ gratis concederet. Inceſtas conſanguineorum nuptias, in multis orbis partibus indiſcrete habitas diſcidit, pluresque nobilium hoc turpi devinctos nexu, ſeparavit. Alia quoque perplura canonum capitula ſtupuit renovare, quæ ne faſtidium gignant, hic ſuperſedimus recitare.* Quid ibi altaris nomine ſignificetur, & de altarium venditione, ac redemptionibus legendus Marca in nota ad Canonem VII. Concilii Claromontani. Porro hebdomada poſt Albas hoc anno die ſecunda menſis Aprilis inchoatur, duratque uſque ad diem nonum ejuſdem menſis, quo dominica ſecunda poſt Paſcha die 26. Martii celebratum exorditur; indeque Leo IX, in literis quibus Trevirenſis eccleſiæ privilegia confirmat a Brouvero lib. 11. Annal. Trevir. recitatis, de hac Synodo Romana ait: *In ſynodo noſtra, quam circa 17. poſt ipſum Paſchalem diem Deo præſidente celebravimus*, & Hermannum Contractum hujus ſynodi Epocham recte conſtituiſſe nos edocet, *Hactenus Pagius.*

In hoc Concilio diſcuſſa eſt etiam Joannis Epiſcopi Tuſcanenſis tranſmigratio ad Portuenſem Eccleſiam, atque a Patribus juxta comperta Pontifex dedit diploma X. Kal. Maii Ind. 2. Pontif. ann. 1. hoc eſt, paucis poſt diebus a Concilio, pro confirmatione privilegiorum Eccleſiæ Portuenſis, in quo ſubſcribuntur Eberchardus Archiepiſcopus Treverorum, Alinardus Lugdunenſis Archiepiſcopus cum 13. aliis Epiſcopis: unde conſtat reipſa Epiſcopos Galliæ vocatos fuiſſe ad hoc Concilium. Legitur diploma apud Ughellum Ital. ſac. tom. 1. de Epiſcopis Portuenſibus num. 25. & ſupra inter Epiſtolas Leonis IX.

ANNO CHRISTI 1049.

AD SYNODUM ROMANAM

A Leone IX. Anno 1049. celebratam.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. pag 1286.

Synodum hanc in collectione ſua recenſuit Labbeus, ſed ex actis nihil vel fere nihil exhibuit, quod omnia deperiſſe cenſuerit. Mihi vero obtigit plura reperire, quæ hic omnia ad reparanda ea, quæ perierant, per ordinem referre viſum eſt. Primo igitur ex Lunigii ſpicilegio pag. 202. ſeſe offert bulla Leonis IX. in eo concilio data, de primatu Trevirenſis eccleſiæ, in qua Patres concilii hujus Romani, longo ordine deducti, leguntur. Secundo offert ſeſe approbatio facta in eodem concilio vitæ, rerumque geſtarum S. Deodati ex Nivernenſi epiſcopo abbatis vallis Galileæ in Voſago, quam habes apud Bollandiſtas ad diem 19. Junii pag. 883.

BULLA LEONIS IX.

De primatu eccleſiæ Trevirenſis.

LEo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo Eberhardo Trevirenſium archiepiſcopo, veſtriſque ſucceſſoribus ſalutem in Domino. Æternum Divinæ diſpenſationis conſilium, quo decrevit per tempora diſtribuere omnia, nulla rerum mutabilitate mutatur, nullaque temporum diverſitate variatur. Unde factum eſt, ut hujus æternæ diſpoſitionis immutabilis ordo noſtram de Tullenſi epiſcopatus humilitate mediocritatem ad Apoſtolicam promoveret ſublimitatem; gratuito quidem dono, non aliquo exigente noſtro merito. Quocirca veſtra fraternitas, dulciſſime frater, nos noſtra caritate victa comitata eſt, & Romæ nobiſcum aliquantulum remorata. Interea loci, cum unicuique ſuum jus ſuumque rectum, quod vel ablatum penitus, vel aliquantulum immutatum eſſet, omnimodis reſtituere cuperemus, dilectionis veſtræ privilegia nobis attuliſtis, quæ primatum Galliæ Belgicæ, ſubſcripto modo, veſtris anteceſſoribus datum a noſtra Apoſtolica ſede aſſerebant, pro eo, quod in exordio religionis veſtra Trevirenſis eccleſia, prima illis in partibus fidei rudimenta percepiſſet, per egregios dogmatiſtas, Eucharium, Valerium, Maternum, quos beatiſſimus Petrus Apoſtolorum princeps inſtruxit, & inſtructos ordinavit, & illuc ad prædicandum direxit. In quibus privilegiis etiam antiquiora privilegia incendio memorantur conſumpta, quæ prænominatis Sanctis, eorumque ſucceſſoribus, id eſt Agricio, Maximino, Paulino, Severo, almificis utique viris, a primordio authentice conceſſa erant de eodem. Quæ etiam privilegia Theodorico Trevirenſi archiepiſcopo, Joannes XIII. papa, Benedictus VI. necnon alius Benedictus VII. Egberto ſimiliter Trevirenſi archiepiſcopo temporibus Ottonis primi, & ſecundi pia diſpoſitione contulerunt. Nos autem ea intuentes & diligenter perpendentes, dignum duximus cum conſilio, & conſenſu totius cleri & populi Romani, id ipſum de Primatu, ſicut conſtitutum erat, confirmare, atque noſtris Apoſtolicis apicibus corroborare. Quod ubi in eccleſia S. Petri in dominica Paſſionis, cuncto clero, cunctoque populo nos ipſi, ſurſum in ambone conſiſtentes, præſentia veſtra revelavimus; & eadem privilegia legi fecimus, pro amore diſcipulorum Sancti Petri, quos prætulimus Eucharii, Valerii, & Materni, ab omnibus acclamatum eſt, jure primatum ipſum vobis, veſtriſque ſucceſſoribus deberi; qui in Cathedra ſedetis diſcipulorum ſancti Petri. Quapropter, omnibus ipſis laudantibus & reſpicientibus pro inveſtitura ipſius primatus, Romana mitra caput veſtrum inſignivimus: qua & vos & ſucceſſores veſtri in eccleſiaſticis officiis, Romano more, ſemper utamini, ſemperque vos eſſe Romanæ ſedis diſcipulos, reminiſcamini. Quod tamen in ſynodo noſtra, quam circa XII. poſt ipſum Paſchalem diem, Deo præſidente, celebravimus, Epiſcopis & Archiepiſcopis, necnon & aliis ordinibus conſentientibus, melius & firmius ſtabilivimus, ea tamen, ut ſingulis annis vos, veſtrique ſucceſſores ſemel legatos veſtros ad nos noſtroſque ſucceſſores mittatis; per quos vobis de noſtris utilitatibus illis in partibus agendis remittamus; & ſemper vos ipſi tertio anno Romam viſitationis gratia, ut dulciſſimi fratres ad primogenitum fratrem, veniatis, niſi forte inevitabilis neceſſitas ingruerit. Quapropter deſideriis veſtris annuentes ſecundum præfatorum privilegiorum tenorem per hoc noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis privilegium decernimus, & confirmamus ipſum vobis, veſtriſque ſucceſſoribus primatum hoc modo, ut habeatis primum locum poſt Legatum apoſtolicum in Galliam, Germaniamve deſtinatum, &c. & ſi miſſus Romanæ eccleſiæ defuerit, poſt imperatorem, vel regem ſedendi, quæque alia in privilegiis Theodorico conceſſis enarrata ſuis locis. Ego Almardus Lugdunenſis eccleſiæ indignus archiepiſcopus in prædicta ſynodo reſidens ſalva priſcarum conſtitutionum firmitate, & Lugdunenſis eccleſiæ authoritate hoc decretum laudavi, manuque propria roborans ſubſcripſi. Ego Joannes Portuenſis epiſcopus in prædicta ſynodo reſidens confirmavi, & ſubſcripſi. Ego Gadalous epiſcopus ſubſcripſi. Ego Benedictus ſanctæ Tuſcanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi. Ego Gerardus Florentinus epiſcopus ſubſcripſi. Ego Creſcentius ſanctæ Silvæ Candidæ gratia non meritis epiſcopus ſubnotavi. Ego Hugo Aſilienſis epiſcopus ſubſcripſi. Ego Wido Aſtenſis epiſcopus ſubſcripſi. Ego Wido Vulturnenſis epiſcopus ſubſcripſi. Ego Cunibertus Taurinenſium epiſcopus ſubſcripſi. Ego Henricus Spoletanus epiſcopus ſubſcripſi. Data Idibus Aprilis per manus Petri Diaconi, & Bibliothecarii, & Cancellarii ſanctæ Apoſtolicæ ſedis. Anno Domini Leonis IX. papæ I. indict. II.

APPROBATIO VITÆ S. DEODATI,

De qua in præfatione.

ANno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quadrageſimo nono indict. 2. concurrente ſexto, epacta quartadecima, regnante Henrico filio Conradi imperatoris anno decimo, ac imperante tertio: hæc geſta, quæ de piæ memoriæ pontifice Deodato ſcripta ſunt ad ſummum Apoſtolicæ ſedis apicem delata ſunt, atque in provinciali ſynodo ejuſdem ſanctæ Romanæ

manæ eccleſiæ eſt conſtitutum, ut in præſentia epiſcoporum, abbatum, clericorum, & laicorum, recitarentur, & cum recitata fuiſſent data authoritate ab ipſo ſummo Papa Leone IX. ptimo anno ſui Apoſtolatus decretum eſt, quatenus in Eccleſia Dei legerentur, & firmiſſime ſervarentur ad laudem, & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, & honorem ipſius beatiſſimi patroni noſtri Deodati, & ad ædificationem multorum per cuncta ſæcula ſæculorum.

ANNO CHRISTI 1049.

Ad hoc idem concilium pertinet ſequens Leonis bulla, quam exhibet Heineccius in antiquitatibus Goslarienſibus lib. 1. pag. 49.

Leo epiſcopus Servus ſervorum Dei omnibus Chriſti fidelibus. Sancti propoſiti votum non ſolum Divino effecto impletur, ſed etiam humano ſuffragio adjuvatur. Sit autem notum omnibus ſanctæ eccleſiæ filiis tam præſentibus, quam futuris, quia filius noſter cariſſimus ſecundus Henricus imperator auguſtus quamdam eccleſiam a ſe funditus conſtructam in honorem ſanctæ Dei genitricis dominæ noſtræ virginis Mariæ, & BB. Apoſtolorum Simonis, & Judæ poſitam loco Goſlaria, ubi fratres ſunt ſub canonica degentes regula, quibus præpoſuit quemdam presbyterum nomine Rumaldum tam pro animæ ſuæ, ſuæque conjugis Auguſtæ filiæ noſtræ Agnetis remedio, quam pro ſalute etiam parentum ſuorum Conradi, & Giſilæ divæ memoriæ pio affectu, piaque intentione ſancto Petro, ejuſque Apoſtolicæ ſedi per ſcripturam propria manu ſignatam penitus conceſſit per manus noſtras, ſcilicet indigni Vicarii ejuſdem Apoſtolorum principis, cum eſſemus cum eo Moguntiæ, ibique ſynodum haberemus, ut ipſa eccleſia poſita ſub apoſtolico jure in perpetuum libera, & quieta perſiſtat ab omni jure, & dominio, ab omni læſione, & moleſtia ſuam integritatem habens in omnibus rebus, & facultatibus, quas modo habet in prædicto loco Goslaria in Egeln & Iheresleben, & in Scemmenſtete, & in Gerſtete, & in Valentro juxta Rhenum ſito, aliiſque locis, & villis, & quæcumque in perpetuum habitura eſt, ſive ſint mobilia, ſive immobilia. Quod donum de manibus prædicti filii noſtri Auguſti ſuſcipientes decrevimus per hoc noſtræ apoſtolicæ authoritatis privilegium omne robur apoſtolicum eidem eccleſiæ ſanctæ Mariæ, & Sanctorum Apoſtolorum Simonis, & Judæ contribuere & condonare, ut integra in ſuis rebus, ſuiſque poſſeſſionibus in ſæcula conſtans nullum metuat, vel ab imperatore, vel a rege, vel aliqua perſona publica, vel privata diſpendium, ac detrimentum. Dignum tamen duximus eidem cariſſimo filio noſtro Auguſto, ejuſque ſucceſſoribus ad vocationem ipſius ſacri loci ea ratione relinquere, ut ſemper in poteſtate habeant præpoſitos ſecundum Deum ordinare, non autem ex bonis ipſis aliquid alicui in proprium dare, ſive in beneficium tribuere. At ſi contra prohibitionem noſtram quiſquam eorum tentaverit agere, liberum jubemus eſſe præpoſito, & canonicis, qui ibi pro tempore fuerint ſic omnimodo ad Romanam eccleſiam deinceps reſpicere, ut nihil metuant de imperiali, vel regia conditione. Epiſcopus autem, in cujus diœceſi iſtius eccleſiæ conſtructum eſt monaſterium, nihil in eo habeat juris aut poteſtatis præter eccleſiaſticum regimen, & ſecundum canonica inſtituta epiſcopalem poteſtatem. Statuimus igitur Apoſtolica cenſura ſub divini judicii obteſtatione, ut nulla poteſtas imperialis, vel regia, eccleſiaſtica, vel ſæcularis, vel quævis hominum perſona magna, vel parva, cujuſcumque ſit ſexus vel ætatis contra hoc noſtræ Apoſtolicæ corroborationis privilegium venire pertemptet. Quiſquis vero, quæve, quodviſve fuerit uſque ad dignam ſatisfactionem noſtri Apoſtolici anathematis vulnere ſauciatus exiſtat. Qui vero ab hic prohibitis ſe cuſtodierit, & quidquid hic legitur illibate obſervaverit, plenam habeat a nobis benedictionem, & a Deo ſempiternam ſalutem.

ANNO CHRISTI 1049.

Datum IV. Kalen. Novemb. per manus Petri Diaconi Bibliothecarii, & Cancellarii S. Apoſtolicæ ſedis anno Domini Leonis PP. I. indic. III.

Denique in hoc ipſo concilio inſtitutum aſſerit Engelhuſius chronic. pag. 201. jejunium banni, quid ſit illud docet Serrarius rer. Mogunt. lib. I. cap. 32. his verbis: *Jejunium bannitum fuit magnum, & intenſum jejunium, quod ad Dei bannum, ſeu pœnam, iramque avertendam ab iis ſuſcipiebatur, qui ſe banno divino dignos agnoſcebant; hujuſque ad noſtra fere tempora fuit in Moguntina eccleſia uſus, & eo modo fere per triduum ſervabatur, iiſdemque feriis quemadmodum quatuor temporum jejunia, ſed aliis hebdomadibus, quas ad memoriam verſiculo iſto ſignificabat.*

Poſt ſalus & miſeri *tibi erunt jejunia banni, id eſt poſt dominicas, quibus canitur* ſalus, *&* miſericordia, *quarum illa eſt dominica XIX. poſt Trinitatem. Hæc Dominicæ poſt quaſi modo geniti.*

Antequam vero manum ab hac ſynodo retraham juvat addere, quod ſtatim ſubdo ad unum aliquod pertinens, ex conciliis Romanis; quale vero neſcio. In charta quadam Turonenſi relata a Sammarthanis Gall. Chriſt. tom. I. pag. 763. hæc narrantur ipſis ſancti Gregorii papæ VII. verbis: *Beatæ memoriæ virum dominum Leonem papam IX. prædeceſſorem noſtrum cuidam canonico præpoſito Carnotenſi in Synodo Romana ſuper Clerum B. Martini* (Turonenſis) *proclamati, quia cum ceſſarent vicinæ eccleſiæ* (a ſacrorum celebratione) *pro Gervaſio Cenomannenſi epiſcopo & Gaufrido Martello capto, ipſe Clerus S. Martini ſervata ſuæ eccleſiæ conſuetudine ceſſare voluerit;* (f. noluerit) *& idcirco ex omni caret obnixe poſtulanti,* (ſic) *ſe qui ſibi conſilium daret facturum uſque in tertiam diem promiſiſſe. Die igitur tertia coadunato conſilio, ſe ab ipſo B. Martino, quia petitioni huic conſentire animum induxerat, in ſomnis graviter increpatum fuiſſe palam omnibus retulit. Ipſique Carnotenſi Clerico in his verbis reſpondit. Frater nolo inquietare B. Martinum. Huic reponſioni Synodus tota aſſenſum præbuit.*

CONCILIUM TICINENSE,

A Leone IX. celebratum anno Chriſti MXLIX.

HAnc *ſynodum* in hebdomada Pentecoſtes Papiæ congregaſſe Leonem, indeque per montem Jovis cum pluribus Romanorum in Ciſalpinas partes deveniſſe, *ait Hermannus, ut ſupra vidiſti, ſed quid in ea ſit actum non addit.*

ANNO CHRISTI 1049.

CONCILIUM ROMANUM,

In quo privilegium monasterio S. Gratæ Bergomensis diœcesis concessum est.

pag. 617. Ex Labbei Appendice Tom. IX.

EXtat tomo IV. *Italiæ sacræ privilegium monasterio S. Gratæ a Leone papa IX. concessum: sed cujus anni concilio, incertum. Neque enim unum Romæ concilium Leo celebravit. Quod igitur anno* M. XLIX. *tribuerit Ughellus, mera divinatio est. Et privilegium ipsum totum, merum fortasse figmentum dici debet: cum in eo fit mentio Conradi Imp. eidem concilio præsentis, qui tamen decem annis totis ante Leonis pontificatum obierat. Irrepsisse librarii errore nomen Conradi suspicatur Ughellus. Quod si ita est, suaque privilegio fides asseritur: fatendum certe est, editum in aliquo concilio fuisse, cujus memoria nobis alia nulla suppeditat. Quatuor enim quæ extant Romanæ synodi Leonis papæ IX. statim post paschа celebratæ sunt: earum igitur nulli tribui potest privilegium,* VI. *Idus Junii consignatum. Quale autem idcunque est, hic exhibeo.*

In nomine sanctæ & individuę Trinitatis.

EGo Leo, servus servorum Dei, una cum reverendissimis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, aliisque sanctæ ecclesiæ catholicæ fidelibus in sacra synodo residentibus, necnon & judicibus legisque doctoribus, spirituali filio domino Conrado imperatore, intervenientibus precibus Ambrosii Pergamensis * episcopi, necnon Older. Brixiensis episcopi, postulantibus insuper prædictis imperatore & similiter prædictis reverendissimis episcopis, nos sanctamque synodum deprecantibus: nostra & totius sacræ synodi largitione concessimus monasterio S. Gratæ curtem & castrum, attinentia, & cuncta quæ Adleida mater S. Gratæ, quæ hoc monasterium de propriis rebus ædificavit, & imperialibus constitutionibus seu præceptis omnia ad eumdem monasterium pertinentia multo jure confirmata constituit, ut electiones abbatissæ in sororum ordinatione permaneant, & omnia in potestate abbatissæ sine aliqua diminutione consistant, & regibus, sive pontificibus, patriarchis, archiepiscopis, metropolitanis, episcopis, abbatissæ, seu a quolibet vestrorum, & domino clero intemerata permanere perpetualiter constituimus sanctæ Pergamensi matri ecclesiæ, ubi domnus Ambrosius episcopus præordinatus esse videtur, nostra synodali concordi largitione concedimus, ac omnia quæ spiritualiter agere debet, hoc est, circa consecrationem abbatissæ vel monacharum, & de * nulla se intromittant, neque de castro, & curte de Saranica, neque de aliis castris & villis, campis, vineis, casis, molendinis, tam de civitate Pergamensi, quam de foris per totum comitatum cum omnia & omnibus ad eumdem monasterium S. Gratæ de prædicto episcopo attinentia cum religioso jure concedimus. Unde si quis contra hanc apostolicam & synodalem authoritatem & largitionem quisquam episcopus invasor aliquid molietur, sive contra hoc quod prædiximus, repugnaverit, cujuscunque gradus, vel ordinis, aut officii, vel dignitatis, aut generis, sciat se in iram B. Petri apostolorum principis, & omnium sanctorum, & nostram, nostrorumque prædecessorum * cursurum, & æternaliter anathematis vinculo damnatum, ac in excommunicatione victurum universalis ecclesiæ & cuncti populi Christiani. Insuper nisi a malo resipuerit, irrevocabili exilio puniatur, vel ultimis suppliciis feriatur, & bona ejus publicentur. Qui vero pio intuitu custos & observator in omnibus extiterit, benedictionis gratiam & vitam æternam cum omnibus sanctis habere mereatur in sæcula sæculorum. Amen. Fiat, fiat. In his autem interfuerunt archiepiscopi, episcopi, abbates, judices Romani seu de vicinis & longinquis civitatibus. Interfuit D. Conradus imperator, & Ambrosius, & Oldericus, episcopi, &c. quorum impulsu N. Prænestinus, Georgius Portuensis, Deodatus Holstiensis, Martianus Narniensis, Benedictus Tiburtinus, Bernardus Castriensis, Joannes Petrosinus, Gregorius Ortensis, Georgius Tiburtinus, Valentinus Manotensis, Theodorus Mileto, Savinus abbas Planetæ, D. abbas Altinensis; omnes archiepiscopi, episcopi, abbates, & reliqui plures cardinales, sic actis interfuere. Gregorius cardinalis ad vincula, Benedictus S. Cæciliæ, Andreas presbyter patriarcha Lateranensis, Julianus presbyter Lateranensis, Faustinus presbyter S. Petri, Marcus presbyter S. Petri apostoli. Hi omnes cardinales his actis interfuere. Faustinus caput senatus & consul, & judex de palatio, Julianus de Ferna Muana Romanus, Paulus de templo palatii, & plures alii.

Data & corroborata VI. idus junii in patriarchio Lateranensi Domini salvatoris feliciter. Amen, amen. Subscriptio notarii, omisso signo.

Ego Stephanus notarius interfui, & justu D. Leonis summi pontificis omnia supradicta scripsi & tradidi.

* hoc est, Bergomensis.

* Forte, incursurum. H.

* Forte, de nulla re. Harduinus.

CONCILIUM REMENSE,

Pro disciplina & moribus ecclesiæ reformandis celebratum anno domini MXLIX. tempore Leonis papæ IX.

Ex vetusto Remensi codice a Baronio editum.

I. Leonis electio & consecratio.

I. QUÆ ANTECESSERUNT CONCILIUM. DEfuncto papa Damaso, qui in civitate Brixenorum, quæ est in provincia Istriæ, fuerat episcopus, & in apostolica sede inthronizatus, triginta solummodo ibi vixerat diebus: Romani, legatione de ejus obitu ad imperatorem Henricum directa, petierunt ut ecclesiæ pastore viduatæ ab eo subrogaretur alius.

Qui

1 Hoc est Itinerarium Anselmi, sub nomine Actorum Concilii Remensis a Baronio in fine Tom. XII. in Appen-

ANNO CHRISTI 1049.

Qui super hoc negotio, episcoporum & optimatum imperii sui quærens consilium, invenit inter ceteros dominum Brunonem Tullensem ad idem officium subeundum esse idoneum: utpote qui ætatis maturitate, morumque & scientiæ claritudine videbatur conspicuus, sibique sanguinis affinitate proximus. Unde apostolicæ dignitatis ei adjudicata sunt insignia: jussumque ab Augusto, ut ad hæc secundum ecclesiasticas sanctiones suscipienda, Romana inviseret mœnia. Sed quia solemnia imminebant nativitatis dominicæ; hæc cum clero, cujus fuerat pastor, disposuit celebrare, eisque celebratis, quo erat præceptum, abire.

Hujus itaque pontificis notitiam in colloquio, a præfato imperatore & Francorum rege, pacis & amicitiæ confirmandæ gratia, ante non multum tempus habito, memoratus abbas Herimarus fuerat consecutus. A quo etiam promissum acceperat, quod in proximo quadragesimali jejunio, B. Remigii sepulcrum absque equi solatio foret expeturus: quia cum eorumdem regum aliquando familiaria adinvicem perferens mandata, per contiguam regionem transierit, ipsius sancti locum orationis gratia invisere neglexerit. Quod idem abbas sagaciter recolens animo, sua dirigens scripta illi suggerit, ut quoniam pro delegato sibi apostolici primatus officio Romam ire disponit, si quando ad cognatos fines certo ecclesiæ revocetur emolumento, non fiat irrita Francorum apostolo ab eo facta promissio. Mittit vero ei in munere vas ad bibendum idoneum, intus & ex terius auro decentissime decoratum *: insinuans illi de ipsius sancta ecclesia dedicanda suum cum petitione desiderium. Ad hæc idem episcopus benigne refert, quia etsi alia nulla se revocet ecclesiæ utilitas, vel pro solo amore sancti Remigii reversurum ad Gallias, & ejus basilicam dedicaturum, si divina annuerit benignitas.

Ligneum — *sse asseritur* — *Desiderio* — *bate Cassi-* — *nsi eodem-* — *e Victore* — *pa III.*

Celebratis ergo in sede civitatis Leucorum duobus dominicæ nativitatis diebus: in tertio, clero suo valefaciens, iter carpere Romam ducens aggreditur. Quo perveniens, cum favore totius populi honorabiliter excipitur: apostolicæque dignitatis insulis insignitus, in hypapante domini, in cathedra B. Petri inthronizatur, & Leo papa Romano more nuncupatur. Hic digne administrans quæ sui sunt officii, instanterque disponens quæque * videntur accommoda divinæ religioni: quadragesimalis temporis explet jejunia, succedentiaque dominicæ resurrectionis ibi celebrat solemnia. Quibus elapsis, synodum convocat episcoporum Italiæ: & ibi quælibet perversa in eorum episcopiis pullulantia, aut corrigit, aut hortatur corrigere.

Forte, *videntur*. H.

Aliquanti autem temporis interlabente curriculo, Gallicum revisere solum tam beato Remigio facta promissio, quam orthodoxæ fidei in illis partibus adeo tepefactæ persuadet intentio. Unde a Romanis expetita licentia, per quasdam Latii urbes iter agens, in eis multa disponit ecclesiasticæ honestati congrua: tandemque adit imperatorem Henricum, in regione commorantem Saxonica.

l. Leonis iter in Galliis, Remos que.

Interea memoratus abbas desiderii sui compotem se futurum ex ipsius papæ certus pollicitatione, regi Francorum Laudunum venienti occurrit in pentecostes solemnitate, ejusque consilium & favorem expetit de præfato templo apostolica consecrando benedictione: monens & postulans, ut his agendis suam præsentiam exhibeat, & episcopos regnique sui principes secum interesse faciat. Cui idem rex ad præsens mente benigna annuit: seque, nisi alicujus impedimenti interceserit casus, tantæ festivitati adfuturum asserit. Ex quo promisso abbas lætificatus revertitur, indeque papæ Coloniam Agrippinam cum imperatore advenienti, in apostolorum Petri & Pauli natalitio sit obvius: a quo adventus sui ad Remense solum, gerendarumque ibi rerum tempus & ordinem, investigat diligentius.

ANNO CHRISTI 1049.

Ille vero sibi notificans pandit, quomodo prius deliberasset, ut octava die ab ipsius sancti festivitate, quæ in Kalendis Octobris habetur celeberrima, illo veniret: & ipsius monasterium dedicans, postea ibidem ex episcopis Galliæ congregatam synodum celebraret. Qua sententia mutata, ad eumdem locum in solemnitate S. Michaelis archangeli se venturum, & in ecclesia B. Mariæ Remis missarum sacra in eadem die memorat celebraturum: festum vero glorioſi patris Remigii, pretioſi corporis ejus elevationi; & subsequentem, basilicæ consecrationi; ceteros deinde tres, synodi deputat celebrationi. Quibus auditis, ad suum cœnobium rediit abbas, suaque scripta per Franciam eique contiguas direxit provincias: invitans sanctæ ecclesiæ fideles, ut ad tanti gaudii participationem concurrant mente promptissima, tam pro amore & veneratione ejusdem patroni sui, quam ut benedictione muniri mererentur apostolica.

A Leone papa iudicitur synodus Remensis.

Ceterum papa Colonia digressus, Tullum in exaltatione dominicæ Crucis venit: indeque circumjacentium regionum episcopis & abbatibus literis suæ authoritatis mandari præcepit, ut in præfixa die sibi occurrerent ad synodum celebrandam in basilica præfati Francorum apostoli: ut per quem orthodoxæ fidei initiati sunt rudimentis, in ejus præsentia consequerentur reparationem tepefactæ in se divinæ religionis. Hujusmodi mandatis gratulatur pia fidelium devotio, præparans se studiose ad implendum quod ex apostolicæ dignitatis sibi promulgatur edicto.

Venenatus autem serpens, qui ab exordio mundi ad humani generis inhiat præcipitium, tam salutari proposito, commenti sui nititur opponere obstaculum. Ad complendam enim perfidiæ suæ voluntatem quosdam potentes laicos excitat, qui incestis conjugiis operam dando, & aliorum criminum nefariis usibus se implicando, violatores erant honestatis ecclesiasticæ: ideoque verebantur reatuum suorum latebras in lucem prodere. Sed & nonnullos episcopos & abbates illis adjungit, qui in ovile dominicum aliunde, non per ostium, irruperant, & in ecclesiis suis, catholicorum patrum sanctionibus contraria quædam pullulare permiserant, quæ condictæ synodi examinatione resecanda manifestari metuebant. Ut enim scriptum est: *Omnis qui male agit, odit lucem:* & idcirco peccatis suis magis magisque occultationis adhibet obnubilationem. Tantæ itaque perversitatis viri, incentoris sui callida suggestione instructi, regi Francorum suggerunt, regni sui decus annihilari, si in eo Romani pontificis authoritatem dominari permitteret; vel si eidem, ut decreverat, occurrens præsentiæ suæ favorem ad cogendum concilium exhiberet. *Joan. 3.*

Addunt etiam, quod nullus antecessorum ejus id

pendice ad an. 1049. publicatum, cui nullum Auctoris nomen præfixum est, quia deerat in MS. codice, quo usus est Baronius, qui hoc anno n. 24. ait, se se frustra illud Itinerarium, quod ab illis actis diversum putabat, perquisiisse. Marlotus Tom. 2. Metropolis Remensis l. 1. c. 28. illud ex Cod. MS. correctius publicavit. *Pagius ad ann.* 1049. n. 21.

ANNO CHRISTI 1049.

id reperiatur aliquando concessisse, ut ob similem causam in Franciæ urbes ingressus pateret alicui papæ. His vero agendis, pacis & tranquillitatis congrua sunt tempora: regni autem ejus status sit in perturbatione non modica, quibusdam viris potentibus dominationis ejus jugum detrectantibus, terrasque & castella quælibet ab ipsius ditione abalienantibus. Quapropter regiæ dignitati ferunt congruere, utilitati reipublicæ suæ sapienter consulere potius, quam synodis intendere: principes suos, & totius exercitus sui potentiam in rebelles commovere. Ipsos etiam episcopos & abbates penes quos maxima pars facultatum regni est, censent immunes hujus expeditionis esse non debere: ante alios abbatem sancti Remigii, quem, quasi de rerum suarum abundantia præsumentem, pro vanæ gloriæ amore ad monasterium suum consecrandum calumniabantur Romanæ urbis pontificem evocasse.

Hac igitur versipelli persuasione rex emollitus, & ab honesto proposito ad seductionis devia flexus, papæ per Silvanectensem mandat episcopum, se suosque pontifices cum abbatibus cogi ad comprimendam pervicaciam sibi resistentium: ideoque non posse occurrere illi in præfixo termino ad peragendum concilium. Unde adventum suum in Franciam in aliud tempus differat: quo absolutis hujusmodi negotiis eum debito cum honore suscipiat. Ad hæc papa remandat; promissionem beato factam Remigio nequire se irritam facere, sed ad basilicam ejus dedicandam procul dubio venturum: ubi, si qui divinæ religionis amatores convenerint, cum eis synodi rationem se fatetur habiturum. Cujus mandati ad regem relatione perlata, ipse tamen in rebelles iter aggreditur, coacta in unum ingenti exercitus sui militia: sed & episcopis, & plerisque abbatibus contra voluntatem suam illo euntibus; illis etiam perversis ecclesiarum rectoribus ad id negotium ultro se ingerentibus, qui ut summi pastoris vicarium actus eorum examinare venientem possent effugere, eamdem expeditionem exitiali techna elaboraverunt struere. Abducitur cum eis & memoratus abbas sancti Remigii, mœstus admodum & gemens, quasi non esset visurus effectum desiderii sui. Sed divinæ consolationis ejus mœrori non defuit potentia.

Vix enim unius diei & dimidii itinere confecto, indulta est illi redeundi licentia. Qui reversus celerrime, Romanum antistitem adhuc Tulli remorantem expetit: eumque pro regiis mandatis jamdiu conceptum propositum non permutasse cognoscens, gratulabundus ad monasterium rediit; instanter præparare satagens, quæ tanti patris confluentiumque filiorum sanctæ ecclesiæ forent necessaria conventui. Jam quippe dierum prope erat terminus, qui supradictæ dispositionis completioni fuerat attributus.

Venit Remot Leo papa.

Denique domnus papa a Leucorum urbe digressus, iter ad Remensem ducens utbem arripuit: & in opportunis locis, singulis quibusque noctibus, mansione accepta, in vigilia festivitatis sancti Michaelis ad Curmolensem villam venit. Cui præfatus abbas ibidem obvius factus, quæcumque necessarius expetit usus, illi omnique comitatui ejus affluenter suppeditavit. Die vero sequenti ad sanctum pervenit Remigium, archiepiscopis tribus comitatus, Trevirensi videlicet, Lugdunensi, Vesontionensi, aliisque viris honorabilibus: inter quos erat Joannes episcopus Portuensis, & Petrus ecclesiæ Romanæ diaconus, & ipsius urbis præfectus. His protinus conglobatur in unum tota fratrum congregatio, & * cunctis abbatum, monachorum, clericorum, qui jam ex multis confluxerant partibus, numerosa concio. Ex quibus omnibus in atrio basilicæ disponitur decentissima processio, episcopis tribus, Silvanectensi videlicet, Andegavensi, Nivernensi, longe digestos ordines antecedentibus, textumque evangelii cum aqua benedicta & aromatum odore ferentibus. Sic ergo dispositi, papam advenientem suscipiunt, cui ecclesiam introeunti responsorium, *Lætentur cæli*, cum digna modulatione concinunt: & dum ante altare sanctæ crucis orat, aliud responsorium, summæ Trinitati videlicet, concinentes finiunt. Progresso autem eo usque ad altare sancti Christophori, & ante venerandi Francorum apostoli sepulcrum orationem explente, iterum hymnum, *Te Deum laudamus*, consona vocum jubilant vociferatione. Qui tandem in sede sibi decenter apparata paululum residens, adstantes lætificavit benedictione apostolica: & exinde egressus, ab eisdem psallentium choris cum divinis laudibus deducitur usque ad civitatis mœnia.

Qui Remensis clerus cum archiepiscopo suo, aliisque quibusdam obviam procedens episcopis, perspicuæ processionis numerosos disponit ordines in atrio S. Dionysii martyris. Ubi ad tanti pontificis susceptionem competentia concinens cantica, usque ad ecclesiam sanctæ Mariæ illum comitatur cum maximæ jubilationis gloria. Illic vero, ante sanctæ crucis & ejusdem Dei genitricis altaria completa oratione, in archiepiscopali aliquantulum resedit sede, archipræsule Remensi ad ejus dexteram, Trevirensi autem residente ad sinistram. Deinde ministris altaris præparatis, quibusque pro officiorum congruentia: & ipse sacerdotalibus redimitus insignibus, processit ad missarum celebranda solemnia. Quibus expletis, & adstante populo apostolica benedictione munito, prædicto Remorum archiepiscopo sibi suisque necessarios sumptus suppeditante, refectionem percepit in majori palatio, juxta ecclesiam sito.

Die autem subsequenti, metuens ne præpediretur frequentia circumfluentium populorum, duobus tantum comitatus capellanis, dum nocturnæ a fratribus explerentur vigiliæ, ad sanctum remeavit Remigium: factoque sibi balneo lotus & tonsus est, utpote qui imminentem tanti patris solemnitatem in crastino celebraturus, transferre disponebat tam pretiosæ gemmæ venerabile pignus: & præparata sibi quadam domo contigua ecclesia illic secretum remorandi expetiit, quia metuebat ad publicum procedere.

Ad sepulchrum enim sancti, quasi ex toto orbe excitata, tanta hominum confluebat numerositas: ut introeuntibus, spatiosi templi vix sufficeret capacitas. Advolabant enim tam ex vicinis, quam ex longinquis regionibus, promiscui sexus innumerabiles, effundebat aspera Francia ad honorem gloriosi apostoli sui villanos, oppidanos, & cives: sed & Gallia pene ex omnibus suis partibus huc transmittebat populorum millia: inter quos accelerabant episcoporum, abbatum, monachorum, clericorum generosa agmina. Ignobilis nobili, aut inops cedere nesciebat diviti: sed omnes una conglobati, concurrebant intentione devota, bustoque cælestem margaritam continenti dulcia imprimentes oscula, oblationum suarum quisque pro posse offerebant donaria. Qui vero constipatorum violentia repulsi propius accedere non valebant, heu: quantum gementes se desiderii sui privari effectu, de longe projectis muneribus quæ attulerant, quasi lapidi-

* Lege, cunctis: & mox clericorumque qui Hard.

ANNO CHRISTI 1049.

pidibus, ſancti ſepulcrum pia tamen devotione obruebant.

Eſt autem ante fores ipſius baſilicæ quoddam ſpatioſum atrium, in quo quotiens denſitatem ſui perpeti non poterat frequentia tantorum explicabat cœtuum, eo ducta aviditate cernendi ipſum beati Petri vicarium. Poſt beati enim Remigii captatum ſuffragium, ad hujus ſummopere inhiabat conſpectum. Qui ut magnanimo deſiderantium ſatisfaceret affectui, eminentius ſolarium domus, in qua remorabatur, petens, unde & adſtantes contueri, & ab eiſdem conſpici, & loquens poſſet audiri, apoſtolica eos benedictione lætificavit. Hiſque recedentibus, & aliis ſubinde atque aliis illud atrium catervatim replentibus, ter in eadem die ſuæ exhortationis monita impertiens ſalubria, liquido patefecit, quæ vitanda, quæque ad ſalutem animarum ſuarum ſibi forent expetibilia. In eadem denique domo, ſacra myſteria ſibi fecit celebrari: quia non dabatur uſpiam locus opportunus eccleſiam introeundi, nec ipſi fratres præ importunitate plebium ſolitum illic penſum divini valebant perſolvere officii.

Adveniente interea nocte, nec tamen confluentium rareſcente, ſed magis magiſque crebreſcente copia, domnus papa metuens ne in ſacris vigiliis Deo famulantes importunitate plebis præpedirentur exequi divinæ ſervitutis ſolemnia; tum etiam ne ſibi pretioſi corporis ſancti ipſius transferendi, eccleſiæque dedicandæ inhiberetur copia: delegatis clericis ſuis ejuſdem loci memorato abbati, ſpatioſitatem templi præcepit penitus evacuari, obſeratiſque diligenter foribus, omnibus intercludi facultatem introeundi. Præcepit etiam ex ſua parte hoc populis enunciari, ut ad horam ſecederent, & abſque ulla ſui impetus inquietudine ſolemnes illius noctis excubias cum digna devotione a Deo militantibus celebrari ſinerent: ſe procul dubio die ſubſequenti eorum deſideriis promittit ſatisfacturum, & theſaurum deſiderabilem, quem quærebant, illorum conſpectibus expoſiturum. Si vero mandatis detrectarent annuere, infecto negotio, propter quod adveniſſet, receſſurum fore. Quod cum tandem maxima difficultate fuiſſet obtentum, pleraque tamen numeroſitas populorum cum copioſis luminaribus deforis excubans, ejuſdem pollicitationis præſtolaretur effectum: cereorum ubertate, quaſi multiplici ſiderum ſplendore, interius irradiata eccleſia, Deo ſervientium chori in canticis ſpiritualibus decentiſſime illius noctis exegerunt ſpatia.

Mane autem facto ſuſceptus eſt a domno papa intra eccleſiam ſanctus martyr Cornelius: quem cum aliis ſanctorum pignoribus comperientes clerici, illo detulerunt pro multis violentiis, quas eccleſia ſua patiebatur a quibuſdam malefactoribus. Circa horam deinde tertiam: redimitus idem apoſtolicus inſulis ſacerdotalibus, ad glorioſi patris Remigii ſepulcrum procedit cum thymiamateriis & crucibus, ſociatis ſibi archiepiſcopis quatuor, Remenſi videlicet, Trevirenſi, Lugdunenſi, Veſontionenſi, cum quibuſdam aliis: ſed & ipſius loci abbate, domnoque Hugone venerabili patre cœnobii Cluniacenſis, & illius ordinis plurimis. Cum quibus litania facta, & ſuper ſanctum corpus non modica thymiamatum accenſa fragrantia, cecinit reſponſorium, *Dirigatur oratio mea*. Quo cum verſu expleto, feretrum ſancti, ut præparatis inſtrumentis aptatum ad portandum redderetur habile, a ſuo loco paululum removit, & antiphonam, *Confeſſor domini Remigius*, decantavit.

At ubi competenter, prout res exigebat, diſpoſitum fuit: ipſe ante alios cum præfatis archiepiſcopis, & abbatibus, ſupp utis humeris illud devote lacrymans extulit, & reſponſorium, *Iſte eſt de ſublimibus*, inchoavit. Cujus vocem ſubſequentes chori pſalientium ovantes erumpunt in jubilationis tripudium, præque alacritate cordis. O quantorum ora manantium rigavit redundantia fletuum! quantorumve mentes ad tanti patris captanda ſuffragia ſunt compunctæ in ſuſpiria beatorum gemituum! Tradens autem dominus papa eumdem pretioſum theſaurum ſe ultro ingerentium * vobis, ab inquietudine turbarum ſeceſſit in oratorium ſanctæ Trinitatis, quod ad meridianam plagam infra ambitum ipſius eccleſiæ decenter conſtructum erat, Harduni cujuſdam illius loci cœnobitæ ſtudio continens dominicum ſepulcrum eleganter imaginatum inſtar illius Hieroſolymitani, in quo noſtra requievit ſalvatio. Hoc igitur Trevirenſem archiepiſcopum in ſui præſentia eadem die conſecrare fecit, ex conſenſu præfati Remorum archipræſulis multorum ibi ſanctorum collatis reliquiis.

* corr. votis

Denique monaſterii foribus patefactis, ubi illa cœleſtis gemma deſiderantium populorum eſt expoſita obtutibus, tum vero cerneres promiſcuum vulgus præ nimia exultatione manibus plaudere, innumeros in divinas laudes gratulabunda vociferatione erumpere, potentes, impotentes, nobiles, ignobiles, quemque pro ſuis viribus ſummopere niti, ut tam optata gaudia propius mereretur contingere. Magna fides, magno procul dubio remuneranda præmio: quæ ne tanti reddatur expers emolumenti, nec imminentis mortis revocatur periculo. Quidam enim præ nimia deſiderii ſui feſtinatione præcipites, dum inter conſtipatos cuneos corruunt, non valentes reſurgere, ſuffocati & conculcati intereunt. Rapitur & jactatur potius quam portatur pretioſi corporis theca, tot millium undique propellente frequentia, velut navis æquoreorum fluctuum hac & illac agitata violentia, nunc hi, nunc illi, extorquendo ſibi felicia vendicant dona. Et ut paucis multa concludantur, nec longius ambagibus legentium deficiat intentio: toto interſtitio, quod civitatem & caſtellum ipſius ſancti interjacet, tam jucunda agitatur contentio. Adeſt Remenſis clerus cum civium multitudine, apoſtolum ſuum ad propriæ urbis mœnia elaborat devehere.

Quem vix ab hujuſmodi impetus denſitate avulſum, ſanctæ Dei genitricis infert eccleſiæ: ut cui vivens in corpore dignis laboribus vitæ præſentis multa comparaverat commoda, catholicæque religionis competentia addiderat inſignia; huic vel unius noctis morula, exultationem ſimul & ſanctificationem, ſuorum offium exhiberet præſentia. Collocato ergo eo ſuper ſanctæ Crucis altare, archiepiſcopus Veſontionenſis ad altare beatæ Mariæ procedens, miſſarum ſolemnia cum eorum clero de ipſius glorioſi patris celebravit feſtivitate.

His autem expletis, dum concurrentium devotio magis agglomeratur, diei interea elapſo curriculo nox ſubſequitur: cujus tamen caligine baſilicæ illius adyta nullo modo fiunt obſcura: tot gratulabundi conventus ſuum quodammodo diem præferentia undique micant luminaria. Monachi autem ibidem circa patronum ſuum lætis invigilant excubiis, & matutinalem explent curſum cum duodecim lectionibus & reſponſoriis ſuis. Poſt quos eaſdem vigilias ſolemniter peragendas canonici ſuſcipiunt, & cum novem lectionibus matutinorum officia conſummantes uſque ad lucem protrahunt. Qui facto mane, Primam, Tertiam, Miſſamque cum Sexta hora ante ſolita decantantes tempora, venerabile corpus cum divinis laudibus efferunt a

bea-

beatę Dei genitricis ecclesia: quod in circuitu civitatis cum jucunditate deportantes, congruas stationes per præfixa faciunt spatia. Cumque ad eum locum ventum esset, ubi quondam fuerat porta antiqua, Patens nuncupata vocabulo, per quam idem sanctus hostem humani generis in eadem urbe visibilibus ignium debacchantem exterminiis adhuc in carne vivens orationibus expulit: illic eosdem pretiosos artus deponunt, & ipsius miraculi memoriam digna devotione & canticis spiritualibus agunt. Ad cujus facti memoriale ibidem basilica moderno est constructa tempore: quam quidam servus Dei, Constantius nomine, suis impensis eleganter composuit, & Dei famulos ad ejus obsequium, quoad potuit, dum viveret, aggregavit, & in honore sanctæ Mariæ Magdalenæ sanctique Remigii consecrari fecit.

ANNO CHRISTI 1042.

IV. Dedicatio basilicæ S. Remigii.

Dum itaque agitur illa circuitio extra civitatis mœnia, domnus papa convocatis episcopis intra dedicandi monasterii abdita, singulis singula ad consecrandum delegavit altaria: Remensem vero archiepiscopum cum Lisojensi episcopo ternam circuitionem cum crucibus & sanctorum reliquiis, secundum ecclesiasticum ordinem exterius constituit agere, ibique consecrationis officium adimplere; ipse vero cum sibi necessariis remanens interius, divini tabernaculi sanctificationem strenue diligenterque exequitur.

Postquam igitur eo ventum est, ubi secundum orthodoxorum patrum decreta, pignora sanctorum, & sacra quæque debent intra dedicatam ecclesiam recipi, præfati canonici, ut dictum est, deportato corpore beati Remigii per gyrum urbis & castelli, eique adjacentis municipii, pervenerunt cum eo usque ad portas monasterii, ubi tot millium excreverat frequentia, ut præ eorum densitate eidem glorioso patri domum sibi paratam introeundi intercluderetur licentia. Ipse namque papa easdem januas vetuerat reserari: ne impetus cum eodem sancto irruentium, & sibi discrimini, & impedimento cœptæ dedicationis foret consummationi. Quocirca aliquod diverticulum, quo valeat intromitti, perquiritur: tandemque vix a turbarum inquietudine abstractus, per fenestram, quæ est super S. Trinitatis oratorium, demittitur. Quem domnus apostolicus cum maxima devotione & canticis spiritualibus receptum, non ad præsens in proprio loco reposuit, sed super principale altare, quod in honore apostolorum Petri & Pauli, Clementisque & Christophori martyrum, & beati Remigii, consecrarat, collocavit. Et cujus rei gratia hoc facere decreverit, dignam memoria rationis sententiam subintulit: videlicet ut evidens & conspicuus omnium appareret oculis in celebranda synodo: in qua si quis erroneus aliquid frivolum vel ecclesiasticæ religioni adversum asserere præsumeret: erga hunc vir Dei illius virtutis potentiam per sui corporis præsentiam exhiberet, quam adhuc in mundo vivens erga Arianum hæreticum exhibuit: cui in conventu episcoporum catholicæ fidei lucem nebulosi dogmatis umbra obnubilare molienti, ad adventum suum divina virtute officium vocis extorsit; sed paulo post cum humili satisfactione reatum suum agnoscentem, animæ corporisque eumdem sanitate donatum ad filios adoptionis transtulit. Quæ perorantis papæ intentio ex superno instinctu procedens, effectu nullo modo caruit: velut hoc opusculum suo loco declarabit.

Hac ergo de causa sic locato beati Remigii corpore, universis agminibus episcoporum, abbatum, monachorum, clericorum, per choros decentissime dispositis, missarum solemnia idem pontifex ex dedicationis celebravit festivitate. Lecto evangelio, pulpitum conscendens, exhortationis sermonem fecit ad circumstantem populum, qui plurimus monasterii, ut dictum est, foribus obseratis, per fenestras irrumpendo sibi fecerat aditum. Ad quem multa ex ipsius templi sanctificatione concionatus utilia, diem illam celebrem esse præcepit per Remensis episcopii confinia: anathematis pœna damnans omnes illos qui ad eumdem locum hujus solenuitatis gratia per singulos annos confluentibus, vel inde redeuntibus, alicujus impedimenti irrogarent incommoda. Constituit etiam, ut ad altare, quod ut præfatum est, in honore apostolorum Petri & Pauli, Clementis & Christophori martyrum, glorioseque confessoris Remigii, consecraverat, non indiscrete a quibusque, sicut hactenus, sacrosancta mysteria agerentur: sed secundum morem Romanæ ecclesiæ septem tantummodo sacerdotes, qui in illa congregatione digniores haberentur, ad hoc officium deputarentur: soli Remensi archiepiscopo, ipsiusve cœnobii abbati ibidem missas agendi potestate collata, & cui idem abbas daret licentiam, certe interdum rationis exigente gratia, necnon clero Remensi bis in anno, feria videlicet secunda paschalis festi, & vigilia ascensionis dominicæ, quando solennes illic stationes ex antiqua faciunt traditione. Hæc decreta ne aliquando irrita fierent antiquitate temporis, litteris mandari, easque signari sigillo suæ præcepit authoritatis.

C.ANNUM CHRISTI 1049.

Deinde memoratum populum, secundum institutionis ejus verba publicam de peccatis suis confessionem agentem absolvit: explicitisque divinis officiis, apostolica benedictione sanctificans illum dimisit. Pontifices autem, cœnobiorumque rectores, & ceteros sacri ordinis ministros qui ibi aderant, ad eumdem locum in crastino jussit reverti, ut cum illis haberet rationem quam condixerat synodi.

Acta concilii.

Die vero altera, quæ est quinto Nonas Octobris, congregati sunt in memorata basilica episcopi, videlicet numero viginti, cum quinquaginta fere abbatibus, & aliis ecclesiastici ordinis quamplurimis: ubi statim vetus querela inter Remensis ac Treverensis archiepiscopi clericos est renovata; his adstruentibus, quia Remensis primas esset in Gallia, ideoque illi dispositio competeret synodica; econtra vero illi archiepiscopo Treverensi eamdem dignitatem conabantur adscribere, primamque sedem post Romanæ ecclesiæ præsulem in celebrando concilio acquirere. Dominus autem papa non arbitratus opportunum tempus, quo his rationibus imponi valeret congruus finis, scilicet potius metuens hujusmodi controversiam prorumpere ad scandalum contentionis: in modum coronæ sedilia episcoporum disponi, & in medio eorum suæ sedis suggestum præcepit locari; cujus ordinationis modum ex arbitrio Remensis archipræsulis sanxit administrari. Qui convocatis archidiaconis, & quibusque cleri sui præcipuis, cum eorum concilio, in modum, ut dictum est, coronæ, pontificum sedilia; & in medio ejus, apostolicæ sedis apparari fecit insignia. His ita dispositis, dominus papa sacerdotalibus, quasi ad celebrandam missam, infulis redimitus, processit ex oratorio S. Trinitatis, cum cruce & evangelii libro, antecedentibus eum sacri ordinis ministris: sexque alii coram eo procedentes, ante sanctum altare ex integro cantaverunt antiphonam, *Exaudi nos domine*. Qua expleta cum psalmo, &

Glo-

Gloriæ, archiepiſcopus Treverenſis litaniam fecit: eaque finita conventum diaconus ut ad Deum preces effunderet admonuit, & ſic tempori congruentem domno apoſtolico orationem dicente, lectum eſt evangelium: *Dixit Simoni Petro Jeſus: Si peccaverit in te frater tuus.* Poſt hæc conſederunt omnes ordine quo Remenſis archipræſul diſpoſuit: dominus quidem papa in medio, ut dictum eſt, chori, verſo vultu ad ſepulcrum beati Remigii; ante oculos autem ejus ad orientalem plagam Remenſis in dextera, Treverenſis vero in parte reſedit ſiniſtra.

Poſt Remenſem deinde, ſecundum ſubnotatum ordinem reſederunt Beroldus Sueſſionenſis, Trogo Morinenſis, Frollandus Silvanectenſis, Adalbero Metenſis: ad meridianam autem plagam Aylenardus archiepiſcopus Lugdunenſis, Hugo Lingonenſis, Josfridus Conſtantienſis, Ivo Sagenſis, Herbertus Liſojenſis, Hugo Bajogarenſis, Hugo Avringenſis, Theodoricus Virdunenſis: ad ſeptemtrionalem vero plagam Hugo archiepiſcopus Veſontionenſis, Hugo Nivernenſis, Euſebius Andegavenſis, Pudicus Namuetenſis, epiſcopus Anglorum, & Joannes Portuenſis. Poſt quorum terga in modum ſimiliter coronæ reſederunt abbates hoc ordine: domnus ſcilicet abbas ſancti Remigii Herimarus, domnus Hugo Cluniacenſis, Sigefridus Corzienſis, Folco Corbejenſis, Rotbertus Pemnieſis, Rainoldus ſancti Richarii, Gotfridus Verzelliacenſis, Arnoldus Pultarienſis, Rudolphus Moſomenſis, Oylardus Catalaunenſis, Milo Dervenſis, Nozgaudus Altuillarenſis, Albertus ſancti Theoderici: Stephanus ſancti Urbani, Vulvricus ſancti Auguſtini Cantuarienſis, Alvvinus ſancti Benedicti de terra Anglorum. Deinde ceteri, qui ut ſuperius relatum eſt, ſimul fuerunt numero quinquaginta.

Quibus ita reſidentibus, imperato ſilentio ex præcepto domni papæ ſurrexit Petrus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus, expedito ſermone proponens de quibus in eadem ſynodo ſermo eſſet habendus: de multis videlicet illicitis, quæ contra canonum inſtituta in Gallicis finibus exercebantur: id eſt, de ſimoniaca hæreſi, de miniſteriis eccleſiaſticis, & altaribus, quæ a laicis tenebantur, de pravis conſuetudinibus, quæ ab eis in atriis eccleſiarum accipiebantur, de inceſtis conjugiis, & eis qui legitimas relinquentes uxores adulterinis iterum nuptiis implicabantur, de monachis & clericis a ſancto propoſito & habitu recedentibus: item de clericis mundiali militiæ ſtudentibus, de rapinis, pauperumque injuſtis captionibus, de Sodomitico vitio, & quibuſdam hæreſibus, quæ in eiſdem pullulaverant partibus. Quibus propoſitis, admonuit omnes qui aderant, ut inde ſecum prudenti deliberatione tractarent, conſiliumque cum opportuno adjutorio domno papæ præberent, quomodo hæc zizania divinæ ſegetis ſemen ſuffocantia extirpari valerent. Poſt hæc ad epiſcopos ſermone converſo, commonuit illos ſub anathemate apoſtolicæ authoritatis, ut ſi quis eorum ad ſacros ordines per ſimoniacam hæreſim perveniſſet, vel præmio quemlibet ad eamdem dignitatem promoviſſet, publica confeſſione patefaceret.

Primus ergo Treverenſis archiepiſcopus ad hæc verba ſurrexit, ſeque nec aliquid dediſſe vel promiſiſſe pro adepto epiſcopatu, neque alicui ſacros ordines vendidiſſe reſpondit. Deinde Lugdunenſis & Veſontionenſis ſurgentes, ab hujuſmodi culpa profeſſi ſunt ſe eſſe immunes. Tunc præfatus diaconus ad Remenſem archiepiſcopum ſe convertit: & quid de his, ex quibus a ceteris facta fuerat purgatio, edicerat, requiſivit. At ille ſurgens, inducias petiit uſque in craſtinum: dicens ſe velle privatim loqui ad domnum apoſtolicum. Cumque datæ fuiſſent, ceteri omnes ſurrexerunt in ordine, ſecundum verba priorum purgantes ſe ab hujuſmodi ſuſpicione: quatuor tantummodo exceptis, Lingonenſi videlicet, Nivernenſi, Conſtantienſi, Namnetenſi. Quorum cauſa eo die ad diſcutiendum relicta, diaconus ſermonis curſum ad abbates qui aderant vertit: eoſque, ne forte & ipſi in ovile dominicum aliunde, non per oſtium introiſſent, confiteri admonuit. Primus ſancti Remigii abbas Herimarus ſurrexit, ſeque ab hujuſmodi culpa, congrua reſponſione purgavit. Deinde domnus Hugo Cluniacenſis ſubſecutus, hanc purgationis ſuæ rationem ſubintulit, dicens: Pro adipiſcendo abbatiæ honore, Deo teſte, nihil dedi vel promiſi: quod quidem caro voluit ſed mens & ratio repugnavit.

Poſt hunc ſe quidam congrue excuſare ſtuduerunt: alii vero nihil reſpondentes, reatum ſuum occulere quam patefacere maluerunt. Tunc Lingonenſis epiſcopus ſurgens, ſuper abbate Pultarienſi diœceſano ſuo plurimum eſt conqueſtus, quod videlicet in fetore luxuriæ vivens, pluribus flagitiis inſerviebat; beato quoque Petro, ejuſque vicario, Romanæ ſcilicet eccleſiæ pontifici, cujus abbatia illa erat, debitum cenſum quotannis perſolvere detrectaverat: & inde excommunicatus miſſarum ſacramenta celebrare præſumpſerat; excommunicationique adhuc ſubjacens, eidem ſynodo intererat. Qui diſcuſſus, nec ab objectis ſe valens purgare criminibus, ab honoris ſui eſt dignitate depoſitus. His ita definitis, edictum eſt ſub anathemate authoritatis apoſtolicæ, ut ſi quis aſſidentium, quempiam univerſalis eccleſiæ primatem, præter Romanæ ſedis antiſtitem eſſe aſſereret, ibidem publica ſatisfactione patefaceret. Cumque ad hæc univerſi reticerent, lectis ſententiis ſuper hac re olim promulgatis ab orthodoxis patribus, declaratum eſt, quod ſolus Romanæ ſedis pontifex, univerſalis eccleſiæ primas eſſet & apoſtolicus. Poſt hæc domnus papa ſub excommunicatione prohibuit, ne quis abſque licentia recederet, antequam tertia lux conſummaretur in celebratione concilii, ſicque jam nocte propinquante conventum dimiſit.

Sequenti autem die ad memoratam baſilicam cum abbatibus & clero convenientibus epiſcopis, domnus papa cum quibuſdam eorum receſſit in oratorium S. Trinitatis: ubi dum cum eo confeſſionis ſuæ privatum colloquium Remenſis habuiſſet archiepiſcopus, & de eccleſiaſticæ religionis profectu tractatum eſſet diutius eo ordine, quo & tranſacta die: apoſtolicus inde proceſſit, dictaque ſua antiphona, & litania facta a Treverenſi archipræſule, evangelium, *Omnis arbor bona*, diaconus legit univerſis. Deinde ſuo loco reſidentibus, Remenſem archiepiſcopum, ut de ſimoniaca hæreſi, de qua heſternas obtinuerat inducias, rationem redderet, præfatus annuit cancellarius: impetens eum etiam de multis, quæ ſe fama vulgante comperiſſe aſſerebat, criminibus. Ad hæc archiepiſcopus ſurgens, ut ſibi conſiliandi facultas concederetur expetiit. Qua impetrata, Veſontionenſem, Sueſſionenſem, Andegavenſem, Nivernenſem, Silvanectenſem, Morinenſem, epiſcopos convocans, cum eis myſterium habuit conſilii ſui indeque reverſus, cauſam ſuam, ut Silvanectentis peroraret a domino papa obtinuit. Surgens autem epiſcopus Silvanectenſis, eumdem archiepiſcopum reſpondit non eſſe reum ſimoniacæ hæreſis. His auditis apoſtolicus præcepit, ut hæc ita eſſe ſacramen-

ANNO CHRISTI 1049.

Matth. 18.

Acta dici ima.

Acta diei ſecunda.

Matth. 7.

mento comprobaret archiepiscopus: mandans et- ANNO CHRISTI 1049. iam recitari sententiam, qua Maximum Salonitanum episcopum ex simili culpa notatum, pari modo se inde purgare beatus papa sanxit Gregorius. At ille canonicas inducias inde postulavit, seque post earum expletionem, quod ratio purgationis poscceret, peracturum spopondit. Quibus ei concessis, statutum est ut medio Aprili mense, concilio, quod Romæ celebrandum erat, interesset.

Cetera vero quæ ei objecta sunt, quia legitimi accusatoris videbantur delatione carere, decretum est ad præsens indiscussa remanere.

Sic igitur hujusmodi definito negotio, super abbatia Dervensi dominus papa conquestus est, quæ a Tullensi subtracta fuerat episcopio, & hanc ad ipsius pertinere ecclesiæ possessionem, per privilegiorum, quæ inde habebat, demonstravit recitationem. E contra Remensis archiepiscopus abbatiam respondit sui juris potius esse, & hoc antiquioribus privilegiis ecclesiæ suæ se testificari valere. Papa vero, quia in præsenti non erant eadem scripta, ex quorum lectione valeret hæc controversia finiri, jussit ea interim in archivis Remensis ecclesiæ perquisita in crastino in medium afferri. Tunc Turonenses clerici per Lugdunensem archiepiscopum querelam intulerunt super Dolensi episcopo Britanniæ, qui se cum septem suffraganeis a Turonensi archiepiscopo subtraxerat, sibique archipræsulis nomen contra fas vendicaverat. Qui statim ex authoritate apostolica vocatus est ad concilium, quod, ut præfatum est, medio mense Aprili Romæ erat celebrandum, ut ibi rationis hujus agitaretur judicium.

Post hæc memoratus diaconus in episcopum Lingonensem invehitur, eumque episcopalem dignitatem per simoniacam hæresim obtinuisse, sacros ordines vendidisse, bellica arma contra fas ferendo homicidia perpetrasse, alieni matrimonii jura violasse, in clericos suos tyrannidem exercuisse, sodomitico etiam flagitio pollutum esse, criminatur. Quibus verbis fidem præbebant plurimi delatores qui aderant: inter quos quidam clericus asseruit, quod sibi adhuc laico conjugem suam violenter abstulerat, & post perpetratum cum ea adulterium monacham fecerat. Adfuit & presbyter quidam, se ab eodem episcopo conquerens captum, & satellitum ejus fuisse potestati traditum, qui eum multis suppliciis excruciantes, quod sceleatius est, clavis acutissimis genitalia ejus confixerant, talique violentia ab eo decem libras denariorum extorserant. His auditis, episcopus consiliandi licentiam petiit: qua impetrata, archiepiscopos Vesontionensem & Lugdunensem accersit, eisque credens arcanum consilii sui, petit ut sibi sint causidici. Sed qui cum tantis flagitiis foret implicitus, in oculis alterius magis quam in suis trabem videns, fratrem quamvis culpabilem in hesterna synodo criminatus fuerat, ejusque ad consummationem & ipse merito damnandus aspiraverat: non solum se objectis nequit excusare criminibus, sed etiam ejus causidico, ne ad sui defensionem quidquam proferre valeat, linguæ motus admitur divinitus.

Vesontionensis quippe episcopus, dum susceptum ejus negotium perorare, & ad excusationem criminosi incongrua quædam decerneret proponere: insperato sibi suffragium vocis divino sensit denegari numine. Procul dubio magnus pater Remigius ob hoc ipsum, ut prædictum est, ante conspectum synodi expositus a beatæ fidei papa, etiam his ejusdem virtutis enitnit potentia, qua olim, dum adhuc peregrinaretur in terris, Arianı illius exinanivit molimina. Tunc enim hæreticum adversus catholicam fidem blasphemias deliberantem garrire, ne conata perageret, sed potius respiciendo * fidelis fieret, silentio condemnavit: nunc autem virum licet fidelem, nec sceleratum defendendo delinqueret, usu loquendi privavit. Et revera divinæ sublimitatis incomprehensibilis virtus in utroque facto mirabiliter enituit: quæ & ibi glorioſæ animæ, licet adhuc involucris septæ, tantum potestatis contulit, & quanta eam jam beatificaverit gloria, nunc circa ejus exanime corpus patenter ostendit. ANNO CHRISTI 1049. * respiscendo.

Postquam ergo præfatus Vesontionensis episcopus a suo conatu tali miraculo se prohiberi cognovit: Lugdunensi, ut sui vice causam perorare innuit. Qui surgens ait eumdem Lingonensem episcopum confiteri, quod sacros ordines vendiderit, & memoratam pecuniam ab illo presbytero extorserit: sed suppliciis, quibus asserebat, eum excruciari non fecerit: cetera vero, quæ sibi fuerant objecta, hunc penitus denegare asseruit. His dictis, domnus papa videns eadem die non posse ad plenum hujusmodi negotium ventilari, jam enim nox instabat: quid in canonibus de sacrorum ordinum venditoribus sit decretum jussit tantum modo recitari. Lectaque sententia ad præceptum ejus ex concilio Chalcedonensi, capitulo videlicet secundo, soluta est synodus, dilato usque in crastinum hujus rationis judicio.

Mane autem facto, iterum ad eumdem locum episcopi convenere cum abbatibus & ceteris ecclesiæ ordinibus: ad quos domno papa procedente non est cantata antiphona, *Exaudi nos Domine*, sicut heri, & nudiustertius; sed ad ejus adventum clerus decentissime cecinit hymnum, *Veni creator Spiritus*. Quo completo cum antiphona de sancto Remigio, litania facta est a Vesontionensi archiepiscopo, postquam de Spiritu sancto collectam dixit dominus apostolicus. Sicque lectum est evangelium: *Ego sum pastor bonus*. Cumque universi consueto resedissent ordine, supradictus ecclesiæ Romanæ diaconus ait, consequens esse, ut ubi hesterna synodus fuerat terminata, ibi rationis suæ iteraret initia, a Lingonensi videlicet causa. Qui requisitus, & a synodica examinatione se subduxisse repertus, ex parte Dei & beati Petri apostolorum principis, ejusque vicarii, qui præsens aderat, ab eodem diacono, tertio est vocatus. Directi sunt etiam episcopi Silvanectensis & Andegavensis ad illius hospitium, ut si forte eum ibi reperirent, revocarent ad concilium. Qui dum imperata accelerant peragere, ipsius referendarii allocutio fit ad illos, qui nondum se a simoniaca hæresi debita purgaverant responsione. At Nivernensis episcopus surgens, pro episcopio plurimum pecuniæ confessus est a parentibus datum fuisse, se tamen ignorante: eoque adepto nonnulla ecclesiasticæ religioni contraria commisisse, unde se asserebat divinæ ultionis vindictam pertimescere. Ideoque, si domno papæ & præsenti conventui dignum videretur, idem officium velle dimittere potius, quam in ejus retentione animam suam pessumdare. Quæ ubi dixit, pastorale pedum ante pedes ipsius apostolici posuit. Ille vero tanti viri flexus devotione, favente synodo, eumdem, quod absque suo consensu eadem pecunia data fuerit, sacramento comprobare fecit: sicque illi per aliud pedum ministerium episcopale reddidit. Acta die tertia. Joan. 10.

Interea allatum est coram privilegium Remensis ecclesiæ de abbatia Dervensi: ex cujus lectione comprobatum est, eam pertinere ad jus Remensis archiepiscopi. Redeuntes denique qui missi fue-

ANNO CHRISTI 1049.

si fuerant ad revocandum Lingonensem episcopum, nunciaverunt eum, facinorum suorum metuentem discussionem, fugæ arripuisse præsidium. Tunc ex præcepto ipsius papæ lectæ sunt sententiæ super hujuscemodi re promulgatæ ab orthodoxis patribus: sicque universi concilii judicio excommunicationis est pœna damnatus. Quod audiens episcopus Vesontionensis, surrexit, & quomodo eumdem reum excusare nitens, ex divina virtute per beati Remigii merita silentio condemnatus sit, patefecit: coram eodem conventu satis devote veniam petens, quod ejusdem miraculi novitatem eousque negligenter celarit. Hic ex pia devotione & alacritate cordis domnus papa in lacrymas compunctus, sic ait: Adhuc vivit beatus Remigius. Tunc ex præcepto ejus omnes surrexerunt, & cum eo ante ejusdem sancti sepulcrum prostrati, antiphonam sancti Remigii ex integro devotissime cecinerunt.

Post hæc surgens Constantiensis episcopus, confessus est se ignorante a quodam fratre suo emptum sibi episcopium fuisse: quod cum rescisset, ne contra fas ordinationem illam susciperet, voluisse aufugere, sed ab eodem violenter captum, episcopali contra voluntatem suam esse dignitate donatum. Quod sacramento comprobare jussus, nec renuens, sic judicatus est simoniacæ hæresis non incurrisse facinus. Accedens denique Namnetensis confessus est genitorem suum episcopum fuisse civitatis, & in ejus vita donum episcopii se percepisse, mortuoque illi subrogatum per largitionem pecuniæ. Quapropter judicio synodi, sublato annulo & pastorali pedo, privatus est pontificali ministerio, condonato ei, intervenientibus episcopis, tantummodo presbyteratus officio.

Horum igitur causa tali modo terminata, commonuit domnus papa archiepiscopos qui erant in præsentia, ut quem suffraganeorum suorum simoniacæ pestis esse reum scirent, coram omnibus notificare non renuerent. Quibus id omnino se scire denegantibus, habitus est sermo de episcopis qui invitati ad synodum venire noluerant, nec aliquod inde suæ excusationis scriptum transmiserant illò. Unde competentibus ad hæc patrum recitatis sententiis, pœna damnati sunt excommunicationis, cum omnibus illis qui ipsius papæ formidantes adventum, hac de re profecti erant in expeditionem regis: nominatim vero Senonensis archiepiscopus, Bellovacensis, & Ambianensis episcopus: sed & abbas sancti Medardi quia absque licentia recesserat a conventu concilii Excommunicatus est etiam sancti Jacobi archiepiscopus Gallicensis, quia contra fas sibi vendicaret culmen apostolici nominis.

Post hæc petentibus eis qui sanctæ religionis amatores ibi aderant, plurima sanctorum patrum decreta, quæ jam per incuriam pro nihilo habebantur, præcepto suæ authoritatis renovavit; & multa quæ in Gallicana ecclesia exercebantur illicita, ne fierent ulterius, sub anathemate prohibuit. Videlicet:

CANONES.

I.

Ne quis sine electione cleri & populi ad regimen ecclesiasticum proveheretur.

II.

Ne quis sacros ordines, aut ministeria ecclesiastica, vel altaria, emeret, aut venderet. Et si quis clericorum quidlibet eorum emisset, id cum digna satisfactione suo episcopo redderet.

III.

Ne quis laicorum, ecclesiasticum ministerium vel altaria teneret, nec episcoporum quibus consentirent.

IV.

Ne quis in atriis ecclesiarum, præter episcopum & ejus ministrum, quaslibet consuetudines exigere præsumeret.

V.

Ne quis pro sepultura, vel baptismo, sive pro eucharistia, aut infirmorum visitatione, quidquam exigeret.

VI.

Ne quis clericorum, arma militaria gestaret, aut mundanæ militiæ deserviret.

VII.

Ne quis clericus vel laicus usuras exerceret.

VIII.

Ne quis monachus, vel clericus, a suo gradu apostataret.

IX.

Ne quisquam aliquibus sacri ordinis iter agentibus violentiam ullam inferre auderet.

X.

Ne quis pauperes homines rapinis vel captionibus vexaret.

XI.

Ne quis incestuosæ conjunctioni se copularet.

XII.

Ne quis legitima uxore derelicta aliam duceret.

Et quia novi hæretici in Gallicanis partibus emerserant, eos excommunicavit, illis additis qui ab eis aliquod munus vel servitium acciperent, aut quodlibet defensionis patrocinium illis impenderent.

Pari modo damnavit & Sodomitas.

Excommunicavit etiam comites Engelrai & Eustachium propter incestum: & Hugonem de Braina, quia legitimam uxorem dimiserat, & aliam sibi in matrimonio sociaverat. Interdixit & Balduino comiti Flandrensi, ne filiam suam Wilielmo Nortmanno nuptui daret; & illi, ne eam acciperet. Vocavit etiam comitem Tetbaldum, quoniem suam dimiserat uxorem.

Vocavit & Gozfridum Andegavensem usque ad synodum futuram Moguntiæ, ibi excommunicandum, nisi relaxaret quem captum tenebat, domnum Gervasium, qui tunc erat præsul sedis Cenomanicæ: postea vero ab eiusdem tyranni potestate exemptus, Widone archiepiscopo defuncto, a rege Francorum Henrico subrogatus est ad regimen Remensis ecclesiæ.

Excommunicavit denique illos, de quibus proclamationem fecerant Compendienses clerici, propter quorum injustitiam illuc detulerant corpus S. martyris Cornelii: eos quoque qui ab eadem synodo redeuntibus aliquid inferrent impedimenti.

Privilegium autem quod fecerat sancto Remigio ibidem in conspectu omnium recitatum confirmavit, & constituit omni tempore, sicut scriptum

ptum continebatur, inviolabiliter conservari: sic- A cidente per pincernæ incuriam vas illud fractum
que benedictione data concilium solvit. est, quod sibi datum esse a præfato abbate Heri-
ANNO CHRISTI 1049. maro in primordiis hujus opusculi memoratum est. Quod ubi pro certo agnovit, aliquantum graviter tulit. Licet enim multa haberet pluris pretii, præ ceteris tamen illud diligebat; quia in initio apostolatus sui ex parte sancti Remigii sibi missum asserebat; ideoque ad bibendum, supra cetera quæ erant in obsequio ejus, illi delectabilius esse solebat. ANNO CHRISTI 1049.

QUÆ CONCILIUM SECUTA SUNT.

Hujusmodi ergo ordine, beati patris Remigii devotus Romanæ sedis pontifex quartam celebravit translationem, & feliciter sexto Nonas Octobris consummavit divinæ domus sanctificationem: quam etiam, ut declaratum est, trium dierum continuatione insignivit celebratione synodi millesimo & quadragesimonono anno felicissimæ incarnationis Domini nostri Jesu Christi. Quapropter, ut deliberaverat, ex divina dispositione compos effectus desiderii sui, die subsequenti, post expletionem synodicam, venit in capitulum fra- B trum, seque eis innotuit suum velle accelerare reditum. Unde spiritalibus illos demulcens colloquiis, societatem eorum devote petiit & accepit, suamque eis humiliter petentibus ipse largitus est, & prostratos ad publicam confessionem absolvit, & ex ordine omnes deosculatos apostolica benedictione sanctificavit.

Post hæc egressus, episcopos, & abbates, ceterosque ecclesiastici ordinis, qui nondum recesserant, convocavit: & cum eis ecclesiam ingressus, missarum solennia celebrari fecit. Quibus expletis, ad sancti sepulcrum, quod, ut dictum est, super altare beati Christophori post basilicæ dedicationem collocaverat, cum humili devotione accessit: ibique oratione completa, illud devote sup- C positis humeris inde extulit, & in statione sibi decenter apparata cum divinis laudibus reposuit. Ubi iterum atque iterum cum lacrymis se prosternens, tandem in viam suam exiit: & usque ad castelli aditum comitatus cum canticis spiritualibus a fratribus & numeroso conventu populi, omnibus valedicens recessit.

*f Abscedens autem inde.

Accedens * autem, inde ad sui laboris recompensationem retulit fructum magnæ mercedis, in arcano scilicet devoti pectoris ignem præcipuæ dilectionis, quo ab illo tempore erga eumdem glorioſum patrem Remigium magnopere dignoscitur flagrasse: ut idem ipse fatetur in quadam epistola directa postmodum episcopis Franciæ, quam suo loco in subsequentibus curabimus ponere. D

Ex qua gratia etiam alterius gratiæ adeptus est emolumentum, cum ei divina virtus de quibusdam, qui ei impedimentum advenienti in Gallias conati erant inferre, ultionem præstitit per ipsius sancti, cui fuerat famulatus, meritum. Nam, ut multos prætermittamus, qui illi fuere contrarii, Gebuinus Laudunensis episcopus, & Hugo de Braina castello, qui inter ejus derogatores quasi signiferi extiterunt, eodem anno ignominiosa morte vitam finierunt. Ille enim, quia exitialem technam, ut apostolicam devitaret præsentiam, regi suggessit, & hanc maxima parte cleri sui devote expetente, ipse a sua sede longe aufugit: nec dominici corporis viatico a malitia sua sanctificatus, nec ab eodem clero suo consolatione visitationis E in extremis refocillatus, divino judicio extra fines episcopii sui solus obiit quasi peregrinus. Alter vero, quia caput ministri Christi se abscissurum fuerat minitatus, ore sacrilego, quo impia verba protulerat, hostilis gladii abscissione est mutilatus.

*posterorum.

Dignum est ad * posterum memoriam aliud miraculum supradictis addere, quod divina potentia in manibus hujus pontificis operata est, ex ea qua erga patronum nostrum flagrabat devotione. Anno enim secundo post expletionem eorum quæ præmissa sunt, cum Romæ moraretur, casu ac-

Dum ergo cum spiritualibus quibusdam viris, qui ei præsentes erant, placido, ut semper erat, vultu, ex eodem damno conquereretur, & aurifex peritus reficiendi hujusmodi fracturam ab eo perquiri præciperetur; quidam eorum alludentes, seria & alacri responsione dixerunt, quod sanctus hic, in cujus illud tantopere amplectebatur devotione, tanti esset apud Dominum meriti, ut ei idem vas integrum sua reformaret intercessione. At ille nihil inde se diffidere cum spirituali jucunditate respondens, ejusque virtutes multiplici sermone exaggerans, vas fractum sibi deferri præcepit. Quo delato, avulsam inde particulam suo loco reposuit: &, quasi aurifici ad reficiendum reservaretur, signum tamen crucis, ut fertur, ei caute imprimens, recondi jussit. Quod in crastino velut causa reficiendi coram delatum, ita operatione divina integrum est inventum, ut nullum in eo fracturæ posset reperiri vestigium.

Hoc itaque videns venerabilis papa, Dei omnipotentiam collaudavit, & hujus miraculi novitatem meritis beati Remigii adscripsit, per cujus interventum, fidei efficacia id obtinere meruit. Ne autem ex hac relatione arguamur mendacii, ideoque frivolum habeatur hujus scripti memoriale, proferimus tres idoneos testes, quorum indicio id nobis postmodum contigit agnoscere. Hugonem videlicet Nivernensem episcopum, & Hugonem Remensis ecclesiæ diaconum, & quemdam clericum Aylenardi quondam Lugdunensis archiepiscopi capellanum, nomine Benedictum. Quorum duo primi concilio ab eodem papa, ut moris illi erat, decimoquinto die post dominicam resurrectionem Romæ habito interfuerunt: & quod retulimus, ab his qui præsentes viderunt, id vere factum esse didicerunt. Tertius vero cum domino suo præsens interfuit: & quod videndo comperit, nobis post aliquot annos scisscitantibus indicavit.

Vir denique venerabilis sæpe dictum apostolum nostrum eo magis ferventi excolens dilectione, eumque tum nopere desiderans honorare, & illius monasterium sua authoritate nobilitare: epistolam ejus laude refertam direxit sanctæ ecclesiæ aliis in Francia constitutis, qua decrevit apud eos haberi celebrem ipsius sancti festivitatem, quæ recolitur Kalendis Octobris.

Plurima etiam ad ecclesiasticam utilitatem pertinentia, quæ in præfata synodo in ejus basilica habita tractaverat, jussit apud eos capitulatim dici, & inter orthodoxos canones numerari. Cujus epistolæ textum, quia ordo narrationis videtur exigere, huic operi dignum judicavimus inserere. Ejus vero exemplar hujusmodi est:

Leo episcopus, servus servorum Dei, fratribus & filiis catholicis per universum regnum Francorum constitutis, salutem, & apostolicam benedictionem.

COmpertum caritati vestræ credimus, quod post consecrationem nostram, illam videlicet, qua benignitas Dei humilitatem nostram sanctæ Romanæ ecclesiæ præesse voluit, Germaniam Gal-

liam-

ANNO CHRISTI 1049.

liamque visitavimus; ac Remorum urbem adeuntes, maximo voto & summa devotione ecclesiam beati Remigii (ut longe ante desideravimus) Deo annuente, & ejusdem sanctissimi viri patrocinantibus meritis, cum magna gloria dedicavimus, atque post consecrationem ecclesiæ in eadem synodum celebrantes, plurima ad utilitatem Christianæ religionis necessaria consilio coepiscoporum * suorum, assensu etiam & laude cleri & populi, quorum innumera multitudo ad tantæ devotionis celebritatem confluxerat, statuendo confirmavimus. Quæ omnia capitulis digesta inter canones haberi præcepimus, & postea in omnibus synodis quas habuimus, idipsum confirmare curavimus. Et quoniam beatissimum Remigium gentis Francorum prædicatorem, & apostolum scimus, venerari & honorare illum, quem Dominus in cœlo mirificavit, prout possumus, debemus: præsertim cum semper in nostro pectore inde ipsius amor ferventius ardeat, quod pretiosissimum corpus ipsius sanctissimi viri propriis manibus transferentes in locum sibi præparatum, miraque pulcritudine exquisiti operis decoratum, reposuimus. Unde vestram admonere volumus dilectionem, ut sicut nos in ejus obsequiis perpenditis gratulari, ita & vos causa nostri amoris, maximeque ex debito paterni honoris, solennitatem ejus, quæ est Kalendis Octobris, celebrem habeatis. Quia etsi aliis non est apostolus, tamen vobis est: nam primitiæ ejus vos estis in Domino. Hunc itaque honorem patri & apostolo vestro exhibete: ut, juxta promissum Domini, longævi super terram vivere, & ejusdem patris precibus æternæ beatitudinis felicitatem mereamini possidere. Valete.

* forte non-dum,

Notæ Severini Binii.

De hac synodo Hermannus Contractus: *Autumnali*, inquit, *tempore Dominus papa synodum magnam Remis cum Galliarum episcopis habuit*. De eadem Sigebertus in libro de illustribus scriptoribus ecclesiasticis cap. 153. ita scribit: *Anselmus Remensis monachus scripsit itinerarium Leonis papæ a Roma in Gallias, ob hoc maxime, ut notificaret, quanta authoritate Remis, vel in aliis urbibus, synodum celebrarit: qua subtilitate & justitia examinaverit causas ecclesiasticas, qua discretione peccantes correxerit, quomodo ei virtus Dei cooperata sit. Quod satis patuit in una causa Remensis synodi, ubi dum episcopus Frisingensis contumaciter ageret contra apostolicam authoritatem, repente in omnium oculis obmutuit.* Hæc Sigebertus. Acta concilii integra ab authore ejus temporis, qui vidit, quam fidelissime scripta, accepit ex Remensi ecclesia Baronius, eaque append. tom. 11. unde nos eadem huc transtulimus, inseruit.

ANNO CHRISTI 1049.

Inter eos qui synodo interfuisse narrantur ponitur Ivo Sagensis; quem rectius Sagiensem appellandum esse bene monuit reverend. dominus Joannes Picardus sancti Victoris Parisiensis canonicus. Nam Sigeberti continuator ipse, monachus Beccensis in Normannia, ita eum passim nominat. Est vero Sagiensis episcopus archiepiscopo Rotomagensi subditus. Quod autem deliderat in actis concilii hujus, supplebit VVilielmus Gemmeticensis monachus æqualis lib. 7. cap. 15. his verbis: *In illo tempore sanctus Leo papa Gallias expetiit, ecclesiam sancti Remigii Remensis archiepiscopi consecravit, ejusque corpus in ecclesiam nuper dedicatam transtulit. Tunc Remis idem papa grande concilium tenuit, & desides episcopos vel abbates acriter redarguit: inter quos, ut dicunt, propter combustionem ecclesiæ Ivoni dixit: Quid fecisti, perfide? Qua lege damnari aebes, qui matrem tuam ecclesiam cremare ausus es? Eloquens Ivo palam confessus est, se malum quidem fecisse, ne deteriora fierent a scelerosis super filios ecclesiæ. Denique pœnitentiam secundum sagacis papæ jussum accepit, ac de restituenda sancti Gervasii ecclesia operam adhibuit.* Ut id vero enucleatius perscribatur, necessario fuerit relegendum cap. 13. ejusdem VVilielmi Gemmeticensis, ajentis Robertum & Avesgotum filios VVilielmi Sorengii depopulatos fuisse Sagiensem ecclesiam, & in eam prædonum collocasse turbam. Quod ægerrime ferens Ivo, nobiles barones Normanniæ, præcipueque Hugonem Grantemaisnilium rogavit sibi cum suis adesse turmis. Sorengii vero cernentes exercitum, fortiter restiterunt. Ivo contra jussit vicinas ædes incendi. *Mox*, inquit VVilielmus Gemmeticensis, *parochiani jussis parent episcopi; ignis vero immissus flante vento ad ecclesiam currit, ipsamque invadens consumit, & impios in ea furentes acriter angit.* Et cap. 14. ejusdem libri: *Prostratis, ut dictum est, filiis discordiæ, simplicibus in pace circa Sagium licuit aliquantulum respirare. Nobilis Ivo præsul ecclesiam cooperire sategit, & quarto Nonas Januarii iterum dedicavit.* Hæc ex VVilielmo Gemmeticensi R. D Joannes Picardus.

G C. Addit Ordericus, lib. v. quod in his actis prætermissum est, prol buisse Leonem in hoc concilio, ne presbyteri conjuges haberent: quod Hugonis abbatis Cluniacensis consilio factum docet Albericus in chronico.

AD CONCILIUM REMENSE

Contra simoniacos A S. Leone IX. papa, anno 1049. celebratum.

ADDITIO.

x Suppl. anst pag. 86.

QUæ in vita S. Hugonis abbatis Cluniacensis authore Hildeberto Cenomanensi coævo ferme scriptore de hac Remensi synodo leguntur, hæc addere minime pœniteret. Ita enim ille: *Cum Leo IX. translaturus B. Remigii corpus Remis usque perveniisset; & ibi synodum celebraret generalem, vir beatus affuit plenus auctoritatis, & reverentiæ, suaque præsentia præfati concilii plurimum conferens institutis. Ubi cum adversus simoniacos ageretur, & nonnulli pontifices, quibus vel conscientia confusionem, vel imperitia silentium adduxerat, in præfatam hæresim remissius disceptarent, ipse zelo succensus justitiæ negotiationem Simonis constanter abolere curavit. Ex adverso enim ascendens & opponens murum pro domo Israel, nec numero renitentium, nec acceptione motus est personarum. Quo in concilio dum ille de sua interrogaretur promotione:* Caro, *inquit*, voluit, spiritus repugnavit. Sane sana responsio, quia *Justus imprimis accusator sui*, & tentatione carnis pulsatus, ut caderet, & ne caderet virtute spiritus restitisse monstratur. *Erit autem illi tanta in exhortatione gratia, ut ad expectationem sermonis illius illustrium suspenderentur animi personarum; unde & jussu Papæ sanctam, & plenam habuit gratiæ orationem, qua & simoniaci de male comparatis expulsi sunt dignitatibus, & de sacrario Domini fornicatores inhibiti Sacerdotes.*

TE-

ANNO CHRISTI 1049.

TESTAMENTUM ODALRICI

Propositi Remensis in quo de hoc concilio nonnulla dantur.

Ex Gal. Chr. vet. edit. t. X. p. 22.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Odalricus sanctæ Remensis Ecclesiæ præpositus ita testamentum meum in vita statui ordinare, sicque lites vel controversias, quæ possent oriri, definire. Notum volo fieri tam præsentibus quam futuris, quod alodium de Olchiniaco, quod ego tenebam a canonicis S. Mariæ ad Trecensum scilicet pro solidis VI. augmentavi quam melius potui, acquirendo ad incrementum illius terras videlicet de campo qui vocatur Limaz, cum ceteris aliis multiplicando censum nec non vinatica, in quo etiam construxi vicariam meam; quod ita auctum atque vestitum relinquo cum vinea indominicata Canonicis S. Mariæ Remensis ecclesiæ, atque ut sit in custodia illius qui erit præpositus de mille fagis dispono qui persolvet Canonicis quotannis prædictum trecensum, scilicet solidos sex, & dabit vacario mercedem suam de censu & vinaticis, quæ inibi debentur, & quod residuum fuerit, servabit ad detinendam vacariam; de caseis vero dabit Canonicis quotannis in prima dominica adventus Domini ad dividendum inter se 72. dabit etiam in secunda feria & septima totius adventus Canonicis in refectorio caseos, quod si incurrerit festivitas vel jejunium non dabit nec restaurabit, ex omnibus autem quos habebit per totum annum de vacaria persolvet decimam S. Dionysio, sicut & ego feci in vita mea, residuum vero si quod fuerit, servabit ad detinendam vacariam. Unde oro hanc a Canonicis retributionem ut in sequenti feria post acceptam prædictam benedictionem animæ meæ faciant commendationem. Quod si exigentibus peccatis, vaccæ illæ omnes mortuæ vel deprædatæ fuerint, quod sæpe contingit, oro Canonicos tam præsentes quam futuros, pro Deo & pro remissione peccatorum suorum, ut non adnullare permittant hoc commune commodum illorum, quod pia devotione ordinavi; sed quod ille minister de redditibus illius alodii redintegrare non poterit, concedant fieri de communi. Volo etiam & dispono ut Canonici S. Dionysii in custodia habeant & excolant alodium de mutationibus, quod ego emi auxilio Dei atque piissimæ genitricis, pro quotannis persolvant Canonicis S. Mariæ solidos XVIII. in anniversario meo, nec non super sepulturam meam distribuant pauperibus panes de sextariis duobus de siglo, & de vino modium unum. Alodium vero quod ego redemi a fratribus & nepotibus meis scilicet de Roureio & stogia similiter habeant & excolant, atque pro eo quotannis in primo die Lunæ quadragesimæ dent in refectorio S. Mariæ scutellas novas C. cultellos X. valentem unumque denarios duos Remensis monetæ. Unde suppliciter oro Canonicos ut ipso die post versum in refectorio & post benedictionem prandii dicant pro anima mea: *Levavi oculos meos* usque in finem psalmi, quo finito dicat decanus vel hebdomadarius *Requiescat in pace* cum collecta. Illi etiam Clerico qui præsentabit scutellas & cultellos dent ipso die præbendam unam. Hoc vero ita ideo ordinavi, ut hoc tantummodo persolvant de stogia de Roureio, quatenus si quid de mutationis defuerit ad persolvendum quod proposui, saltem ab isto supplere possint, quod si superabundaverit, ipsi habeant. Volo etiam huic præscripto operi aliud apponere per quod possim opuscula nostra mentibus posterorum memoriæ revocare. Constat quod salutiferum sydus scilicet papa Leo ad illuminandam totam Galliam quondam visitavit Remensem provinciam, qui post dedicationem Ecclesiæ & pretiosi corporis beati Remigii elevationem in præsentia ejusdem piissimi confessoris Synodum celebravit, in qua divinam religionem nimium tepefactam studiose reparavit, in qua etiam de Symoniaca hæresi & de ecclesiasticis ministeriis astantes ..... admonuit & viriliter perterruit; tunc ego cum quibusdam ex nostris tanta comminatione judicii perterriti, domno Widoni archiepiscopo ministeria nostra reddidimus, ne divinam ultionem quam domnus Papa comminabatur incurreremus: sed domnus Papa qui circa hoc officium me fidelem cognoverat, rogavit Widonem archiepiscopum ut mihi illud idem officium sub nomine obedientiæ injungeret, quod archiepiscopus libenter implevit, nec minus domnus Papa hoc idem mihi summa obedientia injunxit, qui si circa res fratrum prius sui fidelis, deinceps attentius fidelior esse studui. Sed cum animus circa multa honesta & utilia in rebus fratrum infatigabili desiderio æstuaret, reparavi quædam vetustate attrita, & inter alia in claustrum quædam necdum inchoata erexi a fundamento, & inter alia hyemale refectorium. Ordinavi etiam in præbenda Canonicorum unum quod & regula præcipiebat & necessitas expetebat. Nam cum hoc in nostra regula habeatur, ut unusquisque Canonicus habeat quatuor libras panis, & nostri non haberent, nisi tantum duas & dimidiam, cepi laborare attentius ut nostris temporibus illud certum pondus panis quod præcipit regula compleretur; quod ut posset fieri, in curia & in villis S. Mariæ nonnullas ordinavi carrucas, ex quarum proventu tandem perfeci, ut haberent Canonici cum illo pane qui est ponderis solidorum L. & alium minorem panem ponderis solidorum XXX. & ne post decessum nostrum hæc nostra institutio ad nihilum laberetur, feci meo sumtu consilio & auxilio domni Gervasii Venerabilis archiepiscopi ad pontem S. Remigii duos molendinos quos beatæ Mariæ concedo, & ad opus minoris panis quem accrevi dispono, quos dedi ad Trecensum ..... cum asinis & vanno & ponte, tali pacto ut & pontem detineat & in horreo S. Mariæ de frumento modios octo quotannis persolvat. In hospitio vero pro decimo de siglo sextarios sex. Dedi etiam ad opus minoris panis molendinum, quod ex meo construxi in lancia, & quod dedi ad trecensum pro modiis duobus de frumento quotannis. Illud etiam summopere studui ad summum perducere, ut sicut ex meo perfeceram lectos in dormitorio, ita & culcitra cum pulvinari in unoquoque supponeretur, ex meo disponens, ut quotiescumque aliquis ex nostris morietur fratribus, ex præcepto Decani culcitra cum pulvinari ad hospitium S. Mariæ deportetur; alia vero cum pulvinari ex alodio de corte Salonis quod dedi beatæ Mariæ, restauretur, quod ut posset fieri taliter ordinavi libras septem quas accepi de domo mea cum Ris-

sejo,

sejo, quod librarum IV. pretii esse æstimo, po- A ANNO CHRISTI 1049.
sui in manu domni Hermanni magnæ fidei & utilitatis viri, atque hoc officium ex iis nummis prædictis, lectis, culcitris & pulvinaribus superinduantur pro Deo & remedio animæ suæ injunxi quod prædictum alodium volo, ut sit in custodia illius, qui erit præpositus de hominibus S. Martini. Iccirco quod si duo Canonici vel tres, vel eo amplius in uno anno moriantur, quod ex alodio non poterit, ex ministerio suo suppleat, & quod ibi dabit cum ex alodio exierit, recipiat. Unde hoc tantum oro a fratribus, ut quoties commendationem animæ defuncti Canonici facient, me in illa commendatione apponant, scilicet quod dicerent singulariter, dicant pluraliter. ANNO CHRISTI 1049.

CONCILIUM MOGUNTINUM

XLII. EPISC. CONTRA SIMONIAM ALIAVE VITIA CLERI

Celebratum anno domini MXLIX. tempore Leonis Papæ IX.

DE tempore hujus synodi variant scriptores. Lambertus, quem sequitur Serarius in historia Moguntina ad annum Christi 1050. abbas Stadensis eamdem ad annum Christi 1051. refert. Ego Baronium sectatus, veriorem esse puto sententiam Hermanni Contracti, & Adami Bremensis, qui hæc & scripserunt & viderunt; nimirum hanc synodum anno 1049. celebratam esse. De rebus in synodo gestis Hermannus nihil præter ista: *Moguntiacum veniens aliam synodum quadraginta prope episcoporum coram imperatore & regni nostri principibus celebravit.* Adamus autem Bremensis lib. 3. cap. 31. acta hujus synodi prolixius enarrans, hæc scribit. *Tunc habita est synodus generalis apud Moguntiam, præsidente domno apostolico, & imperatore Henrico, cum episcopis Bardone Moguntinensi, Eberhardo Trevirensi, Hermanno Colonensi, Adalberto Hamburgensi, Engelhardo Magdeburgensi, ceterisque provinciarum sacerdotibus. In eo concilio quidam Spirensis, nomine Sibico, cui crimen adulterii intendebatur, examinatione sacrificii purgatus est. Præterea multa ibidem sancita sunt ad utilitatem ecclesiæ, pra quibus simoniaca hæresis, & nefanda sacerdotum conjugia, bolographa synodi manu perpetuo damnata * est: quod veniens domum nostier archiepiscopus nos tacuisse probatur. De mulieribus statuit eamdem sententiam, quam prædecessor ejus memorabilis Alebrandus, & antea Libentius, inchoaverant: ut scilicet fierent extra synagogam, & civitatem, ne malesuada pellicum vicinia castos violaret obtutus. Hæc synodus facta est anno domini* B 1049. *ipse est archiepiscopi septimus. Et tunc majus altare tribunalis dedicatum est in honorem Genitricis Dei. De qua synodo mentionem ideo feci, quod dominus Adelbertus eo tempore, quo tam clari homines in ecclesia fuerunt, sapientiæ ac virtutum merito fere omnes præcelluit; tantus apud papam, talis apud Cæsarem habebatur, ut de publicis rebus absque ejus concilio nil ageretur.* Hæc Adam.

Hac eadem synodo, intercessione pontificis aliorumque principum, imperatori reconciliatus est Lotharingiæ dux Godefridus: de cujus animi magnitudine, bellica gloria, bellicisque contra imperatorem & ecclesias nonnullas expeditionibus, C tandemque de admirabili voluntaria pœnitentia ejusdem, plura Lambertus: quamquam in tempore graviter aberret. *Hac synodo*, inquit Chapeavilla in notis cap. 1. tom. 2. *imperator quæstionem proposuit coram sancta synodo de legenda sancti Servatii Leodiensis episcopi, de gestis ejus ac supputatione annorum: quæ omnia, facta diligenti discussione, ut pie credenda, sunt synodali decreto confirmata. Joannes Presbyter chronico Gemblacensi.*

G. C. De concilii hujus epocha dubitare non sinit VVibertus in vita S. Leonis: ubi dicitur sanctus pontifex, post Remense concilium per Germaniam rediens, D *generale apud Maguntiam concilium habuisse.* Ex eo quoque discimus, Sibichonem ibi pejerasse: atque in perjurii pœnam, *maxillam ejus manssisse contortam paralysi, quamdiu vixit.* Remense quoque concilium, hujus epochæ adstruit: cum in eo Gozfridus Andegavensis ad synodum futuram Moguntiæ vocetur.

☞ LEGES ECCLESIASTICÆ

Maccabei regis Scotorum e secularibus suis depromptæ.

CHristo initiatum ad profanum judicem non vocato; vocatum comparentemve non judicato, sed ad sacros antistites remittito.

Decimam partem terræ nascentium, pastoribus Ecclesiarum libere conferto, Deumque semper votis & oblationibus consuetis adorato.

Qui Pontificis auctoritatem annum totum execratum contempserit, neque se interim reconciliarit hostis reipublicæ habetor; qui vero duos annos in ea contumacia perseverarit, fortunis omnibus mulctator.

Si quis quempiam, cujus ipse sumptibus aut victu non alitur quotidiano, seu ad publicum conventum seu ad forum nundinasque comitatus, ut assecla fuerit, capitis reus esto (vid. Hollins hist. Scot. pag. 172.)

ANNO CHRISTI 1050.

CONCILIUM ROTOMAGENSE,

A MALGERIO ARCHIEP. ROTOMAGENSI,

Cum duobus ſuffraganeis epiſcopis, celebratum circa annum Chriſti (1) ML.

Nunc primum in lucem editum ex R. P. Jacobi Sirmondi S. J. apographo, quod ex codice ſancti Michaelis de Tumba deſcripſerat.

TITULI CANONUM.

I. *De ſymbolo fidei catholicæ.*
II. *Ut epiſcopatus a principe, datis muneribus, non ambiatur.*
III. *Ut epiſcopi ad alias civitates non tranſeant.*
IV. *Ne monachi ad honores per pecuniam aſpirent.*
V. *Ut epiſcopus epiſcopum non ſupplantet, nec abbas abbatem.*
VI. *Ut epiſcopus ſacros ordines non vendat.*
VII. *Ut epiſcopi officiales ab ordinandis munera non exigant.*
VIII. *De ſcientia & ætate ordinandorum.*
IX. *Alienum clericum epiſcopus non ordinet.*
X. *Ut Epiſcopus clericorum ſtipendia laicis ne largiatur.*
XI. *Ne archidiaconus archidiaconum ſupplantet.*
XII. *Ne clericus clericum ſupplantet.*
XIII. *Ne presbyter presbyteri eccleſiam uſurpet.*
XIV. *Ne chriſma vendatur.*
XV. *Ut pro dedicandis eccleſiis munera non exigantur.*
XVI. *Ut pro baptiſmate pecunia non exigatur.*
XVII. *Ut baptizatorum in albis candela & chriſmale tantum donetur*
XVIII. *Ne pœnitentes per avaritiam graventur, aut alleventur.*
XIX. *Ut baptizati in eccleſia per octo dies in albis repræſententur.*

EPISTOLA SYNODICA AD EPISC. cæteroſque orthodoxos provinciæ Rotomagenſis

Fratribus noſtris, ac comprovincialibus epiſcopis, & cæteris orthodoxis fidelibus, Malgerius ſanctæ Rotomagenſis eccleſiæ prælectus epiſcopus, Hugo Ebroicacenſis ſedis epiſcopus, Rotbertus Conſtantiæ ſedis epiſcopus, & omne Concilium in Domino ſalutem.

QUoniam, ſanctiſſimi fratres, ſanctam matrem eccleſiam a primo ſui honoris & tranquillitatis ſtatu penitus immutatam videmus, partim ſublatis e vita bonis principibus, partim * ignaris & imbecillibus ſucceſſoribus, ſed & magis peccatis noſtris exigentibus: placuit ſacerdotalem inter nos fieri conventum, ut ſalutifera collatione, in quantum divina nobis gratia inſpiraverit, quod male a nobis erratum eſt, corrigamus, quod recte & ſobrie factum, ſtabiliter teneamus. Incumbebat enim nobis & neceſſarium conſilium tractare ſuper his, quæ noſtris temporibus ab inimicis eccleſia ſancta patitur. Sed quia, ut ait beatus Gregorius, ordo erectionis in bono iſte eſt, ut primum contra nos, & poſtmodum contra malos erigamur: quod a nobis conſtat admiſſum, a nobis quoque primum judiciali ſententia expietur. Et licet de re hujuſmodi, quam ſalubri ordinatione conſtituere volumus, præcedentium patrum priſca auctoritas nequaquam ſilueritt tamen quia multi inter nos ſunt, qui aut exiguam, aut pene nullam rectæ eruditionis notitiam contigerunt, neceſſarium duximus ea quæ a ſanctis patribus nobis tradita ſunt in medium recenſere. Videlicet.

* Forte *ignavis* H. Malgerius Guillelmi ducis hoſtis erat.

CANONES.

I. *De ſymbolo fidei catholicæ.*

In primis, ut catholicæ & apoſtolicæ fidei ſymbolum firmiter teneamus.

II. *Ut epiſcopatus a principe, datis muneribus non ambiatur.*

Ut illa pernicioſa conſuetudo, & inexplebilis avaritiæ corruptela funditus eradicetur, qua multos pernicioſa munera undecumque collegiſſe audivimus, quibus principem regni & familiares ejus corrumpere valeant, ut ad epiſcopatus honorem valeant pervenire. Quod nulla quidem humilitate, ſed ambitioſa dominatione fieri non dubium eſt. Unde hanc peſtem a finibus eccleſiæ repellendam judicamus: ne gratiam ſancti Spiritus, vilis mercaturæ compendiis appretiabilem facere videamur.

III. *Ut epiſcopi ad alias civitates non tranſeant.*

Ut nullus epiſcoporum de civitate in qua denominatus & ordinatus eſt, ad aliam amplioris honoris cauſa tranſire præſumat: ſicut de quibuſdam auditum eſt, qui putabant evangelico exemplo poſſe tueri cupiditatem ſuam: per quod, ex occaſione perſecutionis, apoſtolici prædicatores jubentur tranſire de civitate in civitatem. Quod omnino priſca ſanctorum patrum.....

IV. *Ne monachi ad honores per pecuniam adſpirent.*

Similis ſententia de monachorum ordine..... Nullus per pecuniam, niſi communi fratrum..... S. Benedicti ad hujuſmodi honorem adſpiret.

V. *Ut epiſcopus epiſcopum non ſupplantet, nec abbas abbatem.*

Ut nullus epiſcopus, ſive abbas, alterius

(1) Non anno 1050. habitum eſt, cum ipſi adfuerit Robertus Conſtantienſis Epiſcopus, cujus ſucceſſor Joffridus Remenſi Concilio an. 1049. aderat. Retrahendum igitur ad an. ſaltem 1048.

rius episcopi, vel abbatis honorem, supplantare præsumat.

ANNO CHRISTI 1050.

VI. *Ut episcopus sacros ordines non vendat.*

Ut nullus episcopus presbyterum aut diaconum, nec aliquem inferioris ordinis clericum, per pecuniam ordinare (2) præsumat.

VII. *Ut episcopi officiales ab ordinandis munera non exigant.*

Ut nullus ex officialibus episcopi, archidiaconus videlicet, aut notarius, pro ordinandis clericis munera exigat.

VIII. *De scientia, & ætate ordinandorum.*

Ut ad sacros ordines, nisi eruditi, & ætate legitima, non promoveantur.

IX. *Alienum clericum episcopus non ordinet.*

Ut episcopus alterius diœcesis clericum, nisi sub legatione, aut probabilibus signis, ordinare præsumat.

X. *Ut episcopus clericorum stipendia laicis ne largiatur.*

Ut episcopus, clericorum ecclesiæ stipendia, aut terras, laicis beneficiare minime præsumat.

XI. *Ne archidiaconus archidiaconum supplantet.*

Ut nullus archidiaconus, alterius archidiaconum supplantare præsumat.

XII. *Ne clericus clericum supplantet.*

Similiter clericus, alterius clerici honorem non invadat.

XIII. *Ne presbyter presbyteri ecclesiam usurpet.*

Presbyter quoque, alterius presbyteri ecclesiam temeraria usurpatione quærere non audeat.

XIV. *Ne chrisma vendatur.*

Ut sacrum chrisma nullus vendere præsumat.

XV. *Ut pro dedicandis ecclesiis munera non exigantur.*

Ut in dedicandis ecclesiis nullus coacta munera exigat, nisi sponte a fidelibus donentur. Sed ne hac occasione dilatio ulla consecrandis ecclesiis ingeratur.

XVI. *Ut pro baptismate pecunia non exigatur.*

Ut pro baptizandis catechumenis nullus quoque pecuniam, nisi sponte quoque donetur, quærere præsumat.

XVII. *Ut baptizatorum in albis candela & chrismale tantum donetur.*

Ut in albis baptizatorum, solummodo candela & chrismale capitum donetur, nisi quid benignitas humana privato concesserit.

XVIII. *Ne pœnitentes per avaritiam graventur, aut alleventur.*

Ut pœnitentes occasione avaritiæ gravare, aut levare, nemo præsumat; sed juxta modum culpæ, vel possibilitatem naturæ, moderetur pœnitentia. Tales namque, si hujus sanctionis transgressores inveniantur, gradus sui periculo subjaceant.

ANNO CHRISTI 1050.

XIX. *Ut baptizati in ecclesia per octo dies in albis repræsententur.*

Ut baptizati, in eadem ecclesia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, & in qua parochiali existunt, per octonos dies in albis repræsententur cum cereis ardentibus. Octavo .....

Notæ D. Angeli Godin.

Ad epistolam synodicam.

Bonis Principibus.) Guillelmo I. Richardo I. & II. quorum insignis erga ecclesiam pietas effulsit.

Partim imbecillibus.) Richardi III & Guillelmi Nothi adhuc impuberis teneram ætatem commemorat, quæ turbarum ac bellorum civilium occasiones plurimas ministrarunt, unde ecclesiasticæ disciplinæ exitium.

Ut ait B. Gregorius.) Gregorius Magnus Moralium lib. 14. cap. 13.

A sanctis Patribus tradita.) Quæ a Concilio hic statuuntur, non tam ejus decreta sunt, quam antecedentium Conciliorum sanctiones, quas ad usum pristinum revocare contendit: quod quidem consilii nostri fuic demonstrare.

Ad Canones.

In primis ut catholicæ &c.) *Ad Can.* 1. Majorum suorum exemplo Concilii Patres a catholica fide constituenda suas sanctiones adoriuntur, ut & in Conciliis antiquioribus Arelatensi VI. sub Carolo M. an. 813. cap. 1. Moguntino ejusdem anni cap. 1. & Remensi ejusdem an. cap. 1. Parisiensi VI. cap. 1. anni 829. & aliis usitatum noscitur.

Ne gratiam S. Spiritus.) *Ad Can.* 2. Vix aliud quidquam æque sacrorum canonum censura perstringitur ac Simoniæ labes, quam procul ab Ecclesia amandari summopere optaverunt SS. Patres, quorum frequentissimas sanctiones eo nomine editas recensere in promptu esset; sed quia notissimæ sunt prolixum earum texere catalogum supersedemus, paucas quæ pressius ad propositum nostrum faciunt commemorare contenti, in primis Canonem Apostolicum 29. a Concilio Nicæno II. relatum proferre lubet *Si quis* ait, *Episcopus sæcularibus Principibus usus per eos Ecclesiam adeptus sit, deponatur & segregetur, & omnes qui illi communicant*. Eodem spectat Symmachi Papæ Epistola cap. 5. quæ eos potissimum damnat, qui ad Episcopatus consequendos potentium gratiam data pecunia ambitiosius aucupantur, ac suffragia demereri gestiunt & alii innumeri Canones, * quos consulto prætereo. Eos consule, si lubet. Conc. Aurel. 11. c. 3. & 5 c. 10. Tolet VIII. c. 3. & XI c. 9. Vern c 24. Paris sub Lud. & Lot. l. 1. c. 11.

De civitate in qua ordinatus est.) *Ad Can.* 3. Hoc ipsum veluti quoddam adulterii genus, maxime si ambitionis, aut avaritiæ studio fiat, antiqua prohibet Ecclesiæ disciplina Concilii Nic. cap. 15. Sardic. cap. 1. Antiocheni cap. 21. Carthaginensis III. cap. 38. & IV. cap. 27. post Canonem Apostolicum 27. Turonici sub Carolo M. cap. 14. Aquisgranensis sub Ludovico cap. 44. Ravennatensis sub Joanne IX. cap. 3. & 5. His accedunt summorum Pontificum Epistolæ Hilarii ad Ascanium cap. 1. & 2. Pelagii II. epistola 2. Nicolai I. ad Hincmarum Remensem. Præ cæteris autem S. Leonis ad Anastasium Thessalonicensem eos qui propriæ civitatis mediocritate despecta loci honorationis administrationem ambierint, non solum a cathedra depelli aliena, sed etiam a propria deturbari jubentis, quem sequitur Concilium Nannetense.

Apostolici Prædicatores) In alienum sensum detorquere videntur Epistolam 2. Pelagii II. & alteram sub nomine Anteri, tum temporis evulgatam per quas licet grassantis persecutionis causa, relicta propria ad aliam demigrare.

Similis sententia de Monachorum ordine,) *Ad Can.* 4. Ex hujus Canonis initio colliguntur postrema præcedentis quæ excidere verba, simoniam in consequendo episcopatu spectare: ex eo quod pari sententiæ subjiciat eos qui oblata pecunia ad Monachatum aspirant, jux-

(2) Scilicet vendebant Episcopi quod prius emerant. Illis enim temporibus adeo invaluerat Simoniaca lues, ut cum Hildebrandus S. R. E. Archidiaconus, Legatus Victoris P. II. venisset in Gallias in synodo Lugdunensi 45. Episcopi se per Simoniam cathedram adeptos esse confessi sint, & se sacerdotio propterea abdicaverint. *Bessin.*

juxta Concilium Nicænum II. cap. 19. Francofordiense cap. 16. & alia.

Per pecuniam ordinare præsumat.) *Ad Can.* 6. Totæ sunt priscorum Patrum in extirpando Simoniacæ pravitatis vitio sanctiones: adeo ut vix ullum repereris Concilium, cujus censuram effugiat. Ejus tanta fuit hac ipsa ætate frequentia, ut publice ac impune res sacræ haud secus ac profanæ venales in Ecclesia prostarent. Pro Italia unus omnium instar prodeat morum sui temporis testis Petrus Damiani opusculo 5. de actis a se Mediolani: ubi se cum Anselmo Lucensi Episc. Mediolanum a Nicolao II. missum refert, ut ecclesiam illam a Simoniaca labe repurgaret; Mediolani vero tum consuetudinem obtinuisse scribit, ut quisquis ad clericatus ordines provehendus accederet, de Subdiaconatu 12. nummos, de Diaconatu vero 18. postremo de Presbyteratu suscipiendo 24. quasi per præfixam conditionis regulam daret; quo in negotio ambo illi insignes Pontifices Legati; ita solerter & prospere rem egerunt, ut Guidonem Archiep. ad resipiscentiam, & suscipiendam pro tam immani scelere pœnitentiam flecterent. Itaque Archiepiscopo in genua provoluto centum annorum pœnitentia indicta ejusque redemptio per unumquemque annum taxata certæ pecuniæ quantitate, præfixa est; unde corruptissimos ævi hujus mores liceat conjectare.

Nullus ex Officialibus Episcopi &c.) *Ad Can.* 7. Insigne extat hujus argumenti apud S. Gregorium lib. 4. epist. cap. 88. Decretum in synodo Romana cap. 5. editum quo antiquam Patrum regulam secutus nihil omnino de ordinationibus Clericorum accipiendum esse constituit, neque ex datione pallii, neque ex chartarum traditione: *Quia sicut*, inquit vir sanctus, *non decet Pontificem manum quam imponit vendere, ita minister vel notarius non debet in ordinatione ejus, vocem suam vel calamum vendere.* Nec Gregorius, quem imitati sunt Patres Concilii Bituricensis cap. 3. apud synodum Lemovicensem act. 2. qui pravam apud eos invectam consuetudinem abrogarunt, qua solebant scriptores pro recensendis ordinandorum nominibus pretium accipere: quod sane hac nostra ætate innovari interest plurimum, aut certe ut novis Concilii Tridentini sess. 21. cap. 1. de reform. regulis vigor illibatus constaret.

Ad sacros ordines nisi eruditi.) *Ad Can.* 8. Peritiam litterarum postulant sacri Canones, maxime in sacris ordinibus suscipiendis; ut patet ex synodo Romana sub Hilario apud Antonium Augustinum, Concilio Aurelianensi III. cap. 6. Tolet. IV. cap. 18. & 19. Meldensi cap. 92. Nannetensi cap. 11. Narbonensi: quibus accedunt Gregorii M. epistolæ, * altera Joanni Scillitano Episcopo, Januario Calaritano altera, necnon Gregorii II. Epistola 2. in principio.

*lib. 2 ep. 25. & 3, ep. 26.

Ætate legitima.) Hoc est, non ante trigesimum ætatis annum in Presbytero, quem decet ætate & sapientia pollere juxta nominis significationem, sumpto ab ætate Christi exemplo, qui ut observat Concilium Neocæsariense cap. 11. & S. Isidorus Hispalensis l. de offic. eccles. cap. 5. apud Concilium Aquisgranense cap. 9. trigesimo anno baptizatus prædicandi evangelii exorsus est officium. Levitæ autem quia in veteri lege, cujus auctoritatem in Canonibus SS. Patres sequuntur, ut loquitur Concil. Toletan. IV. cap. 16. ab anno 25. servire mandantur, eamdem in Levitis suis ecclesia requisivit: Hypodiaconos vero 20. annis minores non admisit Concilium Trullanum cap. 15. & Toletanum II. cap. 1. Et quidem ex antiquis Patrum & Conciliorum * sanctionibus: donec Concilii Tridentini * jure novo ad 25. in Presbyteris, in Diaconis ad 23. in Hypodiaconis 22. definitæ sunt ordinandorum ætates, cui præierat jampridem Clementina *generalem de ætate & qualitate ordinandorum*, 18. Subdiaconis, Diaconis 20. præscribens.

*Conc. Carth. 3. c. 4 Agath. c. 16. Aurel. 3. c. 1. & 6. Tol 4 c. 16 & 19 Arel 3 c. 1 Trul. c. 14 & 15. Turon sub Carolo M. * sess. 21. c. 12. de Refor. Cleric. &c.

Nisi sub legatione.) *Ad Can.* 9. Per legationem litteras proprii Episcopi intellige, quas veteres commendatitias, sine quibus alienum Clericum ordinare aut suscipere antiquis Canonibus tum Græcis, tum Latinis prohibetur Nicæni Concilii cap. 16. Sardicensis cap. 15. Chalcedonensis cap. 13. Trullani, Canonibus Apostolicis 15. 16. & 32. ex Latinis vero Carthag. I. c. 5. & III. cap. 21. Bracarensis I. c. 26. Toletani XIII. cap. 11. & aliis innumeris. Has porro litteras quas Nicænum Concilium formatas vocat, posteri vulgato nomine dimissorias appellarunt, quarum mentio est in synodo Romana sub Zacharia Papa, & inter Græcos meminit Concilium Trullanum cap. 17. Varias earum formulas ex antiquis monumentis exhibet Sirmondus in append. ad tom. 2. Concil. Gall.

Clericorum Ecclesiæ stipendia.) *Ad Can.* 10. Duo ex hoc canone observanda occurrunt, bonorum scilicet Ecclesiæ Dei stipendiis addictorum divisio, juxta veterem Ecclesiæ usum, quorum una pars cederet Pontifici, alia Presbyteris & Diaconis, omnique clero, tertia Ecclesiarum fabricæ, quarta pauperum ac peregrinorum necessitatibus sublevandis applicanda. Ita synodus Romana 280. episcoporum sub Sylvestro cap. 4. Simplicius epist. 3. Gelasius epist. 1. cap. 29. Gregorius M. ad Aug. interrog. 1. aliis 2. & Gregorius II. epist. 3. Alterum est, quod horum omnium dispensationem penes episcopum statuerunt Canones tum veteres, tum recentiores, in primis vero Canon Apostolicus 38. Concilium Antiochenum cap. 25. Aquisgranense II. sub Ludovico Pio part. 2. cap. 78. Parisiense sub Ludovico & Lothario lib. 1. cap. 15. & Vvormatiense II. cap. 6. synodus Nicæna generalis II. & œcumenica sub Hadriano II. cap. 15. & 19. Concilium Aurelianense III. cap. 5. & IV. cap. 8. Tolet. III. cap. 18. & IV. cap. 32. Emeritense cap. 14. & alia quamplurima, quibus res tota Pontificum fidei ac providentiæ committitur. Verum ingravescente onere episcopatus atque aucto fidelium numero, ut tandem eorum subsidio consuleretur, œconomos ecclesiasticæ substantiæ dispensatores Concilium Chalcedonense cap. 26. instituit. Antiquæ hujus disciplinæ frequentissima suppetunt exempla, maxime apud D. Augustinum duobus sermonibus *De communi vita Clericorum*; in Galliis apud S. Prosperum *De vita contemplativa* cap. 2. & cap. 9. ad 15. Romæ & in Anglia apud D. Gregorium *ad quæstiones Augustini Anglorum Apostoli* tum maxime cum Clerici in commune Regularium more vitam instituentes, claustro communi atque ædibus utentes Episcoporum imperiis parerent, Gratiano teste, quemadmodum in Ecclesia Rotomagensi factum ex antiquioribus statutis ecclesiæ, & ex libello qui de divinis officiis a Joanne Abrincensi editus est, plane testatum manet: ac vel ex eo conjicitur, quod episcopis clericorum suorum stipendia sive prædia quoquo modo distrahendi alio facultas abrogatur, quod ex Symmachi Papæ epist. 1. Nicæna synodo II. cap. 12. desumptum est, & aliis multis apud Gratianum, quæ quidem indicasse * suffecerit. Huic decreto ansam præbuisse suspicor alienationem terræ, quam Martini Ecclesiam vocant, olim juris ecclesiæ Rotomagensis, ad Canonicorum sustentationem concessam, a Roberto Malgerii decessore sæcularibus viris traditam: quam tandem pactione inita Guillelmo Bonanima appellato, Galterius Gifardus & Guillelmus filius Gaufridi, Ecclesiæ restituerunt anno 1080. ut ex chartis ecclesiæ Metropolitanæ constat.

*Syn 8 gen. c. 15. Rom. sub Sym. c. 4. ad 8 Agath. c. 5. Raven. sub Joan. 8. p. 2. c. 10. Aurel. III c. 12. IV. c. 9. & 18 & 33. Tolet. III. c. 3 Paris sub Ludov. & Loth. l. 1. c. 17. Gratian. & q. 2. per totum.

Laicis beneficiare.) Beneficiare idem omnino est in jure civili & canonico, quod in nostro infeodare, seu feodo aliquem afficere: ut & beneficium ac beneficiarius nihil aliud nisi feodum & feodatarium sonant. Hinc porro benefici & beneficiarii appellationes in ecclesiasticam disciplinam translatas censent scriptores, vel ex eo potissimum tempore quo possessiones ecclesiasticæ & redditus qui olim communes erant, paulatim progressu temporis singuli singulis ecclesiæ ministris, ob ministerium stipendii loco adscripti, aut certe a fundatoribus attributi sunt, quibus tamquam re propria fruerentur; eaque ipsi arbitrio jam suo, sine ullius œconomi, Archidiaconi, vel episcopi dispensarent. Certam instituti hujus Epocham ad Ludovici Pii ætatem nonnulli referunt, beneficiorum institutionem Gregorio IV. tribuentes, ut inter alias notat Vicecomes lib. 4. de Bapt. cap. 4. quibus suffragatur insigne Concilii Aquisgranensis ab eodem Pontifice tum temporis celebrati fragmentum, quod ex vetustissimo cœnobii S. Petri Vivi Senonensis chronico edidit d. Hugo Matoud ejusdem asceterii tunc Prior in suis ad Robertum Pullum commentariis, in quo statutum legitur pro Canonicis qui sub præpositis vivebant (quia præpositi temporalia male tractabant, & nobiliores fortioresque Canonici possessiones usurpabant) *ut quilibet canonicus, personis ad certum numerum redactis, suum temporale proprium possideret, & ut de communi camera cuilibet distribueretur, prout in choro divinis officiis resideret.* Hæc ibi. Prævaluit nihilominus in plerisque ecclesiis ad plures annos antiqua vitæ communis ratio, quam ad posteros promanasse, frequentiores Pontificum sanctiones, ac variarum ecclesiarum instituta demonstrant.

Ut sacrum chrisma.) *Ad Can.* 14. Non recens, sed a multis jam inde sæculis pravus invaluerat usus toties ab Ecclesia explosus, totiesque resumptus, sacrum Chrisma pecuniæ pretio commutandi, qui quidem multis canonibus condendis occasionem præbuit. Nondum tamen apud posteros usus obsolevit, ut observavit Petrus Arcudius lib. 2. cap. 9. ex veteri ms. cod. Vaticano, qui inter Orientalium ab ecclesia Romana defectionis causas, non minimam recenset eam, quæ ex Capellanorum Rom. Pontificis avaritia orta creditur, qui deferentes a sede apostolica annuatim sacrum Chrisma, donec 80. auri libræ a Clero & populo, præter alia dona & munuscula sibi penderentur, non recedebant. Romanis subinde Græci eo in negotio haud longe religiosiores extiterunt, quos præfatus Arcudius in

Russia

Russia exiguam Chrismatis ampullam ducentis aureis venditasse scribit.

Ut in dedicandis ecclesiis.) *Ad Can.* 15. Quod Conciliis Bracarensi cap. 5. Vvormatiensi cap. 3. Aquisgranensi II. sub Ludovico Pio part. 1. cap. 5. & Cabilonensi sub Carolo Magno cap. 16. maxime consentaneum est.

Pro baptizandis catechumenis.) *Ad Can.* 16. Vel ut leviſſima simoniæ absit suspicio, baptizandis consignandisque fidelibus a sacerdotibus pretia ullatenus præfigi vetat Gelasius I. epist. 1. cap. 7. nec quibuslibet illationibus impositis exagitari permittit renascentes, Gelasii verba sunt, secus facientes honoris periculo fore obnoxios edicit; *Quoniam*, inquit, *quod gratis accepimus, gratis dare mandamur:* sed nec a baptizandis quidem offerri voluit Concilium Eliberitanum cap. 48. *Qui baptizantur*, inquit, *nummos in concham non mittant, ne sacerdos quod gratis accepit, pretio distrahere videatur*, Nonnihil subinde temperamenti huic decreto attulit Concil. Bracarense II. cap. 7. dum sponte a baptizatis oblata recipere indulsit. Quod etiam usus posteriorum temporum probasse liquido demonstrant plerœque constitutiones synodales diversarum ecclesiarum, maxime Odonis Parisiensis, Lingonienses, & Trecenses annis 1404. & 1400.

Ut in albis baptizatorum.) *Ad Can.* 17. Albis baptizatorum dies designantur, quibus neophyti albati ad ecclesiam confluere tenebantur, teste Rabano de instit. Cler. lib. 3. cap. 39. *Dies*, inquit, *albas vocitamus propter eos, qui in sancta nocte baptizati albis per totam hebdomadam utuntur vestibus*, quas sabbatho sequenti deponebant; & ex Græcis Jobius Mocacbus apud Photium Bibl. num. 222. ait: Ἀλλὰ τῶν βαπτιζομένων ἑπτὰ ἡμέραι λαμπρύνουσι, idest, qui baptizantur, septem dies candidas gerunt vestes.

Chrismale.) De quo Ordo Romanus in sabb. Paschæ, Alcuinus ibid. & Honorius Augustod. in Gemma animæ lib. 1. cap. 243. & lib. 3. cap. 109. Quoddam est capitis operimentum lineum, canutii instar, quo tum temporis neophytorum capita tegebantur, atque etiamnum parvulorum in baptismo involvi consueverunt, ut ex plerisque Manualibus libris notum est: eapropter Honorius Augustod. chrismale recens baptizatorum mitræ comparat, ac disertis verbis eidem mysterio tribuit Rabanus Maurus de instit. Cler. lib. 1. cap. 29. *Tegitur*, inquit, *post sacram unctionem caput ejus* (baptizati) *mystico velamine, ut intelligat se diadematis regni & Sacerdotalis dignitatis portitorem tum ratione Chrismatis quo inungitur, ut indicat Concilium Laodicenum* (cap. 84.) *tum velaminis, quod sabbatho in albis depositum juri Ecclesiæ cessit.* Ac in quibusdam ecclesiis Clericorum superpelliciis conficiendis usui esse solitum Guillelmus Durandus Ratio. divin. lib. 3. cap. 1. num. 12. docet. Unde amplioris, quam nunc, formæ fuisse oportuit, ut superpelliciis conficiendis usui esse posset.

Ut pœnitentes gravare &c.) Sacerdotum avaritiæ locum dedere pœnitentiarum redemptiones impositæ pecuniæ mulctæ ab Anglis ad Gallos profectæ, atque ea tempestate passim in Normannia usurpatæ. Quæ tametsi æqui nonnihil a primæva sui institutione præseferrent, haud multo post initium deflexerunt. Siquidem sacerdotes propriis commodis inhiantes mulctas pecuniarias pœnitentibus imponendas in usus proprios convertere cœperunt. Atque adeo in deteriora proruente flagitio culparum lethalium veniam aut animadversionem propriis commodis & utilitatibus metientes, pro cujusque criminis, non ratione, sed pecuniæ solvendæ pœnitentes, aut ligabant aut solvebant. Quibus malis ut occurrerent olim Anglicani Patres 8. sæculi adversus ejusmodi redemptiones cum primum apud eos exortæ sunt, graviter invehi cœperunt in Concil. Clovesho-vienſi cap. 29. sub S. Cutberto Cantuar. Arch. congregato ad an. 747.

Per octavas dies in albis repræsententur.) *Ad Can.* 19. Juxta priscum veteris Ecclesiæ morem, cujus meminit D. Augustinus in serm. ad Competentes in octavis Paschæ. Ordo Romanus in die Paschæ, Rabanus Maurus lib. 2. instit. Cleric. cap. 39. Alcuinus de offic. div. c. de sab. sanct. & in albis, & epist. ad Carol. M. Amalarius de offic. div. lib. 1. cap. 32. & 33. & Honorius Augustod. in Gemma an. lib. 1. cap. 133. *Quam unctionem*, inquit, *per octo dies in albis servant, in octava die lavant.* Idcirco ab antiquis Patribus diebus, qui a sabbatho sancto ad octavam Paschæ excurrunt, hebdomadæ in albis nomen inditum esse legimus; utpote cujus sabbatho albas vestes neophyti deponerent. Quod haud dubie sublatum, cum adultorum baptismus cessavit; ac stata baptizandi tempora desierunt, cum, propter imminentia parvulis pericula, tum propter auctam supra modum fidelium multitudinem, ut observat Rupertus Abbas lib. 4. cap. 12.

DE BERENGARII HERESIARCHÆ DAMNATIONE MULTIPLICI.

Opusculum Anonymi qui scribebat anno 1088. quo mortuus est Berengarius.

Petrus Franc. Chiffletius S. J. edidit ex MS. codice S. Augendi. Hoc vero concilii, quæ Berengarianam causam agitarunt, præmittere visum est.

BEringerius Andegavensis hæresim sui nominis condidit, & veritatem Dominici corporis & sanguinis, contra evangelicam veritatem abnegare præsumpsit. Videlicet asserens, panem & vinum in sacrificio Domini, non vere, nec essentialiter, sed figurate tantum converti in corpus & sanguinem Dominicum: quod catholicæ fidei & evangelicæ veritati apertissime adversatur, uti sancti patres docuerunt. Quapropter sanctus Leo papa IX. eamdem hæresim suo tempore ad apostolicam sedem per litteras * ipsius Beringerii delatam, generali synodi judicio diligentius ventilavit, & ventilatam synodali judicio damnavit. Ipsum quoque Beringerium communione ecclesiæ privavit; quam ipse Dominici corporis & sanguinis communione suis assertionibus voluit privare. Deinde ipsum ad proximam tunc synodum, in proximo Septembri ab eo Vercellis celebrandam, vocavit audiendum. Ad hanc synodum non ipse Beringerius, sed quidam ejus fautores pervenerunt: qui se legatos ejus esse asserentes, eumque defendere volentes, in primo aditu defecerunt. Domnus autem apostolicus iterum synodali judicio sententiam Beringerii, & librum Joannis Scotti de corpore Domini, sub anathemate damnavit: & fidem, quam omnes catholici de veritate corporis & sanguinis Domini hactenus habuerunt, & adhuc habent, confirmavit. His utrisque synodis domnus Lanfrancus, non multo post Anglorum archiepiscopus, scribens contra Beringerium, se interfuisse fatetur: in quarum priore de Beringeriana hæresi se infamatum, & expurgatum; sed in utrisque, ejusdem hæreseos damnationi cum omnibus catholicis se assensisse testatur.

Victor quoque papa, & in sede, & in auctoritate successor sancti Leonis papæ, misso legato in Gallias, venerabili, inquam, Hildebrando, tunc archidiacono, sed nostri temporis apostolico, generalem synodum Turonis congregavit: in qua ipse Beringerius accepta optione defendendi se, cum se penitus defendere non posset, sub jurejurando propriam hæresim anathematizavit, & communem sanctæ ecclesiæ fidem de veritate corporis & sanguinis Domini se deinceps servaturum sub eodem juramento promisit; licet postea ad eamdem hæresim redierit.

Nicolaus autem papa eidem Beringerio Romæ in generali synodo audientiam concessit, causamque ejus cum centum tredecim episcopis synodali judicio ventilavit. Sed ille iterum cum secta suam

an. 1050. * *ad Lanfrancum datas.*

an. 1050.

an. 1055.

an. 1059.

ſuam defendere non valeret, tandem quaſi correptus, libros propriæ hæreſeos in conſpectu domni apoſtolici, & totius ſynodi, manu propria concremavit: & errore abnegato, catholicam profeſſionem quam in Turonenſi concilio fecerat, ſub jurejurando iterum renovavit: ita pronuntians. Ego Berengarius, indignus, &c. *ut infra in concilio Romano anni* 1059.

Formam autem hujus juramenti & anathematis ita ſancta Epheſina ſynodus quibuslibet abdicandis hæreſibus cap. xv. præſcripſit; & de hæreſi infamatos, non niſi per hujuſmodi abdicationem hæreſis, expurgari debere decrevit: unde & a Beringerio talem receperunt ſatisfactionem. Hanc juratoriam profeſſionem Beringerii domnus papa Nicolaus ſtatim per diverſa tranſmiſit regna: ut omnes gratias agerent pro ejus converſione, quoniam pridem multum ſcandalizati ſunt de ejus averſione. Sed Beringerius more ſuo ad proprium vomitum redire non timuit, & ultra omnes hæreticos, Romanos pontifices, & ſanctam Romanam eccleſiam verbis & ſcriptis blaſphemare præſumpſit. Nempe ſanctum Leonem papam, non pontificem, ſed pompificem, & pulpificem appellavit; ſanctam Romanam eccleſiam, vanitatis concilium & eccleſiam malignantium; Romanam ſedem, non apoſtolicam, ſed ſedem ſatanæ, dictis & ſcriptis non timuit appellare. Sed hæreſim ſuam, poſt tot ſynodicas damnationes, & adjurationes, clanculo per diſcipulos ſuos uſquequaque non ceſſavit diſſeminare, & quoslibet incautos veneno ſuæ hæreſeos inficere.

Unde venerabilis papa Alexander ſucceſſor Nicolai papæ, itteris eum ſatis amice præmonuit, ut a ſecta ſua ceſſaret, nec amplius ſanctam eccleſiam ſcandalizaret. Ille autem ab incepto deſiſtere noluit, hocque ipſum eidem apoſtolico litteris ſuis remaudare non tunuit.

Quapropter reverendiſſimus papa Gregorius ſeptimus, ſucceſſor Alexandri, iterum eidem Beringerio audientiam in duabus * ſynodis generalibus Romæ conceſſit. Sed cum ipſe ſectam ſuam catholicæ fidei contrariam denegare non poſſet; iterum ſub iuramento eamdem abdicare, & fidem catholicam profiteri delegit, ſicut in ſuperioribus conciliis fecit. Tot igitur conciliis Beringerianam hæreſim damnatam percepimus, tum ex fidelium relatione virorum qui eiſdem conciliis interfuerunt, tum ex regeſtis Romanorum pontificum, tum ex ſcriptis religioſorum virorum, qui de his fideliſſime ſcripſerunt. Nam eadem concilia noſtris temporibus infra XL. annos celebrata reperiuntur, quot anni ab exordio pontificatus ſancti Leonis papæ uſque in præſentem annum computantur, qui eſt ab incarnatione domini MLXXXVIII. Unde & adhuc multi vivunt, qui eiſdem conciliis interfuerunt: qui & nobis de eiſdem conciliis fideliſſime teſtificati ſunt.

Ultimæ quoque generali ſynodo ſub Gregorio papa ſeptimo, anno dominicæ incarnationis MLXXIX. nos ipſi interfuimus, & vidimus quando Beringerius in media ſynodo conſtitit, & hæreſim de corpore Domini, ſicut ſupra diximus, coram omnibus propriæ manus ſacramento abdicavit; videlicet ſub præſentia Gregorii papæ, Heinrici patriarchæ Aquilejenſis, & reverendiſſimorum epiſcoporum Petri Albanenſis, beati Anſelmi Lucenſis, Landulfi de Piſa, Reginherii de Florentia, Hugonis Dienſis, Altmanni Patavienſis, & reliquorum centum quinquaginta epiſcoporum, & abbatum, & innumerabilium clericorum.

Horum igitur conciliorum tam generalium, & apoſtolica autoritate tam principaliter firmatorum ſanctiones, contra Beringerianam hæreſim nobis ſufficere debent. *Tum poſt diſputationem mere polemicam adverſus Berengarii dogma*: Nec neceſſarium, *inquit*, nobis videbatur, ut ſingulas Beringerii nænias enumeraremus, & enumeratas ſingulariter annullaremus: præſertim cum eruditiſſimi doctores, Lanfrancus inquam, & Chriſtinus, ambo religione & eruditione Chriſtianiſſimi, non multo poſt epiſcopi, de his enacſeatiſſime ſcripſerint. *Et poſt nonnulla:* Hæc autem in fine ſcedulæ ſimplicioribus fratribus, noſtris inquam ſimilibus, fraterna præmonitione ſuggerimus. *Quibus verbis, monachum ſe prodit: atque ut putat Chiffletius ex conjecturis quas affert, Benedictinum.*

altera ann. 1079.

* altera anna 1078. ut probabile eſt: cui Berengarium interfuiſſe annus hic autor docet.

* Chriſtinum Chiffletius non alium eſſe putat quam Guitmundum. Vide quibus argumentis.

ANNO CHRISTI 1050.

CONCILIUM ROMANUM II.

ANNO CHRISTI 1059.

In quo, damnato Berengario, Lanfrancus ſententiam abſolutionis retulit, anno ML. tempore Leonis papæ IX.

Tempus concilii.

QUo tempore iſta ſynodus Romæ celebrata fuerit, Hermannus Contractus in chronico, anno 1050. indicat breviter his verbis: *Dominus papa poſt paſcha ſynodum item Romæ collegit.* Qua de cauſa celebratum, quidve in ea actum fuerit, oſtendit Lanfrancus in commentario quem contra Berengarium edidit, his verbis: *Tempore ſancti Leonis papæ delata eſt hæreſis tua* (alloquitur Berengarium ipſum) *ad apoſtolicam ſedem. Qui cum ſynodo præſideret, ac reſideret ſecum non parva multitudo epiſcoporum, abbatum, diverſique ordinis é diverſis regionibus religioſarum perſonarum, juſſum eſt in omni audientia recitari quas mihi de corpore & ſanguine domini litteras tranſmiſiſti. Portitor quippe earum legatus tuus, me in Nortmannia non reperto, tradidit eas quibuſdam clericis. Quas cum legiſſent, & contra uſitatiſſimam eccleſiæ fidem ſcriptas animadvertiſſent, zelo Dei accenſi, quibuſdam ad legendum eas porrexerunt. Itaque factum eſt, ut non deterior de te quam de me fuerit exorta ſuſpicio, ad quem videlicet tales litteras deſtinaveris: putantibus multis, me fovere ac fivere quæ a te dicerentur: vel gratia, qua te diligerem; vel fide, qua revera ita eſſe indubitanter tenerem. Igitur cum a quodam Remenſi clerico Romam perlatas recitator legeret, intellecto quod Joannem Scotum extolleres, Paſchaſium damnares, communi de euchariſtia fidei adverſa ſentires: promulgata eſt in te damnationis ſententia, privans te communione ſanctæ eccleſiæ, quam tu privare ſancta ejus communione ſatagebas. Poſt hæc præcepit papa ut ſurgerem, pravi rumoris a me maculam abſtergerem, fidem meam exponerem, expoſitam plus ſacris autoritatibus quam argumentis probarem. Itaque ſurrexi: quod ſenſi, dixi: quod dixi, probavi: omnibus placuit; nulli diſplicuit.* Hactenus de ſynodo Romana Lanfrancus, in qua damnato, ut vidiſti, Berengario, ipſe Lanfrancus abſolutionis ſententiam retulit.

Berengarius condemnatus, Lanfrancus abſolutus.

In hoc eodem concilio contra Berengarium a Leone pontifice celebrato idem pontifex decre-

vit pallium Dominico patriarchæ Veneto, eidemque privilegium conceſſit, ut crucem ante ſe deferret: patriarchalemque ſedem approbavit, & epiſcopis Venetiæ provinciæ & Iſtriæ ſcripſit, ut huic tamquam primati ſuo obedirent, eumque revererentur. Hæc ex ſcripto chronico Andreæ Danduli. Quæ omnia renovata & confirmata ab Alexandro ſecundo in concilio Mantuano, idem autor affirmat. Sicque plane translatus fuit patriarchatus Gradenſis in Venetum, qui hactenus titulo Gradenſis ſedis potitus erat.

ANNO CHRISTI 1050.

Notæ Gabr. Cossartii, S. J.

Romæ habitam hoc anno ſynodum diſcimus tum ex Hermanno, cujus verba paulo ante legiſti; tum ex actis Remenſis concilii, cujus ſeſſione ſecunda ſtatutum eſt, ut archiepiſcopus Remenſis, & Dolenſis epiſcopus, medio Aprili, Romano concilio intereſſent. At cum annis etiam conſequentibus a Leone concilia Romæ habita ſint poſt paſcha, atque id moris ipſi fuiſſe dicat Anſelmus monachus in fine actorum concilii Remenſis: cur huic potius, quam conſecutis conciliis prima illa Berengarii damnatio tribuatur, mox dicemus in notis ad concilium Vercellenſe. Recte autem admonet vir clariſſimus Franciſcus de Roye, in eruditiſſima diſſertatione de Berengario, bis lapſum eſſe auctorem vitæ Lanfranci, quod & hoc concilium Leoni VIII. Pont. Max. tribuat; & Berengarium dicat eo reſponſales clericos duos pro ſe miſiſſe. Nam in Romano concilio, neque per ſe, neque alium ullum auditus eſt: neque clericos duos niſi ad Vercellenſe miſit.

Locum in hoc concilio vir idem eruditiſſimus Lanfranco inter abbates tribuit; qui anno tantum MLXIII. hoc eſt, annis poſt hoc concilium tredecim, abbas fuit. Alius hic erat Lanfranco in ſynodo locus, ad quam, ut ait ipſe, non tantum epiſcopi, & abbates, ſed *diverſi ordinis religioſæ perſonæ* magno numero convenerant.

Aliud eſt, quod eidem erudito viro excidit: veniſſe Romam eo anno Lanfrancum ad placandum pontificem, qui Normanniam totam, propter Guillelmi ducis cum Mathilde conſanguinea matrimonium, interdicto multaverat. De hoc enim interdicto egiſſe Lanfrancum, non cum Leone IX. ſed cum Nicolao II. qui poſt annos omnino IX. pontificatum adiit, diſcimus tum ex Lanfranci vita; cujus auctor, Lanfranci ipſius ætati ſuppar; tum ex Beccenſi chronico, in quod ex ea vita pars iſta transfuſa eſt. Illius autem interdicti nulla, opinor, niſi in duobus his locis mentio.

☞ ADDITIO AD CONCIL. ROMANUM in cauſa Berengarii.

Juramentum Berengarii Turonici clerici factum Romæ in eccleſia Lateranenſi de Euchariſtia, tempore Gregorii VII. papæ.

Profiteor panem altaris poſt conſecrationem eſſe veram corpus Chriſti, quod natum eſt de Virgine, quod paſſum eſt in cruce, quod ſedet ad dexteram Patris, & vinum altaris poſtquam conſecratum eſt, eſſe verum ſanguinem, qui manavit de latere Chriſti. Et ſicut ore pronuncio, ita me corde habere confirmo, ſic me adjuvet Deus, & hæc ſacra.

SCriptum iſtud cum Romæ apud Papam moram facerem in conventu Epiſcoporum, quem habuit in feſtivitate omnium Sanctorum vociferatione multa omnibus pronuntiari fecit, dicens ſufficere debere his quibus lac potus dandus eſſet non cibus, ſecundum quod ſcribit S. Auguſtinus de ſacrificio eccleſiæ dicens: *Quod videtis in altari panis eſt & vinum, quod etiam oculi veſtri vobis renuntiant: quod autem fides inſtruenda poſtulat, panis eſt corpus Chriſti, vinumque ſanguis.* Inclamans populo me non eſſe hæreticum, ita me de ſcripturis, non de corde meo habere, omnibus teſtificans in audientia ſua Petrum Damiani non inferiorem lima eruditionis, non inferiorem Lanfranno dignitate chriſtianæ religionis Romæ non conſenſiſſe de ſacrificio Eccleſiæ dictis Lanfranni, pro eo ſe dare ſententiam, negligenda eſſe ea quæ diceret Lanfrannus potius quam ea quæ diceret Petrus Damiani, Romanæ eccleſiæ filius, S. Rufinæ, ſi ſatis memini, epiſcopus, non inferior, ut dicta repetam, Lanfranno lima eruditionis, dignitate chriſtiana religionis, multo Lanfranno operoſior in ſtudio divinæ lectionis, ſecundum quod præcepit ipſe Dominus *ſcrutamini ſcripturas*. Ita papa ille, cum quo moras pene per annum feceram, compeſcitam putare viſus eſt, & compoſitam vecordiam turbæ turbatæ, ut ait B. Auguſtinus, cœni commoti, quo me hæreticum quantum potuit inſimulaverat: maxime quia Papa undecumque libros comportari fecerat, Epiſcopis & abbatibus, Clericis & monachis, unde Sacrificia Chriſti impervertibilia, ſenſa & ſcripta, Auguſtini, Jeronymi, Ambroſii, aliorumque legenda propoſuerat, mecum ſentientibus in eis qui cum Papa erant, epiſcopo Portuenſi, epiſcopo Sucirenſi, epiſcopo Terracinenſi, cardinalibus Attone Mediolanenſi, monacho Tudenſi Romanæ eccleſiæ cardinali nomine Deuſdedit, Petro cancellario, benigni atque humilis cordis fratre Fulcone tranſmontano, clerico ipſius domini Papæ, convictore nihilominus Tethbaldo, qui litteratior diligentia peculiari apud S. Petrum eo tempore habebatur clericus, & fratre quodam, qui cognomine Bonadies appellabatur, aliiſque compluribus, quorum nomina dignitateſque non teneo. Cum tamen urgerent Papam illum quam maxime peſtilentes & ſcripturarum perverſores, ut exigeret a me moras adhuc Romæ facere uſque ad conventum qui futurus erat apud eum in quadrageſima epiſcoporum, ſecundum vulgare illud Terentii *interim piet aliquid*, ſperantes tunc frequentiorem adfuturam turbam, & aliquid ulterius veritatem valiturum tumultum ineptorum multo copioſiorem tunc affecturum ad dejiciendum quaſi de arce Papam, qui veritatis partibus propugnaverat & me maxime ſecundum quod domnus Boetius de ſe contigiſſe in quodam concilio ſcribit: quamquam me viro huic non comparem, omnino dicens compreſſus indoctorum grege conticui, veritus ne merito haberer inſanus, ſi inter inſanos ſapiens videri contenderem. Et ita circa quædam per Papæ inconſtantiam quoad ſperabat turba rei exitus habuit. Papa enim qui in conventu illo in feſtivitate omnium ſanctorum ſcriptum ſuprapoſitum multa vociferatione fidei ſufficere debere omnibus pronunciari fecerat, nihil ſcripto domi, nihil a calumniatoribus addi permiſerat, uſque eo dejectus eſt importunitate Paduani ſcurræ non epiſcopi, & Piſani non epiſcopi ſed antichriſti. Qui enim veritatem negat antichriſtus eſt. Et ipſe maxime cum Paduano illo omnibus qui de ſacrificio Chriſti contradicebant maxime veritatem negando patronari ſuſceperat. De quorum ultione omnipotens illa juſtitia divina non diſtulit. Paduanus enim continuo gladio interemtus deperiit, Piſanus vitam impiam continua quantum ad me pervenit inſolenti morte finivit. Uſque eo, inquam, Papa dejectus eſt, ut permitteret calumniatoribus veritatis in poſteriori quadrageſimali concilio ſcriptum a ſe firmatum in priori feſtivitate omnium Sanctorum, Epiſcoporum conſeſſu ſcripto mutari hujuſmodi.

Corde credo & ore confiteor panem & vinum quæ ponuntur in altari per myſterium ſacræ orationis & verba noſtri Redemptoris ſubſtantialiter converti in veram & propriam & vivificatricem carnem & ſanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri & poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti corpus, quod natum eſt de

Vir-

☞ *Virgine, & quod pro ſalute mundi oblatum in cruce pependit, & quod ſedet ad dexteram Patris, & verum Sanguinem Chriſti, qui de latere ejus effuſus eſt, non tantum per ſignum & virtutem Sacramenti, ſed in proprietate naturæ, & veritate ſubſtantiæ.*

ANNO CHRISTI 1059.

Hoc ſcriptum mutatum ad placitum eorum, qui ut ait Poeta gentilis: *Turpe putant parere minoribus, & quæ imberbes didicere ſenes perdenda fateri*, ut quaſi victores viderentur, quod non ſcriptum a me prius & a Papa confirmatum eadem complexione ſequerentur, ſed adderent *ſubſtantialiter* ad me pertulit Piſanus epiſcopus, ſi forte eadem complexione in conſeſſu eccleſiæ ego illud legerem, dicens facile toleraturum dominum Papam *ſubſtantialiter* addendo calumniatoribus conſentire. Ego charta correpta, & quantum brevitas permittebat temporis recurſa, perpendi ad ſanum intellectum utcumque poſſe reduci & *ſubſtantialiter* & cetera verba quæ in ſcripto erratici poſuiſſent ſuo, reſpondi, quia ita placeret domino Papæ, me *ſubſtantialiter* additurum, cogitans idipſum quod adjicerent *ſubſtantialiter* plus valere ad dejiciendos eos ſecundum quod ſcribitur: dejeciſti eos dum allevarentur. Re enim vera quod dicit quis panis ſacratus in altari, ſalva ſua ſubſtantia, eſt corpus Chriſti, ideſt non amittens quod erat, ſed aſſumens quod non erat. Panis enim ante Chriſti cœnam nunquam niſi ad ſuſtentationem corporis valuit, in cœna illa ut etiam ad ſalutem valeret animæ nutu ſui creatoris accepit. Aliter quod dicit quis panis ſacratus in altari eſt corpus Chriſti, oculo cordis tui, ſed non oculo corporis, non manui, non denti; unde beatus Auguſtinus: *Intellige, ſcripturæ eſto capax, attende aliud in altari ſubjici oculis tuis, aliud innui cordi tuo.* Item in quodam ſermone de verbis evangelii: *Tunc autem hoc erit ideſt vita erit unicuique corpus & ſanguis Chriſti, ſi quod in Sacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate*, ſpiritualiter manducetur, ſpiritualiter bibatur. Ita verum enunciatum eſſe etiam ab ipſa veritate, ut eos quibus enunciabatur lateret quid ipſa veritas diceret, exempla non deſunt. Cum enim Domino Jeſu quidam non de conſtantia propoſiti, ſed de levitate vecordiæ diceret: *magiſter ſequor te quocumque ieris*, reſpondit dominus quod ille minime intellexit, cum tamen veritas niſi verum dixerit: Reſpondit enim: *vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos*, quod erat reſpondiſſe, doloſitas ad quam deſignandam de Herode idem ipſe dicit: *Dicite vulpi illi*, & levitas quam nomine avium hoc loco Dominus deſignavit, apud te hoſpitium acceperunt, in interiore tuo dominantur: quod dum fit, ego in te mihi adquieſcere non poſſum, ego te convictorem & aſſeclam habere non debeo. Ille autem reſponſum ſibi putavit eſſe quod non haberet Dominus Jeſus ſibi ipſi hoſpitium temporale nedum ſibi & illi. Non minus cur urgeretur a cognatis aſcendere ad diem feſtum reſpondens: *ego non aſcendam ad diem feſtum hunc, vos aſcendite ad diem feſtum iſtum*: reſpondiſſe putatus ſe non aſcenſurum ad diem feſtum quod minime reſpondit. Illi in adhortatione ſua, ut aſcenderent ad diem feſtum, poſuerant, *ut & diſcipuli tui gloriam habeant*; & ad hoc Dominus Jeſus non reſponderat: ego non aſcendam ad diem feſtum hunc; ubi pronomen *hunc*, accipi voluit, tamquam ſi diceret ad diem feſtum hujuſmodi, ideſt ut vobis vel mihi gloriam quæram temporalem. Si enim Dominus ſine additamento pronominis quod eſt *hunc* vel *iſtum* dixiſſet, ego non aſcendam ad diem feſtum, nulla ratione illis præaſcendentibus Dominus ad feſtum aſcendiſſet; nihilominus ubi dicit Dominus: *ſedere ad dexteram vel ſiniſtram non eſt meum dare vobis*; non deſunt qui inepte putent Dominum Jeſum dixiſſe Patris ſolius eſſe, non ſuum dare ſedere ad dexteram vel ad ſiniſtram; ſed plane in eodem loco Dominus manifeſtavit ſuum eſſe ſicut & Patris dare, ſedere ad dexteram vel ad ſiniſtram dicens: *Sed quibus paratum eſt a Patre meo*, ubi neceſſario ſubauditur, eſt meum dare ſed non talibus hominibus quales illi erant, qui coapoſtolis ſuis ſuperbe excellere, matre intercedente, appetebant; & ita eſſe accipiendum de pronomine quod ponitur ibi *vobis*, ideſt talibus quales vos eſtis nullus pervertere poterit. Secundum hæc ſcripturarum loca putavi licere mihi, pronunciare, quod erratici addi ſcripto volebant, ſuo ideſt *ſubſtantialiter*, dum ad aliud quam ipſorum intellectum vocem referrem eamdem. Ipſi enim ad hoc accipiebant quod *ſubſtantialiter* addebant, dicentes panis ſacratus in altari eſt ſubſtantialiter corpus Chriſti ut qui hunc dixiſſet, dixiſſe putaretur panis ſubjectum de Sacrificio Chriſti per ſui corruptionem ablatum deeſſe, ſubjectum vero corporis Chriſti per generationem ſubjecti ſui recens factum adeſſe, cui falſitati tota ratio, tota contradicit auctoritas. Duo ſunt enim in ſacrificio Chriſti Sacramentum & res Sacramenti, Sacramentum non amittens per corruptionem ſubjecti quod erat, & res Sacramenti minime nunc primum incipiens eſſe per generationem ſubjecti quod erat.

ANNO CHRISTI 1059.

Quod in ſcripto ſuo erratici addiderunt *per myſterium orationis*, revera contra ſe ſcripſerunt; quia nihil per myſterium agi poterit, niſi aliud expoſitum, aliud latens habuerit, & quod expoſitum in hoc negotio Sacramentum, & quod latet res Sacramenti accipitur. Unde B. Auguſtinus de ſacrificio altaris: Intellige, eſto ſcripturæ capax, Attende aliud altari ſubjici oculis tuis, aliud innui cordi tuo.

Quod autem ſcripſerunt: *panem & vinum quæ ponuntur in altari converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & Sanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri*, non me latebat eos ita velle aceipi ſicut dixi, ut putet quis deeſſe in ſacrificio altaris ſubjecta panis & vini per corruptionem ſui, & adeſſe carnem Chriſti & Sanguinem, nunc primum eſſe inſtituta per generationem ſubjecti ſui contra manifeſtam de ſacrificio Chriſti beati Ambroſii ſententiam dicentis: *In hac carne & Sanguine nil cruentum, nil corruptibile mens humana concipiat, ſed vivificatricem & Salvatricem ſubſtantiam in pane & vino*. Et notanda omnipotentis juſtitia in eos quos merito juſtitiæ ſuæ dat in reprobum ſenſum. Poſtquam enim ſcripſerunt de converſione panis & vini in Sanguinem quæ revera eſt ſecundum quod interpretantur authenticæ ſcripturæ, non ſecundum erroris opinionem ita conſequenter quod revera deſtiuit, velint, nolint qui ſcripſerant addiderunt. Et poſt conſecrationem, ubi neceſſario ſubaudiendum eſt ipſius panis & vini eſſe, ubi item neceſſario ſubaudiendum reliquerunt ipſum panem & vinum verum Chriſti corpus & Sanguinem. Qui enim ita ſcribit neceſſario in ſacrificio Chriſti panem & vinum ſupereſſe conſtituit. Conſecrari enim panem & vinum in altari non eſt deſtrui ſubjecta panis & vini per corruptionem ſui. Quodcumque enim conſecratur non amittit quod erat, ſed in melius quam erat provehitur; & quicumque enunciat affirmationem hanc, panis & vinum poſt conſecrationem ſunt corpus Chriſti & Sanguis neceſſario mentitur, ſi affirmationi huic auferat vel ſubjectos terminos

qui

qui ſunt panis & vinum poſt conſecrationem, vel-prædicatos qui ſunt corpus Chriſti & Sanguis.

Quod autem ſcripſerunt: *non tantum per ſignum & virtutem Sacramenti*, cauſam ut ita ſcriberent neſcierunt, nullam ergo ſcripturam, nullius perverſitatem audivi, quæ conſtitueret Sacramentum altaris ſolum eſſe ſine re Sacramenti; ſed nec ratio aliqua appellari Sacramentum convincit aliquid niſi conſtituerit etiam rem, cujus Sacramentum debet appellari.

Quod autem effigiaverunt aliqui figuram illam quam dixerunt chymeram, dicentes, prima draco, poſtrema leo, media ipſa chymera: ſignum ſibi ad demonſtrandam impudicitiam confinxerunt, nullo tali monſtro in continentia exiſtente totius animalis. Et ſi dicas quod ajunt ſcundapſus, nullum ſubjectum hoc nomine demonſtraſti nulli rei exiſtenti hoc quod demonſtraretur inveniſti. Dominus autem Jeſus in cœna ſua gratias agens Patri, quod non inſufficiens eſſet ad benedictionem illam per eum cujus Verbum perſonaliter homo ſibi unierat, in quo erat mundum reconcilians ſibi, pani & vino benedixit, ideſt panem & vinum in eam dignitatem provexit, ut præter naturalem ſuſtentationem quam reficiendis poſſunt adhiberi corporibus, ſint etiam ad ſalutem animæ efficaces. Sacramenta ea conſtituens corporis ſui & Sanguinis: ita in ſacrificio Chriſti non eſt panis & vinum tantum ſignum vel Sacramentum quod erat impoſſibile; quia duo ſunt ſemper ſignum & ſignatum, Sacramentum & res cujus Sacramentum eſt. Nec virtutem habet ſignum vel Sacramentum, ſi ſolum illud conſideres, quod impoſſibile eſt, ſed virtus ſigni ſignatum & virtus Sacramenti res, cujus Sacramentum eſt. Inde B. Auguſtinus: *Hoc accipe in pane quod pependit in cruce. Hoc bibe in calice pro eo quod eſt in vino, quod manavit e latere.* De eodem B. Ambroſius: *In carne iſta & ſanguine nihil corruptibile, nihil cruentum mens humana concipiat, ſed ſalvatricem vivificatricemque ſubſtantiam in pane & vino. Alibi Auguſtinus: Intellige, eſto capax ſcripturæ, attende aliud ſubjici oculis tuis, aliud innui cordi tuo.*

Quod ſcripſerunt de improprietate naturæ & veritate ſubſtantiæ, contra me non ſcripſerunt. Ego ita habebam panem & vinum ſacrata in altari eſſe, non alius cujuſquam, ſed proprium Chriſti corpus non fantaſticum ſicut Manichæi, ſed verum & humanum; & pro eo fruſtra ſcripto ſuo iſtud tale quaſi ſcripto meo contradicere indiderunt. Scriptum illud meum ſuffecerat papæ in Concilio illo in feſtivitate omnium Sanctorum in Lateranenſi eccleſia, ſcriptum illud in omnium audientia legi fecerat omnibus, ſi ita vellent me ſcriptum illud jurejurando firmatum eſſe in eorum audientia adnuntiari fecerat. Proximum etiam diem conſtituerat qua ipſius ſi ita vellent, facti juramenti etiam per ignitum ferrum firmamentum ab aliquo meo acciperent; ita veniente die conſtituto, quantum poteram jejuniis & orationibus rei exitum apud juſtum judicem præmunitum me habere præſumebam, quando ad me in palatio poſt ſolis occubitum a Papa domnus abbas Montis Caſſini, ſummæ tunc in palatio auctoritatis, attulit jubere domnum Papam, ut ad hoſpitium ad refectionem corporis me reciperem; quia ipſe omnino deſtitiſſet, & a juramento quod publico populo propoſuerat, & a confirmatione per ignitum ferrum juramenti. Poſtquam autem in illo quadrageſimali concilio permiſſum eſt erraticis, meum ſcriptum ſicut ſupra dictum eſt, ſcripto mutare ſuo apud Papam obtinuerunt, ut in confeſſu Epiſcoporum ſcriptum eorum manu tenerem, & legerem, per ſacra affirmans, me ita habere, ut legiſſem. Quod cum feciſſem licere mihi hoc facere, ſicut ſupra dixi, putans, eorum inſonare voces, non ad eorum eas ſenſa accipere quod legerunt, ad interpretationem meam non ad ipſorum me legere inclamaveruut: ut etiam hoc juramento firmarem, nec ſecundum eorum ſenſa ſcriptum quod tenebam deinceps interpretaturum. Hic mihi omnipotentis miſericordia non defuit. Reſpondi enim me ad eorum intellectum meum non deducere, ea quæ ante paucos dies mecum inde Papa egerat, ſola tenere, ita inclamatione eorum ſuppreſſa, nullus quid mecum Papa egiſſet interrogavit. Non ego, non Papa expoſuit, ſed ut videtur, non locus eſt exponendi. Ante paucos dies accito a ſe mihi, audiente Portuenſi epiſcopo, ita Papa narraverat: „ Ego „ plane te de Chriſti ſacrificio ſecundum ſcriptu„ ras bene ſentire non dubito, tamen quia con„ ſuetudinis mihi eſt, ad B. Mariam de his, „ quæ me movent recurrere, ante aliquot dies „ impoſui religioſo cuidam amico & familiari meo „ jejuniis & orationibus operam dare, atque ita „ a beata Maria obtinere, ut per eum mihi non „ taceret, ſed verbis commendaret quorſum me „ de negotio quod in manibus habebam de Chri„ ſti ſacrificio reciperem, in quo immotus perſi„ ſterem. Religioſus vir & mihi familiaris peti„ tioni meæ ſatisfacere voluit. Poſt conſtitutum „ temporis ſpatium a beata Maria audivit, & ad „ me retulit, nihil de ſacrificio Chriſti cogitan„ dum, nihil eſſe tenendum quod haberent au„ thenticæ ſcripturæ, contra quas Berengerius ni„ hil habebat. Hoc tibi manifeſtare voluit ut ſe„ curiorem ad nos fiduciam & alacriorem ſpem „ habeas. Ita erraticis conſenſum meum ne ſe„ cundum opinionem eorum quod legeram inter„ pretarer, negavi. Conſentire me his quæ me„ cum Papa egerat omnino confirmavi. Ita me erraticorum vecordiam evaſiſſe jam puraveram, cum Papa neſcio a quibus perſuaſus, & quaſi de arce dejectus, ſubito a me exegit unde nihil ante confeſſum Epiſcoporum, nihil in confeſſu per ſe vel per alium egerat; quod nulla eum a me ratione exigere poſſe quaſi ſecurus jam eram, ut proſtratus humi confiterer me ad tempus illud uſque erraſſe, pro eo quod dicens de ſacrificio Eccleſiæ panis & vinum ſacrata in altari ſunt corpus Chriſti & Sanguis, non addidiſſem *ſubſtantialiter*. Quid dicam? Subita Papæ vecordia perturbatus, Deo non donante mihi conſtantiam peccatis meis exigentibus, ne continuo mihi ipſe Papa anathema faceret & vulgus, quod quaſi neceſſario conſequebatur, in quam vellet me necem arriperet, proſtratus ut jubebat, ſacrilega voce me erraſſe confeſſus ſum. Ita mecum agens; qui te occiſuri ſunt omnes Chriſtiano nomine gloriantur, ab omnibus obſequium in nece tua Deo præſtitiſſe putabuntur. Facilior tibi erit ad divinam miſericordiam recurſus. Evolve te utcumque de poteſtate erraticorum & manibus. Ad hoc me ſacrilegium non ſolum quam ſupra poſui cauſa dejecit, ſed etiam hæc quam nulla ſubſcripturus ſum falſitate. Pertulerant ad me quibus non credere non debebam, domnus ille Montiſcaſſini Abbas & Petrus Neapolitanus ejuſdem cœnobii monachus, de cujus laude interim taceo, ne forte inſufficienter agens, quid amplius agerem non habuiſſe ab aliquo reputer, voluntatem Papæ in eo fuiſſe ſi ſoli illi aſſenſum præbuiſſem, me quamdiu viveret, loco aliquo quaſi carcere claudere, ut mecum ſentire de ſcripturis minime putaretur, & ita adverſariis ſibi compliatis de

au-

ANNO CHRISTI 1050.

ANNO CHRISTI 1050.

auctoritate confirmandæ veritatis minime labora- A ret. Ad hoc mihi a patre misericordiarum totius consolationis Deo firmamentum quia indignissimo defuit ; & ad jussum Papæ coram omnibus quod professioni meæ *substantialiter* non addidissem errasse me confiteri non horrui. Exaudi Domine, placare Domine, intende & fac spiritum meum, ut in tuo proficiam spiritu, quanto mœrore potest deficere, & qui omnipotentiam tuam parcendo maxime & miserando manifestas, Deus omnipotens miserere, fons misericordiarum tantum sacrilegium agnoscenti. Ignosce infelicitati meæ, lætitiam salutaris tui quandoque restitue, antequam veniat salutaris ille tuus in majestate B tua & Sanctorum Angelorum tantum crimen in me ipse ignis consumens, congrui doloris igne consumi. Et vos etiam mihi in Christo Fratres, quicumque in scriptum istud incideritis, fortes dilectionis in proximum christianæ vires exerite, confessionis meæ lachrymas miseranter attendite, mihi apud omnipotentem misericordiam proficiant votis agite.

DE JOANNIS SCOTI LIBRO cujus in his contra Berengarium conciliis frequens mentio.

Gnbr. Cossartii, S. J. Admonitio. C

Joannis Scoti de eucharistia librum non alium esse puto, quam qui extat hodie sub nomine Bertrami. Primus hoc detexit Petrus de Marca Parisiensis archiepiscopus, eaque de re scripsit eruditissimam epistolam ad D. Lucam Dacherium, quæ Spicilegii Tomo 2. ipso in limine est edita. Præcipuum illius argumentum est, quod excerptus ex codice Joannis Scoti locus, quem mox in Ascelini epistola leges, totidem verbis eo in libro qui dicitur Bertrami, reperiatur. Deinde librum suum Scotus Caroli Calvi jussu scripserat, ut ait Berengarius in litteris ad Ricardum ; Bertramus pariter in epistola nuncupatoria, principis imperio adactum scripsisse se profitetur. Joannes Scotus Paschasium impugnabat ; in Paschasium Bertramus totus est. *Berengarii ad Ricardum ep. dofcu.*

Unum est in quo assentiri sententiæ hujus illustrissimo eruditissimoque aüctori non possum ; quod opus istud jam inde ab ortu suo sub ementito Bertrami nomine delituisse credit ; id agente scilicet Joanno ipso Scoto, ut hæc tamquam larva tectus, hæreseos invidiam declinaret. Primis enim temporibus, nulla Bertrami mentio, perpetua Joannis Scoti. Hincmarus, Berengarius, Lanfrancus, Guitmundus, Durandus, Ascelinus, synodi Romanæ, Vercellensis, Parisiensis, omnes Joannem Scotum operis illius agnoverunt auctorem : ac ne semel quidem exprobrata est aut commemorata nominis illa fictio, quam ignorare non poterant, si librum, quem sciebant dicebantque esse Joannis Scoti, alterius inscriptum nomini videbant. Primus Sigebertus opus hoc Bertramo adscripsit. Ratramno tribuit Anonymus a Cellotio nostro in Appendice miscellanea ad historiam Gottescalchi editus, quem Sigeberto recentiorem arbitror. E

Est autem operæ pretium animadvertere, quod nuper in publicis de Theologia disputationibus pari eruditione ac facundia docebat Bullionæus princeps Emmanuel Theodosius dux Albretanus, nunquam visa simul opera duo, quorum alterum Joannis Scoti diceretur, alterum Bertrami. Nono, undecimo, duodecimo sæculo, liber Joannis Scoti legebatur ; duodecimo & consequentibus, Bertrami. Magnum indicium unius ejusdemque operis (præsertim cum id aliunde tam multa persuadeant) primum sub uno, deinde sub alio nomine prodeuntis.

BERENGARII AD LANFRANCUM

Epistola, cujus mentio in Romano concilio.

Fratri Lanfranco Beringarius.

PErvenit ad me, frater Lanfrance, quiddam auditum ab Ingelranno Carnotensi, in quo dissimulare non debui ammonere dilectionem tuam. Id autem est, displicere tibi immo hæreticas habuisse sententias Joannis Scoti de Sacramento altaris, in quibus dissentit a suscepto tuo Paschasio. Hac ergo in re si ita est, Frater, indignum feciſti ingenio, quod tibi Deus non aspernabile contulit, præpropera ferendo sententiam. Nondum enim adeo sategisti in scriptura divina cum tuis diligentioribus. Et nunc ergo, Frater, quantumlibet rudis in illa scriptura vellem tantum audire de eo, si opportunum mihi fieret, adhibitis quibus velles, vel judicibus congruis, vel auditoribus. Quod quamdiu non fit, non aspernanter aspicias quod dico. Si hæreticum habes Joannem, cujus sententias de eucharistia probamus : habendus tibi est hæreticus Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, ut de cætetis taceam.

Nota G. C.

Hanc epistolam primus edidit Dacherius ex bibliotheca regia, ac deinde Franciscus de Roye in dissertatione de Berengario : quorum posterior illam ipsam esse, quæ in Romano concilio prolata fuit, ex eo probat, quod intellexit concilium ex his litteris, *quod Berengarius Joannem Scotum extolleret, Paschasium damnaret, communi de eucharistia fidei adversa sentiret*. Quæ tria in hac epistola præstat. Addo ego certissimum id esse ex postrema hujus epistolæ periodo : conferatur modo cum his Berengarii verbis in epistola ad Ascelinum : *Verba autem mea de Joanne hæc fuerunt : non pervidisse omnia illius : quæcumque autem vidissem ad eam rem pertinentia, recitare me posse ex scriptis illorum, quos præfixeram habendos esse hæreticos in epistola ad Lanfrancum si Joannes ille hæreticus haberetur.* D

Observatio P. Antonii Pagi ad Ann. Ch. 1050. n. 4. & 5.

Baronius n. 3. secutus Andream Dandulum in Chronico ait in hoc Concilio Romano S. Leonem Dominico Patriarchæ Veneto pallium concessisse, & episcopis Venetiæ provinciæ & Istriæ scripsisse, ut huic tamquam Primati suo obedirent. Verum facta hæc in alia synodo Romana ann. 1053. congregata, ut manifeste liquet ex epistola ad episcopos Venetiæ & Istriæ, inter Leoninas ordine 2. ab hoc S. Pontifice data : *Noverit*, inquit, *vestra charissima nobis in Christo fraternitas hac in præsenti Indictione* VI. (quæ eo Christi anno usque ad Septembrem in cursu fuit) *charissimum confratrem nostrum Dominicum Gradensem ad synodum nostram Romæ habitam venisse*. Addit judicio synodi definitum fuisse ; *Ut nova Aquileja totius Venetiæ, & Istriæ caput & Metropolis perpetuo haberetur* &c. *Unde monendo mandamus* &c.

Sic plene, inquit Baronius citatus, *translatus fuit Patriarchatus Gradensis in Venetum, qui hactenus titulo Gradensis sedis potitus erat*. Verum nonnisi Nicolaus V. defuncto Dominico Michaele Gradensi Patriarcha, translata Gradensis ecclesiæ dignitate in Venetiarum urbem, S. Laurentium Justinianum episcopum Castellanum seu Olivolensem Patriarchali titulo auxit : suppressoque utroque titulo & Gradensi & Castellano, primum Venetiarum Patriarcham creavit an. 1451. 8. Octob.

ANNO CHRISTI 1050.

AD CONCILIUM ROMANUM

A S. Leone IX. hebdomada poſt albas, id eſt circa diem 29. Aprilis anno 1050. celebratum.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. pag 1291.

COncilii hujus acta apud Labbeum nihil ferunt aliud præter cauſam Berengarii diſcuſſam, ac definitam. Patres nulli ibidem occurrunt. Nos ex actis Tullenſium epiſcoporum legendis in anecdotis Martene tom. 3. pag. 1080. portionem non modicam actorum ejuſdem Concilii ſupplemus; Bullam ſcilicet Leonis IX. qua cultum decernit S. Gerardo Tullenſi epiſcopo ex decreto ejuſdem ſynodi, cujus Bullæ pretium augent longo deductæ ordine ſubſcriptiones epiſcoporum, qui concilio illi adfuerunt. Hæc ergo Bulla Leonis.

Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cunctis eccleſiæ catholicæ filiis in Chriſto ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

Virtus divinæ operationis in omnibus mirabilis, maxime tamen in ſanctis ſuis, quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui, quos etiam vocavit, & juſtificavit, antequam ſæcula fierent, antequam ipſi exiſterent. Et quia ipſe Dominus in evangelio dicit: *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor.* Verum proculdubio eſſe quotidie oſtenditur, quod dicit, ſcilicet eos ſanctificandos, quos vocavit, eos vocandos, quos prædeſtinavit ſola gratuitæ miſerationis bonitate, non humani generis merito, quia naturaliter omnes ſumus filii iræ, & filii gehennæ. Cum autem hæc dicere cœperimus, continuo patefacimus, quia ſicut nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum ſtatuit, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt; ſic & Dominus noſter Jeſus Chriſtus illos clarificando miraculis in mundo, quos ſecum vivere, & gloriari facit in cælo, ut qui per adoptionem facti ſunt filii Dei, præveniente gratia pateat illos hæredes eſſe regni, quod promiſit Deus diligentibus ſe. Paulo igitur ante nos in epiſcopatu Tullenſi, unde nutu Omnipotentis, & omnia ſuo arbitrio diſponentis, non ullis meritorum noſtrorum profectibus ad apoſtolicam ſedem translati ſumus, fuit epiſcopus nomine Gerardus, qui duo talenta, intellectum, & operationem a cæleſti patrefamilias accipiens, divinam legem, quam medullitus intellexit, ſic opere adimplere ſtuduit, ut fieret dignus accipere illam deſiderabilem a Deo ſalutationem: *Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui.* Sic enim Domini ſui talenta erogavit, ſic animas lucratus eſt, verba ſalutis prædicando, & opere, quod prædicabat, exercendo, ut geminatam Domino ſuo pecuniam præſentaret, & ſibi æterna beneficia cumularet. Lumbos ſibi præcinxit, caſtitatem ſervando, lucernas in manibus portavit exempla bonæ operationis aliis præbendo. Expectavit Dominum ſuum a nuptiis ſanctæ eccleſiæ non dormiendo, ſed vigilando prima, ſecunda, tertia vigilia, anxius ad ejus aſpectum, ſecundum illud, quod quotidie pſallebat: *Sicut cervus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima ad te, Deus. Sitivit in te anima mea, quam multipliciter, & caro mea.* At quia ſic ſemper animo ſuſpirabat ad Deum, ejus virtute comitatus angelicam ducens vitam, quotidie Chriſtum in pauperibus ad menſam ſuam ſuſcipiens, quotidie piis actibus inſiſtens, nec docendo, nec agendo, niſi quod ſanctum & Deo gratum eſſet, multis effulſit miraculorum prodigiis ſanctitati ejus teſtimonium perhibentibus; unde adhuc plures teſtes exiſtunt: quod & idem poſt mortem carnis cum Chriſto Domino noſtro ſpiritu vivens, & glorians, ſæpe operatus eſt, & ſæpe adhuc curans diverſos languores, diverſaſque infirmitates. Quamvis autem venerabile corpus ejus multis, ut diximus, hactenus coruſcaret miraculis, & ipſe in numero ſanctorum divino ſit deputatus judicio, nondum tamen in catalogo ſanctorum ſortitus eſt humana corroboratione numerum, quod Dei miſeratrix clementia nobis ſervis ſuis reliquit agendum, ubi ad culmen aſcendimus apoſtolicum. Reſidentibus ergo nobis Romæ in ſynodo in eccleſia Salvatoris cum multis coepiſcopis noſtris circa ſexto nonas Majas, relatum eſt auribus noſtris ab Udone Tullenſi præpoſito, eadem nocte ipſum Gerardum in viſione apparuiſſe cuidam venerabili monacho, nomine Albizoni, qui ſynodo intererat, quem ipſe Udo nimiis precibus conſtrinxerat exorare Dominum oſtendere ſibi cujus meriti eſſet apud Deum ipſe domnus Gerardus, qui tot miraculorum radiis emicabat. Videbatur ergo illi ipſum adſiſtere ſibi, quem nunquam corporaliter viderat, etiam nomen ejus audierat, & dicere ſe ipſum Gerardum eſſe, pro quo Deum decreverat exorare. Ad quod ille gaviſus, ſedulo ſciſcitari cœpit, an eſſet apud Deum in numero ſanctorum, cui læto vultu reſpondit, proculdubio ſe eſſe cum Deo, dignumque ac juſtum fore eos honorari in terris ab omnibus, qui honorantur in Cælis ante Deum ab Angelorum agminibus: quam viſionem ipſi ore proprio divulgavimus in ſynodo, exponentes ipſius domni Gerardi vitam venerabilem, converſationem mirabilem, miraculorum multitudinem, efficaciam divinæ virtutis ad corpus ejus exuberantem. Et ſequenter ſanctam ſynodum interrogavimus, ſi deberet ut ſanctus venerari, & ſanctus deinceps nominari. Ad quod cuncti tam archiepiſcopi, quam epiſcopi, tam abbates, quam clerici, ac laici, quorum utrorumque magna erat multitudo, quaſi uno ore clamaverunt ipſum domnum Gerardum virum eſſe ſanctum, adeo inter ſanctos numerandum, nominandum, & venerandum pro eo quod vivens in carne teſtantibus miraculis vir ſanctus extitit, & carne exutus qualis in mundo fuerit, in cæleſti beatitudine poſitus mundo quotidie eiſdem miraculis innoteſcit. Decrevimus igitur ſic annuente, & laudante ſynodo, ut ex hoc ſanctus habeatur, & ſanctus colatur 8. Kal. Majas tam Leuchæ ſicut S. Manſuetus, & S. Aper, quam ubique terrarum ſicut cæteri ſancti, cujus ſancti venerabile corpus per nos ipſos cupimus transferre, & digno loco in altari proprio collocare ad laudem, & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ideo factus eſt pro nobis homo, ut non ſolum ſalvaret eos a

peccatis, ſed etiam conferat eis præmium beatitudinis, & manſionem in Cælis, ubi ipſe cum Patre & Spiritu Sancto vivit, & regnat per ſæcula ſæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1050.

NOMINA SANCTORUM PATRUM.

Qui præſcriptæ ſynodo interfuerunt.

Dominicus patriarcha Gradenſis
Alinardus archiepiſcopus Lugdunenſis
Leodegarius Viennenſis archiepiſc.
Hugo Biſuntinus archiepiſc.
Huncbertus Sicilienſis archiepiſc.
Hildebrandus Capuenſis archiepiſc.
Petrus Conſanus archiepiſc.
J Senenſis epiſcopus
Johannes Portuenſis archiepiſc.
Wido Volaterrenſis epiſcopus
Creſcentius Silvæ candidæ epiſcopus
Johannes Velletrenſis epiſcopus
Johannes Hoſtienſis epiſcopus
Johannes Savinenſis epiſcopus
Johannes Tiburtinus epiſcopus
Benedictus Salernitanus epiſcopus
Leo Gagetanus epiſcopus
Atto Camerinenſis epiſcopus
Johannes Sicinenſis epiſcopus
Adalbero Metenſis epiſcopus
Obizo Piſenſis epiſcopus
Heinricus Populonis epiſcopus
Atenuleus Feſulanus epiſcopus
Creſcentius Cerenſis epiſcopus
Azo Centum-Cellenſis epiſcopus
Gerardus Reatinenſis epiſcopus
Bonizo Tuſcalanenſis epiſcopus
Johannes Suanenſis epiſcopus
Gerardus Roſellanus epiſcopus
Theodericus Orbienſis epiſcopus
Harduinus Fanenſis epiſcopus
Herimannus Caſtellanus epiſcopus
Herimannus Corbinenſis epiſcopus
Aldredus Wigradenſis epiſcopus
Leo Murenſis epiſcopus
Maſio Montis-viridis epiſcopus
Bonus Petroinenſis epiſcopus
Bernardus Patavienſis epiſcopus
Walterus Veronenſis epiſcopus
Heinricus Spoletanus epiſcopus
Iſembardus Theanenſis epiſcopus
Petrus Buturnenſis epiſcopus
Atto Marſicanus epiſcopus
Leo Soranus epiſcopus
Benedictus Berulenſis epiſcopus
Azo Folinenſis epiſcopus
Altigrimus Immolenſis epiſcopus
Gerardus Florentinus epiſcopus
Fridericus Genuenſis epiſcopus
Gozfredus Conſtantienſis epiſcopus
Mainus Pedonenſis epiſcopus
Hugo Nivernenſis epiſcopus
Iſembaldus Pictavenſis epiſcopus
Arnolfus Sanctonenſis epiſcopus
Arduinus Tudertinus epiſcopus
Hugo archidiaconus eccleſiæ Romanæ
Petrus ejuſdem eccleſiæ diaconus, & etiam cancellarius, & bioliothecarius.
Sicco primicerius ipſius eccleſiæ
Richardus abbas S. Benedicti
Hugo abbas Cluniacenſis
Airardus abbas S. Pauli
Johannes abbas S. Sabæ
Reinerius abbas S. Bonifacii
Johannes abbas S. Laurentii
Bonactus abbas S. Johannis
Richerus abbas S. Juliani
Liudfridus abbas S. Vincentii
Gozfredus abbas de Vergeliaco
Walerandus abbas S. Vitoni
Gerevinus abbas S. Richeri
Viventius abbas S. Januarii
Leo abbas S. Cornelii
Martinus abbas S. Blaſii
Felix abbas S. Andreæ
Richardus abbas S. Ragneberti
Dudo abbas S. Mariæ
Pereneſius abbas S. Salvatoris
Agino abbas S. Silveſtri
Adam abbas S. Iſaac
Teuzo abbas S. Petri
Viventius abbas S. Januarii
Willelmus abbas S. Apollinaris
Wido abbas S. Severi
Liuzo abbas S. Mariæ
Albricus abbas S. Zenonis
Johannes abbas S. Salvatoris
Bonactus abbas S. Salvatoris
Lætus abbas S. Angeli
Stephanus abbas S. Thomæ
Rodulfus abbas S. Petri.

In hac pariter ſynodo ab objectis accuſationibus ſeſe purgavit Guido Mediolanenſis archiepiſcopus, & iterum commota lis eſt de ordine ſedendi in concilio Romano. Pontificis enim dexteram ambiebant Mediolanenſes, quibus æmulos ſe opponebant Ravennatenſes. Deciſum pro Mediolanenſibus aſſerit Landulphus ſenior Hiſtor. Mediolan. lib. 3. cap. 3. his verbis: *Ea tempeſtate D. Guido Romæ apud Romanum Pontificem Leonem, ipſoque Leone conſilium* (concilium) *multis cum epiſcopis regente, qui antea Papiæ ſynodum celebraverat* (anno ſcilicet præcedenti 1049.) *accuſatus eſt. Qui cum magnifice multis ſapientibus Clericis, ac ſtrenuiſſimis militibus honoratus accuſationes quaſi plumbo ipſo in conſilio* (concilio) *multis, & diverſis rationibus oppugnaſſet, & cunctas canonibus, aliiſque argumentis inimicorum callidas ſuperaſſet inſidias, ecce ſubito ſuis altercationibus domeſticis, & archiepiſcopi Ravennatis aſſeentes, quod Ravennas archiepiſcopus a dextero latere apoſtolici ſuper Mediolanenſem ſedere ſemper deberet, bellum graviſſimum ortum eſt, quo peracto Deo annuente eccleſia Ambroſiana per Guidonem ſedem ipſam viriliter devicit, & religioſe hodie, & ſemper tenebit.*

Cur vero ſynodum hanc, in qua S. Gerardus Tullenſis epiſcopus in Sanctorum album relatus eſt ad annum 1050. retulerim, fecit auctoritas Wiperti, qui in vita S. Leonis IX. aſſerit in poſteriori ſynodo, poſt Albas celebrata, S. Gerardo honores ſacros decretos fuiſſe. Synodus poſt Albas prior anno 1049. altera vero 1050. convenit. Inſuper ex Actis Tullenſium epiſcoporum conſtat poſt peractam ſolemnem illam viri ſancti conſecrationem Tullenſes ſacra ejus lypſana transferenda ſolemni pompa ſuſcepiſſe, id vero actum die dominica 12. Kal. Novembris, quod ſane annum 1050. indicat, ac demonſtrat, eo ipſo anno poſt Albas conſecrationem illam ad concilium præcedentis anni 1049. pertinuiſſe, cum nulla ſuccurrat ratio, cur translatio ad biennium translata fuerit. Quæ dicta ſint tum adverſus eos, qui eam conſecrationem ad concilium anni 1049. cum Mabillonio referunt, tum pariter in illos, qui ad annum 1053. cum Labbeo rejiciunt.

ANNO CHRISTI 1050.

CONVENTUS BRIONENSIS

In quo Berengarius convictus, anno Domini ML. Leone IX. pontifice : Henrico I. Franc. rege. Guillelmo Notho Normanniæ duce.

Damnatus Romæ Berengarius venenum suum spargere non cessavit. Quo vero in Normanniæ successu, discimus ex opere Durandi Troarnensis abbatis de corpore & sanguine Christi : cujus hac sub finem, verba sunt : Is autem (Berengarius) dominicæ Incarnationis anno * 1053. Normannorum finibus irrepsit, & ad cœnobium, quod Pratellis nuncupatur, appulit ; catholicoque viro, qui idem strenue regebat cœnobium, a quo & honeste satis exceptus fuerat, multa blasphemus impie delatravit : quod ipse quoque, eodem abbate, Ansfredo nomine, referente, dum apud me super tanta impietate valde quereretur, non multo post agnovi. In multis itaque subtiliter ad eodem abbate pertentatus, in multis perinde reprehensibilis & perfidus est repertus. Qui inde digressus, Normannorum principem * festinus adiit, quem sua quoque irretire perfidia subtiliter attentavit. Verum ille licet ætate, adolescentiæ necdum excederet annos : tamen illum, quia catholicæ fidei merito præditus erat, & gratia, callide suspendit : secumque, quoad regni sui ad mediterraneam perveniret sedem, Brionam vocabulo, detinuit. Ubi undique coactis catholicis ac sapientibus viris, super eadem re disponebat conflictum haberi. Eo ergo ventum est, & res sequenti die ventilanda proposita. Cumque multi ex tota Normannia sapientes, qui plurimi & clari habebantur, convenissent : præfatum hæresiarcham Berengarium cum alio quodam, quem secum adduxerat, clerico, in cujus eloquentia victoriæ sibi spem posuerat, ita coram omnibus confutaverunt, atque evidenti ratione superaverunt, quatinus eis silentium imponerent, verborumque quibus fidem catholicam tuebantur, assensum ab eis extorquerent. *Narrat deinde, ipsum Carnutum petisse : clericis illius urbis interrogantibus nihil respondisse : sed mox ad eos litteras dedisse, errorum adversus catholicam fidem, & maledictorum in Leonem pontificem plenas. Quorum omnium tempus designat Durandus*, cum instaret constituta dies concilii postmodum Vercellis habiti.

* Conf. 1050.

* Guillelmus erat is qui deinde Rex Ang.

NOTÆ GABRIELIS COSSARTII S. J.

Conventus hujus annum certissime designat Durandus, dum habitum esse docet paulo ante Vercellense concilium, quod anno ML. Kal. Setemb. celebratum, ex nostris ad illud notis mox intelliges. Quod ergo annum MLIII. notatum apud eumdem legimus, mendum est manifestissimum. Quis autem in designando rerum quibus ipse interfuit tempore, non aliquando labatur? præsertim si non annales digerit, sed ex occasione narrat : quod hoc loco Durandus facit. Quid si scripserit Durandus, minus quidem Latine, sed ut temporibus illis, *anno* ML *in Normanniæ finibus irrepsit* : & pro, *in*, legerit Amanuensis III. detrita forte postremæ litteræ media lineola. Undeunde vitium profluxerit, legendum esse ML. nemini, ut spero dubium erit, qui id modo legerit, quod ad Vercellense concilium mox annotabo. *Tempus hujus conventus.*

Opponitur, Pratellensis monasterii ædificationem anno MLIII. adscribi in chronico Beccensi : nullum ergo fuisse Pratellensem abbatem anno ML. quem Berengarius adiret. Royus in doctissimis suis vindiciis, chronico Beccensi Vvillelmum Gemmeticensem aliosque opponit, ex quibus intelligitur constitutum esse hoc cœnobium ante annum ML. Addo ego vetustiora esse quoque illius initia. Nam ex Gisberti Candelarii Pratellensis monachi codice MS. cujus verba describit Arturus Monasterienſis, in Neustria pia, discimus Eimardum Fontanellensem monachum a Radulpho abbate suo ad regendum Pratellense monasterium missum esse, eique præfuisse annis decem. Obiit autem Radulphus ille Fontanellensis abbas anno MXLVII. itaque annis decem ante Ansfredum abbatem, si non perfectum, at certe inchoatum erat Pratellense monasterium. Beccense igitur chronicon vel erasse dicamus, vel locutum de perfecto monasterio, quod dudum ante inchoatum fuerat.

Ad ætatem Guillelmi ducis quod attinet : subductis omnibus reperio, annos tum XXIII. natum fuisse. Octennem enim fuisse cum dux renuntiatus est, discimus ex * Orderico : adeptum autem hanc dignitatem anno MXXXV docent Ordericus * idem, & VVillelmus * Gemmeticensis. Emendandus igitur Ordericus *, apud quem Guillelmus moriens anno MLXXXVIII. ait se annos LXIV. vixisse : scribendum enim LVIII. emendandus etiam, cum dicit ibidem Guillelmus se ducem fuisse annis ferme LVI. scribendum enim L. non tantum ex initis a me modo rationibus, sed etiam ex alio Orderici * loco. Ætas Guillelmi anno 1050.

* Lib. 2. & 3. & 7.

* Ibid.

* Lib. 6. c. 1 3.

* Lib. 7.

* Lib. 8.

CONCILIUM VERCELLENSE,

In quo damnatur Joannis Scoti liber, & Berengarii doctrina, celebratum Kalend. Septemb. anno domini ML. Leone IX. pontifice, Henrico I. Franc. rege.

QUæ in hac synodo contra Berengarium acta fuerint, in prædicto Lanfranci contra eumdem Berengarium commentario his verbis recententur : *Debinc * declarata est Synodus Vercellensis, quæ tunc proximo Septembri, eodem præsidente pontifice, est celebrata Vercellis, ad quam vocatus non venisti. Ego vero præcepto & precibus præfati pontificis, usque ad ipsam synodum secum remansi. In qua in audientia omnium, qui de diversis hujus mundi partibus illuc convenerant, Joannis Scoti liber de eucharistia lectus est ac damnatus ; sententia tua exposita ac damnata ; fides sanctæ ecclesiæ, quam ego teneo, & tenendam adstruo, audita & concordi omnium sensu confirmata. Duo clerici, qui legatos tuos se esse dixerunt, volentes te defendere, in primo statim * auditu defecerunt, & capti sunt. Ab hac sententia nunquam discessit sanctus Leo in omnibus suis conciliis, seu quibus ipse præsentiam suam exhibuit, seu quæ per legatos suos in diversis provinciis congregari instituit. Quæ sententia non effugit successorem quoque suum felicis memoriæ papam Victorem.* Hucusque Lanfrancus de synodo Vercellensi ; cujus meminit etiam Guitmundus in commentario, quem scripsit de corpore & sanguine Christi, eidemque præfuisse Leonem pontificem tradit. Lib. 2.

* scilicet. uelim.

* scilicet incunc. Romano ejusdem anni.

ANNO CHRISTI 1050.

Notæ Gabrielis Cossartii S. J.

Hermannum anno ML. hoc concilium adscribentem secuti omnes erant: donec prodeunti nuper Durandi Troarnensis abbatis libello, qui annum MLIII. designat, adhærere nonnulli maluerunt. Veterem epocham asserit Franciscus de Roye, tum argumentis plurimis, tum hoc præsertim, eoque, ut diffiteri nemo potest, certissimo: quod anno MLIII. Beneventi Leo pontifex a Junio ad exeuntem annum moratus est, immo, ut ajunt nonnulli, ad consequentis Martium. Septembri ergo, interesse Vercellensi concilio non potuit: lapsumque esse vel Durandum, vel ejus exscriptorem necesse est. Qua de re vide, quæso, quid modo ad conventum Brionensem annotaverim.

Recentiorem epocham infirmasse, priscam confirmasse est. Eam tamen lubet, ut symbolam etiam meam conferam, peculiari argumento asserere. In Remensi concilio anni MXLIX. vocatus fuerat, ut supra legisti, Dolensis episcopus cum cæteris Armoricæ antistitibus ad concilium quod medio Aprili (anno scilicet ML.) Romæ celebrandum erat. Non adfuerunt: quapropter eos excommunicavit Leo papa per litteras, ad Brittonum principem datas, quas supra edidimus, additque: *Quod si excusare se rationabiliter valuerint, Vercellensi concilio Kalendis Septembris futuro præsentes interfint: nosque ibi, si Deus permiserit, erimus, causas eorum audituri.* En igitur post concilium Romanum anni 1050. Vercellense concilium, eodem anno, Septembri mense. Quid aliud quærimus? Septembri habitam hanc synodum didiceramus ex Lanfranco: habitam Kalendis Septemb. ex hac una Leonis epistola discimus.

Editæ a D. Luca Dacherio cum Lanfranco.

ASCELINI ET BERENGARII

Litteræ mutuæ, post Vercellense concilium datæ.

I.

Fratri Ascelino Berengarius.

LOnge aliter vobis scribendum fuerat, si mihi id liberum vis divina fecisset: quod quia non fit, scribendum vobis utcumque putavi. Per vos igitur transiens dispositeram omnino nihil agere cum quibuscumque de Eucharistia, priusquam satisfacerem in eo episcopis, ad quos contendebam secundum evangelicam & apostolicam scripturam. Inde factum est, ut nihil pene vobis opposuerim, nihilque consenserim in colloquio illo, ad quod quam indigne tunc conveneras, ut omittam cæteros, si rem consideres, non latebit. Inde factum est, ut etiam tacuerim ad damnabilem & sacrilegam illam Willelmi sententiam, quam pronunciavit omnem hominem ad mensam dominicam debere ad pascha accedere. Ut ergo ad rem veniam, audivi nunc jactitare Willelmum, quod negare nequiverim hæreticum esse Joannem Scotum. Quod falsum esse, testis mihi es, si satis meministi verborum meorum: quamvis hæreti. cum habeas tu quoque Joannem Scotum: quam inconsiderate, quam impie, quam indigne sacerdotio tuo non diutius te nescire permittat, ille de quo apostolus fidelibus promittit, *sed & si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit.* Sapis enim contra omnes naturæ rationes, contra evangelicam & apostolicam sententiam: si cum Paschasio sapis, in eo quod solus sibi confingit, sacramento dominici corporis decedere panis omnino substantiam. Verba autem mea de Joanne hæc fuerunt, non pervidisse omnia illius, sicut etiam nunc verum est, quæ autem vidissem ad eam rem pertinentia, recitare me posse ex scriptis illorum, quos præfixeram habendos esse hæreticos in epistola ad Lanfrancum, si Joannes ille hæreticus haberetur: cæterum si quid in illo A viderem non satis delimatum, facile me improbaturum esse. Hæc & vere dicebam, & in nullam excussionem ex transitu venire contendebam, propter causam superius dictam. Duo tantum protulit ille, sicut nosti, vir optimus, quæ a me audita ad eum pervenerant. Convincere ipsa verba in consecrationem panis instituta, non decedere sacramento panis materiam: & non esse virgam episcopalem, animarum curam. Horum prius ego, sicut meminisse potes, confirmavi: & ita planum est, ut sufficiat hæc sentire & convincere etiam puerulus in schola constitutus, qui vim junctura verborum non instrenue callet. De secundo immo dixi, & confirmavi, & confirmo, virgam illam esse animarum curam: ut facile advertere B posset, qui vellet, quid sentirem. Et nunc quod apud episcopos agere susceperam, vellem, si mihi tutum fieret, saltem apud vos agere in audientia quorumcumque. Sed quamdiu non possum, obsecro per nomen Domini, ne falsum testem te facias, quod Joannem illum ego damnaverim: moneoque ut caveas, & ab evangelico illo væ: ut *qui tenetis clavem scientiæ, ipsi non introitis, & introeuntes introire non finitis.* Memineris etiam illius propheticæ ad populum detestationis, ubi ait, *Populus enim ad iracundiam provocans est, & filii mendaces: qui dicunt videntibus, nolite videre; & aspicientibus, nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt.* Sicut ad me dixit in audientia tua Arnulphus vester, ut permitterem vos, C sicut instituti effetis, sentire. Quamquam totus in eo sim, ne quis transgrediatur terminos patrum, evangelistæ, apostoli, Ambrosii, Augustini, Hieronymi. Quod ita se habere, si mihi fiat copia tecum agere, quantum de tua vigilantia certissimus præsumo, luce clarius pervidebis. Scripsi tibi hæc utcumque: interim opportunitatem a domino colloquendi tibi expectans. Vale.

Luc. 11.

Isa. 30.

G. C. Convictus Berengarius in Brionensi conventu & aliis, cum sibi non constitisset, rursusque errores doceret suos: ægre ferebat dici ab iis qui colloqui istis interfuerant, damnatum a se Joannem Scotum. Illam itaque veluti maculam hac epistola eluere conatur: aliaque addit, quæ ad præsens argumentum non spectant.

Datas post Vercellense concilium has litteras ostendit Ascelini responsio; ante Parisiense, mentio quam bis hic facit Berengarius, episcoporum, quibuscum agit.

II.

Domino Berengario frater Ascelinus.

LItteras tuas nuper lætus susceperi, sperans festinum nobis tuæ correctionis significari gaudium: quibus perlectis lætitia mea versa est in mœrorem, cum pristinum adhuc affirmare non desiteris errorem. O Deus! ubi est illa vivacitas, illa subtilitas, illa prudentia, quibus affatim pollere solebas? Cum etiam illa quæ in colloquio nostro dicta sunt, ut majora taceam, si non dissimulas, oblitus sis. Illam sententiam Wil- E lelmi dico, quam pronuncias dixisse, omnem hominem in pascha debere ad mensam dominicam accedere. Quam si sic proferret, sacrilega utique judicari deberet: sed hanc aliter fuisse prolatam testes sunt qui interfuerunt. Tuoc enim dictum fuit, quod & nunc testificamur: omnem Christianum debere in pascha de mensa dominica communicare, nisi pro aliquo crimine a se perpetrato a tam salubri sequestretur convivio? hoc autem nullomodo fiat, nisi solo præcepto confessoris sui; alioquin claves ecclesiæ annullantur. Sed ut ad me redeam omni re considerata, non indigne me ad prædictum colloquium convenisse credo.

Philip. 3.

do. Attuli enim mecum, quod quamdiu vixero; adjuvante divina virtute, certum, indubitabile, nullisque eventibus violabile in sacrario cordis retinebo: panem scilicet & vinum in altari, Spiritus sancti virtute per sacerdotis ministerium verum corpus, verumque sanguinem Christi effici. Quod scriptura attestante, satis evidenter probatur, si non sinistra interpretatione temeretur. Joannem vero Scotum, nec inconsiderate, nec impie, nec indigne sacerdotio meo habeo: quem toto nisu, totaque intentione ad hoc solum tendere video, ut mihi persuadeat, hoc videlicet quod in altari consecratur, neque vere corpus, neque vere Christi sanguinem esse. Hoc autem astruere nititur ex sanctorum Patrum opusculis quæ prave exponit. Quorum illam sancti Gregorii orationem hic annotari sufficiat. *Perficiant in nobis tua, domine, quæsumus, sacramenta quod continent: ut quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus.* Quam exponendo prædictus Joannes, inter cætera fidei nostræ contraria, *specie*, inquit, *geruntur ista, non veritate.* Quod non catholice dictum, si bene tuam vigilantiam novi, non ignoras: præsertim cum id in sæpe dicto colloquio non negaveris, quando eandem orationem cum expositione sua ex Joannis libro recitavi. Verum tunc, quod & nunc, objecisti nobis, te libellum illius nondum ad finem usque perlegisse. Unde satis mirari nequimus, te, tantæ scilicet prudentiæ virum, tantopere laudare quod ignoras; neque enim, si noveris, te laudavisse crediderim. Novit namque prudentia tua, sic cavenda esse verba hæreticorum, ceu pocula veneficorum, quæ prius dulciter mulcent, ut postmodum letaliter necent. Cæterum cum Paschasio aliisque catholicis non solum sapio sed etiam veneror, & amplector, verum corpus verumque sanguinem Christi a fidelibus in altari sumi sub specie panis & vini. Sed neque hoc, ut dicis, contra naturæ rationes ago: neque enim aliud naturam dixerim, quam Dei voluntatem. Quis enim sane sapiens causam rerum naturam vocet? aut non potius omnium naturarum, & ex natura sui generis nascentium, voluntatem Dei esse fateatur? Porro voluntas Dei tam efficax est, & omnipotens, ut ejus velle solum, fieri sit: ac per hoc voluisse illum aliquid, fecisse. *Omnia enim quæcumque voluit dominus fecit.* Voluit autem panem & vinum, quod in altari, sancti Spiritus consecratione, per ministerium sacerdotis conficitur, vere suam carnem & sanguinem potentialiter creari; creando vero, quotidie mystice immolari. Quod & ipse patenter insinuat in hujus sacramenti exordio discipulis suis dicens: *Accipite & comedite: hoc est corpus meum.* Ac ne leviter acciperent, vel qualecumque corpus putarent (membra enim Christi dicuntur quique fideles: ac per hoc corpus) adjecit claritudinem, & ait: *quod pro vobis tradetur:* similiter & de calice: *qui pro vobis effundetur.* Ecce quomodo nos instruit Redemptor noster: ecce quomodo aperit & exprimit quod corpus, quem sanguinem nobis commendet: panem & vinum discipuli carnalibus intuebantur oculis, & audiebant a veritate: *hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur:* &, *hic sanguis meus, qui pro multis fundetur.* Quid apertius? Quid clarius? Quid dulcius? O quam sanum astruere! Quam periculosum niti refellere, quod veritas asseverat. Hoc evangelistæ testantur, apostoli concionantur, sancti doctores tractant, si recto intellectu percipiantur. Quisquis autem illorum bene dicta prave interpretatus fuerit: quid de eis mereatur, ipse viderit. Neque vero mirari, vel diffidere debemus, Deum facere posse, ut hoc quod in altari consecratur, virtute Spiritus sancti, & ministerio sacerdotis uniatur corpori illi quod ex Maria virgine Redemptor noster assumpsit: quippe utrumque substantia corporea, utrumque visibile; si reminiscimur, nos ipsos ex corporea, & incorporea, ex mortali & immortali substantia esse compactos; si denique firmiter credimus divinam humanamque naturam * convenisse personam. Edisserat mihi cinis & pulvis, secundi, vel tertii rationem: & tunc se sufficere credat ad primi expeditionem. *Quis enim cognovit sensum domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* Hæc tibi breviter responderim, ostendens me cum Paschasio neque contra naturæ rationes, neque contra evangelicam & apostolicam sapere sententiam. Denique per nomen domini me obsecras, ne faciam me falsum testem, quod Joannem nobiscum damnaveris: quod libenter observabo. Verum de hoc testis sum verus, quod supra dictam illius expositionem in oratione Gregoriana, ipsa veritate constrictus, nobiscum improbasti. Ad ultimum, timeo ne illud væ evangelicum, unde me cavere mones, in caput tuum, quod absit, retotqueatur. Clavem enim scientiæ volvens, ipse non introire videris, quoniam universali ecclesiæ dissentis, & quibus persuades quod sentis, nimirum introeundi aditum claudis. Quod vero domnus Arnulphus cantor subjecit, videlicet ut permitteres nos sicut instituti essemus sentire: bene & sapienter protulit, tuæque saluti, si velles, compendiose consuluit. Deterruisset enim te, si posset, ne per te solum, vel si qui sunt, per tuos socios, viam mutare nitereris, quam doctores nostri tam sancti, tam sapientes, tam catholici, adeo rectam, adeo delimatam, adeo protritam nobis ostenderunt, ut nullus qui eam tenuerit, exorbitet; nullus qui non tenuerit, non exorbitare nequeat. Sed hæc hactenus. Nunc te familiariter exoratum velim, ut ab hac perversa intentione desistas, neve nobis inauditas vanasque credulitates ingeras, neve tibi tam libere committas: evangelicæ illius gallinæ alis nutriendum te humiliter submittere non detrectes, ne præclarum illud ingenium, quod tibi Deus concessit, infatuetur, & ideo foras ejiciatur, & ab omnibus conculcetur. Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in plenaria synodo damnatum, te quoque propter eum hæresis macula notatum, audivimus. Redi ergo, precor, ad catholicam & apostolicam traditionem, ut & in te compleatur illud apostolicum quod mihi direxisti: *Sed & si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit.*

ANNO CHRISTI 1050.

ANNO CHRISTI 1050.

* *deest* in unam.

Isa. 40.

Psal. 134.

Matth. 20.

Ibidem.

Philip. 3.

AD CON

ANNO CHRISTI 1050.

☞ AD CONCILIUM VERCELLENSE

Anno 1050. Kalendis Septembris celebratum

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1295.

CONcilii Vercellenſis actis injuriam temporis intercidentibus, ſupplevit Labbeus, ea congerens, quæ de illo apud authores ſcripta reperit. Eo conſilio nos addimus Bullam Leonis IX. Papæ ad Petrum abbatem Maſſilienſem S. Victoris, quam in ea ipſa ſynodo datam Pontifex idem teſtatur. Vulgavit illam P. Martene Anecdot. tom. 1. pag. 171. ex quo hæc transfertur.

BULLÆ LEONIS PAPÆ IX.

Ad Petrum abbatem Maſſilienſem S. Victoris.

Sedis apoſtolicæ protectionem, & abbatiam Valentinenſem S. Victoris ei concedit.

LEo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Petro abbati monaſterii S. Victoris Maſſilienſis martyris, & omnium apoſtolorum, tuiſque ſucceſſoribus abbatibus, perpetuam in Domino ſalutem.

Convenit apoſtolica moderamini pia religione pollentibus benivola compaſſione ſuccurrere, & petentium deſideriis, congruum impertiri ſuffragium. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium a conditore omnium Deo in ſydereis cœtibus promerebitur, ſi venerabilia loca noſtris temporibus ad meliorem fuerint, Deo juvante, cultum perducta, & a læſione pravorum hominum protecta. Quia vero tu, dilectiſſime fili, cum ad ſynodum noſtram Vercellenſem veniſti, tutamen noſtræ apoſtolicæ defenſionis, privilegium monaſterio tuo, quod proprie eſt S. Petri, ſupplici devotione a nobis poſtulaſti: inclinati precibus tuis, per hujus noſtræ apoſtolicæ præceptionis ſeriem prædictum monaſterium S. Victoris Martyris, omniumque apoſtolorum, cui tu præeſſe meruiſti, ut liberum ab omni humana conditione, & jugo conſiſtat, pro eo quod ſub jure ſancti Petri poſitum, libertatem meruit adipiſci, noſtra apoſtolica authoritate ſemper eſſe decernimus quin etiam interdicimus, ne quicquam moleſtationis, quicquam violentiæ, aut rapinæ in rebus ejuſdem monaſterii, & etiam cellis nominatim, ſacrilega manu committere audeat. Concedimus etiam ipſi veſtro monaſterio abbatiolam quamdam, ſancti Victoris nomine, apud Valentinam civitatem ſitam, quam nobis in ipſa ſynodo ipſius civitatis epiſcopus *Pontius* manibus noſtris reddidit, & per omnia refutavit, tunc uſque injuſte detentam ab abbate S. Theodofredi ex tempore deſolationis monaſterii ſancti Victoris. Statuentes apoſtolica cenſura, ne ulla unquam hominum perſona, cujuſcumque poteſtatis vel conditionis, cujuſcumque ſexus, & ætatis, contra hanc noſtræ apoſtolicæ auctoritatis defenſionem venire prætentet. Quod ſi auſus fuerit, noſtri cuſpide anathematis tranſverberatus erit uſque ad dignam ſatisfactionem. Qui vero ſe ab hac præſumptione cuſtodierit, benedictionem a Domino Deo conſequatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur.

Data VII. Idus Septembris per manus Petri diaconi bibliothecarii, & cancellarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis anno Domini ML. Leonis noni papæ II. Indictione IV.

☞ QUERELA FULCONIS ABBATIS CORBEJENSIS.

Gal. Chr. t. p. 28. an. 10

De Epiſcopo Ambianenſi ad ſummum Pontificem.

ALexandro univerſali miniſtro catholicæ matris Eccleſiæ, humillimus Fulco cum ſibi commiſſo Corbejenſi cœnobio. Patrum venerande, paternitatem tuam ſupplex adeo, ſuggerens vobis quomodo locus noſter Corbejenſis prædeceſſorum veſtrorum ſancta auctoritate adolevit: & eorum privilegiis libertatem, & immunitatem acceperit. Accepit quidem; ſed heu noſtris veſtriſque temporibus irritam facit Guido Ambianenſis epiſcopus. Unde juſtum eſt Sanctitatem veſtram ſcire a quibus primo locus noſter cepit, & uſque præſens tempus liber ab omni Ambianenſi epiſcopo manſit: Sancta igitur Balthildis regina rexque Lotharius locum noſtrum a principio fundaverunt, & quia quaſi quadam peculiari familiaritate iiſdem fundatoribus locus iſte commendabatur pro immunitate expetenda Berthefridum Ambianis tunc pontificem devotiſſime expetierunt, de quorum idem Berthefridus coepiſcopis ſuis ſcribit. *Adierunt me*, inquit, *domina Balthildis regina rexque Lotharius, poſtulantes noſtro privilegio locum ab eis fundatum immunem & liberum fieri ab omni in futuro Ambianenſi Epiſcopo, qua petitione molliti, quia nihil diſſonum religioni, nihil inimicum ſanctis canonibus habebat, quædam etiam ſunt loca propriis privilegiis nitentia, ut Aſaunenſium locus, ut Lirinenſe, ut domni Marcelli baſilica, ut Luxovienſis eccleſia, concedimus quod petunt, ut ſcilicet & in omnibus quæ jure loco illo contigerint, nullam dominationem abbati inferat, vel fratribus vel Clericis, vel cellis, vel famulis, locum injuſtum ab abbate non adeat, chriſma tamen annuatim confectum, & ordines prout abbas expetierit, indulgeat.* Hæc conceſſio S. Eligio, S. Pharaone, S. Audœno, S. Autberto, S. Geneſio, Ethbaldo, Emmone, Adone, Audoino, Suphone, Burgundio, Draucone epiſcopis conſentientibus, firmata ducentis annis manſit. Poſt Ludovicus filius Caroli Magni Synodum totius Galliæ Pariſiis convocavit, Rothbertus Paſchaſius ejus loci tunc abbas, cujus inſigne eſt volumen de corpore & Sanguine Domini, interfuit privilegium Berthefridi præſentavit, regia dignitas cum toto conventu aſſenſit, archipræſul Hincmarus ſuum quoque privilegium edidit. Tali ergo auctoritate diu uſus eſt locus uſque ad tempus Hodonis abbatis: hic Romam adiit, privilegia utraque detulit: Benedictus papa utraque privilegia ſuo privilegio firmavit, interdicens ſub anathemate nequam poteſtatem in abbate, fratribus vel quibuſlibet perſonis loco ſubjectis, epiſcopus Ambianenſis habeat, nec ad locum ſine permiſſu abbatis veniat. Idem conceſſum eſt a Nicolao papa, poſt etiam a Chriſtophoro, qui utique ſua privilegia

ſuper

ANNO CHRISTI 1049.

ſuper hoc ediderunt. Talium ergo auctoritate per quingentos fere annos uſus eſt locus uſque ad tempus proximi prædeceſſoris hujus qui dicebatur Fulco. Ille inſtinctu hujus qui nunc eſt epiſcopus ſucceſſor ſuus, aliquid contraire privilegiis molitus eſt, ſed cito repulſus deſtitit. In illa enim turba domnus papa Leo ad conſecrationem Eccleſiæ S. Remigii affuit, ſynodus magna ſedit; privilegia prædicta obtuli, domnus Papa legit, conſenſit, in auditu totius ſynodi ſub anathemate ne quis irrumperet interdixit: & quia etiam tunc diaconus eram, ut ordinarer Romam ire juſſit; veni rdinatus redii, privilegium ſuum hoc ſuper negotio detuli. Ecce autem idem qui nunc epiſcopus cum coarchidiacono ſuo Joanne, Romam venit, multis criminibus falſo me denotans apud dominum Papam, inſuper de accepta benedictione apoſtolica. Abſens eram; ideo uterque ille & ego juſſi ſumus adeſſe Vercellis, ut Synodaliter res ageretur, ſtatutus adfui, accuſatores autem nulli. Papa literas domno archipræſuli, ut noſtris privilegiis aſtipularetur miſit, & Epiſcopo Ambianenſi ne quid impie ageret in nos indixit. Quoad vixit deinceps epiſcopus Fulco, integra libertas fuit loco. Fulconi ſucceſſit præſens Wido, qui ſummopere nititur irritare quod ratum eſt tot apoſtolicorum ſancta auctoritate; hinc labor multus, multi conventus; inter quæ omnia aliquando mihi mandavit ut de bono eccleſiæ darem, & ipſe ita altaria cellarum, in quibus olim miniſtraverant monachi, quieta nobis faceret, gratiam ſuam redintegraret, privilegiis ex toto conſentiret. Dedi xl. libras valens, vidente comite Balduino, ſuiſque tot Principibus, prædictæ rei pactum firmatum, ſed ecce minus ſervatur: pecuniam quidem accepit, altaria non dedit, nec paci conſenſit: clericos noſtros Ambianis evocavit, ſed ire differentes excommunicavit. Hanc illatam injuriam non æque ferentes, teſtem conventionis noſtræ comitem Balduinum adhibuimus uterque ego ſcilicet & Epiſcopus Cuſteracum venimus, multus etiam abbatum & clericorum conventus; privilegiis in tot auribus lectis epiſcopus refragari non valuit. Poſt hæc omnia nondum obdormierat ira animi ejus; & ecce Synodum habens me juſſit intereſſe, cujus rei poteſtatem in nullo ſibi dant privilegia, nec ullus prædeceſſor noſter executus eſt. Infirmabar, fratrem in negotio noſtræ defenſionis, laicum etiam qui probaret intereſſe non poteſt, miſi; excuſationem neglexit, excommunicationem vero non amplius ſeptem dies diſtulit. Recitata injuſta ligatione ad Archiepiſcopi auditorium uterque nos invitamur: ipſe ſtatuto non affuit, ego tamen affui, & audita noſtræ rei ſerie, archipreſul attendens injuſte prolatam excommunicationis cenſuram, iterum monuit ut ſolveret, monenti non adquievit, ſed rurſus excommunicamur. Ecce, pater præcipue, paſtor egregie, tantus eſt cumulus calamitatis noſtræ, ad te ſpes noſtra, in te defenſio noſtra, patienti membro compati debet & caput; te Deus præfecit Eccleſiæ; quam acceptam juſtum eſt defenſare: deſolatus locus S. Petri, cui dignum eſt adſtipulare, quia ſpecialiter es defenſor S. Petri. (a)

ANNO CHRISTI 1050

CONCILIUM PARISIENSE,

In quo damnatus Berengarius coram Henrico I. Francorum Rege, XVII. Kal. Novembr. anno domini ML.

Celebrati hujus concilii unus meminit Durandus Troarnenſis: qui poſtquam de Brionenſi conventu differuit, deque litteris a Berengario ad Carnotenſes clericos datis: Cum autem, *inquit*, tanti mali fama crebreſceret, & omnium corda fidelium vehementius percelleret, perque multos hujuſmodi virus latenter & operte jam ſerperet: contigit, ut ad aures etiam Regis Francorum Henrici perveniret. Qui conſultu ſui regni pontificum, procerumque, concilium Pariſiis cogi decimo ſeptimo Kal. Novembris præcepit, ac præfatum Berengarium, ut aut ſua dicta patrum autoritate firmaret multis ſibi obnitentibus; aut ſi ea defendere nequiret, in catholicam cui obviare non poſſet fidem prudenter tranſiret, intereſſe tantorum cœtui patrum imperavit. Interea condicta venerat dies, frequenſque conventus præſulum, ac reliquorum ſancti ordinis clericorum, necnon nobilium laicorum Pariſiis factus eſt. Sed jam dictus Berengarius malæ conſcientiæ perculſus terrore, ut juſſus erat eo venire diſtulit, ſeque cum Brunone ſuo, videlicet epiſcopo Andegavenſi, ſub quo archidiaconi fungebatur honore, pro eo maxime continuit, quia eodem errore, ut pote tanti viri credulus, & ipſe noſcebatur involvi. Interea præſul Aurelianenſis quoſdam apices in ſcheda haud parva digeſtos in conſpectu omnium, & regis, intererat enim, protulit. Et præcipiat, inquit, veſtra ſanctitas has litteras a Berengario editas, ſi libet recitari: quas ego quidem ab ipſo nequaquam accepi, ſed cum eas cuidam ſuo familiari, nomine Paulo, per veredarium dirigeret, violenter rapui. Quibus ſuſceptis, & ad recitandum traditis, omnium aures eriguntur, ora in ſilentium componuntur, corda ad intelligendum, quæ continebantur in eis, præparantur: ſed inter legendum multum repente fit murmur, & per ſingula abſurdi ſenſus verba gravis inſtrepit fremitus. Itaque omnibus talis lectio, quoniam nequiſſima ſordebat hæreſi, vehementer diſplicuit. Damnato proinde communi ſententia talium autore, damnatis ejus complicibus, cum codice Joannis Scoti, ex quo, ea quæ damnabantur, ſumpta videbantur, concilio ſoluto diſceſſum eſt; ea conditione, ut niſi reſipiſceret ejuſmodi perverſitatis autor, cum ſequacibus ſuis, ab omni exercitu Francorum, præeuntibus clericis cum eccleſiaſtico apparatu, inſtanter quæſiti, ubicumque conveniſſent, eo uſque obſiderentur, donec aut conſentirent catholicæ fidei, aut mortis pœnas luituri caperentur. *Addit eos in alio poſtea concilio, nempe Turonenſi anno* 1055. *errorem abjuraſſe, moxque ad vomitum rediiſſe.*

No-

(a) Quanquam querela iſta multo ſerius ſcripta ſit, quam concilium Vercellenſe celebraretur; attamen hi. ponendam cenſui, utpote in qua agitur de cauſa in Concilio Vercellenſi ſaltem audita. *Manſi.*

ANNO CHRISTI 1050

Notæ Gabr. Cossart. S. J.

Baronius ad ann. 1035.

Convocatum hoc concilium intellexerat Baronius ex Theoduini Leodienſis epiſcopi ad Henricum regem epiſtola, quam mox ſubjiciam: ſed habitum non eſſe, eadem ipſi epiſtola perſuaſerat. Arbitrabatur nimirum, Henricum diſſuadenti Theoduino aſſenſum eſſe. Secus autem omnino eſſe, a Durando Troarnenſi, quem Baronius non viderat, docemur.

Diem XVII. Kal. Novemb. Durandus adſcribit: & revellere hunc limitem religio eſt. Neque vero cur hæc ſynodus a Franciſco de Roye V. Cl. ante Vercellenſem collocata ſit, cauſæ quidquam video. Nam quod ait Durandus, *inſtabat tempus concilii poſtmodum Vercellis habiti*: id non ad Pariſienſe concilium refert, ſed ad Berengarium reſpondere interrogantibus tunc temporis cunctantem. Immo Pariſienſe concilium non commemorat, niſi poſt factam de Vercellenſi mentionem: exiguam illam quidem, ſed quæ ad conſilium ſuum ſatis eſſet, nempe ut cauſam indicaret Berengariani ſilentii. Hoc enim loco Durandus, quod animadvertendum eſt, ea duntaxat enarrat quæ adverſus Berengarium in Gallia geſta ſunt in Brionenſi conventu, in Pariſienſi conſilio, ac denique Turonenſi: Romanas ſynodos quatuor ne appellat quidem, Vercellenſis mentionem facit, nomine uno tenus, ob eam quam dixi cauſam: neque de ipſius actis una eſt apud ipſum littera.

Cur ergo coacta Pariſienſis ſynodus, ſiquidem in Vercellenſi confecta res erat? Quia forte cauſabatur Berengarius. Vercellis neque ſe auditum eſſe, cum abeſſet; neque legatos ſuos, cum primo ſtatim aditu, teſte Lanfranco, defecerint. Contumax erat hæreſiarcha, Vercellenſi non parebat judicio: ad id per Gallicanam ſynodum adigendus. Aliæ ſubeſſe, quas ignoramus, cauſæ potuerunt. Quod autem opponitur, cauſari Theoduinum in epiſtola ſua, Berengarium a Romano Pontifice nondum eſſe damnatum: id vero neque ſcripſit Theoduinus, ut mox legenti conſtabit, neque vero ſcribere potuit, cum Romanæ ſynodi judicium ignorare non poſſet.

Hoc addo, non eſſe diſceptatam in hac ſynodo Brunonis cauſam, quantum intelligere ex Troarnenſi abbate poſſumus, & Theoduini conſilia Henricum regem eatenus ſecutum eſſe. Quid enim ille ſuedebat? Hoc unum præcipuum (nam appendicis loco cætera) ut ſuperſederetur judicio, donec *acciperetur Romanæ ſedis audientia*, hoc eſt audiendi & cognoſcendi poteſtas, *cum epiſcopum non oporteat damnationis ſubire ſententiam, præter apoſtolicam autoritatem*. Cæterum Brunonem multis purgat Royus in diſſertatione jam a me laudata.

Hanc porro Theoduini epiſtolam hic edendam putavimus: ex qua, præter cetera, id quoque intelliges, ſcripſiſſe illum non quod a Rege exquiſitum eſſet ipſius ſuper habenda ſynodo conſilium, ſed quod indictam eam eſſe fama accepiſſet.

Epiſtolam Baronius Durando Leodienſi epiſcopo tribuit; ſed pridem animadverſum eſt, iſtius non eſſe: quippe qui anno 1025. obierit, annis omnino ſex antequam Henricus regnaret: ſed Theoduini, qui ejuſdem civitatis epiſcopus anno 1048. creatus eſt. En tibi illius epiſtolæ partem.

* Cor. Theoduinus,

*Glorioſiſſimo & invictiſſimo Regi Francorum Henrico, Durandus * Leodicenſis antiſtes, temporalis regni gubernationem ita moderari, ut in æternum cum Sanctis ab omnipotente Deo merito debeat coronari.*

FAma ſupremos Galliæ fines prætergreſſa, totam Germaniam pervaſit, jamque omnium noſtrum replevit aures, qualiter Bruno Andegavenſis epiſcopus, item Berengarius Turonenſis, antiquas hæreſes modernis temporibus introducendo, aſtruant corpus domini, non tam corpus eſſe, quam umbram & figuram corporis domini: legitima conjugia deſtruant, & quantum in ipſis eſt, baptiſmum parvulorum evertant. Quos ad revincendum & publice confutandum, eo zelo, eoque fervore, quo erga ſanctam eccleſiam divina inſpiratione plurimum ſemper ardetis ajunt vos concilium advocaſſe, ubi tandem illud totius nobiliſſimi regni veſtri, heu nimis turpe opprobrium, de medio auferatis, & in æternum, ſi fieri poteſt, ab ipſa omnium hominum memoria deleatis. O pia voluntas, & vere rege digniſſima! Quæ utinam effectum habere poſſet, ut in tanto ſacrilegio convictos, quod certe facillimum eſt, abſque ulla dilatione debita ultio conſequeretur.

ANNO CHRISTI 1050

Sed deſperamus id fieri poſſe, cum Bruno exiſtat epiſcopus: epiſcopum autem non oportet damnationis ſubire ſententiam, præter apoſtolicam autoritatem. Igitur omnes, quicumque ſumus filii matris eccleſiæ, in maximo dolore poſiti ſumus. Nam plurimum veremur, ſi illi miſerrimis & perditiſſimis ejus audientia ſancti concilii, ſicut ipſi de pœna ſecuri poſtulant, permittatur, cum de tanta præſumptione revictos puniri minime concedatur, graviſſima ſcandala in omnium fidelium populo generari. Certe, quos videbunt impunitos, & nequaquam a ſui gradus honore dejectos: eoſdem putabunt ab omni concilio, aut vinci non potuiſſe, aut juſtificatos eſſe: eruntque ut ita dicam, noviſſima pejora prioribus.

Ergo majeſtatem tuam omnes exoratam vellemus, ut interim illorum impiam, ſacrilegam, & nefariam aſſertionem audire contemneretis: donec accepta Romanæ ſedis audientia, damnandi poteſtatem haberetis. Quamquam hujuſmodi homines nequaquam oporteat audiri: neque tam eſt pro illis concilium advocandum, quam de illorum ſupplicio exquirendum. Tunc quippe hæretici audiendi fuerunt, quando hæreſes ipſæ, & hujuſmodi quæſtiones, utpote quæ nondum ad unguem diſcuſſæ fuiſſent, in dubium venire potuerunt: ut per congreſſum certaminis pateſceret, utra pars ſtaret pro defenſione veritatis. Quod idem nunc profecto fieri non oportet, quia creberrimis ſanctorum patrum conciliis, tum etiam venerabilium doctorum clariſſimis ſententiis, ita omnia ſunt eliquata, ut ne minimum quidem reſederit de omni fece dubitationis. Sed & nos ex multis, epiſtolari brevitate cogente, pauca exponemus & proponemus exempla, pertinentia ad corpus & ſanguinem domini. Ait itaque B. Leo papa, &c. *Recitatis S. Leonis papæ, Cyrilli, Ambroſii, Auguſtini, Baſilii, Euſebii, Hilarii, & Toletani concilii verbatim ſententiis, ita perorat.* Quamobrem Brunonem & Berengarium jam anathematizatos arbitramur. Quod ſi ita eſt, vere illis concilii audientia deneganda eſt: & cum veſtris, cumque noſtris epiſcopis (ſi ita vobis videtur) cum amico veſtro imperatore, cum ipſo papa, quæ vindicta in eos ſtatuatur, deliberandum. Eſt enim juſtum, ut quorum manus ſunt contra omnes, omnium manus etiam contra ipſos excitentur. *Huc uſque Theoduinus.*

Integra epiſtola T. III. bibl. cheæ PP. lima editi Paris.

BERENGARII AD RICHARDUM EPISTOLA.

Ex biblio regia edid Dacheriu Tom II. S cilegii.

Data eſt poſt concilium Vercellenſe, cujus meminit: data item poſt Pariſienſe cum factam ſibi a rege dicat injuriam. Quam enim aliam?

Dilecto fratri Richardo Berengarius, ſalutem ac ſoſpitatem.

QUia facile vobis factum eſſe cum rege loqui non neſcio: vellem, ſi videretur & vobis, verbum illi aliquod pro me faceretis, ſi forte humanitatis, liberalitatis, dignitatiſque regiæ, atque Chriſtianitatis reputatione aliqua munificentia compenſaret damnum, quod is clerico eccleſiæ ſuæ injuſtiſſime, ac regia majeſtate indigniſſime, tantum intulit. Quod ſi facit, ab immodica culpa, ſe modica expenſa, non modicum exolvit. Si autem non facit, me tamen præſto nihi-

ANNO CHRISTI 1050.

nihilominus habet in eo uno servire regiæ majestati, ut satisfaciam secundum scripturas illi & quibus velit: injustissime damnatum Scotum Joannem, injustissime nihilominus assertum Paschasium in concilio * Vercellensi, perverse & regio auditu indignissime exposuisse illi clericos Carnotenses (si ita res acta est quomodo ad me pervenit) sententiam de eucharistia, quam in scriptura habent glorioſæ memoriæ Fulberti episcopi: quam quidam ipsius episcopi putant fuisse sententiam, sed est B. Augustini: *Væ autem prophetis qui prophetant de corde suo; qui dicunt, hæc dicit dominus, cum dominus non sit loquutus.* Propter Ascelinum dico, quod beati Augustini verba ad pravitatem sui erroris detorquere non timuit: sicut quidam compatriota illius, qui apud Pictavum inter discutientes eandem beati Augustini sententiam, hanc conjecturam non est confusus inferre. Propheta dicit transitorium sacramentum, quod per fauces transiret in ventrem. Quod autem hoc minus fidelitatis meæ servitium refugiat: noverit quæ scribit Joannes Scotus, monitu illum scripsisse precarioque Caroli magni antecessoris sui: qui quantum circa res gerendas perstrenuus, tantum circa religionem devotus, ne ineruditorum, carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia. Erudito vero Joanni illi imposuit colligere de scripturis quæ ineptiam illam converterent. Unde ferato portet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium; ni se malit exhibere indignum successione & sede illius magnifici antecessoris sui, qui etiam circa negotium intelligendarum scripturarum sollicitus, ab erudito vivo viro, non ad tenebrandum veritatis lumen, tale exegit obsequium.

ANNO CHRISTI 1050.

* *Mendose scriptum erat* Vincellensi.

Sacramentum quidem transitorium est: virtus vero quæ per ipsum operatur, & gratia qua insinuatur æterna participatio sacramenti, multorum est, paucorum communio caritatis. Qui dominum pure diligit, bene ad sacramentum accedit. Mandatum novum, caritas. Testamentum novum, promissio regni cælorum, pignus hereditatis, id est sacramentum communionis.

AD SYNODUM PARISIENSEM

Anni, ut adscribitur a Labbeo 1050.

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Ex Mansi suppl. pag. 1301.

DE anno, quo habita est synodus ista Parisiensis ita differui in nota ad Pagium ad annum 1050. 15. Non Durandus tantummodo, sed & author brevis chronici Elonensis, vulgati Anecdot. Martenii tom. III. col. 1396. synodi hujus Parisiensis meminit, sed illam cum an. 1051. componit; scribit enim ad annum illum: *Quidam Berengarius Andegavensium archidiaconus de Corpore, & Sanguine Domini absurdam, & reprobam* C *quæstionem concitavit; unde Parisius invitatus, congregata Synodo non venit; sed detecta ejus fallacia, reus condemnatus est.* Ex his certum annum hujus concilii, quem Durandus a Pagio laudatus silet, intelligimus (quantum tamen Author ineuntis sæculi decimi tertii fidem meretur): & Pagius in eo assignando nonnihil exorbitasse deprehenditur.

CONCILIUM COYACENSE

Pro reformandis moribus ecclesiæ in diœcesi Ovetensi, æra MLXXXVIII. id est anno Christi ML. celebratum sub Ferdinando rege primo Castellæ, qui cognominatus est Magnus, tempore Leonis papæ IX.

TITULI CAPITULORUM.

I. *Ut episcopi & clerici munus suum rite obeant.*
II. *Ut abbates & monachi suis obediant episcopis.*
III. *De jure ecclesiarum, & vestibus clericorum.*
IV. *De pœnitentia adulteris, incestis, &c. imponenda.*
V. *De ordinandis: & ne presbyteri ad nuptias edendi gratia eant: & de illis qui defunctorum convivitis assistunt.*
VI. *Ut vespere sabbati omnes ab opere cessent: & cum Judæis non habitent, nec cibum cum eis sumant.*
VII. *Ut populus a potentibus cum justitia regatur.*
VIII. *De legibus quibusdam Alphonsi & Sancii regum observandis.*
IX. *Quod ecclesiasticæ veritates triennio non includantur.*
X. *De eo qui contentiosum fundum coluerit.*
D XI. *Ut omnes die Veneris jejunium observent.*
XII. *De asyli jure ecclesiis concesso.*
XIII. *De jure regis.*

DECRETA FERDINANDI REGIS, & Sanciæ reginæ, & omnium episcoporum in diebus eorum in Hispania degentium, & omnium ejusdem regni optimatum, æra MLXXXVIII.

PRÆFATIO.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Ego Ferdinandus rex, & Sancia regina, ad E restaurationem nostræ Christianitatis fecimus concilium in castro [1] Coyaca, in diœcesi scilicet Ovetensi, cum episcopis, & abbatibus, & totius regni nostri optimatibus. In quo concilio [2] præsentes extitere Froilanus episcopus Ovetensis, Cyprianus Legionensis, Didacus Asturicensis, Syrus Pa-

1 Contulit Card. de Aguirre hoc Concilium cum exemplari Toletano MS. e quo variantes hasce deprehendit, MS. *Coyaca*. 2 Deest in MS. Tolet.

Palentiæ sedis, [1] Gomes Visocensis, Gomezius Calaguritanensis, Joannes Pampilonensis, Petrus Lucensis, Gresconius Iriensis. ANNO CHRISTI 1050.

CAPITULA.

I.

In primo igitur titulo statuimus, ut unusquisque episcopus [2] ecclesiarum ministerium cum suis clericis ordinate teneat in suis sedibus.

II.

In secundo titulo, ut omnes abbates se & fratres suos, & monasteria, & abbatissæ se & moniales suas, & monasteria, secundum beati Benedicti regant statuta: & ipsi abbates & abbatissæ cum suis congregationibus & cœnobiis sint obedientes, & per omnia subditi suis episcopis. Nullus eorum recipiat monachum alienum, aut sanctimonialem, nisi per abbatis sui & abbatissæ jussionem. Si quis hoc decretum violare præsumpserit, anathema sit.

III.

Tertio autem titulo statuimus, ut omnes ecclesiæ & clerici sint sub jure sui episcopi: nec potestatem aliquam habeant super ecclesias aut clericos laici. Ecclesiæ autem sint integræ, & non divisæ, cum presbyteris & diaconis, & cum totius anni circuli libris, cum ornamentis ecclesiasticis: ita ut non sacrificent cum calice ligneo, vel fictili. Vestes autem presbyteri sint in sacrificio, [3] amictus, alba, cingulum, stola, casula, manipulus. Vestes diaconi, [4] amictus, alba, cingulum, stola, dalmatica, manipulus. Altaris vero ara tota sit lapidea, & ab episcopis consecrata. Hostia sit ex frumento [5] sana & integra. Vinum sit mundum, & aqua munda, ita ut inter vinum, hostiam, & aquam, Trinitas sit significata. Altare sit honeste indutum, & desuper lineum indumentum mundum. Subtus [6] calicem, & desuper, corporale lineum mundum & integrum.

Presbyteri vero & diacones, [7] qui ministerio funguntur ecclesiæ, arma [8] belli non deferant, semper coronas apertas habeant, barbas radant, mulieres secum in domo non habeant, nisi matrem & sororem, aut amitam, aut novercam. Vestimentum unius coloris, & competens habeant. [9] Intra etiam dextros ecclesiæ laici uxorati non habitent, nec jura possideant. Doceant autem [10] clerici filios ecclesiæ, & infantes, ut symbolum & orationem dominicam memoriter teneant. Si quis autem laicus, hujus nostræ institutionis violator extiterit, anathema sit: presbyter vero [11] & diaconus, si hujus jussionis destructor extiterit, sexaginta solidos episcopo persolvat, & gradu ecclesiastico careat. ANNO CHRISTI 1050.

IV.

Quarto vero titulo statuimus, ut omnes archidiaconi & presbyteri; sicut sacri canones præcipiunt, vocent ad pœnitentiam adulteros, incestuosos, sanguine mixtos, fures, homicidas, maleficos, & qui cum animalibus se inquinant; & si pœnitere noluerint, separentur ab ecclesia & a communione.

V.

Quinto autem titulo decrevimus, ut archidiaconi tales clericos constitutis quatuor temporibus ad ordines ducant, qui perfecte totum psalterium, hymnos, & cantica, epistolas, evangelia, & orationes sciant. Presbyteri ad nuptias causa edendi non eant, nisi ad benedicendum. Clerici & laici, qui ad convivia defunctorum venerint, sic panem defuncti comedant, ut aliquid boni pro ejus anima faciant: ad quæ tamen convivia vocentur pauperes & debiles pro anima defuncti.

VI.

Sexto vero titulo admonemus, ut omnes Christiani die sabbati advesperascente ad ecclesiam concurrant, & [12] dominica matutina, [13] Missas, & omnes horas audiant, opus servile non exerceant, nec sectentur itinera, nisi orationis causa, aut sepeliendi mortuos, aut visitandi infirmos, aut pro regis secreto; pro Saracenorum impetu.

Nullus etiam Christianus cum Judæis in una domo maneat, nec cum eis cibum sumat. Si quis autem hanc nostram [14] constitutionem fregerit, per septem dies pœnitentiam agat. Quod si pœnitere noluerit, si major persona fuerit, per annum integrum communione careat; si inferior persona fuerit, centum flagella accipiat.

VII.

Septimo quoque titulo admonemus, ut omnes comites, seu majorini regales, populum sibi subditum per justitiam regant, pauperes injuste non opprimant, in judicio testimonium, nisi illorum præsentium qui viderunt aut audierunt, non accipiant. Quod si testes falsi convicti fuerint, illud supplicium accipiant, quod in libro judicum de falsis testibus est constitutum.

VIII.

---

1 Forte, *Gomesius Ocensis*, vel *Visensis*, ut est in hisce capitulis ex Hispanico idiomate exaratis.
2 MS. *Ecclesiasticum Monasterium*. 3 MS. *Amictum, albam, cingulum, manipulum, stolam, casulam*.
4 MS. *Amictum, albam, stolam, dalmaticam, manipulum*. 5 MS. *ex frum. electo*. 6 MS. *calix*.
7 MS. *& qui*. 8 MS. *bellica*. 9 MS. *Infra*. 10 In MS. deest vox *clerici*. 11 MS. *aut*.
12 MS. *die dominica*. 13 MS. *Missam*. 14 MS. *Institutionem*.

ANNO CHRISTI 1050.

VIII.

Octavo autem titulo mandamus, ut in Legione, & in ſuis terminis, in Gallæcia, & in Aſturiis, & Portugale, tale ſit judicium ſemper, quale eſt conſtitutum in decretis Adefonſi regis pro homicidio, pro rauſo, pro ſajone, aut pro omnibus calumniis ſuis. Tale veſo judicium ſit in Caſtella, quale fuit in diebus avi noſtri Sancii ducis.

IX.

Nono quoque titulo præcipimus, ut [1] triennium non includat eccleſiaſticas veritates: ſed unaquæque eccleſia (ſicut Canones præcipiunt, & ſicut lex Gothica mandat) omni tempore ſuas veritates recuperet & poſſideat.

X.

Decimo vero titulo decrevimus, ut ille qui laboravit vineas aut terras in contentione poſitas, colligat fruges: & poſtea habeant judicium ſuper radicem: & ſi victus fuerit laborator, reddat fruges domino hæreditatis.

XI.

Undecimo autem titulo mandamus, ut Chriſtiani per omnes ſexta ferias jejunent, & hora congrua cibo reficiantur, & faciant labores ſuos.

XII.

Duodecimo quoque titulo præcipimus, ut ſi quilibet homo pro qualicumque culpa ad eccleſiam confugerit, non ſit auſus aliquis eum inde violenter abſtrahere, nec perſequi infra dextros eccleſiæ, qui ſunt triginta paſſus: ſed ſublato mortis periculo, & corporis deturbatione *, faciat quod lex Gothica jubet. Qui aliter fecerit, anathema ſit, & ſolvat epiſcopo mille ſolidos puriſſimi argenti.

ANNO CHRISTI 1050.

* *f.* deturpatione.

XIII.

Tertio decimo titulo mandamus, ut omnes majores & minores veritatem & juſtitiam regis non [2] contemnant: ſed, ſicut in diebus domini Adefonſi regis, fideles & recti perſiſtant, & talem veritatem faciant regi, qualem illi fecerunt in diebus ſuis. Caſtellani autem in Caſtella talem veritatem faciant regi, qualem fecerunt Sancio duci. Rex vero talem veritatem faciat eis, qualem fecit præfatus comes Sancius. Et confirmo totos illos foros cunctis habitantibus Legione, quos dedit illis rex dominus Adefonſus, pater Sanciæ reginæ uxoris meæ. Qui igitur hanc noſtram conſtitutionem fregerit, rex, comes, vicecomes, majorinus, ſago, tam eccleſiaſticus, quam ſæcularis ordo, excommunicatus, & a conſortio ſanctorum ſegregatus, & perpetua damnatione cum diabolo & angelis ejus damnatus, & dignitate ſua temporali ſit privatus. Finis. *Hæc ex Cod. Cordubenſi.*

☞ COYACENSIS CONCILII

Acta Ampliora, e ſchedis Luſitanis reſtitutum, anno 1050. celebratum.

PRÆFATIO LUSITANI EXSCRIPTORIS.

Ex Suppl. Manſi pag 229. Ex append. in adnotat. ad Pagium an. 1050 T. VII. pag 684. edit. Luc.

Poſtquam Eminentiſſimus Baronius Tom. XI. Annalium anno 1050. ex MS. codice Ovetenſis Eccleſiæ Coyacenſe concilium publicavit, omnes conciliorum collectores, qui dictum concilium in ſuis collectionibus inſeruerunt, exemplar Baronii ſunt ſecuti. Cardinalis de Aguirre, qui alium codicem in Toletana eccleſia invenit, ubi dictum concilium extabat, collatum cum exemplari a Baronio publicato vulgavit tom. 3. concilior. Hiſpan. pag. 209. & ſeq. additis variantibus lectionibus ex MS. codice Toletano. Et in eodem tom. 3. pag. 212. ex MS. codice monaſterii S. Facundi publicavit quinque priora capita ejuſdem concilii vernaculo ſermone Hiſpano antiquo, prout expreſſa, & concepta fuerunt in eodem concilio. Nunc autem idem concilium multis ab aliis exemplaribus diverſum, & ſicut apparet, plus quam alias integritati reſtitutum, exhibemus ex MS. codice eccleſiæ Conimbricenſis, quatuorcentis annis antiquiore, ut ex charactere, & notis apparet, qui fol. 218. ſic habet.

In æra milleſima nonageſima tertia. In nomine Domini, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Temporibus ſereniſſimi, atque regis principis domini Ferdinandi, & conjugis ſuæ Donæ Sanciæ Reginæ, editum eſt hoc decretum in concilio.

In unum cum omnes epiſcopi conveniſſent: Petrus videlicet Lucenſis Metropol. * ſimiliter & Troylani Obetenſis; Creſconius Urienſis, & Apoſtolicæ ſedis; Cyprianus, Legionenſis; Didacus, Aſturiacenſis; Miro * Palentinæ; Gomice, Calagrotitanus, Joannes, Pampilonenſis: Item Gomice, Ocimenſis; * Ciſnandus Portugalenſis * cum omnibus abbatibus, reſidente jam prædicto principe ſuper flumen Stolla urbe Cogranca pro corrigendis ac dirigendis regulis, vel tramitibus eccleſiæ, ut mos eſt antiquorum patrum, ac ſumendis tramitibus.

* Deeſt in aliis exemplaribus.
* In aliis exemplaribus vocatur *Syrus*.
* In aliis exemplaribus dicitur *Viſenſis*
* Deeſt in aliis exemplaribus.

Agnoſcitur, & omnibus vobis cognitum manet ſecundum quod ab anteceſſoribus noſtris, & hic collaudatum eſt a præſentibus, & conſtitutum; atque ordinatum fuit, qui obedientes apoſtolicis, & canonicis documentis ſic præceperunt: Ut omnis homo ex toto corde & mente in cunctis actibus ſuis magis Deo ſerviret, quam voluntatibus vanis. Nunc vero in præſens amplius proficiſcentes, peccato, quo erant obduratæ aures noſtræ,

1 MS. *tricennium*. 2 MS. *Contendant*.

ANNO CHRISTI 1050.

ſtræ, ne audiremus legem, & ne audiremus Apoſtoli doctrinam, neque quod hi ſacri canones docent, ſed involvebamur in peccatis noſtris quotidie, propter quod multa mala venerunt in terras. Ob hanc rem juſſimus * ut omnes in unum coadunati audiatis quid concilium hoc præmoneat, forſitan aliquibus rebus bonis innovatis, faciamus aliquid boni, propter quod a Domino mereamur a peccatis abſolvi; ait enim Apoſtolus, poteſt enim, ut ſi quis timens Deum fuerit, ſenioris verbo ſtatim obedit, ſi, & ad principum juſſa, aut ſeniorum pro rebus temporalibus ſæculi hujus accommodamus auditum, & facimus quod jubent; quare pro ſalute animarum noſtrarum rebelles ſumus, & pertinaces, ut non audiamus, de quo nos præmonet Scriptura ſacra? Hic quidem præcipimus, ut hoc concilium, quod per omnem orbem terrarum regni noſtri ſtatutum eſt obſervemus; aſpeximus etenim & vidimus nefanda miracula, quantam eſuriem, inediam, peſtilentiam, cladem, & magnam inediam propter peccata noſtra retro actis annis in terra noſtra paſſi ſumus.

Et ideo timentes atque tabeſcentes illam vocem, quam Dominus per Moyſem filiis Iſrael locutus eſt dicens: Si nolueritis, & non audieritis me, addam correptiones veſtras centuplum, & conteram ſuperbiam, & duritiem veſtram; fruſtra ſeminabitis ſementem, & non reddam fructus ſuos; conſumetur incaſſum robur veſter, nec proferet terra ſementem, nec arbores poma præbebunt; comedetis, & non ſaturabimini. Nam ibidem in eodem loco ſic ait: Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluviam temporibus ſuis, & terra gignet germen ſuum, & pomis arbores replebuntur, apprehendet meſſium tritura vindemiam, & vindemia occupabit ſementem, & edetis panem veſtrum in ſaturitate.

Nos autem epiſcopi ſuperius nominati *, conſentiente Ferdinando rege, & Sanctia regina ſtatuimus, ut in noſtris ſedibus teneamus canonicam vitam, & miniſterium eccleſiæ ſanctæ pro poſſibilitate noſtra impleamus.

Deinde ſtatuimus, ut omnia monaſteria noſtra ſecundum poſſibilitates ſuas adimpleant ordinem ſancti Iſidori, vel S. Benedicti, & nihil habeant proprium niſi per licentiam ſui epiſcopi, aut ſui abbatis; & ipſi abbates ſuis epiſcopis ſint obedientes. Sic ſancti canones docent, & nullus eorum recipiat monachum aut fratrem alienum, niſi per proprium abbatis mandatum. Si quis autem hoc decretum violare præſumpſerit, anathema ſit.

Item tertiam monitionem ſtatuimus, ut omnes eccleſiæ, quæ in unaquaque Paroquia habentur, in ſuorum epiſcoporum jure permaneant, & clerici nullum inde ſervitium laicis faciant, niſi ſua voluntate, & ſuorum epiſcoporum juſſione, & ipſæ eccleſiæ ſint integræ, & non diviſæ inter presbyteros, & habeant miniſtros presbyteros, diaconos, libroſque de toto anni circulo, & cum ornamento eccleſiaſtico, ita ut non ſacrificent cum calice ligneo, vel fictili. Veſtes presbyterorum ſint ſuperpilitium, amictus, alba, ſinctorium, balteum, ſtola, manipulum, & caſula. Veſtes diaconorum ſint amictus, alba, & ſtola. Subtus calice ſit patena, & deſuper lineum corporale. Omnis altaris ara ſit lapidea, & ab epiſcopis conſecrata, hoſtia vero ex frumento electo ſine alia mixtura, & ſine ſale, & tota ſit ſana & integra. Vinum etiam ſit purum, & mundum; ita ut inter vinum, & hoſtiam, & aquam ſit trinitas ſignificata. Illi vero presbyteri, qui miniſterium eccleſiæ funguntur, habeant veſtimenta uſque ad talos. Armis bellicis non utantur; ſemper coronas apertas habeant, & barbas radant. Mulieres ſecum extraneas in domo non habeant, niſi tantum matrem, aut amitam, ſororem, aut materteram, aut mulierem probatam, & omnes indutas nigra veſte, tam in corpore, quam in capite; & dent fidejuſſores, ut nec de eis, nec per eas ullum adulterium fiat. Et infra dextros ipſius eccleſiæ laici cum fœminis non habitent, nec jus aliquod poſſideant. Doceant autem filios eccleſiæ, & infantes, ut ſimbolum, & orationem dominicam memoriter teneant. Si quis tamen presbyter aut diaconus hujus noſtri decreti violator extiterit ſolidos ſexaginta ſuo epiſcopo perſolvat, & gradu eccleſiaſtico careat.

ANNO CHRISTI 1050

Quarto vero titulo ſtatuimus, ut omnes abbates, presbyteri, ſicut ſacri canones præcipiunt, adulteros, inceſtuoſos, ſanguimixtos, fures, homicidas, maleficos, & qui cum animalibus ſe coinquinaverunt, ab eccleſia ejiciant, ſed primitus ammoneant eos, ut ſint filii eccleſiæ, & convertantur, & tunc ſi pœnitentiam agere dignam noluerint, ſeparentur ab eccleſia, & a communione.

Quinto autem capitulo ſtatuimus, ſabbatho paſchæ, & pentecoſtes ut baptiſmus generaliter adimpleatur, & ſic nullus infans ante hos terminos baptizetur niſi infirmitas coegerit. Ipſique infantes baptizati ante epiſcopum adducantur, & chriſmate perungantur. Abbates vero tales monachos adducat ad ordinandum, qui perfecte, & memoriter teneant totum pſalterium cum hymnis, & canticis, & bene inſtructi adducantur ad ordinandum mediata quadrageſima, & mediato auguſto. Monachi ad nuptias non eant, niſi tantum ad benedicendum. Laici quoque ad exequias mortuorum non veniant, ſed qui eas fecerint, vocent presbyteros, diaconos, pauperes, & debiles, qui non habeant unde retribuant.

Sexto autem capitulo admonemus, ut omnes chriſtiani die ſabbato adveſperaſcente ad eccleſiam concurrant. Die autem dominica matutinas, & miſſam, & omnes horas audiant. Opus ſervile non exerceant. Et non faciant iter niſi orationis cauſa, vel ſepeliendi mortuos, aut viſitandi infirmos, aut regis exercitum, aut propter Sarracenorum impetum, & Normannorum incurſum. Et nullus chriſtianus, aut chriſtiana cum Judæis auſus ſit in domum manere, aut cum eis cibum ſumere. Si quis hanc inſtitutionem fregerit, per ſeptem dies pœnitentiam agat. Quod ſi pœnitere noluerit, ſi major perſona fuerit, per annum integrum communione careat. Si inferior perſona fuerit, centum flagella accipiat.

Septimo quoque ammonitionis titulo hæc forma ſervetur, ut omnes comites, & infantiones imperantes terræ, & regales villici per juſtitiam ſubditos regant, & pauperes non opprimant, & in judicio teſtimonium non accipiant, niſi teſtimonium illorum, in quorum præſentia facta eſſet cauſa, vel culpa noſcitur, vel quam qui propriis oculis eam viderint, & auribus audierint, quod ſi falſi teſtes convicti fuerint, illud ſupplicium ſubeant, quod in libro Judicum de falſis teſtibus eſt conſtitutum.

Octavo autem capitulo mandamus, ut in Legione, & in ſuis terminis, & in Gallæcia, & in Aſturias, & in Portugale ſicut in decretis Adefonſi principis eſt conſtitutum pro omicidio ſcilicet, rauſe, ſagione, vel per omnes ſuas exactiones, ſicut in diebus ſuis, ita in diebus noſtris per-

"A quo & qua auctoritate ſit hoc concilium convocatum, colligi nequit ex hac præfatione, neque etiam cui referendum ſit verbum *juſſimus* &c. Nam licet infra ex verbis *Hic quidem præcipimus* &c. liceat conjectari fuiſſe hoc concil. a rege convocatum, ex aliis verbis eiuſdem præfationis apparet, Regem ſolummodo conſenſiſſe, & epiſcopi, ſeu Metropolitanus Lucenſis præſes hic loquitur tanquam de actione mere eccleſiaſtica, & a rege indepeadente.

Decr. I. * In aliis exemplaribus rex videtur principalis diſponens, hic jubent epiſcopi de conſenſu regis, quod eccleſiaſticis regulis magis conſonum eſt. Nota hic quod omnis hæc præfatio deſit in aliis exemplaribus.

Decr. II. Hoc decretum multum differt ab aliis vulgatis.

Decr III. In hoc decreto plures inveniuntur diſpoſitiones quam in aliis editis.

Decr. IV. Differt hoc decretum ab aliis editis.

Decr. V. Hoc decret. diſponit. plus quam in editis.

Decr. VI.

Deeſt in n. ditis.

Decr. VII.

Decr. VIII.

ANNO CHRISTI 1050. Decr. IX. editis la- tur *verba*.

Decr. X.

Decr. XI.

Decr. XII. Differt ab editis in aliquibus, & quo ad modum.

permaneat firmum; & in caſtella ſicut in diebus A Avi noſtri Sanctionis ducis.

Item nono capitulo mandamus, ut eccleſiaſticas hæreditates triennium non includat, ſed unaquæque eccleſia, ſicut canones præcipiunt, & ſicut lex Gotica mandat, omni tempore ſuas hæreditates recuperet, & poſſideat.

Decimo vero titulo præcipimus, ut de terris, & vineis in contemptionem poſitis, ille, qui eas laboraverit, colligat fruges, vel fructus, & poſtea habeant veritatem ſuper radicem.

Undecimo titulo ſtatuimus, ut omnes ſextas ſerias chriſtiani homines jejunent, & more quadrageſimæ hora congrua cibo ſe reficiant, & laborent ſuos labores. B

Duodecimo autem titulo præcipimus, ut quilibet homo, qui ad eccleſiam confugerit: tam cum homicidio, aut cum qualibet cauſa, aut cum quolibet damno, non ſit antus qui eum perſecutus fuerit, illum exinde violenter abſtrahere, ſed ſicut lex gotica docet extra mortis periculum faciat ipſe debitor quantum ei juſſum fuerit, & nullus homo ſit auſus amodo, ut infra dextros eccleſiæ qui ſunt XXX. & unum paſſus violenter ingrediatur, aut raptor aut contumelioſus exiſtat, quod qui fecerit anathema ſit, & centum ſolidos cogatur exolvere. ANNO CHRISTI 1050.

Tertio decimo titulo, ut omnes tam majores, quam inferiores veritatem & juſtitiam regis non contemnant. Sed ſicut in diebus Adefonſi principis fideles & veraces ei perſiſtant, & talem veritatem faciant ei, qualem in ipſis diebus prædictore- gi Alfonſo fecerunt, & in caſtella talem veritatem faciant caſtellano regi domino Ferdinando, & ſuis filiis, ac nepotibus, qualem fecerunt illi duci domino Sancio, & ille talem veritatem faciat eis, qualem illis fecit pater ſuus comes dominus Sanctius. Decr. XIII. In hoc decreto aliqua deſunt quæ in editis inveniuntur.

CONCILIUM SIPONTINUM,

A Leone IX. celebratum, in quo depoſiti archiepiſcopi duo, anno domini [1] MI.

Hujus concilii memoriam debemus VVitberto, cujus, in ſancti hujus pontificis vita, hæc verba ſunt: zelo ſanctæ religionis fervens præſul venerandus, apud Sipontum habito concilio, duos depoſuit ab officio archiepiſcopatus, qui cum mercede ſanctum aſſumpſerant miniſterium, vitio elationis unus ambiens præcellere alterum. *Hæc tantum VVibertus, nec alibi uſpiam ſynodi hujus mentio.* C

CONCILIUM PROVINCIALE

Apud S. Tiberium anno M L. congregatum.

Ex chartario Arulenſi.

Ex Matteo Theſ. Anecd. Tom. 4. p. 87.

LIBELLUS SUPPLEX MONACHORUM ARULENSIUM ad congregatos patres adverſus bonorum monaſterii invaſores.

ORthodoxis patribus omnigena veneratione dignis, quos ſancta ex diverſis aggregavit fides partibus, quoſque nectit in dilectione fraternitatis vinculum geminæ caritatis, pontifi ibus videlicet, quibus collata eſt cura eccleſiarum Dei, grex tantillus almæ Dei genitricis Mariæ cœnobii Arulas hanc querimoniæ clementiæ veſtræ dirigit paginam, in qua ſunt adnotata prædia, quæ ſe caulatur ab injuſtis & pravis hominibus per vim ſeu per donationes inlicitas, ſeu ſub prætextu cujuslibet fraudulentiæ, a ſuo jure diſtracta. Nam noſcat almitas veſtra præfatum cœnobium noviter ædificari cœptum pro tantorum amiſſione prædiorum, non eſt poſſe noſtrum illud ad perfectum uſque perducere, neceſſaria deficiente quæ ſuſtentationi competunt fragilitatis humanæ. Idcirco prædictus tam variis caſibus fatigatus, Dei omnipotentis ſupplex veſtramque omnium depoſcit clementiam, ut ob amorem ejuſdem glorioſæ genitricis auctoritate pontificali feriantur a vobis vinculo juſtæ damnationis, & excommunicationis quouſque retinuerint prædicta D prædia prædictæ Virginis. Hæc ſunt vero nomina prædiorum & militum ea poſſidentium. In primis alodem S. Mariæ, quem habet in comitatu Berchitano, id eſt in Marola cum ipſa eccleſia, & in Aviſano tenet mulier Reinaldi qui fuit quondam cum filio ſuo. Remundus Arnaldi alodem de Orlarios, Gausbertus ipſum de Pidre & de Urſiniano, Guillelmus Oliba ipſum de Corneliano, Guillelmus Johannis tenet S. Mariam de Paniſar, & ipſas vineas de Cluſa, Willelmus Dalmatii ipſum alodem de Maras, & de campo Eldrici, & de Treſſerra, & de villa Mulacha, & ipſum de Keixanos, Bernardus Olivæ alodem de Rutmors, & de Kaſtellone & de Rodas, Aicardus Odonis alodem de Rabdos, Bernardus Adalberti eccleſiam de Chaſamori, Arnaldus Johannis alodem de Elſinas, Seniofredus Mironis alodem de Terradas, & in Pines medium manſum, Deuſde franc manſum unum in Terrodas, Segarus Berardi ipſos manſos & ipſos alodes de Terradas, & in Ciraſia manſos tres, & ipſos manſos cum alode de Ortos, & ipſos manſos cum E alo-

1 Hæc ſynodus anteponenda eſt Conciliis Romano & Vercellenſi hoc eodem anno 1050. habitis: fuit enim hujus anni initio celebrata: Vvibertus ſiquidem in vita S. Leonis Noni lib. 2. c. 4. narrato Concilio Sipontino ſubdit: *Inde repetito greſſu Romano rediit, ubi ſuperna admonitus revelatione S. Gerardum ſuæ ſedis, Leuſorum videlicet, olim Præſulem in numero ſanctorum computandum ſtatuit.*

ANNO CHRISTI 1050.

alode de villa Rubeo, & ipsos de Vilaro castellano, & ipsum alodem de Costa, & ipsum de Felgus, & de Valedella, & de Campo Sambuce. Seguinus tenet in Albiniano inter mansos & bordas septem, & ipsum decimum de Rabugadas cum medium mansum, &c. & multa alia nobis aufert. Udalgerius vicecomes tenet totum alodium de Alieles.

ANNO CHRIS 1050

SYNODUS ANATHEMA PRONUNCIAT

adversus invasores bonorum monasterii.

CUm sancta cogeret nos fides ex diversis in unum congregari partibus, sanctam celebraturi synodum idibus Julii apud beatum Tiberium, cum religiosorum multitudine abbatum, & honestissimorum virorum utriusque sexus, ætatis, vel ordinis; oblata est querimoniæ pagina oculis nostris ex monachis almæ Mariæ Virginis cœnobio Arulis, simul cum prænotata prædia quæ sibi ab injustis tolluntur hominibus: pro qua amissione rerum compulsi adire præsentiam nostram, suffragium expetentes nostrum: quod illis negare non est nostri ordinis, nec rectum; cum in periculis subvenire debeamus, & in necessitate constitutis ferre justitiam. Ob hoc igitur nos humiles JESUCHRISTI pontifices advertentes tantam tamque inauditam servorum Dei querimoniam, instinctu ejusdem provocamur ad compescendum eam juxta posse nostrum ad decreta canonum. Idcirco ego WIFREDUS almæ primæ Narbonæ metropolitanus confirmo. † UGO episcopus Uzetensis. † ARNALLUS episcopus Magalonensis. † BERENGARIUS episcopus Biterrensis. BERNARDUS episcopus Lutovensis. † GONTARIUS episcopus Agatensis. † BERENGARIUS episcopus Elnensis. Illi qui fuerunt ad subversionem de Malo, de S. Maria, de Riarde, Roland videlicet & alii qui consensi fuerunt, cum legatis ceterorum coepiscoporum nostrorum & cum abbatibus religiosis ex diversis ordinibus Gothiæ ac Spaniæ, nolentes exorbitare a regulis SS. Patrum, accensi flamma Spiritus-sancti, percutimus eos, qui in supra scripta culpa atque negligentia sunt aut erunt irretiti, secundum quod in culpa sunt aut erunt implicati, per gladium Patris & Filii & Spiritus sancti, & per anathematizationem omnium quæ sunt fuerunt & erunt fidelium Dei, nisi ad veram pœnitentiam venerint, & secundum posse illorum emendaverint, sint extorres a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ, in anathematizatione sint omnes superius nominati, omnesque maledictiones veteris & novi Testamenti super eorum capita multiplicamus. Maledicti sint in civitate, maledicti in agro, maledicta horrea eorum & cellaria eorum, maledicti cibi eorum & reliquiæ ipsorum, maledicta sint inferiora ventris eorum & fructus terræ ipsorum armenta & greges ipsorum; maledicti ingredientes & egredientes. Mittat super eos dominus famem & pestilentiam & increpationem in omnia opera eorum quæ faciunt, donec conterat eos & perdat velociter propter adinventiones eorum pessimas, in quibus relinquunt Dominum. Adducat Dominus super illos pestilentiam donec deleat eos de terra quam possident. Percutiat eos egestate & febri & frigore, ardore & æstu, & aere corrupto, ac rubigine; & persequatur eos donec pereant. Tradat illos Dominus corruentes coram inimicis suis. Sint cadavera illorum volatilibus in escam & bestiis terræ, & non sit qui abigat. Sint percussi cæcitate, & amentia, ac furore mentis; & palpent in meridie sicut palpari solet cæcus in tenebris: & non dirigantur gressus eorum. Maledicta sint capita eorum per septem portas, id est per nares, & aures, & oculos, & per buccam eorum. Maledictum sit cerebrum eorum, capilli, humeri, brachia, manus, digiti, frons, cilia, linguæ, dentes, gulæ, pectus, dorsum, cor, venter, umbilicus, interiora, exteriora, & posteriora, vitalia, inguines, coccæ, geniculi, tibiæ, tali, pedes, plantæ, articuli, venæ, junctiuræ, viscera, ossa, medulla. Hæc omnia prænominata illorum maledicta sint nisi resipuerint, & ad veram pœnitentiam venerint. Et hæc regula maledictionis atque anathematizationis servetur, & permaneat in omnibus primatum ecclesiis. Quicumque igitur cum prænominatis hominibus locuti fuerint scienter, nisi emendare eos hortati fuerint, aut cum eis manducaverint, biberint, dormierint, in aliquove participati fuerint, nisi resipuerint; si clericus fuerit, proprio ordine periclitabitur, si laicus aut femina, nisi paupertate aut metu deprehensus fuerit, prædicta damnatione perdendum, & anathematizandum, & excommunicandum se esse perhorrescat. Acta synodus idus Julii anno Incarnati Verbi M. L. indictione III. anno XX. regnante rege HENRICO in Francia anni cycli XVIII. VI. Scriptum per manus Olivæ. † GUISLIBERTUS gratia Dei episcopus Barcinonensis, WIFREDUS præsul †.

ANNO CHRISTI 1051.

ANNO CHRIST 1051.

CONCILIUM ROMANUM III.

In causa Gregorii Vercellensis episcopi, de adulterio accusati, eorumque qui a simoniacis ordinati fuerant, congregatum anno domini MLI. tempore Leonis papæ IX.

Acta concilii quæ.

HErmannus Contractus in chronico res hujus synodi in causa Gregorii Vercellensis episcopi, paulo fusius quam solet, istis verbis recenset: *Post pascha item dominus papa Leo synodum Romæ collegit, ubi inter alia Gregorium Vercellensem episcopum propter adulterium cum vidua quadam avunculi sui sponsa admissum, & perjuria perpetrata, absentem & nescientem excommunicavit: quem tamen non multo post Romam venientem, satisfactionemque promittentem officio priori restituit.*

In hac eadem synodo ventilatam fuisse quæstionem de ordinatis ab episcopis simoniacis indicat epistola Petri Damiani ad Henricum Ravennatem episcopum: qua cum ille ordinatos a simoniacis ab aliorum calumnia merito, prout supra constitutum ac decisum fuerat, defendisset, idque ipsis ordinatis gratum esset, libellum edidit, quem *Gratissimum* inscripsit, ideo quod in eodem de illis ordinatis ageret qui omnino gratis a simoniacis ordinati fuerant, quibusque ea de causa idem libellus vere gratissimus foret.

Insuper in hoc concilio Leonem scripsisse decretum de continentia clericorum, quod Constitutum vocabant, testatur Petrus Damianus in epistola

ANNO CHRISTI 1051.

stola ad Cunibertum Taurinensem episcopum : A ubi, & de feminis, clericis malo usu inservientibus, hæc quæ sequuntur statuta fuisse tradit : *In plenario plane synodo sanctæ memoriæ Leo papa constituit, ut quæcumque damnabiles feminæ intra Romana mœnia reperirentur presbyteris prostitutæ, extunc & deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillæ. Quod videlicet salutare statutum, æquitatis justitiæque plenissimum, nos etiam per omnes ecclesias propagandum esse decernimus : quatenus præcepto prius apostolicæ sedis edicto, unusquisque episcopus ecclesiæ vendicet famulas, quas in sua parochia deprehenderit sacrilega presbyteris admixtione prostratas : æquitatis scilicet jure, ut quæ sacris altaribus rapuisse servorum Dei convincuntur obsequium, ipsæ hoc saltem episcopo per diminuti capitis sui suppleant famulatum.* Hæc Petrus.

ANNO CHRISTI 1051.

Cæterum ex succisis vepribus infausta vitulamina rursus exorta, falce apostolica post sanctum Leonem papam amputanda fuerunt per successores pontifices, rursumque radicitus excidenda.

AD SYNODUM ROMANA.

Anni 1051.

ADDITIO.

Querimonia Joannis Sabinensis episcopi contra Farfenses monachos in synodo Romana Anno 1051.

Ex Manfi suppl. pag 302. Ex Chron Farfens. Rer. tal. Script. T. II. P. II. p. 81.

AUdiat Dominus & totius regni ..... moderator æquissimus, vel primæ sedis episcopus, audiatque cuncta hæc sancta synodus, percipiatque justam proclamationem, quam facio super abbatem Pharphensem, a quo multas & passus sum, & patior injurias. Est quædam ecclesia in honore S. Michaelis Archangeli sita in monte, qui dicitur Tancia, videlicet in episcopatu meo, quæ juris mei episcopatus est, cujus altaris auctor, & dedicator creditur fuisse Silvester beatissimus hujus almæ sedis episcopus; super quod altare non est veritus abbas ille ausu temerario maceriam addere, & supra tanti consecratoris violatam consecrationem missas per monachos suos cantare, nullo vel faciente, vel jubente episcopo. De ecclesia autem illa, nescio per quem da C torem, medietatem obtinet ecclesia sanctæ Mariæ, cujus ipse abbas est; medietatem vero alteram episcopatus possidet meus. Sed ex his medietatibus inter me, & abbatem Hugonem, talis obligatio facta est, ut semper in tempore quadragesimali, & in mense Majo meus ibi cum suo minister sedet, cæteris vero temporibus solus suus ibi sedet minister, a quo tria xenia in anno haberem. Et si umquam abbas ille, aut aliquis successor ejus aut venderet alicui, aut donaret, aut propter beneficium, aut quoquo modo, ipsius ecclesiæ medietatem suam : tunc ad meam, meorumque successorum deveniret proprietatem. Et D si ego, vel aliquis successor meus de medietate ipsius ecclesiæ, quæ est mei episcopatus, aliquid tale fecissem : tunc ipsa medietas ad abbatis deveniret proprietatem. Et ecce domnus ipse abbas in his omnibus cecidit, quia neque ministerium meum ita tractavit, ut decuit, neque promissa xenia misit, sed medietatem suam duabus Dei ancillis dedit. Arsit prædicta ecclesia una dierum, & post combustionem duxit ille episcopum Siphonensem, & me nolente, & nesciente, consecravit eam. Cum vero una dierum sciret, me iturum fore ad quemdam locum, mei senio- E ris jussione implenda, paravit adversus me insidias, & tales, ut si me posset, occideret, aut si non posset, domum, in qua ipse noctu jacerem, incendio concremaret. Cujus nefariæ adinventionis extitit auctor Petrus monachus, qui dicitur de Laurentio, & cum eo Datus de Uberto, Teuzo de Berizo, Albertinus Adulterinus, Barocco, Petrus Castellanus, Raino de Crescentio, Follia Joannes Ferrarius, Rainaldus de Guidone presbytero, & Azolinus. Unius denique mei archipresbyteri silvam incidit ob hoc, quod meum fidelem illum cognovit, quæ non minus valuit, quam centum libras. Cepit quemdam servientem meum, & quia dixit, se meum esse, abstulit ei equum, & omnia vestimenta ejus. Præterea decimas omnes, quæ mihi pertinent, necnon & partem meam de bonis mortuorum, ubicumque valet, contendit, maxime tamen in Buccinano, & Vulpiano. His & aliis ab eo abbate pressus adversitatibus, proclamo me super illum, quærens misericordiam vestram, ut non sinatis ecclesiam meam, immo tam vestram, quam meam, tantis adversitatibus gravari, tantisque molestiis molestari, sed potius liberata a perturbationibus tanti perturbatoris, grates inde maximas Deo reddamus, & vobis.

His ita recitatis, quæsitum est ab advocato domini abbatis, ut domnus Papa, sancta synodo concedente inducias permitteret ad singula quæ Sabinensis episcopus conclamaverat, verius & subtilius investigandum, & respondendum. Tunc benigna largitione permissum est. Aderant autem ibidem utriusque partis amici veraciores, & pacifici scrutatores, qui ipsas res canonice indagantes, retulerunt domno Papæ, quod per legem, vel sacros canones judicare vellet, ne ambæ partes in detrimentum gravissimum devenirent, videlicet propter violationem & destructionem altaris, & reliquiarum ejus, quas auferre idem Sabinensis episcopus præsumpsit, & propter depræda- tiones, sive incendia, quæ postmodum domni abbatis militum exercitus fecit. Nam proprietas ecclesiæ pro acquisitione, & authentica professione antiquior, & anterior per omnia inventa est hujus nostri monasterii fuisse. Hoc summus præsul certius discernens, litem ipsam, proutcumque potuit, sedare fecit, & edidit monasterio huic mirabile privilegium suæ piæ confirmationis de omnium hujus monasterii bonorum acquisitionibus liberrime possidendis. Denique post longum tempus nostris scilicet diebus ita vidimus, & audivimus referentem, & certissime testantem quemdam Rom. episc. nomine Petrum jam nimis vetulum, qui Romæ morabatur apud sanctum Vincentium juxta ecclesiam sanctam beati Petri apostoli, omnia, ut supra diximus, coram se examinata, & diffinita fuisse, & privilegium sic editum.

CON-

ANNO CHRISTI 1052.

CONCILIUM MANTUANUM

A LEONE IX. CELEBRARI COEPTUM,

Et factioſorum tumultu abruptum, anno Domini MLII.

Lib. 3. c. 8.

Sanctus pontifex, repedans in Italiam, *ait Vvibertus in ejus vita*, concilium apud Mantuam habendum conſtituit: quod factio quorumdam pontificum, ſeveritatem ejus juſti judicii timentium perturbavit. Nam familiæ eorum fautrices ſceleri, ſubitum contra domni apoſtolici familiam moverunt tumultum, ſecure adſtantem ante baſilicam, in qua publicum habebatur concilium: ita ut vir ſanctus cogeretur, a medio conſeſſu ſurgere, & ante portam ad ſedandum ſtrepitum procedere. Cujus præſentiam non reveriti, Deo odibiles, magis magiſque in nequitia pertinaces, A nitebantur ad eum exarmatos confugientes ante oculos ipſius confodere, & a valvis eccleſiæ ut ibi tutarentur repellere. Ita ut impetus ſagittarum & ſaxorum circum ejuſdem ſancti aures & ora volitaret, atque quoſdam ejus veſte defendi cupientes vulneraret. Qui tumultus admodum difficulter ſedatus, cœptum rigorem concilii imperfectum coegit relinqui. Sed in craſtinum cuncti hujus ſeditionis incentores ſevera examinatione damnandi, a piiſſimo patre ſunt miſericordi indulgentia abſoluti: ne videretur cauſa ultionis aſperitatem in eos exercere judicii.

☞ CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Præſide Michaele Cerulario patriarcha Anno Mundano 6565. Ind. V. Chriſti 1052. habitum.

MICHAELIS B ΜΙΧΑΗΛ Α.

Exemplum editæ ſynodalis ſententiæ, ſub Michaele ſanctiſſimo & univerſali patriarcha, a Niceta ſanctiſſimo protoſyncello & chartophylace magnæ eccleſiæ, anno 6565. 5. Indict. Ne nuptiæ fiant ſeptimo gradu.

Ἴσον τῆς ἐκτεθείσης συνοδικῆς ψήφου ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου παρὰ Νικήτᾳ τοῦ ὁσιωτάτου πρωτοσυγκέλλου καὶ χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, κατὰ τὸ ϛφ'. * ξε ἔτους, τῆς ε ἐπινεμήσεως, Περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι γάμον ἑβδόμου βαθμοῦ. * al. 4.

Suppl Manſi Appen. Tom. II pag. 91. Ex Jur. Græc. Rom. tom. I lib. III. p. 206.

RETuliſti ſanctiſſime, ad noſtram mediocritatem, cum quidam ſobrinis nati, nuptias ſecum invicem inirent, & in præſenti eas prohibuiſſe, & quæſiiſti per litteras an non oporteat eos prohibere, ſed permittere ulterius progredi. Noſti vero piiſſime qualia de nuptiis legunlatores ſanciverunt. Ajunt enim, Inter aſcendentes & deſcendentes in infinitum nuptiæ prohibentur, inter eos autem qui ſunt a latere, eſt quædam prohibitio. Vox, *Quædam*, oppoſita ei, quod eſt in infinitum, particularem inducit prohibitionem. Idque manifeſtum fit ex iis quæ rurſus leges dicunt. Nuptiis conjungi prohibentur, fratres, conſobrini, & qui ex iis, nati dumtaxat. Quid hac lege clarius requiri poteſt? nihil. Quonam modo conabitur quiſpiam prohibitionem aut permiſſionem aliam facere ſupra eam quæ ſancita eſt? Si igitur terminum prohibitionis ex eadem cognatione nuptiarum legislator fixit ad ſobrinos uſque, & quæ his ulteriora ſunt indefinita reliquit, nemo eſt qui legitimum terminum egredi poſſit, contrarium n. conſtituit. Audi etiam expreſſim permittentem nuptias natorum ex ſobrinis. Heres, inquit, ſcripta ſub conditione, ſi pronepoti propatrui, proavunculive pronepoti nupſerit, impleat conditionem, non enim turpes ſunt nuptiæ. Quid ita? quia octo gradibus ſeparantur. Etſi enim eamdem radicem idemque genus communicent ſobrinorum filii, graduum intervallum, & legislatoris verba, ad unionem rurſus cognationem vocant, connubii jure conceſſo. Sextus enim gradus & inter eos, qui ſunt ex tranſverſo, & inter affines, impedit omnino nuptias, &

Ἀνήνεγας * ἐρώτατε πρὸς τιμὴν ἡμετέραν μετριότητα, ὡς μελλόντων τινῶν τετραδέλφων πρὸς γάμους κοινωνίαν ἀλλήλοις συνέρχεσθαι, πρόσθε τὸ παρὸν ἐκώλυσας τὸν γάμον αὐτούς. καὶ ἐζήτησας διὰ γραμμάτων εἰ δέον τὰς τοιούτους τοὺς γάμων μὴ κωλύειν, ἀλλ' ἐπιτρέπειν προβαίνειν. καὶ πάντως οἶδα θεοφιλέστατε, οἷα περὶ τοὺς γάμων οἱ νομοθέται θεσπίζουσι. φασὶ γάρ, ἐπὶ τοὺς ἀνιόντων καὶ κατιόντων εἰς ἄπειρον ὁ γάμος κεκώλυται, ἐπὶ δὲ τοὺς ἐκ πλαγίου ἐστί τις κώλυσις. τὸ γοῦν ΤΙΣ ῥῆμα, ἀντιδιαστελλόμενον πρὸς τὸ ἄπειρον, μερικὴν εἰσάγει κώλυσιν. καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν καὶ αὖθις οἱ νόμοι φασί. κωλύονται πρὸς γάμους κοινωνίαν ἀδελφοί, ἐξάδελφοι, καὶ οἱ ἐξ αὐτοὺς τεκτόμενοι μόνον. τί τούτῳ τῷ νόμῳ σαφέστερον ζητήσειέ, τις; ὑδέν. καὶ πῶς ἄν τις ἐπιχειρήσειε κώλυσιν ἢ ἄφεσιν ἑτέραν ὑπὲρ τὴν τεθεσπισμένην ποιήσασθαι; εἰ γοῦν τὸν ὅρον τῆς κωλύσεως τοὺς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους γάμων ὁ νομοθέτης μέχρι τοὺς δισεξαδέλφων ἐπήξατο, καὶ τὰ πορρώτερα τούτων ἀφῆκεν ἀπεριόριστα, ὐδείς ἐστιν ὁ τὸν νομικὸν ὅρον ὑπερβαίνειν δυνάμενος. ἀντινομοθετεῖ γάρ. καὶ ἄκυρα τοὺς τετραδέλφων διαῤῥήδην ἐπιτελούμενον γάμον. ἡ γραφεῖσα (φησί) * ὑπὸ αἵρεσιν κληρονόμος, ἐὰν τῷ τετραδέλφῳ γαμηθῇ πληρούτω τὴν αἵρεσιν. εἰ γὰρ αἰσχρός ἐστιν ὁ γάμος. διὰ τί; ὅτι ἀπεχοίνισαι πρὸς τὸν ὄγδοον βαθμόν ὁ γάμος. εἰ γὰρ καὶ τῆς αὐτῆς * ὁ ἑρμην. * κληρονόμος ὑπὸ αἵρεσιν τῶν ΕΑΝ-ΤΩ

τῆς

ANNO CHRISTI 1052.

τῆς ῥίζης καὶ τῆς αὐτῆς γονῆς κεκοινωνήκασιν οἱ τῶν δισεξαδέλφων παῖδες, ἀλλ' ἡ τῶν βαθμῶν ἐπίτασις, καὶ ἡ τοῦ νομοθέτου φωνὴ πρὸς ἕνωσιν καὶ αὖθις τὰ γένη καλεῖ, συγχωροῦσα τὸν γάμον. ὁ μὲν γὰρ ἕβδομος βαθμὸς καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου, καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας πάμπαν ἀπείργει τὸν γάμον, καὶ τὸν συστάντα ἴσως διαλύει· ὁ δὲ αὖ ὄγδοος τῶν βαθμῶν, συγκεχωρημένην ἔχει τὴν συνέλευσιν, εἴτε τῶν ἐκ πλαγίου, εἴτε τῶν ἐξ ἀγχιστείας εἰσὶν οἱ γαμοῦντες. περὶ μέντοι τὸν ἕβδομον βαθμὸν τὸ πᾶν περιΐσταται ζήτημα, οὐκ ἄλλως ἢ τῇ νομικωτάτῃ τῶν ἐπιστημῶν διαλυόμενον, καὶ ἀνεπιφθόνῳ φρενὶ διαιρούμενον. ὅσα μὲν γὰρ τῶν συνοικεσίων ἐξ οἰκειότητος, ἤγουν ἐξ ἀγχιστείας, ἀλλήλοις συνημμένων τῶν προσώπων, τῷ ἑβδόμῳ περικλειόμενα βαθμῷ, τὴν σύστασιν λάβῃ, ταῦτα καὶ ἀδιάλυτα μένει, ὡς ἐξ ἀμέμπτων συναφθέντα τῶν γάμων. δύο γὰρ ἐξάδελφοι πρῶτοι πρὸς θείαν μεγάλην καὶ ἀνεψιάν, ἑτέρας σειρᾶς καὶ γονῆς ὡρμημένας, τὰ γαμήλια θέμενοι, κατηγοριῶν κατ' αὐτῶν οὐκ ἐπιθήσουσι γραφάς· οἱ μὲν γὰρ πρὸς ἀλλήλους τέταρτον ἐπέχουσι βαθμόν, οἱ πρῶτοι ἐξάδελφοι. ἡ δὲ θεία τῆς ἀνεψιᾶς τρισὶ διῄρηται βαθμοῖς. καὶ οὕτως ὁ ἕβδομος ἐπὶ τούτοις συναγόμενος βαθμὸς τὴν μέμψιν εἰς τέλος ἐκπέφευγεν, ἰσχυραῖς ἐπινοίαις καὶ λεπτοῖς διαλογισμοῖς, διὰ τὴν ἐντολήν. ἐν μὲν τοῖς πρὸ τοῦ ἑβδόμου ἑτέροις βαθμοῖς, ἐνοῦντος τοῦ σώφρονος τὴν τῶν διῃρημένων γενῶν συνάφειαν, τὸν δέ γε ἐπὶ τῷ ἑβδόμῳ γάμον οὐκ εἴργοντος. τῶν δὲ ἐκ πλαγίου συγγενῶν ὁ τῷ ἑβδόμῳ καταλαμβανόμενος διόλου ἀπείρηται γάμος, καὶ ἀπότροπαιος εἶναι νομίζεται. οὐδὲ γὰρ ὁ δισεξάδελφος τῇ τοῦ δισεξαδέλφου θυγατρὶ συναρμοσθήσεταί πω ποτε, ἢ ἡ τοῦ δισεξαδέλφου θυγάτηρ ἐπὶ τὸν τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἀναποδίσασα δισεξάδελφον, τοῦτον πρὸς τὸν ἑαυτῆς γάμον καθελκύσει ποτέ. μολυσμὸς γὰρ τοῦτο γένους καὶ φθορά, καὶ συγγενείας φυρμός, καὶ μίξις ἀκόλαστος, καὶ τῇ νομικῇ * διαστάσει ἀντίθετος. ἐπεὶ οὐδὲ ἡ αὐτὴ πάντως οἰκειότης τῶν ἐξ ἀγχιστείας συνημμένων προσώπων, καὶ τῶν τῆς αὐτῆς συγγενείας καὶ τοῦ αἵματος ἀπογεννωμένων. ἵνα καὶ ἕβδομος ἐπ' ἀμφοτέροις βαθμὸς ἐπίσης ἢ συγχωρηθῇ ἢ κωλυθῇ. τῶν μὲν γὰρ ἐκ πλαγίου συγγενῶν μία ἡ ῥίζα, καὶ πηγὴ μία. κἂν διάφορα τὰ βλαστήματα, καὶ τὰ ῥεύματα μεμερισμένα. ὅσαι δὲ τῶν οἰκειοτήτων ἐξ ἐπιγαμιῶν τὴν σύστασιν εἰλήφασι, δύο ξένων γενῶν συνάφειαν ἐπισύρονται, καὶ * ὥσπερ μετακεντριζόμεναι καὶ συμφυόμεναι ἐξ ἑτέρου γένους πρὸς ἕτερον, τὸν γάμον ἔχουσι κεκωλυμένον. οὐ διὰ θεσμὸν συγγενείας, ἀλλ' ἐκ τῶν νομικῶν διαταγμάτων, καὶ φωνῆς θείας, εἰς ἓν ἐξ ἀρχῆς τὸ θῆλυ συναπτούσης τῷ ἄρρενι. οὐ γὰρ ἐπεὶ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ μου γυνή, μία ἐστὶ τῷ ἀνδρὶ ταύτης καὶ ἀδελφῷ μου σάρξ, καὶ λεπτῷ νῷ καὶ νοήματι κἀμοῦ λελόγισται ἀδελφὴ ἡ νύμφη, καὶ τὴν ταύτης ὅλην συγγένειαν εἰς ἓν συναλείφων πρόσωπον, ἀδελφὰς καὶ συγγενίδας * λογίσομαι. ὁδηγεῖ γάρ ὁ νόμος, τίνας ταύτας τῶν συγγενίδων οὐκ ἄξομαι, καὶ τίσιν ἀμέμπτως προσέλθω. οὔτε γὰρ πρὸς τὴν τῆς νύμφης μου ἀδελφήν, οὔτε πρὸς τὴν πρώτην ταύτης ἐξαδέλφην ἢ τὴν θείαν τὴν μείζω, καὶ μέντοι οὐδὲ πρὸς τὴν ἀνεψιὰν γαμικὰ * συγγράψω συμβόλαια. ἐπειδὴ ταῖς τοῦ ἕκτου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν βαθμῶν ἄρκυσι περιείλημμαι. πρὸς δὲ τὴν δισεξαδέλφην ταύτης, καὶ τὴν μικρὰν ἀνεψιάν, ἀνεπιτίμητον θήσομαι τὸ συνοικέσιον. ἡ μὲν γὰρ πρὸς τὸν ὄγδοον ἀπελήλαται βαθμόν. ἡ δὴ ἀνεψιὰ ὑπερβαίνει τὸν ἕκτον, καὶ ἐπὶ τὸν ἕβδομον ἵσταται, ἤτοι καὶ θεῖος καὶ ἀνεψιὸς ἀλλο-

* διὰ τάξει

* αὐτὰ ὥσπερ μετεγκεντριζόμεναι

* λογίζομαι ὁδηγεῖ γάρ με ὁ νόμος τίνας ταύτας τῶν

* συνάψω

A jam contractas dirimit. Rursus gradus octavus permissam habet conjunctionem, sive ii, qui coeunt, sint a latere cognati, sive affines. Circa septimum gradum omnis consistit quæstio, quæ non aliter, quam jure civilis scientiæ dissolvitur, & sincera mente terminatur. Nam quæcumque conjugia personarum simul coeuntium ex propinquitate sive affinitate septimo inclusa gradu constiterint, ea indissoluta manent, ut ex inculpatis copulata nuptiis. Duo enim consobrini patruelesve instrumenta dotalia componentes cum matertera amitave magna, & fratris sororisve filia, progressis ex alia serie & pro-
B genie, non imponent sibi accusationes criminum. Nam consobrini quartum a se invicem gradum obtinent: amita autem seu matertera tribus dividitur gradibus a fratribus sororisve filia. Atque ita computatus septimus in his gradus acuta consideratione subtilique ratione, reprehensionem effugit, propter præceptum: cum in aliis quidem gradibus qui septimum præcedunt, disjunctorum generum connexionem temperans, veniat, septimo autem nuptias non impediat. Cognatorum autem a latere nuptiæ septimo gradu comprehensæ, prorsus vetitæ sunt,
C fugiendæque censentur. Neque enim sobrina sobrino nato copulabitur unquam, aut sobrino nata, ad patris sui sobrinum retrocedens, eum ad suas nuptias alliciet umquam. Hæc enim est generis inquinatio & corruptela, & cognationis probrum, ac mistio incontinens, & * legali oppositа dissidio. Neque enim eadem omnino propinquitas personarum per affinitatem conjunctarum: & earum quæ ex eadem cognatione & sanguine progenitæ: ut in utrisque septimus gradus permissus sit, aut prohibitus. Cognationum enim a latere radix una, unusque fons, licet diversæ propagines & rivuli distincti intervallis.
D Quæ enim propinquitates per nuptias constitutæ, duorum diversorum generum conjunctionem trahunt, hæ velut ex alio genere in aliud insitæ & coalescentes, prohibitum continent connubium, non jure cognationis, sed legalibus edictis, & divina voce, & in unum copulante ab initio mari fæminam. Non enim quod fratris mei uxor una caro est cum viro suo, fratre meo, & subtili mente ac consideratione, * sponsa censetur soror mea, etiam hujus omnem cognationem, in unam personam obliterans, sorores, & consanguineas reputabo * Ostendit enim lex, quas
E earum non ducam, & cum quibus sine reprehensione coeam. Non enim cum uxoris meæ sorore, vel ejusdem consobrina, aut amita materterave majore: sed nec cum fratris sororis vel filia, dotales conscribam tabulas, quoniam sexti gradus & inferiorum laqueis irretitus sum. At cum sobrinæ, paternæ maternæve hujus filia, vel cum pro patrui, pro avunculi, pro amitæ, pro materteræ nepte, irreprehensibile statuam conjugium. Nam illa ad octavum gradum remota est: hæc autem excedit sextum, & ad septimum subsistit. Sic patruus vel avunculus & fratris sororis vel filius diversæ cognationis conso-

* legum constitutioni adversa.

* nurus.

* Lex enim manu me ducens ostendit, quas hujus cognatas non ducam.

ANNO CHRISTI 1052.

brinis

ANNO CHRISTI 1052.

brinis immissi, justas constituent nuptias. Intervallo namque legitimo distant inter se, ne ex his cognationem ullo modo comtaminent. Nemo igitur recte dixerit, affinitate conjunctum & cognominatum abusive cognatum, proximiorem aut æqualem esse ei qui est ex genere & sanguine: ut eam ob causam iisdem nuptiarum claudatur finibus, quemadmodum superius explicatum est. Cum enim legislator consobrinorum filios connubio jungi vetuit, & sobrinorum filiis congressionem permisit, nihilque de iis qui sunt in medio statuit, ex vetito & non vetito mentem suam manifestam fecit, ut limites transgredi non oporteat. Nam si sobrinus filiam sobrini amatorie aspiciens, legalem terminum non plane observans, lasciviet: (velut equus ad sui generis animal hinnit) non maritus, sed stuprator ex eo judicatur. Sobrini autem paterni maternive filius, existens extra graduum numerum a legislatore interdictum, si quidem retrocedens sepem egrediatur, & relicta trisexadelphia intra prohibitas insiliat nuptias, & cum patris sobrina flagitiose corrumpatur, insidiose plane * & latronis more, nec legitimam eam uxorem ducet, & ideo ignominiose ab hac separabitur, & * qui oscula huic exhibuit, velut quædam dilecta sponsalitia munera prohibitarum nuptiarum ei largietur. Quænam vero hæc sunt? perpetuum dedecus, & illaudata fama. Itaque propter has sordes, & inquinationem confusionemque generis & commistionem cognatici sanguinis, piissime, in iis qui septimi sunt gradus ex transverso nuptiæ non connumerantur, neque a bene sentientibus agnoscuntur, e numero legitimorum conjugiorum religiose explosæ. Sic jurisconsultorum præceptiones volunt: sic antiquissimi sapientum judicum* ab initio ad hoc usque tempus de his pronuntiarunt, & hujusmodi nuptiis terminum posuerunt. Talia etiam clarorum magnorumque virorum constituta sunt & constituentur conjugia, & adhuc constituuntur, irreprehensibilem habentia mistionem, & cognationis cruore thorum immaculatum nullo modo inquinantia. Cum autem beatus inter patriarchas dominus Sisinnius inveniret (ut videtur) sua ætate, qui se * impudenter sexto gradu affinitatis miscerent, & extra reprehensionem esse fratres duos cum duabus consobrinis alterius cognationis, aut cum amita materterave majore, & fratris sororisve filia congredi, nec turpes esse videri nuptias, hoc quidem Novella sanctione vetuit; extra hæc autem, cetera indefinita nec prohibita reliquit. Cum enim dixit patruum vel avunculum, & fratris sororisve filium non posse duas sorores accipere, aut duos fratres amitam materteramve, & fratris sororisve filiam: &, quod patriarchæ majus videtur delictum, cum prohibuit duos fratres misceri per nuptias duabus consobrinis: quasi ex his generum orietur confusio & nominum conturbatio: & hactenus vetitas circumscripsit coitiones, nihil amplius de iis exprimens; videtur apertissime sexti quidem gradus & inferioris nuptias vetare, nec concedere locum habere: eorum autem qui sextum gradum exce-

* & periculose,

* & turpem erga illam amorem abolens, velut

* magna cum licentia.

A φυέσι πρώταις ἐξαδέλφαις ἐπιμιγνύμενοι, ἔννομον συνιστῶσι τὸν γάμον. χάσματι γὰρ τῷ νομικῷ ἀποδιεστήκασιν ἀλλήλων, τὴν συγγένειαν * ἐκ τούτων καταῤῥυπαίνοντες μηδαμῶς. οὐδεὶς οὖν ὀρθῶς εἴπῃ, τὸν ἐξ ἀγχιστείας συνημμένον, καὶ συγγενῆ καταχρηστικῶς ἐπωνομασμένον, οἰκειότερον ἢ ἴσον εἶναι τῷ ἐκ τοῦ γένους καὶ αἵματος· ἵνα διὰ τοῦτο καὶ τοῖς αὐτοῖς τῶν γάμων στοιχήσῃ τοῖς ὅροις, ὥσπερ καὶ προδιείληπται. ὁ γὰρ νομοθέτης τοὺς τῶν ἐξαδέλφων παῖδας πρὸς γάμου κοινωνίαν κωλύσας, τοῖς δὲ τρισεξαδέλφοις τὴν συνέλευσιν ἐπι- B τρέψας, καὶ μή τι περὶ τῶν ἐν μέσῳ διαταξάμενος, ἐκ τοῦ κεκωλυμένου καὶ ἀκωλύτου σαφῆ τὸν ἑαυτοῦ * κατέστησε σκοπὸν, ὡς οὐ δεῖ παρεκβαίνειν τὸ ὁροθέσιον. * ὁ μὲν γὰρ δισεξάδελφος εἰ νόσῳ τὴν τοῦ δισεξαδέλφου αὐτοῦ θυγατέραν ἐρωτικὸν ἀπιδὼν, ἐπιγαυριάσει, τὸν νομικὸν ὅρον μὴ παραφυλαξάμενος καθαρῶς, ὡς ἵππος ἐπὶ τὸ συγγενὲς ἐχρεμέτισεν, οὐ γαμέτης ἀλλὰ φθορεὺς ἐντεῦθεν κρινόμενος. ὁ δέ γε τρισεξάδελφος, τῶν κατηριθμημένων ἐν κωλύσει τῷ νομοθέτῃ βαθμῶν τυγχάνων ἔξω, εἴπερ ἀναποδίσας ὑπεραναβῇ C τὸν φραγμὸν, καὶ τὴν τρισεξαδελφίαν ἀφεὶς, εἴσω τῶν κεκωλυμένων εἰσπηδήσει γάμων, καὶ τῇ τοῦ πατρὸς δισεξαδέλφῃ παρεισφθαρῇ, ἐπιβούλως ἄρα * καὶ λῃστρικῶς καὶ οὐ νομίμως ταύτην γαμήσει. καὶ διὰ ταῦτα ἀτίμως ταύτης διαιρεθήσεται, καὶ τὰ πρὸς ταύτην * αἰσχρῶς συντρίψας φίλτρα, μόνα ταύτῃ τῶν ἀπηγορευμένων γάμων, ὥσπερ τινὰ ἕδνα χαρίσεται τὰ ἐξαίρετα. τίνα δὴ ταῦτα, ὄνειδος αἰώνιον, καὶ φήμην οὐκ εὔφημον. διὰ ταῦτα γοῦν τὰ ῥυπάσματα, καὶ τὸν φυρμὸν καὶ τὴν σύγχυσιν τοῦ γένους, καὶ τὴν ἐπιμιξίαν τοῦ συγ- D γενικοῦ αἵματος, θεοφιλέστατε, ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου ὁ τοῦ ἑβδόμου βαθμοῦ οὐ συγκαταρίθμηται γάμος, οὐδὲ τοῖς εὖ φρονοῦσι γνωρίζεται, τῶν ἐννόμων ἐκφυλλοφορούμενος εὐσεβέστατα συνοικεσίων. οὕτω τοῖς νομικοῖς τὰ διατάγματα βούλονται. οὕτω καὶ οἱ παλαίτατοι τῶν σοφωτάτων δικαστῶν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄχρι τῶν νῦν καιρῶν περὶ τούτων διετυπώσαντο, καὶ τοιοῦτον τοῖς γάμοις τεθείκασιν ὅριον. καὶ τοιαῦτα περιφανῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν συνέστη καὶ συστήσονται συνοικέσια, καὶ ἔτι συνίσταν- E ται, ἀμώμητον τὴν μίξιν λαβόντα, καὶ τῷ συγγενικῷ λύθρῳ τὴν ἀμίαντον κοίτην μηδόλως μολύναντα. ὁ δὲ μακάριστος ἐν πατριάρχαις κύριος Σισίννιος, εὑρὼν, ὡς ἔοικεν, ἐν τοῖς καθ' αὑτὸν χρόνοις * ἀναιδῶς ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας τοὺς τοῦ ἕκτου μιγνυμένους βαθμοῦ, καὶ ἀνεπιτίμητον ὂν ἀδελφοὺς δύο δυσὶν ἐξαδέλφαις πρώταις ἑτερογενέσιν, ἢ θείῳ μείζονι καὶ ἀνεψιᾷ συνέρχεσθαι, καὶ τὸν γάμον αἰσχρὸν εἶναι μὴ δοκεῖν. τοῦτο μὲν διὰ νεαροῦ κεκώλυκε θεσπίσματος, τὰ δὲ ἐκτὸς τούτων ἀφῆκεν ἀπεριόριστα καὶ ἀκώλυτα. εἰπὼν γὰρ μὴ δύνασθαι θεῖον καὶ ἀνεψιὸν δύο ἀδελφὰς λαμβάνειν, ἢ δύο ἀδελφοὺς θείαν καὶ ἀνεψιάν. καὶ, ὃ δοκεῖ μεῖζον ἁμάρτημα τῷ πατριάρχῃ, ἀπειρηκὼς, δύο ἀδελφοὺς δύο ἐξαδέλφαις πρώταις μίγνυσθαι γαμικῶς, ὡς ἐκ τούτου συγχύσεως τῶν γενῶν ἐπισυμβαινούσης, καὶ τῶν ὀνομάτων συμπτώσεως. καὶ μέχρι τούτου τὰς * κωλυομένας περιγραψάμενος τῶν συνελεύσεων, καὶ μή τι ἐκφωνήσας ὑπὲρ ταύτας· δοκεῖ σαφέστατα, τὸν μὲν τοῦ ἕκτου βαθμοῦ καὶ τὸν κατωτέρω τούτου γάμον κωλύειν, καὶ μὴ συγχωρεῖν χώραν * διαλαμβάνειν, τῶν δ' ὑπερβαινόντων τὸ ἕκτον ὅρον θεμιτὴν τὴν συνάφειαν ἡγεῖσθαι. ταῦτα τοῖς πάλαι νομοθετῶν νομοθέταις καὶ κανονίζων ἱεροπρεπέστατα. καὶ μᾶλλον πλέον τούτων τὸν ἐξ ἀγχιστείας περιστέλλων καὶ συσφίγγων γάμον. ὃ γὰρ ἐκεῖνοι μέχρι τετάρτου ἔστησαν

ANNO CHRISTI 1052.

* ἐκ τούτου μηδόλως καταῤῥύπου.

* κατέστησε

* εἰ μὲν γὰρ ὁ δισεξάδελφος

* καὶ φανερῶς

* αἰσχρὰ

* ἀναιδῶς

* κεκωλυμένας.

* λαμβάνειν

ANNO CHRISTI 1052.

σαν βαθμοῦ, ἢ διὰ τὸ ἀπρεπὲς ἀπειρήκασιν, εἰπόντες οὕτως, Οὐ δύναμαι λαμβάνειν τὴν ἐξ ἄλλου θυγατέρα τῆς ἐμῆς γαμετῆς, ἢ τὴν ἔγγονον, ἢ προέγγονον. οὐδὲ τὴν γαμετὴν τοῦ υἱοῦ μου, ἢ τοῦ ἐκγόνου, ἢ τοῦ προεκγόνου μου. ἀλλ' οὐδὲ τὴν πενθεράν μου, ἢ τὴν μητρυιάν μου. οὗτος ὁ σοφὸς τὰ θεῖα πατριάρχης, μηδὲ ταῦτα ἢ τἄλλα νομικὰ κωλύματα παριδὼν, ἀλλὰ καὶ τὰ μέχρις ἕκτου βαθμοῦ κωλύσας ἐπεκτεινόμενα, ἐν τούτῳ μόνῳ * τὸ κωλυτικὸν ἔθετο ὅριον. ὅπερ παρελθὼν οὐδεὶς τοῦ Χριστωνύμου λαοῦ, ἀνεπιτίμητος ὑποστρέψει ποτὲ, ἀλλὰ τῇ αἰσχύνῃ τὸ πρόσωπον ἐπικαλυψάμενος κατοδυρήσει πολλά. ἅτε γὰρ δικαστηρίοις ἐκ παίδων ἐντεθραμμένος ἐκεῖνος, ὁ καὶ τὸν χρόνον καὶ τὴν σύνεσιν πολιὸς, καὶ τὰς νομικὰς μετὰ ἀνελλίπτων βίβλους καθ' ἑκάστην, πλατύτερον δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν καθίσας συνέδριον, καὶ τὰ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν * συνελὼν κανονίσματα, καὶ πανταχόθεν τὸ σεμνὸν καὶ τίμιον συλλεξάμενος, οὐκ ὤκνησε τῶν συνοικεσίων ἀκριβεστάτην τάξιν ἐκθεῖναι, καὶ τόμον νέον περὶ τούτων συγγράψασθαι, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν καταλιπεῖν, στηλογραφίαν ὄντως ἀψευδῆ καὶ ἀμώμητον, καθαρὰν τῷ βροτείῳ γένει τὴν ὕπαρξιν τοῦ γένους χαριζομένην, καὶ Θεῷ καθαρωτάτους ταῖς ἐπιμιξίαις καὶ συναφείαις τῶν ἀμέμπτων γάμων τοὺς ἀνθρώπους φυλάττουσαν. ταῦτά σοι, ὦ ἱερώτατε, ὀλίγα ἐξ ὀλίγων πρὸς τὰ παρὰ σοῦ γραφέντα περὶ γάμων ἀναλεξάμενοι καὶ διαχαράξαντες, * ἐκπέμπομεν ἐγγράφως.

Τοῦτο δὴ τὸ ἴσον τοῦ πατριαρχικοῦ συνοδικῶς ἐκτεθέντος γράμματος, ἐκ τῶν ἐναποκειμένων κωδικίων τῷ ἁγιωτέρῳ σεκρέτῳ ἐκβληθὲν, καὶ τῇ αὐτοχείρῳ ὑπογραφῇ καὶ σφραγῖδι Νικήτα τοῦ ὁσιωτάτου πρωτοσυγκέλλου καὶ χαρτοφύλακος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας πιστωθὲν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν λογιωτάτων διακόνων καὶ πατριαρχικῶν νοταρίων βεβαιωθὲν, ἐπεδόθη, μηνὶ καὶ ἐπινεμήσει τοῖς προγεγραμμένοις.

* τὸν πολὲ ἔθετο ὅρον, δυνιδ

* διεξελθεῖν

* ἐκπέμπομεν ἐγγράφως. σὺ δὲ καὶ πλείονα τούτων τῷ ... περὶ τῶν γάμων ζητηθέντα ὡραῖον, καὶ ὅτι ... νομικὴν ἀπόδειξιν ὑπόθεσιν.

A dunt, licitam existimare copulam: eadem cum antiquis legislatoribus ſanciens, & ſacra constituens regula: magis etiam quam hi contrahens & conſtringens ex affinitate nuptias. Quod enim illi uſque ad quartum ſtiterunt gradum, aut propter honeſtatem prohibuerunt, ita dicentes, non poſſum accipere uxoris meæ ex alio filiam, aut neptem, aut proneptem, neque uxorem filii mei, aut nepotis aut pronepotis mei: ſed neque ſocrum meam, vel novercam meam. Hic circa divina ſapiens patriarcha, neque has neque alias deſpiciens prohibitiones, ſed & quæ ad ſextum uſque gradum porriguntur vetans, in hoc ſolo prohibitorium poſuit terminum: quem nemo ex Chriſtiano populo præteriens, ſine cenſura unquam reverte- B tur, ſed pudore ſuffuſus, lugebit plurimum. Nempe educatus ille in foro & judiciis a pueris, qui ætate & prudentia canus, legaleſque verſans quotidie libros; tandem in ſacro conſeſſu ſedes, & divinorum virorum * contrahens definitiones, & quod caſtum honeſtumque undique colligens, exactiſſimum conjugiorum ordinem exponere non dubitavit, & novam de his ſcribere deciſionem, quam poſteris relinqueret, * titulum omnino veracem & irreprehenſibilem, largientem hominibus puram generis exiſtentiam, eoſque Deo conſervantes caſtiſſimos conſuetudine & conjunctione nuptiarum culpa carentium. Hæc tibi ſacratiſſime pauca ex paucis ad ea, quæ a te ſcripta ſunt, de nuptiis colligentes & exarantes, * mit- C timus in ſcriptis.

Hoc exemplum patriarchalium literarum ſynodaliter editarum, prolatum ex codicibus repoſitis in ſanctiore ſecreto, & confirmatum propriæ manus ſubſcriptione, & ſigillo Nicetæ ſanctiſſimi protoſyncelli & chartophylacis ſanctiſſimæ magnæ Dei eccleſiæ, ſubſcriptionibus etiam peritiſſimorum diaconorum notariorumque patriarchalium roboratum, datum eſt menſe & indictione ſupraſcriptis.

* perlegens.

* indicem

* miſimus ſcripto comprehenſa Tu autem his etiam plura per ingenii ſolertiam, inveniens pulcro pietatis ſerto de nuptiis inquiſita condecorabis, atque ita hoc de matrimoniis argumentum omnino perpolitum efficies.

C O N V E N T U S E P I S C O P O R U M

In quo Icterius a clero & populo Lemovicenſi electus eſt epiſcopus, & a metropolitano, ac ſuffraganeis ordinatus, anno Chriſti MLII.

Omnium Aquitanenſium eccleſiarum filiis, tam præſentibus quam futuris, æternam in Domino ſalutem.

NOtificamus fraternitati veſtræ, quia defuncto venerabilis memoriæ epiſcopo domno Jordano, eccleſia Lemovicenſis multis quaſſata tempeſtatibus, & ſuorum etiam afflicta injuriis, conſilio & auxilio eguit: ſed Dei miſericordia & pietas nobis in tentationibus non defuit. Igitur de ſubrogando antiſtite, Dei providentiam & clementiam precati ſumus, atque clericorum & optimatum plures, dominum Guillelmum comitem adiimus, & de deſolata eccleſia noſtra conqueſti ſumus: utque Deo dignum epiſcopum afflictæ eccleſiæ Lemovicenſi provideret, rogavimus. Ipſe vero afflictiones noſtras haud neſciens, nobiſque compatiens, & ſuper eligendo antiſtite hæſitans, huc illucque animum vertens, totius Aquitaniæ primorum, & eccleſiæ noſtræ clerico- D rum & caſatorum, commune expetiit conſilium: rimarique cœpit, ſi quem ubique locorum hujus officii reperiret idoneum. Diu autem alii cum aliis ſciſcitantes, nullum atque idoneum proviſorem, vel ordinatorem ſanctæ diſperſæ eccleſiæ videntes; poſtremo ſententia cleri & populi, necnon & comitis, totiuſque Aquitaniæ poteſtatis, in unum convenit, ut quemdam nobiliſſimum virum nomine Icterium, multorum teſtimonio approbatum, moribus probum, hoſpitalem, beni- E gnum, ſobrium, & ad omne opus Dei paratum, elegerunt; & ex monogamia, ſicut apoſtolus præcepit, rapuerunt, atque epiſcopum acclamaverunt. Hic enim nunc eccleſiæ prædictæ hiatus & fracturas ſupplere & conſolidare valebat. Elegimus ergo illum ſecundum Domini præceptum, reluctantem & contradicentem, ex voluntate & conſenſu domni Guillelmi comitis, & Ademari vicecomitis, omniumque procerum & caſatorum, atque totius populi, clericorum quoque, decani vide-

videlicet Petri, & præpositi Goffridi, & omnium archidiaconorum, cantoris, atque totius cleri. Elegimus illum, & adhuc eligimus ad regendam ecclesiam beati Stephani Lemovicæ sedis: ut sit nobis pastor pius in necessitate, ad succurrendum promptus, & pro omnibus sibi commissis bellator indefessus. Igitur domine Bituricensis metropolitane, ante vestram præsentiam, cæterorumque episcoporum gratia Dei hic adunatorum, venimus rogantes & postulantes, ut hunc clericum a Deo præelectum: a nobis autem acclamatum, ab apostolico Romano, & omnibus comprovincialibus episcopis collaudatum, ab comite autem & omnibus optimatibus adjudicatum, nobis ordinetis episcopum.

ANNO CHRISTI 1052.

Ergo electus est dominus Ictherius anno Dominı MLII. ab incarnatione, & ordinatus a præsentibus episcopis, videlicet Bituricensi metropolitano domno Aimone, & Arvernensi episcopo domno decano Rencone, & Gerardo Petrogoricensi, laude & consensu Petri Rutenensis episcopi, Guillielmi Albiensis episcopi, Bernardi Caturcensis episcopi. Electus est autem D. Ictherius mense Januario, pridie nonas. Anno 22. Henrici regis.

ANNO CHRISTI 1052.

* S. Aimo Bituricensis archiepiscopus.
S. Renco Arvernensis episcopus.
S. Geraldus Petrogoric. episcopus.
S. Guillelmus Albiensis episcopus.
S. Bernardus Caturcensis episcopus.
S. Hildebertus Gabalitensis episcopus.
S. Stephanus Velavensi episcopus.
S. Petrus Rutenensis episcopus.
S. Guillelmus comes.
S. Ademarus vicecomes.
S. Ademarus Larondensis.
S. Geraldus Petrobuserensis.
S. Aimericus Piscanarensis.
S. Petrus Petrobuserensis.

* Hoc est, Sigillum. H.

ANNO CHRISTI 1053.

CONVENTUS SANDIONYSIANUS

ANNO CHRISTI 1053.

EPISCOPORUM, ET OPTIMATUM,

Ubi detectæ & recognitæ S. Dionysii reliquiæ, V. Idus Januar. anno domini, ut probabile est, MLIII. Leone IX. pontifice: Henrico I. Franc. rege.

*Sancti Dionysii Areopagitæ corpus a se servari jactabant monachi Ratisbonenses S. Emeranni, furto scilicet, ut fertur in fictitio Leonis IX. diplomate, sublatum ex regio ad Parisios monasterio. Quod veluti per aliquot annos amissum, & recens in ruinis repertum, dum magna pompa transferrent coram Henrico imperatore, immo Leone ipso papa IX. intercedunt regis Francorum nuntii: contenduntque nihil prius statuendum, quam rite inquisitum esset in Gallia, verene sublatum esset S. Dionysii corpus, an ibidem supereſſet. Visa pontifici atque imperatori justa legatorum oratio: quibus domum regressis, conventus indictus ad V. Idus Januar. datæque ad omnes, & ad Ratisbonenses ipsos litteræ, ut cognitioni, quibus liberet, interessent. Adfuerunt tum episcopi, tum cæterorum ordinum viri, maxima frequentia: quibus spectantibus, ibi repertæ sacræ reliquiæ, unde ablatæ dicebantur. Hæc tum ex Anonymo, quem edidit * Quercetanus, tum ex Rigordo * in vita Philippi Augusti, collegimus. Juvat autem, omissis cæteris quæ præcesserunt, conventum ipsum Anonymi & Rigordi verbis describere.*

* Hist Franc. T. IV p. 159. * Ibid To. V. p. 28.

Die imminente constituta, *inquit Anonymus*, undique convenit multitudo non modica: in qua contigit fuisse episcopos, abbates, monachos, clericos, nobiles, atque ignobiles & utriusque sexus quamplures. Quorum consortio non defuit victoriosissimi regis Henrici frater nomine Odo, ab eo directus cum curialium pluribus, ad diligenter percipiendum, & luculenter enarrandum, quo ordine suorum adesse fidelium precibus, optata prospera revelando, dignaretur conditor omnium Dominus: quoniam se agnoscens sarcinis peccatorum depressum, proclamabat indignum corporeis oculis videre tanti viri corpus glorioſum. Sed tamen divinam clementiam fideliter esse credens adfuturam, misit sanguineam purpuram ad involvendam pretiosi corporis glebam. In hoc beatus vaticinandus juxta vocem evangelicam, quod non visis rebus fidem adhibuerit devotam, spemque penitus inconcussam. Pridie autem quam hujus nuntii insudaretur propositio, Domini facie generali præventa a fratribus, jejunio scilicet, & sequenti nocte continuata, orationum, vigiliarum, lacrymarumque exercitio: post consummationem officii matutinalis, præsentibus episcopis, præfatorumque ordinum probabilibus plurimis, in afflictione eorum desideria prosperari rogantibus Dominum, reverenter in medio delatum est argenteum scrinium, prisca adhuc subtilitate artificiosissime munitum. Quo cum magna difficultate referato in adstantium præsentia, repente pretiosissimi martyris Dionysii reperiuntur ossa, pallio tantæ vetustatis nimietate consumpto obvoluta, ut inter manus tenentium evanesceret in similitudinem telæ aranearum. Unde perfusi suavissimi odoris fragrantia, asseruerunt nullius ad hanc esse delectationis pigmentorum genera.

Tunc inenarrabilis gaudii diu postulata visione, Domini experta pietate, qui numquam sibi placita rogantibus dedignatur adesse, jubilando prorumpunt in laudibus gratiarumque actione, permixtis devotis singultibus inopinabiliter ortæ lætitiæ. Post hæc ablatis vetusti pallii reliquiis, cum aliisque pignoribus vestimentorum sancti Dionysii sociorumque ejus studiose conditis; ossibusque devotissime ab abbate involutis in pallio ad hoc a rege destinato, magnalia Dei votis posceutium declarata pastores ecclesiastici enuntiaverunt omni populo voce præclara. Qui quanto exultaverunt tripudio, jucunda, qua longiuscule a monasterio prosecuti sunt sacra membra, indicavit processio. Præfato vero Odone regi per ordinem juxta quod viderat alacriter cuncta referente: ille Domino solutis multiplicibus gratiarum actionibus pro collatis ab eo votis fidelium prosperis effectibus, intermissis regiæ pompæ dignitatibus, eodem die gratum duxit venire nudis pedibus, tanti patroni suffragium humiliter asciturus: ibique se confitens deliquisse in quibus solitum est humanæ fragilitati divinæ conspectum majestatis offendere, seque cum suis omnibus devovens sancti martyris famulatui, & patrocinio, recessit, pro munere pallio magni pretii oblato. Delato vero a processione cum præeunte & subsequente plebis frequentia sacro corpore, quindecim continuis

nuis diebus dimissum est super principale altare: A in quibus ex diversis regionibus causa visitandi, suffragiumque expetendi, plurimi utriusque sexus convenere. Et tunc sibi mutuo ad custodiam succedentibus fratribus, diei noctisque vicibus tamdiu est diligentissime custoditum: donec intromissis litteris indicibus primi erroris, & subsecutæ veritatis, seris obicibusque munitum sacros artus continens subtili artificio scrinium, quamplu ribus præsentibus, suo priori loculo honorabiliter fuit restitutum.

ANNO CHRISTI 1053.

Sed non prætereundum videtur, aliquorum nomina hic ad posterorum memoriam inserere, qui potiorum dignitatum insigniti claritate, præsentis dicuntur celebritatis gaudio interfuisse, atque omnia quæ tunc gesta narrantur, in præsentia B rum vidisse: ut eorum testimonio fallax sopiatur opinio, veritatisque subnixæ fiducialius roboretur promulgata traditio.

De episcopali ordine isti convenere: Wido Remensium archiepiscopus, Robertus Cantuariorum archiepiscopus, * Imbertus Parisiorum episcopus, * Henandus Laudunensium episcopus, Balduinus Noviomensium episcopus, Walterius Meldensium episcopus, Froelandus Silvanectensium episcopus. Unusquisque quorum, clericalis laicalisque ordinis adduxit probabiliores personas secum.

Al. Huntat.
Al. Helindus. B.

De ordine abbatum isti adfuerunt iterum: in primis domnus abbas Hugo Cœnobii sancti Dionysii, Albertus abbas Majoris-monasterii, Joannes abbas Fiscannensis cœnobii, Landericus ab- C bas sancti Petri Carnotensis, Robertus abbas sancti Petri Fossatensis, Rodulfus abbas sancti Petri Latiniacensis, Adalbertus monachus sancti Remigii, qui & ipse asseruit in præsentia imperatoris, in hac patria sanctum Areopagitam Dionysium esse, quando unius mortui hominis corpus pro eo de terra voluit extrahere: Gaufredusque abbas Columbensis cœnobii. Quorum unumquemque, devotos & Dei fideles monachos secum non piguit habere.

Isti autem astiterunt de ordine laicorum: in primis Odo memorati regis frater atque fidelis nuncius, Walterius comes Pontisarensis, Willelmus comes Corboilensis, Ivo comes Bellomontensis, Walerannus comes Melledensis: & alii nobiles, multique devotæ fidei gregarii milites. *Hactenus Anonymus.*

Rigordus vero ad annum Philippi quintum, nescio qua occasione, digressus ad regum Francorum seriem percensendam: cum caterorum ferme omnium nomen unum commemoret, ad Henricum Roberti filium ubi pervenit, in hoc describendo conventu moratur, & habet propria nonnulla: quæ cum Anonymi narratione conferat cui vacuum erit. Imperator, *inquit*, misit magnos viros & sapientes in Franciam, ut plene rei veritatem agnoscerent. Visis nuntiis imperatoris, Henricus rex convocavit archiepiscopos, episcopos, & barones totius regni: & cum Odone carissimo fratre suo ad ecclesiam beatissimi martyris Dionysii misit. Facta autem oratione, allata sunt tria vasa argentea, Rustici, Dionysii, & Eleutherii, coram omni populo, diligentissime sigillata. Et aperto vase beati martyris Dionysii, totum corpus ipsius cum capite inventum est, exceptis duobus ossibus de collo, quæ sunt in ecclesia Vergiacensi; & os quoddam de brachio, quod Stephanus papa III. secum ad Romanam portavit ecclesiam, & posuit in ecclesia, quæ hodie schola Græcorum vocatur. Hoc videntes universi populi, cum lacrymis & suspiriis puras manus levantes ad Dominum, Deo & beatæ Mariæ Virgini, & sanctis martyribus se commendantes, cum gaudio recesserunt. Tunc nuncii qui missi fuerant, ad imperatorem citissime revertentes, super his quæ viderant & audierant, imperatorem plenissime certificaverunt. Hoc fuit factum tempore Leonis papæ IX. anno Domini ML. *Hactenus Rigordus.*

ANNO CHRISTI 1053

Annotatiuncula G. C.

Alios fallebant Germani, Galli fortasse seipsos. Utcumque est, falso apud Rigordum annus huic conventui ML. adscribitur. Primum enim Helinandus Laudunensis episcopus, qui intererat, anno tantum 1052. episcopus est. Deinde habitus est hic conventus post supposititiciam S. Dionysii Areopagitæ apud Ratisbonenses inventionem, quæ anno Leonis papæ IV. hoc est, Christi 1052. adornata est. Hoc enim anno consignatum est Leonis diploma, ab illis confictum, quod vel expunctum esset a nobis ex pontificis hujus litteris, nisi cederemus susceptæ jam inde ab initio hujus operis necessitati, totius Binianæ editionis repræsentandæ; vel accusatum falsi, nisi scholion hac de re nostrum properantes operæ omisissent. Vitia ejus omnia fusissime persequitur Dubletius. Quibus ego unum addam, petitum ex indictione, quæ notatur v. Adscripsisset pontificius notarius sextam, quæ labi incipiebat a Kalendis Septembribus.

CONCILIUM ROMANUM IV.

De canonizatione sancti Gerardi Leucorum episcopi, & de limitibus diœcesis inter Aquilejensem & Forojulienſem episcopos controversis, celebratum anno Domini MLIII. tempore Leonis papæ IX.

ANtequam Leo pontifex adversus Nortmanos proficisceretur, *inquit Hermannus Contractus*, post pascha Romæ synodum habuit, in qua, autore Sigeberto, Gerardum Leucorum supra se quintum episcopum in sanctorum numerum retulit. Ex epistola secunda Leonis noni ad Thomam Africanum episcopum aperte constat, in hac synodo definitam esse veterem illam controversiam inter Forojulienſem & Aquilejenſem antistites de limitibus diœceseos, statutumque ut Aquileja totius Venetiæ & Istriæ metropolis esset. E

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Chr. 1050. n. 2.

In synodo Romana an. 1050. a Leone IX. congregata, S. Gerardus Tullensis episcopus in sanctorum numerum relatus est, ut ex literis hujus Canonizationis a Mabillonio secul. V. Benedict. p. 894. e tenebris eruti intelligimus, ex quibus etiam illius Concilii epocha nobis innotescit: *Residentibus nobis Romæ*, inquit in iis litteris S. Leo, *in Synodo in Ecclesia Salvatoris cum multis coepiscopis nostris, circa sexto Nonas Majas; relatum est auribus nostris ab Udone Tullensi Præposito eodem nocte ipsum domnum Gerardum in visione apparuisse cuidam venerabili Monacho &c. Decrevimus igitur, sic sancta annuente ac laudante Synodo, ut ex hoc Sanctus habeatur, & colatur nono Kal. Majas &c. Cujus sancti venerabile corpus per nos ipsos cupimus transferre*, quod & reapse

sub

ANNO CHRISTI 1053.

sub anni 1050 finem sanctissimus Pontifex præstitit. Mabillonius laudatus hanc Romanam Synodum ad an. 1049. quo in hebdomada post Albas Romæ Synodus habita, revocat, quia ea, in qua S. Gerardus canonizatus, ejus corporis elevationem præcedit. Verum vir doctissimus non animadverterat non solum an. 1049. sed etiam 1050. S. Leonem Romæ Synodum celebrasse, & VVibertum in ejus vita diserte testari Gerardum in posteriori Synodo honoribus Sanctorum donatum.

AD SYNODUM ROMANAM IV.

Sub S. Leone IX. anno 1053. celebratam

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Suppl. Mansi pag. 1303

ROmanæ huic synodo duo assignat Labbeus tom. XI. pag. 1451. Venet. edit. adscriptionem scilicet S. Gerardi Tullensis episcopi in album sanctorum, & definitionem controversiæ de limitibus diœcesis inter Gradensem, & Aquilejensem Patriarchas, de qua ait Labbeus in epistola secunda Zenonis noni ad Thomam Africanum episcopum. Verum quæ de S. Gerardo narrat, ad synodum anni 1050. pertinere in additione ad synodum ejusdem anni demonstravi. Sententia vero in lite duorum patriarcharum ad synodum hujus anni 1053. spectat; sed hujus mentio non quidem in epistola ad Thomam, at potius in epistola ad episcopos Venetiæ, & Istriæ occurrit.

AFRICANUM CONCILIUM FORTE CARTHAGINENSE

Pro vindicando Carthaginensis Ecclesiæ primatu Anno circiter 1053. celebratum.

S. LEo IX. in epistola ad Petrum, & Joannem Africanos episcopos commemorat, laudatque *concilium, quod, ait, jussi a nobis de rebus ecclesiasticis habuistis.* In eo forte asserta est authoritas Carthaginensis episcopi, quem *totius Africæ metropolitanum* & pontifex ipse agnoscit, & ambo illi episcopi cum universo forte Africano concilio vindicaverunt adversus temerarios ausus Gumermitani episcopi, qui concilia sibi indicenda, & episcopos per Africam consecrandos contendebat. Cum tamen concilium Africæ universæ nudis, ne repræsentes tibi in mente ea frequentissima concilia Africana vetera ex ducentis & eo amplius episcopis collecta; asserit enim idem S. Leo in epistola ad Thomam Africanum episcopum *in tota Africa vix quinque episcopos* tunc *supereſſe*. Eo redactus erat olim gloriosus, tunc miser Africanæ ecclesiæ status. Cum vero epistola hæc ad Thomam indicet aliam epistolam ad Petrum & Joannem Episcopos, in qua de synodo fit mentio, eademque ad Thomam epistola consignetur die *XVI. Kal. Januarii Indictione VII.* id est anno 1053. ejusdem temporis, & priorem illam ad Petrum, & aliam ad Joannem esse constat; unde & de concilii tempore conjectura deducitur.

ANNO CHRISTI 1054.

Ex Allatio in Diſſer. 2 de lib eccleſ. Græcor. pag. 161 & ſeq.

PSEUDOSYNODUS CONSTANTINOPOLITANA SUB MICHAELE CERULARIO

In qua in Apostolicæ Sedis Legatos anathema intorquetur.

Edictum de projecto pittacio in sacra mensa a Legatis Romanis, contra sanctissimum Patriarcham Dominum Michaelem mense Junio, indictione septima.

Ζημείωμα περὶ τῆς ῥιφούσης τιτπικίου ἐν τῇ ἁγίᾳ ξαπίζῃ παρὰ ἀπὸ Ρ'ώμης ωρέσβεων κατὰ τὸ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Μιχαὴλ, μηνὶ Ιουνίῳ, Γ'νδικτ ζ'.

PRæsidente Michaele sanctissimo Domino nostro & Oecumenico Patriarcha, a dextris Catechumenorum, & simul cum ipso confidentibus Dei amantissimis Metropolitis Theophane Cyzici & Syncello, Niceta Chalcedonis & Syncello, Laurentio Dyrrachii & Syncello, Antimo Sides, Nicolao Pisinuntis, Leone Myrorum, Leone Trapezuntis, Joanne Smyrnæ, Eusebio Adrianopolis, Constantino Mitylenes, Nicolao Chonarum, Hypatio Hidruntis, & Archiepiscopis Leone Carabyziæ, Gregorio Mesembriæ assistentibus, & Patriarchalibus nobilibus.

Nequam ac improbo dæmoni non sat fuit, ut videtur, malorum. Propterea namque nullum umquam finem fecit, in pios homines arrepens, & novum quid adversus veritatem sem-

ΠΡοκαθημένου Μιχαὴλ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῆς κατηχουμένων, συνεδριαζόντων αὐτῷ θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν Θεοφάνους Κυζίκου καὶ Συγκέλλου, Νικήτα Χαλκηδόνος, καὶ Συγκέλλου, Λαυρεντίου, Δυῤῥαχίου καὶ Συγκέλλου, Ανθίμου Σίδης, Νικολάου Πισινοῦντος, Λέοντος Μύρων, Λέοντος Τραπεζοῦντος, Ιωάννου Σμύρνης, Εὐσεβίου Αδριανουπόλεως, Κωνσταντίνου Μιτιλήνης, Νικολάου Χωνῶν, Υυατίου Ιδροῦντος, καὶ ἀρχιεπισκόπων Λέοντος Καραβιζύης, Γρηγορίου Μεσιμβρίας παρισαμένων καὶ τῶν Πατριαρχικῶν ἀρχόντων.

Οὐκ ἰῶ ἄρα, ὡς ἔοικε, κόρος τῷ πονηρῷ τῶν κακῶν. Διὰ τοῦτο γὰρ ὁ παίζετι πρὸς δυσεβείαν ἐπιφυόμενος, καὶ καινόντι κατὰ ἀληθείας ἀνὰ ἐφιλοίσ-

κειν

ANNO CHRISTI 1054.

κειν ἐκμηχανώμενος. Τοιγάρτι καὶ μυρίαις μὲν τόσαις ἀπάταις πρὸ τῆς ἐν σαρκὶ τοῦ δεσπότου παρρησίας τὸν ἄνθρωπον ὑπηγάγετο. Μυρίαις δὲ καὶ μετὰ ταῦτα πλάναις καὶ δελεάσμασιν ὑποσκελίζειν καὶ παρασύρειν τοὺς αὐτῷ πιθομένους οὐχ ὑφῆκεν ὅλως, οὐδὲ διέλιπεν. ἀλλὰ καὶ τούτων ἐκ ποδῶν γενομένων, καὶ εὐσεβοῦς καὶ βαθείας ἐλπίδος τοῖς εὐσεβεῖν ὑποτρεφομένης ἐθέλουσι μήτ' ἂν καινοτέρων δυσσεβημάτων ἐφευρετὰς γενέσθαί ποτε, ἐν πᾶσιν οἷς κατὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ὁ πονηρὸς πειράσαι ἐσπούδασεν· εἰς τοὐναντίον αὐτῷ τῶν μηχανημάτων περιτραπέντων· νῦν τινες δυσσεβεῖς ἄνδρες, καὶ ἀποτρόπαιοι, καὶ τί γὰρ οὐκ ἄν τις εὐσεβῶν τούτους ὀνομάσειεν, ἄνδρες ἐκ σκότους ἀναδύντες· τῆς γὰρ ἑσπερίου μοίρας ὑπῆρχον γεννήματα, εἰς τὴν εὐσεβῆ ταύτην ἐλθόντες πόλιν καὶ θεοφύλακτον, ἀφ' ἧς, ὥσπερ ἀπό τινος ὑψηλοῦ καὶ μετεώρου χωρίου αἱ τῆς ὀρθοδοξίας πηγαὶ ἀναδύονται, καὶ καθαρὰ τῆς εὐσεβείας τὰ νάματα ἐς τὰ τῆς οἰκουμένης διαρρέουσι πέρατα, καὶ ποταμῶν δίκην τὰς ἐν ἁπάσῃ τῇ ὑφ' ἥλιον ψυχὰς, τοῖς εὐσεβέσι δόγμασι καταρδεύουσιν, εἰς ταύτην, ὥσπερ κεραυνὸς, ἢ σεισμὸς, ἢ χαλάζης πλῆθος· εἰ χρὴ δὲ μᾶλλον εἰπεῖν οἰκειότερον, ὡς μονιὸς ἄγριος εἰσπηδήσαντες τὸν ὀρθὸν λόγον τῇ διαφορᾷ τῶν δογμάτων καταλυμήνασθαι ἐπεχείρησαν, ὡς καὶ γραφὴν ἀποθέσθαι ἐν τῇ μυστικῇ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας τραπέζῃ, δι' ἧς ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ τὴν ὀρθόδοξον τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, καὶ πάντας τοὺς μὴ συνυπαγομένους τοῖς αὐτῶν δυσσεβήμασιν ὀρθοδόξους ἀναθέματι δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι εὐσεβεῖν, καὶ τὸ ὀρθόδοξον προβαίνειν ἐθέλομεν, καθυπέβαλον, ἐγκαλέσαντες ἡμῖν ἄλλα τέ τινα, καὶ ὅτι τοὺς πώγωνας παραπλησίως ἐκείνοις ξυρᾶν, καὶ τὴν κατὰ φύσιν ἀνθρώπου μορφὴν παρὰ φύσιν ἐξαλλάσσειν οὐκ ἀνεχώμεθα· πρὸς δὲ καὶ ὅτι μὴ διακρινόμενοι ἀπὸ πρεσβυτέρων μεταλαμβάνειν γεγαμηκότων· πρὸς ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, καὶ ὅτι τὸ ἱερὸν, καὶ ἅγιον σύμβολον, ὃ πᾶσι τοῖς συνοδικοῖς, καὶ οἰκουμενικοῖς ψηφίσμασιν ἄμαχον ἔχει τὴν ἰσχὺν, νόθοις λογισμοῖς καὶ παρεγγράπτεις λόγοις καὶ θράσους ὑπερβολῇ μὴ κιβδηλεύειν ἐθέλομεν, μηδὲ παραπλησίως ἐκείνοις ἐκ τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὦ τῶν τοῦ πονηροῦ μηχανημάτων, ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς φαμὲν ἐκπορεύεσθαι· μήτε τῇ γραφῇ προσέχειν ἐθέλοντες, ἣ οὐκ ἀκομαδαράσετέ φησι τοὺς πώγωνας ἡμῶν, οὔτε μὴν ἐννοεῖν ὅλως βουλόμενοι, ὅτι γυναιξὶν εὐπρεπὲς τοῦτο ὁ κτίσας ἐποίησε θεὸς, ἀνδράσι δὲ ἀνάρμοστον ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τέταρτον τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου περὶ τῶν γάμων βδελυσσομένων φανερῶς ἀτιμάζοντες, ὅς φησιν, εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος ὡς μὴ χρῆναι λειτουργήσαντος αὐτοῦ προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω· κατ' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τὴν ἕκτην σύνοδον ἀθετοῦντος καὶ ἀτιμάζοντες, ἥ φησιν· ἐπίδει ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν, τοὺς μέλλοντας διακόνου, ἢ πρεσβυτέρου ἀξιοῦσθαι χειροτονίας, καθομολογεῖν, ὡς οὐκέτι ταῖς αὐτῶν συνάπτονται γαμεταῖς, ἡμεῖς ἀρχαίοις ἐξακολουθοῦντες κανόσι τῆς ἀποστολικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως, τὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ νόμους συνοικέσια, ἀπὸ τοῦ νῦν ἐρρῶσθαι βουλόμεθα, μηδαμῶς αὐτῶν τὴν πρὸς τὰς γαμετὰς συνάφιαν διαλύοντες, ἢ ἀποσεροῦντες αὐτοὺς τῆς πρὸς ἀλλήλους κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα ὁμιλίας· ὥστε εἴ τις ἄξιος εὑρεθῇ πρὸς χειροτονίαν, διακόνου, ἢ ὑποδιακόνου, οὗτος μηδαμῶς κωλυέσθω ἐπὶ τὸν τοιοῦτον

A per excogitans. Quapropter innumeris fere fraudibus ante Domini in carne adventum genus humanum illusit, innumeris vero postmodum erroribus & illecebris supplantare & dejicere eos, qui illi credebant, omnino non destitit, neque unquam cessavit. Verumtamen his quoque de medio sublatis, cum pia, magnaque spes esset in iis, qui pietatem amplectuntur, nnnquam in posterum nova impietatis semina inventuros in omnibus his quæ contra rectam rationem improbus ille disseminare studuit, cum contra ac ipse speraverat, machinæ illius dissipatæ fuissent, nunc quidam homines impii & execrandi, & quid non quicumque pietatem colit eos non nominaret, homines e tenebris erumpentes, cum ex Hesperia ortum ducant, in pietatis cultricem hanc, & a Deo B conservatam urbem advenientes, ex qua tamquam ex alta & eminente specula orthodoxiæ fontes erumpunt, & pura pietatis fluenta in orbis terrarum fines perfluunt, & fluviorum instar animas, quæ sub sole degunt omnes piis dogmatibus irrigant, in hac veluti fulgur, sive turbo, sive grandinis copia, sive, ut magis proprie rem indicemus, veluti sylvestris porcus irruentes, rectam rationem diversitate dogmatum prævertere conati sunt ita, ut & Scripturam in mystica magnæ Dei Ecclesiæ reponerent mensa, qua nos, immo orthodoxam Dei Ecclesiam, omnesque, qui impiis eorum dogmatibus non abrepti sunt, orthodoxos ob id idem, quod pii esse, & fidem or- C thodoxam dilatari præcupiunt, anathemate feriunt, incusantes nos in multis aliis, & præterea quod barbam æque ac illi radere, & eam, quæ est secundum naturam, hominis figuram immutare non sustinemus. Nec non quod non divisi a Presbyteris matrimonio junctis, communionem suscipimus Ad hæc quod sacrosanctum Symbolum, quod omnibus Synodalibus, & Oecumenicia decretis inconcussum atque inexpugnabile robur habet, spuriis cogitatis, & sermonibus adulterinis, & audaciæ excessu adulterare nolumus nec ut illi, ex Patre & Filio Spiritum Sanctum, o improb D dæmonis machinas! sed ex Patre dicimus procedere; neque Scripturæ animum advertere volentes, quæ ne deglabretis, ait, mente vestra; neque omnino animo volvere volentes, decorum id mulieribus creatorem Deum statuisse, quod indecorum esset hominibus; sed & quintum Gangrensis Synodi Canonem de iis, qui a nuptiis abhorrent, palam contemnentes, qui dicit: *Si quis se dividit a Presbytero conjugato, quasi non oporteat, postquam ille sacrum fecerit, illius oblationis participem fieri, anathema sit.* Et in hoc etiam sextam Synodum rejicientes, E & contemnentes, quæ ait Can. 13. *Quoniam Romanæ Ecclesiæ pro Canone traditum esse cognovimus, ut qui ad Diaconatum, vel Presbyteratum promovendi sunt, profiteantur, se non amplius suis uxoribus conjungendos, nos antiquos Canones Apostolicæ perfectionis, ordinisque servantes, hominum, qui sunt in sacris, conjugia deinceps ex hoc temporis momento firma, & stabilia esse volumus, nequaquam eorum cum uxoribus conjunctionem dissolventes, vel eos mutua, tempore convenienti, consuetudine privantes. Quamobrem si quis dignus inventus fuerit, qui Hypodiaconus, vel Diaconus, vel presbyter ordinetur,*

is ad

ANNO CHRISTI 1054.

is ad talem gradum assumi nequaquam prohibea-
tur, si cum legitima uxore cohabitet. Sed neque
ordinationis tempore ab eo postuletur, ut profitea-
tur se a legitima cum uxore consuetudine abstin-
turum, ne ex eo a Deo constitutas, & sua præ-
sentia benedictas nuptias injuria afficere cogamur,
Evangelica voce exclamante, Quæ Deus con-
junxit, homo non separet; *& Apostolo docente:*
Honorabiles nuptias, & thorum immaculatum:
&; Alligatus es uxori, ne quæ re solutionem.
Si quis ergo præter Apostolicos Canones incitatus
sit aliquem eorum, qui sunt in sacris Presbyte-
rorum inquimus, vel Diaconorum, conjunctione
cum legitima uxore, & consuetudine privare, de-
ponatur. Similiter & si quis Presbyter vel Dia-
conus suam uxorem pietatis prætextu ejecerit, se-
gregetur, & si perseveret, deponatur. Præter hæc
omnia nihil omnino sapientes, Spiritum non
ex Patre, sed ex Filio quoque affirmant pro-
cedere; cum vocem illam neque ab Evange-
listis habeant, neque blasphemum hoc dogma
a Synodo Oecumenica hauserint. Dominus e-
nim Deus noster ait, *Spiritus veritatis, qui a*
Patre procedit. Verumtamen novæ hujusce im-
pietatis parentes Spiritum inquiunt, qui a Pa-
tre & Filio procedit; non illud rursus atten-
dentes, si in quo a Patre spiritus procedit,
proprietas illius cognoscitur. Similiter & si in
quo generatur Filius, Filii; & procedit, ut ipsi
nugantur, & Spiritus a Filio, pluribus pro-
prietatibus Spiritum a Patre discerni, quam
filium. Commune enim Spiritui & Filio ex
ipso Patre processus, propria vero Spiritus ex
Patre processio, non vero a Filio. Quod si
pluribus differentiis Spiritus quam Filius di-
scernitur, proximior erit paternæ substantiæ
Filius, quam Spiritus. Et sic rursus Macedo-
nii in Spiritum Sanctum conatus emergent,
eorum drama, scenamque induens. Præter jam
dicta neque illud capere omnino volunt, om-
ne, quod commune non est omnium domina-
tricis, & consubstantialis Triadis, unius tan-
tummodo ex tribus esse. Sed hi quidem hac
ratione, & contra nos, & Orthodoxam Dei
Ecclesiam impudenter sese gesserunt, ab alte-
ra quam a vetere Roma ad piissimum nostrum
Imperatorem accedentes, & alia quædam con-
tra Orthodoxum Ecclesiæ cœtum dolo malo
machinati, imo vero & ipsum accessum ab i-
nitio mentiti, cum comminiscerentur ex urbe
Roma accedere, missosque esse a Papa, re au-
tem ipsa fraudis plenis monitis, & consiliis
Argyri, ipsi ex se advenerant, nullo modo a
Papa missi. Sed & literas, quas ab eo scili-
cet deferebant, commenti sunt: quod ab aliis
etiam multis agnitum est, sed eo potissimum,
quod palam litterarum sigilla adulterata esse
deprehensa sunt. Scriptum autem ab impiis
hisce contra nos repositum Italicis literis exa-
ratum, & in præsentia Hypodiaconorum se-
cundæ hebdomadis ab ipsis primum altari Dei
magnæ Ecclesiæ appositum, postmodum, quod
Hypodiaconi illud summoverunt, & a sacra
mensa abjecerunt, & illis qui apposuerant, ut
denuo reciperent, contenderunt, illi noluе-
runt. Illius in pavimentum dejecti, cum jam
in manus multorum pervenerit, ne blasphe-
ma promulgarentur, mediocritas nostra in se
recepit: ideoque nonnullis advocatis, qui ex
Italica lingua in Græcam convertere callent,

Α βαθμὸν ἐπαναβιβάζεσθαι νομίμως συνοικῶν γαμετῇ, μήτε μὴν ἐν τῷ τῆς χειροτονίας καιρῷ ἀπαιτεῖσθω ὁμολογεῖν, ὡς ἀποστήσεται τῆς νομίμου πρὸς τὴν οἰκείαν γαμετὴν ὁμιλίας, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν τὸν ἐκ θεοῦ νομοθετηθέντα, καὶ εὐλογηθέντα τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ, γάμον καθυβρίζειν ἐκβιασθῶμεν. τῆς τοῦ εὐαγγελίου φωνῆς ἐκβοώσης, ὃν ὁ θεὸς ἔζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω, καὶ τοῦ ἀποστόλου διδάσκοντος, τίμιον τὸν γάμον ἐν πᾶσι, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον· καὶ, δέδεσαι γυναικί, μὴ ζήτει λύσιν. εἴ τις οὖν τολμήσῃ παρὰ τοὺς ἀποστολικοὺς κανόνας κινεῖσθαί τινα τῶν ἱερωμένων, πρεσβυτέρων φαμὲν, ἢ διακόνων, ἢ ὑποδιακόνων ἀποστερεῖν τῆς πρὸς τὸν νόμιμον γυναῖκα συναφείας, καὶ κοινωνίας, καθαιρείσθω. ὡσαύτως, καὶ εἴτις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὸν ἑαυτοῦ γυναῖκα προφάσει εὐλαβείας ἐκβάλλοι, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ καθαιρείσθω· πρὸς ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις μηδὲ συνοικεῖν ὅλως ἐθέλοντες, ἐν οἷς τὸ πνεῦμα οὐκ ἐκ τοῦ πατρός, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ φασιν ἐκπορεύεσθαι, ὅτε ὅτε ἀπὸ εὐαγγελίων τὴν φωνὴν ἔχουσι ταύτην, ὅτε ἀπὸ οἰκουμενικῆς συνόδου τὸ βλάσφημον τοῦτο κέκτηνται δόγμα. ὁ μὲν γὰρ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν φησι, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται· οἱ δὲ τῆς καινῆς ταύτης δυσσεβείας πατέρες τὸ πνεῦμά φασιν, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται· ἀλλὰ μηδὲ συνορῶντες πάλιν, ὡς εἰ ἐν ᾧ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα, ἡ ἰδιότης ἐπιγινώσκεται αὐτοῦ· ὡσαύτως καὶ εἰ ἐν ᾧ γεννᾶται ὁ υἱὸς, ἡ τοῦ υἱοῦ· ἐκπορεύεται δὲ ὡς ὁ αὐτῶν λῆμος καὶ τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ υἱοῦ, πλείοσιν διαστέλλεται τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς, ἥπερ ὁ υἱὸς· κοινὸν μὲν γὰρ πνεύματι, καὶ υἱῷ ἡ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς πρόοδος, ἰδία δὲ τοῦ πνεύματος ἡ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπόρευσις, ὑμῖν καὶ ἡ τοῦ υἱοῦ· εἰ δὲ πλείοσι διαφοραῖς διαστέλλεται τὸ πνεῦμα ἥπερ ὁ υἱὸς, ἐγγυτέρω ἂν εἴη τῆς πατρικῆς οὐσίας ὁ υἱὸς, ἥπερ τὸ πνεῦμα· καὶ ὅπως ἡ Μακεδονίου πάλιν κατὰ τὸ πνεύματος παρακύψει τόλμα τὸ ἐκείνων ὑποδυομένη δράμα, καὶ τῶν σκηνῶν· Β Χωρὶς δὲ τῶν ἱερωμένων, οὐδὲ συνιέναι ὅλως ἐθέλουσιν, ὅτε εἰ πᾶν, ὅπερ μή ἐστι κοινὸν τῆς παντοκρατορικῆς, καὶ ὁμουσίου Τριάδος, οὐκ ἐστι μόνου τῶν τριῶν· οὐκ ἔστι δὲ ἡ τοῦ πνεύματος προβολὴ κοινὸν τῶν τριῶν· ἀλλ' οἱ μὲν ὅπως ἡμῶν τε αὐτῶν, καὶ τῆς ὀρθοδόξου τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας κατηναισθήσαντο· ἐφ' ἑτέρας μὲν ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πρὸς τὸν φιλοσεβέστατον ἡμῶν αὐτοκράτορα ἀφικόμενοι· ἄλλα δέ τινα κατὰ τὸ ὀρθοδόξου τῆς ἐκκλησίας πληρώματος σκηνωρήσαντες· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῷ τῷ ἄφιξιν πεπλασμένῳ τῷ ἀρχῷ ποτισάμενοι, καὶ ἐκ τῆς Ῥώμης μὲν ἀφικέσθαι, καὶ παρὰ τοῦ πάπα ἀποσταλῆναι σκηψάμενοι, ταῖς δὲ ἀληθείαις, ταῖς παρὰ τοῦ ἀργυροῦ δολεραῖς ὑποθήκαις καὶ συμβουλαῖς, αὐτόθεν ἀφ' ἑαυτῶν ἀφικόμενοι, καὶ μήτε παρὰ τοῦ πάπα ἀποσταλέντες· Ἀλλὰ καὶ τὰ γράμματα, ἃ ὡς ἀπ' ἐκείνου δῆθεν ἐπεφέροντο, πλαστάμενοι. Τοῦτο γὰρ ἀπό τε ἄλλων διεγνώσθη πολλῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ τὰς τῶν γραμμάτων σφραγῖδας νενοθευμένας φανερῶς φωραθῆναι· αὐτὸ μὲν ἓν τὸ παρὰ τῶν δυσσεβῶν τούτων ἀποτεθὲν ἔγγραφον καθ' ἡμῶν, Ἰταλικοῖς γράμμασι γεγραμμένον, καὶ ἐπὶ παρουσίαν τῶν ὑποδιακόνων τῆς δευτέρας ἑβδομάδος, παρ' αὐτῶν πρῶτον μὲν τῇ ἁγιαστῇ τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἐπιτεθὲν· ὕστερον δὲ διὰ τὸ τοὺς ὑποδιακόνους ἀπώσασθαι τοῦτο, καὶ τῆς θείας ἀποῤῥῖψαι ἁγιαστῆς, καὶ

ANNO CHRISTI 1054.

ANNO CHRISTI 1054

καὶ προτείναδας μὲν τοῖς θείσι λαβεῖν, ἐκείνους δὲ μὴ βουληθῆναι τοῦτο κατὰ τὸ ἐδάφους ῥιφιὰ, καὶ εἰς χεῖρας πολλῶν ἐλθὸν, ἵνα μὴ δημοριδηθῇ τὰ ἐν αὐτῷ ἐλασφημήματα, ἡ μετριότης ἡμῶν ἀνελάβετο, εἶτα τῶν τοῦ Ἰταλίδα γλῶτταν εἰς τοὺ ἑλλάδα μεταβάλλειν εἰδότων προκαλεσαμένη τινὰς, ἦγεν τὸν πρωτοσπαθάριον Κοσμᾶν, τὸν Ῥωμαῖον τὸν Πυρὸν καὶ τὸν μοναχὸν Ἰωάννην τὸν Ἱσπανὸν, μεταφράσαι τὸ ἔγγραφον ἐπετρέψατο· καὶ τὸ ἐγγράφου παρὰ τούτων μεταφρασθέντος, εἶχεν ἡ τούτου ὑφὴ αὐτοῖς ῥήμασιν ὑπισί· Ὅστις ἂν τῇ πίστει, καὶ τῇ θυσίᾳ τῆς ῥωμαϊκῆς καὶ ἀποστολικῆς καθέδρας ἀντιλέγοι, ἀνάθεμα ἔστω, καὶ μήτε δεχέσθω ὀρθόδοξος, ἀλλὰ λεγέσθω προζυμίτης, καὶ νεος Ἀντίχριστος. Οὔβερτος θεῦ χάριτι τῆς ἁγίας τῶν Ρωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, Πέτρος τῶν Ἀμαλφηνῶν ἀρχιεπίσκοπος, Φρεδέριχος διάκονος, καὶ σακελλάριος πᾶσι τοῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τέκνοις· ἡ ἁγία Ρωμαϊκὴ πρώτη, καὶ ἀποστολικὴ καθέδρα, πρὸς ἣν ἅπτε δὴ πρὸς κεφαλὴν, ἡ φροντὶς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἰδικῶς ἐφαρμόζει, τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, καὶ χρείας χάριν, πρὸς ταύτην τὴν βασιλικὴν πόλιν ἡμᾶς ἀποχρισιαρίους αὐτῆς ποιῆσαι κατηξίωσεν· ἵνα καθὼς γέγραπται, κατέλθωμεν, καὶ ἴδωμεν, εἰ ἄρα ἔργῳ πεπλήρωται ἡ βοὴ, ἢ ἀδιασίκτως ἐκ τηλικαύτης πόλεως ἀνέβαινε πρὸς τὰ ὦτα αὐτῆς· εἰ δὲ καὶ μὴ ἦν ὕτως, γνῷ. ὅθεν γινωσκέτωσαν πρὸ μὲν πάντων οἱ δεδοξασμένοι αὐτοκράτορες, ὁ κλῆρος, ἡ σύγκλητος, καὶ ὁ λαὸς πᾶς τῆς Κωνσταντίνου πόλεως, καὶ πᾶσα ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ἡμᾶς ἐνταῦθα διεγνώκεναι, ὅθεν πλεῖσα χαιρόμεθα ἀγαθόν, καὶ μέγιστον, ὅθεν ἐλεεινῶς λυπόμεθα, κακόν· καὶ γὰρ ὅσον πρὸς τὲς κίονας τῆ κράτους, καὶ τὲς αὐτῆ τετιμημένους, καὶ τὲς πολίτας σοφὲς, χρισιανικώτατος, καὶ ὀρθόδοξός ἐστιν ἡ πόλις· ὅσον δὲ πρὸς τὸν Μιχαὴλ τὸν κατηχρημένον λεγόμενον πατριάρχην, καὶ τῆς αὐτῆ αἱρέσεως συνεργὲς, πλεῖσα ζιζάνια πῶν αἱρέσεων καθεκάστην διασπείρεται ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὅτι καθὼς οἱ Σιμωνιακοὶ τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ πιπράσκουσι, καὶ ὡς Βαλέσιοι τὲς παροίκους αὐτῶν ἐξανδροποδίζουσι, καὶ ὐ μόνον πρὸς Κληρικᾶτα, ἀλλὰ καὶ πρὸς Ἐπισκοπᾶτα ἀνάγουσιν. ὡς οἱ Ἀρειανοὶ ἀναβαπτίζουσι τὲς ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος βεβαπτισμένους, καὶ μάλισα τὲς Λατίνες· ὡς οἱ Δονατισαὶ ἐπικορῦσιν, ὅτι ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀληθινὴ θυσία, καὶ τὸ βάπτισμα ἐξ ὅλε τε κόσμε ἀπολωλεκέναι. ὡς οἱ Νικολαΐται τοὺς σαρκικοὺς γάμους παραχωρῶσι, καὶ διεκδικῶσι τοῖς τῆ ἱερᾶ θυσιασηρίε ὑπηρέτας· ὡς οἱ Σεβηριανοὶ ἐπικατάρατόν φασι τὸν νόμον τοῦ Μωσέως· ὡς οἱ Πνευματόμαχοι, ἢ Θεόμαχοι, ἀπέκοψαν ἀπὸ τοῦ συμβόλε τοῦ ἁγίε πνεύματος τὸν ἐκπόρευσιν ἐκ τοῦ υἱοῦ. ὡς οἱ Ναζωραῖοι τὸν σαρκικὸν τῶν Ἰουδαίων καθαρισμὸν ἐπὶ τοσοῦτον τηροῦσιν, ὥσε τὰ βρέφη τὰ θηλάζοντα πρὸ τῆς ὀγδόης ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως βαπτίζεσθαι ἀντιλέγειν, καὶ τὰς γυναῖκας, τὰς ἐν τοῖς καταμηνίοις αὐτῶν, εἴτε ἐν τῇ γονῇ κινδυνεύσας κοινωνήσασθαι, εἴτε ἀβάπτισοί εἰσι βαπτίζεσθαι ὀκωλύειν, καὶ τὸν κόμον τῆς κεφαλῆς καὶ τὸ πώγωνος, ὡς οἱ Ναζωραῖοι ξέφοντες, τὰς τὰς κόμας κείροντας, καὶ κατὰ τὸν διάταξιν τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας τὲς πώγωνας ξυρίζοντας εἰς τὸν κοινωνίαν ὐ κατιδέχονται· ὑπὲρ ὧν πλανισμῶν, καὶ ἑτέρων πλείσων ἔργων αὐτῦ, ὁ αὐτὸς Μιχαὴλ γράμμασι τοῦ κυρῦ ἡμῶν Λέοντος τοῦ πάπα νεθετηθεὶς, πα..... κατεφρόνησεν. ἔπειτα ἡμῖν τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ τὸς ὑπεν-

A Protospatarium duntaxat Cotmam, Romanum Pyrum, & Monachum Joannem Hispanum, scripturam illam in nostram linguam transvehere imposuit. Transversi vero sententia his iisdem verbis ita se habebat. *Quicumque fidei, & sacrificio Romanæ & Apostolicæ sedis se opponit, anathema sit, nec dicatur Orthodoxus, sed Prozymita, & novus Antichristus. Ubertus divina gratia sanctæ Romanæ Ecclesiæ Episcopus, Petrus Amalphitanorum Archiepiscopus, Federicus Diaconus, & sacellarius, universæ catholicæ Ecclesiæ filiis. Sancta Romana prima & Apostolica sedes, ad quam, tanquam ad caput, cura omnium Ecclesiarum specialiter adaptatur, Ecclesiasticæ pacis, ac necessitatis gratia ad hanc regiam urbem nos suos apocrisiarios mittere constituit, ut, quemadmodum scriptum est, descendamus, & videamus, si opere completa est vox, quæ continuo ex ea urbe ad aures illius ascendit, cognosceretque, si res aliter se haberet. Hinc notum sit præ omnibus, gloriosis Imperatoribus, Clero, Senatui, populoque Constantinopolitano, universæque Catholicæ Ecclesiæ, nos hic agnovisse, quod maxime lætamur, bonum, & maximum, quod afflictim dolemus, malum. Nam quod pertinet ad columnas Imperii, virosque ab iisdem cohonestatos, & cives sapientes, maxime omnium Christiana, & orthodoxa urbs est: quod ad Michaelem, qui Patriarchatu abutitur, & illius insipientiæ socios, & consortes, in medio illius plurima hæreseon zizania quot die disseminantur. Quemadmodum enim Simoniaci donum Dei vendunt: ut Valesii hospites suos castrant & non solum ad Clericatum, sed insuper ad Episcopatum promovent: ut Ariani rebaptizent in nomine sanctæ Trinitatis baptizatos, & Latinos potissimum: ut Donatistæ decernunt, extra Græcorum Ecclesiam, Ecclesiam Christi, & verum sacrificium, & baptisma ex universo orbe periisse: ut Nicolaitæ carnales nuptias concedunt, defendantque sacris altaris ministris; ut Severiani, maledictam legem Moysis pronunciant: ut Pneumatomachi, aut Theomachi, Spiritus Sancti ex Filio processionem ex Symbolo abscinderunt: ut Nazareni, carnalem judæorum munditiem adeo servant, ut parvulos morientes ante octavum diem a nativitate baptizari contradicant: & mulieres vel in menstruis, vel partu periclitantes, communicare, vel si baptizatæ non fuerint, baptizari prohibent: & comam capitis, & barbam, veluti Nazareni nutrientes, eos qui comas tondent, & secundum institutionem Romanæ Ecclesiæ barbas radunt, in communionem non recipiunt. De quibus erroribus, & aliis pluribus operibus, ipse Michael literis domini nostri Leonis Papæ admonitus, resipiscere neglexit. Postmodum nobis illius nuncius similium malorum argumenta rationabiliter opponentibus, præsentiam suam, atque colloquium penitus denegavit, neque sacrum Imperatorum consilium, & sapientum eum cohortantium ad sanam mentem, audivit: quemadmodum & antea Latinorum Ecclesias clausit, eosque Azymitas nuncupans, verbis & factis ubique persecutus est in tantum, ut in filiis suis anathematizaret Apostolicam sedem, contra quam seipsum adhuc subscribit Oecumenicum Patriarcham. Quare nos ejusdem sanctæ, & primæ Apostolicæ sedis insignem injuriam, & vim non fe-*

ANNO CHRISTI 1054

ANNO CHRISTI 1054.

rentes, & Catholicam fidem multis modis demergi posse suspicantes, præjudicatione sanctæ & individuæ Trinitatis, & Throni Apostolici, cujus nos sumus Apocrisiarii, & omnium orthodoxorum Patrum, & septem Synodorum, ex universa catholica Ecclesia anathemati, quod dominus noster piissimus Papa eidem Michaeli, & illius sequacibus, si suaderi nolunt, decrevit, hunc in modum subscribimus. Michael, qui Patriarchatu abutitur, Neophytus, & qui tantum humano timore monasticum habitum induit, nunc vero delictis incurabilibus apud multos difformatus, & una cum eo Leo, qui Acridæ dicitur, & ejusdem Michaelis sacellarius Nicephorus, qui Latinorum sacrificium in conspectu omnium pedibus conculcavit, cæterique omnes, qui eos sequuntur in jam dictis erroribus, & facinoribus, sit anathema, Maranatha cum Simoniacis, Valesiis, Arianis, Donatistis, Nicolaitis, Severianis, Manichæis, cum quibus dogmata statuunt, & aliis, qui fermentatum, animatum esse dicunt, & cum omnibus hæreticis, imo vero cum Diabolo & Angelis ejus, si resipiscere nolunt. Amen. Amen. Amen. Et hæc quidem in impio illo scripto & detestando continebantur: Mediocritas vero nostra tantam contra pietatem audaciam & impudentiam haud sustinens sine examine, & impunitam prætergredi, valido & sancto Imperatori nostro de hac re sermonem habuit. At ille, namque ante unum tantum diem ab urbe discesserant, postquam illi relatum fuerat, viros, qui eos in hanc magnam urbem reducerent, mittit, vocanturque citissime, sed nolunt mediocritatem nostram convenire, aut in conspectu sanctæ & magnæ Synodi procedere, & responsum utcumque dare de his, quæ ipsi impie enunciarunt, sed ut ipsi in Scriptura ab ipsis exarata expresserant, & multo plura, quam in eo scripta fuerant, contra nostram fidem habere sese contendunt, velleque se potius mortem oppetere, non tamen in conspectum nostrum & Synodi venire. Hæc enim robustus & Sanctus noster Imperator, per responsum spectabilis magistri, & a supplicationibus, Dei amantissimi Carthophilacis, & Commentariorum Scriptoris, eos nobis & Synodo dicere renunciavit. Cum vero iis nolentibus ad Synodum & nos accedere, vim inferri, validus & sanctus noster Imperator, propter Legationis provinciam, quam præ se ferre videbantur, non probaret, rursumque tantam contra pietatem impudentiam innoxiam permanere haud decorum esset, & prorsus indignum, medicinam optimam rei præparavit, & pretiosum & venerandum scriptum ad nostram mediocritatem per Stephanum sanctissimum Monachum, & magnæ Ecclesiæ Oeconomum, & Joannem Magistrum, & a supplicationibus, & Constantem Vestarchem, & Philosophorum Hypatum transmisit, cujus tenor ille est: *Sanctissime Domine, de eo, quod*

A θέσεις τῶν τηλικούτων κακῶν λογικῶς ἀντιστῆναι λέγουσι, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν συντυχίαν παντελῶς ἀπηρνήσατο. οὔτε τῷ ὑγιεῖ βουλεύματι τῶν αὐτοκρατόρων, καὶ τῶν σοφῶν, νουθετούντων κατασπάσασθαι αὐτὸν, οὐχ ὑπήκουσεν, καθὼς καὶ πρότερον τὰς τῶν Λατίνων ἐκκλησίας ἠσφαλίσατο, καὶ αὐτοὺς ἀζυμίτας ἀποκαλῶν ῥήμασι καὶ ἔργοις ἀπανταχῆ κατεδιώξατο ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἀναθεματίζειν τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν, καθ' ἧς ἑαυτὸν ἔτι ὑπογράφει οἰκουμενικὸν πατριάρχην· ὅθεν ἡμεῖς τῆς ἁγίας αὐτῆς, καὶ πρώτης ἀποστολικῆς B καθέδρας τὴν ἐξάκουστον βίαν καὶ ὕβριν οὐχ ὑποφέροντες, τήν τε καθολικὴν πίστιν καταδύεσθαι πολυτρόπως ὑφορώμενοι, προκρίσει τῆς ἁγίας, καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, τοῦ τε ἀποστολικοῦ θρόνου, οὗ τινος τὴν ἀπόκρισιν διέπομεν, καὶ πάντων τῶν ὀρθοδόξων πατέρων τῶν ἑπτὰ συνόδων, ἀπὸ πάσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῷ ἀναθέματι, ὅπερ ὁ πύριος ἡμῶν ὁ εὐλαβέστατος πάπας τῷ αὐτῷ Μιχαὴλ, καὶ τοῖς αὐτῷ ἑπομένοις, ἐὰν μὴ πισθῶσιν, ἀπεφήνατο, οὕτω καθυπογράφομεν. Μιχαὴλ ὁ καταχρηστικῶς πατριάρχης, ὁ νεόφυτος, καὶ μόνῳ ἀνθρωπίνῳ σόβῳ τὸ C μοναχικὸν σχῆμα δεξάμενος. νῦν δὲ ἐγκλήμασιν ἀνηκέστοις παρὰ πολλῶν διαπεφημισμένος, καὶ μετ' αὐτοῦ Λέων ὁ τῆς Ἀχρίδας ἐπιλεγόμενος, καὶ ὁ σακελλάριος τοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ ὁ Νικήφορος, ὅστις τὴν τῶν Λατίνων θυσίαν προφανῶς κατεπάτησε τοῖς ποσὶ, καὶ πάντες οἱ ἑπόμενοι αὐτοῖς ἐν τοῖς προκειμένοις πλανίσμασι, καὶ τολμήμασιν, ἔστωσαν ἀνάθεμα, Μαραναθὰ σὺν τοῖς Σιμωνιακοῖς, Βαλεσίοις, Ἀρειανοῖς, Δονατισταῖς, Νικολαΐταις, Σεβηριανοῖς, Μανιχαίοις, σὺν οἷς δογματίζουσι καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅτι τὸ ἔνζυμον ἔμψυχον εἶναι, καὶ σὺν D πᾶσι τοῖς αἱρετικοῖς, μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ τοῦ Διαβόλου, καὶ τῶν ἀγγέλων, ἐὰν μὴ πεισθῶσιν, ἀμήν. ἀμήν. ἀμήν· Ταῦτα μὲν οὖν τὰ τῆς δυσσεβοῦς ταύτης, καὶ ἀνοσίου γραφῆς· ἡ δὲ μετριότης ἡμῶν τὴν τηλικαύτην κατὰ τῆς εὐσεβείας τόλμαν, καὶ τὴν ἀναίδειαν μὴ ἀναχομένη ἀνεπεξέλευστον μεῖναι, καὶ ἀτιμώρητον, τῷ κραταιῷ, καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ τὰ περὶ τούτου κοινολογεῖται· καὶ ὅς, ἦσαν γὰρ οὗτοι ἀπόδημον πρὸ μιᾶς καὶ μόνον ἡμέρας μετὰ τὸ περὶ τούτου ἀνενεχθεῖναι τῷ κράτει αὐτοῦ, τοὺς ὡς τὴν μεγαλόπολιν τούτους μετεσταλοῦντας ἐκπέμπει· καὶ θᾶττον E μεταπέμπονται, οὐ βούλονται δὲ τῇ ἡμετέρᾳ μετριότητι προσελθεῖν, ἢ τῇ ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ εἰς ὄψιν ἐλθεῖν, καὶ ἀπόκρισίν τινα δοῦναι, περὶ ὧν ἀσεβῶν ἀπηρεύξαντο· ἀλλ' ἀκολούθως μὲν τῷ παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντι ἐγγράφῳ, καὶ πλείω δὲ τῶν ἐν αὐτῷ γραφέντων κατὰ τῆς ἡμετέρας πίστεως ἔχειν εἰπεῖν διατείνονται· αἱρεῖσθαι δὲ θανεῖν μᾶλλον, ἢ εἰς ὄψιν ἡμῖν, καὶ τῇ συνόδῳ ἐλθεῖν. Ταῦτα γὰρ ὁ κραταιὸς, καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς δι' ἀποκρίσεως τοῦ περιβλέπτου μαγίστρου, καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων, καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου χαρτοφύλακος, καὶ τοῦ ὑπομνηματογράφου λέγειν τούτους ἡμῖν, καὶ τῇ συνόδῳ μεμήνυκεν· ἐπεὶ δὲ αὐτοὺς μὲν μὴ βουλομένους τῇ συνόδῳ, καὶ ἡμῖν ἀπαντῆσαι; βιασθῆναι ὁ κραταιὸς καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς, διὰ τὸ δοκοῦν περικεῖσθαι τούτους τῆς πρεσβείας ὀφφίκιον, οὐκ ἠυδόκησεν· ἀνεκδίκητον δὲ πάλιν τὴν τηλικαύτην κατὰ τῆς εὐσεβείας μεῖναι ἀναίδειαν ἀπρεπὲς ἦν, καὶ ἄλλως ἀνάξιον, ᾠκονόμησε θεραπείαν ἀρίσην τῷ πράγματι, καὶ τίμιον, καὶ προσκυνὸν γράμμα πρὸς τὴν ἡμετέραν μετριότητα διὰ Στεφάνου τοῦ ὁσιωτάτου μοναχοῦ, καὶ οἰκονόμου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ Ἰωάννου μαγίστρου, καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων, καὶ Κώνσταντος βεστάρχου, καὶ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων ἐξαπέστειλεν. ἔχει δὲ ἐπὶ λέξεως οὑτωσί· ἁγιώτατε δέσποτα περὶ τοῦ συμβάντος ἡ βασιλεία μου ἐρευνήσασα, εὗρε τὴν ῥίζαν τοῦ κακοῦ γενομένην ἀπὸ τῶν Ἑρμηνευτῶν καὶ τοῦ μέρους τοῦ ἀργύρου, καὶ τοὺς μὲν ἐθνικοὺς ὡς ξένους, καὶ παρ' ἑτέρων ὑποβληθέντας

ANNO CHRISTI 1054.

τις τί ποιῆσαι οὐκ ἔχομεν· τοὺς δὲ αἰτίους τυφ- A
θέντας ἀπεστείλαμεν πρὸς τὴν ἀγιωσύνην σου, ὡς
ἂν δι' αὐτῶν παιδαγωγηθῶσι καὶ ἄλλοι, τὸ μὴ φλυα-
ρεῖν τοιαῦτα· τὸ δὲ χαρτίον μὴ τὸ ἀναθεματι-
σθῆναι καὶ τοὺς συμβουλεύσαμένους, καὶ τοὺς ἐκδεδω-
κότας, καὶ γράψαντας, καὶ μικρὰν εἴδησιν τῆς τού-
των ποιήσεως ἔχοντας, καθήπου ἐνώπιον πάντων·
προσέτυξε γὰρ ἡ βασιλεία μου, ἵνα καὶ τὸν Βεσάρ-
χην τὸν γαμβρὸν υἱοῦ ἀργυροῦ, καὶ τὸν Βέσην τὸν
ἐκείνου υἱὸν ἀποκλεισωσιν εἰς τὴν φυλακήν· ὡς ἂν
διάγωσιν ἐν αὐτῇ κακοχούμενοι, καθὼς εἰσιν ἄξιοι
ἕνεκα τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως. μηνὶ Ἰουλίῳ ἰνδικ-
τιῶνος ζ'. Ταῦτα μὲν ἡ βασιλικὴ καὶ θεία γραφή.
Κατὰ γοῦν τοῦ φιλοσεβοῦς αὐτοκράτορος οἰκονο- B
μίαν, αὐτό τε τὸ ἀσεβὲς ἔγγραφον, οἱ τοῦτο ἐκθέ-
μενοι, καὶ ἢ γνώμῃ εἰς τὴν τούτου ποίησιν δεδωκό-
τες, ἢ αὐτῆς τῆς ποιήσασι συναράμενοι ἐπὶ παρ-
σίᾳ τῶν παρὸς βασιλέως ἀπεσταλμένων, ἐν τῷ με-
γάλῳ σεκρέτῳ ἀναθέματι ὑπεβλήθησαν· ἐκείθη
δὲ κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν, ἥτις ἐστὶ πρώτη μη-
νὸς Σεπτεμβρίου ἑβδομάδος·

κδ'. δὲ τοῦ παρόντος Ἰουλίου μηνός, καθ' ἣν καὶ
ἡ τῆς πέμπτης συνόδου ἔκθεσις ἀναγνωσθῆναι μέλ-
λει κατὰ τὸ συνήθες ἐπ' ἀκροάσει τοῦ πλήθους, ἀ- C
νάθεμα τεθῆναι τὸ αὐτὸ ἀσεβὲς καὶ αὖθις ἔγ-
γραφον· Πρὸς δὲ καὶ τοὺς τοῦτο ἐκθεμένους καὶ
γράψαντας καὶ συναινέσαντας ἵνα, ἢ βουλὴν εἰς τὴν
τούτου ποίησιν δεδωκότας· τὸ δὲ πρωτότυπον τοῦ ῥη-
θέντος παρὰ τῶν δυσσεβῶν ἀνοσίου ἐγγράφου καὶ
μιαροῦ ὑ κατεκαύθη· ἀλλ' ἐν τῷ διαγεῖ τοῦ χαρ-
τοφύλακος ἀπετέθη σεκρέτῳ εἰς ἔλεγχον διηνεκῆ πάν-
τηλικαῦτα τοῦ θεοῦ ὑμῶν βλασφημησάντων· καὶ
εἰς μονιμωτέραν κατάγνωσιν· δεῖ δὲ γινώσκειν, ὅτι
κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν τοῦ αὐτοῦ μηνός, καθ'
ἣν ἀνεθεματίσθησαν οἱ κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως
βλασφημήσαντες, συμπορῆσαν πᾶς σήμερον συνε-
δριάζουσιν ἡμῖν ἀρχιερεῦσι, καὶ οἱ ἐνδημοῦντες πάν- D
τες μητροπολῖται, καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι, ἤγουν·
Λέων ὁ Ἀθηνῶν καὶ Σύγκελλος, Μιχαὴλ Συ-
λαίου καὶ Σύγκελλος, Νικόλαος Εὐχαναίας καὶ
Σύγκελλος, Δημήτριος Καβίας καὶ Ἀρχιεπίσκο-
πος, Παῦλος Λήμνου, Λέων Κοτραδίας, Ἀντώνιος Ζικχίας.

ANNO CHRISTI 1054.

acciderat, mea Regia Majestas perquirens offendit, mali radicem ortum habuisse ab Interpretibus, & sociis Argyri; & de alienigenis quidem tanquam peregrinis, & ab aliis suppositis aliquid facere non possumus, mali vero auctores verberatos ad tuam sanctitatem transmisimus, ut per eos instruerentur & alii, ne similia in posterum effutiant. Chartula hæc post anathema dictum & Consiliariis, & iis, qui publicarunt, aut scripserunt, aut rem, ut gesta est, vel tenuiter callent, coram omnibus comburatur. Mea siquidem regia Majestas imperavit, ut & Vestarches Argyri gener, & Vestes illius filius in phylacam concludantur, ut ibi vitam degant, malis divexati, quemadmodum sunt digni propter hanc causam. Mense Julio Indict. 7. Et hæc quidem Regia & divina scriptura continebat. Secundum itaque pietatis cultoris Imperatoris providentiam, ipsum impietatis scriptum, nec non qui illud exposuerunt, & vel ad illud faciendum adhortati sunt, vel auctoribus auxilium præstiterunt, in præsentia missorum ab Imperatore in magno secreto anathemate subacti sunt; judicatum vero est quarta die, quæ est prima currentis hebdomadis.

Vigesima quarta vero die præsentis mensis Julii, qua & quintæ Synodi expositio pro more legenda est, audiente multitudine, anathemate feriendum esse rursum impium scriptum, nec non & qui illud ediderunt, & scripserunt, & consensum aliquem, aut consilium, ut illud fieret præstiterunt. Prototypum vero projecti ab impiis, impii execrandique scripti combustum non est, sed in sacro Chartophylacis secreto repositum, ad perpetuum eorum dedecus, & stabiliorem condemnationem, qui similia adversus Deum nostrum blasphemarunt. Sciendum præterea est, quod vigesimo die præsentis mensis, quo illi, qui adversus orthodoxam fidem blasphemarunt, anathemate icti sunt, aderant una cum aliis Præsulibus, qui nobiscum considebant, universi Metropolitæ & Episcopi, qui in urbe degebant; nempe Leo Athenarum & Syncellus, Michael Sylæi & Syncellus, Nicolaus Euchaniæ & Syncellus, Demetrius Cariæ & Archiepiscopus, Paulus Lemni, Leo Cotradiæ, Antonius Zicchiæ.

AD PSEUDO-SYNODUM CONSTANTINOPOLITANAM

Sub Michaele Cerulario anno 1054. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Mansi pag 1306.

Pseudo-Synodi hujus acta ex Allatii dissertatione de libris ecclesiast. Græcor. accepta Labbeus in collectione sua recitat. Omisit synodicas literas, quas Michael Cerularius de rebus a se in concilio gestis ad Orientales patriarchas dedit. Quam scripsit ad Petrum Antiochenum patriarcham Græce & Latine exhibet Cotelerius Monumentor. Eccles. Græcæ Tom. II. pag. 162. & hic repræsentatur.

ANNO CHRISTI 1054.

SANCTISSIMI MICHAELIS

Archiepiscopi Constantinopolitani novæ Romæ ac Oecumenici Patriarchæ, Cerularii, ad Petrum Patriarcham Antiochenum.

I. NUmquam Diabolus absistit insidiis contra nos, & machinis adversus genus humanum, beatissime; sed subinde varias in vitam excitat calamitates, ac innumera quotidie contra homines commovet commenta, per ea omnino nos quassare ac dejicere moliens. Et interdum quidem alias, plane vero infinitas, diversisque temporibus, procellas vitæ immisit. Nunc vero postquam tum Hæreseon amota sunt scandala, tum orthodoxæ fidei fontes copiose & ubertim ad fines terræ diffluunt; homines quosdam exsecrandos, impios, & quo non eos piorum quispiam appellaverit nomine, ab Occidente in magnam hanc propulit civitatem: qui quidem adventus sui causam prætexerunt, a Papa missos se esse; verum Argyri dolosis suggestionibus consiliisque ad imperialem urbem venerunt, ubi ingentium scandalorum caussas tam in aliis quam adversus ipsam pietatem dare conati sunt.

II. Ac eorum quidem dolos alios, cum machinationibus perversis ineptisque, quid attinet enarrare? Utque litteræ quas ad nos & ad potentem sanctumque nostrum Imperatorem detulerunt, confictæ exstiterint, sigillorum fraude & adulteratione palam figmentum convincente. Quod autem ordine postremum est, magnitudine malitiæ ac nequitiæ primum, id scripto repræsentabo perfectioni tuæ.

III. Postquam deprehensi sunt fraudolentam fecisse profectionem, literasque finxisse; varios quidem sermones superbia, & confidentia plenos adversus rectam fidem addiderunt; a nobis depravatam esse orthodoxiam, cum in aliis, tum in eo quod Spiritum Sanctum asseveremus a solo Patre, non autem etiam a Filio procedere: apud se vero hoc sanum permanere ac firmum pertendentes. Jactanter etiam dixerunt se profectos ad nostrorum correctionem, non ad perversionem suorum. Et nos quidem eorum colloquium congressionemque detrectavimus; tam quod certi essemus illos ab impietate dimoveri non posse; quam quia sine beatitudine tua, cæterisque sanctissimis Patriarchis, hujusmodi de rebus verba cum legatis Romanis commovere, putavimus & omnino indignum esse, & consuetudini, quæ superioribus temporibus in hujusmodi obtinuit, contrarium, ac minime conveniens.

IV. At illi, qui majus quid prioribus vellent temerario consilio audere, & posterioribus prima superare, scripturam contra nos deposuerunt in mystica magnæ Dei ecclesiæ mensa; alia quædam eorum impietatis exponentem deliramenta, quæque tandem subjicit anathemati omnem ecclesiam orthodoxorum, quod qui in ea sunt nolint barbas instar Latinorum radere, nec dubitent oblationem sumere a presbyteris conjugatis; ad

A

ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικοῦ πατράρχου τοῦ Κηρουλλαρίου πρὸς τὸν Ἀντιοχείας πατράρχην Πέτρον.

ΟΥ παύεταί ποτε τῶν καθ' ἡμῶν ἐπιβουλῶν καὶ τῶν κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὁ πονηρὸς μηχανημάτων, μακαριώτατε· ἄλλοτε ἄλλας ἐπεγείρων τῷ βίῳ τὰς συμφορὰς, καὶ μυρία καθεκάστην τὰ κατὰ
B τῶν ἀνθρώπων ἀνακινῶν ἐφευρέματα, κατασείειν τούτοις πάντως ἡμᾶς καὶ καταβάλλειν ἐκμηχανώμενος. καὶ ἄλλοτε μὲν ἄλλας, μυρίας δὲ πάντως, καὶ κατὰ διαφόρους καιροὺς, τὰς τρικημίας τῷ βίῳ ἐπήγειρε. νῦν δὲ ὅτε καὶ τὰ τῶν αἱρέσεων ἐκποδὼν γεγόνασι σκάνδαλα, καὶ αἱ τῆς ὀρθοδοξίας πηγαὶ ἀφθόνως καὶ δαψιλῶς εἰς τὰ τῆς οἰκουμένης διαῤῥέουσι πέρατα, ἄνδρας τινὰς ἀποτροπαίους καὶ δυσσεβεῖς, καὶ τί γὰρ οὐκ ἄν τις εὐσεβῶν τούτους ἐξονομάσειεν; ἀπὸ τῆς ἑσπερίου μοίρας, εἰς τὴν μεγαλόπολιν ταύτην συνήλασεν, αἰτίαν μὲν τῆς αὐτῶν ἀφίξεως σκηψαμένους, τὸ παρὰ τοῦ Πάπα ἀποσταλῆναι, ἀλλὰ ταῖς τοῦ Ἀργυροῦ δολεραῖς ὑποθήκαις καὶ συμβουλαῖς, εἴς τε τὴν βασι-
C λίδα πόλιν ἀφικομένους, καὶ μεγάλων σκανδάλων ἀφορμὰς, κατά τε ἄλλων, καὶ κατὰ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς δοῦναι σπουδάσαντας.

Τοὺς μὲν ἄλλους δόλους, καὶ τὰς δυστρόπους καὶ περιέργους αὐτῶν μηχανὰς, καὶ ὡς ἃ ἐπεφέροντο πρός τε ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὸν κραταιὸν καὶ ἅγιον ἡμῶν αὐτοκράτορα γράμματα, πεπλασμένα ἐτύγχανον, τῆς τῶν σφραγίδων ἐπιβουλῆς καὶ παραποιήσεως διαῤῥήδην ἐπελεγξάσης τὴν πλάσμασιν, τί ἂν καὶ διηγοίμην; ὃ δὲ τῇ μὲν τάξει τελευταῖον, τῷ δὲ μεγέθει τῆς κακίας καὶ πονηρίας πρωτεῦόν ἐστι, τοῦτο διὰ γραφῆς παρασήσω τῇ σῇ τελειότητι.

Ὡς γὰρ καὶ τὴν ἄφιξιν δολερὰν ποιησάμενοι, καὶ τὰ
D γράμματα πλασμασάμενοι ἐφωράθησαν, καὶ ἄλλους δὲ λόγους ὑπεροψίας καὶ θράσους μεστοὺς κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὑπηγορεύοντο· παρ' ἡμῖν μὲν διεφθάρθαι τὸ ὀρθόδοξον, καὶ τάτε ἄλλα, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ πατρὸς μόνου, ἀλλὰ μὴ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι λέγομεν· παρ' ἑαυτοῖς δὲ ὑγιὲς εἶναι διατεινόμενοι τοῦτο καὶ ἀπαράθραυστον. ἐκόμπαζον δὲ, καὶ ὡς ἐπὶ διορθώσει τῶν ἡμετέρων, οὐκ ἐπὶ διαστροφῇ τῶν οἰκείων ἀφίκοντο· ἡμεῖς μὲν τὴν αὐτῶν συντυχίαν παρῃτησάμεθαι καὶ τὴν ἔντευξιν· διά τε τὸ ἀμεταθέτως ἔχειν αὐτοὺς τῆς δυσσεβείας πεπεῖσθαι· καὶ ὅτι ἄνευ τῆς σῆς μακαριότητος, καὶ τῶν ἄλλων ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, περὶ τοιούτων λό-
E γους πρὸς τοὺς τοποτηρητὰς τῆς Ῥώμης ἀνακινεῖν, καὶ ἀνάξιον ὅλως, καὶ τῇ κατὰ τοὺς ἄνω χρόνους ἐν τοῖς τοιούτοις κρατησάσῃ συνηθείᾳ ἐναντίον καὶ ἀκατάλληλον ἐνομίζομεν.

Ἐκεῖνοι δὲ καὶ μεῖζόν τι τῶν προτέρων βουληθέντες νεανιεύσασθαι, καὶ τοῖς ὑστέροις ὑπερβαλέσθαι τὰ πρῶτα θελήσαντες, γραφὴν καθ' ἡμῶν ἐν τῇ τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας μυστικῇ τραπέζῃ ἀπέθεντο. ἄλλα τέ τινα τῆς αὐτῶν δυσσεβείας διεξιοῦσαν ληρήματα, τελευταῖον δὲ καὶ πᾶσαν τὴν τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίαν, ὡς μήτε τοὺς πώγωνας παραπλησίως τῶν ἐν αὐτῇ τοῖς Λατίνοις βουλομένων ξυρᾶν, μήτε μὴν διακρινομένων μεταλαμβάνειν προσφορᾶς

ἀπὸ

ANNO CHRISTI 1054.

ἀπὸ πρεσβυτέρων γεγαμηκότων, ἀλλὰ καὶ ζύζυμον ἄρτον προσφερόντων, καὶ ὡς ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς ἡμετέρας πίστεως μὴ ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ἀλλ' ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι λεγόντων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὑποβάλλουσαν ἀναθέματι.

A hæc panem fermentatum offerant; item in symbolo noſtræ fidei non dicant, Spiritum ſanctum a patre, Filioque procedere, ſed a ſolo Patre.

ANNO CHRISTI 1054.

Τὸ μὲν οὖν ἄμεινον ἦν, κατακαυθῆναι τῷ ἀσεβεῖ ταύτην γραφὴν, καὶ μὴ δ' εἰς ὄψιν ἡμῶν ὅλως ἐλθεῖν· ὡς δὲ τότε οὐ γέγονε, διά τε καὶ φανερῶς καὶ ἐπ' ὄψει ἄλλων τινῶν καὶ τῶν ἑβδομαρίων πάντων ὑποδιακόνων ἀποτεθεῖσθαι αὐτήν. ἀλλὰ μὲν δὴ οὕτω, καθ' ἡμῶν, μᾶλλον δὲ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων πάντων ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ βλασφημήσαντες, ἀμυνέσθαι, ἀπεικὸς ἐνομίσαμεν· ὡς ἂν μὴ σκανδάλων τοῖς ἐν Ῥώμῃ δοίημεν ἀφορμήν· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, καὶ ὁ πρωτεύειν ἐν τῇ τοιαύτῃ τηρήσει δοκῶν, καγκελλάριον τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας καὶ ἀνεψιὸν τοῦ ῥηγὸς καὶ τοῦ Πάπα ἑαυτὸν ἀπεκάλει. τέως δὲ τῷ αὐτῷ δικαίῳ αὐτήν τε τὴν καθ' ἡμῶν βλασφημίαν, καὶ τοὺς τὴν ἀσεβῆ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐκθεμένους γραφὴν, προσάξει βασιλικῇ ἐν τῷ μεγάλῳ σεκρέτῳ, ὑπεβάλομεν ἀναθέματι· πολλὰ μὲν μὴν τὴν τῆς γραφῆς ταύτης ὑποθεσιν, περὶ τοῦ εἰς ὄψιν ἡμῖν ἐλθεῖν, καὶ τοῖς τε ἄλλοις τῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τῇ διαφορᾷ τοῦ ἁγίου συμβόλου ἀποπίξασθαι παραινέσαντες· ὡς δὲ οὐκ ἠνείχοντο, ἀλλὰ καὶ διαχειρίσασθαι ἑαυτοὺς εἰ μὴ παύσονται περὶ τούτου ὀχλοῦμενοι διηπείλουν, εἰς τὸ κατὰ τῆς αὐτῶν βλασφημίας συνεδρεύειν χωρῆσαι ἀνάθεμα.

B decens duximus; ne Romanis ſcandalorum daremus occaſionem. Inter alios enim, qui legationis primum locum tenere videbatur, cancellarium Romanæ eccleſiæ, & conſobrinum Regis, ac Papæ ſeipſum appellabat. Interim tamen eodem jure ipſamque contra nos blaſphemiam, & eos, qui impiam adverſus Orthodoxos ſcripturam expoſuerant, in magno ſecreto juſſu imperatori, ſubdimus anathemati: plurimum quidem poſt ſcripturæ illius ſuppoſitionem adhortati eos, ut in conſpectum noſtrum venirent, atque tam aliis ea contentis, quam ſancti ſymboli depravationi renunciarent. Poſtquam autem recuſarunt, ipſique ſibi manus violentas illaturos ſe comminati ſunt, ſi ultra hac in re moleſtia afficerentur, ad anathema in eorum blaſphemiam cenſuimus eſſe progrediendum.

C

Καὶ ταῦτα μὲν ἅπερ καθ' ἡμῶν ὁ πονηρὸς ἐσκαμώρησεν. ἀνακοινῶμεν δὴ τὰς περὶ τούτου καὶ τῇ σῇ τελειότητι. πρῶτον μὲν. ὡς τῆς αὐτῆς ὕβρεως ἡμῖν κοινωνῶν. τὴν γὰρ τὴν ἡμετέραν τιθέσθαί σε πεποίμεθα. δεύτερον δὲ, ὡς τῷ ὀρθῷ λόγου, ᾧ πρόβολος καὶ προμαχος ἀκαταμάχητος εἶ σὺ, παροινηθέντος παρὰ τῶν δυσεβῶν καὶ βλασφημηθέντος οὐχ ἧκιστα. ἔπειτα δὲ, ὡς ἂν τῶν προβάντων ἐχνηλὼς εἴδησιν καὶ κατάληψιν ἀκριβῆ, εἴ ποτέ σοι περὶ τούτων ἀπὸ Ῥώμης ἀφίκοιτο γράμματα, ἐσκεμμένως καὶ τῆς σῆς μεγαλεπιβόλου καὶ θειοτάτης διανοίας ἀξίαν τὴν ἀπόκρισιν δῶς.

VI. Atque hæc ſunt quæ in nos malus machinatus fuit. Quæ ſermone communicamus cum tua perfectione. Primo quidem, quod ejuſdem contumeliæ nobiſcum particeps ſis. Perſuaſum quippe habemus te noſtram loco tuæ ducere. Secundo vero, quoniam recta doctrina, cujus firmum præſidium es, ac propugnator inexpugnabilis, non mediocriter probro affecta eſt, atque blaſphemiis impetita per impios homines. Ad hæc, ut eorum, quæ acciderunt notitiam, ſcientiamque plenam adeptus, ſi forte a Roma ad te D literæ hiſce de rebus advenerint, reſponſionem conſiderate des, dignam magnanima, experientiſſima, ac diviniſſima mente tua.

Τὰ δὲ πρὸς τοὺς μακαριωτάτους πατριάρχας ταυτὶ γράμματα, ἐσοδιαμοῦντα κατὰ πάντα τῷ πρὸς τὴν σὴν ἁγιωσύνην ἀπεσταλμένῳ, μὴ εὑρόντες τινὰ τῶν ἀλαβῶν καὶ πιστῶν, δι' ὃ ταῦτα τοῖς πρὸς οὓς ἐγράφησαν πέμψαι, τῇ σῇ πεποιμάνθαι τελειότητι· ὡς διαπορθμεύσης αὐτοῖς ταῦτα διά τινος ἀλαβοῦς τῶν πρὸς τοὺς τόπους ἐκείνους ἀφικνουμένων, πρὸς οὓς ἀπεστάλησαν. πρὸς δὲ, καὶ οἰκείας γραφῆς, παραινέσεις καὶ παραθήξεις αὐτοὺς ζῆλον θεῖον ἀναλαβεῖν περὶ τὸ ὀρθὸν δόγματος καὶ τῆς ἀμωμήτου καὶ εἰλικρινοῦς ἡμῶν πίστεως, καὶ ἴσως εἴγε περὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ πεπραγμένων ἐρωτηθεῖεν, ἁρμόζουσαν πρὸς αὐτοὺς καὶ λεγομένην ὡς δεδήλωται, ποιήσασθαι τὴν ἀπόκρισιν.

VII. Porro epiſtolas iſtas ad beatiſſimos patriarchas, omnino conſimiles huic ad ſanctitatem tuam miſſæ, quia neminem religioſorum, fideliumque invenimus, qui deferret iis, ad quos ſcriptæ ſunt, tuæ miſimus perfectioni; quo ad illos traſmittas per aliquem pium, qui ad loca illa proficiſcetur. Præterea propriis literis, admonebis, atque excitabis eos, ut zelum divinum pro recto dogmate, & incúlpata ſinceraque noſtra fide aſſumant, utque ſi forte de iis, quæ Romæ geſta ſunt, interrogati fuerint, con- E veniens ad eos, dictumque, ſicut declaravimus, dent reſponſum.

Περὶ δὲ τοῦ πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ἡμετέρου γράμματος, καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων ἐγράψαμεν, ὡς ἂν εἴπερ αὐτὸς δυσχερῶς τυχεῖν σχοίης πρὸς αὐτὸν ἀποστεῖλαι τὴν γραφὴν, αὐτὸς ταύτην πρὸς ἐκείνου διαβιβάσει μακαριότητι· καὶ νῦν μὲν κατεπειγομένῳ τῷ γαμβρῷ τῆς ἁγιωσύνης σου πρὸς τὴν ἐξέλασιν,

VIII. De noſtris autem ad ſanctiſſimum Alexandriæ patriarcham literis, etiam ad ſanctiſſimum Jeroſolymor. patriarcham ſcripſimus; quo ſi ipſe nanciſci non potueris facilitatem illas mittendi, ipſe ad ejus beatitudinem dirigat. Et nunc quidem urgente profectionem ſuam ſanctitatis tuæ genero, paucis verbis, ac obiter quæ evenerunt enarravi-

ANNO CHRISTI 1054.

vimus. Postea vero, si necesse fuerit, fusius, apertiusque scribemus iis de rebus, necnon mittemus scriptum, quod adversus nos depositum fuit in mystica, divinaque mensa. Ex quo disces istorum in fide perversitatem; quodque omni imperitia & rusticitate, immo, ut verius dicatur, stupore, ac dementia conferti sint.

Dominus in prospera valetudine conservet perfectionem tuam, orantem pro nobis.

A ἐν ἐπιτόμῳ καὶ κατὰ πάροδον τὰ πεπραγμένα διεξήλθομεν. μετὰ δὲ τοῦτο πλατύτερον καὶ σαφέστερον, εἴ γε δεήσει, ἐπιστέλοῦμεν πρὸς σὲ περὶ τούτων· ἀποστείλαντες καὶ αὐτὸ τὸ καθ' ἡμῶν ἀποτεθὲν ἔγγραφον, ἐν τῇ μυστικῇ καὶ θείᾳ τραπέζῃ. καὶ μαθήσῃ ἐκ τούτου, τὸ διάτροφον τούτων περὶ τὴν πίστιν· καὶ ὡς ἀμαθίας πάσης καὶ ἀγροικίας, πολλῷ, δὲ εἰπεῖν, ἀναισθησίας καὶ ἀφροσύνης πεπλήρωνται.

Ο κύριος ἐν ὑγείᾳ διαφυλάξαι τὴν σὴν τελειότητα, εὐχομένην ὑπὲρ ἡμῶν.

CONCILIUM NARBONENSE,

In quo treuga & pax confirmata est VIII. Kalend. Septembr. Anno MLIV. indict. VII.

Ex archivo archiepiscopi Narbonensis edidit Steph. Baluzius V. Cl. in opere de concordia sacerdot. & imp.

PRÆFATIO.

ANno Dominicæ incarnationis MLIV. Indictione VII. Epacta nona, concurrente v. octavo Kal. Septembris, conventus erat apud urbem Narbonam, decem venerabilium episcoporum, Bernardi scilicet Biterrensis, & Gonterii Agathensis, & Rostagni Luctevensis, & Arnaldi Magalonensis, Froterii quoque Nemausensis, Guifredi vero Carcassensis, immo Berengarii Gerundensis, Guifredi Barchinonensis, necnon Guillelmi Albiensis: inter quos fuere legati domni Guillelmi Urgellensis, videlicet Berengarii, & Ugonis Uzetensis. Præsidente domno Guifredo prædictæ urbis archipræsule, cujus industria prædicta synodus, opitulante Petro Ramundi comite, atque Berengario vicecomite, cum abbatum & clericorum ac quorumdam nobilium & ignobilium non minima multitudine, ad confirmandam pariter & custodiendam treugam & pacem, & dilectionem quam universalis ecclesia unanimiter instituit, & reformandum ejusdem statum, qui a pravis conculcabatur hominibus, Dominicis obtemperantes jussibus pro temporalibus commodis commissæ sibi plebi impensis, a summo omnium pastore, ut æterna præmia mereantur adipisci in sæcula:

CAPITULA.

I.

I. DE TREUGA.

Primo ergo omnium institutionum nostrarum, quæ in hoc tomo scribenda sunt, monemus, & mandamus secundum præceptum Dei, & nostrum, ut nullus Christianorum alium quemlibet Christianum occidat: quia qui Christianum occidit, sine dubio Christi sanguinem fundit. Si quis vero, quod non optamus, injuste hominem occiderit, per legem eum emendet.

II.

Iterum mandamus atque confirmamus ipsam treugam Dei, quæ a nobis * dudum constituta fuerat, & nunc a pravis hominibus disrupta esse videtur: at firmiter deinceps ab omnibus teneatur. Igitur obsecramus per Deum, & monemus, ut nemo Christianorum, quemlibet Christianum requirat ad malefaciendum ab occasu solis quartæ feriæ, usque secundæ feriæ illucescente Sole.

* circa ann. forte 1041. quo tempore fere ubique recepta.

III.

Præcipimus etiam, ut a prima dominica adventus domini, usque octavas transactas epiphaniæ; sive a prima dominica quæ est ante caput jejuniorum, usque transactas octavas paschæ; sive a dominica ante ascensionem domini, usque octavas pentecosten * expletas; vel de festivitatibus sanctæ Mariæ, & in vigiliis ejusdem, & in vigilia sancti Joannis Baptistæ, vel in festivitate ejusdem, atque in vigiliis apostolorum, & in festivitatibus eorumdem, & in vigilia vinculæ sancti Petri, & in festivitate ejusdem, & in vigilia sanctorum Justi & Pastoris, & solennitate eorumdem, & in vigilia sancti Laurentii, ejusdemque festivitate, & in festivitate sancti Michaelis, & in vigilia omnium Sanctorum, & in festivitate eorumdem, & in festivitate sancti Martini, & in jejuniis quatuor temporum: in præscriptis jejuniis, sive festivitatibus, atque vigiliis, nemo Christianorum quemlibet alium Christianum lædat, neque dehonestare, aut deprædare de suis rebus præsumat.

* Sic legitur ut & quædam alia hujusmodi.

IV.

Hanc treugam domini firmiter custodiri præcipimus: & omnes qui eam tenuerint, & fideliter observarint, benedictionem sempiternam ab ipso Jesu Christo domino & salvatore nostro percipiant, & hæreditatem æternæ vitæ sine fine possideant. Illi autem qui rebelles extiterint, vel transgressores, sive qui auxilium eis in aliquo præbuerint, tamdiu anathematis vinculo subjaceant, quousque digne arbitrio proprii episcopi satisfaciant.

V.

Si quis autem voluntarie aut scienter ho-

hominem occiderit in hac treuga, aut ap- A ecclesiæ sita fuerit ad concitandum bella
ANNO CHRISTI 1054 prehenderit, aut castrum cujuslibet tule- & contentiones. ANNO CHRISTI 1054
rit, aut destruxerit, aut in..... indictam
treugam insidiando, aut aguitando facere
volens comprobatus fuerit: ab omni cœtu
Christianorum definitum est in omni vita
sua perpetuo damnetur exilio.

VI.

Si quis autem aliter alicui aliquam injuriam fecerit, aut damnum: in judicio proprii episcopi, aut clericorum ejuidem, quibus idem episcopus commiserit, secundum modum culpæ directionem faciat per judicium aquæ frigidæ, aut per exilium, B sicut statutum est.

VII.

Quicumque vero adpropinquante quadragesimæ tempore, sive ascensionis domini, vel pentecostes, necnon & adventus domini, qui est treugam Domini castrum, vel munitionem construere voluerit: non illi facere hoc liceat, nisi duas hebdomadas, cunctis scientibus, ante prædictum tempus incipiant.

VIII.

De debitoribus vero & fidejussoribus, ut si contendunt ea quæ debent, proji- C ciantur ab ecclesia: & in illorum parochia nemo faciat sacrum ministerium, usque præscripti debitores reddant debita.

IX.

Oliveta namque, cujus pignoris in ipso aquarum diluvio pacem legimus terris redditam, & de cujus liquore sanctum chrisma conficitur, necnon & altaria sancta illuminantur, sub tam firmam pacem statuimus: ut nemo Christianorum eam præcidere audeat, vel ad deformitatem truncare, neque earumdem fructus rapere. Quod qui fecerit, juxta quod definitum D de ceteris, per treugam Dei ea emendet.

X.

Oves ergo, & earum pastores eas custodientes, similiter in treugam Dei permaneant cunctis diebus, in cunctis locis: ita ut nullus Christianus eas deprædare præsumat, neque illas, neque illarum pastores, lædere, vel invadere. Quod qui fecerit per Dei treugam, hoc totum emendet.

XI.

II. DE PACE. Pacem autem a nobis sive a principi- E bus olim constitutam, mandamus, sive firmamus ut ab hodierna die & deinceps ecclesiam nullus hominum infringat; neque mansiones, quæ in circuitu ecclesiarum sunt & erunt; neque aliquid ex omnibus, quæ infra xxx. passus sunt ecclesiæ & erunt, violenter auferre audeat, aut præsumere: nisi episcopus, aut cui ipse jusserit, propter suum censum, aut propter hominem excommunicatum: excepta munitione, quæ infra prædictos passus xxx.

XII.

Censemus iterum, ut nequis hominum terras, vel res cujuscumque ecclesiæ vindicare præsumat, sine dono & permissione illius cujus eadem ecclesia fuerit.

XIII.

Reditus vero synodales nemo laicorum in opus suum retineat, præter consensum episcoporum, vel clericorum: sed quibus jure debentur omnino restituat.

XIV.

Monemus iterum, ut nullus laicorum in opus suum retineat primitias, neque oblationes, neque cimeteriorum pretia, neque ova, aut ea quæ ad eos dantur per aspersionem salis & aquæ in cœna domini, neque trigintarios qui recte debentur a clericis recipi pro fidelium defunctorum orationibus: sed clericis qui eisdem ecclesiis præsunt, utendos relinquat: nec quicquam ex fevo *, quod pro eadem eccle- *mendoso legebatur fœno.
sia tenet, minuere præsumat.

XV.

Clericis quoque, monachis, atque sanctimonialibus, fœminis, & comitibus eorum, militaria arma non portantibus, ut aliquid ex bonis eorum nemo apprehendat, nec rapiendo auferat.

XVI.

Eas vero res, & terras, ac vineas, & cetera, quæ in jus proprium ac dominium canonici, & monachi, sanctimoniales fœminæ habent & habere noscuntur, nullus hominum vel fœminarum invadere, rapere aut tollere præsumat, nec aliquid inde usurpare; neque per vim, neque per vicariam, neque per districtionem ibi ullam hospitalitatem accipiat: nisi permissionem, vel donum episcoporum vel canonicorum & abbatum, ad quos eadem res pertinuerit, adquirere potuerint.

XVII.

Insuper eas villas, & mansos, terras, & vineas, sive ecclesias, quæ a fidelibus Dei collatæ esse videntur in opus canonicorum, ut commune inde viverent, quæ veraciter sciri potest in hoc opus data esse noscuntur, nullius persona hominum ausus sit habere vel retinere, neque per vicariam, neque per fevum, neque per bajuliam, neque per ullam vocem, sine propria voluntate episcopi, & canonicorum, vel abbatum, canonicorum, ad quos eas res pertinere noscuntur, cum voluntate canonicorum suorum, nisi quantum præscripti canonici cum præscriptis senioribus communiter voluerint.

XVIII.

Statuimus autem, inter vos de contentionibus terrarum, & de debitoribus & fidejussoribus, Dei authoritate, & nostra,

ut

ut nemo ex eis vindictam sumat: donec ante propri sui episcopi, & potestatis, cujus ditionis fuerit, præsentiam veniens, causam suam exponat, ut alicujus eorum judicio terminetur, atque definiatur. Episcopus autem & princeps regionis ipsius, quibus eadem res pertinuerit ad distringendum, noceat resistenti, & adjuvet obedientem.

ANNO CHRISTI 1054.

XIX.

Nullus etiam Christianorum ullam substantiam villani non apprehendat, nisi tantum corpus suum per forfacturam quam ipse per se faciat, & non distringat eum nisi per directum.

XX.

Caballarium autem nemo apprehendat, ut * redut faciat, neque faciat, neque substantiam ejus tollat, nisi tantum per directum.

* vox corrupta.

XXI.

Rapinas & prædas ex quibuslibet Christianorum nemo virorum aut mulierum faciat.

XXII.

Præcipimus etiam, ut equas nemo rapiat, nisi homo desuper inventus fuerit armatus. Aleses vero nemo incendat.

XXIII.

Furi prænotato & publico, latronique atque prædoni, in Christianis nemo auxilium præbeat: neque ad illud agendum eum conducat se sciente, usque ad satisfactionem veniant.

XXIV.

Negociatores, & oratores qui ferunt sportas, nemo substantiam eorum apprehendat.

XXV.

Hanc autem institutionem prædictam monemus pariter & obsecramus, ut omnes homines & fœminæ in prædictis comitatibus sive episcopatibus degentes firmiter teneant, atque intente custodiant secundum suum posse.

XXVI.

Quod si quis eorumdem hominum vel fœminarum prædictam pacem ac institutionem præsumptuose infregerit, & infra XL. dies non emendaverit, noverit se tamdiu extraneum a Christianorum consortio, & a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ segregatum, donec ei, cui damnum pertulerit, duplum restituat; & potestati illius terræ, in qua illud actum fuerit, XL. solidos emendet; & episcopo ejusdem terræ emendet, manu propria jurando super altare sedis, aut super quo liberavit, quo episcopus jusserit, quia amplius emendare non debeat pro transgressione excommunicationis; aut emendet ei XL. solidos sine sacramento.

XXVII.

Dicimus iterum, ut hæc institutio ab omnibus firmiter teneatur, sicut superius scriptum est: præter eos qui de suo alode, vel fevo, sive bajulia, institutores extiterint.

XXVIII.

Quam institutionem quicumque transgressus fuerit, obedire nolens supradictis institutionibus: presbyter ei missam non cantet, neque ullum sacrum officium, neque communicet eum, vel sepeliat, se sciente.

XXIX.

Si autem quislibet hominum, vel fœminarum, ab hac die & deinceps ausu temerario hujus nostræ institutionis violator extiterit: anathematis vinculo feriatur, & a sancta Dei ecclesia procul pellatur, & ab omnium cœtu Christianorum tamdiu separetur, donec ad satisfactionem indubitanter veniat.

CONVENTUS BARCINONENSIS

ANNO DOMINI MLIV.

ANno salutis humanæ MLIV. convenerunt apud Barcinonem Guifredus Narbonensis, & Raimbaldus Arelatensis, archiepiscopi; episcopi vero, Guislibertus Barcinonensis, Guillelmus Ausonensis, & Berengarius Gerundensis. Quo in conventu lectum est decretum Raymundi comitis Barcinonensis, & Adalmodis comitissæ, adversus invasores bonorum ecclesiæ Barcinonensis. *Ex schedis Petri de Marca Parisiens. archiepiscopi.*

Decretum Raimundi & Adalmodis Comitum Barcinonensium ne quis invadat res seu possessiones Ecclesiæ Barcinonensis.

Ex Marca Hisp. in appon. p. 310.

APud sanctam Barcinonensis Ecclesiæ sedem execrabilis penitus & radicitus abolendus inoleverat usus, quem sacri omnimodo canones detestantur, scilicet ut vinum juris Canonicorum sanctæ crucis sanctæque Eulaliæ seu aliud quodlibet possidendum, potestati illorum subjectum, a dominio sui separaretur, adeo ut invasores domos illorum ingrederentur, & quicquid delectabile esset visui, seu vinum, seu alia quælibet possessio, secum diripiendo auferret. Unde placuit gloriosissimis Barchinonensium principibus, Remundo videlicet inclito Comiti, conjugique suæ nobilissimæ Adalmodæ, ut hoc vitium funditus extirparetur & a possessionibus Canonicorum procul segregaretur, atque insimul hoc decretum statuerunt pro amore summi Regis & pro redemptione suarum animarum. Quod ita se habet. In nomine divino summo trino. Nos divina providente clementia Barchinonensium Princeps Remundus Comes & Adalmodis Comitissa hoc decretum

pa-

ANNO CHRISTI 1054.

pariter ſancimus ut nemo hominum quod juris eſſe cernitur Canonicorum ſedis ſanctæ crucis ſanctæque Eulaliæ violare amplius audeat, qui ſunt numero quadraginta, neque alienæ pecuniæ invaſor domos eorum ab hodierno die & deinceps amplius audeat ingredi & aliquid illorum ſubditum poteſtati ſeu vi ſeu clam ſecum auferre, hoc videlicet modo ut nemo eorum adquirendarum pecuniarum vel gratia alterius vinum vel poſſeſſionem aliquam ſuam dicat eſſe. Quod ſi fecerit & comprobatum fuerit, ab hoc edicto vel donatione procul pellatur, & ipſe qui in hoc convicio inventus fuerit, in hoc decreto non habeatur. Quod ſi nos aut aliquis ſuccedentium in principatu vel A niſi fuerimus hoc decretum vel pactum adnullare, anathematis vinculo conſtringamur ac ſancti ſpiritus gladio feriamur. Actum eſt hoc XII. Kal. Decembris anno incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti LIIII. poſt milleſimum, regni vero Regis Henrici XXIIII. Reimundus Comes. Guislibertus gratia Dei Epiſcopus. Willelmus gratia Dei Epiſcopus Auſonenſis Eccleſiæ. Almodis Dei gratia Comitiſſa. Berengarius Dei gratia Gerundenſis Epiſcopus. S. Remundi Guillelmi. S. Raimundi Comes. Guifredus ſanctæ primæ Eccleſiæ ſedis Narbonenſis Epiſcopus ſubſcripſi. Raimbaldus Archiepiſcopus ſubſcripſi. Miro Presbyter, qui hæc ſcripſit die & anno quo ſupra.

ANNO CHRISTI 1054.

CONCILIUM MOGUNTINUM

In quo electus Victor papa II. anno MLIV.

Continuator chronici Hermanni, ad annum MLIV. Conventus, *inquit*, ab imperatore Moguntiæ factus eſt, in quo Gebehardus Eiſtetenſium epiſcopus, ab epiſcopis electus, Romamque miſſus; ibique honorifice ſuſceptus, in ſequenti quadrageſima, *unni nimirum* MLV. in cœna Domini CLIV. papa ordinatus, Victoris II. nomen accepit. B

ANNO CHRISTI 1055.

VITA ET EPISTOLA

ANNO CHRISTI 1055.

VICTORIS PAPÆ II.

Victor quando & a quibus electus pontifex.

VIctor, cui nomen Gebehardus erat, eccleſiæque Eiſtetenſi magna cum utilitate præfidebat, juſſu cleri Romani per Hildebrandum eccleſiæ Romanæ ſubdiaconum ab imperatore poſtulatus, Romam addutitur: & conſenſu univerſi cleri ac populi pontifex anno Domini 1055. tempore Henrici III. imperatoris eligitur, & in die cœnæ Domini ſolenniter conſecratur. Ab imperatore eum ſibi præſentari poſtularunt, quoniam in eccleſia Romana, ut inquit Leo Oſtienſis, perſona ad tantum officium idonea reperiri non poterat.

Res geſtæ.

Ad corrigendos pravos uſus eccleſiæ Gallicanæ, cauſaſque quorumdam epiſcoporum cognoſcendas, Hildebrandum Romanæ eccleſiæ ſubdiaconum cardinalem, qui poſtea factus eſt pontifex nomine Gregorius VII. legatum a latere in Gallias ablegavit, qui * Lugduni indicto concilio epiſcopum de ſimonia accuſatum miraculoſe ad propriam delicti confeſſionem adegit, dum juſſus recitare hymnum glorificationis, in eo, *& Spiritui ſancto* nequaquam pronuntiare potuiſſet. Anno pontificatus ſui primo paſſus eſt horrendam proditionem, cum ad ejus interitum ſubdiaconus quidam venenum (dictu pavendum!) in ſacrum calicem immiſit. Sed Deus duplici miraculo ne pontifex biberet obſtitit, & tanti ſacrilegii auctorem detexit. Lambertus rem geſtam ſic deſcribit: „ Huic, nempe Victori papæ, ſubdiaconus toxicum in calicem miſit: quem cum „ ipſe poſt conſecrationem levare vellet, nec poſſet, a Domino cauſam facti inquiſiturus, cum populo „ ad orationem proſternitur, ſtatimque toxicator „ a dæmone arripitur. Ita igitur cauſa manifeſtata, domnus papa calicem cum ſanguine dominico cuidam altari juſſit includi, & pro reliquiis in perpetuum conſervari. Deinde iterum cum populo tamdiu ad orationem proſternitur, quouſque ſubdiaconus a dæmonio liberaretur. Hæc Lambertus Uſpergenſis, aliive plures. C

* *In Gallia quidem Lugdunenſi: ſed quo loco, incertum.*

Ab Henrico imperatore Roma evocatus, in Germaniam veniens anno pontificatus ſui ſecundo, Chriſti Redemptoris 1056. invenit eum gravi morbo laborantem, & jam animam agentem. Accidit illud ſine dubio ſingulari Dei gratia. Nam paulo poſtquam coram pontifice peccatorum confeſſionem egiſſet, ablata reſtituiſſet, ab adſtantibus veniam petiviſſet, filiumque Henricum adhuc quinquennem ab electoribus tunc præſentibus regem conſtitutum Romanæque eccleſiæ commendatum Victori pontifici obtuliſſet, magno Dei beneficio per eumdem animam ſuam Deo obtulit, cum annis octodecim in imperio regnaſſet. Agnes Auguſta mater puerum quidem religioſe educare cœpit: ſed cum ex ephebis exceſſiſſet, abſtractus a matre, factus eſt hoſtis Romanæ eccleſiæ, cujus beneficio, per Victorem Romanum, regnum Germaniæ conſecutus fuerat. Anno ſequente ex Germania in Urbem reverſus, excommunicavit Traſimundum comitem Theatinum, qui legatos Conſtantinopoli redeuntes ſpoliaverat. D

Henrici imperatoris obitus.

Henricus IV. fit rex Germ.

Hujus temporibus, magno totius Germanorum eccleſiæ beneficio, ſanctus Anno in cathedra Colonienſi collocatur archiepiſcopus: qui Henrico imperatori, a quo graviter exagitabatur, propterea quod libere eum reprehenderet, futurum obitum prædixit. E

S. Anno fit archiepiſcopus Colonien.

Defunctus eſt Victor papa Florentiæ anno Chriſti 1057. die 28. Julii, cum ſediſſet annos duos, menſes tres, & dies quindecim: ſepultus eſt loco eodem quo obierat. Ceſſavit epiſcopatus, auctore Lamberto, a vigeſima octava Julii ad ſecundam Auguſti per dies quinque.

Obitus Victoris.

ANNO CHRISTI 1055.

VICTORIS PAPÆ II. LITTERÆ, quibus ecclesiæ Silvæ Candidæ privilegia Humberti episcopi gratia amplificat.

Victor episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri & episcopo Humberto, & per eum ecclesiæ sanctarum virginum & martyrum, Rufinæ & Secundæ, quæ nominatur Silva Candida, in perpetuum.

OFficii nostri esse dignoscitur, ut ex apice summæ apostolicæ sedis, cui Deo auctore præsidemus, universitati ecclesiarum tamquam nostris reliquis membris consulamus. In qua utique, si pia & necessaria solicitudine debemus operam nostram etiam longinquis, & non quærentibus ultro porrigere: multo magis propinquis sequela, merito eam debemus exigentibus prorogare: quia dum tempus habemus, ad omnes debemus bonum operari, maxime autem ad domesticos fidei, juxta magisterium divi apostoli Pauli. Ut enim ipse attestatur, qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior. Ad instar siquidem visibilis ignis, invisibilis caritas paucis * viciniora sibi corripit; & inde gradatim ad longinquiora se extendit. Quapropter secundum suggestionem tuam, noster reverendissime confrater, & coepiscope Humberte, ad aliquam temporalem memoriæ decessori nostro domino Leoni, & jugiter in sancta Romana & apostolica, sed etiam supra vires tuas & facultates hactenus exhibuisti, per hujus nostri privilegii sanctionem decernentes concedimus, & confirmamus tibi, & per te atque propter te in perpetuum, reverendæ ecclesiæ sanctarum virginum & martyrum, Rufinæ ac Secundæ, quæ nominatur Silva Candida, in fundo, qui vocatur Boscus, quicquid auri, argenti, pallii, seu ceræ, vel quarumcumque rerum omnino jactatum, vel positum fuerit, vel oblatum in toto altari majori sancti Petri, sive in ejus venerabili confessione, aut certe sibi, suisque successoribus oblatum ab inchoatione matutinorum quintæ feriæ in cœna Domini, usque dum completorium peractum fuerit, veluti in sabbato sancto ab hora tertia per totam ipsam diem, deinceps usque post expletam in crastinum missam, qualescumque, vel quantascumque oblationes præfati altaris, & confessionis ejus, per privilegia venerabilis Sergii, & multorum antecessorum nostrorum, jam dicta ecclesia sanctarum Rufinæ, ac Secundæ promeruit, retinuit, retinet, etiam retineat ad perpetuam animæ nostræ mercedem, nominisque nostri & servitii sui in sancta Romana ecclesia memoriam illarum oblationum, quas eidem sacrosanctæ ecclesiæ per hoc nostrum privilegium adjiciendo concedimus, & confirmamus, sicut superius dictum est: scilicet ab inchoatione matutinorum quintæ feriæ in cœna domini, usque post completorium: salva sibi per omnia, & hoc nostro privilegio eidem in perpetuum reservata, & confirmata * confessione, & confirmatione omnium oblationum, quas per privilegia antecessorum nostrorum hactenus accipere, & sibi habere conservetur: videlicet in die palmarum, in cœna domini, & in parasceve, in sabbato sancto, & die dominica. Neque enim istud nostrum ita adjicimus, ut illud antecessorum nostrorum donum in aliquo minuamus. In qua utique concessione, & confirmatione, nil novitatis arbitramur egisse: scilicet exemplo reverendissimorum prædecessorum nostrorum, & copia sanctæ Romanæ ecclesiæ, inopiam lateralis, & maxime domesticæ filiæ, laudabili libertate secundum apostolicam institutionem supplere. Venerabilis apostolicæ sedis censura sub divini contestatione judicii, & anathematis interpositione statuentes interdicimus, ut nullus unquam successorum nostrorum pontificum, vel quilibet publicarum actionum administrator, seu alia quælibet, & quantumlibet magna, parvaque persona, audeat vel præsumat, contra hujus nostræ donationis privilegium cogere, aut aliter quicquam alienare, auferre, aut minuere: sed potius firmum, & stabile in perpetuum, sicut concessum & confirmatum est, permaneat. Si quis autem, quod non optamus, temerario ausu hoc nostrum apostolicæ sedis statutum, in quoquam infringere præsumpserit, & coadjutor illius in aliquo extiterit: auctoritate sanctæ & individuæ Trinitatis, & apostolorum principis Petri, cujus licet indigni, dignatione divina, vice fungimur, vinculo anathematis sit mancipatus, & a regno Dei segregatus, & diabolo, & angelis ejus, nisi forte resipiscens satisfaciat, indissolubiliter aggregetur. Qui vero pio respectu observator & defensor hujus concessionis & confirmationis extiterit, potestate beati Petri apostolorum principis, & precibus sanctarum virginum, ac Christi martyrum, Rufinæ & Secundæ, cælestis regni introitum, & gratiam, atque gloriam a justo judice Domino Deo nostro, vitamque æternam percipere mereatur in sæcula sæculorum, Amen. Scriptum per manus Gregorii notarii, & scriniarii S. Romanæ ecclesiæ in mense Maii, Indict. x. Bene valete. Datum octavo Idus Maii, per manus Aribonis diaconi, anno 3. domini papæ Victoris II. Indict. x. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, &c. Si quæ igitur in futurum, &c. Cunctis autem, &c.

* f. spatia.

* Lege concessione.

(1) CONCILIUM FLORENTINUM,

Contra alienatores rerum ecclesiasticarum, celebratum anno Domini MLV. tempore Victoris papæ II.

Decreta & acta concilii quæ fuerint.

AUctoritate Leonis Ostiensis constat hanc synodum in præsentia Victoris papæ, & Henrici imperatoris celebratam esse. Constitutum fuisse in ea decretum de bonis ecclesiæ non alienandis, testatur Petrus Damianus in epistola ad Domnum V. episcopum, quæ est duodecima libri

(1) In hoc forte concilio anathematizatus Narbonensis Archiepiscopus, ut tradit Querimonia Berengarii Vicecomitis Narbonen. in Concilio Tolosano anni 1056. infra afterenda, ubi versus finem legitur: *Nos autem, nisi timor Dei esset, parvi penderemus suam excommunicationem, quem tot malis novimus sceleratum, & a Papa Victore cum 120. Episcopis anathematizatum, & Simoniacum &c.*

bri IV. In eadem hac synodo damnatum fuisse Berengarium constat testimonio Lanfranci, qui asserit Victorem ipsum in omnibus conciliis quæ celebravit, vel celebranda curavit, cuncta a prædecessore constituta confirmasse : præcipue quæ circa damnationem hæreseos Berengarii per ipsum A gesta fuerant. Ait enim: *Quæ sententia Leonis papæ non effugit successorem quoque suum felicis memoriæ papam Victorem. Sed quidquid de hac re seu de cæteris ipse statuit, statuive præcepit, hoc etiam ista sua atque omnium conciliorum suorum auctoritate firmavit.* Vide Baronium prædicto loco.

ANNO CHRISTI 1055.

ANNO CHRISTI 1055.

CONCILIUM IN LUGDUNENSI *

* *Lugdunense appellavit Binius, nullo certo argumento.*

Gallia celebratum, quo episcopus quidam per Hildebrandum sedis apostolicæ legatum miraculose de crimine simoniæ convincitur, anno domini MLV. tempore Victoris papæ II. celebratum.

Hildebrandus cur indixerit

Hildebrandus S. Romanæ ecclesiæ cardinalis subdiaconus, quem Victor papa ad corrigendos pravos usus ecclesiæ Gallicanæ legatum a latere miserat in Galliam, Lugduni concilium congregavit; de quo ex antiquioribus gestis Romanorum pontificum a Nicolao Aragonio congestis hæc descripsit Baronius: Eodem tempore, cum simoniaca hæresis totam Italiam & Burgundiam occupasset: idem pontifex misit a latere suo eumdem * archidiaconum Hildebrandum ad ultramontanas partes cum quibusdam episcopis. Cum autem ad Lugdunensem provinciam perveniisset, in ea synodum celebravit: in qua per ipsum archidiaconum Deus maximum dignatus est operari miraculum. Residentibus enim in ea synodo archiepiscopis, episcopis, & aliarum ecclesiarum prælatis: archiepiscopus vir quidam litteratus, & accusatores pecunia corrupit, & sibi amicos fecit. Mane autem facto rediens ad synodum, audacter dixit: Ubi sunt qui me accusant? Exeat in publicum quicumque me voluerit damnare.

* *Tunc non nisi subdiaconum.*

Tunc, obmutescentibus cunctis, prædictus archidiaconus, tamquam vir discretus, & sapiens, convertens se ad illum, dixit: Credisne, o archiepiscope, Spiritum sanctum cum Patre & Filio unam esse substantiam deitatis? Quo respondente, Credo: addidit archidiaconus: Dic *Gloria Patri & Filio, & Spiritui Sancto*. Tunc ille *Gloria Patri, & Filio*, expedite dicebat: sed Spiritum sanctum nullatenus proferre poterat. Quem cum frequenter inchoaret, & nihil proficeret videns se per divinum judicium omnino confusum, procidit ad pedes archidiaconi, & confessus est proprio ore se simoniacum esse. Postquam vero a sacerdotali officio est depositus, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, libera clara voce decantavit. Quod factum simoniacos in tantum perterruit, quod præter alios prælatos ecclesiarum viginti septem, episcopi quadraginta quinque simoniacos se esse confessi sunt, & suis honoribus absque ulla alia accusatione renuntiaverunt. Celebrata synodo, & aliis rebus rite ordinatis & compositis, legati ad Urbem redierunt.

Archiepiscopus miraculo arguitur simoniacus.

Eamdem historiam recitant Desiderius abbas Casinensis, VVilhelmus Malmesburgensis bibliothecarius, & Petrus Damiani in epistola ad Dominicum & fratres eremi, & ad Nicolaum papam, his verbis: Interea illud etiam quod Hildebrando Romanæ ecclesiæ archidiacono referente didici, hic inserere operæ pretium judicamus. Nam cum adhuc subdiaconatus dumtaxat fungeretur officio, a Victore papa apocrisiarius in Gallias destinatus, synodum congregavit: in qua videlicet sex episcopos diversis criminibus involutos ex apostolicæ sedis auctoritate deposuit. Inter quos quidam erat episcopus, qui, quoniam per simoniacam hæresim ad episcopatus culmen irrepserat, Spiritum sanctum verbis exprimere, quibuscumque tentaret nisibus, non valebat. Et quidem Patrem, & Filium expedite satis ac facile proferebat: ad Spiritum vero sanctum cum perveniisset, mox lingua balbutiens tandem rigida manebat. Merito siquidem Spiritum sanctum dum emit, amisit: ut qui exclusus erat ab anima, procul etiam consequenter esset a lingua. Hac igitur difficultate convictus, episcopale * decarceravit officium. *Hæc Petrus.*

Tom. III. opusc. 19. c. 6.

* *renuntiavit.*

Hæc eadem de Hildebrando recitat VVilielmus Malmesburiensis bibliothecarius, ex relatione sancti Hugonis abbatis Cluniacensis, atque in fine ait: Hujus miraculis testis fuit abbas sæpe nommatus, *Hugo scilicet*, qui dejectum episcopum per loca secum ducens, illius rei experimentum sæpe risit: de quorum verborum certitudine dubitantem omnis Europa confutat, quæ Cluniacensis religionis numerum per eum augmentatum non nescit. *Hæc de Hildebrando VVilhelmus ex Hugone,*

VVilhelmus Malmesburiensis de gestis regum Anglorum lib. 3.

CONCILIUM LEXOVIENSE

A Legato sedis Apostolicæ coactum, in quo Malgerius Rotomagensis Antistes a Comprovincialibus Episcopis annuente Guillelmo Notho Normannorum Duce ab Episcopali munere arcetur anno Domini 1055.

Ex Bessin. Concil. Rotomag. p 46.

PAuca ex actis Concilii Lexoviensis supersunt, quæ Guillelmus Pictavicusis Lexoviorum Archidiaconus coætaneus scriptor, Guillelmus Gemmeticensis, Ordericus Vitalis, & Guillelmus Malmesburiensis posteris consignarunt. Ejus celebrandi causam Malgerii abdicationem fuisse ferunt. Cujus occasione nonnulla contra corruptissimos ejus ævi mores, & maxime contra effrænatam E Clericorum libidinem, & alia nonnulla sancita fuisse, acta Concilii Rotomagensis sub Joanne II. produnt. Quod ad potissimam celebrandi Concilii causam spectat, Malgerii scilicet depositionem, quatuor præcipuas abdicationis ejus causas complectitur Guillelmus Pictavicusis, gestorum Guillelmi Conquæstoris nobilis scriptor; Rerum nempe ecclesiasticarum distractionem, rapacitatem,

vitæ incontinentiam, & ſedis apoſtolicæ contemptum. Legitimis hiſce cauſis acceſſerunt aliæ duæ, quas commemorant Guillelmus Malmesburienſis & Ordericus Vitalis; altera quidem, Guillelmi odium ex recenti memoria rebellionis Malgerii; altera vero, inceſtarum cum Mathilde nuptiarum reprehenſio, quas paulo ante in Concilio Remenſi damnatas a Leone IX. certum eſt. Priores hac verborum ſerie proſequitur Guillelmus Pictavienſis. *Quam pietas plurimorum ornando ditavit, ſpoliando attenuavit eccleſiam: non ſponſus ejus, vel pater dicendus, ſed rapaciſſimus prædo. Menſas equidem nimium ſufficientes, nimium nitidas præbere, largiendo laudem emere amabat, ſpecie liberalitatis prodigus: ſæpenumero monitus atque caſtigatus privatim atque publice, Domini ſui juvenis & laici ſapiente diligentia, pergere malebat eadem pravitatis via. Necdum enim modum poſuit largitioni, donec ſedes metropolitana omni fere ornamento caruit & theſauro: præterea moleſtus infamiæ ejus odor diffundebatur ob alia crimina. Læſit inſuper injuria non levi eccleſiam univerſalem, cujus unicum Primatem non ea qua decuit obedientia veneratus eſt; nam Apoſtolici mandato ſæpius ad Romanum Concilium accitus renuit ire. Princeps igitur animadvertens jam non monitis agi oportere in cauſa præcipue gravitatis, ne ultra patiendo ſupremi judicis iram irritaret in ſe, depoſuit patruum in publico ſanctæ ſynodi Apoſtolici Vicario, cunctiſque Normanniæ epiſcopis juxta Canonum authoritatem ſententiam dantibus unanimi conſenſu. Maurilium vero cathedræ liberatæ providit ex Italia* &c.

ANNO CHRISTI 1055.

Hæc Pictavinus, qui Hugonis Lexovienſis zelum eodem libro commendat, quod in ea depoſitione vox juſtitiæ ſonora fuerit, conſtanter permanens in parte Dei, propter Deum damnans filium patrui ſui, Richardi ſcilicet II. cujus Hugo ex fratre Guillelmo Arcenſi Comite nepos fuit. Eadem ferme tradit Guillelmus Malmesburienſis. At Guillelmus Gemmeticenſis hæc ſcribit l. 7. Hiſtoriæ: *Eo tempore Malgerius Archipræſul Rotomagenſis deſipere cœpit, & inſipientia ductus Archipræſulatum Duci reddidit. Dux autem Malgerium in inſulam quæ dicitur Gherneciam retruſit, & ſynodi decreto metropolitanam ſedem Maurilio Fiſcanenſi monacho multis virtutibus excellenti tradidit.*

ANNO CHRISTI 1055.

Hactenus Gemmeticenſis. Eidem ſuppar Ordericus Vitalis in ea, quam refert ex Guillelmo Duce in extremo tum vitæ ſpiritu conſtituto geſtorum ſuorum anacephalæoſi, alteram depoſitionis cauſam prodit, conceptum videlicet Principis odium adverſus Pontificem, ſimul cum Guillelmo Arcacenſi fratre perduellionis reum. Rem ita ediſſerit Ordericus. *Non multo poſt, alia mihi gravisſima adverſitas oborta eſt. Patrui namque mei Malgerius Rotomagenſis archiepiſcopus, & Guillelmus frater ejus, cui Arcas & Comitatum Calogii gratis dederam, me velut nothum contempſerunt: & Henricum Regem, & Engelramnum Comitem Pontivi contra me accerſerunt &c.* Et poſt pauca. *Obſidione gravi Caſtrenſes coercui, & perjurum Comitem exulare coegi, nec in omni vita ſua redire ad id quod amiſerat, permiſi. Protervum quoque Præſulem, qui nec Deo devotus, nec mihi fidus erat, de Pontificali ſede per decretum Papæ depoſui: & Maurilium venerabilem cœnobitam, quem mihi de Florentia Italiæ tranſmiſerat, in loco ejus ſubrogavi.*

CONCILIUM TURONENSE,

Per Hildebrandum ſubdiaconum, & apoſtolicæ ſedis legatum, indictum, quo Berengarius abjurata hæreſi fidem catholicam eſt profeſſus anno Domini MLV. tempore Victoris papæ II.

Berengarius hæreſim ſuam abjurat & fidem orthodoxam profitetur.

AUctoritate apoſtolica, per Hildebrandum ſubdiaconum & legatum a latere, Berengarium poſt deteſtationem & abjurationem hæreſeos, catholicæ fidei profeſſionem edidiſſe, ſcriptor hujus temporis Guitmundus Averſanus archiepiſcopus teſtatur his verbis: *Inde Romana eccleſia per beatum Leonem papam hæc Berengariana figmenta mox ſuo exortu damnavit: deinde per hunc ipſum, qui nunc præeſt, dominum Gregorium papam, tunc * archidiaconum ejuſdem Romanæ ſedis in concilio Turonenſi convicit: ipſumque Berengarium, ut videbatur, correctum, ac propriæ manus ſacramento ſatisfacientem, clementer ſuſcepit.* Lanfrancus agens contra Berengarium teſtatur idem his verbis: *Denique in concilio Turonenſi, cui ipſius Victoris interfuere legati, data eſt tibi optio defendendi partem tuam. Quam cum defendendam ſuſcipere non auderes, confeſſus coram omnibus communem eccleſiæ fidem, juraſti te ab illa hora ita creditурum, ſicut in Romano concilio te juraſſe eſt ſuperius comprehenſum.* Ad hanc ſynodum Henricus imperator ſuos legatos miſit, per quos conquerebatur, quod Ferdinandus Magnus Caſtellæ ac Legionis rex, detrectaret Romano imperatori parere, ſibique contra jura moremque majorum nomen imperatoris arrogaret. Quæ cum inuſitata eſſent, petebat per eoſdem legatos, eum, ſi non monitus a cœptis deſiſteret, excommunicatione percelli, univerſamque Hiſpaniam ipſi ſubjectam interdicto ſubjici. Petitionem imperatoris juſtam eſſe patres concilii, una cum Victore pontifice, judicarunt: ideoque legatos quoſdam deputarunt, qui ad Ferdinandum regem profecti, eum a cœptis deſiſtere monerent, ſimulque eidem intimarent, quod ſi decreto pontificis & concilii non obtemperet, excommunicationis & interdicti ſententias metuere debeat. Hac legatione audita rex epiſcopos & principes regni convenire, quidve legatis reſponderi debeat, in conſultationem vocari præcipit.

Lib. 3. de ſacram.

* lege *ſubdiaconum*.

Henricus imperator legatos miſit ad ſynodum.

Quod cum factum eſſet, potiori parti viſum fuit Romano pontifici obediendum: adeoque nomine imperatoris & rebellione abſtinendum eſſe. Huic ſententiæ rex Ferdinandus acquieſcens, reſpondit legatis ſe effecturum quod ſedes apoſtolica præcepiſſet. Hæc ex Joanne Mariana, aliiſve ſupra recenſitis, Baronius anno 1055. num. 23. & ſequentibus.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. Chr. 1055. n. 5. & 6.

Quia tam in Chronico Vindocinenſi, quam in Malleacenſi a Labbeo in Biblioth. publicatis Concilium Turonenſe cum præſenti anno conjungitur, a communi ſententia, quæ ab eo calculo non recedit, Bertoldus presbyter qui Hermanni Chronicon continuavit, quique illud in annum ſequentem differt, nos abducere non debet.

ANNO CHRISTI 1055.

het, quia in rebus in Gallia gestis ejusdem nationis Scriptoribus magis credendum, quam aliis. De eo Malmesburiensis lib. 3. de Vvillelmo primo pag. 113. *Sodalitati Catholicæ timens sanctissimæ memoriæ Leo Papa Vercellis contra eum instituto Concilio tenebras nebulosi erroris Evangelicorum testimoniorum fulgore depulit: sed cum post obitum ejus virus hæreseos in finibus quorumdam nebulonum diu confotum iterum erumperet, Hildebrandus cum Archidiaconus esset* (nondum Archidiaconus, sed tantum Subdiaconus erat Hildebrandus, ut ceteris argumentis liquet) *Turonis mox Papa* (nempe Hildebrandus, dictus postea Gregorius VII.) *Romæ aduna is Conciliis convictum ad dogmatis sui anathema compulit. Berengarius plane quamvis ipse sententiam correxerit, omnes quos ex totis terris depravaverat, convertere nequivit. Quod Episcopum Carnotensem*, (scilicet Fulbertum) *prædixisse ajunt.* De eadem Synodo Turonensi hæc habet Anonymus Chiffletianus in Opusculo de Multiplici Berengarii Damnatione, anno MLXXXVIII. composito: *Victor quoque Papa, & in sede, & in auctoritate successor sancti Leonis Papæ, misso Legato in Gallias venerabili inquam Hildebrando, tunc Archidiacono* (imo nondum Archidiacono) *sed nostri temporis Apostolico, generalem Synodum Turonis congregavit, in qua ipse Beringerus accepta optione defendendi se, cum se penitus defendere non posset, sub jurejurando propriam hæresim anathematizavit, & communem sanctæ Ecclesiæ fidem de veritate Corporis & Sanguinis Domini se deinceps servaturum sub eodem juramento promisit; licet postea ad eamdem hæresim redierit.*

A Hujus etiam Concilii meminit *Eusebius* cognomento appellatus *Bruno*, Andegavensis episcopus in epistola ad Berengarium, illudque inter alia duo colligat, quorum unum apud Turonas, alterum in Andegavensi civitate jussu Fulconis Andegavorum Comitis habitum, in quibus pariter hæresis Berengariana confixa fuit. Neutrius apud alios Auctores mentio: *Nos*, inquit, *totius Ecclesiæ scandalum, jure meritoque exhorrescimus, cum salubriter & cum quiete pacis Christianæ vivere possimus verborum Christi simplici compendio, & sufficienti sanctæ fidei firmitate, quantum nos sentimus, & multos nobis satis superiores viros sentire cognoscimus. Hoc consilio querimonia, quæ in præsentia domini Geraldi tunc Legati apud Turonum emersit, sedata est* (hujus, ut dixi, Concilii Turonensis alii non meminere.) *Hoc concilio eodem tumultus qui in audientia Domini Eldebranni in eadem civitate efferbuit, sopitus est* (nempe sub Victore II. Papa) *Ac veridica confessione exactioni Principis hujus nostri* (id est, Comitis Andegavorum Fulconis, ut Viri docti interpretantur), *in capellula, cujus in vestra Epistola mentionem feciſtis, satisfactum est; & redivivæ pestis, quæ, nescio quorum improbitate exagitata, caput extulerat, domni Bisontinnensis Archiepiscopi, & Eruditorum, qui adfuerunt, auctoritate calcata est.* Hæc itaque Synodus *Andegavensis* post Turonensem, de qua hoc anno agimus, anno & mense incertis congregata. De Turonensi sub Victore agit Durandus Troarnensis Abbas, cujus verba anno ML. num. XVI. retulimus, quæ huc revocanda.

ANNO CHRISTI 1055.

B

☞ ARELATENSE CONCILIUM

Anno circiter 1055. celebratum.

Ex Mansi suppl. pag. 1310.

BErengarius Narbonensis vicecomes in querimonia sua de Guifredo archiepiscopo Patribus concilii Tolosani anni 1056. exhibita, quam legas apud Labbeum Tom. XII. pag. 16. Venet. edit. narrat se anathemati devotum a Guifredo Narbonensi archiepiscopo, ad patres synodi Arelatensis adversarium illum suum provocasse; sed illo recusante sistere se judicio synodi, hinc coactum se asserit, ut ad Romanum pontificem appellaret. En verba Berengarii, ex quibus Arelatense concilium exculpitur: *Ego Berengarius queror ad Legatos summi pontificis* (in concilio Tolosano residentes; nempe, ut Baluzius in notis C ad hanc querelam interpretatur, ad Raimbaldum Arelatensem, & Pontium Aquensem) *& ad cunctos episcopos, & abbates, quoniam ad synodum Arelati conabar ostendere. Sed quoniam nihil profuit, ad domnum apostolicum, ideo libens mittere curavi.* Ex his, de tempore concilii hujus Arelatensis conjectura ducitur. Cum enim hæc reclamaret Berengarius apud synodum Tolosanam anni, ut Baluzius in notis *ibid.* censet 1056. ab an. 1055. Arelatensis hæc synodus, proxime ante appellationem ad sedem apostolicam celebrata, haud multum distat.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

Ex Bessin. Concil. Rotomag. Prov.

Primum sub beatæ memoriæ Maurilio habitum anno Domini 1055.

DE *hoc concilio hæc scribit Laurentius Bochellus in sua ad Decreta ecclesiæ Gallicanæ Nomenclatura.* Concilium Rotomagense celebratum Guillelmo Normannorum Duce, qui postea Angliæ rex electus est, præsente Maurilio Rotomagensi D cum comprovincialibus Bajocensi, Abrincensi, Lexoviensi, Ebroicensi, Sagiensi, Constantiensi, de castitate, & cæteris Patrum institutis servandis, Pastorum incuria neglectis, anno Domini 1055 Henrico I. Francorum Rege.

ANNO CHRISTI 1056.

CONCILIUM COLONIENSE

ANNO CHRISTI 1056.

Quo auctoritate Victoris papæ Balduinus Godefridus comites Flandriæ, Henrico regi quinquennali conciliati fuerunt, anno domini MLVI.

Causa & actæ concilii.

BAlduinus & Godefridus ambo Flandriæ comites, hostes erant imperiales, a quibus rex quinquennalis jure sibi metuere poterat. Cum ergo Henricus imperator moriturus, filium suum pontifici commendasset: ille necessarium esse judicabat; ut perduelles imperii, qui regnum intestinis bellis graviter inquietare potuissent, cum rege adhuc puero conciliarentur. Qua de causa generalem synodum Coloniæ celebrandam indicit. *In ea*, inquit Sigebertus, *Balduinus & Godefri-*

ANNO CHRISTI 1056.

fridus, mediante papa Victore, ad gratiam regis & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus ſedantur. In hac inita concordia redditam fuiſſe Beatricem viro ſuo Godefrido par eſt credere, licet illud auctor non dicat. Baronius anno 1056. numero 11.

ANNO CHRISTI 1056.

Ex Martene Anecd. tom. 4. p. 90.

CONCILIUM CABILONENSE

Anno MLVI. ab Hildebrando ſedis apoſtolicæ legato celebratum confirmat canonicis Romanenſibus eccleſiam de Spinoſa.

IN diebus Humberti archiepiſcopi Lugdunenſis, & Leudegarii Viennenſis facta eſt contentio de quadam eccleſia, in loco qui dicitur Spinoſa, condita in honore domini noſtri Jeſu Chriſti, ſub veneratione S. Bernardi Viennenſis Eccleſiæ archiepiſcopi dedicata, in comitatu Lugdunenſi e regione Anſæ oppidi, ſecus fluvium Ararim, cujus poſſeſſionis bona quidem Galterius Ugoni filius illicite uſurpabat, ſed auctoritate & admonitione ſupradictorum Pontificum Galterius omnia quæ quærebat, dimiſit, ſicut jam multotiens fecerat, præter unum ſervitium in natale Domini ſtatutum, hoc eſt unum porcum trium ſolidorum cum 12. panibus & tribus ſextariis de vino, & tribus eminis de avena: quæ vero omnia, ſicut prædiximus, dimiſit, & uxor ſua, & filii ſui, Adalardus ſcilicet, & Stephanus, & Hugo, & Galterius: Si quis vero eorum, aut aliqua perſona ſæcularis vel eccleſiaſtica in illo loco aliud quæſierit, aut ſuperauxerit, præter canonicos Romanenſes quorum juris eſt ſupradicta eccleſia, iram Dei incurrat, & omnibus maledictionibus ſubjaceat, niſi reſipuerit, & ſancti judicio, cujus bona invadere nititur, cum diabolo tradatur. Signum Galteri invaſoris ſupradicti qui hæc laudavit & ſcribere juſſit. S. Adelardi, S. Stephani, S. Ugonis, S. Gualterii fratrum filiorum ejus Galterii ſupradicti. S. Durandi. S. Rollani. S. Stephani. S. Ebrardi. Data per manus Petri S. Viennenſis Eccleſiæ Cancellarii in Concilio Cabilonenſi, cui præfuit Aldebrannus S. R. E. apocriſiarius, & conſenſerunt archiepiſcopi Umbertus Lugdunenſis, & Leutgarius Viennenſis, Aimo Bituricenſis, Bartholomæus Turonenſis. Item Wido Cabilonenſis, Euſebius Andegavenſis, Martinus Auximorum, item Martinus Dialetum, item Martinus Cœnomannicorum, Artaldus Gratianopolitanus, Poncius Valentinus, Petrus Dienſis, Geraldus Vivarienſis, & ceteri per ordinem. Anno Incarnationis Dominicę MLVI. Indict. IX. epacta 1. Henrico Romanorum Imperatore II. item Henrico Francorum Rege, Idibus Februarii.

EXCERPTA CONCILII APUD S. ÆGIDIUM

In provincia Narbonenſi habiti circa ann. MLVI. pro confirmanda treuga & pace.

Ex Archivo archiepiſcopi Narbonenſis edidit Steph. Baluzius V. Cl. ad lib. IV. de concord. ſacerdot. & imp.

EX concilio apud ſanctum Ægidium peracto, ubi facta eſt ſynodalis collatio patrum, epiſcoporum videlicet Gallicanorum XXII; quorum unanimiter conſenſus, & par votum, hoc definivit, quod hic titulatum, memorandum mandamus, cum perſonis ſuppoſitis. Hi ſunt. Raimbaldus Arelatenſis, Laudegarius Viennenſis, cum legatis Narbonenſis primæ præſulis vice fungentibus, Froterius Nemauſenſis, Ugo Uceticenſis, Wilelmus Albienſis, Bernardus Lutevenſis, Geraldus Vivarienſis, Petrus Vaſenſis, Udalricus Tricaſtrinenſis, Franco Vendacenſis, Clemens Cavillonenſis, Petrus Aquenſis, Pontius Maſſilienſis, Deodatus Tolonenſis, Gaucelinus Forojulenſis, Andreas Nicenſis, Durandus Vincenſis, Bertrannus Regenſis, Ugo Senacienſis, Pontius Glandenſis, Ugo Dignenſis. Hi omnes collecti in unum, tale ſancitum dederunt decretum.

I.

Canonicam promulgantes ſententiam, ut loca canonicorum, ac monachorum cœnobia, vel villas ſacris ordinibus eccleſiarum deſignatas, nullius conditionis perſona invadere tentet ab hodie uſque in perpetuum, nec hoſpitalitatis cauſa, nec ingenio malæ inſitæ conſuetudinis: niſi cum neceſſitas coegerit, quantum ad uſum naturæ pertinuerit, ſine deſtructione loci.

II.

Eccleſias autem, quæ intra caſtellum aut civitatem fundatæ fuerint, aut in villis, vel in agris, illæ videlicet in quibus ædificium ad debellandum non habetur, vel cum quibus ſeditio non exercetur, nec malefactorum excurſus ad reparanda damna civilia vel communia fieri comprobatur: hanc pari conſenſu volunt & definiunt habere poteſtatem, ut nemo infra terminum XXX. dextrorum circa eccleſias poſitum quicquam rapere præſumat, nec ulli perſonæ nocenti aut innocenti malum ingerat, niſi cum ipſo termino malefactor damnum intulerit. Hoc excommunicant ſub anathemate in perpetuum.

III.

Militibus autem majoribus vel minoribus hoc præcipiunt, ut ab hodie uſque in nativitatem ſancti Joannis, nullus arma ferre præſumat quacumque de cauſa. *Data pridie Non. Septembris.*

AD

ANNO CHRISTI 1056.

AD CONCILIUM APUD S. ÆGIDIUM

Anno ut fertur 1056. habitum

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Ex Suppl. Manſi pag. 1310.

EPocham concilii apud S. Ægidium cum anno 1056. a Labbeo compoſitam, mendoſam arguit novus editor Galliæ Chriſtianæ tom. I. pag. 554. hoc planiſſimo argumento. Synodus iſta die *pridie nonas Septembris*, ut ex actis liquet, habebatur, eidemque inter cæteros, adfuit Bernardus Lutevenſis Epiſcopus. Sed anno 1056. A idibus Septembris, ideſt poſt dies novem concilio Toloſano adfuiſſe legimus Roſtagnum Lutevenſem. Quomodo intra ſpatium adeo breve Lutevenſis epiſcopus obiiſſe, & poſt requiſitum metropolitani aſſenſum cæteriſque præſtitis, ſucceſſor dari Lutevenſibus potuit? Melius igitur alii concilium hoc in annum 1050. referunt.

SYNODUS LANDAVENSIS

Sub Hergualdo XXIX. ibidem epiſcopo.

In qua familia regis excommunicatur ob vim illatam per ebrietatem medico & nepoti epiſcopi in feſto nativitatis domini.

Ex Tom. I. Conc. Britan.

FAmilia Catgucauni regis Morcanue filii Mouſrici die nativitatis domini viſitavit Landaviam bono affectu, & ut dicitur de virga Aaron verſa in draconem, animus illius familiæ tardus ad ſperandum bonum, velox ad faciendum malum, & ditatus præ nimio gaudio tantæ feſtivitatis, cœpit bacchari copia potationis, ſequeſtrata diſcretione ſobrietatis, in tantum quod imperfecti viri amiſſa vi ſcientiæ & pietatis, devaſtaverunt unum familiarem & nepotem Hergualdi epiſcopi, Berthutis nomine, virum juſtum & medicum totius patriæ. Et facta tam execrabili invaſione, & ſub ala ſanctorum Dubricii, Teliavi, Oudocei, & aſylo: miſit epiſcopus legatos ſuos per omnes eccleſias totius ſuæ diœceſeos obtemperantes ſibi infra oſtium *Taratir*, ſuper ripam *Gni* & ripam *Tyvi*, ut ſimul convenirent clerici majoris dignitatis electi tam, quam inferioris apud Landaviam. Et in plena ſynodo depoſitis crucibus cum ſanctis reliquiis ad terram, & verſis cymbalis, ſimul & clauſo oſtio eccleſiæ, cum ſti patis ſpinis: & ita carens ſervitio & paſtore remanſit diebus & noctibus, facto anathemate familiæ regis & ſequeſtratæ a tota orthodoxæ fidei ſorte. Et audita tanta ſubmotione, & dilatata per patriam magno ſtrepitu & murmure, cœpit rex lacrymari pro damnatione familiæ ſuæ, deſiderans potius pacem cum ſuo paſtore, quam participationem perpetratæ injuriæ. Advocatis omnibus comitibus ſuis requiſivit apud Landaviam lacrymabili devotione, ſimul & familia ſegregata a Chriſtianorum conſortio. Et audita ejus prece, & data ſibi venia ſimul & familiæ juncta cum pœnitentia canonica: dixit rex poſitis manibus ſuis ſuper altare Petri apoſtoli & ſanctorum confeſſorum Dubricii, Teliavi, & Oudocei, & coram utroque populo clericali & laicali: Confirmo hanc eleemoſynam, tribuens Deo Henriugunua videlicet, & ſanctis prædictis, & epiſcopo Hervvaldo, & omnibus pontificibus Landaviæ in ſempiterna conſecratione, liberam ab omni ſervitio ſæculari & regali, & cum data communione incolis, in campo & in ſilvis, in aqua & in paſcuis. De clericis teſtes ſunt, *&c.* Facto anathemate ſeparaturis hanc eleemoſynam ab eccleſia Landaviæ & a paſtoribus ejus data autem benedictione ſervaturis & confirmaturis in quieta pace. Amen.

CANONES TARVISINI INCERTI ANNI

Suppl. Manſi App. To. VI. p. 650.

Ut unaquæque eccleſia manſum unum integrum habeat ſine ſervitio.

SAncitum eſt, ut unicuique eccleſiæ unus manſus integer abſque ullo ſervitio attribuatur, & presbyteri in eis conſtituti de decimis, neque de oblationibus fidelium, nec de domibus, neque de atriis, vel hortis juxta eccleſiis (*ſic*) poſitis neque de præſcripto manſo aliquod ſervicium faciat, præter eccleſiaſticum, & ſi aliquid amplius habuerint inter ſenioribus ſupraſcriptum debitum ſervitium impendant, ut nullus de dote eccleſiæ vel manſo presbyterium cenſum ſolvere cogat.

Juxta ſynodalia præcepta decrevimus, ut nullus mortalium de agro eccleſiæ, neque de decimis & oblationibus fidelium quemquam presbyterum aliquem cenſum perſolvere cogat, nec quiſquam, cujuslibet ordinis, aut dignitatis, exinde quicquam ſubtrahat, & redibitionem quamcunque exigat temporalem. Quod ſi fecerit, communione uſque ad ſatisfactionem privetur. (*a*)

CON-

(*a*) Canones hoſce retinui, quia jam edideram in meo Conciliorum Supplemen. tom. VI. pag. 690. Ceterum hos ipſos reperias apud Baluzium Capitular. tom. I. pag. 565. *Manſi*.

ANNO CHRISTI 1056.

CONCILIUM TOLOSANUM,

XVIII. Episcoporum contra simoniam aliaque cleri & populi vitia celebratum anno domini MLVI. tempore Victoris papæ II.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De episcopis qui pecuniam ab ordinandis exigunt, & de ordinatis per simoniam.*
II. *De ætate episcopi, abbatis, & diaconi ordinandi.*
III. *Ut dedicationes ecclesiarum gratis fiant.*
IV. *Contra simoniacos.*
V. *De clerico qui adipiscendæ abbatiæ gratia fit monachus.*
VI. *De cura abbatum:*
VII. *De cælibatu clericorum.*
VIII. *Ut laici res ecclesiasticas non usurpent.*
IX. *Ut laici res defunctorum suscipere non audeant.*
X. *De jure episcoporum in ecclesias subjectas.*
XI. *De jure ecclesiarum.*
XII. *Ut adulteri & incesti pœniteant.*
XIII. *Ut hæreticorum & excommunicatorum societatem cuncti fugiant.*

PRÆFATIO.

ANno incarnationis dominicæ millesimo quinquagesimo sexto, Idibus Septembris, habita est sancta synodus decem & octo episcoporum apud urbem Tolosam, jussu domni papæ Victoris, qui ob funditus extirpandam simoniacam hæresim, ac reparandum sanctæ ecclesiæ statum secundum priscorum scita canonum, vicarios vice sua direxit Rambaldum Arelatensem, & Pontium Aquensem, archiepiscopos, qui adjuncto sibi Wifredo Dei gratia Narbonensi archiepiscopo, aliisque coepiscopis cæterarum urbium, sancti Petri auctoritate & prænominati papæ jussione, sanctorum patrum instituta sequentes, hæc in provinciis Galiæ atque Hispaniæ perpetim observanda æstimaverunt.

CAPITULA.

I.

Si quis episcoporum accepta quocumque modo pecunia ordinaverit episcopum, abbatem, presbyterum, diaconum, aut quemcumque alium, qui numeratur inter clericos, ipse gradus sui subjaceat periculo: & qui sic ordinetur, nullum habeat fructum ex hujusmodi mercimonio, sed sit alienus ejus dignitatis & ordinis quem per pecunias acquisivit.

II.

Item placuit confirmare, sicut scriptum est, ut episcopus, vel abbas, presbyter, ante triginta annos, diaconos vero ante viginti quinque non ordinetur: nisi aut studio sanctitatis aut sapientiæ ornati, providentia episcopi simul & cleri promoveantur. Et eadem ordinatio ne fiat, nisi temporibus secundum canones statutis: aliter quidem irrita fiat ordinatio.

III.

Dedicationes item ecclesiarum eadem sancta synodus per pecunias fieri nullatenus voluit.

IV.

Item placuit, ut nullus clericus, vel monachus, vel alius aliquis pro eis, episcopatum, vel abbatiam, vel presbyteratum emere præsumat. Sed neque comes, vel alia ulla potestas, eadem vendere, aut pretium pro eis accipere audeat. Quod si quis hoc transgressus fuerit, nisi resipuerit, & digne satisfecerit, communione privetur.

V.

Statuit item sancta synodus, ut si quis clericorum adipiscendæ abbatiæ causa monachus effectus fuerit, in abbatia quidem monachus permaneat, sed ad ipsum honorem, ad quem adspirabat, nullatenus accedat. Quod si præsumpserit, excommunicetur.

VI.

Item decrevit, ut abbates curam monachorum & monasteriorum exerceant, & eis victum & vestitum secundum regulam sancti Benedicti præbeant: & hoc agentes proprium eos habere nullatenus permittant. Ipsi vero monachi absque voluntate abbatis præposituram aliquam non teneant. Abbas autem vel monachus has institutiones corrigentes, a propriis corrigantur episcopis.

VII.

Placuit quoque, presbyteros, diaconos, & reliquos clericos, qui ecclesiasticos tenuerint honores, abstinere omnimodis ab uxoribus, vel reliquis mulieribus. Quod si non fecerint, honore simul & officio priventur, & a propriis episcopis excommunicentur.

VIII.

Inter hæc quoque placuit, noxios diversorum scelerum diversis sententiis refrenari. Et quia audivimus quosdam laicorum nefario ausu res ecclesiasticas suis usibus applicuisse, & injusto dominio in suum opus retinuisse: idcirco omnimodis prohibemus, ut nemo laicorum abbatiam monachorum, vel clericorum archidiaconatum, neque præposituram, vel honorem presbyterii, vel sacristæ, seu magistri scholæ, neque ullos honores ad jus prædictum pertinentes, ausit suis usibus retinere: & si fecerit, excommunicationi subjaceat.

IX.

ANNO CHRISTI 1056

IX.

Præcipimus quoque ut nullus laicorum aliquid ſuſcipere audeat de rebus aut ſubſtantiis defunctorum, niſi quantum ipſi defuncti adhibitis idoneis teſtibus in vita ſua ordinaverint: aut ſi inteſtati obierint, ad libitum propinquorum heredum dividantur.

X.

Statuimus etiam, ut eccleſiæ ad ſedem pertinentes, quæ ſolvunt tertium, aut paratam, vel ſynodum, ſolito more perſolvant epiſcopis vel clericis. De iis vero eccleſiis, quæ non dant tertium, vel paratam: tertia pars decimarum cum primitiis & oblationibus, quæ de cœmeteriis & defunctis conſequuntur, epiſcopo & clericis aſſignetur. Simili quoque modo ſtatuimus de eccleſiis ad monaſteria pertinentibus.

XI.

Item de eccleſiis in alodiis laicorum conſtitutis, ut tertia pars decimarum cum primitiis, & presbyterio, & cæteris in poteſtate presbyteri, ad ſervitium ipſius eccleſiæ, ſub epiſcopi, vel clericorum ditione permaneant. Qui autem contrarii ſanctæ matri eccleſiæ & auferunt & retinent ad ſuum opus alodia, quæ pertinent ad communitates canonicorum, vel monachorum: niſi reſipuerint, & reddiderint ea, prædicto anathemati ſubdantur.

XII.

Adulteros vero, inceſtuoſos, ac perjuros monemus per domini obedientiam, & Petri apoſtolorum principis, & domini Victoris, & noſtram: ut reſipiſcant a vitiis hujuſmodi, & ad dignam ſatisfactionem ſecundum ſtatuta canonum perveniant: & excommunicamus id in futurum fieri nullatenus.

XIII.

Cum hæreticis & cum excommunicatis ullam participationem vel ſocietatem habentem præcipue excommunicamus: niſi correctionis vel admonitionis cauſa, ut ad fidem redeant catholicam. Si qui autem adjuvantes eos defendere conati fuerint: vinculo ſimul excommunicationis cum eis ſubditi permaneant.

Quæcumque ſuperius ſcripta tenentur, confirmavit & anathematizavit ſancta ſynodus prædictis congregata temporibus jubente papa Victore, regnante Henrico Pio imperatore, ſub venerabili Pontio Toloſano comite. Quibus quicumque obedire ſtuduerit, domini benedictione & apoſtolica repleatur: qui vero contemptor & inobediens extiterit, domini judicio perpetualiter ſubjectus ſit. Firmant & conſignant Rambaldus Arelatenſis & Pontius Aquenſis archiepiſcopi, vice papæ Victoris. Conſignat Wifredus Narbonenſis Dei gratia archiepiſcopus. Confirmant domini antedicti epiſcopi, ſcilicet, Arnoldus Toloſanus epiſcopus, Bernardus Biterrenſis, Gontherius Agathenſis, Arnaldus... A Bernardus Aginnenſis, Raimundus Vaſatenſis, Arnaldus Magalonenſis, Elfandus Aptenſis, Petrus Ruthenenſis, Froterius Nemauſenſis, Roſtagnus Lutevenſis, Heraclius Bigorrenſis, Bernardus Convenenſis, Bernardus Conſoranenſis, Arnaldus Elnenſis.

ANNO CHRISTI 1056.

QUERIMONIA BERENGARII vicecomitis Narbonenſis adverſus Guifredum archiepiſcopum Narbonenſem, propoſita in concilio apud Toloſam habito ſub Raimbaldo Arelatenſi, & Pontio Aquenſi, archiepiſcopis, Victoris ſecundi papæ legatis, anno Chriſti MLVI.

Ex Baluzio Labbeus in App. Tom IX.

SANCTÆ huic conglomerationi vicariorum Dei, B legatis ſcilicet ſummi pontificis Romani vicem obtinentis beati Petri apoſtolorum principis, ejuſque vice fungentibus, archiepiſcopis videlicet & epiſcopis, necnon & abbatibus hanc in ſynodum ſanctam ſiſtentibus, ex catholica fide tractantibus, hæc querimonia non modica ideo præſentat, ut & legatur, & audiatur, dijudicetur, atque definiatur. Sed ut plenius dijudicetur, ad originem inchoetur.

Ego Beringarius Narbonæ urbis proconſul, querimoniam hanc vobis omnibus facio palam, quam de metropolitano meo fratre veſtro habeo magnam. Archiepiſcopatus quippe Narbonæ fuit cujuſdam avunculi mei Ermengaudi archiepiſcopi, cujus in diebus idem epiſcopatus unus erat ex C melioribus qui ſunt de Roma uſque Hiſpaniæ finibus, villis atque caſtellis ditatus, prædiis & alodiis locupletatus: cujus eccleſia plena erat codicibus, aureis adornata tabulis & ſcriniis & crucibus, aureis fulgebat coronis pretioſiſque lapidibus. Canonicorum ibidem multorum voces certis horis audiebantur, orationes dabantur, & omnium bonorum operum incrementis ibidem agebantur. Caſtra autem ipſius eccleſiæ, & villas, prædia, & poſſeſſiones, non a laicis fruebantur, ſed a famulantibus in ea Deo poſſidebantur. Eccleſiam vero illam olim pius rex Karolus fabricaverat, atque in honore ſanctorum Juſti & Paſtoris conſecrare fecerat, & eam inclyte caſtellis, & villis, terriſque locarat, & vineis, ſicut & a veteranorum traditur dictis, & ut legitur in regalibus ejuſdem eccleſiæ præceptis. Defuncto autem præfato divæ memoriæ archiepiſcopo, Guifredus Cerdanienſium comes Narbonam adiens, cujus conſanguineam ego jam poſſidebam uxorem, exquiſivit utroſque parentes meos & me ipſum de præfato archiepiſcopatu ad opus filii ſui ſuprāſcripti noſtri antiſtitis, qui non erat adhuc niſi decem annorum, & ſpopondit pro eo magnum dare donum inter comitem Rutenis, & patrem meum centum millia ſolidorum. Sed pater meus & mater mea non ei adquiebant. Ego autem amore tantæ conſanguinitatis ductus, & ſimulationis amicitate deceptus, ſegregavi me pro hac re a conſortio genitorum meorum; & niſi mihi E adquieviſſent, arbitratus fui interficere illos. Cernens enim pater meus me motum, neque contra ſe ita fore moleſtum, adquievit meæ voluntati, & petitionibus præmemorati Gaufredi, atque inter ſe & comitem Rutenis acceptis centum millia ſolidis pretium pro epiſcopatu, dedimus eum prænotato filio ſuo antiſtiti noſtro; qui jurejurando, Deumque teſtando, dixit nobis ſuum dictum firmum & fidem firmam, quia ſi ille foret antiſtes noſter, ut fuit & eſt, ullum noſtrum neque de noſtris non eſſe damnum, neque damnum, ipſius epiſcopatu. Sedente autem illo in cathedra, & ætate atque honore creſcente, dum

ANNO CHRISTI 1056.

fisus eram ut ipse esset mihi auriga & arma & clypeus contra cunctorum hostium tela, & memoraret consanguinitatem meæ uxoris, & tanti locum honoris, in quo adjutus sum ponere illum, & ut mihi erat testatus, juvaret mihi honorem tenere atque habere: tunc surgens, quasi diabolus, superbe atque repente exacerbavit me, & provocavit ad iracundiam & ædificavit super me castra, venitque cum ingenti exercitu super me, & fecit mihi guerram crudelem, & fuere interempti pro ea ex utraque parte fere millia homines. Tunc vero castra, & villas, prædia, & possessiones, quæ erant in dominium præfatæ ecclesiæ, fiscos & possessiones canonicorum, & quæque ex communi erant, abstulit Deo & famulantibus ei, deditque diabolo ac militantibus illi. Et ita alia omnia ad laicalem vertit censuram, ut etiam omnes qui ea possident, quasi per alodia habent paterna. Inter hæc autem Eriballum Urgellitensem præsulem contigit mori. Et præfatus archiepiscopus adquisivit illum episcopatum ad opus fratris sui Guilielmi, & spopondit dare pro eo centum millia solidos. Quod mihi satis libuerat, si meum damnum non esset. Firmato autem tanto munere pro ipso episcopatu, archiepiscopus præmemoratus, hostis Dei & hominis, ad sedem suam rediens, atque ecclesiam suam adiens, thesauros quosque, qui a conditione in eam congregati erant, subtraxit. Tabulas vero & postabulas & cruces & scrinia reliquiarum aurea & argentea excoriavit. Patenas insuper calicum aureas vel argenteas, ubi sancta sacrificia sumebantur, in manibus aurificum Judæorum misit ad destruendum, & Hispaniam venundari pro ipso episcopatu. Codices autem, qui ibi erant variis generibus, non meliores reliquit. Sed ita male suam ecclesiam dissipavit, ut etiam & clerici desunt, & qui inibi sunt, inopes & mendici: & nullus pulcher in ea apparet. Non clamydes, neque capas polemitas, non cyclades, non dalmaticas, non cureballi, non lignum Dominicum. Omnia hæc, quæ a conditione ibi plura congregata erant, sed dissipavit ea, deditque pro episcopatu fratris sui. Insuper, quod pejus est & inhonestum, commendavit se manibus ad comitissam Urgelli. Pro qua re non solum mihi, sed etiam cunctis nostræ patriæ nobilibus in magnum ruit odium. Quo peracto, aggregavit concilium non modicum juxta præfata urbe Narbona multorum sui dioceси episcoporum, inter quos fuit hic Raimbaldus Arelatensis archiepiscopus, & in eorum atque nostrorum omnium præsentiam reliquit cunctas armas militarias, & omnem sæculi militiam, atque excommunicando misit sub anathema tam semetipsum quam omnes sui dioceси episcopos, qui ab illa die deinceps armis erant sumpturi. Qui non multo post acceptis armis ut miles, non corrigia succinctus lumbis, sed ferro, & debellavit mecum. Et quot mortui, quot vulnerati, quot detruncati, quaniæque adustæ ecclesiæ, & exarsæ reliquiæ, si per singula enarrare voluero, fortasse & vobis foret fastidium, & facilius dies quam copia deserit. Deinde venerunt episcopi in meam terram, & mecum una cum eodem archiepiscopo firmaverunt treguam Dei inviolabilem tenere in omnem meam terram, atque ex eadem corruptores teterrimam justitiam facere. Unde idem archiepiscopus & ego hanc fecimus convenientiam, ut de cunctis quæ emendata fuissent per ipsius treguæ fractionem, una medietas fuisset præfatæ ecclesiæ, alia mea pro exercenda justitia. Ego autem consensi ipsam meam medietatem condirectioni ipsius ecclesiæ. Sed ille non in ejus condirectionem, sed in destructionem misit: quia & ab ecclesia eam abstulit, & militibus per solidatas tribuit potius, quam decem millia solidos. Qua data Deo & fortiter firmata, qui primi eam fregerunt in nostra patria, sui milites ex suo exientes castello, occiderunt unum militem meum in treguam Dei, & retinuit homicidas illos, & nullam quivi ab eo impetrare justitiam. Deinde Petrus Raimundi Biterrensium comes in treguam Dei violavit ecclesiam sanctæ Mariæ, cœnobium loci electi, ubi mirificum habetur lignum Dominicum, & extraxit ab inde duos milites inclinatos atque innoxios, & unum ex eis, qui erat consanguineus meus, pependit in ligno, & occisit, morte crudeli quasi cleptem. Unde idem archiepiscopus talis suffragator extitit, ut etiam sacrilegos & homicidas illos in sua se mittentes potestate patrocinavit, suffragatorque eorum extitit; & in eo ullam non valui invenire justitiam. Præterea sacramenta quæ mihi super sancta altaria manibus juratus est multa, unquam non mihi tenuit, sed omnia fregit. Ad ultimum vero bonum opus operatus est, satis Deo & universæ plebi Narbonensis placibile. Unde mala hæc omnia obliviscaramus, si nobis in bonum veniisset. Corpora namque sanctorum Justi & Pastoris, quæ præmemoratus rex Karolus ab Hispania deferens, atque in via carens, in præfate eorum honore ædificata ecclesia collocare optaverat, quæ nobis nostrisque patribus multum erant optata, ab idem archiepiscopo explorata & capta, ad suam usque cum honore asportavit ecclesiam, atque honorifice collocavit. Unde non solum a me, sed etiam a suis civibus laudatus atque dilectus erat. Qui non multo post, litigante eo cum suo archidiacono, voluit trahere prædictorum corpora sanctorum ab ecclesia eorum. Et ego rogavi eum ne hoc feciisset, & volui ei dare obsides per decem millia solidos, ut si ullus homo vel fœmina ullam vim ei facerent de ipsorum corporbus sanctorum, aut de ullo munere eis oblato vel præsentato, ego de illo vel illis hoc facientibus adjutor essem prædicto pontifici per fidem non fictam. Idem vero archilevita voluit eis satisfacere in judicio episcopi Arelato. Qui renuit; sed subtracta ab eadem sede tantorum corpora sanctorum duxit & inhoneste collocavit in quandam villanam ecclesiam. Ibi suam cathedram fabricavit, ibi ordinem suum fecit, ibi suas synodos tenuit, ibi codices & cruces & lignum Dominicum asportavit, ibi clericos primæ sedis, quos meliores invenit, constituit; & ita eligens membrum, caput reliquit quasi tugurium. Insuper cuncti nostræ patriæ nobiles, & plebs cuncta, qui soliti sunt occurrere ad civitatem & ad sedem suam, & pœnitentes sua munera ad suam sedem dare atque præsentare solentibus, multosque adjutorios ad operam suæ ecclesiæ facientibus, abstulit, & munera illa suis militibus per solidatas tribuit, & suam ecclesiam desertam & sine capite dereliquit. Interim vero idem archiepiscopus habuit mecum placitum, & constrinxit me ei ad suum libitum satisfacere, & dixit mihi suum dictum & fidem, quam meliorem ei requirere potui, ut & ad sedem suam rediret, & corpora sancta in ea restitueret. Qui mentitus est mihi, sed ut mihi fuit testatus, facere noluit, & est mihi mentitus suum dictum & suam fidem. Deinde conjux mea videns eum, rogavit restituere corpora sancta, & idem ipse ad ecclesiam suam

redi-

ANNO CHRISTI 1056.

redire, directumque nostrum supra modum acci- A pere, neque audire voluit: sed testatus est ei altitonantem ducere ipsa sancta corpora in aliena patria, & usque in æternum nobis non esse recuperanda. Quæ audiens, metuens ne subito, sicut juratus est, hoc faceret me absente & ignorante, fuit ad præfatam villæ ecclesiam, non adhuc consecratam, & traxit exinde corpora sancta, restituitque & condidit honorifice in sedem suam. Deinde conjux mea prostrata coram eo, sunm postulavit accipere directum: qui renuit. Ego autem confestim ut hoc novi, vidi præfatum archiepiscopum: voluique ei affirmare directum & de me & de conjuge mea & de omnibus meis in judicio sui dioceси episcoporum & episcopi Arela to per decem millia solidos: qui renuit. Deinde B in judicio legati apostolici & hujus sanctæ synodi: & hunc sprevit. Ad ultimum vero exclamavi sanctum Petrum & judicium domni apostolici, ut irem coram eo, & in ejus manu ei affirmarem directum. Hunc multo parvi pendit; sed excommunicavit inclementer atque injuste me & meam uxorem, meosque infantes, & omnem nostram terram, tam crudeliter, ita ut nullus ibi baptizetur, nec communicetur, nec sepeliatur. Nos autem nisi timor Dei esset, parvi penderemus suam excommunicationem, quem tot malis novimus sceleratum, & a papa Victore cum cxx. episcopis anathematizatum, & simoniacum, qui omnes ordines suos vendidit, qui omnes episcopos, taceam de alienis, sed omnes quos in mea C terra ordinavit, usque ad novissimum quadrantem redimere fecit. Quod si non creditis: Lutevensem requirite episcopum, & Helenensem; & hi hoc vobis testificentur, qui ab eo sunt ordinati. Neque ecclesias meæ terræ consecrare voluit, donec datum earum tenuit. Nuper autem duos meos milites venientes ex vigilia sanctæ Salvatoris Anianæ, die Epiphaniæ, eo jubente atque suffragante, sunt capti & tenti; & eos qui illos ceperunt, patrocinat, & dat eis solidatas. Ideo ego Beringarius præfatus hanc vobis & Domino Deo facio querimoniam, & postulo justitiam: quam nisi impetravero, suæ excommunicationi parvi pendero, & in meam terram treguam nullam tenebo, neque judicium apostolici am D plius adclamabo.

Quod ego Beringarius ita superius queror ad legatos summi pontificis superius, & ad cunctos episcopos & abbates, quoniam ad synodum Arelati conabam ostendere. Sed quoniam nihil profuit, ad domnum apostolicum ideo libens mittere curavi. Quem rogo per Deum & sanctum Petrum, ut ab hac excommunicatione me absolvat, meoque præsuli de me satisfaciat: quoniam usque Romam ego lubentius satisfacere ire non ambigo: ille, nisi ligatus, umquam sponte non ibit.

Ex notis Stephani Baluzii ad hoc Concilium.

De tempore quo querimonia isthæc proposita est, video non unam esse omnium sententiam: Nam aliqui putant actum id esse anno MLXVI. & quidem in concilio apud Narbonem habito; decepti, opinor, auctoritate quorundam actorum illius anni, quorum mentio extat apud Catellum in pag. 582. & 781. earumdem memoriarum, quæ vero docent graves tum controversias fuisse inter archiepiscopum & vicecomitem. Sed ego ut aliter sentiam faciunt multa. Nam ista querimonia prolata fuit coram legatis summi pontificis, præsente Raimbaldo Arelatensi archiepiscopo, & quidem vivente papa Victore, ut ego quidem arbitror. Scimus autem legatos ejusdem Victoris, Raimbaldum Arelatensem, & Pontium Aquensem, archiepiscopos, synodum in Tolosana urbe celebravisse anno MLVI. cui interfuit Guifredus Narbonensis archiepiscopus. Deinde, hæc querimonia habita est in synodo cui Lodovensis & Helenensis antistites affuerunt. At Rostagnum Lodovensem episcopum, & Arnaldum Helenensem, interfuisse concilio Tolosano anni MLVI. constat ex actis concilii. Denique, si post mortem Victoris ista acta sunt, cur Berengarius solum Victoris anathema commemorat adversus Guifredum, quem ex Gregorii VII. testimonio constat a multis Romanis pontificibus excommunicatum fuisse? Hauddubie valuisset istud ad augendam invidiam, præsidiaque magna in causam Berengarii inducere poterat. Sed videlicet Guiffredus a nullo hactenus Romano pontifice excommunicatus fuerat, quam a Victore.

a *Fratris sui Guilielmi*) Contigit istud circa annum Christi millesimum quadragesimum primum. Nam Heribaldus episcopus Urgellensis vivebat adhuc anno MXL. xv. Kal. Octobris, ut patet ex chartulario ecclesiæ Urgellensis. Guilielmus autem episcopus Urgellensis, Heribaldi successor, interfuit concilio Narbonensi anno MXLIII. xvi. Kal. Aprilis. Fortassis ergo id actum anno MXLII. vel initio anni MXLIII. cum statim dicat Berengarius, Guifredum archiepiscopum congregasse concilium non modicum apud Narbonem haud multo post quam Guilielmum locaverat in cathedra Urgellensi, & huic concilio interfuisse Raimbaldum Arelatensem archiepiscopum. Raimbaldum porro interfuisse concilio Narbonensi, de quo mox dicebamus, docent acta illius concilii quæ extant in archivo monasterii Cuxanensis. Nisi si istud concilium interpretemur illud quod in eadem urbe Narbonensi habitum est a Guifredo Kalendis Augusti ejusdem anni, cui etiam interfuit Raimbaldus, ut fidem faciunt veteres schedæ hactenus ineditæ.

b *Nullus ibi baptizetur*) Durum illud ac valde inhumanum, & prorsus contrarium regulis ecclesiasticis, quæ tempore interdicti servant locum humanitati, concedentes baptisma parvulorum, pœnitentias morientium, viaticum in exitu mortis, sepulturam clericorum, pauperum, peregrinorum, & infantium a bimatu & infra, benedictiones nuptiales, purificationes mulierum prout in variis regionibus regulæ variant. In universum tamen affirmare licet, tempore interdicti permissum fuisse baptisma parvulorum, itemque pœnitentiam morientium. Vide cap. *Inquisitioni tuæ*. De sentent. excommun.

c *Anathematizatum*) Nimirum in concilio Florentino, quod a papa Victore II. habitum fuerat anno superiore. Cui concilio interfuisse cxx. episcopos docet hic locus. Ad eam porro Guifredi Narbonensis excommunicationem respexisse videtur Gregorius VII. dum hæc in concilio Romano sanciebat anno MLXXVIII. *Renovamus etiam excommunicationem a prædecessoribus nostris factam super Guifredum archiepiscopum Narbonensem, & absque ulla recuperationis spe ab episcopali officio eum submovemus.*

Hic vero prætereundum non est, documentum a Martene in Tom. IV. Anecdotorum editum quo Concilium Tolosanum Monasterio Cluniacensi asserit Moysacense cum omnibus suis appenditiis in hunc modum.

NOtum sit omnibus hominibus in Christo pie vivere hic & in futura vita cupientibus. Res ecclesiasticas jure hereditario Deo servientibus pro redentione animarum traditas inconvulsas esse debere maxima sanctorum Patrum sanxit auctoritas. Quapropter cupiditate ducti inimici Dei desiderantes deprædare, invadere hoc quod fideles monasteriis, Deo inspirante, dederunt, sua propria voluntate omnipotentem Deum pravis moribus suis exacerbant. Sed nunc pro E certo sciat fraternitas christianorum, Cluniacense monasterium cum omni suo honore proprie Deo & B. Apostolo Petro successoribusque suis viris apostolicis a priscis temporibus suæ constructionis esse datum cum cunctis locis sibi in diversis partibus mundi adjacentibus. Et ideo placuit concilio sanctæ Romanæ Ecclesiæ celebrato apud Tolosam urbem, jubente papa Victore, mense septembrio, præsente ARNALDO episcopo, ut locus Moysiacensis, cui præest DURANNUS abbas, Cluniaco subditus, cum omni suo honore, quod habet aut habebit, auctoritate pontificum XVIII. firmaretur. Sunt autem excepto onere

antiquo ista adjacentia, Mons Corbellus, Roca- A nefactores consequantur benedictionem & absolu-
ANNO CHRISTI 1056. citeria, Villa-nova, Villa S. Palladii, Duranellum, Morracus, Medituum cum cunctis appendiciis suprædictorum locorum et adjutores & benefactores consequantur benedictionem & absolutionem pontificalem : invasores vero, si non emendaverint, percipiant dignam & divinam ultionem. ANNO CHRISTI 1056.

CONCILIUM COMPOSTELLANUM,

A Cresconio (1) Compostellano archiepiscopo ad disciplinam ecclesiasticam restaurandam celebratum anno domini MLVI. tempore Victoris papæ II.

Acta concilii quæ.

IN hoc concilio ex schedis Antonii Augustini asserit Baronius, inter alia quæ ad disciplinam ecclesiasticam conservandam spectant, illud sanctum reperiri, ut sacerdotes omnes, episcopi atque presbyteri missam quotidie celebrarent : Ut clerici tempore jejunii & litaniarum, quoties publica delictorum expiatio indiceretur, cilicio induerentur. Hæc Baronius ex prædicto codice Antonii Augustini anno 1056. num. 16.

Ex Card. de Aguirre Conc Hisp. to. 3. p. 213.

Acta hujus Concilii ex MS. Ecclesiæ Toletanæ a Card. de Aguirre descripta hæc sunt.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Hoc est decretale Concilium apud Compostellanam urbem, infra basilicam sancti ac beatissimi Jaco- C bi Apostoli, a tribus Episcopis editum cum presbyteris, diaconibus, & Clericis, atque Abbatibus, qui infra scripti sunt.

CANONES.

I.

UT per illas sedes Episcopales juxta sacros Canones agere studeant ; itaut ipsi Episcopi duos vel tres præpositos electos habeant cum sensu cæterorum clericorum, qui curam diœcesium
* Ita in Mſ. * deganiarum procurent, & necessaria Monachorum adimpleant. Omni autem tempore unam omnes horam intra ecclesiam simul celebrent, u- D num refectorium, unum dormitorium, & dum in propinquo fuerint, omnibus Canonicis, cum Episcopis habeant, ut absque uno de his tribus numquam desit Monachis. Et in his omnibus silentium observent, necnon & ad mensam lectiones sanctas semper audiant. Vestimenta Episcoporum atque clericorum usque ad talos induantur. Cilicia omnes Canonici apud se habeant, & capelos nigros, ut cum opportunitas fuerit, non sit eis necessitas inquirendi, sed omnibus diebus quadragesimæ, litaniarum, & quarta feria, & sexta, & quando pœnitentiam tenuerint, induatur. Sacrificia ipsi Episcopi, & omnes presbyteri omni die offerant Deo, præter languorem, & debilitatem corporis: & qui non potuerit per se offer- E re propter istam fragilitatem, omnibus diebus audiat. Psalmos qui potuerit plus recitare, recitet; qui non plus, quinquaginta die omni persolvat. Et omnibus horis, prima, tertia, sexta, vespertinis, & completoriis, medium noctis nocturnis, & matutinis omni die persolvat. Et super rebus ipsius ecclesiæ canonicæ nullus laicus delegationem habeat. Disciplinam & nutritionem clericorum faciant, & super omnes ordines, archipresbyteros, & primi clericos, sub manibus Episcoporum præ- B dictis duobus vel tribus dispensatores existant. Ita etiam & ad omnes Missas, dum dixerit Diaconus: *Inter vos pacem tradite*; omnibus intra ecclesiam stantibus pacis osculum sibi invicem tribuatur, & per omnes communiones majores Nativitatis Domini, Paschæ, & Pentecostes, quisquis de quo habuerit, munera offerat.

II.

Adjungimus ut per omnes diœceses talet circumeantur Abbates, qui mysterii S. Trinitatis canonem fideliter faciant, & in divinis Scripturis, & sacris Canonibus sint eruditi. Hi autem Abbates per proprias Ecclesias canonicas faciant scholam, & disciplinam componant, ut tales deferant ad Episcopos clericos ordinandos. Subdiaconus an- C nos XVIII. habeat, diaconus 25. presbyter 30. & ipsi qui totum Psalterium, cantica & hymnos, salisparsionem, baptisterium, insufflationem, & commendationem, & horas, & ipsum cantare de festis unius justi, unius confessoris, unius virginis, de virginibus, de defunctis, & omnia responsoria perfecte sciant. Et nullus præsumat Simoniacus esse quærens sibi ipsam ordinationem; nec episcopus, nec presbyter, nec diaconus, nec omnibus ministris ecclesiæ emere, nec vendere, nec ipsa sacra ministeria, nec oleum, nec ulla de ordine ecclesiastico. Quod qui fecerit, simoniacum se esse cognoscat, non verissimum Christianum. Nec ullus minister ecclesiæ arma sæcularis portet. Et omnes..... detonso desuper capite, ut circu- D los coronæ deorsum dimittant, & abscissas habeant barbas.

III.

Intromittimus, ut omni ecclesiæ infra 70. dextros nullus laicus, vel mulieres, nec refuganes sortem habeant, nec aliquos ex eis recipiant, sed stent coopertæ * ateculas & instructæ. Cru- * Ita in Mſ.
ces, capsæ, & calices ex argento fiant, libri de toto anni circulo. Mulieres vero extraneæ nullam communionem neque consortium cum Episcopis, nec cum Monachis habeant, nec ad habitandum permittimus; propter necessitatem enim, matrem, amitam, vel sororum, morem & habitum religiosum habentes, non vetamus. Omnibus diebus dominicis salisparsionem faciant, o- E mnes hymnos canent, & ipsi refugantes, qui ordines ecclesiæ dimiserunt, & uxoribus se sociaverunt, dimittant eas, & in confessionem intrent. Si quis talis fuerit, ut propter infirmitatem aut propter debilitatem impossibile videatur, sub ipsis presbyteris de ipsis ecclesiis intrent, & omnia peccata manifestent, & pœnitentiam accipiant, & cum eis habitent, & cum eis dormiant, ut nunquam de eorum custodia recedant. Et omnes Christiani, de minimis usque ad maximum, symbolum & orationem dominicam memoriter teneant,

& cun-

(1) Cresconius hujus Concilii Præses perperam appellatur Compostellanus Archiepiscopus; Cresconius enim alium Episcopatum non gessit, quam Iriæ, indeque in Concilio Goyacensi anno 1050. congregato *Episcopus Iriensis* nuncupatur. Compostella vero nonnisi Calisto II. Sedente in Metropolim erecta. *Pagius ad an. Chr. 1056. n. 3.*

ANNO CHRISTI 1056.

& cuncti manifestationem & pœnitentiam, quis- A quis ut prævalet, teneant. Et nullus Christianus duas uxores habeat, nec uxorem fratris sui accipiat. Quod qui præsumpserit, & tale scelus commiserit, ab ecclesia & communione privetur.

IV.

De cœnobialibus annectimus, ut ordinem regularem per omnia observent, charitatem invicem teneant, proprias pecunias dimittant, ad sæculum non revertantur, in negotiis sæcularibus alios eligant, qui judicia, & intentiones cunctas monasterii asserant & discutiant. Ii vero qui regularem ordinem in monasteriis præposuerunt, & postea regressi sunt sicut canis ad vomitum suum, tamdiu ab ecclesiis & Christianis separentur, quousque priori statui in monasteriis recipiantur. Qui B eos patrocinari aut defendere voluerit, & eos non statim ad proprium locum reduxerit, excommunicetur.

V.

Informamus, ut potestates & judices in plebe oppressiones non faciant, & judicium cum misericordia teneant & temperent; munera & offertiones ante discussum judicium non accipiant; post discussam autem veritatem, de vera justitia & auctoritate legis partem accipiant, & partem dimittant. Iterum interdicimus omnes Christianos auguria, & incantationes, & lunæ prosemina, nec ad animalia domanda, nec mulierculas ad telas allia suspendere, quia omnia cuncta idolatria est, & terrena, animalis, diabolica, anathematizat eam sancta mater ecclesia, sed omnia cuncta in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti debent Christiani facere.

ANNO CHRISTI 1056. Locus corruptus.

VI.

Adjicimus, ut hi consanguinei qui sunt conjugati, a conjugio separentur, & pœnitentiam expleant, aut ab ecclesia & consortio Christianorum expellantur. Ita disponimus de presbyteris & diaconibus conjugatis. Data & confirmata lex die 18. Kalendarum Februariarum ora 1094. anno * 21. regnante serenissimo Principe Frede- *Forte XVIII. nando.

Divino auxilio fultus Cresconius idem Apostolicæ sedis Episcopus confirmavit.

Auxilio Christi protectus Suarius Dumiensis sedis Episcopus confirmavit.

In Dei nomine electus Vistrarius Metropolitanus * Tucensis ecclesiæ Episcopus confirmavit. * Forte, Lucensis.

ANNO CHRISTI 1057.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO CHRISTI 1057.

A Victore II. celebratum anno MLVII.

ANno domini MLVII. XIV. Kal. Maii, Ind. C X. habuit Victor Papa II. generale concilium Romæ in Constantiniana basilica: ubi inter cætera, Warsorum episcopatus, qui fuerat in duos divisus, antiquum in statum reformatus est, sublata illa scissione: & Acto episcopus, qui tunc partem Marsicanæ diœceseos injuste occupabat, in Theatinam civitatem translatus. *Hoc discimus ex epistola Stephani Papæ IX. quam post ejus vitam secundo loco subjiciemus.*

AD ROMANUM CONCILIUM

A Victore papa II. anno 1057. habitum,

ADDITIO.

Ex Suppl. Mansi pag 1311.

SUb Victore papa II. Romanum quoddam concilium ex literis Stephani papæ IX. erutum Labbeus commemorat; sed vix quidquam aliud tangit præter nomen & indicium conjunctæ episcopatus Marsorum, quem prædecessores sui olim sciderant in duo. Nescio an mihi fausticribus avibus occurrerit bulla Victoris II. qua Vvinimanno archiepiscopo Ebredunensi, quem in sua provincia electum Victor pontifex consecravit, jura omnia episcopatus sui expedita bulla confirmavit. Porro bullam hanc datam judico in Romano hoc concilio anni 1057. cujus rei indicio mihi sunt nomina plurium Italorum episcoporum, quæ pontificis illius literis subjuncta ex chartario Ebredunensi proferunt Galliæ Christianæ auctores novissime tom. III. pag. 178. append. Annus documento huic subjectus cum adscripta indictione concilio congruunt. Mensis discrepat; nam hic est Julius mensis; concilium vero Aprili mense convenit. Facile tamen oppositio conciliatur; nam documentum illud Galliæ Christianæ pontificiæ bullæ eadem scripturæ serie jungit decretum cleri Ebredunensis, quo episcopum suum jam consecratum a Victore papa, & impetratam ab eo pontificiam bullam agnoscit & excipit. Huic decreto, non vero bullæ convenit data illa temporis nonas julii anno tertio Dpontificatus domini papæ Victoris II. indictione X. *Tum succedunt nomina Italorum episcoporum* qui interfuerunt, & corroboraverunt *hæc scripta, nempe bullam; neque enim verosimile est, Italos boscæ episcopos decretum illud Ebredunensium, quo Vvinimannum consecratum jam a pontifice excipiunt, auctoritate sua confirmasse. Ita ergo rem totam concipio. Electus a clero Ebredunensi Vvinimannus Romam petiit, ibique a pontifice consecratus concilio interfuit, atque in eo bullam impetravit a pontifice, quam concilii patres subscriptione sua roborarunt; statimque ad suos restitutus literas illas cum cæteris* E *consecrationis suæ documentis clero exhibuit, a quo novo decreto hæc omnia admissa sunt.*

PRIVILEGIUM VICTORIS PAPÆ II.

Vvinimanno archiepiscopo Ebredunensi concessum.

Victor episcopus, servus servorum Dei, dilecto confratri & coepiscopo Vvinimanno, & per eum sanctæ Ebredunensi ecclesiæ & successoribus ipsius canonice promovendis in perpetuum.

SAnctæ Romanæ & apostolicæ sedis apicem ideo super gentes & super regna in principe apo-

ANNO CHRISTI 1057.

postolorum suorum Petro constituit universitatis Dominus, ut evellat, & destruat, & plantet, & ædificet in nomine ipsius. Siquidem donec sancta ejus ecclesia in toto terrarum orbe diffusa temporalitatis mutabilitati subjacebit, variis & continuis defectuum & profectuum suorum vicissitudinibus, velut luna suis menstruis, alternabitur, ut sine intermissione deprehendatur in ea, quod industrius hortulanus debeat evellere, vel plantare, & quod sapiens architectus destruere, vel ædificare. Unde nos, nullo nostro merito, sed solo divinitatis nutu in sanctæ, & universalis ecclesiæ specula præcellentes, & varios ejus successus prospectantes, inter alia ipsius discrimina animadvertimus, Ebredunensem ecclesiam, primo quidem incursione & pervasione Saracenorum, secundo autem receptione & possessione transfugarum & indisciplinatorum; deinde longa oppressione pastorum suorum immo mercenariorum, & quod pejus est Simoniaca hæresi, & mutua occisione debacchantium prostratam miserabiliter & corruptam, quondam religione & opibus mirabiliter evectam, & integram, cujus omnimodæ desolationi & defectioni præcordialiter compatientes, te carissime confrater & coepiscope Winimanne præfatæ ecclesiæ archiepiscopum & rectorem pro vitæ merito, & sapientiæ doctrina ordinavimus & consecravimus secundum electionem cleri & populi, ad petitionem quoque religiosorum principum & ad suggestionem venerabilium primatum circumjacentium provinciarum. Quorum unanimis sententia extitit, ut si Ebredunensi ecclesiæ recuperatio aliqua quæreretur, ab illa matre, scilicet ecclesia Romana, quæ prius illo B. Marcellinum prædicatorem, & pontificem direxerat, prædicator & pontifex reposceretur. Itaque secundum quod tua devotio postulavit, sibi privilegium nostræ apostolicæ auctoritatis ad corroborationem sui archiepiscopatus, in rudi & indisciplinata ecclesia vix nomen ipsum nudum pene retinente, & parietinas suas jam demonstrante, inclinati precibus tuis, præsentis anni decima indictione hac nostra decretali pagina concedimus & confirmamus tibi Ebredunensem diœcesim in integro, & ad archiepiscopalem sedem basilicam dominæ nostræ Dei genitricis semperque virginis Mariæ principalem, cum omni sua antiqua & justa pertinentia, in baptismalibus ecclesiis, capellis, monasteriis, cimiteriis, possessionibus, villis, castellis, pascuis, agris, vineis, sylvis, aquis, aquarumve decursibus, piscariis, domibus, mancipiis, colonis, peculiis, & cum omnibus omnino rebus, mobilibus, & immobilibus, vel se moventibus, sibi juste pertinentibus, tam eas, quas modo quiete & legaliter possidet, quam illas, quas deinceps collatione fidelium, seu redditione vel emptione, aut qualibet ratione acquirere poterit. Confirmamus quoque tibi omnium ecclesiarum totius tuæ diœcesis decimas, primitias, oblationes tam vivorum quam defunctorum, judicia clericorum, & cuncta ecclesiastica officia, ut ex dispositione tua secundum canonicam sanctionem pendeant. Pariter quoque suffraganeorum tuorum consecrationem, debitam subjectionem, & reverentiam seu obedientiam, necnon ad concilium agendum convocationem & auctoritatem, secundum omne jus quod metropolitanis spis suffraganei canonice debent, salva in omnibus sanctæ Romanæ, & apostolicæ sedis, ut dignum est, auctoritate. Præterea hujusmodi nostri privilegii tenore concedimus & confirmamus tibi usum sacri pallii secundum antiquam consuetudinem prædecessorum tuorum, qua consueverunt eo uti in subscriptis solemnitatibus juxta privilegia nostrorum antecessorum illis indulta antiquitus, scilicet in die sancto Paschæ, in die ascensionis Domini, in die sancto Pentecostes, in nativitate Domini nostri Jesu Christi, in epiphania Domini, in cœna Domini, in assumptione Beatæ Mariæ semper virginis, in natalitiis omnium apostolorum, in festo omnium sanctorum, in festivitate S. Marcellini præfatæ civitatis Ebredunensis archiepiscopi, in dedicatione principalis basilicæ B. Mariæ semper virginis, in consecratione episcoporum, in ordinatione presbyterorum & diaconorum, sabbatis jejuniorum, & quatuor temporum, & in consecrationibus novarum & principalium basilicarum. Quin etiam ad supplementum beneficentiæ apostolicæ atque archiepiscop. insigne, crucis dominicæ vexillum ubicumque jus in parochia tua, & in parochiis suffraganeorum tuorum concedimus & sancimus, apostolicæ authoritatis privilegio bajulari ante te. Porro pallio sacro ita te uti volumus, ut diligenter atque vigilanter perpendas quod tuæ fraternitati immineat agendum; usus illius scilicet inter alia, ut carnem tuam crucifigendo cum vitiis & concupiscentiis, stigmata J. C. cum paulo apost. in corpore tuo portes, & semper mortificationem illius in pectore & scapulis circumferas; non ad aliquod ostentationis tuæ & singularis excellentiæ indicium, sed ad demonstrandum causa commemorationis & imitationis ovibus tibi commissis Salvatoris nostri venerabile signum, qui ineffabili pietate ovem centesimam in humeris suis reportavit. Demum igitur omnibus suprascriptis, apostolicæ sedis auctoritate, per hoc nostrum privilegium tuæ dilectioni concessis, & confirmatis, eadem apostolica auctoritate interdicimus ne temere obviet, aut contradicat aliquis. Si quis autem, quod non optamus nefario ausu præsumpserit huic nostro decreto in aliquo contraire vel refragari, sive sit ecclesiasticus, clericus aut laicus, servus, aut liber, magna vel parva persona, sciat se anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, ejusque atrocissimis ministris, atque cum Juda traditore, nisi forte prius resipuerit, æternæ gehennæ suppliciis deputandum. At vero quisquis pio intuitu observator in omnibus extiterit hujus nostri apostolici constituti, benedictionis gratiam a misericordissimo domino nostro multipliciter consequatur & vitæ æternæ possessor efficiatur. Amen.

Civitas Ebredunensium metropolis
Civitas Dignensium
Civitas Solingensium *al.* Solinensium
Civitas Rigomagensium
Civitas Samasiensium *vel* Saniciecium
Civitas Glannatina
Civitas Semelenentium, ideſt Nicentium
Civitas Veciencium, *al.* Vensiontium
Civitas Antipolis ideſt Grassensis.

Antiqua auctoritate sanctorum prædecessorum nostrorum clerus & populus Ebredunensis eligimus, laudamus, & corroboramus Winimannum archiepiscopum in sede archiepiscopali Ebredunensi, præcipiente summo pontifice, & universali papa Victore, confirmante Willelmo, Bertrando, & Gaufredo, seu Pontio Diensi comite, ita ut præsideat & regat omnes ecclesias supradictæ civitatis, sicut scriptum est in privilegio, quod Dominus papa Victor illius consecrator auctoritate Romana sibi contulit, cum decimis, & primitiis, sicut expedit archiepiscopo tenere & disponere. Si quis autem hoc decretum infregerit, nisi ad satisfactionem venerit, sciat se damnatum & anathematizatum: fiat, fiat, amen. Datum..

... no-

.... nonas julii per manus Araboli diaconi anno tertio pontificatus Domini papæ Victoris secundi indictione decima. Humbertus dictus cardinalis episcopus sanctæ ecclesiæ Silvæcandidæ; Fridericus cardinalis S. Chrisogoni, Arnoldus Aretinus episcopus. Giraldus Florentinus episcopus. Ludovicus Nucerinus episcopus, Ermannus Castellensis episcopus, Litgrinus Popilienſis episcopus, Johannes Senensis episcopus, Gregorius Vercellensis episcopus, Cimibertus Taurinensis episcopus, Guido Egobinensis episcopus, cum quibus Velitrensis episcopus, Fesulanus episcopus, Pisanus episcopus, Pistoriensis episcopus, omnes hi interfuerunt, & corroboraverunt hæc supra scripta. Deo gratias, amen.

ANNO CHRISTI 1057.

ANNO CHRISTI 1057.

VITA ET EPISTOLÆ STEPHANI PAPÆ IX.

Stephanus quando & a quibus pontifex electus.

STephanus, antea Fridericus appellatus, ex abbate Cassinensi & cardinale presbytero, communi totius cleri consensu invitus factus est pontifex, hujus nominis nonus, anno Christi redemptoris 1057. regnante Henrico IV. Habitis in Urbe plurimis conciliis contra concubinatum aliave plurima vitia cleri, mores ecclesiæ reformavit. Petrum Damiani ab eremo abstractum, creavit episcopum cardinalem Ostiensem. Ad ecclesiam Constantinopolitanam schismate divisam catholicæ & apostolicæ communioni consociandam legationem misit in orientem, qua fungebantur Stephanus cardinalis, Mainardus Silvæ Candidæ episcopus, & Desiderius abbas Cassinensis designatus. Dato illis rerum agendarum commonitorio, præcepit, ut quamprimum possent reditum pararent. De futuri pontificis electione decretum edidit, quod „ Leo Ostiensis his verbis describit: Post hæc, „ congregatis intra ecclesiam episcopis, & clero, „ populoque Romano, sub districta nimis inhibitione constituit, ut si, antequam Hildebrandus „ Romanæ tunc ecclesiæ subdiaconus ab imperatrice, ad quam pro quibusdam reipublicæ negotiis communi consilio mittebatur, rediret, se „ mori contingeret, nullus omnino papam eligere auderet: sed usque ad illius reditum sedes „ apostolica intacta vacaret, ejus demum ordinanda consilio. Ad invisendum sanctum Joannem Gualbertum, fama sanctitatis celeberrimum, Florentiam profectus incidit in morbum: & paucis diebus postquam ægrotasset, obiit quarto Kalendas Aprilis, anno 1058. Interea, inquit Leo „ Ostiensis, Gregorius Lateranensis, & Tusculanensis comes, comperto Romani pontificis obitu, sociato sibi Gerardo * Galesense, & Romanis potentibus aliquot, noctu cum armatorum turbis ecclesiam una pervadunt, & Joannem Velitrensem episcopum, Mincium postea cognominatum, papam constituunt, Benedicti „ illi imposito nomine. Quod cum Petrus Damianus, vir valde religiosus, quem eo tempore Stephanus papa ab eremo extractum in Ostiensi ecclesia episcopum fecerat comperisset: „ una cum cardinalibus resistere ac reclamare cœpit, atque anathematizare. Sed tamen hi omnes timore perculsi per varia loca fugere. Qua ratione autem schismaticus sede expulsus fuerit, infra in vita Nicolai II. dicetur.

Legationem misit Constantinopolim.

Decretum de futuri pontificis electione.

Obitus Stephani.

* Galerense, Benedict. X. preudopapa & schismaticus.

EPISTOLA I. STEPHANI PAPÆ IX.

ad Gervasium * archiepiscopum Remensem.

* *Vide Binii notam.*

Pro religione fortiter agenti auxilium pollicetur: Bituricensis archiepisc. causam in aliud tempus differt: in urbem ad synodum cum suffraganeis suis eum evocat.

Stephanus episcopus servus servorum Dei, Gervasio Remensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

PRomotioni nostræ, sicut nobis scripsisti, non ambigimus te gratulari: amicitiam quoque sinceram & volumus, & optamus inter nos fore perpetuam. Porro obedientiam fidelitatemque, quam nobis polliceris, te integerrime servaturum si ut debes, & ut te decet, servaveris: facis quod faciendum optime scis, quod principalem & communem matrem, non modo nos, revereris in nobis. De concilio autem Remis habendo quid aliud dicendum, nisi quod beatæ memoriæ dominus Victor Dei judicio hinc est raptus: & quod tu, sicut inter nos convenit, non remandasti, an in hoc esset regis consensus? Sed & de Bituricensi archiepiscopo, quia dilectus filius noster Hildebrandus, cui illius causa maxime nota est, abest, hoc tantum respondemus, quod eo revertente, & te cum illo ad nos veniente, tam Dex hoc, quam ex aliis ecclesiasticis negotiis tuum consilium habebimus. Ne deficias, aut frangaris, si adversarios pro fidelitate sanctæ Romanæ ecclesiæ, immo pro sanctorum canonum defensione pateris: sciens secundum apostolum, quod in hoc positus sis. Auxilium enim nostrum & consilium tibi pro justitia agonizanti tempore nostri pontificatus, ad quem nullo meo merito videor assumptus, non deerit: & secundum quod oras, orabimus dominum Jesum, ne a bono proposito aliquando decidas. Cæterum Romæ quinto decimo die post sanctum pascha synodum celebraturi, tuam fraternitatem, cum suffraganeis ejus, volumus, & auctoritate apostolica jubemus, interesse absque inevitabili necessitate.

2. *Thess.* 3.

Nota Severini Binii.

Ex bibliotheca Papirii Massoni hæc cum quatuor Nicolai, & sexdecim Alexandri II. ad Gervasium Remensem archiepiscopum scripta, prodiit in lucem. In vita Stephani, Nicolai & Alexandri II. Papirius pro *Gervasio* scripserat *Vvilielmo Remensi archiepiscopo:* illum ego antea male imitatus, in hac editione, pro *Vvilielmo Gervasio* scribendum esse censeo; siquidem horum pontificum tempore non Vvilielmus aliquis, sed Vvido, & Gervasius primus, ut videre est in catalogo Remensium episcoporum, qui est apud Flodoardum, Remensi ecclesiæ præfuisse legitur. Non ille vero Gervasius alter est, cujus Ivo epistola 206. & Sigeberti continuator anno

1114.

1114. meminerunt ; vixitque tempore Paſchalis II. ad quem epiſtolam quamdam ſcripſit, quam habet dictus Papirius in vita ejuſdem Paſchalis II.

Ex Tom. IX. Italiæ ſacræ.

II. AD PANDULPHUM MARSICANUM EPISCOPUM.

Marſorum epiſcopatum in duas partes diviſum, in priſtinum ſtatum reſtituit.

Stephanus epiſcopus ſervorum Dei, dilecto confratri & coepiſcopo Pandulpho, cæteriſque ſucceſſoribus epiſcopis in ſancta Marſicana eccleſia canonice promovendis in perpetuum.

IN ſpecula ſanctæ & univerſalis eccleſiæ adhuc peregrinantis, quanto cæteris eminentiores apparemus, tanto vehementius concurrere viciſſitudinibus inde debemus. Sicut enim Luna menſtruo curſu deficit, & perficit: ſic in eccleſia militanti temporalibus ſubjecta, continuas * altercationes, & profectus incurrit: cujus defectui, vel diminutioni, ſicut neceſſe eſt ut compatiamur, procul dubio expedit, ut profectui vel plenitudini congratulemur. Quapropter unam Marſicanam eccleſiam inteſtino & diuturno malo, & pluſquam civili diſcordia ſæcularium hominum miſerabiliter diſciſſam, & in duos epiſcopatus contra ſanctorum Patrum canones a Teophylacto dicto papa diviſam, & poſtea permiſſu magis quam conſenſu, neceſſitate quam utilitate, a ſanctiſſimo prædeceſſore noſtro Leone, ſicut inventa fuit, omiſſam, eandemque ſub beatæ memoriæ deceſſore noſtro Victore, judicio generalis concilii, per divinam gratiam in gremio Baſilicæ Conſtantinianæ aggregatam, quarto decimo Kalendas Maii, Indictione decima, & diviſionem illam unius diœceſeos in duas partes evacuatam, & abdicatam, atque in antiquam ſui ſtatus unionem reformatam, & in perpetuum ipſam, ſicut juſtum fuit, diœceſim unam uni epiſcopo decretam. Inde interventu totius ſanctæ ſynodi, epiſcopo Actone, qui tunc partem Marſicanæ diœceſeos injuſte occupabat, in Theatinam civitatem ſublato, per hujus noſtri privilegii decretalem paginam, deinceps tibi, beatiſſime & confrater & coepiſcope Pandulphe, & ſucceſſoribus tuis in perpetuum concedimus, & ſecundum quod tibi ſynodaliter, ſicut ſuperius dictum fuit, judicatum eſt, firmum Marſicanum epiſcopatum, cum omni ſua integritate & pertinentia (inter quæ nominatim eccleſia ſanctæ Sabinæ antiquæ civitatis Marſorum) ad epiſcopalem ſedem largimur, atque decernimus: necnon & reliquas eccleſias totius Marſicanæ diœceſis cum pertinentiis, decimis, & oblationibus earum, tam pro vivis, quam etiam pro defunctis, ſecundum quod ſancti canones decreverunt: pariterque eccleſiam dominæ noſtræ ſanctæ Dei genitricis virginis Mariæ in Carſeolo cum decimis & oblationibus, immo cum omnibus ſibi pertinentibus tam in caſtro Tupho, & Scavellis, quam ..... & alto ſanctæ Mariæ, & Civitellæ, & Pamperano uſque ad Capiſtrellum, & in tota valle Nerfacendæ. Inſuper auctoritate apoſtolica ſancimus, ut quandocumque expedierit, ordinationes clericorum, & conſecrationes altarium ibidem facias, & in monaſteriis, quod tui juris eſt, & ſancti canones cenſent, & reliqua omnia quæ ad epiſcopum pertinent ſine cujuſquam contradictione expleas: ſcilicet intra juſtos terminos totius parochiæ Marſicanæ, tam illius partis quam antea obtinebas, ſive & alterius quam tibi injuſte epiſcopi invaſerant. Hinc apoſtolicæ ſedis auctoritate ſubnixi, poteſtatis & confirmationis privilegium indiſſolubiliter ſtatuentes, interdicimus ſub divini etiam conteſtatione judicii, & anathematis interpoſitione, ut nullus unquam ſucceſſorum noſtrorum pontificum, vel quilibet publicarum actionum adminiſtrator, ſeu alia quælibet, vel quantumlibet magna, parvaque perſona, audeat vel præſumat contra hujus noſtræ confirmationis privilegium agere, aut quipiam inde alienare, auferre, aut minuere: ſed potius firmum ac ſtabile in perpetuum ſit, ſicut a nobis conceſſum, & confirmatum eſt. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu noſtræ apoſtolicæ ſedis ſtatutum in quopiam alienare, vel infringere præſumpſerit, & contradictor illius extiterit; auctoritate ſanctæ & individuæ Trinitatis, & apoſtolorum principis, vinculo anathematis mancipatus, a regno Dei ſegregatus, diabolo, & angelis ejus, niſi forte reſipiſcat, indiſſolubiliter aggregetur. Qui vero reſpectu obſervator & defenſor hujus conceſſionis & confirmationis extiterit: poteſtate ſanctæ Dei genitricis, & ſemper virginis Mariæ, & B. Petri apoſtolorum principis, & precibus beatæ Sabinæ martyris, & omnium ſanctorum, & cæleſtium multitudine angelorum, gloriam a juſto judice domino noſtro Jeſu Chriſto, vitamque æternam percipere mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

* f continuæ alterationes.

Scriptum per manum ..... Notarii & Scriniarii ſanctæ Romanæ apoſtolicæ ſedis in menſe Decemb. Indict. 11.

Datum in Caſtro Caſino v. Idus Decembris per manus Humberti ſanctæ eccleſiæ Silvæ candidæ epiſcopi, & bibliothecarii ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, anno primo domini papæ Stephani IX. Indict. 11.

☞ STEPHANI PAPÆ IX. DECRETA.

Suppl. Manſi pag. 1315. Apud S. Pet. Damiani in epiſt. ad Cunibertum epiſt. lib. IV. epiſt. III. pag. 172.

CUm papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem, omnes clericos Romæ, qui poſt interdictum papæ Leonis incontinentes extiterant, de conventu clericorum, & choro eccleſiæ præcepiſſet exire, ut quamquam relictis ſeminis per pœnitentiæ ſe lamenta corrigerent, tamen quia ſancto viro inobedientes fuerant, & de ſacrario ad tempus exirent, & celebrandæ miſſæ licentiam de cætero non ſperarent.

CON-

ANNO CHRISTI 1057.

CONCILIUM NOVARIENSE

Ex P. Pagi ad an. Chr. 1057. nn. 10.

A Guidone Archiepiscopo Mediolanensi ob Clericorum connubia habitum.

De eo hec Landulphus junior cap. 8. apud Puricellum lib. 3. de SS. Arialdo, & Herlembaldo: Factus est synodalis Præsulum Conventus per Guidonem Archiepiscobum Novariæ: ubi cum triduo prædictis vacarent negotiis, placuit pluribus Landulphum & Arialdum absentes, excommunicandos; factumque est. *Verum hæc excommunicatio a Stephano Papa Roma, quo accusati fuerant profecti, nulla declarata.*

AD FONTANETUM SYNODUS

Anno 1057. habita.

Ex Mansi suppl. pag. 1315.

VEnetus Labbei editor Synodi cujusdam Novariensis, Pagio indicante, ex Landulphi junioris historia cap. VIII. acceptæ, meminit. Coactam illam a Guidone Novariensi episcopo scripserat Pagius, & ex illo Venetus collector, qui tamen rectius in titulo Guidonem illum Mediolanensem antistitem adpellat; reipsa enim Mediolanensium sacris præerat. Accuratius aliquid de hac ipsa provinciali synodo tradidit antiquior Landulpho juniore Arnulphus alter Mediolanensis historicus lib. III. cap. XI. Rer. Italic. Tom. IV. pag. 24. quem tamen caute legendum moneo, cum ea scriberet quo tempore incontinentibus & simoniacis sacerdotibus adversus S. Arialdum & socium ejus Landulphum favebat: *Factus est synodalis præsulum multorum conventus in loco, qui dicebatur Fontanetum;* (in Diœcesi Novariensi, qui hodie pariter veterem appellationem retinet) *ubi cum triduo spiritualibus vacarent negotiis, illorum* (Arialdi, & Landulphi) *præstolantes adventum, visum est omnibus temeritatem tantam* (utriusque) *anathemate justo fore multandam. Factumque est ita. Quæ omnia floccipendens Landulphus, cum vereri debuerat, magis exsollitur. Ex hinc conviciatur episcopis, præcipue Metropolitano, furens solos sævit in Clericos, arguens illos suæ suorumque perditionis, laicos vero fovebat ut fratres &c.*

SYNODUS ROMANA

Sub Stephano papa IX. Anno 1058. celebrata.

Ibid. Anno 1058.

NEminem mihi refragaturum arbitror, si concilium quoddam agnoverim in sequenti Stephani IX. bulla, quam pro immunitate Cleri Lucani concessam Muratorius ex pluteis Lucani archivi vulgavit Antiquit. Ital. Tom. V. pag. 974. Quorsum enim id decrevisse pontifex asseruerit una cum episcopis ibidem recensitis, nisi tacita innuens, id se in concilio statuisse, & e concilii sententia literas illas suas dedisse.

Si cui vero arduum sit concilium exculpere ex monumento, in quo de concilio ne vocula quidem, illum profecto Concilium quoddam a Stephano IX. coactum admittere coget authoritas Chronici Vulturnensis Rer. Italic. Tom. IV. pag. 514. ubi sermone instituto de Landone clerico, qui a Capuanis per pecuniam acceperat ecclesiam *sancti Vincentii de Capua*, Monachis per summam injuriam ereptam; quare addit scriptor Chronici illius *vocatus* Lando *ad Synodum a domno papa Stephano ire contempsit. Unde iidem ipsi cives Capuani cum illo excommunicati sunt.*

BULLA STEPHANI PAPÆ,

Qua Cleri Lucani immunitatem asserit.

PAPA Stephanus episcopus, servus servorum Dei, dilectissimis in Christo filiis omnibus Sacerdotibus, Levitis, universisque sacris ordinibus, Lucæ commorantibus, seu de omnibus plebibus, clericis, acolithis, subdiaconibus, diaconibus, presbyteris, suburbanis Lucensis episcopatus, & omnibus successoribus eorum in perpetuum.

Si erga fidelium laicorum ordinem, legalem consuetudinem, & decreta pietatis servare nobis convenit, multo amplius circa clericorum gradus, qui ecclesiæ Dei fideliter ministrant, & serviunt visa æquitatis observare, & observanda confirmare debemus. Quapropter ob interventum dilectissimi coepiscopi nostri Anselmi Lucensis episcopi, simulque Benedicti Belletrinensis episcopi, & Bonifacii Albanensis episcopi, & domni Humberti sanctæ Rufinæ sedis episcopi, necnon Petri Lavicanensis episcopi, simulque Johannis Portuensis episcopi, necnon & domni Hildebrandi sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi, aliorumque nostrorum fidelium, per hujus nostræ præceptionis paginam constituimus, & confirmamus, sicut sacrorum canonum demonstrat auctoritas, & humanæ præcipiunt leges, sicut etiam illis ab Ottone imperatore augusto, & reliquis imperatoribus per præcepti paginam concessum & confirmatum esse videtur, ut deinceps a nulla magna parvaque persona hominum ad sæcularia judicia pro qualicumque controversia pertrahantur, vel ante sæculares judices examinentur, vel distringantur, nisi tantum ab eorum præsule. Et ut nullus in domibus eorum aliquam invasionem facere audeat, vel molestiam præsumat inferre, vel tributum, sive redditum, seu etiam superimpositum eisdem sacerdotibus, & cunctis sacris ordinibus, a quacumque persona imponatur, vel requiratur. Et ne ali-

aliquis audeat se intromittere sine legali judicio
ANNO CHRISTI 1058. do aliquibus supellectilibus eorum, sive servis utriusque sexus, vel familiis, seu etiam de universis eorum colonis, necnon mobilibus, & immobilibus, arvis, cultilibus, vineis, olibetis, silvis, pratis pascualibus, seu universis hæreditatibus eorum, sive acquisitis, necnon eorum bonis, vel quicquid illis juste & legaliter pertinere perspicitur. Insuper concedimus per hoc nostrum apostolicum privilegium omnibus sacerdotibus, levitis, cunctisque sacris ordinibus jam dicti episcopatus, ut eorum advocatus non aliter nisi solus, juret sine ulla contradictione, sicut in sancta Romana ecclesia agitur. Et liceat eis secundum ecclesiasticos gradus quiete & pacifice vivere, & Deo servire, & sub hujus nostri privilegii defen- B sione consistere. Ita sane juvemus, ut nullus Dux, sive Marchio, Comes, Vicecomes, Gastaldus, Curialis, Exactor, Decanus, Vocemissarius, vel etiam ulla persona hominum audeat interdicere, vel confringere hoc, quod a nobis constitutum, & confirmatum est. Si quis autem (quod A non credimus) temerario ausu huic nostro apostolico privilegio contrarius extiterit, sciat se, nisi resipuerit, & damnum, quod fecerit, emendaverit, auctoritate Dei omnipotentis, & B. Petri Apostolorum principis, ac nostra, anathematis vinculo innodatum, & a Regno Dei alienum, atque cum Juda traditore sociatum. Insuper compositurus existat auri optimi libras decem, medietatem sacro nostro palatio, medietatem illis, quibus injuria illata fuerit. Qui vero pro intuitu custos, & observator hujus nostri apostolici præcepti extiterit, benedictionis apostolicæ gratiam, vitamque æternam a Domino Deo nostro consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen. ANNO CHRISTI 1058.

Signum per manus Gregorii notarii, & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ in mense Octubrio, & indictione undecima.

Datum Romæ per manus Humberti sanctæ ecclesiæ silvæ candidæ Episcopi, & bibliothecarii sanctæ Romanæ, & apostolicæ sedis, anno pontificatus domini Stephani noni papæ primo XV. Kalendas Novembris indictione undecima.

VITA ET EPISTOLÆ
NICOLAI PAPÆ II.

Nicolaus quando & qua ratione electus.

NICOLAUS, cui nomen erat Gerardus, ex C Florentino episcopo, per cardinales ab Urbe fugatos, legitime electus est pontifex Romanus anno Christi 1058. tempore regnantis Henrici IV. Antequam vero consecraretur & Romam mitteretur, hoc consilio Hildebrandi prudenter egerunt, ut ad expellendum & facilius ejiciendum e sede schismaticum Benedictum, legatione ad imperatricem missa, approbatio Henrici regis postularetur: ne, fortasse hac re intermissa res sibi injuriam illatam existimans schismaticis adhæreret, & intrusum defendens, periculum schismatis augeret. Placuit consilium, petita & obtenta est approbatio electi Nicolai pontificis: simulque Godefrido Tusciæ marchioni demandatum fuit, ut electum in Urbem inducat, & invaso- D rem sedis Benedictum inde ejiciat. Quod cum, teste Leone Ostiensi, mense Januario anni 1059. effectum fuisset: consecratus, & Nicolai secundi nomine appellatus, Romanæ sedis invasorem cum suis fautoribus omnibus excommunicavit: tandem interventu quorumdam admissum ad communionem apud ecclesiam sanctæ Mariæ, quæ major a Romanis dicitur, sacerdotali officio privatum manere constituit. Berengarium secundo relapsum & perjurum, tertio ad palinodiam, pœnitentiam, & fidei orthodoxæ professionem emittendam suscepit. Constitutionem de electione Romani pontificis edidit. Ad Mediolanensem ecclesiam a labe simoniæ expurgandam, Petrum Damiani, & Anselmum Lucensem in Romano E pontificatu successorem, ablegavit.

Benedictus sedis invasor ejicitur.

Berengarium relapsum ad communionem ecclesiæ recepit.

In Apuliam profectus, Northmannos ab excommunicatione absolvit, eosque exacto juramento fidelitatis Romanæ ecclesiæ devinxit: ut ea horum præsidio fulta & munita, tyrannidem & rapinam omnem a sede apostolica profugaret. Mortuus est pontifex optimus in fine mensis Julii, anno Christi millesimo sexagesimo, cum sedisset annos duos & sex menses. Vacavit episcopatus mensibus ferme tribus.

EPISTOLA I. NICOLAI PAPÆ II.

AD GERVASIUM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut Henricum Francorum regem ob quædam perperam facta corripiat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Gervasio venerabili archiepiscopo salutem cum benedictione apostolica.

LIcet de vestra fraternitate quædam siniſtra, nec sine discussione dimittenda, pervenerint ad apostolicam sedem, scilicet, quod ejus invasoribus faverit, quod pontificales actus postposuerit. tamen quia testimonio personæ non levis defenderis, sed potius de fidelitate sancti Petri laudaris, præmissa transimus, & ut verum sit de vobis testimonium optamus. Vos autem omni conanime studete ita vivere, ut vestri non habeant inimici, unde nos possint in vos contristare. Scitis enim quam benigna vobis fuerit communis mater sancta Romana ecclesia, quamque de to magna ei fiducia, ut tua solertia Francorum posset succurrere pene lapsæ ecclesiæ. Proinde agere stude, quod de te speravit apostolica sedes: & vestrum regem glorioſum castiga, precare, admone, ne pravo initatur pessimorum consilio, qui nostra discordia putant se apostolicam censuram evadere; caveatque sacris canonibus, immo beato Petro, resistere, nosque, qui eum sicut pupillam volumus amare oculi, contra se movere. Satis enim mirari potest, si pro aliquo stulto, sicut est, quem voluit ordinari, Matisconensis episcopus, vult dominum & sanctum Petrum offendere, * nostram caritatem atque sinceram dilectionem circa se parvi pendere. An putat aliquis membrorum antichristi, quod plus non possit ei prodesse gratia beati Petri, quam omnium impiorum perfida fidelitas? Agat itaque glorioſus

* *alias*, vestram.

rex,

rex, ut libet, contra nos: quamvis pro illo ejusque exercitu Deum semper precari parati sumus. De duce vero Godefrido nemo vos terreat, cum fuerit opus vos venire Romam: quia non tantum vobis impedimentum non faciet, sed etiam fideliter servitium impendet. Salutant vos, carissimi fratres nostri, cardinales episcopi, nec non humilitas carissimi filii nostri Hildebrandi.

II. AD GERVASIUM REMENSEM archiepiscopum.

Jubet Belvacensem episcopum simoniace promotum cum Silvanectensi ejusdem criminis conscio ab officio suspendi.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Gervasio venerabili archiepiscopo Remensi salutem & apostolicam benedictionem.

AUdivimus relatione multorum, quod Beluacensis episcopus, contra statuta canonum, sine vobis, & sine vestro assensu fuerit consecratus, immo execratus; &, quod pejus est, ad episcopatum sublimatus. Accingimini igitur, & fultus hac nostra auctoritate, ex parte omnipotentis, Dei, auctoritate beati apostoli Petri, omne episcopale officium sibi, usquedum ad Romanam synodum in tertia septimana post pascha ante nos discutiendus veniat, interdicite. Si autem in aperto res est, quod pecuniam dederit, omnibus Beluacensibus clericis ac laicis, ut sibi ante prædictum nostrum judicium non obediant, sub excommunicatione, prædicti apostoli Petri auctoritate interdicite. Non enim ob hoc promotus est, ut sit episcopus, ut beatus Gregorius dicit, sed ut fiat lupus, & sanctæ ecclesiæ invasor, & detestandus hæreticus. Silvanectensi enim vestro suffraganeo episcopo, si eum pecuniam dedisse præscivit, & vestrum assensum in maledictionis herede benedicendo non habuit: similiter omne episcopale officium, usquedum ad prædictam synodum veniat, & nobis & tibi digne satisfaciat, beati apostoli Petri auctoritate interdicite.

III. AD EUNDEM.

Monet, ut ob damna personis & rebus Virdunensis ecclesiæ illata, eidem debite satisfaciat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Gervasio Remensis ecclesiæ archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam nobis commissum est, & auctoritate beati Petri traditum, supra quem fundamentum universalis ecclesiæ solidatum est, quatenus & errata corrigamus, & membra nostro capiti cohærentia, ne dissonent, studeamus: tibi, utpote velut de nostris & sanctæ Romanæ ecclesiæ membris, paterne intimando præcipimus, quatenus per te, quem in gremio matris tuæ, universalis videlicet ecclesiæ, conclusum esse speramus, ne Virdunensi ecclesiæ quæ nobis commissa est cum fratribus, quidquam injuriæ tam per te, quam per tuos inferre amodo patiaris. Quod autem contra ejusdem ecclesiæ fratres nunc noviter, & tu, & tui, damni & injuriæ intulistis, communiter & sanctæ ecclesiæ Romanæ causa, & nostri amore emendare te, omni occasione remota, admonendo jubemus: hoc est, prædam de Postuiler, quæ potestati tuæ contigit, & de Mecla, quam Engobrandus deprædatus est, prædæ, cujus numerus infra scriptus est, ducenta sexaginta quatuor animalia. Clericos autem de eadem ecclesia canonicos, nulla interveniente mora, recludi a captura præcipias: ut pro hac & prædictis rebus studiose peractis, & gratiam apostolorum principis & nostram habere promerearis.

IV. AD EUMDEM.

In gratiam recipitur, & monetur ut cum duce N. pacem ineat.

Nicolaus servus servorum Dei Gervasio venerabili archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

QUia referentes filio nostro G. te in fidelitate beati Petri persistere, ejusque auctoritati per omnia reverenter assurgere comperimus: paterna caritate sicut carissimum filium amplectimur, & amplectendo, toto mentis affectu diligimus. Denique quamdiu te fidelem filium exhibebis, nostra paternitas tibi nusquam deerit: immo debita caritate suffragabitur, nostraque auctoritate incessanter tuebitur. Quod de episcopo Silvanectensi nobis per filium nostrum mandasti, quia canonicum est, cum eodem filio nostro tibi concedimus. Neque enim justitiæ contraire volumus, pro qua mori, si necesse sit, lucrum putamus. Cæterum de nostro adventu in Franciam, nullam ad præsens tibi scribimus certitudinem. Cum autem ad te noster filius venerit: ipse tam de hoc, quam de omnibus aliis te certificabit. Mandamus autem & præcipimus, quatenus cum duce carissimo filio nostro pacem ineas: ut tui ad nos secure valeant venire, nosque eos possimus audire. Nolumus etenim duos tam carissimos filios in discordia manere.

Nota Severini Binii.

Epistola quædam Gervasii ad Nicolaum II. extat in fine illarum quæ cum epistolis Gerberti, Joannis Sariberiensis, & Stephani Tornacensis ex bibliotheca Papirii Massoni Parisiis impressæ sunt anno 1611. sed eam a Gervasio II. ad Paschalem II. scriptam esse patet, primo ex vita Paschalis II. apud Massonum ubi hanc ad Paschalem II. scriptam refert: secundo quia scripta est post obitum regis Philippi, qui mortuus est anno 1106. tempore Paschalis II. & Ivonis, qui epist. 206. ejusdem Gervasii II. meminit.

Hallucinatur Binius. Scripsit Gervasius post obitum Henrici I. Francorum regis. Ejus epistolam habes infra.

V. PRIVILEGIUM MONASTERIO sanctæ Felicitatis concessum a Nicolao papa II.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Teibergæ abbatissæ monasterii sanctæ Felicitatis, juxta Florentiam siti, sibique successuris, & in sancto proposito permansuris, in perpetuum.

QUoniam omnipotentis dignatio suo gratuito munere, nullo digno præcedente opere, ad hoc nostram humilitatem dignata est provehere, quatenus per nos ubique terrarum proprio sanguine redemptæ ecclesiæ lumen administraret indeficiens: profecto rationabile ducimus, cooperante ipso, de quo loqui præsumimus, secundum proprias vires unicuique acceptum talentum distribuere: ne, apparente ipsius majestate, quod absit, sine acquisito lucro velut inutilis servus videamur remeare. Quod utique per divinam misericordiam consequi posse speramus, si membris ejus adhuc per fidem in terra cælestia anhelantibus, præsidia quæ possumus sereno affectu sup-

peditare curamus. Sic enim, sic profecto supernum nostræ fragilitati conciliamus auxilium, & pura intra cordis hospitium manente intentione, hominum consequimur favorem honestum: cum licet universis debitores simus gentibus, fidei lumine clarentibus; domesticis quoque nostris benevolentiæ studio singularem curam impendimus, magistrum gentium sequentes, qui bonum opus adimpleri præcipit in omnes, ad domesticos fidei maxime. Monasterium itaque sanctæ Felicitatis cum omnibus sibi pertinentibus rebus, quod nostra episcopalis simplex adhuc dispensatio quorumdam prædecessorum nostrorum negligentia destructum, coaptato nobilium sanctimonialium plurimarum collegio, reædificare curavit ex integro: nunc etiam secundum apostolicæ sedis, cui deservimus, valentiam, per nostras manus dedicatum, stabilitate perseveranti roboramus, & confirmamus, atque ut perpetua vigeat religione, sequestrata pravorum infestatione, omnipotentis Dei committimus tutelæ. Cui etiam, sicut dignum nobis videtur, quia incuria Florentinorum episcoporum sua prædia nequiter sunt distracta, & sacrilegorum quorumdam temeritate invasa, concedimus, & apostolica auctoritate stabilimus mansos, & fundos venerabili loco pia devotione oblatos, & offerendos, ubicumque veraci relatione ejus nomini fuerint titulati, suoque juri religiosa solicitudine investiti, atque investiendi.

Liberum præterea idem reddimus monasterium, atque absolutum ab omni sæculari & mundana conditione, sive districtione: ne liceat alicui magnæ parvæque personæ, a nobis restituta prædia, firmiterque stabilita, decimales (*proventus scilicet*) quoque quosdam a nobis concessos aliquo ingenio evadere, aut aliqua fraude surripere, sive diminuere, fiscum denique, seu debitam subjectionem exigere: sed maneat venerabilis locus nostra tutela firmatus in sancto proposito; nullique alii sit obnoxius, nisi Florentino episcopo, qui memor nostræ devotionis, suæque fragilitatis, justitiæ norma servata, secundum doctoris gentium præceptum, eidem sanctimonialibus honorem congruum exhibendo, nil præter blandum dominium requirat ex debito. Si autem, quod non credimus, aliquis temerarius hanc apostolicam sanctionem crudeli mente tentaverit refringere, nostramque institutionem secundum locum lædendo cassare: nisi admonitus resipuerit, ac digne emendaverit, anathematis gladio percutiatur ab omnipotenti divinitate, jaculata sibi de cælo ultione in hac præsenti carne, interficiatque eum Deus spiritu oris sui, dum venerit judicare sæculum. Qui vero nostræ roborationis pius conservator extiterit, in secundo adventu mereatur illam mellifluam vocem audire: *Venite Benedicti Patris mei, percipite regnum.* Præterea ut hæc pagina fidem legentibus astruat: & propriæ manus subscriptione, & apostolici sigilli munire studuimus impressione. *Matth. 25.*

† Sigillum Nicolai papæ.

Ego Bonifacius Albanensis episcopus subscripsi.
Ego Joannes Portuensis episcopus subscripsi.
Ego Petrus Lavicanensis episcopus subscripsi.
Ego Brunus Prænestinus episcopus subscripsi.
Ego Petrus peccator monachus subscripsi.

Datum Florentiæ sexto Idus Januarii, anno ab incarnatione domini nostri Jesu Christi 1059. per manus Humberti sanctæ ecclesiæ Silvæ candidæ episcopi, & apostolicæ sedis bibliothecarii, anno primo pontificatus domini papæ Nicolai II Indictione decima tertia.

VI. AD EDWARDUM ANGLORUM REGEM.

De confirmatione privilegiorum ecclesiæ Westmonasterienſis, quam in honorem sancti Petri apostoli rex fundaverat.

Extat infra in Conventu Westmonasterienſi anno 1066.

VII. AD ANNAM REGINAM GALLIÆ.

Hujus epistola Dominus est auctor. Extat inter ejus epistolas, lib. 7. ep. 5.

Laudat ejus pietatem: hortatur ut ad virtutem, & virum excitet, & prolem instituat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei gloriosæ reginæ salutem & apostolicam benedictionem.

BOnæ voluntatis auctori omnipotenti Deo dignas gratias agimus quia in femineo pectore virile virtutum robur audimus. Pervenit quippe ad aures nostras, præcellentissima filia, serenitatem tuam indigentibus munificentia piæ liberalitatis affluere, devotissimæ orationis studiis insudare, pro violenter oppressis vim districtionis exercere, cæterisque bonis operibus, in quantum tibi competit, officium regiæ dignitatis implere. Hortamur igitur, ut eum quem Deo inspirante semel ingressa es tramitem teneas, invictissimumque virum tuum, filium nostrum, regem, ad pietatis æquitatisque gubernacula moderanda provocare contendas. Si enim eloquentia Abigail stultum Nabal ab irascentis David gladio servavit illæsum: quanto magis devotio tua prudentissimum virum tuum divinis reddet obtutibus glorioſum? Sic denique eum vere diligis, si servare quæ Dei sunt piis exhortationibus facis. Alioquin quo pacto viros suos illæ conjuges amare creduntur, quæ in eis capsas, ut ita loquar, corporum diligunt, sed animarum aurum, quod in eis reconditur, non attendunt? *Habemus* enim, juxta apostolum, *thesaurum istum in vasis fictilibus:* quæ nimirum hoc dumtaxat amplectuntur, quod vermes devorant in sepulcris; illud vesane despiciunt, cui immarcescibilis gloria servetur in cœlis. In carne quippe amorem suum illa constituerat, quæ David se despicienti ironica insultatione dicebat. *Quam glorioſus fuit hodie rex Israel, disco operiens se ante oculos servorum suorum, & nudatus est quasi nudetur unus ex scurris?* Quæ profecto quia desiderium suum in sola carne posuerat, carnis fructu debita est animadversione privata. Unde paulo post scriptura subjungit: *Igitur Michol filiæ Saul non est natus filius usque ad diem mortis suæ.* Tu autem, glorioſa filia, quia fœcunditatis donum divinitus meruisti, sic clarissimam instrue sobolem, ut inter ipsa lactantis infantiæ rudimenta ad creatoris sui nutriatur amorem. Per te igitur discant cui potissimum debeant, & quod in regalis aulæ solio sint nobiles geniti, & quod in ecclesiæ gremio longe nobilius per sancti Spiritus gratiam sunt renati. Noli aliquando pecuniam præferre justitiæ, sed thesaurum veræ sapientiæ inhianter acquire. Regina quippe Saba venit non videre divitias, sed audire sapientiam Salomonis: quas tamen ipsa non petiit, copioſius reportavit. Tu etiam, filia, divinis obediendo mandatis sapientiam posside, ut merearis ad salutem animæ tuæ, & terrenis competenter affluere, & de transitorii regni culmine ad cæleste transire. *1. Reg. 25.* *2. Cor. 4.* *2. Reg. 6.* *Ibid.*

VIII.

Ex Sirmondi apographo.

VIII. AD EPISCOPOS GALLIÆ, Aquitaniæ, Vasconiæ.

Decreta promulgata in Romana synodo ann. 1059. nonnulla continet.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, omnibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus clericis, & laicis fidelibus, tam majoribus quam minoribus, per omnes Gallias in Christo commorantibus, immo Aquitanicis & Vasconibus, salutem & apostolicam benedictionem.

ANno dominicæ Incarnationis MLIX. anno pontificatus nostri primo, Indict. XII. Romana urbe in basilica sancti Salvatoris, quæ appellatur Constantiniana, sanctam celebrantes synodum, a sanctis Patribus, videlicet CXIII. episcopis, exceptis abbatibus, & clericis religiosis ac laicis celebratam de statu ecclesiæ sanctæ ad communem utilitatem, Deo propitio, canonice disposuimus. Inter cætera de Nicolaitarum hæresi, id est de conjugatis presbyteris, diaconibus, & omnibus in clero constitutis, ab omni concilio statutum est & corroboratum ita. Quicumque sacerdotum, diaconorum, & subdiaconorum, post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi Leonis papæ de castitate clericorum, concubinam palam duxit, vel ductam non reliquit: ex parte omnipotentis Dei, auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, præcipimus & omnino contradicimus, ut Missam non cantent, neque evangelium pronuntient, neque epistolam ad Missam legant, neque in presbyterio ad divina officia cum his qui præfatæ institutioni obedientes fuerunt maneant, neque partem ab ecclesia recipiant: quousque a nobis sententia super hujusmodi, Deo concedente, procedat. Et præcipientes statuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui ejusdem prædecessoris nostri decreto obedientes hæc servaverit, juxta ecclesias quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos, simul manducent & dormiant. Et rogantes monemus, ut ad apostolicam, communem scilicet, vitam summopere pervenire studeant: quatenus perfectionem consecuti, cum his qui centesimo fructu ditantes in cælesti patria mereantur adscribi.

De his autem clericis qui tonsuram projiciunt, & a clericatu recedunt, quos apostatas Julianistas jure vocitamus: statuimus ut nisi ad professionem clericatus redierint, omni Christiana communione priventur.

De monachis vero propositum non servantibus decrevimus, ut quousque ad propositum redeant, & in monasterio regulariter consistant, communione privati permaneant.

Illi etiam qui peregrinos, vel oratores cujuscumque sancti, sive clericos, sive monachos, vel feminas, seu inermes pauperes deprædati fuerint, vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obviaverint, anathematis vinculo feriantur, nisi digne emendaverint.

De confiniis cœmeteriorum, sicut antiquitus a sanctis Patribus statutum est, statuimus ita: Ut major ecclesia per circuitum sexaginta passus habeat, capellæ vero, sive minores ecclesiæ, triginta. Qui autem confinium eorum infringere tentaverit, vel personam hominis aut bona ejus inde abstraxerit, nisi publicus latro fuerit, quousque emendet, & quod rapuerit reddat excommunicetur.

Hæc igitur & cætera hujusmodi, quæcumque A in sacris canonibus habentur, authenticum sancta synodus præfata fore censuit observandum.

IX. AD R..... COMITEM RUTENNENSEM.

Ex Sirmondi apographo.

Hortatur ut ecclesiarum & pauperum sit defensor, & monasterio Virdunensi possessiones aliquas, quas injuste detinet, restituat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, R. Rutenensi comiti dilecto filio salutem & apostolicam benedictionem.

COgnoscentes tui animi propositum, & quod propter regnum Dei & justitiam ejus voluerit renuntiare temporali fastigio sæcularium occupationum: confidenter tibi denuntiamus, ut secundum quod tibi injunximus cum ore ad os loqueremur, ecclesiis Dei & pauperibus defensorem te opponas, justitiamque eis adquirendo, in conspectu Dei excusatus existas, quod non sine causa gladium portas. Et quia nostrum est te admonere, si qua non negligenda cognoverimus te negligere: orando simul & præcipiendo auctoritate apostolica monemus, ut monasterio S. Petri sito Virduni quod venerabilis vir consanguineus tuus Waleranus abbas regit, curtes, quas in terra possessionis tuæ habere dignoscitur, restituas: ne, quod absit, ad perditionem animæ tuæ diutius eas retinendo, excommunicationem ab antecessoribus nostris comprecatam invasoribus eorum incurras. Nec volumus dicas, a parentibus tuis, vel uxoris tuæ, eas servis Dei subtractas: quia justus dominus reddit iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Sicut enim conscia veritatis testatur antiquitas, S. Amantius peculiaris vester patronus eas contradidit servitorum S. Petri usibus.

GERVASII REMORUM ARCHIEPISC. epistola ad Nicolaum II. papam

Ex Sirmondi apographo.

Gratias agit de benignitate legatis suis exhibita. De obitu Henrici regis dolere se ostendit, ac pontificem, si in Galliam venerit, debito cum honore susceperturum.

Excellentissimo patri patrum & episcoporum episcopo Nicolao, Gervasius dictus episcopus fidele servitium cum exiguitatis meæ orationibus.

GRatias ago divinæ primum pietati, vestræ etiam, optime pater, mediocritati quod non tantum apud vos accusatorum meorum valuit delatio, ut non veridica legatorum nostrorum admitteretur excusatio: nec apostolica censura mihi negaret misericordiam, in quem non sine multorum admiratione tantum inhorruerat. Gratias nihilominus ago vestræ * humilitati: quæ quanta principem & pastorem sanctæ Romanæ ecclesiæ decuit benignitate, nostros legatos sanos accepit, infirmos visitavit, mortuos sepelivit. Et si enim uni tantum apud vos infirmato & mortuo hæc visitationis & sepulturæ solatia impendistis: in uno tamen cæteros visitastis, cæteros sepelistis. Cui non ego qui nihil sum, sed tota Remensis ecclesia bonæ conversationis testimonium perhibet. Cujus obitum, cæterorumque, qui pene omnes obierunt, audiens, incredibili tristitia sum affectus: nec unquam non odisse valeo illum, cujus superbia id effecit, ut isti mitterentur. Si enim qualem existimavi legatum misissem, isti nec mitterentur, nec fortasse morerentur: quod vestra

* Forte *humanitati*. H

pru-

prudentia optime recognoscit. Præterea multo gravior angit me tristitia de obitu domini regis, quod etiam vestram non latet prudentiam. Scitis enim quantum infrænes & indomiti sunt nostrates: quorum divisionem, timeo regni nostri fore desolationem. Ad quam evitandam, vestrum mihi consilium & auxilium flagito, quæ nulli regno ut pote pater omnium, negare poteritis præsertim cum nostro semper debeatis quod optimi viri patriæ deberi censuerunt. De vestro adventu in nostram Galliam quid animi habuerim vivente domino rege, licet diffamatus sim id noluisse, satis ut puto significavi paternitati vestræ: & nunc in eos is mihi animus est, Deo testante, ut non tantum eum desiderem, sed & sitiam: ita ut venientem auctoritatem vestram cum tanto gaudio & honore suscipiam, quanto decet Petri vicarium suscipi, & apostolicæ censuræ per omnia cooperator existam. Dicant adversarii quantumlibet me infidelem & rebellem magistratui vestro: ego subjectionem meam vobis profiteor: & quicumque eam vobis negaverint, cujuslibet ordinis sint, mihi communicare non poterunt. Obloquitur etiam adversariis illa obedientia, quam sine omni respectu suspensionis & interdicti vestri conservant, non sine magno damno ecclesiarum nostrarum & nostro. Impedivit quoque meum erga vos famulatum illa suspensio. Ad quod restaurandum, sicut recuperare possibile est, si ita ad cætera redintegranda saltem aliqua spes restaret, de tanto dolore, quasi de gravi somno resurgerem. Est enim mihi animus, nec despero id futurum, cum gaudio atque reverentia quandoque apostolatum vestrum suscipere, tantumque honoris vobis impendere, quantum personæ & officio vestro convenire manifestum est. Nec nostris temporibus fuisse, vel futurum esse in vestra sede aliquem credo, quem copiosius honorare desiderem. Nam qui nos sic honorastis prudentia & sanctitate vestra, ut de regno nostro Roma eligeret, quem sibi & mundo caput ordinaret: nos puoque tanto honore vos dignamur, quanto dominus noster Jesus Christus Petrum decoravit, ubi ecclesiæ principatu illum sublimavit. Dominus omnipotens sanctitatem vestram ad utilitatem sanctæ ecclesiæ diutissime conservet: & avertat a prudentia vestra, ne alicujus levis sermo gratiam vestram mihi, neve servitium & fidelitatem meam vobis auferat.

DECRETA NICOLAI II. PAPÆ.

Ex Baluzii Miscel. Tom. 7. p. 67.

ANno primo Philippi Regis. Hæc sunt præcepta Nicolai Papæ in canonibus sacris vicissim reperta, quæ Romana Ecclesia præcipue asserit tenere.

I. Primum quidem ut pax & tregua Domini a fidelibus Christianis reperta & laudata, sicut scriptura habentur, ita firmiter teneantur, infractores vero anathemate feriantur.

II. Ut nullus episcopus vel presbyter excommunicato alterius vel suo scienter communicet. Quod si fecerit, sciat sibi gradus sui periculum imminere.

III. Ut presbyteri conjugati aut uxores dimittant, neque cum eis sine testimonio legitimo habitent, aut Ecclesiam cum ordinibus suis amittant.

IV. Ut presbyteri & diaconi & subdiaconi & omnes qui Canonici sunt uxores non habeant. Et si duxerint, deponantur & a Canonicorum consortio separentur.

V. Ut Ecclesiæ & altaria nec vendantur nec emantur. Qui autem amodo vendiderint aut emerint, anathemati subjacebunt.

VI. Ut episcopi & clerici arma non ferant, neque venatui neque aucupio studeant, neque tabulis aut tesseris ludant.

VII. Ut episcopi canonicas vel officia ecclesiastica non vendant, & de consecrationibus ecclesiarum, aut ordinationibus clericorum, ipsi & clerici eorum nihil exigant.

VIII. Ut ecclesiæ per pretium a simoniacis consecratæ denuo consecrentur.

IX. Ut presbyteri & omnes a tempore Nicolai Papæ usque nunc & deinceps scienter ordinati a simoniacis sciant se non esse ordinatos, & deinceps non fiant.

X. Ut dominicis diebus mercata non fiant, exceptis annuis feriis, & quæ ad victum pertinent.

XI. Scimus quidem laicis Ecclesias omnino non competere. Sed ubi illi ex toto auferri non possunt, saltem oblationes Missarum & altarium laicis omnino prohibemus.

XII. De cimiteriis autem & sepultura & baptisteriis exactionem fieri omnino prohibemus.

XIII. Si quis infra septimum consanguinitatis gradum uxorem habet, aut deinceps duxerit, ab episcopo suo eam dimittere canonice compellatur. Si vero obedire noluerit, excommunicetur.

XIV. Ut nullus Abbas obedientias suas vendat, neque nullus monachus emat obedientias. Quod si præsumpserint, utrique ordine officioque careant, quia simoniace agunt. Et monachi proprium omnino non habeant.

XV. Abbatibus, presbyteris, ministrisque quid de rebus ecclesiasticis vel sacro ministerio alienare vel obligare absque permissu & subscriptione conventus sui nihil liceat. Quod qui præsumpserit, degradetur, communione concessa; & quod temere præsumptum est & alienatum ordinatione sui episcopi revocetur.

AD EPISTOLAS NICOLAI PAPÆ II.

APPENDIX.

Suppl. Mansi pag. 1318.

Nicolaus Episcopus, servus servorum Dei, Wilvvino venerabili episcopo Dorcastrensi, suisque successoribus ibidem canonice promovendis in perpetuum.

An. 1058. Extat apud Wilkins Concil Britan. Tom. I p. 315.

CUm magna nobis sollicitudine insistit cura pro universis Dei ecclesiis ac piis locis vigilandum, ne aliquam necessitatis jacturam sustineant, sed proprie utilitatis stipendia consequantur, ideo convenit nos tota mentis integritate eisdem venerabilibus locis ut ea, quæ sua sunt stabilita permaneant providere. Igitur quia petisti a nobis, Karissime fili, cum Edvvardi regis legatis, atque literis nostri videlicet amici, ut per nostri privilegii paginam tuæ ecclesiæ, tibique, necnon successoribus tuis omnia perpetualiter confirmaremus, quæ præfatæ ecclesiæ juste, & legaliter competunt; suggestioni tuæ grataner annuen-

nuentes, per hujus noſtræ conſtitutionis decretum & apoſtolicæ ſedis liberale edictum concedimus, & confirmamus tibi, ſicut ſupra legitur, tuiſque ſucceſſoribus ibidem canonice, promovendis in perpetuum, quæque præfatæ eccleſiæ pertinent, tam quæ in præſentiarum poſſidet, vel poſſedit, & maxime parochiam Lindiſi, eccleſiamque Stov. cum Nevverca & appendiciis, quas injuſte Alvricus archiepiſcopus Eboracenſis invaſit, uti per legatorum noſtrorum dicta, & per anteceſſorum teſtimonia & ſcripta agnovimus quamque in futuro quocumque modo divinis, & humanis legibus adquirere poterit, ſcilicet prænominata eccleſia cum omnibus rebus, & poſſeſſionibus ſuis, ac pertinentiis mobilibus, & immobilibus, ſeſeque moventibus, caſtris ſcilicet, caſſis, villis, territoriis, eccleſiis, cum primitiis, & decimationibus, cum omnibus quoque, quæ pia devotio fidelium ſacris contulit ſibi, vel contulerit oblationibus, pro ſalute vivorum, atque etiam mortuorum. Statuentes per hujus noſtræ apoſtolicæ ſedis, cui, Deo auctore, præſidemus, auctoritatem, & noſtri edicti inviolabilem conſtitutionem, ut neque rex, neque archiepiſcopus, ſive dux, ſive marchio, ſeu comes, aut vicecomes, nec alia ſive magna ſive perſona cujuſcumque dignitatis vel ordinis contra hoc noſtrum privilegium præſumat præfatam eccleſiam, aut te, Cariſſime confrater, tuoſque in perpetuum ſucceſſores de bonis ſuis deinvettire, aut inquietare, aut aliquid ibi contra ſanctos canones conſtituere, vel ordinare, ſed ita ſicut prædicta eccleſia, quæ omnia prælibavimus, melius firmiuſve a ſuæ conſtitutionis initio tenuit, teneas, poſſideaſque, tam tu, quam ſucceſſores tui ſub conſtitutionis hujus pagina & apoſtolica ſanctione. Si quis igitur, quod non optamus, contra hoc noſtrum privilegium venire temptaverit, & ſicuti ab apoſtolica authoritate præceptum, ac corroboratum eſt permanere non dimiſerit, ſciat ſe anathematis vinculo innodatum, & cum Juda traditore, & Dathan, & Abyron partem habere, niſi forte reſipuerit, & digne ſatisfecerit. Qui vero pio intuitu in omnibus obſervato extiterit, cuſtodiens hujus privilegii noſtri conſtituta, ad cultum Dei reſpicientis, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Domino Deo noſtro conſequatur, & vitæ æternæ particeps fieri mereatur. Dat. V. Non. Maii per manus Bernardi, epiſcopi S. eccleſiæ Peneſtrinæ, anno ab incarnatione Domini MLI. anno tertio pontificatus Nicolai Papæ II. indict. XIV.

☞ TOLOSANUM CONCILIUM

Sub Nicolao II. Papa anno incerto habitum.

Inter annos 1058. & 1061.

Quod hic exhibeo Toloſanum concilium, quam quam ex allato a Martene Vet. Mon. Tom. I. pag. 458. documento eruitur; non eſt tamen idem cum Toloſano anni 1056. quæ doctiſſimi ejus ſcriptoris ſententia fuit. Diſcrimen ipſum per ſe ſentitur; nam prius illud ſub Victore II. convenit; Papæ vicarios agentibus Rambaldo Arelatenſi, & Pontio Aquenſi. Hoc vero indixit Ugo domni Nicolai (nempe II.) apoſtolici legatus; *quem ipſum eſſe Hugonem dein epiſcopum Dienſem, ac tandem Lugdunenſem archiepiſcopum diuturna plurium annorum pontificia in Gallias legatione celebrem, Martenius opinatur. Sed refragatores habet ſcriptores omnes cum Pagio ad A. 1075. qui ſub Gregorio VII. primum eo miſſum judicat; quamquam ego ibidem in Notis vel ſub Alexandro II. veniſſe conjeci. Ut ut ſit, plane conſtat decretum illud, quod hic affero, Toloſanum concilium aliquod intra triennium illud, quod Nicolaus II. in pontificatu egit, poſtulare.*

DONATIO ECCLESIÆ S. SEGOLENÆ

Facta Monaſterio S. Victoris a Geraldo Amelii, & Vidiano Ermengaudi.

NOtum ſit omnibus hominibus in Chriſto credentibus, quoniam percurrente ſynodali decreto, quod ab Ugone domni Nicolai apoſtolici legato atque epiſcopis, & eccleſiaſticis viris in concilio Toloſano ſtatutum eſt, concuſſa ſunt audientium corda, audientes neminem poſſe laicum ingredi cæleſtem patriam, qui hic contra præcepta canonum male invaſam poſſederit eccleſiam. Ideoque inſpirante clementia Dei honorabiles viri Geraldus Amelii, & Vidianus Ermengaudi, in quorum poteſtatem erant quædam eccleſiæ, quarum una eſt, ubi corpus B. (a) Sigolenæ requieſcit, altera, quæ in honore B. Petri apoſtoli fuit dedicata, in qua prædicta beatiſſima Sigolena cum pluribus virginibus monaſticam vitam duxit, quæ ſunt fundatæ in comitatu Albienſi, in loco, quem dicunt ad Grava, habito ſalubri conſilio cum laicis ſupradictarum eccleſiarum, cæteriſque religioſis hominibus, decreverunt prædictas eccleſias ad priorem ſtatum reparare. &c. (*Reliqua omitto quippe quæ huc non faciunt*). Facta charta donationis III. nonas aprilis anno ab incarnatione Domini MLXII. indictione quartadecima, regnante Philippo rege Francorum.

ANNO CHRISTI 1058. — DUO CONVENTUS EPISCOPORUM — ANNO CHRISTI 1058.

In provincia Narbonenſi, anno Domini MLVIII.

Ex Labbei App. To. IX. 1. Conventus Helenenſis.

I. ANno XXVIII. regni Henrici regis, convenerunt Guifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Guiſtedus epiſcopus Carcaſſonenſis, & Berengarius Helenenſis, ad dedicationem Helenenſis ec-

(a) S. Segolenæ abbatiſſæ Troclarenſis monaſterii in pago Albienſi vitam habes in appendice ad bibliothecam novam Philippi Labbei. MARTENE.

ecclesiæ. Quo in conventu recitata videtur epistola canonicorum Helenensium de restauratione illius ecclesiæ, & de querela adversus vicecomitem Castrinovi. *Ex schedis Petri de Marca Paris. archiep.*

ANNO CHRISTI 1058.

Ex App. ad Marc. Hispan. p. 1217.

Acta dedicationis Helenensis Ecclesiæ hæc sunt.

ANno millesimo (quinquagesimo octavo,) indictionis * VI. XXVIII. anno Henrici Regis Franciæ, IIII. Idus Decembris advenerunt principes & seniores ex divertis urbibus & viri cum multorum bonorum hominum turbis in (villa) quæ dicitur Elna ad reædificandam sedem sanctæ Eulaliæ. Fuit autem ibi Dominus Guifredus archiepiscopus cum suis sequacibus Narbonensium copiosis, Berengarius episcopus Gerundæ cum suis, Guifredus episcopus Carcassonensis cum suis, Raymundus Cerdaniensis Comes cum suis, & ceteri boni fideles quorum nomina scribere longum est; qui viderunt & audierunt quando destructores Ecclesiæ dederunt emendamentum ad canonicam sanctæ Eulaliæ pro peccatorum suorum redemptione. Ideo ego Berengarius tuitu Dei Elenensis episcopus pro delendis peccatorum meorum oneribus, quæ gravissime super sanctam Eulaliam peregi, dono & emendo Deo omnipotenti & sanctæ Eulaliæ ad canonicam villam quæ dicitur Salelas cum omnibus suis pertinentiis & terminis & affrontationibus omnibus, sine ulla reservatione, ad proprium alodium canonicæ, cum exitibus & regressibus villæ & omnium villæ pertinentium. Quæ vero omnia supradicta de meo jure in Dei potestatem & sanctæ Eulaliæ ac Canonicorum ejus trado nutum & dominium ad quod voluerint Canonici faciendum in sanctæ Eulaliæ servitio. Si autem ego aut ulla persona cujuscunque generis contra hanc scripturam donationis & emendationis ad irrumpendum venerit secundum legem canonis vobis Canonicis emendet. Atque sub Dei judicio quisquis masculini generis aut feminini ex hac die & deinceps tulerit Salellas, aut de Salellas, vel ei pertinentibus, de canonica sanctæ Eulaliæ, per potestatem quam Dominus dedit apostolo Petro & suis, & illi nobis episcopis, excommunico ego & anathematizo eos & eas facientes & consentientes & consiliantes per patrem & filium & spiritum sanctum, ut a limine ecclesiæ extra maneant, non loquatur cum eis neque habitet aliquis, neque communicentur, nec mortui sepeliantur. Sic ego Berengarius. Sic & ego Guifredus archiepiscopus affirmo. Sic & ego Berengarius Gerundæ episcopus dico & affirmo. Et ego Guifredus Carcassonensis episcopus. Omnes simul in unum excommunicamus & confirmamus hoc IIII. Idus Decembris, regni vero Franciæ XXVIII. Henrici Regis. Berengarius episcopus. Gaufredus & Raymundus Comites. Fuerunt autem hujus donationis & emendationis & videntes & audientes archidiaconus Udalgarius, Geraldus Sacrista, Ellemarus & Stephanus Caput scholæ, Bernardus, & Ebles, & Pontius Camerarius, Guitardus Decanus, Arnaldus Vicarius villæ, Raimundus Abbas, Pontius sancti Genesii Abbas, sancti Andreæ Raimundus &c. Guifredus episcopus &c. Adalus grammaticus sacerdos rogatus scripsit.

II. Conventus Barcinon.

II. Eodem anno ad Barcinonensis ecclesiæ dedicationem convenerunt, Guifredus Narbonensis, & Raimbaldus Arelatensis, archiepiscopi; episcopi vero, Guillelmus Urgellensis, Guillelmus Ausonensis, Berengarius Gerundensis, Arnallus Helenensis, Paternus Tortosensis, & Guilabertus Barcinonensis. In eo conventu multa statuta sunt, quæ ad res ecclesiasticas pertinent.

ANNO CHRISTI 1058.

Lectum quoque in hoc conventu decretum Hali ducis Deniæ & insularum Balearium: quo ad exemplum patris sui Mugehid insulas Baleares, & episcopatum Deniæ, posuit sub jure & diœcesi episcopi Barcinonensis. Cui decreto subscripserunt, Raimbaldus episcopus Arelatensis, Guifredus archiepiscopus Narbonensis, Arnaldus episcopus Magalonensis, & Guillelmus Urgellensis. *Ex schedis iisdem.*

Acta dedicationis ipsius Ecclesiæ, & simul decretum Hali Ducis Deniæ tibi ob oculos ponimus transcriptum utrumque ab illustrif. Petro de Marca ex chartulario Ecclesiæ Barcinonensis.

Ex App Marc. Hisp. p. 1213.

POstquam imperator cæli ac terræ, devicto mortis principe, ut aperiret mortalibus januam vitæ, glorificata per resurrectionem sui corporis carne, quam ex nobis pro nobis assumpsit de matre semper virgine, ascendit ad palatium cæleste cum patre & spiritu sancto victurus & regnaturus sine fine, adimpleta sancti spiritus promissione, sonus apostolorum exivit in universum orbem terræ, & Christiani nominis vocabulum primum apud Antiochenam Ecclesiam cœpit esse, & sic deinde per omnem mundum in diversis locis factæ sunt Ecclesiæ, ut a solis ortu usque ad occasum nomen Domini esset laudabile. Hoc videns humani generis inimicus suasit suis ministris paganis ac gentilibus ut persequerentur & occiderent fideles Christi gladiis & multis cruciatibus & destruerent Ecclesias tam in urbibus quam in aliis mundi partibus, quod & factum est in Barchinonensi civitate antiquis temporibus a barbaris Hispaniam intrantibus, peccatis Christianorum exigentibus. Sed Christus quamvis peccatricem miseratus Christianam plebem, excitavit Ludovicum pium Regem, qui expulit Hismaeliticam gentem, & liberavit Barchinonensem urbem, & Christianus populus sic reparavit destructam Barchinonensis Ecclesiæ sedem. Cumque idem Rex mortis persolvisset debita, & volvente mundi rota veternosa temporum pertransissent secula, itedrum propter hominum peccata gens invaluit pagana, & capta est Barchinona, & interfecti sunt habitatores ejus, & destructa sanctuaria, & cum sacri ordinis ministris eversa sunt altaria. Sed etiam Christus misereri paratus, prædictam urbem postea recuperavit fidelibus, expulsis pestiferis gentilibus, & per successionem hereditatis tradidit Christianis Comitibus, de quorum linea vel genealogia naturali venit gloriosus Comes ac Marchio Raimundus Berengarii, factus est propugnator & murus Christiani populi, & per ejus victoriam cum adjutorio Christi facti sunt ei tributarii pagani Christianorum adversarii, quos plus quam omnes antecessores sui comprimens & faciens profugos, multos victoriæ fecit triumphos, & Christianorum amplificavit terminos. Jam vero divina gratia, cum ipse Comes ac Marchio ampli honoris principatum obtinuisset in terra, largitoris omnium bonorum recognovit beneficia, & pro tanto honore rependens ei multa servitia, juste & pie consideravit de Ecclesia, quæ Christi est sponsa, & mater est nostra. Unde in principali throno sui honoris intra mœnia Barchinonensis civitatis cum vidisset aulam episcopalis sedis jam deficere vetustate operis & ex parte destructam a barbaris, indoluit causa divini amoris, & eam renovari & restaurari fecit & annuit a fundamentis ad honorem Christi & nomen

san-

ANNO CHRISTI 1058.

sanctæ crucis sanctæque Eulaliæ insignis martyris & virginis, & in renovatione & restauratione prædictæ sedis habuit consortem, cooperatorem, & factoram pium atque benignum Guilabertum præfatæ præsulem urbis. Postquam autem magnificus Comes ac Marchio Raimundus atque nobilis ejus uxor domna Almodis & idem Pontifex Barchinonensis imerjecta evolutione annosi temporis vidissent desideratam perfectionem cœpti operis, pro præmiis æternæ retributionis cœperunt cogitare de die consecrationis, ut perfectius potuissent Deo placere de perfectione laboris & de communi voto dedicationis. Igitur tantus Princeps & tam nobilis Comitissa tamque pius & benignus episcopus constituerunt consecrationis insigne opus, & quartus decimus dies Xalendarum Decembrium est constitutus, & facta est ipso die dedicatio ad millesimi quinquagesimi octavi ab incarnatione Domini tempus secundum æram nonagesimam sextam, indictione vero undecima propriis notam temporibus, & in ope & in opere dedicationis ejus invitatus est ab eis reverentissimus Narbonensium archiepiscopus urbis metropolitanæ Guifredus & religiosissimus Primas Arelatensis Ecclesiæ Rajemballus archiepiscopus aliique episcopi quorum numerus subscriptis declarabitur nominibus; & congregatus est infinitus diversæ ætatis ac sexus populus, permixtis clericorum & laicorum ordinibus, ut magni gaudii & festivitatis esset celebris conventus & anniversaria memoria diei hujus in futuris non cessaret temporibus, publicata etiam per seriem dotis hujus factam & confirmatam ab ipsis archiepiscopis atque pontificibus, & ab ipso Comite & Comitissa aliisque principibus, clericis videlicet atque laicis videntibus, quæ modo verbis sic incipit talibus. IN NOMINE sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Guifredus archiepiscopus Narbonensis, & ego Rajemballus archiepiscopus Arelatensis, & ego Guillelmus episcopus Urgellensis, & ego alius Guillelmus episcopus Ausonensis, & ego Berengarius episcopus Gerundensis, & ego Arnallus episcopus Elnensis, & ego Paternus episcopus civitatis Tortosensis, & ego Guilabertus episcopus Barchinonensis, una cum consensu ac jussu domni Raimundi principis Barchinonensis & Comitis Gerundensis & Marchionis Ausonensis, & cum assensu suæ conjugis nomine Almodis Comitissæ nobilis, subarrantes anulo divinæ legis cælesti Regi sponsam Ecclesiam Barchinonensis sedis, donamus & confirmamus prædictæ sedi omnes Ecclesias & universa sua prædia & omne debitum sibi juste debitum & omnem censum & redditum quantumcunque & quandocunque & ubicunque juste adquisitum & adquirendum, ut secure & libere habeat & possideat in perpetuum, & nulla potestas hoc habeat vel aliquis homo per virtutem vel per ingenium præter episcopi ipsius sedis vel clericorum assensum. Præterea nos supradicti omnes excommunicando sub anathematis interdictione confirmamus Majorgas & Minorgas insulas Baleares & episcopatum civitatis Deniæ & episcopatum civitatis Molæ & earum Ecclesias omnes & quantum pertinet ad clericatus ordines, ut omnes episcopi, presbyteri, & diaconi, aliique clerici in prælibatis insulis & in præfatis locis commorantes a minimo usque ad maximum & a puero usque ad senem ab hodierno die & deinceps minime conentur deposcere ab alio aliquo Pontificum ullius ordinationem clericatus neque chrismatis sacri confectionem neque aliquem cultum ullius clericatus nisi ab episcopo Barchinonensi aut ab illo cui ipse præceperit sive permiserit, sicut illa scriptura testatur quam inde Muiehid & filius ejus Hali Hismaelitæ quondam fecerunt & Guilaberto episcopo Barchinonensi dederunt & tradiderunt. Insuper etiam admonemus atque mandamus ut Barchinonensis sedis Ecclesia omnino sit libera & semper gaudeat franchitate secura & Canonici simul cum ipsa canonica cum rebus ad eandem canonicam pertinentibus. Terminos quoque episcopatus sanctæ sedis Barchinonensis ita volumus esse distinctos & ab Ausonensi & Gerundensi episcopatu esse discretos sicut per antiquos novimus populos & sicut debite constituti sunt contra orientalem & septentrionalem plagam sive per plana, seu per colles devexos atque montes excelsos, & contra meridiem longe per gurgites maritimos, & contra occidentem versus Dertosam annotatos Balagarii locos, ut quicquid infra & extra prædicta sedes adquisivit vel adquisierit per justæ largitionis modos habeat confirmatum per nos prædictos episcopos & manu nostra roboratum sive per alios atque per me Raimundum Comitem & per me Comitissam Almodem & successores nostros & filios & nepotes & pronepotes & deinceps alios. Nam & providentia nostra illud solerter providere curavit, ut si Tarraco, quæ diu clanguit, adhuc per nos principes aut per successores nostros largiente Deo vires convalescendi habuerit, & in pristini honoris statum Deus reduxerit, per nos & successores nostros non perdat quod juste habuit & habere debebit & debite recuperare poterit. Sed & propter honorem Christi & sanctæ crucis gloriam, ut sicut Regi Constantino, sic nobis de barbaris per crucis triumphum det victoriam, constituimus hujus diei anniversariam de securitate & tranquillitate gaudere memoriam; in qua nemo per octo dies anniversariæ memoriæ hujus consecrationis, quatuorquidem qui præcedent, & quatuor qui subsequentur, interpositum novum diem festivæ rememorationis istius sanctæ dedicationis audeat tollere vel faciat tolli rem alicujus advenientis vel redeuntis vel assalliat vel assalliri faciat vel noceat quocunque modo malignitatis, vel teloneum accipiat vel accipi faciat cujuscunque hominis per hos dies convenientis sive revertentis, neque in ipso eodem die futuræ remunerationis istius consecrationis. De ipsa quoque terra vel universis Ecclesiis aut parochiis vel qualibuscumque prædiis quæ ad canonicam sanctæ crucis sanctæque Eulaliæ pertinent, possidet vel abhinc per universa tempora juste possederit vel adquisierit, per auctoritatem beati Petri apostolorum principis & per ordinem nostrum excommunicamus & interdicimus ut nullus homo cujuslibet potestatis aut sexus aut ordinis aliquid inde audeat tollere aut alienare vel ad damnum prædictæ canonicæ quolibet modo transferre vel commutare. Nemo prædia ipsius Ecclesiæ, ubicunque debita illi noverit, ad profectum illius confestim manifestare non pigeat. Interdicimus quoque juxta statuta sanctorum canonum & auctoritatem sanctorum antiquorum patrum ut nullus quorumlibet Pontificum infra fines ipsius episcopatus Ecclesiam consecrare vel pœnitentem ejusdem episcopii suscipere nec ejus clericos ordinare præsumat, nisi forte præsul prænominatæ sedis assensum spontanee præbeat. Igitur hanc universam nostram constitutionis dotem superius promulgatam perenni lege valituram censemus, omnemque hominem illam observantem & ut stabilis permaneat adjuvantem pro posse benedicimus, & diuturnitatem vitæ præsentis & perpetuitatem semper manentis obtineat præoptamus.

ANNO CHRISTI 1058.

Statuimus autem sub divini judicii obtestatione & anathematis interdictione ut si quislibet homo cujuscumque potestatis aut ordinis hanc disrumpere vel violare nisus fuerit, aut disruperit aut violaverit, hic de parte Dei omnipotentis & beati Petri apostoli omniumque sanctorum & nostra excommunicatus permaneat & a conventu sanctæ Ecclesiæ & omnium Christianorum alienus existat, tartareisque vinculis innodatus inferorum pœnas æternaliter sentiat. Quod si ab intento desistat, & digna pœnitudine simul & emendatione satisfaciat, ab hac excommunicatione solvatur, & hæc nostra constitutio inrefragabilis & inconvulsa perpetualiter habeatur. Raimbaldus archiepiscopus subscripsi. Guislibertus gratia Dei episcopus subscripsi. Berengarius Dei gratia Tortusensis episcopus subscripsi. Miro presbyter, qui hæc scripsit die & anno quo supra.

ANNO CHRISTI 1018.

Privilegium Deniæ & Majorcarum quod Hali Dux Deniæ filius Mugeyd dedit & subdidit insulas Baleares & totum episcopatum Deniæ sedi Barchinonæ & omnes Ecclesias & clericos ipsius episcopatus.

NOtitiæ plurimorum tam instantium quam posterorum tradere satagimus qualiter superno opitulante numine sedes sanctæ crucis sanctæque Eulaliæ Barchinonensis anno dominicæ incarnationis quinquagesimo octavo post millesimum, insistentibus gloriosissimi præsulis ejusdem sedis Gislaberti intercessibus, insularum Balearium clericatus atque ordinum necnon urbis Deniæ adepta est donum. Dux quoque predictæ urbis, dum viveret, nomine Mugeyd, interventu jamdicti Pontificis revocavit atque subdidit insulas prælibatas Baleares, quas nunc vulgo Majoretas & Minoretas vocant, sub jure & diœcesi sanctæ præfatæ sedis Barchinonensis, statuens ac jubens ut omnis clericorum gradus in prædictis degens insulis a nullo pontificum auderet expetere ordinem alicujus clericatus, neque sacri chrismatis unctionem vel confectionem, neque Ecclesiæ dedicationem, neque ullius clericatus cultum aliquem excepto antistite Barchinonensi. Hujus utique largitionis filius prædicti Ducis Mugeyd astructor atque imitator nomine Hali dedit ac subdidit omnes Ecclesias & episcopatum præfatarum insularum & prædictæ urbis Deniæ juri & diœcesi sanctæ sedis Barchinonensis, eodem videlicet modo quo genitor solus Mugeyd precatu prænominati Pontificis impertivit universa hæc sedi prælocutæ. Impertitionis autem prædictarum Ecclesiarum & episcopatus earundem historia digna cognitu ita se habet. IN DEI OMNIPOTENTIS NOMINE. Ego Hali Dux urbis Deniæ & insularum Balearium Mugeyd jamdictæ urbis olim Ducis proles assensu filiorum meorum & ceterorum Ismaelitarum in meo palatio majorum contrado atque largior sedi sanctæ crucis sanctæque Eulaliæ Barchinonensi & prædicto præsuli omnes Ecclesias & episcopatum regni nostri quæ sunt in insulis Balearibus & in urbe Denia, ut perpetim abinceps maneant sub diœcesi prædictæ urbis Barchinonensis, & ut omnes clerici, presbyteri, & diaconi in locis præfatis commorantes a minimo usque ad maximum, a puero usque ad senem, ab hodierno die & tempore minime conentur deposcere ab aliquo Pontificum ullius ordinationem clericatus neque chrismatis sacri confectionem neque cultum aliquem ullius clericatus nisi ab episcopo Barchinonensi aut ab ipso cui ille præceperit. Si aliquis, quod absit, hoc largitionis donum improbo nisu adnullare vel disrumpere conatus fuerit, cælestis Regis iram incurrat, & ab omni lege penitus exors fiat, postmodum hoc maneat indiscussum atque firmum omne per ævum. Facta charta donationis VII. Kal. Januarii anno præscripto apud urbem Deniam jussu Hali & assensu filiorum suorum majorumque suorum inferius corroboratum.

ANNO CHRISTI 1018

Raimbaldus arch episcopus sedis Arelatensis subscripsi. Arnaldus episcopus Magalonensis. Guifredus sanctæ primæ sedis Narbonensis Ecclesiæ episcopus subscripsi. Froterius Nemausensis episcopus. Guillelmus gratia Dei Urgellensis episcopus subscripsi. Arluvinus sacerdos, qui hoc scripsit die & anno quo supra.

SYNODUS DIOECESANA BAMBERGENSIS,

A Gunthario, Bamberg. Episcopo, celebrata, Anno Christi MLVIII.

De decimationum finibus inter VVurceburgensem, & Bambergensem Diœcesim.

Ex Ms Cod. vulgavit Harthzeim Conc. Germ. to III.

IN nomine sanctæ, & individuæ Trinitatis, Notum sit omnibus tam præsentis ætatis quam futuræ posteritatis, qualiter, Ego Guntharius Quintus Babenbergensis Episcopus, propter multimoda meæ Ecclesiæ negotia, synodum universorum subjectorum tenui, erat enim plebi hujus Episcopii, utpote ex maxima parte Slavonica, ritibus gentilibus dedita abhorrens a Religione Christiana tam in cognatorum connubiis, quam in decimationum contradictione, decretis Patrum omnino contraria. Quapropter communi omnium judicio confirmatum est, ut qui sponte canonicis decretis nollent obedire compellerentur intrare, & qui canonice banno constrictus non decimaret bonis suis a Domino suo abdicaretur donec resipiscere compelleretur.

Huic Synodo Eberhardus Comes Wirzeburgensis advocatus superveniens decimationes quasdam novalium nostrorum per prolocutorem suum Apelin de Cunstat Wirzeburgensi Ecclesiæ repostulavit, sed meo advocato Wolframmo per prolocutorem suum Katzelinum de Hamsenfeld respondente a Domino Meinnardo chartam de eadem re coram omnibus perlegente, Synodali judicio expostulatio illa infirmata est supradicta decimatio nostræ Ecclesiæ adjudicata, sicut ego, meique fideles protestati sunt Dominum nostrum Imperatorem Henricum hujus Episcopii terminos suo prædio a Wirzeburgensi Ecclesia commutasse.

Isti autem sunt testes, qui huic Synodo interfuerunt.

Herimannus hujus Bambergensis Ecclesiæ Præpositus, qui canonice interrogatus omnium assensu judicium fecit.

Poppo Decanus.

Razzelin: Penno, Luitzo; Adelune, Gozebreht; Hartuuic.

Me-

ANNO CHRISTI 1058.

Meinnardo Scholaſticus.
Adalbero Decanus de Duriſtat
Hunno.
Arnold de Sieslice.
Oze de Stafeleſtein
Sigelo, Ruothart, Necer; Adalbraht; Odalric; & fere omnis Clerus Bambergenſis Eccleſiæ.

Laici autem iſti erant.

Cono Palatinus Comes.
Pertolt, & Fridericus filius ejus.
Goteſcalc, & Frideric filius ejus.
Eppo de Nuheim.
Gozurin, Comes
Adalbraht de Vorſt.
Sterchere Comes.
Goſvvin Comes.
Regimboto Comes, & filius ejus Diemar.
Kraft Comes.
Immo, Waltpoto.

Judices iſti adfuerunt.

Gumpreht & filius ejus Meingoz
Heriman & Volcrat.
Ebo; Vocho; Aſcuvin.
Adelolt de Trubaha, & frater ejus Hemmo.
Erbo de Wizenaha.

Miniſteriales autem iſti.

wiccer.
Mazelin
Arnolt de Sichendorf.
Teimo.
Tuticho, & frater ejus Babo
Deipolt, & alii plures quos nominare longum eſt.

Acta idibus Aprilis. Indict. IV. anno Dom. Incarnationis MLVIII. anno Epiſcopatus Domini Guntharii II.

ANNO CHRISTI 1059.

CONCILIUM SUTRINUM, (1)

ANNO CHRISTI 1059.

Quo Benedictus pſeudopapa & ſchiſmaticus, cognomento Mincius, depoſitus, omnique ſacerdotali officio privatus eſt, anno MLIX. tempore Nicolai papæ II. electi.

IN hac ſynodo invaſorem ſedis apoſtolicæ Benedictum depoſitum, omnique ſacerdotali munere privatum eſſe, & poſtea veniam a pontifice petiviſſe, habetur, inquit Baronius, in codice Vaticano, qui inſcribitur *Liber cenſuum*: Idem teſtantur vetera Romanorum pontificum geſta, quæ collegit Nicolaus Aragonenſis cardinalis, his verbis: *Celebrata itaque in pace electione (ut dictum eſt) Senis dictus Nicolaus pontifex cum archidiacono & cardinalibus conſilium habuit, ut pro cauſa jam dicti Velitrenſis intruſi, apud Sutrium Synodum celebraret: ad quam non ſolum epiſcopos Tuſciæ & Lombardiæ, ſed & magnum Godefridum, & Guibertum cancellarium convocare deberet. Quod abſque dilatione factum eſt. Prædictus autem Mincius, ubi Nicolaum papam cum perſonis, quæ apud Sutrium convenerant, in ſynodo reſidere cognovit: ſedem quam invaſerat, conſcientia remordente, reliquit, & in domum propriam remeavit. Quod factum poſtea-quam Nicolaus pontifex rei veritatem cognovit, concilio cum fratribus habito, ad Urbem una cum eis, non cum potentia, ſed tamquam bonus & humilis paſtor acceſſit. Unde, auctore domino factum eſt, quod cum a populo & clero, digno honore ſuſceptus, juxta conſuetum ordinem a cardinalibus in ſede apoſtolica poſitus eſt. Tranſactis autem paucis diebus, memoratus Mincius ad præſentiam Nicolai papæ veniam petiturus acceſſit: & ad ejus veſtigium protideus, violentiam ſe fuiſſe perpeſſum aſſeruit; ſed invaſionis crimen & perjurii reatum non negavit. Ex propria igitur confeſſione digna factis recipiens, epiſcopalis & ſacerdotalis officii depoſitionem incurrere meruit. Illud autem ipſius pontificis animum vehementer angebat, quod Romanorum pontificum capitanei, Urbis dominium, & eccleſiaſtica jura, quæ illicite occuparant, per violentiam detinebant.* Hæc ibi. Quæ acta eſſe in concilio ab eodem pontifice celebrato dubium non eſt.

☞ CONVENTUS MEDIOLANENSIS,

In quo clerici uxorati, & ſchiſmatici in eccleſiæ Romanæ pacem admiſſi ſunt coram legatis apoſtolicis Anno 1059. habitus.

PRÆMONITIO COLLECTORIS.

Suppl. Maaſi pag. 1321.

DAmnati in Synodo Novarienſi, ſeu ad Fontanetum S. Arialdus, & Landulphus, qui clericos de incontinentia, & ſimoniæ reos agebant, cauſam ſuam ad Stephanum Romanum Pontificem detulerunt; eoque interim ſatis functo, res tranſiit ad Nicolaum II. qui legatos ſuos Auſelmum de Badagio Mediolanenſem civem ac Lucenſem epiſcopum, cum Petro Damiani epiſcopo Oſtienſi, & S. R. E. Cardinali eo direxit, ut turbas ſopirent, errantesque in viam redigerent. Eo venientes legati celebrem cleri conventum indixerunt, in quo res a ſe geſtam narerat idem Petrus Damiani in epiſtola ad Hildebrandum archidiaconum, quam hic referendam eo libentius ſuſcipio, quod veluti in Synodo a ſe coacta id totum præſtitum narrat; & cum res tota ſit eccleſiaſtica, atque maxime ætate illa celebris, neminem fore arbitror, qui me jure accuſet, ſi inter ſynodos ſæculi hujus reponendam cenſuerim. Inſuper & hunc ipſum conventum ſynodum Ambroſianam *vocat Arnulphus lib. III. cap. XII. hiſt. Mediolan.*

Tempus vero rei geſtæ ex eodem Arnulpho, utcumque elicitur; narrat enim provocationem ad Ste-

(1) Sutrienſe Concilium anno 1059. antequam Nicolaus II. in Urbem veniret, ideoque menſe Januario, quo, ut teſtatur Leo Oſtienſis l. 2. c. 12. Romam adventavit, celebratum. *Pagius ad an. Chr.* 1059.

Stephanum IX. papam interpoſitam fuiſſe, legationem vero a Nicolao II. miſſam; ex quo intelligis ſub ipſis Nicolai crepundiis id actum. Inſuper Romanam ſynodum anni 1059. Mediolanenſi huic conventui poſtponit; quibus omnibus indiciis ſedes Mediolanenſis hujus conventus annus 1058. qui primus eſt Nicolai, deſignatur. Nunc vero ipſa S. Petri Damiani epiſtola promenda eſt.

ANNO CHRISTI 1059.

Domino Hildebrando venerabili Archidiacono, Petrus peccator monachus ſinceriſſimæ devotionis affectum.

Privilegium Romanæ eccleſiæ quantas habeat vires ad ſevandam canonicæ æquitatis, & juſtitiæ regulam, quantumque vigorem ad diſponendam eccleſiaſtici ſtatus contineat diſciplinam, ſolus ille dilucide comprehendit, qui eccleſiaſticis conſuevit inſudare negotiis. Quod utique privilegium, qui inexpertus eſt parvipendit, exercitatus amplectitur. Quia ſicut arma non curat, qui certamen ignorat; ſic e diverſo telis inhianter accingitur, qui ad reportandos ex more victoriarum tituloſ animatur. Armis autem privilegium Romanæ eccleſiæ non incongrue comparaverim, quia dum hæc una per cathedram beati Petri totius Chriſtianæ religionis caput effecta, cunctis in orbe terrarum principetur eccleſiis, velut dux ante aciem fidelium cuneis ſulta, ac ſpecialis prærogativæ auctoritate munita, & evangelico mucrone veritati reſiſtentium cervices obtruncat, & ad invictiſſime dimicandum totam Chriſti militiam in unius charitatis, ac fidei unanimitate conſpirat. Hoc tu ſubtiliter, ut & alia multa perpendens, frequenter a me charitate, quæ ſuppetat omnia, poſtulaſti, ut Romanorum pontificum decreta, vel geſta percurrens, quidquid apoſtolicæ ſedis authoritati ſpecialiter competere videretur, hinc inde curioſus excerperem, atque in parvi voluminis unionem novæ compilationis arte conflarem. Hanc itaque tuæ petitionis inſtantiam cum ego negligens flocci penderem, magiſque ſuperſtitioni, quam neceſſitati obnoxiam judicarem, divinitus, ut reor, actum eſt, ut Mediolanenſem urbem, beatiſſimi Nicolai papæ legatione functus, adirem.

Erat enim inter clerum, & populum propter duas hæreſes, Simoniacam videlicet, & Nicolaitarum, ſatis turbulenta ſeditio. Nicolaitæ autem dicuntur clerici, qui contra caſtitatis eccleſiaſticæ regulam fœminis admiſcentur. Qui plane tunc fornicatores fiunt, cum fœdi commercii copulas ineunt; tunc Nicolaitæ jure vocantur, cum hanc lethiferam peſtem velut ex authoritate defendunt. Vitium quippe in hæreſim vertitur, cum perverſi dogmatis aſſertione firmatur. Quid plura? nobis digna ſedis apoſtolicæ veneratione receptis, ac negotiis, quæ nos attraxerant, intimatis poſt diem alterum, factione clericorum repente in populo murmur exoritur, non debere Ambroſianam eccleſiam Romanis legibus ſubjacere, nullumque judicandi, vel diſponendi jus Romano pontifici in illa ſede competere. Nimis indignum, inquiunt, ut quæ ſub progenitoribus noſtris ſemper extitit libera, ad noſtræ confuſionis opprobrium nunc alteri, quod abſit, eccleſiæ ſit ſubjecta. Poſtremo tumultuantium clamor attollitur, ex diverſis partibus ad epiſcopale palatium venitur: dein tintinnabula perſtrepunt prægrandis æreæ tubæ, quæ illic eſt, tota civitas clangoribus intonatur. Intentabant mihi, ut ita loquar, omnia mortem, & ut ab amicis meis mihi ſæpe ſuggeſtum eſt, nonnulli meum ſanguinem ſitiebant. Augebat autem hujus ignis incendium hoc permaxime, quia congregatis quaſi ad ſynodum totius Ambroſianæ parochiæ clericis, ego in medio reſidens, ſive potius præſidens, reverentiſſimum Mediolanenſem archiepiſcopum ad ſiniſtram, prudentia quoque, ac ſanctitate conſpicuum Anſelmum Lucenſem epiſcopum poſuiſſe mihi accuſabar ad dexteram. Hinc porro quanta a frementi populo dici potuerint, non neceſſe eſt apicibus tradi, quod nimirum per ſe valet intelligi. Et revera ipſe domnus archiepiſcopus, mox ut noſtræ eſt præſeſſionis admonitus, impiger obtulit, ultro etiam, ut ſi ego præciperem, in ſcabello, quod noſtris ſuberat pedibus, ſine controverſia reſideret. Dicant id non ſimplici factum intentione qui volunt. Nos autem non hoc irritationi populi zelantis, ut fertur, adſcribimus, ſed apoſtolicæ ſedis reverentiæ deputamus. Ut autem ad compendium veniam, aſcendi pulpitum; ac ſedato vix populo hujuſmodi ſum verbis exorſus.

Noverit charitas veſtra, dilectiſſimi, non me pro Romanæ eccleſiæ huc honore veniſſe, ſed veſtram gloriam quærere, vobis ſalutem, & gratiam, quæ in Chriſto eſt, cum eis auxilio ſi permittitis, providere. Quo enim pacto honore indiget parvuli hominis, quæ laudes, atque præconia ex ipſius ore ſortita eſt Salvatoris? Quæ autem provincia per omnia regna terrarum ab ejus ditione extranea reperitur, cujus arbitrio ipſum quoque cœlum & ligatur, & ſolvitur? Omnes autem ſive patriarchii cujuslibet apicem, ſive metropoleon primatus, aut epiſcopatuum cathedras, vel eccleſiarum cujuſcumque ordinis dignitatem, ſive rex, ſive imperator, ſive cujuslibet conditionis homo purus inſtituit, & prout voluntas, aut facultas erat, ſpecialium ſibi prærogativarum jura præfixit. Romanam autem eccleſiam ſolus ipſe fundavit, & ſuper petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato vitæ æternæ clavigero terreni ſimul & cœleſtis imperii jura conceſſit, Non ergo quælibet terrena ſententia, ſed illud verbum, quo conſtructum eſt cœlum & terra, per quod denique condita ſunt elementa, Romanam fundavit eccleſiam. Illius certe privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium quia quiſquis cuilibet eccleſiæ jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit. qui autem Romanæ eccleſiæ privilegium ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum auferre conatur: hic procul dubio in hæreſim labitur: & cum ille notetur injuſtus, hic eſt dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui adverſus illam agit, quæ mater eſt fidei; & illi communax inveſtitur, qui eam cunctis eccleſiis prætuliſſe cognoſcitur.

Ut autem omiſſis aliis, ad id, quod nunc agitur, veniamus: non debet ignorare ſancta veſtra devotio, quia beati Apoſtolorum principes Petrus, & Paulus, ſicut per ſuum ſanguinem Romanam eccleſiam conſecrarunt: ita mox inter ipſa naſcentis fidei rudimenta hanc Mediolanenſem eccleſiam per ſuos diſcipulos lucrati ſunt Chriſto. Nazarius quippe martyr inſignis, ſicut ſcripturæ teſtantur, Petri authoritate, baptiſma a Lino ejus ſucceſſore ſuſcepit: qui poſtmodum cum B. Celſo in hac ſancta urbe martyrio coronatus eſt, Sancti vero martyres Protaſius, atque Gervaſius beatum Paulum apoſtolum magiſtrum, ac præceptorem habuiſſe noſcuntur; ſicut B. Ambroſius & ipſe teſtatur. *Iſti ſunt*, inquit, *qui monita mea ſequuti, reſpuentes prædia, & divitias, ſecuti ſunt Domini noſtri veſtigia.* Sicut ergo Salvator noſter binos ante faciem ſuam diſcipulos miſit; ita quodammodo uterque ſanctus apoſtolus ex magiſterio ſuo in hanc urbem prædicatores ſanctæ fidei geminos deſtinavit. Cum ergo veſtræ ſalutis authores ex Romanæ eccleſiæ prodierint diſcipli-

ANNO CHRISTI 1059.

sciplina, consequens est, juxta æquitatis ordinem, ut ecclesia Romana mater, Ambrosiana sit filia. Ut autem hic ordo inter utramque Ambrosianam videlicet, & apostolicam sedem, non noviter oriri, sed antiquitus tenuisse non dubitetur; B. Ambrosius cum hanc Nicolaitarum sordem ad multorum fœtere perniciem in hac urbe doleret, eamque per se solus coercere non posset, sedis Apostolicæ mox quæsivit auxilium: cui videlicet is, qui tunc præerat papa Siricius, tres personas, presbyterum, diaconum, & subdiaconum ad correctionem ulciscendi hujus sceleris destinavit. Cum his itaque beatissimus pontifex, quos corrigere non potuit, velut scatentem vermibus sentinam ex urbis hujus sagena projecit; unde & ipse sanctus Ambrosius in omnibus sequi se magistram sanctam Romanam profitetur ecclesiam. Scrutamini itaque scripturas vestras, & per quod vultis diligenter inquirite, & si non potestis apud vosmetipsos invenire, quod loquimur, mendacii arguite: si autem potestis, nolite veritati resistere, nolite matrem vestram crudeliter impugnare; sed ex cujus uberibus lac suxistis apostolicæ fidei; ejus semper gaudere solidis doctrinæ cœlestis dapibus recreari.

Quantum profuerit ratio reddita.

His itaque rationibus de prærogativa, & principatu sedis apostolicæ redditis, populus omnino benevolus redditur, & executurum se, quidquid injungerem, unanimiter pollicetur. Tunc nimirum liquido persensi, in ecclesiasticis causis quantum Romanæ ecclesiæ posse privilegium valeat; quamque hoc sancta tua prudentia non otiose deposcat. Quod utique Deo annuente implere studebimus, si tamen hujus rei gestæ prius ordinem digeramus. Quid multis moror? Adest clericorum perplurimus ille conventus communiter, & sigillatim quisque perquiritur, vix e tanto numero quispiam promotus ad ordinem sine pretio reperitur. Erat enim genuinus, immo inordinatus ordo, & inevasibilis regula illius ecclesiæ; ut quicumque ad quemlibet ordinem, vel etiam ad episcopatum consecrandus accederet, præfixum prius absque ulla controversia canonem daret. Hic plane quot curis afflictus, quot sim cogitationum stimulis tædiatus, quot denique suspiria ex imis visceribus traxerim, facunda etiam lingua non explicat. Tam latæ siquidem diœcesis, tam nobilis urbis, omnes ecclesias sacris mysteriis profanare, quodam modo christianæ religionis videbatur eversio. Sed & litigiosum erat indulgere paucis, cum fere omnium esset culpa communis: nec legitimum videbatur diversa in eos prodire sententia, cum esset una omnibus causa. Hoc etiam nostras augmentabat angustias, quia nisi qualemcumque decisionis calculum causa ista susciperet, nisi cum magna hominum strage furentis populi se jurgia non sedarent.

De reconciliandis hæreticis.

Tunc inter multas disceptationes processit in medium illa Innocentii papæ sententia ab antiquioribus inventa: *Quod a multis peccatur, inultum est.* Illa quoque discretio ad memoriam rediit, quam SS. Pontifices, & authentici canonum conditores de Donatistis, & Novatianis, ac reliquis, qui apud diversas hæreses ordinati sunt, invenerunt. Id etiam nos non præteriit, quod nostræ memoriæ nonus Leo papa plerosque simoniacos, & male promotos, tamquam noviter ordinavit. Hæc & alia plura meditantibus, & invicem conferentibus illud etiam devenit in manus, quod insignis papa Leo I. Januario scripsit episcopo: (epist. III.) *Lectis*, ait, *fraternitatis tuæ literis, vigorem fidei tuæ, quem olim noveramus, agnovimus, congratulantes tibi, quod ad custodiam gregis Christi pastoralem curam vigilanter exequeris, ne lupi, qui sub specie ovium subintraverunt, bestiali sævitia simplices quosque dilacerent, & non solum ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam quæ sunt sana corrumpant. Quod ne viperea possit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commonendam, insinuantes ad animæ periculum pertinere, si quisquam de his, qui a nobis in hæreticorum, atque schismaticorum sectam delapsus, & se utcumque hæreticæ communionis contagione maculavit, resipiscens in communione catholica, sine professione legitimæ satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim, & spiritualis medicinæ utilitate plenissimum est, ut sive presbyteri, sive diaconi, aut cujuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam jampridem amiserant, rursum reverti ambiunt, prius errores suos, & ipsos auctores errorum damnatos sine ambiguitate fateantur; ut sensibus pravis etiam peremptis, nulla sperandi supersit occasio, ne ullum membrum talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria cœperit obviare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si adempta sibi omni promotionis spe, in quo inveniuntur ordine, stabilitate perpetua maneant; si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Non hoc levem apud Dominum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros promovendis ordines judicavit. Quod si cum grandi examinatione promotio conceditur incultpatis, multo magis non debet licere suspectis.* Idem quoque Leo in hæreticorum receptione Anatolio Constantinopolitano episcopo sic mandavit (epist. 38.) Qui plenis satisfactionibus male gesta condemnant, & accusare magis se eligunt, quam tueri, pacis, & communionis nostræ unitate lætentur, ita ut digno prius anathemate; quæ contra fidem catholicam sunt recepta damnentur. Aliter enim in ecclesia Dei, quæ corpus est Christi nec rata sunt sacerdotia, nec vera sunt sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ verus nos pontifex reconciliet, verus immaculati agni sanguis emundet. Nec aspere igitur communionis nostræ gratia deneganda est, nec temere est largienda. Idem vero Aquilejensi episcopo scribens ait (Epist. 84. ad Nicetam). Damnent apertis promissionibus sui superbi erroris authores, & quod in doctrina eorum universalis ecclesia exhorruit, detestentur. Omnia decreta synodalia, quæ ad excisionem simoniacæ hæreseos Apostolicæ sedis confirmavit authoritas amplecti se, & in omnibus approbare plenis, & apertis, ac propria manu scriptis protestationibus eloquantur. Illud etiam nos non aufugit, ubi Fulbertus Carnotensis episcopus primati suo super presbytero per pecuniam ordinato ex auctoritate Toletani concilii tale reperitur dedisse consilium, (Epist. 25. Leutherico archiep. Senon.) (Aliis quippe præmissis hoc intulit) „Propterea, „ inquit, depositum non reordinabitis, sed red„ detis ei suos gradus per instrumenta, & per „ vestimenta, quæ ad ipsos gradus pertinent, ita „ dicendo: *Reddo tibi gradum Ostiarii, & te in „ illum gradum restituo &c. in nomine Dei Patris, „ & Filii, & Spiritus Sancti.* Novissime autem „ benedictione lætificabitis eum, sic concluden„ do: *Benedictio Dei Patris, & Filii, & Spiri„ tus Sancti super te descendat, ut sis restitutus in*

„ or-

ANNO CHRISTI 1059.

„ *ordine ſacerdotali, & offeras placabiles hoſtias Deo* „ *laudis pro peccatis, atque offenſionibus populi omnipotenti Deo, cui eſt honor, & gloria in ſæcula ſæculorum.* “ Hoc etiam noſtram memoriam non pertranſiit, quod beatus papa Gregorius Neophytis Anglis diſpenſative ad tempus conjugia canonibus interdicta, permiſit, (Epiſt. 31. lib. ult.) Apoſtolica etiam illa diſcretio nobis ad memoriam eſt reducta, quæ Gentilibus nuper converſis ad fidem nihil aliud oneris impoſuerunt, niſi ut ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione ſe tantummodo cuſtodirent. In arcto itaque poſiti, quia non poteramus mala illius eccleſiæ mera canonum authoritate corrigere, ſtuduimus ſaltem perverſis ejus uſibus finem imponere, ac gratuitæ promotionis ordinem futuris temporibus providere. Exegimus igitur ex tunc, & deinceps gratuitæ promotionis inviolabilem ſponſionem prius per monumenta literarum, deinde per manum, poſtremo per evangelicum ſacramentum. Et quidem ſponſio ſtylo digeſta, ut apud nos habetur, hic ſimpliciter tranſcribatur.

Sponſio Archiepiſcopi Mediolanenſis.

Wido divina gratia Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopus, omnibus Chriſti fidelibus, ejuſdem eccleſiæ clero, & populo æternam ſalutem in Domino.

Non ignorat ſancta devotio veſtra, dilectiſſimi fratres, & filii, quam reproba, quam deteſtabilis, Deo odibilis, ignominioſa, atque perverſa, omniumque ſanctorum canonum auctoritate damnata conſuetudo in hac ſancta eccleſia, cui, Deo auctore deſervio, antiquitus inoleverit, quamque lethalis, atque peſtiferæ lepræ animas innocentum contaminatione perfuderit, ſimoniacæ videlicet hæreſis damnata, ſemperque damnanda venalitas, & pernicioſa negotiatio hujuſmodi, quæ in hac ſancta eccleſia conſuetudinaliter obtinebat, ut quiſquis ad clericales ordines provehendus accederet, de ſubdiaconatu quidem duodecim nummos, de diaconatu vero decem & octo, poſtremo de presbyteratu ſuſcipiendo vigintiquatuor, quaſi per præfixam conditionis regulam daret. Hoc itaque modo Simon magus, heu proh dolor! hanc ſanctam Ambroſianam eccleſiam perverſitatis ſuæ velut officinam fecerat. Follem, malleos, & incudem, trapezita ac monetarius iniquitatis habebat; nihilque aliud, niſi animarum omnium commune periculum fabricabat. Noſtris vero temporibus, quia Salvator noſter pius, ac miſericors plebem ſuam, quam pio cruore redemerat, ſub hac mortiferi languoris atrocia perire condoluit, velut ad obviandum, ac viriliter obſiſtendum voraci, ac virulento draconi veſtros animos!, viſitante Spiritus Sancti gratia, concorditer incitavit; ita ut quibuſdam ex noſtris ſedem apoſtolicam adeuntibus, tantum hujus terræ periculum ſanctus, ac Deo dignus Nicolaus papa cognoſceret, atque ad compeſcendum, & funditus extirpandum hoc facinus domnum Oſtienſem Petrum epiſcopum deſtinaret. Quapropter, dilectiſſimi fratres, in conſpectu Dei omnipotentis, & filii ejus Chriſti Jeſu, qui judicaturus eſt vivos & mortuos, & ſpiritus Sancti, qui hanc peſtem ſpecialiter damnat, ac deſtruit, ſub teſtimonio omnium Angelorum, cunctorumque Sanctorum Dei, præſente jam dicto domno Petro epiſcopo, & etiam venerando domno Anſelmo Lucenſi epiſcopo, & omnibus vobis, damno, deteſtor, ac reprobam judico hanc perverſam, quæ hactenus viguit in hac eccleſia, negotiandi conſuetudinem, omnemque ſimoniacam hæreſim. Inſuper obligo non ſolum me, ſed & omnes clericos meos, qui nunc ſunt, omneſque ſucceſſores noſtros, & inviolabili nodo firmiſſimæ promiſſionis aſtringo, ut nec ego, nec quiſquam ſucceſſor meus, nec Inquiſitor, neque Rodolarius, nec aliquis hujuſmodi de promovendis ad eccleſiaſticos ordines aliquid tollat. Quod ſi ſuadente diabolo, ſive aliquis noſtrum, qui nunc ſumus, ſive ſucceſſorum noſtrorum, qui poſt nos futuri ſunt, hujus ſaluberrimæ promiſſionis violator extiterit, & aliquid in conferendis ordinibus tollere peſtifera negotiatione præſumpſerit: dator ſimul & acceptor cum ipſo hæreſis hujus auctore Simone perpetuo anathematis vinculo conſtringatur, & a Dei omnipotentis, omniumque ſanctorum conſortio ſeparatus cum Juda, & Caipha, cum Dathan, & Ablron ſub æternæ damnationis atrocitate damnetur. Nicolaitarum quoque hæreſim nihilominus condemnamus, & non modo presbyteros, ſed & diaconos, & ſubdiaconos, ab uxorum, & concubinarum fœdo conſortio noſtris ſtudiis, in quantum nobis poſſibilitas fuerit, ſub eodem, quo ſupra, teſtimonio arcendos eſſe promittimus. Quod ut verius credatur, nos cum noſtris clericis propria manu ſubſcribendo firmamus, ſigilli quoque noſtri formam imprimi jubemus. Inſuper hoc addentes, ac ſub ejuſdem ſponſionis vinculo inviolabiliter promittentes, ut neque de abbatiis ordinandis, neque de capellis, vel quibuslibet Eccleſiis inveſtiendis, vel ordinandis, ſive tradendis, neque de Epiſcopis promovendis, neque ſacroſancto chriſmate, neque de conſecratione eccleſiarum, vel nos, vel noſtri familiares aliquid omnino tollamus. Spiritus ſanctus, qui ſanctorum chriſmatum auctor eſt, nos, noſtroſque ſucceſſores ab omni vinculo præfatæ maledictionis eripiat: ita tamen, ut hanc ſaluberrimam conſtitutionem perſeveranter implere concedat, qui cum Patre, & Filio vivit in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ego Dei gratia Wido Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopus hanc ſponſionem a me factam firmavi, roboravi, atque ſubſcripſi. Odalricus Vicedominus, & Presbyter ſubſcripſi.

Griberius Presbyter ſubſcripſi.
Arderatus Presbyter ſubſcripſi
Atto Presbyter ſubſcripſi
Ariprandus indigne Diaconus ſubſcripſi
Ardericus Diaconus ſubſcripſi
Ambroſius Diaconus ſubſcripſi
Acto Diaconus ſubſcripſi
Liprandus ſubdiaconus ſubſcripſi
Landulphus ſubdiaconus ſubſcripſi
Acto ſubdiaconus ſubſcripſi,
& alii ſubſcripſere.

Jusjurandum Archiepiſcopi.

Poſtmodum accedens idem archiepiſcopus ante ſanctum Altare, præſente Domno Lucenſe, juravit in manum meam, dicens: „ Si hæc, inquit, de ſimoniaca, & Nicolaitarum hæreſi „ delenda, & funditus deſtruenda fideliter non „ obſervavero, ab omnipotenti Deo, & omnibus „ ſanctis ſim excommunicatus, & anathematizatus, & ab omni chriſtianorum conſortio inveniar alienus. “ Similiter & Vicedominus, & Cancellarius ejus, & omnes illi, qui aderant, clerici, manus ſuas in manum meam dederunt, & hæc eadem excommunicationis, & anathematis verba dixerunt. Deinde acceſſit Arnulphus ne-

ANNO CHRISTI 1059.

nepos archiepiscopi, honestus videlicet & prudens Clericus, cujus unam manum archiepiscopus tenuit, alteram ipse super sanctum Evangelium posuit, & juravit, dicens: Dominus meus Wido Archiepiscopus, qui hic est, ab hodie in antea, & quod promisit de castitate clericorum fideliter observabit: & insuper numquam consecrabit alicujus Ordinis Clericum suæ diœcesis, præter Monachos, quam ante promotionem non faciet jurare, quod in hoc Breviculo scriptum est. Sic me Deus adjuvet, & ista sancta Evangelia.

Indiculus Sacramenti eorum, qui promoventur.

Pro suscipiendis Ecclesiasticis, sive per me, sive per submissam personam, seu per quodlibet ingenium, neque dedi neque promisi, neque per promissiones daturus sum aliquid. Sic me Deus adjuvet, & ista sancta Evangelia.

Pœnitentia Archiepiscopi.

Hoc facto Domnus Archiepiscopus illico in pavimentum cum omni humilitate prosternitur, & injungi sibi pœnitentiam pro venalitatis hujus nefando commercio deprecatur; cujus videlicet sceleris, licet in illa ecclesia non ipse primus extiterit auctor, non tamen, ut debuit, fuerat extirpator. Centum itaque annorum sibi pœnitentiam indidi, redemptionemque ejus taxatam per unumquemque annum pecuniæ quantitate præfixi.

Jusjurandum Archiepiscopi, & populi non diversum.

Mox majorem Ecclesiam simul ingressi, pulpitum ascendimus. Tunc coram copioso populo civitatis, & clero, clericum suum tactis sacrosanctis Evangeliis, jurare fecit, quod ipse Archiepiscopus, donec adviveret, in quantum posset (excepta suorum bonorum datione, si nollet) istas duas, Nicolaitarum videlicet, ac simoniacam hæreses, omni studio, totisque viribus sincere, ac fideliter extirpare contenderet: ita ut neque Presbytero, neque Diacono, neque Subdiacono fœminam cum gradu simul habere permitteret, a conferendis etiam ecclesiasticis sacramentis venalitatis omne commercium funditus prohiberet. Id ipsum jusjurandum contra simoniacos, & Nicolaitas permaxima pars populi, non modo civilis, sed & suburbani jam dederat, quorum videlicet multitudo millenarium, ut fertur, numerum excedebat.

His ita gestis, consideratisque sanctorum Patrum sententiis, quos superius memoravimus, aliorumque, quos studio brevitatis omisimus, visum est nobis, ut omnes illi clerici, accepta pœnitentia, inter Missarum solemnia reconciliarentur, ornamenta de manu episcopi recipientes, sicut Pulbertum Episcopum, supra narravimus, dedisse consilium: hoc tamen prius, quod infra scriptum est, ante sanctum altare legentes.

Jusjurandum Clericorum.

Ego Arialdus dictus Diaconus de Capella Mediolanensis Archiepiscopi, hac scriptura, quam manu mea scripsi profiteor, me eam fidem tenere, quam sacrosancta septem concilia Evangelica, & Apostolica auctoritate firmarunt, & quam beatissimi Pontifices Romani ad diversos data prædicatione lucidissimæ veritatis exposuerunt. Anathematizo quoque generaliter omnes hæreses, extollentes se adversus sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, specialiter vero, atque nominatim simoniacam hæresim, quæ in ipsam ecclesiam conatur introducere sacrorum Ordinum, sive officiorum maledictam venalitatem: deinde Nicolaitarum æque abominabilem hæresim, quæ impudenter latrat sacri altaris ministros debere, vel posse licenter uti conjugibus, quomodo & laicos: unde quia his diebus hæ duæ hæreses, scilicet simoniacorum, & Nicolaitarum gravius ecclesiam Dei vexant, & impugnant, Simoniacos omnes & Nicolaitas cum dogmatibus, auctoribus, sectatoribusque suis æterno anathemate dignos esse pronuntio, jurans per sanctam Omousion Trinitatem.

ANNO CHRISTI 1059.

Pœnitentia Clericorum.

Pœnitentia autem Clericorum talis est. Ii nimirum, qui solum constitutæ a diabolo regulæ canonum dederunt, itaut nonnulli eorum vix peccatum hoc esse cognoscerent, quinque annorum pœnitentiam acceperunt, hoc modo, ut omni tempore, æstate simul, & hyeme duos dies, duabus autem anni quadragesimis. Natalem videlicet, & sanctum Pascha præcedentibus, tres dies per hebdomadam jejunarent in pane, & aqua. Eorum autem, qui plus dederunt, septem annorum est pœnitentia, sub eadem scilicet jejunii quantitate distincta: post quod septennium, quamdiu vixerint sextam feriam jejunabunt: qui autem jejunare facile non potest, unum ex his diebus per omnem hebdomadam redimere licentiam habet, itaut unum Psalterium meditetur, aut medium cum quinquaginta Metanæis, aut unum pauperem pascat, & loris pedibus nummum porrigat. Hoc insuper Domno Archiepiscopo promittente, quod omnes orationis causa procul ipse dirigeret, sive videlicet Romam, sive Turonum: ipse autem Archiepiscopus profecturum se ad B. Jacobi venerabilem tumulum, qui est in Hispania disponebat. His itaque tali modo reconciliatis, decretum est, ut non mox passim omnibus redderetur officium, sed his dumtaxat, qui & literis eruditi, & casti, & morum gravitate viderentur honesti; cæteris autem sufficeret, quod sanctæ ecclesiæ per divinam gratiam essent rursus inserti, a qua eatenus fuerant divinæ sententiæ falce præcisi. Illi etiam ipsi, quibus ministrandi licentia redditur, non ex male mercata veteri ordinatione admissum reparantur officium, sed ex illa potius Beati Apostolorum Principis efficacissima auctoritate, qua in Beatum Apollinarem repente usus est, dicens: surge, inquit, accipe Spiritum Sanctum, simulque Pontificatum.

Ecce omnem discretionis illius ordinem apud Mediolanensem urbem habitum, breviter exposuimus: adhuc tamen utrum sedis apostolicæ judicio placeat ignoramus. Nos enim si quid erravimus ad Petri magisterium corrigendi libenter accedimus, & retractationis opprobrium non veremur. Hæc est enim illa, ut ita loquar, officina fabrilis, cui nimirum is, qui fabri dicebatur filius præsidet: ad cujus regulam omnis merito moneta reducitur: ad cujus rectitudinis lineam quidquid uspiam depravatum fuerit, reformatur. Utrum autem ego in reconciliatione illorum erraverim, nescio, unum autem per omnipotentis Dei clementiam spero, quia post tot jurationum genera, quibus archiepiscopus hæc promissa firmavit, post sacramenta tam multiplicis populi per Evangelium data, post juramenta certe omnium clericorum ante sanctum altare literis, & proprio ore prolata, utræque istæ hæreses sic in illa

ANNO CHRISTI 1059.

illa ecclesia sunt per argumenta providæ coercitionis attritæ, ut auctore Deo nostris temporibus non sint ad rediviva certamina reparandæ. Apostolicæ tamen sedes hæc apud se retractanda discutiat: & utrum puncto, an lima digna sint ex auctoritatis suæ censura decernat.

ANNO CHRISTI 1059.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Constantino Lichudæ Constantinopolitano Patriarcha præside Anno 1058. *habitum aut circiter.*

Suppl. Mansi App. Tom. II. pag. 72.

CONstantinum Lichudis Ecclesiam Constantinopolitanam administrandam suscepisse anno 1059. *medio jam sui cursu evoluto P. Cuperus in historia Chronologica Patriarcharum Constantinopolitanorum definivit. Qui tamen, si Jus Græco Romanum diligentius evolvisset, supputationem hanc suam mendosam intellexisset: nam anno* 1058. *qui Græcorum erat annus* 1567. *& indictionem XII. Decembri mense signabat, Constantinus iste jam sacrum clavum regebat, eodemque anno Synodum habuit, quam huc transfero ex eodem Jure Leunclavii tom. I. Lib. IV. Senten. Synod. II. pag.* 264.

CONSTANTINI LICHUDIS

Scriptum in Synodo subnotatum, de servo criminali.

Constantinus miseratione Dei archiepiscopus.

Constantinopolis, novæ Romæ, & universalis patriarcha,

B ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ τῦ Λειχέδα.

Σημείωμα συνοδικόν, περὶ δούλε ἐγκληματικῆ.

Κωνσαντῖν῀ ἐλέῳ Θεῦ ἀρχιεπίσκοπ῀

Κωνσαντινυπόλεως, νέας Ῥ'ώμης, καὶ οἰκυμενικὸς πατριάρχης.

INter omnia alia majoris ecclesiæ Dei jura & bona, nec ea quæ de servis statuere placuit, ab æquitate ac decoro sunt aliena. Nam quotquot horum quoque cædis piaculo polluti fuerint, & intra sacra ejus sepra pervenerint, adhibita C commiseratione recipiuntur. Et a morte quidem ipsos ecclesia materna pietate sicut & alios, liberat: verum eosdem ad servitutem perpetuam, quæ cum eorum tota se vita porrigit, pro sua consuetudine antiqua ceu divino quodam rigore damnat, sacris ipsos monasteriis ac domibus religiosis vendens, ut etiam spe conceptam vitam ab heri liberam imperio suis excludant animis, & ipso nomine servitutis accusantem facinus stimulum habeant, perque pœnitentiam cædis turpitudinem expurgent. Itaque Demetrium Titii servum, cædis inquinamento pollutum, idque confessum, veluti qui piaculum cædis admiserit, ex more prisco hæc magna Dei ecclesia per religiosissimos defensores, Demetrio Prienensi episD copo, XXIV. aureorum pretio persoluto, sic vendidit: ut is omne dominium & proprietatem ejus habeat, nec aliquibus quisquam mortalium sibi quidquam juris in eum vindicet. Simul per hanc dictatam ab se scripturam religiosissimos pro tempore antistites episcopatus illius hortatur, ut majorem in modum salutis ejus curam gerant, & quæ ad commodum ipsius, & piaculi remissionem spectant, imperent atque doceant. Non tamen eum servili conditione liberare, nec ulli ausint personæ vendere, per quam e servitute perpetua, ecclesiastica pœna eripiatur. Quippe si nuntiatum aliquando fuerit, indicatum Demetrium libertate potitum: ipse quidem irrogatum sibi jure supplicium non effugiet, sed denuo per religiosissimos E Defensores molestissimæ servituti, gravissimoque labori mancipabitur; episcopatus autem multabitur, ut qui constitutiones scriptas flocci fecerit, & cujusque temporis antistes, qui ei præest, pœnæ canonicæ subjicietur. Igitur ad avertendum

ΜΕτὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων, τῶν τῆς τ῀ Θε῀ Μεγάλης ἐκκλησίας δικαίων τε καὶ καλῶν; οὐδὲ τὰ περὶ τῶν δούλων δίδοκιμά τε καὶ διορι-ζόμενα, τ῀ δικαίῳ καὶ πρέποντος ἠλλοτρίωνται. ὅσοι γὰρ καὶ ἱεπῶν φόνῳ μίσει χρανθῶσι, καὶ τῶν θείων αὐτῆς περιβόλων σύτὸς χωρίωνται, προσίε-ται συμπαθῶς. καὶ θανάτῳ μὲν ἐπίσης τοῖς ἄλ-λοις ῥύεται μητρικῶς, δουλείᾳ δὲ διηνεκεῖ, συμ-παρεκτεινομένῃ τῇ ἐκείνων ζωῇ, κατὰ τινὰ ἀρχῆ-θεν ἐμπολιτευομένῳ αὐτῇ συνήθειαν, κατακρί-νει θεοπρεπῶς, θείοις φρονήσεσι χ῀ διαζέσιν οἴκοις ἀπεμπολῶσα, ὡς ἂν καὶ τὸν δι' ἐλπίδ῀ ἀδέσποτον βίον τῆς δόξης ἐκβάλοιεν, καὶ τὸν τῆς ἀτοπίας ἔλεγχον ἐγκαλούμενον ἔχοιεν ἀεὶ τῆς δουλείας ὀνόματι, καὶ δι' μετανοίας τὸ τῦ φόνυ ἄτοπον ἀποκαθαίροιεν. καὶ τοίνυν Δημήτριον τὸν οἰκέτην τῦ δεῖν῀, μιάσματι φονικῷ χρανθέν-τα, καὶ ἐξαγορεύσαντα, κατὰ τὸ ἀνέκαθεν ἔθος, ἐξέδοτο ὡς ἡμαρτηκότι τὸν φόνυ μῦσ῀ ἡ τῦ Θε῀ μεγάλη ἐκκλησία διὰ τῶν θεοσεβεστάτων ἐκ-δίκων, Δημητρίῳ ἐπισκόπῳ Πριήνης, ἐπὶ πα-ροχῇ νομισμάτων κδ'. ὥστε πᾶσαν αὐτῦ δεσποτείαν ἔχειν καὶ κυριότητα, καὶ μηδενὶ τῶν ἁπάντων ἕτε-ρον αὐθεντεῖν αὐτῦ. παραινέσα διὰ ταυτησὶ τῆς ὑπαγορευθείσης γραφῆς καὶ τοῖς κατὰ καιρὸς θεο-φιλεστάτοις ἐπισκόποις τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς, κή-δεσθαι τῆς αὐτ῀ πλέον σωτηρίας, καὶ τὰ πρὸς λυσιτέλειαν καὶ ἄφεσιν τ῀ τοιύτυ μύσυς ἐγκελεύ-εσθαί τε καὶ διδάσκειν. μὴ μὴν τοι πειρᾶσθαι, τῆς δουλικῆς αὐτὸν ψυχῆς ἐλευθερῶν, μήτε πιπράσκειν εἰς πρόσωπον, ἐξ ὅ τῆς διηνεκοῦς δουλείας καὶ τ῀ ἐκκλησιαστικῆ ἐπιλιμίᾳ λυθήσεται. εἰ γάρ ποτε καταγγελθῇ ὁ εἰρημέν῀ ἐλευθερίαν ἐπιφερό-μεν῀, αὐτὸς μὲν τινὶ δικαίως αὐτῷ ὡρισμένην καταδίκην οὐκ ἐκφεύξεται, ἀλλ' ἐκδοθήσεται πά-λιν διὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐκδίκων χαλεπωτάτῃ δουλείᾳ, καὶ βαρυτάτῃ ὑπηρεσίᾳ. ζημιωθήσεται δὲ καὶ ἡ ἐπισκοπὴ, ὡς τὰς γεγραμμένας ἀθετήσασα διατάξεις· καὶ ὁ κατὰ καιρὸς τυύτης προεδρεύ-

δι-

ANNO CHRISTI 1059.

δίκην κανονικὴν ἀχθήσεται· πρὸς ἀποτροπὴν δὲ τῶ ποτε δεσπόσαντος, τῆς τε νομικῆς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἡμῖν δικαίας ἀποτολμίας, τοῦ μηδαμῶς κινδύνευθαι σωματικῷ θανάτῳ, μήτε μὴν ἐπηρεάζεσθαι, ἢ τιμωρεῖσθαι παρ' ἑτέρου προσώπου τὸν ἐκδεδομβίον Δημήτριον, ἐγράφη τὸ διωρισμένον ἐκκλησιαστικῷ ἔθει, καὶ σφραγισθέντα τῷ διὰ μολίβδου βουλωτηρίῳ, ἐπεδόθη μηνὶ Δεκεμβρίῳ, ἐπινεμήσεως ιβ, ἔτους ςφξζ.

A eum, qui servi dominus aliquando fuit, & excludendum omnem in hujusmodi casibus actionem ceteroqui legitimam & æquam, ne scilicet ullo modo corporali morte distractus hic Demetrius adficiatur, nec male tractetur, aut ab alia persona puniatur: hæc ita sancita, & ecclesiastico more perscripta, & obsignata per bullam plumbeam, data sunt mense Decembri, indictionis XII. anni VICIↃICLXVIII.

ANNO CHRISTI 1059.

CONCILIUM ROMANUM (1) CENTUM

Et tredecim episcoporum, quo Berengarius hæresi sua tertium abjurata, fidem catholicam tertio professus est, & de electione Romani pontificis constitutio edita fuit, anno domini MLIX. tempore Nicolai papæ II.

Nicolaus episcopus, servus servorum Dei, omnibus episcopis catholicis, cunctoque clero & populo, salutem carissimam & apostolicam benedictionem.

B Vigilantia universalis regiminis assiduam solicitudinem omnibus debentes, saluti quoque vestræ providentes, quæ in Romana synodo nuper celebrata, coram centum tredecim episcopis, nobis licet immeritis præsidentibus, sunt canonice constituta, vobis notificare curamus: quia ad salutem vestram executores eorum vos esse optamus, & apostolica auctoritate jubendo mandamus.

I.

Cardinales episcopos.

C Primo namque, inspectore Deo, est statutum, ut electio Romani pontificis in potestate cardinalium episcoporum sit: ita ut si quis apostolicæ sedi sine præmissa concordi & canonica electione eorum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum, clericorum & laicorum consensu, inthronizatur, is non papa vel apostolicus, sed apostaticus habeatur.

II.

Ut moriente Romano pontifice, vel cujuscumque civitatis, nullus præsumat facultates eorum invadere, sed successoribus eorum reserventur integræ.

III.

Missa notorii concubinarii non audienda.

D Ut nullus missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem. Unde etiam ipsa sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens: Quicumque sacerdotum, diaconorum, subdiaconorum, post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi papæ Leonis de castitate clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut missam non cantet, neque evangelium vel epistolam ac missam legat, neque in presbyterio ad divina officia cum iis qui præfatæ constitutioni obedientes fuerint maneat, neque partem ab ecclesia suscipiat, quousque a nobis sententia super hujusmodi, Deo concedente, procedat.

IV.

Et præcipientes statuimus, ut ii prædictorum ordinum, qui eidem prædecessori nostro obedientes, castitatem servaverunt, juxta ecclesias quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos, simul manducent, & dormiant: & quidquid eis ab ecclesiis venit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad apostolicam, communem scilicet, vitam summopere pervenire studeant.

V.

E Deinde, ut decimæ & primitiæ, seu oblationes vivorum & mortuorum, ecclesiis Dei fideliter reddantur a laicis: & ut in dispositione episcoporum sint. Quas qui retinuerint, a sanctæ ecclesiæ communione separentur.

VI.

Ut per laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter obtineat ecclesiam, nec gratis, nec pretio.

VII.

Ut nullus habitum monachi suscipiat, spem aut promissionem habens ut abbas fiat.

VIII.

Nec aliquis presbyter duas ecclesias simul obtineat.

IX.

Ut per simoniacam hæresim nemo ordinetur vel promoveatur ad quodlibet ecclesiasticum officium.

X.

Ut cujuslibet ordinis clericos laici non judicent.

XI.

Ut de consanguinitate sua nullus uxorem ducat usque ad generationem septimam, vel quousque parentela cognosci poterit.

XII.

(1) Concilium hoc mense Aprili, & in tertia Septimana post Pascha habitum ex Nicolai II. P. Epistola I. ad Archiepiscopum Rhemensem colligitur; ex octava autem Epist. ejusdem ad Episcopos Galliæ dicitur *a SS. Patribus videlicet CXIII. Episcopis, exceptis Abbatibus, & clericis religiosis, ac laicis celebrata*; quod repetit Nicolaus initio Actorum hujus Concilii: *in Romana Synodo nuper celebrata coram* 113. *Episcopis*. Verum ex Vaticano Codice infra exhibiti in subscriptionibus hujus Concilii non reperiuntur subscripti nisi 63. Episcopi; hinc forte legendum LXIII. loco CXIII. Episcopis in citatis locis Nicolai: frequenter enim hæc nota L. exscribitur loco C. & e converso. In hoc Concilio VVidonem Archiep. Mediolanensem ab Arialdo, & Landulpho Cotta Simoniacæ labis insimulatum, Oddo vel Atto Novariensis Episcopus cum Astensi & Taurinensi Episcopis defendere conatus est ex Ughello tom. 4. de Ep. Novarien. n. 48. Asserit insuper de Archiepiscopis Mediolanen. hunc VVidonem interfuisse huic Concilio, atque primo loco subscripsisse, uti ex actis apud Vaticanum; verum ex actis infra exhibitis primo loco subscribit V. archiepiscopus Bomegradensis patriarcha; non Mediolanensis Archiep. qui nullibi, sicut nec Astensis Episcopus subscriptus legitur.

ANNO CHRISTI 1059.

XII.

Ut laicus uxorem simul & concubinam habens non communicet ecclesiæ.

XIII.

Ut nullus laicus ad quemlibet gradum ecclesiasticum repente promoveatur: nisi, post, mutatum habitum sæcularem, diuturna conversatione inter clericos fuerit comprobatus.

Vos ergo hæc & alia sanctorum patrum statuta fideliter & Christiana reverentia observate, si vultis de sanctæ Romanæ ecclesiæ, & apostolicæ sedis, pace & communione atque benedictione gaudere.

Decretum contra Simoniacos.

DOminus papa Nicolaus synodo in basilica Constantiniana præsidens, dixit: Erga simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam esse decernimus; sed juxta canonum sanctiones, & decreta sanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos esse apostolica auctoritate sancimus. De iis autem qui non per pecuniam, sed gratis sunt a simoniacis ordinati, quia quæstio a longo tempore est diutius ventilata, omnem * modum dubietatis absolvimus: ita ut super hoc capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Quia igitur usque adeo hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet ecclesia valeat reperiri, quæ hoc morbo non sit aliqua ex parte corrupta: eos qui usque modo gratis sunt a simoniacis consecrati, non tam censura justitiæ; quam intuitu misericordiæ, in acceptis ordinibus manere permittimus: nisi forte alia culpa ex vita eorum contra canones eis existat. Tanta quippe talium multitudo est, ut dum rigorem canonici vigoris super eos servare non possumus, necesse sit ut dispensatorie ad piæ condescensionis studium nostros animos ad præsens inclinemus. Ita tamen auctoritate sanctorum apostolorum Petri & Pauli omnimodis interdicimus, ne aliquando aliquis successorum nostrorum ex hac nostra permissione regulam sibi vel alicui assumat, vel præfigat: quia hoc non auctoritas antiquorum patrum jubendo aut concedendo promulgavit, sed temporis nimia necessitas permittendum a nobis extorsit. De cætero autem si quis hinc in posterum, ab eo quem simoniacum esse non dubitat, se consecrari permiserit: & consecrator, & consecratus, non disparem damnationis sententiam subeat; sed uterque depositus pœnitentiam agat, & privatus a propria dignitate persistat.

Nihilo minus auctoritate apostolica decernimus, quod in aliis conventibus nostris decrevimus: Ut si quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, seu militari tumultu, sine concordi & canonica electione ac benedictione cardinalium episcoporum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum clericorum, fuerit apostolicæ sedi inthronizatus: non papa vel apostolicus, sed apostaticus habeatur: liceatque cardinalibus episcopis, cum religiosis & Deum timentibus clericis & laicis, invasorem, etiam cum anathemate, & humano auxilio, & studio, a sede apostolica repellere; & quem dignum judicaverint, præponere. Quod si hoc intra Urbem perficere nequiverint: nostra auctoritate apostolica extra Urbem congregati in loco qui eis placuerit, eligant quem digniorem & utiliorem apostolicæ sedi perspexerint, concessa ei auctoritate regendi & disponendi res ad utilitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ, secundum quod ei melius videbitur, juxta qualitatem temporis, quasi jam omnino inthronizatus sit.

* nodum

JUSJURANDUM QUOD IN EADEM SYNODO FECIT BERENGARIUS.

ANNO CHRISTI 1059.

EGo Berengarius indignus diaconus ecclesiæ sancti Mauritii Andegavensis, cognoscens veram & apostolicam fidem, anathematizo omnem hæresim: præcipue, de qua hactenus infamatus sum: quæ astruere conatur, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem solummodo sacramentum, & non verum corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse; nec posse sensualiter, nisi in solo sacramento, manibus sacerdotum tractari, vel frangi, vel fidelium dentibus atteri. Consentio autem sanctæ Romanæ ecclesiæ & apostolicæ sedi, & ore & corde profiteor de sacramento dominicæ mensæ eam fidem me tenere, quam dominus & venerabilis papa Nicolaus, & hæc sancta synodus auctoritate evangelica & apostolica tenendam tradidit, mihique * firmavit: scilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse: & sensualiter, non solum sacramento, sed in veritate, manibus sacerdotum tractari, & frangi, & fidelium dentibus atteri, jurans per sanctam & homousion Trinitatem, & per hæc sacrosancta Christi evangelia. Eos vero, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & sectatoribus suis, æterno anathemate dignos esse pronuntio. Quod si ego ipse aliquando aliquid contra hæc sentire ac prædicare præsumpsero: subjaceam canonum severitati. Lecto & perlecto sponte subscripsi.

Prima Berengarii abjuratio.

* formavit

Ad hoc Concilium spectant tres Epistolæ sequentes a Martene in Thesauro Anecdotorum tom. 4. pag. 91. editæ.

EPISTOLA HUGONIS EPISCOPI TRECENSIS

Ex Martene Thes. Anecd. tom. 4. p. 91.

ad Bartholomæum Turonensem archiepiscopum.

De cella Credonensi in concilio Romano sub Nicolao papa Vindocinensibus monachis asserta.

BARTHOLOMÆO Domino ac venerabili Turonensi archiepiscopo, EUSEBIO quoque Andegavensi episcopo, necnon & GAUFREDO comiti christianissimo, HUGO augustæ Trecorum episcopus quicquid eis est utilius.

Quod vidimus atque audivimus, quod etiam cum aliis fratribus nostris Nivernensi episcopo HUGONE, atque Meldensi episcopo WALTERIO in Romana synodo determinavimus, hoc viva voce veritatis testificamur. Vidimus namque in sancto Romeno concilio quemdam ex fratribus S. Albini Andegavensis, atque audivimus, loquentibus scilicet litteris ecclesiæ S. Albini clamorem adversus fratres S. Trinitatis Vindocinensis cœnobii, de quadam videlicet ecclesia S. Clementis Credonensi. Sed cum Vindocinensium audiremus econtra privilegium, residente bonæ memoriæ papa NICOLAO, nos totaque sancta Romana synodus partes Vindocinensium justissimas diffinivimus, quod etiam viderunt & audierunt venerabiles nostræ ecclesiæ clerici, archidiaconi Gosbertus & Anselius, clerici vero Stephanus & Burdinus.

EPI-

ANNO CHRISTI 1059.

EPISTOLA HUGONIS
Nivernenſis epiſcopi ad eumdem.

Ejuſdem argumenti.

B. Turonenſi archiepiſcopo, E. Andegavenſi epiſcopo, & comiti GAUFRIDO Hugo Nivernenſis epiſcopus unicuique perpetuæ felicitatis munus.

Preterito anno dum Romæ in ſancta ſynodo eſſemus, dubitabilis querela ad aures papæ N. venit de quadam eccleſia S. Clementis Credonenſis, quam ſanctæ Trinitatis Vindocinenſis eccleſiæ fratres & S. Albini monachi invicem proponentibus nobis oſtenderunt. Papa vero pluribus intentus, hoc Metenſi epiſcopo atque Trecaſſino, necnon & mihi Nivernenſi, & Cenomanenſi, atque Aretenſi & Liminenſi ſeorſum euntibus indagari juſſit, cui ſupradicta ſecundum jus concederetur eccleſia. Nos vero ut ab utriſque monachis audivimus; idipſum papæ retulimus. Ipſe vero in plenaria ſynodo ſupradictam eccleſiam S. Trinitatis cœnobio vindicavit: quoniam hoc judicavimus quod nemo fevum quod tenet ab aliquo poteſt dimittere eccleſiæ, nec alicui niſi per comeatum illius a quo deſcendit. Valete.

EPISTOLA WALTERII
Epiſcopi Meldenſis ad eumdem.

Ejuſdem argumenti.

B. Turonenſi archiepiſcopo, E. Andegavis præſuli, ejuſdemque civitatis G. Comiti VV. Meldenſis humillimus ſacerdos æternam in Domino ſalutem.

Anno præterito Romam perreximus, Deoque ſuffragante ſanctæ ſynodo interfuimus, ibique loci coram papa ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cunctiſque patribus circumquaque in fide convocatis, querelam monachorum S. Albini contra ſanctæ Trinitatis monachos exagitatam audivimus. Quam ſummus pontifex venerabilibus epiſcopis, videlicet Nivernenſi, Trecacenſi quoque, mihi quoque Meldenſi, Aretenſique, Cœnomanenſi, tractare ac veraciter diſcutere, tractatam diſcuſſamque ſuæ audientiæ ſanctæque ſynodi referri præcepit. Rem ergo a ſummo pontifice conceſſam a ſanctis patribus auditam Romanæ auctoritate eccleſiæ confirmatam, mandamus nullatenus fieri debere irritam. Quod ſi quis irritam fecerit, de Romanæ eccleſiæ anathemate credimus periclitari. Vale.

Notæ Severini Binii.

Numerus epiſcoporum quantus?

In hac ſynodo centum & tredecim epiſcopos (qua de cauſa a Guitmundo ejus temporis nobiliſſimo ſcriptore generale concilium nominatur) authoritate ſedis apoſtolicæ congregatos fuiſſe, Algarus & Lanfrancus teſtantur.

Lib. 1. de ſacram. c. 16.

Verba Algari iſta ſunt: *Quod ut certius innoteſcat fidelibus, Berengarii Andegavenſis hæretici confeſſio, quam de hujus rei catholica fide ſcripſit Romæ præſente Nicolao papa, & coram centum tredecim epiſcopis jurejurando firmavit, ad medium deferatur*, &c. Eodem pertinent illa Lanfranci: *A beatæ memoriæ Nicolao totius Chriſtiani nominis ſummo pontifice, & a centum tredecim epiſcopis Romæ audita, examinata, atque damnata ſunt.* Berengarium in hac ſynodo confutatum, convictum & damnatum eſſe, tertiaque vice ad communionem eccleſiæ receptum, Joannis Scoti aliorumque libros, quorum lectione corruptus fuerat, combuſſiſſe, fidei profeſſionem ejuſdem rogatu per Humbertum cardinalem conceptam edidiſſe, & juramento præſtito confirmaſſe, conſtat in primis ex fragmentis hiſtoriæ Francorum ad Glabrum appoſitis, ubi hæc ſummatim recenſita continentur his verbis: *Qua de cauſa*, nimirum quod poſt hæreſim ſecundo abjuratam, & fidei profeſſionem iteratam, ad vo-

Acta concilii quæ?

A mitum ſuum, ut ait Guitmundus ſupra nominatus, aliquanto poſt reverſus fuerit, *a Nicolao papa revocatus Romam petiit, ubi in præſentia ejuſdem papæ & multorum epiſcoporum examinatus, ſuum confitens anathematizavit errorem: Joannem Scotum igni comburens, cujus lectione ad hanc nefariam devolutus fuerat ſectam.* (Lanfrancus in ſuo contra Berengarium commentario eumdem compellans, ait: *Igitur cum a quodam Remenſi clerico Romam perlatas litteras*, ſcilicet Berengarii, *recitator legeret, intellecto quod Joannem Scotum extolleres, Paſchaſium damnares, communi de euchariſtia fidei adverſa ſentires, promulgata teſt in te damnationis ſententia*, &c.) De facta tum in eodem concilio per ipſummet Berengarium combuſtione librorum, iſta Lanfrancus ſubjungens, ait: *A beatæ memoriæ Nicolao, totius Chriſtiani nominis ſummo pontifice, & a centum tredecim epiſcopis Romæ audita, examinata, atque damnata ſunt. Tunc quoque inclinato corpore, ſed non humiliato corde, ignem accendiſti, libroſque perverſi dogmatis in medio ſancti con-* B *cilii in eum conjeciſti, jurans per id quod rebus omnibus incomparabiliter majus eſt, te fidem a patribus qui præſentes erant traditam inviolabiliter ſervaturum, veteremque doctrinam tuam de corpore & ſanguine Domini ab illa die aliis non prædicaturum.* Berengarius igitur in hoc concilio ob eam hæreſim, quam de vera præſentia corporis & ſanguinis Chriſti domini male docuerat, condemnatus, poſtulavit formulam orthodoxæ fidei a Nicolao pontifice proponi, qua, quid de veritate corporis & ſanguinis Chriſti tenendum foret, contineretur rogatu Berengarii, juſſuque pontificis accedente conſcripſit eam Humbertus epiſcopus cardinalis, omniumque aſſenſu, teſte Lanfranco, legendam & confitendam tradidit Berengario; qui acceptam legit, ſeque contenta credere non tantum publice eſt confeſſus, ſed etiam jurejurando confirmavit, manuque propria ſubſcripſit. Nicolaus vero papa gaudens de ejus converſione, jusjurandum ejuſdem ſcriptum miſit per urbes Italiæ, Galliæ, Germaniæ, & ad quæcumque loca fama pravitatis illius C pervenire potuerat: ut ſicut eccleſiæ ſcandalizatæ prius dolebant de ipſo averſo atque adverſo, ita de eodem poſtea converſo gauderent, & Deo gratias agerent. Quibuſnam autem verbis conceptum fuerit ejuſmodi Berengarii jusjurandum, hic ex Lanfranco deſcribendum, & exhibendum putamus. Sic ſe habet: *Ego Berengarius* &c. ut ſupra.

ANNO CHRISTI 1059.

Uncinis duobus incluſa pertinent ad Conc. Rom. anni 1050. Meminiſſe debuerat Binius, ibi jam a ſe deſcripta eſſe.

Berengarius fidem profitetur, hæreſi abjurata.

Formulam profeſſionis petitione Berengarii ſcripſit Humbertus cardinalis.

Berengarius iterum relapſus.

Sed a concilio libere dimiſſus, tantum abeſt ut juratæ promiſſioni & fidei profeſſioni ſteterit: ut potius eamdem impugnaverit. Nam, ut abunde docet Lanfrancus, poſt hoc concilium, ubi quæ vellet ſcribendi liberam facultatem nactus eſſet infelix, ſcripſit invectivam adverſus eam quam in eo concilio legit, probavit, juramento firmavit, atque ſubſcripſit, fidei catholicæ confeſſionem, converſus in Humbertum qui eam ſcripſiſſet, & Romanam eccleſiam, cujus auctoritate feciſſet. Quod dum Lanfrancus cognoviſſet, mox ſparſo veneno paravit antidota, ſcribens ad eumdem Berengarium, egre- D gium commentarium, quo arrogantis hæreſiarchæ arrogantiam retundit, errores refellit, fallacias diſſolvit, & blaſphemias redarguit. Adverſus eamdem virulentam Berengarii ſcriptionem non ſolum Lanfrancus, ſed etiam Guitmundus, Algerus Cluniacenſis monachus, & Albericus Caſſinenſis diaconus, ſcripſerunt. Epiſtola quædam eodem argumento contra Berengarium a ſancto VVorphermo abbate hujus temporis auctore conſcripta extat apud Surium in vita ejuſdem VVorphermi: qua præter hanc enarratur & redarguitur alia hæreſis ejuſ- E dem Berengerii negantis Chriſtum ingreſſum eſſe ad diſcipulos januis clauſis, ideoque evangelicam veritatem plane contemnentis. Quid quod ipſe Deus e cœlo miraculis Berengarium confutarit? Petrus Damiani in epiſtola ad Deſiderium Caſſinenſem abbatem refert, quod mulier quædam zelotypa habens virum de adulterio ſuſpectum, alterius conſilio hoſtiam conſecratam a ſacerdote ſibi quaſi communicaturæ porrectam acceperit: qua uſque ad medietatem in carnem converſa, altera medietas in ſpecie non fuerit mutata. Item quod ſacerdoti cuidam inter ſacrificandum de veritate corporis & ſanguinis in euchariſtia dubitanti, hoc eodem tempore accidit, ut dum ſacram hoſtiam frangeret, rubra prorſus ac perfecta caro inter ejus manus appareret, illiuſque digitos cruentaret. Hæc ex epiſtola Petri Damiani Baronius.

Berengarius refellitur a Lanfranco, aliiſque ſcriptoribus.

Alia hæreſis Berengarii quæ Deus miraculis Berengarium confundit.

De electione Romani pontificis quid conſtitutum hic?

Hoc eodem concilio de electione Romani pontificis edita eſt conſtitutio, qua ad gratiam referendam regi Henrico, cujus ope, proxime præcedenti ſchiſmati finis impoſitus, redditaque pace eccleſiæ Romanæ pontifex conſtitutus fuerat, decretum eſt, ut pontifex quem clerus primum ſuis ſuffragiis elegiſſet, imperator favore ſuo approbaret: ſin vero per bella aut ſeditiones id clero facere non liceret, tunc ipſe clerus refunderet liberam electionem in imperatorem: quemque vellet ipſe, non ſuo, ſed cleri nomine eligeret, electumque contra

ANNO CHRISTI 1059.

schismaticos sedis invasores defenderet. Hoc privilegio auctoritate apostolica ad ædificationem ecclesiæ imperatoribus concesso, dum ministri regii ad destructionem ecclesiæ ejusdem abuterentur, ipso jure privari meruerunt. Nam quod ad vitaada schismata salubriter fuerat institutum: nequitia principum conversum est ad excitanda schismata deteriora quam unquam fuerunt, ut patebit infra in creatione Cadaloi & Guiberti duorum pestilentissimorum pseudo-pontificum. Ipsam constitutionem, quæ apud Gratianum capite, In nomine. dist. 23. extat, Deusedit, presbyter cardinalis tituli sanctorum apostolorum, in libello quem contra invasores simoniacos atque schismaticos paulo post edidit, quando Guiberti schisma vigeret, labefactatam atque a schismaticis additione corruptam esse ostendit, apud Baronium anno 1059. Tenor constitutionis iste est:

Constitutio apud Gratianum extans est corrupta.

Decretum de electione Romani pontificis.

In nomine Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi. Anno ab incarnatione ejusdem millesimo quinquagesimonono, mense Aprili, indictione duodecima, propositis sacrosanctis evangeliis, præsidente quoque reverendissimo ac beatissimo Nicolao apostolico papa in basilica Lateranensis patriarchii, quæ cognominatur Constantiniana, considentibus etiam reverendissimis episcopis, abbatibus, presbyteris, diaconis, idem venerabilis pontifex auctoritate apostolica decernens de electione summi pontificis inquit: Novit beatitudo vestra, dilectissimi fratres coepiscopi, inferiora quoque membra Christi non latuit, defuncto piæ memoriæ domino Stephano prædecessore nostro, hæc apostolica sedes, cui auctore Deo deservio, quot adversa pertulerit, quot denique per simoniacæ hæreseos trapezitas repetitis malleis crebrisque tunsionibus subjacuerit: adeo ut columna Dei viventis jamjam pene videretur concussa nutare; & sagena summi piscatoris, procellis intumescentibus, cogeretur in naufragii profunda demergi. Unde, si placet fraternitati vestræ, debemus, auxiliante Deo, futuris casibus prudenter occurrere, & ecclesiastico statui, ne recidiva, quod absit, mala prævaleant, præcavere. Quapropter instructi prædecessorum nostrorum, aliorumque sanctorum patrum auctoritate, decernimus atque statuimus: ut abeunte hujus Romanæ universalis ecclesiæ pontifice, in primis cardinales episcopi diligentissime simul de electione tractantes, mox * ipsi clericos cardinales adhibeant, sicque reliquus clerus, & populus ad consensum novæ electionis accedat: nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus aliqua occasione subrepat. Et ideo religiosissimi viri præduces sint in promovenda pontificis electione; reliqui autem sequaces. Certus vero atque legitimus electionis ordo perpenditur, si perspectis diversorum patrum regulis, sive gestis, etiam in illa beati Leonis prædecessoris nostri sententia recolatur: Nulla, „ inquit, ratio finit, ut inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a comprovincialibus episcopis cum metropolitani judicio consecrati. Quia vero sedes apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur ecclesiis, atque ideo supra se metropolitanum habere non potest: cardinales episcopi procul dubio metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum episcopum ad apostolici culminis apicem provehant.

* Christi

Ivo par. 5. cap. 80.

Eligatur autem de ipsius ecclesiæ gremio, si reperitur idoneus; vel si de ipsa non invenitur, ex alia assumatur: salvo debito honore & reverentia dilecti filii nostri Henrici, qui impræsentiarum rex habetur; & futurus imperator, Deo concedente, speratur, sicut jam sibi concessimus; & successoribus * illius, qui ab apostolica sede personaliter hoc jus impetraverint. Quod pravorum atque iniquorum hominum ita perversitatis invaluerit, ut pura, sincera, atque gratuita fieri in Urbe non possit electio: cardinales episcopi cum religiosis clericis, catholicisque laicis, licet paucis, jus potestatis obtineant eligere apostolicæ sedis pontificem, ubi * congruere viderint. Plane postquam electio fuerit facta, si bellica tempestas, vel qualiscumque hominum conatus, malignitatis studio restiterit, ut is qui electus est in apostolica sede juxta consuetudinem * auctorizari non valeat: electus tamen, sicut verus papa obtineat auctoritatem regendi Romanam ecclesiam, & disponendi omnes facultates illius. Quod beatum Gregorium ante suam consecrationem fecisse cognovimus.

* congiuetius judicarint.

* inthronizari. Ita in Farf.

Quod si quis contra hoc nostrum decretum, synodali sententia promulgatum, per seditionem, vel præsumptionem * quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, seu inthronizatus fuerit: auctoritate divina, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli, perpetuo anathemate cum suis auctoribus, fautoribus & sequacibus, a limine sanctæ Dei ecclesiæ separatus, abjiciatur sicut antichristus, invasor, & destructor totius Christianitatis. Nec aliqua super hoc audientia aliquando ei reservetur: sed ab omni ecclesiastico gradu, in quocumque fuerat prius, sine retractatione deponatur. Cui quisquis adhæserit, vel qualecumque tamquam pontifici reverentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præsumpserit, pari sententia sit mancipatus.

* aut quolibet ingenium.

Quisquis autem hujus nostræ decretalis sententiæ temerator extiterit, & Romanam ecclesiam sua præsumptione confundere & conturbare contra hoc statutum tentaverit: perpetuo anathemate atque excommunicatione damnetur, & cum impiis, qui non resurgent in judicio, reputetur. Omnipotentis scilicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti contra se iram sentiat, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli, quorum ecclesiam præsumit confundere, in hac vita & in futura furorem sentiat. Fiat habitatio ejus deserta, & in tabernaculis ejus non sit qui inhabitet. Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua: commotus commoveatur ipse, & filii ejus, & mendicent, & ejiciantur de habitationibus suis. Scrutetur fenerator omnem substantiam ejus, & diripiant alieni labores ejus, orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa sint ei contraria: & omnium sanctorum quiescentium merita illum confundant, & in hac vita super eum apertam vindictam ostendant. Observatores autem hujus nostri decreti omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorum apostolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis absolvat.

Nicolaus episcopus sanctæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ, huic decreto a nobis promulgato subscripsi.

Bonifacius Albanensis, subscripsi.

Humbertus sanctæ ecclesiæ Silvæ Candidæ, subscripsi.

Petrus Ostiensis, subscripsi.

Et cæteri episcopi numero LXXVI. cum presbyteris & diaconibus subscripserunt.

ANNO CHRISTI 1059.

☞ *Extat hoc decretum relatum ab auctore Chronici Farfensis, qui vivebat circa exitum seculi XI. quod chronicon dedit Muratorius Rer. Italic. Tom. II. par. II. pag. 645. In eo vero nonulla variant ab edito hic & in subscriptionibus ex quibus variantes hic dandas censui, descripto tamen prius fere integro exordio, in quo variantes enitent. Igitur post illa verba* Archiepiscopis *sic lego in eadem codice.*

EPiscopis, Abbatibus, seu venerabilibus presbyteris atque diaconis. Item venerabilis Pontifex auctoritate apostolica decernens de electione summi Pontificis inquit: Novit beatitudo vestra, dilectissimi fratres & coepiscopi; inferiora quoque Christi membra non latuit: defuncto piæ memoriæ domno Stephano decessore nostro, hæc apostolica sedes cui Deo auctore deservio quot adversa pertulerit, quod denique per simoniacæ hæresis trapezitas, repetitis malleis, crebrisque tunsionibus subjacuerit: adeo ut columna Dei viventis jam jam pene videretur concussa nutare, & sagena summi piscatoris procellis intumescentibus, cogeretur in naufragii profunda submergi. Unde si placet Fraternitati vestræ debemus auxiliante Deo futuris casibus prudenter occurrere, & ecclesiastico statui ne rediviva (quod absit) mala prævaleant, inposterum providere. Quapropter instructi prædecessorum nostrorum aliorumque SS. Patrum auctoritate decernimus atque statuimus, ut obeunte hujus Romanæ universalis Ecclesiæ Pontifice, in primis Cardinales diligentissima simul consideratione tractantes, salvo debito honore & reverentia dilectissimi filii nostri Heinrici, qui in præsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator, Deo concedente speratur, sicut jam mediante ejus nuntio Longobardiæ cancellario IV. concessimus, & successorum illius, qui ab hac apostolica sede personaliter hoc jus impetraverint ad consensum novæ electionis accedant; nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus qualibet occasione subrepat, religiosi viri cum serenissimo filio nostro Rege Heinrico præduces sint in promovenda Pontificis electione; reliqui autem sequaces. Eligant autem de ipsius Ecclesiæ gremio: si reperitur idoneus, vel si de ipsa non invenitur ex alia assumatur. Quod si pravorum atque iniquorum hominum ita perversitas invaluerit, ut pura sincera atque gratuita electio fieri in urbe non possit, licet pauci sint, jus tamen potestatis obtineant eligendi Apostolicæ sedis Pontificem, ubi cum invictissimo Rege congruentius judicaverint.

Plane postquam electio &c. *ut est in editis.*

A *Post subscriptiones in codice Vaticano* 1984. *scriptum est hoc decretum, quod an hujus sit, an alterius concilii, incertum est.*

Si quis laicus juramentum violando prophanat quod debet regi vel domino suo; ejusque regnum dolose atque perverse tractaverit, in christum Domini manum miserit: prius sæculum relinquat, arma deponat, & in monasterium eat, & serviat ibi cunctis diebus vitæ suæ. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut clericus, consilium dederit, & hoc etiam perpetraverit: ab officio deponatur, & ad exitum vitæ eucharistiam corporis & sanguini Domini percipiat.

Contra simoniacos in hac synodo constitutum edidit, ex quo Gratianus tria quæ sequuntur in suo libro decretorum descripsit istis verbis.

B Statuimus decretum de simoniacis tripartitâ hæresi, id est, de simoniacis simoniace ordinantibus, vel ordinatis; & de simoniacis simoniace a non simoniacis; & de simoniacis non simoniace a simoniacis. Simoniaci simoniace ordinari, vel ordinatores, secundum ecclesiasticos canones a proprio gradu decidant. Simoniaci quoque simoniace a non simoniacis ordinati, similiter al officio male accepto removeantur. Simoniacos autem non simoniace a simoniacis ordinatos misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere. *Et inferius:* De cætero statuimus, ut si quis in posterum ab eo, quem simoniacum esse non dubitat, se consecrari permiserit: & consecrator & consecratus non disparem damnationis sententiam subeant, sed uterque depositus pœnitentiam agat, & privatus propria dignitate persistat. *Et sequenti capite ita:* Erga simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam esse decernimus: sed juxta canonum sanctiones, & decreta sanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos esse apostolica auctoritate sancimus.

Contra simoniacos decretum. c. Statuimus. 1. q. 1. lvo p. 3. c. 79.

1. q. 1. c. De cætero, & sequentibus.

Hactenus apud Gratianum. De his etiam Petrus Damiani in epistola ad Florentinos, cum ab eodem Nicolao pontifice ait in hoc concilio decretum editum contra simoniacos, testatur his verbis: Constitutum est in Romano, sanctæ memoriæ Nicolao pontifice præsidente, concilio, ut quicumque per eos (*nempe simoniacos*) eatenus fuissent in cujuslibet ecclesiastici gradus dignitate promoti, in percepti honoris ministerio permanerent: extunc vero & deinceps, quicumque se paterentur a simoniaco provehi, nihil penitus deberent ex ea promotione lucrari, & sic ministrandi jura deponerent, tamquam si hæc nullatenus percepissent. *Ita ibi.*

Dam. Tom. III. opusc. 30. c. 1.

Præcipuum illum grassatorum, qui Anglis spolium intulerat, Gerardum comitem Galeriæ, in hac eadem synodo excommunicatum affirmat Petrus Damiani in defensione Romanæ ecclesiæ adversus regium Advocatum, quam infra sub Alexandro positam invenies.

** *G. C.* Epistola ad episcopos Galliæ superius descripta, octava inter Nicolai epistolas, ad hoc concilium pertinet. Omnino videnda.

☞ AD CONCILIUM ROMANUM

In causa Simoniacorum, & incontinentium clericorum a Nicolao papa II. & CXIII. episcopis Anno 1059. *habitum.*

ADDITIO.

COLLECTORIS PRÆFATIO.

Ex Majoli suppl. pag. 1331.

AD celebre hoc Romanum concilium additamenta daturus, in ipso statim limine discutienda nonnulla censeo, quæ ab eruditis ætatis nostræ scriptoribus in dubium revocantur. De numero Episcoporum concilio assidentium ambigit collector Venetus, quod episcoporum subscriptiones ex Vaticano codice a Labbeo productæ nonnisi nomina trium & sexaginta exhibeant; quare librariorum incuria CXIII. pro LXIII. scriptum

ANNO CHRISTI 1059

ptum in actis hujus concilii ſuſpicatur. Sed variorum codicum ſummus in numero CXIII. epiſcoporum aſſignando conſenſus ſanam in editis lectionem demonſtrat. Quin & mutilum eſſe hunc Vaticanum catalogum conſtat ex ſubſcriptionibus, quas ex M. S. codice Martenius accepit, & ego ex illo inferius dabo; in his enim nomina quædam epiſcoporum leguntur, ſcuſtra in Vaticano quærenda. Muratorius pariter ambigere ſe profitetur, num vera ſint quæ de hac ſynodo narrat Arnulphus, qui res Mediolanenſes hujus ætatis, parum a ſe remotæ, ſcribebat. Tradit enim, Guidonem Mediolanenſem archiepiſcopum a S. Arialdo de ſimonia in ſynodo accuſatum, & ab epiſcopis Novarienſi, Aſtenſi, & Taurinenſi defenſum in gratiam Pontificis admiſſum primum in ſeſſione locum obtinuiſſe. Nuſpiam enim, ait Muratorius, inter concilii patres Guido apparet: fruſtra etiam in catalogo Vaticano quæras Aſtenſem, & Taurinenſem epiſcopos. Sed & has ambiguitates tollit catalogus a Martenio productus, in quo poſt cardinales ſtatim ſe offert Guido archiepiſcopus *utique Mediolanenſis, quamvis ſedis nomen ibidem non legitur. Eſt etiam ibi inter patres* Rofredus Aſtenſis epiſcopus; *eſt* Gunibertus Paulinonenſis; *quia nominis larva tegitur Cunipertus Taurinenſis, facile detegendus ex collatione indicis Vaticani, in quo eſt* Cumbertus Maurinenſis. *Stet ergo veritas eorum, quæ Arnulphus ſcripſit, quamquam non nego hiſtoricum illum factioſis clericis addictum quædam forte ad gratiam ſcripſiſſe, & narrationem ſuam ita inſtituiſſe, ut plus favori, quam veritati daret. Verba ejus infra dabuntur.*

Acta hujus concilii apud Labbeum nulla ſaltem integra ſuperſunt, quorum defectum maxima parte ſupplent literæ Nicolai pontificis encyclicæ ad omnes catholicos epiſcopos, in quibus canones ſingulos in epitomen contractos attingit. Has ipſas literas nactus ego ſum in vetuſto Piſtorienſi codice membranaceo ſæculi, ut arbitror, XII. in quo collectio canonum exhibetur; ad extremas vero pagellarum oras hinc inde adſcriptæ ſunt eadem manu canonicæ quædam ſanctiones pontificum, & conciliorum ad rem, de qua Ivo tractat, congruentes. Hæc igitur Nicolai II. epiſtola ibidem ſe offert, non quidem ad omnes epiſcopos, ſed ad ſuffraganeos Amalphitanæ eccleſiæ directa, in qua licet eadem narrat, & iiſdem verbis ac in encyclica ad omnes epiſcopos, quædam tamen habet additamenta, ſive iis, ad quos dirigitur congruentia, ſive etiam canonibus magis explicandis opportuna.

Poſtrema tandem inter hæc additamenta claudunt ſubſcriptiones, prout ex codice MS. Floreſienſi dedit Martene Vet. Monum. Tom. VII. pag. 60. quibus parallelas exhibeo eaſdem ſubſcriptiones ex Vaticano codice a P. Poſſino depromptas, & a Labbeo vulgatas.

CONCILII ROMANI CANONES.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus epiſcopis Amalphitanæ eccleſiæ ſuffraganeis, cunctoque clero, & populo ſalutem cariſſimam, & benedictionem apoſtolicam.

VIgilantia univerſalis regiminis aſſiduam ſolicitudinem omnibus debentes, ſalutis quoque veſtræ * *cauſa prærogativæ dilectionis cariſſimi confratris noſtri archiepiſcopi veſtri ſpecialiter* providentes, quæ in Romana ſynodo nuper celebrata coram 113. epiſcopis, nobis licet immeritis præſidentibus, ſunt canonice inſtituta, vobis notificare curamus, quia ad ſalutem veſtram executores eorum vos eſſe optamus, & apoſtolica authoritate jubendo mandamus.

* *Deſunt hæc in editis.*

Primo namque inſpectore Deo eſt ſta-
tutum * ut ſi quis apoſtolicæ ſedi ſine concordia, & canonica electione, ac benedictione cardinalium epiſcoporum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum clericorum * intronizatur non papa vel apoſtolicus * habeatur.

* *In editis hæc adduntur.* Ut electio Rom. Pont. in poteſtate card. epiſc. ſit, ut ſi quis &c.

* *In edit. add.* & laicorum conſenſu

Et ut moriente Romano Pontifice, vel cujuſcumque civitatis nullus præſumat facultates eorum invadere, ſed ſucceſſoribus eorum ſerventur integræ.

* *In edit. add.* Sed apoſtatic.

Ut nullus miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem. Unde ipſa prima * ſynodus hoc capitulum

* *Ed. ſancta.*

ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: Quicumque Sacerdotum, Diaconus, vel Subdiaconus poſt conſtitutum B. Mem. prædeceſſorjs noſtri Leonis papæ de caſtitate clericorum concubinam * duxerit, vel ductam non reliquerit ex parte omnipotentis Dei, authoritate beatorum apoſtolorum principum Petri, & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut miſſam non cantet, nec epiſtolam, nec evangelium ad miſſam legat, neque in presbyterio ad divina officia cum his, qui præfatæ conſtitutioni obedientes fuerint, maneat; neque partem ab eccleſia ſuſcipiat, quouſque a nobis ſententia ſuper hujuſmodi Domino concedente procedat.

* *In edit. a* palam.

Et præcipientes ſtatuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui, eidem prædeceſſori noſtro obedientes, caſtitatem ſervaverunt, juxta eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab eccleſiis competit, * communiter habeant.

* *Ed ve*

Et rogantes monemus ut ad apoſtolicam, ſcilicet communem, vitam ſummopere pervenire ſtudeant, * *quatenus perfectionem conſecuti, cum his, qui centeſimo dantur, in cœleſti patria mereantur adſcribi.*

* *Deſunt omnia in e tis uſque* Denique

Denique ut decimæ, & primitiæ, ſeu quæcumque oblationes vivorum, & mortuorum eccleſiis Dei fideliter reddantur a laicis, & ut in diſpoſitione epiſcoporum

☞ rum ſint * *ſecundum canones diſtribuendæ*, quas qui retinuerint, a ſanctæ eccleſiæ gremio ſeparentur.

ANNO CHRISTI 1059. * *Deſunt in editis.*

Ut per laicos nullo modo quilibet clericus, aut presbyter obtineat eccleſiam, nec gratis, nec pretio.

Ut nullus habitum monachi ſuſcipiat ſpem aut promiſſionem habens, quod abbas fiat.

Et ut per ſimoniacam hæreſim nemo ordinetur, vel promoveatur ad quodlibet officium eccleſiaſticum.

Ut cujuslibet ordinis clericos laici non judicent, * *nec de eccleſiis ejiciant*.

- *Deeſt in editis.*

Ut de conſanguinitate ſua nullus uxorem ducat uſque poſt * generationem ſeptimam, vel eouſque parentela cognoſci poterit.

* *Ed.* ad.

Ut laicus uxorem ſimul, & concubinam habens non communicet eccleſiæ.

Ut nullus laicus ad quemlibet gradum eccleſiaſticum repente promoveatur, niſi *prius* * mutatum habitum ſæcularem diutina converſatione inter clericos fuerit comprobatus. Vos ergo hæc & alia SS. Patrum ſtatuta fideliter, & chriſtiana reverentia obſervate, & * *nominatim illa, quæ vobis archiepiſcopus veſter præcepit in ſynodo, quam apud vos habuit primo anno ordinationis ſuæ*, ſi vultis de ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & apoſtolicæ ſedis pace & communione, atque benedictione gaudere

* *Ed.* poſt

* *Deſunt hæc in edit.*

Geſta alia in hac ſynodo narrat Arnulphus Hiſtor. Mediol. lib. III. cap. XIII. his verbis : Ecce metropolitanus veſter præ ſolito Romanam vocatur ad ſynodum. Abiit, ſed contra veſtros affectus proſper fit illi ad cuncta ſucceſſus. Decibiliter equidem tractatur ab Apoſtolico tunc Nicolao, cujus dextro poſitus eſt in præſenti ſynodo latere. Ad quem accuſandum cum Arialdus ille delator aſſurgeret, protinus ex adverſo ſtantes Aſtenſis, Novarienſis, & Taurinenſis, ac reliqui ſuffraganei præſules, coram omni cœtu falſidicum illum ſcripturarum authoritate refellunt. Sicque confutatus ab omnibus reſedit in terra confuſus. Proinde archiepiſcopus cum promitteret domno Papæ deinceps obedientiam, accepto ab eo annulo apoſtolicæ gratiæ, ac totius poteſtatis eccleſiaſticæ, rediit glorioſus in omnibus.

SUBSCRIPTIONES.

Ex Codice Vaticano apud Labbeum.

1 Nicolaus epiſcopus ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ, huic decreto a nobis ſic ſuperius legitime promulgato ſubſcripſi.
2 Bonifacius Dei gratia Albanenſis epiſcopus.
3 Ubertus epiſcopus Sylvæ candidæ eccleſiæ.
4 Petrus Oſtienſis epiſcopus.
5 Petrus Laricanus epiſcopus.
Hujuſmodi Romani epiſcopi ſubſcripſerunt cum
6 Johanne Portuenſi epiſcopo.
7 Johannes Cardinalis tituli Sancti Marci.
8 Leo Cardinalis tituli S. Damaſi.
9 Cardinalis tituli S. Mariæ trans Tiberim.
10 Deſiderius Cardinalis tituli S. Ceciliæ.
Hujuſmodi ſubſcripſerunt.
11 Mancinus Diaconus.
12 Creſcentius Diaconus.
13 Amarigus Diaconus.
Hujuſmodi Diaconi S. R. E. ſubſcripſerunt.
14 Hildebrandus monachus & ſubdiaconus, & cæteri Romanæ eccleſiæ ſubſcripſerunt.
15 16 V. archiepiſcopus Bomegradenſis patriarcha.
17 Ugo Gryſopolitanus archiepiſcopus.
18 Hildeprandus Capuanus archiepiſcopus.
19 Uldericus Beneventanus archiepiſcopus.
20 Ulphanus Salernitanus archiepiſcopus.
Hujuſmodi ſubſcripſerunt.
21 Johannes epiſcopus Salvipenſis.
22 Johannes epiſcopus Tiburtinus.
23 Rolandus epiſcopus Sutrinenſis.
24 Eilardus epiſcopus & abbas S. Pauli.
25 Leo epiſcopus Cajetanus.
26 J. epiſcopus Firmanenſis.
27 Pandulfus epiſcopus Marſienſis.

Ex Codice Floreſienſi apud Martene.

1 Ego Nicolaus epiſcopus ſanctæ catholicæ, & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ, huic decreto a nobis, ſicut ſuperius legitur, promulgato ſubſcripſi. (*a*)
2 Bonifacius Dei gratia Albanenſis epiſcopus ſubſcripſi.
3 Hubertus Sylvæ candidæ epiſcopus ſubſcripſi.
4 Petrus Hoſtienſis epiſcopus ſubſcripſi.
6 Johannes Portuenſis epiſcopus ſubſcripſi.
7 Johannes cardinalis tituli S. Marci
8 Leo cardinalis tituli S. Damaſi.
9 Uvius tituli S. Mariæ trans Tiberim
10 Deſiderius cardinalis tituli S. Ceciliæ.
Hi omnes ſubſcripſerunt.
11 Mancinus archidiaconus.
12 Creſcentius Diaconus.
13 Amantius Diaconus. Omnes S. Romanæ eccleſiæ ſubſcripſerunt.
14 Hildebrandus monachus diaconus & cæteri Romanæ eccleſiæ ſubſcripſerunt.
15 Guido archiepiſcopus.
16 Dominicus Gradenſis patriarcha.
17 Hugo Cryſopolitanus archiepiſcopus.
18 Hillebrandus Capuanus archiepiſcopus
19 Voldericus Beneventanus archiepiſcopus
20 Alfanus Salernitanus archiepiſcopus
Hi omnes ſubſcripſerunt.
21 Johannes Sabinenſis epiſcopus
22 Johannes Tiburtinenſis epiſcopus
23 Rolandus Sutrinenſis epiſcopus
24 Alardus epiſcopus & Abbas S. Pauli Romæ
25 Leo Gajetanæ epiſcopus
26 Johannes epiſcopus Terracinenſis
27 Pandolfus Marſienſis epiſcopus

28 At-

Adjeci hic variantes ex Chronico Farfenſi de quo ſuperius (a) *Farf. ad.* & Romani Epiſcopi V. ideſt &c.

ANNO CHRISTI 1059

Ex Codice Vaticano apud Labbæum.

28 Atto episcopus Reatensis.
29 Dominicus episcopus Vabensis.
30 Palumbus episcopus Suranensis.
31 P. episcopus Castellanensis.
32 Johannes episcopus Pavensis.
33 Lodoicus episcopus Amiterninus.
34 Hermannus episcopus Castellanus
35 Henricus episcopus Spoletinus
36 Maginandus episcopus Arbinensis
37 Gottifredus episcopus Avellanensis

38 Uldericus episcopus Firmensis
39 Berardus episcopus Esculanus
40 Hugo episcopus Camerinensis
41 Hugo episcopus Numantinus
42 Fransmundus episcopus Fesulanus
43 I. episcopus Suanæ
44 Nofredus episcopus Senensis

45 Vido ep.....
46 P. episcopus VVlturnensis
47 Benedictus episcopus Suesanus
48 Azo episcopus Fulinensis
49 P. episcopus Apicrensis
50 Girardus episcopus Roselanus
51 Anselmus episcopus Lunensis
52 P. episcopus Pensarienſis
53 Adulfinus N. episcopus.....
54 Rodulphus episcopus Eugubinus
55 Visodonus episcopus Senogalienſis
56 Martinus episcopus Fundensis
57 Martinus episcopus Tudertinus
58 Arduinus episcopus Tianensis

59 B. episcopus Sipontinus
60 Hugo episcopus Gallienſis
61 Gerardus episcopus Reatinus

62 Isidorus episcopus Balneoregensis
63 Regino episcopus Populonienſis
64 Erasmus episcopus. Signensis archiepiscopus Aliphanæ
65
66 Cumbertus episcopus Mautinensis

67 Alto episcopus Novarienſis
68 Henricus episcopus Iporegensis
69 VV. episcopus Populoniæ

70 Ubertus episcopus Januensis
71 Duatus episcopus Corbinensis
72 I. episcopus Trebensis
73 I. episcopus Alathenensis
74 Placidus episcopus Iterolanensis
Hujusmodi omnes subscripserunt.

Ex Codice Florefienſi apud Martene.

28 Atto episcopus Teatensis
29 Dominus episcopus Balbensis
30 Palumbo episcopus Suranensis
31 Petrus episcopus Castellanus
32 Johannes episcopus Permensis
33 Lodiucus episcopus Nucerinus
34 Herimannus episcopus Castalenensis
35 Henricus episcopus Spolitinus
36 Meinardus episcopus Urbinensis
37 Godefridus episcopus Perosinus
Hageno episcopus Eduensis
Godefridus episcopus Attelanensis
B 38 Udulricus episcopus Firmanensis
39 Berardus episcopus Esculanus
40 Hugo episcopus Camerinensis
41 VVillelmus episcopus Numanus
42 Erasmus episcopus Fesulanus
43 Johannes Suanæ
44 Rofredus episcopus Ateſtensis
Marius episcopus Fundensis
Albertus episcopus Narianensis
Bernardus episcopus Agathensis
Teuzo episcopus Urbibetanus
Johannes episcopus Clusinus
Johannes episcopus Senensis
45 Guido episcopus VVulturnensis
46 Petrus episcopus VVulturnensis
C 47 Benedictus episcopus Sueſſanus
48 Azo episcopus Fullienensis
49 Petrus episcopus Aprutianus
50 Gerardus episcopus Rosellanus
51 Anselmus episcopus Lucienſis
52 Petrus episcopus Pensaurienſis
53 Andulfus episcopus Fertranus
54 Rodulfus episcopus Egubinus
55 Theotius episcopus Senogalenſis
56
57 Arduinus episcopus Tudertinus
58 Arduinus episcopus Fanensis
Arnulfus episcopus Cusentinus
Stephanus episcopus Trojanensis
59 Benedictus episcopus Simphronienſis
D 60 Hugo episcopus Gallenſis
61 Gerardus episcopus Teatinus
Gislebertus episcopus Tuscanensis
Achinus Asisinus episcopus
62 Ingo episcopus Balneoregis
63 Tegruno episcopus Populonienſis
70 Obertus episcopus Jannenſis
71 Deodatus episcopus Corbinenſis
72 Johannes episcopus Trebenſis
73 Johannes episcopus Alatrinenſis
74 Placitus episcopus Berolanenſis
64 Erasmus episcopus Signienſis

E 65 Arechis episcopus Aliphonæ
66 Gunibertus episcopus Paulinonenſis
Opizo episcopus Bolienſis
Benzo episcopus Albenſis
67 Otto episcopus Novarienſis
68 Henricus episcopus Ypoligienſis
69 Guillelmus Pampuliæ episcopus
Gregorius Vercellenſis. Omnes confirmaverunt.
Summa episcoporum, qui interfuerunt huic sanctiſſimæ synodo, fuit CXXIII.

IN

ANNO CHRISTI 1059.

ANNO CHRISTI 1059.

IN SUPERIORES CONCILII SUBSCRIPTIONES

JO: DOMINICI MANSI

ADNOTATIO, ET CONJECTURÆ.

QUanti ſit pretii catalogus iſte a Martenio productus, nemo ſatis intelliget, niſi qui diligentem ejus collationem cum Vaticano catalogo, Ughellio, variiſque ætatis illius documentis inſtituerit. Id ut facilius aſſequantur lectores, fructumque ex eo referant uberem ad epiſcoporum ſeriem tot inſignium in Italia epiſcopatuum emendandam, producendam, illuſtrandam hunc meum laborem, & conjecturas habeant.

Petrus Laricanus L. Labicanus. Deeſt epiſcopus iſte in catalogo Martenii ſupplendus ex Vaticano, congruitque cum documentis ejus ætatis apud Ughellium Tom. X. pag. 119. nov. edit.

Guido archiepiſcopus, utique Mediolanenſis, de quo in Præfatione egi. In Vaticano non quidem deeſt; ſed luxata lectio illum ita fœde deformavit, ut vix agnoſcatur. Illud enim *V. archiepiſcopus Bomegradenſis patriarcha* ita reſtituendum eſt. *VVido archiepiſcopus, Dom. Gradenſis patriarcha*.

Alfanus Salernitanus; ita ſananda lectio vitiata Vaticani; nam Alfanum appellant monumenta ejus ætatis apud Ughellium.

Alardus epiſcopus & abbas. Apparet hic ſubſcriptus chartæ conſecrationis eccleſiæ Farfenſis anno 1060. apud Murat. Ant. Ital. tom. V. pag. 1039. ubi vocatur *Aylardus*.

Joannes epiſcopus Taracinenſis. Deeſt in Vaticano, niſi forte idem ſit epiſcopus, qui ibidem ſub ementito *Joannis Firmanenſis* nomine comparet. Firmanæ enim tabulæ nullum ejus nominis epiſcopum tunc admittebant.

Atto epiſcopus Teatenſis. Male in Vaticano *epiſcopus Reatenſis*. Nam Ughellius, qui non aliam lectionem, niſi hanc Vaticanam viderat, ex illa dare Reatenſibus Attonem epiſcopum cogitur, cum maluiſſet Jocundum a monumentis Reatinis oblatum. Teatinæ viciſſim tabulæ Attonem annunciant.

Joannes Permenſis forte eſt Joannes Pennenſis, qui hoc anno privilegium, a Nicolao papa impetravit, legendum apud Ughellium in Pennenſibus.

Gotofredus epiſcopus Peruſinus. Bene congruunt hæc Ughellio, & in Vaticano catalogo deeſt.

Gotofredus epiſcopus Atellanenſis. Optime & epiſcopum hunc in ſeriem Atellanorum epiſcoporum Ughellius non accenſuit ex vitiata Vaticani lectione prohibitus; habet enim Vaticanus *Avellanenſis*. Quæ hæc ſedes?

Guillelmus Numanus, nunc Humanus; ita enim Humana urbs medio ævo dicta, quam cathedram tunc habuiſſe Guillelmum quemdam docet inſtrumentum apud Ughellium in Aruntinis pag. 353.

Eraſmus Feſulanus. Vaticanus legit *Tranſmundus*. Sed memorat Ughellius inſtrumentum quoddam anni 1067. in quo de inauguratione Tranſmundi eodem anno 1067. fit mentio. Quomodo ergo concilio huic anno 1059. Tranſmundus ſubſcripſerit? Bene ergo Eraſmus ſignatur, qui ante Tranſmundum in Feſulanas tabulas (deeſt enim) referendus eſt.

Roſredus Ateſtenſis f. Aſtenſis; nam Aſtenſem adfuiſſe ex Arnulfo, de quo in Præfatione diximus. Tabulæ Aſtenſes apud Ughellium hiatum hic habent vaſtum, ut hunc commode admittant. Male in Vaticano *Noſredus Senenſis*; cum Johannem tunc Senenſibus præfuiſſe & tabulæ Ughellianæ demonſtrant, & in hoc catalogo legitur.

Marius Fundenſis. Vatic. *Martinus*. Utra melior lectio?

Guido epiſcopus VVulturnenſis. f. *Volaterranenſis*; nam ejus nominis epiſcopus tunc agebat Volaterris ex Ughellio. Viciſſim *Petrus VVulturnenſis*, qui ſtatim additur in catalogo VVulturnenſibus infulis ornabatur.

Adulfus Fertranus f. *Feltreanus*. In Vatic. deeſt nomen ſedis. Feltrenſes tabulæ habent hiatum hoc epiſcopo explendum.

Petrus Aprutianus. Congruunt Ughelliana documenta. Quid eſt illud Vatic. *P. Apicrenſis?*

Anſelmus Lucienſis. Optime, male in Vatic. *Lunenſis*. Ita fert documentum anni 1058. apud Murat. Ant. Ital. to. V. pag. 974. Quare expungendus in Ughellio Anſelmus Lunenſis ex vitiata lectione natus.

Theotius Senogallienſis. Meminit hujus S. Petrus Damiani teſte Ughellio. Ergo male in Vaticano appellatur, *Viſodonius*.

Arduinus Tudertinus. Vatic. *Martinus*. Quæ melior?

Arduinus Fanenſis. Hunc & Fanenſes tabulæ offerunt apud Ughell.

Gerardus Teatinus. Maluerim *Reatinus*, ut in Vaticano; cum epiſcopi finitimi hic recenſeantur.

Benedictus Simphronenſis. Ita & Ughellius. Quid in Vaticano *B. Sipontinus*?

Gislebertus Tuſcanenſis. Neſcio ubi nomen hujus epiſcopi inter Patres ſynodi hujus legerit Ughellius; cujus ætate ſubſcriptiones iſtæ ex codice Florenſi nondum prodierant; nihilo tamen ſecius ſynodo adfuiſſe hunc ipſum Gislebertum affirmat, & quidem recte, ut hinc diſcimus.

Achinus Aſiſinus ex hoc uno documento notus eſt, ignotus Ughellio.

Ingo Balneoregenſis. Vaticanus, *Iſidorus*. Ughellius ex hoc uno documento dedit *Gibertus*. Cui deferamus?

Tegruno Populonienſis. Vatic. *Regino*. Sed in tabulis Ughellianis notus eſt *Tegrino*; quamquam biennio citius anno 1061. ut eſt in Ughellio ejus exordium ſtatuamus oportet hac ſubſcriptione jubente.

Deodatus epiſcopus Borbinenſis; nempe montis Corbini in Apulia, qui dein epiſcopatus Vvulturnenſi conjunctus nomen ſuum amiſit. Conjunctionem hanc nondum factam anno 1059. ex hoc unico documento diſcimus.

Arechis epiſcopus Aliphanæ. In catalogo Vaticano nomen hoc cum voce epiſcopus coaleſcens monſtrum exhibet, nempe *Archiepiſcopus Aliphanæ*. Verum nomen ne in Ughellio quidem habes.

Gunibertus Paulinonenſis. In Vaticano *Cumebertus Maurinenſis*. Ubique vitiata lectio; eſt enim Cunibertus Taurinenſis, de quo in Præfatione.

Opizo Bolienſis. An *Luiſo Bobienſis* Ughellio in Bobienſibus notus?

Benzo Albenſis. Notus epiſcopus ex Panegirico Henrici III. imperatoris ab eo ſcripto, & a me ſæpe in hoc opere producto. Ughellium latuit.

Guillelmus Pampuliæ. An Guillelmus Pompilienſis ſeu Foro-Pompilienſis? Honeſtum quidem eccleſiæ illius tunc epiſcopum ſtatuit Ughellius; eumdemque inter Patres concilii hujus Romani ſubſcriptum legiſſe ſe in codice Vaticano affirmat; at codicis Romani eæ ſunt, quæ apud Labbeum repræſentantur, nihilque de Honeſto Pompilienſi ferunt. Profert ille documentum de Honeſto a. ni 1037., & alterum anni 1062. ex poſtremo vero iſto an. 1062. Vecchiazanus in nova Ughellii editione expreſſit non quidem Honeſtus, ſed *Gualfonius*, quod aliquanto propius ad Guillelmum accedit.

Gregorius Vercellenſis. Notus Ughellio præſul. Cæteras ſubſcriptiones omitto, quod nullas explicationes vel correctiones poſcant.

ANNO CHRISTI 1059.

AD CONCILIUM ROMANUM

SUB NICOLAO II. PAPA.

Anno 1059. habitum Decreta addita.

NICOLAI II. PAPÆ DECRETA.

CAP. V.

Suppl. Manſi App. Tom. II. pag. 69. Ex Mſ. Cod. Bib. Reg. Univ. Taur. continente collectionem can. fæc. XI circ. adornatam ſignato E. 51. 1.

DE ordinatis infra annos grave nobis periculum imminet, quia prius ſe de victoria jactant, quam bellare viderint aut ſciant; ideſt prius officia ſacræ caſtitati conſcia per cupiditatem arripiunt, quam jacula incentiva naturæ experiri poſſunt. Idcirco ſacri canones ſanxerunt, ut ſubdiaconus non ordinetur ante annos 14. nec diaconus ante annos 25. nec presbyter ante 30.

CAP. IX.

De prædiis quoque vel poſſeſſionibus eccleſiarum vel monaſteriorum hæc decernimus; ut nullum * laicorum vel clericorum ſine conſenſu epiſcoporum canonicorum abbatum monachorum vel ſanctimonialium quidquam habeat vel poſſideat. Quod qui fecerit aut poſſeſſa non reddiderit anathematizetur.

* f. nullus. Simile Nicolai decretum legas apud Lab. inter decr. Nicolai Cap. XIV.

CAP. X.

Nicolai decr. num. VI.

De clericis arma ferentibus hoc decernimus, ut quamdiu arma tulerint a proprio gradu decidant.

CAP. XV.

De iis autem clericis qui tonſuras projiciunt, A & a clericatu recidunt, quos apoſtatas Julianiſſas jure vocamus, ſtatuimus, ut niſi ad profeſſionem clericatus redierint, omni chriſtiana communione priventur.

Clerici vero vel monaci & laici uſurarii quandiu illud turpe lucrum ſequuti fuerint, anathematis vinculo obnoxii teneantur.

CAP. XV.

Illi etiam qui peregrinos vel oratores cujuſcumque S. ſive clericos, ſeu monachos vel feminas ſeu inermes pauperes deprædati fuerint vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obviaverint, anathematis vinculo feriantur, niſi digne B emendaverint.

CAP. XVI.

Pax vero illa, quam treviam Dei dicimus, ſic obſervetur: ſicut ab archiepiſcopis, & epiſcopis uniuſcujuſque provinciæ totius orbis ſtatuta eſt; qui vero eam violaverit uſque ad ſatisfactionem excommunicationi ſubjaceat.

CAP. XVI.

C

Hæc igitur &c. hujuſmodi quæcumque in ſacris canonibus habentur authenticum S. Synodus fore cenſuit obſervandum.

AD ROMANUM CONCILIUM

Sub Nicolao II. Pont. Anno 1059. habitum.

ADDITIO NOVA.

Suppl. Manſi t. VI. p. 397.

„ SI Aretinis tabulis unde monumentum inſe- D
„ rius producendum eſt etutum fides adjicien-
„ da eſſet indubia, ſtatuere oporteret, Concilium
„ quoddam ſub Nicolao II. cæteris ſub eo habi-
„ tis præferendum. Exhibent enim Nicolaum in
„ concilio Romano ſedentem anno 1058. ponti-
„ ficatus ſui anno primo, indictione XII. men-
„ ſis nomen detritæ vetuſtate literæ occuluerunt.
„ Ut vera tamen fatear, multa ſunt quæ tabu-
„ larum iſtarum corruptionem, ad annum quod
„ attinet, demonſtrant. Aſſumptus in ſedem S.
„ Petri Nicolaus exeunte Decembri anno 1058.
„ Senis dum ageret, nonniſi anni ſequentis Ja-
„ nuario menſe Romam venit, ut ejus acta te-
„ ſtantur. Quomodo ergo anno nondum elapſo
„ 1058. Romæ in baſilica Conſtantiniana ſedere E
„ medius in patrum conſeſſu potuit? Conſigna-
„ tur inſuper Aretinum monumentum anno pon-
„ tificatus Nicolai primo; id vero convenire ne-
„ quaquam potuiſſet cum diplomate Nicolai, a
„ Pagio ad an. 1059. exhibito, quod ann. 1060.
„ Januarium menſem & pontificatus annum pri-
„ mum ſimul componit; ſecundum enim non
„ primum egiſſet Nicolaus, ſiquidem pontificalis
„ dignitatis ſuæ annos ab anno 1058. ducere cœ-
„ piſſet. Hanc Aretinarum tabularum correctio-
„ nem mihi ſumo: cætera lectorum judicio re-
„ mitto. Neque enim ambigo futuros qui con-
„ tra rerum, quæ hic narrantur, veritatem re-
„ clament. Aretini veteres Senenſes tabulas ſuis
„ oppoſitas ſuſpicionis accuſant; Senenſes Areti-
„ nas nihilo ſinceriores judicant. Vetus eſt con-
„ troverſia in conciliis agitata ſæpius, varie de-
„ finita, & nunquam ſopita. Vide ſupplemen-
„ tum noſtrum tom. 1. pag. 531. ad concilium
„ in Vico Wallari in Etruria.

Ex Archivio S. eccleſiæ Aretinæ n. 178.

In nomine S. & individuæ Trinitatis anno Domini Incar. 1058. Ind. XII. currente, menſe .... Donno quoque ac venerabili, ac beatiſſimo papa Nicolao II. papa in ſacroſancta beati Apoſtolorum principis ſede anno 1. Pontificatus ſui, intra

ANNO CHRISTI 1059.

tra Basilicam Salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, præsidente. Quoniam scimus humana mentes concupiscibilis esse naturæ, necnon obliviscibilis, nec ita tenacis memoriæ, ut non egeat recordatione; dignum duximus consulere concupiscibili, & prodesse obliviscibili; quatenus & meta imponatur ambitioni, & locus prorsus auferatur oblivioni, scriptis referendo hominum acta, vel dicta, ne quando aliter procedant quam rei veritas dicat. Unde quæ apud apostolicam Sedem acta sunt inter Joannem Senensem episcopum, & inter Arnaldum Aretinum episcopum ad memoriam futurorum huic chartæ tradidimus; quia neutrum eorum a subjecta rei veritate deviare volumus. Igitur cum resideret prædictus Domnus Nicolaus venerabilis papa in generali synodo intra Basilicam Constantinianam, centum quoque ac tredecim episcopis cum eo residentibus, videlicet cardinalibus S. apostolicæ Sedis Umberto Sylvæ Candidæ, Bonifacio Albanensi, Petro Lavicanensi, Petro Ostiensi, Johanne Portuensi, Dominico Patriarcha Gradensi, Guidone archiepiscopo Mediolanensi, Ugone Bironticensi, Ildebrando Capuano, Udelrico Beneventano, Alfano Palermitano, Petro Malfitano, cum Suffraganeis eorum, aliisque multis diversarum provinciarum usque ad præscriptum numerum, quamplurimis quoque abbatibus, presbyteris, ac diaconibus; in eorum omnium præsentia assurgens Johannes Senensis ecclesiæ episcopus conquestus est Donno prædicto apostolico & universæ venerabili Synodo de Arnaldo Aretino episcopo, dicens: *Domine, precor misericordiam vestram, & totius hujus synodi, ut super diuturna querela mihi commissæ ecclesiæ dignemini flectere aures vestræ clementiæ, & de confratre nostro Arnaldo Aretino episcopo mihi, si placet, facite justitiam, qui bona meæ ecclesiæ, decem scilicet & octo inter plebes & abbatias detinet, & contendit per violentiam; & quia apostolicæ pietati, ut notum est, sæpissime proclamavi, & necdum justitiam impetravi, & ipse a beatæ memoriæ prædecessoribus vestris Leone videlicet, & Victore frequenter, in Mantuana nimirum, Florentina, atque Romana synodo: super hoc vocatus a vobis quoque in præsentia prima utique vestra synodo monitus, & huic tam venerabili Deoque dilecto concilio ad rationem super hac querela* faciendam adesse; indutiis tunc imperatis, *jussus posseque litteris vestris vocatus, dum venuit venire, censeat sanctitas vestra quid ex hoc tamdiu ventilato negotio debeatis diffinire.* Quibus auditis prætatus Donnus papa totam synodum interrogat, quid ex hac causa fieri debeat: ab universa autem respondetur, ut secundum morem usque ad tertium diem indutiaret, quia confrater noster ipse qui nunc deest aut forsan veniet, aut canonicas excusationes diriget. Et ita factum est; tertia autem die Senensis præsul querelam replicuit, & nuntii Aretini affuerunt; sed quia Dominum suum canonice excusare non potuerunt, sanctæ synodi Judices Senensem debere salva querela investiri concorditer judicaverunt. Quod & apostolicus annuens quarta demum die sæpedictum Senensem episcopum ita investivit dicens: *Quia prænominatus confrater noster Aretinus episcopus Arnaldus ab antecessoribus nostris multotiens, a nobis autem bis monitus, caritative jussus, regulariter vocatus, neque venit, neque canonicas excusationes misit, secundum judicium & laudationem hujus venerabilissimæ synodi, salva ipsius usque ad alteram synodum querela, te de præfatis rebus & tuam ecclesiam investimus; ita tamen ut si ipse jam dictus .... Arnaldus, aut antea, aut tunc non se præsentaverit; & quod justitia*

Locus corruptus.

ANNO CHRISTI 1059.

judicaverit sequi contempserit, tua deinceps ecclesia secure & quiete perpetualiter habeat, & illi, suæque ecclesiæ vox ulterius super hoc a.... prorsus maneat. Senensis autem præsul sic investitionem ex apostolica manu recepit, & obsculatis reverenter sanctis papæ pedibus totam venerabilem synodum ad futurum testimonium invitavit.

Ego Nicolaus episcopus S. Romanæ & apostolicæ sedis Ss.

Ego Eldebrandus S. Romanæ ecclesiæ qualiscunque archidiaconus, Ss.

Ego Petrus indignus episcopus Ss.

Ego Umbertus S. ecclesiæ Silvæcandidæ episcopus Ss.

☞ *Postquam hæc edidi in meo Supplemento reperi subscriptiones alias ejusdem Concilii in Chronic. Farfensi, cujus memini superius. Cum vero istas multo correctiores repererim quam sint in Vaticano Cod. a P. Possino suppeditatæ Labbeo, & quas exhibet Martene ex Cod. Florefienſi hic dandas censui.*

NIcolaus episcopus sanctæ catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, huic decreto a nobis, sicut superius legitur promulgato subscripsi & Romani Episcopi V. idest.

Bonifacius Albanensis,
Umbertus Silvæ Candidæ,
Petrus Ostiensis,
Petrus Lavicanensis,
Joannes Portuensis.
Et Cardinales IV.
Joannes tituli S. Marci,
Leo tit. S. Laurentii in Damaso
Guido S. Mariæ Transtyberim
Desiderius S. Cæciliæ
Et Diaconi III.
Martius
Crescentius
Amantius &
Hildebrandus Subdiaconus & monachus cum ceteris subscripsit.
Wibertus Archiepiscopus
Dominicus Gradensis patriarcha
Ugo Crysopolitanus Patriarcha
Hildeprandus Capuanus Archiepisc.
Odelricus Beneventanus Archiep.
Alphanus Salernitanus Archiep.
Et ceteri Episcopi, Joannes Sabinensis
Joannes Triburtensis
Rolandus Sutrienſis
Ailardus episc. & abbas S. Pauli
Leo episc. Gajetanus
Joannes Terracinensis
Pandolfus Marsiensis
Atto Teatinus
Dominicus Balbensis.
Joannes Binnensis
Palumbus Surensis
Petrus Civitatis Castellanæ
Ludovicus Nucerinus
Herimannus Castellanus
Henricus Spoletanus
Mainardus Urbinensis
Gotifredus Perusinus
Aganus Eduensis
Gotifredus Atellanus
Odelricus Firmanus
Bernardus Esculanus
Ugo Camerinensis
Willelmus Humanensis
Transmundus Fesulanus

ANNO CHRISTI 1059.

Joannes Suanæ
Gofredus Eugubinus
Martinus Fundenſis
Albertus Varianus
Bernardus Agathenſis
Teuzo Urbevetanus
Joannes Cluſinus
Joannes Sonenſis
Guido Vulterranenſis
Benedictus Sneſſanus
Azo Fulienſis
Petrus Aprutienſis
Gerardus Roſellanus
Anſelmus Lucenſis
Petrus Peſaurienſis
Andulfus Feretranus
Rodulfus Gubinus
Theodicus Senogallienſis
Arduinus Tudertinus
Arduinus Faventinus
Arnulphus Cunenſis
Stephanus Trojanus
Benedictus Sempronienſis

A Ugo Callienſis
Gerardus Reatenſis
Gislebertus Tuſculanus
Agginus Aſſuenſis
Ingo Balneoreſienſis
Tegrinus Popilonienſis
Ubertus Genuenſis
Deodatus Grabinenſis
Joannes Trebenſis
Joannes Alatrinenſis
Placidus Berolanenſis
Heraſonus Senenſis
Arichis Alifanæ
B Gumbertus Taurinenſis
Opizo Bobienſis
Oddo Novarienſis
Einricus Iporienſis
Willelmus .....

Hi omnes confirmaverunt; de quibus fuerunt Epiſcopi LXXVI. Cardinales IV. Diaconi III. ſubdiaconus Hildebrandus monachus, & ceteri Subdiaconi Romanæ Eccleſiæ, & multi alii Catholici confirmaverunt.

CONCILIUM AMALPHIÆ,

IN APULIA

Celebratum anno MLIX. tempore Nicolai papæ II.

Locus & acta concilii.

AMalphia urbs eſt Apuliæ, in qua, teſte Leone Oſtienſi, Nicolaus papa hanc ſynodum celebravit, & Tranenſem epiſcopum, teſte Petro Damiani in epiſtola ad ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, throno depoſuit. Probabile eſt eumdem pontificem in hac ſynodo duo illa juramenta, fidelitatis, & ſolvendi annui cenſus, quæ ex Vaticano codice recitantur apud Baronium, a Nortmannis exegiſſe.

C OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. 1059. n. 15.

Hic dicitur Concilium iſtud Amalphiæ celebratum, idque teſtari Leonem Oſtienſem l. 3. c. 12. licet hic diſerte aſſerat, Nicolaum II. Concilium *Melfiæ*, non vero *Amalphiæ* congregare decreviſſe. Nam hæ duæ urbes valde inter ſe diverſæ; Amalphia urbs maritima & Archiepiſcopalis in Principatu citeriori Regni Neapolitani poſita; Melphis vero, ſeu Melfia Lucaniæ urbs, in qua Nicolaus II. Epiſcopatum erexit, & Romano Pontifici immediate ſubjecit.

☞ AD SYNODUM MELPHITANAM

A Nicolao papa II. anno 1059. habitam.

ADDITIO.

Suppl. Manſi pag. 1342.

IN Melphitana ſynodo referenda, vel in nomine ipſo erravit Labbeus, monente Pagio Amalphim *pro* Melphi *ab eo collectore poſitum; cum re ipſa Melphim locum eſſe notent ſcriptores veteres, quo ſynodus eſt habita. Errandi cauſa Labbeo fuit mos ille urbis hujus nomen addita vocali efferendi, qui apud nonnullos olim obtinuit, ut pro* Melphi *uſurpaverint* Amelphi; *hinc levi permutatione unius literulæ factum eſt Amalphi. Sed his, quæ jam comperta ſunt, omiſſis, juvat hic aliquid dare de rebus; in hac ſynodo geſtis, cum nihil ferè præter nomen in præteritis collectionibus legatur. Eſt vero diploma Richardi Capuani principis in gratiam Caſinatis cœnobii, quod in hac ſynodo latum, & in eodem diplomate ſcribitur, & Leo Oſtienſis lib. 3. cap. 13. confirmat. Profert vero illud P. Gattola Hiſt. Caſin. tom. II. pag. 161.*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, anno incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quinquageſimo nono, indictione duodecima. Domno Nicholao venerabili papa apud D Amelphim ſacram ſynodum cogente cum aliis quampluribus interfui ego Richardus, nutu divino, Capuanus princeps. Ubi complurima de animarum ſalute tractarentur iſpirante divina miſericordia recogitare cœpi in corde meo aliquid mihi agendum fore, quod ad ſalutem animæ meæ, & parentum meorum defunctorum proficerem. Tunc, monente prædicto univerſali papa, accerſito domno Deſiderio venerabili abbate Caſſinenſi pro remedio animæ meæ, meique avunculi Rainulfi, ac fratris mei Aſketini inveſtivi eum de abbacia, quæ dicitur S. Maria in Calena, ſita in finibus Apuliæ inter montem Garganum, E & mare Adriaticum, juxta caſtellum, quod dicitur Beſti: fieri quoque præcepimus hos noſtræ oblationis apices, per quos præfati Caſſinenſis cœnobii S. Benedicti dictioni ſubjicimus prædictam abbaciam S. Mariæ cum integris omnibus caſtellis, villis, vicis, cellis, domibus, territoriis, prædibus, ſylvis, arbuſtis, vineis, olivetis, pratis, aquis, molendinis, piſcariis, aliiſque omnibus rebus

ANNO CHRISTI 1059.

bus mobilibus & immobilibus ad præfens quocumque modo præfatæ abbaciæ pertinentibus, cum aliis etiam quæ amodo ad opus ejuſdem abbaciæ abbates, aut rectores ejus acquiſituri ſunt quibuſcumque legalibus modis. Unde univerſis noſtris fidelibus indicimus nunquam aliquando moleſtiam, invaſionem vel fraudacionem pati præfatum venerabile monaſterium S. Benedicti de prædicta abbacia, quam ſibi optulimus. Cognita cunctis hac noſtræ auctoritatis firmiſſima ſanctione, quoniam ſi noſtrorum fidelium qualiſcumque humano ingenio principale hoc ſcriptum, quod manu noſtra, & teſtium idoneorum roboratum eſt, noſtroque ſignatum infringere volens, prædictam abbaciam de dicione præfati cœnobii ſubtrahere temptaverit, vel ex eis ſibi moleſtus A fuerit, ſubjacebit compoſicioni auri librarum centum, medietatem noſtræ cameræ & medietatem prædicto ſancto cœnobio. Nosmetipſos quoque noſtroſque hæredes & ſucceſſores perpetuæ ſubjicimus obligationi, ut nunquam ipſam abbaciam cum ſuis omnibus quæramus a patronatu, & dicione ejuſdem monaſterii ſancti Benedicti ſubtrahere. Quod ſi temptaverimus, ſimus ei culpabiles auri libras mille. Hujus ſcripti manu noſtra, & teſtium roborati, & ſigillo noſtro ſignati tenore ſolidiſſime in perpetuum permanente. Data decimo Kalendas ſeptembris anno principatus ejuſdem glorioſi principis domni Richardi B ſecundo. Scriptum per manum Aldemarii jubente eodem ſereniſſimo principe.

ANNO CHRISTI 1058.

☞ SYNODUS BENEVENTANA

A Nicolao II. habita Anno 1059.

Suppl. Manſi to. I. p. 1342.

Beneventanam ſynodum a Nicolao II. habitam ex charta quadam Ughellii protulit Labbeus, ſed mendoſa & biulca. Hanc ipſam chartam in chronico Vulturnenſi recitatam, ſed multo correctiorem, habemus apud Muratorium ejuſdem chronici editorem Rer. Ital. Tom. I. part. II. pag. 515. *Quare ex illo promendam iterum duxi.*

RESTITUTIO CELLÆ S. MARIÆ IN CASTANIETO

Facta ab Alberto Monacho, & Roffrido Comite, Monaſterio Sancti Vincentii ad Vulturnum coram Nicolao Papa in Synodo Beneventana, Anno 1059.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis. Anno Dominicæ Incarnationis 1059. menſe Auguſto initiante, Indictione XII. currente, domno quoque venerabili, ac beatiſſimo * Papa Nicolao II. * in ſacroſancta beati Apoſtolorum principis ſede, anno primo pontificatus ſui præſidente. *Quoniam ſcimus humanas mentes concupiſcibilis eſſe naturæ, nec non obliviſcibilis, nec ita tenacis memoriæ, ut non egeant recordatione, dignum duximus conſulere concupiſcibili, & providere obliviſcibili, quatenus & meta imponatur ambitioni, & locus prorſus auferatur oblinioni. Scriptis videlicet ..... hominum acta, vel dicta, ne quandoque aliter procedant, quam rei veritas dictat. Unde quæ acta ſunt inter Joannem venerabilem abbatem monaſterii Sancti Vincentii ſuper Vulturni fluminis fontes ſiti, & Albertum Monachum, atque Roffredum quondam Roffredi comitis filium, huic chartæ tradidimus, quia neutrum eorum a ſubjectæ rei veritate deviare volumus.* * Igitur cum prædictus domnus Nicolaus papa apud Beneventum extra ipſam civitatem intra eccleſiam beati Petri juxta fluvium E ſabbati ſynodum celebraret, & eo nonnulli archiepiſcoporum, abbatum, monachorum, & totius eccleſiaſtici ordinis, atque laicalis non parva multitudo reſideret; in primis domnus Humbertus, Bonifacius, Joannes cardinales epiſcopi, Deſiderius abbas, & presbyter, Ildeprandus ſubdiaconus, item cardinales. Voadalricus Beneventanus, Petrus Amalfitanus, Alfanus Salernitanus, Sergius Neapolitanus, Joannes Surrentinus archiepiſcopi, Hieronymus, Albertus, aliique quamplurimi epiſcopi. Landulphus Beneventanus princeps, Robertus, Petrus, Gerardus comites, & alii quamplures: aſſurgens Joannes præfati monaſterii abbas conqueſtus eſt ſuper denominatum Albertum monachum dicens: Obſecro, Domini, miſericordiam veſtram, & omnium, qui huic ſanctæ ſynodo interſunt, ut faciatis mihi juſtitiam de Alberto monacho, qui cellam Sancti Vincentii, * *Sanctam Mariam in Caſtanieto* Monaſterio noſtro ſubripuit, ibque ſibi nomen, & ſpeciem officii abbatis uſurpatum, & in præſentia ſanctiſſimi papæ Leonis refutatum, ac ſub interpoſitione perpetua anathematis contradictum, teſtantibus venerabilibus Viris Humberto cardinali, Petro Amalfitano, Voadalrico Beneventano archiepiſcopis, nunc iterum temerario auſu uſurpavit, & ipſam cellam jam dicto monaſterio violenter contendit. Ipſo vero Alberto aſſurgente, & ſe per comitem, cujus vi, * hoc egerat, defendere nitente, dum *nulla* * pars juſtitiæ ſibi faveret, literis *diffinitionis*, * & conſtitutionis ſæpe dicti, *ſemperque dicendi* * *beatæ memoriæ* domni papæ Leonis recitatis, & ſacro ſigillo munitis, atque teſtamento prædictorum venerabilium archiepiſcoporum confirmatis, judicio totius ſynodi eſt definitum: præfatum Albertum debere nomine, & officio male arrepto privari, & monaſterium Beati Vincentii perpetualiter inveſtiri de jam dicta cella, omnibuſque ſuis pertinentiis, quod & factum eſt. Ipſe namque Albertus monachus, dictus abbas, nomen, & officium abbatis, atque cellam per virgam in manu papæ refutavit; & quia erat anathematizatus, & ab omni altaris miniſterio depoſitus, in poteſtatem abbatis eſt ad *regulam corrigendus* * datus. Prænominatus vero Roffredus comes, dum vellet ſibi jus ſupraſcriptæ cellæ vindicare, relatis literis domni papæ Leonis, *annotata nuntiorum* * imperatoris Ottonis, *teſtimonioque* prædictorum * archiepiſcoporum, Humberti videlicet, Petri, atque Voadalrici convictus, nec non & anathematis, * pœnæque mille *aureorum mancuſorum* * reus adjudicatus, præfatam cellam in manu papæ refutavit, ſeque, ſuoſque hæredes quod per ... * ..... contra monaſterium Beati Vincentii aliquo modo non agerent, perpetualiter *ſub* * *præſcriptæ* pœna obligavit. His ita geſtis, reverentiſſimus papa Joannem abbatem ſancti Vincentii ex eadem ſanctæ Mariæ cella, in perpetuum inveſtivit. Omnes hujus inveſtitionis, ac conſtitutionis violatores cum prænominata pœna perpetuo anathemate obligavit. Quod ut verius credatur * huic paginæ manu

* Lab. *reverendiſſimo*
* Lab. *M. pro II.*
* *Hæc omnia reſecta ſunt apud Lab.*
* Lab. *S. Mariæ de Cajetano*
* Lab. *cujus ne*
* Lab. *multa*
* Lab *diſtinctionis*
* Lab. *imperii dicendi.*
* Lab. *adregulandum & corrigendum*
* Lab *anno nuntiorum*
* Lab. *Teſtimon.*
* Lab. *Anathematis mille num*
* Lab. *numorum reus*
* Lab *per ea nunquam*
* Lab. *ſupradicta*
* Lab. *videatur.*

nu propria subscripsit, & sua bulla insigniri jussit.

ANNO CHRISTI 1059.

Ego Nicolaus Sanctæ Romanæ, & apostolicæ sedis præsul confirmavi.

Ego Humbertus episcopus sanctæ ecclesiæ sylvæ Candidæ interfui, *cognovi*, * & subscripsi.

* Lab. *interf. & sub.*

Ego Alfanus gratia Dei Salernitanus archiepiscopus interfui, & subscripsi.

Sergius archiepiscopus Neapolitanus

Ego Joannes archiepiscopus Surrentinus

Ego Bonifacius episcopus sanctæ ecclesiæ Albanensis interfui.

Ego Gualdaricus Dei gratia Beneventanus archiepiscopus interfui.

Ego Petrus gratia Dei Amalfitanæ ecclesiæ episcopus interfui.

ANNO CHRISTI 1059.

CONVENTUS * REMENSIS

* Paris. conc. male Binius vocavit.

Quando Philippus rex, præsente Henrico patre, Remis coronatus est, die Pentecostes, Anno MLIX.

Auctor ex MS. Sirmondi, & Tom. IV. Histor. Franc. Quercetani, pag. 161.

ANno Incarnat. Dominicæ MLIX. Indict. XII. Henrici regis an. XXXII. eadem die completo, pontificatus domni Gervasii archiepiscopi quarto, die pentecostes, XXIII. Maii. Philippus rex hoc ordine in majore ecclesia ante altare sanctæ Mariæ a venerabili archiepiscopo Remensi consecratus est. Inchoata missa, antequam epistola legeretur, domnus archiepiscopus vertit se ad eum, & exposuit ei fidem catholicam, sciscitans ab eo, utrum hanc crederet & defendere vellet. Quod annuente, delata est ejus professio; quam accipiens ipse legit, dum adhuc septennis esset, eique subscripsit. Erat autem professio ejus hæc:

* Binius edidit *an. MLX. & IV. Kal. Junii.* H.

Ego Philippus, Deo propitiante, mox futurus rex Francorum, in die ordinationis meæ promitto coram Deo & sanctis ejus, quod unicuique vestrum, & ecclesiis vobis commissis, canonicum privilegium, & debitam legem, atque justitiam conservabo, & defensionem, adjuvante Domino, quantum potero exhibebo, sicut rex in suo regno unicuique episcopo & ecclesiæ sibi commissæ per rectum exhibere debet: populo quoque * vobis credito me dispensationem legum in suo jure consistentem nostra auctoritate concessurum.

* nobis

Qua perlecta, posuit eam in manus archiepiscopi, præsentibus Hugone archiepiscopo Vesontionensi, & Ermenfrido episcopo Sedunensi, Nicolai papæ legatis, & Mainardo Senonensi, Bartholomæo Turonensi, archiepiscopis. Item episcopis, Balduino Noviomagensi, Frollando Silvanectensi, Litberto Cameracensi, Guidone Ambianensi, Aganone Eduensi, Harduino Lingonensi, Achardo Cabilonensi, Isembardo Aurelianensi, Hugone Nivernensi, Heudone Suessionensi, Rotgero Catalaunensi, Elinando Laudunensi, Imberto Parisiensi, Walterio Meldensi, Godefrido Autissiodorensi, Hugone Tricassino, Isterio Lemovicensi, Guillelmo Ecolesmensi, Arnoldo Santonensi, Quiriaco Namnetensi, Præsentibus etiam abbatibus, Ademaro sancti Remigii, Rainerio sancti Benedicti, Hugone sancti Dionysii, Adroldo sancti Germani, Geruino sancti Richarii, Gathone sancti Valerici, Guerino sancti Vitoni, Fulcone Faremonasteriensi, Gerardo sancti Medardi, Henrico Hermeriarum, Fulcone sancti Michaelis, Harduino Laudunensi, * Contone sancti Flori, Guidone Marcianensi, Radulpho Mosomensi, Alberto sancti Theoderici, Guarino Altvillarensi, Genrico sancti Basoli, Hugone Resbacensi, Odilardo Catalaunensi, Gendelgero monasterii in eremo, Valerano Virdunensi, Adalberone Divionensi, Arnoldo * Pictavensi, Guillelmo Trenorciensi, Hugone Karrosensi, Avesgaudo Cenomanensi, Hugone Crespiacensi.

* Quercetan. *Gonzone* Habet idem alia diversa nomina. H.

* Querce *Pultarien*

Deinde accipiens archiepiscopus baculum sancti Remigii, differuit quiete & pacifice, quomodo ad eum pertineret electio regis, & consecratio, ex quo S. Remigius Ludovicum regem baptizavit & consecravit. Differuit etiam, quomodo per illum baculum hanc consecrandi potestatem, & totius Galliæ principatum Hormisdas papa sancto dederit Remigio; & quomodo Victor papa, sibi & ecclesiæ suæ concesserit. Tunc annuente patre ipsius Henrico, elegit eum in regem.

Post eum, legati Romanæ sedis, cum id sine papæ nutu fieri licitum esse difertum ibi sit, honoris tamen & amoris gratia, tum ejus ibi affuerunt legati. Post hos archiepiscopi & episcopi, abbates, & clerici. Post, Wido dux Aquitaniæ. Post, Hugo filius & legatus ducis Burgundiæ. Post, legati Balduini marchionis, & legati Gofridi Andecavensis comitis. Deinde comites, Rodulfus scilicet Vadensis, Herbertus Vermandensis, Wido Pontizensis, Willelmus Suessionicus, Rainaldus, Rogerus, Manasses, Hilduinus, Willelmus Arvernensis, Heldebertus de illa Marchia, Folco Ecolesmensis, vicecomes Lemovicensis. Post, milites, & populi, tam majores quam minores, uno ore consentientes, laudaverunt, ter proclamantes: Laudamus, volumus, fiat. Tunc fecit ipse Philippus præceptum, sicut antecessores sui fecerunt, de rebus sanctæ Mariæ, & de Remensi comitatu, & de rebus sancti Remigii, & de cæteris abbatiis. Quod firmavit, eique subscripsit. Subscripsit etiam archiepiscopus. Nam ibi constituit eum summum cancellarium; sicut antecessores sui, antecessores suos fecerant: & ita consecravit eum in regem. Revertente autem archiepiscopo ad sedem suam, & sedente, delatum est privilegium, quod papa Victor ei dederat: lectumque est circumstantibus & audientibus episcopis. Facta sunt hæc omnia cum omni devotione & alacritate quam maxima, sine omni disturbatione, & nullatenus alicujus contradictione, vel aliquo reipublicæ damno. Hos omnes Gervasius archiepiscopus libenter excepit; & de sumptibus suis, eis pleniſſime erogavit: nulli tamen ex debito, præter regem; sed honoris causa ecclesiæ, & liberalitatis suæ.

ANNO CHRISTI 1060.

CONCILIUM VIENNENSE,

IN GALLIA,

Ex Martene Thes. Anecd. t. 4. p. 94.

AB Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti anno MLX. Indictione XIII. pridie Kalendas Februarii, luna XXIV. ſecunda feria: præſidente Stephano catholicæ urbis Romæ cardinali presbytero, Apoſtolicæ ſedis vicario, in baſilica Reſurrectionis Dominicæ, & ſanctorum Machabæorum, ſancta ſynodus, quæ ex præcepto domini noſtri beatiſſimi ſummi Pontificis & univerſalis Papæ Nicolai, Viennæ, quæ eſt metropolis Galliæ, convenit: propoſitis ſacroſanctis evangeliis, & præmiſſis ad Deum intentiſſime precibus, diligenti conſideratione retractatis his, in quibus eccleſiarum ſtatus in toto pœne orbe, & maxime in Galliis, vacillare & peſſumdari videbatur, quæ breviter infra placuit adnecti, condigna ſolicitudine definivit.

I.

Sancti Spiritus auctoritate, ut Chalcedonenſi ſynodo ſententia de ſimoniacis prolata, ab omnibus obſervetur, quatenus quicumque deinceps pecunia, aut aliqua interveniente conventione ſæculari, aut quolibet modo, contra canonicam cenſuram, epiſcopatum, abbatiam, aut archidiaconatum, ſeu archipresbyteratum, aut aliquam dignitatem eccleſiaſticam, ſeu aliquem gradum, vel miniſterium, vel beneficium, quod nonniſi clericis habere ſanctorum Patrum ſancivit auctoritas, dare vel accipere quolibet modo canonibus contrario tentaverit: & dans a proprio decidat gradu & dignitate: & accipiens miniſterium ſeu beneficium male uſurpatum numquam recuperaturus amittat.

II.

Si quis epiſcopus aut prælatus quilibet contra præfixam regulam aliquod eccleſiaſticum miniſterium ſeu beneficium, vel etiam ipſam præbendam, quæ canonica dicitur, ordinare aut dare voluerit; libere liceat clericis contradicere; & vicinorum epiſcoporum judicium, vel ſi neceſſe fuerit, ipſam quoque ſedem Apoſtolicam appellare.

III.

Item ut nullus epiſcoporum vel prælatorum aliquod novum beneficium de rebus ad jus eccleſiæ pertinentibus ulterius præſumat contra canones alicui vendere aut dare. Quicumque vero aliquid ad jus eccleſiæ pertinens ſub nomine beneficii, ſive quolibet modo ab eccleſia alienare hactenus præſumpſit; ſi adhuc ſupereſt, aut reſtituat eccleſiæ quod male ſubtraxit, aut canonica multetur ſententia.

IV.

Nullus eccleſiam magnam vel parvam ..... *Cetera deſunt.*

CONCILIUM TURONENSE,

In quo multa de diſciplina eccleſiaſtica a Stephano cardinale legato apoſtolico, & X. epiſcopis, conſtituta ſunt anno Chriſti MLX. Indictione XIII. Kal. Martii.

Editum a D. Luca Dacherio initio Operum Lanfranci, inter notas ad ejus vitam.

TITULI CAPITULORUM

I. *Ut nemo pecunia, vel alia conventione contra canones, det vel accipiat beneficium.*
II. *Ut epiſcopo beneficium contra prædictam regulam conferenti contradicant clerici.*
III. *Ut nullus epiſcopus beneficium vendat, aut det: nec alienet quæ ſunt eccleſiæ.*
IV. *Ut nullus eccleſiam a laico accipiat ſine conſenſu epiſcopi: neque venalem accipiat.*
V. *Ut nemo clericale officium accipiat niſi in unius civitatis eccleſiis.*
VI. *De epiſc. presbyter. diac. ſubdiac. qui mulieris carnali copula detenti, ab officio non ceſſaverint.*
VII. *Ut clericus militans beneficium amittat.*
VIII. *De laicis qui oblationes eccleſiæ, ſepulturam, tertiam decimarum partem, poſſident, aut vendunt, aut dant.*
IX. *Ut excommunicati ſint inceſti, & adulteri, & qui ſua uxore dimiſſa, aliam ducunt.*
X. *Ut deſertor monaſticæ religionis, ſit excommunicatus: ſimiliter & abbas qui eum pœnitentem non receperit.*

PRÆFATIO.

AB Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti anno MLX. Indictione XIII. Kalend. Martii Luna XIII. IV. feria, præſidente Stephano catholicæ urbis Romæ cardinali presbytero, & apoſtolicæ ſedis vicario, in baſilica ſancti Mauritii, ſociorumque ejus, ſancta ſynodus, quæ ex præcepto domini noſtri beatiſſimi ſummi pontificis, & univerſalis papæ Nicolai, Turonis, quæ eſt metropolis Galliæ, convenit, propoſitis ſacroſanctis evangeliis, & præmiſſis ad Deum intentiſſime precibus, diligenti conſideratione retractatis iis, in quibus eccleſiarum ſtatus in toto pene orbe, & maxime in Galliis, vacillare & peſſundari videbatur: quæ breviter infra placuit annecti, condigna ſolicitudine definivit.

CAPITULA.

I.

Sancti Spiritus auctoritate, ut credimus, in Chalcedonenſi ſynodo ſententia de ſimoniacis prolata, ſic ab omnibus obſervetur: quatinus quicumque deinceps pecunia, aut aliqua inconveniente conventione ſæculari, aut quolibet modo contra canonicam cenſuram, epiſcopatum aut abbatiam, aut archidiaconatum, ſeu archipresbyte-

ANNO CHRISTI 1060.

byteratum, aut aliquam dignitatem ecclesiasticam, sive aliquem gradum, aut ministerium, vel beneficium, quod non nisi clericis habere sanctorum patrum sancivit auctoritas, dare, vel accipere, quolibet modo canonibus contrario, tentaverit: & dans, a proprio decidat gradu & dignitate; & accipiens, ministerium seu beneficium male usurpatum, numquam recuperaturus, amittat.

II.

Si quis aut episcopus, aut prælatus quislibet, contra præfixam regulam aliquod ecclesiasticum ministerium, vel etiam ipsam præbendam, quæ canonica dicitur, ordinare, aut dare voluerit: libere liceat clericis contradicere; & vicinorum episcoporum judicium, vel, si necesse fuerit, ipsam quoque sedem apostolicam appellare.

III.

Item ut nullus episcoporum, vel prælatorum, aliquod novum beneficium de rebus ad jus ecclesiæ pertinentibus ulterius præsumat contra canones alicui vendere ut dare. Quicumque vero aliquid ad jus ecclesiæ pertinens, sub nomine beneficii, sive quolibet modo, ab ecclesia alienare hactenus præsumpsit: si adhuc supersit, aut restituat ecclesiæ quod male subtraxit, aut canonica multetur sententia.

IV.

Nullus ecclesiam magnam, vel parvam, deinceps sine consensu episcopi, in cujus parochia est, a laicis præsumat accipere quolibet modo: sed neque a clerico, vel monacho, seu laico, sub pretii alicujus venalitate. Quod si fecerit: & vendens, & emens, ea careat.

V.

Confirmamus etiam ut non nisi in unius civitatis ecclesiis, quisquam amodo aliquod clericale officium accipiat. Quod qui prævaricatus fuerit, canonica ultione feriatur.

VI.

Prætereà si quis episcoporum, presbyterorum, diaconorum, aut subdiaconorum, post cognitum interdictum domini nostri papæ Nicolai, mulieris cujuslibet carnali detentus copula, a ministerio & beneficio altaris non cessavit; sive deinceps cognoscens prælibatum apostolicæ sedis interdictum, aut mulierem, aut ministerium ecclesiæ cum beneficio non statim deseruerit, nullam restitutionis in pristino gradu veniam sibi reservasse cognoscat.

VII.

Quicumque autem clericorum deinceps in armis militaverint: & beneficium, & consortium clericorum amittant.

VIII.

Quicumque laicorum aliquid de iis quæ ad oblationem, vel eleemosynam ecclesiæ pertinent, sive sepulturam, sive saltem tertiam decimarum partem possidere, vendere, aut sub nomine beneficii, alicui dare ulterius præsumpserit: anathematis gladio feriatur.

IX.

Quicumque consanguineam suam, aut quam consanguineus suus prius cognoverat, aut cujus consanguineam carnaliter in conjugium accepit, vel deinceps acceperit; vel postquam cognovit, non statim dimisit, aut cognoscens non dimiserit; aut qui uxorem alterius rapuit, seu rapuerit; vel qui suam uxorem sine judicio episcopali dimittens, aliam duxit, vel duxerit: donec se fructuose tradat pœnitentiæ, a corpore & sanguine domini nostri Jesu, & a liminibus ecclesiæ se excluſum, & alienatum, & omnimodis sicut putridum membrum a sano corpore præcisum gladio spiritus, quod est verbum Dei, agnoscat.

X.

Quicumque monasticæ religionis desertor inventus fuerit: a regno Dei, & a consortio Christianorum, sicut apostata, excludatur, & alienus existat, donec resipiscens digne pæniteat. Similiter qui ejusmodi digne pœnitentes recipere noluerit, tertio admonitus, si non adquieverit, a communione fratrum suspendatur, sive sit abbas, sive abbatissa, donec acquiescat.

Ego Stephanus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis sacerdos vocatus, vice domini mei papæ Nicolai præsidens synodo, his constitutionibus a nobis canonice promulgatis, parvitatis meæ assensum præbens subscripsi. Deinde subscripserunt decem tam archiepiscopi, quam episcopi.

STEPHANI CARDINALIS LEGATI APOSTOLICI EPISTOLA * AD I..... DICTUM archiepiscopum Dolensem.

* Missa ante synodum supra descriptam.

Ut adsit synodo Romanæ Nicolai II. post paschа, vel Turonensi a se habendæ ante mediam quadragesimam.

Stephanus Petri apostolorum principis, & sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis I..... Dolensis ecclesiæ dicto archiepiscopo, resipiscere, & ad viam salutis & emendationis redire consulit.

DOminus meus pontifex summus & universalis Papa Nicolaus, te quamvis rebellem, & monitis salutaribus aversum, nequaquam tamen paterna & consueta Romanæ ecclesiæ misericordia indignum judicavit: sed missa, si tamen ad te pervenit, legatione, ad synodum, quæ antiquo more Romæ post paschа celebrabitur, adhuc tibi resipiscendi locum donans, evocavit. Sed

& post

ANNO CHRISTI 1060.

& poſt datas ad te litteras, ſecundum conſilii ſui providentiam, & temporum eventorumque neceſſitatem, me ad has partes deſtinavit, & ut quæ poſſem in eccleſia Gallicana, Deo juvante, conciliis, cæteriſque laboribus emendarem, vices ſuas mihi tradens, injunxit. Unde apud Turonum dominica ante mediam quadrageſimam ſynodum indixi, ad quam dominum meum ſolicitudine, & mediocritatem tuam ſumptibus & labore levans, A ſancti Petri ejuſque vicarii mihique tradita auctoritate te convoco, & ab omni periculo, quod tibi ex parte principis civitatis ejuſdem evenire poſſit, ſecurum facio. Quod ſi nec ad nos, nec ad dominum meum in dictis terminis venire volueris: vindictam abſque miſeridordia ſenties eccleſiaſticæ diſtrictionis. Exemplar etiam mitto epiſtolæ hujus poteſtatis a domino meo mihi traditæ.

ANNO CHRISTI 1060.

CONCILIUM AVENIONENSE

Ab Hugone Abbate Cluniacenſi Nicolai P. II. Legato celebratum.

Ex P. Pagi ad an. Ch. 1060. n. 5. & 6.

COncilium Avenionenſe ſub Nicolao II. habitum eruitur ex Bertrando Siſtaricenſi epiſcopo in inſtrumento anno 1170. ſcripto, & in archivo Eccleſiæ Forcalquerienſis aſſervato his verbis: Gerardus Caprerius *electus in ipſo* (nempe Epiſcopatu Siſtaricenſi, id eſt ad Epiſcopatum) *apud urbem Avenionem in Concilio magno, quod ibi celebravit cum omnibus Epiſcopis totius Provinciæ Hugo Cluniacenſis Abbas fungens legatione D. P. P. Nicolai &c.* Celebratum autem fuiſſe hoc anno præfatum Concilium teſtatur Bucheus lib. 9. Hiſt. Provinciæ, qui illud legit in exemplari ſibi oſtenſo a Policarpo Riviera Carthuſiano viro erudito. Quod exemplar, ſicut & authographum alias in archivo Capituli Forcalquienſis aſſervatum, licet deperdita ſint, literæ tamen Nicolai Papæ Clero, plebique in civitate Siſtaricenſi conſiſtentibus datæ, & a Bucheo loco citato allatæ, ſicut & inſtrumentum Bertrandi Siſtaricenſis Epiſcopi Concilium hoc Avenione congregatum fuiſſe, nos dubitare non patiuntur. Fallitur tamen Bucheus, qui illud cum altero Concilio Avenione anno 1080. coacto confundit, & iſtud ad annum 1060. retrahit. Sunt enim duo Concilia in eadem urbe diverſis annis habita, ut ex iis, quæ de utroque ſuperſunt, manifeſtum redditur.

CONCILIUM JACCETANUM IN HISPANIA,

In quo abrogatus ritus precandi Gothicus, Romanus introductus; & translata Jaccam epiſcopalis ſedes quæ Oſcæ prius fuerat, anno MLX.

Ex Hieronymi Suritæ Indicibus Rerum Aragon.

ÆRa MXCVIII. hoc eſt, anno Chriſti MLX. Sancius epiſcopus Aragonenſis, *inquit Surita*, Paternus epiſcopus Cæſarauguſtanus, Arnulphus epiſcopus Rotenſis: & Guillelmus Urgellitanus Wifredi Cæretaniæ comitis filius, Heraclius Bigeronenſis, Stephanus Olorenſis, Gomecius Calagurritanus, Joannes Lectorenſis, epiſcopi, Auſtindo Auxitano epiſcopo aſſidentes, Iaccæ vetuſto Vaſconum oppido, concilium ejus provinciæ celebrant, quam & eis Pyrenæum, & ea Aquitaniæ regione, quæ Vaſconia illis temporibus dicta eſt, nunc Gaſcuonia vocatur, aut regi Ramiro paruiſſe, aut fœdere fuiſſe adjunctam, non opinione ſolum, ſed etiam plane ad veritatem hoc uno monumento mihi perſuadeo. In primo concilii conſeſſu, rege una cum filiis ac regni proceribus aſſidente, maxima frequentia atque applauſu in Dei optimi maximi laudes populus erumpit: regem, benigniſſimum ac ſereniſſimum principem compellat: proſperaque acclamatione divinum implorat numen, ut hoſtium ac gentium victor exiſteret. Summa religione ac pietate, in eo concilio cæremoniarum ſacra, magna corruptela propter aſſiduos bellorum tumultus intermiſſa, ſanciuntur: depravati mores patrii in ordinem rediguntur, & perfecta inſtituta majorum revocantur: ne quid ex ſanctorum patrum ritu, negligentia fraudeve prætermitteretur. Sacra omnia pie riteque ex catholicis ſanctæ Romanæ eccleſiæ decretis atque ſanctionibus inſtaurantur: ne inter ipſas clades, ac feros bellorum exitus, aut continuum armorum uſum, ſacræ religionis viderentur noſtri negligentiores. Data ſacerdotibus lex, ne quo alio more quam Romano precarentur: neque Gothica, utpote peregrina, piacula exſolverentur. Eccleſiaſtica ſedes Jaccæ conſtituitur, quæ priſcis temporibus Oſcæ collocata fuerat: decernuntque, ut quandoque diœceſis caput ab impiorum dominatu eriperetur, illi Jaccetana ſedes ſubjiceretur, & tamquam filia parentem pie ſancteque coleret. Fines diœceſis terminantur, ac circumſcribuntur. Paternus Cæſarauguſtanus epiſcopus, permiſſu ſacri concilii, eccleſiam ſanctarum Maſſarum Cæſarauguſtæ urbis, quæ innumerabilium martyrum cineribus compactæ erant, ad Orbæ & Iberi confluentes ripas vetuſtis temporibus conſtructam, quæ ſacris reliquiis conſecrata fuerat, & D. Encratidi dicata, regio honori tribuens atque gratificans, Jaccetanæ eccleſiæ contribuit. Eamque rem ac terminatos fines Gregorius VII. pontifex maximus decreto ſuo poſtea confirmat. Præter decumas, tertia tributorum portio, quæ Cæſarauguſtani & Tudelani populi reges Mauri penſitant, eccleſiaſticis muneribus aſſignatur. Ex eo epiſcopi, qui ad eam diem Aragoniæ cognomento uſi fuerant, Jaccetani etiam appellantur.

ANNO CHRISTI 1060. Ex Card. de Aguirre concil. Hisp. to. 3. p. 218.

Acta hujus Concilii 240. annis transactis, nimirum an. Chr. 1303. lecta fuere ex authentico exemplari in palatio Episcopi Oscensis: unde transumptum habuit Ecclesia Toletana, quæ aliud ad nos (inquit Card. de Aguirre) direxit fideliter exscriptum cum plurimis aliis sacris monumentis, curante id potissimum cl. V. D. Michaele del Olmo, canonico Toletano.

Anno Domini 1303. die Jovis, quæ fuit nona Septembris, in civitate Oscensi, in palatio D. Oscensis Episcopi, in præsentia mei notarii & testium subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum, Martinus de Sarinyena procurator ..... P. D. Martini Dei gratia Oscensis Episcopi, præsentavit venerando Arnaldo Garsiæ de Lazano canonico & officiali Oscensi, pro tribunali sedenti, quoddam privilegium serenissimi Principis Renimirii recolendæ memoriæ regis Aragonum, ac Sancii filii ejus, & petiit mandato ac auctoritate dicti Officialis per me notarium infrascriptum in formam publicam redigi, ut præsens transumptum auctoritate judiciaria exemplatum, eamdem fidem in judicio & extra cum dicto originali faciat: & dominus officialis viso & lecto dicto privilegio, mandavit mihi notario infrascripto, qui illud in publicam formam redigam, & transcribam de verbo ad verbum, præstans auctoritatem præsenti transumpto, qui tandem vim obtineat in judiciis & extra, sicut & ipsum originale privilegium. Tenor vero dicti privilegii talis est.

Sub Christi nomine & ejus ineffabili providentia Ranimirus Rex gloriosus, & Sancius filius ejus, omnibus divinæ legis ac Christianæ religionis cultoribus sub nostro regimine constitutis. Volumus notum fieri dilectioni vestræ, quoniam ob restaurandum sanctæ matris ecclesiæ statum nostris in partibus, nostra majorumque nostrorum negligentia pene corruptum, synodum novem Episcoporum congregari fecimus in loco a priscis olim Jacca nominato in quo Synodali conventu, præsentibus atque consentientibus cuncti nostri principatus primatibus atque magnatibus, pleraque sanctorum canonum instituta Episcoporum judicio restituimus, & confirmamus. Nec non & Episcopatum in civitate Oscensi antiquitus institutum, sed a Paganis invasum atque destructum, in diœcesi sua majoribus nostris & nobis a Deo instituta, in suprascripto scilicet loco, sacrati Concilii decreto restaurare studuimus. Ad cujus plenam Deo miserante restaurationem, ego præfatus Ranimirus, quamvis indignus, Christi providentia Rex, una cum filio nostro Sancio, donamus in perpetuum ipsi Ecclesiæ, in qua Episcopatum stabilimus, cœnobium quod vocatur Satanæ cum omnibus suis pertinentiis, ac cœnobium Lierdi cum omnibus sibi pertinentibus, ac cœnobium Septemfontes cum omnibus suis pertinentiis, ac cœnobium Sirasiæ cum omnibus pertinentiis, ac cœnobium Rabaga cum omnibus eorum pertinentiis, ac cœnobium S. Mariæ cum omnibus eorum pertinentiis. Nec non omnes ecclesias quæ nunc sunt, & in posterum Deo annuente ædificabuntur ab ortu fluvii qui Cinga dicitur, usque in vallem Lupariam, ubi in anteactis temporibus, prædictæ sedis termini extitere, & exinde per plagam meridianam versus Occidentem, ad locum usque qui Plana major nominatur, indeque per gyrum ad septentrionalem vergens regionem, sicut Pyrenæi montes præeminent Aragoniæ, inclusa omni valle Orsela, ac toto Pintano cum parochialibus ecclesiis suppositorum castellorum, ut scilicet Filera, Penna, Sos, Lopera, Unocastello, Susia, Librana, Eliseo, Castellomanco, Aguero, & Moriello.

Statuimus, etiam, ut causæ Clericorum, pro quibus hucusque ecclesia nostris in partibus gravata non modicum extiterat, deinceps episcopo solo & archidiaconibus ejus discutiendæ relinquantur, ut indebita circa eos sæcularium cupiditas nostro cauteriata judicio in talibus prorsus resecetur, & secundum normam justitiæ suum cuique jus conservetur.

ANNO CHRISTI 1060.

Donamus etiam & concedimus Deo & beato Piscatori omnem decimam nostri juris, auri, argenti, frumenti, seu vini, sive de cæteris rebus, quas nobis attributarii sponte aut coacte exsolvunt, tam Christiani, quam Sarraceni, ex omnibus * virulis atque castris, tam in montanis quam in planis, infra præfixos terminos. Addimus ad hæc de omni dominatu castri quod nominatur Atares ex omnibus quæ ibi habemus, vel ad nos pertinent, laborantium quoque omnium nostrorum, seu de ipso teloneo quod accipimus de Jacca, vel homicidiorum, sive regalium placitorum totius regni Aragoniæ. Ex omnibus decimationem omnem donamus, insuper & ex ipsis tributis, quæ recipimus in præsenti, vel recipere debemus, aut in futuro Deo miserante recipiemus: De Cæsaraugusta, nec non & Xutela, de omnibus tertiam partem ipsius decimationis suprædictæ Ecclesiæ & Episcopo concedimus & donamus.

* *Forte*, vil Iulis.

Ego vero Sanctius præfati Regis filius, divino incensus amore, concedo Deo & beato Clavigero domum quam habeo in Jacca, cum omnibus quæ illi pertinent.

Hæc omnia superius constituta seu descripta donamus Deo & beato Petro ad restaurationem suprædicti Episcopatus, propter remissionem nostrorum peccaminum, ac remedium animarum nostrarum, & pro requie progenitorum nostrorum: ea videlicet ratione, ut si aliquando Deo disponente caput ipsius Episcopatus potuerimus recuperare, ista, quam restauramus, Ecclesia ipsi sit subdita, & unum sit cum illa. * Qui si nos donatores, aut aliquis successorum nostrorum, vel ulla magna, sive parva persona, de his superius scriptis & donatis aliquid voluerit minuere, tollere, vel alienare, nullatenus hoc valeat vendicare; sed si quis pretium petierit, canonica componat auctoritate. Et ista donatio firma sit & stabilis cum Christo in sæcula omnia. Si vero, quod absit, ullius personæ spiritus quis fuerit contrarius, & hanc donationem velit dissumpere, seu violare; quousque canonice emendet, restituat, satisque faciat, nullam cum Christianis participationis causam se existimet habere. Insuper & ab Ecclesiæ conventu sit extraneus, & cum Juda proditore deputatus.

* *Forte*, Quo

Facta charta donationis anno millesimo sexagesimo tertio Dominicæ Nativitatis æra millesima centesima prima Indictione decima tertia

Ego Ranimirus, quamvis indignus, Christi providentia Rex, hanc donationem propria manu confirmo, & SS. † & omnes Episcopos in hoc sacro Concilio congregatos, ut hæc confirment & subscribant, rogo.

Sanctius filius regis.
Alius vero Sanctius frater ejus.
Austindus Auscensis Ecclesiæ Archiepiscopus.
Guillermus Urgelæ Ecclesiæ Episcopus.
Heraclius Bigorrensis Ecclesiæ Episcopus.
Stephanus Olorensis Ecclesiæ Episcopus.
Gomesanus Calagorritanæ Ecclesiæ Episcopus.
Joannes Leyurensis Ecclesiæ Episcopus.
Sanctius præfatæ Ecclesiæ Episcopus.
Paternus Cæsaraugustanæ Ecclesiæ Episcopus
Arnulphus Rotensis Ecclesiæ Episcopus.

Be-

ANNO CHRISTI 1060.

Belasco Abba cœnobii S. Joannis Baptistæ.
Banzo Abba cœnobii S. Andreæ Apostoli.
Garusus Abba Asinensis.
Sanctius Comes.
Fortunio Sancii procer.
Lope Garseanus procer.

Omnesque proceres Regis præfati eo modo nutriti aulæ regis.

Audientes enim cuncti habitatores Aragonem * Patri, tam viri quam fœminæ, omnes una voce laudantes Deum, confirmaverunt dicentes: unus Deus, una fides, unum baptismum: gratias Christo cœlesti ac benignissimo, ac serenissimo Ranimiro Principi, qui curam adhibuit ad restaurationem sanctæ matris Ecclesiæ: sit illi concessa salus & vita longæva, victoria inimicorum optata B illi pateat. Post excessum vero hujus * edii cum A sanctis in Paradiso amœnitate intromittat victurum feliciter in sæcula sæculorum. Amen.

*Locus corruptus.

ANNO CHRISTI 1060.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1060. n. 2.

Concilium Jaccetanum, quod hoc anno Baronius cum Surita in Indice refert, anno 1063. celebratum. Moretus enim l. 2. Investigat. cap. 11. pag. 494. laudat chartam Dedicationis Ecclesiæ Jaccensis, datam a novem Episcopis, qui Concilio interfuere, in qua legitur: *facta charta dedicationis anno MLXIII. æra MCI.* quo scilicet tempore Ramirus in Aragonia regnabat. Huic Concilio præfuit Austindus Archiep. Auxitanus in Aquitania, quia Osca, quæ sedes erat Episcopalis, tunc a Mauris occupabatur, & Archiepiscopus Auxitanus hoc munere in Navarra & in Aragonia fungebatur. Est autem Jacca Aragoniæ urbs ad Aragoniam fluvium posita.

☞ SYNODUS SLEVICENSIS

Anno Christi MLIX. *Alexandri II. Papæ I. Henrici IV. Regis VI.*

Indicta ab Adalberto Hamburgensi Archiepiscopo, patet ex Encyclica scripta ad Wilhelmum Roschildensem Episcopum suffraganeum suum.

Affert P. Harthzeim Conc. Germ. tom 3. pag. 145. ex Adamo Bremensi.

Adalbertus S. Romanæ, & Apostolicæ Sedis legatus, nec non & universarum Septemtrionalium nationum Archiepiscopus Hamburgensis quoque Provisor indignus Vuillelmo Roschildensi Episcopo salutem.

AD Synodum quam apud Slesvich celebrandam esse constitui, vos venisse, aut nuntium vestrum misisse grato perciperem animo, sed de hoc alias. Nunc autem fraternitatem vestram latere nolo quid molestiæ mihi Adalvardus Episcopus intulit, quem vobis testibus, qui ordinationi ejus interfuistis, Sictonensis Ecclesiæ consecravi Pontificem, quem dum barbara gens sibi præesse noluit Scarensem Ecclesiam invadere cœpit. Peto igitur ut nuntium meum, qui illic iturus est, ad Dalbiensem velitis Episcopum dirigere. Hæc habui de Synodo, quæ dicerem cum & alia multa sint, quæ fastidii causa omitto.

Huc usque recitat Adamus Bremensis.
His subjicit sequentia de propagatione ejusdem Ecclesiæ per Adalbertum.

Ipsi vero quos Metropolitanus ad gentes ordinavit, plures sunt, quorum sedes, & nomina didicimus ipso narrante: in Daniam itaque novem constituit: Rodulphum ad Slesvich, Oddonem ad Rippam, Christianum ad Arhus, Heribertum ad Viburg, Magnum, & Albrittum in Vendilam insulam, Edbertum in Vionem Insulam, & Flastriam, Villelmum in Seland, Eginonem in Scaniam provinciam. In Suediam vero consecravit sex, Adalvardum, & Accilinum, item Adalvardum, & Tadicum, nec non Simeonem atque Joannem. In Norvegiam duos tantum ipse consecravit Tolff, & Sivardum. Ceterum aliunde ordinatos, cum satisfacerent, & secum tenuit misericorditer, & abeuntes dimisit hilariter, sicut Meinardum, Osmundum, Osernardum, & Algotum, aliosque multos præterea. Turolfum quendam posuit ad Orcadas, Isteph ad Islanæ insulam. Sunt Episcopi quos ordinavit omnes viginti, quorum tres abortivi, extra vineam otiosi remanterunt, sua quærentes, non quæ Jesu Christi. Quos universos glorioſus Archiepiscopus decenti honore habens ad prædicandum Barbaris verbum Dei prece, & præmio commendabat. Ita sæpissime vidimus cum quatuor, aut quinque stipatus Episcopis (prout ipsum audivimus dicentem) absque multitudine esse non posse.

Cyprœus in Hist. Eccl. Slesvic. & Holsat. hæc addit. Adalbertus Slesvicum se recepit, ubi & propter loci commoditatem Synodum cogere solebat: & omnibus familiariter utebatur.

§. I. Sueno II. Daniæ Rex, qui Slesvici agebat de Episcopi adventu certior factus eum invitavit, & convivio acceptum liberaliter tractat: Episcopus vicissim Regem laute accepit: octo diebus continuata convivia more barbarorum, & ita Rex Episcopum ex inimicitiis in gratiam recipit, odio, quo hactenus illum prosequutus erat, depositio.

§. II. Cumque inter alia de Episcopis, & Pastoribus in Dania constituendis Archiepiscopus verba facere, & agere cepisset: Rex satius esse respondit, si ad Ecclesiastica munera, & ministeria vocarentur indigenæ in Regno Daniæ nati, & educati, quibus sermo Danicus vernaculus, & notus esset, quam exteri, & alienigenæ, qui ejus usum nullum haberent, idque sibi placere: ita enim interpretibus opus non esse. Quæ cum ita sint, cupere se ut in posterum Albertus in Episcopis designandis, & creandis ejus rationem haberet, & indigenas exteris præferre vellet.

§. III. Sed & de pace Christianorum, & paganorum conversione actum, & transactum fuit.

Atque ita inter Regem & Episcopum convenit, & Slesvico discessum est consentientibus animis, & rebus bene compositis.

ANNO CHRISTI 1061.

CONCILIUM BENEVENTANUM.

Deſcripſit illud Ughellus, t. VIII. p. 700. emendatius vero ex mſſ. nuper edidit eminentiſſ. Card. Vrſinus in ſynodico Beneventano, in hunc modum.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri JESU Chriſti Domini æterni, & in nomine ſanctæ individuæque Trinitatis. Ego Udalricus Domini gratia ſanctæ Beneventanæ ſedis archiepiſcopus, notum facimus omnibus fidelibus catholicæ eccleſiæ, in noſtra reſidentibus præſentia, cunctiſque in gremio eccleſiæ manentibus. Quoniam dum in ſancta eccleſia catholica Dei genitricis & Virginis Mariæ noſtri epiſcopatus reſediſſem, ſimul cum Dodone epiſcopo, ac vicario domini noſtri ſummi Pontificis & univerſalis Papæ noſtri ſanctiſſimi nomine Nicolai, & Bernardo coepiſcopo, & Cancellario prædicti domini Papæ glorioſiſſimi: ibique reſidentibus ceteris epiſcopis; ſcilicet Civitatenſe, Florentinenſe, Latinenſe, Montecorbinenſe, necnon & Teleſinenſe, & Alifinenſe, Bibinenſe, Frequentinenſe: cum abbatibus, ſacerdotibus, ceteriſque gradibus eccleſiæ, ſimul cum aliquibus laicis, ibique proficiſcentibus ad ſanctam ſynodum. Inter cetera, quæ in eadem ſynodo dicta & emendata ſunt, dominus Amicus abbas monaſterii ſanctæ Sophiæ ſurrexit de ſede ſua: proſtratuſque humi, ſupplici ter & reverenter cœpit reclamare, & quæſtionem facere adverſus Leonem epiſcopum Draconarienſem: quatenus ipſe contra catholicam auctoritatem teneret duas eccleſias; unam, quæ nominatur, ad ſanctam Mariam, conſtructam in loco, qui *Nolicino* nominatur: aliam, quæ vocatur, ad ſanctum Benedictum, conſtructam intra mœnia ejuſdem civitatis Draconenſis, una cum juribus ac poſſeſſionibus earum eccleſiarum; quoniam ipſas eccleſias dicebat eſſe pertinentes jam nunc nominato monaſterio.

Tunc ipſe Leo convocatus, humiliter & patienter adoravit eamdem ſanctam ſynodum, interrogatuſque quid inde diceret; ipſe Leo epiſcopus cœpit manifeſtare & dicere, quatenus prænominatas eccleſias, cum omnibus illarum juribus, legaliter & juſte prænominatum monaſterium ſanctæ Sophiæ debet tenere & poſſidere; & recte debent eſſe ſubjectæ præfato monaſterio & ſibi Leoni epiſcopo, & Draconariæ eccleſiæ dicebat nequaquam pertinere debere, nec ipſe inde quidquam tollere, nec ullam invaſionem contra præfatum ſanctæ Sophiæ monaſterium, aliquando vel ullo tempore ipſe feciſſet; ſed ab aliis invaſoribus atque raptoribus hoc nefarium facinus atque ſacrilegium operatum eſſe.

Hoc audito placuit nobis & ſanctæ ſynodo, ut ipſe Leo epiſcopus per paſtorale pedum, quod ille ſuis propriis tenebat manibus, renueret prædicto abbati ad partem prædicti monaſterii jam dictas eccleſias, cum omnibus rebus ac poſſeſſionibus ipſis eccleſiis pertinentibus: & mox ſecundum noſtrum & ſanctæ ſynodi præceptum, præfatas per paſtoralem baculum renuit eccleſias, una cum omnibus illarum pertinentiis: & dicens manifeſtavit ſe, ut neque Leo epiſcopus, neque ſui ſucceſſores, neque pars ipſius jam dicti epiſcopi aliquanto tempore de jam dictis eccleſiis, & de illarum rebus ac pertinentiis cum parte jam dicti monaſterii non cauſarent atque contenderent per nullam quamlibet inventam rationem: verum tamen amodo & perpetuis temporibus, tam ipſe Amicus abbas, quam ejus ſucceſſores, ſeu & pars jam dicti monaſterii, jam nominatas eccleſias cum omnibus earum poſſeſſionibus & rebus, tam quæ modo habere & poſſidere videntur, ſeu quam & omnia illa quæ in antea Dominus per illos & ſuos fideles in ipſis eccleſiis dederit, firmiter habeant, necnon & poſſideant, juxta textum de nomine illius monaſterii, & de jam dictarum eccleſiarum continentiis & pertinentiis, una cum inferius atque ſuperius, cum aquis & cum viis & anditis, omnibuſque ſuis pertinentiis, ſine aliqua contradictione jam nunc dicti Leonis epiſcopi, ejuſque ſucceſſorum, ſeu a parte jam dicti ſui epiſcopi: ſed ſine cujuslibet requiſitione ab illorum partibus. Propterea per conſenſum omnium, qui in ipſa ſancta ſynodo reſederunt, confirmavimus juxta inſtitutionem ſanctorum Canonum jam dictas eccleſias cum omnibus earum rebus & pertinentiis, ut præfatum ſanctæ Sophiæ monaſterium habeat atque poſſideat, nulla violentia ab aliquo ſibi ingerenda. Et ut cuncta quæ ſuperius leguntur, in perpetuum recordeniur, & conſerventur, annulo noſtro hoc præceptum inſigniri juſſimus, noſtriſque manibus ibidem adnotavimus & ſubſcripſimus.

Datum per manus Joannis clerici, in anno ab Incarnatione Domini noſtri JESU Chriſti MLXI. & nono anno pontificatus domini Udalrici piiſſimi Pontificis, menſe Junio, Indictione XIV. feliciter admodum.

Ego qui ſupra, Udalricus archiepiſcopus.

Ego qui ſupra, Dodo Roſellanus epiſcopus interfui, conſenſi, necnon & ſubſcripſi.

CONCILIUM ROMANUM

Ex P. Pagi ad an. Ch. 1059. n. 6. & ſeq.

A Nicolao II. Papa celebratum Anno 1061.

DE eo ita Aelredus Abbas Rievallenſis in vita S. Eduardi regis apud Seldenum in decem Scriptoribus Hiſp. Angl. pag. 366. *Rex ſanctus de omnibus curam gerens, omnia ſecundum catholicæ veritatis regulam fieri volens, omnibus etiam prodeſſe deſiderans, ut ipſe de ſuis ſecurior efficeretur, & aliis ad ſalutem doctrina Apoſtolica præberetur cum Aeldredo Eboracenſi Archiep. duo mittuntur* (Romam nempe) *in Pontificatum electi, Griſo ſcilicet ad Eccleſiam Vvellenſem, Vvalterus vero ad Herefordienſem. Qui præſente eo, cum quo venerant, Archiepiſcopo, a domino Papa munere conſecrationis ſuſcepto IN CONCILIO QUOD IN LATERANENSI PALATIO, Dei, ut credimus, tunc nutu forte convenerat, cum cæteris Patribus honorifice conſederunt. Dein tempore opportuno cum litteras Regis in medium protuliſſent, cætera, quæ eis fuerant imperata, adjiciunt. Favet votis Regiæ ſanctitatis ſummi Pontificis, totiuſque ſacri Conventus unanimis, rationabiliſque ſententia. Acceptaque S. Patris Epiſtola, nihil omnino adverſi toto illo itinere paſſi cum ſumma tripudio Regi, patriaque reddunlur.*

ANNO CHRISTI 1061.

tur. Hoc autem Romanum Concilium, cui interfuit Aldredus, confundendum non eſt cum altero Concilio Romano anno 1059. celebrato. Aldredus enim exeunte tantum Decembri an. 1060. ad Eboracenſem Epiſcopatum evectus eſt, ut omnes antiqui Scriptores Anglici teſtantur. Refert poſtea Aelredus literas S. Eduardi Regis, ad Nicolaum Papam directas, quas Aldredus Romam anno 1061. detulit, & Privilegium Nicolai Papæ S. Eduardo conceſſum, quo privilegia Regibus Anglorum, ut petierat Eduardus, confirmat, & tam epiſtola illa, quam hoc privilegium cum an. 1061. & Concilio Romano ſecundo copulari debent. Neque ab hoc evellenda, & ad Synodum anni 1059. cum Baronio, aliiſque paſſim referenda Gerardi Comitis Glarenni, cæterorumque prædonum, qui Aldredum, comiteſque deprædaverant, excommunicatio, de qua Auctor Defenſionis Romanæ Eccleſiæ adverſus Regium Advocatum: *In Plenaria Synodo, Papa Nicolao præſidente, excommunicatus eſt Gerardus*. Aldredus enim, ut diximus, nonniſi ſub exitum anni Chriſti 1060. Archiepiſcopus Eboracenſis electus, & poſtea Romam a S. Eduardo miſſus. Certum itaque & indubitatum, Nicolao II. Eccleſiam Romanam adminiſtrante, duo Romana Concilia congregata eſſe, ac utrique magnum numerum Epiſcoporum interfuiſſe; cum prius anno 1059. coactum 113. Epiſcoporum fuerit; poſterius vero a laudato Defenſore *Plenarium* appelletur, quod citius quam anno 1061. indici non potuit.

ANNO CHRISTI 1061.

☞ AD ROMANUM CONCILIUM II.

Sub Nicolao II. papa anno 1061. habitum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi to. 1. pag. 1343.

QUamvis non ſatis conſtat utrum ea, quæ hic daturus ſum de Romano Concilio ad illud quod anno 1061. habitum eſt, Concilium pertineat, huic tamen potius, quam præcedenti anni 1059. ideo adſcribo, quod ex additamento hoc meo conſtet ſermonem eſſe de Concilio cui Gallici plures epiſcopi interfuerint, prius vero illud ex Italicis tantummodo extitiſſe ex iis, quæ ſuperſunt ſubſcriptionibus compertum eſt. Hæc vero habeo, quæ ſecundo huic Romano Concilio adjiciam. Res erat de Eccleſia quadam Credonenſi, quam ſibi aſſerebant monachi S. Albini Andegavenſis, eamque viciſſim ut ſibi debitam Vindocinenſes monachi tuebantur. Cauſa ad Burdegalenſe quoddam Concilium anno 1068. circiter delata, coram legato apoſtolico Stephano S. R. E. cardinali, monachis S. Albini pro ſuo jure certantibus, Vitalis monachus Vindocinenſis repoſuit, cauſam illam *jam pridem in Romana ſynodo ſub venerabilis memoriæ Nicolao papa publice determinatam fuiſſe, audientibus quibuſdam Epiſcopis de Gallia ad Concil. profectis, Hugone videlicet Nivernenſi, Gualterio Meldenſi, itemque Hugone Trecenſi, atque VVigrino Cenomanenſi, quorum tres H. ſcilicet VV. & alius H. cum adhuc viverent, & monachi S. Albini ſæpedictam calumniam iteraſſent, literas ſuas B. Turonenſi archiepiſcopo, & E. Andecavorum pontifici in teſtimonium Monachis Vindocini tranſmiſerunt, proteſtantes vidiſſe ſe, & audiſſe querelam illam juſto examine libratam coram præfato papa Nicolao in communi Concilio fuiſſe definitam*. Illa legas in actis concilii Burdegalenſis anni 1068. in Collect. Veneto-Labbeana tom. XII. col. 170.

SYNODUS CADOMENSIS

Ex Beſſin Concil. Rotom. p. 48.

Epiſcoporum, Abbatum, ac Procerum totius Normanniæ, juſſu Guillelmi II. Normannorum Ducis, ſtatuendæ publicæ utilitati tum eccleſiaſticæ tum ſæculari inſtituta anno 1061.

Synodi hujus meminerunt ex recentioribus Molineus in Guillelmo Conquæſtore, Carolus Burgvilleus in ſuis de Cadomenſis Academiæ ac urbis antiquitatibus, ex veteribus monumentis, ac ſcribit Guillelmum Ducem celebrem apud Cadomum habuiſſe conventum Epiſcoporum, Abbatum, totiuſque Provinciæ Optimatum: ubi de tapinis ec de populationibus compeſcendis, quæ ob præteritorum bellorum turbas ac ſævitiam & Principis abſentiam in ea graſſabantur, tum de pace ac ſecuritate publica conſtituenda actum. H. jus etiam Concilii meminit Mabillonius Annal. Bened. tom. 4. p. 484. ex charta Pratellenſis monaſterii. Pauca quæ ſuperſunt decreta collegit Molineus in Guillelmo II. ad an. 1061.

I.

UT Abbates, aliique Prælati [1] ruri commorantes in urbes monaſteriis Vvicinas ſe conferrent, ne cum publica offenſione huc illucque vagari viderentur.

II.

Ut quotidie [2] ſero ſigni pulſu ad preces Deo fundendas quiſque invitaretur, atque occluſis foribus domorum, ultra vagari amplius vetitum admoneretur.

III.

Ut [3] deinceps adverſus fures, ſicarios, alioſque id genus nebulones, aut criminum reos, juxta legum placita animadverteretur, ac ſtatutas legibus pœnas luerent criminum poſtulati & convicti.

Hæc & alia multa communi omnium voto conſtituta ante conventus generalis dimiſſionem juraverunt ſinguli amuſſim pro civili ſervaturos, & ut

(1) Concil. Arelat. V. an. 554. Can. 3. (2) Id primum a Guill. Angl. rege & Norm. Duce ſtatutum, ut furtis nocturnis caveretur. Veſpertinus autem ille ſigni pulſus vocabatur ignitegium. (3) Ita Piſtenſes ſynodi, & Regum Capitularia.

& ut a ſubditis excutioni mandarentur quanto- A quaſi urbis unius concives ſub Principe ſuo, non
ANNO CHRISTI 1061. eius curaturos polliciti ſunt. Qui quantalibet locorum intercapedine a ſe invicem diſſiti eſſent, ſecus ac ſub amantiſſimo patre-familias victuros invicem ſpoponderunt. ANNO CHRISTI 1061.

VITA ET EPISTOLÆ
ALEXANDRI PAPÆ II.

Alexander quando & a quibus pontifex electus.

ALexander, patria Mediolanenſis, epiſcopus Lucenſis, antea Anſelmus nuncupatus, poſt tres menſes interregni, a cardinalibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ legitimo ritu pontifex Romanus hujus nominis ſecundus electus eſt, anno Chriſti 1061. tempore regnantis Henrici IV. Cum obitus Nicolai papæ innotuiſſet, comites Tuſculani, & Galeriani, aliique Romani proceres, propter fœdus cum Normannis initum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus infenſi, habita pſeudoſynodo Baſileenſi, comitem quemdam Galeriæ deputarunt, qui coronam auream, & inſignem patriciatus titulum, ad regem Henricum deferens, pro Romano pontifice ex Longobardia eligendo ſolicitaret. Cardinales, circumventione eorum cognita, idem præſtiterunt, & ad eumdem regem, Stephanum cardinalem presbyterum, quondam Cluniacenſis cœnobii monachum, ablegarunt. Qui cum, regiis miniſtris obſtantibus, contra jus gentium ad colloquium regis non admitteretur: rediit ad ſuos, quidque ſibi eveniſſet coram omnibus expoſuit. Facta relatione, circa Kalendas Octobris cardinales pontificem elegerunt, non quem vellent, ſed quem regi gratum fore putabant: nimirum Anſelmum patria Mediolanenſem, epiſcopum Lucenſem, regis familiarem, aulæque regiæ quaſi alumnum & domeſticum. Sed quid accidit? Audita electione Anſelmi, quæ inſcio & inconſulto rege contigiſſet, conclamata eſt ab omnibus in aula regis injuria regi illata. Hortatu ergo Guiberti Parmenſis cancellarii, duo epiſcopi publico concubinatu infamati, cum Gerardo illo Galeriæ comite & ſacrilego prædone, quem Nicolaus in Romano concilio excommunicaverat, ipſo feſto Simonis & Judæ convenientes, Cadaloum Parmenſem epiſcopum jam antea excommunicatum elegerunt, novumque ſchiſma concitarunt. Petrus Damiani ſchiſmaticum per litteras increpavit, ſed tantum abeſt ut homo peſtilens litteris Petri exterritus ceſſaret, ut etiam ipſe turpiſſimus turpiſſime viveret, aliiſque turpiter viventibus conniveret. Cumque ea re incontinentium clericorum omnium animos ſibi conciliaret, libidinique frena laxaret, dicti ſunt Cadaloitæ, qui antea Nicolaitæ dicebantur.

Per Cadaloum Parmenſem epiſcopum, & pſeudopapam novum ſchiſma exortum.

Alexander Hildebrandum, ſtatura quidem parvum, ſed viribus ingenii & gratia Spiritus ſancti admirabilem, ex archidiacono creavit cancellarium, cui univerſæ Romanæ eccleſiæ adminiſtratio ex officio committeretur. Cadalous corruptis auro proceribus Urbis, Romam armata manu ingredi tentavit: ſed repulſus, magna ſui confuſione ad propria revertit. Cumque hæc omnia fierent ſtudio, inſtinctu, & opera iſtius Guiberti principis, quem imperatrix cancellarium fecerat: ſingulari Dei conſilio accidit, ut ſancto Annoni Colonienſi archiepiſcopo (qui Henricum regem puerum jam annorum decem a matre Agnete impetratrice ſubduxerat, blanditiiſque delinitum, cæterorumque Germaniæ principum obſequio frequentatum & cultum, educandum retinuerat) regis cuſtodia & regni adminiſtratio, habitis deſuper ſcomitiis, demandaretur. Hanc poteſtatem conſecutus, ad res eccleſiæ componendas, atque ſchiſma novum plane extirpandum, contulit ſe in Italiam, & Romam uſque pervenit. Inde in Germaniam reverſus, hortatu Petri Damiani, in præſentia regis, epiſcoporum Germaniæ & Italiæ ſynodum convocavit: qua, poſt diſputationem inter Romanæ eccleſiæ defenſorem & advocatum regium habitam, omnium acclamatione Cadalous pſeudopontifex eſt damnatus, Alexandri autem electio comprobata. Quod cum patres Mantuani concilii, cui Anno Colonienſis legatione regis nomine functus interfuerat, ſua ſententia confirmaſſent, & ſchiſmaticus ſecundo Urbem infeliciter expugnare tentaſſet: tandem pſeudopontifex a ſchiſmate recedens, petita & obtenta venia ab Alexandro, paucis poſt diebus malam mortem incurrit. Auguſta, quæ nefariæ Cadaloi promotioni faverat, pœnitentiam actura Romam venit ad limina apoſtolorum: ſeque non tantum imperio, verum etiam ſæculari cura & honore totam abdicavit. Alexander pontifex ſedem apoſtolicam quiete adeptus, legationem miſit ad Eduardum regem Angliæ pro Wulſtano Wigornienſis eccleſiæ epiſcopo eligendo. Petrum Damiani ablegavit in Gallias propter anguſtias, quibus Cluniacenſes monachi affligebantur, eumdem miſit Florentiam ad ſchiſma ibidem conflatum denuo componendum.

Alexandri electio confirmatur, Cadaloi repr batur.

Obitus Cadaloi ſch matici.

Res ſub lexandro ſtæ.

Hæreſim Nicolaitarum, qui clericorum incontinentium conjugia pertinaciter defendebant, per Damianum confutavit & eradicavit. Inceſtuoſorum vero hæreſim, quæ auctoritate Juſtiniani imperatoris aſſerebat, eadem ratione qua in ſucceſſionibus numerandos eſſe gradus conſanguinitatis, non tantum per epiſtolam Petri Damiani, verum etiam duobus pluribuſque Romæ habitis conciliis impugnavit. Contra novos hæreticos hoc tempore emergentes, qui docebant epiſcopatus a principibus laicis abſque crimine ſimoniæ licite emi poſſe, quoſque Petrus Damiani ſcriptis ſuis graviter inſectatus eſt, decretum edidit, quo omnis beneficii eccleſiaſtici venditionem & emptionem interdixit.

Hereſes Alexan.qu

Per Godefridum Tuſciæ marchionem, Romanam eccleſiam liberavit a Normannis: cum jam Richardus Nortmannorum princeps Aquinum uſque victor perveniſſet, Urbem proxime invaſurus, ut a pontifice imperatoris inſigne conſequi poſſet. Ad Guilielmum comitem Nortmanniæ, quem Edvvardus, virgo virginem habens uxorem Editham, nulla prole relicta, ſucceſſorem regni conſtituerat, miſit vexillum, ut Haroldum tyrannum, Angliæ regnum occupantem, poſt obitum ſancti Edvvardi regis expelleret, atque ut legitimus ſucceſſor eodem regno potiretur. Pro componendis ſeditionibus per ſimoniacos & fornica-

Romanam cleſiam a Nortman liberavit

Edvvard rex virgo virginem xorem re quit.

Cadalous ſchiſmaticus inſidiatur Romæ.

S. Annoni adminiſtratio regni committitur.

nicarios clericos exortis, legationem misit ad Mediolanenses. Decreta auctoritate apostolica ipsis præscripta infra subjunguntur. A Guilielmo comite Burgundiæ, & compluribus Francorum nobilibus, pro defendenda Romana ecclesia, quoties opus erat, juratam promissionem accepit. Usum mitræ, laicis hactenus inconcessum, Uratislao duci Bohemorum concessit. Henricum regem, qui juvenili furore Bertam conjugem repudiare parabat, per Petrum Damiani apostolica legatione a proposito revocavit. Argentinensem episcopum, Guarnerum nomine, ob crimen simoniæ episcopatu privavit. Cum Moguntino & Bambergensi de simoniæ crimine accusatis sanctum Annonem ad se venientem, & pro reis episcopis intercedentem, honorifice excepit, brachio sancti Cæsarii donavit: ejusque favore citra munerum acceptionem, ut cum injuria pontificis suspicatur Lambertus, prædictos absolvit. Per legatos a latere suo in Angliam missos in concilio Wintonienſi Stigandum Cantuariensis ecclesiæ invasorem deposuit: Lanfranco eidem subrogato duplex pallium concessit. Petrum Anagninæ civitatis episcopum, ad Michaelem VII. Orientis imperatorem, apocrisiarium misit, unde eumdem imperatorem cum Romana ecclesia communione conjunctum fuisse aperte colligitur. Basilicam sancti Benedicti in monasterio Cassinensi ipse in præsentia omnium cardinalium dedicavit. Henricum regem, quem propter simoniacas abbatiarum & episcopatuum nundinationes, aliaque plura delicta, Saxones & principes imperii apud pontificem accusaverant, quemque sanctus Anno, abdicata hanc ob causam regni cura & administratione, ab impietate & sacrilegiis apud eumdem pontificem graphice descripserat, per litteras Romam citavit: verum morte præventus, causam regis, successori dijudicandam reliquit. Mortuus est pontifex miraculosa dæmonis expulsione, & claudi hominis cura celeberrimus, Romæ, decimo Kalendas Maii, anno 1072. cum sedisset annos undecim, menses sex, & dies vigintiduos.

Alexander miraculis clarus quando obierit.

EPISTOLA I. ALEXANDRI PAPÆ II.

AD MEDIOLANENSES CONTERRANEOS SUOS.

Excitat eos ad virtutum exercitia.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, omnibus Mediolanensibus clero, & populo, salutem & apostolicam benedictionem.

DIvini judicii dispositione provisum est, ut Mediolanensis ecclesiæ filius, & Ambrosianis uberibus sublactatus, ad famulatum apostolicæ sedis indignus ascenderem, ac matri omnium ecclesiarum pastoralis curæ solicitudine deservirem. Unde cum totius universalis ecclesiæ cura nobis non levis incumbat, propensius circa vos ipsa natura nos provocat esse pervigiles: ut unde nos constat originis duxisse primordium, ibi etiam majoris ad æternam salutem habeamus solicitudinis incrementum. Nam & ignis ea primum ligna conflagrat, ex quibus oritur: & fons ante omnia illas terræ venas infundit, ex quibus profluens derivatur. Unde vos, dilectissimi, internæ dilectionis studio cohortans, rogo, ut ad cælum se vester spiritus erigat, deceptoria terrenarum rerum & caduca lucra contemnat, ab amore cœnosi hujus mundi se prudenter expediat, ad creatoris sui desiderium medullitus inardescat. Estis enim, sicut beatus dicit apostolus, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit ad admirabile lumen suum. Quibus ergo hereditas incontaminata, immarcescibilis, conservatur in cælis: absit ut eorum mens per amorem rebus sit involuta terrenis. 1. Petr. 2.

Plane, quia etiam vulgaribus loquimur, vulgatum scripturæ testimonium libentius exhibemus. Mementote itaque, fratres mei, quod in oratione dominica dicitis: *Pater noster, qui es in cælis.* Quem itaque patrem vocamus, ad ejus hereditatem tota mentis concupiscentia festinare debemus. Matth. 6.

De terrena porro hereditate scriptum est: *Hereditas, ad quam in principio festinatur, in novissimo benedictione carebit.* Cur ergo, cum dicimus, *Pater noster*, præsto subjungimus, *Qui es in cælis*, & non potius, qui es in terris, videlicet quæ nobis notiores sunt: sive, qui es in aquis, aut in abyssis, cum ubique Deus sit, nihilque ab ejus præsentia vacuum sit? sed cum dicimus, *Pater noster*, idcirco addimus, *Qui es in cælis*, ut ad illam cælestem hereditatem sese noster animus erigat, atque in tam sublime germen adscitus, ut sit heres Dei, terrena quælibet ignobiliter non requirat. Enim vero pater fidei Abraham plures habuit filios: sed solus ille nobilis, qui fuit uxoris; qui vero ex concubinarum sunt ignobilitate susceptі, paternæ hereditatis successione leguntur excluſi. Porro autem, dum eos aluit Abraham, omnes dicebantur filii Abraham: at vero cum testamentum venit, qui esset legitimus heres, qui fieri deberet exheres, patenter ostendit. Nam scriptura testante, dedit Abraham omnem hereditatem filio suo Isaac: filiis autem concubinarum dedit munera, & segregavit eos a filio suo Isaac. Prov. 20. Genes. 25.

Ecce itaque omnes dicebantur filii, sed non omnes hereditatis paternæ sunt jura sortiti. Sic profecto fratres quamplures sunt hodie Christianæ professionis titulo decorati, qui videlicet in Christi hereditate nequaquam merentur adscribi: & nunc quidem paterno vocabulo gloriantur, sed nequaquam ad hereditanda paterna bona perveniunt, quia velut spurii, non cælestia, sed terrena ignobiliter concupiscunt. Vos autem, dilectissimi, membra mea, viscera animæ meæ, sic satagite per viam mandati cælestis incedere, ut mens nostra merito semper debeat de sancta consanguineorum suorum conversione gaudere. Speramus autem in eo, qui de Virgine dignatus est nasci, quia nostri ministerii tempore sancta clericorum castitas exaltabitur, & incontinentium luxuria cum cæteris hæresibus confundetur. Omnipotens Deus, dilectissimi fratres mei, ab omni vos pravitate custodiat, & per justitiæ semitam ad cælestia vos regna perducat. Castitatem clericorum insinuat.

EII. AD HARALDUM NORVEGIÆ REGEM.

Hortatur eum ad obediendum Adalberto Hamburgensi archiepiscopo.

Alexander episcopus servus servorum Dei Heraldo Nortmannorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

QUia adhuc rudes in fide existitis, & in ecclesiastica disciplina quodammodo claudicatis: oportet nos, quibus totius ecclesiæ est commis-

missum regimen, divinis admonitionibus vos frequentius visitare. Sed quia ob longarum difficultatem viarum per nos hoc agere minime valemus: sciatis nos * Alberto Bremensi archiepiscopo vicario nostro hæc firmiter commisisse. Prædictus itaque archiepiscopus legatus noster suis nobis est conquestus epistolis, quod episcopi vestræ provinciæ, aut non sunt consecrati, aut data pecunia contra Romana privilegia quæ suæ ecclesiæ sibique data sunt, in Anglia, vel in Gallia pessime sunt ordinati. Unde ex auctoritate apostolorum Petri & Pauli vos admonemus, ut sicuti apostolicæ sedi reverentiam subjectionis debetis exhibere, ita præfatam venerabili archiepiscopo vicario nostro, & vice nostra fungenti, vos vestrique episcopi impendatis, *&c.*

* Adalberto.

III. EPISTOLÆ AD SUENONEM REGEM DANORUM FRAGMENTUM.

Exigit censum a Suenone Danorum rege, quem majores ejus persolvere consueverunt.

Alexander episcopus servus servorum Dei Suenoni regi Danorum.

QUapropter prudentiam tuam admonemus, ut censum regni tui, quem prædecessores tui sanctæ apostolicæ ecclesiæ persolvere soliti sunt, nobis & successoribus nostris transmittere studeat: ita tamen, ut non sicut oblatio in altari pona tur, sed, ut supra diximus, tam nobis, quam successoribus nostris, ut certius approbetur, præsentialiter offeratur.

IV. AD PETRUM DALMATIÆ & Sclavoniæ Archiepiscopum.

Misso illi pallio, ejusdem officio graviter incumbere hortatur.

Alexander servus servorum Dei Petro venerabili archiepiscopo Dioclienſis atque Antibarenſis ecclesiæ salutem perpetuam in Christo.

G. C. *Nonnulla emendavimus ex ep II Leonis VII. ex qua, multa in hanc transscriptæ sunt.*

SI pastores ovium solę geluque pro gregis sui custodia die ac nocte intenti sunt, & ut ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morsibus deficiat, oculis semper vigilantibus circumspectant: quanto sudore, quantaque cura debemus esse pervigiles nos, qui pastores animarum esse dicimur? Attendamus igitur ut susceptum officium exhibere erga custodiam dominicarum ovium non cessemus: ne in die divini examinis pro desidia nostra ante summum pastorem negligentiæ nos reatus excruciet, unde modo honoris reverentia inter cæteros sublimiores judicamur. Igitur, dilectissime frater, petitionibus tuis justis annuentes, apostolica auctoritate decernimus, ut per hujus privilegii nostri paginam sic sanctissimam Dioclensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Antibarensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Eiaterensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Palechiensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Suatinensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Scodriensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Dinnastinensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Polatinensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Serbiensem ecclesiam cum suis pertinentiis, Bolonensem ecclesiam cum suis pertinentiis, Tibuniensem ecclesiam cum suis pertinentiis, monasteria quoque tam Latinorum, quam Græcorum, sive Slavorum cures: ut scias & hæc omnia unam ecclesiam esse, teque omnibus prædictis locis episcopali regimine præesse.

Pallium autem fraternitati tuæ ex more ad Missarum solemnia celebranda, sicut antecessoribus tuis concessum est, concedimus: videlicet in natali domini, epiphania, cœna domini, pascha, ascensione, pentecoste, in natali sancti Joannis Baptistæ, natali apostolorum Petri & Pauli, & quatuor festivitatibus sanctæ Mariæ, scilicet nativitate, annuntiatione, purificatione, assumptione, & duobus festis sancti Angeli, sic pro natalitiis quoque duodecim apostolorum, natali sancti Gregorii, & sanctorum Sergii & Bacchi, & festivitate omnium sanctorum, atque natali tuo, & quoties ordinationem vel consecrationem ecclesiarum celebramus. Hortamur itaque caritatem tuam, ut mores vitæ tuæ tanto honori conveniant: quatenus, auctore Deo, exemplis verbisque possis esse conspicuus. Vita igitur tua filiis tuis sit regula, ut si quæ fortitudo in illis deprehenditur, in ea dirigatur. Cor ergo tuum neque prospera, quæ corporaliter hic blandiuntur, extollant, neque adversa dejiciant: sed quidquid illud fuerit, virtutis puritate devincat.

Nullum apud te locum ira, odium, nullum furor indiscretus inveniat. Sacræ benedictionis tuæ, justique judicii opus, nulla venalitatis interventio commaculet. Sit in te & boni pastoris dulcedo, sit & judicis severa districtio: unum licet, quod innocenter viventes foveat; aliud quod inquietos a pravitate compescat. Misericordem te, prout virtus patiatur, pauperibus exhibe. Oppressis defensio tua subveniat, opprimentibus modesta ratio contradicat. Nullius faciem contra justitiam accipias, nullum quærentem justa despicias. Custodia in te æquitatis excellat: ut nec dives potentia sua aliquid apud vos extra viam suadeat rationis audere; nec pauperem de se sua faciat humilitas desperare: quatenus, Deo miserante, talis possis existere, qualem sacra lectio præcipit, dicens: *Oportet episcopum irreprehensibilem esse*. Sed his omnibus uti salubriter poteris, si caritatem magistram habueris: quam qui secutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. 1. Tim

Ecce, frater carissime, inter multa alia, ista sunt sacerdotii, ista sunt pallii ornamenta: quæ si studiose observaveris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis. Crux etiam ante te, sicut ante prædecessores tuos per Dalmatiam & Slavoniam ubique geratur. Archiepiscopatum quoque ecclesiæ tuæ, juxta formam sanctorum prædecessorum nostrorum, a quorum auctoritate non debes aberrare, concedimus & confirmamus. Sancta Trinitas gratia suæ protectionis fraternitatem tuam circumdet, atque in timoris sui vos viam dirigat: ut post hujus vitæ amaritudinem, ad æternam possis simul dulcedinem pervenire. Bene valete.

Subjacet his sigillum, nempe circulus quadrificus, in formam crucis, cum nomine ejusdem pontificis Alexandri papæ II. circumcirca ejusmodi habens inscriptionem.

† *Exaltavit me Deus in virtute brachii sui.*

Post sigillum ista subjicitur subscriptio post notam temporis.

Pontificatus domini Alexandri II. papæ an. II. indictione *duodecima. Datum Romæ decimo quinto Kalendas Aprilis.

* Pro, quartadecima.

V. SY-

V. SYNODICA AD OMNES EPISCOPOS.

De rebus in concilio Romano gestis.

Alexander servus servorum Dei, omnibus episcopis catholicis, cunctoque clero, & populo, salutem & apostolicam benedictionem.

VIgilantia universalis, *&c. Extat infra in concilio Romano primo.*

VI. AD GERVASIUM ARCHIEPISCOPUM REMENSEM.

De Cadaloi pseudopontificis vinculis; & de simoniacis extirpandis.

Alexander episcopos servus servorum Dei, carissimo confratri Gervasio Remensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

VIsis fraternitatis tuæ litteris, evidenter intelleximus, eam matri suæ sanctæ Romanæ ecclesiæ sinceram compassionem exhibere, ipsamque, si facultas daretur, præsentia corporis velle visitare. Et quia solicitudinem tuam ejusdem prosperitate lætari, quemadmodum de infortunio contristari, non dubitamus: annuntiamus tibi, divina suffragante clementia, Cadaloi præsumptionem extollentem se adversus apostolicam sedem, tanto amplius ad majorem sui ignominiam devenisse, quanto ipse speraverat altioris superbia culmen ascendisse. Siquidem proprii nominis etymologiam evidenter intelligens, ad reparandam pecuniam in periculum capitis sui a fautoribus suis distributam, cujusdam turris præsidio gemebundus servatur.

Unde per misericordiam Dei speramus nullo modo posse evadere, donec quidquid contra sanctum Petrum nequitia sua præsumpsit, satisfecerit digna emendatione. Quod igitur simoniacæ hæreseos pestem, quæ in partibus illis vires adhuc obtinet ejus dolo, velle insequi significasti: non parum devotionis tuæ studio congaudemus. In quo nimirum adeo specialem dilectionem a nobis & filiis sanctæ Romanæ ecclesiæ promeruisti, ut a nonnullis te odio habentibus, odium nobis evidentibus indiciis exhiberi declaretur. Super Aurelianensem denique, qui simoniace episcopatum obtinuisse, & inde perjurium tribus aliis sibi adhibitis incurrisse probatur, sententiam dare archiepiscopum Senonensem litteris nostris admonuimus: quem nimirum, ut cum ipso convenias, & negotium illud pariter agas, apostolica auctoritate hortamur. Abbatem quoque sancti Medardi jam pridem excommunicationis vinculo innodatum, omnibus modis operam dare studeas, ut de abbatia, quam injuste retinet, ejiciatur, & alter digne & canonice substituatur.

Cætera vero quæ in litteris tuis continentur, ad præsens distulimus: præsertim cum in præsentia tui, quam desideramus videre, id melius fieri existimamus: non enim panis securi, neque arbor cultro succidi solet. De causa autem Amelrici iterum & iterum te admonemus, ut quod in apertis litteris nostris cõtinetur, omni studio omnique solicitudine peragas.

CONSTITUTIONES QUAS LEGATI sedis apostolicæ Mediolanensibus observandas præscripserunt.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Anno ab incarnatione domini nostri Jesu Christi MLXVII. *pontificatus vero domini Alexandri II. papæ sexto, indictione quinta, die primo mensis Augusti, actum feliciter Mediolani.*

Præscriptæ leges servandæ Mediolanensi ecclesiæ.

CUm constet, fratres carissimi, omne genus hominum sub primi parentis prævaricatione ortum, ex radice carnis peccati trahere contagia culpæ, eamque propter hoc pœnam sustinere vinditæ, ut miseriis multis repletum, sibique ipsi grave & ingratum, nunquam in eodem valeat permanere statu: ut quia factori suo noluit obedire, ex pœna peccati cogatur mutabilitatis suæ miserias tolerare; ita ut nec animo virtutis stabilitatem, nec corpore status tenens qualitatem, in diversa vitiorum monstra erumpat, & præceps ad æternæ mortis interitum currat: immensa Dei bonitas humanam naturam sic vitiatam, & a se per mandatorum ejus transgressionem multifariam elongatam non deseruit; sed labentem quotidie erigit, fugientem revocat, nexibus amoris multiplicium beneficiorum sibi ligat. Sed nec sic in voluntate ipsius permanenti, vel mandatis ejus adhærenti leges edixit, canonesque Spiritu sancto dictavit, modos constituit quibus debeat anima compesci, & in bonis enutriri. Quorum omnium caput, summumque apicem, Romanam, cui per beatum Petrum non solum terram, sed ipsos cælos ligandos ac solvendos dedit, constituit ecclesiam: ut quidquid ubique ecclesiarum pravitatis reperitur, dum ibi non poterit, ab ea quasi ab origine & magistra omnium corrigatur.

Quapropter dilectionem vestram hortor, & per Christum rogans obtestor, ne erubescat quisquam malum emendare, quod non erubuit ante Dei oculos perpetrare. Quia igitur in hac sancta Mediolanensi ecclesia, quorumdam pravorum clericorum ac laicorum statu, vel neglectu, in multis divinæ legis desuevit regula, unde in hac præclara urbe pernicioſa inter justitiæ, ut videbatur, fautores, & malitiæ defensores orta seditio, ac mortifera in omnem intus & extra populum disseminata discordia, ad animarum interitum: qualiter per boni Jesu amatoris hominum misericordiam, & per nos qualescumque apostolicæ sedis legatos, nostramque pervigilem operam, seditio in quietem, discordia in pacem, perversitas reducta [sit in rectitudinem, scripturæ titulis annotamus: ut, juvante domino, pacem firmam, & canonicæ rectitudinis normam, in hac sancta ecclesia in perpetuum stabiliamus. Quia itaque per confratrem nostrum dominum Petrum Ostiensem episcopum, reverendæ sanctitatis virum, quædam sunt olim in hac urbe correcta: non opus est ea, vel præteritas lites omnibus notas, replicare: sed quæ nunc sunt canonica disciplina a nobis statuta, ad futurorum memoriam litteris exarare.

Contra simoniacos.

Apostolica igitur auctoritate fulti, ex parte omnipotentis Dei, & apostolorum principis Petri, glorioſique confessoris Christi Ambrosii, statuentes præcipimus, ac per virtutem Spiritus sancti, qui est peccatorum remissio, interdicimus, non nova præcipientes, sed antiqua reformantes, ut nullus in universa hujus ecclesiæ parochia monachus abbas per pretium quocumque modo conventum accipiat, canonicus etiam, nec nisi gratis, nec ullo alio modo ordinetur. Ex nulla quo-

quoque eccleſiaſtici ordinis benedictione, vel ex eccleſiarum conſecrationibus, vel chriſmatis datione, quidquam muneris a quoquam per aliquam conventionem detur aut accipiatur.

Contra clericos fornicarios.

Presbyter etiam, diaconus, ac ſubdiaconus, feminam ad fornicandum palam retinens, donec in culpa manſerit, nec officium faciat, nec eccleſiæ beneficium habeat. Qui vero non retinet, & eventu ex humana conditione ceciderit: poſtquam manifeſtum veraciter fuerit, ſuſpendatur ab officio tantum, donec per pœnitentiam ſatisfecerit.

Statuimus inſuper neminem prædictorum graduum clericum ex ſuſpicione damnari: ita ut nec officio careat, nec beneficio, niſi ipſe forte confeſſus, vel per idoneos teſtes veraciter ſit convictus. Ne autem lædendi eos aliqua occaſio pro relictis feminis eorum fiat:

Statuimus ut cum illis in una domo non maneant, nec manducent, nec bibant, nec ſine tribus vel duobus idoneis teſtibus ſimul loquantur: & hæc ſervantes, nullam pro eis calumniam patiantur: ipſi vero juxta eccleſias, ſi fieri poteſt, habitare cogantur. Qualiter vero quiſque eorum pro ordinum inæqualitate, vel culpæ varietate, officium ac beneficium perdat; ideo ſcribimus, quia cuncta eccleſiaſtica officia in ſtatus ſui dignitate conſiſtere volumus, & nullum clericorum pro cujuſquam peccati culpa, vel officii ſui aliqua in Deum offenſa, in judicio laicorum amodo eſſe permittimus, ſed modis omnibus in perpetuum prohibemus.

Si quis autem laicus cujuſque ordinis, præſcriptorum graduum clericos in poteſtate ſua habet, cum primum ſciverit in veritate, aliquem ex eis vel feminam, ſicut dictum eſt, retinere: vel in fornicationis crimen caſu cecidiſſe: ſtatim per ſe vel per ſuum nuntium hoc ſtudeat indicare archiepiſcopo, & hujus eccleſiæ ordinariis, quibus cura iſta commiſſa fuerit. Si ipſe, aut ipſi, illi admodum ſcilicet in culpa obdurato vel accidentaliter lapſo interdixerint, ut dignum eſt, officium: ipſe laicus poſtmodum interdicat obdurato tantum officio. Si vero archiepiſcopus, vel ſui ordinarii, poſtquam audierint, hoc neglexerint: ipſe laicus, quicumque ſit, ex tunc in ſua poteſtate, nec officium facere, nec beneficium alicui ex illis permittat tenere, donec culpam deſerat, & digne domino per pœnitentiam ſatisfaciat. Præcipimus ut illud beneficium, quod cuiquam clericorum aufertur, nullus laicus in ſuum uſum vel lucrum accipiat, nec alicui ſuorum tribuat: ſed ad ipſius eccleſiæ, vel miniſtrantium illi opus & utilitatem ſervetur, aut expendatur, donec vel ipſe, ſi dignus fuerit, reconcilietur, vel alter loco ejus conſtituatur.

Suppleat laicus neglectum quod eſt ab archiepiſcopo.

Hoc etiam conſtituimus, & firmiter contradicimus, ut nullus laicus alicui ex illis qui forte lapſi fuerint, ullam in prædiolis, ſi habet, aut in aliquibus bonis ſuis, vel ſæculari, ſi forſan fuerit, beneficio, violentiam inferat, nihilque de ſuis niſi eccleſiaſticum beneficium prædicto modo tollat.

Similiter quoque, ut nullus laicus a cujuſquam ordinis clerico in gradu aliquo eccleſiaſtico benedicendo quidquam muneris exigat vel accipiat, ne cum Simone mago particeps fiat.

Illud autem quod ſpeciali devotione eſt dignum, inviolabili conſtitutione judicamus fore in perpetuum firmum: ut hujus glorioſæ ſedis antiſtes, qui nunc eſt, vel quicumque deinceps fuerit, ſemel aut bis, ſi poſſe fuerit ſibi, per omnes plebes, quicumque eas teneat, ad conſignandum, & Chriſtianitatem ſecundum Canones perquirendum vadat: nulluſque laicus aut clericus in hoc ei reſiſtat, ſed devote ei in his quæ domini ſunt obediat & miniſtret. Integram quoque habeat in omnem ſuum clerum canonice judicandi ac diſtringendi poteſtatem, tam in civitate, quam extra, per omnes plebes & capellas: ut dum clerici fuerint a ſæcularis judicii infeſtatione ſecuri, in divina ſervitute, & canonum auctoritate conſiſtant quieti, & archiepiſcopo ſuo obediant devoti.

Illos autem omnes clericos & laicos, qui contra ſimoniacos & incontinentes clericos, ut per rectam fidem, ne hæc mala fierent, operam darent, juraverunt, & per hoc incendia, deprædationes, ſanguinum effuſiones, multaſque injuſtas violentias fecerunt, omnimodo prohibemus ne hæc ulterius faciant: ſed ſemetipſos cuſtodiendo, & pro his qui ea non ſervant, archiepiſcopo ſuo & ordinariis hujus eccleſiæ, ſuffraganeiſque epiſcopis, quod canonicum eſt ſuggerendo, & cum bono animo ſupplicando; in his operam tribuant, hoc eſt, ſtudium habeant. Et nulla alicujus damni vel dedecoris, quod pro hujus placiti cauſa alicui illatum eſt, ex aliqua parte amodo repetitio fiat, aut odium maneat: ſed pax Chriſti, quæ ſuperat omnem ſenſum, corda veſtra poſſideat.

Ad hæc igitur omnia conſervanda, & perenniter ſtabilienda, quia aliquando nonnullos magis mundana quam æterna pœna a malo retrahit, & ad bonum compellit: ſi quis ex his omnibus, qui pro officio & poteſtate eccleſiaſtica vel mundana hæc agere debet, & poteſt ea ſtudioſe & fideliter perficere, ſicut præmiſſum eſt, neglexerit aut noluerit: archiepiſcopus quidem, de ſuo centum libras denariorum perſolvat, & ſi contempſerit, donec emendet, proprio officio abſtineat; clericus autem vel laicus, pro ordinis ac dignitatis ſuæ qualitate ac poteſtate tali mulctetur damno, ut ſi quidem de ordine capitaneorum fuerit, viginti denariorum libras, vaſſorum autem decem, negotiatorum quinque, reliquorum vero pro qualitate & poſſibilitate componat ad utilitatem hujus ſanctæ matris eccleſiæ: & ſicut pro treuga Dei facta per decem tot civitates riſcattum faciat.

Si quis itaque (quod non optamus, & Dominus avertat) hæc non obſervaverit, & tranſgreſſor factus, ſicut ſtatutum eſt, emendare contempſerit: incurrat æternæ maledictionis & anathematis vinculum, & cum Dathan & Abiron præſens, atque cum Juda traditore, Pilato & Caipha, æternum ſubeat interitum, niſi reſipiſcat, & digne ſatisfaciat. Omnipotens Deus, dulciſſimi fratres & filii, precibus beatiſſimi apoſtolorum principis Petri, & glorioſiſſimi conſortis ſui Ambroſii, ab his omnibus malis vos cuſtodiat: & in bonorum obſervantia corda veſtra & corpora ita dirigat, ut ad promiſſam vobis æternæ beatitudinis hereditatem pervenire concedat. Amen.

Ego Mainardus Dei gratia Silvæ candidæ dictus epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, huic conſtitutionis paginæ a me factæ ſubſcripſi.

Ego Joannes ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis presbyter, atque ejuſdem legatus, huic conſtitutioni ſubſcripſi.

VII. AD EPISCOPOS DANIÆ.

Pro ſynodo celebranda.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis in regno Danorum conſtitutis, apoſtolicæ ſedi & noſtro vicario obedientibus, ſalutem & & apoſtolicam benedictionem.

HAmburgenſis epiſcopus, venerabilis vicarius noſter, litteris & legatis ſuis conqueſtus eſt, quod quidam Edbertus Farienſis epiſcopus, multis criminibus involutus, ad ſynodum ſuam per triennium vocatus, venire contempſit. Quod quia conſilio quorumdam veſtrorum dicitur eſſe factum: mandamus, & apoſtolica auctoritate præcipimus, ut ab hujuſmodi recedatis omnino conſilio, eumque ad audientiam prædicti fratris noſtri ire admoneatis: quatenus poſt factam examinationem canonice judicetur. *Et alia quibus ibi præcipitur ut ei obediant, & ſatisfactionem exhibeant.*

VIII. AD WILIELMUM REGEM ANGLORUM.

Pro exactione denarii ſancti Petri.

Idem Alexander Vvilielmo regi Anglorum.

Fragmenta. NOvit prudentia tua Anglorum regnum, ex quo nomen Chriſti ibi clarificatum eſt, ſub apoſtolorum principis manu & tutela extitiſſe: donec quidam, membra mali capitis effecti, zelantes ſuperbiam patris ſui ſatanæ pactum Dei abjecerunt, & Anglorum populum a via veritatis averterunt. *Et paulo poſt:* Nam, ut bene noſti, donec Angli fideles erant, piæ devotionis reſpectu ad cognitionem religionis annuam penſionem apoſtolicæ ſedi exhibebant, ex qua pars Romano pontifici, pars eccleſiæ ſanctæ Mariæ, quæ vocatur Schola Anglorum, in uſum fratrum deferebatur.

IX. AD SANCTUM ANNONEM Archiepiſcopum Colonienſem.

Concedit illi privilegium immunitatis pro monaſterio Sigebergenſi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Annoni archiepiſcopo ſanctæ Colonienſis eccleſiæ in Chriſto Jeſu fratri cariſſimo.

QUod a nobis, Deo dilecte frater, expetis, ex officio ſuſcepto & apoſtolica auctoritate univerſis debemus eccleſiis. At mihi tecum, in Deo dilecte frater, aliter agendum eſt, quippe apud virum religioſum, & revera tam operibus quam nomine epiſcopum. Itaque ex parte domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctorumque apoſtolorum Petri & Pauli, omniumque ſanctorum & electorum Dei, confirmamus & corroboramus abbatiam illam in perpetuum: ne qua perſona magna vel parva, non aliquis ſucceſſorum tuorum, non rex, aut comes, nullus, inquam, hominum, ex ea quidquam ad deſtructionem loci demoliri audeat: verum omnibus collatis & conferendis pax ſit permanens & inconvulſa: & prima iſta, quo modo inſtituuntur, apud monachos permaneat conſuetudo, ſitque illis de abbate libera electio. Si qui hujus noſtri privilegii temere violator extiterit, perpetui anathematis vinculis ſe innodandum noverit, niſi forte reſipiſcens digne ſatisfecerit. Qui vero pia devotione obſervator eſſe ſtuduerit, peccatorum ſuorum omnium conſequatur veniam, & æternæ beatitudinis gloriam mereatur.

V. AD WILIELMUM REGEM ANGLORUM.

Fidem laudat eique eccleſiaſticarum perſonarum defenſionem, & Lanfranci cauſam commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo filio Vvilielmo glorioſo regi Anglorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

OMnipotenti Deo laudes gratiaſque referimus, quod in hoc tempore licet mundus in maligno poſitus plus ſolito pravis incumbat ſtudiis, tamen inter mundi principes & rectores egregiam veſtræ religionis famam intelligimus, & quantum honoris ſanctæ eccleſiæ, tum ſimoniacæ hæreſis vires opprimendo, tum catholicæ libertatis uſus & officia confirmando, veſtra virtus impendat, non dubia relatione cognoſcimus. Sed quia non iis, qui bona demonſtrant, (a) juſtitia, ſed in fine probatis præmium & corona promittitur: excellentiam veſtram plena dilectione monemus, ut in ſtudio Chriſtianiſſimæ devotionis veſtræ perſiſtatis: & primo quidem eccleſias Chriſti, quæ in regno veſtro ſunt, religioſo cultu, & juſtis diſpoſitionibus exornetis, commiſſa vobis regni gubernacula ita juſtitia tenendo tractetis, ut ex operum rectitudine, quod ſcriptum eſt, *Cor regis in manu Dei*, vobis manifeſte congruat.

Admonet Alexander regem. Rogamus etiam dilectionem veſtram, ut eccleſiaſticas perſonas ab injuria defendatis: viduas, & orphanos, & oppreſſos miſericorditer relevando protegatis. Quoniam licet ille rex regum & ſupernus, arbiter totius regni quod vobis tradidit, rationem a vobis exigat: pro his tamen diſtrictius appellabit, quibus (b) non fuerunt vires & arma, niſi veſtra potentia. Ad hæc igitur perficienda, & aliarum virtutum incrementa percipienda, fratris noſtri Lanfranci Cantuarienſis archiepiſcopi monitis & conſiliis gloriam veſtram hortamur acquieſcere, quem cariſſimum membrum, & unum ex primis Romanæ eccleſiæ filiis lateri noſtro aſſidue non adjunctum eſſe dolemus; ſed ex fructu, quem eccleſiæ in regno veſtro tribuit, conſolationem ejus abſentiæ ſumimus.

De cauſis Lanfranco commiſſis. Præterea eminentiæ veſtræ notum eſſe volumus, quod cauſa Alricii, qui olim Ciceſtrenſis eccleſiæ præſul dictus, a ſuppoſitis legatorum noſtrorum depoſitus eſt, non ad plenum nobis tractata videtur: ideoque, ſicut in canonibus cautum eſt, in priſtinum locum debere reſtitui judicavimus. Deinde cauſam ejus, juxta cenſuram canonicæ traditionis, diligenter retractandam & definiendam prædicto fratri noſtro archiepiſcopo Lanfranco commiſimus. Item ſibi negotium de diſcernenda lite quæ inter archiepiſcopum Eboracenſem & epiſcopum Dorcaceſtrenſem de pertinentia diœceſis eorum eſt, firmiter injungendo commendavimus, ut hanc cauſam diligentiſſima perquiſitione pertractet, & juſto fine determinet. In cauſis

Lanfrancus decernitur legatus apoſtolicus.

au

(a) Dantur variantes ex Cod. Mſſ. Anglican. *Initia Concil. General.* Tom. XIX.

(b) *hic non ſunt vires &c.*

autem pertractandis, & definiendis ita sibi (*a*) A nostræ & apostolicæ auctoritatis vicem dedimus, ut quidquid in eis, justitia dictante, determinaverit, quasi in nostra præsentia definitum, deinceps firmum & indissolubile teneatur. Multa vobis præter hæc significata dedissemus, nisi quod ea in hujus dilectissimi fratris nostri Lanfranci, & ejusdem fidelissimi vobis, ore posuimus: ut ejus viva voce, & nostræ dilectionis affectum plenius cognoscatis, & reliqua nostræ legationis verba attentius audiatis. Deus autem omnipotens det vobis quæcunque sibi sunt placita velle & posse: ut & hic auctor sit (*b*) vestri gubernaculi, & retributor in gloria sempiterni gaudii.

XI. AD LANDULPHUM.

Respondet quod non aliter quam cum consensu uxoris suæ monasticam vitam ingredi & votum continentiæ emittere possit.

Alexander II. Landulfo in Corsica.

Ivon.8.c.200. Et 33 qu 5.c. notificasti. NOtificasti te morte tenus infirmatum esse, & peccatorum tuorum recordatione & terrore valde pavefactum, anxie quęsisse monachum fieri, & a tua uxore, minis & terroribus eam occidendi, ad hæc licentiam extorsisse, & sic te monachicam vestem sine abbate sumpsisse, & monasterium petiisse. Postea vero cum sanus factus esses: tuæ uxoris reclamantibus ejulationibus, & C planctibus, tuæque familiæ dispersionibus, utpote * pœnitens, devictus, domum remeasse & post multos dies quorumdam sapientum consilio ad jam dictæ mulieris cubile rediisse diceris. Nunc autem, si tua uxore uti liceat, nostrum requiris consilium. Si ita denique est, ut tuus nuntius narrat non videtur nobis rationabiliter neque sana mente id factum. Quoniam cum omni homini ad monachicam vitam tendenti legaliter & juste sit peragendum tu contra leges minaciter & violenter a tua uxore, partim terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exanimatus, devia * secutus, nulla, ut dicitur, licentia accepta, recessisti, & monasterium petisti. Non enim violentia, sed ex pari voluntate & consensu, sicut D sancti patres dicunt, hæc fieri debent. Neque vir in monasterio recipiendus est, nisi uxor illius femineum monasterium elegerit, aut professa continentia, habitum cum festinatione mutaverit. Sanctus enim Basilius episcopus de hac re taliter „ dicit: Si quis conjugatus vult converti ad mo„ nasterium, non est recipiendus, nisi prius a „ conjuge castimoniam profitente fuerit absolu„ tus. Nam si illa, illo vivente, alteri per in„ continentiam nupserit: procul dubio adultera „ erit: nec recipitur apud dominum ejusmodi „ viri conversio, quam sequitur conjugalis fœde„ ris prostitutio. Tales igitur tunc sine culpa re„ licto sæculo sequuntur Christum, si habeant ex „ pari voluntate castitatis consensum. Itaque, fili E „ carissime, perpende & vide: si sic canonice a tua es solutus uxore, & tua uxor ita pollicita est: & tu & illa adimplete bonum inceptum, & votum vestrum: aliter enim non debemus vobis necessitate separationis imponere.

* *al.* utpote penitus.

* *al.* d. via. secutus.

* *al.* Neque vir monasterium eligere, aut professa continentiam habitum cum festinatione debet mutare. can.2 33. q.5.

XII. AD GERVASIUM REMENSEM Archiepiscopum

Compatitur afflicto statui ecclesiæ Remensis: illatamque injuriam legitime vindicandam pollicetur.

Alexander servus servorum Dei, dilectissimo fratri Gervasio archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlectionis tuæ litteras diligenter accepimus, & gratanter amplectentes, intento mentis intuitu caritative perspeximus. Sed querelis & doloribus plenas cernentes, caritative compatimur, & condolemus: tum quia ecclesia tua antiquitus inter cæteras occidentales, Deo propitio, nitore prudentiæ atque religionis resplenduit, ac per apostolicam, cui Deo auctore licet indigni deservimus, sedem, magnificata emicuit; cum eadem, a prioribus patribus & prædecessoribus nostris non discrepans, in sinu suo te retinere, & caritatis dulcedine fovere desiderat. Quæ querelæ, etsi inter damna ecclesiæ quæ referunt, inter dolores & gemitus cordis tui, quos depingere contendunt, saltem * pectoris tui & fidelitatem, quam nostræ Romanæ adhibes, & unicam & sinceram dilectionem, quam tuæ Remensi servas ecclesiæ; satis urbane & honeste monstraverint: nos tamen ut- C cumque arguunt, quia vindicem gladium manu apostolicæ ultionis in adversarios tuos * jam porreximus: siquidem antiqui hostis invidia, antichristum per iniquitatis conceptionem suorum viscerum egerens de sentina, tantis eo ingruente Romanam ecclesiam per quinquennium; nunc callida tergiversatione, nunc hostili invasione oppressit periculis, ut intestina nostræ specialis ecclesiæ negotia vix possemus ventilare, nedum longinqua ad plenum extricare. Verum post longam tempestatem, & crebras procellas, sereno, nube expulsa, Deo jubente, reddito, forensibus jam occurrere valemus: quia, Deo propitio, unde ire debeamus viam videmus. Non tamen juste, ut Ivo p.14.c.41. vestra diligentia novit, potest fieri, ut prius quis D a quoquam prælato excommunicetur, quam missa synodica canonice ad respondendum vocetur. Age modo debitum tenentes ordinem, & adversariis tuis vocatorias litteras dirigemus, & tibi tuæque ecclesiæ justitiam exequi procul dubio pollicemur. Quapropter, quia, ut ajunt, numquam consequimur victoriam, nisi prius præcedat pugna: ut tuæ, sicut amantissimus sponsus & egregius patronus, ecclesiæ viriliter subvenias, & Romanæ per beatum Petrum, velut bonus filius, strenue adjuvando obedias, & vineæ domini indefessus collaborator centenum fructum tempore messionis recipias: ad synodum, Deo annuente, quintodecimo die post proximum pascha cum præsentiæ tuæ dilectione celebrandam, sanctitatem E tuam venire desideramus, ac sancto conventui interfore apostolica auctoritate invitamus. Ad hæc si dilectus filius noster Petrus sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconus, & noster cancellarius, quem pro responsis ecclesiasticis vestras ad partes misimus, per vos transierit: ita erga eum se tua fraternitas habeat, ut, quemadmodum nos diligat, ostendat. Quod autem citius apicibus tuis non respondimus, non nobis, sed tui legati nimiæ deputes festinationi.

* *al.* salutem.

* *ser.* non jam.

XIII.

(a) *vestræ*. (b) *nostri*.

XIII. AD EUNDEM.

Monet ut controverſiam quæ eſt inter clericos citra affectum componat. Significat comitibus eſſe ſcriptum, ut eccleſiæ læſæ ſatisfaciant, vel ad ſynodum futuram Romæ compareant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo fratri cariſſimo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI ſacerdotale, quod adminiſtramus, officium mentis integritate penſemus: ſic nos cum filiis noſtris individuæ caritatis debet unire concordia, ut ſicut patres in nomine, ita affectu probemur in opere. Ideoque deſideramus, ut quos diverſitas voluntatis ab alterutra dilectione facit eſſe diviſos, eos ad concordiam redeuntes caritas faciat eſſe in gratia unitos. Litteras itaque ſanctitatis veſtræ ſuſcipientes ſolita diligentia relegimus: in quibus continebatur controverſia quæ inter vos & clericos veſtros M.* & A. vertitur; & damna, quæ M. & R. comites, eccleſiæ veſtræ atque canonicis inferunt. Unde ipſe profeſſus es, te ante legatos noſtros aut ſatisfaciendo corrigere, aut pleniſſime purgare. Quapropter dilectionem tuam intente hortamur, ut ante legatos noſtros P. ſanctæ Romanæ eccleſiæ bibliothecarium, atque V. cardinalem presbyterum, ſi ipſi adeſſe potuerint, congregatis ſuffraganeis tuis, admiſſo etiam Laudunenſi, cui inſtans negotium commiſeramus, epiſcopo, ita æquitatis lance terminetur, ut neutra pars de injuſtitia amplius cauſetur. Illi tamen, quia ad beatiſſimi Petri ſacratiſſimum corpus venerunt, in quo totius Chriſtianitatis eſt ſingulare refugium, ſibi ſentiant adeſſe præſidium, quo per nos non videamini moti ad iracundiam: quia ſi proximorum neceſſitatibus benigna mente compatimur, noſtris procul dubio petitionibus clementem dominum reperimus. Ita ergo, frater beatiſſime, ſtude, quatenus dum ad ſynodum, ad quam pro adjutorio ſanctæ eccleſiæ invitatus es, Deo auxiliante veneris, de his expeditus, ſolummodo ad eccleſiaſtici negotii vaces conſilium, & ſanctæ tuæ univerſali matri eccleſiæ, ut prudentiſſimus conſiliator, & fortiſſimus propugnator, contra hoſtes ſuos ultionis atque defenſionis impendas auxilium. Comitibus autem illis, qui eccleſiæ tuæ adverſantur; iterum ſcripſimus, ut aut ante legatos noſtros mala, quæ eccleſiæ tuæ intulerunt, ſatisfacientes digne emendando corrigant, aut ad præfatam ſynodum omni poſthabita occaſione, ad reſpondendum de objectis veniant. Ubi ſi rebelles fuerint; quod juſtum viſum fuerit decernemus, & officium noſtrum adimplere non omittemus. Præfatos autem legatos veſtræ benignitati iterum commendamus: quos tamen a fraternitate tua honeſte tractari non dubitamus.

* Manaſſem & Amalricum.

XIV. AD EUNDEM.

Monet iterum ut duorum clericorum Remenſium cauſam terminet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili confratri Remorum archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MIramur diligentiam tuam, dilectiſſime frater, auctoritatem noſtram ita parvi pendere, ut ea, quæ crebris orationibus noſtris digne admoneris atque rogaris, minime videaris perficere. Si enim aliquis in tui auxilii favore confiſus, a partibus noſtris ad te veniendi faſtidium arriperet, & in confidentia ſua deceptus nihil proficeret: credimus quod caritas tua non parum doleret. Ut enim de patientia noſtra interim taceamus: qua fiducia beatiſſimum Petrum, cæleſtis regni clavigerum, in tuis petitionibus vales invitare; cum jam per biennium ii, qui ejus patrocinium longis itineribus, gravibuſque laboribus petierunt, fere nihil, nobis vice ſua inſtantibus, adhuc potuerunt impetrare? Cum enim in hac petra, in qua Chriſti eccleſia ædificata eſt, ſingulare ſit refugium tribulantibus conſtitutum, ut qui ad eam confugiunt ſemper ſoleant invenire ſolatium: hujuſcemodi tempore noſtro evacuari Romanæ eccleſiæ privilegium, diſſimulando ferre non poſſumus. Quapropter fraternitatem tuam his noſtris affatibus diligenter admonemus, atque admonentes præcipimus: ut ita te nunc in cauſa Manaſſe & Amalrici eccleſiæ tuæ clericorum pium reddas, ita benignum exhibeas, quo ulterius aures noſtræ inde querelam non audiant: quatenus ſicut in uno cœpiſti reſtaurationem, ita juſta executione perficias in utroque: quia non incipientibus, ſed perſeverantibus promittitur præmium. Si autem in hac re verba noſtra tibi levia fuerint, amicitia inter nos durare non poterit.

XV. AD EUNDEM.

Blandinenſis & alterius cœnobii invaſores, niſi rationi acquieſcant, excommunicari jubet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIcet Carnotenſium cauſam contra præceptum ſanctæ apoſtolicæ ſedis, & priſtinæ rectitudinis tuæ zelum, reprehenſibiliter neglexiſſe proberis: tamen quia meſſis multa, & operarii pauci, ad definienda eccleſiaſtica negotia quæ nobis deferuntur, prudentiam tuam nobis cooperatricem eſſe expoſcimus. Præſentium itaque portitoris lacrymabiles querimonias audientes, compaſſionem ut oportuit exhibuimus. Deploravit enim ſe honore propriæ abbatiæ, altero ſimoniace ſubrogato, privatum: ſeque nullam inde juſtitiam conſequi potuiſſe. Litteras etiam Blandinenſis cœnobij nobis attulit, quod quidam Everelmus monaſterium illud ſimoniace invaſerit, ipſiuſque bona ejectis monachis ad nihilum redegerit, vitamque ſuam adulteriis variiſque criminibus ultra humanam conſuetudinem polluerit. Admonemus itaque caritatem tuam, ut utrumque invaſorem convenias: & ſi res ita eſt, hanc præſumptionem in partibus illis ulterius locis venerabilibus obeſſe non permittas. Quod ſi præfati invaſores canonicæ rationi acquieſcere contempſerint, & quibus debentur ipſa monaſteria dimittere noluerint: noſtra eos apoſtolica auctoritate ſtudeas cum omnibus fautoribus ſuis excommunicare.

XVI. AD EUNDEM.

Condolet neceſſitatibus eccleſiæ Remenſis, eique auxilium pollicetur.

Alexander ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſium diligentiſſimo archipræſuli, atque in Chriſto dilectiſſimo fratri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIſis fraternitatis tuæ litteris, coepiſcoporum quoque tuorum, nec non & clericorum flebilibus auditis querelis: ſenſibiliter intelleximus quam maximis cladibus & ærumnis præter ſolitum Remenſis glorioſiſſima opprimatur eccleſia; quantoque tua religioſa dilectio immerito verſetur * incommodo. Quapropter vera affecti compaſſione, tum ex loci, cui immeriti præſidemus, ſolicita conſideratione; tum etiam ex tuæ prudentiæ neceſſitudine, quam pio diligimus ſinceri cordis amore: gravi gemitu, detrimento tuæ condolemus eccleſiæ: nec non faſtidio tuo, cariſſime procul dubio compatimur præcipue. Auxilii quoque dexteram, quam a noſtra tantopere poſtulare ſtuduiſti apoſtolica ſede, integro affectu prompti ſumus pro viribus noſtris, proque temporis qualitate, neceſſitati tuæ benigne impendere; atque apoſtolicæ authoritatis clypeum omnibus Remenſis eccleſiæ adverſariis libenter opponere. Sed præ nuntii tui feſtinatione, qui ſe aſſerebat collegas nullo modo poſſe relinquere, tuæ cauſæ habile, utpote in momento temporum, minime tunc, abſentibus etiam noſtris fratribus cardinalibus, reperire valuimus conſilium. Ipſi autem poſt paulum, tuæ legationis communicata ſupplicatione, & aptum conſilium invenire, & inventum una cum legato, quem a latere noſtro popoſciſti, auxiliante Deo, quam citius poterimus, curabimus partibus veſtris dirigere. Interim vero hanc noſtram reſponſionem ſuffraganeis tuis epiſcopis, qui ſimiliter noſtrum per litteras imploraverunt ſuffragium ſuæ matri eccleſiæ Remenſi, intimare ne negligas: apoſtolicæ ſedis, niſi morte fuerimus præventi, certiſſime præſtolando legatum.

* *f.* rexetur.

XVII. AD EUNDEM.

Hortatur ut in cauſa abbatiſſæ e Laudunenſi monaſterio injuſte ejectæ cognoſcenda, Elinando Laudunenſi epiſcopo, juxta tenorem commiſſionis apoſtolicæ, conſilio aſſiſtat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRoclamatio delata eſt ſanctæ apoſtolicæ ſedi, quod abbatiſſa Laudunenſis, monaſterii ſcilicet ſancti Joannis, ſine canonica audientia & judicio epiſcopi ſui, a regimine ſuo ejiciatur. Quod nimirum quia canonicis inſtitutionibus omnino videtur eſſe contrarium: admonuimus confratrem noſtrum Elinandum Laudunenſem epiſcopum, ut hanc cauſam diligenter diſcutiat, atque canonice diffiniat. Ita tamen, ut eadem abbatiſſa, priuſquam diſcuſſio fiat, regimini ſuo, ſicut ſacri canones præcipiunt, reſtituatur. Invitamus igitur fraternitatem tuam, ut manum adjutorii tui ad hæc exequenda ſibi tribuat; &, ut hoc negotium juxta tenorem litterarum noſtrarum, quas ſibi miſimus, determinetur, te adjutorem & cooperatorem adhibeas. Quod quidem A ſolicitudinis ſtudium, etiamſi apoſtolatus noſtri litteris præmonitus non eſſes, oporteret tamen devotionem tuam impendere; ipſumque Laudunenſem epiſcopum, quia parochianus tuus eſt, ad hoc peragendum incitare. Non dubitet igitur prudentia tua hunc laborem arripere, ſeque pro domo Iſrael murum opponere. Et quia officii tui eſt pacem diligere, ſicut jam te ſæpius admonuimus, iterum admonemus, ut pacem cum cariſſimo nôſtro duce Godefrido ſtudeas componere. Periculoſum eſt enim eccleſiam tuam tanto diſcrimine fatigari, & nobis importabile tot accuſationibus pulſari.

XVIII. AD EUNDEM.

B Prohibet ne conſecret Joſſelinum Sueſſionenſem epiſcopum de ſimonia convictum. Beluacenſem epiſcopum corrigi, & Ambianenſem, ob injuriam Corbejenſi abbati illatam, ad ſatisfactionem adigi præcipit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili Remorum archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PEſtem ſimoniacam, quæ hactenus veſtris in partibus quaſi timida ſerpere ſolebat, nunc caput accepimus extuliſſe, & gregi dominico, C tam timore quam pudore remoto, graviſſimam jacturam inſtantiſſime inferre. Unde non mediocri mœrore afficimur: quippe qui nobis creditos & Chriſti ſanguine redemptos quorumdam perverſitate perire videamus. Quod totum ſane archiepiſcopis imputamus: nemo enim ſimoniacus emptionem iniret, ſi ſe conſecrandum fore deſperaret. Sed quia archiepiſcopi ſine diſcretione conſecrant, multi indiſcrete ad epiſcopatus adſpirant. Verum cum tempus acceperimus, adjutore Deo, & de conſecratis & de conſecratoribus juſtitias judicabimus. At vero audito tuo erga ſanctam religionem bono ſtudio, non modice gaudemus, quem ſtrenuum cultorem ita in vinea domini operari audivimus, ut nulla Simonis propago in ea, quantum ad te attinet, radicare poſſit. D Et quamquam admonitione non videaris egere; te tamen admonemus, atque præcipimus, ut Joſſelinum Sueſſionenſi eccleſiæ non conſecres epiſcopum, qui archidiaconatum ſimoniace obtinuiſſe non contentus, epiſcopari etiam pecunia contendit. Beluacenſem autem epiſcopum, quem res eccleſiaſticas & populum Dei atrociter diſperdentem audivimus, ſi verum eſt, jubemus ita virga ſanctæ auctoritatis ferias, ut cæteri, ſi qui ſunt ſimiles ejus, exemplo corrigantur. Porro Ambianenſis epiſcopus a nobis admonitus, ab injuria Corbejenſi abbati illata, non veritus noſtram auctoritatem, non modo non deſiſtit, verum etiam in dies eam multiplicat. Quare utrumque ad te maturius convoces, eorum contentioni finem ca- E nonice impoſiturus. Quod ſi per te nequiveris, rem totam ad ſedem apoſtolicam tempeſtivius per epiſtolam referas; ut apoſtolica auctoritate hæc contentio ſopita conquieſcat. Hæc agas, & aliis quoque eccleſiæ utilitatibus hortamur inſervias: ut laboris tui dominum Jeſum quandoque habeas largiſſimum retributorem, & noſtram erga te benevolentiam ſentias certiorem.

XIX. AD EUNDEM.

Cur monaſterium Corbejenſe ab epiſcopo exemerit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, fratri Gervaſio ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRivilegia cœnobii Corbejenſis ab anteceſſoribus noſtris inſtituta antiquitus, noverit nos tua dilectio confirmaſſe: & ut in perpetuum rata ſint, auctoritate ſanctorum Petri & Pauli roboraſſe. Quod noſtræ ſanctionis edictum te quoque obſervare volumus, & per omnia obſervari facias, pia ſolicitudine commonemus. Miramur autem tuæ prudentiæ videri, prædicta privilegia diſſentiri eccleſiaſtico canoni: cum conſtet apud te alias eſſe leges eccleſiarum, quæ ſunt generales; & alias eſſe eas, quæ ſpecialiter in privilegiis, quibuſdam prærogantur eccleſiis ad immunitatem, ne quorumlibet importunitate patiantur inquietudines. Cauſam vero, quæ ſumma & principalis erat inter epiſcopum & abbatem, canonice in concilio diſcuſſam, ſcias nos penitus terminaſſe: eumdemque epiſcopum nobis & ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedi, cui Deo auctore præſidemus, coram fratribus & coepiſcopis noſtris ſatisfeciſſe in ſynodo: ipſumque pro inobedientia ſua ſuſpenſum fuiſſe ab officio. Cætera autem, de quibus abbas conqueritur, mandamus fraternitati tuæ ut audias; & ſecundum quod tibi juſtum videbitur, definias. Chriſma vero & ordinationes ſi epiſcopus ſpiritu ſuperbiæ inflatus dare noluerit, noſtra licentia præfato monaſterio concedas, & in omnibus negotiis auxilium tuæ protectionis exhibeas.

XX. AD EUNDEM.

Privilegia monaſterio ſancti Dionyſii a prædeceſſoribus contra Pariſienſem epiſcopum conceſſa confirmat.

Alexander ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEvotioni tuæ notum fieri volumus, quod abbas monaſterii S. Dionyſii martyris apud noſtram audientiam ſuper epiſcopo Pariſienſi ſemel & ſecundo fuerit queſtus: videlicet quod ipſe contra jus privilegiorum a ſanctis & apoſtolicis viris ſalubriter eidem monaſterio multotiens conceſſum, contraque Francorum regum & epiſcoporum ipſius patriæ conſtitutiones, ſubripere, ſibique vendicare jam dicti monaſterii poteſtatem attentaverit. Ad quæ nimirum dirimenda, ad ſedem apoſtolicam utcumque venire invitavimus: ut ibi congregatis eccleſiarum judicibus hujus cauſam litigii canonice determinaremus. His igitur in ſancto concilio repræſentatis, poſt longam diſcuſſionem, poſt varias utriuſque partis oppoſitiones, claruit juſtitiam præfato monaſterio favere: nec tot aut tentorum pontificum auctori, abſque horrendo anathemate, aliquem poſſe obviare. Unde conſilio totius ſancti conventus, quæ a ſanctis prædeceſſoribus noſtris ſancte ſunt inſtituta firmavimus atque corroboravimus. Rogando itaque fraternitatem tuam admonemus, quatenus, ſi invitatus fueris ab abbate vel fratribus ejuſdem monaſterii, chriſma & oleum & cætera quæ eis ex epiſcopali officio videntur neceſſaria, tribuas, ac tuos ſuffraganeos tribuere præcipias.

XXI. AD ARCHIEPISCOPOS GALLIÆ.

Mandat ut Petro Damiano Oſtienſi epiſcopo, legato ſedis apoſtolicæ, in omnibus fidem habeant, & debite obediant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi, Richerio Senonenſi, Bartholomæo Turonenſi, M..... Bituricenſi, T..... Burdigalenſi, archiepiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn ignorat ſancta veſtra fraternitas, dilectiſſimi, quod ex auctoritate ſedis apoſtolicæ, cui nos indignos clementia divina præfecit, totius univerſalis eccleſiæ regendus ac diſponendus nobis ſtatus incumbit. Quoniam igitur pluribus eccleſiarum negotiis occupati, ad vos ipſi venire non poſſumus: talem vobis virum deſtinare curavimus, quo nimirum poſt nos major in Romana eccleſia auctoritas non habetur, Petrum videlicet Damianum Oſtienſem epiſcopum, qui nimirum & noſter eſt oculus, & apoſtolicæ ſedis immobile firmamentum. Huic itaque vicem noſtram pleno jure commiſimus: ut quidquid in illis partibus, Deo auxiliante, ſtatuerit, ita ratum teneatur & firmum, ac ſi ſpeciali noſtri examinis fuerit ſententia promulgatum. Quapropter venerabilem ſanctitatem veſtram fraterna charitate monemus, & inſuper apoſtolica vobis auctoritate præcipimus: ut talem tantumque virum, tamquam noſtram perſonam, digna ſtudeatis devotione ſuſcipere, ejuſque ſententiis atque judiciis, propter beati Petri apoſtolorum principis reverentiam, humiliter obedire. Quiſquis enim faſtu ſuperbiæ, quod abſit, inflatus, illius judicio contradictor vel adverſator extiterit: uſque ad dignam ſatisfactionem, noſtram vel Romanæ eccleſiæ gratiam non habebit. Quia vero, eum ad vos Girelmum miſimus, adhuc adventum præfati domini Petri nos impetrare poſſe nullatenus ſperaremus: volumus ut ſi quid apud vos Girelmus cœpit, ad domini Petri magiſterium veniat, & per ejus manum, quidquid agendum eſt, fiat.

XXII. AD GERVASIUM REMENSEM archiepiſcopum ejuſdemque ſuffraganeos.

Excommunicationis ſententiam in Reginaldum monaſterii ſancti Medardi invaſorem a Petro Damiani latam confirmat, eamque executioni mandari præcipit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo cum ſuis ſuffraganeis, ſi obedierint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI quod officii veſtri eſt exequeremini, non abbatem, ſed maleficum Reginaldum, a Petro Oſtienſi epiſcopo, & a vobis in conciliis juſta ratione, ut nobis relatum eſt, condemnatum, ab ipſo ſancti Medardi, quod ſimoniace invaſit, cœnobio penitus eliminaretis. Quod ſi cauſa cupiditatis, aut amore vel timore alicujus potentis perſonæ, explere renuiſtis: hæc omnia Dei omnipotentis timori præpoſuiſtis, & nullum diſperſis monachis ſolatium regrediendi præbuiſtis. Quapropter ejuſdem Rainaldi malitia magis multiplicatur & creſcit. Hæc vero idcirco mandare curavimus, quia ex iiſdem diſperſis monachis quidam ad nos venerunt flentes & ejulantes; alii litteras direxerunt lamentabiles, juſtitiam ſancti Petri, noſtram-

ſtramque conſolationem pro tali injuſtitia requi- A rentes. Unde ſupradicti Petri veſtramque noſtra auctoritate corroboramus ſententiam; eumdemque Rainaldum, & conſentaneos ejus, anathematizamus; ipſumque cœnobium, quamdiu in eo manſerit, interdicimus: & ut idem faciatis, vobis mandamus.

XXIII. AD GERVASIUM REMENSEM

De amoto Carnotenſis eccleſiæ ſimoniaco invaſore, Gervaſio & regi gratias agit: Aurelianenſem eadem de cauſa amoveri petit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo B *fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

DEbitas fraternitati tuæ grates rependimus, quod in ejectione Hi.... a nobis damnati, quod Carnotenſem eccleſiam ſimoniace invaſerat, te promptum ſolicitumque oſtendiſti: quodque, ut alter dignus & idoneus eidem eccleſiæ canonice ſubſtitueretur, cariſſimo filio noſtro Philippo Francorum regi conſilium dediſti. Cui nimirum, ſuiſque optimatibus, ut dignas ſuper hoc grates rependas, prudentiam tuam invitamus. Noverit etiam fraternitas tua, nos confratrem noſtrum Senonenſem archiepiſcopum admonuiſſe, *Hadericum quatenus Aurelianenſis eccleſiæ invaſorem *noſtra C apoſtolica auctoritate excommunicet. Claret enim ipſum ſimoniace epiſcopatum obtinere, & ad obtegendam reatus ſui improbitatem perjurium in Cabilonenſi ſynodo incurriſſe; ſuique fraudulentia confratrem noſtrum Petrum Oſtienſem epiſcopum, a quo eadem ſynodus celebrata eſt, deceptiſſe. Super hæc etiam, ad augmentum criminum ſuorum, litteras apoſtolatus noſtri, quibus ad hæc examinanda vocabatur, omnino refutavit. Quapropter caritatem tuam apoſtolica auctoritate admonemus, ut præfato Senonenſi archiepiſcopo in damnatione Aurelianenſis invaſoris, contempto timore & gratia omnium, te ſocium & adjutorem adhibeas.

D

XXIV. AD GERVASIUM REMENSEM & ad Senonenſem, archiepiſcopos, eorumque ſuffraganeos.

Cauſam divortii inter Radulfum comitem ejuſque uxorem, utrique dijudicandam committit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, omnibuſque ſuffraganeis ſuis, necnon Senonenſi archiepiſcopo, ſuiſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MUlier iſta, præſentium litterarum portatrix, apoſtolorum limina adiens, conqueſta eſt E quod ei comes Radulfus omnia bona ſua abſtulerit, eaque dimiſſa, crimine fornicationis fallaciter objecto, alteram ducere velit, quod quam ſit divinis & humanis legibus contrarium, fraternitas veſtra perpendat. Quapropter ſtudeat religio veſtra ipſum convenire: & ſi cauſa talis eſt, ut iſta aſſerit, redditis propriis bonis, ut ipſa ab eodem recipiatur ſatagite. Quod ſi ipſe rationi acquieſcere recuſaverit, vos ſuper eum canonicum deliberate judicium: quod nos, ſequentes ſanctorum patrum auctoritatem, ubi ſententiam veſtram audierimus, confirmabimus.

XXV. AD GERVASIUM ARCHIEPISC. REMENSEM.

Ut corpus ſancti Menni ab eccleſia ſua indebite per Catalaunenſium epiſcopum translatum ad propriam eccleſiam comminatione cenſurarum eccleſiaſticarum referatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi epiſcopo confratri dilectiſſimo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam ad univerſalem ſedem, cui divina providentia præſidemus, lacrymabilis & inaudita eccleſiæ ſancti Menni querimonia eſt allata, ſanctiſſimi ſcilicet, ejus corporis abſentia deſolata, domibus quoque & cæteris omnibus bonis impie & ſine more denudata, lacrymas nos & Romanam fundere cogit eccleſiam. Unde fraternitati tuæ rogando curavimus mandare, ut corpus ſanctiſſimi viri ab epiſcopo Catalaunenſium a propria ſede deportatum, & quod lacrymabilius eſt, cruentis armatorum militum manibus velut in partem prædæ diſciſſum, ad propria redire, remota omni excuſationis ſimulatione, facias. Everſionem quoque domorum, & direptionem cæterorum bonorum, ſicut juſtum eſt, & officium magiſterii tui decet, ut emendare compellas, ex parte beatorum apoſtolorum Petri & Pauli præcipiendo mandamus. Quod ſi ſententiæ noſtræ, immo tuæ juſtæ deliberationi, parere noluerit: virga magiſtratus tui ex auctoritate ſancti Petri ardentiſſime feriatur.

XXVI. AD UDONEM TREVERENESM, & Theodoricum Virdunenſem epiſcopos.

Ut qui in morbo monachum ſe futurum promiſerat, & beneficia abdicaverat, ſi deinde convaleſcens monachus fieri nolit, beneficia illi reſtituantur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Udoni Treverenſi, & Theodorico Virdunenſi, epiſcopis, ſalutem perpetuam.

PRæſentium lator Coſaldus presbyter ad limina apoſtolorum veniens, querelam apoſtolicæ ſedi depoſuit: beneficium & altaria quæ per canonicam Virdunenſis eccleſiæ obtinere ſolebat, a quodam diacono Richerio nomine ſibi ablata eſſe. Dixit enim, quod quondam in infirmitate, ſervore paſſionis oppreſſus, monachum ſe facere promiſerit, non tamen ut monaſterio vel abbati ſe tradiderit, vel promiſſionem ſcripſerit: ſed confitetur quod beneficium in manu advocati eccleſiæ refutaverit. At poſtquam convaluit, monachum facere mox negavit. Dixit etiam, quod cum infirmus jaceret, prædictus Richerius beneficium ſuum ab epiſcopo Virdunenſi acquirere potuiſſet, quia dixit eum monachum jam factum eſſe. Cauſa differtur in Treverenſem ſynodum, in qua præfatus Richerius diaconus mala fide acquiſiſſe ac male intraſſe convictus eſt. Quapropter quia beati Benedicti, canonicaque, & præcipue patris & prædeceſſoris noſtri ſancti Gregorii papæ conſtitutio, interdicit, ante unius anni probationem effici monachum: ſi ita eſt, ut dixit, judicamus, & auctoritate apoſtolica præcipimus, ut diligentia veſtra atque clementia harum portitor, Coſaldus presbyter videlicet, beneficia & altaria recipiat, habeat, & quiete retineat. Ivo p. 6. 428.

XXVII.

XXVII. AD CLERICOS NEAPOLITANOS.

Quomodo gradus consanguinitatis computandi sint.

Alexander II. clericis Neapolitanis.

Ivo p. 3. c. 6. DE parentelæ gradibus tam famosæ quæstionis apud illos scrupulum nuper etiam inter vos emersisse cognovimus: super qua nonnullos pernicioſos interpretes ac disputatores, contra veritatis regulam sanamque doctrinam dogmatizare dolemus. Sedentes enim in cathedra pestilentiæ dictant jura quæ nesciunt, & docent illa quæ nullatenus didicerunt. Nam, ut fertur, ita generationes a duobus fratribus altrinsecus prodeuntes enumerant, ut eorum invicem filios quartam, nepotes sextam, pronepotes octavam generationem esse perhibeant. Hoc itaque modo unumquemque generationis gradum qui unus procul dubio dicendus est, dividunt, atque imperite numerandam progeniem, desecare contendunt. Qui nimirum nequaquam in hujus fœtoris ructus pestilenter irrumperent, si sacræ pabulum scripturæ vivacis ingenii faucibus ruminarent. Nam quod duorum fratrum, sive nepotum, vel deinceps utrinque descendentium generationes, non diversæ dici, sed eodem ac sub uno nomine debeant uniformiter appellari, testatur liber Geneseos, cum dicit: Vixit Joseph cx. annis, & vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir, filii Manasse, nati sunt in genibus Joseph. Porro autem si sic cognationes supputari deberent, ut vestri disputatores autumant, dum Joseph ex utroque filio, Ephraim scilicet & Manasse, nepotes haberet: nequaquam scriptura diceret, quia vidit filios Ephraim usque ad tertiam, sed usque ad sextam generationem. Item beatus quoque Gregorius dum super Anglorum conjugiis scriberet, hæc fere verba deprompsit. Quædam lex in Romana republica præcepit, ut duorum fratrum, vel sororum filius, vel filia, in conjugio copularentur. Sed omnino cognoscitur ex hoc conjugio sobolem non posse succrescere. Unde necesse est, ut jam IV. vel V. invicem generationes copulentur. In quibus nimirum verbis luce clarius patet, quia dum doctor insignis duorum fratrum soboles prohibet in matrimonio jungi, in quarta vero generatione permittit neophytos copulari: nequaquam, ut cultores perversi dogmatis adstruunt, generatio quarta in duorum fratrum filiis valeat inveniri.

XXVIII. AD CONSTANTINUM ARETINUM EPISCOPUM.

Ut qui concubinæ suæ consanguineam, alteri desponsatam, uxorem duxit, eam sponso restituat:

Ivo p. 9. c. 37. SCripsisti quemdam ecclesiæ tuæ filium, concubinæ suæ in quarta linea consanguineam, alterius scilicet desponsatam, pro conjuge duxisse. Juraverat enim eam, ut asseris, in matrimonium prius ducere sponsus: juravit etiam illam in fornicatione retinere incestuosus. *Item infra.* Apostolica fulti auctoritate tibi judicando consuluimus, sponsam proprio sponso concedi, illi videlicet qui nulla consanguinitatis copula jungitur sibi. Quoniam misericordius perjurii pœna, quam pro vitandis culpis contrahit, indulgenda est, quam pœna perjurii cum perseverantia criminis vel delicti. Tribus denique peccator iste notatur crimi-

A nibus, perjurio, adulterio, incestu. Perjurio namque, quia quod observare legaliter non potuit, sine judicio parentum vel judicum, temere jurare præsumpsit. Adulterio quidem, quoniam alterius sponsam vivente proximo concupivit & seduxit. Incestu, quia contra decreta patrum, vicinius quam liceat, permiscere sanguinem sanguini non veretur. *Item infra.* Nosti quid sacri canones super hujusmodi homine decreverunt: videlicet; si laicus, ut non promoveatur ad clerum; si clericus, ulterius non ascendat.

XXIX. AD AMALGERIUM CIVITATENSEM EPISCOPUM.

B *De pœnitentia presbyteri qui presbyterum occidit.*

FRatri huic, quem perpetrati homicidii reatu ad judicium canonicæ pœnitentiæ suscipiendum, ad apostolicam sedem misisti, noveris nos hujus ordinis pœnitentiam misericordiæ respectu injunxisse. Nam quia presbyter presbyterum occidit, quadrupliciter, XXVIII. videlicet annis, eum pœnitere oportet: quatuordecim annos sibi misericorditer indiximus, irrecuperabiliter dejicientes eum presbyteratu, & omni administratione altaris. Quos quidem quatuordecim annos hoc ordine observabit. Tribus prioribus annis extra ecclesiam, nisi ad extrema mortis, absque communione, & mensæ participatione, & pace sit. Sed C a cœna Domini solummodo reconcilietur, usque ad octavas pentecostes. Hac præsenti quadragesima quotidie jejunet in pane & aqua diebus tribus hebdomadæ, usque in pascha. Ab octavis pentecostes usque in festum sancti Michaelis, duobus diebus: deinde tres. Post tres annos, reddita sibi communione ecclesiæ & mensæ, inter idiotas sit usque ad expletos septem annos, eodem modo totum pœnitentiæ tempus servans. Et quia convenit eum esse sub regimine abbatis, mandamus tibi, ut mittas eum in aliquo monasterio, ut ibi condigne pœnitens salvetur; & si tibi vel abbati videtur sibi remittere, si hunc observasse pœnitentiam videris, post tres annos licet.

Ivo p. 10. c. 14.

XXX. AD CLERUM WLTURNENSEM.

D *De pœnitentia ejus qui presbyterum in se armis irruentem interfecerit.*

POenitens præsentium portitor ad nos veniens, retulit se instinctu diaboli quemdam presbyterum armatum super se irruentem, ictumque ferentem, occidisse. Unde quia in canonibus habetur pro interfectione armati presbyteri simplicem pœnitentiam esse dandam, injunximus pœnitentiam decem annorum: ita ut hinc usque ad pascha jejunet tribus diebus per septimanam in pane & aqua, & non utatur calciamentis neque lino. Ab octava pentecostes, usque ad festivitatem sancti Martini jejunet duobus diebus per septimanam: & a festivitate sancti Martini usque ad natalem Domini, aut faciat carcerem jejunans quotidie in pane & aqua, aut eat exul & jejunet tribus diebus in pane & aqua. Ab octava epiphaniæ usque ad quadragesimam jejunet duobus diebus. A quadragesima usque in pascha jejunet tribus diebus, in pane & aqua: & hæc faciat usque ad annos quinque. Ab ingressu autem ecclesiæ & communione septem annos abstineat.

Ivo p. 10. c. 16.

XXXI. AD RUMOLDUM CONSTANTIENS. EPISCOPUM.

De abbate cujus servus fustis uno ictu ab ipso percussus, post sex menses mortuus est.

Alexander Rumoldo Constantiensi episcopo.

Ivo p.10.c.11. INtelleximus in litteris tuis, quod earum lator, sacerdos videlicet & abbas, ita acerrime stimulatus, servientem uno fustis ictu in dorso percusserit: & sic percussus, ut per conjecturam admittitur, sex tamen mensibus transatis, obierit. Unde hunc quasi homicidii culpa notatum, & sui gradus horrens incurrisse periculum, & dignitatis perpendimus pertulisse naufragium. In qua re, salvo tui ordinis privilegio, quodammodo repentina severitas & statuisse videtur præjudicium, & præcipue discretionis excessisse modum: quæ nimirum clementiori nobis videtur moderamine temperanda. De qua videlicet habenda discretione si tua fraternitas hæsitat, Gregorianæ auctoritatis testimonium legat. *Item*. Fraternitati tuæ mandamus; ut fratrem istum abbatiæ restituat: & si jam annus pœnitentiæ transactus habetur, sacerdotali sibi officio restituto, eum sacris altaribus ministrare permittat.

XXXII. AD EUNDEM.

De eo qui subdiaconatus ordine post posito, diaconus & presbyter est ordinatus.

Ivo p. 6. c. 429. Et dist. 52. c. solicitudo. SOlicitudo dilectionis tuæ studuit consulere, utrum portitor istarum litterarum, diaconatus & presbyteratus officium sit idoneus peragere, necne: cum ad id præpropero cursu, videlicet sine subdiaconatus ordine, negligentia potius quam superbia, cognoscatur adscendisse. Unde nos consulendo caritati tuæ mandavimus, ut ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio subdiaconatus ministerium sibi rite imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.

XXXIII. AD GUILLELMUM PETRACORICENSEM & Durannum Tolosanum episcopos, & Hugonem abbatem.

Præscribit modum pœnitentiæ ab eo peragendæ qui fraternæ cædis nolens causa fuerat.

Alexander episcopus servorum Dei, Guillelmo Petragoricensi, Duranno Tolosensi, episcopis; & Hugoni abbati.

Ivo p. 10 c. 177. PRæsentium portitor litterarum ad nos perveniens, lacrymabiliter confessus est se fratricidii crimen incurrisse. Qui, licet tanti facinoris efficiens causa fuerit: tamen minime sua voluntate peractum intimavit. Cum enim fratrem suum inimicantem sibi paratis insidiis cepisset, & ipsum ut secum iret percussione capuli ensis coegisset, consobrinus quidam suus secum perveniens, sine consilio, & præmeditatione, sine voluntate etiam ipsius, ut adstruit, eum interfecit. Cui licet condignam religio vestra injunxerit, & laudabilem pœnitentiam: tamen circa eum misericordiæ viscera exhibentes, præcipimus, ut cum domum redierit, medietatem totius patrimonii sui, pro fratris animæque suæ remedio pauperibus tribuat; * f. alteram alterius * quoque hereditatis suæ portionem nihilo minus pro eadem causa distribuens, usum fructum suæ necessitati reservet. Et sic ordinatis omnibus suis, liber in monasterium ingrediatur, & ibi per unum annum hujusmodi pœnitentia maceretur: scilicet ut a pentecoste usque ad sancti Michaelis festivitatem bis in unaquaque hebdomada jejunet in pane & aqua. Deinde autem usque ad quadragesimam tribus diebus jejunet similiter in pane & aqua; & ut a corpore & sanguine Domini usque ad tres annos expletos abstineat, nisi periculum mortis immineat. Quadragesimam totam, præter dies dominicos, similiter jejunet: arma nullo modo in vita sua induat: conjugio usque ad peractam septem annorum pœnitentiam non utatur: sexta feria, donec vixerit, jejunet. Hæc omnia ita illi conjunximus, ut si infirmitatem ejus hæc minime ferre posse providentia vestra præsenserit, licentiam habeat miserendi, prout placuerit.

XXXIV. AD OMNES EPISCOPOS * HISPANIÆ.

* *al.* Galliæ.

Quod Judæi servari debeant, non occidi.

Alexander papa omnibus episcopis Hispaniæ.

Ivo p 13. c. 114. PLacuit nobis sermo, quem nuper de vobis audivimus: quomodo tutati estis Judæos qui inter vos habitant, ne interimerentur ab illis qui contra Saracenos in Hispaniam proficiscebantur. Illi quippe stulta ignorantia, vel forte cæca cupiditate commoti, in eorum necem volebant sævire, quos fortasse divina pietas ad salutem prædestinavit. Sic etiam beatus Gregorius quosdam qui ad eos delendos exardescebant, prohibuit, impium esse denuntians eos delere velle, qui Dei misericordia servati sunt: ut patria libertateque amissa, diuturna pœnitentia, patrum præjudicio, in effusione sanguinis salvatoris damnati, per terrarum orbis plagas dispersi vivant. * Dispar ni- * can. 23. q. 4. §. 8. mirum est Judæorum & Saracenorum causa. In illos enim, qui Christianos persequuntur, & ex urbibus & propriis sedibus pellunt, juste pugnatur: hi vero ubique parati sunt servire. Quemdam etiam episcopum synagogam eorum destruere volentem prohibuit.

XXXV. AD CLERUM ET POPULUM LUCENSEM

Ministri & servitores ecclesiæ absque ulla venalitate ab episcopis ordinentur,

Alexander episcopus, servus servorum Dei, Lucensis ecclesiæ clero & populo, salutem perpetuam.

1. q. 3. c. Ex multis. EX multis temporibus hoc detestabile malum intra vestram ecclesiam inoleviſſe cognovimus, ut nulli umquam clerico, quamvis religioso, quamvis scientia & moribus prædito, ecclesiasticum beneficium concederetur, nisi ei, qui profano pecuniæ munere illud emere studuisset: fiebatque ecclesia & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena & vilis merx a negotiatoribus ad vendendum exposita. Quod malum, quam detestabile, quantum Deo sanctisque sit contrarium, & sacri canones docent, & fere omnibus manifestum exstitit. Chalcedonense namque concilium unum ex principalibus, simili pœna condemnat eos, qui ecclesiæ beneficium interventu pecuniæ acquirunt, & eos, qui sacram manus impositionem, per quam Spiritus sanctus confertur.

tur, mercari dignoſcuntur. Utroſque enim auctoritate inexpugnabili, illos a beneficio, iſtos a ſacro ordine jubet expelli. Unde humani generis redemptor, omnes ementes & vendentes de templo ejiciens, cathedras vendentium columbas evertit, nummulariorum effudit æs, præcepti ſui auctoritate denuntians, & dicens: *Nolite facere domum patris mei domum negotiationis.* Illud quoque in eodem facto ſolicite conſiderate, quod per totum textum ſancti evangelii nuſquam reperitur, Dominum tanta ſeveritate, tam diſtricta cenſura juſtitiæ, peccantes corripuiſſe: cum non ſoluni eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberans, omnes eliminavit de templo: aperte demonſtrans, quod tales negotiatores, non ſicut cæteri peccatores, ſint corripiendi, ſed a templo Dei, id eſt, a ſancta eccleſia longius ſunt projiciendi. Nam ſicut per columbarum venditores illi denotantur, qui ſacram manus impoſitionem vendere conantur, ſic per nummularios, eccleſiaſtici beneficii venditores deſignantur, qui domum Dei, teſte evangelio, ſpeluncam latronum efficiunt. Quapropter ego Alexander ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & apoſtolicæ ſedis epiſcopus, immo miniſter indignus, tot & tanta mala in multis eccleſiis, & maxime in Lucenſi eccleſia, ex iniqua concupiſcentia fieri conſpiciens, ne ſanguis iniquorum a diſtricto judice de manu noſtra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decrevimus. Conſtituimus itaque, & præſenti decreto firmamus, ſicut olim noſtri anteceſſores feciſſe noſcuntur, ut nullus deinceps epiſcoporum, beneficium eccleſiæ, quod quidam canonicam, vel præbendas, ſeu etiam ordines vocant, pro aliquo pretio vel munere clericis audeat umquam conferre: ſed omnes miniſtros, & ſervitores eccleſiæ, gratis, & abſque ulla venalitate in ſancta eccleſia ſtudeant ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui majores ſacculos pecuniæ conferant: ſed eos, qui moribus, & diſciplina, atque ſcientia divites, pro officio ſuo ipſam valeant ſuſtentare eccleſiam. Conſtituimus, & eodem modo firmamus, ut nullus cujuſcumque gradus clericus, pro eccleſiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ eccleſiarum, vel donariis eccleſiarum, ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendum: quia teſte ſcriptura, qui aliquid male accipit, ut quaſi bene diſpenſet, potius gravatur, quam juvatur. Quod ſi aliquis divinorum præceptorum, & animarum ſalutis immemor, præfatum beneficium eccleſiæ, iniqua cupiditate ductus, vendere, vel emere temerario auſu præſumpſerit, ſicut in Chalcedonenſi concilio definitum eſt, gradus ſui periculo eum ſubjacere decernimus: nec miniſtrare poſſit eccleſiæ, quam pecunia venalem fieri concupivit: & inſuper terribili anathematis mucrone perfoſſus, niſi reſipuerit, ab eccleſia Dei, quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

Joan. 2.

XXXVI. AD GEBONARDUM Viennenſem archiepiſcopum.

De presbytero, qui caduco morbo laborabat.

Ivo p. 6. c. 401. Et 7 q. 2. c. In tuis litteris.

IN tuis litteris continebatur ſic. Hic clericus ordinem habet presbyterii: ſed quia caduco morbo laborat, & ipſi in præſentiarum hoc agnovimus, non auſi fuimus concedere ſibi, ut offerret, vel miſſam celebraret. Quia vero languor in culpa non eſt, ſuper hac re auctoritatis noſtræ decreto conſulendum deliberavimus. Conſulimus itaque, ut ſi frequenter hoc morbo tangitur, ab oblatione, & miſſarum celebratione, modis omnibus prohibeatur. Indecens enim eſt, & periculoſum, ut in conſecratione euchariſtiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei miſericordia convaluerit, quandoquidem non culpa, ſed infirmitas eſt in cauſa, eum ſacrificare jam non interdicimus.

XXXVII. AD WLTINENSIS eccleſiæ clericos.

Quam inpoſuit pœnitentiam Theoderico, qui filium non ſponte occidit.

Ivo p. 12. c. 178

DIligentia veſtra noſcat huic * Theoderico, pro parricidio, videlicet morte filii ſui, non ſponte commiſſo, auctoritate beatiſſimorum apoſtolorum & canonum pœnitentiam nos ſeptennio * compoſuiſſe: in eodem * peractæ pœnitentiæ tempus connumerantes. Ita ut amodo uſque ſancti Martini feſtum duobus jejunet in hebdomada diebus, quarta feria videlicet & ſexta, in pane & aqua. A ſancti Martini feſtivitate uſque ad Domini nativitatem, continuum agat jejunium in pane & aqua, exceptis dominicis & quintis feriis, in quibus quadrageſimali cibo veſcatur. Ab octavis theophaniæ uſque ad quadrageſimam, duobus in hebdomada jejunet diebus, quarta & ſexta feria, in pane & aqua, exceptis feſtis principalibus, in quibus eleemoſyna ſe redimat. In quadrageſimali vero tempore continuum agendum eſt jejunium in pane & aqua, exceptis dominicis. In quinta feria * tantum, vinum ei bibere & quadrageſimali uti cibo concedimus. Poſt annum vero completum, in toto anno duobus diebus in unaquaque hebdomada in pane & aqua jejunet. In quadrageſima tamen continuum agat jejunium in pane & aqua. Et in unoquoque anno uſque ad expletum pœnitentiæ tempus hujuſmodi jejunium agendum eſt, & a carne ſe abſtineat. Per unum annum eccleſiam ei denegamus. Poſt ingreſſum eccleſiæ, tribus annis eum a communione ſeparamus, niſi mortis fuerit timore præventus. Si quis autem epiſcopus, vel religioſus presbyter, cauſa pietatis aliquid ſibi relaxare voluerit: hoc ei apoſtolica auctoritate concedimus.

* Tenderico
* impoſuiſſe.
* In eodem
pacto pœnit.
connumera-
vimus.

* al. tamen vinum exhibere.

XXXVIII. AD EPISCOPOS, clericos & judices Italiæ.

Quomodo computandi gradus conſanguinitatis.

33. q. 5. c. 2.

AD ſedem apoſtolicam perlata eſt quæſtio noviter exorta de gradibus conſanguinitatis: quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra ſacros canones, & eccleſiaſticum morem, numerare nituntur: novo & inaudito errore affirmantes, quod germani fratres, vel ſorores, inter ſe ſint in ſecunda generatione; filii eorum vel filiæ, in quarta; nepotes vel neptes eorum in ſexta. Talique modo progeniem computantes, & hujuſmodi ſexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia jura contrahere. Et ad hujuſmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum aſſumunt ſæculares leges, quas Juſtinianus imperator promulgavit de ſucceſſionibus conſanguineorum. Quibus confiſi, oſtendere moliuntur, fratres in ſecundo gradu eſſe numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic feriem genealogiæ terminantes, numerationem ſanctorum patrum, & antiquam eccleſiæ computationem ad nos uſ-

que perductam, perversa quadam calliditate disturbare nituntur. Nos vero, Deo annuente, hanc quæstionem discutere curavimus, in synodo habita in Lateranensi consistorio, convocatis ad hoc opus episcopis, & clericis, atque judicibus diversarum provinciarum. Denique diu ventilatis legibus, & sacris canonibus, distincte invenimus, ob aliam causam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus siquidem ob nihil aliud ipsorum graduum mentio facta est, nisi ut hereditas, vel successio, ab una ad alteram personam inter consanguineos deferatur. In canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monstretur, usque ad quotam generationem a consanguineorum sit nuptiis abstinendum. Ibi præscribitur ut hereditas propinquis modo legitimo conferatur: hic vero, ut rite & canonice inter fideles nuptiæ celebrentur. In legibus districte non numerantur gradus, nisi usque ad sextam: in canonibus autem usque ad septimam distinguuntur generationem. Hac igitur de causa, quia hereditates nequeunt deferri nisi de una ad alteram personam: idcirco cavit sæcularis imperator in singulis personis singulos præfigere gradus. Quia vero nuptiæ sine duabus non valent fieri personis, ideo sacri canones duas in uno gradu constituere personas. Utramque tamen computationem, si attente, ac subtiliter perspecta fuerit, idem sensisse, & eamdem esse in eis sententiam, atque ad eumdem terminum convenire manifestissimum erit. Justinianus namque usque ad quem gradum consanguinitas ipsa perduret, in suis legibus non definivit. Canones vero ultra septimam, nullam numeravere generationem. Sexto quippe gradu determinato, in ipsis legibus subintulit imperator. (Hactenus ostendisse sufficiat, quemadmodum gradus cognationis numerentur. Namque ex his palam est intelligere, quemadmodum ulteriores quoque gradus numerare debeamus. Generata quippe persona semper gradum adjicit.) Ecce in his brevibus verbis aperte ostenditur, tales gradus, quales isti computant, non tantum usque ad sextum, verum etiam ultra numerari debere: quippe cum ultra sextum ulteriores gradus numerandos esse decernat. Ubi enim ulteriores nominat gradus, aperte indicat non sex tantummodo esse gradus, sed sex finitis, adhuc alios numerandos. Nec mirum, cum in præcedentibus ipse firmaverit imperator, decimo etiam gradu consanguineos sibi inter se posse succedere. Cum enim decimum nominat, non esse tantummodo sex, luce clarius confitetur. Hi ergo evigilent, & aciem mentis, si possunt, intendant, quos hactenus istiusmodi pertulit error. Enimvero ubi secundum leges inter agnatos, vel cognatos defertur successio, consanguineos esse non dubium est. Neque enim sibi succederent, nisi inter se parentelæ vinculo tenerentur. Succedunt autem inter se, teste Justiniano, in decimo gradu: consanguinei igitur sibi sunt, qui sibi succedunt. Quod si in decimo gradu consanguinei sibi existunt, non est terminata consanguinitas, ut isti fatentur, in sexto tantummodo gradu. Quid igitur dicent? computatis namque gradibus, sicut isti numerant, aut finitur consanguinitas in sexto gradu, aut non. Si finitur, fallaces erunt leges, quibus isti nituntur, quæ in decimo gradu sibi succedere consanguineos jubent. Quod si non finitur consanguinitas in isto sexto gradu: falsidici erunt ipsi, qui ultra illum sextum gradum nolunt computare consanguinitatem. Igitur aut leges erunt falsæ, aut isti, qui sic finiunt generationem. Sed ut veridicæ leges, & veraces sint canones, dicamus hoc quod veritas habet: scilicet quod anno terminatur consanguinitas in hujusmodi sexto gradu, sed terminatur secundum canones in septimo gradu. Utraque enim computatio, sicut superius diximus: uno fine concluditur. Namque duo gradus legales unum gradum canonicum constituunt. Fratres itaque, qui secundum sæculares leges dicuntur in secundo gradu, juxta canones numerantur in primo; filii fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur in secundo; nepotes, qui in sexto ibi, istic numerantur in tertio: sic deinceps qui in legibus scribuntur in octavo & decimo, in canonibus definiuntur in quarto & quinto. Atque hoc modo de reliquis sentiendum est, ut qui secundum canones dicuntur sexto, vel septimo, secundum leges accipiantur in duodecimo, vel quartodecimo. Hanc computationem intelligens prudentissimus papa Gregorius, dum quæreretur, in quota generatione conjungi fideles debeant, ipsas sæculares leges in testimonium adducens, Augustino Anglorum episcopo sic rescripsit: (Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut sive fratris & sororis, sive duorum fratrum germanorum, seu duarum sororum filius & filia misceantur. Sed experimento didicimus ex tali conjugio sobolem non posse succrescere. Unde necesse est, ut jam in tertia, vel in quarta generatione copulatio fidelium licenter sibi conjungi debeat. Nam a secunda, quam prædiximus, omnimodo debent abstinere.) Ecce hic aperte monstratur, filios & filias fratrum in secunda generatione numerari. Et, si fratrum filii & filiæ numerantur in secunda: fieri non potest, ut ipsi fratres non sint in prima. Quod si fratres computantur in prima, filii eorum in secunda: dubium non est, quin eorum nepotes sint in tertia, pronepotes in quarta, & sic de reliquis usque ad septimam. Sed sunt quidam qui ex his Gregorii verbis, quibus ait, ut in tertia, vel quarta generatione copulentur fideles, occasionem accipiunt illicita matrimonia contrahendi: dicentes se hoc juste facere posse, quod prudentissimus doctor sua sententia diffinivit. Isti itaque qui se hoc velamento defendere nituntur, advertant in ejusdem patris sententiis, hoc non generaliter cunctis, sed specialiter Anglorum genti mandasse. Nam postmodum a Felice Messanæ Siciliæ præsule requisitus, an hoc, quod Augustino mandaverat, generaliter cunctæ ecclesiæ tenendum esset, apertissime firmavit, non aliis hoc, quam illi genti mandasse: ne bonum quod cœperant, metuendo austeriora, desererent. Sed & illis, postquam in fide essent firma radice solidati, & universali ecclesiæ, censuit semper esse tenendum, ut nullam de propria consanguinitate, vel affinitate, infra septimam generationem aliquis sibi audeat conjugio copulare. Ecce aperte monstratum est, & ex verbis ipsius legis, & auctoritate prudentissimi papæ Gregorii, quid de gradibus consanguinitatis numerandis sentire debeamus. Quamvis alia quoque ratio pari modo ipsos revincat adversarios, Nam si, ut ipsi fatentur, in illo sexto gradu consanguinitas finiretur: omnes personarum ramusculos, qui ultra illum gradum in pictura arboris continentur, velut superfluos oporteret detruncari. Sed quia omnes qui in prædictæ arboris pictura numerantur, ex una parentela consistunt, numquam sine diminutione consanguinitatis a se poterunt separari: veluti non sine damno cujusque personæ valent a proprio corpore, manus, brachia, & pedes truncari. Illa quoque sacrorum præceptio canonum, quæ jubet a propria

pria abſtinere conſanguinitate, quamdiu generatio recordatur, aut memoria retinetur, nec a prædicta parentelæ diſcrepat computatione. Nam in ſeptem gradibus, ſi canonice & uſualiter numerentur, omnia propinquitatum nomina continentur. Ultra quos nec conſanguinitas invenitur, nec nomina graduum reperiuntur, nec ſucceſſio poteſt amplius prorogari, nec memoriter ab aliquo generatio recordari. Ne vero in hac conſanguinitatis computatione, aliqua dehinc valeat ambiguitas remanere: aliam, quam quidam faciunt, numerationem, in hac etiam diſputatione duximus finiendam. Sunt enim quidam, qui non a fratribus, ſed a filiis eorum, id eſt, patruelibus, vel conſobrinis, genealogiam numerare incipiunt: docentes filios fratrum in prima generatione computari debere, quia fratres, quaſi quidam truncus, ex quo cæteri ramuſculi oriuntur, exiſtunt. Sed nec iſta graduum computatio, ſi bene intellecta fuerit, ab ea, quam ſuperius expoſuimus, in ſententia poterit eſſe diverſa. Iſti enim qui numerandi initium ſumunt a filiis fratrum, non progrediuntur ultra ſextam generationem: ſed ſicut totius mundi ſex ætates exiſtunt, & humanæ vitæ itidem ſex: ita & in conſanguinitate ſex tantummodo autumant computandas eſſe generationes: quibus finitis, novæ conjunctionis dicunt poſſe fieri initium, ut quaſi fugientem revocare poſſint conſanguinitatem. Hæc itaque computatio, quæ incipit a fratrum filiis, & numerat uſque ad ſextam generationem, tantumdem valet, quantum ea quæ incipit a fratribus, & computat uſque ad ſeptimam. Nec ulla in ſenſu exiſtit diverſitas: quamvis in numero graduum varietas videatur. Ultima enim generatio, ſi initium numerandi ſumat a fratribus, ſeptima invenitur, ſi a filiis fratrum, reperitur ſexta. Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis, apoſtolica vos auctoritate monemus, fratres, & filii, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quemadmodum ſancti patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos ſanctæ & univerſalis eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam ſi quis perverſa & obſtinata mente a recto tramite apoſtolicæ ſedis deviare voluerit, & aliter quam nos, in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit: primum pro ſua temeritate, cæleſti pœna plectetur; poſtmodum vero gladio perpetui anathematis ſe noverit jugulandum. Datæ Romæ, &c.

XXXIX. AD LANFRANCUM Cantuarienſem archiepiſcopum.

Prædeceſſorum ſuorum decreta confirmat, ut monachis eccleſias cathedrales obtinere liceat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, reverendiſſimo fratri in Chriſto Lanfranco venerabili Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Edita inter epiſt. Lanfranci.

ACcepimus a quibuſdam venientibus de partibus veſtris ad limina ſanctorum apoſtorum Petri & Pauli, quod quidam clerici aſſociato ſibi terrenæ poteſtati, laicorum videlicet, auxilio, diabolico Spiritu repleti, moliuntur de eccleſia ſancti Salvatoris in Dorobernia, quæ eſt metropolis totius Britanniæ, monachos expellere, & clericos inibi conſtituere. Cui nefario operi molitionis ſuæ, hoc adjicere conantur, ut in omni ſede epiſcopali ordo monachorum extirpetur, quaſi in eis non vigeat auctoritas religionis.

Qua de re zelo Dei compulſi, ſcrutinium de privilegiis eccleſiarum fieri præcepimus: & venit ad manus ſtatutum prædeceſſoris noſtri beatæ memoriæ Gregorii majoris, de eccleſiis Angliæ: quomodo ſcilicet præcepit Auguſtino gentis veſtræ apoſtolo, ut ejuſdem ordinis viros, cujus & ipſe noſcitur eſſe, poneret in præfata ſede metropolitana. Cujus præceptiones inter alia hæc ſubnexa „ ſunt: Quia, inquit, tua fraternitas monaſterii „ regulis erudita, in eccleſia Anglorum, quæ nu„ per auctore Deo ad fidem perducta eſt: hanc de„ bet converſationem inſtituere, quæ in initio „ naſcentis eccleſiæ fuit patribus noſtris: in qui„ bus nullius eorum ex iis, quæ poſſidebant, ali„ quid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illi omnia „ communia: Quam communionis regulam ordi„ ni monachorum permaxime congruere, nemo qui dubitat. Hinc habetur epiſtola Bonifacii, qui quartus a beato Gregorio eccleſiæ Romanæ, cui auctore Deo præfidemus, præfuit, quam Atelberto regi Anglorum, & Laurentio prædeceſſori veſtro miſit: in qua præmiſſis hujuſmodi cenſura anathematis uſus eſt: „ Glorioſe, inquit, fili, „ quod ab apoſtolica ſede per coepiſcopum no„ ſtrum Mellitum poſtulaſtis, libenti animo con„ cedimus; id eſt, ut veſtra benignitas in mona„ ſterio Dorobernenſi civitate conſtituto, quod „ ſanctus doctor * noſter Auguſtinus beatæ me- * f. veſter. „ moriæ Gregorii diſcipulus ſancti Salvatoris no„ mini conſecravit, cui ad præſens præeſſe digno„ ſcitur dilectiſſimus frater noſter Laurentius, li„ center per omnia monachorum regulariter vi„ ventium habitationem ſtatuat: apoſtolica aucto„ ritate decernentes, ut ipſi veſtræ ſalutis præ„ dicatores monachi, monachorum gregem aſſo„ cient, & eorum vitam ſanctitatum moribus e„ xornent. Quæ noſtra decreta ſi quis ſucceſſorum „ noſtrorum, regum, ſive epiſcoporum, clerico„ rum, ſive laicorum irrita facere tentaverit, a „ principe apoſtolorum Petro, & a cunctis ſuc„ ceſſoribus ſuis, anathematis vinculo ſubjaceat, „ quoadusque quod temerario auſu peregit, Deo „ placita ſatisfactione pœniteat, & hujus inquietu„ dinis veſtræ emendationem promittat." Unde quia ratione dictante quieti eccleſiarum utile eſſe perſpeximus, præſens decretum prænominatorum patrum confirmamus, & vice apoſtolorum ſub eodem anathemate eos conſtringimus, quicumque huic obviare contenderint.

XL. AD ODRICUM ABBATEM Vindocinenſem.

Abbatiæ privilegium:

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo filio Odrico abbati Vindocinenſis monaſterii, cunctiſque ſucceſſoribus ejus ibidem regulariter promovendis, in perpetuum.

OMnibus qui de juſto ac puro deſiderio procedunt ſuccurrere nos debere, ipſa apoſtolica cenſura monemur. Quanto enim quiſque altius effert oculos mentis ad divinæ ſpeciem contemplationis: tanto nos ejus intentionem ſtudioſius animare & exaltare debemus; ut ad illum, qui eſt fructus & merces operum bonorum, poſſit pervenire deſiderium bonum. Confirmamus igitur, atque per hujus noſtri privilegii paginam corroboramus, monaſterium ſanctæ Trinitatis apud caſtrum Vindocinum ſitum: quod videlicet Ex apogr. Sirmondi.

Gau-

Gaufredus Andegavenſis comes, & uxor ejus Agnes Pictavenſis comitiſſa, fundaverunt, & beato Petro in alodium & patrimonium cum univerſis rebus ad eumdem locum pertinentibus pia devotione obtulerunt. Hoc itaque monaſterium ſtudio bonæ voluntatis fundatum, & juri beati Petri contraditum, juxta fundatorum inſtitutionem, & tuæ religionis petitionem, cariſſime fili Abba Odrice, ita apoſtolica auctoritate munimus: quatinus inter primæ & apoſtolicæ ſedis pontificem, & Vindocinenſis monaſterii abbatem, nulla, cujuſcumque dignitatis vel ordinis perſona ſit, media habeatur. Concedimus etiam omnibus hujus loci abbatibus eccleſiam beatæ Priſcæ: ſancti Spiritus judicio decernentes, ut nulla deinceps eccleſiaſtica ſæculariſve perſona prædictam beatæ Priſcæ eccleſiam, ſeu eccleſiæ dignitatem, eis auferre præſumat, Abbas Vindocinenſis, qui alodiarius beati Petri noſcitur, ab epiſcopo, vel a quolibet noſtræ ſedis vicario, ad concilium nullatenus vocetur. Hoc etiam præſentis decreti auctoritate prohibemus, ut nulla, niſi ſolius papæ perſona, poteſtatem aliquam aut dominationem in prædicto Vindocinenſi cœnobio exercere audeat, vel pro aliquibus rebus ejuſdem loci abbatem ſive fratres ſollicitare contendat. Sed ſi quis contra eos cauſari voluerit, Papæ præſentia requiratur; cujus, monaſterium ipſum, & res ad monaſterium pertinentes, eſſe noſcuntur. Quod ſi legatus a noſtro vel noſtrorum ſucceſſorum latere miſſus, ad partes Tranſalpinas deſcenderit, & prædictum locum beati Petri placuerit viſitare: ibi caritative ſuſcipiatur, & ei quæ corpori erunt neceſſaria, juxta loci poſſibilitatem, miniſtrentur. Ipſe vero in eodem loco nihil diſponat, nihil corrigat, nec occaſione legationis quicquam moleſtiæ loci habitatoribus inferat: ſed ſi quid agnoverit corrigendum, papæ notificare licebit. Præterea ſtatuimus, ut defuncto abbate ipſius loci, ſucceſſor ei eligatur de eadem congregatione: ſi tamen ſancto regimine dignus inveniatur. Si apud eos dignus prælatione inventus non fuerit, a Cluniaco, ſeu a Majori monaſterio, uti undecumque melius poterunt, procurent monachi patrem ſibi ſecundum Deum eligere. Electus autem, ad nos, vel ad noſtros ſucceſſores, ordinandus accedat: & a ſede beati Petri apoſtoli cujus eſt juris, baculum & conſecrationem accipiat. Si vero grave fuerit electo, pro ſua ordinatione ſtatim Romam venire: licentiam habeat, a quocumque voluerit catholico epiſcopo, abbatis benedictionem ſuſcipere. Quomodo tamen vel qualiter electio ipſa vel ordinatio facta extiterit: ſtudeant monachi ejuſdem loci, papæ litteris intimare, ut aut emendet, ſi opus fuerit emendandum; aut ſi fuerit ſecundum Deum, & B. Benedicti regulam facta, bono ſtudio gratuletur, & ſua auctoritate firmetur. Neque illud omittendum eſt, magis autem huic noſtræ confirmationi adnectendum, quod Theodericus ſanctæ Mariæ Carnotenſis eccleſiæ, epiſcopus, in cujus diœceſi prædictus Vindocinenſis locus ſitus noſcitur, Clementi papæ epiſtolam ſuam tranſmiſerit, rogans eum, quatenus hic locus, conſilio ejus & voluntate, beato Petro oblatus, tali per eum corroboraretur auctoritate: ut neque illi, neque ſucceſſoribus ſuis hujus loci rebus vim vel calumniam inferre, ſive de his quicquam ſubtrahere, vel pro qualicumque cauſa excommunicare, ſive interdicere, ſeu quamlibet poteſtatem aut dominationem in ipſo loco exercere liceret, vel qualibet occaſione rectorem loci vel fratres moleſtare præſumeret. Quod benigne Clemens papa annuit, & ſua auctoritate A firmavit. Et nos noſtra auctoritate dignum annuere cenſemus: & perpetuo anathemate prædicti epiſcopi damnamus ſucceſſorem his præceptionibus refragantem, & calumniam inferre tentantem, donec reſipiſcat, & Romanæ eccleſiæ ſatisfaciat. Omnia autem, quæ prætatum monaſterium uſque hodie poſſediſſe noſcitur, firma, inconcuſſa, eidem loco manere ſine cujuſquam retractatione ſancimus. Cenſum vero duodecim ſolidorum de moneta illius patriæ beato Petro per unumquemque annum reddi volumus. Si comes Vindocinenſis, vel quilibet de hominibus ſuis, adverſus prædicti loci abbatem querelam habuerit: in curia abbatis, pro dignitate loci, querela ipſa finiatur. Dimidia tamen ſors forfacti, ſecun- B dum conſtitutionem fundatorum monaſterii, condonetur. Quicumque igitur contra hujus noſtræ auctoritatis præceptionem ſcienter fecerit, niſi ſe correxerit digna ſatisfactione, maledictione Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti damnetur, confundatur, pereat, in cujus honore & nomine locus ipſe conſtructus eſt. Deinde incurrat iram Dei genitricis, & apoſtoli Petri, & omnium ſanctorum, & noſtra auctoritate ſit excommunicatus, ut numquam regnum Dei videat, ſed cum diabolo & Juda traditore omnibuſque impiis ſit damnatus, & in tenebris maneat & umbra mortis. Qui autem conſervator hujus noſtræ apoſtolicæ confirmationis & tuitionis extiterit: ipſe benedicatur omni benedictione, & partem C habeat in regno Dei, & gaudeat lætitia ſempiterna in illa luce & claritate cælorum, ubi eſt omne bonum in ſæcula ſæculorum. Amen.

Scriptum per manus Rainerii ſcriniarii & notarii ſacri palatii in menſe Maji, Indictione I. Datum Laterani per manus Petri ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi atque cancellarii vice domni Annonis Colonienſis archiepiſcopi, VIII. Idus Maii, anno II. domni Alexandri II. papæ, ab incarnatione Domini MLXIII. Indict. I.

XLI. AD EUGUBINOS.

Privilegium eccleſiæ Petri Damiani.

D *Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus Eugubinis, clero & populo, fidelibus videlicet ſancti Petri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

NOn ignorat ſancta veſtra devotio, dilectiſſimi fratres & filii, quia eccleſiam cariſſimi fratris & coepiſcopi noſtri Petri Damiani, in beati Lucæ evangeliſtæ nomine conſecratam, nos in beati Petri apoſtolorum principis, noſtraque tutela ac defenſione ſuſcepimus, ſalva reverentia, & utilitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ: eamque, ut ad orationis & ſacrificii gratiam vigeat, ac illibata permaneat, ex apoſtolicæ ſedis auctoritate firmamus. Quapropter quicumque prædictum oratorium qualibet machinatione vel ſtudio deſtruere, E vel hoſtilirer impugnare tentaverit, ab omnipotenti Deo, ac beato Petro apoſtolo excommunicandum ſe eſſe non ambigat: & uſque ad ſatisfactionem congruam excludendum ſe a liminibus ſanctæ eccleſiæ, prout dignum eſt, perhorreſcat: ſicut dicit apoſtolus: *Si quis templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus.* Qui præfatum locum ſanctorum pro Chriſti amore coluerit, & intemeratum atque incolumen ſervare ſtuduerit: ipſe quoque per interceſſionem beati Petri, templum Chriſti fiat; & benedictionem ſui redemptoris hereditate poſſideat.

Inter Damiani opera in tio Tomi II.

1. Cor. 3.

XLII.

Ex apographo Sirmondi.

XLII. AD WIDONEM EPISCOPUM AMBIANENSEM.

Jubet ut desistat ab inquietatione abbatis & monasterii Corbejensis. Alioquin suspendit ipsum ab officio, & excommunicat, donec abbati coram archiepiscopo Remensi satisfaciat.

Alexander servus servorum Dei, Vvidoni Ambianensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

MIramur fraternitatem tuam, neglectis sanctorum canonum auctoritatibus, postposita quoque sanctæ apostolicæ sedis reverentia, injuste, & sine ulla ratione, monasterium Corbejense inquietare, & abbatem a prædecessore nostro piæ memoriæ Leone ordinatum temeraria præsumptione excommunicasse. Altaria quoque juri ipsius monasterii pertinentia, contra sanctorum canonum instituta, aliis, unde maxime indignamur, collata, dato ab ejusdem monasterii abbate pretio non reddidisse. Ita videlicet, ut in his prædictis omnibus privilegia ab antecessoribus nostris canonica & apostolica auctoritate confirmata pro nihilo duceres, & sanctæ universali ecclesiæ nullius obedientiæ reverentiam exhiberes. Unde monemus, & apostolica auctoritate omnino præcipimus, ut ab istiusmodi præsumptionibus manum retrahas, & injuriam prætato monasterio & abbati ulterius inferre non præsumas. Quod si huic nostræ admonitioni aurem debitæ obedientiæ non inclinaveris, & supra memoratum monasterium ulterius inquietare tentaveris: apostolica auctoritate sancimus, ut idem, chrisma, & ordinationes, & cætera quæ a te solitus est recipere, ab archiepiscopo Remensi, vel a quolibet alio, quem sibi opportunius providerit, deinceps recipiat. Si autem superbia elatus, his nostris præceptionibus obviaveris, & supradicto monasterio injuriam amplius inferre præsumpseris: scias te omni episcopali officio & sacerdotali privatum esse, donec tumorem superbiæ, debitam per humilitatem dimiseris, & nobis & sanctæ apostolicæ sedi per condignam obedientiam satisfacere studueris. Si autem, secundum duritiam & impœnitens cor tuum, iram tibi apostolicæ sedis, spreta hac nostra admonitione, thesaurizaveris: omnino tibi sacrosanctam communionem interdicimus, nisi cum in periculo mortis fueris constitutus: donec ante præsentiam fratris nostri Remensis archiepiscopi, cujus judicio omnem hanc causam commisimus, supradicto abbati satisfacias.

Ex biblioth. Cluniac.

XLIII. AD HUGONEM ABBATEM CLUNIACENSEM.

Quod nemo sine apostolico judicio potest excommunicare monachos Cluniacenses, nec interdicere.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectissimo filio Hugoni abbati monasterii, quod dicitur Cluniacum, in honore beatorum apostolorum Petri & Pauli consecratum, in comitatu Matisconensi situm, & per te cunctis successoribus tuis abbatibus in perpetuum.

CUm omnium fidelium petitionibus & necessitatibus subvenire debeat apostolicæ caritatis gratia: multo magis his est impertienda ejus beneficii clementia, quos singulariter proprios, & & specialiter se gaudet filios habere sancta Romana mater ecclesia, & suæ utilitatis gratia, & præcedentium patrum auctoritate egregia. Quorum etiam desideriis & votis, eo plenius parere debet auctoritas apostolicæ sublimitatis: quo certius constat eos non nisi illa desiderare & expetere, quæ sunt ad honorem sanctæ pietatis, & utilitatem veræ religionis. Et quotiens in suæ necessitatis commodis nostrum assensum, & solitum apostolicæ auctoritatis studuerunt humiliter requirere præsidium: ultro benignitatis intuitu nos convenit subvenire, & rite pro magna securitate solidare: ut ex hoc nobis potissimum præmium a conditore omnium Deo in sidereis arcibus conscribatur. Et ideo quia postulasti a nobis, ut præfatum monasterium apostolicæ auctoritatis serie muniremus, & omnia ejus pertinentia perenni jure ibidem inviolabiliter permanendo confirmaremus, & absque omni jugo, seu ditione cujuscumque personæ, constabilire nostri privilegii pagina studeremus: propterea tuis flexus precibus, per hujus nostræ auctoritatis privilegium statuentes decernimus, ut cuncta loca & monasteria ad supradictum Cluniacum cœnobium pertinentia, quæ ab aliquibus fidelissimis Christianis, regibus, episcopis, ducibus, seu principibus, eidem loco sunt concessa, & ab antecessoribus tuis adquisita, Bernone videlicet, Odone, Eymardo, & beatæ recordationis S. Majolo, & bonæ memoriæ Odilone prædecessore tuo, vel quæcumque ad eundem locum pertinere videntur, absque ullius contradictione, cum magna securitate quietus debeas possidere; & per te universi successores tui in perpetuum. Necnon sub divini judicii promulgatione, & confirmatione, & anathematis interdictione, corroborantes decrevimus, ut nullus episcopus, seu quilibet sacerdotum, in eodem veniat cœnobio, pro aliqua ordinatione, sive consecratione ecclesiæ, presbyterorum, vel diaconorum, missarum celebratione, nisi ab abbate ejusdem loci invitatus fuerit, venire ad agendum præsumat. Sed liceat monachis ipsius loci, cujuscumque voluerint ordinationis gradum suscipere, ubicumque tibi, tuisque successoribus placuerit. Interdicimus autem sub simili anathematis promulgatione, ut idem locus sub nullius cujuscumque episcopi, vel sacerdotis, deprimatur interdictionis titulo, seu excommunicationis, vel anathematis vinculo. Non enim patitur sanctæ sedis apostolicæ auctoritas, ut ullius cujuscumque personæ obligatione proscindatur a se cuilibet concessa liberalis libertas: neque ipsius loci fratres ubicumque positi, cujuscumque episcopi maledictionis vel excommunicationis vinculo teneantur adstricti Inhonestum enim nobis videtur, ut sine nostro judicio a quodam anathematizetur sanctæ sedis apostolicæ filius, veluti cujuscumque subjectæ ecclesiæ discipulus. Si qua vero competens ratio adversus eos quemquam moverit, & hoc aliter determinari nequiverit: judicium apostolicum, quod nulli præjudicium pretendere patitur, supra hoc patienter præstoletur, & humiliter requiratur. Decernimus etiam, & illius, cujus vice, quamvis indigni fungimur, auctoritate sancimus: ut isdem locus omnibus ad se ob salutem confugientibus sit misericordiæ sinus, sit totius pietatis & salutis portus. Obtineat in eo locum justus, nec repellatur pœnitere volens iniquus. Præbeatur innocentibus caritas mutuæ fraternitatis, nec negetur offensis spes salutis, & indulgentia pietatis. Et si aliquis eundem locum expetierit suæ humilitatis & salutis gratia, minime a venia & optata misericordia excludatur: sed oleo medicamenti salutaris fovendus benigniter colligatur: quia & justum sic est, ut in

do-

domo pietatis & juſto præbeatur dilectio ſanctæ fraternitatis, & ad veniam confugienti peccatori non negetur medicamentum indulgentiæ & ſalutis. Sit autem omnibus ibi advenientibus cauſa ſalutis, hic, & in perpetuum, divinæ miſerationis & pietatis refugium, & apoſtolicæ benedictionis & abſolutionis præſidium. Decernimus præterea & omnino conſtituimus, ut prædicti loci obeunte abbate, non ibi alius cujuſcumque perſonæ violentia conſtituatur ordinandus, ſed ab ipſa congregatione loci, ſecundum timorem Dei, & inſtitutionem legislatoris Benedicti, pater qui ſibi præeſſe debeat, eligatur; & ad eum ordinandum, quicumque illis placuerit, epiſcopus advocetur. Quaſcumque vero terras nunc tenes, & quas tu, tuique ſucceſſores acquirere potueritis, in perpetuum poſſidendas concedimus vobis. Si quis autem temerario auſu, quod fieri non credimus, contra hujus noſtræ apoſtolicæ confirmationis ſeriem venire, aut agere tentaverit: ſciat ſe domini noſtri Jeſu Chriſti, & apoſtolorum principis Petri, anathematis vinculo innodandum, & cum diabolo, ejuſque atrociſſimis pompis, atque cum Juda traditore Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, in æternum ignem concremandum, ſimulque in voraginem, tartareumque chaos demerſum cum impiis dejiciendum. Qui vero cuſtos & obſervator noſtri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, & vitam æternam a domino conſequatur, &c.

Ex Metropoli Salisburg. Tom. I.

XLIV. AD GEBEHARDUM Salzburgenſem archiepiſcopum.

Concedit ut epiſcopatum unum in ſua parochia conſtituat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gebehardo Salzburgenſi archiepiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum.

QUotiens ea a nobis petuntur quæ religioni conveniunt, prompta debemus conceſſione annuere, & favoris noſtri gratanter præbere aſſenſum: quoniam ex conſideratione noſtri officii cogimur eccleſiarum utilitatibus, etiam ſi minime exigantur, ſolicite invigilare, & animarum ſaluti ſolerti ſtudio providere. Quapropter, dilectiſſime frater, quia poſtulaſti a nobis, quatenus apoſtolica auctoritate concederemus tibi unum epiſcopatum in tua parochia conſtituere, quia eccleſia tua tam ample diffuſa eſt, quod per te ſolum non poſſis eam in chriſmate, aliiſque pluribus, quibus epiſcopali officio indiget, decenter ac rationabiliter regere: piis precibus tuis inclinati, libenter annuimus, & ut etiam impleatur, ſatagimus. Apoſtolica igitur auctoritate, venerande frater, religioni tuæ concedimus, volumus, & firmamus, atque auctoritate beati Petri apoſtolorum principis, in quocumque loco tibi melius viſum fuerit, epiſcopatum in tua parochia, conſtrue, & ad procurandam ſalutem animarum, adjutorem tibi tua conſideratione ibi præpone. Ita tamen, ut epiſcopatus ille, eccleſiæ tuæ, tibique vel tuis ſucceſſoribus numquam ſubtrahatur; & nullus ibi epiſcopus quandoque, ſive per inveſtituram, ut dici aſſolet, vel quocumque pacto inibi conſtituatur, niſi quem tu, vel tui ſucceſſores, prompta voluntate elegerint, ordinaverint, & conſecraverint. Indignum enim atque deteſtabile eſt, ut hoc quod ſtudio pietatis a vobis quæſitum, apoſtolica auctoritate firmatum, ad detrimentum eccleſiæ tuæ quolibet modo vertatur. Si quis autem temerario auſu hujus noſtræ ſanctionis privilegium infregerit, noverit ſe apoſtolicæ excommunicationis atque anathematis vinculo innodatum. At vero, qui pio intuitu cuſtos & obſervator extiterit, perpetuæ benedictionis abundantia repleatur. Data Lateranis XII. Kal. Aprilis, per manus Petri clerici, fungentis vice Petri ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis ac bibliothecarii, anno ab Incarnatione domini MLXX. pontificatus vero domini Alexandri papæ II. nono, Indict. VIII.

Ex Metrop. Salisburg. Tom. II.

XLV. AD ALTMANNUM PATAVIENSEM Episcopum.

Privilegium eccleſiæ ab Altmanno ad regularem canonicorum vitam ædificatæ.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri in Chriſto Altmanno Patav. epiſcopo, & per eum eccleſiæ quam in territorio ejuſdem civitatis in portu Oeni fluminis conſtruxit, & in honore ſanctæ Trinitatis & paſſionis domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctorum Andreæ apoſtoli, Pantaleonis martyris, & ſancti Nicolai confeſſoris, conſecravit, in perpetuum.

COnvenit apoſtolico moderamini religioſis deſideriis & petitionibus ea benignitate & pietatis ſtudio condeſcendere, effectumque præbere: ut dum ſpiritualis auctoritas officii ſui debitum peragit, dum pia fidelium ſtatuta roborando venerabilibus locis præſidium defenſionis impendit, hinc affectus ſupernæ retributionis lucretur initium, quod in parando beneficio non minor fuit caritas quam poteſtas. Hoc enim & bonorum ſtudiis, ſpe proficiendi, augmentum tribuit; & opus proprium, fructu profectionis, Deo acceptabile reddit. Itaque, dilecte frater, cariſſima ſancti Petri filia Imperatrice Agnete ſemper Auguſta indicante nobis, te in ſuburbio civitatis tuæ juxta portum prædicti fluminis Oeni ad communem & regularem canonicorum vitam, eccleſiam conſtruxiſſe; & ut eam, juxta propoſitum tuæ devotionis & conſtitutionis, apoſtolicis privilegiis firmaremus, tum ipſa partes tuas referente, tum ipſo pro te ſanctiſſimo deſiderio poſtulante: tanto promptius utriuſque voluntati annuendum eſſe judicavimus, quanto & tua vota juſta eſſe certius intelligimus, & illius deſideria divino accenſa ſpiritu ubique proſperari cupimus. Concedentes igitur tibi & præfatæ eccleſiæ, hujus noſtri apoſtolici decreti privilegium, ſancimus, & apoſtolica auctoritate ſtatuimus: ut clerici qui vel nunc in eadem eccleſia ſunt ordinati, ſub communi ſemper vita, & clauſtrali converſatione conſiſtant. Ad quorum communem uſum confirmamus, & incommutabiliter tenenda decernimus, determinate quidem & ea quæ prænominata Imperatrix Auguſta pro remedio animæ ſuæ donavit.

Enumerat poſſeſſiones tum ab Imperatrice, tum ab epiſcopo, huic eccleſiæ donatas.

Hæc inquam omnia, & quæcumque etiam innominata bona, eidem eccleſiæ vel nunc juſte collata ſunt, vel in poſterum Deo diſponente conferenda, eo tenore & auctoritate ad communem uſum fratrum ibidem Deo famulantium decernimus, & corroboramus: ut communem & regularem vitam ducentes, nihil de bonis eccleſiæ præpoſito & ſingulari uſui vendicent. Ut hæc igitur noſtra decreta, adjuvante domino, undique firma illibataque permaneant: apoſtolica auctoritate conſtituimus, ut nullus rex, imperator, dux, comes,

mes, episcopus, vel archiepiscopus, seu aliqua A persona secularis aut ecclesiastica, præfatam ecclesiam ab eo statu & ordine, quem superius confismavimus, divellere, aut aliqua perturbatione impedire præsumat; vel quicquam de rebus & bonis ecclesiæ invadere, aut diminuere, vel ab usu fructuum subtrahere audeat. Si quis autem contra hujus nostræ sanctionis decreta temerario ausu venire tentaverit usque ad dignam satisfactionem, anathematis laqueo se irretitum noverit. Qui vero hæc eadem fideli devotione observare curaverit, divinæ remunerationis gratiam & apostolicæ benedictionis hic & in futuro consequatur abundantiam. Datum Romæ v. Non. Martii, per manus Petri sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyt. cardinalis ac bibliothecarii. Anno XII. pontificatus domini Alexandri II. Papæ, Indictione XI.

FRAGMENTA QUÆDAM EPISTOLARUM ALEXANDRI PAPÆ II.

Ivo p 14 c. 51. Et 24. q. 1. c. audivimus.

VVilielmo marchioni.

Excommunicatus alium excommunicare ne possit.

Audivimus quod Henricus Ravennas dictus archiepiscopus, nisus sit te excommunicare: quod, quia excommunicatus excommunicare non potuit, C apostolica auctoritate te tuosque absolventes, mandamus exinde non curare.

G. C. Inscribitur apud Gratianum Valeriano episcopo Martyri.

Episcopis & regi Dalmatiarum.

De episcop. presbyter. diacon. feminam accipientibus, & retinentibus.

Can. 16. dist. 82. Si quis amodo episcopus, presbyter, diaconus, feminam acceperit, vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat, usque ad satisfactionem, nec in choro psallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus ecclesiasticis habeat. D

Iisdem.

De auctoritate Mainardi episcopi, & Joannis archiepiscopi.

Ivo p. 4. c. 139. Notificamus, omnia capitula, quæ per confratres nostros venerabiles, Mainardum scilicet collateralem episcopum nostrum, & Joannam archipræsulem nostrum, in Spalæto aliisque civitatibus sunt statuta, eadem in Romana synodo feriatim ea referente, a beatæ memoriæ prædecessore nostro Nicolao, apostolica auctoritate roborata, & sub anathematis interpositione roborata.

Dominico Gradensi patriarchæ.

De presbyt. diacon. subdiac. caste non viventibus.

Erubescant impii, & aperte nos intelligant judicio sancti Spiritus eos qui in tribus sacris gradibus, presbyteratu scilicet, diaconatu, & subdiaconatu positi, mulierculas non abjecerunt, & caste non vixerunt, excludere ab eorumdem graduum dignitate. De manifestis loquimur: secretorum autem cognitor & judex Deus est.

Clero Mediolanensi.

De simoniacis, & presbyt. diacon. subdiacon. qui feminis abutuntur.

Noveritis nos in synodo nostra Romana episcopis omnibus, & religiosis fratribus adjudicantibus, decrevisse, a simoniacis & fornicatoribus officium celebrari non debere, nec aliquem Christianum id ab iis audire. Populum itaque a simoniacis, & ab his quos feminis abuti cognoscitis, officium audire interdicite, & sacerdotes nihilo minus a tam nefaria præsumptione repellite. Si Can. 17. dist. quis vero sacerdotum, diaconorum, vel subdia- 81. B conorum, officium contumaciter deserens, feminam sibi potius eligit, sicut sponte ob fornicationem dimittit officium, ita ob prævaricationem dimittere cogatur & invitus beneficium.

Populo Mediolanensi.

De presbyteris simoniacis, & fornicatoribus.

Sciat nobilitas vestra nos in Romana synodo Can. 18. dist. consilio totius sancti conventus decrevisse, ut a 81. presbytero simoniaco, seu concubinam habente, Missa a nullo fidelium audiatur. Eos etiam, qui ut fornicari liceat divinum officium derelinquunt, & ab eo recedentes, diabolo & ejus operibus serviunt, sicut se justissime ab officio alienos faciunt, ita beneficio ecclesiarum privatos adjudicamus.

Ex registro ejusdem.

De episcopo simoniaco & fornicatore.

Lancium Micernium episcopum ab episcopio deposui, quia accusatus est & convictus de fornicatione, & simoniaca episcopatus adeptione, sacrorumque ordinum venditione

Joceline archidiacono Parisiensi.

De eo qui episcopatum per simoniam & homicidium acquisit.

Litteris ad sedem apostolicam allatis comparuimus, te contempto sanctorum patrum anathemate, archidiaconatum non modo pecunia, verum etiam homicidio acquisisse: & nunc tanta sceleris contagione maculatum, Suessionensem episcopatum per detestabile simoniacæ hæresis commercium comparasse. Unde apostolica auctoritate tibi interdicimus, ut ordinationem suscipere non præsumas, donec ante nos, vel legatum nostrum, purificare te super hac infamia studeas.

Ex registro ejusdem.

E

De episcopis duobus depositis.

Ernolfus Santonensis in Francia, & Landus Nucerinus in Italia, episcopi, multis certisque criminibus accusati; alter quod ecclesiarum ecclesiasticorum ordinum consecrationem simoniace & interveniente pecunia fecerit; alter quod officium ab apostolico sibi interdictum præsumpserit, convicti: sunt synodali judicio depositi.

A

Clero Mediolanenſi.

De archiepiſcopo ſimoniaco.

Archiepiſcopum veſtrum ſimoniacum fuiſſe nullus veſtrum ignorat: quia dum abbatias & ordines vendit, hoc etiam ipſe propalat.

Ex loco incerto.

Quot Miſſas in die ſacerdoti celebrare liceat.

Ivo p.2. c.81. Et dist.1. de conſecr. ſufficit. Sufficit ſacerdoti Miſſam unam in die celebrare, quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit. Non modica res eſt, unam Miſ- B ſam facere: & valde felix eſt, qui unam digne celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, ſi neceſſe ſit. Nam quicumque pro pecuniis, aut adulationibus ſæcularium, una die præſumunt plures facere miſſas, non exiſtimo evadere condemnationem.

Philippo regi Francorum.

Quod Romanæ ſedis decreta tanquam regulæ canonum admittenda ſunt.

Ivo p.3. c.31. Ignorant miſeri quod hujus ſanctæ ſedis decreta, ita pia fide a filiis matris eccleſiæ accipienda ſint, & veneranda, ut tanquam regula canonum C ab eiſdem abſque ullo ſcrupulo admittantur.

Clero & populo Florentino.

Monachi intra clauſtra morentur, & a prædicatione abſtineant, non miniſtrent.

Ivo p. 7. c. 151. Et 16. q.1. c. juxta Chalc. Juxta Chalcedonenſis tenorem optimi concilii, monachis, quamvis religioſis, ad normam ſancti Benedicti, intra clauſtrum morari præcipimus: vicos, caſtella, civitates peragrare prohibemus: niſi forte quis de ſuæ animæ ſalute ſollicitus, ut eorum habitum aſſumat, eos intra clauſtrum conſulere voluerit.

D

Mangiſo Venetenſi epiſcopo.

Nullis eleemoſynis redimi poſſe, quin conſanguinei ſeparentur.

Ivo p. 9. c.9. Hujus viri cauſam, ſuper qua apoſtolicam ſedem conſuluiſti, retractantes, ſi quo modo miſericorditer conjunctam ſibi illicite conſanguineam retinere poſſet, & orationibus, jejuniis, ac hereditatis & eleemoſynarum ſe largitione redimere: nullam auctoritatem comperimus, qua ſibi concederemus.

Berengario Baſileenſi epiſcopo.

De pœnitentia ejus, qui filiam patrui corruperat.

Ivo p.9.c.10. Iſte pœnitens venit ad nos, confeſſuſque eſt, ſe filiam patrui ſui corrupſiſſe: cui quatuordecim annorum pœnitentiam injunximus, ut jejunet quidem tribus quadrageſimis. In quadrageſima poſt pentecoſten, duobus diebus in pane & aqua in ſeptimana: & in adventu, tribus: & in majori quadrageſima, tribus: & abſtineat ſe ab ingreſſu eccleſiæ, & a communione, duobus annis.

*Guillelmo de * Monſtrolio.*

* al. Monaſteriolo.

Niſi coram eccleſia conſanguinitate probata, uxorem dimittere non licet.

Multorum relatione cognovimus, te propriam Ivo p. 9 c.32. velle abjicere uxorem, & adhærere alteri, præ- Item 15.q. 6. tendentem conſanguinitatis occaſionem. Unde a- c. multorum. poſtolica auctoritate interdicendo mandamus tibi, ut hanc quam nunc habes uxorem, nullatenus præſumas dimittere, vel aliam ducere, donec epiſcoporum religioſorum concilium cauſam iſtam examinaverit.

VVifredo Conſtantiæ epiſcopo.

De miſericordia impendenda his, qui homicidio ſupervenientes, nec voluntate, nec actione perpetraverint.

Dicebant ſe latores præſentium homicidio illi, Ivo p.10.c.30. pro quo pœnitentia illis injuncta eſt, penitus non interfuiſſe, ſed præliantibus ſolummodo caſu ſuperveniſſe. Quod ſi ita eſt; quandoquidem nec in cauſa homicidii, nec in culpa fuerint, miſericordia ſuper eos moti, exilium eis apoſtolica auctoritate remiſimus.

Landulfo & Arialdo clericis.

Non ita eſſe indulgendum perjuris, ut perjurandi detur occaſio.

Poſſumus in perjurio aliquo crimine lapſis mi- Ivo p. 12. c. ſericordiæ manum porrigere, ſed non debemus 24. ad futuræ perditionis exemplum licentiam dare.

Berengario Narbonenſi Vicecomiti.

Non eſſe occidendos Judæos.

Noverit prudentia veſtra nobis placuiſſe, quod Ivo p.13. c. Judæos, qui ſub veſtra poteſtate habitant, tutati 115. eſtis ne occiderentur. Non enim gaudet Deus effuſione ſanguinis, neque lætatur in perditione malorum.

VVifredo Narbonenſi archiepiſcopo.

De eodem.

Noverit prudentia veſtra, quod omnes leges Ivo p.13. c. tam eccleſiaſticæ, quam ſæculares, effuſionem 116. humani ſanguinis prohibent.

Ex loco incerto.

Conſecretur qui electus eſt ab eccleſia, & eſt altero dignior, licet filius ſacerdotis.

E

Apoſtolica auctoritate præcipimus vobis, ut ſi Dist.56 can. eum, qui ab eccleſia electus eſt, altero digniorem eſſe, canonicamque ejus electionem probaveritis, fulti noſtra auctoritate conſecretis. Nam pro eo quod filius ſacerdotis dicitur: ſi cæteræ virtutes in eum conveniant, non rejicimus: ſed ſuffragantibus meritis connivendo, eum recipimus.

Ex

A

Ex loco incerto.

Fratrem, aut ſororem uxoris æquivoce tantum dici cognatos.

35. q 5. c. quod autem. Quod autem frater, ſororve uxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquivocationis jure fit, & neceſſitate vulgaris appellationis potius, quam ulla cauſa cognationis. Uxor enim fratris, fratriſſa potius, quam cognata vocatur. Mariti frater levir dicitur. Duorum autem fratrum uxores vocantur janitrices, quaſi eandem januam tenentes, vel per eandem januam intrantes. Viri ſoror Glos appellatur. Sororis autem vir non habet nomen ſpeciale, non uxoris frater.

Ex loco incerto.

Niſi canonice judicatum epiſcopum qui comprehenderit laicus excommunicetur.

Si quis deinceps priorum, aut cujuſcumque dignitatis, vel cuiuſcumque ordinis laicorum, epiſcopum comprehenderit, percuſſerit, aut aliqua vi a propria ſede expulerit, niſi forte judicatum canonice; auctores, & cooperatores tanti ſceleris anathematizentur, & bona eorum eccleſiæ ipſius juri perpetuo tradantur. Si vero in presbyterum, vel in quemcumque inferiorum graduum clericum hæc eadem præſumpſerit, canonice pœnitentiæ, atque depoſitioni ſubjacebit. Si contumax fuerit, excommunicetur. 17. q 4. c. ſi quis diſt.

AD EPISTOLAS ALEXANDRI II.

APPENDIX.

IN SEQUENTEM EPISTOLAM COLLECTORIS

ADMONITIO.

An. 1061. Suppl. Manſi pag. 1346. *Quam ego, ut arbitror, primus profero epiſtolam inter Alexandrinas hac una perſuaſus ratione dedi, quod in M. S. codice Lucenſi, ex quo illam accepi, ſtatim ſubdatur epiſtola ejuſdem Alexandri, quæ inter Labbeanas eſt XXXVIII. Codex vero ille eadem eſt Burchardi collectio cum additionibus anonymi, exhibetque ſcripturæ formam, quæ ineunte XII. ſæculo erat familiaris.*

Fraternitatis tuæ ſtudioſæ ſagacitati frater amande quia debeo, refero grates; quoniam quæſiſti quæ debuiſti, jucundum me reddidiſti. Unde placide ad inquiſita reſpondeo. Sedem apoſtolicam conſulere decreviſti, ſi mulier copula nuptiali extraneo viro juncta cognationi ejus pertineat; ſi eo defuncto cognatio maneat eadem; vel ſi ab alio viro cognationis vocabula diſſolvantur; vel ſi ſuſceptæ ſoboles poſſint legitime ad prioris viri cognationem tranſire copulam. Eſt enim verbum Domini validum & forte, eſt durabile, eſt præſervabile, & immutabile, non momentaneum, non tranſitorium, ait autem per ſe ipſa veritas, quæ Deus eſt, & verbum Dei. *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſient.* Antequam Deus in carne inter homines appareret, eo inſpirante, dixit ei Adam * *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ & erunt duo in carne una*, cui non contradixit Dominus.

* Gen. 11. 24.

Deinde cum veritas oriretur de terra, in terra & viſibilis in humanitate apparuit, interrogatum eſt, ſi licitum eſſet homini uxorem relinquere. Quod perhibens vetuit fieri, præſertim ſi fornicatio ſola excluderet copulam maritalem; unde protulit ſtatim in medium eandem ipſam ſententiam, quam ante ſæcula manens cum Patre, Verbum inſpiraverat in Adam, ipſe confirmans, quod ipſe primus protulit homo. *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.*

Si una caro fiunt, quomodo poteſt aliquis eorum propinquus uni pertinere, niſi pertineat alteri, quod minime fieri poſſe credendum eſt; nam uno defuncto in ſuperſtite affinitas non deletur, nec alia copula conjugalis affinitatem prioris copulæ ſolvere valet. Sed neque alius conjunctionis ſoboles placet ad ipſius affinitatis prioris ſiquidem tranſire conſortium, pro eo quod verbum Domini validum eſt, & forte, & ut inquiens dixit Propheta, *verbum Domini ſtabit in æternum; & alius Propheta, quoniam ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandavit & creata ſunt, ſtatuit ea in æternum, & in ſæculum ſæculi, præceptum poſuit, & non præteribit.* Nam per verbum ſuum, atque præceptum efficere duo carnem unam, id eſt maſculum, & fœminam, qui innumeram multitudinem ſexus utriuſque non deſtitit ſecum facere unum, ſicut per ſe veritas dixit, *Non rogo pro his tantum, ſed pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me, ut unum ſint, ſicut tu pater, in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint.* Si quis ſacrilego, & temerario auſu in defuncto quærit propinquitatem, vel ſub altero affinitatis vocabula diſſipare, & ſuſceptas ſoboles alterius copulæ credens legitime ſociari propinquitati prioris, hic negat Dei verbum validum eſſe, vel forte.

Et quia tam facile, & tam velociter quærit diſſolvere, hic non credit, verbum Domini manere in æternum. Confice..... ex quatuor locis a ſe diſtantibus magna intercapedine, & confecta, & conglutinata finge cujuſcumque figuræ vel immenſitatis volueris corpus. Numquid erit humanum ingenium, quod ipſas quatuor partes ab invicem valeat ſegregare, ut unaquæque poſſit agnoſci, ſicut a quatuor avis duo conficiuntur in unum, & de duobus fit concretio una? An ſimilitudinem de quatuor elementis unde homo concretus eſt poteſt colligere; ſi eorum unaquæque ſpecies, quoniam in multas diviſiones partita eſt, diſcretas inter ſe conferas partes aliquas. Fit idem in metallis, hoc etiam in liquoribus, probat etiam in coloribus pictor, qui ſequitur arte naturam, fucis admiſcendo colores ex inviſibilibus corpora fingens. Sed ne alia Domini conſtitutio, vel juſſio caſſaretur, & ne tellus a proprio vacaret ornatu, Spiritu Sancto reflante poſuit terminum conſtitutio Sancta Sanctorum. Ait autem præceptio ſancta divina: *creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* Poſuit enim Dominus terminos cauſis, ætatibus ſæculi finem ſtatuit, compagibus membrorum hominum poſuit

numerum. Lex ecclesiæ regulaque sanctorum cognationi mortalium, agnatis, atque affinibus terminum reciprocationis instituit, quod valde metuendum, exterminari sancimus. Quisquis exterminari non metuit, catholicus non esse convincitur.

☞ ALEXANDER II.

ROMALDO (a) CUMANO EPISCOPO.

Ibid. Extat apud Ivonem epist. 91. ad Hildebertum. Itemque 2. q. 1 Cap. super Causat.

SUper causas Gissandi presbyteri de morte episcopi sui prædecessoris tui infamati in medium consuluimus. Itaque circa omnium adstantium fratrum assensu unanimi tuæ dilectioni rescribimus, præfatum Gissandum ante te præsentandum ubi si certi accusatores defuerint, tunc dictante justitia sine omni controversia presbyter quæcumque ob hoc injuste amisit, ac sacerdotium, & integra accipiat beneficia. Purgationem (b) tamen ante te, duobus sibi Sacerdotibus junctis, ubi accusator cessaverit, eundem ex se præbere tuo committimus arbitrio. Vulgarem denique legem a nulla canonica sanctione fultam, ferventis scilicet, sive frigidæ aquæ ignitique ferri contactum, aut cujuslibet popularis inventionis (quia fabricante hæc sunt omnino facta invidia) nec ipsum exhibere, nec aliquo modo te volumus postulare, immo apostolica authoritate prohibemus firmissime.

☞ AD SEQUENTEM EPISTOLAM

COLLECTORIS ADMONITIO.

Ibid.

QUicumque Ivonem accusant de corrupto, interpolatoque textu canonum, & decretorum, quæ in collectionem suam transtulit, illis profecto accidet opportunum fragmentum sequentis Alexandri epistolæ, quod ego offendi in MS. Pistorienſis cathedralis codice, in quo Ivonis decretum cum aliis nonnullis decretalibus sanctionibus in extremis pagellarum ora adjectis continetur. Ex hac ipsa enim epistola excerpsit Ivo cap. 409. & ex illo Gratianus dist. 52. cap. solicitudo, canonem illum, quem & Labbeus inter Alexandri epistolas num. XXXII. recitat. In eodem Ivonis decreto data hæc epistola legitur ad Romaldum Constantiensem; in codice vero Pistoriensi ejus, ad quem dirigitur, nomen desideratur. Ad lectorum commodum utramque lectionem ex adverso positam exhibebo.

EX EDITO IVONIS ET GRATIANI.

Ad Romaldum Constantiensem episcopum. De eo, qui subdiaconatus ordine postposito, diaconus, & presbyter est ordinatus.

SOlicitudo dilectionis tuæ studuit consulere, utrum portitor istarum litterarum, diaconatus & presbyteratus officium sit idoneus peragere, necne: cum ad id præpropero cursu, videlicet sine subdiaconatus ordine, negligentia potius, quam superbia, cognoscatur adscendisse. Unde nos consulendo caritati tuæ mandavimus, ut ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio subdiaconatus ministerium sibi rite imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.

EX M. S. COD. PISTOR.

Alexander papa II.

De quodam Sacerdote male ordinato.

QUidam in clericalibus officiis educatus subdiaconatus gradum suscipere neglexit, & diaconatus, ac presbyteratus honorem, non quidem ambitiose, sed negligenter conscendit. In quo præceptum canonicum non nos inveniſſe meminimus; consilium autem ex prærogativa authoritatis apostolicæ damus. Ab utriusque itaque idest sacerdotalis, & leviticæ, quos inordinate suscepit, officio suspendatur; donec congruo tempore interſit ejus, qui ad subdiaconum benedicendum honorem, & cum eis subdiaconatus suscipiat benedictionem. Prius tamen discutiendum si ejus vita digna officio habeatur; & sic, si vitæ canones non obviaverit, in priore ordinatione diaconus, & presbyter teneatur.

☞ EJUSDEM

AD BURCHARDUM HALBERSTADENSEM EPISCOPUM,

Laudes ejus commendat, & pallium pro merito concedit.

Ibid

Alexander episcopus (servus servorum) Dei dilectissimo in Christo (Burchardo) Halberstadenſi episcopo in Domino salutem & apostolicam benedictionem.

Ex Lunig. spicil. eccl. in append. pag. 21.

INter multa quæ magister & doctor gentium, minister quidem Christi, & secundum Dei gratiæ donum, dispensator mysteriorum ejus, discrete & spiritualiter instituit, quosdam in ecclesia S. non ut hospites, & advenas, sed ut cives & cohæredes, & concorporales in habitaculum Dei coædificatos, in area quoque dominica comparticipes & cooperatores, singulari munificentia excellenter donari præmonuit. Dum tempus, inquit, habemus, bonum operemur ad omnem, maxime autem ad domesticos fidei. Unde etiam mi dilectissime fili Burcharde venerande coepiscope, fidei tuæ, quæ per charitatem operatur, & justi-

tiæ

(a) *Gratian. in edito* Raynaldo *M. S. meus* Ramaldo. (b) Extat hæc periocha in Cap. *Mennam* 2. q. 5. adsuta fragmento epistolæ S. Gregorii ad Brunichildem; sed perperam, cum revera sit Alexandri II nec in edita epistola S. Gregorii legatur, ut notant correctores Romani in idem caput *Mennam*.

tiæ tuæ quæ ex fide est, plurimum congratulamur. Temporibus autem istis, in quibus venit ira Dei in filios diffidentiæ, de quibus vere possumus cum apostolo dicere. Videte canes malos operari concisionem: opus ministerii tui, & ædificationem corpus (corporis) Christi ad honorem apostolorum Petri & Pauli ad voluntatem & jussionem dilectissimi nostri filii Henrici IV. regis, scilicet ut ecclesiasticæ pacis inquietudinem regius advocatus propulsares, cum omni gaudio suscepisti. Itaque post susceptum legationis obsequium, semper unanimis uno spiritu & sincera affectione pro nobis ac Romana ecclesia nobiscum solicitus fuisti: non tamen quærens quæ tua, quantum quæ sunt Jesu Christi. Pro tanto igitur Deo ejusque SS. Apostolis a te collato servitio, in primis ipsi gratias laudesque debitas referimus. Qui dilectissimo filio nostro prænominato regi, tam sanctum opus tibi injungere tibique suscipere inspiravit. Deinde quia sancta Romana ecclesia, quæ bene fundata est super firmam petram hoc semper habuit veræ charitatis judicium, ut aut nunquam, aut raro ab aliquo gratis habere vellet beneficium: competit nostro apostolico moderamini aliquod honestum, aut singulare donativum pro nostro jure tibi tuæque ecclesiæ privilegiorum auctoritate concedi. Itaque & locum & nomen filii spiritualis singulari ac familiari affectu tibi concedimus, sanctæ quoque Halberstadensi ecclesiæ tuæ, ut sit filia Romanæ ecclesiæ prærogativam quamdam attribuimus. Insuper quoque pio paternoque affectu pallio te adornare decrevimus, salva tamen auctoritate aut magisterio sanctæ metropolis Moguntinæ ecclesiæ, salvo quoque fratrum tuorum coepiscoporum & ordine & loco. Sed tuum est, ut sicut nos forinsecus, ita te ipse adornes intrinsecus, ut docendo & faciendo, quæcumque sunt justa, quæcumque honesta, ante & retro esse possis conspicuus, pallium in determinatis diebus, ad sacra missarum solemnia celebranda tibi concedimus, in natali Domini, in festo S. Stephani protomartyris & S. Johannis Evangelistæ, in Epiphania Domini, in purificatione, & assumptione, & nativitate sanctæ Mariæ, in cœna Domini, in S. Sabbatho, in die resurrectionis, in Ascensione Domini, in Pentecostes festo, in festo S. Johannis Baptistæ, in festo Johannis & Pauli, inventione corporis S. Stephani, in festo S. Sixti, & S. Michaelis, & omnium sanctorum, in nativitate apostolorum Petri & Pauli, & Andreæ, in dedicatione ecclesiarum, in faciendis ordinibus. Crucem etiam ante te & ante successores tuos portandi licentiam donamus. In stationibus quoque festivis super Naccum (id est equum, solemniter ornatum. Videatur simile diploma Colonienſi ecclesiæ datum) equitandum permittimus tibi & successoribus tuis. Insuper mitras tibi & successoribus tuis, ac canonicis excellentioribus, scilicet presbyteris & diaconis, inter missarum solemnia ministraturis subdiaconis in majori ecclesia tua, & suprascriptis festivitatibus portandas concedimus. Et omnia quæ privilegiorum auctoritate tibi & tuæ ecclesiæ a prædecessoribus nostris, videlicet summis pontificibus, insuper etiam sive regum, sive imperatorum confirmationibus, seu quarumlibet personarum donationibus juste collatæ sunt, nostro quoque auctoritatis privilegio confirmamus. Præterea quoque statuimus coram Deo, ac terribili ejus examine futuro, & per hujus nostri privilegii & apostolici (præcepti) seriem ac constitutionem sancimus, ac B. Dei genitricis, semperque Virginis Mariæ, nec non B. B. Apostolorum Petri & Pauli, sanctorum etiam martyrum Stephani ac Xixti (Sixti) cæterorumque omnium sanctorum auctoritate, in quorum nomine prænominata tua ecclesia dedicata est, decernimus, atque obtestamur tam apostolicæ sedis futuros pontifices, quam qui ecclesiasticas administraverint actiones, cunctosque christianorum titulo insignitos, ut nullus hanc licentiam (sibi sumat) de his omnibus, quæ eidem ecclesiæ a prædecessoribus nostris per privilegia juste concessa, vel a nobis data vel danda, aut ab aliquibus fidelibus viris ac mulieribus præfatæ ecclesiæ tradita sunt, vel futuris temporibus contradentur, tam in abbatiis, quam in monasteriis, ac xenodochiis, tam in familiis, quam in terris, & comitatibus, seu aliquibus possessionibus convellendi, divestiendi, molestandi, vel alienandi.

☞ IN SEQUENTEM EPISTOLAM COLLECTORIS PRÆMONITIO.

Ibid. *Ex nonnullis epistolæ, quam hic exhibeo, laciniis a Gratiano simul junctis & assatis compingitur epistola illa ad Lucenses, quam Labbeus num. XXXV. dedit. Integram duplo, ac triplo majorem ex archetypo Lucensi, quem servant archiva Canonicorum ecclesiæ illius cathedralis pluteo BB. I. vulgavit primus omnium Florentinus noster in opere inscripto* Memorie della Contessa Matilda *in append. Veter. Monum. pag.* 129. *Ex illo vero hic transtuli, ne deinceps in collectionibus conciliorum mutila, & hinc inde detruncata spectaculum sui miserandum, lugendumque lectoribus, reique canonicæ amatoribus præbeat.*

☞ AD CLERUM, ET POPULUM LUCENSEM.

Contra sacras ordinationes, & beneficiorum collationes simoniacas.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, Lucensis ecclesiæ clero, & populo in perpetuum.

Ibid. CUM divina providentia idcirco nos in sede apostolica constituere voluerit, ut omnium ecclesiarum generalem curam gerere debeamus, tum maxime illi ecclesiæ studium nostræ devotionis sollicitius est exhibendum, in qua ante susceptum universalis regiminis opus ecclesiastici officii necessitate laboravimus, & cui privata quodammodo dilectione prius deservire studuimus. Circa Lucensem itaque ecclesiam tanto specialius nostræ devotionis studium desideramus impendere, quanto & illi privata ejus, & publica omnium cura compellimur providere. In ea igitur quod multis temporibus male pullulasse, & in robur jam inveteratæ malitiæ comperimus excrevisse divini verbi gladio succidere, & penitus extirpare optamus, ut Deo volente erutis spinis vitiorum, in fertilem postmodum messem semen illic fatum valeat abundare. * Ex multis temporibus hoc detestabile malum intra ipsam ecclesiam inoleviſſe cognovimus, ut

* Can. ex multis temporibus 1. q. 3.

☞ ut nulli unquam clerico, quamvis religioſo, quamvis ſcientia & moribus prædito eccleſiaſticum beneficium concederetur, niſi ei qui profano pecuniæ munere illud emere ſtuduiſſet: fiebat eccleſia & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena, & vilis merx a negotiatoribus ad vendendum expoſita. Quod malum quam deteſtabile, quantum Deo, ſanctiſque ſit contrarium, & ſacri canones docent, & fere omnibus manifeſtum exiſtit. Chalcedonenſe nempe concilium unum ex principalibus, ſimili pœna condemnat eos, qui ſacram manus impoſitionem (per quam Spiritus Sanctus confert) mercari dignoſcuntur. Utroſque enim auctoritate inexpugnabili, illos a beneficio, iſtos ſacro ordine jubet repelli. Sacrorum vero canonum auctoritate docemur, omnia quæ Deo, vel ejus ecclesiæ offeruntur, ſacra fieri ipſa oblatione: nullaque autem ſacra fieri poſſunt, niſi ſpiritu ſancto, a quo omnis ſanctificatio procedit. Nam ſicut omnis quælibet res cum imperatori defertur, imperialis efficitur; ſic cum ex voto Deo, vel ſanctis offertur, divina; ac per hoc ſanctificata cognoſcitur. Non igitur mirum, ſi par pœna conſtringit eos, qui aut ſacrum ordinem, aut ſacram rem eccleſiæ vendere, ſeu emere audent; cum neutram, niſi Sancti Spiritus dono valeat ſanctificari. Præterea cum ſacrorum canonum auctoritas quatuor ex rebus eccleſiæ jubeat fieri portiones, quarum una pauperibus, altera fabricis eccleſiarum ſit impendenda, tertia epiſcopo, quarta clericis conferenda; ſicut pauperibus eccleſiæ ſingulæ partes gratis ſunt concedendæ, ita quoque reliquæ partes nec ab ipſo epiſcopo vel clero ſunt retinendæ, aut vendendæ, ſed eis pro Evangelii præcepto, & officii ſui labore eodem modo conferendæ. In veteri quoque teſtamento, cum adhuc gratia Evangelii adhuc non coruſcaret in mundo, legimus ſcelus hoc quantum abominabile eſſet, cum tempore Jeroboam quicumque volebat, implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum, & propter hanc cauſam peccavit domus Jeroboam, & deleta eſt de ſuperficie terræ. Si vero domus Jeroboam ob hoc deleta eſt, quod pecuniam accipiens conſtituebat ſacerdotes in excelſis; non immerito de libro vitæ cæleſtis eorum nomina delentur, quæ interventu pecuniæ ſacerdotes, vel clericos in domo Dei conſtituunt. Puto enim, quod hi tales nunquam adverterunt pſalmiſtæ ſententiam dicentis: Quia non cognovi negotiationem, introibo in potentias Domini. Nam ſi quis ideo intrat in potentias Domini, quia non cognovit negotiationem, aperte conſequitur, ut non intret in eas, qui negotiationes maxime eccleſiaſticarum rerum non ſolum cognoverit, ſed etiam exercuerit. In novo autem teſtamento humani generis redemptor omnes ementes & vendentes de templo ejiciens, cathedras vendentium columbas evertit, nummulariorum effundit æs, præcepti ſui auctoritate denuncians, & dicens: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. In quo Salvatoris facto vigilanter eſt advertendum, quod non dicitur cathedras vendentium moviſſe, ſed evertiſſe. Levius utique ferendum eſſet, ſi talium negociatorum cathedræ moverentur, quam ſi everterentur; ſicut per Joannem Dominica voce Angelo idem prædicatori Epheſi eccleſiæ dicitur: age pœnitentiam, & prima opera fac, alioquin veniam ad te, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo. Illud quoque in eodem facto ſollicite conſiderate, quod per totum textum ſancti evangelii nuſquam reperitur, Dominum tanta ſeveritate, tam diſtricta cenſura juſtitiæ, peccantes corripuiſſe, cum non ſolum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberans omnes eliminavit de templo; aperte demonſtrans, quod tales negotiatores non ſicut cæteri peccatores ſunt corripiendi, ſed a templo Dei i. a ſancta eccleſia longius ſunt projiciendi. Nam ſicut per columbarum venditores illi denotantur, qui ſacram manus impoſitionem vendere conantur, ſic per nummularios eccleſiaſtici beneficii venditores deſignantur, qui domum Dei teſte evangelio ſpeluncam latronum efficiunt. Quia ab hujuſmodi mercatoribus quidquid poſſunt capiunt, & gladio ſuæ malitiæ non corpora, ſed quod pejus eſt animos trucidare noſcuntur. Tempore vero apoſtolorum cum multi rerum ſuarum pretia ad pedes eorum ponerent, Anania, & Saphira inſpirante Sancto Spiritu voto cordis pretium agrorum ſuorum Deo obtulerunt. Qui poſtmodum, quia ſuggerente Diabolo partem ipſius pretii retinere conati ſunt, voce B. Petri principis apoſtolorum ſpiritui ſancto mentiti eſſe dicuntur, & quam grave ſcelus contraxerint, utriuſque repentina morte monſtratur. Si ergo illi initio ſurgentis eccleſiæ tam horribili pœna divinitus ſunt puniti pro eo ſolummodo, quod partem pretii retinuiſſent, quod ſolo voto eccleſiæ obtulerant; quid dicendum eſt de his mercatoribus, qui non ſuas, ſed res eccleſiæ, ſed in uſus ſuos ex propinquorum ſuorum non verentur vertere? Profecto ſicut deterius eſt diſtrahere, vel comparare res eccleſiæ, non quas ipſi eccleſiæ conferunt, ſeu quas pro animabus ſuis fideles offerunt, quam ſolam pretii partem rerum a ſe oblatarum retinuiſſe; ſic talium negotiatorum interitus gravior & profundior, quam illorum eſſe convincitur; ex hac quoque peſſima venditione pene malorum omnium ſemina pullulare noſcuntur. Nam ii qui res Eccleſiarum & potiora earum pretio ſtudent acquirere, non Deo, vel ejus eccleſiæ velle famulari, ſed ſoli Mammonæ velle ſervire veridica ratione probantur. Sicut etiam ſanctus Gregorius de ſimoniacis teſtatur, non vitam moribus compone. re, non ſcientia curant exornare, ſed ſolummodo aurum, & pecuniam, quibus res emant eccleſiæ, inhiantes deſiderant congregare. Ac ſi tandem malitiæ ſuæ votum impleverint, & data numeroſa pecunia rerum eccleſiaſticarum penes ſe dominium habere cœperint, tunc aperiunt qua intentione eccleſiæ militare decreverunt. Toto enim mentis anniſu undecumque poſſunt corradere pecuniam ſtudent, utque prius evacuaverant poſſint redimplere marſupia, cujus aviditate impulſi ſacris non parcunt altaribus: ſed veluti fures & ſacrilegi profanas eis manus injiciunt, pauperibus, & eccleſiarum fabricis decimas & oblationes juſte & canonice competentes, more prædonum diripiunt, a mortuis etiam, quaſi fiſci exactores importunis clamoribus velut tributa exigunt. Terras quoque, quas fideles pro ſuis peccatis eccleſiæ contulerunt, quia eas ex toto vendere non poſſunt, ob viliſſimum redditum pecunia accepta quibuſque concedunt. Inter ſe autem ubi de lege divina, & de animarum ſalute eſſet tractandum, litibus & contentionibus, clamoribus, & injuriis præſtrepere non deſiſtunt. Quibus ad cumulum ſuæ damnationis non ſufficit, quod ipſi pereuntque, ſed inſuper laicos, quibus ducatum rectæ viæ præbere debuerant, ſecum malo exemplo trahunt in profundam inferni voraginem. Quapropter ego Alexander Sanctæ Romanæ eccleſiæ & apoſtolicæ ſedis epiſcopus (immo miniſter indignus) tot & tanta mala in multis eccleſiis & maxime in Lucenſi eccleſia ex iniqua concupiſcentia fieri conſpiciens, ne ſanguis iniquorum a

di-

diſtricto judice de manu noſtra requiratur, illa extirpare & penitus eradicare decrevimus: Conſtituimus iſtas, & præſenti decreto firmamus (ſicut olim noſtri deceſſores feciſſe noſcuntur) ut nullus deinceps epiſcoporum, beneficium eccleſiæ (quod quidam canonicam, vel præbendas, ſeu etiam ordines vocant) pro aliquo pretio vel munere clericis audeat unquam conferre. Sed etiam miniſtros, & ſervitores eccleſiæ gratis, & abſque ulla venalitate in S. eccleſia ſtudeant ordinare. Nec eligant in domo Domini qui majores ſacculos pecuniæ conferant, ſed eos qui moribus & diſciplina, atque ſcientia divites pro officio ſuo ipſam valeant ſubſtentare eccleſiam. Sponte Chriſti donaria non pro libitu cujuſque invito ſponſo venalia fiant, ſed gratis & pro vitæ meritis tribuantur, nec audeat ullus cujuſcumque gradus ſit clericus per ſe, vel per interpoſitam perſonam aliquo ingenio pretium vel dare, vel promittere, nec ipſi epiſcopo nec alicui ex ejus miniſtris, ſed cuicuique magnæ vel mediocri, aut parvæ perſonæ. Ne vero calliditas aut fraus Diaboli ſub ſpecie religionis aliquos ſuæ malitiæ laqueo capiat, conſtituimus, & eodem modo firmamus, ut nullus cujuſcumque gradus clericus pro eccleſiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ eccleſiarum, vel donariis eccleſiarum, ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendum, quia (teſte ſcriptura) qui aliquid male accipit ut quaſi bene diſpenſet, potius gravatur, quam juvatur. Quod ſi aliquis divinorum præceptorum & animarum ſalutis immemor, præfatum beneficium eccleſiæ iniqua cupiditate ductus vendere vel emere temerario auſu præſumpſerit, ſicut in Chalcedonenſi concilio definitum eſt, gradus ſui periculo eum ſubjacere decernimus; nec miniſtrari poſſit eccleſiæ, quam pecunia venalem fieri concupivit, & inſuper terribili anathematis mucrone perfoſſus (niſi reſipuerit) ab eccleſia Dei, quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

Ego Alexander ſolius Dī mīa Sanctæ Romanæ & apoſtolicæ eccleſiæ præſul, & Lucenſis epiſcopus in hoc decreto ad confirmandum. ss.

☞ ALEXANDER II.

ADELARDO SUESSIONENSI EPISCOPO.

Ivo p. 10. c. 31. QUod XXX. annorum longitudinem homicidii in terra Dei facti pœnitentiam extendiſtis, conſtitutioni huic auctoritatem non damus: quia in ſacris hoc canonibus non invenimus. Tamen quoniam a prudentibus & religioſis viris treva Dei pro conſervanda in populo pace eſt conſtituta, omnino non reprobamus.

ANNO CHRISTI 1061. ☞ DE CONCILIIS IN CAUSA ANNO CHRISTI 1061.

Schiſmatis Cadaloi Antipapæ celebratis

DISSERTATIO.

INter ea, quæ in hiſtoria Eccleſiaſtica magnis adhuc obvoluta tenebris ſedulam ſcriptoris operam efflagitant, ut offuſa tandem depulſa caligine in eam producantur lucem, qua plura olim obſcura, nunc diligentia ſummorum virorum perſpicua effecta ſunt; vix dubito, obſcurius aliud occurrere præ hiſtoria ſchiſmatis in Alexandrum II. a Cadaloo Parmenſi epiſcopo, dein factione Germanorum Pſeudo-Pontifice excitati. Hujus quamvis exordia comperta ſunt, exitus tamen latet; nam Baronius intra triennium claudit; ratus anno 1064. Mantuanum Concilium conveniſſe, cujus ſententia res eccleſiæ Romanæ compoſuit. Pagius ad annum 1067. prorogat; Ptolemæus Lucenſis apud eundem Pagium ann. 1069. maluit. Mihi vero in meis ad Pagium adnotationibus nova ſententia ſedit, cum ad annum uſque 1072. eam ſynodum, exitumque ſchiſmatis promoverim. Hæc ergo olim, hæc nunc pariter ſentio; quamquam ſecundis curis res tota diſcuſſa, alia plane nonnulla diſpexiſſe mihi viſus ſum, quæ tunc ſcribentem fugerant. Ea omnia in peculiari hac diſſertatione exponenda.

Totius hujus hiſtoriæ decurrendæ viæ ducem mihi olim, & nunc pariter conſtituo Benzonem Albæ Pompejæ in Inſubria epiſcopum, qui tunc, cum illa omnia agebantur, non præſens tantummodo aderat, ſed & rerum geſtarum auctor potiſſimus fuit. Erat ille quidem iniquiſſimo in legitimos Romanos Pontifices animo, quod forte ſimoniaci criminis reus ultorem Pontificem Nicolaum II. ſenſerit. Profecto cardinalis Aragonius in vita Nicolai II. quam ex Vaticanis monumentis collegerat, repreſſam ab eo Pontifice audaciam Langobardorum epiſcoporum narrans, Benzonem Albenſem inter cæteros recenſet. Ipſe vero Benzo in eo, quod ſcripſit panegyrio ſeu hiſtoria Henrici III. imperatoris, non improbare ſe ſacerdotiorum emptionem ſignificat. Quamquam igitur ſcriptoris hujus ſubleſta fides habenda eſt, dum crimina ſanctiſſimorum pontificum Alexandri II. & Gregorii VII. tam multis exaggerat; in reliquis tamen, in quibus nihil odium & detractio valet, fidem indubitatam meretur præ ceteris, qui vel ætate vixerunt, ab his remotiori, vel coævi licet, rerum tamen, quas narrant, erant incurioſi. Quamquam & rara ſunt, quæ coævi ſcriptores his de rebus ſcribunt, quæ cum Benzone non cohæreant, ut ſubinde demonſtrabimus. Hanc vero ipſam hiſtoriam vel panegyricum Henrici III. imperatoris a Benzone ſcriptum præ oculis habere me ſciant Lectores, cum auctorem iſtum laudo; quod ſane opus ad noſtram uſque ætatem latens prior edidit Jo: Burchardus Menkenius inter Scriptores Rer. German. tom. I. pag. 957. quam editionem ignorans Jo: Petrus Ludevvig in tom. IX. Reliquiarum anno 1731. iterato illam produxit. Ita ergo tota ſchiſmatis hujus hiſtoria ex Benzone, cui tamen ego annorum, & temporis certas notas ſuppeditabo, quo res ipſa planior fiat, & perſpicua.

Nicolao II. rebus humanis exempto anno 1061.

Lon-

ANNO CHRISTI 1061.

Longobardiæ episcopi, illi forte, quos Nicolaus II. vel corripuerat, vel loco amoverat, junctо cum episcopis Germaniæ, qui Cæsarianas partes tuebantur, consilio, Basilcam ad concilium convenerunt, ibique decreto prius emisso de Pontifice nonnisi ex Italia petendo, e suis quosdam ad Aulam imperatoris ablegarunt, pontificem pro suo voto postulaturi. Dum hæc agerentur, sanior cleri Romani pars in cœtum juncta Anselmum Lucensem episcopum sub Alexandri II. nomine pontificem renunciavit. Assumptus est ipsa die Kalendarum Octobris, ut asserit S. Petrus Damiani in concertatione Regii Romani defensoris. Redierunt interea ex aula Legati Basilenses cum Regis facultate de eligendo Cadaloo Parmensi episcopo in Pontificem, quæ sane electio factione quorumdam obtinuit. Sic ego rem compono, fidem præstare renuens Benzoni, qui in gratiam Pontificis sui narrationem suam ita instituit, ut Cadaloi electionem assumptioni Alexandri tempore præferat lib. 2. cap. 4. Cum vicissim Leo Ostiensis lib. 3. cap. 20. tradat, Cadaloum integro fere mense ipsa scilicet die festa SS. Apostolorum Simonis & Judæ posteriorem esse Alexandro.

His actis Cadalous Romam transferendus erat, quam tamen adversus illum Alexander II. tuebatur cum Richardo Normannorum Duce. Res igitur armis præstanda; quare comparatis militum copiis jussus est Benzo Albensis episcopus electum suum Romam adducere, sed pluviis obstantibus, & Gothofredo Barbato, Beatricis, quæ Tusciæ principabatur, consorte itinera obsidente, res in annum sequentem protracta est. Die VIII. Cal. Aprilis an. 1062. Sutrium ingressus est teste Benzone lib. 2. cap. 9. ac deinde 14. Aprilis, ut in Actis Alexandri a Cardinali Aragonio collectis adnotatum est, Romam propius successit. Romanorum animos munerum pellectu, verborumque lenocinio præmissus eo Benzo præparaverat; nihilo tamen secius Urbem ingredi numquam datum est Cadaloo, qui in pratis Urbi adjacentibus cum exercitu suo consedit. Hinc utrinque collocutiones, & pacta quædam altrinsecus proposita, donec tandem Gothofredus id suggessit consilii, nimirum ut electus uterque in privatam Diœcesim suam, Parmensem nempe, & Lucensem concederent, donec ex aula oraculum expectaretur.

Uterque igitur electus abiit in diversa, Alexander Lucam, Cadalous Parmam. Sed hoc ipso forte anno antequam S. Petrus Damiani ad eremum secessisset, eodem præsente cum cæteris, & ante profectionem Lucanam Alexander concilium habuit, in quo de causa Forosempronensis ecclesiæ tractatum est. Acta hujus Judicii, vel synodi extant apud Labbeum ad annum 1062. Porro Alexander toto reliquo anno 1062. Lucæ egit, ut non obscure demonstrant temporis notæ adscriptæ Lucensi illi concilio, de quo statim. Anno vero sequenti ineunte viæ jam se dederat rediturus Romam; nam die VII. Idus Januarii anni 1063. in comitatu Senensi agens diploma illud signat, quod Florentinus in append. veter. monum. ad vitam Mathildis n. 9. producit.

Moram in civitate sua episcopali trahens Alexander, convocato concilio judicium instituit de Abbatissa monasterii S. Justinæ, quam Sanctimoniales quædam per calumniam accusaverant. Concilium illud, quod huc usque Collectores latuit, productis actis suo loco daturus sum.

Ita pariter & Cadalous Parmæ considens concilium factiosorum hominum convocavit, ut Benzo ipse tradit, & ex Benzone ego suo loco.

ANNO CHRISTI 1061.

Quid vero actum sit in Germania, operosiori dispositione hic disputandum; si enim Historicos ecclesiasticos audias, Germani episcopi cum Italicis plane multis in concilium coeuntes, (quod in locum ignotum Osborium indictum fuisse ex S. Petro Damiani affirmant) coeuntes, inquam, in concilium definierunt, Alexandri II. electionem ratam, & legitimam esse, Cadaloi vero inauspicatam, quem postremum & lata sententia deposuerunt. Concilium hoc Germanicum veteres omnes Germanos scriptores etiam coævos latens, suspectum mihi olim efficiebatur. Nihil de illo Sigebertus, nihil Lambertus, nihil etiam Benzo, qui in narratione hujus schismatis pupPim & proram facit. Sed, inquiunt, Leo Ostiensis, qui tunc florebat, id tradit verbis adeo perspicuis, ut interpretationem omnem respuant. *Eodem anno* (de Cadaloo loquitur) *id est in prædictorum Apostolorum Simonis & Judæ vigiliis ab omnibus Theutonicis, & Italicis episcopis, qui cum Rege tunc aderant, justo Dei judicio damnatus est, ac depositus.* Congruit his omnibus S. Petrus Damiani, qui in disceptatione synodali inter regis advocatum, & Romanæ ecclesiæ defensorem §. 1. scribit. *Quoniam & in proximo, ut speramus, fiet hic Osborienſe concilium, &c.* Quod ergo concilium mox habendum enunciat Damianus, id re ipsa habitum Ostiensis asserit.

Quamquam ego pariter concilium in GermaNia aliquod admitto; illi tamen asserendo alterius plane testimonio utendum est ac illo, quod ex recitatis Ostiensis verbis a Criticis doctissimis affertur. Nam ab Ostiensi concilium hoc cum Mantuano confusum facile intelliget, quisquis noverit Scriptorem illum asseruisse Cadaloum in synodo illa damnatum aufugisse, *nec ultra venire ad has partes appoſuiſſe.* Id enim sicut de Mantuano concilio verum est, ita in Germanico omnino fallit. Rediit enim Romam Cadalous anno sequenti 1063., ibique integro quinquennio subsistit. Rejecto igitur Ostiensi, concilium illud Germanicum, quod Osborienſe dicendum esse ex S. Petro Damiani constat, multo validius asseritur ex eodem S. Petro Damiani, qui eadem ipsa verba recitat ab Ostiensi exscripta, & interpolata. Cedo mihi verba ejus ex epist. III. lib. IV. ad Cunipertum. *Cadalous siquidem ipso festivitatis die SS. Apostolorum Simonis & Judæ, quasi in papam Deo reprobante, ac repellente, fuit electus; eodemque vertente anno in prædictorum Apostolorum vigiliis ab omnibus Theutonicis & Italicis episcopis, & Metropolitanis, qui cum Rege tunc aderant, damnatus est, & depositus.* Testimonium est hoc tantæ authoritatis, ut a constanti omnium scriptorum Germanicorum silentio extundi nequaquam possit. Attamen ut ambo ista concilientur, & silentium scilicet cæterorum, & S. Petri Damiani assertio, reputandum est non concilium quidem tunc conveniſſe, sed omnes illos episcopos, qui S. Annoni Colonienſi episcopo consentiebant, habebantque in sua potestate regem puerum, ab Agnetis imperatricis parentisque ejus tutela subtractum, in unam sententiam coeuntes, Alexandri assumptionem approbasse, Cadaloi rejecisse.

Modo in viam redeundum. Igitur res Alexandri in Germania ita pertractata est, auctore forte S. Petro Damiani, qui pontificia legatione ibidem fungebatur, ut reditus in Urbem illi permitteretur. Rediisse ineunte anno 1063. ex Lucensibus monumentis superius evici. Hoc ipso anno, quo absente Cadaloo, Romanæ urbis res satis erant pacatæ, habita credo gemina illa Roma-

na

ANNO CHRISTI 1061.

na concilia contra incestuosos, quæ Baronius, cæterique post illum nullo persuasi argumento anno 1065. assignant. Profecto anno illo ardebant jam bella civilia inter Romanos, turbæ urbem totam commovebant, ut locus nullus esset quieti, habendis conciliis episcoporum necessariæ.

Quando Cadalous redierit Romam, Aula Germanica jubente, ut Benzo ait, mihi est incompertum, credo tamen hoc anno, vel sequenti id actum, cum Benzo scribat, cognito Alexandri reditu, ex Imperio literas redditas fuisse, ut schismaticus Papa ad Urbem cum copiis reduceretur. Tunc autem accidit, quod supra monui, nempe arcis S. Angeli a copiis Cadaloicis occupatio. Hinc in subjectam Urbem excurrebant milites, passimque strages edebantur. Quæ Urbis facies per quinquennium perseveravit, id affirmante Alexandro in epistola ad Gervasium Remensem his verbis: *Tantis eo ingruente per quinquennium nunc callida tergiversatione, nunc hostili invasione oppressit periculis, ut intestina nostræ specialis ecclesiæ negotia vix possemus ventilare, nedum longinqua ad plenum investigare.* Quinquennium istud ducendum censeo ab anno 1063. circiter, ac in anno 1068. sistit. Tunc enim Deus, qui ab alto rebus ecclesiæ suæ invigilat, Gothofredum Tusciæ Ducem excitavit, ut manum porrigeret lapsis in extremam angustiam, armisque suis in ordinem ita redegit adversarios, ut intra arcem velut in carcere inclusos illos haberet. Tunc respiravit Alexander, & in Urbe quietus considens concilium habere potuit adversus simoniacos, cui occasionem præbuit accusatio in Archiepiscopum Florentinum a monachis instituta, & insigni illo prodigio ignis, quem Petrus monachus ad probandam rei veritatem illæsus subivit, asserta. Hucusque chronologi cum Baronio, & Pagio concilium illud affixerunt anno 1063. sed modo ex adnotatione M. S. codicis Florentini apud cl. Lamium in opere de Erud. Apostolorum pag. 279. assignandum anno 1068. constat. Ita enim in illa: *Incipit textus miraculi, quod Dominus ad detractionem simoniacæ hæresis operari dignatus est in episcopatu Florentino ab incarnatione sua millesimo LXVIII. Id. Februario feria IV. primæ hebdomadæ in quadragesima in monasterio de Septimo.* Is est Petrus ab experimento ignis, nomen ignei sortitus, quem dein, meritis & scientia insignem, episcopum Albanensem, ac sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem egisse compertum est. Hanc in arce S. Angeli reclusionem *per tempus, & tempora, & dimidium temporis* perseveravisse scribens Benzo, cum actis Alexandri fere congruit, in quibus biennalem reclusionem substituisse Cadalous legitur. Si duos illos annos & semis ex anno 1068. repetamus, in annum 1070. labentem deducemur.

Longius protractæ moræ pertæsus Cadalous cum nihil superesse prompti auxilii ex aula imperatoris intelligeret, fuga se ex arce S. Angeli proripuit. Id equidem electo suo non sane honorifice cum fucatis subdolo ingenio verbis narrat Benzo lib. 3. cap. 2. sed quam ille cohonestat evasionem, turpem fugam extitisse testantur acta Alexandri a cardinale Aragonio collecta his verbis: *Per duos annos a fidelibus Papæ Alexandri obsessus, & calamitatibus multis afflictus, exinde egredi non potuit, donec ab eodem Cencio trecentis libris argenti se redemit. Sic itaque uno ronzino, & uno cliente contentus, inops, & æger inter oratores occulte discedens ad montem Bardonis, & tandem ad burgum Bercceti non sine multa confusione pervenit.* Hanc fugam post Gothofredi mortem cœptam Benzo ibidem scribit.

Igitur dum sic res haberent sese, fama verax increbuit Gothofredum in castro Bullionis, quod Galliæ Belgicæ est oppidum, decessisse. En Benzonis verba lib. 3. cap. 10. *Tandem Deo nos miserante Gothofredus cœpit languere, & arbitratus est, quia si mutasset aerem, ab imminenti valetudine posset convalere. Petiit proinde suum castrum Bullionem, ubi expiravit.* Narrat subinde ea, quæ de evasione Cadaloi superius admonuimus, tum addit, se a ducibus partis suæ missum fuisse legatum ad Cæsarem, solicitaturum auxilia rebus Cadaloi restituendis necessaria. In aula principis res mature discussa est, ac decretum, ut quantocius concilio in Germania habito, de justitia causæ Cadaloicæ ageretur. Id in se suscepit S. Anno Colonienſis, quo agente concilium illud re ipsa in Germania est habitum. Sed cum forte minus frequentes episcopi convenissent, suspendendum interim ab ultima definitione patres censuerunt usque ad indictam tunc, & post annum habendam Synodum Mantuanam. Hæc omnia Benzo ibidem, cap. 26. qui & subjungit: *Igitur completo spatio annuæ revolutionis* (nempe post concilium Germanicum) *incœpit Annas* (idest S. Anno) *iter suæ expeditionis, & venit Mantuam*, ubi habitum est concilium, de cujus exitu, quod parti suæ parum faverit, plane silet Benzo.

Ex his omnibus constare arbitror, quam parum huc usque de epoca concilii Mantuani criticis etiam doctissimis constiterit. Non enim anno 1064. ut Baronius censuit, non anno 1067. ut Pagius reformavit, sed anno 1071. vel forte 1072. Mantuana synodus depositionis sententiam in Cadaloum pronunciavit. Quod ego his brevibus demonstro. Gothofredus Barbatus (nam de hoc agitur viro Beatricis, non de altero viro cognomine Mathildis marito, qui nimis sero, utpote post obitum Alexandri anno 1076. obiit.) in pervigilio Nativitatis Domini anni 1070. obivit, ut ex consensu veterum omnium scriptorum convenit inter omnes. Ut demus aliquid itineri Benzonis in Germaniam, non prius anno sequenti 1071. forte nondum adulto synodus in Germania coivit. Anno expleto, adeoque anno 1072. Mantuana synodus ex Italis Germanisque episcopis colligitur, qua pronunciante in Cadaloum conclamatum est; ille vero dein numquam postea rediit in urbem, ac brevi obivit. Annus idem, 1072. quamquam satis ex Benzone eruitur, veteris etiam, licet non coævi scriptoris testimonio adstrui potest, nempe Antonii Nellii, qui sæculo 15. Chronicon monasterii S. Andreæ Mantuani O. S. B. a Muratorio tom. 24. rer. Italic. vulgatum scribebat. Hæc verba authoris, qui id accepisse ex vetustis ejus monasterii monumentis non immerito creditur. *Alexander II. rogante Henrico imperatore IV.* (id est Rege IV. Imperatore III.) *Mantuam cum venisset, generali ibidem celebrato concilio, monasterio huic, quod ab ejus erectione* (quam cum anno 1017. ibidem componit) *sine abbate perseveraverat annos circa quinquaginta quinque, virum venerabilem Ubertum primum præfecit abbatem, annis videlicet Domini mille duobus septuaginta.*

Contra hanc ipsam epocham opponent chronologi authoritatem Sigeberti scriptoris coævi, & Landulphi junioris, qui S. Arialdi Mediolanensis clerici vitam sæculo XII. ineunte scripsit. Ambo enim Scriptores isti synodum Mantuanam anno 1067. adscribunt. Horum ego quidem testimonium admitterem, si æquo saltem pede cum Benzone non coævo tantummodo, & oculato, sed de rebus utcumque suis scribente consistere possent. Nunc vero cum priorum fides posteriori concedat;

& cum alterutros errare neceſſe ſit; id facilius de utroque illo ſcriptore, quam de Benzone concedendum arbitror. Hermannus Contractus Sigeberto ſuppar eſt; qui tamen aſſignans Mantuano concilio annum 1064. errat; errare ergo & Sigebertus potuit; potuit & Landulphus, qui aliquanto hac ætate poſterior vixit. ANNO CHRISTI 1061.

Supereſt nunc nodus alius expediendus, qui me inter legendas S. Petri Damiani epiſtolas aliquanto tenuit adſtrictum. Inter ejus epiſtolas ex Cajetani editione lib. I. epiſt. XV. quædam legitur ad Alexandrum II. in qua reditus ejus e Mantuano concilio commemoratur. Porro S. Petrum Damianum anno 1072. die VIII. Kal. Martii obiiſſe Baronius ex Bertoldo Conſtantienſi pro- B bavit. Ex quo conſequatur neceſſe eſt, Mantuanum concilium anno ut ſerius 1071. conveniſſe, adeoque minus accurate ſcripſiſſe Benzonem concilium illud Mantuanum coiviſſe *completo ſpatio annuæ revolutionis* poſt Germanicum concilium. Id profecto me de fide Benzonis in ſuſpicionem vocaret, ſi de anno obitus S. Petri Damiani certiori documento conſtaret. Cum tamen id unice probetur ex fide Bertoldi, quem in chronologia rerum etiam ætate ſua geſtarum frequenter lapſum notat Pagius ad A. 1096. num. VI. ductum hinc argumentum adverſus meam chronotaxim nihil valet. Forte igitur S. Petrus Damiani anno 1072. obierit; quod ſi contigiſſe admiſerimus, ſalva ſunt omnia. ANNO CHRISTI 1061.

TABULA CHRONOLOGICA.

Rerum in hoc ſchiſmate geſtarum juxta noſtram diſſertationem.

An. 1061. COncilium Baſileæ cogitur ex Langobardiæ maxime & Germanis epiſcopis, in quo de petendo a Rege ex Italia pontifice agitur.

Alexander II. die Kalend. Octobris pontifex renunciatur.

Cadalous Parmenſis epiſcopus a factioſis epiſcopis in pontificem ſalutatur die feſta SS. Apoſtolorum Simonis & Judæ. C

1062. Cadalous cum militum manu Romam venit, ſed ab Alexandri militibus repulſus intra Urbem perrumpere non valet; & poſt quorumdam dierum moram paciſcitur cum Alexandro, ut ambo ad proprias ſedes remeent, expectaturi quid in aula Germanica ea de re ſtatueretur.

Alexander ante diſceſſum ſuum majo menſe concilium Romæ habet, in quo de cauſa Foroſempronienſis eccleſiæ adverſus Senogallienſem cognoſcit.

S. Petrus Damiani in Galliam, & Germaniam legatus Alexandri mittitur, coactiſque Germanis epiſcopis cum Italis quibuſdam Alexandri II. pon- D tificatum confirmat in pervigiliis SS. Simonis & Judæ.

Cadalous Parmæ concilium ex factioſis coactum celebrat.

Alexander itidem Lucæ concilium habet in cauſa Eritiæ abbatiſſæ de incontinentia accuſatæ.

Alexander anni hujus exordio in Urbem redit, eodemque anno duo concilia celebrat contra inceſtuoſas clericorum conjunctiones.

1063. Cadalous & ipſe pariter redit in Urbem, ac deditione Romanorum quorumdam arcem S. Angeli occupat; unde in ſubjectam Urbem frequenter excurrit, inquietatque Alexandrum æmulum ſuum; quæ Urbis facies per quinquennium perſeverat.

Alexander adjutus armis Gothofredi Barbati ducis Tuſciæ, & Normannorum, ita in arctum redigit Cadaloum, ut in arce velut in carcere recluſum habeat; quibus in anguſtiis duobus annis ac ſemis miſer ille retinetur. 1068

Alexander concilium Romæ cogit contra Simoniacos occaſione Petri Florentini archiepiſcopi de eo crimine accuſati, & convicti a Petro monacho, qui veritatem accuſationis ſuæ, ignem illæſus ſuſtinens probavit.

Alexander hujus anni Julio menſe Lucæ agebat, ut ex charta 10. apud Florentinium in vita Mathildis conſtat, immo & ibi reſediſſe diutius Florentinius in vita Mathildis probat.

Gothofredus vitricus Mathildis in pervigilio Natalis Domini obit. 1070.

Cadalous fuga dilapſus ex arce errabundus huc illuc vagatur, cujus partes defenſurus Benzo legationem in Germaniam ſuſcipit. 1071.

Concilium in Germania a S. Annone Colonienſi epiſcopo cogitur pro extinguendo ſchiſmate, in quo res tota differtur uſque ad concilium Mantuanum poſt annum celebrandum.

Concilium Mantuanum, cui præſidet Alexander, & adeſt Beatrix comitiſſa. 1072.

CONCILIABULUM BASILEENSE,

In cauſa electionis pontificiæ celebratum anno domini MLXI. tempore interregni pontificii.

Acta Concilibuli quæ. HUjus ſynodi *meminit Hermannus in chronico: res geſtas perpetuo ſilentio dignas ſupprimit. Petrus vero Damiani eaſdem in opprobrium ſchiſmaticorum bis verbis deſcribit*: Cum autem in urbe Romana hæc agerentur, Longobardorum epiſcopi, tam ſimoniaci & incontinentes, quam alii facinoroſi, auctore Guiberto Parmenſi (conſtitutus erat hic cancellarius regis, homo nequiſſimus, ut idem auctor habet in Nicolao) convenerunt in unum, & conſimilium clericorum multitudine congregata, communiter ſtatuerunt, ut aliunde non deberent papam recipere, quam de paradiſo Italiæ; (ita Longobardiam nominabant) E & talem perſonam, quæ infirmitatibus eorum compateretur & condeſcenderet. Quo facto, aliquos ex ipſis ad imperatricem ultra montes miſerunt, qui ejus animum quibuſdam veriſimilibus figmentis allicerent, & ſibi propitium facerent. Venientes autem ad eam, ſuggeſſerunt quod filius ejus ita in honorem patriciatus deberet ſuccedere, ſicut in regia dignitate. Præterea impudenter aſſerebant quod Nicolaus papa ſtatuerat decretis ſuis, quod nullus deinceps haberetur Romanus epiſcopus, niſi prius a cardinalibus eligeretur, cui poſtea accederet conſenſus regis. *Hæc de legatione ad Henricum.*

Quæ

ANNO CHRISTI 1061.

Quæ autem probroſa in eadem pſeudoſynodo facta ſint, in illa diſputatione habita inter regium advocatum & Romanæ eccleſiæ defenſorem, auctore Petro Damiani, a nobis ſuo loco inferius recitanda, hæc deſcripta leguntur: Defenſor Romanæ eccleſiæ dixit: Ecce compellis me vulgato ſermone depromere, quod ob imperialis palatii reverentiam decreveram ſilentio præterire. Sed juxta veſtræ ſcilicet exactionis inſtantiam jam proferatur in medium opus egregium veſtrum, ſæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regiæ, cum nonnullis Teutonici regni ſanctis (ut ita loquar) epiſcopis conſpirantes, contra Romanam eccleſiam concilium collegiſtis, qui papam, *Nicolaum videlicet*, quaſi per ſynodalem ſententiam condemnaſtis, & omnia quæ ab eo fuerant ſtatuta, caſſare incredibili prorſus audacia præſumpſiſtis. In quo nimirum, non dicam judicio, ſed præjudicio, idipſum quoque privilegium, quod regi prædictus papa contulerat (ſi dicere liceat) vacuaſtis: Nam dum quidquid ille conſtituit, veſtra ſententia decernente, deſtruitur: conſequenter etiam id, quod ab eodem papa regi præſtitum fuerat, aboletur. Sed abſit a nobis, ut propter cujuslibet hominis inſolentiam rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem ſui juris amittat: & quem, auctore Deo, votis omnibus præſtolamur ad imperiale faſtigium non permittemus ob alienam culpam, regiæ dignitatis incurrere detrimentum. *Hæc de pſeudoſynodi decreto perinfami defenſor Romanæ eccleſiæ.*

ANNO CHRISTI 1061.

Pſeudoſynodi infame decretum.

☞ AD CONCILIABULUM BASILEENSE,

In quo Cadalous epiſcopus Parmenſis in Pſeudo-pontificem electus eſt, Anno 1061. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1364.

NEſcio unde hauſerit Anonymus Zvvetienſis, qui cadente ſæculo XII. Romanorum Pontificum hiſtoriam illam ſcribebat, quam vulgavit Pezius Anecdot. tom. I. part. III. pag. 384. ea, quæ de hoc concilio narravit, quæ quidem nonnulla continent ficta, alia vero, quæ probabile aliquid præferunt. Quod enim innuit de præſentia regis Henrici, dum concilium haberetur, hæc utique non cohærent cum hiſtoria Hermani narrantis, legationem miſſam fuiſſe a Patribus ad imperatricem matrem, & tutricem pueri regis. Utcumque ſit, en illa: *Nicolao Papa defuncto Romani coronam & alia munera Heinrico regi ejuſdem nominis IV. tranſmiſerunt, eumque pro eligendo ſummo pontifice interpellaverunt. Qui ad ſe vocatis pleriſque Italiæ epiſcopis, generali concilio Baſileæ habito, eadem, quam Romani miſerunt, corona impoſita, Patricius Romanorum eſt appellatus. Deinde communi omnium concilio, Romanorumque legatis eligentibus, Kadelo Parmenſis præſul VII. Kal. Nov. declaratur papa, & mutato nomine Honorius cognominatur. Dum hæc aguntur, Nordmanni aliquibus Romanis ſibi adſcitis Lucæ urbis Tuſciæ epiſcopum Anſelmum, dato ſibi Alexandri nomine, in Kal. Octobris XXVI. diebus ante Parmenſis epiſcopi ad papatus promotionem, ſedi impoſuerunt Apoſtolicæ.*

ANNO CHRISTI 1061.

SYNODUS ROMANA

ANNO CHRISTI 1061.

In qua contra Gulielmum Senogallienſem Epiſcopum ſententia lata eſt pro Benedicto Epiſcopo Sempronienſi.

Sententia ab Alexandro II. in Synodo Lateranenſi die X. *Maii* MLXII. *lata in Benedicti Foroſempronienſis Epiſcopi favorem legitur inſerta in Diplomate Honorii III. apud Ughellum tom.* 2. *in Sempronienſibus, eſtque hujuſmodi.*

CUM in Dei omnipotentis nomine, & reverentia in ſacroſancto Lateranenſi palatio D. Papa Alexander cum quampluribus reſideret epiſcopis, quorum hæc ſunt nomina, quæ ſequuntur. In primis Dominus Ildebrandus S. R. E. Archidiaconus, nec non & D. Petrus Damianus Oſtienſis eccleſiæ epiſcopus, & D. Bonifacius Albanenſis epiſcopus, & D. Mainardus Sutrienſis epiſcopus, & D. Hugo Eugubinenſis Eccleſiæ epiſcopus, & D. Mainardus Urbinatenſis epiſcopus, & D. Arduinus Fanenſis epiſcopus, & D. Guillelmus Humanenſis epiſcopus, & D. Hugo Callienſis epiſcopus, & D. Dominicus Piſaurenſis epiſcopus, & D. Lotharius Auximan. eccleſiæ epiſcopus, & alii quamplures; in quorum omnium præſentia ſurgens Guillelmus Senogallienſis epiſcopus inquit. Domine Pater reverendæ veſtræ ſanctiſſime conqueror pietati ſuper fratre noſtro Benedicto Foroſempronienſi epiſcopo, qui quandam eccleſiam noſtræ diœceſis, cujus vocabulum eſt S. Joannis, quæ dicitur in Sorbitulo, cum ſuis eccleſiis eidem Maſſæ, quam nobis, noſtræque eccleſiæ ſacram contendit, & ſibi temere uſurpare præſumpſit; unde veſtram deprecor pietatem, ut noſtræ eccleſiæ juſtitiam facere dignemini. Tunc dominus Petrus Damianus cœpit exponere, quatenus Dominus Victor S. R. E. Antiſtes, Foro ſempronienſis eccleſiæ motus pietate paupertatis ejuſdem cum decimis, & oblationibus virorum, & defunctorum cum oblationibus univerſis miſerando conceſſerit, ſuoque dominio mancipaverit ejuſdem maſſæ eccleſias univerſas iiſdem redditibus prælibatis; quo referente idem cæteri proteſtati ſunt; hæc vera eſſet aſſertio. Quod audiens D. Papa Alexander, cunctis audientibus, placido ore inquit; quod a prædeceſſore noſtro bonæ memoriæ D. Victore vobis referentibus ſtatutum agnovimus, firmum & ratum eſſe cenſemus; & præcipimus, ut deinceps D. Guillelmus Senogallien. epiſcopus, nec illius ſucceſſores inquietare audeant Benedictum Foroſempronien. epiſcopum, vel ejuſdem ſucceſſores in perpetuum. Quod ſi amplius inquietare tentaverit, ſit in pœna ducentorum ſolidorum aureorum, medietatem * eccleſiæ ſupradictæ. Actum eſt hoc menſe Maii die vero 10. Indictione * XIII. Ego Sergius S. R. E. Scriniarius hæc acta ſcripſi.

* Videtur legendum, *medietatem ſacro noſtro Lateranenſi palatio, & medietatem &c.*

* Legendum XV.

ANNO CHRISTI 1062.

AD CONCILIUM ROMANUM

In cauſa Petri Archiepiſcopi Florentini Anno 1062. *ut fertur, habitum.*

ADDITIO.

Suppl. Manſ. pag. 1165. Ex an. 1061. ad 1066.

CUR hoc Romanum concilium ab anno 1062. *cui a chronologis huc uſque alligatum eſt, in annum* 1068. *diſtulerim cauſam in diſſertatione mea* de ſchiſmate Cadaloi, &c. *ſuperius aſſignavi. Modo quædam ſuccurrunt eidem pariter concilio addenda, de quibus Labbeus, cæterique collectores ſilent. Inferius in concilio Romano, quod anno* 1070. *aſſignat Venetus Labbei editor, idemque re ipſa eſſe cum præſenti concilio ibidem demonſtro, adnotat idem Venetus collector, in concilio eodem ſignatam fuiſſe bullam Alexandri pro monaſterio quodam Pragenſi, quam tamen bullam ſuſpicionis merito arguit. Hanc ipſam bullam, ibidem omiſſam, hic reddo ex Coſma Pragenſi lib. II. quod res ad concilium iſtud pertinentes utcumque referat.*

Menchen. Rer. German. Tom. I. pag. 1042.

Alexander ſervus ſervorum Dei, urbis Romæ B epiſcopis & papis ſuis ſucceſſoribus, necnon catholicis epiſcopis ſanctæque Romanæ eccleſiæ ſubjectis cunctis, utriuſque vitæ proſperitatem & apoſtolicam benedictionem a ſummo Deo cum omnibus Sanctis.

Ea, quæ Dominus Deus ſuam per clementiam ad augmentum Apoſtolicæ ſedis condonare dignatus eſt, ad agnitionem omnigenarum linguarum hoc ſub chirographo propagari volumus, primum quidem miſericordiam Dei ſuper nos diffuſam liquide annunciamus. Boemorum Dux Wratizlaus, vir, Chriſtianus, fidei integerrimus amator, rebus in bellicis magnificus triumphator, quod ſereniſſime ubique terrarum claruit, limina Apoſtolorum Petri, & Pauli honeſtos per nuncios quotidie viſitans, nos, cæteroſque in Dei ſervitio devotiſſimos omni beneficio non minime præteriens piæ mentis devotione innotuit. Multa ante tempora votum Deo vovi, quod adhuc nequaquam implevi. Eccleſiam in honorem Salvatoris noſtri, cujus ubique protectione munitus, veſtræ pietatis auxilio ædificare cupio. Dictis talibus auditis, pontificalis apex ut adcreſceret, ſanctorum patrum numero ſeptuaginta duorum communi conſilio penitus collaudavimus. Igitur ad hæc perficienda Joannem epiſcopum Tuſculanenſem, fundamentum dare miſimus, cujus in præſentia A ipſe præfatus dux cophinos terra onuſtatos duodecim propriis humeris portaſſe videbatur. Locus ergo, in quo eſt erecta, Wiſſegrada cognominatur, quod ſonat literaliter altior civitatibus. Quam ſacroſanctam eccleſiam totius provinciæ caput dici, venerari ſanximus; prædiis, mancipiis, auro, argento, cæteriſque ornamentis decenter ditatam comperimus. Epiſcopi ejus ſub dominio ſuis de decimis, trecentos homines ad eandem eccleſiam ſegregaverunt; Præſul Pragenſis ducentos, Olomucenſis centum, fratrum ſuorum Conradi, Ottonis conſenſu. Hoc itidem aſylum tutamini B. Petri principis Apoſtolorum, cunctiſque in ejus ſede ſeſſuris firmiter commendavit. Marcas XII. de eadem eccleſia ad pedes univerſalis Papæ, quicumque erit, omni anno offerendas ſub Chriſti teſtimonio deſtinavit. Hujus vero conditionis gratia cunctis celſior in eadem regione ut videretur eccleſiis, qualicumque apparamento ſeptem Cardinales altari Sancti Petri miniſtrare ſtudent, mitra, ſandaliis, ſimili modo ipſius eccleſiæ præpoſitum, presbyterum, diaconum, ſubdiaconum incedere præcipimus. Laudes, quas ſub diademate ſtatutis diebus proclamare ſolemus, ſolummodo in iſta eccleſia aſtante duce ſumma diligentia Chriſtum collaudare permittimus, chriſma baptizandi, conſecrationem clericorum, epiſcopus loci illius invidia diaboli attactus abnegare ſi præſumpſerit, noſtri decreti judicio apud quemlibet Epiſcopum inveniat, & accipiat. Nemine autem C præpediente omnem injuriam in Romana ſynodo libere proclamet. Scripta iſtarum literarum ſigillo impreſſo ſupra venerandum corpus B. Petri apoſtoli poſuimus; maxime ea pro cauſa, ut ſi quis Dei inimicus mandatorumque ejus contemptor hoc divellere voluerit, ſciat, ſe ab omnipotenti Deo in perpetuum condemnatum, ac cum cœtibus Sanctorum nil commune fore, ſed cum diabolo inextinguibili gehennæ incendio æternaliter concremari. Data hæc in manus Petri præpoſiti S. Georgii in palatio Lateranenſi, ſub Henrico rege filio Henrici glorioſiſſimi imperatoris, VII. Idus Maji.

CONCILIUM BENEVENTANUM,

Deſcripſit Ughellus in Chronitis Monaſterii ſanctæ Sophiæ, & poſtea etiam eminent. Card. Urſinus.

IN nomine Domini omnipotentis noſtri JESU Chriſti, & in nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Quamobrem noverit omnium fidelium, præſentium ſcilicet ac futurorum, ſagacitas, dum reſidemus in ſancta ſynodo congregati; unuſquiſque confitens ſua facinora & delicta quemadmodum beatus Apoſtolus Jacobus proclamat in ſua epiſtola, dum hanc in ſententiam ac verba prorumpit: *Confitemini alterutrum peccata ac crimina veſtra, & orate Dominum omnipotentem pro invicem, ut ſalvemini:* ne tremendam illam vocem E Judicis æterni audiatis in extremo judicii die, quando ad peccatores dicet: *Ite a me vos maledicti in ignem æternum.* Et e contra ad juſtos: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete vitam æternam, quæ præparata eſt vobis a Patre meo.* Etenim multum valet coram Deo omnipotenti deprecatio aſſidua hominis juſti & recti corde. Ibique reſidente domino Udalrico egregio archiepiſcopo ejuſdem ſedis, & juxta eum reſidente domino Landolfo ſereniſſimo principe, necnon & Bernardo epiſcopo, ac Cancellario domini ſummi Pontificis & venerabilis Papæ Nicolai nomine: ubi & Dodo epiſcopus ac vicarius ejuſdem domini Papæ in eodem concilio; & epiſcopus Amelgerius ſanctæ ſedis Florentinenſis, & Joannes epiſcopus ſanctæ ſedis Larinenſis, ceterique epiſcopi, ac abbates, ſacerdotes, ac clerici, & cuncto populo ſibi aſſiſtente.

Poſteaquam autem ſancta lectio in eadem ſancta

ANNO CHRISTI 1062.

sta synodo terminata est, ad emendationem uniuscujusque hominis, cujus res, aut ecclesia, seu quæcumque causa injusta reperta est, acquirere in omnibus suis juribus ac petitionibus, quod juste in sua possessione legaliter habere & possidere videntur; ut Domino omnipotente tuente, unusquisque cum suis possessionibus ad propria cum gaudio ac lætitia remearet.

Interea surrexit Amicus humilis abbas monasterii sanctissimæ Virginis Sophiæ, humoque & in terra prostratus, cum reverentia ac humilitate summa cœpit reclamare contra & adversus Leonem episcopum sanctissimæ sedis Draconariæ, & in hæc verba quamprimum prorupit: Quod ipse Leo episcopus Draconarius injuste & irrationabiliter teneret ecclesiam vocabulo sanctæ Mariæ, constructam in loco qui majorum nostrorum tempore *Sico* nominari solebat; moderno autem tempore ab hominibus *Nolicino* nominatur: una cum juribus ac possessionibus ipsius ecclesiæ pertinentibus; simulque & ecclesiam nomine sancti Benedicti constructam intus eamdem civitatem Draconariam, cum suis juribus ac possessionibus, quibus ecclesiæ ipsæ, ut supra dictum est, legibus sunt subditæ ac pertinentes jam dicto monasterio.

Quamprimum ipse Leo surgens, cum humilitate & patientia adoravit in eadem sancta synodo: cum reverentia cœpit manifestare & dicere, quod veraciter prænominatæ ecclesiæ, cum omnibus suis juribus, nec non & possessionibus, legaliter & juste essent pertinentes sub lege prænominati monasterii, verumtamen ab aliis rectoribus injuste possessæ: & nequaquam ipse Leo aliquid tollere vel minuere tentasset de potestate prænominati monasterii; verumtamen ab aliis rectoribus injuste & inordinate administratum: & iterum professus est, ut neque ipse Leo episcopus, neque sui successores, neque pars jam nominati episcopi umquam contra eum cum parte jam dicti monasterii non causarent; neque contenderent, per nullam quamcumque etiam inventam occasionem ac rationem altercandi illic cum parte jam dicti monasterii, aliquid tollere, vel minuere, vel invadere: sed amodo & deinceps ipse Amicus humilis abbas, ejusque successores, & pars jam dicti monasterii, omnibus juribus ac possessionibus ad eamdem ecclesiam pertinentibus, tam quod modo possidere videntur, seu & illud quod amodo & inantea Dominus per suos fideles in ipsam jam nominatam ecclesiam dederit, seu * quocumque ibi oblatum seu delegatum fuerit, sive per offertiones, donationes, emptiones, commutationes, seu præcepta concessionis in Domino, totum ac integrum pars jam nominati monasterii, ejusque custodes ac præpositi, qui in ipsa ecclesia a parte jam nominati monasterii præordinati fuerint, firmiter illud habeant & possideant in omnibus, juxta textum de nomine ejusdem monasterii & jam dictarum ecclesiarum continentium atque pertinentium, una cum inferius & superius, & cum aquis, & cum viis, & anditis suis, omnibusque pertinentiis mobilibus ac immobilibus faciendum; inde pars ejusdem monasterii & jam nunc dictarum ecclesiarum, juxta atque secundum legis rationem omnia quæcumque voluerint, sive a parte jam dicti Leonis episcopi, & de illius successoribus, seu pars jam dicti episcopii sui, aliqua contradictione sive cujuscumque requisitione ab illorum partibus.

Hæc omnia, ut superius taxata sunt, & consensu omnium qui in ipsa sancta synodo resederunt, absque omni dolo perpetuis temporibus firmatum est; ut a modo & in perpetuis temporibus nullus audeat inde in aliquo modo violare, aut etiam ullam vim nec non violentiam inferre in quacumque re: verumtamen juxta institutionem sanctorum Canonum semper firmum ac stabile permaneat ad possessionem jam nunc nominati monasterii & jam dictarum ecclesiarum, & de illis qui ibidem a parte jam nominati monasterii præordinati fuerint. Et ut hæc cuncta quæ superius leguntur, in Domini nomine habeant vigorem, & in perpetuum recordentur & observentur, annuli superius dicti domini principis impressione jussimus insigniri, ceterosque suis manibus testes subscribere mendavimus.

Datum Idibus Junii: scriptum per manus Joannis clerici & notarii, necnon defensoris prænominati monasterii, anno Dominicæ omnipotentis Domini incarnationis revoluto MLXII. & vicesimo quinto anno principatus superius dicti domini Pandolphi, eximii ac excellentissimi principis: necnon quinto anno principatus domini Landolphi, eximii generosissimique principis: ac quinto anno principatus domini Athenolphi magni principis filii, per indictionem XIV.

Actum in eodem sancto episcopio. Subscripserunt autem, testesque sunt: Dominus Bernardus episcopus: Dominus Constantinus episcopus: Dominus Joannes cardinalis: Dominus Lambertus cardinalis: Dominus Ægidius cardinalis.

* *Forte*, a quocumque.

CONCILIUM OSBORIENSE,

Auctoritate sancti Annonis Colonienſis archiepiscopi congregatum, quo in præsentia regis, post habitam disputationem, quæ infrascribitur, Cadalous pseudopapa omnium acclamatione est condemnatus, & Alexandri legitime facta electio est confirmata, anno domini MLXII. ipso festo sanctorum Simonis & Judæ.

Disceptatio synodalis inter regis advocatum & Romanæ ecclesiæ defensorem.

IPso exordio Petrus Damiani ejusdem operis auctor compellans impium Cadaloum antipapam, post alia, quæ in eum dixerat, hæc habet: Sed ad hæc gloriaris, & jactas: rex me & imperatrix mater elegit: ad hunc apicem me regia celsitudo provexit. Sed cum hinc aula regia suum tueatur electum, illinc Romana ecclesia proprium defendat antistitem jam in solio constitutum: dignum est ut sanctorum atque prudentium sacerdotum multitudo conveniat, & hanc quæstionem ventilans sub canonici juris auctoritate discernat. Quoniam & in proximo, ut speramus, fiet hic Osbornense concilium, hic jam ejusdem concilii constituamus velut in quadam tabella picturæ præludium. Juxta jussionem ergo Danielis, patrum throni sint positi, judicium sedeat, libri aperiantur, & solutionis indiga quæstio in medium deducatur. Hic itaque Romanæ defensor ecclesiæ, suas allegationes inferat: illic advocatus re-

ANNO CHRISTI 1062.

regius propriæ partis argumenta depromat. Taceat Parmæ cum ſuo hæreſiarcha: advocatio tantum regia, & Romana invicem colloquatur eccleſia. Sanctorum vero ſacerdotum erecti ſint animi, ut & quæ utrinque dicenda ſunt conferant, & peroratæ cauſæ judicialiter ſententiæ calculum ponant. Age igitur, defenſor apoſtolicæ ſedis incipiat: deinde regius advocatus, quæ ſibi videbuntur oſtendat.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Cauſa Romanæ eccleſiæ qualis? Cum beatitudo veſtra, venerabiles patres, ſuper apoſtolicæ ſedis negotio diſputat, ad cunctas eccleſias pertinere, quod verſatur in manibus, non ignorat. Hac enim ſtante, reliquæ ſtant: ſin autem hæc, quæ omnium fundamentum eſt & baſis, obruitur, cæterarum quoque ſtatus neceſſe eſt collabatur. Omnis autem ſive patriarchatus cujuslibet apicem, ſive metropoleon primatus, aut epiſcopatuum cathedras, vel eccleſiarum cujuſcumque ordinis dignitates, ſive rex, ſive imperator, ſive cujuslibet conditionis homo purus inſtituit, &, prout voluntas aut facultas tulit, ſpiritualium prærogativarum jura præfixit: Romanam autem eccleſiam ſolus ille fundavit, & ſupra petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato vitæ æternæ clavigero terreni ſimiliter & cœleſtis imperii jura commiſit. Non ergo quælibet terrena ſententia, ſed illud Verbum, per quod conſtructum eſt cœlum & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa, Romanam fundavit eccleſiam. Illius certe privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quia quiſquis cuilibet eccleſiæ jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit: qui autem Romanæ eccleſiæ privilegium, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæreſim labitur: & cum ille notatur injuſtus, hic eſt dicendus hæreticus: fidem quippe violat, qui adverſus illam agit quæ mater eſt fidei; & ille contumax invenitur, qui eam cunctis eccleſiis prætuliſſe cognoſcitur. Cum hoc igitur veſtra ſanctitas indubitanter agnoſcat, vos, qui non quilibet, ſed nobiliores & egregii eſtis filii Romanæ eccleſiæ: pietatis viſcera circa matrem veſtram compatientes oſtendite, & utrum deſtrui debeat, ſibimet eligendo pontificem, judicate. Mirum quippe eſt, ſi, quod minoribus eccleſiis canonicus vigor attribuit, illi ſoli, quæ caput eſt omnium, non permiſit.

Regius advocatus.

Prolixa declamatio dedit attentionem, benevolentiam, atque docilitatem, & hoc potius juxta conſuetudinem fori judicialis, quam ſecundum regulam concilii ſynodalis: ubi ſcilicet non magnopere curare debemus elucubratæ locutionis urbanitatem, ſed vivæ ſententiæ potius puritatem. Ad querelam ergo coram ſanctis ſacerdotibus deponendam ſufficiat nobis dicere, quoniam inthronizaſtis papam ſine conſenſu domini noſtri regis, ad injuriam ſcilicet atque contemptum regiæ majeſtatis.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Ordinationem papæ factam diffiteri nec poſſumus, nec debemus; regis autem injuriam modis omnibus propulſamus. Sed videamus primo, ſi placet, utrum papa ſine rege potuerit fieri, & ſic poſtmodum de regis diſputemus injuria.

Regis advocatus.

Per te liquido novimus, quia illi debent pontificem, cum ordinatur, eligere, quos ſibi, poſtquam ordinatus fuerit, canonica decrevit auctoritas obedire: papæ vero, quia univerſalis eſt pontifex, non modo Romanus populus, ſed Romanus imperator, qui caput eſt populi, obedientiam debet: cenſendumne ergo eſt ut papam ſine capite ſuo populus eligat, & ei quem non elegit imperator obediat? Conſtat ergo quod, niſi Romani regis aſſenſus acceſſerit, Romani pontificis electio non erit perfecta.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Perhibendum eſt itaque juxta veſtræ diſputationis articulum, quod neque Stephanus, nec Sixtus, neque Cornelius, non denique Clemens, non Silveſter, non ipſe beatus Petrus, papali nomine digni ſunt, qui ab imperatoribus eorumdem tempore electi non ſunt.

Regius advocatus.

Gentiles reges non ſunt adhibendi ad hujus, de qua loquimur, electionis exemplum: qui, quoniam ignorabant fidem Chriſtianam, Chriſtianorum non poterant ordinare pontificem. Cæterum Chriſtiani principes, ſemper Romanos elegere pontifices.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Qui mentitur in communi colloquio, mendax dicitur: qui autem in præſentia venerabilium ſacerdotum falſa protulerit, ſacrilegii procul dubio crimen incurrit. Dixiſti Chriſtianos principes, Romanos ſemper elegiſſe pontifices: percurre mecum eccleſiaſticæ antiquitatis hiſtorias, Romanorum præſulum catalogum ſtudioſe diſquire: & cum perpaucis inveneris in electione ſua regium acceſſiſſe conſenſum, confitere te perſpicuum protuliſſe mendacium. Quis enim rex Antonii filium Damaſum Hiſpanienſem? quis Innocentium Innocentii filium Albanenſem? quis denique Zoſimum Græcum Abramii filium elegit? Quis præterea Leonem Quintiani filium de Tuſcia? quis Hilarium Criſpini filium de Sardinia? quis Cæleſtinum Priſci Romani civis filium? quis Bonifacium, quis Anaſtaſium, æque Romanos? Denique multos attexerem, niſi faſtidium generarem. Sed ne me putes, non habentem copiam, ab eorum enumeratione deficere: quis imperatorum, elegit Simplicium Tiburtinum? quis Felicem natione Romanum? quis Gelaſium Afrum Valerii filium? quis Symmachum Sardiniæ provinciæ, filium Fortunati? quis Hormiſdam filium Juſti natione Campanum? Joannem origine Tuſcum, Felicem natione Samnitem, Bonifacium Gibaldi filium, Mercurium Projecti, Agapitium Gordiani, natura Romanos?

Quis enim regum, electioni cujuslibet iſtorum ſuum legitur adhibuiſſe conſenſum? Cum eorum temporibus Romanæ reipublicæ Chriſtiani principes præfuiſſe legantur, id eſt Valentinianus ſenior, Valens frater ejus, qui occiſus eſt in pugna Gothica prope Hadrianopolim, Gratianus, quia Maximo tyranno peremptus eſt, Valentinianus junior, qui necatus eſt a comite ſuo Viennæ, deinde Arcadius, Honorius, Theodoſius, Joannes ille qui apud Ravennam occiſus eſt, Valentinianus tertius, qui in campo Martio eſt peremptus, Martianus, Leo, Majoranus, Severus, Anthemius, Olybrius, Glycerius, Zeno, Nepos ille qui in villa ſua occiſus eſt juxta Salonas, Auguſtulus, Anaſtaſius, Juſtinus, & cæteri Romani imperatores: quos evitandi lacinioſi ſtyli cauſa prætereo. Da mihi ergo eorum, quos enumeravimus, aliquem, vel præſulem requirentem, vel principem aſſenſum in electione præbentem: & ego do manum, ac te perhibeo laureandum: alioquin ſi dare non poteris, in hoc te convictum per omnia perneceſſe eſt fatearis. Quod autem beato Gregorio legitur adhibuiſſe Mauricius imperator aſſenſum, & perpauci alii principes aliis

pro-

promovendis: hoc dictavit perturbatio temporum, & tempestas horrenda bellorum. ANNO CHRISTI 1062.

Regius advocatus.

Si mentiri est contra mentem loqui, temerarium est me mendacii tam procaciter argui, qui non utique falsum, sed verum me dixisse putavi: tamen assentior, & in hoc superatum me esse non abnuo.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Edictum Constantini. Ut autem idipsum adhuc manifestius pateat, & te super hac dimicandi materia perdidisse, tibimetipsi clarius innotescat: lege Constantini imperatoris edictum, ubi sedis apostolicæ constituit super omnes in orbe terrarum ecclesias principatum. Nam postquam supra corpus beati Petri basilicam fundator erexit, postquam patriarchium Lateranense in beati Salvatoris honore construxit, mox per imperialis rescripti seriem, Romanæ ecclesiæ constituit dignitatem. Ubi nimirum * f. ejusque. beato Silvestro * suisque successoribus obtulit, ut regali more, & aurea corona plectatur in capite, & cæteras regij cultus insulas usurparent. Verum beatus Silvester ornamenta, quæ sacerdotali congruere judicabat officio, in proprios usus assumpsit; coronam vero, vel cætera, quæ magis ambitiosa quam mystica videbantur, omisit. Cui etiam Constantinus Lateranensem palatium, quod eatenus aula regalis extiterat, perpetuo jure concessit; regnum Italiæ judicandum tradidit. Nam & ipsius regis hæc verba sunt: Unde, inquit, congruum inspeximus, nostrum imperium & regni potestatem orientalibus transferri & transmutari regionibus, & in Byzantia provincia in optimo loco nomini nostro civitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperium. Quoniam ubi principatus sacerdotum, & Christianæ religionis caput ab imperatore cælesti constitutum est, justum non est, ut illic imperator terrenus habeat potestatem.

Audisti quia terrenus imperator non habet in Romana ecclesia potestatem: quomodo ergo sine illius arbitrio, qui potestatem ibi non habet, non licet eligi sacerdotem? Ipse vero Constantinopolim velut in secunda Roma perpetue regnaturus abscessit. Longe vero post Theodosius imperator beati Pauli basilicam cœpit: quo defuncto filius ejus Honorius eamdem basilicam ad calcem usque perduxit. Hi quoque Romanæ ecclesiæ privilegium nihilo minus firmarunt. Quomodo ergo prærogativam sibi in Romani pontificis electione relinquerent, qui Romanam ecclesiam nequaquam sibi studuerunt subdere, sed præferre; non præcipere, sed parere; non præcellere, sed subesse?

Regius advocatus

Assentior plane, & ratum duco quod loqueris. Sed esto quod nunc regia celsitudo ex antiquorum consuetudine principum hoc sibimet allegare non possit: verumtamen tu hoc negare non potes, quod pater domini mei regis piæ memoriæ Henricus imperator, factus est patricius Romanorum, a quibus accepit in electione super ordinando pontifice principatum. Huc accedit quod præstantius est, quod Nicolaus papa hoc domino meo regi privilegium, quod ex paterno jam jure susceperat, præbuit, & per synodalis insuper decreti paginam confirmavit. Cum ergo privatus quisque a suo decidere jure non debeat, donec ventilato negotio judicialis in eum sententia promulgetur: quo pacto majestas regia prærogativam hanc suæ dignitatis amisit, quam & ex apostolicæ sedis liberalitate percepit, & ex paterno imperialis fastigii jure susceptit? Quo, inquam, modo in Romana ecclesia dignitatis adeptæ locum sine judicio perdidit, qui Romanam ecclesiam non offendit? ANNO CHRISTI 1062.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Privilegium invictissimo regi nostro, ipsi quoque defendimus, & ut superplenum illibatumque possideat optamus. Porro autem Romana ecclesia multo nobilius atque sublimius, quam mater carnis, mater est regis. Illa siquidem peperit, ut per ejus traducem revertatur in pulverem; ista genuit, ut Christi fine fine regnantis efficiat coheredem. Et cuncti liquido novimus, quia rex, licet egregiæ indolis, tamen adhuc puer est. Quid ergo mali fecit Romana ecclesia, si filio suo, cum adhuc impubes esset, cum adhuc tutela egeret, ipsa tutoris officium subiit, & jus quod illi competebat implevit? Quis nescit quia sacerdotem eligere puer ignorat? Sæpe mater judicis tribunal irrumpit, testes adscisit, notarios convocat, sicque per adstipulationes & rata, & insuper apicum monimenta, omnia bonorum suorum filio jura delegat. Interim tamen, usque dum ille ad juvenilis ætatis incrementum perveniat, & rationis capax fiat, illa cuncta dispensat, omnia ordinat: sicque quod jam alieni juris est patrimonium, ad propriæ disponit provisionis arbitrium. Numquid ob hoc dicenda est mulier illa filio suo concessa subtrahere? immo verius perhibetur, ut puto, pietatis studio deservire. Quia quæ rudis adhuc filius dilapidare ac prodigere poterat, hæc illa sibimet apte disposita, caute retenta, & rationabiter ordinata conservat. Carnalis ergo mater adjuvat filium in rebus terrenis: & mater ecclesia filio suo regi præbere non debet auxilium in spiritualibus donis? Obmutescat ergo plectenda versutia, quæ scilicet hoc damnat quod prædicare debuerat; illi crimen imponere nititur, quæ pro beneficiis gloriam promeretur. Huc accedit, quia nonnumquam ob varietatem temporum sæpe mutandus est ordo causarum. Tunc enim, * quoniam pontificem sibi Romana percepit ecclesia, tantæ simultatis fomes in * seditionis cives accenderat, tantus livor & odium tumultuantis populi corda turbaverat: ut de tam longinquis terrarum spatiis nequaquam regiæ clementiæ præstolari possemus oraculum. Nisi enim quantocius ordinaretur antistes, pernicioſus in populo gladius mutuis vulneribus desæviret, & non parva Romanorum civium strages fieret.

* f. quando. * seditiones.

Regius advocatus.

Obtende quod vis, argumentare quod placet: dummodo constet quia nullatenus debuit immutari quod papa concessit, quod decreto constituit, quod scriptione firmavit.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Quid mirum si hominis carnis adhuc fragilitate circumdati statuta mutentur, quoniam omnipotens Deus, qui videlicet omnia quæ futura sunt novit, ea quoque, quæ a semetipso constituuntur, immutat? Nam ex eo quod promittit; aliquando aliquid minuit, vel etiam totum subtrahit, aliquando mala minatur, & non infligit.

Regius advocatus.

Ea quæ proposuisti scripta declarentur exemplis. Quid est ergo quod Deus umquam promisit, & minuit?

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Si non excidit, reminiscí potes quod dixit Dominus ad Noe: *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est; eruntque dies illius centum viginti annorum.* Sed cum scriptura commemorat quingentorum tunc annorum extitisse Noe, quando hæc sibi Dominus loquebatur, sex- Genes. 4.

ANNO CHRISTI 1062.

sexcentorum tunc jam esse, cum cataclysmus erupit: liquido patet, viginti annos de præscripti numeri spatio fuisse subtractos: vitæque spatium, quod humano generi Deus promisit, imminuit, quia perversitatis eorum reatus excrevit. Inde quoque per os patriarchæ Iacob promisit Spiritus sanctus, dicens: *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est.* Et tamen nec temporibus Judicum legimus viros de tribu Juda semper super Israel tenuisse ducatum, nec reges ex eadem tribu principatum tenuisse usque ad Christi reperiuntur adventum. Constat ergo, quia Deus omnipotens sæpe quod homini promisit, imminuit, quoniam homo quod Deo debuerat non implevit.

Ibid. 49.

Regius advocatus.

Doce & ubi Deus promittit bonum aliquod, & efficaciter non implevit.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Recordare quid dixit dominus ad Josiam regem Juda: *Pro eo*, inquit, *quod audisti verba voluminis, & perterritum est cor tuum, & humiliatus es coram domino, auditis sermonibus contra locum istum, & habitatores ejus, & scidisti vestimenta tua, & flevisti coram me: idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepulcrum tuum in pace.* Et tamen paulo post scriptura dicit: *In diebus ejus ascendit Pharao * Necho rex Ægypti contra regem Assyriorum ad flumen Euphratem, & abiit Josias in occursum ejus, & occisus est * Mageddo, cum vidisset eum.* Ad Sedeciam quoque regem Juda per Jeremiam dicitur: *Audi verbum domini, Sedecia rex Juda. Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio, sed in pace morieris, & secundum combustionem patrum tuorum regum priorum, qui fuerunt ante te, sic comburent te: & væ domine, planget te, quia verbum hoc ego locutus sum, dicit Dominus.* Quod nimirum quomodo potuit fieri, qui seriem scrutatur historiæ nunquam poterit invenire. Nam postquam a rege Babylonis semel est captus, Babyloniamque translatus, numquam legitur ulterius ab ejus vinculis absolutus. Justo ergo judicio subtrahit Deus nonnumquam homini bona quæ promisit: cum rebellis homo, illius servare mandata contemnit.

4. Reg. 22.

4 Reg. 23. * Necbao.

* Mageddo Jerem. 34.

Regius advocatus.

Prosequere etiam, quomodo Deus quod minatus est non infligit.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Nemo, qui limen ecclesiæ terit, ignorat quia Jonas ad Niniven a domino missus exclamavit, dicens: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Sed quia civitas illa ad Deum toto est corde conversa, nequaquam, juxta minacem domini sententiam, excidii est eversione deleta. Cum ergo Deus omnipotens non modo verax, sed & ipsa sit veritas, inviolato consilii sui manente proposito, exterioris judicii sui sæpe variat ordinem, juxta humani sive probi sive improbi meriti qualitatem, quatenus & a pravitate correctus, quod Deus juste minatur evadat; & prolapsus in culpam, nullatenus quæ pollicetur bona percipiat. Hinc est quod per Jeremiam dicit: *Bonas facite vias vestras, & studia vestra, & audite vocem domini Dei vestri: & pœnitebit dominum mali quod locutus est adversum vos.* Hinc est quod ad Eli quoque per virum Dei dominus ait: *Loquens locutus sum, ut domus tua, & domus patris tui, ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem, dicit dominus: Absit hoc a me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*

Jon. 3.

Jerem. 26.

1. Reg. 2.

Regius advocatus.

Recte plane cuncta * proposueras, perspicuis roborasti testimoniis scripturarum. Attamen ad superiora paulisper revertere, & juxta tuæ sponsionis elogium de domini mei regis injuria rationem redde.

* forse q propofue

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Glorioso regi in eligendo pontificem absit ut nos intulerimus injuriam, cum ad hoc nos, sicut superius dictum est, necessitas impulerit, non rapina. Ad hoc, inquam, nos invitos traxit imminens periculum civilis belli, non lædendi vel minuendi hujusmodi imperii.

Regius advocatus.

Civile bellum objicis: imminens periculum in tuæ allegationis defensione prætendis: dicatur etiam, si placet, quod si cælum rueret, terra * subcicinium pateretur: perge adhuc addens, quod pontus aresceret, terram diluvium inundaret. Quid mihi omnia hæc, dum constet, quia quidquid accideret, nullo modo sancti papæ sententiam debuisti infringere, nulla ratione synodalis decreti mysterium licuit violare? sicut enim scriptura perhibet, melius est ut oriatur scandalum, quam ut veritas relinquatur. Nam si hoc bellum timuissent beati martyres, * fierent procul dubio sanctæ militiæ desertores.

* excidiu

* facti f sent.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Non ignoras quod inter omnes sanctos martyres Petrus & Paulus in apostolici senatus culmine possident principatum.

Regius advocatus.

Hoc sicut negare sacrilegium est, ita etiam affirmare superfluum.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Eorum sunt nobis tenenda vestigia, eorum forma juris est actibus imprimenda, sub eorum magistra debemus vivere disciplina.

Regius advocatus.

Hoc utique clarum est, perspicuum est: sed quid a te portenti, quid præstigii, sub hoc funiculo inductionis alatur, ignoro.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Tolle præstigium, intellige veritatem. Times me, tamquam tibi tendiculas substruentem. Audi Paulum de capite suo Petro veraciter perhibentem: *Petrus, antequam venirent quidam a Jacobo, cum gentilibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat & segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant.* Cernimus ergo Petrum non rigidum, sed discretum: timebat enim Judæos, ne per occasionem gentium a fide recederent Christianorum: & ne perderet gregem creditum, boni pastoris est imitatus exemplum. Factus est enim Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrifaceret: sicut Christus apparuit in forma carnis peccati, ut a peccatis hominem liberaret. Et cum legem Moysi non ambigeret abolendam, consulens tamen adhuc rudibus & infirmis fratribus, tenuit ad tempus umbram legis, ut eos quoque proveheret ad perfecte noscendam plenitudinem veritatis. In hoc ergo beatus Petrus discretionis nobis regulam dedit, quatenus aliquando, ubi tamen non plurimum noceat, declinemus aliquantulum a tramite rectitudinis, ut consulere valeamus infirmis.

Galat. 2.

Regius advocatus.

Qui dicis quod Petrus aliquando legem Judaicam tenuit, cur non dicis quod in eadem epistola legitur, nimirum quia Paulus in facie eum reprehendit? *In faciem*, inquit, *ei restiti, quia reprehensibilis erat.* Eique dixit: *Si tu, cum sis Judæus, gentiliter, & non Judaice vivis, quomodo co-*

gis

ANNO CHRISTI 1062.

gis gentes judaizare? Cum ergo illud præmiſiſti, iſtud quare ſilentio ſuppreſſiſti?

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Quod Petrus egit compaſſione miſericordiæ, hoc Paulus arguit pro magiſterio diſciplinæ. Ille quod fecit diſpenſative, ut infirmis tolleret ſcandalum: hoc iſte corripuit, ne indiſcretus quilibet paſſim adduceret in exemplum. In Petro diſcamus, ut periculo..... imminente diſcreti Pauli ſermonibus inſtruamur; ut ſanis rebus vita noſtra mere deſerviat rectitudini.

Regius advocatus.

Laudo quidem redditam rationem: ſed cum duorum apoſtolorum propoſueris magiſterium, mirum * cum, prætermiſſo Paulo, ſolum Petrum adduxeris in exemplum.

* cum

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Noli, frater, pueriliter currere, immo noli volare, ſed perge: pro gravitate quippe negotii prolatio eſt quoque moderanda ſermonis. Audi etiam conſequenter & Paulum diſcretionis aureæ lineam noſtris oculis opponentem, ejuſdemque diſpenſative compaſſionis auctorem. Sicut enim apoſtolicorum Actuum teſtatur hiſtoria, perambulabat Paulus Syriam & Ciliciam, confirmans eccleſias, pervenitque in Derben, & Lyſtram: & ecce diſcipulus quidam erat nomine Timotheus, filius mulieris viduæ fidelis: pater autem gentilis. Hunc ergo, ut ad compendium veniamus, apoſtolus circumcidit, quoniam Judæos, immo Judæis, qui in illis erant regionibus, timuit.

Act. 16.

Cur itaque circumcidit fidelem hominem, non Judæum, qui videlicet incircumciſus erat, & natione gentilis? niſi ut diſcretionis ſtudio deſerviret, ne Judæi fideles in ſcandalum corruentes, a fide recederent. Hoc etiam nunc ad memoriam redit, quoniam aliquando juxta morem Nazaræorum comam ex voto nutrivit, & poſtquam navigaſſet in Syriam, in Cenchris poſitus, caput, juxta legis mandata, totondit: Refert adhuc Lucas ſacræ ſcriptor hiſtoriæ: *Cum veniſſemus*, inquit, *Hieroſolymam, libenter ſuſceperunt nos fratres:* & ſequenti die Jacobus & omnes ſeniores, qui cum eo erant, evangelio illius comprobato, dixerunt ei: *Vides frater, quot millia ſunt in Judæis, qui crediderunt in Chriſto, & omnes æmulatores ſunt legis. Audierunt autem de te, quod diſceſſionem doceas a Moyſe eorum qui per gentes ſunt Judæorum, dicens non debere eos circumcidere filios ſuos, nec ſecundum conſuetudinem ingredi. Quid ergo eſt? utique oportet convenire multitudinem; audient enim te ſuperveniſſe. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis quatuor viri votum habentes ſuper ſe: his aſſumptis ſanctifica te cum ipſis, & impende in illis, ut radant capita: & ſcient omnes, quia quæ de te audierunt, falſa ſunt, ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem. Tunc Paulus aſſumptis viris, poſteriori die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.*

Act. 18.

Act. 21.

Cur itaque Paulus juxta ceremonias Judæorum caput raſit, nudipedalia exercuit, ſacrificia obtulit, & legem deſtruens, legis præcepta ſervavit? cur, inquam, hæc omnia, niſi ut his qui ex Judæis fideles extiterant ſcandalum tolleretur: formam ſuſcepit ægritudinis, ut morbos auferret ægrotis: ſervavit ceremonias legis, de quibus tamen in epiſtola dicit: *Quæ mihi fuerunt lucra, facta ſunt detrimenta*: & propter Chriſtum arbitror velut ſtercora: circumcidit hominem, & tamen hoc terribiliter clamat: *Dico*, inquit, *vobis, quia ſi circumcidamur, Chriſtus nihil nobis proderit.* Quod, quæſo, majus peccatum eſſe poterit, quam Chriſtum perdere, Chriſtianæ religionis regulam violare, Judaicæ legis ritus inducere, novam evangelii gratiam impugnare? & tamen hæc apoſtolus Paulus in ſuperficie feciſſe conſpicitur, ne in ipſis novæ fidei rudimentis mentes adhuc teneræ ſcandala paterentur. Quantum namque ex exterioribus cernitur, Cerinthus & Ebion nil pene pejus inveniuntur egiſſe quam Paulus: qui nimirum in Chriſtum credentes, propter hoc ſolum a patribus anathematizati ſunt, quia legis ceremonias evangelio Chriſti miſcuerunt, & ſic nova confeſſi ſunt, ut vetera non mutarent. Sed ecce cum dicitur, quoniam Jacobus, & omnes ſeniores hoc Paulo conſilium dederunt: omnes ergo diſcipuli, quod Paulus fecit, pariter fecerunt: unumque ſcilicet habent in hoc meritum, & qui fecit, & qui faciendi dedere conſilium.

Philip. 3.

Galat. 5.

Si ergo ipſi principes mundi, quorum legibus parent non modo regna terrarum, ſed ipſa etiam celſitudo cælorum, non dubitavere pro paucis qui tunc erant hominibus, in tam periculoſo negotio condeſcendere, cur nobis utique parvulis, & infra eorum veſtigia longe jacentibus, non licuit innumerabili Romanæ urbis multitudini ſubvenire? Sed quid apoſtolos loquimur ſcandalum caviſſe debilium, & noviter converſorum: cum & ipſe illorum magiſter & dominus, cujus nimirum omnia ſæcula ſubſternuntur imperio, ad noſtræ imitationis exemplum, ſcandalum præcaverit Judæorum? *Simon*, inquit, *reges terræ a quibus accipiunt tributum? a filiis ſuis, an ab alienis?* quo reſpondente, *Ab alienis*: Jeſus ſubjungit: *Ergo liberi ſunt filii. Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui prius aſcenderit, tolle, & aperto ore ejus invenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me & te.* Ad molliendum ergo rigorem rectitudinis, ad tuendam virtutem diſcretionis, ſi tibi Petrus non ſufficit ad exemplum, junge & Paulum. Quod ſi procaci contumaciæ nequeunt uterque ſufficere: pudeat te ultra Jeſum per dicacitatis ineptiam proſilire. *Finis enim legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti.*

Matth. 17.

Rom. 10.

Regius advocatus.

Diſcretionis virtutem tot ſcripturarum teſtimoniis approbatam improbare non poſſumus: ſed abſit ut ulla virtus ſit tam ſublimis, tamve præcipua, cujus tuendæ ſtudio in anathematis barathrum corruere debeamus. Nam cum omne, quod nobis ex divina lege præcipitur, ad hoc procul dubio tendat, ut nos creatori noſtro ſocietate æterna conjungat: ſi nos ab eo, quod abſit, per maledictionis ſententiam contingat abſcedere: quæ diſcretio, quæ ſicut dicitur, pia compaſſio, tam incomparabile damnum nobis poterit compenſare? Sane ſi propter hoc ſolum virtus appetitur, ut omnipotentis Dei ſocietas acquiratur: qualis jam illa virtus eſſet, quæ nos a divini contubernii ſocietate repellat?

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Hæc cur proſequaris, quia nobis occulta ſunt, evidenter expone.

Regius advocatus.

Synodalis enim decreti pagina, quam cum concilii totius aſſenſu beatus Nicolaus papa conſtituit, cui quippe manus articulum indidit, quam tot epiſcoporum venerandus celebriſque conventus ſubſcriptione firmavit, anathematis vinculo juxta morem carere non potuit. Unde vos pro compaſſione, vel condeſcenſione, neſcio quam dicitis, furentis populi, nequaquam voſmetipſos deberetis tam inenodabiliter ſententiæ nexibus irretire. Ridiculum quippe eſt, ſic obrutum de voragine

marini fluctus eruere: ut ipse compellatur erep- ANNO CHRISTI 1062. tor undosis procellarum spumantium cumulis subsidere.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Cum hæc inconsultius loqueris, Andabatarum adversum me more confligis: qui nimirum dum clausis semper oculis pugnant, alios quidem vulnerant, sed quomodo seipsos a vulneribus tueantur, ignorant. Dicis, quia nequaquam debemus in anathema corruere, etiamsi per hoc valeamus infirmis fratribus subvenire. Huc vibrasti gladium, tentasti vulnus infligere: sed tibimet ut clypeum opponeres non vidisti. Numquid tibi jam de memoria excidit quod superius protuli, quoniam
Galat. 5. beatus Paulus in epistola sua dicit: *Quia si circumdamur, Christus nihil nobis proderit?* Et tamen quod tam districte prohibuit, ipse pro caritate fratrum infirmantium, ne scandalum paterentur, implevit. Quod enim majus sive deterius poterit quis anathema subire, quam cui negatum est Christum pro sui reatus damnatione prodesse? Nam cui Christus non prodest, procul dubio anathema est: nihilque est aliud anathema aliquem fieri, nisi a Christi, in quo benedicuntur omnes gentes, societate repelli. Si ergo Paulus hoc anathema pro caritate fratrum subire non timuit, immo prorsus evasit, cum non qualemcumque hominem, sed Christianum utique discipulum circumcidit: tu, quæso, ubi cordis oculos amisisti, qui, quod apostolus fecit, non faciendum esse
Rom. 15. testaris? ipse enim dicit: *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.*

Regius advocatus.

Verisimile est, quod sicut Paulus coapostolum suum Petrum de judaizandi redivivæ usurpatione corripuit: ita nihilo minus, & in semetipsum, postquam discipulum circumciderat, reprehendat. Nec mihi hoc aliter umquam poterit persuaderi, nisi fortassis in ejus verbis aliquatenus valeat inveniri.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Ut nullus ambiguitatis nævus in tua mente remaneat, ut nulla cor tuum super hoc negotio deinceps caligo confundat, audi quid idem Pau-
Rom. 9. lus ad Romanos dicat: *Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna, & continuus dolor cordi meo: optabam enim ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelita.* Ecce Paulus, cum non sit, sicut nos, necessitate coactus, sponte ac voluntarie desiderat anathema esse pro fratribus: & tu mihi proponis anathema timendum, ubi me perspicis & inevitabili prorsus necessitate fuisse constrictum, & caritatis studio, ne tanta fratrum multitudo corrueret, inclinatum. Audi etiam quod Moyses pro
Exod. 32. populo Israelitico postulans dicat: *Obsecro, Domine, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, aut, si non facias, dele me de libro tuo quem scripsisti.* Quod nimirum pleniter fiet, cum repro-
Marc. 25. bis in judicio dicet: *Ite maledicti in ignem æternum.* Ecce hic Paulus optat anathema pro fratribus fieri: ecce illic Moyses postulat ex Dei libro pro populi, quem ducebat, caritate deleri: & sola Romana ecclesia, quæ pietatem & caritatem toto terrarum orbe spiritualiter & principaliter docet, ex imminentibus vibratis undique gladiis filios suos, quos quotidie per sacri baptismatis mysterium generat, liberare non auderet?
1. Reg. 4. *Maledictus vir*, ait Saul, *qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar me de inimicis meis.*

In hoc, sicut legitur, anathema Jonathas cecidit: sed cum ab imminenti mortis sententia caritas, qua pro populo strenue dimicaverat, liberavit. Vis audire quid etiam de ipso Jesu, totius benedictionis auctore, idem apostolus dicat? *Christus*, inquit, *ut nos liberaret a maledicto legis,* *Galat. 3.* *factus est maledictum.* Si ergo ipse auctor benedictionis æternæ, ut nos a vinculo maledictionis absolveret, maledictioni non dedignatus est subjacere: si sancti quique vel novi vel veteris testamenti, dum sui capitis imitantur exemplum, & infirmis subvenire fratribus in periculis concupiscunt, anathematis subire sententiam nullatenus perhorrescunt: cur uni mihi niteris imputare peccatum, & caritatem ad hoc me induxisse non perspicis, quæ operit multitudinem peccatorum? Quomodo autem me cujuslibet hominis sententia ligat, quem caritas ipsa, quæ Deus est, liberat? Erubescat igitur humani anathematis imputator, cum per caritatis gratiam mecum sit æternæ benedictionis indultor.

Regius advocatus.

Cuicumque in disputatione certanti veritas ipsa defecerit, ineptum est adhuc per ambages atque versutias pertinaciter niti: ridiculum est diutius verbis prolixioribus immorari. De vinculo siquidem anathematis, quo te hactenus arbitrabar adstringi, ita te naviter expedisti: ut nihil de cætero tibi valeat objici, nihil super hoc capitulo rationabiliter possit opponi. Verumtamen adhuc video mihi materiam supersesse, quam tibi valeam non sine causa reluctatori objicere. Dicitis quia necessitate constricti, & velut angusti temporis brevi spatio coarctati, nequaquam potuistis in electione pontificis expectare consensum regiæ majestatis; quod profecto frivolum esse, perspicuum est. Constat enim tres plus minus menses interim decurrisse, ex quo sanctæ memoriæ papa Nicolaus occubuit, usque ad Kalendas Octobris, cum iste successit. Videamus ergo si per tam morosam longitudinem, trimestris videlicet spatii, non potuerit ab aula regia pragmaticæ sanctionis vobis apoca reportari.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Ecce compellis me vulgato sermone depromere, quod imperialis palatii reverentia decreveram silentio præterire: sed juxta vestræ scilicet exactionis instantiam jam proferatur in medium opus egregium vestrum, sæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regiæ, cum nonnullis Teutonici regni sanctis, ut ita loquar, episcopis, conspirantes contra Romanam ecclesiam concilium collegistis, quo papam quasi per synodalem sententiam condemnastis, & omnia quæ ab eo fuerunt statuta quassare incredibili prorsus audacia præsumpsistis. In quo nimirum non dicam judicio, sed præjudicio, idipsum quoque privilegium, quod regi prædictus papa contulerat, si dicere liceat, vacuastis. Nam dum, quidquid ille constituit, vestra sententia decernente destruitur: consequenter etiam id quod ab eo regi præstitutum fuerat, aboletur. Sed absit a nobis, ut propter cujulibet hominis insolentiam, rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem sui juris amittat: & quem, auctore Deo, votis omnibus præstolamus ad imperiale fastigium, non permittemus, ob alienam culpam, regiæ dignitatis incurrere detrimentum. Sed ut totam inauditæ calamitatis nostræ percurramus historiam: Stephanus cardinalis presbyter apostolicæ sedis, Stephani cardinalis laudes
vir videlicet tantæ gravitatis & honestatis nitore conspicuus, tantis denique, sicut non obscurum

est,

est, virtutum floribus insignitus, cum apostolicis * libris ad aulam regiam missus, ab aulicis administratoribus non est admissus: sed per quinque fere dies, ad beati Petri & apostolicæ sedis injuriam, pro foribus mansit exclusus. ANNO CHRISTI 1062. * litteris

Quod ille, utpote vir gravis & patiens, æquanimiter tulit: legati tamen officium, quo fungebatur, implere non potuit. Clausum itaque signatumque mysterium concilii, cujus erat gerulus, retulit, quia regis eum præsentari conspectibus, curialium plectenda temeritas non permisit. In qua nimirum inopinatæ præsumptionis audacia, tanta disputandi videtur inesse materia, ut & Demosthenis eloquentiam vincat, & copiam Tullianæ facultatis excedat. Unde si vellemus injuriam nostram districtius persequi, jure possemus obtendere, quia vos Romanæ ecclesiæ vosmetipsos dono privastis, qui scilicet ei præjudicii vestri gratis contumeliam intulistis. Ille quippe fœdus amicitiæ violat, qui gratis amicum per offensionis molestiam pulsat. Nam & Dominus Judæis per Jeremiam ait: *Ecce feriam domui Israel & domui Juda fœdus novum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum, pactum quod irritum fecerunt.* Jerem. 31. Ille ergo irritum reddit beneficii pactum, qui prior violat amicitiæ sacramentum. Verumtamen Romana ecclesia non vult exaggerare quod pertulit, sed perseverare cupit in munere, quod regio culmini liberaliter prorogavit.

Regius advocatus.

Quod domino nostro regi reverenter adscribis innocentiam, digne facis: quod autem administratoribus aulæ publicæ devolvis e diverso calumniam, videtur injustum. Quidquid enim circa vos in hujusmodi casibus actum est, ad hoc nos regiæ munus impulit, imperiale præceptum, non propriæ libertatis arbitrium.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Ego tibi secundum cordis tui duritiam respondebo: dico enim quod Dei omnipotentis obtemperare sermonibus aliquando peccatum est.

Regius advocatus.

Ad hoc quod asseris, mens humana concutitur, & Christianæ pietatis ferre non valet auditus.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Quia hoc tantopere miraris, illud etiam consequenter adjicio, quia propter hoc quod Deo quidam promptus obedivit, funditus periit; alius ob id quod obtemperare contempsit, ad cumulum gratiæ plenioris ascendit.

Regius advocatus.

Incredibile est valde quod dicis: verumtamen si vales exemplis approbare quod loqueris, dic quis umquam obedivit, ac propterea periit?

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Non te latet quod Judæ Iscarioti, qui jam accepto consilio eum traditurus erat, ait Dominus. Joan. 13. *Quod facis, fac citius.* Postmodum quoque, cum ad ejus osculum accedere præsumpsisset, adjicit: *Amice, ad quid venisti?* subauditur, perfice. Sed quia miser his sermonibus efficaciter obedivit irrevocabiliter periit.

Regius advocatus.

Hujus propositionis ratione reddita, redde consequenter alterius, quis scilicet Dei omnipotentis obedientiam sprevit, & propter hoc copiosiorem gratiam meruit.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Si placet, hoc in memoriam revoca, quod Dominus ad Jeremiam dixit: Jerem. 35. *Vade ad domum Rechabitarum, & loquere eis, & introduces in domum Domini, in unam exedram thesaurorum, & dabis eis bibere vinum.* Et paulo post propheta subjungit: *Et posui coram filiis Rechabitarum scyphos plenos vino, & calices, & dixi ad eos: Bibite vinum. Qui responderunt: Non bibemus vinum, quia Jonadab pater noster præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos & filii vestri usque in sempiternum.* Unde postmodum Jeremias ait eis: *Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Non deficiet vir de stirpe Jonadab filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.* At ecce ille male obediens, perfunctus obedientiæ munere, cucurrit ad laqueum: isti feliciter inobedientes, perpetuum sui conditoris meruere conspectum. Hoc etiam ad hoc valet quod superius dictum est, quia cum papam sine consensu regis eligimus, non debetis quod extrinsecus actum est dijudicare, sed potius quo animo & qua intentione sit factum, diligenter attendere. ANNO CHRISTI 1062.

Regius advocatus.

Hæc argumenta nobis domestica sunt; & numquam deficiunt, quia de promptuariis proferuntur: semper enim possumus in pravi operis exhibitione delinquere: sed quia occulta est, ad puræ mentis debemus patrocinium convolare.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Censesne semper debere juxta rerum atque verborum superficiem judicari? quid enim juxta verborum strepitum magis est absonum, quam cum Deus Pater, & Filius, & Spiritus sanctus mediatorem Dei & hominum dicitur tradidisse? Ecce Christum tradidit Judas, tradidit & Pater: numquid non quasi similis casus videtur? ergone traditor est Judas, & traditor Deus Pater?

Regius advocatus.

Unde probas quia Pater & Filius & Spiritus sanctus tradiderint Salvatorem?

Defensor ecclesiæ Romanæ.

Audi apostolum dicentem: *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum.* Rom. 8. Cui & Salomon ait: *Cum sis justus, & omnia juste disponas, ipsum qui non debet puniri, condemnas.* Sap. 12. Quod autem se Filius tradidit, idem dicit apostolus: *Qui me dilexit, & tradidit semetipsum pro me.* Galat. 2. Quod autem & Spiritus sanctus tradidit Filium, sapientia perhibet, dicens: * *Unigenitus est enim Spiritus sapientiæ, & non * liberavit maledictum a labiis suis.* Maledicti apud veteres, dicebantur omnes qui suspendebantur in ligno: *Christus autem*, ut apostolus dicit, *ut nos liberaret a maledicto, factus est maledictum.* Galat. 3. Spiritus ergo sanctus liberavit maledictum a labiis suis: quia quæ per ora prophetarum de Christi passione locutus est, non cohibuit, sed super eum sine dimissione compleri cuncta permisit. Ergo secundum te, qui non de cordis intentione, sed semper ex operum vis superficie judicare: si pater tradidit Filium, & ipse se tradidit Filius, & Spiritus sanctus, Judas quid male fecit? Facta est traditio a Patre, facta est a Filio, necnon a Spiritu sancto, facta est a Juda: una res a pluribus facta est, sed eadem res in operatoribus decernenda * est. Quod enim Deus omnipotens ex caritate, hoc Judas fecit ex cupidine acquirendæ pecuniæ .... Quod Deus fecit ad salutis nostræ remedium, hoc ille fecit ad explendum insatiabilis avaritiæ votum. Vide ergo, quia non quid homo faciat debemus attendere, sed quo animo & voluntate, diligenter examinare. Nam si sola dumtaxat exteriora perpendimus: invenimus ipsum Dominum Salvatorem, & dixisse quod prohibet, & fecisse aliter quod jubet.

* lege Benignus. * lege liberabit. * f discernenda.

Quisquis, ait, *dixerit fratri suo, Fatue, reus erit gehennæ ignis:* & tamen ipso resurrectionis suæ die, duobus de se dubitative loquentibus, Matth. 5. ait:

ait: *O stulti & tardi corde ad credendum*. Dixerat etiam in monte discipulis: *Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram*: in passione vero positus, percutienti se in maxillam puero sacerdotis non modo non alteram præbuit, sed insuper dixit: *Si male locutus sum, exprobra de malo; sin autem bene, cur me cædis?* Et quomodo jam verum est, quod de illo Lucas ait, *quod cœpit facere & docere*: si quod docuit non implevit? Sed procul dubio intelligendum est hoc eum præcepisse ad præparationem cordis, non autem ad ostensionem operis. Quomodo enim paratus corde non fuit in maxillam alteram cædi, qui pro hominum salute decreverat toto corpore crucifigi? Paulus etiam palma percussus jussione pontificis, ait: *Percutiet te Deus, paries dealbate*. Quod minus intelligentibus videtur in verbo convicium: sed in sensu, prophetici tenet oraculi sacramentum.

ANNO CHRISTI 1062. Id. 14. Id 5. Joan. 18. Act. 8. Ib. 23.

Paries enim dealbatus hypocrisis est, sacerdotalem sub hoc nomine præferens dignitatem, sed occultans intrinsecus luteam malitiæ turpitudinem: nam quod humilitatis fuit, mirabiliter custodivit. Cum enim illi diceretur: *Principi sacerdotum maledicis? Nescivi, frater, quia princeps esset sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices*. Ubi ostenditur, quanta idem tranquillitate dixisset, quod iratus intulisse videbatur. Quibus scripturarum testimoniis quid aliud edocetur, nisi quia non juxta verba nuda semper debemus sententias judicare, sed quo animo, qua mentis intentione proferantur suscipere?

Ibidem.

Regius advocatus.

Dubia quæ proponis luculenter elucidas per exempla quæ subjicis. Sed quæso te ut ad superiora paulisper redeas, & cur nos calumnieris vobis præjudicium intulisse, qui regiæ ditioni paruimus, patenter exponas.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Recte plane, ordinabiliter & congruenter, postquam omnis vestræ partis objectio non rhetoricis argumentis, non coloribus oratoriis, non dialecticis syllogismis, sed vivæ potius atque perspicuæ veritatis est ratione purgata, versa vice jam dignum est, ut de vestris excessibus vel breviter differatur. Enimvero damnatio papæ tam gravis & inexpiabilis, ut non humano, sed divino dumtaxat sit tractanda judicio. Reges autem nostros tum ætatis infirmitas, tum fragilitas sexus excusat: quibus utique non reatus adscribitur, sed eorum consiliariis, ut dignum est, imputatur. Omissis itaque perversitatibus cæteris, ut quid ignorante Roma, reprobum dominum in Romanum pontificem eligere præsumpsisti?

f. hominem.

Regius advocatus.

Electionem quidem, ut palam est, fecimus: sed longe prius, Gerardo comite, aliisque Romanis, ut videbatur, civibus infatigabiliter instantibus, ad hoc inducti fumus. Nam & abbas monasterii, quod dicitur clivus Scauri, non defuit. Non ergo, ut asseris, ignorante Roma: sed præsente atque petente, Romani pontificis electio facta est.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

In hoc pro me facis, dum Gerardo sub anathemate constituto te communicasse testaris. Nam, ut de abbate & aliis interim sileamus, de Gerardo liceat tantummodo dicere, ecclesiæ hominem non fuisse, & Christi nequaquam pertinuisse fidelibus. Illud enim unum caput anathemati maledicto nique subjacuit omnium fere pontificum, quicumque Romanæ ecclesiæ ejus temporibus præfuerunt: demum paulo antequam moreretur, propter comitem Anglum & archiepiscopum, quos a beati Petri liminibus redeuntes invasit, spoliavit, & usque ad mille Papiensis monetæ libras appendentia rapuit. Propter hoc itaque in plenaria synodo, papa Nicolao præsidente, excommunicatus est, & extinctis luminaribus sub perpetuo fuit anathemate condemnatus. Perpendat igitur sancta synodus, si illius ejusque complicum rata jure videatur electio, qui tam terribiliter atque horribiliter est ab ecclesiæ visceribus evangelica atque canonica falce præcisus, ut ne in morte quidem de Christianitatis fuerit titulo reformatus: & si per eum ordinari Romanam ecclesiam dignum fuit, qui eam semper est feraliter persecutus.

ANNO CHRISTI 1062.

Et quomodo summam debet ecclesiam ordinare, cui cujuscumque limen ecclesiæ non licet attingere? Clamat Dominus ad Israel: *Anathema in medio tui Israel: nec poteris stare contra hostes tuos, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere*. Et hoc quare? Quoniam Achan filius Charmi de anathemate Jericho ducentos dumtaxat argenti siclos, regulamque auream quinquaginta siclorum, & coccineum abstulerat pallium. Et ob hanc vilem videlicet summam, auctor sceleris non modo lapidatur, sed & lapidum acervis obruitur. Si propter illum hominem, qui dumtaxat unum sacrilegium fraude commiserat, Israel ante suorum hostium faciem ruiturus erat: quomodo stabit ecclesia, si per virum tot criminibus involutum fuerit ordinata? præsertim cum & talem elegerit, in quem, teste mundo, omnium vitiorum sentina confluxit: * pseudoepiscopi, apostolorum antichristi, adversarium Christi; amici puellarum, mangonem ecclesiarum. Quis igitur istorum, justo videbitur examine præferendus? Utrum is, quem elegit unus vir, perpetuæ maledictionis anathemate condemnatus? an ille potius, quem cardinales episcopi unanimiter vocaverunt, quem clerus elegit, quem populus expetivit, non ab extremitate terrarum, sed intra mœnia Romanorum, & in ipsius sedis apostolicæ gremio?

Josue 6.

*Forte, pseudoepiscopum, Apostolorum Antichristum .... amicum &c. H.

Regius advocatus.

Tot a te rationibus redditis possemus fortassis adhibere consensum, si semel emissam deceret regiam majestatem mutare sententiam. Principali quippe gloriæ velut inconstantiæ nævus imprimitur, si quodcumque suæ constitutionis edictum leviter annulletur.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Quis nesciat rege Deum esse majorem? & tamen dicere non erubescit: *Pœnitet me, quod constituerim Saul regem*. Et per Samuelem ei denuntiat, dicens: *Projecit te Dominus, ne sis rex super Israel*. Si pœnitere se Deus asseruit, qui futura cuncta cognoverat: cur homo suam mutare in melius sententiam erubescat, qui, qualis & ipse quoque sit futurus ignorat? Ille de bono factus est malus: iste videlicet Cadalous dolosus, de malo, utique quod jam erat, fit quotidie diaboli more deterior.

1. Reg. 15.

Regius advocatus.

Quam inconsulte nunc loqueris, qui diabolum deteriori posse testaris? qui certe tam malus est, ut deterior esse non possit.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Mentior, si quod proposui, scripturæ testimoniis comprobare non valeo. Nam, Isaia teste, dicebat superbus in mundi principio: *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo*. Paulus autem dicit: *In fine mundi veniens adversatur, & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut*

Isa. 14.

2. Thess. 2.

quod

ANNO CHRISTI 1062.

quod colitur. Qui ergo tunc affectavit Deo se similem esse, in fine mundi jam deterior factus qui vult prior eminere. Per quod manifesto colligitur, diabolum adhuc in deteriora posse corruere: & quia diabolus interpretatur deorsum fluens, * Cadalous a cadendo dictus, * ruinam populi sonat, ipsisque nominibus aptissime invicem concordant. Dic ergo: Quomodo iste pontifex esset, quem non Romanus populus, sed unus homo cum suis complicibus, idemque non Romanus, sed suburbanus *, & non ecclesiæ filius, sed maledictus & anathematizatus, elegit? Illene esset tuo judicio pontifex, qui suam vendidit, ut Romanam ecclesiam obtineret? qui Romanos occidit in ore gladii, ut Romanus pontifex fieret? Dices me non debuisse pontificem sine consensu regis eligere, & magni pendendum mihi non fuisse ut populus non periret.

* Qui & Cadalaus.

* Quasi sit a Latino verbo cadere, & Græco λαός. H.

* Nempe Gerardus Galetiæ dominus. Est Galerii oppidulum prope Urbem situm, ideoque suburbanum appellatum.

Ecce hic beatus Augustinus Hipponensi ecclesiæ, Valerio vivente, præficitur: ecce illine Ambrosius, octavo die postquam baptizatus est, perceptis cunctis ecclesiasticis gradibus, episcopus ordinatur. In quibus utique ob nihil aliud canonicæ auctoritatis ordo deseritur, nisi dumtaxat ut saluti populi consulatur: & tu mihi dicis in servando populo ipsi regi me debuisse consulere, ut sibimet in dando consensu unius epistolæ gloria proveniret. Nam unde postmodum Romanus imperator fieret, si tunc se Romanus populus mutuis vulneribus peremisset? Porro autem, quia in constituendo pontifice Romana ecclesia a caritate regia non recessit, hoc etiam indicio est, quia cum in clero suo religiosis viris & sapientibus abundaret, non de propriis, sed eum qui regi tamquam domesticus & familiaris erat elegit.

Regius advocatus.

Præmissæ disputationis epilogus.

Quisquis veritati, postquam patefacta claruit, obstinate renititur, Dei omnipotentis adversarius non immerito judicatur, cujus adversum se iram inextinguibiliter provocat, si veritatem, quæ ipse est, pertinaciter & arroganter impugnat. Nam ut ipse disputationis tuæ velut epilogum faciam, cum inter nos quæstio moveretur, utrum sine regis assensu Romani pontificis fieri possit electio, recensitis historiarum catalogis, tantam Romanorum imperatorum atque pontificum copiam coacervasti, & velut nubem mihi testium opposuisti, ut his conspectis, ne nutum quidem me adversum te super hoc ulterius facere libuisset. De anathemate vero, quod Nicolaus papa constituit, in quo etiam, ut verum fatear, totam victoriæ vim intentio nostra posuerat, tam invictis scripturarum testimoniis, tam lucidis certe, modo beatorum apostolorum, modo ipsius domini Salvatoris, tuæ disputationis assertio se purgavit exemplis, ut & nos eatenus ignota doceret, & vos ab illius sententiæ vinculo patenter absolveret.

Deinde a domini nostri regis, quam dicebamus, injuria, quæ scilicet nos adversum vos acrius accendebat, tam strenue se purgavit oratio: ut evidenti clarescat indicio, quia in eo, quod sibi pontificem populus Romanus elegit, majestati potissimum regiæ ministravit; nec ei, sicut dicebatur, privilegium tulit, sed potius roboravit, dum non de Romana ecclesia, sed ex aula regia sacerdotem ad apostolicæ sedis culmen evexit. Postremo de electione Parmensis episcopi quid dicimus? loquar, an fileam? Sed juxta scripturam *conceptum sermonem tenere quis possit?* Et certe ubi nuda veritas cernitur, turpis ignominia est, si commento fallaciæ deservitur. Ipsi plane liquido novimus anathematizatum esse Gerardum, nec ignoramus ejus instinctu potissimum hunc episcopum in hoc negotium fuisse pellectum: & ut ita loquar, arbor quæ de venenata radice anathematis oritur, antequam perniciosum prorumpat in fructum, modis omnibus, ne noceat, evellatur, testante veritate, quæ dicit: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Matth. 3.

ANNO CHRISTI 1062.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Ecce audivit beatitudo vestra, venerabiles patres, quoniam qui inspector est mentium, confœderat nos in concertatione verborum. Videt enim nos non malitiæ causa confligere, sed inveniendæ veritatis studio deservire; ideoque dignatus est motam inter nos sopire querelam, & suam nobis inspirare concordiam. Pax enim nostra, quæ fecit utrumque unum, conflavit & in eodem consensu corda duorum. Agamus ei gratias, qui prius * sagenam Petri periclitari permisit & turbine ventorum & procellis undarum: sed ecce ut regrediens manum tetendit, Petrum erexit, ventis imperavit, & discrimina marina compescuit: confestim mare, quod in cumulos erigebatur, obruitur, tempestatis procella sedatur, ventorum turbo reprimitur, & aurea cæli faci s serenatur.

* Sagena pro navicula superius usurpata a Petro Damiani, quibus intelligas ejus esse hoc opus.

Clausula dictionis.

Amodo igitur, dilectissimi, illinc regalis aulæ consiliarii, hinc sedis apostolicæ comministri, utraque pars in hoc uno studio conspiremus laborantes, ut summum sacerdotium & Romanum simul confœderetur imperium, quatenus humanum genus, quod per hos duos apices in utraque substantia regitur, nullis, quod absit, partibus, quod per Cadaloum nuper factum est, rescindatur: sicque mundi vertices in perpetuæ caritatis unione occurrant, ut inferiora membra per eorum discordiam non resiliant; & quatenus ab uno mediatore Dei & hominum hæc duo, regnum scilicet & sacerdotium, divino sunt conflata mysterio; ita sublimes istæ duæ personæ tanta sibimet unanimitate jungantur, ut quodam mutuæ caritatis glutino & rex in Romano pontifice, & Romanus pontifex inveniatur in rege, salvo scilicet suo privilegio papæ, quod nemo præter eum usurpare permittitur. Cæterum & ipse delinquentes, cum causa dictaverit, forensi lege coerceat, & rex * cum suis episcopis super animarum statu prolata sacrorum canonum auctoritate decernat. Ille tamquam parens paterno semper jure præemineat; iste velut unicus ac singularis filius in amoris illius amplexibus requiescat. Attalus plane rex Asiæ & Nicomedes rex Bithyniæ, intantum Romanam rempublicam dilexere, ut uterque moriens Romanum populum testamento reliquerit heredem.

* Pontifex.

Sanctæ ergo ecclesiæ principes quam propensiori invicem debent caritate congruere, quibus injunctum est caritatem præcipue Christiano populo prædicare: ut ex eorum, quæ procedat ex pietate, concordia, sancta universalis gratuletur ecclesia, ac gemino utriusque studio Christianæ religionis refloreat disciplina. Verum nos piscatoris naviculam ex hiatu Scyllæ voraginis extrahentes, dum successorem Petri fidei labente vestigio mersum ad litora quieta deducimus, piam ereptori nostro celeusma cantemus: Te Deum laudamus; te Dominum confitemur.

Hactenus synodalis disceptatio, cui in codice mox subscripti leguntur hi versus.

Ultio divina, populi Cadaloe ruina,
Te manet, ut diro medium trajverberet ictus.
Altipetax Simonem sequeris Simon astra potentem?
Te quoque Tartareus simul absorbebit hiatus.

Id. 4.

CON-

ANNO CHRISTI 1062.

CONCILIUM ARAGONENSE

Apud ſanctum Joannem Rupenſem * VII. Kalend. Jul. anno, ut adſcribi, ſolet, MLXII. celebratum.

* Jela Penna.

Ex comment. rerum Aragonenſium Hieronymi Blancæ.

REſidente glorioſo principe Ranimiro, una cum venerabilibus epiſcopis; ſcilicet Sanctio, & Garſia, & Gomeſano: & abbatibus ſancti Joannis cœnobii; ſcilicet Blaſius, & Paternus minor: reſidentibus etiam univerſis fratribus & clericis ſui regni, in capitulo prænominati cœnobii, ita Sanctius Aragonenſis epiſcopus exorſus eſt loqui. Pro diſciplina, & ordine eccleſiaſtico, cum diligenti cura, ac providentia tractemus, ſi placet Domino noſtro Ranimiro regi, ac epiſcopis abbatibuſque adſtantibus, necnon etiam monachis, ac univerſis clericis, ea quæ ad ordinationis tenorem pertinent, juxta divinæ legis præcepta, & Nicænorum canonum conſtituta; ac cum adjutorio Domini in omnem ævum manſura ſolidemus, ſicut eſt prædeſtinatum, & conſtitutum ab inclito rege Sanctio, totius Heſperiæ Domino, in præſentia epiſcoporum ſubſcriptorum: ſcilicet Sanctii epiſcopi Aragonenſis; & Sanctii Pampilonenſis; Garſiæ, Najarenſis; & Arnulphi Ripacurtienſis; & Juliani Caſtelienſis; & Pontii Ovetenſis; & aliorum plurimorum epiſcoporum: nomina quorum longe eſt dicere. Hoc vero eſt noſtræ inſtitutionis decretum: ut epiſcopi Aragonenſes ex monachis præfati cœnobii habeantur, & eligantur. Ranimirus rex ſtans in medio concilii, dixit: Ego laudo, & corroboro decreta genitoris mei Sanctii, ac huic veſtræ definitioni ſubſcribo. Univerſi epiſcopi, ac abbates ſimul cum clericis dixerunt: Laudamus, ac huic ſubſcriptioni nos ſubſcribimus. *Hic Blancæ judicio deſiderantur non pauca.* Quicumque futurorum regum, ſucceſſorum noſtrorum, tranſgredientes, & deviantes ab hoc regali ſimul & pontificali decreto, tentaverit, diſſolvere hanc ſcripturam: in præſenti ſæculo omnipotens Deus, qui eſt juſtus judex, & regum rex, diſſolvat, & dividat regalem honorem, & potentiam regni eorum, detque illud ſe diligentibus, & timentibus, & noſtra decreta ſervantibus: & in futuro ſeparati a conſortio omnium Chriſtianorum, interpellante pro eis beato Joanne Baptiſta cum omnibus ſanctis, participentur in ſocietate cum Dathan, & Abiron, & Juda traditore, in inferno inferiori, luentes pœnas perpetui incendii ſiue fine per æterna ſæcula. Amen. Data eſt ſententia VII. Kal. Julii. Æra MLXII.

Nota Gabrielis Cossartii S. J.

Hieronymus Blanca qui primus hæc edidit, in Aragonenſibus commentariis æram hic ſumptam eſſe ait pro anno Chriſti: eumque Baronius, Binius, aliique ſecuti ſunt. Verum habitam non eſſe hanc ſynodum an. Chriſti MLXII. multa mihi perſuadent. Ac primum, quod in ea dicuntur Aragonenſes epiſcopi, qui Jaccetani nuncupari anno illo debuiſſent. Nam in Jaccenſi concilio, anno Chriſti MLX. decretum hoc fuerat. Et ſic reipſa dicti ſunt donec epiſcopatus idem Oſcam, quæ prima ejus ſedes fuerat, relatus eſt. Nec diffiteor tamen quo tempore Jaccetani dici debuerunt, eodem eſſe Aragonenſes nonnumquam appellatos: ſed probabile non eſt re tam recenti decretum hoc violatum eſſe, coram Ranimiro ipſo, qui ante annos duos illius auctor fuerat.

Deinde huic concilio interfuit Paternus minor abbas S Joannis, Paternus nimirum ſecundus, cum minor in A deſignandis ætatibus dicatur, quem major & antiquior unus præceſſerit. At Paternus ille II. ut diſcimus ex catalogo abbatum hujus cœnobii, abbas eſſe deſiit an. Chriſti MXLII.

Denique ſumptam hic æram eſſe pro anno Chriſti, novum eſſet ac ſine exemplo. Summa Hiſpanorum eſt hac in parte religio, quam numquam gentis annales, nedum inſtrumenta publica violant. Cur ergo violatam hic nonnulli volunt? quia tum æra Hiſpanica Chr. natalem antecedat annis XXXVIII. annus illius MLXII. incidit in annum Chr. MXXIV. Quo anno certum eſt haberi ſynodum iſtam non potuiſſe, nec ipſi intereſſe Ranimirum regem, qui niſi poſt annos omnino decem regnare non cœpit.

Et recte quidem hac in parte ratiocinantur, ſi hic adſcripta ſit æra MLXII. Sed cum illi merito æram Hiſ- B panicam excludant: ego Chr. intelligi non poſſe oſtenderim: quid ſupereſt, niſi ut errorem in numeros irrepſiſſe credamus? Ego veto addendam eſſe decadem unam ſuſpicor, legendumque æra MLXXII. Congruit enim illa cum anno Chriſti MXXXIV. qui primus eſt regni Ranimiri. Quam autem erat conſentaneum, ut ſtatim poſt parentis obitum in medio concilii diceret; *Ego laudo & corroboro decreta genitoris mei Sanctii*. Cur id tamdiu omiſſum anno demum MLXII. feciſſet?

Eodem anno MXXXIV. Blaſium abbatem ſancti Joannis fuiſſe, diximus ex inſtrumentis a Joanne Briz Martinez abbate illius cœnobii recitatis in hiſt. quam de eo conſcripſit. Commode ad rem noſtram, cum eum hoc in concilio reperimus. Adjungitur quoque ipſi Paternus minor, ſive ſecundus, quem abbatem hoc anno fuiſſe probare aliunde non poſſim: immo ſi Martinezium audimus, abbas eſſe cœpit an. tantum MXXXVI. Verum C is imbecilli argumento ductus eſt, quod Blaſii abbatis memoria ad annum uſque MXXXVI. in actis perſeveret. Nam cum in hoc concilio Blaſius ſimul & Paternus minor ſancti Joannis abbates dicantur: Paternum anno MXXXIV. nondum fuiſſe abbatem ex eo concludi non poteſt, quod anno eodem Blaſius abbas eſſet. Cur autem ſimul duo, multis diſputat idem, quæ longius eſſet hic deſcribere.

In Aragonenſis epiſcopi nomine mendum quoque eſſe ſuſpicor, ſcribendumque non Sanctium, ſed Mantium, quem epiſcopum Aragonenſem anno MXXXIV. fuiſſe colligo ex alio inſtrumento quo Ranimirus I. Arag. rex dotem conſtituit conjugi ſuæ. Cui ſubſcriptum: *Mantius epiſcopus Aragonenſis confirmavi*. Integrum extat apud Martinezium, conſignatum anno incarnationis D MXXXVI. menſe Aug. XXII. die, Luna XXV. Sed mendum hic quoque certiſſimum. Nam ſecundum Dionyſii cyclos MS. quibus utor, dies Auguſt. XXII. in Lunam XXV. incurrit non anno MXXXVI. ſed anno MXXXIV.

Sanctum autem pro Mantio ſcribi proclive eſt. Hoc fecit & Mariana noſter, hiſtoriarum lib. VIII. cap. ult. Et in hoc ipſo monumento. Ubi Mantii nomen videmus, ſcripſit Hieronymus Blanca, *Sanctii*. Mantium tamen fuiſſe diſcimus & ex Martinezio qui monumentum hoc edidit, ſcripſitque, *Mancii*, & ex privilegio Leirenſi de quo mox loquar cui ſubſcripſit Mantius, cum epiſcopis iiſdem qui Pinnatenſi ſubſcripſiſſe hic dicuntur.

Magna in Hiſpanorum libris harum rerum indiligentia. Cujus unum præterea exemplum affero ad hæc tempora & Mantium eumdem ſpectans. Ab Ambroſio Morales viro alioquin eruditiſſimo refertur in notis ad Eulogium Cordubenſem, donatio quædam *Sanctii* majoris, cui adſcripta æra MLXXVII. Scriptumque, *Martinus Aragonenſis epiſcopus confirmo*: ex quo Martinum addit Aragonenſium epiſcoporum faſtis. Æra illa incidit in annum Chriſti MXXXIX. ante quem Sanctius iſte obierat. Falſa ergo anni notatio. Quod ſi detraxeris decadem unam, ſcribaſque MLXVII. annus erit Chriſti MXXIX. quo anno parebat Aragonia & regi Sanctio majori; & epiſcopo, non Martino cujus nuſquam alias mentio, ſed Mantio, cujus nomen in multis circa hæc tempora monumentis legimus.

Hæc cum ſcripſiſſem, incidi in locum hiſt. S. Joannis,

nis, ubi refertur donatio quædam, cui adscripta æra MLXXII. hoc est, anno Chr. MXXXIV. & dies Aug. XXIV. quod instrumentum videtur superstite Sanctio confectum. Ex quo pronum est argumentari, Ranimirum anno MXXXIV. mense Junio regem nondum fuisse, sed error hic quoque in numeris, isque manifestus. Dicitur enim hæc donatio facta die Lunæ XXIV. Maii, Luna XXI. At anno MXXXIV. nihil horum occurrit: concurrunt autem ista anno MXXXI. Scribendum igitur, æra MLXIX. non MLXXII. Deinde fac an. MXXXIV. mense Aug. vixisse Sanctium. Nihil hoc mihi incommodat; cum in illo ipso instrumento, Ranimirus rex dicatur: qui sive mortuo parente rex hoc an. fuerit, mea nihil interest quod quidem ad hoc concilium attinet; Subjungitur eodem loco apud Martinezium alia donatio, ejusdem æræ MLXXII. mense Sept. Sed cum nihil addatur, convincere illam falsi nequeo: falsam tamen tem. notam esse, cætera quæ ante dixi mihi persuadent.

ANNO CHRISTI 1062.

Quod si vel instrumentum hoc, vel alia quæ reperiri possunt: opinioni meæ adversentur, non tamen anno Chr. 1062. synodum hanc habitam esse credam, sed aliam quamdam in numeris labem esse. Neque enim hic κυρίας γοῦας, sed conjecturas meas simpliciter expono: quas, si mihi prius venissent in mentem, non tanti quidem fecissem, ut movenda loco fuisset hæc synodus, & ad annum continuo MXXXIV. transferenda: sed indignas non duxissem, de quibus lector ad annum illum admonendus videretur.

ANNO CHRISTI 1062.

In hoc autem concilio constituta esse alia multa, constat ex Aragonensi episc. qui præfatur, verbis. Editum est scilicet ex vetusto cod. S. Joannis, in quo, cæteris omissis, descripta fuerant ea tantum, quæ ad illud cœnobium attinebant.

Extremum hoc addo, Sanctium majorem Aragoniæ regem, cujus hic decretum a Ranimiro filio confirmatur de non eligendis Aragonensibus episcopis, nisi ex monachis cœnobii sancti Joannis: pariter statuisse in concilio Pompilonensi æra MLXI. hoc est, anno Christi MXXIII. ut ex monachis monasterii Leirensis sancti Salvatoris, Pompilonenses episcopi cooptarentur. Extat decretum hoc sive, ut vocatur, privilegium regale & pontificale, apud Sandovallium in notitia episcoporum Pompilonensium: cui subscripserunt iidem episcopi, qui hic dicuntur privilegium monachorum sancti Joannis confirmasse.

☞ PARMENSE CONCILIABULUM

A Cadaloo Antipapa Anno 1062. habitum.

Suppl. Mansi pag. 1367.

Reductus in patriam Cadalous curarum omnium primam hanc habuit, ut factionis suæ episcopis omnibus coadunatis electionem suam in pontificem adprobari, & confirmari curaret. De hac pseudo-synodo audiendus est Benzo Albensis episcopus in panegyrico Henrici III. lib. 2. cap. 14. ubi hæc scribit.

Omnes suæ diœcesis sacerdotes ad celebrandam synodum cohortatur. In quorum medio residens dixit: Confratres & filii charissimi, qui confiditis mecum in adjutorio altissimi, precor ut vestris orationibus me adjuvetis, quia sub tanto pondere gementem videtis. Coactus denique patrum coepiscoporum admonitione & pueri regis Domini mei, matrisque Augustæ clementi missione, ad portandum hunc fascem me inclinari, vestrisque supplicationibus fretus, quos semper amavi. Præsertim autem huic oneri ideo me subjeci, ut removerem lapides offensionis de itinere domini mei futuri imperatoris, quos projiciunt Normanni impulsione Gotofredi * ad dedecus regis atque totius imperii. Quis ego sum? quem designarunt ad apicem summum? Non meis meritis ad hanc electionem veni, sed ineffabili pietate omnipotentis Dei, qui de animalibus infimis Pharaonem domuit, & infirma mundi, ut confundat fortia, eligere voluit. Quod sibi placet, de servo suo faciat, etiamsi in mare cum Jona ad devorandum me jaciat. Sit nomen ejus in secula benedictum, cujus effugere non valemus edictum. Vos autem fratres sine intermissione orate, & impugnantes me jejuniis atque vigiliis expugnate. His dictis surrexerunt, & sacras litanias effusis lacrymis cantaverunt. Post harum expletionem dedit Albensis episcopus hanc orationem. *O misericors semper Deus, qui de cœlo ruentibus gehennam parasti, & Ahitophilis fatuum consilium dissipasti, dissipa conspirationem Annæ & Caiphæ, & virtutem brachii tui super electum tuum extende.* Extremum vero synodi complevit hymnus Augustini & Ambrosii.

* Vide Disert de Conc. in causa schismatis.

☞ LUCENSE CONCILIUM

In causa Brittæ Abbatissæ per summam injuriam accusatæ, Anno 1062. coram Alexandro II. Pontifice celebratum.

Ibid.

Concilium hoc Lucæ in patria mea celebratum, collectorum diligentiam hucusque fugit; quod mirari subest, cum jamdiu sit, ex quo Florentinius in commentario suo de rebus a Mathilda comitissa gestis documentum, unde illud eruitur, vulgaverit in appendice pag. 127. Historiam rei ibidem gestæ, quod perspicue satis in eodem documento exprimatur, omittendum hic censeo. Est autem S. Justinæ Parthenon celebre in urbe nostra ordinis S. Benedicti, in quo nobiles virgines pietate & omnium virtutum exercitatione monasticam vitam diligenter excolunt. Nec nobilitate tantum & religione, sed & remotissima antiquitate clarescunt; cum in archivo suo documenta sæculi decimi servent, unde & documentum, non tamen authographum, quod hic exhibeo, extractum est. En illud.

Legale, justumque esse declaratum est, ut ea, quæ synodali concilio diffinitur, maxime Romanæ ecclesiæ præsente præsule stili officio, atque memoriæ commendetur. Romæ itaque Alexandro viro religiosissimo præsidente, accidit, ut in monasterio S. Justinæ apud Lucensem civitatem existerent quædam monachæ fallacis, & insidiis plenæ, quarum nomina sunt Justa, & Bonella, ac Eusemia, quæ vano suo figmento, ut assolent, opposuerunt religiosæ abbatissæ præfati Monasterii nomine Erittbæ, ut noctu cum quodam clerico eam deprehendissent, quod nefas est dictum, opus nefarium usurpantem. Asserebant autem suis falsissimis indiciis, quoniam viderunt eam lampadem dormitorii extinguentem, & cum præfato clerico rectam stantem, & loquentes, portasque monasterii apertas invenisse, quæ omnia argumenta corruptæ castitatis, aut violati corpotis esse vi-

de-

ANNO CHRISTI 1062.

debantur. Nec tamen apponentes ei de corruptione corporis, ajebant, quod securæ, & intrepidæ caminum ignis intrassent, quoniam prædicta abbatissa earum castitate, & bonæ conversationis tramite excelleret, & nescirent in ea aliquam sui corporis inesse corruptionem. Dei nutu, ut fit aliquando; sic legitur, necesse est, ut veniant scandala; orta populari seditione in præfata civitate actum est, ut fama tantæ fallaciæ præberet aures prælibatas Pontificis, ut sibi mos est pervigilans, ne in ovile Domini lupus rapax ingrederetur continuo summo studio direxit a latere suo religiosos Pontifices cum venerabilibus clericis ipsius civitatis, comitante maxima parte Lucensis populi. Sedentes ergo in prædicto monasterio statuere abbatissam in medio, & quæ eam infamaverant venire fecerunt. Sed una earum Eusemia nomine ab accusatione testimonii refugit, sicut falsis personis est solitum. Cui canonice, & legaliter directi sunt tres vices nuntii, ut veniret intrepide, & si aut accusatrix, vel testis vellet haberi, audientiam ei ab omnibus quamvis esset inimica, non denegaretur, & cum venire noluisset, & non repræsentaretur canonice, & legibus denegata est illi ab episcopis in perpetuum prædictæ accusationis omnis audientia, dataque postea in ea sententia ei pœnæ debere subjacere, quam debere pati illam, cui crimen opposuit, si vere dixisset. Deinde secunda nomine Bonella in medio venisset, ac Abbatissæ accusationem inferens interrogatur ab episcopis, utrum suæ accusationis testes habuisset, & cum diceret in se rei habere testes, venit quædam nomine Justa dolosis verbis vice testis ajebat, se noctu vidisse suam Abbatissam lumen extinguentem, nihilque aliud suprædictæ accusationis se aliquo modo scire, & ista in testimonio sic deficiente vocata est alia, quæ dicebatur esse testis debere, venit, & coram omnibus voce publica dixit omnia, suprædictam Abbatissam illius criminis ream non posse deprehendi, neque accusationem, vel testimonium contra eam veraciter apponere posse. Sic deficientibus cunctis in testimonio, neque concordantibus, atque accusatione falsa omnibus revelata assertu epiſcoporum, & clericorum, simulque totius congregationis astantium laudatum, ut quæ ante domnum pontificem Romanæ Sedis Alexandrum acta fuerunt, repræsentarentur, ut sic acrius puniretur tam magnum delictum, quatenus præfatum monasterium vitiis, & dolis suprædictis mundaretur, quod ab ipso definiretur prout justum est, pene toto orbi authoritas, & exemplum haberet in sæcula. At ubi hæc omnia summo Pontifici per ordinem sunt relata, duci ad se fecit prædictam Abbatissam in ecclesia S. Martini, assistente innumerabili turba clericorum, atque laicorum non jussu Pontificis, quandoquidem minus canonicum videbatur, sed ut satisfieret populo, & vulgo coram omnibus in S. textu Evangelii juravit præfata Abbatissa, quod nocte illa, qua accusabatur, neque per se, neque per interpositam personam aliquis homo a se in monasterium inductus fuerit, neque fornicationem commisisse. Re autem agnita aperte declarata est sententia a summo Pontifice in sacro Conventu, omnes, qui tunc ibi affuerant, asserebant reum hujus incusationis, seu falsitatis erga Abbatissam eandem debere pati pœnam, quam deberet, & ipsa quæ accusabatur si vera detulissent videlicet ut extra monasterium fierent, & inclusæ manerent, sicque se haberent, ut sancti canones de falsis præcipiunt accusatoribus. Quod autem definitum est tanti patris decisione, & authoritate, simul ab omnibus laudatum est. Acta sunt hæc in Lucensi civitate præsente domno Alexandro piissimo S. R. E. præsule episcopo Petro Tusculanense, & Mainardo * episcopo civitatis Papiæ Adalrico, & episcopo *Petro Dabruzo*, & episcopo Dodo civitatis Rosellæ, & Stephano cardinale S. R. E. & universis clericis episcopatus S. Martini, & Judicibus, atque pene cuncto vulgo circumstante anno secundo ejusdem domni Alexandri II. papæ ab incarnatione vero Domini MLXII. Ind. XV. pridie idus Decembris.

* Urbinatensi Episcopo.

Ego Alexander solius Dei misericordia licet indignus S. R. & Apostolicæ ecclesiæ præsul. SS.

ANNO CHRISTI 1062.

ANNO CHRISTI 1063.

CONCILIUM ROMANUM I.

ANNO CHRISTI 1063.

Centum & amplius Episcoporum occasione Petri Florentini episcopi de hæresi & simonia accusati, adversus simoniacos, celebratum anno Domini MLXIII. tempore Alexandri papæ II.

Alexander episcopus servorum Dei, omnibus episcopis catholicis, cunctoque clero & populo, salutem & apostolicam benedictionem.

VIgilantia universalis ecclesiæ regiminis assiduam solicitudinem debentes omnibus, quæ in Constantiniana synodo nuper celebrata coram centum amplius episcopis, licet nobis immeritis præsentibus, sunt canonice instituta, vobis notificare curamus quia ad salutem vestram executores eorum vos esse optamus, & apostolica auctoritate jubendo mandamus.

CAPITULA.

I.

Cap. Erga simoniacos 1 q. 1. Vide supra ubi eadem decreta legun tur sub Nicolao II. H.

Primo namque inspectore Deo, sicut a sancto papa Leone, & a sanctæ memoriæ papa Nicolao primum statutum est, erga simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam esse decernimus; sed juxta canonum sanctiones, & decreta sanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac in ecclesia non præsse apostolica auctoritate sancimus.

II.

De his autem qui non per pecuniam, sed gratis sunt a simoniacis ordinati, quia quæsita jam a longo tempore diutius ventilata est quæstio, omnem nodum dubietatis absolvimus, ita ut super hoc capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Quia igitur usque adeo hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet ecclesia valeat reperiri quæ hoc morbo non sit aliqua ex parte corrupta: eos qui usque modo gratis sunt a simoniacis ordinati, non tam obtentu justitiæ, quam intuitu misericordiæ, in acceptis ordinibus manere permittimus, nisi forte alia culpa ex vita eorum secundum canones eis obsistat. Tanta quippe talium multitudo est, ut dum rigo-

ANNO CHRISTI 1063.

gorem canonici vigoris super eos servare non possumus, necesse sit ut dispensatione ad piæ condescensionis studium nostros animos ad præsens inclinemus. Ita tamen, ut auctoritate sanctorum apostolorum Petri & Pauli omnimodis interdicamus, ne aliquis successorum nostrorum ex hac nostra permissione regulam sibi, vel alicui sumat, vel præfigat: quia non hanc aliquis antiquorum patrum jubendo aut concedendo promulgavit, sed temporis nimia necessitas permittendo a nobis extorsit. De cetero autem statuimus, ut si quis in posterum ab eo quem simoniacum esse non dubitat, se consecrari permiserit: & consecrator & consecratus non disparem damnationis sententiam subeant, ut uterque depositus agat pœnitentiam, & * privatus ab ea propria dignitate persistat.

Cap. De cetero 1. q. 1.

* Supra loco cit *privatur a propria*.

III.

Præter hæc autem præcipiendo mandamus, ut nullus missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, vel subintroductam mulierem. Unde sancta synodus hæc a capite sub excommunicatione statuit, dicens: Quicumque sacerdos vel diaconus post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi papæ Leonis aut Nicolai de castitate clericorum, concubinam duxerit palam, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate apostolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino * interdicimus, ut non cantet missam, neque evangelium, neque epistolam ad missam legat, neque in presbyterio ad divina officia cum his, qui præfatæ constitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab ecclesia suscipiat.

Cap. Præter hoc mandamus dist. 32. Vide supra loc. cit.

* contradiçimus, *ut supra loco cit.*

IV.

Et præcipientes statuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui iisdem prædecessoribus nostris obedientes castitatem servaverint, juxta ecclesias quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos, simul manducent & dormiant, & quidquid eis ab ecclesia competit communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad apostolicam communem vitam summopere pervenire studeant, quatenus perfectionem consecuti, cum his qui centesimo fructu ditantur in cælesti patria mereantur adscribi.

Cap. eodem § Præcipientes.

V.

Ut decimæ, primitiæ, seu oblationes vivorum & mortuorum, reddantur a laicis, & in dispositione episcoporum sunt: quas qui tenuerit, a sanctæ ecclesiæ separetur communione.

Cap. eodem in fine.

VI.

Ut per laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter obtineat ecclesiam nec gratis nec pretio.

Cap. Per laicos 16. q. 7.

VII.

Nec aliquis presbyter duas ecclesias obtineat.

Cap. eodem 16. q. eadem.

VIII.

Ut per simoniacam hæresim nemo ordinetur, vel promoveatur ad quodlibet officium ecclesiasticum, neque ecclesiis præficiatur.

IX.

Et ut de consanguinitate sua nullus uxorem ducat, usque ad septimam generationem, vel quousque parentela cognosci poterit. Quod prius a Nicolao II. statutum fuit.

ANNO CHRISTI 1063. 35. q. 2. c. 17.

X.

Et ut laicus uxorem simul habens & concubinam, non communicet ecclesiæ.

Cap. eodem.

XI.

Ut nullus habitum monachalem suscipiat, spem aut promissionem habens ut abbas fiat.

Cap. Per laicos 16. q. 7.

XII.

Ut nullus laicus ad quemlibet gradum ecclesiasticum repente promoveatur, nisi prius, mutato habitu sæculari, divina consecratione inter clericos fuerit comprobatus. Vos ergo hæc & alia sanctorum patrum statuta fideliter & Christiana reverentia observate, si vultis sanctæ ecclesiæ Romanæ & apostolicæ sedis pace & communione atque benedictione & absolutione gaudere. Valete.

Additio G. C.

Adde ex Dolensi chronico: Hoc anno in Romano concilio definitum est ab Alexandro II. quod episcopus Nannetensis abbati Raimundo & monachis Dolensis cœnobii, prius redintegret damnum omne, quod eis violenter intulit, quam judicium inter eos celebretur.

Notæ Severini Binii.

Hæc de his quæ in concilio sunt statuta summatim Alexander universæ ecclesiæ. Quod autem spectat ad quartum canonem, quo decernitur, ut clerici simul manducent & dormiant, bonaque in communi possideant: scias id factum suggestione Petri Damiani, scriptis suis Alexandrum pontificem ad hæc sancienda rogantis. Extant adhuc ipsæ litteræ quibus iste præponitur titulus. *Ut canonicis, a quibus in congregatione vivitur, proprietatis habendæ licentia denegetur*. Deinde: *Domino Alexandro beatissimo papæ Petrus peccator monachus servitutem. Quantum ad nostræ intelligentiæ modulum, nullum in humano genere malum perniciosioris est criminis, quam defensio proprietatis*, &c. Prolixior est disputatio in sæpius citato codice bibliothecæ sancti Petri in Vaticano. Non de monachis, sed de clericis hujusmodi est sancitus canon: at nec de omnibus clericis, sed his qui collegiatis servirent ecclesiis, quos frequentiore usu canonicos appellare consuevimus: ob id licebat, quod hisce tenerentur canonibus obligati, ad quorum præscriptum vitam ducerent clericalem in omnibus regularem, nihil sibi proprium vendicantem. Ad finem vero prolixioris disputationis, adversus proprietarios clericos institutæ, Petrus ita perorat, dicens: *Verumtamen ut hæc apud inobedientiam clericorum, immo nummicolarum rebellionem efficaciter valeant, sancti apostolatus vestri vigor impellat*. Quod dicti superius canonis sanctione factum audisti. In hoc eodem concilio canon ille de celebratione Missarum ab eodem Alexandro sancitus esse putatur, qui recitatur a Gratiano verbis istis: * *Sufficit sacerdoti unam missam in die uno celebrare*, &c. Cogencæ synodi occasionem præbuit Petrus Florentinus episcopus, qui a clero populoque Florentino per litteras, quas recitat Baronius, de simonia & hæresi accusatus, episcopali honore privatus est. Hæc ex actis sancti Joannis Gualberti apud Surium Baronius anno prædicto.

Petrus pro vita communi canonicorum apud Alexandrum papam laboravit.

* Habetur supra sum fragmentis Alexandri.

CONCILIUM CABILONENSE

A Petro Damiano cardinale, legato apostolico, & episcopis tredecim celebratum, adversus Drogonem episcopum Matisconensem, qui Cluniacensia privilegia violaverat. In quo & alia tractata sunt, Anno Christi MLXIII.

TEmporibus domni Alexandri papæ, anno ab incarnatione Domini MLXIII. Drogo ecclesiæ Matisconensis episcopus, clericorum suorum suasione pellectus; super monasterium Cluniacense jus potestatis sibi sedis contra apostolicæ privilegia vendicare conatus est. Vallatus cuneis militum, velut prædicandi gratia, vel etiam judicii synodalis obtentu, ad beati Maioli basilicam

ANNO CHRISTI 1063.

usque pervenit: sed resistentium obstaculo intrare non potuit. Tunc Hugo venerabilis abbas Romanam adiens synodum, querelam suam exposuit: obtinuitque, ut Petrus Damianus Ostiensis episcopus, ad subveniendum monasterio destinaretur. Is ergo apud Cabilonensem civitatem, synodum congregavit: nonnulla quæ perperam videbantur præsumpta, canonicæ sanctionis vigore correxit: quæ potuit, juxta ecclesiasticæ disciplinæ regulam servanda constituit: causamque Cluniacensis monasterii, pro qua præsertim componenda devenerat, optimo fine conclusit. Nam in conspectu totius concilii lectum est Willelmi comitis, primi loci fundatoris, monimentum: ubi præter Romanum pontificem, nullum jus in eo, nullum dominium cuicumque reliquit ecclesiæ. Lecta quoque sedis apostolicæ multorum pontificum privilegia, de tuitione, munitione, ac perpetua ejusdem monasterii libertate. Inquisiti sunt omnes episcopi, si privilegia quæ audierant, rata decernerent. Omnes uno ore concorditer laudaverunt, atque ut perpetuo servanda atque illibata permaneant, communi judicio decreverunt. Ipse quoque Matiscensis inquiritur, qui nimirum non minus quam cæteri omnes episcopi, rata privilegia, & inviolabili ac perpetuo jure servanda libere cunctis audientibus profitetur. Et quia in iisdem privilegiis, inter cætera, sub anathematis intentatione erat, ne cui episcoporum liceat, in præfati cœnobii monachos excommunicationis promulgare sententiam: episcopus autem non absolute (sic enim factum excusabat) sed in hunc modum, ut perhibebat ira commotus enuntiarat: si qui sunt mei juris in illo monasterio, quos mihi liceat excommunicare, illos excommunico: qua in re contra privilegia Romanæ ecclesiæ quoquo modo egisse convincebatur, licet ille se ignorasse constanter affirmaret: tandem decernente concilio sancitum est, ut episcopus manu super sanctis evangeliis superposita juraret, sicque sedis apostolicæ legato, & concilio satisfaceret. INDICULUS SACRAMENTI. Audiat, inquit, domnus Petrus Ostiensis episcopus, & omnis sancta synodus, quia eo die, quo Cluniacum commotus adveni, non in contemptu, sive despectu sedis apostolicæ, vel domni Alexandri Romani pontificis, hoc egi: & privilegiorum tenorem ac seriem, quæ modo in nostris auribus lecta sunt, tunc ad liquidum non cognovi. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta evangelia.

Post eum quoque quatuor ecclesiæ ejusdem clerici, in conspectu omnium accesserunt, & jurejurando, quod ille juraverat, super eadem evangelia firmaverunt. Duo autem de septenario numero, qui ad jurandum a sancto concilio præfixus fuerat, non petente Matiscensi, sed donante Domino Ostiensi episcopo, remanserunt. Illico Matiscensis episcopus pavimento prostratus, veniam petiit, seseque peccasse confessus, pœnitentiam in pane & aqua jejunaturus accepit.

Postera autem die, eodem sancto residente concilio, clericis suis insistentibus, idem episcopus petiit, ut suæ quoque ecclesiæ privilegium, quod ab Agapito dudum papa constitutum fuerat, legeretur. Quo lecto, quia nihil pene, præter ea quæ omnibus ecclesiis concedi solent, continebat, videlicet ut ne vel ea quæ juris ejus jam erant, vel deinceps futura erant, quispiam violenter invaderet, sed sua omnia rector ecclesiæ in pacis ac tranquillitatis otio possideret: judicarunt episcopi, sine causa id lectum esse, quod monasterii privilegiis pridie lectis nihil detraheret. Quare perpetua monasterii libertate firmata, omnis inter episcopum & abbatem controversia sopita est: atque inter utrumque firma pax reformata. *Hæc ex Cluniacensis cœnobii tabulis, ubi paulo fusius continentur, Sirmondus excerpsit. Alia quoque hac in synodo ad ecclesiasticam disciplinam spectantia, tractata sunt: quorum ex numero fuit Haderici Aurelianensis episcopi causa, uti discimus ex Alexandri II. epistola 23. ad Gervasium Remensem archiepiscopum: quam vide supra. Vide & vigesimam primam ad archiepiscopos Galliæ, quibus significat eum a se mitti legatum apostolicum: qua auctoritate, huic concilio aliisque præfuit.*

CONCILIUM ROTOMAGENSE

Sub beatæ memoriæ Maurilio in Consecratione Basilicæ Cathedralis celebratum anno Domini MLXIII.

Ex Bessin Conc. Rotom. p. 49.

De eo hæc tradit Ordericus Vitalis lib. 5. hist. eccl. Anno Dom. Incarn. 1063. Ind. 3. metropolitanam Basilicam in urbe Rotomagensi, quam Robertus inchoavit, Maurilius Archiepiscopus in honore S. Dei genitricis Mariæ cum ingenti tripudio mense Octobri dedicavit. *In hocce Concilio actum insuper, ex MS. archivi Rotomagensis, de castitate conservanda, & ceteris SS. Patrum institutionibus, pastorum incuria negligenter postpositis, viriliter restituendis. Celebratum est istud Concilium præsentibus Guillelmo Duce, ac omnibus suffraganeis præsulibus, Odone nimirum Bajocensium, Joanne Abrincensium, Hugone Lexobiorum, Guillelmo Eburovicum, Yvone Sessuviorum, Gaufrido Constantiensium. Ad illud referendam nonnulli putant Professionis formulam, quam de fide SS. Eucharistiæ adversus Berengarii errores ea ætate conditam, & in ordine synodi, præcipuorum Conciliorum professionibus adjectam exhibet vetus liber Pontificalis ejusdem Ecclesiæ his verbis.*

Oportet etiam fratres carissimi, ut fides vestra de corpore, & sanguine Domini, quam præsidente huic sanctæ sedi venerabilis memoriæ Maurilio, communi assensu contra spurcissimos Berengarii ejusque sequacium latratus diffinitis, iterum recitetur: Corde credimus, & ore profitemur panem in mensa Dominica propositum, panem tantummodo esse ante consecrationem, sed in ipsa consecratione, ineffabili potentia divinitatis, converti naturam & substantiam panis in naturam & substantiam carnis; carnis vero non ullius alterius, sed illius quæ concepta est de Spiritu sancto, nata ex Maria Virgine, quæ etiam propter nos & propter nostram salutem flagellis cæsa, * jacuit in sepulchro, tertia die resurrexit a mortuis, & sedet ad dexteram Dei Patris. Similiter vinum quod aquæ mixtum in calice sanctificandum proponitur, vere & essentialiter converti in eum sanguinem, qui per lanceam militis de vulnere dominici lateris in redemptionem mundi feliciter emanavit. Anathematizamus autem omnes contra hanc sanctam & apostolicam fidem

* *Hæc verba; & in ligno suspensa, ex alio MS. Cod. supplenda videntur.*

su-

ſuperbe atque hæretice ſentientes, & impia temeritate garrientes.

ANNO CHRISTI 1063.

Tum ſtatuto edito decretum eſt ut ordinandi epiſcopi hanc formulam profiterentur.

Jam vero in Concilio ann. 1055. *decretam fuiſſe* A *iſtam aut ſimilem profeſſionis fidei formulam ſuadet Maurilii, aliorumque Normanniæ Præſulum zelus adverſus Berengarii errorem, qui an.* 1050. *& Brionæ confutatus, & Romæ, Vercellis, ac Pariſiis damnatus fuerat.*

ANNO CHRISTI 1063.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Ad dedicationem eccleſiæ Moyſſiacenſis in Cadurcis, VIII. Id. Decemb. anno domini MLXIII.

Moyſſiacenſis cœnobii, quod in Cadurcis ſitum, B *eccleſiæ dedicatio facta eſt* VIII. *Id. Decemb. anno Chriſti* MLXIII. *Ad eam convenerunt, Auſtindus Auſcenſis archiepiſcopus, & epiſcopi ſeptem, Raymundus Lactorenſis, Guillelmus Convenenſis, VVilelmus Aginnenſis, Heraclius Bigorrenſis, Stephanus Oleronenſis, Petrus Aduренſis, Durannus Toloſanus, qui & cœnobii hujus abbas erat. Excluſus Fulco epiſcopus Cadurcenſis, quia ſimoniacus. Quorum omnium monumentum ſupereſt hodieque in eccleſia ipſa, lapis ſcilicet, cui ſunt hi verſus inciſi:*

Idibus octonis domus iſta dicata Decembris,
Gaudet pontifices hos conveniſſe celebres.
Auxius Oſtindum, Lactora dedit Raymundum,
Convena Guillelmum, direxit Aginna Wilelmum.
Juſſit & Heracleum non deeſſe Beorra benignum,
Elloreus Stephanum conceſſit, & Adura Petrum,
Te Duranne, ſuum noſtrumque Toloſa patronum.
Reſpuitur Fulco Simonis dans jura Cadurco.
Myriades luſtris apponens tres duodenis.
Virgineum partum dabat orbi tunc venerandum.
Hanc tibi, Chriſte Deus, rex inſtituit Clodoveus:
Auxit magnificus poſt hunc donis Ludovicus.

G. C. In voce, *Myriades*, bis peccavit auctor hujus carminis: quod & eam ſingulari numero uſurpaverit, C cum *Myrias* dicenda fuiſſet: & pro mille ſumpſerit, cum decem millia ſignificet. Sic ergo peſſimum verſum bene interpretare: *Myrias* una annorum, hoc eſt apud iſtum, anni mille, *luſtris duodenis*, annis ſcilicet ſexaginta, *apponens* & adjiciens *tres* annos, *virgineum partum*, id eſt, annum virginei partus, *dabat tunc*, & deſignabat. Guillelmus Catellus non intellexit, annumque putavit indicari MLX.

SYNODUS AMBIANENSIS

Anno 1063. *habita p. c. cauſa Fulconis Corbejenſis abbatis.*

CORbejenſium jura quædam uſurpaverat Fulco II. Ambianenſis Epiſcopus. Hanc uſurpationem facto ipſo proſequutus eſt Guido Fulconis ſucceſſor datiſque litteris ad eundem abbatem venire juſſit ad ſuam Ambianenſem Synodum eumque ex morbo ſe excuſantem anathemate punivit. Quæ exinde conſequuta ſunt habes e Gallia chriſtiana T. X. pag. 1165. Hujus Synodi nihil ſupereſt niſi litteræ Guidonis quibus Fulco ad eam Synodum invitantur quas hic damus ex eodem opere pag. 287. app.

Litera VVidonis Ambianenſis Fulconem abbatem Corbejenſem ad Synodum invitantes.

Gal. Chr. t. x. p. 281.

Fulconi Corbejæ abbati VV. divino præſagio ſibi datus epiſcopus, modeſte ſapere & ſuperflua devitare.

QUoniam ad eccleſiaſticæ eruditionis utilitatem ſynodales conventus patres legimus inſtituiſſe, decet & nos, qui eorum laboribus licet virtutibus impares ſucceſſimus, in præſignatis veſtigiis, prout mundana tempeſtas ignoſcit, greſſus D infigere. Quapropter veſtram columbinam ſagacitatem noſtris uſibus profuturam, ſynodo quam III. Nonas Julii celebraturi ſumus, vos intereſſe invitatum decrevimus. Balduinum vero monachum vobiſcum adducere, atque ibidem noſtris viſibus præſentari curate. Si autem illicitis excuſationibus oppoſitis, prædicto concilio vos ſubtraxeritis, vinculis anathematis ſine dilatione vinciamini. Vale.

CONCILIUM MANTUANUM

Anno 1064.

Quo Cadalous pſeudopapa iterum condemnatur, & Alexander a criminibus ſibi objectis expurgatur, defenditur, & abſolvitur: anno MLXIV. tempore Alexandri papæ II.

Cauſa & occaſio celebrati concilii.

CUm Cadalous ſchiſmaticus Romæ condemnatus fuiſſet, illi, qui partes ipſius tuebantur novas calumnias novaſque turbas creabant Alexandro, objicientes illi quod collata pecunia thronum apoſtolicum conſcendiſſet: ut ſcilicet hac ratione alios ab Alexandro abriperent, alioſque mutuo inter ſe digladiantes hac de re conſtituerent, & ſic partes ſuas roborarent. Accedebat, E quod a proceribus imperii ſanctus Anno Colonienſis archiepiſcopus, cui cura & adminiſtratio imperii demandata fuerat, Romam ablegatus, coram Alexandro pontifice & cardinalibus diceret, per iſtam Alexandri electionem privilegiis & juribus regis Germaniæ ſummam injuriam illatam, utpote quæ aliter, quam hactenus conſueverat, ſine conſenſu & auctoritate regis habita fuiſſet.

ANNO CHRISTI 1064.

Pontifex rogatu sancti Annonis hanc synodum indicit. Qui interfuerint.

Quod cum Hildebrandus in præsentia cardinalium constanter refutasset, nihilque juris in electione Romani pontificis regi concessisset, quodque illi prætendebant, non jus at tyrannidem esse ostendisset: rogatu sancti Annonis, auctoritate apostolica indicta est synodus in partibus Lombardiæ celebranda apud Mantuam, qua ipse pontifex, licet illud a dignitate sua alienum foret, electionem suam legitime & juste factam ostenderet. Hortatu pontificis interfuerunt Petrus Damiani Ostiensis episcopus, Anno Colonienſis archiepiscopus. Ex Hispania Munio Calagurritanus, Eximius Aucensis, & Fortunius Alavensis adfuerunt, qui pro reliquis legatione fungebantur. Inter omnes Lombardiæ episcopos, etiam ipse Cadalous * Parmensis episcopus & pseudopontifex, jussu sancti Annonis præsto fuit. His præsentibus, *statuto termino exiens*, ait collectio Nicolai Aragonii, *Alexander papa ab Urbe cum episcopis & cardinalibus, ad præfixum locum prospere, domino auxiliante, pervenit. Ibi autem episcopi Lombardiæ cum suis ecclesiarum præsulibus, præter Cadaloum Parmensem, quem idem Colonienſis adesse præceperat, qui remordente conscientia se absentaverat, pariter convenerunt. Cum in synodo eadem cum episcopis Alexander resideret, causam electionis suæ ita diserte rationibus manifestis comprobavit, atque se de omnibus, quæ sibi ab æmulis malitiose objecta fuerant, excusavit sufficienter, adeo quod episcopos Lombardiæ qui sibi fuerant adversati, benevolos reddiderit & subjectos. Sedato itaque per Dei gratiam imperii & ecclesiæ scandalo, post solutionem synodi, Alexander papa Romam ac cæteri ad propria hilares redierunt.*

* *Dormitare bis Binium patet ex Aragonii verbis quæ subjicit.*

Alexander papa interfuit.

Acta concilii.

Quod Sigebertus addit, Alexandrum pontificem a crimine simoniæ, quod ei imputatum fuerat, se adhibito juramento expurgasse, Otto Frisingensis negare videtur: qui cum agit de ejusmodi accusatione Romam missa ab Henrico rege, nihil habet de accusatione criminis simoniæ, quo postulatum referunt Alexandrum: sed ipsum regem ejus delicti reum constitutum affirmat, eaque de causa ejusdem pontificis litteris Romam vocatum. Et quamquam certo ignoretur, quæ post hæc in synodo gesta fuerint: tamen hoc omnes affirmant, Cadaloum in eadem condemnatum fuisse. Tradunt enim omnes scriptores ejus temporis, quod his duobus conciliis condemnatus militem armaverit, Urbemque aggressus, ut Alexandrum a sede Petri exturbaret, contumelioſe pulsus & victus fuerit, pauciſque post diebus quam ab Alexandro veniam petiisset, & impetrasset, malam mortem incurrerit. Vide epistolas Alexandri ad Gervasium Remensem archiepiscopum, & Baronium anno 1064. numero primo & sequentibus

Cadalous pseudopapa iterum condemnatus, post veniam petitam male obiit.

Observatio P. Antonii Pagi. ad An. 1064. n. I. & seq.

Narrat Baronius *Cadaloum* pseudo-Papam iterum in Concilio Mantuano hoc anno habito condemnatum fuisse, & *Alexandrum II.* in universa Ecclesia Pontificem deinceps agnitum. Verum *Synodum Mantuanam*, ideoque & *Cadoli* Antipapæ damnationem pertinere ad annum milleſimum ſexageſimum ſeptimum, nos certo docet Landulphus Junior, ſeu a Sancto Paulo, qui res Mediolani geſtas literis mandavit. Is apud Puricellum in Vita Sancti Arialdi Martyris c. 38. narrata morte ejus, quæ anno MLXVI. contigit, ait: *De cujus morte doluit Alexander Papa unde anno ſequenti, ſcilicet MLXVII., cum idem Papa iret ad Synodum, quam* MANTUÆ *celebravit, Mediolanum venit, multaque fecit ſtatuta de ſtatu Mediolanenſis populi & Cleri.* Quare Sigebertus in Chron. qui hoc tempore vivebat, & poſt eum Naudetus & Matthæus Pariſ. in Chron. recte Concilium hoc anno ſuo reddidere. Hæc Sigeberti verba ad annum MLXVII. *Romæ duobus de Papatu contendentibus, Mantuæ Synodus colligitur, & mediante Annone Colonienſi Archiepiſcopo, Alexander ſe jurejurando de ſimonia expurgans in Sede Apoſtolica ſubrogatur, Cadolus ut ſimoniacus repudiatur.* Baronium, alioſque decepit Continuator Hermanni Contracti, nec in Hiſtoria, nec in notatione temporum accuratus; ad quod cum animum Puricellus laudatus non advertiſſet, videretque Ptolomæum Lucenſem in Chron. Concilium Mantuanum memorare ad annum MLXIX., exiſtimavit hæc totidem Concilia eſſe in ea urbe celebrata; cum tamen vel ex ipſa Ptolomæi lectione pateat, eum de eo Concilio Mantuano verba facere, in quo *Cadolus* damnatus, & *Henricus* Rex Germaniæ Eccleſiæ reconciliatus.

ANNO CHRISTI 1064.

Vidit hunc errorem vulgarem Franciſcus Maria Florentinius in Comment. Rerum ad Mathildem Comitiſſam ſpectantium lib. 1. eumque non vulgaribus argumentis confutavit. Ipſemet enim Alexander Papa in Epiſtola ad Gervaſium Remenſem Archiep. ordine XII. *Antiqui hoſtis invidia*, inquit, *Antichriſtum per iniquitatis conceptionem ſuorum viſcerum egerens de ſentina, tantis eo ingruentem Romanam Eccleſiam per quinquennium, nunc callida tergiverſatione, nunc hoſtili invaſione oppreſſit periculis, ut inteſtina noſtræ ſpecialis Eccleſiæ negotia, vix poſſemus ventilare, nedum longinqua ad plenum extricare. Verum poſt longam tempeſtatem, & crebras procellas, ſereno, nube expulſa, Deo jubente, reddito, forenſibus jam occurrere valemus.* Quare cum Cadolus anno MLXII. Eccleſiæ Romanæ vexandæ initium fecerit, quinquennium illud nonniſi anno MLXVII. abſolutum, & tunc Concilium Mantuanum a pontifice indictum. Præterea, Baronius num. XXXIV. ex Actis a Nicolao Aragonenſi collectis refert, *vix elapſo ſpatio unius anni* Cadolum ad Urbem remeaſſe, & a Cencio præfecti filio in caſtellum Sancti Angeli receptum fuiſſe: *In quo loco per duos annos a fidelibus Papæ Alexandri obſeſſus, & calamitatibus multis afflictus, exinde egredi non potuit, donec ab eodem Cencio trecentis libris argenti ſe redemit*, ſubdit idem Nicolaus, qui addit, eum poſtea inde occulte diſceſſiſſe; Leo vero Oſtienſis apud Baronium num. XXXV., *turpiter*, inquit, *cum paucis aufugit, neque ultra huc rediit.* Cadolus ergo nonniſi ſub finem anni MLXIII. Romam rurſus aggreſſus eſt: quod ſi ibidem per biennium a Catholicis obſeſſus fuit, hoc anno ad Concilium *Mantuanum*, quo eum Henricus Rex vocavit, venire non potuit, fruſtraque laudatus Nicolaus eum contumacem appellat; ſi obſeſſus in caſtello Sancti Angeli inde exire non potuit. Inſuper ſi paucos poſt Concilium *Mantuanum* dies Cadolus interiit, id accidit, quando hoc anno in eodem caſtello obſidione cingebatur, ideoque in illis Actis perperam diceretur, *Cadolaum* poſt duos annos inde aufugiſſe.

Baronius num. II. ut probet Concilium *Mantuanum* ad annum 1064. pertinere, laudat Hermannum Contractum, quo nomine ejus Continuatorem intelligit; ſed is de rebus hoc & ſequentibus annis Romæ geſtis parum edoctus fuit, ut eum legenti patebit. Imo idem Continuator varia alia in literas miſit, quæ falſa eſſe certis documentis conſtat. Citat etiam Baronius Lambertum ad hunc Chriſti annum, qui tradit, *Sanctum Annonem* Colonienſem Archiepiſcopum in Italiam directum quem liquet inde ad *Mantuanum* Concilium perrexiſſe. At *Anno* bis in Italiam miſſus, anno nempe 1064., annoque poſtea MLXVII., quo in Lombardiam cum Alexandro Papa & Gothefrido Tuſciæ Duce profectus eſt, & Concilio *Mantuano* interfuit. Lambertus ad hunc Chriſti annum de primo Annonis in Italiam adventu verba facit, ut videre eſt apud Baronium num. XXIV. Addit Lambertus: *verum ubi ipſe* (ſc. Anno) *peracta legatione regreſſus eſt in Galliam, Parmenſis epiſcopus* (nempe Cadolus) *armata multitudine non modica Lucenſem Epiſcopum* (ſc. Alexandrum II. Papam) *Sede Apoſtolica per vim deturbare aggreſſus eſt. E contra fautoribus illius ad arma impigre concurrentibus, congreſſio facta eſt, multique hinc & inde vulneribus acceptis corruerunt.* Paucis interpoſitis: *Anſelmus tamen, qui & Alexander, & virtute militum & favore Principum Sedem obtinuit. Alter vero etſi per contumeliam repulſus, tamen quoad vixit, ab jure ſuo non cedebat*, &c. Ubi Lambertus uno tenore narrat, quæ hoc & ſequentibus annis contigere; quod decepit Baronium, qui ex Lamberti verbis laudatis deducit, Concilium Mantuanum in quo Alexander II. verus Pontifex agnitus, & Cadolus damnatus, hoc anno congregatum fuiſſe; cum tamen, ut mox diximus, quæ refert Nicolaus Cardinalis Aragonius, cui magnam fidem habendam ipſemet Baronius cenſet, huic opinioni adverſentur. Miſſus itaque hoc anno Romam ab Henrico Rege *Sanctus Anno*, ut teſtatur etiam Otto Friſingenſis apud Baronium num. XXXIII. & peracta legatione in Germaniam reverſus eſt. Porro Mantuam ad Mathildem Comitiſſam pertinuiſſe, alio loco oſtendimus.

ANNO CHRISTI 1064.

AD MANTUANUM CONCILIUM

Pro causa Schismatis Ecclesiæ Romanæ tollendi Anno forte 1072. habitum,

ADDITIO.

Ex Suppl. Mansi pag. 1379. An. circiter 1071.

Mantuani Concili acta omnia deperierunt, nihil que ejus dedit Labbeus, nisi pauca illa, quæ Nicolaus Aragonius in Actis Alexandri II. memoriæ prodidit. Ea dum Binius in historia ejusdem Concilii, quam & Labbeus in Collectione sua inseruit, expendit, mirum est quam sæpe in offensionem veritatis incurrerit. Scribit, Cadaloum a Concilio exauctoratum, militem armasse, Urbem oppugnasse, Alexandrum exturbasse. Nihil ejusmodi Cadalous est ausus, illa enim omnia arma, exercitus, vis in Urbem & Alexandrum Concilii Mantuani definitionem annis fere decem præcesserunt, ut in Dissertatione mea demonstrasse me blandior. Victus in concilio Antipapa, abiit confusus dejectusque, nec diu post inglorius & obscurus obivit. Hujus igitur Concilii, adeo celebris, historia non satis accurate hucusque exposita, a me quidem, ad chronologiam quod attinet, non indiligenter, ut arbitror, digesta est in peculiari Dissertatione, quam superius dedi. Reliquas ejusdem circumstantias hic exhibeo ipsis verbis Benzonis Albensis, de quo sæpe alias dictum. Quanquam scriptori huic non sine delectu fidem ut addicant lectores moneo, cum Antipapæ partibus faverit, & quamquam præsens omnibus adfuit, multa tamen factioni suæ ingrata silentio tegit. Hæc igitur Benzo lib. III. cap. 26.

* I.e. post an. Concilio Germanico.

Completo spatio annuæ revolutionis * incipit Annas iter suæ expeditionis, & venit Mantuam cum trecentis falcatis, quem recepit Comitissa Beatrix sumtibus regifico luxu paratis. Mandaverat autem ipse jamdudum Alexandro, per Cuniber- C tum Taurinensem episcopum, ut causa finiendæ litis jungeretur sibi Mantuæ ad celebrandam synodum. Rursus quoque per Vercellensem Gregorium, cui se Alexander familiarius credebat, annunciaverat idem Annas omnia, quæ idem Alexander præscire volebat. Veniens autem gratulabundus & lætus, arridenti fortunæ se indubitan-

* Hildepran- dus.

ter dedit. Prandellus * denique, de certis semper incertus, domi resedit. Præterea Domino electo

* Cadaloo.

* legavit ipse idem Annas, ut quantocius adesset Parmæ, atque totum suum exercitum dirigeret Mantuæ; Adjiciens quoque: *Domine pater, quare venerim, tu bene nosti, matura ergo, quæ sunt op-* D *ponenda totius ecclesiæ hosti.* Continuo Dominus electus effusis lacrymis suspexit in cœlum & dixit: *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* Denique tanta velocitate regressus Parmam, ut videretur sibi, quod Angelus Domini, qui asportavit Abacuc super lacum Babyloniæ, transtulisset eum in locum Parmensis coloniæ. Congregatis autem Episcopis synodus inchoatur. Baburras Alexander in cathedra collocatur, & prout valebat, eos de servitio Dei admonebat. Et cum diu multumque frendens blaterando verba perstrepe- ret, nullusque balbutationem ejus intelligeret, E Annas admonuit esse cessandum atque in crastinum reservandum.

Cap. XXVII. Postquam autem die mediante complevit Alexander Synodicæ administrationis officium, Patarinorum magna comitante caterva, abiit ad suum hospitium, Annas vero ascendens in sanctua- A rium juxta altare, cœpit cum lacrymis diutius orare. Ad quem accedens Comitissa dixit; *Domine Archiepiscope, tempus est refectionis.* Cui ille: *Prohibet hodiernum edulium dolor cephalicæ passionis.* Illa quidem, ut ad epulas accederet, devote instabat: Ipse autem in proposito abstinentiæ perdurabat. Tandem rogavit eam, quo præciperet cunctis expetere mensam, pulsisque omnibus secretam rediret ecclesiam. Et adjecit: *est secretum, o Domina, quod tibi volo confiteri, post cujus confessionem tecum cœnabo, si forte hodie aliquid manducabo.* Deinde ex improviso motu, inclinans se, ut ad pedes ejus caderet, illa opponens brachia contra, precatur, ne id faceret. Flentibus autem non parum utrisque, suspirando, singultiendo, B absterso lacrymis exorsus est ipse. *Ante hoc sacrum altare, supra quod celebratur sacrificium corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, tristitiam cordis mei, o piissima domina, confiteor tibi. Et terram osculando, supplico benignitati tuæ, quatenus inde mihi digneris largiri medicinam, ne cadam in opprobrium & in baratri ruinam. Non te latet, o domina, meum figmentum, atque meorum origo parentum. Luce clarius est, quod sanctus imperator secundus Henricus me erigens de stercore, super altitudines ceterorum procerum præesse voluit, meque se alterum in imperio constituens, nil plus facere potuit. Et ego miser & peccator factus lupus rapax, rapui filium ejus de sinu matris, cum debuissem me opponere præsumitori hujus crudelitatis. Et quoniam ap-* C *probavi promotionem istius Alexandri, quem in cathedra B. Petri statuerunt Normanni. Idcirco inimicatur mihi tota curia domini mei regis, inde appellor Judas & desertor & infidelis, & nisi ista correxero, tanquam leprosus elongabor ab eis. Hæc est mors mea, si cadens in infernum reliquero galaxea. Præbe itaque consilium, o bona princeps, misericordiæ, & veritatis amica, ne de vetito consilio judiceris velut dives, denegata Lazaro mica.* Comitissa vero hæc audiens, ingemuit, & facie pallens toto corpore intremuit, dixitque: O *pater, quicquid tua sapiens cogitatio super hac re melius sentit, proferre non dubites, quia non deficiam, si quo-* D *quo modo possim relevare tuam tristitiam.* Tunc Annas ter & quater suspirans ait: O *Domina, Deo & tibi committo. Vide, ne me interficias. Vide, ne hoc alicui dicas. Volo istum Alexandrum ducere ad curiam, & jurabo illi quod nullam patietur injuriam. Et si de pacto amicitiæ inter istum & regem fuerit fortasse aliquod intervallum, movabitur Coloniæ, & imperabit super totum Archiepiscopatum, me autem habebit sicut capellanum.* Et Comitissa dicit: *Pater sancte: sicut vis fiat, nullus erit, qui tuis decretalibus contradicat.* Tunc Annas præ gaudio dixit: *Veraciter vocaris Beatrix, in tribulationibus constitutis adjutrix & benefactrix. Macrobiam* E *te faciat agia Sophia, cœli terræque creatrix.*

Et facta est dies crastina. Noluit Annas ea die Cap. XXVIII. in conventu sedere cum Alexandro, quia tædium fuerant cunctis verba, quæ dicebat blaterando. Tertiæ vero diei diluculo, adest Parmensis exercitus maxima multitudo, promtissima perficere jus-

ANNO CHRISTI 1064.

jussionem Colonienſis Agrippæ. Diſcurrens per plateas Mantuanæ urbis armorum horror ingerebat formidinem turbis, clamans vocibus & tubis. Badacule diabole, quid veniſti huc facere. Carbo extinctus, ſtigia palude tinctus, maledicte foris & intus. Hæc audiens Alexander delituit, atque ad ſynodum venire diſtulit. Ut autem pervenit ad aures Beatricis ſonitus iſte, quaſi morte præoccupata, cecidit in lectulum anguſtiata. Hoc audito Annas ad eam concurrit, qua viſa, ruens in terram velut mortuus fuit. Currunt tales & quales ad triſte ſpectaculum, ululabat Civitas flebatque Palatium. Mutavit fortuna rerum faciem, labefactavit Parmenſium aciem. Poſt ſpatium unius horæ, reverſus in ſe Annas & nutu ac flebili voce cœpit dicere: *Exite foras*. Turba quidem dimiſſa, ſemel & iterum oſcitavit ipſa. Tunc Archiepiſcopus quaſi ſibilando dixit: O *piiſſima domina, dignare paululum aperire oculos, & reſuſcita nos tuos fideles mortuos*. At illa palpebras ſublevavit, vivoſque quantulumcumque lætificavit. Interea nox venit, atque exceptis puellis alios ad hoſpitium abire coegit. Cum medium ſilentium tenerent homines, & animalia cuncta, reficitur modica ſorbiuncula. Dormivit parum ſolummodo ad unius horæ ſpatium; deinde eodem cibo refocillatur. Cui dixit: O *domine, ſi hoc vis perficere, quod mihi dixiſti, me & te & regem occidiſti. Ubi enim fuerimus notati nomine atque officio Judæ traditoris, adjudicabimur filio perditionis. Non eſt hoc tui juris, ſed imperatoris, & hoc debet fieri in ſynodo cum Epiſcopis, qui examinant cauſam ſub teſtibus legitimis*. Quid plura? Eva vicit, quia hunc inheſcando vetitam eſcam mordere coegit, ſtatimque a propoſito cogitationis omnino quievit, raſiſque crinibus ad curiam rediit. Quod ut cognovit rex ejuſque curia, indignantur ſibi pro communi omnium injuria. Annas autem habens ſimilitudinem Apopompei, cœpit conſpirare adverſus Chriſtum domini; quod malum adhuc perdurat: det finem mali, qui cuncta regendo & judicando procurat.

ANNO CHRISTI 1064.

(1) CONCILIUM BARCINONENSE,

In quo leges Gothicæ, quibus Catalani utebantur plane ſunt abrogatæ, anno domini MLXIV. tempore Alexandri papæ II.

Cauſa & acta concilii.

EPiſcopi Hiſpani, qui Mantuano concilio interfuerunt, reverſuri in Hiſpanias, duxerunt ſecum ab Alexandro papa decretum legatum a latere Hugonem cardinalem, cujus auctoritate Barcinone hæc ſynodus congregata fuit: in qua leges Gothicas, quibus Catalani utebantur, penitus abrogavit, novaſque ſanxit quibus populus hactenus utitur. Ut autem ritus Gothici, in ſacris adhiberi ſoliti, abrogarentur, ab illis obtinere non potuit, nec cogere voluit: cum iidem in concilio Mantuano catholici eſſe cogniti fuiſſent. In eadem ſynodo Alexander papa tamquam germanus pontifex eſt receptus: Cadalous autem communibus omnium votis eſt condemnatus. *Baronius ad an.* MLXIV. *num.* XLII.

ADDITIO G. C.

REm *aliter narrat Mariana lib.* IX. *hiſt. cap.* V. *Hugonem ſcilicet, ante Mantuanum concilium, anno* MLXIV. *ad principes Hiſpaniæ Roma legatum, effeciſſe, ut repudiato Cadaloo, ab Alexandro ſtarent. Addit*: Is legatus, ut Gothica precandi ratio abrogaretur, quamvis magno conatu obtinere non potuit. Miſſi contra Mantuam in Gallia Ciſalpina, ubi de ſchiſmate conventus epiſcoporum habiti ſunt, epiſcopi tres, Munio Calagurritanus, Eximius Aucenſis, Fortunius Alavenſis, Gothicos libros, quos ſecum detulere, pontifici & patribus probarunt, quaſi orthodoxos nullaque vitioſos parte.

Quod ſi anno MLXIV. *ivit in Hiſpaniam Hugo recens in Alexandri gratiam receptus: bis in eam legatum fuiſſe neceſſe eſt. Nam & anno* MLXVIII. *eo profectum, aliquot præfuiſſe conciliis, & Romanum in ſacris ritum, pulſo Gothico, inſtituiſſe, ad annum illum oſtendemus.*

Minus aſſentior Binio, qui poſt Baronium ait, leges Gothicas hoc anno penitus abrogatas in Catalania fuiſſe. Eodem enim anno id perfectum, quo abrogatæ ſunt Gothicæ ſacrorum ceremoniæ ex illius gentis ſcriptoribus diſcimus.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad an. Ch. 1064. n. 6. & ſeq.

Hugonem Candidum Presbyterum Cardinalem in Hiſpaniam legavit Alexander II. tum ad tollendum Schiſma, tum ut Divinorum Officiorum ritus Romana ex formula conſtitueret; quod diſcimus, tum ex Diago lib. 2. Hiſt. Comit. Barcin. c. 57. tum ex Surita l. 1. c. 21. Agnitus fuit ab omnibus ut verus Pontifex Alexander II. & Officium Rom. uti jam decretum fuerat in Concilio Jacetano anno MLXIII. coacto receptum in Concilio ab Hugone Legato. Sed contigere hæc omnia anno MLXVIII. teſtibus citatis Auctoribus, omnibuſque qui tradunt hæc peracta poſt Concilium Mantuanum anno MLXVII. congregatum. Ad hæc *Sanctius Ranimirus* Aragonum Rex, in Privilegio Abbatiæ Leirenſis, quod extat apud Sandovallium in Notitia epiſcoporum Pampilonenſium ait, *Hugonem* Cardinalem interfuiſſe Concilio *Leirenſi, anno regni ſui ſexto*, qui eſt annus Chriſti MLXVIII. cui Surita & qui Hiſtorias ſuas veterum Monumentorum fide compoſuere, Divinorum Officiorum mutationem aſſignant. Ad eum itaque annum Concilia varia durante ea Legatione in Hiſpania habita, revocanda, nec una Hugonis Legatio in duas dividenda, ut perperam Coſsartius Tom. IX. Concil. pag. 1181. qui cum non advertiſſet, *Concilium Mantuanum* ad annum MLXVII. pertinere, & legiſſet, *Hugonem* poſt illud Concilium in Hiſpaniam ab Alexandro II. Legatum miſſum, unicam Hugonis Legationem in duas diſtinguit, alteram, quæ hoc anno cum quo illud Concilium alligat, alteramque, quæ anno MLXVIII. acciderit. Recte tamen vidit Coſsartius *Concilium Barcinonenſe*, cujus hic meminit Baronius, ſpectare ad annum MLXVIII. ſicut & *Toloſanum* ac quædam alia, de quibus

(1) Iſta ad an. 1040. manifeſto errore revocat Surita, Baronius, aliique ad an. 1064. Melius in poſtrema Conciliorum editione Pariſienſi, ubi iſta acta dicuntur an. 1068. quod verum eſſe probavit Didacus in hiſtoria Comitum Barcinonenſium. Errant autem vehementer, qui iſtam Gothicarum legum abrogationem, ſeu potius additionem ad veterem legis codicem, decretam putant in Concilio Eccleſiaſtico. Nulla enim illic mentio auctoritatis Eccleſiaſticæ. Sane ſcriptores rerum Hiſpanicarum, & alii quidam, tradunt huic conventui præfuiſſe Hugonem Candidum Cardinalem, qui tum Sedis Apoſtolicæ Legatus erat in his regionibus, eumque penitus abrogaſſe leges Gothicas, novaſque ſanciviſſe: quod inſigniter falſum eſt. Factum id ſola Principum auctoritate, cum conſilio tamen Magnatum, & judicum provinciæ. Delendum ergo Concilium iſtud in tomis Conciliorum. *Baluzius l. 4. Marcæ Hiſpaniæ.*

ANNO CHRISTI 1064.

bus eo Christi anno agemus. *Barcinonense* eo Christi anno habitum demonstrat Diagus laudatus, aitque Ecclesiasticorum Officiorum reformatione a Sancio Ramiro ejusque Proceribus admissa, *Hugonem* Legatum cum Aquilino Sancti Joannis Pennatensis Abbate a Sancio Ramiro Rege Legato ad Pontificem misso Romam perrexisse, & dum per urbem Barcinonensem transiret, ibi per aliquot dies substitisse.

Præerat tunc Comitatui Barcinonensi Raymundus Berengarii hujus nominis primus; *qui Vetulus dicebatur. Hic Raymundus Berengarii nimia claruit probitate, & inter alios Hispaniæ Principes super Agarenos tantum habuit principatum, ut XII. Reges Hispaniæ* (ideſt Præfect Saracenorum) *suo tempore annuatim ei tributum tanquam domino persolverent. Hic denique Comes famosissimus suum optans dominium decorare, coram Ugone Cardinali & Legato Romano, ac suis plurimis Magnatibus intra Barchinonæ palatium, suprædictorum consilio & assensu, propria quædam instituit jura, quæ Barchinonæ Usaticos nuncupamus, mandavitque, ut iis constitutionibus omnes comitatus sub Barcinonensis Comitatus imperio regerentur*, inquit Auctor Anonymus *de gestis Comitum Barcin.* Videns Legatus hunc Principem ad ea, quæ Alexander II. optabat, valde propensum, de Officio Gothico in eo Principatu abrogando cogitavit. Ejus conatum promovit *Adalmodis* Raymundi uxor in Francia nata, ubi Officium Romanum, *Gallicanum* dictum, in usu erat, fœmina ingentis animi, & cujus res præclare gestæ in monumentis Hispanicis sæpe occurrunt. Legatus itaque Concilium *Barcinone* indixit, cui interfuere Episcopi & Abbates Principatus Barcinonensis, & in quo, ut refert Diagus laudatus, communi consensu Officium Gothicum repudiarunt, & juxta sacros Canones decreverunt, ut imposterum Clerici in perpetua continentia viverent, neque, ut ante factum fuerat, uxores ducerent. Sed Concilium illud, uti jam insinuavimus, anno MLXVIII. celebratum.

ANNO CHRISTI 1064.

Antequam ei finis imponeretur, subdit Diagus c. 58. *Raymundus* Comes Conventum Procerum, quem Hispani *Cortes* vocant, convocavit, ut in eo de legibus Gothicis, quod jam factum fuerat de legibus Ecclesiasticis in Concilio, fieret. Huic adfuere *Hugo Legatus* & Magnates numero XXI. quorum consilio & assensu Codex Legum, vulgo vocatus, *Usatici Barcinonenses*, quo etiamnum utuntur Catalani, a Principe conditus est, ut liquet etiam ex ejus Præfatione, in qua legitur: *Hæc sunt Usaria de curialibus usibus, quos constituerunt tenere in eorum patria omni tempore domnus Raymundus Barchinonenſis vetus Comes, & Adalmodis ejus conjux, assensione & exclamatione illorum terræ Magnatum, videlicet Pontii Vicecomitis Gerundæ*, aliorumque ibidem nominatorum; inter quos cum nullus Episcopus compareat, Baluzius lib. 4. Marcæ Hisp. ad annum MLXVIII. recte concludit, Gothicarum Legum abrogationem, seu potius Additionem ad veterem legis Codicem, factam non esse in Concilio Ecclesiastico, deceptumque Baronium, aliosque qui eam attribuunt *Hugoni* Legato, cum id factum fuerit Principis auctoritate. Fallitur tamen Vir doctissimus in eo, quod ait, *Concilium Barcinonense* ex Conciliorum Collectione delendum esse; cum, teste Diago laudato, omnes Scriptores Catalani ejus mentionem fecerint.

CONCILIUM ROMANUM II.

Anno 1065.

Contra incestuosorum hæresim celebratum anno domini MLXV. tempore Alexandri papæ II.

Incestuosi hæretici qui & quales?

HOc tempore hæresis incestuosorum a quibusdam jureconsultis excitata atque defensa est, qui auctoritate Justiniani imperatoris eadem ratione, qua in successionibus, gradus consanguinitatis numerandos esse docebant. Impugnavit eam hæresim præ cæteris acerrimus orthodoxæ fidei defensor Petrus Damiani. Cumque ejus scriptis tolli non posset & ad eam comprimendam auctoritate apostolica opus esset: Alexander papa, Romæ hanc synodum indixit, in qua contra defensores illius hæreseos decretum edidit, quod a Gratiano his verbis describitur: Ad sedem apostolicam perlata est quæstio noviter exorta de gradibus consanguinitatis, quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eosdem propinquitatis gradus contra sacros canones & ecclesiasticum morem numerare nituntur, novo & inaudito errore affirmantes, quod germani fratres vel sorores inter se sint in secunda generatione, filii eorum vel filiæ in quarta, nepotes vel neptes in sexta: talique modo progeniem computantes, & hujusmodi sexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter se posse nuptialia jura contrahere. Et ad hujusmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum assumunt sæculares leges, quas Justinianus imperator promulgavit de successionibus consanguineorum: quibus confisi ostendere moliuntur, fratres in secundo gradu esse numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in sexto. Sic seriem genealogiæ terminantes, numerationem sanctorum patrum, & antiquam ecclesiæ computationem ad nos usque perductam perversa quadam calliditate disturbare nituntur. Nos vero, Deo annuente, in synodo habita in Lateranensi consistorio, convocatis ad hoc opus episcopis & clericis atque judicibus diversarum provinciarum, denique diu ventilatis legibus & sacris canonibus, distincte invenimus, ob aliam atque aliam causam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus siquidem ob nihil aliud iplorum graduum mentio facta est, nisi ut hereditas vel successio ab una ad alteram personam inter consanguineos deferatur: in canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monstretur usque ad quotam generationem a consanguineorum sit nuptiis abstinendum, *&c. Et in fine sic:* Taliter igitur determinatis gradibus consanguinitatis, apostolica vos auctoritate monemus, fratres & filii, ut omnibus sic seriem genealogiæ computandam esse intimetis, quemadmodum sancti patres numerandam esse sanxerunt, & antiquus mos ecclesiæ per longa tempora olim computasse monstratur. Nam si quis perversa & obstinata mente a recto tramite apostolicæ sedis deviare voluerit, & aliter quam nos, in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit, primum pro sua temetitate cælesti pœna plectetur: postmodum vero gladio perpetui anathematis se noverit jugulandum. Datum Romæ, *&c. Hæc in priori ejusdem anni concilio, quo excommunicationis comminatio facta est, ut habetur apud Gratianum. Sed & apud Ivonem Carnotensem episcopum, qui in fine sæculi hujus claruit, recitata reperiuntur alia ejusdem argumenti decreta ab eodem Alexandro pontifice data ad diversos, nempe ad Neapolitanos unum, ad Venetorum episcopum aliud, aliud insuper ad episcopum Basileensem, aliud etiam ad episcopum Aretinum, quibus intelligas fuisse eidem pontifici in his plurimum laborandum.*

Causa & actus concilii.

5. q. 4. c. Ad edem apostolicam, &c. Quod autem frater, eadem quæst.

Ivo p. 9 c. 6. p. 10. 37. *supra edidimus inter epistolas.*

ANNO CHRISTI 1065.

CONCILIUM ROMANUM III.

Quo iidem inceſtuoſi hæretici excommunicantur, anno domini MLXV. ſub Alexandro papa II.

Cauſa concilii.

CUm Alexandri papæ admonitio, de qua præcedenti concilio, non ſufficeret: opus illi fuit eodem anno hanc ſecundam in eorumdem inceſtuoſorum cauſa ſynodum congregare, in qua vere inceſtuoſos & hæreticos pertinaces excommunicatione percelleret: ſed, quod doluit Petrus Damiani, id etiam ſine fructu. Nam arte diaboli conglutinatis animis inceſtuoſorum conjugum, nullo timore æternæ damnationis ab invicem divelli potuerunt. Teſtatur id quidem ipſe Petrus Damiani, dum in libello de contemptu ſæculi de his agens iſta dicit: Ecce inſuper hoc anno, ſicut noſtis, per Romanæ ſedis antiſtitem bis congregatum eſt ſynodale concilium, ubi denuo omnes inceſtuoſi, juxta canonum decreta, B eccleſiaſtica ſunt communicatione privati. Sed quis ex tot millibus hominum, ſaltem unum vidit ab infauſti fœderis abominatione divulſum? Immo ne profundiori ipſius calamitatis abſorberetur hiatu, quis eorum poſt hæc eccleſiæ limen terere deſtitit? aut quis inſuper iſta conſiderans, ab eorum ſe familiaritate removit? In omnes itaque letalis lepræ contagium ſerpit: quia nimirum omnes eorum complices apoſtolicæ excommunicationis nexus adſtringit. Enimvero quiſquis conjugalis proſapiæ titulis inſignitur: quiſquis male blandientis formæ ſuavi venuſtate mulcetur, præſertim ſi largioris ſubſtantiæ dotibus affluit, vel ſuccreſcentis ſobolis indoles ſpem ſibi futuræ poſteritatis infundit: conſultius judicat a Deo manifeſte recedere, quam adeo lucroſi matrimonii glutinum diſgregare. Si vero his contraria evenerint, atque uxoriæ calamitatis incommoditate percellatur, ipſe vir falſæ conſanguinitatis lineam texit, & inaudita proavorum nomina per multa argumenta confingit: atque ſimul quoſdam in hujus allegationis teſtimonium advocat, quos tamen per vitæ terminum ſublatos e medio non ignorat. Is itaque ſibimet accuſator & reus crimen impingit, ſcelus exaggerat, atque adminiculum, quo ex tam periculoſo naufragio enatare poſſit, inquirit. *Hæc Petrus: ſignificans, aliud adhuc malum ex his oriri: cum videlicet nonnulli legitime copulati, prætextu fictæ conſanguinitatis, ſolutionem a nexu matrimonii procurarent, quos iniit conjugii pœniteret, cum in mala plurima quæ non putaverant impegiſſent.*

CONCILIUM ÆDUENSE,

Apud Auguſtodunum, in quo dux Burgundiæ Robertus Aganoni epiſcopo, & aliis, Hugonis abbatis Cluniacenſis opera pacatus, anno Chriſti circiter MLXV.

DE hoc epiſcoporum conventu, rebuſque in eo geſtis, Hugo monachus Cluniacenſis in vita S. Hugonis abbatis ſcribit his verbis. Dux, *inquit*, Burgundiæ Rotbertus Haganonem Æduorum epiſcopum nimia inſeſtatione gravabat, variiſque prædonum incurſibus paſſim Burgundia laborabat. Eapropter epiſcopi, Gaufredus Lugdunenſis, Hugo Biſuntinenſis, Achardus Cabilonenſis, & Drogo Matiſcenſis, Æduam convenerunt, magnique patrem conſilii Hugonem Cluniacenſem abbatem venire rogaverunt. Aderat illuſtrium copioſa multitudo virorum, populus confluebat infinitus, pro pace ſupplicans indefeſſis clamoribus. Adveniens ipſe dux, immo tyrannus, Æduam intravit: ſed faſtu maligno intereſſe conventui recuſavit. At pater Hugo fervore caritatis concitus, tyrannum D adiit: quem vehementer increpans, cunctis mirantibus tanquam ovem mitiſſimam ſecum adduxit. Epiſcopis autem ſupplicantibus, ut pater Hugo pro pace agenda loqueretur, turbis undique conticentibus, & ex ejus ore pendentibus, ſic ait: Qui pacem quærunt, qui Deum diligunt, nos audiant, nobiſcum agant. Qui vero filius pacis non eſt, qui non ex Deo, ſed adverſarius eſt, huic ex parte omnipotentis præcipio, ut a nobis exeat, & operi divino non noceat. Vix dicta compleverat, cum ecce quidam ſtatura procerus, facie truculentus, multis eum ſequentibus egreſſus diſparuit. Nun fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem noſſet egredientium: mirabantur ſinguli; ſtupebant univerſi. Quærentibus invicem ſuper his, non erat aliud reſpondere, niſi interdicente ſancto dæmones viſibiliter exiiſſe, egreſſoſque de turbis, ſimul evanuiſſe. His ita depulſis, tantam mox prædicatio ſancti efficaciam habuit: ut eo jubente dux ipſe ſui mortem filii interfectoribus condonaret, & eccleſia pacem reciperet.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Concilium hoc neque haberi potuit ante annum MLX. cum Drogonis Matiſconenſis epiſcopi qui interfuit, deceſſor VValtherius adhuc nominetur epiſcopus Matiſconenſis in illius anni inſtrumentis ſi Galliæ Chriſtianæ credimus: in qua & refertur, Drogonem ordinatum eſſe anno MLXIII. Neque rejici poteſt, poſt ann. MLXXIII. cum Achardus Cabilonenſis epiſcopus, obierit ante hunc annum. Immo vero neque poſt annum MLXX. cum eo anno archiepiſcopus Lugdunenſis eſſet, non Gaufredus, ſed Humbertus, ut intelliges ex concilio Cabilonenſe ad illum annum. Male ergo alii anno MLV. alii MLXXII. celebratum aſſerunt. Ego circiter annum MLXV. conſtituo, quo ſedebant epiſcopi omnes, qui hic nominantur. Suus igitur in Gallia Chriſtiana locus eſſe Gaufredo debet inter archiepiſcopos Lugdunenſes, ante Humbertum. Cum enim anno MLXXVII. ſeceſſerit Humbertus in monaſterium: ſi ei ſucceſſiſſet Gaufredus, non potuiſſet huic intereſſe concilio, quod ante ann. MLXX. celebratum eſſe oportet.

ANNO CHRISTI 1065.

CONCILIUM HELENENSE,

In prato Tulugiensi, in quo treuga & pax confirmata anno Christi circiter MLXV.

Editum ex tabulario regio Barcinonensi a Stephano Baluzio V. Cl. ad librum IV. operis de Concord. sacerd. & imper.

HÆc est treuga & pax confirmata ab archiepiscopo Narbonensi domno Guifredo, & a Berengario Gerundensi episcopo, & a domno Raymundo Helenensi episcopo, & a comitibus Russilionensium, domno scilicet Gauzfredo, & a Guilaberto filio ejus, & a domno Poncio Impuritanensi comite, & a domno Guillelmo Bisuldunensium comite, & a domno Raymundo Ceritanensium comite, & a domno Gauzberto vicecomite de Castronovo, cum cæteris magnatibus Helenensis episcopatus, in Tulugiensi prato, quod est in comitatu Rossilionis.

Constituerunt namque prædicti pontifices cum consensu cæterorum nobilium, ut in comitatu Russilionensi, vel Confluentano, vel Vallispirien- B si, ullus homo ecclesiam non infringat, neque cimeteria, vel sacraria, xxx. passuum ecclesiasticorum in circuitu uniuscujusque ecclesiæ, nisi episcopus propter hominem excommunicatum, aut propter suum censum. Si vero aliquis homo aliter infregerit ecclesiam, vel spatium xxx. passuum ipsius ecclesiæ in prædicto episcopatu Helenensi: quidquid ei commiserit, emendet ut justum fuerit ipsi homini cui injuriam fecerit; & ecclesiæ, in qua fecerit, satisfaciat legaliter: & insuper compositionem sacrilegii Helenensi componat episcopo.

Ecclesias vero illas ubi castra fuerint constructa, sive ubi fures vel rapaces congregaverint furta, vel prædam, vel malefacta, tamdiu posuerunt eas jam dicti episcopi in defensione præscriptæ pacis, quousque querimonia prædictarum ecclesiarum deferatur Helenensi episcopo; & ejus judicio aut juste emendetur quod in ipsis ecclesiis commissum fuerit, aut ab eodem episcopo ipsæ ecclesiæ a defensione prælibatæ pacis separentur.

Iidem episcopi præfati constituerunt, ut in jam dicto episcopatu Helenensi nullus violenter infringat dominicaturas canonicorum vel monasteriorum, neque aliquid rapiat inde.

Clericum vero arma non ferentem, vel monachum, vel sanctimonialem, sive viduam, nemo apprehendat, nec illis aliquid injuriæ inferat. D

Villanum, neque Villanam, nemo apprehendat, nisi propter culpam quam ipse Villanus vel Villana fecerint. Et si eos apprehenderit, non distringat nisi per directum.

Et ut prædam nemo faciat in jam dicto episcopatu de equabus, vel pullis, sive mulis earum, ætatis unius anni: neque de bobus, neque de vaccis, sive vitulis earum: neque de asinis, vel asinabus, sive pullis earum: neque de ovibus, arietibus, hircis, capris, sive earum fœtibus.

Mansiones Villanorum nemo incendat, neque E evertat.

Terras in contentione positas nullus Villanus laboret, postquam commonitus fuerit ab eo in quo justitia placiti non remanserit. Si vero ter commonitus, postea ibi laboraverit, & propterea damnum acceperit, non requiratur pro pace fracta.

Si quis autem fidejussor extiterit, si fidem non portaverit, de suo proprio pignoretur, nec pro pace fracta habeatur. Si quis autem prædictam trevam & pacem infregerit, simpla tantum compositione emendet illi cui infregerit infra primos xv. dies. Si vero infra primos xv. dies simpliciter non emendaverit, compositionem mali quod intulit in duplo componat: ita ut medietatem istius duplæ compositionis habeat querelator; & alteram medietatem habeat episcopus, & ipse comes, qui adjutor fuerit eidem episcopo ad hanc justitiam faciendam.

Si quis autem prædictam pacem vel trevam *, & inde justitiam facere noluerit, infra xv. dies quod querelator suam querelam præsentaverit ante episcopum, & ejusdem clericos, ac comitem: ipse malefactor & consiliatores & adjutores ejus * emendare noluerint, egrediantur a treva & pace, & malum quod propter hoc illatum fuerit eis, non requiratur pro pace vel treva fracta. Et si malefactor & adjutores ejus postea jam dicto querelanti ullum malum fecerint intra trevam, emendet pro treva & pace fracta.

* *deesse videtur* infregerit.

* *forte deest* qui.

Item prædicti episcopi firmaverunt trevam domini: videlicet ut omni tempore teneatur ab omnibus Christianis, ab occasu solis quartæ feriæ, id est, Merchoris die, usque ad ortum Solis secundæ feriæ, id est, Lunis die. Item continuatim teneatur a prima die adventus domini usque ad octavas epiphaniæ Domini quando festivitas C sancti Hilarii agitur. Item similiter continuatim teneatur a die Lunis quæ antecedit caput jejunii, usque ad diem Lunis qui est primus post diem Dominicam octavarum Pentecosten: & tres festivitates sanctæ Mariæ, cum suis vigiliis: & nativitatem sancti Joannis, cum sua vigilia: & festivitatem sanctorum Justi & Pastoris, & Abdon & Sennen, & sancti Felicis, & sancti Genesii, & sancti Nazarii, & sancti Laurentii, & sancti Michaelis, & festivitatem omnium Sanctorum, & sancti Martini: & duę festivitates sanctæ crucis, & cathedra sancti Petri, & festivitatem sancti Ennesii, quæ est XII. Kal. Septembr. & decollationem sancti Joannis Baptistæ: cum vigiliis, & cum omnibus noctibus jam dictarum festivitatum: & omnes dies & noctes quatuor temporum. Si quis autem infra hanc prædictam trevam domini aliquod malum alicui fecerit, in duplum ei componat: & postea per judicium aquæ frigidæ trevam domini in sede * sanctæ Eulaliæ emendet.

* *id est*, in cathedrali ecclesia Helenensi.

Si quis autem infra hanc trevam hominem occiderit sine aliquo casu, ex consensu omnium Christianorum diffinitum est, ut omnibus diebus vitæ suæ exilio damnetur: si autem cum casu fecerit, egrediatur tamen a terra usque ad * triennium quem episcopus vel canonici existimaverint esse imponendum.

* Lege, *terminum*. H.

Si quis autem infra hanc trevam se miserit in * aguit, vel ipsum aguet stabiliter pro morte vel apprehensione alicujus hominis, aut pro apprehensione alterius castelli, & tamen si hoc agere non potuerit: similiter emendet ad judicium episcopi & canonicorum ejus ipsam trevam domini, sicut faceret si fecisset quod agere tentavit.

* *id est*, insidias struxerit.

ANNO CHRISTI 1065.

Item prohibuerunt ne in terminibus his, continuatis trevis, videlicet tempore Adventus Domini, seu Quadragesimæ, nullus castrum vel munitionem ædificare præsumat, nisi xv. diebus ante continuatas prædictas trevas hoc inchoaverit.

De prædicta autem treva, vel pace, querela ad episcopum, vel ad ejus canonicos, seu fatigatio omni tempore fiat: & sicut superius scriptum est in pace de ecclesiis, ita fiat. Et ipsi in quibus episcopus vel canonici prædicti se fatigaverint de direptione præfatæ pacis vel trevæ domini, sive fidejussores, vel hostatici pro pace vel treva domini, & malam fidem inde portantes episcopo vel canonicis ejusdem sedis: excommunicentur ab episcopo vel a canonicis ejusdem sedis, cum protectoribus & adjuvantibus se. Quandiu se contenderint sicut infractores pacis vel trevæ domini, ipsi & res eorum non habeantur in pace & treva domini.

NOTA G. C.

Synodi locus in Helenensi episcopatu, ubi extat hodieque, ut Baluzius admonuit, oppidulum quod *Tulujes* vocant: haud procul Perpiniano. Cum autem de unius Helenensis parochiæ disciplina in hoc concilio sit actum: Helenense in prato Tulugiensi eo jure modoque appellavi, quo Sirmondus nostrer Magalonense apud Juncarias, & hujusmodi alia.

De tempore vix ulla, nisi ex episcoporum qui interfuerunt, ætate, capi conjectura potest. Helenensem episcopum fuisse Raymundum anno MLXV. constat: cum eo anno, ut Sammarthani referunt in Gallia Christiana, ecclesiæ suæ possessiones aliquas acquisiisse reperiatur. Eodem anno, & præteritis ac consequentibus Narbonensi ecclesiæ VVifredus, Gerundensi Berengarius ejus frater, præfuit. Igitur circiter annum illum, quo tres illos simul episcopos fuisse certum est, collocandum hoc concilium putavi. ANNO CHRISTI 1065.

Cæterum quadrare in annum MXLV. cui attributum fuerat, nullo modo potest. Nam eo anno Helenensis episcopus erat Berengarius, quod cum ex multis aliis constat, tum ex actis ipsis conventus in ecclesia S. Michaelis Fluvianensis, ex quibus argumentum ducebatur, tunc Helenensem episcopum fuisse Petrum, atque hac in parte concilii hujus contextum emendandum esse. Nam in illo conventu, Petri quidem episcopi nomen legitur, episcopatus nomine suppresso: sed legere pergenti statim occurrit diserte ac nominatim expressus Berengarius Helenensis. Sedem autem illam non tenuit Petrus, nisi anno 1113. ut in notitia Helenensium episcoporum perhibetur.

Eodem argumento conficitur, juramentum Gauzfredi comitis Petro episcopo Helenensi factum, quod concilii hujus extremum occupat locum in editione Baluziana, ad hanc synodum non pertinere.

Alia est in eodem loco habita synodus Helenensis, quam huc reservatam tanquam hac nostra posteriorem, ut titulus præferebat. Verum cum eam propius, uti mox edendam, inspexi: animadverti superioris esse temporis, quippe cui præfuerit Ausonensis episcopus Oliva, qui anno MXLV. obiit. Eam itaque rejeci in appendicem.

☞ CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Sub Joanne Xiphilino Anno Mundano 6574. Ind. IV. Christi 1066. habitum.

Anno 1066.

JOANNIS XIPHILINI. C

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

De sponsalibus.

Suppl. Mansi App Tom. II. pag 99.

Περὶ μνηστείας.

Ex Jur. Græc. Rom. tom. I. lib III p. 211.

MEnsis Aprilis die XXVI. feria quarta, indictione quarta, anno VICIↃIↃ LXXVI. præsidente Joanne, sanctissimo domino nostro & universali patriarcha, ad dexteram catechumeniorum partem; adsidentibus ei sanctissimis metropolitanis, Cæsarienſi, Ephesino, Heraclienſi, Ancyrano, Cyziceno, Chalcedonenſi, Sebastienſi, Gangreno, Philippenſi, Hierapolitano, Cotyaii, Mitylenæo, Chonenſi, Nacolinenſi: & Archiepiscopis, Maroneæ, Proeconesi, Garellæ, Lemni, Bospori, Gottiæ, Herculano: quum ad extremum veniſſent etiam Amasenus, Melitenicus, Claudiopolitanus, Iconienſis, Hidruntinus.

Μηνὶ Ἀπριλλίῳ κϛ. ἡμέρᾳ δ. ἐπινεμήσεως δ'. ἔτους ϛφοδ. προκαθημένου Ἰωάννου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ κατηχουμενείου, συνεδριαζόντων αὐτῷ πανιερωτάτων μητροπολιτῶν, τῆς Καισαρείας, τῆς Ἐφέσου, τῆς Ἡρακλείας, τῆς Ἀγκύρας, τῆς Κυζίκου, τῆς Χαλκηδόνος, τῆς Σεβαστείας, τῆς Γάγγρας, τῆς Φιλίππων, τῆς Ἱεραπόλεως, τῆς Κοτυαείου, τῆς Μιτυλιλίνης, τῆς Χωνῶν, τῆς Νακωλείας· καὶ ἀρχιεπισκόπων, τῆς Μαρωνείας, τῆς Προικονήσου, τῆς Γαρέλλης, τῆς Λήμνου, τῆς Βοσπόρου, τῆς Γοθίας, τῆς Ἡρακλέους· ἐλθόντων καὶ ἐν ὑστέρῳ, τῆς Ἀμασείας, τῆς Μελιτιωτῶν, τῆς Κλαυδιουπόλεως, τῆς Ἰκονίου, καὶ τῆς Ὑδρεύντος.

Quamvis evidenter & expressis verbis in synodali tomo promulgato a clarissimo patriarcha, domino Sisinnio, de prohibitis & incestis nuptiis, nihil de sponsalibus quoque sit comprehensum: tamen quum jus * civile patris atque filii sponsam, filio vel patri omnino conjungi propterea vetet, quod illa novercæ locum habeat, hæc nurus, licet nuptiæ sequutæ non sint: idemque valeat in sponsa filii adoptivi, licet adoptio soluta sit, ut eam pater adoptivus uxorem accipere nequeat; veluti nurum & filii sui conjugem; quum obtinuerit denique in hunc usque diem, ut qui virginem sibi desponderit, eamque vel morte amiserit, vel repudio, vel consensu, pœnarumque legitimarum præstatione, ac deinde duxerit aliam, neque

* l. 22. §. 1 D. de rit. nupt. Inst. de nupt. §. si uxor.

Εἰ καὶ μὴ προδήλως καὶ κατὰ λέξιν ἐν τῷ ἐκτεθείτι συνοδικῷ τόμῳ παρὰ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου, κυροῦ Σισιννίου, ἐπὶ τοῖς κεκωλυμένοις καὶ ἀθεμίτοις γάμοις, διείληπται, καὶ περὶ τῆς μνηστείας. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τιμᾷ τὸ πατρὸς μνηστὴν, * καὶ τιμᾷ τὸ ἀδελφοῦ, κωλύει παντάπασιν ὁ * πολιτικὸς νόμος τῷ υἱῷ ἢ * τῷ ἀδελφῷ ζεύγνυσθαι, ὅτε τὸ τιμᾷ μὲν μητρυιᾶς τάξιν ἔχειν, τιμᾷ δὲ νύμφης, κἂν ὁ γάμος μὴ προβέβηκε· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς μνηστῆς τοῦ θετοῦ υἱοῦ, κἂν ἡ * θέλησις λυθῇ, μὴ δυναμένου τοῦ θετοῦ πατρὸς τυχεῖν λαβεῖν, ὡς νύμφην, καὶ τοῦ ἰδίου υἱοῦ γαμετήν· ἐκράτησε δὲ καὶ μέχρι τῆς δεῦρο, τὸν μνησθέντα μόρον κόρης, καὶ ἢ θανάτῳ τινὸς ἀποβαλόντα, ἢ διαζυγίῳ, ἢ συ-

• τιμᾷ τοῦ υἱ
• πρακτικὸς
• τῷ πατρ
• θέλησις

ANNO CHRISTI 1066.

ναινέσει, καὶ * προσίμων καταβολῇ, εἶτα ἑτέραν ἀγαγόμενον, μὴ δύνασθαι ἱερέα, ἢ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον χειροτονεῖσθαι, δίγαμον δηλαδὴ λογιζόμενον· ἔδοξε καὶ νῦν τῇ ἡμῶν μετριότητι, καὶ πάσῃ τῇ ἐνδημούσῃ ἱερωτάτῃ συνόδῳ, τοῦ κρατεῖν ἐπὶ πάντων τῶν ἀθεμίτων καὶ κεκωλυμένων, μὴ μόνον εἰ γάμος καὶ ἱερολογία * φθάσει προβῆναι, κωλύεσθαί τε καὶ ἄθεσμον τὸ συνάλλαγμα ὀνομάζεσθαι. ἀλλὰ κἂν μνηστεία κατὰ τὸν νόμον τετέλεσται, γάμος δὲ οὐκ ἀπήρτισται, θανάτῳ δὲ, ἢ ἑτέρῳ τρόπῳ * διαλέλυται, μὴ ἐξὸν εἶναι, θάτερον τῶν προσώπων τῷ κατὰ τὴν συγγένειαν ἡνωμένῳ αὐτῷ προσώπῳ, ἐξ ἧς αἰτίας κώλυμα γίνεται γάμου, ἢ κατὰ ἄλλον τινὰ τρόπον τὸ ἀθέμιτον παρεισάγεται, συνάπτεσθαί τε κατὰ τὸν νόμιμον γάμον καὶ νόμοις ἐγνωσμένον, ἢ θείοις κανόσι τὸ συνάλλαγμα ἢ τὴν συνοίκησιν κεκλῆσθαί τε καὶ ὅλως καθίστασθαι· τῆς νομίμου μνηστείας τοῦ γάμου τάξιν τε καὶ κατάστασιν ἐχούσης. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ προσίμων ἄνευ λύεσθαι ταύτην οὐκ ἔξεστιν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἀθεμίτων νομικὸς διορίζεται κανὼν, ὡς ἔνθα τὸ συνάλλαγμα νόμοις ἀπρόσδεκτον, ποινὴν ἀπαιτεῖσθαι οὐκ ἔξεστιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐρρωμένων καὶ νομίμων, ὥσπερ ἐν τοῖς γάμοις, αἱ ποιναὶ ἀντιδίδονται, εἰ μὲν ἐξ αἰτίας δηλονότι τῆς γυναικὸς τὸ διαζύγιον πέμπεται, τοῦ ἀνδρὸς κερδαίνοντος· εἰ δὲ παρ' αἰτίαν τοῦ ἀνδρὸς, τῆς γυναικὸς ἀποφερομένης τὸ κέρδος. οὕτω καὶ ἐν ταῖς μνηστείαις, τῆς λύσεως διὰ προσίμου συνισταμένης, περιφανὲς ὡς ὁ μνηστείαν συστησάμενος καὶ κατὰ νόμους διαλυσάμενος, εἶτα ἑτέραν ἀγαγόμενος, δίγαμός τε ἐστὶ, καὶ οὕτω νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὀνομασθήσεταί τε καὶ ἔσται. τὸ δὲ αὐτὸ πάντως καὶ ἐπὶ τῶν θηλειῶν. ἐπεὶ τὰ αὐτὰ ἐφ' ἑκατέρας φύσεως οἱ νόμοι κρατεῖν κἂν τοῖς γάμοις κἂν τοῖς ἑτέροις συναλλάγμασι θεσπίζουσι. Διαῤῥήδην τοίνυν ἀποφαινόμεθα, ὅσα καὶ οἷα πρόσωπα, ἀπὸ τῶν πολιτικῶν νόμων, ἢ ἀπὸ τῶν θείων κανόνων, ἢ ἀπὸ τοῦ δηλωθέντος συνοδικοῦ τόμου, ἢ ἀπὸ ἑτέρου τοῦ περὶ τριγαμίας συνοδικοῦ τε ἅμα καὶ βασιλικοῦ θεσπίσματος, εἰς γάμου κοινωνίαν κεκώλυται, τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῶν μνηστειῶν τὴν κώλυσιν * ἐναργεστάτην ἔχειν. καὶ μηδὲν εἶναι γάμου τε καὶ μνηστείας διάφορον, εἰς σύστασιν τοῦ θεμιτοῦ καὶ ἐρρωμένου.

* νομίμων προσύμων

* φθάσῃ συμβῆναι

* διαλύεται

* ἐνεργεστάτην

A sacerdos, neque diaconus aut subdiaconus ordinari possit, quasi qui secundas contraxisse nuptias reputetur: visum est nunc quoque mediocritati nostræ, totique sanctissimæ synodo præsenti, valere in omnibus incestis prohibitisque nuptiis debere, ut non modo si nuptiæ sacræque preces intercesserint, ejusmodi contractus prohibeatur, & illicitus adpelletur, sed & si sponsalia secundum legem peracta sint, nuptiis non impletis, sed morte, vel alio modo solutis, nefas sit alterutri harum personarum, junctæ sibi per cognationem personæ, cujus causa nuptiarum nascitur impedimentum, vel alio quodam modo incestus admittitur, copulari justo legibusque comprobato matrimonio, neve B per sacros canones contractus hic vel conjugium nuncupetur, aut ullo modo subsistat, quum legitima sponsalia matrimonii locum & conditionem obtineant. Nam propterea nec absque pœnis hæc dissolvere licet, quum de incestis * regula juris definita, ubi contractus legibus interdictus sit, non licere pœnam exigere. In iis autem, quæ jure legibusque valent, quemadmodum in nuptiis, pœna persolvuntur: ut lucrum vir consequatur, si quidem per caussam mulieris repudium mittatur, sin culpa viri, lucrum mulier auferat. Sic & in sponsalibus, siquidem cum pœna consistat eorum dissolutio, manifestissimum est, eum, qui sponsalia contraxit, & secundum leges dissolvit, alia deinC ceps uxore ducta, digamum esse, atque ita nunc, & in posterum nominatum iri, & futurum. Idem vero & in feminis omnino locum habebit, quum eadem in utroque sexu tam in nuptiis, quam ceteris contractibus obtinere, leges sanciant. Itaque diserte pronuntiamus, quæ & qualescumque personæ per jura civilia, vel sacros canones, vel indicatum synodalem tomum, vel aliam de tertiis nuptiis synodalem pariter & imperatoriam sanctionem, a consortio matrimoniali arceantur: easdem & in sponsalibus prohibitionem manifestissimam habere, nec ullum esse nuptiarum & sponsalium discrimen in hoc, ut licite justeque contrahantur. D

* l. 5. C. de sponf.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΟΤΑΝΕΙΑΤΟΥ.

Χρυσόβουλλον, ἐπικυροῦν τὰς συνοδικὰς * ἀποφάσεις, τὰς περὶ τῶν ἀθεμίτων γάμων, καὶ τῆς μνηστείας, γεγενημένας ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τοῦ Ξιφιλίνου, οὗ μετὰ θάνατον ἐπεβραβεύθη τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ ὑποτεταγμένος χρυσόβουλλος λόγος. E

* ταύτας ἀ-ρέσας ἐν τῷ ἐφεξῆς βιβλίῳ.

ΤΟ' ταῖς μεγίσταις τῶν διοικήσεων Θεὸν ἀεὶ συνέρχεσθαι, λόγος θεῖος καὶ σοφὸς ἐπεκράτυνε. καὶ οὕτω διεξάγεσθαι τὰ μείζονα τῶν πραττομένων, οἴδαμεν ἅπαντες, καὶ οὐκ ἀμφιβαλλόμεθα. εἰ δὲ τῶν μεγίστων ἔργων τῶν ἐκ Θεοῦ, καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ ζωὴ, καὶ ἡ ἐκ τούτων παιδογόνησις καὶ εἰς τὸν βίον ἐπαύξησις οἰκονομίᾳ γίνεται τῇ ἐξ αὐτοῦ· πολλῷ μᾶλλον ἐκ τῆς ταύτου κηδεμονίας καὶ προστάξεως γνωρίζεται ὁ γάμος, ὁ τοῖς νόμοις θεμιτὸς καὶ μὴ ἐκ Θεοῦ χωριζόμενος· ὥσπερ ἄραγε ἀλλό-

NICEPHORI BOTANIATÆ.

*Aurea bulla confirmans * decreta synodalia, de incestis nuptiis atque sponsalibus, facta sub Joanne Xiphilino, sanctissimo & universali patriarcha, post cujus mortem ecclesiæ subjectum heic scriptum aureæ bullæ fuit oblatum.*

* Ea decreta lib. sequente proximo reperies.

SEmper in maximis administrationibus Deum intervenire, divino & sapienti verbo confirmatur; atque ita perfici res maximas, quæ geruntur, novimus omnes, minimeque dubitamus, Jam si quidem ex maximis Dei operibus etiam vita hominum est, & eorumdem tam procreatio, quam in hanc vitam incrementum ab ipsius dispensatione pendet: multo magis ex ejusdem tua cura, tum mandato conjugium agnoscitur, quod legibus licitum sit, nec a Deo rejectum: quemadmodum & alienum, & paga- Ib. pag. 121

ANNO CHRISTI 1066.

num est, quod ab ipsius mandato recedit atque dijungitur. Si enim ipse tam diserte rem exposuit, ac pronuntiavit; a Deo conjunctos, per homines separari non debere, sicut evangelica divinaque vox illa prodidit: quis neget secundum ipsius voluntatem incestas nuptias prohiberi, deque sententia ejusdem illas habere locum, quæ juxta sacros & ecclesiasticos canones mutuo consensu contrahuntur, & non prohibentur? aut si quis contumaciter ea reijciat, quæ de sacrarum & synodalium legum præscripto & jussu optimo geruntur, non id palam fuerit adversari Deo, & ab eo deficere? Verum enim vero ne quis ita furiosus sit, adeoque de potestate exeat, ut in manus majoris & omni exceptione superioris judicis, adversando ei, quod bonum est, & ad malum declinando, incidere velit, Itaque si cunctos divina lex & synodalis, etiam invitos ad meliora traducit, ne per sacram synodi sententiam excludantur: multo magis operæ pretium est una cum suffragio synodali, & pontificali principem ipsum quoque decernere, quasique se præbere socium & adsessorem in iis, quæ præclare a sanctissimis, & divinissimis pontificibus, ipsoque sanctissimo patriarcha decreta sunt, & recte constituta. Quoniam ergo per sententiam synodalem Aprili mense præterita indictione quarta promulgatam a felicis memoriæ patriarcha, domino Joanne Xiphilino, & a sanctissimis metropolitanis & archiepiscopis, quotquot id temporis ad urbem imperatricem erant, majestas mea didicit, in ea synodo de incestis nuptiis esse cognitum, quonam scilicet pacto prohibitæ nuptiæ secundum sacros canones atque leges inhiberi debeant, & qui vicissim eæ locum habere, quæ secundum leges fiunt, nec synodi judicio vetantur: atque hoc nomine majestati meæ suggestum est, ut ab ea tale decretum confirmetur, ne ab aliquo forte vel metu, vel dolo malo, vel alio quodam modo non laudabili rescindatur: quum ejusmodi res divina sit & pia, preces oblatas exaudivit, & auctoritate principali placentia Deo corroboravit, eaque propter sacræ sanctæ synodo quoque comprobata; ut ne recte olim facta, de novo male subvertantur; neve loco moveantur immota, profanaque (ut ita dixerim? fiant. Sancit enim majestas mea per hoc aureæ bullæ scriptum, ut factum illud a patriarcha pariter & synodo decretum, firmum ratumque sit, nec quisquam id vel nudo verbo in dubium audeat revocare, ac rescindere. Nam qui huic sacræ synodalique sententiæ adversatur, mox ipso facto fidei nostræ gubernacula subvertit, & anathematis factus est reus, abdicatusque a magna ecclesia removetur, velut inhumanus & consceleratus, qui & canonibus adversetur & eosdem rescindat atque convellat. Quippe majestas mea præclare dijucata gestaque per ipsam synodum obsignans, præsentem hanc auream bullam promulgavit, ad confirmandum & stabiliendum ea: cui bullæ rubris litteris subscripsit, & per eas veritatem clariorem dictans, verum ei sigillum, quasi quoddam aureum corollarium, adpendit. An. mundi VICIↃIↃLXXXXVIII, hac ipsa tertia indictione, mense Januario, quo & pia divinitusque constituta majestas nostra subscripsit.

A τριός ἐστι καὶ ἐθνικός; ὁ τῆς αὐτοῦ προσάξεως ἀλλοτριούμενός τε καὶ διαιρούμενος. εἰ γὰρ αὐτὸς ῥητῶς οὕτωσί διετράνωσέ τε καὶ ἐξεφώνησε, τοὺς ἐκ Θεοῦ συνηνωμένους παρὰ ἀνθρώπων μὴ χωρίζεσθαι, καθά φησιν ἡ εὐαγγελικὴ καὶ θεία φωνή, τίς ἂν ἀπιστήσειε, μὴ κατὰ βούλησιν αὐτοῦ κωλύεσθαι τὰ ἀθέμιτα, προβαίνειν δὲ κατὰ τὴν * ψῆφον κατὰ τοὺς θείους καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας * συνηνώμενα καὶ μὴ κωλυόμενα; ἢ εἴ τις ἀπαυθαδιάσαιτο πρὸς τὰ ἐκ τῆς τῶν θείων νόμων καὶ συνοδικῶν οἰκονομίας καὶ κελεύσεως ἀρίστης οἰκονομούμενα, οὐκ ἄντικρύς ἐστιν ἀντίστασις Θεοῦ καὶ ἀπόστασις τὸ πραττόμενον, ἀλλὰ μὴ οὕτω τις μανείη, καὶ τῶν οἰκείων ἐκστάιη φρενῶν, ὡς B ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας μείζονος καὶ ἀπαραιτήτου κριτοῦ, ἐκ τῆς ἀντιωμίας τοῦ καλοῦ, καὶ πρὸς τὸ χεῖρον μεταφορᾶς. εἰ γοῦν ἅπαντας ὁ θεῖος νόμος καὶ συνοδικὸς καταναγκάζει καὶ μὴ βουλομένους μεταφέρεσθαι πρὸς τὰ κρείττονα, ὡς ἂν μὴ τῆς συνόδου τῆς θείας ψήφου ἐξοστρακίζοιντο, πολλῷ γε μᾶλλον ἄξιόν ἐστι μετὰ τῆς ψηφορίας τῆς συνοδικῆς καὶ ἀρχιερατικῆς καὶ τὸν κρατοῦντα ἐπιψηφίζεσθαι, καὶ ὥσπερ δὴ συμπράττειν καὶ συνεδριάζειν τοῖς καλῶς παρὰ τῶν ἱερωτάτων καὶ θειοτάτων ἀρχιερέων, καὶ αὐτοῦ τοῦ πανιέρου πατριάρχου ψηφισθεῖσί τε, καὶ οἰκονομηθεῖσι καλῶς. καὶ γὰρ ἐπεὶ * διακρίσεως συνοδικῆς τοῦ μακαρίτου πατριάρχου κυρίου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου Γε- C γενημένης κατὰ τὸν Ἀπρίλλιον μῆνα τῆς παρελθούσης δ. ἰνδικτιῶνος, ἔτι τε καὶ τῶν τότε ἐνδημούντων κατὰ τὴν βασιλεύουσαν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων, ἀνέμαθεν ἡ βασιλεία μου, ὅτι συνοδικῶς ἐκρίθη τὰ περὶ τῶν ἀθεμίτων γάμων, πῶς τε ὀφείλουσιν οἱ κεκωλυμένοι κατὰ τοὺς θείους κανόνας καὶ νόμους ἀναχαιτίζεσθαι, καὶ πῶς προβαίνειν οἱ κατὰ νόμους γινόμενοι, καὶ μὴ συνοδικῶς κωλυόμενοι, καὶ ὑπομνήσθη τούτου ἕνεκεν ἡ βασιλεία μου, ὥστε ἐπικυρωθῆναι παρ' αὐτῆς τὴν τοιαύτην κρίσιν, ὡς ἂν μὴ παρά τινος κατὰ φόβον τυχὸν, ἢ δόλον, ἢ τρόπον ἄλλον οὐκ ἐπαινετὸν ἀνατρέποιτο, καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα θεῖον καὶ εὐσεβές· ἐπήκουσε τῆς τῶν αἰ- D τουμένων αἰτήσεως, καὶ ἐπεκράτυνε βασιλικῶς τὰ τῷ Θεῷ * ἀρέσαντα, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ τῇ θείᾳ καὶ ἁγίᾳ συνόδῳ * συνοδοξάσαντα, ὡς ἂν τὰ πάλαι πεπραγμένα καλῶς, ἐκκαινῆς κακῶς μὴ ἀναμοχλεύοιντο, καὶ * ἀκίνητα μετακιονῖντο, καὶ ὡς εἰπεῖν ἄνιερα * γίνοιντο. Διορίζεται γὰρ ἡ βασιλεία μου διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου, τὴν γενομένην πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν κρίσιν, βεβαίαν εἶναι, καὶ μὴ παρά τινος ἄχρι καὶ ψιλοῦ τοῦ λόγου τολμᾶσθαι ἀνακρίνεσθαί τε καὶ ἀναστρέπεσθαι. αὐτόχρημα γὰρ, ὁ ἀντιπίπτων ταύτῃ τῇ θείᾳ καὶ συνοδικῇ κρίσει, τῆς ἡμετέρας πίστεως προσανατρέπει τοὺς οἴα- E κας, καὶ ἀναθέματι καθυποβέβληται, καὶ ἀποκήρυκτος παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀποκαθίσταται, καὶ ἀντιπράττων τοῖς κανόσι, καὶ ἀναστρέπων τούτους καὶ διασαλεύων, ἀπάνθρωπός τε καὶ * παρανομώτερος. Καὶ γὰρ ἐπισφραγίζουσα ἡ βασιλεία μου τὰ κεκριμένα καλῶς καὶ οἰκονομηθέντα συνοδικῶς, καὶ τὸ παρὸν ἐξέθετο χρυσόβουλλον, εἰς ἐπικύρωσίν τε καὶ στερεότητα, ὑποσημηναμένη ἐν αὐτῷ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τούτων τὴν ἀλήθειαν φανωτέραν ὑπαγορεύουσα, κορωνὴν ὥσπερ δή τινα χρυσῆν, τὴν ἀληθῶς σφραγίδα τούτῳ ἀπαιωρήσασα, ἐν ἔτει τῷ σφπή. τῆς παρούσης τρίτης ἰνδικτιῶνος, τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

* ψῆφον αὐτοῦ τὰ κατὰ συναινούμενα

* διὰ κρίσεως

* ἀρέσκοντα

* συνδόξαντα,

* ὡς εὐκίνητα μετ.

* γίγνοιντο

* παρανομώτατον

CON-

ANNO CHRISTI 1066.

CONVENTUS WESTMONASTERIENSIS,

Sub rege Edvvardo confessore habitus, in natali domini anno gratiæ MLXVI. Indictione III. regni ejusdem regis XXV. atque ultimo, præsentibus Edvvardo rege, Edgitha regina, Stigando archiepiscopo Cantuariæ, Eldredo archiepiscopo Eboraci, cæterisque Angliæ episcopis, abbatibus, capellanis regis, comitibus, ministris, seu thainis regiis, & militibus, qui in chartarum sequentium subscriptionibus nominantur.

In quo actum fuit de dotatione, privilegiis, celebri asylo &c. ecclesiæ sancti Petri VVestmonasterii, jam ab integro reædificatæ & dedicatæ, multisque diplomatibus amplissime munitæ, prout liquet e tribus chartis prædicti regis Edvvardi, & epistolis Leonis papæ IX. & Nicolai II. quæ sequuntur.

CHARTA I. REGIS EDWARDI confessoris, ecclesiæ sancti Petri Westmonasterienſi confecta.

In qua, epistola Leonis papæ IX. ad eundem regem recitatur: sed præter multa intermedia, (dotationem sine dubio continentia) desideratur chartæ exordium (quod harangiam vocant) & conclusio.

Edvvardus Dei gratia Anglorum rex, &c.

Angliæ data conditio.

SCire vos volo, quoniam tempore avorum meorum, patrisque mei, multa & gravia bellorum pericula afflixerunt gentem Anglorum, & B ipsos tam a suis, quam ab extraneis concitata: adeo ut pene periclitata sit hereditaria regum successio, magnumque interstitium inter fratrem meum Edmundum, qui patre meo mortuo successit, meque, habitum sit, invadentibus regnum Svvegeno & Cnutho filio ejus regibus Danorum, ac filiis ipsius Cnuthi, Haroldo & Harde Cnutho, a quibus & alter meus frater Alfredus crudeliter est occisus: soluſque, sicut Joas occisionem Athaliæ, sic ego crudelitatem eorum evasi. Tandem respectu misericordiæ Dei, post plures annos, ego Edvvardus ad paternum solium reaccessi, & eo C potius sine ullo bellorum labore, sicut amabilis Deo Salomon, tanta pace & rerum opulentia abundavi, ut nullus antecedentium regum similis mei fuerit in gloria & divitiis. Sed gratia Dei, non me, ut assolet, ex opulentia & superbia contemptus invasit, immo cœpi cogitare, cujus dono & auxilio ad regni culmen evasi: quoniam Dei est regnum, & cui vult dare illud; & quia mundus transit, & concupiscentia ejus: qui autem totum se subdit Deo, feliciter regnat & perpetualiter dives est. Itaque deliberavi me ire ad Rex iter Romam vovit. limina sublimium apostolorum Petri & Pauli, & ibi gratias agere pro collatis beneficiis, & exo D rare ut eam pacem firmaret Deus perpetuam mihi & posteris meis. Præparavi ergo & denumeravi expensas necessarias itineri, & honorabilia dona quæ ferrem sanctis apostolis. Sed gravius super re mœror habebat optimates meos, utpote memores malorum quæ sub aliis regibus pertulerant, ne tanto domino, & pro patriæ rege absente, regnum noviter sedatum aliqua turbaretur hostilitate, & metuentes id quod sanctus Ezechias, ne si forte in via aut ægritudine, aut alio incommodo deficerem, hereditariis regibus carerent, maxime quia nullum habebam filium. Itaque communi habito concilio, rogabant me ut E ab intentione desisterem, pollicentes se satisfacturos Deo pro voto meo, tam in missarum & orationum oblatione, quam in larga eleemosynarum Legati mittuntur. distributione. Sed cum obnixe contradicerem, tandem utrisque placuit, ut mitterentur legati duo ab utraque parte, * Eldredus & * Hermanus 'VVigornenſis poſt Eboracenſis. * Sireburnenſis. episcopi, & abbates Wifricus & Elfvvynus, qui apostolo meam voluntatem & votum, & illorum petitionem indicarent, & secundum ejus sententiam, quam mihi mandaret, promisi me omnia facturum. Factum est ergo quod voluimus. Et venientes Romam legati nostri ex voluntate Dei invenerunt collectam synodum in eadem urbe, cumque exposuissent meam voluntatem, & suam petitionem coram ducentis & quinquaginta episcopis, & alia multitudine sanctorum patrum: tunc apostolicus ex consilio sanctæ synodi hanc epistolam scripsit.

Leo episcopus servus servorum Dei, dilecto filio suo Edvvardo Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

„ Quoniam voluntatem laudabilem & Deo gratam agnovimus, gratias agimus Deo, per quem „ reges regnant, & principes justa decernunt. „ Sed quia prope est Dominus in omni loco invocantibus eum in veritate, & sancti apostoli „ cum suo capite conjuncti, sunt unus spiritus, „ & pias preces æqualiter audiunt; & quia constat periclitari regionem Anglicam ex tua dis„ cessione, qui freno justitiæ seditiosos ejus motus cohibes: ex auctoritate Dei, & sanctorum „ apostolorum, & sanctæ synodi, absolvimus te „ a peccato illius voti, pro quo Dei offensam times, & ab omnibus negligentiis & iniquitatibus tuis, ea nimirum potestate usi, quam Dominus in beato Petro concessit nobis, dicens: „ *Quæcumque solveritis super terram, soluta erunt* *Matth. 16.* „ *& in cælis.* Deinde præcipimus tibi sub nomi- Cœnobium sancto Petro erigendum. „ ne sanctæ obedientiæ & pœnitentiæ, ut expen„ sas quas ad illud iter paraveras, pauperibus e„ roges, & cœnobium monachicum in honorem „ sancti Petri apostolorum principis, aut novum „ construas, aut vetustum emendes, & augeas, „ & sufficientiam victualium fratribus de tuis re„ ditibus constituas, quatenus dum illi assidue i„ nibi Deum laudaverint, & sanctis augeatur glo„ ria, & tibi indulgentia. Cui loco quidquid „ contuleris, vel collatum est, vel conferetur, ut „ ratum sit, apostolica auctoritate præcipimus: & „ ut semper habitatio monachorum sit, & nulli „ laicæ personæ nisi regi subdatur, & quæcumque „ privilegia ibi instituere volueris, ad honorem „ Dei pertinentia, concedimus, & robustissima „ auctoritate confirmamus: & infractores eorum „ æterna maledictione damnamus.

Hæc & alia apostolica mandata cum referrent VVestmonaſterium designatur locus. nobis legati, interea revelavit beatus Petrus cuidam probabilis vitæ monacho incluso, nomine Wulfino, voluntatem suam esse, ut restruerem locum qui dicitur VVestmonasterium: quod a tem-

tempore S. Auguſtini primi Anglorum epiſcopi inſtitutum, multaque veterum regum munificentia honoratum, propter vetuſtatem & frequentes bellorum tumultus pene videbatur deſtructum. Cumque mihi hanc viſionem meiſque retuliſſet, & apoſtolicæ litteræ æqualia præcepta detuliſſent: contuli voluntatem meam cum voluntate Dei, & cum totius regni electione, & dedi me ad reſtructionem ejuſdem loci. Itaque decimari præcepi omnem ſubſtantiam meam, tam in auro & argento quam in pecudibus, & omni genere poſſeſſionum: & deſtruens veterem, novam a fundamento baſilicam conſtruxi, & conſtructam dedicari feci quinto Kalendas Januarii: in qua collocavi ipſa die reliquias, quas Martinus papa, & Leo qui eum conſecravit, dederunt Alfredo regi, & quas ipſe a Carlemanno rege Francorum dari ſibi impetravit: cujus filiam pater ejus Ethelvvlfus rex, poſt mortem primæ conjugis, duxerat in uxorem, quæque ab ipſo ad ſucceſſorem ejus Ethelſtanum, deinde ad Edgarum, ad ultimum ad nos pervenerunt: ſcilicet duas partes crucis domini, & partem unius clavi, partemque tunicæ ejus inconſutilis, & de veſtimentis ſanctæ Mariæ, & reliquias apoſtolorum Petri & Pauli, Andreæ, Bartholomæi, Barnabæ, & aliorum plurimorum ſanctorum, & quinque capſas aliis ſanctorum reliquiis plenas: & ſtatui, ut quicumque reus majeſtatis regiæ, vel cujuslibet alterius offenſæ, ad locum, in quo pauſant iſtæ reliquiæ, confugerit, ejus rei & membrorum ac vitæ impunitatem conſequatur.

ANNO CHRISTI 1066.

Rex opes decimat, &c.

CHARTA II. REGIS EDVVARDI confeſſoris, eccleſiæ ſancti Petri VVeſtmonaſterienſi confecta.

Deſideratur exordium.

Sciant omnes futuræ generationes, me pro voti mei abſolutione, peccatorumque meorum omnium remiſſione, pro animabus regum, tam ſucceſſorum quam prædeceſſorum meorum, & omnium parentum meorum, & pro pace & ſtabilitate regni mei, & proſperitate totius Anglorum populi, loco illi, id eſt VVeſtmonaſterio, omnimodam libertatem, quantum ad poteſtatem terrenam conceſſiſſe. Et quod illi de eccleſiaſtica hoc regia libertate ſtatuo. Ejus igitur amoris ſtimulo & fide pleniſſima ac devotiſſima ſuffultus, cujus largiflua miſeratione in cathedra regali promotus ſum, cum concilio & decreto archiepiſcoporum, epiſcoporum, comitum, aliorumque meorum optimatum, proſpiciens, hoc ipſi eccleſiæ & habitantibus in ea, ſive pertinentibus ad eam, utile fore, non ſolum in præſenti, ſed in futurum, elegi ſanciendum, atque perpeti ſtabilimento ab omnibus confirmandum: ut pro Chriſti honore & amore, & pro reverentia ſummi apoſtolorum principis Petri, cujus patrocinio meipſum commiſi, & pro devotione ac veneratione ſanctarum reliquiarum, quas eidem loco contuli, beatorum videlicet apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, & virginum, ut omnipotens Deus per illorum ſuffragia ſanctorum, depulſis cunctis adverſitatibus, cum pacis & honoris ſui ſtabilitate, ac perpetuæ tranquillitatis ſublimatione, locum illum cuſtodiat, diſponat, & protegat, & pro magnifica dignitate ſive regali excellentia ipſius eccleſiæ, & pro quiete monachorum ibidem Deo famulantium, tantus honor eidem eccleſiæ habeatur in perpetuum & obſervetur: ut neque nos, neque ſucceſſores noſtri, nec quilibet epiſcopus, nec quicumque de judiciaria poteſtate, in ipſam ſanctam baſilicam, vel in manentes in ipſa, vel in homines qui cum ſuis terris vel qualibuſcumque ſubſtantiis ad ipſam tradere vel devovere ſe voluerint, niſi per voluntatem abbatis, & ſuorum monachorum, ullam unquam habeant poteſtatem. Et ſit hæc ſancta mater eccleſia peculiaris patroni noſtri domini & magni apoſtoli ter beati Petri, libera & abſoluta ab omni invaſione vel inquietudine omnium hominum, cujuſcumque poteſtatis eſſe videantur. Præterea aliud conſtituo, atque in perpetuum confirmo, ut quiſque fugitivorum de quocumque loco, pro quacumque cauſa, cujuſcumque conditionis ſit, ipſum ſanctum locum, vel procinctum ejus, fugiens intraverit, immunis ſit omnino, ac plenam libertatem conſequatur.

ANNO CHRISTI 1066.

Aſylum.

Immunitas.

Si quis vero hanc noſtram donationem augere & amplificare voluerit, augeat Deus dies ejus proſperos hic & in futurum. Si autem evenerit ut aliquis aut regum ſuccedentium, vel alicujus perſonæ homo, quod non optamus, diabolica temeritate fuerit elatus vel ſeductus, quatenus hoc noſtrum ſtatutum infringere vel minuere, aut in aliud mutare velit: ſciat ſe perpetuo anathemate damnatum, niſi tamen ſatisfactione emendaverit. Si autem emendatione fuerit indignus, ipſe quidem cum Juda proditore, gehennæ ignibus cremabitur: ſed hæc charta nihilo minus in ſua libertate permanebit, quamdiu Chriſtiani nominis timor & amor in hac noſtra gente perſeverarint.

Anathema violatores.

Ad ultimum, chartam iſtam conſcribi & ſigillari juſſi, & ipſam manu mea ſigno ſanctæ crucis impreſſi, & idoneos teſtes annotari præcepi ad corroborandam. Itaque propriam donationis libertatem ego Edvvardus, Deo largiente; Anglorum rex, ſignum venerandæ crucis impreſſi.

Ego Editha regina huic donationi regiæ conſentiens ſubſcripſi.

Ego Stigandus archiepiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Wlfinus epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leofricus epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Hermannus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Walterus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Giſo epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Wulſtanus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Sivvardus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Edvvynus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelſius abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Alſvvinus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leofricus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelvvrus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Valdvvynus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Wulvvoldus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Reynbaldus cancellarius.
Ego Haroldus dux.
Ego Edvvynus dux.
Ego Leofdvvinus dux.
Ego Guden dux.
Ego Ergarus miniſter.
Ego Kendus miniſter.
Ego Wygodus miniſter.
Ego Radulphus miniſter.
Ego Robertus miniſter.
Ego Ednothus miniſter.
Ego Agelnodus, Wulfricus, Syvvardus, Godricus.

Acta apud Weſtmonaſterium quinto Kalendas Januarii, die ſanctorum Innocentium, anno dominicæ incarnationis milleſimo ſexageſimo ſexto, indictione tertia, anno regni ſereniſſimi Edvvardi regis * viceſimo quinto. Svvyergarius notarius ad vi-

* Pagius vult legendum anno XXI

ANNO CHRISTI 1066.

vicem Reynbaldi regiæ dignitatis cancellarii hanc A chartam ſcripſi & ſubſcripſi. In Dei nomine feliciter. Amen.

CHARTA III. REGIS EDWARDI confeſſoris, eccleſiæ ſancti Petri Weſtmonaſterienſi confecta.

Habentur in hac charta, epiſtola regis Edvvardi confeſſoris ad papam Nicolaum II. pro confirmatione privilegiorum eccleſiæ VVeſtmonaſterii, & epiſtola Nicolai papæ II. ad regem Edvvardum confeſſorem, qua petita annuit, & plura inſuper privilegia.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, pro- B ter eos qui juſtitiam Dei contemnunt, & ſuam volunt conſtituere. Quoniam juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti, procurandum eſt iis qui eccleſiarum Dei privilegia conſtituunt, ut multiplices chartas & multitudinem teſtium atque maledictionum congerant: quibus, etſi non ſemper, tamen aliquotiens peſſimorum hominum impia protervia, & pernicioſa præſumptio, totius proteratur, retundatur, ac reverberetur, necnon fortiſſimo defenſionis robore funditus eradicetur. Quapropter ego Edvvardus, Dei gratia Anglorum rex, notum facio omnibus futuris poſt me ſæculi generationibus, quoniam præcepto Leonis papæ, pro pœnitentia & remiſſione peccatorum meorum, renovavi & melioravi baſilicam eam Petri, quæ ſita C eſt prope mœnia principalis Anglorum urbis Londoniarum, & ab occidentali ora ejuſdem urbis dicitur Weſtmonaſterium, quæ ædificata quidem fuerat antiquitus ſub Mellito, London primo epiſcopo, ſocio & contemporaneo ſancti Auguſtini primi Cantuariæ archiepiſcopi, & per ipſum beatum Petrum, angelico famulante ſervitio, ſanctæ Crucis impreſſione & ſacri chriſmatis permixtione dedicata: ſed per frequentes incurſiones barbarorum, & maxime Danorum, qui, patre meo Æthelredo vivente, irruptionem in Angliam fecerant, & eo mortuo, cum fratre meo Edmundo dimidium regni ſub amicitiarum pacationem tenuerant, fratremque alium Alfredum miſerabiliter interemptum enecaverant, neglecta penitus D & deſtructa videbatur.

Eccleſia VVeſtmonaſterienſis a quo primum condita.

Cum ergo renovaſſem eam, & multa privilegia regiæ poteſtatis & apoſtolicæ auctoritatis per beatum Leonem papam in ea conſtituiſſem: defuncto ipſo Leone, & confirmato in ejus loco Nicolao, placuit mihi renovare, meliorare, & confirmare conſuetudines & donationes pecuniarum, quas anteceſſores mei reges ſancto Petro inſtituerant, propter devotionem ſummam quam habuit ſemper Anglorum gens erga eum & ejus vicarios. Itaque propter hoc negotium & alia quamplura, legatos miſi Romam, epiſcopum unum Aldredum, & duos electos ad ordinandos epiſcopos, Gliſonem ſcilicet & Walterum, ut a E domino papa ſacrarentur. Venientes autem Romam, ab apoſtolico Nicolao honore quo decebat ſuſcepti, invenerunt ibi ad ſynodum congregatam multitudinem magnam epiſcoporum, abbatum, monachorum, & clericorum, cæterorumque fidelium: cumque audiente ſynodo ſuæ legationis cauſam perorarent, hujus ſummam epiſtolæ domino papæ obtulerunt.

Rex legatos Romam mittit.

Summo univerſalis eccleſiæ patri Nicolao Edvvardus gratia Dei Anglorum rex debitam ſubjectionem & omnimodum ſervitium.

ANNO CHRISTI 1066.

GLorificamus Deum, qui curam habet ſuæ electæ eccleſiæ, quoniam in loco boni prædeceſſoris, vos optimum ſucceſſorem conſtituit. Quapropter juſtum judicamus apud vos, velut ad ſolidam petram, * accurrere, & probare omnes bonas intentiones noſtras, & veſtram notitiam atque ſocietatem in bono habere: quatenus eas donationes & privilegia quæ obtinuimus apud prædeceſſorem veſtrum, renovetis & augeatis nobis: videlicet, ut quod ille injunxit nobis ſub nomine obedientiæ ac pœnitentiæ, propter votum quod voveram ire Romam, & in remiſſionem omnium peccatorum meorum, conſtruere cœnobium monachorum in honorem apoſtoli Petri, ratum faciatis, & privilegia poſſeſſionum & dignitatum ejuſdem loci confirmetis, renovetis, atque augeatis, & in perpetuum immutabilia ſtare decernatis. Ego quoque pro modulo meo augeo & confirmo donationes & conſuetudines pecuniarum, quas habet ſanctus Petrus in Anglia, & ipſas pecunias collectas, cum regalibus donis mitto vobis, ut oretis pro me, & pro pace regni mei, & continuam ac ſolennem memoriam haberi inſtituatis, totius gentis Anglorum, coram corporibus ſanctorum apoſtolorum. Valete.

Petit privilegiorum renovationem.

* accuere.

Confirmant denarium S. Petri, &c.

Iis igitur litteris a ſummo pontifice ſuſceptis, cum feliciter ad votum ſuum omnibus peractis a Roma redirent, conſulente ſancta ſynodo, tranſmiſſam a domino papa mihi detulerunt epiſtolam.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, glorioſiſſimo ac piiſſimo, omnique honore digniſſimo, ſpirituali quoque filio noſtro, Edvvardo Anglorum regi, viſitationem omnimodam, ſalutem melliſluam, & benedictionem apoſtolicam.

„ OMnipotenti Deo referimus grates, qui veſtram prudentiſſimam excellentiam in omnibus ornavit & decoravit erga beatum Petrum „ apoſtolorum principem, & nobiſcum habere dilectionem & in omnibus apoſtolicis conſentire „ cenſuris. Litteras igitur veſtræ nobilitati tranſ- Regem ſuſcipit in ſocietatem apoſtolicam. „ mittimus, & per eas ſocietatem ſanctorum apoſtolorum & noſtram vobis damus, orantes miſericordiam illius qui eſt dominus omnium, & „ rex ſuper omnia ſolus, ut ipſe vos participem „ faciat ex omnibus, ſi qua ſunt coram Deo, bonis operibus noſtris: & fratres nos, ac ſocios „ in ſua dilectione conſtituat in omni tempore „ amplius, ac non minorem partem noſtri obſequii vobis reconſignet in ſuo regno, quam nobiſmetipſis provenire optamus. Erimus etiam „ deinceps pro vobis ſine dubio orantes aſſidue, „ ut ipſe Deus vobis ſubjiciat hoſtes & inimicos, „ qui contra vos voluerint inſurgere: & confirmet vos in paterno ſolio & propria hereditate. „ At beatus Petrus ſit vobis cuſtos & adjutor „ ſemper in omni tribulatione. Claret enim An- Laudat Anglorum regum pietatem in ſanctum Petrum. „ glorum reges, pro reverentia & devotione, „ quam exhibuerunt, beato Petro, gloria & honore floruiſſe, ac ipſius patrocinio famoſos triumphos obtinuiſſe: cujus beati apoſtoli meritis, „ veſtro deſiderio & voluntati omnipotens Deus „ præſtet effectum, & confirmet vobis paterni regni imperium, & tribuat pacis incrementum. „ & poſt præſentis vitæ decurſum, perducat ad æternum permanentis gloriæ imperium. Renovamus

„ et-

ANNO CHRISTI 1066. Concedit privilegia.

„ ergo, & confirmamus, ac augemus vobis pri-
„ vilegia veſtra, ſcilicet, ut abſoluti ſitis ab illo
„ voto quod timebatis, & ab omnibus aliis pec-
„ catis & iniquitatibus veſtris, auctoritate illius,
„ qui me, licet indignum, ſuæ ſanctæ præeſſe vo-
„ luit eccleſiæ. Præterea illi loco, quem ſub no-
„ mine ſanctæ pœnitentiæ conſtituendum, & me-
„ liorandum ſuſcepiſtis: quoniam, ut fertur, pri-
„ mo antiquitus conſecrationem a beato Petro
„ accepit, cujus, licet indigni, vicarii ſumus, &
VVeſtmonaſterium fit regiæ conſecrationis locus, 191. „ quia regia antiquitus ſedes eſt: ex auctoritate Dei
„ & ſanctorum apoſtolorum, atque hujus Roma-
„ næ ſedis, & noſtra, concedimus, permittimus,
„ & ſolidiſſime confirmamus, ut amplius in per-
„ petuum regiæ conſtitutionis & conſecrationis lo-
„ cus ſit, atque repoſitorium regalium inſignium,
„ & habitatio perpetua monachorum, qui nulli
„ omnino perſonæ niſi regi ſubdantur, habeant-
„ que poteſtatem, ſecundum regulam ſancti Be-
„ nedicti, per ſucceſſiones eligere ex ſe idoneos
„ abbates: neque introducatur per violentiam ex-
„ tranea perſona, niſi quam concors congregatio
„ eſſe præelegerit. Abſolvimus etiam eum locum
„ ab omni ſervitio & dominatione epiſcopali, ut
„ nullus epiſcopus illuc introeat ordinaturus, aut
„ præcepturus aliquid, niſi ex petitione & conſenſu
„ abbatis & monachorum. Et habeat idem locus
„ liberum procinctum, id eſt ambitum, & cœ-
„ meterium mortuorum circa ſe, abſque epiſco-
„ pali, vel cujuslibet reſpectu vel exactione, &
„ omnia quæ ad libertatem & exaltationem il-
„ lius loci, ad honorem Dei pertinentia per no-
„ ſtram auctoritatem accedere poſſunt, hilari at-
„ que promptiſſima voluntate concedimus. Poſſeſ-
„ ſiones autem, quas antiqui reges, ſeu quicum-
„ que alii homines, vos quoque, & veſtri baro-
„ nes, ad eumdem locum contuliſtis, & chartas
„ quæ ex eis factæ ſunt, divina & noſtra aucto-
„ ritate roboramus, & ratas ac ſtabiles eſſe de-
„ cernimus: & infractores earum, vel invaſores,
„ vel diminutores, aut diſperſores, venditores
„ etiam, æterna maledictione cum Juda prodito-
„ re damnamus, ut in beata partem non habeant
„ reſurrectione: ſed a beato Petro apoſtolo ſe ju-
„ dicandos ſciant, quando ſedebit cum ſuis co-
„ apoſtolis judicans duodecim tribus Iſrael. Vo-
„ bis vero, & poſteris veſtris regibus committi-
„ mus advocationem & tuitionem ejuſdem loci,
„ & omnium totius Angliæ eccleſiarum, ut vi-
„ ce noſtra cum conſilio epiſcoporum & abba-
„ tum conſtituatis ubique quæ juſta ſunt, ſcien-
* al. per „ tes pro * hoc vos recepturos mercedem ab eo
„ cujus regnum & imperium non deſinet nec mi-
„ nuetur in ſæculum. Valete.

Hanc igitur epiſtolam apoſtolici privilegii placuit inſerere huic noſtræ confirmationi, ut ſecundum quod ſancto Leoni prius placuerat, mihique præceperat concordanti, ad hoc ſucceſſore ejus Nicolao, & eadem aut majora mihi præcipiente; ſciant omnes futuræ generationes, mepro voti prædicti abſolutione, peccatorumque meorum omnium remiſſione, & æternæ vitæ remuneratione, & pro animabus regum, tam ſucceſſorum quam prædeceſſorum meorum, & omnium parentum meorum, & pro pace & ſtabilitate regni mei, & proſperitate totius Anglorum populi, loco illi omnimodam libertatem, quantum ad poteſtatem terrenam, conceſſiſſe: & quod illi de eccleſiaſtica, hoc regia libertate ſtatuo. Ejus igitur amoris ſtimulo, & fide pleniſſima ac devotiſſima ſuffultus, cujus largiflua miſeratione in cathedra regali promotus ſum cum concilio & decreto archiepiſcoporum, epiſcoporum, comitum, aliorumque omnium optima-

Rex immunitatem confirmat.

tum, proſpiciens, hoc ipſi eccleſiæ ac habitantibus in ea ſive pertinentibus ad eam, utile fore, non ſolum in præſenti, ſed in futuro elegi ſanciendum, atque perpeti ſtabilimento ab omnibus confirmandum: ut pro Chriſti honore & amore, & pro reverentia ſummi apoſtolorum principis Petri cujus patrocinio meipſum commiſi, & pro devotione & veneratione ſanctarum reliquiarum, quas eidem loco contuli, beatorum videlicet apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, & virginum, ut omnipotens Deus per iſtorum ſuffragia ſanctorum, depulſis cunctis adverſitatibus, cum pacis & honoris ſui ſtabilitate, ac perpetuæ tranquillitatis ſublimatione, locum illum cuſtodiat, diſponat, ac protegat, & pro magnifica dignitate ſive regali excellentia ipſius eccleſiæ, & pro quiete monachorum ibidem Deo famulantium, tantus honor eidem eccleſiæ habeatur in perpetuum & obſervetur, ut neque nos, neque ſucceſſores noſtri, neque quilibet epiſcopus, nec quicumque de judiciaria poteſtate, in ipſam ſacram baſilicam, vel in manentes in ipſa, vel in homines, qui cum ſuis terris, vel qualibuſcumque ſubſtantiis ad ipſam tradere, vel devovere ſe voluerint, niſi per voluntatem abbatis & ſuorum monachorum ullam unquam habeat poteſtatem, ſed ſit hæc ſancta mater eccleſia peculiaris patroni noſtri domini & magni apoſtoli ter B. Petri, libera & abſoluta ab omni invaſione vel inquietudine omnium hominum, cujuſcumque ordinis vel poteſtatis eſſe videantur.

Et refugium

Præterea aliud conſtituo atque in perpetuo confirmo, ut quiſquis fugitivorum, de quocumque loco, pro quacumque cauſa cujuſcumque conditionis ſit, ipſum ſanctum locum vel procinctum ejus fugiens intraverit, immunis omnino hanc plenam libertatem conſequatur.

Et infra. Hanc igitur chartam meæ donationis & libertatis, in die dedicationis prædictæ eccleſiæ recitari juſſi coram epiſcopis, abbatibus, comitibus, & omnibus optimatibus Angliæ, omnique populo audiente & vidente: & ſecundum apoſtolici Leonis ejuſque ſucceſſoris Nicolai conſtitutum, excommunicari feci eos qui decretum noſtrum infringerent, vel infringi permitterent, quantum in ipſis eſſet. Quiſquis autem ſucceſſorum meorum hanc donationis libertatem firmiter atque inviolabiliter cuſtodierit, æterna coronetur claritate, cæleſtiſque regni plena perfruatur felicitate.

Si quis vero, quod abſit, eam deſtruere voluerit, vel hujus noſtri decreti contradictor, convulſor, & temerator extiterit: cum Juda traditore, æterno anathemati ſubjaceat, niſi Deo & beato ſuo apoſtolo Petro digna pœnitentia ſatisfecerit.

Ut ergo hæc auctoritas noſtris & futuris temporibus circa ipſum* ſanctum locum perenniter firma & inviolata permaneat, vel per omnia tempora illæſa cuſtodiatur atque conſervetur, & ab omnibus optimabus noſtris, & judicibus publicis & privatis, melius ac certius credatur: manus noſtræ ſubſcriptione ſubter eam decrevimus roborare, & idoneos teſtes annotare, atque ſigillo noſtro juſſimus ſigillari.

Ego Edvvardus Dei gratia Anglorum rex hoc privilegium juſſi componere, & compoſitum cum ſigno dominicæ crucis confirmando impreſſi.

Ego Edgida regina omni alacritate mentis hoc corroboravi.

Ego Stigandus ſanctæ metropolis eccleſiæ Cantuariæ epiſcopus confirmavi.

Ego Eldredus archiepiſcopus Eboracenſis eccleſiæ conſignavi.

Ego

ANNO CHRISTI 1066.

Ego Wilielmus episcopus Londonienſie eccleſiæ, A ad omnia ſuperſcripta conſentiens, ſubſcripſi.
Ego Hermannus episcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Wulſuvinus episcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Walterus episcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leofricus episcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Giro episcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Wulſtanus episcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Sivvardus episcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Goduvicius episcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelſius episcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Eduvinus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelvvius abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leofricus abbas conſenſi & ſubſcripſi. B
Ego Baldevvinus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Wulfuvoldus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Edmundus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Reynbaldus regis cancell. relegi & ſigillavi.
Ego Osbernus regis capellanus.
Ego Petrus regis capellanus.
Ego Rodbertus capellanus.
Ego Haroldus dux.
Ego Eduvinus comes.
Ego Gud comes.
Ego Leoffevvinus comes.
Ego Markerus comes.
Ego Eſgarus miniſter.
Ego Condius miniſter.
Ego Radhulphus miniſter.
Ego Rodbertus miniſter.
Ego Agelnodus miniſter.
Ego Wygodus miniſter.
Ego Adnothus miniſter.
Ego Wulfricus miles.
Ego Syvvardus miles.
Ego Godricus miles.
Ego Colo miles.
Ego Vvulſuvardus miles.

ANNO CHRISTI 1066.

Omnes conſentientes ſuſcripſimus ſtabilita apud Vveſtmonaſterium, quinto Kal. Januarii, die ſanctorum innocentium, anno dominicæ incarnationis milleſimo ſexageſimo ſexto, indictione tertia, anno regni Eduvardi nobiliſſimi & clementiſſimi regis vigeſimoquinto.

Ego Alfgeatus notarius, ad vicem Reynbaldi regiæ digmtatis cancellarii, hoc privilegium ſcripſi & ſubſcripſi. In Dei nomine feliciter. Amen.

CONCILIUM IN PROVINCIA GRADENSI

A Dominico Patriarcha anno 1066. celebratum.

Suppl. Manſi pag. 1370.

CConcilii hujus mentio, & decretum in cauſa jurium quorumdam, quæ in vicarium eccleſiæ S. Stephani Muranenſis indicabat ſibi plebanus Sanctæ Mariæ, a Muranis; decretum, inquam, C iſtud inſertum eſt in acta concilii Veneti anno 1152. celebrati, quod ex nova Ughelli editione ad eundem annum referimus. Quare huc lectores tranſmitto.

CONVENTUS COMPENDIENSIS

In quo actum Placitum pro Monaſterio S. Medardi adverſus Albericum Cociacenſem.

Ex Mabil. de re diplom. l. 6. p. 585.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Philippus gratia Dei Francorum Rex. Dum ſub tutore degerem Balduino marchione, meo patre nuper defuncto, in diebus pueritiæ meæ Compendii eſt habitum colloquium publicum, cui interfuit prædictus Marchio Balduinus meus (ut prædixi) patronus cum Gervaſio Remenſi Archiepiſcopo, & aliis pluribus Epiſcopis, ſcilicet Adelardo Sueſſionenſi, Vvidone Ambianenſi, altero Vvidone ſimiliter Beluncenſi, Balduino Noviomenſi, ac Drogone Tarvanenſi, cujus convocatio & conſeſſus propter complures manifeſte factus eſt proclamationes, quas adverſus Albricum Cociacenſem Abbas ſancti Medardi Raynoldus juſte habebat, qui advocatoria & conſuetudine iniqua terras S. Medardi, poſſidere volebat, ſcilicet in terris S. Medardi ubicunque vellet, prandium ſibi præparari faceret, & a cœnobio S. Medardi & Vico caſtro media via de ſuo caſtello ruſticos & incolas ad ſuam juſtitiam venire compelleret, & in hoſtem profecturus equos ſecum de prædictis villis, quantoſcumque vellet, duceret; & equites earum ſecum ire cogeret. Mercatores denique & vini conductores de Flandrenſi natione ad terras S. Medardi venientes juſtificare volebat, quod retro inauditum, ac ei inlicitum erat, niſi prius proclamationem apud Abbatem aut procuratores villarum faceret. Denique mercatores quatuor comitatuum, ſcilicet Noviomenſis, Viromandenſis, Ambianenſis, *Santers* nullus anteceſſorum ſuorum aliquo modo euntes aut redeuntes, ſicut ille uſque ad iſtius diem proclamationis injuſte fecit, inquietare præſumpſit: quoniam eorum procuratio erat ſub tutela alicujus monachi ad hoc & his ſimilia procuranda conſtituti. Et quia nihil horum quæ ſupra memoravimus ſibi potuit adquirere, nec dono, nec veſtitura, nec teſtimonio; omni ſubmota ratione, communi cenſura totius conventus Epiſcoporum atque laicorum, injuriam quam ſæpe ſupra memorati Sancti loco injuſte intulit, legaliter convictus emendavit, ea conditionis conventione, communique præſentium aſtipulatione, ut ſi amplius aliquid horum fecerit & inde proclamationem Abbatis habuerit, niſi poſtea infra quindecim dies quod commiſit emendare, & proclamata reſtituere procuraverit, Silvanectis in captionem ſe conferat, donec capitale legaliter reddat, & decem libras auri regio fiſco pro inlata injuria, & temeritate, antequam diſcedat, perſolvat. Quam etiam conventionem manu ſua tunc in manum Balduini marchionis mei tutoris miſit; ſeque juramento firmaturum, quandocunque eum monerem, ſpopondit: Ut ergo hujus ratio conventionis in perpetuum rata permaneret & inviolabilis, ego Philippus puer Rex Francorum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexageſimo ſexto Indictione IV. regni vero mei an. * quinto, manu propria firmavi, & ſigilli regii impreſſione firmare juſſi, & ſignatam manibus multorum præſentium Regi Francorum fidelium corroborandam tradi præcepi.

* l. ſeptimo.

ANNO CHRISTI 1066.

Signum piiſſimi Regis Francorum Philippi.
Signum Balduini Comitis nobiliſſimi.
Signum Gervaſii præclariſſimi Remorum archiepiſcopi.
Signum Alardi tunc temporis Sueſſorum dicti epiſcopi.
Signum Vvidonis Ambianenſium epiſcopi.
Signum alterius Vvidonis Belvacenſium epiſcopi.
Signum Balduini Noviomenſium epiſcopi.
Signum Drogonis Tarvanenſis epiſcopi.
Signum Rodulfi Comitis.
Signum Vvillelmi Sueſſorum Comitis.
Signum Vvidonis Comitis Pontivenſis.

Signum Anſelli Huſſeleng.
Signum Vaczelni.
Signum Rodulfi.
De familia Regis, Signum Baldrici.
Signum Ingenulfi.
Signum Frederici.
Signum Amalrici.
Signum Vvidonis.
Signum Rotberti advocati.
Signum Johannis de Vico S. Medardi.
Signum Drogonis.
Signum Adonis.
Signum Ledonis.
Signum Fulberti.

ANNO CHRISTI 1066.

☞ CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Sub Joanne Xiphilino Patriarcha Anno Mundano 6575. Anno Chriſti 1067.

Anno 1067.

ALTERA SYNODALIS B ΕΤΕΡΑ ΣΥΝΟΔΙΚΗ

ſententia

Απόφασις

De ſponſalibus.

Περὶ μνηστείας.

Suppl. Manſi App. to II. Pag 101. jur. Græc. Rom. tom. I. P. 111.

MEnſis Martii die XIX. indictione IV. anno VICIↃICLXX. præſidente Joanne, ſanctiſſimo domino noſtro, & univerſali patriarcha, in minore ſecreto, adſidentibus ipſi magiſtratibus quibuſdam ordinis ſenatorii, præterque hos ſanctiſſimis metropolitanis, Cæſarienſi, Heraclienſi, Nicæno, Chalcedonenſi, Tyanenſi, Neocæſarienſi Amorienſi, Cotyaii, Amaſtridis, Celeſenæ, Colonienſi: & archiepiſcopis, videlicet archiepiſcopo Selybriæ, Ruſii, & Gothiæ.

Eodem die, quum omnes ordinis ſenatorii proceres abſceſſiſſent, & adveniſſet metropolitanus Patrenſis, & Nicetas ſyncellus, de ſponſalibus eſt propoſita quæſtio: num ſcilicet in contractibus nuptialibus, ubi cognationis lex impedimentum adfert, ſponſalia pro nuptiis habenda ſint: ut vel permittatur, quod ſubſequutum eſt, conjugium; vel prohibeatur, tamquam illicitum, & legibus contrarium, & in ſacros canones impingens. Interrogati vero cuncti, qui coram aderant, ſanctiſſimi pontifices, communi ſententia de quæſtione controverſa reſponderunt, ejuſmodi contractum prohibendum eſſe, quoties celebratis ſponſalibus, nec ſequutis nuptiis, cum perſona quapiam vel ob cognationem, vel ob adfinitatem manifeſtam vetita, contractus alius inſtituitur: partim, quod nonageſimus octavus canon ſanctæ univerſalis ſextæ ſynodi ſic ad verbum ſtatuat; QUI ALII DESPONSATAM, viro adhuc ſuperſtite, duxerit uxorem, adulterii crimine tenetor: (quippe niſi patres illi divini ſponſalia loco nuptiarum habuiſſent, ſed pro re quadam diverſa; quonam modo adulterii crimen impegiſſent ei, qui cum deſponſata cum altero matrimonium contrahit? Nam haud dubie cum nupta committitur adulterium, nec citra diſcrimen eamdem pœnarum rationem ac modum tam in adulterio, quam in ſcortatione, canones ſtatuunt) partim, quod & jus civile titulo v. libri XXVIII. Baſilicorum, in hanc ſententiam loquatur. Patris *

*Alii vel ff. § 1 D. de rit. nupt.

Μηνὶ Μαρτίῳ ιθ'. ἐπινεμήσεως δ'. ἔτους ϛφοε, προκαθημένου Ἰωάννου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ, συνεδριαζόντων αὐτῷ καὶ τινῶν ἀρχόντων συγκλητικῶν, πρὸς τούτοις δὲ * πανιερωτάτων μητροπολιτῶν, τοῦ Καισαρείας, τοῦ Ἡρακλείας, τοῦ Νικαίας, τοῦ Χαλκηδόνος, τοῦ * Τιτύνων, τοῦ Νεοκαισαρείας, τοῦ Ἀμωρείου, τοῦ Κοτυείου, τοῦ Ἀμάσειδος, τοῦ Κελεσιωνῆς, τοῦ Κολωνείας, καὶ ἀρχιεπισκόπων, τοῦ Σηλυβρίας, τοῦ Ῥωσίου, καὶ τοῦ Γοτθίας.

* Θεοφιλέστατου

* τιτάνων

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῶν συγκλητικῶν ἁπάντων ἀναχωρησάντων, ἐλθόντος δὲ καὶ τοῦ μητροπολίτου Πατρῶν, καὶ συγκέλλου Νικήτα, προετέθη τὸ τῆς μνηστείας ἀμφιβαλλόμενον. εἴγε χρὴ ἐν τοῖς γαμικοῖς συναλλάγμασιν, ὅθα συγγενείας ἐστὶ νόμος, κώλυσιν ἐπάγων, ἀντὶ γάμου τοῦτο λογίζεσθαι * καὶ ἢ ἐπιτρέπεσθαι τὸ μὴ τοῦτο μέλλον προβαίνειν συνοικέσιον, ἢ ἀποτρέπεσθαι, ὡς ἀθεσμόντε, καὶ νόμοις ἐναντιούμενον, καὶ θείοις κανόσι προσκόπτον. καὶ ἠρωτήθησαν οἱ παρεστάζοντες ἅπαντες πανιερώτατοι ἀρχιερεῖς, καὶ εἶπον κοινῇ γνώμῃ κατὰ τὸ ἀναμφίβολον, κωλυτέον εἶναι τὸ συνάλλαγμα, ὅθα μνηστείας προβάσης, καὶ γάμου μὴ ἐπακολουθήσαντος, πρός τε πρόσωπον ἢ ἀπὸ συγγενείας, ἢ ἀπὸ ἀγχιστείας προφανῶς εἰργόμενον, μέλλει ἕτερον τελεσθῆναι συνάλλαγμα· τοῦτο μὲν τῇ ἐνσημοτάτῃ ὁδῷ κανόνος τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου, ὕτω κατὰ ῥῆμα ὑπολαμβάνοντος. ὁ γὰρ ἑτέρῳ μνηστευθεῖσαν ἔτι τοῦ ἀνδρὸς ζῶντος εἰς γάμον * ἀγόμενος, τῆς μοιχείας ὑποκείσθω ἐγκλήματι. (εἰ γὰρ μὴ ἐλογίζοντο οἱ θεῖοι πατέρες τὴν μνηστείαν εἰς γάμου τάξιν, ἀλλ' ἄλλό τι, πῶς ἂν μοιχείας ἐγκλήματι τὸν συναπτόμενον τῇ ἑτέρᾳ μνηστευσαμένῃ ὑπέβαλον; πρὸς ὕπανδρον γὰρ προδήλως ἡ μοιχεία πλημμελεῖται, καὶ ἀδιάφορον οἱ κανόνες τὸν τῆς ἐπιτιμίων λόγον καὶ τρόπον ἐπί τε τῆς μοιχείας καὶ τῆς πορνείας ὑπέθεντο) τοῦτο δὲ καὶ τοῦ πολιτικοῦ

* ἀμφίβολον

τικῶ νόμω ἐν τῷ ε. τίτλῳ τῆς κή. βιβλίου τῶν Βασιλικῶν ὕπω λέγοντος· τὴν τῆς παιδός μου, ἢ *τὴν ἀδελφῆς μου μνηστὴν ἐγὼ δύναμαι λαμβάνειν, κἂν γαμεταί αὐτῆς οὐ γεγόνασιν. ἡ μὲν γὰρ μηδενὸς, ἡ δὲ νύμφης τάξιν ἐπέχει. κὰ μετά τινα κεφάλαια· κἂν πολλὰς ἔχῃ ὁ πατήρ μου, οὐδεμίαν αὐτῶν λαμβάνω. οὐδὲ μητέρα τῆς παιδός μου μνηστῆς. γέγονε γάρ μου πενθερά. Δῆλον οὖν κὲ ἐπὶ τούτου, ὡς ἀντὶ γάμου τὴν μνηστείαν οἱ νομοθέται ἔθεντο, κὲ ἄθεσμον τὸ συμβαῖνον ἡγήσαντο, κὲ μὴ οἱόντε συναπτεσθαι ἐθέσπισαν. καὶ ταῦτα ἐπὶ ἀγχιστείας. μὴ γὰρ τὸ ἀγενθμήσασθαι τὰς ἐξ αἵματος κωλύσεις, ἐφάγησιν. εἰσὶ δὲ κ ἕτεραι, ἃ διὰ θεσμὸν συγγενείας, διὰ δὲ ἀγχιστείαν μὴ προβαίνοντες. ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τοιούτων κωλυμάτων, συνταττονται κὲ τὰ εἰρημένα κεφάλαια. κὲ οἱ *διορίσαντες συμπαρόντες * πανιερώτατοι ἀρχιερεῖς τῇ τοιαύτῃ κανονικῇ τε κὲ νομικῇ γνώμῃ ὡμογνωμόνησαν, καὶ οὕτω φρονεῖν τε κὲ λέγειν ἀνωμολόγησαν, κὲ μηδὲν *ἀμφότερος τι ἐναντίον φρονεῖν ἢ πράττειν, * ὁμοφώνως ἐξεῖπον. ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς εἰς ἱερωσύνην παραγγελίαις οὕτω ποιεῖν κὲ χειροθετεῖν ἔφασαν, ὡς ὅτέτις μνηστὴν ἀμβλάβους τινα, κὲ μὴ κατὰ γάμον συναφθεὶς, ἀποσαίη ταύτης οἱῳδήποτε τρόπῳ, εἶτα ἑτέρῳ νομίμῳ γάμῳ συναφθῇ, οὔτε ἱερέως χειροτονίαν δέχεται, οὔτε χειροτονούμενος ἴσως ἐξ ἀγνοίας ὠφέλειάν τινα ἔχει, ἀλλὰ τῆς ἱερωσύνης, ὡς δίγαμος, ἀλλοτριοῦται. ἐπεὶ κὲ τὴν ἑτέρῳ μνησθεῖσαν εἴ τις ἀγάγηται, εἰς ἱερωσύνης βαθμὸν ἐμποδίζεται ἀναβαίνειν. οὕτω κὲ γινώσκειν κὲ λέγειν ὁμοῦ πάντες κατέθεντο, κὲ οὕτω πράττεσθαι ἐκ παντὸς χρεὼν, ἐξεφώνησαν.

ANNO CHRISTI 1067 * ἀναγαμβος

fratrisve mei sponsam, uxorem ducere non possum, dicet eorum uxores non fuerint. Nam illa novercæ, hæc nurus locum habet. Item, post capita quædam * Quamvis multas pater meus habuit, nullam earum duco * nec matrem sponsæ quondam meæ, quippe mea socrus fuit. Igitur & in hoc perspicuum est, legum conditores habuisse sponsalia pro nuptiis, & illicitum * existimasse, quod consequitur, sanxisseque, non posse conjungi, atque hæc de adfinitate, nam post enumerata sanguinis impedimenta, subjiciunt: Sunt & aliæ nuptiæ, quæ non ob jus cognationis, sed propter adfinitatem non procedunt, & in hujusmodi impedimentorum enumeratione, prædicta quoque capita collocantur. Ac præsentes una sanctissimi pontifices in hanc canonicam legalemque sententiam consenserunt, ita se sentire ac dicere professi, nec diversum quid se vel cogitatione, vel facto probare, velut una voce pronuntiarunt: quandoquidem & in renuntiationibus ad sacerdotium, ita se tum facere, tum manus imponere dicerent ut quum quis aliqua sibi desponsata, nec matrimonio copulata, quocumque modo eam deserens, aliud deinde legitimum matrimonium contraxerit; nec sacerdos ordinetur, nec forte per ignorantiam ordinatus, quidquam fructus inde referat; sed sacerdotio, veluti digamus, excidat. Nam & qui desponsatam alii duxerit, ad sacerdotii gradum adicendere prohibetur. Sic se tum judicare, tum dicere, pariter omnes * deposuerunt; & sic ab omnibus faciendum pronuntiarunt.

ANNO CHRISTI 1067. l. 14. § nunc videamus D. de cod. * d. l. 14. §. ult. * existimasse hunc casum. * texerunt sunt

Περὶ κληρικῶν συνηγορούντων.

Τὸ σημείωμα τοῦ πατριάρχου κυροῦ Ἰωάννου ἔχει οὕτω.

De clericis causas agentibus.

Subnotatio patriarchæ, domini Joannis, sic habet.

Μηνὶ Φεβρουαρίῳ ς'. ἡμέρᾳ γ'. ἐπινεμήσεως ἡ. Πολλοὺς τῶν ἐκκλησιαστικῶν κὲ μοναχῶν καθορῶντες ὑποθέσεις ἀλλοτρίας ὑποδυομένους, κὲ ὑπεραγωνίζεμένους τῶν δικαζομένων ἐν πολιτικῷ κὲ ἐκκλησιαστικῷ δικαστηρίῳ· ἀλλότριον τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας, κὲ τῆς τῶν νομίμων ἀκριβείας τὸ πραττόμενον κρίναντες, διορίζόμεθα, μηκέτι τοῦ λοιποῦ μή τε μοναχὸν μήτε τῶν τινα ἐκκλησιαστικῶν ἀλλοτρίας ἀγωγὰς ὑπεισερχόμενον, ἐν δικαστηρίῳ συνηγορεῖν. ἐργολαβία γὰρ ἄντικρυς τοῦτο· κὲ οὐκ ἄν τις τοιοῦτόν τι διαπραττόμενος, τὴν ἀπὸ τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπιτίμησιν διαφεύξηται· πλὴν εἰ μή πως ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως οὔσης, κελευσθείη παρ' ἡμῶν ὑπεραγωνίζεσθαι θατέρου μέρους τῶν δικαζομένων. τηνικαῦτα γὰρ ἔξει σὺν τῷ ἀμέμπτῳ κὲ τὸ ἀνεπιτίμητον. τὸ δὲ παρὸν σημείωμα ὑπαναγνωσθῆναι ὡρίσθη κὲ πᾶσι τοῖς πολιτικοῖς δικασταῖς. ἵνα ἐντεῦθεν εἴδησιν λαβόντες τοῦ ἡμετέρου διορισμοῦ, μὴ προσδέχωνται τοὺς τοιούτους εἰς τὸ τυχὸν ὅλως συνηγορεῖν.

MEnse Februario, XVI. die, III. indictione. Cum multos ecclesiasticos & monachos videremus alienas causas subeuntes, & pro iis decertantes, qui in civilibus & ecclesiasticis judiciis litigant; ab ecclesiastica consuetudine, & legum gravitate quod fiebat, alienum judicantes statuimus ut nemo deinceps, nec monachus, nec ullus ecclesiasticus, alienas * causas suscipiens in judicio defendat. Id enim est aperte mercenaria opera: & nemo tale quid agens, nostræ * moderationis supplicium effugiet: præterquam si forte cum sit causa ecclesiastica, a nobis jubeatur alterutrius litigantium partis defensionem suscipere. Tunc enim præterquam quod erit reprehensionis expers, in pœnam quoque non cadet. Præsens autem subnotatio omnibus quoque civilibus judicibus legi jussa est: ut cum nostri decreti scientiam habuerint, eos omnino non admittant ad ullorum causas agendas. Ibid. p. 223. * actiones * mediocritatis.

ANNO CHRISTI 1067.

SYNODUS MELPHIENSIS,

Et Salernitana ab Alexandro II. celebratæ.

Ex Ughell. ital. Sacra t. 7. in Salernitanis.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei.

NOtum sit omnibus sanctæ Ecclesiæ filiis, quoniam in Synodo, quæ sexto Pontificatus nostri anno apud Melphim in Ecclesia B. Petri Apostolorum Principis, quæ est ejusdem civitatis sedes Episcopatus, præsidentibus nobis, & aliis Coepiscopis, & Abbatibus die Calendarum Augustarum celebrata est, confrater noster Alphonsus S. Salernitanæ Ecclesiæ Archiepiscopus de hæreditatibus eidem Ecclesiæ pertinentibus, quas Guillelmus filius Tancredæ, & milites sui invaserant, querimoniam fecit. Unde eum a nobis hac de ratione vocatum, ut quæ violenter invaserat juste eidem ecclesiæ redderet, paterna caritate monuimus; sed quia in contumacia sua perdurans obedire nobis, & tanto Conventui noluit, judicio totius sacri Concilii eum, & fautores suos a liminibus sanctæ ecclesiæ sequestravimus, & anathematis vinculo, quousque resipisceret, innodavimus: sed postea inspirante sibi illo, qui neminem vult perire, ad pœnitentiam, & ad emendationem, cum Salerni essemus, ante nostram præsentiam cum militibus suis humiliter venit. Quapropter Episcoporum, & Abbatum, & aliorum fidelium congregato conventu, inter quos fuerunt Joannes Tusculanensis episcopus Cardinalis, & Hildebrandus S. R. E. Archidiaconus, & Ambrosius Terracinensis episcopus, & Balduinus Melphis episcopus, & Stephanus Trojanus episcopus, & Ingilbertus Tuscensis episcopus, & Gisulfus Salernitanus Princeps cum fratribus suis Guidone, & Joanne, Robertus Dux, & Rogerius Comes frater ejus, & alii plures Longobardi & Normanni, idem Guillelmus, & Girmondus filius Gimundi, qui dicitur de Mulsi miles, ejus hæreditarius S. Salernitanæ Ecclesiæ nominatim curtem S. Petri Dataro, & curtem S. Viti de Siler, quæ sunt juxta eumdem fluvium, & Ecclesiam S. Michaelis Archangeli, quæ sita est in crypta montis, qui dicitur Aureus, cum omnibus hominibus, & pertinentiis suis, & res de lacu majore cum toto ipso lacu, & res de Tusciano, & de Lama, & de Rivoalto, & de Asa, & de Pecentino, & Jusuni, & Salsanicum, & Forino, & Anguillario, & Prato & omnes alias res ipsi matri Ecclesiæ, & ceteris Ecclesiis Salernitanis pertinentes sub nomine fidei, quam Deo & S. Petro debebant, in manu vestra refutaverunt, atque dimiserunt, & se confirmaverunt esse sub anathemate, si eas amplius præsumerent invadere. Inde nos omnibus supradictis coram adstantibus Episcoporum judicio, & laudatione Longobardorum, & Normannorum, qui intererant, S. Salernitanæ Ecclesiæ, & per eam tibi, confrater Alfane Salernitane Archiepiscope, successoribusque tuis supradictas res, & hæreditates stabilivimus, concessimus, & in perpetuum confirmamus, & deinceps salvo tuo, successorumque tuorum vigore earum invasores, & deprædatores, & persecutores perpetuo anathematis vinculo religamus. Si quis vero contra hujus nostræ præceptionis scriptum temere agere præsumpserit, aut fautor extiterit, sciat se auctoritate B. Petri Apostolorum principis, & nostra, a regno Dei alienatum, atque cum Juda traditore Domini in æternum damnatum. Qui autem hujus nostræ concessionis, & confirmationis constitutionem observaverit devotus, a sancta & individua Trinitate benedicatur, & æterni regni intervenientibus Dei genitrice Maria, & B. Matthæo Apostolo & Evangelista, quorum causam adjuverit, particeps effici mereatur &c.

Ego Alexander solius Dei misericordia licet indignus S. R. & Apostolicæ Ecclesiæ Episcopus in hac constitutionis pagina ad confirmandum volens subscripsi.

Ego Joannes Tusculanensis Episcopus me affuisse testificans subscripsi.

Ego Hugo Ydruntinus Archiepiscopus me affuisse testificans subscripsi.

Ego Ambrosius Terracinæ Episcopus subscripsi.

Ego Hildebrandus S. R. E. Diaconus subscripsi.

CONCILIUM AUSCENSE,

Anno 1068. Præside Hugone Candido Card. legato apost. in quo decretum ut omnes ecclesiæ Vasconiæ, quartam decimarum partem cathedralibus ecclesiis persolverent, exceptis ecclesiis sancti Orientii: alia quoque quæ ad ecclesiasticam disciplinam pertinent, constituta, Anno Christi MLXVIII.

Ex Tom II. Spicilegii Dacheriani.

ANno MLXVIII. incarnationis Domini nostri Jesu Christi, factum est concilium apud Auscam civitatem metropolitanam. Tenuitque concilium dominus Hugo, qui vocabatur Albus, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis, cum bonæ memoriæ Austindo archiepiscopo, & omnibus suffraganeis suis episcopis, & abbatibus, & magnatibus universæ Guasconiæ.

Inter cætera stabilimenta quæ ibi sanxerunt, decreverunt ut omnes ecclesiæ, quæ infra terminos Guasconiæ continentur, semper quartam partem decimæ unaquæque ecclesia suis sedibus redderet. Nam antea minime faciebant. Hoc audiens domnus abbas Raimundus sancti Orientii, dixit se minime consentire in hoc, ut ecclesiæ sancti confessoris, quæ per tot tempora ingenuæ permanserant, tali jugo submitterentur. Audiens hoc cardinalis præfatus, quod in monasterio ejus tumulatus esset tam * amicissimus * confessor, & tam magnæ auctoritatis super omnes archiepiscopos, qui in sede Auscia fuerant; decrevit cum domno Austindo, & omni cœtu episcoporum, & abbatum, ut pro amore sancti confessoris prædicti, ecclesiæ ejus ab hac conditione liberrimæ permanerent, sicut antea facere solebant. Sanxitque, ac firmavit domnus cardinalis, cum Austindo archiepiscopo, abbati Raimundo sancti Orientii: ut omnes consuetudines, quas an-

* Al. *Antiquissimus.* * Forte, *Dei confessor* H.

ANNO CHRISTI 1068.

antea in honore, & in ecclesiis tenere soliti erant, absque ulla infestatione invidorum episcoporum, vel archidiaconorum, inconvulsæ permanerent.

Laudaverunt etiam, ut gubernator, qui locum sancti Orientii rexerit, vices archidiaconi in honore suo super ecclesias & clericos teneat: & ipse, si lapsi fuerint, justitiam faciat. Tamen si pœnitere voluerint, ipse ante præsentiam domni archiepiscopi repræsentet, & ipse illis pœnitentiam injungat, ut illi placuerit: excepto quod ullam legem ab illis non requirat.

Archidiacono autem interdicimus convivia more symbolarum in ejus ecclesiis peragi, aut in honore ejus aliquid usurpari contra consuetudinem veterem.

Igitur si quis perversus æmulus temere contra hoc molestare locum sanctum tentaverit: secundo, tertiove commonitus, sin cum satisfactione congrua emendaverit, iram Dei, & sancti confessoris incurrat. Fiat, fiat. Amen.

Ego Hugo sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis, signavi.

Ego Austindus archiepiscopus istius sedis, signavi.

ANNO CHRISTI 1068.

Hæ sunt ecclesiæ, quas dictus Romanæ ecclesiæ cardinalis, cum assensu & voluntate Austindi archiepiscopi, & omnium suffraganeorum episcoporum, & abbatum universæ Guasconiæ, voluit, decrevit, confirmavit, esse immunes, sicut superius dictum est: videlicet ecclesiam sancti Ciricii, ecclesiam sancti Lazari, ecclesiam sancti Petri de Jolac, ecclesiam de Mazeres, ecclesiam de Lobejano, ecclesiam de Durano, ecclesiam de Teahut, ecclesiam de Cella nova, ecclesiam de Augeraco, ecclesiam de Martino vallo, ecclesiam de Sereguzano, ecclesiam de Begaut, ecclesiam de Romajacho, ecclesiam de Aqua clusa, ecclesiam de Blaisano, ecclesiam de Guoz, ecclesiam de Boxas, ecclesiam de Mirapeis, ecclesiam de Martino Vingo, ecclesiam de..... ecclesiam de Jussano, ecclesiam de Cazano, ecclesiam d'Antras, ecclesiam de Toltari, ecclesiam de Garaut, ecclesiam de Resselenes.

CONCILIUM TOLOSANUM,

De restaurando episcopatu Lectorensi habitum ab Hugone Candido cardinale, sedis apostolicæ legato, Anno MLXVIII.

Edidit Catellus ex tabulario S. Stephani Tolosatis: nos emendatius ex aliis MSS. exemplaribus.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Anno incarnationis Domini millesimo sexagesimo octavo, Indictione sexta, octavo anno domini papæ Alexandri videlicet secundi, secundo vero anno regni Philippi regis Francorum, ac tuitione Balduini Flandrensis comitis. Hugo candidus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis præcipuus, in Tolosa urbe jussu præscripti papæ, consultu vero omnium confratrum suorum, sanctam synodum, cum undecim episcopis, & abbatibus pluribus, cum religiosis clericis vel laicis, Christo vero disponente, in ipsius ministerii, qui vera lux constat, opus, tenuit. Nam cum de omnibus congruentiis ecclesiarum, episcoporum scilicet, clericorum, monachorum, & laicorum, sive pauperum, juste & religiose secundum Deum & canones sanctorum patrum, ibi, in quantum ipse Christus sua pietate permisit, definitum est: tum Spiritu sancto accensi, accusando, defendendo, judicando, simoniacæ hæreseos non tantum stipites, verum etiam radices funditus exterminaverunt. Contigit vero inter cætera de Lectorensi ecclesia, quæ erat jam pene destructa, legitime definiendo judicare. Erat enim in loco illo quoddam monasterium de episcopatu omnino constructum: ita videlicet, ut non solum ipsius plebis inscientiæ sufficeret bona supranominatæ ecclesiæ, episcopatus scilicet, munasterio illi tribuere: verum etiam altaria, lapides, cætera additamenta ibi velocius transmutare. Placuit autem Spiritui sancto illud monasterium jam eo usque quasi authenticum, quod Gregorius Lascarensis episcopus juris sancti Severii esse injuste dicebat, ad pristinum revocare gradum: quatenus, veluti episcopatus stulte agendo jamdudum conversus est in monasterium; ita conversim, sapienter corrigendo, monasterium converteretur in episcopatum. Judicatum est igitur a fratribus omnibus illius sancti conventus, dominum episcopum nomine Raymundum accipere, & locum propriæ suæ sedis in monasterio ea ratione ponere, & monachos ibi morantes religiose, & secundum regulam sancti Benedicti vivere, ut dominus abbas constringeret, & si pro melioratione vitæ ad alia vellent ire, nulli denegaret: evacuato autem de monachis templo, clericos religiosos, ac regulariter vivere volentes, probos, pudicos, secundum Deum ibi poneret: quoniam nullus ulterius monachus, quemadmodum a sanctis patribus illis statum est, ibi ordinaretur; & ita monasterium non amplius esset monachorum proprie locus, sed esset episcopi, vere sedes & victus. Hoc autem privilegium dominus Hugo cardinalis vir excellentissimus, cum archiepiscopo Guillelmo Auxiensi, Aymone Bituricensi, & cum episcopis Duranno Tolosano, Geraldo Caturcensi, Godemaro Xantonensi, Gregorio Lascurrensi, Petro Aduriensi, Guillelmo Convenensi, ipso Raimundo Lectorensi, Bernardo Coseranensi, Bernardo Aquensi: cum abbatibus Hugone Cluniacensi, Ademaro de sancto Martiale, Beraldo de sancto Ægidio, Raymundo Condomensi, Odone de sancto Joanne Angeriaco, Bernardo Massilionensi, Constantio de Clayraco, Raymundo de sancto Papulo, Frotardo de sancto Pontio: cum omnibus religiosis viris clericis, vel laicis, qui in sancta synodo interfuerunt, laudavit, confirmavit, atque sub anathematis vinculo, omnes, qui contradicere ulterius vellent, in perpetuum sine remedio aliquo juris damnavit.

ANNO CHRISTI 1068. Ex Martene Thesauro Anecdor. Tom. 1. p. 93.

ANNO CHRISTI 1068.

IN CONCILIO BURDEGALENSI

Stephanus Cardinalis sedis apostolicæ legatus cellam Sancti Clementis de Credonio monachis Vindocinensibus asserit.

Ex chartario Vindocinensi.

LIcet monachorum S. Albini querela, quam erga monachos Vindocini de ecclesia Credonensi jure sibi habere videbantur, sæpius ventilata, injusta semper & de invidiæ orta radice legali judicio comprobata sit: semper tamen eos verbis lacessere, & placitis jam definitis iterum inquietare solita sua improbitate contendunt. Prima namque calumnia, quam eis de prædicta ecclesia intulerunt, audiente domno (a) E. Andecavorum pontifice, & domno (b) VV. tunc abbate S. Sergii, postea facto episcopo Cenomanis, domno quoque A. abbate S. Vincentii ejusdem civitatis, multisque aliis probabilibus viris præsentibus coram Goffrido comite facta est, qui cum eos requisisset, ut litteras vel testes exhiberent de donatione illa, quam sibi a Suardo vetulo factam fuisse asserebant, & quod pater suus Fulco comes & ipse donum illud auctorizasset, respondeserunt se inde litteras numquam habuisse; sed tamen utrum testes habere possent ex hominibus temporis illius, si spatium eis concederetur requirere. Comes vero Goffredus terminum illis annum integrum ponens, ut infra testes suos, & undecumque, etiam si de hostibus suis essent, fiducialiter & absque metu aliquo sibi adducerent imperavit. Quod cum facere nequivissent, quia quos numquam habuerant, reperire testes alicubi non valebant, calumniam interim omittentes, x. annis & amplius quibus comes Goffredus vixit postea siluerunt: statim vero post mortem illius aptum se calumniandi reperisse tempus existimantes, rursus nova decreta cudere, novos sibi judices adversus monachos Vindocini per manum Goffredi comitis junioris, Goffredi alterius successoris adscire tentabant, nonnullos etiam potentium personarum viros quos improvide contra jus & fas in hoc sibi maxime profuturos credebant oberrantes, ut videlicet quod justa ratione nequiverant, vel uicumque muneribus efficere prævalerent. Sed eorum spe in hac etiam parte, Deo disponente, frustrata, alia iterum adipiscendi quod cupiebant molitl sunt inferre machinamenta. Miserunt namque legatum Romam G. unum de monachis suis, qui eorum super hac re Domino papæ insinuaret querelam: sed longe aliter quam sperabant evenit, quia quanto ibi districtior tenetur censura justitiæ, tanto minus invenit quod corrumpat avaritia adinventrix justitiæ. Denique O. abbas qui eodem tempore pro neceffitatibus monasterii sui Romam perrexerat, cum in concilio tunc coram Nicolao papa collecto, cum ceteris adstaret, & accusatori illi ratione congrua de dono ecclesiæ & de dono ecclesiæ monasterio Vindocini facto, & de judicio Andecavis, postea a sæpedicto comite G. aliisque supranominatis viris publice determinato, respondisset, communi domini papæ & episcoporum qui assuere decreto sancitum est, præfatam ecclesiam S. Clementis de Credonensi castro ad jus sanctæ Trinitatis Vindocinensis cœnobii procul dubio legaliter pertinere. Tantis igitur, tamque manifestis, & insuper tanta auctoritate definitis judiciis sæpe convicti innocentiæ adhuc immemores, & tot injuriarum quas monachis Vindocini suis in Christo, velint, nolint, fratribus fecerant, penitus non recordantes, rursum placita iterare, judices alios in alienis regionibus adhibere conati sunt. Quasi vero in aliam transcurrere patriam, examinatam rectitudinis possit extinguere veritatem. Post longum itaque tempus, cum quidam Stephanus B. Petri cardinalis dictus Romani antistitis Alexandri papæ legatione in Galliis fungeretur; remorante illo in Andecavensi patria apud castrum Salmurum, ecce iterum monachi S. Albini quasi noviter tunc inciperent, querimoniam de monachis Vindocini pro ecclesia Credonensi ad aures illius pertulerunt. At ille eis non statim ibi, sed apud civitatem (c) Burdigalam, ubi & concilium habiturus erat, præmonitis monachis Vindocini, & illuc vocatis, responsurum causam se & diligenter spopondit examinaturum. Cumque ad concilium die calendas Aprilis convenissent, & monachi S. Albini clamorem suum cunctis qui aderant audientibus fecissent; quidam de Fratribus Vindocini, qui idcirco venerat, Vitalis nomine, respondit causam illam jam pridem in Romana synodo sub venerabilis memoriæ Nicolao papa publice determinatam fuisse, audientibus quibusdam episcopis de Gallia ad concilium profectis, Hugone videlicet Nivernensi, Gualterio Meldensi, itemque Hugone Trecensi, atque VVigrino Cenomanensi, quorum tres H. scilicet VV. & alius H. cum adhuc viverent, & monachi S. Albini sæpedictam calumniam iteraffent, litteras suas B. Turonensi archiepiscopo & E. Andecavorum pontifici in testimonium monachis Vindocini transmiserunt, protestantes vidisse se & audisse querelam illam justo examine libratam coram præfato papa Nicolao in communi concilio fuisse definitam. Hoc audito præfatus cardinalis Stephanus, recitatis prius episcoporum epistolis, respondit non esse convenlens, nec omnino licere, quod Romanus pontifex semel juste definierat, a quoquam alio rursus aliter discuti. Hoc solum modo illis reliquum esse, ut si verbis monachi & litteris episcoporum, adstipulationem præferentibus credere detrectarent, ipsi prædictos adirent episcopos, & utrum ita esset rei veritas eorum viva voce per semetipsos usque ad sequentem B. Petri festivitatem quæ III. calendas Julii celebratur, per semetipsos plenius addiscerent: & si ita esset ut eorum epistolæ protestabantur agnoscerent, ulterius monachos Vindocini de hac re nullatenus præsumerent inquietare: sin autem Romam sequenti anno ad tractandum in concilio querelæ istius judicium utrique pergerent. Hanc sententia rationabiliter justeque prolatam tam episcopi quam abbates, aliique ecclesiastici ordinis qui affuere viri religiosi,

Concil. Burdigalense.

(a) Eusebio. (b) Wigrino locus videtur intelligendus. (c) Concilium Burdigalæ anno 1068. celebravit Stephanus legatus, de quo hic

ANNO CHRISTI 1068.

si, quorum subscripta sunt nomina testati sunt. Goscelinus Burdegalensis archiepiscopus, Goderannus Santonensis, Guillelmus Engolimensis, Isembertus Pictavensis, Ragomundus Vasatensis, Quiriacus Nannetensis, Mengisus Veneteiisis, Iterius Lemovicensis, Guillelmus Agenensis.

ANNO CHRISTI 1068.

CONCILIA CELEBRATA IN HISPANIA CITERIORI,

In quibus Gothici sacrorum ritus abrogati anno, ut probabilius videtur, MLXVIII. Alexandro II. pontifice.

HUgonem Caudidum presbyterum cardinalem in Hispaniam legavit Alexander II. tum ob alia, tum ut divinorum officiorum ritus Romana ex formula constitueret: quod discimus tum ex illius gentis historicis, tum ex litteris Alexandri ipsius ad Aquilinum S. Joannis Pinnatensis abbatem, quas in cœnobii illius historia Joannes Brizius Martinezius edidit. Satis constat, non sine conciliorum auctoritate id effectum: & Barcinonense, ubi hoc agitatum, jam edidi ad annum MLXIV. non quod eo anno celebratum putarem, sed ne Binium corrupisse, in re præsertim non indubitata, viderer.

Annum ego LXVIII. adscribo. Primum enim, Hugonem eumdem video, hoc anno Tolosanum concilium & Auscense, quæ finitima Hispaniæ loca sunt, celebrasse. Ejus igitur adventus male in annum MLXXI. a Martinezio differtur. Deinde Sanctius Ranimirus Aragonum rex, in privilegio abbatiæ Leirensis, quod extat apud Sandovallium, in episcoporum Pampilonensium notitia, ait Hugonem cardinalem interfuisse concilio Leirensi, anno regni sui sexto, qui annus est Christi MLXVIII. Huic itaque anno indubitanter assignat divinorum officiorum mutationem Hieronymus Surita, qui historias suas veterum monumentorum fide conscripsit. At Carbonellus in chronico, & Martinezius in historia sancti Joannis, aliique anno id tribuunt MLXXI. nixi antiquis illorum temporum monumentis, quæ consignata sunt, vel *anno* MLXXI. *cum intravit lex Romana in sanctum Joannem* XI. *Kal. Aprilis, secunda septimana quadragesimæ, feria tertia*: vel *æra* MCIX. qui annus est Christi MLXXI. *anno nono regni Sancii Ranimirez, primo vero ingressionis Romani officii in sancto Joanne*.

Quæ ita concilianda mihi videntur: ut in Hispaniam Hugo Candidus anno MLXVIII. venerit, in Aragonia finitimisque regionibus de mutandis sacrorum cæremoniis habuerit concilia; sed res, quamvis eo anno decreta, perfecta tamen nisi anno MLXXI. non fuerit, propter populi antiquis suis ritibus addicti pertinaciam: quem ea in re cogere invitum sacri magistratus noluerunt, sed sensim persuadere. Unde & factum, ut irritum tamdiu fuerit eadem de re decretum concilii Jaccensis, anni MLX.

Eadem causa fuit, cur sacros ritus ut mutarent Castellani vix adduci, ac nisi vi quadam potuerint. Sed hujus id loci non est. Ad eos enim Hugo non penetravit, sive id mandatum illi non fuerat, sive tempestivum nondum esse duxit. Id deinde Gregorio VII. pontifice perfectum, anno MLXXX.

Gothicum officium dictum est, quod a sancto Isidoro Hispalensi, Gothis adhuc in Hispania regnantibus, jussu Toletanæ synodi, anno DCXXXIII. compositum digestumque sit. Dictum deinde Toletanum, quod Mauris anno DCCXIV. Hispaniarum potitis, cum pars indigenarum maxima profugisset, eorum aliqui qui domi remanserunt, inter Mauros, sacrorum ritus eoldem Toleti custodierint. Dictum & Mozarabicum, quoniam eo usi Mozarabes sive Muzarabes; quod nomen Hispanis qui cum Mauris vixerant, inditum, non quod Mozarabes, corrupta voce, quasi Mistarabes dicti sint, ut volunt plerique omnes; sed quod probabilius existimo, a Muza Arabum duce, qui Hispaniam domuit.

Toleti in antiquis ecclesiis, quæ Mozarabum fuerunt, statis anni diebus res divina Gothico ritu hodieque peragitur. Ac præterea in templo maximo sacellum exrat, ubi idem perpetuo servatur quod instituit Franciscus cardinalis Ximenius, qui & Mozarabicos divinorum officiorum libros typis edi jussit, ne tantæ rei memoria periret.

Romanum autem officium, a plerisque Hispanicarum rerum scriptoribus, etiam Gallicanum dicitur, quod in Gallia susceptum prius fuisset. Atque id eorum nonnulli observant, Hispaniarum principes Romanos ritus Francarum conjugum suasu admisisse. Nam & apud Alfonsum VI. Castellæ regem, id effeciste Constantiam conjugem, certum est; & Raymundum Berengarium Barcinonensem comitem in eo Almodi conjugi obsecutum esse, multorum est conjectura. Addere potuissent, & Ermisendam Ramiri Aragonum regis uxorem, quo rege decreta primum in Jaccensi concilio anno MLX. cæremoniarum illa mutatio fuit, Francam quoque fuisse, & Francos, multos concilii istius episcopos.

Ex Harduini Collect Conc. to. XI. p. 1671.

CONCILIUM GERUNDENSE

Anno MLXVIII. celebratum.

Descriptum illud est ex Collectione mss. Conciliorum Hispaniæ, Galliæ, Africæ, & Orientis, quæ est in Ecclesia Cathedrali Gerundensi. Nobiscum istud prehumaniter communicavit Nobilis. D. JOSEPHUS TAVERNER & D ARDENNE, Ecclesiæ Cathedralis Barcinonensis Canonicus, Illustrissimi Episcopi Gerundensis fratre genitus, & ejusdem Episcopi Vicarius Generalis.

SYnodus habita apud Gerundam, jussu domini Alexandri Papæ, ubi sua vice præfuit Hugo Candidus, S. R. E. Cardinalis presbyter: residente Domno Guifredo Narbonensi archiepiscopo, cum ceteris episcopis & abbatibus subterius comprehensis: a quibus constituta sunt hæc quæ infra continentur: anno Dominicæ Incarnationis millesimo sexagesimo octavo; sub præsentia domni Raymundi Barchinonensis Comitis, & domnæ Almodis Comitissę: quorum cura & instantia hæc synodus congregata est.

I.

In primis condemnaverunt ibi detestabilem simoniacam hæresim, non solum in graduum ordinibus, sed etiam in ecclesiasticis honoribus; videlicet ut non adtribuantur muneris vel obsequii

sæ-

ANNO CHRISTI 1068.

sæcularis pretio, sed bonæ vitæ & sapientiæ merito. Itaque sicut turpis gratiæ lucrum prohibetur in capite sacerdotii, ita abdicetur a dicto clericalis honoris corpore, sicque quod gratis accipitur, secundum Dominicam sententiam gratis detur: ita ut nullus clericus vel laicus vendat vel emat ecclesiasticum honorem; & nullus teneat ecclesiastica ornamenta, qui sit laicus: neque sit inde sacrista, aut bajulus.

II.

Deinde constituerunt, ut ecclesia, quæ plus non habet de decimis, quarta pars ei reddatur ad opus presbyterorum & clericorum: & ut ex omnibus rebus quæ possidentur, tam de operibus manuum, quam ex agricultura; sed de molendinis, sive de hortis & de arboribus, & ex omnibus animalibus, primitiæ & decimæ reddantur.

III.

Item excommunicando sanxerunt, ut incesti omnibus modis separentur: deinde habeant licentiam ineundi melioris conjugii.

IV.

Item constituerunt, ut illi qui suas uxores dimiserunt, & alias acceperunt, suas recuperent, si vivæ fuerint, & alienas dimittant. Et nisi hoc fecerint, sint ita excommunicati, tam incesti, quam isti, ut nullus Christianus eis Ave dicat, nec cum eis manducet neque bibat; in ecclesia simul non orent: si infirmati fuerint, non visitentur, nisi pro satisfactione: & si mortui fuerint sine pœnitentia & communione, non sepeliantur.

V.

Item judicaverunt de clericis arma ferentibus, ut arma dimittant, & quæque illicita cum eis commiserint, digne defleant. Quod si agere noluerint, de choro exeant, & canonicam perdant, & omne beneficium Ecclesiæ amittant. Si vero hæc relinquere noluerint, prædictæ sententiæ de incestis subjaceant.

VI.

Clerici, si lectores fuerint & uxores duxerint, in lectoratu permaneant in choro; sed non in congregatione canonica.

VII.

A presbytero usque ad subdiaconum si uxorem duxerint, aut concubinam retinuerint, de clero exeant, & omne beneficium ecclesiasticum perdant, & cum laicis in ecclesia maneant. Quod si inobedientes fuerint, sententiam de incestis incurrant.

VIII.

Illi autem qui arma & uxores dimiserint, securi & quieti, & sine ullo pavore permaneant. Nullus res eorum diripiat, nec eis aliquam injuriam faciat; sed ipsi & res eorum sint in pace & treuga Domini per omnes dies.

IX.

Clerici & monachi alterius regionis non recipiantur sine commendatitiis litteris sui Pontificis.

X.

De usurariis clericis, aut de ministris laicorum, id fuit statutum: aut desinant, aut deponantur.

XI.

Clericus a majore ordine usque ad minorem, non sit aleator, neque venator.

XII.

Ad finem hujus denunciamus capituli, ut illi persistant in supradicta excommunicatione, qui prædia canonicarum seu monasticarum diripiunt congregationum.

XIII.

De terris vero seu possessionibus ecclesiastici juris, quæ ab episcopo seu a clero laicis hominibus dantur, sancientes statuerunt, ut post obitum episcopi, abbatis, aut clerici, qui illas dedisse dignoscitur, libere & solide revertantur ad ecclesiam, cujus dominii eadem fuisse constiterit: cum injustum est eorum post mortem quoquo pacto exsequi dationem, qui non valent prælibatas res ecclesiæ dimittere per successionem. Nec a laicorum filiis, heredibus, sive successoribus, possessiones ecclesiæ, post mortem parentum vel propinquorum, quamvis ab eisdem parentibus longe possessas, illorum * voce censuerunt juste umquam potuisse repeti, aut eas sequi: quia res Deo dicatæ non debent a laicis hereditario jure possideri.

* *Forte*, vice.

XIV.

De terris autem, quas a Christicolis detestanda Judæorum emit, aut emerit perfidia, statuerunt, ut omnis decimatio earum ita illi daretur ecclesiæ, in cujus parochia eædem terræ sitæ sint vel fuerint, quemadmodum si a Christianis colerentur: quoniam injustum est ecclesiam eas decimas amittere seu amisisse, quas constat, antequam Judæi huc advenirent, habuisse. Quapropter unde amittit primitias & oblationes, saltem exinde habere deberet decimationes.

Hugo Candidus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis presbyter & legatus, his synodalibus gestis vice domini mei Papæ subscripsi.

Guifredus Narbonensis archiepiscopus subscripsi.

Guillermus Auxensis archiepiscopus subscripsi.

Berengarius Gerundensis episcopus subscripsi.

Guillermus Urgellensis episcopus subscripsi.

Guillermus Ausonensis episcopus subscripsi.

Berengarius Agathensis episcopus subscripsi.

Salomon Rotenensis episcopus subscripsi.

Guillermus Convenensis episcopus subscripsi.

Seguinus monachus & presbyter, agens vices Durandi Tolosani episcopi, subscripsi.

Gubertus clericus, agens vices Uzeticensis episcopi, subscripsi.

Frotardus Tomerensis abbas.

Dalmatius Crassensis abbas.

Andreas S. Cucufati abbas.

* Renardus S. Martini Cuniogenensis abbas.

Oliba S. Petri Galli-cantus abbas.

Amatus S. Salvatoris Breclensis abbas.

Tassio S. Laurentii abbas.

* *Forte*, Raynaldus.

Item prælibatus Cardinalis cum præfatis episcopis, seu abbatibus, sive principibus, ac totius terræ magnatibus confirmavit, necnon & laudavit pacem & treuguam Domini, sicut erat appensa in episcopatu Gerundensi: & addidit in eadem treuga Domini, consensu omnium atque jussu, ut pari modo teneretur a Dominica octavis Paschæ, usque ad octo dies post Pentecosten.

Si quis vero inobediens fuerit his prædictis constitutionibus, aut transgressor earum, excommunicationis anathemati subjaceat, quoadusque resipiscat, & satisfactionem inde canonice * veniat.

* *Forte*, reddat

ANNO CHRISTI 1068.

CONCILIUM AUSONENSE

Celebratum circa annum domini MLXVIII. in quo de Treuga & Pace actum est.

Ex Append. ad Marc. Hist. pan. pag. 1139.

Constitutiones pacis & treugæ editæ in vico Ausonensi.

HÆc est pax confirmata ab Episcopis & Abbatibus & Comitibus necnon Vicecomitibus in episcopatu Ausonæ. Scilicet ut ab ista die & deinceps nullus homo Ecclesiam neque spatium neque mansionem quæ in circuitu Ecclesiæ sunt aut erunt usque ad triginta ecclesiasticos passus invadat. Ecclesias autem illas in hac defensione non ponimus in quibus castella facta sunt vel erunt. Eas vero Ecclesias in quibus raptores vel fures prædam vel furta congregaverunt, vel maleficiendo inde exierunt, aut illic redierunt, tamdiu salvas esse jubemus donec * querimonia malefacti ad Episcopum Ausonæ & ad sedem & ad conventum Canonicorum ejusdem sedis se fatigaverint, * vel malefactor ille justitiam inde facere nolit, postea ex mandato prædicti Pontificis vel præfatorum Canonicorum ipse malefactor seu * reus ejus non salventur in eadem Ecclesia. Ille autem homo qui Ecclesiam invaserit, aut aliis, exceptis supradictis malefactoribus, aliquid ei malum fecerit, aut ea quæ in circuitu Ecclesiæ ipsius sunt usque ad triginta ecclesiasticos passus irruperit, sacrilegii compositionem emendet præfatæ sedi, & querelanti malefactas in duplum restituat.

*querelatores

*f. Et si

* rei

De clericis, monachis, monialibus, & viduis.

Item placuit ut clericos qui arma non portaverint, aut monachos, seu sanctimoniales, vel viduas, ullus non invadat, neque injuriam eis faciat vel aliqua malefacta. Communia vero Canonicorum vel monachorum seu sanctimonialium vel ecclesiastica alodia & possessiones quas Ecclesiæ nostri episcopatus, vel clerici arma non ferentes, aut monachi seu sanctimoniales tenent, ullus homo non infringat, aut aliquid inde diripiat. Quod si fecerit, in duplo ei componat.

De præda animalium.

Similiter confirmaverunt ut nullus homo in isto episcopatu Ausonæ, scilicet Bisuldunensi, Petralatensi, atque Impuritanensi, prædam non faciat de equabus vel pullis earum usque ad medium annum, neque de bobus, neque de vaccis, neque de asinis vel asinabus, neque de ovibus, vervecibus, vel agnis, neque de capris vel hircis, vel eorum fœtibus.

De mansionibus pagensium & pluribus aliis rebus quæ sub pace sunt constitutæ.

Mansiones vero pagensium vel clericorum arma non ferentium, & columbaria, & palearia, ullus homo non incendat vel destruat. Villanum aut villanam, & clericos arma non ferentes, & monachos, seu sanctimoniales, & viduas, ullus homo non sit ausus occidere, vulnerare, debilitare, neque comprehendere vel distringere nisi propter suam culpam quam prædicti habent factam, & non distringant eos nisi per directum solum. Et tamen hoc non fiat nisi prius querelando se fatigaverit sicut prædictum est. Pagensibus autem vestimenta non auferantur, neque vomeres, neque ligones. Oliveta vero nemo incidat vel comburat, vel fructus eorum dissipet.

De pignoratione rerum alterius pro plivio vel alias non facienda.

Item constitutum est ut nullus homo pignoret res alterius pro plivio vel pro alio quolibet negotio quod alicui vel cum aliquo fecerit, quamvis ille solverit. Quicumque hanc pacem quam prædixit infregerit, & illi cui eam infregerit infra xv. dies simplum non emendaverit, si dies xv. transierint, in duplo componat. Quam duplationem habeat Episcopus ipse Gerundæ, & Comes qui eam redirigere fecerit.

Si filius faciat malum, an pater teneatur.

Item constitutum est quod si aliquis filius magnatum terræ tam majorum quam minorum fecerit aliquod malum per pacem & treugam Domini aliquibus hominibus ex castro patris sui vel ex honore ejus, aut cum hominibus suis, ipse cogat filium suum & homines suam terram tenentes redirigere malum quod fecerint. Quod si noluerint facere ipse filius vel præfati homines, idem pater redirigat omne malum quod filius suus & homines sui fecerint. Quod si filius non fecerit malum ex castro vel honore patris sui, & tamen fecerit cum hominibus tenentibus terram patris sui vel cum iis quos idem pater habuit in sua familia, similiter ipse pater cogat homines redirigere præfatum malum. Quod si facere non potuerit, auferat ei beneficium suum ex toto, & projiciat illos ex familia sua sine engan. Quod si ipse pater facere noluerit, tamdiu maneat sub excommunicatione cum omni honore suo & præfatus filius sive præfati homines cum eo donec redirigant ex toto malum quod commiserunt. Quod si filius adhuc ex aliis locis, non honore paterno vel castro, neque cum hominibus patris, aliquod malum alicui fecerit, non redeat in paternum castrum vel honorem, neque pater aut mater impendant ei aliquod beneficium, vel protegant eum in aliquo. Quod qui fecerit; aut emendet malum quod filius perpetraverit; aut tamdiu maneat in excommunicatione donec emendet.

Si quis inculpatur, qualiter debet se expiare.

Item constitutum est quod si aliquis fuerit inculpatus ex aliquo modo quod ipsa præceperit aut stabilierit aut consilium dederit quod ageretur, & ille dixerit se hoc non egisse, de quo in veritate notum fuerit quod ipse per semetipsum prædicto malo non interfuerit, propria manu juret super altare consecratum se non præcepisse neque stabilisse neque consilium dedisse quod malum illud perpetraretur, & postmodum non sit protector aut defensor illius qui hoc malum fecit ullo ingenio vel aliquo modo. Quod si homo suus fuerit qui suam teneat terram aut habeat suum beneficium, unde possit eum distringere, aut faciat hoc sibi redirigere, aut auferat ei ex toto terram & beneficium suum, & postea expellat eum a se sine aliquo engan, & non exhibeat ei ullam societatem ad suum beneficium, neque defendat eum in aliquo.

De omnibus illis constitutum est qui interfuerint malefactis quod si dixerint se non interfuisse vel malum unde culpantur se non fecisse, quod expient se per judicium aquæ frigidæ in sede san-

—cti Petri. Quod si facere noluerint, excommuni- A municato cum honoribus suis.

ANNO CHRISTI 1068. cationi subjaceant. Omnes vero probationes & expiationes quæ judicabuntur querelatoribus & redirectoribus pacis & treugæ Domini fiant per judicium aquæ frigidæ in sede sancti Petri.

Ultimo vero de pace & treuga Domini a nemine fiat in omni Ausonæ episcopatu donec primo querela ad Ausonensem Episcopum & ejus Canonicos perveniat, & expectetur terminus fatigationis triginta dierum antequam Episcopus & Canonici sedis faciant in malefactore: quia si (infra) triginta hos dies redirectæ non fuerint, vel ita firmant in manu Episcopi & Canonicorum ejus per pignora quod redirigatur sine engan, malefactor ille & propriæ res suæ non sint in pace & treuga Domini illo & honore suo excom-

Item Hugo Candidus Cardinalis Romanus in Concilio Gerundensi cum Episcopis & Abbatibus sive Principibus ac totius terræ magnatibus & auctoritate Romani Papæ, cujus legatione fungebatur, confirmavit & laudavit pacem & treugam sicut erat apprehensa in episcopatu Gerundensi. Et addidit in eadem treuga consensu omnium atque jussit auctoritate Domini Papæ ut pari modo teneretur a Dominica octavarum Paschæ usque ad octo dies post Pentecosten sicut quadragesimali tempore. Et transgressores pacis & treugæ Domini excommunicationis anathemati subjecit quoadusque resipiscant & ad satisfactiones in canonica veniant. B

ANNO CHRISTI 1068.

CONCILIUM MOGUNTINUM

ANNO CHRISTI 1069.

Auctoritate Sigefridi I. indictum in causa Henrici IV. regis, volentis Bertam uxorem, quam ante biennium duxerat, repudiare, celebratum Anno Domini MLXIX.

ANNO CHRISTI 1069.

De rebus in hac synodo gestis Lambertus, in chronico, anno Domini 1069. ista refert: Post pentecosten VVormatiæ cum principibus regni idem rex colloquium habuit. Ibi primum cum episcopo Moguntino rem secreto agit, ejusque opem ad perficiendum, quod mente machinetur, obnixe implorat. Si impetret, se deinceps ei subditum, & dicto obtemperantem fore; ad hoc Thuringos armata manu, si aliter nequeat, coacturum, ut decimas sine ulla in perpetuum contradictione persolvant. Annuente episcopo & pactione utrimque firmata, rex ad publicum refert, sibi cum uxore non convenire, diu oculos hominum fefellisse, ultra fallere nolle. Nullum ei crimen, quo juste repudium mereatur, afferre; sed se (incertum quo fato, quo Dei judicio) nullam cum ea maritalis operis copiam habere. Proinde per Deum orare, ut se male ominata compede absolvant, patianturque æquo animo discidium fieri, ut illa sibi, & ipse ei, se ita Deus velit, felicioris matrimonii viam patefaciat. Et ne quis violatum semel pudorem causetur obstare iterum nupturæ, se sub jurejurando confirmare, quod eam, ut acceperit, sic incontaminatam illibatoque virginitatis pudore conservaverit. Fœda res & regia majestate nimium abhorrens visa est omnibus qui aderant. Negotio tamen, cui rex tam fervide animum adjecisset, detrectare singuli religiosum arbitrabantur. Episcopus quoque tam pretiosa pollicitatione redemptus, quantum poterat, salva verecundia, haud ægre causam regis tuebatur. Itaque cunctis id fieri decernentibus, synodum conficiendo negotio indixit Moguntiæ, proxima post festum sancti Michaelis hebdomada. *Et post alia ab his diversa hic pergit ejusdem causæ tractationem describere.* C D E

Imminente jam die, qui scindendo regis conjugio dictus fuerat, rex Moguntiam concitus properabat. Ecce inter eumdum comperit legatum sedis apostolicæ suum Moguntiæ adventum præstolari, qui discidium fieri prohibeat, & episcopo Moguntino apostolicæ animadversionis sententiam minitetur, quod tam nefariæ separationis se auctorem promiterit. Consternatus illico quod rem diu exoptatam perdidisset e manibus, pariter quo venerat in Saxoniam redire volebat. Vix ægre tamen amicorum consiliis superatus, ne principes regni frustraretur, quos summa frequentia sibi Moguntiæ occurrere jussisset, Franconefurt abiit, ibique eos qui Moguntiæ convenerant statuto die adesse jussit. Quo dum frequentes venissent, Petrus Damianus, is legatus erat sedis apostolicæ, vir ætate & vitæ innocentia admodum reverendus, mandata exposuit Romani pontificis, pessimam rem, & a nomine Christiano, nedum ab regio, multum abhorrentem esse, quam moliatur. Si minus humanis legibus vel canonum sanctionibus terreretur, paceret saltem famæ & existimationi propriæ, ne scilicet tam fœdi exempli venenum, ab rege sumpto initio, commacularet populum Christianum; & qui ultor esse debuisset criminum, ipse auctor & signifer fieret ad flagitium. Postremo si non flecteretur consiliis, se necessario vim ecclesiasticam adhibiturum, & canonum lege scelus prohibiturum. Ad hæc suis manibus numquam imperatorem consecrandum fore, qui pestilenti exemplo, quantum in se esset, fidem Christianam prodidisset.

Tum vero in eum coorti omnes qui aderant principes, ajebant æqua censere Romanum pontificem, & per Deum rogabant, ne crimen inferret gloriæ suæ, & regii nominis majestatem tam turpis facti colluvione macularet. Præterea ne parentibus reginæ, causam defectionis, & justam turbandæ reipublicæ occasionem daret: qui si viri essent, cum armis & opibus plurimum possent, tantam filiæ suæ contumeliam procul dubio insigni aliquo facinore expiaturi essent. Hac ratione fractus magis quam inflexus: Si id, inquit, fixum, obstinatumque est vobis, imperabo egomet mihi, feramque ut potero onus quod deponere non valeo. Ita efferato magis per studium concordiæ odio, annuit quidem, ut in regni consortium regina revocaretur; ipse tamen, ut congressum ejus conspectumque vitaret, adhibitis sibi vix quadraginta militibus, in Saxoniam concitus rediit. Regina cum cætera multitudine & regni insignibus paulatim subsecuta est. Cumque ad eum Goslarium venisset, vix compulsus ille a familiaribus suis, ut ei obviam procederet, satis superque pro consuetudine eam benigne suscepit. Sed protinus refrigescente amore, ad ingenium suum atque ad pristinum rigorem animi rediit. Et quia consilia scindendi conjugii sæpe jam tentata non processerant: statuit deinceps communicato cum ea solum regni nomine, sic eam habere

bere quasi non haberet. *Hæc Lambertus. Constat, post hæc tandem reginam conciliatam regi, ex eodem susceptisse filium Henricum, qui ipsi succesſit in regno.* ANNO CHRISTI 1069.

ADDITIO G. C.

De Moguntino episcopo Sigefrido rem aliter Lambertus narrat; quam ipse de se Sigefridus in epistola ad Alexandrum II. Ait enim regi se in faciem restitisse, & minitatum esse excommunicationem: indictum tamen a coepiscopis suis, ad rem disceptandam ac definiendam, Moguntinum concilium. Ad extremum, pontificem rogat, ut aliquos de latere suo mittat, qui huic consilio præsint. Pugnant ista ex diametro cum iis quæ narrat Lambertus: sive is erraverit, sive Sigefridus re ipsa corrumpi se ab Henrico rege passus. Postquam comperit Alexandrum re tota cognita, legatum Moguntiam mittere, litteras scripserit, quibus sucum pontifici faceret. Sic autem illæ se habent.

SIGEFRIDI EPISCOPI MOGUNTINI epistola ad Alexandrum II.

Domino beatissimo, & vere apostolici culminis honore reverendo Alexandro II. Sifridus Moguntinæ speculator ecclesiæ, debitæ subjectionis reverentiam, omnimodæ servitutis obsequelam.

LIcet universalis ecclesiæ status generaliter innitatur super fundamentum apostolorum & prophetarum, & in ipso sui verticis culmine angularem gestet lapidem, Dommum scilicet Jesum Christum: specialiter tamen magnus ille Petrus, juxta solidissimam sui nominis firmitatem, & firmissimam fidei & confessionis suæ soliditatem, ejus totam sustentat fabricam: ad hoc quidem electus a Domino, ubi dicitur: *Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Matth. 16 Inde namque omnis apostolicorum patrum beata succesſio, auctoritate ipsius Domini, sedi ejus, Romanæ scilicet ecclesiæ, hanc dedicavit excellentiam, & in cunctis semper hujus privilegii servavit reverentiam: ut majora ecclesiæ negotia, & difficiliores causarum exitus, ad ipsam, velut ad caput, referantur, ejusque judicio cuncta salubriter examinata, in portum salutis dirigantur. Quia vero divinæ miserationis gratia vos in hanc sedem inthronizavit, & vice ipsius Petri omnium ecclesiarum solicitudinem imposuit: necessarium duximus vestro reservari judicio, quas novimus nec posse, nec debere, sine vestra auctoritate nostro terminari studio.

Inter multimoda ecclesiæ negotia, quæ vestrum expectant examen, solicitudini vestræ quiddam tale incubuit, quod & ecclesiasticis judiciis valde est insolitum, & omni moderni temporis ætati & memoriæ pene inauditum. Filius enim vester, Henricus noster, ante paucos dies conjugem suam voluit dimittere: & eam quam legitimis sponsalibus, conjugali dote, regali consecratione, & publicis nuptus, regali corona & sacramento sibi firmatam sociavit, nullam primo interponens discidii culpam, vel causam, omnino a se separare voluit. Quo nos, veluti monstro attoniti, & insolita rei facie permoti, consilio magnatum, quotquot tunc aderant in palatio, in faciem ei restituimus: & nisi certam exponeret discidii causam, sine respectu regiæ potestatis, sine metu gladii imminentis, eum, si vestra præcederet auctoritas, a sinu & a communione ecclesiæ nos segregaturos prædiximus.

Ille vero retulit nobis, ea de causa ab ea se velle separari: quia non posset ei, tam naturali, quam maritali coitus fœdere copulari. Quod inquisitum, cum & ipsa fateretur, omnium nostrorum animos nimio mœrore affecit, & ipsa rei magnitudo nimia dubietate turbavit. Super qua re sanctissimum apostolatum vestrum, sicut divinum consulimus oraculum, & velut membra ad caput, tantum referimus negotium. Et quia hoc valde rarum, quæstionibus occurrit ecclesiasticis, & de regiis pene inauditum est personis: vestræ sanctitatis erit, quid super tanta re facto opus sit decernere, & ad consulta nostra de sanctuario sacri pectoris vestri responsalia remittere: ut & instans negotium, ad salutem modernæ ætatis, ecclesiastica pace finiatur, & de tam insolita & dubia re, vestra auctoritate posteritas instruatur.

Denique fratres nostri, qui tunc huic rei intererant, condixerunt, ut concilium, quod negotio competeret, in urbe nostra congregaretur; & utrique, regi scilicet & reginæ, ad synodalem venire audientiam, & super hac re terminalem subire sententiam, indiceretur. Nos autem dubia tantæ rei consideratione habita, nullomodo hoc sine vestra auctoritate fieri decrevimus, & totius negotii terminum ad vestræ expectationem sententiæ suspendimus: postulantes sanctitatem vestram, ut si id, quod instat, ratum ducitis per nos synodaliter terminari, de latere vestro personas cum scriptis vestræ auctoritatis ad examen & judicium tantæ rei mittere dignemini: quorum & audientia res ventiletur, & convenientia, in beneplacito Dei terminetur.

ANNO CHRISTI 1070.

CONCILIUM ANSANUM II.

ANNO CHRISTI 1070.

In quo Achardus Cabilonensis episcopus monasterium sancti Laurentii monasterio sancti Martini Insulæ Barbarensis donat, anno MLXX. VII. Kalend. Febr. Alexandro II. pontifice: rege Francorum Philippo I.

COncilii hujus conservat memoriam instrumentum ipsum donationis confectum post synodum. Quo profitetur Achardus episcopus Cabilonensis, se, antiquum monasterium, olim a beato Gregorio Cabilonensi antistite in honorem sancti Laurentii martyris constructum, & multis possessionibus locupletatum, tunc ad nihilum pene redactum, ut pristinum instatum restituatur, ex consilio & assensu canonicorum suorum, suorumque fidelium, donare monasterio insulæ sancti Martini Barbarensis. Addit: Porro huic nostræ donationi laudem & assensum unanimi voto præbuerunt venerandi pontifices, necnon reverendi abbates, qui una mecum synodo interfuere, habitæ apud Ansam castrum: dominus scilicet Humbertus archiepiscopus sanctæ Lugdunensis sedis, Hugo quoque archiepiscopus Chrysopolitanæ ecclesiæ, Agano etiam Æduensis præsul, & reverendus Drogo Matiscensis sedis antistes: venerandus abbas quoque Saviniacensis cœnobii Dalmatius, Athanacensis etiam VVicardus, Ambroniacensis quoque Raynaldus: eo videlicet tenore huic nostræ donationi præbentes assensum, ut abbas insulæ Barbarensis una cum fratribus sibi commissis, in perpetuum illud possideant, & semper

ANNO CHRISTI 1070.

per regulariter ab abbatibus & monachis jam dicti monaſterii ſancti Martini per ſuccedentia ſæcula ordinetur, & ab eorum dominatione vel ordinatione numquam ſeparetur. Redituum autem ad prædictum monaſterium ſancti Laurentii, quidquid ad illud pertinet, quod in mea videbar tenere manu, reddidi. *Enumerat deinde ea quæ donat*. Datum per manum cancellarii, VII. Kal. Februar. Luna X. Indict. VIII. regnante Philippo rege.

ANNO CHRISTI 1070

Inſtrumentum integrum edidit Perrius noſter ad calcem eruditiſſimæ hiſtoriæ ſuæ Cabilonenſis, pag.41.

CONCILIUM WINTONIENSE,

In quo per legatum ſedis apoſtolicæ a latere miſſum Stigandus Cantuarienſis eccleſiæ invaſor deponitur anno Domini MLXX. tempore Alexandri papæ II.

DE rebus in hac ſynodo VVintonienſi geſtis Rogerus in ſuis annalibus hæc ait: Eodem anno, *milleſimo ſcilicet atque ſeptuageſimo*, concilium magnum in octavis paſchæ VVintoniæ celebratum eſt, jubente & præſente rege VVilielmo, Alexandro papa conſentiente, & per ſuos legatos Hermenfredum Sedunenſem epiſcopum, & presbyteros Joannem & Petrum cardinales ſedis apoſtolicæ, ſuam auctoritatem exhibente. In quo concilio Stigandus Doroberniæ archiepiſcopus degradatur tribus de cauſis, ſcilicet quod epiſcopatum VVintonienſem cum archiepiſcopatu injuſte poſſidebat: & quod vivente Roberto archiepiſcopo, non ſolum archiepiſcopatum ſumpſit, ſed etiam ejus pallio, quod Cantuariæ remanſit. dum vi & injuſte ab Anglia pulſus eſt, in miſſarum celebratione aliquamdiu uſus eſt: & a Benedicto, quem ſancta Romana eccleſia excommunicavit, eo quod pecunia ſedem apoſtolicam invaſit, pallium accepit. Frater quoque ejus Agelmarus Eſtanglorum epiſcopus, eſt degradatus. Abbates etiam nonnulli ibi degradati ſunt, operam dante rege, ut quamplures ex Anglis, ſuis honoribus privarentur, in quorum loco ſuæ gentis perſonas ſubrogaret, ob confirmationem ſcilicet ſui, quod noviter acquiſierat, regni. Hinc & nonnullos tam epiſcopos quam abbates, quos nulla evidenti cauſa nec concilia nec leges ſæculi damnabant, ſuis honoribus privavit, & uſque ad finem vitæ cuſtodiæ mancipatos detinuit: ſuſpicione, ut diximus, tantum inductus novi regni. In hoc itaque concilio dum cæteri trepidi, utpote regis agnoſcentes animum, ne ſuis dignitatibus privarentur, timerent, venerandus vir VVIſtanus VVigornienſis epiſcopus, poſſeſſiones quamplures ſui epiſcopatus, ab Aldredo archiepiſcopo, dum a VVigornienſi eccleſia ad Eboracenſem transferretur, ſua potentia retentas, quæ tunc eo defuncto in poteſtatem regiam devenerant, conſtanter proclamabat, expectabatque juſtitiam fieri tam ab ipſis qui concilio præerant, quam a rege flagitabat. At Eboracenſis eccleſia non habens paſtorem, qui pro ea loqueretur, muta erat. Judicatum eſt igitur ut ipſa querela ſic remaneret, quouſque archiepiſcopo ibi conſtituto, qui eccleſiam defenderet dum eſſet qui ejus querelæ reſponderet, ex objectis & reſponſis poſſet evidentius ac juſtius judicium fieri. Sicque tunc ea querela ad tempus remanſit. *Hactenus Rogerus. Addit hic Binius, quæ narrat Matthæus idem de ſynodo VVindleshorenſi. Sed cum ſit alia omnino ſynodus, placet eam proprio titulo ſubjicere.*

G. C. Stigandum in concilio VVindleshorenſi dejectum ait Ordericus Vitalis libro IV. qui quamquam in deſignando ſynodi loco errarit, juvat tamen hic deſcribere quæ de ſynodalis Stigandi depoſitione narrat.

Rex, *inquit*, & cardinales concilio præſederunt: & illic Stigandum pridem reprobatum anathemate depoſuerunt. Perjuriis enim & homicidiis inquinatus erat, nec per oſtium in archipræſulatum introierat Nam a duobus epiſcopiis Norfulcano, & Guentano, neſanda gradatione ambitionis & ſupplantationis aſcenderat. Suffraganei quoque aliquot dejecti ſunt, indigni pontificatu propter criminoſam vitam, & curæ paſtoralis inſcitiam. Conſtituti ſunt autem nominandi præſules, Normanni duo regii Capellani, Guaſchelinus Guentanorum, & Thomas Eboracorum: unus in loco depoſiti, alter defuncti.

FINIS TOMI XIX.

Præſens Volumen prodiit corrigentibus Antonio de Cilis, & Dom. Franciſcum Tonini.

CATHOLIC THEOLOGICAL UNION
REFERENCE OVERSIZE BX825 .A2190 C001
SACRORUM CONCILIORUM PARIS
19
3 0311 00083 8461

~~13641~~

30991

3 0511 00083 8451